

DUE DATE SLIP**GOVT. COLLEGE, LIBRARY****KOTA (Raj)**

Students can retain library books only for two weeks at the most

BORROWER S No	DUE DTATE	SIGNATURE

SHRIVIDYARNAVA TANTRA
PART II.

CHECKED 1965
Checker

Herbert College Library

KOTAH.

Class No

52942

Book No

5525

Accession No

13761

K P P 5010248

Dec. 13/61
13761
(13)
Published by the gracious permission of —
His Highness Shri Rajarajeshwar Maharajadhiraj
Maharaja Shri Harisingh Bahadur, G. C. S. I., G. C. I. E., K. C. V. O., etc
of Jammu and Kashmir from the original, manuscript in
His Highness private Library.

— oJ —

SHRIVIDYARNAVA TANTRA

PART II

EDITED BY

RAM CHANDRA KAK

AND

HARABHATTA SHASTRI.

1937.

SRINAGAR—KASHMIR

Printed at the
Kashmir Pratap Steam Press, Gd. Rdge
By
P. Vishl Nath & Sons, Srinagar, Kashmir

श्रीविद्यार्णवोत्तरभागे विषयानुक्रमणिका ।

विषयः	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
एकोनविंशे स्थाने ।		लिङ्गाराधनमेव परं साधनम्	११
पङ्कमन्त्राणां ध्याना		स्वस्वमार्गेणैव पूजाविधानम्	"
नेत्रमन्त्रस्यैकवचनान्तत्यक्षपम्था	१	यथायुग लिङ्गविशेषप्राशस्त्यम्	"
स्यद्देह योगपीठकल्पनम्	२	कलौ पार्थिवार्चाप्रशसा	"
तच्छुक्तिन्यासः	"	गण्डागण्डविभागविषयः	"
मूलमन्त्रन्यास	"	वेदोक्तविधिना पार्थिवार्चाकथनम्	१२
न्यासफलाभिधानम्	३	पार्थिवार्चान्यास-सूत्रार्चनम्	"
मुद्राया वन्दनपरित्यागयोः योजनमन्त्रकथनम्	"	नवाक्षरशेषमन्त्र-तद्गुण्यादिगङ्गाध्यानादिभूतः	"
तारापीठोद्धारः	"	प्रार्थनापञ्चानि	१३
ध्यानस्य द्वैविध्येन निरूपणम्	"	कामदुग्धमन्त्रोद्धारः	"
अन्तर्यजनप्रदर्शनम्	"	वेदिकमार्गेण शिवपूजा	"
पूजाचक्रस्थापनादिप्रकार	"	पारदलिङ्गविधान-तद्वर्चनफलम्	१४
कादिमतीत्या पूजायन्त्रप्रतिष्ठाविधि	४	जयाविद्योद्धार	"
पूजाद्रव्यशोधनम्	"	आदिमूर्तेर्मूर्तिद्वादशकभेद	"
अन्तरासिकापेक्षणम्	"	चतुर्विंशतिमूर्तिवर्णनम्	१५
तन्मन्त्ररूप-श्लोककथनम्	५	शूद्रादिप्रतीतिष्ठताचिंतायां मूर्ती नमस्त्वानिवेधः	१६
अन्तर्यामिद्रव्याणि	"	ब्राह्मणस्य संतप्तचक्राद्यजुननिवेधः	"
पीठपूजाचर्चनप्रकारः	"	सालिग्रामशिलालक्षणानि	"
तत्राधारशक्त्यादिध्यानानि	"	तासां वर्णादिभेदेन गुणदोषवर्णनम्	"
रत्नसिंहासनपादरूप-धर्मादिध्यानानि	६	निष्कामार्चनविषये उक्तदोषाभाव	१७
तत्परोपरिस्वपद्मवर्णनम्	"	तासां लक्षणविशेषेण संश्राविशेषाः	"
तत्तच्छुक्तिपूजनप्रकारः	"	सालिग्रामशिलायां हरिपूजामाहात्म्यम्	१८
भूताकारध्यानकथनम्	७	सालिग्रामबाहुल्ये फलविशेषः	२२
मूर्तिकल्पनाचर्चनमन्त्रोद्धारः	"	तत्राधाहनाद्यवश्यकार्यत्वम्	"
इष्टदेवतायाः पूजाङ्गत्वेन पार्थिवलिङ्गविधानम्	"	आवाहनस्वरूप-तत्पर्यायनिर्णयः	"
यथाकामं लिङ्गार्चनसंख्या	८	सकलाकरणस्वरूपम्	"
फलविशेषार्थं लिङ्गनिर्माणद्रव्यविशेषनिर्णयः	"	देवशुद्धिः	"
यथतुष्टौपल्लिङ्गार्चनफलानि	९	दीपिनीमन्त्रोद्धारः	२३
रत्नमयलिङ्गेषु अन्योन्यापेक्षया श्रेष्ठतानिरूपणम्	१०	मुद्राशब्दविवक्तिः	"
उत्तमादिना लिङ्गे त्रैविध्यम्	"	उपचारभेदकथनम्	"
	"	उपचारनिवेदनप्रकारः	"

विषय.	पृष्ठसंख्या	विषय	पृष्ठसंख्या
द्विजानां वैदिकपूर्वमेव तान्त्रिकपूजा	२४	निर्मात्यनिवेदनविधि.	३३
गणेशादिपञ्चदेवतानां वैदिकमन्त्रा.	"	अच्छिद्रार्थं भास्करार्पणं दानम्	३४
आसनाद्युपचारनिर्णयः	"	निर्मात्यधारण-प्रसादस्वीकारास्वीकारव्यवस्था	"
पाद्याचमनयोः समयाभिधानम्	२५	शिवविष्णुशैवीनामन्तरकरणे दोष	"
शिवस्य शङ्खचक्रादौ मृतभेद	"	नित्यपूजायामावश्यकरीयाविधानम्	३५
प्रदेयवस्त्रादिनिर्णयः	"	प्राणायाम-न्यासाद्यकरणे निन्दाश्रवणम्	"
गन्धादिकानां तत्तद्देवतवर्णनम्	२६	देशकालविशेषे मानसपूजनम्	३६
गन्धभेदलक्षणानि	"	दिने प्रतियामं कर्तव्यताविभाग.	"
पुष्पभेद-तदुपयोगानिरूपणम्	"	मधुपर्कप्रतिविधि	"
देवताविशेषे पुष्पविशेषनिषेध.	२७	आतुरस्त्वकाद्यवस्थायां किं कर्तव्यता	"
पुष्पार्पणनिर्णयः	"	पूजायां ग्रन्थालक्षणम्	३७
पर्युषितदोषादोषविचार	"	आराधने समर्थासमर्थविधि.	"
पुष्पोपचारादन्ते लयाद्धार्यनम्	२८	समर्थस्य विस्तारकरणे दोष	"
पङ्क्त्येवतात्प्यानम्	"	कामनाभेदेन पूजास्थानम्	"
पङ्क्त्यपूजास्थाननिर्देश	"	विशेष आसे ।	
आचरणार्चनायां आर्चीकरणम्	"	नित्यपूजाप्रयोग	३८
अह्नमन्त्राणां होमपूजनयोर्निम.म्बाहान्तनानिर्णय	"	तत्र साधकस्य प्राप्त कृत्यविधि.	"
प्रत्याचरणार्चान्ते पुष्पार्पणमन्त्र	२९	तान्त्रिकस्थानतिकर्तव्यता	३९
लोकपाल-तद्वस्त्राणां ध्यानानि	"	तीर्थशक्तिध्यानमन्त्रौ	"
आचरणार्चान्ते देव्यर्चनमन्त्र	"	गङ्गामन्त्र	"
धूपद्रव्यभागनिरूपणम्	"	आत्माभ्युत्थणमन्त्रादिविधानम्	"
घण्टाचालनक्रमय-तन्मन्त्रकथनम्	३०	भस्मधारणविधि.	४०
धूपदीपनिवेदन तत्स्यापनादि	"	तान्त्रिकमन्त्रा	४१
पुंसो दीपनिर्वाणदोष	"	दीक्षितसभ्याभ्यावश्यकता	"
नैवेद्यद्रव्यसंस्कार-तद्देवदत्तप्रकारः	३१	पापानि मारणकर्मसाक्षितिरूपणम्	"
नित्यदोषविधि	"	स्वार्थदेवताविधि	"
पूजास्थाने भूतबलि	"	पूजामण्डपद्वारपूजाविमोक्तसारणदि	४२
नित्यहोमेऽन्याधानाभाव	"	दीपनायाचार्थपूजमाधारशक्तिपूजा	४३
उत्तरापोशान-ताम्बूलायात्रिकचर्चनम्	३२	यथाश्रम सृष्ट्यादिन्यासक्रम	४४
जपप्रकार	"	प्राणायामप्रयोगपूर्वप्रीतन्यास	"
मन्त्रशुद्धिलक्षणम्	"	शृङ्खलाश्रितिसूत्रम्	४५
जपमण्डपानियमस्तवपाठादि	"	कालीमते चक्रप्रतिष्ठाविधि तत्प्रयोग	"
यथाशा पीशाणिकस्तवपाठेऽपि निषेधतत्फलवचनम्	"	प्रतिष्ठितयन्त्रे शिवपूजापद्धति	४६
आराधनाद्वासनप्रकार	३३	नित्यपूजामन्त्रोपप्रकार	४७

विषय	पृष्ठसंख्या	विषय	पृष्ठसंख्या
देवतामन्त्रपञ्चाणां कालीमते पार्थिवादिस्वरूपज्ञानविधिः	५४	शिवदूर्तानित्याप्रयोगविधिः	८७
कादिमते तु तज्ज्ञानार्थं षड्विधरश्मिप्रदर्शनम्	"	तस्या यन्त्रतद्विधानानि	"
षोडशानित्यानां पट्टमांनुसारेण स्थूलसूक्ष्मादि-सामान्यविशेषध्यानानि	५७	एकविंशे श्वासे ।	
कालीमते देवतादिस्वरूपज्ञानाय रश्मिक्रम-प्रदर्शनम्	६१	स्वरितानित्याप्रयोगविधिः	६१
विद्याया मन्त्रस्य वा द्युन्दोज्ञानक्रम	६४	काम्यदोमविधिः	"
षोडशीविद्याया रश्मिचुन्दसकलनम्	६५	यन्त्रोद्धारतद्वचनाप्रकार	"
पराप्रासादमन्त्रस्य रश्मिलंकलनम्	६५	निग्रहयन्त्राणि तद्वचनाप्रकार	६३
तस्य द्युन्दोज्ञानक्रमः	६६	कुलसुन्दरीनित्याप्रयोगविधिः	६५
कालीविद्यायाद्वुन्दोज्ञानविधिः	"	विद्यायास्वरूपमयत्वविवरणम्	"
कादिमते कामेश्वरीनित्याप्रयोग-यन्त्ररचनाप्रकारः	"	प्रेपुरकन्दाविद्याभेदाः	६६
समययन्त्रयोरुद्धारक्रम	६७	संपत्करीविद्या-तज्ज्ञानविधानादि	६७
यन्त्राणां फलानि	६८	यन्त्रविनियोगः	६८
गणमालिनानित्याप्रयोगविधिः	६६	नित्यानित्याप्रयोगविधि	"
यन्त्ररचनाक्रम	७०	यन्त्रतत्फलानि	"
अमृतपञ्चकोद्धारः	"	यज्ञयन्त्रनिर्माणं तत्फलानि	६६
यन्त्राणां विनियोगः	"	डाकिन्यादीनां देहे स्थाननिरूपणम्	१००
अमृताण्यन्त्ररचनालंकलनम्	"	नीलपताकानित्याप्रयोगविधिः	१०२
प्रोक्तयन्त्राणां फलानि	७१	सिद्धिकौतुकविधानम्	"
कामेश्वर्यादीनां साधारणचक्रतद्वर्णनविधिः	"	विद्याया दशधा भेदप्रदर्शनम्	"
नित्यक्लिप्ताप्रयोगविधिः	७२	पदार्थशक्तिर्णानामविद्याः	१०३
तद्यन्त्राणामुद्धारः	७४	चतुष्पाष्टिचेटकनामविद्याः	"
यन्त्राणां विनियोगः	७५	विद्यायामुद्धारः	१०५
मेरुद्वानित्याप्रयोगविधिः	७६	यत्किंवाचेटक-साधनप्रयोगः	"
तद्यन्त्राणामुद्धारविनियोगादि	"	विजयानित्याप्रयोगविधिः	१०६
षड्विद्यासिनीनित्याप्रयोगविधिः	८०	तद्यन्त्रफलानि	१०८
तद्यन्त्रतत्फलानि	८१	सर्वमङ्गलानामविधिः	१०९
यन्त्ररचनाप्रकारः	८२	पुरश्चरणाविधानम्	"
महापञ्चेश्वरीनित्याप्रयोगविधिः	८३	मातृकाक्षर्याक्रिनामानि	"
तद्यन्त्रतत्प्रयोगा	८४	मूलविद्यायाः स्वरूपबाहुल्योपदेशनादे	११०
यन्त्ररचनाप्रकारा	८५	चतुश्चत्वारिंशदधिकशतयन्त्राणामुपदेशः	"
	८५	प्रोक्तयन्त्राणि अक्षरान्यासभेदेनान्यनित्यापञ्च-	
	८५	दशकस्यापि	"
	८५	उक्तयन्त्राणां विनियोगप्रकारा	"

विषय.	पृष्ठसंख्या	विषय.	पृष्ठसंख्या
लघुमन्त्रपूजाविधानम्	१११	सर्वविद्यालौपथ्यभस्मसाधनम्	११६
द्वादशारचक्रनिर्माणक्रम	"	आग्नेयाक्षरमेलितयन्त्राणि तैर्जाठराग्निप्रदीप्ति	"
तच्चक्रे लघुपूजा	"	यन्त्ररचनाप्रकार	"
षोडशानित्याना नामरूपविद्याभिर्द्वादशारचक्रपूजा	"	विचित्रानित्याप्रयोगविधि	"
प्रोक्तचक्रे ललितारचनम्	"	काम्यहोमविधि.	"
षोडशानित्यानामविद्याभेदाविभि कोष्ठरूपचञ्चय-		निग्रहहोमोपदेश	११७
अनिर्माणम्	११२	अभिचारकर्तुं स्वरत्नाक्रम	"
यन्त्रप्रयोगफलानि	"	अभिचारेण गुणविधानम्	"
सर्वमङ्गलाविद्याजपफलम्		तर्पणोपदेश	"
ज्वालाभालिनीप्रयोगविधि	११३	पद्मविंशतियन्त्राणि	"
पुरश्चरणक्रम	"	एतद्यन्त्ररचनाप्रकार	११८
दशयन्त्रनिर्माणम्	"	कोष्ठयन्त्रयन्त्र तदनुभाष	"
दशयन्त्रप्रयोगविशेषा	"	यन्त्ररचनाप्रकार	"
स्वस्थवेशप्रकारादिकम्	११४	मन्त्रप्रचारतिथिषु अर्चनादिक्रम	"
रोगवैशार्थं यन्त्रनिर्माणम्	"	तिथिवृत्तदेवतानक्षत्रयोनय	११९
आकर्षणपरीकरणादिकम्	"	रोगशान्तिस्मयज्ञानम्	"
यामलवेध	"	पदस्वाधारेषु यन्त्राणां भावनफलम्	"
निविधे वेधे द्विवेधरूपादि	"	प्रोक्तमायनाशङ्कानां कार्यम्	"
वर्षादिप्रयोगा	"	देव्या पञ्चाशन्मिथुनानां च चलिदानप्रकारफलम्	१२०
द्वितीययन्त्रसाध्यानि	११५	कुर्वुल्लानित्याप्रयोगविधि	"
वैरितिग्रह	"	मूलविद्यायां पुरश्चरणम्	"
घृतादिषु जयः	"	कृतपुरश्चरणस्यैव प्रयोगयोग्यता	"
मर्त्यादिवश्यम्	"	नानाहोमात् नानाफलप्राप्ति	"
शत्रुस्तम्भनम्	"	यन्त्रनिर्माणं तत्प्रयोगपञ्चकम्	१२१
लक्ष्मीवासोभूषणप्राप्ति	"	एतद्यन्त्ररचनाप्रकार	"
लोकस्वीवश्यसिद्धि	"	द्वितीयविद्यया कोष्ठयन्त्रयन्त्रनिर्माणं तत्प्रयोग-	
दशमयन्त्रफलप्राप्तिप्रयोग	"	चतुष्टयम्	"
यन्त्रेष्वभिषेकात् प्रहदोपशान्तिः	"	प्रथममूलविद्यायां यन्त्रनिर्माणम्	१२२
नयप्रहशान्तिः	"	सत्ताद्वार्या यन्त्ररचनाप्रकार	"
यन्त्राद्विस्तृणपट्टादिदानफलम्	"	स्वप्नप्रसारणात् त्रयोदशाक्षरं यन्त्राष्टकोपदेश	"
जाठराग्निवृद्ध्युपाय	"	तद्विनियोग	"
प्रोक्तयन्त्रेषु मास्कराद्यर्चनफलानि	११६	एकविंशत्यधिकद्विंशत्कोष्ठरूपयन्त्र-	
सप्तमहपूजाफलम्	"	निर्माणादि	१२३
शुभमदनम्	"	मन्त्रदेवतामाथनादिकम्	"

विषयः	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
चाराहीनित्याप्रयोगविधि	१२३	मातृमन्त्र-तत्प्रयोगध्यानादि	१२८
मूलदेवतायाः पुरश्चरणादि	"	भुजगविपनाशनमौषधम्	"
प्रयोगभेदेषु ध्यानभेदः	"	अध्वारूढाविद्या तदङ्गादि	"
स्तम्भनप्रयोगः	"	अधपूर्णाविद्या तदङ्गध्यानसाधनप्रकाराः	"
मार्गरक्षाविधानम्	"	नवात्मविद्याध्यानं स्वरूपं च	१२९
समरविजयध्यानम्	१२४	देवीहृदयविद्या ध्यानादि	"
रिपुमारणप्रयोगादि	"	गौराविद्या तन्माधनध्यानादि	"
प्रोद्यस्तम्भनध्यानम्	"	तत्तत्पुण्ड्रा विद्या तन्माधनं	"
सेनाविद्रावणादि तज्ज्ञानं च	"	निष्कप्रयप्रदा विद्या तन्माधनादि	"
स्तम्भनीयपञ्चाङ्गादिकम्	"	अभीष्टयादिना विद्या	"
रिपुवधप्रयोगः	"	मातृङ्गिर्नाविद्या तज्ज्ञानादि	१३०
मारणप्रयोगः	"	राज्यलक्ष्मीविद्या	"
लक्ष्मीप्राप्तिप्रयोगः	"	महालक्ष्मीविद्या तज्ज्ञानादि	"
होमद्रव्यभेदेन फलभेदः	"	मिथिललक्ष्मीविद्या तदङ्गादि	"
मारणप्रयोगहोमः	१२५	नित्याचनचक्रनिर्माणम्	"
ऐश्वर्यप्राप्तिहोमः	"	ललिताविद्याया गोपानस्वरूपत्वम्	१३१
वध्यादिकरणहोमः	"	सिद्धगोपालमन्त्रः	"
रिपुसेनास्तम्भनधन्वम्	"	पद्मविद्यगोपालमन्त्राः	"
धन्वरचनाप्रकारः	"	तेषां यन्त्राणि ध्यानादि	"
सर्वस्तम्भनधन्वम्	"	सर्वलोकतन्मापरोक्षोपायैर्यथयोगादिविधानम्	"
यतधन्वरचनाप्रकारः	"	षोडशानित्यानां स्वात्मत्वेन वासना	"
स्तम्भनयन्त्रान्तरम्	१२६	शालुग्रानत्रेयादीनि	"
रोगशान्तिकरणधन्वम्	"	अहंशुशादयः	"
स्तम्भकरकोष्ठधन्वम्	"	ललिताविद्याया अक्षरार्थः	"
अभीष्टमहावज्रधन्वम्	"	ब्रह्मविद्याप्रवचनम्	१३२
वज्रज्ज्वाभिधयन्त्रम्	"	सुरिकाधारणयोगलक्षणानि	१३४
अखिलसिद्धिकरणधन्वम्	१२७	धारणालक्षणम्	१३६
कौतुकप्रकरणम्	"	दशधा यमनियमाः	"
सिद्धसारस्वतविद्या	"	ग्रन्थाहारलक्षणम्	"
विद्यानामङ्गध्यानयोः परिभाषा	"	जालन्धरयन्त्रः	"
विद्यासाधनप्रकारः	"	मर्मस्थानसंख्यादि	१३७
सृष्ट्युत्पत्तिविद्या तज्ज्ञानं च	"	उत्पत्त्यामूलग्रन्थशक्तिचालनानि	१३८
विपुलाविद्यास्वरूपम्	"	रसनामूले सिरावन्धच्छेदः	१३९
तस्या पदङ्गादिकम्	१२८	बह्मगलप्रवेशफलम्	"

विषय	पृष्ठसंख्या	विषय	पृष्ठसंख्या
उत्क्रान्तिविधिः	१४०	मन्त्रान्तरोद्धार	१७६
कालवञ्चनप्रकारः	१४१	जयदुर्गामन्त्र	१७८
पञ्चाशदयुद्धिभेदनिर्णयः	"	शूलिनिदुर्गामन्त्रप्रयोग	"
वेधप्रयोगीदीप्ता	"	वनदुर्गाप्रयोगविधि	१८०
निध्यासमन्त्राभेद	"	प्रयोगभेदेन ध्यानभेद	१८२
प्राणस्योर्ध्वमवष्टम्भनोपाय	१४२	काश्यद्रव्ययजनविधानम्	"
द्वाविंशे भासे ।		वनदुर्गायन्त्रोद्धार	१८४
		दुर्गास्तोत्रम्	१८५
		नवार्थविधौक्रमहालक्ष्मीपूजापद्धतिः	१८६
रत्नामन्त्रोद्धारः	१४३	महालक्ष्म्यादीनां ध्यानानि	१८७
तज्ज्ञानम्	"	आग्नेयमन्त्रप्रयोग	१८४
तद्यज्यजनादिप्रयोगः	१४४	आग्नेयास्त्रप्रयोगविधि	१८५
विनियोगफलम्	१४५	त्रयोविंशे भासे ।	
यन्त्रान्तरोद्धार	"		
लक्ष्मीमन्त्रान्तर-तत्प्रयोगविषयः	१४७	विनास्त्ररुत्यास्त्रविधानम्	१८६
समष्टिपादिदेवीध्यानम्	१४८	लवणदुर्गामन्त्राद्या विनियोगादि	२०२
यजनादिप्रयोगः	१५०	लवणमन्त्रविधानम्	२०४
यथाकाश्य होमद्रव्यविधिः	१५१	प्रतिमाप्रमाणम्	२०५
अभिषेकविधि	"	लवणमन्त्रा	२०६
महालक्ष्मीयन्त्रान्तरम्	१५३	मन्त्रदेवताध्यानानि	२०७
मन्त्रराजध्यानप्रयोगविधिः	"	साध्यनक्षत्रवृत्ता	"
चतुर्विंशेकादशार्णविमन्त्रोद्धारः	१५५	अन्नपूर्णेध्वरीमन्त्रविधानम्	२०८
साम्राज्यलक्ष्मीमन्त्रयन्त्रादिप्रयोगः	१५६	तत्प्रयोग	२०९
सत्तार्थमन्त्र	"	अन्नपूर्णास्तुतिरत्नम्	२११
श्रीगुरुविधानम्	१५७	अन्नप्रदामन्त्रविधानम्	"
श्रीमन्त्रजापिता नियमा	१५८	तत्प्रयोगविधि	"
श्रीमृक्यन्त्रविधि	१६०	अम्बारूढामन्त्रा	२१२
मन्त्ररात्रे महालक्ष्मीपूजाप्रयोगः	१६१	तद्यन्त्रविधि	२१३
महालक्ष्मीशतनाम	१६७	गौरीमन्त्रोद्धार-	"
लक्ष्मीहृदयस्तोत्रम्	१६८	तन्मन्त्रप्रयोग	२१४
दुर्गामन्त्रोद्धार-तज्ज्ञानादि	१७४	वशीकरणमन्त्रोद्धार-	"
निहमनोद्धार	१७५	पद्मावतीमन्त्र	२१५
पूजाप्रयोगविधानम्	"	तस्या यन्त्रोद्धार	"
दीपगन्त्रविधि	१७६	उपेष्टलक्ष्मीमन्त्र-	"
मदिपमर्दिनीमन्त्रप्रयोगः	"		

विषयः	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
तत्प्रयोगः	२१६	यगन्नामुखीप्रयोग	२४३
धिपुष्टामन्त्र	"	साधनादिनिर्णयः	२४४
तत्प्रयोगः	२१७	तद्यन्त्ररचनाप्रकार	२४७
तन्मन्त्रान्तरप्रयोग	"	यगन्नामुखीस्तोत्रम्	२४६
नित्यक्रियामन्त्रोद्धारदि	२१८	चतुर्विंशे भासे ।	
तत्प्रयोगहोमविधिः	२१९		
तन्मन्त्रान्तरविधि	२२०	कालीमन्त्रप्रकरणम्	२४३
तत्प्रयोगः	२२२	तत्र ध्यामामन्त्रः	"
धावादिनीलिङ्गामन्त्रप्रयोगः	"	अस्य पूजाप्रयोग	"
तन्मन्त्रान्तरप्रयोगविधि	२२३	ध्यानम्	२४५
वक्रियासिनीविद्या	"	पूजायन्त्रपीठपूजादि	२४६
तत्प्रयोगकाम्यहोमविधिः	२२४	मन्त्रान्तरतत्पूजाप्रकारः	२४७
घञ्प्रस्तारिणीविद्योद्धारदि	२२५	गुह्यकालीमन्त्रभेदाः	२४८
तत्प्रयोगहोमद्रव्यविधानम्	२२६	भद्रकालीविद्या	२४९
तस्या मन्त्रान्तरम्	२२८	श्मशानकालीविद्या	"
शिवदूतीमनोरुद्धारदि	"	महाकालीविद्या	"
तत्प्रयोगकाम्यहोमविधि	२२९	तत्पूजायन्त्रम्	"
स्वरितामन्त्रोद्धारदि	२३०	ताराप्रकरणम्	२५२
तत्प्रयोग	"	ताराविद्याभेदाः	"
वत्काम्यहोमविधिः	२३२	शार्ङ्गोद्धारविद्या	"
नक्षत्रयोनयः	२३३	वधूर्वाजोद्धारः	२५३
अनुग्रहयन्त्राणि	"	पतासां विधानां साधनस्थानम्	"
यन्त्ररचनाप्रकारः	२३४	तत्पूजाप्रयोगः	२५४
निग्रहाप्ययन्त्रोद्धारः	२३६	कौमलासनलक्षणम्	२५५
कालीविद्या-यममन्त्रोद्धारः	"	आसनपरिमाणम्	"
निग्रहयन्त्ररचनाप्रयोग	२३७	सारस्वतविशेषयन्त्रान्तरम्	२५६
त्रिकण्टकीविद्योद्धारदि	२३८	तारागुरुपङ्क्तित्रयम्	२५६
महामायावैष्णवीविद्योद्धारदि	२३९	बलिमन्त्रः	२७०
तत्प्रयोग	"	मन्त्रध्यान-विद्याहोमौ	"
वैष्णव्या महामायायाश्च मन्त्रान्तरोद्धारः	२४०	कुल्लुकाक्षानावश्यकता	२७१
नित्यकर्मादित्यागे निमित्ताभिधानम्	"	रहस्यपुरस्करणम्	"
महास्त्रविद्यायगन्नामुखीविधानम्	२४१	ताराभेदाः	२७२
स्थिरमायापीजोद्धारः	"	एकजटाविद्याभेदः	"
पूजाविधिः	"	नीलसरस्वतीविद्याभेदविधिः	२७३

विषय	पृष्ठसंख्या	विषय	पृष्ठसंख्या
वागीश्वरी-विश्वेश्वरी-कुलजामन्त्रा	२७४	भोगमोक्षदानित्याभैरवी	३२७
कीर्तीश्वरी-अन्तरिक्षसरस्वतीमन्त्रा	२७५	रुद्रभैरवी-तत्पूजाप्रयोग	"
यटसरस्वती-नीला-त्रिणिसरस्वतीमन्त्रा	"	भुवनेश्वरीभैरवी	३२८
ताराबलिद्रव्यम्	"	बालात्रिपुरामन्त्रस्तद्धृदा	३२९
गुणभेदेन त्रिधा ध्यानम्	"	तटीपिनीविद्या	३३१
मन्त्रान्तरोद्धार	२७६	अन्नपूर्णेश्वरीभैरवीप्रयोग	"
पद्मावतीमन्त्रोद्धार	२७७	तत्पूजायन्त्रम्	३३२
श्यामामन्त्राणां प्रसिद्धोद्धारक्रमः	"	प्रवण्डवण्डिकायन्त्रप्रयोगः	"
सारामन्त्रोद्धारक्रम	२७८	तन्मन्त्रान्तराणि	३३३
पञ्चदशीविद्याभेदा	२८०	षोडशीविद्याप्रशस्ता	३३६
पञ्चमीभेदा	२८१	धूमावतीप्रयोग	३३७
सुन्दरीभेदा	"	भद्रकालीमन्त्र	३४०
धीविद्यापद्धति	"	महाकालीमन्त्र तद्धृदा	"
धीविद्याविशेषपद्धति	२८४	भद्रकालीप्रयोगविशेषविधि	३४१
सामान्यविशेषार्थयोरप्यव्यक्तता	२८६	श्मशानकालीमन्त्र-तत्पूजाप्रयोग	३४२
पञ्चविंशे श्लासे ।		आर्द्रपटी-धर्मटिका-श्मशानभैरवी-ज्वाला-	
		मालिनीमन्त्रा	३४३
मन्त्रोद्धारपूर्वे भुवनेश्वरीपदव्युत्पत्तिः	३०५	निगडवन्धमोक्षणमन्त्रः	३४४
मन्त्रानुष्ठानविधि	"	चिदिमन्त्रविधि	"
तत्प्रयोग	"	आकर्षणविधानानि	"
संक्षेपपूजाप्रकारा	३०८	विद्वेषणविधानम्	३४५
यन्त्रोद्धार-तत्प्रयोगा	३१०	उच्चाटनविधि	"
इषासरमनु-तत्प्रयोगा	३१५	सुगन्धसंयमन्त्र	३४६
धर्तारालादियन्त्ररचना	३१६	अदर्शनप्रयोग	"
भुवनेश्वरीन्तुति	३१६	योगिनीसाधनम्	"
त्रिपुरभैरवीमन्त्र-तत्पूजाप्रकारः	३२१	पटविंशत्यक्षिणीसाधनम्	३५०
पूजायन्त्रम्	३२४	घनदायक्षिणीप्रयोग	३५५
सप्तप्रदाभैरवी	३२५	मनुमतीयक्षिणीभेदा	३५६
पौलेशभैरवी	"	षड्विंशे श्लासे ।	
सप्तलपिस्त्रिप्रदाभैरवी	"		
पैतम्भभैरवी	३२६	यटवर्तिण्यादिभेदा	३५८
तस्या यन्त्रपूजाविधिः	"	राजमातङ्गिनीमन्त्रविधानम्	३५९
फोमेश्वरीभैरवी	"	तत्प्रयोगः	३६३
यटपूजाभैरवी	३२७	साम्यहोम	३६५

विषयः	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
मातङ्गीमन्त्रविधिः	३६५	स्वप्नेभ्यरी	३६५
तस्या प्रयोगप्रकारः	३६७	शीतलामन्त्रः	"
जीवाकर्षणविधिः	३६८	कालरात्रिविधानम्	३६६
मातङ्गीयन्त्रधारणविधिः	३७०	तत्प्रयोग	३६७
मातङ्गा मन्त्रान्तराणि	३७२	जलौकाग्रहणमन्त्रः	३६८
तस्या मन्त्रभेद-प्रयोगविधिः	३७४	कञ्जलाभिमन्त्रणमन्त्रः	"
मन्त्रान्तरे प्रयोगविधानम्	३७५	स्तम्भनयन्त्रमन्त्रनिर्णयः	३६९
उच्छिष्टमन्त्रः	३७७	मोहनयन्त्रमन्त्रविधिः	"
सुमुखीपानम्	३७८	आरुणविधानम्	"
सुमुखीसाधनविधानम्	३७९	तन्मन्त्रोद्धारः	"
परिमलमन्त्र-निरूपणम्	३८१	उद्याटनमन्त्रविधानम्	४००
तत्प्रयोग	"	चिद्वेषणमारणादि	"
तद्विनियोगविधिः	"	शारदामन्त्रोद्धार-तद्विधिनिरूपणम्	४०१
उच्छिष्टमन्त्रान्तरम्	३८३	तत्प्रयोग.	४०२
तत्प्रयोग	३८४	अष्टविधप्रयोगविधिः	४०३
लघुमातङ्गीनी	"	सप्तविंशे आसे ।	
वाराहीमन्त्रोद्धारः	३८५		
वाराहीयन्त्रविधिः	"	वैष्णवमन्त्रविधानम्	४०५
तत्प्रयोग	३८६	नारायणमन्त्रनिर्णयः	"
निमग्नहोमविधिः	३८८	व्याधिषन्त्यासा	४०६
यन्त्ररचनाविधानम्	३८९	न्यासेऽङ्गुलिनियमः	"
निमग्नवाराहीमन्त्र	"	मूर्तिपञ्चरन्यासः	४०७
तत्प्रयोग	"	किरीटादिमन्त्रा	"
धूम्रवाराहीमन्त्रविधिः	३९०	तत्त्वन्यासनिर्णयः	४०८
तद्यन्त्रप्रयोग	३९१	केशवनायकमूर्तिलक्षणम्	"
म्यमनाराही	३९२	पीठपूजाविधिः	४०९
तत्प्रयोग	३९३	तत्प्रयोग	४१०
शिवरीमन्त्रोद्धारः	"	कमलाधरणीध्यानम्	"
तन्मन्त्रान्तरम्	"	यजनद्रव्यादिनिर्णयः	४१२
कर्णपिशाचिनीमन्त्र	३९४	मन्त्रवर्णन्यासानि	४१३
तन्मन्त्रान्तरम्	"	यन्त्ररचनाविधानम्	"
तत्पूजाप्रयोग.	"	अष्टवर्णमन्त्रस्यर्पिच्छन्दोदेवतावर्णस्वर-	
सिद्धिलक्षणानि	३९५	पार्थन्यवर्णनम्	४१५
मन्त्रविशेषा	"	वर्णमूर्तिविधाने आचरणनिरूपणम्	"

विषय	पृष्ठसंख्या	विषय	पृष्ठसंख्या
लक्ष्मीनारायणमन्त्रोद्धारः	४१६	वेदशार्ङ्गमन्त्रविधि.	४३६
तद्यजनविधि	"	हृषीकेशमन्त्रयन्त्रादि	४४०
यन्त्ररचनावर्णनम्	४१७	श्रीकरमन्त्रोद्धार	"
तत्प्रयोगपद्धति.	"	तस्य न्यासविधानम्	४४१
प्रयोगसाधनविधानम्	४१८	तत्प्रयोग.	४४२
द्वादशार्ङ्गमन्त्रोद्धार.	४१९	होमद्रव्यविधि	४४३
न्यसादिनिरूपणम्	४२०	श्रीमन्मन्त्रमन्त्र	४४४
तत्प्रयोगविधि	"	धीशुक्लपोत्तममन्त्र.	"
चतुर्दशाक्षरमन्त्रोद्धारः	४२१	तस्य षडङ्गद्वादशाक्षवर्णनम्	४४५
तत्प्रयोग	४२२	चक्रशंखाद्यायुधमन्त्रा	"
हरिहरमन्त्रोद्धार	"	पक्षिराजमन्त्र.	४४६
तत्प्रयोग.	"	न्यासविधानम्	"
वधिवामनमन्त्रोद्धार	"	योगपीठध्यानम्	४४७
तद्वर्चाप्रयोगपद्धति	४२३	पूजाप्रयोग.	४४८
होमद्रव्यविधानम्	४२४	यजनद्रव्यविधानम्	४४९
यन्त्ररचनाप्रकार	४२५	मन्त्रान्तरोद्धार	४५३
यज्ञवामनमन्त्र-तत्प्रयोगादि	"	अष्टाविंशे श्लासे ।	
भोगवामनमन्त्रोद्धार	"		
मायाबालकवामनमन्त्रोद्धारः	४२६		
एतन्मन्त्रोपासकानां नियमः	"	अष्टाक्षरहृषीकेशमन्त्र. सप्रयोग	४५४
हृद्यग्रीवमन्त्र.	"	मन्त्रान्तरम्	४५५
तत्प्रयोग.	४२७	श्रीधरमन्त्र	"
यन्त्रविधानम्	"	अच्युतादिमन्त्रविधि	"
तन्मन्त्रान्तरप्रयोग.	४२८	तत्प्रयोगविधि	४५६
घराहमन्त्रोद्धार	४२९	नृसिंहमन्त्रोद्धार.	"
तद्यजनादिप्रयोग	४३०	दशधा न्यास	४५७
यन्त्ररचनाप्रकार.	४३१	यजनविधि सप्रयोग.	४५८
घराहबीजवर्णनम्	४३३	काव्यप्रयोगे ध्यानमेद्.	४६०
मन्त्रान्तर-तत्प्रयोगविधिः	४३४	होमद्रव्यविनियोग.	४६१
सुदर्शनमनुकथनम्	४३५	यन्त्ररचनाप्रकार	४६३
तद्यजनप्रयोगविधानम्	४३६	एकाक्षरमन्त्रविधि	४६४
तद्यन्त्ररचनार्चनादि	४३७	षडक्षरमन्त्रविधानम्	"
विनियोगविधानम्	"	तत्प्रयोग	४६५
यन्त्रान्तराणां वर्णनम्	४३८	यन्त्रमन्त्रान्तरवर्णनम्	"
		लक्ष्मीनृसिंहविधानं सप्रयोगम्	४६६

विषयः	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
मन्त्रान्तराणां विधिः	४६=	गोपालगायत्री	१०४
वीरनृसिंहः	"	दशार्णमन्त्रः	"
सुदर्शननृसिंहः सप्रयोगः	४६६	यन्त्रान्तरोद्धारः	"
तद्यन्त्रोद्धारः	४७०	स्तोकमन्त्रवर्णनम्	१०५
पदपुंराममन्त्रः	"	यन्त्रान्तरनिरूपणम्	"
तत्प्रमाणकथनम्	"	मुकुन्दमन्त्रविधानम्	१०७
एकापादिमालामन्त्रान्तानां विधानम्	४७२	बालहृणमन्त्रः	"
सौतालक्ष्मणमन्त्रः	४७५	अन्नप्रदमन्त्रः	१०८
पूजाविधिः	"	मन्त्रान्तरविधिः	"
तत्प्रयोगः	४७६	एकोनविंशे भासे ।	
कान्यप्रयोगविधानम्	४७८		
यन्त्रोद्धारप्रकारः	४८०	श्रीकान्तमन्त्रः	११०
रामानुस्तुतिः	४८१	श्रीकान्तसाम्राज्यान्तम्	"
हनुमन्मन्त्रप्रमाण	४८२	तत्पूजाप्रकारः	"
तन्मन्त्र-मालामन्त्रविधानम्	"	मारमालामन्त्रः	१११
विनियोगविधिः	४८३	पूजाप्रयोगः	११२
यन्त्रोद्धारवर्णनम्	४८४	यजनविधिः	११३
हनुमस्तुतिः	"	पूजायन्त्रविधिः	"
गोपालमन्त्रः	४८५	मन्त्रान्तराणां विधानम्	११४
मन्त्रार्थकथनम्	"	चतुष्टयवर्णनमन्त्रविधिः	"
न्यासनिरूपणम्	४८६	वाग्विध्यमन्त्रः	११५
वृन्दावनान्तं रूप-साङ्गधीगोपालप्यानम्	४८७	नन्दपुत्रमन्त्रवर्णनम्	११६
पीठार्चनक्रमः	४८८	रुक्मिणीवल्लभमन्त्रः	"
पूजाप्रयोगः	४८९	लीलादण्डमहाविष्णुमन्त्रविधिः	११७
श्रीहृण्यमन्त्रः	४९३	गोवल्लभमहामन्त्रविधानम्	"
मन्त्रार्थनिरूपणम्	"	गोविन्दमन्त्र सप्रयोगः	११८
तत्प्रयोगः	४९४	पञ्चाध्यात्महृण्यमन्त्रस्य प्रयोगः	११९
उक्तमन्त्रस्य त्रिकालार्वाविधानम्	"	सिद्धगोपालमन्त्रः	१२०
रासगोष्ठीलक्षणम्	४९७	एकादिदशार्णान्तमन्त्रः	"
अर्चन्ते तर्पणविधिः	४९८	बालगोपालमन्त्रविधिः	"
गोपालयन्त्रोद्धारः	४९९	मन्त्रान्तरवचनम्	१२१
मन्त्रान्तरवर्णनम्	"	यन्त्रोद्धारः	"
काम्यकर्मसु विनियोगविधानम्	"	मन्त्रान्तरविधानम्	१२२
यन्त्रराजोद्धारनिरूपणः	५०३	संमोहनगोपालमन्त्रः	"

विषय	पृष्ठसंख्या	विषय	पृष्ठसंख्या
तस्य साङ्गध्याननिरूपणम्	५२३	तदर्चाविधानम्	५४६
तत्पूजाप्रयोग.	५२५	पूजाप्रयोग	५५५
यजनादिनिर्णय	५२६	अर्च्यदानविधि	५५१
सन्तानगोपालविधि सप्रयोग	"	यन्त्रोद्धारप्रकार	"
पूजायन्त्ररचना	५२७	मन्त्रान्तरविधानम्	५५३
निगडच्छेदनमन्त्र	"	भुवनाधीशमन्त्र. सप्रयोग	"
संमोहनरूपैकाक्षरमन्त्रविधानम्	"	इत्यक्षरार्णविधान सप्रयोगम्	५५४
तत्प्रयोग.	५२८	पुत्रेष्टिविधि	५५६
काममन्त्रार्चनम्	५२९	सप्राप्तविजयमन्त्र	५५६
तदर्चाप्रयोग	५३०	अजपाप्रत्ययविधि सप्रयोग	"
तद्यन्त्राणामुद्धार.	५३१	मार्तण्डमैरवमन्त्र	५६१
प्रणवमन्त्र सप्रयोगविधि	५३२	तदर्चाविधानं सप्रयोगम्	"
कार्तवीर्यमन्त्रोद्धार	५३३	तद्यन्त्रचक्रवर्णनम्	५६२
तदर्चाविधानम्	५३४	महासौरमु	"
तत्प्रयोग	५३५	चन्द्रमन्त्र	५६३
यन्त्रोद्धारनिरूपणम्	५३६	तदर्चाविधि सप्रयोग	"
कार्तवीर्यमन्त्रदशविधभेदनिरूपणम्	५३७	विद्यामनु	५६४
तन्मन्त्राणां पङ्क्तिप्रयोगकथनम्	५३८	यन्त्ररचनाप्रकार	"
मन्त्रान्तरविधि	५४०	भौमादिप्रहाणा मन्त्रा	५६५
यन्त्ररचनाप्रकार	"	अग्निमन्त्रविधि सप्रयोग	५६६
महावीर्यमनुविधानम्	"	मन्त्रान्तरविधानम्	"
ध्यानभेदवर्णनम्	५४१	काम्यप्रयोग	५६८
यन्त्रोद्धारस्तम्भाहृत्यम्	"		
पतद्यन्त्ररचनाप्रकार	५४२	त्रिंशे श्लासे ।	
आनुष्टुभध्यानविधि	५४३	शैवपञ्चाक्षरमन्त्रोद्धारप्रकार	५७०
आनुष्टुभयन्त्रोद्धार.	"	तत्पूजाविधानम्	५७१
तद्वापञ्चमहिमा	५४४	मण्डलपूजाक्रम	"
यन्त्रान्तरविधानम्	"	पूजाप्रयोग	५७२
मालामन्त्र	"	मन्त्रविनियोगविधि	५७४
मालामन्त्रदेवताध्यानं सविधिकम्	५४५	उक्तमन्त्रस्य प्रत्यक्षर स्थानवर्णस्वरदिचर्णनम्	५७६
दीपदानविधानम्	५४६	उमापतिमन्त्रविधानम्	५७७
दीपदानप्रयोग	५४८	पूजाप्रयोग	"
सौरमन्त्रमहिमवर्णनम्	"	प्रासादमन्त्रविधानम्	५७८
अप्राणसौरमन्त्र.	५४९	तदर्चा-प्रयोग.	५७९

विषयः	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
अष्टाक्षरमन्त्रविधिः	५७६	तदर्चाविधानम्	६०३
दक्षिणामूर्तिमन्त्रविधानम्	५८०	एकादशधा न्यासः	"
साहचर्यान्तरकथनम्	५८१	प्रेतवीजोद्धारन्यासः	६०४
पीठकल्पनम्	५८२	मिष्ट्रीजीजम्	"
पूजाप्रयोगः	"	काण्ठीजीजम्	"
काम्यप्रयोगः	५८३	मन्त्रीजीजम्	"
मन्त्रान्तरोद्धारः	"	महार्थीजीजम्	"
तदर्चाविधानं सप्रयोगम्	५८४	प्राणजीजम्	"
काम्यप्रयोगविधिः	५८५	घण्टाजीजम्	"
दक्षिणामूर्तेर्यन्त्रम्	"	व्यासजीजम्	६०५
नवोक्तमन्त्रविधानम्	५८६	मूलजीजम्	"
मृत्युञ्जयमन्त्रः सप्रयोगः	५८७	आमरीजीजम्	"
काम्यप्रयोगविधिः	५८८	आकृतजीजम्	"
मृत्युञ्जययन्त्रम्	५८९	कालजीजम्	"
अथोरात्ममन्त्रविधानम्	"	विद्याजीजम्	"
तत्प्रयोगः	५९०	शृङ्गलान्यासः	६०६
काम्यविनियोगः	"	महापराशर्यजीजम्	"
तद्यन्त्रोद्धारः	५९१	मातृकान्यासः	"
पाद्यपतात्रमन्त्रविधिः	५९२	महासरस्वतीजीजम्	"
नीलकण्ठमन्त्रविधिः	"	ध्यानाद्यर्चा	६०७
काम्यकर्मविनियोगः	५९३	पूजाप्रयोगः	६०८
वन्त्रान्तरकथनम्	५९४	वीरसाधनविधानम्	६१०
चिन्तामणिमन्त्रः	"	तत्प्रयोगः	६१३
तद्विधानं सप्रयोगम्	५९५	काम्यसाधनम्	६१५
मन्त्रान्तरं तत्काम्यप्रयोगः	५९६	राजस-तामस-व्यासवर्णनम्	"
तुन्दुररत्नमन्त्रः	५९६	काम्यप्रयोगान्तरसाधनम्	६१६
तदर्चाविधानम्	"	मृत्युञ्जयविधिः	६१७
पूजाप्रयोगः	६००	राजसबलिविधानम्	६१८
काम्यसाधनम्	"	यज्ञाध्यादिरक्षाप्रयोगः	"
यन्त्ररचनाप्रकारः	६०१	वटुकयन्त्ररचना	६२०
क्षेत्रपालमन्त्रः	"	तन्मन्त्रान्तरविधिः	"
तदर्चाविधिः	"	पूजाप्रयोगः	६२२
प्रयोगः	६०२	चण्डेश्वरमन्त्रविधिः	"
वटुकमैत्रयमन्त्रः	"	तत्प्रयोगः	"

विषय	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
काम्यविधानम्	६२३	गायत्रीहृदयम्	६४७
तस्य स्तोत्रम्	"	गायत्रीरुचयम्	६४६
एकत्रिंशे श्लोके ।		गायत्रीपूजाविधि	६४०
		तद्यन्त्रविधानम्	६४१
त्रैयम्बकमन्त्राभिधानम्	६२६	पात्रस्थापनलक्षणम्	६४२
मन्त्रनिरुक्ति	"	अर्घ्यादिद्रव्याणि	"
मन्त्रार्थयोजना	"	करशुद्धि	"
मन्त्रविधानम्	"	आयत्नपूजाविधि	"
पूजाप्रयोगः	६०७	काम्यप्रयोगः	६४३
होमद्रव्याणि	६२८	कादिभतरीत्या मन्त्रपारायणक्रम	६४४
न्यासविधि	६२६	ललितायाः स्वरूपमेदसमुत्थयन्त्राणामुपदेश	६६०
एतन्त्यासप्रयोग	"	अभिषेकनित्यपूजादौ चक्रमानम्	"
भद्रानृत्युत्थयमन्त्रोद्धारः	६३०	रत्नाद्यधिकरणे स्वेच्छामानम्	"
तद्विधानम्	"	स्थितिसंहारात्मक-मध्यचक्रद्वयोपदेश	"
तत्पूजाप्रयोग	"	सृष्टिचक्रनिर्माणोपदेश	"
सृष्ट्युत्थयविधानम्	६३३	तस्य सहस्रप्रस्ताद-तन्मयत्वम्	"
लिङ्गसुद्राविधिः	६३४	प्रोक्तप्रकारमन्त्रेण चक्रनिर्माणेऽनर्थयित्वा	६६१
पूजाविधानम्	"	उक्तप्रकारचक्रपूजने फलम्	"
प्रयोगविषयन्तरम्	६३६	चतुर्दशरादिवचनस्य मानम्	"
होमविधि	६३८	चक्रतत्पूजाफलोपदेश	"
काम्यप्रयोगा	"	अमृतघटाख्ययन्त्रप्रयोगफलम्	"
गायत्रीविधानम्	६३६	ऊर्मिकादिषु सर्वरक्षाविधानम्	"
तत्प्रयोग	६४१	यन्त्रस्य तदागादिषु स्थापनादि	"
उत्पत्तिन्यासः	६४२	सिद्धवज्रयन्त्रनिर्माणादि	"
स्थितिस्थानः	"	कोष्ठवज्रयन्त्रनिर्माणादि	६६२
लयन्यास	६४३	उक्तयन्त्राणां फलानि	"
चम्पकन्यासः	"	वज्रलिङ्गयन्त्रनिर्माणविधि	"
गायत्रीमन्त्रार्थः	६४४	मेरुलिङ्गयन्त्रनिर्माणादि	"
प्याहृत्यर्थः	"	महालिङ्गयन्त्रविधानम्	६६३
गायत्रीशिरसोऽर्घः	"	योनिचक्रनिर्माणादिकम्	"
तुरीयपादार्घः	"	वज्रयन्त्रनिर्माणादि	"
तद्विधानम्	"	विषमसमादिकोष्ठेषु यथेष्टाङ्गलेखनेन यन्त्राणा-	"
प्रत्यक्षतत्पराङ्गिभ्यानाम्	६४५	मानस्यम्	"
तन्मुद्रानामादि	६४७		

विषय.	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
नित्यास्वरूपपरिवारन्यासजपतर्पणहोमा-		तत्प्रयोग	६७६
मिषेकोपचारादीनां धासनाः	६६४	काम्यकर्महोमः	"
सलिलाविधायी अक्षरचारव्याख्यानम्	६६५	क्षिप्रप्रसादनविनायकः	"
पिण्डादिमालान्तानां मन्त्राणां त्रैविध्यम्	"	तदर्चाविधि सप्रयोगः	६७७
अक्षरादिनक्षत्राद्यधि मन्त्रजातस्य अक्षरसं-		काम्यहोमविधानम्	"
दमंजनितसंख्याक्रमः	"	चतुर्गुणैर्हरेभ्यः	"
तेषां प्रस्तावक्रमः	"	तदर्चना सप्रयोगा	६७८
मन्त्राणां निर्माणप्रकारः	६६६	हेरभ्यगणेशोद्धारः	"
मन्त्राणां हृतसौम्यमिश्रित्यम्	"	सुप्रहण्यगणेशमन्त्रः	६७९
मन्त्रतदुपासकानां त्रैविध्यमर्थालोचनतत्फलं च	"	तदर्चा सप्रयोगा	"
मन्त्रविद्यादीनां सकारणं चैवम्	"	महागणेशमन्त्रः	६८०
मन्त्रतद्व्यवहाराणां मुपासकदोषैर्यैरीकरणादि	"	तत्पूजाविधानम्	६८१
शुद्धमन्त्रव्यवहाराणां सम्यक् भजनक्रमः	६६७	तस्य प्रयोग	६८२
मन्त्रविद्यादीनां धर्माधि-शुलिकाधिनियोगः	"	काम्यकर्मप्रयोगा-	"
द्वात्रिंशे श्लासे ।		भूमिर्याजोद्धार-	६८०
		महागणपतेर्यन्त्रवर्णनम्	"
महागणपतेरेकाक्षरमन्त्रः	६६८	यन्त्रविनियोग	६८१
तदर्चाविधि.	"	गणेशयन्त्रान्तराणि	६८२
अर्चापीठनिरूपणम्	६६९	समादिसूक्तम्	६८३
अष्टमादध्यानानि	"	कामनाभेदेन ध्यानभेद-	६८४
दिक्पालानां ध्यानानि	"	काम्यतर्पणविधिः	"
पूजाप्रयोगः	६७०	आयुधमन्त्रेषु विशेष	६८५
काम्यहोमविधानम्	६७१	तर्पणप्रयोगः	"
एकार्णमन्त्रान्तरविधिः	६७२	तस्य प्रकारान्तरम्	६८७
विरिगणेशमन्त्रः	"	द्रव्यविशेषैस्तर्पणे कलविशेषः	६८८
तदर्चाविधि सप्रयोगः	६७३	त्रैलोक्यमोहनगणपति-	६८९
तदमीगणेशमन्त्रः	६७४	तदर्चाविधि सप्रयोग	"
तत्पूजाविधि	"	शक्तिगणेश-	"
पूजाप्रयोगः	"	तदर्चा-सप्रयोगा	"
काम्यप्रयोग	६७५	काम्यहोमविधि.	७००
अक्षरशक्तिगणेश-मन्त्रः	"	भोगगणेशमन्त्रः	"
तत्पूजाप्रयोगः	"	तदर्चाविधानम्	"
काम्यप्रयोग	"	हरिद्रागणेशप्रभावः	७०१
चतुर्वर्गशक्तिगणेश-	६७६	हरिद्रागणेशमन्त्र	"

विषयः	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
तन्मन्त्रप्रहणप्रकारः	७०१	चरणायुधमन्त्रः	७२०
तस्य ध्यानार्चनादि	"	तस्य ध्यानार्चनादिविधिः	"
स्तम्भनयन्त्रं तद्विनियोगः	७०२	प्रयोगः	"
आकर्षणयन्त्रं सविनियोगम्	७०३	काम्यसाधनप्रकारः	७२१
घटययन्त्रसाधनादि	७०४	शास्त्रमन्त्रः	"
उच्चाटनयन्त्रसाधनादि	७०५	तद्ध्यानार्चादिप्रयोगः	७२२
विद्वेषणयन्त्रसाधनादि	७०६	शास्त्रगायत्री	"
मारणयन्त्रसाधनादि	७०७	वैद्यस्यतमन्त्र सध्यान	"
वक्रतुण्डमन्त्रः	७०८	चित्रगुप्तमन्त्र सध्यानादिक	७२३
तस्य ध्यानार्चादिप्रयोगः	"	आसुरीमन्त्र	"
काम्यहोमविधानम्	७१०	तस्य ध्यानार्चनादिविधिः	"
तन्मन्त्रान्तरम्	७११	कुपेरस्य मन्त्रद्वयं सध्यानादि	७२४
आथर्वणिकमन्त्रः	"	विष्णवसुमन्त्र सध्यानार्चनादिक	"
गणेशगायत्री	७१२	शाताक्षरमन्त्र सप्रयोगः	७२५
उच्छिद्यगणेशविधानम्	"	काम्यसाधनविधिः	५२६
काम्यसाधनम्	"	त्रयस्त्रिंशोऽध्यासे ।	
घटयप्रयोगः	"		
उच्चाटनप्रयोगः	"	शनाक्षरमन्त्रोद्धारः	७२७
मारणप्रयोगः	७१३	तस्य धारणविधिः	"
तन्मन्त्रान्तराणि	"	वरुणश्चतुर्मुखविधानम्	७२८
यलिमन्त्रः	"	तस्य ध्यानार्चादि सप्रयोगम्	"
ध्यानयिज्ञेयः	"	काम्यसाधनविधिः	७२९
काम्यसाधनविधिः	७१४	शृणुमोचनयन्त्ररचनाप्रकारः	"
तस्य मन्त्रान्तराणि	"	उच्चरोन्मादिनाशयन्त्रम्	७३०
ध्यानार्चनादिकाम्यप्रयोगः	"	कृत्याभिषेकयन्त्रम्	"
तन्मन्त्रान्तरम्	७१५	ग्रहोन्मादिनाशनयन्त्रम्	७३१
मन्त्रुघोषमन्त्रः	"	सर्वसमृद्धिप्रदयन्त्रम्	७३२
भुक्तिधरीविद्या	७१६	यलानिस्तनयन्त्रम्	७३३
नार्यप्रविद्या	"	तत्त्वयन्त्रान्तरम्	"
यन्त्रोद्धारः सविनियोगः	"	यन्त्रधारणप्रथम सप्रयोगः	"
ध्यानार्चनादिविधिः	"	ग्रहपोडाप्रशमनयन्त्रम्	७३४
तन्मन्त्रान्त्रोद्धारः	७१७	ग्रहाणां वेदोक्तं मन्त्राः	७३५
तत्साधनविधानम्	७१८	सूर्यस्यार्चाध्यानादिविधिः	"
मन्त्रुघोषमन्त्रान्तरं ससाधनम्	७१९	चन्द्रभौमयोः	७३६

विषयः	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
बुधवृहस्पत्यो०	७३७	सामविधानम्	७६०
शुक्रशनिधरयो ०	७३८	अथर्वविधानम्	७६१
राहुकेत्यो०	७३९	मृत्युञ्जयप्रयोगविशेषः	७६२
सूर्यमन्त्रप्रयोगः	७४०	पार्थिवपूजाविशेषविधानम्	७६३
सूर्यस्तोत्रम्	"	लिङ्गस्तव	७६४
चन्द्रमन्त्रप्रयोगः	७४१	भयनाशनमन्त्रः	७६५
चन्द्रस्तोत्रम्	"	आपहिनाशनमन्त्रः	"
मौममन्त्रप्रयोगः	७४२	यालरक्षायात्रम्	"
मौमस्तोत्रम्	"	कुपेरयन्त्रम्	"
बुधमन्त्रप्रयोगः	"	चन्दीमोक्षः	"
बुधस्तोत्रम्	७४३	भूरिविजयमन्त्रः	"
वृहस्पतिमन्त्रप्रयोगः	"	रत्नधारामन्त्रः	७६६
वृहस्पतिस्तोत्रम्	"	कुपेरमन्त्रद्वोमप्रकारः	"
शुक्रमन्त्रप्रयोगः	७४४	विस्फोटकहरणम्	"
शुक्रस्तोत्रम्	"	पञ्चमुखदनुमन्त्रप्रधानम्	"
शनिमन्त्रप्रयोगः	"	तन्मन्त्रा	"
शनिस्तोत्रम्	७४५	तन्मन्त्रान्तराणि	७६७
राहुमन्त्रप्रयोगः	"	द्वादशार्णविधोद्धारः	७७३
राहुस्तोत्रम्	७४६	तदर्चाध्यानादि	"
केतुमन्त्रप्रयोगः	"	वानरेयामुद्रा	"
केतुस्तोत्रम्	"	काम्यप्रयोगविधिः	"
नवग्रहाणां साधारणस्तोत्रम्	७४७	चतुर्विंशे आसे ।	
मङ्गलकल्प	"		
मङ्गलमन्त्रोद्धारः	"	दनुमत्पूजायन्त्रम्	७७६
अर्चाध्यानविधिः	"	धारणयन्त्रविधिः	७७७
यन्त्ररचनाप्रकारः	७४८	प्रतिमायन्त्रविधानम्	७७८
तदर्चनादिविधानम्	"	द्वादशार्णविद्याप्रयोगः	"
यन्त्रान्तरं तदर्चाप्रयोगः	७४९	दनुमन्मालामन्त्रः	७७९
मङ्गलप्रार्थना	७५०	तत्प्रयोगविधिः	"
शृणुमोचनस्तोत्रम्	७५१	मन्त्रान्तरम्	७८०
मङ्गलप्रतकथा	"	मालामन्त्रः	"
मौमप्रतोद्यापनम्	७५२	तदर्चाप्रयोगादिविधिः	७८१
श्रुतिविधानम्	७५३	रक्षायन्त्रोद्धारः	७८२
यजुर्विधानम्	७५७	अष्टाक्षरमन्त्रः	"

विषय	पृष्ठसंख्या	विषय	पृष्ठसंख्या
गन्धाष्टकम्	७८२	कामधेनुचरणविद्या	७६६
ज्वरादिनाशनमन्त्रः	"	निष्कलपादविद्या	"
अग्निचक्रपरिज्ञानम्	७८३	सरुलपादविद्या	"
षड्विंशति	"	शुक्लरत्नमिधाम्याचरणविद्या	"
अग्निमन्त्रपरित्यागविधि	"	शुक्रप्रभो मूलमन्त्राश्च	८००
गुरोरभावे दीक्षाविधि	७८४	सृष्टिक्रमेण मानसपरिमपूजा	"
मुद्रालक्षणानि	७८५	रश्म्याञ्जलध्यानम्	८०६
शैवगामे षडङ्गमुद्राविशेष	"	परेश्वरकूटध्यानादि	"
आवहनादिमुद्राः	७८६	शुततमस्तोत्रम्	८०२
शक्तिमुद्रा	"	सामान्यार्घ्यविधि	"
ऐश्वर्यप्रभाव	७८७	नवार्चनमण्डलोद्धारप्रकार	"
शणैश्वर्यमुद्रा	"	मण्डलार्चनक्रमः	८०३
शास्त्रेयमुद्रा	७८८	तिरस्करिण्या अर्चाध्यानादिकम्	८०६
गायत्रीमुद्रा	"	त्रिनेश्वरकूटध्यानादि	"
वैष्णवमुद्राः	७८९	नाभसरश्मिपूजा	"
सौरमुद्रे	७९०	रश्मिध्यानम्	८०७
शैवमुद्रा	"	ह्रस्वेश्वरकूटध्यानम्	"
आसनादिमुद्रा	७९१	वायव्यरश्मिपूजा	८०८
पञ्चपायुमुद्रा	"	संवर्तकेश्वरक्रम	"
वैश्वानर-नाराच संहार सृष्टि-कालकार्तिका-विस्मय-		संवर्तकेश्वरन्यास	८०९
नादविन्दुमुद्रा	७९२	तैजसरश्मिपूजा	"
स्थितिकायासनलक्षणम्	"	रश्मीना ध्यानम्	८१०
षडन्वयशान्वरश्मिपूजाक्रम	"	द्विपेश्वरकूटध्यानम्	"
आभ्यन्तरज्ञानम्	७९३	जलरश्मिपूजा	"
प्रानरादिसंध्योपासनम्	"	रश्मीना ध्यानम्	८११
संज्यालोपे प्रायश्चित्तम्	७९४	पार्थिवक्रमे न्यासः	"
सौप्रकण्टकीध्यानम्	"	नवार्चनमेश्वरकूटध्यानम्	"
तन्मन्त्र	"	तस्य शक्तिध्यानम्	"
चतुर्न्ययिता सौरपूजाविधि	"	पार्थिवरश्मिपूजा	८१२
शामरपूजाप्रयोग	७९६	रश्मीना ध्यानम्	"
न्यासजालाविधानम्	७९७	आयुधपूजा	"
परेश्वरध्यानम्	७९८	षडन्वयार्चनविधि	८१३
तदर्थनाथम्	७९९	सद्धारक्रमतोऽर्चनक्रमः	"
निर्वाणविद्या	"	वेदोक्तशामयचरणमन्त्र	८१४

विषयः	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
नवदुर्गाविधानम्	८१४	आकाशगमनादिसिद्ध्युपायः	८२५
चरितत्रयस्य विनियोगादिविधिः	८१५	संक्षेपेत्प्रान्तेरुपायः	"
काम्यकर्मसाधनप्रकारः	८१६	परकायप्रवेशनादि	"
उत्कीर्णनयमः	"	योगसिद्धलक्षणानि	८२६
कर्मण्ये साध्यकथने तत्कर्मोत्पन्नकालश्च	"	आसन्नमृत्युचिह्नानि	"
एकावृत्त्यादिपाठानां फलानि	८१७	देवीमाहात्म्यस्य पूज्यशक्तयः	८२७
प्रयोगविधिः	"	माहान्यपाठप्रमाणं तत्फलं च	८२६
चरित्राणां पृथक् २ फलानि	८१८	पोडशीनित्यानां लोकात्मकत्वम्	"
पञ्चविंशे भासे ।		नित्यायां कालविग्रहत्यम्	"
नित्यानां भातृकार्दीनां च प्राणात्मता	८१८	महानित्याया अपरिच्छिन्नकालात्मकत्वं अन्यासां	
एकस्य वायोर्द्वैतमेवाद सन्तामेदः	"	तदवयवभूतकालात्मकत्वं च	"
उद्भवदेश-तत्त्वोदयः	८१९	लोकरूपं तन्मानं च कालचक्रपरि-	
भ्वासानामुदयादिदिशेषैः चन्द्रसूर्यात्मकः ३म्	"	वृत्तिकारणादि	"
चन्द्रादीनां सामान्यफलं तेषु कर्तव्यानि	"	कालचक्रे सप्तग्रहलोकस्थितिः	"
शिष्यमन्त्रोपदेशकाल	"	नित्यानां मेरुद्वीपादिपोडशीविधदेशेषु	
इवासानां कालात्मकत्वम्	"	परिवृत्तिक्रमः	"
प्राणोदयनिरूपणम्	"	नित्यानां कालचक्रमपत्त्वादि	"
यामदक्षिणोत्तरप्रवाहकाले यलाधिक्यम्	८२०	देशकालनिधिप्राप्तनित्यापूजनादि	"
इवासानां वासनाभ्यासः	"	सप्तद्वीपनामादि	८३०
योगसिद्धस्य लक्षणम्	"	कालचक्रे ग्रहाणां स्थितिकारणम्	"
काम्यविधौ पूर्णमण्डलशक्तिलामानि	८२१	नित्यालोकावस्थानपूजाभ्यानादिकम्	"
पञ्चधा वर्णशक्तयः	८२३	नित्यालोकमानादिकम्	"
पदकर्मसु कां पूज्याः	"	पञ्चधा पोडशी विद्या	८३१
पद्शामवराग्रिमपूजाक्रम	८२४	रमादिपोडशीविद्याशक्तयः	"
नार्द्धचक्रस्वरूपम्	"	परादिपोडशीविद्याशक्तयः	"
अष्टात्रिंशन्मर्मस्थानानि	"	कामादिपोडशीविद्याशक्तयः	८३२
दशवासुनामकर्माणि	"	वागादिपोडशीशक्तयः	"
योगनिर्वचनम्	८२५	शक्त्यादिपोडशीशक्तयः	८३३
तदङ्गानि तत्प्रत्यूहाः	"	सूक्ष्महोमविधानम्	८३४
आसनप्राणायामभेदनिरूपणम्	"	सूक्ष्महोमस्य प्राणाग्निहोत्रविधया व्याप्तिः	"
योगसिद्धलक्षणम्	"	सूक्ष्महोमस्वरूपप्रकारादि	"
प्रत्याहारधारणास्वरूपम्	"	प्राणाग्निहोत्रमन्त्रादिकम्	"
धारणानिदिक्फलानि	"	शक्तिशिवयोस्तेजस्त्रयात्मकत्वादि	"
	"	कुण्डलिनीस्वरूपम्	"

विषयः	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
जीवन्मुक्तलक्षणम्	८३१	ब्रह्माणां स्वरूपादिकथनम्	८४०
मानसद्वैतस्यापि भक्तिः सिद्धि	"	द्वादशविधप्रश्ना	"
नित्याभक्तिवैभवं	"	जन्ममरणकारणम्	"
ब्रह्मादीनां नित्याभिरुतित्वम्	"	कालपरमात्मनो स्थिति	"
सिद्धान्तमेव परहोमयोग्यता	"	मुक्तानामनावृत्ति नेतरेषाम्	"
नित्याभक्तलक्षणम्	"	भूतानां स्थितिप्रकार	"
परहोमस्वरूपम्	"	जीवानामागतिकथनम्	"
स्थूलसूक्ष्महोमयो परहोमेन तादात्म्यम्	"	सिद्धानां मरण निद्रया समम्	"
वारिष्ठाभ्युत्थिनी पूजा	८३६	साध्यसाधकसिद्धानां मरणे सुगतित्व-	
तदाघरणशुद्धयः	"	ज्ञापककाल	"
पूजाफलम्	८३७	बुद्धैर्विध्यकारणप्रज्ञोत्तरम्	८४१
स्थितिरुपपूजा	"	गुरुमुखादेव आत्मज्ञानम्	"
वारकमेण पदसु चक्रेषु पूजा	"	आत्मयतामेव सप्तचत्वारिंशल्लक्षणानि	"
शक्तिहृदोपासनाफलप्रकारः	८३८	आत्मयता समाचार	"
पूजायाम्	"	जीवन्मुक्तानां ललितापूजाक्रम	"
वाग्यवकामराजोपासनाफलप्रकार	"	तन्माध्वेदेन, फलम्	८४२
त्रिनेत्रमण्ये ललितायजनम्	"	यन्त्रलेखने प्राप्तिविधिः	"
परमाभ्युत्थारूपप्रकाशे देवीप्रज्ञा	"	यन्त्रलेखनक्रमः	"
ब्रह्मार्थकथनपीठिकापुर सर तदुपकरणत्वम्	"	तद्वायत्री	८४३
देवीकृतप्रज्ञानां उत्तरकथनम्	८३९	यन्त्रलेखनानन्तरविधिः	"
परमार्थतः स्वरूपोपदेश	"	वश्यकल्पव्याख्या विरचनक्रम	"
तत्स्वरूपप्रकाशोपायः	"	विध्यस्नानयन्त्रविधि	"
प्रपञ्चप्रकाशकारणादि	"	भोदनयन्त्रक्रम	"
प्राणिनां पुण्यपापफलकल्प जन्मकारणं च	"	मृत्युज्योतिरयन्त्ररचना	८४४
शुक्तिशुद्धाश्च तद्धेतुश्च	"	विनादजयद्यन्त्रम्	"
संयुतिशुद्धाश्च	"	धनिकवशीकरणयन्त्रम्	"
सुखी हेतु तत्प्रकारश्च	"	दुष्टवश्ययन्त्रम्	"
संयुते यन्मकारणम्	"	मानजयप्रदयन्त्रम्	"
प्रातुज्ञानादीनां सत्त्वामकल्पम्	"	यावज्जीविवशप्रदयन्त्रम्	"
युद्धे सत्ताधिकशतगुणमेदा	"	वश्ययन्त्रान्तरविधि	८४५
इन्द्रियाणां स्वरूपम्	८४०	भृत्यदुष्टप्रमुखशंकरे यन्त्रे	"
प्राप्तितां प्राप्तिवयम्	"	रुग्णि भूतवशीकरणयन्त्राणि	"
प्राणानां जीवस्थ च स्वरूपम्	"	आकर्षणयन्त्रयोर्विधिः	८४६
कालस्थरूप तद्धेदाश्च	"	यादिन स्तम्भनयन्त्रम्	"

विषय	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
अग्नेर्निर्गतयन्त्रम्	८४६	द्वितीयादिवर्णजानि खण्डानि	८५५
विद्वत्पुमारपोशाटयन्त्राणि	"	पञ्चमवर्णजानि खण्डानि	८५६
उपसर्गादिदोषप्रहभूतादि-स्वरसर्पभोतिमो- चन-यन्त्रमोक्षदयन्त्रविधिः	८४७	श्रीविद्यापद्धतौ प्रातः कृत्यम्	"
यन्त्राणां भेदाः	"	गुरुपद्यानप्रार्थनादि अजपासंकल्पः	"
रक्षावश्यकयन्त्रे	"	हंसरूपध्यानमजपानिवेदनं च	८५७
सृष्ट्युजय-स्वरम्-भुजङ्गहारियन्त्राणि	८४८	भृगुरूपार्थनापूर्वं मन्त्रज्ञानविधि	"
धूमावतीमनु	"	विभूतिधारणविधानम्	"
शृङ्गाट-भूतादिवैरि-विद्वेषणयन्त्राणि	"	संख्यायन्दनम्	८५८
धर्मटिकाविद्या	"	गायत्रीमन्त्र	"
प्रेतराजयन्त्रम्	८४९	प्रातरादिसंख्यासु ध्यानादि	"
यममन्त्र-अष्टाक्षर-द्वादशाक्षर-मन्त्रा निप्रहास्ययन्त्रम् तद्विधिः	"	तर्पणविधि विशेषाचमनं च	८५९
कालीयमन्त्रवौ	"	श्रीचक्रावरणदेवतातर्पणक्रमः	"
उष्णानवश्यकविद्वेषणस्तम्भनादियन्त्राणि	८५०	मातृकामौजे आधारशक्तिपूजादि	"
गारुडयन्त्रम्	"	दीपनाद्यपूजाक्रमः	"
गारुडमन्त्र	८५१	गुर्वादिचन्दन-भूतापसारणादि	८६०
संजीवन-पिएडयन्त्रतरफलम्	"	गणेश-पञ्चमी-दुर्गाविघ्नशरभाघोरसुदर्शनविद्या	"
वश्यकर्तृ संजीवनारण्यं च यन्त्रम्	"	भूतशुद्धिप्रकार	"
स्वरमादियन्त्राणि	"	पापपुरुषध्यानं तत्संदहनम्	८६१
जुम्मादिविद्याष्टकम्	८५२	भूतैरपत्तिं प्राणप्रतिष्ठा च	"
वाक्स्नम्भनादियन्त्राणि	"	प्राणशक्तिध्यानम्	"
लेखनद्रव्याणि	८५३	अन्तर्मादिमातृकान्यासः	८६२
यन्त्रधारणनियेष	"	दशधामातृका-	८६३
शक्तिहृदवर्षाङ्गवानां खण्डानां यन्त्राणां च संख्या तत्फलानि	"	कलामातृकान्यास	"
विषमसमकोष्ठेषु विद्याहृदलेखनात् यन्त्राणामानन्त्यम्	"	श्रीकण्ठादिमातृकान्यास	"
नवरोष्ठयन्त्रे अङ्गयोजने पदसंख्या	"	केशवादिमातृकान्यासः	८६४
आद्यवर्णादियन्त्राणां संख्या	"	लज्जावीजादिमातृकान्यास	८६५
षोडशकोष्ठयन्त्रविधि	"	रमावीजादिमातृकान्यासः	"
अङ्गवर्धनाविधि	८५५	कामवीजादिमातृकान्यासः	"
अङ्गमेलने यन्त्रकल्पनादि	"	त्रिशक्तिमातृकान्यास	"
आद्यवर्णजानि खण्डानि	"	प्रपञ्चयागमातृकान्यास	"
	"	बालामातृकान्यास-	८६६
	"	श्रीविद्यामातृकान्यासः	"
	"	परामातृकान्यास	"
	"	कामरतिन्यास	"

विषय	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
अष्टाविंशकलान्यास	८६७	अक्षरन्यास	८८२
पदत्रिंशे आसे ।		नवयोगिन्यास	"
		शृङ्गलान्यासः	"
माहिर्नान्यास	८६८	नवचक्रन्यास	८८३
लिङ्गन्यास	८६९	अष्टाष्टकन्यासः	"
करशुद्धिन्यासः	"	वशिन्यायष्टकन्यासः	"
नवासनन्यासः	"	भूपलन्यासः	८८४
परान्यास	८७०	पङ्क्तन्यासः	"
पश्यन्तीन्यासः	"	तत्त्वचतुष्टयन्यास	"
मध्यमान्यासः	"	अमठन्यास	८८५
वैखरीन्यासः	"	ऊर्ध्वासनायन्यासक्रम	"
कामकलान्यासः	८७१	ऊर्ध्वासनायमन्त्राः	"
कलातिकन्यासः	"	महापोढान्यासे शुखपादुकान्यास	"
कामरुलासोमकलान्यासः	८७२	पञ्चवक्त्रन्यास	"
योगपीठन्यासः	"	मूर्तिपङ्क्तन्यास	८८६
चतुष्पीठन्यास	८७३	महापोढान्यासभ्यासम्	"
पञ्चमेतामनपडासनन्यासः	"	प्रपञ्चन्यास	"
चतुरासनन्यासः	"	भुवनन्यास	८८७
पोढान्यासे गणेशन्यासः	८७४	मूर्तिन्यास	"
ग्रहनक्षत्रन्यासः	८७५	मन्त्रन्यास	८८८
योगिनीन्यासः	"	दैवतन्यास	"
राशिपीठन्यासः	८७६	मातृकान्यास	८८९
श्रीचक्रे संहारक्रमतः प्रथमावरणन्यासः	८७७	विध्याग्नित्तरणन्यासः	"
द्वितीयावरणन्यास	८८०	प्रकाशवरणन्यास	"
तृतीयावरणन्यासः	"	पञ्चाम्बान्यास	८९०
चतुर्थीवरणन्यास	"	नाराकाशनाथ-पूज्यनवनाथ-स्वपारम्पर्यन्यास	"
पञ्चमावरणन्यासः	"	पोडशमूलविद्यान्यास	"
षष्ठावरणन्यास	८८१	षडाध्यायविद्यान्यास	८९१
सप्तमावरणन्यासः	"	मुद्रादशकम्	"
अष्टमावरणन्यासः	"	समष्टिमुद्रालक्षणम्	"
नवमावरणन्यासः	"	पराशराष्टाध्यानादिकम्	"
शुद्धिप्रमन्यासः	८८२	मण्डपार्चनविधि	८९२
स्थितिधौक्रे विद्यान्यासः	"	अर्घ्यस्थापनक्रम	८९३
कूटन्यासः	"	पूजापरकशुद्धिपूर्वमात्मपूजनम्	८९४

विषयः	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
पादुकास्मरणम्	८६	विद्याजपार्थ मन्त्रन्यासः	६०६
ऊर्ध्वासनायक्रमे चरणविद्या	"	चतुरासनायपूजाक्रमः	"
नवनाथाः	"	षड्दर्शनार्चनक्रमः	"
पोडशमूलविद्या	"	सिद्धान्तविद्याभिरर्चनविधिः	"
शुक्लरक्तचरणविद्ये	८७	देवताभिवन्दने-पञ्चमुद्राः	६०७
निधचरणविद्या	८८	देवतोद्गासनादिशेषविधिः	"
पाँडपूजाविधिः	"	उपस्थानसहस्राक्षरी	"
मूर्ती आवाहनादिपरमौकरणपूर्व देवशुद्धिः	"	प्रस्तारसहस्राक्षरी	६०८
महात्रिपुरसुन्दरीध्यानम्	८९	आचरणसहस्राक्षरी	६०९
आन्तरयजनविधिः	९०	अन्तरयागविधिः	६१०
शङ्खध्यानान्तरम्	"	निष्कलत्रयविद्या	६११
आसनाद्युपचारपूजा	९१	निष्कलसंपुटिता प्रलविद्या	६१२
तिथिनिर्वाहचर्चनक्रमः	"	अन्त्येष्टिकर्तुं कृत्यानि	"
नारायणपूजाविधानम्	"	दीपिनी-ज्वालामालिनीविद्या	६१३
समयदेवतार्चनम्	९४	भयमाक्षीमन्त्र	"
मूलदेव्यै धूपदीपनैवेद्यादि आरात्रिकदानम्	९५	योजनिकानन्तरं शेषकतव्यता	६१४

श्रीविद्यार्णवोत्तरार्धे शुद्धिपत्रम् ।

पृष्ठे	पंक्तौ	अशुद्धम् ।	शुद्धम् ।
२	१०	पयोक्त	पयोक्तः
३	१५	मुद्रया	मुद्राया
४	१५	निमित्तको	नैमित्तिको
५	१०	यर्चपि	वर्चसि
६	१६	माणद्वीपे	मणिद्वीपे
७	१	सर्षत्त्व	हृत्वं
७	२१	प्रच्य	प्राच्य
८	१४	विवरं	विपिटं
१६	२८	हरः	हरेः
२१	१	ददाति	ददाति
२६	१	मिदं	सिद्धी
३३	३१	प्रान्तेच एदेशं	न्ते चएदेशं
३४	६	पवित्वा	पठित्वा
३४	२६	विष्णु	लक्ष्मी
३५	१२	विष्णु	विष्णो
३६	२४	मालिन्यै	मालिनी
४२	७	रक्षाभुज	रक्षाभुज
४२	२३	संपूज्य दक्षिणद्वारं	संपूज्य पूर्वद्वारं गत्वा तथैवाभ्यु- व्य विप्रादि देहस्यन्तमभ्यर्च्य द्वारपार्थवो भृङ्गिरिटये नमः स्कन्दाय नम इति द्वारपालौ संपूज्य दक्षिणद्वार गत्वा
४२	२६	सारस्तु	सौरस्तु
४५	२	सूक्तै	सूक्तै
४५	२	सूक्त	सूक्त
४६	२	कारयेत्	कारयेत्
५७	१६	विशुद्धे	विशुद्धौ
५८	२०	पद्मौ	पद्मौ
६५	१७	पट्चक्र	पट्चक्र
६८	११	स्वरे	स्वरैः

पृष्ठे	पंक्तौ	अशुद्धम् ।	शुद्धम् ।
७१	...	१४	...
७२	...	१७	...
७३	...	१५	...
७८	...	२८	...
८०	...	२१	...
८५	...	२७	...
८६	...	२५	...
१०३	...	६	...
१११	...	२२	...
११८	...	७	...
१२२	...	१८	...
१२५	...	२०	...
१२८	...	२६	...
१३०	...	३	...
१३२	...	२१	...
१३८	...	२२	...
१३६	...	१	...
१४०	...	१५	...
१४२	...	१२	...
१५८	...	२३	...
१६०	...	२७	...
१६७	...	२२	...
१६७	...	३२	...
१७६	...	२६	...
१८६	...	२८	...
१८८	...	२१	...
१८६	...	२८	...
१९०	...	१८	...
१९४	...	६	...
१९४	...	१२	...
१९४	...	१३	...
१९५	...	२१	...
		पञ्चाशत्	पञ्चाशत्
		ताञ्जलिम्	ताञ्जलिम्
		प्लोदकेस्त	प्लोदकेस्त
		ख्याप्तु	ख्याप्तु
		भ्रिके	भ्रिके
		सेधोजेयत्	सेधोजेयत्
		ह्राप्ते	ह्राप्ते
		देष्टञ्जनं	देष्टञ्जनं
		पोडश्या	पोडश्या
		पदकोण	पदकोण
		भ्राणि	भ्राणि
		पदकोणं	पदकोणं
		पयसं	पयसं
		स्त्रीणीति	स्त्रीणीति
		विशु	विशु
		मनसस्त्येति	मनसस्त्येति
		प्रगृघण्टि	प्रगृघण्टि
		छेद सिद्ध	छेद सिद्ध
		शेतर	शेतर
		यमस्व	यमस्व
		द्वादशकमलं	द्वादशकमलं
		आ पद्म	आ पद्म
		वर्तिसंयुक्तं	वर्तिसंयुक्तं
		युद्धमिष	युद्धमिष
		दक्षिणनेत्रे	दक्षिणनेत्रे
		सर्वभूत	सर्वभूत
		भावयत्	भावयत्
		चतुरस्त्राद्	चतुरस्त्राद्
		शारदां	शारदायाम्
		रदना	रसना
		रुक्षि	रुक्षि
		शङ्कर	शङ्कर

पृष्ठे	पङ्क्तौ	अशुद्धम्	शुद्धम्
१६६	११	धनूर	धनूर
२०३	१०	डमुक्	डमरु
२०४	१	लङ्गणा	लवणा
२०४	१४	डमुक्	डमरु
२१३	२६	मया	माया
२१५	१४	मन्त्राणाञ्च	मन्त्राणाञ्च
२२०	१८	सिक्कु	सिक्कुमिश्र
२३०	४	त्वरित्वा	त्वरिता
२३१	२०	भूयस्त्रिया	भूय. स्त्रिया
२३१	२२	तोतला	तोतुला
२४१	१७	स्त्रिमाया	स्त्रिरमाया
२४८	२७	स्तम्भायेति	स्तम्भयेति
२४८	२७	वीज	वीज
२४६	६	इत्यादिभि	इत्यादिभि
२४६	२५	प्रयोग	प्रयोगे
२६४	६	असितारय	असिताह
२६६	१४	आग्नी	आग्नी
२७०	१४	कल्यैति	कल्येति
२७३	१०	ताम्	त्वाम्
२८३	११	वाभ्युक्षेत्	वाभ्युक्षेत्
२८७	१५	सुन्दर्यै	सुन्दर्यै
२८६	१८	मणिरन्धे	जानुनि
२६०	४	दक्षकरे	कण्ठे
२६०	२६	कामकोपीठाय	कामकोटिपीठाय
२६५	१४	मयूस्त्रि	मयूस्त्रि
२६६	५	घनि मयी	ध्वनिमयी
२६७	१६	वषट्	वौषट्
३०७	१	कयूरा	फेयूरा
३१६	१	भूजादिप्यो	भूर्जादिपूरु
३२१	६	स्वरावेन्दु	स्वरावेन्दु
३२१	२६	पार्थवो	पार्थवो
३२१	२८	भूयो	भूय

पृष्ठ	पंक्तौ	अशुद्धम् ।	शुद्धम् ।
३२२	२४	त्यासे	न्यासे
३२६	३	वाङ्मयीजं	वाङ्मयीजं
३२८	१३	पुन	पुन.
३३४	२१	पिबान्ती	पिबन्ती
३६५	२७	मद्गुण्य	मद्गुण्य
३६५	२७	पुण्याणा	पुण्यानां
३७१	३२	सदितता	संदिता
३७४	१४	छद्	दृग्
३७६	२३	नियुतलक्षं	नियुतं दशलक्षं
३८६	१७	शक्ति	कुक्ति
३८२	७	पूयोक्त	पूर्वोक्त
३८२	३०	पञ्चदशक्षरं	पञ्चदशक्षरं
३८५	१३	स्याद्वा	स्याद्वा
३८८	२५	यमलितय	यमालितय
४११	१४	मर्ति	मूर्ति
४१६	२३	चरेद्वाङ्मि	चरेद्वाङ्मि
४२०	२१	हृदय	हृदये
४२२	६	दाक्षिण	दाक्षिण
४२७	२	लक्ष्मी.	लक्ष्मीः
४३२	२६	कारिणकार्या	कारिणकार्या
४३५	६	श्रीयन्त्रे	श्रीयन्त्रसारे
४४०	१३	समावेष्ट्य	समावेष्ट्य
४४३	१०	मूलमन्त्रा	मूलमन्त्रा
४४६	११	गुणमात्रं	गुणमात्रं
४५५	६	रुद्ध	रुद्धं
४५७	६	स्पष्ट	स्पष्टं
४६८	८	वतरांश्च	वतरांश्च
४६०	१२	वंश	वंश
४८२	८	गौनम	गौनम
५००	८	दूर्वाकाण्ड	दूर्वाकाण्ड
५०१	४	पापयेत्	पापयेत्
५०१	१६	रुचट	रुचाट

पृष्ठे	पंक्तौ	अशुद्धम् ।	शुद्धम् ।
५०१	२६	जगद्व्यामा	जगद्व्योमा
५०२	२	सशय.	सशय
५०३	२	मन्त्राभ्योमता	मन्त्राभ्यामेता
५०४	१	मन्त्रा	मन्त्री
५११	१५	प्रविष्टयेत्	प्रवेष्टयेत्
५१७	२२	तामुदा	ता मुदा
५२०	६	सर्गा	सर्गी
५२८	१०	तिन्ने	निन्ने
५३४	७	साक्षेरिति	साक्षेरिति
५३४	६	इकारास्थाने	इकारस्थाने
५३७	११	विद्वेषण	विद्वेषण
५४५	२७	सप्रमे	संप्रमे
५४७	२३	कथंयत्तऽस्य	कथ्यतेऽस्य
५४६	२६	सौमयग्नि	सौम्याग्नि
५६१	२	भास्य	भासा
५६३	६	स्फटिक	स्फटिक
५६३	२६	विन्यस्य	विन्यस्य
५७६	१	लक्ष	लक्ष
५७६	१७	भ्यच्य	भ्यर्च्य
५७६	१६	तापा	तार्पा
५८३	२६	दक्षार	दक्षार
५८५	११	द्वितीयाष्ट	द्वितीयाष्ट
५८६	७	विभागश	विभागश.
५८६	१३	वर्णा	वर्णा
५८६	२१	प्रणवाकारौ	प्रणवांकारौ
५९०	२१	ननुरूप	तनुरूप
५९२	२६	ऽनुर	ऽनुर
५९६	२६	प्रस्तजन्तो	प्रस्तजन्तो
६०६	१६	वायकर्ण	वायकर्ण
६१२	१३	हुडफन्त	हुडफन्त
६१४	१८	गृह	गृह
६१८	७	मन्त्रसंप्रदम्	मन्त्रसंप्रदम्

पृष्ठे	पंक्तौ	अशुद्धम् ।	शुद्धम् ।
६१६	५	गन्धाद्य तं	गन्धाद्यैस्तं
६२८	२५	दधिः	दधि
६५१	१७	मोक्षरूपा	मोक्षरूपा
६५५	२३	विशालेशा	विशालेशा
६५५	२५	प्रत्यक्षध्याना	प्रत्यक्षध्याना
६६५	७	देव्या	देव्यः
६७३	२०	दलैरुत्पल	दलैरुत्पल
६७५	१५	धामोर्ध्व	धामोर्ध्व
६८८	१२	ऽस्तिम्	ऽस्मिन्
६८८	१६	प्रय	प्रयं
६९६	१६	पातये	पतये
७१५	२१	म्याहा	स्याहा
७३३	१	त्रियस्त्रिंशः	त्रयस्त्रिंशः
७४४	६	प्रजापति	प्रजापतिः
७४५	१	त्रियस्त्रिंशः	त्रयस्त्रिंशः
७४६	१	त्रियस्त्रिंशः	त्रयस्त्रिंशः
७५१	०	त्रियस्त्रिंशः	त्रयस्त्रिंशः
७५२	२१	दीपङ्गिते	दीपङ्गिते
७५७	१	त्रियस्त्रिंशः	त्रयस्त्रिंशः
७५७	१	आमयग्र	आमयग्रं
७५७	२	त्रियस्त्रिंशः	त्रयस्त्रिंशः
७५६	१	त्रियस्त्रिंशः	त्रयस्त्रिंशः
७६५	१	त्रियस्त्रिंशः	त्रयस्त्रिंशः
७७०	११	तया	तथा
७७१	१	त्रियस्त्रिंशः	त्रयस्त्रिंशः
७८०	१२	समस्तन	समस्तेन
७८५	१६	मध्यामना	मध्यमाना
७८८	१	पूरुह्या	पूराह्या
७९३	१६	निर्वत्य	निर्वत्य
८०५	४	द्रुहिण	द्रुहिण
८१५	१३	गायत्र	गायत्रं
८१५	२२	सयुक्त	संयुक्तः

पृष्ठे	पंक्तौ	अशुद्धम् ।	शुद्धम् ।
८८१	२	चतुष्वष्टि	चतुष्वष्टि
८८२	१७	रूपिली	रूपिणी
८८३	२५	नववरण	नवावरण
८८७	२८	कौमरी	कौमारी
८८९	१६	सुखोन्मुखाम्	सुखोन्मुखाम्
८९३	२४	त्रिपुराम्बा	त्रिपुराम्बा
८९६	५	मग्नना	मग्नानां
८९६	८	त्रिपुरसुन्दर्या	त्रिपुरसुन्दर्याः
८९६	२७	प्रपञ्चात्म्यैक	प्रपञ्चात्मैक्य
८९६	१३	प्रश्नना	प्रश्नाना
८९७	१०	अद्वैच्य	अद्वैच्य
८९८	२५	पट्टयन्तं	पट्टयन्तं
८९९	६	पूजयेत्	प्रजयेत्
८९९	२६	मातृकामण्डले	मातृकामण्डलं
८९९	१४	ज्वालसमु	ज्वालासमु
८९९	१८	मया	माया
८९९	२६	शक्तिचण्डिका	शक्तिचण्डिका
८९९	१४	शिक्षाय	शिक्षायै
८९९	१३	अत्रोष्वा	अत्रोष्वा
८९९	२६	तुर्थ	तुर्थ
८९९	७	त्रिशास्त्रत्वा	त्रिशास्त्रत्वा
८९९	२७	माह	महा
९०१	२३	संपूय	संपूज्य
९०४	२६	भूपित	भूयित

श्रीविद्यार्णवोत्तरार्धे प्रमाणग्रन्थानां सूची ।

१	नारदपञ्चरात्रागमः	३२	अग्निपुराणम्
२	प्रथमतन्त्रम्	३३	घातपुराणम्
३	गौतमीयतन्त्रम्	३४	पद्मपुराणम्
४	दक्षिणामूर्तिसंहिता	३५	गरुडपुराणम्
५	प्रपञ्चसारः	३६	यौघायन
६	ईशानशिवः	३७	त्रैलोक्यसमोदनतन्त्रम्
७	उत्तरतन्त्रम्	३८	मेरुतन्त्रम्
८	शारदातिलकम्	३९	भागवतम्
९	रुद्रयामलतन्त्रम्	४०	सिद्धान्तशेखरः
१०	कुलार्णवतन्त्रम्	४१	नृसिंहपुराणम्
११	कालिकापुराणम्	४२	तन्त्रान्तरम्
१२	योगिनीतन्त्रम्	४३	कुलमूलाद्यतारः
१३	फेत्कारिणीतन्त्रम्	४४	भैरवीतन्त्रम्
१४	लक्ष्मणतन्त्रम्	४५	अमरकोशः
१५	सिद्धोन्मत्ततन्त्रम्	४६	विश्वकोश
१६	तन्त्रराजतन्त्रम्	४७	सोमशंभुः
१७	प्रकाशोदयतन्त्रम्	४८	नृणांयाग
१८	ज्ञानार्णवतन्त्रम्	४९	अगस्त्यसंहिता
१९	मन्त्रतन्त्रप्रकाश	५०	यामलतन्त्रम्
२०	मैत्रेययामलतन्त्रम्	५१	ज्ञानमाला
२१	कुरुकुलपटलम्	५२	भविष्यपुराणम्
२२	देवीयामलतन्त्रम्	५३	दक्षिणामूर्तिकल्प
२३	वामकेश्वरतन्त्रम्	५४	कपिलपञ्चरात्रम्
२४	लिङ्गपुराणम्	५५	नृसिंहकल्पः
२५	संमोहनतन्त्रम्	५६	मालिनीतन्त्रम्
२६	सनत्कुमारसंहिता	५७	शैवागमः
२७	भूतडामरतन्त्रम्	५८	सनत्कुमारकल्पः
२८	हयशीर्षपञ्चरात्रम्	५९	स्मृतिसमुच्चयः
२९	सिद्धार्थसंहिता	६०	आदिकल्प
३०	बृहन्नारदपुराणम्	६१	वसिष्ठसंहिता
३१	स्कन्दपुराणम्	६२	नारायणीयतन्त्रम्

६३	कात्यायनीतन्त्रम्	१६	पञ्चपादाचार्य
६४	शिवरहस्यम्	१७	ईशानसंहिता
६५	गणेश्वरपरमार्थिनी	१८	गिष्पलादमतम्
६६	चामदेयतन्त्रम्	१९	केरलीययन्त्रसारः
६७	विजयमालिनीतन्त्रम्	१००	मृडानीतन्त्रम्
६८	घराहपुराणम्	१०१	तोतलामतम्
६९	धामद्वगवद्गीता	१०२	योगार्णव
७०	विष्णुपुराणम्	१०३	मत्स्यपुराणम्
७१	श्रुति	१०४	देवीपुराणम्
७२	ब्राह्मवल्क्यस्मृतिः	१०५	भैरवतन्त्रम्
७३	विष्णुधर्मोत्तरम्	१०६	कालीतन्त्रम्
७४	तत्त्वसारसंहिता	१०७	घोरतन्त्रम्
७५	शिष्यामलतन्त्रम्	१०८	कालीकम
७६	पञ्चवाहिनीतन्त्रम्	१०९	कुलचूडामणि
७७	अग्नेव	११०	विरूपाक्षमतम्
७८	मातृकापुंष	१११	स्वतन्त्रतन्त्रम्
७९	जयप्रथयामलतन्त्रम्	११२	कुमारीकल्प
८०	ग्रहाविधौपनिषत्	११३	नीलसारस्वततन्त्रम्
८१	छान्दोग्योपनिषत्	११४	चामुण्डातन्त्रम्
८२	अक्षरनिघण्टु	११५	विश्वसारतन्त्रम्
८३	दृढयोगप्रदीपिका	११६	मुरडमाज्ञातन्त्रम्
८४	गोरक्षपद्धति	११७	भाषातन्त्रम्
८५	कुरिकोपनिषत्	११८	मत्स्यसूक्ततन्त्रम्
८६	योगियाङ्गवल्क्यः	११९	तारार्णव
८७	सेवरीपटल	१२०	एकशीराकरप
८८	अध्यात्मविषेकः	१२१	नीलतन्त्रम्
८९	दीक्षापटल	१२२	तन्त्रचूडामणि
९०	कूर्मपुराणम्	१२३	श्रीरामतन्त्रम्
९१	सारसप्रह	१२४	फेत्कारिणीतन्त्रम्
९२	श्रीयन्त्रसार	१२५	गन्धर्वतन्त्रम्
९३	नारायणीयकल्प	१२६	सिद्धसारस्वततन्त्रम्
९४	प्रयोगसार	१२७	शङ्कराचार्यः
९५	अध्यात्मरहस्यम्	१२८	विद्याधराचार्य

१२६	तारिणीनिर्णयं	१६२	सङ्कर्षणतन्त्रम्
१३०	ताराचूडामणि	१६३	विष्णुयामलतन्त्रम्
१३१	सोमसिद्धान्ततन्त्रम्	१६४	शङ्करकल्पः
१३२	स्वच्छन्दसंग्रहः	१६५	चैरानमपञ्चरात्रम्
१३३	समयार्क	१६६	प्रयोगसारः
१३४	घारादीनन्त्रम्	१६७	संमोहनतन्त्रम्
१३५	विशुद्धेश्वरतन्त्रम्	१६८	नृसिंहतापनीयोपनिषत्
१३६	कालीकुलसङ्गायतन्त्रम्	१६९	स्कन्दयामलतन्त्रम्
१३७	बृहत्स्तवराज	१७०	ग्रन्थानन्दपुराणम्
१३८	सोमभुजगायलीतन्त्रम्	१७१	उद्दामरेश्वरतन्त्रम्
१३९	कल्पसूत्रम्	१७२	मविष्योत्तरपुराणम्
१४०	नवरत्नेश्वरतन्त्रम्	१७३	स्यायम्भुयतन्त्रम्
१४१	योगिनीहृदयम्	१७४	भागुरिः
१४२	समयाङ्कतन्त्रम्	१७५	नन्दिकेश्वरमतम्
१४३	शुक्तार्णवतन्त्रम्	१७६	धीकरणसंहिता
१४४	कुलोद्दृष्टीशतन्त्रम्	१७७	कौलेशकोटिप्रभेदतन्त्रम्
१४५	भुवनेश्वरीपारिजाततन्त्रम्	१७८	वासिष्ठकल्पः
१४६	दशपटलीतन्त्रम्	१७९	धीधर्माचार्यः (लघुस्तव)
१४७	प्रयोगसारतन्त्रम्	१८०	ज्ञानार्णवतन्त्रम्
१४८	नियन्धतन्त्रम्	१८१	पिनायकसंहिता
१४९	धीक्रमतन्त्रम्	१८२	यप्रतुण्डकल्पः
१५०	त्रिपुरार्णवतन्त्रम्	१८३	आगमोत्तरतन्त्रम्
१५१	त्रिपुरासारतन्त्रम्	१८४	कुक्कुटेश्वरतन्त्रम्
१५२	करद्विर्णीतन्त्रम्	१८५	स्मृतिसंग्रहः
१५३	सिद्धशावरतन्त्रम्	१८६	अग्निपुराणम्
१५४	मातङ्गमनुकोश	१८७	हनुमद्भूतम्
१५५	कालमृत्युतन्त्रम्	१८८	ग्रन्थयामलम्
१५६	मात्स्येन्द्रसंहिता	१८९	लक्षणसंग्रहः
१५७	बाखुलतन्त्रम्	१९०	गोरक्षसंहिता
१५८	भूतडामरतन्त्रम्	१९१	लक्ष्मीकुलार्णवतन्त्रम्
१५९	त्रैलोक्यमोहनतन्त्रम्	१९२	शम्भुनिर्णयः
१६०	तन्त्रप्रकाश	१९३	शिवपञ्चव्याचनम्
१६१	अगस्त्यसंहिता	१९४	कुलप्रकाशतन्त्रम्

अथ

श्रीविद्यार्णवतन्त्रम् ।

—:ॐ०ॐ०:—

श्रीविद्यारण्ययतिविरचितम् ।

—ॐॐॐॐॐॐॐॐ—

एकोनविंशः श्लोकः ।

ॐ

नारदपञ्चरात्रे—

मंत्राभिमृष्टयोः पादयोः पल्लवेऽङ्गानि विन्यसेत् । मूलाद्युपदग्रान्तं ध्यापकत्वेन नारद ॥ १ ॥

अनुष्टेनाचरेन्त्यासमन्त्याङ्गुलिसमाश्रयम् । अनुष्टविपयन्यासं तर्जनीशिरमेव हि ॥ २ ॥

इति । षडङ्गमन्त्राणां वासना तु प्रथमतन्त्रे—

‘ ‘ बुद्धिगम्यं च हृन्मतम् । नत्या प्रणाम उक्तो हि हृदामौ क्रियतेऽधुना ॥ १ ॥

नमस्कृत्या बुद्धिगम्या ह्युच्चैरर्थः शिरो मतम् । स्वाहया च ततः स्वस्य विषयाहरणं मतम् ॥ २ ॥

ततः शिरोऽधुना सम्यक् प्रोक्तोच्चविषयाहतिः । शिखा महो वपद् चार्द्धं शिखायात्मतनुर्महः ॥ ३ ॥

प्रोक्तः कवः स्याद्ब्रह्मणे तद्युतं कवचं पदम् । हुं महः कवचेनास्य महसा गृह्यते ततः ॥ ४ ॥

शरीरं मन्त्रिणन्तद्वक्षेत्रं दृष्टिश्च दर्शनम् । बाँपद्वाच्यं तच्च दृष्टि तेन स्यात्तन्महः स्मृतम् ॥ ५ ॥

नेत्रं ह्यसुः क्षेपणाची तद्वत् त्र्यं मुखनार्धकः । फट्कोऽग्निस्तेन चानिष्टमाक्षिप्प परिपालयेत् ॥ ६ ॥

इति । गौतमीये—

इज्यमानो हृदात्मायं हृदये स्याद्विदात्मनः । क्रियते तत्परत्वं तु हृन्मन्त्रेण ततः परम् ॥ १ ॥

सर्वज्ञाद्रिगुणोपेतं संनिद्रूपे चिदात्मनि । क्रियते निषयाहारः शिरोमन्त्रेण धीमता ॥ २ ॥

हृच्छिरोरूपचिदात्ममयताभावना दृढा । क्रियते निजदेहस्य शिखात्रयेण सादरम् ॥ ३ ॥

मन्त्रात्मकस्य देहस्य मन्त्रवाच्येन तेजसा । सर्वतो वर्ममन्त्रेण क्रियतेऽनन्यसंवृतिः ॥ ४ ॥

यद्ददाति परं ज्ञानं संनिद्रूपे परात्मनि । हृदयादिमयं तेजः स्यादेतच्चेत्रसंज्ञकम् ॥ ५ ॥

१ ‘मा’ ग पाठ । २ ‘मत’ ग पाठ । ३ ‘नयुत’ ग पाठ । ४ ‘तन्मन्त्रसु’ क ग पाठ । ५ ‘नय’ ग. पाठ ।

आध्यात्मिकादिरूपं यत्साधकस्य विनाशयेत् । अविद्यामल्लज्जातं तत्परं धाम समीरितम् ॥ ६ ॥
इति । अत्र केचित् पङ्कज्यासे “नेत्रत्रयाय धौपद” इति प्रयोगं वदन्ति, तत्र प्रमाणं विन्यस्यम् । यस्तुतस्तु—
“हृदयशिरसोः शिखाया कयचाव्यस्त्रेषु सह चतुर्थाभिः” इति प्रपञ्चसारवचनात् । “पङ्कजं विन्यसेन्मन्त्री द-
च्चिरस्य शिखा ततः । कयच नेत्रमस्त्रं च” इति दक्षिणामूर्तिमहितावचनात् । “हृदयं च शिरसे देवि शिखा च
कयचं ततः । नेत्रमस्त्रं न्यसेत् डेन्त” इति ज्ञानार्णववचनाच्च चतुर्थ्यैकवचनस्यैव दर्शनात् नेत्रायेति तत्त्वम् ।
अत एव—

पवित्रमनलारूढं कमलं गोपनाङ्कितम् । केवलः शङ्करश्चान्ते सरुक् (सरुक्) पश्चिमामुखम् ॥ १ ॥

अजितं घामृताधारमंसिधेतं प्रोद्धरेत्ततः । धरेण केवलं दत्त्वा नेत्राय ज्येष्ठं पदम् ॥ २ ॥

तदन्ते धौपदित्युक्तं नेत्रमश्रोऽप्ययं स्मृतः ।

इति नारदपञ्चरात्रे स्पष्टं एवोक्तं । अन्यथा दिनप्रदेयतपसे “नेत्राभ्या” इत्यादिपदान्तरप्रक्षेपापत्तिः ॥ प्रपञ्चसारे—

संदीक्षितो मनुमिमं प्रतिजप्तुमिच्छन् कुर्यान्निजेन वपुर्धैव सुयोगपीठम् ।

अंसोरुपुगमपदसानननाभिमूलपार्श्वद्वयैर्निहितगात्रममुञ्ज्यात् च ॥ १ ॥

मध्येऽनन्ताद्यैरपि सन्नामानामन्तिकैर्वैजम्भन्त्री । पीठाख्यमन्त्रपश्चिम” इति पञ्चपादाचार्यः । ईशानशिरः—
“आधाराख्या यजैश्चक्षुः हृदयैऽसे च दक्षिणे । धर्मं हानं च सन्धासे ऊर्ध्वोर्वामान्ययोरपि । धाराग्यसंहर्मै-
र्य” इति । अनन्ताद्यैरित्याश्रयदेन पञ्चमूर्त्येवामन्त्रमन्त्ररजस्तमश्चात्मान्तरात्मपरमात्मज्ञानात्मज्ञानतत्त्वमायात-
त्त्वकलातत्त्वविद्यातत्त्वपरतत्त्वानां ग्रहणम् ॥ उत्तरतन्त्रे—

मूलाधारं तु मण्डकं रुद्रं कालामिसंज्ञकम् । स्वाधिष्ठानेऽथ नाभ्यन्त्रे प्रकृतिं मूलपूर्विकाम् ॥ १ ॥

आधारशक्तिं हृदये विन्यस्य साधकोत्तमः । कूर्मान्तौ वराहं च धरणीं च सुधार्यवम् ॥ २ ॥

रत्नद्वीपं च विन्यस्य तत्र स्वर्गमहीधरः । तद्भवे नन्दनोद्यतं तन्मध्ये मणिरमण्डपम् ॥ ३ ॥

कोटिद्वयप्रभं हेमपाकरपरिवेष्टितम् । रत्नमण्डपमध्यस्थां वेदिकां हेमनिर्मिताम् ॥ ४ ॥

विन्यस्य तस्य मध्यस्थं गन्निहासनं शुभम् । शरीरे स्वस्य धर्माद्यः पीठकल्पनमाचरेत् ॥ ५ ॥

दक्षिणासे न्यसेद्दर्शनं ज्ञानं वामांसे न्यसेत् । वामोरुमूले वैराग्यमैश्वर्यं दक्षिणे न्यसेत् ॥ ६ ॥

मुनेऽधर्मं वामपार्श्वे चाज्ञानं नाभिमण्डले । अर्धवैराग्यं दक्षपार्श्वे चानैश्वर्यं न्यसेत् क्रमात् ॥ ७ ॥

धर्मादीन् पीठपादाश्च गात्राण्यन्यान् प्रकल्पयेत् । हृद्यनन्तं न्यसेत् तस्मिन् पद्मं तत्कर्णिकोपरि ॥ ८ ॥

अर्कं च केमरे सोमं पत्रे वह्निं ततो न्यसेत् । तेषां कला न्यसेत्तन्मण्डले तत्र तत्र वै ॥ ९ ॥

इति । तत्र तत्र तन्मण्डलन्यासममयं पवित्रार्थः । वैश्वदेव्यैकार्थवाचकः ।

न्यसेद्गुणत्रयं पथात् मन्त्रादिकमतः परम् । आत्मान्तरात्मपरमात्माविद्यानात्मकान् न्यसेत् ॥ १० ॥

ज्ञानमायाकलाविद्यापरतत्त्वानि च क्रमात् । पीठमन्त्रं प्रविन्यसेत्ततो देशिकमततः ॥ ११ ॥

देहात्मके ततः पीठे ध्यायेदिष्टा च देवताम् ।

इति । अत्र पीठाख्यपश्चिममिति, पीठमन्त्रमनन्तरमिति, पीठमन्त्रं प्रविन्यसेदिति च प्रपञ्चसार-शारदातिलका-

विग्रह्यन्वये पीठशस्त्रिन्यासो नास्तीति प्रतीयते ॥ अथ मूलमन्त्रन्यासः । तत्र धीरुद्रयामले—

प्राणायामत्रयं कृत्वा मूलमन्त्रेण साधकः । विन्यसेत् तदृषिच्छन्दोर्देवतानि यथाविधि ॥ १ ॥

कराङ्गन्यासमुत्थांस्तु न्यामानन्यान् ममाचरेत् । तत्तत्कल्पोदितान् मन्त्री ततो मुद्राः प्रदर्शयेत् ॥ २ ॥

इति । नारदपञ्चगव्ये—

एवं न्यासं पुनः कृत्वा करयोर्विहरेत्ततः । मूलमन्त्रादिमन्त्रस्य न्यस्तमन्त्रगणस्य च ॥ १ ॥

यस्य मन्त्रस्य ये न्यासाः कर्तव्याः सिद्धिमिच्छता । ततो मन्त्रपुर्व्वर्णमार्तकायाः सविन्दुभिः ॥ २ ॥

विन्यसेन्मन्त्रवित् सम्यक् शास्त्रदृष्टेन वर्त्मना । अथ बाह्यरूपन्यासांस्ततो मुद्राः प्रदर्शयेत् ॥ ३ ॥

इति । धौतुनार्गवे—

आगमोक्तेन मार्गेण न्यामाश्रित्यं करोति यः । देवनाभावमाप्नोति मन्त्रमिद्धिः प्रजापते ॥ १ ॥

यो न्यामकवचच्छब्दो मन्त्रं जपति त प्रिये । दृष्ट्वा विघ्नाः पलायन्ते मिहं दृष्ट्वा यथा गजाः ॥ २ ॥

अकृत्वा न्यामजातं यो मुद्रात्मा कृन्ते जपम् । विघ्नैः स बाध्यते नूनं व्याघ्रमृगशिशुर्यथा ॥ ३ ॥

इति । कालिकापुत्रा—

न्यामानां प्रचुरत्वे हि फलानामपि भूयता । उक्तन्यासो नहि त्याज्यस्त्वधिकं तु ममाचरेत् ॥ १ ॥

इति । उत्तररत्नत्रे—

वाग्मवस्य द्वितीयेन कामराजेन भैरवे । मुद्रया बन्धनं कार्यं मूलमन्त्रेण दर्शितम् ॥ १ ॥

परित्याग्यन्तु मुद्रायाम्तागरीजेन वाचरेत् । प्रान्तादिचन्द्रगिन्दुभ्यां षष्ठस्तरमन्वितम् ॥ २ ॥

ताराग्रीजमिति प्रोक्तम् ।

इति । प्रान्तादिर्हजार । अन्यन्मुगमम् । तथा—

ध्यानं कुर्यात्ततो मन्त्री तत्तत्कल्पोक्तवर्त्मना । ध्यानमात्मदृष्टेवस्य वेदनं मनसा मतम् ॥ १ ॥

तदेव द्विधियं प्रोक्तं मगुर्गं निर्गुणं तथा । ध्यानमनो हृदयाम्भोजं कर्णिकार्कसराङ्गज्वलम् ॥ २ ॥

प्रफुल्लं सोमसूर्याग्निमण्डलेन विराजितम् । स्त्रीषेष्टदेवतां तत्र ध्यायेदागमवर्णाधिताम् ॥ ३ ॥

एवं यदेतदनं तद्धि मगुर्गं ध्यानमुच्यते । यजीनब्रह्मणोर्नम्यं सोऽहं स्यादिति वेदनम् ॥ ४ ॥

तदेव निर्गुणं ध्यानमिति ब्रह्मविदो विदुः ।

इति । ध्यानं तु तत्तत्कल्पेषु वर्ज्यते । योगिनीतन्त्रे—

अथान्तर्यजनं बन्धये यथावदवधारय । वामनाडीं समाकृष्य किञ्चिदाकुञ्चयेद्दृढम् ॥

अन्तर्यागमिदं देवि कथितं गुरुमापितम् ।

इति । फेनकारिणोतन्त्रे— “आराध्य मनसा भक्त्या बाह्यपूजामथाचरेत्” इति । गौतमीये— “पूजां च मानसीं कुर्यात्ततोऽर्घ्यस्थापनं चरेत्” इति । उत्तररत्नत्रे—

ध्यात्वा बन्तर्जयेत् पीठं न्यासमार्गेण मन्त्रवित् । तस्मिन् पीठे स्थितामिष्टदेवतामुक्त्वविग्रहाम् ॥ १ ॥

ध्यात्वा यजेच्चन्द्रतार्क्ष्यमार्गमौजान्तिगैः । भोजनावसरे चान्तर्वैश्वदेवं समाचरेत् ॥ २ ॥

मूलाधारे स्मरेत् कुण्डं कुण्डन्यग्निमग्नवत् । आत्मान्तरात्मपरमज्ञानात्मचतुरस्रकम् ॥ ३ ॥

धर्माधर्मान्विते तत्र मूलमन्त्रपुरःसरम् । अमुं जुहोमि स्वादेति प्रत्येकं जुहुयाच्चतः ॥ ४ ॥

अहन्तासत्पैशुन्यकामक्रोधादिकं हविः । मन एव ध्रुवः प्रोक्तः सुषुम्णा सुगुदीरिता ॥ ५ ॥

तदन्ते तन्मयो भूत्वा यथाशास्त्रि जपेन्मनुम् । तज्जपे सर्वसपत्न्यं देवतायै समर्पयेत् ॥ ६ ॥

इति । जपनिवेदनमन्त्रस्तु “गुह्यतो”ति प्रागेवोक्त । तत्तत्प्रागे—

इत्थं जपं यथाशास्त्रि कृत्वा देवि ममर्पयेत् । गुरुं प्रणम्य विधिनत्पूजाचक्रं समुद्धरेत् ॥ १ ॥

इति । निन्दीभ्यस्तन्त्रे—

प्रणम्य श्रीगुरुं भक्त्या साधकः कुङ्कुमादिभिः । स्वर्णादिरचितं पीठे पूजाचक्रं समुद्धरेत् ॥ १ ॥

संस्थाप्य पुरतो देवि शुभे पीठे सुरेश्वर । दद्यात् पुष्पाञ्जलिं तत्र मूलमन्त्रेण साधकः ॥ २ ॥

इति । अत्र पूजाचक्रविधिस्तु प्रागेव प्रदर्शित ॥

अथ कादिमन्तरीत्या पूजायन्त्रप्रतिष्ठाविधिः । तत्र धीतन्त्रराजे—

चक्रे देव्यां तथा शिष्ये प्रतिष्ठा त्रिरिधोच्यते । या च तत्तत्पिदा कार्या संप्रदायानुरोधिना ॥

इति । चक्रे पूजाचक्रे । देव्या देवीमूर्तौ । देवीत्युपलक्षणं तेन स्वैष्ट्येवतामूर्तौ । तत्त्वविदा चन्द्रसूर्यनाडीपथधु-
धिन्याविपश्चतस्रोदयकालतत्फलविदा, अथवा आत्मज्ञानविदा । संप्रदायानुरोधिना गुप्तपारम्पर्यक्रमधेनुत्वगुरु-
मण्डलपूजकत्वं नित्यनिमित्तकोपास्तिनिरतत्वधिगिष्टेत्यर्थः । तथा—

स्थिरे शुभग्रहोपेतोऽनुकूले गुणशालिनि । मूर्तौ कार्येऽष्टिष्ठान् पूर्णायां वा शुभे दिने ॥

इति । स्थिरे स्थिरतन्त्रे । दुष्टग्रहाक्रान्तस्य निषेधत्वादाह—शुभग्रहोपेतो इति । तथाप्येतादृशगुणविशिष्टस्याष्टमचतु-
र्ध्वद्वादशस्थमनिनूलतादोषदुष्टत्वादाह—अनुकूले इति । तथापि निर्दिष्टमुहूर्तप्राप्त्यर्थेवादादाह—गुणशालिनीति । तथा
च स्वल्पदोषेऽधिकगुणे इत्यर्थः । मूर्तौ कार्येऽिति । तथा—

चार्द्राण्यदुग्धैः प्रथमं नारिकेलामममा ततः । अभिषिष्याथ तोयेन कथितेनाचरौपधैः ॥ १ ॥

आवाहाभ्यर्च्य तल्लक्ष्णे चक्रे संस्थाप्य पूजयेत् । नित्यातत्त्वमतिकालोत्थविद्ययाभ्यर्च्य ताः क्रमात् ॥ २ ॥

स्पृशजपेत् कराग्रेण श्रीचक्रं पूजयेदपि । एवं दिनत्रयं कृत्वा ततो नित्यक्रमं भजेत् ॥ ३ ॥

गन्धैः पुष्पैर्नैवेद्यैर्धूपैर्दर्पणवेद्यतर्पणैः । त्रिरात्रं पूजयेद्देवीं योगिनीयोगिभिः समम् ॥ ४ ॥

एव देवीप्रतिष्ठायां क्रमः मानिध्यकारकः ।

इति । तत्तत्प्रागे—

आर्द्रा वेदोदितैर्मन्त्रैरभ्युत्तारणमाचरेत् । धातुनिर्मितचक्राणां मूर्तानां च विशेषतः ॥ १ ॥

इति । अभ्युत्तारणप्रकारस्तु प्रागेव वक्ष्यते ॥ अथ पात्राभाधनं, तत्त्वकारस्तु प्रागेव प्रवक्ष्यते । शारदातिलके—

आत्मानं यागमस्तूनि मण्डलं प्रोचयेद्गुरु । प्रोचणीयात्रतोयेन मनुनान्यानपि क्रमात् ॥ १ ॥

इति । धीकुलार्णवे—

पूजाद्रन्याणि मन्त्रोच्य मूलास्त्राभ्यां विधानमिति । दर्शयेद्देवमुद्रां च द्रव्यशुद्धिः प्रकीर्तिता ॥ १ ॥

इति । कट्यामले—“अयोधिनं नैव दद्यात्प्राप्तोचितं समर्चयेत् ।” इति । शारदातिलके—

न्यासक्रमेण देहे स्वे धर्मादीन् पूजयेत् ततः । पुष्पाद्यैः पीठमन्त्रं तस्मिन्ने च देवताम् ॥ १ ॥
पञ्चकृतः पुनः कुर्यात् पुष्पाञ्जलिमनन्यधीः । उत्तमाङ्गे हृदाधारे पादे सर्वाङ्गके क्रमात् ॥ २ ॥
विना निवेद्यं गन्धार्घ्यरूपचारः समर्चयेत् । गुरुपादिष्टविधिना शेषमन्यत् समापयेत् ॥ ३ ॥
सर्वमेतद् प्रयुञ्जीत प्रोचण्यद्भिः समाहितः ।

इति । धर्मादीनित्युपलक्षणम् । तेन मण्डूकादिपीठमन्त्रान्ता योगपीठदेवता योगपीठन्यासस्थानेषु पूज्या इत्यर्थः ।
शेषं जपादिकम् । उत्तरतन्त्रे—

मूलाधारगते कुण्डे पूर्वोक्ते चतुरस्रके । पूर्वचञ्जुहुयान्मन्त्री धर्माधर्मादिकं हविः ॥ १ ॥

इति । प्रकाशोदये—

अथवाभ्यन्तरे कार्यमग्निकार्यं मवीमि तत् । चिदग्निमण्डले दण्डमूले कुण्डालेऽपिपि ॥ १ ॥

अथ कुण्डे हुनेदुद्यत्सूर्यमण्डलवर्चपि ।

अथ अस्मच्चतुरस्रयोः कुण्डयोर्विकल्पः ।

वासनेन्धनसंदीप्ते पञ्चमिथ समीरणैः ॥ २ ॥

संयुचिते प्रजुहुयादक्षट्चीरनन्तरम् । मूलविधां समुच्चार्य हुनेत् सप्ताहुवीस्ततः ॥ ३ ॥

मन्त्ररूपं पठेत्तल्लोकं परं गुरुतरं परात् । धर्माधर्महविर्दीप्ते आत्माग्रा मनसा क्षुचा ॥ ४ ॥

सुपुष्पावर्मेणा नित्यमक्षट्चीर्जुहोम्यहम् । स्वाहान्तेनाहुतिं देत्वा हुनेत् पूर्णाहुतिं गुरुः ॥ ५ ॥

मूलविधां समुच्चार्य श्लोकमन्यं पठेदमुम् । प्रकाशामर्शहस्ताभ्यामवलम्ब्योन्मनीक्षुचम् ॥ ६ ॥

धर्माधर्मकालेहपूर्ववत् जुहोम्यहम् । स्वाहान्तेनाहुतिं हुत्वा प्राणायामनिरोधतः ॥ ७ ॥

निरस्तानिखिलोपाधिमात्मानं चिन्मयं सरेत् ।

इति ज्ञानार्णवे—

पुण्यपापे हविर्देवि कृत्याकृत्ये हविः प्रिये । संकल्पश्च विकल्पश्च धर्माधर्मां हविः प्रिये ॥ १ ॥

इति । हवनप्रकारस्तु प्रयोगे वक्ष्यते । मन्त्रतन्त्रप्रकाशे—“अष्टोत्तरसहस्रं तु हन्यान्तर्याममादरात् । जपेत्
प्रतिदिनं मन्त्री” इति । अन्तर्देहे, यागं पूजा । उत्तरतन्त्रे—

आत्मपूजां विधायेत्यं यथाशक्ति जपं चरेत् । स्वैष्टदेवतामात्मानं भावयन् यतमानसः ॥ १ ॥

एतेनाष्टोत्तरसहस्रं तु शक्रपरम् । तथा—

अर्घ्योदकेन संप्रोक्ष्य मूलमन्त्रेण मन्त्रविद् । पूजाचक्रं ततस्तत्र पीठपूजां समाचरेत् ॥ १ ॥

देवस्योत्तरतः पूजा गुरुपङ्क्तेस्ततः परम् । महागणपतिः पूज्यो दक्षिणे चन्दनादिभिः ॥ २ ॥

उत्तरतः उत्तरदिशि । तेन देवस्य दक्षिणभुजसमीपे इति । आवाहनमुत्तरञ्च तथा वक्ष्यते । रुद्रयामले—

सर्वाधो मण्डूकाधारे रुद्रः कालानलो विभुः । रक्षां करोतु या नित्यं मे मूलप्रकृतिस्तथा ॥ १ ॥

ततश्चाधारशक्तिर्या मम रक्षां करोतु सा । कर्मस्तु सततं पायादनन्तो रक्षयेत् सदा ॥ २ ॥

तस्य मूर्ध्नि स्थितश्चक्री बराहः परिरक्षतु । दन्ते तस्य स्थिता पृथ्वी पातु नित्यं वसुन्धरा ॥ ३ ॥

समुद्रः सर्वदा पातु सुरबैरमृतैर्जलैः । रत्नद्वीपस्तु मे रक्षां करोतु स्वर्णपर्वतः ॥ ४ ॥

पातु मां नन्दनोद्यानं रचन्तु कल्पपादपाः । अधस्तेषां सदा पातु विचित्रा रत्नभूमिका ॥ ५ ॥

श्रीरत्नमन्दिरं पातु मततं पातु वेदिका ।

इति । भैरव्यामले—

रत्नवर्णं महाकायं भण्डकं प्रथमं यजेत् । तत्र कालाधिकरुद्रं च दशनाहुममन्त्रितम् ॥ १ ॥

पञ्चवक्त्रं रक्तकृष्णवर्णदत्तापराङ्गकम् । तदूर्ध्वं मूलप्रकृतिं वन्द्युक्तामां वरामयाम् ॥ २ ॥

इति । उत्तरतन्त्रे—

अथः पीठस्य रत्नाभां पाशाङ्कुशवराभयान् । हस्ताब्जैर्दधतीं सम्यग्यजेदाधारशक्तिकाम् ॥ १ ॥

तस्या उपरि नैपूज्य कूर्मः स्वर्णरुचिर्दृढः । सहस्रशिरसं तत्र शुक्लार्णवमलंकृतम् ॥ २ ॥

नीलवस्त्रं महाकायमनन्तं सम्यगर्चयेत् । पीताम्बरधरं तत्र नीलवर्णं सुभूषणम् ॥ ३ ॥

शंखचक्रगदापद्मधारिणं पोग्रिणं यजेत् । त्रीधायशुक्लहस्ताब्जा वराभयधरां शुभाम् ॥ ४ ॥

तद्दंष्ट्रोपरि नीलाभां धरा धीरः समर्चयेत् ।

इति । रत्नद्वीपे नवरत्नमयद्वीपे । उक्तं श्रीतन्त्रराजे— “नवरत्नमय द्वीपं नवस्वण्डविराजितम् । पुष्प नील च वैडूर्यम्” इति विलोमेन नव रत्नमयानि खण्डानि मण्यन्तानि ध्येयानीत्यर्थः । तत्रैव कुरङ्कुलापटले— “पश्चिमं पुष्परामं सुसाम्रा्यावतरेत् ततः” इति उक्त्यात् । रत्नमन्दिरं नवरत्नमयं माणिस्यमयं वा “स्वर्णप्राकारवैष्टितं विचित्रमण्डपम्” इति उत्तरतन्त्रवचनात् । “अमृतान्धां माण्डिपे करपट्टमवनेज्ज्वले । स्वर्णप्राकारम धीतं स्मरेन्माणिस्यमण्डपम्” ॥ इति देवीयामलयचनाच्च । वेदिका स्वर्णमयी । “विचित्रमण्डपं तत्र पूजयेत् स्वर्णवेदिकम्” । इत्युत्तरतन्त्रात् । उत्तरतन्त्रे— “रत्नसिंहासनं तत्र पूजयेन्मण्डलान्वितम्” इति । मण्डलान्वितं तत्तत्पूजाचक्ररूपमण्डलममन्त्रितमित्यर्थः ।

तरपादेषु यजेत् सम्यगाग्रेयादिशिवान्तकम् । धर्मं वृषतनुं रत्नवर्णमादां समर्चयेत् ॥ १ ॥

सिंहाकारं ततो ज्ञानं रयामवर्णं समाहितः । भूताकारं च वरामयं पीतवर्णं यजेत्ततः ॥ २ ॥

कृष्णवर्णं गजाकारमैश्वर्यं साधु पूजयेत् । अग्रदेशं समारभ्य चतुर्दिक्षु समर्चयेत् ॥ ३ ॥

अधर्मादींश्च पीठस्य चित्रगात्राधिया पुनः ।

इति । धामकेश्वरतन्त्रे— “मध्ये माया तथा त्रिधां पूजयेत् साधकोत्तमम् ।” उत्तरतन्त्रे—

तत्पाकारं ततोऽनन्तं पीठमध्ये समर्चयेत् । तस्य मूर्ध्नि यजेत् पद्मं सर्वलक्षणसयुतम् ॥ १ ॥

आनन्दकन्दमभ्यर्च्य सवित्रालमनन्तरम् । प्रकृत्यात्मकपत्राणि विकारात्मकमेरान् ॥ २ ॥

तत्त्वस्तरां कणिकां च मातृकावर्णविग्रहाम् ।

इति । लिङ्गपुराणे—

तस्य पूर्वदलं साक्षादग्निमामयमन्तरम् । लघिना दक्षिणं चैव महिमा पश्चिमं तथा ॥ १ ॥

प्राप्तिर्धैवोत्तरं पत्रं प्राकाम्य पावकस्य तु । ईशित नैर्धृतं पत्रं वशित वायुगोचरम् ॥ २ ॥

सर्वज्ञत तथैशानं कर्णिका सोम उच्यते । सोमसाधस्तथा ध्यस्तसाधः पावकः स्वयम् ॥ ३ ॥

इति । उत्तरतन्त्रे—

पत्रकोशेषु पत्रस्य सत्त्वादीन् क्रमतो यजेत् । सत्त्वपूर्वान् गुणान् ध्येन्द्रमीनां मण्डलानि च ॥ १ ॥

ब्रह्मविष्णुमहेशारूपानाद्यादींस्त्रीन् यथाक्रमम् ।

इति । संमोहनतन्त्रे—

विधिरूपः सत्त्वगुणो रजः प्रकृतिरूपकम् । तमोगुणो मोहरूपः प्रोक्तास्तेवं गुणाक्षयः ॥ १ ॥

इति । वामकेश्वरतन्त्रे—

“ ज्ञानतत्त्वात्मकं यजेत् । कालतत्त्वात्मकं चैव विद्यातत्त्वात्मकं तथा ॥ १ ॥

परतत्त्वात्मकं चैव क्रमेण परिपूजयेत् । चतुर्दिक्षु च मध्ये च ।

इति । प्रपञ्चसारे—

मध्येऽनन्तं पञ्चमस्मिंश्च ध्येयं सोम वाँह तारवर्षीर्विमर्क्तः ।

सत्त्वादींश्च ग्रीन् गुणानात्मयुक्तान् शक्तीः किञ्चन्येपु मध्ये यजेच्च ॥ १ ॥

इति । उत्तरतन्त्रे—

केसरेषु ततो मध्ये पूर्वादिषु यथाक्रमम् । तत्तन्मन्त्रोक्तपीठस्य नव शक्तीः प्रपूजयेत् ॥ १ ॥

पीठमन्त्रेण गन्धाद्यैः पीठमध्ये ततो यजेत् ।

इति । सनत्कुमारसंहितायाम्—

प्रागाद्यष्टसु पत्रेषु कर्णिकायां यजेन्मूने । चतुर्थ्यां नमसा युक्तैः स्त्रैः स्त्रैरेव च नामभिः ॥ १ ॥

मध्ये पुष्पाञ्जलिं दद्यात् पीठमन्त्रेण मन्त्रवित् ।

इति । यजेत् प्रादक्षिण्येन । “ यताः प्रदक्षिणं पूज्याः ” इति मन्त्रतन्त्रप्रकाशवचनात् । पूर्वाद्विष्यत्स्य पश्चिमस्यैव पूर्वत्वम् । “ स्वराः षोडश देयेति युग्मयुग्मप्रमेदतः । दलाष्टकेषु संलेख्याः पश्चिमादिप्रदक्षिणम् ” इति ज्ञानार्णवे यन्त्रे वर्णधिन्यासदर्शनात् । आचरणार्चनायां देवाग्रे प्रच्यभिधानाच्च अत्रापि तथा करपनात् । “ दक्षिणे च तथा शुक्लम् ” इति सङ्कर्षणवचनाच्च ॥ नारदपञ्चरात्रे, गुर्यर्चायां—“ मण्डले देवदेयस्य दक्षिणे मण्डलोपरि । गुरुस्तमर्चये ” इति । अत एव देवदेवस्योत्तरत इति पूर्वोक्तस्यापि पूजामण्डलस्योपरि पूजा क्रेया । धर्मादिपूजायामप्येवमेव देवाग्रे कतिपयप्राच्यनुसारेणैवाग्रेयादि कल्पयेत् । अत्र भाषिणि भूतवदुपचारः । “ आवाह्य मन्त्रेण मुने ” इत्यन्तरमावाहनोक्तेः । भूताकारमिति—भूता देवयोनिः “ भूतोऽमी देवयोनयः ” इति कोशात् । तत्स्वरूपं तु—“ शक्रवत्खड्गधरा कृष्णा नखदंष्ट्रासुदंष्ट्रिका (?) । कर्पूरखट्वाङ्गहस्ताश्च पाङ्गसा घोररूपिणः ॥ भूतास्तथैव दीनास्याः ” । इति भूतडामरोक्तस्वरूपा पीठशङ्करः पीठमन्त्रास्तत्कल्पे वक्ष्यन्ते । उत्तरतन्त्रे—

पीठशक्तीर्नवाभ्यर्च्य केसरेषु च मध्यतः । वरदामयधारिण्यः पीठं पीठाणुना यजेत् ॥ १ ॥

मूलमन्त्रं समुच्चार्य पृथ्व्यन्तं देवनाम च । मूर्तिं च कल्पयामीति मूर्तिं मध्ये विनिलिपेत् ॥ २ ॥

पुनर्मूलं समुच्चार्य देवनाम च पूर्ववत् । मूर्तिं च पूजयामीति तां पुष्पेण समर्चयेत् ॥ ३ ॥

पूजामूर्तेः शिरः कुर्यात् कुसुमोपहितं सदा । पूजाकालं विना तस्या नोपरि ग्रामयेद् करम् ॥ ४ ॥

अथेष्टदेवताग्रीत्यै यजेदापतनान्यपि ।

इति । आद्यतनानि प्रागेष्टानि । प्रागेष्ट शिवलिङ्गप्रमाणविधिरपि प्रदर्शितः ॥

अथेष्टदेवताया पूजाकृत्येन पार्थिवविधानम् । नारद उवाच

धर्मार्थकाममोक्षाणां साधनं परमं हितम् । तत्सर्वं कथयस्व तमनुग्राहोऽस्मि ते विभो ॥ १ ॥

सर्वपापक्षयकरं सर्वारिष्टनिवारणम् । सर्ववश्यकरं चैव कर्त्ता सर्वत्र सिद्धिदम् ॥ २ ॥

ईश्वर उवाच

शृणु नारद वक्ष्यामि शिवपूजाविधानकम् । यस्यानुष्ठानमात्रेण कृतकृत्यो भवेन्नरः ॥ ३ ॥

॥ अकृता पार्थिवं लिङ्गं योऽन्यदेवं प्रपूजयेत् । वृथा भवति सा पूजा स्नानदानादिकं वृथा ॥ ४ ॥

शुद्धां मुदं समानीय पुनः शोध्य विशेषतः । लिङ्गाकारं ततः कर्पाद्यथोक्तविधिना पुमान् ॥ ५ ॥

पूजयेत् सविधानेन पार्थिवं लिङ्गमुत्तमम् । अपरं कारयेद्यत्रादित्यमाख्यं नामभिः ॥ ६ ॥

मृदाहरणमण्डपप्रतिष्ठाह्वानमेव च । स्नपनं पूजनं चैव समेत्येति विसर्जनम् ॥ ७ ॥

हरो महेश्वरश्चैव शूलपाणिः पिनाकधृक् । पशुपतिः शिवश्चैव महादेव इति क्रमात् ॥ ८ ॥

द्विखण्डं यः करोत्येव तस्य पूजापि निष्फला । एकजम्बूकलाकारं सर्वकामप्रदं शिवम् ॥ ९ ॥

त्रिवरं यः करोत्येष हानिपीडाकरं भवेत् । कुर्वीत साक्षात् स्वरीजेन मलमन्त्रेण पूजनम् ॥ १० ॥

चतुर्दशस्वरोपेतो हकारो बिन्दुमयुतः । शिवप्रसादजनकः शिवप्रणवसज्जकः ॥ ११ ॥

शार्ङ्गं भस्त्रं रुद्राग्रीं भीमं ईशानमज्जकः । महादेवः पशुपतिर्भूतिमिथैव पूजयेत् ॥ १२ ॥

क्षितिरापोऽनलो वायुराकाशः सोमश्चर्यका । यजमान इति सप्तौ मूर्तयः परिकीर्तिताः ॥ १३ ॥

नारद उवाच

देव केन विधानेन कर्तव्यं सर्वकामदम् । यस्यानुष्ठानमात्रेण कृतकृत्यो भवेन्नरः ॥ १४ ॥

ईश्वर उवाच

मुने सर्वप्रपन्नेन पार्थिवं लिङ्गमुत्तमम् । कर्तव्यं हि नृभिर्मित्यं काममुद्दिश्य यत्नतः ॥ १५ ॥

अखण्डं पार्थिवं लिङ्गं द्विखण्डं स्थावरं मतम् । पूर्वोक्तेन विधानेन पूज्यं लिङ्गं तु पार्थिवम् ॥ १६ ॥

सत्या पार्थिवलिङ्गानां यथाकामं निगद्यते । त्रिदार्थी लिङ्गसहितं धनार्थी शतपञ्चकम् ॥ १७ ॥

पुत्रार्थी सार्धसाहस्रं कान्तार्थी शतपञ्चकम् । मोक्षार्थी कोटिगुणितं भूकामस्तु सहस्रकम् ॥ १८ ॥

रूपार्थी त्रिसहस्रं च वीर्यार्थी द्विसहस्रकम् । सुहृत्कामी त्रिसाहस्रं वस्तार्थी च शताष्टकम् ॥ १९ ॥

मारणार्थी सप्तशतं मोहनार्थी शताष्टकम् । उच्चाटनपर्यर्थं सहस्रं च यथोक्तिः ॥ २० ॥

स्तम्भनं तु सहस्रेण मारणं शतपञ्चकम् । निगडान्मुक्तिकामस्तु सहस्रं सार्धमीरितम् ॥ २१ ॥

महाराजमये पञ्चशतं चोरादिसङ्घटे । शतद्वयं तु टाकिन्या भये पञ्चशतं तु वा ॥ २२ ॥

दारिद्र्ये पञ्चमाहस्रमपुतं सर्वकामदम् । एकं पापहरं श्रोत्रं द्विलिङ्गं चार्थमिद्विदम् ॥ २३ ॥

त्रिलिङ्गं सर्वकामानां कारणं परमीरितम् । उत्तरोत्तरमेव स्यात् पूर्वोक्तगणनावधि ॥ २४ ॥

इति । ग्रन्थान्तरे—

लिङ्गानामयुतं कृत्वा महाराजभयं हरेत् । सहस्राणि तथा पञ्च निगडान्मृत्त्रये ध्रुवम् ॥ १ ॥

काराण्हादिमुत्तर्यमयुतं कारयेद्वधुषः । डाकिन्यादिमये मत्सहस्रं कारयेत्ततः ॥ २ ॥

महसं पञ्चपञ्चाशदपुत्रो हि प्रकाशयेत् । लिङ्गानामयुतेनैव कन्यकां सततं लभेत् ॥ ३ ॥

एवं लिङ्गाचनेनैवमतुलां श्रियमाप्नुयात् । लक्षमेकं तु लिङ्गानां यः करोति नरो शुचि ॥ ४ ॥

शिव एव भवेत् सोऽपि नात्र कार्या विचारणा । अर्चा पार्थिवलिङ्गानां कोटियज्ञफलप्रदा ॥ ५ ॥

शुक्तिदा मुक्तिदा नित्यं तत्तत्कामार्थदा नृणाम् । ब्रह्मस्वपरिहारार्थं सौवर्णं लिङ्गमर्चयेत् ॥ ६ ॥

लवणेन च सौभाग्यं पार्थिवं सार्वकामिकम् । अनेकगुणमभूतं रेतोत्थं परिकीर्तितम् ॥ ७ ॥

ग्रामदं तिलपिष्टोत्थं तुपोत्थं मारणे स्मृतम् । अन्नोत्थमन्नदं प्रोक्तं गुडोत्थं प्रीतिवर्धनम् ॥ ८ ॥

गन्धोत्थं भोगदं चैव शर्करोत्थं सुखप्रदम् । पत्रपिष्टोद्भवं लिङ्गं वंशकामोऽर्चयेत् पुमान् ॥ ९ ॥

तण्डुलानां च पिष्टेन पुत्रचाहुन्यमाप्नुयात् । सर्वरोगविनाशाय गोमयोत्थं प्रपूजयेत् ॥ १० ॥

केशास्त्रिसंभव लिङ्गं सर्वशत्रुविनाशनम् । आसुरं लवणोत्थं च सर्वलोकवशङ्करम् ॥ ११ ॥

स्तम्भेन रजनीपिष्टमभवं लिङ्गमुत्तमम् । तण्डुलोद्भवपिष्टानां लिङ्गं विद्याप्रदं स्मृतम् ॥ १२ ॥

दधिदुग्धोद्भवं लिङ्गं कीर्तिलक्ष्मीमुखप्रदम् । धान्यदं धान्यजं लिङ्गं फलोत्थं फलदं भवेत् ॥ १३ ॥

पुष्पायं सर्वसौभाग्यमुक्ताधात्रीफलोद्भवम् । नवनीतोद्भवं लिङ्गं कीर्तिसाम्राज्यदायकम् ॥ १४ ॥

दूर्वागुडचीसंभूतमपमृत्युनिवारणम् । इक्षुदण्डोद्भव लिङ्गं स्फुटमुच्चाटयेत् परम् ॥ १५ ॥

इन्द्रनीलमयं लिङ्गं बहुपोषणकामकृत् । स्फाटिकं बहुस्वामित्वफलदं धुनिभिः स्मृतम् ॥ १६ ॥

पितृणां श्रुत्यै पूज्यं लिङ्गं रजतसंभवम् । हेमजं सत्यलोकस्य प्राप्तये पूजयेत् पुमान् ॥ १७ ॥

पूजयेत् ताम्रजं लिङ्गं पुष्टिकामो हि मानवः । कृषिकामस्तु सततं लिङ्गं पित्तलसंभवम् ॥ १८ ॥

कीर्तिकामोऽर्चयेद्विह्निं सदा कांस्यसमुद्भवम् । शत्रुमारणकामस्तु लिङ्गं लोहमयं सदा ॥ १९ ॥

ज्वरशान्त्यै चन्दनजमर्चयेद्विधिवत् सदा । कर्पूरसंभवं लिङ्गं शान्तिकामोऽर्चयेत् मदा ॥ २० ॥

कस्तूरीसंभवं लिङ्गं गन्धकामो हि पूजयेत् । लिङ्गं गोरोचनोत्थं च रूपकामस्तु पूजयेत् ॥ २१ ॥

क्लान्तिकामस्तु सततं लिङ्गं कुङ्कुमकेशरम् । श्वेतागरुमसृद्धं महाबुद्धिविवर्धनम् ॥ २२ ॥

धारणाशक्तिदं लिङ्गं कृष्णागरुसमुद्भवम् । यज्ञकर्दमसंभूतं लिङ्गं प्रीतिविवर्धनम् ॥ २३ ॥

गोधूमपिष्टजं लिङ्गं गोकामो हि प्रपूजयेत् । मुद्गपिष्टमयं लिङ्गं पूजयैन्मुक्तिमाप्नुयात् ॥ २४ ॥

माषपिष्टमयं लिङ्गं नित्यमिष्टार्थमिद्धिदम् । चणकोद्भवपिष्टेन लिङ्गं बुद्धिविवर्धनम् ॥ २५ ॥

लिङ्गं ग्रीहिमयं पूज्यं धान्यकामेन नित्यशः । यवधान्यमयं लिङ्गं सर्वारिष्टनिवारणम् ॥ २६ ॥

यः करोति तिलैः श्वेतैस्तद्द्वीपे च महीयते । यः कृष्णैश्च तिलैः सम्यगुलिङ्गं कृत्वाचरेत् नरः ॥ २७ ॥

कामेशश्च प्रियो नित्यं भवेत् स्त्रीणां हि मानवः । ग्रामे च मल्लिकापुष्पसंभवं लिङ्गमुत्तमम् ॥ २८ ॥
 पूजयित्वा नरो भक्त्या प्राप्नोति महतीं कृपाम् । वर्षासु पूजयेद्भक्त्या लिङ्गं कनकपुष्पजम् ॥ २९ ॥
 इह चापुष्पिके लोके सुखीभवति चात्मनः । नीलोत्पलमय लिङ्गं कृत्वा शरदि मानवः ॥ ३० ॥
 पूजयेत् परमां सिद्धिं भक्त्या प्राप्नोति नित्यशः । ह्रमन्तीत्यैश्च कुसुमलिङ्गं कृत्वा मनोरमम् ॥ ३१ ॥
 भक्त्या चाभ्यर्च्य मतिमान् शिवेन सह मोदते । शिशिरे सर्वपुष्पोत्थ लिङ्गमभ्यर्च्य मानवः ॥ ३२ ॥
 सर्वपाप विहायाशु ब्रह्मणा सह मोदते । येन केन प्रकारेण यस्य कस्यापि वस्तुनः ॥ ३३ ॥
 कृत्वा लिङ्गं समभ्यर्च्य प्राजापत्यमवाप्नुयात् । विना लिङ्गार्चनं यस्य कालो गच्छति नित्यशः ॥ ३४ ॥
 महाहानिर्भवेत्तस्य सर्वश्रास्य दुरात्मनः । कृत्वा सर्वाणि दानानि व्रतानि विविधानि च ॥ ३५ ॥
 तीर्थानि नियमा यज्ञा लिङ्गार्चातः कृताः स्मृताः । कलौ लिङ्गार्चनं श्रेष्ठं यथा लोके प्रदृश्यते ॥ ३६ ॥
 ततोऽभ्यन्नास्ति नास्तीति शास्त्राणामेव निश्चयः । भुक्तिभुक्तिप्रदं लिङ्गं विविधापन्निराणम् ॥ ३७ ॥
 पूजयित्वा नरो नित्यं शिवमापुज्यमाप्नुयात् । लिङ्गानामपि सर्वेषां पार्थिवं लिङ्गमुत्तमम् ॥ ३८ ॥
 कृत्वा सपूज्य विधिवत् सर्वान्कामानवाप्नुयात् । पापाणसंभव लिङ्गं संपूज्य परया मुदा ॥ ३९ ॥
 इह कामानवाप्नोति मदा चालुत्तमं सुखम् । पापाणात् स्फाटिकं श्रेष्ठं स्फाटिकात् पद्मरागजम् ॥ ४० ॥
 पद्मरागाच्च कार्श्मीरं कार्श्मीरात्पुष्परागजम् । पुष्परागादिन्द्रनीलमिन्द्रनीलाच्च गोमदम् ॥ ४१ ॥
 ततो भारतमत श्रेष्ठं तस्मान्माणिक्यसंभवम् । माणिक्यादिद्रुमं श्रेष्ठं विद्रुमान्मौक्तिकं परम् ॥ ४२ ॥
 मौक्तिकाद्राजतं श्रेष्ठं सौवर्ण्यं राजतात्परम् । सौवर्णादीरकं श्रेष्ठं हीरकात् पारदं स्मृतम् ॥ ४३ ॥
 पारदाद्वाणजं श्रेष्ठं ततः श्रेष्ठं न निघते । नर्मदाजलमभ्यर्च्य वाणलिङ्गमिति स्मृतम् ॥ ४४ ॥
 सर्वतीर्थानि यज्ञाश्च साङ्गदानव्रतानि च । त्रिमन्थ्य योगसिद्धादि बाणलिङ्गे च संस्थितम् ॥ ४५ ॥
 बाणानुराचितं लिङ्गं बाणलिङ्गं तदुच्यते । अभ्यर्च्य विधिवद्भक्त्या शिवलोके महीयते ॥ ४६ ॥
 बाणलिङ्गेन चण्डेशं नच निर्मान्यकल्पना । सर्वं बाणार्पितं ग्राह्यं शक्त्या भक्त्या नचान्यथा ॥ ४७ ॥
 बाणलिङ्गे स्वयंभूते चन्द्रकान्ते हृदि स्थिते । चान्द्रायणशतं ज्ञेयं शशुनैवेद्यभक्षणम् ॥ ४८ ॥
 ग्राह्याग्राह्याविभागोऽयं बाणलिङ्गे विधीयते । तदपि तिलं चिह्नं ग्राह्यं प्रसादमंजया ॥ ४९ ॥
 बाणे च रजते रत्ने स्फाटिके हेमनिर्मिते । कार्श्मीरे चन्द्रकान्ते च लिङ्गे स्वायंभुवे तथा ॥ ५० ॥
 सदा सनिहितो देवः मृत्युं मृत्युं न सशयः । शिवनाभिमयं लिङ्गं नित्यं पूज्य महात्मभिः ॥ ५१ ॥
 एतच्च सर्वलिङ्गेभ्यः शस्तं पूजानिधानकैः । उत्तमं मध्यमं नीचं त्रिविधं लिङ्गमीरितम् ॥ ५२ ॥
 चतुरहुलङ्घ्यं चार्च्यं वेदिकया शिरम् । उत्तमं लिङ्गमाख्यातं मुनिभिस्तत्रकोविदैः ॥ ५३ ॥
 तदर्थं मध्यमं प्राक्तं तस्यार्चं बाधमं स्मृतम् । एवं लिङ्गं समागच्छ श्रद्धामात्रिमन्वितः ॥ ५४ ॥
 पूजयित्वा लभेद् कामान्मनसा चाभिलाषितान् । शास्त्राण्वालोच्य सर्वाणि तदर्थान्परिमाच्य च ॥ ५५ ॥

पुरुषार्थप्रदं तत्त्वं निश्चितं लिङ्गपूजनम् । सर्वमूर्ताः परित्यज्य कर्मजालं विशेषतः ॥ ५६ ॥
 भक्त्या परमया विद्वोल्लिङ्गमेवं प्रपूजयेत् । लिङ्गार्चनेऽर्चितं सर्वं जगत् स्यात्तत्त्वज्ञम् ॥ ५७ ॥
 संमाराण्यवमप्राणां नान्यचारणमाधनम् । अज्ञानतिमिराग्धानां विषयामश्रुतमाम् ॥ ५८ ॥
 स्रवो नान्योऽस्ति जगतो लिङ्गागधनमन्तरा । ब्रह्मादयः सुराः सर्वे मुनयो यत्तत्त्वज्ञमाः ॥ ५९ ॥
 गन्धर्वाश्चाराणाः मिद्धा दंतया दानवास्तथा । पूजयित्वा महाभक्त्या लिङ्गं सर्वार्थमिद्विदम् ॥ ६० ॥
 अचिराल्लेभिरे नूनं सर्वान् कामान् ममीहितान् । ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यो शूद्रो वाप्यनुलोमजः ॥ ६१ ॥
 पूजयेत् सततं लिङ्गं तत्तन्मन्त्रेण माधकः । द्विजानां वैदिकेनापि मार्गेणाराधनं परम् ॥ ६२ ॥
 अन्येषामपि जन्तूनां वैदिकेनापि मन्त्रतः । तन्मन्त्रेणापि विधानतः ॥ ६३ ॥
 स्मृतमाराधनं शम्भोर्नैव वैदिकवर्त्मना । वैदिकानां च सर्वेषां पूजा वैदिकमार्गतः ॥ ६४ ॥
 कर्तव्या नान्यमार्गेण चेत्याह भगवाञ्छिवः । ढर्षाचिर्गातमार्दानां शतमेवदन्तमाम् ॥ ६५ ॥
 न जायतेऽन्यवर्त्मापि शर्मावैदिकवर्त्मना । यो वैदिकमनादृत्य कर्म स्मार्तमथापि वा ॥ ६६ ॥
 अन्यत् समाचरन्मर्त्यो न म कर्मफलं लभेत् । तत्रापि पार्थिवं लिङ्गं चिप्रसिद्धिप्रदं भवेत् ॥ ६७ ॥
 पार्थिवेन तु लिङ्गेन बहुमिद्विदमामुपात् । कृते ग्गमये लिङ्गं त्रेतायां हेमसंभवम् ॥ ६८ ॥
 द्वापरे पारदं श्रेष्ठं पार्थिवं तु कलौ युगे । अष्टमूर्तिषु सर्वेषु मूर्तिषु पार्थिवी परा ॥ ६९ ॥
 एवं पार्थिवलिङ्गे तु नित्यं सनिहितः शिवः । यथा सर्वेषु देवेषु ज्येष्ठः श्रेष्ठो महेश्वरः ॥ ७० ॥
 तथा सर्वेषु लिङ्गेषु पार्थिवं श्रेष्ठमुच्यते । यथा सर्वेषु वेदेषु प्रथमश्च महान् स्मृतः ॥ ७१ ॥
 तथैव पार्थिवं श्रेष्ठं प्रारब्धं पूजयेत् हि । पार्थिवाराधनं पुण्यमायुर्नविध्वन्यम् ॥ ७२ ॥
 प्रसन्नं तुष्टिं श्रीं कार्यमाधनमिद्विदम् । यथामर्षोपचारैश्च भक्तिश्रद्धाममन्वितः ॥ ७३ ॥
 पूजयेत् पार्थिवं लिङ्गं शास्त्रोक्तविधिना नरः । पञ्चभूतविभागं च पार्थिवं न विचारयेत् ॥ ७४ ॥
 आकारमात्रं रचयेत् सर्वमिद्विदप्रदायकम् । द्विखण्डमत्र कुर्वाणो नैव पूजाफलं लभेत् ॥ ७५ ॥
 रत्नजं हेमजं लिङ्गं पारदं स्फाटिकं तथा । पार्थिवं पिष्टजं पौष्पं मापजं तु प्रकारयेत् ॥ ७६ ॥
 अखण्डं तु चरं लिङ्गं द्विखण्डमचरं स्मृतम् । खण्डाखण्डविभागोऽयं चराचरतया स्मृतः ॥ ७७ ॥
 वैदिका तु महाविष्णुलिङ्गं देवो महेश्वरः । अतोऽपि स्थावरं लिङ्गं स्मृतं शेषे द्विखण्डता ॥ ७८ ॥
 वैदिका तु महादेवी गिरिजा शिववल्लभा । पिण्डिका तु महेशानो द्वयोर्योगो द्विखण्डता ॥ ७९ ॥
 द्विखण्डं स्थावरं लिङ्गं कर्तव्यं हि विधानतः । अखण्डं जडमं शैवसिद्धान्तवैदिभिः ॥ ८० ॥
 द्विखण्डं तु चरं लिङ्गं कुर्वन्नज्ञानमोहितः । नैव मिद्वान्वेचचारो मुनयः शास्त्रपारगाः (?) ॥ ८१ ॥
 अखण्डं स्थावरं लिङ्गं द्विखण्डं चरमेव च । ये कुर्वन्ति नरा मृता न पूजाफलमामुषुः ॥ ८२ ॥
 तस्माच्छास्त्रोक्तविधिना द्विखण्डं चरसंज्ञितम् । द्विखण्डं स्थावरं लिङ्गं कर्तव्यं परया मुदा ॥ ८३ ॥

असण्डे तु चरे पूजा संपूर्णफलदा स्मृता । द्विखण्डे स्थाने पूजा संपूर्णफलदायिनी ॥ ८४ ॥
 द्विखण्डे तु चरे पूजा महाहानिः प्रजायते । असण्डे स्थावरे पूजा न पूजाफलदायिनी ॥ ८५ ॥
 अथ वेदिकभानानां पार्थिवार्चा निगद्यते । वेदोक्तविधिना सम्यक् संपूर्णफलमिदमे ॥ ८६ ॥
 सूत्रोक्तविधिना स्नात्वा सध्या कृत्वा यथाविधि । ब्रह्मयज्ञं विधायादौ उतस्तर्यमेव च ॥ ८७ ॥
 नैमित्तं सकल कर्म विधायानन्तरं पुमान् । पूजयेत् परया भक्त्या पार्थिवं लिङ्गमुत्तमम् ॥ ८८ ॥
 नदीतीरे तडागादौ पर्वते काननेऽपि वा । शिवालये शुचां देशे पार्थिवार्चा विधीयते ॥ ८९ ॥
 शुद्धभदेशमभूता मृदमाहृत्य यन्नतः । विप्रे गौरा स्मृता शोखा वाह्वे वैश्यजातिके ॥ ९० ॥
 पीता शूद्रे तु कृष्णा स्यादथवा यत्र या भवेत् । सत्राद्या मृत्तिका लिङ्गनिर्माणार्थं प्रयत्नतः ॥ ९१ ॥
 आनीय शुद्धदेशे तु सस्थाप्य मृदमुत्तमम् । मशोऽप्य च जलं शुद्धं पिण्डीकृत्य शनैः शनैः ॥ ९२ ॥
 पश्चाद्विद्धं विधायाशु क्रमेणानेन भक्तिमान् । प्रणवादिचतुर्थ्यन्तः पूर्वोक्तैर्नामभिः क्रमात् ॥ ९३ ॥
 कर्तव्या मत्प्रिया पूजा भक्त्या परमया मुदा । प्राणायामत्रयं कुर्यात् मूलमन्त्रेण देशिकः ॥ ९४ ॥
 भूतशुद्धिं विधायादौ विन्यसेन्मातृकामयम् । पञ्चब्रह्ममयं न्यासमष्टात्रिंशत्कलात्मकम् ॥ ९५ ॥

इति । अत्र दशविधमातृकान्यासकरणाशक्तौ अन्तर्मातृकायदिर्मातृकाश्रीकण्ठादिमातृकाष्टात्रिंशत्कलान्यासा इति
 न्यासचतुष्टयमादेश्यकम् । तथा—

अर्घ्यादिपात्राण्यासाद्य शैवे पीठे शिवं यजेत् । उपचारैः प्रयत्नेन शैवमुद्राः प्रदर्शयेत् ॥ ९६ ॥
 पुष्पाञ्जलित्रयं दत्त्वा प्राणायामत्रयं चरेत् । प्रणवं पूर्वमुद्धृत्य महाप्रासादमुद्धरेत् ॥ ९७ ॥
 चिन्तारत्नं समुद्धृत्य भुवनेशमनन्तरम् । पञ्चाक्षरो महेशस्य मूलमन्त्रो नवाक्षरः ॥ ९८ ॥
 "ॐ ह्रीं स्रम्यु ह्रीं नमः शिवाय" इति नवाक्षरः ।

वामदेव ऋषिश्छन्दो गायत्रि निचृदन्वितम् । पार्थिवेश्वरनामादिचिन्तामणिरितीरिता ॥ ९९ ॥
 देवता कथिता बीजं महाप्रासादसंज्ञितम् । शक्तिस्तु भुवनेशानी नतिः कीलकमुच्यते ॥ १०० ॥
 निनियोगः समारूपातः पुरुषार्थचतुष्टये । चत्वारि बीजान्युच्चार्य सर्वज्ञाय हृदीरितम् ॥ १०१ ॥
 तथैव नित्यतप्ताय शिरसे बद्धिवल्लभा । वदेदनादिबोधाय शिरसायै वषडित्यथ ॥ १०२ ॥
 स्वतन्त्रशक्तये प्रोक्त्वा कवचाय हृदीरितम् । अलुप्तशक्तये नेत्रत्रयाय थौपडुचरेत् ॥ १०३ ॥
 अनन्तशक्तये प्रोक्त्वा अस्त्राय फडिति क्रमात् । एवं षडङ्गं विन्यस्य ध्यायेदेवमतन्द्रितः ॥ १०४ ॥

कर्पूरगौरं करुणान्तोर संसारसारं भुजगेन्द्रहारम् ।

सदा रमन्तं हृदयारविन्दे भव भगानीमहिनं नमामि ॥ १०५ ॥

वन्दे महेशं सुरमिदमेवितं भक्तैः मदा पूजितपादपत्रम् ।

ब्रह्मेन्द्रविष्णुशङ्करैश्च वन्दितं ध्यायेत् मदा कामदुघं प्रसन्नम् ॥ १०६ ॥

ध्यायेन्नित्यं महेशं रजतगिरिनिभं चारुचन्द्रावतं

रत्नाकल्पोज्ज्वलाङ्गं परशुमृगवराभीतिहस्तं प्रमत्तम् ।

पञ्चासीन ममन्ताद् स्तुतमभरणैर्व्याघ्रकृत्ति चमानं

विधाद्यं विध्वजं नितिलभयहरं पञ्चवक्त्र त्रिनेत्रम् ॥ १०७ ॥

एवं ध्यात्वा महामन्त्रं जपेन्नियतमानमः । यथाशक्ति ततः कुर्यात् प्राणायामपटङ्गकम् ॥ १०८ ॥

गुह्यातिगुह्यगोप्ता सं गृहास्याम्मत्कृतं जपम् । मिद्धिर्भवतु मे देव त्वत्प्रमादान् मुग्धम् ॥ १०९ ॥

इत्युच्चार्य जपं हस्ते दत्ते देवस्य चार्पयेत् । प्रदक्षिणमस्कारैः पठितोप्य मुहुर्मुहुः ॥ ११० ॥

प्रार्थयेत् परया भक्त्या देवदेवं जगद्गुरुम् । जय देव जगन्नाथ जय शाश्वत शङ्कर ॥ १११ ॥

जय सर्वसुराध्यक्ष जय सर्वसुरार्चित । जय सर्वगुणातीत जय सर्ववरप्रद ॥ ११२ ॥

जय नित्यनिराधार जय विश्वम्भगव्यय । जय विश्वरुक्मण्येश जय नागेन्द्रभूषण ॥ ११३ ॥

जय गौरीपते शम्भो जय चन्द्रार्धशेखर । जय कोट्यर्कमकाग जयानन्तगुहालय ॥ ११४ ॥

जय रुद्र विरूपाक्ष जयाचिन्त्य निरञ्जन । जय नाथ कृपाभिन्धो जय दुःखार्तिभञ्जन ॥ ११५ ॥

जय दुस्तरसंसारमागरोच्चारण प्रभो । प्रसीद मम देवेश संमारातस्य विभ्यतः ॥ ११६ ॥

सर्वपापक्षयं कृता गच्छ मां परमेश्वर । महादारिद्र्यमग्रस्य महापापहर्ता जयः ॥ ११७ ॥

महाशोकनिर्मग्नस्य महारोगोत्तरस्य च । ऋणभारपरीतस्य दयमानस्य कर्मभिः ॥ ११८ ॥

ग्रहैः प्रपीड्यमानस्य प्रसीद मम शङ्कर । दीर्घमायुः सदारोग्यं यशोवृद्धिर्विजयः ॥ ११९ ॥

ममास्तु नित्यमानन्दः प्रसादात्तव शङ्कर । शत्रवः सन्त्यं यान्तु प्रसीदन्तु नवग्रहाः ॥ १२० ॥

नश्यन्तु दस्यवो रोगे जनाः सन्तु निरार्पदः । दुर्भिक्षमारीसन्तापाः शमं यान्तु महीतले ॥ १२१ ॥

वसुमस्यसमृद्धिं च ममानन्दं सदा दिशः । प्रदोषे वापि पूजान्ते प्रार्थयेद्भक्तिवत्परः ॥ १२२ ॥

प्रमत्तोऽभीप्सित देवो ददाति गिरिजापतिः । एवं संप्रार्थ्य तत्तेजो बहन्नामापुटाध्वना ॥ १२३ ॥

ममानीय स्वहृदये महामंहारमुद्रया । शिवलिङ्गं तु नयादौ संस्थाप्य निहरेत् सुखी ॥ १२४ ॥

इति । अथ प्रागुक्तपापिधेश्वरचिन्तामणिमन्त्रो वा जप्यः, कामदुषामन्त्रो वा, कामदुषामन्त्रस्तु-

पटञ्जरं समुच्चार्य प्रपञ्चेति पदं तथा । पारिजाताय चोच्चार्य बद्धिजायां समुद्धरेत् ॥ १२५ ॥

षोडशार्णो महेशस्य मन्त्रः कामदुषाह्वयः ।

“ओ नमः शिवाय” प्रपन्नपारिजाताय स्वाहा” । एतस्य न्यासध्यानादिकं प्राग्वत् ॥

अथ वेदिकमार्गेण पूजां वच्चे शिवस्य वै । सद्योजातेति मन्त्रेण मृत्तिकाग्रहणं भवेत् ॥ १२६ ॥

वामदेवेति मन्त्रेण जलैः संशोध्य यन्नतः । अधोरेण च मन्त्रेण लिङ्गीकरणमुत्तमम् ॥ १२७ ॥

ततस्तत्पुरुषायेति वाणं कुर्याद्विचक्षणः । ईशान इति मन्त्रेण वेदीवाणं समाचरेत् ॥ १२८ ॥

पञ्चाक्षरेण मन्त्रेण उपचारैः समर्चयेत् । भवाय भवनाशाय महादेवाय धीमहि ॥ १२९ ॥

१ 'त्वयि स्थिता' क. पाठ । २ 'भक्ता' ग. पाठ । ३ 'सिधत' ग. पाठ । ४ 'निविष्टस्य' ग. पाठ । ५ 'मोहा' क. पाठ ।

६ 'कोरा' ग. पाठ । ७ 'शून्य' ग. पाठ । ८ 'मया' क. पाठ । ९ 'प्रसन्न' क. पाठ । १० 'प्रमत्त' क. पाठ ।

उग्राय चोग्रनाशाय शर्वाय शशिमौलिने । एभिर्मन्त्रैश्च वा पूजा कर्तव्या शुभमिच्छता ॥ १३० ॥
यः कृत्वा पार्थिवं लिङ्गं पूजयेच्छुभवेदिकाम् । इहैव पुत्रवान्छ्रीमास्ततो रुद्रतमाप्नुयात् ॥ १३१ ॥
त्रिसन्ध्यं योऽर्चयेद्विङ्गं कृत्वाभितस्तु पार्विरम् । दशैकादशकं यावत्तस्य पुण्यफलं शृणु ॥ १३२ ॥
अनेनैव स्वदेहेन रुद्रतुल्यो भवेन्नरः । अथ पारदलिङ्गस्य विधानं वच्मि नारद ॥ १३३ ॥
नित्यसपादनाशकौ प्रकारान्तरमुच्यते । निष्कत्रयं हेमपत्रं रसेन्द्रं नवनिष्करम् ॥ १३४ ॥
अम्लेन मर्दयेद्यामं तेन लिङ्गं तु कारयेत् । दौलायत्रे सारनाले जम्बीरस्य दिनं पचेत् ॥ १३५ ॥
तद्विङ्गं पूजयेन्नित्यं सुशुभैरुपचारकैः । लिङ्गकोटिमहत्स्यस्य यत्फलं सम्यगर्चनात् ॥ १३६ ॥
तत्फलान् कोटिगुणितं रमलिङ्गार्चनाद्वयेत् । ब्रह्महत्यासदृशाणि गोहत्यानिपुतानि च ॥ १३७ ॥
तत्क्षणाद्विलयं यान्ति रसलिङ्गस्य दर्शनात् । स्पर्शनात् प्राप्यते मुक्तिरिति सत्यं शिवोदितम् ॥ १३८ ॥
वाङ्मायाश्रीअधोरेण मन्त्रराजेन चार्चयेत् । अष्टादशभुजं शुभ्रं पञ्चवक्त्रं त्रिलोचनम् ॥ १३९ ॥
प्रेतारुद नीलकण्ठ रसलिङ्गं विचिन्तयेत् । तस्योत्सङ्गे महादेवीमैरुचका चतुर्भुजाम् ॥ १४० ॥
अक्षमालाङ्कुशौ दत्ते वामे पाशाभये शुभे । दधतीं तप्तहेमामा पीतवस्त्रा विभावयेत् ॥ १४१ ॥
वाङ्मायाश्रीकामराजशक्तिबीजरसाङ्कुशा । यं नमो द्वादशाक्षेणा जयाविद्या रसाङ्कुशी ॥ १४२ ॥
अनया पूजयेद्द्वयं गन्धपुष्पाक्षतादिभिः । नन्दिमृद्धिमहाकालान् कुमारान्सर्वदिक्कृमात् ॥ १४३ ॥
पूजयेन्नाममन्त्रैस्तु प्रणवादिनमोन्तकैः । सर्वान् कामानवाप्नोति पुत्रवान् धनवान् भवेत् ॥ १४४ ॥
पराप्रासाददीक्षा च पारदेश्वरपूजनम् । महिम्नःस्तुतिपाठश्च नान्यस्य तपसः फलम् ॥ १४५ ॥
पराप्रासादमन्त्रेण रसलिङ्गं सपर्चयेत् । पशमामाभ्यन्तरेणैव सर्वमिद्वीश्वरो भवेत् ॥ १४६ ॥

इति । ह्यशीर्षपञ्चरात्रे-

आदिमूर्तिर्वासुदेवः सकर्षणमथासृजत् । श्रुशुभ्रं चानिरुद्धं च स्वयमेवासृजत्प्रभुः ॥ १ ॥

इति । तथा—

चतुर्भूर्तिः परः प्राक्क एकेको भिद्यते त्रिधा । केशवादिप्रभेदेन मूर्तिद्वादशकं स्मृतम् ॥ १ ॥
पङ्कज दक्षिणे दद्यात् पाञ्चजन्यं तथोपरि । वामोपरि गदा यस्य चक्रं चाधो व्यवस्थितम् ॥ २ ॥
आदिमूर्तेस्तु भेदोऽयं केशवेति प्रकीर्त्यते । अधरोत्तरभागेन कृतमेतत्तु यत्र वै ॥ ३ ॥
नारायणार्या सा मूर्तिः स्थापिता भुक्तिभुक्तिदा । सव्याधः पङ्कज यस्य पाञ्चजन्यं तथोपरि ॥ ४ ॥
दक्षिणोर्ध्वे गदा यस्य चक्रं चाधो व्यवस्थितम् । आदिमूर्तेस्तु भेदोऽयं माधवेति प्रकीर्तितः ॥ ५ ॥
दक्षिणाधः स्थितं चक्रं गदा यस्योपरि स्थिता । वामोर्ध्वे संस्थितं पद्मं शंखं चाधो व्यवस्थितम् ॥ ६ ॥
संकर्षणस्य भेदोऽयं गोविन्देति प्रकीर्तितः । दक्षिणोपरि पद्मं तु गदा चाधो व्यवस्थिता ॥ ७ ॥
वामोर्ध्वे पाञ्चजन्यं च चक्रं चाधो व्यवस्थितम् । सरूपस्य भेदोऽयं विष्णुरित्साभिधीयते ॥ ८ ॥

दक्षिणोपरि शंखं च चक्रं चाधः प्रदर्श्यते । वामोर्ध्वे पङ्कजं यस्य गदा चाधो व्यवस्थिता ॥ ६ ॥
 मधुसूदननामायं भेदः संकर्षणस्य तु । दक्षिणोर्ध्वे गदा यस्य पङ्कजं चाप्यधः स्थितम् ॥ १० ॥
 वामोर्ध्वे संस्थितं चक्रमधः शंखः प्रदर्श्यते । ब्रह्माण्डगं वामपादं दक्षिणं शेषपृष्ठगम् ॥ ११ ॥
 बलिवन्धनममं वामनं चाप्यधः स्थितम् । वामोर्ध्वे कौमुदी यस्य पुण्डरीकमधः स्थितम् ॥ १२ ॥
 दक्षिणोर्ध्वे सहस्रारं पाञ्चजन्यमधः स्थितम् । सप्ततालप्रमाणेन वामनं कारयेत्सदा ॥ १३ ॥
 ऊर्ध्वं दक्षिणतथक्रमधः पद्मं व्यवस्थितम् । वामोर्ध्वे कौमुदी यस्य पाञ्चजन्यमधः स्थितम् ॥ १४ ॥
 पद्मा पद्मकरा वामपादौ यस्य व्यवस्थिता । स्थितौ चाप्युपविष्टौ वा मानुरागो विलासवान् ॥ १५ ॥
 प्रद्युम्नस्य तु भेदोऽयं श्रीधरेति प्रकीर्त्यते । दक्षिणोर्ध्वे महाचक्रं कौमुदी तदधः स्थिता ॥ १६ ॥
 वामोर्ध्वे नलिनं यस्य तदधः शंखो विराजते । हृषीकेश इति ज्ञेयः स्थापितः सर्वकामदः ॥ १७ ॥
 दक्षिणोर्ध्वे पुण्डरीकं पाञ्चजन्यमधस्तथा । वामोर्ध्वे संस्थितं चक्रं कौमोदी तदधः स्थिता ॥ १८ ॥
 पद्मनाभेति सा मूर्तिः स्थापिता मोक्षदायिनी । दक्षिणोर्ध्वे पाञ्चजन्यमधस्तात् तु कुशेशयम् ॥ १९ ॥
 सन्ध्याध्वे कौमुदी यस्य हेतिराजमधः स्थितम् । अनिरुद्धस्य भेदोऽयं दामोदर इति स्थितः ॥ २० ॥
 एतेषां तु स्त्रियः कार्याः पद्मवीणाधराः शुभाः ।

इति । निन्दार्थसंहितायां तु चतुर्विंशतिमूर्तयः उक्ता -

वासुदेवो गदाशंखचक्रपद्मधरो मतः । पद्मं शंखं तथा चक्रं गदां वहति केशवः ॥ १ ॥
 शंखं चक्रं गदापद्मं धत्ते नारायणः सदा । गदां चक्रं तथा शंखं पद्मं वहति माधवः ॥ २ ॥
 चक्रं पद्मं तथा शंखं गदा च पुरुषोत्तमः । पद्मं कौमोदकीं शंखं चक्रं धत्ते ह्यधोक्षजः ॥ ३ ॥
 संकर्षणो गदाशंखपद्मचक्रधरः स्मृतः । चक्रं गदा पद्मशंखां गोविन्दो धरते भुजैः ॥ ४ ॥
 गदां पद्मं तथा शंखं चक्रं विष्णुर्विभर्ति यः । चक्रं शंखं तथा पद्मं गदां च मधुसूदनः ॥ ५ ॥
 गदां सरोजं चक्रं च शंखं धत्तेऽन्युतः सदा । शंखं कौमोदकीं चक्रपुष्पेन्द्रः पद्ममुद्बहेत् ॥ ६ ॥
 चक्रशंखगदापद्मधरः प्रद्युम्न उच्यते । पद्मं कौमोदकीं चक्रं शंखं धत्ते त्रिविक्रमः ॥ ७ ॥
 शंखं चक्रं गदां पद्मं वामनो वहते सदा । पद्मं चक्रं गदां शंखं श्रीधरो वहते भुजैः ॥ ८ ॥
 चक्रं पद्मं गदां शंखं नरसिंहो विभर्ति यः । पद्मं सुदर्शनं शंखं गदां धत्ते जनार्दनः ॥ ९ ॥
 अनिरुद्धश्चक्रगदाशंखपद्मलसद्भुजः । हृषीकेशो गदां चक्रं पद्मं शंखं च धारयन् ॥ १० ॥
 पद्मनाभो वहच्छंखं पद्मं चक्रं गदां तथा । पद्मं चक्रं गदां शंखं धत्ते दामोदरः सदा ॥ ११ ॥
 शंखं चक्रं सरोजं च गदां वहति यो हरिः । शंखं कौमोदकीं पद्मं चक्रं कृष्णो विभर्ति यः ॥ १२ ॥
 एताश्च मूर्तयो ज्ञेया दक्षिणाधःकरक्रमात् ।

इति । एवमेता विष्णुमूर्तयः शिवलिङ्गं वा शङ्खे पूजिता ब्राह्मणादिभिर्न पूज्या न नमस्याश्च इत्याहुः । बृहदारदीये धर्ममणिरथसंवादे धर्मवाक्यानि -

प्रायश्चित्तमिहो नानि पापानि गृणु भूपते । सर्वपापानि यान्यत्र तानि त्वं सर्वभूपते ॥ १ ॥
 समस्तपापतुल्यानि महानरकदानि च । यः शूद्रेणार्चितं लिङ्गं विष्णुं वा प्रणमैद्विजः ॥ २ ॥
 न तस्य निष्कृतिर्हन्त प्रायश्चित्तशतैरपि । नमोऽयः शूद्रसंस्पृष्टलिङ्गं वा हरिमेव वा ॥ ३ ॥
 स सर्वयातनाभोगो यावदाचन्द्रतारकम् । पाखण्डभूजितं लिङ्गं नत्वा पाखण्डतां व्रजेत् ॥ ४ ॥
 सर्ववेदविदो वापि सर्वशास्त्रविदोऽपि वा । आभीरभूजितं लिङ्गं नत्वा नरकमश्नुते ॥ ५ ॥
 योषिद्विः पूजितं लिङ्गं विष्णुं वापि नमोऽयः । स कोटिकुलसंयुक्त आरुण्यं रौरवं व्रजेत् ॥ ६ ॥
 यदा प्रतिष्ठितं लिङ्गं मन्त्रविद्विषयाविधि । तदा प्रभृति शूद्रश्च योषितो वा न संस्पृशेत् ॥ ७ ॥
 स्त्रीणामनुपनीतानां शूद्राणां च नरेश्वर । स्थापने नाधिकारोऽस्ति विष्णोर्वा शङ्करस्य च ॥ ८ ॥
 अर्चितं राजशार्दूल हस्ते वापि न पूजयेत् । यः शूद्रमभ्युक्तं लिङ्गं विष्णुं वापि नमैद्विजः ॥ ९ ॥
 इहैवात्यन्तदुःखानि परयत्यामुष्मिके किमु । शूद्रो वानुपनीतो वा स्त्रियो वा पतितोऽपि वा ॥ १० ॥
 केशवं शङ्करं वापि स्पृष्ट्वा नरकमश्नुते । बाँडालयं विशेद्यस्तु महापथपि च द्विजः ॥ ११ ॥
 न तस्य निष्कृतिर्वृष्टा प्रायश्चित्तशतैरपि । बाँडाः पाखण्डिनः प्रोक्ता यतो वेदविनिन्दकाः ॥ १२ ॥
 तस्माद्विजस्ताम्रैवेत यदि देवेषु भक्तिमान् । यस्तु सततशरारिलिङ्गाङ्किततनुं नरः ॥ १३ ॥
 संभाष्य रौरवं याति यावदिन्द्राध्वतुर्दृश । चक्राङ्किततनुर्नरः न तत्र दिवसं वसेत् ॥ १४ ॥
 यदि तिष्ठेन्महापापो सहस्रप्रहसहा भवेत् । गङ्गास्नानरतो वापि अश्वमेधरतोऽपि वा ॥ १५ ॥
 चक्राङ्किततनुं वृष्ट्वा परयेत्सूर्यं जपन्नरः । जपेत्स पौरुषं धृक्कमन्यथा रौरवं व्रजेत् ॥ १६ ॥
 लिङ्गाङ्किततनुं वृष्ट्वा परयेत्सूर्यं नरेश्वर । जपेच्च शतरुद्रियमन्यथा रौरवं व्रजेत् ॥ १७ ॥
 ब्राह्मणस्य तनुर्ह्येवा सर्वदेवसमाश्रया । सा चेत् सतापिता राजन् किं वक्ष्यामि तदेतत् ॥ १८ ॥
 चक्राङ्किततनुर्नपि राजपुत्रिङ्गाङ्कितोऽपि वा । नाधिकारी परिश्रेयः श्रौतस्मार्तेषु कर्मसु ॥ १९ ॥

इति । अथ शालग्रामलक्षणानि स्तुतम्—

लिङ्गा कृष्णा पाण्डुरा च पीता नीला तथैव च । रक्ता रूक्षा च वक्रा च महास्थूलाप्यंलान्छिता ॥ १ ॥
 कपिला कर्पूरा भग्रा बहुचक्रैकचक्रिका । बृहन्मुखी बृहच्चक्रा लघुचक्राथवा पुनः ॥ २ ॥
 मयैकक्राथवा काचिद्व्यचक्राप्यधोमुखी ।

इति । अथैताम्ना वर्णादिभेदेन गुणदोषा तथैव—

लिङ्गा मिद्विकरी मन्त्रे कृष्णा कीर्तिं ददाति च । पाण्डुरा पापदमनी पीता पुत्रफलप्रदा ॥ १ ॥
 नीला सदृशते लक्ष्मीं रक्ता राज्यप्रदायिनी । रूक्षा चोद्वेगदा नित्यं वक्रा दारिद्र्यदायिनी ॥ २ ॥
 स्थूला निहन्ति चैत्रासुनिष्फला तु अलान्छिता । कपिला कर्पूरा भग्रा बहुचक्रैकचक्रिका ॥ ३ ॥
 बृहन्मुखी बृहच्चक्रा लघुचक्राथवा पुनः । मयैकक्राथवा या स्याद्व्यचक्राप्यधोमुखी ॥ ४ ॥
 पूजयेद्वा प्रमादेन दुःखमेव लभेत् सः ।

इति । अग्निपुराणे-

तथा व्यालमुखी भग्ना विषभा बद्धचक्रिका । विकारावर्तनाभिश्च नारमिही तथैव च ॥ १ ॥
कपिला च भ्रमावर्ता रेखावर्ता च या शिला । दुःखदा सा तु विज्ञेया सुखदा न कदाचन ॥ २ ॥
लिङ्गा श्यामा तथा शुक्ला पीता वा समचक्रिका । घोषीमूर्तिरनन्ताख्या गम्भीरा संपुटा तथा ॥ ३ ॥
सूक्ष्मा मूर्तिश्च सुमुखी पूजिता सिद्धिदायिका । वात्रीफलप्रमाणा या करेणोभयमंपुटा ॥ ४ ॥
पूजनीया प्रयत्नेन मनसा तां तु प्रपूजयेत् । पूजिते फलमाप्नोति इह लोके परत्र वै ॥ ५ ॥

इति । दोषाश्चेते सकामार्चनविषया । अत उक्तं श्रीभगवता स्कान्दे-

स्वण्डितं स्फुटितं भग्नं सालग्रामे न दोषमाह । इष्टा तु यस्य या मूर्तिः स तां यत्नेन पूजयेत् ॥ १ ॥
चक्रं वा केवलं तत्र पद्मेन सह संयुतम् । केवला वनमाला वा हरिर्लेङ्गम्या सह स्थिता ॥ २ ॥
मुख्याः लिङ्गादयस्त्वत्र मुख्या रक्षादयो मताः । मुष्ट्यामात्रे त्वमुख्या हि पूज्या इत्युच्यते परैः ॥ ३ ॥

इति । अथैतासामेव लक्षणविशेषेण संज्ञाविशेषो ब्राह्मे श्रीभगवद्ब्रह्मसंवादे-

निवसामि नदा ब्रह्मन् सालग्रामाख्यवेरमनि । तत्र च मुख्यचक्राङ्गभेदे नामानि मे शृणु ॥ १ ॥
द्वादशे समे चक्रे दृश्येते नान्तरायके । वासुदेवः स विज्ञेयः शुक्लामश्वातिशोभनः ॥ २ ॥
प्रद्युम्नः सूक्ष्मचक्रस्तु पीतदीप्तिस्त्वथैव च । सुपिरं छिद्रबहुलं दीर्घाकारं तु तद्भवेत् ॥ ३ ॥
अनिरुद्धस्तु नीलामो वर्तुलश्चातिशोभनः । रेखाद्वयं तु तद्गिरिं पृष्ठं पद्मेन लाञ्छितम् ॥ ४ ॥
मौमाग्यं केशवो दद्यात् चतुष्कोणो भवेत्तु यः । श्यामं नारायणं विद्यान्नाभिचक्रं तथोपरि ॥ ५ ॥
दीर्घरेखासमोपेतं दक्षिणे सुपिरं पृथु । ऊर्ध्वे मुखं विजानीयाद्गारे च हरिरूपिणम् ॥ ६ ॥
कामदं मोक्षदं चैव क्षयदं च विशेषतः । परमेष्ठी च शुक्लामः पद्मचक्रसमन्वितः ॥ ७ ॥
विन्वाकृतिस्तथा पृष्ठे सुपिरं वापि पुष्कलम् । कृष्णवर्णस्तथा विष्णुः स्थूले चक्रे सुशोभने ॥ ८ ॥
द्वादरोपरि तथा रेखा दृश्यते मध्यदेशतः । कपिलो नारसिंहस्तु पृथुचक्रः सुशोभनः ॥ ९ ॥
ब्रह्मचार्यधिकारी न्यात् पूजनं नान्यथा भवेत् । ब्रह्मचर्येण पूज्योऽसावन्यथा विघ्नदो भवेत् ॥ १० ॥

इति । कवि-
-

कपिलोऽश्वस्त्रिविन्दुः स्यात् कपिलः पञ्चविन्दुकः । ब्रह्मचर्येण पूज्यः स्यादन्यथा सर्वविघ्नदः ॥ १ ॥
स्थूलं चक्रद्वयं मध्ये गुडलाक्षासवर्णकम् । द्वारोपरि तथा रेखा पूजा कार्या सुशोभना ॥ २ ॥
स्फुटितं विषमं चक्रं नारसिंहं तु कपिलम् । संपूज्य मुक्तिमाप्नोति संग्रामे विजयी भवेत् ॥ ३ ॥

इति । पद्मपुराणे, कार्तिकमाहात्म्ये-

यस्य दीर्घं मुखं पूर्वं कथितैर्लक्षणैर्युतम् । केमराकारिका रेखा नारसिंहो मतः स तु ॥ १ ॥

इति । ब्राह्मे-

धराई शक्तिलिङ्गे च चक्रे च विषमे स्मृतं । इन्द्रनीलनिभं स्थूलं विरेखालाञ्छितस्थलम् ॥ १ ॥

इति । पाद्ये च-

वराहाकृतिराशुप्रथमरेखास्त्रलङ्घतः । वाराह इति सप्रोक्तः ,

इति । ब्राह्मे-

दीर्घा काञ्चनवर्णाभा विन्दुत्रयविभूषिता । मत्स्पर्श्या सा शिला ज्ञेया भुक्तिमुक्तिफलप्रदा ॥ १ ॥

कूर्मस्तथोन्नतः पृष्ठे वर्तुलः परिपूरितः । हरितं वर्णमाधत्ते कौस्तुभेन च चिह्नितः ॥ २ ॥

कूर्माकारा च चक्राङ्का शिला कूर्मः प्रकीर्तितः ।

इति । ब्राह्मे-

हयग्रीवोऽङ्गुशाकारो रेखाः पञ्च भवन्ति हि । बहुविन्दुसमाकीर्णो दृश्यते नीलरूपकः ॥ १ ॥

इति । पाद्ये-

हयग्रीवा यथा लम्बरेखा वा या शिला भवेत् । तथा सान्ध्यो हयग्रीवः पूजितो ज्ञानदो भवेत् ॥ १ ॥

अश्वाकृति मुख यस्य साक्षमालाशिरन्तथा । पद्माकृतिर्भवेद्वापि हयग्रीवस्तदमौ मतः ॥ २ ॥

वैकुण्ठं नीलवर्णाभं चक्रमेक तथा व्यजा । द्वारोपरि तथा रेखा पूजा कार्या सुशोभना ॥ ३ ॥

श्रीधरस्तु तथा देवचिह्नितो वनमालया । कदम्बकुसुमाकारो रेखापञ्चकभूषितः ॥ ४ ॥

वर्तुलश्चातिचिह्नश्च वामनः परिकीर्तितः । अतर्साकुसुमप्रख्यो विन्दुना परिशोभितः ॥ ५ ॥

इति । अन्यत्र च-

वामनाख्यो भवेद्देवो इस्वो यः स्यान्महाद्युतिः । वामपार्श्वे गदाचक्रे रेखे चैव तु दक्षिणे ॥ १ ॥

इति । पाद्ये-

चक्राकारेण पङ्क्तिः सा यत्र रेखामयी भवेत् । स सुदर्शन इत्येव ख्यातः पूजाफलप्रदः ॥ १ ॥

दामोदरन्तथा स्थूलो मध्ये चक्रं प्रतिष्ठितम् । दूर्वाभि द्वारि मकीर्णं पीता रेखा तथैव च ॥ २ ॥

उपर्यधश्च चक्रे द्वे नातिदीर्घे मुखे निलम् । मध्ये च रेखा लम्बिका मा च दामोदरः स्मृतः ॥ ३ ॥

इति । अन्यत्र च-

स्थूलो दामोदरो ज्ञेयः सूक्ष्मरन्ध्रो भवेत्तु यः । चक्रे च मध्यदेशस्थे पूजितः सुमुखः सदा ॥ १ ॥

नानावर्णो ह्यनन्ताख्यो नागभोगेन चिह्नितः । अनेकचक्रसंभिन्नः सर्वकामफलप्रदः ॥ २ ॥

अनेकचक्रो बहुभिधिरप्युपलक्षितः । अनन्तः स तु विज्ञेयः सर्वपूजाफलप्रदः ॥ ३ ॥

निदिक्षु दिक्षु सर्वासु यस्योर्ध्वे दृश्यते मुखम् । पुरुषोत्तमः स विज्ञेयो भुक्तिमुक्तिफलप्रदः ॥ ४ ॥

दृश्यते गिरिरे लिङ्गं शालग्रामममुद्भवम् । तस्य योगीश्वरो नाम ब्रह्महत्या व्यपोहति ॥ ५ ॥

आ (रत्न ? राध्यं) पद्मनाभाख्य पङ्कजच्छत्रमयुतम् । तुलस्या पूजयेन्नित्यं दगिद्रस्त्रीश्वरो भवेत् ॥ ६ ॥

चन्द्राकृति हिरण्यधार्यं रश्मिजालं विनिर्दिशेत् । मुखरेखाग्रहणं स्फटिकद्युतिशोभितम् ॥ ७ ॥

इति । पाद्ये-

वज्रकीटोद्भवा रेखाः पंक्तिभूताश्च यत्र च । सालग्रामशिला या सा विष्णुपञ्जरमंजिता ॥ १ ॥
 नागवद् कुण्डलीभूतरेखापंक्तिः स शेषकः । पत्राकारे तु पंक्ती द्वे मध्ये लम्बा च रेखिका ॥ २ ॥
 गरुडः स तु विज्ञेयश्चतुश्चक्रो जनार्दनः । चतुश्चक्रः सूक्ष्मद्वारि वनमालाङ्कितोदरः ॥ ३ ॥
 लक्ष्मीनारायणः श्रीमान् शुक्तिशुक्तिफलप्रदः । अर्धचन्द्राकृतितेजो हृषीकेश उदाहृतः ॥ ४ ॥
 तमभ्यर्च्य लभेत् स्वर्गं विपयांश्च समीहितान् । वामपार्श्वे समे चक्रे कृष्णवर्णः सविन्दुकः ॥ ५ ॥
 लक्ष्मीनृमिहो विख्यातो शुक्तिशुक्तिफलप्रदः । त्रिविक्रमस्तथा देवः दयामवर्णो महाश्रुतिः ॥ ६ ॥
 वामपार्श्वे तथा चक्रे रेखा चैव तु दक्षिणे । प्रदक्षिणावर्तकृतवनमालाविभूषितः ॥ ७ ॥
 या शिला कृष्णसंज्ञा सा धनधान्यसमृद्धिदा । चतस्रो यस्य दृश्यन्ते रेखाः पार्श्वे समीपगाः ॥ ८ ॥
 द्वे चक्रे मध्यदेशे तु सा शिला तु चतुर्मुखा ।

इति । तथा—

एतल्लक्षणयुक्तास्तु सालग्रामशिलाः शुभाः । याश्च तास्यपि सूक्ष्माः स्युस्ताः प्रशस्ततराः स्मृताः ॥ १ ॥

इति । तथा च श्रीमत्तन्त्रसंज्ञादे तत्रैव—

यथा यथा शिला सूक्ष्मा महत्पुण्यं तथा तथा । तस्मात्तां पूजयेदित्यं धर्मकामार्थमिदमे ॥ १ ॥
 तत्राप्यामलकीतुल्या सूक्ष्मा चातीव या भवेत् । तस्यामेव मदा ब्रह्मन् श्रिया सह वसाम्यहम् ॥ २ ॥

इति । अथ सालग्रामशिलायां हरिपूजामाहान्यं पात्रे माघमाहान्यं—

यः पूजयेद्धरिं चक्रे शालग्रामशिलोद्भवे । राज्ञ्यसहस्रेण तेनेष्टं प्रतिचामरम् ॥ १ ॥
 वदामनन्ति वेदान्ता ब्रह्म निर्युण्मच्युतम् । तत्प्रमादो भवेन्नृणां शालग्रामशिलार्चनात् ॥ २ ॥
 महाकाष्ठस्थितो वर्त्तिर्मध्यमानः प्रकाशते । अपि पापसमाचाराः कर्मण्यनधिकारिणः । ३ ॥
 शालग्रामार्चका वैश्यः नैव यान्ति यमालयम् । न तथा रमते लक्ष्म्या न तथा श्यपुरे हरिः ॥ ४ ॥
 शालग्रामशिलाचक्रे यथा स रमते सदा । अग्निहोत्रं हुतं तेन दत्ता पृथ्वी मसागरा ॥ ५ ॥
 येनार्चितो हरिश्चक्रे शालग्रामशिलोद्भवे । कामक्रोधमदलोर्भर्त्वाप्तो योऽत्र नगाधमः ॥ ६ ॥
 सोऽपि याति हरेर्लोकं शालग्रामशिलार्चनात् । यः पूजयति गोविन्दं शालग्रामे सदा नरः ॥ ७ ॥
 आभूतसंसारं यावन्न स प्रच्यवते दिवः । विना तीर्थं विना दर्शनं विना यज्ञं विना मर्त्यः ॥ ८ ॥
 शुक्तिं यान्ति नरा वैश्यः शालग्रामशिलार्चनात् । नरकं गर्भवासं च न तिर्यक्कृमियोनिनम् ॥ ९ ॥
 न याति वैश्यः पापोऽपि शालग्रामेऽच्युतार्चकः । दीक्षाविधानमन्त्रज्ञश्चक्रे यो बलिमाहरेत् ॥ १० ॥
 स याति वैष्णवं धाम सत्यं सत्यं मयोदितम् । नैवेद्यं विविधैः पुष्पैर्धूपदीपविलेपनैः ॥ ११ ॥
 गीतवादित्रस्तोत्रार्चैः शालग्रामशिलार्चनम् । कुरुते मानवो यस्तु कलौ भक्तिपरायणः ॥ १२ ॥
 कल्पकोटिसहस्राणि रमते संनिधौ हरः । लिङ्गैस्तु कोटिमिदृष्टैर्यत्फलं पूजितैश्च तैः ॥ १३ ॥
 सालग्रामशिलायाम्बु एकेनापीह तत्फलम् । सालग्रामशिलारूपी यत्र तिष्ठति केशवः ॥ १४ ॥

तत्र देवासुरा यक्षा भुवनानि चतुर्दश । सालग्रामशिलायां तु यः श्राद्धं कुरुते नरः ॥ १५ ॥
 पितरस्तत्र तिष्ठन्ति वृक्षाः कल्पशतं दिवि । सालग्रामसमीपे तु क्रोशमात्र समन्ततः ॥ १६ ॥
 कीटकोऽपि मृतो याति वैकुण्ठं किमु मातुषः^१ । सालग्रामशिलाचक्रं यो दद्याद्दानमुत्तमम् ॥ १७ ॥
 भूचक्रं तेन दत्तं स्यात् सशैलवनकाननम् ।

इति । स्कान्दे-शिवस्कन्दसंवादः ,

सालग्रामशिलायां तु त्रैलोक्यं सचराचरम् । मया सह महामेन लीनं तिष्ठति मर्त्यदा ॥ १ ॥
 दृष्ट्वा प्रणामिता येन स्नापिता पूजिता तथा । पुण्यकोटिमम पुण्यं गवां कोटिफलं लभेत् ॥ २ ॥
 कामासक्तोऽपि यो नित्यं भक्तिभारविभर्जितः । सालग्रामशिलां पुत्र सपूज्यवाच्युतो भवेत् ॥ ३ ॥
 सालग्रामशिलाभिः (म्बे ? म्ब) हस्त्याकोटिनिशानम् । स्मृतं मकीर्तितं ध्यात पूजितं च नमस्कृतम् ॥ ४ ॥
 सालग्रामशिलां दृष्ट्वा यान्ति पापान्यनेकशः । सिंह दृष्ट्वा यथा यान्ति वने मृगगणा भयात् ॥ ५ ॥
 मनः करोति मनुजः सालग्रामशिलार्चने । पापानि विलथं धान्ति तमः सूर्योदये यथा ॥ ६ ॥
 कामासक्तोऽथवा क्रुद्धः सालग्रामशिलार्चनम् । भक्त्या वा यदि बाधक्या कृत्वा मुक्तिमवाप्नुयात् ॥ ७ ॥
 वैवस्वतभयं नास्ति तथा मरणजन्मनोः । यः कथां कुरुते विष्णोः सालग्रामशिलाग्रतः ॥ ८ ॥
 गीतैर्वाद्यैस्तथा स्तोत्रैः सालग्रामशिलार्चनम् । कुरुते मानवो यस्तु कलां भक्तिपरायणः ॥ ९ ॥
 कल्पकोटिसहस्राणि रमते विष्णुमग्ननि^१ । सालग्रामे नमस्करो भवेनापि नरैः कृतः ॥ १० ॥
 भयं नैव करिष्यन्ति मद्भक्ता ये नरा भुवि । मद्भक्तिबलदर्पिष्ठा मत्प्रभु न नमन्ति ये ॥ ११ ॥
 वासुदेवं न ते ज्ञेया मद्भक्ताः पापिनो हि ते । सालग्रामशिलायां तु सदा पुत्र वसाम्यहम् ॥ १२ ॥
 दत्तं देवेन तुष्टेन स्वस्थानं नाम भक्तिवतः । पद्मकोटिसहस्रेस्तु पूजिते मयि यत्फलम् ॥ १३ ॥
 तत्फलं कोटिगुणितं सालग्रामशिलार्चने । पूजितोऽहं न तैर्मन्त्रैर्नमितोऽहं न तैर्नरैः ॥ १४ ॥
 न कृतं मर्त्यलोके यैः सालग्रामशिलार्चनम् । सालग्रामशिलाग्रे तु यः करोति ममाचनम् ॥ १५ ॥
 तेनाचितोऽहं सततं युगानामेकमप्यतिः । किमर्चितैर्लिङ्गशतैर्विष्णुभक्तिविभर्जितैः ॥ १६ ॥
 सालग्रामशिलाविम्बं नाचितं यदि पुत्रक । श्रनहं मम नैवेद्य पत्रं पुण्यं फलं जलम् ॥ १७ ॥
 सालग्रामशिलालयं सर्वं याति पवित्रताम् । यो हि माहेश्वरो भूत्वा वैष्णवं लिङ्गमुत्तमम् ॥ १८ ॥
 द्रोष्टि वै याति नरकं यागदिन्द्राश्चतुर्दश । सकृदभ्यर्चितं विष्णोः सालग्रामसमुद्भवे ॥ १९ ॥
 मुक्तिं प्रयान्ति मनुजा नूनं साख्येन वर्जिताः । मल्लिङ्गैः कोटिभिर्दृष्टैर्यत्फलं पूजितैस्तु तैः ॥ २० ॥
 सालग्रामशिलायां तु एकेनापीह तद्भवेत् । तस्माद्भक्त्या च मद्भक्तः प्रीत्यर्थं मम पुत्रक ॥ २१ ॥
 कर्तव्यं सततं भक्त्या सालग्रामशिलार्चनम् । सालग्रामशिलारूपी यत्र तिष्ठति केशवः ॥ २२ ॥
 तत्र देवासुरा यक्षा भुवनानि चतुर्दश । सालग्रामशिलाग्रे तु सकृत्पिण्डेन तर्पिताः ॥ २३ ॥
 वसन्ति पितरस्तस्य न संख्या तत्र त्रिधौ । ग्रमाणमस्ति सर्वस्य सुकृतस्य हि पुत्रक ॥ २४ ॥

फलं प्रमाणहीनं तु सालग्रामशिलार्चने । यो ददति शिलां विष्णोः सालग्रामसमुद्भवाम् ॥ २५ ॥
 विषाय विष्णुभक्त्या तेनष्ट बहुभिर्मरैः । मानुष्ये दुर्लभे लोके सालग्रामशिला नरैः ॥ २६ ॥
 प्राप्यते न विना पुण्यैः कलिकाले विशेषतः । म धन्यः पुरुषो लोके मफलं तस्य जीवितम् ॥ २७ ॥
 सालग्रामशिला शुद्धा गृहे यस्य च पूजिता । संनियम्येन्द्रियग्रामं सालग्रामशिलार्चनम् ॥ २८ ॥
 यः कुर्यान्मानवो भक्त्या स याति परमं पदम् । भक्त्या वा यदि वाभक्त्या यः करोति म पुण्यमाक् ॥ २९ ॥
 द्वेपेणापि च लोभेन दम्भेन कपटेन वा । सालग्रामोद्भवं देवं दृष्ट्वा पापात् प्रमुच्यते ॥ ३० ॥
 अशुचिर्वा दुराचारः सत्यशौचविवर्जितः । सालग्रामशिलां स्पृष्ट्वा सद्य एव शुचिर्भवेत् ॥ ३१ ॥
 तिलप्रस्थशतं भक्त्या यो ददाति दिने दिने । तत्फलं म समाप्नोति सालग्रामशिलार्चने ॥ ३२ ॥
 पत्रं पुष्पं फलं मूलं तोयं दर्पाक्षताः सुत । जायते मेरुणा तुल्यं सालग्रामशिलापितम् ॥ ३३ ॥
 विधिहीनोऽपि यः कुर्यात् क्रियामन्त्रविवर्जितः । चक्रपूजामवाप्नोति सम्पद् शास्त्रोदितं फलम् ॥ ३४ ॥

इति । तत्रैवान्यत्र-

स्कन्धे कृत्वा तु योऽध्वानं बहते शैलनायकम् । तेनोदं तु भवेत् सर्वं त्रैलोक्यं मचराचरम् ॥ १ ॥
 ब्रह्महत्यादिकं पापं यत्किञ्चित् कुरुते नरः । तत्सर्वं निर्दहत्याशु सालग्रामशिलार्चनम् ॥ २ ॥
 न पूजनं न मन्त्राश्च न जपो नच भावना । न स्तुतिर्नोपस्कराश्च सालग्रामशिलार्चने ॥ ३ ॥
 सालग्रामशिला यत्र तर्त्तार्यं योजनत्रयम् । तत्र दानं च होमश्च सर्वं कोटिगुणं भवेत् ॥ ४ ॥
 सालग्रामशिलायां तु यः श्राद्धं कुरुते नरः । पितरस्तस्य तिष्ठन्ति दम्भाः कल्पशतं दिवि ॥ ५ ॥
 सालग्रामसमीपे तु क्रोशमात्रं समन्ततः । कीटकोऽपि मृतो याति वैकुण्ठमवनं नरः ॥ ६ ॥
 सालग्रामशिलाचक्रं यो दद्याद्दानमुत्तमम् । भूचक्रं तेन दत्तं स्यात् सशैलधनकाननम् ॥ ७ ॥

इति । गच्छपुराणे-

तिष्ठन्ति नित्यं पितरो मनुष्यास्तीर्थाग्निगङ्गायपुष्कराणि ।

यन्नाश्वमेधाद्यपि पुण्यशैलाश्चक्राङ्किता यस्य वसन्ति गेहे ॥ १ ॥

इति । पाद्मे-

सालग्रामशिलायां तु यैर्नरैः पूजितो हरिः । संशोध्य तेषां पापानि मुञ्चये बुद्धिदा भवेत् ॥ १ ॥
 कार्तिके मधुरायां तु सारूप्यं दृश्यते हरिः । सालग्रामशिलायां च पितृनुदिरय पूजितः ॥ २ ॥
 कृष्णः समुद्ररेतस्य पितृनेतान् सलोकताम् ।

इति । बृहन्नारदीये-

सालग्रामशिलारूपी यत्र तिष्ठति केशवः । न वाघन्तेऽसुरास्तत्र भूतवेतालकादयः ॥ १ ॥

सालग्रामशिला यत्र तर्त्तार्यं तत्तपोवनम् । शतं वा पूजितं भक्त्या तदा स्यादधिकं फलम् ॥ २ ॥

इति । अथ तासां बाह्ये फलविशेष पाद्मे-

सालग्रामा युगाः पूज्या युगेषु दितयं नहि । अयुग्मा नैव पूज्यन्ते अयुग्मेष्वेक एव हि ॥ ३ ॥
 शिला द्वादश भो वैश्य मालग्रामसमुद्भवाः । विधिवत् पूजिता येन तस्य पुण्यं वदामि ते ॥ ४ ॥
 कोटिद्वादशलङ्गस्तु पूजितः स्वर्णपङ्कजः । यत् स्याद् द्वादशकर्णस्तु दिनेनैकेन तद्भवेत् ॥ ५ ॥
 यः पुनः पूजयेद्भक्त्या सालग्रामशिलाशतम् । तत्फलं नैव शक्नोऽहं वक्तु कल्पशतरपि ॥ ६ ॥
 इत्याद्यास्ता विस्तरः । अत्र केचित् सालग्रामे विष्णोर्नावाहनं कार्यमिति यदन्ति, तत्र प्रमाणं विन्यस्तु-
 तस्तु स्कन्दपुराणादिदर्शनादावाहनमवश्यं कार्यमिति प्रतीयते । यथा स्कन्दपुराणे-
 विप्रः पूर्वं निजे देहे स्मृत्युक्तेन न्यसेद्बुधः । ततस्तु प्रतिमायां च सालग्रामे विशेषतः ॥ १ ॥
 क्रमेण च ततः पश्चात् कुर्यादावाहनादिकम् । आवाहयेच्च पुरतो ध्यानसेव्यं द्विजोत्तमः ॥ २ ॥
 इति । अत एवावाहनाद्युद्घातनान्तमभिधायोक्तं यौधायनेन-“सालग्रामे प्रतिमास्वप्नाप्यावाहनादिविसर्जनं” मिति
 त्रैलोक्यसमोहनतन्त्रे-“सालग्रामं” इत्युपक्रम्य विसर्जनान्ता पूजोक्ता । अत्र-“सालग्रामशिलायां तु प्रतिष्ठा नैव
 कारयेत्” इति प्रतिष्ठाभावनपेधादावाहनमावश्यकं विष्णोरन्यदेयतानां चातिरुद्धमिति । “आवाहाचार्यदिषु
 स्थाप्य न्यस्ताः सा प्रपूजयेत्” ॥ इति भागवतेऽपि भगवता स्वयमभिधानात् । आदिपदेन मन्त्रादयो गृह्यन्ते ।
 तथा मेरुतन्त्रेऽपि सालग्रामशिलालक्षणे-
 विष्णोर्भेदा इमे प्रोक्ता अत्रैवावाहयेद्धरिम् । विसर्जयेत् तु पूजान्ते प्रतिष्ठा नात्र कारयेत् ॥ १ ॥
 इति । आवाहनस्वरूपमुक्तं सिद्धान्तशेखरे-
 स्वत एव प्रपूर्णस्य तत्तत्संस्कारनादिषु । सादरं संमुखीभावस्तदावाहनमिष्यते ॥ १ ॥
 इति । तत्पर्यायमाह शारदातिलके-
 मूलमत्र समुच्चार्य सुपुञ्जावर्त्मना सुधीः । आनीय तेजः स्वस्थानाभ्यासिकारन्ध्रनिर्गतम् ॥ १ ॥
 करस्थमादकाम्भोजे चैतन्यं पुष्पसचये । संयोज्य ब्रह्मरन्ध्रेण मूर्तावावाहयेत् सुधीः ॥ २ ॥
 इति । सुपुञ्जावर्त्मना ब्रह्मरन्ध्रेण क्षितिजनासारन्ध्रनिर्गतमिति । गरुडपुराणे-“आगच्छेति प्रयोगेण मूलमन्त्रेण
 शङ्कर” । आवाहनं प्रकृतमिति । वृत्तिहपुराणे-“आगच्छ नरसिंहे”ति । तन्मान्तरे-
 आवाहनं स्थापनं च संनिधापनमेव च । संनिरोधनमित्युक्तं संमुखीकरणं ततः ॥ १ ॥
 अधावगुण्ठनं प्रोक्तं सकलीकरणं ततः । अमृतीकरणं चैव परमीकरणं तथा ॥ २ ॥
 विधाय स्वसमुद्राभिः प्राणस्थापनमाचरेत् ।
 इति । सकलीकरणस्वरूपं च सिद्धान्तशेखरे-
 अविभिन्नसमावानां यदाभिन्नप्रयोजनम् । अद्धानामङ्गिना सार्धं सकलीकरणं सिद्धम् ॥ १ ॥
 इति । श्रीकृत्तार्णवे-
 पीठे देवं प्रतिष्ठाप्य सकलीकृत्य मन्त्रवित् । मूलमन्त्रेण दीपिन्या मालिन्याध्वौदकेन च ॥ १ ॥
 त्रिवारं शोचपेदिद्वान् देवशुद्धिरियं प्रिये । पञ्चशुद्धिं विधायेत्यं पश्चाद्यजनमारभेत् ॥ २ ॥
 सा पूजा सफला देवि चान्यथा निष्फला भवेत् ।

इति । तथा-

वाग्भवं वदयुग्मान्ते वाग्वादिनि च वाग्भवम् । कामराज ततः त्रिभे ज्ञेदिनि ज्ञेदयेति च ॥ १ ॥

महाज्ञोभ कुरुयुगं कामराजमतः परम् । तार्तीयं मोक्षशब्दान्ते कुरुयुगं वदेत्ततः ॥ २ ॥

स्यात् प्रासादपराम्बान्ते सप्तत्रिंशद्विंशचरः । दीपिनीमनुरित्युक्तः सर्वसिद्धिकरः प्रिये ॥ ३ ॥

इति । चकारात् कुरुयुग्मान्ते तार्तीयं तदनु पराप्रासादवीजमित्यर्थः । सप्तत्रिंशदक्षर इत्युक्ते । वाग्भवकाम-
राजनातीया यालाघियाया ण्य सा त्वग्रे घञ्यते । पराप्रासादवीज तु पुगस्तात्प्रयोगे श्रस्यैव मन्त्रस्यान्ते ङ-
ष्ट्यम् । तथा-

सकलीकृत्य तत्प्राणांमदीयानीन्द्रियाणि च । प्रतिष्ठाप्यार्चयेद् देवमन्यथा निष्फल भवेत् ॥ १ ॥

इति । अत्र केचित्—"अस्मिन्प्राणप्रतिष्ठां तु प्रतिमापूजनादृतं । न कश्चिन्नुप कुर्यान्त्युक्त्वा मृत्युमवाप्नुयात्" ॥
इत्युत्तरतश्चयचनात्प्राणप्रतिष्ठा न कार्येत्याहुः । तत्र तस्य यचनस्यायाहनादिरहितस्य स्थिरडलादे पूजनवि-
पयत्वात् । अत एवान्त तत्रैव—"प्रतिमापूजनादृतं" इति । प्रतिमा मूर्तिस्तस्यां मन्त्रमय्यामपि तथात्वात्,
अन्यथा कथं सकलीकरणमिति । उत्तरतश्चे—"मुद्रां प्रदर्श्य विधिचदुपचारात्प्रकटयेत्" ॥ मुद्रास्तत्तत्कल्पो-
पत्ताम्नास्वप्रे घञ्यन्ते । कुलमूलायनारे-

शुद्ध स्वरूपलाभाख्यां देहद्वारेण वात्मनः । या क्षर्पयन्त्ययत्नेन मुद्रास्ताः परिकीर्तिताः ॥ १ ॥

मोचयन्ति ग्रहादिभ्यो पापौघं द्राययन्ति च । मोचन द्रावणं यस्मान्मुद्रा शास्त्रेषु वर्णिता ॥ २ ॥

इति मुद्राशब्दविरक्तिः । प्रपञ्चसारे-

आसने स्वागते चार्धे पाद्ये साचमनीयके । मधुपर्काचमस्तानवमनाभरणान्यपि ॥ १ ॥

सुगन्धसुमनोभूषणीपनैवेद्यचन्दनम् । प्रयोजयेदर्चनायामुपचारांस्तु षोडश ॥ २ ॥

अर्घ्यपाद्ये साचमने मधुपर्काचमान्यपि । गन्धादयो निवेद्यान्ता उपचारा दश क्रमात् ॥ ३ ॥

गन्धादयो निवेद्यान्ता पूजा पञ्चोपचारिका । सपर्यास्त्रिविधाः प्रोक्तास्तासामेकतया श्रयेत् ॥ ४ ॥

इति । अत्र पञ्चोपचारपूजापक्षे अर्घ्यादिस्थापनं नान्ति प्रयोजनाभावात् । भैरवीतन्त्रे—"एकैकस्या ततो
मन्त्री प्रणम्य तु निवेदयेत् ।" तन्निवेदनप्रकारमाह नारदपञ्चरात्रे-

मणवान्ते त्रिधा कृत्वा प्राण व्योमविभूषितम् । इदमिदमिदं पश्चात्पद दद्यात्पडच्छरम् ॥ १ ॥

गृहाण च ततः स्वाहा मन्त्रः पञ्चदशाक्षरः । योज्यः सर्वोपचारेषु पाद्यादिषु सर्वत्र हि ॥ २ ॥

इति । प्राणं हकारः । व्योम विन्दुः । अथ तूर्तीयहकारोपरिस्थिताविन्दोरिकारेण सह सन्धि कार्यस्तदा तु
भवति । उत्तरतश्चे-

मूलेनैवासनं दद्यात् तेन स्वागतमीरयेत् । ततोऽर्घ्यं मूर्ध्नि दद्याच्च स्वाहामन्त्रेण मन्त्रचित् ॥ १ ॥

पादाब्जे देवतायास्तु हृदा पाद्यं प्रकल्पयेत् । दद्यादाचमनं वक्त्रे देवतायाः सुधाणुना ॥ २ ॥

सुधामन्त्रेण दद्याच्च मधुपर्कं मुस्ताम्बुजे ।

इति । अप्राचार्याचमनीयमधुपर्कमुत्प्रेष्यपि शूद्रैर्नैव पदमेव स्वाहादिस्थाने प्रयोक्तव्यं प्रागुक्तमुत्तरेः । अथा-
च-"वैदिको मिथितो चापि विप्रादीनां विधीयते । तान्त्रिको विप्रमन्त्रस्य शूद्रस्यापि प्रकीर्तितः ॥" इति

पद्मपुराणवधनाद्वाह्मणक्षत्रियवैश्यैर्गणेशादिषष्ठदेवतानां तत्तद्वैदिकमन्त्रेण प्रथमं पूजां कृत्वा ततस्तत्तत्ताम्रिक-
मन्त्रेण पूजा कार्या । केवलताम्रिकयजनस्य गृहविषयत्वादुक्तवचनात् ।

कदाचिदपि न त्याज्यो वेदमार्गो द्विर्जः सदा । वेदन्पुतानां निप्रल देवत्वं चापि दुर्लभम् ॥ १ ॥

वेदः कर्तुं तु नो शक्यस्तत्राणि तु युगे युगे । कन्मपं संभर्तुर्विर्मयन्नाम्ना कीर्तिताः सदा ॥ २ ॥

कलिना प्रेरिता विप्रास्तत्तन्प्रपथगामिनः । कामलोभादिभिर्भ्रम्ता ब्राह्मणेन विदारिताः ॥ ३ ॥

म्लेच्छास्ते ते भविष्यन्ति क्षीणपुण्याश्च रौरवे । पतिष्यन्तीति विज्ञाय न वै वेदिकमुत्सजेत् ॥ ४ ॥

इति । तत्र वैदिकमन्त्रास्तु—“ गणानां त्वा ” इति गणपते । “ गौरीर्मिमाय ” इति भुवनेश्वर्यादिगौरीभेदानाम् ।
“ यद्वाक् ” इति भारत्या । आस्तुस्त लक्ष्म्या । “ जानतेदसे सुनयाम ” इति दुर्गाया । विष्णो पुरुष-
स्तुतम् । त्वे “ आरुष्येन ” इति । शिवस्य “ नमः शुम्भवे ” इति “ द्यम्भक यजामहे ” इति वा ।
गणानां त्वेति गृह्यसमूहे गणपतिर्जगती । गौरीर्मिमायेति जगती दीर्घतमा । आरुष्येनेति हिरण्यस्तुप
सविता विष्णुः ॥ अथोपचाराः, तत्रादायसनानि—

देवस्य वामभागे तु दद्यान्मूलेन चासनम् । पौष्पं दारुभयं वाह्नं चार्मकौशेयतैजसम् ॥ १ ॥

पङ्क्तिमासनं प्रोक्तम् ।

इति । उत्तरतन्त्रे—

पौष्पं पुष्पादिरचितं कुशस्रज्जादिसयुतम् । अतिप्रीतिकरं देव्या ममाप्यन्यस्य भैरव ॥ १ ॥

यज्ञदारुसमुद्भूतमासनं चात्रणं शुभम् । अन्यदारुभवं चापि दद्यादासनमुत्तमम् ॥ २ ॥

मकीटकचीरयुतं दारुमारविबर्जितम् । चैत्यश्मशानसंभूतं वर्जयित्वा विभीतकम् ॥ ३ ॥

इति । चैत्यो ग्रामप्रसिद्धिहेतुभूतो महान् वृक्षः । दारुभयासने विशेषमाह रद्रयामले—

शाण्डिल्यभद्रसारस्य चासनं हस्तमात्रकम् । सप्ताहुलोच्छ्रितं दद्याद्विष्टरं वा विषद्वयः ॥ १ ॥

शाण्डिल्यो वित्त्य । “ पित्वे शाण्डिल्यशैल्यौ मालूरश्रीफलावपि ” इत्यमरः । भद्रसारश्चन्दनः । “ भद्रसारो
मलयजो भद्रार्थश्चन्दनोऽस्त्रिया ” इत्यमरः । विष्टरो दर्भमुष्टिः । सप्तविंशतिदर्भाणां घेग्यध्रे ग्रन्थिभूषितम् ।
विष्टरं सर्वयज्ञेषु लक्षणं परिकीर्तितम् । इति । यद्वा विष्टरश्चन्दन्यामनमात्रवाची “ विष्टरे विष्टरे दर्भमुष्टौ
पीढाद्यमासनं ” इति हि कोशः । उत्तरतन्त्रे—

कोशजं बालकलं शाण्डिल्यमेतद्द्वयं स्मृतम् । रोमजं कम्बलं चैव वादरं च चतुष्टयम् ॥ १ ॥

वास्त्रेषु कम्बलं श्रेष्ठमासनं देवतुष्टये ।

वास्त्रमासनचतुष्टयमित्यर्थः । वादरं कार्पासम् । “ कार्पासं वादरं च त ” इति विश्वप्रकाशकोशात् च । तथा-
सिद्ध्यन्त्याप्रतरक्षणां व्यागस्य महिषस्य च । गजानां च तुरङ्गाणां कृष्णसारस्य चर्मणः ॥ १ ॥

राङ्गवं रोमजं श्रेष्ठं दारवं चन्दनोद्भवम् ।

राङ्गवं रहकुनामा मृगं काश्मीरदेशे प्रसिद्धं तद्रोमजं “ पामरी ” इति लोके प्रसिद्धा कम्बलविशेषः । तथा-
यचासनं कुशमयं तदामनमनुत्तमम् । योगपीठस्य सदृशमासनं कौशमुच्यते ॥ १ ॥

इति । तथा—

सर्वेषां तैजसानां चाप्यासनं श्रेष्ठमुच्यते । वर्जयित्वा सोहमयं काशं सीसकमेव च ॥ १ ॥

इति । अतः परमर्घ्यदानं, तच्च देवस्य शिरोहर्षणायैव शिरसि देयम् । नैवेद्यं पित्रर्घ्येणाध्यात्तिविप्रकरे दानादिति वाच्यं, तस्य पितॄणां शिरोहर्षणायैव तत्र दानादिति सोमशंभुः —

आगताय तथार्चायां स्नातुमासनगाय च । पूजितागन्तुकामाय दद्यादर्घ्यं विचक्षणः ॥ १ ॥

आगते स्नानकाले च नैवेद्योपक्रमे तथा । पाद्यम्यापि समुद्दिष्टः समयस्त्रिविधो बुधैः ॥ २ ॥

पाद्ये च मधुपर्कं च स्नाने वस्त्रोपवीतयोः । भोजने चाचमं दद्यात् ।

इति । तृत्यायाते-

सुगन्धतैलैरभ्यर्च्य सुगन्धामलकादिभिः । उद्धर्तनं विधायाथ तर्पयित्वाथ वारिणा ॥ १ ॥

गन्धोदकैश्च मूलेन यथाशक्त्याभिषेचयेत् । महाभिषेकं सर्वत्र शंखैर्नव प्रकल्पयेत् ॥ २ ॥

सर्वमन्त्रे प्रशस्तोऽञ्जः शिवमूर्त्याचम विना ।

इति । अञ्ज शस्त्र । अगस्त्य -

स्नानं पुरुषमूत्रेण शुद्धशंखोदकेन च । क्षीरदध्याज्यमधुभिः स्नानेन च पृथक् पृथक् ॥ १ ॥

नारिकेलोदकेनापि तथा तालफलाम्बुना । गन्धद्रव्यैश्च मधुभिस्तथा गन्धोदकेन च ॥ २ ॥

ऐक्ष्वर्योदकेनापि मकरपूरादिगन्धिना । कटलीपनसाम्रोत्यजलेनापि सुगन्धिना ॥ ३ ॥

शतं सहस्रमयुतं शक्त्या वाप्यभिषेचयेत् । शंखं मपूज्य तैर्नव सपुष्पेण रघूत्तम ॥ ४ ॥

सकृष्णागुरुधूपेन धूपयेदन्तरान्तरम् । ततः शुद्धजलेनैव स्नापयेत् तपनन्यधीः ॥ ५ ॥

इति । अत्र शिवस्य शंखेन रूपेण निषिद्धं, पुण्ये तु शंखेन रूपेण प्रशस्तं स्यात् । स्कान्दे-

सुप्रतिष्ठितशंखस्यैतर्थाः पञ्चामृतैरपि । अभिषिच्य महादेवं रुद्रयूक्तैः समाहितः ॥ १ ॥

इति । यामले-

पीतं कौशेयवसनं विष्णुप्रीत्यै प्रकीर्तितम् । रत्नं शक्त्यर्कविमानां शिवस्य च सितं त्रिये ॥ १ ॥

मलहीनं तथास्त्रिंक्ष्वं चापि कार्पासमेव च ।

इति । मन्त्रतन्त्रप्रकाशे-

तैलादिदूषिताद्भोगः सच्छिद्राद् वाच्यता भवेत् । जीर्णाद् दरिद्रता कर्तुर्मलिनात् कान्तिहीनता ॥ १ ॥

इति । कालिकापुराणे-

निर्देशं मलिनं जीर्णं छिन्नं गात्रावलम्बितम् । परकीयं चाबुदष्टं सूर्चाविद्धं तथासितम् ॥ १ ॥

उपकेशमर्धोतं च श्लेष्ममूत्रादिदूषितम् । प्रदाने देवताभ्यश्च देवे पित्र्ये च कर्मणि ॥ २ ॥

वर्जयेत् स्वोपयोग्यं च यज्ञादाबुपयोजने ।

इति । उत्तरतन्त्रे-

यज्ञोपवीतं दत्त्वाथ भूषणानि समर्पयेत् । तानि नानाविधानि स्युर्मुकुटादिप्रभेदतः ॥ १ ॥

स्त्रीपुंसप्रभेदतश्चापि विज्ञेयानि विचक्षणैः ।

इति । योगिनीतन्त्रे-

गन्धः पुष्पं तथा धूपो दीपो नैवेद्यमेव च । यस्य यद्दीपते वस्त्रमलंकारादिकाञ्चनम् ॥ १ ॥
 तेषां दैवतमुच्चार्य कृत्वा प्रोक्षणपूजने । उत्सृज्य मूलमन्त्रेण प्रतिनाम्ना निवेदयेत् ॥ २ ॥
 वरुणस्य तु वीजेन तेषां प्रोक्षणमाचरेत् । अन्नस्य देवता लन्तरीयवापि श्रजापतिः ॥ ३ ॥
 सुवर्णं चाग्निदेवत्वं रजतं चन्द्रदेवतम् । हेरकं वारुणं ज्ञेयं रमानां पृथिवी तथा ॥ ४ ॥
 जलस्य वरुणा देवः पेयाना वरुणस्तथा । कृमरस्य रमा देवी परमानस्य चैव हि ॥ ५ ॥
 घृतप्रदीपके विष्णुस्तैलयोगे वनस्पतिः । गान्धर्वश्च तथा धूपो ह्यग्न्यं चैवाग्निदेवतम् ॥ ६ ॥
 मधु वै वारुणं ज्ञेयं दधि क्षीरं च वैष्णवम् । वानस्पत्यं तथा पुष्पं वैष्णवी गन्ध ईरितः ॥ ७ ॥
 मालायाश्च तथा दुर्गा मरुं वा विष्णुदेवतम् ।

इति । अत्र पूजन एव देवतोच्चार्य “तेषां दैवतमुच्चार्य पूजयेच्च विचक्षण” इति स्वयमभिधानात् । उत्सर्गस्तु मूलमन्त्रेण “तद्योत्सर्गनिवेदने” इति स्वयमभिधानात् । कालिकापुराणे-

चूर्णांकुतो वा घृष्टो वा दाहाकपित एव च । नसः संमर्दजो वापि श्राव्यद्भोद्भव एव च ॥ १ ॥
 गन्धः पञ्चविधः प्रोक्तो देवानां प्रीतिकारकः । गन्धचूर्णं गन्धपत्रचूर्णं मुभनसस्तथा ॥ २ ॥
 प्रशस्तगन्धयुक्तानां पत्रचूर्णानि यानि च । तानि गन्धाह्वयानि स्युश्चूर्णजः प्रथमः स्मृतः ॥ ३ ॥
 घृष्टो मलयजो गन्धः सकलश्च नमेरुणा । अग्ररूपभृतिर्धनस्य पङ्कः प्रणीयते ॥ ४ ॥
 घृष्टेन घृष्टो गन्धोऽथ द्वितीयः पङ्क्तिर्द्वितीयः ।

इति । शारङ्गातिलके-

गन्धश्चन्दनकपूरकालागुरुभिरीरितः । देवदार्वगरुद्रक्षमरसारान् तु चन्दनात् ॥ १ ॥
 त्रिधादीनां च यो दग्ध्वा गृह्यते दारुजो रमः । स दाहार्कपितो गन्धश्चतुर्थः परिकीर्तितः ॥ २ ॥
 सुगन्धकरवीराद्य सुगन्धललिता तथा । सुगन्धात्परमो योऽर्घ्यो निष्पीड्य परिगृह्यते ॥ ३ ॥
 स संमर्दोद्भवो गन्धः संमर्दज इतीप्सते । मृगनाभिममुद्गत्तस्तत्कोशोद्भव एव च ॥ ४ ॥
 गन्धः श्राव्यद्भो ज्ञेयो मोदकः स्वर्गवातिनाम् ।

इति । मन्त्रतन्त्रप्रकाशे-

पुष्पं पञ्चविधं प्रोक्तं मुनिभिर्नारदादिभिः । परापरोत्तमं चैव मध्यमं च तथाधमम् ॥ १ ॥
 सौमर्ण्यं परमित्युक्त्वमपरं चित्रवस्त्रजम् । शृङ्गुन्मलतापुष्पमुत्तमं परिकीर्तितम् ॥ २ ॥

अयमं पत्रतोयादि मध्यमं तु फलात्मकम् । उत्सृष्टं न क्रियायोग्यं सदा योग्यं परापरे ॥ ३ ॥

इति । एषु यदुन्मृष्टं देवैर्भोग्यं दत्तं तत्पुनः क्रियायोग्यं न भजनीयार्थं । परापरे इति-पर सौवर्ण्यम्, अपर धातु, ते चादुन्मृष्टे चेत्यत्र योग्ये भोग्यता, देवतोपरि सदा धार्य इत्यर्थः । तयोरेकतरमप्युन्मृष्टं यदि भजति तदा तत्पुनः क्रियायोग्यं देवपूजायोग्यं न भजनीयार्थं ॥ आचार्ये-

पुष्पैः पर्युषितैर्देवि नार्चयेत् स्वर्णजैरपि । निर्माल्यभूतैः कुमुमैस्तृष्टैः परमेश्वरि ॥ १ ॥

इति । निर्माल्यभूतैस्तृष्टैर्देवैरिति शक्यम् । अथोन्मृष्टं पूजायोग्यं । उत्तमपुष्पाद्युत्तरमन्त्रे-

शुक्ला कृष्णा च तुलसी शुक्रं रक्तं च पङ्कजम् । केतकीपुगलं जातीद्रपं द्वन्द्वहयारिजम् ॥ १ ॥
 पुष्पाणां दशकं ह्येतद् प्रशस्तं परिकीर्तितम् । रत्ननीलोत्पले शस्ते मल्लिकाकुमुदं तथा ॥ २ ॥
 कुन्दं कहारकं चैव मन्दारं तगरं पुनः । अर्जुनं किंशुकं रक्तं मन्दारं नागचम्पकम् ॥ ३ ॥
 अशोकं प्लिचपुष्पाणि पाटला नवमल्लिका । चम्पकं कर्णिकारं च पारिजाततरुद्रवम् ॥ ४ ॥
 शतवर्गोद्भवं पुष्पं कोरण्टकुसुमानि च । इत्यादीनि सुपुष्पाणि गन्धवन्ति लसन्ति च ॥ ५ ॥
 तत्तन्मन्त्रविधानेषु विहितानि समर्पयेत् । स्नानानि चाम्बुगान्येव शीर्णानि न्मागतानि च ॥ ६ ॥
 यानि पर्युषितानि स्युः क्रिमिभिर्भक्षितानि च । कोरकाणि च दुष्टानि समाघ्रातानि नार्पयेत् ॥ ७ ॥

इति । मन्त्रतन्त्रप्रकाशे-

पत्रेषु तुलसी श्रेष्ठा विन्ध्वं दामनकं शुभम् । मरुवो देवकङ्गारि विष्णुकान्ता तथैव च ॥ १ ॥
 अपामार्गोऽथ गान्धारी पत्री सुरभिसंजिता । नागवल्लीदलं र्द्वा कुशपुष्पं तथा मतम् ॥ २ ॥
 पत्रं चागस्त्यवृक्षस्य पुष्पं धात्रीफलं तथा ।

इति । हानमालायाम्-

नाक्तैरर्चयेद्विष्णुं न तुलस्या गणाधिपम् । न र्द्वया यजेद् दुर्गां विन्ध्वपत्रादिवाकरम् ॥ १ ॥
 देवीनामकर्मन्दारावादित्ये तगरं तथा । गणेशाय च सूर्याय रत्नपुष्पमतिप्रियम् ॥ २ ॥
 शिवे कुन्दं मेदन्ती च यूधि बन्धूककेतके । जपां रक्तां त्रिमन्त्र्ये द्वे सिन्दूरं कुटकानि च ॥ ३ ॥
 मालतीं पुष्ट्यं रत्नहयारिं वरैरीत्यजेत् । उग्रगन्धमग्नं च केशकिम्ब्यादिदूषितम् ॥ ४ ॥
 अशुद्रपात्रपाण्यद्भवांसोभिः कुतिसत्तमभिः । आनीतं नार्पयेच्छम्भोः प्रमादादपि दोषकृद् ॥ ५ ॥
 कलिकामिस्तथा नेत्र्यं विना पङ्कजचम्पकैः । शुष्कैर्न पूजयेच्छम्भुं पत्रैः पुष्पैः फलैरपि ॥ ६ ॥
 स्नात्वानीतैः पर्युषितैर्याचितैः कृष्णवर्णकैः । स्वयं विकाशितैः पुष्पैः स्वयं च पतितैर्भुवि ॥ ७ ॥
 वर्जयेद् बृहतीपुष्पं काञ्चनारं कुरण्टकम् । सर्वपुष्पैः सदा पूजा विहिताविहितैरपि ॥ ८ ॥
 कर्तव्या सर्वदेवानां भक्तिरेवात्र कारणम् ।

इति । अथ स्नान्यानीतैर्मध्याह्नस्नानोत्तरमाहृत्यानीतैरित्यर्थः । प्रातरुत्थानादिप्रातः कालीनपूजान्तं प्रथमप्रहरकृत्य-
 मुत्त्वा “तत् पुष्पफलदीन्यामुत्थायार्चनमाचरे” इति द्वितीयप्रहरकृत्यत्वेन नारदपञ्चरात्रे पुष्पाहरणस्योक्त-
 त्वात् । तथा-

पत्रं वा यदि वा पुष्पं फलं नेष्टमधोमुखम् । दुःखदं तत्समाख्यातं यद्योत्पन्नं तथार्पणम् ॥ १ ॥
 चित्रपूजासु सर्वासु न विरुद्धस्य दूषणम् । अधोमुखार्पणं नेष्टं पुष्पाञ्जलिविधौ न तत् ॥ २ ॥
 लक्षपूजासु सर्वासु पुष्पमेकैकमर्पयेत् । समुदायेन चैत्पूजा लक्षपूजार्पणं न तत् ॥ ३ ॥
 न पर्युषितदोषोऽस्ति जलजोत्पलचम्पके । तुलस्यगस्त्यवकुले विन्ध्वे गङ्गाजले तथा ॥ ४ ॥

इति । अत्र केचिदुत्पलपददर्शनात् जलजपदेन कमलमात्रं ग्राह्यमिति वदन्ति । तत्र “तुलस्यां विन्ध्वपत्रे च जलजे
 पु च सर्वेश । न पर्युषितदोषोऽस्ति मालाकाण्डेषु च” ॥ इति भविष्यपुराणवचनात् ॥ उत्तरतन्त्रे-

परारोपितवृत्तेभ्यः पुष्पात्पानीय चार्चयेत् । अविज्ञाय च तैर्यस्तु निष्कलं तस्य पूजनम् ॥ १ ॥

इति । शानमालायाम्—

फलेष्वामलक श्रेष्ठं वादर तित्तिशीफलम् । दाढिमं मातुलिङ्गं च जम्बीरं पनमोद्भवम् ॥ १ ॥

कदलीचूतसंभूतं श्रेष्ठं जम्बूफलं तथा । यजेदेतैः सदा विष्णु पत्रैः पुष्पैः फलैरपि ॥ २ ॥

इति । विष्णुमित्युपलक्षणम्

दिवसे दिवमोत्पुल्लैः पुष्पैः पूजा तथा निशि । पुष्पाभावे प्रवालैर्वा कारयेच्चृतकोरकैः ॥ १ ॥

इति । अत्र परमावरणपूजा । तत्र पुष्पोपचारान्ते उत्तरतन्त्रे—

मन्त्रमुष्टितैर्वर्णैर्मातृकायाः सन्निदुकैः । क्रमेण गन्धपुष्पाद्यैर्देवस्याङ्गे समर्चयेत् ॥ १ ॥

सयाङ्गमर्चयेद् देहे देवस्य मनुवित्तमः ।

इति । ज्ञानार्णवोऽपि—“लयाङ्गमर्चयेद् देहे न्यासस्थानेषु मन्त्रयित्” इति । शारदातिलके—

अङ्गादिलोकपालान्त यजेदावरणान्यपि । केसरेष्वाग्निफोणादि हृदयादीनि पूजयेत् ॥ १ ॥

नेत्रमग्रे दिशास्त्रय ध्यातव्याश्चाङ्गदेवताः । तुषारस्कटिकरयामनीलकृष्णावणाचिपः ॥ २ ॥

वरदाभयधारिण्यः प्रधानतनवः स्त्रियः ।

अङ्गादिति विशेषानभिधाने लोकपालस्यान्तेन तदस्त्राणामप्यादानम् । तत्राग्निफोणादीत्यादिपदस्य क्रमग्राहित्वाद्-
शिराक्षसवायव्येशानकोणेष्वङ्गचतुष्टयं यजेदिति यदन्ति । तत्र “अग्नीशामुरवायव्यमध्ये दिक्ष्वङ्गपूजन” इति
ज्ञानार्णव-दक्षिणामूर्तिसंहितायचनात् । “हृदय चाग्निदिग्भागे ऐशान्यां च शिरो यजेत् । शिखा निष्कृतिदिग्भागे
वायव्ये कवच तथा ॥ अस्त्रमङ्गं तथा दिक्षु नेत्रमग्रे प्रपूजयेत्” इति दक्षिणामूर्तिकल्पवचनात् ।

वह्नी हृदयमैशान्या शिरो रात्रिचरे शिखाम् । वायौ वर्म पुरो नेत्रमङ्गं दिक्षु चतुर्गपि ॥ १ ॥

इति । फलिपञ्चरात्रवचनात् । चतुर्वर्गपीति दिव्यत्वाच्चतस्र्यित्यर्थः । “इष्टा हृदयमाग्नेय्यार्मशान्या च शिरो यजेत् ।
शिखा च नैर्ऋत्या पूज्या वायव्या कवच यजेत् ॥ अभ्यर्च्य पुरतो नेत्रमङ्गं दिक्षु समर्चयेत्” इति सोमशम्भुवचनात् ।

पूर्वयाम्पान्तरे विष्णोर्हृदय विनिवेशयेत् । शिरः पूर्वोत्तरे दद्याच्छिखां पश्चिमदक्षिणे ॥ १ ॥

पश्चिमोत्तरदिग्बद्धे कवच विन्यसेद्धरेः । अग्रतः केसरोद्देशे नेत्रं दिक्ष्वस्त्राद् तथा ॥ २ ॥

इति नारदपञ्चरात्रवचनोच्चेति अत्र “अथावरणपूजा स्यात्पुर प्राचीं प्रकल्पयेत् । तदादि परियाराणां प्रादक्षिण्ये
न पूजनम्” ॥ इति नृसिंहकल्पवचनात् ।

“यष्टुरभिमुवा देवा देवामिमुखतो दश । प्राच्यादिहरितो ज्ञेया पूजाहोमादिकर्मतु” ॥ इत्युत्तरतन्त्रवचनात् ॥
“यत्रैव भास्वानुदयं प्रयाति प्राचीमिमा वेदविदो यदन्ति । मध्ये तु सा पूजकपूजयोश्च सदागमश्च सततं विचिन्त्या” ॥
इति भैरवीतन्त्रवचनात् । देवाग्रं प्राचीं परिकल्प्य तदनुमारेणाग्नेय्यादिक कल्पयित्वाङ्गानि पूजयेत् । आवरणदेव-
ताश्चैवमेव प्रपूजयदिति ॥ महाकपिलपञ्चरात्रे—

शिरःप्रभृतिमन्त्रेषु पूजाया च नमोन्तता । शिरोभिन्नेषु मन्त्रेषु होमे स्वाहान्तता भवेत् ॥ १ ॥

इति । आवरणदेवतास्तत्कल्पेषु द्रष्टव्या । मालिनीतन्त्रे—“स्वे स्वे स्थाने चाभिमुपान पूजयेत्पञ्चरात्रादिभिः ।”
अभिमुपान देवस्य । श्रीविद्यावरणपूजायां दक्षिणामूर्तिसंहिताया— “श्रीविद्यासंमुखी स्मरे” इत्युक्ते

तथा सिद्धेश्वरीतन्त्रे—

अष्टपञ्च समर्थश्च मार्तण्डः स्वमरीचिभिः । तद्दद्वैर्निर्जैर्देव्यो ध्यातव्याः स्वमरीचिभिः ॥ १ ॥
इति । तृतीययोगे—

देवीं ध्यात्वा तच्छरीरान्मयूखनिकरं बहिः । विनिःसृत्य स्थिरीभूतं परिवारं विचिन्तयेत् ॥ १ ॥
अभ्यर्च्यावरणं त्वार्धं मूलमुच्चार्य मन्त्रविद् । संपूज्य देवीं संबोध्य वदेन्मन्त्रमिमं ततः ॥ २ ॥
अमीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले । भक्त्या समर्पये' तुभ्यं प्रथमावरणार्चनम् ॥ ३ ॥
इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा प्रणमेदतिभक्तिः । प्रत्यावरणमेवं तु तत्तन्नाम्ना समर्पयेत् ॥ ४ ॥
इत्यमावरणं सम्यग्भ्यर्च्य मनुवित्तमः । अन्ते यजेन्नोक्तपालांस्तत्तदस्त्राणि च क्रमात् ॥ ५ ॥
इन्द्रं सुराधिपं पीतं वज्रहस्तं सवाहनम् । अग्निं तेजोऽधिपं रक्तं शक्तिहस्तं सुभूषणम् ॥ ६ ॥
यमं प्रेताधिपं कृष्णं दण्डहस्तं समर्चयेत् । रक्षोऽधिपं निर्ऋतिं च खड्गहस्तं सुभूषकम् ॥ ७ ॥
पाणहस्तं सुशुभ्राङ्गं वरुणं यादवमपतिम् । वायुं प्राणाधिपं धूम्रमङ्गुशाट्यकरं यजेत् ॥ ८ ॥
यक्षाधिपं कुबेरं च गदाहस्तं मितं यजेत् । विद्याधिपं शूलहस्तं स्फटिकामं शिषं यजेत् ॥ ९ ॥
नागाधिपमनन्तं च गौरं चक्रायुधं यजेत् । लोकाधिपं विधातारं रक्तं पद्मकरं यजेत् ॥ १० ॥
ऐरावतं तथा मेघं महिषं शृगपूरुषम् । मकरं शृगमत्स्यं च ह्यं च विषहंसकौ ॥ ११ ॥
इन्द्रादिलोकपालानां वाहनानि विदुर्बुधाः । वज्रं पीतं सितां शक्तिं दण्डं कृष्णं समर्चयेत् ॥ १२ ॥
खड्गमाकाशसंकाशं पार्श्वं विद्युन्निभं यजेत् । अङ्गुशं रक्तवर्णं च शूक्रवर्णां गदां यजेत् ॥ १३ ॥
त्रिशूलं नीलवर्णं च यजेन्मन्त्री ततः परम् । रथाङ्गं कुरुविन्दामं पद्मं रक्तं समर्चयेत् ॥ १४ ॥
लोकपालापुधान्येवं क्रमेण परिपूजयेत् ।

इति । अत्र केचित्—“अन्ते यजेन्नोक्तपालान् भूत (मूल) पारिषदाम्बितान् । हेतिजात्यधिपोपेतान् दिक्षु पूर्वोदित क्रमात्” । इति शारदातिलकवचनाद्यथास्थितपूर्वादिदिक्षु इन्द्रादिपूजनमिति यदन्ति, तत्र चतुरायतनदेवता-
स्थापनप्रकारेणोक्तयुक्ते सर्वोपाचारणानां देवाग्रत आरम्भाल्लोकपालावरणस्याप्यावरणत्वाच्च कल्पितप्राच्य-
नुसारेणैव पूजनं युक्तमिति विचारतः प्रतिमातोति ॥

पुनर्मूलं समुच्चार्य साङ्गार्यं सपरीति च । वागार्यं नाम देव्याश्च चतुर्थ्यन्तमुदीर्य च ॥ १ ॥

नम इत्यर्चयेद्गन्धपुष्पाद्यैः साधकस्त्रिधा । ततो यजेद् धूपदीपनैवेद्यैः सुमनोहरैः ॥ २ ॥

इति । प्रपञ्चसारे—

सगुणुल्वगरुशीरसिताज्यमधुचन्दनैः । साराङ्गारविनिर्जितैर्मन्त्री नीचैः प्रधूपयेत् ॥ १ ॥

इति । कुलमूलावतारे—

प्रालेयं मलयोद्भवं जतुनखं सर्जं च कुप्टं समं

सितह्वाख्यागुरुयुग् जटौ द्विगुणिता प्रत्येकसंचूणिता ।

षड्भागा वरमाचिकस्य सुसिता चार्घ्याष्टभागान्विता

धूपोऽयं भुवि शंकरेण कथितः श्रीसुन्दरीवल्लभः ॥ १ ॥

इति । शैवागमे-

धूपभाजनमन्त्रेण प्रोच्याम्यर्च्यं हृदागुना । अक्षेण पूजितां घण्टां वादयन् गुग्गुलुं दहेत् ॥ १ ॥

इति । नारदपञ्चरात्रे-

आवाहनेऽर्घ्यं धूपे च स्नाने नैवेद्ययोजने । नित्यमेवं प्रयुज्जीत तन्मन्त्रामन्त्रितामपि ॥ १ ॥

चकारार्घ्यापेऽपि । तथा-

पूजाकालं विनान्यत्र हितं नास्याः प्रचालनम् । नानया च विना पूजां कारयेत् सिद्धिलालसः ॥ १ ॥

दद्यात् तारावमाने च गजध्वनिपदं ततः । मन्त्रमातःपद चैव स्वाहाक्षरसमन्वितम् ॥ २ ॥

एकादशाक्षरो मन्त्रो घण्टायाः सर्वसिद्धिदः ।

इति । उद्धार सुगम । कालिकापुराणे-

वामतस्तु तथा धूपमग्रे वा नतु दक्षिणे । न धूपं वितरेद्भूमौ नास्मिन् न घटे तथा ॥ १ ॥

यथा तथाधारगतं कृत्वा तं विनिवेदयेत् । भेदोमञ्जासमायुक्ताञ्च धूपान् विनिवेदयेत् ॥ २ ॥

न यत्तु धूपं वितरेत् साधकस्तु कदाचन ।

इति । यक्षधूपस्तु रालेति लोके प्रसिद्धः । विष्णु-धूपार्थं न जीवतानमिति । प्रपञ्चसारे-

गोसर्पिणा वा तैलेन नर्त्या च लघुगर्भया । दीपितं सुरभिं शुभ्रं दीपमुर्ध्वः प्रदर्शयेत् ॥ १ ॥

इति । वायव्येनौमयोरभिध्रुवमुक्तम् । “न मिथीरुत्थ दद्याच्च दीपलोहान् घृतादिकान् । शृत्वा मिथीरुत्थं लोहं तामिषं नरकं नयेद् ॥” इति कालिकापुराणवचनात् । तूर्णायामे-

पारानतभ्रमाकार दीपं नेत्रादि दर्शयेत् । दक्षिणे सर्पिणा दीपं तिलतैलेन वामतः ॥ १ ॥

सिता वर्तिर्दक्षिणतो रक्ता वर्तिस्तु वामतः ।

इति । कालिकापुराणे-

वृक्षेषु दीपो दातव्यो नतु भूमौ कदाचन । कुर्वस्तु पृथिवीतापं यो दीपमुत्सृजेन्नरः ॥ १ ॥

स ताम्रवाप नरकं प्राप्नोत्येव शैतं समाः ।

इति । द्रव्यामले-

नैव निर्वापयेद् दीपं साधकस्तु कदाचन । यस्तु निर्वापयेद् दीपं तस्य लक्ष्मीर्विनश्यति ॥ १ ॥

कृष्णाण्डच्छेदिका नारी दीपनिर्वापकः पुमान् । विषया च दरिद्रश्च भवेत् सप्तसु जन्मसु ॥ २ ॥

इति । मन्त्रतन्त्रप्रकाशे-“पाद्यमाचमनीयं च दत्त्वा नैवेद्यमर्पयेत्” । इति । सनत्कुमारकण्डे-

इत्थं कृष्णं समभ्यर्च्य पञ्चानरण्यसंयुतम् । कदलीफलसंयुक्तं पायसं विनिवेदयेत् ॥ १ ॥

इति । आनर्ण्ये-

शुद्धसफटिकसंकाशं चन्द्ररश्मिसमप्रभम् । लसत्सुवर्णजे पात्रे चारु मृदोदनं मिषे ॥ १ ॥

हिङ्गुजीरमरीचाधैराद्रकै रचितः शुभः । वटकः कुङ्कुमाकारः पायसं हिमसन्निभम् ॥ २ ॥
दुग्धमावर्तितं सम्यक् शर्करासारपूरितम् । कपिलाघृतसंयुक्तं भूर्जवच्चोमिमण्डकाः ॥ ३ ॥
शर्करा फालिताधैव सूपं मुद्गोद्भवं तथा । नानाविधानि पेयानि व्यञ्जानि बहूनि च ॥ ४ ॥

इति । उत्तरतन्त्रे—

निधाय स्वर्णजे पात्रे साधारं तच्च मण्डले । संस्थाप्य चतुरस्रे च संस्क्रुयाच्छास्त्रमार्गतः ॥ १ ॥
अस्त्रमन्त्रेण संप्रोच्य चक्रमुद्राभिरचितम् । वायुवीजेन संशोष्यं वह्निवीजेन संदहेत् ॥ २ ॥
स्पृशन् दक्षकराग्रेण सुपावीजेन मन्त्रवित् । अमृतीकृत्य तत्सर्वं मूलमन्त्रेण तत्पुनः ॥ ३ ॥
स्पृशन् कराभ्यां विचित्रदष्टधा चामिमन्त्रयेत् । घेनुमुद्रां प्रदर्याय गन्धपुष्पैः समर्चयेत् ॥ ४ ॥
देवमभ्यर्च्य कुर्याच्च पुष्पाञ्जलिमनन्यधीः । हेमपात्रस्थितं द्रव्यं परमार्घं सुसंस्कृतम् ॥ ५ ॥
पञ्चधा पङ्क्तोपेतं गृहाण मम सिद्धये । मूलमन्त्रं समुच्चार्य स्वाहान्तं जलमर्पयेत् ॥ ६ ॥
कराभ्यां तत्तद्वद्धृत्य पूजितं च सुधात्मकम् । निवेदयामि भवते सानुगाय जुषाण तत् ॥ ७ ॥
सर्वपूजासु तन्नाम्ना नैवेद्यस्य मनुस्तयम् । प्राणसंज्ञस्तथापानो व्यानोदानमनू ततः ॥ ८ ॥
समानो हेयुताः सर्वे प्रणवाद्या द्विष्टान्तकाः । पञ्चमन्त्रा भवन्तीह क्रमेण परिकीर्तिताः ॥ ९ ॥

इति । प्राणादीनां मुद्रास्त्वये घट्यन्ते । नैवेद्यसंस्कारस्तन्निवेदनप्रकारश्च प्रयोगे वक्ष्यते । स्मृतिसमुच्चये—

त्रिषु वर्णेषु दातव्यं विष्णवे पार्कभोजनम् । सण्डाज्यादिकृतं पार्कं न दुष्येच्छूद्रजन्मनः ॥ १ ॥

इति । आश्वकल्पे—शूद्रैस्त्वामाग्नेनैव दशाहादिकं पिण्डं देयमित्युक्तं, तेन देवतानैवेद्यमप्यामाग्नेनैव देयं नित्य-
न्यायादिति । ज्ञानार्णवे—“संकल्प्य परमेशान्यै नित्यहोमविधिं चरेत्” इति संकल्प्य नैवेद्यम् । उत्तरतन्त्रे—

इत्थं तु संस्कृते बह्वै देवमावाह्य मन्त्रवित् । संपूज्य मूलमनुना पञ्चविंशतिमाहुतीः ॥ १ ॥

हुनेदाज्येन हविषा तिलैर्वा पायमैः शुभैः । तण्डुलैस्तिलमिश्रैर्वा केवलैर्वाथ पुष्पकैः ॥ २ ॥

अद्वावरणदेवानामेकैकामाहुतिं हुनेत् । उद्गास्य बह्निदेवं तु पूजास्थानं व्रजेत्ततः ॥ ३ ॥

उपविश्यासने मन्त्री दद्याद्भुवलिं ततः । ईशाने मण्डलं कृत्वा साधारं तत्र निक्षिपेत् ॥ ४ ॥

अन्नव्यञ्जनतोयाद्यं पात्रे पुष्पादिपूजिते । ध्यात्वा भूतानि संपूज्य ततस्तेभ्यो बलिं हरेत् ॥ ५ ॥

इति । भूतानां ध्यानं पीठपूजाप्रकरणे प्रोक्तम् । यलिमन्त्रो बल्युत्सर्गप्रकारश्च प्रागेवोक्तः । उद्गास्य पूजाचक्रे देवं
स्वात्मनि बह्वै वेति अग्निसंस्कारः प्रागेवामिहितः । संक्षेपप्रकारेऽपि वसिष्ठ — “अग्न्याधानादिकं कर्म नित्य-
होमे न विद्यते” इति ॥ नारदीये—“पुनराचमनं दद्यात्करोद्धर्तनमेव च” । पुनराचमनोयमुत्तरापोशानं चका-
राद् गण्डपदन्तधावनादीन्युक्तानि । प्रपञ्चसारे—“पुनर्नैवेद्यमुद्धृत्य पुरोवत्यपरिपूज्य च । मुखवासादिकं दत्त्वा”
इति ॥ नारायण्ये—

सकपूरं च ताम्बूलं दद्याच्चीराजनं तथै । समर्प्य मुकुटादीनि भूषणानि विचक्षणः ॥ १ ॥

आदर्शयेत् तथादर्शं कल्पयेच्छत्रचामरे ।

इति । अगस्त्य—

कर्पूरशकलोन्मिश्रं नागवल्लीदलैर्धृतम् । सुधानिन्दुसमायुक्तं पूगीफलमनोहरम् ॥ १ ॥

साम्भूलं गघुनाथाय दद्यात् कामानवाप्नुयात् ।

इति । सुधानिन्दुघूर्णम् । नीराजनमाह सोमशम्भुः— “शिरस्थारोप्य देवस्य दूर्धान्तपत्रिप्रकम्” । इति नीराज-
नशब्देनारात्रिकमुच्यते । तत्र धानार्णवे—

॥ आरात्रिकं ततः कुर्यात्सर्गकामार्थमिदमे । सावर्णे राजते कांसे लोहनेत्रमनोहरम् ॥ १ ॥

कुङ्कुमेन लिखेत्पत्रं वसुपत्रं वरानने । दीपमेकं कर्णिकाया वसुपत्रेऽष्टदीपकान् ॥ २ ॥

यवगोधूमरचितान् शर्करादुग्धमयुतान् । बलयाङ्कितशोभाभिः शोभितान् घृतपूरितान् ॥ ३ ॥

अभिमन्य ततो मन्त्री रत्नेष्वर्थ्य ततः परम् । मूलमन्त्रेण चाभ्यर्च्य ततश्चारात्रिकं चरेत् ॥ ४ ॥

तत्पात्रं तु समुद्धृत्य मस्तकान्तं पुनःपुनः । नवार महादेव्यास्ततो नीराजनं चरेत् ॥ ५ ॥

आरात्रिकं महादेव्याश्चक्रमुद्रां प्रदर्शयेत् ।

इति । रत्नेश्वरीमन्त्रं प्रागेवोद्धृतं । फाल्गुनमीनन्त्रे—

इत्थमारात्रिकं कृत्वा प्रणम्य परदेवताम् । प्राणायामत्रयं कृत्वा मूलमन्त्रेण साधकः ॥ १ ॥

न्यामं कृत्वा यथापूर्वं देवीं व्याला हृदम्बुजे । मूलमन्त्रं यथाशक्ति जपेत्तद्वतमानसः ॥ २ ॥

इति । कुलार्णवे—

अथिता मातृकावर्णमूलमन्त्राक्षराणि च । क्रमोत्क्रमात् त्रिराट्त्रया मन्त्रशुद्धिरितीरिता ॥ १ ॥

इति । शारदातिलके—

सहस्रकुलः सज्जप्य मूलमन्त्रमनन्यधीः । तं जप सर्वमपर्च्य देवतार्थं मर्मपयेत् ॥ १ ॥

इति । नित्यहोमे कालान्तरमाह— वज्रिणामूर्तिं, “यथाशक्ति जप हन्वा नित्यहोम समाचरेत्” इति । शैवागमे—

अष्टोत्तरसहस्रं तु तदर्धं त्रिशतं तु वा । अष्टोत्तरशतं वापि जपेन्नित्यमवन्निद्रतः ॥ १ ॥

जपो जपमर्मपण्यप्रकारश्च प्रयोगे वक्ष्यते ।

इत्थं जपं समर्प्याथ षष्ट्यावादनपूर्वकम् । स्तुवीत स्तुतिभिः सम्पत् माधकौ मक्तिर्मयुतः ॥ १ ॥

इति । उत्तरतन्त्रे—

पौराणिकैर्वेदिकैश्च मूलमन्त्रेण चैव हि । प्रदक्षिणं प्रणामं च कुर्याद्धर्मार्थसाधनम् ॥ १ ॥

ततः क्षमापयेन्मन्त्रैर्त्रैच्यभार्णमेहेश्वरि ।

इति । क्षमापणमन्त्राः प्रयोगे वक्ष्यन्ते । अत्र पौराणिकैर्वेदिकैरिति त्रैविध्यरूपपरम् । मूलमन्त्रेणेति शृष्टपरं शेषम् ।
शृष्टाणां पौराणि स्मन्वपाठेऽपि निषेधात् । यदुक्तं कालिकापुराणे—

मोहाद्वा कामतः शूद्रः पुराणं संहितां स्मृतिम् । पठन्नरकमाप्नोति पितृभिः सह पापकृत् ॥ १ ॥

इति । पञ्चरात्रार्थां तु अर्थेणऽपि नाधिकारः । यदुक्तं नारदपञ्चरात्रे—

ब्राह्मणक्षत्रियविशां पञ्चरात्रं विधीयते । शूद्रादीनां न तच्छ्रोत्रपदवीमधिरोहति ॥ १ ॥

इति । तदुक्तं मेरुतन्त्रे—

ब्राह्मणो वेदमन्त्रार्थः क्षत्रियः संहितादिभिः । पौराणिकार्थैर्वैश्यस्तु शूद्रस्तु प्राकृतादिभिः ॥ १ ॥
मोहाद्वा कामतः शूद्रः पुराणं संहितां स्मृतिम् । पठन्नस्त्रकमामोति पितृभिः सह पापकृत् ॥ २ ॥
यः शूद्रो बुद्धिपूर्वं तु शृणुयाच्छ्रावयेद् द्विजः । वदन्तां द्वौ दुःखितौ स्तोऽस्मिन् भवेऽन्ते च नारकौ ॥ ३ ॥
अधिकारमदायन्तु धनस्य मदतोऽपि वा । शूद्रश्च शृणुयाद्रेदं न निर्वशश्च निर्धनः ॥ ४ ॥
भ्रजानाञ्चैच्छ्रुतो वेदः आवितो वा द्विजन्मना । प्राजापत्यत्रयं कृत्वा तौ द्वौ शुद्धौ भविष्यतः ॥ ५ ॥

इति । शैवागमे—

अर्घ्यपात्रं समुद्धृत्य मूलपुष्पाय मन्त्रवित् । साधु वामाधु वा कर्म यगदाचारितं मया ॥ १ ॥
तत्सर्वं भगवच्छ्रद्धाम्बो गृहाणाराधनं परम् । इत्यर्घ्योदकमुत्सृज्य किञ्चिदेवम्य दक्षिणे ॥ २ ॥
करे समर्पयेद्विद्वान् कृतमागधनं शिवे ।

इति । कुलागमे—

कृतार्चनादिकं सर्वं समन्त्रोदपुरःसरम् । इतः पूर्वोदभिमुना देवतार्थं समर्पयेत् ॥ १ ॥
इति । इतः पूर्वमिति मन्त्रः प्रागेव प्रदर्शितः । सनत्कुमार —“उद्भासयेत्ततो देवं परियारगणैः सह” । इति ।
प्रपञ्चनारे—“स्तुत्येगदुमएटपरिमण्डितमौलिमेघमुद्भासयेत्पुनरमुं हृदयाम्युजे स्वे” इति । शिवरहस्ये—
गदिरूपा महेशस्य पूजिता याश्च देवताः । श्रीशिवाङ्गे विलीनास्ताः मन्तु सर्वाः शुभावहाः ॥ १ ॥
इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा मण्यम्य परिभावयेत् । देवस्याङ्गे विलीनं तद्रश्मिभृन्मशेषतः ॥ २ ॥
तेजोरूपं शिवं ध्यात्वा चमस्वेति पुनः पुनः । चमाप्पारोपयेत् स्वीयहृदम्बोजे महेश्वरम् ॥ ३ ॥
गच्छ गच्छ परं स्थानं स्वस्थानं परमेश्वर । यत्र ब्रह्मादयो देवा न विदुः परम पदम् ॥ ४ ॥
त्रिसृज्यानेन मन्त्रेण ततः पूरकत्रापुना । ध्यार्यस्तु मन्त्रेणानेन नत्वा तं स्थापयेद्बुद्धि ॥ ५ ॥
तिष्ठ तिष्ठ परे स्थाने स्वस्थाने परमेश्वर । यत्र ब्रह्मादयः सर्वे सुराम्निष्ठन्ति मे हृदि ॥ ६ ॥

विच्छेत्संहारमुद्रया ।

संहारमुद्रां बद्धा च तेजोरूपां महेश्वरीम् । विभाव्य पुष्पेणोद्धृत्य बह्वामाध्वना शिवे ॥ १ ॥
भवेद्यद्वा दशान्तस्थसहस्रारसरोरुहे । विश्राम्य मध्यानाह्वा तामानीय हृदयाम्युजे ॥ २ ॥
संस्थाप्य सम्यक् संपूज्य स्वात्मानं तन्मयं स्मरेत् ।

इति हंसपारमेश्वरवचनात् । कुलमूलाद्यतार—

ऐशान्यां मण्डलं कुर्याद्धारपञ्चविवर्जितम् । विसर्जनार्थं निर्माल्यधारिण्याः पूजनाय वै ॥ १ ॥
निक्षिप्य तस्मिन्निर्माल्यं मन्त्रेण तु समर्चयेत् । चण्डेश्वरि महादेवि निर्माल्यश्चन्दनादिभिः ॥ २ ॥
लेह्यचोष्पात्रपानादिनिर्माल्यस्रग्विलेपनम् । निर्माल्यभोजनार्थं तुभ्यं ददामि श्रीशिवाज्या ॥ ३ ॥
इति नैवेद्यशेषं तु दत्त्वा नत्वा विसर्जयेत् ।

इति । गणेश्वरपराशरिण्याम्—“लम्बोदराय निर्माल्यमैशान्यां मण्डलेन्यमेत्” इति । संसोहनपञ्चरात्रे—“विश्वक्-
सेनाय निर्माल्य नैवेद्यं च निवेदयेत्” । शैवागमे—

पूर्वोत्तरदिशि प्रान्ते च एडेशं मण्डलेऽर्चयेत् । देवदेवस्य निर्माल्यैर्ध्यायन्तं चन्द्रशेखरम् ॥ १ ॥

इति । धामद्वेषतन्त्रे—

तेजश्चण्डोऽस्य निर्मान्यभोक्ता देवेति यन्नतः । तस्मै समर्पयन्नित्यं नाजिघ्रेन्नाक्रमेच्च तत् ॥ १ ॥

इति । उत्तरतन्त्रे—

ततो भास्करवीजेन सहितेनामुना ततः । मन्त्रेण भास्करायार्धमच्छिद्रार्धं निवेदयेत् ॥ १ ॥

ऊनमो विवस्वते ब्रह्मन् भास्वते विष्णुतेजसे । जगत्प्रिये शुचये मयित्रे कर्मदायिने ॥ २ ॥

ततः कृत्वाञ्जलिर्भूत्वा पश्चिन्ना मन्त्रमर्पितम् । एकाग्रमनसा वाय्वेरच्छिद्रमवधारयेत् ॥ ३ ॥

ऊँयज्ञच्छिद्रं तपश्छिद्रं यच्छिद्रं पूजने मम । अच्छिद्रमस्तु तत्परं भास्करस्य प्रमादतः ॥ ४ ॥

भास्करवीजं व्यवहारमन्त्रं, न मन्त्रस्तत्राकर्ण्ये योद्धव्य । प्रिययमालिनांतन्त्रे—

अद्येतोयेन देवेति गन्धं पूजाशेषितम् । आलोत्प्रेक्षिन्मूलेन मन्त्रयेदष्टधा शिरे ॥ १ ॥ -

प्रोक्तयेत्तेन तोयेन स्वाग्मानं मूलमन्त्रतः । निर्मान्य मन्त्रके धार्यं मूलमन्त्रेण मन्त्रिणा ॥ २ ॥

प्राश्य पादोदकं देवि नैवेद्यं विभजेत्प्रिये । तद्भक्तेभ्यः स्वयं भुज्या तन्मयो विहरेत्सुरम् ॥ ३ ॥

ननु शिवादिप्रसादस्वीकारानिन्दाप्रवृत्ताविरोधः, नभ्याशुचिपगत्यात् । स्कन्दपुराणे तन्निर्मात्यस्वीकारस्योक्त्यात् । यथा—

ब्रह्महापि शुचिर्भूत्वा निर्मान्य यस्तु धारयेत् । तस्य पापं महच्छीघ्रं नाशयिष्ये महाव्रते ॥ १ ॥

स्नपयित्वा विधानेन यो लिङ्गस्नपनोदकम् । त्रिः पिरेत् त्रिभिधं पापं तस्येहापि प्रणश्यति ॥ २ ॥

लिङ्गस्नपनवार्भिर्धः कुर्यान्मूर्धाभिपेचनम् । गङ्गास्नानफलं तस्य जायतेऽत्र विपाप्मनः ॥ ३ ॥

इति । तथा—

निर्मान्य हि तु यो भक्त्या शिरसा धारयिष्यति । यशुचिर्भिन्नमर्यादो नरः पापममन्वितः ॥ १ ॥

नरके पतते धोरे तिर्यग्योर्नो प्रजायते ।

इति । कालिदापुराणे—

फलं पुष्पं च ताम्बूलमन्नपानादिकं च यत् । अदत्त्वा तन्महादेव्यै न भोक्तव्यं कदाचन ॥ १ ॥

पथि वा पर्यताग्रे वा सभायामपि साधकः । तथा तस्मै निवेद्यैव स्वमर्थमुपकल्पयेत् ॥ २ ॥

इति । बरहपुराणे—

विष्णुहृद्गान्तरं त्र्याक्षीर्गार्ग्योऽन्तरं तथा । नाम्बिकानां तु मूर्खाणां वास्यं शास्त्रविगर्हितम् ॥ १ ॥

इति । भविष्यपुराणे—

यथा शिनस्तथा निष्पुर्णं वा निष्पुस्तथा हुमा । उमा यथा तथा गङ्गा चतुरूपं न विद्यते ॥ १ ॥

इति । तन्त्रे—

निष्पुन्द्रान्तरं यस्तु त्रिर्गार्ग्योऽन्तरं तथा । गङ्गागार्ग्योऽन्तरं च यो ज्ञाते मूढधीस्तु सः ॥ १ ॥

रौरवादिषु धोरेषु नरकेषु पतत्यधः ।

इति । भविष्योत्तरे—

यो ब्रह्मा स हरिः प्रोक्तो यो हरिः स महेश्वरः । महेश्वरः स्मृतः सूर्यः सूर्यः पावक उच्यते ॥ १ ॥

पावरुः कार्तिकेयोऽमौ कार्तिकेयो विनायकः । गौरी लक्ष्मीश्च मावित्री शक्तिमेदाः प्रकीर्तिताः ॥ २ ॥
देवं देवीं समुद्दिश्य यः कुर्याति व्रतं नरः । न मेदस्तत्र मन्तव्यः शिवशक्तिमय जगत् ॥ ३ ॥

इति । पद्मपुराणे—

सौराश्च शैवगाणेशा वैष्णवाः शक्तियाजकाः । मामेव ते प्रपद्यन्ते वर्षापः सागरं यथा ॥ १ ॥

एकोऽहं पञ्चधा जातः क्रीडया नामभिः किल । देवदत्तो यथा कश्चित् पृथाद्याहाननामभिः ॥ २ ॥

इति । विष्णुपूजन गीतासु—“अहं हि सर्वयमानां भोक्ता च प्रभुरेव च ॥” इति । प्रभु कलनाता । विष्णुपुराणे—

यजन् यज्ञान् यजत्येन जपत्येन जपन् नृप । प्रस्तथान्यं हिनस्त्येन सर्वभूतो यतो हरिः ॥ १ ॥

इति । इत्थं सर्वत्र सर्वरूपेण धीविपरोरेव क्रीडितत्वात् न्येष्टदेवताभ्योपहागम्योकाग्रे न दोषाद्यहं इति प्रतिमानि

विचारकाणामिति । अनादित्वा तादित्येन निवेद्येत्यनेन च किञ्चिद्देव किञ्चिद्भोक्तव्यमिति या, यददेव नदय भोक्त-

व्यमिति या विधीयते । अत्र केचिद्विनियुक्तविनियोगदोषाद्दत्तापहागप्रसङ्गाच्च पूर्वं पक्ष आधीयान् इति वदन्ति ।

यस्तुनन्तु किञ्चिदग्रशेषादिवादाभावात् कर्मान्तराधुनैर्नैव नभोजनयोगे कर्मकृत्वाद्भुतिसमादात् तन्त्रेदेशितत्वा-

द्योत्तरपक्ष एव श्रेयानिति । श्रुति—“तस्माद्विद्वांसो विष्णुर्यद्वदन् भक्तयेषु ” इति । नारदपञ्चरात्रे—

यत्किञ्चित् स्वीयमश्रीयान् पुरो विप्र निवेदिनम् । विष्णोर्वाङ्गायमनमा भूलं माष्टगत जपेत् ॥ १ ॥

इति प्रायश्चित्तमप्युक्तम् । धिमेति नारदसम्बोधनम् । नित्यपूजायां सक्तेष्वप्रकारः, प्रयोगे वक्ष्यते ॥ अथ नित्यपूजा

यामपि याचत्यावश्यकं क्रिया तामाह, प्रपञ्चसारे—

अथ पुनराचम्य गुरुः प्राग्गदनां विष्टोपविष्टः सन् । प्राणायामं सलिपिन्यामं कृत्वा न्यमेत्तदुप्यादीन् । ॥ १ ॥

इति । अत एव प्राणायाम-मातृकान्याम-ऋष्यादिकराङ्गन्यामानभिधायोक्तं तथैव—“जपारम्भे मनूनां तु सा-

मान्येयं प्रकल्पना” इतीयं प्राणायामादिक्रिया प्रारम्भे कल्प्यते सम्पद्यते अधिकार्यते इति प्रकल्पना, अधिका-

रसंपादना सामान्या सर्ववर्णाश्रमसाधारणा, तेन नैरेव सर्वेषां पूजाधिकारः । अत एवेनेषामकरुणे निन्दा श्रूयते ।

यथागस्त्यसहितायाम्—

प्राणायामैर्विना यद्यत्कृतं कर्म निरर्थकम् । अतो यत्नेन कर्तव्याः प्राणायामाः शुमाधिभिः ॥ १ ॥

इति । वक्षिणामूर्तिकल्पे—

जपार्थं सर्वमन्त्राणां विन्यामेन लिपोर्विना । कृते तन्निष्फलं विन्द्याचस्मादादीं लिपिं न्यमेत् ॥ २ ॥

इति । कपिलपञ्चरात्रे—

ऋषिच्छन्दोदेवतानां विन्यामेन विना यदा । जप्यते साधितोऽप्येष तत्र तुच्छफल भवेत् ॥ १ ॥

इति । गौतमीये—

ध्यानं जपार्चना होमः सिद्धमन्त्रकृता अपि । अङ्गविन्यासविधुरा न दास्यन्ति फलं तमी ॥ १ ॥

अत एव विहिताननुष्ठाने दोषमाह याज्ञवल्क्य—

विधिदृष्टं तु यत्कर्म करोत्यविधिना नरः । फलं न किञ्चिदाप्नोति ज्ञेशमात्रं हि तस्य तत् ॥ १ ॥

इति । उत्तरतन्त्रे—

प्रवासे पथि दुर्गे वा स्थानप्राप्तौ जलेऽपि वा । कारागारनिवद्धो वा प्रायोवेगगतोऽपि वा ॥ १ ॥

मनोभये समुत्पन्ने मिहृत्पात्रमेमाकुले । परचक्रागमे चैव कुर्यान्मानसपूजनम् ॥ २ ॥
 मनमा हृदयस्यान्तर्ध्यात्वा योगान्धपीठकम् । तत्रैव पृथिगीमध्ये पूजां तत्र समाचरेत् ॥ ३ ॥
 मैत्रप्रमादनं स्थानं दन्तधातनकर्म वै । अन्यच्च सर्वं मनमा ध्यात्वा कुर्याच्च पूजनम् ॥ ४ ॥
 यथा पुष्पादिभिः पूजा वृद्धिर्देशे विधीयते । तथा हृद्यपि कर्तव्याः भार्याश्च प्रतिपत्तयः ॥ ५ ॥
 इति । जले प्रवहणादौ । प्रायोवेगमनो गृहीतानशनभत । अन्यच्च मर्ममिति । मैत्रप्रमादनं दन्तधातन-
 तिरिक्रमित्यर्थः । मेवादीनां मानमासमवात । मैत्रम्—“य ग्रीचनिग्नो विप्र स वै मैत्र उदाहृतः” इति भाष्य-
 रिक्तसमुच्चयलिपितत्रहाण्डपुगणयचनात् । नागदपञ्चगने—

ब्राह्मचान्मुहूर्तादारभ्य प्रागश विप्र वामगत् । जपध्यानार्चनात्तत्रैः कायग्राह्यमनमा धृतैः ॥ १ ॥
 अभिगच्छेज्जगतीं तथाभिगमनं स्पृष्टम् । ततः पुष्पफलादीनामुत्थायार्चनमाचरेत् ॥ २ ॥
 भगवद्यागनिष्पत्तिकरणं प्रहर परम् । ततोऽप्यङ्गेन यागेन पूजयेत्परमेश्वरम् ॥ ३ ॥
 साधकः प्रहर विप्र इत्याकालो हि म स्मृतः । अरणं चिन्तनं व्याख्या ततः पाठसमन्विता ॥ ४ ॥
 स्याद्व्यापकालं तद्विद्धि कालं त मुनिमत्तम । दिनावमाने सप्राप्ते पूजां कृत्वा समभ्यसेत् ॥ ५ ॥
 योगो निशावमानेऽथ विश्रामैरन्तरैः कृतम् ।

इति । विप्रति नागदस्योधनम् । आदिपदेन समिदाद्याहरणम् । “समित्युष्पदुशादीनां स काल समुदाहृतः” इति
 वचनात् । अङ्गेन यागेनेति स्वयमेव विवृणोति । “मध्याज्येन च दध्ना च पूजा च पशुना च वा । त्रितय-
 तश्च यागाहं तुर्यं मन्ये च पूजनम्” ॥ मध्याज्येनेत्यनेन मधुपर्कं उक्तं, पशुस्तेवङ्गम्, विष्णुधर्मोत्तरे—
 मधुपर्किकपथैर्वै ततो मात्रां निवेदयेत् । सहिरस्य त्रीजपात्रं द्रविणेन सदैव तु ॥ १ ॥
 पशुं कर्त्तुं न कर्तव्यं इत्याह भगवान् भृगुः ।

इति । द्रविणं क्षुण्णं, पतन्मध्याह्नपूजानन्तरं सति समये कार्यम् । तथा तत्त्वसारसंहितायाम्—
 आतुरी सांतिकी चैव शमी दौर्वांधकी तथा । माधना भाविनी चेति पञ्चधा भिद्यते पुनः ॥ १ ॥
 यदि लङ्घनपर्यन्तो व्याधिर्गात्रमनि दृश्यते । तदा पूजा न कर्तव्या व्यरिहले प्रतिमासु च ॥ २ ॥
 न न्दानं दन्तकाष्ठं वा कुर्याद्दोषमथापि वा । रविमण्डलमालोक्य ग्रहनिर्गम्य वा पुनः ॥ ३ ॥
 मूलमन्त्रं सकृज्जप्त्वा पुष्प साक्षतमुत्तिपेत् । अन्ते व्याधिभिरत्युग्रैः ज्ञान्तर्धनोपनासकैः ॥ ४ ॥
 न दोषोऽस्त्विति सप्रार्थ्य पुनः पूर्ववदाचरेत् ।

इति सप्रार्थ्यं जपहोमादिनं कार्यम् ।
 यस्तु रोगवशान्मोहवशादौष उपागतः । जपेन क्षालनीयः स्याद् दानेन हवनेन च ॥ १ ॥
 ध्यानेनापि मुनिश्रेष्ठं ज्ञात्वा कर्म प्रलापलम् ।

इति नागदपञ्चगवचनात् । तथा—
 अथ मृतकिनः पूजा त्रदाम्यागमप्रोधिताम् । स्नात्वा नित्यं च निर्वर्त्य मानसा क्रियया तु वै ॥ १ ॥
 बाह्यपूजाक्रमेणैव ध्यानयोगेन पूजयेत् । यदि कामी न चेत्कामी नित्यं पूर्ववदाचरेत् ॥ २ ॥

त्रामिनो वक्ष्यते पूजा यथैवागमबोधिता । लब्धं वा यदि वालव्यमध्यपात्रादि साधनम् ॥ ३ ॥
 पूजोदकेन कर्तव्या तच्चैतोयं न विद्यते । तदा संपूजयेद् देवं भावनाकुसुमादिभिः ॥ ४ ॥
 दौर्बोधकीं प्रवक्ष्यामि पूजामागमबोधिताम् । मूर्त्यस्त्रीवालरूद्राश्च दुर्बोधा इति भाविताः ॥ ५ ॥
 रत्नमण्डपधर्मादिचतुष्कपुरगाम्बुजम् । मूलमूर्तिः षडङ्गानि तेषां पूजा विधीयते ॥ ६ ॥
 अन्येषामपि सर्वेषां प्रोक्ता मन्त्रेपकर्मणि । सर्वेषामेव वस्तूनां अलाभे भाजनैव हि ॥ ७ ॥
 निर्मलेनोदकेनाथ पूर्यतेत्याह नारदः । तथा पुनस्त्रिधा पूजा उत्तमाधममध्यमा ॥ ८ ॥

। पत्रपुष्पाम्बुनिष्पाद्या पूजा चाधममंत्रिका ॥ ९ ॥

विदिताखिलनेदार्थैर्ब्रह्मविद्भिरकल्मषैः । क्रियमाणा तु या पूजा मात्त्विकी सा विमुक्तिदा ॥ १० ॥
 गर्जयिषिस्तपोनिष्ठैर्भगवत्तत्त्वबोदिभिः । या पूजा क्रियते सम्यग् राजर्षी सा सुखप्रदा ॥ ११ ॥
 स्त्रीवालरूद्रमूर्खार्थैर्मन्त्रैरक्षुद्रमानसैः । या पूजा क्रियते नित्यं ताममी मा प्रकीर्तिता ॥ १२ ॥

इति । उत्तरतन्त्रे—

आराधनासमर्थयेद् दद्यादर्चनसाधनम् । यो दातुं नैव शक्नोति कुर्यादर्चनदर्शनम् ॥ १ ॥
 नैकं तु यस्य विद्येत सोऽथो यात्येव नान्यथा । यस्तु भक्त्या प्रयत्नेन स्वयं संपाद्य चाखिलम् ॥ २ ॥
 साधनं चार्जयेद्विद्वान् न ममग्रफलं लभेत् ।

इति । कुम्भसंभव —

स्वस्थः ममर्थः कुर्वीत चोत्तमरेव साधनैः । मध्यमो मध्यमेनैव न्यूनैर्न्यूनस्तपोधनैः ॥ १ ॥
 आपन्नधैतममर्थोऽपि न्यूनरेव ममाचरेत् । पूजाकर्म विशेषेण देशकालानुसारतः ॥ २ ॥

इति । तथा मेरुतन्त्रे—

अथ मूर्तिकानो नित्यं वैदिकं तु स्मृतीरितम् । कृत्वा तात्रिकपूजादि मनर्मव ममाचरेत् ॥ १ ॥

इति । मधिव्यपुराणे—

विभजे सति यो मोह्यन्न कुर्याद्विधिविस्तरम् । न तत्फलमवाप्नोति प्रलोभाक्रान्तमानसः ॥ १ ॥

इति । शिवयामले—

शिवपितृवनमेकलिङ्गश्चोद्भवजलसंगमचत्वरे सुदेशे ।

अपि शिवगदितं विमुच्य शस्तं निजगृह एव तु पूजनं मुमुक्षोः ॥ १ ॥

अरण्ये स्वल्पकामानां सिद्धये पूजनं हितम् । निष्कामानां मुमुक्षूणां गृहे शस्तं सदार्चनम् ॥ २ ॥

—:०:०:०:०:—

इति श्रीमहामहोपाध्यायवर्यभगवत्पूज्यपादश्रीगोविन्दाचार्यशिर्य-श्रीमगवच्छुद्धराचार्यशिर्य-श्रीविष्णु-

शर्माचार्यशिर्य-श्रीप्रगल्भाचार्यशिर्य-श्रीविद्यारण्ययतिविरचिते श्रीविद्यार्णवाख्ये तन्त्रे

विंशः श्वासः ।

— ०' ०' ०' ०' ०' —

अथ नित्यपूजाप्रयोग । तत्र श्रीमान्माधवेन्द्रो रजनोत्तर्यामि शयनादुत्तिष्ठान्न समुत्थाय, स्पष्ट देवता स्मृत्वा वामपादं मुनि विन्यस्योत्थाय गृहाद्वारिर्निर्गत्याऽप्यङ्कं कृत्वा हन्मी पादौ च प्रक्षाल्य, गविरामं परित्यज्य धोते वामसी परिधायचम्य देवनाथागमन्दिरं समाज्यं गोमयेनोषलिष्य चित्तानादिभिर्ग्लान्य, तत्र स्वास्ने उपविश्य पूजामूर्तेर्निर्मात्यमपरुष्य प्रक्षाल्य सन्यास्य प्राणायामादित्रयप्यादिन्यासपूर्वकं पुर्यदेनपूजा-
घशिष्टपत्रादिना मूर्तिं त्रिरभ्यर्च्य पाद्याचमनोपे दत्त्वा, देशाय कर्पूरगुलैर्दन्तधारिणं कारयित्वा सुगन्धिजलैर्ग-
ण्डूपमुखप्रक्षालनादि दत्त्वा पुनराचमनोपे निवेद्य कटास्पृशेन्दुनाथं सूक्ष्मनिर्मलचक्रं दत्त्वा, शिरसि श्वेतसह-
स्रदलकमलकर्णिकायां श्रीगुरुं श्वेतवस्त्राभरणभूषितं वगभयमानमुद्रापुस्तकरुर चन्द्रकान्तनिभं सुप्रसन्नं श्वेत-
गन्धानुलेपनं श्वेतमाल्यविभूषितं वामाङ्गगतया रक्तजर्ण्या रक्तस्त्राभरणगन्धमाल्यधिभूषितया वामकरधृतलौ-
लाकमलया देव्या दक्षिणभुजेनालिङ्गितं त्रिनेत्रं शान्तमन्तर्मुखं शिवेरूपिणं ध्यात्वा, तच्चरणारजिन्दुगलनि स्त-
तपीयूषधारया स्वदेहमभिषिक्तं मचिन्त्य “श्रीगुरुकानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि” इति तद्विरुणा तत्तन्नेत्रैर्दत्त-
नाम्ना, तदगाने “श्रीगुरुभ्यो नमः । श्रीगुरुपादुकाभ्यो नमः ” इति मन्त्रेण वा गन्धादिमिरपचारैर्मनसा वा संपूज्य ।

ज्ञानन्दमानन्दकरं प्रमन्नं ज्ञानम्वरूपं निजभाषयुक्तम् ।

योगीन्द्रभीष्म भवदुःखैर्वैद्य श्रीमद्वरुणं नित्यमहं नमामि ॥

इति प्रणम्य स्पष्टदि लयं माधयेत् । ततो मूलाधारादिप्रसङ्गान्तमुत्तर्यसहस्रप्रभं सुषुम्नान्तस्तेजोदण्डनिभं मूलमग्नं ध्यात्वा तत्तेजसा व्याप्तं स्वशरीरं मंचिन्त्य दक्ष्यमाणविधिना मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा दक्ष्य-
माणप्यादिकरपडङ्कन्यामानं विन्यस्य हृदयकमले दक्ष्यमाणरूपं देवं ध्यात्वा मानसैरुपचारैः संपूज्य मूलमग्नं यथाशक्ति जपित्वा जपं समाप्य स्तुत्वा प्रणम्य ।

त्रैलोक्यचैतन्यमयादिदेवं श्रीशङ्करं त्वत्परमार्जयैव ।

प्रातः समुत्थाय तव प्रियार्थं ममारयाग्रामनुवर्तयिष्ये ॥

ममारयाग्रामनुवर्तमानं तदाक्षया शङ्कर देवदेव ।

स्पर्धातिरस्कारकलिप्रमादभयानि मा माभिभवन्तु नाथ ॥

जानामि धर्मं नच मे प्रवृत्तिर्जानाम्यधर्मं नच मे निवृत्तिः ।

तयेन्द्रियाणामभिर्देवतेनै यथा नियुक्तोऽस्मि तथा करोमि ॥

एते प्रार्थनाश्लोका गलेऽष्टायुपासर्जयथायोन्यमूढाः, इति प्रार्थ्यं

समुद्रमेखले देवि पर्वतस्तनमण्डले । विष्णुपति नमस्तुभ्य पादस्पर्शं क्षमस्व मे ॥

१ 'शान्त' ए पाठ । २ 'भवदुःख' क पाठ । ३ 'तथा हृणीकेन हृदि स्थितेन' इति । "केनापि द्धेन मयि स्थितेन" इति वा पाठान्तर्भूतः ।

इति भूमिं प्राप्य, श्वाभ्यामुत्तरेण तस्यां पादं निधायैष्टेदेवतानामेदीयां चाय पदे पदेऽन्नमन्त्रं स्मरन् प्रा-
माद्वहिर्याम्या नैर्ऋत्यां वा दिशि जगप्रक्षेपदूस्मन्तोत्य दूरे गत्वा प्रमाणोक्तप्रकारेण म्यानादृष्यादौनुद्गम्य य-
थाविधि मूलमूयोन्मन्त्रं प्रमाणोक्तविधिना शौचाचमनादिकं च विधायानिषिद्धिदिनेषु गिह्ति दन्तकाष्ठमाशय ' क्लीं
कामेदेवाय सर्वजनप्रियाय नमः " इति मन्त्रेण दन्तधावनं विधाय, दन्तकाष्ठं प्रजाल्य पुरतः शुद्धदेशे प-
रित्यज्य, मूलमन्त्रेण मुखं प्रजाल्य कुशलेतलग्न्याक्षतकुमुनघोतजग्माल्यादायाभ्यादिमन्त्रितशङ्कुनोद्धृतां शुचि-
म्यानान्मृत्तिनां च मृत्तिकां जलाजग्नं गन्धान्नमन्त्रादिमन्त्रितजलेन तीर्णं पूजाल्य, तन्नामिमन्त्रितं कुशादिभ्यः
निधायोद्धृतजलेन तीर्थोद्वाहि कटिशोच कृत्वा स्वशागोक्तविधिना वैदिकस्नानं विधाय तदङ्गनपरं कृत्वा तीर्णं
गन्धान्नमन्त्रेण मृत्तिकाया मूर्धादिपादान्नं धित्य

“आधारः सर्वभूतस्य विष्णोर्गुलनंजनः । तद्भाष्यं ततो जानास्ता अपः प्रणाम्यहम् ॥”
इति तीर्थजलं प्रणम्य सन्मुखोत्तरगमुद्रां बद्ध्वा प्रादावायु निरन्धवनं जलान्नं प्रविश्य, तृष्णां निमज्ज्यान्मज्ज्य ना-
मिमांसे जले स्थित्वा ‘ अग्नेहत्यादि अनुकोऽहमिष्टदेवतामीत्यर्थं तान्ग्रिकस्नानं करिष्ये ’ इति संकल्प्य,
मूलमन्त्रेण प्राणायामप्रथमं कृत्वा मूलमन्त्रस्य अष्टादिकरणपङ्क्त्यान्नाश्च कृत्वा, मध्यपुरतो जले हस्तमाश्र-
यन्तुर्ध्वं तीर्थं परिकल्प्य

“ब्रह्माण्डोदरतीर्थानि क्लींः स्युष्टानि ते ग्वे । तेन सत्येन देवेश तीर्थं देहि दिवाकर ॥”
इति मूर्धातीर्थं प्राप्य श्रोमिन्त्यङ्गुशमुद्रया सूर्यमण्डलं मिरया

“गङ्गे च यमुने चैव गोदावरी मन्मथति । नर्मदे मिन्धुकावरी जलेऽस्मिन् मन्निधिं कुरु ॥”
इति सूर्यमण्डलान् तीर्थमावाह्य पुरं कटिपततीर्थमण्डले संयोज्य वक्ष्यमाणनीर्धशक्तिमन्त्रेण तीर्थशक्तिमा-
वाह्य तत्र ता ध्यायेत् । यथा—

सर्वानन्दभयीमशेषदूरितध्वमां मृगाङ्गप्रमा

अर्चनीं चोर्ध्वकरद्वयेन दधतीं पाशं मृष्टिं च क्रमात् ।

दोभ्यां चामृतपूर्णेदमकलशं मुक्ताचमालां वर

गङ्गामिन्धुमग्निद्वयादिसहितां श्रीतीर्थशक्तिं भजे ॥

इति ध्यात्वा, “ उँङाँङाँङ्दँङाँङ्गं सर्वानन्दनये तोषशीलं पृथेहि स्वाहा तोषशक्त्यै नमः ” इति तीर्थशक्तिं
संपूज्य, ‘ उँनमो भगवति अग्नये अम्बालिके अग्निने महामालिन्यै पृथेहि भगवति अशेषनीर्धालवाले
ह्रींमीं शिवजटाधिरुदे गङ्गे गङ्गाग्निके स्वाहा ” इति मन्त्रेणाष्टवारमभिमन्त्र्य नजलं ह्रींकारेणावलोक्य
यनिने धैतुमुद्रयान्मृत्तिकां कथंचमन्त्रेणावगुण्ठनमुद्रयावगुण्ठयाम्नामन्त्रेण द्वोटिकाभिः संख्यं, तत्र मन्त्रं
भावरणं देवं ध्यात्वा जलमयं पञ्चोपचारैः संपूज्य मूलमन्त्रेणाष्टवारमभिमन्त्र्य, तत्र मूलमन्त्रं जपन् हृदि
देवं स्मरन् त्रिनिमज्ज्यान्मज्ज्य कुम्भमुद्रां बद्ध्वा मूलमन्त्रेण स्वागिरसि त्रिरभिमिष्य

“उँ मिष्टवानिर्गिरसि विश्वं मुहुः शुक्रं प्रजायते । मातरः सर्वदेवानामापो देव्यः पुनन्तु माम् ॥”
इति मन्त्रेण चान्नान्नमभ्युज्य

“यन्मे केशेषु दौर्भाग्यं सीमन्ते यच्च मूर्धनि । ललाटे कर्णयोरङ्गोरापस्तु मन्तु वो नमः ॥”
इति प्रणम्य स्वाहान्तेन मूलमन्त्रेण त्रिराचम्य मूलेन च त्रि सन्नर्थं देवं विस्मृत्य तीरमागत्य, धौते वास-
नी परिधायोरकरौ मृदाद्विभक्तं प्रजाल्याचम्य, प्रमाणोक्तस्ववर्णोपहितं निलक्रमादौ विधाय शिवभक्ताङ्गभूतं

भस्मत्रिपुण्ड्रधारणं कुर्यात् । तत्र प्राङ्मुखोऽपि पुण्ड्रं क्षत्रियस्य त्रिपुण्ड्रं वैश्यस्यार्धचन्द्राकारं शूद्रस्य वृत्ताकारम् ॥

अथ भस्मधातुविधिः — तत्राग्निहोत्रोद्भूतं वैशाखाभ्युदयं वा पूर्वोक्ताविधिना घट्यमाणविधिना वा सस्फुटशिवारां प्रमाणोक्तविधिना स्तुतिं कृत्वा मूलमन्त्रेण दग्धं देवोद्भासनात् पूर्वमेव गृहोत्तमपकानिपकरहितं चन्द्रेण शोधितं कर्पूरादिमुद्यामिनं भस्मं सगृह्य संस्थाप्य तेन वा त्रिपुण्ड्रधारणं कुर्यात् । तत्र प्रकारस्तु-मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि पिण्डादग्नये नमः, मुखे गायत्रीमुत्तरे नमः, हृदि श्रीरुद्राय देवतायै नमः, गुह्ये अग्निग्रीवाय नमः, पादयोः भस्मशक्त्रे नमः, मम मोक्षार्थं भस्मधारणे विनियोगः । इति श्रुत्यादिन्यासं विधाय, अद्भुष्टयोः कालाय नमो हृदयाय नमः, तर्जनीं कलविकरणाय नमः शिरसे स्वाहा, मध्यमयोः कलविकरणाय नमः शिखायै वन्द, अनामिकयोः कलविकरणाय नमः कवचाय हु, कनिष्ठिकयोः सर्वभूतदमनाय नमः नेत्रत्रयाय वीर्य, कर्तलकरपृष्ठयोः मनोऽन्मनाय नमः अस्त्राय फट, इति विन्यस्य, हृदयशिरः शिखाकरचनेत्रेषु प्राशुक्रमन्त्रेण विन्यस्य अस्त्रमन्त्रेण तालत्रयं व्रशदिगन्धनं च कृत्वा

“विभूते भूतिमानामिदमदेवः सदाशिवः । रचानन्धस्तथा देवि रच मामनघे सदा ॥”

इति विभूतिं प्रणम्य, “सद्योजात” मित्यादिपञ्चानुवाकानां सांहित्यिकीं देवतापनिषदां श्रुत्यै प्रथमाद्वितीयं चतुर्यानुवाकानां अनुष्टुप् “अघोरेभ्यः” इत्यस्य स्वराडनुष्टुप् अन्या गायत्री, सर्वेषां रुद्रो देवता इति श्रुत्यादिकं स्मृत्वा विन्यस्य, “उँ सद्योजात प्रणमामि सद्योजाताय वै नमः । भवे भवे नातिभवे भजस्य मां भवोद्भासय नमः ॥ १ ॥ वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय नमो रुद्राय नमः, कालाय नमः, कलविकरणाय नमो कलविकरणाय नमो कलाय नमो कलप्रमथनाय नमः, सर्वभूतदमनाय नमो मनोऽन्मनाय नमः ॥ २ ॥ “अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरंभ्यः । सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्तस्मिन् रुद्र रूपेभ्यः ॥ ३ ॥” तत्पुरुषाय विश्वे महदेवाय धीमहि तन्नो रुद्र प्रचोदयात् ॥ ४ ॥, ईशान सर्वविद्यानामीश्वर सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिर्ब्रह्मा शिवो मेऽस्तु सदाशिवो मे ॥ ५ ॥ इति मन्त्रान् पठित्वा विभूतिमादाय वामकरे निधाय, भस्माभिर्मन्त्रेण मन्त्रस्य श्रुत्यादिन्यासं कुर्यात् । शिरसि अथर्वशिरसे श्रुत्यै नमः । मुखे गायत्रीमुत्तरे नमः । हृदये श्रीरुद्रदेवतायै नमः । इति विन्यस्य “अग्निरिति भस्म वायुरिति भस्म जलमिति भस्म म्लानमिति भस्म ध्योमिति भस्म सर्वं इ वा इदं भस्म मन इत्येतां चक्षुषि भस्मानि ॥” इत्यभिर्मन्त्र्य, “आपो वा इत्यस्य प्रजापति श्रुतिं यजुरापो देवता इति श्रुत्यादिकं स्मृत्वा विन्यस्य “आपो वा इदं सर्वं विभ्या भूतान्याप” प्राण वा आप पश्य आपोऽन्नमाप सन्नाडापो विराडाप स्यराडाप ह्यन्दाभ्यापो ज्योतीष्याप सत्यमाप सर्वा देवता आपो भूभुवः स्वराप उँ” इति मन्त्रेणाद्वि संमिथ्य । “मा नस्तोके” इत्यस्य भगवानृषि जगती छन्दो हिरण्यगर्भो देवता इति श्रुत्यादिकं स्मृत्वा विन्यस्य, “उँ मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषि । वीरान्मा नो रुद्र भामितो वधीर्हविष्यन्तो नमस्त विधेम ते ॥” इति मन्त्रेण समर्थ, “तस्माद् ब्रह्मदेवतत्प्राशुपतं पशुपाशविमोक्षाय” इति मन्त्रेणैकादशगार-मभिर्मन्त्र्य द्विधा कर्त्तव्येन भागेन “ईशान सर्वविद्यानां” इति प्राशुक्रमन्त्रेण शिरसि । “तत्पुरुषाय” इति मुखे । “अघोरेभ्यः” इति बाह्वे । “वामदेवाय” इति कण्ठादिनाभ्यन्तम् । “सद्योजात” इति ऊरुमूलादि-पादद्वयपर्यन्तम् । इति सर्गाङ्गं भस्मोद्धृत्य कृत्वा हस्तौ प्रक्षाल्य द्वितीयभागमादाय, शिरसि उँह्रींहरहर उँ नमः शिखायै । ललाटे ब्रह्मणे नमः । हृदये हृदयवाहनाय नमः । नाभी स्कन्दाय नमः । कण्ठे पूषे नमः ।

दत्तबाहुमूले रक्षाय नमः । दत्तबाहुमध्ये आदित्याय नमः । दत्तमणिवन्द्ये चन्द्राय नमः । वामबाहुमूले वामदेवाय नमः । वामबाहुमध्ये प्रमञ्जनाय नमः । वाममणिवन्द्ये वसुभ्यो नमः । ककुदि शम्भवे नमः । पृष्ठे हराय नमः । ब्रह्मरन्ध्रे परमात्मने नमः । इति त्रिपुरेन्द्रधारणं कृत्वा वैदिकसंख्यां कृत्वा तान्त्रिकसंख्यां कुर्यात् ॥ अयं भस्मधारणविधिस्त्रैवाणिकानामेव । अन्यैस्तु पञ्चाक्षरेण मूलमन्त्रेण वा त्रिपुरेन्द्रधारणं कार्यमिति । शार्ङ्गस्तु कुङ्कुमयुक्चन्द्रनादिनैव मूलमन्त्रेण त्रिपुरेन्द्रधारणं कार्यमिति ॥

अथ तान्त्रिकसंख्या—तत्र मूलमन्त्रेणाचम्य शिपां बद्ध्वा मूलेनैव प्राणायामत्रयं कृत्वा मूलमन्त्रस्य पञ्चाक्षरपङ्क्त्यासात् विन्यस्य, स्वपुरतो धमिति धेनुमुद्रया जलममृतीकृत्य मूलमन्त्रेण अष्टवारमभिमन्य, तज्जलविन्दुभिः कुशैरकारादिक्षारान्तैरेकपञ्चाक्षरद्वारं सविन्दुभिः प्रत्यक्षरं शिरः प्रोक्ष्य, मूलेन च त्रि प्रोक्ष्य, सूर्यमण्डले यथोक्तरूपं ध्यात्वा देवं, दक्षिणकरेण जलमादाय वामकराग्रेण त्रि प्रोक्ष्यावशिष्टं वामकरस्य जलं वामनासासमीपं नीत्वा तेजोमयं वामनासारन्ध्रेण स्वदेहान्तं प्रविष्टं ध्यात्वा, तेन जलेन स्वदेहान्तं स्पर्शकलुषं प्रक्षाल्य कृष्णवर्णं तज्जलं दक्षिणनासारन्ध्रेण विनिर्गतं ध्यात्वा दक्षिणकरेणादाय स्ववामभागे यज्जलिं ध्यात्वा “ॐत्तर्पागुरुं फट्” इति पाशुपताक्षरेण तस्यामास्फाल्य, हस्तौ प्रक्षाल्य मूलमन्त्रेण त्रिराचम्या जलिना जलमादायोत्थाय स्वेष्टदेवतागायत्रीमुच्चार्य “ध्रीमहादेय एव तेऽर्घ्यं स्वाहा” । महादेवेत्युपलक्षणम् । इति त्रिरर्घ्याञ्जलिं सूर्याभिमुखमुत्तिष्ठ्य मूलमुच्चार्य “ध्रीमहादेवं तर्पयामि नमः” इति त्रि संतर्प्य, प्राग्वत् प्राणायामादिकं कृत्वा सूर्यमण्डले देवं ध्यायन् “ॐ तन्महेराय विश्वे वाग्विशुदाय धीमहि तन्न शिव प्रचोदपाद्” ॥ इति शिवगायत्रीं तत्तद्देवतागायत्रीं यथाशक्ति जपित्वा मूलमन्त्रं चाष्टोत्तरशतं जपित्वा जपं समर्थं स्तुत्वा प्रणम्य सूर्यमण्डलाद् देवं हृदि विक्षुज्य धीगुरं प्रणम्येदिति त्रिपुरे कालेषु तान्त्रिकसंख्याविधिः ॥ गणेशपासकैरप्युक्तयुक्त्या तत्तत्संख्या कार्या, तत्तद्वायव्यार्थदानजपतत्तन्मूलमन्त्रजपश्च विशेषः । तत्तद्वायव्यं तत्तत्कल्पे द्रष्टव्यम् । अत्र—

“संख्यालोपो न कर्तव्यः शम्भोराज्ञं वमेव हि । दीक्षितः संध्यया हीनो न दीक्षाफलमश्नुते ॥”

इति शिवरहस्यवचनात् संख्यात्रयमावश्यकमिति । स्वमयेन न कृता चेत् संख्या तदाष्टोत्तरशतजपं प्रापश्चित्तार्थं कृत्वा पूर्वसंख्यां कृत्वा तत्तत्कालसंख्यां कुर्यात् ॥

तत्र प्रकृते प्रातः संध्यायन्दनानन्तरं वैदिकतर्पणं निर्वर्त्य मूलेन प्राणायामत्रयपञ्चादिन्यासपूर्वकं स्वपुरतो धमिति धेनुमुद्रया जलममृतीकृत्य, तत्र देवं सचक्र साङ्गवारणं ध्यात्वा मूलमन्त्रमुच्चार्य “ध्रीं अमुकदेवतां तर्पयामि नमः” इत्यष्टोत्तरशतवारं तद्धर्ममष्टाविंशतिवारं वा देवस्य सुखकमले परमामृतयुञ्जा तत्तीर्थजलैः संतर्प्यावर्णदेवताञ्च “अमुकं तर्पयामि नमः” इति प्रत्येकमेकैकाञ्जलिना संतर्प्य देवं स्वहृदि विक्षुज्य तर्प्य च सूर्यं विक्षुज्य गुरुदिकपतिप्रहान् प्रणम्य, शुद्धेदकपूर्णपात्रमादाय हृदि स्वेष्टदेवतां स्मरन् मौनी स्वपदमाश्रुतिं सोजादिकं पठन् स्वगृहं गच्छेत् । ततो द्वारि स्थित स्वपापं मनसा संचिन्त्य,

“देव त्वं प्राकृतं चित्तं पापाक्रान्तमभून्मम । तबिःसारथ चित्तान्मे पापं फट्फट् ते नमः ॥

सूर्यः सोमो यमः कालो महाभूतानि पञ्च च । एते शुभाशुमस्येह कर्मणो नव साक्षिणः ॥”

इति पठित्वा ‘हुंफट्’ इति क्रोधदृष्ट्या पार्श्वद्वयमूर्ध्वमधश्चावलोक्य सुमना भूत्वा गृहान्तं प्रविश्याङ्गणे स्थित्वा पादौ प्रक्षाल्याचम्याङ्गणमूमी गोमयोपलिप्तायां मिन्दूरादिना रचितवृत्तमण्डलमध्ये स्वासनमासीर्य

“ह्रीं आधाराशक्तिमलामनाय नमः” इत्यासनं संपूज्य, तत्र प्राङ्मुख उपविश्य वक्ष्यमाणसूर्यमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि अजाय अयमे नमः । मुरगे गायत्रीद्वन्द्वे नमः । हृदये श्रीसूर्यदेवतायै नमः । इति विन्यस्य सूर्यार्धदाने विनियोग इति कृताञ्जलिर्देवत् । ततः अङ्गुष्ठयो द्वा हृदयाय नमः । तर्जन्यो ह्रीं शिरसे स्वाहा । मध्यमयो ह्रू शिरस्यै वषट् । अनामिकयो ह्रं कवचाय हुं । कनिष्ठिकयो ह्रीं नेत्रत्रयाय वौषट् । करनलकरपृष्ठयो ह्रं अस्त्राय फट् । इति करयोर्विन्यस्येतानेव पञ्चमन्त्रान् हृदयाशिर शिखा कवचनेत्रेषु विन्यस्यास्त्रमन्त्रेण तालत्रयदशदिग्बन्धनं च कृत्वा,

रक्ताम्बुजामनमशेषगुणैकमिन्धु भासुं समस्तजगतामधिपं नमामि ।

पद्मद्वयाभयवरान् दधत कराब्जैर्माणिक्वमौलिमरुणाङ्गरुचि त्रिनेत्रम् ॥

इति सूर्यं ध्यात्वा स्वपुरतः पुरस्तात्प्रयोगप्रकरणे वक्ष्यमाणप्रयोजनतिलकाख्यव्यक्तमश्वोक्तविधिना साङ्ग साधरणं संपूज्य, तदशक्तौ तन्मण्डले भाङ्गाग्रणं ध्यात्वा संपूज्य, स्वपुरतश्चतुरस्रवृत्तत्रिकोणात्मकं मण्डलं कृत्वा “श्रीसूर्याधारमण्डलाय नमः” इति मण्डलं संपूज्य, तत्र साधार प्रत्यजलप्राहि ताम्रपात्रं निधाय सूर्यमन्त्रेण शुद्धोदकेनापूर्य तिलयवसर्पपश्यामाककुशाग्रगन्धाक्षतरङ्गपुष्पाणि रत्नवन्दनं च निक्षिप्य कुशैराच्छाद्य तत्पात्रं कराभ्यामाच्छाद्य सूर्यमन्त्रमष्टोत्तरशतं जपित्वा जानुभ्यामवनीं गतस्तत्पात्रं कराभ्यामामस्तकमुद्धृत्य पूर्वोक्तरूपं सूर्यं निजैष्टदेवताभेदेन ध्यायन् “ओङ्कारासि सप्रहराशिनक्षत्रयोगकरणपरिवृत श्रीसूर्यं यम तेऽर्घ्यं, स्वाहा” इति सूर्यायार्घ्यं दत्त्वा, तदर्घ्याभ्युपूत सूर्यं ध्यायन् तन्मन्त्रं यथाशक्ति जपित्वा सूर्यं स्तुत्वा प्रणम्य स्वपुरः पूजापक्षे तं विसृज्य, पूजामण्डपद्वारं गत्वा तत्र वक्ष्यमाणविधिना सामान्यार्घ्यं सस्याप्य, तदशक्तौ ताम्रादिपात्रस्थ जलं धेनुमुद्रया अमूर्तीकृत्य तेन जलेन वा पूजामण्डपस्य द्वारं प्रोक्ष्य द्वारस्थोर्ध्वशाखाया मध्ये विधाय नमः । तदर्घ्येण महालक्ष्म्यै नमः । यामे सरस्वत्यै नमः । पुनर्मध्ये द्वारस्थियै नमः । द्वारस्थ वामदक्षिणशाखयो ग गणपतये नमः । कक्षेत्रपालाय नमः । शस्त्रनिधिरसुधारभ्यां नमः । पद्मनिधिवसुमतीभ्यां नमः । स मायाशक्त्यै नमः । चिं चिच्छक्त्यै नमः । ग गङ्गायै नमः । य यमुनायै नमः । धं धायै नमः । विं विधायै नमः । इति द्वन्द्वक्रमेणाधोऽधः संपूज्य, अधो देहस्यै नमः । वामदक्षिणयो नन्दिने नमः । महाकालाय नमः । इति द्वारपालौ संपूज्य, उत्तरद्वारं गत्वा तदर्घ्याभ्युना प्रोक्ष्य प्राग्बहिर्मादिदेहव्यन्तं प्रोक्तक्रमेण संपूज्य, द्वारपार्श्वयो गणेशाय नमः । वृषभाय नमः । इति द्वारपालौ संपूज्य, दक्षिणद्वारं गत्वा तर्पेयाभ्युपूत विष्णोर्देहव्यन्तमभ्यर्च्य, द्वारपार्श्वयो उमायै नमः । चण्डेश्वराय नमः । इति द्वारपालौ संपूजयेत् ॥ वैष्णवे तु नन्द-सुनन्द-चण्ड-प्रचण्ड-वल-प्रवल-भद्र-सुभद्रा प्रतिद्वार द्विद्विक्रमेण पूजयेत् । गाणेशे चतुर्गुणैकदंष्ट्रमहोदयजाननलम्बोदरविकटविग्रराजधूम्रवर्णास्तथैव पूज्या ॥ शाक्तसारस्तु [१]

ब्राह्मपाद्यमातरस्तु प्राग्वत्पूज्या । पुनः पश्चिमद्वारं गत्वास्त्रमन्त्रेण मत्तधाभिमन्त्र्य,

“अपक्रामन्तु भूतानि पिशाचाः प्रेतगुह्यकाः । ये चात्र निवसन्त्यन्ये देवता भुवि संस्थिताः ॥

अपमर्षन्तु ये भूता ये भूता भुवि संस्थिताः । ये भूता विघ्नकर्तारस्ते नश्यन्तु शिवाज्ञया ॥”

इत्यन्तेऽस्त्रमन्त्रं जपन् नाराचमुद्रया मण्डपान्तं प्रक्षिप्य, तत्साध्विर्गच्छता विष्णोः स्वयामाङ्गसक्त्रोचेन मार्गे वक्ष्यास्त्रमन्त्रं पठन् वामपार्श्विघातत्रयेण भौमान्, ऊर्ध्वोर्ध्वतालत्रयेणान्तरिक्षगान्, तिम्रदृष्टपावलांकेन दिव्यान् विष्णोः स्वयं, दक्षिणपादपुरं सरं शाक्तं वामपादपुरं सरं देहलीमुखद्वयान्तं प्रविश्य वाससा द्वाग्माच्छाद्य पञ्चगव्यान्त्यतोयाभ्यां घण्टावादनपूर्वकं मण्डपाभ्यन्तरं प्रोक्ष्य, मण्डपस्य नैऋतकोणे चास्तुपुराय

नम । तत्रैव वास्त्वधीशाय ब्रह्मे नमः । इति संपूज्य, मण्डपमध्यस्थानकोरे परब्रह्मादशशक्तिःसंहिताय श्रीदी-
पनाथाय नम । इति दीपनाथं संपूज्य,

“अतितीक्ष्ण महाकाय कम्पान्तदहनोपम । भैरवाय नमस्तुभ्यं ममात्रां दातुमर्हसि ॥”

इति भैरवाभ्यं प्रार्थ्य “अ फट्” इति मण्डपमध्यस्था पूजावेदीं गम्या, शिरसि मेरुपृष्ठाया ऋषये नमः ।
मुखे सुनलाय रुद्रसे नम । हृदि पृथिव्यै देवतायै नम । इति विन्यस्य पृथिवीप्रार्थने विनियोगः इति
कृताञ्जलिस्तथा,

“ओं पृथिव त्वया धृता लोका देवित्वं विष्णुना धृता । त्वं च धारय मां नित्यं पवित्रं कुरु चासनम् ॥”

इति पृथिवीं प्रार्थ्य, स्वात्मनस्थानं मूलमन्त्रेण वाँच्यात्ममन्त्रेण प्रोक्ष्य तेनैव मन्त्रेण कुर्या सन्ताप्य फवचमन्त्रेणाभ्यु-
क्ष्य, तत्र मण्डूकादिवैदिकान्ता पाँडवेयताः संपूज्य तत्र चैलाजिनकुशोत्तरं हस्तद्वयमात्रं चतुरर्चं चतुरङ्गलोच्छ्रितं
स्यासनमालीर्य मूलमन्त्रेण द्वादशाभिमुखितेन जलेनाभ्युक्ष्य “ह्रीं आधाराशक्तिरुमलासनाय नम ” इति
संपूज्य, तत्र प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा स्वस्तिकरीरसिद्धान्तमेनोपविश्य, आसनस्य स्वदक्षिणामकोणादिव-
तुकोरेषु प्रादक्षिण्येन ग गणपतये नमः । हुं दुर्गायै नमः । सं सरस्वत्यै नम । सं क्षेत्रपालाय नम ।
इति संपूज्य गन्धपुष्पाक्षतादीनि पूजाद्रव्याणि स्वदक्षिणभागे निधाय “ह्रांफट्” इति मन्त्रं स्मरन् दि-
व्यदृष्ट्या विलोम्य कर्पूरादिधामितशुद्धोदकपूर्णं वामभागस्थं कुम्भं भीमिति वामपाणिना संस्पृश्य दक्षि-
णकराङ्गुल्यग्रेण त्रीं इति कुम्भस्थं जलं संस्पृश्य, रमिति दीपशिखां स्पृष्ट्वा करं प्रक्षाल्य कृताञ्जलिर्वामे
सुरभ्यो नमः । दक्षिणे गणपतये नमः । अग्रे महादेवाय नमः । इति प्रणम्य, चन्दनसुगन्धपुष्पाणि ह्रौं
इति मन्त्रेणादायात्मन्त्रेण मर्दयित्वा करौ सुरभीकृत्य तत्पुष्पं वामकरेण स्वमूर्धानं परितो रोमिति आभ-
यित्वाप्राय, ओं हौं

“ते सर्वे विलयं यान्तु ये मां हिमन्ति हिंसकाः । मृत्युरोगभयक्लेशाः पतन्तु रिपुमस्तके ॥”

इति पठित्वात्ममन्त्रेण नाराचमुद्रया ईशान्यां दिशि दूरे प्रक्षिप्य, अस्त्रमन्त्रेण पुन करावन्मोन्यमार्जनेन सं-
शोभ्यात्ममन्त्रेणोर्ध्वोर्ध्वतालत्रयमङ्गुष्ठतर्जनुत्यशब्देन दशदिग्बन्धने कृत्वा विश्रुतमुद्रामुद्रितौ व्यस्तां मणिव-
न्धेनान्योन्यसंपृक्तौ करौ स्वमूर्धानं परितोऽस्त्रमन्त्रं स्मरन् प्रादक्षिण्येन त्रिभ्रामयन् अग्निप्रकारत्रयं विधाय
नमभ्यगतमात्मानं संविन्य मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा भूतशुद्धिं कुर्यात् ॥

अत्र प्रागुक्तपरिपाठ्या भूतशुद्धादिकं तु, प्रथमतो भूतशुद्धिः, ततः प्राणप्रतिष्ठा, ततोऽन्तर्मातृकान्या-
सः । अत्रान्तर्मातृकान्यासे मनसैव कार्यं । “पुष्पैरनामया वापि मनसा वा न्यसेदङ्गुलम्” इति दक्षिणा-
सृत्तिसंहितावचनात् । “एवमन्तः प्रविन्यस्य मनसा नो यहिर्न्यसेत्” इति कुम्भसंभववचनात् । अत्र वा-
शब्दः समुच्चये । अङ्गुलं मन्त्रान् । अत्रैव व्यवस्था—पुष्पैर्देवतामूर्तौ, अनामया स्वदेहे, मनसा मूलाधा-
रादिवक्त्रेषु, तत्र करस्पर्शासंभवात् । अनामया साङ्गुष्ठया, । “अङ्गुष्ठानामिकाभ्यां तु न्यासः सर्वत्र सं-
मतः” इति पञ्चाहिर्नीवचनात् । ऋष्यादिकरपङ्क्त्यासव्यतिरिक्तेष्वप्येव व्यवस्था हेया । तत्रानङ्गुष्ठानां सर्वा-
ङ्गुलीनां विहितत्वात् तथैव संप्रदायात् । पङ्क्तमन्त्राणामपि पृथक्पृथक्प्रतिपादनाच्चेति ।

ततो यहिर्मातृकान्यासः । अत्र यहिर्मातृकान्यासे केवले विन्दुमुत्तमचमत्प्राणं धीर्ययोजनायामिति
संप्रदायः । ततो विन्दुमातृकान्यासः । ततो विसर्गमातृकान्यासः । ततो विन्दुविसर्गयुक्तामातृकान्यासः । अत्र

दिनत्रयमपि, प्रथमदिने आवाहितं देवं न विसर्जयेत् । चतुर्थदिने नित्यपूजान्ते देवं विसर्जयेत् । इति प्रतिष्ठिते चक्रे नित्यनैमित्तिकादिपूजनं च कुर्यात् । अग्न्युत्थारणं तु श्रुत्वेदोक्ताग्निस्त्वेनैव वा कार्यम् । मन्त्रं तु—[अ० १० मं० २० सू०]

अग्निः मां वाजंभरं दंतात्यग्निर्वारं श्रुत्यं कर्मनिष्ठाम् ।

अग्नी रोदमी वि चरत्समञ्जनाग्निर्नारीं वीरकुंघि पुरन्धिम् ॥ १ ॥

अग्नेरभमः समिदंस्तु मद्राग्निर्मही रोदमी आ विविश ।

अग्निरेकं चोदयन्ममत्स्वग्निर्वृत्राणि दयते पुरुणि ॥ २ ॥

अग्निर्ह त्वं जरतः कर्णमावाग्निर्द्रयो निरदहृजस्तथम् ।

अग्निर्वाग्निं धर्म उरुप्यदन्तर्गभिर्नुमेघं प्रजयासृजत्सम् ॥ ३ ॥

अग्निर्दुर्वाणिं वीरपेशा अग्निर्धृषिं यः सहसा मनोति ।

अग्निर्दिवि इव्यमा ततान्मग्नेर्धामानि विभृता पुरुवा ॥ ४ ॥

अग्निमुक्थंश्चपयो वि ह्वयन्तेऽग्निं नरो वामानि वाधितासः ।

अग्निं वयो अन्तरिक्षे पतन्तोऽग्निः मुहस्ता परि याति गोनाम् ॥ ५ ॥

अग्निं विश ईरुते मानुषीर्या अग्निं मनुषो नहुषो वि जाताः ।

अग्निर्गान्धर्वी पृथ्यामृतस्याग्नेर्गव्यंतिर्धृत आ निपता ॥ ६ ॥

अग्नये ब्रह्म श्रुभर्वस्ततस्तुग्निं महार्मवोचामा सुशुक्लिम् ।

अग्नये प्रार्थ जरितारं यविष्ठाग्ने महि द्रविष्णुमा र्यजन्व ॥ ७ ॥

अथैतस्य प्रयोगः—तत एभिर्मन्त्रैः प्रथमं प्रतिष्ठितस्य चक्रादिकमग्निशब्दरहितं शतावृत्त्या शुद्धजलेन निषिञ्च्यानन्तरमग्निशब्दमहितं शतावावृत्त्याभिषिञ्चेदित्यग्न्युत्थारणविधिः ॥ ततः प्रत्यहमस्तादिभिः शुद्धजलेन प्रक्षालनं धातुमयचक्रस्य, स्फटिकस्य जलेनैव क्षालनं कार्यमिति ॥ अथ कालीमते चन्द्रप्रतिष्ठाविधिस्तु वामकेश्वरतन्त्रे— शैरव्युवाच ।

चक्रमेदं महादेव तत्प्रसादान्मया श्रुतम् । इदानीं श्रोतुमिच्छामि प्रतिष्ठाक्रमनिर्णयम् ॥ १ ॥

शङ्कर उवाच

मृणु देवि महामागे जगत्कारिणि कौलिनि । तस्योद्यापनकर्माङ्गं सर्वकार्यविनिर्णयम् ॥ २ ॥

स्नाता मङ्गल्पयेन्मध्वी गुरोरर्वनमारभेत् । पञ्चगव्यं ततः कृत्वा शिवमन्त्रेण मच्चितम् ॥ ३ ॥

तत्र चक्रं क्षिपेन्मध्वी प्रणवेन समाकुलम् । समुद्धृत्य ततश्चक्रं स्थापयेत्पूर्णपात्रके ॥ ४ ॥

पञ्चावृत्तेन दुग्धेन शीतलेन जलेन च । चन्दनेन सुगन्धेन कस्तूरीकुङ्कुमेन च ॥ ५ ॥

पयोदधिघृतचौद्रशर्कराघैरनुक्रमात् । तोयधूपान्तरः कुर्यात्पञ्चामृतविधिं बुधः ॥ ६ ॥

हाटकैः कलशैर्देवीमष्टभिर्वारिपूरितैः । कपायजलसंपन्नैः कारयेत् स्नानमुत्तमम् ॥ ७ ॥

स्नानं समाप्य ता देवीं स्थापयेत् स्वर्णपात्रके । यन्त्रराजाय विद्महे महायन्त्राय धीमहि ।

तन्नो यन्नं प्रचोदयात् ॥ ८ ॥

स्पृष्ट्वा यन्त्रं कुशाग्रेण गायत्र्या चाभिमन्त्रयेत् । अष्टोत्तरशतं देवि देवताभावमिदमे ॥ ९ ॥

आत्मशुद्धिं ततः कृत्वा पङ्क्तैर्देवतां यजेत् । तत्रावाह्यं महादेवीं जीवन्मासं च कारयेत् ॥ १० ॥

उपचारैः षोडशभिर्भद्रामुद्रादिभिः सदा । फलताम्यूलनैवेद्यैर्देवीं तत्र समर्चयेत् ॥ ११ ॥

पट्टद्वन्नादिकं दद्याद्वस्त्रालङ्कारमेव च । मुकुरं चामरं घटां यथायोग्यं महेश्वरि ॥ १२ ॥

सर्वमेतत्प्रयत्नेन दद्यादात्महिते रतः । ततो जपेत्सहस्रं च सकलेष्मिन्तसिद्धये ॥ १३ ॥

बलिदानं ततः कृत्वा प्रणमेच्चक्रराजकम् । अष्टोत्तरशतं हुत्वा सपाताज्यं विनिरूपेत् ॥ १४ ॥

होमकर्मण्यशक्नुवेदं द्विगुणं जपमाचरेत् । धेनुमेका ममानीय स्वर्णमृद्वाग्नलङ्कृताम् ॥ १५ ॥

गुरवे दक्षिणा दद्यात्ततो देव्या विसर्जनम् ।

अथ प्रयोग—तत्र साधकः कृतनित्यक्रियं स्थितिराचनपूर्वकं सङ्कल्पं कुर्यात् । अघेहेत्यादि अमुं कगोत्रोऽमुं रुशर्मां मुकुन्देयताया पूजार्थममुं रुक्मसत्कारमहं करिष्ये इति सङ्कल्प्य, पञ्चगव्यमानीयं हौमित्यष्टोत्तरशतमभिमन्त्र्य ओमिति यन्त्रं तत्र निरूपेत् । तस्मादुत्तोल्य पात्रान्तरे स्थापयेत् । ततः शीतलजलचन्दनकसूरीकुङ्कुमैः स्थापयित्वा पञ्चामृतं प्राच्यत् हौमिति शोधयित्वा स्थापयेत् ॥

तत्र क्रमस्तु—क्षीरेण स्नाप्य पुनः शुद्धजलैः स्नाप्य धूपयेत् । एव धीघृतमगुशर्कराभिः । ततोऽग्रभिः कलशं कुङ्कुमगोरोचनाचन्दनमिधिततोयैः स्थापयेत् मूलमन्त्रेण सर्वत्र । ततो यन्त्रमुत्तोल्य कुशाग्रेण स्पृशन् “यन्त्रराजाय विद्महे महायन्त्राय धीमहि तन्नो यन्त्रं प्रचोदयात् ” इत्यष्टोत्तरशतवारमभिमन्त्र्य प्राणमतिष्ठा कुर्यात् ॥ ततस्तत्रेष्टदेवतामावाह्यं षोडशोपचारैः संपूज्य पङ्क्त्यां पूजयेत् । तत्र पट्टसूत्रादिकं दत्त्वाष्टोत्तरसहस्रं जपेत् । शक्रध्वजैर्दत्त्वा । ततोऽष्टोत्तरशतहोमं कृत्वा प्रत्याहुनि सपातं कुर्यात् । होमानामर्घ्यं द्विगुणजपं कार्यं । ततो गुरवे सुवर्णलङ्कृतां गां दक्षिणां च दत्त्वाच्छिद्रानधारणं कुर्यादिति ।

इत्थं प्रतिष्ठितं प्रक्षालितं चन्दनादिमण्डितं पुरतः प्रोक्षणीं सस्थाप्य, तत्र मूलमन्त्रेण पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा प्राग्बद्धार्घ्यादिपात्राण्यान्माघार्घ्यजलं किञ्चित् पात्रान्तरेणोदधृत्य तेन जलेन स्थात्मानं पूजाचक्रं पूजाद्वय्याणि च मूलमन्त्रेण प्रोक्ष्य तेषु धेनुमुद्रां प्रदर्श्य, स्वदेहं गन्धादिभिरलङ्कृत्य त्रैष्टेदेवतारूपं सचिन्त्य स्वाशिरसि श्रीगुरु, मूलाधारे गणपतिं च संपूज्य, प्रागुक्तयोगपीठदेवतास्तत्तत्तन्त्यासस्थानेषु संपूज्य हृदयकमलेतेसरेषु तत्तत्पीठशक्त्यां संपूज्य, तत्तत्पीठमन्त्रेण सर्वाङ्गेषु पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा स्वैष्टदेवतारूपं स्थात्मानं ध्यायन् मूलमन्त्रेण मूर्ध्नि हृदये गुह्ये पादयोः सर्वाङ्गेषु च पञ्चस्थानेषु पञ्च पुष्पाञ्जलीन् दत्त्वा धूपदीपनैवेद्यैश्च प्राग्वन्मूलाधारे चतुरस्रं कुण्डं सचिन्त्य तत्र कुण्डल्यात्मरूपरमात्मवर्दिं सचिन्त्य मूलमन्त्रमुच्चार्य,

“धर्माधर्महविर्दिप्ति आत्माग्रौ मनसा श्रुचा । सुषुप्तावर्त्मना नित्यमक्षय्यं त्रिहोम्यहम् ॥”

पुण्यं जुहोमि स्वाहा । पुनर्मूलं प्रागुक्तलोकमन्त्रं च, पापं जुहोमि स्वाहा । इत्थं पुण्यपापे कृत्याकृत्ये सङ्-

ल्पविकल्पा धर्मं च पृथक् हुत्वा पुनर्मूलं,

“प्रकाशाकाशहस्ताभ्यामवलम्ब्योन्मनीशुचम् । धर्माधर्मकलास्नेहपूर्णा बहौ जुहोम्यहं स्वाहा ॥”
इति धर्माधर्मनमकं सकलप्रपञ्चकं पूर्णाहुतित्वेन हुत्वा निरस्तनिगिलोपाधितया निरतिशयसुखानन्दचिद्धि-
लासात्मकं स्वात्मानं ध्यायन् प्राणायाममर्षादिकरूपद्वङ्गन्यासपूर्वकं मूलमन्त्रमष्टोत्तरशतवारं जपित्वा जपं स-
मर्षार्थजलेन पूजाचक्रमभ्युच्य, चक्रस्थोत्तरभागे ऐं गुरुभ्यो नमः । दक्षिणे गं गणपतये नमः । इति संपू-
ज्य पूजाचक्रस्याधस्तादतलादिममपातालमाधनया ॐ मण्डूकाय नमः । एवं कालामिन्द्राय नमः । मूल-
प्रकृत्यै नमः । आधारशक्त्यै नमः । कूर्माय नमः । अनन्ताय नमः । वराहाय नमः । इति संपूज्य, व-
राहस्य दंष्ट्रेपरि पृथिव्यै नमः । तस्यां सुधाण्डाय नमः । तस्मिन् नगररत्नमयद्वीपाय नमः । तन्मध्ये स्वर्ण-
पर्वताय नमः । तदुपरि नन्दनोद्यानाय नमः । तदुपरि कल्पवृक्षेभ्यो नमः । तेषां मध्ये विचित्ररत्नभूम्यै
नमः । तन्मध्ये स्वर्णप्राकाराय नमः । तन्मध्ये रत्नमण्डपाय नमः । तस्यान्तः स्वर्णवेदिकायै नमः । तदुपरि
रत्नसिंहासनाय नमः । इति तत्तद्वायनया संपूज्य पूजाचक्राधारपीठं सिंहासनत्वेन परिकल्प्य, तस्य चात्ते-
यादिकोणचतुष्टयस्य पादचतुष्टये धर्माय नमः । ज्ञानाय नमः । वैराग्याय नमः । ऐश्वर्याय नमः । इति
प्रादक्षिण्येन संपूज्य, स्वाध्यादिपीठस्य गात्रचतुष्टये अथर्माय नमः । अज्ञानाय नमः । अवैराग्याय नमः ।
अवैश्वर्याय नमः । इति प्रादक्षिण्येन पूजयेत् ॥

ततः सिंहासनस्य मध्ये, मायायै नमः । विद्यायै नमः । इति मायायिषे षट्सूत्रमयपाट्टिकारूपेण लौ-
किकमञ्जरदोतप्रोतरूपेण ग्रथिते स्थिते ध्यात्वा संपूज्य, तदुपरि अनन्ताय नमः । इति तत्पाकारमनन्तं
संपूज्य, तस्य मूर्ध्नि पद्माय नमः । आनन्दकन्दाय नमः । संविद्यालाय नमः । तद्भूलेषु प्रकृतिमयपत्रेभ्यो
नमः । तत्केसरेषु विकृतिमयकेसरेभ्यो नमः । तत्कर्णिकायां पञ्चाशद्वर्णबीजाटगरमयतत्त्वरूपायै कर्णिकायै नमः ।
केसरेषु अं अर्कमण्डलाय नमः । कर्णिकायां उं सोममण्डलाय नमः । पत्रेषु अं ब्रह्ममण्डलाय नमः ।
तथैव, ब्रह्मणे नमः । विष्णवे नमः । इन्द्राय नमः । तत्रैव सं प्रयोधात्मने सत्त्वाय नमः । रं प्रकृत्यात्मने
रजसे नमः । तं मोहान्तात्मने तमसे नमः । आं आत्मने नमः । अं अन्तरात्मने नमः । पं परमात्मने नमः ।
ह्रीं ज्ञानात्मने नमः । सिंहासनस्य स्वाध्यादिचतुर्दिक्षु मध्ये च-ज्ञानतत्त्वात्मने नमः । मायातत्त्वात्मने नमः ।
कलातत्त्वात्मने नमः । विद्यातत्त्वात्मने नमः । परतत्त्वात्मने नमः । इति संपूज्य, तत्केसरेषु स्वाध्यादिप्राद-
क्षिण्येन गणेशादितत्तत्पीठस्य नवशङ्खो पीठमन्त्रेण समस्तं पीठं च संपूज्य तत्तन्मूलमन्त्रमुच्चार्य “श्रीशिवा-
दिमूर्तिं परिकल्पयामि” इति पीठमध्ये शिवलिङ्गादि तदभावे पुष्पादिकं वा निक्षिप्य ध्यानाङ्गं मूर्तिं वि-
भावयेत् । “नमः” इति कल्पिता मूर्तिं पूजयेत् ॥

अथ पञ्चापतनी चेत् मध्ये शिवपूजायां देवस्याग्नेयादिकोणचतुष्टये सूर्यगणेशदुर्गाविष्णु संस्थाप्य गणेश-
आदिक्रमेण तत्तत्कल्पोक्ताविधिना तत्तच्छब्दे तत्तत्पीठपूजापुरस्सरं पृथक्पृथक् साक्षात्करणान् सर्वोपचारैः संपू-
ज्य तत्तन्मन्त्रजपस्तोत्रपाठप्रणामसहस्रमापनादिभिः परितोषयेत् । एवं विषयादिपूजायां प्रमाणोक्तप्रकारेण
कोणेषु देवता संस्थाप्य प्रमाणोक्तप्रकारेणायतनदेवता पूजयेत् । अत्र पञ्चायतनपूजायामपि पूज्यपूजकयो-
र्मध्ये प्राचादिशं परिकल्प्य तदनुसारेणाग्नेयादिकं कल्पयेदिति । ततः पुनर्मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं मूलम-
न्त्रस्यर्षादिकांश्च कृत्वा कराभ्यां पुष्पाञ्जलिमादाय पद्ममुद्रां बद्ध्वा पूर्वोक्तमातृकाम्भोजत्वेन ध्यात्वा पद्मा-
सनोपविष्ट ऋजुकायोऽन्तर्मुखो शुद्धमद्भ्योरन्तराले सुपुद्गलान्तश्चतुरक्षमभ्यस्यचतुर्दशपङ्कजदलेषु विद्योतत्

यशःप्राप्तौचतुष्टयं सकेसरं पीतवर्णं मूलाधारं सचिन्त्य, तन्मध्ये सोममूर्वाग्निमयाकथादिभिरेव त्रिकोणं विभाव्य तन्मध्ये सूर्यकोटिप्रतीकाद्यं चन्द्रकोटिसुशीतलं ज्वालाकुसुमप्रभं ज्योतिर्लिङ्गं ध्यात्वा, तदुपरि चिद्रूपं तद्विकोटिप्रभादीनां विमतन्तुनयीपक्षां प्रसुप्तभुजगमीभिः सार्धत्रियलयेन सर्वान्तर्यामितया न्मितां परब्रह्माविनाभूतां कुण्डलिनीं शक्तिं चिरं विभाव्य, गुरुपदिष्टविधिना गुदाकुञ्चनपूर्वकं 'हकारेण' तां कुण्डलिनीं मुत्पाप्य सुपुष्पावर्त्मना मूलाधारस्वाधिष्ठानमणिपूरकानाहतविशुद्धामारयपदचक्रभेदेन ब्रह्मरन्ध्रं नात्वा, तत्रस्थपरमात्मतामुद्यौ परमात्मनि संयोज्य शिरःशक्त्यात्मकं तत्तेजो यद्वासाध्वना नि सार्य करस्यपुष्पाञ्जलीं संयोज्य, मूलमन्त्रमुच्चार्य "श्रीशिव इहागच्छ इहागच्छ" इति चक्रमध्यस्थितमूर्ते शिरसि पुष्पाञ्जलिप्रक्षेपेण तत्तेज आवाहनीमुद्रया समावाह्य तद् ब्रह्मरन्ध्रेण प्रविष्टं सचिन्त्य, श्रीशिरादिरूपेण परिणतं ध्यानेह्यारूपं न ध्यायन् मूलमन्त्रमुच्चार्य "श्रीशिव इह तिष्ठ इह तिष्ठ" इति स्थापनीमुद्रां प्रदर्श्य,

"देवेश भक्तमुलभ भर्वाभरणसयुत । वावर्यां पूजयिष्यामि तादृचं त्विरो भव ॥ "

इति प्रार्थ्य, पुनर्मूलमन्त्रमुच्चार्य "श्रीशिव इह सनिधोहि इह सनिधोहि" इति सन्निधापनमुद्रया सन्निधाप्य, मूलमुच्चार्य "श्रीशिव इह सनिरजो भव इह सनिरजो भव" पुनर्मूल "श्रीशिव इह समुजो भव इह समुजो भव" इति तत्सन्मुद्रया विधाय, पुनर्मूल "श्रीशिव इहावगुण्डितो भव इहावगुण्डितो भव" इत्यवगुण्डितं देवस्य हृदयादिषुडङ्गम्यासंस्थानेषु पङ्कजमन्त्रान् विन्यस्य, मूलमुच्चार्य "श्रीशिव सकलीकृतो भव सकलीकृतो भव" इति सकलीकृत्य, धेनुमुद्रां यदध्या देवस्य मूर्ध्नि श्रमृतवृष्टिं धारयन् मूलमुच्चार्य "श्रीशिवामृतीकृतो भवामृतीकृतो भव" इत्यमृतीकृत्य महामुद्रां यदध्या मूलमुच्चार्य "श्रीशिव परमीकृतो भव परमीकृतो भव" इति देवस्य मूर्ध्नि परमामृतवृष्टिं ध्यात्वा, मूलमन्त्रं तत "पे वद वद धाम्नादिनि देवैः क्लिप्ते क्लेदिनि क्लेदय महाक्षौभं कुरु कुरु सौ इक्षौ" इति दीपनीमकारादित्तराकारान्तां मानृकां चोच्चार्यान्वाक्तेन देवं त्रि. प्रोक्ष्य देवस्य हृदयं स्पृशन् पूर्वोक्तप्राणप्रतिष्ठामन्त्रैर्मपदस्थाने श्रीशिवस्येति पदं प्रक्षिप्य प्राणप्रतिष्ठामन्त्रं जपेत् । देवस्य प्राणप्रतिष्ठा विधाय, मूलमन्त्रमुच्चार्य "श्रीशिवाय नमः" इति त्रि पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा लिङ्गयोगिनिश्यालाक्षमालावरामयभृगवद्वाङ्गरूपालङ्काराद्या दश मुद्रां प्रत्येकं कामबीजेन विरच्य मूलमन्त्रेण प्रदर्श्य ह्रमिति मुञ्चेदिति दश मुद्रां प्रदर्श्य, मूलमुच्चार्य "श्रीशिव एतत्ते आसनं नमः" इति चालं चामं चालं पोष्यं तैजसं वा यथासमभवमासनं देवस्य वाममात्रेण विन्यस्य, "हृंहं ह्रमिदमिदं गृहाण स्वाहा" इति निवेद्य मूलेन पद्ममुद्रां प्रदर्श्य, पुनर्मूलमुच्चार्य "श्रीशिवाय नमः" इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा, पुनर्मूलमुच्चार्य "श्रीशिव कुशलं स्वागतं" इति कुशलस्वागतप्रश्नं कृत्वा कुशलस्वागतप्रश्नमुद्रां प्रदर्श्य, पुनर्मूलमुच्चार्य "श्रीशिव एतत्तेऽर्घ्यं स्वाहा" इति पूर्वस्थापितास्यपात्राङ्गधूपपुष्पाक्षतयजुःश्रावतिलसर्पदूर्वागन्धितं जलं पात्रान्तरेणोद्घृत्य देवस्य शिरसि दत्त्वा "ओं हृंहं ह्रमिदमिदं गृहाण स्वाहा" इति निवेद्यार्थमुद्रां प्रदर्श्य, मूलमुच्चार्य "श्रीशिवाय नमः" इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा, पुनर्मूलमुच्चार्य "श्रीशिव एतत्ते पादं नमः" इति पादपात्राङ्गधूपामाकदूर्वाज्विष्णुक्रान्तान्वितं जलं पात्रान्तरेणोद्घृत्य देवस्य पादयोर्दत्त्वा ओं हृंहं ह्रमिति मन्त्रेण प्राग्वाग्निवेद्य, मुद्रां प्रदर्श्य मूलं प्राग्बन्धुपुष्पाञ्जलिं दत्वात् । अथ सर्वोपचारेषु प्रोक्तमन्त्रेण निवेदेन मूलमन्त्रेण पुष्पाञ्जलिं च प्रत्युपचारं कुर्यात् ।

तत आचमनीयपात्राज्जातीफलतण्डुलकजोलचूर्णयुतजलं पात्रान्तरेणोद्घृत्य, मूलमुच्चार्य "श्रीशिव एतत्ते आचमनीयं सुधा" इति देवस्य मुखकमले दत्त्वा प्राग्वाग्निवेद्याचमनीयमुद्रां प्रदर्श्य पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा मधुपर्कपात्रमुद्घृत्य, मूलमुच्चार्य "श्रीशिव एतत्ते मधुपर्कं सुधा" इति देवस्य मुखकमले दत्त्वा प्राग्वाग्निवेद्य

मधुपर्कमुद्रा प्रदर्श्य पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा पुनराचमनीयपात्रात्पात्रान्तरेण जलमुद्धृत्य, मूलमुच्चार्य " श्रीशिव एतत्ते पुनराचमनीयं सुधा " इति पुनराचमनीयं दत्त्वा प्राग्वन्निवेद्याचमनीयमुद्रां प्रदर्श्य पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा, रत्नपादुके उपनीय " पादुकायुगमारुह्य भगवन् रत्ननिर्मितम् । आनमण्डपमायाहि आनार्यं शक्रदिग्गतम् " ॥ इति प्रार्थ्यः, पूर्वस्थां दिशि विरचितं आनमण्डपं नीत्वा प्राग्वदासनं दत्त्वाध्यपाद्याचमनीयानि प्राग्वन्निवेद्य, सुगन्धतैलादिकमुपनीय " श्रीशिव एतत्ते सुगन्धतैलाभ्यङ्गसुगन्धामलकाद्युद्धर्तनादिकं नमः " इति सुगन्धामलकाद्युद्धर्तनादिकं च निधाय महाराजोपचारध्यानाविधेर्ज्ञतैरभियिष्य गङ्गादितीर्यादाहृतजलपूर्णकनकफलशहस्नामिदं कन्याभिरभियिक्तं मत्वा, प्राग्वन्निवेद्य आनमुद्रां प्रदर्श्य मूलेन पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा प्राग्वदाचमनीयं दत्त्वा, जतापकर्षणार्थं वस्त्रं दत्त्वाङ्गप्रोद्भूतं परिकल्प्य श्वेतदुकूलयुगलमानीय यमिति वस्त्ररीजेनाभिमन्त्र्य, जलेनास्त्रमन्त्रेण प्रोक्ष्य ' बृहस्पतिदेवताभ्यां यासोभ्यां नमः " इति संपूज्य, मूलमुच्चार्य " श्रीशिव एतत्ते ते वा-मसी नमः " इति वाससी परिधाय्य पूर्ववन्निवेद्य वस्त्रमुद्रां प्रदर्श्य पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा, पूर्ववदाचमनीयं दत्त्वा स्वर्णादिनिर्मितं यक्षोपवीतमानीय, मूलमुच्चार्य " श्रीशिव एतत्ते यक्षोपवीतं नमः " इति यक्षोपवीतं दत्त्वा प्राग्वन्निवेद्य पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा यक्षोपवीतमुद्रां प्रदर्श्य प्राग्वदाचमनीयं निवेद्य; रत्नपादुके उपनीय

" जौ पादुकायुगमारुह्य भगवन् रत्ननिर्मितम् । आगच्छ निर्मितं याम्यमलङ्कारस्य मण्डपम् " ॥ इति दक्षिणविशि तमलङ्कारमण्डपं नीत्वा तत्र सिंहासने उपवेश्य नानाविधालङ्कारानि समुपनीय, प्राग्वन्प्रोक्ष्य " नानादेवतभ्यो मुकुटारमण्यो नमः " इति संपूज्य, मूलमुच्चार्य " श्रीशिव एतत्ते मुकुटं नमः, एतत्ते कुण्डलं नमः " इति नानामरणानि तत्तत्प्राप्ता समर्प्य निवेद्यामरणमुद्रां प्रदर्श्य पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा, पादुके उपनीय

" पादुके परिधायमे पञ्चबाधपुरःसरम् । यागमण्डपमायाहि परिवारगणैः सह " ॥ इति प्रार्थ्य प्रधानमण्डपं नीत्वा तत्र प्राक्कल्पितयोगपीठे देवं समुपवेश्य छत्रचामरादिनानाविधोपकरणहस्तं परिवारदेवतागणं स्वीयं किरणसमूहमिव देवशरीरादिनिर्गत्य स्वे स्वे स्थाने समुपविष्टं विशेषगुह्यौ प्रधानदेवतासदृशाकारभरणायुधादिशोभित स्थिरीभूतं परितश्चक्रमध्ये ध्यात्वा, चन्द्रनागुरकर्पूरादिनानागन्धमानीय प्राग्वन्प्रोक्ष्य " गन्धर्वदेवताभ्यां गन्धाय नमः " इति संपूज्य, मूलमुच्चार्य " श्रीशिव एतत्ते गन्धो नमः " इति त्रैवाय गन्धं समर्प्य

" शरीरं ते न जानामि चेष्टा नैव च नैव च । मया निवेदितान् गन्धान् प्रतिगृह्य विलिप्यताम् " ॥ इति प्रपूज्य, मूलमुच्चार्य " श्रीशिवेमानि ते पुष्पाणि धौपद " इति नानाविधानि सुगन्धशुभ्रपुष्पाणि समर्प्य प्राग्वन्निवेद्य पुष्पमुद्रां प्रदर्श्य देवं संपूज्य देवहृदयादिषु षडङ्गनासस्थानेषु षडङ्गानि लयाङ्गत्वेन संपूज्य " श्रीशिव परिवारदेवतापूजनायमनुज्ञां देहि " इति देवं प्रार्थ्य तत्तत्कल्पोक्तावरणदेवताः पूजयेदिति ॥

इत्थमङ्गावरणदेवता संपूज्य तद्वाह्ये देवाग्राधत्सु त्रिभु क्रमेण— ल इन्द्राय सुराधिपतये पीतवर्णीय वज्रहस्ताय ऐरावतवाहनाय नमः । रं अग्नये तेजोऽधिपतये रक्तवर्णीय शक्तिहस्ताय मेघवाहनाय नमः । टं यमाय प्रेताधिपतये कृष्णवर्णीय दण्डहस्ताय महिषवाहनाय नमः । तं निर्ऋतये रक्षोऽधिपतये धूम्रवर्णीय वज्रहस्ताय प्रेतवाहनाय नमः । वं वरुणाय जलाधिपतये शुक्लवर्णीय पाशहस्ताय मकरवाहनाय नमः । यं वायवे प्राणाधिपतये कृष्णवर्णीयादृक्शुद्धहस्ताय भुगवाहनाय नमः । नं कुबेराय यक्षाधिपतये मौक्तिकवर्णीय गदाहस्ताय नरवाहनाय नमः । हं ईशानाय विद्याधिपतये स्फटिकवर्णीय शूलहस्ताय वृषभवाहनाय नमः । इति संपूज्य इन्द्रेशानयोर्मध्ये आं ब्रह्मणे लोकाधिपतये रक्तवर्णीय पद्महस्ताय हंसवाहनाय नमः । निर्ऋतिव-

स्नानार्थं चैव ह्यं अनन्ताय नागाधिपतये गौरवर्णाय चक्रहस्ताय गरुडाहनाय नमः , इति पूजयेत् ॥ एवं वि-
स्ताराशक्तौ सं इन्द्राय नमः । रं अग्नये नमः । ऽ यमाय नमः । सं निर्वृतये नमः । व वरुणाय नमः ।
य वायवे नमः । सं कुंभराय नमः । हं ईशानाय नमः । आं ब्रह्मणे नमः । ह्यं अनन्ताय नमः , इति प्राग्ग्रन्थपूज्य
इन्द्रादीनां समीपे वं यज्ञाय नमः । एव, श शक्ये नमः । ऽ दण्डाय नमः । रं राहाय नमः । पा
पाशाय नमः । प्रो अशुशाय नमः । गं गदाय नमः । शं विशालाय नमः । पं पञ्चाय नमः । व चक्राय
नमः , इति लोकपालानायुधानि च पूजयेत् । अत्र सर्ववावरणपूजायां प्रथमावरणपूजान्ते मूलमन्त्रेण देव
संपूज्य संशोष्य मूलमन्त्रमुच्चार्य

“अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सल । भक्त्या समर्पये त्वभ्यं प्रथमावरणार्चनम् ” ॥

इति देवस्य वरणयोत्पयोदक पुष्पादिकं दद्यात् । एव द्वितीयावरणादिव्यपूहनीयम् ।

ततो मूलमुच्चार्य “साक्षात् सावरणाय शिराय नमः ” इति त्रि पुष्पाङ्गलिना संपूज्यात्मन्त्रेण धूपमाजर्ज
संशोष्य हृदयमन्त्रेण धूपमाजर्ज गन्धादिभिरभ्यर्च्य , तत्र साराङ्गाराग्निधाय वमिति धेनुमुद्रायामूर्तारुह्य “ह्यं
सुरभितेजसे स्वाहा ” इति मन्त्रेण गुग्गुलादिधूपं निक्षिप्य “गन्धर्बदेवताय धूपाय नमः ” इति धूपं स-
पूज्य, मूलमुच्चार्य

“वनस्पतिरमोत्पन्नो गन्धाढ्यो धूप उत्तमः । आग्नेयः सर्वदेवानां धूपोऽयं प्रतिगृह्यताम् ” ॥

इति धूपमुत्पूज्य, स्वयामभागे घण्टा निधायात्मन्त्रेण प्रोक्ष्य तेनैव मन्त्रेण “घण्टायै नमः ” इति त्रिरभिर्य
“जो गजध्वनि मन्त्रमात्र स्वाहा ” इति घण्टामन्त्रेण ना त्रिरभिरभिमन्त्र्य वामकरेण तां घण्टा वादयन्
“जो हं हं ह इमिदिमिदं गृहाण स्वाहा ” इति मन्त्रेण नीचैर्धूपं निवेद्य, धूपमाजर्ज देवस्य वामभागे निवेश्य
धूपमुद्रा प्रदर्श्य देव संपूज्य, दीपप्राप्त्या गोघृत तिलगन्धं वा निक्षिप्य तत्र रुपूरगन्धिनां घृतिं निधाय
हीमिति प्रज्वाल्य “विष्णुदेवताय घृतप्रदीपाय नमः , “वनस्पतिदेवताय तिलदीपाय नमः ” इति तैल-
दीपश्चेत्संपूज्य वमिति धेनुमुद्रायामूर्तारुह्य, मूलमुच्चार्य

“सुप्रकाशो महादीपः सर्वत्र तिमिरापहः । सवाह्याभ्यन्तरं ज्योतिर्दीपोऽयं प्रतिगृह्यताम् ” ॥

इत्युच्चार्य “श्रीशिव पप ते दीपो नमः ” इति दीपमुत्पूज्य प्राग्वत् घण्टा वादयन् देवस्य पादादिमूर्धान्तं
दीपमुच्चैः प्रदर्श्य, धार्तश्चन्द्रकभागे तैलदीपश्चेद्देवस्य वामभागे दीपं निवेश्य दीपमुद्रा प्रदर्श्य, देवं
संपूज्य प्राग्देवस्य पादाद्यभ्यन्तरे दक्ष स्वर्णोदिकाग्रे मन्त्रभोज्यलक्ष्योपपेक्षात्मकं पञ्चविधमन्त्रं इन्द्र-
लवणतिक्तकायामधुरात्मकपद्मलोपेतनानाविधव्यञ्जनसमेतं नैवेद्यमादानीं “विष्णुदेवताय नैवेद्याय नमः ” इति
संपूज्य देवस्य पुरतः चतुरवमण्डले साधारं तत्प्रात्रं निधाय, मूलं धीव्याख्येण प्रोक्षणाजलेन प्रोक्ष्य
तेनैव मन्त्रेण इति शिखि सताड्य कवचमन्त्रेणाभ्युक्ष्याधोमुनदक्षिणहस्तेऽपरि तावृशं वामहस्तं निधाय य-
मिति धामुसीजेनाष्टवारमभिमन्त्र्य नैवेद्यगतस्पर्शादिदोषान् शोधयित्वा, पुनर्वामहस्तोपरि दक्षिणकरं प्राग्य
त्रिधायाधोमुपवामहस्तेनाच्छादयन् यमिति यक्षित्रीजमष्टवारं जपन् तद्वत्तदोषान् दग्ध्वा, धेनुमुद्रा प्रदर्श-
यन् यमित्यमृतवीजमष्टधा जपन् नैवेद्यममूर्तारुह्यात्मन्त्रेण नैवेद्यस्योपरि चक्रमुद्रा दर्शयन् तत्तन्तस्य मूलम-
न्त्रेणाष्टवारमभिमन्त्र्य दक्षिणहस्तेन जलं गृहीत्वा

“हेमपात्रगतं दिव्यं परमान्नं सुसंस्कृतम् । पञ्चधा पद्मोपेतं गृहाण परमेश्वर ॥”

इति नैवेद्यस्योपरि चुलुकोदकं निक्षिप्य मूलमुच्चार्य “श्रीशिव एतत्ते नैवेद्यं नमः ” इत्युत्पूज्य, कराभ्यां
नत्प्रात्रं स्पृशन् पूर्वोक्तमन्त्रेण निवेद्य पात्रान्तरे धेनुमुद्रायामूर्तारुह्य देवस्य दक्षिणहस्ते तज्जलं किञ्चिददत्वा

“अमृतोपस्तरणमसि स्वाहा” इति देवभाषामयित्वा वामकरेण विक्रोत्पलसन्निभा प्रासमुद्रां दर्शयन् वक्षिणकरस्थकनिष्ठानामिन्द्राद्युष्ट्रयोगेन “ओं प्राणाय स्वाहा ” एवं पुनस्तर्जनीमध्यमानामिकाङ्गुष्ठयोगेन “ओं उदनाय स्वाहा ।” एवं प्रागुक्तपञ्चमुद्राभिः पञ्च प्रासान् प्रादधित्वा म्थर्णादिपात्रे जलं धेनुमुद्रया अमृतादृत्य

“नमस्ते देवदेवेश सर्ववृत्तिहरं परम् । अन्यानिवेदितं शुद्धं प्रकृतित्थं सुशीतलम् ॥

परमानन्दमं पूर्णं गृहाण जलमुत्तमम् ।”

इति देवस्य धामभागे जलपात्र निवेश्य निवेद्य, पुष्पाञ्जलिं दत्त्वास्त्रमन्त्रेण दिग्ग्रन्थनं कुर्वन् देवं परितो जरनिरां विभाव्य “अग्रान्मकं नेत्रेय नमः” इत्यङ्गुष्ठानामिकायोगरूपां करद्वयेन नैवेद्यमुद्रां प्रदर्श्य देवं भुञ्जान ध्यायेत् । यथा—

ब्रह्मेन्द्राद्यैः सरसमभितः स्रपविष्टैः समन्तो

देव्या शिञ्जदलयकरया मादगं वीज्यमानः ।

नर्मक्रीडाप्रहमनपरो हामयन् पद्भक्तिभोग्यान्

भुङ्क्ते पात्रे कनकघटिते पद्मान् देवदेवः ॥

इति ध्यायन् मूलमन्त्रं दशधा जपित्वा जपं समर्थं नित्यहोमं कुर्यात् । अत्र नित्यहोमविधानं तु प्रागेव दर्शितम् ॥ अत्रैवं विस्ताराशङ्कौ “अग्न्याधानादिकं कर्म नित्यहोमेन विद्यते” इति वशिष्टसंहितायचनात् लौकिकान्नविष देवदेवं ध्यात्वा संपूज्य मूलमन्त्रेण पञ्चधियात्वाहुती पङ्कमन्त्रैश्च पञ्चाहुतीरावरणदेवतानामेकैकामाहुतिं च जुहुयात् । आवरणहोमाशङ्कौ मूलमन्त्रेण पङ्कमन्त्रैश्चोक्तसंप्रत्यया जुहुयादिति नित्यहोमं विधाय, पूजास्थानं गत्वा स्वासन उपविश्य मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा ऋष्यादिकरपङ्कन्यासपूर्वकं मूलमन्त्रेण पुष्पाञ्जलित्रयं दत्त्वा पूजाचक्रस्थेशानकोणे वनुरस्त्रवृत्तत्रिकोणमण्डलं कृत्वा साधारं सव्यज्जना-न्नौदकपूरितं ताम्रपात्रं निधाय “सर्वभूतानीहागच्छत इह तिष्ठत” इत्यावाह्य “सर्वभूतेभ्यो नमः” इति पुष्पादिभिः संपूज्य,

“ये रौद्रा रौद्रकर्माणो रौद्रस्थाननिवासिनः । योगिन्योऽप्युग्ररूपाश्च गणानामधिपाश्च ये ॥

भूचराः खेचराश्चैव तथा वै चान्तरिक्षगाः । सर्वे ते प्रीतमनसो भूता गृह्णन्ति मे वलिम् ॥”

इति धामकराङ्गुलिभिरर्घ्यपात्रात्प्राप्तान्तरिक्षोद्भूत्य जलधारं वलिपात्रे निक्षिपन् वलिमुत्सृज्य पुष्पाञ्जलिमादाय

“भूतानि यानीह वमन्ति भूतले वलिं गृहीत्वा विधिवत्प्रयुज्मः ।

सन्तोषमामाद्य ब्रजन्तु मर्षे क्षमन्तु तान्यत्र नमोऽस्तु तेभ्यः ॥”

इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा प्रणम्य “यथामुखं निहरन्तु भूतानि” इति नाराचमुद्रया विष्टन्यास्त्रमन्त्रेण शुद्ध-जलैः स्वात्मानं प्रोक्ष्य देवं वृत्त ध्यात्वा, पात्रान्तरे वमिति धेनुमुद्रया जलममृताकृत्य “अमृतापिधा-नमसि स्वाहा” इति देवायोत्तरापोशानं दत्त्वा नैवेद्यं गतसारमुद्भूत्य नैवेद्यां नैवेद्यपात्रं निधाय गोम-यादिरस्त्रमन्त्रेण तत्स्थानं शोधयित्वा तस्मात् किञ्चिच्छेषमादाय “निर्मात्यमोक्षिते नमः” इत्यैशान्यां नि-निन्य हस्त प्रक्षाल्य, देवाय करशोधनार्थं सुगन्धिवर्णादिकं करचालनाय च दत्त्वा करं क्षालयित्वा, ह-स्तशोधनार्थं कर्पूरशलाकादि दत्त्वा पुनर्गङ्गपञ्जलं दत्त्वा पादौ प्रक्षाल्य प्राग्वदाचमनीयं दत्त्वा सूक्ष्मवस्त्रेण हस्नो पादौ प्रोद्भूय सुगन्धिवर्णादिभिः कर्गैः सुरभितौ कृत्वा ताम्बूलमादाय, मूलमुच्चार्य

हृदयमलमानीय

“ॐ तिष्ठ तिष्ठ परे स्थाने स्वस्थाने परमेश्वर । यत्र ब्रह्मादयः सर्वे सुरास्तिष्ठन्ति मे हृदि ॥”
इति स्वहृदि संस्थाप्य, तत्र यथोक्तरूपं देवं ध्यात्वा मानसैरुपचारैः संपूज्य स्वाभेदेन ध्यायन् प्राणायामत्र-
यार्थादिकरपङ्क्त्यासान् विधायैशानकोणे चतुरस्रवेष्टितं त्रिकोणमण्डलं कृत्वा, पञ्चापतर्ना चेदीशानादिको-
राचतुके प्रादक्षिण्येन—लम्बोदराय नमः । चण्डेश्वर्यै नमः । विष्वक्मेनाय नमः । तेजश्चण्डाय नमः, इति
गणेशादिनिर्माल्येन संपूज्य, मध्ये चण्डेश्वराय नमः, इति देवस्य निर्माल्यपुष्पादिकं निक्षिप्य, नैवेद्य-
शेषं किञ्चिदानीय

“लक्ष्म्योपासनादिताम्यूलं सन्मिलेपनम् । निर्माल्यभोजिने तुभ्यं ददामि श्रीशिवान्नया ॥”
इति तत्रैव निक्षिप्य स्वकरं प्रक्षालयेत् । अन्यदेवतापामकैरपि स्वप्रदेयताकृत्वेन पूर्वोक्तस्थापनक्रमेण गणेशा-
दीनां निर्माल्यदेवता पूज्या ॥ ततस्तन्नाद्यादिपात्रे गन्धपुष्पान्वितं जलमापूर्य सूर्याभिमुखं स्थित्वा

“ॐ नमो विषम्वते ब्रह्मन् मास्वते विष्णुतजसे । जगत्सर्वित्रे शुचये सवित्रे कर्मदायिने ॥”
इति पठित्वा “हांहोम श्रीसूर्यं षष तेऽर्घ्यं स्वाहा” इति सूर्यार्घ्यं दत्त्वा, कृताञ्जलिं

“यज्ञच्छिद्रं तपदिच्छिद्रं यच्छिद्रं पूजने मम । अक्षिद्रमस्तु तत्सर्वं मास्करस्य प्रमादतः ॥”
इत्यक्षिद्रमवधार्य पूजास्थानं गत्वा पूजाघशिष्टं गन्धं किञ्चित् स्वयामकरे निधाय तत्रार्घ्यपात्रोदकं किञ्चित्
निक्षिप्यालोढ्य मूलमन्त्रेताष्टवारमभिमन्त्र्य तेन जलेन स्वात्मानं श्रोत्रं मूलमन्त्रेण निर्माल्यपुष्पं शिरसि नि-
धाय, मूलेनैव चण्डोदकं प्राश्य नैवेद्यं शिवमन्त्रेभ्यो विमज्ज्य दत्त्वा, स्वयमपि भुञ्ज्या श्रीशिवरूपं सुखं
विद्वरेत् ॥ इति नित्यपूजाविधिः ॥

अथ स्कन्दपुराणे शिवनिर्माल्यधारणं तत्रिवेदिनभक्षणं च तद्वृत्तं कर्तव्यमित्युक्तत्वादवश्यं कार्यमिति ।
यत्तु शिवनिर्माल्यधारणं नैवेद्यभक्षणौ निषेधवचनं तदशुचिपरम् । अथाशुचिरनधिकारी अर्दाक्षित इति यावत् ।
अथैव विस्तरतो नित्यपूजा कर्तुमशक्यत्वे प्रातररथाय श्रीगुरु स्मृत्या प्रणम्य शौचादिकं विधायोक्तवि-
धिना स्नात्वा, स्नानेऽपि विस्ताराशक्तौ निर्मलादिस्नानानन्तरं कुम्भमुद्रया स्वशिरसि त्रिरभिषिञ्चेत् । उक्त-
विधिना त्रिपुण्ड्रं विधाय, तत्रापि विस्ताराशक्तौ मूलमन्त्रेणैवामिभिमन्त्रितमस्मना विधायोक्तविधिना संभ्यात-
पण्ड्यसूर्यार्घ्यदानानि कृत्वा, तपण्ड्येऽपि विस्ताराशक्तौ मूलमन्त्रेणाष्टाविंशतिवारं देवं संतर्प्य, सूर्यार्घ्यदाने वि-
स्ताराशक्तौ केवलसूर्यमन्त्रेणैवार्घ्यं दत्त्वा गृहं गत्वा प्राग्वद्भूतोत्सादनं कृत्वा प्रागुक्तविधिना पश्चिमद्वारेणैव
संपूज्य, प्राग्वत् प्रविश्यामानं कल्पयित्वा आसनेऽपि विस्ताराशक्तौ “ह्रीं आधारशक्तिकमलासनाय नमः”
इत्यात्मनं संपूज्योपविश्य, प्राग्वद्भूतव्याख्यासाद्य भूतशुद्धिं विधाय, तत्रापि विस्ताराशक्तौ प्राग्वद्भूतद्वये जी-
वात्मानं ध्यात्वा तथैव ब्रह्मरन्ध्रे संयोज्य प्राग्वत् पापपुरणं ध्यात्वा तथैव यंयोजेन संयोज्य रवीजेन संदह्य
वर्षाजेनासाव्य पुनर्ब्रह्मरन्ध्राज्जीवात्मानं हृदयमानीय प्राग्वत् प्राणप्रतिष्ठां मातृकान्यासांश्च कृत्वा, समस्तमा-
तृकान्यासकरणाशक्तौ केवलमातृकान्यासं श्रीकण्ठादिन्यासं च, तत्राप्यशक्यत्वे केवलमातृकान्यासमेव कृत्वा
प्राणायामयोगपीठन्यासं मूलमन्त्रन्यासांश्च कृत्वा ध्यानार्घ्यस्थापनादि सर्वं प्राग्वत् समापयेत् ॥

पाद्यादिपात्रस्थापनाशक्तौ अर्घ्यपात्रं प्रोक्षणीपात्रं च संस्थाप्य प्रोक्षणीजलेनैव पाद्यादीनि कल्पयेत् ।
इतोऽपि संक्षेपप्रकारं शास्त्रादुरुमुखादवगन्तव्यः । इयं संक्षेपपूजा विस्तरतं कर्तुमशक्यानामेव, शक्तौ चेदा-
लस्यादिना विस्तारं त्यक्त्वा सक्षेपेण क्रियते तदा दोषाय भवन्तीति । उत्तरतन्त्रे—

स्वरूपं मन्त्रयन्त्राणां देवतानां विशेषतः । अज्ञात्वा भजते मूढो न सिद्धिं प्राप्नुयात् क्वचित् ॥ १ ॥

मन्त्रविद्यार्णनिचयं स्वरव्यञ्जनभेदतः । पृथक्पृथग्भिर्मन्त्रैश्च पार्थिवाद्याश्च पङ्क्तिधाः ॥ ७ ॥

रश्मयोऽपि ममालेख्यास्तेषु पार्थिवसंचयम् । तथैवाप्य तैजसं च वायव्यं नाभसं क्रमात् ॥ ८ ॥

मानसं रश्मिवृन्दं च षोढा संयोज्य मंलिखेत् । पङ्क्तिषु च भूयस्त्वं यम्य तत् तत्स्वरूपकम् ॥ ९ ॥

इति । अस्यार्थः—मन्त्रे यावन्तो वर्णास्तान् स्वरव्यञ्जनरूपेण पृथक्पृथग्विलिख्य प्रार मन्त्रवीर्यप्रकरणाश्रेषु चतुर्विधेषु रश्मिपञ्चमते रश्मिक्रमं धृत्वा प्रत्यक्षरस्य पङ्क्तिधरमनं पृथक्पृथग्विलिख्य, तत इयन्त पार्थिवा, इयन्त आप्या, इयन्तमंजसा, इयन्तो वायव्या, इयन्तो नाभसा, इयन्तो मानसा । एवं पदं घुट्टानि कृत्वा तेषु यस्याधिक्यं दृश्यते तत्स्वरूप मन्त्रयन्त्रदेवतानां प्रातःपथम् । इति कालीमते प्र काशित रश्मिवृन्दमेतस्यापि पित्रो विविच्यत्रे घटयते । कादिमते तु मातृगणेषु—

ऊर्ध्वाम्नाया इति ख्याता ऊर्ध्वरश्मादिनिर्गताः । पूर्वाम्नायास्तु संश्रिता मन्त्राः पूर्वमुखोद्भवाः ॥ १ ॥

दक्षिणास्यात् समुद्भूता दक्षिणाम्नायमन्त्रकाः । पश्चिमाननमभूताः पश्चिमान्नायमन्त्रकाः ॥ २ ॥

उत्तराम्नास्तु संजाता ह्युत्तराम्नायमन्त्रकाः । ऊर्ध्वरश्म्याश्च सभूता ऋध्वाम्नायाभिधाः स्मृताः ॥ ३ ॥

पृथिवीजलतेजामि वायुरीकाशमेव च । क्रमेशाश्च तु विज्ञेय धराद्य भूतपञ्चकम् ॥ ४ ॥

मानसा रश्मयो ज्ञेया भूतग्रामे तु सर्वतः । ऊर्ध्वाम्नायक्रमे वन्मि रश्मिवृन्दं तु पङ्क्तिम् ॥ ५ ॥

आकाशार्णेषु दशसु पार्थिवाद्याश्च रश्मयः । एकादिदशपर्यन्त क्रमात्पार्थिवरश्मयः ॥ ६ ॥

एकमक्षतितोऽशीतिपर्यन्त जलरश्मयः । एकादशोत्तरशताद्दशोत्तरशतात्तथि ॥ ७ ॥

तैजमाथैकपञ्चाशदुत्तराश्चततः क्रमात् । पञ्चुत्तरशत यागदायव्याः परिकीर्तिताः ॥ ८ ॥

नाभसा रश्मयः सैकचत्वारिंशच्छतद्वयात् । पञ्चाशदुत्तरशतद्वयं यावत् प्रकीर्तितम् ॥ ९ ॥

प्रत्यक्षरं तु द्वात्रिंशद्द्वात्रिंशन्मानमाश्रयः । दशाना वायुगर्णानां वच्ये रश्मिक्रमं शृणु ॥ १० ॥

रुद्रादिदशतिपर्यन्त पार्थिवा रश्मयः स्मृताः । एकपष्टिमात्ममत्त्यन्तमाप्याः प्रकीर्तिताः ॥ ११ ॥

एकोत्तरशताच्चैव दशोत्तरशतात्तथि । तैजमाः सैकनवतिशताद्यावच्छतद्वयम् ॥ १२ ॥

वायव्या रश्मयो ज्ञेयाः सैकत्रिंशच्छतद्वयात् । चत्वारिंशोत्तरशतद्वय नाभसरश्मयः ॥ १३ ॥

मानसा रश्मयः प्राग्गद् द्वात्रिंशत्समिताश्च ये । तैजसेषु दशार्णेषु पार्थिवाद्याश्च रश्मयः ॥ १४ ॥

एकविंशात् क्रमात् त्रिंशद्यावत्पार्थिवरश्मयः । एकपञ्चाशतः पष्टियावदाप्याश्च रश्मयः ॥ १५ ॥

सैकचत्वारिंशतद्यावत्सार्धशत तथा । तैजमा रश्मयः सैकाशीत्युत्तरशतात् क्रमात् ॥ १६ ॥

सनवत्युत्तरशत वायव्याः सप्रकीर्तिताः । शतद्वयात् सैकविंशात् सत्रिंशद्द्विशत क्रमात् ॥ १७ ॥

नाभसा रश्मयो ज्ञेयाः प्राग्गन्मानमरश्मयः । आप्येषु दशवर्णेषु क्रमाद्विष्मिक्रमं विदुः ॥ १८ ॥

सैकत्रिंशात् ततश्चत्वारिंशद्यावच्च पार्थिवाः । तथैकनवतीर्षावच्छतमाप्याः प्रकीर्तिताः ॥ १९ ॥

सैकत्रिंशच्छताद्यावच्चत्वारिंशत्तान्ततः । तैजमा रश्मयर्थैकमत्पत्युत्तरशतात् क्रमात् ॥ २० ॥

साशीतिशतक यागदायव्याः परिकीर्तिताः । एकादशोत्तरशतद्वयाद्दिगच्छतद्वयम् ॥ २१ ॥

नाभसा रश्मयो ज्ञेयाः प्राग्गन्मानमरश्मयः । पार्थिवार्णेषु दशसु क्रमाद्विष्मिक्रमं विदुः ॥ २२ ॥

एकचत्वारिंशदङ्काद्यावत् पञ्चाशत् भवेत् । पार्थिवा रश्मयो ज्ञेयास्तथैकाशीतितः परम् ॥ २३ ॥
यावन्नवति चाप्यास्ते सैकात्रिंशच्छतात् परे । सत्रिंशच्छतकं यावत्तैजसाः संप्रकीर्तिताः ॥ २४ ॥
सैकपृथुत्तरशतात् सप्तपृथ्वशत् तथा । वायव्या रश्मयो ज्ञेया एकोत्तरशतद्वयात् ॥ २५ ॥
दशोत्तरं द्विशतकं नाभसाः पूर्ववत् परे ।

इति । परे मानसाः । पूर्ववद् द्वात्रिंशत्पृथ्व्या ज्ञेया इत्यर्थः । जयद्रथयामले—

ऊर्ध्वाग्राये नभोवायुतेजोजलधरांशवः । पूर्वाग्राये पृथिव्यम्बुतेजोऽनिलनभःक्रमः ॥ १ ॥
दक्षिणेऽनिलतेजोऽम्बुपृथिवीनभसां क्रमः । पश्चिमेऽम्बुपृथिव्यप्रपवनानलरश्मयः ॥ २ ॥
उत्तरेऽनिलवाः पृथ्वीनभोवायुक्रमः स्मृतः ।

इति । मातृकार्णवे—

पद्मश्चाश्लकारस्य चाधारे पार्थिवांशवः । स्वाधिष्ठाने तु द्वापटिस्तेजमोपान्तरश्मयः ॥ १ ॥
मणिपूरं द्विपश्चाश्लान्तस्थासृत्संख्यकाः । अनाहते यकारस्य चतुःपश्चाशदानिलाः ॥ २ ॥
द्वाममतिर्विशुद्धे तु हकारस्य च नाभसाः । आग्रायां तु चतुष्पाटिष्ठान्ते मानसरश्मयः ॥ ३ ॥
विमर्गस्य विमर्गस्य कलाशतकमानसाः ।

इति । अस्यार्थः — ऊर्ध्वाग्राये आकाशात्मकेऽनिलमुद्योद्गते देवतामन्त्रयन्त्राणां स्वरूपज्ञानार्थं यद्विधिरश्मयः प्रदृश्यं-
न्ते । तत्राद्याकाशवर्णानां लघुश्रद्धात्रणमशहानां दशानां क्रमेण १ । २ । ३ । ४ । ५ । ६ । ७ । ८ । ९ । १० ।
पञ्च क्रमेण पार्थिवरश्मयो ज्ञेया । अधाप्यरश्मयः — ७१ । ७२ । ७३ । ७४ । ७५ । ७६ । ७७ । ७८ ।
७९ । ८० । अथ तैजसरश्मयः — १११ । ११२ । ११३ । ११४ । ११५ । ११६ । ११७ । ११८ । ११९ ।
१२० । अथ वायवरश्मयः — १३१ । १३२ । १३३ । १३४ । १३५ । १३६ । १३७ । १३८ । १३९ । १४० ।
अथाकाशरश्मयः — २४१ । २४२ । २४३ । २४४ । २४५ । २४६ । २४७ । २४८ । २४९ । २५० । अथ मा-
नसरश्मयः — ३२ । ३३ । ३४ । ३५ । ३६ । ३७ । ३८ । ३९ । ४० । ४१ ॥

अथ वायुवर्णानाम् अत्रापेक्षतत्पयपायां दशानां क्रमेण पार्थिवरश्मयः — ११ । १२ । १३ । १४ ।
१५ । १६ । १७ । १८ । १९ । २० । अधाप्यरश्मयः — ६१ । ६२ । ६३ । ६४ । ६५ । ६६ । ६७ । ६८ ।
६९ । ७० । अथ तैजसरश्मयः — १०१ । १०२ । १०३ । १०४ । १०५ । १०६ । १०७ । १०८ । १०९ ।
११० । अथ वायवरश्मयः — १२१ । १२२ । १२३ । १२४ । १२५ । १२६ । १२७ । १२८ । १२९ । १३० ।
अथाकाशरश्मयः — २३१ । २३२ । २३३ । २३४ । २३५ । २३६ । २३७ । २३८ । २३९ । २४० । मानसर-
श्मयः प्राग्वत्प्रत्यक्षं द्वात्रिंशद्वात्रिंशत्क्रमेण ज्ञेया ॥

अथ तैजसवर्णानां दशानाम् ईदृशेषु त्रयसु फरक्काराणां पार्थिवादिरश्मयः । तत्रादौ पार्थिवा —
२१ । २२ । २३ । २४ । २५ । २६ । २७ । २८ । २९ । ३० । अधाप्यरश्मयः — ५१ । ५२ । ५३ । ५४ ।
५५ । ५६ । ५७ । ५८ । ५९ । ६० । अथ तैजसरश्मयः — १४१ । १४२ । १४३ । १४४ । १४५ । १४६ ।
१४७ । १४८ । १४९ । १५० । अथ वायवरश्मयः — १८१ । १८२ । १८३ । १८४ । १८५ । १८६ । १८७ ।
१८८ । १८९ । १९० । अधाकाशरश्मयः — २२१ । २२२ । २२३ । २२४ । २२५ । २२६ । २२७ । २२८ ।
२२९ । २३० । मानसाः प्राग्वत् ॥

अथाप्यवर्णानां दशानाम् ऋक्थ्रग्वैजस्रस्यभवेमानां दशानां क्रमेण पार्थिवादिरश्मयः । तत्रादौ पार्थिवा —

१२६ । १३० । अथ वायव्या— २१ । २२ । २३ । २४ । २५ । २६ । २७ । २८ । २९ । ३० । अथ नामसा— ४१ । ४२ । ४३ । ४४ । ४५ । ४६ । ४७ । ४८ । ४९ । ५० । अत्रापि मानसाः प्राग्वत् ॥ इति पूर्वाम्नाये रश्मिक्रमः ॥

अथ दक्षिणाम्नाये रश्मिक्रमः । "दक्षिणेऽनिलतेजोऽम्बुपृथिवीनमसां क्रमः" । अत्रायमर्थः— पूर्वाम्नाये ये पार्थिवादिश्मयः पार्थिवदशार्णानामभिहितास्ते दक्षिणाम्नाये वायव्यदशार्णानां पार्थिवादिश्मयो ज्ञेयाः । अथ च पूर्वाम्नाये ये आप्यदशार्णानां पार्थिवादिश्मयः प्रोक्तास्ते दक्षिणाम्नाये तैजसानां दशार्णानां पार्थिवादिश्मयो ज्ञेयाः । अथ च पूर्वाम्नाये तैजसानां दशार्णानां ये पार्थिवादिश्मयः प्रोक्तास्तेऽत्र दक्षिणाम्नाये आप्यानां दशार्णानां पार्थिवादिश्मयो ज्ञेयाः । अथ च पूर्वाम्नाये वायव्यदशार्णानां ये पार्थिवादिश्मयः प्रोक्तास्तेऽत्र दक्षिणाम्नाये पार्थिवदशार्णानां पार्थिवादिश्मयो ज्ञेयाः । नामसा उमयश्च समाना इत्यर्थः । एवं क्रमेण

“पथिमेऽम्बुपृथिव्यभ्रपवनानलरश्मयः । उत्तरेऽनलवाः पृथ्वीनभोवायुक्रमः स्मृतः ॥”

पतन्तीत्या पश्चिमाम्नायां उत्तराम्नाययो रश्मिक्रम ऊह्य । अथ पञ्चाम्नायेषु क्रमप्राप्तरश्मिभ्योऽप्यधिकरश्मयो लक्ष्यहृद्गानां वर्णानां वर्णानां पृथिव्यतेजोवाय्वाकाशमानसा मातृकार्णवोक्तरात्या ज्ञेयाः । यथा—भूलाधारे चतुर्दलकमलकर्णिकामध्यस्थलकारस्य षट्पञ्चाशत्पार्थिवरश्मयो ज्ञेयाः । स्वाधिष्ठाने षट्दलकमलकर्णिकामध्यस्थलकारस्य द्विपञ्चाशदप्यरश्मयो ज्ञेयाः । मणिपूरे दशदलकमलकर्णिकामध्यस्थलकारस्य द्वापद्विस्तेजसरश्मयो ज्ञेयाः । अनाहते द्वादशदलकमलकर्णिकामध्यस्थलकारस्य चतुष्पञ्चाशदप्यरश्मयो ज्ञेयाः । विशुद्धे षोडशदलकमलकर्णिकामध्यस्थलकारस्य द्वाप्ततिर्नामसरश्मयो ज्ञेयाः । आभाषा द्विदलकमलकर्णिकामध्यस्थलकारस्य चतुर्पद्विनामसरश्मयो ज्ञेयाः । मतो ग्रहसंज्ञे सहस्रदलकमलकर्णिकोपरिष्टाद्विस्तेजसगन्धानत्यतश्च कारस्य षोडशजनमानसरश्मयो ज्ञेयाः ॥ अतन्त्रराजे—

अथ षोडशानित्यानां ध्यानानि विविगानि ते । कथयामि शृणु प्राज्ञे वाञ्छितार्थसुरदुमान् ॥ १ ॥

एकैकमङ्गाङ्गित्वेन तासां तच्छक्तिभिस्तथा । प्रयोगेषु समस्तेषु बाह्याभ्यन्तरतः क्रमात् ॥ २ ॥

त्रिपै कौत्थं जपावाप्त्यै वरयाकर्पणसिद्धये । ध्यायेद्देवीः समस्ताश्च लोहिताकारमण्डनाः ॥ ३ ॥

विद्याप्त्यै शान्तिके मुक्ताग्निन्दुर्कपूर्वमग्निमाः । विद्वेषोद्याटनिघननिग्रहेष्वमिताः सरेत् ॥ ४ ॥

जित्यादिभूतैः मर्यादितुणैरैकैकमहर्तः । ऐतद्व्याप्तिसमारब्धैर्वर्णकारैस्तु शक्तयः ॥ ५ ॥

इति । अत्र क्षितिर्वर्णानां दशानां सत्त्वादिद्योतनाप्रकारस्तु—सात्त्विकवर्णा । राजसवर्णा । तामसवर्णा । सात्त्विकमात्त्विका । राजसराजसा । तामसतामसा । सात्त्विकराजसा । राजससात्त्विका । सात्त्विकतामसा । तामसमात्त्विका । राजसतामसा । तामसराजसा । एवं द्वादशधा क्षितिर्वर्णाः । १० । एवं मायवर्णा १२० । तैजसा १२० । वायव्या १२० । नामसा १२० । एवं मानसा अपि ज्ञेयाः ॥ तथा—

धूम्राभाधिन्वयेत् सर्वाः प्रोक्तेष्वपि सिद्धये । सर्वत्र स्वममाकारवर्णशक्तिभिरावृताः ॥ १ ॥

अमंल्याताः भवन्त्यासां कात्स्न्याद्ध्यानं तु को वदेत् । को वा शृणोति साकन्यात् ततः किञ्चिद्ददामि ते । २ ।

भौमाकाराः पीतवर्णाः सर्वाः सत्त्वमनकारिकाः । आप्याः सत्त्वगुणाः सर्वाः सिताकाराः समीरिताः । ३ ।

ताः सर्वा ज्ञानकान्तिश्रीकीर्तिमौभाग्यमुन्निदाः । आग्नेयो गजसाः सर्वा लोहिताकारसंयुताः ॥ ४ ॥
 वर्यार्कपञ्चशान्तिश्रीसौभाग्यविजयप्रदाः । वायुरूपा धूम्रवर्णाः सर्वा द्वेपादिकारिकाः ॥ ५ ॥
 नाममा नीलवर्णास्ता मारणोच्चाटयोः स्मृताः । आसां मुरभुजादेहविधान शृणु पार्वति ॥ ६ ॥
 एकवक्त्राश्रितुर्वक्त्रा नववक्त्रास्तथापराः । षोडशास्याः पञ्चविंशदशास्या अपि काश्चन ॥ ७ ॥
 पट्त्रिंशद्वदनाः कापि चत्वारिंशन्नवाननाः । चतुःषष्टिमुखास्तद्वदेकाशीतिशताननाः ॥ ८ ॥
 बहुना किं मुखभुजसंख्या माधकवाञ्छया । तथापि दर्शितं किञ्चिद्वक्त्रे वक्त्रे भुजद्वयम् ॥ ९ ॥
 नामरूपाणिगा येन तेन सानन्तविग्रहा । न सन्ति नानारूपाश्च भवेयुर्भक्तवाञ्छया ॥ १० ॥
 अम्बायां ललितायाः स्फुरन्त्याः पञ्चदशाङ्गगाः । ललिताङ्गितरूपेण सर्वामामात्मविग्रहाः ॥ ११ ॥
 तेन तासां तु सर्वासां स्वतोऽस्याः परिचारिकाः । तत्तद्वर्णयुधाकारवाहनैश्च समयुताः ॥ १२ ॥
 तथाविधैः स्वस्वशक्तिद्वन्द्वश्चेष्टिता अपि । इति तासां ध्यानभेदाः प्रोक्ताः स्थूला महेश्वरि ॥ १३ ॥
 सूक्ष्मरूपाणि च तथा कथयामि तवानये । येन ते माधकाः सर्वे वाञ्छितं प्राप्नुयुः क्षणात् ॥ १४ ॥
 प्रोक्तेष्वाधारपद्मेषु लोहितात्मैक्यविग्रहाम् । विभाव्य तेजोनिचये तत्र सिद्धिं च चिन्तयेत् ॥ १५ ॥
 तेन सर्वमधीष्ट तु ममवामोत्पलततः । पूजातर्पणहोमादिरहित भावनेन वै ॥ १६ ॥
 परं तु ध्यानमुदितमखण्डात्मनिर्मलतः । निर्वातदीपमङ्गाशमात्मनात्मसमीरणार्त्तं ॥ १७ ॥
 स्थूलेन साधयेत्तत्तदित्येवं शुभाशुभम् । प्रोक्तक्रमेण देवेशि सततं साध्यसाधकैः ॥ १८ ॥
 सिद्धस्तु सूक्ष्मरूपेण ध्यानेन सकलेष्मितम् । साधयेत् पररूपं तु साध्यं साधनसिद्धये ॥ १९ ॥
 ब्रूहि देव महेशान् स्थूलसूक्ष्मस्वरूपयोः । ध्यानयोः कर्मणा मिद्धि विविधां फलयोगतः ॥ २० ॥
 तासां तत्तत्करेण प्रोक्तैर्युधान्यप्यशेषतः । शृणु वक्ष्ये महेशानि क्रमेण तव माप्रतम् ॥ २१ ॥
 वामदक्षिणयोः स्थाता द्विभुजे च वराभये । पाशाङ्कुशौ चतुर्षोर्हौ पदभुजे चापमायकौ ॥ २२ ॥
 चर्मखड्गौ चाष्टभुजे गदाशूले दशोदिते । मुखपाण्यायुधानां तु रूपसंख्यादिवाञ्छया ॥ २३ ॥
 यस्मिन् कर्मणि ता देवि यथा स्मरति माधकः । तथा तस्याग्रतो भूत्वा पालयन्ति तमादरात् ॥ २४ ॥
 सर्वत्र स्मेरवदननयनाः शुभकर्मसु । दष्टोद्या भीमनयनवदनाः क्रूरकर्मसु ॥ २५ ॥
 शुभेषु कर्मस्वामीनाः स्थिताः वाहनगा अपि । शुभेतरेषु ताः सर्वाः प्रयोगेषु तु सर्वदा ॥ २६ ॥
 हारग्रैरेषु क्रादिमुद्रिकान् पुरान्विताः । नवरत्नमयैः सर्वाः स्तवकैश्चोपशोभिताः ॥ २७ ॥
 चलधरैरङ्गैः रत्नमयैरप्यङ्गुलीयकैः । विराजमानास्ताः सर्वा दिव्याशुक्रवरा अपि ॥ २८ ॥
 एवं मामान्यमुदित ध्यानं तामा महेश्वरि । विशेषं शृणु वक्ष्यामि तत्तत्कर्मसु सिद्धिदम् ॥ २९ ॥
 गजवाजिरयारूढा विमानस्याश्च मिहगाः । व्याघ्रतार्क्ष्यसमारूढा ध्वंया रक्षासु सर्वदा ॥ ३० ॥
 समरेषु जयावाह्यं नृपराष्ट्रादिरक्षणे । पिशाचचोरव्यालालादिदुर्गमैः सरणवर्त्मनि ॥ ३१ ॥

ध्यायेता देवताः सर्वाः सर्वशक्तिभिरावृताः । एकैकशः ममन्ता वा सुखीभवति निश्चितम् ॥ ३२ ॥
 ऋषवानरभन्लूकखरमैरिभवाहनाः । उच्चाटनेषु सर्वास्ता भीमा ध्येयाः सुदारुणाः ॥ ३३ ॥
 कङ्कन्येनयकक्रौञ्चकाककौशिकाहनाः । विद्वेषेषु सर्वास्ताः घोरयहरणाकुलाः ॥ ३४ ॥
 खड्गगोमायुगवयशललीहरिणाश्रयाः । चिन्तयेत् सकलाः सर्वक्षुद्रकर्मसु माधकाः ॥ ३५ ॥
 पिशाचचेतालगता ध्येयाः सर्वत्र मारये । इति बाहनभेदेन फलभेदाः ममीरिताः ॥ ३६ ॥
 सर्वास्तार्च्यगता बह्विद्यायुवाहुद्रयान्विताः । द्विनेत्रास्तेकवदना दष्टाष्टां भीमविग्रहाः ॥ ३७ ॥
 बहन्त्यो वैह्निनिबह ध्येयाः स्वाकारशक्तिभिः । भीमारवाभिरमिता वेष्टिता रणमूर्धनि ॥ ३८ ॥
 विजयो भवति चिम्नं वैरिमेताविनाशनः । पलायनात् मंग्रहणात् पाठयोः पठनेन वा ॥ ३९ ॥
 चतुर्भुजा अष्टभुजा गृह्यन्ते महतीं चमूम् । विभाव्य विजय युद्धे प्राप्नोत्युत्क्रमेण वै ॥ ४० ॥
 नवाननान्द्विगुणभुजा वा भीमविग्रहाः । वार्मः कोटहृदनिग्रहमन्यवर्णाश्च विभ्रतीः ॥ ४१ ॥
 ध्यातारिमेनां सकलां शरभिन्नकलेवराम् । चमडुधिरधारां च विजयं प्रोक्तमाप्नुयात् ॥ ४२ ॥
 अथवा नवाभिः खेटमन्यः खड्गं च विभ्रतीः । चतुरङ्गा रिपोः मेनादिछन्दतीस्तरवारिभिः ॥ ४३ ॥
 चिन्तयित्वा रिपुं युद्धे भीमाकारे सुदुर्जये । पक्ष्यश्वेमरयाटोपवाचनिःस्नानसंकुले ॥ ४४ ॥
 प्राप्नोत्ययत्नतः चिम्नं प्रागुत्क्रमयोगतः । अथवा नवभिर्हन्तैर्गदा वार्मैस्त्वयेतरैः ॥ ४५ ॥
 नखरान् पाणिमिर्मामान् दधतीः ममरे स्मरन् । तस्त्रिन्नचतुरङ्गां च मेनां विजयमाप्नुयात् ॥ ४६ ॥
 तेषां स्थूलकुठारैर्धैः पातयन्तीर्दिपां बलम् । विजयी भवति प्रोक्तक्रमादीरो ग्याङ्गणे ॥ ४७ ॥
 तथैव चर्मक्षुरिकानिबर्हन्निमतीर्बलम् । ध्याता वा विजयी भूयात् समरे रोमहर्षणे ॥ ४८ ॥
 निद्रातिमिरहस्ता वा मोहयन्तीर्दिपां बलम् । ध्याता विजयमाप्नोति नियतं समरे नृपः ॥ ४९ ॥
 पिशाचचर्महस्ता वा तैः मेनां मृष्टतीः स्मरन् । विजयं ममरे शश्वदक्षुते शङ्करोपमः ॥ ५० ॥
 पाशकर्तारिकाभिर्वा निमतीः पृथ्वा रणे । स्मृता विजयमाप्नोति नृपः प्रोक्तक्रमाद् ध्रुवम् ॥ ५१ ॥
 अङ्गुशकक्रवाभ्यां वा दाग्यन्तीश्वरुः क्षणात् । चिन्तयन् ममरे भीमे विजयी स्यात् सुनिश्चितम् ॥ ५२ ॥
 हलैश्च सुसलीर्नित्यं प्रहरन्तीर्दिपां बलम् । स्मरन् प्रविजयं युद्धे प्राप्नोति ध्यानवैभवात् ॥ ५३ ॥
 तथा षोडशवक्त्रास्ता द्वाविंशद्बाहुभिर्युताः । प्राग्वत् प्रमथितारातिपृवनाश्विनयज्ञपेत् ॥ ५४ ॥
 पञ्चविंशतिवक्त्रा वा पञ्चाशद्भुजमंयुताः । तथैकादशभिर्भेदैरायुधैर्निमतीर्बलम् ॥ ५५ ॥
 विचिन्त्य जयमाप्नोति समरे सर्वदा नृपः । तथा स्मरणमंयुक्तः पूजयेच्चास्तदा गृहे ॥ ५६ ॥
 पञ्चविंशद्वदना देवीर्द्विमस्रतिकराः स्मरन् । तथैकादशरूपैस्तैः धौतैः प्रहरयैर्युताः ॥ ५७ ॥
 पकोनपञ्चाशद्वक्त्रा हस्तैस्तद्विगुणैर्युताः । प्रहरन्तीस्तथारातीन् स्मृता वा जयमाप्नुयात् ॥ ५८ ॥

१ 'रहु' क पाठ । २ 'दृष्टेमा' ख पाठ । ३ 'दहन्त्यो वैरि' ख, पाठ । ४ 'सल' क पाठ । ५ 'तस्या शूज' क पाठ

६ 'त' क पाठ । ७ 'युता' क पाठ ।

षट्पष्टिमुखा देवीः करैस्तद्विगुणैर्धृताः । प्रहरन्तीः स्मरन् युद्धे जयी भवति निश्चितम् ॥ ५९ ॥
 एकाशीतिमुखा देवीस्तद्विगुणैर्धृताः । तथाविधैः प्रहरणैः स्मरन् युद्धे जयी भवेत् ॥ ६० ॥
 शतवक्त्रास्तद्विगुणैरुक्तास्तद्विगुणैर्धृताः । स्मृता विजयमाप्नोति ममरे ताव पांडश ॥ ६१ ॥
 पञ्च वक्त्रैर्युक्तास्त्वनैरिष्टरूपतः । तथा तैर्होतिनिर्बह्यैकुलक्रमहस्तकैः ॥ ६२ ॥
 अमंख्याता भवेयुस्ताः साधकाभीष्टमिद्विदाः । एतद्गुह्यमसमरमङ्कटादिषु चिन्तयन् ॥ ६३ ॥
 देवीस्तास्तगतिं क्षिप्रमायदो मनुजोऽथवा । देवो वा गच्छसो यच्चः किञ्चन वा भुजङ्गमः ॥ ६४ ॥
 पिशाचो वा शुक्को वा सिद्धो वा दानयोऽथवा । न कदाचित् स्मरन्नित्यं भङ्गमाप्नोति निश्चितम् ॥ ६५ ॥
 चोरादिसङ्कटोऽरण्ये गिरिदुर्गमजर्मनि । द्विविधैर्विभिर्जातैः कृच्छ्रे राजभये तथा ॥ ६६ ॥
 क्षुद्रपीडासु भूतापस्मारराचममकटे । पिशाचकाकिनीवृन्दघ्नराचमपीडने ॥ ६७ ॥
 अन्येष्वपि च कृच्छ्रेषु विस्तरेषु महत्स्वपि । स्मरन्नित्यं जयेत्सर्वा विपदो ध्यानचैववात् ॥ ६८ ॥
 एकवक्त्रा द्विनयना द्विभुजाभीष्टधारिकाः । मपादुकाः समागत्य सर्वाभरणभूषिताः ॥ ६९ ॥
 स्वममानाभिरभितः शक्तिभिः पवित्राग्निताः । गायन्तीभिश्च नृत्येषु वनमालाभिरन्विताः ॥ ७० ॥
 ध्यायन्नभिमर्तं सर्वमाप्नुयात् पांडशापि ताः । नामाध्यमस्ति भुवने व्यानादामा महेश्वरि ॥ ७१ ॥
 अलङ्कृतहयारूढाः शक्तिभिश्च तथावृताः । स्मरन्नाथ गायन्तीः स्मृता विश्वं वशं नयेत् ॥ ७२ ॥
 तथाविधा गजारूढास्तथा शक्तिभिरावृताः । मङ्गीतासक्तामहिलावृन्दसङ्कुलमध्यगाः ॥ ७३ ॥
 स्मृता लक्ष्मीमवाप्नोति राजमान्यामतिश्रिगम् । नानाभोगसमोपेता प्रख्याता निजवैभवात् ॥ ७४ ॥
 तथाविधरथारूढान्तथा शक्तिभिरावृताः । तथा रंगीतममक्तशक्तिवृन्दसमन्विताः ॥ ७५ ॥
 स्मरन् भूमिमवाप्नोति राजा चेट्टरिमण्डलम् । एव तत् त्रिविधध्यानात् सौभाग्यं चातुलं यशः ॥ ७६ ॥
 कदलीकानने रम्ये निर्जने तास्तथा स्मरन् । पादुकासङ्कचरणा आगन्धन्तीश्च शक्तिभिः ॥ ७७ ॥
 मण्डलं माममर्षं वा जपन् त्रियां ततो वसेत् । निधिं संग्राह्यं भवने भोगी स्यादावदायुषम् ॥ ७८ ॥
 पूगारामे तथा स्मृता निधिमामोत्यज्जितः । एव चम्पकपुष्पागनमेखकुलम्पि ॥ ७९ ॥
 तथा पर्यंतकुञ्जेषु स्मरन्ता वित्तमाप्नुयात् । राजतो धनितोऽन्यसाधनार्तो स्यात् सुखी चिरम् ॥ ८० ॥
 समुद्रतीरे पुण्येषु तथा नित्यं स्मरन् धिया । प्राप्नोत्यनर्घ्यरत्नानि बहूनि ध्यानवैभवात् ॥ ८१ ॥
 समुद्रगासरन्मध्यतत्त्वाटीषु ताम्बथा । स्मरन् कनकमाप्नोति वणोत्कृष्टमखकम् ॥ ८२ ॥
 निर्जने विपिने स्मृता प्राप्नोति महिलाः शुभाः । रूपयौवनशीलाद्याः प्रेमानिर्घोस्तनन्वगाः ॥ ८३ ॥
 उज्जेषु तेषु स्थानेषु हयारूढाः स्मरन् नरः । नृपतिं कुरुते वश्यं मनोवार्त्तकायकर्मभिः ॥ ८४ ॥
 तेषु गजारूढाः स्मृता नारीर्निराचृपान् । वशीकरोति भुवने प्राणिनश्चाविशेषतः ॥ ८५ ॥
 तथा तेषु ग्यारूढाः स्मृता देवीन्तयोदितः । वाञ्छितं समवाप्नोति मुक्तः स्यान्निगडादितः ॥ ८६ ॥

शतवक्त्रास्तद्द्विगुणशुभास्तेष्वप्युधान्यपि । वाञ्छितानि लिखिता ताः पटेषु नवसु स्फुटम् ॥ ८७ ॥
 पटान्तान् मध्यपर्यन्तद्वये संस्थापयेत् तथा । रथदन्तिहयानां तु तिरस्करणिकायुतान् ॥ ८८ ॥
 प्रतिमैर्न्याभिमुख्ये तु तांस्तु सम्यक्प्रदर्शयेत् । वज्रालिखितनिःमानभेरीपणवमर्दलान् ॥ ८९ ॥
 आहत्य चादयन् शृङ्गशंकाहलकादिकम् । व्रजेदभिमुखं वरी धावत्याशु पराजितः ॥ ९० ॥
 तत्मेना मयुखो पश्चान्न जातु भवति ध्रुवम् । इति ध्यानान्यशेषाणि कथितानि तवानये ॥ ९१ ॥
 सूक्ष्मध्यानेन सिद्धानां साधकानां फलोदयः । अतस्तच्छृणु वक्ष्यामि मर्वाभीष्टाप्तिकारकम् ॥ ९२ ॥
 ढाडिमीकेनरप्रख्यतेजोरूपाः स्मरन् धिया । तन्मध्ये माध्यरूपं च निजवाञ्छानुरूपकम् ॥ ९३ ॥
 नमस्ताभीष्टमाप्नोति शुभानप्यशुभानपि । तथा मुपुष्पान्तस्तद्विचिन्त्येदा गमागमम् ॥ ९४ ॥
 तेनाखिल निजेष्ट तु प्राप्नोति ध्यानत्रैभवात् । माधकथ तथा सिद्धस्तयैरेवाशुमिद्विकृत् ॥ ९५ ॥
 इति । अत्र मूलमन्त्रवर्णां स्वरव्यञ्जनरूपेण पृथक्कृता तत्तद्गन्धिमवृन्दमहितास्तत्तद्रूपेण ध्यातव्याः । मातृकावर्णाञ्च
 तथैव ध्यातव्या इत्यर्थः । षोडशानित्यासु ललिताया अहत्वेन पञ्चदशानित्या , पञ्चदशानित्यासु परस्परमङ्गाङ्गित्वेन
 तत्तन्मन्त्रवर्णान् स्वरव्यञ्जनरूपेण पृथक्पृथग्विमज्ज्य क्षित्यादिभूतवर्णान् विमज्ज्य तत्तद्गन्धिमपुञ्जसहितान् भाव-
 येन् । तत्तत्फल भवेत् ॥ इति कादिमते रश्मिक्रमः ॥
 अथ कालीनेने रश्मिक्रममाह । उत्तरतन्त्रे—
 मन्त्रा प्रस्तुतेयोग्या रश्मयो वर्णसंहतेः । देवतामन्त्रयन्त्राणां ज्ञायते यैः स्वरूपकम् ॥ १ ॥
 रश्मिक्रमस्य विज्ञानान्छिन्नोऽभून्नात्र मंशवः । अकारस्य तु विज्ञेयाः पार्थिवाश्च चतुर्दश ॥ २ ॥
 आप्याः पञ्च मयून्वाः स्युर्म्तेजसा दश चैव हि । वायव्यास्तस्य मंप्रोक्ताः पट्युत्तरशतांशवः ॥ ३ ॥
 चत्वारो नाभमा उक्तास्तथा अकारके स्मृताः । चतुर्दश ततः पञ्च ततः पट्युत्तरं शतम् ॥ ४ ॥
 चत्वारथैव चत्वारः ईर्ष्यार्णद्वये पृथक् । शतं सप्तत्युत्तरं च ततः पञ्च ततो दश ॥ ५ ॥
 चत्वारथैव चत्वारः उऊर्णद्वये पृथक् । चतुर्दश ततो भीमाः नवपट्युत्तरं शतम् ॥ ६ ॥
 ततो दश च चत्वारो वेदा ऋग्वेदद्वये पृथक् । चतुर्दश ततः पञ्च ततो दश ततो युगाः ॥ ७ ॥
 पट्युत्तरशतं चैव लृत्वर्णद्वये पृथक् । अर्णस्येव संप्रोक्ता एकारस्य च रश्मयः ॥ ८ ॥
 ईर्णस्य यथा प्रोक्ता एकारस्य तथा स्मृताः । उर्णस्येव ओकारे ऋकारस्येव औलिपेः ॥ ९ ॥
 लृत्वर्णस्येव विज्ञेया अक्षरस्य च रश्मयः । [लृत्वर्णस्येव विज्ञेया अःस्वरस्य च रश्मयः ॥ १० ॥]
 पार्थिवा रश्मयो ज्ञेयाः कवर्णस्य चतुर्दश । आप्याः पञ्चदश प्रोक्तास्तेजसाश्च ततः परम् ॥ ११ ॥
 वायव्या रश्मयः प्रोक्ताः पञ्चविंशच्छतद्वयम् । नाभमाथैव चत्वारः स्वरस्य चतुर्दश ॥ १२ ॥
 पार्थिवा जलजाः पञ्च ततथैव शतद्वयम् । सैकचत्वारिंशदनु तैजसा युगमख्यकाः ॥ १३ ॥
 वायव्या नाभमाथोक्ताश्चत्वारो वेदमख्यकाः । गवर्णे पार्थिवाः पञ्चचत्वारिंशच्छतद्वयम् ॥ १४ ॥
 पञ्चाप्या दश चाग्नेवा वायव्या वेदमख्यकाः । नाभसाथैव चत्वारो धवर्णे मनुपार्थिवाः ॥ १५ ॥

आप्याः शतद्वयं चैव प्रोक्ताः पञ्चविंशदुत्तरम् । तैजसा दश वायव्याश्चत्वारो नाभसाः स्मृताः ॥ १६ ॥
 पञ्चविंशच्छतद्वे च कार्णस्येव चवर्णके । खवर्णस्येव छार्णस्य गवर्णस्येव जार्णके ॥ १७ ॥
 धवर्णस्येव भार्णस्य डवर्णस्येव जार्णके । चवर्णस्येव टार्णस्य ढवर्णस्येव ठार्णके ॥ १८ ॥
 शतद्वयं पञ्चनवत्पुत्तर ढस्य पार्थिवाः । घस्येव ढस्य संप्रोक्ता जार्णस्येव च गार्णके ॥ १९ ॥
 ढस्येव तस्य मप्रोक्ता मनवम्यस्य पार्थिवाः । पञ्चाप्या एरुनवतिद्विशतं चानु वायुजाः ॥ २० ॥
 चत्वारो नाभसाश्चैव ढस्येव च ढवर्णके । ढस्येव घस्य संप्रोक्ता गार्णस्येव च गार्णके ॥ २१ ॥
 पार्णस्य पार्थिवाः प्रोक्ताश्चतुर्दश जलीयकाः । पञ्चैव तैजसाः प्रोक्ता दशैकनवतिस्तथा ॥ २२ ॥
 शतद्वयं तु वायव्याश्चत्वारो नाभसाः स्मृताः । थस्येव फस्य संप्रोक्ता रश्मयः क्रमशो बुधैः ॥ २३ ॥
 वार्णस्य पार्थिवाः पञ्चचत्वारिंशच्छतांशवः । आप्याः पञ्चदशाग्रेया वायव्या नाभसाः स्मृताः ॥ २४ ॥
 चत्वारश्च तथा प्रोक्ता भार्णस्य मनुसंख्यकाः । पार्थिवाश्च सप्तविंशत्पञ्चमंख्याशतानि च ॥ २५ ॥
 तैजसा दश वायव्याश्चत्वारो नाभसास्तथा । चतुर्दश मकारे तु रश्मयः पार्थिवाः स्मृताः ॥ २६ ॥
 आप्याः पञ्च दशाग्रेया वायव्या वेदसंख्यकाः । पञ्चविंशत्पञ्चशत नाभसाः सप्तकीर्तिताः ॥ २७ ॥
 यार्णे चतुर्दश प्रोक्ताः पार्थिवाः पञ्च नीरजाः । तैजसा रश्मयः प्रोक्ता वायव्याश्च ततः परम् ॥ २८ ॥
 पञ्चविंशत्पञ्चशतं चत्वारो नाभसाः स्मृताः । रेफस्य मनुसंख्यकाः पार्थिवाः पञ्चनीरजाः ॥ २९ ॥
 सैकचत्वारिंशदनु शतपञ्चकतैजसाः । वायव्याश्चैकचत्वारश्चत्वारो नाभसाः स्मृताः ॥ ३० ॥
 वार्णस्येव लवर्णस्य [रश्मयः सप्तकीर्तिताः । वार्णस्य रश्मयः प्रोक्ताः] पार्थिवाश्चैव चतुर्दश ॥ ३१ ॥
 सप्तविंशदष्टशतमाप्या वै दश तैजसाः । वायव्याश्चैव चत्वारश्चत्वारो नाभसाः स्मृताः ॥ ३२ ॥
 मनुसंख्याः शकारस्य पार्थिवाः पञ्च नीरजाः । तैजसा दश वायव्याश्चत्वारो नाभसाः स्मृताः ॥ ३३ ॥
 पञ्चविंशच्चाष्टशतं पकारे मनुसंख्यकाः । पार्थिवाः पञ्च चाप्या वै तैजसाः दश कीर्तिताः ॥ ३४ ॥
 पञ्चविंशच्चाष्टशतं वायव्या वेद नाभसाः । वार्णस्येव सकारस्य हकारस्य चतुर्दश ॥ ३५ ॥
 पार्थिवाः पञ्च चाप्या वै तैजसा दश कीर्तिताः । वायव्याश्चैव चत्वारः सप्तविंशदुत्तरम् ॥ ३६ ॥
 सप्तसप्ततिसहस्रं च नाभसाः परिकीर्तिताः । लकारस्येव लस्यैव चकारस्य चतुर्दश ॥ ३७ ॥
 पार्थिवाः पायसाः पञ्च रश्मयः परिकीर्तिताः । सैकचत्वारिंशदनु सप्तसप्ततिसहस्रकम् ॥ ३८ ॥
 तैजसा वेद वायव्या नाभसाश्च तथा स्मृताः ।

कालीमते रश्मिक्रमः ॥

संख्या	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
वर्णाः	अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ऋ	ॠ	ऌ	ॡ	ए	ऐ	ओ	औ	अं	अः
मौमाः	१४	१४	१४	१४	१००	१००	१४	१४	१४	१४	१४	१४	१००	१४	१४	१४
आप्याः	५	५	५	५	५	५	१६६	१६६	५	५	५	५	५	१६६	५	५
तैजसाः	१०	१०	१६६	१६६	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१६६	१०	१०	१०	१०
वायव्याः	१६०	१६०	४	४	४	४	४	४	२	२	१६०	४	४	४	२	२
नामसाः	४	४	४	४	४	४	४	४	१६०	१६०	४	४	४	४	१६०	१६०

संख्या	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१
वर्णाः	क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज	झ	ञ	ट	ठ	ड	ढ	ण
मौमाः	१४	१४	२४५	१४	१४	१४	१४	२४५	१४	१४	१४	१४	२४५	१४	१४
आप्याः	१५	५	५	२३६	५	१५	५	५	२३६	५	१५	५	५	२३६	५
तैजसाः	१५	२४१	१०	१०	१०	१५	२४१	१०	१०	१०	१५	२४१	२४१	१०	१०
वायव्याः	२३५	२	४	४	४	२३५	२	४	४	४	२३५	२	२	४	४
नामसाः	४	४	४	४	२३५	४	४	४	४	२३५	४	४	४	४	४

संख्या	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५
वर्णाः	त	थ	द	ध	न	प	फ	ब	भ	म	य	र	ल	व
मौमाः	१४	१४	२४५	१४	१४	१४	१४	१४५	१४	१४	१४	१४	१४५	१४
आप्याः	१५	५	५	२३६	५	५	५	५	२३६	५	५	५	५	२३६
तैजसाः	१५	२४१	२४१	१०	१०	१०	२४१	१०	१०	१०	१०	२४१	१०	१०
वायव्याः	२३५	४	२	४	४	२४१	४	४	४	४	२३५	४१	४	४
नामसाः	४	४	४	४	४	४	४	४	४	२३६	४	४	४	४

संख्या	४६	४७	४८	४९	५०	५१
वर्णाः	श	ष	म	ह	ळ	च
भौमाः	१४	१४	१४	१४	१४५	१४
आप्पाः	५	५	८३६	५	५	५
तैजसाः	१०	१०	१०	१०	१०	७००४१
वायव्याः	४	८३५	४	४	४	४
नाभसाः	८३५	४	४	७००३५	४	४

मूलाधारस्यपद्मस्य कर्णिकायां शिवात्मकः ॥ ३६ ॥

पदपञ्चाशद्विंशत्यंशं प्रसरद्विर्दलाब्धिके । आहतः पृथिवीवर्णः स्वाधिष्ठानाह्वयाम्बुजे ॥ ४० ॥

कर्णिकाया द्विपट्टिश्च भयूरैः परिवारितः । तेजोभिर्व्याप्तपत्रैश्चानलवर्णः शिवात्मकः ॥ ४१ ॥

मणिपूराख्यचक्रस्यकर्णिकाया समावृतः । द्वासप्ततिमयूखैश्चाभूताख्यैर्मृताख्यैः ॥ ४२ ॥

अनाहतख्यचक्रस्यकर्णिकाया शिवात्मकः । चतुःपञ्चाशदुत्सृज्यभूतो मारुतवर्णकः ॥ ४३ ॥

विशुद्धाख्ये महाचक्रे कर्णिकाया समावृतः । द्वासप्ततिमयूखैश्च नाभसैः शिव एव हि ॥ ४४ ॥

आज्ञायाः कर्णिकामध्ये मनोवर्णः शिवात्मकः । चतुःपट्टिमयूखैश्चावृतोऽमृतमयः मदा ॥ ४५ ॥

सहस्रारे महापद्मे कर्णिकायां समावृतः । पद्मशताधिकमाहस्यमयूखैर्मनैः मदा ॥ ४६ ॥

दर्लः सहस्रसंख्याकैः सहस्रकिरणात्मकैः । पद्मशतैः स्वाङ्गभूतैश्च त्रिसर्गात्मा शिवात्मकः ॥ ४७ ॥

विसर्गस्या भयूरश्च पद्मचक्रस्याश्च रश्मयः । सोममूर्याग्रिमयाष्टाग्रिगत्संख्याकलात्मभिः ॥ ४८ ॥

पञ्चब्रह्मात्ममन्त्राणामष्टाग्रिशतकलात्मभिः । तेजोभिर्मिश्रिताः सन्तः प्रमर्षन्तः परस्परम् ॥ ४९ ॥

वाच्यवाचकरूपेण जगत्स्यावरजङ्गमम् । व्याप्य तिष्ठन्ति वै सर्वे स्थापित्यन्त्यन्तकारिणः ॥ ५० ॥

पोडशाणी महाविद्या चन्द्रमण्डलरूपिणी । पद्मविंशत्तत्त्वमूर्णा मुधावृष्टिमयी सदा ॥ ५१ ॥

पूर्णमण्डलरूपा च सर्वतेजोमयी परा ।

इति । अत्र पाञ्चभौतिकरश्मीनां सहस्रावस्थितमानसरश्मीनां परस्परप्रतिफलनेन पञ्चाशद्वर्णानां यावन्तो रश्मयः संभूयन्ते, तावन्त प्रतिवर्णरश्मयो द्वात्रिंशद्द्वात्रिंशन्मानसरश्मिसञ्चये अथच द्वात्रिंशद्द्वात्रिंशन्मानसरश्मयः प्रतिवर्णं प्रतिफलन्तीत्यर्थः ।

ईशानचक्रसंभूतकलानां पञ्चकस्य तु । एकैकस्याः कलायास्तु त्रिंशत् विंशदुत्तरम् ॥ १ ॥

मानमात्मरश्मीनां क्रमो ज्ञेयो मनीषिभिः । मन्त्रस्य वाच्य विद्याया अष्टपट्टिमितार्थकाः ॥ २ ॥

द्वाविंशद्भिर्मानसैश्च गुणिताः पूर्णमानसैः । हृताश्चेत् तत्र यत्नं तच्छब्दस्तन्मनोः स्फुटम् ॥ ३ ॥

शेषाङ्कपूर्णरूपेण महाविद्या भवत्यसौ । न्यूनं न्यूना क्रमस्त्वेवं ज्ञातव्यः सिद्धिमिच्छता ॥ ४ ॥

इति । अत्र यस्या विद्याया मन्त्रस्य वा स्वरव्यञ्जनरूपेण पृथक् कृता वर्णा याचन्तो जायन्ते, तावन्तो द्वाविंशद्-
ङ्गेन गुणतोषा । प्रत्येकं द्वाविंशद्द्वाविंशन्मानमरश्मिकमत्वात् । अथच पूर्णमानसै पदशतोत्तरमहस्रसंख्याकै-
र्भागहरणेन यत्नं तत्तन्मन्त्रस्य च्छन्दो भ्रमम् । तत्रापि पञ्चशतोऽधिकं लब्धं चेत्प्राप्यते तदपि पञ्चश-
ता भागहरणेन यदुर्ध्वं तच्छन्द इति भ्रमम् । तथा पूर्णमानसैर्भागहरणाद्यदुर्वरितं, तत् पदसप्तत्युत्तरप-
ञ्चशतसंख्याङ्कश्चेत् मा विद्या महाविद्येति भ्रमम् । ततोऽधिकं चेत्तदपि भ्रमं, न्यूनं चेत्न्यूनं भ्रममित्यर्थः ॥

अत्र विद्यारूपस्य द्वाविंशद्गुणनेन च । हृतेन मानमैवापि कश्चिन्नोर्वरितं यदि ॥ १ ॥

लब्धं पञ्चशता चैव हरेत्तन्मन्त्रं भवेच्च तत् । तच्छन्दः ॥ २ ॥

अस्यार्थः — मन्त्रस्य विद्याया वा वर्णा स्वरव्यञ्जनरूपेण पृथक् कृता द्वाविंशता गुणिता पूर्णमानसैर्हृताश्चे-
च्छेषाङ्को नोर्वरितस्तदा लब्धमेव पञ्चशता हरेच्छन्दः प्राप्यते, एवं क्रमः सर्वत्र भवेत् ॥

मन्त्रविद्यारूपं तु द्वाविंशद्गुणितं यदि । पूर्णता न लभेद्यत्र दशमीकृत्य चाहरेत् ॥ १ ॥

अस्यार्थः — मन्त्रविद्यात्तराणि स्वरव्यञ्जनरूपेण पृथक् कृतानि द्वाविंशता गुणयेत् तदा पूर्णता षोडशशतानि न
जायते चेद् दशगुणितं कृत्वा षोडशशतैर्भागमाहरेत् । अन्यत्सर्वं प्राग्वत् ॥

श्रीविद्यायाश्च षोडश्याः सहस्राणि च विंशतिः । षष्ट्युत्तरं च त्रिशतं भवेद्युर्नाभसांशवः ॥ १ ॥

पञ्चोत्तरं च नवतिर्द्विसहस्रं शताष्टकम् । पार्थिवा रश्मयश्चाथ पद्मसहस्राणि चैव हि ॥ २ ॥

अष्टौ शतान्येकपट्टिस्तैजसा रश्मयो ह्यथ । पञ्चमस्त्युत्तरशतं महस्रं चापुररश्मयः ॥ ३ ॥

अष्टादशोत्तरं पञ्चशतं वेदसहस्रकम् । मयूखा बभूवतात्मानो वच्चे संकीर्णरश्मिकम् ॥ ४ ॥

त्रिशतं च चतुःषष्टिर्विष्वक्खणेषु पार्थिवाः । षष्ट्युत्तरं शतं चाप्यास्तावन्तस्तैजसाः स्मृताः ॥ ५ ॥

शतं च चत्वारिंशच्च वायव्याः संप्रकीर्तिताः । चतुर्विंशतिरष्टशतं पार्थिवा ब्रह्मण्ये च ॥ ६ ॥

शतं च पञ्चपञ्चाशदाप्याश्च शतमेव च । चतुर्विंशतिसंख्याका वायव्याः संप्रकीर्तिताः ॥ ७ ॥

तावन्तो नाभसाः प्रोक्तास्ततो भूवर्यसंचये । त्रिशदाप्याश्च चाग्नेया अशीतिश्चतुरस्ररा ॥ ८ ॥

वायव्याश्च चतुर्विंशतावन्तो नाभसाः स्मृताः । मत्स्यपुत्राः सप्तद्विष्टाः चायुर्वर्णेषु पार्थिवाः ॥ ९ ॥

पञ्चविंशतिश्चाप्यास्तु पञ्चाशत्तैजसाः स्मृताः । नाभसा विंशतिः प्रोक्ताश्चाप्यवर्णेषु पार्थिवाः ॥ १० ॥

अष्टाविंशत्युत्तरं च शतसप्तकमेव च । तैजसाः सप्ततिर्ज्ञेया अष्टाविंशतिर्वायुजाः ॥ ११ ॥

तावन्तो नाभसा ज्ञेयाः संकीर्णा रश्मयस्त्वित्तमं । अत्र (न्ये) तद्भूतवर्णस्य तच्चतुर्तांशो निजाः ॥ १२ ॥

इति । अन्ये भूतांशवः संकीर्णा मानसा अपि तथैव ज्ञेया । ऊर्ध्वांशायक्रमे—मानसा सहजा, अन्ये संकीर्णा
इति केचित् । अत्र यद्यगुरुपदेशं बोद्धव्यम् ॥

पराप्रामादमन्त्रस्य पञ्चोत्तरसहस्रकम् । आप्यास्तथा पञ्चनवत्युत्तरं च शताष्टकम् ॥ १ ॥

सहस्रं नाभसाः प्रोक्ताः मङ्कीर्णाः पार्थिवाः स्मृताः । षट्पञ्चाशत्समाख्याताश्चत्वारिंशच्च तैजसाः ॥ २ ॥

वायव्याः षोडश प्रोक्ता नाभसाः षोडशैव हि । आप्या दश समाख्याता मानसाः प्राग्वदेव हि ॥ ३ ॥

इति । प्रत्ययं द्वाविंशत्क्रमेणाष्टाविंशत्युत्तरशतं रश्मय इत्यर्थः ॥

पराप्रासादवर्णायं गुण्यात्तन्मानसांशुभिः । पङ्क्तिशता दरेच्छेपं लब्धाङ्गेन पुनर्हरेत् ॥ १ ॥

तल्लब्धं तस्य मन्त्रस्य च्छन्दो ज्ञेयं मनीषिभिः ।

इति । पराप्रासादमन्त्रस्य वर्णां स्वरव्यञ्जनरूपेण पृथक् कृता द्वाविंशद्विगुणिता पङ्क्तिशता इता शेष लब्धाङ्गेन हत तच्छेषं तल्लब्धाङ्गेन दरेत्तल्लब्ध तच्छुद्ध इत्यर्थः ॥ तथा—

कालिकाया महाविद्यावर्णा द्वाविंशता इताः । इताश्च मानसैः पूर्णैः शेषं पङ्क्तिशता दरेत् ॥ १ ॥

शेष लब्ध तु स्योज्य पुनः पङ्क्तिशता हरेत् । शेष छन्दस्तु विज्ञेय सम्पक् तत्त्वविशारदः ॥ २ ॥

इति । अस्यार्थः—विद्याया वर्णां स्वरव्यञ्जनरूपेण पृथक् कृता द्वाविंशद्विगुणिता पूर्णमानसांशुभिर्हता शेष पङ्क्तिशता हरेत्, तच्छेषे तत्फल स्योज्य पुनः पङ्क्तिशता हरेत् तच्छेष छन्दो ज्ञेयमिति ॥

रससरूपाः चित्तेर्भागा द्वौ भागावमृतस्य च । द्वाविंशत्यग्निभागाश्च वायुभागाश्चतुर्दश ॥ १ ॥

पञ्चविंशतिभागाश्च व्योम्नश्च पारकीर्तिताः । अष्टोत्तर च दिशतं सहस्रद्वयमेव च ॥ २ ॥

मानमा रमयो ज्ञेया भूतभागोद्भवाशवः । प्रागुक्क्रमतो ज्ञेया रश्मिक्रम उदाहृतः ॥ ३ ॥

इति ॥
अथ कादिमते कामेभ्यर्वादिभित्त्याना प्रयोगविधिर्लिख्यते ॥ “ह्रीं श्रीं यैम्बुर्ह्यौ” इति पञ्चकामा भवन्ति ।
तन्मन्त्रज— [प० ७ श्लो० ३६]

एषा यन्त्राणि सर्वाणि त्रैलोक्यचोभगानि च । तानि क्रमेण कथयाम्याकर्ण्य समाहिता ॥ १ ॥

तेषु पञ्चसु बीजेषु पुनरुक्तविचर्जितैः । योजयेदष्टभिस्तैस्तैः स्वरान् षोडश भावया ॥ २ ॥

अष्टाविंशतिसप्तक शतं तेन भवन्ति वै । तैर्यन्त्राणि विधेयानि पञ्चानां क्रमतः शिवे ॥ ३ ॥

इति । अस्यार्थः—प्रोक्तपञ्चसु बीजेषु द्वितीयबीजस्य जडरे प्रथमबीजं । १। तृतीयबीजजडरे द्वितीय बीज । २। चतुर्थबीजजडरे तृतीय बीज । ३। पञ्चमबीजजडरे चतुर्थ बीज । ४। चतुर्थबीजजडरे पञ्चम बीजं । ५। तृतीयबीजजडरे चतुर्थ बीज । ६। द्वितीयबीजजडरे तृतीय बीज । ७। प्रथमबीजजडरे द्वितीय बीज । ८। एवमष्टौ बीजानि पुनरुक्तवर्जितानि भवन्ति । एतानि प्रत्येक षोडशस्वरयुक्तानि कर्तव्यानि, तदा सर्वस्य १२० बीजानि भवन्ति । एतैर्यन्त्राणि विधेयानीत्यर्थः ॥ यन्त्ररचनाप्रकरमाह—

वृत्तत्रयस्य पदकोणं कृत्वा मध्ये स्वमन्त्रम् । लिखेत् साध्याख्ययोपेत पदकोणेषु च तत्पुनः ॥ १ ॥

विभज्य विन्दुभायाभ्यामथ ऊर्ध्वं लिखेत् क्रमात् । वृत्तान्तरालयोर्षोडश चतुःषष्ट्या द्विरालिखेत् ॥ २ ॥

एवं यन्त्राणि पञ्च भ्युः पञ्चानां क्रमतः शिवे ।

इति । अस्यार्थः—प्रथमतः पदकोणं कृत्वा तद्द्विहिंशत्तत्रयं विधाय मध्ये साध्यानामसहित प्रकृतिस्यपञ्चकामेषु प्रथमं बीजं विलिख्य पदसु कोणेषु तदेव बीजं विलिख्य प्रोक्ताष्टाविंशत्युत्तरशत बीजानि चतुःषष्ट्या चतुःषष्ट्या द्विधा विभज्य वृत्तत्रयान्तरालद्वयेऽप्यन्तरान्तराले विन्दुयुक्तानि प्रथमचतुःषष्ट्युत्तरशतबीजानि पदतथाकारेण विलिख्य, तद्व्याहान्तगते द्वितीयचतुःषष्ट्युत्तरशत बीजानि विसर्गयुक्तानि लिखेत्, इदं प्रथमं यन्त्रम् ॥ द्वितीयबीजं मध्ये साध्यसहितं विलिख्य पदकोणेषु द्वितीयमेव बीजं विलिख्य बहिरन्तरालद्वये भागद्विलिखेदिति द्वितीययन्त्रम् ॥ एवं तृतीयबीजेन तृतीयं यन्त्रम् ॥ चतुर्थबीजेन चतुर्थं यन्त्रम् ॥ पञ्चमबीजेन पञ्चमं यन्त्रम् ॥ इति

पञ्च यन्त्राणि भवन्तीत्यर्थः ॥ अथ पञ्चबीजैरेकमेव यन्त्रं लेखनीयमित्याह—

पञ्चभिस्तेकमस्त्यन्यद्यत्तं सुमहदद्भुतम् । द्वितीयजठरे त्वाद्यं सनामाभिलिखेत् तयोः ॥ १ ॥
बहिस्तृतीयरूपेण पदकोणेन प्रवेष्टयेत् । चतुर्थं विलिखेत् कोणेष्वेव पदस्वपि पार्वति ॥ २ ॥
वेष्टयेत्पञ्चमेनैव तद्यत्र सर्वमोहनम् ।

इति । अस्यार्थः—द्वितीयबीजस्य अर्धकारस्य जठरे प्रथमबीजं ह्रीमिति बीजं साध्यनामगर्भं विलिप्य, तद्व-
हस्तृतीयबीजेन ऐकारेण अधरोत्तरयोगेन पदकोणं कुर्यात् । अत्र ऐकारस्य त्रिकोणरूपत्वाद्बीजद्वयरूपत्रिको-
णद्वयेन पदकोणेनावेष्टय पदकोणेषु चतुर्थबीजं प्लंकारं विलिप्य पञ्चमबीजेन र्त्वाकारेण पदकोणाद्बहिर्वेष्टयेत्,
यथा र्त्वाकारगर्भं सर्वं भवति तथा कुर्यादित्यर्थः । एव पदवक्राणि जातानि ॥

अथ समययन्त्रयोरुद्धारक्रममाह—

तस्यापि परतो बाह्ये तैरावेष्टय पुरोदितैः । यन्त्राभ्यन्तरं तु जनयेद् बहिर्मातृकयापि च ॥ १ ॥

इति । प्रोक्तपद्यन्त्रस्य बहिर्वृत्तत्रयं विधाय प्राग्वत् १= बीजैश्चतुःपट्या द्विरालिखेत् सप्तमं यन्त्रं भव-
ति । एतस्यैव पद्ययन्त्रस्य बहिर्वृत्तत्रयान्तगलद्वये प्राग्वद्विन्दुयुक्तं विसर्गयुक्तं च लिखेत्, इदमष्टमं य-
न्त्रं भवतीति ॥

यन्त्राण्यष्टौ भवन्त्येवं पञ्चकामात्मकानि वै । तैरसाध्यं जगत्स्वेषु किञ्चित्तु न कदाचन ॥ १ ॥

मनुजं मनुजेशं वा महिलां वा मदाविलाम् । अष्टमुखेषु मध्यस्थं भावयेत् स्वेन तेजसा ॥ २ ॥

एकीभूतं जपेदेतान्यक्षराण्यपि पञ्च वै । तेन ते वशगाः विप्रं यावज्जीवं न संशयः ॥ ३ ॥

तेष्वष्टमस्य मध्यस्थमात्मसाध्यं जपारुणम् । तन्मन्त्रार्थप्रकाशं तथा रूपांतरैर्वृतम् ॥ ४ ॥

भावयन्नात्मना ग्रस्तं जपेत्तैराक्षराण्यपि । तेन ते वशगाः विप्रं दद्युः प्राणान् धनानि च ॥ ५ ॥

तस्य षष्ठस्य मध्यस्थबीजं मन्त्रेण वेष्टयेत् । प्राग्वन्नि (व० ज०) सुपुद्गलान्तर्भावयेद्योनिमुद्रया ॥ ६ ॥

एतदष्टकमध्यस्थं कुम्भं कृत्वा यथाविधि । तेनाभिपिञ्चेद् दौर्भाग्यरोगदारिद्र्यमुक्तये ॥ ७ ॥

कुचन्दनैर्वा सिन्दूरैर्वारिकैर्दण्डैस्तु वा । कृत्वा चक्राष्टकं भूमौ फलकायां शिलासु च ॥ ८ ॥

मध्ये विद्यावृत्तं कृत्वा तत्रावाह्याभिपूज्य ताम् । कामेश्वर्यं तदग्रम्यो जपेत्पञ्च पयोव्रतः ॥ ९ ॥

तेनास्य पूर्वजन्मान्तर्दुष्कृतान्यपयान्ति वै । आसिञ्जन्मनि सल्लक्ष्मीमवाप्य सुखमेधते ॥ १० ॥

नरं नारीं नृपं वान्यं नगरं वाथ पचनम् । देशं जनपदं विश्वं तन्मध्ये प्रविलिख्य तत् ॥ ११ ॥

पूजयेदरुणैः पुष्पैर्गन्धैः काशमीरमभ्रैः । नैवेद्यैः कटलीदुग्धशर्करापायसादिभिः ॥ १२ ॥

मण्डलं वा तदर्थं वा सप्तवामरमेव वा । कन्दर्पममसौभाग्यो जायते नियतं नरः ॥ १३ ॥

सुवर्णादिषु सलिख्य धारणाद्वरणीतले । लक्ष्मीकान्तिधनारोग्यैरायुः पूर्यमवाप्नुयात् ॥ १४ ॥

अनादृत्यैस्तु विद्यार्थैः षोडशस्वरयोजनात् । द्वाववस्थां शतं वर्णां जायन्ते मन्त्रमेव वा ॥ १५ ॥

१ 'व' क पाठ । २ 'तत्र' क पाठ । ३ 'त' क पाठ । ४ 'सुनिश्चितम्' क पाठ । ५ 'नेषु मध्यस्थमात्मसाध्यं' क पाठ । ६ 'तान्य' क पाठ । ७ 'जे' क पाठ । ८ 'जा' क पाठ । ९ 'त' ग पाठ ।

इति । अस्यार्थः—कामेभ्यः मन्त्रस्येकादशाक्षरस्थानावृत्तोल्लासि “अस्यकलहरनतयमदः” इति ङाया
क्षराणि भवन्ति । ते षोडशस्वरयोगेनाद्भुतं वर्णा भवन्तीति ॥

स्वराणां सर्वमन्त्रेषु योजनं केन हेतुना । क्रियते परमेशान तन्मे कथय माप्रतम् ॥ १ ॥
स्वराः षोडश देवेशि व्यञ्जनानि तथा पुनः । पञ्चत्रिंशत् समान्यातं तयोरन्योन्यमंगतः ॥ २ ॥
भारत्या देहभूतैस्तैर्व्यञ्जनैः स्वरयोजनम् । तत्प्राग्ययोजनं विद्धि रहस्यं परमेश्वरि ॥ ३ ॥
भारत्या वर्णरूपाया ह्रमौ नेत्रे समीरिते । प्राणाः स्वराः समाख्याता विन्दुमर्मा तु चेतना ॥ ४ ॥
अन्यान्यवयवानि स्फुरन्त्यानि परमेश्वरि । तेन तद्युक्तिं वर्णाः प्रसीदन्ति नचान्यथा ॥ ५ ॥
विन्दुमर्मा ह्रसौ तुर्यस्वरश्चेति च पञ्चमम् । भारत्या मातृकादेहे विद्धि चैतन्यजृम्भणम् ॥ ६ ॥
तेन तैर्हीनरूपास्तु मन्त्रविद्यास्तथापरे । निष्प्राणदेहवत् कार्यकरणेष्वक्षमाः स्मृताः ॥ ७ ॥
तेन सर्वत्र तु मया स्वरयोगं उदीर्यते । ये ये मन्त्राः प्रोक्तावर्णविहीनास्तैश्च योजयेत् ॥ ८ ॥
तेन ते फलयन्तः स्युः कार्येषु च फलान्विताः । तस्मात् सर्वत्र संयोगात् स्वरैः सर्वार्थमिद्धिदा ॥ ९ ॥
एवं तैरेव जायन्ते यन्त्राणि सफलानि वै । ङात्रिंशद्विनियोगाश्च वक्ष्ये तेषामनुक्रमात् ॥ १० ॥
वृत्तद्वयान्तः पदकोणं कृत्वा मध्ये निजेष्मिन्तम् । मायागर्भं समालिख्य वेष्टयेन्मातृकाक्षरैः ॥ ११ ॥

इति । अस्यार्थः—प्रथमतः पदकोणं विलिख्य तद्वर्तिर्ध्रुवद्वयं विधाय मध्ये स्थाप्यनामगर्भं द्विंशर विलि-
ख्य, पदसु कोणेषु ङानवत्युत्तरशतवर्णेषु प्रथमतः षडक्षराणि विलिख्य बहिर्वृत्तद्वयान्तराले मातृकाक्षरै-
रेष्टेयैरिति प्रथमं यन्त्रं भवति ॥ द्वितीययन्त्रस्य पदसु कोणेषु प्रोक्तावर्णमनुयायस्य प्रथमतः पदवर्णान् वि-
हाय सप्तमाक्षरतः पदवर्णान् विलिखदिति द्वितीयं यन्त्रं भवति । एवं तृतीययन्त्रादिसु च क्रमेण पु-
नश्चतुर्थजिता पदपदवर्णां लेखनीया । अन्यन्त्रमानम् । एवं यन्त्राणि ३२ जायन्ते ॥ तेषां फलान्याह—

प्रथमे कनकावाप्तिर्द्वितीये भूषणोदयः । तृतीये कर्ण्यकामिद्धिश्चतुर्थे भूषतिग्रहः ॥ १ ॥
पञ्चमे वाहनावाप्तिः षष्ठे स्त्रीरम्यमीरितम् । सप्तमे भवनावाप्तिरष्टमे धेनुमङ्गमः ॥ २ ॥
नवमे वशयेद्वर्णं दशमे वारणं हयम् । एकादशेन विजयी नरः सप्तमीमपि ॥ ३ ॥
त्रयोदशे व्यवहारेषु दृष्टेषु द्विविधेष्वपि । द्वादशे चेप्मितावाप्तिः परेशारिविनाशनम् ॥ ४ ॥
गजवाजिपरोष्ट्राणां नरगोमृगपक्षिणाम् । भुजङ्गमेपमहिषंवाजिनां त्राशु नाशनम् ॥ ५ ॥
तत्तत्त्राचि च तद्रङ्गलिखितं तत्र तत्र च । स्थापितं मण्डलान्मामात्समरात्रादथापि वा ॥ ६ ॥
चतुर्दशेन द्रुष्टिः स्यात्परेश स्तम्भन रिपोः । क्रोधवैरिम्युद्योगगमनादेरपि ध्रुवम् ॥ ७ ॥
षोडशेन धृतेर्नामैर्भूताद्यैर्नव बाध्यते । ततः परेश यन्त्रेण स्यात्तेन धरणीतले ॥ ८ ॥
रक्षा भवति सर्वत्र त्राणिना जगति ध्रुवम् । अनन्तरानन्तराभ्यां खननात्फलकद्वये ॥ ९ ॥

१ 'ता' ग पाठ । २ 'तन्त्रे' ग पाठ । ३ 'वैर्' क पाठ । ४ 'नका' क पाठ । ५ 'परिमट' क पाठ ।
६ 'वि' क पाठ । ७ 'वैरानामाशु' ग पाठ । ८ 'वैरा' क पाठ । ९ 'दृष्टि' ग पाठ । १० 'जम्भण' क पाठ ।
११ 'वैर' क पाठ । १२ 'नामै' क पाठ । १३ 'अनन्तराभ्यां खननात् फलकोट्योदयो' क पाठ ।

शस्त्रानां वद्भूमिः क्रेशनांशः स्याद्भूहामपि । देशानामपि चान्योन्यकलहात्पीडनं भवेत् ॥ १० ॥
 अनन्तरेण यन्त्रेण विरोधो भूभुजा भवेत् । रोज्यमन्धितले तस्य खननेनान्पकालतः ॥ ११ ॥
 एकविंशेन यन्त्रेण रोगार्ता वैरिणो ध्रुवम् । द्वाविंशेन गवां रोगस्त्रयोविंशेन दन्तिनाम् ॥ १२ ॥
 चतुर्विंशेन बाहाना पञ्चविंशेन भूभुजाम् । षड्विंशेन प्रधानानां रोगावाप्तिर्दृढ भवेत् ॥ १३ ॥
 सप्तविंशेन तेषां तु शोकानां क्रेशनाशनम् । अष्टाविंशेन यन्त्रेण कृत्या प्रतिनिवर्तते ॥ १४ ॥
 धारणाद्भूषु खननाद्वाचाप्रादिषु बन्धनात् । तडागकूपवाप्यादिष्वर्पणात्पाति ता ध्रुवम् ॥ १५ ॥
 ततः परेण यन्त्रेण वाग्मी भूकोऽपि जायते । अत ऊर्ध्वेन यन्त्रेण वैरिवाहस्तम्भन भवेत् ॥ १६ ॥
 एकत्रिंशेन यन्त्रेण बाहाना दन्तिनामपि । रक्षा भवति तद्भूषु खननाद्वाग्नाटपि ॥ १७ ॥
 द्वाविंशेनाभ्युर्ध्वा पोता न क्रियन्ति कदाचन । पार प्रयान्ति चाक्रेशाद्विचित्रा यन्त्रशङ्कयः ॥ १८ ॥
 षोडशानां तु नित्यानां प्रत्येकं तिथिषु क्रमात् । तच्चत्थिर्था तद्वजनं जपहोमादिना चरेत् ॥ १९ ॥
 घृतं च शर्करा दुग्धमश्व कदलीफलम् । चौष्ट गुड नालिकेर फलं लाजा तिल दधि ॥ २० ॥
 पृथुकं चणक मुद्ग पायस च निवेदयेत् । प्रतिपत्तिथिमारभ्य क्रमात् पञ्चदशम्यपि ॥ २१ ॥
 कामध्वर्यादिशक्तीनां सर्वानामपि चोदितम् । आद्याया ललितायाम्नु सर्वाण्येतानि सर्वदा ॥ २२ ॥
 निवेदयेच्च जुह्यादह्ना दद्याद्भूषणामपि । विद्याभक्तिमतां नित्यमभीष्टावाप्तयेऽनिशम् ॥ २३ ॥
 तच्चद्विद्याचरप्रोक्तमौषधं तत्प्रमाणतः । संपिष्य गुलिकीकृत्य तामि सर्वं च माधयेत् ॥ २४ ॥
 अर्घ्यानन्तर्पणं नित्यं स्नानार्पणानुयोजनम् । पाटीरसयुतं भाले धारणं सर्वसिद्धिदत् ॥ २५ ॥
 राज्ञां विशेषतो रक्षा कुर्यादेतन्तु नित्यशः । स्नाने पाने धारणं च गुलिकायोजनेन वै ॥ २६ ॥
 रोगापमृत्युकृत्यादिदोषा ग्रहममुद्रवाः । न बाधन्ते ततो नित्यमर्चयेत् स्वगृहे क्वचित् ॥ २७ ॥
 इति कामध्वर्या प्रयोगविधिः ॥

अथ भगवान्निर्वाणित्यामयोगविधिः । श्रीनन्धराजे— (पं० = २५० २४)

काम्यहोममयो वक्ष्ये नानाभीष्टासिदायकम् । त्रिमध्वर्तकैः पुण्डरीकैर्होमादिप्रान् वशं नयेत् ॥ १ ॥
 आरग्वधैस्तु राजानं करवीरैस्तु वैश्यकम् । उत्पलैर्वैशयेच्छूद्रं वनितां जपया हुतैः ॥ २ ॥
 दिव्यैर्लक्ष्मीर्भवेद्दामं भूम्याद्यः कमलैर्हुतात् । कैरैर्वहनावाप्तिरपुष्पैर्महद्यशः ॥ ३ ॥
 सौभाग्यं चम्पकैः सिद्धौ रत्नसौगन्धिकैर्हुनेत् । तर्गैर्वस्त्रममिद्धं पुनार्गैर्भूषणस्यै ॥ ४ ॥
 मधुकैः कन्यकामिद्धं पलाशैः स्वर्णमिद्धये । किंशुकैरंशुकावाप्त्यै पाटलैः पशुसिद्धये ॥ ५ ॥
 रत्नात्पलैः सर्वसिद्धौ होमयेत् परमेश्वरि । अथ यन्त्राणि वक्ष्यामि वाञ्छितार्थप्रदानि तु ॥ ६ ॥
 चन्दनागुरुकर्पूरकर्तूरीकुङ्कुमैर्लिखेत् । सर्वाणि सर्वतो यन्त्राण्यभीष्टावाप्तिकाशुकैः ॥ ७ ॥
 सुवर्गे रजते ताम्रे लंशुके भूजपत्रके । घाग्ण मूर्ध्नि बाहौ वा कण्ठे कट्या प्रकोष्ठके ॥ ८ ॥

१ 'वा' क पाठ । २ 'राष्ट्र' क पाठ । ३ 'मि' ग पाठ । ४ 'जुट्टी' क पाठ । ५ 'अभ्यवत्' क पाठ ।

६ 'पान तु भोजन' क पाठ । ७ 'ता' क पाठ । ८ 'मै' क पाठ ।

निधाय कापि पूजां वा कुर्याद्यत्राप्यशेषतः । पदकोश वृत्तयोर्मध्ये कृत्वा तन्मध्येतस्तथा ॥ ६ ॥
 योनिं विलिख्य तन्मध्ये माया साध्यसमन्विताम् । विलिख्य कोणत्रितये बहिः पदकोऽपि संलिखेत् ॥ १० ॥
 एकैकं वृत्तयोर्मध्ये शेषार्थानि समालिखेत् । बहिर्मातृकयापि वृत्तान्तविन्दुयुक्तया ॥ ११ ॥
 एव यच्चाणि मन्त्राणिर्दशभिर्दशभिर्भवेत् । चरमेऽमृतपञ्चकं शेषं संपूरयेच्छिवे ॥ १२ ॥

इति । अस्वार्थः—प्रथमतस्त्रिकोणं विलिख्य तद्वहिः पदकोशं कृत्वा तद्वहिर्वृत्तचतुष्टयं विलिख्य मध्ये साध्यं नामगर्भं ह्रींकारं विलिख्य त्रिषु कोणेषु प्रथमाक्षरमारभ्य मूलमन्त्रस्याक्षरत्रयं विलिख्य, ततः पदसु कोणेषु पदक्षराणि विलिख्य तद्वहिर्वृत्तचतुष्टयान्तरालत्रयेऽभ्यन्तरान्तराले मूलमन्त्रस्य दशमर्थाजं विलिख्य, ततः एकाक्षराक्षरमारभ्य तदन्तरालं यथा पूर्णं भवति तथा पञ्चविंशत्युत्तरशतमूलमन्त्राणि सवेष्ट्य, तद्वहिरन्तराले विन्दुयुक्तमातृकाक्षरं सवेष्ट्य तद्वहिरन्तराले विसर्गयुक्तमातृकाक्षरं सवेष्टयेत् । एष दशभिर्दशभिर्मूलमन्त्राणि कृत्वा त्रयोदश यन्त्राणि विलिख्यादशिमूलमन्त्राक्षरं पञ्चभिः महामृतपञ्चकं संयोज्य, दशभिर्क्षरैः प्राग्दशमं विलिख्यामृतपञ्चकं पण्डहीनद्वादशस्थरमयोगेन पट्टिर्वाजानि कृत्वा तानि विन्दुयुक्तानि विसर्गयुक्तानि च विंशत्युत्तरशतवर्णैः प्रथमान्तराले सवेष्ट्य तद्वहिरन्तरालद्वये विन्दुविसर्गमातृकाभ्यां चेष्येदिति चतुर्दश यन्त्राणि विलिखेत् ॥ अमृतपञ्चकस्योद्धारमाह तत्रैव—

ज्या कं दाघोऽम्बु हृत् स्येन माययामृतपञ्चकम् । तत्पञ्चकं स्वरभेदादशीतिर्मायया तथा ॥ १ ॥

तथा अशीति ।

तैः पण्डहीनैः पट्टिः स्यान्मायया च तथा भवेत् । पट्टया जतं मधुद्विष्टं वर्णेष्वमृतविग्रहम् ॥ १ ॥

तेषां सर्वा तन्त्रेऽस्मिन् विनियोगो विधीयते ।

ज्या जकार , क झकार , दाघप्रकार , अम्बु वकार , ह्रस्वकार , जभठयस इति । स्येन विन्दुना पट्ट । मायया विसर्गेण च योगे पञ्चेत्यर्थः । पण्डहीनस्वरयुक्तेन पट्टि । विन्दुविसर्गाभ्यां १०० । अमृतपञ्चकपोडश स्वरसंयोगेन ८० । विन्दुना विसर्गेण च १६० अक्षराणीत्यर्थः ॥ तथा—

चतुर्दशानां यन्त्राणां विनियोगं शृणु प्रिये । वरयमाकर्षणं स्तम्भमारोग्यं विजयं ध्रियम् ॥ १ ॥

रक्षां गजाश्वगोमेधमाहिषाणामनुक्रमात् । नरनारीनृपाणां च श्रोत्रयोगेन साधयेत् ॥ २ ॥

इति ॥ तथा—

अमृतार्थः सैमूलार्थलिखिता (!ललिता) रहितस्तु तैः । नित्याचतुर्दशार्थैश्चाप्येकपट्टया शतं च ॥ १ ॥

पदपञ्चाशत्सोमेतं चतुःशतमुदीरितम् । तैर्व्रत्रचनायोगफलानि च शृणु प्रिये ॥ २ ॥

इति । अमृतार्थां पट्टयुत्तरशतवर्णां, १६० मूलार्थं पञ्चविंशच्छतवर्णं १३५ ललितापट्टितचतुर्दशानित्यानां मन्त्रार्थां एकपट्टयुत्तरशतवर्णां १६१ सर्वे पदपञ्चाशदुत्तरचतुःशतवर्णां ५५६ भवन्ति ॥ तथा—

त्रिकोणमष्टपञ्चकं बहिर्वृत्तद्वयं तथा । विधाय मध्ये मायास्थं कृत्वा नायं त्रिकोणजम् ॥ १ ॥

अन्तरालत्रयस्य च बहिःपत्राष्टागामि च । चतुर्दशार्थमालिख्य वृत्तमध्ये तु मातृकाम् ॥ २ ॥

विलिख्यार्चाहृतजपसंकसिद्धानि योजयेत् । ध्रुवलिङ्गचक्रं यच्च मशक्त्यमृतपञ्चकं ॥ ३ ॥

इति । अन्यार्थे — प्रथमनस्त्रिकोणं विलिख्य तदुपरि चृतं कृत्वा, तल्लक्ष्मण्यदलानि विरच्य तद्वहिवृत्तद्वयं कुर्यादिति यन्त्र निर्माणं मध्ये साध्यनामगर्भं ह्रींकारं विलिख्य त्रिषु कोणेषु तदन्तरालेषु पद्मबीजानि विलिख्याष्ट-
दलेष्वष्टांजानि विलिखेदिति प्रागुक्तवर्णसमुदायान् प्रथमतश्चतुर्दशाक्षराणि विलिख्य बहिर्वृत्तद्वयान्तराले मा-
तृकारैर्वेष्टयित्वा त्र्यक्षिश्चतस्रस्यनस्त्रस्यावशिष्टमूलवर्णाष्टके मायाबीजयुक्तामृतपञ्चकं मनोज्ञं चतुर्दशाक्षराणि
पिधाय प्राग्वन्पूरेत् ॥ फलानि ३३ यन्त्राणां क्रमेणाह —

ज्वरे घोरे शीतिकायां तथा चातुर्थिके गदे । स्फोटे ममूरिकायां च नेत्रार्थां कुक्षिसंभवे ॥ १ ॥

यक्षराक्षसगन्धर्वपिशाचोऽरुणपीडने । बालग्रहातीं दौर्भाग्ये वन्ध्यास्ते वैरिपीडने ॥ २ ॥

बाढे चान्मादके राजक्रोधे चौरभये तथा । डाकिन्यादिगणैः पद्मिराक्रान्त्या ब्रह्मगच्छतः ॥ ३ ॥

प्रमेहकामलाह्मदिदोषजेषु त्रिषु क्रमात् । योजयेद्बुधविधिना त्र्यक्षिंशदितीश्वरि ॥ ४ ॥

कामेश्वर्यादिनित्यानां माधारणमर्चनम् । मृणु देवि प्रवक्ष्यामि सर्वाङ्गाङ्गितयोगतः ॥ ५ ॥

तामां पञ्चदशानां तु मन्त्रवर्णाः समीरिताः । शतद्वयं पण्यवतिः (२६६) तैश्चक्रं तत्र पूजनम् ॥ ६ ॥

प्राक्प्रत्यगदक्षिणोदक् च रेखाविंशतिमालिखेत् । तेन कोष्ठानि जायन्ते चतुर्गणाणि पार्वति ॥ ७ ॥

शतत्रयं त्रैलोक्याणां तेष्वीशादिप्रदक्षिणम् । प्रवेशगत्या विलिखेथावत्संख्यं यथान्तैरम् ॥ ८ ॥

पञ्चपटिस्तेषु दिक्षु प्रागादिषु चतुष्टयम् । अवशिष्टं भवेत्तेषु दिक्स्थेष्वेकीकृतेषु च ॥ ९ ॥

मायां चतुष्टयान्तस्यमालिखेद्वाञ्छितं क्रमात् । एकोनपञ्चशत्कोष्ठेष्वेकीभूतेषु तत्र वै ॥ १० ॥

पश्चं चतुर्दशदलं बहिर्वृत्तद्वयं तथा । लिखित्वा कर्णिकामध्ये योनिं मायोदगं लिखेत् ॥ ११ ॥

दलेष्वपि तथा शक्तिं चतुर्दशसु सतिरेत् । भगमाला मध्यशक्त्यामावाह्याभ्यर्चयेद्ब्रह्मिः ॥ १२ ॥

पश्चिमादि तु वाय्वन्तमन्या आवाह्य पूजयेत् । यथाक्रममिदं चक्रमामां माधारणं भवेत् ॥ १३ ॥

मध्ये मध्ये तु या पूज्या शेषार्धतददलाश्रिताः । यथाक्रमेण चित्रान्ताः पूजयेद्बुधविग्रहाः ॥ १४ ॥

चतुर्गणद्वयं बाह्ये कृत्वा द्वाराणि दिक्षु च । द्वाराणां पार्श्वयोः कोणेष्वर्चयेद् द्वादश क्रमात् ॥ १५ ॥

ब्राह्मी माहेश्वरी द्वारे पश्चिमे मन्त्रदक्षिणे । कामाग्री वैष्णवी सौम्ये वागल्लोन्नी च पूर्वके ॥ १६ ॥

चामुण्डा समहालक्ष्मीर्याम्ये वाय्वादिकोणगाः । देशकालौ तथाकारशब्दौ श्रेष्ठक्रमेण वै ॥ १७ ॥

अर्पितद्यन्त्ररचनाप्रकार — तत्र प्राक्प्रत्यगायता विंशतिरेखा दक्षिणोत्तरायता विंशति कोष्ठानि कृत्वा
तेषु कोष्ठेष्वीशानगतकोष्ठमारभ्य प्रवेशगत्या प्रादक्षिण्येन पञ्चदशनित्यामन्त्राक्षराणि श्रेष्ठानि पण्यवन्त्युत्तरगत-
द्वयसप्त्यकानि [२६६] विलिख्यावशिष्टपञ्चपटिकोष्ठेषु प्रागादिदिक्षु कोष्ठचतुष्टयक्रमेण योदशकोष्ठानि मार्जयित्वा
तेषु साध्यनामगर्भं ह्रींकारं प्रतिदिशं विलिख्य मध्येऽवशिष्टान्येकोनपञ्चाशत् कोष्ठान्येकीकृत्य स्कारिणं चतुर्दश-
लकमलं कृत्वा, तद्वहिवृत्तद्वयं विधाय कर्णिकामध्ये त्रिकोणं विलिख्य तन्मध्ये ह्रीमिति रीजं विलिख्य,
दलेष्वपि मायाबीजं विलिख्य बहिश्चतुर्गणद्वयं चतुर्द्वारयुक्तं कुर्यादिति यन्त्रं विलिख्य, मध्ये भगमा-
लामावाह्यं चतुर्दशदलेषु पश्चिमादिवाय्वन्तं नित्यङ्गिद्यादिविचित्रान्ताश्चतुर्दश नित्या आवाह्यं पूजयेत् ।

१ 'शान्तिोर्ध्व' क पाठ । २ 'प्रदेश' क पाठ । ३ 'नरा' ग पाठ । ४ 'देव' ग पाठ ।

५ 'तथा' क पाठ । ६ 'स्तत्र' क पाठ । ७ 'पूजये' क पाठ ।

अथ मध्ये या नित्या पूज्यते तत्पत्न्या नित्यामात्म्यं चतुर्दश नित्या पूजयेत् । नद्विद्वत्तुष्टात्पात्रेषु
ब्राह्मणादिशस्त्रे नृपुत्र्यात्रेयादिकोणेषु देशकालाकारशस्त्रे संपूजयेत् ॥ तथा—

पूजयेत्प्रोक्तरूपेभ्यु प्रोक्तरूपाश्च ता धजेत् । उपचारंश्चामवैश्च मत्स्यैः मार्मैः सुमंस्कृतैः ॥ १ ॥

अपूर्वैः पापमर्दुर्घैः सुशीतैः मिनमंयुतैः । कदलीपनमार्गैश्च फलैर्मधुभिरेव च ॥ २ ॥

नैवेद्यैः प्रीणयेद् देवीं नृत्यगीतादिभिस्तथा । एकरात्र त्रिरात्र च पञ्चरात्रं तु मस्रं वा ॥ ३ ॥

नवरात्रं तथा पक्षं मार्मैः पूर्णादिकं तु वा । वर्षं वा फाल्गुनान्तं वा स्यात् ममस्तार्त्तिनाशनम् ॥ ४ ॥

ग्रहाणां प्रातिहृन्त्येषु दीर्घरोगेषु वैकुण्ठे । देवतानामधोत्पाते त्रिविधे तमिचारके ॥ ५ ॥

दारिद्र्ये विजयप्राप्त्या दूषिते शत्रुपीडने । कृच्छ्रेष्वन्येषु घोरैषु पूजया सर्वकामदा ॥ ६ ॥

पीठे वा सुममे कृत्वा वेदिकामण्डपे तु वा । कृत्स्नं च प्रोक्तरूपं च प्रोक्तरूपंस्तथार्चयेत् ॥ ७ ॥

नमेरुचम्पकाशोकपुनागप्रकुलाम्बुजैः । मल्लिकामालतीजातीशतपत्रोत्पलादिभिः ॥ ८ ॥

सुगन्धिभिस्तथान्यैश्च पूजयेत् पूर्णमानसः । एतद्विद्याभक्त्युपास्तियुतानन्याश्च पूजयेत् ॥ ९ ॥

अथान्यदपि देवेशि चक्रमद्भूतदर्शनम् । योन्यर्थाख्यं चनितागर्वपर्वतवज्रकम् ॥ १० ॥

पाङ्क्तिशाङ्गुलमानेन कृत्वा योनिं ममे तले । तत्र शङ्कुलमानेषु मन्त्राण्येकादशार्पयेत् ॥ ११ ॥

तेनात्र योन्यो जायन्ते त्रिकोणानि शतात्परम् । चत्वारिंशच्च चत्वारि तेषु मन्त्राक्षराणि तु ॥ १२ ॥

प्रादक्षिण्यप्रवेशेनैव विलिखेत्तु निरन्तरम् । मध्येष्वशिष्टनवके नववर्गममन्विते ॥ १३ ॥

नाधान्न न्न लिखेत् पश्चात् साध्याख्यां कर्ममयुताम् । सर्वत्र विलिखेद्भूर्मा भूय आवर्धनेन तु ॥ १४ ॥

अर्धरात्रे तु ता साध्या मरन्मदनवह्निना । दक्षयाना हनन्वान्ता मस्तकस्यापिताञ्जलिम् ॥ १५ ॥

विकीर्णकेशीमालोललोचनामरुणारुणाम् । वायुप्रेक्ष्यत्पताकास्यपटोपमकलेवराम् ॥ १६ ॥

पिबेकानिधुरा मत्ता मानिलजामयातिगाम् । चिन्तयन्नर्चयेच्चक्रं मध्ये देवीं दिगम्बराम् ॥ १७ ॥

जपादाडिभनन्धूकार्किशुकार्यैः ममर्चयेत् । अन्यैः सुगन्धिषोफालिकुसुमार्चैः सुगन्धिभिः ॥ १८ ॥

त्रिमल्लराजादायाति प्रोक्तरूपा मदाकुला । पारच्छरीर्यातं मा ह्यावेशनपणामिनी ॥ १९ ॥

प्रयोगः स्पष्टः ॥ इति भगवत्प्रणीतप्रयोगः ॥

अथ नित्यविद्याप्रयोगविधिः । तत्र श्रीतन्त्रराजे — [प० ६ श्लो० २३]

विद्यायाः साधनं सम्यक्मयीद्वितफलप्रदम् । शृणु देवि प्रवक्ष्यामि प्रयोगार्हो यतो भवेत् ॥ १ ॥

नितेन्द्रियो हनिप्याशी त्रिमध्याचरतो भवेत् । प्राग्वज्ज्वल तद्दशांशं कुर्याद्भोमं च तर्पणम् ॥ २ ॥

मधूकपुष्पैर्मध्वर्जैर्नकुलोत्थैरथापि वा । चन्द्रचन्दनकस्तूरीवामितस्तर्पयेज्जलैः ॥ ३ ॥

ततो विद्याप्रयोगार्हो नित्यार्चानिरतस्तथा । महस्रजापी तद्भक्तः कुर्याद्भुक्तं नचान्यथा ॥ ४ ॥

पथं रक्तंस्त्रिमध्वर्जैर्दोमाल्लक्ष्मीमवाभुयात् । तथैव कैरवै रक्तैरङ्गनास्तु वशं नयेत् ॥ ५ ॥

१ 'कमान' क पाठ । २ 'अथान्यं शृणु' क पाठ । ३ 'ते तु' क पाठ । ४ 'तु' क पाठ ।

५ 'गात्रं मा' क पाठ । ६ 'म्व' ॥ पाठ ।

समानरूपवत्मायाः शुक्रायाः गोः पयःप्लुतः । मल्लिकामालतीजातीशतपत्रैर्हुतं भवेत् ॥ ६ ॥
कीर्तिविद्याधनारोग्यसौभाग्यविजयादिकम् । आरग्वधयस्वनस्तु चाद्राक्षैर्हवनान्नेवेत् ॥ ७ ॥
स्वर्णामिः स्तम्भेन शत्रोः नृपादीनां कुधोऽपि च । आज्याङ्गैः करवीरैर्यैः प्रयूनैरुत्तैर्हुतः ॥ ८ ॥
रत्नाम्बराणि वनिताभूषणामात्यवशं तथा । भूषावाहनवाणिज्यसिद्धयश्चास्य वाञ्छिताः ॥ ९ ॥
लवणैः सर्पपैर्गैरितैर्यथैर्होमतः । तच्चैलार्कैर्निशामध्ये बान्धवैर्वाञ्छितां वधूम् ॥ १० ॥
तैलार्कैर्जुहुयात् कृप्यादरपुष्पैर्निशान्तरा । मामादरातिस्तीव्रातिर्ज्वरेण भवति ध्रुवम् ॥ ११ ॥
आरुक्करघृताभ्यङ्गैस्तद्दीर्घैर्निशि होमतः । शत्रोर्दंष्ट्रे व्रणानि स्युर्दुःमाध्यानि चिकित्सकैः ॥ १२ ॥

आरुक्करघृतं भस्मातकतेलम् । तद्दीर्घैर्भस्मातकयोजैः ॥

तैरेव दैलिताङ्गस्तु रिपुर्याति यमालयम् । तथा तच्चैलमग्निर्बर्जङ्गलोत्तराणि ॥ १३ ॥
मरिचैः सर्पपाज्याङ्गैर्निशि होमात्तु मामतः । वाञ्छितां वनितां कामज्वरार्तामानयेद् ध्रुवम् ॥ १४ ॥
मरिचैः सर्पयोपेतैः मंसरात्रं हुतैर्निशि । धैर्यमानकुलैर्नित्यं दुःप्राप्तामानयेद् ध्रुवम् ॥ १५ ॥
अन्नाज्यैर्जुहुयान्नित्यं शतमष्टोत्तरं तु वा । तेनाक्षपूष्णो भवने भोक्ता च भवति प्रिये ॥ १६ ॥
शालीभिराज्ययुक्ताभिर्होमाञ्छालीमवाभुयात् । सुदुष्टं घृतराज्यमिष्टरिष्टं हुतैर्भवेत् ॥ १७ ॥
सार्धैश्चतुस्रभूर्तपिष्टपादरजःकृताम् । राजीमरिचलोपोत्थां पुच्छलां जुहुयान्निशि ॥ १८ ॥
मपदाभ्यां च जङ्घाभ्यां जानुभ्यामृग्युग्मतः । नाभेरधस्ताद्दृढपाद्भिर्वेनाकण्ठतत्तया ॥ १९ ॥
शिरसा च मुत्तीच्छेन छित्वा शस्त्रेण वै क्रमात् । एवं द्वादशधा होमाश्चरनारीनराधिपाः ॥ २० ॥
वदया भवन्ति मप्ताहाज्ज्वरार्ताश्चास्य वाञ्छया । प्रयान्ति निधनं चास्य वाञ्छयान्नन्ययोगतः ॥ २१ ॥

अत्र साध्यनक्षत्रसंभूतपिष्ट-साध्यपादरजो धूली-राजीमरिचलवर्णैरेभिः पञ्चदशैरेकैकपुच्छलिका प्राक्प्र-
योगोक्तप्रकारेण कृतप्राणप्रतिष्ठा । प्रपदाभ्यां १ जङ्घाभ्यां २ जानुभ्यां ३ ऊरुयुग्मतः ४ नाभेरधस्ताद् ५
दृढपादाभिपर्यन्त ६ कण्ठतो हन्यन्त ७ शिरः ८, एवमाहुत्यष्टकम् ॥ तथा—

पिष्टेन शुद्धयुक्तेन मरिचैर्बर्जैर्हुतम् । कृता पुच्छलिकां माध्यनामपुष्कामथो हृदि ॥ २२ ॥

सनामहोमसंपातघृते संपाच्य ता पुनः । स्पृशन् निजकराग्रेण सहस्रं प्रजपेन्मनुम् ॥ २३ ॥

अभ्यर्च्य तद्घृताभ्यङ्गं भक्षयेच्चक्षिया जपन् । नरनारीनृपास्तस्य वरयाः स्युर्मैरणावाधि ॥ २४ ॥

अस्यार्थः—प्राग्बहुद्वयुक्तएतलपिष्टमरिचज्वरकैः पुच्छलिकां कृत्वा तस्या हृदि साध्यनाम विलिप्य,
कचिदग्निं संस्थाप्य साध्वनामविद्विर्मितमूलमन्त्रेण घृतेनैव सहस्रं हत्वोद्देशयामं कृत्वा कचिद्वाण्डे कृत्वा
तत्संपाताज्ये मूलमन्त्रं जपन् तां पुच्छलिकां पक्वान्नवत् संपाच्य, पुनर्निजकराग्रेण तां स्पृशन् मूलं सा-
ध्यविद्विर्मितं सहस्रं जपित्वा तस्यां देवतामावाह्याभ्यर्च्य, “अमुकं मे वशमानय, अमुकदेवतापादुका
पूजयामि” इति प्रत्यावरणशक्तिं संपूज्य, धूपदीपादिकं सर्वं प्राग्ब्रह्मसंपाताज्यसहितं
तां मूलं जपन् तद्विया भक्षयेदुक्तफले भवति ॥ तथा—

१ ‘अ’ वा पाठः । २ नृगमर्त्य’ क पाठः । ३ ‘ज्वलिता’ क पाठः । ४ ‘मसवारा’ क पाठः ।

५ ‘प्या’ क पाठः । ६ ‘ता’ क अ ग पाठः ।

तैरेव पिष्टैर्वृत्तं तु कृत्वा तन्मध्यतस्तथा । साध्यानाम स्फुटं कृत्वा प्राग्बत्तर्पाच्य भक्षणात् ॥ २५ ॥

वश्यास्ते वत्सरां भूपुस्तन्नामार्णान्वितस्तथा । कृत्वा विपाच्य खादस्तु वशयेत् तास्तदर्थकम् ॥ २६ ॥

अथमर्थं - प्रागुक्तपिष्टैर्वृत्तलाकारा मुद्रा कृत्वा प्राग्गन्धक्षयेद्वन्मरमायं वश्या भवेयु । अथ साध्याना मविदाभिन्ते मूल जपन् प्रोक्षविधि विनापि परमात्ममध्ये यस्या भवेयु । तदुत्तरं पुन. दुर्यादित्यर्थः ॥

तथा—

नारिकेलफलाम्भोभिस्तर्पणाद्वनिता वशाः । कर्पूरवामितैस्तोयैर्मनुष्याः स्युर्वशे स्थिताः ॥ २७ ॥

तर्पणाद्भवणाम्भोधिजलैः सरैऽस्य किंकराः । तथा लवणयुक्तेन तोयेन यनिता वशाः ॥ २८ ॥

शुद्धेन वारिणा माम तदर्थं सप्तरात्रकम् । तर्पयेद्यस्य नार्द्रव स तस्य स्याद्दशोऽनिशम् ॥ २९ ॥

केतकैवासितैरिन्दुयुक्कैः केलफलोदकैः । तर्पणाद्वनिता यस्या दद्युः प्राणान्निजं धनम् ॥ ३० ॥

नमेरुवासितैस्तोयैस्तर्पणाद्दूमिपा वशम् । चम्पकैर्वासितजलेस्तर्पणं सरैरञ्जनम् ॥ ३१ ॥

पाटलीशतपत्राभ्या वामितैस्तर्पण जलैः । सर्वलोकचमत्कारकारी भवति नित्यशः ॥ ३२ ॥

कस्त्रीवासिताम्भोभिस्तर्पणं सर्वभिद्विकृत् । इन्दुचन्दनमौरभ्यवासिताम्भःप्रनर्पणम् ॥ ३३ ॥

वाञ्छितार्थमुमामिद्वि मण्डलाद् कुरुते ध्रुम् । मत्कुमित्रजलैरादशे धनधान्यादिभिश्चिरम् ॥ ३४ ॥

शुद्धमिश्रजलै रात्रौ तर्पण विभ्रनाशनम् । विञ्चाफलरमोपेतैर्जलैर्द्वैपाय तर्पयेत् ॥ ३५ ॥

उष्णोदकैः समरिचैस्तर्पयेद्वैरिमृत्यवे । केवलोष्णोदकैस्तस्यै तीव्रज्वरममुद्भवः ॥ ३६ ॥

निम्बपत्रसोपेतैरभ्युभिस्तर्पणं द्विपाम् । जायतेऽन्योन्यवैरम्यं येन ते नागमामुषुः ॥ ३७ ॥

सर्वथ सर्पपतिलैस्तर्पणाद्वैरिणो भृशम् । अतीमारादिभिर्दोषैरारदरैः ज्ञेशमामुषुः ॥ ३८ ॥

स्पष्टार्थः ॥

अथ यन्त्राणि देवेशि शृणु वाञ्छाप्रदानि वै । वैः कृतैः मिद्वयो हस्ते भवन्ति भजनादपि ॥ ३९ ॥

पदकोणवृत्तयोर्मध्ये कृत्वा वृत्तं सनामकम् । विद्याधनार्णं विलिखेद् द्वितीयादीनि पद् क्रमात् ॥ ४० ॥

पदसु कोणेषु विलिखेच्छिष्टमर्णचतुष्टयम् । वृत्तयोरन्तरा दिक्षु लिखेत् कोणान्तरालतः ॥ ४१ ॥

भूताक्षराणि क्रमशो दश द्वित्रिक्रमेण तु । एवमेकादशविधं मध्येऽन्येषां निवेशनात् ॥ ४२ ॥

भूताक्षराणि प्रत्येकयोगात् पञ्चशतान्वितम् । पञ्चकं परमेशानि शृणु तानि यथाक्रमम् ॥ ४३ ॥

एषु सर्वत्र तद्वाह्ये वृत्तं कृत्वा च मातृकाम् । विलिखेदमितः पश्चाद्विनियोगमथोच्यते ॥ ४४ ॥

वरये त्रयमथाकर्षे द्वय शान्त्या द्वय तथा । मध्ये नामाचरन्यासमेदास्तद्भेदकल्पनम् ॥ ४५ ॥

एव तत्फलमेदस्तु मन्त्रविशतिधा भवेत् । शेषाणि शृणु देवेशि क्रमेण विनियोगतः ॥ ४६ ॥

स्तम्भन मोहनं पश्चाद्विद्वेषोच्चाटन तथा । मारण व्याधिभिः ज्ञेश कुलोन्सादकरं तथा ॥ ४७ ॥

गजाघोष्टसुराणा च रक्षा महिषमेपयोः । गवा नराणां नारीणा विजयः समरे द्विपाम् ॥ ४८ ॥

१ 'मिपाच्य भपाचु' क पाठ । २ 'तस्मात्' क पाठ । ३ 'तथैवोप्योप्यसर्जिल' क पाठ । ४ 'रोदने वलेशमा-
वहेत्' क पाठ । ५ 'भक्षणात्' क पाठ । ६ 'कृत्वात्र' क पाठ । ७ 'कच्युतम्' क पाठ ।

दन्द्रयुदे तथा वादे व्यवहारेषु सर्वतः । धूते च रवा नगरग्राममण्डलके तथा ॥ ४६ ॥
इति । अस्वार्थं—प्रथमतो वृत्ते विधाय तद्वह्निः पदकोणे विलिख्य तद्वह्निर्वृत्तत्रयं विधाय, मध्ये ति-
त्यक्लिष्टविद्याक्षरेष्वेकादशसु प्रथमवीजं साध्यनामयुक्तं विलिख्य, पदसु कोणेषु द्वितीयवीजादिपञ्चवीजानि
विलिख्यावशिष्टाण्यनुष्यं पदकोणाद्वह्निर्वृत्तद्वयान्तराले चतुर्दिक्षु विलिख्य, तद्वह्निरन्तराले तत्तत्कार्यानुगु-
ण्यभूतार्णदशकं द्वित्रिप्रमणं चतुर्दिक्षु विलिख्य, तद्वह्निः पुनर्वृत्तं कृत्वा तदन्तराले मातृकावर्णैर्विधेयदिति
प्रथमयन्त्रम् । द्वितीययन्त्रे मध्ये मूलमन्त्रस्य द्वितीयाक्षरं विलिख्य शेषं प्राग्गतिवेदिनि द्वितीयं यन्त्रं
भवति । एवं तृतीयादियोजनानां तृतीयादीनि यन्त्राणि भवन्ति । एवमेकादश यन्त्राणि जायन्ते ।
एवमेकादशयन्त्राणां सप्तविंशतिप्रयोगा भवन्ति । यथा—त्रिविधचक्षुषे प्रथमयन्त्रम् । द्विविधविक्षेपे द्वितीयं
यन्त्रम् । द्विविधशान्त्यां तृतीयं यन्त्रम् । अन्येषामष्टयन्त्राणां प्रतियन्त्रं स्तम्भनादिप्रयोगत्रयं प्रयोगत्रयं
ज्ञेयं, मध्ये साध्याक्षरलेखनभेदेन प्रयोगभेदस्तत्तत्कार्यानुसारिभूतार्णदशकलेखनभेदश्च ज्ञातव्य इत्यर्थः ॥

अथ यन्त्रान्तरोद्धारमाह—

विधायान् पुनरुक्तानि हिता वर्णानि तान्यपि । एकादश स्युस्तैः प्राग्वत् स्वरयोगानमहेश्वरि ॥ ५० ॥
पदमसृज्या शतं प्रोक्तं वर्णानां मन्त्रगामिनाम् । प्रोक्तयन्त्रेषु विलिखेदेकादशविभागतः ॥ ५१ ॥
मातृकाविधयावेष्टय कुर्यात् तन्नामयोजनम् । षोडशानां च यन्त्राणां विनियोगमयोच्यते ॥ ५२ ॥
अस्वार्थं—मूलविधया पुनरुक्तजितानि अनाद्युक्तान्यक्षराणि एकादश भवन्ति “हरन्तयकलमद्व-
स” इति । एते षोडशस्वरयोगेन पदसप्तयुत्तरशतं [१७६] वर्णा भवन्ति । प्राग्वदेषु वर्णेषु एकाद-
शैकादशवर्णानामेकमेकं यन्त्रं विलिखेदेवं षोडश यन्त्राणि जायन्ते । तेषां फलान्याह—

मयमेन तु यन्त्रेण कन्यकाः स्ववशं नयेत् । तेनैव तामामार्तिं च शमयेत् मेकधारणैः ॥ ५३ ॥
स्वध्यावेशं च तेनैव कुर्यान्मन्त्रं जपन् धिया । तन्मयीं मातृकेत्कन्यां धूपं सर्जरसैर्देहेत् ॥ ५४ ॥
आविष्टे तौ ममभ्यर्च्य प्रोक्तैस्तरुणधारकैः । पृच्छेत् तान्वाञ्छितानर्थानाचष्टे स्वात्मनस्तदा ॥ ५५ ॥
ततोऽभ्यर्च्यार्तिना योज्यं तां तदात्मा भवेत्स्वयम् । तासामावर्शमन्यैश्च शमयेत्तस्यं धारणात् ॥ ५६ ॥
द्वितीयेन तु यन्त्रेण कर्पटे गैरिकद्रवैः । लिखितेनैव जपेद्वादे प्रतिवादिनमन्तरा ॥ ५७ ॥
भ्यापनाक्षस्य नियतमतिप्रार्थनां विप्रतत्त्वयात् । स्वस्थजिह्वा निरुद्योगः शुष्कास्यो लोललोचनः ॥ ५८ ॥
विलोकयन् दश दिशस्तत्त्वज्ञजः पलायते । पतेद्वा पादयोः क्षिप्रं जितोऽस्मीति तयावदन् ॥ ५९ ॥
तृतीयेन निशापिष्टतोयेन लिखितेन तु । कर्पटे खर्परे वापि स्थापितेनोष्णभूतले ॥ ६० ॥
चुङ्च्यथो वा दिनैर्द्वित्रैः श्मश्रुयेत् सुदृढं रिपोः । रोपं गतिं मतिं जिह्वा मपरं सर्वमेव च ॥ ६१ ॥
आयान्तमग्रतोः रात्रौ मार्गमध्ये खनेदिदम् । वलिं दद्यात् तद्योन्मां तद्यजत्रोद्गता पुनः ॥ ६२ ॥
तेन तत्पुतना अष्टा रुग्णा भूतसमृद्धमा । भीता नै तत्पुतना जातु घटते यन्त्रैर्भवत् ॥ ६३ ॥
चतुर्थेनारिनक्षत्रवृक्षोत्पलकातले । लिखितेन पुरोक्तेन स्थापितेन रिपोः पुरे ॥ ६४ ॥
नाशमेति रिपुः कूर्जैर्निरोगादिर्मभवैः । तेषु तेषु प्रयोगेषु कुषाद्रक्षामयात्मनः ॥ ६५ ॥

१ 'ता' क पाठ । २ 'मन्त्रार्च्य' क पाठ । ३ 'पूर' क पाठ । ४ 'ने' क पाठ । ५ 'स्वाम्' क पाठ । ६ 'स्तम्भन' क पाठ । ७ 'जप' क पाठ । ८ 'अवस्था' क पाठ । ९ 'अस्थ' क पाठ । १० 'जिह्वं तेन' क पाठ ।

११ 'नविदम्' क पाठ । १२ 'तत्' क पाठ ।

पञ्चमेनाथ पठेन सप्तमेनाष्टमेन च । नवमेन च कुर्वीत रत्ना राष्ट्रपुरालये ॥ ६६ ॥
 प्रागादिषु चतुर्दिक्षु ब्रह्मादिपञ्चसदित्त्वपि । मध्ये च स्थापयेद्यत्र ताम्रपट्टेषु कल्पितम् ॥ ६७ ॥
 क्रमेण नयनं मध्ये स्थापयेदुक्तेयोगतः । म्यराष्ट्रे नगरे राजगृहे प्रोक्तक्रमात् रत्नेत् ॥ ६८ ॥
 तेन वैरिभूताः कृत्याप्रयोगाः क्रूरविग्रहाः । प्रवेष्टुमत्राशङ्कस्ते नाशयन्ति प्रयोजकम् ॥ ६९ ॥
 दशमं राजते पट्टे विलिख्य कर्चं दधत् । रणं वीरः प्रविश्याशु नाशयेद् द्राव्येषु तत् ॥ ७० ॥
 एकादशं निशातोर्षष्टुगैरिकलेखनात् । कर्पटे स्थापितं शीघ्रं शमयेद्भूतां रणम् ॥ ७१ ॥
 द्वादशेनेन्दुकारमीरालिखितेन धृतेन तु । भूर्जपत्रपुटे सम्यक् सर्वरक्षा भवेन्नुत्तमा ॥ ७२ ॥
 त्रयोदशेन यन्त्रेण तालपत्रकृतेन तु । ताललिप्तेन कुर्व्यान्तःस्थापितेनार्चितेन च ॥ ७३ ॥
 गृहस्था भवेद्याधिचोरग्रहभुजङ्गमात् । राजतो वैरितो बाधादन्यक्षुद्रादितस्तथा ॥ ७४ ॥
 चतुर्दशेन यन्त्रेण भूर्जपत्रस्थितेन वै । धृतेन कामिनीनां तु साभाग्यमतुलं भवेत् ॥ ७५ ॥
 तथा पञ्चदशेनापि स्वर्णपट्टधृतेन तु । बन्ध्यापि लभते पुत्र गुणाढ्य दीर्घजीवितम् ॥ ७६ ॥
 षोडशेनोक्तरूपेण साभिषेकं धृतेन वै । सपत्नीपञ्चिका तेन भर्तुः मात्यन्तब्रह्मणा ॥ ७७ ॥
 भूर्जस्थेन धृतेनैव सर्वेषामपि सर्वदा । रक्षा भवति मर्त्यानां राजचौरग्रहादितः ॥ ७८ ॥

इति नित्यक्रियाप्रयोगः ॥

अथ भेरुण्डानित्याप्रयोगविधिः । तत्र श्रीतन्त्राजे- (पृ० १० स्तो० २१)

स्त्रातो मौनी पयोमद्यः प्रलपेभ्रमलक्षकम् । तद्दशाश हुनन्दया त्रिमध्वकैः कुशेशयैः ॥ १ ॥
 तावच्च तर्पयेत्तौयैरिन्दुचन्दनवामितैः । अर्चयेन्नित्यशो देवीं सहस्र प्रजपेदपि ॥ २ ॥
 ततः स्वगुरुणोदितप्रयोगान् विधिना चरेत् । अन्यथा निष्फल भूयात् प्रत्युर्तेन निहन्ति च ॥ ३ ॥
 द्वितीयार्धस्त्रिभिर्नैः पठेन च समीरितम् । निग्रहाख्यमथान्यस्तु त्रिभिरनित्यद्वयेन च ॥ ४ ॥
 पदकोणं वृत्तपुग्मं च कृत्वा तन्मध्यतो लिखेत् । द्वितीयार्धं साध्यपुतं कोणेऽन्यत् त्रय लिखेत् ॥ ५ ॥
 अथरेषु समापानि तानि लेख्यानि सर्वदा । वृत्तयोरन्तरा साध्यसमेतैः पवनार्णवैः ॥ ६ ॥
 संवेष्ट्य तानि संजप्य रिपोरष्टमराशिगे । दशशाने स्थापयेत्तत्र लघे त्रिद्वेपणं भवेत् ॥ ७ ॥

अस्यार्थः—पदकोणं विलिख्य तद्वर्द्धितद्वय विधाय भेरुण्डाया मूलनवाक्षरं द्वितीयाक्षरं साध्यनाम
 गर्भं “अमुकामुकेयोर्विद्वेषणं कुरु कुरु” इति स्योज्य मध्ये विलिख्य, तृतीयं चतुर्थं पष्ठ बीजप्रयं बिन्दुयुक्तं
 पदकोणस्योपरितनकोणत्रये विलिख्य, तान्येव त्रीणि बीजानि पदकोणस्याधस्तनकोणत्रये वितर्गयुक्तानि
 विलिख्य तद्वर्द्धितचतुष्टयोरन्तराले बाधुवर्णदशकं साध्यनामगर्भेणवेष्टयेदुक्तफलं भवति ॥ तथा—

नित्यपत्ररसैः पिष्टदशशानाङ्गारलेखनात् । शृपदास्तुतचि च तत्सहस्रद्वयजापतः ॥ ८ ॥
 शृण्मज्जार । आयुर्मूपक ।

१ ‘तत्प्रयोगतः’ क पाठ २ ‘विष्टु मन्त्रा अशक्ताले’ ग पाठ ३ ‘चै’ क पाठ ४ ‘सोवधिष्ट’ ग पाठ ५ ‘पठे पठे’
 ६ ‘क्येन’ क पाठ ७ ‘नार्चितेन’ क पाठ ८ ‘चै’ क पाठ ।

द्वीपिवचनतश्च लिखेत् तद्यन्त्रं गोमुखतश्च । समालिख्यं च संज्ञान्तं पूर्वसिद्धचरे रिपोः ॥ ९ ॥
उत्तराधरमाधाय शिलाधः संध्ययोजयेत् । जपिता श्रोत्रसंख्यं च जयेत्तं प्रतिवादिनम् ॥ १० ॥

रिपोरुत्तरत्रिंशि पूर्वदिशि वा उत्तराधरं उपरिष्ठादधस्ताच्छ्रिताद्वयमित्यर्थः । संध्ययोः प्रातः सायम् ।
श्रोत्रमख्यं सदस्यम् ।

एतन्मुखावलोकनेन प्रतिवादी हवोद्यमः । निरुचरः पलायेत जितोऽस्मीति वदेत्तु वा ॥ ११ ॥
हरितालेन पिष्टेन निशारमयुतेन तु । विलिखेद्वादविजये यन्त्रमुक्कक्रमेण वै ॥ १२ ॥
रुचर्मणि तद्रक्तलिखितं तद्विपोष्टे । श्रोत्रकाले खनेदुक्कक्रमपूजाजपान्वितम् ॥ १३ ॥
उष्ठादपेद्रिप्सु मासान्नियतं यन्त्रवैभवात् । नृचर्मणि च तद्रक्तलिखितं तत् श्मशानके ॥ १४ ॥
पूजाजपक्रमोपेतं निखनेदुक्ककालतः । मामेन यानि वैरी तु दाहज्वरयुतो यमम् ॥ १५ ॥
तृतीयं मध्यतः कृत्वा लितरान् परितो लिखेत् ।

तृतीयं श्रोत्रबीजचतुष्टयमध्ये तृतीयं बीजमित्यर्थः ॥

माध्यर्चयेनेस्तच्च तन्मधूच्छिष्टेन पीडितम् ॥ १६ ॥

श्मशानमस्मिमिलितं निक्षिप्तं नष्टकूपके । श्रोत्रकालममोपेतं नाशयेत् सलिले रिपुम् ॥ १७ ॥
तदेव वह्निमूलेन पिष्टेन मनुजाष्टजा । लिखितं गोतश्च क्षिप्तं चुड्यामृपरि वह्निना ॥ १८ ॥
ज्वलितेनानिशं मामादग्निनामौ पतोद्विपुः । तृतीयेन तु मध्येन वेष्टितैरितरैरापि ॥ १९ ॥
तृतीयेन तृतीयबीजेन ।

उलूककाकपद्माभ्यां प्रथमोद्धेन सलिखेत् । गर्दभतश्च तत् खाला कुण्डमध्ये तदूर्ध्वतः ॥ २० ॥
साध्यवृक्षेन्यने वह्नी बीजैरुन्मचमंभवः । कद्रुतलप्लुतैर्होमान्मचोऽरिर्जियते ध्रुवम् ॥ २१ ॥
साध्यर्क्षवृक्षकीलं तु श्रोत्रयन्त्रममन्वितम् । खरस्त्रायुभिरावद्धं खातं वैरिपुरे निशि ॥ २२ ॥
राशौ तदष्टमे मामाचतुरं पितृकाननम् । काकोलूकचकरयेनकङ्कतितिरिपादयोः ॥ २३ ॥
विलिप्य यन्त्रायुष्कानि प्रेतर्चारे निबध्य तत् । खनेन्मङ्गलवारे तु श्रोत्रकाले चतुष्पथे ॥ २४ ॥
त्रिमसाहाद् ब्रजेद्वैरी स्यादुन्मचो दिशो दश । तान्येव तत्तर्धमर्थं तदालयभुवि स्थितम् ॥ २५ ॥
शमयेद्भजमर्त्याश्वगोखरोष्ट्राजमैरिभान् । सप्ताहात् तद्द्वयान्मामाश्रितं यन्त्रवैभवात् ॥ २६ ॥
तच्छान्तिं शृणु देवेश यन्त्रध्यानाभिप्रेकतः । तन्मन्त्रवर्ण्यैर्ग्रन्थैश्चिन्ता मन्त्रार्थवैभवाः ॥ २७ ॥
पञ्चमष्टदलं कृत्वा मध्ये त्रायं सनामकम् । लिखित्वाष्टसु पत्रेषु चतुष्क तद्द्विरालिखेत् ॥ २८ ॥
वह्निर्वातान्तरा कुर्यान्मातृकाक्षरवेष्टनम् । प्रागुक्तेरेव तैर्द्रव्यैः संपूज्य विनियोगतः ॥ २९ ॥
तत्तत्त्रैशविनाशः स्यात्तथा मन्त्रानुभाषतः ।

१ 'स्वसज्ञा तु' क पाठ । २ 'घृष्टेन' क पाठ । ३ 'मिलित' क पाठ । ४ 'विष्टितम्' क पाठ । ५ 'क्षिप्त' क पाठ । ६ 'नायुता' ग पाठ । ७ 'नाशयेत्' क पाठ । ८ 'न्त्रा' क पाठ । ९ 'चात्' क पाठ ।

अथ निप्रदयभ्रोक्ताक्षरचतुष्टये विदायोर्वरिताक्षरपञ्चकमध्ये प्रथम साध्यनामगर्भे कर्षितायामर्लचतुष्टय
द्विरावृत्त्याष्टदलेषु लिखेदित्यर्थ ॥

विजयं ममरे राजां शृणु वैरिभिर्नाशनम् ॥ ३० ॥

मन्त्राक्षराणि प्रत्येकं योजयेत् षोडशस्वरैः । तेन मन्त्राक्षराणि स्युः सत्यया च शतं पुनः ॥ ३१ ॥

चत्वारिंशच्च चत्वारि तैर्यन्त्ररचनं शृणु ।

अथ मूलमन्त्रस्यानावृत्ताक्षराणि करभभङ्गजमवद इति नवाक्षराणि षोडशमध्ययुक्तानि चतुश्चत्वारिंशदु
त्तरशतं १४४ भवन्ति ॥ तथा—

तेन सर्वत्र ममरे विजयो भवति ध्रुवम् ॥ ३२ ॥

प्राक्प्रत्यक्दक्षिणोदक् च कुर्याद्रेखास्त्रयोदश । तेन तावन्ति कोष्ठानि संभवन्ति ममन्ततः ॥ ३३ ॥

कृत्वाष्टाक्षं ततो बाह्ये वृत्तयुग्मं ततो लिखेत् । अक्षराणि शिवाद्य तु निर्भ्रस्यन्तमनुक्रमात् ॥ ३४ ॥

तत्तन्मन्त्रार्णकोष्ठेषु नवस्वाख्या ममालिखेत् । बहिरष्टसु कोष्ठेषु द्वितीयाद्यादि मलिखेत् ॥ ३५ ॥

यस्मिन् यस्मिन् कोष्ठेऽनावृत्ताक्षर पतित तस्मिन्तस्मिन् कोष्ठे साध्यनाम लिखेदित्यर्थ । द्वितीयाद्यैति
मूलमन्त्राणीजानीत्यर्थ ॥

अन्तरालेषु त्रिलिखेदाद्यं वृत्तद्वयान्तरां । तान्येव मातृकाख्याभिर्विद्वर्धितमयो लिखेत् ॥ ३६ ॥

बहिरष्टकोष्ठान्तरालेषु आद्यक्षर प्रणम्येव लिखेत् । तदन्तर्वर्द्धिवृत्तद्वयान्तराले मूलमन्त्राक्षरविद्वर्धितमा-
तृकाक्षरैर्वैष्टयेदित्यर्थ ॥

एतत्पटे समालिख्य भ्रजकृत्य रणोद्यमे । दर्शयेत् तेन रिपवः पलायन्ते दिशो दश ॥ ३७ ॥

प्रणमेषुर्निजां लक्ष्मीं प्राभृतीकृत्य तत्क्षणात् । तदेव वैरिशिविरे निरखनेद्रुदये शनैः^१ ॥ ३८ ॥

सद्यस्त्वन्योन्यकलहाश्चाशमेति मुनिश्चितम् । तदेव स्वपुरे मध्ये स्थापयेदधिपणोदये ॥ ३९ ॥

पराभिचारकृत्यादिदुरितानि न तत्र वै । सस्पृशन्ति पुरान्तःस्थाद्यन्त्रशक्यत्वनुभावतः ॥ ४० ॥

तद्यन्त्र ताप्रपट्टे तु विलिख्याभ्यर्च्य तत्पुनः । स्थापयेत् साध्यभूभर्तुरेकादशसमुद्यमे ॥ ४१ ॥

गजवाजिगृहे स्वस्य भाण्डागारे स्वमन्दिरं^२ । अन्तःपुरे नगर्यास्तु दिक्षु मध्ये च तत् खनेत् ॥ ४२ ॥

यत्र संस्थापितं यन्त्रं तत्रार्चा नित्यशो नृपः । कारयेत् तेन तत्समं शाश्वतं वृद्धये भवेत् ॥ ४३ ॥

बीजानि तानि प्रत्येकमष्टपत्रसरोरुहे । मध्ये दलेषु परितो लिखेदेकैकशः क्रमात् ॥ ४४ ॥

बहिर्मातृकपावेष्टय संजघ्नाभ्यर्च्य नित्यशः । स्वजन्मर्चादिनवके कुर्याज्जान्तिमनुक्रमात् ॥ ४५ ॥

यत्रक्षत्रे भवेदस्य ग्रहतो राजवोऽपि वा । रोगतो वैरितो वापि तस्मिन्तत्तेन शामयेत् ॥ ४६ ॥

अथ यन्त्रान्तरमाह । बीजानीति—अष्टदलकमल विलिख्य मध्ये प्रथमबीजं साध्यनामगर्भे विलिख्या-
सुष्टु दलेषु द्वितीयाद्यष्टबीजानि विलिख्य बहिर्वृत्तद्वयान्तराले मातृकाक्षरैर्वैष्टयेत् । एव द्वितीयाक्षरं मध्ये

१ 'तत्र' क पाठ । २ 'रात्र' क पाठ । ३ शनिरिषिपराशरमुदयकाले इत्यर्थः, क पाठ । ४ 'मध्यमे' क पाठ ।

चेद् द्वितीयं यन्त्र भवति । एवं न न यन्त्राणि भवन्तीत्यर्थः ॥ तथा—

मन्त्राणोपधमध्यस्थं यन्त्रं कृत्वा तु तेन तु । रक्षा कुर्वीत सर्वेषां सर्वोपचारणाय वै ॥ ४७ ॥
तत्तद्यन्त्रं तद्दिनेषु स्नानपानाशनादिना । ग्रहजं चैरिजं दुःखं शाम्भत्येव न संशयः ॥ ४८ ॥
क्रमेण नवयन्त्राणि नवग्रहमयानि च । तस्मात् तत्तद्ग्रहकेशं तत्तद्यन्त्रेण शामयेत् ॥ ४९ ॥
मेकाशनविभूत्यादिप्रयोगैरुदितैः क्रमात् । विविधानि विषाद्येभिर्यन्त्रैर्जलनिवेशनैः ॥ ५० ॥
नाशयेत् पानमेकाभ्यां धारणेनार्चनेन च । एभिस्तु नवभिर्यन्त्रैर्यत्र साध्यं न कुत्रचित् ॥ ५१ ॥
देशे वा नगरे ग्रामे मण्डले खर्वटादिके । प्रथमं मध्यतः स्वात्मा प्रागादिषु ततोऽष्टसु ॥ ५२ ॥
द्वितीयादीनि तु खनेत् तत्र लक्ष्मीरिति स्थिरा । धर्मायां जातिमंष्ट्रदौ भवेतामुक्तयोगतः ॥ ५३ ॥
द्वितीयं मध्यतः स्वात्मा त्वितराण्यभितः खनेत् । धार्मिकात्तेन तत्रस्थाः प्रसीदन्ति च देवताः ॥ ५४ ॥
सप्तस्वन्पेषु च तथा कान्त्यारोग्ययशोवर्लैः । पुत्रव्रानधर्नश्चात्माः प्रभवन्ति च नित्यशः ॥ ५५ ॥
दष्टेषु घोरैः फणिभिर्नवभिर्नवरन्ध्रगैः । ध्यातुर्मृतोऽपि माहात्म्यान्मन्त्रस्योत्तिष्ठते ध्रुवम् ॥ ५६ ॥
अश्विन्यादिषु ऋक्षेषु नवानि नवसु क्रमात् । विलिख्य देवीं तत्रस्थां नवाकारां नवस्वपि ॥ ५७ ॥
पूजयेदुपचारैस्तां नित्यशो भक्तिमंयुतः । प्रागुक्तपरिवारादिरहितां पूजयन्नापि ॥ ५८ ॥
सिद्धिमेति नरो भक्त्या परया चेत् समन्वितः । स्त्रीबालवृद्धाशक्तानां गतिरेषा च मिद्वयं ॥ ५९ ॥
भेरुण्डां कर्णयोर्जप्यादिपार्तम्य तदैव सः । निर्विषो जायतेऽचिन्त्यां मन्त्राणां शक्तयः शिवे ॥ ६० ॥
त्रैलोक्यमोहिनीं विद्यां सर्वतो भवता स्तुता । न कदाचित् तु मा प्रोक्ता ता मे ब्रूहि महेश्वर ॥ ६१ ॥
सर्वेषामेव मन्त्राणां विद्यानां च यशस्विनि । व्याप्तरूपं प्रवक्ष्यामि शृणु त्वमिदमद्भुतम् ॥ ६२ ॥
येन नारीनानृपदेवताः सर्वजन्तवः । भजन्त्येनं यथा मां त्वं तत्प्रयोगवलाद् ध्रुवम् ॥ ६३ ॥
अकागादित्त्वारान्तर्मातृकार्णैः सविन्दुभिः । प्रत्येकं पुटितान् कृत्वा मन्त्रं विधामथापि वा ॥ ६४ ॥
विधया मातृकावर्णां पुटयेन्मन्त्रतोऽपि वा । प्रोक्ते तद्यन्त्रनवके कुम्भं मस्थाप्य वै तथा ॥ ६५ ॥
जपतर्पणहोमार्चामिदया सेक ईरितः । कुचन्दर्नैर्गौरिकैर्वा दरदैश्चन्दर्नैस्तथा ॥ ६६ ॥
सिन्दूरस्तण्डुलैर्मुद्गैस्तिलैः कृष्णैः मितैरपि । नवानां नवभिः कुर्यादेभिर्यन्त्रप्रकल्पनम् ॥ ६७ ॥
चैत्रादिविषुवद्द्वन्द्वे तथैवायनयोर्द्वयोः । दैत्योत्तरार्धययोर्जन्मव्रितये पर्वणि क्रमात् ॥ ६८ ॥
राजा वा राजमहिषी मेनापत्याधिपोऽथवा । अन्यो वा भक्तिशीलाद्यः कारयेदभिषेचनम् ॥ ६९ ॥
दक्षिणामभिषेके च दद्याद्भिर स्वशक्तिः । विचक्षाळ्यं न कुर्वीत यदि कुर्वीत लोभतः ॥ ७० ॥
संदेहेचं यावत्तत् पुत्रलक्ष्मीकलत्रकैः । तस्मात् सर्वत्र तन्त्रेऽस्मिन् विचक्षाळ्यं न चिन्तयेत् ॥ ७१ ॥
अभिषेककल देवि शृणु वक्ष्ये यथाविधि । सोमसूर्याग्निरूपेण जलेनेप्सितमन्त्रतः ॥ ७२ ॥

१ 'मन्त्राणोपधमध्यस्थ' क पाठ । २ 'न्त्रे' क पाठ । ३ 'ध्याने' क पाठ । ४ 'विद्या' क पाठ । ५ 'रक्षो' क पाठ । ६ 'बयो' क य पाठ ।

जपपूजादिना मिद्वैभवेनाभिपेक्षतः । दुर्लक्षणममुत्थानि तथा दुष्कर्मजानि च ॥ ७३ ॥
 तद्वद्दर्शनातिमनितान्यन्यानि दुरितानि च । नाशयेत् तत्तत्तदेव मलितैरिव पापकः ॥ ७४ ॥
 अपुत्रो वित्तविद्यापुरारोग्यादिसमन्वितः । लभते च बहून् पुत्रान् सुखी च चित्रमेधते ॥ ७५ ॥
 केमद्रुमादियोगेषु जन्मना प्राङ्नाद्यतः । यो भृशं नित्यदारिद्र्यात् क्रिष्टः सोऽपि त्रियेधते ॥ ७६ ॥
 प्राग्जन्ममर्चितैः पापैरपभ्यादिनिपेक्ष्यैः । अनीत्या वैरिविहितैराभिचारादिभिस्तु वा ॥ ७७ ॥
 ये रोगाः पीडयन्त्येनं ते विनश्यन्त्यशेषतः । कान्तिलक्ष्मीघनारोग्यविद्याग्नियकीर्तिभिः ॥ ७८ ॥
 सुचिरं जीवति ख्यातः पुत्रपौत्रादिभिर्भुतः । नगमिपेक्षं नगसु प्रोक्तेषु विधिना चरन् ॥ ८९ ॥
 अपमृत्युं विजित्यात्मद्रुहः शुद्धान्तपानसः । जीवन्मुक्ताधिरं योगी भुवि जीवति मन्मथः ॥ ९० ॥
 इति भीरुडानित्याप्रयोगविधिः ॥

अथ वद्विद्यासिर्नानित्याप्रयोगः । तत्र अंतम्बराज— (प० ११ स्तो० २६)

विद्यायाः माधनं तद्वत्तत्रेऽस्मिन् परमेश्वरि । अन्यतन्त्रानपेक्षितान्दुष्यतेऽत्रैव साधनम् ॥ १ ॥
 द्रव्यानुक्तौ होमनिर्धौ घृतमन्त्राज्यमेव च । मन्त्र्यानुक्तौ महत्तं स्याच्छत वा तत्रचोदितम् ॥ २ ॥
 विदध्यादुक्तल्लेखे पूर्णं लघुनाद्यतम् । काम्यहोमविधिं वक्ष्ये शृणु वाञ्छितदायकम् ॥ ३ ॥
 शालितण्डुलमादाय प्रस्रं भाण्डे निनिविषेत् । मन्त्रानवर्णवत्साया रक्ताया गोः पयस्तथा ॥ ४ ॥
 द्विगुणस्तत्र निक्षिप्य श्रपयेन् मस्कृतेऽनले । घृतेन मित्रं सिक्थं तु कृत्वा तत्समितं करे ॥ ५ ॥
 निधाय विद्यामष्टोर्ध्वं शतं जप्त्वा हुनेत्ततः । एव होमो महालक्ष्मीमावहेत् प्रतिपत्कृतः ॥ ६ ॥
 सिन्धुं पिण्डं, सन्धितं मितया युनम् ॥ तथा—

शुक्रवारेऽपि तथा वर्णान्नुपसमो भवेत् । पञ्चम्या तु विशेषेण प्राग्प्रदोम समाचरेत् ॥ ७ ॥
 तस्या तिथौ त्रिमध्वर्कर्मलिङ्गाद्यैः सितैर्हुनेत् । अन्नाज्याभ्यां तु नियतं हुत्वाद्वाहो भवेन्नरः ॥ ८ ॥
 यद्यदि वाञ्छितं वस्तु तानि सर्गानि सर्वदा । घृतहोमादवाप्नोति तथैव तिलतण्डुलैः ॥ ९ ॥
 पञ्चमीषु विशेषेण पूजा कुर्याद् व्रती भवेत् । प्रतिपत्तिथिमारभ्य पञ्चदश्यन्तमभ्विके ॥ १० ॥
 कामेश्वर्यादिविग्रान्ता देव्यस्तेकैकविग्रहाः । यतस्तेन स्वस्वतिथौ तास्ताः पूज्या हुतादिभिः ॥ ११ ॥
 ग्रीष्मेऽथ व्रतमङ्गन्यममेवो भक्तिर्भुतः । तेनायुःश्रीघनारोग्यविद्याकीर्तिसमन्वितः ॥ १२ ॥
 जीवेद्रपशतं भूमौ स्वकुल्यायथ तत्त्ववितं । यत्तिथौ याः समाख्याताः स ताः सममवाप्नुयात् ॥ १३ ॥
 विद्या विधिवदेवैताः प्रोक्ताः पञ्चदशापि च । सप्राप्य जपहोमार्चायोगतर्पणमेकतः ॥ १४ ॥
 विद्यया देवतात्मानं सप्राप्याखिलमाचरेत् । विद्याप्राप्तेविधिं देव ब्रूहि मम्यङ् समाधुना ॥ १५ ॥
 आमा पञ्चदशानां च येनैताः साधकोन्मुखाः । शृणु वक्ष्यामि ते देवि विद्याप्राप्तिविधिं शुभाम् ॥ १६ ॥
 येन विद्यादेवताभ्यामैक्यं योगेन सिध्यति । तद्वागर्माग्योरैक्यरूपमानन्दविग्रहम् ॥ १७ ॥

यदवाप्तुं यन्तन्तेऽद्याप्यनेके मुनयोऽम्बिके । कुचन्दनैः कुङ्कुमैर्गन्धैः शुभैः ॥ १८ ॥
 विदध्यादिपुलं चक्रे व्यकरोत् सुशोभनम् । यस्या यच्चक्रमाख्यातं नित्यपूजाविधिक्रमे ॥ १९ ॥
 तत्र कुम्भं निधायान्तर्जले मण्डप्य देवताः । प्रोक्तक्रमसमोपेतं पूर्वेषुर्गातन्त्युक्तैः ॥ २० ॥
 कृतोत्सवमथान्येषुः प्राग्वदभ्यर्च्य तां तथा । तत्तिस्रौ प्रादमुखं शिष्यमुक्त्वलक्षणमुत्तम् ॥ २१ ॥
 तथाविधो गुरुः कुम्भजलंस्तमभिषेचयेत् । तज्जलं प्रागुदङ्मध्यदिक्षुर्गं सर्वसिद्धिदम् ॥ २२ ॥
 अन्यासु क्रमतोऽनिष्टान्धामोति मुनिधितम् । बहिर्द्वारं श्रुतिं रोगं दारिद्र्यं देशमोचनम् ॥ २३ ॥
 क्रमाद्वदधादिवाच्यन्ते फलानि स्युरिमानि वै । ततोऽर्चा परिधायाशु शुभे शुद्धे च वाससी ॥ २४ ॥
 ममाचम्य निर्जघृते^१ यमस्तर्वा पुरोदितैः । अभ्यर्च्य पादयोर्नाथं पञ्चश्लोकैः स्तुवंशिशः ॥ २५ ॥
 प्रणम्योत्थाय पुरतो बद्धाञ्जलिकरो भवेत् । ततो गुरुस्तमाहूय चक्रमध्ये निवेश्य च ॥ २६ ॥
 मनसा भावयन्नेक्यमात्मानं देवतात्मना । प्रोक्तक्रमेण तां देवीं विद्यारूपां महाद्युतिम् ॥ २७ ॥
 समावाह्यस्य मूर्ध्नादित्रिषु स्थानेष्वनुक्रमात् । संस्थाप्य प्रोक्तरूपां तां ध्यात्वाभ्यर्च्य वदेन्मनुम् ॥ २८ ॥
 जीवकर्णे त्रिशः पूर्णदेवतात्मा समाहितः । ततस्तत्रैव तां विद्यां शतं जप्त्वा तदन्मवान् ॥ २९ ॥
 पुनस्तदाज्ञोत्थाय पुष्पैरभ्यर्च्य तं स्तुवन् । प्रणम्य त्रिरूपां तं मूर्ध्नि बद्धाञ्जलिः स्तुवन् ॥ ३० ॥
 आहूय क्रममाचारान् प्रोक्त्वा मन्थम्भजोति तम् । आदिशेद् देशिकस्तस्माद् दिनादारभ्य सोऽपि तम् ॥ ३१ ॥
 नित्यशो जपपूजाद्यैरुपासीत शिवं गुरुम् । एवं पञ्चदशानां च नित्यानां क्रम ईरितः ॥ ३२ ॥
 विद्याप्राप्तिविधौ देवि सर्वं मन्थ्य समीरितम् । तामां नैमित्तिकं काम्यं ललितोक्तविधानतः ॥ ३३ ॥
 कुर्यात्प्रतिष्ठायां चैव यत एतौस्तु तन्मयः । आसामन्योन्यमङ्गाङ्गिपूजासु परमेश्वरि ॥ ३४ ॥
 एकाङ्गित्वे स्थिताभ्यास्तत्परिवारास्तथाविधाः । अन्यदा प्रोक्तरूपान्तास्तत्र तवाचने मताः ॥ ३५ ॥
 तासां काम्यफलावाप्तिध्यानं तत्पटलोदितम् । एवं सर्वं समाख्यातं साधारणविधानकम् ॥ ३६ ॥
 विद्या मन्त्रा इति प्रोक्ता यत्तद्रेदं वद प्रभो । शृणु देवि विशेषं तु संदर्भत्वे^२ समेऽपि च ॥ ३७ ॥
 वर्णानां देवतामेवान् द्विषा स्युस्ते तशेषतः । तद्वैवल्याः स्मृता विद्या मर्दवैवल्यास्तु मन्त्रकाः ॥ ३८ ॥
 पुनरस्यास्तु यन्त्राणि तत्फलानि शृणु म्रिये । विद्याक्षरेष्वनाष्टान्यन्त्राण्यष्ट तैस्तथा ॥ ३९ ॥
 स्वराणां संगमादष्टाविंशत्या शतमीरितम् । विधाय वृत्तयोर्मध्ये तष्टकोर्णं ततो द्वयम् ॥ ४० ॥

अत्र अनावृत्ताक्षराणि 'हरवनसयम' इति । आदावकार , मिलित्वाष्टावक्षराणि षोडशस्वरयुक्तानि
 चेष्टावैशत्युत्तरान् १०८ वर्णा भवन्तीत्यर्थः ।

कृता तेषु न्यसेद्वर्णानष्टस्वरैः तु मन्त्रतः । मायां नामाङ्कित्वा^३ कृता तां तारेण प्रवेष्टयेत् ॥ ४१ ॥
 अन्तर्वृत्तान्तराले त्रिंशद्वर्णान् दश क्रमात् । कर्मानुरूपान् पञ्चाशद्विंशद्वृत्तक्रमेण वै ॥ ४२ ॥ ॥

१ 'विर्ते' 'धिते' 'व्यस्तै' 'य' पाठ । २ 'ताम्' क पाठ । ३ 'शिवा' क पाठ । ४ 'एवा' क पाठ ।

५ 'मेवै' क पाठ । ६ 'निवता' क पाठ ।

वद्विर्वृत्तान्तरा प्राग्गदादिधान्ताक्षराणि च । एवं षोडश यत्राणि जायन्ते तैर्यथाक्रमम् ॥ ४३ ॥
 इति ॥ अथैतदाश्वरचनाप्रकारः—प्रथमतो मध्ये स्नाप्यनामगर्भं ह्रींकारं विलिख्य तत्प्रणयेन यद्विरोधेन
 तद्विद्वृत्तद्वयं कृत्वा तद्विद्वृत्तकोणं चतुरश्रद्वयेन विरच्य, तद्विद्वृत्तद्वयं विधायाभ्यन्तरवृत्तद्वयान्तराले क
 मांनुसारीणि भूताक्षराणि दश द्विविद्विधक्रमेण विलिख्याष्टकोणेषु अष्टाविंशत्युत्तरशत १२० वर्णेषु प्रथमा-
 ष्टवीजानि विलिख्य तद्विद्वृत्तद्वयान्तराले मातृकाक्षरं भवेद्येत् ॥ द्वितीयाष्टकोणेषु प्रागुक्त्यर्णेषु प्र-
 थमाष्टकं विहाय द्वितीयाष्टकं लिखेत् । अन्यत्समानम् । एव षोडश यत्राणि भवन्तीत्यर्थं । तथा—
 तैर्यत्रैः साधयेन्नित्यं मनीषितमणेषतः । प्रथमं खर्परे रक्त्वद्विमूलेन संयुतम् ॥ ४४ ॥
 सिन्दूरं तद्वत्ते पिष्ट्वा धनूररममयुते । लिखित्वा खदिराङ्गारे तापयेन्निति जापवान् ॥ ४५ ॥
 नारी नरो नृपोऽन्यो वा ममायाति च तद्वत्तात् । तदेव तेन ताप्रे वा कांभ्ये वा प्राग्गदालिखेत् ॥ ४६ ॥
 तत्तापनादपि भवेत् पूर्वोक्तं फलमीश्वरि । द्वितीयं खर्परे तेन विलिख्य निशि तापयेत् ॥ ४७ ॥
 नारी वरयं समायाति जन्माचारविलिखिनी । तृतीयं तेन तत्रैव लिखित्वा निशि तापयेत् ॥ ४८ ॥
 रमशानामौ मुक्तकेशः क्षणाद्वैरी ज्वरातुरः । तदेव दम्पतीदग्धनरुचङ्गारे तु निर्मने ॥ ४९ ॥
 रसे पिष्ट्वा लिखित्वाभौ सताप्य निखनेन ततः । रमशाने वैरिणा प्रोक्तकाले कुडाशयो जपन् ॥ ५० ॥
 मनुं तदेव सन्नान्तः पिशाचातौ रिपुर्भवेत् । चतुर्थं लिखित्वा कृष्णपटचीरेऽमिताम्बरे ॥ ५१ ॥
 पूर्ववत् तत्र निखनेद्वात्रागुक्तक्रमेण तु । ढाहञ्चरेण मत्ताहाद्रिपुर्याति यमालयम् ॥ ५२ ॥
 पञ्चमेऽप्यधवा पष्टे द्वयोर्नाम लिखेत् द्वयोः । काकोलूकजपत्तोस्थलेखित्वा खर्परद्वये ॥ ५३ ॥
 रमशाने निखनेत् प्राग्गददीतीरद्वये द्वयम् । नद्या तु वारिपूर्णाया विद्वेपः स्यात् तयोर्मिथः ॥ ५४ ॥
 सप्तमे नाम बलिख्य भोमपट्टे यथाविधि । शिरः कपाले निक्षिप्य रमशाने निखनेन्निति ॥ ५५ ॥
 रिपोः पुरोक्तकाले च पिशाचैर्गृह्यते रिपुः । अष्टमं खर्परे कृत्वा रिपुद्वारे खनेन्निति ॥ ५६ ॥
 सप्ताहात् तद्वृहाद्वैरी प्रयात्युच्चाटितोऽन्यतः । नवमं हेम्नि कृत्वा तदूर्मिकाया रवेर्दिने ॥ ५७ ॥
 सिद्धयोगे शुभे लग्ने धिपणोदय एव वा । कृत्यापमृत्युगेमादिदुःखेभ्यो मुच्यते नरः ॥ ५८ ॥
 दशमं राजते पट्टे कृत्वा वेश्मनि कुञ्चित् । निधाय पूजयेद्देश्मन्श्चरमपातादिशान्तये ॥ ५९ ॥
 तथा भूतशहातांश्च रवेदेतस्थ धारणात् । एकादशं लिखेद्दर्शे पाटीरेन्दुर्द्रवस्तु तत् ॥ ६० ॥
 उक्तक्रममोपेतं गुलिनीकृत्य तु पुनः । सितमिक्थमये लिङ्गे सत्याप्याभ्यर्चयेत् पुनः ॥ ६१ ॥

अत्र निर्यय मधुच्छिद्यम् ।

स्थापयेत् चौद्रमध्ये तु पूजयेन्नित्यशश्च तत् । मन्वासु समितैः पुन्यैः सौरभाद्र्येर्विधानतः ॥ ६२ ॥
 मामात् तदधार्त्वा मत्ताहादशे म्युः शत्रवो ध्रुवम् । भवेद्युर्न्याधितास्तेनोद्धतेनारोग्यमाप्नुयुः ॥ ६३ ॥
 ज्वरातास्तु निशेषेण सुखिताः स्युरयत्नतः । आम्लमांवीरमध्यस्थ विद्वेषयति वैरिणौ ॥ ६४ ॥
 तत्रैव कथनाद्रोगं द्वयोस्तसादयेदपि । शुण्ठीमारिचपिप्लव्यः सुघृत्तं परिचूषिताः ॥ ६५ ॥
 लकुचम्य गमोपेतास्तन्मध्ये तद्विनिक्षिपेत् । तापयेत् त्रिषु मन्वासु यत्रातिस्तु तन्मुपम् ॥ ६६ ॥

ग्रेष्काले ज्वरैरारितापत्पुष्पासमन्वितः । द्वादश कर्पटे रात्रिरसेनालिख्य तत्पुनः ॥ ६७ ॥
 श्लेष्कापुगमध्यस्थ कृत्वा तच्छ्लेषयेद् दृढम् । म्यापयेच्चण्डिकागेहे शास्तुरायतनेऽपि वा ॥ ६८ ॥
 स्वगेहभित्तिमध्ये वा शयनस्थानतोऽपि वा । स्तम्भयेद्द्वैरिणो रोषमुद्योगं बन्धचिन्तनम् ॥ ६९ ॥
 व्यवहारं रणं चान्यदस्याभिमतमात्मनः । त्रयोदशेन भूर्जस्थेनाशु धारणतोऽङ्गना ॥ ७० ॥
 बन्ध्यापि लभते पुत्रं विचित्रा यत्रशक्रयः । चतुर्दशगतं नाम कृत्वा भूर्जे च तत्तथा ॥ ७१ ॥
 सिक्थमध्यगतं कृत्वा त निशीथेऽभितापयेत् । सप्ताद्दशमायान्ति स्त्रियो वा पुरुषा नृपाः ॥ ७२ ॥
 गजा इया मृगास्त्वन्ये ये जीवा भूतलाश्रयाः । परेण नाम्ना युक्तेन फलकालिखितेन वै ॥ ७३ ॥
 सुखप्रसूतिः स्यात् स्त्रीणां तत्पूजा प्रेक्षणादिना । षोडशे नाम सलिख्य धारयेत् प्राणिनां तथा ॥ ७४ ॥
 रक्षा भवति सर्वत्र ग्रहरोगमयादिषु । तदेव स्वर्णपट्टसं विधाय विधिना येतम् ॥ ७५ ॥
 ऊर्मिकाङ्गदभूपादौ मूर्ध्नि वा चिभ्यात् ततः । आधिष्याधिविनिर्मुक्तो निःसपत्नो जितेन्द्रियः ॥ ७६ ॥
 मोक्षा कर्ता च पुण्यानां जीवेद्वर्षशतं भुवि ।

इति बह्विवासिनीनित्याप्रयोगविधिः ॥ (११ प०)

अथ महावज्रेभ्यरीनित्याप्रयोगविधिः । श्रीतन्त्रराजे— (१२ प० २२ श्लो०)

वमन्तकाले ग्रीमे वा पूर्णामारभ्य साधयेत् । हविष्याशी पयोभक्षः फलमूलाशनोऽथवा ॥ १ ॥
 स्नातः सुगन्धिसलिलैररुणं शुक्लवाञ्छुचिः । चन्द्रचन्दनकारमरिचचर्चालोहितविग्रहः ॥ २ ॥
 अङ्गनाङ्गाक्षिपुगलस्ताम्यूलारुणवक्त्रवान् । मृत्पार्पितेन्दुशकलो हृष्टचेता जितेन्द्रियः ॥ ३ ॥
 मौनी त्रिकालपूजासु कृतसंकल्पसाधनः । नत्राशी हुताशिष्टेन जपेद्विद्यां सैमीरिताम् ॥ ४ ॥
 नित्यशो भोजयेद्विप्रान् भक्तान् भजनकौतुकान् । अषादिहीनान् मधुरं पायसं भोज्यभक्तिमान् ॥ ५ ॥
 प्रणम्याभ्यर्च्य विष्टजेन्नित्यं सप्तदिनेषु तु । गुरुं जीवनमासाद्य प्रणम्यासकृदात्मवान् ॥ ६ ॥
 धनधान्याम्बराद्यैस्तं संतोष्य तदनुज्ञया । कृतारम्भो नित्यशश्च पूजयेत्तं च भक्तितः ॥ ७ ॥
 अन्ते च विचैः स्तोत्रैश्च त संतोष्य कृती भवेत् । वित्तशार्थं च दम्भं च मोहं चासत्यमेव च ॥ ८ ॥
 न कदाचित् प्रकुर्वीत विशेषादुरुसन्निधौ । एवं लक्षत्रयं जप्त्वा तद्दशशं हुनेद् धृतैः ॥ ९ ॥
 आरम्बघप्रमूनेर्वा प्रघ्नैर्वकुलोद्भवैः । मधुकर्जैश्चम्पकैर्वा त्रिमध्वनैश्च नित्यशः ॥ १० ॥
 चन्द्रचन्दनकन्तरीकाश्मीरसुरभीकृतैः । तर्पयेत् सलिलैस्तावद् दिनशो भक्तिमान् दृढः ॥ ११ ॥
 एवं संसिद्धमब्रह्म कुर्यात् काम्यानि साधकः । गुरुभक्तो नित्यकृत्यकृतमकल्पमयुतः ॥ १२ ॥
 सहस्रजापी स्थिरधीर्मन्त्रवीर्यविदात्मवान् । यः सोऽपि काम्यान् कुर्वीत प्रयोगान् नान्यथा शिवे ॥ १३ ॥
 यद्यजानेन मोहेन चापत्तेनापि वा चरेत् । अनर्थज्ञेशराजादिपीडाः प्राप्नोति निश्चितम् ॥ १४ ॥
 अरुणैः पङ्कजैर्होमं कुर्यात् त्रिमधुराप्नुतैः । मण्डलालम्बते लक्ष्मीं महतीं श्लाघ्यविग्रहाम् ॥ १५ ॥
 कहारैः चौद्रममिहैः^१ पौर्णार्थं तदिहनावधि । जुहुयान्नित्यशो भक्त्या सहस्रं विकचैः शुभैः ॥ १६ ॥

तद्दिनेषु तु पूर्वोक्तान् भोजयेदुक्त्यनुसृतः । तावच्च जप्याद्रोमान्ते यावत्संग्यं कृतं कृतम् ॥ १७ ॥
 चम्पकैः चांष्टममित्रैः महसहवनाद् ध्रुवम् । लभते मर्षेनिष्काशां शत मासेन पूर्ववत् ॥ १८ ॥
 पाटलैर्घृतमंसैस्त्रिभक्ष्यैः हृतैस्तथा । दर्शादिभामाश्रयते चित्राणि वमनानि च ॥ १९ ॥
 कर्पूरचन्दनादीनि सुगन्धीनि च मामतः । वस्तूनि लभते हृद्यैरन्यैर्भोगोपयोगिभिः ॥ २० ॥
 शालीभिः क्षीरमिह्वभिः सप्तमीषु शत हुनेत् । तेन शालिमृद्धिः स्थान्मार्मः पद्भिरसशयम् ॥ २१ ॥
 तिलैर्हुतैस्तद्विधमे वर्षादरोग्यमाप्नुयात् । स्वजन्मसु त्रिषु तथा दुर्वाभिर्जुहुयात् तथा ॥ २२ ॥
 निरालङ्को महाभोगः शत वर्षाणि जीवति । सुदृचीतिलदूर्वाभिस्त्रिषु जन्मसु वा हुनेत् ॥ २३ ॥
 तेनायुःश्रीयशोभाग्यपुण्यनिध्यादिवान् भवेत् । घृतपायमदुग्धैस्तु हुतैस्तैः त्रिषु क्रमात् ॥ २४ ॥
 आपुरारोग्यविभवैर्नृपमान्यो भवेत् तथा । सप्तम्या कदलीहोमात् सांभाग्यं लभतेऽद्भुतः ॥ २५ ॥
 दुर्वात्रिकैस्तु प्रादेशमात्रैस्त्रिस्त्रिदशमयुतैः । जुहुयादिनशो घोरं सन्निपाते श्वरे गदे ॥ २६ ॥
 महारोगेषु दुर्वाभिस्तिलैर्गन्धोद्भवैस्तथा । त्रिभिर्वा नित्यशो होमं कुर्यात् त्रिस्त्रिदशमयुतैः ॥ २७ ॥
 यत्प्रासादाद्वृत्तं वापि रोगान्मुक्तः सुखी भवेत् । तद्दिनेषु जपेद्विद्यां नित्यशः सलिलं स्पृशन् ॥ २८ ॥
 सहस्रवारं तत्तौर्यं स्नानपानं समाचरेत् । पाकाद्यमपि तैरेव कुर्याद्रोगविमुक्तये ॥ २९ ॥
 साध्यैर्षष्टैश्च मर्षैर्षष्टैश्चैव सप्तमं तिलम् । पिष्टं च माध्यपादोत्तरजमा च समन्वितम् ॥ ३० ॥
 कृत्वा पुत्तलिकां तैस्तु हृदये नाममंयुताम् । प्राग्गच्छिच्चायमैस्तीक्ष्णैर्निशि पुत्तलिका हुनेत् ॥ ३१ ॥
 एव दिनैः सप्तभिर्वा त्रिभिर्नैः कठिनेन वा । माध्यो वश्यो भवेच्छीघ्रमपि दूरस्थितो वृद्धः ॥ ३२ ॥
 तथाविधा पुत्तलिका कुण्डमध्यं खनेद्भुवि । उपर्यग्निं निधायत्र विधया दिनशो हुनेत् ॥ ३३ ॥
 त्रिसहस्रं त्रियामाया मर्षयन्तद्रमाप्नुतैः । शतयोजनदूरादप्यानयेद्वनिता बलात् ॥ ३४ ॥

त्रियामाया निशीथे । तद्रमाप्नुते मर्षयन्तलाहै ॥

तां तु पुत्तलिकां मध्ये मधूच्छिष्टममन्विताम् । कृतप्राणप्रतिष्ठा च रमशाने निखनेनिशि ॥ ३५ ॥
 साध्ययोगिनि च तत्रैव चित्वा दद्यात् बलि ततः । कृताभिषेकस्तां विद्या प्रजपेद्य शतत्रयम् ॥ ३६ ॥
 अरातेरष्टमे राशौ मासान्नानाविप्रैरपि । रोगैर्भूतादिसंक्रेश्चानाशमेति मुनिश्चितम् ॥ ३७ ॥
 यद्यन्तरा समुद्भूतं बलिलं तां खनेन्निशि । त्रैशैः स त्रिनिष्ठैः सुखी जीवति भूतले ॥ ३८ ॥
 माध्यवृत्तेण कृत्वा ता मर्षपाज्ये निवेशिताम् । तोयमध्ये निषार्यतत् काययेदुक्त्यासुरैः ॥ ३९ ॥
 वैरी तीव्रज्वरेणातः कृता प्राग्बलं सुखी भवेत् । तामेव चरिडकागदे तथा बलिपूता खनेत् ॥ ४० ॥
 साध्यो नरश्च नारी चेच्छास्तुरायतने खनेत् । तद्विधानेन सहितं शत्रुहन्मादवान् भवेत् ॥ ४१ ॥
 महावज्रं च वज्रं च यन्प्राण्येतान्यनुक्रमात् । प्रयोगानपि वक्ष्यामि समाहिताधिया शृणु ॥ ४२ ॥
 प्राग्भूत्यगदक्षिणोदक्च विंशत् स्रवाणि पातयेत् । तेन कोष्ठानि जायन्ते त्वेकपद्या शतत्रयम् ॥ ४३ ॥

तेषु कोणचतुष्केऽपि मार्जयेत् पञ्चकेन च । चत्वारिंशत्त्रयं शेषं वज्राकारं यथा भवेत् ॥ ४४ ॥
 दिक्षु चत्वारि चत्वारि मार्जयित्वा त्रिकोणम् । कुर्यान्धेपाणि कोष्ठानि पञ्चपट्या शत भवेत् । ४५ ॥
 तेषु पूर्वादि परितो लिखेद्दिवाक्षराणि तु । प्राग्बत् स्वरविभिन्नानि प्रागुक्त्रिविधना तथा ॥ ४६ ॥
 चत्वारि चत्वारिंशच्च शतं तेषां तु मध्यतः । एकविंशति कोष्ठानि गिष्टानि पुनरम्बिके ॥ ४७ ॥
 तेषु पर्यायनित्याणुवर्णपदक्रममन्वितम् । घटिकायुगवर्णां च लिखेत् प्रागुक्तयोगतः ॥ ४८ ॥
 शिष्टेषु विधावर्णाश्च लिखेद् द्वादश शेषयोः । माध्याख्यामालिखेदुक्तक्रमेण पुटयोर्द्वयोः ॥ ४९ ॥
 चतुर्दिक्षु लिखेद् कोणेष्वभितो भौतिकार्णकान् । द्वित्रिक्रमेण प्राग्प्रत्यकोणयोस्तु त्रयं त्रयम् ॥ ५० ॥
 एतत् प्राक्तेषु संलिख्य मंपूज्य विधिना युतम् । स्पृश्याञ्जपेन्मनुं पश्चात् त्रिमहस्र ततस्तु तत् ॥ ५१ ॥
 विनियुज्यादयोक्तेषु कार्येषु क्रमतः शिवे । भूतान्तराणि च पुनर्लिखेत् कार्यानुरूपतः ॥ ५२ ॥
 महावज्रमिति ख्यातं सर्वत्रैवापराजितम् । विजयस्तम्भविष्टेपवश्योद्याटनकर्मसु ॥ ५३ ॥
 रैचा पुष्टि च गान्ति च तथैव रिपुनिग्रहे । देशराष्ट्रपुरग्रामनिवेशोर्द्विंशेऽपतः ॥ ५४ ॥
 घोरेष्ट्यातजातेषु भूमां संलिख्य गौरिकैः । मध्ये देवीं ममावाह्य पूजयेन्नित्यशः शिवाम् ॥ ५५ ॥
 मध्यासु तिस्रसु प्राक्क्रममात्रीराजनं तथा । कुर्यात् त्रिरात्रं द्विगुणं त्रिगुणं काम्परूपतः ॥ ५६ ॥
 राज्ञा वरिनिरोधेन^१ पुरीमात्रावशेषिते । विभवे मण्डपे तस्य प्राक्त्रयं लिखेन्महत् ॥ ५७ ॥
 दण्डेनार्चयेत् तस्य मध्ये देवीं शुचिस्मिताम् । नृत्यगीतादिभिः मार्धं सध्यासु च विशेषतः ॥ ५८ ॥
 एवं प्राग्बहिनैरुक्तैर्विजयी नृपतिर्भवेत् । वरिनाशेन वा तस्य भङ्गाद्यमनतोऽपि वा ॥ ५९ ॥
 ततस्तन्मार्जयित्वा तु भाले कृत्वा पुरीं चलः । परीयाद्विशिकं त्वग्रे गेजे जीवेच्चिरं सुखी ॥ ६० ॥
 निःसपत्नो निरातङ्कः पङ्क्त्यातैर्बभूव । एवमेतस्य वज्रस्य वैभवं को नु वर्णयेत् ॥ ६१ ॥

अथैतदन्तरवचनाप्रकार — तत्र प्राग्प्रत्यगायता दक्षिणोत्तरायताश्च विंशतिं विंशतिं रेखा कृत्वा समास्त-
 रालानि एकपट्युत्तरविंशतकोष्ठानि विलिख्य, कोणचतुष्टये प्रतिकोणं पञ्चचत्वारिंशत्पञ्चचत्वारिंशदिति अ-
 शीत्युत्तरातं कोष्ठानि शुक्लपुनः मार्जयित्वा, तेषु स्थलेषु चत्वारि कोष्ठानि विधाप्य सिद्धेषु पञ्चपट्यु-
 त्तरातकोष्ठेषु १६५ मूलविधाक्षरायनावृत्तानि षोडशस्वरयुक्तानि चतुश्चत्वारिंशदुत्तरातकोष्ठेषु १४४ पू-
 र्वादिप्रादक्षिण्येन प्रवेशगत्या विलिप्यावशिष्टैकविंशतिकोष्ठेषु तद्दिननित्याया वर्णत्रयं पर्यायनित्याया वर्णत्रयं
 पदकेणेषु विलिप्य, घटिकाक्षरसहित युगाक्षरमेकस्मिन् कोष्ठे विलिप्यावशिष्टचतुर्दशकोष्ठेषु प्रतिकोष्ठमेकमे-
 कमिति मूलमन्त्राक्षराणि विलिप्यावशिष्टकोष्ठद्वये साध्यायां कर्म च विलिप्य दिक्चतुष्टयस्यकोणचतुष्टये
 तत्तत्कर्मानुसारिभूतवर्णान् द्वित्रिद्वित्रिक्रमेण विलिखेदेतदन्त्रमुक्तफलदं भवति । तथा—

अथान्यवज्रनिर्माणविधानं च शृणु प्रिये । येन हस्तगतोऽपि स्वहस्तगाः ॥ ६२ ॥

प्राग्प्रत्यग्दक्षिणोत्कच दशसूत्रनिपातनात् । तेनैकाशीतिकोष्ठानि जायन्ते तच्च पूर्ववत् ॥ ६३ ॥

१ 'रचयत् पुष्टिगन्धै क पाठ' । २ 'द्वि' न पाठ । ३ 'विरोधेन' न पाठ । ४ 'नये' क पाठ ।

५ 'न्याम्' पाठ ।

मार्जयेद्दशकोणेषु शिष्टेषु विलिखेत्तथा । त्रिकोणानि चतुर्दिक्षु तेषु तान्येव पूरयेत् ॥ ३४ ॥
 विलिखेदवशिष्टेषु मन्त्राणां तद्दिशस्तथा । एकमिन्मध्यमे शक्तिजठरे साध्यमालिखेत् ॥ ६५ ॥
 एतच्च पूर्वप्रोक्तेषु विनियुज्याभिलेख्यया । न भेदस्त्वनयोरस्ति प्रयोगेषु तु सर्वतः ॥ ६६ ॥
 एतद्वज्रस्य मध्यस्थं नाम कृता मदीशुजः । देशके हृदये शीर्षे सस्याप्य समरे कृते ॥ ६७ ॥
 निहत्य बाहिर्नि शत्रोश्चतुर्द्वा मदीशुजः । अक्षताशेषसर्गाङ्गो यशोलक्ष्मीधरान्वितः ॥ ६८ ॥
 निर्वृत्य मुक्तिं जीवेद् भूमी भोमी निजेच्छया । एतत्ताम्रतले कृता स्थापयेदभितृष्टये ॥ ६९ ॥

अथैतद्वचनामकार — तत्र प्राक्प्रत्यगायता दक्षिणोत्तरायताश्च दश दश रेखा कृत्वा समान्तरालानि एका
 शीतित्रिकोणानि विधाय , चतुर्दिक्षु दश दश कोष्ठानि मार्जयित्वा एकचत्वारिंशत्कोष्ठात्मकं घञाकारं निष्पाद्य ,
 विलिख्य चत्वारि चत्वारि कोष्ठानि मार्जयित्वा त्रिकोणानि विधाय , तेषु कर्मानुमार्गिप्राग्बद्धतारान् विलिख्य
 मध्यकोष्ठे मायावीजं साध्यनामगर्भं विलिख्यवाचशिष्टकोणेषु मूलमन्त्रस्य द्वादशाक्षराणि द्विशो विलिखेत् ।
 पतघञ्मुद्रफलद् भवति ॥ तथा—

विधाय वृत्तयोर्मध्ये षट्कोणं तस्य मध्यतः । बाह्ये च कृता विद्याया बीजमाद्यमथान्तिकम् ॥ ७० ॥
 षट्सु कोणेषु तु पुनरग्रपश्चिमयोर्लिखेत् । एकैकं पार्श्वकोणेषु द्वे द्वे वृत्तान्तरा पुनः ॥ ७१ ॥
 मातृकां विलिखेददित्यान्ता विन्दुममन्विताम् । मध्यबीजस्य मध्यस्थं लिखेत् तन्निजवाञ्छितम् ॥ ७२ ॥
 भर्तृदर्शनैर्मतीतानां कृमारीणां मिदं भुजे । कण्ठे वा धारयेत् मद्यो वज्रमा तस्य जायते ॥ ७३ ॥

अथैतद्वचनामकार — प्रथमतः षट्कोणं विधाय तद्दहिर्द्विचद्वयं कृत्वा मध्ये साध्यनामगर्भं हींकार
 विलिख्य षट्सु कोणेषु कोणामेषु कोणान्तर्गतेषु च मायावीजान्येव विलिख्य वृत्तद्वयान्तराले मायावीजद्व
 यसहितमकारादित्यन्तरान्ता मातृकां विलिखेत् । पतघञ्मुद्रफलद् भवति ॥ तथा—

स्वरप्रभारितैर्मन्त्रैः पद्मानि कारयेत् । वृत्ताष्टपत्रयुक्तानि षोडशानि मनोहरम् ॥ ७४ ॥
 कर्णिकासु च पत्रेषु लिखेदेकैकमक्षरम् । कर्णिकार्णस्य मध्यस्थं कुर्यान्नाम निजेष्टितम् ॥ ७५ ॥
 घटिकाक्षरसयुक्तं विनियुज्यात्तु नित्यशः । अक्षराद्य षोडशधा कृत्वा ता तेषु योजयेत् ॥ ७६ ॥
 समस्तं वाञ्छितं तत्र तन्मध्यं विलिखेत् तदा । धारयेदभिविष्येच्च ज्योतिष्पार्थसिद्धये ॥ ७७ ॥

अथैतद्वचनामकार — प्रथमतो वृत्तं कृत्वा तल्लघ्नान्यष्टदलानि विधाय प्राक्प्रोक्तषोडशस्य सयुक्त-
 मूलविद्यानावृत्ताक्षरं चतुश्चत्वारिंशदुत्तरशनवर्णेषु १२४ प्रथमाक्षरं साध्यनामगर्भं कर्णिकाया विलिख्य तत्रैव
 घटिकाक्षरं सयोज्याष्टदलेषु द्वितीयावष्टौ वर्णान् विलिखेत् । एतं नवनववर्णानामेकमेकं यन्त्रं भवति । एत
 षोडश यन्त्राणि भवन्तीत्यर्थः ॥ तथा—

प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदमुखं पञ्च सूत्राणि पातयेत् । कोष्ठानि षोडशात्र स्पृष्टेषु पद्मानि कारयेत् ॥ ७८ ॥
 प्रगुक्तेषु विधायैवमर्चयेद्यामतः क्रमात् । देवीं तु स्थापयेद्भूमा सर्वमपदवाप्तये ॥ ७९ ॥
 स्पष्टोऽयमर्थः ॥ इति मन्त्राद्यैर्विद्याप्रयोगविधिः ॥

अथ शिवदर्शनवित्याप्रयोगविधिः , श्रीतन्त्रांश — (१३ पृ० २० पृ० १०)

साधनं श्रोत्रमार्गेण कुर्याल्लक्ष्मणतन्द्रितः । काम्यहोमविधिं देवि शृणु मंरूपसिद्धिदम् ॥ १ ॥
 येनासौ वाञ्छितं चिप्रमवाप्नोति मुनिश्चितम् । वशयेद्वनिता होमाद् गुग्गुलुर्मधुमिश्रितः ॥ २ ॥
 नारिकेलफलोपेतं पुडुर्लक्ष्मीपानुषात् । तथाज्यसिक्तैः कहारैः चीराङ्कूररुणोत्पलैः ॥ ३ ॥
 त्रिमध्वैश्चम्पकैश्च प्रमृत्तैर्बकुलोद्भवैः । मधूकजैः प्रमृत्तैश्च हुतैः कन्यामवाप्नुयात् ॥ ४ ॥
 पुनागजैर्हुतैर्वस्त्राण्यज्यैरिष्टमवाप्नुयात् । माहिष्यैर्महिषीराज्यैरजान् गन्धैश्च गास्तथा ॥ ५ ॥
 अवाप्नोति हुतैराज्यैरन्नेनाजं च साधकः । शालिपिष्टमयीं कृत्वा पुत्तलीं मितमंपुताम् ॥ ६ ॥
 हृद्देश्यस्तनामाणां पचेत् तैलाज्ययोर्निशि । तामनश्चन् दिवा रात्रौ विद्याभक्षा तु मन्वेत् ॥ ७ ॥
 सप्तरात्रमयोगेण नरो नारी नृपोऽथवा । दामवद्वशमायाति वित्तप्राणादिमर्षयेत् ॥ ८ ॥
 हयारिपुष्पैररुणैः मितैर्वा जुहुयात् तथा । त्रिसप्तरात्रान्महतीमवाप्नोति श्रियं नरः ॥ ९ ॥
 छागमार्गं त्रिमध्वैर्होमाद् स्वर्णमवाप्नुयात् । चीराङ्कैः शस्यमं पूर्य श्रुतमाप्नोति मण्डलात् ॥ १० ॥
 पद्माङ्गैर्हवनाल्लक्ष्मीमवाप्नोति त्रिभिर्दिनैः । अथ यन्त्राणि वच्चाभि नानामीष्टप्रदानि ते ॥ ११ ॥
 शृणु तेषु विधानानि ममाहितमनाः शिवे । दूतीनित्याचरेण स्युरनावृत्तानि वै दश ॥ १२ ॥

अत्रानावृत्ताक्षराणि “हरश्चरश्चरतयनम्” इति ।

तैः षोडशस्वरयुतैः पथ्या शतमुदीरितम् । चतुरस्रद्वयं कृत्वा तदन्तर्बृत्तयुग्मकम् ॥ १३ ॥
 तदन्तरष्टकोणं च तदन्तर्बृत्तयुग्मकम् । कृत्वा तत्र लिखेन्मध्ये विद्यायं नाममंपुतम् ॥ १४ ॥

विद्यायं ह्रींकारम् ।

बृत्तयोरन्तरा शेषं बहिः कोणेषु चाष्टसु । लिखेद् द्वेष्टस्वरे तेषु बाह्यवृत्तद्वयान्तरा ॥ १५ ॥
 कर्मानुरूपान् भूतार्णान् दश भूपुरमध्यतः । मातृकां विलिखेद् दिक्षु द्वादश द्वादश क्रमात् ॥ १६ ॥
 अन्त्यं च त्रिषु कोणेषु शेषाणां च विलेखने । स्वरीर्विन्दु समापोज्य योजयेद् व्यञ्जने परम् ॥ १७ ॥
 एवं यन्त्राणि जापन्ते दश सिद्धयाम्यदानि वै । ॥ १८ ॥

अथ प्रथमतो बृत्तद्वयं कृत्वा तद्विष्टरष्टकोणं तद्विष्टबृत्तद्वयं तद्विष्टश्चतुरस्रद्वयं कृत्वा मध्ये साध्यनामगर्भं
 मायावीजं विलिख्य, तद्विष्टबृत्तद्वयान्तराले प्रथमवीजपरिहृतैर्मूलविद्याक्षरैर्वेद्ययित्वा तद्विष्टरष्टकोणेषु षोडशस्वर-
 मयुक्तानावृत्ताक्षरेषु पञ्चदशशतमं व्याकरोषु १६० प्रथमतः षोडशाक्षराणि प्रत्येकोणं द्विद्विक्रमेण विलिख्य,
 तद्विष्टबृत्तद्वयान्तरे कर्मानुसारिभूतक्षरदशकं प्राग्वद्विलिख्य, तद्विष्टश्चतुरस्रद्वयान्तराले दिक्षु द्वादश द्वादश
 क्रमेण अकारादिमकारान्तमातृकावर्णान् विलिख्यान्नेयादिकोणेषु त्रिषु हलक्षान् विलिख्येशानकोणे हलक्षं इति
 विलिखेत् । एवं दश यन्त्राणि मवन्तीत्यर्थः ॥ तथा—

..... । प्रथमं गैरिकैः कृत्वा तत्रावाह्यं शिवां यजेत् ॥ १८ ॥

सप्तम्यां त्रिषु मंध्यासु मितार्पणममन्वितम् । कृत्वा निवेद्यै पयसा प्रातर्मध्यन्दिने तथा ॥ १९ ॥

दधिभक्तं तु सायं तु चौरं मोचाफलं तथा । एवं मण्डलमर्षं वा कुर्यात् पूजा समाहितः ॥ २० ॥
 वाञ्छित प्राप्नुयाद् देव्याः प्रसादेनान्पयत्नतः । द्वितीय दरद्वैः कृत्वा तत्राग्राह्याय तद्दिने ॥ २१ ॥
 सुपक्वभागमर्पेन चौद्रमर्घं निवेदयेत् । तावद्भजेन्महीपाल वशे कर्तुमयत्नतः ॥ २२ ॥
 तथैव वनितां हृद्यां वशयेद्यानदायुषम् । तृतीयमपि मिन्दुरैर्मिथ्यायावाह्य तत्र ताम् ॥ २३ ॥
 तारादिनैस्तथावाह्य वशयेद्विधिवान् रिपून् । चतुर्थं कुङ्कुमैः कृत्वा तत्र मध्येऽर्चयेत् तथा ॥ २४ ॥
 मत्ताहादापदः सर्वाः प्रयान्त्यस्या प्रमादतः । पञ्चमं चन्दनैः कृत्वा तन्मध्ये पूजयेच्छिराम् ॥ २५ ॥
 केवल पायसं मोचा सित्ता घृतममन्विताम् । निवेदयंस्त्रिमध्यासु मामाद्रोगानशेषतः ॥ २६ ॥
 जिह्वा मुखं चिरं जीवेच्छेषमायुरनिरामयः । अभिषिञ्चेद्य यन्त्रे वै कुम्भं सस्थाप्य तैर्जलैः ॥ २७ ॥
 कृत्वा तस्मै दक्षिणा च दद्याद्भूरि स्वशक्तिः । प्राणप्रदात्रे तस्मै तु दद्यात् सर्वस्वमेव वा ॥ २८ ॥
 येनासौ तौषमायाति तावद्विन्न सप्तर्षयेत् । षष्ठं कर्पूरसंपुक्तं पाटीरैरालिखेत् ततः ॥ २९ ॥
 मस्ये वा शिलापट्टे पीठे वा मौषभूतले । अग्राज्यपायमापूपव्यञ्जनानि निवेदयेत् ॥ ३० ॥
 पूजयेच्च त्रिसंध्यासु जपन् विद्या तदा वशी । त्रिसप्तरात्रमात्रेण वराद्रीमाभिचारजात् ॥ ३१ ॥
 मुच्यन्ते प्राणिनोऽचिन्त्याः शक्तयो मन्त्रयन्त्रयोः । सप्तमं ताम्रपट्टे तु कृत्वावाक्षाभिपूज्य च ॥ ३२ ॥
 स्थापयेन्मन्दिरे तस्मिन्नक्ष्मीरास्तेऽतिमुस्थिरा । अष्टमं राजते कृत्वा विभृयात् सर्वमपदे ॥ ३३ ॥
 नयमं हेमगं कृत्वा भूपादौ धारयेच्छिवे । दशमे मर्वकार्याणि माधयन्नर्चयेच्छिराम् ॥ ३४ ॥
 यद्यदि वाञ्छित कार्यं तत्तन्मध्यगतं तथा । कृत्वा ता पूजयेत् तत्र तत्कार्यं हृदये स्मरन् ॥ ३५ ॥
 तद्दिनैस्तदयाप्नोति नात्र कार्या निचारणा । दशैव तानि यन्त्राणि भूजं कृत्वाभिपूज्य च ॥ ३६ ॥
 सिक्थनिर्मितपात्रं तु चौद्रमध्ये निवेशयेत् । त्रिसध्यमर्चयेद्रक्तगन्धपुष्पैः समाहितः ॥ ३७ ॥
 साध्यस्याभिमुखो विद्या जपेन्नित्यमनुस्मरन् । पाशेन कण्ठमानय्य पातित निजपादयोः ॥ ३८ ॥
 न्यस्ताञ्जलिकर शीर्षे दामोऽहमिति वाटिनम् । त्रिसप्तरात्रादृश्याः स्युर्नरनारीतृपादयः ॥ ३९ ॥
 तदेव कोणं कृत्वा च सध्यासु त्रिषु नित्यशः । कामार्ता वनिताः कामज्वरप्रस्ताशयाः शर्नः ॥ ४० ॥
 कुल लज्जा विनेरु च परित्यज्यास्य किङ्कराः । भवेयुरिति यन्त्राणां प्रयोगास्ते ममोरिताः ॥ ४१ ॥
 प्राणप्रतिष्ठाविद्या ते वक्ष्येऽहं शृणु पार्वति । वातो नभो धरम्युक्तं स्पर्शो व्याप्तं न मयुतः ॥ ४२ ॥
 जवी दाहमरुद्युक्तो व्योमापि मरुता युतम् । अग्निहर्म्यं पूर्वाण्यौ पश्चादादित्रय तथा ॥ ४३ ॥
 ज्यामद्विपुक्तान्तोऽम्बु स्यात् षष्ठमसमकौ पुनः । हृच्छिख्यग्निरथो भाया वातादिधितयं पुनः ॥ ४४ ॥
 हृद्वाहान्मुचरैः स्वेन गोत्रादाहाग्निभिः परम् । व्याप्तं मरुतमोपेतं व्योमाग्निगमनन्तरम् ॥ ४५ ॥
 पुनराद्यत्रयं वाम्बु मरुद्बु नभसा युतम् । शून्यं मायान्वित पश्चाच्चतुर्थं पञ्चमं ततः ॥ ४६ ॥
 अग्निहर्म्यो मरुद्युक्तो व्याप्तं च मरुता युतम् । ख स्याद्रघरायुक्तं हृदम्बु मरुदग्निनितम् ॥ ४७ ॥

हंसश्च मरुता युक्त्रयतारिंशज्जिपिर्मनुः । ॥

‘अमुष्य प्राणा इह प्राणा अमुष्य जीव इह स्थित्य अमुष्य सर्वेन्द्रियाणि अमुष्य वाङ्मन प्राणा इहा-
यान्तु स्वाहा ” इति ।

... । वादिसप्ताचरैः कुर्यात् पटङ्गानि द्विद्योगतः ॥ ४८ ॥

सगादिषु च तान्येव न्यम्येच्छात्रिपुटस्थितम् । व्यायेद् देवीं प्राणशक्तिमरुणामरुणाम्बराम् ॥ ४९ ॥

अरुणाकल्पमुकुटामरुणाधरपल्लवाम् । अरुणायतनेत्राब्जयुगा चारुमिताननाम् ॥ ५० ॥

प्रसूतपिण्डं पाशं च दधानां पाण्डुरगमतः । स्वममानाभिरभितो वेष्टितां दशशक्तिभिः ॥ ५१ ॥

अनन्तशक्तिपुक्ताभिः पूजयेत् पद्ममध्यतः । प्राणायामममानाश्च व्यानोदानां च शक्तयः ॥ ५२ ॥

नागा कूर्मा मृकुरा देवदत्ता धनञ्जया । चतुरम्बुद्वयं कृत्वा तदन्तर्बृत्तयुग्मकम् ॥ ५३ ॥

तदन्तर्दशपत्राब्जं तदन्तन्तद्वयं तथा । कृत्वा मध्ये ममावाह्य कृतार्घ्यं पूजयेत् ततः ॥ ५४ ॥

लज्जं जपेत् पयोमचस्तद्दशांशं हुनेत् तथा । तिलैः शुद्धैः सर्पैश्च मितैर्मधुरसंयुतैः ॥ ५५ ॥

तर्पयेत् सौरभाद्येन जलेनेत्यं सुमाधयेत् । तत्रेज्जम्बिन् यास्तु पुत्तल्यां यन्त्रायुक्ताणि सर्वतः ॥ ५६ ॥

अनया विधया तत्र साध्यप्राणान्नियोजयेत् । यन्त्रमस्याः शृणु प्राज्ञे मयःप्रत्ययकारकम् ॥ ५७ ॥

येन पुत्तलिका जीवस्पन्दयुक्ता मनोर्वलात् । प्राग्प्रत्यग्दक्षिणोदकं च सूत्राण्यष्टा निपातयेत् ॥ ५८ ॥

कोष्ठान्येकोनपञ्चाशज्जायन्ते तेषु विन्यसेत् । प्रागुक्तं समाहितैर्यः परितोऽपि प्रवेशतः ॥ ५९ ॥

मध्येषु शिष्टद्वये लिखेदङ्गोदितान् क्रमात् । ततः शिष्टद्वये माध्यन्तमात्रलिङ्गाय साधकः ॥ ६० ॥

सजप्य विद्यां हस्तेन मजीनेन स्पृशन् गतम् । तेन पुत्तलिकाः कुर्यात् मिद्वये नान्यथा भवेत् ॥ ६१ ॥

साव्यजीवाद्यानयनं शृणु वक्ष्यामि तेऽद्भुतम् । मन्त्रवीर्यस्मृतिं कुर्वन् तथा तदेहगर्भतः ॥ ६२ ॥

ज्ञानकर्मेन्द्रियाण्यर्थान्मनो जीवं तनुं तथा । तस्मात् साव्यशरीरान्तात् पुत्तल्या नामभिस्तथा ॥ ६३ ॥

रत्नरज्ज्वा शक्तिमय्या तानानीयार्पयेदिया । विद्यायाम्बुचरान्तेषु माध्यन्तमात्रं नियोजयेत् ॥ ६४ ॥

एवं नियोजितां विद्यां महत्तं सजपेत् स्पृशन् । जीवहस्तेन तद्विचो निशामध्येषु साधकः ॥ ६५ ॥

एवं सस्थापितप्राणा पुत्तली स्पन्दते तदा । साध्यस्य जन्मनचत्राण्यकार्णव्यं वदामि ते ॥ ६६ ॥

तज्जन्मलग्नमजातनवांशार्क्षप्रमाणकम् । अन्यानि च नवर्चाणि नवग्रहसमन्वयान् ॥ ६७ ॥

तेषु तेषु प्रयोगास्तु वक्ष्याम्यपरहोमके । रिपोर्नखं च केशं च चरणोत्थं रजन्तथा ॥ ६८ ॥

अन्यानि चाङ्गरोमाणि पुत्तल्यां योजयेन्मृता । वय्यादिषु च सर्वत्र पुत्तल्यां प्रोक्त्या तथा ॥ ६९ ॥

एवं सर्वं समाख्यात प्राणाकर्षणकर्मणि । अनया विधया कृत्वा प्राणाकर्षणमुक्त्वा ॥ ७० ॥

ततो निर्दिष्टपुत्तल्यां तत्र तन्त्रोक्तमाचरेत् । सर्वत्र मारुणे शोके साध्यर्चग्रहमंभ्यतिम् ॥ ७१ ॥

उक्तानां तत्र श्रुताणां तथैवाष्टकवर्गकम् । दशास्थितिं च मन्वीक्ष्य कुर्यान्मारुणमात्मवान् ॥ ७२ ॥

अनवेक्ष्य कृतं कर्म स्वात्मानं हन्ति उत्तथात् । ब्राह्मणं धार्मिकं भूयं वनितामास्तिकं नरम् ॥ ७३ ॥
 वदान्यं सदस्यं नित्यमभिचारे न योजयेत् । योजयेद्यदि घरेण श्रुत्यगेनं निहन्ति तत् ॥ ७४ ॥
 अभिचारस्य विषयानाकर्ण्य वदामि ते । पापिष्ठान् नास्तिकान् घोरान् देवब्राह्मणनिन्दकान् ॥ ७५ ॥
 प्रजानां घातकान् सर्वद्वेषकर्मसु सन्धितान् । ज्ञेश्चिन्मनस्वीणामाहर्तारं कुलान्तकम् ॥ ७६ ॥
 निन्दकं समयानां च पिशुनं राजघातकम् । विपात्रितुरशस्त्रार्धहिंसकं प्राणिनां सदा ॥ ७७ ॥
 नियोजयेन्मारण्ये कर्मस्वेतर्न पातकी । कृत्वा तु मारणं कर्म तदन्ते रुधनार्धतः ॥ ७८ ॥
 पादतो वा शुरु विमानाराध्य स्येन नित्यया । अभिपिच्य ततो विद्या जपेज्ज्वलं हविष्यभुक् ॥ ७९ ॥
 जन्मत्रयेऽप्यब्दमात्रमभिषेकं ममाचरेत् । सद्ब्राह्मणमन्दात्तु तत्पार्ष्णेप मुच्यते ॥ ८० ॥
 एतत्ते कथितं सर्वं दृष्टान्तिव्याविधानकम् ।

इति शिवद्वैतीनित्याम्रयोगनिधिः ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायविरचितं भगवत्पूज्यपादश्रीगोविन्दाचार्यशिष्य—श्रीभगवच्छङ्कराचार्यशिष्य—श्रीविष्णु-
 शर्माचार्यशिष्य—श्रीप्रगल्भाचार्यशिष्य—श्रीविद्यारत्नयतिविरचिते श्रीविद्यालंघनाख्ये तन्त्रे
 विश्वं भवति ॥ २० ॥

अथ

एकविंशः श्वासः ।

— ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ —

अथ स्वरितानित्यायाः प्रयोगविधिः । धीतन्त्रराजे— (१४ । २३)

ततः साधितविद्यस्तु प्रयोगानाचरेन्नरः । वैन्दैर्दशांश जुहुयात् पत्राद्यैः माघने जपे ॥ १ ॥
एवं संसिद्धमश्वस्तु भस्मिर्तद्वचुलुकोदकैः । फणितदृष्टमृतानां तु मुखे सताप्य जीवयेत् ॥ २ ॥
तत्कर्णयोर्जपेद्विधां यष्टया वा जपसिद्धये । संताप्य शीर्षे सहस्रा मृतमुत्थापयेदिति ॥ ३ ॥
काम्यहोमविधिं देवि मृणु वक्ष्ये यथाविधि । कृता योनिं कुण्डमध्ये तत्राग्रां विधिबद्धुनेत् ॥ ४ ॥
तिलमर्पणोद्धूमशालिधान्ययवैर्हुनेत् । त्रिमध्वङ्गैरेकशो वा ममेतर्वा समुदये ॥ ५ ॥
यकुलैश्चम्पकैर्गन्धैः कङ्करीररुणोत्पलैः । कैरवैर्मल्लिकाकुन्दमधुकैरिन्दिरास्ये ॥ ६ ॥
अशोकैः पाटलैर्विन्वैर्जातीविचकिलैः सितैः । नवनीलोत्पलैरश्वरिपुजैः फणिकारजैः ॥ ७ ॥
होमाल्लक्ष्मीं च सौभाग्यमाधुर्विचं यशो निधिम् । यद्यदि वाञ्छितं सर्वमवाप्नोति मुनिश्चितम् ॥ ८ ॥
द्व्यागुट्थीमश्वत्थं वटमारुग्वधं तथा । सितार्कस्रक्कं हुता रोगान्मुक्तो नरोऽचिरात् ॥ ९ ॥
इजुजम्बूनालिकेरमोचागुडमितैर्हुतैः । अचलां लभते लक्ष्मीं भोक्ता च भवति ध्रुवम् ॥ १० ॥
एतैरुदीरितैराज्यमधुबीरपरिप्लुतैः । एकैर्बर्बनिता वर्या यावज्जीवं धनादिभिः ॥ ११ ॥
तैस्तैराज्यप्लुतैर्भूपा वर्या स्थुर्हवनात्प्रिये । चीराङ्गैस्तैर्हुतैर्मर्त्या वशे तिष्ठन्त्यशेषतः ॥ १२ ॥
सर्पपाञ्चैर्हुनन्मृत्युकाष्टाग्रां वैरिमृत्यये । तदङ्कैर्वैरियोन्मुत्थमांमैरपि च तत्कृते ॥ १३ ॥
अश्वेन्धनाग्नौ योन्मुत्थन्नतजोत्पादितं चरुम् । आरुष्करघृतोपेतं फणिशीर्षस्रुचा हुनेत् ॥ १४ ॥
कृष्णांशुकशिरोवैष्टः खड्गपाणिश्च रोपवान् । निशामध्ये हुनेत् सद्यो निहन्तुं वैरिणं हठात् ॥ १५ ॥
मृत्युकाष्ठानले तस्य फलैः पत्रैश्च होमतः । मत्सरात्रादरातेस्तु गजाश्च रोगमाप्नुयुः ॥ १६ ॥
चतुरङ्गुलजैर्होमाश्चतुरङ्गुलं रिपोः । सप्ताहाद्रेगदुःखार्तं भवत्येव न मंशयः ॥ १७ ॥
एवमस्मान्मु विद्याया वैभवं को नु वर्णयेत् । तथापि तद्दिशा किञ्चिदुच्यते तच्छृणु प्रिये ॥ १८ ॥
अथ यन्त्राणि वक्ष्यामि ममस्तामीष्टमिदृशे । तानि सर्वाणि देवेशि कुरु चित्ते क्रमेण वै ॥ १९ ॥
ग्राम्प्रत्यग्दक्षिणोदक्च भूत्राणि द्वादशार्पयेत् । तदग्राण्यमितः कुर्यात् त्रिशिखान्यस्य मध्यगे ॥ २० ॥
कोष्टे तारस्य मध्यस्थं नाम कृता शिवादिषु । प्रादक्षिण्यप्रवेशेन द्वादशावृत्ति मायया ॥ २१ ॥

विद्यामालिख्य संजय्य विभृयात् सर्वमिदमे । त्रिंशं कीर्त्तय च वरयाय मौभाग्यायाखिलाप्तये ॥ २२ ॥
विषग्रहगदोन्मादशान्त्यै युद्धे जयाप्तये । नरनारीनृपादीनां वरयाय विभृयाच्च तत् ॥ २३ ॥

अस्याय — प्राग्प्रत्यगायता दक्षिणोत्तरायताश्च द्वादश रेखा विलिख्यैकत्रिंशन्नुत्तरशनकोष्ठानि (१२१)
कृत्वा, रेखात्रेषु नयेषु त्रिशलानि विलिख्य तन्मध्यकोष्ठे सप्तम्य प्रणय विलिख्येशनकोष्ठमारभ्य प्रादक्षिण्य
प्रवेशगत्या त्वरिताविद्या प्रणयद्वितीयद्वहेष्टपाविधुरा द्वादशावृत्ति विलिखेत् । गनद्यन्त्रमुक्तफलद भवति ॥
तथा—

प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदरूच नव सूत्राणि पातयेत् । जायन्ते च चतुःषष्टिकोष्ठानि परमेश्वरि ॥ २४ ॥
तेषु शर्वनिर्ऋत्यादि लिखेद्भक्ष्मीमनुं क्रमात् । चाहिस्तूर्णार्चरन्ते षडष्टुर्ऋस्तु वेष्टयेत् ॥ २५ ॥
अनुग्रहं महाचक्रं विद्यां शृणु महेश्वरि । सर्वतोमद्विन्ध्यामानुष्टुभं सर्वमिद्विदम् ॥ २६ ॥
दाहवह्नियुतं चायं विषद्वन्मरुता ततः । नभश्च मरुतोपेतं व्याप्त तेन समन्वितम् ॥ २७ ॥
एतान्येव विलोमानि प्रथमं चरण भवेत् । द्वितीयादि द्वितीय स्याद्भूरा शून्य द्वितीयकम् ॥ २८ ॥
तृतीयं च चतुर्थं स्याज्ज्या तु साभ्रचरा ततः । प्रतिलोम तथैतेषां द्वितीयं चरण भवेत् ॥ २९ ॥
तृतीयतुर्यां परत इला वह्न्या ततस्त्रिला । मरुद्युता प्राग्देवतप्रतिलोमं तृतीयकम् ॥ ३० ॥
चतुर्थं द्वादश विंश तदायते त्रिलोमगाः । एतच्चतुर्थं चरण श्रीविद्याया महेश्वरि ॥ ३१ ॥
सर्वतोभद्ररूपं विद्या सर्वार्थमाधिका । यय स्थितासौ चक्रव्या न तत्राशुभमंकथा ॥ ३२ ॥

“श्रीनामायायामानाश्री भानोयात्रिभेयानोन्मा । मायालीलाक्षालीयामा यामेलालीलाक्षया” ॥ इति । अर्थतय-
न्त्ररचनाप्रकार — तत्र प्राग्प्रत्यगायता दक्षिणोत्तरायताश्च नव रेखा कृत्वा चतुःषष्टिकोष्ठानि चतुरन्त्र श्रीचक्र
परिकल्प्य, तत्र सर्वोपरिगतषडङ्के प्रथमकोष्ठमारभ्य स्वयामादिदक्षिणान्तक्रमेण षडङ्कितचतुष्टयगतेषु द्वाविंश-
त्कोष्ठेषु प्रोक्तसर्वतोमद्विन्ध्यामनुष्टुभं द्वाविंशदक्षराणि विलिख्य, पुनरधोगतषडङ्कितचतुष्टयेऽपि सर्वाध षडङ्के
प्रथमकोष्ठे दक्षिणोत्तरायतारभ्य वामान्तमुपर्युपरि षडङ्कितचतुष्टये तस्यैव मन्त्रस्य द्वाविंशदक्षराणि विलिख्य
तद्वहि प्रागादिषु चतसृषु विष्णु ईशादीशान्त चतुरावृत्ति तद्वाह्यरेखामृष्ट्या त्वरिताविद्यामन्तर्गतचतुष्टयकायामा-
लिख्य तद्वहिर्निमित्तमृत्युर्वाजिन घेष्टयेत् । गनद्यन्त्रमुक्तफलद भवति ॥ तथा—

दशसूत्रनिपातेन कलैकाणीतिरु पदम् । तन्मध्यकोष्ठे दास्य कृता नामास्य बीधिषु ॥ ३३ ॥
लिखेद्वर्णचतुष्क तु शृणु भट्टे यथाविधि । ज्याधराख्यैर्मार्गया हृततोऽज्मु स्पर्शगा इला ॥ ३४ ॥
ततः श्रियो लिखेद्विद्यां शिवरचोद्विगादिकाम् । प्राग्चतूर्णामृतार्थैस्त्वैष्टयेत् फड्डियोजितै ॥ ३५ ॥
ततोऽज्मु म्वयुत तेन मालाकलितरूपिणा । वृत्तद्वयेन निष्पाद्य कुम्भं पञ्चाधरोत्तरम् ॥ ३६ ॥
कृता मर्षादिपूत्रेषु सपूज्याभ्यन्त्ये तत्पुनः । आप्येज्जपममिद्व तेषु पूर्वोदितेषु वै ॥ ३७ ॥
तत्र लक्ष्मीरतिस्कीता नीरोगाश्च प्रजासथा । गजाश्चपशुस्तन्त्र्ये भाणिनः सुखिनोऽनिशम् ॥ ३८ ॥
भूतप्रेतपिशाचादिपीडानु विभृयाद्विदम् । अलक्ष्मीशान्तये वज्रमिद्वये सर्वमपदे ॥ ३९ ॥

अथैतद्यन्त्ररचनाप्रकार — तत्र प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदरूच समान्तगलानि दश दश सूत्राण्यास्कार्यैकाशीति-

पदानि विधाय, तत्र मध्यकोष्ठे सविन्दुकउकारोदरे स्वाध्यानामालिख्य तन्कोष्ठपार्श्वस्थपूर्वापरायतर्पक्रिद्वयेन दक्षिणोत्तरायतपदक्रिद्वयेन च संभूय चतसृषु पक्षिषु चतुश्चतुष्कोष्ठानिमिकासु स्वाप्रादिप्राञ्जित्प्रेयक्रमेण 'जूस वपद्' इति च प्रतिकोष्ठमेकैकमभ्यन्तराग्निरगमत्या विलिप्य, तत ईशानदिनिर्गत्यादिकं च प्रागुक्तप्रायिधानुष्टुभं मध्यवर्ध्याचतुष्टयवर्जमालिख्य, सर्वगोष्ठमित् ईशादीशान्तं नृणामृताक्षराणि वतुरावृत्त्या प्राग्वत्समालिख्य सर्वमध्यकोष्ठमध्यकोष्ठमवष्टभ्य चतुष्कोष्ठस्य तूर्णाक्षरमानेन भ्रमेण वृत्तं निष्पाद्य, तद्वाहोऽङ्गुलमानेन तथा वृत्तान्तरं कृत्वाथ उपरिभागे च मध्यतश्चतुरङ्गुलान्तरालं वृत्तद्वयं मार्जयित्वा तदप्रचतुष्टयमानमयत्र समान्तरालमुपरि चतुरङ्गुलकुम्भमुखाकारं यथा भवति तथा समुद्यमस्य कुम्भमुत्ते त्रियेष्टमाद्वयं प्रसार्य, तत्कुम्भवर्ध्याधीमध्यमन्योन्यस्पृष्टकारमात्रया शृङ्खलारूपयान्तर्मुखया समापूर्य सर्वत्रोपरि विन्दुं समालिख्य, कुम्भाघस्तापद्य तत्कार्णिकार्यकुम्भं यथा भवति तथा समालिख्य प्रोक्तक्रमेण मनीषितेषु विनियोगात् प्रोक्तफलाति भवन्ति । इत्यनुग्रहयन्त्राणि ॥ अथ निग्रहयन्त्राणि (तत्रैव) —

निग्रहं शृणु देवेशि शत्रवो यस्य शङ्किताः । स्वल्पेनैव तु कालेन भवन्त्येव परासवः ॥ ४० ॥
प्राग्बदेकाशीविपदं कृत्वा तन्मध्यकोष्ठके । दाहगर्भे नाम कृत्वा तथा दिग्वाधिषु क्रमात् ॥ ४१ ॥
लिखेद्वाजचतुष्कं तु वह्निमारुतनिग्रहम् । यैः सद्यो वरिणः स्वरं विमुञ्चन्ति कलेवरम् ॥ ४२ ॥
रमो दाहचमाम्बुतो ग्रामो दाहचमया स्वगः । प्रभा दाहचमाम्बुता हर्मो दाहादिसंयुतः ॥ ४३ ॥
ईशरचोदिगारम्भात् पदक्रिशो विलिखेत्ततः । काल्या यमस्य क्रमतो विद्यामैत्र च संक्रमम् ॥ ४४ ॥
सर्वतोभद्ररूपं तु कान्यतुष्टुभमीश्वर । शृणु वक्ष्यामि परतो यमानुष्टुभमीदृशम् ॥ ४५ ॥
प्राणो मरुत्समोपेत इला वह्न्या समन्विता । नभो मरुद्युतं दाहश्चतुर्णां प्रतिलोमतः ॥ ४६ ॥
प्रथमं चरणं तस्य द्वितीयं शून्यमेव च । नभो भ्रवा ग्रास एतत्प्रतिलोमाद् द्वितीयकम् ॥ ४७ ॥
तृतीयमेकादशमं ततो गोत्रा चरान्विता । रयस्तेषां विलोमं च तृतीयं चरणं मैतम् ॥ ४८ ॥
चतुर्थं द्वादशं विंशं रयोऽम्बाधो विलोमकम् । चतुर्थं चरणं प्रोक्तं विद्यया सर्वनाशिनी ॥ ४९ ॥
व्याप्तं कालीतृतीयं च मरुताम्बुममन्वितम् । नाद एषां विलोमं च प्रथमं चरणं यमे ॥ ५० ॥
एतद्द्वितीयतुर्थं च नभमा भूश्च नादकम् । एतेषां प्रतिलोमं च द्वितीयं चरणं मनोः ॥ ५१ ॥
अम्बुयुक्तो मरुवासिन्नेकादशकमेव च । रसः क्षमया वह्निदाहौ प्रतिलोमं तृतीयकम् ॥ ५२ ॥
नादो नादो दाहवह्नी रयोऽम्बा तदनन्तम् । प्रतिलोमं तु तेषां स्याच्चतुर्थं चरणं शिवे ॥ ५३ ॥
एव मनुद्वयं कोष्ठेष्वालिख्य बहिरप्यथ । वेष्टयेद् व्याप्तदाहाभ्यामुक्तक्रममन्वितम् ॥ ५४ ॥
मर्कटीदाण्डगरलैरातिष्ठं स्थापितेरकम् । जपन् विनिश्चिपेदक्षविरे चत्तरेऽथवा ॥ ५५ ॥
वल्मीके मातृभवने शास्तुरायतनेऽथवा । श्मशाने प्रोक्तसमये प्रोक्तक्रममन्वितम् ॥ ५६ ॥
“कालीमारुत्पालीका लीनमोक्षमोनली । मामोदेतदेदमोमा रक्षतत्त्वतत्तत्तर ॥” इति काल्यनुष्टुभम् ॥
“यमावाटटवामाय माटमोटटमोटमा । वामोभूरीरीभूमावा टटरीत्वत्वरोटट” इति यमानुष्टुभम् ॥ “भ्रूतुंभ्रूतुं”
इति निग्रहवाजचतुष्टयम् ॥ अथैताच्चिग्रहयन्त्ररचनाप्रकार — तत्र प्राग्बदेकाशीविपदोपेतं चक्रं विरच्य तन्म-

अथकोष्ठे सविन्दुकरेकोदरे साध्यनामालिख्य प्राग्वत् तत्पार्श्वपदङ्किषु चतुष्कोष्ठेषु प्रागुक्तक्रमेण 'धृत्तुद्' इत्यक्षरचतुष्टयमभ्यन्तराग्निरुत्पन्नगत्याभित. समालिख्य, आभिचार्य पुरुषध्वेदन्त काल्यनुष्ठुमं बहिर्यममन्त्रं, वानिता चेदन्तर्पममन्त्रं यदि कालीविद्या च समालिख्यत् । लेखने तु—इशानादिक निम्नत्यादिक च काली-विद्याम्, अन्यथा तथा यममन्त्र विलिख्य अन्यतर बहिर्गेशानादिनिम्नत्यन्त निम्नत्यादीशान्त च निरन्तरं द्विरालिख्य, तद्वह्निर्निरन्तरं विन्दुयुक्तं यकारं रेफ चेशादीशान्त यथाक्रममन्तर्वह्निर्दिमागेन समालिख्य मनीषितेषु विनियुज्यात् । एताद्योगिपेदाभिचार्य, पुरुषध्वेत् काल्यादिशङ्कराद्यतनं, स्त्री चेत् शास्त्रुरायतनं यथाग्रभागोऽधस्तादिति सप्रदाय. । प्रपञ्चसागे?—

सीसकृते नवपट्टे शावभवे कर्पटके वा । प्रस्तरके वा विपमस्या सलिख काकमुपत्रैश्च ॥ १ ॥
चत्वरके वा कलिद्वये स्थापितमेतदरीणां हि । मृत्पुकर न्यापिकरं स्यात् पुत्रस्त्रीविपत्करं च ॥ २ ॥
इति । तन्त्रराजे—

यत्र देशादिके यत्र तत्रालक्ष्मीर्गदैः समम् । मारी मुदुस्तरासाध्या सर्वदेवासुरैरपि ॥ ५७ ॥
माग्वच नवभिः सूत्रैष्टादकपदं शिवे । कृता तेष्वीशरचोदिनारम्भात् कालिकामनुम् ॥ ५८ ॥
त्रिलिख्य यममन्त्रेण प्रोक्तरीजद्वयेन च । वेष्टयित्वा बहिश्चक्रं स्थापयेत्तदधोमृदुम् ॥ ५९ ॥
एतच्च पूर्वचक्रोक्तफलकृत् परमेश्वरि । अनुक्तेष्वपि नामानि योजयेत् कोष्ठमध्यतः ॥ ६० ॥
सवणोपणमेहाम्बुगृहधूम्राग्निर्नियुतम् । रमशानाङ्गारनिम्बोत्थनिर्घासो विपरीरितम् ॥ ६१ ॥
ऊर्णमूपर इति मनोवर्माकारैर्व्याख्यातम् । मेहाम्बु प्रखव । अग्निश्चक्रम् । यन्त्ररचनाक्रमो यथा—तत्र प्राग्वत् नवभिर्नवभिः सूत्रैश्चतुष्कोष्ठकानि कृत्वा तेष्वीशानादिक निम्नत्यादिकं आभिचार्य पुरुषध्वेदन्त कालीविद्या बहिर्यममन्त्रं च, स्त्री चेदन्तर्पममन्त्रं यदि कालीविद्यां च प्राग्वत् समालिख्य प्राग्वत् सविन्दु-यकारेफाभ्यां सवेष्टय प्रोक्तक्रमेण प्रोक्तस्थानेषु स्थापनात् प्रोक्तफलनिर्दिष्टमेवतीति । तथा—

विष्णवर्णजठरे साध्यमालिख्य तद्वहिः । अष्टद्वये फङ्गवर्णमालिखेदष्टवर्णकम् ॥ ६२ ॥
कर्णिकार्थं ततोऽञ्ज च वेष्टयेन्मायया ततः । बहिः कुम्भ विदध्याच्च प्रोक्ताक्षरविधानतः ॥ ६३ ॥
ध्वमन्त्रैश्च नवभिर्विद्यावर्णैर्यथाक्रमम् । विदध्याच्च यन्त्राणि दशानां च फलं शृणु ॥ ६४ ॥
यन्त्ररचनाक्रमो यथा—तथाष्टदलकमलं सकर्णिक विलिख्य तद्वह्निर्धृतद्वय विधाय कर्णिकाया विद्याग्रजं साध्यनामार्थं विलिख्य, तद्वह्निर्मायावीजेन सवेष्टयाष्टदलेषु फङ्गवर्णं द्वितैत्वाद्यष्टौ बीजाणि विलिख्य तद्वह्निर्माया वेष्टयेत् । एव द्वितीयबीजं कर्णिकाया विलिख्य द्वितीयं यन्त्रं भवति । एव तृतीयबीजादिकं ज्ञेयम् । एवं दश यन्त्राणि भवन्ति ॥ फलान्याह—

सर्वरक्षा जय वर्यं नरनारीनृपादिनाम् । स्तम्भं लक्ष्मीयशोहेमरासामि च समामुयात् ॥ ६५ ॥
अनावृत्तान्यचराणि मन्त्रेष्वेकादशाय तैः । स्वरभिन्नैर्भवेत् मरुत्या षट्सप्तत्या शतं स्मृतम् ॥ ६६ ॥
'अष्टदलचक्रलक्षणफल' इति ।

तैर्पञ्चकरण तेषां फलानि च यथाक्रमम् । शृणु वक्ष्यामि देशेति साधकामोष्टमिद्वये ॥ ६७ ॥
शुद्धयैर्मध्यमा कृता यत्र षोडशपत्रकम् । तन्मध्ये कर्णिकाग्रये शक्तिं माध्यममन्त्रिताम् ॥ ६८ ॥
परेषु षोडशार्णानि ज्ञेयं तच्च मायया । वृत्तयोरन्तरा नाथे कुम्भ प्रोक्तं ममालिखेत् ॥ ६९ ॥

एवमेकादशोक्त्रानि यन्त्राणि प्रथितानि वै । ... ॥

अत्र सकर्णिकं षोडशदलपद्मं विलिख्य बहिर्वृत्तद्वयं विधाप्य, कर्णिकायां साध्यनामगर्भे ह्रींकारं विलिख्य तन्मायया संवेष्ट्य षोडशदलेषु षोडशवीजानि विलिख्य, वृत्तद्वयान्तराले मायावीजं. संवेष्ट्य प्राक्प्रोक्तप्रकारेण तद्वहिः कुम्भं विलिखेत् । एवमेकादश यन्त्राणि भवन्ति । तथा—

... । विनियोगानर्थतेषा क्रमेण शृणु पार्वति ॥ ७० ॥

प्रथमं गजरेक्ताकृद् द्वितीयं हेमरत्नकम् । तृतीयं नृपरचायां चतुर्थं इन्द्रचक्रम् ॥ ७१ ॥

पञ्चमं कुरुते राजवेश्मरचां तु सर्वतः । षष्ठं सचिवरचाकृद् सप्तमं पुररत्नकम् ॥ ७२ ॥

अष्टमे गृहरक्षा स्यात् सर्वेषामपि सर्वदा । कणिकोरग्रहादिभ्यो भयेभ्यः शत्रुतस्तथा ॥ ७३ ॥

नवमं सर्वरोगार्तां सर्वेषामपि सर्वदा । उच्चारकं स्याद् देवेशि प्राक्प्रोक्तविधिना युतम् ॥ ७४ ॥

दशमं भूर्जगं कृत्वा प्राग्वत् मित्रयोत्थलिङ्गकम् । स्थापयेच्छीतले तांये घटादौ सविधेऽथ तम् ॥ ७५ ॥

पूजयेत् तानि च यजेत् स्पृशञ्जीवकरेण तम् । घोराभिचारकृत्यादिनातो दाहन्वरः क्षणात् ॥ ७६ ॥

विमुच्य तं प्रयोक्तारं नाशयेत् तत्क्षणात् प्रिये । एवमेतानि यन्त्राणि नामतः सर्वकार्यकृद् ॥ ७७ ॥

सर्वाप्तमपि नित्यानां प्रातरेव समृद्धये । पूजादौ च बलिं दद्यात् षोडशार्येण पार्वति ॥ ७८ ॥

रति त्वरितानेत्याप्रयोगविधिः ॥

अथ कुलसुन्दरीनित्याप्रयोगविधिः । र्थातन्त्रराजे— (१५ । २५)

एवं नित्यार्चनं कुर्यान्मित्रहोमं घृतेन वै । प्रातः सलिलपानं च कुर्याद्विद्यात्मसिद्धये ॥ १ ॥

चन्दनोशीरकपूरकस्तूरीरोचनान्वितैः । काश्मीरकालागुरुभिर्मृगस्वेदमयैरपि ॥ २ ॥

आलिप्तगात्रो हृष्टान्तःकरश्चो मौनमन्वितः । चित्रभूषाम्बरसज्जी जपेद्दिवा निशामुत्से ॥ ३ ॥

पूजयेच्च शिवाभैर्तर्गन्धैः सर्वार्थमिद्धये । सर्वार्थैरपि नित्याभिः प्रातर्मातृकया समम् ॥ ४ ॥

त्रिजगताभिः पिबेत्तोषं तथा वाक्सिद्धये शिवे । अन्यैरपि च मन्त्रैस्तैर्विद्याभिस्तद् प्रसिद्धयति ॥ ५ ॥

प्राग्वद्भक्त्ययं जात्रा तद्दशांशं च तर्पयेत् । मुग्धसलिलैर्होमं तावत् त्रिमधुराणुतैः ॥ ६ ॥

पलाशपुष्पैर्विकृचैरदुष्टैरत्रिखण्डितैः । मिद्विद्यः पुनः कुर्यात् काम्यकर्माणि साधकः ॥ ७ ॥

देव्या वर्णत्रिभेदेन फलभेदाः समीगिताः । विद्यास्वरूपभेदास्तु शृणु वक्ष्ये यथाविधि ॥ ८ ॥

त्रयीमयत्वं विद्यायास्तथा व्यञ्जनसङ्गमात् । वाच्यवाचकरूपस्य प्रपञ्चस्यामितात्मनः ॥ ९ ॥

कारणत्वं परात्मत्वममेयत्वं च वै क्रमात् । कथयामि शृणु प्राज्ञे विचित्रास्तव वैभवाः ॥ १० ॥

अकारादिः मामभेदो ऋग्वेदस्तु तदादिकः । यजुर्वेद इकारादिस्तेषां संयोगतः शुचिः ॥ ११ ॥

तान्निष्पत्तिं शृणु प्राज्ञे श्रोत्रं पूर्वापरक्रमात् । विलिखेद्योजयेत् पूर्वं शब्दशास्त्रानुसारतः ॥ १२ ॥

गुणसंख्या ऋग्यजुषा ततस्तेनापरं तथा । वृद्धिमध्या समायुज्यादित्युत्पन्नं शुचैर्बहुः ॥ १३ ॥

तेन त्रयीमयी विद्या कार्यकारणयोगतः । आद्यक्षरप्रवृत्तानि सर्वाण्यन्यानि येन वै ॥ १४ ॥

प्राणो रसा मरुद्वह्निस्त्रयोगादाद्यमीरितम् । वातेन च चरस्त्राभ्यां द्वितीयमपि पार्वति ॥ ३४ ॥
हंसहृद्वनमायाभिस्तृतीयं परमेश्वरि । एवं त्रिवर्णा सा विद्या विधानं चाथ कथ्यते ॥ ३५ ॥

‘कलत्रार्ह, अपें, हसौ’ ।

तृतीयधीनेनाङ्गानि दीर्घस्वरयुजा क्रमात् । कुर्यात् कराङ्गयोः प्राग्वद्विषयं ध्यायेच्च तां पराम् ॥ ३६ ॥
दाडिमीकेसरप्रव्यदेहवामोत्रिभूषणाम् । चतुर्भुजां त्रिनयनां प्रमन्नमेरुवक्त्रकाम् ॥ ३७ ॥
रत्नाभिपेकसंभिर्नामष्टपत्रान्जमध्यगे । त्रिकोणे स्वस्तिकासीनां करुणानन्दमन्दिराम् ॥ ३८ ॥
प्रवालाक्षस्रजं रत्नचपकं रत्नपूरितम् । पुस्तकं च वर हस्तैर्दधानां सर्वमङ्गलाम् ॥ ३९ ॥
अकारादिमकारान्तपोडशत्रयकल्पिते । कुलामने हलचार्यमध्ये तद्विद्ययान्विते ॥ ४० ॥
समावाह्यार्घ्यसंकल्पपूर्वं तामर्चयेत् क्रमात् । मध्ये त्रिकोणकोणेषु रतिं प्रीतिं मनोभवाम् ॥ ४१ ॥
अप्रादिसन्वयगास्तद्वदष्टपत्रेषु मातरः । चतुरस्रे लोकपालान् प्राग्वच्छक्तीः समर्चयेत् ॥ ४२ ॥
विधानमष्टसप्तत्या इति सम्यक्समीरितम् । बलिद्वयं च होमं च प्राग्वदन्यत् समुन्नयेत् ॥ ४३ ॥
चतुर्गुणचतुर्थांशस्वसमाननियोजितैः । ब्राह्मीरमवचादुर्गं मृतं सर्पिस्त्रिभिर्दिनैः ॥ ४४ ॥
सयन्त्रं मातृकाविद्याजप्तं त्वयुतमादरात् । दिनशो विलिखेत् प्रातरन्दान्मूको भवेत् कविः ॥ ४५ ॥
शिवोऽम्बिका कुमारश्च विधिर्विष्णुस्तथा रमा । कुबेरो रविचन्द्रारवग्रहसितसौरयः ॥ ४६ ॥
चारेशास्तेषु वारेषु तांस्तद्दिनजविद्यया । नामसप्ताक्षरीयुक्त्या पूजयेत् तर्पयेद्भुजेत् ॥ ४७ ॥
वर्णैर्पिधिमस्युत्प्रेन भस्मना मन्त्रितेन तु । मातृकान्याससहितं स्पृशेद्रक्षाकृतेन तु ॥ ४८ ॥
विशेषतो महीपानामार्तानां च विधिं चरेत् । तेन ते सुखिनो भूयः सान्त्वया यावदायुषम् ॥ ४९ ॥
कूरेषु व्याधिषु प्राप्तेष्वभ्यर्चयं तु भण्डले । नवकोष्ठे नव श्रोक्तान् राहुकेतुसमन्वितान् ॥ ५० ॥
मध्येन्द्रयमपाशीन्दुबहिरज्ञोऽनिले शिवे^१ । कोष्ठे तांस्तैर्जपेत् सद्यो मुक्तारोगः सुखी भवेत् ॥ ५१ ॥
ग्रहातिषु रिपुक्रेशे दुर्भिक्षे त्रिविधे तथा । उत्पन्ने समरोद्योगे कुर्यादुक्ताचर्चनादिकम् ॥ ५२ ॥
संपूज्य तद्विदां सम्मगदघाटा स्पर्शमम्बरम् । तेन सर्वापदुन्मुक्तः सुखी जीवति भूतले ॥ ५३ ॥
श्रुहि मे मातृकान्यासं तद्यन्त्रं परमेश्वर । कथयामि द्वयं तेऽद्य वक्ष्ये तत्पटलेऽखिलम् ॥ ५४ ॥
इत्स्वदीर्घस्वरद्वन्द्वपुटितैः पण्ठवर्जितैः । कुर्यादङ्गानि पङ्क्तिः पञ्च पञ्चदशाक्षरैः ॥ ५५ ॥
स्वरेषु मध्यतः श्रोत्राश्रयतः पण्ठवर्जिताः । कर्गद्वयोर्विधायेत्यमादिचान्ताचराणि वै ॥ ५६ ॥
भाले वक्त्रावृतौ नेत्रश्रोत्रनासाकपोलतः । ओष्ठदन्तशिरोजिह्वास्वेकशो विन्यसेत् स्वरान् ॥ ५७ ॥
करयोः पादयोर्मूलमध्यसन्निधयाग्रतः । विन्यसेच्च चतुर्वर्गं पञ्चम पार्श्वपृष्ठतः ॥ ५८ ॥
नाभौ हृदि च विन्यस्य व्यापकान् दशघातुषु । लग्नसङ्घासमेदोऽस्थिमज्जाशुक्रान्तगामिषु ॥ ५९ ॥
माणशक्त्यात्मसु तथा न्यसेदेवं समाहितः । हृदयस्पर्शितां तेषां स्मरन् घातुषु विन्यसेत् ॥ ६० ॥

अथ बाहुद्वये स्कन्धयुगे च विककलयोः । हृदयाधस्तथा पादजठरे वटने न्यसेत् ॥ ६१ ॥
 वृत्तद्वयवृत्तं चाष्टपत्रमञ्जं महीपुत्रम् । विधाय विलिखेन्मध्ये हस्तद्वन्द्वशक्तिम् ॥ ६२ ॥
 कूर्टं खरान् केमरेषु वर्गान्पत्रेषु चालिषेत् । पञ्चपञ्चाक्षरोपेतान् दावाभ्यु दिग्गिदितु च ॥ ६३ ॥
 खरेष्वपुनरुक्तानि पञ्चान्यानि तु पञ्च वै । मन्वज्जनाव्यञ्जनतमेदतोऽभूद् द्विरन्वयः ॥ ६४ ॥
 सवाताग्रिधराखेन शक्तिस्तत्पञ्चक भजेत् । अन्यान्येकादश शिवे मन्धिमात्रादिसंभवाः ॥ ६५ ॥
 एतद्यन्त्रस्य मध्यस्थं नाम कृत्वा प्रयोजयेत् । प्रातर्भूमिं सरोदिन्दुविम्बस्थं सर्वसपदे ॥ ६६ ॥
 अभिषेकाद् धारणाच्च पूजनाल्लोहकल्पिते । स्थापनाद् गृहदेशादौ यत्र सर्वार्थमिद्विदम् ॥ ६७ ॥
 एतद्यन्त्रस्य मध्यस्था देवताः सकला अपि । संनिधिं फलदानं च साधकानां वितन्वते ॥ ६८ ॥
 विद्यां ता तु नरो मूर्खो जडो मूकोऽतिपातकी । नित्यशो जपपूजार्थः काले मत्समता व्रजेत् ॥ ६९ ॥
 जिह्वायामक्षराण्येतान्यसकृद्भावयन् धिया । प्रविष्टो विद्वद्गोष्ठीषु पूज्यते वाग्भिर्जनैः ॥ ७० ॥
 मूर्ध्निन्दुविम्बमध्यस्थं सुधार्षपविधायिनम् । विभाषयन्निति मनु जपेदेकाग्रमानसः ॥ ७१ ॥
 मण्डलात् कथितासिद्धिः सर्वभाषामयी भवेत् । पादादिषु तु सर्वत्र देवतात्मा जयी भवेत् ॥ ७२ ॥
 यन्त्राणि नित्याविद्यायाः समान्येकात्मयोगतः । तेनात्मनोक्तानि शिवे सर्वमिद्विकाराणि वै ॥ ७३ ॥
 षोडशस्यपि विद्यासु यन्त्रादन्यत् ममीरितम् । प्रयोगजातमन्योन्यं विदध्यादैक्ययोगतः ॥ ७४ ॥
 वृत्तपुग्मं पटम् च कृत्वा मध्याद्यमन्यतः । नामालिख्य बहिः पटसु तत्तत्रयं स्वेन मायया ॥ ७५ ॥
 विलिख्य मातृका वृत्तं कृत्वा तद्वारणान्मुखे । जिह्वाया भावनात् सर्वमोष्ठीपरं विगाहते ॥ ७६ ॥
 इति कुलमुन्दरीनित्याप्रयोगविधिः ॥

अथ नित्यानित्याप्रयोगविधिः । श्रीतन्त्ररात्रे— (१६ प० । २१ श्लो०)

विदध्यान् साधनं प्राग्ब्रह्मलक्ष्मणं योत्रतः । त्रिखादृसिर्गुरुं रम्बुजैर्देवन तथा ॥ १ ॥
 जपतर्पणहोमार्चामेकोसिद्धमनुर्नरः । कुर्यादुक्तान् प्रयोगान्त्र नचेत् तदातुदेवताः ॥ २ ॥
 आशास्तस्य अनन्त्येव कृपितास्तत्त्वणि शिवे । अनया विधया लोके यत्र साध्यं न तत्कथित् ॥ ३ ॥
 विद्याक्षराणि सप्त स्युक्तैः प्राग्गत् स्वरमयुतैः । शत द्वादशसयुक्तैर्त्येवाणि वदामि ते ॥ ४ ॥
 वृत्तद्वयान्तः पटकोणं तदन्तर्वृत्तपुग्मकम् । विधाय मध्ये मायायमेकमक्षरमाख्यया ॥ ५ ॥
 बहिः पटालिमेत् पटसु वृत्तयोर्धृतमातृकाम् । कृतान्तर्वहिर्यं स्युः क्रमाद्यन्त्राणि षोडश ॥ ६ ॥
 इति ॥ अन्वयार्थः— अस्या अनाधुताक्षराणि सप्त “ ह्रस्वकलरटय ” इति । ते षोडशस्यर्युक्ता द्वादशोत्तर
 शतं चर्णा ११२ भवन्ति ॥ प्रथमतो वृत्तद्वयं कृत्वा तद्वहिः पटकोणं तद्वहिवृत्तद्वयं विधाय मध्ये साध्यना-
 मगर्भमायायीजं एकमक्षरं विलिख्य, तद्वहिवृत्तद्वयान्तरेण कर्मानुसारीणि तत्तद्भूताक्षराणि प्राग्ब्रह्मलक्ष्मणं,
 तद्वहिः पटसु कोणेषु पटक्षराणि विलिख्य तद्वहिवृत्तद्वयान्तरेण मातृकाक्षरैर्व्येष्टेत् । एव षोडश यन्त्राणि
 भवन्ति ॥ फलान्वाह—

प्रथमेन धृतेन स्वादौदरव्याधिसंहतिः । द्वितीयेन शिरोरोगा नश्यन्ति परमेश्वरि ॥ ७ ॥
 तृतीयेनाचिरुक्षान्तिः श्रोत्रजानां परेण तु । पञ्चमेन भुजारोगाः प्रयान्त्युर्ध्वेन पादजाः ॥ ८ ॥
 सप्तमेनान्तराधिस्या धृतेन निधेनाश्रयाः । धृतेनाष्टमयन्त्रेण ज्ञानेन्द्रियगता गदाः ॥ ९ ॥
 परेण कर्मेन्द्रियगा दशमेनानिलोद्भवाः । एकादशेन पिचोत्था द्वादशेन कफोद्भवाः ॥ १० ॥
 त्रयोदशेन दोषाणां संनिपातसमुद्भवाः । प्रयान्ति विलयं मद्यो यन्त्राणां शक्तिवैभवाद् ॥ ११ ॥
 चतुर्दशेन यन्त्रेण भूतप्रेतपिशाचकाः । मयान्ति मीताः क्षणतः सर्वेऽप्येवमपि ग्रहाः शिवे ॥ १२ ॥
 तत्परेण महारोगाः धृतेनाष्टौ न बाधकाः । षोडशेन धृतेन स्वादापुरारोग्यमीश्वरि ॥ १३ ॥
 यन्त्राणि षोडशैस्तानि धारयेच्चाधिशान्तये । सर्वेषां प्राणिनां सम्यगनुक्रेपु गदेष्वपि ॥ १४ ॥
 सर्वत्र यन्त्रैर्गणं साभिपेक्षं सदक्षिणम् । सवन्दनं मन्त्रिणां फलत्वेवान्यथान्यथा ॥ १५ ॥
 कुर्विहाना तु सा विद्या पञ्चकूटाभिषा शिवे । वाक्पिदिमन्यत् सकलं कुरुते तन्मिदान्ययोः^१ ॥ १६ ॥
 तद्विद्याकूटभेदाः स्युर्विशत्या शतसप्तकम् । तैर्वज्रयन्त्रनिर्माणं फलानि च मृणु प्रिये ॥ १७ ॥
 प्राक्प्रत्यग्गच्छिणोदक्षं स्रज्जाण्टादश चिपेत् । तंस्तु कोष्ठानि जायन्ते नवाशीतिशतद्वयम् ॥ १८ ॥
 प्राग्बत् तत्कोणकोष्ठानि पद्विशिन्माजयेत् क्रमात् । मध्ये वज्रं यथा भूयात् तथा कुर्यात् समन्ततः ॥ १९ ॥
 मपञ्चक्षरार्तिशब्दं शतकोष्ठैस्तु वज्रकम् । त्र्यस्राणि क्षरार्थप्राणि चतुष्कोष्ठैस्तु पूर्ववत् ॥ २० ॥
 विधाय तस्य मध्याधः कोष्ठमारभ्य मंलिखेत् । प्रादाक्षिण्यप्रवेशेन कूटान्तस्वाद्यखण्डजान् ॥ २१ ॥
 मध्येऽवशिष्टनवके वामदक्षत्रयद्वये । प्रतिलोमानुलोमात्मविद्याद्वयमथालिखेत् ॥ २२ ॥
 शिष्टेषु त्रिषु कोणेषु साधकारुषा तदूर्ध्वेन । कर्म मध्येऽधरे माध्यमालिखेदपि सर्वतः ॥ २३ ॥
 चतुस्त्रिकोणमध्यस्थं द्विरेखाभिर्नवीकृतम् । मध्ययद्विलिखेत् तेषु वज्रयन्त्रमितीरितम् ॥ २४ ॥
 एवमन्यः पञ्चभिश्च खण्डैः पञ्च प्रकल्पयेत् । इति पञ्चयन्त्राणि प्रोक्तानि क्रमतः शिवे ॥ २५ ॥

अथैतद्यन्त्ररचनाप्रकारः— तत्र प्राक्प्रत्यगपिता दक्षिणेनरायतास्याष्टादशाष्टादश रेखा विलिख्य, समान्तरालानि नवाशीत्युत्तरशतद्वय (२०६) कोष्ठानि कृत्वा, चतुर्दिक्षु पद्विशिष्टं पद्विशिष्टकोष्ठानि गुरुगुरुत्वा मार्जयित्वा पञ्चक्षरार्तिशुद्धुत्तरशत (१४५) कोष्ठात्मकं यन्त्राकारं निष्पाद्य, चतुर्दिक्षु कोष्ठचतुष्टयं कोष्ठचतुष्टयं मार्जयित्वा त्रिकोणानि विधायवाशिष्टेष्वेकोनत्रिंशदुत्तरशत (१२६) कोष्ठेषु मध्याधः कोष्ठमारभ्यादकूटखण्डजान् त्रिंशत्युत्तरशत (१२०) भेदान् विलिख्य, मध्येऽवशिष्टनवकोष्ठेषु वामपार्श्वस्थत्रिषु कोष्ठेषु प्रतिलोमविद्यां त्रिधा विलिख्य दक्षपार्श्वस्थकोष्ठत्रये तथैवानुलोमविद्यां विलिख्य, मध्यस्थकोष्ठत्रये ऊर्ध्वकोष्ठे साधकनाम तदधः कोष्ठे कर्म तदधः कोष्ठे साधननाम विलिख्य, चतुर्दिक्षु चतुस्त्रिकोणेषु द्विद्विरेखायोगेन नव नव त्रिकोणानि विलिख्य तेषु तेषु मध्यनवकोष्ठद्विलिखेत् । एव पदकूटखण्डजैः पञ्चयन्त्राणि भवन्तीत्यर्थः ॥ तथा—

लोहत्रयकृते पट्टे शिलायां वा चतुर्षु वा । पट्टे वा फलकायां वा पदकं पट्टसु प्रकल्पयेत् ॥ २६ ॥
 चतुर्षु चेति लोहत्रयं शिला वा ।

फलकापटयोः पूजा कुर्यान्नित्यं एव तु । इतराणि तु संस्थाप्य यजेत् तत्रैव ता शिनाम् ॥ २७ ॥
 तत्स्थापनमदेशे तु विदध्यान्मण्डपं शुभम् । नवहस्तायामततं पताकातोत्थान्वितम् ॥ २८ ॥
 फलपुष्पवितानाद्यैरुपेतं परिकल्पयेत् । उत्सेधायामविस्तारहस्तां वेदीं च मध्यतः ॥ २९ ॥
 एकं चेत् पद्ममथ चेत् कुर्याद्विद्यादिकं तथा । ईशमायगद्विराजोन्मुवाय्वादीनां यथाक्रमम् ॥ ३० ॥
 प्रथमं राक्षसे सन्धान्यग्नेषूक्त्रमेण वै । निवेश्य गन्धपुष्पाद्यैर्नृत्यगीतादिभिस्तथा ॥ ३१ ॥
 समाराध्यैवमेव तु त्रिदिनं प्रोक्षशक्तिभिः । हुत्वा जपित्वा जीवोन्ने भान्यै वा स्थिरोदये ॥ ३२ ॥
 स्वयामगे भूम्युदये संस्थाप्य परमेश्वरि । देव्यात्मा तच्छिल्पाभिस्तु दृढमावध्य तत्र वै ॥ ३३ ॥
 देवीं पद्मभिर्वृतां तामिडाकिन्यादिभिरम्बिकैः । मूर्तिसप्तकमुत्पाद्य प्रतिष्ठाप्य समर्चयेत् ॥ ३४ ॥
 नित्यशान्तपुरो विधायजनं वापि कारयेत् । यत्र तत्र गढालक्ष्मीरिपुग्रहपिशाचकाः ॥ ३५ ॥
 दुर्भिक्षसुद्रुक्भौत्यर्पाढाः कृत्याः परेरिताः । न कदाचित् मभवन्ति विधायभ्रातुभाधतः ॥ ३६ ॥
 मङ्गलान्येव जायन्ते सर्वेषां सर्वतः मदा । धार्मिकाश्चैव राजानः पूर्णसप्ताङ्गसंपुताः ॥ ३७ ॥
 फलकापटयोः क्लृप्तपूजानो निजमन्दिरे । वाञ्छितं समवाप्नोति मण्डलान्मामतोऽपि वा ॥ ३८ ॥
 आसा देहस्थितिं वच्चे शृणु सर्वार्थदायिनीम् । सुपुत्रामध्यमस्यैष पडाधाराम्बुजेषु ताः ॥ ३९ ॥
 तिष्ठन्ति प्राणिना देव्यः मिथ्यान्ति ज्ञानपूजिताः । बहिश्च मण्डले पूर्णां निग्रहानुग्रहात्मिकाम् ॥ ४० ॥
 विशुद्धाख्ये कण्ठदेशे षोडशस्वरपत्रके । धूम्रवर्णाम्बुजे देवीं डाकिनीं तत्तमाकृतम् ॥ ४१ ॥
 शक्तिभिः स्वरूपाभिरावृता तत्र पूजयेत् । तथा सर्वज्ञताभिर्दिग्भक्त्येव न सशयः ॥ ४२ ॥
 अनाहताख्ये हृद्देशे मिन्दूरारुणपङ्कजे । राकिणीं द्वादशदले कादिठान्ताक्षरात्मभिः ॥ ४३ ॥
 शक्तिभिः पूजयेन्नित्यं कीर्त्यायुःश्रीधनाप्तये । माणिक्यपूरकसंज्ञे च नाभस्थे दशपत्रके ॥ ४४ ॥
 इन्द्रनीलनिभे डादिदशवर्णात्मशक्तिके । लाकिनीं पूजयेददेवीं विजयश्रीममृद्धये ॥ ४५ ॥
 ध्वजमूले ममस्तापचारणायेशमिदये । वादिषड्दर्शशक्तीभिरावृता काकिनीं यजेत् ॥ ४६ ॥
 स्वाधिष्ठानाह्वये पद्मे बालार्कलपि पङ्कले । आधाराख्ये चतुष्पत्रे सुवर्णाम्बे मरोरुहे ॥ ४७ ॥
 वादिमान्तार्शशक्तीभिरावृता लाकिनीं यजेत् । पायुष्पजान्तराभ्यस्रमध्ये तेजःममन्विताम् ॥ ४८ ॥
 आज्ञारण्येऽङ्गे भ्रुवोर्मध्ये द्विदले शुद्धविग्रहे । सैविता हृत्पत्रशक्तिभ्यां हाकिनीं पूजयेत्तथा ॥ ४९ ॥
 त्रिकालज्ञानतः सर्वचिन्ताकर्षणकारिणी । विश्वसृष्टिम्यतिघ्नमशक्तिदामप्ययन्ततः ॥ ५० ॥
 उक्त्रक्रमनिर्णयोऽत्र निग्रहोऽन्तर्वहस्तथा । पूजनं सर्वदुःखार्तिशमनं सपदास्पदम् ॥ ५१ ॥
 भूमौ विधाय पद्मकोखसप्तकं योज्यदिक्कृमात् । मध्ये च तत्र ता नित्यानित्या गन्धादिभिर्पूजयेत् ॥ ५२ ॥

१ 'न्यासेषु' ग पाठ । २ 'तरार' ग पाठ । ३ 'चिका' ग पाठ । ४ 'देहे' ग पाठ । ५ 'पूता' रिमका' क पाठ । ६ 'वैरि' क पाठ । ७ 'सा' ग पाठ । ८ 'शुभ' क पाठ । ९ 'जो नर सर्वविन्तालोकात्मिकायाम्' क पाठ । १० 'आन' क पाठ ।

अभितस्तु पदघ्नेषु तत् पदकं तत्क्रमाद्यमेत् । बाह्येष्वपि च ताः प्राग्वत् प्रोक्तवर्णाः समर्चयेत् ॥ ५३ ॥
 तामा पक्षामपि तथा पदसु कोणेषु शक्रयः । पदत्रिंशत् ताः समा देव्याः सर्वा रूपायुधादिभिः ॥ ५४ ॥
 प्राग्वत् स्वरण पञ्च स्युरध्याः कादिमान्तिकाः । परेषु यत्रलक्षणैरहितैस्तथाचरेत् ॥ ५५ ॥
 तेषामपि च चक्राणां शक्तीनां च विलोमतः । पूजा निग्रहसंज्ञा स्यात्मा शत्रूणां विपत्तये ॥ ५६ ॥
 पदचक्रेषु च पदकुम्भादिधारादिमहाराहम् । कायतोयाभिसंपूर्णान् कृष्णाध्वरममन्वितान् ॥ ५७ ॥
 अर्घरात्रे यजेत्तास्तु तद्योनिचलिदानतः । चित्रं त्रगादिभिस्ते स्युः पूर्णाः शत्रोः कलेत्रयोः ॥ ५८ ॥
 निवेद्य योनिरङ्गेन सपन्न चक्षुषा त्रिपोः । होमं च कुर्यात्तैर्नव फणिशीर्षश्रुचा कृपा ॥ ५९ ॥
 ध्यायेद् देवींश्च कुपिता दष्टाष्टा बाहुभिर्भिजैः । प्रहरन्तीः पिशाचेभ्यो विक्रिरन्तीश्च तत्तनुम् ॥ ६० ॥
 जपागुलुञ्चविक्रमत्कण्ठा भीमार्तनिःस्वनाः । ध्यातृत्वं निग्रहं कुर्यात्त्रिपूर्णां मारणाय वै ॥ ६१ ॥
 चक्रं च निग्रहे प्रोक्तं वज्ररूपं भयङ्करम् । कांक्षे समेऽपि वा कृता स्यापयैर्दक्षिणैश्च ॥ ६२ ॥
 प्राक्पत्यग्दक्षिणोदक् च दशध्वनिपातनात् । एकाशीतिपदानि स्युस्तेषु कोणचतुष्टये ॥ ६३ ॥
 प्रत्येकं दशकोष्ठानि मानैरेच्छिष्टवज्रकैः । चतुर्दिक्षु त्रिकोणानि चतुष्कोष्ठैः प्रकल्पयेत् ॥ ६४ ॥
 तेषु मध्यस्थकोष्ठे च साध्यं कर्म समालिखेत् । शिष्टेषु मध्याघःकोष्ठमारभ्य प्रतिलोमजान् ॥ ६५ ॥
 विद्याकूटास्तु पदत्रिंशदालिखेदग्रदक्षिणम् । माध्ययोन्यसृजा पिष्टं तद्वृत्तबोदलेपितम् ॥ ६६ ॥
 स्यापयेत् प्रोक्तसमये रिपुचेत्रगृहादिके । श्मशाने चण्डिकागहे कुलोत्सादकरं भवेत् ॥ ६७ ॥
 इति निग्रहमाख्यातं समस्तरिपुर्मर्दनम् । अनुग्रहं शृणु प्राज्ञे पूजाचक्रविधानतः ॥ ६८ ॥
 देवीस्ताः प्रोक्तरूपास्तु ध्याता चक्रेषु पूजयेत् । नैवेद्यमामां संश्रोक्तं यदासां प्रीतिदायकम् ॥ ६९ ॥
 पायसान्नं गुडान्नं च द्रव्यभिन्नान्नकं तथा । हरिद्रान्नं तिलान्नं च शुद्धान्नं पदकमेव च ॥ ७० ॥
 चक्रेषु सप्तसु तथा तद्वर्णाश्चारुविग्रहाः । पुर्वतीसप्तकं स्थाप्य प्राग्वदभ्यर्च्य ताः क्रमात् ॥ ७१ ॥
 भूपणाम्बरगन्धाद्युपभोजनार्घ्येभ्यो तोषयेत् । तृष्टासु तासु तृष्टाः स्युः शक्रयस्ताः समास्तदा ॥ ७२ ॥
 प्रागुक्तवज्रे साध्याख्यां तथालिख्यानुलोमजान् । कूटानुक्रममारम्भान् प्रादक्षिण्येन मंलिखेत् ॥ ७३ ॥
 मोक्षेषु प्रोक्तरूपेण स्थापयेत् प्रोक्तभूमिषु । प्रोक्तान्येव फलानि स्युर्योगोऽयं लघुविग्रहः ॥ ७४ ॥
 आदिदान्ताच्चरैः प्राग्वद्दृषिणीशक्तिसंयुतैः । बीजद्वयाद्यैः सप्ताचर्यन्तैः पञ्चदशाच्चरैः ॥ ७५ ॥
 पञ्चाशच्छक्रयः पूज्याः पञ्चाशत्चेत्रपालकैः । सप्ताचर्या च संयुक्ता मन्त्राः पञ्चदशाच्चराः ॥ ७६ ॥
 चतुःषष्टिपदे मध्यचतुष्के दिनविद्यया । दिनेषु घटिकायोगात् पञ्चाशन्मिथुनान्यपि ॥ ७७ ॥
 तेषां बीजद्वय वर्णरूपचेत्रेशसंयुताः । मनीषितं समालेख्य तेषु तन्मिथुनानि वै ॥ ७८ ॥
 घटिकाक्रमयोगेन हन्मायामध्यमेऽर्चयेत् । एव मण्डलमामार्घ्यान् प्राप्नोत्येवामिवाञ्छितम् ॥ ७९ ॥

१ 'न्तका' 'क' पाठ । २ 'चवल' ग' पाठ । ३ 'दृषा' क' पाठ । ४ 'वराट्' क' पाठ । ५ 'विलस' कर्णा' क' पाठ । ६ 'हेवि' ग' पाठ । ७ 'युक्त' ग' पाठ । ८ 'युवती' सप्त संस्थाप्य' क' पाठ ।

नित्यशक्तां समावाह्य तस्मिंश्चक्रे समर्चनात् । समस्तवाञ्छितवशतिः सदा भवति सर्वतः ॥ ८० ॥
इति नित्यानित्याप्रयोगविधिः ॥

अथ नीलपताकानित्याप्रयोगविधिः । श्रीतन्त्रराजे— (१७ । १८)

सर्वत्र नित्यहोमं तु कुर्यादन्नाज्यतोऽपि वा । तिलतण्डुलकैर्वापि प्रोक्तं द्रव्यानुदीरिते ॥ १ ॥
विद्याचाराणां सर्वेषां स्वरव्यञ्जनविन्दुकान् । पृथक् कृत्वाथ गणितैस्त्रिपञ्चाशज्ज्वन्ति हि ॥ २ ॥
तेन तल्लक्षसंख्यं तु जपेद्विद्या प्रयत्नतः । तद्दशांशं हुनेदग्रां सर्वत्राचरलक्षके ॥ ३ ॥
प्रादुम्बरो नित्यपूजामु माधनपु च साधकः । नित्यानमपि सर्वामा वासनायामुदीरितम् ॥ ४ ॥
ततः मिद्धमनुर्मन्त्री कुर्यात् सिद्धिषु कौतुकम् । तद्विधानं शृणु माझे वक्ष्ये विद्याविभेदतः ॥ ५ ॥
दशानामपि सिद्धीनां विद्यास्तासां विदागताम् । संख्यां च ताश्च भ्रंशोक्ताः क्रमेणामा कलानि च ॥ ६ ॥
विद्यादिकूटे लाये तु योजयेद् दशासु क्रमात् । ताभ्यामेव त्रिलोमाभ्यां पुटयेदुपरीरितान् ॥ ७ ॥
मन्त्रवर्णान् दशानां च तत्तत्संख्याश्च ताः शृणु । परस्तात्तत्प्रभेदानां मन्त्रान् वक्ष्ये यथाविधि ॥ ८ ॥
चतुर्विधः स्याद्विजयो द्वन्द्वे मन्त्रतुरङ्गके । कृतपुटे दुर्गजे च तेषां मन्त्राश्चतुर्विधाः ॥ ९ ॥
कामरूपतमुदितं स्वेच्छयाभीष्टविग्रहम् । विधातुमात्मनः शक्तिं स एको मन्त्र ईरितः ॥ १० ॥
पादुकापुगलं विधायैवभासं तु पादयोः । कृत्वा स्फेदाञ्छितं तु देवं तत्र तदा स्थितिः ॥ ११ ॥
तन्मन्त्रः स्यादेकविधस्तथैवाञ्जनमीरितम् । येनाह्नाक्तो निर्धिं परयेद् देवाद्याश्चान्तरिचगान् ॥ १२ ॥
एतद्भक्तं तादृशः प्रोक्तः करस्थेनाहिताः जगताम् । पलायिता वा पदयोः प्रणमैर्युवशगताः ॥ १३ ॥
वेतालाः स्युरमख्याताः मिछन्त्ये चैकैविद्यया । निधाय मापकं स्कन्धे चरेयुर्वाञ्छयास्त ते ॥ १४ ॥
विहृताङ्गमुखाः केचित् केचित्चिरैर्दुःखताङ्गकाः । केचिन्नीषण्णनौदाङ्गा वेताला बहुविग्रहाः ॥ १५ ॥
सर्वेऽपि वशगा वाक्पादस्य शनून् ग्रसन्ति च । किङ्कराः प्रोक्तकरणाद्भवेयुर्वावदायुषम् ॥ १६ ॥
पिङ्गवास्तादृशाः प्रोक्ताः कार्यवैरूप्यविग्रहाः । कुद्राः क्षुद्राशयाः प्रोक्तकारिणः स्युरमैरूपकाः ॥ १७ ॥
तेषामेका भजेद्विद्या तथा ते किङ्कराः सदा । तैरेव ग्रहरेखुमन्त्रातमनिशं रणे ॥ १८ ॥
पटत्रिंशद्वपस्युक्ता यच्चिण्यो वाञ्छितप्रदाः । मूर्ख्या द्विभुजाश्चित्रसनाभरणान्विताः ॥ १९ ॥
सप्तहाया यामनादयाः स्रगालेपनमैरमैः । समेत्य सर्वाभीष्टानि दद्युस्ताः माधकाय वै ॥ २० ॥
तामा विद्यास्तु पटत्रिंशद्वक्ष्ये ताश्च शृणु म्रिये । याभिः मिद्धाभिरनिश साधकाः सर्वभेदताः ॥ २१ ॥
चैटकाश्च चतुःपष्टिस्था मन्त्राश्च तत्तमाः । तेषां नानाविधाकाराः सिद्धास्ते दधुरीप्सितम् ॥ २२ ॥
मायामर्याद्विद्वत्प्राध्यायश्चैच्छयापानिशम् । वसुन्धुपहरेभुक्ता विद्यैका तत्प्रमाधने ॥ २३ ॥
विद्याया नवमार्गादिवर्णैः षडभिरुदीरितैः । दश विद्याः प्रजायन्ते शृणु वक्ष्ये च ताः क्रमात् ॥ २४ ॥
नित्येति विजय देहीत्युक्ता मंपुटमेत् ततः । विद्या सा विजयप्राप्त्या चतुर्धेकादशाचराः ॥ २५ ॥

अथ 'नित्याधिजय देहि मद्व्रवे' इत्येकादशाक्षरी मूलभूतश्रुत्या । तथा— "नित्यद्वन्द्वयुद्धे विजयं देहि मद्व्रवे" (१) । "नित्यचतुरङ्गयुद्धे विजयं देहि मद्व्रवे" (२) । "नित्यद्वन्द्वयुद्धे विजयं देहि मद्व्रवे" (३) । नित्यदुर्गयुद्धे विजयं देहि मद्व्रवे" (४) इति । तथा—

मदेति कामरूपं मे देहीति पुटयेत्तथा । त्रयोदशाक्षरी विद्या कामरूपप्रदेतिता ॥ २६ ॥

"मदकामरूपं मे देहि व्रवे नित्य" । इति

नित्ये पादुकां देहीन्युक्ता कुर्याच्च संपुटम् । द्वादशार्णा मवेदिया सिद्धा दद्याच्च पादुके ॥ २७ ॥

"नित्ये पादुकां देहि मद्व्रवे" । इति ।

तथा नित्यमदेन्युक्ता देवज्जनमितोरयेत् । पुटयेत् तद् द्वयेनार्थं द्वादशार्णा ममीरिता ॥ २८ ॥

"व्रवे नित्यमदं देवज्जनं व्रवे" । इति

द्रवनित्ये देहि खड्गमित्युक्ता पुटयेत् तथा । द्वादशार्णा मवेत् मिद्धा खड्गं दद्यात् सुशोभनम् ॥ २९ ॥

"द्रवनित्ये देहि खड्गं द्रवनित्ये" इति ।

नित्यव्रवेति चेतालान् देहीति पुटयेत् तथा । त्रयोदशाक्षरी विद्या मिद्धा तान् दर्शयेत्तथा ॥ ३० ॥

"नित्यव्रवे चेतालान्देहि नित्यव्रवे" इति ।

पिशाचान्मे प्रयच्छेति पूर्वं नित्यमद्व्रवे । पुटयेत् पूर्ववद् द्वाभ्यां विद्या सप्तदशाक्षरी ॥ ३१ ॥

"नित्यमद्व्रवे पिशाचान्मे प्रयच्छ नित्यव्रवे" इति ।

पद्मविंशदुक्ता यक्षिण्यः सर्वा बाष्पितसिद्धिदाः । तासां नामानि विद्याश्च शृणु वक्ष्ये यथाविधि ॥ ३२ ॥

विचित्रा विभ्रमा हंसी भीषणी जनरञ्जिका । विशाला मदना तुष्टा कालकण्ठी महामया ॥ ३३ ॥

माहेन्द्री शंखिनी चान्द्री मङ्गला वटवासिनी । मेखला सकला लक्ष्मीर्भालिनी विभ्रनायिका ॥ ३४ ॥

मुलोचना सुशोभा च कामदा सविलासिनी । कामेश्वरी नन्दिनी च स्वर्णरेखा मनोहरा ॥ ३५ ॥

प्रमोदा रागिणी मिद्धा पद्मिनी सरतिप्रिया । कन्याणदा कलादद्या ततश्च सुगुन्दरी ॥ ३६ ॥

इति पद्मविंशदाख्याता यक्षिण्योऽभीष्टदायिकाः । तामां विद्याः क्रमेण स्युस्तद्गीजद्रपसंपुटः ॥ ३७ ॥

नित्यव्रमदेत्येतः^१ पङ्क्तिश्चोक्तनामभिः । विद्याः पद्मविंशदाख्यातास्ताः मिद्धाः दक्षुरीभितम् ॥ ३८ ॥

तामां विद्यार्णसंख्यास्तु शृणु वक्ष्ये यथाक्रमम् । पञ्चमी पञ्चदशमी विशतिश्च यथान्तिमा ॥ ३९ ॥

चतस्रः पञ्चदशकास्तृतीया माष्टमी तथा । त्रयोदशी माष्टदशां द्वाविंशा द्वादशाक्षरा ॥ ४० ॥

मैकविंशच्च तद्वत् स्युश्चतुर्दशसमन्विताः । नवमी दशमी चैकविंशा तद्वदन्तरम् ॥ ४१ ॥

चतुर्विंशा पञ्चविंशा सप्तविंशा तद्दर्धगा । त्रयस्त्रिंशादिकान्तिस्त्रयोदशयुताः पराः ॥ ४२ ॥

चेदकानां चतुःषष्टिं तन्मन्त्राश्च वदामि ते । शृणु सिद्धास्तु ते नित्यं माघयेयुः समीहितम् ॥ ४३ ॥

विभ्रमो वाट्को वीरो विकर्षः कोरकः कविः । सिन्हादो महानादः सुग्रीवो मर्कटः शङ्खः ॥ ४४ ॥

१ 'पूर्वपुत्रं तद्द्वयेनात्र' क पाठ । २ 'रुद्धा' क पाठ । ३ 'शशिनी' क पाठ । ४ 'स्वर्णरेखा' क पाठ । ५ 'सैव' क पाठ । ६ 'सन्ति पङ्क्तौ स्त्री' क पाठ । ७ 'चाष्टदशी' क पाठ । ८ 'सैकविंशा' क पाठ । ९ 'मोरकः' क पाठ । १० 'मदा' क पाठ ।

विडालाचो विडालास्यः कुमारः खेचरो भवः । मयुरो मङ्गलो मीमो ड्रीपिचक्रः खराननः ॥४५॥
 मातङ्गश्च निशाचारी विपग्राही दृकोदरः । सैरिभास्यो गजमुखः पशुमुक्तो मृगाननः ॥४६॥
 क्षोभको मणिभद्रश्च क्रीडकः सिंहवक्त्रकः । रथनास्यः कङ्कवदनः काकास्यो हयवक्त्रकः ॥४७॥
 महोदरः स्थूलशिरा विकृतास्यो वराननः । चपलः कुक्कुटास्पथ भाषानी मदनालसः ॥४८॥
 मनोहरो दीर्घजङ्घः स्थूलदन्तो दशाननः । सुमुखः पिण्डहतः क्रुद्धो वराहास्यः सटामुखः ॥४९॥
 कपटः कौतुकी कालः किङ्करः कितवः एलः । भक्षको भयदः मिद्वः सर्वगश्चेति कीर्तिताः ॥५०॥
 बीजद्वयपुटान्तस्थैर्मदनित्यद्रवे-युतैः । नामभिस्तैर्द्वितीयान्तैर्देहीति पदमयुतैः ॥ ५१ ॥
 एव मन्त्राधतुःपाटिः क्रमादुक्ता महेश्वर । तेषां संख्यामपि तथा शृणु वक्ष्ये यथाविधि ॥५२॥
 चतुर्दशाक्षरास्तेषु नव मन्त्राः समीरिताः । तथा पञ्चदशार्णास्तु षड्विंशतिरितीरिताः ॥ ५३ ॥
 षोडशार्णास्तु मननः पञ्चविंशतिरितीरिताः । तथा सप्तदशार्णाश्च चत्वारो व्याकुलाः क्रमात् ॥५४॥

इति ॥ (१) "ह्रींथी नित्यद्रवे मदविचित्रे श्रींही" १३ ॥ (२) "ह्रींथी नित्यद्रवे मदविचित्रे श्रींही" १३ ॥ (३)
 "ह्रींथी नित्यद्रवे मदहनि श्रींही" १० ॥ (४) "ह्रींथी नित्यद्रवे मदभीषणि श्रींही" १३ ॥ (५) "ह्रींथी नि-
 त्यद्रवे मदजनपञ्जिके श्रींही" १४ ॥ (६) "ह्रींथी नित्यद्रवे मदविशाले श्रींही" १३ ॥ (७) "ह्रींथी नित्यद्रवे मदमदन
 श्रींही" १३ ॥ (८) "ह्रींथी नित्यद्रवे मदनुष्टे श्रींही" १२ ॥ (९) "ह्रींथी नित्यद्रवे मदकालकण्ठि श्रींही" १४ ॥ (१०)
 "ह्रींथी नित्यद्रवे मदमहाभये श्रींही" १४ ॥ (११) "ह्रींथी नित्यद्रवे मदमाहेन्द्रि श्रींही" १३ ॥
 (१२) "ह्रींथी नित्यद्रवे मदशशिनि श्रींही" १३ ॥ (१३) "ह्रींथी नित्यद्रवे मदचान्द्रि श्रींही" १२ ॥ (१४)
 "ह्रींथी नित्यद्रवे मदमङ्गले श्रींही" १३ ॥ (१५) "ह्रींथी नित्यद्रवे मदवटवालिनि श्रींही" १५ ॥ (१६)
 "ह्रींथी नित्यद्रवे मदमेखले श्रींही" १३ ॥ (१७) "ह्रींथी नित्यद्रवे मदसकले श्रींही" १३ ॥ (१८) "ह्रींथी
 नित्यद्रवे मदलक्ष्मि श्रींही" १२ ॥ (१९) "ह्रींथी नित्यद्रवे मदमालिनि श्रींही" १३ ॥ (२०) "ह्रींथी नित्यद्रवे
 मदनिम्बनायिके श्रींही" १४ ॥ (२१) "ह्रींथी नित्यद्रवे मदसुलोचने श्रींही" १५ ॥ (२२) "ह्रींथी नित्यद्रवे
 मद(सु)शोभे श्रींही" १३ ॥ (२३) "ह्रींथी नित्यद्रवे मदकामदे श्रींही" १३ ॥ (२४) "ह्रींथी नित्यद्रवे मद
 (स)गिलासिनि श्रींही" १४ ॥ (२५) "ह्रींथी नित्यद्रवे मदकामेश्वरि श्रींही" १४ ॥ (२६) "ह्रींथी नित्यद्रवे मद-
 चन्द्रिनि श्रींही" १३ ॥ (२७) "ह्रींथी नित्यद्रवे मदस्वर्णरेखे श्रींही" १४ ॥ (२८) "ह्रींथी नित्यद्रवे मदमनोहरे
 श्रींही" १४ ॥ (२९) "ह्रींथी नित्यद्रवे मदममेदे श्रींही" १३ ॥ (३०) "ह्रींथी नित्यद्रवे मदरागिणि श्रींही" १३ ॥ (३१)
 "ह्रींथी नित्यद्रवे मदसिद्धे श्रींही" १२ ॥ (३२) "ह्रींथी नित्यद्रवे मदपद्मिनि श्रींही" १३ ॥ (३३)
 "ह्रींथी नित्यद्रवे मद(स)रतिप्रिये श्रींही" १५ ॥ (३४) "ह्रींथी नित्यद्रवे मदकल्याणदे श्रींही" १४ ॥ (३५)
 "ह्रींथी नित्यद्रवे मदकलादे श्रींही" १५ ॥ (३६) "ह्रींथी नित्यद्रवे मदसुरमुन्दरि श्रींही" १५ ॥ इति.
 पदविंशत्यध्यायमन्त्रा ॥

अथ चतुष्पदिक्रोटका यथा—(१) "ह्रींथी मदनित्यद्रवे विचित्रे देहि श्रींही" १५ ॥ (२) "ह्रींथी मदनित्यद्रवे
 वाहक देहि श्रींही" १५ ॥ (३) "ह्रींथी मदनित्यद्रवे वीर देहि श्रींही" १४ ॥ (४) "ह्रींथी मदनित्यद्रवे विकर्ष
 देहि श्रींही" १५ ॥ (५) "ह्रींथी मदनित्यद्रवे वीरक देहि श्रींही" १५ ॥ एव—अपि सिंहनाद महानाद सुम्रीय

मर्कटे शठं विडालाक्षं विडालास्यं कुमारं खेचरं भवमयूरं मङ्गलं भीमं ह्योपिवक्त्रं खराननं मातङ्गं निशाचरिणं विषम्राह्मणं घृमोदरं सैरिमास्यं गजमुखं पशुचक्रं मृगाननं शोभकं मरिचमृष्टं श्रीडङ्कं सिंहवक्त्रकं श्येनास्यं कङ्कडनं फामास्यं ह्यवक्त्रकं महोदरं स्थूलशिरसं विहृतास्यं चराननं चपलं कुन्कुटास्यं मायाविनं मदनालसं मनोहरं दीर्घजहं स्थूलदन्तं दशाननं सुमुखं पिण्डितं क्रुद्धं वराहाम्यं सटामुखं कपटं कौतुकिनं कालं किङ्करं कितव्यं खलं भक्तकं भयदं सिद्धं सर्वगं (६४) इति चतुषष्टैकम् ॥ तथा—

विद्याचरैस्त्वेनावृत्तान्यक्षराणि चतुर्दश । सस्वरैस्तैर्भवेत् सख्या चतुर्विंशच्छतद्वयम् ॥ ५५ ॥

अथ “हरफसकअलघनतपमदध” इति ।

तैर्यन्त्राणि च सप्त स्युस्तेषु श्रोत्रक्रमाद्यजेत् । देवताः सप्तवारेषु भास्करादिषु मङ्कितः ॥ ५६ ॥
 वाराख्यां सप्तमीयुक्तामिदं देहीति चालिखेत् । यन्त्रस्य मध्ये मायास्यं तत्र सिद्धीश्च पूजयेत् ॥ ५७ ॥
 वृत्तयोर्नवयोनिं च कृत्वा बाधेऽष्टकोणकम् । बहिः कलाञ्जभूसंघयुगं कुर्याद्यथाविधि ॥ ५८ ॥
 विलिख्य तेषु क्रमतो वर्णान् द्वाविंशदालिखेत् । दलेषु कोणेषु तथा वृत्तमध्ये द्वये पुनः ॥ ५९ ॥
 मातृकामकथायां चै विलिखेदान्तरक्रमात् । तस्य कोणान्तरालेषु हळचार्यान् समालिखेत् ॥ ६० ॥
 अग्रात् प्रदक्षिणं त्वेवं सप्त यन्त्राणि तैर्भवेत् । सिद्धीनां चेटकानां च यक्षिणीनां तर्पकशः ॥ ६१ ॥
 चेटकानां विशेषोऽयं मध्येऽष्टच्छदमम्बुजम् । तेषामुक्तक्रमेणैव साधनानि फलानि वै ॥ ६२ ॥
 प्रयोगाञ्छृणु देवेशि यैः सिद्धो मत्समो भुवि । पूज्यते सर्वलोकैश्च सर्वतः सर्वदापि वा ॥ ६३ ॥
 सिन्धुतीरवने चैता यक्षिणीः साधयेत् त्रिशः । एकैकस्मिन् वर्णलक्षं जपेदुक्तविधानतः ॥ ६४ ॥
 अरण्यवटमूले च पर्वताग्रे गुहासु च । उद्यानमध्ये कान्तारे मातृपादपमूलतः ॥ ६५ ॥
 तद्दशशं तर्पणं च होमं कुर्यात् प्रघनकैः । कदम्बबन्धूकजपाहयमारैश्च लोहितैः ॥ ६६ ॥
 ततः प्रीताः समागत्य मत्स्यक्षा वाञ्छितप्रदाः । सुवर्णानि च वासांसि भूषणानि फलानि च ॥ ६७ ॥
 आस्वाद्यानि च लेहानि भोज्यानि विविधानि च । आलेपनानि मान्यानि दधुराजीवितावधि ॥ ६८ ॥
 आयाताः सर्वदा मङ्गं प्रत्यक्षा देहि वाञ्छितम् । इत्युक्त्वा नित्यशस्तास्तु पूजयेच्च जपेत्तथा ॥ ६९ ॥
 अष्टोत्तरमहस्रं तु तां तां विद्यामनन्यधीः । एवं ताः सर्वपाक्षिण्यः फलं दद्युर्धेप्सितम् ॥ ७० ॥
 चेटकानां तु सर्वेषां तेषु तेषु क्रमेण वै । एकस्मिन् पञ्च पञ्च स्युः सिद्धाः सिन्धुतटे नव ॥ ७१ ॥
 तेषां च वर्णलक्षं तु जपमुक्तविधानतः । मौनं दिनेषु सततं कुर्यात् सिद्धे न चालयेत् ॥ ७२ ॥
 मध्यरात्रे सदा होमं तर्पणं च समीरितम् । जपेद् दिवानिशं श्रोत्रं सर्वेषामपि साधने ॥ ७३ ॥
 चेटकास्ते समागत्य मध्यरात्रेऽतिमीषणाः । क्षोभयेयुरसुं क्षोभं न चेदेत्याथ तत्पुरः ॥ ७४ ॥
 मत्स्यक्षाः किं तवेष्टं तद् करोमीति वदेन्निशि । प्रत्येकं ते तथेत्युक्त्वा न मां मुञ्चत इत्यपि ॥ ७५ ॥
 नित्यशस्तान् जपार्चाभिरुपासीताचरेद् ततः । स्मृते तमेत्य संदिधे साधयेयुः समीहितम् ॥ ७६ ॥

१ 'रैर' क पाठ । २ 'भूषण' क पाठ । ३ 'लिखेत्' क पाठ । ४ 'क्रमात्' ख पाठ । ५ 'फलावलि' क पाठ । ६ 'वेद्यानि' क पाठ । ७ 'आयाने सर्वदा' 'आद्य' क पाठ । ८ 'रै' क पाठ । ९ 'तेषु' क पाठ । १० 'तत्पत्रैक' क पाठ । ११ 'पुन' क पाठ ।

शत्रूणां समरे भङ्गं प्रहारमहिते जने । कुर्वन्ति प्रार्थितार्थानां प्रदानं ते दिवानिशम् ॥ ७७ ॥
 आनयेपुश्च वनिता बाञ्छितास्तत्त्वज्ञाद् ध्रुवम् । निशलीकुर्वते मत्त दन्तिन वा ह्य नरम् ॥ ७८ ॥
 नित्पापोदशके मिद्रे देवर्षिपितृराक्षसैः । पिशाचैरुगैः सिद्धैः किन्नरैरप्सरोगणैः ॥ ७९ ॥
 भरुर्द्विर्वसुभिः सप्तऋषिभिर्यक्षदानवैः । रुद्रेकादशविधैः साध्वैश्च नवभिर्ग्रहैः ॥ ८० ॥
 द्वादशार्कलोकपालैस्तथान्यैरपि दैवतैः । राजभिर्धेनिताभिश्च नरैरन्यैर्मृगैस्तथा ॥ ८१ ॥
 पूज्यते सर्वदा सिद्धः समीहितमुत्साम्पदः । इष्टाशयो वदान्यश्च दयावान् सुमुत्तः क्षमी ॥ ८२ ॥
 पूर्णाश्रयः मदानन्दो निरपेक्षः कलान्वितः । धनी भोक्तापरद्वेषी प्रेमभूरावर्षाभवेत् ॥ ८३ ॥

इति नीलपताकानित्याप्रयोगविधिः ॥

अथ विजयानित्याप्रयोगविधिः । श्रौतश्चराजे— (१८ । २६)

पूर्वाङ्कक्रमतो विद्या वर्णलक्ष जपेत् सुधीः^१ । होमं रक्ताम्बुजैः कृत्वा मिद्वमन्त्रो दयान्वितः ॥ १ ॥
 प्रयोगानाचरेन्मन्त्री होमयन्त्राविधानतः । जपेन्न तर्पणेनापि पूजनेन यथाविधि ॥ २ ॥
 कमलैः करैश्च रक्तैः सितैः सौगन्धिकोत्पलैः । सुगन्धिशेफालिकया त्रिमध्वर्क्षैर्यथाविधि ॥ ३ ॥
 होमात् सप्तसु धारेषु कुर्यात् प्रोक्तैस्तु सप्तभिः । प्रोक्तवारेशयोश्चापि^२ तन्मण्डलत एव वै ॥ ४ ॥
 विजयं समयाप्नोति समरे द्वन्द्वयुद्धके । मर्त्ययुद्धे शत्रुयुद्धे वादे द्यूतद्वयेऽपि च ॥ ५ ॥
 व्यवहारेषु सर्वत्र जयमाप्नोति निश्चितम् । चतुरङ्गलङ्घैः पुष्पैर्होमात् संस्वस्मयेद्विपू^३ ॥ ६ ॥
 तथैव कर्णिकारोत्थैः पुनागोत्थैर्नैरुजैः । चम्पकैः केतकै राजपृष्ठजैर्माधिवोद्वैः ॥ ७ ॥
 प्राग्बद्धारेषु जुहुयान् क्रमात् पुष्पैस्तु सप्तभिः । प्रोक्तेषु स्तम्भन शत्रोर्भङ्गो वा भवति ध्रुवम् ॥ ८ ॥
 शत्रोर्नक्षत्रवृत्ताग्रां तत्तमिन्द्रिस्तु होमतः । सर्पपाश्याप्लुताभिस्तैः प्रणमन्त्येव पादयोः ॥ ९ ॥
 मृत्युकाष्ठानले मृत्युपत्रपुष्पफलैरपि । समिद्धिर्जुहुयात् सम्यग् धारेशार्चनपूर्वकम् ॥ १० ॥
 अरविश्वतुरङ्गं तु बलं रोगार्दितं भवेत् । तेनास्य विजयो भूयान्निवेनेनापि वा पुनः ॥ ११ ॥
 अर्कवारोऽर्कजैरिधैः समिद्धेऽग्नौ तदुज्ज्वलैः । पत्रैः पुष्पैः फलैः काण्डैर्मूलैश्चापि हुनेत् क्रमात् ॥ १२ ॥
 सबर्णाकिण्ठनत्माया घृतासिक्तैस्तु मण्डलात् । अरातिदिद्मुखो भूत्वा कुण्डे त्र्यसे विधानतः ॥ १३ ॥
 पलायने वा रोगार्तः प्रथमेद्वा भयान्वितः । वैरी बलसमश्रोऽपि शौर्यमानान्वितोऽपि च ॥ १४ ॥
 पलायोध्मानले तस्य पञ्चाङ्गैस्तर्घ्वताप्लुतैः । होमेन सोमवारेषु भवेत् माग्वन्न संशयः ॥ १५ ॥
 खादिरेध्मानले तस्य पञ्चाङ्गैस्तर्घ्वताप्लुतैः । वारे भौमस्य हवनात् तदामोति सुनिश्चितम् ॥ १६ ॥
 अपामर्गेध्मले बद्धा तत्पमिद्धिर्हुनेत् तथा । पुष्वारेषु शुभ्रायाः मन्त्रसाया घृतान्वितम् ॥ १७ ॥
 पूर्वाङ्कफलससिद्धिर्भग्नत्वेव च तदग्निः । तत्तद्वारेषु भजनात् पूर्वमेव हुतक्रिया ॥ १८ ॥
 सर्वत्र प्रोक्तमेवाचिजपयन्त्रादिकर्मसु । तत्तद्वारेणैव तत्तद्वारेणैव पूजनम् ॥ १९ ॥

१ 'वर्णा' क पाठ । २ 'वशी' क पाठ । ३ 'योगार्च' 'योरचा' ग पाठ । ४ 'महा' क पाठ । ५ 'मगधो' क पाठ । ६ 'यागत' क पाठ । ७ 'मय' क पाठ । ८ 'च' क पाठ । ९ 'प्रोक्तहोमा' क पाठ ।

विधाय पश्चात्कर्माणि तानि कुर्यात् समाहितः । शीघ्रं तत्फलसंसिद्धौ भवत्येवान्यथान्यथा ॥२०॥
 पिप्पलाग्रौ गुरोर्वारे तदुत्थैस्तदघृतप्लुतैः । हुनेत्तथा तन्फलास्मिन्तद्दिनैः स्यादमंशयम् ॥ २१ ॥
 उदुम्बराग्रौ भृगुजे वारे होमं तदुद्भवैः । तत्सिन्धुर्विदधीतेत्यं तद्दिनैस्तत्र सिध्यति ॥ २२ ॥
 शमीवह्नौ तदुत्थैस्तु जुहुयात् कृष्णगोष्ठैः । तद्दिनात् तत्फलानि स्युरिति वारेषु सप्तसु ॥ २३ ॥
 विजयो विहितः सम्यग्हवनात् तिथिचतुष्टयः । विजयं भृगु देवेशि कथयामि क्रमेण ते ॥ २४ ॥
 प्रतिपत्तिथिमारभ्य पञ्चम्यन्तक्रमेण वै । शालीचणकपुटैश्च यवमापैश्च होमतः ॥ २५ ॥
 महिषाज्यप्लुतैस्तामिस्तिथिभिः समवाप्नुयात् । पृष्ठथादि च दशम्यन्तमजामघृतैस्तदा ॥ २६ ॥
 प्रागुक्तैर्निस्तुपहोमात् प्रागुक्तं फलमाप्नुयात् । तद्ध्यं पञ्चदश्यन्ते समस्तैश्च तिलद्वयैः ॥ २७ ॥
 सिताक्षैः^१ पायसैः^२ मिर्कैराविकैस्तु घृतैस्तथा । हवनात् फलमाप्नोति यदादौ फलमीरितम् ॥ २८ ॥
 एवं नक्षत्रवृचोत्थवह्नौ तैस्तैर्मधुप्लुतैः । हवनादपि तत्प्राप्तिर्भवत्येव न संशयः ॥ २९ ॥
 विद्यायां प्राग्वदर्थानि पञ्च युज्यात् स्वरैस्तथा । अशीत्यर्थवती विद्या तैर्यन्त्राणि शृणु म्रिये ॥ ३० ॥
 प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदक् च दश सूत्राणि पातयेत् । एकाशीतिपदानि स्युस्तेषु तानि लिखेत् क्रमात् ॥ ३१ ॥
 मध्यकोष्ठेऽभिषां कृत्वा प्रागुक्तविधिना युतम् । शूलीकृत्य च रत्नाप्राणयत्रावाह्याभिपूज्य ताम् ॥ ३२ ॥
 उपासीत पुरो विद्यां जपं^३ नित्यं समर्चयेत् । विद्याक्रमं तत्र यन्त्रे यजेत् तत्फलमाप्नुयात् ॥ ३३ ॥

अत्र यन्त्रलेखनक्रमः सुगमः । तथा—

प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदक् च चतुःसूत्रनिपातनात् । नवानि संभवन्त्यत्र कोष्ठानि परमेश्वरि ॥ ३४ ॥
 तेषु प्रत्येकमञ्जानि साष्टपत्राणि संलिखेत् । तेषु मध्यस्थपत्रस्य कार्यिकायां समालिखेत् ॥ ३५ ॥
 नामगर्भा तु तां विद्यां तद्गहिष्ठाष्टपत्रके । तेष्वदिदोऽष्टौ सलिरूपं विन्दुना तद्गहिष्ठया ॥ ३६ ॥
 कार्यिकाया तु नामकं बहिरष्टौ तथाष्टसु । एवमष्टसु संलिख्य वेष्टयेन्मातृकाक्षरैः ॥ ३७ ॥
 विलोमैरनुलोमैश्च मायाविन्दुसमन्वितैः । चतुरस्रत्रये बाह्ये ळ्वाक्षरे समालिखेत् ॥ ३८ ॥
 एवं कृत्वा हस्तयुग्ममाने कुम्भं विधाय तम् । विद्याक्षरौपधिकाथजलैरारूप्यं पूर्ववत् ॥ ३९ ॥
 अभ्यर्च्य विद्यामयुतं जपित्वा तैर्विधानतः । अभिषिञ्चेत् ततः क्रेशैर्विशुद्धो जायते सुखी ॥ ४० ॥
 विजयं सर्वतो भूयात् प्रोक्तेष्वपि च सप्तसु । नवग्रहातौ रिपुभिः सर्वतः क्रेशसंभवे ॥ ४१ ॥
 समरस्योद्यमे कीर्तिममृद्धोरप्यवाप्तये । पुत्रास्तै वाञ्छितप्राप्त्यै त्रिषु जन्मसु कारयेत् ॥ ४२ ॥
 एतद्यन्त्रं गैरिकेण पीठे संलिख्य तत्र ताम् । देवीमावाह्यं संपूज्य जपेद्विद्यां तथायुतम् ॥ ४३ ॥
 एवं त्रिःसप्तभिः सप्तरात्राद्विंशं वशं नयेत् । राजान वनितां मर्त्यान्न्यांश्च प्राणिनोऽखिलान् ॥ ४४ ॥
 हरिद्राट्यं पटे कृत्वा कलशे वा शरावयोः । निधाय भित्तिमध्ये वा शयनस्थानके निजे ॥ ४५ ॥

१ 'मिहित' क पाठ । २ 'बलि' क पाठ । ३ 'सिताक्षै' क पाठ । ४ 'सूत्रनिपातनात्' क पाठ ।

५ 'पाद' ग पाठ । ६ 'यन्त्रस्था' क पाठ । ७ 'नि' क पाठ । ८ 'त्रि' क पाठ । ९ 'या' क पाठ ।

अभ्यर्च्य विद्यया जापं कुर्यात् सध्यासु नित्यशः । सहस्रं श्लोककलनात् स्वस्मयेदखिलं दृढम् ॥ ४६ ॥
 शत्रोरुद्योगरोषाभ्यामनिष्टकरणं तथा । व्यवहारे रणोद्योगे वादे वाच रूपं मतम् ॥ ४७ ॥
 एतत्प्रागुक्तसुरभिद्व्यंशालिख्य तत्र ताम् । संध्यासु पूजयेन्नित्यं महस्रं प्रजपेत्तथा ॥ ४८ ॥
 श्लोककालप्रयोगेण श्रिय प्राप्नोति पुष्कलाम् ।

इति । अथैतद्यन्त्ररचनाप्रकार — तत्र प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदरं च चतुश्चतुःसूत्रनिपातनात् समान्तरालानि
 नव कोष्ठानि कृत्वा, तेषु नवसु कोष्ठेषु अष्टदलपद्मानि सकार्णिकानि नव कृत्वा, मध्याष्टदलकार्णिकायां सा-
 ध्यनामयुक्ता विजयाविद्या विलिख्य, बहिरष्टसु दलेषु प्रागुक्तश्रीत्यक्षरेषु प्रथमतोऽष्टाक्षराणि विलिख्य,
 पूर्वदिग्गताष्टदले कार्णिकाया नयमाक्षरं साध्यनामगर्भं विलिख्याष्टदलेष्वष्टाक्षराणि विलिख्य, तथैवाग्नेय-
 दिक्स्थाष्टदलपदेषु विलिख्य बहिश्चतुरक्षत्रयं कृत्याभ्यन्तरगले विसर्गयुक्तं विलोममाटुकां विलिख्य तद्व-
 ह्विल्लताभ्यां वेष्टयेत् । एतद्यन्त्रमुक्तफलद भवति ॥ तथा—

। अथान्यद्वस्त्ररूपं तु यन्त्रं वक्ष्येऽतिवैभवम् ॥ ४९ ॥

प्राग्बद्धिमत्तत्प्राणा^१ पातेनोत्पादयेत् तथा । कोष्ठानि नवपट्या च युतं शतमतिस्फुटम् ॥ ५० ॥
 तच्चतुष्कोणकोष्ठानि मार्जयेत् सैकविंशतिम् । मध्ये वज्र भवेत् पञ्चाशीतिकोष्ठैर्पथाविधि ॥ ५१ ॥
 तच्चतुर्दिक्षु विलिखेत् त्रिकोणान्येककोणतः । सर्वमध्यस्यकोष्ठं च चतुर्दिक्षु न्यसेत् तथा ॥ ५२ ॥
 विद्या नामोदरा कृत्वा प्राग्बद्धास्तु मल्लिखेत् । एतदग्रचतुष्कस्य स्पर्शात् त्रिचतुरस्रकम् ॥ ५३ ॥
 विधाय तत्र विलिखेत् माटुका प्राग्निधानतः । एतेनै वज्रपन्त्रेण विजया विनयप्रदा ॥ ५४ ॥
 एतत्पत्रेण मल्लिख्य स्थापयेत् श्लोकरूपतः । विजयं समप्राप्नोति श्लोकेष्वपि च सततम् ॥ ५५ ॥
 विलिख्याश्चत्यफलकातले यन्त्रं कुचन्दनैः । जपाराधनमसिद्धं स्थापयेच्छून्यवेदमतम् ॥ ५६ ॥
 देशे वा तत्र दिनशो वर्धते श्रीरचञ्चला । पिशाचा राजमाः कृत्या वेतालाः स्युर्न तत्र वै ॥ ५७ ॥
 पलाशफलकाया तु विलिख्यैतद्यथाविधि । स्थापयेच्चत्र कुत्रापि तत् क्षेत्रं ब्राह्मणास्पदम् ॥ ५८ ॥
 पूर्वोक्तस्थापनाद् राजधानी भवति सुस्थिरा । वटे विलिख्य रत्ननात् पत्तनं भवति ध्रुवम् ॥ ५९ ॥
 उदुम्बरे विधायेत्तथं स्थापनादचिरेण वै । अहितानाश्रयं स्थानं भवत्येव न संशयः ॥ ६० ॥
 वज्रस्य दिक्त्रिकोणान्तरालात् कुर्यात् त्रिशूलकम् । दाढव्याप्ते स्वसयुक्ते लिखेत् तच्छृङ्गमध्ययोः ॥ ६१ ॥
 तत्र सस्थाप्य गदिक्षु विद्याजर्जरीभूतिना । भालस्थेनाभिजोत्तनं तमागिश्य गदो वदेत् ॥ ६२ ॥
 स्वावेशकारणं कर्म स्वापयानक्रमं तथा । ग्रहयूतपिशाचाणां अस्याविश्यापयान्ति वै ॥ ६३ ॥
 (तदेव दामनम् तस्य वज्रे भवति तद्वलात् ।) यन्त्रमेतद्विलिख्याग्रमन्त्रभ्यर्च्य स्थापयेत् कचित् ॥ ६४ ॥
 राज्ञो गेहे तस्य रात्रः क्षमा सुञ्जति नान्नयम् । स्थाने गजानां वाहानां नव कृता नमस्त्वपि ॥ ६५ ॥
 स्थानेषु स्थापितान्येतान्यर्चयेद् दिनशस्तथा । दिक्षु मध्ये च तत्रैव रोगाः कृत्याः परेरिताः ॥ ६६ ॥

१ 'सहस्रं श्लोककलनं' क पाठ । २ 'चतुर्दलेभ्यम्' ग पाठ । ३ 'सूत्राणां' क. पाठ । ४ 'कोष्ठ' क पाठ ।

५ 'पत्रेण' क पाठ । ६ 'जप' ग पाठ ।

वीचितुं भुवनं नैव शक्ताः स्युस्तत्प्रभावतः । चन्द्रचन्दनकाशमीरैरालिख्यामिनवे पटे ॥ ६७ ॥
 अभ्यर्च्य विद्याजप्तं तं षट्मास्तीर्य शाययेत् । दाहज्वरार्तमचिरान्मुच्यते तज्ज्वरेण सः ॥ ६८ ॥
 अन्येऽपि गदेष्वेवं कारयेत् तद्विष्णुर्ह्ये । समरेषु महीपानां यन्त्रमेतदुदीरितम् ॥ ६९ ॥
 निःसाने पट्टेऽन्येषु वाद्येषु च समालिखेत् । दरदनाथ तन्मच्ये तामावाह्य समर्चयेत् ॥ ७० ॥
 विजयां विजयावाप्त्यै युगपत् ताडयन् ब्रजेत् । प्रत्यर्थिसेना तच्छब्दाकर्णनेन पलायते ॥ ७१ ॥
 दिशो दश भयोद्विग्ना नाभियाति कदाचन । सजीवधूतकालेषु यन्त्रमेतद्विनिर्मितम् ॥ ७२ ॥
 गुलिकीकृत्य तत्कण्ठे च दध्वा पथात् तु योजयेत् । एतद्दर्शनमात्रेण पलायन्ते दिशो दश ॥ ७३ ॥
 निर्जीवेषु च तद्यन्त्रं जयमाप्नोति सर्वतः । नासाध्यं विद्यते तेन वज्रयन्त्रेण पार्वति ॥ ७४ ॥
 ध्यायेद्वक्त्रे रिपोर्यन्त्रं विद्यां वा लोहिताकृतिम् । तदैव दासवत् तस्य वशो भवति तद्वत्तात् ॥ ७५ ॥
 इति ते विजयानित्यावैभवास्तु समीरिताः ।

एतद्वज्र (स्य 'स्तु') सुगमत्वाद्य विस्तारितः । इति विजयानित्याप्रयोगविधिः ॥

अथ सर्वमङ्गलाप्रयोगविधिः । तत्र धीतम्बराज्ञे— (१६ । १७)

जपं तु नित्यशः कुर्यादग्रे तस्याः सहस्रकम् । प्राग्बत् तां साधयेद्विद्यां द्वात्रिंशल्लक्षमानतः ॥ १ ॥
 होमं दशांशतः कुर्यादङ्गार्याभ्यां घृतेन वा । एवं संसिद्धविद्यस्तु कुर्यात् प्रोक्तानशेषतः ॥ २ ॥
 प्रयोगानन्यथा तस्य नैऋत्यमयशो मृतिम् । विदध्यात् तेन वा प्रोक्तक्रमेणाराध्य मङ्गितः ॥ ३ ॥
 संसाध्य पश्चात् कुर्वीत मङ्गलान्मङ्गलोदितान् । प्रयोगार्था वर्णशर्त्तवच्ये देवि मृणु मित्रे ॥ ४ ॥
 सोमध्वर्यामिरूपाथ ताव्वाष्टत्रिंशदेव ताः । अमृता मानदा पूषा तुष्टिः पुष्टी रतिर्धृतिः ॥ ५ ॥
 शशिनी चन्द्रिका कान्तिर्ज्योत्स्ना श्रीः प्रीतिरङ्गदा । पूर्णा पूर्णामृता कामदायिन्यः स्वरजाः कलाः ॥ ६ ॥
 एताः षोडश चन्द्रस्य कलाः कल्पद्रुमोपमाः । तापिनी तापिनी धूम्रा मरीचिर्ज्वालिनी रुचिः ॥ ७ ॥
 सुषुम्ना भोगदा विश्वा घोषिनी धारिणी जमा । एतास्तु शक्रयः प्रोक्ताः क्रमाद् द्वादश मानुजाः ॥ ८ ॥
 भकारादिहकारान्तवर्णोच्चारो विलोमतः । धातार्यमा च मित्रश्च बरुणो सौमगस्तथा ॥ ९ ॥
 विषस्वानिन्द्रपूषार्काः पर्जन्यः समनन्तरः । त्वष्टा विष्णुरिति प्रोक्ता द्वादशार्काः क्रमेण वै ॥ १० ॥
 कादिष्ठान्तार्णवतवः सर्वगाः सर्वसिद्धिदाः । धूम्राचिरूष्मा ज्वलिनी ज्वालिनी विस्फालिह्विनी ॥ ११ ॥
 सुथीः सुरुषा कपिला हन्यकव्यवहे अपि । यादिष्ठान्तात्तरमयाः शक्रयो दश कीर्तिताः ॥ १२ ॥
 तेषां दशानां नामानि वासनोक्तानि ते शिवे । कादिष्ठान्तात्तराणां तु द्वात्रिंशन्मिथुनानि वै ॥ १३ ॥
 भोक्तक्रमेण संपूज्य विनियुञ्ज्यात् तु सर्वतः । स्वराणां तु स्वतन्त्रत्वात् स्वतन्त्राः शक्रयस्तथा ॥ १४ ॥
 तासां नायास्तत्सदृशानामरूपाः समीरिताः । मिथुनान्येवमुक्तानि त्रिंशदष्टक्रमेण वै ॥ १५ ॥
 तानि संपूज्य तत्तेजस्त्रयात्मनि जले शिवे । भोक्तानि देवतारूपाण्यावाह्याभ्यर्च्य तैर्जलैः ॥ १६ ॥

अभिपेक्षा तु तत्तेजस्वर्यं देव्यात्मता भवेत् ।

अत्र स्वराभिव्याख्या द्वाविंशतिभिर्भुवनानि सूर्यस्याग्नेश्च कलाद्वाविंशतित्वात्स्वरैर्मिलित्वा अष्टाविंशत्यर्थः । तथा—

। वातायैर्ग्रीममायान्तैः षट्सप्ततियुतैः शतैः ॥ १७ ॥

पञ्चभिर्योजयेन्नित्या विद्यां तां सर्वमङ्गलाय ॥ ततस्तस्या वनस्थाने स्वरान् षोडश योजयेत् ॥ १८ ॥

ततः सहस्रैर्नवभिर्द्विंशतेन च षोडश । रूपाणि नित्याविद्याया जायन्ते परमेश्वरि ॥ १९ ॥

तैर्यन्त्राणि प्रयोगाश्च फलानि च वदामि ते ।

अस्यार्थः—वातायैरकाराद्यैर्ग्रीममायान्तैर्ग्रीसो लकार माया विसर्गस्तत्सहितलकारान्तैः षट्सप्ततियुक्तरूप-
ञ्चशत (५७६) वर्णैः पूर्णमण्डलरूपैरित्यर्थः । ततः सर्वमङ्गलाविद्याया वनस्थाने लौकारस्थाने षोडशस्व-
रान् योजयेत् । तद्विज्ञानेन षोडशस्वरयुक्तं कुर्वन्वित्यर्थः । एवं षोडशस्वरयुक्तसर्वमङ्गलावर्जिते प्राप्नुकद्वय-
मण्डलवर्णान् योजयेत् । यथा—स्वप्नस्वप्नस्वप्नस्वप्न इत्यादि स्वरा इत्यन्तं (५७६) । एवं स्वाश्रस्वाश्रा
स्वाश्रस्वाश्र इत्यादि स्वाश्र इत्यन्तं (५७६) । स्विश्रस्विश्रस्विश्रस्विश्र इत्यादि स्विश्र इत्यन्तं (५७६) । एवं
नव सहस्राणि षोडशोन्नतद्विंशतयणः (६२१६) जायन्ते इत्यर्थः ॥ तथा—

। दृष्टद्वयं विद्यायाश्च बहिः षट्कोणमालिखेत् ॥ २० ॥

तद्विद्याष्टपत्रात्म तद्विस्तृत्यर्थं तथा । कृत्वा तेषु न्यसेद्विद्याकूटान्पञ्चक्रमेण वै ॥ २१ ॥

तेष्वर्धं मध्यतः माध्यममेत विलिखेद् बहिः । षट्सु कोणेषु चत्वारि प्रत्येकं विलिखेद् ततः ॥ २२ ॥

अष्टचक्षुषेण प्रत्येकं पञ्च पञ्च ममालिखेत् । परिपूर्वतान्तरपुगे माहृकां माययान्विताम् ॥ २३ ॥

विलोमामनुलोमां च स्वेन सम्यक् ममालिखेत् । अन्तः षडन्तरालेषु पर्यायादिनसंमये ॥ २४ ॥

नित्ये लिखेदग्रतस्तु प्रादक्षिण्येन सर्वतः । एवं यन्त्राणि जायन्ते तैः कूटैरुक्तभेदतः ॥ २५ ॥

शतं च चत्वारिंशच्च चत्वारि च ततः क्रमात् । एवमन्यानि कूटानि प्रोक्तानि विलिखेद् क्रमात् ॥ २६ ॥

मध्ये नामसमेतानि तदन्यान्यभितो लिपेत् । त्रयोदशभिर्तैर्लक्षैः सप्तविंशतिसंख्यकैः ॥ २७ ॥

सहस्रैश्च शतेनापि चतुर्भिस्तानि मन्त्रयथा । यन्त्राणि तेन जायन्ते तैश्चामौ सर्वमङ्गला ॥ २८ ॥

एवमासा तु नित्याना यन्त्राणि स्युः पृथक् पृथक् । तस्मादाभिरसाध्यानि न कदाचिच्च कुत्रचित् ॥ २९ ॥

विद्यन्ते तेषु यत् किञ्चिद्व्यत्ये कोऽप्यपतो वदेत् । नाथात्मकानि येन स्युस्तेन तानि नवक्रमैः ॥ ३० ॥

भिन्ना षोडशधा देवि विटध्याद्विभियोगकम् । विशालमध्यविन्यास विधाय नवकोष्ठकम् ॥ ३१ ॥

प्रागादिमध्यपर्यन्तं प्रादक्षिण्यकमाश्लिषेत् । भवानि नवसु प्राज्ञे तेषु च्छायाणि चालिखेत् ॥ ३२ ॥

महस्या साध्यमंशुश्च नाथान् देवीश्च तत्क्रमात् । यद्यद्वि वान्छितं कर्म तत्तत् तेषु विलिख्य वै ॥ ३३ ॥

पीठे वा भूतले वापि पूजयेत् श्रोत्रगामरे । ततः प्राप्ते वान्छितार्थे स्वात्मन्युद्भास्य देवताः ॥ ३४ ॥

चक्रं प्रक्षान्य तत् तोयं केदारादिषु निक्षिपेत् । एवमन्यानि यन्त्राणि प्रोक्तानि क्रमतः शिवे ॥ ३५ ॥

विनियुञ्ज्यादभीष्टेषु कार्येषु क्रमतः शिवे । परसंख्यासमेतानि तेषु तेष्वप्ययं विधिः ॥ ३६ ॥
 सर्वतः सौम्यकर्माणि सिध्यन्त्येवानया ध्रुवम् । चरयेषु ज्ञानसंप्राप्तौ सर्वप्रत्यूहशान्तये ॥ ३७ ॥
 लक्ष्मीप्राप्तौ तथारोग्यसिद्धौ रोगार्तिशान्तिषु । विजयाय समस्तापचारणायामिदृदये ॥ ३८ ॥
 पुत्राप्त्यै सर्वरक्षायै पूजयेत् तेषु तत्क्रमात् । गजाश्वगोखरोष्ट्राजमहिर्पाणा विवृदये ॥ ३९ ॥
 तेषां रोगादिपीडासु तच्छान्त्यै च यथाक्रमात् । निर्माय नवयन्त्राणि तत्र तत्रार्चयेच्छिवाम् ॥ ४० ॥
 तेषु तेषूक्तकार्येषु तत्तत्संप्राप्तिहेतवे । नव प्राकारयुक्तानि षोडश प्रथमादिषु ॥ ४१ ॥
 तिथिषु प्रोक्तरूपाणि तत्र तां सर्वमङ्गलाम् । पूजयेद्वाञ्छितावाप्त्यै प्रथमे सर्वदा यजेत् ॥ ४२ ॥
 एवमेवा महासिद्धिकरी पूजाजपादिना । लघुमन्त्रक्रियामामां पूजां मवार्थमिद्विदाम् ॥ ४३ ॥
 पूर्णमनतिविस्तारां मङ्गलां श्रद्धे मे शिव । देवर्षिसिद्धगन्धर्वयक्षदेवाङ्गनाथयाम् ॥ ४४ ॥
 पूजां वक्ष्यामि देवेशि गुहां शृणु मनोहराम् । विद्यया कुलसुन्दर्या कराङ्गन्यासपूर्वकम् ॥ ४५ ॥
 अर्घ्यं तया विधायथ पीठे चक्रं विधाय तत् । चन्दनागुरुक्षूररोचनादरादिषु ॥ ४६ ॥
 एकेन तत्र ताः सम्यगुक्तरूपमथार्चयेत् । रत्नादिपूक्तेष्वालिख्य प्रतिष्ठाप्यात्र पूजयेत् ॥ ४७ ॥
 वृत्तस्यायामविस्तारद्वये लेकतुरीयतः । वृत्ते विधाय चिह्नानि तेषु सूत्राणि पातयेत् ॥ ४८ ॥
 त्रयमन्तरतो भुक्त्वा तेन द्वादशकोणकम् । तेषां मर्मसु मध्ये च विदध्याद् वृत्तयुग्मकम् ॥ ४९ ॥
 मध्यवृत्तस्य मध्ये तु योनिं कुर्यात् समास्रकम् । प्राग्बत् तिस्रोऽर्चयेन्नित्यास्तत्कोणेषु प्रदक्षिणम् ॥ ५० ॥
 अन्या अन्येषु कोणेषु पूजयेद् द्वादश क्रमात् । अग्रात् प्रदक्षिणं पश्चाद्वालिं दध्याद्यथाविधि ॥ ५१ ॥
 सप्ताध्यां केवलया केवलां ललितां जपेत् । नित्यानां ललिताद्यानां षोडशानां च नामभिः ॥ ५२ ॥
 नित्यामप्ताचरीभिः स्युर्विद्याः पूजासु सर्वदा । तामिः षोडशविद्याभिर्नित्यास्ताः षोडशार्चयेत् ॥ ५३ ॥
 तद्विद्यावरसंख्यास्तु शृणु ब्रह्मे यथाक्रमम् । प्रथमायाश्च सप्तम्या विद्या स्यात् षोडशाक्षरी ॥ ५४ ॥
 द्वितीयायाश्चतुर्थ्यास्तु चतुर्दशभिरक्षरैः । तृतीयायाश्च षष्ठ्याश्च दशम्या दशपञ्चकम् ॥ ५५ ॥
 द्वादश्याः सप्ततुर्दश्याः पञ्चदश्याः क्रमेण वै । पञ्चम्याश्च नवम्याश्च त्रयोदश्याश्चषोडश ॥ ५६ ॥
 एकादश्यास्तु साष्टम्याः षोडश्या द्वादशोदिताः । अस्मिन्नेवार्चयेच्चक्रे चतुर्विंशतिभिस्तथा ॥ ५७ ॥
 सविंशतिशता विद्या जपेत्तास्ताश्च सिद्धये । अन्या विंशत्सप्तशतं तैर्यन्त्रैश्च पूजनम् ॥ ५८ ॥
 आसां पूजाजपाद्येषु यन्त्रेषु च समारितम् । एतल्लघुप्रकारं तु यथं सर्वार्थदायकम् ॥ ५९ ॥
 तेन तत्रोक्तमखिलं साधयेद्ब्रह्मरूपिणा । - - - - - ॥

शनि । अत्र “वृत्तद्वयं विधाय” इत्यादिश्लोकपदकस्यायमर्थः—प्रथमतो वृत्तद्वयं विधाय तद्वहिः पदकोशं कृत्वा तद्वहिरपदलपत्रं विरच्य तद्वहिरवृत्तद्वयं कृत्वा मध्ये साध्यगर्ममाचकूटं विलिप्य, पदकोशे प्रतिकोशं चत्वारि चत्वारि कूटानि विलिप्याष्टपत्रेषु प्रतिपत्रं पञ्च पञ्च कूटानि विलिप्य, बहिरवृत्तान्तरालद्वयस्याभ्यन्तरान्तराले विमर्गसहितां प्रतिलोममावृत्तां विलिप्य, याद्यान्तराले बिन्दुयुक्तामनुलोममावृत्तां विलिप्यान्तः

पदकोणान्तगतेषु पर्यायनित्यातद्दिननित्येषां षडङ्गणानि स्वाम्नात् प्रादक्षिण्येन विलिखेदिति । एवं मध्य-
कृत तथैव स्थापयित्वा द्वितीययन्त्रेऽग्निमकृतानि विलिखेदपि तृतीयं तदग्निमकृतानि विलिखेत् । एवमेक-
स्यैकस्य कृतस्य चतुर्धन्वार्शिशुत्तरशत (१५४) यन्त्राणि जायन्ते । एव क्रमेण सदाणि यन्त्राणि त्रयोदशल-
क्षाणि सप्तविंशतिसहस्राणि चतुर्दशशतसहस्राणि (१३२७१०४) भवन्ति । एवमन्यास्ता नित्यानां यन्त्राणि
भवन्तीत्यर्थः । यन्त्राणां विनियोगानाह— ‘नाथात्मकानि’ इति । अस्यायमर्थः— विशालाद्याम नवकोष्ठात्मक
चक्रं विलिख्यैकैकस्मिन् कोष्ठे सूत्रयनपानतानात् षोडश कोष्ठानि विलिख्यैकैकस्मिन् कोष्ठे एकमेकं यन्त्रं विलि-
खेत् । एवं चतुर्धन्वार्शिशुत्तरशत (१५४) यन्त्राणि भवन्ति । नवकोष्ठेषु त्रिवार्या सप्तविंशतितन्त्राणि
विलिख्य नवसु नयनायान् विलिख्य, सप्तम्यन्त साध्यनाम “वाञ्छितं कर्म देहि” इति विलिख्य प्रोक्त-
मेण पूजादिकं कुर्यात्, प्रोक्तफलानि मयन्तीत्यर्थः । एवमन्येषां यन्त्राणामपि प्रोक्त एव क्रमो ज्ञेयः । “लघु-
मन्त्रक्रिया” मित्यादिश्लोकेऽनेषुपूजोक्ता । तत्र चतुर्दशार विलिख्य, मध्ये उपर्यं विधाय तन्मध्ये ललिताञ्जल्य-
तिक्रमं चतुर्दशस्वरेषु चतुर्दशनिध्याः पूज्या इत्यर्थः । तत्तद्विधाय उच्चारणाशङ्कौ नाममन्त्रं पूजाकार्येत्पाह-
‘प्रथमायाश्च’ इत्यादिश्लोके । ते मन्त्रास्तु तत्तत्संख्यां ज्ञात्वोद्याः । ‘अस्मिन्नेवाच्येयक्रे’ इत्यादिश्लोकेन
चतुर्धन्वार्शिशुत्तरशतकृतानि प्रागुक्तान्यन्यस्मिन्नेव चक्रे जपेदित्यर्थः । अन्यानि नित्याप्रकरणे प्रोक्तानि विश-
त्युत्तरसप्तशत (७२०) कृतानि तत्रोक्तयन्त्रेष्वेव पूजयेदित्यर्थः ॥ तथा—

“ । तद्वर्जं द्विविधं प्रोक्तं कोष्ठकोणात्ममेदतः ॥ ६० ॥

कोणात्मवर्जनिर्माणप्रयोगः परतः शिवे । तयोस्तु कोष्ठरूपं तु वर्जं वक्ष्ये पथाविधि ॥ ६१ ॥

यत्माधकेप्सितावाधै सुराङ्घ्रिपसमो भवेत् । प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदक्ष चतुर्विंशतिवृत्ततः ॥ ६२ ॥

नवविंशतिभिः पञ्चशतं कोष्ठानि तेषु वै । कोष्ठेषु भाजयेत् पङ्क्तिभिः पष्टिकोष्ठानि पूर्ववत् ॥ ६३ ॥

शिष्टेषु वर्जकोष्ठानि पञ्चपञ्चा शतद्वयम् । तेषु प्राग्वत् त्रिकोणानि चतुर्दिक्षु चतुर्दशैः ॥ ६४ ॥

कोष्ठैर्विधायाधो मध्ये बाधारम्भात् प्रदक्षिणम् । प्रवेशगत्या विलिखेच्चिन्नादिललितान्तकम् ॥ ६५ ॥

मध्यऽङ्गशिष्टेष्वन्यार्थचतुर्विंशतिमालिखेत् । ललितार्थचतुर्भेदजनितानां नामशक्तिषुक् ॥ ६६ ॥

ललितां साध्यगर्भां तु विलिखेन्मध्यकोणतः । एवं वर्जं समालिख्य शिलास्तोत्रत्रयादिषु ॥ ६७ ॥

संस्थाप्य कुशचित् स्थाने पूजयेद्वाञ्छिताप्तये । यस्मिन् देशे वज्रवर्षं स्थापितं योजनावाधि ॥ ६८ ॥

मङ्गलान्येव जायन्ते नामङ्गलकथा कैचित् । पूजाचक्रे च तासां तु नामानि शतिकोणकम् ॥ ६९ ॥

विलिख्य मध्ये ललिता साध्यगर्भां समालिखेत् । बहिर्वृत्ते मातृकां च तच्चक्रं व्यापयेद्भुवि ॥ ७० ॥

तेनापि पूर्ववत् प्रोक्तं देशे न स्यादमव्यक्तम् । तस्मिन् सर्वां संलिख्य तां त्रिधां सर्वमङ्गलात् ॥ ७१ ॥

मध्ये माध्याह्नरोपेतं व्यापयेत् तत्कलामये । प्रागुक्ते वज्रवर्षे वा द्वादशारेजि वा शिवे ॥ ७२ ॥

संस्थाप्य कुम्भं तद्वर्णभूदङ्कायपूरितम् । त्रिधया विधिवज्रैरभिषिञ्चेज्जलैः शुभैः ॥ ७३ ॥

जन्मक्षेत्रेषु विशेषेण समस्तामयशान्तये । पूर्णसंपत्तमृद्वै च ग्रहरोगादिशान्त्रये ॥ ७४ ॥

तथान्यमपि देवेशि प्रयोगं सर्वपावनम् । दारिद्र्यजनदावाभि पापान्धिवदवानलम् ॥ ७५ ॥

सङ्कोचध्वान्तमार्तएडं सन्तोषान्धिविधूदयम् । प्रागुक्ताचरमभिन्नां विद्यां नित्यां समाहितः ॥ ७६ ॥
मौनी जपेत् प्रधनैश्च पूजयेत् सौरभान्वितैः । तर्पयेत् सलिलैः सिन्धुगामिनीमभवैः शिखे ॥ ७७ ॥
सौरभाढ्यैस्तिलैः शुभ्रैस्तण्डुलैर्विधिवद्भुजेन । संस्थाप्य कुम्भं प्रोक्तान्नुपूर्णं संपूज्य भक्तितः ॥ ७८ ॥

प्रोक्तान्मु अक्षरौपधिकान्धम् ।

समस्तं तत् क्रमादेकवारं तैरभिषेकतः । घोराभिचारकृत्यादिदुःखेभ्यो मुच्यते क्षणात् ॥ ७९ ॥
भूतप्रेतपिशाचापसारराक्षसयक्षकाः । कुमार गुह्यका बीरा ङाकिन्यश्चातिदारुणाः ॥ ८० ॥
विमुच्य तत्क्षणाद्भीताः प्रयान्त्येवान्यतः क्षणात् । समुद्रगामरिचोये ताः ममावर्तयेत् स्थितः ॥ ८१ ॥
कण्ठमात्रे मण्डलांस्तु प्राग्जन्मार्घैर्विमुच्यते । तथैव घृतहोमेन तर्पणाद्यान्निवारिभिः ॥ ८२ ॥
एवं सकलकल्याणा समोक्ता सर्वमङ्गला । नामानुरूपं भजनां कृपया फलदानतः ॥ ८३ ॥
क्षिप्रप्रमादतो नित्यं हर्षोत्पादनतोऽपि च ।

इति सर्वमङ्गलान्त्याप्रयोगविधिः ॥

अथ ज्वालामालिनीनित्याया प्रयोगविधिः । तन्त्रराजे—[२० । १४]

अष्टलक्षं हविष्पाश्री जपेद्विद्यां जितेन्द्रियः । तद्दशांशं तर्पणं च होमं कुर्याच्च गोघृतैः ॥ १ ॥
एवं संमिद्धमन्नस्तु कुर्याद्यन्त्राण्यनुक्रमान् । पूजाचक्रे बहिर्भूतचतुरस्रे त्वखाण्डिते ॥ २ ॥
विधाय तत्र विलिखेदक्षराणि यथाविधि । सर्वमध्ये तारगर्भे शक्तिमाख्यासमन्विताम् ॥ ३ ॥
त्रयं च त्रिषु कोणेषु पदसु पदकमथापसु । अष्टकं बहिरप्येवं बाह्ये दिक्षु नव क्रमात् ॥ ४ ॥
एवं मूलाक्षरैः कृता यच्च तेनैव साधयेत् । समस्तं वाञ्छितं पूजाधारणस्यापनैः शिवे ॥ ५ ॥

अथैतदन्तरचनाप्रकारः— तत्र मध्ये त्रिकोणं तद्वह्निः पदकोणं तद्वहिरष्टाक्षं तद्वहिरष्टदलकमलं तद्वह्नि-
होत्ररहितं चतुरस्रमिति चक्रं निर्माय, मध्ये साध्याप्यागर्भे मायायीजं प्रणवादेरे विलिख्य त्रिषु कोणेषु त्री-
ण्यक्षराणि पदसु कोणेषु पदक्षराणि चाष्टकोणेष्वष्टाक्षराणि अष्टदलेष्वष्टाक्षराणि चतुरस्रे प्रागादिदिक्छाव-
क्षराणि मूलमन्त्रस्य लिखेत् । एतदन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥ तथा—

अकारादिक्षरान्तवर्णेषु स्वरयोगिषु । चतुष्टयं प्रोक्त्यन्त्रं^१ वर्यैस्तत्स्थानतो लिखेत् ॥ ६ ॥
शिष्टमेकं लिखेत्मध्ये साध्याचरसमन्वितम् । एवं यन्त्राणि जायन्ते दश तेषामनुक्रमात् ॥ ७ ॥
विनियोगात् फलावाप्तिं प्रवक्ष्यामि शृणु प्रिये । यैरिष्टमखिलं प्राप्तोत्थयन्नात् साधको ध्रुवम् ॥ ८ ॥
द्वितीयादीनि यन्त्राणि मातृकार्ययुतानि च । क्रमान्नवग्रहाणां स्युस्त्वचद्द्वारेषु तद्वदिगि ॥ ९ ॥
तेषु देव्यर्चनात् प्रीतास्तनिष्टं ते न कुर्वते । राहुकेतु स्थितौ यत्र तद्वायवाधिपवारके ॥ १० ॥
पञ्चाक्षान्तरालेषु ग्रहनाम द्वितीयाया । विमक्त्या भाजने सम्यक् श्रीणयायीति संलिखेत् ॥ ११ ॥
आद्ये तु यन्त्रे संलिख्य श्रोत्रक्रममयार्चयेत् । सर्वेष्वपि च वारेषु सर्वेषां प्रीतिसिद्धये ॥ १२ ॥
अनिष्टशान्त्यै नियतमर्चयेत् तान् ग्रहान् प्रिये । एवं यन्त्रेषु दशसु पूजिता नित्यया सह ॥ १३ ॥

भीताः क्रूरा अपि तथा क्रूरया अपि सर्वदा । सौम्याः सौम्यगतानां तु फलान्येव वितन्वते ॥ १४ ॥
 दशसपि च यत्रेषु दरद्वैरिर्कैस्तु वा । लिखितेष्विचितेष्वेव कुमारं कन्यका तु वा ॥ १५ ॥
 सुशुभावयवां मुग्धां स्नातां घौताम्बरा शुभाम् । तथाग्रिधं कुमारं वा संस्थाप्याभ्यर्च्य विद्यया ॥ १६ ॥
 स्पृष्टृश्रीषां जपेद्विद्या शतवारं तथार्चयेत् । प्रमूर्नरुणैः शुभ्रैः सौरमाह्वरथापि वा ॥ १७ ॥
 दद्याद् गुग्गुलुधूपं च भावत्कार्यावसानकम् । ततो देव्या समाविष्टे तस्मिन् सपूज्य भक्तिः ॥ १८ ॥
 ततस्तामुपचारस्तैः प्रागुक्तैर्विद्यया वशी । प्रजपेत् ता ततः पृच्छेदभीष्टं कथयेच्च सा ॥ १९ ॥
 भूतं भवद्भविष्यं च यदन्वन्मनसि स्थितम् । जन्मान्तराण्यतीतानि सर्वं संपूजिता वदेत् ॥ २० ॥
 ततस्तां प्राग्वद्भ्यर्च्य स्वात्मन्पुद्गास्य ता जपेत् । महस्रवारं स्थिरधीः पूर्णात्मा विचरेत् सुखी ॥ २१ ॥
 तथा षट्कोणकोशेषु मध्ये चालिरूप दाहकम् । तत्र सस्याप्य गदिनमभ्यर्च्योद्धारितक्रमात् ॥ २२ ॥
 आवेश्य रोगिणं रोगं पृच्छेत् तत्कारणं शमम् । प्रोक्ष्वा तत्सकलं तस्य निर्देशादपयाति च ॥ २३ ॥
 प्रथमं स्त्रीकपालस्य मध्यमं तापयेन्निशि । जपन् विद्यां सरन् साध्यां सद्यः आकृष्यतेऽथ सा ॥ २४ ॥
 भीतिलज्जाभिमानादिरहिता वेपिताङ्गका । निरन्तेतरसद्भावा यन्मपार्तामिपाति सा ॥ २५ ॥
 तद्यन्त्रं पुष्कपालस्य स्थापयेत् प्रजपेत् तथा । राजानो राजपुत्रा वा तथान्ये वापि केचन ॥ २६ ॥
 विवेकविधुरा मृदास्त्यक्तजातिकुलक्रमाः । वशया दामवद्भूमौ तिष्ठन्त्यामरणाद् ध्रुवम् ॥ २७ ॥
 सर्वास्तामपि नित्यानामुपदेशेषु तं गुरुः । तत्र चक्रम्य मध्यस्थं चेष्टयिद्याजपाद्वितम् ॥ २८ ॥
 वह्निज्वालापरीताङ्गं भावयन्निन्द्रियाण्यपि । मनःपट्टानि बौक्क्येन्मनसा प्राग्वदात्मनि ॥ २९ ॥
 एवं कृते ऋणादेव विसङ्गो निपतेद् भुवि । ततस्तमुत्थाप्य मुक्ते प्रक्षिप्तान्मु चदेत्ततः ॥ ३० ॥
 एष वेधस्त्रिधा प्रोक्तः सद्यः प्रत्ययकारकः । शास्त्रशास्त्रमवबोध्या द्वयोर्ऋतमैक्यमामलात् ॥ ३१ ॥
 शिष्यस्य मूलाधारादिस्थानेषु गच्छरंघ्रके । सर दाहार्णकान् समेत्युक्त्वा प्राग्वदुदीक्षणात् ॥ ३२ ॥
 विदध्याच्छास्त्रवेधं तु देशिकः सिद्धविद्यया । शास्त्रभवं तु मृणु प्राप्ते वेधमद्भुतप्रग्रहम् ॥ ३३ ॥
 तूर्ण्यां संस्थापितं शिष्यं तत्तच्चक्रे तदात्मना । स्वयं प्रविश्य तदेहमेकीभूता पुनः स्वकं ॥ ३४ ॥
 समागत्यात्मरूपेण तदात्मानं विभाव्य वै । कृतन्यासजपार्चित्तु तत्तनुं वह्निना दहेत् ॥ ३५ ॥
 स्वादेप शास्त्रमवो वेधः प्रोक्तः प्रागेव यामलः । इति वेधत्रयं प्रोक्तं भावनासिद्धिसूचकम् ॥ ३६ ॥
 यामले तु विशेषोऽयं विद्वद्वः पश्चाद्गुरोः श्रुतम् । ज्ञानमन्यच्च मकलं संक्रमेत् तेन तत्समः ॥ ३७ ॥
 रत्नचन्दनपङ्केन लिखिता प्रथमं शिवे । लोहैर्विरचिते पट्टे फलकायां शिलातले ॥ ३८ ॥
 भूर्मा वा सुसमे शुद्धे लोष्टाङ्गारविचर्जिते । देवीमावाह्य तत्रैव पूजयेच्चक्रिभिर्दत्ताम् ॥ ३९ ॥
 दिने दिनत्रयं सप्तवामरं पचमेव वा । माम मण्डलमित्येवं क्रमादिष्टमग्राह्यात् ॥ ४० ॥

१ 'स्पृष्टृ' शीर्षे 'ख' पाठ । २ 'यलन' 'न्य' पाठ । ३ 'धा' 'ख' पाठ । ४ 'चिपवाधाम्बु' 'न्य' पाठ । ५ 'देववार' 'यामलात्' 'न्य' पाठ । ६ 'स्वदाव' 'न्य' पाठ । ७ 'विद' 'त' पाठ ।

वश्यमाकर्षणं स्तम्भं निग्रहं लाभमीप्सितम् । अन्यच्च मकलं लिष्टमवाप्नोत्यर्चनाद् द्रुतम् ॥ ४१ ॥
तदा प्रोक्तगदान्तर्वाङ् जयेदन्यास्तथाखिलान् । साधयेत् प्रथमेनैव यन्त्रेणामन्ततः शिवे ॥ ४२ ॥
द्वितीयं दरदः^१ कृत्वा प्रोक्तेष्वचगते रवौ । पूजयेत् प्रोक्तकालेन फलान्युक्कान्यवाप्नुयात् ॥ ४३ ॥
विलिख्य राजने पटे जपिता दिनशः स्पृगन् । मष्टस्रारं ता नित्या त्रिधा तद्वामिताम्बुभिः ॥ ४४ ॥
स्नान पानं पाकजातं कुर्याद्भुक्कालेन ततः । प्रमेहस्त्रिविधैर्वैरैर्मृक्कुञ्जैः सुदारुणैः ॥ ४५ ॥
अश्वमरीमूत्रघातादिरोगैर्मुक्तः सुखी भवेत् । जीवेच्च सुचिर भूमा नीरोगः स्वस्थमानसः ॥ ४६ ॥
तृतीयं गरिकैः कृत्वा वैरिनचत्रवृचजे । तले भूमा ततः खात्वा तत्राग्निं ज्वालयेत्तदा ॥ ४७ ॥
प्रोक्तैस्तैर्वामरैर्वैरी दाहज्वरगदादिभिः । तच्च नोद्धृत्य सलिले प्रविषेत्त्रेद्विदिनश्यति ॥ ४८ ॥
चतुर्थं रोचनापङ्कुरालिख्योक्तप्रपूजनात् । प्राप्नोति विजयं प्रोक्तेष्वखिलेषु सुनिश्चितम् ॥ ४९ ॥
वादे च द्विविधे द्यूते श्रेष्ठेष्वन्येषु सर्वतः । सर्वदा जयिनः सर्वे भवन्त्येतस्य वैभवात् ॥ ५० ॥
पञ्चमं कुड्मैः कृत्वा तत्र तत्पूजनाद्दिनैः । वशे भवन्ति मनुजा दान्तिनो वाजिनः स्त्रियः ॥ ५१ ॥
षष्ठं हरिद्रयालिख्य कर्पटे नाममयुतम् । मन्दोषे स्थापयेत् कापि सुवर्द्धं लिष्टकापुटे ॥ ५२ ॥
शत्रोर्जिह्वां गतिं दोषं^२ दिव्यं राजां ममृद्यमम् । वादेच्छां सकलं चान्यदनिष्टं स्वम्भयेद् ध्रुवम् ॥ ५३ ॥
सप्तमं चन्दनैरिन्दुमिलितैरालिखेत्तथा । तत्रार्चयेत् नित्यशम्तां सन्ध्यासु भुवने निजे ॥ ५४ ॥
तद्दिनैरिन्दिरा तस्य सर्वलोकातिशायिनी । भवत्येव महेशानि विचित्रा यन्त्रशक्तयः ॥ ५५ ॥
अष्टमं तगुरुकोदैरालिखेत् फलकापुटे । पीठे वा तत्र तां देवीं गुरावुचगते दिने ॥ ५६ ॥
तदुच्चकाले सुरभिप्रमूनेस्त्वेवमर्चयेत् । वामासि च विचित्राणि भूषणान्यप्यवाप्नुयात् ॥ ५७ ॥
नृगस्वेदैस्तु नवममालिख्याभ्यर्च्य तत्र ताम् । तदालिप्ता त्रजेयत्र कुत्रापि जनमंसदि ॥ ५८ ॥
सर्वे तं गुरुवद् बुद्ध्या वशे स्युर्वनिता यदि । तदिष्टसाधिका यावज्जीवमस्यानुभावतः ॥ ५९ ॥
विलिखेद् दशमं प्रोक्तद्रव्यैः सर्वस्तथैकशः । सैद्यस्त्वेरीरितं सर्वं कार्यमेतत् सुमाधयेत् ॥ ६० ॥
प्रोक्तेषु दशसु प्रोक्तद्रव्यैरालिख्य तेषु च । संस्थाप्य कुम्भं विधिना जापतोर्ग्रहहे तदा ॥ ६१ ॥
अभिपिञ्चेत् तद्ग्रहस्य दोषस्थानगतं फलम् । न भवेच्छुभमेव स्यादेवं यन्त्रेणशेषतः ॥ ६२ ॥
तथा तदुच्चैः तत्पूजां होममवाज्यपायसैः । निवेद्य च प्रणम्यार्घ्यपुतं दद्याच्छिवात्मवान् ॥ ६३ ॥
तत्तद्ग्रहातिषु विप्र ते ग्रहास्तत्प्रभावतः । एकादशस्यफलदा नित्यशो यजनादपि ॥ ६४ ॥
सुवर्णे रजते वा तद्यन्त्रेष्वन्यतम शिवे । विलिख्याभ्यर्च्य तद्विद्याविदे दद्यात् सुपूजितम् ॥ ६५ ॥
षोडशद्वादशनवपञ्चनिष्कप्रकल्पितम् । नित्यार्चकस्य नित्यानामेकां पूजयितुं तु वा ॥ ६६ ॥
दद्याद् गन्वादिनाच्यैतं प्रणम्य ग्रहविग्रहम् । पश्चिमासुखमामीनं तस्मै प्रोक्तविधानतः ॥ ६७ ॥
विद्याज्ञप्ताम्बुपानेन वर्धते कुक्षिगोष्मलः । भुक्ते च जठरस्पर्शजपादपि सुनिश्चितम् ॥ ६८ ॥

१ 'दे' ख पाठ । २ 'दोष', ख पाठ । ३ 'तन' ग पाठ । ४ रत्नैर्वैरिणा' ग, पाठ । ५ 'यद्यर्घ्य' ख पाठ ।

६ 'उमे' ख पाठ ।

मेपादिराशिगे भानौ मामेषु द्वादशस्वपि । प्रोक्तेषु दशयन्त्रेषु प्रत्येकं त्रिचिवासरम् ॥ ६६ ॥
 पूजयेदेवमन्देन धनधान्यगृहादिभिः । ममृदो जीवति चिम्मतोगः सुमना भुवि ॥ ७० ॥
 यद्राशौ यो ग्रहस्तिष्ठत्येको द्वौ बहवोऽप्यथा । तददिनेषु तदुचेषु कालेषु च तदर्चनात् ॥ ७१ ॥
 तत्तद्ग्रहाः सुसंप्रीताः पालयन्त्यनिश च तम् । तथा वर्षणहोमाभ्या जपदानादिनापि वा ॥ ७२ ॥
 नवस्वपि च यन्त्रेषु नवग्रहमयवतः । तत्तत्त्वोमं विलिख्यान्तः पूजयेद्वैरिमर्दने ॥ ७३ ॥
 रिपुनामपुतान्युक्तान्यालिख्य रविवन्द्योः । उपरागे समे भूमौ दिनशो जयमाप्नुयुः ॥ ७४ ॥
 विद्याक्षरौषधानां तु प्रत्येकं कर्ममर्षितम् । भाण्डे नवे पञ्चगव्ये स्नानिमाने पवेच तत् ॥ ७५ ॥
 विद्यया संस्कृते बहौ ततस्तदुदरोत्थिते । घृतेन विद्यया हुता तद्वस्मादाय तत्र वै ॥ ७६ ॥
 यन्त्राणि दश निष्पाद्य तत्र देवीं यजेत्तथा । ततस्तद्भस्म सगृह्य निदध्याद् दिनशोऽर्चयेत् ॥ ७७ ॥
 तद्भस्म सर्वैरक्षाकुत्सर्वाभिरपि साधयेत् । गढचोरग्रहारिष्टकेशा न स्पृश्य तद्गृहे ॥ ७८ ॥
 नित्यशो धारणे देहे श्रीकण्ठार्चयित्वेपितम् । भक्षण सर्वकृत्यादिदुरितार्तिविमञ्जकम् ॥ ७९ ॥
 बह्वपवरेषु दशसु व्यञ्जैः सप्तभिः पृथक् । स्वरत्रय क्रमाद्युज्यात् तेन तान्येकविंशतिः ॥ ८० ॥
 त्रिकोणद्वयमालिख्य बाह्याभ्यन्तरयोगतः । तदन्तर्दृष्टमध्यस्थं पदसं च विधाय तु ॥ ८१ ॥
 नामार्घं विलिखेन्मध्ये पदकोणेषु च पद क्रमात् । विलिखेदग्रमार्ग्य प्रादक्षिण्येन पार्श्वेति ॥ ८२ ॥
 त्रिकोणान्तरतो लिख्य चतुर्दश तथा क्रमात् । शिष्टे साध्याक्षरं तत्र लिखेत् पञ्चदशस्वपि ॥ ८३ ॥
 क्रमेण मध्ये तन्पेषां निवेशादेकविंशतिः । भवन्ति यन्त्राणि तथा तैः कुक्ष्यभिः प्रघर्षते ॥ ८४ ॥
 त्रिकोणाकारके पृष्ठे ताग्रे तानि विलिख्य वै । स्पृशन् विद्या जपेज्जलं तद्वर्णकृतमंपुटाम् ॥ ८५ ॥
 तत्तोषमाण्डे दिनशो निक्षिपेज्जपपूजितम् । तत्तोषैः पाकपानाभिषेकतो भवति ध्रुवम् ॥ ८६ ॥
 प्रदीर्घनिष्ठारांस्तु प्रागजन्माद्यक्षयेण वै । जायते परमेशानि नित्यानां वैभवादिनि ॥ ८७ ॥

अथैतद्यन्त्ररचनाप्रकार — प्रथमं पदकोण विरच्य तद्विर्द्विंशत तद्विद्वन्तर्बहिर्विभागेन त्रिकोणद्वयं विधाय
 धर्मेन्द्राक्षरेषु सप्तम्यञ्जानि स्वरत्रययोगेनैकविंशतिर्भवन्ति । तेष्वप्यत्र साध्यनामगर्भे मध्ये विलिख्य द्वितीयादिपङ्क्त्याणि पदसु कोणेषु विलिख्यावशिष्टचतुर्दशाक्षराणि त्रिकोणद्वयान्तरतोऽप्रात् प्रादक्षिण्यक्रमेणावेष्टय
 शिष्टे षड्यक्षरे साध्यनामगर्भे ह्रस्वाग्रेषु विलिखेत् । पञ्च मध्याक्षरभेदेनैकविंशतिर्भवन्ति, प्रोक्ताकलेषु योजयानि
 प्रोक्ताफलानि भवन्ति ॥ इति ज्यालामालिनीनित्याप्रयोगः ॥

अथ चित्रिप्रानित्याप्रयोगविधि । तत्र धीतस्वरान्ते — (२१ । १३)

काम्यहोमविधिं वक्ष्ये शृणु सर्वार्थदायकम् । येनातिमन्दमागोऽपि श्रीमान् भोक्ता सुखी भवेत् ॥ १ ॥
 मधुरत्रयसंसिक्तेरुत्प्रेरन्मुनेः श्रियम् । श्रोत्रोति मण्डलाद्दोमात् सिर्वैस्त्वैव महद्यशः ॥ २ ॥
 घौडार्कैरुत्पलैः रत्नैर्हवनात् प्रोक्ताकालतः । सुवर्णं ममवामोति निर्वि वा वसुधां तु वा ॥ ३ ॥
 क्षीराक्षैः कैरवैर्होमात् प्रोक्ताकालमवाप्नुयात् । धान्यानि विविधान्याशु सुभगस्तु भवेन्नरः ॥ ४ ॥
 आज्यार्कैरुत्पलैर्होमाद्वाभ्युतं ममवाप्नुयात् । तदङ्गैरपि कद्धारैर्हवनाद्वाज्यजलमः ॥ ५ ॥

पलाशपुष्पैस्त्रिखादुग्रैस्तत्कालहोमतः । चतुर्विधं तु पाण्डित्यं भवत्येव न मंशयः ॥ ६ ॥
 लाजैस्त्रिमधुरोपेतैस्तत्कालहवनेन वा । कन्यकां लभतेऽपत्तात् समस्तगुणसंयुताम् ॥ ७ ॥
 नारिकेलफलचोदं ससितं समुदं तु वा । चौद्राकं जुहुयात् तद्वदयन्नाद् धनदोषमः ॥ ८ ॥
 तथैवान्नाज्यहोमेन सतण्डुलतिलैरपि । प्रभूर्नैररुणैस्तद्वत् तथा बन्धूकर्मवैः ॥ ९ ॥
 सितैः प्रभूर्नैर्वीक्षसिद्धिं हवनात् मनवाप्नुयान् । मितरक्तैस्तु मिलितैरायुरारोग्यमाप्नुयात् ॥ १० ॥
 दूर्वात्रिकैस्त्रिमध्वर्कैर्हवनात् जयेद्भद्रान् । तथा मुद्ग्या होमेन पाययेन तिलेन च ॥ ११ ॥
 श्रीखण्डपङ्ककपूरमिलितैः शतपत्रकैः । हवनाच्छिष्यमाप्नोति या तदन्वयमामिनी ॥ १२ ॥
 कुङ्कुमं हिमतोषेन पिष्ट्वा कर्पूरसंयुतम् । उत्पङ्कमर्दितहोमात् कटारैर्विकर्चः शुभः ॥ १३ ॥
 राजकल्पः श्रिया भूपाजीवेद्वर्षशतं भुवि । निःसपत्नो निरातङ्को निर्द्वन्द्वो निर्मलाशयः ॥ १४ ॥
 इक्षुकाण्डस्य शकलैर्हवनाद्रत्नमामुयात् । तथैव करवीरोत्थैः प्रभूर्नैररुणैः सितैः ॥ १५ ॥
 चौद्राक्तैः पाटलीपुष्पैर्हवनाद् वशयेद् बधूः । तथैव चम्पकैर्होमाद्रूपाजीवां वशं नयेत् ॥ १६ ॥
 सरूपवत्मासितगोक्षीराक्रासितहोमतः । लभतेऽनुपमां लक्ष्मीमपि पाण्डित्यचेतनः ॥ १७ ॥
 मौवीराक्तैस्तु कार्पासवीजैस्तत्कालहोमतः । अर्घ्येन्दुकुण्डे नियतं विद्विष्टा रिपवोऽग्निके ॥ १८ ॥
 अरिष्टपत्रैस्तद्वोजैस्तत्तैलाक्तैस्तथा हुतैः । मृत्युबीजैर्निम्बवैलसिक्तैर्होमात् दन्तिनः ॥ १९ ॥
 रोगार्वास्तुरगास्तद्वत् तत्पञ्चाङ्गैर्हुतैर्ध्रुवम् । अक्षबीजैस्तु तैलाक्तैर्होमैः सर्वविनाशनः ॥ २० ॥
 कञ्जबीजैस्तत्तैर्होमादौ पिशाचवान् । तथैवान्नतत्तद्वत्तत्पञ्चाङ्गैर्हवनादपि ॥ २१ ॥
 निम्बवैलाप्लुतैरक्षदुग्धबीजैस्तु होमतः । तद्दिनैः स्वादपसारि वैरी भवति निश्चितम् ॥ २२ ॥
 अरातेर्जन्मनक्षत्रवृक्षेन्यनगतेऽनले । तथोनिपिथितैर्मन्त्रैश्च हवनं मृत्युकुटिपोः ॥ २३ ॥
 यक्षाक्षबीजैः सर्पपतैलाक्तैर्हवनात् तथा । जायन्ते वैरिणः कुष्ठरोगा देहविलोपकाः ॥ २४ ॥
 मरिचैः सर्पैर्होमात् तैलाक्तैर्मध्यरात्रके । ढाहज्वरेण ग्रस्तः स्वादरातिस्तद्विर्धुवम् ॥ २५ ॥
 एवं निग्रहहोमेषु स्वरक्षायै तथान्वहम् । स्निग्धैः संघातमन्त्रैस्तु जपहोमादि कारयेद् ॥ २६ ॥
 मृत्युव्रजेन वा तद्वत् प्रयोगस्ताभिरेव च । विद्याभिरन्मथामिदमन्त्रमाशु विनाशयेद् ॥ २७ ॥
 प्रागुक्तानां तु कुर्वीत निग्रहं स्वस्म रोपतः । वित्ताशया वा न कदाप्याचरेद्भक्तिकामुकः ॥ २८ ॥
 नित्यक्रिन्नाविधौ प्राक्कैर्लप्यैस्तानि साधयेत् । अनया विद्यया कर्माण्यप्येषाणि महेश्वरि ॥ २९ ॥
 अथ वन्त्राणि वक्ष्यामि नानामीष्टमदानि वै । यैः सर्वे सर्वदा सर्वसमीहितमवाप्नुयुः ॥ ३० ॥
 स्वरयुक्लिपिप्रातर्गर्भा विद्यां समालिखेत् । सर्वत्रोक्तेषु विधिवत् स्थानेषु परमेश्वरि ॥ ३१ ॥
 त्रिकोणं वृत्तपुग्मं च षट्कोणं तद्वत्त्रयं तथा । तद्वहिः षड्दलं पञ्च तत्त्रयं च समालिखेत् ॥ ३२ ॥
 आद्यकूटं लिखेत् साध्यगर्भं मध्ये विधानतः । त्रिकोणेषु च षट्कोणे षड्पत्रेषु समालिखेत् ॥ ३३ ॥

कूटान्यन्यानि चोक्तानि तत्र पञ्चदशान्यपि । अन्तर्वृत्तान्तरद्वन्द्वे भूताणां च क्रियोचितान् ॥ ३४ ॥

ससाध्यकर्मवर्णैश्च बहिर्वृत्तान्तरद्वये । मातृका विलिखेन्मापाविन्दुयुक्ता क्रमोत्क्रमात् ॥ ३५ ॥

एवं पट्टिशविविधं यन्त्रं कुर्याद्विचक्षणः । परस्तात्तु शतेनापि पट्ट्या कूटैर्लिखेत् पविर्म् ॥ ३६ ॥

इति । अथैतद्यन्त्ररचनाप्रकार — मध्ये त्रिकोणं तद्वहिर्वृत्तद्वयं तद्वहिः पदकोणं तद्वहिः पुनर्वृत्तद्वयं तद्वहिः पदकोणं तद्वहिर्वृत्तत्रयमिति यन्त्रं चित्रित्य, तन्मध्ये षोडशस्वरयुक्तमूलवित्राया प्रथमं कूटं साध्यगर्भं विलिख्य त्रिकोणेषु कूटत्रयं पदकोणेषु पदकूटानि पदद्वयेषु पदकूटानीति षोडश कूटानि विलिख्य मन्त्रान्तरयुक्तान्तराले साध्यनामयुक्तं तत्तत्कर्मानुसारितत्तत्कूटासराणि द्विविधद्विधक्रमेण पदकोणाद्वहिर्वृत्तान्तराले तान्येव भूताक्षराणि तथैव कर्मयुक्तानि विलिख्य, बहिर्वृत्तान्तरालद्वयेऽभ्यन्तरान्तराले विस्मर्गयुक्तमातृकामनुलोमा धिलिख्य तद्वहिरन्तराले विन्दुयुक्ता विलोममातृका पतिलिखेत् । एवं द्वितीययन्त्रे मध्ये साध्यगर्भं द्वितीयं कूटं विलिख्य प्रागुक्तक्रमेणान्यानि पञ्चदशकूटानि विलिखेत् । एवं तृतीयकूटादीनि तृतीयानिषु यन्त्रेषु विलिखेदिति षोडशयन्त्राणि निष्पाद्य, प्रागुक्तमृतवीजपञ्चकं षोडशस्वरसयुक्तं कृत्वा तान्यशोनिर्वाजानि विन्दुयुक्तानि विस्मर्गयुक्तानि च पट्टयुत्तरशतवीजानि कुर्यात् । ततस्तेषु प्रथमं मूलवित्राया सादित मध्ये विलिख्य पञ्चदशवीजानि त्रिकोणादिषु विलिखेत् । एवं षोडशषोडशगौर्जैर्जयन्त्राणि विलिखेत् । एव प्रागुक्ते षोडशयन्त्रे तद्वहिरन्तरालेषु मन्त्रानि भजन्तीत्यर्थः ॥

अथ सप्तविंशतितमं यन्त्ररूपं यन्त्रमाह—

प्राग्भूत्यनुदक्षिणोदरं च सप्तपञ्चादश विधेत् । तैस्तु कोष्ठानि जायन्ते नवाशीनिशतद्वयम् ॥ ३७ ॥

तत्र कोणेषु कोष्ठानि द्वात्रिंशन्मार्जयेत् तदा । ततो वज्रं मन्त्रमध्ये लेकपट्ट्या शतात्मकम् ॥ ३८ ॥

अस्य दिक्षु त्रिकोणानि विदध्यादेककोष्ठतः । मध्ये कोष्ठे लिखेद्विधा साध्याख्याकर्ममधुताम् ॥ ३९ ॥

त्रिकोणेषु तु तत्कूटान्यालिखेत् साध्ययन्त्रं च । प्राग्भूतारभ्य विलिखेत् प्रादक्षिण्यप्रवेशतः ॥ ४० ॥

एतद्वज्रं महायन्त्रं समस्तापत्रिपारणम् ।

अथैतद्यन्त्ररचनाप्रकार — प्राग्भूत्यनुदक्षिणोदरं चाष्टादशाष्टादशमधुपाननेन नवाशीत्युत्तरशतकोष्ठानि निरूप्य, चतुर्विंशं द्वात्रिंशद् द्वात्रिंशत् कोष्ठानि मार्जयित्वा एकपट्टयुत्तरशतं (१६१) कोष्ठतमकं यन्त्ररूपं विधाय चतुर्विंशं पदैकं कोणं मार्जयित्वा त्रिकोणानि विधाय, मध्ये साध्यनामगर्भं मूलवित्रा विलिख्य चतुर्विंशं चतुर्विंशकोणेषु प्रागुक्तमृतवीजानामादित्तत्तत्तुर्जीजानि साध्यनामयुक्तानि विलिख्य, पञ्चमर्जीजमारभ्य बाह्यतः प्रवेशयत्वा प्रादक्षिण्येन सर्वाणि कोष्ठानि पूरयेदिति ॥ तथा—

समस्ताभीष्टं सर्वविजयश्रीप्रदं शुभम् । सप्तविंशतिरुक्तानि यन्त्राण्येवं महेश्वरि ॥ ४१ ॥

सप्तविंशतिनक्षत्रमयान्येतानि येन वै । तेन तान्येव मन्त्राणां विभक्त्या साध्यमालिखेत् ॥ ४२ ॥

तानि तत्तददिनेष्वेव विलिखेत् व्यापयेदपि । फलानि तेषां क्रमशो वदाम्युक्तक्रमेण वै ॥ ४३ ॥

विनियोगक्रमं चैव सुस्फुटं परमेश्वरि । श्रयमेनार्चितेन स्वाद्रोगा नश्यन्त्यशेषतः ॥ ४४ ॥

स्ववेश्मनि विधायतत् पीठे भूमितलेऽपि वा । प्रोक्तद्रव्याणि संपिप्य तत्पद्मेनाथ सुस्फुटम् ॥ ४५ ॥

वित्रात्रं मन्त्रात्रं वा मन्त्रविंशतिरात्रकम् । मपूज्य तत्र कुम्भं तु विद्यापत्रिजलान्वितम् ॥ ४६ ॥

१ 'सुधी' ख पाठ । २ 'तथा' ख पाठ । ३ 'तत्' ख पाठ । ४ 'कोष्ठ' ग पाठ । ५ 'समान्येतानि चेदपि' ख पाठ । ६ 'सप्तविंशति' अथयमिदमात्रं तान्त्रिकम् अथवाद्याशुम् ।

निधायाम्पर्य गदिनमभिषिञ्चेत् ततः सुखी । एवमन्यानि यन्त्राणि प्रोक्तेषु विनियोजयेत् ॥ ४७ ॥
 तेषां विलेखनद्रव्याण्यकार्ष्य वदामि ते । कुचन्दनं चन्दनं च मिन्दूरं सेन्दुरोचनम् ॥ ४८ ॥
 कारमीरमगुरुं कृष्टमेलाकबोलजातिभिः । स्वर्चट्टचैर्द्वादशभिर्हिमाम्बुपारिपैतैः ॥ ४९ ॥
 जलैर्नक्षत्रवृक्षोत्थै रमैर्वा सूक्ष्मपेषितैः । द्वितीयं विजयप्राप्त्यै विदध्यात् प्रोक्तरूपतः ॥ ५० ॥
 वादे विवादे समरे द्यूतेषु च जयी भवेत् । उतीवाद्येषु नवसु ग्रहान् नव समर्चयेत् ॥ ५१ ॥
 देव्यात्मरूपान् तेनास्य तर्वाद्या न भवेद् ध्रुवम् । स्तम्भयेद् द्वादशेनाशु प्रोक्त्रकमाविधानतः ॥ ५२ ॥
 संग्रामगमनं वर्षामुद्योगं वाचमाग्रहम् । त्रयोदशार्धैर्ब्रह्मार्तैर्यज्ञैन्तिथिमर्यरापि ॥ ५३ ॥
 तत्तत्तिथिषु तैः प्राग्वद्वाञ्छितान् प्राप्तुयाद् ध्रुवम् । तेषु तेषु तु यज्ञेषु तत्तत्तिथिदिनाधिपान् ॥ ५४ ॥
 वारेशानपि संपूज्य तत्तत्फलमवाप्नुयात् । कार्योधेगेषु रोगेषु वाञ्छितेष्वितरेष्वपि ॥ ५५ ॥
 वारर्चातिथिसंप्रोक्तयज्ञे तां तैश्च दैवतैः । आवृतामर्चयेदग्निरचोवाय्वीशदिगुतैः ॥ ५६ ॥
 रोगशान्तिस्तमुद्योगफलामीष्टान्यवाप्नुयात् । वाराणामधिपाः प्रोक्तास्तिथिनक्षत्रदेवताः ॥ ५७ ॥
 ऋक्षवृक्षांस्तथा योनीर्वदामि परमेश्वरि । वह्निदत्तावुमा विष्णो भुजङ्गः पद्ममुखो रविः ॥ ५८ ॥
 मातरश्च तथा दुर्गा दिशो घनदकेशवौ । यमो हरः शशी चेति तिथीशाः परिकीर्तिताः ॥ ५९ ॥
 नक्षत्रदेवताश्चापि शृणु वक्ष्ये यथाविधि । अश्विनौ च यमो वह्निर्धाता चन्द्रः शिवोऽदितिः ॥ ६० ॥
 गुरुः सर्पाश्च पितरस्त्वर्षमा भग एव च । दिनकृच्च तथा तृष्टा मरुदिन्द्राग्निमित्रकाः ॥ ६१ ॥
 इन्द्रो निर्वृत्तितोपाख्यौ विश्वेदेवा हरिस्तथा । वसवो वरुणः पश्चादजएकपदस्तथा ॥ ६२ ॥
 अहिर्बुध्न्यस्तथा पूषा प्रोक्ता नक्षत्रदेवताः । कारस्कराभलकोदुम्बरो जम्बुकस्तथा ॥ ६३ ॥
 खदिरः कृष्णवंशौ च पिप्पलो नागरोहिणौ । पलाशस्तकाम्बष्ठविल्वार्जुनविकट्कताः ॥ ६४ ॥
 पकुलः सरलः सर्जो वञ्जुलः पनसस्तथा । अर्कः शमी कदम्बश्च चूतो निम्बस्तथान्तिमः ॥ ६५ ॥
 मधुकक्षेति संप्रोक्ता वृक्षा भानां क्रमादमी । अश्वगजमर्जं सर्पसर्पिणीश्चविडालिकाः ॥ ६६ ॥
 अजामार्जारमृषाश्च मृषिका वृषमाहिर्षा । व्याघ्रश्च महिषो व्याघ्री शृगी मृगशुनी कपिः ॥ ६७ ॥
 गौखट्गो वानरी मिही तुरगी सिंहयोगजाः । यदा रोगादिदुःखार्तिर्भवेत् तत्पूर्वगैर्दिनैः ॥ ६८ ॥
 मुहूर्तैः संख्ययाऽहोभिः शान्तिः स्याद् द्विगुणेन वा । आधारे पञ्च यन्त्राणि स्वाधिष्ठाने चतुष्टयम् ॥ ६९ ॥
 प्रोक्तेषु भावयेत्तानि तावन्ति मणिपूरके । अनाहते ततः पञ्चयन्त्राणि परिभाषयेत् ॥ ७० ॥
 विशुद्धाख्ये च चत्वारि पञ्चाज्ञायामिति क्रमात् । तत्तत्तिथिदिनेष्वेव भावयेत् षोडशीं शिवाम् ॥ ७१ ॥
 तत्तच्चक्रगताः सर्वा भावयेत् सर्वसंपदे । आधारादिषु चक्राणि भावयेदुक्तयोगतः ॥ ७२ ॥
 नतु सर्वत्र सर्वाणि भावयेन्न कदाचन । भावनायामशङ्कानां तत्तद्यन्त्राह्विस्तथा ॥ ७३ ॥
 प्रोक्तान्याधारपद्मानि कृत्वा तत्रार्चयेच्छिवाम् । एवं दिनेषु वारेषु नक्षत्रेषु त्रिषु क्रमात् ॥ ७४ ॥

संपूज्य देवीमिष्टानि प्राप्नुयात् प्रोक्तधामरैः । गतिं च दद्यात् तेष्वेव नामरेषु यथाविधि ॥ ७५ ॥
 पञ्चाशान्मिथुनानां च प्रोक्तचक्रैर्धरात्रके । मध्याह्ने सन्ध्ययोश्चापि चक्रस्थानामपीश्वरि ॥ ७६ ॥
 मिथुनोक्तक्रमे शक्तिमन्त्रचक्रगामिनाम् । कृतानां मन्त्ररूपाणि प्रोक्तानि स्फुटमीश्वरि ॥ ७७ ॥
 तैस्तेषां तेषु कालेषु चलिं दद्यात् तथैरितः । देव्यास्तनुग्रहप्रोक्तनिवेद्यैः सिद्ध्यकं महत् ॥ ७८ ॥
 विधाय तस्य मध्ये तु कृता दीपं घृतप्लुतम् । त्रिधाय तत्तन्मन्त्रैस्तु त्रिदध्यात् तान्यनुक्रमात् ॥ ७९ ॥
 प्रत्येकं देवतानां वा मिथुनानां तथापि वा । इत्थं कार्यस्य गुरुतालाघवापेक्षया दिनैः ॥ ८० ॥
 साधयेत् सप्तभिः पञ्चान्यासान्मण्डलतोऽपि वा । दद्यादपूपनसमोचागुदघृतान्वितम् ॥ ८१ ॥
 कुन्माषाः पायसाच्च च न्यज्जमं द्यामयासयुक्तम् । मिथुनानां चलिं दद्यात् प्रतिमामं गृहेऽर्चयेत् ॥ ८२ ॥
 प्रत्यहं वा गृहे मन्त्री जीवेदादयो महोदयः । एव कालात्ममिथुनचलिदानेन पूजनात् ॥ ८३ ॥
 सरणात् कीर्तनात् सर्ववाञ्छितानामुपनृताः । मिथुनानां चलिद्रव्याण्यकार्णव महेश्वरि ॥ ८४ ॥
 यैस्तुष्टिं प्रापितान्याद्यु प्रयच्छन्त्यभिग्राह्यतम् । दशानां पायस दद्याद् दशानां तु गुडोदनम् ॥ ८५ ॥
 पञ्चानां मुहमिन्नाद्यं पञ्चानां दधिभक्तम् । दद्यादपूप पञ्चानां पञ्चानां चरिणकरी ॥ ८६ ॥
 पञ्चानां नारिकेलस्य फलचोद गुडान्वितम् । पञ्चानां मितमक्ताभ्यां मोचाफलमुदीरितम् ॥ ८७ ॥
 मिथुनार्चरतो नित्यं योऽसौ स्थान्यान्त्रिकाप्रणीः ।

इति निचिन्नानित्याप्रयोगविधिः ॥

अथ कुट्टुञ्जानित्याप्रयोगविधिः । तत्र श्रीतन्त्राज्ञे— (३२ । ३२)

प्राग्मन्त्रनपुतो विधां पञ्चविंशतिलक्षकम् । जपिता पूजयेत् सन्ध्यास्यथ तर्पणहोमतः ॥ १ ॥
 कुर्यादित्योदितेऽन्यतमेन हवनक्रियाम् । एवं ममिद्विधस्तु नित्यार्चानिरतस्तथा ॥ २ ॥
 प्रयोगानाचन्द्रतया काम्यान् प्रोक्तक्रमेण वै । होमेन पूजया मन्त्रमावनेन च तान् शृणु ॥ ३ ॥
 घृताङ्कं मर्पपहोमाद् यशयेद् वनिताजनम् । मर्पपक्षेहमपि कैर्मरिचैरानयेच्च ताः ॥ ४ ॥
 तैलाङ्कैस्तु तिलैर्होमान्मध्याह्ने यथाविधि । नारीनरनृपानन्यान् यशयेन्नावदायुषम् ॥ ५ ॥
 अजाघृताङ्कैर्नृककुसुमैर्मध्याह्नात्रके । हवनाह्वनिताः सर्वा भोदयेत् प्रेमकौतुकैः ॥ ६ ॥
 चौराङ्कैर्मल्लिकापुष्पैर्हवनाद् ब्राह्मणान् नृपान् । यशयेच्छतपत्रैस्तु तथा निचिकिलैः शुभैः ॥ ७ ॥
 सबत्ससितगोदुग्धमतेनैरनारिकेलजैः । फलचोदैः मितयुतैर्हवनात् स्वर्णमाप्नुयात् ॥ ८ ॥
 नारिकेलफलचोदैर्गुडचोदघृतप्लुतैः । प्रागुक्तकालतो निचिन्नचयं ममवाप्नुयात् ॥ ९ ॥
 कदलीफलहोमेन स्यादाह्वयोऽम्बुजहोमतः । कद्धारहोमतोऽभीष्टं लभते कुमुदद्वयैः ॥ १० ॥
 उत्पलैः पूजयेद् देवीं ममस्तापविशुद्धये । पद्मैः मितैर्लोहितैश्च पूजयेदिन्द्रिराप्तये ॥ ११ ॥
 कुमुदाभ्यां यजेद्विललाभाय यगमे तथा । जपाद्यन्यूक्तकुसुमैस्तथा दाढिमर्जरपि ॥ १२ ॥

सौगन्धिकैर्विचकिलैः कुटजैः शतपत्रकैः । पुंनागजैः पाटलैश्च चम्पकोत्तर्यजेच्छिवे ॥ १३ ॥
 सप्तभिः मत्सवारैषु भास्करादिषु पूजयेत् । श्रोत्रकालेषु विष्णाट्यो धराधान्यांशुकादिमान् ॥ १४ ॥
 चन्दनैरर्चयेन्नित्यं ममस्तमपि वाञ्छितम् । लभते श्रोत्रकालेन तथा कालामुरुद्वैः ॥ १५ ॥
 कुसुमैर्नित्यशः पूजां कुर्यात् सौभाग्यसिद्धये । कर्पूरैरायुषः मिष्टैश्च वश्यश्रीघनसिद्धये ॥ १६ ॥
 मृगस्वेदमदाभ्यां च पूजयेन्मासमात्रकम् । कन्दर्पसमसौभाग्यो वनितासु नरो भवेत् ॥ १७ ॥
 एलालवङ्गककोलजातीभिर्नित्यशो यजेत् । अद्भुतमात्रं ततो लोके विश्रुतः स्यात्स वैभवेः ॥ १८ ॥
 कर्पूरशकलैः पूजा सर्वाभीष्टप्रदा भवेत् । पूजनैस्तैस्तु जग्दैः स्यान्नरो यात्यखिलप्रियः ॥ १९ ॥
 वृत्तत्रयं तथाष्टारमञ्जं तन्मध्यतस्तथा । नवयोनं विधायात्र मध्ये मायां ससाध्यकाम् ॥ २० ॥
 आलिख्याष्टसु कोणेषु मन्त्रार्णाष्टकमालिखेत् । बहिर्दलेष्वपि तथा लिखेद् द्विद्विक्रमेण वै ॥ २१ ॥
 बहिर्मातृकया मायास्वगया प्रतिलोमया । क्रमेण चाभिमन्वेष्ट्य तेन यन्त्रेण साधयेत् ॥ २२ ॥
 समन्तं वाञ्छितं पूजाधारणस्यापनादिना । यन्त्रं रोचनयालिख्य भूर्जे वा दौमखण्डके ॥ २३ ॥
 गुलिकीकृत्य सिक्त्यथ मध्यगं तद्विधाय तु । तापयेद्रात्रिषु दिनैः प्रागुक्तैः स्त्रियमानयेत् ॥ २४ ॥
 दरदेन विलिख्यैतत् पटे वा फलकोदरे । तत्र देवीं समावाह्य पूजयेत् तैर्दिनैर्भवेत् ॥ २५ ॥
 वशे त्रिभुवनं मवं नरनारीनृपादिकम् । गजवाजितरक्तादितिर्यग्गजातीरापि ध्रुवम् ॥ २६ ॥
 तद्यत्रं सिन्धुतीरे वा नदीतीरेऽथवा लिखेत् । गैरिकेण समावाह्य देवीं तत्रैव पूजयेत् ॥ २७ ॥
 समस्तरोगदुःखार्तिशान्तिः स्यादुदितैर्दिनैः । लभेच्च पूजनाच्च पशुदासीधनादिकम् ॥ २८ ॥
 तद्यत्रं चन्दनैः कृत्वा पीठे तद्दिनपूजनात् । पुत्रपौत्रकलत्राधानधान्यादिमान् भवेत् ॥ २९ ॥
 तद्यत्रं हेम्नि रूप्ये वा भूर्जे बालिख्य धारणात् । समस्तरोगदुःखार्तिरहितो बर्धते सुखी ॥ ३० ॥

अथैतद्यन्त्ररचनाप्रकारः—प्रथमतो नवयोनिकं विलिप्य तद्वहिरष्टदलकमलं तद्वहिरष्टारं तद्वहिरष्टचत्रयं च विलिप्य, मध्ये सन्नाथं ही. इति शीर्षं विलिप्य तद्वहिरष्टसु कोणेषु मूलपञ्चविंशाक्षरमन्त्रस्याष्टौ वर्णान् विलिप्य, तद्वहिरष्टदलेष्वष्टाक्षराणि तद्वहिरष्टारेष्वपि शिष्टान्यष्टाक्षराणि विलिप्य तद्वहिरन्तराले विसर्गयुक्त-
 यालुलोममातृकया तद्वहिरन्तराले विन्दुयुक्तया विलोममातृकया च वेष्टयेत् । एतद्यन्त्रमुक्तलक्षं भवति ॥
 तथा—

प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदक्च खत्रपङ्कनिपातनात् । कोष्टेषु पञ्चविंशत्सु त्रीणि कोणेषु मार्जयेत् ॥ ३१ ॥
 कोष्टैर्वज्रं ततः शोषैस्त्रयोदशभिरिरितम् । तन्मध्ये शक्तिमायास्थामालिख्याख्यां ततोऽभितः ॥ ३२ ॥
 लिखेद्विधां ततस्तस्मिन् पूजयेदर्धरात्रके । वाञ्छितां वनितां मानकुललजातिलङ्घिनीम् ॥ ३३ ॥
 त्वराजदले कृत्वा यत्र सर्पपट्टिभूमिः । - - - - - ॥

पराजदले तालपत्रे ।

- - - - - । पट्टशुण्ठीमागधिकामरिवार्कपयोयुतम् ॥ ३४ ॥

निशामु सिरूथग दीपयज्ञां मनापयेजपन । विद्या त्रयोदशाख्यां तु तद्विद्वत्को दिनेः स्त्रियम् ॥ ३५ ॥
 आकर्षयेन्नवागच्छेत् तत्र कामञ्चराञ्चतैः । अवस्थाभिश्च दशभिर्मृतिमेति मुनिश्चितम् ॥ ३६ ॥
 भूर्जे वा तालपत्रे तदालिख्य स्पष्टविग्रहम् । मधुच्छिद्यप्रतिकृतैर्नृजु त तापयेत्तथा ॥ ३७ ॥
 नरं नारीं नृपं चाप्यं प्राणिन स्नेहविह्वलम् । करोति यागद्वेष्टान्तं ते प्रतीषा लपन्ति च ॥ ३८ ॥
 कज्जलैर्नयमालिख्य भूर्जे चाप्यं सितेऽथवा । जपित्वा धारयेत् सर्वरोगदुःप्रातिनाशनम् ॥ ३९ ॥
 गैरिकैश्चन्दनोपेतैरालिख्य विमलाम्बरे । तदार्त्तार्थं शयानस्य चैरेणो दाममग्निभाः ॥ ४० ॥
 धृत्तद्वयान्तरा कृत्वा पदकोणं तस्य मध्यतः । भूःस्वर्गमगतं नाम विलिख्याभिपु पदस्यपि ॥ ४१ ॥
 पङ्क्त्यराणि विलिखेत् सप्ताक्षर्या क्रमेण वै । यन्त्रमेतत्तालपत्रे भूर्जे चाप्येऽर्कपत्रके ॥ ४२ ॥
 प्रजप्य विद्यामयुतं वर्न्मीके निक्षिपेच्च तत् । तत्र स्थिता ये भुजगा पलायन्तेऽथ तद्दिने ॥ ४३ ॥
 तद्मिकादौ सलिलस्य सज्जप्याभ्यर्च्य कुत्रचित् । निधाय नित्यशः पूजाममेते रक्षतो गृहे ॥ ४४ ॥
 भूतप्रेतपिशाचापस्मारवेतालराक्षसाः । यक्षगन्धर्वभुजगवृथिकाद्या न तत्र वै ॥ ४५ ॥
 तत्स्त्रिंशो कुम्भमलिले जपित्वा विद्ययानया । महत्तार मलिलैरासेकः चैवदनाशनः ॥ ४६ ॥
 तत्प्रातः जठरे प्राप्तमशेष नाशयेद्विषम् । देहग परमेशानि त्रिविध भीषणात्मकम् ॥ ४७ ॥
 ताडिलिख्य नखाग्रेण नारिकेलदले सरन् । तद्वप फणिन विद्याजपपूर्वं नखादिना ॥ ४८ ॥
 पीडनात् पाटनाद्गोमी पीडितः पाटितो भवेत् । पत्रं मयं त्रिप्रकारं परत्वं नाशयेदिदम् ॥ ४९ ॥
 बालुकासु सुमलिरूपं यन्त्रमभ्यर्च्य देवताम् । तत्र तैर्नैवेद्येत् सुप्तं भोगिनं न व्रजेद्ब्रह्मिः ॥ ५० ॥
 अथ त्रयोदशाक्षरमन्त्रस्य यन्त्ररचनप्रकार — तत्र प्राकृत्यगदक्षिणोदक्च पदसूत्रनिपातनात् पञ्चविंशति-
 कोष्ठात्मकं यन्त्रं पिरच्य चतुष्कोणेषु त्राणि त्रीणि कोष्ठानि मात्रंयित्वा त्रयोदशकोष्ठात्मकं यन्त्ररूपं निष्पाद्य
 मध्यकोष्ठे द्वौ इति मायायीजं मध्यगमं विलिख्यावशिष्टानि विद्याया अक्षराणि प्रवेशयित्वा विलिखेत् ।
 एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥
 अथ सप्ताक्षर्या यन्त्ररचनप्रकार — तत्र धृत्तद्वयमभ्यर्च्य पदकोणं विलिख्य मध्ये प्रणवगमं साध्यना-
 मालिख्य पदसु कोणेषु पङ्क्त्यराणि विलिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥ तथा —
 अनावृत्तानि विद्यायामक्षराणि त्रयोदश । तैः षोडशखरोपेतैः सख्याष्टौ च शतद्वयम् ॥ ५१ ॥
 तानि पूर्वाद्यन्ये तु विलिखेन्मध्यतो द्वयम् । षटिः प्राणवत् ततस्तैः स्याद्यन्त्रावष्टौ महेध्वरि ॥ ५२ ॥
 तेष्वष्टौ सर्ववारेषु विनियुङ्ग्यादुदीरिते । द्वितीयादीनि यन्त्राणि सप्त मान्यादिवारके ॥ ५३ ॥
 विनियुङ्ग्यात् शोककर्मस्वाख्यालेखनपूर्वकम् । वाराख्या मन्मथीयुक्तामालिखेत् साधयेति तत् ॥ ५४ ॥
 वदयाकर्षणशान्त्यर्थं विदध्यादाद्यन्यत्रतः । शोकक्रमेण विविना शान्तिमर्चनतस्तथा ॥ ५५ ॥
 सप्तमं पूजितं कापि स्थापितं पोतगर्भके । न नाशयति तत्पोतमम्बुधौ सर्वदा शिवे ॥ ५६ ॥
 तथा वारेषु तेषूक्तान्यालिख्याभ्यर्चयेच्छिवाम् । वाञ्छितेषु समस्तेषु तैर्दिनेस्तान्यवाप्नुयात् ॥ ५७ ॥

रोगशान्तिं जयं लाभं नानाभीष्टार्थविग्रहम् । शत्रुभङ्गं वशं नारीनृपमर्त्यादिजन्मिनाम् ॥ ५८ ॥
 प्राग्प्रत्यगुदचिणोदकं च सूत्राण्यास्फालयेत् क्रमात् । द्वाविंशतिं ततः मैकचत्वारिंशच्चतुःशतम् ॥ ५९ ॥
 तेषु कोणेषु परितो मार्जयेत् पूर्ववत् क्रमात् । पञ्चपञ्चाशदन्यानि कोष्ठवज्रे महेश्वरि ॥ ६० ॥
 शतद्वयं सैकविंशत् तेषु दिक्षु त्रिकोणकम् । कुर्यात् प्राग्बच्चतुःकोष्ठैस्तथा प्राग्मध्यतः शिवे ॥ ६१ ॥
 प्रादक्षिण्येन विलिखेत् प्रवेशक्रमयोगतः । मध्येऽवशिष्टेनवकमध्ये नामोदरां लिखेत् ॥ ६२ ॥
 मायां तदभितो मन्त्रवर्णास्त्रिक्रमेण वै । त्रिकोणेषु च माध्यानि लिखेद्वज्रमितीरितम् ॥ ६३ ॥
 तद्वज्रपद्मं तु पटे चौमे वा सुसिने शुभे । विलिख्याभ्यर्च्य तद्यन्त्रं पोतं रक्षति वारिधौ ॥ ६४ ॥
 प्रागुक्तानि समस्तानि साधयेद्वज्ररूपिणा । यन्त्रेणानेन कालेन श्रोत्रेण नियतं शिवे ॥ ६५ ॥
 तां देवीं पाशमनद्वं साध्यमङ्कुशताडनार्त् । आकर्षन्ती स्वपादान्ते माञ्जलिं प्रणतं मुहुः ॥ ६६ ॥
 रच रचेति भाषन्तं स्मरन् विद्यां जपन्निशि । साध्यो नरोऽय नारी वा वशमेति मुनिश्चितम् ॥ ६७ ॥
 अथवा साञ्जलिं साध्यं प्राग्गद्गादिनमङ्कुशे । श्रोतकेशममाकृष्टं जपेत् प्राग्बद् वशो भवेत् ॥ ६८ ॥
 मन्त्राचाराणां तेजोभिः परीतं वा तथाविधाम् । स्वयमेवानयेत् तां तु स्मरन् जापैर्वशं नयेत् ॥ ६९ ॥
 एव सा कुरुकुल्ला ते श्रोत्रा सर्वाध्यायिका । ललिताविग्रहा येन वशिण्यादियुता ततः ॥ ७० ॥
 इति कुरुकुल्लानित्याप्रयोगविधिः ॥

अथ वाराहीनित्याप्रयोगविधिः । तत्र श्रौतचराने— (२३ । १०)

जितेन्द्रियो हविष्याशी मौनी मन्ध्यासु पूजयेत् । विद्यां जपेद्वज्रसंख्यां तद्दर्शगिणं तर्पणम् ॥ १ ॥
 अर्चनं हवनं कृत्वा मिद्वमन्त्रो दयान्वितः । गुरुभक्तः सुमन्तुष्टः शान्तचित्तः क्षमान्वितः ॥ २ ॥
 प्रयोगानाचरेद्भक्त्या चरितमग्निलं जयात् । मिध्यत्ययन्नतो देव्या प्रसादाद्वैभवादिपि ॥ ३ ॥
 ध्यायेच्च देवीं कोलास्यां तप्तकाञ्चनसन्निभाम् । आकण्ठवनिवारुपां ज्वलत्पिङ्गशिरोरुहाम् ॥ ४ ॥
 त्रिनेत्रामष्टहस्तां च चक्रं शङ्खमथाङ्कुशम् । पाशं च मुमलं सीरममयं वरदं तथा ॥ ५ ॥
 दधानां गरुडस्कन्धे सुलासीनां विचिन्तयेत् । नित्यपूर्वासु तच्छङ्खीस्तल्पमानाः स्मरेच्छिवे ॥ ६ ॥
 प्रयोगेषु स्मरेद् देवीं सिंहस्थां व्याघ्रगामपि । गजारूढां ह्यारूढां तार्क्ष्यारूढां च शक्तिभिः ॥ ७ ॥
 रयामामप्यरुणा पीतामसितां धूम्रविग्रहाम् । तत्तत्प्रयोगेषु तथा ध्यायेत् तत्तद्वाप्तये ॥ ८ ॥
 अरुणामरुणाकल्पामरुणाम्बुस्तु शक्तिभिः । आवृतां पञ्चर्मा ध्यायन् जपेद्वरयाप्तयेऽनिशम् ॥ ९ ॥
 पीतां पीताम्बरां पीतभूषणस्रग्विलेपनाम् । पीतशक्त्यावृतां ध्यायेत् स्तम्भनेषु तु सर्वदा ॥ १० ॥
 रयामां च दुर्गमे मार्गे सिंहस्थां भीमविग्रहाम् । शक्तिभिः स्वसमानाभिरनन्ताभिः समावृताम् ॥ ११ ॥
 चिन्तयन् प्रजपन् विद्यां प्रैजपेच्छक्तिमध्यगम् । स्वात्मानं भावयन्मन्त्री प्रयात्प्रेक्षिष्टवैभवः ॥ १२ ॥

१ 'धारयान्' क ग पाठः । २ 'यन्' ख पाठः । ३ 'यस्त्रुजम्' ख पाठः । ४ 'यनेतच्छक्तिप्रप्यत' ख पाठः । ५ 'यनेत' ख पाठः ।

निशाधृतसमोपेतः स्तम्भयत् प्रागुदीरितान् । निशाचूर्णधृताक्नस्तु होमात् संस्तम्भयेत्तथा ॥ ४० ॥
अर्धरात्रेऽरिधृत्तेष्टवैहौ तद्योनिदेहजः । मांसस्तद्देहमभूतलेहार्हैर्हवनाद् दिनैः ॥ ४१ ॥
मारयेद्वैरिणं रोगशस्त्रशृङ्गफणीजलैः । दहनैर्वारुणैरन्यैः प्रमादैः कण्ठकादिभिः ॥ ४२ ॥
निर्घाततरुकुड्यादिपतनाद् विप्रभक्षणात् । शत्रुभिर्वा प्रयोगामीं न भवन्त्येव भङ्गुराः ॥ ४३ ॥
धूत्रां कङ्कममारुढा नखराधाधुर्धृत्याम् । ध्यायन् रिपोरष्टमे तु राशौ छागघृताप्लुतः ॥ ४४ ॥
मरीचैः सर्पपेहोमात् तददिनैर्मारीयेद्रिपून् । तीव्रदाहज्वरग्रस्तं विमग्नं विकृताङ्गकम् ॥ ४५ ॥
बालार्काभां स्मरन्नाद्यहेतिभिः संयुतां शिवाम् । नरूपवत्मारुणगोधृताक्नैरुणैः शुभैः ॥ ४६ ॥
प्रसूतैः किशुकोद्भूतैस्तथा बन्धूकमभवेः । जपाप्रसूतैः पालाशैः करवीरममुद्भवैः ॥ ४७ ॥
कङ्गारैरुपलै रक्तैः कमलैः पाटलोद्भवैः । अशोकजैः कुमुमोद्वैरन्यैः पुष्पैश्च लोहितैः ॥ ४८ ॥
हवनात् नृपतुल्यः स्वादेश्येणाजया घनैः । अन्यैरपि च तत्साम्यकैरङ्गैः सुनिश्चितम् ॥ ४९ ॥
अरुणा नखराधैश्च युतां ध्यायन् समाहितः । मध्वरात्रे हुनेत् माध्यदिदमूलो मरिचैस्तथा ॥ ५० ॥
प्रोक्तेदिनैर्नृपे नारी नरलोकोऽपि वा वधे । भवेत् कीर्तीन्द्रियापुङ्गवश्चरं जीवति भूतले ॥ ५१ ॥
विलिख्य भूपुरं मध्ये निजसाध्यं समालिखेत् । भौमावराणि तद्वाह्ये दशाग्रादभितो लिखेत् ॥ ५२ ॥
बहिरेष्ट्यब्दं पथं कृत्वा तत्र लिखेत् क्रमात् । मघाचराणि ऋतुशस्तद्वहिर्धृत्तपुग्मकम् ॥ ५३ ॥
तत्रापि पार्थिवान् वर्यान् धाढिः पङ्क्तोऽप्यलिखेत् । तत्कोणेष्वन्तरालेषु मन्त्रार्थान् भूदशान्वितान् ॥ ५४ ॥
विलिखेत् प्राग्बदभितो बहिर्धृत्तद्वयं लिखेत् । विलोमां मातृकां तत्र न्यस्य भूमिपुरं बहिः ॥ ५५ ॥
कृतानुलोमामालिख्य मातृकां मूलविद्यया । पूजयन्नखिलं लोकं स्तम्भयेदरिवाहिनीम् ॥ ५६ ॥

अयं तद्यन्त्ररचनाप्रकारः—तत्र मध्ये भूपुर विलित्य तन्मध्ये स्नाय्यनाम लिखित्वा तद्वहि पार्थिवव-
र्णैरंशमिरावेष्टय तद्वहिरष्टलपद्म निर्माय दोषेषु मूलमन्त्राक्षराणि प्रनिर्दलं षट्पद क्रमेण विलित्य, तद्वहि-
वृत्तद्वयं विधाय तदन्तराले पार्थिववर्णैरंशमिरावेष्टय. तद्वहि षट्कोणं विलित्य तत्कोणेषु मन्त्रवर्णान्
पार्थिवार्णमहितान् षट्पद त्रयेण विलित्य, तद्वहिवृत्तद्वयं विधाय तदन्तराले विलोममातृकाक्षरवैष्टयेव ।
तद्यन्त्रमुक्तफलं भवति ॥ तथा—

नवाक्षं श्रुत्तयुगं च वस्वस्त्रं तद्द्वयं बहिः । चतुरक्षं च संलित्य मन्त्राणान् पद्मशालिखेत् ॥ ५७ ॥

अष्टान्तरालेऽपेक्षकं बाह्यवृत्ते तु मातृकाम् । चतुरस्रे च विलिखेत् प्रतिलोमानुलोमकाम् ॥ ५८ ॥

माध्याह्वा सर्वतो लिख्याद् ध्यायेदष्टभुजां शिवाम् । स्तम्भः स्यात् पूर्वमुक्तानां विधानात् परमेश्वरि । ५६ ।

अथैतत्साधनसमापकाग्रह — तत्र प्रथमतो नवार्धं विलिख्य तद्विह्वलत्वं तद्विह्वलसुकोणं तद्विह्वलत्वं तद्विह्वलत्वं विलिख्य, मध्ये साध्यनाम कर्मसाहितं विलिख्य नवकोणेषु प्रतिकोणं पदपद क्रमेण मूलमन्त्राक्षराणि विलिख्याद्युक्तोपपत्ति तथैवाद्युक्तोपपत्तिरालेख्येकमेकं मूलमन्त्राक्षरं विलिख्य, अथवृत्तान्तरालद्वयेऽपि पार्थिववर्णान् प्रागुक्तविधिना साध्यसाहितान् विलिख्य, यद्यवृत्तान्तरालेषु मातृकाक्षरैः संधेय तद्विह्वलत्वं

१ 'म' सतम्भयते स्' पाठ । २ 'वेद्' स्' पाठ । ३ 'मन्त्रो' स्' पाठ । ४ 'कम्' छ' पाठ । ५ 'न्ययतेस्' स्' पाठ ।

* प्रयोगा समी इति दिव्यवान् पदस्येद ।

प्राग्वत् प्रतिलोमानुलोममातृकां विलिखेत् । तद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥ तथा—

वृत्तं त्र्यक्षं पुनर्वृत्तं षडक्ष वृत्तधुमकम् । अष्टाक्ष तद्वर्द्धितमिति कृत्वा निवेदयेत् ॥ ६० ॥
एकं मध्ये षड्भिः कोशेष्वन्तरालेषु च क्रमात् । त्रयं त्रयं समालिख्य बहिः शिष्टं तु पार्श्वभिः ॥ ६१ ॥
विलिख्य साध्येनामापि जपिसाध्यर्ग्यं साधकः । स्थापयेत् कापि तत्रैव नित्यशश्च बलिं क्षिपेत् ॥ ६२ ॥
कृत्वा षडष्टकोणानि षड्कोणानि पृथक् पृथक् । क्रमात् त्रिकोणवृत्तान्तरालान् षट्कोणसंयुतान् ॥ ६३ ॥
बाह्यात् क्रमेण मध्यान्तं नक्षत्रतिथिवारयुग्म् । विलिखेद्विपिशः सर्वा मातृका शक्तिसंयुताम् ॥ ६४ ॥
साध्यं सप्तमु मध्येषु विलिखेच्च प्रदक्षिणम् । मायामध्यगतं देवि धारयेत् सर्वमिदमे ॥ ६५ ॥
भूतप्रेतपिशाचादिशान्त्यै सर्वातिशान्तये । गजगान्धर्वोद्यादिरोगशान्त्यै च धारयेत् ॥ ६६ ॥

एतेषां पृथक्पृथक्करणे शुभमत्याप्तं विन्तारितम् ॥ तथा—

प्राक्प्रत्यन्दक्षिणोदक् च रेखा द्वादश संलिपेत् । रेखाग्राम्भर्वतः शृङ्गास्तन्मध्याग्रे च पार्श्वयोः ॥ ६७ ॥
स्तम्भयेति समालिख्य मध्यकोष्ठेऽस्त्रिनाम च । परितो विलिखेन्मन्त्रवर्णान् भौमममन्त्रितान् ॥ ६८ ॥
गैरिकेणाथ निशर्वा तालेन विलिखेच्छुभम् । स्थापयेद्विचित्रमध्ये च भूमौ च क्रमतः शिवे ॥ ६९ ॥
भूर्जे वा कर्पटे लोहे शिलाया वा समालिखेत् । गृहपत्तनयोर्लोहद्वयपदोरिष्टसिद्धिदम् ॥ ७० ॥
नित्यशः पूजयेत् पुष्पैः सुगन्धैः प्रजपेत्तथा । यावत्फलमिदं कुर्वान् नित्यं संध्ययोर्द्वयोः ॥ ७१ ॥

इदमपि यन्त्रं शुभम् ।

प्राक्प्रत्यन्दक्षिणोदक् च कुर्यात् सूत्राणि षोडश । तैस्तु कोष्ठानि जापयेत् पञ्चविंशच्छतद्वयम् ॥ ७२ ॥
तेषु कोष्ठेषु परितो मार्जयेत् प्राग्गदीभरि । अष्टाविंशतिकोष्ठानि ततः शिष्टेषु दिक्ष्वपि ॥ ७३ ॥
प्राग्देकैकतः कुर्यात् त्रिकोणानि यथाविधि । मध्ये त्रिषु तु कोष्ठेषु साध्यसाधककर्म च ॥ ७४ ॥
उपर्वेषां मध्यतरश्च शेषेषु प्राग्गदालिखेत् । मन्त्रार्थानग्रमारभ्य विलिखेदमितः शिवे ॥ ७५ ॥
एतद्वज्र महायन्त्रं समस्ताभीष्टदायकम् । यत्रैतत् स्थापितं लोहशिलादिलिखितं शिवे ॥ ७६ ॥
तत्र चोर्ग्रहन्वाधिरिष्टमर्पयमुद्भवा । भूतप्रेतपिशाचादिकोपजारचाप्सुप्लवाः ॥ ७७ ॥
न भवन्ति कदाप्यत्र संभवन्ति च सपदः । वास्तुमर्मादिदुःखादि शमयेद्देहग च यत् ॥ ७८ ॥
यस्मिन् गृहे स्थापितं तद्यन्त्रं तद्गृहवर्तिनाम् । कृत्याभिचारक्षुद्रादिपीडा न भवति ध्रुवम् ॥ ७९ ॥
वाय्वग्निनैऋतेशं च कुर्याद् द्वादशसूत्रकम् । तैर्वज्ररूपकोष्ठानि तैर्कविंश शतं भवेत् ॥ ८० ॥
तेषु मध्ये समालिख्य साध्यनाम ततो बहिः । अग्रार्धमित एवान्पान्पञ्चरात्रि समालिपेत् ॥ ८१ ॥
निर्गमेन मदीवर्णपूर्वाणि क्रमतः शिवे । यत्रैतत् स्थापितं लोहशिलादिलिखितं शिवे ॥ ८२ ॥
रोगभूतग्रहोन्मादपिशाचापस्मृतिद्विषः । अन्यानि क्लेशकारीणि यानि तानि विनाशयेत् ॥ ८३ ॥

१ 'ते' इति वृत्तात्र विन्यसितम् ॥ पाठ । २ 'मध्ये' ख पाठ । ३ 'त्रे' ख पाठ । ४ 'शिलाया' ग पाठ । ५ 'कोष्ठेषु' ख ग पाठ । ६ 'साधकम्' ख पाठ । ७ 'तत्' ख पाठ । ८ 'त' ख पाठ । ९ 'कानि' ख पाठ ।

श्रोत्रेष्वातिष्पपि तथा तद्वज्रं गैरिकैर्भुवि । विलिख्य मध्ये कुम्भं तु चीरद्रुकाद्यपूरितम् ॥ ८४ ॥
निधाय देवीं सलिले ममावाद्याभिपूज्य च । स्पृशञ्जलं जपेद्विद्यां सहस्रत्रयमात्मवान् ॥ ८५ ॥
तैर्जलैरभिषिञ्चेत् तं गादिनं प्राङ्मुखं ततः । तैः क्लेशैर्मुक्तदेहस्तु सुखी जीवति भूतले ॥ ८६ ॥
विद्याप्राप्त्यभिषेकं तु वज्रेऽस्मिन् कोष्ठवक्त्रके । सैकविंशशते वापि कुम्भं संस्थाप्य सेचयेत् ॥ ८७ ॥
वेदाङ्गुलपरिभ्रान्त्या वृत्तं कृत्वा ततो वहिः । अङ्गुले अङ्गुले कुर्यादेकादश ततः क्रमात् ॥ ८८ ॥
तेषु अङ्गुलमानेषु तिर्यक्सूत्राणि पातयेत् । एकादश ततस्तेषु प्राङ्मध्यात्तु प्रदक्षिणम् ॥ ८९ ॥
भूदशार्थैस्तु ता विद्यामालिखेर्भिर्गमक्रमात् । रेखाग्राणि च शूलानि कृत्वा साध्यं च मध्यतः ॥ ९० ॥
तद्यन्त्रं प्राग्बदस्विलचिनिशेगेषु योजितम् । नामाध्यमस्ति भुवने विद्यया सिद्ध्ययानया ॥ ९१ ॥
इति धारहोतित्याम्रयोगविधेः ॥

अथ कौतुकमकरणम् । श्रीतन्त्रगजे— (३४ । १)

अथ षोडशानित्यानां विद्याकौतुकिनामिह । चमत्कारकरां विद्यां वदामि शृणु मुन्दरि ॥ १ ॥
मिद्वसारस्वतं मृत्युञ्जयं त्रिपुटगारुडे । अद्यात्तुडामन्नपूर्णां नवात्मानं नवात्मिकाम् ॥ २ ॥
ततश्च देवीहृदयं गौरीविद्यां च लक्ष्म्याम् । निष्कत्रयप्रदामिष्टवादिनीं च मतङ्गिनीम् ॥ ३ ॥
राज्यलक्ष्मीं महालक्ष्मीं मिद्वलक्ष्मीमनन्तरम् । गोपालभेदानौषध्यान् वदाम्युक्त्रक्रमेण वै ॥ ४ ॥
शुचिः स्नेहः ततो माया विषद् दाहस्ववह्नियुक्त । हंसहृत्प्रेतसां योगाद् द्युतिदाहचरस्वकैः ॥ ५ ॥
पुनश्च हंसहृत्सद्वयदाहवनैरपि । समार्यरुदिता विद्या पञ्चार्णामृतविग्रहा ॥ ६ ॥
“दे ह्रीं श्रीं हन्मज्जं हन्मह्नौ ” ।

पटलेऽस्मिन्नुक्तानामङ्गानि निजविद्यया । मायया वा विदध्याच्च ध्यानं चाद्यानुदीरिते ॥ ७ ॥
पयोध्रतः पञ्चलक्षं जपित्वा कुलमुन्दरीम् । ध्यात्वा सिद्धमनुः पश्चाद्विदध्याद्विनिर्योगकम् ॥ ८ ॥
अनया भावितैरद्भिः शोधयित्वा तु कन्यकाम् । पायापित्वा च तां त्रयाञ्चलोकयेति समाहितः ॥ ९ ॥
गङ्गाप्रवाहवत् तस्या भारती निःसरेन्मुखाद् । आचष्टे च त्रिकालस्यानर्थान् पृष्टा महाद्भुतम् ॥ १० ॥
भूःस्नेहः ज्या घरास्वेतां हृष मायासमन्वितम् । पालयेति द्विरुक्त्वा तत्प्रतिलोममुदीरयेत् ॥ ११ ॥
विद्या मृत्युञ्जयाख्यामौ दीर्घस्त्रयुजा हृदा । विद्यायाङ्गानि नियतं स्वात्मानं चिन्तयेदिति ॥ १२ ॥
“ॐ जुम् पालय पालय म जुंउं ” । सार्सी इत्यादिना षडङ्गन्यासः ॥

आद्यमध्यतृतीयार्थानालपन्नमुकर्णिके । समासीनं सुषार्द्राङ्गं मौलाविन्दुकलायुतम् ॥ १३ ॥
सुसितं हरिणाक्षस्रक्चिन्तापाशकरं हरम् । स्वैक्येन भावयन्नित्यं जपन् दीर्घायुरेषते ॥ १४ ॥
तृतीयममृताख्याया द्वितीयं तदनन्तरम् । रसावहस्वसाहितप्राणस्तैस्त्रिपुटोदिता ॥ १५ ॥
“श्रीर्ह्रीर्कूर्ति ” ।

१ 'दायिनी' ख पाठ । २ 'चा' ख पाठ । ३ 'विद्यया' ख पाठ । ४ 'जय' ख. पाठ ।

† उना महिनेत्यर्थः । ‡ चिन्तेति व्याख्यावमुक्ता, इति मनोरमाकारः ।

त्रिभिर्द्विरैरङ्गानि कृता नित्या तु नित्यशः । जपेदहो भुवं स्वैव भाग्यंस्त्रिमहस्रकम् ॥ १६ ॥
 तेन विद्यां धिय कान्ति कविता गानकौशलम् । नरनारीनृपाणा च वाङ्मयं लभते नरः ॥ १७ ॥
 अरुणामरुणान्मस्यां प्रसन्नवदनाम्बुजाम् । पुष्पेप्सङ्गमपन्नानि पद्मपाशेलुचापकान् ॥ १८ ॥
 दधानां बाहुभिः पद्भिर्मणिवयमुकुटोज्ज्वलाम् । शृङ्गारभूषापिटकचामरादर्शपादुकाः ॥ १९ ॥
 दधानाः परितस्तस्या गायन्त्यथापि शक्नवः । परिवार्यं स्थितास्ताभिर्वृतां तां स्वैवपतः स्मरेत् ॥ २० ॥
 भूःस्वेन इमदाहाभ्यां मरुद्वद्विचमया युताः । वैरिमोहीत्यवराणा चतुष्कं गरुडेति च ॥ २१ ॥
 जवी सयद्भिर्ग्रामश्च इमर्हिंसद्वय तथा । स्वाहान्तो गदितो मध्रस्तार्क्ष्यस्याखिलरचितुः ॥ २२ ॥
 त्रयोविंशत्यर्को मध्र उपरागे सुसाधितः । ॥

“जैह्वाह्वाह्वा वैरिमोहिगरुडपक्षी हमहमाहिमर्हिंस स्वाहा” ।

। फण्दिदष्टान् पिशाचाद्यैः क्रिष्टानन्यांश्च रोगिणः ॥ २३ ॥

विपार्तास्त्रिविधैरग्रमूर्च्छितांश्च गतासुकान् । पालयेच्छतजप्तेन तोयेनाभ्युत्तणान् क्षणात् ॥ २४ ॥
 कुर्वतस्तापडवं शम्भोरग्रे मेरुमम निष्ठम् । अहितानि च खादन्तं सरस्तार्क्ष्यमनुं जपेत् ॥ २५ ॥
 पद्माक्षबीजतैलेनाप्याशु नयेन नाशयेत् । गरलं भुजगानां च समस्तानामयन्नतः ॥ २६ ॥
 प्रणवं चरहंमार्गिर्जवी दाहो नमश्चरौ । शून्याभ्युधियुतो दाहो हृदम्बु मरुदन्वितम् ॥ २७ ॥
 ईसश्च मरुता युक्तः प्रोक्ता त्रिधा दशाक्षरी । पङ्क्तं मायया कृता जपेदक्षरलक्षकम् ॥ २८ ॥

“ओं एहि पद्मेभरि स्वाहा” ।

ततो यमुद्दिश्य जपं निशि कुर्यादयन्नतः । ममानयेत् स्मरेद्दे तमानाशात् प्रोक्ताकारिणम् ॥ २९ ॥
 वरयमार्कषण लक्ष्मीं सुर्यं वाञ्छितानि च । प्राप्नोत्ययन्नादनया विद्यया सिद्धयानिष्ठम् ॥ ३० ॥
 लोहितां लोहिताश्वस्था लोहिताम्बरभूषणाम् । चतुर्भुजा त्रिनयना प्रसन्नवदनाम्बुजाम् ॥ ३१ ॥
 मल्ल दक्षेण वामेन चर्मयष्टिं समुज्ज्वलाम् । अग्न्याभ्यां हेमपाशेन कण्ठे वद्धा स्वमाध्यकम् ॥ ३२ ॥
 हेमवेत्राहत वद्रेकरयुगमकृताञ्जलिम् । दामोऽहमिति भाषन्त पतितं निजपादयोः ॥ ३३ ॥
 स्मरन् विद्यां जपेन्मर्त्यो वशीकुर्वीदयन्नतः । समस्तं जीवभुजमथारूढाह्वयविद्यया ॥ ३४ ॥
 प्रणवं नमसा युक्तं तथा भगवतीति च । माहेश्वरीति प्रोक्ताश्चपूर्णे स्वाहेति तन्मनुः ॥ ३५ ॥
 त्रिषाय माययाङ्गानि जपेद्विधामहर्मुखे । सहस्रवारं नियतं तस्य स्याददरिद्रता ॥ ३६ ॥

“ओंमो भगवति माहेभरि अन्नपूर्णे स्वाहा” ।

भुजगनामकरणमृचौमङ्गावलोकिनीम् । स्मितवक्त्रा हेमपात्रात् पयसं दधतीं स्मरेत् ॥ ३७ ॥
 मर्यामी सर्वदा विद्याजपवान्न कदाचन । उशुचितो मवेदेव न कदाचिन्न कुत्रचित् ॥ ३८ ॥
 तथा नृत्यस्तिव मा ता तदालोचनकौतुकाम् । आभ्या मज्जित्यशो यो मन्त्राभ्यां याचते वरम् ॥ ३९ ॥

तस्यावयोः प्रसादेन सिध्यत्येवाद्यु चिन्तितम् । तिष्ठेद्योपरि सर्वेषां सर्वथा सर्वतः सदा ॥ ४० ॥

हंमहद्ग्रामनभमां रमाभुव्यामदाहकैः । रमास्वयोगान्नामतश्च नवात्मा नवमिष्य तैः ॥ ४१ ॥

“हस्तमलवययम्” ।

तस्यैव च्माचरं हित्वा वह्निं तत्र प्रयोजयेत् । नवात्मिका तु ते विद्या द्वावेतां सर्वसिद्धये ॥ ४२ ॥

“हस्तमलवययी” ।

प्रणवं त्रिषुष्टान्त्यार्णं नमसा चतुरचरी । देवीहृदयमंत्रामौ विद्या सर्वार्थसिद्धिदा ॥ ४३ ॥

“उक्तां नमः” ।

ध्यानमुक्रममुप्यास्तु सततं सर्वमङ्गलम् । मितकुण्डं स्वर्णपुष्पीमूलं तत्पत्रवारिणा ॥ ४४ ॥

पिष्टा शुद्धः पायसाशी विद्याजापी जितेन्द्रियः । भूमौ शयीत तां रात्रिं बिजने सुशुमे गृहे ॥ ४५ ॥

तस्मिन्नात्राकण्ठहृत्कस्तत्रालिखितमायकः । स्वपञ्चशीयिनीविद्यां जपन्नाज्ञास्यतां तथा ॥ ४६ ॥

अतिलोहितरूपां तां विद्या तां देवतामपि । स्वप्ने सा तं समासाद्य बदेदस्याभिवाञ्छितम् ॥ ४७ ॥

देवीहृदयविधेयं स्त्रीणां सद्यः फलप्रदा । सौभाग्यलक्ष्मीकीर्त्यापुरारोग्यविजयावहा ॥ ४८ ॥

प्रणवं रुद्रदयिते तथा योगेश्वरीति च । स्वाहान्तिका तु विधेयं कथिता द्वादशाचरी ॥ ४९ ॥

“उक्तादयिते योगेश्वरी स्वाहा” ।

गौरीविधेयसौ प्रोक्ता लब्जज्ञानुमारतः । ध्यानात् प्राग्ब्रह्मयासुता देवी साधयतीप्सितम् ॥ ५० ॥

निशामध्ये तु निशया निजवामोरुदेशतः । साध्यनामसमोपेतामालिख्यैतां तु तन्मनाः ॥ ५१ ॥

ध्यायन्स्तथा जपेद्विद्यां तदैवाकर्षयेत् प्रियाम् । नानया सदृशी विद्या विद्यते वनितावशे ॥ ५२ ॥

राजवरये तथा लोकवरये स्त्रीवरयकर्मणि । न विद्याः सन्ति विषये ह्यगौरीमनुब्रूयात् ॥ ५३ ॥

अभिर्नादश्च तद्युक्तस्तावेवाय नमोषरे । एतद् द्वितीयं तौ स्पातां काकण्ठेति ततः परम् ॥ ५४ ॥

शुण्डिस्वाहेति विधेयमुक्ता पञ्चदशाचरी । ॥

“इतिरटिमुटिमुटिकाकण्ठमुण्डि स्वाहा” ।

... । कृताज्ञो मायया ध्याता तां देवीं सर्वमङ्गलाम् ॥ ५५ ॥

जपेद्विद्यां मौनयुतः कदलीपूगमध्यतः । त्रिसन्ध्यावर्त्तसमोपेतं सा प्रीता लक्ष्म्या दानैः ॥ ५६ ॥

प्रणवं नवकेशी च कनकं वतिसंयुतम् । स्वाहान्ता द्वादशाख्येयं विद्या निष्कत्रयप्रदा ॥ ५७ ॥

“उक्तां नवकेशी कनकवति स्वाहा” ।

नित्यशो गिरिमृगस्यवटमूले त्रिलवकम् । जपिताचरशो विद्या फलमुक्रमवाप्नुयात् ॥ ५८ ॥

चरः प्राणो मरुद्युक्तो व्याप्तं प्राणो धरान्वितः । न्योमद्वयं मरुद्युक्तं रयश्च धरया युतः ॥ ५९ ॥

चरः प्राण इति प्रोक्ता विद्याभीष्ट बदेन्मिथः । ॥

“एकायकुण्डलपुष्कः” ।

। जातीपुष्पैर्निशामध्ये पूजिता मङ्गलाकृतिः ॥ ६० ॥

मिद्वसारस्वतस्यादौ उपचराणि तनः परम् । मातङ्गिन्यै तथा स्वाहा पुनस्त्रीणीनि तन्मनुः ॥ ६१ ॥

“पेद्दीर्घा मातङ्गिन्यै स्वाहा पेद्दीर्घा” ।

द्वादशार्येणमचिरात् सौभाग्यं कविता श्रियम् । गानाभियोगं विशेषा मान्यता च प्रयच्छति ॥ ६२ ॥

मायाकृताङ्गो नित्यशस्तां जपेदुदये रवेः । सहस्रवारं तेनासौ सिद्धा सर्वं प्रयच्छति ॥ ६३ ॥

इन्द्रवीलनियमं रङ्गवमनाभरणोज्ज्वलाम् । प्रलम्बवेशीसन्नद्धसौगन्धिकसमुज्ज्वलाम् ॥ ६४ ॥

तत्पल्लवपुण्डमालां च मुक्तास्तवकशीभिताम् । ऊर्मिकाबीरकटकनूपुरैर्मण्डिताञ्जलिकाम् ॥ ६५ ॥

चादयन्तीं सदा वीणां स्वसमानाङ्गनाजनैः । स्तूयमानां च परितो ध्यायेद् देवीं शुचिसिताम् ॥ ६६ ॥

मातङ्गिन्या द्वितीयं च तृतीयं तदनन्तरम् । रमाचरम्परंभ्यु स्याद्वातापी तदनन्तरम् ॥ ६७ ॥

राज्येदे राज्यलक्ष्मीति ह्यमाया व्युत्क्रमात् प्रथम् । विद्यासौ राज्यलक्ष्म्यास्तु षोडशार्या समीरिता ॥ ६८ ॥

“श्रीर्धातुल्लेख्यराज्येदे राज्यलक्ष्मि स त्वर्थोर्धा” ।

ध्यात्वा सा विजयाविद्या अपेक्षितं च पूजयेत् । राज्यं प्रयच्छति प्रीता साधकायाविलम्बितम् ॥ ६९ ॥

मणव श्रीपुटा माया कमले तदनन्तरम् । कमलातो लये पश्चात्प्रसीदति त्वं पुनः ॥ ७० ॥

आद्यत्रयं महालक्ष्म्यै नमः प्रोक्त्वा भृशेश्वरि । विद्या ते सप्तविंशार्या समस्ताभीष्टदानिशम् ॥ ७१ ॥

“ओंधौर्धातुल्लेख्यं कमले कमलालये प्रसीदप्रसीद धौर्धातुल्लेख्यं महालक्ष्म्यै नमः” ।

वीजत्रयैः षडङ्गानि दिव्यैर्विहितानि वै । ध्यानं च विनयारूपं प्रजपेद् दिनशस्तथा ॥ ७२ ॥

कीर्तिलक्ष्मीधरोरोग्यविजयाद्यस्त्रिलोपदा । तुलास्थे आस्करे पूजा पूर्णायां सकलेष्टदा ॥ ७३ ॥

व्यासकदाहवह्निस्वाभ्रमो हमो भृगुतुतः । चण्डसेजश्च भर्कष्यर्ण्याः स्पृष्टवदनन्तरम् ॥ ७४ ॥

व्यासमाया कालिमन्याने वर्णा हंमथ मायया । मिद्वलक्ष्म्याश्च विद्येयं प्रोक्त्वा सप्तदशाक्षरा ॥ ७५ ॥

“जम्भर्त्तं महाचण्डसेजं सकर्ष्यणि कालिमन्याने ह” ।

आद्येन कृत्वा चाङ्गानि जपेद्विद्यां तु नित्यशः । प्रातः सहस्रवारं तु तर्पयेद् तद्दशांशकम् ॥ ७६ ॥

प्रसन्ना वर्षतो नित्यपूजाया साधकस्य सा । प्रयच्छति जयं युद्धे त्रिपत्नीतिशासिनीम् ॥ ७७ ॥

भूतप्रेतपिशाचापस्मारकृत्यादिवारणम् । करोति मार्गे कान्तारगिरिकुण्ड्लेऽभिरुचति ॥ ७८ ॥

ध्यानं तु तस्या देवेशि मङ्गले मङ्गलासमा । युद्धमार्गादिरसासु शृणु वन्द्ये यथाविधि ॥ ७९ ॥

गतशीर्षां त्रिनयनां प्रतिवक्त्रं मयानकाम् । इस्तद्विशतमयुक्ता स्वसमाकारशक्तिभिः ॥ ८० ॥

वृतामनन्तर्हस्तेषु भाषकामीष्टेतिताम् । ध्यात्वैवमर्चयन्निमवाप्नोत्यखिलं धुरम् ॥ ८१ ॥

प्राङ्प्रत्यग्दक्षिणोदक् च कृत्वा मृत्राष्टकं ततः । यार्जयेद् गङ्गावीथीषु पञ्च पञ्च तथैकधा ॥ ८२ ॥

तदन्तरापि कोशेषु त्रयमेकीकृते ततः । मध्यादि विलिखेन्मन्त्रवर्णान् षोडशनाम च ॥ ८३ ॥

प्रदक्षिणत्रयान्मध्ये पूजयेत्तत्र तां सदा । समस्तामीष्टसंसिद्धौ सिद्धलक्ष्मीं तु नित्यशः ॥ ८४ ॥
 कदाचिदाद्या ललिता पुरुषा कृष्णविग्रहा । सर्वनारीसमारम्भादकरोद्विशं जगत् ॥ ८५ ॥
 ततः स गोपीसंज्ञाभिरावृतोऽभूत् स्वशक्तिभिः । तैस्तस्तेन विनोदाय स्वं षोढाकल्पयद्गुः ॥ ८६ ॥
 तेषां पद्मां च पद्मन्त्राः समस्तामीष्टदायकाः । तैर्यन्त्रपूजाहवनजपतर्पणसेचनैः ॥ ८७ ॥
 भवन्ति लक्ष्मीकान्तिश्रीविजयारोग्यसपदः । शृणु तान् पदक्रमान्मन्त्रान् ध्यानार्चाग्निनियोगकैः ॥ ८८ ॥
 स्थिरारसाव्याप्तवनस्वरक्तोभून्महामनुः । प्रणवद्वयमध्यस्थः सिद्धगोपालकाभिधः ॥ ८९ ॥

“ ओङ्गन्याँ ॐ ” । (१)

प्रोक्तैस्तैः पञ्चभिः काममन्त्रैरेकैकतः क्रमात् । पुटनान्नामतस्त्वसाद्धार्यैस्तैः पुटनाद्भवेत् ॥ ९० ॥
 संमोहनाख्यस्तेषां च सप्तशभून्महामनुः । ॥

“ ह्रीं ग्ल्याँ ॐ ” (२) । क्लीं ग्ल्याँ ॐ (३) । ऐं ग्ल्याँ ॐ (४) । प्लं ग्ल्याँ ॐ (५) । ख्लीं ग्ल्याँ ॐ (६) ।
 डाद्रौ क्लीं न्तु स ग्ल्याँ स प्लं क्लीं डाद्रौ (७) ।

. । आद्यः पञ्चाङ्गको मन्त्रस्ति तरे स्युः षडङ्गकाः ॥ ९१ ॥
 तत्तद्वाजादिकेन स्यात् षडङ्गानि यथाविधि । अष्टपत्राञ्जमध्यस्थं पूजयेत् सप्त तान् क्रमात् ॥ ९२ ॥
 यन्त्राणि तानि तन्मन्त्रपुतमध्यान्यनुक्रमात् । वारेषु भास्कराद्येषु तेषां पूजा क्रमेण वै ॥ ९३ ॥
 सकलेष्टप्रदा नित्य दुग्धचांद्रघृताभ्रकैः । पायसैर्नारिकेलैश्च ससितैः कदलीफलैः ॥ ९४ ॥
 क्रमाद्वारेषु नैवेद्य दद्यादिष्टार्थमिदये । इतीरितैः सप्तभिस्तैः सर्वमिष्टमवाप्नुयात् ॥ ९५ ॥
 अरुणं षड्भुजं वंशवादिनं पाशमङ्कुशम् । पुण्ड्रेक्षुचापपुष्पेषून् दधानं शक्तिभिः सरेत् ॥ ९६ ॥
 सुवर्णपुष्पीमूलेन पिष्टेन निजवारिणा । हृत्कण्ठात्रालेपनतो देवतादर्शनं भवेत् ॥ ९७ ॥
 उग्रगन्ध्यां च नीलां च घातकीं फलसंपुताम् । आरग्वध मुण्डिनीं च शाखोदं जम्बुमूलकम् ॥ ९८ ॥
 कर्णिकारं इमपदीं वागर्हीं भृङ्गराजकम् । कोरएदं कर्पटं खड्गं त्रिफलां चूर्णयेत् समम् ॥ ९९ ॥
 सितेनाज्येन मधुना जग्ध्वा तल्लिप्ततन्त्रयः । भावयस्तन्मयो भूयाद् दिवसैः कश्चिदात्मवान् ॥ १०० ॥

इति । अथ वासना तत्र श्रीतन्त्रराजे— (३५ । १)

अथ षोडशनित्यानां स्वात्मले वासनां शृणु । यया तन्मयतामिद्धिः प्रत्यक्षा भवति ध्रुवम् ॥ १ ॥
 गुरुराद्या भवेच्छक्तिः सा विमर्शमयी मता । नवलं तस्य देहस्य रन्ध्रतेनावभामते ॥ २ ॥
 बलिदेव्यः स्वमायाः स्युः पञ्चमी जनकात्मिका । कुरुकुल्ला भजेन्माता पुरुषार्थास्तु सागराः ॥ ३ ॥
 रत्नदीपो भवेद्देहो नवलं घातुरोमभिः । सङ्कल्पाः कल्पतरवः स्वाधारा ऋतवः स्मृताः ॥ ४ ॥
 ग्रहर्चराशिचक्रेण कालात्मा पश्चिमामुखः । तेन पूर्वाभिमुख्य स्यादन्यत्ते कथित मिथः ॥ ५ ॥
 ज्ञाता स्वात्मा भवेज्ज्ञानमर्घ्यं ज्ञेयं बहिःस्थितम् । श्रीचक्रपूजनं तेषामेकीकरणमीरितम् ॥ ६ ॥
 श्रीचक्रे मिदयः प्रोक्ता रमा नियतिमधुताः । ऊर्मयः पुण्यपापे च ब्राह्मणाद्या मातरः स्मृताः ॥ ७ ॥

१ 'आदिष्टपत्रनाम्' ख पाठ २ 'तदा' ख पाठ ३ 'मृगराजकम्' ख पाठ ४ 'विपश्चमूत' ख पाठ ५ 'द' ख पाठ ।

भूतन्द्रियमनास्येव क्रमान्नित्याकृताः पुनः । कर्मेन्द्रियार्था दोषाश्च ज्ञेयाः स्युः शक्तयोऽष्ट वै ॥ ८ ॥
 नाह्यशतदंशं श्रोत्राः क्षोभिण्याद्यास्तु शक्तयः । वायवो दश मग्नोक्ताः सर्वसिद्धादिशक्तयः ॥ ९ ॥
 बह्व्यो दश संप्रोक्ताः सर्वज्ञाद्यास्तु शक्तयः । शीतोष्णसुखदुःखेच्छा शुभाः प्रोक्ताः क्रमेण वै ॥ १० ॥
 वशिण्याद्याः शक्तयः स्युस्तन्मात्राः पुष्पसायकाः । मनो भवेदिच्छुषस्तुः पाशो राग इतीरितः ॥ ११ ॥
 द्वेयः स्यादङ्गुशः प्रोक्तः क्रमेण वरवर्णिनि । अन्यत्रादृष्टमितृदाकाराः प्रतिलोमतः ॥ १२ ॥
 कामेश्वर्यादिदेव्यः स्युः सवित्कामेश्वरः स्मृतः । स्वात्मैव देवता श्रोत्रा ललिता विश्वविग्रहा ॥ १३ ॥
 लौहित्य इदमिदं श्यादुपास्तिरिति भावना । सिद्धिस्त्वन्यचित्तल मुद्रा वैभवभावना ॥ १४ ॥
 उपचाराश्रयत्वेऽपि तन्मयत्वाप्रमत्तता । प्रयोगास्तु विकल्पानां हेतोः स्वात्मनि नाशनम् ॥ १५ ॥
 यन्त्राणि मन्त्राः सर्वत्र स्वात्मत्वे धैर्यसाधनम् । संध्यासु भजन देव्या आदिमध्यान्तमञ्जनम् ॥ १६ ॥
 अन्यास्तु शङ्खपङ्कगामिन्यो याः समन्ततः । तास्तु विश्वविकल्पानां हेतवः समुदीरिताः ॥ १७ ॥
 न्यासस्तु देवतात्वेन स्वात्मनो देहकल्पनम् । जपस्तन्मयतारूपभावनं सम्पत्तीरितम् ॥ १८ ॥
 होमो विश्वविकल्पानामात्मन्यस्तमयो मतः । तेषामन्योन्यसंभेदभावनं तर्पणं स्मृतम् ॥ १९ ॥
 मोहाज्ञानादिदुःखनामात्मन्यस्तमयो दृढम् । अभिपेक्षस्तु विद्या स्यादात्मा सर्वाश्रयो महान् ॥ २० ॥
 उपाधीना तु राहिन्यमुपदेश इतीरितः । दक्षिणा भेदशून्यत्वं शुश्रूषा स्थैर्यमुच्यते ॥ २१ ॥
 तिथिरूपेण कालेन परिणामावलोकनम् । नित्याः पञ्चदशीताः स्फुरिति श्रोत्रास्तु वासनाः ॥ २२ ॥
 पृथिव्यादीनि भूतानि कनिष्ठाद्याः क्रमान्मताः । तेषामन्योन्यसंभेदप्रकारैस्तत्प्रपञ्चता ॥ २३ ॥
 ललितायास्त्रिभिर्वर्णैः सकलार्थोऽभिधीयते । शेषेण देवीरूपं तु तेन स्यादिदमीरितम् ॥ २४ ॥
 अशेषतो जगत् कृत्स्नं हृद्रेखात्मकमीरितम् । तस्यान्वयार्थस्तु कथितः सर्वतन्त्रेषु गोपितः ॥ २५ ॥
 व्योम्ना प्रकाशमानत्वं असमानलभप्रिया । तयोर्मिर्मर्श ईकारो विन्दुना तन्निष्कालनम् ॥ २६ ॥

इति ॥ अथ प्रणवस्वरूपनिरूपणम् । तत्रोपनिषद्भान्यम्—

ओंब्रह्मविद्यां ब्रह्मवक्ष्यामि सर्वज्ञानमनुत्तमाम् । यत्रोत्पत्तिं लयं चैव ब्रह्मविशणुमहेश्वरात् ॥ १ ॥
 प्रसादान्तःसमुत्पत्त्यं विष्णोरद्भुतकर्मणः । रहस्यं ब्रह्मविद्यायां ध्रुवाग्निः संप्रचक्षते ॥ २ ॥
 ओमित्येकाक्षरं ब्रह्म यदुक्तं ब्रह्मवादिभिः । शरीरं तस्य वक्ष्यामि स्थानं कालं लयं तथा ॥ ३ ॥
 तत्र देवास्त्रयः प्रोक्ता लोका वेदास्त्रयोऽष्टयः । तिस्रो मात्रार्थमात्रा च त्र्यक्षरस्य शिवस्य च ॥ ४ ॥
 ऋग्वेदो गार्हपत्यश्च पृथिवी ब्रह्म एव च । अक्षरस्य शरीरं तु व्याख्यातं ब्रह्मवादिभिः ॥ ५ ॥
 यजुर्वेदोऽन्तरिक्षं च दक्षिणाग्निस्तथैव च । विष्णुश्च भगवान् देव उकारः परिकीर्तितः ॥ ६ ॥
 सामवेदस्तपावीरवाहवनीयस्तथैव च । ईश्वरः परमो देवो मकारः परिकीर्तितः ॥ ७ ॥

१ 'वदीरित' ख पाठ । २ 'स्यैव' ख पाठ । ३ 'काक्षर' ख पाठ ।

४ निज लय तात्पर्यविमर्शनिर्वाहिरित्यर्थः ।

सूर्यमण्डलमिवाभात्यकारः शङ्खमध्यगः । उकारश्चन्द्रसङ्काशस्तस्य मध्ये व्यवस्थितः ॥ ८ ॥
 मकारश्चाग्निः सङ्काशो विभूमो विद्युतोपमः । तिस्रो मात्रास्तथा ज्ञेयाः सोमसूर्याग्निरेजमः ॥ ९ ॥
 शिखाभा दीपमङ्काशा यस्मिन्नुपरि वर्तते । अर्धमात्रा तु सा ज्ञेया प्रणवस्योपरि स्थिता ॥ १० ॥
 पञ्चसूत्रनिभा मृत्तमा शिखाभा दृश्यते परा । सा नाडी सूर्यसङ्काशा सूर्य भित्त्वा तथापरम् ॥ ११ ॥
 द्वामहानिमदस्ताणि सूर्य भित्त्वा तु मूर्धनि । वरदः सर्वभूतानां सर्वं व्याप्यैव तिष्ठति ॥ १२ ॥
 कास्यएटानिनादस्तु यथा लीयति शान्तये । ओंकारस्तु तथा योग्यः शान्तये सर्वमिच्छता ॥ १३ ॥
 यस्मिन् सलीयते शब्दन्तपरं ब्रह्म गीयते । ध्रुवं हि चिन्तयेद्ब्रह्म सोऽमृतताय कल्पते सोऽमृ-
 तताय कल्पते ॥ १४ ॥

इति । अस्यार्थः — ब्रह्मविद्या प्रवक्ष्यामीति श्लोकः कविदेवार्दा पठ्यते । ब्रह्म प्रणवस्तस्य विद्या ज्ञानं, तां किंभूता, सर्वेषां ज्ञानं ज्ञानोपायभूतां, प्रणवेन ब्रह्मणि ज्ञाते सर्वस्य विज्ञानात् । तथा यत्र विद्यायां देवब्र-
 यादुत्पत्तिं लय वकारात् पालनं च वक्ष्यामीति पूर्वोक्तान्वयं श्रुते प्रतिशेयम् ॥ प्रसादेति विष्णोः ब्रह्मवि-
 द्यायां रहस्यं ध्रुवाग्निः प्रणवतेज इति संप्रवक्षने बुधा इत्यन्वयः, विष्णुनेयं विद्या प्रयतिर्तैत्यर्थः । कादृ-
 शस्य प्रसादेन भक्त्युपया अन्तः अन्तरात् स्नग्ममध्यात् समुत्पत्तस्य नृसिंहरूपेण प्रकटीभूतस्य, यद्वा
 “प्रसादो देवभूमजा ” इति कोपात् क्षीरोदारवर्षकुण्डलगिरिपृष्ठद्वारादेः प्रासादस्यान्तराजगद्गतायां
 प्रकटीभूतस्य, यद्वा प्रसादं लिङ्गाद्यपेक्षया प्रसन्नरूपो जीवस्तस्यान्तरावरणमविद्यादि, ततः समुत्पत्तस्य
 निष्क्रान्तस्याविद्यावरणरहितस्येत्यर्थः । यथोक्तं छान्दोग्ये— “अथ य एष संप्रसादोऽस्माच्छरीरात्समु-
 त्पाद्य परं ज्योतिरुपसंघट्य स्येन रूपेणामिसंघटते स उत्तमपुरुष ” इति । अद्भुतरूपेणो मत्स्यादिरूपेण
 ओंकारो ध्रुवोऽक्षरनिघण्टाशुक्लः । तथाहि—

“ओंकारो वर्तुलस्वारो बिन्दुः शक्तिर्निर्देवतः । प्रणवो मन्त्रगर्भश्च पञ्चदेवो ध्रुवः शिवः ॥

मन्त्राद्यः परमं चीजं मूलमाद्यश्च तारकः । शिवादि व्यापको व्यक्तः परं ज्योतिश्च सविदः” ॥

इति ॥ स्थानं कालं लयं तथेति कालशब्दे मेघकवाचको वर्णं लक्षयति, तेन वर्णं वक्ष्यामीत्यर्थः ।
 वर्णमित्येव वक्तव्ये कालग्रहणं मात्रारूपकालस्यापि संप्रार्थमिति द्रष्टव्यम् । अवयवशः शरीरं तावदाह
 तत्र देवा इति, व्यक्षरस्य शिवस्य चेति । शिवोऽर्धमात्रार्थः । तिस्रो मात्रा व्यक्षरस्य, अर्धमात्रा शिवस्येत्यर्थः
 प्रणवस्य देवावयवस्य उक्ता । त्रयस्योऽनुपदमेव वक्ष्यन्ते । तिस्रो मात्रा अर्धमात्रा चेति वक्तव्ये छान्दस-
 मन्धिः । तदुक्तं हटप्रतीपिकायाम्—

“अकारश्च उकारश्च मकारो बिन्दुमंजकः । त्रिधा मात्रा स्थिता यत्र तत्परं ज्योतिरोमिति ” ॥

अथ इत्युक्तं तदेव विभजते ऋग्वेद इत्यादिना । ब्रह्म एव चेत्यत्र छान्दसो ह्रस्वः प्रकृतिभावश्च, ब्रह्मा देव
 इत्यर्थः । खण्डान्तेन ग्रन्थेन शरीरमित्युक्तं संप्रति स्थानं वर्णसहितमाह सूर्येति, सूर्यमण्डलमिवाभाति अकारः ॥
 शङ्खो ललाटास्थि तन्मध्यं नेत्रस्थानं तत्र वर्तमानं “योऽयं दक्षिणेऽक्षपुरुष ” इति श्रुते । “शङ्खो नि-
 ध्यन्तरे कम्बुललाटास्थिनखेषु चेति” विश्वः । तस्य मध्ये शङ्खस्यैव मध्येऽर्धाद्दामनेत्रे स्थितः । मकार इत्य-
 त्वापि तस्य मध्ये इत्यपेक्षते । शङ्खस्य मध्ये अर्थात् तृतीयनेत्रे व्यवस्थितः । अत एव यावदवलक्ष्येनोक्तम्

“इडायां पिङ्गलाया च चरतश्चन्द्रभास्करो । इडाया चन्द्रमा त्रयः पिङ्गलायां रविः स्मृतः ” ॥
इति ॥ खेचर्यां च—

“जिह्वामूले स्थितो देवि सर्वतैजोमयोऽनलः । तदग्रे भास्करश्चन्द्रस्तालुमध्ये प्रतिष्ठितः ॥
एनं यो वेत्ति तच्चेन तस्य मिद्धिः प्रजायते” ॥

इति । निम्नो मात्रा यकारादयः । अनेन काल उक्तः । सोमसूर्याग्निजेजम् इत्यनेन वर्णा उक्ताः । यस्मिन् शब्दे उपरि तृतीयनेत्रादुपरि, अनेनार्धमात्रास्थानमुक्तम् । पद्मसुधनिभेति तस्या वर्ण उक्तः । शिषाभा ज्वालाभा ऊर्ध्वतावेशवाभ्याम् । तथा मूले मृदुला उपर्युपरि तन्वी च ।

“शिखा शिफाया ज्वालायां चूडायाग्रमात्रके । लाङ्गल्या चापि शान्वाया चूडायां च शिखाएद्वनः” ॥
इति विश्व । आ नाडी सुषुम्ना तस्या एष वा पूर्वाणि विशेषणानि । सूर्यं चतुस्रधिष्ठानं अथवा सूर्या-
ङ्गधर्माश्मत्वात्मनोऽधिष्ठानश्चन्द्र सूर्यस्त मित्या तथा अपरमथ कन्दे द्वास्तसतिमहत्तनाडीर्भित्या ऊर्ध्वं
गता ॥ तदुक्तं (गोर्क्षेण) —

“ऊर्ध्वं मेडादधो नाभेः कन्दयोनिः खगाएद्वत् । तत्र नाड्यः समुत्पन्नाः महत्त्राणि द्विपञ्चतिः ” ॥
इति । पुनरधिदैवत सूर्यं मित्या मूर्धनि ब्रह्मलोके द्वादशान्ते च दृश्यते इत्यनुषङ्गः ॥ तदुक्तं याज्ञवल्क्येन—

तासां मुख्यतमा तिस्रस्तिस्रस्पेकोत्तमोत्तमा । युक्तिमार्गेति सा प्रोक्ता सुषुम्ना विश्वधारिणी ॥ १ ॥
कन्दस्या मध्यमे मार्गे सुषुम्ना सुप्रनिष्ठिता । पृष्ठमध्यस्थिता नाडी सा हि मूर्ध्नि व्यवस्थिता ॥ २ ॥

युक्तिमार्गे सुषुम्ना सा ब्रह्मरन्ध्रे प्रतिष्ठिता । अग्न्यक्ता सैव विज्ञेया मूत्रमा सा वैष्णवी स्मृता ॥ ३ ॥
इति । प्रणवो नादरूपेण सर्वं व्याप्यैव तिष्ठतीत्याह वरद इति । अनेन उक्तायेऽनादितश्चन्द्रो विष्णुश्चैव इ-

त्युक्तं भवति । इदानीं लयमाह काश्यपः इति । यथा लीयति लीनो उपरतव्यापारो भवति उक्तास्तथा
शान्तये योज्य, प्लुततरो ज्ञान्य इत्यर्थः । सर्वे सर्वात्मभाव ब्रह्मभावमिच्छता । यस्मिन् लीयते इति,
यद्वत्स्वनुभूय शब्दो विषयो नोपलभ्यते विलीयते तत्परं ब्रह्म ॥ तदुक्तं प्रदीपिकायाम्—

काष्ठे प्रवर्तितो वह्निः काष्ठेन सह शाम्यति । नादे प्रवर्तितं चित्तं नादेन सह लीयते ॥ १ ॥
त्रिष्टय मकलं शब्द नादे दुष्पाम्बुजन्मनः । एकीभूवास्य मनसा ब्रह्माकाशे विलीयते ॥ २ ॥
इति । लयलक्षणं तु—

लयो लय इति प्राहुः कीदृशं लयलक्षणम् । अपुनर्वासनोत्थानाल्लपो विषयविस्मृतिः ॥ १ ॥
यद्वा यतो वाचो निपतन्ते, इत्यर्थः । उपलंहरति ध्रुवमिति । ध्रुवमोकार हि ब्रह्म चिन्तयेत्, ध्रुवमे-
करूप वा एकाग्रतया वा ब्रह्म चिन्तयेत् । द्विरुक्तिः समाप्यर्थः ॥

अथ प्रसङ्गतो योगलक्षणमाह कुरिकायाम्—

कुरिका सप्रवक्ष्यामि धारणा योगमिदृशे । या प्राप्य न पुनर्जन्म योगयुक्तः सं जायते ॥ १ ॥
वेदत्तरार्थविहितं यथोक्तं हि स्वप्नभुजा । निःशब्दं देशमात्म्याय तनासनमवस्थितः ॥ २ ॥
कूर्मोऽङ्गानीव महत्य मनो हृदि निरुध्य च । मात्राद्वादशयोगेन प्रणवेन शनैः शनैः ॥ ३ ॥

पूरयेत् सर्वमात्मानं मर्षद्वारान् निरुध्य च । उरोमुखकटिग्रीवं किञ्चिद् हृदयमुन्नतम् ॥ ४ ॥
 प्राणान् संचारयेद्योगी नामाभ्यन्तर्चारिणः । भूत्वा तत्र गतः प्राणान् शनैरथ समुत्क्षेपेत् ॥ ५ ॥
 स्थिरमात्रादुदृतं कृत्वा अद्भुते तु समाहितः । द्वे तु गुल्फे च कुर्वीत जह्वे चैव त्रयस्त्रयः ॥ ६ ॥
 द्वे जानुनि तथोरुभ्यां गुदे शिथे त्रयस्त्रयः । वायोरायतनं चार्धं नाभिदेशे समाश्रयेत् ॥ ७ ॥
 तत्र नाडी सुपुष्पा तु नाडीभिर्वहुभिर्वृता । अणुरक्ताश्च पीताश्च कृष्णास्ताम्रविलोहिताः ॥ ८ ॥
 अतिवृक्ष्मां च तन्वीं च शुक्लां नाडीं समाश्रयेत् । ततः संचारयेत् प्राणानूर्णनाभीं च तन्तुना ॥ ९ ॥
 तत्रै रक्तोत्पलाभास पुरुषायतन महत् । दहरं पुण्डरीकेति^१ वेदान्तेषु निगद्यते ॥ १० ॥
 तज्जित्वा कण्ठमायाति तां नाडीं पूरयन्त्यतः । मनसस्तु क्षुरं गृह्य सुतीक्ष्णं बुद्धिनिर्मलम् ॥ ११ ॥
 पादस्योपरि मर्द्ध्य तद्रूपं नाम कृन्तयेत् । मनोद्वारेण तीक्ष्णेन योगमाश्रित्य नित्यशः ॥ १२ ॥
 इद्रवज्र इव प्रोक्तं मर्मजह्वा^२नुकीर्तनम् । तद्व्यानवलयोगेन धारणाभिर्निकृन्तयेत् ॥ १३ ॥
 ऊरोर्मध्ये तु संस्थाप्य मर्मप्राणविमोचनम् । चतुरभ्यामयोगेन छिन्देदनभिः शङ्कितः ॥ १४ ॥
 ततः कण्ठान्तरे योगी समूहन्नाडिसञ्चयम् । एकोचरं नाडिशतं तासां मध्ये वराः स्मृताः ॥ १५ ॥
 षडा रक्षतु यामनं पिङ्गला दक्षिणेन तु । तयोर्मध्ये वरं स्थानं यस्तं वेद म वेदवित् ॥ १६ ॥
 सुपुष्पा तु परे लीना विरजा ब्रह्मरूपिणी । द्वाभ्यामतिमहत्प्राणौ प्रति नाडीर्मुत्तैतिलम् ॥ १७ ॥
 छिद्यते ध्यानयोगेन सुपुष्पैका न छिद्यते । योगनिर्मलधारेण क्षुरेणानलवर्चसा ॥ १८ ॥
 छिन्देन्नाडीशतं धीरः प्रभावादिह जन्मनि । जातीपुष्पसमायोगैर्मथा वास्यन्ति तैतिलम् ॥ १९ ॥
 एवं शुभाशुभमर्मावः सा नाडी तां विभावयेत् । तद्भाविताः प्रपद्यन्ते पुनर्जन्मविचर्जिताः ॥ २० ॥
 ततो निदितचिचस्तु निःशब्दं देशमाश्रितं । निःमङ्गस्तत्त्वयोगज्ञो निरपेक्षः शनैः शनैः ॥ २१ ॥
 पाशं क्षिता यथा हंमो निर्विशङ्कः खमुत्क्रमेत् । क्षिप्रपाशस्तथा जीवः संमारं तरते तदा ॥ २२ ॥
 यथा निर्वाणकाले तु दीपो दग्ध्वा लयं व्रजेत् । तथा सर्वाणि कर्माणि योगी दग्ध्वा लयं व्रजेत् ॥ २३ ॥
 प्राणायामसुतीक्ष्णेन मात्राधारेण योगवित् । वैराग्योपलघूयेन क्षित्वा तन्तुं न बध्यते । क्षित्वा
 तन्तुं न बध्यते ॥ २४ ॥

श्रुति । अस्वार्थ —

“क्षुरिका शस्त्रिका प्रोक्ता तत्तुल्या धारणा यतः । तद्वाचकस्त्रिस्रण्डोऽयं क्षुरिकाग्रन्थ उच्यते” ॥
 श्रुतं प्रार्थावद्यस्य तत एव लघ्वज्ञानप्रणयमन्त्रस्य षडङ्गयोगेऽधिकार इति तदर्थमुत्तरे ग्रन्थे क्षुरिकामि-
 त्यादि । क्षुरिकामिव संसारोच्छिद्यते शस्त्रिकामिव रूपक धारणामात्मनि चित्तावस्थानलक्षणम् । उक्तं च
 योगियाज्ञचलक्येन—

१ 'तस्मिन्' क पाठ । २ 'या' क पाठ । ३ 'समुत्क्षेपेत्' क पाठ । ४ 'चाय' क पाठ । ५ 'तत' क पाठ ।
 ६ 'तु' क पाठ । ७ 'येच्छनै' 'येद्यत' क पाठ । ८ 'नाडी' तु' क पाठ । ९ 'मल' क पाठ । १० 'स्थित' क-
 पाठ । ११ 'नयेत्' क पाठ ।

“शमादिगुणयुक्तस्य मनसः स्थितिरात्मनि । धारणेत्युच्यते सद्भिः शास्त्रतात्पर्यवेदिभिः ” ॥
 इति । न पुनर्जन्म भवतीति शेषः । स धारणावान् कुतश्चिदपराधापादो योगभ्रष्टो भवति तर्हि जन्मा-
 न्तरे योगयुक्त एव जायते इत्यर्थः । “योगश्चित्तवृत्तिनिरोधः” । “तत्र तं बुद्धिसंयोगं लभते पर्यवदे-
 दिक” मिति स्मृते ॥ वेदेति । इदं योगस्वरूपं वेदेन तत्त्वार्थेन परमार्थेन विहितं विधिविपर्ययोक्तं स्व-
 यंभुवा ब्रह्मणा यथोक्तं यथा वर्तते तथोक्तं न विसेवादीत्यर्थः । तदुक्तं योगियाह्वनस्येन — “वदामि यो-
 गसर्वस्वं ब्रह्मणा कीर्तितं पुरा” इति । “यथोक्तं परमेष्ठिना” इति च ॥ योगस्वरूपं साधयितुं षडङ्गा-
 न्याह नि शब्दमिति । यदुक्तं ‘कान्तारे विजने देशे फलमूनोदकान्विते । तपश्चरन् वसेन्नित्यं’ इति ॥
 षडङ्गलक्षणानि प्रागुक्तानि । यमादीनां पूर्वकाण्डादेव निष्ठत्यादिदानविधानं, ननु कापालिकवदनहीकारात् ।
 यमा दश यथा—

“अहिंसा सत्यमस्तेयं ब्रह्मचर्यं दयाजिवम् । क्षमा धृतिर्मिताहारः शौचं चेति यमा दश ” ॥

इति । नियमा दश यथा—

“तपः सन्तोष आस्तिक्यं दानमीश्वरपूजनम् । सिद्धान्तश्रवणं चैव ह्रीर्मतिश्च उपो हुतम् ” ॥

इति ॥ अवस्थित आदिधृत आरूढ । तदुक्तं गीतासु—

“शुचौ देशे प्रतिष्ठाप्य स्थिरमासनमात्मनः । नाङ्गुक्षिप्तं नातिनीचं चैलाजिनकुशोत्तरम् ” ॥

इति । तथा तन्त्रेषामनं पद्माद्यास्थितमित्यपि बोद्धव्यम् । तदुक्तं हठयोगप्रदीपिकायाम्—

“हठस्य प्रथमाङ्गादात्मनं पूर्वमुच्यते । तद् कुर्यादासनस्थैर्यमारोग्यं चाङ्गपाठवम् ” ॥

इति ॥ कुर्मोऽङ्गानिचेति प्रत्याहार उक्तः । अत्र इन्द्रियाणीति शेषः । तदुक्तम्—

“इन्द्रियाणां विचरतां विषयेषु स्वभावतः । बलादाहरणं तेषां प्रत्याहारः स उच्यते ” ॥

इति । आन्तरप्रत्याहारस्त्रिद्वये मन इति । इदि हृत्पुण्डरीके । मनोऽनिरुद्धे बोधस्मरणान् । तदुक्तम्—

“कर्मेन्द्रियाणि संयम्य य आस्ते मनमा स्मरन् । इन्द्रियाणान् विमृदात्मा मिथ्याचारः स उच्यते ” ॥

इति । माषेति द्वादश भागा नादनिन्दाबुक्ता ‘घोषिणी प्रथमा भागा’ इत्यादिना तत्रैव द्रष्टव्याः । प्रण
 येन शनैः शनैश्चरितेन वायु पूरयेत् । कीदृशेन भागा अकारोकारमकारार्थमात्राव्याधृतस्तला प्रत्येक
 तिक्रान्तिर्यो भागा घोषिण्यादयो भूमिपत्यादिफला द्वादश, तासां योगश्चिन्तनं यस्मिन्स्तेन प्रणयेन पूरयेत् ।
 यदा द्वादशभिः प्रणवैः पूरणं तदाष्टवत्वारिंशद्भिः कुम्भनं, चतुर्विंशतिभिः रेचनम् । यदा तु षोडशभिः
 पूरणं तदा अतुष्टपष्टिभिः कुम्भनं द्वाविंशद्भिः रेचनम् । यदा त्वष्टभिः पूरणं तदा द्वाविंशद्भिः कुम्भनं
 षोडशभिः रेचनमिति निवेकः । सर्वमात्मानं ननु कतिपयाङ्गनिरुद्धेनोपविशेत् । तथा सति वायुवैषम्य
 स्यात् । सर्वद्वारान् सर्वद्वाराणीत्यर्थः । अथोदारे आकुञ्चनमूलबन्धाभ्यामूर्ध्वद्वाराणि जालन्धरबन्धेन ।
 उरोमुखकटिग्रीवमुग्रतः धारयेदिति शेषः । तदुक्तं गीतासु— “समं कायशिरोग्रीवं धारयन्नवलं स्थिरम्” ।
 इति । हठ्यं किञ्चिदुन्नतं धारयेत्, अनेन जालन्धरबन्धः सूचितः । स यथा—

“कण्ठमाकुञ्च्य हृदये स्थापयेच्चिबुकं दृढम् । बन्धो जालन्धराख्योऽभिमृताक्षकारकः ” ॥

इति ॥ मञ्जारयेत् पूरकमात्राभिस्तस्मिन् हृदये । नासेति तेन मुखेन पूरकरेचकौ निषिद्धौ, मुखेनैव पूरणे

शिरानैर्मल्यासिद्धेः । भूयति प्राणस्तत्र सर्वशरीरे गतः प्रविष्टो भूत्वा तिष्ठतीति शेषः, एनेन कुम्भक उक्तः ।
सच पूरकमात्रापेक्षया चतुर्गुणामिमांशामि कार्यः । अथ रेचकमाह शनैरिति । समुत्सर्जनं च पूरणपेक्षया
द्विगुणामिमांशामि । शीघ्रोत्सर्जने विमार्गे वायुर्गच्छेत् । स्थिरैति स्थिराभिरकरूपाभिर्मात्राभिर्दृष्टं स्थिर
प्राणं कृत्वा केवलकुम्भके सिद्धे इत्यर्थः । ततो धारणामि प्रत्याहारमभ्यसेदित्याह अद्भुष्टे इत्यादिना ।
अद्भुष्टे इत्यादौ जातायेकवचनम् । अद्भुष्टयोर्गुलकयोर्जेद्वयोरेत्यादि बोद्धव्यम् । अद्भुष्टयोर्धारणे कुर्वन्ति-
न्वयः, द्वे तु, धारणे कुर्यादित्यर्थः । त्रयस्त्रय इति (जदे प्राप्य) आद्यन्तमभ्येषु निरोधा कर्तव्या
इति शेषः । जातुनि आद्यन्तयोरुक्त्या साधनाभ्या उर्वारंति तथा द्वे इत्यर्थः । गुदेति मूलाधारं स्या-
द्यिष्टान्ते चाद्यन्तमभ्येषु निरोधः । वायोरिति, अत्र नाभिदेशे वायोरायतनं मुख्यं स्थानमस्ति । तत्र धार-
णया समाधयेदित्यर्थः । तत्रेति, तत्र नामौ सुषुम्ना मध्यानादौ बहुमिहान्तसप्तनिसहस्रैर्वृता । मूलं तु
तस्या कन्दमध्ये कन्दस्तु— 'गुदध्वजान्तरे कन्दमुत्सेषाद्बहुलं विदुः' इत्युक्तः । 'गुदमेहान्तरे यद्वै—
वेणुकन्दं तदुच्यते' इति च । वेणुः सुषुम्ना सा च पदचक्रवर्ती मूलाधारदण्डान्तर्जियरगता मूर्धानं भित्त्या
प्रहलोकान्तं निर्गता । यच्छान्द्रोमे— 'शनैः बैका च हृदयस्य माह्वन्मासा मूर्धानमभिनिर्मुनेका' इति ।
नामेरुष्वैव तु वनानुक्रमेण धारणा मूर्धान्तं द्रष्टव्या । उक्तं च योगिनामवलम्बेन—

मर्मस्थानानि सिद्ध्यर्थं शरीरे योगचेमयोः । तानि सर्वाणि वक्ष्यामि यथावच्छृणु सुग्रहे ॥ १ ॥

मर्मस्थानसंख्या तु—

"पादाङ्गुष्ठौ तु गुन्तौ च जहामर्घ्या तथैव च । तयोर्मूलं च जान्वोश्च मध्ये चौरुमयस्य च ॥ २ ॥

पायुर्मूलं ततः पश्चान्मध्यदेहस्य मेदूकम् । नाभिश्च हृदयं गार्गि कण्ठकूपतथैव च ॥ ३ ॥

तालुर्मूलं च नामाया मूलं चाच्छोश्च मण्डले । भ्रुवोर्मध्यं ललाटं च श्रोत्रानि मुनिसत्तमैः ॥ ४ ॥

मर्मस्थानानि चैतानि ॥ इति पतेषु च तत्रैव धारणा—

स्थानेष्वेतेषु मनसा वायुमारोप्य धारयेत् । स्थानान् स्थानं समाकृष्य प्रत्याहारं प्रकुर्वतः ॥ १ ॥

सर्वे रोगाश्च नश्यन्ति योगाः मिथ्यन्ति तस्य च । ॥

इति । प्रपञ्चसारोऽपि— (१६ । ५१)

अद्भुष्टगुल्फजालुदित्यं च गुदं च मीननी मेदूम् । नाभिर्हृदयं ग्रीवा सलम्बिकाग्रं तथैव नासा च ॥ १ ॥

भ्रूमध्यललाटाग्रं सुषुम्नाग्रं द्वादशान्तमित्येवम् । उत्कान्ता परकायप्रवेशने चागतौ च पुनः स्वतनी ॥ २ ॥

स्थानानि धारणायाः श्रोत्रानि मरुत्प्रयोगविधिनपुणैः । ॥

इति । अद्भुष्टादूर्ध्वमारोहे फलमिदमुक्तम् । मूर्ध्नाङ्गुष्ठपर्यन्तावरोहेऽपि च धारणानां फलमुक्तम्—

"स्थानाद् स्थानं समाकृष्य वस्तेवं धारयेत् सुधीः । सर्वपापविशुद्धात्मा जीवेदाचन्द्रतारकम् ॥ ॥

इति । अणुरक्षाञ्चेत्यादीनां नाडीनां विशेषणम् । तदुक्तं छान्द्रोमे— "अथ या एता हृदयस्य माहात्म्याः
पिङ्गलस्यापिङ्गलस्त्रिष्टान्ति शुकस्य नीलस्य पीतस्य लोहितस्य" इति ॥ अथवात्र ता रक्षास्त्रिणां रक्षाणि ।

१ 'चित्यो' ग. पाठः । २ 'श्रोत्रानि' ग. पाठः । ३ 'मूर्ध्ना' क. पाठः । ४ 'मे' क. पाठः । ५ 'मर्मस्थाने' क.
पाठः । ६ 'समुच्छ्रय' क. पाठः । ७ 'हृदयानिगुदे' क. पाठः ।

एवं वेचलकुम्भके सिद्धे प्राणमनसो. स्थानविशेषेषु प्रत्याहारमर्भ्यस्य धारणासिद्धये सुषुप्ताया प्राणमनसो प्रवेश. वर्तव्यः । तत्रोपायः — मूलोष्णापजालन्धरबन्धैः शक्तिवालनेन स्वपानमूर्धमाकुञ्च्य तेन देहस्ये अग्निं प्रज्वाल्य तज्ज्वालाया कुण्डलिनीं प्रताप्योद्दोषस्य प्रसंगार्ज्याद्वारमर्भ्यस्यतन्मुखप्रसारणेन तत्र वायुमनो. वद्नीन् प्रवेशयेदित्याशयेन आह—अतिसूक्ष्माग्निः । तत्र जालन्धरबन्ध उक्तः । उज्जाणं यथा—

“उदरे परिचम तानं नाभेरुर्ध्वं तु कारयेत् । उदियाणो ह्ययं बन्धो मृन्दुमातङ्गकेमरी” ॥

इति ॥ मूलबन्धो यथा—

“पार्ष्णिभागेन संपीड्य योनिमाकुञ्चयेद् गुदम् । अपानमूर्ध्वमाकुञ्च्य मूलबन्धो निगद्यते” ॥

इति । शक्तिवालने यथा—

नम्यासनस्यस्य फणावती सा प्रातश्च सायं प्रहरार्धमात्रम् ।

प्रपूर्वं सूर्यात् परिधानयुक्ता प्रदक्ष्य नित्यं परिचालनीया ॥

इति । अतिसूक्ष्मा तन्वीं बालाग्रतः(सहचान्त)भागोपमा नाडीं सुषुप्तां समाश्रयेत्, अन्या नाडीद-
त्तुज्य तत्रैव मनो रूपादित्यर्थः । ततस्तथेत्यर्थः । सुतीपायं तानिः । तन्तुना इति प्रतियोगिनि वृतीपाश्व-
त्वात् । सुषुप्ताया प्राणान् सञ्चारयेदूर्ध्वं नयेत् । ऊर्णनामी कीटविशेषो सूताख्य स तन्तुना ययोर्ध्वं
सञ्चरति तथा सवाग्येदित्यर्थः । तत इति । ततः सञ्चारानन्तरं तद्भित्त्वा इत्यप्रतनेनान्वयः । तत्
पुण्डरीकं कीदृशं ग्लोत्पलवदभामं रक्तवर्णं, नानावर्णनाडीयोगात् रक्ता । “पुण्डरीकं सिताभ्युजे” इति
कोपात्, सितत्वेऽपि औपाधिकी रक्ता ज्ञेया । पुरुषायतनं जीवनीद. महत् सर्वावभासकत्वात् । दहद
दक्ष सूक्ष्मरूपत्वेन पुण्डरीकेऽप्यग्रे दहदाख्यमाकाशं वेदान्तेषु छान्दोग्यादिषु निगद्यते पठ्यते । तद्यथा—
“अथ यदिदमस्मिन् ब्रह्मपुरे नहर पुण्डरीकं धेयम् दहरोऽस्मिन्नन्तराकाशस्तस्मिन् यदन्तस्तदन्वेष्टव्यं
तद्वा यं विजिज्ञासितव्यम्” इति । तद्विद्येति, नत्पुण्डरीकमनाहताख्य कुण्डलिनीं मनःप्राणाग्निभिर्भित्त्वा
करुणं विशुद्धिचक्रस्थानं अगला भेनुमायानि जीव । ता सुषुप्तां पूरयन् स्थानुयन् यतः प्रयत्नं साव-
धानं ‘पूरयन् दिवि’ इति पाठे दिवि इति निमित्तसप्तमी, फलमपि च निमित्तं भवति, दिवः प्राण्यर्थं
ऊर्ध्वमार्गेद्दिगर्थः । मनसत्येति मनःप्रकृतिकं चुर शास्त्रनिष्ठात मनःपठेत्यर्थः । सुतीस्य तर्कस्य धर्-
मोपलेन निरूप्य शाण्ड्यानीयया बुद्ध्या निर्मलम् । पाठत्येति, ब्रह्मण पादस्य धृत्यन्तर्गतस्य पुंस्पादस्थानी-
यस्योपरि तदुपासनया मर्त्यस्य निर्मलीकृत्य, मृज्येद्भूतात् स्वयं छान्दसः । ब्रह्मण पादा यथा— ‘तदंश-
स्तुष्पाद् ब्रह्म बाह् पादः प्राणः पादः चक्षुः पादः ओत्र पादः, इत्यध्यात्मम् । अथाधिदैवतं ‘अग्निः पादो
वायुः पादः आदित्यः पादो दिशः पादः इत्युभयमेवादिष्टं भवति अध्यात्मं चाधिदैवं चेति । अथवा प्र-
णवस्य चत्वार्यंशराशेभ्यः जाग्रदादिरूपाणि पादाः । ‘आग्निरेतद्दत्तस्य पादाश्चत्वारः’ इत्यधर्षणशिलोके ।
तत् प्रसिद्धं रूपं भूनादिस्वरूपं नाम तद्वाचकं शब्दं तद्व्ययं ब्रह्मणो लोमस्थानीयं स्वरूपाद् बाह्यं कृन्त्ये-
धियतयेत्, तद्विषया वृत्तिं भूतशुद्धिमाग्रेण त्यजेदित्यर्थः । इदमेव तस्य निरुन्तनं यदविषयीकारणं मनोम-
यत्वात् ससारस्य मनसानुपरक्तस्य स्वरूपमावात् । इउपलं उत्तरमार्गरोधकं सप्रतिघ्नं नाडीचक्रं छिन्द्यात् ।
तदुक्तम्—

नासादक्षिणमार्गवाहिषवनः प्राणातिदीर्घीकृतश्चन्द्राम्मःपरिपूरितामृततनुः शृङ्गाण्डिकायां तदा ।
द्विन्यात् कालविशालवद्विवशतो' भ्रून्त्रनाडीगणान् तत्कायं कुरुने पुनर्नवतरं द्वित्रदुमस्कन्धवत् ॥

इति । किं कृत्वा निरुन्त्येदेत आह मन इति । मनसा उपायेन नित्यगोऽर्माक्ष्ण योगं जीवात्मपरमात्म-
नोरैक्यं पक्षान्तरे योगमुद्योगमाश्रित्य । इन्द्रेति । कीदृश योगं इन्द्रचक्र इवेति । तथा प्रोक्त यथा इन्द्रो
चक्रण मेघं भिनत्ति, एवमयं योगश्चेष्टया वासनाजालम् । इन्द्रचक्रो विद्युत् तत्तुल्यया कुण्डलिन्या नाडीजालं
च क्षिणत्ति । पुनः कीदृशं, मर्मणो जह्याया अनुकीर्तनं यस्मिन् सत जह्वारूपं मर्मं ध्यानस्यान ध्यत कथितम् ।
जह्वाग्रहणमहुष्टादेरपुलकण तुल्यन्यायत्वात् । अहुष्टादिमूर्धान्तानां मर्मणामनुकीर्तनात् । 'मर्मजह्वानुकर्तनं'
इति पाठे यथा नापितेन क्षुरस्य तैल्यज्ञानाय जह्वा अनुकृत्यते मुण्यते, तथाहुष्टादिमर्मस्यानानि नाडीमला-
पनुक्तये निर्मलान्नियन्ते इत्यर्थः । तद्ध्ययनेति, तच्छब्देन योग्यतायशाद् मर्मं जह्वादि शुण्डीभूतमपि परामृ-
श्यते । तद् सैनानकं मर्मोऽदि धारणाभि क्षिण्यात् । अथवा व्यवहितमपि रूपं नाम तच्छब्देन परामृश्यते,
स पदार्थः । इममिन्द्रचक्रयोगं जिह्वायास्तालुमूले प्रयेगार्थं जिह्वामूलसूत्रवृन्तनरूपं हृद्योगिनीं धर्षयन्ति ।
तदुक्तं खचर्याम्—

तालुमूलं समुद्धृत्य सप्तवामरमात्मवित् । स्वगुरुक्तप्रकारेण मलं सर्वं विशोषयेत् ॥ १ ॥

स्तुहीपत्रनिभं शस्त्र सुतीक्ष्णं मृगधनिर्मलम् । समाधाय यतस्तेन रोममात्रं ममुच्छिदेत् ॥ २ ॥

द्वित्वा मन्त्रवपध्याभ्यां चूर्णं तेन प्रघर्षयेत् । पुनः सप्तदिने प्राप्ते रोममात्रं समुच्चिदेत् ॥ ३ ॥

एवं क्रमेण पणमामं नित्ययुक्तः ममाचरेत् । षण्मामाद्रमनामृते शिराबन्धः प्रणश्यति ॥ ४ ॥

इति । ततो दोहनमुक्तम् ।

अथ वागीश्वरिं नाम शिरोवस्त्रेण वेष्टयेत् । शनैरुत्कर्षयेद्योगी कालत्रेलाविधानविद् ॥ ५ ॥

इति । प्रवेशोऽप्युक्तः—

यदा तैवाहमार्गेण जिह्वा ब्रह्मविलं निशेत् । तदा ब्रह्मार्गलं देवि दुर्भेद्यं त्रिदशैरपि ॥ ६ ॥

अहुल्यग्रेस मंघृष्य जिह्वां तत्र प्रवेशयेत् । ॥

इति । ततो जिह्वया मधनाभ्यासात् फलमप्युक्तम्--

एवं द्वादशवर्षान्ते संसिद्धिः परमेश्वरि । शरीरे सकलं विश्वं पश्यत्यात्माविभेदतः ॥

रति । स इतरः पन्था । ऊरोरिति । ऊरग्रहणमुत्तरोत्तरस्थानोपलक्षणम्, ऊरोर्मध्ये समनस्कं प्राणं संस्थाप्य मर्मण प्राणस्य च विमोचनं कर्तव्यम् । ‘अस्मिन् मर्मण्यहं स्थित’ इत्यभिमानं त्यक्त्वा निरालम्बस्तिष्ठेदित्यर्थः । एवं स्थानान्तरेष्वप्युह्यम् । अथवा सर्वत्रावच्छेदेन व्यवधायकं नाह्यादि चिदायं स्थानान् स्थानान्तरे गमनं च ॥ चतुरिति, ऊरोरुत्तरेषु चतुर्षु गुदशिअनामिहद्वयस्थानेषु अभ्यासयोगेन नामरूपमर्मप्राणान् छिन्देत् । अथवा चतुर्वारं चतुरावृत्त्या प्रातर्मध्याह्ने सायं निशंथे च सर्वेषु स्थानेषु अभ्यास-

१ 'शगाद्' क पाठ । २ 'मल्लान्कुन्तनेन' क पाठ । ३ 'मनादीक' क ग पाठ । ४ 'घ' क पाठ ।

५ 'वर' ग पाठ । ६ 'वज्रैन्' क पाठ ।

सयोगेन । नन्वेव छेदने देहाभिमानत्यागेन देहपात स्यादत आह—अनभिगृहीत इति । अयं भाग —
 न ह्यभिमानत्यागेन देहपातो भवति, सुषुप्त्यादिषु तथादर्शनात् । ध्यानिना चिरकाल देहावस्थानस्मृतेश्च ।
 नवा चक्रादिभेदेनेत्यपि सा शङ्केति ॥ तत्र इति, तदनन्तर योगी कण्ठान्तरे कण्ठमध्ये नाडीमन्त्रं स-
 मूह्य महीकुर्वन् छिन्देदित्यनुषङ्गः । कियन्त्यो नाट्य सन्तीत्यपेक्षाया मध्यममेत्यामाह—एकेति । घरा
 उत्तमा ॥ इडा रक्षन्वेति, । इडा यामेन पिङ्गला दक्षिणेन इत्येवं यक्ष्मणे रक्षतुशब्दप्रयोग शिष्याणामा-
 शिष्ये विद्यासंप्रदायोच्छेदो मा भूदिति । वर स्थान सुषुम्नाप्य, त तदधिष्ठातार पुलिङ्गनिर्देशात् । किं
 तत् स्थान कथं तदधिष्ठाता इत्यपेक्षायामाह—सुषुम्ना इति । परे परपुष्पे ब्रह्मणि लीना विरजा निर्मला
 ब्रह्मरूपिणी ब्रह्मस्थानत्वात् सुषुम्नेय वर स्थानं पर एव तदधिष्ठाता इत्यर्थः । कथंभूता सुषुम्ना, नाडीपु-
 म्पये द्वासप्ततिसहस्राणि नाडी प्रसि तैलिलमुच्छीर्षे गण्डकम् । यथा गण्डकाधारे उत्तमाङ्गं तिष्ठति पर
 सुषुम्नाधारे सर्वं नाड्य स्थिता इत्यर्थः । “तैलिलो गण्डके प्रोहस्तैलिल करणान्तरे” इति विश्व ॥
 छिद्यते इति । ध्यानयोगेन ताश्चिद्यन्ते, तासां छिद्यत्वाद्वाद्यावच्छेदेषु उत्क्रान्तौ जीवस्य गमनं भवतीत्यर्थः ॥
 यदुक्तम्—‘तयोर्वैमाधप्रभृत्यमेति विष्वदस्या उत्क्रमणे भवन्ति’ इति ॥ एका सुषुम्ना न छिद्यते, तस्या-
 परमसूक्ष्मत्वेन मनोविषयत्वायोग्यात्वात् मनोविषयस्यैव योगेन च्छेद्यत्वात् श्रुतुतयाऽप्रतिङ्गित्वाच्च ॥
 योगनिर्मलेति, योग एव निर्मला धारा यस्य तेन जुरेण मनसा अर्नलवचंसा पात्रस्योपरि सृ(ष्ट)पृथ्वाग्नि-
 र्मलेतेजसा नाडीशतं छिन्देत् । तासां छेदे तत्प्रभृतस्य द्वासप्ततिसहस्रस्यापि छेदः सिद्धः । धीरे धीमान्,
 प्रमायायोगसामर्थ्यात्, इहजन्मनि मनुष्यशरीरे । तैलिलं सुषुम्नायाः सादृश्यान्तरमाह—जानीपुष्पेति ।
 जानी मालती तस्याः पुष्पाणां समायोगं सयोगं कृत्वा यथा प्रसाधकामौक्तिकं गण्डकं वास्यन्ति
 वासेन परिमलेन युक्तं कुर्वन्ति एव सा नाडी शुभाशुभभावैर्वाच्यते इति धिपरिणामः । पुष्पाधिवासत्वाद्यो-
 यथा गण्डकं भवति तथैव नाडी वासनाश्रय इत्यर्थः । तर्हि किं कार्यमन आह—नामिति ।
 चिन्तनफलमाह—तदिनि प्रपद्यन्ते स्तपद्यन्ते ॥ तत इति, विदितं धितं येन स विदितचित्तः । मात्राधारेण
 मात्रा द्वादशादिसप्त्या प्रणवमात्रास्ता एव धारा यस्य मनः क्षुरस्य स तथा, तन्तुं वासनारूप नाडीरूपं
 च, । हिरक्निर्निध्वनार्थः । समापयर्थ इति शब्दः । अयमारोहप्रकार उत्क्रान्तिसमये खेचरीपटले
 उक्तः, यथा—

यदा तु योगिनो बुद्धिस्त्यक्तुं देहमिमं भवेत् । तदा स्थिरामनो भूता मूलाब्जकिं समुज्ज्वलाम् ॥ १ ॥

सूर्यकोटिप्रतीकाशा भावयेच्चिरमात्मनः । आपादतलपर्यन्तं प्रसृतं जीवमात्मनः ॥ २ ॥

संहृत्य क्रमयोगेन मूलाधारपदं नयेत् । तत्र कुण्डलिनीं शक्तिं सवर्तनिलसंनिभाम् ॥ ३ ॥

जीवं निज चन्द्रियाणि ग्रसन्तीं चिन्तयेद्विद्या । मंत्राप्य कुम्भकारस्थां तडिज्ज्वलनभास्राम् ॥ ४ ॥

मूलाधाराद् यतिर्देवि स्वाधिष्ठानपदं नयेत् । तत्रस्थ जीवमखिलं ग्रसन्तीं चिन्तयेद् प्रती ॥ ५ ॥

तडिर्कोटिप्रतीकाशा तस्मादुन्नीय सतरम् । भस्मिपुरपदं प्राप्य तत्र पूर्ववदाचरेत् ॥ ६ ॥

तत्र स्थिता चर्या देवि पूर्ववद्योगमार्गवित् । अनाहतं नयेद्योगी तत्र पूर्ववदाचरेत् ॥ ७ ॥

ततो त्रिशुद्धावातीयं कुण्डलीं पूर्ववचरेत् । उन्नीय तस्माद् भूमध्ये नीरक्षीरं ग्रसेत् पुनः ॥ ८ ॥

ग्रस्तं क्षीरं महाशक्त्या कोटिर्घर्षसमप्रभम् । मनसा सह दागीरया मित्रा ब्रह्मार्णव कृणात् ॥ ९ ॥

परामृतमहाम्भोधौ विश्रान्ति तत्र कारयेत् । तत्रस्थं परमं देवं शिवं परमकारणम् ॥ १० ॥
 शक्त्या सह समायोज्य तयोरेक्यं निभावयेत् । ॥
 इति । ज्ञातमुक्तान्तिरालं यञ्जयित्वा यदि जीवितुमिच्छेत् तदाचरोहं कुर्यात्, इत्यपि तत्रोक्तम् । तद्यथा—
 यदि यञ्जितमुद्यक्तः कालं कालविभागावित् । कालस्तु यावद्व्रजति तावत्तत्र सुखं वसेत् ॥ १ ॥
 ब्रह्मद्वारगलसाधो देहं कालप्रयोजनम् । तस्मादूर्ध्वं पदं देयं नहि कालप्रयोजनम् ॥ २ ॥
 यदा देव्यात्मनः कालमतिक्रान्तं प्रपश्यति । तदा ब्रह्मार्गलं भित्त्वा शक्तिं मूलपदं नयेत् ॥ ३ ॥
 शक्तिदेहप्रसृतं तु स्वजीवं चेन्द्रियैः सह । तत्तत्कर्मणि संयोज्य स्वस्थदेहः सुखं व्रजेत् ॥ ४ ॥
 अनेन देवि योगेन यञ्जयेत् कालमागतम् । ॥

इति । अत्रोद्गाहचरोद्गाह्यास एव योगशब्देन मुख्यो योग इति द्रष्टव्यम् । स चात्र प्रकाशितः । अत्र पञ्चाशद्-
 दलगामिनि चित्ते पञ्चाशद्युक्तयो जायन्ते । तदुक्तमध्यात्मविषेकै—

गुदलिङ्गान्तरे चक्रमाधारं तु चतुर्दलम् । परमः सहजस्तद्वदानन्दो वीरपूर्वकः ॥ १ ॥
 योगानन्दश्च तस्य सादीशानादिदले फलम् । स्वाधिष्ठानं लिङ्गमूलं पदपत्रं चक्रमस्य तु ॥ २ ॥
 पूर्वादिषु दलेष्वाहुः फलान्येतान्युक्तमात् । प्रथमः क्रूरता गर्वनाशो मूर्खा ततः परम् ॥ ३ ॥
 अवज्ञानमविश्चामो जीवस्य चरतो ध्रुवम् । नामौ दशदलं पदं मणिपूरकमङ्गकम् ॥ ४ ॥
 सुषुप्तिरत्र तृष्णा सादीर्घ्या पिशुनता पुनः । लज्जा भयं घृणा मोहः क्रुधिताथ विषादिता ॥ ५ ॥
 हृदयेऽनाहतं चक्रं दलैर्द्वादशभिर्भुतम् । लौक्यमणाशः कपटः वितर्कोऽप्यनुतापिता ॥ ६ ॥
 आशा प्रकाशयिन्ता च समीहा ममता ततः । क्रमेण दम्भो वैकल्याणविवेको हुंकृतिस्तथा ॥ ७ ॥
 फलान्येतानि पूर्वादिलस्यस्यात्मनो विदुः । कण्ठेऽस्ति भारतीस्थान विशुद्धिः षोडशच्छदम् ॥ ८ ॥
 तत्र प्रणव उद्गीयो हुंफट्बौपद्वपदसुधा । स्वाहा नमोऽमृतं मग्न स्वराः पद्मादयो मताः ॥ ९ ॥
 इति पूर्वाद्विपत्रस्थे फलान्यात्मनि षोडश ।

इति । षोडशच्छदं त्वन्यत्र विरोध उक्तः—

कृपा क्षमार्जवं धैर्यं वैराग्यं च धृतिस्तथा । हास्यं रोमाञ्चनिधयौ ध्यानं सुस्थिरता तथा ॥ १० ॥
 गाम्भीर्यमृदयं सत्त्वं चौदार्यकाग्रता तथा । एते पूर्वादिपत्रेषु गुणाः ॥ ११ ॥

इति । “तत्सर्वपदार्थाधमासी द्रष्टव्यो द्विदले पुनः” इति । अत्र वायोऽरुणपत्रं तु आधारस्वाधिष्ठानयोरन्तरेऽग्निकुण्डं
 तन्मूले मनो दध्यात् । यत्र यत्र मनस्तत्र तत्र प्राप आयाति । प्राणवायुयोगेनाग्निर्दीप्यते स चोर्ध्वज्वलन-
 स्वभावः । तस्मिन् ज्वालिते वायुर्ध्वं गच्छति ततः पदचक्रभेदो भवति । स्वाधिष्ठानं लिङ्गचक्रं त्रिप्रदलि-
 षीकृत्य त्रिरावृत्त्या, तत्र कुण्डलिनीमिति अत एव वचनादनुमीयते । तदुक्तं दीक्षापदले—

तत्र वेधमयीं दीक्षां वक्ष्ये संसारमोचनीम् । ध्यायेच्छिष्यतनोर्मध्ये मूलाधारे चतुर्दले ॥ १ ॥
 त्रिकोणमध्ये विमले तेजस्त्रयविजृम्भिते । बलयत्रयसंयुक्ता तद्वित्कोटिममप्रभा ॥ २ ॥
 शिवशक्तिमयीं देवीं चेतनामात्रविग्रहाम् । सूत्रमात् सूत्रमतरां शक्तिं भित्त्वा पदचक्रमङ्गमा ॥ ३ ॥
 गच्छन्तीं मध्यमार्गेण दिव्यां परशिवावधि । वाग्निमान्तदलस्थार्णान् संहरेत् कमलामन ॥ ४ ॥

इत्यादिकुण्डल्यनुसारेण चायोरपि चोर्ध्वं गच्छन्तस्त्रि परितृप्ति । मणिपूर्वकनाभिवक्त्रं गत्वा प्राप्य, अनाहतं
हृद्यकः तदप्यतिक्रम्य, विशुद्धौ कण्ठप्रदेशे प्राणान् वायुधिरुष्यान्नामाशचक्रं भूमध्यवर्त्यं नुष्प्रायन् अथो नादं
प्राप्यन् । कीदृशम् आचारमारभ्य ब्रह्मरन्ध्रपर्यन्तं प्रतीपमानं तथोज्ज्वलं, स वै नादं ब्रह्म प्राणात्मा परमा-
त्मैवेति । ते प्राणा पदशताधिकैकविंशतिसहस्रसंख्याका प्राक्प्रोक्ता । ग्रन्थान्तरेषु तु पटुत्तरपदशताधि-
कैकविंशतिसहस्रसंख्याका (२१६०६)" इत्युक्तं । अन्यत्र ग्रन्थेषु "अशीति पदशतं चैव सहस्राणि
त्रयोदश । तत्तै चैकं च निश्वासा अहोरात्रप्रमाणतः " इति सख्याभेद उक्तः । अङ्कतः (११३६००)
भवन्ति । तन्ग्रन्तरे तु—

उच्छ्वासे चैव निःश्वासे हंस इत्यवरद्वयम् । तस्मात् प्राणस्तु हंसाख्य आत्माकारेण सन्निधतः ॥ १ ॥

नाभेरुच्छ्वासनिःश्वासा हृदयाग्रे न्यवस्थिताः ।

इति । *शुद्धं पायुमवष्टभ्य दृष्ट्वा आधापानमूलाधारचक्राद्वायुं प्राणाख्यमुत्थापोर्ध्वमवष्टभ्य, अवष्टम्भनोपायो
योगियाहवक्ष्येनोक्तः—

दक्षिणोत्तरगुण्ठने सीवनीं पीडयेद् दृढम् । अवस्तादण्डयोः सूक्ष्मां सन्धोपरि च दक्षिणः ॥ १ ॥

अहोर्भोरन्तरं योगी निश्चिद्रं बन्धयेद् दृढम् । समग्रीवशिरःस्कन्धः समपृष्ठः समोदरः ॥ २ ॥

इत्यादि ॥ अत्र कादिमतोक्तश्वासक्रमोऽग्रे वक्ष्यते ॥

—॥००००॥—

इति श्रीमहामहोपाध्यायभगवन्पूज्यपादश्रीगोविन्दाचार्यशिष्य—श्रीभगवच्छ्रुताचार्यशिष्य—श्रीविष्णु-
शर्माचार्यशिष्य—श्रीप्रगल्भाचार्यशिष्य—श्रीविद्यारण्ययतिविरचिते श्रीविचार्यवाक्ये तन्त्रे
पञ्चविंशतितमः श्वासः ॥ २१ ॥

* अथ दीक्षाभागो मूलश्लोकस्यासौ सदिग्धः ।

अथ

द्वाविंशः श्वातः ।

अथ लक्ष्म्यादिमन्त्राणामुच्चारणयोगविधिः । कर्मपुराणे—

त्रिपं ददाति विपुलां पुष्टिं मेघां यशो बलम् । अर्चिता भगवत्पत्नी तस्माद्भक्ष्मीं समर्चयेत् ॥ १ ॥
इति । सारसंग्रहे—

अथोच्यते रमामम्ना लक्ष्मीसौभाग्यदा मृशम् । दुर्गेत्युद्धारणे शक्तास्त्रिवर्गफलदायकाः ॥ १ ॥

संवर्ताद्वामतः पष्ठं व्योमसप्तमसंयुतम् । तुरीयस्वरचन्द्रार्धकलानादार्धाधिष्ठितम् ॥ २ ॥

एकाधरो रमामम्नो मनोरथसुरद्रुमः । ॥

इति । संवर्तात् एकादशमतो विलोमेन पष्ठं शकारः, व्योमसप्तमोऽपि तथैव, तेन देवस्तयुक्तं, तुरीयस्वरः
ई, चन्द्रार्धकला अर्धचन्द्रः, नादो विन्दुः, तेन धीवीजमुक्तम् । तथा—

मृगुरस्य मुनिः प्रोक्तञ्छन्दश्चास्य निवृन्मवत् । देवता गदिता लक्ष्मीर्भोगमोक्षफलप्रदा ॥ ३ ॥

द्विसव्यनेत्रकर्णेन मन्वन्तस्वरसंयुता । मधेयैव पङ्क्तानि जातिपुक्तानि कल्पयेत् ॥ ४ ॥

सव्यनेत्र ईकारः, कर्ण ऊ, कर्णस्यापि सव्यत्वं समासात् । इतो द्वादशस्वरः, मनुष्यतुर्दशस्वरः, अन्त्यो
विलगाः, एतेन धर्माधर्मैर्धर्माधर्मः इति पङ्क्तमन्त्रा उक्ता । ध्यानम्—

पद्माहृदा नवकनककक्षं पद्मयुग्माभयेष्टप्रोद्यद्गता हिमगिरिनिर्भेदैर्दसंल्यैरिभेन्दैः ।

इतोत्तिष्ठामृतरभृतघटैः^१ सिच्यमानाङ्गयष्टिर्भूयाद्धृत्यै रुचिरस्रकुटा क्षौमवस्त्राञ्जनेत्रा ॥

दक्षाध्वयोपाद्ये तदापघ-स्थयोरन्ये, इत्यायुधध्यानम् ।

“चतुर्भुजां सुवर्णाभां सपद्मोर्ध्वकरद्वयाम् । दक्षिणामयहस्तां तां वामहस्तवरप्रदाम्” ॥

इति नारायणीयवचनात् । ‘हिमगिरिनिर्भेदपिति श्वेत्यमुक्तं, ‘शुभ्राभ्रमेम’ इति दक्षिणामूर्तिवचनात् ॥ दक्षिणा-

१ ‘नादविमुचितम्’ ख पाठ । २ ‘चदजवै’ ख पाठ ।

॥ तदपघा-भूयाद्धृत्यौ द्विपद्माभयवरदकरा तप्तकार्तिस्रवामा, शुभ्राभ्रमेमयुग्मद्वयकरधृतकुम्भाद्विरासिच्यमाना ।

रत्नौघाञ्जनेनोत्तिष्ठामलनरटुकुलार्तबालेपनाद्या । पद्माङ्गी पद्मनाभोगमि कृतवन्मनि पद्मगा श्री त्रिंय व ॥

मूर्तिसंहितायाम्—

अष्टपत्रं लिखेत् पत्रं त्रिभिर्भूमिमालिखेत् । मध्ये बीजं विनित्तिप्य नव शक्तीः समर्चयेत् ॥ १ ॥
इति । सारसंग्रहे—

अष्टपत्राम्बुजद्वन्द्वं कर्णिकाकेसरोज्ज्वलम् । चतुर्द्वारमयायुक्तं चतुरस्रत्रयावृतम् ॥ १ ॥
इति पूजाचक्रमुद्धृतम् । तत्रैव—

धर्मादिकल्पिते पीठे नवशक्तिसमन्विते । रमामावाहा गन्धार्घ्यैर्जत् साधकपक्षतः ॥ २ ॥
इति । इक्षिणामूर्तिसंहितायाम्—

विभूतिरुन्नतिः कान्तिर्हृष्टिः' कीर्तिश्च सन्नातिः । व्युष्टिरुत्कृष्टिर्नृद्धिश्च वसुदिक्षु प्रपूजयेत् ॥ १ ॥
मध्ये सिंहासनं पूज्य सर्वशक्तिमयं प्रिये । ॥

इति । शारदानिलके— “बीजाध्यासनं दद्यात् मूर्तिं मूलेन कल्पयेत्” । सर्वशक्तिपदं प्रोक्त्वा डेन्तं च कमलासनम् । नम इत्यासनं पूज्य तत्तद्बीजादिकं शिवे ॥ १ ॥

इति । तेन बीजानन्तरं ‘सर्वशक्तिमलासनाय नमः’ इति पाठमन्त्रो ज्ञेयः । तदुक्तम्—

सर्वशक्तिपदं प्रोक्त्वा डेन्तं च कमलासनम् । नम इत्यासनं पूज्यं तत्तद्बीजादिकं शिवे ॥
इति । पञ्चपादाचार्यास्तु— ‘श्रीश्रीदेव्यामनाय नमः श्रीश्रीदेवीमूर्तये नमः’ इत्याहुः । सनत्कुमार— “सक-
ल्याम्बोदहं शुभं कर्णिकाया यजेच्छिवम् ।” इति । सारसंग्रहे—

तस्मिन् पीठे ममावाहा देवीं गन्धादिभिर्यजेत् । पुराङ्गानि समभ्यर्च्य बासुदेवादिमूर्तिभिः ॥ १ ॥
इमैर्निषिषुगेनान्या वलाकाद्याभिरीरिता । लोकेशैरपरपृच्छित्तदस्त्रैश्च परा स्मृता ॥ २ ॥

बलाकां विमला चैव कमला वनमालिका । विभीषिका मालिका च शाकरी वसुमालिका ॥ ३ ॥
पङ्कजद्वयहस्तास्ता मुक्ताहारममप्रभाः । अनेन विधिना मन्त्री मन्त्रमेत भजेत् तु यः ॥ ४ ॥

वसन्तसकुला लक्ष्मीं स प्राप्नोत्यचिराद् ध्रुवम् ।

अत्र बासुदेवादिवप्रतिष्ठातृ द्विर्तायावरणम्, “मूर्तौमद्यनुष्कनिधियुगैरपरा” (प्रपञ्चमारे १२।१०) इत्याचा-
यौक्ते । यत् “आग्नेयादिषु पत्रेषु गुग्गुलुश्च कुर्यात्कः । दमकः सलिलश्च” इति नारायणपिपबचनं
तत्प्रकृतद्विष्टम् ॥

अथ प्रयोगः—तत्र प्रातः कल्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि भृगुश्रृण्वे
नमः । मुखे निवृच्छन्दसे नमः । हृदि त्रिभ्यै देवतायै नमः । शुक्ले शं बीजाय नमः । पादयोर्द्वै शङ्कर्यै
नमः । नाभौ रं कीलकाय नमः । इति विन्यस्य, प्राग्बद्धिनियोगमुक्त्वा श्रौं हृदयाय नमः, श्रौं शिरसे
स्याहा, श्रुं शिखायै वषट्, श्रौं कवचाय हुं, श्रौं नेत्रत्रयाय वौषट्, ध्रुं अस्त्राय फट्, इति पङ्कज-
मन्त्रान्हुष्टादितलान्तं कर्णोर्हृदयादिपङ्क्त्येव विन्यस्य, ध्यानमानसपूजान्ते चतुर्द्वारयुक्तचतुरस्रत्रयावृतमष्टदल-
द्वयमर्चापीठं निर्माय, प्राग्बत् पुरतो निधायार्घ्यस्यापनादिपरतत्त्वाचान्ते, ओं विभूतये नमः, रतये नमः,
काम्यै नमः, हृष्ट्यै नमः, कीर्त्यै नमः, सन्तत्यै नमः, व्युष्ट्यै नमः, उत्कृष्ट्यै नमः, मध्ये भूभ्यो
नमः, इति स्वाप्रादिप्रादिसिखेन पाठशक्ती संपूज्य, श्रौंसर्वशक्तिमलासनाय नमः, इति समस्तपीठं

संपूज्यावाहनाद्यहंपूजान्तेऽन्तरालाद्यदले देव्यग्रमदिचतुर्दलेपु— ॐ वासुदेवाय नमः, सहस्रपणाय नमः, प्रशुभ्राय नमः, अनिरुद्धाय नमः, इति संपूज्याग्रेयादिविदितु दमकाय नमः, सलिलाय नमः, गुग्गुलवे नमः, कुराटकाय नमः, इति संपूज्य, देवादीक्षितदलाग्रे ॐ शंखनिधये नमः, वामदलाग्रे ॐ पद्मनिधये नमः, इति संपूज्य, द्वितीयाद्यदले— ॐ वल्लभायै नमः, ॐ विमलायै नमः, ॐ कमलायै नमः, ॐ यनमालायै नमः, ॐ विभीषिकायै नमः, ॐ मालिकायै नमः, ॐ शार्ङ्ग्यै नमः, ॐ वसुमालिकायै नमः, इति संपूज्य लोकपालाचार्यं सर्वं समापयेत् इति ॥ तथा—

जपेद्भस्करलव च तत्सहस्रं हुनेत् ततः । पञ्चस्रिस्वादुसंयुक्तैस्तिलैर्वा श्रीफलैरथ ॥ ५ ॥

त्रिभिर्वा मधुराक्षैश्च जुहुयाद्विजितेन्द्रियः । तर्पणादि ततः कुर्याद् द्विजार्चान्तं प्रसन्नधीः ॥ ६ ॥
इति । भास्करलव द्वारशलवम् । तत्सहस्रमित्युक्तेर्दशांशो होमः । यैस्तैः समिद्धैरित्याचार्यचरणा ॥ त्रिभिरेति एकैकेन सहस्रचतुष्टयं ननु मिलितैस्तेषां तु द्रव्यान्तरत्वेन त्रिभिर्होमाम्भवादि । तदुक्तं मट्टचरणै—
नैवं ब्रौहिमिरिष्टं स्याद्येवैनेच यथाश्रुतं । मिथैरिज्येत चेदिति “ मिथ्याणां विषयदर्शना ” इति च ,
तर्हि त्रिमधुराक्षं विरुद्धमिति चेत् न “ सर्वं त्रिमधुरोपेतं होमद्रव्यमुदाहृतम् । ” इति पचनात् तद्योगस्य
पशुपुरोडाशावदानानामुपस्तरणमिधाराज्ययोगवदचिरुद्धत्वादिति ॥

ततः सिद्धमनुमन्त्री साधयेन्नजवाञ्छितम् । वज्रोमदगे पयासि विष्टर्कगतं त्रिषम् ॥ ७ ॥

संस्तृत्य मनुमेनं च जपेद्भक्तत्रयावाधि । सोऽचिरैस्त्वैव कालेन दारिद्र्यान्मुच्यते नरः ॥ ८ ॥

मधुसूदनगेहस्यत्रिन्वाध उपनिरय च । त्रिलजं प्रजपेन्मन्त्री वत्सराद्वाञ्छितप्रदः^१ ॥ ९ ॥

अधिकं वसुसंघातं लभते नान्यथाचिरात् । अशोकध्वजिते बह्ना मधृतस्तवदुल्लेहनेत् ॥ १० ॥

मन्त्री त्रिभुवनं सर्वं वश्यत्येव नान्यथा । खादिरैः शकलैः मम्यगेधितेऽग्नौ यथाविधि ॥ ११ ॥

तण्डुलैस्त्रिस्वादुपुङ्खैर्जुहुयान्मन्त्रविचमः । तेन राजकुलं वरयं धनदादर्धवान् भवेत् ॥ १२ ॥

अर्कबह्नां हुनेन्मन्त्री सुशुद्धैः शालितण्डुलैः । निवृतं राज्यलक्ष्मीं च राजपुत्रो लभेद् ध्रुवम् ॥ १३ ॥

त्रिस्वादुपुङ्खैर्नलिर्नलक्षमेकं हुनेत् सुधीः । अलक्ष्मीसहितो मर्त्यो लक्ष्मीं ग्रामोति निश्चितम् ॥ १४ ॥

धनधान्यादिसंपत्त्या तोषयेत् तां च माषकः । करुणार्द्रं सनाथा सा कुलं तस्य न मुञ्चति ॥ १५ ॥

ब्राह्मणः स्वगृहे विन्वं समारोप्य च वर्षयेत् । श्रीसूक्तं च जपेन्नैप तत्पत्रैर्जुहुयात् ततः ॥ १६ ॥

त्रिस्वादुपुङ्खैः कुसुमैः फलैश्चापि समिद्धैः । स्कन्धभेदैस्तस्य नरन्तन्मूलैश्चापि संहुनेत् ॥ १७ ॥

विन्वमिभ्रहविष्याशी मण्डलात् प्राक् स्वयं रमा । प्रत्यक्षा च भवेत्तस्य कथमग्नीः कुले भवेत् ॥ १८ ॥

इति । श्रीयन्मन्त्रैः—

कर्णिकायां साध्यनामगर्भं तारं विलिप्य च । एवा पित्र्ये ऋचः पादचतुष्कं चापि तद्दले ॥ १ ॥

अष्टपत्रे गूयमिति दिक्ष्वेवेन्द्रादि चात्रिषु । पादा लेप्यास्ततो ब्राह्मदलपोडशके क्रमात् ॥ २ ॥

आलिखेत् षोडशदले तं सोमाद्यस्य चाप्यृचः (प्रचिकीर्तयुचः) । त्रीण्यचराणि प्रथमे द्वितीये सप्त सप्त च । ३ ।

तृतीये च चतुर्णांस्तृतीये पञ्च पञ्चमे । षष्ठे षट् चतुरो वर्णान् सप्तमेऽष्ट दलेऽष्टमे ॥ ४ ॥

प्रजापते ऋचो वर्णाश्रुतुरो नवमे दले । दशमे च दले वर्णान् पञ्च त्रैकादशेऽपि पद ॥ ५ ॥
 द्वादशे चतुरो वर्णान् दले चापि त्रयोदशे । [चतुर्दशे चतुर्वर्णान् सप्त पञ्चदशे दले] ॥ ६ ॥
 पौडशे चापि षड्वर्णान् विलिख्य च दले बहिः । आष्टम्य लिप्या श्रीबीज विलिखेद्गुरास्तिपु ॥ ७ ॥
 यत्र ऋरूपञ्चकस्येनद्वन्द्वान्यधरास्तैः । गोगजाश्वाविमाहिपसस्यभूपादिसंकुलाम् ॥ ८ ॥

लक्ष्मी ममात्रेहेद्रस्या पुत्रपौत्रादिगामिनीम् ।

॥

इति । अर्थार्थ — तत्र चतुर्दलकमलकर्णिकामध्ये सप्ताष्ट्य प्रणव विलिख्य, तददलेषु “पद्यापित्रे” इति ऋच
 पादचतुष्टय म्याप्रादिप्रादक्षिण्येन प्रतिदलमेक पाद विलिख्य, तद्बहिर्दलेषु कमल कृत्वा तस्य दिग्दलेषु
 “यूय” इत्याद्युच पादचतुष्टय, कालदलेषु “प्येन्द्राग्री” इत्याद्युच पादचतुष्टय विलिख्य, तद्बहि पौड-
 शदले कमल कृत्वा तददलेषु “त्य सोम” इत्यादि ऋगष्टम्यस्य प्रथमदले त्रिष्टयवृत्ताणि, द्वितीये सप्त
 तृतीये सप्त, चतुर्थे अष्टाविंशति, पञ्चमे पञ्च, षष्ठे षड्, सप्तमे अष्टाविंशति, अष्टमेऽष्ट, “प्रजापते न त्वदे”
 इति ऋचो नवमे अष्टाविंशति दशमे पञ्च, एकादशे षड्, द्वादशे अष्टाविंशति, त्रयोदशेऽपि अष्टाविंशति, चतु-
 र्दशे अष्टाविंशति, पञ्चदशे सप्त पौडशे षड्वृत्ताणि चेति विधाय विलिख्य, तद्बहिर्वृत्तद्वय विधाय तत्पश्चात्तरा-
 लवीध्याम् अकारादिकारान्मान् मातृकारान् सविन्दुकान् घेष्टनरूपेण विलिख्य, तद्बहिश्चतुष्टय कृत्वा
 तत्कोशेषु श्रीबीज लिखेत् । एतच्चान्नसुकृत्फलद भवति ॥ ऋषपञ्चक तु ऋष्येदे— यामडेयस्य घृहस्पतिः त्रिष्टुप् ।
 “एवा पित्रे विश्वदेवाय वृष्णे यज्ञविधिम् नमसा इतिभिः । वृहस्पते सुप्रजा वीरवन्तो वयं स्याम
 पतयो रयीणाम्” ॥ १ ॥ “युयमस्मान्नयत वस्यो अन्धा निरहतिभ्यो भवतो गृणानाः । जुषध्वं
 नो हव्यदाति यजत्रा वयं स्याम पतयो रयीणाम्” ॥ २ ॥ प्येन्द्राग्री इत्यस्य कुत्सः इन्द्राग्री
 त्रिष्टुप् । “प्येन्द्राग्री यपिवासा मुतस्य विश्वात्मस्य स नयत धनानि । तस्यो मित्रो बरुणो माम-
 हन्तामितिः मिन्धुः पृथिवी उत द्यौः” ॥ ३ ॥ गौतमस्य त्रिष्टुप् । “त सोम प्रचिकितो
 मनोपा त रजिष्ठमनु नेपि पन्थाय । तव प्रसीती पितरो न इन्दो देवेषु रत्नममजन्त धीराः” ॥ ४ ॥
 प्रजापते इति हिरण्यगर्भ ऋषिः को देवता त्रिष्टुपकृन्तः । “प्रजापते न तदेतान्यन्यो विश्वा जा-
 तानि परि ता बभूव । यत्कामान्ते जुहुमस्तस्यो यस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम्” ॥ ५ ॥
 इति । श्रीपञ्चमारे—

मध्ये तार माध्युक्त श्रियं कोशेषु पदस्वपि । अष्टपत्रे केसरोद्यत्स्वरद्वे क्रमेण च ॥ १ ॥

या लक्ष्मीरित्युचो वर्णाश्रुतुराश्रुतुरो बहिः । अश्वदाया ऋचा हन्मिश्च मवेष्ट्य कुशुदात्रिपु ॥ २ ॥

श्रिय समालिखेद्यत्र स्थापितं यत्र मन्दिरे । धनैर्धान्यैश्च विमर्वरन्यश्चाश्वगवादिभिः ॥ ३ ॥

आपूरयन्ती मततं तत्रैव रमते रमा ।

॥

इति । अर्थार्थ — अष्टदलपञ्चोदरे पदकोशे कृत्वा तन्मध्ये सप्ताष्ट्य प्रणव विलिख्य, पदकोशेषु श्रीबीज
 विलिख्याष्टदलेषु इन्द्रा म्यागनालिख्याष्टदलेषु “या लक्ष्मी” इत्याद्युचो वर्णाश्रुतुराश्रुतुरो विलिख्य,
 बहिर्वृत्तत्रयान्तरालद्वयेऽन्तर्गतान्तराले श्रीसूक्त अष्टे वक्ष्यमाण— “अश्वदाय गोदाय * ” इति ऋचा स-

* ‘अश्वदाय गोदाय धनदाय महाधनि । धनं मे जुषता देवि सर्वकामाश्च देहि मे ॥’

वेष्ट्य तद्वर्हिर्गतान्तराले कादिदान्तवर्णैरावेष्ट्य तद्वह्निश्चतुरस्रं कृत्वा तत्कोणेषु श्रीवर्जं लिखेत् । एतद्यन्त्र-
सुरूपफलदम् । " या लक्ष्मी सिन्धुसंभवा भूतिर्धेनु पुरुषवसु । पद्मा विश्वा वसुदेवी सदा नो धुपतां दृढे ॥ "
इति ऋक् । तथा—

। सद्याद्य विन्दुमहितं द्वितीयं भुवनेश्वरी ॥ ४ ॥

तृतीयं च रमावर्जं चतुर्थं कामराजकम् । समुद्रवर्णो धर्मार्थकाममोक्षफलो मतः ॥ ५ ॥
सद्याद्य ये विन्दुयुतं तेन मे, अन्यत् प्रसिद्धम् । तथा—

ऋषिर्भृगुर्निचृत्पूर्वमनुष्टुप् छन्द ईरितम् । देवता कमला प्रोक्ता सर्वसपत्नरी शुभा ॥ ६ ॥
पूर्वमश्रवदेवास् पदङ्गानि प्रकल्पयेत् । ॥

अथ ध्यानम्—

माणिक्याभा हरगिरिनिभैः कुञ्जरेन्द्रैश्चतुर्भि-

र्नासाग्रोद्यन्मणिमयघटाम्भोभिरासिच्यमाना ।

अम्भोज्यथा वरसरसिजद्वन्द्वकामीतिहस्ता

लक्ष्मीः पायादमरनिकरैः मेविताद्दृश्यम्बुजा सा ॥ ६ ॥

आयुधध्यानं प्राग्वत् ।

पूर्वोदिते रमापीठे यजेद्देवीं च पूर्ववत् । अर्कलक्षं जपेन्मन्त्री नियताशी च संहुनेत् ॥ ७ ॥
तत्सहस्रं सरोजैश्च रत्नैस्त्रिस्वादुर्मयुतैः । पूर्वानुक्तप्रयोगांश्च कुर्यान्मन्त्री यथाविधि ॥ ८ ॥
साधको मनुवर्यस्य निधिभिः सेव्यते स्वयम् । ॥

प्रयोग सुगम । तथा—

कामिकापञ्चमं कालो अन्यस्वरविभूषितः । वर्गादिः च्चेडमचला वरुणो दीर्घयुक्भृगुः ॥ ९ ॥

अक्षियुक् धान्तपवनमद्याद्यश्च द्विठावधिः । दशाक्षरो निगदितो मन्त्रः प्रोक्तफलप्रदः ॥ १० ॥
इति । कामिकापञ्चमं न, कालो म, अन्यस्वरो विसर्गस्तेन म, वर्गादि क, च्चेडं म, अचला ह, वर-
णो व, दीर्घयुक् वा, भृगु स अक्षियुक् सि, धान्तं न, पवनो य, सद्याद्य ये तेन म्यै, द्विठ स्वाहा, ॥ तथा—
ऋष्याद्या दक्षमविराड्कमलाः समुदीरिताः । देवी च पद्मिनी विष्णुपत्नी च वरदा मता ॥ ११ ॥

रूपान्ता कमला चाभिर्ङे-नमोन्ताभिरुक्तवत् । पञ्चाङ्गानि मनोरस जातियुक्तानि कल्पयेत् ॥ १२ ॥
इति । शारदायाम्—“ नमोन्ता प्रणवादिका ” इत्यङ्गमन्त्रा उदिताः । ध्यान तु—

तडित्युज्जाभामा कमलयुगदानामयकरा

शरीरोद्यन्नामा भुवनविवरं भामयति या ।

सरोजस्या काञ्चीमणिमुकुटमञ्जीरुचिरा

त्रिये भूयाल्लक्ष्मीः कुचकलशभारानततनुः ॥ १३ ॥

आयुधध्यानं प्राग्वत् ।

रमापीठे पुनः प्रोक्ते यजेद्भक्त्या यथाविधि । आटावङ्गानि तद्भावे चलाक्याद्यष्टशक्यः ॥ १४ ॥

तद्वारो लोकपालाश्च तदस्त्राणि ततो बहिः । एतमभ्यर्चयेन्नर्त्तमा भवेत् मावाद्धनाधिपः ॥ १५ ॥

अथ प्रयोग — प्राग्ब्रह्मयोगोदयान्ते भूलेन प्राणायामप्रथमं कृत्वा, शिरसि दत्ताय ऋषये नमः । मुखे विरादद्युद्धमे नमः । हृदि श्रीकमलार्पणं देवतार्पणं नमः । इति विन्यस्य प्राग्ब्रह्मनियोगमुक्त्वा मूलमग्नं करयो-
र्योर्गर्भं, ओं देव्यै नमः हृदयाय नमः, ओं पश्चिम्यै शिरसे० ओं विष्णुपत्न्यै शिरसाय०, ओं वरदायै कवचाय०,
ओं कमलरूपायै अस्त्राय०, इति पञ्चाङ्गमग्नानुष्ठानादिनिष्ठान्तं करयन्विन्यस्य, नेत्रवर्जं हृदयादिपञ्चाङ्गेष्वपि वि-
न्यस्य, ध्यानाद्यङ्गपूजान्ते प्राग्ब्रह्मदेवते वलाक्यायष्टशक्ती मपूज्य इन्द्रायर्चादि मर्त्यं प्राग्ब्रह्म समापयेदिति ॥ तथा—

पङ्क्तिर्लक्षं जपेन्मन्त्रं हविष्याशी जितेन्द्रियः । तद्दशांशं मरमिजैस्त्रिसाद्वर्कैर्हनेत् सुधीः ॥ १६ ॥

नद्या मधुद्रुगामिन्या कण्ठदमे जले स्थितः । लक्षत्रयं जपेन्मन्त्री भवेदर्थान्वितो नरः ॥ १७ ॥

नन्दावर्तमसूतैश्च जुहुयादुत्तराहंभे । रमा मपूज्य साहस्रं तावद्वर्णैर्मधुप्लुतः ॥ १८ ॥

फलैर्हनेत् पौर्णमास्या पञ्चम्या वा मिताम्बुजैः । शुक्रवारे श्वेतपुष्पैर्मम यो जुहुयान् सुधीः ॥ १९ ॥

संघस्मराद्वनं पूर्णं लभते नात्र मणयः । किं बहून्नेन भजते मनुमेन जितेन्द्रियः ॥ २० ॥

स वाञ्छितार्थार्थलभते वसुधान्यममृद्विपुः ।

॥

इति । तथा—

वाकशक्तिं श्रीकामरुचं च साग्निसद्यान्तमर्गयुक् । चतुर्नीपं च वर्गादितृतीयं केवलं तः ॥ २१ ॥

लोहितोऽग्निपुत्रो वामधुतिपृष्ठं भृगुरीरितः । तुर्यवर्गादिपञ्चमयाहृदयावधि ॥ २२ ॥

द्वादशांशं महालक्ष्मीमन्त्रः प्रोक्तस्तु स्त्रीभिः । प्रणयाद्योपमेव स्वात् मर्ममिद्विकृतो मनुः ॥ २३ ॥

इति । यात्र वागीज, शक्तिं भुवने-वर्गीजं, कामस्तद्वीजं, य इ. स स्वरूपं, अग्नी रेफ, मद्यान्त ओ, चर्को विसर्ग, पश्चिमि पिलिङ्गत्त हर्त्ता, च-तृतीयं ज, वर्गादितृतीयं ग, केवलं त तत्कारं स्वररहितं, लोहितं प, अग्निपृष्ठं भोग्ग तेन प्र, वामधुतिपृष्ठं ऊर्ध्वरयुक् भृगु स तेन मू, तुर्यवर्गादि न, पञ्चमं य, मयाद्य ऐ तेन त्ये, हृदयं नमः, प्रणयाद्यस्त्रयोऽज्ञात्त ॥ तथा—

ऋष्याद्या ब्रह्मगायत्रीमहालक्ष्म्यः समीरिताः । मशोध्य मनुना पाणी प्रणवाद्यं हृदन्तकम् ॥ २४ ॥

अङ्गुलीषु क्रमान्मन्त्री विन्यमेह्यजपञ्चकम् । मन्त्रशेषं न्यसेन्मन्त्री [तल्लयोरुभयोरेपि ॥ २५ ॥

मूर्धादि चरणं यावन्मन्त्रेण व्यापकं न्यसेत् । मूर्धाविद्युत्तोषुह्यार्घ्या पञ्च रीजानि विन्यसेत् ॥ २६ ॥

शेषं सप्तार्धकं मन्त्री] विन्यमेह हृदि घातुषु । पञ्चरीजैः पञ्चमन्त्रान् शिरैः पठेत् तु कल्पयेत् ॥ २७ ॥

चतुर्ध्वर्नर्तनानुसर्गयुक्तं वापि पठेद्भक्तम् । ज्ञानैश्वर्ये गात्रिकले रीर्यं तेजश्च पद् क्रमात् ॥ २८ ॥

एवं न्यस्ततनुर्मन्त्री चिन्तयेदिष्टदेवताम् । आदौ स्मरेत् समुधानं सर्वतृप्तिशोभितम् ॥ २९ ॥

वस्तुर्लनोर्मरद्वैश्च रमालैः श्रीद्वैर्गपि । तालैर्मालैर्हिन्तालैः शालैश्च त्रकुलैर्गपि ॥ ३० ॥

कर्कशुन्यनुजीवैश्च चम्पकैरुपशोभितम् । मन्दान्दोलितकपूर्वकदलीदलमण्डितम् ॥ ३१ ॥

अशोकपाटलानागकांविटागमनोरमम् । मल्लिकायूथिकाकुन्दमदन्यन्तीमुगान्धिकम् ॥ ३२ ॥

द्राक्षावल्लीनागवल्लीमाधवीदेवदारुभिः । नमेरुभिर्लवङ्गैश्च बकुलैस्तिलकैस्तथा ॥ ३३ ॥
 शोभितं कार्णिकारैश्च चन्दनैः रक्तचन्दनैः । वञ्जुलैर्मातुलुङ्गैश्च दाडिमीलकुचैः शुभैः ॥ ३४ ॥
 नारिकेलैश्च खर्जूरैः पूगैः कुरवकैर्द्वयम् । मालतीकेतकीजातीपारन्तीतुलसीवृत्तम् ॥ ३५ ॥
 नन्दावर्तैर्दमनकैः सर्वर्तुकुसुमोज्ज्वलम् । अमन्दैः पिचुमन्दैश्च मन्दारैरुपशोभितम् ॥ ३६ ॥
 विशिष्टैः पनसैरुचैः शाखोटैः कुटर्जैर्गणैः । अथैवपनस्पृष्टसुमनोगन्धमञ्जुलम् ॥ ३७ ॥
 महामरस्तस्य मध्ये स्नेहमग्री मनोरमम् । वरटाहंससद्वाद्यचक्रकारण्डकोज्ज्वलम् ॥ ३८ ॥
 अमद्भ्रमरमालाभिरलकृतचतुर्दिशम् । केकिकेकारवाकीर्णं लक्ष्मणामारसैर्वृतम् ॥ ३९ ॥
 फुल्लैः मरसिजैः रम्यैः कहारैः कैरवैरपि । नीलेन्दीवरसङ्घैश्च सुगन्धिकुसुमैर्वृतम् ॥ ४० ॥
 सर्वर्तुशोभिकल्पद्रुवनमण्डितमुज्ज्वलम् । पुलिनं तत्र तन्मध्ये मण्डपं रत्नकुट्टिमम् ॥ ४१ ॥
 ममुद्यदर्कमण्डोहकिरणशुतिभास्वरम् । हिमरश्मिकग्रातसिन्धुतमुशीतलम् ॥ ४२ ॥
 प्रोज्ज्वलद्गालितस्वर्णप्राकारसुमनोहरम् । नानारत्नौघचित्तुर्द्वारममन्वितम् ॥ ४३ ॥
 नवरत्नमयप्रोद्यदरराष्टकशोभितम् । नूतनोऽयन्महारत्नं रचितोत्तुङ्गगोपुरम् ॥ ४४ ॥
 तप्तगालितहेमोद्यदण्डध्वजसमूहकम् । वैदूर्यादिमहारत्नरचितस्तम्भराजितम् ॥ ४५ ॥
 मन्तस्वर्णरचितगवाक्षशतमङ्गलम् । हेमदण्डस्फुरद्दीपसदस्यसुमनोहरम् ॥ ४६ ॥
 नानाविधचौमवस्त्ररचिताभिश्च काञ्चनैः (?) । मनुजघण्टिकापुरुषताकाभिरथावृतम् ॥ ४७ ॥
 शरद्राकासुधारश्मिदङ्गलरचितैः शुभैः । विचित्रवसनोद्भूतैर्वृतं चन्द्रातपैरपि ॥ ४८ ॥
 काञ्चनोर्ध्वमणिघ्रातकुट्टिमालङ्कृतं शुभम् । धनमारागुरुस्वभ्युकुम्भुङ्गैरपि ॥ ४९ ॥
 तमालैर्द्रव्यं (व) जातैश्च सुगन्धिभिरथैतैः । आमोदितचतुर्द्वारं मण्डपं प्रविचिन्तयेत् ॥ ५० ॥
 (तदन्तः पारिजातस्य मूलं मिहामनं नवम् । नानारत्नगणाकीर्णं तत्र देवीं विचिन्तयेत् ॥)
 बालभास्करमत्कान्ति शशिशेखरमण्डिताम् । मुक्ताहारोज्ज्वलां रम्यां रत्नाकरूपविभूषिताम् ॥ ५१ ॥
 हस्ताम्भोजैश्च विभ्राणं नूतनां शालिमञ्जरीम् । पद्मद्वयं कान्तुम च मम्मितास्पमरोन्मात् ॥ ५२ ॥
 विक्रान्तपलमंशोभिलोचनत्रयमंयुताम् । कण्ठपुरमङ्गल्लरत्नान्पलपद्मद्वयम् ॥ ५३ ॥
 नितम्बविम्बविलमद्रशनादाममञ्जुलाम् । वलित्रयलमद्वैदिसन्धेशशुशोभिताम् ॥ ५४ ॥
 गम्भीरावर्तहं (भृ) त्रामिद्वदमण्डलमण्डिताम् । वक्षदर्कमंसलक्ष्मिप्रीनोन्नतघनस्ननीम् ॥ ५५ ॥
 कुम्भिकुम्भोद्भवप्रोद्यन्मुक्तादामविराजिताम् । चामोत्तरामङ्गवर्ती पुष्पादमसुभूषिताम् ॥ ५६ ॥
 गालितस्वर्णरचितवैदूर्याद्याङ्गदोज्ज्वलाम् । काञ्चनोद्यन्पद्मरागमणिमण्डकङ्कणाम् ॥ ५७ ॥
 नानाविधलमद्रत्नमुद्रिकालङ्कृताङ्गुलीम् । कम्बुकण्ठकलारावां स्पर्शग्रैवेयराजिताम् ॥ ५८ ॥
 विचित्रनानालङ्कारालङ्कृताङ्गुलीं शुचिस्मिताम् । उद्यदर्कप्रमामास्त्रद्रवताटङ्कशोभिताम् ॥ ५९ ॥

कर्णप्रीकृतस्पर्शचन्द्रनाभशुभा शुभाम् । प्रवालविलमत्कान्तिकचिराधरपद्मवाम् ॥ ६० ॥
 शेखरप्रो (शङ्करो) ज्ञसद्रम्यदशनावलिशोभिताम् । निर्लाञ्छनशरद्राकातागधिपशुभाननाम् । ६१ ॥
 पञ्चमायककोदण्डविलासाधिकभूषणाम् । विश्राणां नामिका प्रोद्यत्तिलपुष्पजयोद्यताम् ॥ ६२ ॥
 शीतांशुकलाकारचिरालिकराजिताम् । धनमौगन्धसपञ्चमृमनामिशिशेषकाम् ॥ ६३ ॥
 मनाकुञ्चितसुनिग्धनीलमञ्जुलमूर्धजाम् । पारिजातद्रुकुसुमगन्धवाहिमूर्धजाम् ॥ ६४ ॥
 [अनर्घ्यरत्नयटितमुकुटाङ्कितमस्तकाम्] । तप्तहाटकमन्दनानारत्नावशेखराम् ॥ ६५ ॥
 सौन्दर्यभूमेरवधि तेजसा जन्मभूमिकाम् । विलासलक्ष्मीप्रवर्त महालक्ष्मीं विचिन्तयेत् ॥ ६६ ॥

५. कामाध कृत्मारस्य दत्ताध करण्यन्तमायुधध्यानम् ।

पुगाप्रोक्ते रमापीठे देवीं मन्थक् प्रपूजयेत् । दद्याद्देवीनेनासनं च स्वाधुना मूर्तिकल्पना ॥ ६७ ॥
 दक्षभागे यजेद्देव्या गणपं चान्यतस्तथा । सुमनोज्जलिहस्तं च पुष्पधन्वानमर्चयेत् ॥ ६८ ॥
 अङ्गानि पूजयेदादां यस्यान्तेषु मन्थयेत् । अष्टपत्रेष्विभाः पूज्या उमा श्रीश्च सरस्वती ॥ ६९ ॥
 दुर्गा धराणिगायत्रीं देव्युपा चेति शक्तयः । नानालङ्काराढ्याः स्युरम्भोजद्वयपाणयः ॥ ७० ॥
 अहमिप्रचालनार्थं च प्रोद्यते जहनुर्धये । पूजनीये प्रयत्नेन कारुण्यां धृतचामरां ॥ ७१ ॥
 निधीं पूज्यां च वरुण पक्षिणे क्षत्रधारिणम् । परितश्च यजेत् राक्षान् ग्रहान् च ततोऽर्चयेत् ॥ ७२ ॥
 चतुर्दन्तान् दिग्गजाश्च यजेटाशासु मभ्रमिन् । लोकपालास्तदक्षाणि तचन्द्रास्ते यजेत् सुधीः ॥ ७३ ॥
 ऐरावतः पुण्डरीको वामनः कुमुदोज्ज्वलः । दुष्पदन्तः मार्भामः सुप्रतीकरश्च ते क्रमात् ॥ ७४ ॥
 इति । अथ प्रयोग — तत्र प्राग्गतं प्रातः कृत्वादिद्विपोगपीठन्यासान्ते मूलतः प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ग्रहणं
 भूषये नमः । मुखे गायत्रीद्वन्द्वं नमः । हृदि श्रीमहालक्ष्मीदेवतायै नमः । इति विन्यस्य, प्राग्गठिनियोगमु-
 त्कीर्त्य (मूलमन्त्रेण करयोन्यापन्नं इत्या, अङ्गुष्ठयोर्दं नमः, तर्जन्योर्द्वां०, मध्यमयोर्द्वां०, अनामिकयो-
 र्द्वां०, कनिष्ठिकयोर्द्वां०, कर्णलयां जगत्प्रमूर्त्यं नमः ॥ मूर्ध्नि दं नमः, चक्षुषेर्द्वां०, वक्षसि ध्ये०,
 गुह्येर्द्वां०, पादयोर्द्वां०, इति मन्त्रघातुषु—त्वचि ज नमः, रक्षे ग०, मासे अं०, मेदसि स्त्र०, आस्त्रि त्वं०,
 मज्जाया न०, शुक्ले म नमः इति विन्यस्य,) पैशानाय नमः हृदयाय नमः । हृदिःधर्याय नमः शिरसे स्वाहा ।
 श्रीमङ्कये नमः शिखायै वषट् । क्लीन्नाय नमः कवचाय हु । हस्तौ वीर्याय नमः नेत्राभ्यां वौषट् । जग-
 त्प्रमूर्त्यं तेजसे नमः अस्त्राय फट् । इति षडङ्गमन्त्रानङ्गुष्ठवितनान्तं मूलमन्त्राभिसृष्टयो करयोन्यस्य हृदया-
 विपटङ्गेऽपि न्यसेत् । ततः सत्सेसरमष्टदलकमलं तद्वह्निद्विदशदलकमलं तद्वह्निनवदलकमलं तद्वह्निश्चतुर्द-
 शयुतचतुर्दशयमिति पूजाचक्रं निर्माय, प्राग्गतं पुरतः मन्थाप्य ध्यानादिपुष्पोपचरान्ते कर्णिकाया देव्या
 दक्षिणे गणपतये नमः वामे कामदेवाय इति सप्तस्य, प्राग्गतं पञ्चङ्गानि सप्तज्याष्टदले उमायै नमः,
 ध्रिये०, सरस्वत्ये०, दुर्गायै०, धीमन्यै०, गायत्र्यै०, देव्यै०, उषायै०, इति स्वाग्निदिशस्तुतिगणेन
 सप्तस्य, देव्या दक्षिणचरणमर्धे गङ्गायै नमः, वाममर्धे यमुनायै नमः । देवीदक्षिणे शङ्क-
 निधये नमः । धामे पद्मनिधये नमः, इति सप्तस्य, द्वादशदले मेपाय नमः, वृषाय० मिथु-
 नाय० कर्काय० सिंहाय० कन्यायै० तुलायै० वृश्चिकाय० मकराय० कुम्भाय० मीनाय नमः । तद्व-

हिनवदले रवये नम , सोमाय० मङ्गलाय० बुधाय० बृहस्पतये० शुक्राय० शनैश्चराय० राहवे० केतुभ्यो नम । तद्बहिश्चतुस्त्रैकमलयोन्तराले देव्यग्राद्यष्टिद्वि पेरवताय नम , पुण्डरीकाय० वामनाय० कुमुदाय० अञ्जनाय० पुष्पदन्ताय० सार्वभौमाय० सुप्रतीकाय नम । इति प्रादक्षिण्येन संपूज्य , प्राग्वहोयीद्वये दिगीशान् तदक्षानि च समभ्यर्च्य धूपदीपादिशेष प्राग्वत् समापयेदिति । तथा—

जपेन्द्रास्करलक्ष च नियताशीर्षतत्रतः । तद्दशांशं प्रजुहुयाद् घृतैस्त्रिस्तादुमंघृतैः ॥ ७५ ॥

पञ्च रमाद्रुमफलैः प्रत्येकमयुत हुनेत् । वासितैः शुचिभित्तोयैस्तर्पणैर्युतद्वयम् ॥ ७६ ॥

इति । अत्र घृतेदशांशहोमे विधाय तद्दशांशतर्पणादि निर्वर्त्य पञ्चादयुतद्वयहोममयुतद्वयतर्पणं च विदध्यात् , इत्यमरम्बोध्यो विशेष ॥ तथा—

एवं सिद्धमनुर्भन्त्री गुरुभक्तो दृढव्रतः । कुर्यात् काम्यानि कर्माणि स्वामीष्टानि च मन्त्रवित् ॥ ७७ ॥

आज्याप्लुताभिर्दूर्वाभिरायुष्कामो हुनेन्नरः । सहस्रं दशरात्रं च समिद्धे हव्यवाहने ॥ ७८ ॥

शताह्वानिर्दूर्वाभिरष्टोत्तरमहस्रकम् । सप्ताहं जुहुयाज्जीवेद् बत्तराणां शतं सुधीः ॥ ७९ ॥

शताह्वानिर्दूर्वाभि ।

दीर्घायुश्च घृताभ्यङ्गैस्त्रिलैः प्रजुहुयाद्बुधः । आरोग्यकामो जुहुयादारभ्यार्कदिनं सुधीः ॥ ८० ॥

दशांशं प्रत्यहं चापि मर्षिरङ्गान् समिद्धरान् । कण्ठदग्ने जले स्थित्वा महालक्ष्मीमनुस्मरन् ॥ ८१ ॥

समिद्धरान्कजान् ।

अष्टाधिकसहस्रं च प्रोर्ध्वबाहुर्जपेन्मनुष्यः । स वाञ्छितार्थं लभते आरोग्यमपि साधकः ॥ ८२ ॥

अन्वहं जुहुयादष्टसहस्रं शालिर्भिधुवम् । सोऽचिराल्लभते लक्ष्मीं महतीं माघकोत्तमः ॥ ८३ ॥

अष्टसहस्रमष्टाधिकमहस्रमित्यर्थः ।

रमात्ताप्रभ्रनैर्वा नन्द्यावर्तसमुद्भवैः । श्वेतसर्पपकैराज्यप्लुतेर्वा जुहुयाद्बुधः ॥ ८४ ॥

प्रथीयमीं रमामामोत्थचिरात् साधको ध्रुवम् । मान्यते च तथा सर्वैर्जन्तुभिर्नान्यथात्र च ॥ ८५ ॥

नालिकेरजोयुक्तेर्मरिचैर्जीरकान्वितैः । गुडयुक्तैर्घृतपकैरूपैर्जुहुयात् सुधीः ॥ ८६ ॥

मंयतः प्रत्यहं चाष्टशतं पायमध्वग् द्विजः । मण्डलाच्च ध्रुवं साक्षाद् भवेद्वैश्वानस्तथा ॥ ८७ ॥

गुडमिश्रहविष्यस्य होमादश्रसमृद्धिमान् । अष्टोत्तरसहस्रं च जपासूनानि सहनेत् ॥ ८८ ॥

संगृह्य तद्भस्म मन्त्री नागवल्लीरसेन च । महितं तिलकं कुर्यात् मर्वचर्यं भवेद् ध्रुवम् ॥ ८९ ॥

पलाभोत्थसमिद्धिश्च कुसुमैर्जुहुयात् तथा । वय्या भवेयुर्भुवज्वा वशिनस्तस्य मन्त्रिणः ॥ ९० ॥

जातिकाकुसुमैर्मन्त्री राजानं वशमानयेत् । जुहुयादरुणाम्भोजैर्वेद्याः स्युस्तेन वश्यगाः ॥ ९१ ॥

नीलोत्पलानां होमेन वश्याथरणसंभवाः । वशयेत् प्रमदा विद्वान् मधूककुसुमैर्घृतैः ॥ ९२ ॥

नवकोष्ठारमकं सम्पङ्कमण्डलं रचयेत् सुधीः । मध्ये यत्र च रुचिरं कल्पयेच्च यथाविधि ॥ ९३ ॥

यन्त्रं वक्ष्यमाणम् ।

तेषु कोष्ठेषु नवसु विन्यसेत् कलशान् नव । शुभांश्चन्दनकाशमीरलिप्तसर्वाङ्गकान् नवान् ॥ ९४ ॥

कूर्पतण्डुलमंघुक्रान् मर्वदृष्टिमनोहरान् । पूजयेच्च यथावत् तान् वामितैर्माषिपुष्करैः ॥ ९५ ॥

कर्णस्वर्णेन रचितं नवरत्नसमन्वितम् । कर्णिकामध्यविलमयञ्च पथ तु कारयेत् ॥ ८६ ॥
मध्यस्थकलशे रम्यं यथावत् तद्विनिक्षिपेत् । पञ्चरत्नानि मर्मेषु कलशेषु विनिक्षिपेत् ॥ ८७ ॥

पञ्चरत्नानि तु—

वज्रं मुक्ताफलं नीलं पद्मरागं तथैव च । मरकतेन समायुक्तं पञ्चरत्नमिदं विदुः ॥ १ ॥

इति पुराणोक्तानि । तथा—

पटीरोशीरकाज्मीरचन्द्रागुरुतमालकम् । जातीककोलसंयुक्तं सपिप्पेत् ताति भागशः ॥ ८८ ॥
कलशेषु च मर्मेषु यथाविधि विलोडयेत् । मटाभद्रा च दुर्वा च देवी श्रीश्च मधुव्रता ॥ ८९ ॥
अपामार्गस्य पत्राणि मुशली वज्रिवल्लरी । चक्रप्रियदुन्नीरीश्च मृद्वगोधुमतण्डलान् ॥ ९० ॥
शालिमाषारच सविलान् यवान् प्राक्षिप्य निक्षिपेत् । कदलीनारिकेलश्रीधात्रीलकुचभूरुहाम् ॥ ९१ ॥
फलानि पद्मयकुलजातिसौगन्धिकानि च । मल्लिकाचम्पकाशोकपुनागोत्थानि निक्षिपेत् ॥ ९२ ॥
पुष्पाणि केतकीं तद्रत्नं तुलसीपल्लवानि च । न्यग्रोधोदुम्बरसल्लर्चत्थानां ब्रह्मरूचकम् ॥ ९३ ॥
प्राक्षिप्य घटपक्ताणि आदयेत् भूपर्कः शुभः । साक्षरैः सफलैस्तारच वेष्टयेत् दौमवासमा ॥ ९४ ॥
तेषु मध्यस्थकलशे समावाह्यं महेश्वरीम् । महालक्ष्मीं चन्दनार्चरूपचरैश्च संयजेत् ॥ ९५ ॥
शिष्टेष्वष्टसु कुम्भेषु क्षुमाग्राः क्रमतो यजेत् । सुगन्धैश्चन्दनैः पुष्पैर्मनोर्जैर्धूपदीपकैः ॥ ९६ ॥
अक्षयभोज्यनिवेद्यैश्च यथाविधि यजेत् सुधीः । सस्पृश्य तान् घटान् मन्त्री त्रिमहर्षं मन्तुं जपेत् ॥ ९७ ॥
ततः साध्यं समानीय संयतं स्थापित्वेति शुभे । सुपीठे तं निवेदयार्थं तस्मिन् माध्ये तु योजयेत् ॥ ९८ ॥
मनोहरैरलङ्कारैर्विविधैर्वसनैरपि । आदरात् तमलद्वयं सुरङ्गं सुमनोवृतम् ॥ ९९ ॥
सुवासिनीभिर्योषाभिरर्चितानां द्विजन्मनाम् । सहस्रैर्वचनैः सर्ववाद्यानां निनदः सह ॥ १०० ॥
वेदयोपेयं च सह लघे चैव मुशोभने । तेषु मध्यस्थितं कुम्भं समुत्थ्य गुरुः स्वयम् ॥ १०१ ॥
मूलमधं जपन मिश्रेत् साध्यशौर्षं ततोऽपरैः । कलशैः पूर्ववत् मिक्ता हस्तेनास्य शिशोःगिरैः ॥ १०२ ॥
संस्पृशन् वेदगदितामाशिषं च प्रयच्छति । कन्यायामस्तु च सदा संपदश्च निराकुलाः ॥ १०३ ॥
प्रसीदतु महालक्ष्मीः सकला देवता अपि । रक्षन्तु तां सर्वदेव विजयोऽस्तु सुखी भव ॥ १०४ ॥
इत्थं दक्ष्याशिषः पश्चाद्दामसी परिघाप्य च । आचन्तः प्रक्षमेत् सम्यग्यथाविधि गुरु शिशुः ॥ १०५ ॥
नानाविधैश्च वसनैर्नानालङ्करणैरपि । धनैर्धान्यै रत्नगोभिर्महिषीभिश्च दामकैः ॥ १०६ ॥
दासीभिर्देवतापुष्ट्या गुरुं संतोषयेत् सुधीः । नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्लक्ष्म्यैश्चोपैस्तथैतरेः ॥ १०७ ॥
दीनान्ब्रह्मण्यैः सार्धं भोजयेच्च द्विजन्मजः । ततः स्वमन्दिरे कुर्यादुत्सवं वन्धुभिः सह ॥ १०८ ॥
पद्मिनेकोद्दाम्ये च ततः स नृवरः स्वयम् । कृतार्थं मन्यते सम्यगात्मानं नान्यथात्र हि ॥ १०९ ॥
राना शत्रून् विजयनेऽभिपिक्त्रं यथाविधि । राजपुत्रश्च राज्येऽप्युपचारादाप्नुयात् पदम् ॥ ११० ॥

वन्ध्याभिषिक्ता रमणी ह्यचिराद्वाञ्छितं सुतम् । महामतिं च लभते नात्र कार्या विचारणा ॥ १२१ ॥
महाभयेषु भूतादिनिमित्तोत्थभयेषु च । कृत्याद्रोहादिदोषे च प्रकुर्यादभिषेचनम् ॥ १२२ ॥
अभिषेकेणाशुना च नृणां भवति निश्चितम् । सर्वसंपन्नं सौभाग्यं सर्वामयशमस्तथा ॥ १२३ ॥
सर्वापद्वारणं चैव सर्वसौख्यानि निश्चितम् । " " " " " ॥

पाटीरञ्चन्दन । उशीरो बालक । काश्मीर कुङ्कुमं केसरमिति प्रसिद्धम् । चन्द्र कर्पूर । तमालकं पत्रजं । जाती जातीफल, ककोलकोल इति प्रसिद्धम् । भागश समभागेन । सदाभद्रा मुस्ता । देवी सह-
देवी । श्रीरपराजिता । मधुव्रता भृङ्गराज । मुखली तालमूली । वाज्रवल्ली इन्द्रवारुणी । प्रियङ्गु-
काङ्गुनी । भी विल्व । धात्री आमलकी, लकुचो वडहर इति प्रसिद्ध । यकुल रैलसरीति प्रसिद्धः । मङ्ग-
पाकडिति प्रसिद्ध । चैत्यो ग्रामप्रसिद्धिहेतुभूतो महाबुद्ध । ब्रह्मद्वयं पञ्चगव्य । भृषकैराच्छादनपात्रै ॥ तथा—

श्रीमायाकामयुक्तं प्रणवगतमथो साध्यमालिख्य मध्ये

किञ्जल्केषूङ्गरीजत्रितयमपि लिखेद् युग्मशतार्कपत्रे ।

मन्त्रार्थान् षोडशारं स्वरलमितदलं कादियुक्पत्रमूलं

ह्रस्वाद्यत्कोणभूमौगृह्युगलवपदप्रान्ततूर्णवृत्तं स्यात् ॥ १२४ ॥

यत्रमेतन्महालक्ष्म्याः प्रोक्तं सप्तत्कारं परम् । सर्वमौभाग्यदं चापि सर्वदुःखविमोचनम् ॥ १२५ ॥

आपन्निवारणं प्रोक्तं किं बहून्नेन सर्वदम् । " " " " " ॥

इति । अस्वार्थ — द्वादशदलं पञ्चं धिरप्य तत्कारिण्याया प्रणवं विलिप्य तस्योदरे श्रीमायाकामधीजानि
(माप्यनाम च विलिप्य तत्केसरेषु प्रोक्तश्रीमायाकामधीजानि) प्रतिकेसरमेकैकमिति बीजत्रयस्याष्टाष्टुत्या
चतुर्बिंशानिकेसरेष्वपि विलिप्य, द्वादशपत्रेषु मूलमन्त्रस्य वर्णानेकैकयो विलिप्य, तद्वद्वि. षोडशदलं पञ्चं
कृत्वा तत्केसरेषु फकारादिसकारान्तान् वर्णान् द्वाविंशत इन्द्रशो विलिप्य दलेषु षोडश स्वरान् विलिप्य,
तद्वद्विष्वक्तुरस्रद्वयेनाष्टकोणं कृत्वा, तत्कोणेषु प्रतिकोणं हस्तौ विलिप्य वपडन्त्या त्वरिताविद्यया
वेष्टयेत् । अत्र त्वरिताविद्यावेष्टने तु अष्टकोणाद्विद्वत्तद्वयं कृत्वा तयोरेतन्तलवीथ्या यथोक्त्या
त्वरिताविद्यया वेष्टयेदिति सप्रदाय । एतन्मन्त्रमुक्तफलदम् ॥ तथा—

तारश्रीशङ्खिलक्ष्मीकश्याः शिवयुता धरा । चतुराननवर्षां च दीर्घयुक्तः पुरन्दरः ॥ १२६ ॥

उपान्त्यः शिवयुगत्वाल्लोहितोऽग्नियुतो भृगुः । चतुर्थस्वरयुक्तं यान्तः पुनरेतत् त्रयं वदेत् ॥ १२७ ॥

बीजत्रयं महालक्ष्मिं हृदन्तो गदितो मनुः । नर्वदो वै महालक्ष्म्या मन्त्रराजः प्रकीर्तितः ॥ १२८ ॥

इति । तार. प्रणव, श्री. श्रीबीज, शङ्खिर्भुवनेशी, लक्ष्मी श्रीबीजं, क स्वरूपं, सूर्यो मकार, शिव ए
धरा ल तेन ले, चतुरानन. क, सूर्यो म, दीर्घयुक्तः पुरन्दर ला, उपान्त्यो ल, शिव ए, वायु य,
तेन ये । लोहित. प, अग्नि रेफस्तेन प्र, भृगु म, चतुर्थस्वर ई तेन स्त्री, यान्तो द, पुनरेतत्त्रयं
प्रसदिति । बीजत्रयं श्रीशङ्खिलक्ष्मीबीजानि । महालक्ष्मि स्वरूप, हृदन्तो नमोन्त ॥ अत्र केचित् लक्ष्मीश-
ब्दं चतुर्थ्यन्तत्वेनेच्छन्ति, ' महालक्ष्म्यै ' इत्येवोद्धगन्ति । तथाच प्रपञ्चमारे " समहालक्ष्म्यै हृदिन्द्रामन्त्र. "
इति (१२ । २७) । मारसंग्रहे—

त्रिबीजपुटितैर्मन्त्रवर्णैः पञ्चाङ्गमीरितम् । ग्रीध्वग्निवाहिवेदश्च ततो देवीं विचिन्तयेत् ॥ १ ॥

स्तु ५ अग्निः ३ वेदः ४ । ध्यानम्—

मिन्दूरारक्तकान्तिः मरामिजवमतिरचारुलावण्यभूमि-

हस्ताब्जै रत्नपात्र मरसिजपुगल दर्पणं भवहन्ती ।

दामीभिरचाभिबीता मणिमयमुकुटा हारसत्कुण्डलाद्व्या

काञ्चीशोधनितमगाहदलसितशुजा श्रेयसे वोऽस्तु लक्ष्मीः ॥ ७ ॥

यामात्र करमात्रस्य वक्षिणाघ कर्णयन्तमायुधध्यान दत्ताधस्तादात्रस्य वा ।

पूर्वादिते यजेत् पीठे वक्ष्यमाणेन वर्त्मना । पुराङ्गानि यजेत् पश्चात् श्रीधरादींस्ततः सुधीः ॥ ३ ॥

श्रीधरश्च हृषीकेशो वैकुण्ठो विश्वरूपकः । वामुदेवाद्यश्चेमे चत्वारः समुदीरिताः ॥ ४ ॥

भारत्यादिभिरन्या स्यात् भारती पार्वती तथा । चान्द्री शची च संप्रोक्ता दमकाद्यान् यजेद्भजान् ॥ ५ ॥

यजेद्वाणान् महालक्ष्म्या अनुरागादिकान् बहिः । अनुरागो विसर्वादो पित्रयो बल्लभो मदः ॥ ६ ॥

इषो वलश्च तेजश्च यजेन्नोकेश्वरान् बहिः । तदायुधानि तद्वाते पूजयेच्चन्दनादिभिः ॥ ७ ॥

एवं संपूजयेद्भक्त्या यो भक्त्यो विधिनामुना । तत्र नित्य महालक्ष्मीर्वर्धते न जहाति तम् ॥ ८ ॥

इति । अथ प्रयोग — प्रातः कृत्यादियोगर्पाठन्यासान्ते मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि दक्षप्रजाप-

तये श्रुपये नमः । मुखे गायत्रीच्छन्दसे नमः । हृदये श्रीमहालक्ष्मीदेवतायै नमः । इति विन्यस्य प्राग्-

द्विनियोगमुक्त्वा, श्रीर्द्धीर्द्धी कमले श्रीर्द्धीर्द्धी हृदयाय नमः । श्रीर्द्धीर्द्धी कमलालये श्रीर्द्धीर्द्धी शिरसे स्वाहा ॥

श्रीर्द्धीर्द्धी प्रसीद श्रीर्द्धीर्द्धी शिखायै वषट् । श्रीर्द्धीर्द्धी प्रसीद श्रीर्द्धीर्द्धी कन्यायै हु । श्रीर्द्धीर्द्धी महालक्ष्म्यै

श्रीर्द्धीर्द्धी अन्त्राय फट् । इति पञ्चाङ्गमन्त्रान् मूलामिष्टयों करयोरद्भुष्टादिकनिष्ठिकान्तान्बहुलीषु विन्यस्य,

नेत्रयुग्मे हृदयादिषु च न्यसेत् । ततो ध्यानमानसपूजान्तेऽष्टदलकमलत्रये चतुर्द्वारयुतचतुरस्रपयावृतं पूजा-

चक्रमुद्घृत्य, अर्घ्यस्थापनाद्यङ्गपूजान्तेऽन्तरष्टदलेषु औशीधराय नमः । टृणीकेशाय नमः । वैकुण्ठाय ० ।

विश्वरूपाय ० । वासुदेवाय ० । रुक्मण्याय ० प्रमुखाय ० आनिर्द्धाय ०, इति दैव्यप्रादि प्राद्वक्षित्येन

संपूज्य, द्वितीयेऽष्टदले विष्णवेऽपि भाग्यै नमः । पार्थिव्यै ० । नान्यै ० । शून्यै ० । आक्षेयादिषु पत्रेषु

दमकाय नमः, सलिलाय ०, गुग्गुलवे ०, कुरण्टकाय ०, इति संपूज्य, तृतीयेऽष्टदले अनुरागाय नमः ।

विसर्वादाय ०, विजयाय ०, वल्लभाय ०, मदाय ०, हर्षाय ०, उलाय ०, तेजसे ०, इति संपूज्य प्राग्गद

विगीशादि शेष समापयेत् इति ॥ दक्षिणामूर्तिमहिताया तु— अङ्गं प्रथमावरणं, भारत्यादिचतसृभिः

श्रीधरादिभिश्चतुर्भिश्च द्वितीयम्, अनुरागादिभिस्तृतीयं, ततो लोनेशान्मन्त्रेतयश्च इति पञ्चावरणमुक्त्वा ।

दक्षिणामूर्ति —

लक्ष जपेत् फलैर्बलैर्लुब्धुषाम्भूरोचितैः । दशांशं सम्कृते बहौ भाक्प्रोक्तेनैव वर्त्मना ॥ १ ॥

इति । नमः जपः रत्नमुगणः ।

एव मिदमनुमन्त्री साधयेदष्टमात्मनः । चन्दनाङ्गैः सरसिजैर्लव प्रजुहुयात् सुधीः ॥ २ ॥

लभते नृपतिर्गैरिमाप्राज्यं समरं विना । महालक्ष्मीमनु चैव जपन् राजमर्मां व्रजेत् ॥ ३ ॥

तत्र समान्यते नित्यं नात्र कार्या विचारणा । सहदेवी रमा दुर्गा क्रान्ता भद्रा मयुत्रता ॥ ४ ॥

शक्रवक्षी चाञ्जलिनी मृशाली हरिचन्दनम् । धनमार् चन्दनं च कुण्डलं गेचनं च रुद्र ॥ ५ ॥

भापूकेसरी सर्वं पिष्ट्वा सम्यग् हरिद्वया । संज्ञं मनुज्ञा सम्यगष्टोत्तरसहस्रतः ॥ ६ ॥

अनेन तिलकं कृत्वा सर्ववश्यं भवेद्ध्रुवम् । ॥

रमा श्रीलता । काम्ता अपराजिता । हगिचन्दनं रक्तचन्दनम् । “हरिर्ना कपिले त्रिषु” इति कोशात् । घमसार कपूरं । रक् कुष्ठम् ॥ सारसग्रहे—

प्रश्व शुद्धवासान्ते से हृदन्ते महापदम् । डेन्तथ्रीहृन्मनुः प्रोक्त्वातुर्दशभिरक्षरैः ॥ १ ॥

शुद्धवास् स्वरूपं । से स्वरूपं । हृद्यम् । महा स्वरूपं । डेन्ता श्री श्रियै । हृद्यम् ।

मनोः पदैश्च पञ्चाङ्गं पूर्ववद् ध्यानपूजनम् । जपस्रिलक्षमेतस्य पदार्होमो दशांशतः ॥ २ ॥

पूर्ववत् महालक्ष्मीमन्त्रवत् । जप कलियुगपर । तेनर्प्यादिकमपि तत्रोक्तं ज्ञेयम् । तथा—

यौतौमौतमये प्रोक्ता श्रियै श्रीर्नम इत्यथ । एकादशांशो मन्त्रोऽयं जपदग्निर्मुनिर्मतः ॥ ३ ॥

यौतौमौतमये स्वरूपं, श्रियै श्रीर्नम इत्यपि स्वरूपम् ।

त्रिष्टुप्छन्दो रमादेवी देवता परिकीर्तिता । आद्यपणमन्त्रवर्णश्च हृदन्तर्हृदिष्ठान्तकैः ॥ ४ ॥

गिरः, शिखा वपद् भूषो हृत् (हुं) प्रान्तैः कवचं मतम् । श्रियै नेत्रं श्रीर्नमोऽस्त्रं विदध्याद् ध्यानमुक्तवत् ।

ध्यानमित्युपलक्षणम् । पूजादिकमपि तथा ज्ञेयम् । अथ प्रयोग—प्राग्बोद्योगपीठ्यासान्ते मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि जमदग्नये ऋषये नम, मुखे त्रिष्टुप्छन्दसे नम, हृदि श्रीमहालक्ष्म्यै देवतायै नम, इति विन्यस्य प्राग्बद्धिनिर्योगमुक्त्वा, यौतौमौतमये नम. हृदयाय नम, यौतौमौतमये स्वाहा शिरसे स्वाहा, यौतौमौतमये वपद् शिखायै वपद्, यौतौमौतमये हुं कवचाय हुं । श्रियै नेत्रत्रयाय वौषट् । श्रीर्नम अस्त्राय फट् । इति पङ्क्तमन्त्रान् प्राग्बत् करयोर्हृदयादिषु च विन्यस्य शेषं महालक्ष्मीयत् सर्वं कुर्यात् ॥ तथा—

नित्यं द्वादशमाहसं सप्तरात्रं मनुं जपेत् । तेन सिद्धो भवेन्मन्त्रः साधकस्य न संशयः ॥ ६ ॥

अत्र होमो नोक्तः । तथापि पूर्वोक्तमन्त्रहोमद्वयैर्जपदशांशतो होम कार्य, इति सांप्रदायिका । तथा—

लक्ष्मीं सुवर्णाब्जकरां ध्यात्वा मन्त्रमिमं जपेत् । अष्टोत्तरसहस्रं च स लमेष्टान्छितां श्रियम् ॥ ७ ॥

जपस्रष्टशतं त्रिंशं तिलकादशयेद् ध्रुवम् । मामत्रयं तथा जप्ता ग्रामं मन्त्री समाप्नुयात् ॥ ८ ॥

इति । तथा—

पद्मप्रभेपदं पद्मसुन्दरीति पदं वदेत् । पञ्चर्षेऽग्निवधूर्मन्त्रश्चतुर्दशभिरक्षरैः ॥ ९ ॥

मन्त्रोद्धारस्तु सुगम ।

पदैश्चतुर्भिः सर्वेण पञ्चाङ्गं गदितं मनोः । जपपूजादिकं सर्वमस्य पूर्ववदाचरेत् ॥ १० ॥

पूर्ववदेकादशाक्षरोक्तवत् । “इयं सिद्धा महाविद्या भक्तानां कल्पवाञ्छिका ।” एतेन पुरश्चरणमपि तत्रोक्तमेव ॥

अथ शक्तिरत्नामन्त्रं सत्तु चक्ष्ममाशत्रिपुटामन्त्र एव (२२ भ्वा०) । यजनविधिरपि तत्रोक्तः एव ज्ञेयः ॥ दक्षिणामूर्तिसंहितायाम्—

अथ वच्चे महादेवि सर्वसाम्राज्यदेवताम् । यस्या आराधनाद् विष्णुरभून्नक्ष्मीपतिः स्वयम् ॥ ११ ॥

चन्द्रः समदनं चमेशो वह्निदीर्घाचिमाण्डतः । बिन्दुदूरेधरीपुङ्गवो विद्योयं वैष्णवी प्रिये ॥ २ ॥

श्रीवीजं संपुटं कुर्यात् सर्वसाम्राज्यदायिनी ।

इति । चन्द्र म, मदन ककार, द्या लकार, ईशो हकार, वही रेफ, दीर्घांती ईकार, बिन्दुशब्देन नादो गृह्यते जनकजन्ययोस्तथासंभवात् । नादविन्दोर्जनकजन्यत्वम् । तत्र शारदातिलके— 'आसीन्द्वि-स्तनो नादो नादाद्विन्दुसमुद्भवः' (१।७) इति । अन्दरेधरी बिन्दु पतेन मायादधुता । तथा—

। ऋषिर्द्विस्तया छन्दो गायत्री चास्य संमता ॥ ३ ॥

देवता मोहिनी लक्ष्मीः सर्वसाम्राज्यदायिनी । गीजं कूटं ममारुपानं शक्तिः श्रीवीजमुच्यते ॥ ४ ॥

पद्भिः कूटं स्वर्गैर्मित्वा षडङ्गानि प्रविन्यसेत् । अतमीषुष्पमंकाशा रत्नभूषणभूषिनाम् ॥ ५ ॥

शङ्खचक्रगदाधराङ्गैश्चाधरा करैः । पद्भिः कराभ्यां देवेशि वरदाभयशोभिनाम् ॥ ६ ॥

ध्यायेदिति शेष । वामाष्टम्वेलायां, तदाद्यधःस्वयोरपरं, तदाद्यधःस्वयोरगतिरे इत्यायुधध्यानम् । तथा—

यप्रोद्धारं शृणु प्रिये । त्रिकोणं चाष्टपदं च भूमिम् च ततो लिपेत् ॥ ७ ॥

चतुर्द्वारोपशोभाङ्गं यत्रमेतत् समालिखेत् । अस्मिन् समावाह्यं देवीं पूजयेदुपचारकैः ॥ ८ ॥

पूर्ववत् परमेशानि षडङ्गावरणं यजेत् । गायत्री चैव सावित्री सरस्वत्यग्रकोणतः ॥ ९ ॥

क्रमेण पूजयेन्मन्त्री ब्राह्म्याद्याश्च स्मरैः पृथक् । अष्टपत्रेषु भूमिन् चैकोच्चारेण पूजयेत् ॥ १० ॥

अष्टादशमहाकोटियोगिनीभ्यो नमो लिखेत् । अनेन मनुना पश्चादिन्द्रादीन् पूजयेत् ततः ॥ ११ ॥

पुनर्देवीं ममभ्यर्च्य गन्धपुष्पाक्षतादिभिः । बहुकलेत्रपालेभ्यो योगिनीभ्यो बलिं हरेत् ॥ १२ ॥

अत्र बहुकलेत्रपालेभ्य इति बहुवचनं गणेशायपि ग्रहणार्थम् । तेन बहुकलेत्रपालगणेशेभ्य इत्यर्थः । अथ प्रयोग— तत्र प्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि हृदये ऋषये नमः, मुखे गायत्रीछन्दसे नमः, हृदये श्रीमर्धनाम्राज्यलक्ष्म्यं देवतायं नमः, गुह्यं सकलहर्षीजीवाय नमः, पादयोः श्रीशङ्खे नमः, इति विन्यस्य ममेत्यादि प्राग्बहिर्नियोगमुक्त्वा सकला हृदयाय नमः, सकलां शिरसे स्वाहा, सकलं शिखायै वषट्, सकलं कवचाय हुं, सकलां नेत्रत्रयाय वाँपट्, सकलं अस्त्राय फट्, इति षडङ्गमन्त्रैः प्राग्बत् करपङ्कज्याम कृत्वा, ध्यानाद्यात्मपूजान्ते प्रागुक्तं लक्ष्मीपीठमभ्यर्च्यवाहनादिपुष्पैः पञ्चारान्ते प्राग्बद्धानि सपूज्य, त्रिकोणाप्रादिप्रादक्षिण्येन उर्वागायत्र्यै नमः, सावित्र्यै नमः, सरस्वत्यै नमः । इति सपूज्याष्टश्लेषे प्राग्बत् प्राह्मपादा सपूज्य, चतुर्भ्यः 'अष्टादशमहाकोटियोगिनीभ्यो नमः' इति देवीं परितः सपूज्य लोकाशावांदि प्राग्बत् समापयेदिति ॥ तथा—

“एवमष्टभुजा ध्यात्वा त्रिलोकं प्रजपेत् सुधीः । तद्वशाद्येन पर्यस्तु हुनेत् साम्राज्यसिद्धये ॥ १३ ॥
जितेन्द्रिय सन् विधिवत्” इति । अत्र विधिचरित्यनेन तर्पणादिप्राह्मणभोजनान्तं कर्तव्यमिष्ट्युक्तम् ॥
तथा मार्गसंग्रहे—

हृदयं पञ्चतनया मनुज्यन्तो रमामनुः । सप्ताष्टौ गदितरश्चास्य षडङ्गान्यस्युनैव हि ॥ १४ ॥
नमो ह०, पञ्चतनये गि०, नमः शिखा०, पञ्चतनये कञ्जा०, नमो नेत्रा० पञ्चतनये अस्त्रा० । “ध्यानं पूजाहृतार्चादि पूर्ववत्सास्य कीर्तितम्” । इति । पूर्ववदेवतारोहणत् तया—

रमामत्रेषु यो भक्तः श्रीगुरुं स जपेत् सुधीः । विधानं वक्ष्यते सम्यक् पञ्चदशर्चकस्य हि ॥ १ ॥
 हिरण्यवर्णामित्यस्या ऋचो लक्ष्मीर्मुनिर्मतः । छन्दोऽनुष्टुप् समाख्यातमन्यासां धनयः क्रमात् ॥ २ ॥
 आनन्दकर्मदचिद्वीतर्थापुत्रा अमी मताः । तामभावहजाताश्चपूर्वामित्यनयोर्मतः ॥ ३ ॥
 छन्दोऽनुष्टुप्च कामोस्मितामस्या बृहती मतम् । चन्द्रां प्रमादित्यवर्णामनघोस्त्रिष्टुबीरितम् ॥ ४ ॥
 उर्षेत मां क्षुत्पिपासा गन्धद्वारां दुरेति च । मनसः कर्दमेनापः सृजन्त्यार्द्रां च सप्तमी ॥ ५ ॥
 आर्द्रां पुष्करिणीमासामष्टर्चां च प्रकीर्तितम् । छन्दोऽनुष्टुप् तथा ताम् आवहास्याः प्रकीर्तितम् । ६ ॥
 प्रस्तारपङ्क्तिः सर्वा मां देवते श्रीविभावसुः । मूर्ध्नाच्चिकर्णनामास्त्रगलदेहैस्मनाभिषु ॥ ७ ॥
 गुह्यपापुरुषुगजानुजङ्घापत्सु न्यमेदृचः । हिरण्यवीं च चन्द्रां च तृतीयां रजतस्रजा ॥ ८ ॥
 हिरण्याद्यां स्रजा तन्या हिरण्या च तथापरा । हिरण्यवर्णां चैताभिः कुर्यादङ्गानि पदं क्रमात् ॥ ९ ॥
 एतामिदं तुर्यं नमोन्तामि । “एतामिदं नमोन्तामि रङ्गकल्पनमोरितम् ।” इति मन्त्रतन्त्रप्रकाशवचनात् ॥

ध्यानम्—

मंरक्तोद्यत्तरसिजरजःपुञ्जवर्णां कराञ्जैरिष्टाभीतीं कमलपुगलं धारयन्ती मनोज्ञा ।
 मम्यकशोखप्रवरनलिने भस्मिता चारुभूषा भूयाद्भूत्यै ध्रुवननननी श्रीरियं रत्नमौलिः ॥ १० ॥

एकाक्षरोऽष्टवदोऽध्यायः ।

यजेद् देवीं पुराप्रोक्ते पीठे आवाह्य मन्त्रित । यजेदङ्गानि पश्चाद्या लोकपालाः सहेतयः ॥ ११ ॥
 आवाहनं चासनं साद्वर्धपाद्याचमानि च । मधुपर्कमिषेकौ च वस्त्रालङ्कारचन्दनम् ॥ १२ ॥
 पुष्पं धूपं दीपभोज्ये श्रोत्रासनमथापि च । एतानि मन्त्रित् कुर्याद्वृक्षपञ्चदशकेन हि ॥ १३ ॥
 पश्चाद्या पद्मवर्णान्या पद्मस्यार्द्रां तृतीयका । तर्पयन्ती सत्त्वान्या ज्वलन्ती सप्तमी मता ॥ १४ ॥
 स्वर्णप्राकारसन्नेयमष्टमी समुदाहृता । ॥

इति । अथ प्रयोगः—प्राग्ब्रह्मयोगपीठन्यासान्ते प्रणवेन श्रीबीजेन वा प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि आन-
 न्दकर्मविष्कृतधीपुत्रेभ्यः कृपिभ्यो नमः । मुखे अनुष्टुपबृहतीविष्टुपअनुष्टुपप्रस्तारपङ्क्तिभ्यश्छन्दोभ्यो नमः ।
 हृदि श्रीविभावसुभ्यां देवताभ्यां नमः, इति विन्यस्य प्राग्ब्रह्मयोगानुस्रवा, हिरण्ययै नमः हृदयाय
 नमः, चन्द्राय नमः शिरसे स्नादा, रजतस्रजायै नमः शिखायै वषट्, हिरण्यस्रजायै नमः कथचाय हुं,
 हिरण्ययै नमः नेत्रत्रयाय वौषट्, हिरण्यवर्णायै नमः अन्त्रायफट्, इति पञ्चमन्त्रान्बहुधादित्तान्तं करयो-
 र्हृदादिपङ्क्त्येष्वपि विन्यस्य, शिरसि औहिरण्यवर्णामित्यादि० नमः । नेत्रयो औताम्भ आवह० नमः । कर्णयो औ
 अश्वपूर्वा० नमः । नासायां औकांसोसिता० नमः । मुखे औचन्द्रा० नमः । गले औआदित्यवर्ण० नमः । बाह्वोः
 औउर्षेत मां० नमः । हृदि औक्षुत्पिपासा० नमः । नाभौ औगन्धद्वारां० नमः । गुह्ये औमनस० नमः । गुदे औ
 कर्दमेन० नमः । ऊत्रौ औआप सृजन्ति० नमः । जान्वो औआर्द्रां० नमः । जङ्घयो औआर्द्रां० नमः ।
 पादयो औताम्भ० नमः ॥ एवमेतां ऋचं प्रणवादिनमोन्ता विन्यस्य ध्यानमानसपूजान्ते चतुर्दशयुतं चतु-
 रस्त्रप्रयावृतमष्टदलकमलं पूजाचक्रं निर्माय, प्राग्ब्रह्मपुरतो निधायाध्यस्थापनादिपीठार्चनान्ते,
 ‘ औ हिरण्यवर्णां हरिणीं सुवर्णरजतस्रजाम् । चन्द्रां हिरण्यमयीं लक्ष्मीं जातवेदो ममावहं ” ॥ १ ॥
 इत्युक्त्वा प्राग्ब्रह्माहनीयमुद्रयावाह्य आवाहनादिपरमैकारणान्तं तत्तन्मुद्रया विधाय, औ ताम् आवह-

जातवेदो लक्ष्मीमनपगामिनीम् । यस्यां हिरण्यं विन्देयं गामर्थं पुरुषानहम् ॥ २ ॥ श्रीरेतत्त आसमं
 नमः ॥ ॐ अश्वपूर्वा रथमध्यां हस्तिनादप्रमोदिनीम् । श्रियं देवीमुपह्वये श्रीर्मा देवीलुपताम् ॥ ३ ॥
 श्रीरेतत्त अर्घ्यं स्वाहा ॥ ॐ कामोष्मिता हिरण्यप्राकारामार्द्रा ज्वलन्तीं तृप्तां तर्पयन्तीम् । पद्मे स्थितां
 पद्मवर्णां तामिहोपह्वये श्रियम् ॥ ४ ॥ श्रीरेतत्ते पाद्यं नमः ॥ ॐ चन्द्रा प्रमामा यशसा ज्वलन्तीं
 श्रियं लोके देवजुष्टासुदामा । तां पद्मनेमि शरणं प्रपद्ये अलक्ष्मीमं नम्यतां तां वृणोमि ॥ ५ ॥
 श्रीरेतत्ते आचमनीय सुधा ॥ ॐ आदित्यपुत्रेण तपसोऽधिजातो वनस्पतिस्तव वृक्षोऽयं विष्णुः । तस्य
 फलानि तपसा जुदन्तु मायान्तरार्थं वाद्या अलक्ष्मीः ॥ ६ ॥ श्रीरेप ते मधुपर्कः सुधा ॥ ततः पूर्व-
 वदाचमनीयम् । ॐ उपैतु मा देवमरुतः कीर्तिश्च मणिना मह । प्रादुर्भूतोऽस्मि राष्ट्रेऽस्मिन् कीर्तिं वृद्धिं
 ददातु मे ॥ ७ ॥ श्रीरेतत्ते स्नानं नमः । ॐ क्षुत्पिपासाममला ज्येष्ठा अलक्ष्मीनीशयाम्पदम् । अर्भुति-
 मतसृद्धिं च सर्वा निर्मुद मे गृहाह ॥ ८ ॥ श्रीरेते ते वाससी नमः ॥ ततः पूर्ववदाचमनीयम् ॥
 ॐ गन्धद्वारा दुराधर्षा नित्यपुष्टा करीपिणीम् । ईश्वरां सर्वभूताना तामिहोपह्वये श्रियम् ॥ ९ ॥
 श्रीरेतानि ते भूषणानि नमः ॥ ॐ मनमः काममाङ्गतिं वाचः सत्यपंशीमहि । पशूनां रूपमन्नस्य मयि
 श्रीः श्रयता यशः ॥ १० ॥ श्रीरेप ते गन्धो नमः ॥ ॐ कर्दमेन प्रजा भूता मयि सत्रम कर्दम ।
 श्रियं वासत्य मे गृहे मातरं पद्ममालिनीम् ॥ ११ ॥ श्रीरेतत्ते पुष्पं वीपद् । इति पुष्पांस्तानुपचारा-
 नुपचर्य पूर्ववदङ्गानि संपूज्यादले स्वाग्रादिभादक्षिण्येन, ॐ पद्मायै नमः, ॐ पद्मवर्णायै नमः
 ॐ पद्मस्थायै नमः, आर्द्रायै नमः, तर्पयन्त्यै नमः, वृक्षायै नमः, ज्वलन्त्यै नमः, स्वर्णप्राकारायै नमः,
 इति संपूज्य प्राग्ब्रह्मकपालास्तदायुधानि च संपूज्य, ॐ आपः सृजन्ति स्निग्धानि चिक्रीत वसं मे
 गृहे । निचं देवीं मातरं श्रियं गामर्थं मे कुले ॥ १२ ॥ श्रीरेप ते धूपो नमः ॥ ॐ आर्द्रा पुष्करिणीं
 याष्टि सुवर्णां हेममालिनीम् । चन्द्रां हिरण्यया लक्ष्मीं जातवेदो ममावह ॥ १३ ॥ श्रीरेप ते दीपो
 नमः ॥ ॐ आर्द्रा पुष्करिणीं पुष्टिं पिङ्गलां पद्ममालिनीम् । सूर्यां हिरण्यया लक्ष्मीं जातवेदो
 ममावह ॥ १४ ॥ श्रीरेतत्ते नैवेद्यं नमः ॥ ततः पुनराचमनादिकं दत्त्वा ताम्भूलादि सर्वं प्रासूजा-
 प्रकरणोक्तप्रकारेण कृत्वा, ॐ ताम्भू आर्धं जातवेदो लक्ष्मीमनपगामिनीम् । यस्यां हिरण्यं प्रभूतं गावो
 दास्योऽहान् विन्देयं पुरुषानहम् ॥ १५ ॥ श्री चमस्ते, इति विसृज्य शेषं प्राग्वत्कृत्वा समापयेदिति ॥
 अथ सर्वपूषचारुषु प्राग्वत् पूजाप्रकरणोक्तप्रकारेण अथ यद्यत् कर्तव्यं तत्र तत्तत् सर्वं कुर्यात् ॥ तथा—

। प्रारभ्य शुक्रप्रतिपद्यावदेकादशी भवेत् ॥ १६ ॥

तावत् द्वादशमाहस्यं जपन् निश्चलमानसः । ब्रह्मचर्यरतः शुद्धवस्त्रदन्तादिकः सुधीः ॥ १६ ॥

पद्मैस्त्रिमधुरोपैतैर्घृतान्नैश्च पयोन्धमा । श्रीममिन्द्रिः सर्पिषा च प्रत्येकं त्रिशतं हुनेत् ॥ १७ ॥
 श्रीममिन्द्रिर्विल्वममिन्द्रिः ।

द्वादश्या द्वादशैवाथ त्रिप्राथैव तु भोजयेत् । तेन मिट्टो पद्मेन्मन्त्रो नाथ कार्या विचारणा ॥ १८ ॥

अथ द्वादशमाहस्यं कृत्वा नतु मूकस्य, इति स्पष्टाय । एकादशमिदिने मूकस्य द्वादशमाहस्यं कृत्वा तत्तत्सम-

वादशस्यत्वाच्च । तदा त्वेकादशभिर्दिनैरष्टशतावृत्तिं सूक्तस्य कार्या । नवाष्टदिनपर्यन्तं प्रत्यहं त्रिसप्तत्यावृत्ति-
सूक्तस्य कार्या । अनन्तरदिनत्रये द्वासप्तत्यावृत्तिं प्रत्यहं कार्या, तेन द्वादशसाहस्रमृचामावृत्ति-
भवतीति ॥ तथा—

कुन्दमन्दारकुमुदमालतीपद्मकेतकाः । नन्द्यावर्तद्वयं जाती कङ्कारं चम्पकं तथा ॥ १६ ॥

रक्तोत्पलादिपुष्पाणि लक्ष्म्याश्चानिप्रियाणि हि । स्नानकाले च तैः सूक्तैरभिषिञ्चेत् विशः सुधीः ॥ २० ॥

यावज्जपेद्विमुखस्तर्पयेत् तावदेव तु । पूर्वोक्तविधिना मम्यक् पूजयेत् परमेश्वरीम् ॥ २१ ॥

त्रिवारं प्रत्यहं मन्त्री जुहुयाच्च यथाविधि । परमास यः करोत्येवं साक्षाद्भ्रमीपतिः स्वयम् ॥ २२ ॥

विकचन्मात्र एवाग्ने नवनीतं प्रविन्यमेत् । मध्ये सकेसरे पद्मे सम्यक्पत्रान्तरालके ॥ २३ ॥

सुसमिद्वेदनले तच्च समुद्धृत्य हुनेत् सुधीः । अन्त्यर्चाष्टोत्तरशतं जपंश्च भृगुवासरं ॥ २४ ॥

चत्वारिंशद्विरस्य स्यान्महालक्ष्मीरचञ्चला । तुरीयर्चा च जुहुयाद्घृतेनैकादशाहुतीः ॥ २५ ॥

एवं कुर्वत एवास्य परमात्मा स्यान्महेन्दिरा । प्रधानतर्पणान्ते च संतर्प्याः शङ्कयस्तिमाः ॥ २६ ॥

प्रणवाद्या हृदन्ताश्च श्रीलक्ष्मीर्वरदायिका । विष्णुपत्नी च वसुधा रूपाप्यन्या हिरण्यतः ॥ २७ ॥

स्वर्णमालिन्यपि परा ततः स्याद् रजतस्रजा । सुवर्णादिगृहा स्वर्णप्राकारा पद्मवासिनी ॥ २८ ॥

पद्महस्तप्रिया * मुक्तालङ्कारा धूपकापरा । चन्द्रा विश्व[विन्]प्रियेश्वर्यां मुक्तिरचापि प्रमुक्तिपुङ्ग ॥ २९ ॥

विश्ववृद्धिः[भृत्यद्वी]समृद्धिरश्च तृष्टिः पुष्टिर्धनार्घदा । भुवनेशी च शुद्धा स्याद्योगिनी भोगदा मता ३०

घात्री विधात्री द्वाविंशङ्कयः समुदीरिताः । द्वाविंशद्विरश्च पूजान्ते मन्त्री मन्त्रैर्बलिं हरेत् ॥ ३१ ॥

मन्त्रैर्नाममन्त्रैः, धीरेण ते यत्निर्मम इत्यादिभिः ।

श्रीमन्त्रजापिनां केचिदुच्यन्ते नियमा इह । तैलाभ्यङ्गरश्च नाश्रीयाञ्जस्तोत्रे न संविशेत् ॥ ३२ ॥

अशुचिर्न स्पर्शेत् कापि सम्पद्गादशुचिर्भवेत् । लवणं तिलमभूतं नाश्रीयात् केवलं सुधीः ॥ ३३ ॥

लिम्पेद्वरिद्रां वक्त्रे नो नानृतं प्रवेदत् कचित् । कदाचिन्मलिनो न स्याद्भुवं नैवालिलेद्वृथा । ३४ ॥

श्रीकलाम्बुजमद्रोणान् न मूर्धनि च धारयेत् । तथा च निर्मलाचारः शुक्लः शुद्धमना भवेत् । ३५ ॥

शुद्धमाल्यानुलेपश्च शुद्धाभरणभूषितः । श्वेतवस्त्रपरीधानः शुद्धदेहः स्वलंकृतः ॥ ३६ ॥

वत्कुण्डमन्धातुलेपः शुद्धदन्तश्च सन्नखः । विष्णुभङ्गरश्च विमलरम्पशय्यो भवेत् सुधीः ॥ ३७ ॥

निन्दितान्वयसंभूतां दुष्टां च क्लृप्तप्रियाम् । दुष्टयोनिमनिष्टां च रोगग्रहनिषेचिताम् ॥ ३८ ॥

अन्यासक्कामशक्ता च कृष्णाङ्गी सुवृहत्तनुम् । अतिदृत्वां सुदीर्घां च विरस्यां भोगलोलुपाम् ॥ ३९ ॥

अन्यपुरुषलोलां च काकाङ्क्षीं राजयोषितम् । रजस्वलामेकचारां योषितं न स्पृशेदपि ॥ ४० ॥

शान्तः शुचिस्मितो वाग्मी मधुगलापवान् भवेत् । दयार्द्रचित्त आचार्यदेवातिथ्यर्चनारतः ॥ ४१ ॥

गुर्वग्निपूजानिरतः पुण्यशीलो दृढव्रतः । नित्यस्नायी पश्चिमाशामुत्तरीं शीलवान् भवेत् ॥ ४२ ॥

१ 'रे' क 'ने' ग पाठ । २ 'पादपाद' क ख पाठ । ३ 'स्वरा' ग पाठ । ४ 'समोदिनी' ख पाठ ।

५ 'हृगा' ख पाठ । * पद्महस्ता पद्मप्रियेति द्वे नामनौ ।

वर्षाश्रमरतः स्वायदास्तुष्टोऽङ्गभाषणः । एतादृशश्च नियमैर्युक्तो लक्ष्मीं लभेत् सः ॥ ४३ ॥
इति ॥ नारायणोपे—

नाजिघ्रेन्नाक्रमेच्चाञ्जं तद्वीजं नच भक्षयेत् । न स्यान्मलितो न च्छिन्द्याद्विन्वं भूमौ शयीत सः ॥ १ ॥
लवणामलके वज्रं नागादित्यतिथौ क्रमात् । पञ्चम्यामुच्यते च स्त्री वर्ज्या प्रत्यङ्मुखोऽशने ॥ २ ॥
नागादित्यतिथौ पञ्चमीसप्तम्यौ ।

बिल्वैर्न मार्जयेदन्तान् त्रिसंध्यं प्रणमेच्च तान् । प्रातर्भक्ष्यास्तिलास्ते च घार्या लक्ष्मीं * च भक्षयेत् ॥ ३ ॥
धारयेन्मूर्ध्नि तत्पुष्पमृत्तरे मधुरान्नशुक्रं । पायमं तिलव्रीजं च भक्षयेच्छुक्रपर्वणि ॥ ४ ॥
शुक्रपर्वणि पूर्वमायाम् ॥ शास्त्रातिवले— (= ११६३)

शयीत शुद्धशय्यायां तृण्या सह नान्यथा । (नमो नागतरदम्भस्तिलाभ्यक्तो न भक्षयेत् ॥ १ ॥
हरिद्रां न मुखे लिम्पेन्न स्वपेदशुचिः क्वचित् । न वृथा विलिखेद्भूमिं न बिल्वं द्रोणमम्बुजम् ॥ २ ॥
धारयेन्मूर्ध्नि नैवाद्याल्लोणं तैलं च केवलम् ।) मलिनो न भवेज्जातु कुत्सितान्नं न भक्षयेत् ॥ ३ ॥
द्रोणपङ्कजविल्वानि पञ्चा ज्ञातु न लहयेत् । सहदेवीमिन्द्रवर्द्धा श्रीदेवी विष्णुवल्लभाम् ॥ ४ ॥
कन्याम्बुजप्रवालं च धारयेन्मूर्ध्नि भर्षदा ।

श्रीदेवीं श्रुता । विष्णुवल्लभा अपराजिता । कन्या कुमारी । प्रयोगसारे—

धान्यगोमुखदुताशनराणां न स्वपेदृपरि नाप्यनुवंशम् ।

नोत्तरापगशिरा नच नमो नार्द्रपाणिचरणः त्रिपमिच्छन् ॥ १ ॥

इति । पञ्चमाले—

श्रीवीजं साध्यसपुक्रं कणिकाया विलिख्य च । वस्त्रादित्यष्टसंख्यपत्रेष्वपि यथाक्रमम् ॥ १ ॥
श्रीसूक्तस्याप्यर्धमर्धमृचामालिख्य तद्वहिः । यः शुचिः प्रपतो भूतेत्युक्त्वा मातृकयापि च ॥ २ ॥
सवेष्ट्य च धराबिम्बकोणेषु त्रिपमालिखेत् । श्रीसूक्तपत्रमेतत्तु धारयद्यो यथाविधि ॥ ३ ॥
पुत्रारोग्यधराधान्यधनगोसस्थशालिनीम् । लब्ध्वातिबहुला लक्ष्मीं जीवेच्च शरदा शतम् ॥ ४ ॥
इदमेव तत्रापट्टं विलिख्य जप्त्वा च सिक्रसपातम् । सस्थाप्याह्ननभूमौ लक्ष्मीमावाहा साधु संपूज्य ॥ ५ ॥
भूयः परिवारपुता वलिं इरेद्भुजल समीकृत्य । यस्मिन्नेव क्रियते वर्ज्ये तत्र सपटो नित्यम् ॥ ६ ॥
पुत्रैर्दार्तिर्मर्षभृत्यैरिष्टैर्धनं च धान्यैश्च । नार्गं रथैस्तुरङ्गैर्वृषभैर्गोभिरथ संख्यया हीनैः ॥ ७ ॥
रमयन्ती गेहेऽस्मिन् विहरत्याभूतसंस्तन लक्ष्मीः ।

इति । अस्मार्थ — अष्टदत्तकमल इत्यादि तत्कणिकाया श्रीवीजं भाष्यसहितं विलिख्याष्टलेषु 'द्विरष्ट्यवर्णा' मित्यारभ्य 'तामिहोपह्वये धिय' मित्यन्तमृचामर्धमर्धमालिख्य, तद्वहिर्द्विर्द्विगकमलं कृत्वा तद्वलेषु स्यात् प्रादिप्रादक्षिण्येन 'चन्द्रा प्रभासा' मित्यारभ्य 'मयि श्रीधियता यश' इत्यन्तमृचामर्धमर्धमालिख्य तद्वहिर्द्विर्द्विगकमलं कृत्वा तद्वलेषु पूर्ववत् श्रीसूक्तस्य मृचामर्धमर्धमालिख्य अन्यदत्तद्वये 'य शुचि' इत्यर्धेन विलिख्य तद्वहिर्द्विगकमलं कृत्वा अन्यन्तरधीया "य शुचि प्रपतो भूत्वा सुदुयादाज्यमन्त्रहम् ।

अथ पञ्चदशै च श्रीकाम सततं जपेत् " इत्युक्त्वा संवेष्ट्य बहिवीथ्यां मातृकया संवेष्ट्य तद्विधश्चतुर-
स्रं विलिख्य तत्फोलेषु श्रोत्रांजमालिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्तफलद भवति ॥

अथाभिनन्दनधराय चेतोऽङ्गप्रकारेण महालक्ष्मीपूजनं वक्ष्यते । तत्र ब्राह्मे सुहृत् उत्थाय श्रीगुरुस्मरणकु-
ण्डलिनीध्यानाजपासंकरपशौचदन्तधावनस्नानमन्त्रस्नानतिलकधारणवैदिकसन्धानान्तरतान्त्रिकसन्धानासूर्याध्यदेव-
पिपितृनर्पणानि विधाय, स्वाम्ने समुपविश्य भृशुद्धिदीपनायचन्द्रनविघ्नोत्सारकशुद्धिदिव्यघनाग्निप्राका-
रत्रयशान्तिपाठभूतशुद्धिप्राणप्रतिष्ठाभातृकान्यासादियोगपौडन्यामान्त विधाय, मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा
गणपतिकुलदेवतामाह्वयदीन नमस्कृत्य,

सुमुखैकदन्तरच कपिलो गजकर्णकः । लम्बोदरश्च विकटो विघ्ननाशो विनायकः ॥

धूम्रकेतुर्गणाध्यक्षो भालचन्द्रो गजाननः । द्वादशैतानि नामानि यः पठेच्छृणुयादपि ॥

विद्यारम्भे विवाहे च प्रवेशे निर्गमे तथा । मंशामे सङ्कटे चैव विघ्नस्तस्य न जायते ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम् । प्रमत्तवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये ॥

अभीष्टितार्थमिच्छार्थं पूजितो यः सुरैरपि । सर्वविघ्नोच्छिदे तस्मै श्रीगणाधिपतये नमः ॥

यत्र योगीश्वरः कृष्णो यत्र पार्थो घनुर्धरः । तत्र श्रीविजयो भूतिर्धुवा नीतिर्मतिर्मम ॥

अनन्यादिचिन्तयन्तो मां ये जनाः पर्युपासते । तेषां नित्याभियुक्तानां योगक्षेमं वहाम्यहम् ॥

स्यूते मकलकल्याणभाजनं यत्र जायते । पुरुषस्तमज नित्यं ब्रजामि शरणं हरिम् ॥

मर्येष्वाम्भकार्येषु नाम्नि तेषाममङ्गलम् । येषां हृदिभ्यो भगवान् मङ्गलायतनो हरिः ॥

तदेव लग्नं मुदिनं तदेव तारायलं चन्द्रबलं तदेव ।

विद्यावलं देवबलं तदेव लक्ष्मीपते तेऽङ्घ्रियुग सरामि ॥

इति मङ्गलं कृत्वा, अथाभिनन्दने मासि चैत्रे वा अमुकगोत्रोत्पद्योऽहमस्युद्भवशर्मा श्रीमहाकाली-महालक्ष्मी-
महासरस्वतीप्रीतिपूर्वकदुरितनिवारणक्षेमस्थैरायुरारोग्यैश्वर्याभिवृद्धिकाम प्रतिपदमारभ्य नवमीपर्यन्तामि
ष्टदेवताम्वरूपिण्या श्रीमहालक्ष्म्या पौडशोपचारपूजां तदङ्गभूतश्रीसूक्तचण्डीपाठतद्देशाशहोमाश्च निर्विघ्नार्थं
गणपतिपूजनं च करिष्ये, इति मन्त्रपथ्य ततो रक्ताक्षनादिभिरष्टदलकमल पीठे विरच्य, तत्र— ॐ भूर्भुव-
स्वर्महागणपते सिद्धिबुद्धिमदितु सबाह्वन सायुध सपरिवार इहागच्छ ,

हे हेरम्ब तमेहोहि अम्बिकाव्यम्बकात्मज । सिद्धिबुद्धिप्रदे अथ लक्ष्मलामयितः पितः ॥

नागास्य नागहार त्वं गणराज चतुर्भुज । भूषितः स्वायुधैर्दिव्यैः पाशाङ्कुशपरश्वधैः ॥

आवाहये तां पूजार्थं रक्षार्थं च मम क्रतोः । इहागत्य गृहाण त्वं पूजां कर्तुं रक्ष मे ॥

आवाहैव गणेशानं पूजाद्वयैः प्रपूजयेत् । " ॐ गणानां ता गणपतिं हवामहे प्रियाणां ता-

प्रियपतिं हवामहे निर्धनानां ता निधिपतिं हवामहे वमो मम । आहमंजानि गर्भधमालमार्जासि

गर्भधम् ॥ ॐ गणानां ता गणपतिं हवामहे कविं कवीनामुपम श्रवस्तमम् । ज्येष्ठराजं

ब्रह्मणः ब्रह्मणस्पत आ नः भूयन्नुत्तिभिः भीद सादनम् " ॥

इति मन्त्रेणावाहनं स्वागतं पाद्यमर्घ्यमाचमनीयं मधुपर्कं पुनराचमनीयं स्नानं वसनमाभरणानि गन्धपुष्पधूपदीपनैवेद्यताम्बूलप्रदक्षिणनमस्कारान् समर्प्य, हस्तद्वये नारिकेलीदिग्मर्घ्यपात्रस्थं सपुष्पं गृहीत्वोत्पाद्य प्रार्थयेत्—

रक्ष रक्ष गणाध्यक्ष त्र्यक्ष त्रैलोक्यरक्षक । भक्तानामभयं कर्ता शक्ता भव भगार्णवात् ॥
द्वैमातुर कृपासिन्धो पाण्मातुराग्रज प्रभो । वरद त वर देहि चाञ्छितं चाञ्छितार्थद ॥
अनेन फलदानेन फलदोऽस्तु सदा मम । ॥

इति फल दत्त्वा प्रार्थयेत् ।

विघ्नेश्वराय वरदाय सुमाप्रियाय लम्बोदराय सकलाय जगद्धिताय ।
नागाननाय श्रुतिपञ्चविभूषिताय गौरीसुताय गणनाथ नमो नमस्ते ॥
भक्तार्तिनाशनपराय गणेश्वराय सर्वेश्वराय शुभदाय सुरेश्वराय ।
विद्याधराय विकटाय च वामनाय भक्तप्रसन्नवरदाय नमो नमस्ते ॥
नमस्ते ब्रह्मरूपाय विष्णुरूपाय ते नमः । विद्यरूपस्वरूपाय नमस्ते ब्रह्मचारिणे ॥
भक्तिप्रियाय देवाय नमस्तुभ्यं मिनायक । ॥

इति नमस्कृत्य ।

त विमिश्रजुदलनेति च सुन्दरेति भक्तप्रियेति फलदेति सुखदेति ।
विद्याप्रदेत्यपरेति च ये स्तुवन्ति तेभ्यो गणेश वरदो भव नित्यमेव ॥

इति सम्पक् प्रार्थ्य, ऋग्विष्णुसूर्य कृत्वा यवान् धापयित्वा तन्मध्ये कृत्यस्थापनं कुर्यात् । तद्यथा—

ओं भूमी धौः पृथिवी च न इमं यज्ञं मिमिक्षताम् । पिपृता नो भरीमभिः ॥ इति भूमिं स्पृष्ट्वा ।
ओं सोना पृथिवि भवानुत्तरा निवेशिनी । यच्छा नः शर्म सप्रथा ॥ इति भूमिं प्रार्थ्य ।
मृत्तिके हर मे पार्ष० इति मृत्तिकां क्षिप्त्वा । ओं ओषधयः सर्वदन्ते सोमेन सह राज्ञा ।
यस्य कृणोति ब्राह्मणस्तं राजन् पारयामि ॥ इति यवान् क्षिप्त्वा । ओं आर्जिघ्न कलशं
मया तं विशन्तिर्दवः । पुनरुर्जा निर्वर्तन् मा नः सहस्रं धुत्तोरुर्ध्वरा पयस्वती पुनर्मा वि-
शताद्रुधिः ॥ इति तत्र कलशं निधाय । ओं वर्णस्योत्तमर्चनमसि । वर्णस्य स्कन्धस-
र्जनीस्थो वर्णस्य ऋतसदंनमसि । वर्णस्य ऋतमर्दनमसि वर्णस्य ऋतसदनमार्गद ॥ इति
जलेन पूरयित्वा । ओं या ओषधीः पूर्वा ज्ञाता देवेभ्यस्त्रिषुष पुरा । ममै नु वज्रपां महं
शत धामानि भक्त च ॥ इति सर्वांषधीः स्थापयित्वा । ओं सोना पृथिवि नो भवा नुत्तरा
निवेशिनी । यच्छा नः शर्म सप्रथा ॥ इति पञ्चमृत्तिकां निक्षिप्य । ओं ओषधयः स-
र्वदन्ते० इति यवान् निक्षिप्य । ओं काण्डात्काण्डात् प्ररोहन्ती परुषः परुषस्परि । एवा नो

द्वे प्रतनु सहस्रेण शतेन च ॥ इति द्वा निःक्षिप्य । उँ अश्वत्थे वो निषदनं पणं वो
वसतिष्कृता । गोमान इत्किलास्य यत्सनवथ पूरपम् ॥ इति पञ्चपल्लवानिःक्षिप्य । उँ
याः फलिनीया अफला अपुष्पा याश्च पुष्पिणीः । बृहस्पतिप्रसूतास्ता नो मुञ्चन्त्वहंसः ॥
इति फलं क्षिप्त्वा । उँ परि वाजपतिः कविरग्रिह्वान्यकमीत् । दधद्रवानि दाशुपे ॥
इति पञ्चरत्नानि निःक्षिप्य । उँ हिरण्यगर्भः मर्मवर्तताग्रं भूतस्य जातः पतिरेक आसीत् ।
स दाधार पृथिवीं द्यामुते मां कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥ इति हिरण्यं दत्त्वा । उँ
युवा सुवामाः परिर्वीत आगात्म उ श्रेयान् भवति जायमानः । तन्धीरांसः क्वय उन्नयन्ति स्वाध्यो
मनसा देवयन्तः ॥ इति रक्तवस्त्रेण सूत्रेण बाधेष्ट्य । उँ गन्धद्वारा दुराधर्षा नित्यपुष्टा
करीषिणीम् । ईश्वरीं मर्वभूतानां तामिहोपहये धियम् ॥ इति गन्धं दत्त्वा । उँ पूर्णादवि
परायत सुपूर्णा पुनरापत । वस्त्रेव विक्रीणावहा उपमूर्जं शतकतो ॥ इत्युपरि धान्यपूर्णपात्रं
विन्यस्य तदुपरि नारिकेलफलं सस्थाप्य । “उँ तत्त्वा यामि ब्रह्मणा बन्द्मानस्तदाशास्ते यज-
मानो हविर्भिः । अहंकृमानो वल्गेह बोध्युर शंसमान आयुः प्रमापीः ॥ इति मन्त्रेण वस्त्रा-
वाहनं कृत्वा तेनैव मन्त्रेण षोडशोपचारं पूजयेत् ॥ तत —

ब्रह्माण्डोदरतीर्थानि करैः स्पृष्टानि ते रवे । तेन मत्पेन देवेश तीर्थं देहि दिवाकर ॥
इति काँ इत्यङ्कुशमुद्रया च राधिमण्डलाद् तीर्थान्यारुह्य ,

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरी सरस्वति । नर्मदे सिन्धुकावेरी जलेऽसिन् सन्निधिं कुरु ॥
सर्वे समुद्राः सरितस्तीर्थानि जलदा नदाः । आयातु लक्ष्मीपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः ॥
इत्यावाह्य , चन्द्रनाक्षत्रपुष्पमाल्यादिभिः कलशमलंकृत्य ,

उँ कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः ममाश्रितः । मूले तु मंथितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्थिताः ॥
कुक्षौ तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा । ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदो ह्यथर्वणः ॥
अग्नैश्च महिताः सर्वे कलश तु समाश्रिताः । ॥

इति कलशमभिमन्त्र्य ,

देवदानवसंवादे मध्यमाने महोदधौ । उत्पन्नोऽसि तदा कुम्भ विधृतो विष्णुना स्वपम् ॥
लक्ष्मणे सर्वतीर्थानि देवाः सर्वे लयि स्थिताः । लयि तिष्ठन्ति भूतानि लयि प्राणाः प्रतिष्ठिताः ॥
शिवः स्वयं लमेवासि विष्णुस्तं च प्रजापतिः । आदित्या वमवो रुद्रा विश्वेदेवाः सपैतृकाः ॥
लयि तिष्ठन्ति सर्वेऽपि यतः कामफलप्रदाः । तत्प्रसादादिमं यज्ञं कर्तुमीहे जलोद्भव ॥
मानिध्यं कुरु मे देवं प्रसन्नो भव सर्वदा । ॥

इति प्रार्थयेत् । इत्थं कलशस्थापनं विधाय मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा , उँ अस्य श्रीसृष्टस्य ,
शिरामि आनन्दकर्मचिक्लीतश्रीपुत्रेभ्य ऋषिभ्यो नम । इदि श्रीविमावसुभ्या देवताभ्यां नम । मुखे
अनुपुषुहतीत्रिपुयनुपुप्रस्तारपद्मिभ्यश्छन्दोभ्यो नम । इति विन्यस्य मम सकुटुम्बस्य क्षेमस्यैर्यायुरा-

रोग्याभिवृद्धये विनियोग , इति कृताञ्जलिस्मृत्वा , ओं हिरण्मायै नमो हृदयाय नमः । ओं चन्द्रायै नमः शिरसे स्वाहा । ओं रजतस्रजायै नमः शिखायै वषट् । ओं हिरण्यस्रजायै नमः कवचाय हु । ओं हिरण्मायै नमः नेत्रत्रयाय वौषट् । ओं हिरण्यवर्णायै नमः अस्त्राय फट् । इति षडङ्गमन्त्रानङ्गुष्ठादितलान्तं करयोर्हृदयादिषडङ्गेष्वायै न्यसेत् ॥ शिरसि हिरण्यवर्णां । नेत्रयो ताम्रं आजहं । कण्ठयो अश्वपूर्वां । नासिकाया फातोस्मितां । मुखे चन्द्रा प्रभां । गले आदित्यवर्णैः । बाह्वो उर्ध्वं मां । हृदि क्षुत्पिपासां । नाभौ गन्धद्वारां । गुह्ये भवस कामं । गुदे कर्दमेन । ऊर्वो आप सृजन्ति । जान्वो आद्रां । जह्वयो आद्रां । पादयो ताम्रं आवहं । इति विन्यस्य , आर्ध्राध्वर्ध्वोश्च इत्यपि षडङ्गानि विन्यस्य प्रागुक्तरीत्या स्वहस्तकमले देवां ध्यायेत् ।

अरुणकमलसस्या तद्रजःपुञ्जवर्णा करकमलधृतैष्टामीतिपुग्गाम्भुजा च ।

मणिमुकुटाग्निचिन्नासङ्कृता कल्पजातैः भवतु शुवनमाता मन्तव्यं श्रीः श्रिये वः ॥

इति ध्यात्वा मानसोपचारैराराध्यार्घ्यादिस्थापनान्ते “ ओं ह्रीं ह्रस्व सोऽह स्वाहा ” इति मन्त्रेणात्मपूजा विधाय पीठपूजामारभेत् । ओं मण्डकाय नमः । ओं कालाग्रिरद्राय नमः । एव ओं मूलप्रवृत्तये । आधारराजन्यैः , कूर्माय , अनन्ताय , चराहाय , पृथिव्यै , सुधासमुद्राय , श्वेतद्रोपाय , स्वर्णपर्वताय , नन्दनोद्यानाय , कल्पवृक्षधनाय , स्वर्णप्राकाराय , कल्याणोपपरिणायै , स्वर्णमण्डपाय नमः । पूर्वद्वारे—द्वारश्रियै नमः , इन्द्राय , ब्रह्मणे , सत्वाय , ऋग्वेदाय , आत्मने , कालतत्त्वाय , अम्बिकायै , इन्द्रायै , वेदमात्रे , शैलपुत्र्यै , त्रस्यधारिण्यै , चण्डिकायै , स्कन्दमात्रे , काल्यायन्यै , कालरात्र्यै , गौर्यै नमः । ततो दक्षिणद्वारे—द्वारश्रियै नमः । यमाय , शान्तायै , सिद्धायै , क्षमायै , विष्णवे , यजुर्वेदाय , रजसे , विद्यातत्त्वाय , जगन्मात्रे , मायायै , शिवायै , शान्त्यै , प्रभायै , ह्रींकारायै , क्लींकारायै , मायाशक्त्यै , वीरायै , प्रवीरायै , अन्तरात्मने , दण्डधराय नमः । ततः पश्चिमद्वारे—द्वारश्रियै नमः , वरुणाय , इन्द्राय , सामवेदाय , तमसे , आदित्याय , वाङ्मयै , शंखामुधायै , हम्बाहिन्यै , जगज्जीवायै , जगद्दीपायै , षोडशकलायै , पूर्णकलायै , विनियै , विधमालायै , विद्यायै , चामुण्डायै नमः । ततः उत्तरद्वारे—द्वारश्रियै नमः , कपालधारिण्यै , भक्तवर्तलायै , ह्रींकारायै , क्लृप्ताकारायै , विमलरूपायै , ईशानाय , पारित्यै , ब्रह्मणे , अधर्षणवेदाय , धात्रे , ज्योत्स्नायै , कर्पायै , शर्मायै , चन्द्रकलायै , चन्द्रवदनायै , विभूत्यै , परमविभूत्यै , भस्मधारिण्यै , पायनायै , गङ्गायै , भार्गवर्यै , गोदावर्यै , प्रवरायै , प्रवर्तार्यै , क्लृप्ताकारायै , क्लींकारायै , सतीशान्तात्मने , वीजप्रवाहिन्यै नमः । ततो मध्ये—रत्नवेदिर्कार्यै नमः , रत्नमहासनाय , धर्माय , ज्ञानाय , वेदाय , ऐश्वर्याय , अधर्माय , अज्ञानाय , अवैराग्याय , अनेश्वर्याय , श्वेतचन्द्राय , विन्दुक्त्यै , मायाशक्त्यै , आनन्दकन्दाय , संविद्यालाय , प्रकृतिमयपत्रेभ्यो , विकारमयकेसरिभ्यो , पञ्चाशद्वर्णवीजाट्मवर्तत्वरूपायै कलिंकार्यै , अ अर्कमण्डलाय , भ वक्षिमण्डलाय , सं सोममण्डलाय , स सत्वाय , र रजसे , त तमसे , आ आत्मने , अ अन्तरात्मने , प परमात्मने , ह्रीं शान्तात्मने , आत्मतत्त्वाय , मायातत्त्वाय , विद्यातत्त्वाय , कलातत्त्वाय , परतत्त्वाय नमः । इति संपूज्य , केसरेषु पूर्वाद्यष्टदिक्षु मध्ये च— ओं विभूत्यै नमः , उग्रायै , कात्यै , हृष्ट्यै , कीर्त्यै , सन्नत्यै , व्युष्ट्यै , उत्कृष्ट्यै , मल्यै , अश्रुत्यै , इति संपूज्य , ‘ ओं श्रीं सर्वशक्तिमल्लासनाय नमः ’ इति

समस्तपाठं संपूज्य मूलमन्त्रमुच्चार्य “थीलक्ष्मीमूर्तिं परिकल्पयामि नमः” इति कलशोपरि मूर्तिं परिकल्प्य घटामसृक्करा (?) लक्ष्मीं दुर्गां देवीं व्यवस्थिताम् । स्थापयामि महादेवीं सर्वसौभाग्यदायिनीम् ॥ इति संस्थाप्य स्वहृत्कमले प्राग्वद् देवीं ध्यात्वा देव्यास्तेजो दीपाद्दीपान्तरामिष चहन्नासापुटाध्वना पुष्पाञ्जलावानीय

एद्मेहि देवदेवेशि परिवारसमन्विते । यावत्त्वां पूजयिष्यामि तावत्त्वं च इहावह ॥

महापद्मवनान्तःम्ये कारुणानन्दविग्रहे । सर्वभूतहिते मातरेह्येहि परमेश्वरि ॥

इत्यावाह, आवाहनादिदशमुद्रा प्रदर्श्य ध्यायेत् ।

लक्ष्मीं चौरसमुद्राजतनयां श्रीरङ्गधामेश्वरीं दासीभूतसमस्तदेवनिकरां लोकैकदीपाङ्कुराम् ।

श्रीमन्मन्दकटाक्षलक्षविभवब्रह्मेन्द्रगङ्गाधरां तां त्रैलोक्यकुटुम्बिनीं सरसिजां [गां] वन्दे ह्यकुन्दप्रियाम् ॥
इति ध्यात्वा भूलमन्त्रेण दीपेभ्यो मालिन्यार्घ्यादकेन च त्रिवारं प्रोक्षयित्वा प्राणप्रतिष्ठां विधाय पुष्पाञ्जलिं
गृहीत्वा

ॐ दुर्गे कात्यायनि देवि शाम्भवि शङ्करप्रिये । मया भक्त्या कृतां पूजां गृहाण तं महेश्वरि ॥

हिरण्यवर्णो०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०, श्रीमहालक्ष्म्यै नमः आवाहनं समर्पयामि इति दद्यात् ॥

ॐ तत्सकाश्चनवर्णाभं मुक्तामणिविराजितम् । अमलं कमलं दिव्यमासनं प्रतिगृह्यताम् ॥

ताम्र आचह०, जातघेत्तमे०, नमो देव्यै०, धर्महासरस्वत्यै नमः धीरेतत्ते आसनं नमः ।

स्वागतं कुजलं पृच्छे महादेव्यै महेश्वरि । सुस्वागतं त्वया भद्रे कृपया भक्तवत्सले ॥

ताम्म आबह०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०, महासरस्यत्यै नमः श्रीरेतसे स्वागत नमः ।

ॐ गङ्गादितीर्थसंभूत गन्धपुष्पाक्षतैर्युतम् । पादं ददाम्पहं तुभ्यं नमस्ते कमलालये ॥

अश्वपूषा०, जातयेदत्ते०, नमो देव्यै०, श्रीरेतसे पाद्यं नम ।

अष्टगन्धममायुक्तं स्वर्णपात्रे प्रपूरितम् । अर्घ्यं ददाम्यहं तुभ्य प्रसीद त्वं सुरेश्वरि ॥

कामोन्मितां०, जातघेदसे०, नमो देव्यै०, लोकमात्रे नम आरेष तेऽर्घ्य स्वाहा ।

ॐ सर्वलोकस्य या माता या माता लोकपाविनी । ददाम्याचमनं तस्मै महालक्ष्म्यै प्रयत्नतः ॥

चन्द्रा प्रभासा०, जातघेत्से०, नमो देव्यै०, वरदायै नम श्रीरेतत्त आचमनीयं सुधा ।

कपिलादधि द्रुन्देन्दुधवल मधुमयुतम् । स्वर्णपात्रस्थितं देवि मधुपर्कं गृहाण मे ॥

आदित्यर्णे०, जातवेदसे०, नमो देव्यै० भूतप्रियायै नम, धीरेष ते मधुपर्कः सुधा ।

ॐ कर्पूरवासितं वारि निर्मलं शुद्धिहेतुकम् । गृहाण परमेशानि पुनराचमनीयकम् ॥

आदित्यवर्णे०, जातवदने०, नमो देव्यै० भक्तप्रियायै नमः श्रोतेतत्त आचमनीये नमः ।

ॐ एहि पादुकया देवि स्नानार्थं स्नानमण्डपम् । स्नानशायीं गृहीत्वा तु स्नानासनममागता ॥

सुगन्धितैलगव्यादिपञ्चामृतजलादिकम् । सुगन्धिश्चक्षुर्ग्राह्यं च तथोद्घर्तनकादिकम् ॥

नानातीर्थोद्भवं तोयं स्नानीयं च गृहाण मे । ॥

आदित्यं वल्लो०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०, मङ्गप्रियायै नमः, अरितक्षेत्रे स्नानीयं नमः । आपो हि श्रेति मला-
पकपल्लवम् ।

ओं पथो दधि घृतं चैव शर्करामधुसंपुतम् । पञ्चामृतं मयानीतं गृहाण परमेश्वरि ॥
 आदित्यवर्णे०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०, मद्रावै नम श्रीरेतसे पञ्चामृतस्नान नमः । पुष्पमूलेन गुह्ये-
 दकेन स्नानम् । जातवेदसे० इति पुनराचमनीयम् ।

ओं दिव्याम्बर नवं श्वेतं चौमं चातिमनोहरम् । त्रैलोक्यजननि देवि दीपमान गृहाण मे ॥
 उपैतु मां०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०, श्रीलक्ष्म्यै नम पतसे जस्त्रयुग्मं नम ।

एहि देवि विभूषार्थं नेपथ्यागारमुत्तमम् । विभूषामममायाय तथादर्श त्रिलोक्य च ॥

केशप्रसाधनं कृता भूषणान्पद्ममात् कुरु । रत्नकङ्कणवर्णमृत्कहाहाराद्रिकानि च ॥

सुप्रसन्ने महालक्ष्मि भूषणानि गृहाण मे । ॥

क्षुतिपपाला०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०, हिरण्मायै नम श्रीरेतानि ते भूषणानि नम ।

एहि देवि निजं स्थानं सिंहामनमनुचमम् । पूजाचक्र समास्याय गन्धं देव्यङ्गसात् कुरु ॥

चन्दनागुरुकूपूरकुङ्कुमाद्यैः समन्वितम् । कम्तूरीरोचनायुतं गन्धं देवि गृहाण मे ॥

गन्धद्वारा०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०, श्रीरेप ते गन्धो नम ।

शुद्धमुक्ताफलाभैस्तैरक्षतैः शशिसंनिभैः । सर्वाधिपे महालक्ष्मीद्यौतयामि सुभक्तितः ॥

जातवेदसे०, नमो देव्यै०, देव्यै नम श्रीरेते ते अक्षता नम ।

हरिद्रां च मयानीता देवि कल्याणदायिनि । सौभाग्यवर्धना नित्य गृहाण हरिवल्लभे ॥

जातवेदसे०, नमो देव्यै०, हरिप्रियायै नम श्रीरेतसे हारिद्र नमः ।

कुङ्कुम शोभन दिव्य सर्वदा भङ्गलप्रदम् । मयानीत महादेवि तुभ्यं दास्यामि सुन्दरि ॥

जातवेदसे०, नमो देव्यै०, मङ्गलायै नम श्रीरेतसे कुङ्कुमं नम ।

सिन्दूर शुभद नित्य महाशक्तिप्रियं सदा । प्रयच्छामि महादेवि सर्वसौभाग्यदायिनि ॥

जातवेदसे०, नमो देव्यै०, महादेव्यै नम श्रीरेतसे सिन्दूर नम ।

मालतीमद्विकादीनि नयानि कुसुमानि च । एकनाथे प्रयच्छामि पुष्पाणि प्रतिगृह्यताम् ॥

मनस काममाकृति०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०, एकनाथायै नम । श्रीरेतानि पुष्पाणि वीर्यद ।

रत्नैः स्वेताम्बुजैः पुष्पैर्मल्लिकादिविचित्रितैः । पुष्पमाला प्रयच्छामि प्रसीद त्व सुरेश्वरि ॥

जातवेदसे०, नमो देव्यै०, श्रीरेपा ते पुष्पमाला नम ।

सुगन्धं शीतलं शुभ्रं नानागन्धसमन्वितम् । शीत्यर्थं तत्र देवेशि मच्चूर्णं प्रतिगृह्यताम् ॥

जातवेदसे०, नमो देव्यै०, सुगन्धायै नम श्रीरेतसे परिमलद्रव्यं नम ।

अथाङ्गपूजा-ओं चञ्चलायै नम पादौ पूजयामि । ओं जपलायै नम गुल्फौ० । कान्त्यै नम जानुनी० । मङ्गलायै नम जङ्घे० । मद्रावायै नम ऊरू० । कमलिन्यै नम कटि० । शिवायै नम नाभि० । ज्ञमायै नम उदरं० । गौर्यै नम हृदय० । सिंहवाहिन्यै नम स्तनद्वय० । स्कन्दमात्रे नम भुजद्वय० । कम्बुकण्ठायै नम फण्ड० । सरस्वत्यै नम मुख० । सुवामिन्यै नम नाभिरु० । स्वर्णपुण्ड्रलायै नम कर्णद्वय० । चण्डिकायै नम नेत्रद्वय० । शिवायै नम ललाट० । वुमायै नम शिर० । सर्वरूपायै नम सर्वाङ्ग पूजयामि, इति संपूज्याष्टो-

त्तरशतनामभि पूजयेत् ॥

ओं अस्य श्रीमहालक्ष्म्या अष्टोत्तरशतनाममन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषिः, अनुष्टुप् छन्दः, श्रीमहालक्ष्मीदेवता श्रीमहालक्ष्मीप्रतीत्यर्थं श्रीमहालक्ष्मीमष्टोत्तरशतनामभि पूजयिष्ये । ततः श्रीबीजपदकेन पठङ्गन्यासं कृत्वा "लक्ष्मीं क्षीरसमुद्रे" इति ध्यात्वा पुष्पैरुत्तैर्वा पूजयेत् । तद्यथा—
 ॐ महालक्ष्म्यै नमः एवं महाकाल्यै०
 महासरस्वत्यै० महाकन्यायै० महागौर्यै० महादेव्यै० भक्तानुग्रहकारिण्यै० स्वप्रकाशात्मरूपिण्यै० महामायायै० महेश्वर्यै० (१०) वागीश्वर्यै० जगद्धात्र्यै० कालरात्र्यै० त्रिलोचनायै० भद्रकाल्यै० कपालिन्यै० महाशौर्यायै० त्रिलोकात्मिकायै० सिद्धलक्ष्म्यै० क्रियालक्ष्म्यै० (२०) लोकमार्गप्रदायिन्यै० अरूपायै० सुरूपायै० विश्वरूपिण्यै० पञ्चभूतात्मिकायै० देवमात्रे० सुरेश्वर्यै० दारिद्र्यध्वंसिन्यै० वीणापुस्तकधारिण्यै० सर्वशक्त्यै० (३०) ब्रह्मात्मिकायै० अष्टाङ्गरूपिण्यै० नवदुर्गात्मिकायै० अष्टमैरत्र्यै० गङ्गायै० शारदायै० वेण्यै० सर्वशास्त्रधारिण्यै० समुद्रवसनायै० ब्रह्माण्डमणिमेखलायै० (४०) अवस्थात्रयनिर्मुक्तायै० गुणत्रयविधार्जितायै० योगध्यानैकसंन्यासिन्यै० योगध्यानैकपरायणायै० देवत्रयविशोक्त्यायै० वेदान्तज्ञानरूपिण्यै० पद्मावत्यै० विशालाक्ष्यै० नागयज्ञोपवीतिन्यै० सूर्यचन्द्रार्धमासायै० (५०) प्रहलन्तरूपिण्यै० वेदिकायै० वेदरूपिण्यै० गिरिसंभवायै० कैवल्यदायै० विश्वंखलायै० सूर्यमण्डलसंस्थितायै० सोममण्डलमध्यस्थायै० वायुमण्डलसंस्थितायै० वह्निमण्डलसंस्थितायै० (६०) शक्तिमण्डलसंस्थितायै० चक्रिकायै० चक्रमध्यस्थितायै० चक्रमार्गप्रदायिन्यै० सर्वसिद्धान्तमार्गयायिन्यै० पद्मगंजितायै० प्रत्यक्षादिप्रमावृतायै० विद्यामूर्तायै० त्रैलोक्यमोहिन्यै० विद्यायै० (७०) चर्मदायै० रत्नायै० ब्रह्मस्थापितरूपायै० कैवल्यज्ञानगोचरायै० करुणायै० धरुणायै० मधुकैटभमार्दिन्यै० अचिन्त्यलक्षणायै० गोष्ठ्यै० सप्तमहाघनाशिन्यै० (८०) महारमायै० परमेश्वर्यै० सुसिद्धलक्ष्म्यै० महाकालिन्यै० सद्योजातायै० वामदेव्यै० अघोरायै० तत्पुत्रायै० ईशानरूपिण्यै० पञ्चाक्षरदेव्यै० (९०) योगिन्यै० योगध्यानपराक्रमायै० श्रीसिद्धलक्ष्म्यै० धीर्यै० कमलायै० कमलालयायै० पद्मायै० नलिनयुग्मकराब्जुजायै० शैलपुत्र्यै० ब्रह्मचारिण्यै० (१००) चण्डिचण्डायै० कुम्भारव्यै० स्कन्दमात्रे० कात्यायन्यै० कालरात्र्यै० महागौर्यै० सिद्धिदायै० सर्वात्मिकायै नमः (१०८) इति संपूज्य, कार्त्तिकार्या—
 आ इक्ष्वाय नमः । श्री शिरसे स्वाहा नमः । श्रुं शिरसायै वषट् नमः । धूं कवचाय हुं नमः । आ नेत्रत्रयाय वौषट् नमः । आ अस्त्राय फट् नमः । ततोऽष्टदलेषु—
 पूर्वादि, आ पद्मासनायै नमः, आ पद्मवर्णायै०, आ पद्मस्थायै०, आ आर्द्रायै०, आ तर्पण्यै०, आ तृप्तायै०, आ ज्वलन्त्यै०, आ स्वर्णमाकरायै नमः । ततो दलात्रेषु—
 आर्द्रायै नमः, माहेश्वर्यै०, कौमार्यै०, वैष्णव्यै०, वाराह्यै०, इन्द्रायै०, चामुण्डायै०, महालक्ष्म्यै नमः ॥ ततो भूपुरे—
 लं इन्द्राय साधुधाय सदाहनाय सपरिवाराय सशक्तिकाय नमः । एषं रं अग्नये०, ट यमाय०, सं निःश्रुतये०, वं वरुणाय०, य वायवे०, सं कुवेराय०, ह्रीं ईशानाय०, आ ब्रह्मणे०, ह्रीं अनन्ताय नमः । तद्वाहि—
 वं वज्राय नमः, शं शक्राय०, वं दण्डाय०, ख रुद्राय०, आ पाशाय०, आं क्रुशाय०, ग गदायै०, श शलाय०, पं पद्माय०, वं चक्राय नमः, इति संपूज्य देव्यै पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा ।

ओं दशार्द्धं गुग्गुलं धूपं चन्दनागुरुसयुतम् । भक्त्या दत्तं मया देवि प्रसीद त्वं महेश्वरि ॥

चन्दमेन०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०, श्रीमहालक्ष्म्यै नमः श्रीरेप ते धूपो नमः ।

ओं कर्पूरवर्दिसंयुक्तं गोघृतेन समन्वितम् । दीपं गृहाण देवेशि महालक्ष्मि नमोऽस्तु ते ।

आप सृजन्ति०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०, श्रीमहालक्ष्म्यै नम श्रीरेप ते दीपो नम ।

ओं नैवेद्यं गृह्यता देवि मत्स्यभोज्यममन्वितम् । पङ्क्तै रचितं दिव्यं घृतेन परिपूरितम् ॥
आर्द्रा०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०, पूर्णमालिन्यै नम श्रीरेतत्ते नैवेद्यं सुधा । मध्ये पानीयम् । उत्तर-
रापोशनम् । पुनराचमनीयम् ।

ओं कर्पूरचन्दनोन्मिश्रं दिव्यगन्धममन्वितम् । करोद्धर्तनकं नित्यं गृहाण परमेश्वरि ॥
जातवेदसे०, नमो देव्यै०, माद्वेभ्यै नम श्रीरेतत्ते करोद्धर्तनं नम ।

ओं पूर्णफलैः सत्कर्पूरैर्नागवल्लीदलैर्घृतम् । कर्पूरचूर्णमंशुक्लं ताम्बूलं प्रतिगृह्यताम् ॥
आर्द्रा०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०, पिङ्गलायै नम श्रीरेतत्ते ताम्बूलं नम ।

।

॥

जातवेदसे०, नमो देव्यै०, देव्यै नम श्रीरेतत्ते सुगन्धपुष्पं नम ।

ओं इदं कल मया देवि स्थापितं पुरतस्तत्र । तेन मे मङ्गलावाप्तिर्भवेज्जन्मनि जन्मनि ॥
जातवेदसे०, नमो देव्यै०, सिद्धिदायै नम श्रीरेतत्ते फलम् ।

ओं तं क्षर्षचन्द्रस्तानि विद्युदग्निरस्तमेव हि । नीराजन मया दत्तं गृहाण परमेश्वरि ॥
ताम्रं आबह०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०, यमुनाद्रिधामिन्यै नम । श्रीरेतत्ते नीराजनम् । गौरीर्ममाद्य०,
जातवेदसे०, प्रणो देवी०, समस्तश्रीसूक्तं पठित्वा श्रीरेतत्ते नैवेद्यं नम । ॐ महाकाल्यै नम , महा-
लक्ष्म्यै नम , महासरस्वत्यै नम श्रीरेतत्ते भस्त्रपुष्पं नम । ॐ संवत्सररूपे०, जातवेदसे०, नमो देव्यै० ,
महाकाल्यै नम श्रीरेतानि प्रक्षिणानि । ॐ सर्वतः पाणिपाद नै०, य शुचिं प्रयत्नो०,

नमस्तेऽस्तु महादेवि नमस्तेऽस्तु हरिप्रिये । नमस्तेऽस्तु जगद्वात्रि नमस्ते शिवबल्लभे ॥
जातवेदसे०, नमो देव्यै०, महामायायै नम श्रीरेतानि ते यन्दनानि । पद्मप्रिये०, या साम्प्रत०, पद्मा-
नन्दा०, या माया मधुसूदना०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०, श्रीरेप ते प्रार्थना । तत्त श्रीसूक्तं चण्डा-
पाठलक्ष्मीहृदयादिकं पाठयित्वा 'गुह्यं' व्यादिना जप समर्पयेत्, इति लक्ष्मीपूजा ॥

अथ लक्ष्मीहृदयम् ।

अस्य श्रीलक्ष्मीहृदयस्य शिरसि भार्गवाय ऋषये नम । मुखे विष्णुवादिच्छन्देभ्यो नम । हृदये
महालक्ष्म्यै देवतायै नम । इति विन्ध्यस्य समालक्ष्मीपरिहारपूर्वकदीर्घार्घुर्नैक्यमहेश्वर्यं फलावाप्स्यर्थं लक्ष्मी
हृदयपाठे त्रिनियोगः, इति कृत्याञ्जलिर्वेदेत् । तत्र आधीमिति मन्त्रे पङ्कट्स्थानं विधाय श्यायेत् ।

हस्तद्वयेन कमले धारयन्तीं तु लीलया । हारनूपुरसमुज्ज्वला लक्ष्मीं देवीं विचिन्तये ॥ १ ॥

वन्दे लक्ष्मीं परशिवमयीं शुद्धताम्यूनदाभा तेजोरूपा कनकजम्बुना सर्वभूषोऽञ्ज्वलाङ्गीम् ।

वीजापूर कनककलश हेमपत्रे दधानामाद्यां शक्तिं सकलजननीं त्रिपुणवाभाङ्गमस्थाम् ॥ २ ॥

श्रीमत्सौभाग्यजननीं स्तौमि लक्ष्मीं मनातनीम् । सर्वकामफलानामिवाधर्नैरसुरायाहाम् ॥ ३ ॥

नमामि नित्यं देवेशि तया शेरितमानसः । ललाज्ञा शिरसा धृत्वा भजापि परमेश्वरीम् ॥ ४ ॥

समस्तमपत्मुखदा महाश्रियं समस्तसौभाग्यकरिं महाश्रियम् ।

समस्तकल्याणकरिं महाश्रियं भजाम्यहं ज्ञानकरिं महाश्रियम् ॥ ५ ॥

विज्ञानसंपत्सुखदां सनातनीं विचित्रवामभूतिकरीं महेश्वरीम् ।

मनोहरानन्तसुभोगेदायिनीं नमाम्यहं भूतिकरीं हरिप्रियाम् ॥ ६ ॥

ममस्तभूतान्तरसम्यिता त्वं ममस्तभूतेश्वरि विश्वरूपे ।

तन्नास्ति यत् त्वद्व्यतिरिक्तवस्तु तत्पादपत्रं प्रणमाम्यहं श्रीः ॥ ७ ॥

दारिद्र्यदुःखौघतमोपहर्त्री तत्पादपत्रं मायै मन्निधत्स्व ।

दीनार्तिविच्छेदनहेतुभूतः कृपाकटाक्षैरभिषिञ्च मा श्रीः ॥ ८ ॥

अम्ब प्रमीद करुणामुधयाद्रुद्रदृष्ट्या मा तन्कृपाद्रविणगेहमिमं कुरुष्व ।

आलोकनप्रणयिहृद्रतशोकहन्त्री तत्पादपत्रयुगलं प्रणमाम्यहं श्रीः ॥ ९ ॥

शान्त्यै नमोऽस्तु शरणागतरक्षणायै कान्त्यै नमोऽस्तु कमनीयगुणाश्रयायै ।

चान्त्यै नमोऽस्तु दुरितचयकारणायै धान्त्यै नमोऽस्तु घनधान्यममृद्विदायै ॥ १० ॥

शक्त्यै नमोऽस्तु शशिशेखरमन्तुतायै गत्यै नमोऽस्तु रजनीकरमोदरायै ।

भक्त्यै नमोऽस्तु भवमागरतारकायै मत्यै नमोऽस्तु मधुसूदनवल्लभायै ॥ ११ ॥

लक्ष्म्यै नमोऽस्तु शुभलक्षणलचितायै सिद्धयै नमोऽस्तु शिवसङ्गसुपूजितायै ।

धृत्यै नमोऽस्तु मितदुर्गतिमञ्जनायै गत्यै नमोऽस्तु वरमद्रुतिदायिकायै ॥ १२ ॥

देव्यै नमोऽस्तु दिवि देवगणाचितायै भूत्यै नमोऽस्तु भुवनातिविनाशिकायै ।

दान्त्यै नमोऽस्तु धरणीधरवल्लभायै पुष्ट्यै नमोऽस्तु पुरुषोत्तमवल्लभायै ॥ १३ ॥

सुतीव्रदारिद्र्यविदुःखहर्त्र्यै नमोऽस्तु ते सर्वभयापहन्त्र्यै ।

श्रीविष्णुवक्षःस्थलमंस्थितायै नमो नमः सर्वविभूतिदायै ॥ १४ ॥

जयतु जयतु लक्ष्मीलक्षणात्कृतौङ्गी जयतु जयतु पद्मा पद्ममन्नाभिवन्द्या ।

जयतु जयतु विद्या विष्णुवामाङ्गमंस्था जयतु जयतु मम्पक्मर्धमं पत्करी श्रीः ॥ १५ ॥

जयतु जयतु देवी देवसह्याभिपूज्या जयतु जयतु भद्रा भागवती भाग्यरूपा ।

जयतु जयतु नित्या निर्मलज्ञानवेद्या जयतु जयतु मत्या सर्वभूतान्तरम्या ॥ १६ ॥

जयतु जयतु रम्या रत्नगर्भान्तरस्या जयतु जयतु शुद्धा शुद्धजाम्बूनदामा ।

जयतु जयतु कान्ता कान्तिमन्नामिताङ्गी जयतु जयतु शान्ता शीघ्रमायाहि सौम्ये ॥ १७ ॥

यस्याः कलायाः कमलोद्भवाद्या रुद्राश्च शक्रप्रमुखाश्च लेखाः ।

जीवन्ति सर्वेऽपि मशक्यस्ते प्रभुत्वमापुः परमायुपस्ते ॥ १८ ॥

१ 'मनोहरम्' पाठ । २ 'अनन्तसुभोगेदायिनी' पाठ । ३ 'सिद्ध' पाठ । ४ 'सगति' पाठ । ५ 'द्याव्या-
लता' ख पाठ ।

लिलेखं निटिले विधिर्मम लिपिं विसृज्यान्तरं

तथा विलिखितन्यमेतदिति तत्कलावाप्तये ।

तदन्तरं इह स्फुटं कमलवामिनि श्रीरिमां

ममर्पय स्वमुद्रिका मकलमाग्यमध्विकाम् ॥ १६ ॥

तदिदं तिमिरं भाले स्फुटं कमलवामिनि । श्रिय ममुद्रजा देहि सर्वमाग्यस्य ध्विकाम् ॥ २० ॥

कलया ते यथा देवि जीवन्ति मन्त्रगचराः । तथा मपत्करी लक्ष्मि सर्वदा प्रसीद मे ॥ २१ ॥

यथा विष्णौ ध्रुवे नित्यं स्वकलां मन्त्रवेशयः । तथैव स्वकलां लक्ष्मिर्मयि मन्त्ररू ममर्पय ॥ २२ ॥

सर्वमौक्त्यप्रदे देवि भक्तानामभयप्रदे । अचला कुरु यत्नेन कलां मयि निवेशिताम् ॥ २३ ॥

महाला मङ्गले परमपदलक्ष्मीः स्फुटकला

महा वैकुण्ठश्रीनिवसतु कला मे नयनयोः ।

यमेन्मर्त्ये लोके मम वक्षमि लक्ष्मीर्वरकला

श्रियः श्वेतद्वीपे निवसतु कला मे स्वकरयोः ॥ २४ ॥

तावन्नित्य ममाङ्गेषु लीराण्यौ श्रीकला यमेव । सूर्याचन्द्रमर्मा यावद्यावल्लक्ष्मीपतिः श्रिया ॥ २५ ॥

सर्वमङ्गलसंपूर्णा सर्वधर्मसमन्विता । आद्यादिश्रीर्महालक्ष्मीः तत्कला मयि तिष्ठतु ॥ २६ ॥

अज्ञानतिमिरं हन्तुं शुद्धज्ञानप्रकाशिका । सर्वधर्मप्रदा मेऽस्तु तत्कला मयि सुखिरा ॥ २७ ॥

अलक्ष्मी हरतु क्षिप्रं तमः सूर्यप्रभा यथा । विनोतु मम श्रेयस्त्वन्कला मयि सस्थिता ॥ २८ ॥

ऐश्वर्यमङ्गलोत्पत्तिस्तन्कला या निधीयते । मयि तस्मात् कृतार्थोऽस्मि पात्रमस्मि स्थितेस्तव ॥ २९ ॥

भवदावेशमाग्याहो भाग्यवानस्मि भार्गवि । तत्प्रसादात् पवित्रोऽहं लोकमातर्नमोऽस्तु ते ॥ ३० ॥

पुनासि मा त्वं कलयैव यस्मादतः समागच्छ ममाग्रतस्तम् ।

परं यद श्रीर्भव सुप्रमत्ता मय्यच्युतेन प्रविशादिलक्ष्मि ॥ ३१ ॥

श्रीवैकुण्ठस्थिते लक्ष्मि समागच्छ ममाग्रतः । नारायणेन सह मा कृपावृष्ट्यावलोकय ॥ ३२ ॥

सत्यलोकस्थिते लक्ष्मि त्वं समागच्छ मन्निधिम् । वामुदेवेन माहिता प्रसीद वरदा भव ॥ ३३ ॥

श्वेतद्वीपस्थिते लक्ष्मि शीघ्रमागच्छ सुव्रते । विष्णुना सहिते देवि जगन्मातः प्रसीद मे ॥ ३४ ॥

वीराम्बुधिसिधिते लक्ष्मि समागच्छ ममाग्रतः । तत्कृपावृष्टिसुधया सततं मा विलोकय ॥ ३५ ॥

रत्नगर्भस्थिते लक्ष्मि परिपूर्णे हिरण्यमयि । समागच्छ ममाग्रतः तिष्ठस्व पुनतो मम ॥ ३६ ॥

स्थिरा भव महालक्ष्मि नित्यला भव निर्मले । प्रसन्ने कमले देवि प्रमच्छहृदया भव ॥ ३७ ॥

श्रीधरे श्रीमहाभूते सदनस्थ महानिधिम् । श्रीधुन्दुत्य पुरतः प्रदर्शय ममर्पय ॥ ३८ ॥

१ 'विसृज्या' न पाठ । २ 'भले' न पाठ । ३ 'कलाया निधीयते अहं नमाम्' क ग गठ । ४ 'श्रिया' न पाठ । ५ 'धर्मि' न पाठ ।

वसुधरे श्रीवसुधे वसुदोग्नि कृपामयि । तत्कुचिगतमर्वस्वं शीघ्रं मे सप्रदर्शय ॥ ३९ ॥
 विष्णुप्रिये रत्नगर्भे समस्तफलदे शिवे । तद्गर्भगतहमादीन् प्रदर्शय प्रदर्शय ॥ ४० ॥
 रमातलगतं लक्ष्मि शीघ्रमागच्छ मत्पुरः । न जाने परम रूप मातर्मे संप्रदर्शय ॥ ४१ ॥
 आर्विर्भव मनोवेगाच्छीघ्रमागच्छ मे पुरः । मा वत्स भैरिहैत्युक्ता कामं गौरिव रच माम् ॥ ४२ ॥
 देवि शीघ्र समागच्छ धरणीगर्भमंभ्यते । मातस्त्वद्भृत्यभृत्योऽहं मृगं त्वां कुतूहलात् ॥ ४३ ॥
 उत्तिष्ठ जागृहि त्व मे सप्रुत्तिष्ठ मुजागृहि । अचयान् हेमकलशान् सुवर्णेन सुपूरितान् ॥ ४४ ॥
 निक्षेपान्मे समाकृष्य समुद्धृत्य ममाग्रतः । ममुन्नतान्नतां भूता ममृर्द्धाहि धरान्तरात् ॥ ४५ ॥
 मत्सन्निधिं समागच्छ मदाहितकृपारमात् । प्रसीद श्रेयसा दोग्नि लक्ष्मि मे नयनाग्रतः ॥ ४६ ॥
 अत्रोपविष्य लक्ष्मि त्व स्थिरा भव हिरण्मयी । सुस्थिरा भव संप्रीत्या प्रसन्ना वरदा भव ॥ ४७ ॥
 आनीतांस्तास्तथा देवि निधीन् मे संप्रदर्शय । अद्य चणेन महमा दत्त्वा मत्त मा सदा ॥ ४८ ॥
 मयि तिष्ठ तथा नित्यं यथेन्द्रादिषु तिष्ठमि । अभयं कुरु मे देवि महालक्ष्मि नमोऽस्तु ते ॥ ४९ ॥
 समागच्छ महालक्ष्मि शुद्धजाभूतदम्भे । प्रसीद पुरतः स्थिता प्रणत मां विलोक्य ॥ ५० ॥
 लक्ष्मि भुवि गता भामि यत्र यत्र हिरण्मयी । तत्र तत्र स्थिता त्वं मे तव रूपं प्रदर्शय ॥ ५१ ॥
 क्रीडासि त्वं च बहुधा परिपूर्णकृपामयि । मम मूर्धनि ते हस्तमविलम्बितमर्पय ॥ ५२ ॥
 फलद्राग्योदये लक्ष्मि समस्तपुरवासिनि । प्रसीद मे महालक्ष्मि परिपूर्णमनोरथे ॥ ५३ ॥
 अयोध्यादिषु सर्वेषु नगरेषु ममास्थिते । वैभवैर्विविधैर्षुक्ता ममागच्छ बलान्विता ॥ ५४ ॥
 ममागच्छ समागच्छ ममाङ्गे भव सुस्थिरा । करुणारमणिःप्यन्दनप्रद्वयविलामिनि ॥ ५५ ॥
 संनिधत्स्व महालक्ष्मि तत्पाणिं मम मस्तके । करुणासुधया मां त्वमभिषिञ्च स्थिरं कुरु ॥ ५६ ॥
 दीनस्य मस्तके हस्तं मम त्वं कृपयार्पय । आद्यादिश्रीमहालक्ष्मि विष्णुवामाङ्गसंस्थिते ॥ ५७ ॥
 भवभीतिपरित्रस्तभक्तब्राह्मणपरायणे । प्रत्यक्षीकुरु रूप मे रच मां शरणागतम् ॥ ५८ ॥
 सर्वराजगृहाङ्गलक्ष्मि समागच्छ गुणान्विता । स्थित्वा तु पुरतो मेऽयं प्रमादेनाभयं कुरु ॥ ५९ ॥
 प्रसीद मे महालक्ष्मि सुप्रसीद महाशिवे । अचला भव सुप्रीत्या सुस्थिरा भव मदगृहे ॥ ६० ॥
 यावत्तिष्ठन्ति देवाश्च यावत्सर्वत्राम तिष्ठति । यावद्विष्णुश्च यावच्च तावत् कुरु कृपां मयि ॥ ६१ ॥
 चान्द्री कला यथा शुक्ले वर्धते मा दिने दिने । तथा दया ते मय्येव वर्धतामभिवर्धताम् ॥ ६२ ॥
 यथा वैकुण्ठनगरे यथा वै क्षीरमागरे । तथा मद्भवने तिष्ठ स्थिर श्रीर्विष्णुना सह ॥ ६३ ॥
 योगिना हृदये नित्यं यथा तिष्ठमि विष्णुना । तथा मद्भवने तिष्ठ स्थिर श्रीर्विष्णुना सह ॥ ६४ ॥
 नारायणस्य हृदये भवती यथास्ते नागयणोऽपि तव हृत्कमले यथास्ते ।

नारायणस्त्वमपि नित्यमुभौ तथैव तौ तिष्ठतां इदि ममापि दयावति श्रीः ॥ ६५ ॥

विज्ञानवृद्धिं हृदये कुरु श्रीः सौभाग्यमिद्धिं कुरु मे गृहे श्रीः ।

दयासुपुष्टिं कुरुता मयि श्रीः सुवर्णवृद्धिं कुरु मे करे श्रीः ॥ ६६ ॥

न मा त्यजेथाः श्रितकल्पवालि सद्भक्तिचिन्तामणिकामधेनो ।

विश्वस्य मातर्भव सुप्रसन्ना गृहे कलत्रेषु च पुत्रवर्गे ॥ ६७ ॥

आद्यादिभाषे तमजाण्डवीज त्वमेव माकारनिराकृतिस्त्वम् ।

त्वया धृताश्चाञ्जमवाण्डमपाधिष्ठं चरित्र तव देवि विष्णोः ॥ ६८ ॥

ब्रह्मरुद्रादयो देवा वेदाश्चापि न शक्नुयुः । महिमानं तव स्तोतु मन्दोऽहं शक्नुयां कथम् ॥ ६९ ॥

अम्ब तद्ब्रह्मवाक्पाणि सृष्टावृत्तानि यानि च । तानि स्वीकुरु सर्वज्ञे दयालुत्वेन सादरम् ॥ ७० ॥

भवती शरणं गत्वा कृतार्थाः स्युः पुरातनाः । इति संचिन्त्य मनसा त्वामहं शरणं ब्रजे ॥ ७१ ॥

अनन्तानन्तसुखिनस्त्वद्भक्त्याभ्यर्चयिष्यामि । इति वेदप्रभाणादि देवि त्वा शरणं ब्रजे ॥ ७२ ॥

तव प्रतिष्ठा मद्भक्ता न नश्यन्तीत्यपि कचिद् । इति मंचिन्त्य मंचिन्त्य प्राणान् मन्धारयाम्यहम् ॥ ७३ ॥

त्वदधीनस्त्वहं मातस्त्वत्कृपा मयि विद्यते । यावत् सपूर्णकामः स्या तावद् देहि कृपानिधे ॥ ७४ ॥

क्षयमात्रं न शक्नोमि जीवितु त्वत्कृपां विना । न जीवन्तीह जलजा जलं त्यक्त्वा जलग्रहाः ॥ ७५ ॥

हितां हि पुत्रवात्सल्याज्जननीं प्रस्तुतस्तनी । वत्स त्वरितमागत्य सप्रीणयति वत्सला ॥ ७६ ॥

यदि स्यां तव पुत्रोऽहं मातस्त्वं यद्वि मामकी । दयापयोधरस्तन्यसुधाभिराभिषिञ्च माम् ॥ ७७ ॥

मृग्यो न गुणलेशोऽपि मयि दोषैकमन्दिरे । पामूना वृष्टिचिन्दा दोषाणां च न मे मितिः ॥ ७८ ॥

पापिनामहमेवाग्नौ दयालूनां त्वमग्रणीः । दयनीयो मदन्त्योऽस्ति तव कोऽत्र जगत्त्रये ॥ ७९ ॥

बिधिनाहं न स्पृष्ट्वेन स्यात् तव दयालुता । आमयो वा न स्पृष्ट्वेदोषधस्य वृथोदयः ॥ ८० ॥

कृपा मदग्रजा किं ते ह्यहं वा किं तदग्रजः । विचार्य देहि मे वित्तं तव देवि दयानिधे ॥ ८१ ॥

माता पिता त्वं गुरु सद्भक्तिः श्रीस्त्वमेव सजीवनहेतुभूता ।

अन्यं न मन्ये जगदेकनाथे त्वमेव सर्वं मम देवि सत्यम् ॥ ८२ ॥

आद्यादिलक्ष्मीर्भव सुप्रसन्ना विशुद्धविज्ञानसुखैकदोग्नि ।

अज्ञानहन्त्रि त्रिगुणातिरिक्ता प्रज्ञाननेत्रे भव सुप्रसन्ना ॥ ८३ ॥

अशेषरागजात्यमलापहारिणि नव नवं स्पष्टसुवाक्प्रदायिनि ।

ममैहि जिह्वाग्रसुरङ्गनर्वकौ भव प्रसन्ना वदने च मे श्रीः ॥ ८४ ॥

ममस्तमपत्सुविराजमाना ममस्ततेजःसु विराजमाना ।

विष्णुप्रिये त्वं भव दीप्यमाना वाग्देवता मे भवने प्रसन्ना ॥ ८५ ॥

भक्त्या नतानां सकलार्थदे त्वं प्रभासुलावण्यदयामुदोग्नि ।

सुवर्णदे त्वं सुमुखी भव श्रीहिरण्यमये मे भव सुप्रसन्ना ॥ ८६ ॥

सर्वार्थदा सर्वजगत्प्रसूतिः सर्वेश्वरी सर्वभयापहन्त्री ।

सर्वोन्नता त्वं सुमुखी भव श्रीहिरण्यमये मे बर्दने प्रसन्ना ॥ ८७ ॥

समस्तविघ्नोघविनाशकारिणी समस्तविघ्नोद्धारणे विचक्षण ।

अनन्तसौभाग्यसुखप्रदायिनी हिरण्यमये मे बर्दने प्रसन्ना ॥ ८८ ॥

देवि प्रसीद दयनीयतमाय मह्यं देवादिनाथभवदेवगुणभिवन्द्ये ।

मातस्तथैव भव सन्निहिता दृशोर्मे पत्या समं मम मुखे भव सुप्रसन्ना ॥ ८९ ॥

मा वत्त भैरभयदानकरोऽपितस्ते मौलौ ममेति मयि दीनदयानुकम्पे ।

मातः समर्पय भृदा करुणाकटाक्ष माङ्गल्यवीजमहिमानुसृतं समार्त्तः ॥ ९० ॥

- कटाक्ष इह कामधुक् तव ममास्तु चिन्तामणिः

करः सुरतरुः सदा नवनिधिस्तमेवेन्दिरे ।

भवेत् तव दयारसो रसरसायनं खन्वह

मुक्त तव कलानिधिविविधवाञ्छितार्थप्रदम् ॥ ९१ ॥

यथा रसस्पर्शनतोऽयसोऽपि सुवर्णता स्यात् कमले तथा ते ।

कटाक्षसंस्पर्शनतो जनानाममङ्गलानामपि मङ्गलत्वम् ॥ ९२ ॥

देहीति नास्तीति घञः प्रवेशाद्भीतो रमे तां शरणं प्रपन्नः ।

अतः सदासिद्धमयप्रदा तं सहैव पत्या मम मन्त्रिणेहि ॥ ९३ ॥

कल्पद्रुमेण मणिना सहिता सुरम्या श्रीस्ते कला मयि रसेन रसायनेन ।

आस्तां यतो मम च दृक्शिरपाणिपादस्पृष्टाः सुवर्णवपुः स्थिरजङ्गमाः स्युः ॥ ९४ ॥

आद्यादिविष्णोः स्थिरधर्मपत्नी लमम्ब पत्या मम सन्निधेहि ।

आद्यादिलक्ष्मीस्तदनुग्रहेण पदे पदे मे निधिदर्शनं स्यात् ॥ ९५ ॥

आद्यादिलक्ष्मीहृदयं पठेद्यः स राज्यलक्ष्मीमचला तनोति ।

महादरिद्रोऽपि भवेद् धनाढ्यस्तदन्वये श्रीः स्थिरतां प्रयाति ॥ ९६ ॥

यस्य स्मरणमात्रेण तुष्टा स्याद्विष्णुवल्लभा । तस्यामीष्टं ददात्याशु तं पालयति पुत्रवत् ॥ ९७ ॥

इदं रहस्यं हृदयं सर्वकामफलप्रदम् । जपः पञ्चमहसं तु पुरश्चरणमुच्यते ॥ ९८ ॥

• 'नयने' ख पाठ । २ 'नयने' ख पाठ । ३ 'मणोद्वारे' ख पाठ । ४ 'मिह न. सृज जन्ममान' ख पाठ.

५ 'भवे' ख. पाठ । ६ 'मम' ख पाठ । ७ 'यैव' ख पाठ । ८ 'मुद्रि' ख पाठ ।

त्रिकालमेककालं वा नरो भक्तिममन्वितः । यः पठेच्छृणुयादापि न याति परमा श्रियम् ॥ ८९ ॥
महालक्ष्मीं समुद्दिश्य निशि भागवतामरे । उद् श्रीहृदयं जप्त्वा पञ्चवारं घनी भवेत् ॥ ९० ॥
अनेन हृदयेनाद्यं गर्भिण्या अभिमन्त्रितम् । ददाति तत्कुले पुत्रो जायते शीघ्रतः स्वयम् ॥ ९१ ॥
नेत्रेणाप्यथवा नार्या लक्ष्मीहृदयमन्त्रिते । जले च पीते तद्वशे मन्दभाग्यो न जायते ॥ ९२ ॥

य आश्रिते मामि च शुक्रपक्षे रमात्मने मन्त्रिर्हितकभक्त्या ।

पठेत् तथैकोत्तरवारमुद्धा लभेत सौख्यमर्थं च वृद्धिम् ॥ ९३ ॥

य एकभक्तोऽन्वहमेकवर्षं त्रिशुद्धीः सप्ततिगारवापी ।

म मन्दभाग्योऽपि रमाकटावाद्भवेत् महत्साधनताधिकृषीः ॥ ९४ ॥

श्रीशास्त्रिभक्तिं हरिदासदास्य प्रमत्तमन्त्रार्थदृढैकनिष्ठाम् ।

गुरोः स्मृतिं निर्मलबोधवृद्धिं प्रदेहि मे देहि पर पद श्रीः ॥ ९५ ॥

पृथ्वीपतित्व पुरुषोत्तमत्वं विभूतिवाम विविधैर्दिसिद्धिम् ।

सपूर्णसिद्धिं बहुवर्षभोग्या प्रदेहि मे देहि पुनः पुनस्त्वम् ॥ ९६ ॥

वार्धमिद्धिं बहूलोकवश्यं वयःस्थिरत्वं सलनासुभोगम् ।

पौत्रादिलब्धिं सकलार्थमिद्धिं प्रदेहि मे भार्गवि जन्मजन्मनिः ॥ ९७ ॥

ध्यायेद्भक्त्या प्रहमितश्रुत्यां कोटिपालार्कभामा विमुक्तशाम्बरवरधरा भूपालाख्यां सुशोभाम् ।

बीजापुर सरमिजपुगे विभ्रता स्पर्शपात्रे भर्त्रा युक्ता मुहुरभयदा शम्भदप्यच्युतश्रीः ॥ ९८ ॥

इत्यथर्षणरहस्ये लक्ष्मीहृदयस्तोत्रं सपूर्णम् ॥ सारमंग्रह—

अथोच्यन्ते महामन्त्रा दुर्गायाः वाञ्छिताऽर्चिताः । त्रिवर्गफलसौख्यसिद्धिदायका त्रिजयप्रदाः ॥ १ ॥

सद्यः सदयङ्गी हृल्लेखा मधुतिहादिनीन्दुपूरु । अत्रीन्धिके विमर्गः स्मृतिप्रतिष्ठे श्रिया मह ॥ २ ॥

धृन्नाचिः स्यात् टपत्तयर्षस्तन्त्रानन्तेऽष्टवर्णकः । दुर्गामनुः समारूपातो मज्जना सर्वकामदः ॥ ३ ॥

सद्य ओ, षण्डी अनुस्वारस्तुक्कस्तेन प्रणय, हृल्लेखा भुवनेश्वरीयोज, धृतिस्कारो, ह्लादिनी दकार इन्दु
अनुस्वारस्तेन दु अत्रिदेकार इत्येका उकार विमर्गयुक्कस्तेन दुः स्मृतिर्गकार प्रातष्टा आ तेन गा,
श्री एकार धृन्नाचिर्गकार तेन द, टपत्तयर्षो नकार, तन्त्रा म, अनन्तो विमर्ग, तस्यात्र “समजु-
पो र” रिति रेफ, तेन दुर्गा इत्यस्य मन्त्रिस्तेन दुर्गायै इति मन्त्रे बोद्धव्यम् ॥

मुनिः प्रोक्तो नारदाख्यो गायत्र छन्द ईरितम् । दुर्गा च देवता प्रोक्ता दृष्टादृष्टफलप्रदा ॥ ४ ॥

पददीर्घपुत्रैराद्यन्तर्मनुष्यपदार्थकैः । जातिपुत्रैः पदज्ञानि मनोरस्य प्रकल्पयेत् ॥ ५ ॥

* सुवर्णवृद्धिं कुरु मे गृहे श्री कल्याणवृद्धिं कुरु मे गृहे श्री ।

विभूतिवृद्धिं कुरु मे गृहे श्रीः सौभाग्यवृद्धिं कुरु मे गृहे श्रीः ॥

इति पुस्तकान्तरेऽधिक अष्टौ ।

तेन ओं ह्रीं दुर्गायै हां हृदयाय नम , इत्यादिपङ्कजमन्त्रा उच्येया । तदुक्तमाचार्यचरणैः—“तारो माया च दुर्गायै हामाघन्ताङ्गकल्पना” इति । चकार दु समुचिनोतीति पञ्चपादाचार्यः ॥ ध्यानम्—

सिंहासनां मरकतद्युतिमिन्दुचूडां शंखं हारिं करतलैर्दधत्तां शरासम् ।

चाणं त्रिनेत्रलसिता भवदुःखहर्त्री दुर्गा नमामि मणिभूषणभूषिताङ्गीम् ॥ ६ ॥

वामाक्ष्ण्वयोराद्ये तदाद्यध स्थणेरन्ये , इत्यायुधध्यानम् । तथा—

अष्टपत्राम्बुजद्वन्द्वं चतुरस्रत्रयावृतम् । चतुर्द्वारसमायुक्तं कुङ्कुमादिभिरुदरेत् ॥ ७ ॥

कुर्याच्च पीठपूजायां नवशक्तिममर्चनम् । ताश्च प्रभा समाया मजया सूचमा विशुद्धा स्यात् ॥ ८ ॥

नन्दिन्या सुप्रभया विजया सर्वादिमिद्विर्नवमी । एकवद्विशरङ्गीवहीनैरग्निः प्रपूजयेत् ॥ ९ ॥

एकेति अष्टभुज इति सप्तस्वररहितैरग्नि आरंभ्यप्रेमोर्ध्वार्धश्च इति नवमि स्वरै सहितानवशक्त्या पूज्या इत्यर्थः ।

तारो वज्रनखदंष्ट्रायुधाय च महापदम् । सिंहाय वमान्ननतिप्रान्तः सिंहाणुरीरितः ॥ १० ॥

आसनं मनुनानेन दद्यान्मूलेन कल्पयेत् ।

॥

वर्मं हुं, अस्त्र फट्, नतिर्नम ।

मूर्तिमावाह्य तस्यां तां पूजयेच्चन्दनादिभिः । प्रथमावृत्तिरङ्गैः स्याज्जयादिभिः परा परा ॥ ११ ॥

शङ्खादिकैरायुधैः स्याच्चतुर्थीन्द्रादिभिः परा । तदायुधैश्च दुर्गायाः पूजनं समुदीरितम् ॥ १२ ॥

सत्रया विजया कीर्तिः प्रीतिः प्रभा समीरिता श्रद्धा । मेधा श्रुतिः स्वनामाद्यक्षरपूर्वाः समभ्यर्च्याः ॥ १३ ॥

अरिदरगदामिपाशाङ्कुशशरघनूंष्यायुधानि गदिताति ।

इत्थं दुर्गामर्चं यो भजते स नर इन्दिरां लभते ॥ १४ ॥

अथ प्रयोग—तत्र प्रातरुत्थाय योगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ओं नाराय नमः, मुखे गयत्रीछन्दसे नमः, हृदये श्रीदुर्गायै देवतायै नमः, इति विन्यस्य कृताञ्जलिर्मम सर्वामोष्टसिद्धये विनियोग इत्युक्त्या, ओं ह्रीं दुर्गायै हां हृदयाय नमः, ओं ह्रीं दुर्गायै ह्रीं शिरसे० इत्यादिपङ्कजमन्त्रानहुष्टादितलान्तं हृदयादिपङ्कजेष्वपि विन्यस्य, ध्यानादिमानसपूजान्ते स्वर्णादिपट्टे चन्दनादिभिरन्तर्बाहिर्विभागैनाष्टदलकमलं कृत्वा तद्वहिर्भुजद्वारैर्युक्तचतुरध्वज्यं कुर्यादिति पूजाचक्रनिर्माणं, प्राग्बत् स्वपुरतः सस्थाप्यास्यंस्थापनादिपरतत्त्वाचान्तं विधाय, अष्टदलकेसरेषु स्वाम्रादिप्रादक्षिण्येन आं प्रभायै नमः, ईं मायायै०, ऊं जयायै०, ऐं स्वभाव्यै०, ऐं विशुद्धायै०, औं नान्दिन्यै०, ओं सुप्रभायै०, अं विजयायै०, मत्स्ये अ सर्वामिष्टायै नमः, इति संपूज्य “ओं वज्रनखदंष्ट्रायुधाय महासिंहाय हुं फट् नमः” इति पीठस्य मध्ये समभ्यर्च्यावाहनादिपुष्पोपचारान्ते प्राग्बद्धानि सपूज्यान्तरष्टलेषु स्वाम्रादिप्रादक्षिण्येन ओं जं जयायै नमः, ओं विं विजयायै०, ओं किं कीर्त्यै०, ओं प्रि प्रीत्यै०, ओं प्रं प्रभायै०, ओं थ थद्धायै०, ओं मे मेधायै०, ओं श्रुं श्रुत्यै नमः, इति संपूज्य चाद्याष्टलेषु ओं शंखाय नमः, चक्राय०, गदायै०, खड्गाय०, पाशाय०, अङ्कुशाय०, शेरभ्यः , धनुषे नमः, इति प्रादक्षिण्येन संपूज्य, प्राग्बद् चोथीद्वयं लोकपालतटस्त्राचान्तिं सर्वं समापयेत् ।

तथा—

जितेन्द्रियो हविष्याग्नी वसुलज जपेन्मनुम् । तन्महसं निलैः म्वाटुलोलितैर्वा पयोन्यमा ॥ १५ ॥

जुहुयादधिने वहौ तर्पणादि तनश्चरेत् ।

॥

यमुलतमष्टलक्षं, स्वादु त्रिमयु ।

। एव मिद्धमनुर्मन्त्री प्रयेत्तानाचरेत् सुधीः ॥ १६ ॥

यद्योत्रेन विधानेन नम कुम्भान् मनोरमान् । पञ्चगवसमायुक्तान् नवग्रहानेषु विन्यसेत् ॥ १७ ॥

मन्त्री दुर्गा यजेन्मध्ये तन्यत्र च जयादिकाः । चन्दनाद्यैः समभ्यर्च्य धूपदीपैश्च मन्त्रवित् ॥ १८ ॥

अभिपिञ्चेत् प्रिय माध्य राजान वा शिशु बुधः । विजयश्रीसमायुक्तो राजा भवति नान्यथा ॥ १९ ॥

भूतापह्नारवेतालपिशाचाद्यैर्वियुज्यते । वन्ध्या च ललना पुत्रं विनीत प्राप्नुयाच्छुभम् ॥ २० ॥

आमयान्मुच्यते मर्त्यो दीर्घायुश्च न मशयः । अनेनैव विधानेन जनानामनुगृह्णतम् ॥ २१ ॥

एव दुर्गामनु मर्त्यो यो भजेद्विधिनामुना । स दीर्घायुश्च दुरित जयेत् सुविजितामयः ॥ २२ ॥

पद्मे तारगता शक्ति मसाध्या तदलेष्वथ । मन्त्रवर्णांल्लिखेदृष्टं त्रिष्टुभश्चैव वेष्टयेत् ॥ २३ ॥

मातृकार्णपेदिर्वीत चतुरश्रेण वेष्टयेत् । टाँगं यस्मिन् प्रोक्तं सर्वमिदं परम् ॥ २४ ॥

अपस्मारमहाभूतक्षुद्रज्वरनिवारणम् । नृणां विजयत्र स्त्रीणां पुत्रद नात्र मंशयः ॥ २५ ॥

इति । अस्म्यर्थे — अष्टलक्षं कृत्वा तन्मध्ये तार तस्योदरे शक्तिरीजं तदुदरे स्नायनात् च विलिख्य, तदलेषु मन्त्रवर्णानैकशो विलिख्य, त्रिर्द्वैत्रय कृत्वाऽन्तर्द्विधा 'जातवेदमे सुनयामि' इति त्रिष्टुभश्चैव स्वेष्ट्य, तद्विधितुरथ कुयात् । एतत्तत्समुक्तलक्षं भवति । पूर्वोक्तान् कुम्भस्थापनमभिधेयं यन्त्रे ज्ञेयम् ॥ नारायणायै—

विषं हि मज्जा कालोऽधिरात्रिनिष्ठो निष्ठद्वयम् । मन्त्रो महिषमर्दन्त्याः प्रोक्तो वस्वस्वरात्मकः ॥ १ ॥

विष म, हि स्वरूप मज्जा य कालो म, अत्रि २, अत्रिनिष्ठो दकारव्यक्तेन दं, नि स्वरूप, दद्वयं स्वाहा ।

मार्कण्डेयो मुनिर्गण्डो गायत्र देवता मनोः । सुरामुग्गता देवी प्रोक्ता महिषमर्दनी ॥ २ ॥
शारदातिलके — (११) २२)

महिषमर्दिनि हुफद् हृदयं परिकीर्तितम् । महिषशत्रून्मादि हुफद् शिरोऽङ्गं समुदीरितम् ॥ १ ॥

महिषं भीषयद्वन्द्वं हुफदन्तः शिखामनुः । महिषं हनयुग्मान्ते देवि हुफद् तनुच्छदम् ॥ २ ॥

महिषान्ते वृट्ति हुफदन्तं चास्त्रमीरितम् । मन्त्रैरेतैर्जातियुक्तैः पञ्चाङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ ३ ॥

गारुडीपलसन्निभा महिमौलिकुण्डलमण्डिताम् । नमो भालाग्लोचना महिषोत्तमाङ्गनिपेदुषीम् ॥ ४ ॥

शखचक्रकृपाणखेटकपाणकार्मुकशूलकान् । तर्जनीमपि विभ्रतां निजबाहुभिः शशिशेखराम् ॥ ५ ॥

क्लातृर्ध्वरोधे तदाद्यध म्पयोरन्ये , इत्यायुधध्यानम् ॥ ईशानशिवे तु—

ध्यायेत् श्यामा महादुर्गां सर्वभरणभूषिताम् । जटामुकुटशोभादद्या स्फुरच्चन्द्रकलान्विताम् ॥ १ ॥

पीताम्बरधरा देवी पीनोन्नतकुचद्वयाम् । शङ्खचक्रलसद्वस्ता तदधः खड्गखेटकौ ॥ २ ॥

बाणबाणौ च तदधः सशूला तर्जनीमधः ।

॥

तर्जनीति तर्जनीमुद्रा । तल्लक्षणं यथा— “ तर्जन्येकाकिनी ऊर्ध्वं शेषाः संनमितास्त्वधः । मुट्रेयं तर्जनी प्रोक्ता वन्तुधोत्रोस्तु भोतिदा ॥ ” इति सारसप्रहोक्ता ।

। ततः पूर्वोदिते पीठे यजेन्महिषमर्दिनीम् ॥ ३ ॥

प्रथमावृत्तिरङ्गैः स्याद् दुर्गाद्याभिः परा परा । ध्यानोक्त्रैरायुर्धैर्यैर्लोकपालैः परीरिता ॥ ४ ॥

तदायुधैः पञ्चमी स्यादेव पूजा समीरिता । दुर्गाद्या वरवर्णिन्या ह्यार्या च कनकप्रभा ॥ ५ ॥

कृत्तिका ह्यभयाद्या च प्रदा कन्या स्वरूपिका । दीर्घस्वराद्याः क्रमतः पूजयेन्मन्त्रवित्तमः ॥ ६ ॥

इति । दीर्घाद्या क्लीबान्स्वरहितदीर्घस्वराद्या । नारायणीये पूर्वं पटलेऽनन्तज्यान्धियोन्यादीन्त्युस्वोत्तरपटले आद्यै स्वैरै क्रमादित्युक्तम् । आद्यै — आर्जुनपेडाडोअ इति परस्परैरिति टीका । याद्यैर्वाग्निमर्दिनाैरिति । अथ प्रयोग — तत्र प्राग्ब्रह्मयोगपीठम्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि मार्कण्डेयाय ऋषये नमः मुखे गायत्रीद्वन्द्वे नमः, हृदये श्रीमहिषमर्दिन्यै देवतायै नमः, इति विन्यस्य विनियोगमुत्कीर्त्य, महिषमर्दिनी-
हुंफद हृदयाय नमः । महिषशश्वत्सादिहुंफद शिरसे स्थाहा । महिषं हेपय० हुंफद शिखायै वषट् । महिषं हनहन देवि हुंफद कण्ठाय हुं । महिषमूदनि हुंफद अन्त्रायफट् । इति पञ्चाङ्गमन्त्राद् मूलमन्त्रा-
मिमुष्टयो पाण्योरङ्गुष्ठादिकनिष्ठिकान्तास्यङ्गुलिषु विन्यस्य, नेत्ररहितेषु हृदयादिपञ्चाङ्गेषु विन्यस्य, ध्यानमा-
नसपूजान्ते पूर्वमन्त्रोक्तं पूजाचक्रं निर्मायाच्यस्थापनाद्यङ्गपूजान्ते तदपटलेषु स्वाप्रादिप्रादक्षिण्येन आं दुर्गायै नमः, ई वरवर्णिन्यै नमः, ऊ आर्यायै०, ए कनकप्रभायै०, ऐ कृत्तिकायै०, ओ अभयप्रदायै०, औ कन्या-
यै०, अं स्वरूपायै नमः, इति संपूज्य, द्वितीयेऽपटले स्वाप्रादिप्रादक्षिण्येन यं शङ्काय नमः, रं वज्राय०, लं स्रङ्गाय०, वं खेटकाय०, शं बाणाय०, पै बाणसनाय०, सं शलाय०, हं तर्जन्यै नमः, इति संपूज्य दिगी-
शाचादि शेष प्राग्बत् समापयेदिति ॥ तथा—

प्रजपेद्ब्रह्मसुतं च तत्सहस्रं तिलैर्हुनेत् । एवं मिद्धमनुर्मधी प्रयोगानाचरेत् ततः ॥ ७ ॥

तिलहोमाद्रशीकारो नृणां स्त्रीणां भवेद् ध्रुवम् । आमयान्मुच्यते मर्त्यः सद्यः सर्पपद्मोमतः ॥ ८ ॥

पद्महोमाच्च राहः मङ्गले विजयो भवेत् । द्वाहोमेन मर्त्यानां रोगशान्तिर्भवेद् ध्रुवम् ॥ ९ ॥

ब्रह्मवृत्तात्थकुसुमैर्लभते पुष्टिमुत्तमा । धान्यहोमेन धान्याग्निः काकपचहुतेन च ॥ १० ॥

विद्वेषो जायते लोके ह्यत्यन्तं सुहृदोरपि । शत्रुर्गच्छति पञ्चल मर्त्यं मरिचहोमतः ॥ ११ ॥

एवं यो भजते देवीं दुर्गां महिषमर्दिनीम् । स नाशयेत् सुद्रुभूतचोरादीन् दर्शनादपि ॥ १२ ॥

इति । सारसप्रहो—

वेदादिर्दुर्गाम्बुद्धिद्वितयं बहिरन्त्यगः । टपञ्चमः मनयनः कृशानुगृहिणी ततः ॥ १ ॥

पट्पञ्चमः मनुः प्रोक्तो भजतां सर्वमिद्धिदः । ॥

वेदादि प्रणय । दुर्गाम्बुद्धिद्वितयं दुर्गे दुर्गे इति । चह्री रेफ । अन्त्यग क्षकार टपञ्चमे शकार मनयन इकारसहितस्तेन णि । कृशानुगृहिणी स्वाहा ॥ शारदातिलके— “ तारो दुर्गेयुग रक्षमन्य दान्तं सलोचनम् ” इत्युद्धृत्य, तत्र सलोचनमिति पदमन्यस्य दान्तस्य च विशेषणमिति द्वयोर-
पीकारयोग उक्तस्नट्टीकाहता अपेक्षितायंघोतनिकाकारेण । तेन क्षिण्ण इति केचिद्वदन्ति, तत्र रम्यम् । ‘ तारो दुर्गेयुग बहिरन्त्यं दान्तं मङ्गु स्थिर ’ इति नारायणीयवचनात् ।

वद्विभार्या स्वरः पष्ठो दान्तः प्रान्त्योऽप्रिरेव च । दुर्गे द्विरिति सौकारो दुर्गामन्त्रः स्मृतो युधैः ॥
इति कालिकापुराणाद्य ॥ अत्र पष्ठ स्वर इकार समस्वराङ्गीकारात् । इत्यदीर्घयोरेकस्यान् व्युत्क्रमेण इकारस्य
पष्ठत्वात् मन्त्रधिम्येन दान्तेनैव श्रम्यान्वये जाते कयलप्रान्तप्रतोतेरप्रशारदानिलकस्यापि लाघवादेकस्यैव
मलोचनमिति पठ्य विरोधमिति ॥ अत्र व्युत्क्रमेण मन्त्रोच्चारो बोद्धव्यः ॥ तथा नारायणायै—

नारदो मुनिगत्वातो निगच्छन् उदाहृतम् । जयदुर्गा देवता स्यान्नुक्तिमुक्तिफलप्रदा ॥ १ ॥

ताराद्यैः पञ्चभिर्मन्त्रपदैः सर्वेण संमता । जातिपुङ्गवरङ्गनलसिः ॥

इति । शान्तातिलके—

दुर्गे च हृदय प्रोक्तं दुर्गे शिर इतीरितम् । दुर्गायै स्याच्छिङ्गवा वर्म भूतरवणि कीर्तितम् ॥ १ ॥

तारादि दुर्गे—द्वितयं रघवस्यैव प्रकीर्तितम् ।

इति पञ्चमन्त्रा उक्ता । अत्र केचित् तारादीनि चामोन्तमन्त्रमन्त्रान्तर्पद्यन्ति । यस्तु तन्तु तयोन्मूलमप्ये
तदन्तर्भाव इति तत्तम् । ध्यानम्—

जलदधुतिमिन्दुकिरीटा चक्रदरामिहजः करपद्मैः । दक्षतीं नयनत्रययुक्ता सिङ्गता प्रणमेज्जयदुर्गाम् । १ ।

एव विरलम् । बामोर्ध्वादिग्रामाद्य करान्तमायुधध्यानम् । दक्षोर्ध्वादितदधोऽन्तं वा । तथा—

दौर्गे पीठे यजंद्देवीमुक्तामार्गेण मन्त्रवित् । मजपेत् पञ्चलक्ष च तद्दशांश हुनेद् धृतैः ॥ १ ॥

उक्तमार्गेण प्रथमाष्टानुरोक्तमार्गेण ।

नर्पणादि ततः कुर्यात् ततः मिद्धो भवेन्मनुः । ततः मिद्धमनुर्मन्त्री प्रयोगानाचरेत् सुधीः ॥ २ ॥

इम मन्त्र जपन् भूयः प्रविशेच्छत्रुसङ्गरम् । अशेषेण रिपु इत्यानात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥

विवादे व्यवहारादौ जप्तो विजयदो भवेत् । अनयास्त्राणि विद्वानि गच्छाणि सुयहून्पि ॥ ४ ॥

सुजप्तानि च मह्यग्रे सम्यग्निजपदानि च ।

इति । नारदग्रहे—

तारो हृन्मन्त्रतो दुर्गेद्वयं रचयि च द्विष्टः । द्वादशाक्षो मनुः प्रोक्तो मुन्याद्य पूर्ववच्चरेत् ॥ १ ॥

व्यन्तेन च समस्तेन मन्त्रेणाङ्गानि पठ्य कमात् । ध्यानपूजादिक सर्वमस्य पूर्ववदाचरेत् ॥ २ ॥

द्विष्टः स्वाहाकारः । पूर्ववद् दुर्गाष्टाक्षरवत् ॥ तथा—

प्रणवो हृद्गगती ज्वालाभालिनि शूग्रगः । शूलोहितो रिजुने च द्विद्वान्तः परिकीर्तितः ॥ ३ ॥

द्वाविंशत्यर्शो मन्त्रः सर्वकामफलप्रदः ।

हृन्मन् । लोहित प । द्विष्ट स्वाहा । अन्यानि पदानि स्वरूपाणि ॥

। त्रिचतुर्पञ्चम्यर्शैर्मिश्रैर्मन्त्राङ्गैः क्रमान् ॥ ४ ॥

पञ्चाङ्गानि मनोरस्य जातिपुक्तानि कल्पयेत् । अन्यपञ्चालिनिदुर्गात् सर्वमस्य प्रकल्पयेत् ॥ ५ ॥

इति ॥ अथ शूलनिदुर्गाविधिलिख्यते । नारदग्रहे—

अथ शूलनिदुर्गाया मनु वच्ये यथानिभि । चतुर्नायं सुषायुक्त धरा ह्येतद्वयं नतैः ॥ ६ ॥

मरुत्पक्षम च वामश्रुतीनां भूमिरक्षिपुः । दीर्घा तृतीयस्वरयुक् त-तृतीयश्च कर्णयुक् ॥ ७ ॥
 एप्रथमो च वर्मास्राद्धयोपासनात्मकः । अयं शूलिनि दुर्गाभास्तिथिषणो मनुर्भूतः ॥ ८ ॥
 मरुतीयं ज . सृधा स . तमृक्त तेन जव . भरा ल . एतद्वयं जलजल इति । मरुत्पक्षम श . वाम-
 श्रुतिः ऊ तेन श । भूमिर्ल अक्षि इ तेन लि । दीर्घा म . तृतीयस्वर इ तेन नि । तमृतीया द . कर्णं
 उ तेन दु । एप्र स्वरूप । व्योम ह . वर्म हृ . अत्र फट . तद्विधोपा स्थादा ॥

मुनिर्दोषतमाच्छन्दः कक्षयुक्तं च देवता । शूलिन्याहा महादुर्गा छुद्रदृष्टिनाशिनी ॥ ९ ॥
 दुर्गे स्याद्दृष्टयं शीर्षं वरदे विन्ध्यवासिनी । शिरसा वर्मासुरान्ते च गर्दन्यन्ते ततो वदेत् ॥ १० ॥
 युद्धप्रिया पदं पश्चात् त्रासप-द्वयमीरितम् । पश्चाङ्गमप्य उदिष्टा एवं न्यस्तस्य मन्त्रिणः ॥ ११ ॥
 रक्षाकृच्छ्रदुःपाममङ्गकर्म भवेद्भुवम् । एवं न्यस्तगरीरोऽगो भ्यामेद् दुर्गां सुरैर्नुताम् ॥ १२ ॥
 पश्चाङ्गमन्त्रागाह— 'दुर्गा स्याद्दृष्टय' मित्यादि । तेन शूलिनि इत्याद्यामन्ते देवमिन्दुरादि । तमुक्तं
 नारायणीय-

पयमादौ शूलिनीति पदं तारादिकं वदेत् । अवगाने ॥ सर्वेषां देवमिन्द्रसुपूजिते ॥ १ ॥
 नन्दिनीरक्षयुग्मं च महायोगेश्वरीमपि । वर्मास्तभीजे चामूनि महरक्षाकराणि दि ॥ २ ॥
 पश्चादशद्वयतिन्यासाज्ज्वरस्तीक्ष्णोऽपि नश्यति । ॥
 तारादित्यं च ज्वरप्रयोगे । तथा

नीलाम्बोभरकान्तिभिन्दुमुकटां मिहाभिरुद्रां करैः

शूलं घाणमसि स्मरि दरगदापापान् रापाशाश्चुभैः ।

विभ्राणामभिषेठयुक्तस्तथाभिः कन्माभिरारादृतां

नानाभूषणभूषितां त्रिनमनां दुर्गां भजे शूलिनीम् ॥

दक्षिणाधःकरमारभ्य वामाधःकरणंस्तमासुभ्यामगम् ।

..... । दुर्गापीठे पुरा प्रोक्ते भ्याता देव्या प्रपूजयेत् ॥ ३ ॥

वक्ष्यमाणेन विधिना पुराङ्गानि प्रपूजयेत् । दुर्गादिभिर्द्वितीया स्यादायुधैश्चापरा स्यूता ॥ ४ ॥

दिशाभिनविधेर्चाद्वेदेवमर्चा समीरिता । दुर्गा च वरदा विन्ध्यवासिन्यसुरमर्दिनी ॥ ५ ॥

प्रोक्ता युद्धप्रिया देवमिन्द्रसुपूजितापि च । नन्दिन्या समहायोगेश्वरीति मदिताश्च ताः ॥ ६ ॥

आमुधाति तु— "यत्कद्वर्गादिपद्मशरशरागन्तशिववाशकानि विदुः" ॥ अथ प्रयोगः— तत्र प्रायश्चित्तं
 पीठस्यागन्ते मूलमन्त्रेण प्राणायाममन्त्रं कृत्वा . शिरसि शीर्षतमगे नमः । मुखे च. क. प. हृ. द. मः ।
 हृदि शूलिनोदुर्गायै नमः । हस्तं विन्ध्यस्य विनिर्वाणमुक्त्वा . शूलिनि युगे देवमिन्द्रसुपूजिते . हृदयाय
 ममः । शूलिनि वरदे देवमिन्द्रसुपूजिते . शिरसे स्थादा । शूलिनि विन्ध्यवासिनि देवमिन्द्रसुपूजिते .
 शिखायै नमः । शूलिपरसुर्मर्दिनि देवमिन्द्रसुपूजिते . कवचाय हूं । शूलिनि मुञ्जामय त्रासप २ देवमि
 ण्डसुपूजिते . अत्राय फट । इति पश्चाङ्गमन्त्रान् मूलमन्त्रान्मष्टयैः पाण्यैरङ्गुष्ठैर्विकनिष्ठारवङ्गुलीषु विन्यस्य
 हृदयादिषु नेत्ररहितेषु पश्चाङ्गेषु च विन्यस्य . आनादिपश्चाङ्गयुजान्तेऽष्टदलेषु स्वामादिपदादक्षिणं च शीं हूं

दुर्गायै नमः , एवं चरदायै० , विन्ध्यवामिन्यै० , अमरमर्दिन्यै० , युद्धप्रियायै० , देवमिङ्गमुपूजितायै०
नन्दिन्यै० , महापतेभ्यो नमः , इति संपूज्य , द्वितीयाष्टले स्वाध्यादिप्रादक्षिण्येन ओं चक्राय नमः , शखा-
य० , खट्वाय० , गदायै० , बाणाय० , चापाय० , शलाय० , पाशाय० , इति संपूज्य त्रिगीशार्चादि शेषं
ग्राम्यत् समापयेत् ॥ तथा—

वर्णलतं जपेन्मन्त्र जुहुयात् तद्दशाशतः । आभ्येन प्राज्यहविषा तर्पणादि तत्तश्चेत् ॥ ७ ॥

आराध्य विप्रान् विधिवद्भक्त्याभ्यर्च्य गुरु ततः । एवं सिद्धमनुमन्त्री प्रयोगान् मनमीप्सितान् ॥ ८ ॥

विदर्षीत विधानेन गुरोराज्ञापुरःसरम् । शूलाद्यायुधमयूकामृशान् स्वं शूलिनीं तथा ॥ ९ ॥

विचिन्त्य प्रजपेन्मन्त्रं ग्रस्तं स्पृष्ट्वा विधानतः । तमाविश्य क्षणं भवेत् वटेत् पश्चाद्विनमयति ॥ १० ॥

मन्त्रावृत्त्या तदानीं च भूतमहः पलायते । स्मृत्वात्मरोगिशोभये शूलिनीमायुधैर्घृताम् ॥ ११ ॥

जपतो विद्वन्त्याशु ग्रहा अवशविग्रहाः । दुःसर्पशुभिकाद्युत्थ बहुपातकुक्कुरोद्भवम् ॥ १२ ॥

लूतिकादिककीटोऽथ विष नाशयति क्षणात् । निशिते मायके देवीमाध्यायेव च शूलिनीम् ॥ १३ ॥

चेमङ्करीं पूजयित्वा मनुजेन जपेत् सुधीः । परायुधानि गृह्णाति सेना निष्ठेष्टका भवेत् ॥ १४ ॥

तिलयुक्तैः सर्पपैश्व वैरिणो नामसयुतैः । लक्षं प्रजुहुयाच्छत्रुरामयादिविग्रहः ॥ १५ ॥

यमान्तिथिलभायाति नात्र कार्या विचारणा । त्रिमराद्वैतैस्तिलैरष्टमहसं प्रत्यहं हुनेत् ॥ १६ ॥

अष्टमहस्त्रयोत्तरसहस्रमित्यर्थः ।

शक्तिरत्याप्रतिहता वत्सरात् ग्राममेदैलम् । घृतेनाष्टशतं मन्त्री जुहुयाद्वाञ्छितं लभेत् ॥ १७ ॥

वत्सरात् प्राग् दुर्घ्वा च मधुरत्रययुक्ता । मय्यष्टोत्तरशतं जुहुयादीप्सितं लभेत् ॥ १८ ॥

छुरिकाखड्गनाराचाः मञ्जस्ता मनुनामुना । संपातघृतमिक्षाश्च मंग्रामेऽहतशक्रयः ॥ १९ ॥

अष्टोत्तरशतं मन्त्री गुलिका गोमयस्य च । जुहुयात् सप्तदिवसैरिष्टौ द्विष्टौ स्त आदरात् ॥ २० ॥

अस्पृष्टभूम्यन्तरेषु गृहीत्वा गोमयं शुभम् । त्रिमहस्रमितं जप्त्वा ययासोर्द्वारि संरुनेत् ॥ २१ ॥

तस्य सस्तम्भनं मद्भुजं भवेन्नैवात्र सशयः । सेनामुखे निपात च सेनास्तम्भं करोत्यलम् ॥ २२ ॥

ग्रामं वा नगरं गच्छन् मस्मरेदम्बिका सुधीः । पानीपात्रकरीं चैव प्रसन्नो प्रजपेन्मनुम् ॥ २३ ॥

वर्षयित्वा प्रनिष्टस्तं प्राप्नुयादिष्टभोजनम् । सह च भृत्यवर्गेण साधको नात्र सशयः ॥ २४ ॥

अर्कतृप्तमिन्द्रिष्य त्रिमध्वज्ञामिरुक्तात् । जुहुयाद्भविमाहम् याजुर्दण्डिस्तु साधकः ॥ २५ ॥

भवन्त्येव हि ते वरयास्तथावत्तसमिद्धरैः । प्रसन्नचेताश्च विलैः पूर्वकर्मणि वा हुनेत् ॥ २६ ॥

दुर्गाकल्पोदितान् सर्वान् प्रयोगान् साधयेत् सुधीः ।

॥

पञ्चव्यतिगिहानिति ॥ तथा सारमग्रे—

अथातो वनदुर्गायाः प्रैच्यते मन्त्र उत्तमः । धृतिश्च कामिकाद्वन्द्वं तुष्टिपुग् वृषटान्तकः ॥ १ ॥

रमेधुस्वरयुक्ता च परा विष्णुयुताक्षिपुक् । मञ्जा जया तुष्टिभिन्दुयुक्ता हयश्च बालयुक् ॥ २ ॥

लोहितो नेत्रसहितो मध्वपद्माक्षरं वदेत् । क्लिप्ता सदण्डी वसुधा विष पङ्क्तिस्वराण्युक् ॥ ३ ॥
 प्रभा महाकालश्रोत्रशूरः स्थयधेन्दुगुग्गारिः । मरुत्सुतयक्षिणी सन्ध्या वयम सन्ध्यावध विन्दुमत् ॥ ४ ॥
 सून्मा कान्तियुता शुद्धिर्दार्ढ्यकाले स्वरान्विता । विध्वमूर्तिः प्रभा बालः कामिकेयुग् वृषभकः ॥ ५ ॥
 वैकुण्ठो वसुधा चाग्निकान्ता मनुष्य भतः । प्रवरो वनदुर्गायाः मसप्तत्रिंशदर्शकः ॥ ६ ॥

धृतिरुकारः । कामिकाद्वन्द्वं च । तुष्युग् इकारयुक्तेन ति । वृष. प म एव ऽन्तस्तेन छ । रमा प इषु-
 स्वर उ तदयुक्तेन पु । परा रेफ विष्णुयुत उकारयुक्तेन क । अक्षियुक् प्रभा पि । जया क तुष्टिरुकारः
 विन्दुरनुस्वारस्तेन किं । हंस स बालयुग् धकारयुक्तेन स्व । लोहित प नेत्रसहित इकारयुक्तेन पि । म-
 ध्वपद्माक्षर पि । क्लिप्ता भ । सदण्डीवसुधा य । विष म पङ्क्तिस्वराण्युक् तेन मे । प्रभा स । महा-
 कालो म श्रोत्र उ तेन सु । शूर. प । स्थि स्वरूप । अघेन्दुगुग्गारि तं । मरुत् य । सुतयक्षिणी दि ।
 सन्ध्या श । वयम स्वरूप । सन्ध्या श । वय विन्दुमत् वय । सून्मा व कान्तियुतस्तेन वा । शुद्धि
 त । दार्ढ्यकालेस्वरान्विता मकारएकारयुक्तो नकारस्तेन न्ये । विध्वमूर्ति भ । प्रभा ग । बालो व ।
 कामिकेयुक् तकार- इकारयुक् तेन ति । वृषभ श । वैकुण्ठो म । वसुधा य । अग्निकान्ता स्वाहा ॥ अत्र
 वा तन्मे इत्यक्षराणि कीलकानि ॥ ईशान संहितायाम्— ' गुणवीजं समुद्धृत्य उत्तिष्ठेति पदं ततः ' इत्यादि ।
 " एवमेवा महाविद्या निष्काला नर्वसिद्धिदा । गुणान्ते भुवनेशानी दुर्गायीजं नियोजयेत् ॥ मनोरन्ते त्रयं
 बीजं मुक्त्वा चान्ते विलोमत । पूर्वोक्तबीजत्रितयं योजयेत् क्रौञ्चधारण ॥ " बीजत्रयं प्रणवमापादुर्गा-
 बीजानि विलोमत दुर्गामाधाप्रणवक्रमेण । एतावता आदौ बीजपञ्चक्रमन्तर मन्त्रस्तदनु विलोमेन त्रिबी-
 जमिति मन्त्र सिद्धः ॥ तथा—

आरण्यको मुनिः प्रोक्तोऽत्यनुपुप्लन्द ईरितम् । वनदुर्गा देवतास्य सर्वशत्रुविधातिनी ॥ ७ ॥
 ऋतग्न्यष्टार्तु-बाणमितर्मभारणकैः क्रमात् । जातियुक्तैः षडङ्गानि मनोरस्य प्रकल्पयेत् ॥ ८ ॥
 पादाष्टसन्धिके गुदे लिङ्गाधारोदरेषु च । पार्श्वयुग्मे हृदि कुचद्वन्द्वे कण्ठेऽष्टसन्धिषु ॥ ९ ॥
 करयोर्वेदने नामागण्डदृक्पुष्पमके । भूमध्ये मूर्धनि मनोर्वर्णाञ्च न्यमेयथाविधि ॥ १० ॥

ध्यानम्—

विद्युद्दामप्रभाभां कनकसरमिजे मंथितां सत्त्रिनेत्रा
 हस्ताम्भोजवर्हन्तीमरिदरवरटाभीतिसंज्ञाः क्रमेण ।
 स्वर्णोष्कान्तिवस्त्रा शशिकलितलसद्ग्लन्चूदा प्रमत्तां

पार्श्वोद्यत्तन्मृगेन्द्रा हृदि वनवसतिं दावदुर्गा स्मरेऽहम् ॥ ११ ॥

दत्ताष्टवयोरारधे तदाद्यध स्थयोरन्ये . इत्यायुधध्यानम् ।

इति ध्यात्वा महादेवीं पूजयेन्नृत्तितत्परः । पूर्वोदिते शुभे दौर्गे पीठे दुर्गा प्रपूजयेत् ॥ १२ ॥
 पूर्वमङ्गानि पूज्यानि तत्र आर्यादिकान् यजेत् । चक्राद्यस्त्राणि मातृश्च लोकेशानायुधानि च ॥ १३ ॥
 आर्या दुर्गा भद्रा सभद्रकाल्यम्बिका क्षेम्या । वेदाद्या गर्भाख्या क्षेमर्क्षयष्टमी शोक्ता ॥ १४ ॥
 चक्रशङ्खासिखेटेषुधनू-रत्ननृकरोटिकाः । तदायुधानीरितानि दुर्गापूजनभीरितम् ॥ १५ ॥

म्कं त्रिशूलम् । नृकरोटिर्नृकपालम् ॥ अथ प्रयोग — तत्र प्राग्बधोगर्पाटन्यास्तान्ते मूलमन्त्रेण प्राणायामश्च
 कृत्वा, शिरसि आरत्यकायं श्रुत्यै नमः । मुखे अत्यनुपुपुच्छन्मे नमः । हृदि श्रीवन्दुर्गादेवतार्थं नमः ।
 इति विन्यस्य प्राग्वाहिनियोगमुत्तीत्यं, उन्निष्ठं पुरुषं हृदयाय नमः । किं स्वपिपि शिरसे स्वाहा । भयं
 मे समुपस्थितं शिवायै वषट् । यदि शस्त्रमशक्यं वा वज्रचायं हु । तन्मे भगवति नेत्रत्रयाय वीषट् ।
 शमय स्वाहा अस्त्रायफट्, इति षडङ्गमन्त्रानुष्ठानादितलान्तं करयोर्हृदयादिषडङ्गेषु च विन्यस्य, दक्षपादा
 हृत्तलीमूले उ नमः । गुल्फे त्ति नमः । जालुनि ध्रु नमः । ऊर्मूले पु नमः । वामपादाहृत्तलीमूले र नमः ।
 गुल्फे पि नमः । जालुनि किं नमः । ऊर्मूले स्वं नमः । गुंठे पि नमः । लिङ्गे पि नमः । मूलाधारे
 भे नमः । उदरे ये नमः । दक्षपादौ मे नमः । वामपादौ स नमः । हृदि मु नमः । दक्षस्तने पं नमः ।
 वामस्तने हिं नमः । कण्ठे त नमः । दक्षकराहुल्लिमूले य नमः । दक्षमणिग्रन्थे दि नमः । कुपरे श नमः ।
 बाहुमूले कथ नमः । वामकराहुल्लिमूले म नमः । मणिग्रन्थे श नमः । कुपरे कथ नमः । बाहुमूले वां नमः ।
 मुखे सं नमः । दक्षनाम्नापुटे न्मे नमः । वामे भ नमः । दक्षगण्डे य नमः । वामे ध नमः । दक्षनेत्रे ति नमः ।
 वामे श नमः । दक्षकण्ठे म नमः । वामे य नमः । भ्रूमध्ये स्वा नमः । शिरसि हा नमः, इति विन्यस्य
 प्राग्बद्धं ध्यानमानसपूजान्तेऽष्टदलकमलत्रयात्मकः प्राग्बद्धं पूजावक्रः निर्मायापर्यस्थापनाद्यहूपूजान्ते प्रथमेऽष्ट-
 दले—आर्यायै नमः । दुर्गायै नमः । भद्रायै नमः । भद्रकाल्यै नमः । अम्बिकायै नमः । ऐश्वर्यायै नमः ।
 वैद्यगर्भायै नमः । ऐश्वर्यायै नमः । द्वितीयेष्टदले—चक्राय नमः । शङ्खाय नमः । त्रिषुपाय नमः । वेदकाय
 नमः । बाणाय नमः । चापाय नमः । शलाघ नमः । कपालाय नमः । तृतीयेष्टदले—प्राग्बद्धं प्राग्बद्धाद्या
 संपूज्य दिगीशावादिं सर्वं पूर्णवत् समापयेत् । इति । नारायणायै—

वेदलञ्ज जपेन्मन्त्रं तद्दशांशं हुनेत् तिलैः । ब्राह्मण्याश्चास्तिलदुग्धाद्भैरुणां सचिन्त्य चानले ॥ १ ॥

तर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणाराधनं तथा । धनधान्यादिभिः सम्पूरु तोषयित्वा निजं गुरुम् ॥ २ ॥

एवं सिद्धमनुमन्त्री बाञ्छितायान् प्रसाधयेत् । दुर्गाप्रयोगभेदेन चिन्तयेद्भनवामिनीम् ॥ ३ ॥

भ्रिये च दुर्गा महिषोत्तमाङ्गस्थिता च दूर्वादिलक्ष्म (वा) वहन्तीम् ।

मचक्रशङ्खासिखेटबाणचापान् भुजैस्तर्जनीका वहन्तीम् (त्रिशूलम्) ॥ ४ ॥

शङ्खचक्रकुपाणखेटकबाणधनुषि शूलवत् । पुरूपालयश्चट्टिकान् धूमलकुन्तनन्दकान् ॥ ५ ॥

सत्कर्षैर्बलसम्पन्नदामिण्डपालकशस्त्रिकान् । विभ्रतीं जलदधुनि महिषोत्तमाङ्गनिषेदुषीम् ॥ ६ ॥

पावकौल्लमितश्रुतिं हृदि भीममिह (समा) गताम् । श्यामला कमलस्थिता नयनत्रयाल्लमिता शुभाम् ॥ ७ ॥

व्याघ्रचर्मसदशुकामहिबद्धकुन्तलशोभिताम् । चन्द्रशोभितशेखरा मुरदानवामयभीतिदाम् ॥ ८ ॥

प्रजपेत् प्रत्यहं मन्त्री मन्त्राद्यैः शतं ह्यथ । महस्र वा तदन्ते च प्रयोगान् कर्तुमर्हति ॥ ९ ॥

मघदुर्दृश्यं च मनुं महस्रं वायुतं जपेत् । अचिराल्लभते तत्तदमाध्यमपि साधकः ॥ १० ॥

प्रातःस्नानं न्यासपूर्वं मन्त्रं देवीमनन्यधीः । नित्यं सहस्रं प्रजपेन्मन्त्रं साधकमत्तमः ॥ ११ ॥

ज्वरमपेग्रहोत्थाय दोषान् प्रणमयेत् सुधीः । हुनेदारण्यकतिलं राजिकाभिश्च वा हुनेत् ॥ १२ ॥

अपामार्गसमिद्धिश्च नाशयेत् मकलाभयान् । अपस्मारादिकान् मन्त्री नात्र कार्या विचारणा ॥ १३ ॥

न्यग्रोद्योन्त्यसमिद्धिर्वा सशुद्धाभिर्हृनेत् सुधीः । अप्रुतं सर्वसंपत्तयं सर्वापन्मुक्तयेऽपि च ॥ १४ ॥
 ग्रहादिशान्त्यै च तथा ह्यभिचारादिशान्तये । अरुच्यममृदुतैर्जुह्याद्य समिद्धैः ॥ १५ ॥
 आग्नेयं रविवारं च तद्वद्वयं प्रत्यहं सुधीः । दगाढतो वाञ्छितार्थमिद्धिर्मवति नान्यथा ॥ १६ ॥
 व्यहं वा सप्तगत्रं वा चेद्यैः मार्गममृद्वैः । एकैकं शकलं मन्त्री हनेद्वाञ्छितमिद्धये ॥ १७ ॥
 त्रिंशच्छरान् गिताग्राश्च निधाय जुह्याद्बुधः । कर्तुर्तैलः महत्त्वं वा ह्यपुनं तदनन्तरम् ॥ १८ ॥
 संपाततैलेन शरान् समभ्युच्य यथाविधि । पूर्ववत् प्रजपेन्मन्त्रं ताञ्छरान् अथ भूपतिः ॥ १९ ॥
 शुद्धाचारश्च धीरश्च धन्वी संयतमानसः । गृहीत्वा परसेनाया मध्ये गच्छेदभीः क्षिपेत् ॥ २० ॥
 मा धावति दिग्गः सर्वाः संप्रान्ता विह्वला तदा । स आगत्य पुनर्भूयो गुरुं धान्यैर्धनैरपि ॥ २१ ॥
 बन्धालङ्कारैश्च तापयेज्जयदायिनम् । अष्टाधिकगतेनाय सज्जतं शत्रुबन्धनं च ॥ २२ ॥
 निक्षिपेद्यस्य शिगमि म विद्रिष्टो भवेज्जनैः । देशाद् देशान्तरं चैव कारुवद् भ्रमते सदा ॥ २३ ॥
 कारम्करदुमोर्नयश्च पत्रैर्वाधुनिपातितैः । महत्त्वं जुह्यान् पादरजोभिः सह वैरिणः ॥ २४ ॥
 उच्चाटोऽस्य भवेत् सद्यो, विषवृक्षममृद्वैः । पुष्पैर्हृनेत् महत्त्वं च मेना संस्तम्भयेत् बुधः ॥ २५ ॥
 तावद्विस्तस्य पत्रैश्च मन्त्री मेनां निर्वर्तयेत् । विषवृक्षममृदुतां शत्रोः प्रतिकृतिं शुभाम् ॥ २६ ॥
 कृत्वा प्रतिष्ठितप्राणां खण्डं खण्डं कर्तुर्निशि । कृष्णपक्षचतुर्दश्या काकोलूकवमाप्नुतैः ॥ २७ ॥
 तद्वात्रैर्विपिने होमः कर्तव्योऽष्टमहस्रकम् । चतुर्दशीत्रयादेव नागमेति निपुष्ठुवम् ॥ २८ ॥
 उलूकायामपर्वः भवमारुहस्युर्गुणैः । होमाद्रिपुर्नाशमेति गुणमत्तममिधं तथा ॥ २९ ॥
 होमान्मन्त्रां रिपुर्नृनं भवत्येव सहस्रतः । वैरिणः प्रतिमा कृत्वा सम्यक् संस्थापितानिलात् ॥ ३० ॥
 विषवृक्षकडुकालिप्तां सम्यगुष्णे जले निपेत् । प्रजपेद्य मनुं सद्यो ज्वराक्रान्तो भवेद्विपुः ॥ ३१ ॥
 दुग्धाभिषेकतः शान्तिर्भवत्यस्य न संशयः । प्रतिमां विषवृक्षोत्था निःक्षिपेदुष्णवारिणि ॥ ३२ ॥
 उन्मादश्च रिपोः मद्यः पूर्ववच्छान्तिरीरिता । धूर्यविभ्येऽन्तरारुहं शूलतर्जनिकाकराम् ॥ ३३ ॥
 व्यातायुतं प्रजप्याथ मारयेत्पुमञ्चयम् । अमिमेदकराक्रेया कुद्धा सा वनवाग्निनी ॥ ३४ ॥
 संस्मृता मन्त्रज्ञापे तु शमयेच्छत्रुमञ्चयम् । शरधनुष्करा मिहृषितां पावकमन्त्रिणाम् ॥ ३५ ॥
 संस्मृत्य मन्त्रं प्रजपन् विप्रमृच्छाटयेदरीन् । कारम्करद्रुसमिधामपुत जुह्यात् सुधीः ॥ ३६ ॥
 रोगिणः करिणः सर्वं जायन्ते ह्यचिराद् सदा । विषवृक्षोत्थितैः पत्रैरभी नाशं प्रयान्ति च ॥ ३७ ॥
 तद्भुक्तसुमनोभिः स्याद्घाटः करिणां ध्रुवम् । राजवृक्षसमिद्धिर्वा रोगा नश्यन्ति दन्तिनाम् ॥ ३८ ॥
 विषवृक्षप्रमूर्तैश्च त्रिमन्त्रैस्तु मानवः (वारणः) । वशीभवेत् तथा शीघ्रं पत्रैरानित्ययोभितैः (कोट्टवैः)
 त्रिभ्यापुष्टैः करिणां ह्यनिमत्ता भवन्ति च । अभ्यङ्गः पञ्चगव्येन लोके रचाकरः परः ॥ ४० ॥
 करिणा मनुजैः सर्वं प्रोक्तो मन्त्रविदुत्तमः । मर्षिस्तिलानित्यैस्तु राजिकापञ्चगव्यकैः ॥ ४१ ॥

दुग्धतरादुलकैश्चैव प्रत्येकं च सदसतः । जुहुयाद्विभमहानां वृद्धिर्भवति नान्यथा ॥ ४२ ॥
 महान्तं विषं (द्विजं) वृत्तं च क्षिप्वा निर्भिधं पञ्चधा । दिरुक्रमेणैव पञ्चैवमायुधानि प्रकल्पयेत् ॥ ४३ ॥
 सम्यक् शिन्पविदा शङ्खो नन्दकथकशार्ङ्गकौ । कौमोदकीति क्रमेण प्रोक्तमायुधपञ्चकम् ॥ ४४ ॥
 नितिलप्य पञ्चगव्ये तु जपेन्मन्त्रसदस्रकम् । तावच्चज्जपेन् जुहुयात् सपातं तत्र पातयेत् ॥ ४५ ॥
 भूयश्च पूर्वसंख्याकं जपं कुर्याद्विचक्षणः । विदध्यादायुधानं पञ्च पञ्चगव्यप्रपूरितान् ॥ ४६ ॥
 मध्यायुधे स्वा (मध्याचटेष्वा) युधानि निक्षिपेत् (तत्र तत्र च । बलिं हरेत् समीकृत्य तन्मन्त्रं मन्त्रिणा तथा ।
 कार्या रक्षा राष्ट्रपुरग्राणां मेवमेव च । यत्रेव विहिता रक्षा लक्ष्मीः) तत्र च वर्षते ॥ ४८ ॥
 धनधान्यममृद्धिः स्याद्विष्णुचौरभयं न च । पर्जन्यं वशीकुर्यात् तत्पत्नीरुपलैरपि ॥ ४९ ॥
 ब्राह्मणान् कुमुदैर्हुत्वा बह्वारैर्विश एव च । शूद्रोल्लवणहोमेन ग्रामं जातिप्रसूनकैः ॥ ५० ॥
 चक्रशङ्खगदाम्भोजहस्तं सञ्चिन्तयेच्छुभम् । रविभिन्ने मुकुन्दं च मनु व्यत्यस्तलिङ्गकम् ॥ ५१ ॥
 प्रजपेच्चाथ पुरुषभगवत्पटयोरथ । सर्वमिदिकरः प्रोक्तः प्रकारोऽयं सुमन्त्रिभिः ॥ ५२ ॥
 माध्यनामाक्षरैः सम्यग्विदभित्तमनु लिखेत् । मन्त्रे (पत्रे) ततः कुलालस्य करलग्नं प्रगृह्य मृतं ॥ ५३ ॥
 तथा कृता या प्रतिमा तस्याश्च हृदि संन्यसेत् । मत्स्याप्य स्वाभिमुख्ये ता सप्ताहं प्रजपेन्मनुम् ॥ ५४ ॥
 मध्यात्रये शतं चाष्टाधिकं वश्यो भवेत्तु सः । घ्रीहीन् हुनेदष्टशतं प्रत्यहं वत्सराज्जवेत् ॥ ५५ ॥
 ग्रीहिमान् गोपयोभिश्च पशुमान् भवति ध्रुवम् । घृतद्रोषान्मन्त्रिणः स्यात् काञ्चनाग्निर्महीपती ॥ ५६ ॥
 दध्ना सर्वसमृद्धिः स्यादन्नैरन्नममृद्धियुक् । मधुहोमेन खाना निधिर्भवति नान्यथा ॥ ५७ ॥
 दूर्वाहोमेन दीर्घायुर्मन्त्री भवति निश्चितम् । श्वेतगुञ्जाः समानीष कुडवप्रमिताः शुभाः ॥ ५८ ॥
 एतन्मन्त्रसुजसाश्च विकिरेच्छत्रुसैन्यके । स्वयं मन्त्री सुगुप्तः सन् तेनात्मा वैरिणश्चम् ॥ ५९ ॥
 ज्वरादिकैर्महारोगैः पीडिता स्यान्मृताचिरात् । मेनाधिपतिमुत्ख्याना परस्परविरोधनः ॥ ६० ॥
 एतदुपद्रवैर्नानाविधनाजं प्रयाति च ।

तारे शक्तिं सप्ताध्या लिखतु रविदले मध्यतः पत्रमूले

मर्दिन्या वर्षण्युग्मं दलमनु विलिखेद्दीर्घशो मूलवर्णान् ।

अन्त्ये प्र (चा) न्त्येकवीजं बहिःस्थं लिपिभिर्भूपुरद्वन्द्वमथ

दुर्गाया यन्ममेतद्युवतितनयदं सर्वरक्षाकरं स्यात् ॥ ५९ ॥

सर्वसंपत्कारं नृणां भवसौभाग्यप्राप्तिदम् । राज्यलक्ष्मीविहीनानां भूपतीनां च राज्यदम् ॥ ६० ॥

आमयग्रस्तनृणां च रोगशान्तिकरं परम् । जपहोमाज्यसंपातमाधितं यन्ममृतमम् ॥ ६१ ॥

प्रोक्तं च धनदुर्गायाः सर्वदं नात्र मंगयः ।

॥

इति । अथार्थ — द्वादशदत्तपत्रं विरच्य तन्मध्ये तारं तस्योदरे शक्तिं तदन्तः स्थाप्यनाम च विलिख्य,

तत्कालेषु महिषमर्दिन्यष्टातरमन्त्रस्य त्रिरावृत्त्या प्रतिकेसरं वर्णद्वयं वर्णद्वयमालिङ्ग्य, मूलमन्त्रस्य वर्णान् प्रतिदले त्रिंश आलिङ्ग्यान्तिमाक्षरमन्त्रिमदले विलिङ्ग्य पद्माद्विर्द्वितद्वयं विरच्य तयोरन्तराल-
खीण्यां प्रत्यक्षं सविन्दुकां मातृकां विलिङ्ग्य तद्वाहिन्यतुराक्षद्वयसंपुटरूपेणाष्टकोणेन वेष्टयेत्, एतद्यन्त्रमु-
क्ताफलदं भवेत् ॥ नारायणीये— 'अत्रिरत्र समाख्यातस्तद्बीजं शिवसर्गवान्' । अत्रिं दकार शिव
उ सर्गो विसर्ग तेन दु । तद्बीजं तस्या दुर्गाया बीजम् । (अस्य) कश्यप ऋषिः, गायत्री
छन्दः, श्रीदुर्गा देवता, पद्म दार्घ्ययुक्ताबीजेन पङ्कगानि बीजेन सविसर्गम् । सर्वत्र अप्रकमलदले
दूर्वाश्यामा धिनेयां शूलयाणककशयपद्मद्वयधनु कपालानि दक्षिणाघ करप्रमेण धारयन्ती ध्यायेत् ।
लक्ष्मणे दशांशहोम पूजादिकं वनदुर्गावर्जयेत् । अयं लक्ष्मण कृतयुगपरः ॥ अथ स्तोत्रम्—

यत्कर्मधर्मनिलयं प्रवदन्ति तज्ज्ञाः यन्नादिपुण्यमखिलं सकलं न्वयैव ।
त्व चेतना यत इति प्रविचार्य चित्ते नित्यं त्वदीयचरणां शरणं प्रपद्ये ॥ १ ॥
पायोऽधिनाथतनयापतिरेष शेषपर्यङ्कलालितवपुः पुरुषः पुराणः ।
त्वन्मोहपाशविशो जगदम्ब सोऽपि व्याधूर्णमाननयनः शयनं चकार ॥ २ ॥
तत् कौतुकं जननि यस्य जनार्दनस्य कर्णप्रसूतमलर्जा मधुकैटभाख्यौ ।
तस्यापि यौ न भवतः सुलभौ निहन्तुं त्वन्मायया कवलितौ विलयं गतौ तौ ॥ ३ ॥
यन्माहिषं वपुर्पूर्वबलोपपन्नं यन्नाकनायकपराक्रमजित्स्वरं च ।
यल्लोकशोकजननप्रतपद्वादं तल्लीलयैव दलितं गिरिजे भवत्या ॥ ४ ॥
यो धूम्रलोचन इति प्रथितः पृथिव्यां भस्माविभूव स रणे तव हुंकृतेन ।
सर्वासुरक्षयकरे गिरिराजकन्ये मन्ये स्वमन्युदहने कृत एष होमः ॥ ५ ॥
केषामपि त्रिदशनायकपूर्वकाणां हन्तुं न जातु सुलभाविति चण्डमुण्डौ ।
तौ दुर्मदौ सपदि चाम्बरतुल्यमूर्तेर्भातस्तवासिकुलिशात् पतितौ विशीर्यौ ॥ ६ ॥
दौत्येन ते शिव इति प्रथितप्रभावो देवोऽपि दानवपतेः सदनं जगाम ।
भूयोऽपि तस्य चरितं प्रथयांचकार सा त्वं प्रसीद शिवदूति विजृम्भितेन ॥ ७ ॥
चित्रं तदेतदमरैरपि ये न जेयाः शस्त्राभिघातपतितान्द्रुधिरादपणैः ।
भूमौ बभूवुरमिताः प्रतिरञ्जबीजास्तेऽपि त्वयैव गगने गलिताः समस्ताः ॥ ८ ॥
आश्चर्यमेतदतुलं यदभूत् सुरारी त्रैलोक्यवैभवविलुण्ठनहृष्टपाखी ।
शस्त्रैर्निहत्य शुचि शुम्भनिशुम्भसज्जौ नीतौ त्वया जननि तावपि नाकलोकम् ॥ ९ ॥
त्वचेजसि प्रलयकालहुताशनेऽस्मिस्तस्मिन् प्रयान्ति विलयं भवनानि सद्यः ।
तस्मिन्निपत्य शलभा इव दानवेन्द्रा भस्मीभवन्ति हि भवानि किमत्र चित्रम् ॥ १० ॥
तत्किं गृणामि भवती भवतीव्रतापनिर्वापणप्रणयिनीं प्रणमज्जनेषु ।
तत्किं गृणामि भवती भवतीव्रतापमं वर्द्धनप्रणयिनीं विपदि स्थितेषु ॥ ११ ॥

वामे करे तदितरे च तथोपरिष्ठात् पात्र सुधारसयुतं वरमातुलङ्गम् ।

खेट गदां च दधतीं भवतीं भवानि ध्यायन्ति येऽरुणानिमा कृतिनस्त एव ॥ १२ ॥

यद्वाक्पुष्पात् परमिदं यदि मानवस्ते बीजं स्मरेदनुदिनं दहनाधिकृतम् ।

मायाङ्कित तिलाकितं तरुणेन्दुनिन्दुनादरमन्दमिह राज्यममौ भुनक्ति ॥ १३ ॥

आधाहने यजनवर्णनमाग्निहोत्रं कर्मापणं तव विमर्जनमत्र देवि ।

भोहान्मया कृतमिदं सरुलापराध मातः क्षमस्व वरदे बहिरन्तरस्थे ॥ १४ ॥

अन्तः स्थिताप्यखिलजन्तुषु जन्तुरूपा विद्योतसे बहिरिमाखिलविश्वरूपा ।

का भूरिशन्दरचना वचनाधिका मा दीनं जन जननि मामव निप्रपञ्चम् ॥ १५ ॥

एतत् पठेदनुदिनं दनुजान्तकारि चण्डीचरित्रमतुल भुवि यत्निकालम् ।

श्रीमान् सुखी स विजयी सुभगः कृती स्यात् त्यागी चिरन्तनवधुः कविचक्रवर्ती ॥ १६ ॥

श्रीमिदनाथापरनामधेयः श्रीशम्भुनाथो धुवनैकनाथः ।

तस्य प्रमादात् मरुतागमश्रीः पृथ्वीधरस्तोत्रमिदं चकार ॥ १७ ॥

अथ नवार्णविधानोक्तमहालक्ष्मीपूजा लिख्यते । तत्र प्रातः कृत्यादिमातृकाम्यासान्तं विधाय मूलमन्त्रेण
प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मविष्णुरस्तेभ्यो नमः । मुखे गायत्र्युष्णिगनुष्टुप्छन्दोभ्यो नमः । हृदि
श्रीमहालक्ष्मीमहाकालीमहामरुत्यदेवताभ्यो नमः । गुह्ये परमशिवलिङ्गाय धीजाय नमः । पादयो
कालीशिवद्वीताम्रजापतिभ्यः शक्तिभ्यो नमः । नामौ ह्रीं कीलकाय नमः । इति चिन्मयस्य मम सर्वार्मांश्चक्षिष्ये
जपे धिनियोगः । इति स्तुताञ्जलिस्तुत्या ओं पैँह्रीं हृदयाय नमः, एवं पङ्कन्यासं विदध्यात् । अत्रै-
कादशम्यानेषु मातृकान्यासः प्रथमः । पङ्कन्यासो द्वितीयः । ततः — आर्ह्रीं ब्रह्माणी मे पूर्वं पातु । २
महालक्ष्मीं ईशान्या पातु । ३ द्योमेऽवरी मे ऊर्ध्वं पातु । ४ सप्तदीपिःश्वरी मे मध्यं पातु । ५ नागे-
श्वरी मेऽधः पातु । इति तृतीयो न्यासः ॥ ततः — ओँह्रीं मम पुष्पाङ्गं नन्दजा पातु नमः । एवं ७
क्षतिणाङ्गं रक्तदन्तिका०, ८ पश्चिमाङ्गं शाकम्भरी०, ९ वामाङ्गं दुर्गा०, १० मूर्धादिपादान्तं भीमा०, ११ पादा-
दिमूर्धान्तं भ्रामरी पातु नमः । इति चतुर्थो न्यासः ॥ पादादिनाभिपर्यन्तं १२ ब्रह्मा पातु नमः । नाभे
कण्ठपर्यन्तं १३ विष्णु पातु नमः । कण्ठादग्रहस्त्रान्तं १४ रुद्र पातु नमः । पादत्रये १५ ईश पातु नमः ।
नेत्रयो १६ वृषभ पातु नमः । सर्वाङ्गे १७ गजानन पातु नमः । ब्रह्मरन्ध्रे १८ हरिः पातु नमः । मध्य-
देहे १९ महालक्ष्म्य नमः । मम्मके २० समन्वत्यै नमः । पादयो २१ महालक्ष्म्यै नमः । करयो २२ सिंहाय
नमः । नेत्रयो २३ परमहन्ताय नमः । पादयो २४ महिषसहितप्रेताय नमः । सर्वाङ्गे २५ महेशाय नमः । पुनः
सर्वाङ्गे २६ अग्निदेवाय नमः । इति पष्ठो न्यासः । ततो ब्रह्मरन्ध्रे ओँह्रीं नमः । क्षतिण्क्षेत्रे ओँह्रीं नमः ।
वामकर्णे ओँह्रीं नमः । दक्षिणनेत्रे ओँचा नमः । वामनेत्रे ओँमु नमः । दक्षिणामायां ओँरुद्रा नमः । वाम
नामायां ओँय नमः । मुखे ओँपि नमः । लिङ्गे ओँच्चै नमः । इति सप्तमो न्यासः ॥ ततो गुह्ये ओँह्रीं नमः ।
लिङ्गे ओँह्रीं नमः । मुखे ओँह्रीं नमः । वामनामायां ओँचा नमः । दक्षिणनामायां ओँमु नमः । वामनेत्रे
ओँरुद्रा नमः । दक्षिणनेत्रे ओँय नमः । वामकर्णे ओँपि नमः । दक्षिणक्षेत्रे ओँच्चै नमः । इत्यष्टमो न्यासः ॥

स्वपूर्वाङ्गे मृधादिपादान्तं मूलमन्त्रमुच्चार्य नमः । एवं दक्षिणपाश्वे, पृष्ठभागे, वामभागे, पुनर्वामे, पृष्ठे, दक्षभागे, पूर्वाङ्गे व्यापकत्वेन न्यसेत्, इति नवमो न्यासः ॥ ततो मूलमन्त्रमुच्चार्य हृदयाय नमः । इत्येव पङ्कन्यासं कुर्यात् । इति दशमो न्यासः ॥ 'स्वाहिनी शलिनी घोरा' इत्येकं श्लोकं कृष्णवर्णं ध्यात्वा सर्वाङ्गे व्यापकम् । 'श्लेन पाहि नो देवि' इत्यादि 'रक्ष सर्वतः' इत्यन्तं श्लोकचतुष्टयं बालार्कवर्णं ध्यायन् व्यापकम् । 'सर्वस्वरूपे सर्वेश' इत्यादि 'चण्डिके त्वा नमो वयम्, इत्यन्तं श्लोकपञ्चकं शुद्धस्फटिकसङ्काशं ध्यायन् सर्वाङ्गे व्यापकं न्यसेत् । इति एकादशो न्यासः ॥ अथ स्वहृदये वक्ष्यमाणं पूजापाठं विभाव्य तन्मध्ये मूलमन्त्रस्य याज्ञवल्क्ये ध्यात्वा मध्यबीजे श्रीमहालक्ष्मीं सर्ववेदशरीरार्तिजमाप्नोना ध्यायन् -

सर्वदेवशरीरेभ्यो याविर्भूतामितप्रभा । विचित्रजयना चित्रमाल्याम्बगविभूषणा ॥ १ ॥

चित्रानुलेपना कान्तिरूपसौभाग्यशालिनी । अष्टादशभुजा पूज्या मा महम्भुजा मती ॥ २ ॥

आयुधान्यत्र वक्ष्यन्ते दक्षिणाधःकरक्रमात् । अक्षमाला च कमलं त्राणार्भा मृमलं गदा ॥ ३ ॥

चक्रं विशुलं परशुः शहो घण्टा च पाशकः । शक्तिर्दण्डधर्म चापः पानपात्रं कमण्डलुः ॥ ४ ॥

अलङ्कृतभुजामभिरायुधैः कमलासनाम् । सर्वदेवमयीभीशां महालक्ष्मीमिमां नृप ॥ ५ ॥

पूजयन् सर्वदेवानां लोकानां च प्रभुर्भवेत् । " "

इति महालक्ष्मीं ध्यात्वा प्रथमर्वाजे महाकालो ध्यायेत् ॥

दशवक्त्रा दशभुजा दशपादाञ्जनप्रभा । विशालया राजमाना विशल्लोचनमालया ॥ १ ॥

स्फुरद्दशनदंष्ट्रा सा भीमरूपा तथूग्रप । रूपसौभाग्यकान्तीनां सा प्रतिष्ठा मद्याश्रियाम् ॥ २ ॥

खड्गबाणगदाशूलचक्रपाशभुशुण्डभृत् । परिधं कार्मुक शीर्षं निश्च्योतद्रुधिरं दधौ ॥ ३ ॥

एषा सा वैष्णवी माया कालरात्रिर्दुरत्यया । आराधिता दशैक्युपाव पूजाकर्तृभराचरम् ॥ ३ ॥

इति महाकालीं ध्यात्वा महालक्ष्म्या वामभागे सरस्वतीं तृतीयरीजे ध्यायेत् —

गौरीदेहात् समुद्भूता या मत्स्यैकगुणान्विता । साक्षात् सरस्वती प्रोक्ता शुम्भासुरनिवर्हिणी ॥१॥

दधानाष्टभुजा बाणान् मुमलं चक्रशूलभृत् । शङ्खं च लाङ्गलं घण्टां कार्मुकं वसुधाधिप ॥ २ ॥

एषा संपूजिता भक्त्या सर्वज्ञत्वं प्रयच्छति । ॥

इति महासरस्वतीं च ध्यात्वा वक्ष्यमाणपीठपूजापुर सरं महालक्ष्मीं साक्षा सावरणा मानसोपचारैः स्वमूलाधारे आत्मात्रिचतुष्टयरूप चतुरर्थं कुण्डल्यग्रसमुज्ज्वलं ध्यात्वा, मूलमन्त्रमुच्चार्य “ अहन्ता जुहोमि स्वाहा ” पुनर्मूलमुच्चार्य “ अमत्य जुहोमि स्वाहा ” इत्येवं अहन्तापैगुन्यकामकोषलोभमोहमदमात्मर्याणि सुपुण्यास्रकृतमन स्रष्टेण पृथक् पृथक् इत्या, निर्दग्धनिविलवैरिण्य स्थिरचित्तो मूलमन्त्रं यथागक्तिं जपित्वा जपं समर्थं याहापूजां समारभेत् ॥ तत्र स्वर्णादिपीठे कुङ्कुमादिना पदकोणं तद्वहिवृत्तं तदग्रं सकेसरमध्दलं तद्वहिवृत्तं तद्वहिवृत्तद्वहिवृत्तचतुरग्रचर्यं रचयेत्, इति पूजाचक्रं निर्माय, पदकोणमध्ये वाग्मयमायाकामराजजिज्ञर्षयं पञ्चथाकारेण विलिख्य स्वाम्रादिपदकोणेषु प्रादक्षिण्येन च अकारादियोज-पदकं विलिलेत् । ततोऽर्घ्यादिपान्नाण्यासाय पूजोपकरणानि संग्रह्य ‘ ओंहांस सोहं स्वाहा ’ इति मन्त्रेण स्वशरीरं गन्धादिभिरलङ्कृत्य, स्वात्मानं देवीरूप विभाव्य प्राग्वत् मूलाधारे चतुरन्त्रं कुण्डलिन-

पमर्शि स्वचिन्त्य, मूलं०

धर्माधर्महविर्दोत आत्माशौ मनसा सुचा । सुपुण्यावर्मना नित्यमचवृत्तीर्जुहोम्यहं स्वाहा ॥

एष पापं जुहोमि स्वाहा, इत्थं पुण्यपापकृत्याकृत्यसङ्कल्पविकल्पधर्मान् हुत्वा, पुनर्मूलं०

प्रकाशमर्शहस्ताभ्यामवलम्ब्योन्मनीक्षुचम् । धर्माधर्मकलाज्जेहपूर्णां वदौ जुहोम्यहम् ॥

अधर्मं जुहोमि स्वाहा, इति पूर्णाहूर्तिं हुत्वा देवीरूपमात्मानं ध्यात्वा मूलमन्त्रं यथाशक्ति जपित्वा जपं सम्पद्य, पूजापाठमप्यौदकेनाभ्युक्ष्य, पदकोणे ओंकारपाठाय नमः । अष्टदले ओं पूर्णगिरिपाठाय नमः । चतुर्ग्रे— ओं कामपाठाय नमः । इति संपूज्य, पांठाद्वहिधर्तुर्दिक्षु ओं गणेशाय नमः, ओं क्षेत्रेष्वालाय नमः, ओं दुर्गुगै नमः, ओं घबटुकाय नमः, इति संपूज्याग्नेयादिकोणेषु ओं जजयै नमः, ओं विजि-
जयै०, ओं जजयन्त्यै०, ओं अग्रपराजितायै नमः । पद्मनालमूले आ आधाराशक्त्यै नमः, कुं कूर्माय नमः, शं शेपाय० पृ पृथिव्यै०, ना नालाय०, प पद्माय०, इति संपूज्याष्टदलकोणिकायां पदकोणाद्वहि ओं वि विष्णुमायायै नमः, एष चै चेतनायै०, सु सुख्यै०, नि निद्रायै०, क्षुं क्षुधायै०, इति पञ्चशक्तीं संपूज्य, दक्षिणदिशि ओं ह्रां ह्यायै नमः, श शक्त्यै, वृ वृष्णायै०, सा सान्त्व्यै०, जा जात्यै०, लं लज्जायै०, इति शक्तिपदक संपूज्य, पश्चिमदिशि ओं शा शान्त्यै नमः, थ थज्जायै०, का कान्त्यै०, लं लज्जायै०, पुं धृत्यै०, वृ वृत्यै०, इति शक्तिपदक संपूज्य, उत्तरदिशि ओं स्मृ स्मृत्यै नमः, दं दयायै०, तु तुष्ट्यै०, पुं पुष्ट्यै०, मा मात्रे०, आ आन्त्यै०, इति शक्तिपदक संपूज्येदिति प्रादक्षिण्येन त्रयोविंशतिदेवता संपूज्य, मध्यपंजे मूलं “ श्रीमहालक्ष्म्या मूर्तये नमः ” इति मूर्ति संपूज्य, कराभ्यां पुष्पाञ्जलिमादाय हृदयकमले यथोक्तरूपा साक्षात् साधारणा महालक्ष्मीं ध्यात्वा, तत्तेजोरूपतामादाय सुपुण्यावर्मना ब्रह्मरन्ध्रं नीत्वा ब्रह्म-
हृत्सासारग्रेण पुष्पाञ्जलीं सयोज्य मूलेन तत्तेजः समानीय,

व्यायामि मनसा दुर्गा नाभिमध्ये व्यवस्थिताम् । आवाहयेत् ततो दुर्गा संसारभयतारिणीम् ॥ १ ॥

कन्यायजननीं मत्स्या कामदा करुणाकराम् । अनन्तशक्तिमंष्यां दुर्गाभावाहयाम्यहम् ॥ २ ॥

महापद्मबनान्तःस्थे कारयानन्दविग्रहे । सर्वभूतहिते मातरेखेहि परमेश्वरि ॥ ३ ॥

इति पुष्पाञ्जलिमन्त्रोपेयावाद्यः । आवाहनादिनयमुद्रा प्रदर्श्य,

देवेशि भक्तिमुलभे मन्त्रावरणसंयुते । यावत् तां पूजयिष्यामि तावत् तं मुषिरा भव ॥ ४ ॥

इति प्रार्थ्यं

ओं दुर्गे देवि सुरेशानि ज्ञानमार्गप्रदे शिवे । आसनं मम भूतार्थं गृहाण तं सुरेश्वरि ॥ ५ ॥

इत्यासनम् ।

ओं आगत कुशलं पृच्छे महादेवि महेश्वरि । सुखागतं तया भद्रे कृपया भक्तवत्सले ॥ ६ ॥

इति स्वागतम् ।

जगत्पूज्ये त्रिलोकेशि दैत्यदानवभञ्जनि । अष्टाङ्गाभ्यं गृहाण तं देवि विश्वार्तिहारिणि ॥ ७ ॥

इत्यर्घ्यम् ।

काल्यायनि महादुर्गे चामुण्डे शङ्करप्रिये । पादं गृहाण देवेशि भद्रकालि नमोऽस्तु ते ॥ ८ ॥

इति पादम् ।

मर्लोकस्य या माता या माता लोकपावनी । ददाम्याचमनं तस्यै महालक्ष्म्यै प्रयत्नतः ॥ ९ ॥

इत्याचमनीयम् ।

कपिलादधि कुन्देन्दुधवलं मधुमंयुतम् । खणपात्रस्थितं देवि मधुपर्कं गृहाण मे ॥ १० ॥

इति मधुपर्कम् ।

कर्पूरवासितं वारि निर्मलं शुद्धिहेतुकम् । गृहाण परमेशानि पुनराचमनीयकम् ॥ ११ ॥

इति पुनराचमनीयम् ।

ज्ञानमूर्ते भद्रकालि दिव्यमूर्ते सुरेश्वरि । स्नान गृहाण देवेशि तीर्थोदकविभूषितम् ॥ १२ ॥

इति स्नानम् ।

वत्स खञ्जं महादं वै पद्मस्रविनिर्मितम् । गृहाण सुभगे देवि मे दुकूल सुरार्चितं ॥ १३ ॥

इति वत्सम् ।

सुरासुरशिरोरत्ननिर्घृष्टचरणाम्बुजे । अलङ्कारान् गृहाण तं नानारत्नविभूषितान् ॥ १४ ॥

इति अलङ्कारः ।

श्रीखण्डागुरुकर्पूररोचनानाभिर्मंयुतम् । गृहाण गन्धं मे देवि सर्वकामफलप्रदे ॥ १५ ॥

इति चन्द्रनम् ।

नानापुष्पविचित्राढ्यां पुष्पमालां सुशोभिताम् । प्रयच्छामि महादेवि गृहाण तं सुरेश्वरि ॥ १६ ॥

इति पुष्पाणि । इति पुष्पान्तानुपचारानुपचर्य, श्रीमगवाति परियारपूजार्थमनुहा देहि इति प्रार्थ्य, मध्ये प्रथमरीजे ओं महासरस्वत्यै नमः । तृतीयरीजे ओं महाकाल्यै नमः । महालक्ष्म्याः पृष्ठे ब्रह्मसरस्वतीभ्यां नमः । महासरस्वतीपृष्ठे रद्रगौरीभ्यां नमः । महाकार्या पृष्ठे हृषीकेशलक्ष्मीभ्यां नमः । महालक्ष्म्या वामाग्रे मे महिषासुराय नमः । दक्षिणे सिं सिंहाय नमः, इति संपूज्य पदकोलेषु पूर्वादि ओं नन्दजायै नमः, ओं रक्तइन्दिकायै०, ओं शाकम्भर्यै०, ओं दुर्गायै०, ओं भीमायै०, ओं भ्रामर्यै नमः इति संपूज्य, पदको-
णाद्विहः कर्णिकायामेवं पङ्क्तानि संपूज्य, अष्टदलेषु प्राङ्म्याघटमादका संपूज्य, चतुरस्रे प्रथमबीध्यामिन्द्रा-
दीन्, द्वितीयबीध्यां वज्रादीन् संपूज्य, मूलं साक्षायै सपरिवारयै श्रीमहालक्ष्म्यै नमः इति पुष्पाञ्ज-
लीन् दद्यात् ।

गुगुलं घृतमंयुक्कमगुर्वादिममाहितम् । दशाङ्गं गृहाण धूपं भद्रकालि नमोऽस्तु ते ॥ १७ ॥

इति धूपम् ।

गङ्गाध्वजलमर्दति गोघृतेन च धूतम् । द्रोणं गृहाण देवेशि नमस्त्रैलोक्यसुन्दरि ॥ १८ ॥

इति धूपम् ।

दिव्यान्नं रससंपुष्टं नानामन्त्रैस्तु मंस्कृतम् । चोपयेयसमायुक्तमन्नं देवि गृहाण मे ॥ १९ ॥

इति नैवेद्यम् । इति नैवेद्यं समर्प्य देवीं भुज्जानां भावयत् मूलं उश्वारं जपित्वा शुद्धोदकं देव्यै निवेद्य, स्मार्तार्त्ता मूलेन पञ्चविंशत्याहुतीर्हुत्वा पङ्क्तमन्त्रे पडाहुती, आवरणदेवतानामेकैकामाहुतिं हुत्वा पूजास्या-
नमागत्य, स्ववामाग्रे त्रिकोणमण्डलेऽध्वयजनयुतं साधारणलिपात्रं निधाय 'ओं ह्रीं सर्वविघ्नहृद्भ्यः सर्व-
भूतेभ्यो हुं फट्' सर्वभूतेभ्यः यय वलिर्नमः । इति मन्त्रेण वलिमुत्सृज्य देव्यै उत्तरगोशानात्रिकं
दत्त्वा, ततः

गृहाण देवि ताम्बूलं कर्पूरेण सुवासितम् । पूरीफलसमायुक्तं मन्त्रं सुखमण्डनम् ॥ २० ॥

इति ताम्बूलम् ।

मङ्गले कालिके दुर्गे महिषासुरवधनि । नीराजनं मया दत्तं गृहाण सुरसुन्दरि ॥ २१ ॥

इति नीराजनम् ।

दुर्गं देवि नमस्तुभ्य नमस्तुभ्य सकलसुगनाग्निनि । पुष्पाञ्जलिं गृहाण तं मया दत्तं सुरार्चिते ॥ २२ ॥

इति पुष्पाञ्जलि ।

मयमङ्गलमाङ्गले शिवे सर्वार्थमाधिके । शरण्ये ध्यम्बके दुर्गे कात्यायनि नमोऽस्तु ते ॥ २३ ॥

इति नमस्कार ।

मया जन्ममङ्गलेषु अर्जित पापमञ्चयम् । तत्सर्वं नाशय त्विदं प्रदक्षिणपदे पदे ॥ २४ ॥

इति प्रदक्षिणम् ।

पूजायाः महुशार्थं तु दक्षिणा दीयते मया । तां गृहाण महेशानि पूजां मे सफला कुरु ॥ २५ ॥

इति हिरण्यम् ।

महिषाग्निं महामाये चामुखे पापहारिणि । यशो देहि धनं देहि तव भक्तिं च देहि मे ॥ २६ ॥

इति प्रार्थना । ततो मूलमन्त्रं यथाशक्ति अपित्वा जपं समर्थं सप्तशतीपाठं कुर्यात् ॥ तत्र अथेत्यादिस-
ङ्कल्पं कृत्वा, प्रथमचरित्रस्य प्रज्ञा ऋषिः, गायत्री छन्दः, महाकाली देवता, पञ्चदशतन्त्रिका धीजं, नन्दा
शक्तिः, अग्निस्तत्त्व प्रथमचरित्रजपे विनियोगः । मध्यमचरित्रस्य विष्णुर्ऋषिः, पङ्क्तिछन्दः, महाल-
क्ष्मीदेवता, दुर्गा धीजः, शाकम्भरी शक्तिः, वायुस्तत्त्व मध्यमचरित्रजपे विनियोगः । उत्तमचरित्र-
स्य रुद्र ऋषिः, अनुष्टुप् छन्दः, महासरस्वती देवता, आमरी धीजं, भीमा शक्तिः, सूर्यस्तत्त्व उत्तम-
चरित्रजपे विनियोगः, इति त्रिम्यस्य पठेत् ॥ पूजायन्त्रस्य चतुस्त्राद्विहं प्राच्या ३ उत्थाणपीठाय नमः,
मुण्डेश्वरनाथाय नमः, मुण्डाम्यापादुका पूजयामि नमः । एव आग्नेयं २ मातृकापीठाय०, मातृकाचके-
श्वरनाथाय०, मातृकाम्गापा० । दक्षिणे ३ जालंधरपीठाय०, जालामुपनाथाय०, जालाम्गापा० । नैऋत्ये
२ कोलापुरपीठाय०, कोलापुरेश्वरनाथाय०, कोलाम्गापा० । पश्चिमे ३ पूर्णेश्वरपीठाय नमः, पूर्णेश्वरना-
थाय०, पूर्णाम्गापा० । वायव्ये ३ चौहानपीठाय०, चौहाननाथाय०, चौहानाम्गापा० । उत्तरे ३ कोलागि-
रिपीठाय०, कोलनाथाय०, कोलाम्गापा० । पेशाम्या ३ कामरूपपीठाय०, कामरूपनाथाय०, कामाम्गापा० ।
मध्ये २ योगिनीपीठाय नमः । तत आग्नेयादिगोत्रेषु वेतालान् पूजयन्त, अग्निमुगाय नमः, प्रेतनाहनाय०
ज्वालासुपाय नमः, धृष्टाक्षाय नमः । ततो मध्ये पदकोशेषु शुक्लान् नमः, परमशुक्लान्०, परमेश्वर-
ान्०, गणेशान्०, हरान्०, हराय नमः । ततो मध्ये देवीपृष्ठभागे महालक्ष्मीहृषीकेशाभ्यां नमः,
मरुत्पत्नीविगिञ्जिभ्या०, उग्रामहेश्वरभ्या० । दक्षिणे कालाय०, रुद्राय०, महाविष्णवे० । चामे मृत्युवे०,
मध्ये विजयाय०, गणपाय०, मणिपाय०, अगिडकार्य०, । उत्तरे शलाय०, दक्षिणे यमाय नमः । इति
संपूज्य योनिमुद्रा प्रदर्शयेत् ॥

अथ जातवेदसादिमन्त्रा — ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय पूर्वोक्तगृहस्थानाजपाख्यानमध्याभूतशुद्धादिमातृकान्या-
मान्त विधाय, मूलमन्त्रं प्राणायामत्रयं कृत्वा मन्त्रन्यासान् कुर्यात् ॥ अस्य धीजातवेदसे—म-
हामन्त्रस्य मरीचिकत्रयं ऋषिः, त्रिष्टुप् छन्दः, जातवेदसेऽग्निरुपनिषा दुर्गा देवता समार्धाष्टनि-
धायै विनियोगः । मरीचिकत्रयपञ्चम्ये नमः शिगिनि, त्रिष्टुप्छन्दसे नमो मुने, जातवेदसेऽग्निरुप-

रूपिणीदुर्गादेवतायै नमो हृदि, प्रमाभीष्टसिद्ध्यर्थं विनियोगाय नमः सर्वार्हेषु । जातवेदसे हृदयाय नमः, सुनवाम सोममरातीयतो शिम्भे स्वाहा, निदहाति वेदः शिम्बायै वषट्, स न परं प्रति कृत्वाय हुं, दुर्गायै विम्बा नावेव नेत्रदयाय यौषट्, सिन्धु दुस्तात्यग्निं अग्राय फट् । पञ्चमदुतीन्यास ॥

ओं जां नमो दक्षपादाङ्गुष्ठे । ओं तं नमो घामे । ओं वं नमो दक्षगुल्फे । ओं द नमो घामे । ओं मे नमो दक्ष-
जङ्घाया । ओं सुं नमो वामाया । ओं नं नमो दक्षजानुनि । ओं वां नमो घामे । ओं म नमो दक्षोर्गे ।
ओं सौं नमो घामे । ओं सं नमो दक्षमूत्र्या । ओं अरां नमो वामायां । ओं तीं नमः अश्विनि । ओं य
नमो नाभौ । ओं तौ नमो हृदि । ओं नि नमो दक्षस्तने । ओं दं नमो वामस्तने । ओं हा नमो दक्ष-
पादौ । ओं ति नमो वामपादौ । ओं वं नमो पृष्ठे । ओं दं नमो दक्षस्कन्धे । ओं स नमो घामे । ओं
नं नमो मध्ये । ओं पं दक्षगुहूमूले । ओं रं नमो घामे । ओं पं नमो दक्षोपयातौ । ओं दं नमो घामे ।
ओं ति नमो दक्षकूर्परे । ओं दुं नमो घामे । ओं गौ नमो दक्षमकोष्ठे । ओं णि नमो घामे । ओं यि
नमो दक्षमण्डिगन्धादितलान्ते । ओं श्यां नमो घामे । ओं नां नमो मुखे । ओं वं नमो दक्षनासिकाया ।
ओं यं नमो वामायां । ओं सि नमो दक्षनेत्रे । ओं न्युं नमो घामे । ओं हुं नमो दक्षकण्ठे । ओं रि नमो
घामे । ओं तां नमो ललाटे । ओं त्वं नमो मस्तिष्के । ओं शिं नमो मूर्ध्नि । इत्यङ्गान्यासः ॥

. जात शिखायां । वेदसे ललाटे । सुनवाम कर्णयोः । सोमं नासिकायां । अरातीं चक्षुषोः । यत्
श्रोष्ठयोः । नि दन्तेषु । दहाति तालुनि । वेदः जिह्वायां । स ग्रीवाया । न. बाह्वोः । परंत् स्तनयोः ।
अति हृदये । दु. कुक्षौ । गात्रि नाभौ । विम्बा पृष्ठे । नावा पादौ । इव वृषणयोः । सिन्धु शिम्भे ।
दु. कटयोः । इता ऊर्ध्वौ । अति जङ्घयोः । अग्नि. पादयोः । अग्नीं रक्षतु । इति पदम्यासे रूष्टि ॥ ततः
समप्रमन्त्रेण व्यापकं विन्यस्य ,

. जातवेदसे पादयोः । सुनवाम अङ्गुलीषु । सोम जानुनोः । अगनायतो ऊर्ध्वौ । नि गुह्ये । दहाति
कट्या । वेदः नाभौ । स हृदये । न शृष्ठे । परंत् बाह्वोः । अति कण्ठे । दुर्गायै वषट् । विम्बा चक्षुषोः ।
नावेव नासिकयोः । सिन्धु कर्णयोः । दुर्गता ललाटे । अग्नि मुकुटे । अग्निः मूर्ध्नि ॥

पादयो विष्णवे नमः । हृदि ब्रह्मणे नमः । मूर्ध्नि परमात्मने नमः । शिखायां सततमग्निभ्यो नमः ।
नासिकायां सप्तवायुभ्यो नमः । चक्षुषोः शशिभास्कराभ्यां नमः । श्रोत्रयोः अश्विनीयदेवाभ्यां नमः । जि-
ह्वायां सरस्वत्यै नमः । वाक्वि अग्नये नमः । दन्तेषु मरुद्भ्यो नमः । कण्ठे देवेभ्यो नमः । हृदि वरुणाय
नमः । उदरे इन्द्रबाहनाय नमः । कुक्षौ पृथिव्यै नमः । कट्या नवग्रहेभ्यो नमः । नाभौ मेरवे नमः ।
अखे जातवेदसे नमः । शिखायां आन्यस्पर्शाय नमः । शिरसि आन्याय नमः । नेत्रयोः ज्योतिषे नमः ।
कवचे बर्हिषे नमः ॥ उद्यन्त शक्तिं ज्वलन्तं प्रहरणं यदगोधाङ्गुलित्राणं ,

यस्याः सिंहो रथे युक्त्वा व्याघ्रा यम्यानुगामिनः । तामिमां रुद्रमेषुक्तां दुर्गामानहयाम्यहम् ॥
आयातु दुर्गा दुर्गरूपा अमर्य मे ददातु तां दुर्गां कुमारीमृषिभिश्च पूजितां शरश्चमदं प्रपद्ये । ओं दुर्गायै
नमः , ओं याम्यै० , ओं रौद्र्यै० , ओं आदित्यायै० , ओं काल्यायन्यै० , ओं गार्ग्यै० , ओं घार्ग्यै० , ओं
शतयै० , ओं चामुण्डायै० , ओं सरस्वत्यै० , इति नवशक्तियुक्तां ,

शङ्खं खेटं तथा चाणान् वामे चाभयदायिनीम् । धनुश्चक्रं तथा पात्रं दक्षिणे सुवरप्रदम् ॥
चक्रखड्गशराञ्छूलं लोहयुष्टिं च तोमरम् । वलयं भिरुडपालं च दधाना चोत्तरे भुजे ॥
परिधं चाङ्गुशं चैव धारयन्तीं त्रिलोचनाम् । मिथ्यानि सर्वकार्याणि निश्चितं हि द्विजानाम् ॥

ऋग्वेदसंस्तुता देवी करुणयेन प्रकीर्तिता । जातवेदःप्रभां देवीं शुक्तिशुक्तिविधायिनीम् ॥

मेरुपर्वतकुभां व्याघ्राजुसारिणीं सिद्धचतुर्मुखवाहिनीमष्टादशभुजां शुक्लवक्त्रां शुक्रवासिनीं सर्वामरणभूयितां जातवेदसेदेवीं ध्यान्वा मानसैरुपचारैः संपूज्य, तदेव देवीस्वरूपं स्यात्मानमित्येवमावनां कृत्वा रक्षापङ्क्तं कुर्यात् । श्रीं हृत्कारिणि मालिनि शूलिनि दुष्टप्रहनिवारिणिभ्यां स्वाहा हृदयाय नमः । अग्नितेजोज्वालामालिनि शिरसे म्याहा । चन्द्रतेजोज्वालामालिनि शिखायै वषट् । ध्रुवतेजोज्वालामालिनि 'कवचाय हुं । आदित्यतेजोज्वालामालिनि नेत्रत्रयाय वौषट् । विष्णुतेजोज्वालामालिनि सर्वतेजोज्वालामालिनि ज्यलज्वालामालिनि शूलिनि दुष्टप्रहनिवारिणि देवि दह जातवेदमसंभूते स्वाहा अस्त्रायफट् । इति पठन् कृत्वा ,

“ ॐ जातवेदसे सुनयाम सोम सुरासुरैर्द्विजगणैः पिशाचोत्तगराक्षसैः रात्रौ भये समुत्पन्ने अरातीयतो निदहाति वेदं राजह्वारे भये घोरं सन्नामे शत्रुसङ्घटे सर्वं रक्षानं दुरितं मन परंशति दुर्गाणि विश्वा महद्भूये समुत्पन्ने स्मरन्ति च पठन्ति सर्वं तरति दुर्गां नावेव सिन्धुं दुरितात्यग्निः ” इति पठन् स्वात्मानं स्वप्रकाशचिदानन्दमग्नं देवतामयं ध्यात्वा मूलपङ्क्तं कुर्यात् । ॐ जातवेदसे सुनयाम हलाहलिति ज्वलज्वालामालिनि यदगोधाहुलित्राणिनि हृदयाय नमः । सोममरातीयतो हलाहलिति ज्वलज्वालामालिनि यदगोधाहुलित्राणिनि शिरसे स्वाहा । निदहाति वेदं हलाहलिति ज्वलज्वालामालिनि यदगोधाहुलित्राणिनि शिखायै वषट् । स न परंशति हलाहलिति ज्वलज्वालामालिनि यदगोधाहुलित्राणिनि कवचाय हुं । दुर्गाणि विश्वा नावेव हलाहलिति ज्वलज्वालामालिनि यदगोधाहुलित्राणिनि नेत्रत्रयाय वौषट् । सिन्धुं दुरितात्यग्निं हलाहलिति ज्वलज्वालामालिनि यदगोधाहुलित्राणिनि अस्त्रायफट् । इति पठन् कृत्वा मन्त्रेण सर्वाङ्गं व्याप्य, स्वयामभागे कलशस्थापनं कृत्वा, स्वदक्षिणभागे शङ्खं सम्धाप्य मध्येऽर्घ्यादिपञ्चपात्राणि सम्धाप्य, देवीसूत्रेण देवीमभिषिच्य पीठपूजां कुर्यात् । ॐ कालाग्निरुद्राय नमः । मण्डूकाय०, आधारशक्त्यै०, कूर्माय०, अनन्ताय०, शराहाय०, पृथिव्यै० । एतमुपपुनरि संपूज्य, क्षीरसमुद्राय नमः, भैरवपूजाय०, कल्पयुक्ताय नमः, रत्नवेदिकायै नमः, रत्नासिंहासनाय नमः । आग्नेयादिधर्माय०, ज्ञानाय०, वैराग्याय०, ऐश्वर्याय०, एते पादरूपिणः ॥ अद्यमाय०, अज्ञानाय०, अद्वैतान्याय०, अनेश्वर्याय०, एते सिंहासनगायत्ररूपिणः, इति सम्पूज्य, तदुपरि ह्रीं मायायै०, ह्रीं विच्छक्त्यै० । तदुपरि आनन्दकन्दाय०, रंषिभ्राताय०, महतिमयप्रभेभ्यो०, विकारमयकेसरभ्यो०, पञ्चाशद्वर्णधोजाटसर्वतत्परूपायै कर्णिकायै० । तदथ अ अर्कमण्डलाय०, सै सोममण्डलाय०, रं यक्षिमण्डलाय०, सै सत्त्वाय०, र रजसे०, त तमसे०, रं अन्तरात्मने०, आ आत्मने०, प परमात्मने०, ह्रीं ज्ञानात्मने०, आत्मतत्त्वाय०, मायातत्त्वाय०, विद्यातत्त्वाय०, कलातत्त्वाय०, मध्ये परमतत्त्वाय०, इति संपूज्य केसरेषु पूर्वाग्रहादिषु मध्ये च पीठशक्तीं प्रपूजयेत् । ह्रीं ज ज्ञायै०, ह्रीं वि विज्ञायै०, ह्रीं मं मद्रायै०, ह्रीं म मद्राव्यै०, ह्रीं सु सुमुत्प्यै०, ह्रीं दु दुर्मुत्प्यै०, ह्रीं व्या व्याघ्रमुर्यै०, ह्रीं सिं सिंहमुर्यै०, मध्ये—ह्रीं दु दुर्गायै०, इति संपूज्य ‘ ॐ वज्रनक्षदग्नयुधाय महासिंहाय हुं फट् नमः, इति पीठं संपूज्य, तदुपरि मूलमन्त्रमुच्चरन् देवीयन्त्रं मस्याप्यावाहनं कुर्यात् ।

यस्याः सिंहां रये युक्ते व्याघ्रा यस्यानुगामिनः । तामिमां रुद्रमयुक्तां दुर्गामाराहयाम्बहम् ॥

इत्यावाह्य आवाहिता भव, आस्थापिता भव, सन्निरादिता भव, संमुनी रता भव, अवगुण्डिता भव, सन्नीहता भव, परमोहता भव, अमृतीकृता भव, इन्दुचरन् तनत्रुद्रा प्रदर्शयेत् ॥ एवम—

विद्युद्दामसमप्रभां मृगपतिस्कन्धस्थिता भीषणां

कन्याभिः करवालखेटविलसदस्ताभिरामेविताम् ।

हस्तैश्चक्रमदामिखेटविशिखं चापं गुणं तर्जनीं

विभ्राणामनलात्मिकां शशिधरां दुर्गां त्रिनेत्रां स्मरेत् ॥

इति ध्यात्वा, मूलमन्त्रेणार्घ्यपाद्याचमनार्पणमधुपर्कादिषोडशांपचारपूजा कृत्वा आवरणपूजामाभेत् । यथा आग्नेयकोणे जातवेदसे सुनवाम हृदयाय नमः । ईशानकोणे सोममरातायतः शिरसे स्वाहा । नैऋत्ये निदहाति वेद शिखायै वयद । वायव्ये स नः पर्यदति कवचाय हुं । मध्ये दुर्गाणि विभ्रानावेन नेत्रत्रयाय वौषट् । पूर्वादिचतुर्दिषु सिन्धुं दुरितात्यग्नि अस्त्राय फट् । इति पञ्चपूजाप्रथमावरणम् ॥

ततोऽष्टदलेषु पूर्वादिप्रादक्षिण्येन जातवेदसे नमः, नमोजिह्वाय नमः, हन्यबाहनाय०, अश्वोदरजाय०, वैश्वानराय०, कोमारतेजसे०, विश्वमुखाय०, देवमुखाय नमः । इति द्वितीयावरणम् ॥

ततः पत्राग्रेषु पूर्वादिचतुर्दिषु ओं शृण्व्यात्मने०, सलिलात्मने०, अग्न्यात्मने०, वाय्वात्मने० । आग्नेयादिकोणेषु निवृत्त्यै०, प्रतिष्ठायै०, विधायै०, शान्त्यै नमः । इति तृतीयावरणम् ॥

ततः पूर्वादिकोणेषु (दिग्विदिषु) प्रादक्षिण्येन वचनात्मिकाभिमुखीभ्यांऽधोमुखीभ्यः स्त्रीदेवताभ्यो नमः, ओं जां जागरायै०, ओं तं तपनायै०, ओं वं वेदगर्भायै०, ओं दं दहनरूपिण्यै०, ओं सै सेन्द्रुखण्डायै० । शन्द्रस्पर्शरूपरसगन्धात्मिकाभिमुखीभ्यस्तिर्यङ्मुखीभ्यः स्त्रीदेवताभ्यो नमः, ओं हुं सुम्भहन्त्र्यै०, ओं नं नमश्चारिण्यै०, ओं वां वागीश्वर्यै०, ओं मं मन्दबाहायै०, ओं सौ सोमरूपायै० । पादकोशिकमयात्मिकाभिमुखीभ्यस्तिर्यङ्मुखीभ्यः स्त्रीदेवताभ्यो नमः । ओं मं मनोज्ञवायै०, ओं मं महद्रेणायै०, ओं रां राज्यै०, ओं तौ तीव्रकोपायै०, ओं वं यशोवत्यै०, ओं तौ तोषात्मिकायै० । पङ्क्यात्मिकाभिमुखीभ्यः ऊर्ध्वमुखीभ्यः स्त्रीदेवताभ्यो नमः । ओं नि नित्यायै०, ओं दं दयावत्यै०, ओं हा हारिण्यै०, ओं ति तिरस्त्रियायै०, ओं वं वेदमात्रे०, ओं दं दमनप्रियायै० । सप्तधात्वात्मिकाभिमुखीभ्यः उभयमुखीभ्यः स्त्रीदेवताभ्यो नमः । ओं सं समाराध्यायै०, ओं नं नन्दिन्यै०, ओं पं पराक्ष्यै०, ओं रं रिपुमर्दन्यै०, ओं वं वष्टयै०, ओं दं दण्डिन्यै०, ओं ति तिग्मायै० । पञ्चभूतात्मिकाभिमुखीभ्यस्तिर्यङ्मुखीभ्यः स्त्रीदेवताभ्यो नमः । ओं हुं दुर्गायै०, ओं गां गायत्र्यै०, ओं रि निरवधायै०, ओं वि विशालाक्ष्यै०, ओं श्वां श्वासोद्वाहायै० । कर्मेन्द्रियात्मिकाभिमुखीभ्यः ऊर्ध्वमुखीभ्यः स्त्रीदेवताभ्यो नमः । ओं नां नादिन्यै०, ओं वं वेदनायै०, ओं वं वह्निगर्भायै०, ओं सि सिहवाहाह्वयायै०, ओं धुं धुर्यायै० । शानेन्द्रियात्मिकाभिमुखीभ्यः ऊर्ध्वमुखीभ्यः स्त्रीदेवताभ्यो नमः । ओं हुं दुर्विषयायै०, ओं रि रिरिंसायै०, ओं तौ तापहारिण्यै०, ओं त्वं त्यक्तदोषायै०, ओं मि नि सपत्नायै० । धत्ताः प्रज्वलत्केशवदनाः भीमदंष्ट्रा भयापहा ज्येष्ठा । इति चतुर्थावरणम् ॥

ततस्तद्वहिः पूर्वादिदले सं इन्द्राय०, रं अग्नये०, मं (टं) यमाय०, सं निर्ऋतये०, वं वरुणाय०, यं वायवे०, सं कुबेराय०, हौ ईशानाय० । इति पञ्चमावरणम् ॥

ततस्तद्वहि वं वज्रायुधाय०, शं शक्त्यायुधाय०, दं दण्डायुधाय०, ख खड्गायुधाय०, पां पा-

शायुधाय०, कौं अङ्गशायुधाय०, ग गदायुधाय०, शं शलायुधाय० । इति गद्यावरणम् ॥ एव म-
पूज्य नैवेद्यादिक निवेद्य आरात्रिकापुष्पाञ्जल्यन्त समर्प्य, मूलमन्त्रेण आणायामत्रयं कृत्वा यथारात्रि
जपित्वा "गुहाति०" इति मन्त्रेण जपफलं समर्प्य पूर्वोक्तमन्त्रैर्दिक्षपालेभ्यो यत्नं हरेत् । एवं गा-
यत्रीजपदिगुणसहितचतुश्चत्वारिंशत्सहस्राणि जपित्वा तिलसर्पपत्रचित्रमूलसमिद्धिरुडम्बरसक्तध्वजसमिद्धिरा-
ज्याकृद्दिविष्याधेन दशाशतो होतव्यं, कृतपुरश्चरणो भवति । तत आग्नेयाख्याधिकारी भवति ॥ तदु-
क्तं शास्त्रम्— (२१ । ३५)

आग्नेयमभिधास्यामि भयं सर्वार्थसाधनम् । मारीचः करपः श्रोत्रो मुनिरस्य महामनोः ॥ १ ॥
त्रिष्टुप्छन्दो देवतात्र जातवेदोऽग्निरीरितः । नवभिः सप्तभिः पद्भिः सप्तभिः पुनरष्टभिः ॥ २ ॥
सप्तभिः मूलमन्त्रैः षडङ्गविधिरीरितः । अङ्गुष्ठगुण्जङ्गामु जानुनोरुपुग्मके ॥ ३ ॥
कट्यन्धुनाभिषु हृदि स्तनयोः पार्श्वयोः द्वयोः । पृष्ठतः स्कन्धयोर्मध्ये बाहुमूलोपबाहुषु ॥ ४ ॥
प्रकूर्परमकोष्ठेषु मणिवन्धतलेष्वपि । मुखनासादिकर्णेषु मलमस्तिष्कमूर्धसु ॥ ५ ॥
क्रमेण विन्यसेद्दर्णान् मन्त्री मन्त्रसमुद्भवान् । शिराललाटनयनकर्णोष्ठरदनास्य ॥ ६ ॥
सकण्ठबाहुहस्तचिकित्तिगुह्योरुजालुषु । जङ्घयोः पादयोर्न्यसेत् पदान्यस्य मनोः सुधीः ॥ ७ ॥
“विद्युद्दामसमप्रभा” इत्यादिष्यामम् ।

मन्त्रवर्णसहस्राणि जपेन्मन्त्रं विशालग्रीः । तदन्ते तिलसिद्धार्थचित्रमूलैः समिद्धैः ॥ ८ ॥
चरिद्रुमाणामाज्येन हविष्याकैर्धृतप्लुतैः । चतुश्चत्वारिंशदाद्य चतुःशतममन्वितम् ॥ ९ ॥
चतुःसहस्रं जुहुयादचित्ते हव्यवाहने । मण्डले सर्वतोमद्रे पद्मकोणाङ्कितकर्णिके ॥ १० ॥
विधिना वक्ष्यमाणेन पीठं देव्याः प्रपूजयेत् । जयाख्यां विजया यद्रां मद्रकालीमनन्तरम् ॥ ११ ॥
सुष्टुतीं दुर्गुलीसंज्ञां पथाव्याघ्रप्रसूतीं पुनः । अथ सिंहप्रती दुर्गां नवशक्तीः प्रपूजयेत् ॥ १२ ॥
आसनं सिंहमन्त्रेण दद्यादुक्तेन देशिकः । प्रणवानन्तरं वज्रनखदंष्ट्रायुधाय च ॥ १३ ॥
महामिहोय धर्मास्त्रनतिः सिंहमनुः स्मृतः । मूर्तिं मकल्प्य मूलेन तस्यामावाह्य पूजयेत् ॥ १४ ॥
षडङ्गानि यथापूर्वं केमरेष्वर्चयेत् सुधीः । ग्यादिपादाष्टकोत्पन्ना मूर्तयोऽर्च्या बहिः पुनः ॥ १५ ॥
जातवेदाः मत्तजिह्वो हव्यवाहनमश्वकः । अश्वोदरजसंज्ञोऽन्यः पुनर्वैश्वानराह्वयः ॥ १६ ॥
कौमारतेजाः स्याद्विभ्रमुषो देवमुखस्ततः । ततो भूषलिलाग्रीरानात्पन्नेनान् नमोन्वितान् ॥ १७ ॥
चतुर्विंशु समभ्यर्चैत् कोणेषु तत्कलाः पुनः । पूर्वादितिष्ठु संपूज्या जार्णवाः सार्णशक्रयः ॥ १८ ॥
जायरा तपना वेदमर्मा दहनरूपिणी । सेन्दुरखण्डा सुम्भहस्त्री नभश्चारिखनन्तरम् ॥ १९ ॥
वार्गीश्वरी मन्दबाहो सोमरूपा मनोजवा । मरुदेगा रात्रिसंज्ञा तीव्रक्रोधा यशोवती ॥ २० ॥
तोषात्मिका पुनर्नित्या दसानत्यपि हागिणी । तिरस्क्रिया वेदमाता तत्परा दमनप्रिया ॥ २१ ॥
ममाराध्या नन्दिनी च पराकी रिपुमर्दिनी । पृष्टी च दण्डिनी विग्मा दुर्गा गायन्धनन्तरम् ॥ २२ ॥

निरवद्या विशालाक्षी श्यामोद्गाहा च नादिनी । वेदना वद्विगर्भाख्या सिंहवाहाह्वया तथा ॥ २३ ॥
धुर्या दुर्विषया पथात् रिरंमा तापहारिणी । त्यक्त्रदोषा निःसपत्ना चत्वारिंशच्चतुर्धृताः ॥ २४ ॥
लोक्तपालांस्ततोऽभ्यर्चेंद्रजाधायुधसयुतान् । इत्थं जपादिभिः मिद्रे मन्त्रेऽस्मिन् माधकोत्तमः ॥ २५ ॥
आग्नेयास्त्राधिकारी स्यात् तद्विधानमिदोच्यते ।

अस्य श्री आग्नेयास्त्रमन्त्रस्य मरीचिपुत्रकश्यप ऋषि त्रिष्टुप् छन्द उग्रहृत्या देवता शत्रुक्षयार्थं जपे
प्रियो । प्रतिलोममन्त्रेण करशुद्धिं कृत्वा “मिस्तदतारिदु धुसि” अस्त्राय फट् । ध्वेना आधि-
शिं गांडु’ नेत्रत्रयाय षोडश । ‘तिष्ठपर न त्र’ ऊचचाय हु । दधे तित्ताग्नि’ शिखायै षष्ट । ‘तो-
यतीराममनो’ शिरसे स्वाहा । ‘मवानसु सेवेतजा’ हृदयाय नमः । इति षट्क कृत्वा, अक्ष-
रयासपदन्यासान् प्रतिलोमेन कृत्वा गुरुपदिष्टमागेष ध्यात्वा, ब्रह्मास्त्रद्विगुणजपसहितं प्रतिलोममन्त्रं च-
तुश्चत्वारिंशस्तद्वत्संख्याकं जप्त्वा पञ्चगव्येन पक्त्वा चरणा द्वाग्रेण होमः कार्यः । अस्त्रसिद्धिर्भवति ॥
तथा—

... । आग्नेयास्त्रमिति श्रावणं विलोमोच्चरितो मनुः ॥ २६ ॥
पूर्वोक्ता एव मुन्याद्या मन्त्रस्यास्य प्रकीर्तिताः । प्रतिलोमक्रमदस्य षडङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ २७ ॥
वर्णन्यामपदन्यासान् विदध्यात् प्रतिलोमतः । ध्यानभेदान् विजानीयात् गुर्वदेशान्नवान्यथा ॥ २८ ॥
पूर्ववज्रपवलिः स्याज्जुहुयात् पूर्वसंख्यया । पञ्चगव्यमुपकेन चरुणा तस्य मिद्वये ॥ २९ ॥
अचेनं पूर्ववत् कुर्याच्छक्नेस्तु प्रतिलोमतः । सर्वत्र देशिकः कुर्याद् गायत्र्या द्विगुणं जपम् ॥ ३० ॥
दूरकर्माणि कुर्वीत प्रतिलोमविधानतः । शान्तिकं पौष्टिकं कर्म कर्तव्यमनुलोमतः ॥ ३१ ॥
प्रयोगकाले प्रजपेदष्ट पादान् विलोमतः । माधितो जायते पश्चान्मन्त्रोऽयं विधिनामुना ॥ ३२ ॥
ग्न्यादिपञ्चाक्षरः पादो ज्ञेयो ज्ञानेन्द्रियात्मकः । धुमाद्योऽन्यः पञ्चवर्णः स्मृतः कर्मेन्द्रियात्मकः ॥ ३३ ॥
श्वाद्यस्तृतीयः पञ्चार्यः पञ्चभूतमयः स्मृतः । त्याघः सप्ताक्षरः पादश्चतुर्थो घातुरुपकः ॥ ३४ ॥
दःपूर्वः पञ्चमः पाद ऊर्मिरूपः शङ्करः । तोवर्णादिः षडण्योऽन्यः पादकोशिकमयो मतः ॥ ३५ ॥
सोपूर्वः पञ्चवर्णोऽन्यः शब्दादिमय ईरितः । सेवर्णाद्यष्टमो ज्ञेयः पञ्चार्यो वचनादिकः ॥ ३६ ॥
एवं तत्तत्समायोगात् पादचलित्तिरुदीरिता । तत्तत्पादाक्षरोत्पन्नास्तावत्यो वर्णदेवताः ॥ ३७ ॥
प्रधानमूर्तिप्रतिमाः स्वस्ववर्णोदितप्रभाः । प्रज्वलत्केशवदना भीमदंष्ट्रा भयपहाः ॥ ३८ ॥
देवता इन्द्रियात्पन्ना ऊर्ध्वदृष्टय ईरिताः । देवता भूतपादोत्थास्तिर्यग्वक्ताः प्रकीर्तिताः ॥ ३९ ॥
घातुरुपाक्षरोद्भूता उभयाननशोभिताः । ऊर्मिजा ऊर्ध्ववदना कोशोत्थास्तिर्यग्वक्ताः ॥ ४० ॥
एताः सर्वाः स्मृताः क्रीवा इन्द्रियाथोद्भवाः स्त्रियः । अघस्तिर्बद्धमुखोपेता ईरिता वर्णदेवताः ॥ ४१ ॥
अभिमुख्यः स्मृताः सौम्ये पराङ्मुख्योऽन्यकर्मणि । आभ्योऽमर्त्याः समुत्पन्ना देवता ज्वलिताननाः ४२
याभिर्मन्त्री दहेच्छत्रो राज्यं सगिरिकाननम् । अस्त्रं मनुष्यनक्षत्रेणारमेत विचक्षणः ॥ ४३ ॥

आसुरीषु प्रयुज्जीत देवतारासु संहरेत् । पूर्वोत्तरत्रयं पश्चाद्भरण्यार्द्राय रोहिणी ॥ ४४ ॥
 इमानि मानुष्याण्याहुर्नक्षत्राणि मनीषिणः । ज्येष्ठाशतभिषामूलधनिष्ठाश्लेषकृत्तिकाः ॥ ४५ ॥
 चित्रामघाविशाखाः स्युस्तारा राक्षसदेवताः । अश्विनी रेवती पुष्यस्वाती हस्तः पुनर्वसुः ॥ ४६ ॥
 अनुराधा मृगशिरः श्रवण देवतारकाः । उपक्रमेत नन्दासु रिक्तास्त्रयं विसर्जयेत् ॥ ४७ ॥
 भद्रास्वाहरण कुर्याज्यास्वत्यन्तमुत्तमम् । उपक्रमो भौमवारे शनिवारे विसर्जनम् ॥ ४८ ॥
 प्रतिसंहरणं वारे गुरोः शुक्रस्य वा भवेत् । मानुना मोक्षसंहारो कुर्यात् पक्षद्वये सुधीः ॥ ४९ ॥
 स्थिरेषु राशिप्यारम्भस्थरेषु स्याद्विमर्जनम् । अश्लेषसंहरणं कुर्यादुभयेषु विचक्षणः ॥ ५० ॥
 कृष्णपक्षेऽनलेनाश्वि विमृजेच्छशिना पुनः । शुक्रपक्षे क्रमादश्वं पुनरात्मनि संहरेत् ॥ ५१ ॥
 पश्चिमाभिमुखो भूत्वा कर्म सर्वत्र कारयेत् । नक्षत्रवृक्षशकलान् साध्याख्याकर्ममयुतान् ॥ ५२ ॥
 तत्तन्मन्त्राचरोपेतान् मन्त्री मन्त्रार्णसंस्पृश्या । जुहुयादेधिते वह्नी मारयेद्विषुमात्मनः ॥ ५३ ॥
 कृष्णाष्टमीं समारभ्य यावत्कृष्णचतुर्दशीम् । धर्तुरविषट्काच्चभूकहोत्थान् समिद्वरान् ॥ ५४ ॥
 गजैर्तलेन संयुक्तां पृथक् सप्तमहस्रकम् । जुहुयात्सम्यतो भूत्वा रिपुष्यमपुर्न व्रजेत् ॥ ५५ ॥
 सप्तारात्रं प्रजुहुयात् मिदार्थस्नेहलोलितैः । आर्द्रयस्त्रो विष्टिकाले मरिचैर्मनुनामुना ॥ ५६ ॥
 निगृह्यते ज्वरेणारिः प्रलयाग्निमयेन सः । तालपत्रे समालिख्य शत्रुनाम यथाविधि ॥ ५७ ॥
 आप्रेयास्त्रेण मवेष्ट्य कुण्डहमध्ये निपातयेत् । जुहुयान्मरिचैः क्रुद्धो ज्वराक्रान्तः स जायते ॥ ५८ ॥
 तदादाय क्षिपेत् तोये शतिले न वशो भवेत् । पिष्ट्वापामार्गरीजानि मरीचमधुमयुतम् ॥ ५९ ॥
 अत्युष्णे लवणे तोये निःक्षिप्य काययेत् ततः । अक्षतृचप्रतिकृतेर्हृदये बद्धे नमि ॥ ६० ॥
 किञ्चित्किञ्चित् क्षिपेत् तोयं दुर्घा कारस्करोत्थया । आप्रेयमुच्चरन् मन्त्री सोऽक्षिराज्ज्वरितो भवेत् ॥ ६१ ॥
 कथितेऽम्भमि ता क्षिप्वा इत्याञ्जल्युपपततः । तीक्ष्णस्नेहेन संलिप्ता शत्रोः प्रतिकृतिं निशि ॥ ६२ ॥
 तापयेदेधिते वह्नी प्रतिलोममुं जपन् । ज्वरेण बाध्यते मद्यो मामादस्य मृतिर्भवेत् ॥ ६३ ॥
 सामुद्रे सलिले हिडुनिषर्जरकलोलिते । कथिते पुचलीं साध्वनचक्रतन्निर्मिताम् ॥ ६४ ॥
 अघोवक्ता विनिक्षिप्य यष्ट्या विपतरुत्थया । तन्निष्ठस्तोदनं कुर्वज्जपेदश्वं विलोमतः ॥ ६५ ॥
 सप्ताहान्मरणं याति शत्रुर्ज्वरविमोहितः । आदित्यरथनागेन्द्रग्रस्ताङ्घ्रिं तद्विपाहतम् ॥ ६६ ॥
 नम्रं तलेन लिप्ताङ्गं दग्धं मानुमरीचिभिः । अपोमुखं निजरिपुं ध्यात्वा कथितवारिणा ॥ ६७ ॥
 तापयेद्भानुमालोक्य शत्रुर्भूत्यग्रियो भवेत् । विप्रतीं मृगलं शूलं ध्यायन् कालघनप्रभाम् ॥ ६८ ॥
 कार्पासवीर्जनिम्यस्य पत्रमेषीघृतप्लुतैः । हुत्वा विद्वेषेऽञ्ज्वनस्त्रेणानेन देगिरुः ॥ ६९ ॥
 विश्राणा तर्जनीं शूलं ध्यात्वा दुर्गा मयङ्करीम् । माहिषीघृतसंस्तुतपद्मैर्विषवृक्षजैः ॥ ७० ॥

१ 'माषयेत्' ख पाठ । २ 'लिप्ता' ख पाठ । ३ 'मन्त्री' ख पाठ । ४ 'स्नेहे' ख पाठ । ५ 'स-
 निषे' ख पाठ ।

हुत्वा रिपोः क्षणान् सेनायुद्धाय नि मन्त्रवित् । ध्यात्वा देवीं पुरा प्रोज्झां चतुर्मिर्मरिचान्वितैः ॥७१॥
 अजासुरिषस्यैर्जुहुयाद् दिवमत्रयम् । रिपोरुच्चाटनं कुर्यात् सेनाया नात्र संशयः ॥ ७२ ॥
 असिशूलकरां दुर्गां ज्वलन्तीं प्रलयाग्नित् । ध्यात्वा सर्पपतैलाग्नेर्वीजैर्षास्त्रममर्चयः ॥ ७३ ॥
 हुत्वा विमोहयेच्छून् मरिचैर्वा ससर्पैः । कालाञ्जननिभां दुर्गां शूलखड्गधरा स्मेत ॥ ७४ ॥
 नचत्रवृत्तसंभूतैर्ब्रह्मकृतस्त्रेदलोलेतैः । समिद्धैः प्रजुहुयाद्वन्यान्मासेन वैरिणम् ॥ ७५ ॥
 मिहारूढां प्रधावन्तीं धावमानं रिपुं प्रति । शरान् कार्मुकनिर्घुञ्जान् वह्निज्वालासमौकुलान् ॥७६॥
 मुञ्चन्तीं संसरन् दुर्गां तर्पयेदुष्णवारिणा । मानुषिभ्यं समालोक्य रिपोरुच्चाटनं भवेत् ॥ ७७ ॥
 अतिदुर्गामयोपधिगद्राहन्ता विचिन्तयेत् । त्रिष्टुष्टामममानाभां महिषीघृतमंजुतैः ॥ ७८ ॥
 पुलाकैर्जुहुयाद्विभ्रमैर्वाभीतिकममिद्धैः । कोद्रवैरथवा शत्रोः मेनायाः स्तम्भनं भवेत् ॥ ७९ ॥
 आत्तपाशाङ्कुशं रक्तां गाण्दुर्गामनुं स्मेरत् । लोणैः समधुरैः माध्यवृत्तकाष्ठैर्घृतेऽनले ॥ ८० ॥
 जुहुयाद्विशि सप्ताहान्मन्त्रविद्वशयेनृपान् । पाशाङ्कुशधरा रक्ता विश्वदुर्गा विचिन्तयेत् ॥ ८१ ॥
 फलिनीहुसुमैः कुलैश्चन्दनाम्भःसमुचितैः । जुहुयाद्विशि यो मन्त्री तस्य विश्वं वशं भवेत् ॥ ८२ ॥
 शरच्चन्द्रनिभां देवीं विगलत्परमामृतम् । पाशाङ्कुशधरां ध्यात्वा मिन्धुदुर्गां समिद्धैः ॥ ८३ ॥
 वैतसैर्मधुरामिहैर्जुहुयाद् वृष्टिसिद्धये । कपालं त्रिशिखं पाशमङ्कुशं विभ्रतौ करैः ॥ ८४ ॥
 जपाकुसुममङ्गाशामप्रिदुर्गां विचिन्तयेत् । हुत्वा लवणपुच्छन्या मधुरत्रययुक्ताया ॥ ८५ ॥
 आकर्षणैर्द्राञ्छितान् साध्यान् मन्त्रविचारं सशयः । अतिदुर्गेयमित्याद्या फडन्ता त्रिष्टुर्वीरिता ॥८६॥
 दुर्वर्णान्ता च गाण्याद्या गाण्दुर्गां भभीरिता । विश्वाद्या एयक्षरान्ता सा विश्वदुर्गा भभीरिता ॥८७॥
 सिन्धवाद्या गा वकारान्ता सिन्धुदुर्गा निगद्यते । त्यन्तामम्पादिकामेनामप्रिदुर्गां विदुर्बुधाः ॥ ८८ ॥
 अङ्गणे स्थण्डिलं कृत्वा सुगन्धकुसुमादिभिः । देवीमभ्यर्चयेन्नित्यं प्रागुक्तेनैव वर्त्मना ॥ ८९ ॥
 आहरेद्रात्रिषु बलिं चरुणा तस्य मिदये । कृत्यारोगग्रहग्रहेभूतादीन् नाशयेदयम् ॥ ९० ॥
 यथावदग्रिमाराध्य गन्धधुर्वर्णमनोहरैः । स्थित्वा तस्याग्रतो मन्त्री जपेन्मन्त्रमनन्यधीः ॥ ९१ ॥
 जपोऽयं सर्वसिद्धौ स्यान्नात्र कार्या विचारणा । लवणैर्मधुरामिहैः जुहुयात् पाथेमासुखः ॥ ९२ ॥
 मन्त्रार्थसंख्यया मन्त्री रिपुमात्मवशं नयेत् । शालान् पञ्चान्य संशोध्य शुद्धान् कुर्वीत तण्डुलान् ॥ ९३ ॥
 पाचित्वा पञ्चगव्येषु संस्कृते हव्यवाहने । चरुं पचेज्जपन् मन्त्रमत्रतार्थं पुनः सुधीः ॥ ९४ ॥
 अर्चयित्वा विशदधीर्देवीमग्रौ यथा पुरा । जुहुयाच्चरुणा तेन साज्येनाष्टमहसकम् ॥ ९५ ॥
 पात्रे संपातनं कुर्यात् साध्यं तत्प्राशयेत् पुनः । शिष्टं त निरुनेद् द्वारि मंषात् प्राङ्गणान्तरे ॥ ९६ ॥
 कृत्यारोगा विनश्यन्ति सहभूतग्रहामैर्यैः । परैरुत्पादिता कृत्या पुनस्तामेव भक्षयेत् ॥ ९७ ॥

१ 'समिद्धै' ख पाठ । २ 'अग्नि' ख पाठ । ३ 'सुखा' ख पाठ । ४ 'आकर्षणैर्द्राञ्छितार्थान्' ग पाठ ।
 ५ 'साध्यान् मन्त्री न' क पाठ । ६ 'जपित्वा' ख पाठ । ७ 'हामुरै' ग पाठ ।

त्राहिभिर्हविषा क्षीरं पयोवृत्तसमिद्धैः । आर्ज्यमधुत्रयोपतैरैतद्देशशतं पृथक् ॥ ६८ ॥

जुहुयात् सपदा भूमिः साधको भवति ध्रुवम् । भास्करे मेपराशित्ये मन्त्रबोऽनुगुणे दिने ॥ ६९ ॥

नद्या समुद्रगामिन्या ग्नात्ता मन्त्री यथोपिधि । उद्धृत्यादाय सिकृताः सशोध्य परिशोधयेत् ॥ १०० ॥

न्यस्प ताः पञ्चगव्येषु सस्कृते हव्यग्राहने । मर्जयेन्मनुना मिद्धां दर्व्यां ब्रह्मतस्त्यया ॥ १०१ ॥

सिंहमेपधनुःस्यैर्कं कृष्णपत्रेऽष्टमीतिथौ । विशारदाकुचिकामूलहस्तोत्तरमघास्त्रय ॥ १०२ ॥

रोहिण्या श्रवणे वारौ मन्दवारूपतिदेवता । विद्यायान्येषु कुर्वति सिकृतास्थापनं सुधीः ॥ १०३ ॥

गृहग्रामादिराष्ट्राणां स्वार्थं सिकृताः शुभाः । प्रस्थादकषट्कोन्माना मध्यादिपञ्चवटोन्मिताः ॥ १०४ ॥

नवसु प्रलिपेज्जग्रास्तेषु मपूजयेत् क्रमात् । मध्यादिदेवीमस्त्राणि कपालान्तानि देशिकः ॥ १०५ ॥

चक्रं शङ्खमसि रेतद वाणं चापं त्रिशूलकम् । कपालं स्वस्वमन्त्रेण संपूज्यान्ते वलिं हरेत् ॥ १०६ ॥

नवग्रहहराशीनां लोकेशानां वलिं हरेत् । विहिता यत्र रक्षेयं वर्धन्ते तत्र संपदः ॥ १०७ ॥

क्षुद्रग्रहमहारोगचोरभूतसरीसृपाः । अमुना विलयं यान्ति विधिना नात्र संशयः ॥ १०८ ॥

सिकृतानां त्रिशुद्धानां पिकारकुल्य सुधीः । पञ्चगव्ययुत पात्रे ब्रह्मवृक्षेण निर्मिते ॥ १०९ ॥

निक्षिप्य विधिना यत्र स्थापयेत्तत्र सपदः । दिने दिने प्रवर्धन्ते कालत्रिपिञ्जलादिभिः सह ॥ ११० ॥

महोत्पाता विनश्यन्ति कृत्याद्रोहमहाग्रहाः । चक्रं गव्यात्मना कुर्यात् स्थापनं विधिनामुना ॥ १११ ॥

गोमूत्रं प्रस्थमानं स्याद्रोमयाम्भस्तदर्थकम् । आज्यात् सप्तगुणं क्षीरं गोमूत्रात् त्रिगुणं दधि ॥ ११२ ॥

गोमूत्रेण समं सर्पिः सर्वं वा सममुच्यते । गावः स्युः कपिलाः श्वेतस्यामवृषाकरुणप्रभाः ॥ ११३ ॥

अमावे गदिताः सर्वाः सर्पं वा कपिलोद्भवम् । एकोनपञ्चाशत्कोष्ठे फलके ब्रह्मशास्त्रिनः ॥ ११४ ॥

विदाय कोणकोष्ठानि शक्त्याद्यं जातवेदसम् । लिखित्वा मध्यकोष्ठादि पूजयेत् तत्र देवताम् ॥ ११५ ॥

कृत्वा होमं ससंपातं निखनेत् तद्यथा पुरा । दद्याद्वलिं यथापूर्वमस्य पूर्वोदितं फलय ॥ ११६ ॥

मध्ये मायामष्टकोष्ठेषु पादान्तां कृत्वा मातृकार्णः प्रसीतम् ।

भूविम्बस्थं सर्वभूतामयम् रक्षायुःश्रीकीर्तिदं यन्मेतत् ॥ ११७ ॥

आग्नेयास्त्रस्य जानाति विमर्गादानकर्मणी । यः पुमान् गुरुणा शिष्टस्तस्याधीनं जगत्त्रयम् ॥ ११८ ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायभगवत्पूज्यपादार्थागोविन्दचार्यशिष्य-श्रीभगवच्छङ्कराचार्यशिष्य-श्रीचिप्यु-
शर्माचार्यशिष्य-श्रीप्रगल्भाचार्यशिष्य-श्रीविद्यालंघयतिविरचिते श्रीविद्यालंकाख्ये तन्त्रे
द्वानिर्गतिरतमं ध्यानं ॥ २२ ॥

त्रयोविंशः श्वासः ।

—:०*०*०:—

तथा— (२२ । १)

अथो दिनाखं कृत्याखं वक्ष्ये शशुविमर्दनम् । अतिदुर्गामनुं प्राहुर्दिनाखं मन्त्रवित्तमाः ॥ १ ॥
प्रतिलोममिमं मन्त्रं कृत्याखं च प्रवचते । दिनाखस्य षडङ्गादीन् प्रतिलोमोदितान् विदुः ॥ २ ॥
(इममतिदुर्गामन्त्रं, सतु— अतिदुर्गाणि इत्यादि पदं इत्यन्तम् । प्रतिलोममिति तस्य इत्यादि गांडुति
इत्यन्तम् । दिनाखस्य कृत्याखस्येति शेषः, प्रतिलोमोदितानि षडङ्गानि त्वाग्नेयाख्यदेव । आदिप-
देन वर्णन्यासपदन्यासवर्णशक्तिपूजासु प्रातिलोम्यं सूच्यते । तथाच षड्वाचक्षरादिमन्त्राक्षरपर्यन्तं क्रमेण,
नतु क्रमेण त्रिष्टुप्मन्त्रस्य प्रातिलोम्यम् ।)

मानुषिन्मगत् शत्रुमधोवक्त्रं विपाहतम् । मूलादुत्थितया ग्रस्तं कुण्डल्या भावयन् सुधीः ॥ ३ ॥
मूलाधारे क्षिपेत् सद्यः प्रस्फुरत्कालपावके । दिनत्रयाज्ज्वराक्रान्तो रिपुर्मयपुरं व्रजेत् ॥ ४ ॥
दिनाखप्रतिविद्वाङ्गं स्वाधिष्ठानगतं रिपुम् । पञ्चवायुसमिद्धेन वह्निना दग्धविग्रहम् ॥ ५ ॥
ध्यायेन्मनुं जपेत् सद्यः स भवेद्यमवल्लभः । मणिपूरगतं शत्रुमग्निना दीप्तविग्रहम् ॥ ६ ॥
ध्यायन् दिनाखं प्रजपेत् स मृत्युग्रासर्ता व्रजेत् । अनाहताहितः शत्रुर्निर्दग्धो मन्त्रवह्निना ॥ ७ ॥
पाशेन बद्ध्वा शीघ्रेण नीयते यमकिङ्करैः । विशुद्धस्यानगो वैरी दिनवाणेन पीडितः ॥ ८ ॥
अधोमुखः स्मृतस्त्वर्ण परासुः स्याद् दिनत्रयात् । आज्ञायां निहितं शत्रुं दहेद् दिनाग्निना धिया ॥ ९ ॥
पुत्रमित्रकलशदीन् हिता मृत्युमुपाश्रेयत् । नाभिमात्रोदके स्थिता ध्यायन् विम्वे दिनेशितुः ॥ १० ॥
वैरिणं दग्धसर्वाङ्गं मन्त्रमष्टोत्तरं शतम् । जपेत् सप्तदिनादर्वाङ्गं यमलोके स गच्छति ॥ ११ ॥
आरवारं समारभ्य सप्ताहं प्रजपेन्मनुम् । क्षयोदयं समारभ्य यावदस्तमयो भवेत् ॥ १२ ॥
सन्निपातज्वराविष्टो यमग्रस्तो भवेदरिः । स्थिता दुर्गालये मन्त्री त्रिरात्रं वर्जिताशनः ॥ १३ ॥
दिनवाणेन विद्वाङ्गं वैरिणं प्रवचिन्तयन् । जपेन्मनुमिमं शत्रुर्ज्वरितो मरणं व्रजेत् ॥ १४ ॥
स्पृष्ट्वा दुर्गां जपेन्मन्त्रमनश्चिदिनं स्मरन् । शूलप्रोतं निजरिपुं दिनाखेण प्रपीडितम् ॥ १५ ॥
ज्वरेण महताविष्टो जायतेऽर्मा यमातिथिः । रविमण्डलगं शत्रुं दष्टं तद्रथपन्नगैः ॥ १६ ॥
विपाशिदग्धसर्वाङ्गं ध्यायन्नुष्णेन वारिणा । तर्पयेद् दिनवाणेन स्यादमौ यमवल्लभः ॥ १७ ॥

१ 'उद्धृत' ग क पाठ । २ रिपुं प्राणान् विमुञ्चति 'ख पाठ । ३ 'खेण प्रवि' ख पाठ ।

४ 'वशता' ख पाठ ।

रविचिन्मादागतया ज्वालाया ग्रस्तविग्रहम् । रिपुं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं स क्रीडति यमान्तिके ॥१८॥
 ग्रहग्रस्तोर्कविम्बस्थं विद्धं मन्त्रमपैः शरैः । प्रतिपद्य निजं शत्रुं जपेदयुतमस्त्रवित् ॥ १९ ॥
 रिपुं जयति शीघ्रेण यमदूतो यमालयम् । प्रलयानलमकाशकालरात्रिमित्रापराम् ॥ २० ॥
 शूलपाशाघरां घोरान् सिंहस्कन्धनिषेदुषीम् । मवितुर्मण्डलान्तःस्थां रक्त्रनेत्रत्रयोद्गतैः ॥ २१ ॥
 विस्फुलिङ्गैर्निर्दहन्ती रिपुमाकुलविग्रहम् । स्पष्टदंष्ट्राधरा नृत्यद्भृङ्गुदीभीषणाननाम् ॥ २२ ॥
 तर्जयन्ती निजं शत्रुं तर्जन्या भीमरूपया । दृष्टामयुस्तज्जालेन द्योतयन्ती दिगन्तरम् ॥ २३ ॥
 शूलैर्न वैरिणो बलौ दास्यन्ती भयङ्करीम् । जपेद् दिनत्रयं मन्त्री मास्येष्टिपुमारमनः ॥ २४ ॥
 अस्रमन्त्रकृतन्यासः प्रलयाग्निसमप्रभः । रक्त्रवस्त्रघरां हुन्दा रक्त्रनेत्रत्रयान्विताम् ॥ २५ ॥
 सिंहाधिष्ठितां धावन्तीं धावमाने रिपुं प्रति । खड्गेन तच्छिररिक्तता कृणाद् व्योमस्पलं गताम् ॥२६॥
 ध्यात्वा दुर्गां जपेन्मन्त्रं त्रिदिनं वज्रिंताशनः । अनेनैव विधानेन रिपुर्मृत्युमिषो भवेत् ॥ २७ ॥
 कर्माण्येतानि कुर्वीत दिवसे नतु रात्रिषु । ॥ ॥

इति । अथ रात्रिकृत्यम्—

। पश्चिमापुरालिङ्गस्य सजीवं महिषं पुरः ॥ २८ ॥
 निखाय तस्य गिरसि कुण्डं कृत्वा त्रिकोणकम् । तस्मिन् समेषिते बहौ यथावद् देशिकोत्तमः ॥ २९ ॥
 सत्रिकोणान् सप्ताध्यवसताध्यनामसमन्विताम् । अजारक्रेन संसिक्तान् कारस्करसमिद्गान् ॥ ३० ॥
 सहस्र जुहुयाद् देवीं ध्यात्वा सविष्टमण्डले । प्रलयाग्निसर्मां घोरा द्वाविंशद्भुजशोभिताम् ॥ ३१ ॥
 उद्यदायुधसंगीता नृत्यन्तीं सिंहमस्तके । महादंष्ट्रां महाभीमौ ज्वलत्केशीं नदन्मुखीम् ॥ ३२ ॥
 रक्ताद्रमासदनां घृणितोग्रैर्विलोचनाम् । अनेन विधिना शत्रुर्महाज्वरनिषाडितः ॥ ३३ ॥
 विमुञ्चति निजं देहं पुत्रमित्रादिभिः सह । ऊर्ध्वमुखाम्भसो मन्त्री लम्बयित्वा भुजङ्गमम् ॥३४॥
 बालुपिम्बगता दुर्गा सहस्रादित्यमग्निभाम् । सहस्रपाणिचरणा सहस्राक्षिशिरोमुखीम् ॥ ३५ ॥
 सहस्रनागबद्धाङ्गीं त्रासयन्तीं जगत्त्रयम् । ध्यायन्ननेन सर्पास्ये तर्पयेदुष्णवारिणा ॥ ३६ ॥
 संयतः कालपाशेन वैरी मुञ्चेत् स्वजीवितम् । मध्याह्नाकार्ययुतप्रख्यां नदन्तीं नरसिंहवद् ॥ ३७ ॥
 घोरसिंहमामीना महाभीषणदर्शनाम् । शूलभेदाहिता ध्यायन्नपेन्मन्त्रमनन्यधीः ॥ ३८ ॥
 तर्पयेदुष्णतोयेन सर्पवक्त्रे दिनत्रयम् । यमस्य भ्रुरन गच्छेदरातिनात्र सशयः ॥ ३९ ॥
 अचतुष्टयमतिकृतिं प्रतिष्ठितसमीरणाम् । उष्णोदके विनिक्षिप्य विपाद्वे विधिना ततः ॥ ४० ॥
 अर्कैर्नन्दनसंकाशां खड्गपेटकधारिणीम् । नयनत्रयनिर्गच्छद्विस्फुलिङ्गशताकुलाम् ॥ ४१ ॥
 भिंहत्या सर्पभूषाढ्या त्रैलोक्यभयकारिणीम् । खड्गकृत्ताहितां ध्यायन् प्रजपेदयुतं मनुम् ॥ ४२ ॥

विधानेनामुना शत्रुग्रस्तो भवति मृत्युना । प्रकल्प्य दुर्गापतने त्रिकोणं कुण्डमुत्तमम् ॥ ४३ ॥
 तत्र संज्वालिते वह्नी महिर्पाशकृता कृताम् । पुत्तलीमजरक्ताङ्गां प्रतिष्ठितसमीरणां ॥ ४४ ॥
 क्षित्वा च्छित्त्वा प्रजुहुयादजरक्ताङ्गितां निशि । ध्यात्वा दुर्गां प्रनृत्यन्तीं महिषोरःम्यलान्तरे ॥ ४५ ॥
 शूलेन महिषस्याङ्गं भिन्दतीं घोरदर्शनाम् । अट्टहासैरजस्रोत्थैर्मोपयां सुरसेविताम् ॥ ४६ ॥
 प्रलयानलमंकाशां भ्रमन्नेत्रत्रयान्विताम् । सदृष्टाधरमंभिन्नां दंष्ट्राभौममुखाम्बुजां ॥ ४७ ॥
 खड्गखेटकयुक्ताभिः कल्पकाभिः समावृताम् । अनेन विधिना शत्रुः प्रयाति यममन्दिरम् ॥ ४८ ॥
 दिनात्ममेवं विहितं शत्रुनिग्रहकारणम् । कृत्यास्त्रचोदितान् कुर्यात् प्रयोगान् मन्त्रविद्यया ॥ ४९ ॥
 आधारादुद्रतां देवीं कुण्डलीं सर्परूपिणीम् । मुषुग्नारन्ध्रमार्गेण यातां व्योमस्थलं ततः ॥ ५० ॥
 मुखेन शत्रुमादाय निवृत्तां स्वगृहं प्रति । ज्वलत्कालानलोदीप्तां विचिन्त्य प्रजपेन्मनुम् ॥ ५१ ॥
 सप्तभिर्वासरैः शत्रुर्मृत्युमोप्नोति मोहितः । अङ्गारवारे चित्यग्नौ मर्पपलेहलोलितम् ॥ ५२ ॥
 मिद्वार्धकुडव जप्त्वा जुहुयात् पञ्चमात्रतः । कृत्यास्त्रज्वालया दग्धो रिपुर्मपुत्र व्रजेत् ॥ ५३ ॥
 चतुर्दश्यामधरात्रे चितास्थीन्यत्र माधकः । त्रयत्नैलविलिप्तानि चिताग्रां जुहुयात् ततः ॥ ५४ ॥
 अनेन विधिना शत्रुर्मृत्युमेप्स्यति कातरः । तुषांस्थिनिर्मितां शत्रोर्वैर्यत्नैलपरिप्लुताम् ॥ ५५ ॥
 प्रतिमां स्थापितप्रायां जुहुयान्निशि साधकः । क्षित्वा च्छित्त्वाजरक्तेन सप्ताहान्निपेये रिपुः ॥ ५६ ॥
 श्मशानवालुकाः स्पृष्ट्वा माचता नियतं जपेत् । विक्रिस्तास्तडागादौ कृत्यास्त्रकथितं जलम् ॥ ५७ ॥
 तदीयं पीतमचिरान्निहन्ति सरुलाञ्जनान् । कृष्णाङ्गारचतुर्दश्यां प्रजप्तः प्रेतभस्माभिः ॥ ५८ ॥
 महिष्याज्येन लुलितस्तन्मन्त्राक्षरमख्यया । निर्माणं गुलिकामेनां सम्यग्जप्तसमीरणम् ॥ ५९ ॥
 चितिकाष्टधिते वह्नी जुहुयाद् वृद्धमानसः । चतुर्दशीत्रयादवार्त्तं शत्रुर्मृत्युप्रिधो भवेत् ॥ ६० ॥
 श्मशानमस्य सिद्धार्थान् पञ्चगव्ये विनिक्षिपेत् । महिषस्यां सरन् देवीं कालाग्रिसदृशप्रसाम् ॥ ६१ ॥
 भर्जयेत् प्रजपन्मन्त्रं विषकाष्टश्रितानले । दुर्गागारे प्रजुहुयादनेनायुतमख्यिद् ॥ ६२ ॥
 पुनरादाय तद्भस्म मेनायां वैरिणः क्षिपेत् । मा सेना बहुधा भिन्ना ज्वररोगविमोहिता ॥ ६३ ॥
 आयुधानि परित्यज्य युधकाले पलायये । गेहग्रामादिषु क्षिप्तं कुर्यादुच्चाटनं क्षणात् ॥ ६४ ॥
 सप्तरवारे गुलिकीं दुर्गावेशमसु शर्कराः । सप्त माहेन्द्रादिगर्जं गृहीत्वा प्रजपेन्मनुम् ॥ ६५ ॥
 माहिर्पापञ्चगव्येषु भर्जयेत्तां यथापुरा । भूयो जापित्वा विक्रिदेग्गेहग्रामपुरेष्विमाः ॥ ६६ ॥
 स देशो नश्यति क्षिप्तं दग्धो मन्त्रमवाधिना । ब्रह्मदण्डो मर्कटिकां क्रकोशानिकात्रयम् ॥ ६७ ॥
 भौमवारस्य गुलिके गृहीत्वा प्रजपेन्मनुम् । चतुर्दश्यां रिपोर्गेहे निखनेत् प्रजपेन्मनुम् ॥ ६८ ॥

१ 'पिता' ख पाठ । २ 'संनिधिम्' ख पाठ । ३ 'कथित' ख पाठ । ४ 'क्षित्वा' ख पाठ ।
 ५ 'त्यु प्रा' ख पाठ । ६ 'न्यष्ट' ग पाठ । ७ 'का पता' ख पाठ । ८ 'रया' ग पाठ ।
 ९ 'वशो' ख पाठ । १० 'पिता' ख पाठ । ११ 'सप्तवारेषु गुलिके' ख पाठ । १२ 'जपेन' ग पाठ ।

सार्धं पुत्रकलत्राद्यैश्चाष्टौ जायते रिपोः । एकैकं वा जपेन्मन्त्री मण्डलात् तत्फलं लभेत् ॥ ६६ ॥
 पङ्क्तिद्वयैष्टं पुत्रल्यां निरुनेदोदनाप्लुतम् । स्पृष्ट्वा ता प्रजपेदस्र कृष्णाष्टम्यां निशार्धतः ॥ ७० ॥
 शत्रुनामसमापुक्तं रमशाने निवनेदिमाम् । प्रणम्यति रिपुः शीघ्रं सकृदुन्मः सगन्धवः ॥ ७१ ॥
 कपालशकलान् मन्त्री कृत्यास्त्राचरसंख्यकान् । सस्पृशन् प्रजपेन्मन्त्रं प्राणस्थापनपूर्वकम् ॥ ७२ ॥
 कृष्णाद्भारचर्तुदरयां रमशाने निषृज्जे । जुहुयादजगत्त्राकान् कृत्यास्त्रज्वालयया हतः ॥ ७३ ॥
 रिपुर्ममपुर गच्छेन्महाज्वरविमोहितः । अजारक्रेन सपूर्णे कलशे निविपेदहिम् ॥ ७४ ॥
 कपालेन पिधायैव छादयेद्रक्तवागसा । पूजयेद्रक्तपुष्पाद्यैः स्पृष्ट्वा तमपुतं जपेत् ॥ ७५ ॥
 भौमवारो निशामध्ये कारस्करसमेधिते । रमशानवह्नौ जुहुयाद्रज्ज्येष्ठमपुर रिपुः ॥ ७६ ॥
 साध्यनक्षत्रवृक्षेण कृत्वा कुम्भं प्रस्पृशेत् । माहिषैः पञ्चगव्यैस्त पिडालं तत्र निक्षिपेत् ॥ ७७ ॥
 जपपूजादिकं सर्वं यथापूर्वं समाचरेत् । कारस्करं धिते वहाँ कृत्यास्त्रेण समेधिते ॥ ७८ ॥
 अपुतं व्रणतैलेन हुत्वा चान्ते घट पुनः । आमस्तर्कं समुद्धृत्य जपेन्मन्त्रमनन्यधीः ॥ ७९ ॥
 जुहुयाद्विधिनानेन त्रिदिनैस्त्रियते रिपुः । सुन्दरं महिषीवत्समेकरात्रमुपोषितम् ॥ ८० ॥
 पायथेनमहिषीसर्पिः प्रस्थ मन्त्रेण मन्त्रितम् । कुशैः स वृद्धसर्वाङ्गं स्थापितप्राणमञ्जमा ॥ ८१ ॥
 कारस्करं धिते वहाँ व्रणतैलेन मन्त्रितम् । होम कृत्वापुन वत्स जुहुयाद्यतमानसः ॥ ८२ ॥
 एकेन दिवसेनारिर्गच्छेद्यमपुरं सुरी । त्रिकोणकुण्डे निहिते वहाँ मन्त्रेण दीपिते ॥ ८३ ॥
 अर्चिते गन्धपुष्पाद्यैरपुतं जुहुयात् क्रमात् । राजीमल्लानकतिलतैलैः मत्स्यदिन ततः ॥ ८४ ॥
 प्रद्वतिसमर्थं प्राप्तां मडिर्वा स्थापितानिलाम् । पूजिता गन्धपुष्पाद्यैः स्पृशन् कर्चेन ता जपेत् ॥ ८५ ॥
 मस्तकापोनिपर्यन्तं धिया वत्समनुसरन् । आकृष्य हस्ते पतितं जुहुयादधितेऽनले ॥ ८६ ॥
 एवं कृते समुत्पन्ना कृत्या दीप्ता हुताशनात् । भक्षयेदचिराच्छत्रुमीश्वरेणापि रक्षितम् ॥ ८७ ॥
 पुनरमौ विशत्येया कर्तारमनुकाङ्क्षिणी । एवंविधानि कर्माणि यः कुर्यान्मन्त्रवित्तमः ॥ ८८ ॥
 स जपेदात्मरक्षार्थं मन्त्रान् मृत्युञ्जयादिकान् । ॥

अथ लक्षणदुर्गामन्त्राः । एषा श्रीलक्ष्मणदुर्गामन्त्राणां अक्षिरसकृपयै नमः शिरसि । अनुष्टुप्छन्दसे नमो मुखे । अग्निगन्त्रिदुर्गामन्दकालीदेवताभ्यो नमो हृदये । इर्वीजाय नमो गुह्ये । केशश्रूये नमो ज्ञान्यो । आकालकाय नमः पादयो । मम सकलजगदर्थार्थं जपे धिनियोगः सर्वाङ्गेषु । ओं छिटि छिदि हृदयाय नमः, वण्डालि शिरसे स्वाहा, मठाचण्डालि शिखायै वषट्, अमुक मे कथचाप हु, वशमानय नेत्रत्रयाय वौण्ड, स्वाहा अस्त्राय फट् । एवंमहुस्तान्याम ॥

अथाक्षरन्याम — ओं ओं नमो भूमि, ओं चि नमो भाले, ओं टि नमो दक्षतत्रे, ओं जि नमो धामनेत्रे, ओं टि नमो दक्षकर्णे, ओं च नमो वामकर्णे, ओं एडा नमो वक्षनासिकायां, ओं लि नमो धामनासिकायां, ओं म नमो मुखे, ओं हा नमश्चिबुके, ओं च नमः काण्डे. ओं एडां नमो हृदि.

ओं लि नमो दक्षस्तने, ॐ श्रं नमो वामस्तने, ॐ मु नम कुक्षी, ॐ कं नमो नाभौ, ॐ मे नमो दक्षकक्षा, ॐ चे नमो वामकक्षा, ॐ श नमो भेट्, ॐ मां नम पार्श्वयोः, ॐ ने नम ऊरुद्वये, ॐ ये नमो जानुयुगे, ॐ स्वा नमो जङ्घायुगे, ॐ द्वा नम पादद्वये, इत्यक्षरन्यास ॥ ध्यानम्—

नवकुङ्कुमसन्निभं त्रिनेत्रं रुचिराकल्पशतं नमामि वह्निम् ।

स्रुवशक्तिवराभयानि दोर्भिर्दधतं रत्नमरोरुहे निषण्णम् ॥ १ ॥

कालाम्बुवाहद्युतिमिन्दुवक्त्रा हारावलीशोभिषयोधराट्ट्याम् ।

कपालपाशाङ्कुशशूलहस्ता नीलांशुकां यामवतीं नमामि ॥ २ ॥

नीलाञ्जनाभामरिशङ्खशूलसदाङ्गहस्तां तरुणेन्दुचूडाम् ।

भीमां त्रिनेत्रां जितशशुवर्गा दुर्गां भजे दुर्गतिभङ्गदत्ताम् ॥ ३ ॥

दङ्कं कपालं द्युक्त्र त्रिशूलं संधिभ्रती चन्द्रकलावर्तमा ।

पिङ्गोर्ध्वकेशी सितभीमदंष्ट्रा भूयाद्विभूर्त्वं मम भद्रकाली ॥ ४ ॥

इति ध्यात्वा ।

श्लक्ष्णक जपेत् सम्यगयुतं तद्दशांगतः । हविषा घृतमिहनेन जुहुयादचित्समले ॥ ५ ॥

एवं कृतपुरश्चर्यः प्रयोगे कुशलो भवेत् । अग्निर्यामवती ध्येया वदयाकर्षणकर्मणोः ॥ ६ ॥

सरेद् दुर्गां भद्रकालीं मन्त्री भारणकर्मणि । ॥

इति । अथ प्रयोग — ब्राह्मे मुहूर्ते चोत्थाय शुक्लमस्कारस्नानमभ्यामावृज्यान्पात्रासाधनात्तं कर्म समाप्य, पीठं मण्डूकादिकमलान्तं संपूज्य केसरेषु पूर्वाद्यष्टदिक्षु मध्ये च पीठशुक्लां पूजयेत् ।

भीषणी गद्गुरूपा च तीक्ष्णदंष्ट्रा मदोत्कटा । स्मरणी मोहिनी कान्ता कमण्डलुधरा परा ॥७॥
इति क्रमेण भी भीषण्यै नम इत्यादि संपूज्य तत्कणिकाया 'ओं ह्रीं आघात्पञ्चकिकमलासनाय नमः'
इति पीठमनु विन्यस्य तदुपरि पदकोणाष्टदलकमलभृगृहयन्त्रं विभाव्य मध्ये इष्टदेवतामावाह्य षोडशोपचारैः पूजां कृत्वा पदकोणेषु पूर्वोदि, ॐ चिटि चिटि इत्याय नमः । इति रीत्या षडङ्गानि संपूज्य, अष्टदलेषु पूर्वोदि

शूलहस्ता विकेशी च दारुणा लवणप्रिया । परा कराला अत्युग्रा तामसी चाष्ट सिद्धयः ॥ ८ ॥
ओं श्रं शूलहस्तायै नमः, इति रीत्या संपूज्य, केसरेषु पूर्वोदि,

वत्कटो विकटाक्षश्च शूलहस्तो महाबलः । अग्निजिह्वः खड्गधरः कपाली वारणप्रियः ॥ ९ ॥
ओं उं उत्कटाय नमः, इति रीत्या संपूज्य, पञ्चांगेषु पूर्वोदि ॐ श्रं श्रं असिताम्भैरवसाहितव्याहृष्यै नमः, ॐ इं ईं ररभैरवसाहितमोहभ्यै नमः, ॐ उं ऊं चण्डभैरवसाहितकौमार्यै नमः, ॐ श्रं श्रं क्रोधभैरवसाहितवैष्णव्यै नमः, ॐ लृ लृ उन्मत्तभैरवसाहितवाराह्यै नमः, ॐ ऐं ऐं कपालभैरवसाहितेन्द्रायै नमः, ॐ श्रं श्रं भीषणभैरवसाहितवामुण्डायै नमः, ॐ श्रं श्रं संहारभैरवसाहितमहालक्ष्म्यै नमः, इति संपूज्य, भृगृहे लोकपालान् संपूज्य यहिर्वजाधायुधानि संपूज्य, षडाक्षरसहितामिष्टदेवता संपूज्याष्टोत्तरमहस्रं जपित्वा "गुहातिगुहा" इति मन्त्रेण तेजोरूपं फलं देव्या हस्ते समर्पयेत् ॥ दशमहन्त्रजप पुरश्चरणम् । साज्येन हविषा दशांगदोम ।

अथो लवणमन्त्रस्य विधानमभिधीयते । श्रमाद्या कथिता पूर्वं लक्षणम्मसि-पूर्विका ॥ १ ॥
 लवणादि द्वितीया स्याद् दहाद्या परिकीर्तिता । तं दग्ध्वाद्या चतुर्थी स्याद्या ते-पूर्वादि पञ्चमी ॥ २ ॥
 अङ्गिरा मुनिराख्यातश्छन्दोऽनुष्टुबुदाहृतः । अग्नी रात्रिः पुनर्दुर्गा भद्रकाली च देवताः ॥ ३ ॥
 चिटिमन्त्राक्षरैः कुर्यात् पडङ्गानि समाहितः । पञ्चभिर्हृदय श्रोत्रं त्रिभिर्वर्णैः शिरः स्मृतम् ॥ ४ ॥
 पञ्चवर्णैः शिरसा श्रोक्ता कवचं करणाक्षरैः । पञ्चभिर्नवमुदित युगलेनास्त्रमीरितम् ॥ ५ ॥
 ताराश्चिटिद्वय पश्चाच्चाण्डालि तदनन्तरम् । महत्पदाद्या ता भूपादमुक्तं मे ततः परम् ॥ ६ ॥
 वशमानय ठङ्गन् चिटिमन्त्र उदाहृतः । चतुर्विंशत्यक्षरात्मा सर्वकामफलप्रदः ॥ ७ ॥

नवकुङ्कुमसन्निभ त्रिनेत्र रुचिरकल्पशत नमामि^१ वदिसु ।

सुवशत्रिचराभयानि दोर्भिर्दघत रक्त्नमरुहे निपात्य ॥ ८ ॥

कालाम्बुवाहयुतिमिन्दुवक्त्रां दाराजलीशोभिपयोधराट्याम् ।

कपालपाशाङ्कुशशूलहस्तां नीलांशुकां^२ यामवतीं नमामि ॥ ९ ॥

नीलाञ्जनाभामरिशखशूलखट्वाङ्गहस्तां तरुणेन्दुचूडाम् ।

भीमा त्रिनेत्रा जितशत्रुवर्गा दुर्गा भजे दुर्गातिभङ्गदक्षाम् ॥ १० ॥

टङ्ग कपाल डमरुं विशूलं संविभ्रती चन्द्रकलारतंभा ।

पिङ्गोर्ध्वकेशी सितभामदष्टा भूयाद् विभूत्यै मम भद्रकाली ॥ ११ ॥

श्वक्पञ्चक जपत् सम्यगयुत तद्दशाशतः । हविषा घृतमिन्नेन जुहुयादचित्तेऽनले ॥ १२ ॥

एव कृतपुरश्चर्यः श्रयांगे कुशलो भवेत् । अग्निर्यामरी ध्येयां वश्यार्कषणकर्मणोः ॥ १३ ॥

स्मरेद् दुर्गा भद्रकालीं मन्त्री भाण्यकर्मणि । जानुप्रमाणे सलिले स्थित्वा निशि जपेन्मनुषु ॥ १४ ॥

अनेन वाञ्छितः साध्यः किङ्करो जायतेऽचिरात् । नाभिमात्रोदके स्थित्वा जपेन्मन्यमिम सुधीः ॥ १५ ॥

अष्टोत्तरसहस्रं यस्तस्य साध्यो वशो भवेत् । श्वक्पञ्चक जपेन्मन्त्री कण्ठमात्रोदके स्थितः ॥ १६ ॥

सप्तभिर्दिवर्तभूषाण वशयेद्विधिनायुता । विलिख्य तालपत्रे त साध्यमात्रा विदभितम् ॥ १७ ॥

निःक्षिप्य चारसमिध्रे जले तत् काशयन्निशि । वश्यो भवति साध्योऽस्य नात्र कार्या विचारणा ॥ १८ ॥

तालपत्रे लिपित्वैनं भद्रकालीगृहे खनेत् । वश्याय सर्वजन्तूना प्रयोगोऽयमुदाहृतः ॥ १९ ॥

तापपत्रे समालिख्य मन्त्र साध्यविदभितम् । तापयेत् खादिरे वटौ मासाद्वश्यो भवेन्नरः ॥ २० ॥

त्रिकोणकुण्डमापाद्य सम्यक् शास्त्रोक्तलक्षणम् । तस्मिन् होमं प्रकुर्वीत संस्कृते हन्यवाहने ॥ २१ ॥

प्रदान्य गन्धदुग्धेन सगोध्य लवणं^३ सुधीः । सुचरितं तज्जुहुयात् सप्ताहादशयेऽनार्त् ॥ २२ ॥

१ 'नमामि' ग पाठ । २ 'वश्या' ग पाठ । ३ 'कालाम्बुवाभा' ग पाठ । ४ 'वश्यात्' ग पाठ । ५ 'मन्यधी' ग पाठ । ६ 'तालपत्रे लिख्य यन्त्र साध्यसाम' ख पाठ । ७ 'एव ल-
 वणम्' ग पाठ । ८ 'जगत्' ग पाठ ।

दधिमध्वाज्यसंमिश्रैः सैन्धवैर्जुहुयात् तथा । वशयेत् सकलान् देशान्चिरात् किम् पार्थिवान् ॥ २३ ॥
 विशुद्धलवणं प्रस्थं चिमकं पञ्चधा पृथक् । एकैकया प्रजुहुयाद् दृष्ट्वा पञ्चादमादगतम् ॥ २४ ॥
 यस्य नास्ति स वश्यः स्यादनेनैव न मशयः । शुद्ध लवणमादाय जुहुयान्मधुरान्वितम् ॥ २५ ॥
 ऊनपञ्चाशदाहुत्या वशं नयति वाञ्छितम् । नित्यं शुद्धेन लोणेन कृत्वा शत्रुन वशं नयेत् ॥ २६ ॥
 मधुरत्रयमंयुर्बलवर्णैः साधुचरितैः । जुहुयाद् वश्येन्नारीर्नगान् नरपतीन्पि ॥ २७ ॥
 मन्त्रं कृष्णवृत्तीयादि प्रजपेद्यावदष्टमी । पुत्तलीः पञ्च कुर्वीत माहोपाङ्गाः समाः शुभाः ॥ २८ ॥
 एका मास्यद्रुमेण स्यादन्वा पिष्टमयी मता । चक्रिहस्तमृदान्या स्यादन्वा मित्र्यमयी स्मृता ॥ २९ ॥
 लवणं पोतमभूतं चरितं परिशोधितम् । इडव प्रोक्षेत् चीरदध्याज्यमधुभिः क्रमात् ॥ ३० ॥
 गुडाज्यमधुभिः मन्त्रदामिधितेनामुना ततः । कुर्वीत पुत्तलीं माँम्यां सर्वात्रयवशोभिताम् ॥ ३१ ॥
 प्राणमन्त्रकृतं यन्त्रमासां हृदि विनिःक्षिपेत् । आसु प्राणान् प्रतिष्ठाप्य पूजयेत् कुसुमादिभिः ॥ ३२ ॥
 पश्चात् कृष्णाष्टमीरात्रौ यागमात्रे गते सति । विधाय मातृकान्यासं मन्त्रन्यासमनन्तरम् ॥ ३३ ॥
 चिटिमन्त्रसमुद्गतान् चतुर्विंशतिसंख्यकान् । ताराद्यान् विन्यसेद्वर्णान् स्थानेष्वेव समाहितः ॥ ३४ ॥
 मूर्ध्नि भाले दृशोः श्रुत्योर्नामाम्यचिबुकेऽप्यथ । कण्ठहनुस्तनयुग्मेषु कुक्षौ नाभौ कटिद्वये ॥ ३५ ॥
 मेढ्रे पार्श्वे प्रविन्यस्य शिष्टवर्णचतुष्टयम् । ऊरुद्वये जानुयुगे जङ्घायुग्मे षट्द्वये ॥ ३६ ॥
 एवं विन्यस्तमर्वाङ्गो रक्षमान्यानुलेपनः । रत्नवस्त्रधरः शुद्धः पुत्तलीं दारुणा कृताम् ॥ ३७ ॥
 अधोमुखीं खनेत् कुण्डे पिष्टजामामनादयः । मृन्मयीं प्रतिमां पाददेशे न्यस्येत् तथात्मनः ॥ ३८ ॥
 मधुच्छिष्टमयीं व्याघ्रि कुण्डस्योर्ध्वं प्रलम्बयेत् । लवणेन कृतां पश्चात् पुत्तलीं संस्पृशज्जपेत् ॥ ३९ ॥
 ऋक्पञ्चकं यथान्यायमष्टोत्तरसहस्रकम् । संहृत्वा चिटिमन्त्रार्णान् पुनस्त्वस्यास्तनौ न्यसेत् ॥ ४० ॥
 अङ्गुष्ठमन्धिप्रपदजङ्घाजानूरुपायुषु । लिङ्गदेशे पुनर्नाभौ जठरे हृदयाम्बुजे ॥ ४१ ॥
 स्तनद्वये कन्धरायां चिबुके वदने पुनः । प्राणयोः कर्णयोरङ्गोर्ललाटे मूर्धनि न्यसेत् ॥ ४२ ॥

सप्तप्रतिमाप्रमाणं तु—

आयामः पादयोस्तस्या आकट्याचतुरङ्गुलम् । पाटोनव्यङ्गुलाद् कुचिन्तावदेवाङ्गुलोदरम् ॥ १ ॥
 अङ्गुलद्वयमावक्त्रात् कण्ठदेशस्य मानकम् । शिरसो वक्ष्यमाणं स्वात् मार्धद्वयमिहाङ्गुलम् ॥ २ ॥
 इति द्वादशाङ्गुलप्रमाणप्रतिमैत्यर्थः ॥
 अग्रिमादाय संदीप्य साध्यनक्षत्रदारुभिः । तस्मिन्नभ्यर्च्य मन्त्रोक्ता देवतां रूप्यपात्रके ॥ ४३ ॥
 कुशीतराजिपुष्पाद्भिर्दत्तवार्यं प्रणमेत् सुधीः । मन्त्रैरेतैः प्रयोगादावन्ते संयतमानसः ॥ ४४ ॥
 उो तमनेनाप्यभिन्नं निशायां हृद्यबाहन । हविषा मन्त्रजप्तेन तप्तो भव तया मह ॥ ४५ ॥

जानवेदो महादेव तमजाम्बुनदप्रम । म्वाहापते विश्वमद्य लस्यं दह श्रवहन् ॥ ४६ ॥
 द्यो शर्वरि शर्वांगि श्रुत्तं दूर्ध्वं त्वया जगत् । महादेवि नमस्तुभ्यं वरुदे कामदा भव ॥ ४७ ॥
 तमोमयि महादेवि महादेवस्य मुवने । त्रियामे' पुण्यं दत्त्वा वगमानय देवि' मे ॥ ४८ ॥
 दुर्गे दुर्गादिगतिने दुर्गमेगोचनकुले । चक्रगन्धर्वो देवि दुष्टशत्रुमयद्वारि ॥ ४९ ॥
 नमस्ते दह शत्रुं मे वगमानय चाण्डिके । शाकम्भे महादेवि शरणं मे भवानये ॥ ५० ॥
 मद्रकाले भवामीष्टे मद्रमिद्विप्रदायिनि । नपवान मे हनं हन दह शोषय तापय ॥ ५१ ॥
 शुलाभिः शक्तिवज्राग्रैश्च शोक्तव्य माग्य । महादेवि महाकालि ग्धाम्मानवगन्धिके ॥ ५२ ॥
 माध्यं मन्मथ्यं निमित्त्य पुनर्त्तां नमवा ततः । ऋक्षपञ्चकं मधुवार्य जुहुयादेधितेऽजले ॥ ५३ ॥
 प्रथमो दक्षिणः पादस्मन्मन्दनन्तर्गम् । गिन्मूर्तीयमाग्यात्तं वामदक्षिणतः परम् ॥ ५४ ॥
 मध्यादूर्ध्वं पञ्चमः स्यादधोऽङ्गः षष्ठ इति । नमो वामपादः स्यादेवं मागक्रनः स्युतः ॥ ५५ ॥
 मनुप्रक्षविभागो वा श्रोत्रेष्पेयु यथाविधि । हृत्पवनचर्चयिन्वाग्निं प्ररामेद् दण्डवत्ततः ॥ ५६ ॥
 यत्नमानो बर्नवान्यैः श्रीगणेशदुष्मान्मनः । अनेन विधिना मन्त्रो वशयेत् मनुगामुगान् ॥ ५७ ॥
 किं पुनस्तुजात भूपानमानान् बरंषोपितः । मार्गे पूर्वमंशोत्रं पुत्तलीनां चतुष्टयम् ॥ ५८ ॥
 निवेशयेद्यथापूर्वं माषकेन्द्रो विद्याविद । यपरां वच्यमाणेन विधानेन प्रकल्पयेत् ॥ ५९ ॥
 वगदहापगवत्रविदितिन्यूपगुगमर्तः । व्रतकृदिम्बाविद्वाधमाध्यवासांग्रिगेणुभिः ॥ ६० ॥
 माटिपीनूत्रमंषिष्टैः पूर्वोद्वलवगान्वितैः । विद्याय पुत्तलीं मम्यस् प्रागुस्थापनमाचरेत् ॥ ६१ ॥
 नक्षत्रादिकं नवं कुर्यात् प्रागुक्त्वर्चना । ततः पूर्वोद्वेते कुर्यात् गव्यौ प्रक्षालितेऽजले ॥ ६२ ॥
 दुर्गा वा मद्रकाली वा नमागन् यथाविधि । धारयेन्नित्यं शुक्लं मध्यह्न्येन माषकः ॥ ६३ ॥
 वामपादं नमागन् दक्षिणाद्वप्रवमानकम् । छित्वा छित्वा प्रमुहुयाश्रिगहारं जितेन्द्रियः ॥ ६४ ॥
 कृष्णार्द्रीं नमागन् यावन्कृष्णवतुदंशम् । अनेनैव विधानेन होमं कुर्याद्विचक्षणः ॥ ६५ ॥
 विनमाद्वप्रारोमेय माषोत्रिपुमान्ननः । ॥ ६६ ॥

अथ लज्जाम्बु—

लज्जाम्बुमि तीक्ष्णोऽभ्युग्रोऽभि हृदयं तव । लज्जस्य शुषिर्वा माता लज्जाम्य वरुणः पिता ॥ १ ॥
 लवणं हृदमानं तु कुतो निद्रा कुतो गतिः । लवणं यचति पाच लवणं छिन्दति भिन्दति ॥ २ ॥
 अनुप दह गावांसि दह मांसं दह त्वचम् । दह त्वगन्धिमज्जानि अस्थिम्यो मज्जिकां दह ॥ ३ ॥
 यदि वपति योद्धनयते नदीनां वा शतान्तरे । नयरे लोहप्राकारे कृष्णवर्षशतगले ॥ ४ ॥
 न दन्वान्न मे शर्मिमये लोग्णस्य तेजसा । वशमायातु लज्जामन्त्रशक्तिपुरस्कृतः ॥ ५ ॥

१ 'दुर्गे' ग पठ । २ 'देहे' क पठ । ३ 'मर्षा' क. पठ । ४ 'गति' क पठ । ५ 'हृत् दह
 गे' न तपद तपद' ख पठ । ६ 'मन्त्र' ख ग पठ । ७ 'दृष्ट' ख पठ । ८ 'मन्त्रदेन' ग पठ

या ते रात्रिः शल्यविद्धस्य शूलाप्रारोपितस्य च । या ते रात्रिर्महारात्रिः सा ते रात्रिर्महानिशा ॥ ५ ॥

इति । एतेषु ऋगादिषु प्रणवान् सयोज्य प्रणवपाशादि व्यस्तरादि चिटिमन्त्रसंमत ऋक्पञ्चक जपेत् ।
अथवा सर्वेषु ऋगादिषु चिटिमन्त्रादौ च आवरणदेवतादिषु च प्रणवपाशादिच्युक्ते योजयत् ॥
पिप्पलादमते अथ लरणमन्त्रा —

लरणाम्भासि तिक्रोऽसि उग्रोऽसि हृदय तन । लवणस्य पृथिवी माता लवणस्य जल पिता ॥ १ ॥
लरणं दहति पचति लरणं छिन्धि भिन्दति । लवणे हूयमाने तु कुतो निद्रा कुतो रतिः ॥ २ ॥
अमुकस्य दह मात्राणि दह मांसं दहनलम् । दह त्वगस्थिप्रज्जानि अस्थिभ्यो मज्जिकां दह ॥ ३ ॥
यदि वसति योजनशते नदीनां च शतान्तरे । स दग्धा च स मे शीघ्रगमलंवर्णतेजसा ॥ ४ ॥
या ते रात्रिर्महारात्रिर्यातिरात्रिर्महानिशा । या रात्रिः शल्यविद्धस्य शूलाप्रारोपितस्य च ॥ ५ ॥

ह्रीं चिटि चिटि चण्डालि महाचण्डालि अमुकः मे वशमानय स्वाहा, इति लवणमन्त्राः ॥ अग्न्या-
हिरा अग्निः, अमुष्प छन्दः, अग्निराग्निदुर्गोभद्रकाल्यो देवताः, मन्त्रस्य हस्तो योजानि, स्वराः शक्रपा-
लवणाग्भासि—लवणं हूयमानं—दह त्वगस्थि—सदग्धा—या ते रात्रिरित्येतैः पञ्चमन्त्रैः पञ्चाह्नानि । अथवा
चिटिमन्त्रादौः पञ्चपिपञ्चतृपञ्चद्वित्रिसप्त्याकैः क्रमात् पञ्चाह्नानि ॥ ध्यानम्—

अरुणोऽरुणपङ्कजसंनिपणः स्रुशक्तिवराभयमृक्करः ।

अमिताक्षिरजातगतिर्विलासकननत्रितयोऽनृत वो दहनः ॥ १ ॥

नीलतरांशुकेशकलापा नीलतनुर्निविडस्तनभारा ।

साङ्कुशपाशसशूलकपाला मामवती भवतोऽनृत नित्यम् ॥ २ ॥

करकमलविराजचक्रशंखासिशूला परिलासितकिरीटा पातितानेकदैत्या ।

त्रिनयनलासिताङ्गी तिग्मरदिगप्रकाशा पवनरागनिभाङ्गी पातु कात्यायनी वः ॥ ३ ॥

सुरौद्रसितदंष्ट्रिका त्रिनयनोर्ध्वकेशोन्मवणा कपालपरशुल्लासङ्गमरुका त्रिशूलोऽञ्जला ।

घनाघननिभा रणद्रुचिरकिङ्किणीमालिका भवद्विभवसिद्धये भवतु भद्रकाली चिरम् ॥ ४ ॥

इति ध्यानम् । अमुतजपः पुरश्चरणम् । अत्यन्तानियतस्य त्रिसहस्रजपः पुरश्चरणम् । आर्यचक्रणा वशा-
शङ्कोमः । अष्टमीमारम्य चतुर्दशीपर्यन्त रात्रिषु प्रतिदिन वृद्धवपरिभित्तवल्गुचूर्णैर्मधुरप्रक्षोपैतैरष्टोत्तरं द्वि-
शत जुहुयात् । एष साराप्रहोमन साध्या द्वासवद्वयस्यो भवति । प्रयोगकाले मन्त्रस्यामुकपदस्थाने
साध्यनाम निलिप्य जुहुयात् प्रजपेत् ॥ साध्यनक्षत्रवृत्तास्तु—

कारस्फुरोऽथ धात्री स्यादुद्भ्रमरतरुः पुनः । जम्बूः खदिरकृष्णाट्या वंशपिप्पलासंज्ञकौ ॥ १ ॥

नागरोहिणनामानौ पलाशमत्तसहकौ । अम्बष्टविन्वार्जुनाप्यविशङ्कतमहीकदाः ॥ २ ॥

वकुलः शम्भरः राज्ञो वज्जुलः पानसार्कसौ । शमीकदम्बाघनिम्बमधुका अक्षशायिनः ॥ ३ ॥

मानागवे— (६-२५)

त्रिकोणं च चतुष्पत्रं वसुपत्रं ततः परम् । कलापत्रं च भूविम्बं सचतुर्दशमालिखत् ॥ १ ॥
 मूर्ध्वं चतुरस्रयान्मकं, चतुरस्रयं च कुर्यात् । चतुर्दशैश्वर्यमिति संमोहनपञ्चगवात् । पत-
 त्त्वं वैवर्तपरं देवम् । “सर्वेष्वेव विधातव्यं पूजाचक्रेषु मृदू” इति स्वयमभिधानात् ।

निद्वामनस्य परितः पीठदेवीः समर्चयेत् । मिठासुने दक्षिणे तु कथिताः पीठनायिकाः ॥ २ ॥

ता एव पृजिताः पीठे वामाद्याः परमेश्वरि । -- --- --- --- -- ॥

वामनायाः शैवपांडुराक्षयः । अथवा—

मनस्यर्च्य जयायास्तु पीठशक्तौ नैव क्रमात् । पीठं च पीठमन्त्रेण हस्तेखाद्याः प्रपूजयेत् ॥ १ ॥
इति मेमोहनतन्त्रवचनात् । “जयादिनवशक्तौ च पूजयेत्तदनन्तरम्” इति भारमंत्रहयवचनात् । पूर्वोक्तमनुवर्त्य पीठस्य जयादिनवशक्त्या, तन्पादमन्त्रं वा ग्राह्यं । तथा— (६-३४)

एवं ध्यात्वा यजेद्देवीं पङ्कजावरणं यजेत् । तारं ग्रामादवीजं च हस्तिवाय ततः परम् ॥ १ ॥
सप्तावर्गं महाविद्या अनया देवि पूजयेत् । गोक्षीरधामधवलं पञ्चवक्त्रं त्रिलोचनम् ॥ २ ॥
प्रसन्नवदनं शान्तं नीलकण्ठविराजितम् । कपर्दिनं स्फुरन्मर्पयूपणं कम्बुनाभिम् ॥ ३ ॥
नृत्तन्तनीश्वरं देवं त्रिकोणाय सुरेश्वरि । उन्नमः पदमामाप्स्य ततो मगवतपदम् ॥ ४ ॥
ततो वराहरूपाय भूर्भुवःस्त्रःपतिस्तथा । इन्तं भूमिपतित्वं च मे देहि च ददापय ॥ ५ ॥
वद्विजायान्वितो मन्त्रो वराहस्य वरानने । अनया विद्यया देवि वामकोणे प्रपूजयेत् ॥ ६ ॥
उन्नमःपदमामाप्स्य इन्तं नारायणं लिखेत् । नागायणं दक्षकोणे क्रमेण परिपूजयेत् ॥ ७ ॥
वामदक्षिणयोः पूज्ये भूथियां परमेश्वरि । एकेन मनुना देवि कथयामि तवानघे ॥ ८ ॥
अन्नमहि पदं चान्नं मे देयन्नाधिपान्तिके । तये ममात्रमामाप्स्य प्रदापय ततः परम् ॥ ९ ॥
वद्विजायान्वितो मन्त्रः संपुटीकृत्य पूजयेत् । ग्लौमात्मकेन रमया वामदक्षिणयोः क्रमात् ॥ १० ॥
ततश्चतुर्दले पूज्याः पश्चिमादिक्रमेण तु । तारेण परविद्यां च भुवनेशीं तदात्मना ॥ ११ ॥
कमलां रमया मन्त्रे कामेन सुभगां यजेत् । वसुपत्रे महेशानि ब्राह्म्याद्याः पश्चिमादितः ॥ १२ ॥
षोडशार महेशानि चन्द्रमण्डलरूपिणीः । कलाः षोडश संपूज्याः पश्चिमादिक्रमेण हि ॥ १३ ॥
अमृता मानदा पुष्टिस्तुष्टिः प्रीती रतिस्तथा । द्वीय श्रीय सुधा रात्रिर्ज्योत्स्ना हैमवती तथा ॥ १४ ॥
छाया च पूर्णिमा नित्या अमावास्या तु षोडशी । शेषैर्वर्षैः प्रपूज्याश्च अन्नपूर्णान्तशब्दकाः ॥ १५ ॥
चतुरस्रे लोकपालान् क्रमेण परिपूजयेत् । --- --- --- ॥

इति । अथ प्रथमप्रयोगः— तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामप्रथं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मणे श्रुपये नमः । मुखे अनुपप्लवन्दसे नमः । हृदये श्रीब्रह्मपूजायै देवनायै नमः । गुह्ये

ह्रीं धीजाय नमः । पादयोः श्रीं शक्तये नमः । नाभौ क्लीं कौलकाय नमः । इति विन्यस्य
ममाग्रसमृद्धये जपे विनियोगः । इति कृताञ्जलिस्तवा, ह्रीं हृदयाय नमः । ह्रीं शिरसे स्वाहा ।
ह्रीं शिखायै वषट् । ह्रीं कवचाय हुं । ह्रीं नेत्रत्रयाय धौषट् । ह्रीं अस्त्राय फट् । इति पङ्कज-
म्बानहुष्टादितलान्तं करयोर्विन्यस्य हृदयादिपङ्केष्वपि न्यस्य, शिरसे ओं नमः । सीमन्ते ह्रीं
नमः । भाले श्रीं नमः । भ्रूमध्ये क्लीं नमः । नासाया न नमः । मुखा मों नमः । कण्ठे
अं नमः । हृदि गं नमः । उदरे व नमः । नाभौ तिं नमः । लिङ्गे मा नमः । आधारे हं
नमः । दक्षिणहिमि श्रं नमः । घात्रे रिं नमः । दक्षिणैश्रिं नमः । घात्राग्रे अ नमः । दक्ष-
जानुभि पू नमः । घात्रे ऐ नमः । दक्षपादे स्वा नमः । घात्रे ह्रा नमः । इति वर्णन्यासः ॥

ततो ब्रह्मरूपे ओं नमः । दक्षनेत्रे ह्रीं० । घात्रे श्रीं० । दक्षश्रोत्रे क्लीं० । घात्रे नमो० ।
दक्षनासारूपे भगवति० । घात्रे माहेश्वरि० । मुखे अन्नपूर्णं० । लिङ्गे स्वाहा० । इति विन्यस्यैता-
न्येव पदानि शुद्धलिङ्गमुखनामदक्षनासारूपध्यामदक्षिणश्रोत्रध्यामदक्षनेत्रेषु । इति पदन्यासः ॥ ततो ब्रह्म-
रूपे ओं नमः । मुखे ह्रीं नमः । हृदये श्रीं नमः । मूलाधारे क्लीं नमः । इति विन्यस्य शिष्टं
षोडशस्वरूपान्यस्तथानेषु न्यसेत् । ततो मूलेन व्यापक कृत्वा ध्यानाद्यात्मपूजान्ते प्रागुक्तभुवनेश्वरीपीठ
समभ्यर्च्यावाहनादिपुष्पोपचारान्ते प्राग्वदङ्गानि संपूज्य, त्रिकोणाग्रे “ओं ह्रीं नमः शिवाय शिवाय
नमः” इति मन्त्रेण नृत्यन्त शिव संपूज्य, वामकोणे “ओं नमो भगवते वराह रूपाय भूभुवःसर्पतये
भूपातित्व मे देहि ददाय स्वाहा वराहाय नमः” । इति वराहं संपूज्य, दक्षकोणे “ओं नमो
नारायणाय नारायणाय नमः” इति संपूज्य, त्रिकोणाभ्यन्तरे देव्या वामभागे “ग्लौं अन्नमद्यन्न मे देहि
अन्नाधिपतये ममाग्रं प्रदाय स्वाहा ग्लौं भूम्यै नमः” इति संपूज्य, दक्षभागे “श्रीं अन्नमद्यन्न
मे देहि अन्नाधिपतये ममाग्रं प्रदाय स्वाहा श्रीं ध्रिये नमः” इति संपूज्य, वतुदलेषु देव्यग्रा-
दित — ओं परविद्यायै नमः । ह्रीं भुवनेश्वर्यै नमः । श्रीं कमलायै नमः । क्लीं सुभगायै नमः ॥
ततोऽष्टदलेषु ग्राह्याद्या संपूज्य, षोडशदलेषु देव्यग्रादि प्रादक्षिण्येन नं अमृतायै अन्नपूर्णायै०
मों मानदायै अन्नपूर्णायै० अ पुष्ट्यै अन्नपूर्णायै० गं तुष्ट्यै अन्नपूर्णायै० व प्रीत्यै अन्नपूर्णायै० तिं
रस्यै अन्नपूर्णायै० मा द्वियै अन्नपूर्णायै० हं त्रियै अन्नपूर्णायै० श्रं स्वधायै अन्नपूर्णायै० रिं रात्र्यै
अन्नपूर्णायै० अं ज्योत्स्नायै अन्नपूर्णायै० अ हंसवत्यै अन्नपूर्णायै० पूं छायायै अन्नपूर्णायै० ऐं पू
लिङ्गायै अन्नपूर्णायै० स्वा नित्यायै अन्नपूर्णायै० हां अमावास्यायै अन्नपूर्णायै नमः । तद्वद्विभुत्वरूपे
प्राग्वदिन्द्रादीन् संपूज्य शेष समारपयेदिति ॥ दक्षिणामूर्तिः— (१६ । १७)

सर्वं जपेत् सनियमो दशारोहं तु होमयेत् । रम्यपायसमर्पिभ्यां सिद्धिदा भवति ध्रुवम् ॥ १ ॥
इति । सारसंग्रहे—

तर्पणादि ततः कुर्यात् पूर्वोक्तविधिना मुधीः । अन्नपूर्णेश्वरी देवी पूजितान्नसुषर्षदा ॥ १ ॥

अनया विधया जातः कुबेरो घननायकः । अन्नपूर्णेश्वरी नाम सर्वसंपत्समृद्धिदा ॥ २ ॥

इति । तथा—

बीजहीनेयमेव सात् षोडशार्णा तथा परे । मायाया साथ ताराया यता सप्तदशाचरा ॥ १ ॥

मायातारादिका चान्या गदिताष्टादशार्णका । मुन्याद्याः पूर्वमुदिता माययाङ्गक्रिया मता ॥ २ ॥
अर्चनाङ्गेन्द्रवज्राद्यैः साधयेत् पूर्ववच्च ताः । ॥

भगवति भवरोगात् पीडितं दुष्कृतोत्थार्त्तं सुतदुहितृकलत्रोपद्रवेणानुयातम् ।
विलसदमृतदृष्ट्या वीक्ष्य विभ्रान्तचित्तं सकलशुचनमातस्त्राहि मार्भोनमस्ते ॥ ३ ॥

माहेश्वरीमाश्रितकल्पवल्लीमहं भवोन्धेदकर्ता भवानाम् ।
सुधार्तिजायातनयाशुपेतस्तामन्नपूर्णं शरणं प्रपद्ये ॥ ४ ॥
दारिद्र्यदावानलदह्यमानं पाह्यन्नपूर्णं गिरिराजकन्ये ।
कृपाम्बुधौ मञ्जय मां तदीये तत्पादपद्मापंतचिचिचुत्तिम् ॥ ५ ॥
इत्यन्नपूर्णस्तुतिरत्नमेतच्छ्लोकत्रयं यः पठतीह भक्त्या ।
तस्मै ददात्यन्नसमृद्धिमम्या श्रियं च विधां च यशश्च शुक्तिम् ॥ ६ ॥

अन्नप्रदाय्यमन्त्रस्य पूर्वोक्तस्योच्यते विधिः । अर्पित्वा समाख्यातश्चन्द्रन्ध्यातिरुक्तिर्मतम् ॥ ७ ॥
देवने भूश्रियां प्रोक्ते धनधान्यप्रदे शुभे । वेदेषुणमुनिद्वन्द्वमितर्मन्त्रार्णकैः पृथक् ॥ ८ ॥
पञ्चाङ्गानि मनोः कुर्यात्प्रातिपुङ्गानि मन्त्रवित् । ॥

वीरान्धौ रजतोच्चप्रकनकद्वीपे सुराद्ये (?) शुभे

कल्पद्रुजशोभिते मणिमये सद्विचपस्वाग्रतः ।

आर्माने चसुधाश्रियां धनसमूहात् संसृजन्त्यौ मुहु-

र्भक्ताय प्रविचिन्तयेद् दिनमुखे धान्यान्नमपचये ॥ ९ ॥

आवाह्य वैष्णवे पीठे देवीं गन्धादिभिर्यजेत् । पुराङ्गानि यजेद्वाह्ये दिक्षु भूतानि संयजेत् ॥ १० ॥
आधानि चत्वारि पुनर्विदिक्षु पूजयेदिमाः । निवृत्त्याद्याश्चतस्रस्तु बलाक्याद्यास्ततः परम् ॥ ११ ॥
इन्द्रादयस्तदस्त्राणि चैवं पूजा समीरिता । ॥

इति । अथ द्वितीयप्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलाविधया प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि
ग्रहणे अग्रये नमः । मुखे अतिरुक्तिच्छन्दसे नमः । हृदये भूमीभ्यां देवताभ्यां नमः इति विन्यस्य मम
धनधान्यसमृद्धये विनियोग इति कृताञ्जलिरन्त्वा, मूलमन्त्रेणामिमुद्योः पादयोः अन्नमहि अङ्गुष्ठान्यां
नमः । अन्नं मे देहि तर्जनीभ्यां नमः । अन्नाधिपतये मध्यमाभ्यां नमः । ममाक्षं प्रदापय अनामिकाभ्यां
नमः । स्वाहा कनिष्ठिकाभ्यां नमः । इति विन्यस्य हृदयादिष्वपि नेत्रहनिषु पञ्चाङ्गेषु न्यसेत् । अन्नमहि
हृदयाय नमः । अन्नं मे देहि शिरसे स्वाहा । अन्नाधिपतये शिखायै वषट् । ममाक्षं प्रदापय कवचाय
हुं । स्वाहा अस्त्राय फट् , ततो ध्यानादिमानसपूजान्ते चतुर्द्वारयुक्चतुरक्षत्रयवेष्टितमष्टलकमलद्वयं
पूजाचक्रं कृत्वा, प्राग्बत् संस्थाप्य संपूज्य तत्र वक्ष्यमाणवेष्णवपीठं संपूज्य, तत्र भूधियां समावा-
ह्यासनादिपुष्पोपचारान्ते प्राग्बद्धानि संपूज्य, प्रथमाष्टलस्य दिग्दलेषु ओं आकाशाय नमः । ओं वायवे
नमः । ओं अग्नये नमः । ओं जलाय नमः , इति संपूज्य, विदिग्दलेषु ओं निवृत्त्यै नमः । प्रतिष्ठायै

नमः । विद्यायै नमः । शान्त्यै नमः । इति संपूज्य , द्वितीयाष्टदलेपेकाक्षरलक्ष्मीप्रकरणोक्तयलान्याद्यष्टशक्ती
संपूज्य प्राग्वदिन्द्रादिपूजामारभ्य शेषं समापयेदिति । तथा—

निघृतं प्रजपेन्मन्त्रं तद्दशाक्षं च मन्त्रवित् । जुहुयादाज्यसंपूर्णेनाग्नेन च यथाक्रमम् ॥ १ ॥

तर्पणादि ततः कृत्वा विप्रांश्च संभोज्य यत्नतः । गुरु सन्तोष्य यत्नेन मन्त्रसिद्धिमवाप्नुयात् ॥ २ ॥

दिनादौ प्रजपेन्मन्त्रमष्टोत्तरशतं मुधीः । चेन्नप्राग्व्याक्षरसौविमसद्भो भवति ध्रुवम् ॥ ३ ॥

इति ॥ अथाभ्यारूढामन्त्रा । मारसग्रहे—

योनिर्घ्रियत् सनेत्रं च परमेषदमुचरेत् । अस्थिगं मेदयुक्ता च रक्तस्थं दृक् द्विटावपि ॥ १ ॥

प्रणवाद्यो दशार्णोऽयमश्वास्तुमनुर्मतः । ॥

योनितेकार , मियल्लकार सनेत्रं इकारयुक्तं तेन हि, परमे स्वरूपं, अस्थि शकार मेदो घकार तेन
अव, रक्त रेफ दृक् इकार तेन रि, द्विठ स्वाहाकार । तथा—

। अष्टभिर्ब्रह्मा विराट् छन्दो देवता परिकीर्तिता ॥ २ ॥

अश्वास्तुदा त्रिभिः पादैः प्रणवाद्योर्द्विरीरितः । षडङ्गानि मनोरस्य जातिपुङ्गवानि कल्पयेत् ॥ ३ ॥

अश्वास्तुदा नवशशियुता मालनेत्रां च दोष्णा

पाशावद्धं मदननिवशं साध्यमाश्चानयन्तीम् ।

दत्तेषोघत्कनकरचिता वेत्रयष्टी दधाना

बन्धूकामा मनसि कलये पीनवक्षोजनप्राप्ता ॥ ४ ॥

इति । तन्मन्त्राजे तु— (३४ । ३१)

“ लोहितां लोहिताश्वस्था लोहिताम्बरभूषणाम् । चतुर्भुजां त्रिनयनां प्रसन्नवदनान्भुजाम् ॥ १ ॥

भद्रा दत्तेण शमेन चर्मयष्टिं समुज्ज्वलाम् । अन्याभ्यां हेमपाशेन कण्ठे बद्ध्वा स्वसाध्यकम् ॥ २ ॥

हेमवेत्राहतं बद्धकरयुग्मकृताञ्जलिम् । दासोऽहमिति भाषन्तं पातितं निजपादयोः ॥ ३ ॥

स्मरन् ” । इति चतुर्भुजध्यानसूक्तम् ।

शाक्ते पीठे यनेद्देवीं पुराङ्गानि प्रपूजयेत् । मातृरिन्द्रादिकान् बाह्वे तदन्तोषि ततो बहिः ॥ १ ॥

पूजेयमश्वास्तुदायाः प्राक्ता सर्वसमृद्धिदा । ॥

इति । अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा , शिरसि अक्षये
प्रणये नमः । मुखे विराजे छन्दसे नमः । हृदये अश्वास्तुदायै देवतायै नमः , इति धिन्यस्य चश्यायै
विनियोगः । इति कृताञ्जलिकृत्वा , पट्टिं हृदयाय नमः । परमेश्वरि शिरसे स्वाहा । स्वाहा शिखायै
वषट् । पट्टिं कयचाय हु । परमेश्वरि नेत्रत्रयाय वौषट् । स्वाहा अत्राय फट् , इति करपङ्क्त्यासं
कृत्वा ध्यानादिपुण्योपचारान्ते प्राग्वदङ्गानि संपूज्य , (अष्टदलेषु प्राग्वद् ब्राह्म्याद्या संपूज्य) चतुरस्रे
लोकपालान् संपूज्य ध्यादिशेषं प्राग्वत् समापयेत् । तथा—

जपेदयुतसंख्याकं तद्दशाक्षं हुनेदष्टतैः । तर्पणादि ततः कुर्यात् पूर्वोक्तविधिना मुधीः ॥ १ ॥

इत्थं ध्यात्वैव सकलं विधं वशयतेऽचिरात् । आज्यान् जुहुयान्मन्त्री लभते वाञ्छितं फलम् ॥२॥
त्रिमध्वकैस्तथा लोष्टैर्हृतैर्वश्या नृपाः किल । प्रोक्तेनैव विधानेन वश्याः स्युर्वनिता अपि ॥३॥
अनया विधया सर्पिर्होमः काञ्चनदो मतः । त्रिस्वादिभिः सहस्रं च हुनेत् स्त्रीवरपसिद्धये ॥४॥
पूर्वोक्तेनैव होमेन नारीमाकर्षयेद् ध्रुवम् । प्रणवाद्यय मायादिरयमेकादशार्णकः ॥ ५ ॥
पद्दीर्घमाययैवास्य षट्पञ्चविधिरारितः । ॥

इति । तथा—

प्रणवं पाशहृल्लेखे सङ्कुशाद्योऽयमीरितः । त्रयोदशार्णको द्वाभ्यामेकेनकेन युग्मतः ॥ ६ ॥

पञ्चभिश्च तथा द्वाभ्यां षट्पञ्चविधिरारितः । ॥

पाश आ , हल्लेखा ह्रीं , अङ्कुरा कौं , अयं दशार्ण ।

पुरश्चरणमस्याणोः पञ्चलक्षं प्रकीर्तितम् । पूजादिकं स्यादनयोः पूर्वमन्त्रानुसारतः ॥ ७ ॥

कोष्ठानां द्वादशकं कृत्वा मध्यम्यवेदमिते कोष्ठे । प्रणवं माध्यसमेतं शिष्टेषु द्वादशाथ मन्त्रार्णान् ॥८॥

अशेषनारीनरपनरवरयप्रदं मतम् । अक्षारुढायन्त्रमेतत् पूजितं सर्वकामदम् ॥ ९ ॥

इति । केरलीये यन्त्रसारे—

मध्ये शक्तिं समाध्यां ज्वलनपुरयुगासिष्वयो पाशशक्तिं

क्रमैर्क्रमैः क्रमेण प्रविलिखतु बाहिर्मन्त्रवर्णान् दलेषु ।

एकैकं भानुसंख्येष्वपि मदनशरैर्नित्यया मातृकार्यै-

श्चावीतं यन्त्रमेतद्वरणिपुरगतं भीकरं वरयकारि ॥

अस्यार्थ — पदकोणमध्ये सप्ताभ्यं शक्तिवीजं विलिख्य (तत्कोणेषु आङ्ग्रीक्षां पञ्चसौ इत्येकमेकं वीजं विलि-
ख्य बहिर्द्वादशदलेषु शक्तिरहितद्वादशाक्षराणि एकैकं क्रमेण विलिख्य) बहिर्द्विचतुष्टयं कृत्वा प्रथम-
वीर्यां पूर्वोक्तैर्यापयैर्जद्वितीयवीर्यां वक्ष्यमाणावित्यक्रिआनित्याविधया तृतीयवीर्यां मातृकार्यैश्च निरन्तरं
संघेष्ट्य तद्बहिर्द्विचतुष्टयं कुर्यादेतदुक्तफलदं भवति । तथा—

प्रणवो ध्रुवनाधीशा नमो भगपदं वति । माहेधर्येहि परमेश्वरि स्वाहान्तिको मनुः ॥

एकविंशार्णकः प्रोक्तः पूजाय चास्य पूर्ववत् । ॥

ध्रुवनाधीशा ह्रीं , अग्न्यस्तुगमम् । अत्र माहेधर्येहिपदयोर्न सन्धिरेकविंशाक्षर इत्युक्ते ॥

अथ गौरीमन्त्राः । सारसंग्रहे—

मयां वदेद्वैरि रुद्रदमिते योषदं वदेत् । गेधर्यन्ते च वर्मास्त्रद्विष्टान्तः षोडशाक्षरः ॥ १ ॥

माया ह्रीं , वर्मं हुं , अलं फट् , द्विष्टं स्वाहा ।

अजोऽस्य श्रपिराख्यातोऽनुष्टुप् छन्दश्च देवता । गौरी सौभाग्यसद्गुण्यसर्वसंपत्प्रदायिका ॥ २ ॥

पद्दीर्घमायया कुर्यात् षट्पञ्चानि मनोरथ । हेमामां विप्रतां दोभिर्दोषाञ्जनसाधने ॥ ३ ॥

पाशाङ्कुशौ सर्वभूषां तां गौरीं सर्वदा स्मरेत् ।

वामाशुर्ध्वयोराद्ये तदाद्यथ स्थयोरन्ये , इत्याद्युध्यानम् ।

। शास्त्रे पीठे यजेद्गौरीं चन्दनार्घ्यमनोहरैः ॥ ४ ॥

अङ्गानि पूर्वमभ्यर्च्य सुभगाद्यास्ततो यजेत् । सुभगा ललिता चान्या कामिनी काममालिनी ॥५॥

पाशाङ्कुशौ दर्पणोऽञ्जनशलाकाष्टमी मता । शक्रादयस्तदस्त्राणि गौरीपूजा समीरिता ॥ ६ ॥

इति । प्रपञ्चसारे तु—

धर्मादिकल्पिते पीठे पीठशक्तीरिमा यजेत् । प्रभा ज्ञाना च वाग्वागीश्वरी स्यान्ज्मालिनी परा ॥१॥

वामा ज्येष्ठा च रौद्री च गुह्यशक्तिश्च ता नरा । हस्तत्रयङ्गीववर्ज्यस्वराद्व्यभृगुणान्विता ॥ २ ॥

ह्रस्वत्रय अरु, क्रांति अमल्ल, भृगु सकारः ।

गौरीमूर्तये ह्येव पीठमन्त्रश्च कल्पिते । एवं पीठे यजेद् देवीं चन्दनार्घ्यमनोहरैः ॥ ३ ॥

सुभगायै च विश्रान्ते हेअन्ते काममालि च । न्यै स्याद्दीमहि तन्नो च गौरी स्यात्तु प्रचोदयात् ॥४॥

गायत्र्या त्वनया सर्वानुपचारान् प्रकल्पयेत् । अङ्गानि पूर्वमभ्यर्च्य सुभगाद्यास्ततो यजेत् ॥ ५ ॥

भृगुः साम्बुः सदितुर्पेष्टाकैन्दुस्वरादिकाः । सुभगा ललिता चान्या कामिनी काममालिनी ॥ ६ ॥

दिक्चन्द्रश्च स्वापुधानि लोकपालैस्तदायुधैः । ॥

भृगु सकार अन्यु वकारः द्वि आ, तुर्य ई, षष्ठ ऊ, अकं दे, तेन स्वांस्वांस्वूंस्वूं । आपु-
धानि धर्पणाञ्जनसाधनपाशाङ्कुशा ।

अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि अजस्रपदे
नमः । मुखे अनुष्टुप्छन्दसे नमः । हृदये श्रीगौरीं देवतायै नमः । इति विन्यस्य ममार्माष्टार्घ्यसिद्धये
चिन्तियोगः, इति कृताञ्जलिभक्त्या श्राद्धीमत्यादिना करपटङ्गन्यासं विधाय, ध्यानाद्यात्मपूजान्ते मण्डूकादि-
पटतत्त्वान्त पीठमभ्यर्च्यार्ष्टदलकेसरेषु स्यात्प्रादिप्रादक्षिण्येन सां प्रभायै नमः, सां ज्ञानायै० स्वं वाक्०
सं वागीश्वर्यै० से ज्यालिन्यै० सां वामायै० सां ज्येष्ठायै० सं रौद्र्यै० स शुद्धशक्त्यै नमः । इति स-
पूज्य, गौं गौरीमूर्तये नमः इति समस्तं पीठं संपूज्यावाहनादिमुद्रादर्शनान्ते “सुभगायै विश्वे काममा-
लिन्यै धीमहि तन्नो गौरी प्रचोदयात्” इति गायत्र्या आत्मनादिसर्धानुपचारान् दद्यात् । ततः पुष्पो-
पचारान्ते पूर्ववदङ्गानि संपूज्याष्टदलेषु दिग्दलेषु ओं स्वां सुभगायै० ओं स्वां ललितायै० ओं स्वं कामि-
न्यै० ओं स्वं काममालिन्यै० । विदिषु पाशाय० अङ्कुशाय० दर्पणाय० अञ्जनशलाकायै० इति तदप्रादिप्रादक्षिण्येन
संपूज्य तद्द्विद्व्यतुरन्ते लोकपालास्तदस्त्राणि च संपूज्य धृपादि शेषं प्राप्यत् समापयेदिति । तथा—

एकलक्षं जपेन्मन्त्रं तददशां हुनेद्घृतैः । तर्पणादि ततः कुर्याद् गुरु सन्तोष्य यज्ञतः ॥ १ ॥

सिद्धे मन्त्रे प्रकुर्वीत मन्त्री काम्यानि नान्यथा । वामाक्षीणा च निशया वामोरौ त्रिलिखेन्निशि ॥ २ ॥

आच्छादयन् वामदोष्णा तन्मनाः प्रजपेन्मनुष्यम् । शतं सहस्रं लोलाक्षीमानयेत् काममोहिताम् । ३ ॥

एतन्मन्त्रेण सजस्रं गन्धपुष्पकलादिकम् । दत्तं समेति सर्वजनतावश्यकारकम् ॥ ४ ॥

इति । तथा—

अथान्यं संप्रवक्ष्यामि समस्तस्त्रीवशंकरम् । काचित्स्त्रीविशगन्ध करिसुदं पृथग् द्वयम् ॥

येद्वयं वाद्वयं स्त्रींस्वाहेति मन्त्रोऽयमीरितः । एकोनविंशत्यर्णाटो मन्त्रः स्त्रीवश्यदः परः ॥
अस्य पूजादिकं सर्वं मन्त्री पूर्ववदाचरेत् । अस्थाद्यवर्णतस्त्वर्वाक् साध्यनाम प्रयोजयेत् ॥
जपेन्मन्त्रं शतं वापि स वश्यो भवति ध्रुवम् । ... ॥

इति ॥ अथ पद्मावतीमन्त्राः । सारसंग्रहे—

माया सलोहिता प्रावति स्वाहा सप्तवर्णकः । पद्मावत्या मनुः प्रोक्तः सर्ववश्यप्रदायकः ॥ १ ॥
माया भुवनेश्वरीर्वाजं, लोहितं प, प्रावति स्वरूपम्, स्वाहा स्वरूपं । तथा—

ऋषिर्ब्रह्मा समुद्रदिष्टो गायत्री छन्द उच्यते । पद्मावती देवतास्य द्वीर्वाजं शक्तिरस्य तु ॥ २ ॥
स्वाहा स्थान्माययाङ्गानि षड्दीर्घस्वरभिन्ना । कृत्वा देवीं ततो ध्यायेत् साधकः स्थिरमानसः ॥ ३ ॥
रक्तोत्पलकरद्वन्द्वाम्बजस्थां कमलाननाम् । बन्धूकामां त्रिनयनां नानाकल्पोज्ज्वलां स्मरेत् ॥ ४ ॥
शक्तिपीठे यजेद् देवीं पुराङ्गानि च मातरः । लोकपालांस्तदस्त्राणि पद्मावत्यर्चना मता ॥ ५ ॥

प्रयोगः सुगमः । तथा—

पुरश्चरणमस्यैकं लक्षणं प्रोक्तं च मन्त्रिभिः । तद्दशांशेन च घृतैर्जुहुयान्मन्त्रवित्तमः ॥ ६ ॥
एनं मनुं यो भजते सुभगः सर्वयोपिताम् । पद्कोणान्तर्लिखेच्छक्तिं पद्कोणेषु च संलिखेत् ॥ ७ ॥
मन्त्राणांश्च ततो बाह्ये लिपिबीतमिदं मतम् । रम्यं पद्मावतीयन्त्रं वश्यदं नात्र संशयः ॥ ८ ॥

लिपिबीतं मातृकया । अन्यत् सुगमम् । तथा—

वाग्मवं प्रथमं धीजं द्वितीयं भुवनेश्वरी । तृतीयं च रमावीजं आद्यलक्ष्मीपदं ततः ॥ ९ ॥
स्वयंभुवे पदान्ते च प्रदेद्भुवनेश्वरी । ज्येष्ठायै हृदयं चैव मन्त्रः सप्तदशाक्षरः ॥ १० ॥

वाग्मवं द्वे, हृदयं नमः । अन्यत्सुगमम् । तथा—

ऋषिरस्य स्मृतो ब्रह्मा छन्दोऽष्टिः समुद्राहृतम् । देवता ज्येष्ठलक्ष्मीश्च श्रीमाये शक्तिबीजके ॥ ११ ॥
प्रमृज्य त्रिः करौ विद्वानङ्गन्यासमथाचरेत् । त्रिवेदाब्धीन्द्रशिषुग्मवर्णैरङ्गानि षट् क्रमात् ॥ १२ ॥
शिरोभूमध्यवक्त्रेषु धीजानां त्रितयं न्यसेत् । हृन्नाभ्याधारजान्त्रिण्ड्यौ पदानां पञ्चकं न्यसेत् ॥ १३ ॥
पद्मासनस्थामरुणामरुणाम्बरधारिणीम् । कुङ्कुमचोदलिपिङ्गाङ्गीं श्रोतुल्लक्ष्मलेक्षणाम् ॥ १४ ॥
मन्दस्मितमुखीं ज्येष्ठां कलशं वसुपात्रकम् । दधानामूर्ध्वबाहुभ्यां पाशमप्यङ्गुशं तथा ॥ १५ ॥
चिन्तयेत् परया भक्त्या देवीमित्थं प्रपूजयेत् । ... ॥

शामाधूर्ध्वयोराधे । तदाद्यद्य स्थयोरन्ये, इत्यायुधच्ययानम् । कलशं सुधाढ्यम् ।

सम्यग्धर्मादिभिः पीठे मन्त्रवित् परिकल्पयेत् । लोहिताक्षी विरूपाक्षी कमला नीललोहिता ॥ १६ ॥
समदा वारुणी पुष्टिरमोघा विश्वमोहिनी । पूर्वादिदलमूलेषु मध्ये चार्च्याः क्रमादिमाः ॥ १७ ॥
वदेच्च रक्तज्येष्ठायै विश्वहे नीलशब्दतः । ज्येष्ठायै धीमहि प्रोक्त्वा तथो लक्ष्मीः प्रचोदयात् ॥ १८ ॥
अनयाबाह्य तां ज्येष्ठां पूजयेच्चन्दनादिभिः । अङ्गानि मातृलोकेशास्तदस्त्राणि प्रपूजयेत् ॥ १९ ॥

इति ॥ अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः । मुखे अष्टिच्छन्दसे नमः । हृदये ज्येष्ठालक्ष्म्यै देवतायै नमः । गुह्ये श्रीर्वाजाय नमः । पादयोः द्वौशक्त्यै नमः, इति चिन्त्यस्य, मूलविधया करौ प्रमृज्य, ॐ ऐं ह्रीं श्रीं हृदयाय नमः । आचलक्ष्मी शिरसे स्वाहा । स्वयमुखे शिखायै वषट् । ह्रीं कवचाय हु । ज्येष्ठायै नेत्राभ्यां धौषट् । नमः अस्त्राय फट्, इत्यङ्गमन्त्रैः करपङ्क्त्यासं विधाय, ध्यानाद्यात्मपूजान्ते मण्डकादिपरतत्त्वान्तं पीठं सपूज्याष्टदलकेसरेषु श्यामादिमध्यान्ते लोहिताक्ष्यै नमः । विरूपाक्ष्यै नमः । कमलायै०, नीललोहितायै०, मदायै०, चारुयै०, पुष्ट्यै०, श्रमोष्णायै०, विध्वमोहिन्यै०, इति प्रादक्षिण्येन संपूज्य 'ऐं ह्रीं श्रीं सर्वशक्तिकमलासनाय नमः' इति समस्त पीठं संपूज्य "रक्तज्येष्ठायै विद्महे नीलज्येष्ठायै धीमहि तन्नो लक्ष्मी प्रचोदयात्" इत्यनया गायत्र्याद्याह्य मूलविधयासनादिपुष्पोपचारान्तं कृत्वा प्राण्यदङ्गानि सपूज्याष्टदले प्रादभ्याद्याश्चतुरक्षे लोकपालान्तदस्त्राणि च संपूज्य धूपदीपादि शेष प्राग्वत् समापयेत् इति ॥ तथा—

लक्षं तु प्रजपेन्मन्त्रं जुहुयात् तद्दशाशतः । पायमेन सुशुद्धेन सर्पिःसिक्तेन साधकः ॥ २० ॥

तर्पणं मार्जनं कृत्वा कुर्याद् ब्राह्मणभोजनम् । ॥

ज्येष्ठामनु यो भजते मनुष्यः सन्यासपूजाजपतर्पणैश्च ।

भोगानिह प्राप्य बहून् स मर्त्यः परत्र विष्णोः पदमेति नित्यम् ॥ २१ ॥

इति । सारसंग्रहे—

अथ वक्ष्ये मन्त्रवर त्रिपुटामंत्रक शुभम् । लोकरञ्जनकर्तारं चतुर्वर्गफलप्रदम् ॥ १ ॥

यशस्करं पुत्रपौत्रफलदं कविताकरम् । कमला भुवनेशानी तृतीयश्च मनोमयः ॥ २ ॥

वर्णत्रयात्मा त्रिपुटानामको मन्त्र ईरितः । ॥

कमला श्रीं, भुवनेशानी ह्रीं, मनोमय क्लीं । दक्षिणामूर्तिसंहितायाम्— ऋषिर्ब्रह्मास्य मन्त्रस्य गायत्र छन्द ईरितम् । शारदातिलके— "ऋषिः समोहन" इत्युक्तम् । आचार्यवररौ किमपि नोक्तम् । सारसंग्रहे—

। भृगुः समोहनोऽस्यर्षिः बन्दो गायत्रमुच्यते ॥ ३ ॥

देवता त्रिपुटाख्या स्याद्द्विरुक्तेनाणुनाङ्गकम् । अथवा भुवनेशान्या षडङ्गानि प्रविन्यसेत् ॥ ४ ॥

हेमाभां पारिजातद्रुमरुचिरवने मण्डपे स्वर्णभूमी

रत्नोद्यत्कुट्टिमेऽयो लमदमरतगेश्वरसिंहासनोर्ध्वे ।

पद्मकोणस्था स्मरेऽहं कमलपुगगुणानन्दुशं चापवाणौ

विप्राणा हस्तपद्मैर्मणिमयमुकुटा चारुभूषा विनेत्राम् ॥ ५ ॥

दत्तोभिश्चामरादर्शममुद्रककरणहकान् । ताम्बूलं च बहन्तीभिरावृतां परितः शुभाम् ॥ ६ ॥

दत्तोभिर्घृणिन्यादिभि । नारायणायै— सौम्यादि घृणिनीं सूर्यामादित्या च प्रमायती' मिति । तथा—
'पीयूषदृष्ट्या पश्यन्ती साधकं च मनोहरम्' इति । दक्षिणामूर्तिः—

पद्मकोणं पूर्वमालिख्य मध्ये विद्या लिखेत् सुधीः । वीप्सया तां तु पद्मकोणकोणेषु क्रमतो लिखेत् ॥ १ ॥

वाद्ये वसुदलं कुर्याद् दीर्घस्वरविभूषितम् । चतुरसं चतुर्द्वारभूषितं मण्डलं लिखेत् ॥ २ ॥

चतुरस्रं चतुरष्टयं, गृहं संमार्ष्टितिवेदकवचनमुद्दिश्य गतसंख्यापरम् । मध्ये पदकोणान्त-
र्यचतुष्पत्रमध्ये । “यजेदेना चतुष्पत्रे पदकोणस्थाम्बुजे बुध ” इति नारायणीयवचनात् । सारसंग्रहे—
आके पीठे यजेद् देवीं नवशक्तिसमन्विते । अङ्गानि पूजयेदादौ लक्ष्म्याद्याः कोणपद्मगाः ॥ १ ॥
पदकोणपार्श्वे च निधी यजेन्मातृथ तद्वहिः । लोकपालांश्च रमणीरूपानाराधयेत् क्रमात् ॥ २ ॥
काञ्चनाभां कुशा लक्ष्मीं सवराब्जकरद्वयाध् । स्वर्णाभमरिशंखाह्वगदाब्जमुकर हरिम् ॥ ३ ॥
गुणसुरयभयाद्वेष्टयारिणीमरुणा शिवाम् । शिवं स्वर्णाभमेणाह्वटङ्काभीतीष्टधारिणम् ॥ ४ ॥
स्वर्णाभां नीलकमलकरां सौम्या रतिं स्मरम् । पाशाङ्कुशौ चापबाणौ धारयन्तं रुचारुणम् ॥ ५ ॥
त्रिपुटाहमहाविद्यापूजा प्रोक्ता ममामृतः । “ ॥

इति । अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलविधया प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसे सं-
मोहनाय ऋपये नमः । मुखे गायत्रीछन्दसे नमः । हृदये धीमिपुटाडयतायै नमः । इति विन्यस्य,
धीं हृदयाय नमः । ह्रीं शिरसे स्वाहा । क्लीं शिवायै वषट् । श्रीं कवचाय हुं । ह्रीं नेत्रत्रयाय वौ-
षट् । क्लीं अस्त्राय फट्, इति मन्त्रैः करपङ्क्त्यासं विधाय ध्यानादिपुष्पोपचारान्तं पूर्वोक्तभुवनेश्वरी-
पीठे कृत्वा प्राग्बद्धाङ्गानि संपूज्य, चतुर्दले देव्या चामडलमारभ्य प्रादक्षिण्येन घृणित्वैः । स्वायैः । आदि-
न्यायैः । प्रभावेत्यैः । पदकोणेषु देव्यग्रकोणमारभ्य लक्ष्म्यैः । हरयेः । गिरिजायैः । शिवायैः । रत्नैः । अन्न-
हजायैः इति संपूज्य, पदकोणपार्श्वयोर्देवीदक्षिणे गङ्गानिधये नमः । वामे पद्मनिधये नमः, इति संपू-
ज्याद्वलेषु ग्राह्याद्या संपूज्य दिगीशर्वादि सर्वे प्राग्बद्ध समारपयेदिति । तथा—

इति ध्यात्वा मन्त्रमिमं जपेदादित्यलवकम् । तत्सहस्रं प्रजुहुयान्मधुराक्तैः समिद्धैः ॥ १ ॥

श्रीराजवृक्षसंभूतैः सजपाकुसुमैः शुभैः । तर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणाराधनं तथा ॥ २ ॥

श्रीबृहो विष्णु । तथा—

लक्ष्मीपौरीसुकन्दर्पबीजानि क्रमतः सुरीः । कृत्वा कलापां तां चेन्दौ तं चाकाशे स्मरेच्च तद् ॥

सिन्दूरवर्णमखिलं त्रैलोक्यं तन्मयत्वतः । स्मृत्वा तदाखिलान् देवान् वशयेत् किं पुनर्नरान् ॥

एवं मनुं यो भजते न लभेत् कविता पराम् । दिव्यां लक्ष्मीं च सौभाग्यमतुलं लभतेऽचिरात् ॥

बहुकालं च विहरेत् सुस्थिरं भुवि मानवः । “ ॥

इति । प्रपञ्चनारे—पाशधोशक्तिस्मरमन्मयशक्तीन्द्राङ्कुशाश्च । पाश आं, स्मरं, मन्मयश्च क्लीं क्लीं, इन्द्रिया
श्रीबीजं, अङ्कुश क्लीं, । तथा—

ऋग्व्याद्या अजगायत्रीशक्तयः समुद्दीरिताः । स्वीकृत्यार्कपण्डितौ तु विनियोग उदाहृतः ॥ ६ ॥

पद्दीर्घमाययाङ्गानि सर्वैरेष्टाङ्गमिष्यते । हृच्छिरश्च शिखावर्धनेत्रास्त्रोदरपृष्ठके ॥ ७ ॥

अष्टाङ्गं विन्यमेन्मन्त्री मूलेन व्यापकं न्यसेत् । आनन्दरूपिणीं देवीं पाशाङ्कुशधनुःशरान् ॥

पित्रती दोर्भिररुणां कुचार्ता हृदि भावयेत् । “ ॥

वामाधूर्वयोराद्ये, तदावध स्थयोरन्ये, इत्यायुवध्यानम् ।

शक्ते पीठे यजेद्देवीं हस्तेरासाभिरङ्गकैः । मारुभेलोकपालैश्च वज्राद्यैः पञ्चमावृत्तिः ॥ ६ ॥
इति । अथ प्रयोग — प्रातः कृत्यादियोगधीठन्यासान्ते भूलविधया प्राणायामत्रय कृत्वा, शिरसि अञ्ज-
नप्रये नमः । मुखे गायत्रीछन्दसे नमः । हृदये शङ्खे देवतायै नमः, इति विन्यस्य स्त्रीवश्याकर्षणे
विनियोग, इति कृताञ्जलिस्तत्त्वाद्वाह्यं इत्यादिना करपङ्क्त्याम् कृत्वा, हृदये आ नमः । शिरसि
धौ नमः । शिरसाया ह्रीं नमः । कवचस्थाने क्लीं नमः । नेत्रस्थाने क्लीं नमः । अस्त्रे ह्रीं नमः । उदरे
धौ नमः । पृष्ठे कौं नमः, इति विन्यस्य ध्यानादिपुष्पोपचारान्ते, मध्ये हस्तेष्वयै नमः । अग्रे गगनायै०,
दक्षिणे रक्षायै०, उत्तरे करालिकायै०, पश्चिमे महोच्छुम्पायै०, इति संपूज्य प्राग्वद्भानि संपूज्याष्टदलेषु
प्राग्व्याघावा संपूज्य चतुरस्रे लोकेरार्चादि प्राग्वत् समापयेदिति । तथा—

अष्टलक्षं जपेत् साज्यैर्दशांश जुहुयात् तिलैः । तर्पणादि ततः कुर्यादेवं मित्रो भवेन्मनुः ॥
इति ॥ अथ नित्यक्रिन्नाप्रयोगः । सारसद्वय—

भुजङ्गेशसमारूढा लक्ष्मीलोल्लाघिसयुता । श्रीमुखीविलसच्छीर्षा मेघो नयनसयुतः ॥ १ ॥
पूतना सुमुखीयुक्ता महाकाली समाधवी । सूत्रमेण सहिता मेघद्वयं क्षिपटीशसयुतम् ॥ २ ॥
जया च योगिनी चैव रेवतीयुक् च वारुणी । सार्धकेशी च सहजा राङ्गीशं विरजान्वितम् ॥ ३ ॥
सानन्तो नकुलीशश्च नित्यक्रिन्नामनुर्मतः । एकादशान्तरः सर्वसौभाग्यैश्वर्यदायकः ॥ ४ ॥
इति । भुजङ्गेशो रेफ, लक्ष्मी इकार, लोलाक्षी ईकार, श्रीमुखी विन्दु, मेघौ ह्रीं । मेघो नकारः,
नयनं इकार, तेन नि । पूतना त, सुमुखी य तेन त्य । महाकाली क, माधवी ल, सूत्रम् इ तेन
क्लि । मेघद्वयं नकारद्वय, क्षिपटीश ए तेन छे । जया म, योगिनी न्, रेवती रेफ चकारात्पुनर्दकार
तेन द्र । वारुणी व, सार्धकेशी ए तेन वे । सहजा म्, राङ्गीशो व, विरजा आ तेन स्वा । नकुलीशो
ह, अनन्त आ तेन हा ॥ तथा—

अष्टपिर्ब्रह्मा त्रिष्टुबुक्कं छन्दो मन्त्रस्य देवता । नित्यक्रिन्ना च गदिता चतुर्वर्गफलप्रदा ॥ ५ ॥
वक्षिणामूर्तिर्लङ्घितायाम्— “वीजमद्य यदिज्ञाया शक्तिर्ज्ञे कीलक” इति । विराद्वन्द्व” इति च ।
आद्येन मन्त्रवर्णेन हृदयं समुदीरितम् । ततो द्वाभ्यां पुनर्द्वाभ्यां द्वाभ्यां द्वाभ्यां द्वयेन च ॥ ६ ॥
कुर्याच्छिष्टानि चाङ्गानि करयोश्च न्यसेत् क्रमात् । हृदि दृक्श्रोत्रयोर्द्वन्द्वे तच्च लिङ्गे च गुह्यके ॥ ७ ॥
पादयोर्ध्वं मन्त्रार्थान् विन्यसेन्मन्त्रवित्तमः । अरुणामरुणाकल्पामरुणाशुक्लधारिणीम् ॥ ८ ॥
अरुणस्रग्विलेपा ता चारुस्मेरमुखाम्भुजाय । नेत्रत्रयोद्वयसद्वक्त्रा भाले धर्माभ्युर्माँक्रिकैः ॥ ९ ॥
विराजमानां मुकुटलसदर्थेन्दुशेखराम् । चतुर्भिर्बाहुभिः पाशमङ्कुश पानपात्रकम् ॥ १० ॥
अमय मित्रती पद्मध्यामीना मदालसाम् । ध्यातैव पूजयेन्नित्या शक्प्रोक्तशक्तिपीठके ॥ ११ ॥
पद्ममण्डलं मध्ये वङ्गिगेहसमन्वितम् । चतुरस्रद्वयं बाह्वे प्राक्प्रत्यगद्वारसंयुतम् ॥ १२ ॥
तत्र मध्ये यजेद्देवीं चन्दनादिभिरुत्तमे । कार्त्तिकायोनिमध्यस्थदेशे बाध्वीशवक्षिणु ॥ १३ ॥
नैश्वर्या पुरतो दिक्षु यजेद्भानि पद् क्रमात् । चोभिणीं मोहिनीं लोला त्रिषु कोणेषु पूजयेत् ॥ १४ ॥
नित्या निरञ्जना क्रिन्ना ज्ञेदिनी मदनानुरा । मदद्रवा द्राविणी च द्रविणा चाष्ट पत्रगाः ॥ १५ ॥

मदाविला मङ्गला च मन्मथार्ता मनस्विनी । मोहामोदा मानमयी माया मन्दा मितावती ॥ १६ ॥
 द्वारपार्श्वेषु कोशेषु दिक्षु ता दश पूजयेत् । लोकेशानपि तद्वाह्ये तदस्त्राणि ततो बहिः ॥ १७ ॥
 इति ॥ अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीडन्यासान्ते मूलविद्यया प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मणे
 ऋषये नमः । मुखे त्रिपुण्ड्रचन्दसे नमः । हृदये श्रीनित्यक्लिष्टायै देवतायै नमः, इति विन्यस्य मम चतु-
 र्विधपुरुषार्थसिद्धये विनियोगः, इति कृताञ्जलिरुत्वा, ह्रीं हृदयाय नमः । नित्य शिरसे स्वाहा । क्लिष्टे
 शिखायै वषट् । मद कवचाय हु । त्रये नेत्रत्रयाय वौषट् । स्वाहा अस्त्राय फट्, इति करपङ्कजन्यास
 विधाय, ह्रदि ह्रीं नमः । दक्षिणे नि नमः । वामे त्र्यं नमः । दक्षिणे क्लि नमः । वामे ह्रीं नमः ।
 दक्षिणास्याय मं नमः । वामे दं नमः । सर्वाङ्गे ड्र नमः । लिङ्गे वें नमः । शुदे स्या नमः । पादयो हा
 नमः, इति विन्यस्य मूलविद्यया व्यापक कृत्वा ध्यानादिपङ्कजपूजान्ते, त्रिकोणे ओंक्षोभिर्यै नमः, मो-
 हिन्यै०, लोलायै०, इति देव्यप्रादिकोणत्रये संपूज्याष्टदलेषु देव्यग्रदलमारभ्य प्राज्ञक्षिप्येन नित्यायै नमः,
 निरञ्जनायै०, क्लिष्टायै०, क्लेदिन्यै०, मदनानुरायै०, मदप्रदायै०, द्राविण्यै०, द्रविणायै०, इति संपूज्य, चतुरस्रे
 देव्यग्रद्वारस्य वामपार्श्वमारभ्य मदाविलायै०, मङ्गलायै०, मन्मथार्तायै०, मनस्विन्यै०, मोहायै०, आमोदायै०,
 मानमय्यै०, मायायै०, मन्दायै०, मितावत्यै०, इति द्वारपार्श्वद्वयाग्रेयदक्षिणतिर्भ्रूति-पश्चिमद्वारपार्श्वद्वयवाय-
 व्योत्तरेणानेषु दशदिक्षु संपूज्य, मध्येरेखायामिन्द्रादीन् सर्ववाद्यरेखायां चन्द्रादींश्च संपूज्य ध्रुवदीपादि सर्व
 प्राग्वत् समापयेदिति ॥ तथा—

ध्यात्वैवं प्रजपेन्नक्तं मनुमेनं दशांशतः । मधूकपुष्पैः स्वाद्वर्जैर्जुहुयात् हविषाधवा ॥ १८ ॥
 तद्दशांशं तर्पयित्वा जलैः कर्पूरवासितैः । आत्मानमाभिषिच्यथा ब्राह्मणात् भोजयेत् ततः ॥ १९ ॥
 विचभूपाभ्वराद्यैश्च संतोष्य गुरुमात्मनः । सिद्धमन्त्रः प्रकुर्वीत प्रयोगान् मन्त्रवित्तमः ॥ २० ॥
 ततो विद्याप्रयोगार्हो नित्यार्चानिरतस्तथा । सहस्रजापी तद्भक्तः कुर्याद्युक्तं नचान्यथा ॥ २१ ॥
 पञ्च रत्नैस्त्रिमध्वजैर्होमाल्लक्ष्मीमवाप्नुयात् । तथैव कैरवै रक्तैः राज्ञश्च स्ववशं नयेत् ॥ २२ ॥
 समानरूपवत्मायाः शुक्लाया गोः पयःप्लुतैः । मल्लिकामालतीजातीशतपत्रैर्हुतैर्भवेत् ॥ २३ ॥
 स्वर्णाग्निः स्तम्भनं शत्रोर्नृपादीनां कुधोऽपि वा । आज्याङ्गैः करवीरैर्यैः प्रसूतैरक्यैर्हुतैः ॥ २४ ॥
 रक्ताम्बराणि वनिता भूपमर्त्यं वश नयेत् । भूपावाहनवाणिज्यामिद्वयः स्युः स्ववाञ्छिताः ॥ २५ ॥
 लवणैः सर्पपङ्कजैर्विलैर्वापि च होमतः । तलैलाङ्गैर्निशामध्ये त्वानयेद्वाञ्छितां वधूम् ॥ २६ ॥
 तैलाङ्गैर्जुहुयात् कृष्णदरपुष्पैर्निशान्तरे । मासादरातिस्वीत्रातिज्वरेण परिपीड्यते ॥ २७ ॥
 आस्फुरगृताभ्यङ्गैस्तद्दीर्घाणि होमतः । व्रणाः शरीरे शत्रोः स्युर्दुःसाध्याश्च चिकित्सकैः ॥ २८ ॥
 तैरेव दलिताङ्गस्तु रिपुर्वाति यमालयम् । तथा तत्तलैरसिन्धैर्वैजैर्द्वौलजैरपि ॥ २९ ॥
 मरिचैः सर्पपाज्याङ्गैर्निशि होमात्तु मासतः । वाञ्छिता च रमा कामञ्ज्वरार्तामानयेद् वधूम् ॥ ३० ॥
 मरिचैः मर्षपोषैः सप्तरात्रं हुतैर्निशि । दानमानकुलैर्नित्यं दुःप्रापामानयेद् वधूम् ॥ ३१ ॥
 अनाज्यैर्जुहुयादित्यं शतमष्टोत्तरं वा । तेनान्नपूर्णा भवने भोक्ता च भवति युवम् ॥ ३२ ॥

शालीभिराज्यमुक्ताभिर्होमाञ्जलीनवाप्रुयात् । साध्यर्चवृचसंभूतामिष्टपादरजःकृताम् ॥ ३३ ॥
 राजीमरिचलोद्योत्थां पुत्तलीं जुहुयान्निशि । प्रपदाभ्यां च जह्वाभ्यां जानुभ्यामृतपुरमतः ॥ ३४ ॥
 नामेरपस्ताद् हृदयादग्लेनाकण्ठतस्तथा । शिरमथ सुतीर्चयेन् स्थित्वा शखेण वै क्रमात् ॥ ३५ ॥
 एव द्वादशधा होमान्नरनारीनराधिपाः । वरया भवन्ति मप्ताहादरातिरस्यै वाञ्छया ॥ ३६ ॥
 प्रयाति निधनं चास्य वाञ्छयानन्ययोगतः । पिष्टेन गुह्ययुगेन मरीचैर्जिरेर्कुर्यात् ॥ ३७ ॥
 कृत्वा पुत्तलिकां साध्यनामयुक्तामथो हृदि । सनापहोममपातघृते संपाच्य तां पुनः ॥ ३८ ॥
 स्पृशन् निजकराग्रेण सहस्रं प्रजपेन्मनुम् । अभ्यर्च्य तदघृताभ्यक्ता भक्षयेत्तद्गंधिया जपन् ॥ ३९ ॥
 नरनारीनृपास्तस्य वरयाः स्युर्मेरणावधि । तैरेव पिष्टवृच तु कृत्वा तन्मध्यतस्तथा ॥ ४० ॥
 साध्यनाम स्फुटं कृत्वा प्राग्बत्संपाच्य भक्षणात् । वरयास्ते वत्सरं भूपस्तन्नामार्णान्वितस्तथा ॥ ४१ ॥
 कृत्वा विपाच्य खादस्तु वशेषत् तांस्तदर्धकम् । नारिकेलफलाम्भोभिस्तर्पणाद्वनिता वशाः ॥ ४२ ॥
 फर्पूरवासितैस्तोयैर्मनुष्याश्च वशे स्थिताः । तर्पणान्नचणाम्भोभिः सर्वे स्युस्तस्य किङ्कराः ॥ ४३ ॥
 तथा लवणयुगेन तोयेन वनिता वशाः । शुद्धेन चारिणा भासं तदर्धं सप्तचारकम् ॥ ४४ ॥
 तर्पयेद्यस्य नामैव स तस्य खाद् वशेऽनिशम् । केतकीवामितैश्चेन्दुयुक्तैः केरफलोदकैः ॥ ४५ ॥
 तर्पणाद्वनिता वरया दद्युः प्राणान्निजं धनम् । नमेरुवासितैस्तोयैस्तर्पणाद्भूमिपा वशाः ॥ ४६ ॥
 चम्पकैर्वासितजलैस्तर्पणं सर्वरञ्जनम् । पाटलीशतपत्राभ्यां वासितैस्तपणैर्जलैः ॥ ४७ ॥
 सर्वलोकचमत्कारकारी भवति नित्यशः । कस्तूरीवासिताम्भोभिस्तर्पणं सर्वमिदिकृत् ॥ ४८ ॥
 इन्दुचन्दनसौरभ्यवासिताम्भःप्रतर्पणम् । वाञ्छितार्थस्य संसिद्धिं भण्डलात् कुरुते ध्रुवम् ॥ ४९ ॥
 (सिवतुमित्रजलैराढ्यो धनधान्यादिभिश्चिरम् । गुडमित्रजलै रात्रौ तर्पणं विघ्ननाशनम् ॥ ५० ॥
 चिञ्चाफलरसोपैतैर्जलैर्द्वेपाय तर्पयेत् ।) उष्योदकैः समरिचैस्तर्पयेद् वैरिमृत्युये ॥ ५१ ॥
 केवलाम्पोदकेन स्यात् तीव्रग्वरसमुद्भवः । निम्बपत्ररमोपैतैरम्भुभिस्तर्पणाद् द्विपाम् ॥ ५२ ॥
 जायतेऽन्योन्यवैरस्यं येन ते नाशमाप्नुयुः । तर्पवात्युष्णसालिलैस्तर्पणाद् वैरियो भृशम् ॥ ५३ ॥
 अतिसारादिभिर्दोषैरौदरैः ज्ञेशमाप्नुयुः । वनितानवनीतस्य द्रावकोऽग्निर्जपादिना ॥ ५४ ॥
 जायते साधको नित्यं कन्दर्पाधिकसुन्दरः । ॥

इति ॥ तथा—

प्रणवं चाथ हृल्लेखा वाग्बीजं नित्यशब्दतः । जिह्वे मदब्रजे वाचं मायामशिवधू वदेन् ॥ १ ॥
 नित्यजिह्वाभिधो मन्त्रः श्रोत्रोः पञ्चदशाक्षरः । ॥

इलेखा ह्रीं, वाचम् ऐं, अशिवधू स्वाहाकार । तथा—

ष्टपिः संमोहनः श्रोत्रो विराडुक्तं च देवता । नित्यजिह्वाभिधा देवी चतुर्वर्गफलप्रदा ॥ २ ॥

विना वाग्भवर्जं तु द्विद्वियुग्मेषुयुग्मकैः । समस्तेनाद्गपदकं स्यान्नित्यक्रिन्नां स्मरेत्ततः ॥ ३ ॥

सुराब्धिमध्ये पृथुलं सुचारु द्वीपं सरेत् कल्पतरुपशोभि ।

पिकालिभृङ्गाबलिमञ्जुनादं मन्देन मंसेवितमीरणेन ॥ ४ ॥

मनोज्ञवीरुत्कुसुमावकीर्णमृदुञ्जशाङ्कप्रतिमस्वररिमम् ।

माखिक्वसहामलमणदण्डं च सिंहासनं रत्नमयं च तत्र ॥ ५ ॥

त्रिकोणमध्यं ललिताष्टपत्रं संचिन्त्य पथं स्मर तत्र देवीम् ।

शीतांशुचूडामरुणोत्पलामां करैः सपाशाङ्कुशकल्पवल्लीः ॥ ६ ॥

कपालमन्थेन च धारयन्तीं द्वाभ्यां कराभ्यां कलनादवीणाम् ।

त्रैलोक्यसंमोहनकारिणीं तां नित्यां भजे चारुचिं त्रिनेत्राम् ॥ ७ ॥

इति । वामाद्यूर्ध्वयोराद्ये, तदादिमध्ययोरन्ये, तदधस्तनाभ्यां योरा, इत्यायुधध्यानम् ॥

इति ध्यात्वा यजेत्पीठं चतुःशक्रियुतं सुधीः । सयोनिकर्णिकं पद्ममष्टपत्रविराजितम् ॥ ८ ॥

बहिः पञ्चदल पथं तद्वहिर्दशपत्रकम् । चतुरस्रत्रयं बाह्ये चतुर्दशविराजितम् ॥ ९ ॥

(इति संमोहनपञ्चरात्रोक्तमिति ।

चतुर्दले द्वाविंशदीरीशाद्यश्रिषु पूजयेत् । प्रादक्षिण्येन मन्त्रज्ञ उच्यन्ते ता यथाक्रमम् ॥ १० ॥

पूर्वा स्याद् द्वाविंशी वामा ज्येष्ठा साहादकारिणी । अपरा चोभिणी रौद्री गुह्यशक्तिश्चतुर्थिका ॥ ११ ॥

मायाधमासनं देयं मूर्तिं मन्त्रेण कल्पयेत् । ॥

द्वाविंशपास्तिस्त्रो वामाद्यानां तिसृणां विशेषणभूताः । “कोणेष्वैशादिमप्ये च तत्र शक्तीन्यसे-
दिमा ” इति नारायणीयवचनस्य कोणेषु मप्ये चेत्यर्थः ।

“नित्याक्रिन्नां तत्र यजेत् वक्ष्यमाणेन वर्त्मना । केसरेष्वङ्गपूजा स्यात् पत्रेष्वेताः प्रपूजयेत् ॥

सपण्ठाद्यन्तयुक्स्वरवर्जमष्टस्वरादिकाः ” । ॥

सपण्ठाद्यन्तयुक्स्वरवर्जमित्यर्थः । अञ्जललूलसहितानुसारविसर्ग—अञ्जलित्वष्टस्वररहिता स्वरादिका
इत्यर्थः ।

नित्यादिमा सुमद्रा समङ्गला वनचारिणी । सुमगा दुर्मगा स्यान्मनोन्मनी रुद्ररूपिणी ॥ १२ ॥

वल्लकीवादनपरा दूलो रक्ता मनोहराः । मदमन्थरगामिन्यः सुवेशाश्चारुभूषणाः ॥ १३ ॥

अरुणाश्चार्वलङ्कारान् पञ्च कामान् प्रपूजयेत् । व्यामसर्गाद्व्यकन्दर्पवीजाद्यास्ते तनङ्गकः ॥ १४ ॥

सरमन्मयकामाश्च मारः पञ्चम ईरितः । पञ्चपुष्पेषुपाशाहमाङ्कुशेनुधनुर्धृतः ॥ १५ ॥

पृष्ठभागे तूष्णयुक्ताः शक्तीस्तत्पार्श्वसंस्थिताः । भूपायुक्ताः स्मेरवक्त्रकमलाः साधु पूजयेत् ॥ १६ ॥

समिन्दुङ्गीवौष्ठचवर्जस्वरवर्गादिमादिकाः । ता रतिर्विरतिः प्रीतिर्विप्रीतिर्मतिर्दुर्मती ॥ १७ ॥

धृतिः स्याद्विधृतिस्तुष्टिर्भित्तुष्टिर्दश संस्मृताः । अरुणारुणभूषाढ्या वीणाहस्ताः स्मिताननाः ॥१८॥
लोकपालास्ततो वाद्ये तद्वेतीथ ततो वहिः । ॥

इति ॥ अथ प्रयोग — मघ प्रातः कृत्यादिवोगपीठन्यायान्ते मूलन प्राणायामप्रय कृत्वा, शिरानि समो
हनाय ऋपये नम । मुण्ये विरादल्लन्दसे नम । हृदये श्रीमित्यक्रिचापै देवतायै नम । इति
चिन्त्यस्य ओं ह्रीं हृदयाय नम । नित्य शिरसे म्यादा । क्रिये शिष्याय० । मदद्वये ह्रीं कथचाय० ।
स्वाहा नेत्रत्रयाय० । ओं ह्रीं नित्यक्रिये मदद्वये ह्रीं स्वाहा अन्त्रायफद । इति षडङ्गमन्त्रानहुष्टादितला-
न्तं करयोर्चिन्त्यस्य ध्यानादिपरतस्यान्तं षड्दलेकेसंरक्षीशानकोणादि आ द्वापरिष्ये यामाय० । ईं हृ-
दिन्ये ज्येष्ठाय० । ऊं होमिष्ये रौद्राय० । ऐं गुह्यारक्ष्य० इति पीठशक्ती संपूज्य, ह्रीं सर्वशक्ति-
मलासनाय नम, इति समस्त पीठं संपूज्य मूलविधया मूर्तिं प्रकटयावाहनादिषट्प्रपञ्चान्ते अष्ट-
दलेषु ॥ नित्याय० । ईं सुमत्राय० । उ मङ्गलाय० । ऊं धनचारिण्य० । ए सुमगार्य० । ऐं दुर्मगार्य० ओं
मनोन्मन्य० । आ रडरुपिण्य०, इति संपूज्य, (तद्वहि षड्दलेषु देव्यप्रादि ह्रीं अनङ्गाय० । ह्रीं स-
राय० । ह्रीं सम्मथाय० । ह्रीं कामाय० । ह्रीं माराय० । इति संपूज्य) तद्वहिर्दशदलेषु देव्यप्रादिमात्र-
स्थेन क रत्ये० । का विरत्ये० । किं प्रीत्ये० । कौं विप्र्रीत्ये० । कु मर्त्ये० । कू दुर्मर्त्ये० । कौं धृत्ये० । कौं
विधृत्ये० । क हुर्ष्ये० । क वितुष्ट्ये०, इति संपूज्य लोकेशाद्यादि सर्वं समापयेदिति ॥ तथा—

वह्निलक्ष जपेन्मघ तद्दशश हुनेत् ततः । धृतेन तर्पणाद्यं च कृत्वा संतोष्य देशिकम् ॥१९॥
धनधान्यादिभिः मम्यन् प्रयोगानाधरेत् ततः । एन मन्त्रोदितान् सम्यक् पूर्वोक्तविधिना सुधीः ॥२०॥
एवं यः पूजयेद्भक्त्या नित्यक्रिया नरोऽनहम् । प्राप्नोति महतीं लक्ष्मीं प्रार्थयते प्रमदाजर्जनः ॥२१॥
इति ॥ तथा—

बालान्त्यहीना नित्यान्ते इत्थं विन्दुविवर्जितम् । कामवीजं नद्वयं च शिवयुक् च मदीं वदेत् ॥ १ ॥
दान्तेऽस्तु शिवयुग् हादिजलानन्ताः सकान्ति यम् । अयं वाग्वादिनीक्रिन्नामत्रो द्वादशवर्णकः ॥२॥
वालाविद्या पूर्वोद्धृता मा अन्त्यहीना वर्तीयरीजरहिता तेन ऐं ऊं इति धीजद्वयमुद्धृतम् ।
नित्य स्वरूप, कामवीज इत्थं ह्रस्वेकारयुक्तं विन्दुविवर्जितं तेन क्रि इति । नद्वय शिवयुगेकार-
युक्तं तेन न इति । मदीं मकारवकारौ, द्र स्वरूपं, अश्वु बकार, शिव एकार तयुक्तं तेन
ये इति । हादि सकार, जल बकार, अनन्त आकारस्तं स्या इति । सकान्ति यम् आ-
कारयुक्तो हकार तेन हा इति ॥

ममोहननिचृन्तिलक्रिन्ना मुन्यादिका मताः । वाग्मयेन षडङ्गानि कृत्वा नित्या प्रचिन्तयेत् ॥ ३ ॥
रक्षा सुरक्रवसनामरुणाङ्गरागां हस्ताम्बुजैः कमलपाशसूणीन् कपालम् ।
सभिन्नीं त्रिनयना शशिशेखरां ता नित्या सरेद्धृदि मदाकृलितार्जवाष्टिम् ॥ ४ ॥
दत्ताध करमारभ्य वामाध करपर्यन्तमायुधध्यानम् ।

शास्त्रे पीठे यजेद्देवीं प्रोत्रेऽङ्गानि पुरा यजेत् । पूर्वोक्ताश्च ततो द्वाष्टशक्तीनित्यादिका यजेत् ॥ ५ ॥
अरुणा नीलकमलकपालाढ्यरुक्ताम्बुजाः । शतक्रतादिकान् वाद्ये वज्रादीनि ततो वहिः ॥ ६ ॥

अथ प्रयोग — तत्र भ्रात कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि संमो-
दनाय ऋषये नमः । मुखे निवृच्छन्दसे नमः । हृदये नित्यक्रिन्नानित्यायै देवतायै नमः, इति वि-
न्यस्य इष्टमिदये विनियोगः इत्युक्त्वा, पं हृदयाय० इत्यादिकरपदङ्गन्यास कृत्या ध्यानाङ्गपूजान्ते
अष्टश्लेषु पूर्वोक्तैकादशाक्षरोक्तनित्यायष्टशक्ती, संपूज्य लोकेशाद्यादि सर्व समापयेन्निति ॥ तथा—

संबुध्यन्ता मता नित्यक्रिन्ना तद्वन्दद्वया । कामिकापञ्चमः कालः मविमर्गो दशाक्षरः ॥ १ ॥

नित्यक्रिन्नामनुः प्रोक्तो भजतां सर्वमिद्विदः । ॥

संबुध्यन्ता नित्यक्रिन्ने, तद्वत् मन्द्रवे, कामिकापञ्चमो नकारः कालो म मविमर्गो म इति ।

“ . . . । अपिरात्रिस्त्रिषुक्तं छन्दो नित्या च देवता ॥ २ ॥

नित्यायै हृदयं स्वाहा नित्यायै शिर ईरितम् । क्रिन्नेस्वाहा शिखा नित्यक्रिन्नेन कवचं मतम् ॥ ३ ॥

नित्यक्रिन्ने नमश्चास्त्र ध्यानं पूर्ववदाचरेत् । पूजादिक चास्य मन्त्री पूर्ववत् परिकल्पयेत् ॥ ४ ॥

इति ॥ अथ प्रयोग — मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि अत्रये ऋषये नमः, मुखे त्रिषु-
छन्दसे नमः, हृदये ध्यानित्यक्रिन्नायै देवतायै नमः, इति विन्यस्य सर्वांगीष्टार्थमिदये विनियोगः, इति
प्राग्बुद्धत्वा मूलेन करयोन्यापकं कृत्वा, नित्यायै हृदयाय नमः । नित्यायै शिरसे स्वाहा ।
क्रिन्नेस्वाहा शिखायै० । नित्यक्रिन्ने कवचाय हुं । नित्यक्रिन्ने नमः अस्त्राय फट्, इत्यङ्गुष्ठादिकनि-
ष्टान्तं करयोर्धन्यस्य हृदयादिष्वपि नेत्रहीनेषु पञ्चाङ्गेषु न्यसेत् । ततो ध्यातपूजादिकं सर्वं पूर्व-
मन्त्रवत् कुर्यात् ॥ तथा—

एकलक्षं जपेन्मन्त्रं तददशांशं हुनेत् तिलैः । तर्पणादि ततः कुर्यात् पूर्वोक्तविधिना सुधीः ॥ ५ ॥

नित्यामन्त्रं जपेद्यः बहुतविधिरूपैः मार्चनार्तर्पणैश्च

स स्याद् दारिद्र्यदुःखामयगणविपुतो बत्सराया शतं च ।

जीवेद्विभं समग्रं वशयति मनुविन्मोहयत्याशु लोकं

देहान्ते श्लक्ष्मिष्ठां परमविविमलां प्राप्नुयान्नान्यथात्र ॥ ६ ॥

इति ॥ सारसंग्रहे—

प्रखवं भुवनेशानी जलं वङ्गयन्म्वनन्तयुक् । केन्तं सिनीपदं हृच्च नववर्णा ममीरिता ॥ १ ॥

विद्येयं वद्विवांसिन्याः सर्वसौख्यफलप्रदा । गस्याः सरणतो वश्यं जायते भुवनत्रयम् ॥ २ ॥

इति । (जलं व, वद्विः स्वरूपं, अम्बु व, अनन्त आ, तयुक्तस्तेन वा, टेन्तं सिनी मिन्यै, हृच्चमः ।)

वद्विषामूर्तिसंहितायाम्— (२२ प०)

अर्धर्वसिष्टछन्दः स्याद्वायव्री देवता लिपम् । आद्यन्ते बीजशक्ती तु कीलकं मध्यमेव च ॥ १ ॥

इति । देवता त्वय वद्विवांसिनी ॥ सारसंग्रहे—

विद्याद्वितीयबीजेन दीर्घस्वरयुजा सुधीः । मायान्तेन षडङ्गानि कुर्यान्मन्त्री कराङ्गयोः ॥ ३ ॥

नवाचराणि विद्याया नवरन्ध्रेषु विन्यमेत् । व्यापकं च समस्तेन कुर्याद् देव्यात्मसिद्धये ॥ ४ ॥

तप्तकाञ्चनसङ्काशां नवयौवनसुन्दरीम् । चारुस्मेरमुखाम्भोजविलसन्नयनत्रयाम् ॥ ५ ॥

अष्टभिर्वाहुभिर्पुङ्गां माणिक्याभरणोज्ज्वलाम् । रक्ताञ्जलम्बुपुण्ड्रेक्षुचापपूर्णैन्दुमण्डलान् ॥ ६ ॥
 दधानां बाहुभिर्वामैः कङ्कहारं हेममृद्गरुम् । शुष्पेषु मातुलुङ्गं च दधानां दक्षिणैः करैः ॥ ७ ॥
 स्वममानाभिरभितः शक्तिभिः परिवारिताम् । नवयोनिकर्णिकाया कृता तद्वहिरम्बुजम् ॥ ८ ॥
 द्वादशच्छदसंयुक्तं विदध्यात् च मनोहरम् । तद्वह्निश्चतुरस्रे द्वे द्वारद्वयममन्विते ॥ ९ ॥
 पूर्वपश्चिमयोस्तस्मिन्शक्रे देवीं समर्चयेत् । मध्ये ममाराह बह्निवासिनीं विश्वविग्रहाम् ॥ १० ॥
 गन्धपुष्पैर्निवेद्यान्तरुपचारैर्यजेत् क्रमात् । अङ्गानि पूर्वमभ्यर्च्य वक्ष्यमाणाश्च शङ्करः ॥ ११ ॥
 अष्टकोणेषु संपूज्यास्तदग्रास्तु प्रदक्षिणम् । ज्वालनीविस्फुलिङ्गिण्यां मङ्गला समनोहरा ॥ १२ ॥
 कनका कितवा विश्वा विविधा चेति शङ्करः । दलेषु द्वादशस्वेता राशिशक्तीः समर्चयेत् ॥ १३ ॥
 मेघा वृषाह्वया शक्तिं मिथुना कर्कटामपि । मिहा कन्यां तुला कीटा चापा च मकरामपि ॥ १४ ॥
 कुम्भा मीना यजेत् प्राग्बदशादारभ्य मन्त्रवित् । चतुरस्रद्वारसुग्मपार्श्वयोः कोणदिक्षु च ॥ १५ ॥
 मन्त्रवित् वक्ष्यमाणाश्च दश शक्तीः समर्चयेत् । घसरा सर्वभर्त्रा च विश्वा च विविधोद्भवा ॥ १६ ॥
 चित्ररूपा निःसपत्ना निरातङ्गा च पावनी । अचिन्त्यवैभवया रक्ता दशमी परिकीर्तिता ॥ १७ ॥
 लोकपालास्ततो बाह्ये तदस्त्राणि ततो बहिः । पूज्य बह्निवामिन्याः प्रोक्ता सर्वसमृद्धिदा ॥ १८ ॥

इति ॥ अथ प्रयोग — तत्र प्रातःकृत्याग्नियोगपीठन्यासान्ते मूलविद्यया प्राणायाममग्नयं कृत्वा, शिरसि यशिष्ठाप ऋषये नमः, मुखे गायत्रीद्वन्द्वं नमः, हृदये श्रीबह्निवासिनीनित्याये देवताये नमः, शुद्धे ओं बीजाय नमः, पादयो नमः शङ्करे नमः, नामौ बह्निवासिन्यै कौलकायै नमः, इति विन्यस्य (ह्रीं ह्रींमिति करपङ्कन्यास विधाय, दक्षनेत्रे ओं नमः, घामे ह्रीं, दक्षकर्णे व, घामे ह्रीं, दक्षनसि बां, घामे सिं, मुखे न्यं, लिङ्गे न, शुद्धे म नमः इति विन्यस्य) मूलविद्यया मूर्धाविषादान्तं व्यापकं कृत्वा ध्यानादिमानसपूजान्ते प्रमाणोक्तक्रममुद्धृत्याध्यस्थापनादिस्थाप्यपूजनान्ते भुवनेश्वरीपीठ संपूज्या-याहनादिपुष्पापचारान्तेऽङ्गानि संपूज्य, अष्टयोनिर्युं देव्यप्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन— ज्वालिन्यै नमः । पिरुकु लिङ्गिन्यै० । मङ्गलायै० । प्रमोहरायै० । कनकायै० । कितरायै० । विश्वायै० । विविधायै नमः । इति अष्टशक्तीं संपूज्य, ततस्तद्बहिर्द्वादशदलेषु प्रादक्षिण्येन मेघायै नमः, वृषायै०, मिथुनायै०, कर्कटायै०, सिंहायै०, कन्यायै०, तुलायै०, कीटायै०, चापायै०, मकरायै०, कुम्भायै०, मीनायै०, इति राशिशक्तीं संपूज्य, चतुरस्रे देव्यप्रद्वारस्य दक्षिणभागमारभ्य प्रादक्षिण्येन घसरायै०, सर्वभर्त्रायै०, विश्वायै०, विविधोद्भवायै०, चित्र-रूपायै०, निःसपत्नायै०, निरातङ्गायै०, पावन्यै०, अचिन्त्यवैभवार्थं, रक्तायै०, इति देव्यप्रद्वारपार्श्वद्वयाग्रेषु दक्षिणनिर्गतिवायव्यकोणेषु देव्या पृष्ठभागद्वारपार्श्वोदित ईशानकोणावधि संपूज्य तद्बाह्ये लोकपालास्तदस्त्राणि संपूजयेत् । पतदुक्तफलदं भवति ॥ तथा—

एकलक्षं जपेन्मन्त्रं तद्वदशांशं हृनेद् धृतः । तर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणाराधनं तथा ॥ १९ ॥
 सिद्धमन्त्रः प्रकुर्वीत प्रयोगाग्निजवाग्निष्ठतान् । काम्यहोमविधिं वक्ष्ये सम्यग्वाञ्छितदायकम् ॥ २० ॥
 शालितपट्टलमाधाय प्रस्थं भाण्डे नवे क्षिपेत् । समानवर्णान्त्सापा रक्ताद्या गोः पयस्तथा ॥ २१ ॥

द्विगुणं तत्र निक्षिप्य श्रपयेत् मंस्कृतेऽनले । घृतेन मित्रं सम्पक्कृतं कृत्वा च संमितं करे ॥ २२ ॥
निधाय विधामष्टोर्ध्वशतं जप्त्वा हुनेत्ततः । एवं होमो महालक्ष्मीमावहेत् प्रतिपत्कृतः ॥ २३ ॥
शुक्रवारेष्वपि तथा वर्षातृपममो भवेत् । पञ्चम्यां च विशेषेण मान्वाद्धोमं ममाचरेत् ॥ २४ ॥
तस्यां तिथौ त्रिमञ्चकैर्मल्लिकाद्यैः मितैर्हुनेत् । अत्राज्याभ्यां च नियतं हुत्वा त्वाट्यो भवेन्नरः ॥ २५ ॥
यद्यदि वाञ्छितं वस्तु तानि सर्वाणि सर्वदा । घृतहोमादवाप्नोति तथैव तिलतण्डुलैः ॥ २६ ॥
पञ्चमीषु विशेषेण पूजां कुर्याद् व्रती भवेत् । ॥

इति ॥ अथ वज्रप्रस्तारिणीप्रयोग सारसंग्रहे—

वज्रप्रस्तारिणीविद्यामिन्दिरामन्दिरं शुभम् । वक्ष्य लोकादितायां यथावच्च समामतः ॥ १ ॥
सर्वनारीनरपतिनरमंहोकारिणीम् । कान्तारसागरद्वन्द्वः समन्धानतारिणीम् ॥ २ ॥
अरुणाक्रोधिनी शान्तिपुङ्गवा सृष्टिक्रियाक्षियुक् । तपञ्चमद्वयं रुद्रपुङ्गवं ज्ञानामृतेन्दुपूरु ॥ ३ ॥
जयेन्द्रग्न्याप्यायनीयुक् दीर्घा विधेय कामिका । लुधावती विषं धान्तं पुनस्तद्विह्वलयुतम् ॥ ४ ॥
उत्कारी शिवयुक् प्रोक्त्वा बीजमाद्यं पुनर्वदेत् । द्वादशार्णा महाविद्या प्रोक्ता सर्वममृदिदा ॥ ५ ॥
अरुणा हकार , अं स्वरूपं , क्रोधिनी रेफ , शान्तिरीकार , पमिर्मायावीजमुद्धृतम् । सृष्टि
ककार , क्रिया लकार , अक्षि इकार , एमि क्लि इति । तपञ्चमद्वयं नकारद्वयं , रुद्र एकारस्त-
युक्तं तेन ज्ञे । ज्ञानामृता ऐकार इन्दुरनुस्वारस्तेन ऐ इति । जया ककार , इन्दुरनुस्वार , अमी
रेफ , आप्यायनी ओकारस्तेन ओ , दीर्घा न विद्या इ तेन नि , कामिका त , लुधावती य ,
तेन ह्य । विधेय म , धान्तं द , पुनस्तदेव ढकार , वक्षी रेफस्तयुतं ड । उत्कारी वकार , शिव
एकार , तेन वे । आद्यबीजं मायावीजम् ॥ दक्षिणामूर्ति — (२२ प०)

द्वादशार्णा पराविद्या अपिर्ब्रह्मा च गीयते । गायत्री ह्रन्द् आरूपातं देवता परमेश्वरी ॥ १ ॥
परमेश्वरी वज्रेश्वरी । सारसंग्रहे—
आद्यन्ते बीजशक्ती तु वाग्भवं कीलकं भवेत् । त्रिभे हृदयं प्रोक्तं शिरस्यैवाङ्कुशः शिखा ॥ ६ ॥
नित्यं वर्म मड नेत्रं द्रवेऽस्त्रं समुदीरितम् । मायया शुद्धितानेवान्नपङ्के प्रकल्पयेत् ॥ ७ ॥
प्रत्येकं शक्तिपुडितान् मन्त्रार्णान् दश विन्यसेत् । श्रोत्रनासाकपोलाक्षिनाभिगुह्येष्वलुकमात् ॥ ८ ॥
ततः संचिन्तयेद् देवीं सर्वसौख्यप्रदायिनीम् । रक्तां रक्ताम्बरां रक्तगन्धमाल्यविभूषणाम् ॥ ९ ॥
चतुर्भुजां त्रिनयनां माणिक्यमुकुटोच्चलाम् । पाशाङ्कुशात्रिलुचापं दाडिभीमायकं तथा ॥ १० ॥
दधानां बाहुभिर्नैत्रैद्यामर्दसुशीतलैः । पश्यन्ती माषकं त्र्यसपङ्कोणाञ्जमहीपुरे ॥ ११ ॥
चक्रमध्ये सुखामीना स्तेरवक्त्रमरोरहाम् । शक्तिभिः स्वस्वरूपाभिरावृतां पोतमध्यगाम् ॥ १२ ॥
सिंहामनेऽभितः प्रेङ्खत्योतर्ध्याभिश्च शक्तिभिः । वृतां ताभिर्विनोदाश्च यातायातादिभिः नदा ॥ १३ ॥
कुर्वाणामरुणान्मोर्धा चिन्तयेन्मन्त्रनायिकाम् । ध्यानोदिते मण्डले च शक्तिपीठमुशक्तिके ॥ १४ ॥

शोणाब्धिं हेमपोतं च सिंहासनमनन्तरम् । तत्र चक्रं ततो देवीं सम्यग्गताम् पूजयेत् ॥१५॥
 अरुणैर्गन्धकुसुमैर्धूपदीपनिवेद्यैः । अङ्गानि पूजयेदानीं त्रिकोणस्यास्तु पूजयेत् ॥१६॥
 इच्छाज्ञानक्रियासंज्ञाः षट्कोणव्यवर्धयेत् ततः । डाकिनीं राकिणीं चैव लाकिनीं काकिनीं ततः ॥१७॥
 शाकिनीं हाकिनीं चैव षट्पदादशपत्रगाः । ह्रस्वेणा ज्ञेदिनीं क्रिन्ना चोभिणीं मदनातुरा ॥१८॥
 निरञ्जना रागवतीं तथैव मदनावती । भग्नला द्रापिणी वेगवती द्वादश शक्रयः ॥१९॥
 ततः षोडशपत्रेषु वक्ष्यमाणाः प्रपूजयेत् । कमला कामिनी कल्पा कला कलितकौतुके ॥२०॥
 किराता कालकदने कौशिकी कम्बुवाहिनी । कातरा कपटा कीर्तिः कुमारी कुङ्कुमापि च ॥२१॥
 चतुरस्रगताश्चापि शक्तीर्वक्ष्ये यथाक्रमम् । मगिनी वेगिनी नागा चपला पेशला सती ॥२२॥
 गतिः श्रद्धा भोगलोला मदोन्मत्ते मनस्विनी । द्विचु द्वाराग्रपाश्वेषु कोणद्विचु च संस्थिताः ॥२३॥
 द्वादशैता महादेव्यश्चतुरसेऽभिधो यजेत् । यजेदशपत्रेषु बाहे तदस्त्राणि ततो बहिः ॥२४॥
 एतत्संपूजनान्मत्तो दातृद्रव्यान्मुच्यतेऽधिरात् । रोगापमृत्युदुर्भाग्यजरादौपार्श्ववर्जितः ॥२५॥
 देहान्ते भवभीतेषु मुच्यते नात्र संशयः ।

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादिप्रयोगपीठन्यासात्ते मूर्तेन प्राणायामप्रथं कृत्वा, शिरसि
 ग्रहणे ऋषये नमः । मुखे गायत्री छन्दसे नमः । हृदये श्रीपञ्चेश्वरीनित्यार्यं देवतायै नमः । पादयोः
 ह्रीं शङ्कराय नमः । नाभां प कालकाय नमः, इति त्रिन्वयस्य ममेष्टांस्तिस्र्ये विनियोगः, इति कुं-
 ताजलिरुक्त्वा, ह्रींजिह्वे हृदयाय नमः । ह्रींषीं शिरसे स्थावा । ह्रींक्रौं शिलायै वषट् ।
 ह्रींनित्यह्रीं कवचाय हु । ह्रींमदह्रीं नेत्रत्रयाय वौषट् । ह्रींत्रेह्रीं अस्त्राय फट्, इति करपटङ्गन्यासं कृत्वा,
 दक्षधोने ह्रींजिह्वे नमः । यामे ह्रींजिह्वे नमः । उत्तरे ह्रींषीं नमः । यामे ह्रींक्रौं नमः । दक्ष-
 कपोले ह्रींनित्यह्रीं नमः । यामे ह्रींनित्यह्रीं नमः । दक्षनेत्रे ह्रींमदह्रीं नमः । यामे ह्रींनित्यह्रीं नमः । नाभी
 ह्रींत्रेह्रीं नमः । गुह्ये ह्रींनित्यह्रीं नमः, इति त्रिन्वयस्य मूलविधया व्यापकं कृत्वा ध्यानादिमानसपूजान्ते
 द्वादशदलकमलं कृत्वा, तत्कर्णिकाया षट्कोणं, तन्मध्ये त्रिकोणं, द्वादशदलादहो षोडशदलं, तदहोदधु-
 रस्त्रत्रयं चतुर्द्वारयुक्तं कुर्यादिति पूजाचक्रं निर्माय, पुरतः प्राग्गन् सस्यावाभ्यर्च्यार्घ्यस्यापनादिकमा-
 त्मपूजान्तं कृत्वा पीठपूजाया मण्डकदिपृथिव्यर्चान्ते शोणान्धौ हेमपोतं तन्मध्ये रत्नमिहासतं च संपूज्य,
 धर्मादिषट्पूजान्ते त्रिकोणस्याग्रकोणमारभ्य ओं इच्छाशक्तये नमः । ज्ञानशक्तये० । क्रियाशक्तये०,
 इति संपूज्य, षट्कोणेषु देव्या वामकोणे डाकिन्यै नमः, दक्षिणे राकिन्यै० । पृष्ठकोणे लाकिन्यै० ।
 पृष्ठवामकोणे काकिन्यै० । पृष्ठदक्षिणकोणे शाकिन्यै० । देव्यग्रकोणे हाकिन्यै नमः, इति संपूज्य, द्वाद-
 शदलेषु देव्यग्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन ह्रस्वेणायै नमः, ज्ञेदिन्यै०, क्रिन्नायै०, चोभिण्यै०, मदनातुरायै०,
 निरञ्जनायै०, रागवत्यै०, मदनावत्यै०, भग्नलायै०, द्रापिण्यै०, वेगवत्यै०, इति संपूज्य, षोडशदलेषु कम-
 लायै नमः, कामिन्यै०, कल्पायै०, कलायै०, कलितायै०, कौतुकायै०, किरातायै०, कालायै०, कदनायै०,
 कौशिन्यै०, कम्बुवाहिन्यै०, कातरायै०, कपटायै०, कीर्त्यायै०, कुमारायै०, कुङ्कुमायै०, इति संपूज्य, चतुरस्रे
 देव्यग्रद्वारस्य दक्षिणार्धमारभ्य द्वापरार्धेषु कोणेषु च प्रादक्षिण्यक्रमेण मगिन्यै०, वेगिन्यै०, नागायै०,

चपलाये०, पेशलाये०, सत्ये०, रत्ये०, श्रद्धाये०, भोगलोलाये०, मदाये०, उन्मत्ताये०, मनस्विन्ये०, इति संयूज्य, लोकेशार्चादित्ये प्रागत् समापयेदिति ॥ तथा—

मघी लजत्रये जप्त्वा तद्दशांशं हुनेद् घृतैः । आरग्वधप्रमूर्तैर्वा प्रमूर्तैर्वकुलांजवैः ॥ २६ ॥
 मधुकर्जैश्च पद्मैर्वा त्रिमध्वर्जैश्च मन्त्रवित् । चन्द्रचन्दनकम्तूरीकारमौरमुरभीकृतैः ॥ २७ ॥
 तर्पयेद् दिनशस्तद्वत् सलिलैर्भक्तिमान् सुधीः । आत्मानमभिपिच्यार्ध तर्पयेद् ब्राह्मणानपि ॥ २८ ॥
 एवं ममिदमन्त्रन्तु नित्यार्चानिरतस्तथा । गुरुमङ्गः प्रकुर्वीत प्रयोगान् निजवाञ्छितान् ॥ २९ ॥
 महस्रजार्पी स्थिरधर्मन्त्रवीर्यविदात्मवान् । यः मोक्षपि काम्यान् कुर्वीत प्रयोगान्नान्यथा क्वचित् ॥ ३० ॥
 यदाज्ञानेन मोहेन चापलेनाथ वाचरेत् । अनर्थकेशराजादिपीडाः प्राप्नोति निश्चितम् ॥ ३१ ॥
 अरुणैः पङ्कजैर्होमं कुर्यात् त्रिमधुराप्नुतैः । मण्डलाभ्युपगते लज्जामां महतीं श्लाघ्यविग्रहाम् ॥ ३२ ॥
 कर्हार्तः कौट्रमयुक्तैः पूर्याद्य तद्दिनाद्यधि । जुहुयान्नित्यशो भक्त्या महस्र विकचैः शुभैः ॥ ३३ ॥
 तत्तद्दिनेषु पूर्वोक्तान् भोजयेदुक्तरूपतः । तावच्च जप्त्वाद्रोमोऽथ यावत्संस्तुतं हुतं कृतम् ॥ ३४ ॥
 चम्पकैः कौट्रममिक्तैः सहस्रहवनाद् ध्रुवम् । लभते स्वर्गनिष्काणां शतं मासेन पूर्ववत् ॥ ३५ ॥
 पाटलैर्घृतममिक्तैस्त्रिमहस्रहुतैस्तथा । दर्शादिमासाल्लभते चित्राणि वसनानि च ॥ ३६ ॥
 कर्पूरचन्दनाद्यानि सुगन्धीनि च मामतः । वस्तूनि लभते हृदयरन्यभोगोपयोगिभिः ॥ ३७ ॥
 शालीभिः क्षीरमिक्ताभिर्मधुविच शतं हुनेत् । तेन शालीममृद्धिः स्यान्मार्गः पद्भिरमंशयम् ॥ ३८ ॥
 तिलैर्हुनेन्नचशतं वर्षादारोग्यमाप्नुयात् । स्वजन्मसु त्रिषु तथा दुर्वाभिर्जुहुयात् सुधीः ॥ ३९ ॥
 निरातङ्गो महाभोगः शतं वर्षाणि जीवति । गुह्यचित्तिलदुर्वाभिः त्रिषु जन्मसु संहुनेत् ॥ ४० ॥
 चिरायुःश्रीयशोधान्यभोगपुण्यादिभाग् भवेत् । घृतपापसदुग्धैश्च हुतैस्तेषु त्रिषु क्रमात् ॥ ४१ ॥
 आयुरारोग्यविभवैः नृपमान्यो भवेत् तथा । सप्तम्यां कदलीहोमात् सौभाग्यं लभते ध्रुवम् ॥ ४२ ॥
 दुर्वात्रिकैस्तु प्रादेशमात्रैः त्रिस्वादसंयुतैः । एषमासादब्धतो वापि रोगान्मुक्तः सुखी भवेत् ॥ ४३ ॥
 तद्दिनेषु जपेद्विंशं नित्यशः सलिलं स्पृशन् । सहस्रवारं तपोयैः स्नानं पानं समाचरेत् ॥ ४४ ॥
 पाकाद्यमपि तैरेव कुर्याद्रोगविमुक्तये । साध्यैर्वृक्षसंघर्षणं सप्यपास्तिलाः ॥ ४५ ॥
 पिष्टं च साध्यपादोत्थरजमा च ममन्वितम् । कृत्वा पुचलिकां तैस्तु हृदये नामसंयुताम् ॥ ४६ ॥
 श्रग्वन्निस्त्रायमंस्तीक्ष्णैः शस्त्रैः पुचलिका हुनेत् । एवं दिनैः सप्तकैर्वा त्रिभिर्वैकदिनेन वा ॥ ४७ ॥
 साध्यो वश्यो भवेच्छीघ्रमतिद्रास्थितोऽपि च । तथाविधा पुचलिका कुण्डमध्ये खनेद्दुवि ॥ ४८ ॥
 उपर्याग्निं निधायात्र त्रिधया दिनशो हुनेत् । त्रिसहस्रं त्रियामाया सर्पपेस्तद्रसाप्नुतैः ॥ ४९ ॥
 शतधोजनदूरादप्यानयेद्द्विनितां यत्नात् । तां तु पुचलिकामधमधूच्छिष्टसमन्विताम् ॥ ५० ॥
 कृतप्राणप्रतिष्ठां च श्मशाने निरग्नेन्निशि । माध्यगोर्नि च तत्रैव च्छित्त्वा दत्त्वा बलि ततः ॥ ५१ ॥

कृत्वाभिपेक्षं तां विद्या प्रजपेच्च शतत्रयम् । अरातेरष्टमे राशौ मामान्नानाभिधैरपि ॥ ५२ ॥
 रोगैर्भूतादिसंक्रेशैर्नाशमेति मुनिश्चितम् । यद्यन्तरात् समुद्भूत्य सलिले तां खनेन्निशि ॥ ५३ ॥
 क्रेशैस्तैः स विनिर्मुक्तः सुखी जीवति भूतले । साध्यदृष्टेण कृता वा सर्पपाज्यनिवेशिताम् ॥ ५४ ॥
 तोयमध्ये निर्धारयत्तु काथयेदुक्त्वासरैः । वैरी घोरज्वरेणार्तः कृते माग्वत् सुखी भवेत् ॥ ५५ ॥
 तामेव चरिडकागेहं तथा बलिपुंवां रणेत् । साध्यो नरश्चेत् नारी चेत् शास्तुरायतने खनेत् ॥ ५६ ॥
 तद्विधानेन सततं शत्रुरुन्मादवान् भवेत् । ॥

इति ॥ तथा—

अथ वाग्नादिनीक्रियाद्वितीयाण्ये तु योजयेत् । माया मेपा द्वादशार्णा वज्रप्रस्तारिणी मता ॥ १ ॥
 वाग्वादिनी क्रिया पूर्वाङ्गा नम्या द्वितीयाण्ये द्वितीयाण्यस्थाने माया भुवनेश्वरीयीजे योजयेत्, तत्र
 स्थितं कामराजमपास्येत्यर्थः । तथा—

मुनिः स्यादङ्गिरास्त्रिपु पञ्चदः प्रोक्तोऽस्य देवता । वज्रप्रस्तारिणी प्रोक्ता सर्वराजवशाङ्करी ॥ २ ॥
 बीजेनाद्येन चाङ्गानि कल्पयेत् पद क्रमात् सुधीः । ध्यानपूजादिकं सर्वमस्याः पूर्ववदाचरेत् ॥ ३ ॥
 पूर्ववद्वज्रप्रस्तारिणीयम् । द्वितीयादिना पञ्चदश्यास्य । अन्यस्तु गमम् ॥ अथ शिवदूती, सारसंप्रदे—
 भुवनेशो चतुर्ध्वन्तशिषद्वीपद सहत् । सप्ताणोऽप्य मनुः प्रोक्तः शिवदूत्यास्त्रिर्गदः ॥ १ ॥
 भुवनेशो द्वी, चतुर्ध्वन्तशिषद्वी शिवदूत्यै, वज्रम ॥ दक्षिणामूर्ति — (२२ प०)

ऋषी रुद्रोऽस्या गायत्री छन्दः स्याद्देवता शिवा । आद्यन्ते बीजशक्ती च मध्ये कीलकमुच्यते ॥ १ ॥
 शिवा शिषद्वी । तथा—
 पद्मदीर्घस्वरपुङ्गेन बीजेनाद्येन कल्पयेत् । पदङ्गानि मनोरस्य आविष्कृतानि मन्त्रविद् ॥ २ ॥
 तैनेव पुटितैरन्यैर्मन्त्राण्यविन्यसेत् तनौ । श्रोत्रनासाकपोलाक्षिनाभिषु क्रमतः सुधीः ॥ ३ ॥
 पष्ठे मनासे विन्यस्य व्यापकं विधया न्यसेत् । निदाघकालमध्याह्नदिवाकरसमप्रसाम् ॥ ४ ॥
 नवरत्नकिरीटा च श्रीचणामरुणाम्बगम् । नानाभरणमभिश्चन्द्रेहकान्तिरिराजिताम् ॥ ५ ॥
 शुचिसिन्धामदम्भजो स्तुयमाना महर्षिभिः । पाशं छेदं गदां रत्नचपकं वामनाह्वभिः ॥ ६ ॥
 दक्षिणैरङ्गुशं खड्गं कुटारं कमलं तथा । दग्धना साधकापीडदानोद्यमसमन्विताम् ॥ ७ ॥
 ध्यात्वेवं पूजयेद् देवीं दूर्तां दुरितनाशिनीम् । वृत्तद्वयं बहिस्त्वयं तद्वयं पद्मदलाम्बुजम् ॥ ८ ॥
 तथा पद्ममष्टासं तद्वदष्टदलाम्बुजम् । भूपुरं वह्निवासिन्याः कृता तन्मध्यगां शिवाम् ॥ ९ ॥
 आवाह्याभ्यर्चयेद् देवीं दूर्तां दुर्नातिवारिणीम् । श्राक्ते पीठे गन्धपुष्पैरुपचारैः समाहितः ॥ १० ॥
 वृत्तमध्ये द्वितीये च वृत्ते चाङ्गानि पूजयेत् । इच्छावानक्रियाशक्तीः त्रिषु कोणेषु पूजयेत् ॥ ११ ॥
 शिवा वाणीं दूरसेद्धां त्वेविग्रहवतीमपि । नादा मनोन्मनी पद्मसु पत्रेषु परिपूजयेत् ॥ १२ ॥
 डाकिन्याद्याः पक्षेषु सर्वास्तप्रात् प्रदक्षिणम् । मूलदेवीसमाकारवर्णापुष्पसमन्विताः ॥ १३ ॥

सुमुखी सुन्दरी सारा सुमना च सरस्वती । समया सर्वगा सिद्धेत्युक्ता अष्टास्रशक्तयः ॥ १४ ।
 वागीशी वरदा विश्वा विनदा विप्रकारिणी । वीरा विघ्नहरा विद्या पूज्याः पत्राष्टके त्विमाः ॥ १५ ।
 विह्वला कर्पिणी लोला नित्या मदनमालिनी । प्रमोदा कौतुका पुण्या पुराणा चतुस्त्रगाः ॥ १६ ।
 पूज्या बाधे लोकपालास्तदस्त्राणि च तद्वहिः । एवं पूजा मया प्रोक्ता शिवद्वया यथाविधि ॥ १७ ॥
 इति । अथ प्रयोगः— तत्र प्रातः कृत्यादियोगपौडन्यासान्ते मूलविधया प्राणायामत्रयं कृत्वा , शि-
 रासि रुद्राय श्रुपये नमः । मुखे गायत्रीछन्दसे नमः । हृदये श्रीशिवदूर्तानित्यायै देवतायै नमः ।
 गुह्ये ह्रींवाजाय नमः । पादयोः नमः शक्त्यै नमः । नाभौ शिवदूर्तैः कीलकाय नमः , इति वि-
 न्यस्य सर्वांगोद्यसिद्धये विनियोगः , इति प्राग्बहुस्त्या ध्यानादिमानसपूजान्ते स्वर्णादिपट्टे चन्द्रनादिना वृत्त-
 द्वयं कृत्वा (तद्वहिः स्यामिमुखाग्रं अस्त्रं तद्वहिः पुनर्वृत्तद्वयं तद्वहिः पद्मदलपत्रं) तद्वहिः षट्कोणं
 तद्वहिरष्टकोणं तद्वहिरष्टदलं कमलं तद्वहिः पूर्वपश्चिमयोर्द्वारद्वययुक्तं चतुरस्रप्रथमिति पूजावक्रं निर्माय ,
 संस्थाप्य अर्घ्यस्थापनादिपुष्पोपचाराण्ते वृत्तान्तराले षडङ्गानि प्राग्बत् संपूज्य , त्रिकोणस्याप्रकोणादिप्रा-
 दाक्षिण्येन ऊर्ध्वच्छायातये नमः । ज्ञानशक्त्यै० । क्रियाशक्त्यै० , इति संपूज्य , षडदलेषु शिवायै नमः ।
 वाय्वै० दूरसिद्धायै० त्वैविग्रहवत्यै० नादायै० मनोन्मन्यै० इति संपूज्य , षट्कोणेषु देव्यप्रकोणादिप्राद-
 क्षिण्येन ह्यक्त्यै० नमः । राक्त्यै० शाक्त्यै० लाक्त्यै० काक्त्यै० डाक्त्यै० इति संपूज्य , अष्टको-
 णेषु सुमुख्यै० नमः , सुन्दर्यै० सारायै० सुमनायै० सरस्वत्यै० समयायै० सर्वंगायै० सिद्धायै० इति सं-
 पूज्य , अष्टदलेषु वागीश्वर्यै० नमः , वरदायै० विश्वायै० विनदायै० विप्रकारिण्यै० वीरायै० विघ्नहरायै०
 विद्यायै० इति संपूज्य , चतुरस्रे देव्यप्रद्वारस्य दाक्षिण्यमागमरस्य प्रादाक्षिण्येन विह्वलायै० नमः , आकर्षि-
 त्त्यै० लोलायै० नित्यायै० मदनायै० मालिन्यै० प्रमोदायै० कौतुकायै० पुण्यायै० पुराणायै० इति संपूज्य,
 लोकपालावादि प्राग्बत् समापयेदिति ॥ तथा—

एकलक्षं जपेन्मन्त्रं जुहुयात् माघकोत्तमः । तद्दशांशं पयोधेन तर्पिरक्तेन भक्षयित् ॥ १८ ॥
 तर्पयेत् तद्दशांशेन सुगन्धिसलिलैः शुभैः । आत्मानमभिषिच्यैवा ब्राह्मणास्तोपयेद्गुरुम् ॥ १९ ॥
 एवं संमिदमन्त्रस्तु प्रयोगान् कर्तुमर्हति । काम्यहोमविधिं वक्ष्ये सम्पक् सङ्कल्पसिद्धिदम् ॥ २० ॥
 येनासां वाञ्छितं क्षिप्रमवाप्नोति सुनिश्चितम् । वशयेद्वनिता होमाद् गुगुलैस्तिर्लामिश्रितैः ॥ २१ ॥
 नारिकेलसमोपेतैर्गुडैर्लक्ष्मीमवाप्नुयात् । तथाज्यसिक्कैः कटारैः वीराङ्गैरुणोत्पलैः ॥ २२ ॥
 त्रिमध्वङ्गश्चमकैश्च प्रधनैर्वकुलोद्भवं । मधूकजप्रसूनैश्च हुतैः कन्यामवाप्नुयात् ॥ २३ ॥
 पुंनागजैर्हुतैर्वस्त्राण्याज्यैरिष्टमवाप्नुयात् । माहिर्पर्महिषीराजैरजा गव्यैश्च गास्तथा ॥ २४ ॥
 अवाप्नोति हुतैः साज्यै रत्नै रत्नानि साधकः । शालिषिष्टमयी कृत्वा पुचर्त्ता सितसंपुताम् ॥ २५ ॥
 हृद्देशे न्यस्तमाध्याख्या पचेत्तैलाज्ययोर्निशि । तां मन्त्री च दिवा रात्रौ विद्याजप्तां तु भक्षयेत् ॥ २६ ॥
 ममरात्रप्रयोगेण नरो नारी नृपोऽथवा । दासवच्च समायाति विन्नं प्राणादि चार्पयेत् ॥ २७ ॥
 हयारिपुष्पैररुणैः मितैर्वा जुहुयात् तथा । त्रिसप्तत्रयान्महतीमवाप्नोति शिषं नरः ॥ २८ ॥

द्यागममैस्त्रिमन्त्रैर्होमात् स्वर्गमवाप्नुयात् । चीराकैः शस्त्रमपन्ना युव प्राप्नोति मण्डलात् ॥ २६ ॥
पञ्चावैर्हवनाल्लक्ष्मीमवाप्नोति विभिर्दिनैः । समस्तापचारिणीं मोहिनीं विश्वराजिनी ॥ २७ ॥
श्रीकरी शिवदूत्याह्वा प्रोक्ता मर्ममृदिदा । ॥

इति ॥ अथ (त्वरित्वा,) सारमंग्रहे—

त्वरितामन्त्रमथ ते वक्ष्यामि सर्वमिद्विदम् । सर्वापचारकं सर्वसंपत्तमन्तानामिद्विदम् ॥ १ ॥
मूर्धपुद्गन्तपक्रिश्च हृल्लेखा कञ्चान्त्यका । दक्षदोः कूर्परोष्ठौ स्तो वामदोर्मूलकं ततः ॥ २ ॥
तद्दन्त्योष्ठावन्तिमं च भृगुणान्तिमरेफयुक् । मशान्तिः सं वामकर्णविन्दुयुक् मेम्वरोऽन्तिमः ॥ ३ ॥
शक्तिरस्त्रान्तको मन्त्रो ङादशार्थः समीरितः । ॥

दन्तपक्रि ऊँकार , मूर्धयुक् विन्दुयुक् , तेन ओं । हृल्लेखा सुयनेश्वरोरीज ह्रीं । कथञ्च हु ।
दक्षदो कूर्परे स्वकार ओष्ठ प तेन मे । वामदोर्मूल चकार , दन्त्योष्ठौ छकारकारौ ताभ्या च्छे ।
अन्तिम क्षकार । भृगु लकार , णान्तेन तकारेण रेफेण च युक् । मशान्ति ईकारयुतस्ते स्त्री ।
स हकार , वामकर्ण ऊकार , विन्दुरनुस्वार पते ह् । अन्तिम क्षकार , स एकारयुक्तताभ्या
हो । शक्ति ह्रीं , अस्त्र फटकार । तथा—

। अष्टाध्या अर्जुनविराद्वरिताह्वाः समीरिताः ॥ ४ ॥

कूर्मायैः मत्स्यैः पूर्वपूर्वहीनैः पङ्क्तकः । डाभ्या द्वाभ्यां विना माया कृता मन्त्रवर्णकान् न्यसेत् ॥ ५ ॥
कूर्मश्चकार । द्वाभ्यामित्यनेन 'चञ्छे ह्रस्व' च्छेत् शिर , इत्यादि प्रयोगे वक्ष्यते । नागयण्यो तु—
नचमादितुर्तापान्तं यदस्या वर्णसप्तकम् । तेनाङ्गानि द्विवर्णानि कर्तव्यान्पदेशतः ॥ १ ॥
उपदेश इत्यनेन पूर्वपूर्वत्याग सूचित । तेन 'खेव ह्रस्व, चञ्छे शिर , इत्यादि यथागुरूपदेशं कार्यम् ।
कमालकण्ठहृन्नाभिगुह्योरुप सजानुषु । जङ्घयोः पादयोर्मथी सर्वेण व्यापक न्यसेत् ॥ ६ ॥
लसञ्चयामतनु रत्नपद्मोद्यत्पदाम्बुजाम् । ताटङ्गाङ्गद्विधोतिरशनानूपुरात्मकैः ॥ ७ ॥
विप्रचत्रियनिद्राद्रजातिभिर्मिमविग्रहैः । द्विद्विक्रमादष्टनामैः कल्पितोद्यत्सुभूषणाम् ॥ ८ ॥
शेषथ वासुकिर्विषां तल्लङ्कणैस्तकौ नृपौ । वैरथौ पद्ममहापद्मौ तुषौ कुलिकजङ्घणौ ॥ ९ ॥
शङ्खप शङ्खपाल ।

पद्मवाशुकर्मवीता शित्विषिञ्चकृतैः शुभैः । वलयैर्भूषितभुजां माणिक्यमुकुटोज्ज्वलाम् ॥ १० ॥
वर्हिर्वैकृतापीडा तञ्चत्रा तत्पताकिनीम् । गुञ्जाफललमद्वारपिलमत्कुचमण्डलाम् ॥ ११ ॥
त्रिनेत्रा चारुवदना मन्दसितमुराम्बुजाम् । वराभयकरां मण्डद्वयीमुकुशोभिताम् ॥ १२ ॥
तनुमध्यलताभ्रपुष्पलस्तनयुग्मकाम् । अरुणायतमचेत्रा सुशोणारपल्लवाम् ॥ १३ ॥*

* दक्षवामयोर्वारमये विप्रनागावन्तकुलिकौ वर्हिर्वर्णौ , प्रत्येकं सहस्रफणलङ्कृतौ , नृपौ वासुकिश्च-
पालौ पातवर्णौ प्रत्येकमष्टशतफणलङ्कृतौ , वैश्यौ तल्लङ्कणमहापद्मौ नीलवर्णौ प्रत्येकं फणपञ्चशतलङ्कृतौ ,
धृपलौ पद्ममण्डकौ मिनवर्णौ प्रत्येकं विशतफणलङ्कृतौ तत्तदाभरणभूतौ ध्वेयौ , इत्याधिक. पाठ शि-
वार्यनयन्त्रिकायाम् ।

। ' लतामच ' स पाठ ।

विलाममन्दिरं देवीं तस्मिन् मंसोत् सुधीः । आसने हेमराचिते तष्टमिद्विष्टोऽभितः ॥ १४ ॥

सरोजमष्टपत्रं स्यादृक्षयुग्मं ततो भवेत् । तद्वहिर्भूपुङ्गवन्दं पश्चिमद्वारमप्युत्तम् ॥ १५ ॥

मायापीडोदिता अत्र नवशङ्खीः प्रपूजयेत् । तरितां वक्ष्यमाणेन विधानेनात्र संयजेत् ॥ १६ ॥

अन्त्यं सदण्डी वर्माथ सं सदण्डी मुधा जडे । त्रियङ्गान्त्यः सकर्णाधिरप्येतद्द्वन्द्वकं पुनः ॥ १७ ॥

अन्त्यं सनेत्रार्धचन्द्रो गुलगर्जद्वयं बदेत् । उपान्त्यस्वरयुग्व्योम वर्मान्त्यो दीर्घविन्दुयुग् ॥ १८ ॥

हेन्तं पञ्चाननं हृद्य पाठमत्र उदाहृतः । ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

अन्त्यं क्षरार , सदण्डी मानुस्वार तेन क्ष । वर्मं हु । खं हकार सदण्डी मानुस्वार तेन हं । मुधा यकार । जडे स्वरूपं । वियत् हकार । भान्त्य मकार कर्णं उ तेन मु । अर्णी रेफ अपिशङ्खादुकार तेन ङ । पुनरेतद्द्वयं मुक् इति । अन्त्यं क्षकार , सनेत्र , इकारसहित . अर्ध-चन्द्रो विन्दु तेन क्षि इति । गुलगर्जं गर्जद्वयं चेत्यर्थः । उपान्त्यस्यरे विन्दु , तद्युग्व्योम हकार तेन हं । वर्मं हुं । अन्त्य क्षकार , दीर्घ आकार . विन्दुरनुस्वार तेन क्षां । हेन्तं पञ्चाननं पञ्चाननाय । इत् नम ॥

अनेन मनुना दद्यादामनं मूर्तिकल्पना । मूलमन्त्रेण कर्तव्या तरितां पूजयेत् ततः ॥ १९ ॥

यथावत् केमरेष्वङ्गपूजा कार्या विपश्चिता । प्रणीतां चैव गायत्रीं यजेत्तत्रैव मन्त्रविन्दु ॥ २० ॥

तत्रैव सप्तमाष्टमकेसरेषु । षडङ्गानि संपूज्यावशिष्टकेसरयोर्विपश्चितेत्यनेन षडङ्गपूजायां विशेष उक्तः । यथा अत्र देव्यग्रहेस्वरमारभ्य प्रादक्षिण्येन षड्शु केसरेषु षडङ्गानि संपूज्यावशिष्टकेसरद्वये शक्तिद्वयं पूजयेदिति ॥ उक्तं च मृदान्तमन्त्रे—“अष्टसिंहासने पूज्या दले प्यादिकं क्रमात्” । इति “अङ्गं प्रणीतां गायत्री” इति तोतलामतेऽपि । “यजेत् तत्राष्टपत्रेषु (पूर्वांशायद्वन्द्वयं) । सौम्ये प्रणीतामैश च गायत्रीमभिपूजयेत् ॥” इति । पद्मपादाचार्याश्च पूर्वादिषट्सु केसरेषु) षडङ्गानि सपूज्य उत्तरैर्यानयोर्मयं पूजयेदिति ॥ प्रपञ्चसार—(१३ । ३३) “हंकार्याख्या नेत्रविषये सच्छेदनी तथा क्षेपणी । भूयस्त्रियाद्व्याहंकारोत्तमद्वयं संपूज्या ॥ १ ॥ मन्त्रीर्वाजा लोकेशायुधमृणाल्विता दलाग्रेषु ।” इति लोकेशवाहनमपि क्षेयम् । “इन्द्रादिलोकपालानां वर्णा बाहायुधैः समाना” इति तोतलामतात् । तथा—फट्कारी चाप्यग्रे सचापशरधारिणी च तद्वाहे ॥ २ ॥ मस्वर्णैवेयमृणौ ह्यस्थे पूज्ये पुनर्जयाविजये । कृष्णे वरंरकेशो लकुडधर किङ्करश्च तत्पुनरुत् ॥ ३ ॥ वरंरं उद्भूयितः , धूमर इति यावत् । लकुड . गदा । ‘कृष्णवर्णो गदापाणि’ इति सारसंप्रद्वयवचनात् ॥ सारसग्रहे—

किङ्कराय रक्षयुगं तरिताज्ञास्थिरो भव । कवचान्ते फट्च वदेदनेन मनुना ततः ॥ १ ॥

आरत्रैर्वनसंभूतैर्मनोजैश्च सुगन्धिभिः । धूपदीपादिभिर्नृत्यगीतैः संपूजयेच्छिवाम् ॥ २ ॥

एवं पूजां विधायग्रे जपेद्विद्यां सहस्रकम् । शतं वा कुवहोमस्तु श्रावत् पूजां समापयेत् ॥ ३ ॥

इति । अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपोडन्यासान्ते मूलविधया प्राणायामत्रयं कृत्वा , शिरस्ते अर्जुनाय श्रुष्ये नमः । मुखे विराजे छन्दसे नमः । हृदये श्रोत्ररितानित्यायै देवतायै नमः । गुह्ये ओं र्वाजाय नमः । पादयो ह्यै शङ्कराय नमः , इति विन्यम्य मम सत्त्वपुरुषार्थसिद्धये विनियोग , इति

कृताञ्जलिरुक्ता, चक्षे हृदयाय नमः । क्षेच्छ शिरसे स्वाहा । क्षत्री शिष्यायै वषट् । स्त्रोतु कवचाय हुं । हुंते नेत्रत्रयाय वौषट् । क्षेफद् अम्बाय फट्, इति करपटङ्गम्यासं विधाय ध्यानाद्यात्मपूजान्ते भुवनेश्वरी-
पादभ्यर्च्योवाहनादिपुष्पोपचारान्तेऽष्टदलकेसरेषु । देव्यप्राविष्टकेसरेषु पटङ्गानि भपूज्य, अन्तिमकेसर-
यो — ओं प्रथितायै० ओं गायत्र्यै० इति संपूज्य, अष्टदलेषु — ओं हकार्यै०, नेत्रयै०, चण्डायै०, चण्डेदित्यै०,
क्षेफायै०, स्त्रियै०, हुकार्यै०, क्षेमङ्कयै०, इति संपूज्य, देव्यग्रं ओं फट्कार्यै० नमः, देव्यप्रद्वारदत्तनामपाश्वर्यो
ओं जयायै०, विजयायै०, इति संपूज्य, द्वारद्वारे एव 'किङ्कराय रक्ष रक्ष त्वन्तितामाश्विरो भयं हुंफट्' कि-
ङ्करोय नमः, इति संपूज्य लोकेनाद्यादि प्राग्वत् समापयेदिति ॥ अथ एकार्यादिशक्त्या लोकेश्वरमकल्या-
णोत्पत्त्यालार्चा मास्तीति केचित् ॥ मृदानोलम्बं —

सरितादेवि शब्दान्ते विशदहे तूर्णमुद्धरेत् । विचार्य धीमहि श्रेष्ठा तन्नो देवी प्रचोदयात् ॥ १ ॥

गायत्री सरितायास्तु जपात् सानिध्यकारिणी । ॥

इति गायत्र्युक्ता ॥ प्रपञ्चसारे — (१३ । ३१)

दीक्षा प्राप्य सुरोत्थ लक्ष जप्याद् दशाशक्तं जुहुयात् ।

निम्बमामिद्रिस्त्रिमधुरसिक्ताभिः साधकः सुमंयतधीः ॥ १ ॥

व्रति । सारसमेह —

एव मस्मृत्य लक्षैकं प्रजपेन्मनुचित्तमः । मध्वङ्गविन्यासमिधो जुहुयात् तद्दशाशतः ॥ १ ॥

सुगन्धिमलिलैश्च तर्पयत् सरितां पराम् । आत्मानमभिषिच्यथ कुर्याद् ब्राह्मणभोजनम् ॥ २ ॥

एव सिद्धे मनो तस्मै नरनारीनगाधिपाः । नमस्क्रिया प्रकुर्वन्ति नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥

देवदानगन्धर्वयक्षचारणयोषितः । मिद्विद्याधराणां च योषा ह्यप्सरसस्तथा ॥ ४ ॥

विस्पृष्टनयनोरक्ताः स्पृष्टदोर्मूलमञ्जुलाः । प्रमत्तलत्पदविन्यासाः प्रस्पन्दिदशनाशुकाः ॥ ५ ॥

रम्यभीषदुन्मिलितनयनेन्दीपराश्र ताः । श्लथमानाङ्गमनाः श्लथकुञ्चितमूर्धलाः ॥ ६ ॥

मन्दस्खलितभाषिण्यः प्रसादाकाङ्क्षया मुहुः । सम्पक् शिरोधिरचितनत्यञ्जलय उत्कटम् ॥ ७ ॥

पश्य वाच प्रयच्छाशु ह्याश्लेषमुखमेधिनः । एहि रम्यं सुरोद्यानं रंस्वामोऽय निमेष्यया ॥ ८ ॥

निरातङ्ग मदेत्यादिवादिनीभिरहर्षिताम् । प्रलोभ्यमानो मन्त्रज्ञो यदा विक्रियते न सः ॥ ९ ॥

तदैव वाञ्छितं तस्मै ददाति सरितापिलम् । मंजप्य कर्णयोर्विद्यां यष्ट्या च जपसिद्धया ॥ १० ॥

संताप्य शीर्षे सहसा मृतमुत्थापयेदसौ । ॥

मृत सर्पादिदृष्टमिति शेष । तथा —

काम्यहोमविधिं वन्द्ये यथाविधि विधानमिदम् । कृता योनिं कुण्डमध्वे समाधायाभिमतं ताम् ॥ १ ॥

योनिं स्वाभिमुत्वाग्रत्रिकोणम् ।

मपूज्य पूर्वाभिधिना देवतां पूर्ववत् सुधीः । तिलमर्पणमोघूमशालिधान्यवर्धुनेत् ॥ २ ॥

विमध्यङ्गैरेकशो वा समेतैर्वा समृद्धये । वकुलैश्चम्पकै रत्नरुद्राैरैरुण्योत्पलैः ॥ ३ ॥

कैरवैर्मद्विक्ताकुन्दमधूकैरिन्दिरासये । अशोकैः पाटलैर्विन्धैर्जातीभिश्चकिलैः सितैः ॥ ४ ॥

नवैर्नीलोत्पलैरश्वरिपूजैः कर्णिकारजैः । होमाल्लक्ष्मीं च सौभाग्यमायुर्नित्यं यशो निधिम् ॥ ५ ॥
यद्यद्वि बाञ्छितं सर्वं तच्चदामोति निश्चितम् । द्वां गुह्यमिदं यत्नं वटमारग्नधं तथा ॥ ६ ॥
मिताब्जेलचक्रं कृत्वा रोगान्मुक्तो नरोऽचिरात् । उच्चजम्बूनारिकेलमोचागुडासिता हुनेत् ॥ ७ ॥
अचलां लभते लक्ष्मीं भोक्ता च भवति ध्रुवम् । एतैरुदीरितैराज्यमधुचीरप्लुतैर्हुनेत् ॥ ८ ॥
एकैर्कैर्निता वदया यावज्जीवं घनादिभिः । तैस्तैराज्यप्लुतैर्भूपा वदयाः स्युर्हवनात्ततः ॥ ९ ॥
चीराक्तैस्तैर्हुतैर्मर्त्या वशे तिष्ठन्त्यशेषतः । सर्पपाज्यैर्हुनेत् मृत्युकाष्टाग्रौ वैरिमृत्यवे ॥ १० ॥
तदङ्गैर्वैरियोन्मुत्थमांसेरापि च तत्कृते । सन्नेन्धनाग्रौ योन्मुत्थत्तज्जोत्पाचितं चरुम् ॥ ११ ॥
आरुक्करधृतोपेवं फणिशोर्षुचा हुनेत् । कृष्णांशुकशिरोवेष्टः सङ्गपाणिश्च रोपवान् ॥ १२ ॥
निशामध्ये हुनेत् सद्यो निहन्तुं वैरिणं इडात् । मृत्युकाष्ठानले तस्य फलैः पत्रैश्च होमतः ॥ १३ ॥

मृत्यु कारस्कर ।

सप्तरात्रादरातेस्तु गजाश्वा रोगमाप्नुयुः । चतुरङ्गुलजैर्होमाच्चतुरङ्गवले रिपोः ॥ १४ ॥
मन्नाद्वाद्रोगदुःस्वार्तिर्भवत्येव न संशयः । मन्त्रजप्तोदकैः सेकात् च्चेदशान्तिर्भवतिप्यति ॥ १५ ॥
तज्जमयाष्टिघाताच्च तज्जस्रजुकोदकात् । होमसंख्या यावती स्याजपसंख्या च तावती ॥ १६ ॥
तत्कर्णरन्ध्रजापाच्च सद्यो न स्युर्विपग्रहाः । तद्यन्त्रस्थापनं चैव विपभृतादिनाशनम् ॥ १७ ॥
एवमस्यास्तु विद्याया वैभवं को नु वर्णयेत् । तथाप्यनुग्रहात्तस्याः किञ्चिदुक्तं मया त्विदम् ॥ १८ ॥

वैरियोन्मुत्थमांसैर्गतिनक्षत्रयोनिसांसैरित्यर्थः । नक्षत्रयोनयस्तु तोतुलामते—

अश्वहस्त्यजसर्पाश्च सर्पिणी च विडालिका । मेपो मिडालकश्चासुर्मूपको गौर्धृपस्तथा ॥ १ ॥
महिषो व्याघ्रमहिषीन्याग्रैर्णाहरियाः शुनी । वानरो नकुलश्चैव नकुली वानरी तथा ॥ २ ॥
सिंहो हयवधूः सिंहो छागी हस्तिन्यपि क्रमात् । भानां तु योनयो देवि कथितास्त्वच सुव्रते ॥ ३ ॥

अत्र द्वितीयनकुलशब्दोऽभिजिदभिप्रायेणोक्तः, अत एवाष्टाविंशतिगतिः । सारसंग्रहे—

अथानुग्रहयन्त्राणि वक्ष्यन्तेऽत्र समासतः । ॥

कोष्ठचतुःपष्टिं च लिखिता तेषु च शर्वाद्यं कृष्णपादि ।

श्रीमनुमालिख्य शिखाशेषं तूर्णामनुं वाह्येऽमृतवीतम् ॥ १ ॥

काञ्चनपट्टेऽप्ये वसने वा संलिखितं च स्थापितमेतत् ।

सस्यसमृद्धिदायिन्यः समये स्युस्तत्र वृष्टयः फलदाश्च ॥ २ ॥

यन्त्रमिदं चानुग्रहसंज्ञं यत्र निष्ठातममङ्गला वार्ता ।

तत्र भवेत् मत्वं न काचिच्छ्रीमनुमेनं संश्रति वक्ष्ये ते ॥ ३ ॥

विधिन्दुका रमाथ सा विषं च दीर्घमंशुतम् । मरुच्च दीर्घसंयुतो विलोमगानिमान् वदेत् ॥ ४ ॥

भृगुश्च कान्तिमंयुतस्तपश्चमथ मद्ययुक् । अनन्तयुक् मरुद्भवेत् श्रमेयुतं पुनर्देत् ॥ ५ ॥

इमान्विलोमगान्स्ततश्च मा मरुच दीर्घयुक् । धरा च वामनेत्रयुक् वसुन्धरा धनन्तयुक् ॥ ६ ॥

इमान्विलोमगान् पठेत् ततश्च याज्ञमेयुतम् । वदेच्च लापदंचली सुवैपरीत्यगानिमान् ॥ ७ ॥

वदेद्रामानुभूतः स सर्वकार्यसाधकः ।

॥

इति । चिबिन्दुका रमा श्री इति, सा स्वरूपम्, विपं मकार, दीर्घं आकार, तेन मा । म-
रुत् यकार, दीर्घं आकारस्तेन या । विलोमगान् यामान्माथी । भृगु सकार, कान्तिः आ-
तेन मा इति । तपश्चम नकार, सच ओकारस्तेन नो । अनन्त आ, तद्युक्तो मरुत् यकार
तेन या । इत्यस्वरूप, तत् पयुतं तेन मे । इमान् विलोमगान् प्रेषयानोमा । मा स्वरूप, मरुत् यकार,
दीर्घं आ तेन या इति, धरा लकार, वामनेत्र ईकार, तेन ली, वसुन्धरा लकार, अनन्त आ
तेन ला । विलोमगान् लालीयामा । या स्वरूपं, इ पयुतं एकारयुक्तं तेन मे । सा स्वरूपं, ली
स्वरूपं, वैपरीत्यगान् लीलागया इति ॥ अथैतद्यन्त्रचनान्नकार —

तत्र प्रारप्रत्यगायता नञ रेखा दक्षिणोत्तरायता नञ रेखाश्च कृत्वा चतुष्पष्टिकोष्ठयुतं चतुरक्षं चक्र
परिकल्प्य, तत्र सर्वोपरिगतपङ्क्ते प्रथमकोष्ठमारभ्य स्वयामादिदक्षिणान्तक्रमेण पङ्क्तिचतुष्टयगतेषु द्वा-
विंशत्कोष्ठेषु प्राकृतसंज्ञितोमट्टारयलङ्कारमन्त्रस्य द्वाविंशदक्षराणि विलिप्य, पुनरधोगतपङ्क्तिचतुष्टयेऽपि स-
र्वाधःपङ्क्ते प्रथमकोष्ठे स्वदक्षिणस्थमारभ्य यामान्तमुपर्युपरि पङ्क्तिचतुष्टये तस्यैव मन्त्रस्य द्वाविंशदक्ष-
राणि विलिप्य, तद्वहिः प्रागादिषु चतसृषु दिक्षु ईशानादीशान् चतुरारुत्या तद्वाह्येऽप्यारुत्या त्वरि-
ताविधामन्तर्गतचपदकारामालिप्य तद्वहिः यमित्यमृतवीजं च धेप्येत् । एतद्यन्त्रमुक्त्वा लदं भजति ॥

इतः पञ्च प्रत्यये ते मनोज्ञ यन्त्रमुत्तमम् । प्राकृत्यगायतैः ध्वनैस्त्वया दक्षोत्तरायतः ॥ १ ॥

दशभिर्देशभिः कुर्यादेकाशीतिपदानि वै । समान्तरालकान्यत्र मध्यकोष्ठे समालिखेत् ॥ २ ॥

समाध्य उपरं मन्त्री बिन्दुयुक्तं च तद्वहिः । चतुष्टयापि वीर्याषु चतुष्कोष्ठारिमकासु च ॥ ३ ॥

दिगगतासु क्रमाद्वर्णान् वक्ष्यमाणान् समालिखेत् । चतुर्थीयं वामकर्णयुक्तं बिन्दुविभूषितम् ॥ ४ ॥

त्रिमर्गाख्यो भृगुन्तोय श्वेतशः खेचरी ततः । केवला च ततः प्राग्पञ्चमीविद्या समालिखेत् ॥ ५ ॥

उज्ज्वर्णविहीनषु कोष्ठेषु मनुवित्तमः । ततस्तूर्णाभूतार्णवैस्तैर्वेष्टयेद्बहिःरुक्तम् ॥ ६ ॥

मूलविद्याक्षराण्येव वषड्युक्ताणि मन्त्रिभिः । फट्कारादितानीह तानि प्रोक्तानि चागमे ॥ ७ ॥

बहिः कूर्मं त्रिदधाच्च पदं तदधरोत्तरम् ।

॥

इति । अथैतद्यन्त्रचनान्नकार — तत्र प्रारप्रत्यगायता नञ रेखा दक्षिणोत्तरायता नञ रेखाश्च कृत्वा चतुष्पष्टिकोष्ठयुतं चतुरक्षं चक्र
परिकल्प्य, तत्र सर्वोपरिगतपङ्क्ते प्रथमकोष्ठमारभ्य स्वयामादिदक्षिणान्तक्रमेण पङ्क्तिचतुष्टयगतेषु द्वा-
विंशत्कोष्ठेषु प्राकृतसंज्ञितोमट्टारयलङ्कारमन्त्रस्य द्वाविंशदक्षराणि विलिप्य, पुनरधोगतपङ्क्तिचतुष्टयेऽपि स-
र्वाधःपङ्क्ते प्रथमकोष्ठे स्वदक्षिणस्थमारभ्य यामान्तमुपर्युपरि पङ्क्तिचतुष्टये तस्यैव मन्त्रस्य द्वाविंशदक्ष-
राणि विलिप्य, तद्वहिः प्रागादिषु चतसृषु दिक्षु ईशानादीशान् चतुरारुत्या तद्वाह्येऽप्यारुत्या त्वरि-
ताविधामन्तर्गतचपदकारामालिप्य तद्वहिः यमित्यमृतवीजं च धेप्येत् । एतद्यन्त्रमुक्त्वा लदं भजति ॥

ह्रलान्तरालं वृत्तद्वयं मार्जयित्वा, तदग्रचतुष्टयमानमपक्र समान्तरालमुपरि चतुरङ्गुलं ३ ३
यथा भवति तथा समुग्रमस्य तत्कुम्भमुष्टे तिर्यग्रेराद्वयं प्रसार्य, तत्कुम्भवीथीमध्यम्
एवकारनालया शृङ्खलारूपया अन्तर्मुखाया समापूर्य सर्वापरि बिन्दुं समालिख्य, कुम्भाधस्तात्
तत्कर्णिकास्थ कुम्भ यथा भवति तथा समालिख्य प्रोक्तक्रमेण मनीषितेषु विनियोगात्
भवन्ति ॥ तथा—

कुङ्कुमर्लाक्ष्या वापि लिखितं स्वर्णपट्टके । धवले वमने वापि लेखिन्या स्वर्णजातया ॥ ८ ॥
संपूज्य जपमंसिद्धं स्थापयेद्यत्र तत्र वै । भवेत्तन्मीरतिस्फीता नीरोगाय प्रजास्तथा ॥ ९ ॥
गजाश्वपशवस्तन्ये प्राणिनः सुस्तिनो मृशम् । भूतप्रेतपिशाचादिपीडासु विभृयादिदम् ॥ १० ॥
अलक्ष्मीशान्तये वरयमिद्वये सर्वमपदे । कृत्यामृत्युग्रहच्चेदुदुरितेभ्यो विमुक्तये ॥ ११ ॥
पुत्रपौत्रैश्वर्यदीर्घायुष्यममिद्वयेऽपि च । ॥ ॥

इति । तथा—

पद्मे दशदलपुष्पे मायां माध्याह्नयमरितां च ।
ताराधर्णांलिखेद् दशपत्रे पद्कोणस्थं चित्तिपुरसंस्थं च ॥ १२ ॥
कृत्याद्गोह्रग्रहविनाशमनन्तचोग्यालादिकमयद्वरम् ।
जप्तं दाप्या विधृतमशेषं राज्ञां युद्धे विजयदमुक्तम् ॥ १३ ॥

इति । अथैतदम्बरचनप्रकार— तत्र दशदलपद्मे कृत्वा तत्कर्णिकायां मायावीजस्योदरे
लिख्य, तद्वलेषु मूलविधाय प्रणवादिदशवर्णान् मायावीजराहितान् बिलिख्य, तद्बहिः पद्कोणं
तद्बहिःशतपुष्पं कुर्यात् । एतदुक्तफलदं भवति ॥ तथा—

विद्याधवर्णजठरे साध्यमालिख्य तद्बहिः । अष्टस्योदेषु फड्वर्जमालिखेदष्टवर्णकम् ॥ १४ ॥
कर्णिकास्थं ततोऽब्जं च मायया वेष्टितं ततः । बहिः कुम्भं विदध्याश्च प्रोक्तलक्षणसंयुतम् ॥ १५ ॥
एवमन्यैश्च नवभिर्विद्यावर्णैर्यथाक्रमम् । विदध्यान्न यन्त्राणि दशानां च फलं लिदम् ॥ १६ ॥
सर्वैरक्षां जयं वश्यं च्चेदहद्ब्रह्मनाशनम् । स्तम्भं लक्ष्मीशोधान्ववामामि स समाप्नुयात् ॥ १७ ॥

अथैतदम्बरचनप्रकार— तत्राष्टदलं पद्मं विधाय तत्कर्णिकामध्ये विद्याप्रथमहस्तेषां तदुदरे विद्या-
धमृतप्रणवं तन्मध्ये साध्यनाम चालिख्य शेषाण्यष्टौ मन्त्राक्षराणि हस्तेष्वष्टयफटकारविधुराणि क्रमेणा-
प्रादिप्रावर्तित्वेन अष्टसु दलेषु समालिख्य, तत्पद्मं द्वितीयहस्तेष्वष्टौ उक्तमन्त्रेष्वेष्ट्य तद्बहिः प्राग्बत्
सविन्दुकशृङ्खलितवर्णाक्षरमालोपेतं उपर्यधश्च पद्मद्वयोपेतं च कुम्भं कुर्यात्, एतत्प्रथमयन्त्रम् । एव-
मस्यैव यन्त्रस्य कर्णिकामध्ये हस्तेष्वोदरे विद्यायास्तृतीयाक्षरादीनि शेषाक्षराणि क्रमेणैकमेकं नाममर्गं
विन्यस्य तदनन्तराव्रितपूर्वान्तं प्राग्बदेभिरक्षरैर्दलस्थैः पूर्वोक्तेन सार्धं नव यन्त्राणि, हस्तेष्वामध्ये सनामकं
फटकारं समालिख्य प्रणवाविधुरैस्तृतीयादिभिः शेषाक्षरैः प्राग्बदलस्थैर्दशमं चेति, एवं दश यन्त्राणि
कुर्यादिति ॥ तथा—

साध्ययुतं तारकमिह मध्ये कोष्ठशते चैकं विंशतिसहितेऽथ ।

द्वादशधा शूलमिह विवाधं संलित्य विंशद्युगवसुशूलम् ॥ १८ ॥

मूलजप्तं यन्त्रवर्षं संपाताज्यसुसंयुतम् । त्वेदग्रहादि हरति जयलक्ष्मीयशःप्रदम् ॥ १९ ॥

अस्यार्थः— प्राग्प्रत्यगावता दक्षिणोत्तरायताश्च द्वादश द्वादश रेखा विलिख्यैकविंशत्युत्तरशतकोष्टानि कृत्वा, रेखात्रेणु सर्वेषु विशूलानि विरच्य, तन्मध्यकोष्ठे समाप्य प्रणव विलिख्येशानकोष्ठमारभ्य प्रादक्षिण्येन प्रवेशगत्या त्वरिताविद्या प्रणवद्वितीयाद्वेल्लेगाविधुरा द्वादशाशुक्ति लिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्त्य-
लक्षं भवति ॥ तथा—

एकाशीतिपदं चक्रं कृत्वा तन्मध्यकोष्ठके । रेफोदरे समालिख्य साध्यनाम यथारिभिः ॥ २० ॥

लिखेद्बीजचतुष्कं तद्वीर्याषु च यथा पुरा । वक्ष्यमाणां ततः प्राग्वत्कालीविद्या समालिखेत् ॥ २१ ॥

चतुःपक्षिपदेष्वीशादिषु च कुशपादिषु । यममन्त्रावृतं वाक्षे वह्नियुसमावृतम् ॥ २२ ॥

निग्रहाख्यमिदं यन्त्रं सर्वशत्रुनिवर्हणम् । धद्विस्थ पतुरीयं स्वाहामकरेण्दुवह्निपुम् ॥ २३ ॥

प्रथमं बीजमुदितं सर्वतोऽभ्यासनेन्दुयुग्म् । सवामकर्णौ ह्यपरं कूर्मान्तार्थान्दुवह्निपुम् ॥ २४ ॥

तृतीयं व्योमवह्न्यर्धविन्दुभिः परमीरितम् । एतद्बीजचतुष्कं तु शत्रुमंहारकारकम् ॥ २५ ॥

पतुरीयं भकार, धद्विस्थ रेफोपरि स्थित, वामकर्णमूकार, इन्दुरनुस्वार एतै र्भू । सर्वतः
क्षकार आभ्यासनेति रेफस्थ, इन्दुरनुस्वार, वामकर्ण ऊकार तेन वृं । कूर्मान्त छ, अर्धौ
ऊकार, इन्दुरनुस्वार वह्नियुग् संरेफ एतै र्भू । व्योम हकार, दक्षी रेफ, अर्धौ ऊकार,
विन्दुगनुस्वार एतै र्भू । इति ॥ तथा—

क्रोधीशः कान्तिमान् शक्रो वामनेत्रं ततः परम् । कालोऽनन्तयुतो वह्निर्विपरीतानिमान् वदेत् ॥ २६ ॥

शक्रो युतश्च लोलाक्ष्या मेघो भान्तश्च सद्युग्म् । सर्वतः पुनरेवैतान् विपरीतान् समुद्वेरेत् ॥ २७ ॥

कालोऽनन्तयुतः सोऽथ सद्युग्म् तत्तृतीयकः । क्षिप्टीयुता पूतना च विपरीतानिमान् वदेत् ॥ २८ ॥

वह्निरन्त्यः पूतना च सा जलस्था वदेदिमान् । विपरीतानिर्धं प्रोक्ता कर्त्तव्यविधारिघातिनी ॥ २९ ॥

इति । क्रोधीश ऊकार, कान्तिराकारस्तेन का, शक्रो ल, वामनेत्र ईकारस्तेन ली । कालो
मकार, अनन्त आकारस्तेन मा । यद्वी र । विपरीतान् रमालीका इति । शक्रो ल, लोलाक्षी
ईकार, तेन ली । मेघो नकार, भान्तो मकार, सद्य ओकारस्तेन ऽ । सर्वतः क्ष । विपरी-
तान् क्षमोनली इति, कालो मकार, अनन्त आ तेन मा । स एव सद्युग्म् तेन मो । तत्तृतीयो
द, क्षिप्टी ए तद्युतो दे, पूतना त । विपरीतान् तदमेममा इति । इति रेफ, अन्त्य क्षकार,
पूतना त, सैव जले स्थिता वकारोपरि स्थिता तेन त्व । विपरीतान् त्वतक्षर इति ॥ तथा—

वायुः कालोऽनन्तयुतो जल कान्तिममन्त्रितम् । सोमश्च खेचरी तोय कान्तिर्ग सा जयान्विता ॥ ३० ॥

वायुः कालः कान्तियुतः खेचरी सद्युग्म् विपम् । सोमेशः खेचरी कालः सद्युग्म् खेचरी विपम् ॥ ३१ ॥

कान्तिमज्जलकान्ती च कालः सद्युगुतः पुनः । पतुरीयो वामकर्णयुतोऽग्निर्नेत्रवान् पुनः ॥ ३२ ॥

स एव तादृशो भूयः पतुरीयश्च पूर्ववत् । कालः सद्ययुतस्तोयं कान्तिशुक् खेचरीद्वयम् ॥ ३३

वद्विः मवामनेत्रश्च ततस्तोयं च पूतना । तथाविधा पुनः सैव वद्विर्वामाक्षिसंयुतः ॥ ३४ ॥

सोमेशः खेचरी चेति यममन्त्र उदाहृतः । सर्वशत्रुघ्नप्रकारो यन्त्रविन्यासतः मदा ॥ ३५ ॥

इति । वायुर्यकार, कालो मकार. अनन्त आकारस्तद्युतो तेन मा । जलं वकार, राकारस्तेन वा । सोम ट, खेचरी ट, तोयं व, कान्ति आ तेन वा । सैव नि ता तेन मा । वायुः यकार, कालो म, कान्तिराकारस्तेन मा । खेचरी ट, सद्ययुक् युतं, विप मकारस्तेन मो । सोमेश ट, खेचरी ट, कालो म सद्ययुक् आकारयुतस्तेन खेचरी ट, विपं मकार कान्तिमशकारयुक्स्तेन मा । जलं व कान्ति आ तेन वा । कालो सद्य ओ तेन मो । पतुरीयो भ, यामरुण ऊ तेन भू । अग्नि र, नेत्रं इ तेन रि । ले स्तादृशो नेत्रयुत इकारयुक्स्तेन रि । पतुरीयो भ, पूर्ववत् उकारयुक्स्तेन भू । कालो म, स तेन मो । तोयं व, कान्ति. आ तेन वा । खेचरीद्वयं टट इति, वद्वि र, वामनेत्रं ई री । तोयं व, पूतना त तेन त्व । सैव पूतना तथाविधा तकार एव यकारयुत इत्यर्थ, त्व इति । वद्वि. र, वामाक्षि ई तेन री । सोमेश ट खेचरी ट इति ॥

अथैतन्निग्रहयन्त्ररचनाप्रकारः— तत्र प्राग्बद्धेदिकायामेकाशीतिपदोपेतं धकं विरच्य, गुरुकोदेरे साध्यनामालिख्य, प्राग्बत् प्राग्बद्धरूपे चतसृषु चतुष्कोष्ठेषु प्रागुक्तक्रमेण ध्वनितुष्टं ध्वनितुष्टं आभ्यन्तराग्निर्गमनगत्या अभित. समालिख्य, अभिचार्यं पुरुषश्चेदन्तःकाल्यनुष्टुभं वनिता चेदन्तर्यममन्त्रं बहिर्द्विर्वाविद्यां च समालिखेत् । लेखने तु ईशानादिकं निर्झृत्यादिकं च लीविद्या, अन्यथा तथा यममन्त्रं (विलिख्य अन्यतरं बहिर्द्विर्वादिनिर्झृत्यन्तं निर्झृत्यादीशान्तं च एतन्तरं द्विर्द्विरालिख्य तद्—) बहिस्तद्विभिरन्तरं विन्दुयुक्तं यकारं रेफं च ईशादीशान्तं बहिर्द्विर्भागेन समालिख्य मनीषितेषु विनियुज्यात् । एतद्विधेः चाभिचार्यं पुरुषश्चेद् देवरायतनेऽग्रे स्त्री चेच्छास्तुरायतने एवाग्रभागे अधस्ताद्विष्वनेदिति संप्रदायः ॥ तथा—

सीसकृते नवपट्टे शावभवे कर्पटके वा । प्रस्तरके वा विषमस्या संलिख्य काकसुपत्रैश्च ॥ ३६

चत्वरके वा कलिष्टुचे स्थापितमेतदरीणां हि । मृत्युकरं व्याधिकरं स्यात् पुत्रस्त्रीवियुतन्वकरं च ॥ ३७ ॥

इति । तथा—

प्राक्प्रत्यगद्विणोदकं च नव सूत्राणि पातयेत् । जायन्ते च चतुष्पाष्टिः कोष्ठानि सुममानि च ॥ ३८

मन्त्री तेष्वीशनैर्ऋत्यादिगायं कालिकामनुम् । विलिख्य यममन्त्रेण प्रोक्तवीजद्वयेन च ॥ ३९ ॥

वेष्टयित्वा बहिर्धकं विपेर्यैव च लेपयेत् । ब्रह्मदण्ड्या च मर्कट्या लिप्तं जप्तमधोमुखम् ॥ ४० ॥

जितं देशादिके यत्र तत्रालक्ष्मीर्गर्देः समम् । मारी तु सुस्थिरासाध्या भवेद्देवास्तुरैरपि ॥ ४१ ॥

यन्त्ररचनाक्रमो यथा— तत्र प्राग्बद्धविमर्गमभि. सूत्रैश्चतु पष्टिकोष्ठकानि कृत्वा तेष्वीशादिकं नि. ऋत्यादिकं चाभिचार्यं पुरुषश्चेदन्तःकालीविद्यां बहिर्धममन्त्रं च, स्त्री चेदन्तर्यममन्त्रं बहिः काली- विद्यां च प्राग्बत् समालिख्य प्राग्बत् सविन्दुयकाररेफाभ्यां सवेष्ट्य प्रोक्तक्रमेण प्रोक्तेषु स्थानेषु स्था- पनात् प्रोक्तफलसिद्धिर्भवति ॥ तथा—

अनुक्तेष्वपि नामानि योजयेत् कोष्टमध्यतः । लवणोपणमेहाम्बुगृहधूमाग्निंसंयुतम् ॥ ४२ ॥

श्मशानाङ्गारनिम्बोत्थनिर्यासो विपमीरितम् ।

• • • • • ॥

ऊपरमूपर इति मनोरमाकारिर्व्याख्यातम् । मेढ्राभ्यु प्रसव , अग्निधिप्रक्रम । सारसंप्रेह—

स्वो स्वेऽन्त्योऽन्त्यकलायुक्तस्त्रिवर्ण्यं त्रिकण्टकी । ऋष्यादिकं पुरा प्रोक्तं द्विरुक्तायः पठद्भक्तम् ॥४३॥

ख द्वकार उ स्वरूपं तेन हं । ख स्वरूप । अन्त्य क्षकार अन्त्यरूपा विमर्ग , तेन ख इति ।

नाभेर्नीलानिभामघोष्कण्ठरुचिं कण्ठात् सिताभानना

तुन्दालग्विभिराननैर्गुणमित्तैर्द्रोक्तैर्भाषणाम् ।

दीपद्वन्द्वदरारिहस्तकमला चन्द्रोल्लसन्धेसरा-

मुद्यद्भालपिलोचना भयहरां देवीं सदा भावयेत् ॥ ४४ ॥

युगमितेश्चतुर्भिः । वर शय । अरिश्चक्र । वामानृषयो शयश्चक्रे , अन्ययोरन्यतरे । इत्या-

युध्प्यानम् ।

ततः पूर्वोदितेनाथ वर्त्मनामु भजेत् सुधीः । वर्णलक्षं जपेदन्ते दशांशेन घृतं हुनेत् ॥ ४५ ॥

आत्मानं देवतारूपं ध्यात्वा रूपं (बद्धा) करद्वये । शूलमुद्रा ग्रहग्रस्त स्पृष्ट्वैव प्रजपेन्मनुम् ॥ ४६ ॥

आशु ग्रहान् प्रमुच्येत नरो मन्त्रप्रभाततः ।

॥

इति । तथा—

ईशायुक्तं पूर्वमन्त्रान्त्यौ मध्ये योषिद्भेदियम् । वरया त्रिकण्टकीविद्या ऋष्या मन्त्रिभिरिरीता ॥४७॥

पूर्वमन्त्रान्त्यौ तेन इति वर्णा ईशयुतावेकारयुक्तौ , एतद्वयोर्मध्ये योषित् स्त्री इत्यक्षरं यदि भवेदित्यर्थः ।

पूर्वोक्तवर्त्ममस्य कुर्यान्मन्त्री यथाविधि ।

॥

पूर्वम् त्वरितावत् । पतन्मन्त्रद्वयस्यापि द्वेयम् ॥ अथ महामाया वैष्णवी उत्तरतन्त्रे—

हान्तान्तपूर्वो मान्त्रश्च नान्तो यान्तस्तथैव च । कैकादश आदिपटुः खान्तो विष्णुपुरःसरः ॥१॥

एभिरष्टाक्षरैर्मन्त्रः शोखपद्मसमप्रभः । उक्तां पूर्वतः कृत्वा जप्यः सर्वैस्तु साधकैः ॥ २ ॥

हान्तान्तपूर्व शकार , मान्तो यकार , नान्त पकार , यान्तस्तकार , कैकादश टकार , आदिपटुश्चकार , खान्त ककार , विष्णुटकार पुर सर इत्येनेनाकारादिशकारान्तो मन्त्रः उक्तः ।

नारदोऽस्य ऋषिः प्रोक्तश्चन्द्रोऽनुष्टुप् च वैष्णवी । देवता मुनिभिः प्रोक्ता सर्वसिद्धिप्रदा तथा ॥३॥

मूलमन्त्रार्जरः कुर्यात् त्रिभिस्त्रिभिरनुक्रमात् । एकैकं वर्जयेत् पश्चादङ्गानि पठनुक्रमात् ॥ ४ ॥

अरुच हत् , कचट शिर , इत्यादिप्रणवपूर्वं कुर्यात् । “ अकचैते सप्रणवाः ” इति द्वयशी-
र्षवचनात् ।

ततस्तु मूलमन्त्रस्य वक्ते पृष्टे तयोदरे । बाह्योर्गुह्ये पादयोश्च जह्युर्जघने क्रमात् ॥ ५ ॥

विन्यमेदन्नाण्यष्टौ उक्ताश्च तथा भजेत् । शोखपद्मप्रतीकाशां मुक्तमूर्धजलभिनीम् ॥ ६ ॥

चलरकाञ्चनसंभूतकुण्डलोज्ज्वलशालिनीम् । स्वर्णरत्नसमुन्नद्धकिरीटसूत्रधारिणीम् ॥ ७ ॥
 शुक्लकृष्णारुणैर्नैत्रैस्त्रिभिश्चारुविभूषिताम् । बन्धूकदन्तवसनां शिरीषप्रभनामिकाम् ॥ ८ ॥
 कम्बुग्रीवां विशालाक्षीं सूर्यकोटिसमप्रभाम् । चतुर्भुजां विवसनां पीनोन्नतपयोधराम् ॥ ९ ॥
 दक्षिणोर्ध्वेन निस्त्रिंशं परेण सिद्धसूत्रकर्म । विप्रतीं वामहस्ताभ्याममीतिवरदायिनीम् ॥ १ ॥
 आनमनागनामोरुं घृतगुल्फां सुपाष्णिकाम् । गात्रेण रत्नस्तम्भं च सम्यगालम्ब्य संस्थिताम् ।
 किमिच्छसीति वचनं व्याहरन्तीं मुहुर्मुहुः । पञ्चाननं पुरःसंख्यं निरीवन्तीं म्बवाइनम् ॥ १ ॥
 ईदृशीमम्बिकां ध्यात्वा उन्नमः फडिति मस्तके । स्वकीये सुमनो दद्यात् साहमेवं विचिन्त्य च ॥
 पञ्चाननं भगदलस्य मध्येऽवरयं प्रपूजयेत् । आवाहनं ततः कुर्याद् गायत्र्या शिरसा सह ॥ १ ॥
 महामायायै विग्रहे चण्डिकायै च धीमहि । एवमुक्त्वा ततः पश्चात्तत्रो देवीं प्रबोदयात् ॥ १ ॥
 ततस्तु मूलमन्त्रेण गन्धं पुष्पं सधूपकम् । दीपादिकं च दद्यात् मोदकं पायसं तथा ॥ १ ॥
 पुष्पाञ्जलित्रयं दद्यान्मूलमन्त्रेण शोभनम् । एवं संपूज्य मध्ये तु मन्त्रेणाङ्गानि पूजयेत् ॥ १ ॥
 सिद्धसूत्रं च खड्गं च खड्गमन्त्रेण पूजयेत् । शैलपुत्रीं चण्डघण्टां स्कन्दमातरमेव च ॥ १८ ॥
 कालरात्रीं च दिक्पत्रेष्वर्चयेच्चन्दनादिभिः । चण्डिकामथ कृष्णाह्वीं तथा कात्यायनीं शुभाम् ॥ १ ॥
 महागौरीं चाग्निकोणे नैर्ऋत्यादिषु पूजयेत् । ततः संपूज्य लोकेशान्तद्वाराणि च मन्त्रावित् ॥ २ ॥
 महामायां नमामीति मूलमन्त्रेण चाष्टधा । पूजयेत् पञ्चमध्ये तु सुमनोऽञ्जलिमिस्तथा ॥ २१ ॥
 सर्वमङ्गलमाङ्गल्ये शिवे सर्वार्थसाधिके । शरण्ये त्र्यम्बके गौरि नारायणि नमोऽस्तु ते ॥ २२ ॥
 सप्तधावर्तनं कृत्वा स्तुतिमेनां तु साधकः । पञ्च प्रणामान् कुर्वीत ऐर्हीश्रीमिति मन्त्रैः ॥ २३ ॥
 योनिमुद्रां ततः पश्चाद् दर्शयित्वा विसर्जयेत् ।

अथ प्रयोगः— तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि रदाय श्रुपये नमः । मुखे अतुष्टुपञ्चन्दसे नमः । हृदये श्रीवैष्णव्यै महामायायै देवतायै इति विन्यस्य भ्रम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः, इति कृताञ्जलिदस्ता, अकच हृदयाय नमः कचट शिरसे स्वाहा । घटत शिखायै वषट् । उतप कवचाय हुं । तपय नेत्रत्रयाय वौषट् । यश अस्त्राय फट्, इति मन्त्रे करपङ्क्त्यासं कृत्वा ध्यानानन्तरं 'ओं नमः फट्' इति स्मरति पुष्पं दत्त्वा मानसपूजादिपरमोत्तमपूजान्ते 'ओं पञ्चाननाय (नमः) इति पीठमध्ये संपूज्य महामायायै विग्रहे चण्डिकायै धीमहि तत्रो देवी प्रबोदयात् स्वाहा ।) इत्यन्तं "श्रीवैष्णव्या गच्छागच्छ" इत्यावाहा मूलेन स्थापनादिपरमीकरणान्तं कृत्वा प्राणस्थापनादिपुष्पोपचारान्तं मूलमन्त्रेण पुष्पाञ्जलित्रयं दत्त्वा प्राग्बद्धानि संपूज्य, हुं सिद्धसूत्राय नमः हांईर्हीस खड्गाय नमः इति देव्या दक्षिणाघूर्ध्ववर्यो संपूज्यादलेषु देव्यग्रादिचतुर्दलेषु ओं शैलपुत्र्यै नमः । चण्डघण्टायै० स्कन्दमात्रे० कालरात्र्यै०, आग्नेयादिदलेषु ओं चण्डिकायै० कृष्णाह्वी० कात्यायन्यै० महागौर्यै० इति प्रादक्षिण्येन संपूज्य, इन्द्रादिपूजानन्तरं मूलान्ते "महामाया नमामि" इति पुष्पाञ्जल्यष्टकं देव्यै

समर्प्य धूपादिमर्वं प्राग्वत्समर्पयेत् ॥ तथा—

लक्षद्वयं भवेदस्य पुरधारणकर्म वै । दशांशहोमश्चाज्येन कर्तव्यस्त्वर्पणादिकम् ॥ २४ ॥

इति ॥ तथा—

ओंमोऽन्ते महामायायै मनुर्वमुवर्षकः । ओंमोऽन्ते च वैष्णव्यं मन्त्रः श्रोत्रः पटञ्जरः ॥

एतन्मन्त्रद्वयस्यापि सर्वं पूजोक्तमाचरेत् । ॥

इति । कालिकापुराणे—

अशुचिर्न महामाया पूजयेत् कदाचन । अपरयं तु मरेन्मन्त्रं योऽतिभक्तियुतो नरः ॥ १ ॥

दन्तरक्ते समुत्पन्ने स्मरणं च न विद्यते । मर्वेषामेव मन्त्राणां स्मरणान्नरकं व्रजेत् ॥ २ ॥

जानूवचतजे जाते नित्यकर्माणि संत्यजेत् । नैमित्तिकं तु तदधः स्रवद्रक्तो न चाचरेत् ॥ ३ ॥

लोतके तु समुत्पन्ने क्षुण्णकर्माणि मैथुने । धूमोद्गारे तथा वान्ते नित्यकर्माणि संत्यजेत् ॥ ४ ॥

द्रव्यमुक्तेऽप्यर्जुणं च नैव भुक्ता च किञ्चन । कर्म कुर्यान्नरो नित्यं स्रतके स्रतके तथा ॥ ५ ॥

जलस्यापि नग्रेष्ठ भोजनाद्रेपजास्ते । नित्याक्रिया निर्वर्तते सह नैमित्तिकैः सदा ॥ ६ ॥

जलौका गृहपाद च कृमिगणदूषणादिकम् । कामादस्तेन संस्पर्शय नित्यकर्माणि संत्यजेत् ॥ ७ ॥

विशेषतः शिवापूजां प्रमीतपितृको नरः । यावद्भस्मस्पर्शयन्त मनसापि न चाचरेत् ॥ ८ ॥

महागुरुनिपाते च काम्यं किञ्चिन् चाचरेत् । आर्तिज्यं ब्रह्मयज्ञं च आर्द्रं देवक्रिया तथा ॥ ९ ॥

गुरुमाक्षिप्य रिपे च प्रहृत्यैव च पाणिना । न कुर्यान्नित्यकर्माणि रेतःपाते च भैरवि ॥ १० ॥

स्मरन्त ध्यायेन्मनसा जपेदित्यर्थः । अतिभक्तियुतः सततदेष्टेष्टतागतचित्तो नित्यमपि नाचरेदित्यर्थः ।

अथदिनि वर्तमानमपिवाञ्छितम् ।

नभैरुर्ध्वमयो वापि यस्य चरति शोणितम् । अशुचिस्तदहः कर्म कुर्वन्नरकमाप्नुयात् ॥ १ ॥

इति भविष्यपुराणवचनात् । मेढादयो जाम्बव नित्यं कुर्यादेष्टेत्यर्थः । लोतकेऽभ्युज्जते । लोतमन्त्राणि चो-

दितमिति शिखप्रकाशकोपात् । द्रव्येऽन्नादौ । गृहपाद सर्प । गणदूषणं किञ्चुलिक । आर्तिज्यम्

श्रुतिजमाक्षिप्य निरस्कृत्य पाणिनेत्युपलक्षणम् ॥ योगाख्ये—

वान्मोद्गारे च स्रतजे लोतके च समुद्भवे । गृहपादस्पर्शने च उपत्यस्पर्शने तथा ॥ १ ॥

रेतःपाते तथा क्षौरे प्रमीतपितृके तथा । नित्यं नैमित्तिकं काम्यं मनसापि न चाचरेत् ॥ २ ॥

उद्गारे धूमोद्गारे । लोतके क्रन्दनादौ वा ।

क्रन्दनादशुपाते तु नित्यनैमित्तिकं त्यजेत् । तदेव हर्षात् सजातं कर्म कुर्वन् न दुष्पति ॥ १ ॥

इति मातृपुत्राण्यवचनात् । उपत्यस्पर्शणोऽङ्गमस्त । शौचे 'शृद्धीतश्चिह्नयोत्थाव' इति तत्स्पर्शोक्ते ।

प्रमीतपितृक इत्युपलक्षणम्, तेन मातर्यपि प्रमीतव्याम्,

प्रमीतौ पितरौ यस्य देहस्तस्याशुचिर्भवेत् । नापि देव नरा पैत्र्यं यावत् पूर्योऽथ वत्सरः ॥ २ ॥

इति देवोपुत्राण्यवचनात् । एतत्सर्वं महामायोपासकपरम् । अथवा सकामपरम् । "अथ स्रतकिना

पूजा यदाम्यागमयोधिता" मित्यादिमानपूजाप्रकरणोक्तत्वसागसहितावचनात् । इति अन्यथा पुर-

अरण्यप्रकरणे लिखितवचनानां धैर्यार्थोपत्ते ॥

अथ ब्रह्माख्यविद्या, तत्र धर्माभिरचयामले— श्रोदेष्युवाच

प्रभो त्वं भैरवश्रेष्ठ सर्वतन्त्रानुजीवक । नानारहस्यसारं च तत्प्रसादाच्छृणोम्यहम् ॥ १ ॥
दिव्यतन्त्रं महातन्त्रं पूर्वपश्चिमसंज्ञकम् । दक्षिणोत्तरमूर्ध्वं च द्युपायाः कथिताः प्रभो ॥ २ ॥
व्याकर्षणदिव्यानि मातृशोचाटनादिकम् । विद्वेषं मोहनं चान्यद् द्विविधं कामनादिकम् ॥
विस्तारपूर्वं कथितं ज्ञानं न्यामेन तन्मया । उदानीं स्तम्भनं देव कथयस्व प्रमादतः ॥ ४ ॥
कथयस्व सुरश्रेष्ठ यद्यहं तव वल्लभा । ॥

श्रीभैरव उवाच

साधु साधु महाभागे सर्वतन्त्रार्थसाधिके । न कस्यचिन्मयाख्यातं शृष्टं वापि न केनचित् ॥ ५ ॥
गुहाद् गुहातरं देवि त्वत्स्रोहात् प्रकाशयेते । अथातः संप्रवक्ष्यामि शृणु चैकाग्रमानसा ॥ ६ ॥
विद्या या परमा गुप्ता महास्तम्भनकारिणी । तारं प्रथममुच्चार्य स्थिरमायामधोच्चरेत् ॥ ७ ॥
संयोधनपदं देवि वदेच्च वगलामुखीम् । तदग्रे सर्वदुष्टानां ततो वाचं मुखं पदम् ॥ ८ ॥
स्तम्भयेति पदं जिह्वां कीलयेति ततः परम् । बुद्धिं विनाशयेत्यस्मात् स्थिरमायां पुनर्लिखेत्
लिखेच्च पुनरोंकारं स्वाहेति पदमन्ततः । पञ्चविंशदक्षरा विद्या महास्तम्भनकारिणी ॥ १० ॥

इति । जयद्रथयामले—

पूर्वोक्तामायाबीजे तु व्योमरेफान्तरालके । भूबीजं योजयेदेषा स्थिरमाया प्रकीर्तिता ॥ ११ ॥

मायाबीजे भुवनेश्वरीबीजे भूबीजं लकारं, सुगममन्यत् (तन्त्रान्तरे 'बहिर्हीनेन्द्रियुग्माया' प्रकीर्तिता' इति मतान्तरम् ।) भुवनेश्वरीबीजस्य सर्वेषु स्थलेषु उद्धृतत्वात् पूर्वोक्तेन्युक्तिः ।

गजानां च रथानां च दुर्जनान् शीघ्रकारिणः । स्तम्भयेच्च महाबाह्वं बृहस्पतिमुखोद्गताम् ॥ १२ ॥

महापर्वतवृक्षाणां सरितां सागरत्रयाम् । चतुष्पदां पक्षिणां च सर्पाश्विवायुविद्युताम् ॥ १३ ॥

स्तम्भयेत् पञ्च दिव्यानि मातृश्रेष्ठेषु च का कथा । त्रैलोक्यस्तम्भनी विद्या देवी श्रीवगलामुखी ॥ १४ ॥

तारं प्रणवं, स्थिरमाया ह्रस्वाबीजं, संयोधनपदं वगलामुखि, सर्वदुष्टानां स्वरूपं, वाचं स्वरूपं, मुखं स्वरूपं, पदं स्वरूपं, स्तम्भय स्वरूपं, जिह्वां कीलय स्वरूपं, बुद्धिं विनाशय स्वरूपं, स्थिरमायां प्राग्वहबीजं, प्रणवमोंकारं, स्वाहा स्वरूपम् ॥ तथा—

नारायण ऋषिस्त्रिष्टुप् छन्दश्च वगलामुखी । देवता गदिता देवि त्रैलोक्यस्तम्भकारिणी ॥ १५ ॥

स्थिरमाया भवेद्बीजं शक्तिः स्वाहा ममीरिता । विनियोगस्तु विख्यातः पुरुषार्थचतुष्टये ॥ १६ ॥

स्थिरमाया च हृदयं शिरश्च वगलामुखी । सर्वदुष्टं शिखां न्यस्य कवचं स्तम्भयान्तिकम् ॥ १७ ॥

जिह्वां कीलय नेत्रे च बुद्धिं विनाशयान्तिकम् । ॥

सर्वदुष्ट इति समग्रपदस्य ब्रह्मणं तेन सर्वदुष्टानां शिखायै इति । स्तम्भयान्तिकमित्यनेन वाचं

मुखं पदं स्तम्भय इति पदचतुष्टयं कञ्चे प्रोक्तम् । सुगममन्यत् ।

मूर्ध्नि भाले भ्रुवोर्मध्ये नेत्रयोः श्रोत्रयोर्निषोः । गण्डयोरोष्ठयोर्वामे चित्रुके च गले त्रिषे ॥ १८ ॥

दोःपत्तन्त्रिषु सप्तेषु मन्त्रवर्णान् न्यसेत् क्रमात् । एवं न्यासविधिः प्रोक्तस्ततो ध्यानं शृणु त्रिषे ॥ १९ ॥

यस्याः स्मरणमात्रेण त्रैलोक्यं स्तम्भयेत् क्षणात् । गम्भीरां च मदोन्मत्ता तप्तकाञ्चनमुग्रभार्म ॥ २० ॥

✓चतुर्भुजा त्रिनयनां कमलासनमास्थिताम् । मुद्गरं दक्षिणे पाशं वामे जिह्वां च वज्रकम् ॥ २१ ॥

पीताम्बरधरा सान्द्रवृत्तपीनपयोधराम् । हेमकुण्डलभूषा च पीतचन्द्रार्धशेखराम् ॥ २२ ॥

पीतभूषणभूषा च स्वर्णसिंहासनास्थिताम् । एवं ध्यात्वा च देवेशि शत्रुस्तम्भनकारिणीम् ॥ २३ ॥

महाविद्या महामाया साधकेष्टफलप्रदाम् ।

॥

दक्षिणाय उत्तरयोर्मुद्गरपाशां , वामाय उत्तरयोर्जिह्वावज्रे , जिह्वा साधकविपक्षजनस्येति , " धृत-
मुद्गरवेगजिता " मिति चचनात् ॥

श्रीदेव्युवाच ।

ध्यानं तु कथितं देव महाधर्मप्रदायकम् । इदानीं कथयस्वेष पूजनं विधिपूर्वकम् ॥ २४ ॥

श्रीमैरव उवाच ।

पूजनं शृणु देवेशि साधके मिद्धिदायकम् । नित्यं नैमित्तिकं काम्यं पूजनं त्रिविधं त्रिषे ॥ २५ ॥

भूप्रदेशे मनोरम्ये पुष्पाभोदः सुपूषिते । गोमयेनाय सलिले पुष्पप्रकरशोभिते ॥ २६ ॥

मण्डपे विधिवत्तत्र आसनं तु समर्चयेत् । मांवर्ये वाथ रौप्ये वा पैचले वाथ भूर्जके ॥ २७ ॥

कर्पूरागरुकस्तूरीश्रीखण्डकुङ्कुमैरपि । लिखेद् ध्वजं प्रयत्नेन लेखिन्या हेमवारया ॥ २८ ॥

मध्ये योनिं समालिख्य तद्बाह्वे तु पङ्क्तकम् । तद्बाह्वेऽष्टदलं पद्मं तद्बाह्वे षोडशच्छदम् ॥ २९ ॥

चतुरस्रत्रयं बाह्वे चतुर्दशोपशोभितम् ।

॥

इति । अत्र तु—

यत्र नोक्तं महादेवि पीठं वा पीठशक्यः । तत्र मायोदितं पीठं ज्ञेयं ता एव शक्यः ॥ ३० ॥

तद्वीजेनैव पीठं च यजेन्मायागुणानाथ वा ।

॥

इति श्रीविद्यामलवचनाद्भुवनेश्वरीपीठमन्त्रं तत्र श्रीगलामुखीमन्यां वा देवीमनुकृपीठं यजेत् ।

मायागुना भुवनेश्वरीजेन । तथा—

तत्रावाह्यं यजेद् देवीं सुपीतैरुपचारकैः । अङ्गानि पूर्वमभ्यर्च्य यथास्थानं महेश्वरि ॥ ३१ ॥

पूर्वद्वारे गणेशं च दक्षिणे वटुकं यजेत् । पश्चिमे योगिनीः पूज्याः क्षेत्रपालं तथोत्तरे ॥ ३२ ॥

ईशानादीनिर्ऋत्यन्तं गुणपङ्क्तिं समर्चयेत् ।

॥

ईशानादीनि तन्त्रेषु षडङ्गपूजाक्रमे अङ्गस्थासुरायाव्येत्युक्तमस्य कतिपयप्रत्ययानुसारादीशानस्यादि-
भूतमात्रेण तदारभ्य निर्ऋतिदिक्षपर्यन्तं गुरुपङ्क्तिं पूजयेदित्यर्थः । तदा तु यथास्थितवायव्यादीशानान्तं

गुरुरङ्गिपूजा कार्यत्यायातम् ॥ तथा—

। वगला पूर्वपत्रे तु सत्स्मिनी च ततः परम् ॥

जम्भिनी मोहिनी वद्या अवला च चला तथा । दुर्दरा कल्पना धीरा कल्पना कालकपिणी ॥

आमिका मन्दगमना भोगाख्या चैव योगका । एताः षोडशपत्रेषु गन्धपुष्पाक्षतैर्यजेत् ॥ २

षोडशस्वरसंयुक्ताः मंत्रदायात् कुलागमे । यजेच्च पत्रमध्येषु कल्पिते चाष्टपत्रके ॥ ३६ ॥

ब्रह्माण्याद्याष्ट पूर्वादां वाहनाकल्पसंयुताः । स्थिरमायावीजपूर्वाः परिपूज्याः कुलागमे ॥ ३७

डादिहान्ताः पडम्बेषु पूज्याः पड्यातुमावृकाः । लोकेशांश्च तदस्त्राणि पूजयेद्वाहतः प्रिये ॥

योनिमध्ये मूलदेवीं त्रिरञ्जलिभिरर्चयेत् । धूपदीपसुनैवेद्यैर्गन्धताम्यूलदीपकैः ॥ ३८ ॥

नीराज्य विधिवत् पश्चाज्जपमन्त्र्यां निवेदयेत् । पवित्रारोपणं देवि दमनेन च पूजयेत् ॥ ४०

यलित्रयं ततो दद्यात् पीताम्नादीनि साधकः । ॥ ॥

यलित्रयमित्युपलक्षणं यलिपञ्चकं दद्यादित्यर्थः । अथ प्रयोग — तत्र श्वासा ३० श्वासाः
मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि नारायणञ्चपये नमः । मुखे त्रिष्टुपञ्चसे नमः । ८
वगलामुरत्यै देवतायै नमः । नामौ ह्रींवाजाय नमः । गुह्ये स्वाहा शक्तये नमः । पादयो ३०
तुष्टये विनियोगाय नमः, इति वृत्ताञ्जलिरस्त्वा, ह्रीं हृदयाय नमः । वगलामुखि शिरसे
सर्वदुष्टानां शिखायै वषट् । वाचं मुखं पदं स्तम्भय कथञ्चाय हुं । जिह्वां कौलप नेत्राभ्यां वा
शुद्धिं चित्ताशय अस्त्राय फट् । इति करपङ्क्त्यासं कृत्वा, शिरसि ऊँ नमः । ललाटे ह्रीं
भ्रूमध्ये यं नमः । दक्षिणे गं नमः । वामे लां नमः । दक्षिणे मुं नमः । वामे
नमः । दक्षिणसि सं नमः । वामे वै नमः । दक्षिणगडे तुं नमः । वामे थां नमः । ऊँ
नां नमः । अघरोष्ठे वां नमः । मुखे चं नमः । चिबुके मुं नमः । गले खं नमः ।
ह्रूमले पं नमः । मध्ये दं नमः । मणिरन्ध्रे स्तं नमः । अङ्गुलिमूले उमं नमः । अग्रे
नमः । वामयौहुमूले जिं नमः । मध्ये ह्रीं नमः । मणिरन्ध्रे कीं नमः । अङ्गुलिमूले
नमः । अग्रे यं नमः । दक्षोरमूले वु नमः । जानुनि दिं नमः । गुह्ये विं नमः । अङ्गु
लिमूले नां नमः । अग्रे शं नमः । वामोरमूले ये नमः । जानुनि, ह्रीं नमः । अङ्गुलिमूले
स्वां नमः । अग्रे हां नमः, इति विन्यस्य, ध्यानाद्यात्मपूजान्ते पूर्वोक्तभुवनेश्वरपीठं संपूज्य तत्र
न्यशक्तिपूजान्ते 'ह्रीं सर्वशक्तिमलासनाय नमः' इति समस्तं पीठं संपूज्यावाहनादिपङ्क्त्यपूजान्ते दे-
व्यप्रद्वारमारभ्य प्रादक्षिण्येन चतुर्द्वारेषु, गणेशाय नमः । बटुकाय नमः । योगिनाभ्यो नमः ।
क्षेत्रपालाय नमः । इति संपूज्य, स्ववाममागे कल्पितप्राच्यनुसारेणाग्नेयादिनिर्वाह्यन्ते, गुरुभ्यो नमः ।
परमगुरुभ्यो नमः । परमेष्ठिगुरुभ्यो नमः । परापरगुरुभ्यो नमः । अस्मद्गुरुभ्यो नमः । इति
गुरुरङ्गि संपूज्य, षोडशदलेषु देव्यप्रादिप्रादक्षिण्येन अं वगलायै नमः, आं स्तम्भिन्यै०, ईं जम्भिन्यै०,
ईं मोहिन्यै०, उं वश्यायै०, ऊं अवलायै०, अं चलायै०, ऋं दुर्दरायै०, ऌं कल्पनायै०, ॡं धीरायै०,
एं कल्पनायै०, ऐं कालकपिरीयै०, औं आमिकायै०, औं मन्दगमनायै०, अं भोगायै०, अं योगायै०

नम , इति संपूज्य । अष्टदशेषु प्रादक्षिण्येन- हलीं ब्रह्माण्ये नम , माहेर्ध्वं नम इत्यादि स्थि-
रमायारीजाद्या अष्ट मातृ संपूज्य , अन्तःपदकोशेषु देव्यप्रादिप्रादक्षिण्येन डा डाकिन्ये नम । रां
राकिण्ये नम । ला लाकिन्ये नम । का काकिन्ये नम । शा शाकिन्ये नम । हा हाकिन्ये
नम , इति संपूज्य , मध्ये देवीं पुनस्त्रिमूर्तविद्यया संपूज्य लोकेशपूजादि सर्वे नित्यहोमान्तं कृत्वा
याताप्रकरणोक्तयद्वलितप्रय दत्त्वा शेष प्राग्वत् समापयेदिति ॥ तथा—

साधन संप्रवक्ष्यामि साधकानां हिताय वै । सर्वपीतोपचारेण पीताम्बरधरो नरः ॥ ४१ ॥
जपमाला च देवेशि हरिद्राग्रन्थिसंभवा । पीतमासनमारूढः पीतध्यानपरायणः ॥ ४२ ॥
पीतपुष्पार्चनं नित्यमधृतं जपमाचरेत् । दशाशेन कृतो होमः पीतद्रव्यैः सुशोभितैः ॥ ४३ ॥
तर्पणादि ततः कुर्यान्मन्त्रः सिध्यति मन्त्रिणः । साध्यसंघा समुच्चार्य स्तम्भयेति ततः परम् ॥ ४४ ॥
गतिस्तम्भकरी विद्या अरिस्तम्भनकारिणी । मेघां प्रज्ञा च शस्त्रादीन् देवमानवपन्नगान् ॥ ४५ ॥
स्तम्भयेद्य महाविद्या मत्य सत्य वरानने । ॥

श्रीदेव्युवाच ।

अधुना साधनं देव शीघ्रप्रत्ययकारकम् । मन्त्रयन्त्रौपधजपहुतार्घ्यैः कथयस्व मे ॥ ४६ ॥

साधन कामितार्थस्य , मन्त्रसाधनस्य प्रागेवोक्त्यात् । श्रीभरव उवाच ।

मृष्टु प्राज्ञे महागुप्तं प्रकटीक्रियतेऽधुना । एकान्ते निर्जने रम्ये शुची देशे गृहेऽपि वा ॥ ४७ ॥
कुपडं मललण कृत्वा मेखलात्रयशोभितम् । योनिर्वितस्तिमात्रा तु पदकर्माण्यत्र साधयेत् ॥ ४८ ॥
नानाविधामने देवि क्रमोद्दिष्टं समाचरेत् । मधुरत्रितिलाज्येन वश्यस्तामानि साधयेत् ॥ ४९ ॥
तथाकर्षणकामस्तु लोणं त्रिमधुरान्वितम् । निम्बपत्रैस्तैलपुष्कं विद्वेषणकरं परम् ॥ ५० ॥
हरिताल हरिद्रा च लवणेनैव संयुतम् । स्तम्भने होमवेद् देवि प्रज्ञां चैव गतिं मतिम् ॥ ५१ ॥
स्तम्भयेदिति शेषः ।

राजिकाष्ठस्य सारेण माहिष्या रुधिरैश्च । रिपूणा मारणे देवि रमशानामौ हुनेयिषि ॥ ५२ ॥
राजिकाष्ठमार आमुदीक्षेह ।

शुभ्राणामपि काकानां गृहधूमयुतेन वै । पंचेण जुहुयाद् देवि (शत्रोरुच्चाटनाय वै ॥ ५३ ॥
दूर्वाङ्गुरामृतापल्लीङ्गपण्डाश्च चतुरजुलाः । लाजास्त्रिमधुयुक्ताश्च सर्वरोगोपशान्तये ॥ ५४ ॥
लक्ष्मणं जपेद् देवि) वल्लभचारी दृढव्रतः । पर्यताग्रे महारण्ये सिद्धशैलमये गृहे ॥ ५५ ॥
मङ्गलं च महानद्योनिशायामपि साधयेत् । श्वेतवल्गवतरोर्मूलपादुकां चैव कारयेत् ॥ ५६ ॥
अलङ्घ्येन तु रागेण रजिता च हरिद्रया । पद्मिशदचरीविद्या लक्ष्मणेन तु मथिता ॥ ५७ ॥
शतयोजनमात्रं तु मनश्चिन्तितमाव्रतः । ॥

गच्छेदिति शेषः ।

रसं मनःशिलां तालं मादिकेण समन्वितम् । पिष्टाभिमन्त्र्य लचैकं मर्वाङ्गे लेपनं कृतम् ॥
अदृश्यकारकं देवि लोके च महददृशुतम् । सुरमेरेकवर्णाया धारोष्णं वीरमाहरेत् ॥ ५६ ॥
शर्करामधुसंपूकं त्रिवारं तेन मन्त्रितम् । पाययित्वा तु हरते विपं स्यात्वरज्जमम् ॥ ६० ॥
दारिद्र्यमोचनं देवि लक्ष्मैकं जपेन्नरः । दशांशेन कृतो होमः एभिर्द्रव्यैः पृथक्पृथक् ॥ ६१ ॥
लक्ष्मीयुक्तो भवेद् देवि दारिद्र्यं नाशयेद् धुवम् । अयान्यत् संप्रवक्ष्यामि कामनां यन्त्रतः पराम् ॥
पटे बाष्पय पापाये साध्यमंज्रां तु कारयेत् । आद्यन्ते स्थिरमायां च हरिद्रातालकैर्लिखेत् ॥ ६२ ॥
उन्मत्तरसमंयुक्तैर्गाढं त्रिवलयं लिखेत् । गर्भस्तम्भं गतिस्तम्भं चमत्कारकरी पग ॥ ६४ ॥

करोतीति शेषः ।

भूर्जपत्रे समालिख्य तालोन्मचनिशारमैः । पद्मकोणं तस्य मध्ये तु विद्यां बलयतो लिखेत् ॥ ६५ ॥
साध्यसंज्ञा विद्यया वेष्टयेदित्यर्थः ।
साध्यमंज्रा ततो देवि पीतमूत्रेण वेष्टयेत् । चक्रं आम्यत्कुलालस्य विपरीतं तु मृत्तिकां ॥ ६६ ॥
वृषभं कारयेत् तस्या विलिप्तं तालकेन च । तन्मध्ये निक्षिपेद् यक्षमारुतं वृषभोपरि ॥ ६७ ॥
नासायां निक्षिपेद्रज्जु पीतवस्त्रेण वेष्टयेत् । बाह्योपचारपूजाभिः स्वगृहे तु प्रपूजयेत् ॥ ६८ ॥
अर्चयेत्तं चतुष्कालं साध्यनामात्र साधकः । दुष्टानां स्तम्भयेद्भवं साक्षाद्वाचस्पतेरपि ॥ ६९ ॥
अधोमुखं श्मशानस्थं दृढं खर्परमानयेत् । गृहीत्वा वामहस्तेन श्मशानाङ्गारकैर्लिखेत् ॥ ७० ॥
दक्षहस्तेन देवेशि लिखेन्नाम प्रयत्नतः । मत्तथा तु ठकारेण पूरकेणाभिमन्त्रयेत् ॥ ७१ ॥
तन्मध्ये विलिखेद्बीजं त्रिवलीकारतः प्रिये । पष्ठ्यन्तसाध्यनामान्ते मुखं स्तम्भय चालिखेत् ॥ ७२ ॥
बाह्ये न्यस्तं महाबीजं चतुःसंख्यं समालिखेत् । माध्यनामाचर देवि चाभिमन्त्र्यार्थं विद्यया ॥ ७३ ॥
पष्ठ्यन्तं साधकं चोक्ता साध्ये संबोधनं वदेत् । मा शृण्वेति पदं पश्चाद्देदाग्नेडितान्वितम् ॥ ७४ ॥
पीतोपचारैः संपूज्य मुखस्तम्भमनुचमम् । एतद्यन्त्रं वरारोहे श्मशानवसने लिखेत् ॥ ७५ ॥
भेकस्य वदने क्षिप्वा पीतमूत्रेण वेष्टयेत् । भूमिष्ठं मण्डलं कृत्वा पीतपुष्पैः समर्चयेत् ॥ ७६ ॥
वत्सरोत्सर्गमन्त्रे च पदमुच्चारयेत् स्फुटम् । वामपादेन संपूज्यं कुलालोद्भवमृत्तिकां ॥ ७७ ॥
पूरकस्य प्रयोगेण प्रयोगः प्रत्ययावहः । आलिखेच्चतुरः पादान् कुञ्जर्त्वा तु कुञ्जता गतान् ॥ ७८ ॥
अन्योन्यं मिलितत्वेन कृतोऽर्धो(तोर्ध्वा)धः समन्ततः । वामदाक्षिण्यसंबन्धाद् दौर्दोर्पादां प्रकल्पयेत् ७९ ॥
नाम साध्यस्य पष्ठ्यन्तं गतिं च स्तम्भयेति च । पूर्ववन्मायया नामालिख्यं भूवीजमालिखेत् ॥ ८० ॥

१ एभिर्धारोष्णवीरशर्करामधुभिर्मिलितैरन्यथै । 'पीत' क पाठ । २ 'द्रुतम्' ख. पाठ । ३ 'तन्मृदा' ख पाठ ।
४ 'न्य स्ववि' ख पाठ । ५ 'वास्तरे' गे पाठ । ६ 'वक्त्रा' ख पाठ । ७ 'पृथ' ग पाठ ।
८ 'भद्र' वाक् ' ख पाठ । ९ 'न्यमभ्यालिख्य' ख पाठ । १० 'जं तन्मया' ग पाठ ।

पादशाखास्तदग्रेषु तन्मध्ये चीजमालिखेत् । पूर्वोक्तैर्वस्तुमालिख्य पापाणे वाथ पटके ॥ ८१ ॥
 पूर्वोक्तैः सपुटीकृत्य वेष्टयेत् पीततन्तुभिः । शय्यायाः स्थलसंस्थ च स्ननेत स्वातं प्रयत्नतः ॥ ८२ ॥
 वामहस्ते न्यमेघान्नं पीतपुष्पैस्त पूजयेत् । महदाश्चर्यदं भद्रे रेतःस्तम्भनमुत्तमम् ॥ ८३ ॥
 रमशानखर्परं ग्राह्य रमशानाङ्गारमाहरेत् । मायागोत्रं त्रिपालिख्य साध्यसंज्ञां च मन्व्यतः ॥ ८४ ॥
 अपमन्वेन वलना रेखात्रिपलानया । वामहस्तेन निखनेत् खर्परं तदधोमुत्तमम् ॥ ८५ ॥
 छादयेद्दामपादेन भलोत्सर्गं तथोपरि । स्तम्भनं चैव देवेशि रिपूणां मुत्तमन्वनम् ॥ ८६ ॥
 ताटद्वयप्रमादाय लिखेत् साव्यं तु नामतः । आद्यन्ते विलिखेद्वीजं त्रिविधोत्तरकं लिखेत् ॥ ८७ ॥
 वामहस्तपुटं कृत्वा करपिण्डायकण्टकात् । सप्तमंस्याकण्टकानि मित्रा चैव पुटीकृतम् ॥ ८८ ॥
 पृथग्निद्या च चोच्चार्य नाम सा-न्यस्य साधकः । भाण्डमध्ये क्षिपेत् च सौरीरेण च पूरयेत् ॥ ८९ ॥
 स्वगृहे वाह्यदेशे तु वायव्ये चैव कोणके । वामहस्ते खनेत् स्वातं वामपादेन पूरयेत् ॥ ९० ॥
 गतिमतिस्तम्भकारः प्रयोगः प्रत्ययान्नहः । दिव्यस्तम्भकरं देवि नान्यप्रन्वेष्टव्यपीरितम् ॥ ९१ ॥
 तत्प्रतीत्या कथयाम्यद्य शृणु त्वं प्रियमुत्तमम् । यत्र स्याने भवेद्दिव्यं देवालयगृहेऽपि वा ॥ ९२ ॥
 तत्र स्याने लिपेद्विद्या साधकात् साध्यनामतः । आटरूपस्य पत्राणि परिशुष्य तथोपरि ॥ ९३ ॥
 स्तम्भयेत् मम दिव्यानि कृतदोषोऽपि शुध्यति । उत्तरावाक्यमीलं सप्तविद्यामिमन्त्रितम् ॥ ९४ ॥
 जलमध्ये तु तत् त्रिधा तेनैव स्नानमाचरेत् । महाकृतस्य दोषस्य कृतदिव्यो विशुध्यति ॥ ९५ ॥
 अथवा दीपमार्गेण रात्रौ कृत्वा तु मण्डलम् । भूर्जपत्रे ममालिख्य पूर्वोक्तद्रव्यकणैश्च ॥ ९६ ॥
 दीपं प्रज्वालयेद्यत्नात् कपिलाब्धेन पूरितम् । तावत्तु दीपयेद् दीपं वाक्च दिव्यं प्रशाम्यति ॥ ९७ ॥
 एवं ते कथिता भद्रे कामना प्रत्ययान्नहा । इयं तु परमा विद्या किमन्यत् परिपृच्छसि ॥ ९८ ॥

इति । जयद्रथयामले—

पीताम्बरधरो भूत्वा पूर्वशाभिमुखस्ततः । लवमेकं जपेन्मन्त्रं हरिद्राग्रन्थिमालया ॥ १ ॥
 ब्रह्मचर्यरतो नित्यं जपतो ध्यानतत्परः । प्रियद्रुपायमैवापि पीतपुष्पैश्च होमयेत् ॥ २ ॥
 कृते होमे दशाशेन मिद्ध्यति वगलागुयी । कुस्ते वाग्गतस्तम्भं दुष्टानां बुद्धिनाशनम् ॥ ३ ॥
 जपहोमप्रयोगेषु मन्त्रं चाप्ययुतं जपेत् । ॥
 एतेन पूर्वं पुरश्चरणत्वेनोक्तयुतजपस्तु प्रयोगसिद्ध्यर्थं प्रयोगारम्भकाले कर्तव्यत्वेनोक्तं इति
 प्रतीयते, नतु पुरश्चरणत्वेन । अत एवात्रोपपन्नकारे युक्तं इति, तेनैव लज्जजप एव पुरश्चरणम् ।
 अयं लज्जजप कृतयुगलः ।

हरिद्राहरितालाभ्यां जुहुयाद्भवणं निशि । स्तम्भयेत् पञ्च दिव्यानि नात्र कार्या विचारणा ॥ ४ ॥
 स्तम्भनेषु च सर्वेषु प्रयोगः मत्प्रयान्नहः । अथवा पीतपुष्पैर्वा त्रिमन्त्रैश्च होमयेत् ॥ ५ ॥
 उक्तायोः संमुखयोरुर्ध्वाधःशिरमोलिखेत् । मध्यगं नाम साध्यस्य तद्वाह्ये चात्तरद्वयम् ॥ ६ ॥

बीजं द्वितीयवर्गस्य तृतीयं विन्दुभूषितम् । चतुर्दशस्वरोपेतं संलिखेत् प्रथिवीगतम् ॥ ७ ॥
ठकारेण समावेष्ट्य चतुष्कोणपुटे बहिः । तत्कोणरेखासंभ्रं शूलचक्राष्टकं लिखेत् ॥ ८ ॥
त्रिशूलमध्यरेखासु पृथ्वीबीजानि पार्श्वयोः । अष्टस्वपि च कोणेषु तदैकैकं समालिखेत् ॥
प्रथिव्यान्तरपार्श्वे च मातृकोपरि मण्डलम् । आवेष्ट्य च ततः पश्चात्तद्वाह्ये स्थिरमाधया ॥
निरोध्याङ्कुशबीजेन नादसंमिलिताङ्घ्रिणा । लिखेत् पूर्वोक्तमावेष्ट्य ठकारं वगलामुखीम् ॥ १
वगलामुखीं तद्विधाम् ।

पापाणपट्टं बाध पटे हरिद्रोन्मत्ततालके । गर्भस्तम्भं गतिस्तम्भं लिखित्वा गाढमाक्रमेत् ॥ १
विधादध्यतिरिक्तेषु स्तम्भनक्षत्रेषु प्रोक्तं यन्त्र पटे वा पापाणे विलिख्य अथ ऊर्ध्वे च ॥
निरुध्य स्थापयित्वा तत्र देवीं पूजयेत् । विवादे तु चक्षुमाणविविधं कुर्यात् ।
विवादे यन्त्रमालिख्य भूजै तैरेव वस्तुभिः । कुम्भकारस्य चक्रस्थां भ्रमन्तीं विपरीतगाम् ॥ १
मृत्तिकां समुपादाय धृपभं कारयेत् ततः । यन्त्रं तदुदरे न्यस्य तालकेन विलिख्य च ॥ १
तन्नामायां विनिक्षिप्य पीतवज्रं निजे शुभं । अर्चयित्वा चतुष्कोणे नित्यं पीतोपचारकैः ॥ १४
दुष्टस्य स्तम्भपरपेक्षं भुजं वाचस्पतेरपि ।

इति । अथैतद्यन्त्ररचनाप्रकार — तत्र ऊर्ध्वधामस्तकर्मोकारद्वयमालिख्य . . .
कारद्वयमित्येवमोकारचतुष्टयं विलिख्य, तन्मध्ये साध्यनामालिख्य ओंकारयोरन्योन्यसंमुखयो
द्वये ग्लौ इति धराबीजं विलिख्यैतत्सर्वं वृत्तेन संवेष्ट्य, तद्वहिः पुनर्बृत्तं कृत्वा
मूलं विलिख्य, तद्वहिरष्टकोणं कृत्वा तेष्वष्टात्रयादिविदिकस्थकोणचतुष्टयगतरेखाष्टके
वज्रमिति वज्राष्टकं विधाय, दिग्गतकोणचतुष्टयस्थरेखाष्टके त्रिशूलाष्टकं कृत्वा, त्रिकोणोदरेषु
मध्यरेखासु त्रिशूलपार्श्वेषु च प्रागुक्त धराबीजं विलिख्य, वज्रयुक्तचतुरस्रस्य कोणपार्श्वेषु च
बीजं विलिख्याष्टकोणाद्विद्वत्तचतुष्टयं कृत्वा, तदन्तरालबीधीमध्ये सर्वाभ्यन्तरबीध्या मातृकया
तद्वाह्यबीध्या स्थिरमायाबीजेन ग्लौकारेण तद्वाह्यबीध्या कोमित्यङ्कुशबीजेन संवेष्टयेदिति
प्रोक्तद्वयविलिख्य विनियोगात् प्रोक्तफलसिद्धिर्भवति ॥ तथा—

वृद्ध खर्परमादाय श्मशानस्थमधोमुखम् । वामहस्ते समावेश्यं तदङ्गारं तु दक्षिणे ॥ १६ ॥
अङ्गारं 'कोरला' इति नन्यसि ।

अभिमन्त्र्य ठकारेण सप्तधा कुतपूरकः । तस्योदरगत बीजं बलयाकारमालिखेत् ॥ १७ ॥
साध्यं मध्ये च पट्टचन्तं तन्मुखं स्तम्भयेति च । पृथ्वीबीजानि चत्वारि व्यस्तशीर्षाणि संलिखेत् ॥ १८ ॥
ततः परं प्रकुर्वीत यन्त्रं देवेशि पूर्ववत् । साध्यसंवाधनं कृत्वा पट्टचन्तं साधकं लिखेत् ॥ १९ ॥
मा भुञ्चेति पदं पश्चात्तद्वाह्येऽङ्घ्रिद्वयान्वितम् । पूजयेत् पीतपुष्पाद्यैर्मुखस्तम्भोऽयमुत्तमः ॥ २० ॥
पूर्वद्रव्यैः श्मशानोत्थवस्त्रेण व्यक्रमालिखेत् । मेकस्य वदने क्षिप्वा कीलयेत् पीतवस्तुभिः ॥ २१ ॥
क्षिप्त्वा क्षोण्यां यजेत् पुष्पैः पीतवस्त्रैस्तु मण्डले । अनुचारादि मन्त्रस्य स्फुटमुच्चारमाचरेत् ॥ २२ ॥

पूरकस्य प्रयोगेण प्रयोगः प्रत्ययावहः । चरः पादानालिख्य मप्रतत् कुञ्जता गतान् ॥२३॥

मग्रत्वात् द्रुटितत्वाद्यनुषां विमर्शत्वादित्यर्थः ।

अन्योन्यमितितलेन तं चोर्ध्वार्धः सपन्ततः । वामदक्षिणसंबन्धं द्वौ पादा तस्य कल्पयेत् ॥२४॥

आलिखेन्नाम पट्टयन्तं गतिं च स्तम्भयेति च । मध्ये लिपिता सलिलस्य पृथ्वीगजानि चाग्रतः ॥२५॥

पादाग्रेष्वित्यर्थः । अग्रेषु शाखा इति च । 'अग्रतः पादशायान्ते परं मध्ये तु संलिखेत्' ।
पादाभ्यां चतुरस्र प्रापते इति आप्रदायिका ।

पटे पापाणपटे वा प्रोक्तंश्चैव त्रिभिस्त्रिभिः । ग्राम्यत्वं मण्डपयोगेन बद्ध्या पीतमुखैर्दृढैः ॥ २६ ॥

गतिस्तम्भो भवत्येवं यन्त्रस्यास्य प्रभावतः । शिलातालहरिद्राभिर्भेषभूत्रसमन्वितैः ॥ २७ ॥

कोकिलाक्षस्य लेखिन्या निजरङ्गपटे लिखेत् । माध्यस्य नाम षष्ठयन्तं कुम्भकेन च वायुना ॥२८॥

स्तम्भेन नात्र संदेहः सप्ताहाज्ञापते ध्रुवम् । शिलातले हरिद्राभिः करपत्रयुगे लिखेत् ॥ २९ ॥

कोकिलस्य च लेखिन्या स्तम्भेन त्रिपुनाम वा । त्रिकोणैः सुमन्त्रावेष्ट्य तद्वाह्ये पार्थिवं पुरम् ॥३०॥

वज्राष्टकैः समोपेतं रेफोडिशसयुतम् । मायावीजेन संरेष्ट्य चाङ्कुशेन निरोधितम् ॥ ३१ ॥

तद्योगं योजयित्वा तु कटर्कवर्लयेत् ततः । विप्ला वल्मीकमध्ये तु पापाख्यैस्तत्र पूरयेत् ॥ ३२ ॥

पश्चात् समारभेद्युद्धं विनाद वापि कारयेत् । गतिस्तम्भो मनःस्तम्भो बाचा स्तम्भस्तथैव च ॥ ३३ ॥

जिह्वास्तम्भो विवादे च परातो जायते ध्रुवम् । कृष्णकर्पटके यन्त्र विपरक्त्रेन संलिखेत् ॥ ३४ ॥

त्रिधाविदग्धं नाम जलमध्ये विनिक्षिपेत् । निवयक्त्रेन भृशं वेष्ट्य दिव्यस्तम्भेन मुक्तमम् ॥ ३५ ॥

स्तम्भयेत् पञ्च दिव्यानि नात्र कार्या विचारणा । अभिषेत् तु तमेवं तु अनेन विधिना भवेत् ॥ ३६ ॥

त्रिषु स्थानेषु कर्तव्यं त्रिकोणमायसे लिखेत् । शिखिपिच्छेन तन्मध्ये नाम विद्याविदग्धितम् ॥ ३७ ॥

तद्वाह्ये चाग्निवीजेन भावशुद्धोऽपि यो नरः । विपरक्त्रेन संलिख्य कर्पटे तु रमशानके ॥ ३८ ॥

विदग्धितं यस्य नाम रमशाने भस्ममृत्तिकाया । गृहीत्वा वाकृतिं कृत्वा यथं तद्दृष्टिं संविपेत् ॥ ३९ ॥

कर्पटकर्षयेन् प्राज्ञः स्पृता विद्यां पुनः पुनः । वेधिते प्रभवत्यस्य दुःखं स्फादतिवेदना ॥ ४० ॥

सर्वाङ्गप्रियते विदुः शूलैश्चैव सुदारुणैः । अलास त्रिषु लोकेषु दुर्लभं त्रिदशैरपि ॥ ४१ ॥

गोपनीयं प्रयत्नेन न देयं यस्य कस्यचित् । गुरुभक्ताय दातव्यं तत्साराधोपिनाय च ॥ ४२ ॥

इति । दृढमित्यादिभिरतस्तम्भ इत्यन्तं पञ्चमि श्लोकेनान्तरमाह— तत्र रमशानस्यमधोमुखं खर्पर-
मादाय तद्ग्रामहन्ते निधाय दक्षिणहस्तेन रमशानाङ्गारं गृहीत्वा तद्द्वयं उकारेण सप्तधाभिमन्त्र्य,
तस्मिन् स्वपरे तेनाङ्गरेण वृत्तं कृत्वा तन्मध्ये स्थिरमायावीजं विलिख्य, तन्मध्ये असुरस्य मुखं
स्तम्भायेति विलिख्य योजयित्वा पूजोक्तं धीजे चतुर्दिक्षु मध्यवीजं (७) तद्वद्विष्टकोणादि सर्वं पूर्वोक्तं

१ 'श्रुवोर्ध्व' ख पाठ । २ 'लिख्य' धिषु' ग पाठ । ३ 'त्रिषु' ग पाठ । ४ 'इकार' ख. पाठ.

५ 'त्रिधादृश' ख पाठ । ६ 'ईद' क पाठ । ७ 'लिखेत्' क पाठ । ८ 'यत्र द्रुतिरस्तीति अनुमीयते ।

यन्त्रं कृत्वा क्वचित् संस्थाप्य मूलविद्यायां सर्वदुष्टपदस्थाने अमुकं अमुकस्य मा भुञ्ज्य मा पदं दत्त्वा, पीतोपचारैस्तास्मिन् यन्त्रे देवीमावाह्य पूजयेत्. मुखस्तम्भो भवति । इदमेव यन्त्रं ऋद्धिद्रादिद्रव्यैः श्मशानवस्त्रे विलिप्य गुलिकाकृत्य, मण्डकस्य सर्जावस्य मुने विन्यस्य ॥ तन्मुखं दृढं यद्ध्वा, तं मण्डकं भूमौ खात्वा तदुपरि पीतवर्णं पूजामण्डपं कृत्वा, तत्र पीतपुष्पादिभिः पूजयेदुक्तफलसिद्धिर्भवति ॥

चन्द्र इत्यादिभिः प्रभावत इत्यन्तैर्यन्त्रान्तरमाह— तत्र चत्वर इति दिव्यन्वात्, अयं यन्त्रश्चनावकारः, चतुर्द्वारयुक्तं चतुरस्रं कृत्वा तन्मध्ये अमुकस्य गतिं मतिं मुखं स्तम्भस्य स्तम्भेति विलिप्य, विद्या चतुर्धा विमल्य प्रथमपादमूर्ध्वगत्या पूर्वद्वारान्तं, द्वितीयपादमधोगत्या, पश्चिमद्वारान्तं, तृतीय तिर्यग्गत्या उत्तरद्वारान्तं, चतुर्थं पादं तिर्यग्गत्या दक्षिणद्वारान्तमिति मध्यलिखिताक्षरसमुदायस्य दिक्षु विलिप्य, चतुष्पादाग्रेषु चतुरस्रस्य चतुष्कोणेषु पूर्वोक्तं भूर्वाजं विलिखेदिति पूर्व पाषाणे वा पट्टे वा विलिप्य, पीतरज्जुभिर्वेष्टयित्वापर्वध पाषाणेन निरुध्य स्थापनात् फलसिद्धिर्भवति ॥

शिलेत्यादिश्लोकाभ्यां पूर्वोक्तस्यैव यन्त्रस्य लेखनप्रत्यविशेषं लेखनीं च लेखनसमये कर्तव्यत्वेनोक्तम् पुनः शिलेत्यादिभिर्धुवमित्यन्तैः पञ्चभिः श्लोकैः पूर्वोक्तयन्त्रे लेखनविशेषेण प्रयोगविशेषमाह— अयमर्थः, तत्र पूर्वोक्तस्यैव यन्त्रं कल्पत्रये विलिप्य तत्र स्वरविदमिति मध्ये विलिप्य तद्यन्त्रं वृत्तत्रयेणावेष्ट्य तद्विद्वच्चतुरस्रं कृत्वा, तत्रेखाचतुष्कोष्टके वज्राष्टकं कृत्वा, वज्रपादार्धयोः रेफद्वयमिति संभूय रेफोड्यशकं सविन्दुकं विलिप्य, तद्विद्वच्चतुरस्रं कृत्वा, लचतुष्टयेऽभ्यन्तराले स्थिरमायावीजेन संवेष्ट्य, यहिरन्तरालत्रयेऽपि अङ्कुरार्थजैर्वेष्टयित्वा, मूलविद्यायां विदमिति साध्यनाम विलिप्य वेष्टयित्वा, घटीरुमध्ये नि लिप्य पाषाणैः परित्यक्त्वा पूर्वां कारयेत् । राजा स्वकटकैः शत्रुसैन्यं संवेष्ट्य युद्धमारभेत् । विवादकर्ता च विवादं कुर्यात् । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥

कृष्णेत्यादिश्लोकाभ्यामेतदुक्तं भवति, तत्रैतदेव यन्त्रं कृष्णवस्त्रे विपरकृतमित्येतैः पूर्वोक्तद्रव्यैर्विलिप्य (तन्मध्ये मूलविद्यायां विदमिति साध्यनाम विलिप्य) मण्डपिच्छेदत दृढं संवेष्ट्य जलमध्ये नि लिप्य तत्र दिव्यं कारयेत्, कृतदोषोऽपि विद्युद्धं भवति ॥

विपरकृतेत्यादिभिः श्लोकैः पूर्वोक्तस्यैव यन्त्रस्य प्रयोग (विशेषमाह— तत्र श्मशानवस्त्रे पूर्वोक्तं यन्त्रं मूलविद्यायां विदमिति साध्यनामगमितं विषयुक्तकृतेन विलिप्य श्मशानं) भस्ममृद्भ्यां पुस्तलां निर्माय तस्यां हृदि यन्त्रं नि लिप्य विद्यां स्मरन् कण्टकैस्ता सर्वाङ्गेषु वेष्टयेदुक्तफलायातिर्भवति । ततः शत्रुं शीघ्रं त्रिपते इति ॥

अथ यगलामुखीस्तोत्रम् । अस्य श्रीयगलामुखीस्तोत्रमन्त्रस्य भगवान्नामः ऋषिः बाह्वृन्दान्सि यगलामुखी देवता स्थिरमाया योजं, स्वाहा शक्ति, कीलय कीलकं, मम संनिहितानां दूरस्थानां दुष्टानां विरोधिनां पदजिह्वामुखबुद्धिस्तम्भनार्थं ओपरमेश्वरीप्रोत्यर्थं च जपमहं करिष्ये,

मय्येसुधाधि मयिमण्डपरत्नत्रेधां मिहामनोपरिगतां परिपीतवर्णाम् ।

पीताम्बराभरणान्यविभूषिताङ्गी देवीं भजामि धृतशृङ्गरवैरिजिह्वाम् ॥ १ ॥

विह्वाशमादाय करेण देवीं धामेन शब्दं परिपीडयन्तीम् ।

गदाभिघातेन च दक्षिणेन पीताम्बरगच्छा द्विभुजा नमामि ॥ २ ॥

त्रिशूलधारिणीमम्बा सर्वसौभाग्यदायिनीम् । मर्वाभरणशोभादद्या देवीं ध्यातां प्रपूजयेत् ॥ ३ ॥

पीताम्बरो त्रिनेत्रा च द्विभुजां हाटकोज्ज्वलाम् । शिलापर्वतहस्ताङ्गी रिपुस्तम्भां मदोत्कटाम् ॥ ४ ॥

वैरिनिर्दलनार्थाय स्मरेत्तां वगलाशुर्ध्वाम् । गर्भरा च मदोन्मत्ता स्वर्यकान्तिमयप्रभाम् ॥ ५ ॥

चतुर्भुजा धिनयना कमलामनमंयिताम् । हेमकुण्डलभूषा च पीतचन्द्रार्धशेखराम् ॥ ६ ॥

पीतभूषणभूषा च स्वर्णमिहामने खिताम् । मानन्दमपि देवेशि अरिस्तम्भनकारिणीम् ॥ ७ ॥

मदनम्य रतेयैव ग्रीतिस्तम्भकरा पराम् । महाविद्यां महाभाया साधकस्य बलप्रदाम् ॥ ८ ॥

यस्याः स्मरणमात्रेण वैलोच्यं स्तम्भयेत् क्षणात् । वामे पाणायदुशं च तस्याधस्ताद्वरं शुभम् ॥ ९ ॥

तत्संवाधःकरे चाक्षुषं च पद्ममुत्तमम् ।

एवं दक्षिणपाणिक्रमतः पाशामयाक्षुषप्रधानि ।

केयूराद्गदकुण्डलभूषां बालां हिमयुतिमंस्कृतमुकुटाम् ॥ १० ॥

तरुणादित्यप्रतिमां कौशेयांशुकलप्रनितम्भाम् ।

तर्नीं कल्पद्रुमाग्रे हेमशिलाया प्रमुदितचिचोल्लसत्कान्तिम् ॥ ११ ॥

पञ्चप्रेतसमारुढा भक्तजनविविधकामलीलाम् ।

एवमिधां ता वगला ध्यायेन्मनमि शुद्धेन्द्रीरनीलाम् ॥ १२ ॥

चलत्कनककुण्डलोच्छ्रंसितचारुगण्डस्थला

लसत्कनकचम्पकध्रुतिविराजिचन्द्राननाम् ।

गदाहतविपक्षका कलितलोलनिहाञ्चला

भ्रमामि वगलाशुर्ध्वाम् विभुसिनां मुत्तस्तम्भिनीम् ॥ १ ॥

पीयूषोदधिमध्यचारुनिलसद्रज्ज्ज्वले मण्डपे

यैः मिहासनमौलि[गा नि]पाटितरिपूं प्रेतासनाध्यासिनीम् ।

स्वर्णाभा कण्ठीडितारिभनां आम्यद्गदाविभ्रमां

नित्यं ध्यायति यान्ति तस्य विलय सद्योऽन्य सर्वापदः ॥ २ ॥

मन्त्रस्तावर्दल विपक्षदलने स्तोत्रं पवित्र च ते

यत्र वाटिनियन्त्रं त्रिजगता जैत्र च चित्रं च ते ।

मातः श्रीवगलेति नाम लेलित यस्यास्ति जन्तोर्मुखे

तन्नामग्रहणेन मंसदि मुखस्तम्भो भवेद्वादिनाम् ॥ ३ ॥
 देवि तच्चरणाम्बुजार्चनविधौ^१ यः पीतपुष्पाञ्जलिं^२
 भक्त्या वामकरे निधाय च पुनर्मन्त्री मनोज्ञाक्षरम् ।
 पीतध्यानपरोऽथ कृष्णकवचाढीजं सरेत् पार्थिवं
 तस्यामित्रमुखस्य वाचि हृदये जाड्यं भवेत् तत्त्वज्ञातं ॥ ४ ॥
 वार्ता मृकति रङ्गति चित्तिपतिर्वैश्वानरः शीतति
 क्रोधी शाम्यति दुर्जनः सुजनति क्षिप्रानुगः खड्गाति ।
 गर्वी खर्वति सर्वविष जडति तन्महिषा भञ्जितः
 श्रीनित्ये वगलाम्बुक्षि प्रतिदिनं कन्याणि तुभ्यं नमः ॥ ५ ॥
 दुष्टस्तम्भनमुग्रविघ्नशमेनं दारिद्र्यवित्रावरणं
 गर्वस्तम्भकरं परं मृगदृशां चेतःममारुपणम् ।
 सौभाग्यैकनिकेतनं मम दृशोः कारुण्यपूर्णांशृतं
 मृत्योर्भारणमाधिरस्तु पुरतो मातस्तदीयं वपुः ॥ ६ ॥
 मातर्मञ्जय मद्विषचवदनं जिह्वां बलात्कीलय
 ब्राह्मीं मुद्रय मुद्रयांशु धिपणामुग्रां गतिं स्तम्भय ।
 शत्रूंश्चूर्णय चूर्णयार्थं गदया गौराङ्घ्रि पीताम्बरे
 विमौढं वगले हर प्रतिदिनं^३ कारुण्यपूर्णवशे ॥ ७ ॥
 संकष्टे चौरक्षेपे ग्रहरणसमये बन्धने वारिमध्ये
 विद्यावादे विवादे प्रकुपितनृपतौ दिव्यकाले निशायाम् ।
 वश्यले स्तम्भने वा रिपुवधसमये दीर्घक्षेत्रे रणे वा
 गच्छंस्तिष्ठित्कालं यदि पठति शिवं प्रामुपादाशु धीरः ॥ ८ ॥
 मातर्मरवि भद्रकालि विजये वाराहि विश्वाश्रये
 श्रीविद्ये^४ वगले मोक्षे समये कामोक्षि वामे रमे ।
 माताङ्गि त्रिपुरे परात्परतरे स्वर्गापवर्गप्रदे
 दासोऽहं शरणागतः करुणया विश्वेश्वरि त्राहि माम् ॥ ९ ॥

१ 'कृते' स पाठ । २ 'सर्वं शुद्ध' स. पाठ । ३ 'मनु' ख पाठ । ४ 'वाग्वृक्षपीस्तम्भो
 भवेद्वादिनाम्' क ग पाठ । ५ 'वीर्यगमनं' क ग पाठ । ६ 'च सकी' क पाठ । ७ 'नाशया'
 स. पाठ । ८ 'देवि स्तीक्ष्ण' स पाठ । ९ 'प्रथमता' स पाठ । १० 'संरम्भे चौरसये' स
 पाठ । ११ 'निर्जने वा' ख. पाठ । १२ 'नित्ये' स. पाठ ।

त विद्या परमा त्रिलोकजननी विमोघसंछेदिनी

योपारूपणकारिणी च मुमहृद्भिर्माघसंछेदिनी ।

दुष्टोच्चाटनकारिणी जनमनःममोहमदायिनी

जिह्वाकीलनवैभवा विजयते ब्रह्मास्त्रविद्या परा ॥ १० ॥

नित्य यस्तु मनोहरं स्तवमिमं देव्याः पठेत् मादरं

घृता यश्चमिदं तथैव समरे वाहौ करे वा गले ।

राज्ञानो वैरयोपितोऽथ करिणः सर्पा मृगेन्द्राः रुमा-

स्ते वै यान्ति विमोहितां रिपुगणा लक्ष्मीः स्थिरा सिद्धयः ॥ ११ ॥

अनुदिनमभिरामं साधको यत्त्रिकालं पठति भुवनमातुः पूज्यते देववर्गः ।

भवति परमकृत्यं तस्य दृष्टैव लोके भवति परममिद्धा लोकमाता परा च ॥ १२ ॥

विद्या लक्ष्मीः सर्वसौभाग्यमायुः

पुत्राः सपद्राग्यमिष्टार्थसिद्धिः ।

मातः श्रेयः सर्ववश्यतसिद्धिः

प्राप्ता प्राप्ता भूतलेऽस्मिन् नरेण ॥ १३ ॥

यत् कृतं जपमनाहं गदितं परमेश्वरि । शत्रूणां स्तम्भनार्थाय तद्गृह्णाण नमोऽस्तु ते ॥ १४ ॥

ब्रह्मास्त्रमिति विख्यातं त्रिषु लोकेषु दुर्लभम् । गुरुभक्त्या दातव्यं न देयं यस्य कस्याचित् ॥ १५ ॥

इति श्रीकद्रयामले बगलामुखीस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायभगवत्पूज्यपादश्रीगोविन्दार्चायशिरष्य—श्रीभगवन्सुद्धारार्चायशिरष्य—श्रीविष्णु-

शर्माचार्यशिरष्य—श्रीभगवत्पूज्यपादश्रीगोविन्दार्चायशिरष्य—श्रीविद्यारण्यव्यतिथिचिते

श्रीविद्यार्णवाख्ये तन्त्रे त्रयोविंश अध्यास ॥ २३ ॥

१ 'प्यरयो मदान्तरशिरष्य' ख पाठ । २ 'दाघ' क पाठ । ३ 'दृश्यते यस्य सख्यया चिन्तय' क म पाठ ।

अथ

चतुर्विंशः श्वासः ।

—०:=:#:=:०—

अथ कालीप्रकरणं, तत्र भैरवतन्त्रे—

अथ वक्ष्ये महाविद्याः कालिकायाः सुदुर्लभाः । यासां विज्ञानमात्रेण जीवन्मुक्तो भवेन्नरः ॥१॥
नात्र 'वित्तादिशुद्धिः स्यान्नाग्निमित्रादिलक्षणम् । न वा ग्रयामबाहुल्यं समयासमयादिकम् ॥ २ ॥
न वित्तव्ययबाहुल्यं कायकेशकरं नच । य एनां चिन्तयेन्मन्त्री सर्वकार्यममृद्धिदाम् ॥ ३ ॥
तस्य हस्ते सदैवास्ति सर्वसिद्धिर्न संशयः । गद्यपद्यमयी चाणी सभाषां तस्य जायते ॥ ४ ॥
तस्य दर्शनमात्रेण वादिनो निष्प्रभां गताः । राजानोऽपि च दासत्वं भजन्ते किं परे जनाः ॥ ५ ॥
दिवात्रात्रिण्यत्ययं च वशीकर्तुं क्षमो भवेत् । अन्ते च भजते देव्या गणतं दुर्लभं नरः ॥ ६ ॥

इति । अथ श्यामामन्त्र । तत्र कालीतन्त्रे—

वामत्रयं वह्निसंस्थं रतिविन्दुसमन्वितम् । कूर्चयुग्मं तथा लज्जायुगलं तदनन्तरम् ॥ १ ॥
दक्षिणे कालिके चेति पूर्वबीजानि चोद्धरेत् । अन्ते वह्नियुग्मं दद्याद् विद्याराज्ञी प्रकीर्तिता ॥ २ ॥
मन्वर्धमाह, रुद्रयामले—

ककाराञ्जलरूपत्वाद् केवलं मोक्षदायिनी । ज्वलनार्थसमायोगात् सर्वतेजोमयी शुभा ॥ १ ॥
मायाबीजत्रयेणैव सृष्टिस्थित्यन्तकारिणी । विन्दुनां निष्कलत्वाच्च कैवल्यफलदायिनी ॥ २ ॥
बीजत्रयाणां युक्त्या सा केवलं ज्ञानचित्कला । शब्दबीजद्वयेनैव (शब्दराशिप्रबोधिनी ॥ ३ ॥
लज्जाबीजद्वयेनैव) सृष्टिस्थित्यन्तकारिणी । संबोधनपदेनैव सदा सन्निधिकारिणी ॥ ४ ॥
स्वाह्वया जगतां माता सर्वपापप्रदादिनी ।

इति । एवं वीरतन्त्रे—

अथातः सप्रवक्ष्यामि दक्षिणां कालिकां शुभाम् । कामाक्षरं वह्निसंस्थं वामनेत्रविभूषितम् ॥ १ ॥
विन्दुनादसमायुक्तं बीजमेतत्त्रयं लिखेत् । कूर्चयुग्मं ततो देवि लज्जायुग्ममनन्तरम् ॥ २ ॥
दक्षिणे कालिके चेति संबोधनपदान्वितम् । सप्तबीजं पुनः श्रोत्र्य स्वाह्वान्तं मनुमुद्धरेत् ॥ ३ ॥
अथास्य पूजाप्रयोगः — तत्राचमनं भैरवतन्त्रे—

कालिकाभिस्त्रिभिः पीत्वा कान्त्यादिभिरुपस्पृशेत् । द्वाभ्यामोष्ठौ द्विरुन्मृज्य चैकेन तालयेत् करौ ॥१॥

कामम् । एवं शक्तिपुटितां तां तत्पुटितां शक्तिं न्यसेत् । तथा ह्रींस्त्रिपुटितां तां तु म
टितं द्वयम् । तथा अंशुलं च पुवेयत् । एव मन्त्रपुटितां मातृकां मातृकापुटितं मनुं ,
रनुलोमजिलेमेन मन्त्रं मातृकास्थाने न्यस्य मूलेनाष्टोत्तरशततेन व्यापकं कुर्यात् । ॥ १ ॥
अपि बोद्धव्यः । “ इति गुंतेन दुर्गाया अङ्गपेठा प्रकीर्तिता । ताराया फालिकायाश्च
तथापरा ॥ कृतेऽस्मिन् न्यासवर्गे च सर्वपापं प्रणश्यति ” । ततस्तत्त्वन्यास — मनु त्रिमण्ड
प्रथमखण्डान्ते ॐ आम्नतत्त्वाय स्वाहा , पादादेनाभिपर्यन्तम् । द्वितीयान्ते ॐ विद्यातत्त्वाय
नाभ्यादिहृदयान्तम् । तृतीयखण्डान्ते ॐ शिवतत्त्वाय स्वाहा , हृदयादिशिरोपर्यन्तम् ॥ तदुक्तं

मूलविद्यात्रिखण्डान्ते प्रणवार्थयथाविधि । आत्मविद्याशिवैस्तत्त्वैर्न्यासं तत्र समाचरेत् ॥ १ ॥
इति । अथ बीजन्यास । तदुक्तं कुमार्युक्ते—

ब्रह्मरन्ध्रे भ्रुवोर्मध्ये ललाटे नाभिदेशके । गुह्ये वक्त्रे च मर्माङ्गे सप्तबीजं क्रमान्यसेत् ॥
तद्यथा— आद्यबीजं ब्रह्मरन्ध्रे । द्वितीयं बीजं भ्रुमध्ये । तृतीयं बीजं ललाटे । चतुर्थं बीजं नाभौ
पञ्चमं बीजं गुह्ये । षष्ठ्यं वक्त्रे । सप्तमं बीजं मर्माङ्गे । एतत् त्रयं काम्यम् । मूलेन सप्त
व्यापकं कृत्वा यथाविधि मुद्रां प्रदर्शयेत् ॥ तदुक्तं भैरवोक्तम्— ‘ पञ्चधा नवधा वापि मूलेन सप्तधा
तथा । ’ इत्यन्तरेऽपि— “ मूलेन व्यापकं न्यासं नवधा कारयेद्दुष्टं ” । ततो देवीं ध्यायेत् ।
तद्यथा फालितन्त्रे—

करालवदनां धोरां मुक्केशीं चतुर्भुजां । कालिकां दक्षिणां दिव्यां भ्रूण्डमालाविभूषिताम् ॥ १ ॥
सद्यस्त्रिज्जगतिःखड्गवामाधोर्ध्वकराम्भुजां । अभयं वरदं चैव दक्षिणाधोर्ध्वपाणिकाम् ॥ २ ॥
महामेघप्रभां श्यामां तथा चैव दिग्गम्यराम् । कण्ठावसङ्गमुण्डालीगलद्रुधिरचर्चिताम् ॥ ३ ॥
कर्णावतंसतानीतशङ्खद्युग्मभयानकाम् । धोरदंष्ट्रां करालास्यां पीनोन्नतपयोधराम् ॥ ४ ॥
शवानां करसंघातैः कृतकाञ्चीं हसन्मुखीम् । सुकद्वयगलद्रक्तधाराविस्फुरिताननाम् ॥ ५ ॥
धोररात्रौ महारौद्रीं श्मशानालयवासिनीम् । (बालार्कमण्डलाकारलोचनत्रितयान्विताम्) ॥ ६ ॥
दन्तुरां दक्षिण्यपापिमुक्तालम्बिकबोधयाम् । शबरूपमहादेवहृदयोपरि संस्थिताम् ॥ ७ ॥
शिवाभिर्धोररात्राभिश्चतुर्दिक्षु समन्विताम् । महाकालेन च समं विपरीतरतातुराम् ॥ ८ ॥
मुखप्रसन्नवदनां स्मेराननमरोहताम् । एवं संचिन्तयेत् कालीं श्मशानालयवासिनीम् ॥ ९ ॥

शिवयुगेति , धोरकर्णावतंसेति , प्रेतरुणपूरेति च , “ शकुन्तपत्तसंयुक्तवाणकर्णविभूषणम् ” इति ।
“ विगतासुकिशोराभ्यां कृतकर्णावतंसिनीमिति ” पठनादुभयमेव पाठः ॥ ध्यायान्तरं स्वतन्त्रे—
अञ्जनाद्रिप्रभां देवीं करालवदनां शिवाम् । भ्रूण्डमालावलीकीर्णां मुक्केशीं स्मिताननाम् ॥ १ ॥
महाकालहृदम्भोजस्थितां पीनपयोधराम् । विपरीतगतामङ्गां धोरदंष्ट्रां शर्वः सह ॥ २ ॥
नागपद्मोपवीताढ्या चन्द्रार्धकृतशेखराम् । सर्वालङ्कारमयुक्तां भ्रूण्डमालाविभूषिताम् ॥ ३ ॥
मृतहस्तसहस्रेण वदकाञ्चीं दिगंशुक्ताम् । शिवाकोटिमहस्रेण योगिनीभिर्विराजिताम् ॥ ४ ॥

रत्नपूर्णमुसाम्भोजा मद्यपानप्रसक्तिकाम् । बह्वर्कशशिनेत्रां तु रक्तविष्कुरिताननाम् ॥ ५ ॥

विगतामुक्तिशोभाया कृतरुर्णाघतंभिनीम् । कण्ठावसन्नमुण्डालीगलदुधिरचर्चिताम् ॥ ६ ॥

रमशानवद्विभयस्था ब्रह्मकेशवन्दिताम् । सद्यस्त्रिजगतिरःखङ्गवराभीतिकराम्बुजाम् ॥ ७ ॥

इति ध्यात्वा, मानसोपचारे संपूज्य अर्घ्यस्थापनं कुर्यात् । यथा— स्वयाम भूमौ 'हुमिति' अर्घ्य-
स्थापनीयगमं त्रिनेत्रेण विलिख्य, तत्रार्घ्यपात्र संस्थाप्य मूलेन शुद्धजलादिना शृंगादिपात्रमापूर्य 'ओं
हा हृदयाय नमः' इत्यादिपङ्क्तमन्त्रेऽग्नीशासुरबायुषु, अग्रे ओं ह्रीं नेत्रत्रयाय धौषद् । चतुर्दिक्षु
ह्र अस्त्राय फद्, इत्यभ्यर्च्य, तदुपरि मत्स्यमुद्रावच्छाद्य, तदुपरि मूलमन्त्रं दशधा जप्या धेनुमुद्रया
अमृतीकृत्य, अन्त्रेण सरस्य भूतिनीपोनिमुद्रे प्रदर्श्य, तज्जल प्रोक्षणीपात्रे किञ्चिद्विलिख्य, तेनोदकेनात्मानं
स्वपूजापकरणं चाभ्युदय पीठपूजामारम्भेत् । अन्या पूजायन्त्रम्— आर्द्रां त्रिन्दु स्वयीज भुवनेश्वरीं च
विलिख्य, ततस्त्रिनेत्रेण तद्वाह्ये त्रिनेत्रचतुष्टय वृत्तमष्टशतं पद्मं पुनर्वृत्तं चतुर्द्वारामरु भृगूह यन्त्रमारम्भेत् ।
ततः पीठपूजा, पुमार्गमन्त्रे—

पीठपूजा ततः पश्चादाधारशक्तिपूर्वकम् । प्रकृतिं कमठं चैव शेषं पृथ्वीं तथैव च ॥ १ ॥

मुष्णाम्बुधिं मणिद्वीपं चिन्तामणिशुद्धं तथा । रमशानं पारिजातं च तन्मूले रत्नवेदिकाम् ॥ २ ॥

तस्योपरि मणोः पीठं न्यसेत् साधकमत्तमः । चतुर्दिक्षु भुनीन् देवान् शिवाश्च शवमुण्डकात् ॥ ३ ॥

'धर्माश्रमादौ' इत्यादि ॥ ततः पीठन्यासोक्ताध्यायस्तथादि ह्रीं क्षान्तात्मने नमः इत्यन्तं संपूज्य, केसरेषु
पूर्वादितः 'इन्द्राज्ञानक्रियाश्चैव कामिनी कामशायिनी । रती रतिप्रियानन्दा मध्ये चैव मनोमन्त्री' ॥
सर्वत्र प्रणवार्द्रनाम्नेन पूजयेत् । तदुपरि "इती सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनाय नमः" पीठस्योत्तरे
शुद्धपूजा । पुनर्भ्यान्त्रा पुष्पाञ्जलावानीय मूलमन्त्रकटिपतमूर्तौ आवाहयेत् । "देवेशि मङ्गितुलमे
परिवारसमन्वित । यावत्स्या पूजयिष्यामि तावच्च सुस्थिरा भव" ॥ ततो मूलमुच्चार्य "अमुके
देवि इहावह २ इह तिष्ठ २ इह सतिधेहि २ इह सनिश्चयस्व २" । ततो हुमित्यवगुण्ठ्य
अङ्गमन्त्रं सकलीकृत्य, धेनुमुद्रया अमृतीकृत्य, परमीकरणमुद्रया परमीकृत्य, भूतिनीपोनिमुद्रे प्रदर्श्य
प्राणप्रतिष्ठा विधाय मूलेन पादादिभिः पूजयेत् । मूलमुच्चार्य अमुकदेवतायै एतत्पादं नमः । इदमर्घ्यं
स्वाहा । इदमाद्यमनीयं स्वधा । क्वानीयं निवेदयामि । पुनराद्यमनीयं स्वधा । एष गन्धो
नमः । एतानि पुष्पाणि धौषद् । ततो मूलेन पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा मूलमुच्चार्य एष दीपो नमः ।
ततो घण्टा संपूजयत्— 'ओं जगद्ध्वनि मञ्जमात स्वाहा' इति घण्टां संपूज्य वादयन् धूपं दत्त्वा
दीपं वृष्टिपर्यन्तं दद्यात् । ततो मूलेन पुष्पाञ्जलिभयं दत्त्वा यथोपपन्नं नैवेद्यं दद्यात् ॥

ततः आररणपूजामारम्भेत् । ततः "अमुके देवि आररणं ते पूजयामि" इत्याशां शृङ्गीत्वा,
केसरेषु अग्निनेत्रेण ओं हा हृदयाय नमः । ईशने ओं ह्रीं शिरसे स्वाहा । नैऋत्ये ओं हूं शिखायै
वषट् । वायो ओं ॥ करत्राय हु । आग्नेये ओं ह्रीं नेत्रत्रयाय धौषद् । चतुर्दिक्षु ओं ह्र अस्त्राय
फद् । ततो यदि षट्कोणे ओं फाल्यै नमः, एवं कपालिन्यै०, वृक्षायै०, वृहद्वृक्षायै०, विरोधि-
न्यै०, निषचितार्थं नमः उद्गार्यै०, उग्रप्रभायै०, दीप्तायै०, (इत्यन्तद्वयम् । नीलायै०, घनायै०, यला-
कार्यै०, इति द्वितीयद्वयम् । मात्रायै०, मुद्रायै०) मितायै नमः इति तृतीयद्वयम् । "सर्वाः श्यामा
अन्विकरा मुण्डमालाविभूषणा । तर्जनीं वामहस्तेन धारयन्त्य शुचिस्मिता ॥ दिग्गपरा हस्तमुत्थ-

स्वस्वभर्तृसमन्विताः । " इति ध्यात्वावर्षेत् ॥ ततोऽप्रपञ्चे पु पूर्वादिक्रमेण ओं प्रादभ्यं नमः ,
 नारायणायै० , महेश्वर्यै० , चामुण्डायै० , कामायै० , अपराजितायै० , चारुतायै० , नारसिंहायै० । =
 गन्धादिभिः संपूज्य , पश्चात् अमिताभ्यादिभैरवान् पूजयेत् । ततो मूलैर्न पुष्पाञ्जलियुग्मं दद्यात्
 तत पाद्यादिना देव्या दक्षिणे भागे महाकालं पूजयेत् ॥ कुमारारूपे— " देव्याश्च दक्षिणे भागे
 प्रपूजयेत् " । " हंसायारातावाहोक्रौ महाकालभैरव सर्वविघ्नान् नाशय २ होमोपदेशाद्वा " । ततो
 पाद्यादिभिराराधय त्रिस्तोत्रं पितृणां मूलैर्न देवीं पञ्चोपचारैः पूजयेत् । तथाच कालीतन्त्रे— " महाकालं
 यजेयत्नात् पश्चाद् देवीं प्रपूजयेत् " । ततो देवीं ध्यायेत् । ततो यथाशक्ते जपित्वा शुक्लपद्मादिना
 जपं देव्या वामहस्ते समर्पयेत् । तत स्तुत्या प्रशस्तिणीकृत्याष्टाङ्ग प्रणामं कुर्यात् । धौजगन्मङ्गलं नाम
 ऋचं पठेत् । ततस्त्र्यम्बकं पुष्पेण मार्षं हृदि आरोपयेत् । (ततो निवेद्यं निवेदयित्वा) तन्मेष्यं
 किञ्चित् " उच्छिष्टचण्डालिन्यै नमः " इत्येकान्यां दिशि दत्त्वा शेषं शिष्टेभ्यो दद्यात् । किञ्चित् स्वाकृत्य
 पादौदकं किञ्चित् पीत्वा , निर्माल्यं धृत्वा यजेच्छुक्लिहोरोदात्तं । ततो मूलेनाष्टोत्तरशताभिर्मन्त्रितं
 " पुष्पं च चन्दनं धूत्या त्रैलोक्यं वशमानयेत् । सर्वोन्मिदियुतो भूत्वा भैरवो यन्सराङ्गयेत् " ॥
 इति । अस्य पुरश्चरणं लक्षद्वयजप । तन्क्रमस्तु कालीतन्त्रे—

लक्षमेकं जपेद्विधा हविष्याशी दिवा शुचिः । रात्रौ ताम्बूलपूरास्यः शय्यायां लक्षमानतः ॥ १ ॥
 इति । ध्येयस्यामाह स्वतन्त्रतन्त्रे—

दिवा लक्षं शुचिर्भूता हविष्याशी जपेन्नरः । ततस्तस्य दशांशेन हविष्याशौ समर्पयेत् ॥ १ ॥
 इति । अथाङ्गस्य कालान्तरमाह , नीलसारस्वततन्त्रे— " लक्षमेकं जपेन्मन्त्रं हविष्याशी दिवा शुचिः ।
 अशुचिश्च तथा रात्रौ लक्षमेकं तथैव च ॥ दशांशं होमयेन्मन्त्री दशांशमभिषेचयेत् " इति सां-
 प्रदायिका । वस्तुतस्तु कुमारारूपे—

लक्षमेकं जपेन्मन्त्री हविष्याशी दिवा शुचिः । रात्रौ ताम्बूलपूरास्यः शय्यायां लक्षमानतः ॥ १ ॥
 एवं लक्षद्वयं जप्त्वा तद्दशांशेन मन्त्रवित् । अयुतं होमयेत् देवि दिवारात्रिप्रभेदतः ॥ २ ॥
 इति दशेनाद् दिवा लक्षं जप्त्वा तद्दशांशहोमं कुर्यात् । रात्रौ लक्षं जपित्वा रात्रौवैव तद्दशां-
 शहोमं कुर्यात् , इति रहस्यार्थः ॥ अत्र मन्त्रभेदाः—

वर्गार्थं वह्निर्मयुक्तं रतिविन्दुसमन्वितम् । एकाक्षरो महामन्त्रः सर्वकामफलप्रदः ॥
 त्रिगुणस्तु विशेषेण सर्वशास्त्रप्रबोधकः । ॥

पूजादिकं तु—प्रातः कृत्यादिप्राणायामान्तं कर्म विधाय पूर्वोक्ता आचिच्छन्दोदेवता धिन्यस्य धर्णन्यासं
 कृत्वा करान्ध्यासं कुर्यात् । तद्यथा— ओं का अङ्गुष्ठायामित्यादि । एवं च हृदयमित्यादि कल्प-
 येत् । एवं— " षडङ्गानि मनोरस्य जातियुक्तानि देशिक " । अन्यतस्तु पूर्ववत् । अनयोः पुर-
 श्चरणं लक्षजप । तथा च सिद्धेश्वरीतन्त्रे—

एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं लक्षमेकं विधानतः । तद्दशांशं विधानेन होमयेत् साधकोत्तमः ॥ १ ॥
 मायाद्वयं कूर्चपुमं ऐन्द्रान्तं मादनव्रणम् । मायाविन्द्रीधस्युतं दक्षिणे कालिके पदम् ॥ २ ॥
 संहारक्रमयोगेन बीजसप्तकमुदरेत् । एकविंशाक्षरो मन्त्रस्तारायः कालिकामनुः ॥ ३ ॥

इन्द्रस्य समीपे पेन्द्रं वेकमित्यर्थः । तेन प्रणव मायाद्वयं कूर्चयुग्मं निजगीजद्वयं दक्षिणकालिके निजगीजत्रयं कूर्चद्वयं मायाद्वयमित्येकविंशत्यक्षरम् । अस्य पूजादिकं दक्षिणावत् । पुत्रधरणं तु लक्ष्मणम् । होमस्तु तद्दशाक्षरम् ।

स्वाहान्तश्च त्रयोविंशत्क्षरोऽयं मनुराजकः । स्वाहां विनैकविंशत्यक्षरः कामप्रदो मनुः ॥ ४ ॥

विंशत्यक्षरा महाविद्या स्वाहामणववर्जिता । ध्यानपूजादिकं सर्वं दक्षिणावदुपाचरेत् ॥ ५ ॥

इति । स्वतन्त्रे—

प्रणवं पूर्वमुद्धृत्य हृक्षेस्वागीजमुद्धरेत् । रतिवीजं समुद्धृत्य पञ्चमं भगान्वितम् ॥ १ ॥

ठद्वयेन समायुक्ता विद्याराज्ञी प्रकीर्तिता ।

रतिवीजं निजगीजम् । तथाच चामुण्डातन्त्रे— 'स्थाया कालिका पातु ह्यविंशत्क्षरपिणी, इति कवचे प्रतिपादितम् । तेन प्रणवो माया निजगीजं पञ्चममेकारयुक्तं बहिषज्जमा ।

अस्य पूजा— प्रातः कृत्यादिप्राणायामान्तं विधाय ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् । अस्य मन्त्रस्य भैरव ऋषिः, विराट् छन्दः, मिट्टिकाली ब्रह्मरूपा त्रिमुखेश्वरी देवता, निजगीजं बीजं, लज्जा शक्तिः । वर्षाभ्यासकराङ्गन्यासौ च दक्षिणावत् । ध्यानं तु—

खगोद्भिन्नेन्दुभिर्भूषणैश्च वदसुतरसाहाविताङ्गी त्रिनेत्रा

सन्धे पाणौ कपालाङ्गलदसृजमथो मुक्केशी पिनन्ती ।

दिग्गम्वा चक्रकाञ्ची मणिमयमुकुरार्घ्ययुता दीप्तिजिह्वा

पायात्रीलोत्पलामा रविशशिविलसत्कुण्डलालीढपादा ॥

एवं ध्यात्वा पूजादिकं दक्षिणावत् कुर्यात् । पुत्रधरणं त्वेकविंशतिसद्वक्ष्यम् । तदुक्तं कालीतन्त्रे—

जपेद्विंशतिमाहसं सहस्रैकेन संयुतम् । होमयेत् तद्दशाक्षरेण मृदुपुष्पेण मन्त्रवित् ॥ १ ॥

इति । प्रारणान्तरं विश्वम्भारे—

मूलवीजं ततो माया लज्जागीजं ततः परम् । महाविद्या महाकाल्या महाकालेन भाषिता ॥ १ ॥

वर्गाग्रं वक्षिणपुङ्कं रतिविन्दुममन्त्रितम् । एतत्त्रयं क्रमेणैव तदन्ते बह्विवज्जमा ॥ २ ॥

निजवीजत्रयं फट् बह्विवज्जमा (३) निजगीजत्रयं कूर्चगीजं लज्जा पुनस्तान्येव बह्विवज्जमा (४) । चाम्भारं तम मूलवीजं पुनस्तदेव कालिकायै बह्विवज्जमा (५) ।

अस्य पूजाप्रयोग— प्रातः कृत्यादिप्राणायामान्तं विधाय ऋष्यादिन्यासं कुर्यात्, अस्यैकादश-क्षरस्य दक्षिणामूर्तिं ऋषिः, पङ्क्तिः छन्दः, कालिका देवता, शिरोमुखद्वयेषु ऋषिच्छन्दोदेवता विन्यस्य ध्यायेत् । तथा—

चतुर्भुजा कृष्णवर्णा गुण्डमालानिभूषिता । पङ्क्तौ च दक्षिणे पाणौ त्रिभ्रतीन्दीवरद्वयम् ॥ १ ॥

कर्त्री च स्वर्परं चैव क्रमादभे संविभ्रती । द्यां लिखन्ती जटामेका विभ्रती शिरसा द्वयोम् ॥ २ ॥

गुण्डमालाधरा शीर्षे श्रीवायामपि चापराम् । वक्षसा नागहारं च विभ्रती रत्नलोचना ॥ ३ ॥

कृष्णवस्त्रधरा कट्यां व्याघ्राजिनसमन्विता । वामपादं शवहृदि संस्थाप्य दक्षिणं पदम् ॥ ४ ॥

विलाप्य सिंहपृष्ठे तु लेलिहाना शवद्वयम् । साट्टहासा महाघोररावयुक्ता सुभीषणा ॥ ५ ॥

इति । एवं ध्यानम् । अन्यत्सर्वं दक्षिणावत् । पूर्वोक्तानां मन्त्राणां च सर्वं दक्षिणावद्बोद्धव्यम् । अस्य पुरश्चरणं लक्ष्म्यजप । अन्यासा मन्त्रवर्णमन्त्र्यलक्षजपः । तदुक्तं तत्रैव—

लक्ष्म्यं जपेद्विद्यां पुरश्चरणकर्मणि । अन्यासां वर्णलक्षं तु कथितं पञ्चयोनिना ॥ १ ॥

इति । भेदास्तु— (१) निजवीजं कूर्चवीजं माया दक्षिणेकालिके बह्विषल्लभा । (२) निजवीजं कूर्चं लज्जा दक्षिणेकालिके फट् । (३) मूलवीजद्वयं कूर्चद्वयं लज्जाद्वयं दक्षिणेकालिके पूर्वपद्मवीजानि बह्विषल्लभा । (४) निजवीजं बह्विषल्लभा । (५) निजवीजद्वयं कूर्चद्वयं लज्जाद्वयं पद्मिषल्लभा । (६) मूलवीजं कूर्चं लज्जा बह्विषल्लभा । (७) मूलवीजं दक्षिणेकालिके बह्विषल्लभा । (८) निजवीजं कूर्चं माया पुनस्तान्येव बह्विषल्लभा । (९) मूलद्वयं कूर्चद्वयं मायाद्वयं पुनस्तान्येव बह्विषल्लभा । (१०) मूलत्रयं कूर्चद्वयं लज्जाद्वयं पुनस्तान्येव बह्विषल्लभा । (११) हृदयं वाग्भवं मूलद्वयं कालिकायै दध्यं । (१२) हृदयं पारोद्वयं अक्षुण्णद्वयमखं यदिजाया कालि कालिके दीर्घतनुच्छदं भुवनेयी कूर्चमखम् । (१३) लज्जावीजं क्रोधमखं । एतासां पूजादिकं सर्वं दक्षिणावत् ॥ एषां पूजा— शान्तकृत्यादि-प्राणायामान्तं कर्म विधाय ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् । एषां दक्षिणामूर्तिर्ऋषि पङ्क्तिश्छन्दः दक्षिणाकाली देवता, अन्यत् सर्वं दक्षिणावद्बोद्धव्यम् । अस्यास्तु पुरश्चरणं लक्षजप । एतासां पूजायश्च कालीतन्त्रे—

आदौ त्रिकोणं विन्यस्य त्रिकोणं तट्टहिन्यसेत् । ततो वै विलिखेन्मन्त्री त्रिकोणत्रयमुत्तमम् ॥ १ ॥

ततो वृत्तं समालिख्य लिखेदष्टदलं ततः । वृत्तं विलिख्य विधिवल्लिखेद्भूपुरमेककम् ॥ २ ॥

इति । कुमारीकल्पे— “मन्त्रे तु यैन्दवं चक्रं बीजमायाविभूषितम्” इति । यन्मनिर्माणपात्रं मुण्ड-मालातन्त्रे—

वाप्रपात्रे कपाले वा श्मशानकाष्ठनिर्मिते । शनिभौमदिने वापि शरीरे मृतमंभवे ॥

स्पर्शरूप्येऽथवा लोहे चक्रं कार्यं विधानतः । ॥

इति । एतासां प्रमाणं विश्वसारतन्त्रे—

अथ पञ्चाक्षरीं विद्यां शृणुष्व कमलानने । प्रजापतिं समुदधृत्य बह्मचारं प्रजापतिम् ॥ १ ॥

चतुर्थस्वरसंपुङ्गं नादविन्दुविभूषितम् । द्विगुणं च ततः कृत्वा डेन्तं च कालिकापदम् ॥ २ ॥

स्वाहान्ता कथिता विद्या प्रिय एकादशाक्षरी । ऋषिः स्याद् दक्षिणामूर्तिः पङ्क्तिश्छन्द उदाहृतम् ॥ ३ ॥

परात्परतरा शक्तिः कालिका देवता स्मृता । एकादशाक्षरी विद्या कालिकायाः सुदुर्लभा ॥ ४ ॥

लक्ष्म्यं जपेद्विद्यां पुरश्चरणकर्मणि । अन्यासां वर्णलक्षं स्यात् कथितं पञ्चयोनिना ॥ ५ ॥

इति । अन्यासां पञ्चाक्षरीप्रभृतीनाम् । अस्या ध्यानम्— “चतुर्भुजा कृष्णवर्णा” इत्यादि ।

मूलवीजं ततो मायां लज्जावीजं ततः परम् । दक्षिणे कालिके चेति अस्त्रान्ता समुदीरिता ॥ ६ ॥

अथापरां प्रवक्ष्यामि विद्यां विंशतिवर्णिकाम् । यस्याः प्रमादमात्रेण भवेद्भूमिपुरन्दरः ॥ ७ ॥

मूलबीजद्वयं दद्यात् ततः कूर्चद्वयं वदेत् । लज्जापुगं समुद्धृत्य संवृद्धन्तं पदद्वयम् ॥ ८ ॥
 पूर्ववत् पद् तथा बीजान्यन्ते च वह्निसुन्दरी । अपिः स्याद् दक्षिणामूर्तिः पंक्तिरद्वन्द उदाहृतम् ॥ ९ ॥
 देवता कथिता सद्भिः काली दक्षिणपूर्विका । अथापरां प्रवक्ष्यामि विद्यां त्रिभुवनेश्वरीम् ॥ १० ॥
 निजबीजं समुद्धृत्य तदन्ते वह्निसुन्दरीम् । भैरवोऽस्य अपिः प्रोक्तो नानातन्त्रमन्वितः ॥ ११ ॥
 अष्टाक्षरी तु या प्रोक्ता सर्वतन्त्रेषु गोपिता । निजबीजद्वय कूर्चद्वय लज्जाद्वय ततः ॥ १२ ॥
 स्वाहान्ता कथिता विद्या (सर्वकामफलप्रदा । निजं कूर्चं तथा लज्जा तदन्ते वह्निसुन्दरी ॥ १३ ॥
 पञ्चाक्षरी महाविद्या पञ्चवक्त्र अपिः स्मृतः । नवाक्षरीं महाविद्यां शृणुष्व कमलानने ॥ १४ ॥
 निजबीजत्रयं कूर्चपुगं लज्जापुगं ततः । स्वाहान्ता कथिता विद्या) सर्वमंपरकरी मता ॥ १५ ॥
 अथापरा प्रवक्ष्यामि विद्या ता च नवाक्षरीम् । मूलबीजं समुद्धृत्य संवृद्धन्तं पदद्वयम् ॥ १६ ॥
 स्वाहान्ता कथिता विद्या सर्वशुचिषद्गरी । अथवाष्टाक्षरीं विद्यां शृणुष्व कमलानने ॥ १७ ॥
 निजबीज ततः कूर्चं ततो माया समुद्धरेत् । पुनस्तान्येव उचार्य स्वाहान्ता षोडशायिनी ॥ १८ ॥
 अथापरा प्रवक्ष्यामि दशतन्त्रसमन्विताम् । मूलद्वय कूर्चपुगं तथा लज्जाद्वयं तथा ॥ १९ ॥
 पुनस्तान्येव बीजानि तदन्ते वह्निसुन्दरी । चतुर्दशाक्षरी विद्या चतुर्वर्गफलप्रदा ॥ २० ॥
 ब्रह्मत्रयं समुद्धृत्य रतिवह्निममन्वितम् । नादविन्दुसमायुक्तं लज्जाकूर्चद्वयं ततः ॥ २१ ॥
 पुनः क्रमेण षोडशं वह्निजायाभिर्मनुः । षोडशीयं समाख्याता विद्या कल्पद्रुमोपमा ॥ २२ ॥

इति । मायातन्त्रे—

हृदय वाग्भ्य देवि निजबीजपुगं ततः । कालिकायै पदं बोद्धा तदन्ते वह्निसुन्दरी ॥ १ ॥

तन्त्रान्तरं—

नमः पाशाङ्कुशौ द्वेषा फट्स्वाहाकालिकालिके । दीर्घतनुच्छदं कालीमनुः पञ्चदशाक्षरः ॥ १ ॥

अस्य पुरश्चरण लज्जापुगं । तथाच—

लज्जामंग्यं जप कुर्यात् पुरश्चरणसिद्धये । एतासां पूजनं चैव दक्षिणावत् सुरेश्वरि ॥ २ ॥

मन्त्रसूत्रे— “ लज्जाबीजं ततः क्रोधं फट्स्वाहा इत्यक्षरी भवेत् ” । इति कालीमन्त्रा ॥ अथ गुह्य-
 काली विश्वस्तरं—

अथ वक्ष्ये महेशानि विद्या सर्वफलप्रदाम् । चतुर्वर्गप्रदां सात्वान्महापातकनाशिनीम् ॥ १ ॥

सर्वमिन्द्रिप्रदा विद्या भुक्तिभुक्तिप्रदायिनीम् । गुह्यकालीमहाविद्यां त्रैलोक्ये चातिदुर्लभाम् ॥ २ ॥

इन्द्रादिसुतं वर्गाद्यं रतिविन्दुसमन्वितम् । त्रिगुणं च तथा कृत्वा ईशानं च समुद्धरेत् ॥ ३ ॥

षष्ठम्बरसमायुक्तं विन्दुनादकलान्वितम् । द्विगुणं च ततः कृत्वा ईशानद्वयमुद्धरेत् ॥ ४ ॥

वामाक्षिवह्निसंयुक्तं नादविन्दुविभूषितम् । तद् गुह्ये कालिके प्रोक्ता अथवा दक्षिणे वदेत् ॥ ५ ॥

मूलबीजं पुनः पूर्वक्रमेण योजयेत् ततः । वह्निजायाविधिः प्रोक्ता विद्या त्रैलोक्यमोहिनी ॥ ६ ॥

अथवेति गुह्यशालिके दक्षिणेशालिके वा मन्त्र ।

कामबीजं तथा कूर्चं तदन्ते ध्रुवनेश्वरी । गुह्ये च कालिके वापि तथा बीजद्वयं भवेत् ॥ ७ ॥

स्वाहान्ता कथिता विद्या सर्वतन्त्रेषु गोपिता । एषा तु षोडशी विद्या चतुर्वर्गफलप्रदा ॥ ८ ॥

अस्यार्थ — आदौ निजबीजं कूर्चं माया ततः स्रवोद्यतपदद्वयं ततो निजबीजद्वयं कूर्चद्वयं यादयं यद्विपल्लमा । " कामबीजद्वयं हित्वा भवेद्विद्या चतुर्विंशी " । अस्य मन्त्रस्येति शेषः ।

सप्तबीजं पुरा प्रोक्तं गुह्ये च कालिके पुनः । स्वाहान्ता कथिता विद्या सर्वतन्त्रेषु गोपिता ॥ ९ ॥
एषापि चतुर्विंशतरी । तथा—

दक्षिणे पदमाभाष्य भवेत् पञ्चदशाक्षरी । कामबीजं समुद्धृत्य सम्पुद्ध्यन्तं पदद्वयम् ॥ १० ॥

पुनः कामं तदन्ते च दद्याद्दक्षेत्र्य सुन्दरीम् । एषा नवाक्षरी विद्या गुह्यकान्याः समीरिता ॥ ११ ॥

दक्षिणे पदमाभाष्य भवेद्विद्या दशाक्षरी । कामबीजं परित्यज्य अथवा षोडशाक्षरी ॥ १२ ॥

तेन षोडशाक्षरविद्यायां कामबीजमावे पञ्चदशी भवति । एतासां पूजनं तु—

पूर्ववन्न्यासवर्गस्तु पूर्ववत् पूजयेच्छिवाम् । पूर्ववच्च जपेद्विद्यां सर्वं पूर्ववदेव हि ॥ १३ ॥

यत्किंदां तथा यन्त्रं पूर्ववत् परिकल्पयेत् । ॥

यत्किंदांस्तु— ओं ह्रीं ऐं ह्रीं परमेशानि जगन्मातर्जगतां जननि शुद्धं २ मम यत्किं सिद्धिं देहि देहि शत्रुहर्त्रं कुब कुब ओं ह्रीं ह्रीं फद् ओं कालिकायै नमः फद् स्वाहा ॥ यद्वा गुह्यकाल्या अयं यत्किंमन्त्रः, ह्रींमो एहि २ गुह्यकालिके शुद्धं २ मम शत्रु नाशय २ खादय २ तुरुं २ छिन्दि २ सिद्धिं देहि २ ह्रीं २ स्वाहा ॥ तथायमानमन्त्र— ओं ह्रीं मन्दागिवमहाप्रेताय गुह्यकाल्यासनाय नमः, गुह्यकाल्यै ह्रीं नमः ।

भद्रकान्यादयो विद्याः कथ्यन्ते सुरमुन्दरि । कामबीजादिकं बीजं सप्त पूर्वापरे यजेत् ॥ १४ ॥

भद्रकालीं तथा हेन्तां बीजमध्ये नियोजयेत् । स्वाहान्ता कथिता विद्या विंशद्वर्णात्मिका परा ॥ १५ ॥

चतुर्वर्गप्रदा विद्या भद्रकाली शुभावहा । सप्तबीजं समुद्धृत्य रमशानकालिके तथा ॥ १६ ॥

पुनर्बीजं क्रमेणैव स्वाहान्ता सर्वसिद्धिदा । विंशत्येकाक्षरी विद्या रमशानकालिका मता ॥ १७ ॥

बीजानि चोचरेत् पूर्वं महाकालिपदं ततः । तदन्ते सप्तबीजानि स्वाहान्ता सर्वसिद्धिदा ॥ १८ ॥

विंशत्यर्णा महाविद्या महाकान्याः प्रकीर्तिता । ॥

एतासां जपपूजनं दक्षिणावत् । विशेषस्तु—भूपुरे इन्द्रादिवज्रादीन् पूजयेत् । शुद्धं पूर्वादिद्वारेण विष्णुं शिवं सूर्यं गणेशं पूजयेत् । तत्रैव—

भूपुरे लोकपालांश्च तदस्त्राणि ततो बहिः । भूपुरेषु चतुष्कोणे पूजयेत् क्रमतः सुधीः ॥ १९ ॥

विष्णुं शिवं तथा सूर्यं गणेशं पूजयेत् ततः । ॥

अथास्यां पूजयन्मन्त्र—

त्रिकोणं चैव पदकोणं नवकोणं मनोहरम् । त्रिवृत्तं चाष्टपत्तं च सुकिञ्जल्कसमन्वितम् ॥ २० ॥

भूपुरावितयारूढं योनिमण्डलमण्डितम् । त्रिपञ्चारमिदं चक्र सर्वतन्त्रेषु कीर्तितम् ॥ २१ ॥
त्रिकोण त्रिकोणाकारमित्यर्थः । ध्यान तु—

महामेघप्रभा देवी कृष्णपद्मपिद्यायिनीम् । ललजिह्वां घोरदंष्ट्रा घोररावां हमन्मुखीम् ॥ २१ ॥
नागहारलतोपेता चन्द्रार्धकृतशेखराम् । चा लिखन्ती जटामेका (लेलिहानामव स्वरम् ॥ २२ ॥
नागयज्ञोपवीताङ्गी) नागशय्यानिषेदुपीम् । पञ्चाशन्मुण्डमयुकनरमाला महोदरीम् ॥ २३ ॥
सहस्रफणसपुङ्गमनन्त शिरसोपरि । चतुर्दिक्षु नागफणोद्विनां गुयकालिकाम् ॥ २४ ॥
तलकनर्पराजेन वामकङ्कणभूषिताम् । अनन्तनागराजेन हृतदक्षिणकङ्कणाम् ॥ २५ ॥
नागेन्द्ररश्मिनाहारकल्पिता रत्नपुगाम् । द्विभुजा चिन्तयेद् देवीं नागयज्ञोपवीतिनीम् ॥ २६ ॥
नरदेहसमारब्धकुण्डलश्रुतिमण्डिताम् । प्रमत्तरदना मौम्यां नवरत्नभिभूषिताम् ॥ २७ ॥
नारदाद्यर्मुनिगणैः मेवितां शिवगे(मो)हिनीम् । अट्टहासां महाभीमा साधकाभीष्टदायिनीम् ॥ २८ ॥
जटामेका धारयन्तीमिति शेषः । अनन्तं शिरसोपरि दधतीमिति शेषः । गुह्येत्युपलक्षणम् । पूजादिकं तु द-
क्षिणावत् कार्यम्, इति कालीमन्त्राः ॥

अथ ताराप्रकरणम्—

अथ भेदान् प्रपन्नपामि तारिरयाः सर्गभिद्धिदान् । येषां विज्ञानमात्रेण जीवन्मुक्तस्तु साधकः ॥ १ ॥
कविता लभते शुद्धमनर्गलविजृम्भणीम् । पाण्डित्यं सर्गशास्त्रेषु धनधान्यपतिर्भवत् ॥ २ ॥
राजद्वारे सभाया च त्रिरादे व्यवहारके । सर्वत्र जयमाप्नोति बृहस्पतिरिवापरः ॥ ३ ॥
इति । तथाच मन्त्रपसूक्ते—

मायार्वाज ममुदृत्य तारैकं बद्धिमयुतम् । मायार्निन्दुस्वरयुतं द्वितीयं बीजमुद्धृतम् ॥ १ ॥
कूर्चबीजं तृतीयं च फट्कार तदनन्तरम् । संपूर्णं मिद्धमत्रं तु रश्मिपञ्चकमयुतम् ॥ २ ॥
रश्मिपञ्चकं पञ्चपञ्चकमित्यर्थः । (एकजटापक्षे रश्मिपञ्चकं वक्ष्यपञ्चकं, नीलसरस्वतीपक्षे प्रणवमित्यर्थः)
लीलया चान्प्रदा चेति तेन नीलसरस्वती । तारकत्वात् सदा तारा सुखमेवप्रदायिनी ॥ ३ ॥
उग्रापचारिणी यस्मादुग्रतारा प्रकीर्तिता । ॥

इति । ताराश्रवणम्—

वर्मिष्ठाराधिता विद्या ननु शीघ्रफला यतः । अतस्तेनापि धुनिना शापो दत्तः सुदारुणः ॥ १ ॥
ततः प्रभृति विद्येय फलदात्री न कस्यचित् । ॥

शापोद्धारमाह—

चन्द्रबीजं त्रयान्तत्र बीजोपरि नियोजितम् । ततः प्रभृति विद्येयं बधूयिष यशस्विनी ॥ १ ॥
फलिनी सर्वत्रियाना जयिनी जयकाङ्क्षिणाम् । विषययुक्ती विद्या अमृतलप्रदायिनी ॥ २ ॥

१ 'कोटरार्वा' स पाठ । २ 'संपूर्णं मिद्धमत्रं' स पाठ । ३ 'तारक' क पाठ । ४ 'चिन्दी' स पाठ ।

५ 'शक्ति' स पाठ ।

मन्त्रस्य ज्ञानमात्रेण विजयी भुवि जायते । ॥ ... ॥ ॥

एकवीराकल्पेऽपि—

तज्जावीजं वधूवीजं कूर्चवीजं तथाच फट् । एषा पञ्चाक्षरी विद्या पञ्चभूतप्रकाशिनी ॥ १ ॥

तथा च तत्रैव—

षोडशव्यञ्जनं वद्विषामादिबिन्दुमंथितम् । चन्द्रबीजसमारूढं वधूवीजमिदं स्मृतम् ॥ १ ॥

यधूवीजं स्त्रीकारम् । तथा च विश्वसारे— 'स्ववीजं च महेशानि यधूवीजं प्रकीर्तितम्' इति ।

नीलतन्त्रे—

तारायाः पञ्चवर्ण्यं श्रीमन्नीलमरम्बती । सर्वमापामयी शुद्धा सर्वान्नायैर्नमस्कृता ॥ १ ॥

इति । ताराण्येऽपि—

अनुत्तरं समुद्धृत्य मापोत्तरमतः परम् । पपञ्चमसमायुक्तं पञ्चारिम प्रकीर्तितम् ॥ १ ॥

जीवनी मध्यमा पञ्चादेकाक्षी तदनन्तरम् । उग्रटपं ततो दद्यात्तत्र देवि प्रकाशितम् ॥ २ ॥

एकाक्षी स्त्री, एतेन सर्वत्र शापोद्धारः । पञ्चाक्षरीमधिकृत्य तन्त्रे—

श्रीवीजाद्या यदा विद्या तदा श्रीः सर्वतोमुखी । एषैव हि महाविद्या मायाद्या सकलेष्टदा ॥ १ ॥

वाग्भवाद्या यदा विद्या वागीशतत्प्रदायिनी । वितारकजटा वैषा महामुक्तिरी मता ॥ २ ॥

तारास्वरहिता व्यर्णा महानीलमरम्बती । कुल्लुक्यं समाख्याता सर्वतन्त्रेषु गोपिता ॥ ३ ॥

एषा क्रमगता प्राप्ता मतभेदादनेकधा । ... ॥

एषा पञ्चाक्षरी । तदेवाह— "पञ्चाक्षरी एकजटा तारामात्रे महेश्वरि । ताराद्या तु भवेद्देवि श्रीमन्नीलसरस्वती ॥ उग्रतारा इत्यक्षरी च महानीलसरस्वती " कुल्लुका च । अन्यास्तां विद्यानामेकजटैव देवता प्रकृतित्वात् । एतामा साधनस्थानं नीलतन्त्रे—

एकलिङ्गे श्मशाने वा शून्यागारे चतुष्पथे । (शवस्योपरि शुण्डे वा जले बाकण्ठपूरिते ॥ १ ॥

मंग्रामभूमौ योनौ वा स्थले वा विजने बने ।) तत्रत्यः साधयेद्योगी विद्यां त्रिभुवनेश्वरीम् ॥ २ ॥

इति । तत्रैव—

पञ्चक्रोशान्तरे यत्र न लिङ्गान्तरभीक्ष्णते । तदेकलिङ्गमाख्यातं तत्र सिद्धिरनुत्तमा ॥ १ ॥

इति । अन्यत्रापि—

उज्जटे पर्वते वापि निर्जने वा चतुष्पथे । देवागारे च शून्ये च निर्जनैकान्तवेरमनि ॥ १ ॥

इति । बीरतन्त्रेऽपि—

शून्यागारे श्मशाने यदि जपनि जडस्तेकलिङ्गे तडागे

गङ्गागर्भे गिरौ वा शुचिनिर्मलमतिः सर्वदा मन्त्रियुक्तः ।

विद्या श्रीनीलवाण्या भुवनजनपतिः सर्वशास्त्रार्थवेत्ता

देहान्ते योगिमुख्यः परमसुखपदं ब्रह्म निर्वाणमेति ॥ १ ॥

इति । ताराचमन भेज्यतन्त्रे—

तारामेदैस्त्रिभिः पीत्वा मायया चालयेत् कर्म । स्त्रौ ह ओष्ठौ द्विरुन्मृश्य फट्कारैः चालयेत् कर्म ॥ १ ॥

आस्थनासेचणश्रोत्रनाभिचक्रः शिरोभुजान् । वैरोचनादिभिः स्पृष्ट्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ २ ॥

आचम्य भैरवो भूत्वा वत्सराचा प्रपश्यति ।

॥

तारामेदैरिति— उपरता एकाजटा नीलभरस्वती च । वैरोचनाद्यस्तु— वैरोचनशपारदुरपयनाभ (अस्तिताप्य) मामकनामकनारकपाण्डुरपधान्तऋयमान्तकविघ्नान्तकनरकोन्तका सचतुर्योग्यथादिनमोन्तका । इति ।

अथ पूजा— प्रातः कृत्यादिस्नानान्त कर्म विधाय यागस्थाने गत्वा “ ओं वज्रोदके हुफद स्वाहा ” इति मन्त्रेण जलमधिष्टाय पतञ्जल पूजार्थं विधाय तत्र किञ्चिदभ्यजले निलिप्य तेनैव धारिणा “ ओं ह्रीं विशुद्ध सर्वपापानि शमयाशेषविकल्पमपनय हुफद स्वाहा ” इति हस्तपादौ प्रताप्य कुलशुशान् तु-
षण्णेततरुपाद यथासुर्येन हस्ते दत्त्वा “ ओं ह्रीं स्वाहा ” इत्याचम्य पादौ ध्यायेत् । कुलशुशान्तु—

सुवर्णं रजतं चैव जपपूजादिकर्मसु । कुशकार्यकरं प्रोक्तं न तु वन्याः कुशाः कृणाः ॥ ३ ॥

इति । तत—

जलशङ्खं करे कृत्वा तिष्ठेद् द्वारि महेश्वरि । चालयेद्वस्तपादौ च वन्द्यमाख्येन वर्त्मना ॥ १ ॥

इति । मत्स्यसूक्ते— “ तार वज्रोदके हुफद स्वाहा जलमधिष्ठितम् । ” तथाच—

(तारं) लज्जा विशुद्धान्ते सर्वपापानि चैव हि । शमयान्ते त्रशेषान्ते विकल्पदमृच्छरेत् ॥ १ ॥

अपनयान्ते वर्म फट् स्वाहा पादविशुद्धये । ओं माया वाहेजाया च तथा चाचमने सतुः ॥ २ ॥

इति । तथा—

रमशानि तत्र सञ्चिन्त्य तत्र कल्पद्रुमं स्मरेत् । तन्मूले मणिपीठं च नानामणिविभूषितम् ॥ १ ॥

नानालङ्कारभूषाद्य मुनिदेवैश्च शोभितम् । शिवाभिर्ह्रुमामास्थिमोदमानाभिरेन्वितम् ॥ २ ॥

चतुर्दिक्षु शिवाभ्युपहृष्टाङ्गारास्थिभूषितम् । तन्मध्ये भावयेद् देवीं यथोक्तध्यानयोगतः ॥ ३ ॥

इति ध्यात्वा ‘ ओं मणिधारे वज्रिणि महाप्रतिमरे हुफद स्वाहा ’ इति शिरसाञ्जलं कुर्यात् । सामान्यार्थे विधाय फट् इति शिवाय सप्रोक्ष्य गां गणेशाय नमः । एव वा बहुकायं, सा क्षेत्रपालाय, या योगिनीभ्यो नमः । इति द्वारं संपूज्य वास्तुपुरुष पूजयेत् । शिरसान्धनानन्तरं मत्स्यसूक्ते सामान्यार्थमाह—

फटित्पुङ्गवः हुदापूर्णं तारेण दश भक्षयेत् । फटा द्वारं प्रोक्षयेच्च बीजेनाभ्यर्चयेत् सुरान् ॥ १ ॥

गावावाया च बीजानि तान्युक्त्वानि महेश्वरि । गणेश वटुक क्षेत्रपाल च योगिनीर्पूजयेत् ॥ २ ॥

डेन्तानेताश्च सर्वान्ते हन्मन्त्रं विलिखेत्ततः । पूजयित्वा ततो गेहं प्रविशेद् गृहं मध्यतः ॥ ३ ॥

ब्रह्माण वास्तुदेवं च तारादिहृदयान्तकम् ।

॥

इति । औरत्तरहृफद स्वाहा इति जलमेकाद्भूमिं शोधयेत् । “ ओं सर्वविघ्नानुत्तारय हुफद स्वाहा ”

१ ‘ वान्तरा ’ ख. पाठ । २ ‘ इति त्रिरा ’ ख. पाठ । ३ ‘ रघु ’ ख. पाठ । ४ ‘ वाह्य ’ ख. पाठ । ५ ‘ रामिषेकाय ’ ख. पाठ ।

इति नाराचमुद्रया श्रुततन्त्रेणैव वामपार्श्वेधातत्रयेण (मौमानूर्ध्वतालत्रयेणान्तरिक्षगान् दिव्यदृष्ट्या
व्यानिति) त्रिविधविघ्नान् दिव्यान्तरिक्षमौमानुत्मारयेत् । “ ओंपवित्रवज्रभूमे हुंफद स्वाहा ” इति
मन्त्रमन्य तत्र कोमलमन्त्रलविघ्नराद्यामनानि यथाप्राप्तान्यान्तीर्य “ ओंआ सुरेखे वज्ररेखे हुंफद स्वाहा
इति रत्नचन्द्रनगन्धपुष्पादिना समन्वित्य स्वस्तिफाटिकेण तत्रोपविशेत् । तदुक्तं मन्त्रसूत्रे—

मृदुकोमलमार्मीनो हान्येषु कम्बलेषु च । विघ्नेषु समामीनः माधयेत् मिद्विमृत्तमाम् ॥ १ ॥

(मग्नमे पतितं बालं मपादितमचूडकम् । एवमामनिःसृतं प्राप्य चितायां वा तदन्तिके ॥ २ ॥)

इति । तन्त्रचूडामणौ—

(तत्र मृद्वामनं देवीपीठमन्त्रेण पूजयेत् । तारं प्रकामपीठाय हृदयान्तोऽयमीरितः ॥ १ ॥

तत्र बद्धामनं वीरः स्वात्मानं गोधयेत्ततः ।)

इति । कोमलादिलक्षणमाह श्रीरामे—

(वीरामनाद्यभावे तु मृतामनं मृणु प्रिये) । पञ्चवर्षोत्तरं यावन्मृतं बालमचूडकम् ॥ १ ॥

एवमामाभ्यन्तरं चैव दशमामात्रं पूर्वकम् । गर्भन्युतमृतं बालं गर्भाएमात् पुरःसरम् ॥ २ ॥

एतत्कोमलमित्याहुर्विघ्नेषु कुशेषु वा ।

इति । तथाच तन्त्रे—

अचूटचूडको बालो हीनोपनयनः पुमान् । यो मृतः पञ्चमे वर्षे तमेव कोमलं विदुः ॥ ३ ॥

पञ्चमे वर्षे पञ्चमवर्षे पूर्णे । आसनपरिमाणमाह

एकहस्तं द्विहस्तं वा चतुरस्ते ममन्ततः । विशुद्धे आम्ने कुर्यात् संस्कारं पूजनं बुधः ॥ ४ ॥

कृष्णसारव्याघ्रवर्माद्यपि आसनम् । “ कृष्णसारव्याघ्रपिचर्म अचूडं कम्बले तथा । पीतं च श्वेनवर्णं वा
आसनाय प्रकटयेत् ॥ प्रोक्तं च विल्लरेणाय ह्ययवा कुण्डलीकृतम् । ” इत्यादि । विघ्नेरेष्वित्यादि कु-
शपत्रशतकेन षड्रुकं निर्माय तत्र शयप्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् । तत्रैव—

ओंकारं आःसुरेखे च वज्ररेखे ततः परम् । हुंफदस्वाहा च कुर्यात्तु मण्डलं च शवामनं ॥ ५ ॥

वीरामनेनोपविश्य मंपूज्यासनमेव च । चतुरस्ते चतुर्द्वारमेवं मण्डलमालिखेत् ॥ ६ ॥

इति । “ ओंमणिधरि बज्रिणि महाप्रतिमने रत्न रत्न मा हुं फद स्वाहा ” इति वस्त्राञ्जले वस्त्राम्नि
बन्धयेत् । “ ओंआ हुंफद स्वाहा ” इति व्यापकनया कायवाक्चित्तं शोधयेत् । “ ओं पुष्पकेतुराजार्हते
शताय सम्यक्त्वंबन्धाय ” ओंपुष्पे पुष्पे महापुष्पे सुपुष्पे पुष्पभूषिते पुष्पचयावर्कणि हुं फद स्वाहा ” इति
च पुष्पादि मन्त्रमयं कृत्वा स्वर्णादिपीठे गोरेचनकुङ्कुमादिलिप्ते ‘ ओंआ. सुरेखे वज्ररेखे हुं फद स्वाहा ’
इति मन्त्रेणाधोमुखविकोरागमार्ष्टलपत्रं वृत्तं चतुरस्रं चतुर्द्वारयुक्तं यन्त्रमुद्धरेत् । पश्चम्य पूर्वोद्दिशेलेषु म-
न्त्राक्षराणि लिखेत् । तथाच कुलचूडामणौ—

ततः कुलरमेनैव पीठं निर्माय यत्नतः । आः सुरेखे वज्ररेखे हुंफद स्वाहा समन्वितम् ॥ १ ॥

मन्त्रेणानेन संलिख्य वसुपत्रं मनोहरम् । चतुरस्रं चतुर्द्वारमेवं मण्डलमालिखेत् ॥ २ ॥

कुलरसेन स्वयंभूसेन । वर्णलिखनप्रकारमाह फेकाराये—

मयोनिं चन्दनेनाष्टपत्रं वृत्तं लिखेत्ततः । मृदामनं समामाये मायां पूर्वदले लिखेत् ॥ १ ॥
मध्यवैजं द्वितीये फल्गुचरे पश्चिमे तु टम् । मध्ये वैजं लिखेत्तोरं भूतशुद्धिमथाचरेत् ॥ २ ॥

इति । तदुक्तं गन्धर्वे—

पञ्चकोणान्तर्गतं पद्मं भूमिमादित्य पुनः । चतुरस्रं चतुर्द्वारमेव वा यत्रमास्तिमेत् ॥ ३ ॥

(तन्मध्ये मिलिसेन्मन्त्री तागाप्रणवमेवच ।) “ ” ॥

वीजलेखनं तु पूर्ववत् । नीलतन्त्रेऽपि सारस्वताधिना तु विशेषेण यन्त्रान्तरमुक्तम् ।

व्योमेन्द्रारसनार्थकालिकमचां द्वन्द्वैः स्फुरत्केसर वर्णोल्लासितसुन्दरं वसुमतीगेहेन संघटितम् ।

तारावीश्वरगारिवर्णविलसद्दिकोष्मंशोभितं यत्र नीलतनोः परं निगदितं मयार्थसिद्धिप्रदम् ॥

(विन्दुस्त्रिकोणं च पदस्यपुङ्गवं वृत्तं तथाष्टारमलं त्रिचक्रम् ।

सम्पुष्टं चैकजटाविलामगेहं मया यन्त्रमिदं प्रदिष्टम् ॥)

इति । (एवमेतेषामन्यतमं विरच्य पुरतो निधायार्चयेत्) पीठस्य पूर्वद्वारे ओंहांगा गणपतये नमः ।
पीठस्य दक्षिणे ओंहांगा बहुक्राय नमः । पीठस्य पश्चिमेत्तरयो ओंहाङ्गा क्षेत्रपालाय नमः । ओंहाया
योगिनीभ्यो नमः । ततो मध्ये श्रमशानाय नमः । कल्पवृक्षाय नमः । तन्मूले मणिपीठाय नमः । नानालंका-
रेभ्यो नमः, मुनिभ्यः ०, देवेभ्यः ०, बहुमानास्त्रिमोदमानाभ्यः शिवाभ्यो नमः । चतुर्दिक्षु शयमुण्डलि-
ताद्गान्धिव्यां नमः । इति सर्वत्र नमोन्तेन पूजयेत् । अष्टदलेषु श्रम्यादि ओल्लङ्घये नमः । ओसरस्व-
त्यै० । ओन्म्यै० । ओप्रीत्यै० । ओकीर्त्यै० । ओर्कान्त्यै० । ओल्लुप्त्यै० । पुष्ट्यै नमः । एवमुत्तरोत्तरमभ्यर्च्य
तस्य मध्ये हस्तौ स्वशशिचन्द्राभ्यामनामनाय नमः ॥ तदुक्तं सिद्धमार्गस्यते—

सुदमीः सरस्वती चैव रतिः प्रीतिस्तथैव च । कीर्तिः कान्तिश्च तृप्तिश्च पुष्टिश्चैव शक्रयः ॥ १ ॥

देव्या नीलसरस्वत्याः पीठशक्रय ईरिताः । “ ” ॥

इति । वीरतन्त्रे— “ तन्मध्ये पूजयद् देव्यां धाहने शयमेव च ” । इति, ततो भूतशुद्धिं कुर्यात् । यथा—स्वाङ्गे
उक्तानां कर्णे कृत्या हम् इति मन्त्रेण कुण्डलिनो जीवात्मानं वैलोक्येव चतुर्विंशतितत्त्वानि सुषुम्णावर्त्मना
परमतेजानि संयोज्य, बुभुक्षन् हाकारं रक्तवर्णं नाम्नी ध्यात्वा तदुदभूनाग्निना लिङ्गरागं सदस्य, खीकारं
पीतवर्णं ह्रीं विचिन्त्य (तदुदभूतवायुना तद्भस्म प्रोत्सारयेत् । ततो रेचकेन हुकारं श्वेतवर्णं शिरसि विचिन्त्य)
तदुद्भूतेनामृतम्बुना तदस्त्रिंशत् तत्त्वानि स्थापित कृत्वा समस्तमपगतान्यथ विश्वमयं शरीरमासाययेत् । तथाच श्रुतिः—
पदत्रिंशत्तत्त्वानि शरीरमिति । तत आत्मानमपगतान्यथ निर्मलं देवताभिर्या ध्यायेत् । तस्मिन्
विश्वस्यापक्वं श्रमृतवार्तिणं आकारं रक्तपद्मजं ध्यात्वा तदुपरि टाकारान् श्वेतपद्मजं विचिन्त्य,
तदुपरि नीलसन्निभं हृन्नामं ध्यात्वा तदुपरि हुवीजं भूयितां क्रिंशकां व्यायेत् । तदुपरि देवतां “ आर्हीर्क-
स्वाहा ” इति एकादशवारं जपन् प्राणान् प्रतिष्ठाप्य व्यायेदिति । तदुक्तं फेत्कारिये—

माया नामा रत्नपर्णा ध्याता तज्जातवद्भिना । शुष्कं कर्मार्थकं देहं दग्धं सचिन्तयेत् ततः ॥ १ ॥

१ ‘पद्म’ एव पाठ । २ ‘दुमामनमायाय’ एव पाठ । ३ ‘पद्’ एव पाठ । ४ ‘तारं हुकारं हुकारस्य तारा-
प्रणवत्वेन प्रमिद्वयम्’ । ५ ‘वृत्तेन’ एव पाठ । ६ ‘सान्त्यै’ एव पाठ । ७ ‘शा’ एव पाठ । ८ ‘एक
पादात्मक’ एव पाठ ।

स्त्रीकारं हृदि पीतामं तद्द्रुतेन वायुना । भस्म प्रोत्मारितं कृत्वा ललाटे चिन्तयेत् ततः ॥ २ ॥
 कूर्चं तुपारवर्णाभं तद्द्रुतामृतेन च । तदस्य प्लावितं कृत्वा तारात्मानं विचिन्तयेत् ॥ ३ ॥
 मर्वव्यथा विनिर्मुक्तं निर्मलं देवतामयम् । भूतशुद्धिं विधायेथं शून्यं विश्वं विचिन्तयेत् ॥ ४ ॥
 निर्लेपं निर्गुणं शुद्धमात्मानं देवतामयम् । अन्तरिक्षे ततो ध्यायेदाःकारांश्च पङ्कजम् ॥ ५ ॥
 (भूयस्तस्योपरि ध्यायेत् टांकारात् श्वेतपङ्कजम् । तस्योपरि पुनर्ध्यायेद् हंकारं नीलमणिमम् ॥ ६ ॥
 ततो हंकारधीजात् कर्त्रिकां बीजभूषिताम् ।) भूयस्तस्योपरि ध्यायेदात्मानं तारिणीमयम् ॥ ७ ॥

इति । ततो ध्यानम्—

प्रत्यालीढपदां घोरां घृण्डमालाविभूषिताम् । खर्वी लम्बोदरीं भीमा व्याघ्रचर्मावृतां कटां ॥ ८ ॥
 नवयौवनमपन्नां पञ्चमुद्राविभूषिताम् । चतुर्थजा ललजिह्वां महाभीमां वरप्रदाम् ॥ ९ ॥
 खड्गकर्त्रिसमायुक्तमन्यतरभुजद्वयाम् । कपालोत्पलमंयुक्तमन्यपाणियुगान्विताम् ॥ १० ॥
 पिङ्गोदकजटां ध्यायेन्मालावचोभ्यभूषिताम् । बालार्कमण्डलाकारलोचनत्रयभूषिताम् ॥ ११ ॥

इति । पञ्चमुद्राविभूषितामिति, ललाटे श्वेतास्थिपर्णिकावतुष्ट्यान्वितकपालपञ्चकान्वितामित्यर्थः । श्रीशङ्कराचार्येणाप्युक्तं— “ विचित्रास्थिमालां ललाटे करालां कपालं च पञ्चान्वितं धारयन्ती ’ मिति । ततः प्राणायामः, धामनासापुटेन मूलं चतुर्थारं जप्त्वा वायुं पूरयेत् । तदनु नासापुटौ धृत्वा षोडशवारजपेन वायुं कुम्भयेत् । तदनु दक्षिणनासापुटेन धाराष्टकावर्तनेन रेचयेत् । पुनर्दक्षिणेनापूर्य वामेन रेचयेत् । पुनर्वामेनापूर्य दक्षिणेन रेचयेत्, इति प्राणायामत्रयं भवति । ततः श्रुत्यादिन्यासः । तद्यथा— शिरसि अक्षोभ्यश्रुपये नमः । मुखे बृहतीछन्दसे नमः । हृदि श्रीमदेकजटाशिखेयताभ्यां नमः । मूलाधारे हृदीजाय नमः । पादयोः फट् शङ्खे नमः । शेषाण्युक्तगण्युच्चार्य सर्वाङ्गे स्त्रीकोलकाय नमः । तदुक्तं यौरतन्त्रे—

अक्षोभ्य श्रुपिरतस्मा बृहती छन्द ईरितम् । नीलासरस्वतीं देवीं त्रिषु लोकेषु गोपिता ॥ १ ॥

हृदीजमस्तं शक्तिः स्याच्चतुर्वर्गफलप्रदा ।

इति । ततः कालोत्तन्त्रोक्तमाह्वान्यासः । तथाचोक्तम्— “ यथा काली तथा नीला तत्क्रमान्नाह्वाका न्यसेत् ” । तद्यथा— अंआईईईईऊंऊंऊं नमो हृदि । ऐंऐंआँआँआँअक्षगंय नमो दक्षभुजे । ऊंऊंऊंऊंऊं नमो वामभुजे । एतथेदंधनपर्ववर्मे नमो दक्षिणजङ्घायां । मयैरंलवैशंपेतंहृदि नमो वामजङ्घायां । ततः कराङ्गन्यासो— हां अखिलवाग्पिर्यै अङ्गुष्ठाभ्यां नमः । हां अखण्डवाग्पिर्यै तर्जनीभ्यां नमः । हूं ब्रह्मवाग्पिर्यै मध्यमाभ्यां नमः । ह्रूं विष्णुवाग्पिर्यै अनामिकाभ्यां नमः । हां रद्रवाग्पिर्यै कनिष्ठिकाभ्यां नमः । ह्रं सर्ववाग्पिर्यै करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः । हां अखिलवाग्पिर्यै हृदयाय नमः । हां अखण्डवाग्पिर्यै शिरसे स्वाहा । हूं ब्रह्मवाग्पिर्यै शिखायै वषट् । ह्रूं विष्णुवाग्पिर्यै कवचाय हुं । हां रद्रवाग्पिर्यै नेत्रत्रयाय वौषट् । ह्रं सर्ववाग्पिर्यै अन्धाय फट् ॥ अङ्गुलिनिर्णय उक्तः । अयं तु नीलासरस्वतीपदे । तथाच तारामधिकृत्य सिद्धसारम्बने—

१ ' तेन वायुना ' ख पाठ । २ ' माव ' ख पाठ । ३ ' मेल ' ख पाठ । ४ ' तारिणी ' ख पाठ । ५ ' नाकाया ' ख पाठ । ६ ' कन्युगिरगत ' ख पाठ । ७ ' भीमस्या ' ख पाठ ।

अखिलवाग्पिणीं प्रोच्य हृदयाय नमो वदेत् । अखण्डवाग्पिणीति शिरमे बह्विब्रज्जा ॥ १ ॥
 ब्रह्मवाग्पिणीत्युक्त्वा शिखार्यं वषटित्यथ । विष्णुवाग्पिणीं प्रोच्य ऊनचाय हुमादिशेत् ॥ २ ॥
 रुद्रवाग्पिणीत्युक्त्वा नेत्राभ्यां वषटित्यपि । सर्ववाग्पिणीमुक्त्वा अस्त्राय फटिति स्मरेत् ॥ ३ ॥
 षड्दीर्घमायया चैव बीजान्ते तानि योजयेत् । ॥

इति । हा एकजटाय अङ्गुष्ठाभ्यां नम । हां तारिण्यै तर्जनीभ्यां स्वाहा । हू ध्रुजोदके मध्यमाभ्यां व-
 पद । हे उग्रजटे अनामिकाभ्यां हु । हो महाप्रतिसरे कनिष्ठिकाभ्यां वषट । ह पिङ्गोऽग्रकजटे कर-
 ण्याभ्यां फट । एष हृदयादिषु न्यसेत् ॥ तथाच एकजटामधिकृत्य नीलतन्त्रे—

बीजान्ते एकजटायै हृदयं परिकीर्तितम् । तारिण्यै शिरमे तद्वद् ध्रुजोदके शिखा ततः ॥ १ ॥
 उग्रजटे च कवच महाप्रतिसरे तथा । पिङ्गोऽग्रकजटे तद्वद्नेत्रास्त्रे परिकीर्तयेत् ॥ २ ॥
 षड्दीर्घया मायया च बीजान्ते नाम वाचयेत् । ॥

अत्र वर्णन्यासपीठन्यासी न लिखितौ, अनुकृत्यात् । तथाच फेत्कारार्थे— “अथोक्तमाचरेत् मन्त्र्य
 नान्योक्तमाचरेद् बुध ” । कालोपोढा वा कर्तव्या । ततो मूलमुच्चार्य शिर आदिपादपर्यन्तं पादादिशिरोन्त
 हृदयादिमुपपर्यन्तमिति व्यापकत्रयं न्यसेत् । ततोऽर्घ्यस्थापनं तथाच— स्वयामे त्रिकोणधृतचतुरक्षमण्डलं
 कृत्वा, तत्र साधार पात्र निधाय मूलयिद्यया जलादिभाष्यं रक्तवर्न्दनविल्वपत्राणि अक्षतार्धाक्षित्वा ,
 अर्घ्यन्यासीशानुराधामध्ये दिक्षु च— हा अखिलवाग्पिण्यै हृदयाय नम , इत्यादि । हा एकजटायै ह-
 दयाय नम , इत्यादि वा षडङ्गानि विन्यस्य, अर्घ्यपात्र मन्त्र्यमुद्रयाच्युषा मूलमन्त्रं दशधा जपेत् ।
 तथाच— ‘दशहत्वा जपेद्विधा देवताभावसिद्धये ’ इति । ततोऽस्त्रेण मन्त्र्य धनुयोनिसुते प्रदश्यं तेजो-
 मयं तज्जल विभाज्य किञ्चित् प्रोक्षणीयपात्रे निक्षिप्य , तेनोदकेनान्मानं पूजोपकरणं चाभ्युक्ष्य पूजा-
 मारभेत् । भूतशुद्धिं निधायैतन्मर्त्यादिस्थापनं चरेत् । प्राणायामं ततः कृत्वा श्रुत्वादिन्यासमाचरेत् ॥ १ ॥

भूतशुद्धिं निधायैतन्मर्त्यादिस्थापनं चरेत् । प्राणायामं ततः कृत्वा श्रुत्वादिन्यासमाचरेत् ॥ १ ॥

इति । तत पुष्पाङ्गलिं निरुच्य आत्मानमेवेन देवीं ध्यायेत् । तथा—

प्रत्यालीढपदीपिताङ्गिशवहडोराट्टहासा परा खड्गेन्द्रीवरकर्त्रिस्तर्पणधरां हूकारशीजोद्भवा ।

खर्वा नीलनिशालपिङ्गलजटाजटैकनागैर्घुता नाड्य न्यस्य कपालके त्रिजगता हन्तुप्रतारा स्वयम् ॥
 एष विभाज्य , करकलितद्वारक्षतरक्तवर्न्दन (वज्रपुष्पादि) मिलितदिनरुरकिरणार्यकुसुमाञ्जलीं मातृकायन्त्रं
 ध्यात्वा हृदया-मूलमन्त्रतेजोमयीं शुद्धज्ञानचैतन्यमयीं पदचक्रभेदेन शिर स्थितमहदलकमलकर्णिकान्तर्गतप-
 रमशिखं प्रापय्य त्रियासमभिमन्त्रादिवेण तदमुनाम्बुधौ विधाम्य तदमृतलोलीभूता चैतन्यानन्दमयी ता प्र-
 वहास्तापुटादानाय मूलेन कर्तव्यमृतावाहादयेत् ॥ तन्त्रान्तरे—

देवीं सुपुष्पामागेशं चानीयं ब्रह्मरन्ध्रकम् । बहन्नामापुटे ध्यायेन्निर्गन्तीं स्वाञ्जलिम्विते ॥ १ ॥

पुष्पे आरोग्यं सरपुष्पं प्रतिमार्दां निधापयेत् । देवेशि भक्तिमुलभे परिवारममन्त्रिते ॥ २ ॥

यावत् सा पूजयिष्यामि तावत् स सुखिना भव । ॥

तत पूर्वोक्तक्रमेणावाहनादिकं कृत्वा योन्यादिपञ्चमुद्रा प्रदर्शयेत् ॥ "आवाहनादिमुद्राभिः पञ्चमुद्राः दर्शये" इति भैरवीयात् । तास्तु मुद्राप्रकरणेऽनुसन्धेया । "आहोमो स्वाहा" इति प्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् ततः "ॐ श्रीमदेकजटे वज्रपुष्पं प्रतीच्छ हृफद स्वाहा" इत्यनेन षोडशोपचारेण पञ्चोपचारेण वा जयेत् । "ताराद्यमग्निजायान्तमुदीर्य यजनं शरेत्" । तार कूर्चस्तदादि हृफडित्यर्थः । सच वद्विजायान्त इति । (ॐ भगवत्येकजटे ह्रीं विशुद्धधर्मगात्रि सर्वपापानि शमय सर्वविकल्पानपनय हृफद स्वाहा पापं नम । तारिणि ह्रीमदमाचर्नाय स्वधा । ह्रीं मणिधरि यज्ञिणि) महाप्रतिसरे इदमर्थं स्वाहा ह्रींकपालिनि मधुपर्कं स्वधा । श्रीमदेकजटे इदमाचमनीयं सुगन्धिजलं नमः । गन्धपुष्पयोर्विशेषस्त्वयम् — "परमानन्दसौरभ्यपरिपूर्णदिगन्तरम् । शृङ्गाण परम गन्धं कृपया परमेश्वरि ॥" श्रीमदेकजटे एव गन्धो नमः । "तुरीयवनसमूत नानागुणमनोहरम् । आनन्दसौरभं पुष्पं शृङ्गां परमेश्वरि ॥" इयं बबोरचना विद्याधराचार्यसंभता । महातन्त्रे तारिणीर्निर्णये — "प्रणवं भगवत्येकजटे माया ततः परम् । (विशुद्धधर्मगात्रितः सर्वपापानि तत्परम् ॥ शमय सर्वविकल्पानपनय हृफद शिरः । अयं पाद्यमनुदेवि आचमनीयमनुं शृणु । तार यज्ञिणि मायेति तारो माया ततः परम् ।) मणिधरि यज्ञिणीति महाप्रतिसरे मनुः ॥ माया कपालिनि मन्त्रो मधुपर्कं सुरेश्वरि ।" ततो योनिमुद्रा प्रदर्श्य, देवि आहापय भगवत्या परिवारान् पूजयामि, इति प्रार्थ्य आवरणान् पूजयेत् । तथा कैसरेषु आग्नीशासुर-बायुमध्ये दिक्षु च षडङ्गानि पूजयेत् । आग्नेय्यां ह्रीं एकजटे हृदयाय नमः । ऐशान्यां ह्रीं तारिणि शिरसे स्वाहा । नैऋत्यां हूं यज्ञोदके शिखायै वषट् । वायव्या ह्रीं कपालिनि कवचाय हुं । मध्ये ह्रीं महाप्रतिसरे नेत्रत्रयाय वषट् । चतुर्दिक्षु हं पिङ्गोदकजटे अस्त्राय फट् ॥ नीलसरस्वतीपदे तु — ह्रीं अखिलवायूपिण्यै हृदयाय नमः, इत्यादिना षडङ्गानि पूजयेत् । ततो देव्या मौलौ "अक्षोभ्यवज्रपुष्पं प्रतीच्छ हूं फद स्वाहा" इति संपूजयेत् । तदुक्तं भैरवीये—

वज्रपुष्पं प्रतीच्छेति हृफद स्वाहेति मन्त्रतः । एतन्मन्त्रे नाममात्रं भिन्नं चैव न संशयः ॥

अनेन मनुना सर्वान् परिवारान् समर्चयत् ।

सर्वत्र प्रणवः । तदुक्तं तत्रैव — "प्रणवं वद्विजायान्तं वज्रपुष्पं विनिक्षिपेत् ।" ततः षोडशोपचारे बाय-व्यादीशानपर्यन्तं गुरपरिङ्गं पूजयेत् । तथाच ताराचूडामणौ—

अथ तारागुरुं वक्ष्ये दृष्टादृष्टफलप्रदान् । ऊर्ध्वकेशो व्योमकेशो नीलकण्ठो वृषध्वजः ॥ १ ॥

दिव्यौषाः मिद्विदा देवि सिद्धौषाञ्छृणु तत्त्वतः । वशिष्ठः कूर्मनाथश्च भीमनाथो मेहेश्वरः ॥ २ ॥

हरिनाथो मानवौषाधश्च वक्ष्यामि तद्गुरुम् । तारावती भानुमती जया विद्या महोदरी ॥ ३ ॥

सुखानन्दः परानन्दः पारिजातः कुलेश्वरः । विरुपाक्षः फेरवी च कथितं तारिणीकुलम् ॥ ४ ॥

अशक्तश्चेदक्षोभ्यमात्रं पूजयेत् । ततः पूर्वोद्दिष्टलमूले—

महाकाल्यथ रुद्राणी मया भीमा तथैव च । घोरा च आमरी चैव महारात्री च सप्तमी ॥ ५ ॥

अष्टमी भैरवी प्रोक्ता योगिनीस्ताः प्रपूजयेत् ।

तत पूर्वोद्दिष्टतुर्दिक्षु वामावर्तनं, ह्रीं वैरोचनशंखपाण्डुरपद्मनाभासिताङ्गान् पूजयेत् । ततः बह्मपादिचतु-

॥ पञ्चमुद्रास्तु— सुमुखं चतुस्त्रयं च चतुः शोभसमेव च । योनिमुदेति विख्याता मुद्रा, पञ्च नमस्कृतौ ॥

१ 'हेश्वरी' ख पाठ । २ 'भैर' ख पाठ । ३ 'उमा' ख. पाठ. ।

द्वेलेषु दक्षिणाधर्तनं मामकनामकषाण्डुरतारकान् पूजयेत् । ततः पूर्वादिद्वारेषु परान्तर्धनमागतकविघ्नान्तक-
नरकान्तकान् पूजयेत् । तथाच सिद्धसारसूत्रे—

तथा वैरोचनं शङ्खापहुरं पद्मानामकम् । अमिताङ्ग यजेन्मन्त्री दिक्षिन्द्रादिचतुर्दले ॥ १ ॥

नामकं मामकं चैव पाहुरं तारकं तथा । वह्न्यादिकचतुष्कोणे मन्त्रैः स्वैः स्वैः क्रमाद्यजेत् ॥ २ ॥

द्वारपूर्वादितस्तद्वत् पद्मान्तकयमानकौ । विघ्नान्तक ममभ्यर्च्य पूजयेन्नरकान्तकम् ॥ ३ ॥

इति । नीलतन्त्रे— “ वामाधर्तकमेवेष्ट पूजयेद्वह्नेयता ” । इति । ततो बलिं दद्यात् । “ पूजान्ते भो-
जनादौ च यस्मिन् मन्त्रेण द्वापयेत् ” । तत्र क्रम — ह्यवामे धिकोणदृष्टचतुर्धनमण्डलं दृष्ट्वा पुष्पैस्तम-
भ्यर्च्य, तत्र विहितबलिद्वैधमभिरितं स्नाधारं पात्रं त्रिधा य तद्गामाहुष्टानामाभ्यां स्पृष्ट्वा “ उर्ध्वोष्णकण्ठे महाय-
क्षाधिपतये मघोर्पनीतयस्मिन् गृह्य ७ गृह्यापय ७ मम सर्वशान्तिं कुरु २ परविद्यामाहात्म्य २ धृष्ट २ छिन्धि २
सर्वजगद्गशमानय ह्रींस्यादा ” इति त्रि पठित्वा बलिं दद्यात् । तथाच सिद्धसारसूत्रे— बलिमन्त्रः ।

प्रथमं पूर्वमुच्चार्य हस्तेषां च ततः परम् । एकजटे पदान्ते च महागन्धमुदीरयेत् ॥ १ ॥

यक्षाधिपदमाभाष्य पतये पदतो मघा । उपनीतपदं चोक्त्वा बलिं गृहेति च द्विधा ॥ २ ॥

गृह्यापय द्विधा श्रोतृता मम सर्वपदं तथा । शान्तिं कुरु द्विधा चैव परविद्यामनन्तरम् ॥ ३ ॥

द्विधाकर्षेति च त्रयात् नुटं छिन्नीति च द्विधा । सर्वजगत्पदं चोक्त्वा यशमानय इत्यनु ॥ ४ ॥

माया व्याहेति मन्त्रोऽयं उन्मथो विहितः स्मृतः । ॥

इति । ततो वह्न्यमालया निगदेन्नापाशुना मानमेन बाधेत्तत्सहस्रं शतं वा जपेत् । तथाच—

अष्टोत्तरशतं जाप्यं यात्र (विंश) जीवितसहस्रया । सहस्रं वा जपेद्वेति नित्यपूजाविधौ पुनः ॥ १ ॥

अशक्त्येद्विंशत्यनं नूतं जपेत् । तथाच नीलतन्त्रे— “ महद्यं शतं विंशतिं वा जपेद्वह्न्यमालया । ” तत्र
जपरहस्यं यथा— मूलाधारस्याधिष्ठानमक्षिपूरकेषु यथासंख्यं योजयत्यर्थाति तदित्येकोदिभास्वरं परस्पर-
नुन्युतां त्रिभाष्यं सर्वमेजोमयं फटकारं विश्रान्तिरूपं ध्यात्वा उच्चारयेत् । तथाच नीलतन्त्रे—

मन्त्र-यानं प्रवक्ष्यामि जपात् मार्गज्ञदायकम् । मन्त्रध्यानान्महेशानि शुद्धये ब्रह्महा यतः ॥ १ ॥

मूलतन्त्रे तु हस्तेषां स्वर्षकोटिममप्रभाम् । स्वाधिष्ठाने पीतवर्णं त्रितीयं तु विभाषयेत् ॥ २ ॥

नामौ जामृतसकाशं कर्चरीजं महाप्रमम् । अस्त्रबीजं हृदि ध्यायेत् कालाग्रिसदृशप्रमम् ॥ ३ ॥

मूलादिब्रह्मरन्थान्तं सर्वा विद्या विभाषयेत् । स्वर्षकोटिप्रतीकांशां योगिभिर्दृष्टपूर्विकाम् ॥ ४ ॥

इत्येव यथाशक्तिः जपित्वा समर्थं नित्यदोमादिकं चरेत् । तदुक्तं सोमभिद्वान्त्रे—

नाजप्तः सिध्यते मन्त्रो नादृतश्च फलप्रदः । नाभिष्टोमं यच्छते कामान् तस्मान् श्रितयमाचरेत् ॥ १ ॥

पूजया लभते पूजा जपात् सिद्धिर्न मंगयः । विभूर्तिं चाग्रिकार्येण सर्वमिदं च निन्दति ॥ २ ॥

इति । नीलतन्त्रेऽपि—

विद्यादोमं प्रवक्ष्यामि सर्वा मिद्धि च निन्दति । मघोर्मघमापाद्य बलिपूर्वं चरेद्विधिम् ॥ १ ॥

ततो जपं तर्पणं च चरेत् साधकमत्तमः । बलिवर्षादिकं चैव ब्राह्मणः समुपाचरेत् ॥ २ ॥

विधिवदभिमानाय कव्यादेभ्यो नमस्तदा । मूलमन्त्रं मधुसूक्तं कुण्डे वा स्पण्डिलेऽपि वा ।
भूमौ वा संस्तरेदग्निं व्याहृतित्रितयेन तु । स्वाहान्तेन त्रिधा कृता षडङ्गत्रितयं ततः ॥ ४ ॥
ततो देवीं समावाह्य मूलेन षोडशाहुतीः । हुता स्तुता नमस्कृता विसृजेद्विन्दुमण्डले ॥ ५ ॥
ततो विसर्जनान्तं कर्म समापयेत् । अस्य पुरश्चरणं लज्जजपः । तद्दशांशो होमः । तथाच—
एवं कृता हविष्याशी जपेन्नृचमनन्यधीः । रहस्यमालामादाय लज्जमेकं सदा जपेत् ॥ ६ ॥

रहस्यमाला यथा—

अकस्माद्भिहिता मिट्टिर्महाशङ्काज्जमालया । पञ्चाशन्मणिभिर्माला निर्मिता सर्वमिदिता ॥ ७ ॥
महाशङ्कामायेऽपि स्फाटिको माला कर्तव्या । तथाच— “महाशङ्केऽप्यगङ्गधेन् स्फाटिको मालया जपेत्” ।
तारामन्त्रे तु कुल्लुकाया शानमाचम्यकम् । तथाच मन्त्र्यमूके—

कुल्लुकां च न जानाति महामन्त्रं जपेन्नरः । पञ्चलं जायते तस्य अथवा वातुलो भवेत् ॥ ७ ॥
इति । मायातन्त्रे—

कुल्लुकां धारयेच्छीर्षे लिखिता भूर्जपत्रके । राजद्वारे सभाया च विजयी भवति ध्रुवम् ॥ १ ॥
एवमुक्तेन जप्त्वा तु तद्दशांशस्य होमतः । तद्दशांशं तर्पणं तद्दशांशं ब्राह्मभोजनम् ॥ २ ॥
तर्पयेच्च परां देवीं तत्प्रकार इहोच्यते । “ ” “ ” “ ” ॥

ततो गुरुदक्षिणामाचरेत् । तथाच मिश्रमारस्वते—

एवं जपं पुरा कृता दशांशमतितोत्पलैः । आङ्गारैर्जुहुयान्मन्त्री तद्दशांशेन तर्पणम् ॥ १ ॥
कालागरुद्रवोपैतैर्विमलैर्गन्धपारिभिः । तर्पयेच्च परां देवीं तत्प्रकार इहोच्यते ॥ २ ॥
जले चावाह्य विधिवत् पाद्याद्यैरुपचारकैः । संतर्प्य विधिबद्धं देवीं परिवारान् सकृत्सकृत् ॥ ३ ॥

इति । अभियेको यथा—

देवीबुध्यात्मनात्मानं संपूज्य साधकोत्तमः । तारिण्यां सिञ्चयामीति जलं भूमिं विनिक्षिपेत् ॥ ४ ॥

इति । अथ रहस्यपुरश्चरणम् । यथा—

अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमिष्यते । कुजे वा शनिवारे वा नरमुण्डं ममाहृतम् ॥ १ ॥
पञ्चगव्येन मिलितं चन्दनाद्यैर्विशेषतः । निक्षिप्य भूमौ हस्तार्धमानतः कानने वने ॥ २ ॥
तत्र तद्विवर्णे रात्रौ सहस्रं परिमाणतः । एकाकी प्रजपेन्मन्त्रं स भवेत् कल्पपादपः ॥ ३ ॥
अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमिष्यते । अष्टम्यां च चतुर्दश्यां पक्षयोरुभयोरपि ॥ ४ ॥
सूर्योदयं ममारभ्य यावत् सूर्योदयान्तरम् । तावज्जप्त्वा निरातङ्कः सर्वभिर्दीश्वरो भवेत् ॥ ५ ॥

इति । मुण्डमालातन्त्रे—

अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमिष्यते । शरत्काले चतुर्थ्यादिनवम्यन्तं विशेषतः ॥ १ ॥
भक्तिवत् पूजयित्वा तु रात्रौ तावत्सहस्रकम् । जपेदेकाकी विजने केवलं तिमिरालये ॥ २ ॥
अष्टम्यादिनवम्यन्तमुपवामपरो भवेत् । कृष्णाष्टमीं समारभ्य यावत्कृष्णाष्टमी भवेत् ॥ ३ ॥

महत्संसङ्घे जप्ते तु पुरश्चरणमिष्यते । कृष्णां चतुर्दशीं प्राप्य नमस्यन्त महोत्सवे ॥ ४ ॥
 अष्टमीं नवमीं रात्रौ पूजा कुर्याद्विशेषतः । दशम्यां पारणं कुर्यान्मत्स्यमासादिभिर्धृतम् ॥ ५ ॥
 पद्मसदृशं जपेन्मन्त्रं नित्यं भक्तिपरायणः । चतुर्दशीं समारभ्य यावदन्या चतुर्दशी ॥ ६ ॥
 तावज्जाप्या महेशानि पुरश्चरणमिष्यते । केवल जपमात्रेण मन्त्राः सिद्धा भवन्ति हि ॥ ७ ॥
 इत्यादिक वीरसाधनायाश्चादि प्रागुक्त बोद्धव्यम् ॥ अथ श्यामातारप्योमन्त्राणां लघुद्वारकमन्तु तन्त्रान्तरे—
 ताराभेदा अधोन्यन्ते शीघ्रमिद्विप्रदायिनः । त्रिद्विनामाक्षिनिन्दाढ्या कामिका भुवनेश्वरी ॥ १ ॥
 भुवनेशी वर्मरुद्धा फडन्ता प्रणवादिक्ता । सप्ताक्षरी महाविधा विरिञ्चितमुपासिता ॥ २ ॥

" ओं श्रीं ह्रीं क्लीं ह्रुं फट् । " इति स्वरूपम् । तथा—

वाक्शक्ति कमला कामो हंसोऽनुग्रहमर्गवान् । वर्मोऽग्रतारो वर्मास्त्र विष्णुर्न्यां द्वादशाक्षरी ॥ ३ ॥

" वैह्रीं श्रीं क्लीं सौं ह्रुं उग्रतारे ह्रुं फट् । " इति स्वरूपम् । तथा—

तार वर्म शिवा कामो मनुसर्गपुतो भृगुः । वर्मास्त्रमेवा सप्ताक्षी मिद्विदा विष्णुमेविता ॥ ४ ॥

" ओं ह्रीं क्लीं सौं ह्रुं फट् । " इति स्वरूपम् ।

एतयोः पञ्चमे बीजे मकारो हादिरन्तिमः । तदा विद्याद्वयं प्रोक्तं चतुर्भुवसमर्चितम् ॥ ५ ॥

" वैह्रीं श्रीं क्लीं ह्रुं सौं ह्रुं उग्रतारे ह्रुं फट् । ओं ह्रीं क्लीं ह्रुं सौं ह्रुं फट् । " इति स्वरूपद्वयम् । " तारो माया वर्म माया वर्मास्त्र व रमाक्षरी । " " ओं ह्रीं क्लीं ह्रुं सौं ह्रुं फट् " इति स्वरूपम् । तथा—

हारिप्रिनिर्मूर्तान्द्रुमवर्मपुटिताद्रिजा । अस्त्रान्ता पञ्चवर्ण्य प्रोक्ता एकजटाह्वया ॥ ६ ॥

" त्रीं ह्रुं फट् क्लीं सौं ह्रुं फट् " इति स्वरूपम् । तथा—

रेफशान्तीन्द्रियुग् सान्तो वर्मास्त्र कामवाग्भवे । नागयणोपासितेयं पञ्चाक्षी सर्वमिद्विदा ॥ ७ ॥

" त्रीं ह्रुं फट् क्लीं सौं ह्रुं फट् " इति स्वरूपम् ।

अमूपाभष्टरियानामृपिः शक्तिर्विशिष्टजः । गायत्रीतारके छन्दोदेवते परिकीर्तिते ॥ ८ ॥

न्यास तु पूर्ववत् कृता ध्यायेत् तारां हृदयजुजे ।

॥

श्वेताम्यगा शारदचन्द्रकान्ति सद्गुणानां चन्द्रकलावतमाम् ।

कर्त्तिकपालाञ्चितपाणिपद्मा तारा त्रिनेत्रा प्रभवेऽपिलज्जं ॥ ९ ॥

जपपूजादिक सर्वमामा पूर्ववदाचरेत् । मधुपुरुषस्यास्त्रेण होमाद् विद्यानिधिर्मवेत् ॥ १० ॥

रक्तां वशे स्वर्णपर्णां स्तम्भने मारणेऽमिताम् । उच्चाटने धूम्रपर्णां शान्तीं श्वेतां खरेदिमाम् ॥ ११ ॥

परिणा क्रिमिहोत्रेण विद्या एताः प्रसारिताः । पूजयन्त्यसितं नृणां मनोरथमिह ध्रुवम् ॥ १२ ॥

इति । तथा—

मायाहृद्भगवत्येकजटे मम जल स्थिरा । वह्न्यासनगता पुष्पं प्रतीच्छानलवद्भवा ॥ १३ ॥

डाधिश्चतरो मन्त्रस्तारादि पूर्वसिद्धिदः ।

॥

ओं ह्रीं नमो भगवत्येकजटे मम यज्ञपुष्पं प्रतीच्छ न्यादा " इति स्वरूपम् ।

अपिः पतञ्जलिश्चन्द्रो गायत्रेरुजटा पुनः । देवता दीर्घपद्माद्यमायया स्यात् पडङ्गकम् ॥२१॥
ध्यानार्चनप्रयोगांस्तु कुर्यात् पूर्वोक्तमन्त्रवत् । ॥

इति । तथा—

रमा माया हमौ व्यापिन्यारुढौ मर्ममयुनौ । वर्माक्ष नीलभृगुरस्वत्यै ठद्वयमीरितः ॥ २२ ॥

प्रणवाद्यो मनुः सर्वमिद्विदो मनुवर्णकः । ॥

“ॐ श्रौहोद्सौ हुं फद नालसरस्वत्यै स्वाहा ।” इति म्यरूपम् ।

श्रुत्वाद्या ब्रह्म गायत्री तथा नीलसरस्वती । नेत्रचन्द्रेन्दुनेत्राङ्गनेत्राणिरङ्गकल्पना ॥ २३ ॥

मन्त्रोत्थितैरथो ध्यायेद् देवीं सर्वैष्टसिद्धिदाम् ।

घण्टा शिरः शूलमणिं कराग्रैः मंविभ्रतीं चन्द्रकलावतसाम् ।

प्रमर्षन्ती पादतले पशुं ता भजे मुदा नीलमरस्वतीं ताम् ॥ २४ ॥

जपपूजादिकं सर्वमस्याः पूर्ववदोरितम् । विशेषाज्यदा वादे विधेयं साधिता नृणाम् ॥ २५ ॥

इति । तथा—

माया सैवानन्तपुङ्गा बर्महूतडेपुता पुनः । तारा महापदाद्या मा भृगुब्रह्मान्तान्तिमाः ॥ २६ ॥

दुत्तरं तारयद्वन्द्वं तरयुग्मं च उद्वयम् । द्वात्रिंशदर्या ताराया मुनिभिः पूर्ववन्मता ॥ २७ ॥

इति । " ओं ह्रीं ह्रूं नमस्तारायै महतारायै सकलदुस्तरं तारय २ तर २ स्वाहा " इति स्वरूपम् । तथा—

विद्यारात्रीमयो वक्ष्ये सुरेन्द्रस्यापि दुर्लभाम् । लब्ध्वा या मानवाः स्वेषान् माधयन्त्यर्चने रताः ॥१॥

वाध्याया श्रीर्मनोजन्मा हंमोऽनुग्रहविन्दुयुक् । कामः शक्तिश्च वाग्बीजं फान्तो लार्थ्यशविन्दुयुक् ॥२॥

स्त्रीबीजं नीलवारे स्यात् सम्बुध्यन्ता सरस्वती । अग्नी मरेफा क्रमतः शेषवामाक्षिसंयुतौ ॥ ३ ॥

सानुस्वारौ कामवीजं फान्तो मांमाप्रिविन्दुकः । सर्गी भृगुर्वाग् हृल्लेखा रमा कामथ सौहृदम् ॥ ४ ॥

सर्गान्तं श्रुत्वेतानि स्वाहा द्वात्रिंशदक्षरा । महाविद्या समाख्याता सेविता भोगमोक्षदा ॥ ५ ॥

"पेद्दांथीक्कासोक्काहीएवल्लो नीलतारे सरस्वति त्रांतीक्कावल्लु पेद्दांथीक्कासो सौ ही स्वाहा " इति म्यर-
पम् । तथा—

ब्रह्मानुष्टुप्सरस्वतोर्मुन्याद्या अह्नकल्पना । पञ्चपञ्चाष्टपञ्चेप्युगारिर्मेन्द्रसंभवैः ॥ ६ ॥

नौकामनां सर्पविभूषणाद्यां कर्त्री कपालं चपकं त्रिशूलम् ।

करैर्दधानां नरमुण्डमालां श्यवीं भजे नीलमरस्वतीं ताम् ॥ ७ ॥

चतुर्लचं जपेद्विघां किंशुकैर्मधुरान्वितैः । दशांशं जुहुयाद्वह्नीं श्रद्धापूर्वमतन्द्रितः ॥ = ॥

पूर्वाङ्गे पूजयेत् पीठे वक्ष्यमाणेन वर्त्मना । आदौ त्रिकोणं परकोणमष्टोदशपत्रके ॥ ६ ॥

द्वात्रिंशत्पत्रमञ्जं स्याच्चतुःपष्टिदलं ततः । त्रिरेखाद्यधरागेहं चतुरस्रमतः परम् ॥ १० ॥

एवं यन्त्रं समालिख्य बाह्यतः पूजनं चरेत् । चतुरस्राग्रिकोणेषु विघ्नेशं परिपूजयेत् ॥ ११ ॥

वायुकोणे क्षेत्रपालमीशाने भैरवं तथा । नैऋते योगिनीस्तर्च्या वामभागे गुरुं यजेत् ॥ १२ ॥

भृगुहस्ताधरेखायामणिषा लघिमा तथा । मदिमा चेजिता पूज्या वशिता कामपूरणी ॥ १३ ॥
 गरिमा प्राप्तिरित्येताः पूज्याः पूर्वादिदिक्कमात् । धरागृहस्य रेखाया द्वितीयायां तु भैरवान् ॥ १४ ॥
 श्रमिताङ्गो रुद्रश्चण्डः क्रोधोन्मत्तकपालिनः । भीषणश्चाथ मंहार एतेऽष्टौ भैरवाः स्मृताः ॥ १५ ॥
 भूमिगेहवृत्तीयायां रेखायां मातरः पुनः । ब्राह्मी माहेश्वरी चाथ कामारी वैष्णवी तथा ॥ १६ ॥
 बाराहीन्द्राणिका चैव चाण्डिका मत्तमी स्मृता । महालक्ष्मीर्दलेष्पन्ध्याः पूर्वादिषु यथानामम् ॥ १७ ॥
 इत्यमाद्याष्टिं चेष्टा योगिमुद्रां प्रदर्शयेत् । चतुःषष्टिले पद्मे शक्तीरचैश्च तावतीः ॥ १८ ॥
 कुलेशी कुलनन्दा च वागीशी भैरवी तथा । उमा श्रीः शान्तपा चण्डा भृगु काली कपालिनो ॥ १९ ॥
 महालक्ष्मीश्च कङ्काली रुद्रकाली सरस्वती । वाग्वादिनी च नकुली भद्रकाली शशिप्रभा ॥ २० ॥
 प्रत्यङ्गिरा मिदलक्ष्मीरमृतेष्टी च चण्डिका । खेचरी भूचरी मिद्धा कामाख्या हिङ्गुला धरा ॥ २१ ॥
 जया च विजया चाथ जिता नित्यापराजिता । ग्लामिनी तथा योग चित्रा मुग्धा धनेश्वरी ॥ २२ ॥
 सोमेश्वरी महाचन्द्रा विद्या हंसी विनायका । वेदगर्भा तथा भीमा उग्रा वैद्या च मद्रतिः ॥ २३ ॥
 उग्रेश्वरी चन्द्रगर्भा ज्योत्स्ना मत्या यशोवती । कुलिका कामिनी कामा ज्ञानरस्यथ डाकिनी ॥ २४ ॥
 राकिणी लाकिनी चाथ काकिनी शाकिनीत्यपि । हाकिनीति चतुःषष्टिश्रवः मिद्धिदायिकाः ॥ २५ ॥
 दर्शयेत् खेचरीमुद्रां द्वितीयावरणोर्ध्वे । द्वात्रिंशत्पत्रमध्ये तु पूज्या एतास्तु शक्रयः ॥ २६ ॥
 किराटा योगिनी वीरा बेताला योसिणी इरा । ऊर्ध्वकेशी च मातङ्गी मोहिनी वंशवर्द्धिनी ॥ २७ ॥
 मालिनी ललिता दूती मनोमया पद्मिनी धरा । बर्षरी छत्रहस्ता च रत्ननेत्री विचर्चिका ॥ २८ ॥
 मातुका दूरदर्शी च चेत्रेशी रङ्गिनी नदी । शान्तिर्दाता बज्रहस्ता भृगु श्वेता सुमङ्गला ॥ २९ ॥
 इत्या वृत्तीयावरणं बीजमुद्रां प्रदर्शयेत् । ततः षोडशपत्रेषु पूज्याः षोडशशक्रयः ॥ ३० ॥
 मुग्धा श्रीः कुरुङ्गला च त्रिपुरा तोतला क्रिया । रतिः प्रीतिस्तथा बाला सुमुखी श्यामलाविला ॥ ३१ ॥
 पिशाची च बिदारी च शीतला बज्रयोगिनी । सर्वेश्वरीति संपूज्य सृष्टिमुद्रां प्रदर्शयेत् ॥ ३२ ॥
 अष्टपत्रे स्वस्वमन्त्रैर्यजेदष्ट भरस्वतीः ।

॥

इति । ना यथा—

वारो ह्योदितः सत्यो वैकुण्ठानन्तसंपुतः । भृगुर्जेश्वररूपे वाग्वाया कामो वद द्वयम् ॥ १ ॥
 वाग्वादिन्यशिकान्तान्तो मन्त्रो वेदाविबर्णवान् । अनेन मनुना पूर्वपत्रे वागीश्वरी यजेत् ॥ २ ॥
 “उत्तम पद्माम्नं शन्दरूपे वैद्विर्ज्ञो वद वद वाग्वादिनि स्वाहा ।” इति वागीश्वरीमन्त्र ॥ ३ ॥
 बराहहंसचक्रैः संपुता भुवनेश्वरी । वदयुग्मं च चित्रेश्वरि वाग्वाजानन्तप्रिया ॥
 द्वादशार्णेन मनुना वदौ चित्रेश्वरीं यजेत् । ॥
 “दसकलहो वदवद चित्रेश्वरि वै स्वाहा ।” इति चित्रेश्वरीमन्त्र ॥ ४ ॥ तथा—
 वागीज कुलने वारुच सरस्वत्यमलाङ्गना । एकादशार्णमनुना कुलजा दक्षिणे यजेत् ॥ ५ ॥

“यं कुलजे यं नरस्वति स्वाहा ।” इति कुलजामन्त्रः ॥ ३ ॥

वाङ्माया श्रीवदद्वन्द्वं कीर्तीधरि वसुप्रिया । त्रयोदशार्णेन यजेत्तैश्चैत्ये कीर्तिनायिकाम् ॥ ४ ॥

“पेहोर्धो वद वद कीर्तीधरि स्वाहा ।” इति कीर्तीधरामन्त्रः ॥ ४ ॥

वाङ्माया चान्तरिक्षान्ते सरस्वति च ठद्वयम् । रव्यर्णेन यजेत् प्रत्यगन्तरिक्षमरस्वतीम् ॥ ६ ॥

“पेहो अन्तरिक्षसरस्वति स्वाहा ।” इति अन्तरिक्षसरस्वतीमन्त्रः ॥ ५ ॥

वराहंसचण्डीशजनादनकृशालुयुक् । सेन्दुर्योनिश्च नकुलिभृगुरधेन्दुयुग्मनुः ॥ ७ ॥

अरुणाभृगुशिख्यप्रिसंयुता शान्तिरिन्दुयुक् । वाङ्मायाश्रीपुत्रीजानि श्री घटान्ते सरस्वति ॥ ८ ॥

घटे वदतरद्वन्द्वं रुद्राज्ञया युता मम । अभिलापं कुरुद्वन्द्वं प्रेयसी कृष्णवर्त्मनः ॥ ९ ॥

गुणवेदारणेन यजेद्वायौ घटसरस्वतीम् । ॥

“हसखर्कं हसौ हसर्फी पेहोर्धो टांट्रींज्ञांलंस.म्रीं घटसरस्वति घटे वदतर वदतर रुद्राज्ञया ममाभिलापं कुरु कुरु स्वाहा ।” इति घटसरस्वतीमन्त्रः ॥ ६ ॥

भूपरेन्द्रपुतोऽर्धाशो विन्द्वाट्यो वै वदद्वयम् । त्रीहुंफद् नववर्णेन नीलामर्चेंदुगदिशि ॥ १० ॥

“ग्लेवं वद वद त्रीहुंफद् ।” इति नीलामन्त्रः ॥ ७ ॥

वाग्मीजमधराक्रान्तो नकुली विन्दुमान् पुनः । शान्तिचन्द्राद्र्यमाकाशं किण्विद्वन्द्वं सद्गजलम् ॥ ११ ॥

कूर्मद्वन्द्वं भगाक्रान्तं नवार्येनामुना यजेत् । मन्त्रेणेशानदिग्भागे किण्विसंज्ञां सरस्वतीम् ॥ १२ ॥

“पेहोर्धो किण्वि किण्वि विद्ये ।” इति किण्विसरस्वतीमन्त्रः ॥ ८ ॥

पञ्चमावृतिमाराध्य चोभसुद्रा प्रदर्शयेत् । डाकिन्याद्याः पूर्वमुक्ताः पदकोणे पद् प्रपूजयेत् ॥ १३ ॥

दर्शयेद् द्वाविणीमुद्रां पष्ठावरणपूजने । परा बाला भैरवीति पूजनीयास्त्रिकोणके ॥ १४ ॥

सप्तमावृतिपूजायां मुद्रां कुर्याच्च कर्षिणीम् । इत्थं संपूज्य तारेर्शां मनोऽभीष्टमवाप्नुयात् ॥ १५ ॥

गणेशाय क्षेत्रपालयोगिन्यै भैरवाय च । तारायै चापि वितरेद्बलिं नित्यं चतुष्पथे ॥ १६ ॥

मासमापाश्र्वाशकाज्यपायसापूपकादिकम् । शलिद्रव्यं ममाख्यातं तेनेष्टं सा प्रयच्छति ॥ १७ ॥

तस्या ध्यानं त्रिधा वच्मि मन्त्रादिगुणभेदतः । श्वेताम्बराद्या हंसस्थां मुक्तामरणभूषिताम् ॥ १८ ॥

चतुर्वक्त्रामष्टभुजैर्दधानां कुण्डिकाम्बुजे । वराभये पाशशक्ती अवसक्तपुष्पमालिके ॥ १९ ॥

शब्दपाधोनिधौ ध्यायेत् सृष्टिध्यानं समीरितम् । रत्नाम्बरां रत्नमिहामनन्यां हेमभूषिताम् ॥ २० ॥

एकवक्त्रां वेदसंख्यैर्भुजैः सवित्रतीं क्रमात् । अक्षमाला पानपात्रमभयं वरसुत्तमम् ॥ २१ ॥

श्वेतद्वीपस्थितां व्यायेत् स्थितिध्यानं समीरितम् । कृष्णाम्बराढ्यां नैमल्यामस्थ्याभरणमंयुताम् ॥ २२ ॥

नववक्त्रां सुजैरष्टादशभिर्दधतीं वरम् । अभयं परशुं दवीं खड्गं पाशपतं हलम् ॥ २३ ॥

भिण्डि शूलं च मुशलं कर्मां शक्तिं त्रिशीर्षकम् । महारात्रं वज्रपाशौ खड्गं गडया सह ॥ २४ ॥

रत्नाम्बोर्धौ स्थिता ध्यायेत् संहारध्यानमीदृशम् । कर्मसु ज्वरमौम्येषु ध्यायेन्मन्त्री यथातथा ॥ २५ ॥

एवं मिद्रे मनौ मन्त्री गिरा वाचस्पतिर्भवेत् । दूर्बोत्थया तु लेखिन्या रोचनारमयुक्ताया ॥ २६ ॥

उपपन्नो रेफः । जीवो हकारः । निगमस्वरः ईकारः । तत्त्वरन्मिर्वधूयीजं । कपिलो हकारः । शवान्तं फडन्तं । तेन पञ्चाक्षर उदधृत । फडन्तश्चैका विद्या । तेन पञ्चाक्षरश्च प्रकृति । मन्त्रादिति तेन वधूमाया कूर्चं फट् । विपरीतमिति, तेन कूर्चवधूमायाफट् । कूर्चंति कूर्चमायावधूफट् । माय, धूकूर्चं फट् । वधूमायाकूर्चं फट् । मायाकूर्चवधूफट् । अष्टममिति वधूकूर्चमायाफट् । स्पष्ट यथा—
 खीहं फट् ॥ १ ॥ खीहोहं फट् ॥ २ ॥ हंखीहोहं फट् ॥ ३ ॥ हंखीहोहं फट् ॥ ४ ॥ हंखीहोहं फट् ॥ ५ ॥
 खीहोहं फट् ॥ ६ ॥ हंखीहोहं फट् ॥ ७ ॥ खीहोहं फट् ॥ ८ ॥ इति ,

ऋषिः सादष्टकरद्धन्दोऽनुष्टुप् च देवता तथा । शम्भुपत्नी महेशानि चतुर्वर्गेषु योजयेत् ॥ ६ ॥
 त्र्यक्षरस्यैव भेदोऽयं फटौ यत्र न तत्र च । जाप्ये तु त्र्यक्षर त्रयं न्यासे सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥ ७ ॥
 कालतर्घं जपेन्मन्त्रमेवमुक्तेन वर्त्मना । ध्यानपूजादिकं सर्वं पूर्ववत् समुपाचरेत् ॥ ८ ॥
 इति । “ प्रणवं तारे तुतारे तत्ता स्वाहा । ” तदुक्तं गन्धर्वतन्त्रे—

प्रणवं पूर्वमुद्धृत्य तारे तुतारे च तथा । तत्ता स्वाहेति मन्त्रोऽयं दशाक्षर उदाहृतः ॥ १ ॥
 इति । अस्या ध्यान स्यतन्त्रतन्त्रे—

रयामवर्णा त्रिनयना द्विभुजां रत्नपद्मे । विभ्राणां बहुरुपाभिर्बहुवर्णाभिरावृताम् ॥ १ ॥
 शक्तिभिः स्मेरवदना स्मेरमौक्तिकभूषणाम् । रजपादुकपोन्मेलितादाम्भुजयुगां स्मेरेत् ॥ २ ॥
 अस्याः पूजादिकं सर्वं पूर्ववत् । पुरश्चरणं तु दशलक्षजप । तदुक्तं तत्रैव—
 वर्णलक्षं जपेद्भीमान् नियमेन यथाविधि । दशांशं जुहुयान्मन्त्री धृताकै रत्नपुष्पकैः ॥ १ ॥
 “ वाग्भवं भुवनेश्वरी प्रणवं वाग्भवं भुवनेश्वरी फट् स्वाहा । ” तदुक्तं मातृकार्णवे—

वाग्भवं कुलदेवी च तारकं वाग्भवं तथा । हृत्प्रेक्षा चास्त्रमन्त्रान्ते वक्षिजापात्रधिर्भुजः ॥ १ ॥
 अष्टाक्षरो मनुः प्रोक्तो वेदमातुरनुचमः । पञ्चाङ्गान्यस्य मन्त्रस्य पञ्चवीजैः प्रकल्पयेत् ॥ २ ॥
 अक्षं शेषाक्षैर्न्यस्य कृतकृत्यो भवेन्नरः । ध्यानपूजादिकं सर्वं पूर्ववत् समुपाचरेत् ॥ ३ ॥

इति । मत्स्यसूक्ते—

प्रणवं पूर्वमुद्धृत्य पद्मेयुगं तथैव च । महापद्मेपदं त्रयात् पञ्चाक्षरि पदं ततः ॥ १ ॥
 माये स्वाहेति मन्त्रोऽयं प्रोक्तः सप्तदशाक्षरः । पूजा पूर्ववदुद्दिष्टा अर्पिते चतुष्पदे ॥ २ ॥
 जपमस्याचरेद्यस्तु म स्याद् द्रुतकविस्तथा । हसन्न प्रणवं माया वधूः कूर्चश्च हंसकः ॥ ३ ॥
 अष्टाक्षरी महाविद्या हंमाद्यन्ता मुदुर्लभा । ॥

इति । प्रणवं माया वधूवीजं कूर्चं हंसः । तदुक्तं स्वच्छन्दसंग्रहे—

शिववीजं महेशानि शक्तिवीजं ततः परम् । बिन्दुमर्मममायुक्तं वेदाद्यं तदधः क्रमात् ॥
 मायास्त्रीवर्मवीजान्तं हंमवीजमुदाहृतम् । एषा लष्टाक्षरी विद्या कथिता भुवि दुर्लभा ॥
 पञ्चाक्षरी च या विद्या हंमायन्ता महोदया । केवलं तत्प्रयत्नेन तव सेहात् प्रकीर्तिता ॥
 अनयोर्नपूजादीन् पञ्चाक्षरीवदाचरेत् । ॥

अथ श्यामातारयोर्लघुपूजानुष्ठानिकाप्रसिद्धमन्त्राणामुद्धारक्रमः प्रदर्श्यते । तत्रादौ श्यामाया उत्तरतन्त्रे—

वर्गाद्याथ वह्नियुतं रतिविन्दुसमन्वितम् । त्रिगुणं च ततः कृष्ययुग्मं लज्जायुग्मं ततः ॥ १ ॥
दक्षिणे कालिके चेति पूर्ववच्च ततः पुनः । उदयेन समायुक्तं मन्त्रमेतन्निर्दुर्गधाः ॥ २ ॥

इति । “ श्रीं श्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं दक्षिणे कालिके श्रीं श्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं स्वाहा । ” अथ मन्त्रराज । कालिकायै विद्महे इमं शानवाप्तिन्यै धीमहि तन्नो धीरा प्रचोदयात् । इति कालीगायत्री । “ श्रीं ह्रीं श्रीं ह्रीं फट् । ” इति कालिकाया कुलिश । “ ह्रीं ह्रीं ह्रीं परायै परायै परायै विरूपायै इमां सदाशिरमहाप्रेतपशामनाय नमः । ” इति कामिकाया पीठमन्त्र । “ सिंहवायप्रमुखी मृगमेरुमुखी गजवाजिमुखी विद्यालमुखी क्रौन्टु-
मुखी ह्रस्वदीर्घमुखी लम्बोदरमुखी ह्रस्वजङ्घा काकजङ्घा लम्बोष्ठी प्रलम्बोष्ठी । ” एता कालिकाया द्वार-
पालिका । “ ओं महाकाल प्रसीद ० ह्रीं ० स्वाहा । ” इति महाकालमन्त्र । “ ओं उदयेन उदयेन उदयेन उदयेन स्वाहा ” इति उदयप्रदणमन्त्र । “ ओं ह्रीं स्वाहा ” “ ओं ह्रीं सुविशुद्धयमेगात्रि सर्वपापनिशामयाशेषधिकल्पानपनय ह स्वाहा ” इति मन्त्रद्वय पादप्रक्षालने । “ ओं मणिर्धाम यज्ञिणि शिपिणि सर्ववशकरिणि महाप्रतिखे ह फट् स्वाहा ” इति शिवाग्रधनमन्त्र । “ ओं रत्न रत्न ह फट् स्वाहा ” इति भूमिसेचनमन्त्र । “ ओं सर्वविघ्नानुत्सारय ह फट् स्वाहा ” इति विघ्नोत्सारणमन्त्र । “ ओं पवित्रयज्ञभूमे ह फट् स्वाहा ” इति भूयभिमन्त्रणमन्त्र । “ आ सुरेये वज्रोये ह फट् स्वाहा ” इति आसनपूजामन्त्र । “ ओं ह्रीं आघातश-
क्तिरुमलासनाय नमः ” इत्यासनमन्त्र । “ ओं शताभिषेके शनाभिषेके ह फट् स्वाहा ” इति पुष्पाधिष्ठान-
मन्त्र । “ ओं पुष्पकेतुप्राज्ञं शताय सम्यक् समृद्धाय, पुष्पे पुष्पे महापुष्पे सुपुष्पे पुष्पसमये पुष्पचया-
यकीर्णं हु फट् स्वाहा ” इति पुष्पाभिमन्त्रणमन्त्र । “ ओं आह फट् स्वाहा ” इति कायवाचित्तशोधन-
मन्त्र । “ रत्न रत्न ह फट् स्वाहा ” इत्यात्मरक्षामन्त्र । “ प्रह्लादानन्दनाथाय नमः कानन्द एव च । कुमा-
रानन्दनाथश्च धरिष्ठानन्द एव च ॥ क्रोधानन्द शुकानन्दो भवानानन्दस्त्वय परम् । बोधानन्दस्ततश्चैव
कुलाभ्यां शुभं स्मृता ॥ ” इति कुलगुरु । “ श्रीगुरु परमगुरु परपरगुरु परमेष्ठिगुरु ” एते सा-
मान्यगुरवः । “ महादेवी महादेवस्तथा त्रिपुरसेतुः । ” इति द्वितीयः । “ ब्रह्मानन्दं पूजयेद्यत्नाद्विस्तृत-
लाचल । इमार बोधनश्चैव धरद स्मरदीपन । माया मायाजली चैव सिद्धौघा संप्रकीर्तिता ॥ ’
एते लिङ्गौघा । ‘ विमल उग्रलक्ष्म्य भीममेन मुक्ताकर । मीनो गोरक्षकश्चैव भोमेदव प्रजापति ॥
मूलदेवो रत्निदेवो विप्रेश्वरहृताशनो । सन्तोष नमयानन्दो मानवौघा प्रकीर्तिता ॥ ’ एते सप्तदायगुरवः ।
‘ इच्छा ज्ञाना त्रिया चैव कामिनी कामदायिनी । रती रतिप्रियानन्दा मध्ये चैव मनोन्मनी ॥ ’ इति
कालिकाया पीठशक्त्यः ॥ अथ मन्त्रभेदा — ‘ श्रीं ’ इत्येकाक्षर । ‘ श्रीं श्रीं श्रीं ’ इति त्र्यक्षरमन्त्र ।
‘ श्रीं ह्रीं ’ इत्यपि द्व्यक्षर । ‘ श्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं ’ इति चत्वार । ‘ ह्रीं ह्रीं ह्रीं फट् स्वाहा ’ इत्यष्टाक्षर । ‘ श्रीं-
दक्षिणे कालिके श्रीं स्वाहा ’ इति दशाक्षर । ‘ ह्रीं श्रीं दक्षिणे ह्रीं स्वाहा ’ इत्यन्ये दशाक्षर । ‘ श्रीं-
ह्रीं श्रीं स्वाहा ’ इति कालीद्वयम् । ‘ श्रीं ह्रीं दक्षिणे कालिके श्रीं ह्रीं स्वाहा ’ इति चतुर्दशाक्षरी । ‘ श्रीं-
ह्रीं ह्रीं ह्रीं श्रीं दक्षिणे कालिके श्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं स्वाहा ’ इति एकविंशक्षरी । ‘ श्रीं ह्रीं ह्रीं श्रीं श्रीं श्रीं दक्षिणे
कालिके श्रीं श्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं स्वाहा ’ इति त्रयोविंशक्षरी । ‘ ह्रीं ह्रीं ह्रीं श्रीं श्रीं श्रीं दक्षिणे कालिके श्रीं श्रीं श्रीं ह्रीं-
ह्रीं ’ इति त्रिंशत्क्षरी । ‘ श्रीं ह्रीं श्रीं स्वाहा ’ इति पञ्चक्षरी । ‘ श्रीं ह्रीं श्रीं ह्रीं स्वाहा ’ इति षडक्षरी । ‘ श्रीं श्रीं श्रीं स्वाहा ’
इति पञ्चाक्षरी । ‘ श्रीं ह्रीं दक्षिणे कालिके स्वाहा ’ इत्यप्येकादशाक्षरी । ‘ श्रीं ह्रीं दक्षिणे कालिके फट् ’ इति
दशाक्षरी । ‘ श्रीं ह्रीं ह्रीं दक्षिणे कालिके श्रीं ह्रीं ह्रीं स्वाहा ’ इति विंशक्षरी । ‘ श्रीं स्वाहा ’ इति

व्यवर्ती । 'क्रौंकीं कालिकायै स्वाहा' इत्यष्टाक्षरी । 'क्रौंकीं स्वाहा' इति पञ्चाक्षरी । 'क्रौं
कालिके स्वाहा' इति नवाक्षरी । 'क्रौंक्रौंक्रौंक्रौंक्रौंक्रौंक्रौंक्रौं स्वाहा' इति षोडशाक्षरी । नमः ॥
क्रौंकीं कालिकायै स्वाहा' इत्येकादशाक्षरी । नमः आक्रौंक्रौंक्रौंक्रौं स्वाहा' इति नवाक्षरी । 'क्रौंक्रौं
क्रौंक्रौं स्वाहा' इत्यपि नवाक्षरी । 'क्रौंक्रौंक्रौंक्रौं स्वाहा' इति पञ्चदशरी । 'क्रौंक्रौंक्रौंक्रौंक्रौं स्वाहा' इत्य
ष्टाक्षरी । 'क्रौंक्रौंक्रौंक्रौंक्रौंक्रौंक्रौं स्वाहा' चतुर्दशाक्षरी । 'क्रौंक्रौं दक्षिणकालिके फट्' दशा
क्षरी । 'क्रौंक्रौंक्रौंक्रौं स्वाहा' अष्टाक्षरी । 'क्रौंक्रौंक्रौंक्रौंक्रौंक्रौंक्रौंक्रौं स्वाहा' विं
शाक्षरी । 'नमः आक्रौंक्रौंक्रौं फट् स्वाहा कालिकालिके क्रौं' पञ्चदशाक्षरी । 'क्रौं फट्' व्यवर्ती ।
अथ चरये प्रागुक्तद्विविधश्रृङ्खलां— 'क्रौंक्रौंक्रौंक्रौं' इति पञ्चशृङ्खलां न्ययोजयेत् ॥ २७ ॥ अथारूपं
'क्रौंक्रौं मूल क्रौंक्रौं' ॥ २८ ॥ 'क्रौंक्रौं दक्षिणकालिके स्वाहा क्रौंक्रौं' इत्यप्यारूपं केचिद्वदन्ति
॥ १४ ॥ 'क्रौंक्रौंक्रौंक्रौंक्रौं शुद्धकालिके क्रौंक्रौंक्रौंक्रौं स्वाहा' ॥ २९ ॥ 'क्रौंक्रौं शुद्धकालिके क्रौंक्रौंक्रौं
क्रौंक्रौं स्वाहा' षोडशाक्षरी । 'क्रौंक्रौं शुद्धकालिके क्रौंक्रौंक्रौं स्वाहा' चतुर्दशाक्षरी । 'क्रौंक्रौंक्रौंक्रौंक्रौंक्रौं
दक्षिणकालिके स्वाहा' पञ्चदशाक्षरी । 'क्रौंक्रौंशुद्धकालिके क्रौं स्वाहा' नवाक्षरी । 'क्रौं दक्षिणकालिके क्रौं
स्वाहा' दशाक्षरी । 'क्रौंक्रौंक्रौं दक्षिणे कालिके क्रौंक्रौंक्रौं स्वाहा' षोडशाक्षरी । इति शुद्धकाली ॥ ब-
लिमन्त्रस्तु— 'पैर्होप्येहि परमेशानि जगन्मातजगतां जनानि गृह २ मम बलिं सिद्धिं देहि २ शत्रुहर्त्रं कुह २
ओङ्क्रौंक्रौंक्रौं ओङ्कालिकायै नमः फट् स्वाहा' अयं दक्षिणकालिकाया बलिमन्त्रः ॥ 'हनूमः प्येहि
शुद्धकाल्यै गृह २ मम शत्रून् नाशय २ मादय २ त्वत् २ छिन्धि २ सिद्धिं देहि २ हुं २ स्वाहा' अयं
शुद्धकाल्या बलिमन्त्रः । 'ओङ् नमोऽश्विभक्तमहामेताय शुद्धकाल्यामनाय नमः शुद्धकाल्यै हुं नमः' इति
शुद्धकाल्यासनमन्त्रः । 'ह्रीं कालि महाकालि किण्णि २ फट् स्वाहा' । १४ । इयं भद्रकाली । 'क्रौंक्रौंक्रौं-
क्रौंक्रौं भद्रकाल्यै क्रौंक्रौंक्रौंक्रौंक्रौं स्वाहा' । २० । इयमपि भद्रकाली । 'क्रौंक्रौंक्रौंक्रौंक्रौं श्मशानका-
लिके क्रौंक्रौंक्रौंक्रौंक्रौं स्वाहा' । २२ । इयं श्मशानकालिका । 'क्रौंक्रौंक्रौंक्रौंक्रौं महाकालि क्रौंक्रौंक्रौं-
क्रौंक्रौं स्वाहा' । इति महाकालीमन्त्रः । 'ओङ्क्रौंक्रौंक्रौं पशुं गृहाण हुं फट् स्वाहा' महाकालीमन्त्रः ।
'शुभकर्णि २ विरूपाक्षि २ लम्बस्तनि २ महोदरी २ उत्पातय २ हुं फट् स्वाहा' अयमपि महा-
कालीमन्त्रः । 'पैर्होर्धातुं कालिके क्रौंक्रौंक्रौं' इति श्मशानकालीमन्त्रः ॥ अथ तारामन्त्रः— 'ओङ्क्रौंक्रौं-
क्रौं फट्' ५ । पीठमन्त्रः प्राग्बत् । द्वारपाला प्राग्बत् । पीठशङ्खस्तु—

लक्ष्मीः सरस्वती चैव रतिः प्रीतिस्तथैव च । कीर्तिः शान्तिश्च पुष्टिश्च तुष्टिरित्यष्ट शक्तयः ॥
सारसंग्रहे—

रतिः प्रीतिः प्रिया कान्तिः कामिनी काममालिनी । कन्दर्पदलनी दुर्गा भाविनी नव शङ्करः ॥
इति । अथ्यत्र—

मेधा प्रज्ञा प्रभा विद्या धीर्दृतिस्मृतिबुद्धयः । विद्येधरीति संश्रोक्ताः पीठस्य नव शक्तयः ॥
इति । तन्त्रान्तरे—

महाकाली च रुद्राणी उग्रा भीमा तथैव च । घोरा च आमरी चैव महारात्रिस्तथैव च ॥

मैरवी च तथा प्रोक्ता पीठस्य वसुशक्तयः । ॥

शति । प्रागुक्ता एव दशमन्त्रा. कुलगुरुवश्च । सप्रदायगुरुवस्तु—

कलरलहो' इयं नागराजोपासिता । 'कहलरलहो' इकलरलहो' सरकलरहो' इयं वायुपासिता । 'ईरलहो' इकहलरहो' सहकलहो' इयं बुधोपासिता । 'कहलहो' इकहलरहो' सकलहो' इयमीशानोपासिता । 'कपरलहो' इसकलहो' सकलहो' इयं रत्युपासिता । 'कपरलहो' इसकलहो' सकलहो' सकलहो' इसकलहो' कपरलहो' नारायणोपासितेयम् । 'कपरलहो' इकहलरहो' इसकलहो' ब्रह्मोपासितेयम् । 'इसकलहो' इकहलरहो' इसकलहो' जीवोपासितेयम् । एते शुद्धा २५ । अशुद्धा २५ । शुद्धा-शुद्धाः २५ । शबला २५ । एष शतं भेदाः ॥

अथ पञ्चमीभेदा — (१) 'कपरलहो' इसकलहो' इकहलहो' कहलहो' इसकलहो' (२) 'कपरलहो' इसकलहो' इकहलहो' कहलहो' सहकलहो' । (३) 'सकलहो' कपरलहो' इसकलहो' सकलहो' इकलहो' । (४) 'सकलहो' कपरलहो' इसकलहो' सकलहो' इकलहो' । (५) 'ककलहो' कपरलहो' इसकलहो' सकलहो' सहकलहो' । (६) 'इकलहो' कपरलहो' इसकलहो' सकलहो' इकलहो' । (७) 'परकलहो' कपरलहो' इसकलहो' सकलहो' सहकलहो' । (८) 'परकलहो' कपरलहो' इसकलहो' सकलहो' इकलहो' । (९) 'कपरलहो' इसकलहो' इसकलहो' इकलहो' सकलहो' । (१०) 'कपरलहो' इसकलहो' इसकलहो' सकलहो' सकलहो' । (११) 'कपरलहो' इसकलहो' सहकलहो' सकलहो' । (१२) 'कपरलहो' इसकलहो' सहकलहो' सकलहो' सहकलहो' । ॥ 'कलहो' कपरलहो' इसकलहो' इसकलहो' इकलहो' । एषा प्राग्वदष्ट्या । अन्या चतुर्थी १० ॥ 'कहलहो' कपरलहो' इसकलहो' इसकलहो' सकलहो' एषा पूर्ववदष्ट्या । अन्या चतुर्थी । एवं पदविंशद् ३६ भेदाः पञ्चम्याः । एतासां पञ्चमीविधानां भेदा इति योजनं स्पष्टं पुनरुक्तं न्यूनं । न्यूनं, मध्यस्थकामराजकृतत्रयोदशो नामराजवीजं संयोज्य जपो विधेयः ॥

अथ सुन्दरीभेदा — 'इकलहो' इसकलहो' सकलहो' इति प्रथमसुन्दरी १ । परकलहो' इसकलहो' सकलहो' २ । 'कपरलहो' इसकलहो' सकलहो' इत्यन्तसुन्दरी ३ । 'सहकलहो' इसकलहो' सकलहो' इति पश्चिमाश्रयसुन्दरी ४ । इसकलहो' इसकलहो' सकलहो' इत्युत्तराश्रयसुन्दरी ५ । 'इसकलहो' कहलहो' सहकलहो' इयं उदयोगिनी पूर्वाश्रयसुन्दरी ६ । 'कलहो' कहलहो' सकलहो' इति दक्षिणाश्रयसुन्दरी ७ । 'कलहो' इसकलहो' सकलहो' इत्युत्तराश्रय शिवसुन्दरी ८ । 'सहकलहो' सहकलहो' सकलहो' इत्युत्तराश्रय शक्तिसुन्दरी ९ । 'इसकलहो' इसकलहो' सकलहो' इति सर्वसुन्दरी १० । सहकलहो' इकलहो' इकलहो' इति सोमाग्या ११ । 'इकलहो' कहलहो' कलहो' इयं भाषा १२ । 'इसकलहो' इकलहो' सकलहो' इयं सुष्टि १३ । 'इकलहो' कलहो' कहलहो' इति स्थितिः १४ । 'इकलहो' इसकलहो' इकलहो' इति संहतिः १५ । 'इकलहो' सहकलहो' इसकलहो' निराख्या १६ । 'कहलहो' इसकलहो' सहकलहो' निराख्या १७ । 'इकलहो' इकलहो' इसकलहो' स्वभाषती १८ । 'कलहो' कहलहो' कलहो' इयं मधुमती १९ । 'कपरलहो' इसकलहो' सकलहो' सहकलहो' इकलहो' कलहो' ततः पञ्चम्याः पञ्चकृतं । इयमेकादशकृता । एवं पदविंशत्यञ्चमीनां पञ्चपञ्चकृत्योजने नैकादशकृता । एवं शुद्धाशुद्धाभेदे सह विचतुर्ष्वपदसप्ताष्टनवष्टयोजने सुन्दरीभेदा यद्व सन्ति । जपे तु सर्वासां सुन्दरीविधानां माचन्तेषु प्राशुक्लवीजत्रयसंपुटीकरणमावश्यकम् ॥

अथ दशविधान्तर्गतत्वेन संक्षेपतः श्रीविधायः पद्धतिः । तद्यथा— तत्र प्रातः कृत्यादिप्राणायामान्तं विधाय ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् । अस्य श्रीविपुलसुन्दरीमन्त्रस्य दक्षिणामूर्तिः शक्तिः, पङ्क्तिश्चन्द्रः, विपुलसुन्दरी देवता, वाग्मवं बीजं, कामराजं कीलकं, तार्तीयं शक्तिः, पुरुषार्थचतुष्टयसिद्धये विनियोगः ।

१ 'इसकलहो' स पाठ । २ 'सहकलहो' स पाठ । ३ 'इकलहो' स पाठ । ४ 'इकलहो' स, पाठ ।

शिरसि दक्षिणामूर्तये ऋषये नमः । मुखे पङ्क्तिच्छन्दसे नमः । हृदि त्रिपुरसुन्दरीदेवतायै नमः । गुह्ये वाग्भवबीजाय नमः । पादयोः तार्तापिशङ्कये नमः । सर्वार्हे कामराजकीलकाय नमः । इति ।
तथाच सम्यार्कै—

त्रिपुरसुन्दरीमन्त्रस्य दक्षिणामूर्तये तथा । ऋषये नमः शिरसि पङ्क्तये छन्दसे नमः ॥ १ ॥

मुखे त्रिपुरसुन्दर्यै देवतायै नमो हृदि । ॥

तथाच वाग्भवादिस्वरूप दक्षिणामूर्ती—

निःसंरन्ति महामन्त्रा महाप्रेथ स्फुलिङ्गवत् । तथैव मातृका वर्णा निःसृता वाग्भवात् प्रिये ॥ १ ॥

अत एव तदेव व्याध्वाग्भव बीजमुच्यते । योऽपि पुरुषरूपेण स्फुरन्ती विश्वमातृका ॥ २ ॥

महामोहेन देवेशि कीलयन्ती जगत्त्रयम् । अतस्तत्कीलकं देवि तेन भीमाम्बुगर्विता ॥ ३ ॥

पालयन्ती जगत् सर्वं तेनेयं शक्तिरुच्यते । ॥

इति । ज्ञानार्णवे—

वीर्यं तु वाग्भवं शक्तिस्तार्तापि कीलकं ततः । कामराज महेशानि बीजान्यामस्ततः परम् ॥

इति । अथ वशिण्यादिन्यास — यथा, अं १६ ब्लू वशिणीवाग्देवतायै नमः अक्षरान्धे । कं ५ कलहो कामे-
श्वरीवाग्देवतायै नमः ललाटे । च ५ नवलीं मोदिनीवाग्देवतायै नमः धूम्रये । ट ५ पल्लू विमलावाग्दे-
वतायै नमः कर्णयोः । त ५ जमरीं अरुणावाग्देवतायै नमः हृदये । प ५ हस्तवयूं जयिनीवाग्देवता-
यै नमः नाभौ । य ५ अमरयू नवभस्वरीवाग्देवतायै नमः आधारे । शं ५ तूर्मीं कौलिनीवाग्देवतायै नमः
मयाङ्गे । तथाच ज्ञानार्णवे—

अरगन्ति लिखेद्वीजं रेकान्ते ब्रजमान्वितम् । वामकर्णविशोभाढ्यं विन्दुनादाङ्कितं प्रिये ॥ १ ॥

वशिनीं पूजयेद्वाचां देवतां देवि सुव्रते । कवर्गान्ते महेशानि कलङ्गीं बीजमुक्तम् ॥ २ ॥

कामेश्वरीं ममुषार्यं वाग्देवीं पूजयेत्ततः । चवर्गान्ते धान्तलान्तब्रजमातुर्यस्वरान्वितम् ॥ ३ ॥

मोदिनीं पूजयेद्वाचं नादविन्दुविभूषिताम् । टवर्गान्ते वायुबीजं भूमिपूर्वं महेश्वरि ॥ ४ ॥

वामकर्णेन्दुविन्दुवाचं विमला वाग्ध्रीश्वरीम् । तवर्गान्ते जमयान्तं वामनेत्रविभूषिताम् ॥ ५ ॥

विन्दुनादाङ्कितं बीजं वाग्देवीमरुणां यजेत् । पवर्गान्ते व्याप्तचन्द्रचमातोषानिलसंपुतम् ॥ ६ ॥

ऊकारस्वरमयुक्तं विन्दुनादकलान्वितम् । जयिनीं पूजयेद्वाचा देवता वीरवन्दिने ॥ ७ ॥

यवर्गान्ते जान्तकालरेफवायुसमन्वितम् । वामकर्णेन्दुशोभाढ्यं सर्वेशीं परिपूजयेत् ॥ ८ ॥

चमवह्निगतं तुर्यस्वरेण परिवेष्टितम् । विन्दुनादकलाक्रान्तं कौलिनीं वाचमर्चयेत् ॥ ९ ॥

शवर्गान्ते महेशानि न्यमेत् सर्वार्धसिद्धये । शिरोललाटमध्यकर्णहृत्त्राभिगोचरे ॥ १० ॥

आधारे व्यूहके यावत् न्यसेद् देवि परा प्रिये । ॥

इति । अथ करन्यास — अ मध्यमाभ्यां नमः । आ अनामिकाभ्यां नमः । सौ कनिष्ठिकाभ्यां नमः । अ

अहुष्टाभ्यां नम । आं तर्जनीभ्यां नम । सौ. करतलकरपृष्ठाभ्यां नम । अथाङ्गन्यासः— ऐं नम । ज्ञीं शिरसे स्वाहा । सो. शिखायै वषट् । ऐं कवचाय हुं । ज्ञीं नेत्रत्रयाय वौषट् । सौ पद । ततो मूलेन व्यापकं कृत्वा ध्यायेत् । यथा—

वालार्कमण्डलाभासा चतुर्बाहु त्रिलोचनाम् । पाशाङ्कुशशार्ङ्गापं धारयन्तीं शिवां भजे ॥
इति ध्यात्वा, मानसोपचारैः संपूज्य आनन्दोऽहमिति विभाज्य शङ्खस्यापनं कुर्यात् । यथा— श्रीचक्र-
पुरतः स्वयमेव पदकोणमध्ये त्रिकोणं विलिख्य, तत्र त्रिपादिका मस्याप्य मूलेन पदकोणं पूजयेत् । फट्
इति शङ्खं प्रक्षाल्य तत्र गन्धपुष्पादिकं नित्तिप्य, मूलेन जलेनापूर्य मण्डलादिकं पूजयेत् । मं वाङ्म-
मण्डलाय दशकलात्मने नमः इति त्रिपादिकायाम् । अं सूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने नमः इति शीखे ।
उं सोममण्डलाय षोडशकलात्मने नमः इति जले । ततः “गङ्गे च यमुने चैव” इत्यादिना तीर्थमा-
वाह्य, हु इत्यवगुण्टर पङ्कजेन संपूज्य, धेनुमुद्रां प्रदर्श्य, मूलमष्टधा जप्त्वा तज्जलं किञ्चित् प्रोक्षणी-
तोये नित्तिप्य तेनोदकेनात्मानं पूजोपरकरणं चाभ्युक्षयेत् । तद्दक्षिणे पादादिपार्श्वे संस्थाप्यासनपूजामा-
रभेत् । यथा उपर्युपरि यन्त्रस्य— ओं आधातराहये नम । एवं प्रकृतये०, क्रमांये०, अनन्ताये०, पृथि-
व्यै०, रसाभ्युध्ये०, रत्नह्रीपाय०, नन्दनोद्यानाय०, रत्नमण्डपाय०, कल्पवृक्षाय०, रत्नवेदिकायै०,
रत्नासिंहासनाय नम । पीठोपरि धैन्द्र्यचक्रे— ह्रमौ सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनाय नम । धैन्द्र्ये— ह्रस्वौ
ह्रसकलरी ह्रस्वौ इति मन्त्रेण मूर्तिं संकल्प्य त्रिखण्डां मुद्रां बद्ध्वा पूर्ववद् ध्यात्वा, प्रवहन्नासापुटेन
तेजोमयं पुष्पाञ्जलायानीय “ओं महापद्मनान्त स्थे कारुणानन्दविग्रहे । सर्वभूतहिते मातरेह्येहि परमेश्वरि ॥”
इति मूर्तीं मस्याप्यावाहनादि यथाशक्त्युपचारेण पूजां विधाय पङ्कजानि पूजयेत् । अग्नीशासुरवामुमध्ये
दितु च, वामबहुदमुधार्य हृदयाय नम । कामराजमुधार्य शिरसे स्वाहा । शक्तिहृदमुधार्य शिखायै
वषट् । पुनर्बामबहुदमुधार्य कवचाय हुं । कामराजमुधार्य नेत्रत्रयाय वौषट् । शक्तिहृदमुधार्य अस्त्रा-
य फट् । ततो मध्यप्राङ्मध्यक्षमभ्येपुः शिरसाङ्गि पूजयेत् । ऐं ह्रीं श्रीं शिरसाङ्गिभ्यो नमः । ॐ शुद्धपादुकाभ्यो
नमः । एवं परमगुरुं तत्पादुकां, परापरगुरुं तत्पादुकां, आचार्यं तत्पादुकां च पूजयेत् ।

अथावरणपूजा— तत्र चतुरस्रस्य प्रथमरेखायां—३ अणिमाद्यष्टदेवीश्रीपादुकां पूजयामि नम । एवं
मध्यरेखायां—३ शक्तिपद्माद्यष्टदेवीश्रीपादुकां पूजयामि नमः । अन्तरेखायां—३ सर्वसंक्षोभिएयादिमुद्राश्रीपादुकां
पूजयामि नम । सर्वशावरणपूजायां श्रीपादुकापदप्रयोगः । तथाच तन्मान्तरे—

श्रीपदं पूर्वमुधार्य पादुकापदमुदरेत् । पूजयामि नमः पश्चात् पूजयेदङ्गदेवताः ॥ १ ॥
इति । चक्राग्रे ३ त्रिपुराचक्रनायिकाश्रीपादुकां पूजयामि नम । अत्र त्रैलोक्यमोहनचतुरस्रचक्रे त्रिपु-
राचक्रनायिकाधिष्ठिते पदा अणिमाद्याः प्रकटयोगिन्यः समुद्रा सायुधा सपरिवाराः सवाहनाः पूजि-
तास्तर्पिता सन्तु, इत्यर्घ्यजलेन मूलदेव्यै समर्पयेत् । त्रिपुरापदव्युत्पत्तिस्तु वाराहीये—

ब्रह्मविष्णुमहेशाद्यैस्त्रिदशैरर्चिता पुरा । त्रिपुरेति तदा नाम कथितं देवतैस्तत्र ॥ १ ॥
इति । तर्पणं तु वामहस्तेन । तथाच स्वतन्त्रतन्त्रे—

अहुष्टानामिकायोगादामहस्तेन पार्वति । तर्पयेत् सुन्दरीं दिव्यां समुद्रां च सवाहनाम् ॥ १ ॥
ततः षोडशदले— अं १६ ऐं ह्रीं आर्कामाकार्पण्यादिषोडशनित्याकलाश्रीपादुकां पूजयामि नम । च-
क्राग्रे— ३ त्रिपुरेशीचक्रनायिकाश्रीपादुकां पूजयामि नमः । अत्र सर्वशापरिपूरके षोडशदलचक्रे त्रिपुरेशी-

चक्रनायिकाधिष्ठिते एताः कामारुणिण्याद्या गुप्तयोगिन्य समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् ॥

ततोऽष्टदले— ३ अन्नङ्गकुसुमादिदेवीश्रीपादुका पूजयामि नमः । चक्राग्रे— ३ त्रिपुरसुन्दरीचक्रनायिकाश्रीपादुका पूजयामि नमः । अत्र सर्वसत्त्वोभक्ते अष्टदलचक्रे त्रिपुरसुन्दरीचक्रनायिकाधिष्ठिते एता अन्नङ्गकुसुमाद्या गुप्ततरयोगिन्य समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् ॥

सप्तधनुर्दशारचक्रे— ३ सर्वसत्त्वोभियादितुर्दशदेवीश्रीपादुका पूजयामि नमः । चक्राग्रे— ३ त्रिपुरया-
सिनीचक्रनायिकाश्रीपादुका पूजयामि नमः । अत्र सर्वसौभाग्यशायके चतुर्दशारचक्रे त्रिपुरयासिनीचक्रनायिका-
धिष्ठिते एता सर्वसत्त्वोभियादय प्रदाययोगिन्य समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् ॥

ततो यद्दिदशारचक्रे— ३ सर्गसिद्धिप्रदादेवीश्रीपादुका पूजयामि नमः । चक्राग्रे— ३ त्रिपुराधीच-
क्रनायिकाश्रीपादुका पूजयामि नमः । अत्र सर्गार्थमाधके यद्दिदशारचक्रे त्रिपुराधीचक्रनायिकाधिष्ठिते एता
सर्वसिद्धिप्रदाया दशदेव्यै कुलकौलिन्यादियोगिन्य समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् ॥

ततोऽन्तर्दशारचक्रे— ३ सर्वज्ञादिदशदेवीश्रीपादुका पूजयामि नमः । चक्राग्रे— ३ त्रिपुरमालि-
नीचक्रनायिकाश्रीपादुका पूजयामि नमः । अत्र सर्वरक्षाकरे अन्तर्दशारचक्रे त्रिपुरमालिनीचक्रनायिकाधिष्ठिते
एता सर्वज्ञादिदशदेव्यो निगमयोगिन्य समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् ॥

ततोऽष्टारचक्रे— ३ यशिन्याद्यष्टदेवीश्रीपादुका पूजयामि नमः । चक्राग्रे— त्रिपुराभिज्ञाचक्रनायि-
काश्रीपादुका पूजयामि नमः । अत्र सर्वरोगहृत्प्राश्नचक्रे त्रिपुराभिज्ञाचक्रनायिकाधिष्ठिते एता यशिन्या-
द्या रहस्ययोगिन्य समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् ॥

अत्रान्तरालतन्त्रके मूलविधया षडङ्गानि पूजयेत् ॥ ततोऽग्रकोणे ३ कामेश्वरीनित्याश्रीपादुका पूज-
यामि नमः । दक्षिणकोणे ३ वज्रेश्वरीनित्याश्रीपादुका पूजयामि नमः । वामकोणे ३ भगमालिनीनि-
त्याश्रीपादुका पूजयामि नमः । चक्राग्रे ३ त्रिपुराभिकाचक्रनायिकाश्रीपादुका पूजयामि नमः । अत्र सर्व-
सिद्धिप्रदे ऽयन्नचक्रे वाष्पशङ्खशुभ्रिभूषितान्तराले त्रिपुराभिकाचक्रनायिकाधिष्ठिते एता कामेश्वर्याद्या
रहस्यातिरहस्ययोगिन्य समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् ॥

ततो यिन्दुमध्ये— ३ श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीनित्याश्रीपादुका पूजयामि नमः । इत्यादि वारत्रयं पूज-
येत् । वामे ३ योनिमुद्राश्रीपादुका पूजयामि नमः । चक्राग्रे— ३ त्रिपुरभैरवीश्रीपादुका पूजयामि नमः ।
अत्र सर्वानन्दमये परब्रह्मस्वरूपिणि वैन्दवचक्रे त्रिपुरभैरवीचक्रनायिकाधिष्ठिते एता सर्वचक्रेश्वरीयोगि-
न्य समुद्रा सवाहना सपरिवारा मायुधा पूजितास्तर्पिता सन्तु, इति मूलदेव्यै समर्पयेत् । ततो
धूपादिभिर्मर्जनाग्नं कर्म समापयेत् । अस्या पुरश्चरण लक्षणम् ॥ तथाच वामकेश्वरतन्त्रे—

तत्र स्थिता जपेन्न च साक्षाद् देवीस्वरूपदृक् । किञ्चैर्देवेन कुर्याद् दशांशं च वरानने ॥ १ ॥

कुसुम्भकुसुमैर्वापि मधुरजयमित्थैः । इति ।

अथ श्रीविद्याविशेषपद्धतिर्यथा—

माझे मुहूर्ते उत्थाय रात्रिवास परित्यज्य, गुरुं योऽङ्गरूपं ध्यात्वा “ पद्मार्थाहमस्मै हस्तम-
लयस्त्वं सहस्रमलवरणां हस्तौ स्तौ अमुकानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि नमः ” अमुकशक्त्यम्बाश्रीपा-

दुःकां पूजयामि नमः, इति स्मृत्वा मानसेर्गन्धादिभिः पूजयेत् । यथा— षेह्नाहोतलं पृथिव्यात्मकं गन्धं
पेयामि नमः, कनिष्ठाभ्यां । षेह्नाहोतलं आकाशात्मकं पुष्पं समर्पयामि नमः, अङ्गुष्ठाभ्यां । ३
वाय्वात्मकं धूपं समर्पयामि नमः, तर्जनीभ्यां । ३ रं वह्न्यात्मकं द्राघं समर्पयामि नमः, मध्यमा-
भ्यां । ३ व अमृतात्मकं नैवेद्यं समर्पयामि नमः, अनामिकाभ्यां । ३ ऐ ताम्बूलं समर्पयामि नमः
अञ्जलिना ॥ यथा विशुद्धेश्वरे—

एवं ध्यात्वा पुनर्धैव पञ्चभूतात्मकैर्यजेत् । गन्धतत्त्वं पार्थिवं तु कनिष्ठाङ्गुलियोगतः ॥ १ ॥

पुष्पमाकाशात्मकं च अङ्गुष्ठाभ्यां समर्पयेत् । वाय्वात्मकं महाधूपं तर्जनीभ्यां समर्पयेत् ॥ २ ॥

तेजोमयं महादीपं मध्यमाङ्गुलियोगतः । अमृतात्मकं नैवेद्यमनामिकाङ्गुलेन च ॥ ३ ॥

नमस्कारेणाञ्जलिना ताम्बूलं च समर्पयेत् । स्मृतं तु स्वस्वधीमान्ते सर्वान्ते तु नमस्कृत्या ॥ ४ ॥
इति । ततो योन्यञ्जलिमुद्रे प्रदक्ष्य नमस्कृत्य स्तुतिं कुर्यात् । “अम्बुदमण्डलाकार” मित्यादि । शेष सामा-
न्यपद्धत्युक्तक्रमेण कुर्यात् ।

अथ श्रोत्रविधाया विधेयत्वानम् । वैदिकज्ञानं विधायाचमनं कृत्वा षडङ्गानि विधाय, क्रौं इत्यङ्गुलमुद्रया
सविर्तमण्डलात् तीर्थमावाह्य, मूलविधाया शक्तिमुच्चार्य योनिमुद्रा तञ्जले निक्षेप्य, धेनुयोनिसमुद्रे प्रदक्ष्य
मूलवाग्भववीजेन दशवारमभिमन्त्र्य, आनन्दामृतवारिमन्त्र्य देवीं शिविन्त्य मूलविधाया सप्तवारमभिमन्त्र्य
तन्मुखारविन्दविनिर्गतामृतधारावुद्धया मूलेन सप्तवारमभिमन्त्र्य, पुनरेकविंशतिवारं मूलविधायुद्धरन्
तञ्जले देवीपादारविन्दाधोगलदमृतधारया त्रिवारं निमज्ज्योत्थाप्य, पुनर्योनिमुद्रया सप्तवारं त्रिवारं वा
शिरस्यभिषेकं विधाय तत्रैवाचामेत् । यामले तु—

यालावीजत्रयैः पीत्वा द्वाभ्यामोष्ठौ प्रमार्जयेत् । दुर्गाभ्यां च त्रिकं मृज्य मायया चालयेत् करम् ॥ १ ॥

श्रीमायावाक्पराकामात्रिपुटायोनिवर्तुलैः । कामकलाङ्गुशाभ्यां च मुखनासाक्षिकर्णकान् ॥ २ ॥

नाभ्युरस्कं भ्रुजौ स्पृष्ट्वायधिकारी जपार्चने । आचम्यैवं यजेद् दुर्गां जीविन्मुक्तो भवेन्नरः ॥ ३ ॥

दशवृत्तः । यथा— षेह्नाहोतलं इति पिबेत् । ह्रीं इति श्रोत्रे द्वि प्रमार्जयेत् । दुर्गे दुर्गे शक्तिणि स्वाहा
इति मार्जयित्वा । ह्रीं इति करतलनम् । श्रीं मुखे, ह्रीं नसे, सो ह्रीं चक्षुषोः, ह्रीं श्रोत्रौ कर्णयोः ।
ऐं नाभौ, ह्रीं वक्षसि, ईं वक्षसि, क्रौं वामांसे, इति स्पृष्ट्वा, तीरमागत्यानुपहते वासन्ती परिधाय मूल-
मन्त्राभिमान्त्रितमुद्रयङ्गमस्मना त्रिपुण्ड्रं त्रिरेखात्मकमर्धचन्द्राहतिं विधायाधर्मपणान्ते कृत्वा तर्पणं कुर्यात् ।
तथाच—

षडङ्गान्यपि विन्यस्य तीर्थमङ्गुलमुद्रया । क्रौमन्त्रेण समाकृष्य ततः सविर्तमण्डलात् ॥ १ ॥

शक्तिबीजं ममुच्चार्य निक्षेपयोनिसमुद्रया । धेनुमुद्रायोनिमुद्रे ततस्तत्र प्रदर्शयेत् ॥ २ ॥

मूलवाग्भववीजेन मन्त्रयित्वाथ देवताम् । आनन्दामृतवारीणां मध्यस्थां परिचिन्तयेत् ॥ ३ ॥

देवीमुखारविन्दाच्च निर्गतामृतधारया । सप्तकृतो जपेद्विद्यामभिषिञ्चेत् स्वकां तनुम् ॥ ४ ॥

एकविंशतिवारानि जपेद्विद्यामनन्तरम् । देवीपादारविन्दाधोगलदमृतधारया ॥ ५ ॥

वाग्ग्रथं ततः पश्चात् निमग्ज्योत्तीर्य साधकः । योनिना च तथा देवि मूर्ध्नि संक ममाचरेत् ॥६॥
 त्रिसप्त वा तथा वारान संचयेत् साधकाग्रणीः । ततस्तीर समामाद्य कर्म कुर्याद्यथेप्सितम् ॥७॥
 उचिते वाममी पश्चात् परिदध्यादनन्तरम् । आचम्य प्रादमुखो भूत्वा मूलमन्त्राभिमानितम् ॥८॥
 गृत्वा भालतले भस्म पूर्ववच्छ्रीगुरु स्मरेत् । सूर्यमण्डलवासिन्यै देवतायै ततः परम् ॥ ९ ॥
 अर्घ्यमञ्जलिनादाय गायत्र्या च त्रिरुत्तिष्ठेत् । यथाशक्ति जपेद् देवीं गायत्रीं परमाचरीम् ॥१०॥
 तर्पणार्थं समाचम्य प्राणानायम्य साधकः । वसन् रुद्रांस्तथादित्यास्तथैवाङ्गिरस ततः ॥ ११ ॥
 देवान् गात्र ततो ब्रह्मविष्णुरुद्रान् ग्रहानपि । लोपामुद्रामहल्या चानुमृशामृषितीर्थके ॥ १२ ॥
 नक्षत्रराशियोगांश्च करणानि यथाक्रमम् । चतुर्थीवद्विजायान्तं देवतीर्थेन तर्पयेत् ॥ १३ ॥
 मनीचिमन्त्रि पुलह पुलस्त्य क्रतुमेव च । वासिष्ठ च भरद्वाजं गौतमागस्त्यनामकौ ॥ १४ ॥
 अग्निष्वात्तान् वरिषदः पितृन् स्वपितृकमम् । त्रिधा हेन्त हृदन्तं च पितृतीर्थेन तर्पयेत् ॥१५॥
 भैरवान् क्षेत्रपालाश्च कुमारीर्गौगिनीस्तथा । भूतानि सर्वपत्न्यानि तृप्यन्तानि तर्पयेत् ॥ १६ ॥
 ततो देवीं तर्पयेत् । दक्षिणामूर्तं महातायाम्— “ तर्पणं च नतं कुर्याद् देवर्षिपितृपूर्वकम् ” । ततस्तस्मि-
 ज्जले त्रिकोणवृत्तचतुरस्रं विभाव्य, गणेशवदुक्तौ चन्द्रवामदक्षिणतः सतर्प्य, त्रिकोणवृत्तचतुरस्रान्तराले
 ईशानादिवायव्यान्ता वक्ष्यमाणगुरुपङ्क्तिं सन्तर्प्य, त्रिकोणमभ्ये साध्याभिज्ञानमन्त्रैर्वन्दयमाणे सतर्प्य, जले
 भगवतीमात्राद्य परमासुतधारया त्रिवार पूर्वोक्तश्रेण संतर्प्य, त्रिकोणेण कामेश्वर्यादिदेवीत्रयं वक्ष्यमा-
 णसमवायिधया संतर्प्य, चतुरस्रगोणेष्वाङ्गदेवतास्तर्पयेत् । तत आवरणद्वेषताना तर्पणम् । ततः सूर्याया-
 र्थं दत्त्वा “ हस भोह ” मित्युपस्थाय सवित्रमण्डले तीर्थं निधाय यतवचनो यागस्थानमागच्छेत् ।
 यागस्थानं तु कालीकुलसङ्गृह्ये—

अरण्यं स्वल्पकामाना मिद्वर्ध पूजने हितम् । निष्कामाना सुषुप्तूणा गृहे शस्तं सदा र्चनम् ॥ १ ॥
 घटपीणा मुनिमुख्यानां दीक्षिताना द्विजमनसा । गृहेऽपि यजन शस्त रसैर्वा चेत्तुमंभवैः ॥ २ ॥
 इति । कुलाण्येऽपि—

एकान्ते निर्जने रम्ये देशे बाधाविवर्जिते । सुरासने समासीनः प्राह्मुखो वाष्पुदङ्मुखः ॥ १ ॥
 इति । तत्रार्चां सूर्यपूजा । तदुक्तं द्रव्यामले—
 आदित्यं पूजयेदादौ प्रत्यक्ष लोकसाक्षिणम् । अन्यथा नैव सिद्धिः स्वात् कल्पकोटिशतैरपि ॥१॥
 इति । बृहन्तवराजैपि—

मूलेन (स्नानं तु) विधिवत् मन्त्र्यां तर्पणं सूर्यपूजनम् । पूजालये तथागत्य पञ्चमीपूजनं चरेत् ॥ १ ॥
 इति । तत पूजामण्डपमागत्य, ओंआत्मतत्त्वाय स्वाहा, ओंविद्यातत्त्वाय स्वाहा, ओंशिवतत्त्वाय स्वाहा,
 इत्येतेनाचम्य नामान्धार्य विधाय द्वारपूजा कुर्यात् । तद्यथा— बालया द्वारम्भुज्य दक्षिणवामपार्श्वयो-
 रपर्यध पङ्क्तिर्धौ गणपतये नमः । ३ं तु दुर्गायै नमः ३ं वा चतुर्काय नमः । ३ं चा क्षेत्रपालाय नमः ।
 ३ं द्वारधियै नमः । ३ं देवदत्तै नमः । ततो वामपादपुरस्सरं गृह्य प्रविश्य, अग्न्यादिकोणेण ३ं गणपतये
 नमः । ३ं तु दुर्गायै नमः । ३ं वा चतुर्काय नमः । ३ं चा क्षेत्रपालाय नमः । मध्ये ३ं रत्नमण्डपाय

नमः । दिव ३ कामदेवाय रत्यै नमः । ३ वसन्ताय प्रीत्यै नमः । ३ गां गणपतये नमः । ३ तां स्वत्यै नमः । ३ र्थां धियै नमः । इति । सोमभुजगावत्याम्— “ सरस्वतीं श्रियं माया दुर्गां च न्तरम् । भद्रकालीं ततः स्थस्तिं स्वाहा सैव शुभद्वारम् ॥ गौर्यं च लोकधार्यां च तथा वागीश्वरीमपि । इति । एता पूजयेत् । ततः पञ्चार्थां रक्तवर्णद्वारशक्तिसन्निताय दीपनायाय नमः , इति पुष्पाञ्जलित्रयं पु ज्ञेत् । विभ्वस्तरे—

समुद्रमेखले देवि पर्वतस्तनमण्डले । विष्णुपति नमस्तुभ्यं पादस्पर्शं चमस्व मे ॥ १ ॥
इति प्रसाध । ‘ पृथिव त्वया धृता लोका ’ इति निवेद्य, ततोऽख्येण वामपाणिघातत्रयेण भौमान् विभ्रानु-
त्सार्य, अख्येण जलेनान्तरिक्षगान्, श्रीपालान्यस्ततिम्भदृष्ट्यवलोकनेन दिव्यविभ्रानुत्सार्य, सिद्धार्थान्तकुसु-
मान्यादाय “ ३ अपसर्पन्तु ते भूताः ” इत्यादिना क्षिप्या विभ्रानुत्सार्य, सिद्धार्थान्तकुसुमान्यादाय
रक्षेत् । ततो मैत्र्या ३ प्रहणे नमः , ३ यास्तत्रधिपतये नमः , ३ आधारशक्तिकमलाननाय नमः , इत्यासनं
संपूज्य तत्रोपविश्य, भूतशुद्धिमातृकान्यासादिप्राणायामान्तं विधाय श्रुत्यादिन्यासं कुर्यात् ॥ कल्पसूत्रे
यद्यपि वायव्यमिलितात्मकप्राणायामैः शोषणदाहनप्लावनरूपां भूतशुद्धिं विधाय त्रिः प्राणानायस्य मातृका-
न्यासं कुर्यात् , इति नियमः , तथापि मातृकान्यासानन्तरं प्राणायामो बोद्धव्यः । तथाच तन्त्रान्तरे—

भूतशुद्धिं विधायैतथं मातृकान्यासमाचरेत् । प्राणायामत्रयं कृत्वा न्यामानन्यान् समाचरेत् ॥ १ ॥
इति । यथा— शिरसि दक्षिणामूर्तये श्रुपये नमः । मुखे पङ्क्तिच्छन्दने नमः । हृदि श्रीत्रिपुरसुन्दर्यै देवतायै
नमः । गुह्ये वाग्मवरीजाय नमः । पादयोः शक्तिकूटशक्तये नमः । सर्वाङ्गे कामराजकीलकाय नमः ॥
तथाच तन्त्रान्तरे—

अपि न्यसेन्मूर्ध्नि देशे छन्दस्तु मुपपङ्कजे । देवता हृदये चैव बीजं तु गुह्यदेशके ॥ १ ॥
शक्तिं च पादयोश्चैव सर्वाङ्गे कीलकं न्यसेत् । ॥

ततः कर्त्तव्यम् । यथा— अं मध्यमाभ्यां नमः । आ अनामिकाभ्यां नमः । सौ कनिष्ठिकाभ्यां नमः ।
अं अङ्गुष्ठाभ्यां नमः । आ तर्जनीभ्यां नमः । सौ करतलपृष्ठाभ्यां नमः ॥ तथाच नवरत्नेश्वरे—

एतद्बीजद्विरावृत्त्या मध्यमाद्यङ्गुलीषु च । शुद्धिं करस्य कुर्वीत तलपोः पृष्ठयोरपि ॥ १ ॥
चतुर्थानतिसंपुङ्गनाममैः पृथक् पृथक् । बालाबीजत्रयं पूर्वं तथो विपुरसुन्दरि ॥ २ ॥
आत्मानं रक्ष रक्षेति कुर्याद्रक्षा हृदि स्पृशन् । तथैवाक्षेण मुद्रया कुर्याद् दिग्बन्धनं ततः ॥ ३ ॥
ततो बालान्ते अमृतार्णवासनाय नमः , पादयोः । बालान्ते त्रिपुरसुन्दरीपोताम्बुजासनाय नमः , जातुद्धये ।
ह्रीं ह्रीं ह्रीं त्रिपुरसुन्दरीदेव्यात्माननाय नमः , ऊरुद्धये ॥ यामलतन्त्रे—

अमृतार्णवशब्दान्ते आसनाय ततो नमः । पादयोर्विन्यसेत् पञ्चाक्षरालान्ते त्रिपुरेश्वरी ॥ १ ॥
पोताम्बुजासनापान्ते नमो जातुनि विन्यमेत् । ह्रीं ह्रीं ह्रीं त्रिपुरेत्पुक्ता सुन्दरीति पदं ततः ॥ २ ॥
हेन्तं देव्यामनं चान्ते नम ऊरुद्धये न्यमेत् । ॥

ह्रीं ह्रीं ह्रीं त्रिपुरवासिनीचक्रामनाय नमः , स्फिरद्धये । हसौ हसङ्गी हसौ । त्रिपुरार्थीसर्वमन्त्रामनाय नमो
शुभे । ह्रीं ह्रीं ह्रीं त्रिपुरमालिनीसाध्यसिद्धासनाय नमो नामिदेशे । हसौ हसकलरी हसरी । त्रिपुराम्बाय-

यङ्गशक्तिरीडामनाय नमो, वक्षसि । ततो मूलविधान्ते श्रीमहात्रिपुरभैरवीयदाशिवमहाप्रेतपञ्चामनाय नमो
ब्रह्मरन्ध्रे । तथाच यामले—

हंस्त्रीहसौरन्ते च त्रिपुरावासिनीति च । चक्रासनापेत्यमुना स्फिग्द्वये परिविन्ध्यसेत् ॥ १ ॥

हंसहस्रीहस्रीधेति त्रिपुराश्रीपदं ततः । सर्वपञ्चामनायान्ते नमो गुह्ये प्रविन्ध्यमेत् ॥ २ ॥

ह्रींस्त्रींस्त्र्योत्रिपुरमालिन्यन्ते साध्यासिद्धपदं वदेत् । आमनाय नम इति नाभिदेशे प्रविन्ध्यसेत् ॥ ३ ॥

हसै हसकलरी हसौरन्ते त्रिपुराम्बापद ततः । पर्यङ्कपीडामनं डेन्त नमो वक्षसि विन्ध्यमेत् ॥ ४ ॥

त्रिकूटविद्यापीजान्ते महात्रिपुरभैरवी । मदाशिवमहाप्रेतपदात् पञ्चामनाय च ॥ ५ ॥

नम इत्यमुना ब्रह्मरन्ध्रस्थाने प्रविन्ध्यमेत् ।

"

॥

अथ षडङ्गन्यास — ॐ सर्वत्रताशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी हृदयाय नमः । ॐ नित्यतृप्तिशक्तिश्रीमहा-
त्रिपुरसुन्दरी शिरसे स्वाहा । सा अनारिबोधशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी शिखायै वषट् । ॐ स्वतन्त्रश-
क्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी कवचाय हु । ॐ नित्यमलुप्तशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी नेत्रत्रयाय धौपट् । सो
अनन्तशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी अस्त्राय फट् ॥ तथाच नवरत्नेभ्यरे—

सर्वज्ञता नित्यसुतृप्तता च अनारिबोधश्च स्वतन्त्रता च ।

अलुप्तशक्तिमनन्तता च षडाङ्गुरङ्गानि बुधाः शिवायाः ॥ १ ॥

इति । तथाच— "योजान्ते नाम नवोऽप्य जातायुक् षडङ्गकम्" । ततो वशिण्यादिन्यासः । सच सं-
क्षेपप्रयोगे ढङ्गः । ततो नवयोन्यात्मकन्यासः । तथाच— "पाताया त्रिपुरेशान्या नवयोन्यात्मक न्य-
सेत्" । प्रयोगस्तु भैरवीप्रकरणे उक्तः । पुनर्याला समुच्चार्य गोलकरयेन चिन्तयेत् । पुनर्याला समुच्चार्य
चतुरस्र विचिन्तयेत् ॥ अथ पांडन्यासः । यथा मूलवात्मवसुच्चार्य अग्निचक्रे कामगिर्यालये मित्रेशना-
थात्मके रुद्रात्मशक्तिश्रीकामेश्वरीदेवीश्रीपादुकायै नमः, आधारे । द्वितीयकूटमुच्चार्य, सूर्यचक्रे पूर्णगिरि-
पांटे षष्ठेशनाथात्मके विष्णवात्मशक्तिश्रीधनुश्चरीदेवीश्रीपादुकायै नमो हृदि । तृतीयकूटमुच्चार्य सोमचक्रे
जालन्धरपांटे उद्दिशनाथात्मके ब्रह्मात्मशक्तिश्रीभगमालिनीदेवीश्रीपादुकायै नमः, ललाटे । त्रिकूटमुच्चार्य पर-
ब्रह्मचक्रे उद्दिशानपांटे श्रीचर्यानाथात्मके ब्रह्मात्मशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरीदेवीश्रीपादुकायै नमो ब्रह्मरन्ध्रे ॥
अथ तत्त्वन्यास — धामभवमुच्चार्य, आत्मतत्त्वव्यापिकार्ये श्रीमन्महात्रिपुरसुन्दर्यै नमो आधारे । काम-
राजमुच्चार्य, विद्यातत्त्वव्यापिकार्ये श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमो हृदये । तृतीयकूटमुच्चार्य, शिवतत्त्वव्यापिका-
र्ये श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमो ललाटे । त्रिकूटमुच्चार्य, सर्वतत्त्वव्यापिकार्ये श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमः ब्रह्म-
रन्ध्रे ॥ तत षड्दशान्यास — यथा मूले हृदि चक्षुषो कर्णयो नसामुखे भुजयुगपृष्ठजानुयुगलनाभिषु
प्रत्येक नमोऽन्ते मूलज्येष्ठ न्यसेत् ॥ अथ षोडशान्यास —

ब्रह्मरन्ध्रे च सूर्या विद्यां रक्षा विचिन्तयेत् । सांभाग्यदण्डिनीं मुद्रा वामाभे आययेत् सुधीः ॥ १ ॥

रिपुजिह्वाग्रहा मुद्रा वामपादतले न्यसेत् । व्यापकान्ते योनिमुद्रा मुखे चिन्ताभिवन्ध च ॥ २ ॥

पुनर्ब्रह्मरन्ध्रे मणिवन्धे ललाटे मालिकाया षोडशार्णं न्यसेत् । तत —

पादयोर्जिह्वयोर्जान्त्रोः कट्यामधुनि शृण्वे । नामौ पार्श्वद्वये चापि स्तनयोर्सयोस्तथा ॥ ३ ॥

करयोरब्रह्मरन्ध्रे च वदने भुवि पर्वति । कर्णप्रदेशे च तथा करवेष्टनयोः क्रमात् ॥ ४ ॥

इति संहारन्यासः ॥ अथ स्थितिक्रम — करयोरङ्गुलीषु पञ्च । ब्रह्मरन्ध्रे मुखे हृदि त्रयं । नाभ्यादिपाद-
पर्यन्तमेकं । फण्डान्नाभिपर्यन्तमपरं । ब्रह्मरन्ध्रात् करत्रपर्यन्तमेकं । पादयोः पञ्चाङ्गुलीषु पञ्च ॥ अथ
सृष्टिन्यासः— ब्रह्मरन्ध्रे ललाटे नेत्रे धवणे घ्राणे श्रोत्रे दन्ताधऊर्ध्वे जिह्वायां चित्तुके पृष्ठे सर्वङ्गे हृदि
स्तनयोः कुक्षौ लिङ्गे च षोडशार्णान् विन्यसेत् । अथ षोडान्यासः— षोडशीं अ विम्रेभ्वरधीभ्या नम-
शिरसि । ३ आं विम्रराजहोभ्या नमो मुखवृत्ते । ३ ईं विनायकपुष्टिभ्या नमो दक्षवज्रुपि । ३ शि-
वोत्तमशान्तिभ्या नमो वामवज्रुपि । ३ उं विम्रहृत्पुष्टिभ्यां नमो दक्षरुणै । ३ ऊं विम्रकर्तृसरस्वतीभ्यां
नमो वामकर्णै । ३ ऋ विम्रराजरतिभ्या नमो दक्षनसि । ३ ॠ गणनायकमेघाभ्यां नमो वामनसि । ३ लं
एकदन्तकान्तिभ्यां नमो दक्षगण्डे । ३ लृ द्विदन्तकामिनीभ्यां नमो वामगण्डे । ३ एं गजवक्त्रमोहिनी-
भ्यां नमः श्रोत्रे । ३ ऐं निरञ्जनजटाभ्यां नमः अघरे । ३ औं कपर्दिनीमाभ्यां ऊर्ध्वदन्ते । ३ आं दीर्घ-
मुखज्वालासुखीभ्यां अधोदन्ते । ३ अं शुक्लकर्णनदाभ्यां ब्रह्मरन्ध्रे । ३ इं अः वृषज्यजस्वरसाभ्यां मुखे ।
३ कं गणनायकामरूपिणीभ्यां दक्षस्कन्धे । ३ स्वं गजेन्द्रशुभ्राभ्यां दक्षकूर्परे । ३ गं शूर्पकर्णजपिनीभ्या
नमो मणियन्त्रे । ३ घं त्रिनेत्रसंतीभ्यां अङ्गुलिमूले । ३ ङं लम्बोदरविम्रेषाभ्यां अङ्गुल्यग्रे । ३ चं महा-
मो(ना)दद्वरूपिणीभ्यां वामस्कन्धे । ३ छं चतुर्मुखकामदाभ्यां नमः कूर्परे । ३ जं सदाशिवमदविह्वलाभ्यां नमः
वाममणिवन्धे । ३ झं आमोदविकटाभ्यां वामाङ्गुलिमूले । ३ ञं दुर्मुखधूमाभ्यां वामाङ्गुल्यग्रे । ३ टं सुमु-
खमूर्तिभ्यां दक्षिणकन्धे । ३ ठं प्रमोदभूतिभ्यां जानुनि । ३ डं एकपादसतीभ्यां गुल्फे । ३ ढं द्विजि-
ह्वरमाभ्यां अङ्गुल्याधः । ३ णं शूरमानुगीभ्यां अङ्गुल्यग्रे । ३ तं वीरमरुदध्वजाभ्यां वामकन्धे । ३
थं परमुखात्रिकर्णाभ्यां मणियन्त्रे । ३ डं धरदध्रुकुटीभ्यां गुल्फे । ३ धं वामदेवलजाभ्यां अङ्गुल्यधः ।
३ नं वनतुण्डदीर्घघोषाभ्यां अङ्गुल्यग्रे । ३ पं द्विरदधनुर्धराभ्यां दक्षपार्श्वे । ३ फं सेनानीयामिनीभ्यां नमः
वामपार्श्वे । ३ बं ग्रामिणीरात्रिभ्यां पृष्ठे । ३ भं मत्तचण्डिकाभ्यां नामौ । ३ मं विमलशशिप्रभाभ्यां नमः
उदरे । ३ यं मत्तवाहनलोलालीभ्यां हृदि । ३ रं जटिलवपलालीभ्यां दक्षस्कन्धे । ३ लं मुण्डिभृदिभ्यां नमः
कटुदि । ३ वं क्षत्रिदुर्मेगाभ्यां वामस्कन्धे । ३ शं चरेण्यसुभगाभ्यां हृदयादिदक्षहस्ते । ३ षं वृषकेतुशि-
वाभ्यां हृदयादिवामहस्ते । ३ सं मन्त्रप्रियदर्गाभ्यां हृदयादिदक्षपादे । ३ हं गणेशगुहप्रियाभ्यां हृदयादि-
वामपादे । ३ लं मेघनादकामिनीभ्यां हृदयाधुदरे । ३ लं गणेश्वरकालजिह्वाभ्यां मुखे । एतान् नमोन्ता-
न् विन्यसेत् ॥

अथ ग्रहन्यास — ३ अं १६ आ आदित्यरुचिभ्यां नमो हृदये । ३ यं ४ सौ सोममेघाभ्या नमो
भ्रूमध्ये । ३ कं ५ अं अङ्गारकरक्लाभ्यां नमो नेत्रत्रये । ३ चं ५ बुधज्ञानरूपाभ्यां हृदयोपरि । ३ टं ५
ऐं बृहस्पतियशस्विनीभ्यां नमः कण्ठे । ३ तं ५ शुं शुक्राह्वादिनीभ्यां हृदये । ३ पं ५ शं शनैश्वरशक्ति-
भ्यां नामौ । ३ थं ४ रां राहुरूपणाभ्यां नमो वक्षसि । ३ लं ६ के केतुवायवीभ्यां नमो गुह्ये ॥ तथैव

ज्ञानार्थे— “सुरैरर्कं हृदि न्यसेत् यथोण शशी ततः । भूयुगे ” इत्यादि ॥

अथ नक्षत्रन्यासः— ३ अश्वि अभिनयै नमो ललाटे । ३ इ भरणीये दक्षिणे । ३ ई उं उं शक्तिकाये नमो वामनेत्रे । ३ ऋग्लृळ् रोहिण्यै० दक्षिणे । ३ ए मृगशीर्षायै० वामकर्णे । ३ ऐ आर्द्रायै० दक्ष नासिकाया । ३ ओं औं पुनर्वसुने नमो वामनासिकायां । ३ क पुष्यायै नमो दक्षकले । ३ संग अश्लेषायै नमो दक्षस्कन्धे । ३ घट मघाये नमो वामस्कन्धे । ३ चं पूर्वाषाढायुन्यै नमो दक्षकूर्परे । ३ छत् उत्तराषाढायुन्यै० वामकूर्परे । ३ भद्र हस्तायै नमो दक्षमणिकण्ठे । ३ टं ठं चित्रायै नमो वाममणिकण्ठे । ३ ड हस्तायै नमो दक्षहस्ततले । ३ ढण विशाखायै नमो वामहस्ततले । ३ तथं अनुराधायै नमो नामौ । ३ ध ज्येष्ठायै० दक्षकटौ । ३ नपक मूलायै नमो वामकटौ । ३ ष पूर्वाषाढायै नमो दक्षोरौ । ३ भ उत्तराषाढायै नमो वामोरौ । ३ म धनुरायै नमो दक्षजानुनि । ३ यर धनिष्ठायै नमो वामजानुनि । ३ ल शतभिषायै नमो दक्षगुल्फे । ३ वश पूर्वाभाद्रपदायै नमो वामगुल्फे । ३ पंसं उत्तराभाद्रपदायै नमो दक्षपादतले । ३ ऋक्ष रेवत्यै नमो वामपादतले ॥

अथ योगिनोन्यासः— ३ अ १६ उमलगर्यु डाकिन्यै मां रक्ष २ त्वगात्मने नमः करुते । ३ क ५ च २ टट रातोरमलगर्यु राकिन्यै मा रक्ष २ अस्मात्मने नमः नामौ । ३ वंभमपरंलं कांकीकुंमलगर्यु काकिन्यै मा रक्ष २ मेदात्मने नमः स्वाधिष्ठाने । ३ यशम सांसासुमलगर्यु साकिन्यै मा रक्ष २ मज्जात्मने नमो मूलाधारे । ३ इल्लंल दाहोहंमलगर्यु हाकिन्यै मा रक्ष २ अस्थ्यात्मने भूम्ये ॥ एवमसु क्रमात्मेवमज्जास्थीनि राकिण्यादिषु योन्यानि ॥

अथ राशिन्यासः— ३ अश्वि राशये नमो दक्षपादे । ३ उं उं वृषराशये नमो दक्षवृषणे । ३ ऋग्लृळ् मिथुनराशये नमो दक्षकुलो । ३ ऐ ऐ कर्कराशये नमो दक्षोरसि । ३ ओं औं सिंहराशये नमो दक्षनाडुमूले । ३ अश्व श ६ कन्याराशये नमो दक्षमस्तके । ३ कं ५ तुलाराशये नमो वाममस्तके । ३ चं ४ धूमिकराशये नमो वामगडुमूले । ३ टं २ धनूराशये नमो वामहृदये । ३ तं ४ मकरराशये नमो वामकुक्षौ । ३ पं ३ कुम्भराशये नमो वामवृषले । ३ म ४ मीनराशये नमो वामपादे ॥

अथ पीठन्यासः— ३ ओं वाराणसीपीठाय नमः । ३ ओं कामरूपपीठाय० । ३ ई नेपालपीठाय० । ३ ई पौण्ड्रवर्धनपीठाय० । ३ उं पुरस्विरपीठाय० । ३ उं काम्यकुञ्जपीठाय० । ३ ओं पूर्णेशपीठा-य० । ३ श्रीं अर्धपीठा-य० । ३ लं आभ्रातकेश्वरपीठा-य० । ३ लं एकाग्रपीठा-य० । ३ न तिष्ठोत पीठा-य नमः । ३ ऐ कामकोपीठा-य० । ३ ओं मृगुनगरपीठा-य० । ३ ओं केदारपीठा-य० । ३ अ चन्द्रपुरपीठा-य० । ३ अ. धापुरपीठा-य० । ३ क ओंकारपीठा-य० । ३ ख जालन्धरपीठा-य० । ३ ग मालवपीठा-य० । ३ घ भद्रपीठा-य० । ३ ङ देवीमोटपीठा-य० । ३ चं गोकर्णपीठा-य० । ३ छं मानेश्वरपीठा-य० । ३ ज मङ्गलकोटपीठा-य० । ३ झ अष्टदामपीठा-य० । ३ ञं सवीरजपीठा-य० । ३ टं राजशुद्धपीठा-य० । ३ ठं महापवपीठा-य० । ३ डं कोलागिरिपीठा-य० । ३ ढ ऐलापुरपीठा-य० । ३ ण वाणेश्वरपीठा-य० । ३ त जयन्तीपीठा-य० । ३ थ उ-

ह्ययिनीपीठाय० । ३ दं चरित्रापीठाय० । ३ धं क्षौरिकापीठाय० । ३ नं हस्तिनापुरपीठाय० । ३ पं
हृडीशपीठाय० । ३ फं प्रयागपीठाय० । ३ वं पद्मपुरपीठाय० । ३ भं मायापुरपीठाय० । ३ मं जले
श्वरपीठाय० । ३ यं मलयगिरिपीठाय० । ३ रं श्रीशैलपीठाय० । ३ लं महामेरुपीठाय० । ३ वं निम्बि
पीठाय० । ३ शं महेन्द्रपीठाय० । ३ षं वामनपीठाय० । ३ सं हिरण्यपीठाय० । ३ हं महालक्ष्मीपुरपी
ठाय० । ३ लं उद्दीयानपुरपीठाय० । ३ स्तं छायाच्छत्रपीठाय नमः । एतानि नमोन्तानि मा-
कर्तव्यानीति षोढान्यासः । अथ षोढान्यासो मातृकान्यासानन्तरं कर्तव्य इति ॥

अथ त्रिपुरान्यासः — तथाच तन्त्रान्तरे “त्रिपुरान्यासं ततः कुर्वात् सर्वकामार्थसिद्धये । आसां तु
न्यासमत्रैव सदाशिवो भवेन्नरः” ॥ ३ अं कामिनीत्रिपुरायै नमः । ३ आं मालिनीत्रिपुरायै । ३ ई
मदनत्रिपुरायै । ३ ई उन्मादिनीत्रिपुरायै । ३ उं द्राघिणीत्रिपुरायै । ३ ऊं सेचरीत्रिपुरायै । ३ ऋं
धरिणीत्रिपुरायै । ३ ॠं कलावतीत्रिपुरायै । ३ ऐं क्रेदिनीत्रिपुरायै । ३ ऐं शिवदूतीत्रिपुरायै ।
३ ऐं सुभगात्रिपुरायै । ३ ऐं भगावहात्रिपुरायै । ३ औं विद्येश्वरीत्रिपुरायै । ३ औं सिद्धीश्वरीत्रि-
पुरायै । ३ अं उमात्रिपुरायै । ३ अ. महोमात्रिपुरायै । ३ कं कपालिनीत्रिपुरायै । ३ खं व्यापि-
नीत्रिपुरायै । ३ गं सुभगात्रिपुरायै । ३ घं वार्ताश्वरीत्रिपुरायै । ३ ङं कालिकात्रिपुरायै । ३ चं
पिङ्गलात्रिपुरायै । ३ छं भगसर्पिणीत्रिपुरायै । ३ जं सुन्दरीत्रिपुरायै । ३ झं नीलपताकात्रिपुरायै ।
३ ञं महासिद्धेश्वरीत्रिपुरायै । ३ टं अमोघात्रिपुरायै । ३ ठं रत्नमालात्रिपुरायै । ३ डं मङ्गलात्रि-
पुरायै । ३ ढं विजयात्रिपुरायै । ३ णं भगमालिनीत्रिपुरायै । ३ तं रौद्रीत्रिपुरायै । ३ थं योगेश्व-
रीत्रिपुरायै । ३ दं अम्बिकात्रिपुरायै । ३ धं अट्टहासात्रिपुरायै । ३ नं व्योमव्यापिनीत्रिपुरायै । ३
प वज्रेश्वरीत्रिपुरायै । ३ फं क्षोभणीत्रिपुरायै । ३ वं शाम्भवीत्रिपुरायै । ३ भं अनङ्गात्रिपुरायै ।
३ मं लोकोश्वरीत्रिपुरायै । ३ यं रक्षात्रिपुरायै । ३ र सुस्थात्रिपुरायै । ३ लं शुक्लात्रिपुरायै । ३
वं अपराजितात्रिपुरायै । ३ शं संवर्तात्रिपुरायै । ३ षं विमलात्रिपुरायै । ३ सं अघोरात्रिपुरायै ।
३ हं भैरवीत्रिपुरायै । ३ लं अमोघात्रिपुरायै । ३ स्तं सर्वाकर्षिणीत्रिपुरायै नमः । एता नमोऽन्तेन मा-
दकास्थानेषु विन्यसेद् ॥

अथ कामरतिन्यासः । यथा— ऐंहीर्ध्रींक्लीं अं कामरतिभ्यां नमः । ॐ आं कामदमीतिभ्यां । ॐ ईं
कान्तकामिनीभ्यां । ॐ ॠं आन्तिमोहिनीभ्यां । ॐ उं काममधुकरकलाभ्यां । ॐ ऊं कामाचारविलासि-
नीभ्यां । ॐ ऋं कामिकल्पलताभ्यां । ॐ ॠं कामलक्ष्म्याभ्यां । ॐ ऐं कामवर्द्धकशुचिसिताभ्यां ।
ॐ ऐं कामविजयाभ्यां । ॐ ऐं रमणविशालाक्षीभ्यां । ॐ औं भ्रमणललिहानाभ्यां । ॐ आं रतिनाथदि-
गम्बराभ्यां । ॐ आं रतिप्रियरमाभ्यां । ॐ अं रात्रिनाथकुञ्जिकाभ्यां । ॐ अ. सरसेनकान्ताभ्यां । ॐ
कं रमणनित्याभ्यां । ॐ खं निशाचरकल्याणीभ्यां । ॐ गं नन्दकमोहिनीभ्यां । ॐ घं नन्दनकामदाभ्यां ।
ॐ ङं भेदनसुलोचनाभ्यां । ॐ चं नन्दविदुमुलापिनीभ्यां । ॐ छं निशाचरमर्दिनीभ्यां । ॐ जं रतिस-

सकलहृदियाभ्यां । ॐ मं पुण्यधनवरातीभ्यां । ॐ अ महाधनु सुमुखाभ्यां । ॐ ट भ्रामणीनलिनीभ्यां ।
 ॐ ठ भ्रमणजटिनीभ्यां । ॐ डं भ्रममाणपौलिनीभ्यां । ॐ ढं भ्रमशितिनीभ्यां । ॐ ण भ्रान्तमुग्धाभ्यां ।
 ॐ त भ्रामकरमाभ्यां । ॐ थ भृङ्गभ्रमाभ्यां । ॐ दं भ्रान्तचारलोलाभ्यां । ॐ घ भ्रमापहसुचञ्चलाभ्यां ।
 ॐ न मोहनदीर्घजिह्वाभ्यां । ॐ पं मेघकमलभ्यां । ॐ फं मुग्धलोलाभ्यां । ॐ बं मोहवर्धनभृङ्गिनी-
 भ्यां । ॐ भं मोहकपाटलाभ्यां । ॐ म मन्मथमदनाभ्यां । ॐ य मतङ्गमालिनीभ्यां । ॐ र भृङ्गनाप-
 कद्वसिनीभ्यां । ॐ लं गायकनिभ्यतोमुखोभ्यां । ॐ व गीतजगदानन्दिनीभ्यां । ॐ शं नर्तकराजिनीभ्यां । ॐ
 षं लोलकान्तिभ्यां । ॐ स उन्मत्तकलकण्ठीभ्यां । ॐ हं मत्तकनृकोदरीभ्यां । ॐ छं मिलासिमेषधा-
 माभ्यां । ॐ त कामवर्धनसोमसाभ्यां नमः । एता नमोऽन्ता भ्रातृकाव्यनिषु विन्यसेत् ॥

अथ षोडशनित्यान्यासः । षोडशनित्या यथा ज्ञानार्णवे—

मयमा सुन्दरी नित्या महात्रिपुरसुन्दरी । कामेश्वरी समाख्याता तथैव भगमालिनी ॥ १ ॥

नित्यक्रिन्ना च मेरुण्डा तथैव वहिवाभिनी । वज्रेश्वरी च दूती ज्ञ सरिता कुलसुन्दरी ॥ २ ॥

नित्या नीलपताका च विजया सर्वमङ्गला । ज्वालामालिनिविभ्रान्ताः पञ्चदश प्रकीर्तिताः ॥ ३ ॥

इति । एतासा मन्त्रास्तु ज्ञानार्णवे—

मृणु देवि प्रवक्ष्यामि नित्यामण्डलमुत्तमम् । (१)वासां तारं च हृत्प्रान्ते कामेश्वरिषदं वदेत् ॥ १ ॥

इच्छाकामफलसान्ते प्रदे सर्वषदं ततः । ततः सत्त्ववशं भूयः कारं सर्वजगत्पदम् ॥ २ ॥

चौमणान्ते करि भूयाद् हुंकारत्रयमालिखेत् । पञ्चराशान् समालिख्य संहारेण कुमारिकाम् ॥ ३ ॥

एषा कामेश्वरी नित्या प्रमद्वात् कथिता शिवे, । (२)रागभवं भगशब्दान्ते भुजे भगिनि चालिखेत् ॥ ४ ॥

भगोदरि भगाङ्गे च भगमाले भगावहे । भगगुह्ये भगप्रान्ते तथापोनि भगान्तिके ॥ ५ ॥

निपातिनि च सर्वान्ते ततो भगवशङ्करि । भगरूपे ततो लेख्य नीरजायतलोचने ॥ ६ ॥

नित्यक्रिन्ने भगप्रान्ते स्वरूपे सर्वं चालिखेत् । भगानि मे ज्ञानयान्ते वरदेऽथ समालिखेत् ॥ ७ ॥

रेते सुरेते च भगक्रिन्ने क्रिन्नद्वये ततः । क्रेदय द्रावय चाथ सर्वसत्त्वान् भगेश्वरि ॥ ८ ॥

अमोघे भगविषे च जुम चौमय सर्वं च । सत्त्वान् भगेश्वरि भूयाद्वागमवं ब्लूजपादिकम् ॥ ९ ॥

भैल्लूभैल्लू च ईल्लूहं च क्रिन्ने ततः परम् । सर्वाणि च भगान्धन्वे मे वशमानयेति च ॥ १० ॥

स्त्रीर्षिं च हृत्प्रान्ते बलेमात्मकमचरम् । भुवनेशीं समालिख्य विधेयं भगमालिनी, ॥ ११ ॥

(३)परावीजं सप्तचार्यं नित्यक्रिन्ने मदद्वये । अग्निजायान्वितो मन्त्रो नित्यक्रिन्नेयमीरिता, ॥ १२ ॥

(४)भयवं पूर्वमुच्चार्य तयाङ्कुशयुगं वदेत् । तन्मध्ये मिलिखेद् देवि हरोमात्मकमचरम् ॥ १३ ॥

चरगमन्त्यहीनं च मिलिखेद्द्विदिसंस्थितम् । चतुर्दशस्वरोपेतं विन्दुनादाङ्कितं पृथक् ॥ १४ ॥

वह्निजायान्विता विद्या मेरुण्डा देवता भवेत् । (५)परा विलिख्य वदन्पुत्रुवासिन्यै नम इत्यपि ॥ १५ ॥

अष्टार्णव महेशानि देवता वह्निवासिनी, । (६)नित्यक्रिन्ना समालिख्य शुषे तारं समालिखेत् ॥ १६ ॥

हृत्प्रेषान्ते फरेमान्ते चन्द्रबीजं विसर्गवत् । चतुर्दशाक्षरी विद्या देवी ब्रह्मेश्वरी ॥ १७ ॥
 (७) पराबीजं समुच्चार्य शिवदत्तां च हेषुता । हृदन्तोऽयं मनुदेवि दूती (त्याः) सर्वगामृद्धिदः , ॥ १८ ॥
 (८) उँकारबीजमुच्चार्य परा कवचमालिखेत् । खे च छे त्तः समालिख्य स्त्रीबीजं च समालिखेत् ॥ १९ ॥
 हुंकारं च परां चास्त्रं विधेयं त्वरिता भजेत् , । (९) सर्वसिंहासनमयी बालैव कुलसुन्दरी , ॥ २० ॥
 (१०) मालया पुटितं कुर्यात् तथा वै नित्यभैरवीम् । पञ्चाखाण्ड्य देवेशि नित्या शक्राक्षरी भवेत् ॥ २१ ॥
 पञ्चाक्षरी वाणबीजं नित्येयमपरा भवेत् , । (११) प्रणवं भुवनेशानीं फरेमात्मकमक्षरम् ॥ २२ ॥
 न्यूमात्मकं द्वितीयं च भुवनेरयङ्कुशं ततः । नित्यशब्दं संपुद्भृत्य संबोध्या च मदद्रवा ॥ २३ ॥
 कथञ्च वाङ्कुशं माया नित्या नीलपताकिनी , । (१२) वान्तं कालसमायुक्तं रेफं शक्रस्वरान्वितम् ॥ २४ ॥
 चिन्दुनादाङ्कितं देवी विधेयं विजया भवेत् । ॥ २५ ॥

यद्वा—

वान्तं कालाम्निवापुश्च शक्रस्वरविभूषितः । नादविन्दुकलापुङ्गो विधेयं विजया भवेत् ॥ २५ ॥
 (१३)चन्द्रं वारुणसंयुक्तं तारवीजं समालिखेत् । चतुर्थ्यन्तां उतो देवि क्षितिखेत् सर्वमङ्गलाम् ॥२६॥
 हृदन्तोऽयं मनुर्देवि विधेयं सर्वमङ्गला । (१४)तारं हृद्गगवत्यन्ते ज्वालामालिनि देवि च ॥२७॥
 द्विरुच्चार्य च सर्वान्ते भूतसंहारकारिके । जातवेदसि संलिख्य ज्वलन्तिपद्मगमकम् ॥ २८ ॥
 ज्वलेति प्रज्वलद्वन्द्वं हुंकारत्रयमालिखेत् । वक्षिणीजत्रयं हुं च अस्त्रसाहान्वितो मनुः ॥ २९ ॥
 इयं नित्या महादेवि ज्वालामालिनिका परा , (१५)कवर्गान्तं स्वरान्तं च शक्रस्वरविभूषितम् ॥३०॥
 विन्दुनादकलाक्रान्तं विचित्रा परमेश्वरि । अकारादिषु सर्वेषु स्वरेषु क्रमतो यजेत् , ॥ ३१ ॥
 (१६)अःस्वरे परमेशानि श्रीविघ्नां विभ्रविग्रहांम् । स्वरवद्विन्पमेद् विद्या नीरजायतलोचने ॥३२॥
 एतेन ताः षोडशसु स्वरस्यानेषु विन्पमेत् । ॥

पर्याय—(१) ओं ऐं ह्रीं श्रीं भूँ नमोः । उत्तम कामेश्वरि इच्छुक्तात्मकलपदे सर्वसत्त्ववशंकरि सर्वरूपलो-
मणकरि हुंहुं हुं हुं हुं हुं हुं हुं सौं ह्रीं ऐं (४६) कामेश्वरीनित्याकलायै नमः ॥ (२) ॐ आं ऐं भगभुजे भगिनि
भगेद्वि भगाङ्गे भगमाले भगावहे भगगुह्ये भगयोनि भगनिपातिने सर्वभगवशङ्करि भगरूपे नित्यक्षित्रे भग-
स्वरूपे सर्वभगानि मे ह्यानय वन्दे रते सुरते भगक्षित्रे क्षिप्रद्रवे क्रैद्य द्रावय सर्वसत्त्वान् भगेश्वरि
अमोघे भगविषे शुभ होमय सर्गसत्त्वान् भगेश्वरि पैन्ल्लजन्तुं पैन्ल्लोर्गन्तुं पैन्ल्लहृन्ल्लहृन् क्लिष्टे सर्वाणि भगानि मे
धरमानय स्त्रीहरधलेहौं (१४५) भगमालिनीनित्याकलायै नमः ॥ (३) ॐ ईं ह्रीं नित्यक्षित्रे मद्द्रवे स्वाहा
(११) नित्यक्षिप्त्राकलायै नमः ॥ (४) ॐ ईं ओं कीं हौं कों चौं छौं जौं झौं स्वाहा (१०) भेरुण्डानि-
त्याकलायै नमः ॥ (५) ॐ उं हं वाहिवासिन्यै नमः (=) वाहिवासिनीनित्याकलायै नमः ॥ (६) ॐ ऊं जं ह्रीं मों-
स नित्यक्षित्रे मद्द्रवे स्वाहा (१४) वज्रेश्वरीनित्याकलायै नमः ॥ (७) ॐ अूं हूं शिवदूत्यै नमः (७) शि-
वदूर्तीनित्याकलायै नमः ॥ (=) ॐ अूं ओंहूं दुं लेखं दुं लेखं स्त्रीं दुं लेखं कर (१२) त्वरितानित्याकलायै नमः ॥ (८)

* अस्या पुत्र नामान्तर महाविघ्नेश्वरीति तत्तत्प्रदायैनेवायमत्र सम्प्रोदातो ज्ञेय । वज्रेश्वरामन्त्रस्तु यथा 'ह्रीं विज्रं ज्यैष्ठ्यं नित्यमद्वये ह्रीं' इति सांभाय्यस्वाकरो । १ 'मातृका' ख पाठ । २ 'अये' ख पाठ ।

ॐ लृ पँक्रासो कुलसुन्दरीनित्याकलायै नमः ॥ (१०) ॐ लृ पँक्रासौ हसकलरडे हसकलरडौ हसकलरडौ द्रां-
 द्राँक्राँप्लूसः स्त्री द्राँपे नित्यानित्याकलायै नमः । अथवा पँक्राँथोत्तं द्राँद्राँक्राँन्तूसः नित्येत्यादि ॥ (११) ॐ
 पं डोंह्रिँपँल्लुँह्रिँभौ नित्यमददधे हुभ्रौह्रौ नीलपताकानित्याकलायै नमः ॥ (१२) ॐ पं भमरौ विजयानित्या-
 कलायै नमः । अथवा ॐ पं भमर्या विजयेत्यादि ॥ (१३) ॐ ओं स्त्री सर्वमङ्गलायै नमः सर्वमङ्गलानित्या-
 कलायै नमः ॥ (१४) ॐ औ औ नमो भगवति ज्वालामालिनि देवि २ सर्वभूतसहकारिके ज्ञातवेदाक्षे
 ज्वलन्ति २ ज्वल २ प्रज्वल २ हुहुहुं ररर हुंफद स्वाहा ज्वालामालिनीनित्याकलायै नमः ॥ (१५) ॐ ओं
 चक्रौ विधिप्रानित्याकलायै नमः ॥ (१६) ॐ अ मूलविद्यामुधार्य महात्रिपुरमुन्दरानित्याकलायै नमः ॥
 यद्वा— ॐ अ कामेश्वरीनित्याकलायै नमः ॥ इति षोडशविद्यान्यासः । अस्मिन् काले वा खृष्टि-
 स्थितिन्यासः कार्यः ॥

अथ प्रकटयोगिनीन्यास — मूलाधारे, पँक्राँथौ प्रकटयोगिनीभ्यो नमः । स्वाधिष्ठाने, ॐ शुक्तयो-
 गिनीभ्यो नमः । नाभौ, ॐ शुक्ततरयोगिनीभ्यो नमः । हृदि, ॐ सप्रदायरहस्ययोगिनीभ्यो नमः । करे, ॐ
 तुलकौलिनीयोगिनीभ्यो नमः । भूमध्ये, ॐ निगर्मयोगिनीभ्यो नमः । नादे, ॐ रहस्ययोगिनीभ्यो नमः ।
 नादान्ते, ॐ अतिरहस्ययोगिनीभ्यो नमः । प्रह्वरन्ध्रे, ॐ परमातिरहस्ययोगिनीभ्यो नमः ॥

अथायुधन्यास — द्राँद्राँक्राँप्लूस यारालायांशाय समोहनाय कामेश्वरधनुषे नमः । या ५ द्रा ५ थं
 संमोहनाय कामेश्वरीधनुषे नमः । एतद्वयं यामाधोहन्ते । द्रा ५ या ५ जं जुम्भणेभ्यः कामेश्वरबाणेभ्यो
 नमः । या ५ द्रा ५ जं जुम्भणेभ्यः कामेश्वरीबाणेभ्यो नमः दक्षिणाधःकरे । द्रा ५ या ५ आ घरीकरणा-
 य कामेश्वरपाशाय नमः । या ५ द्रा ५ ह्रौं घरीकरणाय कामेश्वरीपाशाय नमः वामोर्ध्वे । द्राँ ५
 या ५ क्रौं सर्वस्तम्भनाय कामेश्वराङ्गुशाय नमः या ५ द्रा ५ प्रौं सर्वस्तम्भनाय कामेश्वर्यङ्गुशाय नमो
 दक्षिणोर्ध्वे ॥ ततो वक्ष्यमाणक्रमेण कामकलां ध्यात्वा न्यसेत् ।

एवं कामकलारूपं देवतामयमात्मनः । वपुर्विचिन्त्य शिवयोरायुधध्यानमाचरेत् ॥ १ ॥

द्राँद्राँक्राँप्लूसः इत्येते कामवाणाः प्रकीर्तिताः । यांतालांवाणामिदं कामेशीबाणपञ्चकम् ॥ २ ॥

द्रादीनि पद्याद्यादीनि धंसमोहनशब्दतः । डेन्तं कामेश्वरधनुर्देनमोऽन्तं समुद्वरेत् ॥ ३ ॥

अनेन च स्ववामाधोहस्ते संधारयेद् धनुः । यादिद्रादीनि थं डेन्तं समोहनपदोपरि ॥ ४ ॥

कामेश्वरीधनुर्डेन्तं नमोन्तमित्यधःकरे । वामे देव्यान्तथा मध्री धारयेदक्षं धनुः ॥ ५ ॥

द्रादियादीनि जं जुम्भणेभ्यः कामेश्वरं पदम् । बाणेभ्यो नम इत्येव दक्षिणाधःकरे निजे ॥ ६ ॥

शैवान् प्रविन्यसेद्वाणान् पौष्पान् माधकसत्तमः । यादिद्रादीनि जं जुम्भणेभ्यः कामेश्वरीपदम् ॥ ७ ॥

बाणेभ्यो नम इत्येव दक्षिणाधःकरे निजे । देव्याः प्रविन्यमेदं बाणान् पौष्पानां च साधकः ॥ ८ ॥

द्रादियादीनि भूयोऽपि मुखवृत्तं मनिन्दुकम् । स्वाद्वशीकरणायेति कामेश्वरपदं ततः ॥ ९ ॥

पाशाय नम इत्यन्तं वामोर्ध्वे विन्यसेत् करे । यादिद्रादीनि गगनं बद्धवामाक्षिनिन्दुमत् ॥ १० ॥

स्वाद्वशीकरणायेति ततः कामेश्वरीपदम् । पाशाय नम इत्येवं वामोर्ध्वे विन्यसेत् करे ॥ ११ ॥

द्रादियादीनि क्रौं सर्वस्तम्भनाय पदं ततः । कामेश्वरपदात् पश्चादङ्कुशाय नमो लिखेत् ॥ १२
दक्षिणोर्ध्वकरे चैवं विन्यसेदङ्कुशं ततः । यादिद्रादीनि क्रौं सर्वस्तम्भनाय ततः परम् ॥ १३ ,
कामेश्वरीपदादूर्ध्वमङ्कुशाय नमो लिखेत् । दक्षिणोर्ध्वकरे देव्या विन्यसेदङ्कुशं ततः ॥ १४ ॥

इति । ततो मूलेन व्यापकं कृत्वा नवमुद्रा- प्रदर्शयेत् । यथा— द्रौं सर्वमन्त्रोमिणीं , द्रौं सर्वविद्राविणीं ,
ह्रीं आकर्षिणीं , व्लूं सर्वावेशिनीं , सः सर्वोन्मादिनीं , क्रौं मदाङ्कुशं , ह्रस्वस्रक्ं धेवरीं , ह्रसौः बीजमु-
द्रा , ऐं योनिमुद्राम् ॥ न्यासकालस्तु योगिनीद्वये—

प्रातःकालेऽथवा पूजामये होमकर्मणि । जपकाले वापि तासां त्रिनियोगः पृथक् पृथक् ॥ १ ॥

पूजाकाले समस्तं वा कुर्यात् साधकसूतमः । ॥

इति । ततो ध्यानं यथा—

ततः पद्मनिभां देवीं बालार्ककिरणोज्ज्वलाम् । जपाङ्कुसुमसङ्काशो दाडिमीङ्कुसुमोपमाम् ॥ १ ॥

पद्मरागप्रतीकाशा कुङ्कुमारुणसज्जिमाम् । स्फुरन्मुकुटमाणिक्यकिङ्किणीजालमण्डिताम् ॥ २ ॥

कालालिकुलमङ्गाशकुटिलालकपल्लवाम् । प्रत्यग्राणमङ्गाशवदनाम्भोजमण्डलाम् ॥ ३ ॥

किञ्चिदर्धेन्दुकुटिलललाटमृदुपट्टिकाम् । पिनाकिधनुराकारभूलतां परमेश्वरीम् ॥ ४ ॥

आनन्दमुदितोल्लासलीलान्दोलितलोचनाम् । स्फुरन्मयूखिसङ्काशविलम्बेदमण्डलाम् ॥ ५ ॥

सुगण्डमण्डलाभोगजितेन्द्रमूतमण्डलाम् । विश्वकर्मविनिर्माणघ्नसुस्पृष्टनामिकाम् ॥ ६ ॥

ताम्रविद्रुमविन्ध्यामरह्नीष्टीममृतोपमाम् । स्मितयाधुर्यविजितमाधुर्यरमसागराम् ॥ ७ ॥

अनौपम्यगुणोपेतचिबुकोद्देशशोभिताम् । कम्बुग्रीवां महादेवीं मृणालललितैश्वर्यैः ॥ ८ ॥

रक्तोत्पलदलाकारसुकुमारकराम्बुजाम् । कराम्बुजनखज्योतिर्वितानितनभःस्यलाम् ॥ ९ ॥

मुक्ताहारलतोपेतममृन्नतपयोधराम् । त्रिवलीबलयायुक्तमध्यदेशसुशोभिताम् ॥ १० ॥

लावण्यसरिदावर्तकारनाभिविभूषिताम् । अनर्घ्वरत्नघटितकाञ्चीपुतनितम्बिनीम् ॥ ११ ॥

नितम्बविम्बद्विरदरोमराजिवराङ्कुशाम् । कदलीललितस्तम्भसुकुमारोरुमीश्वरीम् ॥ १२ ॥

लावण्यकुसुमाकारजानुमण्डलबन्धुराम् । लावण्यकदलीतुल्यजङ्घायुगलमण्डिनाम् ॥ १३ ॥

गूढगुल्फपद्मद्वन्द्वप्रपदाजितकच्छपाम् । तनुदीर्घाङ्गुलीस्वच्छनखराजिविराजिताम् ॥ १४ ॥

ग्रन्थविष्णुशिरोरत्ननिर्घृष्टचरणाम्बुजाम् । शीतांशुशतमङ्गाशकान्तिमन्तानहासिनीम् ॥ १५ ॥

लौहित्याजितमिन्दूरजपादादिमरागिणीम् । रक्तवस्त्रपरीधानां पाशाङ्कुशकरोधताम् ॥ १६ ॥

रत्नप्रभनिविष्टां तु रक्ताभरणभूषिताम् । चतुर्भुजां त्रिनेत्रां तु पञ्चबाणधनुर्धराम् ॥ १७ ॥

कर्पूरशकलोन्मिश्रतामूलपूरिताननाम् । महाभृगमदोदामङ्कुमारुणविग्रहाम् ॥ १८ ॥

सर्वशृङ्गाखेपाट्यां सर्वाभरणभूषिताम् । जगदाह्लादजननीं जगद्रञ्जनकारिणीम् ॥ १९ ॥

जगदाकर्षणकरीं जगत्कारणरूपिणीम् । सर्वमन्त्रमयीं देवीं सर्वमौमाय्यसुन्दरीम् ॥ २० ॥

मर्वलक्ष्मीमयीं नित्यां सर्वशक्तिमयीं शिवाम् । एवं ध्यायेत् परेशर्त्तां महात्रिपुरसुन्दरीम् ॥ २१ ॥

इति । एवं रूपमात्मानं ध्यात्वा मानसं पूजयेत् । तद्यथा— हृत्पद्ममध्ये देवीं विभाज्य शुण्डालिनपात्र-
स्थेन सहस्रारामृतेन पात्रं देव्याश्चरणयोर्दद्यात् । ततो मन्त्रार्घ्यं दत्त्वा सदृशदलपद्मभृङ्गागलितपरमामृत-
जलेनाचमनीयं मुखे । चतुर्विंशतितत्त्वेन, गन्धं च अर्हिसा विभ्रानं क्षमा द्यां चालोभममोदममात्सर्यम-
मायामनहङ्गारमरागमद्वेषमिन्द्रियाणि दशैतानि पुष्पाणि च प्रदापयेत् । वायुरूपं धूपं, तेजोरूपं च दीप-
म्, अश्वरं चामरं, सूर्यं दर्पणं, चन्द्रं चुब्रं, पर्णं च मेपलां, आनन्दद्वारसूत्रमुज्ज्वलं, अनादृत्यमणि-
मयीं घण्टा निवेदयेत् । ततः सुधारमाशुर्ध्वं भासपर्वतं ब्रह्माण्डपूरितं पायसं च दत्त्वा, “मनोऽनर्तकम्
सालैः शृङ्गारादिरसोद्भवैः । नृत्येगीतैश्च वाद्यैश्च तोषयेत् पद्मेभ्यरीम् ” ॥ पथ संपूज्याभेदेन जप-
कार्यं । ततो यदि पूजामारभेत् । तत्रार्घ्यस्थापनम् । प्रथमं सामान्यार्घ्यं । तत्र क्रमः— आदौ
स्वयामं जलेन चतुरस्रं विधाय तदन्तर्द्वयमालिखेत् । ओमशृङ्गलाय नमः, इति पुष्पैरभ्यर्च्य, तत्र
साधारं पात्रं स्थापयित्वा बालया तमभ्यर्च्य शृङ्गजलेन तमापूर्य ‘पे सत्यंशाशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी-
हृदयाय नमः’ इत्यादिक्रमेण षडङ्गानि संपूज्य तदुपरि मूलमष्टपा जपेत् ॥ ततो विशेषार्घ्यस्थाप-
नम् । तत्पात्रं तु तन्त्रान्तरे—

पात्रं काञ्चनकाचरूप्यजनितं मुक्ताकपालोद्भवं

विश्वामित्रमथ च कामदमिदं हैमं धिये स्फाटिकम् ।

ताग्रं प्रीतिदमिदं सिद्धिजनकं धीनारिकेलोद्भवं

कापालं स्फुटमत्र सिद्धिजनकं मुक्तिप्रदं मौक्तिकम् ॥ १ ॥

इति । नवरत्नेश्वरे—

नरपात्रं महेशानि विज्ञेयं चोत्तमोत्तमम् । नारिकेलोद्भवं पात्रं ज्ञेयं चोत्तमकल्पकम् ॥ १ ॥

रत्नपात्रं च सुशोणं ज्ञेयं चोत्तममध्यमम् । मध्यमोत्तमं बलवं ब्रह्मवृक्षजमेव च ॥ २ ॥

कल्पं च मध्यमं शोणं मृण्मयं कल्पमध्यमम् । वरषाकर्षणकर्माणि हेमपात्रेषु शोभने ॥ ३ ॥

शान्तिके पौष्टिके वापि राजतं कारयेत् धिये । लोहपात्रं विजानीयान्मारणोच्चाटने तथा ॥ ४ ॥

स्तम्भकार्येषु पापाण विद्वेषे लोहमृण्मयम् । सर्वकार्येषु कर्तव्यं विश्वामित्रं च सुव्रते ॥ ५ ॥

कुलोत्सादनकार्येषु काचपात्रं विशिष्यते । काष्ठपात्रं विजानीयान्मन्त्राधनकर्मणि ॥ ६ ॥

नरपात्रं तु गृक्षीयादुक्तिमुक्तिप्रदायकम् । दृष्टार्घ्यपात्रं देवेशि ब्रह्माद्या देवताः सदा ॥ ७ ॥

नृत्यन्ति सर्वयोगिन्यः श्रीनाः सिद्धिं ददत्यपि । “ ” “ ” ॥

इति । सामान्यविशेषार्घ्ययोरावश्यकत्वात् । तत्रैव—

एकपात्रं न कुर्वीत यदि सात्त्विकमहेवरः । मन्त्राः पराङ्मुखा यान्ति आपदश्च पदे पदे ॥ १ ॥

उड् लोके दग्धिः स्यान्मृते च पशुता व्रजेत् । “ ” “ ” ॥

इत्यादि पात्रलक्षणं ज्ञेयम् । तत आत्मधीवक्रयोर्मध्ये सामान्यार्घ्यजलेन त्रिकोणवृत्तपदकोणचतुरस्रमण्डलं
रुत्वा त्रिकोणमध्ये मूलविद्यया मध्यं संपूज्य, त्रिकोणं प्रत्येकं कूटं पूजयेत् । अश्रपादिकोणत्रयेण पद-
कोणे मूलविद्यया द्विरातुत्या षडङ्गानि पूजयेत् । तत्र त्रिपादिका संस्थाप्य, पैर्हार्थी म अश्रिमण्डलाय

दशान्तात्मनेऽर्घ्यपात्राधाराय नमः , इत्याधारे संपूज्य तत्र वृत्ताकारेण वक्षेदंश कला पूजयेत् । यथा—
 पैहोर्ध्नीं यं धृत्रायै नमः । ३ रं नीलवर्णायै नमः । ३ लं कपिलायै नमः । ३ वं विस्कुलिङ्गिन्यै नमः ।
 ३ शं ज्वालिन्यै नमः । ३ पं हेम(तेजो)वलयै नमः । ३ सं हव्यवाहनायै नमः । ३ हं कव्यवाहनायै नमः ।
 ३ लं रौद्र्यै नमः । ३ लो संकर्षिण्यै नमः । इति संपूज्य , तदुपरि पात्रं संस्थाप्य , पूर्ववत् तत्र मन्त्रमा-
 लिष्य संपूज्य च , पैहोर्ध्नीं ऊँ अं सूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मनेऽर्घ्यपात्राय नमः , इति संपूज्य वृत्ताका-
 रेण सूर्यस्य द्वादशकला पूजयेत् । यथा— पैहोर्ध्नीं कम तपिन्यै नमः । ३ खं तापिन्यै नमः । ३
 गं धृत्रायै नमः । ३ घं विवुधायै नमः । ३ ङं योधिनीयै नमः । ३ चं धं कालिन्यै नमः । ३
 छं शोषिण्यै नमः । ३ जं धरेण्यायै नमः । ३ झं अकारिण्यै नमः । ३ ञं मायायै नमः ।
 ३ टं विवस्वलयै नमः । ३ ठं हेमप्रभायै नमः इति संपूज्य , पैहोर्ध्नीं सौः सोममण्डलाय द्वादश-
 कलात्मने नमः , इत्यनेन मूलेन च जलादिनापूर्वं , पूर्वधम्मन्त्रमालिष्य त्रिकोणे अकषादित्रिरेखां हस्तौ च
 मध्ये चिन्तयेत् । ततः पूर्ववत् संपूज्य , छं उं सोममण्डलाय द्वादशकलाव्याप्त्यात्मनेऽर्घ्यादृताय नमः ,
 इति संपूज्य वृत्ताकारेण सोमकला पूजयेत् । यथा— पैहोर्ध्नीं अं अमृतायै नमः । एवं ३ आं मान-
 दायै० । ३ ईं तुष्ट्यै० । ३ इं पुष्ट्यै० । ३ उं ग्रीत्यै० । ३ ऊं रत्यै० । ३ ऋं भ्रियै० । ३ ॠं क्रियायै० । ३ लं स्व-
 धायै० । ३ लं रात्र्यै० । ३ एं ज्योत्स्नायै० । ३ ऐं हेमवलयै० । ३ ओं ज्ञायै० । ३ औं पूर्णायै० । ३ अं विद्या-
 यै० । ३ अ. अमावास्यायै नमः । इति संपूज्य , मध्ये— हंस आत्मने नमः । ततो हस्तमलवरयूं
 आनन्दमैरवाप वषट् , हस्तमलवरयां मुधादेयै वषट् , इति संपूज्य , मत्स्यमुद्रया तज्जलमाच्छाद्य मूल-
 विधामष्टधा जपेत् । धूपदीपादीन् निवेद्य नव मुद्रा प्रदर्श्य , ब्रह्ममयं तज्जलं किञ्चित् पात्रान्तरे नि-
 लिष्य , मूलेन तज्जलेनात्मानं पूजोपकरणं चाम्पुन्य सर्वं ब्रह्ममयं कुर्यात् । “ पूजासमाप्तिपरिवत् स्यात् ताव-
 दर्थं न चालयेत् ” इति ममयाह । सुन्दरीविद्यया अह्नवेवतापूजा तु अर्घ्यस्थापनानन्तरम् । तथाच—
 आत्मानं यागवन्तुनि प्रोचयित्वा यथाक्रमम् । चिन्मयं तद् मदा मत्स्या चिन्तयेन्मन्त्रचित्तमः ॥

तन्माषक्रवतुर्दिशि कमवशाभिर्माय चक्रं शुभं

सूर्यं हस्तिमुखं परं स्मरहरं गोपालमेवं तथा ।

ध्यातावाह्यं च तांस्ततो बहुविधैः पुष्पैश्च पाद्यादिभि-

र्नानाद्रव्यमुद्यन्भिर्मोदकफलैरुद्धामयेत् स्वे हृदि ॥

इति । ततो महावक्त्रे— ओं अमृताम्भोनिधये नमः । एवं रत्नहीपाय० , नानावृत्तमहोद्यानाय० , कल्पवृक्ष-
 वाटिकायै० , संतानवाटिकायै० , हरिचन्दनवाटिकायै० , मन्दारवाटिकायै० , पारिजातवाटिकायै० , कद-
 म्बतरवाटिकायै० , हेमप्राकाराय० , पुष्परागरत्नप्राकाराय० , पद्मरागरत्नप्राकाराय० , गोमेदरत्नप्राकाराय०
 इन्द्रनीलरत्नप्राकाराय० , वज्ररत्नप्राकाराय० , वैदूर्यरत्नप्राकाराय० , मुक्तारत्नप्राकाराय० , विद्रुमरत्नप्राका-
 राय० , माणिस्यरत्नप्राकाराय० , माणिक्यमण्डपाय० , सहस्रस्तम्भमण्डपाय० , अमृतवापिकायै० , आ-
 नन्दवापिकायै० , विमर्शवापिकायै० , बालातपोद्गाराय० , चन्द्रिकोद्गाराय० , महापद्मार्पणिकायै० , महा-
 पद्माट्यै० , चिन्तामणिरुद्राजाय० , पूर्वोक्तायै० , दक्षिणाक्षायै० , पश्चिमाक्षायै० ,

शिमद्वात्राय०, उत्तरात्रायउत्तरद्वात्राय०, रत्नद्वीपवलयाय०, महासिंहासनाय०, ब्रह्ममयैकमञ्जपादाय०, विष्णुमयैकमञ्जपादाय०, रुद्रमयैकमञ्जपादाय०, ईश्वरमयैकमञ्जपादाय०, सदाशिवमयमञ्जफलकाय०, हस्तमहोपधानाय०, कौसुम्भास्तरणाय०, महावितानिकायै०, महाजवनिकार्यं नमः । तदुपरि हस्तौ, सदाशिवमहाप्रेतपद्माननाय नमः । ततः पुनर्ध्यात्वा, त्रियण्डामुद्रा बद्ध्वा तदुपरि शिखरे मातृकायन्त्रे समानीय 'पेहोर्धौ सौ त्रिपुरसुन्दरीमूर्तिं कल्पयामि' इति त्रिन्दौ करिपतभूर्तावावाहयेत् 'हसरं हसकलरौ हसरौ' इत्युच्चार्य ,

“महापद्मवनान्तःस्थे कारणानन्दविग्रहे । सर्वभूतहिते मातरेद्योहि परमेश्वरि ॥

इति । वैन्दवचक्रे परचितिमाघात, आवाहनादिमाणप्रतिष्ठान्तं कर्म समाप्य चासकोदण्डपाशाङ्कुशादिमुद्रा प्रदर्शयेत् । ततो यथोपचारैः सपूज्य त्रिधा सन्तर्पयेत् । तत्रायं क्रमः— सज्यहस्ताङ्गुष्ठानामानपाम्रेण धृतश्रीपात्रार्थविन्दुना अन्यहस्ततिष्ठसुष्पाक्षते “श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीं तर्पयामि” इति विस्तर्पयेत् ॥ तदुक्तं स्यतन्त्रमन्त्रे—

अङ्गुष्ठानामिकायो (ग्यांग्गा) दामहस्तस्य पार्वति । तर्पयेत् सुन्दरीं देवीं समुद्रा च सवाहनाम् ॥

तर्पणानि ततो देव्यास्त्रिगार भूलविधया । अङ्गुष्ठानामिकाभ्यां तु नरैर्निर्दिष्टमुद्धृतम् ॥

श्रीपात्रस्योदकं विन्दुं तर्पयेत् कुलनायिकाम् । अङ्गुष्ठौ भैरवो देवि अनामा चण्डिका त्रिप्रे ॥

सन्ध्येन हस्तयोगेन तर्पयेद्वा कुलेश्वरीम् । ॥

इति । विशेषस्तु—

अङ्गुष्ठानामिकाभ्यां तु चर्यकर्मणि तर्पयेत् । अङ्गुष्ठमध्यमाभ्यां तु शान्तिकर्मणि तर्पयेत् ॥

तर्जन्यङ्गुष्ठयोगेन तर्पयेदमिचाराके । कनिष्ठाङ्गुष्ठयोगेन स्वम्भने तर्पयेत् त्रिप्रे ॥

ततो देव्या अङ्गे पङ्कजाणि पूजयेत् । यथा— पं सर्वज्ञाशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरीं हृदयाय नमः । ॐ नित्यवृत्तिशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी शिरसे स्वाहा । सौ. अनादिवोधशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी शिखायै वषट् । ऐं स्वतन्त्रशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी कनकाय हु । ॐ नित्यमनुवधशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी नेत्रत्रयाय वौ-पद् । सौ. अनन्तशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी अस्त्राय फट् । ततः स्वशरीरे कामरुतां भावयेत् । तथाच—

त्रिन्दुं सकल्पवक्त्रं तु तदधश्च कुचद्वयम् । तदधः सपरार्थं तु चिन्तयेत् तदधोमुखम् ॥

इति । ततस्तिथिनित्या अर्चत् । महाभ्यञ्जे वामावर्तेन अकारादिपञ्च, ऊकारादिपञ्च, एकारादिपञ्च विभाव्य मध्ये निम्नं, तेषु वामावर्तेन शुक्लपक्षे कामेश्वर्यादिविचिन्तान्तं, कृष्णपक्षे विचित्रादिकामेश्वर्यन्तं पूजयेत् । तद्यथा— प्रतिपदि अकारे पेहोर्धौ तत्तन्मन्त्रं चोच्चार्य कामेश्वरीनित्याकलाश्रीपादुकां पूजयामि नमः । पञ्च अकारे द्वितीयाया भगमालिनी, हकारे तृतीयाया नित्याक्रिष्ठा, ईकारे चतुर्थ्या भैरव्या, उकारे पञ्चम्या वद्विबालिनी, ऊकारे षष्ठ्या महावज्रेश्वरी, ऋकारे सप्तम्या शिवदूर्ता, ॠकारे अष्टम्या त्वरिता, लकारे नवम्या कुलसुन्दरी, ॡकारे दशम्या नित्या, एकारे एकादश्या नीलपताका, ऐकारे द्वादश्या विजया, ओकारे त्रयोदश्या सर्वमङ्गला, औकारे चतुर्दश्या ज्वालामालिनी, अकारे पौर्णमास्या विचित्रा, निम्नं त्रिपुरसुन्दरीं पूजयेत् । कृष्णपक्षे एवं विचित्रादिकामेश्वर्यन्तं पूजयेत् । पूजामब्रह्म तन्मान्ते—

श्रीपदं पूर्वमुच्चार्य पादुकापदमुदरेत् । पूजयामि नमः पश्चात् पूजयेदङ्गदेवताः ॥

इति । ततो मध्ये प्राक्पञ्चम्येषु गुरुपाङ्क्तिं पूजयेत् । तथा—

आनन्दनाथशब्दान्ता विज्ञेयाः परमेश्वरि । अश्वान्ता गुरवः प्रोक्ताः स्त्रीलिङ्गा वीरवन्दिते ॥

इति । तद्यथा— षोडशीं परप्रकाशनन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि नम । एवं परशिवं०, परशक्त्यम्नां० । एवं कौलेश्वरं०, गुरुदेव्यं०, कुलेश्वरं०, कामेश्वर्यम्बिकां०, एते दिव्यौघाः । भोगं०, क्लृप्तं०, समयं०, वेदं, सहजं०, एते मिडौघा । गगनं०, विभ्वं०, विमलं०, मदनं०, भुवनं०, नीलं, एते मानवौघा । ततो गुरुं परमगुरु परापरगुरुं परमेष्ठिगुरु केवलं गुरुं वा । एते ७ कामराजविद्यास्तदुघटितायाश्च गुरव । लोपायास्तदुघटितायाश्च परमशिवं, कामेश्वर्यम्बिकां, दिव्यौघं, महोदयं, सर्वानन्दं, प्रज्ञादेवीं, प्रकाशं (७) एते दिव्यौघाः । दिव्यं, चित्रं, कैवल्यं, दिव्याम्बा, महोदयं (५) एते सिद्धौघाः । चिद्धिद्वयशक्ति, रमानन्द., कमल, परानन्दो, मगोहरः, स्वात्मानन्द., प्रतिमा । एते मानवौघा ७ । तत पूर्ववद् गुरुत्रयमेकं वा पूजयेत् ।

अथ सामान्यगुरुपाङ्क्तिं पूजयेत् । षोडशीं गुरुभ्यो नम । एवं ३ गुरुपादुकाभ्यो नम । ३ परमगुरुभ्यो नमः । ३ परमगुरुपादुकाभ्यो नमः । ३ परापरगुरुभ्यो नमः । ३ परापरगुरुपादुकाभ्यो नमः । ३ परमेष्ठिगुरुभ्यो नमः । ३ परमेष्ठिगुरुपादुकाभ्यो नमः । आचार्यभ्यो नमः । आचार्यपादुकाभ्यो नमः ॥ सर्वज्ञादौ त्रितारी द्वितारी वा योज्या । तथाच ज्ञानार्णवे—

मापालक्ष्मीमयं बीजयुग्मं पूर्वक्रमेण हि । कथितं योजयेद् देवि तत्त्रयं वा परेश्वरि ॥

इति । कल्पसूत्रे सर्वेषां मन्त्राणामादौ त्रितारी—‘वाङ्मया कमला चेति’ । ततलैलोत्पमोदनादिस्त्रिचक्रे, ४ हस्तरि नवौ श्रिं कलहौ पूर्वाज्ञायन्मनीदेवीश्रीपादुकां० ॥ स्थितचक्रे, षोडशे कूर्ते मददये कुले हस्तौः दक्षिणाज्ञायभोगीनीदेवीश्रीपादुकां० ॥ तत. सर्वसौभाग्यादिसंहारात्मकचक्रे, ४ हस्तचक्रे हस्तौः श्रौं नमो, भगवति हस(ख)म्रं कुञ्जिके हस्ता हस्तं अघोरे घोरे (अ)घोरमुखि कूर्ते कूर्ति किणि किणि विधे, विलोमत पूर्वाज्ञानि योजानि च पश्चिमाज्ञायकुञ्जिकादेवीश्रीपादुकां० ॥ सर्वचक्रे, ४ हस्तचक्रे महाचण्डयोगेश्वरि उ-चराज्ञायकालिकादेवीश्रीपादुकां० ॥ ततो वैन्दवे, शैवदर्शनाय नम । तत्परितः शाक्तदर्शनाय नमः । भूचि-र्ये ब्रह्मदर्शनाय नम । शिवस्य वामतो वैष्णवदर्शनाय नमः । सृष्टिचक्रे सूर्यदर्शनाय नमः । स्थितचक्रे बौद्धदर्शनाय नमः । ततोऽग्नीशासुरवायव्यमध्ये (दिक्षु च) मूलेन षडङ्गानि पूजयेत् । तथाच ज्ञानार्णवे—

अयाङ्गावरणं कुर्यात् श्रीविद्यामनुसंभवम् । अग्नीशासुरवायव्यमध्ये दिक्चक्रपूजनम् ॥

ततो बाह्यचतुरस्रे पश्चिमादिद्वारचतुष्टयेषु अणिमादिसिद्धी पूजयेत् । पश्चिमादिनियमस्तु गुह्यार्णवे— यदाशामिमुखो मन्त्री त्रिपुरां परिपूजयेत् । देवीपथात् ततः प्राची प्रतीची त्रिपुराग्रतः ॥

३ अणिमासिद्धिशीपा० । ३ लघिमासिद्धिशीपा० । ३ महिमासिद्धिशीपा० । ३ ईशित्वसिद्धिशीपा० । वायव्यादिकोणचतुष्टयेषु, ३ वशित्वसिद्धिशीपा० । ३ प्राकाम्यसिद्धिशीपा० । ३ भक्तिसिद्धिशीपा० । ३ इच्छासिद्धिशीपादुकां० । अथ. ३ प्राप्तिसेद्धिशीपा० । ऊर्वे ३ सर्वज्ञासिद्धिशीपा० ॥ मध्यचतुरस्रस्य प-श्चिमादिद्वारचतुष्टयेषु, ३ आं ब्रह्माणीशीपा० । ३ ईं माहेश्वरीशीपा० । ३ ऊं कौमारीशीपा० । ३ ह्रं वै-

* कामराजविद्याया कालीमते एते दीपगुरव । दक्षिणामूर्तिसमूहदेव इति सौभाग्यरत्नाकर ।

* एते दीपगुरवो लोपासुतागस्त्यमप्रदायिभि पूज्या । एते कालीमतानुसारेण ज्ञेया ।

प्लावीश्रीपा० । वाग्वादिचतुष्टोत्रेषु, ३ ल वागदीश्रीपा० । ३ म इन्द्राणीश्रीपा० । ३ आ वामुण्डाश्रीपा० । ३ अ महालक्ष्मीश्रीपा० ॥ आभ्यन्तरचतुष्टयस्य पश्चिमादिद्वारचतुष्टयेषु, ३ डा सर्वमत्तोभिणीमुद्राश्रीपा० । ३ ट्री सर्वविद्याविणीमुद्राश्रीपा० । ३ ड्री सर्वाकर्षिणीमुद्राश्रीपा० । ३ ध्रु सर्ववशङ्करीमुद्राश्रीपा० । वाग्वादिक्लेशचतुष्टयेषु, ३ स सर्वोन्मादिनीमुद्राश्रीपा० । ३ प्रो महाङ्कुशामुद्राश्रीपा० । ३ हन्स-रामं खेचरीमुद्राश्रीपा० । ३ हंसौ सर्वराजमुद्राश्रीपा० । अथ ३ ऐ योनिमुद्राश्रीपा० । ऊर्ध्वे ३ ऐङ्गीमौ त्रिष्वण्डामुद्राश्रीपा० । चक्राग्रे सपूर्णचक्रे ३ त्रैलोक्यमोहनचतुष्टयत्रयाय नमः । अञ्जलिं त्रिपुराश्रीपादुका पूजम् । एतस्या दक्षिणे ३ डा सर्वसत्तोभिणीमुद्राश्रीपा० । वामे ३ अ अणिमामिद्विश्रीपा० । ३ चार्वाकदर्शनाय नमः । अत्र त्रैलोक्यमोहनचतुष्टयचक्रे त्रिपुराचक्रनायिकाधिष्ठिते एता अणिमाद्या प्रकटयोगिन्य समुद्रा मवाहना समिद्धय सायुधा सपरिवारा सम्पञ्चारे पूजितास्तपिताः सन्तु, इत्यर्थजन्येन मूलदेव्यै समर्पयेत् ॥ डा इति सर्वसत्तोभिणी मुद्रा प्रदर्शयेत् । ऐ आत्मतत्त्वाय स्वाहा, ड्री विद्यातत्त्वाय स्वाहा, मौ शिवतत्त्वाय स्वाहा, इति त्रिवारमध्योक्तेन तर्पयेत् ॥

ततः षोडशद्वलेषु पश्चिमद्वाराभ्य धामावर्तेन, ३ अ कामाकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । एवं सर्वत्र कलाप्रयोगः । तथाच नवरत्नचक्रे— “ विलोमेन यजेदेता प्रमाधित्याकला पुनः ” । ३ आ बुद्ध्या कर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । ३ इ अहङ्कारकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । ३ ई शब्दाकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । ३ उ स्पर्शाकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । ३ ऊ कथाकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । ३ ऋ रक्ताकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । ३ ॠ गन्धार्कर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । ३ ए विद्याकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । ३ ऐ धैर्याकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । ३ ऋ स्मृत्याकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । ३ ऐ नामाकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । ३ ओ मीजाकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । ३ आ आत्माकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । ३ अ अमृताकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । ३ अ शरीराकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । चक्राग्रे सर्वशापरिपूरकषोडशकलात्रयाय नमः । ३ ऐङ्गीमौ त्रिपुरेशचक्रनायिकाश्रीपा० । एतस्या दक्षिणे ड्री सर्वविद्याविणीमुद्राश्रीपा० । वामे लाघिमा-सिद्धिश्रीपा० । ३ षोडशदर्शनाय नमः । अत्र सर्वशापरिपूरकषोडशद्वलचक्रे त्रिपुरेशचक्रनायिकाधिष्ठिते एता कामान्विताया गुह्ययोगिन्य समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् । ड्री इति सर्वविद्याविणीमुद्रा प्रदर्श्य, ए आत्मतत्त्वाय स्वाहा इति पूर्ववत् ॥

अष्टद्वलचक्रे पूर्वादिचतुर्द्वलेषु, धामावर्तेन ३ कं ५ अनङ्गसुमादेवीश्रीपा० । ३ ख ५ अनङ्गमेगलादेवीश्रीपा० । ३ ट ५ अनङ्गमदनादेवीश्रीपा० । ३ त अनङ्गमदनातुरादेवीश्रीपा० । आग्नेयादिचतुर्द्वलेषु, ३ पं ५ अनङ्गरेखादेवीश्रीपा० । ३ य ५ अनङ्गवेगिनीदेवीश्रीपा० । ३ श अनङ्गाङ्कुशादेवीश्रीपा० । ३ ल अनङ्गमालिनीदेवीश्रीपा० । चक्राग्रे ३ सर्वसत्तोमणाष्टद्वलत्रयाय नमः । ३ ऐङ्गीमौ त्रिपुरसुन्दरीचक्रनायिकाश्रीपा० । एतस्या दक्षिणे ३ ड्री सर्वाकर्षिणीमुद्राश्रीपा० । वामे ३ महिमासिद्धिश्रीपा० । जिनेन्द्रदर्शनाय नमः । अत्र सर्वसत्तोमणाष्टद्वलचक्रे त्रिपुरसुन्दरीचक्रनायिकाधिष्ठिते एता अनङ्गसुमाद्या गुह्ययोगिन्य समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् । ड्री इति सर्वाकर्षिणीमुद्रा प्रदर्श्य, ऐ आत्मतत्त्वाय स्वाहा इति समाप्तम् ॥

चतुर्दशारचक्राग्रं समारभ्य वामावर्तेन पश्चिमादि दक्षिणं यावत्, ३ सर्वसंतोभिणीशक्तिशीला० । एवं सर्वचिदाविर्णीशीला० । ३ सर्वाकर्षिणीशीला० । ३ मर्धाह्लादिनीशीला० । ३ सर्वसंमोहिनीशीला० । ३ सर्वस्तम्भिनीशीला०, ३ सर्वजृम्भिणीशीला०, ३ सर्वसत्त्ववशङ्करीशीला०, ३ सर्वरञ्जनीशीला०, ३ सद्योन्मादिनीशीला०, ३ सर्वार्थसाधिनीशीला०, ३ सर्वसंपत्तिपूरणीशीला०, ३ सर्वमन्त्रमयीशीला०, ३ सर्वद्वन्द्वतृपङ्करीशक्तिशीला० । इति सर्वत्र । चक्राग्रे सर्वसौभाग्यदायकचतुर्दशारचक्राय नमः । ३ हँ ह्रक्लौ ह्रस्रौ त्रिपुरवासिनीचक्रनायिकाशीला० । एतस्या दक्षिणे ह्रं सर्ववशङ्करीमुद्राशीला० । वामे ३ ईशित्वासिद्धिशीला० । ३ सात्यमीमासमन्यायदर्शनेभ्यो नमः । अत्र सौभाग्यदायकचतुर्दशारचक्रे त्रिपुरवासिनीचक्रनायिकाधिष्ठिते एताः सर्वसंतोभिण्याद्याः शक्तयः समुद्रादित्ये समर्पयेत् । ह्रं सर्ववशङ्करीमुद्रा प्रदर्श्य, ऐं आत्मतत्त्वाय स्वाहा, इति समानम् ॥

यह्निर्दशारचक्राग्रं समारभ्य वामावर्तेन पश्चिमाद्दक्षिणान्तं, ३ सर्वसिद्धिप्रदाशीला०, ३ सर्वसंपत्प्रदा०, ३ सर्वप्रियङ्करी०, ३ सर्वमङ्गलकारिणी०, ३ सर्वकामप्रदा०, ३ सर्वदुःखविमोचिनी०, ३ सर्वमृत्युप्रशमनी०, ३ सर्वविघ्ननिवारिणी०, ३ सर्वाङ्गसुन्दरी०, ३ सर्वसौभाग्यदायिनीदेवीशीला० । इति सर्वत्र । चक्राग्रे सर्वार्थसाधकयह्निर्दशारचक्राय नमः । ३ ह्रँ ह्रस्वँ ह्रस्रँ त्रिपुराश्रीचक्रनायिकाशीला० । एतस्या दक्षिणे ३ सः सर्वोन्मादिनीमुद्राशीला० । वामे वशित्वासिद्धिशीला० । ३ ब्राह्मवैदिकदर्शनाय नमः । अत्र सर्वार्थसाधके यह्निर्दशारचक्रे त्रिपुराश्रीचक्रनायिकाधिष्ठिते एताः सर्वसिद्धिप्रदाया देव्यः कुलकौलिनीयोगिन्यः समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् । स सर्वोन्मादिनीमुद्रा प्रदर्श्य, ऐं आत्मतत्त्वाय स्वाहा । इति समानम् ॥

अन्नर्दशारचक्राग्रं समारभ्य पश्चिमाद् दक्षिणान्तं, ३ सर्वज्ञादेवीशीला०, ३ सर्वशक्तिमयी०, ३ सर्वेश्वर्यदायिनी०, ३ सर्वज्ञानमयी०, ३ सर्वव्याधिघ्निनाशिनी०, ३ सर्वघोरस्वरूपिणी०, ३ सर्वपापहरा०, ३ सर्वानन्दमयी०, ३ सर्वरक्षास्वरूपिणी०, ३ सर्वोप्तिवफलप्रदादेवीशीला० । एव सर्वत्र । चक्राग्रे— ३ सर्वरक्षाकरान्तर्दशारचक्राय नमः । ह्रँ ह्रस्वँ ह्रस्रँ त्रिपुरमालिनीचक्रनायिकाशीला० । एतस्या दक्षिणे श्री महाकुशमुद्राशीला० । वामे ३ प्राकाशसिद्धिशीला० । ३ सौन्दर्यनाय नमः । अत्र सर्वरक्षाकरान्तर्दशारचक्रे त्रिपुरमालिनीचक्रनायिकाधिष्ठिते एताः सर्वज्ञाया देव्यो निगमयोगिन्यः समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् । श्री महाकुशा मुद्रा प्रदर्श्य, ऐं आत्मतत्त्वाय स्वाहा इति समानम् ॥

ततोऽष्टारचक्राग्रं समारभ्य पश्चिमादि दक्षिणान्तं यावत्, ३ ओं १६ रवल् चरिनीवाग्देवताशीला० । ३ कं ५ कलहं कामेश्वरीशीला० । ३ खं ५ नवलीं मोहिनीवाग्देवताशीला० । ३ टं ५ यल् विमलावाग्देवताशीला० । ३ तं ५ जमरीं अण्णावाग्देवताशीला० । ३ पं ५ हमलयूं जयिनीवाग्देवताशीला० । ३ यं ५ भमरयूं सर्वेश्वरीवाग्देवताशीला० । ३ शं ५ क्षमरीं कौलिनीवाग्देवताशीला० । चक्राग्रे ३ सर्वरोगहराष्टारचक्राय नमः । ह्रँ ह्रस्वँ ह्रस्रँ त्रिपुरासिद्धानित्याशीला० । एतस्या दक्षिणे ह्रस्रं खेचरीमुद्राशीला० । वामे ३ मुक्तिसिद्धिशीला० । ३ वैष्णवदर्शनाय नमः । अत्र सर्वरोगहराष्टारचक्रे त्रिपुरासिद्धावक्रनायिकाधिष्ठिते एता वशिन्याद्या योगिन्यः समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् । ह्रस्रं खेचरीमुद्रा प्रदर्श्य, ऐं आत्मत-

न्याय स्वाहा इति समानम् ॥

त्रिकोणोऽप्रतो वामावर्तेन पश्चिमादि दक्षिणान्तं यावत्, ३ द्वात्रिंशद्भुजः यावत्तांवाशा कामेश्वर-
रकामेश्वरीजुम्भणशेषो नमः । ३ द्वा २ या ४ ध य सर्वममोदनाय कामेश्वरकामेश्वरीधनुषे
नमः । ३ द्वा २ या ४ आर्द्धवशीकरणाय कामेश्वरकामेश्वरीपाशाय नमः । ३ द्वा ४ या ५ क्रौं
सर्वस्तम्भनाय कामेश्वरकामेश्वरध्वजुषाय नमः ॥

तत्तत्त्रिकोणप्रदक्षिणोत्तरकोणेषु, मूलशङ्खवमुच्चार्य अग्निचक्रे, कामविर्यालये मित्रशनाथात्मके रुद्रा-
त्मशक्तिरकामेश्वरीधरीपा० । कामराजमुच्चार्य सूर्यचक्रं पूर्णगिरिपेठे पृथ्वीनाथात्मके विष्णुवात्मशक्तिरक्षे-
श्वरीदेवीश्रीपा० । शक्तिकूटमुच्चार्य सोमचक्रे जलान्वरपीठे उद्दृशनाथात्मके ब्रह्मात्मशक्तिरगमालिनीदे-
वीश्रीपा० । चक्राग्रे सर्वसिद्धिप्रदायचक्राय नमः । हसरं हम्भकलरीं हम्भकलरीं त्रिपुराभ्याशक्तिरित्याकला-
श्रीपा० । एतस्या दक्षिणे हसौ रीजमुद्राश्रीपा० । वामे इच्छाशक्तिश्रीपा० । ३ शाक्तदर्शनाय नमः ।
अत्र सर्वसिद्धिप्रदायचक्रे बाणबाणपाशाकुशभूषणान्तराले त्रिपुराभ्याचक्रनायिकाधिष्ठिते एता कामेश्वर्याद्या
अतिरहस्ययोगिन्य समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् । हसौ रीजमुद्रा प्रदर्श्य, ऐं श्रातमत्तत्त्वाय स्वाहा
इति समानम् ॥

ततो वैन्दवचक्रे, मूलमुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीनित्याश्री० इति त्रि सपूज्य, चक्राग्रे ३ सर्वान-
न्दमयवैन्दवचक्राय नमः । मूलमुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीचक्रनायिकाश्रीपा० । एतस्या दक्षिणे ऐं योनि
मुद्राश्रीपा० । वामे ३ प्राप्तिमिडिथी० । ३ मोक्षसिद्धिश्रीपा० । ३ शैवदर्शनाय नमः । कुलोद्दृष्टे यथा

“ततो मूल समुच्चार्य महात्रिपुरसुन्दरीम् । पूजयेद् देवतारूपा बिन्दौ चक्रेश्वरीं पुनः” ॥
यथा नवरत्नेश्वरे—

“वैदं ब्राह्म तथा मौरं शैवं वैष्णवमेव च । शाक्तं पृष्ठं तु विज्ञेय चक्रं षड्दर्शनात्मकम्” ॥
रुद्रयामलेपि—

“चतुरस्र वैदभेदं ब्राह्मं वै षोडशच्छदम् । वैष्णवं शैवभेदं च मन्त्रसं सौरमुच्यते ॥

अष्टासं द्विदशारस्तु मध्यं शास्त्रं समीरितम्” ॥

इत्युक्तस्थाने तत्तददर्शनपूजा । अथ सर्गानन्दमये वैन्देव चक्रे परब्रह्मस्वरूपिणीपरापरशक्तिमहात्रिपुर-
सुन्दरीसमस्तचक्रनायिकासिद्धिरूपाचक्रनायिकाधिष्ठिते त्रैलोक्यमोदने—सर्वांशापरिपूरक—सर्वसंक्षोभका-
रक—सर्वसंभारप्रदायक—सर्वार्थमायक—सर्वरक्षाकर—सर्वरोगहर—सर्वसिद्धिप्रद—सर्वानन्दमयप्रचक्रलमुन्मी-
लितसमस्तप्रकटगुणगुणतत्त्वप्रदाय—कुलकौलिनी—निगमरहस्यानिरहस्य—परापररहस्य—समस्तयोगिनीपरिवृता
श्रीत्रिपुरा—त्रिपुरेश्वी—त्रिपुरसुन्दरी—त्रिपुरवामिनी—त्रिपुराश्री—त्रिपुरमालिनी—त्रिपुरसिद्धा—त्रिपुराभ्या—तत्तच्च-
क्रनायिकायन्त्रितचक्ररुमला श्रीमहात्रिपुरसुन्दरी नित्यादेषी सर्वचक्रेश्वरी—सर्वमन्त्रेश्वरी—सर्वविद्येश्वरी
सर्वप्रेतिश्वरी—सर्वकामेश्वरी—सर्ववीरेश्वरी—त्रैलोक्यमोहिनी—जगदुत्पत्तिमातृ—सर्वचक्रमयी—तत्तच्चक्रना-
यिकासहिता समुद्रा समिद्धि सायुषा मवाहना सपरिवारा सगोपचारै श्रीमहात्रिपुरसुन्दरी परा-
परया सपरयया पूजिता तर्पिताऽस्तु, इति विशेषार्घ्योदकालतकुगुमै प्रधानदेव्या वामहस्ते समर्पयेत् ।

ततो नवमुद्रां प्रदर्श्य, ऐं आत्मतत्त्वाय स्वाहा, ऊं विद्यातत्त्वाय स्वाहा, सौ विषयतत्त्वाय स्वाहा, इति चिरस्थोदकेन तर्पयेत् । ततो गन्धपुष्पधूर्वाक्षतमाल्यादीनि दत्त्वा, ऐं इत्युक्त्या यत्नं वादयन् मूलमुच्चार्य ,

“ओं वनस्पतिरसोत्पन्नो गन्धाट्यो गन्ध उत्तमः । आग्नेयः सर्वदेवानां धूपोऽयं प्रतिगृह्यताम् ” ॥ इति धूपं दद्यात् । ततो मूलमुच्चार्य ,

“स्वप्रकाशो महादीपः सर्वतस्तिमिरापहः । सर्वाह्वाभ्यन्तरं ज्योतिर्दोषोऽयं प्रतिगृह्यताम् ” ॥ इति दीपं दद्यात् । ततो मूलमुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नैवेद्यं कल्पयामि नमः । इति दद्यात् ॥ ततो नित्यहोमं कुर्यात् । तद्यथा—परिपेक्ष्य भूमौ मूलमुच्चार्य प्राणाय स्वाहा, अपानाय स्वाहा, समानाय स्वाहा, उदानाय स्वाहा, व्यानाय स्वाहा, पङ्कजेनाहुतिपट्कं । ततः स्ववामे त्रिकोणं वृत्तं चतुरस्रं कृत्वा, ऐंह्रींथ्रीं व्यापकमण्डलाय नम इति संपूज्य

“अर्घ्यान् पूर्णसलिलं स्थापयेत् तत्र भाजनम् । त्रिधा पठन् कलावर्णमनुं दद्याद्भक्तिं ततः ” ॥ ओंह्रीं सर्वविघ्नहृद्भ्यः सर्वभूतेभ्यो हुं स्वाहा, इति सामान्याभ्योदकेन दत्त्वा मुद्रां प्रदर्शयेत् । ततो षट्कादिभ्यो बलिं दद्यात् । ईशानवायुनिर्ऋतिवह्निकोशेषु त्रिकोणवृत्तमण्डलानि कृत्वा, तेषु वा षट्काय नमः । वा योगिनीभ्यो नमः । गां गणपतये नमः । सां क्षेत्रपालाय नमः । इति पाद्यादिभिः संपूज्य तेषु द्रव्यभरितपात्राणि नित्तिप्य बलिं दद्यात् । “एहोहि देवीपुत्र षट्कनाथ कपिलजटाभारभास्वर विनेत्र ज्वा-
लामुख सर्वविघ्नान् नाशय २ सर्वोपचारसहितं बलिं गृह २ स्वाहा ” इत्यनेन मन्त्रेण षट्काय बलिं दत्त्वा वामाहुष्ठानामिकायोगेन मुद्रां प्रदर्शयेत् ॥

ऊर्ध्वं ब्रह्माण्डतो वा दिवि गगनतले भूतले निस्तले वा

पाताले वातले वा सलिलपवनयोर्षत्र कुत्र सिता वा ।

क्षेत्रे पीठोपपीठादिषु च कृतपदा धूपदीपादिमांसैः^१

प्रीता देव्यः सदा नः शुभवलिबिधिना पान्तु वीरेन्द्रबन्धाः ॥

“वां योगिनीभ्य स्वाहा सर्वयोगिनीभ्यः हुं फट् स्वाहा ” इत्यनेन बलिं दद्यात् । वामहस्ताहुष्ठतर्जनीमध्यमानामाभिर्योन्याशारेण मुद्रा प्रदर्शयेत् । “सांसींस्त्रींसींक्ष्णः स्थानक्षेत्रपाल धूपादिसहितं बलिं गृह २ स्वाहा ” इत्यनेन क्षेत्रपालबलिं दरेत् । वाममुष्टेस्तर्जनीं सरलां कृत्वा मुद्रां दर्शयेत् । “गांगीं गणपतये वरवरद सर्वजन मे वरमानय बलिं गृह २ स्वाहा ” इत्यनेन गणपतये बलिं दरेत् । वामामुष्टेर्मध्यमाङ्गुलिं दण्डवत् कृत्वा मुद्रां प्रदर्शयेत् । त्रैलोक्यविधया चैतद्भक्तिचतुष्टयं कर्तव्यम् । सर्वान्ते भूतबलिर्वा^१ तन्त्रे बलिमधिकृत्य—

अदत्त्वा षट्कादीनां यः पूजयति चण्डिकां । पूजा च विफला तस्य देवीशापश्च जायते ॥

ततो मूलदेव्यै आचमनीयादिकं दत्त्वा सुवासितं ताम्बूलं दद्यात् । तत आराविकं दद्यात् । तद्यथा—सुवर्णसंस्थादिभाजने कुङ्कुमादिना चालायाश्चकं बिलिप्य, तत्र कर्पूरगाम्भण्या वस्त्या घृतपूरितानष्टयोनैस्त्र-
ष्ट प्रदीपान् निधाय, मध्ये पिष्टकादिरचितमस्तकोपरि महादीपं संस्थापयेत् । “ह्रींह्रींस्त्रींस्त्रींस्त्रींस्त्रींह्रींथ्रीं ”

इति मन्त्रेण मूलमन्त्रेण चाभ्यर्च्य तत्पात्रं मस्तकान्तं समुदधृत्य नम्रा नीराजयेत् । तथाच ग्रामाण्ये—

आरात्रिकमतः कुर्यात् सर्वकार्यमिदमे । मौक्तिके रामदे काम्ये स्यात्तुल्ये परमेश्वरि ॥

कुङ्कुमेन लिखेद्यन्त्रं नवकोणं मनोहरम् । चन्द्ररूपं चरुं कृत्वा तन्मध्ये मस्तके शिवे ॥

दीपमेकं त्रिनिक्षिप्य वसुकोणेषु दीपकान् । यवगोधूममुद्रादिरचितान् शर्कराघृतान् ॥

चणकादितृशोभाभिः शोभितान् घृतपूरितान् । अभिमन्त्र्य महेशानि रत्नेश्वर्या ततः परम् ॥

इति । ततो मूलमुच्चार्य

समस्तचक्रचक्रेशीधृते देवि नवात्मिके । आरात्रिकमिदं भद्रे गृहाण मम मिदमे ॥

इति । ततश्चनमुद्रां प्रदर्शयेत् । ततो विमर्जमानं कर्म समापयेत् ॥ इति संक्षेपश्रीविद्यापद्धतिः ।

इति श्रीमहामहोपाध्यायभगवत्पूज्यपादश्रीगोविन्दाचार्यशिष्य—श्रीभगवच्छङ्कराचार्यशिष्य—श्रीविष्णु-

शर्माचार्यशिष्य—श्रीभगवत्पादशिष्य—श्रीविद्यारण्ययतिधिरचिते श्रीविद्यार्णवाख्ये तन्त्रे

चतुर्थेऽध्याये ॥ २५ ॥

मंहारमातृकां सृष्टिमातृकां विन्यसेत् ततः । देव्येकतापादनाय मनुन्यासं समाचरेत् ॥ २ ॥

त्रयोदशैकादशेषुनक्षत्रोत्तमस्वरादिकाः । ह्रस्वेखाद्या भूतनिमा न्यस्तव्या भविष्या तनी ॥ ३ ॥

त्रयोदश ओ , एकादश ए, इयु व , धदिः इ , सोमः अ , इति पञ्चस्वराद्या ह्रस्वेखाद्याः शक्रयो न्य-
स्तव्या इत्युक्तम् । केचित्तु—

सद्योऽष्टश्रुतिनेत्राद्यैर्विद्यां संभेद्य भवति । ह्रस्वेखाद्याः प्रविन्यमेद्ययाम्यानं विचक्षणः ॥ १ ॥

इति दशपटलीरचनात् । ह्रस्वेखाद्याः इति पञ्चशेखादिकास्ताः शक्रय इत्याहुः । तत्र यथोपदेशं कार्यमिति ।

भूमिं वक्ते हृदि गुह्ये पादयोश्च ययाक्रमम् । ऊर्ध्वेन्द्रमौग्याम्याशाप्रत्यग्वक्त्रेषु च न्यसेत् ॥ ४ ॥

ह्रस्वेखा गगना रक्षा चतुर्थी च करालिका । पञ्चमी च महोच्छुष्मा पुनरङ्गानि विन्यसेत् ॥ ५ ॥

कण्ठे न्यसेच्च गायत्रीं सावित्रीं वामगे कुचे । सरस्वतीं दक्षकुचे ब्रह्माणं वामगोऽम्बके ॥ ६ ॥

हृदि विष्णुं महेशं च दक्षिणैऽंसे प्रविन्यसेत् । वामे धनपतिं युक्तं शिषा श्रोत्राग्रके न्यसेत् ॥ ७ ॥

सरं रत्या युतं वक्ते गण पुष्ट्या युतं न्यसेत् । दक्षश्रोत्राग्रके मन्त्री निषी शक्रिपूतौ न्यसेत् ॥ ८ ॥

ब्रह्माणं विन्यसेद्भाले गायत्र्या सहितं सुधीः । विष्णु कपोले सावित्र्या युतं दक्षे प्रविन्यसेत् ॥ ९ ॥

महेशं वामगण्डे च वामीश्वर्या युतं न्यसेत् । अयः कपोलान्तरयोर्मूलं वक्ते न्यसेत् ततः ॥ १० ॥

गलमूले कुचयुगे धामासे हृदि दक्षिणे । अंभे पार्श्वयुगे चैतान् न्यसेन्मयीं ममाहितः ॥ ११ ॥

अष्ट मातृन्यसेद्भाले ह्रस्वे पार्श्वे तथोदरे । पार्श्वे चासे च मन्त्रज्ञस्तथा परगले हृदि ॥ १२ ॥

व्यापय्य मूलमनुना तनुं देवीं ततः स्मरेत् । उद्यतादित्यवचिरां शीताशुकुतशेखराम् ॥ १३ ॥

पद्मासना त्रिनेत्रां च पाशाङ्कुशवराभयेः । अलङ्कृतचतुर्बाहुं मन्दीक्षितलम्बमुखीम् ॥ १४ ॥

कुचभारविनम्राङ्गलतां देवीं हृदि स्मरेत् । ॥

वामोर्ध्वकटादिवामाद्यः करपर्यन्तमायुधध्यानम् । दशपटलार्था तु— “ दत्तेऽङ्कुशभये प्रोक्ते वामे पाशमयेष्ट-
वम् ” इत्युक्तम् । अत्र यथोपदेशं यथेष्टं वा ध्यानम् ॥ तथा—

आदौ कृत्वा तु पदकोणं तट्ठाद्येष्टदलाम्बुजम् । तट्ठाद्ये षोडशदलं चतुरस्रत्रयं चहिः ॥ १५ ॥

चतुर्द्वारमभेपेत् मण्डलं प्रोक्तमुत्तमम् । तत्र पीठं यजेत् पूर्वं नवशक्तिमन्त्रितम् ॥ १६ ॥

जया च विजया चैवाजिताख्या चापराजिता । नित्या विलासिनी दोग्री ह्यधोरा मङ्गला नवः ॥ १७ ॥

एतास्तु शक्रयः पूज्याः केसरेण च मध्यके । दद्यान्मूलेनासनं तु मूर्तिं तेनैव कल्पयेत् ॥ १८ ॥

देवीमात्राहयेत् तस्यामङ्गलवर्णमपुताम् । पाशाङ्कुशवराभीतिकरा भूतनिमाश्च ताः ॥ १९ ॥

ह्रस्वेखाद्याः ममभ्यर्च्य विविचाभरणोज्ज्वलाः । मध्येऽग्रयाम्योदकश्रुत्यरुस्यानेषु क्रमस्ततः ॥ २० ॥

अमीशासुरवायव्यकोणेऽप्यत्र हृदादिकान् । यजेदस्त्रं तथाशामु कोणाग्रे मिथुनानि च ॥ २१ ॥

गायत्रीमरुणामासामरुणाकल्पभूषिताम् । चतुर्मुखीं करैर्दण्डं कृपिडकामचमालिकाम् ॥ २२ ॥

अमीतिं त्रिप्रतीं तट्ठं ब्रह्माणं पुरतो यजेत् । सावित्रीं हस्तक्रमलैररिशङ्खं गदाम्बुजे ॥ २३ ॥

विभ्राणां पीतव्रमनां कयूराद्दधूपणाम् । किरीटहारशनानूपुरैरुपशोभिताम् ॥ २४ ॥

तादृशं महाविष्णुं रचःकोणाग्रं यजेत् । शुभ्रां त्रिनेत्रामत्यन्तशुभ्रवस्त्रविराजिताम् ॥ २५ ॥

टङ्काक्षमूत्रामयदवरयुक्कचतुर्भुजाम् । सरस्वतीं यजेद्वार्यां कोणे चेशं च तादृशम् ॥ २६ ॥

लक्ष्मीं प्रियाङ्गमंस्थां च दक्षेणालिङ्ग्य बाहुना । पतिं वामेन कमलं धनदं च प्रधूदरम् ॥ २७ ॥

पीते रत्नघटं रत्नकरणं त्रिभ्रतीं यजेत् । आप्रये रमणाङ्गस्थां रतिं सव्येन पाणिना ॥ २८ ॥

आलिङ्ग्य रमणं पद्ममन्येन दधतीं स्मरेत् । चन्द्रकाशं वाणमुण्डलिचापधरं जले ॥ २९ ॥

जले पश्चिमे ।

ऐशाने पूजयेत् मम्यक् विघ्नराजं प्रियान्वितम् । स्त्रिपाशधरं कान्तावराङ्गस्पृक्कराङ्गुलिम् ॥ ३० ॥

माध्वीपूर्णेकपालाङ्गं विघ्नराजं दिगम्बरम् । पुष्करे विलेसद्रवस्फुरच्चपकधारिणम् ॥ ३१ ॥

सिन्दूरसदृशकारामुद्राममदविभ्रमाम् । धनरक्तेनपलामन्यपाणिना तद्ध्वजस्पृशम् ॥ ३२ ॥

आश्लिष्टकान्तामरुणां पुष्टिमर्चेद् दिगम्बराम् । कर्णिकायां निधीं पूज्यौ पदकोणस्याथ पार्श्वयोः ॥ ३३ ॥

आद्या त्वनङ्गकुसुमा त्वनङ्गकुसुमातुरा । पद्मादनङ्गमदना त्वनङ्गमदनातुरा ॥ ३४ ॥

भुवनाद्या पालिनीं स्यात् तथा च गगनादिका । वेगा स्याच्छशिरेखान्या रेखा गगनपूर्विका ॥ ३५ ॥

इत्यष्ट शङ्खयः पूज्याः पत्रेषु पणितः स्थिताः । पाशाङ्कुशवराभीतिकरा गङ्गाः सुभूषिताः ॥ ३६ ॥

ततः षोडशपत्रेषु कराली विकारान्युमा । मरम्बती श्रीर्दुर्गोपा लक्ष्मीः श्रुतिः स्मृतिर्धृतिः ॥ ३७ ॥

अद्वा मेधा मतिः कान्तिरर्या षोडश शङ्खयः । खड्गखेटकधारिण्यः स्थामाः पूज्याः प्रदक्षिणम् ॥ ३८ ॥

ब्राह्मणाद्यास्तद्बहिः पूज्याः पत्रमन्त्रिषु दिक्क्रमात् । पद्माद्बहिः समभ्यर्च्याः शङ्खयः परिचारिकाः ॥ ३९ ॥

प्रथमानङ्गरूपा स्यादनङ्गमदना ततः । मदनातुरा भुवनवेगा भुवनपालिका ॥ ४० ॥

स्यात् सर्वशिशिरानङ्गमदनानङ्गमेखला । चपक तालवृन्तं च ताम्बूलं छत्रमुज्ज्वलम् ॥ ४१ ॥

चामरे चांशुकं पुष्पं विभ्राणाः करपङ्कजैः । ॥

एता द्विभुजा वामेन रक्तोत्पलं दक्षिणेनैकैकशश्वपकादिकं च दधाना ध्येया ॥ प्रयोगस्तरे—

रक्ता रक्तोत्पलाकारा रक्ताम्बरविलेपनाः । रक्तोत्पलकरा ध्येयाः सुन्दर्याः परिचारिकाः ॥

इति । तथा—

सर्वाभरणसंदीप्ताङ्गोपकपालान् बहिर्यजेत् । वज्रादीन्यपि तद्बाह्वे देवीमित्यं प्रपूजयेत् ॥

पूज्यते सकलेर्देवैः किं पुनर्मनुजोत्तमैः ॥ इति । अथ प्रयोगः— षोडश्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि शक्तिऋषये नमः । मुखे गायत्रोद्गन्धे नमः । हृदि श्रीभुवनेश्वरीदेवतायै नमः । गुह्ये हं बीजाय नमः । पादयोः ईं शङ्खये नमः । नामौ रं कीलकाय नमः, इति विन्यस्य मम चतुर्विधपुरुषार्थमिदमे विनियोग इति कृताञ्जलिरुक्त्वा, हार्हा इत्यादिना करन्यासे विधाय हृदयादिपङ्क्त्यपि न्यसेत् । मूर्ध्नि ओं हलेखायै नमः । एवं चपत्रे एं गगनायै नमः, हृदि ईं रक्तायै नमः, गुह्ये आ करालिकायै नमः, पादयोः ओं महोच्छुम्पायै नमः,

ऊष्टे गायत्र्यै नमः । वामकुक्ष्ये सावित्र्यै नमः । दक्षे सरस्वत्यै नमः । वामासे ब्रह्मणे नमः ।
 हृदि विष्णवे नमः । दक्षासे महेशाय नमः । वामश्रोत्रे ध्रियै धनपतये नमः । मुखे रत्यै कामाय
 नमः । दक्षकर्णे पुष्ट्यै गणपतये नमः । दक्षकर्णकोशलोभोभ्ये वसुधारायै शंखनिधये नमः । वामे वसु-
 मत्स्यै पद्मनिधये नमः । ललाटे गायत्र्यै ब्रह्मणे नमः । दक्षकोशे सावित्र्यै विष्णवे नमः । वामे वागीश्व-
 र्यै महेशाय नमः । मुखे हौं नमः । इति विन्यस्य, गलमूले वामदक्षकुक्षयोर्वामामहृदयदातिर्णानेषु
 दक्षवामपार्श्वयोश्च ओङ्कामिधुनाष्टकं विन्यस्य, ललाटे आ ब्रह्मणे नमः । वामासे ईं महेश्वर्यै नमः । इत्यादिश्र-
 म्णेण वामपार्श्वोदरदक्षपार्श्वदक्षामककुक्षु कौमार्पादिमहालक्ष्म्यस्त विन्यसेत् । ततो मूलमन्त्रेण व्यापकं कृत्वा
 ध्यानमानसपूजागन्ते स्वर्णादिपदे कुङ्कुमादिनाष्टदल कमल कृत्वा तत्कार्णिकाया पदकोश विधाय, तद्वातेऽष्टदलपत्रं
 विधाय, पद्मादृष्टिं पोडशदलं पद्म विरच्य, तद्वह्निश्चतुर्हारीयुकं चतुरस्रत्रयं कुर्वादिति पूजाचक्र निर्माणं
 पुरतः सस्थाप्याभ्यां ध्यात्वा पूजागन्ते मण्डुकादिज्ञानात्मान्त पीठमभ्यर्च्य, कमरेषु स्वाग्नादिप्रादक्षिण्येन, जयायै
 नमः । एवं विजयायै०, अजितायै०, अपराजितायै०, नित्यायै०, विलासिन्यै०, योग्ये०, अघोरायै०,
 भङ्गलायै नमः, इति भष्पमान्तं संपूज्य, कार्णिकायां हौं त्र्यंशक्षेत्रमलासनाय नमः इति चमस्तं पीठ सं-
 पूज्य, मूर्तिकल्पनादिपुष्पोपचारागन्ते लयाङ्गमभ्यर्च्य, पदकोणाभ्यन्तरे मध्ये देव्यग्रे देव्या दक्षिणोत्तरपृष्ठेषु
 च हस्तेजाया. पञ्चशक्ती संपूज्य, प्राग्भत् पद्मज्ञान्यभ्यर्च्य, पदकोणस्य देव्यमकोणपत्रे गायत्रीयुताय
 ब्रह्मणे नमः । निर्ऋतिकोशे सावित्रीयुताय विष्णवे नमः । वायव्ये सरस्वतीयुताय रुद्राय नमः । य-
 द्धिकोशे लक्ष्मीयुताय धनदाय नमः । पश्चिमे रविपुताय कन्दर्पाय नमः । ईशाने पुष्टियुताय गणपतये
 नमः । इति मिथुनपदकं संपूज्य, पदकोणम्य दक्षवामपार्श्वयो शं शङ्खनिधिवसुधाराभ्या नमः । पं पद्म
 निधिवसुमतीभ्या नमः । इति संपूज्य, अष्टदलेषु देव्यष्टदलमात्रं प्रादक्षिण्येन अनङ्गकुसुमायै नमः ।
 अनङ्गकुसुमातुरायै नमः । अनङ्गमदनायै नमः । अनङ्गमदनातुरायै नमः । भुवनपालिन्यै नमः । गग-
 नवेगायै नमः । शशिनेत्रायै नमः । गगनरेखायै नमः । इति संपूज्य, पोडशदलेषु कराल्यै नमः । एव
 त्रिकराल्यै०, उमायै०, सरस्वत्यै०, ध्रियै०, दुर्गायै०, उपायै०, लक्ष्म्यै०, भुव्यै०, स्मृत्यै०, धृत्यै०,
 धृष्टायै०, मन्त्रायै०, मत्स्यै०, कान्त्यै० आर्पये नमः । इति प्रादक्षिण्येनाभ्यर्च्य, तद्वह्निर्दलसंधियु अष्टदिशु
 प्राङ्म्याद्याष्टकं संपूज्य, पोडशदलचतुरस्रान्तरालेऽष्टदिशु देव्यष्टमात्रं अनङ्गरूपायै नमः, अनङ्गमदनायै, अन-
 ङ्गमदनातुरायै, भुवनवेगायै, भुवनपालिकायै, सर्वशिशिरायै, अनङ्गवेदनायै, अनङ्गमेखलायै नमः । इति
 संपूज्य प्राग्वज्जोकपालार्वादिमर्चं समाप्येदिति ॥ अत्रैव विस्तारपूजाशक्तौ संक्षेपमाह महासमोहनतन्त्रे—

चतुर्भिर्वा त्रिभिर्वापि द्वयेनैकेन वा पुनः । सर्वैर्वारणैरेव भोगार्थो विस्तरं त्यजेद् ॥ १ ॥

चतुर्भि, हस्तेषादिपङ्क्तलोकपालतदायुधै । त्रिभि, अङ्गलोकेशतदस्त्रै । द्वयेन अङ्गलोकपालाभ्या । ए-
 केन अङ्गद्वयेनैव । इति संक्षेपप्रकाराव्यवहारः ॥ तथा—

द्वात्रिंशलक्षमानेन जपेनमन्त्रं समाहितः । तद्दशशं हुनेदष्टद्वयैस्त्रिसादसंपुतैः ॥ १ ॥

तर्पणादि ततः कुर्यान्मन्त्री शास्त्रोक्तवर्त्मना । अथत्योदुम्बरलक्ष्म्यग्रोधसमिधस्तथा ॥ २ ॥

तिलसर्पपद्मधाज्यं द्रव्याण्यष्टौ मतानि च ।

॥

प्रतिगव्येण पृथगयुतचतुष्टयं होतव्यम् ॥

अथवाग्यप्रकारेण पुरश्चरणमुच्यते । एकलिङ्गे शिवागारे दक्षिणामूर्तिमाश्रितः ॥ १ ॥

वदपद्मानो भस्मस्त्रापी च कुलविष्टरः । कृष्णाष्टमीं समारभ्य यावत् कृष्णचतुर्दशी ॥ २ ॥

नित्यं विष्णुं शिवं शक्तिं जपेन्मन्त्रं सहस्रकम् । दधिचैष्टुघृताभ्यङ्गा व्याधातसमिधो हुनेत् ॥ ३ ॥

ततः साग्रं सहस्रं च ध्यायेत् सर्वेश्वरीमुग्रम् । ततः सिद्धो भवेन्मन्त्रो नात्रकार्या विचारणा ॥ ४ ॥

व्याधात शारङ्गधः ।

एवं मिद्धमनुर्भूमी सर्वान् कामान् प्रमाधयेत् । नित्यं मौभाग्यदं पञ्चविंशज्जप्त्वाभिषेचनम् ॥ ५ ॥

मेषावी च भवेद्भाग्यी तावज्जप्तान्मुपानतः । जिह्वाग्रे न्यस्य संजप्तं वाक्सिद्धिकविताकम् ॥ ६ ॥

तज्जप्तमङ्गलं वरयं कर्पूरागुरुमिश्रितम् । साष्टमस्तारुणालेपैर्वैश्याय तिलकक्रिया ॥ ७ ॥

जानुमात्रे जले स्थिता निश्चलोन्मीलितेक्ष्णः । जपेत् महस्र तद्वात्राविष्टामाकर्षयेत् स्त्रियम् ॥ ८ ॥

लाजः कन्यामवाप्नोति निलैरारोग्यमरनुते । पुष्टिमान् दधिहोमेन तण्डुलैश्च तथा भवेत् ॥ ९ ॥

ब्राह्मीरमघुताँल्लज्जान् वक्ष्या च ममान्वितान् । त्रिसहस्रेणाभिमन्त्र्य भाममेकं च भजयेत् ॥ १० ॥

घृहस्थतिसप्तो भूमी सर्वविद्याधिपो भवेत् । अद्यत्यममिधः स्वाद्रभ्यङ्गा हुता द्विजान्मां ॥ ११ ॥

वशयेत् पद्महोमेन राजस्तन्मन्त्रिणस्तथा । कुमुदै राजपत्नीश्च ब्रह्मवृत्तपञ्चकैः ॥ १२ ॥

तण्डुलानां पिष्टकृतां प्रतिमां न्यादुसंस्तुताम् । कृतप्राणप्रतिष्ठांतां मंजसां मनुनाधुना ॥ १३ ॥

भक्षयेत् तामर्कवारं ततः कुर्याद्विशं नरम् । राजानं प्रमदां वापि यं च वाञ्छत्यनुत्तमम् ॥ १४ ॥

फलके भूतिना शक्तिं समाध्यां विलिखेत् सुधीः । गर्भियैर्देवं दर्शयेदाशु सा सुखप्रसवा भवेत् ॥ १५ ॥

अभिषेकविधानं तु वक्ष्यते वाञ्छितार्थदम् । मण्डपे मण्डलं कुर्याद् देवीपीठान्वितं शुभम् ॥ १६ ॥

यथावत् पीठमभ्यर्च्य कलशान् विन्यसेत् सुधीः । कर्णिकायां दलाग्रेषु स्पर्शरौप्यमुताम्रजान् ॥ १७ ॥

मार्तिकान्वा न्यसेत् कुम्भान् पञ्चकं वापि मन्त्रित् । महता वाद्यघोषेण मधुना पूरयेद् घटम् ॥ १८ ॥

कला आचास्य परितो वस्त्राभ्यां वेष्टयेत् ततः । सर्पिणा पूर्वदिकसंस्थं दध्ना दक्षिणदिग्गतम् ॥ १९ ॥

चारेण पश्चिमाशास्यं तैलेनेवोत्तरस्थितम् । पुष्पचीरमहीरुहगदशमूलोज्ज्वैः शुभैः ॥ २० ॥

दशमूलानि बैदकशास्त्रोक्तानि ज्ञेयानि ।

कार्यैर्विदिक्स्थितान् कुम्भान् पूरयेन्मन्त्रवित्तमः । यदि पञ्चात्र कलशास्तदा तान् पूरयेत् क्रमात् ॥ २१ ॥

गोमूत्रेणैव पूर्वस्थं गोमयेनापि याम्यगम् । दुग्धेन बारुणं कुम्भं दध्ना चोत्तरदिक्स्थितम् ॥ २२ ॥

गोमयेन गोमयोदकेन । “ गोमूत्रगोमयोदकपयोदधिघृतांशकाः ” इति आचार्यचरणोक्तेः ।

आज्येन कलशं मध्यं पूरयेत् क्रमशः सुधीः । ऋग्मिश्र प्रणवोत्त्याभिः पञ्चगव्यानि योजयेत् ॥ २३ ॥

प्रणवस्य पञ्च ऋक् श्रुव शंगेव क्षीताप्रकरणोक्तं बोद्धव्या ।

आत्माष्टाक्षरमन्त्रैर्वा पञ्चभिस्तानि योजयेत् । एकार्षस्तत्रितयभूमितानि ममानि वा ॥ २४ ॥

एकार्षेत्यादिपञ्चमागकथनं तत्तरे चैककलशपक्षे पञ्चगव्यपूरणे ज्ञेयम् ।

पञ्चाशदोपधिकांशपेदेकः कलशस्तदा । अथवा पञ्चगव्यैश्च मन्त्रित् तं प्रपूजयेत् ॥ २५ ॥
 अत्रोत्तरस्यामाशाया स्थापयेत् पङ्कजे घटम् । संपूरणीयो ब्रह्मदुकायाम्भोभिरनुत्तमः ॥ २६ ॥
 अत्रोत्तरस्यामितिश्लोकेन यो घट उक्तः स तु मण्डलाद्वह्निप्रदलक्रमले स्थाप्य ।
 सुवर्णरत्नादिपुनः शुद्धः स कलशो मतः । द्वारेषु मण्डपस्यास्य कुम्भौ द्वौ जलपूर्णौ ॥ २७ ॥
 मंथ्याप्योत्तमवस्त्राद्यैर्वस्त्राभिरुज्जयेत् । पूर्ववद् देवता तत्र समावाह्य प्रपूजयेत् ॥ २८ ॥
 पूर्वोक्तैरुपचारैस्तु निजेशास्यै च मन्त्रविन् । " " " " " " " " ॥
 पूर्ववद् देवतामित्यनेन मण्डलमध्यस्थापितकुम्भे देवतावाहनादिकुम्भकमिति श्रेयम् ।
 घटेष्वन्येषु मंपूज्या मातरो दिक्कुमाद् बुधैः । यदि स्युः पञ्च कलशा मध्यादिषु यजेत् क्रमात् ॥ २९ ॥
 हृष्टोत्साद्याः पञ्च सुधीर्गमिष्येत् ततोऽन्तर्यम् । प्रथमं घृतकुम्भेन कपायेण ततः परम् ॥ ३० ॥
 दध्ना पश्चाच्च पयसा कपायेण ततः परम् । " " " " " " " " ॥
 दध्ना चेति चकारात् कपायेणाभिषिच्य पश्चात् पयसा ।
 तैलेन च कपायेण मधुना च ततः परम् । द्विजघृत्तलचः कार्यैरभिषिच्य ततः सुधीः ॥ ३१ ॥
 द्वारकुम्भजलैः पश्चादन्तरामेकमाचरेत् । वक्तव्यस्तपदवालाचमान्यपि च मन्त्रित् ॥ ३२ ॥
 वक्त्रहस्तेत्याग्निना अभिषेकसमये एकैककलशाभिषेकानन्तरं द्वारकुम्भजलैर्मुग्गरचरणत्तालनमाचमनं च
 कार्यमित्युक्तम् ।
 कारयेत् तेन नीरेणैव सिक्को नरोत्तमः । ब्राह्मणान् भोजयेन्नानाविधैर्मन्त्रैश्च तापयेत् ॥ ३३ ॥
 आसौति महतीं लज्जाम् मर्दना विजयी भवेत् । वैप्रब्रह्मदुक्किल्वाना पलं श्रावं पलार्धकम् ॥ ३४ ॥
 वैप्रदुःखाय । प्रसृष्टः यलागः ।
 अग्निमन्थसूक्ष्मेव्यक्तानां कर्षं विदुस्तथा । प्रसारिणीकाशमरिकाशोहिणीनां तदर्धकम् ॥ ३५ ॥
 उदुम्बरी पाटली दृष्टदुःखमागाः समीरिताः । " " " " " " " " ॥
 अग्निमन्थ अगथ इति मध्यदेशभाषया प्रसिद्धः । प्रसारिणी गन्धप्रसारिणीति प्रसिद्धः । रोहिणी ह्यज
 विश्वेशो दिव्यपाशेषु प्रसिद्धः । काशमरी त्वंमरीति प्रसिद्धा । दृष्टदुःखो घृत्तविशेषः ।
 एतत्कायोदकेनामौ(मुं) पूरयेत् कलशं ततः । अमुना प्रतिगर्भं च सेकाद् दीर्घाप्सुरुत्तमः ॥ ३६ ॥
 शिन्दिरावानामयैश्च रहितस्तेजसा रविः । कपला किङ्करी तस्य तं दृष्ट्वा विविधामयाः ॥ ३७ ॥
 नश्यन्ति वर्षते तत्र धनधान्यादिकं महत् । सर्वे देवा नमस्तर्प्यं कुर्वन्ति फणिनश्च तम् ॥ ३८ ॥
 न दणन्ति च तन्पुत्राः सपत्न्याः पौत्रमंघ्रताः । देहान्ते परमा मुक्तिं मयी याति न मंशयः ॥ ३९ ॥
 (शारदाया— ६ पं ५० श्लो०)

अतः प्रन्तः स्थितमाध्यकर्मभावेन वक्ष्यते शक्तिमि-

र्वाद्यैः कोणगतयुतं हरिहरैर्वर्णैः कपोलाभिर्दः ।

पश्चात् तैः पुनर्युतैर्लिपिभिरप्याव्रीतमिष्टार्थदं

यश्च भूपुरमध्यगं त्रिगुणितं मौभाग्यसंपत्प्रदम् ॥ ४० ॥

दीर्घाप्पुष्यप्रदं वरयकरं सर्वार्थमिद्विदम् । ॥

कोणगतेयुतमिति कोणगतेन इकारेण युतमित्यर्थः । मविन्दुना इति मंप्रदायः ॥ अस्यार्थः — इन्द्रजोवा-
मुदिगगतकोणत्रये इयन्नमग्निमण्डलं विधाय तन्मध्ये भुवनेश्वरीबीजं विलिख्य, तस्य रेफस्थाने मा-
ध्यनाम इकारस्थाने साधकनाम तयोर्मध्ये कर्म च विलिख्य, तद्भुवनेश्वरीबीजनैरावेष्टेण त्रिकोणस्य कोण-
त्रयाभ्यन्तरे सविन्दुकर्माकारं विलिख्य त्रिकोणाग्रेषु भुवनेश्वरीबीजं प्रतिकोणं विलिख्य, तेषां त्रयाणामे-
कैकस्य बीजस्य रेफेण तत्तद्बीजं प्रक्षिप्योदित्यान्यान्पस्येकाराग्रे परस्परं वर्धयात् । ततः कोणत्रयाभ्यन्तरो-
र्हृदिहृत् इति वर्णचतुष्टयं विलिख्य बहिर्वृत्तत्रयं कृत्वा तन्मध्यगतबीजाद्वये प्रथमबीज्यां स्वाप्रादि प्राद-
क्षिप्येन हरिहृत्वर्यं. पुनःपुनर्लिखितैरावेष्टेण, द्वितीयबीज्यामकारादितकाराग्रे सविन्दुकैर्मातृकाक्षरैः स्वा-
प्रादि प्रादक्षिप्येन वेष्टयित्वा, सर्वबाह्ये चतुरस्रं कुर्यात् । एतच्चमसूक्तफलदं भवति ॥ तथा—

अत्रापि संपदे देवीं पूजयत् साधको यदि । तद्वाद्यस्योपरि प्राज्ञो विदध्यादष्टपत्रकम् ॥ ४१ ॥

तस्योपरि च राश्यादिविकृतं चापिमण्डलम् । तत्रात्राय यजेद्देवीं यथाविधि समाहितः ॥ ४२ ॥

इहोखाद्याः समभ्यर्च्य पूर्ववत् साधकः श्वयम् । अङ्गानि पूजयेत् पश्चाद् गायत्र्याद्याः प्रपूजयेत् । ४३॥

प्रागप्रव्रजे गायत्रीं सावित्रीं दक्षिणाक्षरे । सरस्वतीं मारुतम्ये ब्रह्माणं वह्निगे तथा ॥ ४४ ॥

चारुण्ये विष्णुमीशं च यजेदीशे ततो बहिः । ब्रह्माण्याया लोकपालास्तद्भावे कुलिशादयः ॥ ४५ ॥

एवं विगुणिते देवी पूजयेत् मायकोत्तमः ।

इति । शाब्दातिलके— (६ प० ५३ श्लो०)

वीजान्तःस्थितमाध्यनाम शरशो मायारमामन्मथै-

वीतं वद्विपुगद्वये रमपुटेष्वालिभ्य बीजत्रयम् ।

सात्मानात्मकमीशितं हरिहरैराभद्रगण्डं चदिः

पङ्क्तिर्निरनुबद्धसंधिलिपिभिर्वीतं गृहाभ्यां भुवः ॥ ४६ ॥

चिन्तामणिनृसिद्धान्यां लसत्कोणमिदं लिखेत् । वटिः षोडशशुलाङ्कमतीव च मनोहरम् ॥४७॥

एतत् षड्गुणितं यन्त्रं सर्वसिद्धिकरं परम् । ॥

अस्यार्थः— तत्र स्वेष्टमानध्रमेण वृत्तं कृत्वा तत्र प्राक्प्रत्यक् ब्रह्ममूत्रमास्फाल्य तदप्रयो नान्धिम-
षष्टस्य, वृत्तार्धपरिमाणेन सूत्रेण वृत्तसन्दर्भं मत्स्यद्वयं दक्षिणोत्तरयोः कुर्यात् । एवं कृते मत्स्यवतुष्टयं
संपन्नं भवति । ततः पूर्वमत्स्यद्वये पश्चिममत्स्यद्वये च दक्षिणोत्तरं तिर्यक्सूत्रद्वयमास्फाल्य ब्रह्मसूत्रस्य
प्रागग्रे निधाय, पश्चिममत्स्यद्वयोदरयोस्तिर्यक्सूत्रद्वयमास्फालनेन ब्रह्मसूत्रपश्चिमग्रे निधाय, पूर्वदिग्म-
त्स्योदरयोः सूत्रद्वयमास्फालयेत् । एवं कृते बहिर्मण्डलद्वयं जायते । ततो वृत्तं प्रार्थामूत्रं च मार्जये-
त्, इत्येवं पदकोणं कृत्वा तन्मध्ये शक्तिवीजं विलिख्य, तस्य रेफभागे साध्यनामालिख्य, तस्येकार-
स्वरभागे साधकनामालिख्य रेफकारयोः तन्तपले साधकांशे कर्म लिखेदित्येवं स्वामिमते विलिख्य, म-

ध्यस्थवीजपरितो वेष्टनप्रकारेण पञ्चधा शक्तिबीजं विलिख्य, तद्वहि पञ्चधा श्रीबीजं पुनस्तद्वहि पञ्चधा कामबीजं विलिख्य, पदकोणस्य ऊर्ध्वगतत्रिकोणत्रये तान्येव बीजानि विसर्गयुक्तानि सम्राध्यनामानि दक्षिणमध्योत्तरक्रमेण विलिख्य, पदस्वपि त्रिकोणोदरेषु (समिन्दुचतुर्धरस्वरमालिख्य, पदकोणस्य प्रतिकोण-पार्श्वयोर्द्विरिह इति द्वादशधा विलिख्य पदसु त्रिकोणाग्रेषु) प्रतित्रिकोणाग्रमेकमेकं शक्तिबीजं विलिख्य पूर्ववदेकैकान्तरितं यज्जीयात् । उक्त चाचार्यचरणैः— “ एकैकान्तरितास्तास्तु संवभ्युरितरेतरम् ” । इति (१० प० ४३ श्लो०) ततो वहिर्बृत्तत्रयं कृत्वा वीषाद्वयं निष्पाद्य, तत्राभ्यन्तरवीष्या स्वाप्रादि प्राद-
क्षिप्येन (सविन्दूनकारादिज्ञकारान्वान् मातृकार्णानालिख्य, यहिर्वीष्यां तानेव क्षकाराद्यकारान्तक्रमेण प्रा-
दक्षिप्येन) लिपेत् । उक्त चाचार्यचरणैः — “ याद्यरेखामन्तरा स्युर्वर्णाः क्रमगता शुभाः । तद्वहिः प्रति-
लोमाश्च ते स्युर्लेखकपाटवात् ” (१० प० २६ श्लो०) इति ॥ ततो वहिरष्टकोणं विधाय तस्य दिग्-
गतकोणस्थरेखाद्यं प्रान्तपोडशके षोडश त्रिशूलानि कुर्यात् । उक्त चाचार्यचरणैः — “ यदि षोडशगुणाद्
शोभत व्यक्तवर्णवत् ” । एतत् षड्गुणितं यन्त्रमुक्तकलदं भवति । तथा—

अत्र देव यजेन्मन्त्री पद्मस्योपरिशोभनम् । पद्मं द्वादशपत्रं च पदत्रिंशत्केसराञ्चिवत् ॥ १ ॥

वह्निश्च राश्यादिकेन युक्तं कुर्यान्मनोहरम् । नवशक्तिपुतं पीठं सपूज्यावाह्यं देवताम् ॥ २ ॥

संपूजयेच्चन्दनाद्यैरुपचारैश्च पूर्ववत् । प्रोक्तवच्च पटङ्गानि मिथुनानि च संपजेत् ॥ ३ ॥

वह्निर्द्वादशशक्तीश्च रक्ताद्यास्तु यजेत् क्रमात् । रक्ता चानङ्गकुसुमा नित्या च कुसुमातुरा ॥ ४ ॥

अनङ्गमदना तद्वज्रवेद्यं मदनातुरा । गौरी च गगना तद्वद्रेखान्तं गगनं पदम् ॥ ५ ॥

पद्मा भवप्रमथिनी द्वादशी शशिशेखरा । बाह्ये मातृश्च लोकेरान् कुलिशादीनि तद्वहिः ॥ ६ ॥
तद्वज्रवेद्यं मदनातुरेति, अनङ्गमदनातुरेत्यर्थः । रेखान्तं गगनं पद्ममिति गगनरेषेत्यर्थः ।

अनेन विधिना मन्त्री योऽर्चयेद्भुवनेश्वरीम् । स लक्ष्मीनिलयो भूत्वा त्रिदशैश्चाभिवन्दितः ॥ ७ ॥

देहान्ते शिवसायुज्यं सप्राप्नोति सुनिश्चितम् ।

॥

इति । शास्त्रायाम्— (६—४५)

बीजं व्याहृतिभिर्भूतं गृह्युगद्वन्द्वं वसोः कोणं

दौर्गं बीजमनन्तरं लिपियुगैरानद्गण्डं लिखेत् ।

गायत्र्या रविशक्तिषट्त्रिवरं त्रिष्टुभृतं तच्चतो

वीतं मातृकया धरापुरयुगे सत्सिंहचिन्तामणिम् ॥ १ ॥

यत्र दिनेशगुणितं प्रोक्तं रचामष्टदिदम् । सर्वसौभाग्यजननं सर्वशङ्खनिवारकम् ॥ २ ॥

इति । अन्यार्थः — तत्र प्राग्गन् पदकोणमालिख्य तस्य सन्धिपदके त्रिकोणपदकं यथा व्यक्तं भवति तथा
शुरूकुपुफ्त्या पदकोणान्तरं विलिख्य, तन्मध्ये प्राग्गत् साध्यसाधककर्मयुक्तं शक्तिबीजमालिख्य तत्प्रति
लोमेन व्याहृतिभिर्षेष्टेत् । तदुक्तमाचार्यैः — “ शक्तिं प्रवेष्टयेच्च प्रतिलोमः पाहृतिभिरन्तं स्यात् ” इति ।
ततो द्वादशत्रिकोणोदरेषु दुमिति दुर्गाश्रीं विलिख्य तदुपरि च सानुस्वारं चतुर्धरस्वरं लिखेत् । उक्तं
चाचार्यचरणैः — (११ । = “ गायत्रीं प्रतिलोमतः प्रविलिपेद्दक्षे कपोलम् ” इति । ततः पूर्वद्वादशत्रिको-

शान्तेषु शक्तिवीजानि विलिख्य तानि परस्परं पूर्ववदेकान्तरं चर्मायात् । तद्वद्विद्वत्तद्वयं विधाय तयोस्त-
रालगतवीथ्यां “ जातधेदसे सुनयाम सोममरातीयतो निदहाति वेदः । स नः पश्यति दुर्गाणि धिक्वा
नयेव सिन्धुं दुरितात्यागि ” ॥ इति त्रैलोक्यमन्त्रस्य सयिन्दुभिर्वैद्यैः प्रतिलोमेन वेष्टयत् । तदुक्तमाचार्य-
चरणैः — “ बहिश्च रजयेद्भ्यस्तथा त्रैलोक्यम् ” इति (११ । ८) तत्र श्रीपद्मपादाचार्यव्याख्या— तथा त्रि-
लोक्यमिति प्रतिलोमेनेत्यर्थः । तत्र प्राग्बन्धुलोममात्कया विलोममात्कया च संवेष्टय, तद्वद्विद्वत्तद्वयं
कृत्वा प्राग्बन्धु तत्कौण्डेय नृसिंहवीजं चिन्तामणिर्वाजं च विलिख्य, तथैव षोडशशतयुक्तं कुर्यात् ।
एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥ तथा—

भुवनेशीमत्र यजेद्यज्ञे साधकमत्तमः । तदास्य विलिखेद्व्याघ्रे पञ्च षोडशपत्रकम् ॥ १ ॥

बहिश्च राशिवीथ्यादियुतं नेत्रमनोहरम् । तत्र मध्ये यजेद् देवीमहङ्गानि तदनन्तरम् ॥ २ ॥

हृल्लेखाद्याधत्तमोऽपि ब्राह्म्याद्याश्च ततो यजेत् । करालाद्याः षोडश च पूजयेच्च ततो बहिः ॥ ३ ॥

द्वात्रिंशच्च विद्याया चतुःषष्टिस्ततो बहिः । पिङ्गलाच्यादिका बाह्ये लोकपालास्तथायुधैः ॥ ४ ॥

एवं यः पूजयेच्च तथा पूर्वोक्तं द्विगुणं फलम् । लभते मायकः शीघ्रं देवानामपि दुर्लभम् ॥ ५ ॥

विद्याद्वीपुष्टयः प्रज्ञा मिनीवाली कुहस्तया । रुद्रवीर्या प्रभानन्दा पोषिणी सिद्धिदा शुभा ॥ ६ ॥

कालरात्रिर्भद्रकाली महारात्रिः कपालिनी । विष्णुनिर्दण्डिमुष्टिनिर्दण्डिः सेन्दुस्तण्डा शिखरिणी ॥ ७ ॥

निशुम्भशुम्भमथनी महिषासुरमर्दिनी । इन्द्राणी चैव रुद्राणी शङ्करार्धशरीरिणी ॥ ८ ॥

नारी नारायणी चैव त्रिशूलिनीपि पालिनी । अम्बिकाद्यादिनी चैव द्वात्रिंशच्चक्रयो मताः ॥ ९ ॥

पिङ्गलाची विशालाची समृद्धिर्बुद्धिरेव वा । श्रद्धा स्वाहा स्वधाभ्या च मायाभिख्या वसुधरा ॥ १० ॥

त्रिलोकधात्री गायत्री सावित्री त्रिदेश्वरी । सुरूपा बहुरूपा च स्कन्दमाताऽच्युतप्रिया ॥ ११ ॥

विमला मामला चैव अरुणा आरुणी तथा । प्रकृतिर्विकृतिः सृष्टिः स्थितिः संहतिरेव च ॥ १२ ॥

संध्या माता मती हर्षा मर्दिका वज्रिका परा । देवमाता भगवती देवकी कमलासना ॥ १३ ॥

त्रिमुखीसप्तमुख्यौ च सुरासुरविमर्दिनी । मलम्बोष्ठपूर्वकेयौ च बहुशिखा वृकोदरी ॥ १४ ॥

रथरेखाह्वया चैव शशिरेखा तथापरा । पुनर्गगनवेगाख्या बेगा च पवनादिका ॥ १५ ॥

भूयो भुवनपालाख्या तथैव मदनातुरा । अनङ्गानङ्गमदना भूयश्चानङ्गमेखला ॥ १६ ॥

अनङ्गकुसुमा विश्वरूपाऽसुरभयङ्करी । अवोभ्यासत्यवादिन्यौ वज्ररूपा शुचित्रता ॥ १७ ॥

वरदा चैव वागीशी चतुष्पष्टिः प्रकीर्तिताः । ॥

इति । तथा— शारदातिलके (६ पृ ५७ अष्टो)

लिखेत् सरोजं रसपत्रयुक्तं मध्ये दलेष्वप्यभिलिख्य मायाम् ।

स्वराशुतं यन्त्रमिदं वधूनां पुत्रप्रदं भूमिगृहान्तरस्वम् ॥ १ ॥

अस्यार्थः— भूर्जादौ पद्मदलकमलं विधाय तन्मध्ये सप्तार्थं शक्तिवीजमालिख्य, पद्मसु दलेष्वपि शक्ति-
वीजमेवाल्लिख्य, तद्वद्विद्वत्तद्वयं विधाय, तयोस्ताराले सयिन्दुभिः षोडशस्वरैरावेष्टय तद्वद्विद्वत्तद्वयं कु-

यात् । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति । (तथा— षट्कोणमध्ये प्रविलिख्य शक्तिं कोणेषु तामेव विलिख्य मूय । सप्ताध्यगर्भे वसुधापुरस्थं यन्त्रं भवेद्दृश्यकरं नराणाम् ॥ अस्यार्थ— प्राग्बत् षट्कोणं विधाय तन्मध्ये षट्कोणेष्वेव सप्ताध्य शक्तिर्बीजमालिख्य तद्विद्विद्यतुरन्ध्रं कुर्यादेतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥) तथाच सारसंग्रहे—

ज्ञानामृता दण्डियुक्ता याष्टमो बहिष्पुष्टियुक् । मन्दिर्मुष्ट्युरूप्यायुक् शान्तिविन्दुविभूषिता ॥ १ ॥

त्र्यक्षरात्मा मनुः प्रोक्तश्चतुर्वर्गफलप्रदः । ॥

ज्ञानामृता ऐ, दण्डी अनुस्यार, तद्युक्त्वेन ऐ । याष्टमो ह यद्विष्पुष्टियुक् रेफतुर्पस्वर (युक्त तेन ह्रीं । मृत्यु श ऊम्मायुक् रेफयुत शान्तिरीकार) एमि ओ इति । तथा—

पूर्वादितश्च मुन्याद्या मन्त्रिभिः मंत्रकीर्तिताः । आद्याद्येन च मध्येन दीर्घभाजाङ्गकल्पनम् ॥ २ ॥
तेन ऐ ह्रीं ह्रदयाय नमः, ऐं ह्रीं शिरसे० इत्यादिषडङ्गमन्त्रा उक्ता । तथा— “ पुरोक्तमन्त्रप्रपासान्नापि परिकल्पयेत् । ” इति । ध्यानम्—

बन्धूकामा त्रिनयनयुतां वदचन्द्रार्धमालिं

दोभ्यां पूर्णं विविधमग्निमी रत्नपात्रं वहन्तीम् ।

पद्म र्भाम्यामुक्कुचयुगा स्मेरवक्त्रेन्दुविम्बा

व्याघ्रेद् देवीं धृतमणिषट्प्रोक्तमस्मत्प्रपादाम् ॥ १ ॥

धामे रत्नपात्र, दक्षिणे पद्ममित्यायुधध्यानम् । (“ षीटे पुरोदिते देवीं यजेत् पूर्वोक्तमस्तुता ” । अथ प्रयोग— तत्र प्राग्बत् योगपीठन्यासान्ते एकाक्षरोक्तप्रोक्त्यादिन्यासान्विधाय ऐं ह्रीं ह्रदयाय० ऐं ह्रीं शिरसे० इत्यादिकरपङ्क्त्यासान्विधाय एकाक्षरोक्तान्यासां न्यासान् कृत्वा, अत्र प्रमाणोक्तप्रोक्त्यादिमानसपूजांते एकाक्षरोक्तवत्सर्वं कुर्यात् ॥) तथा—

जपेद् द्वादशलक्षं च शुद्धयात् तद्दशांशतः । त्रिस्वादयुक्तहविषा तर्पणादि ततश्चरेत् ॥ ३ ॥

ततः प्रयोगान् कुर्वीत मन्त्री स्वेष्टफलाप्तये । ब्रह्मवृक्षप्रसन्नैश्च होमो लक्ष्मीप्रदो मतः ॥ ४ ॥

संवत्सराजस्रग्राहीमर्षिः पानात् कवित्तमाक् । गौरसर्पपुण्ड्रलोहोमात् तु वशयेत् स्त्रियम् ॥ ५ ॥

नरान् नरपतिं वान्यान् वशयेन्नात्र मंशयः । आरग्वधोत्तैः कुसुपैः संसिक्तैश्चन्दनाम्भसा ॥ ६ ॥

त्रैलोक्यं च वशीकर्तुं होमोऽयं मन्त्रिणो मतः । त्रिस्वादयुक्तै रक्ताञ्जै रज्यलक्ष्मीं च बिन्दति ॥ ७ ॥

तैलैस्तण्डुलमन्त्रैर्होमात् पूर्वोदितं फलम् । पुरोदितान् प्रयोगाश्च कुर्यादत्रापि साधकः ॥ ८ ॥

इति ॥ तथा—

पूर्वाष्टवादिकमाद्यन्ते मध्यस्थ मध्यमोरितम् । त्र्यक्षरोऽयं मनुः प्रोक्तः सर्वसिद्धिप्रदायकः ॥ १ ॥

पूर्वाष्टवादिकं वाममेव तदाग्रन्तये, मध्यस्थं मुखेऽधरीबीजं, मध्ये, तेन ऐं ह्रीं ऐं इति ॥ तथा—

अष्ट्याद्यास्तस्य मन्त्रस्य पूर्वोक्ता एव समताः । आद्यन्तपुष्टितेनैव दीर्घपुग्मध्यमेन च ॥ २ ॥

जातिभाजा षडङ्गानि विदध्यान्मन्त्रचित्तमः । एकाक्षरोदितान् न्यासान् कुर्यान्मन्त्री समाहितः ॥ ३ ॥

अम्भोदोद्योतिमूर्तिं त्रिनयनलसितां पीनवक्षोजनम्रां
हस्ताम्भोजैर्वहन्तीं वरदसरासिजे रत्नपात्राभये च ।

नित्यं रक्ताम्बुजस्थां शशिशकललम्बच्छेतरां हारभूषा

विधाघोषार्चिताङ्घ्रि निजहृदि कलये भास्वरामाम्बिकां ताम् ॥ ४ ॥

दत्ताधःकरमारभ्य यामाध करपर्यन्तमायुधध्यानम् । तथा—

एकाक्षरोदिते पीठे पूजयेद्भुवनेश्वरीम् । पूर्वोक्ताः पूर्ववत् पूज्या हस्तेखाद्याश्च मन्त्रिणा ॥ ५ ॥

संपूजयेत् कोणपदके पूर्ववन्मिथुनानि च । किङ्कणकेषु पङ्क्त्यानि पूजयेच्च दलेषु ताः ॥ ६ ॥

ब्राह्म्याद्या निजनाथाङ्गाभ्यताः सगननालनाः । असिताङ्गो रुक्मण्डः क्रोधोन्मत्तौ कपान्यथ ॥ ७ ॥

भीषणश्चैव मंहारः प्रोक्तास्तत्पतयस्तिमे । शूलं कपालं प्रेतं च क्षुद्रदुन्दुभिरेव च ॥ ८ ॥

विभ्राणाः पाणिभिर्हस्तिस्तम्बस्त्रा भीमविग्रहाः । (सर्वन्या वक्रकेशाश्च पूजाकाले च मन्त्रिणा ॥ ९ ॥

दीर्घाया मातरः प्रोक्ता ह्रस्वाद्या भैरवाः स्मृताः । पूज्याः षोडशपत्रेषु करालाद्याः पुरोदिवाः ॥ १० ॥

तद्वालेऽनङ्गरूपाद्याः लोकेशास्त्राणि तद्बहिः ।) ॥

अथ प्रयोगः— तत्र प्राग्बत् प्रातः कृत्यादियोगपाठन्यासान्ते मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा एकाक्षरोक्तान्
श्रृङ्गादीन् विन्यस्य ऐंह्रीं हत्, ऐंह्रीं शिरः, ऐंह्रीं शिखा, इत्यादिकरपङ्क्त्यासान् विधाय, ए-
काक्षरोक्तान्यासान् विधाय, एकाक्षरोक्तान्यासां न्यासान् कृत्वा, अथोक्तकृपां भगवतीं ध्यात्वा, मानस-
पूजादिपुष्पोपचारान्ते एकाक्षरोक्तयत् हस्तेखाद्या मिथुनानि संपूज्याष्टदलकेसरेषु पङ्क्त्यानि संपूज्य, अ-
ष्टदलेषु— आं ब्राह्मणे नमः अं असिताङ्गभैरवाय नमः, ईं माहेश्वर्यै० ईं रुक्मैरवाय०, ऊं कौमार्यै० उं
चण्डमैरवाय०, ऋं वैष्णव्यै० ॠं क्रोधराजमैरवाय०, लृं बाटाल्यै० लृं उन्मत्तमैरवाय०, ऐं इन्द्राण्यै० ऐं
कपालिभैरवाय०, औं चामुण्डायै० औं भीषणमैरवाय० अ. महालक्ष्म्यै० अं संहारमैरवाय०, इति भैर-
वाङ्गस्या ब्राह्मणाद्या प्रादक्षिण्येन संपूज्य, तद्बहिः षोडशपत्रेषु प्रागुक्ता. करालाद्या संपूज्य, तद्बहिः
प्राग्बदनङ्गरूपाद्यास्तद्बहिरिन्द्रादीन् वज्रादींश्च संपूज्य शेषे प्राग्बत् समापयेत् इति ॥ तथा—

मनुं जपेत् तत्त्रयलक्षं ब्रह्मवृत्तप्रसूतकैः । त्रिमध्वकै राजवृत्तपुष्पैर्वातद्दर्शांशतः ॥ ११ ॥

जुहुयात् तर्पणादीनि कुर्यान्मन्त्रश्च सिद्धये । एवमुक्त्वविधानेन यो भजेद्भुवनेश्वरीम् ॥ १२ ॥

मन्त्रिहस्तयोपाश्च राजश्च वशयेत् सुधीः । एकाक्षरोदितान् सर्वान् प्रयोगानत्र चाचरेत् ॥ १३ ॥

तेन सिद्ध्यन्ति कर्माणि तन्त्रोक्तान्यखिलान्यपि । " " " ॥

इति ॥ तथा मारसंप्रदे—

सदण्डि सुखवृत्तं स्याद् द्वितीयं भुवनेश्वरी । दक्षदोर्मूलकं साधि सद्यार्धेन्दुयुतं मनुः ॥ १ ॥

त्र्यर्णः प्रोक्तश्च पाशादिस्त्रैलोक्यवशनायकः । एकाक्षरोक्तमृष्यादि माययाङ्गानि कल्पयेत् ॥ २ ॥

सदण्डि सुखवृत्तं आ, भुवनेश्वर्यै ह्रीं, दक्षदोर्मूलकं क, साधि सरेफः, सद्य ओ, अर्धेन्दुरुत्तार, तेन क्रौं ।

अङ्कुशं वरगुणामयं करैर्विभ्रती कमलसंसितां पराम् ।

प्राद्यदर्कगणकान्तिसत्तनु संस्परेच भुवनेश्वरीं हृदि ॥ १ ॥

दत्तोर्ध्वाधः करयोराधे , तथा वामकरयोग्ये , इत्यायुधध्यानम् ।

इति ध्याता यजेत् पीठे पूर्वोक्ते भवनेश्वरीम् । बन्धमाणेन मार्गेण हृत्प्रेक्षाया यथा पुरा ॥ ४ ॥

किञ्चलकेषु पटङ्गानि ब्राह्म्याद्या दलमध्यतः । ततः शक्रादयो वाहे हेतिः पूज्या च तद्बहिः ॥ ५ ॥

एवं यः पूजयेद्भक्त्या स भवेच्च कुनेरवत् । अतुरक्ताः सर्वलोका भवेयुस्तस्य मन्त्रिणः ॥ ६ ॥

अथ प्रयोग — ततः प्रातःस्थानादियोगपीठन्यासान्ते पञ्चाक्षरप्रेक्ष्यप्यादिकं विन्यस्य , पद्मदीर्घपुष्पमा-
याधीजेन पटङ्गानि विन्यस्य , ध्यानादिपुष्पोपचारास्तेऽष्टदलकर्णिकाया प्राग्गद् हृत्प्रेक्षायास्तत्केसरेषु पट-
ङ्गानि , तद्दलेषु ब्राह्म्यादी , तद्बहिःअतुरक्ते लोकपालास्तथायुधानि च संपूज्य शेषं प्राग्वत् समापयेदिति ।
तथा—

मनु जपेद् तत्त्वलक्षं जुहुयात् तत्सहस्रकम् । त्रिस्वादुपुग्दुग्धवृत्तसमिद्धिः प्रोक्तसंख्यया ॥ ७ ॥

शुद्धैस्तिरैः पयोपुष्कैस्तर्पणादि ततश्चरेत् । ॥

तत्त्वलक्षं चतुर्विंशतिलक्षम् । तत्सहस्रं चतुर्विंशतिसहस्रं । दुग्धवृत्ताश्च भवत्योदुम्बरसप्तवटाः । एकैकेन
पद्मसहस्रं । प्रोक्तसंख्येयस्य तिलैरिति सवन्धः । तेन तावत्तिलैरपि जुहुयादित्यर्थः । “ तिलैश्च ताव-
न्जुहुयात् पयोपुष्कैः ” (११ प० ४३ श्लो०) इति प्रपञ्चसारवचनात् ।

महसा धर्मसवृशस्तेनाधिष्ठितमन्दिरम् । रजन्या निष्प्रदीपं च प्रदीपशतसंकुलम् ॥ ८ ॥

विलोकयते सर्वजनैरेतन्मन्त्रप्रसादतः । लवणोन्मिश्रसिद्धार्थैः रजन्या घृतसुप्लुतैः ॥ ९ ॥

जुहुयाच्चैव राजानं राजपत्नीं वशं नयेत् । अन्नहोमेन मन्त्रतः समृद्धाक्षपृष्टो भवेत् ॥ १० ॥

विक्रमत्पद्महोमेन लक्ष्मीरेन न संत्यजेत् । चतुरदुलपुष्पैश्च होमः स्यात् कनिताप्रदः ॥ ११ ॥

तिलहोमेनामयानां नाशो मन्त्रिण एव हि । आयुष्कामो धृतेनैव जुहुयान्मन्त्रविद्यमः ॥ १२ ॥

पूर्वोदितान् प्रयोगाश्च कुर्यादत्रापि मन्त्रजित् । ॥

इति । प्रपञ्चसारे— (प० ११ श्लो० २८)

अष्टाशात्तार्गलाविर्हलववरयुतापूर्वापाश्चात्यपदकं

कोणोद्यत्स्वाङ्गसाष्टाक्षरपुगपुगलाष्टाक्षराख्यं बहिः ।

मायोपेतात्मयुग्मस्वरमिलितलसत्केसर साष्टपत्रं

पत्रं तन्मध्यपङ्क्तिवितयपरिलमत्पाशशक्त्यद्गुशार्णम् ॥ १ ॥

पाशाङ्गुशायुतमनुप्रतिलोमगैश्च वर्णैः सरोजपुष्टिरेन घटेन चापि ।

आवीतमिष्टफलभद्रफटं तदेतद्यन्त्रोत्तमं त्विति घटार्गलनामधेयम् ॥ २ ॥

प्राग्प्रत्यगर्गले डलमथ पुनराग्रेयमाख्ये च द्वयम् ।

दत्तोत्तरे हरार्णं नैर्घृतशैव हर द्विपङ्क्तिशो विलिपेत् ॥ ३ ॥

विलिखेच्च कर्णिकायां पाशाङ्कुशमाध्यसंयुतां गङ्गाम् ।

अभ्यन्तराष्ट्रकोष्ठेष्वङ्गान्यवशेषितेषु चाष्टार्णौ ॥ ४ ॥

कोष्टेषु षोडशस्वयं षोडशवर्णं मनुं तथा मन्त्रो ।

पद्मस्य केमरेषु च युगस्वरान्मान्वितां तथा मायाम् ॥ ५ ॥

एकैकेषु दलेषु त्रिशम्विशः कर्णिकागतान् मन्थान् ।

पाशाङ्कुशबीजाभ्यां प्रवेष्टयेद्वाह्यतश्च नलिनस्य ॥ ६ ॥

अनुलोमविलोमगतैः प्रवेष्टयेदचरंश्च तद्वाद्ये ।

तदनु यदेन मरोजयितेन तद्वक्त्रेऽभ्युनं च विलिखेत् ॥ ७ ॥

[illegible]

क्षराणि लेख्यान्तीति वदन्ति । अन्ये तु— “मायोपेतात्मयुग्मस्वरमिलितलसत्केसरः” (११। २८) इति श्रीशङ्कराचार्यवचनस्य श्रोत्रप्रादाचार्यव्याख्या-माया ईकार, आत्मा हंस, मायोपेतेनात्मना युग्मस्वरूपे-त्यर्थः । इति पदव्याख्यानं कृत्वा, तत्र युग्मस्वरा दत्तमूलप्रतियुगं लेखनीया ग्रन्थोर्मध्ये हकारस्वरूपो-र्मध्ये माया लेख्येति लेखनप्रकारः, इति लिखितत्वात् पञ्चाक्षराख्येवेति वदन्ति । तत्र यथोपदेश लेख्यम् । ततोऽष्टदलोदरेषु तिर्यग्पङ्क्त्याकारेण बाह्याभ्यन्तरक्रमेण पाशाद्विषहरे त्रिशस्त्रिंश प्रतिदलं विलिख्य, पद्मवाह्यगतवी (धीत्रये आभ्यन्तरवीध्या स्वाग्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन आर्षो इति पाशाङ्कुशवीजाभ्यां पुन पुनर्निरन्तरलिखिताभ्यां वेष्टयित्वा, तद्वर्तिवीध्याम्) कारादिक्षकारान्तैः सविन्दुभिर्मातृकाक्षरैः प्रदक्षिणं खं वेष्ट्य तद्वर्तिवीध्यां क्षकाराद्यकारान्तैः सविन्दुभिर्वेष्टयेत् ॥ एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥ सारसंग्रहे—

विन्दूनन्तौ रमा माया मारौ चैव सशक्तिकौ । रमाङ्कुशोऽष्टवर्णोऽयं द्वितीयोऽष्टार्थ उच्यते ॥१॥

कामिन्यन्ते रज्जिनि स्याद्बहिजायावधिर्मनुः । मायां वदेद्द्वारैर रुद्रदयिते यो-पदं वरेत् ॥२॥

गेश्वर्यन्तं च वर्मास्त्रद्विडान्तः षोडशार्णकः ।

॥

पते मन्त्रा प्रागेव व्याख्यातत्वाच्च व्याख्यायन्ते । तथा—

इदं यन्त्रं भूर्जदले लिखितं रोचनादिभिः । दत्तभुजेत्रे कण्ठे स्वशीर्षे वामि धारयेत् ॥३॥

तस्य भूपतयः सर्वे वशगा मनुजा अपि । रोचनेभमदोषतैः कारमीरमृगममदैः ॥४॥

अलक्षकमार्कंश्च लिखेद्यन्त्राणि मन्त्रवित् । नीलपट्टे विधानेन यन्त्रमालिख्य तत्पुनः ॥५॥

शुलिकीकृत्य माध्यस्य प्रतिमा मिषयममगाम् । कृता (वन्तमि विन्यस्य पात्रे मंस्यापयेत् सुधीः । ६।

त्रिस्नादुपरिपूर्णं च पूजयेच्च विधानवित् । गन्धपुष्पादिकैः सम्पत् वलि रात्रौ निवेदयेत् ॥७॥

तद् स्पृष्ट्वा प्रत्यहं मन्त्री शतमष्टाधिकं जपेत् । ततो मन्त्री सप्तदिनादिष्टा धोपां स कर्षयेत् ॥८॥

पुनरेतस्त्रिपेदूखं शुलिकीकृतमुक्तम् । जतुना शुद्धताम्रेण रजतेनापि मन्त्रवित् ॥९॥

वेष्टयेत् तद् सुवर्णेन कलशे तद् प्रविन्यसेत् । सुवनेशीं तत्र यज्ञेचन्दनादिभिरुक्तवत् ॥ १० ॥

सहस्रद्वादशमितं तद् स्पृष्ट्वा प्रजपेन्मनुम् । तेनोदकेन शिष्य वा प्रियं साध्यमथो सुतम् ॥ ११ ॥

राजानं वाभिपिष्याथ तद्भाले यन्त्रमुत्तमम् । आग्नीयात् स्वयं मन्त्री वेदाशीर्वचनैः सह ॥१२॥

गत्वाभ्यपतमारोग्यं धनं कान्तिं यशसि च । पुष्टिं च लभते मयो नात्र कार्या विचारणा ॥१३॥

यन्त्रं कुट्ये समालिख्य क्षर्चयेच्च पुरोक्तवत् । तं द्रष्टुं नैव शक्ताः स्पृष्टव्यमेतपिशाचकाः ॥१४॥

रामालिख्य च तद्यन्त्रं मम्यक्पूजादिताधितम् । धृत मटेन गुरुटे कुरुते रिपुसंकटे ॥१५॥

रिपून् महाभटान् हता जयलक्ष्मीपुतां भवेत् ।

॥

इति । तथा—

शिलिगेहपुग्ममथ वज्रविहितं सह साध्यकेन लिख्य मूलमत्र च ।

मन्त्र तदेव विलिखेत तदधिषु प्रवेष्ट्य तेनैव वहिष्य वृचके ॥ १ ॥

भूजादिष्वोक्तपुष्पेन्दुरोचनालिखितं सवरयविजयाधरोदयम् ।

अस्यार्थः— पदकोणं विलिख्य तत्कोणेषु यद्यापि कृत्वा तन्मध्ये समाख्यं मूलमन्त्रं विलिख्य, पदसु को-
णेष्वपि पुनस्तदेव विलिख्य यद्विधुत्तत्रयं कृत्वा तदन्तर्गतवीथीद्वये मूलमन्त्रेणैव वेष्टयेदेतच्चन्द्रमुक्तफलदं भवति ॥

स्वरकेमरे वसुदत्तदले वर्गाष्टकशोभिते धराणिगेहगते ।

गुणशत्रु पाशलमदङ्कुशवद्धां विलिखेत् सशक्तिमथ साध्यमंपुताम् ॥ २ ॥

अखिलोत्तम तरितवाञ्छितदं रणमंकटे विजयदं च ततः ।

सकलामयान सपदि नाशयति सुमगलदं ह्यविरतं खलु नृणाम् ॥ ३ ॥

अस्यार्थः— अष्टदलपत्रं विलिख्य तन्मध्ये पाशाङ्कुशाभ्यां यद्वां शक्तिं त्रिशो विलिख्य, तत्केसरेषु स्वरान्
विलिख्य, तत्पत्रेषु अष्टवर्गान् विलिख्य यद्विधुत्तत्रयं कृत्वा, एतच्चन्द्रमुक्तफलदं भवति ॥ दशपदस्यां—

सर्वान्ते मोहिनी देन्ता विघ्ने तदनन्तरम् । विश्वशब्दं जनन्यै च धीमहीति ततो वदेत् ॥१॥

तत्रः शक्तिः प्रशब्दान्ते चोदयादिति चोदरेत् । गायत्र्यं पा ममाख्याता भुवनेश्याः समृद्धिदा ॥२॥

इति । प्रपञ्चसारे— (११ पृ० ४७)

एभिर्विधानैर्भुवनेश्वर्यं तां समर्चयित्वायं जपेच्च मन्त्री ।

स्तुत्यानया स्तौतु सदां समप्रप्राप्त्यै समस्तार्तिविमञ्जिकायाः ॥ १ ॥

प्रसीद प्रपञ्चस्वरूपे प्रधाने प्रकृत्यात्मिके प्राणिनां प्राणसंज्ञे ।

प्रणोतुं प्रभो भारमे प्राञ्जलिस्त्वां प्रकृत्याप्रतर्क्यप्रकामप्रवृत्ते ॥ २ ॥

स्तुतिर्वीक्ष्यवद्धा पदात्मैव वाक्यं पदं त्वचरात्मावरं त्वं महेशि ।

धुवं त्वां त्वमेवावरैस्त्वनमयैः स्तौम्यतस्त्वनमयी वाक्प्रवृत्तिर्यतः स्यात् ॥ ३ ॥

अज्ञाधोक्षजग्रीवणाश्वापि रूपं परं नाभिजानन्ति मायामयं ते ।

स्तुवन्तीशि तां त्वाममी स्थूलरूपां तदेतावदम्बेह युक्तं ममापि ॥ ४ ॥

नमस्ते समन्तेशि विन्दुस्वरूपे नमस्ते परत्वेनं तत्त्वाभिधाने ।

नमस्ते महत्त्वं प्रपञ्चे प्रधाने नमस्ते त्वदङ्कारतत्त्वस्वरूपे ॥ ५ ॥

नमः शब्दरूपे नमो व्योमरूपे नमः स्पर्शरूपे नमो वायुरूपे ।

नमो रूपतेजोरसाम्भःस्वरूपे नमस्तेऽस्तु गन्धात्मिके भूस्वरूपे ॥ ६ ॥

नमः श्रोत्रचर्मोक्षिनिहास्यनासास्रवाक्पाणिपत्यायुसोपस्यरूपे ।

मनो बुद्ध्यहङ्कारवित्तस्वरूपे विरूपे नमस्ते त्रिमो विश्वरूपे ॥ ७ ॥

रवितेन मूलान्तरात्मा दद्यासि प्रजापतेन्द्रमस्तेन पुण्यानि भूयः ।

१ ' समर्चय ' सिद्धये तु ' ख पाठः । २ ' यमस्तुवता ' ग. पाठः । ३ ' के ' ग. पाठः । ४ ' स्तोम्यसि ' ग.
पाठः । ५ ' मये ' ग. पाठः । ६ ' मति ' ग. पाठः । ७ ' वरत्वेन-रवितेन ' ग. ख पाठः । ८ ' ताम '
ख. पाठः ।

दहस्यप्रिमूर्ति दधत्याहुति वा महादेवि तेजस्रपं तत् एव ॥ ८ ॥
 चतुर्वक्त्रयुक्ता लसद्वन्दवाहा रजःसंश्रिता ब्रह्मसंज्ञां दधाना ।
 जगत्सृष्टिकार्या जगत्मातृरूपे वरं तत्पदं ध्यायसीति तमेव ॥ ९ ॥
 विरानतिक्रीडा लमच्छट्खचका बहन्ती च नारायणाख्यां जगत्सु ।
 गुणं सत्त्वमास्थाय विश्वस्थिति यः करोतीह सौंशोऽपि देवि तमेव ॥ १० ॥
 जटानद्वचन्द्रादिगङ्गा त्रिनेत्रां जगत् सहरन्ती च कल्पावमाने ।
 तमःसंश्रिता रुद्रसंज्ञा दधाना वदन्ती परश्चक्षुमाले विभासि ॥ ११ ॥
 सचिन्ताचमाला सुधाकुम्भलेपाधरा श्रीचणार्धेन्दुराजत्कपर्दी ।
 सुशुक्लाशुकाकल्पदेहा मरस्वत्यपि तन्मयैवेशि चाचामधीशा ॥ १२ ॥
 लसच्छट्खचका चलद्गुह्यमीमा नदस्तिहवाहा ज्वलत्तुङ्गमौलिः ।
 द्रवददैत्यवर्गा स्तुवास्तिद्वर्गा तमम्बेशि दुर्गापि मर्गादिहीने ॥ १३ ॥
 पुरारातिदेहार्धभागा भवानी गिरीन्द्रात्मजास्तेन येषां विभासि ।
 महायोगिवन्द्या महेशा सुनाथा महेश्वम्बिका तत्तत्स्वस्वमयैव ॥ १४ ॥
 लसत्कौस्तुभोद्भासिते व्योमनीले वसन्ती च वचःस्थले कैटभारेः ।
 जाद्वल्लभां सर्वलोकैकनाथां श्रियं तां महादेव्यहं तामवैमि ॥ १५ ॥
 अजाद्रीड्गुहाब्जावपोत्रीन्द्रकाणां महाभैरवस्यापि चिद्गं वदन्त्यः ।
 विभो मातराः मम तद्रूपरूपाः स्फुरन्त्यस्तदंशा महाग्निं ताश्च ॥ १६ ॥
 ममृचद्दिवाकृतसहस्राभभासा सदा सन्तताशेषविश्रवकाशे ।
 लम्बमौलिबद्धेन्दुलेखे सपाशाङ्कुशभीत्यभीष्टात्तहस्ते नमस्ते ॥ १७ ॥
 प्रभा कीर्तिकान्ती दिवारात्रिसन्ध्याः क्रियाशा तमिस्रा जुधाबुद्धिमेधाः ।
 धृतिर्वाग्मतिः सन्मतिः श्रीध कान्तिस्त्वमेवेशि येऽप्ये च शक्तिप्रमेदाः ॥ १८ ॥
 हरे विन्दुनादैः सयात्मयारूपशान्तैर्नमस्तेऽस्तु भेदप्रभिन्नैरभिन्ने ।
 सदा ममपातानलोकाचलाब्धिग्रहद्वीपधातुखरादिस्वरूपे ॥ १९ ॥
 नमस्ते नमस्ते समस्तस्वरूपे समस्तपु वस्तुष्वनुस्यूतरूपे ।
 अतिस्थूलसूक्ष्मस्वरूपे महेशि स्मृते बोधरूपेऽप्यबोधस्वरूपे ॥ २० ॥
 मनोवृत्तिरस्तु स्मृतिल्ले समस्ता तथा वाक्प्रवृत्तिः स्तुतिः स्यान्महेशि ।
 शरीरप्रवृत्तिः प्रणामक्रिया स्यात् प्रसीद क्षमस्व प्रभो सन्ततं मे ॥ २१ ॥

हृत्प्रेक्षाजपविधिमर्चनाविशेषानेतांस्तं स्तुतिमपि नित्यमादरेण ।

योऽभ्यमेत् स खलु परां त्रिपं च गत्वा शुद्धं तद् व्रजति पदं परस्य धाम्नः ॥ २२ ॥

इति ॥ अथ भैरवीप्रकरणं शारदायाम्— (१२ । १)

अथ वक्ष्ये महोविद्यां त्रिपुरामतिगोपिताम् । यां ज्ञात्वा सिद्धिसङ्गानामधिपो जायते नरः ॥ १ ॥

विषद्भृगुहृताशस्यो भौतिको त्रिन्दुशेखरः । विषत्तदादिकेन्द्राग्निसितं वामाक्षिरेन्दुमत् ॥ २ ॥

आकाशभृगुवद्विष्यो मनुः सर्गेन्दुखण्डवान् । पञ्चकूटात्मिका विद्या वेद्या त्रिपुरभैरवी ॥ ३ ॥

प्रथमं बाग्भवं बीजं द्वितीयं कामबीजकम् । तृतीयं शक्तिबीजार्खं त्रिभिर्बाजैरुदाहृतम् ॥ ४ ॥

इति । अस्मार्थः— शिवचन्द्रचक्षिबाग्भवम्, शिवचन्द्रकामपृथिवीषद्विचतुर्थस्वरयिन्दुमत्, शिवचन्द्ररेफपुरु-
षतुर्दशस्वरावन्दुविसर्गाः ॥

अस्य पूजा— प्रातःकृत्यादिप्राणायामान्तं कर्म विधाय पीठन्यासं कुर्यात् । पूर्वोक्तक्रमेणाधारश-
क्त्यादि ' ह्रीं ज्ञानात्मने नमः ' इत्यन्तं विन्यस्य, हृत्पद्मस्य पूर्वोक्तकेसरेषु ओं इच्छायै नमः । एवं ज्ञा-
नायै०, क्रियायै०, कामिन्यै०, कामदायिन्यै०, रत्यै०, रतित्रिपायै०, तन्दायै०, मध्ये मनोन्मन्यै नमः ।
तदुपरि पं परायै अपरायै परापरायै ह्रसौ सदाशिवमहाप्रेतपक्षासनाय नमः, इति विन्यस्य ऋष्यादिन्यासं
कुर्यात् । यथा शिरसि दक्षिणामूर्तिसंस्तुये नमः । मुखे पंक्तिच्छन्दसे नमः । हृदि त्रिपुरभैरव्यै देवतायै
नमः । गुह्ये बाग्भवाय बीजाय नमः । पादयोः तार्तीयाय शङ्कर्यै नमः । सर्वाङ्गे कामराजाय कीलकाय नमः ॥
दक्षिणामूर्तिसंहितायाम्—

ऋषिश्च दक्षिणामूर्तिरं शिरसि विन्यसेत् । छन्दः पंक्तिस्तु विज्ञेयं मुखे विन्यस्य देवताम् ॥ १ ॥

हृदये त्रिपुरेशानीं बाग्भवं बीजमुच्यते । शक्तिबीजं शक्तिरेव कीलकं कामराजकम् ॥ २ ॥

नाभ्यादिचरणपर्यन्तं ह्रस्वं नमः । हृदयाभ्यामिपर्यन्तं हसकलरी नमः । शिरसो ह्रवयान्तं ह्रौः नमः ।
एवं आद्यबीजं दक्षिणकरे । द्वितीयबीजं वामकरे । तृतीयबीजमुभयरुरयोः । ततो मूर्ध्नि मूलाधारे हृदि
यथासंख्येन त्रीणि बीजानि विन्यसेत् ॥ तथाच नियन्त्रे—

नामेराचरणं न्यसेद्बाग्भवं मन्त्रवित्तमः । हृदयाभ्यामिपर्यन्तं कामबीजं प्रविन्यसेत् ॥ १ ॥

शिरसो हृत्प्रेदेशान्तं तार्तीयं विन्यसेत् ततः । आद्यं द्वितीयं करयोस्तार्तीयमुभयोन्यसेत् ॥ २ ॥

मूर्ध्न्याधारे हृदि न्यसेद्भूयो बीजत्रयं क्रमात् । ॥

इति ॥ ततो नवयोनिन्यासः— आद्यं बीजं वक्ष्ये ॥ द्वितीयं बीजं वामकर्णे । तृतीयबीजं चिबुकै ।
एवं शङ्खयोर्वदने, नेत्रयोर्नसि, अंसयोर्जठरे, कुर्परयोः कुक्षौ, जानुनोर्लिङ्गे, पादयोर्गुह्ये, पाश्वयोर्हृदि,
स्तनयोः कण्ठे इति ॥ तथाच नियन्त्रे—

नवयोन्यात्मकं न्यासं कुर्याद्बीजैस्त्रिभिः क्रमात् । कर्णयोश्चिबुकै भूयो शङ्खयोर्वदने पुनः ॥ ३ ॥

नेत्रयोर्नसि विन्यसेदंसयोर्जठरे पुनः । ततः कुर्परयोः कुक्षौ जानुनोर्ध्वजमूर्धनि ॥ ४ ॥

पादयोर्गुह्यदेशे च पार्श्वयोर्हृदयाम्बुजे । स्तनयोः कण्ठदेशे च रत्यादिमथ विन्यसेत् ॥ ५ ॥

१ ' परा विद्या ' ख. पाठ । २ ' हृत् ' ख पाठ । ३ ' शङ्खं ' ख पाठ । ४ ' कूटस्थ ' ख. पाठः ।
५ गण्डयो ' ख पाठ । ६ ' गण्डयो ' ख पाठ ।

इति ॥ अथ रत्यादिन्यास— मूलाधारे ऐ रत्नं नमः । हृदि क्लीं ग्रीत्यै नमः । अम्बुये सौः मनोभवायै नमः । पुनर्मध्ये सौः अमृतेश्यै नमः । हृदि क्लीं योगेश्यै नमः । मूलाधारे ऐ विश्वयोन्यै नमः इति । तथाच निबन्धे—

मूले रतिं हृदि प्रीतिं भुवोर्मध्ये मनोभवाम् । बालाग्रीजैस्त्रिभिर्न्यसेत् स्थानेष्वेव विलोमतः ॥ ६ ॥

अमृतेशीं च योगेशीं विश्वयोनिं क्रमादिमाः । विलोमबीजैर्विन्यस्य मूर्तिन्याममथाचरेत् ॥ ७ ॥

इति । अथ मूर्तिन्यास— मूर्ध्नि स्त्रीं ईशानमनोभवाय नमः । वक्त्रे स्त्रीं तत्पुरुषमकरध्वजाय नमः । हृदि स्त्रीं अघोरकन्दर्पकुमाराय नमः । गुह्ये स्त्रीं वामदेवमन्मथाय नमः । पादयो स्त्रीं सद्योजातकामदेवाय नमः । पञ्चमूर्ध्वप्राग्दक्षिणोत्तरपश्चिमेषु मुखेषु ईशानमनोभवादिपञ्चमूर्तीस्तत्तद्बीजपूर्विका विन्यसेत् । तथाच निबन्धे (शास्त्राद्या)

स्वस्वबीजादिक पूर्वं मूर्ध्नीशानमनोभवम् । न्यसेद्वक्त्रे तत्पुरुषमकरध्वजमात्मवित् ॥ ८ ॥

हृद्यघोरकुमाराख्य कन्दर्पं तदनन्तरम् । गुह्यदेशे प्रविन्यसेद्दामदेवादिमन्मथम् ॥ ९ ॥

सद्योजातं कामदेवं पादयोर्निन्यसेत्ततः । ऊर्ध्वप्राग्दक्षिणोदीन्यपश्चिमेषु मुखेषु तान् ॥ १० ॥

प्रविन्यसेद्यथापूर्वं भृगुव्योमाश्रितस्थितान् । सद्योदिपञ्चद्वस्वाह्य बीजमेषां प्रकीर्तितम् ॥ ११ ॥

ततो धाणन्यास यथा— द्रा द्राविण्यै नमः , अङ्गुष्ठयो । क्लीं क्षोभियै नमस्तर्जण्यो । क्लीं वशीकरिण्यै नमो मध्यमयोः । स्त्रीं आकर्षिण्यै नमोऽनामिकयोः । स उन्मादिन्यै नमः कनिष्ठिकयोः ॥ ह्रीं कामाय नमः । क्लीं मन्मथाय नमः । ऐं कन्दर्पाय नमः । स्त्रीं मकरध्वजाय नमः । स्त्रीं मीनकेतये नमः ॥ तथाच ज्ञानार्थे—

पञ्चबाणान् क्रमेणैव कराङ्गुलिषु विन्यसेत् । अङ्गुष्ठादिकनिष्ठान्तं क्रमेण परमेश्वरि ॥ १ ॥

धान्तद्वयं समालिख्य वक्षिसंस्थं क्रमेण तु । मृगसूचेन नेत्रेण वामेन परिमण्डितम् ॥ २ ॥

बाणद्वयमिदं प्रोक्तं भद्रं भूमिसंस्थितम् । चतुर्थस्वरविन्दाद्यं नादरूपं वरानने ॥ ३ ॥

फाग्वं शक्रेण सयुक्तं वामकर्णविभूषितम् । निन्दुनादसमायुक्तं सर्गनाथन्द्रमाः प्रिये ॥ ४ ॥

पञ्चबाणान् महेशानि नामानि शृणु पार्वति । द्रावणः क्षोभणो वरपत्न्यार्कपणमंत्रकः ॥ ५ ॥

उन्मादश्च क्रमेणैव नामानि परमेश्वरि । ॥

स्यान्तं तु सर्वत्र स्त्रीलिङ्गेन प्रयोगः ॥ तथा निबन्धे—

द्रामाद्यां द्राविणीं मूर्ध्नि द्रीमाद्यां क्षोभिणीं पदे । क्लीं वशीकरिणीं वक्त्रे गुह्ये स्त्रीं बीजपूर्विकाम् ॥ १ ॥

आकर्षिणीं हृदि पुनः सर्गान्तभृगुसंयुताम् । संमोहिनीं क्रमदेवं बाणन्यासोऽयमीरितः ॥ २ ॥

अत्रोन्मादनसंमोहनयोरेकपर्यायत्वम् ।

कामास्तत्रैव विज्ञेयास्तेषां बीजानि मन्त्राणि । पराबीजं मध्यबाणं वाममवं परमेश्वरि ॥ ३ ॥

तुर्थाङ्गं ततश्चैव स्त्रीबीजं च क्रमात् प्रिये । पञ्चकामा इमे देवि नामानि शृणु वल्लभे ॥ ४ ॥

काममन्मथकन्दर्पमकरध्वजसंज्ञकाः । मीनकेतुर्महेशानि पञ्चमः परिकीर्तितः ॥ ५ ॥

इति । ततः ऋगङ्गन्यासो— ह्रीं अङ्गुष्ठाभ्यां नमः । ह्रीं तर्जनीभ्यां नमः । ह्रीं मध्यमाभ्यां नमः ।

ह्रस्व अनामिकाभ्यां नमः । ह्रस्वा कनिष्ठिकाभ्यां नमः । ह्रस्व करतलपृष्ठाभ्यां नमः । एवं हृदयादिषु । तथाच निबन्धे— “पद्मेर्धयुक्तेनाद्येन योजेनाङ्गक्रिया मनो” इति ॥ ततो याणन्यासः— मूर्ध्नि द्रं द्राघिर्यै नमः । पादे द्रं क्षोभिर्यै नमः । वक्त्रे क्षो वशीकरिर्यै नमः । गुह्ये ब्लू आकर्षिर्यै नमः । हृदि सः संमोहिन्यै नमः ॥ एषु स्थानेषु कामान् विन्यसेत् ॥ तथाच शीक्रमे—

ललाटे वदने देवि हृदि नामौ च गुह्यके । एषु कामांस्तु विन्यस्य ताराद्याः सुभगादिकाः ॥ १ ॥ इति न्यसेदिति शेषः ॥ तथा सुभगादिन्यासः— भाले पञ्चमूर्त्तिर्ललाटे सुभगायै नमः । भूमध्ये ५ भगायै नमः । वदने ५ भगसर्पिर्यै नमः । लम्बिकायां ५ भगमालिन्यै नमः । कण्ठे ५ अनङ्गायै नमः । हृदि ५ अनङ्गकुसुमायै नमः । नामौ ५ अनङ्गमेखलायै नमः । लिङ्गमूले ५ अनङ्गमदनायै नमः ॥ तथाच निबन्धे—

भालभूमध्यवदनलम्बिकाकण्ठहस्तौ च । नाभ्यधिष्ठानयोः पञ्च ताराद्याः सुभगादिकाः ॥ १ ॥

(न्यस्तव्या विधिना देव्यो मन्त्रिणा सुभगा मगा । भगसर्पिर्यय परा भगमालिन्यनन्तरम् ॥ २ ॥

अनङ्गा) नङ्गकुसुमा भूयश्चानङ्गमेखला । अनङ्गमदना सर्वा मदविह्वलमन्यराः ॥ ३ ॥

(प्रधानदेवता वर्णभूषणार्धरत्नकृताः । अचक्षुस्त्वकार्मीतिवरदात्यकराम्बुजाः ॥ ४ ॥)

वाक्कामवीजं ब्लूर्त्तिसस्ताराः पञ्चोदितास्त्वमी । न्यासं कुर्याद्भूषणार्णं ततः साधकसत्तमः ॥ ५ ॥

इति ॥ अथ भूषणन्यासः— शिरसि अं नमः । भाले आं नमः । भ्रुवो ईं नमः, ईं नमः । एवं कर्णयोः उं नमः, ऊं नमः । नेत्रयोः ऋं नमः, ॠं नमः । नासि लृं नमः । गण्डयोः लृं नमः, एं नमः । ओष्ठयोः ऐं नमः, औं नमः । दन्तपंक्तयोः ओं नमः, अं नमः । मुखे अ. नमः ॥ चिबुके कं नमः । गले खं नमः । कण्ठे गं नमः । पार्श्वयोः घं नमः, ङं नमः । स्तनद्वये च नमः, छ नमः । दोर्मूलयोः जं नमः, झं नमः । कुर्परयोः ञं नमः, टं नमः । पाण्डयोः ठं नमः, डं नमः । करपृष्ठयोः ढं नमः, णं नमः । नामौ, तं नमः । गुह्ये थं नमः । ऊर्वो दं नमः, धं नमः । जातुनोः नं नमः, पं नमः । जङ्घयोः फं नमः, वं नमः । स्फिचो मं नमः, मं नमः । पक्षयोः यं नमः । चरणान्गुष्ठयोः रं नमः । काञ्च्यां वं नमः । प्रीषायां लं नमः । कटके लं नमः । हृदि रं नमः । गुह्ये लं नमः । कर्णकुण्डलयोः सं नमः, शं नमः । मौलौ हं नमः ॥ सर्वत्र नमोऽन्तं न्यसेत् । तथाच निबन्धे—

न्यसेच्चिरसि भालभूकर्णादिषु गले नासि । गण्डयोरुष्ठयोर्दन्तपंक्तयोरासे न्यसेत् स्वरान् ॥ १ ॥

चिबुकेऽथ गले कण्ठे पार्श्वयोः स्तनपुग्मके । दोर्मूलयोः कुर्परयोः पाण्डयोस्तटपृष्ठदेशतः ॥ २ ॥

नामौ गुह्ये पुनश्चोर्वीर्जातुनोर्जङ्घयोस्ततः । स्फिचोः पक्षयोः पञ्चचरणान्गुष्ठयोर्द्वयोः ॥ ३ ॥

कादिरान्तान् न्यसेद्दर्शान् स्थानेष्वेव समाहितः । काञ्च्यां ग्रैवेयके पश्चात् कटके हृदि गुह्यके ॥ ४ ॥

कर्णकुण्डलयोर्मौलौ वलङ्गान् पक्षान् शङ्खौ । अष्टत्वेतान् प्रविन्यसेदेवं देशिकसत्तमः ॥ ५ ॥

इति । ततस्त्रिखण्डां मुद्रां बद्ध्वा ध्यायेत् ।

उद्यद्भानुसहस्रकान्तिमरुणचौमां शिरोमालिकां

रक्तालिसप्तपयोधरा जपवटीं विद्यामभीतिं वरम् ।

हस्तान्जैर्दधतीं त्रिनेत्रविलसद्वक्त्रारविन्दश्रियं

देवीमर्षहिमाशुरतप्तकुटा वन्दे सुमन्दस्मिताम् ॥ १ ॥

एव ध्यात्वा, मानसोपचारे सपूज्य शङ्खस्थापनं कृत्वा, आधाराशक्त्यादि ह्रीं ज्ञानान्मने नम इत्यन्तं संपूज्य पूर्वादिक्सेत्रेषु मध्ये च, शारदाया— “ इच्छा ज्ञाना क्रिया पश्चात् कामिनी कामदायिनी । रती रतिप्रिया नन्दा नयनी च मनोमयी ” एतां प्रणवादिनामोऽन्तेन पूजयेत् । ततः — ऐं परायै अपरायै परापरायै ह्रौः सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनाय नमः । प्राग्योनिमध्ययोन्योरम्बराले श्रीविद्याकृणुपाङ्क्तिं पूजयेत् । तथाच निबन्धे—

बागभवं लोहितोरायै श्रीकण्ठं लोहितोऽमलः । दीर्घबान्यं परापश्चादपरायै ह्रौः पुनः ॥ १ ॥

सदाशिवमहाप्रेतदेऽन्तं पद्मासनं नमः । अनेन मनुना दद्यादासनं श्रीगुरुक्रमम् ॥ २ ॥

प्राङ्मध्ययोन्यन्तराले पूजयेत् कल्पयेत् पुनः ।

॥

तदशक्तीं ओं गुरुभ्यो नमः । ओं गुरुपादुकाभ्यो नमः । एव परमगुरुभ्यो नमः । परमगुरुपादुकाभ्यो नमः । परमगुरुभ्यो नमः । परापरगुरुपादुकाभ्यो नमः । परमेश्वरगुरुभ्यो नमः । परमेश्वरिगुरुपादुकाभ्यो नमः । आचार्यभ्यो नमः । आचार्यपादुकाभ्यो नमः ॥ अस्या पूजाया यन्त्र, निरन्धे—

पद्मं वसुदलोपेतं नवयोनिप्राद्वर्णिकम् । चतुर्द्वारसमायुक्तं भूगृहं विलिखेत् ततः ॥ १ ॥

इति । ‘ ऐर्द्धाईदसत्तमैः ह्रौः ’ इति मन्त्रेण विन्दुचक्रे मूर्तिं संकल्प्य त्रिष्वङ्गामुद्रया पूर्ववद् देवीं ध्यात्वा बाह्वयेत् । “ देवेशि भक्तिसुलभे परिवारममन्विते । यावत् त्वा पूजयिष्यामि तावत् त्वं सुस्थिरा भव ” ॥ इत्यादिनावाहयेत् । तथाच निरन्धे—

पञ्चभिः प्रणवैर्मूर्तिं तस्माभावाद्य देवताम् । पूजयेदागमोक्तेन विधानेन समाहितः ॥ १ ॥

तारावाक्शक्तिकमला ह्रस्वमैः ह्रौः पुनः ।

॥

तत आवाहनादिपञ्चपुण्याङ्गलिदानपर्यन्तं विधावाचरणपूजामारभेत् । यथा त्रेत्या नामकोले उँरत्यै नमः । एवं दक्षिणकोले ज्ञौं प्रीत्यै नमः । अग्रे मनोमय्यै नमः । ततः केसरध्वजश्रीशालुत्वायुमभ्ये विद्धुं च पूर्वोक्ताङ्गमभ्यै पूजयेत् । तथाच ज्ञानार्णवे— “ अग्नीशालुत्वायव्यमभ्ये दिव्यरूपपूजनम् ” । तत उत्तरे त्र्यं त्रावियै नमः, त्रीं क्षोभियै, दक्षिणे ज्ञौं यशीकरियै, ऋ आर्कियै, अग्रे स संमोदियै । एवमुत्तरे ह्रीं कामाय, ज्ञौं मग्मथाय, दक्षिणे ऐं कन्दर्पाय, ह्रौं मकरध्वजाय, अग्रे स्त्रीं मेनकेतये नमः ॥ तथाच ज्ञानार्णवे—

उत्तरस्या द्य देवि दक्षिणस्या द्य दिशि । अग्रे चैक क्रमेणैव पञ्चवाणान् क्रमाद्यजेत् ॥ १ ॥

पञ्चकामास्तथा देवि राणवत् पद्मिपूजयेत् ।

॥

ततोऽष्टोतिषु पूर्वादि षडङ्गान्तर्यामि सुमगायै नमः, एव ५ भगायै०, ५ भगसर्पियै०, ५ भगमालियै०, ५ अनङ्गायै०, ५ अनङ्गकुसुमायै०, ५ अनङ्गमेखलायै०, ५ अनङ्गमदनायै० । ततोऽष्टपत्रेषु पूर्वादि

१ ‘ शरविन्दश्रियाम् ’ ख पाठ । २ ‘ तदशक्तीं आगमोक्तविधानाशक्ती ’ इत्यर्थः । ३ ‘ स्मृता. ’ ख पाठ ।

असिताङ्गनालीभ्यां नमः । एवं यमुमादिभ्योभ्यां०, चण्डकौमारीभ्यां०, क्रोधवैष्णवीभ्यां०, उन्मत्तवारा-
हीभ्यां०, कपालान्द्राणीभ्यां०, भीषणवामुण्डाभ्यां०, महारमहालक्ष्मीभ्यां नमः ॥ तथाच निरुन्धे—

अष्टयोनिष्वष्टशक्तीः पूजयेत् सुमगादिकाः । मातरो भैरवाङ्गस्या मदविभ्रमविह्वलाः ॥ १ ॥

अष्टपत्रेषु संपूज्य यथावत् कुसुमादिभिः । ॥

ततस्तद्विद्भिः पूर्वचन्द्रवज्रादीन् संपूज्य धूपादिविसर्जनान्तं कर्म समापयेत् । किन्तु नैवेद्यानन्तरं श्रीविष्णो-
रुपलिचतुष्टयमत्र देयमिति । अस्य पुरश्चरणं दर्शयत्तज्जपः । होमस्तु (पलाशपुष्पैः) द्वादशमहोदयम् ॥
तथाच निरुन्धे—

दीर्घां प्राप्य जपेन्मन्त्रं तत्त्वलक्षं जितेन्द्रियः । पुष्पैर्मानुसहस्राणि जुहुयाद् ब्राह्मचर्यकैः ॥ १ ॥

इति त्रिपुरमैरवी ॥ अथ संपत्प्रदामैरवी ज्ञानार्णवे— (६ । ३)

यथार्थं त्रिपुरा बाला तथा त्रिपुरमैरवी । सप्तप्रदा नाम तस्याः शृणु निर्मलमानसे ॥ १ ॥

शिवचन्द्रां बहिर्मुखीं वाग्भव तदनन्तरम् । कामराजं तथा देवि शिवचन्द्रान्वितं ततः ॥ २ ॥

पृथ्वीवीजान्तवह्न्याद्यं तार्तीयं शृणु बल्लभे । शक्तिबीजे महेशानि शिववह्नी निषोजयेत् ॥ ३ ॥

कुमार्याः परमेशानि हित्वा नमं च बैन्दवम् । त्रिपुरामैरवी देवीं महासंपत्प्रदां प्रिये ॥ ४ ॥

इति । अस्यार्थः — त्रिपुरमैरवी विसर्गसहिता चेत्संपत्प्रदा भवति । अस्या ध्यानम्—

आवाभार्कसहस्रार्भा स्फुरच्चन्द्रकलाजटाम् । किरीटरत्नविलसच्चित्रचित्रितमौक्तिकाम् ॥ ५ ॥

श्ववद्विषिरपङ्कटपुण्ड्रमालाविराजिताम् । नयनत्रयशोभाय्या पूर्णेन्दुवदनाम्बिताम् ॥ ६ ॥

मुक्ताहारलतारामरीनोन्नतघटस्तनीम् । रत्नाम्बरपरीधानां यौवनामचरूपिणीम् ॥ ७ ॥

पुस्तकं चाभयं वामे दक्षिणे चाक्षमालिकाम् । वरदानरतां नित्यां महासंपत्प्रदां सरेत् ॥ ८ ॥

इति । न्यासपूजादिकं च पूर्ववत् । अङ्गमन्त्रे तु विशेषः । “ द्विरुक्तेष्व विभिर्बीजैः कराङ्गन्यासकल्पना ”

अस्या. पुरश्चरणं विलसजपः । ज्ञानार्णवे— “ बालावदस्याः पूजादि कुर्यात् साधकस्तत्तमः । शुण्डलक्षं

जपेन्मन्त्रं जुहुयात् तद्दर्शयत् ॥ ” इत्युक्त्यात् । तथाच “ न्यासपूजादिकं सर्वं कुमार्या इव क्षुब्रते ।

एकलक्षं जपेन्मन्त्रं सिद्धये साधकोत्तमः ॥ ” इति वचनात् एकलक्षं पुरश्चरणमिति केचित्, सिद्धि-
घात्वात् ॥ अथ कौलेशमैरवी ज्ञानार्णवे—

संपत्प्रदामैरवीवद् विद्धि कौलेशमैरवीम् । हसाया सैव देवेशि त्रिषु बीजेषु पार्वति ॥ १ ॥

इयं तु महाराद्या स्याद् ध्यानपूजादिकं तथा । ॥

इति । अस्यार्थः — त्रिकूटे सकारादिभ्यस्तदा कौलेशमैरवी भवति, दक्षिणामूर्ती तथा दर्शनात् । पू-

जादिकं तु संपत्प्रदामैरवीवद् बोद्धव्यं । संपत्प्रदामैरवी आद्यन्ते रेफवर्जिता चेद्भूयविष्णोसिनी भवति, दक्षि-

णामूर्ती तथा दर्शनात् । पूजादिकं तु संपत्प्रदामैरवीवत् ॥ अथ सकलसिद्धिदामैरवी ज्ञानार्णवे—

एतस्या एव त्रिधाया आद्यन्ते रेफवर्जिते । तदेयं परमेशानि नाम्ना सकलसिद्धिदा ॥

ध्यानपूजादिकं तु संपत्प्रदावत् ॥ अथ चैतन्यमैरवी ज्ञानार्णवे— (६ । १८)

१ ‘पञ्च’ न पाठ । २ ‘महाराणवहमे’ क. पाठ । ३ ‘कु’ क पाठ । ४ ‘जं तु’ क. ग. पाठ. ।

५ कौलेशमैरव्या’ इत्यर्थः ।

वाग्भवं चीजमुच्चार्य जीवप्राणसमन्वितम् । सकला भुवनेशानीं द्वितीयं चीजमुदरेत् ॥ १ ॥

जीवप्राणं वद्विसेत्सं शक्रस्वरविभूषितम् । विसर्गादर्थं भवेषानि विद्या त्रैलोक्यमातृका ॥ २ ॥

इति । अस्वार्थ — चन्द्रशिखद्वादशस्वरयुक्तं विन्दुनादकलाढ्यं, चन्द्रकामपृथिवीमाया, चन्द्रशिखाद्वीजं च तुर्दशस्वरयुक्तं सर्गाढ्यं च । अस्या पूजायन्त्रं तत्रैव—

त्रिकोणं चैव पदकोणं वसुपत्रं वरानने । चतुरस्रं चतुर्द्वारमेवं मण्डलमालिसेत् ॥ १ ॥

अस्या पूजा—प्रातः कृत्यादिकं विधाय आधारशक्त्यादि "ह्रीं प्राणात्मने नमः" इत्यन्तं विन्यस्य हृत्पद्मस्य केसरेषु पूर्वादिर्भूषण— ओं वामायै नमः एवं ज्येष्ठायै० रौद्रायै० अम्बिकायै० इन्द्रायै० क्षत्रायै० क्रियायै० कुञ्जिकायै० विश्रायै० विषयिकायै० दूनयै० नन्दायै० मध्ये— ह्रसौ सदाशिवमहाप्रेतपञ्चासनाय नमः । संप्रदायालोकौलेशीसकलेष्टशिविद्याया एता एव पीठशक्तयो ज्ञानार्णवे उक्त्यात् । तत्र ऋष्यादिव्यास — शिरसि दक्षिणामूर्तये ऋषये नमः । मुखे पङ्क्तिच्छन्दसे नमः । हृदि चैतन्यभैरव्यै देवतायै नमः । ततः कराङ्गन्यासौ— पूर्वबीजमुच्चार्य अङ्गुष्ठाभ्यां नमः । द्वितीयबीजं तर्जनीभ्यां नमः । तृतीयबीजं मध्यमाभ्यां नमः । पूर्वगीजं अनामिकाभ्यां नमः । द्वितीयबीजं कनिष्ठिकाभ्यां नमः । तृतीयबीजं करतलकरपुष्पाभ्यां नमः । एष हृदादिषु । तथाच तत्रैव— "हिरावृत्त्या पङ्क्त्यानि श्वासं सर्वाङ्गरक्षणम्" । इति । ततो ध्यानम्—

उग्रद्वानुमहस्रभां नानालङ्कारभूषिताम् । मुकुटाग्रलवधन्द्रेणां रक्ताम्बरान्विताम् ॥ १ ॥

पाशाङ्कुशवरा नित्या वामहस्ते कपालिनीम् । वरदाभयशोभाढ्या पीनोन्नतघटस्तनीम् ॥ २ ॥

पथं त्यात्वा मानमोपशारैः संपूज्य, शङ्खस्थापनं कृत्वा आधारशक्त्यादिपीठपूजां कुर्यात् । वामान्येष्वादि-पीठशक्ती पीठमनु च पूजयेत् । ततो भैरव्युक्तगुरुपङ्क्तिं संपूज्य, पुनर्ध्यात्वावाहनादिपञ्चपुष्पाञ्जलिपर्यन्तं विधाय आवरणपूजामारभेत् । यथा— मथमे पङ्क्त्यपूजा, अम्बिकायै प्रथमबीजमुच्चार्य हृदायै नमः । ईशाने द्वितीयबीजमुच्चार्य शिरसे स्वाहा । भैरवे तृतीयबीजमुच्चार्य शिखायै वषट् । बायव्ये प्रथमबीजमुच्चार्य कवचाय हुं । मध्ये द्वितीयबीजमुच्चार्य नेत्रत्रयाय वौषट् । वतुर्दिषु तृतीयबीजमुच्चार्य अस्त्राय फट् । ततः पूर्ववद्व्यादिकं संपूज्य, अग्रे ओं वसन्ताय नमः । वामे ओं कामदेवाय नमः । दक्षिणे ओं चापाय नमः ॥ ततः पूर्ववद् वायव्यं संपूज्य, पदकोणे पूर्वादि ओं शक्तिभ्यै नमः । एवं राक्षस्यै०, ताक्षिण्यै०, काकिण्यै०, शाकिण्यै०, हाकिण्यै० नमः, इति ग्रन्थवादिनमोन्तेन पूजयेत् । ततोऽष्टदलेषु पूर्वादि पूर्वोक्तानङ्गकुसुमाद्या पूज्या । पञ्चाग्रेषु पूर्वादि ओं परभूताय नमः । एव सारस्ताय०, शुक्राय०, मेघचन्द्राय०, (मेघादेति वा) अषाढाय०, धूलिमाय०, हावाहाय० आवाय नमः ॥ ततः इन्द्रादीन् चतुर्दश संपूज्य धूपादिविसर्जनात् कर्म समापयेत् । अथ पुरश्चर्यै लक्षजपं ज्ञानार्णवे "एकलक्ष जपेन्मन्त्रम्" इत्यादिवचनात् ॥ अथ कामेश्वरीभैरवी ज्ञानार्णवे— (६। ३२)

कामेश्वरी च रुद्राणीं पूर्वमिहासने स्थिता । एतस्या एव विद्याया बीजद्वयमुदाहृतम् ॥ १ ॥

तदन्ते परमेशानि नित्यज्जिह्वे मद्रव्रे । एतस्या एव तार्क्षीयं रुद्राणीं परमेशरी ॥ २ ॥

ध्यानपूजादिकं देवि चैतन्मायैव पूर्ववत् । त्रिकोणे तु विशेषोऽस्ति कथयामि वरानने ॥ ३ ॥

अग्रकोणे क्रमेणैव नित्याङ्गिणां मदद्रवाम् । षडङ्गावरणं पश्चात् पूजयेत् सर्वसिद्धये ॥ ४ ॥

इति ॥ अथ षडङ्गावरणं । आनार्यवे— (८११)

डाकिनीराकिणीवीजे लाकिनीकाकिनीयुगम् । माकिनी हाकिनी वीजे आश्रित्य मुरमुन्दरि ॥ १ ॥

आद्यमैकारसंयुक्तमन्यदीकारसंयुतम् । शक्रस्वरान्वितं देवि तार्तीयं वीजमालिखेत् ॥ २ ॥

विन्दुनादकलाक्रान्तं द्वितीयं शैलमभवे । ॥

तृतीयवीजं सविमर्गमिति, तन्प्राप्तये—

ह्रौं च्छा मादनं वान्तं शिवमग्र विधा लिखेत् । अक्षेण मायाशकाभ्यां क्रमात् तन्माण्डितं कुरु ॥ १ ॥

विन्दुनादान्वितं चाद्ययुगमन्यं विसर्गवत् । ध्यानमस्याः प्रवक्ष्यामि सर्वभूतानिहन्तनम् ॥ २ ॥

बालद्वयप्रभां देवीं जपाद्भुसुमयनिमाम् । शुण्डमालावलीरम्यां बालद्वयसमांशुकात् ॥ ३ ॥

सुवर्णकलशाकारपीनोन्नतपयोधराम् । पाशाङ्कुशां पुस्तकं च तथा च जपमालिकाम् ॥ ४ ॥

दधतीमिति शेषः ।

एवं ध्यात्वा यजेद् देवीं मानमैरुपचारकैः । द्विराश्रित्या षडङ्गानि विधाय परमेश्वरि ॥ ५ ॥

यन्मस्या वरारोहे त्रिकोणं तत्पुटं लिखेत् । बहिरष्टदलं पञ्च रविपत्रं ततो लिखेत् ॥ ६ ॥

चतुरस्रं चतुर्द्वारमेवं मण्डलमालिखेत् । षडङ्गावरणं देवि पूर्ववत् पूजयेच्छिवे ॥ ७ ॥

रत्यादिव्रितयं देवि त्रिकोणे परिपूजयेत् । डाकिन्याद्यास्तु षडङ्कोणे वसुपत्रे ततः परम् ॥ ८ ॥

ग्राह्यादियुगलं पश्चाद्रविपत्रे ततः परम् । बालायाः पीठशङ्कीस्तु वामाद्याः पूजयेत् क्रमात् ॥ ९ ॥

चतुरस्रे लोकपालान् साधुधान् परमेश्वरि । अनेन विधिना चैव नित्यारूपां भैरवीं यजेत् ॥ १० ॥

इति ॥ अथ भोगमोक्षदा नित्याभैरवी । आनार्यवे— (८१२)

एतस्या एव विद्यायाः षडङ्गान् क्रमतः स्थितात् । विपरीतात् वदेत् श्रौते विधेयं भोगमोक्षदा । १ ।

नित्यारूपाभैरवीं देवि रिपुभारनिहन्तनी । न्यामपूजादिकं सर्वमस्याः पूर्ववदाचरेत् ॥ २ ॥

इति ॥ अथ षडङ्गावरणं । आनार्यवे— (७१५)

शिवचन्द्रौ मादनान्तं पान्तं बद्धिममन्वितम् । शक्तिभिन्नं विन्दुनादकलाद्वयं चाग्नवर्णं त्रिप्रे ॥ १ ॥

संपत्प्रदाया भैरव्याः कामराजं तथैव हि । सदाशिवस्य वीजं तु महासिंहामनस्य च ॥ २ ॥

एषा विद्या महेशानि वर्णितुं नैव शक्यते । ॥

इति । अस्यार्थः — शिवचन्द्रक्रान्तपान्तवद्विपुलमेकादशस्वरविशिष्टं विन्दुनादकलाक्रान्तं चाग्नवर्णं, शिवचन्द्रकामपृथिवीवद्विचतुर्थस्वरविशिष्टं नादविन्दुकलाक्रान्तं कामराजवीजं, प्रेतवीजं शक्तिकूटं तृतीयम् । अस्या पूजायन्त्रं— “ त्रिकोणं चैव वृत्तं च वृत्ताष्टदलनीरजम् । वृत्तं भूमण्डलं च ” इत्यादि ॥ अस्य पूजा— मात-कृत्यादिप्राणायामान्तं विधाय (चैतन्यभैरवावत्) पीठन्यासं कुर्यात् । यथा आधारशक्त्यादि द्वौ ज्ञानात्मने नमः, इत्यन्तं विन्यस्य, पूर्वादिक्रमेण ओं वामायै नमः । एवं ज्येष्ठायै, रौद्रायै, काश्यप्यै, कलविकर-
ण्यै, बलविकरण्यै, बलप्रमथिन्यै, सर्वभूतदमन्यै, मध्ये मनोन्मन्यै, इति पीठशङ्कीर्विन्यस्य, मध्ये पीठमण्ड-

न्यसेत् । अत्र पीठमन्यस्तु— “अधोरे पे धधोरे ह्रीं धोरवोरत्तरे ह्रीं सर्वत सर्वशर्वेभ्यो नमस्ते रद्र-
रूपेभ्यः पैह्रीं” । तत ऋष्यादिन्यास । शिरसि दक्षिणामूर्तये ऋषये नम । मुखे पद्मिच्छन्दसे नम ।
हृदि रद्रभैरव्यै देवतायै नम । ततः कराङ्गन्यासौ । प्रथमबीजमुच्चार्य अहुष्ठाभ्यां नम । द्वितीयबीज-
मुच्चार्य तज्जनीभ्यां स्वाहा । तृतीयबीजमुच्चार्य मध्यमाभ्यां वषट् । प्रथमबीजमुच्चार्य अनामिकाभ्यां हुं ।
द्वितीयबीजमुच्चार्य कनिष्ठिकाभ्यां धौषट् । तृतीयबीजमुच्चार्य करतलपृष्ठाभ्यां फट् । एवं हृदयादिषु । ततो
ध्यानम्—

वयद्भालुमहसामां चन्द्रचूडां त्रिलोचनाम् । नानालङ्कारमुभगा सर्वैरिनिकुन्तनीम् ॥ १ ॥

वमदुधिरपुण्डलीकलितां रक्तवाससम् । त्रिशूलं दयकं सङ्गं तथा खेटकमेव च ॥ २ ॥

पिनाकं च शरान् देवि पाशाङ्कुशयुगं क्रमात् । पुस्तकं चाद्यमालां च शिवसिंहासनस्थिताम् ॥ ३ ॥

एवं ध्यात्वा मानमोपचारैः संपूज्य, शङ्खगणपत कृत्वा पीठन्यासक्रमेण चैतन्यभैरव्युत्पत्तिपूजा विधाय,
एतन्मन्त्रोरूपपीठमन्त्रेण पीठं संपूज्य, पूर्ववद् ध्यात्वावाहनादिपञ्चपुष्पाञ्जलिदानपर्यन्तं विधायारणपूजामा-
मेत् । यथा— अग्निकोणे प्रथमबीजमुच्चार्य हृदयाय नम । ईशाने द्वितीयबीजमुच्चार्य शिरसे स्वाहा ।
नैर्ऋते तृतीयबीजमुच्चार्य शिखायै वषट् । वायव्ये पुनः प्रथमबीजमुच्चार्य कण्ठाय हुं । मध्ये द्वितीयबी-
जमुच्चार्य नेत्रत्रयाय वौषट् । विष्णु तृतीयबीजमुच्चार्यास्त्राय फट् । तत्तत्त्रिकोणे रत्नादिकमभ्यर्च्य, पद्ममूले
अनङ्गकुसुमादिकाः पूजयेत् । पत्रेषु पूर्वोक्ते अलिताङ्गनाहस्यादीन् संपूज्य, भृगुहं इन्द्रादीन् ध्वजादींश्च
संपूज्य धूपदीपादिविसर्जनान्तं कर्म समापयेत् । अस्याः पुरश्चरणं लक्षणम्, “लक्ष्माय जपेनममम्”
इति वचनात् ॥ अथ भुवनेश्वरीभैरवी । नानार्थवे— (६।२)

इसाधं बाभ्रवमाधं इसकान्ते सुरेश्वरि । भूबीजं भुवनेशानी द्वितीयं बीजमुद्यूतम् ॥ १ ॥

शिवचन्द्रौ महेशानि भुवनेशी च भैरवी । ॥

तथा च त्रिपुरार्षवे—

हंसाक्षपो दन्त्यमकाररुदा वस्यविधपङ्क्तिस्वरमंविभिन्नाः ।

आधौ सविन्दु परतो विसर्गो मध्यं विरिञ्चीन्द्रहराप्रियुक्तम् ॥ १ ॥

इति । अत्रार्थः— शिवचन्द्रायाम्भवा इति प्रथमं बीजं, शिवचन्द्रकामपृषिषीमहामाया इति द्वितीयबीजं,
शिवचन्द्रचतुर्दशस्वरविसर्गास्तृतीयं बीजम् । अस्याः पूजायन्त्रं चैतन्यभैरव्यावृत्तं बोद्धव्यम् । अस्य पूजा—
प्रातःकृत्यादिप्राणायामान्तं कृत्वा चैतन्यभैरव्युत्पत्तिपूजा कृत्वा ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् । यथा— शिरसि
दक्षिणामूर्तये ऋषये नम । मुखे पद्मिच्छन्दसे नम । हृदि भुवनेश्वरीभैरव्यै देवतायै नम । ततः कराङ्ग-
न्यासः— “मध्यबीजेन देवेशि पद्मदीर्घस्वरयोनिना । पद्महानि च विन्यसेदित्यादि” । मध्यबीजेन
पद्मदीर्घपुत्रेनाङ्गन्यासः । यथा— हंसकलहा अहुष्ठाभ्यां नम । हंसकलहौ तज्जनीभ्यां स्वाहा इत्यादि ।
एव हृदयादिषु । ततो ध्यानम्—

जपाकुमुमकाशा टाडिमीकुसुमोपमाम् । चन्द्रेखाजटाजूटा त्रिनेत्रा रक्तवामनम् ॥ १ ॥

नानालङ्कारमुभगा पीनोन्नतघटस्तनीम् । पाशाङ्कुशवराभीतीर्धारयन्तीं शिवा श्रये ॥ २ ॥

१ ‘अधोरे पे धोरे ह्रीं सर्वत सर्वशर्वेभ्यः धारोत्तरे ह्रीं नमस्ते रद्रूपेभ्यः पैह्रीं’ इति पाठः । २ ‘कराङ्ग’ इति पाठः ।

अन्यत्सर्वं चैतन्यभैरवीयत् कर्तव्यम् ।

भुवनेदयाश्च भैरव्या भेदान्तरमथोच्यते । सहाद्या सैव देवेशि तदा सा सकलेश्वरी ॥ १ ॥

ध्यानपूजादिकं सर्वमेतस्या एव पूर्ववत् । ॥

इयं सहाद्या चेत्सकलेश्वरी, ध्यानपूजादिकं तु पूर्ववत् ॥ अथ बालात्रिपुरामन्त्रस्तत्र शारदायाम्—
अधरो विन्दुमानाद्यं ब्रह्मेन्द्रस्थः शशीयुतः । द्वितीयं भृगुसर्गाद्व्यो मनुस्तार्त्तियमीरितम् ॥ १ ॥
एषा बालेति निख्याता त्रैलोक्यवशकारिणी । ॥

अस्यार्थः— वाग्मय, कामराज, चन्द्रबीजं सविसर्गरुचतुर्दशस्वरसंयुक्तम् । अस्याः पूजादिकं तु त्रिपु-
रामैर्योवच्छारदायामुक्तवान् । ज्ञानार्थे तु विशेषः । न्यासादिकं त्वेतद्बीजेन कुर्यात् । कराङ्गन्यासस्तु
ह्रिन्त्या “ पङ्कमाचरेद्देवि द्विरावृत्त्या क्रमेण तु । ” इति वचनात् । अस्या पुरश्चरणं त्रिलक्षणम् ।
तथाच ज्ञानार्थे—

वर्णलक्ष जपेन्मन्त्रं दशांशं हवनं भवेत् । तर्पणं च तथा कुर्यात् सर्वसौभाग्यभागभवेत् ॥ १ ॥
इतरेषां लक्षणम् श्रीविद्यायामुक्तवान् ॥ मन्त्रान्तरं श्रीक्रमे—

सूर्यस्वरं ममुच्चार्य विन्दुनादकलान्वितम् । स्वरान्तं पृथिवीसंस्थं तुर्यस्वरममन्वितम् ॥ १ ॥
विन्दुनादकलाक्रान्तं सर्गवान् भृगुरव्ययः । शक्रस्वरममोपेता विधेयं व्यञ्जरी भक्ता ॥ २ ॥
अव्ययो विन्दु । दक्षिणामूर्तिसंहितायामप्येवं, तथा विसर्गविन्द्वन्ता शप्ता । एतां विद्यामुद्घृत्य सारसमु-
च्चार्यादौ शापबोधनात् । तद्यथा त्रिपुरामारे— (० प० १= श्लो०)

विद्यामूलोत्पत्तिरेषा मयोक्ता ज्ञातव्येयं सर्वथा सिद्धिकामैः ।

देव्यां शप्ता येन विधेयमाद्या पूर्वं तेन प्राणहीना भवेत् सा ॥ १ ॥

इति । मुण्डमालातन्त्रेऽपि—

कुमारी या च विधेयं त्वया शप्ता पतिव्रते । तथाद्येन तु शप्ता सा मध्यमेन तु कीलिता ॥ १ ॥

अन्तिमेन तु सभिन्ना तेन विद्या न सिध्यति । ॥

नचैव शारदादौ उक्त्वविद्यापि शप्ता स्यादिति वाच्यं, तस्या ज्ञानार्थेवोक्तविन्दुचदितत्वात् । शापोऽप्यत्र
मुण्डमालातन्त्रे— “ केवलं शिवरूपेण शक्तिरूपेण केवलम् । मया प्रतिष्ठिता विद्या ” इति । हकारस्वकारौ
वाग्म्ये कामराजे च । तृतीयबीजे तु हकारः, वक्ष्यमाणसारसमुच्चये तथा दर्शनात् । (त्रिपुरासारेऽपि—
(२-२०) शिवशक्तिबीजमत एव शंभुना निहितं तयोरुपरि पूर्वबीजयोः । अकुलं कुलोपरि च मध्य-
माचरे दहनं ततः प्रभृति सौर्जितामवत् ॥) रट्टयामलेऽपि—

वाग्मवं प्रथमं देवि कामराजं द्वितीयकम् । तृतीयं शक्तिबीजं तु शिवयुक्तं सदा भवेत् ॥ १ ॥

एषा बाला ममाख्याता सर्वदोषविवर्जिता । (आद्यबीजं भवेन्मध्ये मध्यं चादौ नियोजयेत् ॥ २ ॥

एवं यो जपेत् मन्त्रं त्रैलोक्यैश्वर्यभागभवेत् । आद्यमन्त्रेऽन्तिमं मध्ये मध्यं चादौ नियोजयेत् ॥ ३ ॥

एवं कृत्वा जपेन्मन्त्रं सर्वसिद्धिमवाप्नुयात् । ॥

इति । तथा मन्त्रान्तरं श्रीक्रमे—

वाग्भवं त्रेदिनीर्बीजमीकारान्तं ततः पठेत् । शक्तिमौकारसंयुक्तं विसर्गं तदधः पठेत् ॥ १ ॥
 बिन्दुनाटकलाक्रान्तं बीजं परमदुर्लभम् । एतद्बीजत्रयं देवि ह्यसौऋतं च ततः परम् ॥ २ ॥
 इयं पञ्चाक्षरी विद्या कथिता भुवि दुर्लभा । . . . ॥

इति । मन्त्रान्तरं तत्रैव—

बालाबीजत्रयं देवि हंसायं वा जपेत् सुधीः । हंसान्तं वा महादेवि शापादिदोषशान्तये ॥ १ ॥

इति । तत्रैव—

पाशबीजं महेशानि शक्तिं शिवं सवद्विकम् । द्वादशस्वरसंयुक्तं नादबिन्दुविभूषितम् ॥ १ ॥
 कामराजं प्रवक्ष्यामि ह्रींकार शक्तिशैवकम् । मादनं चेन्द्रबीजं च वद्विवाभाक्षिबिन्दुमत् ॥ २ ॥
 शक्तिकूटं महादेवि क्रोकारं शक्तिशैवकम् । वद्विबीजं मनुयुक्तं नादबिन्दुसमर्गकम् ॥ ३ ॥
 चतुर्दशाक्षरी विद्या कथिता भुवि दुर्लभा । हंसबीजं ततः पश्चात् षोडशी कथिता मया ॥ ४ ॥

इति । अथ नवकूटा तत्रैव—

बालाबीजत्रयं देवि कूटत्रयं नवाक्षरी । विपक्वकूटत्रयं देवि भैरव्या नवकूटकम् ॥ १ ॥

इति । मन्त्रान्तरं तत्रैव—

शिवः शक्तिश्च वाग्बीजं नादबिन्दुसमन्वितम् । वाग्भवं कथितं देवि कामराजं शृणु प्रिये ॥ १ ॥

शिवशक्तिमादनेन्द्राद्विमायासमन्वितम् । नादबिन्दुकलाक्रान्तं कूटं परमदुर्लभम् ॥ २ ॥

शिवश्चन्द्रश्च सद्योन्तः सर्गबिन्दुसमन्वितः । एषा नवाक्षरी बाला सर्वदोषविवर्जिता ॥ ३ ॥

इति । अस्यायं — शिवचन्द्रवाग्भवं प्रथमम् । शिवचन्द्रकामभूतद्विन्दुस्वरबिन्दुयुक्तं द्वितीयम् । शिवच-
 न्द्रचतुर्दशस्वरविमर्गयुक्तं तृतीयम् । अपरं सकारादिमन्त्रान्तरं । तथाच त्रिपुरासारे— (२५० २० श्लो०)

शिवशक्तिबीजमत एव शम्भुना विहितं तथोरुपरि पूर्वबीजयोः ।

अकुलं कुलोपरि च मध्यमाधरे दहनं ततः प्रभृतिं सोमिता भवेत्+ ॥ १ ॥

भैरवीयमुदिताऽकुलपूर्वा देशिकैर्यदि भवेत् कुलपूर्वा ।

भव शीघ्रफलदा भुवि विद्येत्युच्यते पशुजनेष्वातिगोप्सा ॥ २ ॥

इति । मन्त्रान्तरं तत्रैव—

शिवाष्टम केत्रलमादिबीजं भगवत् पूर्वोष्टमबीजमन्यत् ।

पर शिरोन्तं गदिता त्रिवर्णाः संकेतविद्या गुरुवरुणस्या ॥ १ ॥

इति । मन्त्रान्तरं श्रौतमे—

शक्तिः शिवो वद्विबीजं द्वादशस्वरबिन्दुकम् । शक्तिर्भदेशः कामश्च इन्द्रो बह्विन्दुमायया ॥ १ ॥

शक्तिः शिवश्च वद्विश्च मनुस्वरविमर्गकः । नादबिन्दुकलायुक्तं बीजमेतत् प्रकीर्तितम् ॥ २ ॥

१ 'शिक्षा' ख पाठ । २ 'षोडशीं शृणु चान्विदे' ख पाठ । + अङ्गुलम्, कुलस्थान्यबीजयोपरि निहितम् ।
 मध्यबीजाभाधो रेण इत्यर्थः । * शिव उकारस्तस्मादष्टमं मे । मग एकारं तस्य पूर्वोष्टमम् । गिरो बिन्दुं तदन्तो यस्य स बीजम् ।

इति । एतासां पूजापन्त्रं ध्यानं पूजादिकं च भैरवीवत् । पुरश्चरणं सप्तजपः श्रीकमोक्तत्वात् । एतासां दीपितोविद्या श्रीक्रमे—

वदयुग्मं महेशानि वाग्वादिनि ततः परम् । एषा त्वष्टाचरी विद्या बाग्मवाद्ये नियोजयेत् ॥१॥

क्लिञ्जे क्लेदिनि देवेशि महाचोभं ततः कुरु । कामवीजं समुच्चार्य प्रथवं तदनन्तरम् ॥ २ ॥

महामोचं कुरु पश्चाच्छक्तिकटं तयोचरेत् । जपेदादौ जपेत् पश्चात् सप्तवारमनुकृतात् ॥ ३ ॥

इति ॥ अथ अन्नपूर्णेश्वरीभैरवी ज्ञानार्णवे—

तारं च भुवनेशानीं श्रीवीजं कामवीजकम् । हृदन्ते भगवत्पर्यान् माहेश्वरिपदं लिखेत् ॥ १ ॥

अन्नपूर्णं ठपुगलं विधेयं विंशदचरी । " " " " " " ॥

तथाच कर्त्तव्यम्—

कामवीजं विना देवि श्रीवीजपूर्विका यदा । ऊनविंशाक्षरी देवी धनधान्यसमृद्धिदा ॥ १ ॥

इति ॥ अस्याः पूजा— प्रातःकृत्यादिसामान्यपूजापद्धत्युक्तपीठन्यासान्तं विधाय केसरेषु, पूर्वादि ओं धामा-
यै नमः, एवं ज्येष्ठायै०, रौद्रायै०, काल्यै०, कलविकरिण्यै०, यलविकरिण्यै०, यलप्रमथिण्यै०, सर्वभूत-
दमिन्यै०, मध्ये मनोन्मन्यै०, तत्समीपे तु जपायै नमः, विजयायै०, अजितायै०, अपराजितायै०,
नित्यायै०, विलासिन्यै०, योगप्रयै०, अघोरायै०, मध्ये महलायै नमः । तदुपरि ह्रस्वो सदाशिवमहामे-
तपभासनाय नमः । ततः श्रद्धादिन्यासः । शिरसि ब्रह्मणे श्रुपये नमः । मुने पाङ्क्तिच्छन्दसे नमः ।
हृदि अन्नपूर्णेश्वरीभैरव्यै देवतायै नमः । गुरो ह्रींषीजाय नमः । पादयो धौंशक्त्यै नमः । सर्वाङ्गे ह्रीं
कीलकाय नमः । तथाच ज्ञानार्णवे— " वीजं च भुवनेशानीं श्रीवीजं शक्तिरच्यते । कीलकं कामवीजं
स्यात् " इति । ततः कराङ्गन्यासौ, हा अङ्गुष्ठाभ्यां नमः । हा हृदयाय नमः, इत्यादि च । तथाच ज्ञानार्णवे—

" भुवनेश्या महेशानि पद्मादिपञ्चरामिण्या । पद्मज्ञानि " इति ॥ ततः पदन्यासः— मूर्ध्नि ओं नमः ।
चक्षुषोः ह्रीं नमः, धौं नमः । कर्णयो ह्रीं नमः, नमो नमः । नमो भगवति नमः, माहेश्वरि नमः ।
मुखे अन्नपूर्णं नमः । गुरो न्याहा नमः । पुनर्गुणादिमूर्धान्तं न्यसेत् ॥ तत्रैव—

एकमेकं तत्तथैकं पुनरेकं द्वयं चतुः । चतुश्चतुस्तथा द्वाभ्यां पदान्येतानि पार्वति ॥ १ ॥

पदानि देवदेवेशि नवद्वारेषु विन्यसेत् । मूर्धादिगुह्यपर्वन्तं पुनस्तेषु वरानने ॥ २ ॥

गुह्यादित्रयद्वारान्तं पदानां नवकं न्यसेत् । " " " " " " ॥

ततो ब्रह्मरन्ध्रमुखहृदयमूलाधारेषु चतुर्वीजानि विन्यसेत् । ततः शेषम्

भ्रूमध्यनामिकाकण्ठनाभिलिङ्गेषु पञ्चसु । पूर्ववत् क्रमतो देवि नमःप्रभृतिक न्यसेत् ॥ १ ॥

इति । ततो मूलेन व्यापकं कृत्या ध्यायेत् ।

तप्तकाञ्चनवर्णामां बालेन्दुकृतशेखराम् । नवरत्नप्रभाशुक्लकुटा कुटुमारुणाम् ॥ २ ॥

चित्रवस्त्रपरीधानां शफराक्षी त्रिलोचनाम् । सुवर्णकलशाकारपीनोन्नतपयोधराम् ॥ ३ ॥

गोधीरधामधवलं पञ्चवर्कं त्रिलोचनम् । प्रसन्नवदनं शम्भुं नीलकण्ठविराजितम् ॥ ४ ॥

कपर्दिनं स्फुरत्सर्पभूषणं कुन्दसज्जिभम् । नृत्यन्तमनिशं हृष्टं दृष्ट्वानन्दमयी पराम् ॥ ५ ॥

सानन्दमुग्धलोलाक्षी मेखलाढ्यां नितम्बिनीम् । अबदानरतां नित्या भूमिर्भाष्यामलङ्कृताम् ॥६॥
एवं व्यात्वा मानसोपचारे संपूज्य शङ्खस्थापनं कुर्यात् । अस्या पूजापत्रं तु—

त्रिकोणं च चतुष्पत्रं वसुपत्रं ततः परम् । कलापत्रं च भूविभवं चतुर्द्वारं समालिखेत् ॥ ७ ॥
इति । ततः पीठपूजां विधाय, पुनर्ध्यात्वावाहनादिपञ्चपुष्पाञ्जलिदानपर्यन्तं विधाय आवरणपूजामारमेत् ।
कर्णिकार्या— आग्रादि मध्ये त्रिषु च हा हृदयाय नमः इत्यादिना पङ्क्त्यानि पूजयेत् । त्रिकोणप्रे ओं
हा नमः शिवाय (नमः) इति शिबः पूजयेत् । चामकोणे “ ओं नमो भगवते वरारूपाय भूर्भुवःस्व प-
तये भूमिपतित्व मे देहि ददापय स्वाहा ” इति वराहं पूजयेत् । दक्षिणकोणे “ नमो नारायणाय ”
इति नारायणं पूजयेत् । ततो चामे दक्षिणे च “ ग्लोर्ध्यां अथ देहि अन्नाधिपतये ममाग्रं प्रदापय स्वाहा
आगलां ” इत्यनेन भूमिधियौ पूजयेत् । ततश्चतुर्दलेषु पुरत आरभ्य ओं परमिद्याय नमः, हां भुवनेशा-
न्यै नमः, आं कमलायै नमः, ह्रीं सुमगायै नमः । तथाच ज्ञानार्णवे— “ तारेण परमिद्यां च भुवने-
र्गां लदात्मना । कमला रमया भद्रे कामेन सुमगा यजेत् ” ॥ इति, अप्रपञ्चेषु पश्चिमादितः ब्राह्मया-
दिमातृ पूजयेत् । षोडशपत्रेषु पूर्वदि नं अमृतायै अन्नपूर्णायै नमः, मां मानदायै, मे तुष्टये, ग
पुष्टये, धं श्रीत्यै, ति रत्यै, मां हियै, हं ध्रियै, श्वं सुधायै, रि रात्यै, अ त्योक्त्यायै, च
हैमवत्यै, पूं छायायै, लै पूर्णमायै, स्या नित्यायै, हा अमावास्यायै नमः । एता अन्नपूर्णाश-
ब्दान्ता भोगेन्ताश्च पूजयेत् । तथाच ज्ञानार्णवे— “ शैवेर्वर्णं प्रपूज्याश्च अन्नपूर्णान्तशब्दिता ” । ततश्चतु-
रङ्गे लोकपालान् पूजयेत् । तत्रैव— “ चतुरङ्गे लोकपालान् क्रमेण परिपूजयेत् ” इति । ततो धृपादि-
विसर्जनात् वरां समापयेत् । अस्या पुरश्चरणं लक्षणम् । तथाच कल्पे—

एव ध्याता जपेन्मन्त्रं लक्षसत्त्वमनन्यधीः । साङ्गेनाद्येन जुहुयात् तद्दशाशमनन्यधीः ॥ १ ॥
इति भैरवीप्रकरणम् ॥ अथ प्रचण्डचण्डिकास्तोत्रम् —

प्रचण्डचण्डिका वक्ष्ये सर्वकामफलप्रदाम् । यस्याः प्रसादमात्रेण सदाशिवो भवेन्नरः ॥ १ ॥

अपुत्रो लभते पुत्र दरिद्रो धनमाप्नुयात् । कविलं च सुपाण्डित्यं लभते नात्र संशयः ॥ २ ॥

इति । विश्वसारे यामले च—

लक्ष्मीं लज्जा ततो माया मात्रा द्वादशिकामपि । वज्रवेरोचनीये द्वे माये फट् स्वाहया युतम् ॥ १ ॥

लक्ष्मीबीजं यदायं स्यात् तदा श्रीः सर्वतोमुखी । लज्जाबीजेन चाद्येन वरयता यान्ति योपितः ॥ २ ॥

मायाबीजेन चाद्येन महापातकनाशनम् । मात्राद्वादशिकाबीजमायं स्यान्मुक्तिदायकम् ॥ ३ ॥

अत्र लज्जापदं कामबीजपरम् । तथाच—

अत्र लज्जापदे देवि कामबीजं वितन्त्यते । महाकालमतं प्रोक्तं भवोद्धारं शुभावहम् ॥ १ ॥

पूर्वमायापदे देवीति पाठे मायाया पूर्व लज्जाबीजं तस्मिन्नित्यर्थः । तथाच पूर्वमायापदेन लज्जाबीजमुच्यते
अन्यथा तापिन्यादिविरोधः स्यात् । तथाच—

कामाया वाग्मयाया वा मायाया वा जपेत् सुधीः । लक्ष्म्याद्या वा जपेद्विद्या चतुर्वर्गफलप्रदाम् ॥ १ ॥

अन्येषां सुनीतां च मते सर्वथ मायापदं हूत्रपरम् । तत्रैव—

वान्तं वद्विसमारुढं रतिविन्दुसमन्वितम् । लक्ष्मीवीजमिदं प्रोक्तं सर्वकामार्थसिद्धिदम् ॥ १ ॥

वामाक्षिवद्विसंयुक्तं नादविन्दुविभूषितम् । शिववीजं महेशानि लज्जावीजमुदाहृतम् ॥ २ ॥

ईशानमुद्धृत्य पुरारिवीजं सविन्दुकं नादविभूषितं च ।

सवामकर्णं परितः प्रकल्प्य मायां वदन्तीह मनीषिणस्ताम् ॥ ३ ॥

द्वादशस्वरवर्णं स्यान्नादविन्दुविभूषितम् । वाग्मवं वीजमित्युक्तं सर्ववाक्यविशुद्धये ॥ ४ ॥

इति मन्त्रचतुर्धारीजध्यायस्यानात् सर्वत्र मायापदं कृत्र्पणम् । अयं तु पक्षः समीचीनः । अस्य पूजामयो-
ग — शक्त-कृत्यादिकं कृत्वा मन्त्राचमनं कुर्यात् । यथा—

लक्ष्मीमायाकूर्चवोजैस्त्रिभिः पीताम्बु साधकः । वाग्मवेनौष्ठौ संमृज्य मायाभ्यां च द्विरुन्मृजेत् ॥ १ ॥

कूर्चेन जालयेत् पाणी एभिर्मन्त्रैश्च विन्यसेत् । श्रीमायाकूर्चवारूकामत्रिपुटाभगवर्णकैः ॥ २ ॥

कामकलाङ्कुशाभ्यां च वक्त्रनामाक्षिभ्रोत्रयोः । नाभिह्रन्मस्तकं चामां स्पृष्ट्वा शंभुर्मवेत् जगन् ॥ ३ ॥

आचम्यैवं द्विभ्रमस्तां वृत्तरान्तां प्रपश्यति । ॥

ततः प्राणायामान्तं कर्म कृत्वा योदान्यामं कुर्यात् ।

मन्त्रपोढां ततः कुर्यात् त्रैलोक्यवशकारिणीम् । श्रीचालात्रिपुटायोनिप्रासादप्रणवैस्तथा ॥ ४ ॥

कालीविध्वङ्कुशैः कामकलाकूर्चास्त्रकैः क्रमात् । पोडशीममवर्णैश्च पृथगष्टादशाक्षरैः ॥ ५ ॥

पभिर्वाजैर्मन्त्रकार्यान् श्लेषु स्थानेषु विन्यसेत् । एषा ब्रह्मस्वरूपा हि वीजपोढा प्रकीर्तिता ॥ ६ ॥

अस्याश्च न्यसनात् सर्वे वज्रदेहा भवन्ति हि । सर्वैश्वर्ययुतास्ते हि जीवन्मुक्ता दशाब्दतः ॥ ७ ॥

ततः ऋष्यादिन्यासः— यथा शिष्ये क्रोधभूषितभैरवश्चण्डये नमः । सुषे सप्रादुर्ध्वन्द्वे नमः । हृदि प्रव-
रुद्धचण्डिकायै (द्विभ्रमन्मायै) देवतायै नमः । गुह्ये ह्रींवीजाय नमः । पादयोः स्वाहाशङ्खये नमः ॥

तथाच—

अस्या ऋषिर्भैरवो वा नाम्ना च क्रोधभूषितः । सप्रादुर्ध्वो देवता च च्छिन्नमस्ता प्रकीर्तिता ॥ १ ॥

माया वीजं स्वाहा शक्तिः कथिता ब्रह्मयोनिना । ॥

ततः करान्यासौ । आं स्वहाय हृदयाय स्वाहा, कनीयस्यो । ईं सुखज्ञाय शिरसे स्वाहा, पवित्राङ्गुल्यो ।
ऊं सुवज्ञाय शिखायै स्वाहा, मध्यमयो । ऐं पाशाय कवचाय स्वाहा, तर्जनीय । औं अङ्गुल्याय नेत्र-
त्रयाय स्वाहा, अङ्गुष्ठयो । अः सुरत्तासुरत्ताय अस्त्राय फट, कर्तलपृष्ठयो ॥ पयं हृदयादिषु । तदुक्तं
भैरवीतन्त्रे—

उच्चरेत् पूर्वमाकारं विन्दुलान्छितमस्तकम् । स्वज्ञाय हृदयायेति स्वाहायुक्तं कनीयसि ॥ १ ॥

ईकारं च ततो देवि चन्द्रकोटिममप्रभम् । सुखज्ञाय ततो वाच्यं शिरसे तदनन्तरम् ॥ २ ॥

स्वाहायुक्तं ततो वाच्यं पवित्राङ्गुलिसंयुतम् । ऊकारं च ततो वाच्यं विन्दुलान्छितमस्तकम् ॥ ३ ॥

सुवज्ञाय ततो वाच्यं शिखायै तदनन्तरम् । स्वाहान्तं मध्यमायां च विन्यसेत् तदनन्तरम् ॥ ४ ॥

मात्रां द्वादशिकां देवीं विन्यसेच्च ततः परम् । पाशायेति सङ्ख्यार्थं प्रवदेत् करत्रयाय च ॥ ५ ॥

स्वाहान्तं विन्यसेन्मन्त्रं तर्जन्यां तदनन्तरम् । औकारं च ततो देवि चाङ्गुशं तदनन्तरम् ॥ ६ ॥

नेत्रत्रयाय स्वाहान्तमहुष्टे करयोर्द्वयोः । अकारं च वितर्गान्तं मुरचाचरसेयुतम् ॥ ७ ॥
 अमुरचाय-संपुक्कमस्त्रापेति ततः परम् । फडचरमभायुक्त्वं विन्यसेत् करयोर्द्वयोः ॥ ८ ॥
 हृदि मूर्ध्नि शिखायां तु कवचे नेत्रमण्डले ! यावदस्त्रं चतुर्दिक्षु बिदिक्षु च यथाक्रमम् ॥ ९ ॥
 ततो मूलेन मस्तकादिपादपर्यन्तं पादादिमस्तकान्तं वारश्रयं व्यापकं कृत्वा ध्यायेत् । यथा—
 स्वनाभौ नीरजं ध्यायेद्दुर्ध्वं निकसितं सितम् । तत्पद्मकोशमध्ये तु मण्डलं चण्डरोचिपः ॥ ११ ॥
 जपाकुसुममङ्गाशं रजःनभूकसन्निभम् । रजःसत्त्वतमोलेखायोनिमण्डलमण्डितम् ॥ २ ॥
 मध्ये तु ता महादेवीं ध्वजकोटिममग्राम् । क्षिप्रमन्ता करे वामे धारयन्तीं स्वमस्तकम् ॥ ३ ॥
 प्रसारितमुखा भीमां लेलिहानाप्रजिह्विकाम् । पिबन्तीं सौधिरां धारां निजकण्ठविनिर्गताम् ॥ ४ ॥
 विकीर्णकेशपाशां च नानापुष्पसमन्विताम् । दक्षिणे च करे कर्त्रीं मुण्डमालाविभूषिताम् ॥ ५ ॥
 दिगम्बरां महाघोरां प्रत्यालीढपदस्थिताम् । अस्थिमालाधरा देवीं नागयज्ञोपवीतिनीम् ॥ ६ ॥
 रतिकामोपविष्टां च भद्रा ध्यायन्ति भविष्यः । सदा षोडशवर्षायां पीनोन्नतपयोधराम् ॥ ७ ॥
 विपरीतरतस्थां तु ध्यायेद्भक्तिमनोभवौ । डाकिनीवर्णिनीयुक्ता वामदक्षिणयोगतः ॥ ८ ॥
 देवीगलोच्छलद्रुग्धारापानं प्रकुर्वतीम् । वर्णिनीं लोहिता मौम्या मुक्ककेशीं दिगम्बराम् ॥ ९ ॥
 कपालकर्त्रिकाहस्ता वामदक्षिणयोगतः । नागयज्ञोपवीताह्वरा ज्वलत्तेजोमयीमिव ॥ १० ॥
 प्रत्यालीढपदां दिव्या नानालंकारभूषिताम् । सदा द्वादशवर्षायामस्थिमालाविभूषिताम् ॥ ११ ॥
 डाकिनीं वामपार्श्वे तु कल्पवृक्षानलोपमां । विद्युज्जटा त्रिनयना दन्तपङ्क्तिवलाकिनीम् ॥ १२ ॥
 दंष्ट्राकरालवदना पीनोन्नतपयोधराम् । भद्रादरीं महाघोरा मुक्ककेशीं दिगम्बराम् ॥ १३ ॥
 लेलिहानमङ्गाजिह्वा मुण्डमालाविभूषिताम् । कपालकर्त्रिकाहस्ता वामदक्षिणयोगतः ॥ १४ ॥
 देवीगलोच्छलद्रुग्धारापानं प्रकुर्वतीम् । करास्थितकपालेन भीषणेनातिभीषणाम् ॥ १५ ॥
 आभ्या निषेव्यमाना ता ध्यायेद् देवीं त्रिचक्षुः । ॥

पिबन्तीमिति तेन मुलेनेति शेषः । तथाह—

स्वमस्तक मस्पर्शं रक्तधाराभिः पूरितम् । ललजिह्वं महामीमं धृत्वा वामधुने तथा ॥ १ ॥
 इति भैरवतन्त्रपाठात् । एवं ध्यात्वा मानसोपचारैः भूष्य तारिणीवच्छङ्खस्थापनं कुर्यात् । अस्या
 पूजायन्त्रम्—

त्रिकोणं विन्यसेदादौ तन्मध्ये मण्डलत्रयम् । तन्मध्ये रिलिखेद्योनिं द्वारत्रयसमन्वितम् ॥ १ ॥
 वहिरण्डल पद्मं भूविम्बत्रितयं ततः । कूर्चवीजं लिखेन्मध्ये त्रिकोणे फट्समन्वितम् ॥ २ ॥
 यद्वा षट्ध्यानोक्तयन्त्रं । ततः षोडश— ओं आध्यास्तुतये नमः, एवं प्रहृतये०, इर्माय०, अनन्ता-
 य०, पृथ्वीय०, क्षीरसमुद्राय०, रत्नह्रीपाय०, करपवृक्षाय०, तदद्य स्वर्णसिंहासनाय०, आनन्दक-
 नाय०, नवित्रालाय०, सर्वतत्त्वात्मकपद्माय०, स सत्त्वाय०, रं रजसे०, त तमसे०, ह्रीं आत्मेने०

अं अन्तरात्मने० , पं परमात्मने० , ह्रीं ज्ञानात्मने० , पद्ममध्ये- रतिकामाभ्यां नमः । रतिकामोपरि
 “ वज्रवैरोचनीये देहि२ एहि२ गृह्ण२ मम सिद्धिं देहि२ मम शत्रून् मारय२ करालिके हुं फट् स्वाहा ”
 इति पीठमन्त्रः । ततः पूर्ववद् ध्यात्वावाहयेत् । यथा— “ ओं सर्वसिद्धिवर्णिनीये सर्वसिद्धिदाकिनीये
 वज्रवैरोचनीये इहावहर ” । पुनस्तन्मन्त्रमुच्चार्य , “ इह तिष्ठ२ इह सन्निधेहि२ इह सन्निरूप्यस्व२ ”
 इत्यनेनावाह्य “ आर्होर्होहंस ” इत्यनेन प्राणप्रतिष्ठा कृत्वा , “ आ खड्गाय स्वाहा हृदयाय नमः ” इत्या-
 दिना षडङ्गानि विन्यस्य , यथाशक्ति पूजा कृत्वा बलिं दद्यात् । यथा— वज्रवैरोचनीये देहि२ एहि२
 गृह्ण२ इमं बलिं गृह्ण२ मम सिद्धिं देहि२ मम शत्रून् मारय२ करालिके हुं फट् स्वाहा ” इति मन्त्रेण ।
 ततो देव्या वक्षिणे ओं वरिण्यै नमः । धामे ओं डाकिन्यै नमः । ततो देव्यङ्गे षडङ्गानि संपूज्य , दक्षिणे
 ओं शङ्खनिधये नमः । धामे ओं पद्मनिधये नमः । पूर्वादिदिक्षु लक्ष्मीं लज्जां मायां धारिणीं च पूजयेत् ।
 विदितुं ब्रह्मचिन्मयकण्डेश्वरान् । मध्ये सदाशिवमहाभैतपद्माननाय नमः , इति प्रणवादिनमोन्तेन पूजयेत् ।
 पुष्पाञ्जलिं दत्त्वावरणपूजामारभेत् । ततोऽग्नीशायुस्वायम्भ्यम् दिक्षु च , आं खड्गाय नमः हृदयाय स्वाहा ,
 इति षडङ्गानि पूजयेत् । अष्टपत्रेषु पूर्वादिक्रमेण ओं काल्यै स्वाहा । एवं वरिण्यै० , डाकिन्यै० ,
 भैरव्यै० , महाभैरव्यै० , इन्द्राक्ष्यै० , पिशाच्यै० , सप्तारिण्यै स्वाहा । सर्वत्र प्रणवादिस्वाहान्तेन पूजयेत् । यथा—

एकां नामाभिधां कालीं योगिनीं (वरिणीं) डाकिनीं तथा । भैरवीं च महापूर्वां भैरवीं तदनन्तरम् ॥१॥

इन्द्राक्षीं च मपिह्वाक्षीं ततः संहारकारिणीम् । पूर्वादिके दले पूज्याः शङ्खयश्च यथाक्रमम् ॥२॥

प्रणवादिस्वाहान्तेन । लज्जारीजं समुच्चरन् , पद्ममध्ये हुंहुं फट् नमः । देव्या दक्षिणे स्रग्दाह्ण्यक्षे नमः ।
 देव्या उत्तरे ओं सर्ववर्णभ्यो नमः । पुनर्दक्षिणे ओं वाजराक्षिभ्यो नमः । पञ्चाप्रेषु पूर्वादिक्रमेण ब्राह्मी
 मातेश्वरी कौमारी वैष्णवी धारिणी इन्द्राणी चामुण्डा भटालक्ष्मी प्रणवादि नमोन्तेन पूजयेत् । तत-
 अतुर्दिक्षु हुं करालाय नमः । हुं विकरालाय नमः । हुं अतिकरालाय नमः । हुं महाकरालाय नमः । यथा—

पूर्वद्वारे करालं च विकरालं च दक्षिणे । पश्चिमेऽतिकरालं च महाकरालमुत्तरे ॥ १ ॥

ततो धृपादिबिसर्जनान्तं कर्म समापयेत् । बिसर्जने त्वयं विरोधः , संहारमुद्रां प्रदर्श्याङ्गलावारोप्य धाम-
 नासापुटेन योगिमुद्रां दीपकलिकाकारां कृष्णप्रतिपद्यन्द्रकलामिव क्रमेण सूक्ष्मतां गतां चण्डरश्मौ निवेदे-
 येत् । मन्त्रस्तु “ उत्तरे शिखरे देवि भूम्यां पर्वतमूर्धनि । ब्रह्मणा च समुत्पन्ने गच्छ देवि ममान्तरम् ” ॥
 इति । भैरवीये—

योगिमुद्रां समारुढा प्रदीपकलिकोऽङ्गलाम् । कृष्णपद्मे विधुमिव क्रमेण क्षीणतां गताम् ॥ १ ॥

इमं मनुं समुच्चार्य चण्डरश्मौ निवेदयेत् । ॥

इमं मनुं “ उत्तरे शिखरे ” इति । अस्य पुरश्चरणं लक्षजपः । सिद्धविधात्वात् ॥ मन्त्रान्तरम्—

शुक्लेशीं कामवीजं कूर्चवीजं च वाग्भवम् । शुक्लेशीं कूर्चवीजं वाग्भवं तदनन्तरम् ॥ १ ॥

वज्रवैरोचनीये हुं फट् स्वाहा तदनन्तरम् । ” ॥

अस्या अङ्गन्यासपूजादिकं सर्वं षोडशीबद्धोद्धव्यम् ।

ह्रस्वेना भादनं कूर्चं वाग्भवं कूर्चमेव च । अस्त्रान्तां स्त्रिजन्मस्ताया महाविद्या प्रकीर्तिता ॥ १ ॥

१ ‘ निवेशयेत् ’ स पाठ । २ ‘ नासिनि । ब्रह्मयोगिमनुष्ये ’ स पाठ । ३ ‘ निवेशयेत् ’ स पाठ ।

४ ‘ खड्गो ’ स पाठ ।

अस्या हि सदृशी विद्या जगत्स्वपि न विद्यते । पङ्क्तौऽयं मनुः सात्वान्मोक्षदो नात्र संशयः ॥२॥
अस्या ध्यानमहं वक्ष्ये शृणुष्व कमलानने । ॥

प्रत्यालीढपदां सदैव दधतीं छिन्नं शिरः कर्त्रिकां

दिग्बन्धां स्वकवन्धशोणितमुष्माधारा पिवन्तीं मुदा ।

नागापद्मशिरोमणिं त्रिनयनां हृद्युत्पलालङ्कृता

रत्यामक्रमनोभवोपरिदृढा ध्यायेज्जपामग्निभाम् ॥ ३ ॥

दत्ते चातिसिता विष्णुक्वचिकुरा कर्त्री तथा खर्परं

हस्ताभ्या दधती रजोगुणभवा नाम्नापि मा वणिनी ।

देव्यारिखन्नकवन्धतः पतटस्रग्धारां पिवन्तीं मुदा

नागापद्मशिरोमणिर्मनुविदा ध्येया सदा सा सुरैः ॥ ४ ॥

वामे कृष्णतनु तथैव दधती खड्गं तथा खर्परं

प्रत्यालीढपदा कवन्धविगलद्रक्तं पिवन्तीं मुदा ।

सैषा या प्रलये समस्तभुवन भोक्तु क्षमा तामसी

शक्तिः सापि सदा परा भगवती नाम्ना परा डाकिनी ॥ ५ ॥

इति ध्यानम् । अस्या पूजादिकं सर्वं षोडशीवत् कार्यम् ।

तारं लज्जाद्रूपं वज्रवैरोचनीये हुं फट् स्वाहा । ध्यानपूजादिकं सर्वं षोडशीवदुपाचरेत् ॥ ६ ॥

वियत् सूत्रयुत विन्दुनादयुक्तं ततः प्रिये । एकादशी महाविद्या त्रैलोक्यसोमकारिणी ॥ ७ ॥

सूत्र दीर्घं ऊकार ।

ठठान्तैषा महाविद्या त्रैलोक्यमोहकारिणी । ताराद्यन्ता भवत्येषा चतुर्वर्गफलप्रदा ॥ ८ ॥

वज्रवैरोचनीये च कूर्चयुग्मं मफट् ठठः । ताराद्येषा महाविद्या सर्वलेशोपहारिणी ॥ ९ ॥

वाग्मवाद्या यदा विद्या वागीशत्वप्रदायिनी । त्रैलोक्यमार्कण्डिणी विद्या चतुर्वर्गफलप्रदा ॥ १० ॥

ध्यानपूजादिकं सर्वं षोडशीवत् समाचरेत् । ॥

इति ॥ इदानीं षोडशीविद्याप्रशंसाया—

तथा सर्वप्रयत्नेन सर्वोपास्या च षोडशी । लक्ष्मीबीजादिका सैव सर्वैश्वर्यप्रदायिनी ॥ १ ॥

लज्जाया म्वर्गभूतागयोपिटाकर्षिणी परा । कूर्वाद्या सर्वजन्तुना मदापातकनाशिनी ॥ २ ॥

वाग्मवाद्या यदा देवी वागीशत्वप्रदायिनी । एषा तु षोडशीविद्या देया सप्तदशाक्षरी ॥ ३ ॥

श्रीदेविपुटिता मा च लक्ष्मीद्विदिकरी सदा । लज्जया पुटिता विद्या त्रैलोक्यमार्कण्डिणी परा ॥ ४ ॥

कूर्वेन पुटिता सर्वपापिना पापहारिणी । वाग्मीजपुटिता चैषा कैवल्यादिप्रदायिनी ॥ ५ ॥

चतुर्विधेति विद्येषा प्रिये सप्तदशाक्षरी । ताराया षोडशी चान्या भवेत् सप्तदशाक्षरी ॥ ६ ॥

एषा विद्या महाविद्या भुक्तिमुक्तिप्रदायिनी । कमला भुवनेशानीं कूर्चवीजं सरस्वती ॥ ७ ॥
 वज्रवैरोचनीये च पूर्ववीजानि चोद्येत् । फट् स्वाहा च महाविद्या वसुचन्द्राक्षरी परा ॥ ८ ॥
 ताराद्यैकोनविंशत्यां ब्रह्मविद्यास्वरूपिणी । एते विद्योद्यमे देवि भुक्तिमुक्तिप्रदे शुभे ॥ ९ ॥
 लक्ष्म्यादिपुष्टिता पूर्वा रन्ध्रचन्द्राक्षरी भवेत् । चतुर्धा च महाविद्या चतुर्वर्गफलप्रदा ॥ १० ॥
 प्रणवाद्या यदा चैषा भोगमोक्षकरी सदा । विद्यान्तरं प्रवक्ष्यामि सावधानावधारय ॥ ११ ॥
 हृल्लेखा कूर्चवाग्मीजवज्रवैरोचनीये हुम् । अन्धं स्वाहा महाविद्या चतुर्दशाक्षरी मता ॥ १२ ॥
 सर्वैश्वर्यप्रदा चैषा सर्वमोहनकारिणी । भुवनेशी त्रितत्त्वं च वाग्मीजं प्रणवं ततः ॥ १३ ॥
 वज्रवैरोचनीये च फट् स्वाहा च ततः परा । चतुर्दशाक्षरी चैषा चतुर्वर्गफलप्रदा ॥ १४ ॥
 एषा विद्या महादेवि जन्ममृत्युविनाशिनी । रमा कामस्तथा लज्जा वाग्मवं वज्रवैपदम् ॥ १५ ॥
 रोचनीये लज्जाद्वन्द्वमत्त्वं स्वाहासमन्वितम् । इयं सा षोडशी प्रोक्ता सर्वकामफलप्रदा ॥ १६ ॥
 कथिताः सकलाः विद्याः सारात् मारतराः पराः । आमां ऋषिर्भैरवोऽहं नात्रा च क्रोधभूषतिः ॥ १७ ॥
 सन्नाद् छन्दो देवता च च्छिन्नमस्ता प्रकीर्तिता । पद्मदीर्घमाकुस्त्ररेणैव प्रणवाद्येन सुन्दरि ॥ १८ ॥
 खड्गाद्येन ठठान्तानि षडङ्गानि प्रकल्पयेत् । नारिदोषादिकं चासां ताः सुसिद्धाः सुरासुरैः ॥ १९ ॥
 सकलेषु च वर्णेषु मकलेष्वाश्रमेषु च । अन्तिमेषु च वर्णेषु भुक्तिमुक्तिप्रदायिनी ॥ २० ॥
 प्रणवाद्या च या विद्या शूद्रादौ न ममीरिता । अस्यां चैनं विशेषोऽयं योषित् चेत् मनुपासयेत् ॥ २१ ॥
 डाकिनी सा भवत्येव डाकिनीभिः प्रजायते । पतिहीना पुत्रहीना यथा स्याद् मिद्वयोगिनी ॥ २२ ॥
 इति ते कथितं तत्त्वं रहस्यमखिलं प्रिये । अतिलेहतरङ्गेण मत्स्या दासोऽस्मि ते प्रिये ॥ २३ ॥
 इति । एतासां ध्यानपूजादिकं सर्वं षोडशीवद् बोद्धव्यम् । इति च्छिन्नमस्ताप्रकरणम् ॥ अथ धूमावतीप्र-
 करणम् । तत्र फेत्कारिणीतन्त्रे—

धूमावतीप्रयोगोऽयमधुना कथ्यते मया । दान्तावर्षांशविन्दन्तौ बीजे धूमावती द्विष्टः ॥ १ ॥
 धूमावतीमनुः प्रोक्तः शत्रुनिग्रहकारकः । पिप्पलादो धुनिरद्वन्द्वो निचुज्ज्येष्ठा च देवता ॥ २ ॥
 चतुर्थेन च वर्णेन विन्दुनादयुतेन च । पद्मदीर्घजातिवृक्षेन कुर्यादङ्गानि मन्त्रवित् ॥ ३ ॥
 दान्तौ धकाट्टयं, अर्धांशविन्दन्तौ पृथगुकारसंयुक्तौ विन्दुयुक्तौ च धूमावती स्वरूपं, उदयं स्वाहाकारः ।
 धां ह्रस्वाय नमः । धां शिरसे स्वाहा, इत्यादिकरणङ्कन्यासः । तथा ध्यानम्—

विवर्णा चञ्चला कृष्णां दीर्घा च मलिनाम्बरा । विमृक्कुन्तला रूपा विषवा विरलद्विजा ॥ ४ ॥
 काकध्वजरथारूढा विलम्बितपयोधरा । शूर्पहस्ता विलुपाञ्जी ध्वजहस्ता वरान्विता ॥ ५ ॥
 प्रवृद्धलोमां तु भृशं कुटिला चाकुलेक्षणा । क्षुत्पिपासादिता नित्यं सदा कलहत्परा ॥ ६ ॥
 एवंविधां सदा ध्यायेत् ततः कर्म समाचरेत् । पूर्वोक्ते पूजयेत् पीठे जयादिनवशक्तिं ॥ ७ ॥
 केसरेषु षडङ्गानि पूजयेत् प्रोक्तवर्त्मना । अष्टपत्रेषु संपूज्याः शक्तयोऽष्टौ क्रमेण हि ॥ ८ ॥

ब्रुधा तृष्णा रतिर्निद्रा निर्धृतिर्दुर्गती रुपा । अक्षमोति च भूविम्बे इन्द्राद्या इतयो बहिः ॥६॥
 इति । अथ प्रयोग—तत्र प्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि पिप्पलादाय
 ऋषये नमः । मुखे निवृच्छन्दसे नमः । हृदये धूमावत्यै देवतायै नमः । इति विन्यस्य यथाधिधिवि-
 नियोगमुक्त्वा, धा हृदयाय नमः । धौ शिरसे स्वादा । धूं शिखायै वषट् । धं कवचाय हुं । धौ ने-
 वत्रयाय वौषट् । ध. अस्त्राय फट्, इति विन्यस्य ध्यानादिभानसंपूजान्ते कुङ्कुमादिना अष्टदलकमलं
 विरच्य, तद्वह्निर्वृत्तं तद्वह्निश्चतुरस्रं चतुर्द्वारयुक्तं लिखेत्, इति पूजायन्त्र निर्माणं पुरतः सस्थाप्याभ्यर्च्य
 अर्घ्यादिसुधापनायात्मपूजान्ते मण्डकादिपरलत्त्वान्तं भुवनेश्वरीपीठमभ्यर्च्यार्थामनादिपुष्पोपवासान्ते केसरेष्व-
 ग्रीशासुरघातव्यमप्ये दिक्षु च षडङ्गानि संपूज्य, अष्टदलेषु देव्यप्रादिप्रादातिगयेन लुधायै नमः । तृष्णा-
 यै०, अरत्यै०, निद्रायै०, निर्धृत्यै०, दुर्गत्यै०, दयायै०, अक्षमायै नमः । इति संपूज्य, चतुरस्रे
 लोकपालान् तद्वह्निर्वज्राधायुधानि च संपूज्य धूपदीपादिकं सर्वं प्राग्वत् समापयेदिति । तथा—

जपेत् कृष्णचतुर्दशया पुरश्चरणसिद्धये । उपवात्सपरो मन्त्री शून्यागारे दिवानिशम् ॥ १० ॥

अथ जप पूर्वसेवार्थं, लक्षजप पुरश्चरणम् ।

, रमशाने विपिने चैवं जपेन्नरं तु वाग्यतः । सोष्णीपः सार्द्रवासारश्च पुरश्चरणकर्मणि ॥ ११ ॥

अत्र होमोऽपि पुतेनैव तर्पणादिकं च प्राग्वदिति ।

आख्यापर्यन्तमालिख्य तस्मिन् स्याप्य शिवं जपेत् । अवष्टभ्य शिवं शत्रुनाम्नाथ प्रजपेन्मनुम् ॥ १२ ॥

सहस्रादूर्ध्वतः शत्रुज्वरेण परिगृह्यते । पञ्चगव्येन शान्तिः स्याज्ज्वरस्य पयसापि वा ॥ १३ ॥

मन्त्राद्यक्षरमालिख्य शत्रुनाम ततः परम् । द्वितीयान्तं मनोः शत्रोर्नामैवं मनुना लिखेत् ॥ १४ ॥

रणेष्युतजपाच्छत्रौर्निश्चितं मरणं भवेत् । कृत्वा यथे रिपोराख्यामरणये यामिनीदले ॥ १५ ॥

उत्तादो जायते शत्रोर्मिनोरपुतजापतः । दग्ध्वा कारुं रमशानाद्यौ तद्भस्मादाय मञ्चितम् ॥ १६ ॥

विरोधिनाम्नाष्टाशाहं सद्य उच्चाटन रिपोः । रमशानभस्मना कृत्वा शिव तस्योपरि न्यसेत् ॥ १७ ॥

विरोधिनामसंरुद्धं कृष्णपत्रे समर्चयेत् । महिषीक्षीरधूपं च दद्यात् शत्रुविपत्करम् ॥ १८ ॥

महिषीरूपमासाद्य स्वप्ने शत्रुं निपातयेत् । मध्रेणानेन निखनेन तद्भस्म रिपुमन्दिरे ॥ १९ ॥

शत्रुमुच्चाटयेत् तूर्णं नात्र कार्या विचारणा । न्यस्य पाणितले शत्रोरात्मानं चित्तिभस्मना ॥ २० ॥

वह्नायथोमुखं रुद्धं सापयेदयुतं जपन् । धूमावतीमनुं मन्त्री शत्रुं यमपुरं जपेत् ॥ २१ ॥

प्राग्बत् करतले नामार्घ्यद्वयोर्ध्वे रिपोर्न्यसेत् । जलस्य पूजयेन्मन्त्री हुंकारावाशयेदरीन् ॥ २२ ॥

रमशानभस्मना लिङ्गं कृत्वा पुष्पादिनार्चयेत् । भगवन्निति संभाष्य मनसा कर्षं चिन्तयन् ॥ २३ ॥

निम्बकाकच्छदावेकीकृत्य चाष्टशतं जपेत् । दद्याद्दूपं साध्यनाम्ना सद्यो विद्वेषयेदरीन् ॥ २४ ॥

(चिताकाष्ठानले क्षीरहोमाच्छान्तिः प्रजायते । रजोधूमप्रधानेन गृध्ररूपेण कालिका ॥ २५ ॥

१ 'वधि' ख पाठ । २ 'आख्यापरि लिखेन्मन्त्र' ख पाठ । ३ 'यजेत्' ख पाठ । ४ विवेदिलयं ।

५ 'दधन्' ख पाठ । ६ 'गृध्रमागल' क पाठ । ७ 'रूपेणागत्य' ख पाठ । ८ 'पुद्गल' ख पाठ ।

मारयत्यरिमागत्य शान्तिर्निर्मान्यधूपतः ।) वराहबालधूपेन हन्यात् सूकररूपिणी ॥ २६ ॥
अथत्यपत्रधूपेन शान्तिर्भवति नान्यथा । शान्तिः सर्वाभिचारस्य पञ्चगव्येन जायते ॥ २७ ॥
चीरेण वापि देवेशि मधुरत्रितयेन वा । कीले च्चेद्वतरोर्देवि शत्रोर्नाम समालिखेत् ॥ २८ ॥
विदर्भ्य मूलमन्त्रेण माघ्यनामाक्षराणि वै । जप्त्वा पदद्वये मन्त्री खनेदुच्चाटनं रिपोः ॥ २९ ॥

(कीले चीरतरोर्विदर्भ्य विलिखेन्मन्त्रेण नामाक्षर

जप्त्वालिलेख्य पदद्वयेन निखनेदुच्चाटनं विद्विषाम् ।

तत्पादद्वयधूलिकीर्णहविषा दत्त्वा द्विजेभ्यो बलिं

तज्जप्त्वा चित्तभस्मकीर्णितमरेगंहे तदुच्चाटनम् ॥)

ज्येष्ठागारे श्मशाने वा निर्मान्ये पादगोचरे । गर्दभावासभूमौ वा प्रेतस्थाने चतुष्पथे ॥ ३० ॥
ऊपरे मेहनोद्भूमौ पुष्पितावामके स्वयम् । आनीय शर्करा मन्त्री दिग्बामा दक्षिणामुखः ॥ ३१ ॥
श्मशानलोष्टे निक्षिप्य चिताग्नौ भर्जेयेत् तथा । चूर्णं तसु जपेन्नृचं निक्षिपेच्छत्रुवेभ्यः ॥ ३२ ॥
सेनामध्ये तु सर्वेषां वर्णादुच्चाटनं भवेत् । गते पिपीलिकानां तु पादधूलियुतान् कयान् ॥ ३३ ॥
सष्टतान् सप्तवारं तु जुहुयान्मन्त्रविभिनि । भ्रमते काकवत् सर्वा महीमाचरणादिषु ॥ ३४ ॥
कृत्वा प्रतिकृतिं शत्रोर्जन्मवृत्तेर्ण मन्त्रवित् । कृतप्रतिष्ठितप्राणां विद्धा मर्मसु कण्टकैः ॥ ३५ ॥
आयसैर्मन्त्रमावर्त्य वक्ष्यमाणैः प्रवेष्टयेत् । पूर्वोक्तशर्कराभिस्तु जप्त्वा नित्यं प्रतापयेत् ॥ ३६ ॥
सप्तत्रयेण तस्याशु रिपोरुच्चाटनं भवेत् । मुखे च शिख्यया लेख्यौ सारमेयवराहयोः ॥ ३७ ॥
मन्त्रेण दर्शितौ साध्यौ भौमवारे द्वापाहिवा । भर्तृरससंयुक्तचिताङ्गारेण मन्त्रिणा ॥ ३८ ॥
धूपस्य पृष्ठतो बद्धा केशपाशेन वं जपेत् । श्मशाने शत्रुमार्गे वा तद्गृहे निखनेभिनि ॥ ३९ ॥
विद्वेषणं भवेत् सद्यो गौरीशङ्करयोरपि । अथत्यत्वाचि मन्त्रार्थैर्दर्भितं साध्यमालिखेत् ॥ ४० ॥
अन्यद्विषतरोस्तदुज्जप्त्वा उद्धृतया न्यसेत् । पूर्वोक्तकण्टकैर्विद्धा जपेत् स्पृष्ट्वा शतं शतम् ॥ ४१ ॥
विदिष्टौ भवतस्तौ तु नाम्नामपि च तत्क्षणात् । ॥

वर्णास्तान् विलिखेद् विदर्भ्यमभितः कोणेषु मन्त्रारैः

मंसूद्वान् परितः प्रभञ्जनगृहे मध्ये च साध्यं पृथक् ।

अङ्गारैः कनकोत्तरैरपि पदैर्मथं जपंस्ताडयेत्

कार्पासेन रणे कुजार्कदिवसे भूलोकविद्वेष्यताम् ॥ ४२ ॥

आपाद्य पूर्वमूर्तिं च शत्रोरालेख्य शोषयेत् । तापयेन्निशि वा जप्त्वा वक्रिस्तुपे बलिं यचेत् ॥ ४३ ॥

एवं सप्तदिनं रात्रावाजप्यालिप्य शोधयेत् । व्योपाग्निलशुनोन्मत्तहिङ्गुसिद्धार्थमूरयैः ॥ ४४ ॥

१ ' हुनेत् सूकररूपिणीम् । २ ' जप्त्वा वासे ' ख पाठ । ३ ' लक्ष्मण ' ख पाठ । ४ ' सप्तत्रयं ' ख. पाठ. ।

५ ' पूर्व महीमामारणा ' ख पाठ । ६ ' ऋक्षेण ' ख पाठ । ७ ' कृत्वा शनिर्घां प्राणस्य ' ख पाठ ।

पिण्डैर्लवणसंभूतैरुन्मत्तद्रवसंयुतैः । पेययित्वा तेन सम्पन् लिखेन्मन्त्री मनुं जपेत् ॥ ४५ ॥
 वलिमध्ये खनेत् कीलं शुक्लरूपं तथोपरि । वह्निं प्रज्वाल्य तत्काष्ठैर्द्रव्ययुक्तेर्हुनेजपेत् ॥ ४६ ॥
 निक्षिप्य प्रतिमां तत्र ज्वरे नित्यं जपेन्मनुम् । सम्राजं ततः कुण्डे रत्यागारेऽथवा हुनेत् ॥ ४७ ॥
 त्रिकोणशूलदीप्ताग्रपरकायतनान्वितम् । तथापि निखनेत् कीलं वह्निं प्रज्वाल्य पूर्ववत् ॥ ४८ ॥
 ततः प्रतिकृतिं मन्त्री बह्वेपरि लम्बयेत् । उक्तद्रव्येण संलिसामूर्ध्वपादामधोमुखीम् ॥ ४९ ॥
 रक्तद्रव्यैः समाराध्य प्रज्वाल्य विषट्कजैः । इन्धनैः प्रतिमा यावत् समित्पुञ्जनिमां हुनेत् ॥ ५० ॥
 अनिलादिभिरामृत्योर्वशं याति न संशयः । " " " " ॥

इति । अथ भद्रकालीमन्त्राः । फेत्कारिणीतन्त्रे—

प्रासादबीजमुद्धृत्य कालीति पदमुधरेत् । महाकालीपदं चोक्ता किण्वियुग्ममतः परम् ॥ १ ॥
 अस्त्रमग्निप्रियान्तोऽयं भद्रकालीमहामनुः । पदैः पद्भिः पटङ्गानि जातियुक्तानि कल्पयेत् ॥ २ ॥
 प्रासादबीजं बह्यते । अन्यत्पदमयं स्वरूपं । युग्ममिति द्विदशोरदित्यर्थः । अस्त्र पद । अग्निप्रिया स्था-
 हाकार । हौं ह्रस्वः, कालि शिरः, महाकालि शिखा, किण्विकिण्वि कवचम्, पद नेत्रं, स्वाहा अस्त्रम् ।
 ध्यातव्येयं महादेवी भद्रकाली भयापहा । आराध्य प्रजपेन्नित्यमष्टाधिकशतेन तु ॥ ३ ॥

सुत्त्वामा कोटराशी मपिमलिनमुखी मुक्तकेशी हसन्ती

नाह त्मा वदन्ती जगदखिलमिदं प्राप्तमेकं करोमि ।

हस्ताभ्या धारयन्ती ज्वलदनलशिखासन्निभं पाशमुग्रं^१

दन्तैर्जम्बूफलाभैः परिहरतु भयं पातु मा भद्रकाली ॥ ४ ॥

आराध्य प्रजपेन्मन्त्रं नित्यमष्टोत्तरं शतम् । रिष्टमाला विधातव्या शतेनाष्टोत्तरेण च ॥ ५ ॥

प्रयोगश्चात्र कर्तव्यः सामान्यपटलोदितः । अशेषं कालिकातन्त्रे कथितं कार्यसिद्ध्ये ॥ ६ ॥

सामान्यपटलोदितः फेत्कारिणीतन्त्रे सामान्यपटले प्रोक्तः । कालिकातन्त्रे कथितं श्मशानकालिकात-
 न्त्रे कथितम् ।

इयं देवी महादेवी शत्रुनिग्रहकारिणी । यथेष्टचेष्टया चिन्त्या धर्मकामार्थमिदंदा ॥ ७ ॥

इति । फेत्कारिणीतन्त्रे—

अथातः संप्रवक्ष्यामि महाकालीमहामनुम् । यस्य विज्ञानमात्रेण नासाध्यं विद्यते भुवि ॥ १ ॥

प्रलयाग्नी रक्तगतावूर्ध्वकेशीसप्तनिवर्ती । नादविन्दुसमापुष्पावेवं क्रोधिद्वयं पुनः ॥ २ ॥

पशुं गृहाणपतौ वर्मास्त्रानलवज्रमा । चतुर्दशाक्षरी प्रोक्ता महाकाली ध्रुवादिका ॥ ३ ॥

प्रलयाग्नी ललाटद्वयं, रक्तो रेफः, ऊर्ध्वकेशी पकारः, नादविन्दु प्राग्वत् । तेन हँ हँ इति, क्रोधी
 पकारद्वयं, पञ्चमित्यनेन रेफगतमेकारनादविन्दुयुक्तं चेत्यवगन्तव्यम् । तेन कैकै, यमं हुं, अस्त्र पदः,
 अनलवज्रमा स्वाहा । तथा—

न्यामशुद्धी न श्रम्यादि नात्र किञ्चिद्विचारणा । कृष्णतोयेन संपूर्णं कुम्भे चैत्राय कालिकाम् ॥ ४ ॥

ब्राह्मणादिभिश्च द्वीभिर्गुह्यां संपूज्य भक्तिः । पञ्चवक्त्रा महारौद्रीं प्रतिवक्त्रं त्रिलोचनाम् ॥५॥
शक्तिशूलधनुर्बाणखेटखड्गवराभयान् । दक्षादचञ्चुर्जर्दवीं विभ्राणां भोगिभूषणाम् ॥ ६ ॥
ध्यातैवं साधकः साध्यं साधयेन्मनसि स्थितम् । ब्राह्मी माहेन्द्री चैव कौमारी वैष्णवी तथा ॥७॥
वाराही चैव माहेन्द्री चामुण्डा चण्डिकाष्टमी । पूर्वादीशानपर्यन्तं कुम्भाङ्कुशांस्थिता इमाः ॥ ८ ॥
कर्त्रिकायां ततो देवीं महाकालीं भयापहाम् । नामोच्चारणसंरन्धं बह्वै प्रज्वालिते स्तरे ॥ ९ ॥
जुहुयाद्वैरिणं क्रुद्धो देवीमश्रं जपस्तथा । समिधः पिचुमन्दस्य विभीताचितिकाष्टकाः ॥ १० ॥
हरं विपं राजिकां च कण्टजालरसान्विताः । गृहधूमरमशानासिविभीताङ्गारहोमतः ॥ ११ ॥
सप्ताष्टाद्वैरिणं हन्ति कालीमश्रप्रयोगतः । उच्चाटनं चापराहे सन्ध्यायां मारणं तथा ॥ १२ ॥
दाक्षिणस्यां दिशि स्थिता ग्रामादेर्दक्षिणाग्रतः । ॥

इति । मन्त्रान्तरं फेत्कारिणीतन्त्रे—

गृध्रकार्थिपदं प्रोक्त्वा विरूपाक्षिपदं ततः । लम्बस्तनिपदं पश्चान्महोदरिपदं वदेत् ॥ १ ॥
उत्पाटय पदं भूपस्तथैव मारयेति (१) च । पदान्येतानि वीप्स्याथ वदेद्बर्मास्त्रमेव च ॥ २ ॥
चक्षुजायापदं चोक्तेति ।

वीप्स्येति द्विरुच्चार्य, परमं हुं, अलं फट्, वाक्षिजाया स्वाहाकारः । तथा—

पिप्पलादो मुनिः प्रोक्तो निचुच्छन्द उदाहृतम् । भद्रकालीं देवतां स्यात् पञ्चाङ्गं स्वयमेव तु ॥३॥
स्वयमेव मूलमन्त्रैषैव । यथा—वीप्सितेनापपदद्वयेन हृत् । तदूर्ध्वपदद्वयेन शिरः । तदूर्ध्वपदद्वयेन शिखा ।
वर्मास्त्राभ्यां कथयं । स्वाहायास्त्रमिति । तथा—

अतिरौद्रा महादंष्ट्रा भृशं दीर्घा कुशोदरी । सुघृत्तनयनारूढा दीर्घघोणा मदातुरा ॥ ४ ॥
लिंगधगम्भीरनिर्घोषा नीलजीमूतसन्निभा । अकुट्यटाद्विसेदीप्ता महारदनभीषणा ॥ ५ ॥
दंष्ट्रोग्रकोपताम्राक्षी रक्तदीर्घशिरोरुहा । त्रिशूलन्यग्रदोर्दण्डा नरकीटपलाशिनी ॥ ६ ॥
अतिरक्ताम्बरा देवी रक्तमांसासवाग्निया । शिरोमालाविचित्राङ्गी पिबन्ती शोणितासवम् ॥ ७ ॥
नृत्यन्ती च हसन्ती च पिशाचगणसेविता । पिशाचस्कन्धमारुह्य भ्रमन्ती वसुधावले ॥ ८ ॥
शङ्करस्य मुखोत्पन्ना योगिनीयोगिवल्लभा । इत्यंभूतां भद्रकालीं मातृभिः परिवारिताम् ॥ ९ ॥
ध्यात्वा सम्यक् समाराध्य ततो मन्त्रं जपेद्बुधः । अयुतं जैपसिद्धयर्थं मातृकान्यासतत्परः ॥१०॥

ततो होमादिकमपि कार्यम् । होमस्तु घृतेनैव प्रागुक्तवचनादिति । तथा—

धूमावल्यां च यत् प्रोक्तमनयापि तदाचरेत् । उक्तः प्रयोग एवात्र विशेषविधिरुच्यते ॥ ११ ॥
ऋज्ज्वायतं तु निर्दोषमर्कमूलं वनान्तरात् । विषवृचं समादाय ततो होमं समाचरेत् ॥ १२ ॥
शून्यागारे तथा कुण्डं कृत्वा तत्र त्रिकोणकम् । विषवृचधनेनार्घिं प्रज्वालन्यादाय तत् सुधीः ॥१३॥
ततो दण्डं जपन्मन्त्री विषवृत्तस्य साधकः । अष्टोत्तरशतं बह्वै तं दण्डं निक्षिपेद्बुधः ॥ १४ ॥

सुविनीतं द्विजं वीरं कृता चोत्तरसाधकम् । दिक्षु सर्गसु मन्थाप्य स्वमटान् राहस्तकान् ॥१५॥
 कृतरत्नः समाराध्य बद्धिं क्रोधसमान्वितः । अष्टोत्तरशतं जप्त्वा दण्डाग्रं जातवेदमि ॥१६॥
 दत्त्वा सिद्धार्थकं मन्त्री जुहुयात् सवनद्वयम् । ॥

पञ्चमग्रमग्नौ विनिवेश्य पश्चात् मिद्धार्थकस्तैलसमुचितैश्च ।

हुनेत् सहस्रद्वयमत्र धीमान् विसृज्य बद्धिं बलिदानपूर्वम् ॥ १७ ॥

ध्यायेद् देव्याः स्वरूपं प्रलयघननिभं रक्तवर्णोऽग्नेनेत्रं

शूलाग्रप्रोतमिह तरुणरशिरःस्रग्धरं तीक्ष्णदर्द्रम् ।

उल्काव्यग्रोर्ध्वहस्तं रुधिरमधुमदभ्रान्तचिचं सुषौरं

शङ्खग्रां शङ्खमुखैः करविधृतशिलादण्डनिर्घातघोरम् ॥ १८ ॥

भावयित्वा करेणोल्कां दक्षिणेन रिपोर्ध्वसुम् । गत्वा दूरेण विसृजेत् तद्वत् क्रुद्धा नभःस्थिता ॥१९॥

सप्तहायस्ततस्तीर्थं गच्छेत् पश्चात् वाग्वतः । स्नात्वावश्यं शुचिर्भूत्वा कण्ठमात्रोदके स्थितः ॥२०॥

जपेत् सुदर्शनं दुर्गा सावित्रीं च समाहितः । अष्टोत्तरसहस्रं तु जपेदन्यच्छतं शतम् ॥ २१ ॥

उष्णीषवासा आञ्जलय सप्तहाय. सुरालयम् । गत्वा तु महतीं पूजां कृत्वा देवस्य चक्रिणः ॥२२॥

पादपुग्मं समालम्ब्य वर्णलघु जपेद् बुधः । तावज्जप्त्वा घटे मन्दिरमभिषेचेत् स्वकं वपुः ॥ २३ ॥

दक्षिणां विधिवद् दत्त्वा शान्तिहोमं च कारयेत् । यद्वा दुर्गा जपेन्न स सावित्रीं च तथैव च ॥२४॥

कृत्वाभिमर्कं ताभ्यां तु शक्तितो भोजयेद् द्विजान् । दक्षिणाः शक्तितो दत्त्वा सिद्धो भवति साधकः २५

रुद्रदण्डप्रयोगोऽयं दारुणो रणसूदनः । पुरा देवासुरे युद्धे हरेण किल निर्मितः ॥ २६ ॥

वत्प्रयोगमहं वक्तुं न शक्नोमि तथापि चेत् । प्रयोगमात्रं तद्वच्चये विद्वेषोच्चाटनादिकम् ॥ २७ ॥

पिभीतफलके शत्रोर्लिखेन्नामविदर्भितम् । मन्त्रं जप्त्वा संरोपं तत् खनेत् पितृजने बुधः ॥ २८ ॥

उच्चाटनं भवेत् बिग्रमचलस्यापि किं पुनः । मानवानां द्विजश्रेष्ठे न कर्तव्यं मनीषिभिः ॥ २९ ॥

तथैव किल तस्यैव त्रिकोणोऽधोमुखं खनेत् । धत्तूराजवर्णैर्न जप्त्वा बालिप्य तत् त्यजेत् ॥३०॥

खनेदुच्चाटयेच्छत्रून् वाताहतरजो यथा । ॥

श्रुति ॥ अथ श्मशानकाली-

बाह्यां मायां ततो लक्ष्मीं कामराजमतः परम् । कालिकेनपुटलेन चतुष्कं बीजमालिखेत् ॥ १ ॥

एकादशार्णां देवेशि चतुर्वर्गप्रदायिनी । ॥

श्रुति ॥ अस्या पूजायन्त्रम्-

पद्मपदलं त्रुचं तद्वाद्ये धरणीतलम् । चतुर्द्वारसमायुक्तं मध्ये मूलं समालिखेत् ॥ २ ॥

दलेष्वष्टसु मिलिखेत् कर्गव्यष्टगर्गम् । धरण्या विलिखेदाद्यं चतुष्के ॥ ३ ॥

तेनैव साध्यपादोत्थमृत्तिकापङ्कजोष्ठितम् । शोषितं तेजसा भानोर्वेष्टयेत् त्रिकुटं पुनः ॥ ११ ॥
प्रतिमां स्त्रीनिर्मां कृत्वा तस्यास्तयोदरे विषेत् । गुलिकां पातयेत् पात्रे प्रतिमां साध्यरूपिण्याम् ॥ १२ ॥
तदाशाभिमुखो भूत्वा निर्जने निशि साधकः । यावद्वच्छति चिर्चं च तावद्वृषं जपेन्मनुम् ॥ १३ ॥
यावदायाति मंत्रस्ता मदनालमविग्रहा । ॥ ॥

इति ॥ अथ विद्वेषणम्—

अन्योन्यसमरारम्भाद्रेऽपिर्तां समरे युतां । तदीयनखरोड्डीनधूलिमादाय माभक्तः ॥ १ ॥
धूलिना तेन विद्वेषस्ताडनादभिजायते । परस्परं रिपोर्वरं मित्रेण सह निश्चितम् ॥ २ ॥
महिषाश्वपुरीषाभ्यां गोमूत्रेण समालिखेत् । ययोर्नाम तयोः शीघ्रं विद्वेषं च परस्परम् ॥ ३ ॥
गृहेन माहिषाभेन श्मशानवस्त्रके लिखेत् । यस्य नाम भवेत् तस्य विद्वेषं च परस्परम् ॥ ४ ॥
पद्कोणचक्रमध्ये तु रिपोर्नामसमन्वितम् । मन्त्रं च संप्रवक्ष्यामि महामैरवसंज्ञकम् ॥ ५ ॥
“ ओं नमो महामैरवाय श्मशानवासिने अमुकामुकयोर्विद्वेषं कुरु कुरु मुद मुद स्वाहा ”
एतन्मन्त्रं लिखेत्तत्र विद्वेषो जायते ध्रुवम् । अन्ययोगमहं वक्ष्ये दुर्लभं वसुधातले ॥ ६ ॥
ज्ञानमात्रेण शङ्खां विद्वेषो जायते ध्रुवम् । ॥

“ ओं नमो भगवति श्मशानकालिके अमुकं विद्वेषणं हनहन एवपच मयमय हुं पद स्वाहा ” ।
अमुना मन्त्रराजेन साधयेत् प्रयतः सुधीः । बह्निक्वण्टे निम्बपत्रेण कटुतैलान्वितेन च ॥ ७ ॥
प्रज्वाल्य खादिरं बह्नि श्मशानोत्थं ततः पुनः । दशसाहस्रसंयुक्तं तिलयवाक्षतान्वितम् ॥ ८ ॥
मावयन् कुपितो देवीमिन्द्रनीलमणिप्रभाम् । व्योमनीलां महाचण्डां सुरासुरविमर्दिनीम् ॥ ९ ॥
त्रिलोचनां महारौद्रीं सर्वाभरणभूषिताम् । कपालकर्त्रिकाहस्तां सूर्यचन्द्रोपरि स्थिताम् ॥ १० ॥
शवयानगतां चैव प्रेतमैरववेष्टिताम् । वमन्तीं पितृकान्तारे सर्वसिद्धिप्रदायिकाम् ॥ ११ ॥
होमयोद्विविधैः पुष्पैर्वलिच्छागोपहारकैः । पूजयित्वा महेशानीं भक्तिपुष्केन चेतसा ॥ १२ ॥
तद्भस्त्रं च समादाय धारयेदभिमन्त्रितम् । भस्त्रना तेन यं हन्याद्विद्वेषस्तद्भवेन्नृणाम् ॥ १३ ॥
बह्निः शीतलतां याति पतद्भूमौ तथा रविः । यदा शुष्यति पाथोधिष्वन्द्रमाः पतितो यदि ॥ १४ ॥
तदा मिथ्या भवेद्देवि योगगजः सुदुर्लभः । पद्कोणं चक्रराजं तु शङ्खां नामटाङ्कितम् ॥ १५ ॥
पूर्वद्रव्येण विद्वेषं कारयेदथ साधकः । ॥

“ ओं त्र्यं विद्वेषिणि अमुकामुकयोर्विद्वेषं कुरु स्वाहा । ”

यन्त्रबाह्ये लिखेन्मन्त्रमिमं पूर्वोक्तवस्तुभिः । परस्परं भवेद्द्वेषो योगोऽयं कुञ्जिकामने ॥ १६ ॥

इति ॥ अथोच्चाटनम्—

अथोच्चाटविधिं वक्ष्ये यथोक्तं श्रीमतोत्तरे । निम्बपट्टे लिखेन्नाम महिषाश्वपुरीषकैः ॥ १७ ॥

काकपत्तस्य लेखिन्या लेखनीयमनन्तरम् । ॥

“ ओं नमः कालमुष्टिं धवलामुष्टिं अमुकमुष्ट्याद्य उच्चाटय हुं फट् । ”

एतन्मन्त्रं समभ्यर्च्य लिखित्वा पूर्ववस्तुभिः । निम्बवृक्षस्थितं सर्वं कालालयं हुनेदथ ॥ १८ ॥

श्मशानवद्भिमानाय धत्तूरकाष्ठदीपितम् । वद्भिं कृत्वा महातैलैरधवा कटुवस्तुभिः ॥ १९ ॥

पूर्वोद्भिमतुना तस्य परं गजीकटुप्लुतम् । संपूज्य धवलामुष्टीं पञ्चोपचारपूजया ॥ २० ॥

तद्भस्म प्रतिपेच्छत्रोर्मन्दिरोपरि मन्त्रविद् । ध्यानपुक्तेन मनसा शत्रोरुच्चाटनं भवेत् ॥ २१ ॥

धृग्वर्णा महादेवीं त्रिनेत्रा शशिशेखराम् । जटाजूटसमायुक्तां व्याघ्रचर्मपरिच्छिन्नाम् ॥ २२ ॥

कृशाङ्गीमस्थिमालाढ्यकविकाढ्यकराम्बुजाम् । कोटराचीं सुदृष्टां च पातालमनिमोदराम् ॥ २३ ॥

एवविधा धिया भाग्य कार्यमुच्चाटनं रिपोः । एष योगविधिः प्रोक्तो धीरतन्त्रे महेश्वरि ॥ २४ ॥

गोपनीयं प्रयत्नेन न प्रकाश्यं कदाचन । ॥

इति । तथा—

सौरारपोर्दिने श्राघं नरास्थि चतुरङ्गुलम् । निशारक्षेन संलिप्य प्रधानमवने विप्रेत् ॥ २५ ॥

सप्ताहाभ्यन्तरे शत्रोरुच्चाटनकरं भवेत् । ॥

मन्त्रस्तु— हु अमुकमुष्ट्याटनं कुरदस्वाहा । (हुं अमुकं) इत इत स्वाहा ॥ अथ सुप्रसन्नमन्त्रः—
ओं नमः सन्मध धादि धादि लयोदर मुञ्च मुञ्च स्वाहा । ओं मुक्ता, पाशा विपाशाश्च मुक्ता, स्वर्ण
रत्नम् । मुक्तं सर्वमयाहर्म परोहि मा विर (विर) स्वाहा । ” एतदन्त्यरेणाष्टवारं जलमभिमान्य
पेयं ततः सुप्रसन्नो भवति ॥ अथादर्शनप्रयोगः—

अर्कशालमलिकार्पासपट्टपङ्कजतन्तुभिः । पञ्चभिर्वर्तिकाभिस्तु नृकपालेषु पञ्चसु ॥ १ ॥

नरैतलेन दीपाः स्युः कञ्जलं नृकपालके । ग्राहयेत् पञ्चभिर्वर्जात् पूर्ववच्च शिवालये ॥ २ ॥

पञ्चव्यानीपजातं तु एकीकुर्याच्च तं पुनः । लापयित्वाञ्जनं नेत्रे देवैरपि न दृश्यते ॥ ३ ॥

मन्त्रस्तु— “ ओं हुं फट् कालि २ मटाकालि मासशोषितं खाद्य २ देवि मा परं तु मानुषेति हुं फट्
स्वाहा ” इति मन्त्रेणाष्टोत्तरसहस्रव्याभिमन्त्रितं कृत्वा तत्कञ्जले नेत्रे दृष्ट्वा त्रिलोक्यादृश्यो भवति ॥

अथ योगिनीस्वाधनम् । भूतडामरे—

अथातः मंत्रवचयामि योगिनीमात्रनोचमम् । सर्वार्थमाधनं नाम देहिनां सर्वसिद्धिदम् ॥ १ ॥

अतिगुह्या महाविद्या देवानामपि दुर्लभा । यामामभ्यर्चनं कृत्वा यवेशोऽभूच्च धनाधिपः ॥ २ ॥

तासामाद्या प्रवक्ष्यामि मुखाणां मुन्दरीं प्रिये । अस्मा अभ्यर्चनेनैव राजत्वं लभते नरः ॥ ३ ॥

अथ ग्रातः समुत्थाय कृत्वा स्नानादिकं शुभम् । प्रासादं च समासाद्य कुर्यादाचमनं ततः ॥ ४ ॥

प्रणवान्ते सहस्रारं हुं फट् दिग्मन्त्रं चरेत् । प्राणायामं ततः कुर्यान्मूलमन्त्रेण मन्त्रविद् ॥ ५ ॥

पङ्क मायया कुर्यात् पद्ममण्डलं लिखेत् । तस्मिन् पथे तथा मन्त्रं जीवन्त्यां समाचरेत् ॥ ६ ॥

पठेत् देवीं समभ्यर्च्य ध्यायेद् देवीं जगत्प्रियाम् । पूर्णचन्द्रानना गौरीं त्रिचित्राम्बरधारिणीम् ॥ ७ ॥

पीनोत्तुङ्गकुचां वामां सर्वज्ञामभयप्रदाम् । इति ध्यात्वा च मूलेन दद्यात् पाद्यादिकं शुभम् ॥ ८ ॥
 पुनर्धूपं निवेद्यैव नैवेद्यं मूलमश्रतः । गन्धचन्दनताम्बूलं सकर्पूरं सुशोभनम् ॥ ९ ॥
 प्रणयान्ते भुवनेशीमागच्छ सुरसुन्दरि । वहेर्जीवां जपेन्मन्त्रं त्रिमन्ध्यं च दिने दिने ॥ १० ॥
 महसैकप्रमाणेन ध्याता देवीं सदा बुधः । मासान्ते व्याप्य दिवसं बलिं पूजां सुशोभनाम् ॥ ११ ॥
 कृता तु प्रजपेन्मन्त्रं निशीथे याति सुन्दरी । सुदृढं साधकं दृष्ट्वा याति सा साधकालये ॥ १२ ॥
 सुप्रसन्ना साधकाग्रे सदा खेयमुखी ततः । दृष्ट्वा देवीं साधकेन्द्रो दद्यात् पाद्यादिकं शुभम् ॥ १३ ॥
 सुचन्दनं सुमनसा ज्ञात्वाभिलषितं वदेत् । मातरं भगिनीं चाथ भार्यां वा भक्तिभावतः ॥ १४ ॥
 यदि माता तदा वित्तं द्रव्यं च सुमनोहरम् । भूपतित्वं प्रार्थितं यत् तद् ददाति दिने दिने ॥ १५ ॥
 पुत्रवत् पतित्वं लोके सत्यं सत्यं सुनिश्चितम् । यद्यद्भवति भूतं च भविष्यतीति यत् पुनः ॥ १६ ॥
 तत्सर्वं साधकेन्द्राय वदतीति सुनिश्चितम् । स्वसा ददाति द्रव्यं च दिव्यवस्त्रं तथैव च ॥ १७ ॥
 दिव्यकन्यां समानीय नागकन्यां दिने दिने । यद्यत् प्रार्थयते सर्वं ददाति सा दिने दिने ॥ १८ ॥
 भ्रातृवत् पतित्वं लोके कामनाभिर्मनोगतैः । भार्या सा स्वाद्यदा देवी साधकस्य मनोहरा ॥ १९ ॥
 राजेन्द्रः सर्वराजानां संसारे साधकोत्तमः । स्वर्गे मर्त्ये च पाताले गतिः सर्वत्र निश्चितम् ॥ २० ॥
 यद्यद् ददाति सा देवी कथितं नैव शक्यते । तथा सार्धं च संभोगं करोति साधकोत्तमः ॥ २१ ॥
 अन्यस्त्रीगमनं त्यक्त्वा अन्यथा नश्यति ध्रुवम् । (२) ततोऽन्यत् साधनं बच्चे निर्मितं ब्रह्मणा पुरा ॥ २२ ॥
 नदीतीरं समासाद्य कुर्यात् स्नानादिकं ततः । पूर्ववत् सकलं कार्यं चन्दनैर्मण्डलं लिखेत् ॥ २३ ॥
 स्वमन्त्रं तत्र संलिख्यावाह्य ध्यायेन्मनोहराम् । ॥

कुरङ्गनेत्रां शरदिन्दुवक्त्रां बिम्बाधरां चन्दनगन्धलिप्ताम् ।

चीनांशुकां पीनकुचां मनोहां श्यामां सदा कामदुषां विचित्राम् ॥ २४ ॥

एवं ध्यात्वा पूजयेच्च देवीमगुरुधूपकैः । गन्धं पुष्परसं चैव ताम्बूलादीश्च मध्यर्तैः ॥ २५ ॥
 तारं मायागच्छ मनोहरे पावकवज्रभा । कृत्वायुतं प्रतिदिनं जपेन्मन्त्रं प्रमदधीः ॥ २६ ॥
 मासान्ते व्याप्य दिवसं कुर्याच्च जपमुत्तमम् । आनेशीथं जपेन्मन्त्रं ज्ञात्वा च साधकं दृढम् ॥ २७ ॥
 गत्वा च साधकाभ्यां सुप्रसन्ना मनोहरा । वरं वरय शीघ्रं त्वं यत्ते मनमि वर्तते ॥ २८ ॥
 साधकेन्द्रेऽपि तां भक्त्या पाद्याघैरर्चयेन्मुदा । चन्दनोदकपुष्पेण हस्तेन च मनोहराम् ॥ २९ ॥
 ततोऽर्चिता प्रसन्ना सा पुष्पाति प्रार्थितं च यत् । स्वर्गं शतं साधकाय ददाति सा दिने दिने ॥ ३० ॥
 मादशेषं व्ययं कुर्यात् स्थिते तत्रैव न दास्यति । अन्यस्त्रीगमनं तस्य न भवेत् मत्स्यमीरितम् ॥ ३१ ॥
 अग्न्याहृतगतिस्तस्य भवतीति न संग्रहः । इयं ते कथिता विद्या सुगोप्या च सुरामुरैः ॥ ३२ ॥
 तव स्नेहेन भक्त्या च वदोऽहं परमेश्वरि । (३) ततो बच्चे महाविद्यां शृणुष्वैकमनाः प्रिये ॥ ३३ ॥

गत्वा वटतलं देवीं पूजयेत् साधकोत्तमः । प्राण्यायामं पङ्कजं च माययाय समाचरेत् ॥ ३४ ॥
 सद्यो मासवर्ति दत्त्वा पूजयेत् तां समाहितः । अर्घ्यमुच्छिष्टरक्तेन तस्यै दद्याद् दिने दिने ॥ ३५ ॥
 प्रचण्डवदनां गौरीं पद्मपत्राण्येक्षयाम् । एकबिम्बाधरां वालीं सर्वकामप्रदां शुभाम् ॥ ३६ ॥
 एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रमुत्तमं साधकोत्तमः । सप्तदिनं समभ्यर्च्य चाष्टमे विधिवच्चरेत् ॥ ३७ ॥
 कायेन मनसा वाचा पूजयेच्च दिने दिने । तारं मायां तथा कूर्चं रत्नं कर्मणि तद्वहिः ॥ ३८ ॥
 आगच्छ कनकान्ते च वति स्वाहा महामनुः । आनिशीथं जपेन्मन्त्रं वलिं दद्यान्मनोहरम् ॥ ३९ ॥
 साधकेन्द्रं दृढं ज्ञात्वा आयाति साधकालये । साधकोऽपि च तां दृष्ट्वा दद्यादर्घ्यादिकं ततः ॥ ४० ॥
 ततः सपरिवारेण भार्या स्यात् कामभोजनैः । वस्त्रभूषादिकं त्यक्त्वा याति सा निजमन्दिरम् ॥ ४१ ॥
 एवं भार्या भवेन्नित्यं साधकाज्ञानरूपतः । आत्मभार्या परित्यज्य भजेत् तां च विचक्षणः ॥ ४२ ॥
 (४) ततः कामेश्वरीं वक्ष्ये सर्वकामफलप्रदाम् । प्रणवं ध्रुवनेशीं चागच्छ कामेश्वरि ततः ॥ ४३ ॥
 वह्निभार्या महामन्त्रः साधकानां सुखावहः । पूर्ववत् सकलं कृत्वा धूर्जपत्रे सुशोभने ॥ ४४ ॥
 गोरोचनाभिः प्रतिमां निर्माय च खलङ्कृताम् । शय्यामारुह्य प्रणयेन्मन्त्रमेकमनास्ततः ॥ ४५ ॥
 सहस्रैकप्रमाणेन माममेकं जपेद्बुधः । घृतेन मधुना दीपं दद्याच्च सुसमाहितः ॥ ४६ ॥
 कामेश्वरीं शशाङ्कास्यां खेलैस्त्वञ्जललोचनाम् । सदा लोलगतिं कान्तां कुसुमाक्षिशिलीमुखाम् ॥ ४७ ॥
 एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं निशीथे याति सा सदा । गत्वा च साधकश्रेष्ठमाज्ञां देहीति तं वदेत् ॥ ४८ ॥
 स्त्रीभावेन मुदां तस्यै दद्यात् पाद्यादिकं ततः । मुद्रासन्ना मुदां देवीं साधकं तोषयेत् सदा ॥ ४९ ॥
 अन्धार्थं रतिभोगेन पतियत् पालयेत् सदा । नीला रात्रिं सुखैर्भर्षदत्त्वा च विपुलं धनम् ॥ ५० ॥
 बल्लातङ्कारद्रव्यादीन् प्रभाते याति निश्चितम् । एवं प्रतिदिनं तस्य निद्रिः स्यात् कामरूपतः ॥ ५१ ॥
 (५) ततः पटे बिनिर्माय पुत्तलीं ध्यानरूपतः । सुवर्णवर्णां गौराङ्गीं सर्वालङ्कारभूषिताम् ॥ ५२ ॥
 त्रपुराङ्गदहाराद्यां रम्भां च पुष्करेक्षयाम् । एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं दद्यात् पाद्यमनुत्तमम् ॥ ५३ ॥
 श्रीचन्दनेन पुष्पेण जातीपुष्पेण पानतः । गुग्गुलुं धूपदीपं च दद्यान्मूलेन साधकः ॥ ५४ ॥
 तारं मायां तथागच्छ रतिमुन्दरिपदं ततः । वह्निजायाष्टसाहस्रं जपेन्मन्त्रं दिने दिने ॥ ५५ ॥
 मासान्ते दिवसं व्याप्य कुर्यात् पूजादिकं शुभम् । घृतदीपं तथा गन्धं पुष्पं ताम्बूलमेव च ॥ ५६ ॥
 तावन्मन्त्रं जपेद्बिद्वान् यावदायाति सुन्दरी । ज्ञात्वा दृढं साधकेन्द्रं निशीथे याति निश्चितम् ॥ ५७ ॥
 ततस्तामर्चयेद्भक्त्या जातीकुसुममालया । सुसन्तुष्टा साधकेन्द्रं तोषयेत् प्रीतिभोजनैः ॥ ५८ ॥
 भूता भार्या च सा तस्यै ददाति वान्छितं वरम् । भूषादिकं परित्यज्य प्रभाते याति सा ध्रुवम् ॥ ५९ ॥

१ 'पद्मबिम्बाधरा' प्रिये । २ 'कामेश्वरधरा' ख पाठ । ३ 'मत्वा' ख पाठ । ४ 'यजन्' ख पाठ । ५ 'दृष्ट्वा'
 तु 'ख पाठ । ६ 'न्दा' ख पाठ । ७ 'यदा' ख पाठ । ८ 'व्याधि' क पठ । ९ 'सचन्दनेन' ख,
 पाठ । १० 'रति' ख पाठ ।

साधकाज्ञानुरूपेण प्रयाति सा दिने दिने । निर्जने प्रान्तरे वापि सिद्धिः स्थानात्र मंशयः ॥ ६० ॥
 त्यक्त्वा भार्या भजेत् तां च अन्यथा नश्यति ध्रुवम् । [६] ततोऽन्यत् माधनं वच्चे स्वगृहे शिवमन्त्रिणौ
 वेदाद्यं भुवनेशीं चागच्छ पश्चिनि वल्लभा । पावकस्य महामन्त्रं पूर्ववत् सकलं ततः ॥ ६२ ॥
 मण्डलं चन्दनैः कृत्वा मूलमन्त्रं लिखेत् ततः । पञ्चाननां रयामवर्णां पीनोत्तुङ्गपयोधराम् ॥ ६३ ॥
 कामलाङ्गीं स्मेरमुखीं रक्तोत्पलदलेक्ष्याम् । एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं सहस्रं च दिने दिने ॥ ६४ ॥
 मासान्ते पूर्णिमां प्राप्य विधिवत् पूजयेन्मुदा । आनिशीथं जपं कुर्यात् ततोऽभ्यासेन माधकः ॥ ६५ ॥
 सर्वत्र कुशलं दृष्ट्वा याति सा साधकालयम् । भूता भार्या साधकं हि वोषयेद्विविधैरपि ॥ ६६ ॥
 भोगद्रव्यभूषणार्थः पश्चिनी सा दिने दिने । पतिवत् पातितं लोके नित्यं स्वर्णं च सर्वदा ॥ ६७ ॥
 त्यक्त्वा भार्या भजेत् तां च माधकेन्द्रः सदा प्रिये । [७] ततो वच्चे महाविद्यां विश्वामित्रेण धीमता
 ज्ञाता यां माधिता विद्या बला चातिबला प्रिये । प्रणवान्ते महामायां नटिनि पावकप्रिया ॥ ६८ ॥
 महाविघेह कथिता गोपनीया प्रयत्नतः । अशोकस्य तटं गत्वा स्नानं पूर्ववदाचरेत् ॥ ७० ॥
 मूलमन्त्रेण सकलं कुर्याच्च सुसमाहितः । त्रैलोक्यमोहिनीं गौरिं विचित्राम्बरधारिणीम् ॥ ७१ ॥
 विचित्रालङ्कृतां रम्या नर्तकीवेषधारिणीम् । एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं सहस्रं च दिने दिने ॥ ७२ ॥
 मांसोपहारैः संपूज्य धूपदीपौ निवेदयेत् । गन्धचन्दनताम्रमूलं दद्यात् तस्मै सदा वृषः ॥ ७३ ॥
 मासमेकं तु तां भज्या पूजयेत् साधकोत्तमः । मासान्ते दिवसं प्राप्य कुर्याच्च पूजनं महत् ॥ ७४ ॥
 अर्परात्रे भयं दत्त्वा किञ्चित् माधकसत्तमे । सुदृढं साधकं मत्वा सा याति साधकालयम् ॥ ७५ ॥
 विद्याभिः सकलामिध किञ्चित्स्मेरमुखी ततः । वरं वरय शीघ्रं तं यचे मनसि वर्धते ॥ ७६ ॥
 तच्छुक्ता माधकश्रेष्ठो भावयेन्मनसा धिया । मातरं भगिनीं वापि भार्यां वा प्रीतिभावतः ॥ ७७ ॥
 कृत्वा सन्तोषयेद्भक्त्या नटिनीं तत्करोत्यलम् । माता स्याद्यदि सा देवी पुत्रवत् पालयेन्मुदा ॥ ७८ ॥
 स्वर्णं शतं सिद्धैर्द्रव्यं ददाति मा दिने दिने । भगिनी यदि सा कन्या देवस्य नागकन्यकाम् ॥ ७९ ॥
 राजकन्यां समानीय ददाति सा दिने दिने । अतीतानागतं वार्तां सर्वं जानाति साधकः ॥ ८० ॥
 भार्या स्याद्यदि सा देवी ददाति विपुलं धनम् । अन्नाग्नैरुपहारैश्च ददाति कामभोजनम् ॥ ८१ ॥
 स्वर्णं शतं सदा तस्मै ददाति मा धुवं प्रिये । यद्यद्वाञ्छति तत् सर्वं ददाति नात्र मंशयः ॥ ८२ ॥
 (८) महाविद्यां प्रवक्ष्यामि सावधानावधारय । कुङ्कुमेन समालिख्य भूर्जपत्रे स्त्रियं मुदो ॥ ८३ ॥
 ततोऽष्टदलमालिख्य कुर्यान्धासादिकं प्रिये । जीवन्त्यासं ततः कृत्वा ध्यायेत् तत्र प्रमत्तधीः ॥ ८४ ॥
 शुद्धस्फटिकमङ्गाशां नानारत्नविभूषिताम् । मञ्जीरहारकेयूररत्नकुण्डलमण्डिताम् ॥ ८५ ॥
 एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं सहस्रं च दिने दिने । प्रतिपदि समारभ्य पूजयेत् कुसुमादिभिः ॥ ८६ ॥
 धूपदीपविधानैश्च त्रिमध्यं पूजयेन्मुदा । पूर्णिमां प्राप्य गन्धार्घ्यैः पूजयेत् माधकोत्तमः ॥ ८७ ॥

घृष्टदीपं तथा धूपं नैवेद्यं च मनोहरम् । रात्रौ च दिवसे जाप्यं कुर्याच्च सुप्रमादितः ॥ ८८ ॥
 प्रभातसमये याति साधकस्यान्तिकं ध्रुवम् । मत्तन्नरदना भूत्वा तपोप्रेततिमोजनैः ॥ ८९ ॥
 देवदानरगन्धर्वविनाशृगयक्षरक्षसाम् । कन्यामी रत्नभूपायिः साधकेन्द्रं शुद्धमुहूर्तः ॥ ९० ॥
 चर्व्यनोष्पादिकं सर्वं द्रव्यं ददाति सा ध्रुवम् । स्वर्गे मर्त्ये च पाताले यदस्तु विद्यते प्रिये ॥ ९१ ॥
 आनीय दीपते सापि साधकाज्ञानुरूपतः । स्वर्णं शतं सदा तस्मै ददाति सा दिने दिने ॥ ९२ ॥
 साधकाय परं दत्त्वा याति सा निजमन्दिरम् । तस्याः वरप्रसादेन चिरंजीवी निरामयः ॥ ९३ ॥
 सर्वज्ञः सुन्दरः श्रीमान् सर्वगो भवति ध्रुवम् । रमेत् सार्धं तया देवि साधकेन्द्रो दिने दिने ॥ ९४ ॥
 तारं माया तयागच्छानुरागिणि मधुनाप्रिये । वद्विभार्या मनुः प्रोक्तः सर्वमिद्विप्रदायकः ॥ ९५ ॥
 यया मधुमती तु स्पात् सर्वसिद्धिप्रदा प्रिये । गुह्याद्गुह्यतरा विद्या तय स्नेहात् प्रकीर्तिता ॥ ९६ ॥

श्रीदेव्युवाच

श्रुतं च साधनं पुण्यं यद्विष्णोना सुखप्रदम् । कस्मिन् काले प्रकृतं च विधिना केन वा प्रमो ॥ ९७ ॥
 अत्राधिकारिणः के वा ममासेन वदस्व मे । ॥

ईश्वर उवाच

वसन्ते साधयेद्दीमान् हविष्याशी जितेन्द्रियः । सदा ध्यानपरो भूत्वा तद्दर्शनमहोत्सुकः ॥ ९८ ॥
 उज्जटे भ्रान्तरे यापि कामरूपे विशेषतः । स्थानेष्वेकतमं प्राप्य साधयेत् सुप्रमादितः ॥ ९९ ॥
 अनेन विधिना साक्षाद्भवन्ति दिन संशयः । देव्याश्च सेवकाः सर्वे परं चात्राधिकारिणः ॥ १०० ॥

इति । प्रख्याप्ते—

त्रिपुरान्धगजभंसपण्डितस्यास्यपङ्कजात् । करद्विण्याश्च तन्त्रेऽस्मिन् मिद्वशापरतन्त्रके ॥ १ ॥
 निर्गतं तत्प्रसङ्गेन किञ्चिदुद्दिश्यते मया । विचित्रा विभ्रमा हंसी मीपयि जनरञ्जिनी ॥ २ ॥
 विशाला मदना घण्टा कालकण्ठी महामया । माहेन्द्री शंसिनी चान्द्री रमशानी वटपक्षिणी ॥ ३ ॥
 मेखला विकला लक्ष्मीर्मानिनी शतपत्रिका । सुलोचना मुशोमाख्या कपाली च सुपासिनी ॥ ४ ॥
 नटी कामेश्वरी स्वर्णरेखा च सुरसुन्दरी । मनोहरा प्रमोदानुरागिणी नवकेशिका ॥ ५ ॥
 मामिनी पयसिनी च सुदती च रतिमित्रा । इति षट्षिंशदाख्याता यक्षिण्यो वरासोद्भवाः ॥ ६ ॥
 करद्विण्याश्च तन्त्रे तु शम्भुदेवेन साविताः । (१) विचित्रे पदमाभाष्य विचित्रेति पदं ततः ॥ ७ ॥
 रूपे मिद्धि कुम्पुगं स्वाहान्तोष्य महामनुः । लक्षद्वयं जपेन्मन्त्रं मध्वाज्यैः क्षीरमिश्रितैः ॥ ८ ॥
 कण्ठे त्र्यम्बके दशांशेन जुहुयात् पूर्णपापुतम् । ततः सिद्धा भवेद् देवी विचित्रा वाञ्छितमदा ॥ ९ ॥
 (२) तारो माया विभ्रमाङ्गरूपे च विभ्रमे पदम् । कुरूपुगं तथैवेहि मगरत्यग्निलम्भा ॥ १० ॥
 विभ्रमाया महामयः सर्वमश्रोतपोत्तमः । लक्षद्वयं जपेन्मन्त्रं रमशाने निर्भयो नरः ॥ ११ ॥

घृताङ्गुगुलैर्होमे दशांशेन कृते सति । विभ्रमा तोषमायाति पञ्चपणमातुषैः समैः ॥ १२ ॥
 ददाति भोजनं दिव्यं प्रत्यहं परितोषिता । (३) प्रणवो हंसि हंसान्ते जाते कामोऽग्निवल्गभा ॥ १३ ॥
 हंस्यास्त्वयं महामन्त्रः सर्वमन्त्रोत्तमोत्तमः । प्रदेशे नगरस्याऽण्डोर्लक्षसंख्यं जपेच्छुचिः ॥ १४ ॥
 पद्मपत्रैर्घृताक्तैश्च कृते होमे दशांशके । प्रयच्छत्यञ्जनं हंसी येन परयति भूनिधिम् ॥ १५ ॥
 सुखेन तं च गृहाति न विभ्रैः परिभूयते । (४) प्रणवं च महानादे भीषणि द्वां ततः परम् ॥ १६ ॥
 द्वां स्वाहा भीषणीमन्त्रः सर्वमन्त्रोत्तमोत्तमः । त्रिपथस्यो जपेन्मन्त्रं लक्षसंख्यं दशाशतः ॥ १७ ॥
 घृताङ्गुगुलैर्होमाद्रीषणी चिन्तितमदा । (५) प्रणवं रञ्जनान्ते च राज्ञिकेऽग्निवधूस्तथा ॥ १८ ॥
 मन्त्रोऽयं जनरञ्जिन्याः सर्वसौभाग्यदायकः । कदम्बाघो जपेन्मन्त्रं लक्षद्वयमनन्यथाः ॥ १९ ॥
 घृताङ्गुगुलैर्होमादेपा सौभाग्यदायिनी । (६) तारं सविन्दुर्किण्टीशो विशाले द्वां ततः परम् ॥ २० ॥
 द्वां त्रिंस्वाहेति मन्त्रोऽयं विशालायाः सुसिद्धिकृत् । चित्रावृत्ततले लक्षं मन्त्रमावर्तयेच्छुचिः ॥ २१ ॥
 शतपत्रमवैः पुष्पैः सघृतैर्होममाचरेत् । ततः सिद्धा भवेद् देवी विशालाकाशगामिनी ॥ २२ ॥
 ददाति मन्त्रिणे तुष्टा रमं दिव्यं रसायनम् । (७) प्रणवं मदने चैव मदनान्ते विदम्बिनि ॥ २३ ॥
 मूलीयसङ्गमं देहि देहि श्रीमग्निवल्गभा । लक्षमंख्यं जपेन्मन्त्रं राजद्वारे शुचिः स्थितः ॥ २४ ॥
 ससिद्धैर्मालतीपुष्पैः कृते होमे दशांशतः । मदनापचिणी मिद्धा गुटिकां संप्रयच्छति ॥ २५ ॥
 तथा मुखस्थपादुरयो विरसायी नरो भवेत् । (८) प्रणवं बाग्मवं चैव जगदन्ते प्रजास्तिति ॥ २६ ॥
 चोभयेति पदं चैव ततो भगवतीति च । गम्भीरान्ते स्वरे रे च स्वाहान्तोऽपि महामनुः ॥ २७ ॥
 घण्टां च बादपन्मन्त्री जपेन्मन्त्रायुतद्वयम् । ततः चोभयते लोकान् घण्टिका च सुसिद्धिदा ॥ २८ ॥
 निर्गुणदीतरमूले तु स्थिता मन्त्रं जपेत् सुधीः । ततो द्वादशसाहस्रं पूर्वोक्तफलदो भवेत् ॥ २९ ॥
 (९) तारं सविन्दुर्किण्टीशः कालकण्ठि च उद्वयम् । स्वाहान्तोऽयं महामन्त्रो जपेत्तुल्यं जितेन्द्रियः ॥ ३० ॥
 मधुरार्कैर्घृतैर्होमे कालकण्ठी प्रसीदति । सैन्याधारास्पदहयगम्भोगतिस्तम्भकरी भवेत् ॥ ३१ ॥
 सततं तां स्मरन् मन्त्री विविधार्थकारिणी । (१०) प्रणवं मदने चैव मेखले च द्विरुच्चरेत् ॥ ३२ ॥
 महामये च स्वाहान्तो मन्त्रराजसुरद्रुमः । अस्त्रिमुद्राधरो लक्षं श्मशाने प्रजपेन्मनुम् ॥ ३३ ॥
 ततो महामया सिद्धा यच्छत्यस्य रसायनम् । (११) वाद्महेन्द्रि कुरुयुगं मुरुयुगमतः परम् ॥ ३४ ॥
 हंसः स्वाहेति मन्त्रोऽयं माहेन्द्रयाः सर्वसिद्धिदः । शतपत्रवनान्तःस्थो मन्त्री लक्षं जपेन्मनुम् ॥ ३५ ॥
 चीराज्यहोमतो यच्छेद्रमसिद्धिं च भूनिधिम् । (१२) तारं च भुवनेशानी शङ्खिन्पेक्षेहि उद्वयम् ॥ ३६ ॥
 (१३) एवं चान्द्री समुद्रदिष्टा साधनं पूर्वमापितम् । ॥

“ जैहो शङ्खिनि एहिस्वाहा । जैहो चान्द्री एहिस्वाहा ” । पूर्वमापितं माहेन्द्रया, प्रोक्तं पुर-
 शरेण फलं च मन्त्रद्वयस्य ज्ञातव्यमित्यर्थः । तथा—

(१४) द्वां त्रिंस्वाहेति तु समुच्चार्थं श्मशानान्ते च वासिनि । स्वाहा श्मशानवासिन्या मन्त्र एव उदाहृतः ॥ ३७ ॥

नमो भूता श्मशानस्थो लक्षमावर्तयेन्मनुम् । श्मशानवासिनी तस्मै पठेत् तुष्टा प्रदास्यति ॥ ३८ ॥

तेत प्रावृत्तगात्रस्तु अदृश्यो भवति क्षणात् । देववत् पश्यति क्षिप्तं त्रैलोक्यं सचराचरम् ॥३६॥
 निधिं पश्यति गृह्णाति न विद्वैः परिभूयते । (१५) प्रणवं वटपक्ष्मन्ते शिलासिनि सरद्वयम् ॥३७॥
 प्रिया मे भव शब्दान्ते द्विधा मे भव उद्वयम् । मन्त्रो वै वटपक्षिण्याः सर्वसिद्धिप्रदायकः ॥३८॥
 मन्स्तीरे जपेदर्धलक्षं मन्त्रं तु साधकः । घृताक्षुग्मुलहोमाद् देवी सांभारयदा भवेत् ॥३९॥
 (१६) तारं द्वां मदनान्ते च मेखले उद्वयं ततः । स्वाहान्तो मेखलायास्तु मन्त्रः सर्वार्थसाधकः ॥४०॥
 मधुप्लुत्तले मन्त्रं चतुर्दशदिनावधि । प्रजपेन्मेखला तुष्टा दद्यात्पञ्चनम्रुचमम् ॥४१॥
 [१७] प्रणवं विकले वाणीं मायां श्रीकामरानकम् । स्वाहान्तो विकलायास्तु मन्त्रः सद्भिर्द्वारितः ॥४२॥
 गुहान्तःस्थो धरे भामत्रयं मन्त्रं जपेन्नरः । ततः मिद्धा भवेद् देवि विकला वाञ्छितप्रदा ॥४३॥
 धरे पर्वते ।

[१८] प्रणवं वाग्भवं लक्ष्मि कमलान्ते च धारिणि । द्वांसः स्वाहेति मन्त्रोऽयं लक्ष्मीपक्ष्याः सुसिद्धिदः ४७
 स्वगृहस्थोऽर्चयेद्ब्रह्मकरवीरप्रसन्नकैः । लक्ष्मावर्तयेन्मन्त्रं दूर्वाज्याभ्यां दशाशतः ॥ ४८ ॥
 होमे कृते भवेत् सिद्धा लक्ष्मीर्नाम्नास्य याक्षिणी । रम्यं रमायनं दिव्यं निधानं मंत्रयच्छति ॥ ४९ ॥
 [१९] तारं वाद्मानिनि द्वां च एहिपुग्मं च सुन्दरि । हसद्वयं समीहं मे सङ्गमान्ते य ईरितः ॥ ५० ॥
 स्वाहान्तोऽयं महामन्त्रो मानिन्याः सर्वसिद्धिदः । लक्ष्मावर्तयेन्मन्त्रं त्रिषष्ट्यो जितेन्द्रियः ॥५१॥
 होमे विन्वप्रसन्नैश्च सितागव्यान्वितैः कृते । मानिनी जायते तुष्टा दिव्यं खड्गं प्रयच्छति ॥५२॥
 तत्प्रभावेन लोकेऽस्मिन्नखण्ड राज्यमाप्नुयात् । (२०) प्रणवं द्वा शतान्ते च पत्रिका द्वां ततः परम् ॥५३॥
 द्वां ह्रींस्वाहेति मन्त्रोऽयं सर्वसिद्धिप्रदायकः । महाव्रतधरो मन्त्री कपालौदनमोजनः ॥ ५४ ॥
 लक्षद्वयनपथान्ते कपालं लभते मुनिः । आकाशगमनं दूरध्वजं दूरवर्तनम् ॥ ५५ ॥
 दूरदर्शनमित्यादि साधकाय प्रयच्छति । (२१) प्रणवं न्यूनं सुलोचान्ते न सिद्धिर्देहि उद्वयम् ॥५६॥
 सुलोचनाया मन्त्रोऽयं साधितः सिद्धिदो नृणाम् । नदीतीरस्थितो लक्षत्रयं मन्त्री जपेन्मनुम् ॥५७॥
 घृतहोमे दशांशेन कृते देवी प्रसीदति । ददाति पादुकायुग्मं यदारूढो भुवस्तले ॥ ५८ ॥
 मनःपनत्रेण याति चायाति योगविदः । [२२] प्रणवं वाशोकपदं पल्लवाकारके ततः ॥ ५९ ॥
 कुरु मे शोभनं श्रीं च स्वाहा मन्त्र उदाहृतः । पुण्याशोकतलं गत्वा चन्दनेन सुमण्डलम् ॥ ६० ॥
 कृत्वा देवीं समम्पर्च्य धूपं दत्त्वा सहस्रकम् । मन्त्रमावर्तयेन्मासं नक्षत्रोजी नरन्ततः ॥ ६१ ॥
 राज्ञो पूजां शुभं कृत्वा जपेन्मन्त्रं निशार्धतः । नदीतीरेऽथवा मन्त्री चतुर्दशदिने जपेत् ॥६२॥
 ततः मिद्धा भवेद् देवी शोभना शुभदायिनी । [२३] प्रणवं वाग्भवं चैव सतथैव कपालिनि ॥६३॥
 पञ्चमाणां समुद्भूत्य शङ्खिर्कृतं समुदधरेत् । अक्ष स्वाहेति मन्त्रोऽयं कपालिन्याः समीरितः ॥६४॥
 कुङ्कुमेन समालिख्य भूर्जे देवीं सलक्षणां । प्रतिपक्षिणमारुह्य पुष्पदीपादिकार्चनाम् ॥ ६५ ॥
 कृत्वा ममाहितो मन्त्र त्रिमध्यं परिवर्तेत् । मासमेकं ततः पूजां कृत्वा मन्त्रं पुनर्जपेत् ॥ ६६ ॥

अर्धरात्रे तथा देवी वाञ्छितार्थं प्रयच्छति । ॥

सुवासिनी नटी कामेश्वरी स्वर्णरेखा प्रागेवोक्ता । तथा—

(२८) प्रणवं भुवनेशीं च कुरुषुमं ततः परम् । आगच्छ युगलं चैव ततो वै सुरसुन्दरि ॥६७॥
 स्वाहान्तोऽयं महामन्त्रः सर्वसिद्धिप्रदायकः । चतुष्पथे स्थितो लक्ष सपादं प्रजपेन्मनुम् ॥ ६८ ॥
 लाजादिकुसुमैर्होमे कृते देवी प्रसीदति । (२९) प्रणवं भुवनेशीं च सर्वान्ते कामदे पदम् ॥६९॥
 मनोहरे ततः स्वाहा मन्त्रराजो नमो नमः । नदीतीरे शुभे देशे चन्दनेन सुमण्डलम् ॥ ७० ॥
 विधाय पूजयेद् देवीं साधकोऽथ मनोहरम् । मन्त्रायुतं जपेन्मन्त्री प्रत्यहं दिनसप्तकम् ॥ ७१ ॥
 आदायातिप्रसन्नास्मै दीनाराणां शतं शतम् । ददाति प्रत्यहं देवी व्ययं कुर्याद् दिने दिने ॥७२॥
 तद् व्ययाभावतो देवी नो ददात्यतिकुप्यति । (३०) प्रणवं भुवनेशीं च प्रमोदायै च ठडयम् ॥७३॥
 प्रमोदाया महामन्त्रः सर्वसिद्धिप्रदायकः । अर्धरात्रे समुत्थाय सहस्रं प्रजपेन्मनुम् ॥७४॥
 माममेकं ततो देवी निधिं दर्शयति ध्रुवम् । (३१) प्रणवं भुवनेशीं च कामं ब्रू च ततः परम् ॥ ७५ ॥
 चन्द्रेखे पदं चैवागच्छयुग्मं च ठडयम् । मन्त्रोऽयमनुरागिण्याः प्रोक्तः सर्वार्थसाधकः ॥७६॥
 षट्मूले पुनर्गता कृष्णाष्टम्यां समाहितः । मण्डलं कारयेत् तत्र अष्टपत्रं सुशोभितम् ॥७७॥
 पश्चात् प्रपूजयेद् देवीं गन्धपुष्पाक्षतादिभिः । बलिं च दापयेत् पश्चाद् दिग्विदिक्षु मन्त्रैस्ततः ॥७८॥
 अर्धरात्रे पुरःप्राप्तिः सिद्धिर्भवति तत्त्वज्ञात् । वरं ददामि वरय किं कार्यं साधकोत्तम ॥७९॥
 साधकेन तु वक्तव्यमस्माकं चेष्टिके शुवि । रमं रसायनं दिव्यमजरामरता दिश ॥ ८० ॥
 अव्याहतगतिं देवि भुवनेषु सदैव हि । इष्टमिदं च मे देहि जीवनं ब्रह्मणा सह ॥ ८१ ॥
 साधकाय तथा दत्त्वा सा गन्धेन्निजमन्दिरे । (३२) प्रणवं भुवनेशीं चागच्छान्ते नखकेशिनि ॥८२॥
 स्वाहान्तोऽयं महामन्त्रः सर्वमन्त्रोत्तमोत्तमः । (३३-३५) असिन्नेव महामन्त्रे भाभिनीति पयस्विनि ॥८३॥
 सुदतीति च संवोध मन्त्रत्रयमुदाहृतम् । एतासां साधनं सर्वं पश्चिनीवत् समाचरेत् ॥ ८४ ॥
 (३६) रतिप्रियाया वक्ष्यामि साधनं शुवि दुर्लभम् । यस्य विज्ञानमात्रेण दारिण्यान्नाभिभूयते ॥८५॥

इति । करङ्गिणीतन्त्रे—

प्रणम्य शिरसा देवीं वभापे सर्ववित् प्रभो । येन कल्पेन दारिद्र्यं विनश्यति च तद्वद् ॥ १ ॥
 शुक्ता गौरीवचः शंभुः स्मितवाक् शुभवीक्षणः । मृणु तं देवदेवेशि दारिद्र्यस्य विनाशनम् ॥२॥
 पुरा विश्वस्तुता प्रोक्ता कुबेराय महात्मने । विद्या दारिद्र्यसंहर्त्री यक्षिणी पापखण्डिनी ॥ ३ ॥
 तेन तां तु ममादाय मासमाराधिता सुरी । तस्मान्निधिवराणां तु नायको निश्चितोऽभवत् ॥ ४ ॥
 निर्धनेन महीपेन विद्या सा ब्रह्मणो मुखात् । शुक्ता कुबेरवक्त्रेण सोऽभवत् परमेश्वरः ॥ ५ ॥
 तच्छुक्ता गिरिजा देवी पुनः प्राह च शङ्करम् । कृपा ते विद्यते चित्ते तदा ता मां प्रबोधय ॥ ६ ॥

श्रुता पुनश्च पार्वत्या चाग्रपमेवं प्रहस्य च । शंभुः प्राह न जानासि भवत्या मूर्तिरेव सा ॥७॥
 यो स्मृता याति रत्नोऽपि भूपालतं न मंशयः । विद्याधरतमामोति किपुनः बहुमापितैः ॥८॥
 याति लवेश्वरतं च तद्भक्तो देवि सर्वथा । तद्विद्याराधको लोके यस्मिन् रत्नोऽपि भाषते ॥९॥
 भयं तव विचित्रानेवं सोऽपि लवेश्वरो भवेत् । वर्षेणापि द्वि यो मन्त्रं सरेदद्भुषणेश्वरः ॥१०॥
 नोपमर्पति दारिद्र्यं तार्क्ष्यं भोगिकुलं यथा । अस्य मन्त्रस्य चोद्धारं प्रवक्ष्ये शृणु पार्वति ॥११॥
 यस्यैव ज्ञानमात्रेण महादारिद्र्यनाशनम् । मत्तुरीयं विन्दुयुतं लज्जावीजमनन्तरम् ॥१२॥
 लक्ष्मीवीजं ततः प्रोक्तं सर्वोध्य च रतिप्रियाम् । वह्निजायान्वितो मन्त्रः सर्वमन्त्रोत्तमोत्तमः ॥१३॥
 लज्जावीजं ह्रीं, लक्ष्मीवीजं धौं, सर्वोध्यं च रतिप्रिया रतिप्रिये, वह्निजाया स्वाहाकार । तथा—
 नाङ्गन्यासकरन्यामौ न चन्दो नास्य देवता । ध्यानमस्थाः प्रवक्ष्यामि शृणु तं शैलसंभवे ॥१४॥

हेमप्राकारमध्ये सुरविटपितले हेमपीठाधिष्ठा

यची वाला विमर्षत्परिमलनहुलोलोन्नामिषम्मिलभारा ।

पीनोतुङ्गस्तनाड्या कुवलयनयना रत्नवर्णा कराग्र-

ध्राम्यद्वक्तोत्पला भानवरिवभक्ता रक्तभूषाङ्गरागा ॥१५॥

इति ध्यानं विधातव्यं चन्दनेनानुलेपिते । ताम्रपात्रे विधातव्यं मण्डलं सुमनोहरम् ॥१६॥

तत्र पूजा प्रकर्तव्या देव्या एव मनीषिणा । कुबेरस्य भवेनास्याः पूजैव क्रियते सदा ॥१७॥

अध्यास्य प्रयोगः— तत्र प्राग्ब्रह्मातृकाव्यासान्तं विधाय मूलं शान्तायाम्य, देवीं ध्यात्वा मानसपूजां विधाय, प्राग्दर्श्यादिस्थापनायां मपूजान्ते चन्दनानुलेपे ताम्रादिपात्रे चतुरस्रवेष्टितं वृक्षं मण्डलं कृत्वा, तत्र देवीमावाह्यावाहनादिपरमीकरणान्तं तत्तन्मूढा विधाय, आत्मनात्रियोदशोपचारैः संपूज्य दुग्धवधि-
 स्वण्डपायनशर्करावैद्यं कृत्वा ताम्बूलं समर्प्य, मूलमन्त्रं यथाशक्ति जपित्वा, जपं वेद्या चामहस्ते स-
 मर्प्य, प्रदक्षिणमस्कारैः परितोष्य विवृजेत् । तथा—

महस्रं सप्ततिस्त्रात्रं पुरश्चरणमिष्यते । तथा घृतेन खण्डेन मधुना च दशाशकम् ॥१८॥

होमोऽपि च विधातव्योऽमुना दारिद्र्यमुक्त्रये । रात्रौ च जप्यते चाष्टसहस्रं सप्तवासरान् ॥१९॥

मुक्त्रे वाष्पयत्राशुक्त्रे पायमानं प्रदापयेत् । एतेनापि च मिद्धिः स्यात् पुरश्चर्याधिका भवेत् ॥२०॥

बहु किं कथ्यते देवि निशापां जप्यते सदा । शतं वा दशकुलो वा सकृदापि च किं पुनः ॥२१॥

न भवेत् तस्य दारिद्र्यमभिजानीहि पार्वति । चन्द्रवर्णश्रेष्ठं वापि जप्त्वा दारिद्र्यमुक्त्रये ॥२२॥

विशं दृष्टान्यलोकस्य जपेददृशन् मनुम् । तत्कामाय ददात्येव सर्वं तद्विधाय च ॥२३॥

अष्टशतमष्टोत्तरशतमित्यर्थः । तद्विधाय तादृशां द्रविडयेति यावत् ।

यद्यप्यं जप्यते मन्त्रः श्वेतपुष्पैश्च पूजयेत् । दरिद्राय स्वयं दत्ते गृहमानीष हेम च ॥२४॥

येनार्मा जप्यते मन्त्रः सदा याकिपुरःसरम् । तस्य पुत्रश्च पौत्रश्च प्रपौत्रश्चापि तत्सुतः ॥२५॥

दाग्निध्यामिमं याति न कदाचिन्न मंशयः । स्वयं प्राहेति सा यची यो मा मरति नित्यशः ॥२६॥

तस्य दारिद्र्यशमनं दासीवत् करवाण्यहम् । ॥

इति । धनदायकविधौ सिद्धशास्त्रे—

लपूर्वं विन्दुसंपुङ्क्तं लक्ष्मीप्रखवमेव च । मायावीजं समुद्धृत्य संबोध्य च रतिप्रियाम् ॥ १ ॥

वह्निजायाविधिः श्रोत्रो मथराजोत्तमोत्तमः । ॥

लक्ष्मीप्रखं श्रीवीजम् । कुवेरानुमतोऽयं मन्त्रः । अस्य पूजाप्रयोगः— तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि कुवेराय श्रुष्ये नमः । मुखे पद्मिन्दुन्दमे नमः । हृदि धनदायै देवतायै नमः, इति विन्यस्य ममार्माष्टाय विनियोगः, इति कृताञ्जलिस्तथा “हां हृदयाय नमः” इत्यादिना करपङ्क्त्यासं विधाय ध्यायेत् ।

कुङ्कुमोदरगर्भायां किञ्चिद्यौवनशालिनीम् । मृणालकोमलभुजां केयूराङ्गदभूषिताम् ॥ २ ॥

कराभ्यां ब्राम्पत्कहारां रक्तवस्त्राङ्गरागिणीम् । हेमप्राकारमध्यस्थां रत्नसिंहासनोपरि ॥ ३ ॥

ध्यायेत् कल्पवरोर्मूले देवीं तां धनदायिकाम् । ॥

एवं ध्यात्वा मानसोपचारैः संपूजयेत् । अस्या यन्त्रम्—

नवयोन्यात्मकं चक्रं विलिखेत् कर्णिकोपरि । दिग्दलं पद्ममालिख्य चतुरस्रं ततो बहिः ॥ ४ ॥

कोणेषु वज्रान् संलिख्य मध्ये बीजं समुदरेत् । ॥

ततोऽर्घ्यस्थापनम्— कश्चिन् पात्रं प्रस्ताप्य, नम इत्यापूर्य, ततः प्रणवेन गन्धपुष्पं निक्षिप्य, तीर्थमावाह्य धेनुमुद्रां प्रदर्श्य, तेनोदकेनात्मानं पूजोपकरणं चाभ्युक्ष्याचार्यस्तथादिनानात्मानं पीठं संपूज्य ‘पद्माय नमः’ इति समस्तं संपूज्य पुनर्घ्वात्वा बाह्यपञ्चोपचारैः पूजयेत् । ततो योनिमुद्रां प्रदर्श्याङ्गानि केतोरु मध्ये दिव्यं च ‘हां हृदयाय नमः’ इत्यादिना पङ्क्त्या पूजयेत् । ततो हस्तेषु ओं ध्रियै नमः । एवं लक्ष्म्यै, परमायै, पद्मनेत्रायै, पद्मालपायै, रमायै, हृदिप्रियायै, लारायै, कमलायै, अम्बायै नमः । इति संपूज्य, पुनर्मध्ये देवीं संपूज्य भूषणीपादिकं सर्वं प्राग्वत् समर्प्य यथाशक्ति जपित्वा जपे समर्प्य जप्तस्वेति विसर्जयेत् । अस्य पुरश्चरणं लक्षणम् । तथा—

प्रजपेदब्रह्मत्रेण रत्नादिककृतेन तु । लक्षजप्ते मन्त्रमिदं पुरश्चर्या समाचरेत् ॥ ५ ॥

विनियोगान्यथा कुर्यात् साधकः स्वमनोरथान् । रात्रौ च जप्यते साष्टसहस्रं सप्तवासरान् ॥ ६ ॥

एतेनैव सुसिद्धः स्यात् पुरश्चर्यादिको विधिः । किमिहासुलभं देवि साधयेद्यदि मानवः ॥ ७ ॥

भुक्त्वा वाप्यथवाभुक्त्वा पायमानं प्रदापयेत् । दशकृतोऽथवा शौचमकृत्वा च कुचैलवाम् ॥ ८ ॥

यः स्मरेत् देवि विद्यां तां दारिद्र्यनिर्नाभिभूयते । कामदेवं यजेत् पार्श्वे देव्याः प्रत्यहमादरात् ॥ ९ ॥

तेन शीता महादेवी वाञ्छितार्थं प्रयच्छति । पूजान्ते च समायाति रात्रौ देवी धनेश्वरी ॥ १० ॥

सर्वालङ्कारमुत्सृज्य दत्त्वा याति निजालयम् । धनं च विपुलं दत्त्वा साधकस्य मनोरथान् ॥ ११ ॥

पूजयित्वा महेशानि वशगा जायते शुभा । यद्वा मत्स्या महादेवि चन्दनेनानुलेपनम् ॥ १२ ॥

दातव्यं सर्वदा तस्यै नित्यं दारिद्र्यशान्तये । यच्चिषी स्वयमाहेति यो मां श्रति मानवः ॥ १३ ॥

तस्य दारिद्र्यनिर्नाशं दासीवत् करवाण्यहम् । सहस्रमप्ततिर्वावत् पुरश्चरणमिष्यते ॥ १४ ॥

घृतेन खण्डेन तथा मधुना च दशांशतः । होमोऽपि च विधातव्यः क्षणाद् दारिद्र्यशान्तये ॥१५॥
 पूजा कार्या महादेव्याश्चन्देनानुलेपिते । ताधपात्रे तथा कार्यं मण्डलं सुमनोहरम् ॥ १६ ॥
 तत्र पूजा विधातव्या देव्या एवं मनोपिणा । कुतो दारिद्र्यशङ्कास्य स हि कोटीश्वरो नरः ॥१७॥
 नाङ्गन्यासकरन्यासौ नाङ्गं चैवास्य देवता । कुबेरस्य मतेनास्याः पूजापि क्रियते तथा ॥ १८ ॥
 इति धनदापरिच्छेदः ॥ अथ यत्किञ्चिदेतत् । तत्रादौ मधुमती—

पाशं मायामङ्कुशं च कामराजं च कूर्चकम् । तारमग्निप्रियान्तोऽयं वसुवर्णः प्रकीर्तितः ॥ १ ॥
 “आर्होर्होर्होर्होस्वाहा” ॥

मधुच्छन्दः ऋषिर्हिष्टुप् छन्दो मधुमतीति च । मुन्याद्याः पञ्चभिर्नाजैः पञ्चाङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ २ ॥
 जौ स्वाहेत्यस्त्रमन्त्रः स्वाद्देवीं ध्यायेत् समाहितः । मणिकान्धनपीठस्थां सुपर्वणसेतिताम् ॥३॥
 दोर्भ्यां नीलाम्बुजयुगं दधानां विशदप्रभाम् । चारुमित्तमुखाभ्योऽज्ञां देवीं मधुमतीं स्मरेत् ॥४॥
 अष्टलव जपितान्ते जुहुयात् तद्दशांशतः । विन्वपत्रैर्घृतार्कैश्च ततो विधानं समर्चयेत् ॥ ५ ॥
 यनेजपादिके पीठे नवशक्तिसमन्विते । केसरेषु पटङ्गानि वसुपत्रेषु शक्रयः ॥ ६ ॥
 निद्रा क्षाया क्षमा रुग्णा कान्तिरार्या धृतिः स्मृतिः । भूपुरं लोकपालांश्च तदक्षराणि च तद्गहिः ॥ ७ ॥
 एवं देवीं पूजयितुस्तस्य श्रीः सर्वतोमुत्ती । भूपतीन् रक्तकमलैस्ताम्बूलैर्भोषितो हुतैः ॥ ८ ॥
 वशयेत् पायसैर्भोगान् ग्रामोति विपुलान् नरः । मधुमत्याः परो मन्त्रो भौतिको बिन्दुना युतः ॥९॥

बिन्दुना युतो भौतिकः ऐ इति ।

ध्यायेत् कुमारिकां देवीं पूर्ववधजनादिकम् । अर्धकोटिजपादेव नानाविधानिर्धर्मेव ॥ १० ॥
 माया प्रमदे स्वाहेति पङ्क्तौ मन्त्रीरिना । ऋषिः शक्तिः स्मृत छन्दो गायत्रं प्रमदाह्वया ॥११॥
 देवता पद्दीर्घपुगलजावीजेनाङ्गक्रिया मता । सुवर्णाभरणैर्घुक्ता कराभ्यां च वराभये ॥ १२ ॥
 दधाना मधवाद्यैश्च सेवितां निद्राकिञ्चरः । सुवर्णवर्णां प्रमदां भावयेत् माधकोत्तमः ॥ १३ ॥
 रसलक्षं जपेन्मन्त्रं तद्दशांशं मृतैर्हुनेत् । अङ्गदिक्पालवज्रायैश्चिभिरावरणैर्पजेत् ॥ १४ ॥
 ततो वने धिविके तु अपुष्टं नियतो हुनेत् । पापमात्रेण जुहुयात् तद्दशांशं ततः स्वेपत् ॥ १५ ॥
 एकविंशं दिनं यावदेवमाचरतो निशि । आगत्य देवीं साक्षीं ददात्येव न संशयः ॥ १६ ॥
 प्रमदेतिपदं हिला प्रमोदे पदमुद्धरेत् । प्रमोदाया महामन्त्रो वाञ्छितार्थप्रदायकः ॥ १७ ॥
 भगवदृष्यादिपूजा स्यात् पूर्वमेवा च पूर्ववत् । कृता सरित्ते विद्वान् मण्डलं चन्दनेन च ॥ १८ ॥
 जपो होमश्च कर्तव्यः प्रमोदां पदयति ध्रुम् । ततो हिलिङ्गं वन्दीदेव्यं हृन्निवर्णकः ॥१९॥
 भैरवोऽस्य ऋषिः प्राङ्गसिष्टुप् छन्दश्च देवता । वन्दीदेवीं समुद्दिष्टां स्वेकेन हृद्दुदीरितम् ॥ २० ॥
 ततो द्विशः पटङ्गानि कृता ध्यायेत् परा शिवाम् । नीलजीमूतसङ्काशां रत्नसिंहामनाभिताम् ॥२१॥

वरामये कराभ्यां च दधतीं पानपात्रकम् । सेवितां सुरक्तन्याभिर्मजे वन्दी भवच्छिदे ॥ २२ ॥
 लक्ष्म्यं जपितान्ते पायसेन ससर्पिषा । तद्दशांशं हुनेत् पीठे प्राक्प्रोक्ते पूजयेच्छिवम् ॥ २३ ॥
 कर्णिकायां पडङ्गानि शङ्खीः पत्रेषु संयजेत् । कालीं तारां मगवतीं कुञ्जाख्यां शीतलापि च ॥ २४ ॥
 त्रिपुरा मातृका लक्ष्मीलोकेशानायुधैः सह । एवमाराधिता वन्दी साधकाय समीहितम् ॥ २५ ॥
 दद्यात् त्रिसप्तदिवसमयुतं प्रत्यहं जपेत् । गणेशं पूजयित्वा दौ नियमेन समन्वितः ॥ २६ ॥
 ततः कारागृहान्मुक्तिमेवं कुर्याद्विचक्षणः । अपूपे चतुर्सान्तष्टकारे साध्यनामकम् ॥ २७ ॥
 घृतेन विलिखेन्मायां दिक्षु संलिख्य तत्परम् । अष्टादशार्णमन्त्रेण चतुरर्क्षं प्रवेष्टयेत् ॥ २८ ॥
 तारत्रयं बन्धमुप्य बन्धान्मोचं कुरुद्वयम् । स्वाहान्तेन ततो बन्धां स्थिताय तमपूपकम् ॥ २९ ॥
 दद्यान् स भक्षयित्वा तु बन्दीमुक्तो भवेन्नरः ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायाचार्यवर्यमगवन्पुण्यपादश्रीगोविन्दाचार्यशिष्य—श्रीमगवच्छङ्कराचार्य-
 शिष्य—श्रीत्रिप्रभुशर्माचार्यशिष्य—श्रीमगल्लाचार्यशिष्य—श्रीविद्यारण्यवतिविरचिते
 श्रीविद्यारण्यवाक्ये नम्ये पञ्चविंश श्वासे ॥ २५ ॥

षड्विंशः श्वासः ।

अथ यत्किञ्चिन्मन्त्राः । सिद्धशास्त्रतन्त्रे—

अथ वक्ष्ये महादेवि समस्ताभीष्टसिद्धिदाम् । महाविद्यां महागोप्यां संप्रीत्या वटयक्षिणीम् ॥१॥

एहोहि यक्षियुगलं महायक्षिपदं ततः । वटवृक्षनिवासन्ते नि-शीघ्र मे च सर्वं च ॥ २ ॥

सौख्यं कुरुयुगं स्वाहा मन्त्रो द्वात्रिंशदर्शकः । श्रद्धयः स्याद्विश्रवारुन्दोऽनुष्टुप् स्याद् देवता तथा ॥३॥

यक्षिणी वटपूर्वा च वटवृक्षवर्णिवस्त्रनिर्गतैः । मुन्यङ्गैश्च पटङ्गानि कुर्यान्मृताणुवर्णकैः ॥ ४ ॥

मूर्ध्नि नेत्रद्वये वक्त्रे नासाकर्णसंयुग्मतः । कुचयोः पार्श्वयोश्चैव हृदि नाभौ तथोदरे ॥ ५ ॥

कटपूरुनामिजङ्घासु जान्बोध मणिवन्धयोः । करयोर्मस्तके न्यसेन्मन्त्रवर्णान् विशालधीः ॥ ६ ॥

रक्तमान्पांश्चरधरा रक्तगन्धानुलेपनाम् । रक्तभूषणभूषाङ्गीं नीलतोपदसंनिभाम् ॥ ७ ॥

नागवल्लीदलपुतलताक्रमुकमञ्जरीम् । दधानां मृगनेत्रां च संसरेद्वटयक्षिणीम् ॥ ८ ॥

लक्षयुग्मं वटायस्तज्जपेद् वन्द्युकसंभवैः । कुसुमैस्तद्दशांशेन जुष्टुपान्मन्त्रसिद्धये ॥ ९ ॥

शाक्ते पीठे धनेद् देवीं प्रोच्यन्ते पीठशक्रयः । कामदा मानदा रक्ता मधुरा मधुरानना ॥१०॥

नर्मदा भोगदा भन्दा प्राणदा पीठशक्रयः । मनोहराय यक्षिण्या योगपीठाय हुन्मनुः ॥ ११ ॥

कर्णिकाया वटङ्गानि पत्रपत्रसु शक्रयः । सुनन्दा चयिदेका हासा सुलापा मदविह्वला ॥१२॥

आमोदा च प्रमोदा च सुखदाष्टौ च सिद्धयः । चतुरमे लोकपालान् वज्राघायुधसंयुतान् ॥१३॥

विविक्ते विपिने गत्वा न्यग्रोधावस्तले जपेत् । सहस्रं प्रत्यहं मन्त्री सप्तमे दिवसे तथा ॥ १४ ॥

मण्डलं चन्दनैः कृत्वा पृथदीर्घं प्रकाशयेत् । तन्मण्डले यजेद् देवीं नियतो वटयक्षिणीम् ॥१५॥

आनिर्वाणं तदग्रे तु प्रजपेन्मन्त्रनायकम् । मञ्जीरशब्दं गीतं च श्रुत्वा निर्मयतो जपेत् ॥१६॥

देवी प्रत्यक्षतां याति तदा वै सुरतार्थिनी । तत्कामपूरणेनासौ दद्याद्वाञ्छितमुत्तमम् ॥ १७ ॥

तदारभ्य च मार्घावत् माघकस्यानुतिष्ठति । रमाद्वयं यक्षिणी ईश्वरं स्वाहा महामनुः ॥ १८ ॥

“अर्थी यक्षिणि दद्वहं स्वाहा ।”

दशाक्षरो मुनिः प्राग्वत् पंक्तिरुच्छन्द उदाहृतम् । यक्षिणी देवता प्रोक्ता मेकैकत्रिंशद्युग्मतः ॥१९॥

मंदारङ्गक्रिया प्रोक्ता ध्यायेद्यम्पककानने । सिंहासने समामीनां स्वर्णरत्नविभूषणाम् ॥ २० ॥

रक्ताम्बरधरा रक्ताम्बरगणसेविताम् । ध्यात्वैव मजपेक्ष्चं जपापुष्पैर्दशाशतः ॥ २१ ॥

हुनेत् पूर्वोदिते पीठे यजेत् सर्वेष्टदा भवेत् । प्रणवं क्रोधियुक् सेन्दुमनुग्रहमुदीरयेत् ॥ २२ ॥
मदनान्ते मेखले स्नानमःस्नाहान्तको मनुः । रव्यर्णोऽस्याः समर्चादि प्राक्प्रोक्तविधिना चरेत् ॥ २३ ॥

“ओं कौं मदनमेखले नमः स्वाहा”

मधूकतरुमूले तु चतुर्दशदिनाविधि । अयुतं प्रत्यहं जप्यात् मह्यं जुहुयात् सुधीः ॥ २४ ॥
मधुरात्रैर्मधूकोत्थपुष्पैस्तकाष्टदोषिते । वटौ तुष्टाञ्जनं यच्छेद्येन परयानि भूनिधिम् ॥ २५ ॥
तारं चाग्भवमुद्धृत्य विशाले भुवनेश्वरी । श्रीः कामः स्वाहया युक्तो मन्त्रः प्रोक्तो दशाक्षरः ॥ २६ ॥
प्राग्बन्धुन्यादिकं ज्ञेयं चिञ्चाष्टतले शुचिः । जपेद्भवं दशाशेन शतपत्रैर्हुनेत् ततः ॥ २७ ॥
विशाला यन्त्रिणी तुष्टा माधकाय रसायनम् । प्रयच्छेद्येन दीर्घायुराप्नुयात् माधकोत्तमः ॥ २८ ॥

इति यक्षिणीप्रकरणम् ॥ अथ मातङ्गोपकरणम् । उत्तरतन्त्रे—

राजमातङ्गिनीमश्वं प्रवक्ष्यामि यथाविधि । यत्पादद्वन्द्वभरसीरुहमंस्मृतिगो नरः ॥ १ ॥
लभते मुक्तिमतुलां दुष्प्रापां मिद्विसञ्चर्यैः । येन चार्कषणं साध्यवशीकारो यतो भवेत् ॥ २ ॥
येन बाञ्छितमामोति यशस्वी नियतं भवेत् । दुरितौघप्रविध्वंसः सौभाग्यामिश्र निश्चिता ॥ ३ ॥
सेवितं सन्ततिकरं (न स्यात्) निगडवन्धनम् । समन्तेषु च शास्त्रेषु पाण्डित्यमधिकं भवेत् ॥ ४ ॥
विशिष्टशिष्टगम्भीरपदविन्यासकोमले । ललिते च कवित्वेऽर्मा प्रगल्भः सुतरां भवेत् ॥ ५ ॥
सङ्गीते सर्वविद्यासु चात्यन्तं निपुणो भवेत् । मन्दिरे तस्य कमला साध्वनश्वरविभ्रमा ॥ ६ ॥
निरन्तरं च वसति नात्र कार्या विचारणा । किमत्र बहुनात्रेन वचसां पतिरेव सः ॥ ७ ॥
कान्त्या रतिपतिर्लज्ज्या कमलापतिरप्यर्सा । द्वादशो दण्डियुग् व्योम वह्निदण्डिद्वित्रिमूर्तियुक् ॥ ८ ॥
तादृश्यं भवेदस्य सद्यो विन्दुयुतं च हृत् । भूलोर्मध्ये गवाणो स्तो विविन्दुः कमला विपम् ॥ ९ ॥
कान्तियुक् कामिका विन्दुयुता काच तृतीयकम् । शिवयुक् श्वरिशब्दान्ते भृगुराग्निश्च केवलः ॥ १० ॥
अम्बु द्वितीयवर्गस्य मध्यस्थं च तपञ्चमम् । विषं नो व्योमा वह्निदृक् सर्वान्ते शु च कात्परम् ॥ ११ ॥
राजिस्वर्भुवं प्रोक्ता सविन्दुर्वह्निरीरितः । जिन्यन्ते प्रवदेत् सर्वं वशंकर्योस्तु मध्यतः ॥ १२ ॥
राज स्त्रीपुरुषं दुष्टमृगं सर्वं चतुर्थं च । स्थानेषु सर्वलोकान्ते विषं तत्कर्णयुक् च कम् ॥ १३ ॥
आदित्यः शिवयुग्-नीरं तदन्ते कान्तियुग् रविः । दीर्घा मरुच भृग्वम्बा व्योम कान्तियुतं मनुः ॥ १४ ॥
अष्टाशीत्यक्षरः प्रोक्तः सर्वकामसमृद्धिदः । रक्षार्थं सर्वलोकानामापुरारोग्यवर्धनः ॥ १५ ॥
शान्तिके पौष्टिके चैव वृद्धिमिद्विकरः प्रिये^१ । अपमृत्युजयः श्रीदो ह्यपस्मारघ्नयङ्करः ॥ १६ ॥
सर्वज्वरांश्च शूलानि शक्नो नाशयितुं चणात् । राजद्वारे विशेषेण संग्रामे रिपुमङ्कटे ॥ १७ ॥
अग्निचोरनिपातेषु सर्वशत्रुनिवारणे । सन्नसेषु पिशाचेषु गन्धर्वपूरणेषु च ॥ १८ ॥
नदीप्रतरण्ये दुर्गे संग्रामे प्राणसंशये । अर्मा मन्त्रः प्रयुक्तः स्यादेतत्सर्वनिवारणः ॥ १९ ॥

स्त्रीणां सौभाग्यहीनानामपुत्राणां विशेषतः । अपुत्रा यानपत्या या सदा पुष्पवती च या ॥ २० ॥
 पतिद्वेष्या च या नारी दुष्टा स्वश्रूजनं प्रति । या वन्ध्या मृतपुत्रा च निद्रालस्यमहाभयैः ॥ २१ ॥
 इत्येवमादिदोषैश्च दुष्टानां योपितामयम् । शक्रस्तददोषहरणे स्मरणदेव निश्चितम् ॥ २२ ॥
 स्त्रीवश्यनवश्यादिसर्ववश्यजयप्रदः । स्त्रीणां संमोहने शक्रो नराणां च विशेषतः ॥ २३ ॥
 मतङ्गमुनिना पूर्वं गीतस्तेनाप्यनुष्ठितः । वासुदेवेन गीतोऽयं तुम्भुरुप्रश्लादिभिः ॥ २४ ॥
 जप्तः सदा महामन्त्रो वमिष्टाद्यैर्महर्षिभिः । ॥

द्वादश ये दण्डी अनुस्वारस्तयुक्तस्तेन ऐं । व्योम ह, ध्वनी रेफ , दण्डी अनुस्वार , त्रिमूर्ति ई
 तेन ह्रीं । अस्थि शकारः । तादृशेषु बह्विदण्डिभिर्मूर्तियुतमित्यर्थः तेन यौं । सघ. ओकार । विन्दुरनु-
 स्वारस्तेन औं । इन्द्रम । अत्योर्मध्ये गणार्णौ तेन भगवति । विविन्दु. कमला श्री । त्रिपं म कान्तियुक्
 आकारयुक्तो तेन मा । कामिका त, विन्दुयुता तेन त । कर्तृनीयं ग, शिष्य ए तेन ने । अवि
 स्वरूपं । भृगु स । अग्नी रेफ केवल स्वररहितोऽप्यु चकारस्तेन ऐं । द्वितीयवर्गस्य मध्यस्थं ज,
 तपश्चमं न, विष म, नो स्वरूपं, व्योम ह, आ स्वरूप तेन हा , बह्वि र दृक् इ तेन रि । सर्व
 स्वरूपं, सु स्वरूपं, कात्पर ख, राजि स्वरूप, सर्वमुत्त स्वरूप, मविन्दुर्बह्वि रं, जिनि स्वरूप, सर्व-
 वशङ्गयोर्मध्ये राजपदं स्त्रीपुरुषपदं दुष्टमृगपदं सत्यपदं च प्रत्येकं वदेत् “चतुर्षु स्थानेषु” इत्युक्ते ।
 सर्वलोक स्वरूप, विष म, तत्कर्णयुक्तं तेन मु । कं स्वरूपं । आदित्य म, शिन्नुगोकारयुक्तं तेन ने । नीरं
 घ, तद्वत् श, कान्तियुप्रणिर्मा, वीर्यो न, मगत् य । भृगुः स, अस्तु व, आ स्वरूपं तेन स्वा ।
 व्योम ह, कान्ति आ तेन हा, ॥ स्पष्टम्— “पैर्होर्थाङौ नमो भगवति श्रीमातङ्गेऽवि सर्वजनमनोहरि
 सर्वमुखराजि सर्वमुखराजिनि सर्वराजवशङ्करि सर्वस्त्रीपुत्रवशङ्करि सर्वदुष्टसुगवशङ्करि सर्वसत्त्ववशङ्करि स-
 र्वलोकममुक मे वशमानय स्वाहा ” (८८) ॥ तथा—

दक्षिणामूर्तिरस्य स्याद्वृषिचन्द्र उदाहृतम् । गायत्रि देवता प्रोक्ता मातङ्गी सर्वसिद्धिदा ॥ २५ ॥

एकविंशतिभिर्वर्णैर्हृदयं समुदाहृतम् । त्रयोदशभिर्गणैः स्यान्निष्कराष्टादशार्णवैः ॥ २६ ॥

शिखा तावन्निरर्थैः स्यात् कवचं दशभित्तिभिः । नेत्रं द्वाभ्यामथाक्षं स्यान्मन्त्रवर्णैर्विभागशः ॥ २७ ॥

बाह्यायाकमलाद्याधैर्न्यासं कुर्यात् कराङ्गयोः । ॥

आद्ये प्रथमोऽङ्कैर्विशतिभिर्वर्णैः तेन चतुर्विंशतिवर्णात्मको हृदयमन्त्रः । “वर्णैश्चतुर्विंशत्या स्याद्-
 हृदिनि” शारदातिलकवचनात् ।

शिरोरललाटभूमध्ये तालुकपटगलोरसि । अनाहते भुजद्वन्द्वे जडरे नाभिसण्डले ॥ २८ ॥

स्वाधिष्ठाने गुह्यदेगे पादयोर्दक्षिणान्वयोः । मूलाधारे गुह्ये न्यसेत् पदान्यष्टादश क्रमात् ॥ २९ ॥

षण्डस्तन्मणि , गलमन्त्रश्च ।

मुखैरुद्विचतुःपदभिर्मुषट्पर्ववाष्टभिः । दशपत्तयष्टवेदान्निचन्द्रपुनमगुणाचिभिः ॥ ३० ॥

गुणावयव , त्रयोऽष्टा , पर्वता सप्त, पद्भिर्दश, वेदाश्चत्वार , अष्टयस्त्रय , चन्द्र एक , अक्षि द्वयम् । तथा—
 पदपद्भिरिव प्रोक्ता मन्त्रवर्णैर्वैष्वाक्रमम् । (रत्याद्या मूलहृदयभूम्येषु निचक्षयः ॥ ३१ ॥

चारुगन्धिलक्ष्मीबीजाया मातङ्गन्ताः प्रविन्यसेत् । शिरोऽननहृदगुह्यपादेषु च प्रविन्यसेत् ॥ ३२ ॥

हृल्लेखां गगनां रक्षां भूयो मन्त्री करालिकाम् । महोच्छुम्भां स्वनामाद्यवर्णवीजपुरःसराः ॥ ३३ ॥
मातङ्गन्ताः प्रविन्यस्य वाग्न्यासमथाचरेत् । मूर्ध्नि पादास्पगुह्येषु हृदम्भोजे प्रविन्यसेत् ॥ ३४ ॥
द्राविणीं शोषिणीं भूयो बन्धिनीं मोहिनीं पुनः । आकर्षिणीं स्वनामाटिबीजाद्याः शुभलक्षणाः ३५
स्वनाम्नामाचर्या एव बीजानि यासां तास्तदाद्या इत्यर्थः । (केचित्तु स्वनामादौ पूर्वोक्तबीजाद्या इति
वदन्ति, एवं चेदाद्यशब्देनैव प्रसङ्गो दुष्परिहरः ।)

मातङ्गन्तान्ततो न्यमेन्मन्मथान् वदनामयोः । पार्थकृत्योर्नाभिदेशे कटिपार्थासके पुनः ॥ ३६ ॥
बीजत्रयादिकान् मन्त्री मन्मथं मकरध्वजम् । मदन पुष्पधन्वानं पञ्चमं कुसुमायुधम् ॥ ३७ ॥
पष्ठं कन्दर्पनामानं मनोमवरतिप्रियौ । मातङ्गन्तान्ततो न्यमेत् स्थानेष्वेतेषु मन्त्रवित् ॥ ३८ ॥
बीजत्रयं मूलमन्त्राद्यम् ।

प्रथमानङ्गकुसुमा भूयोऽन्यानङ्गमेखला । अनङ्गमदना तद्वदनङ्गमदनातुरा ॥ ३९ ॥
अनङ्गमदनोद्वेगा भूयश्चानङ्गसंभवा । सप्तम्यनङ्गभुवनपालिनी स्यादथाष्टमी ॥ ४० ॥
अनङ्गशशिरेखाख्या मातङ्गन्ताः प्रकीर्तिताः । विन्यस्तन्वास्ततो मूलेऽधिष्ठाने मणिपूरके ॥ ४१ ॥
हृत्कण्ठास्थे भ्रुवोर्मध्ये मस्तके मन्त्रिणा ततः । आद्ये लक्ष्मीमरस्वत्यौ रतिः प्रीतिश्च कीर्तिका ॥ ४२ ॥
शान्तिः पुष्टिस्था तृष्टिर्मातङ्गीपदशेखरा । मूलमन्त्रं प्रविन्यस्य निजमूर्धनि मन्त्रवित् ॥ ४३ ॥
(आचारदेशोऽधिष्ठाने नाभौ पश्चादनाहते । कण्ठे वक्त्रे भ्रुवोर्मध्ये मस्तके विन्यसेत् क्रमात् ॥ ४४ ॥
ब्राह्मणाद्याः पूर्वमुद्दिष्टा मातङ्गीपदपश्चिमाः । एषु स्थानेषु विन्यसेदमिताङ्गादिभैरवान् ॥ ४५ ॥
असिताङ्गो रुद्रथण्डः क्रोधोन्मत्तकपालिनः । भीषणाख्यश्च संहार इत्यष्टौ भैरवाः स्मृताः ॥ ४६ ॥)
आचारदेशोऽधिष्ठाने नाभौ पश्चादनाहते । कण्ठदेशे भ्रुवोर्मध्ये विन्दौ भूयः कलापदे ॥ ४७ ॥
निरोधिकायामर्धेन्दौ नादनादान्तयोः पुनः । उन्मन्यां विषुवक्ते च ध्रुवमण्डलके शुभे ॥ ४८ ॥
भूमध्यादिशिबान्तानि स्थानान्यूर्ध्वोर्ध्वं ज्ञेयानि ।

प्रमथा भाविनी विद्युन्माला चिच्छक्तिरप्पथ । ततश्च सुन्दरानन्दा नागवर्ष्नीरिति क्रमात् ॥ ४९ ॥
शिरोभालहृदाधारेष्वेता बीजत्रयादिकाः । मातङ्गन्ताः प्रविन्यसेद्यथावद् देशिकोक्तमः ॥ ५० ॥
मातङ्गी महदाद्यन्ता महालक्ष्मीपदादिकाम् । सिद्धलक्ष्मीपदाद्यन्तां मूलमाधारमण्डले ॥ ५१ ॥
न्यस्य तेनैव कुर्वीत व्यापकं देशिकोक्तमः । एवं न्यस्तशरीरोऽसौ चिन्तयेन्मन्त्रदेवताम् ॥ ५२ ॥
अमृतोदधिमध्ये रत्नद्वीपे मनोरमे । स्वर्णप्राकारसन्वीते मण्डपे रत्ननिर्मिते ॥ ५३ ॥
कदम्बत्रिलोकहारकल्पवृक्षोपशोभिते । (वेदिमध्ये सुखास्तीर्णे रत्नमिहासने शुभे ॥ ५४ ॥
अष्टपत्रं महापत्रं केमराढ्यं मकरार्णिकम् । तन्मध्ये च त्रिकोणं स्यादष्टपत्रं ततो बहिः ॥ ५५ ॥
पुनः षोडशपत्रं स्याच्चद्वाह्ये स्याच्चतुर्दलम् । वेदासं सचतुर्द्वारं मण्डलं श्रोत्रपुत्रमम् ॥ ५६ ॥)
तस्य मध्ये सुखामीनां श्यामवर्णां शुचिस्त्रिताम् । कदम्बमालाभरणां पूजितां च सुरासुरैः ॥ ५७ ॥

प्रलम्बालकसंपुक्ता चन्द्रलेखावर्तसिकाम् । ललाटे तिलकोपेताभीपत्यहसिताननाम् ॥ ५८ ॥
 किञ्चित्स्वेदाम्बुमधुरललाटफलकोज्ज्वलात् । वलीतगङ्गमध्या तां रोमराजीनिराजिताम् ॥ ५९ ॥
 सर्वाभरणसंपुक्तां युक्ताहारविभूषिताम् । नानामणिगणैश्चन्द्रकटिस्त्रैरलङ्किताम् ॥ ६० ॥
 चलये रत्नखचितैः केयूरैर्मणिभूषितैः । भूषितां द्विशुजा बालां मधुवृणितलोचनाम् ॥ ६१ ॥
 आपीनमण्डलभोगसमुन्नतपयोधराम् । प्रलम्बकर्णाभरणा कर्णोत्तमविराजिताम् ॥ ६२ ॥
 तमालनीलां तरुणीं मधुमक्तां मतङ्गिनीम् । चतुःपटिकलारूपार्थस्थशुकशारिकां ॥ ६३ ॥
 कोटिशालार्कसङ्काशां जपाकुसुमसनिभाम् । एवं वा पीतवर्णां वा ध्यायेन्मातङ्गिनीं पराम् ॥ ६४ ॥
 एवं ध्यात्वा समाराध्य मानमैरुपचारकैः । अर्घ्यादिपात्राद्यामाद्य पूजयेत् परमेश्वरीम् ॥ ६५ ॥
 इति । मातङ्गमुक्तोद्ये— " मध्यादि शक्तिरेवो रसवसुचतुरक्षस्थमाधारमग्रे. पाद्य सूर्यस्य सोमस्य च विमल-
 जल मण्डल आभयित्वा । " इति अर्घ्याधारमण्डलमाह— मध्यादिगिनि । शक्तिर्मुक्तेनैश्वरीनीजं, यद्वि (यदि) धिकोण-
 मिति यावत् । रस पदकोण । वसु अष्टकोणं । मण्डलमित्यग्ररित्यादिषु त्रिषु स्थानेषु सप्तप्राप्ति । सारसप्रदे—

धर्मादिवत्पुत्रे पूर्वाङ्के पीठे शक्तीर्नवाचयेत् । मातङ्गन्ता विभूतिर्ध्व उन्नतिः कान्तिरेव च ॥ १ ॥
 सृष्टिः कीर्तिः मनतिश्च व्युष्टिरुत्कृष्टिरेव च । अद्विश्च नवमी प्रोक्ता मातङ्गाः पीठभर्चयेत् ॥ २ ॥
 वाय्वायाक्रमलामर्चशक्त्यन्ते कमलापदम् । सनाय नम द्युवक्ता मातङ्गाः पीठभर्चयेत् ॥ ३ ॥
 देव्या मूर्तिं च भूलेन कल्पयित्वा यथाविधि । पुनर्मूलं परसौ श्रीमातङ्गीमूर्तये नमः ॥ ४ ॥
 अर्चयेद्ग्रन्थपुष्पाद्यैस्तं मूर्तिं माधकोचमः । तस्यामावाहयेद् देवीमर्चयेच्च विधानविद् ॥ ५ ॥
 रत्याद्याः पूजयेन्मन्त्री त्रिषु कोणेषु च क्रमात् । पुरतो दक्षिणे सव्ये रतिः प्रीति (सैनोभवा) ॥ ६ ॥
 पाशाङ्कुशकरे श्वेतामि ते चान्ये च माज्जलिः । अरुणा सेजुकोदण्डपञ्चबाणसत्करा ॥ ७ ॥
 मध्ये दिक्षु च सपूज्या हृद्रेखाद्या यथाक्रमम् । गुरुसूत्रयभयेष्टानि बहन्त्यो भूतसप्रभाः ॥ ८ ॥
 अग्नीशरत्नः पवनकोणेष्वग्रे दिशामु च । यजेदङ्गानि मन्त्रजः पञ्चबाणास्ततोऽर्चयेत् ॥ ९ ॥
 दिक्त्रये क्रमतो मुक्ताख्यविद्रुमहीरकान् । श्रमलारुणभायुक्कान् धनुर्बाणधरास्तथा ॥ १० ॥
 दलेषु पूजयेदग्रादनङ्गकुसुमादिकाः । गुरुसूत्रयभयेष्टानि धारयन्त्योऽरुणप्रभाः ॥ ११ ॥
 अग्रे दलानां संपूज्या रत्याद्याधारभूषणाः । लक्ष्मीर्होमप्रभा पञ्चकरान्या शङ्खसन्निभा ॥ १२ ॥
 चिन्मुद्रापुस्तककरा धनुर्बाणकरे परे । श्वेतासिते कुन्दसमा चिन्मुद्राञ्चकरा परा ॥ १३ ॥
 चिन्मुद्रामययुक् शान्तिररुणान्ये भयेष्टे । द्वितीयेऽष्टदेले पूज्या मन्मथाद्या मदोद्धताः ॥ १४ ॥
 पुर आकृष्टपावज्याः पृष्ठतः सनिपङ्गकाः । पत्रसंख्या मातरः स्युस्तदग्रे चाष्टमैरवाः ॥ १५ ॥
 कपालशूलदमरुचेतालामरूपाण्यः । दीर्घम्बराद्या ब्राह्म्याद्या हम्ब्याद्या भैरवा अपि ॥ १६ ॥
 ततः पोटशपत्रस्था वामाद्याः श्यामविग्रहाः । आदर्श रत्नदीपं च व्यजनं च ततः परम् ॥ १७ ॥

नागवल्लीदलं चैव चामरं ज्ञानकोशकम् । वासोमान्यातपत्राण्यामरयं शुक्रशारिके ॥ १८ ॥
 चामरं रत्नचपकं तालद्वयं प्रदीपकम् । विभ्राणा वामहस्तैश्च देव्यग्रे नतिपाणयः ॥ १९ ॥
 रत्नवर्णाश्च विमला भावयन्त्रर्चयेद्विमाः । वादयन्त्यः सटा वीणां चतुष्पत्रे नतोऽर्चयेत् ॥ २० ॥
 मातङ्गाद्यास्तासु चाद्या पाशाङ्कुशवराभयैः । अलङ्कृतभुजा रक्ता द्वितीया चेन्दुमप्रभा ॥ १२ ॥
 असिखेटकशूलादमुण्डहस्ता तथापग । पाशाङ्कुशमरोजानि शालिपुत्रं च विभ्रती ॥ २२ ॥
 अरुणा चान्तिमा हेमरत्नपात्रे वराभये । दधाना श्यामवर्णा च ध्यातव्या मन्त्रिमत्तमैः ॥ २३ ॥
 अभिनैर्भूतवायव्यरुद्रकोशेषु मंथजेत् । गणेशदुर्गावष्टकज्ञेयस्तद्विहिर्यजेत् ॥ २४ ॥
 चतुरस्रे लोकपालान्तदस्त्राणि च तद्विहः । ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपठन्यामान्ते मूलन प्राणायामप्रयं कृत्वा, शिरसि ओं दक्षिणामूर्तये श्रुत्ये नमः । मुखे गायत्र्याच्छन्दसे नमः । हृदि श्रीमातङ्गीश्वरीदेवतायै नमः । इति विन्यस्य मम सर्वार्थीप्रसिद्धये विनियोगः, इति कृताञ्जलिबन्ध्वा, ऐर्हार्थीओं नमो भगवति श्रीमातङ्गीश्वरि सर्वजनमनोहारि हृदयाय नमः । ॐ सर्वमुखराजि सर्वमुखराजिनि शिरसे स्वाहा । ॐ सर्वराजवशङ्करि सर्वलोकापुरपवशङ्करि शिखायै वषट् । ॐ सर्वदुष्टमृगवशङ्करि सर्वसत्त्ववशङ्करि कवचाय हुं । ॐ सर्वलोकममुकं मे वशमातय नेत्रत्रयाय वौषट् । ॐ स्वाहा अन्त्राय फट् । इति षोडाविमहैर्मन्त्रवर्णं कल्पद्वयं न्यासान् विधाय, शिरसि ऐर्हार्थी नमः । ललाटे ओं । भूमये नमो । तालुनि भगवति । कंठे श्रीमातङ्गीश्वरि । गले सर्वजनमनोहारि । उरसि सर्वमुखराजि । अनाहते सर्वमुखराजिनि । दक्षमुजे सर्वराजवशङ्करि । वामे सर्वलोकापुरपवशङ्करि । जठरे सर्वदुष्टमृगवशङ्करि । नामौ सर्वसत्त्ववशङ्करि । स्वाधिष्ठाने सर्वलोकं । लिङ्गे अमुकं । दक्षपादे मे । वामे वशं । मूलाधारे आनयं । गुदे स्वाहा नमः ॥ मूलाधारे ऐर्हार्थी रं रत्नै मातङ्गी नमः । हृदि ॐ श्री प्रीत्यै मां । भूमये ॐ मं मनोभवत्यै मां । शिरसि ॐ हुं हृत्तेत्यै मां । यदने ॐ गं गणनायै मां । हृदि ॐ रं रक्षायै मां । गुह्ये ॐ कं करालिकायै मां । पादयो ॐ मं महोच्छुष्मायै मां । शिरसि— ॐ त्रं त्रारिण्यै मां । पादयो ॐ शौ शोषिण्यै मां । मुखे ॐ यं वन्धिण्यै मां । गुह्ये ॐ मां मोहिण्यै मां । हृदये ॐ आं आकर्षिण्यै मां ॥ ततो मुखे ॐ मन्मथाय मां । वामांसे ॐ मकरध्वजाय मां । वामपार्श्वे ॐ नदनाय मां । वामरुद्धा ॐ पुष्पधन्वने मां । नामौ ॐ कुसुमायुधाय मां । दक्षरुद्धां ॐ कन्दर्पाय मां । दक्षपार्श्वे ॐ मनोभवत्यै मां । दक्षांसे ॐ रतिप्रियाय मां ॥ मुखे ॐ अनङ्गकुसुमायै मां । वामांसे ॐ अनङ्गमेखलायै मां । वामपार्श्वे ॐ अनङ्गमदनार्यै मां । वामरुद्धां ॐ अनङ्गमदनानुरायै मां । नामौ ॐ अनङ्गमदनोद्देगायै मां । दक्षरुद्धां ॐ अनङ्गसंभवायै मां । दक्षपार्श्वे ॐ अनङ्गमुचनपालिन्यै मां । दक्षांसे ॐ अनङ्गशशरेखायै मां ॥ मूलाधारे ॐ लज्ज्यै मां । लिङ्गमूले ॐ सरस्वत्यै मां । मणिपूरे ॐ रत्नै मां । हृदि प्रीत्यै मां । कण्ठे कीर्त्यै मां । मुखे वाग्यै मां । भूमये पृथ्व्यै मां । शिरसि तुष्यै मां । मूर्ध्नि मूलमन्त्रं न्यसेत् ॥ मूले ॐ ब्राह्म्यै मां । स्वाधिष्ठाने माहेभ्य्यै मां । नामौ दौमात्यै

मा० । इदि वैष्णव्ये मा० । कण्ठे वाराह्ये मा० । मुखे इन्द्रायै मा० । भ्रूमध्ये चामुण्डायै मा० । शिरसि महालक्ष्म्यै मा० ॥ मूले असिताङ्गाय मा० । स्वाधिष्ठाने रुद्रये मा० । नाभौ चण्डाय मा० । इदि क्रोधाय मा० । कण्ठे उन्मत्ताय मा० । मुखे रुपालिने मा० । भ्रूमध्ये भीषणाय मा० । शिरसि संहाराय मा० ॥ आधारे वामायै मा० । लिङ्गे ज्येष्ठायै मा० । नाभौ रौद्र्ये मा० । इदि शान्त्यै मा० । कण्ठे अन्धायै मा० । भ्रूमध्ये चार्वाग्भ्य्यं मा० । विन्दौ क्रियाशक्त्यै मा० । कलापदे लक्ष्म्यै मा० । निरोधिकाया रुष्ट्यै मा० । अर्धेन्द्रौ मोहिन्यै मा० । नादे प्रमथायै मा० । नादान्ते भाविन्यै मा० । उन्मत्त्यां विद्युन्मलायै मा० । विषुवस्त्रे चिच्छक्त्यै मा० । ध्रुवमण्डले सुन्दरानन्दायै मा० । शिवे नागवह्नये मा० । शिरसि मातङ्गायै मा० । ललाटे महामातङ्गायै मा० । इदि महालक्ष्म्यै मा० । मूले सिद्धलक्ष्म्यै मा० । मूलाधारे मूलमन्त्र विन्यस्य तेनैव व्यापकं कुर्यात् । ततो ध्यानादिमानसपूजान्ते प्रमाणोक्त मण्डलं कृत्वा सप्रदायामूलमन्त्रेण मण्डलमध्यमादेर्वाजत्रयेण, छिद्रावृत्त्या षट्कोण, आघन्तप्रण-धयुक्तैर्द्विद्वैतैस्तैर्वाजेरष्टकोणं, षडङ्गेश्वरस्य च संपूज्य उक्तविधनार्थपारं सस्याप्यान्यानि च पात्राणि प्राग्वत् संस्थाप्य, स्वर्णादिपट्टे कुङ्कुमादिना सकेसरमण्डलकमलं कृत्वा, तत्कलिं गायः स्वाभिमुपात्र त्रिकोणं कृत्वाष्टदलाद्वि पुनरष्टदलकमलं तद्वदि. षोडशदलकमलं तद्वदिश्चतुर्दलं तद्वदिश्चतुर्दलं चतुर-स्रप्रयं च कुर्यादिति पूजाचक्रं निर्माय, स्वपुरतः पीठान्नै संस्थाप्य मूलेनाभ्यर्च्यार्धस्थापनाद्यात्मपूजान्ते मण्डूकादिज्ञानात्मावांस्ते अष्टदलकेसरेषु— षोडशार्थं निभृत्य मा० । एष ३ उग्रतै मा० । कान्त्यै मा० । रुष्ट्यै मा० । कौत्थ्यै मा० । सनत्तै मा० । द्युष्ट्यै मा० । उरुष्ट्यै मा० । मध्ये श्रुत्यै मा० । इति संपूज्य, “ षोडशार्थं सर्वशक्तिकमलासनाय नमः ” इति मन्मन्तं पठं संपूज्य, मूलमुच्चार्य ‘ श्रीमातङ्गी-श्वरीमूर्तिं कल्पयामि ’ इति मूर्तिं पटिकल्प्य, पुनर्मूलमुच्चार्य “ परस्य श्रीमातङ्गीश्वरीमूर्त्यै नमः ” इति मूर्तिमभ्यर्च्य तस्या देवीमावाह्य, आवाहनादिप्राणप्रतिष्ठान्ते पाशाङ्कुशवराभयपद्मचर्मधनुः शरमौलौदी-गंगाण्योनीरिति द्वादशमुद्रा प्रदर्श्य, आसनादिपुष्पोपचारान्ते प्राग्वत् लयाङ्गत्वेन देवीमूर्तौ षडङ्गानि संपूज्य, त्रिकोणे षोडशार्थं रत्यै मा० । ३ प्रीत्यै मा० । ३ मनोभवायै मा०, इति प्रादक्षिण्येनाभ्यर्च्य, त्रि-कोणाष्टदलयोऽन्तराले मध्ये चतुर्दिक्षु च— इ हृजेत्वायै मा०, गं गगनायै मा०, कं करालिकायै मा०, म महोत्तुपायै मा०, इति संपूज्याग्नीशासुरबायन्त्रमध्येषु चतुर्दिक्षु च कमले षडङ्गानि संपूज्य, त्रिकोणाष्ट-दलयोऽन्तराले एष— डा द्राघिण्यै मा०, शौ शोषिण्यै मा०, यं वन्धिण्यै मा०, मौ मोहिण्यै मा०, आ आकर्षिण्यै मा०, इति देव्यप्रादिचतुर्दिक्षु पुनर्देव्यग्रे च प्रादक्षिण्येनाभ्यर्च्य, अष्टदलेषु देव्यष्टदलमारभ्य प्रादक्षिण्येन— अनङ्गकुसुमायै मा०, अनङ्गमेखलायै मा०, अनङ्गमन्दनायै मा०, अनङ्गमन्दनातुरायै मा०, अनङ्गमन्दनोद्देगायै मा०, अनङ्गसम्भवायै मा०, अनङ्गभुवनपालिन्यै मा०, अनङ्गशक्तिरेखायै मा०, इति संपूज्य, तदेषु— लक्ष्म्यै मा०, सरस्वत्यै मा०, रत्यै मा०, प्रीत्यै मा०, कौत्थ्यै मा०, कान्त्यै मा०, पु-ष्ट्यै मा०, तुष्ट्यै मा० । ततो द्वितीयाष्टदलमूलेषु देव्यप्रादि प्रादक्षिण्येन— षोडशार्थं मन्मथाय मा०, ३ मकरभज्जाय मा०, ३ मन्दनाय मा०, ३ पुष्पधन्वने मा०, ३ उन्मुमायुधाय मा०, ३ कन्दर्पाय मा०, ३ मनोभवाय मा०, ३ रतिप्रियाय मा० । एतमध्येषु— आ आह्वयै मा०, ई माहेश्वर्यै मा०, इत्यादि । द्वात्रिंशेषु— अ असिताङ्गभैरवाय नमः, इत्यादि भैरवाष्टक संपूज्य, षोडशदलेषु— वामायै मा०, ज्येष्ठायै मा०, रौद्र्यै मा०, शान्त्यै मा०, अन्धायै मा०, चार्वाग्भ्यं मा०, क्रियाशक्त्यै मा०,

लङ्घ्ये मा०, सृष्ट्ये मा०, मोहिन्ये मा०, प्रमथायै मा०, भाषिन्ये मा०, वियुञ्जतायै मा०, विच्छेदयै मा०, सुन्दरानन्दायै मा०, नागवह्नये मा० । ततश्चतुर्दशेषु— ३ मातङ्ग्ये मा० । ३ महामातङ्ग्ये मा० । ३ महालङ्घ्ये मा० । ३ मिदलङ्घ्ये मा० । इति मधुन्य, चतुरश्राभ्यन्तरे आग्नेयादिचतुष्कोणेषु प्रादक्षिण्येन ओं गणेशाय नम । ओं दुर्गायै नम । ओं चटुकाय नम. । ओं क्षेत्रपालाय नम. । इत्यभ्यर्च्य, तद्वहि प्राग्वत् लोकपालार्चादि सर्वे समापयेदिति । तथा—

प्रजपेदयुतं मर्षा मन्त्र पथाद् दशांशतः । त्रिस्वादुपूजैर्जुहुयान्मधूककुसुमैर्वशी ॥ २५ ॥

तर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणाराधनं तथा । एव मिदमनुर्मर्षा माधयेन्निजवाञ्छितम् ॥ २६ ॥

भाग्यार्थी जुहुयाज्जातीमल्लिकानागकेनरैः । श्रीफलैश्चापि तत्पत्रैर्होमाद्राज्यश्रियं लभेत् ॥ २७ ॥

राजपुत्रः पद्मजः स्वा श्रियमाप्तोत्यनिन्दिताम् । लक्ष्मीपुष्पैरुत्पलैश्च वशयेत् सकलं जगत् ॥ २८ ॥

जपानधूकवकुलैर्गन्धवृक्षममुद्भवैः । सुमनोभिश्च जुहुयाद्वरयापैव तु मन्त्रवित् ॥ २९ ॥

मधुना च हुनेन्मन्त्री मर्वसिद्धिर्भवत्यलम् । त्रिस्वादुमयुतैः मन्त्र्यग् वेतसोत्तैः समिद्धैः ॥ ३० ॥

जुहुयाद् धृष्टिकामस्तु गुट्ठीभिर्वरं हरेत् । कदम्बकुसुमैर्हुता वशयेत् प्रमदाजनान् ॥ ३१ ॥

आयुष्कामः प्रजुहुयाद् दूर्वाभिर्नात्र संशयः । अन्नं प्रजुहुयान्मन्त्री अन्नवानचिराज्जवेत् ॥ ३२ ॥

गालितएडलहोमेन घनाकुलग्रहो भवेत् । होमद्रव्यं तु यत् प्रोक्तं त्रिस्वादं तु तज्जवेत् ॥ ३३ ॥

नन्दावर्तप्रसूनः स्याद्दोमो ब्राह्मिद्विदः परम् । निम्बप्रघ्ननहोमात्तु कमला वाञ्छितां लभेत् ॥ ३४ ॥

हुनेत् किंशुकपुष्पर्यः स भवेत् तेजसां निधिः । चन्दनागुरुकूर्पूररोचनाकुङ्कुमैरपि ॥ ३५ ॥

होमात्तु विश्वं सकलं वशयेन्नात्र संशयः । अष्टाभिर्जपेत्तेस्तु तिलकं जनमोहनम् ॥ ३६ ॥

सिन्दुवारस्य मूलानि होमयेद् बन्धमुद्धये । उग्रगन्धस्य तैलेन संमिश्रैर्लवणैर्हुनेत् ॥ ३७ ॥

अचिराच्छुसहं स नाशयेन्नात्र संशयः । संचूर्णितनिशामिश्रैर्लवणैः सत्प्रयेदरीन् ॥ ३८ ॥

परिपक्वैरतिरसैः फलैः पुष्पैः सुगन्धिभिः । होमाद्राञ्छितमामोति नात्र कार्या विचारणा ॥ ३९ ॥

इति । सारसंग्रहे—

बालात्रिबीजं वामबीजं भार्या च कमलां वदेत् । तारं हृद्गणपतीपं ति श्रीमातं पदं वदेत् ॥ १ ॥

गौश्वर्यन्ते मर्वजान्ते दीर्घा कालरच नो वियत् । रिसर्वशुखं भाग्यं नि सरः शक्तिरिन्दिरा ॥ २ ॥

मध्ये सर्ववशंकर्योः पञ्चवज्रायेत् क्रमात् । राज-स्त्रीपुरुषं दुष्टमृग सत्त्वपदं वदेत् ॥ ३ ॥

लोकं स्यादमुक्तं मे वशमानयं ठयुग्मकम् । वैपरीत्येन चायुक्ताजिपदकान्तिको मनुः ॥ ४ ॥

अर्धरैरनवतिमिर्तरुदित आदरात् । अयं मन्त्रस्त्रिभुवनवशीकारकरः परः ॥ ५ ॥

आचार्यानुग्रहाद् प्राप्यो महपुण्यतमैरयम् । दुष्प्राप्योऽकृतपुण्यायां मुनीन्द्राद्येभ्यः सेवितः ॥ ६ ॥

वाञ्छावितरणे कल्पपादपः परिकीर्तितः । ॥ ७ ॥

वालात्रिबीजं पूर्वोक्तं । वामबीजं ऐं । माया ह्रीं । कमला श्रीं । तारं ओं । हृद्गमः । मग स्वरूपं । पा-

नीय च । ति स्वरूपं । श्रीमान् स्वरूप । श्रीश्वरि स्वरूप । सर्वज्ञ स्वरूपं । दीर्घा न । फालो
म । नो स्वरूपं । वियत् ह । रि स्वरूपं । सर्वमुपारं स्वरूपं । भाषं ज । ति स्वरूपं । सरः
ज्ञां । शक्ति ह्रीं । इन्दिरा श्रीं । सर्वराजशंकरि , सर्वस्त्रीपुरषवशंकरि , सर्वदुष्टमृगवशंकरि , स-
र्वसत्त्ववशंकरि , सर्वलोकवशंकरि , असुक्त स्वरूप । अत्र न सन्धि अष्टनवत्यक्षरानुपपत्तेः । मे वशमानय
स्वरूपं । ट्युपमक स्वाहा । वैपरीत्येन श्रीह्रींस्मै क्लीं इति क्रमेण ॥ स्पष्टम् पञ्जीसौःपञ्जीश्रीं ओं नमो भगवति
श्रीमातङ्गीश्वरि सर्वजनमनोहरि सर्वमुखरञ्जनि क्लींह्रींश्रीं सर्वराजवशंकरि सर्वस्त्रीपुरषवशंकरि सर्वदुष्टमृगवशं-
करि सर्वसत्त्ववशंकरि सर्वलोकवशंकरि असुक्त मे वशमानय स्वाहा श्रीह्रींस्मै क्लीं (६८) ॥ मतङ्गमनु-
कोशे— “ निन्देऽष्टनवत्यक्षरात्मके मन्त्रे सर्व एव पठितफला भवन्ति , तस्यान्मन्त्रमिमं सर्वदेवं जपेदिति ” ।
तथा—

ऋण्याद्याः पूर्वमुदिता मन्त्रस्यास्य भवन्ति हि । ततस्तु मातृकां न्यमेद् देवताभावमिद्वये ॥ ७ ॥
पञ्चबाणानङ्गुलीषु विन्यसेत् साधकोत्तमः । मकरध्वजमग्रं च तलयोर्विन्यसेत् सुधीः ॥ ८ ॥
मकरध्वजङ्घे-माया-हृदन्तो वाग्धवादिक् । मकरध्वजमन्त्रोऽयं सर्वरक्षकरः परः ॥ ९ ॥
शिखाशिरोललाटेषु मध्ये नेत्रपुग्मके । श्रोत्रयोर्ग्राणयोर्विक्ते गण्डयोः ककुदि क्रमात् ॥ १० ॥
अंसयोर्वरसि न्यसेत् स्तनयोर्हृदयाम्बुजे । नाभिमण्डलके लिङ्गे मूलाधारे पदान्यथ ॥ ११ ॥
त्रयोविंशतिसंख्यानि त्रिभ्यैकाद्विचतुस्तथा । षडष्टकमसप्तैकचन्द्राष्टदशपत्तिभिः ॥ १२ ॥
वक्ष्येवद्विचन्द्राविशिद्धिविधिक्रमान् न्यमेत् । (चन्द्रः १ पङ्क्तिः १० वसु ८ वक्त्रि ३ अक्षि २) ॥
एकोनविंशतिं स्वप्ता मन्त्रार्णानादितः क्रमात् । पदैः षड्भिः षडङ्गानि त्रिताराद्यैः प्रकल्पयेत् ॥ १३ ॥
मतङ्गमनुकोशे तु— ऋण्यादिम्यासानन्तरं , “ अङ्गुलीषु तलयोरथ न्यसेत्पञ्चबाणमकरध्वजान्तथा । अ-
ङ्गपट्टमथ मातृकावलिं मूलमन्त्रमपि खण्डश कृतम् ” ॥ इति न्यासरूप उक्तः । यथोपदेशं कार्यमिति ।
द्राविण्याद्याः पुनः पञ्च कुर्वी पार्श्वपुगे हृदि । मणिपूरक एव स्याद् ब्राह्मणाद्या विन्यमेत् ततः ॥ १४ ॥
षड्द्वन्द्वमन्त्रिषु ततो ह्यष्टौ लक्ष्म्यादिका न्यसेत् । सव्यमारभ्य दौर्द्वन्द्वमन्त्रिषु क्रमतः सुधीः ॥ १५ ॥
लक्ष्म्याद्याः पूर्वमुदिताः शक्तीरष्टौ मविन्यसेत् । क्रान्ते चैव भुवोर्मध्ये नेत्रधोत्रगुदेषु च ॥ १६ ॥
नामापुगे मुखे गण्डद्वन्द्वे त्रिदशदेशके । मूलाभिष्ठानतालौ च वामाद्याः षोडश न्यसेत् ॥ १७ ॥
दक्षार्द्धमारभ्य षड्द्वन्द्वमन्त्रिषु भैरवान् । मातङ्ग्यादिचतुष्कं च हृदि नाभौ शिरोगुदे ॥ १८ ॥
गणेशदुर्गाविदुक्चेत्रपालास्ततो न्यसेत् । कथूमध्यास्यकण्ठेषु मूलेन व्यापकं न्यमेत् ॥ १९ ॥
सरस्वतीं तथा लक्ष्मीं निधिपुग्म प्रविन्यमेत् । आनने च भुवोर्मध्ये चरणद्वय एव च ॥ २० ॥
एत न्यस्ततुर्मन्त्रौ व्यासेद् देवीमनन्यथाः । ॥
अमृतमहोदधिमध्ये रत्नद्वीपे मकल्पवृक्षवने । मणिमयमण्डपमध्ये मणिमयमिहामनस्योर्ध्वे ॥ २१ ॥
मातङ्गीं मधुपूरपानमुदितामापूर्यमानेक्षणा मन्त्रिद्वन्द्वना कदम्बकुसुमप्रोक्ष्णासिमद्वेषिकाम् ।
वीलाशोभिकरा मुरत्रवसनामापकनिम्बाधरां कस्तुरीतिलका शशाङ्कमुकुटा मञ्जुपात्रश्रुतिम् ॥ २२ ॥

आपीनोन्नतशोभुरोजविनमन्मध्यां शुक्रश्यामलां

त्रैवेयाङ्गदचारुहाररसनामञ्जीरसंशोभिताम् ।

भङ्गायं वरहास्यसम्मितदृशा संतर्पयन्तीं मुदा

ध्यायेत् पार्थगतं तथाखिलकलारूपं शुक्रं शारिकाम् ॥ २३ ॥

पूर्वोक्ते च शुभे पीठे यश्चेतत् प्रकल्पयेत् । त्रिकोणं पञ्चकोणं चाप्यष्टपत्रं कलाच्छदम् ॥ २४ ॥

अष्टपत्रं वेददलं चतुरस्रं मनोहरम् । चतुर्द्वारसमायुक्तं सर्वदृष्टिमनोहरम् ॥ २५ ॥

अत्रावाह्यं यजेद् देवीं मञ्जी शृङ्गारवेपगान् । आदौ लयाङ्गमभ्यर्च्य भोगाङ्गं पूर्ववधजेत् ॥ २६ ॥

पूर्वाङ्गवच्च रत्याद्या यजेन्मञ्जी यथाविधि । द्वाविण्याद्याः पञ्च कोणेष्वभ्यर्च्या मन्त्रिणा सदा ॥ २७ ॥

अष्टपत्रे यजेन्मातृलक्ष्म्याद्याश्च तदग्रतः । वामाद्याः षोडशदले तद्वाह्येऽष्टदले पुनः ॥ २८ ॥

भैरवानष्ट चाभ्यर्चेत् तद्वाह्ये च चतुर्दले । मातङ्गाद्या यजेन्मञ्जी तद्वाह्ये गणपादिकान् ॥ २९ ॥

सरस्वत्यादिकान् मञ्जी तथा च प्रयजेत् ततः । लोकपालान् यजेद्वाह्ये तदक्षिणौ ततो बहिः ॥ ३० ॥

एवं संपूज्य मातङ्गीं यथाशक्ति मनुं जपेत् । पुनरभ्यर्च्याङ्गपदकं सुमिष्टान्नैश्च पानकैः ॥ ३१ ॥

सुदुग्धैश्च निवेद्याथ देवीं नत्वा ततो बलिम् । दद्याद् भक्तेन मन्त्रज्ञस्तेनेष्टं लभतेऽचिरान् ॥ ३२ ॥

नमो भगवतीत्पुक्ता मातङ्गीधरि नृत्परम् । इमं बलिं गृह्युग्मं स्वाहाशब्दमयोधरेत् ॥ ३३ ॥

बलिमत्रोऽयमाख्यातः सर्वकामफलप्रदः । ॥

इति । अथ प्रयोगः— तत्र प्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि दक्षि-
णाभूमिंश्चक्षये नमः । मुखे गायत्रीछन्दसे नमः । हृदि मातङ्गीश्वरीदेवतायै नमः । इति विन्यस्य मम
सर्वाभीष्टनिश्चये विनियोगः, इति कृताञ्जलिरुक्त्वा प्राग्बन्मातृका विन्यस्य, अङ्गुष्ठयोः द्वां द्वाविण्यै मा-
तङ्गीश्वरीदेवतायै नमः । तर्जन्योः शौं शोषिण्यै मा० । मध्यमयोः वं वान्धिण्यै मा० । अनामिकयोः मौं
मोहिण्यै मा० । कनिष्ठिकयोः आं आकर्षिण्यै मा० । करतलयोः ऐं मकरध्वजाय ह्रीं नमः । इति वि-
न्यस्य, शिखायां ऐं ह्रीं सौः नमः । शिरसि ऐं ह्रीं शौं नमः । ललाटे औं नमः । भूमौ नमो० । दक्षिणे
भगवति० । वामे धीमातङ्गीश्वरि० । दक्षिणे सर्वजनमनोहरि० । वामे सर्वमुखरञ्जनि० । दक्षिणास्यां ह्रीं०
यामायां ह्रीं० । मुखे धीं० । दक्षिणहस्ते सर्वराजवशङ्करि० । वामे सर्वस्त्रीपुरुषवशङ्करि० । ककुदि सर्वदुष्ट-
मृगवशङ्करि० । दक्षिणे सर्वसत्त्ववशङ्करि० । वामे सर्वलोकवशङ्करि० । उरसि अमुकं० । दक्षिणे मे० ।
वामे वशं० । हृदि आनय० । नामौ स्वाहा० । लिङ्गे श्रीं ह्रीं ऐं० । मूलागारे सौं ह्रीं ऐं० । इति विन्य-
स्य, ऐं ह्रीं शौं सर्वजनमनोहरिं हृदयाय नमः । ३ सर्वमुखरञ्जनिं शिरसे स्वाहा । ३ ह्रीं ह्रीं शौं सर्वरा-
जवशङ्करिं शिखायै वषट् । ३ सर्वस्त्रीपुरुषवशङ्करिं कवचाय हुं । ३ सर्वदुष्टमृगवशङ्करिं नेत्राभ्यां वौषट् ।
३ सर्वसत्त्ववशङ्करिं अस्त्राय फट् । इति करपङ्क्त्यासं विधाय, कुक्षिदक्षवामपार्श्वहृदयनाभिषु पुनर्त्रि-
विण्याया पञ्च विन्यस्य, दक्षपादाङ्गुलिमूले आं आहम्भ्यै मा० । एवं गुल्फसन्धि-दक्षजानु-दक्षोरुमूल-
वामोरुमूल-तज्जानुगुल्फसन्ध्यङ्गुलीमूलेषु माहोर्ध्वादिमहालक्ष्म्यन्ता विन्यस्य, वामदोर्मूले लक्ष्म्यै मा० ।
तन्मध्यसन्ध्यौ सरस्वत्यै मा० । मणिवन्धे रत्यै मा० । अङ्गुलीमूले प्रीत्यै मा० । दक्षकराङ्गुलीमूले कीर्त्यै

अर्चनीयाश्च मन्त्रैः सर्वभावेन मन्वेदा । मयी नायौ भावनीयाः ययामा एवात्र मन्त्रिणा ॥ ४ ॥
 भौमवारे तथा पिष्टमयान् दीपान् प्रकारयेत् । प्रज्वालयेद् धृतैर्नैतान् मातङ्गीप्रीतये बुधः ॥ ५ ॥
 मातङ्गीप्रीतये मन्त्री योगिन्यष्टा एक यजेत् । वाग्मवाद्याः प्रपूज्याश्च प्रोन्यन्ते ता यथाक्रमम् ॥ ६ ॥
 दिव्याद्या योगिनी पूर्वा महदाद्या तथा परा । सिद्धादिका गणेश्वर्या प्रतामिन्यपि कीर्तिता ॥ ७ ॥
 हाकिनी च तथा काली कालरात्री निशाचरी । ऊर्ध्वकेशी विष्णाची शुक्लाङ्गी भोगिनी मता ॥ ८ ॥
 जटाधारिण्यपि तथा वीरभरण्यपीरिता । धृत्राक्षी षोडशाप्येता ईशानादि मपूजयेत् ॥ ९ ॥
 कलहाद्या प्रिया चान्या राचस्यन्या प्रकीर्तिता । गदिता घोररक्ताक्षी विश्वरूपा भयङ्करी ॥ १० ॥
 वाराह्या च कुमारी स्यान्मुण्डधारिण्यपीरिता । मयामुरा रुद्रहंकार्यपि प्रोक्ता च भीषणा ॥ ११ ॥
 त्रिपुरान्तकभैरव्यौ ध्वंसिन्यपि च संमता । क्रोधिनी दुर्भेदा ज्ञेया आग्नेयादि मपूजयेत् ॥ १२ ॥
 हंसा च दिव्या खट्वाङ्गी दीर्घा लम्बोष्ठयान्विता । सापिनीमन्त्रयोगिन्या कालाग्निप्राहिणी परा ॥ १३ ॥
 चक्रिण्यन्या च कङ्काली भुवनेश्वर्यपीरिता । हुकारी स्याच्च कौमारी यमदुर्गा करालिनी ॥ १४ ॥
 नैर्ऋत्यादि यजेदेता योगिनीः षोडश क्रमात् । केशिनी मदिरा पञ्चाङ्गोमनह्या तथा परा ॥ १५ ॥
 अपधारिण्यपि परा आमरी कार्युकी मता । लोमकाधोमुखी तद्वन्मता कुण्डोग्ररूपिणी ॥ १६ ॥
 व्याघ्री मर्वजटी चान्या विकटा घोरया सह । कपालिनी समुद्रदिष्टा षोडश्यरिविनाशिनी ॥ १७ ॥
 बाणव्यादि यजेदेता योगिनीः षोडश क्रमात् । लघाचं प्रजपेन्मघ चोभयेत् सर्वयोपितः ॥ १८ ॥
 पृथ्वीश्वरास्तदर्थेन वशयेन्नात्र सशयः । तदर्थेन च सत्त्वानि वशगानि भवन्ति हि ॥ १९ ॥
 दूरस्था योपितः सर्वा आयाज्यस्तदर्थेन । नैदीयस्तदर्थेन ममायान्त्येव निश्चितम् ॥ २० ॥
 सहस्रत्रयैतः सर्वा वाञ्छिताभिर्भवेद् ध्रुवम् । मातङ्गीशीमहामन्त्रस्त्रिषु लोकेषु विश्रुतः ॥ २१ ॥
 सकृदुच्चारमात्रेण सर्वलोकप्रियो भवेत् । गोपनीया प्रयत्नेन भोगमोचकलशदा ॥ २२ ॥

आदौ बहिपुरे लिखेत् प्रविलमडाभ्यां क्रिमाश्चरा-

स्तत्कोणेषु मनोमवाटितनयालक्ष्मीमनून् बाधतः ।

पटकोणेषु च बीजपदक्रमपरान् पत्रेषु पञ्चस्वधो

वह्न्यम्भोधिरसाष्टसप्तकमितान् मन्त्रस्य वर्णान् बहिः ॥ २३ ॥

पत्रेष्वष्टसु रुद्रदिग्युगबसुद्वन्द्वग्रहश्चरा-

नन्ते तर्कमितास्तथां मन्त्रपरितो मन्त्रेण सवेष्टयेत् ।

बाधे मातृकया क्रमोत्क्रमवशात् माध्याह्नरैर्ध्रुवरं

भूगोहास्त्रिषु माध्यमानामहोत कामं लिखेन्मन्त्रवित् ॥ २४ ॥

१ 'मितामिन्यपि' स पाठ । २ 'शुक्लाङ्गी' स. पाठ । ३ 'मन्त्रिण्यपि' स. पाठ । ४ 'जयत' स. पाठ ।

५ 'मन्त्र' स. पाठ ।

सुवर्णरचिते पटे लेखन्या स्वर्णरौप्ययोः । रजते फलके चापि भूने वा सुमनोहरे ॥ २५ ॥

सरोचनाकुङ्कुमचन्दनेन कस्तूरिकालक्तकरङ्गसीतैः ।

स्वयं शुचिः साधकमानवाना सौभाग्यसिद्धं च लिखेत् सुयधम् ॥ २६ ॥

एतद्यन्त्रं लिखितैवं घृतसंघातपूर्वकम् । हुता प्रजप्य संपूज्य गुलिनीकृत्य साधकः ॥ २७ ॥

सामिषेकः स्वयं चाहौ दक्षिणे तद्धि धारयेत् । पूज्यते विदशाद्यैश्च किं पुनर्मानुषोत्तमैः ॥ २८ ॥

आयुरारोग्यमैश्वर्यमन्यघघत् स्ववाञ्छितम् । पुत्रपौत्रादिकं चापि लभते नात संशयः ॥ २९ ॥

इति । अस्यार्थः — भूजादौ श्रोत्रद्वयैरङ्गलेखन्या त्रिकोणमालिख्य, तन्मध्ये साधकनामसहितं वाग्बीजं शक्तिबीजं मारवीजं चालिष्य, तत्कोणेषु कामबीजं शक्तिबीजं श्रीबीजञ्चालिष्य, तद्वहिः पदकोणं कृत्वा तत्कोणेषु स्वाप्रादि प्रादक्षिण्येन मन्त्रादिगतबीजपदकमालिष्य, तद्वहिः पञ्चदलपद्मं विरच्य, तत्र प्रथमदले जैनमो, द्वितीये भगवति, तृतीये मातङ्गाध्वरि, चतुर्थे सर्वजनमनोहारि, पञ्चमे सर्वमुजराजिनि, इति स्वाप्रादिप्रादक्षिण्येन विलिष्य, तद्वहिरष्टदलपद्मं विरच्य तद्दलेषु स्वाप्रादिप्रादक्षिण्येन प्रथमे—कामशक्ति श्रीबीजाणि सर्वराजवशङ्करि, इति विलिष्य, द्वितीये—सर्वस्त्रीपुरयशङ्करि इति, तृतीये—सर्वदुष्टमृगवशङ्करि इति, चतुर्थे—नर्बसत्वयशङ्करि इति, पञ्चमे—सर्वलोकवशङ्करि इति, षष्ठे—अमुकं मे यशमानय इति, सप्तमे—स्वाहा इति, अष्टमे—अन्तिमबीजपदकं विलिष्य, तद्वहिवृत्तं कृत्वा तत्रस्थबीज्यां स्वाप्रादिप्रादक्षिण्येन सविन्दुनिर्मातृका-वर्णरावेष्टयन्ते साध्यनामालिष्य तद्वहिवृत्तं कृत्वा तत्रस्थबीज्यां साध्यनामाक्षराणि विलोमरीत्या विलिष्य, क्षकाराद्यकारान्तान् मातृकावर्णान् सविन्दूनालिष्य, तद्वहिवृत्तोरुक्तं कृत्वा तत्कोणेषु साध्यनामसहितं कामबीजं विलिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥ जीवस्वाकर्षणे क्रमस्तु—साध्यसृष्ट्वेष्टेण मधुच्छिष्टेन शालितइलपिष्टेन कुलालहस्तमृदा चैकैकां पुत्तलीं कृत्वा, तासां हृदयेषु “अमुकं मे यशमानय” इति साध्यनामालिष्य, तासु साध्यप्राणान् संस्थाप्य तां स्पृष्ट्वा प्रत्येकं प्रत्येकं मूलमन्त्रमष्टोत्तरशतं जपेत् । अत्र मूलमन्त्रजपे अमुकपदस्थाने साध्यनामं योजयित्वा जपेत् ।

अमुकपदं यद्वर्षं यत् मन्त्रेण वृश्यते । साध्याभिधानं तद्वर्षं तव स्थाने निवेशयेत् ॥

इति माराधणीयवचनात् ॥ कुण्डमध्ये घृह्णलाघः काष्ठमयीं पुत्तलीमुत्तानरूपां निखाय स्वास्तनस्याधस्तथा पिष्टमयीं स्वपादस्यासंस्थाने मृगमयीं विलिपेत् । अत्र लघणेन सह निखनेदिति संप्रदायः । ततो मधुच्छिष्टमयीमधोमुखीमूर्ध्वपादामर्कनूतलन्तुना पादयोर्वद्व्या, कुण्डादूर्ध्वं धूमेन स्पृश्यमानां लभयित्वा, कुण्डयामार्गं लघणं घृतमधुगुडसहितं श्लक्ष्णं पेपयित्वा, तेन पुत्तलीं कृत्वा स्वयं ययोः प्रवेशन्यासादियुक्तो लवणमय्यां पुत्तल्यां मूलविद्यायाः श्रोत्रपदानि संहाररीत्या विन्यस्य, अन्यान्पि स्वदेहकृतन्यासान् संहाररीत्यैव विन्यस्य कृतप्राणप्रतिष्ठां मूललात् पादद्वयाप्रान्तां एकैकं भागं कटे कण्ठावधिं दध्यैश्च द्विधा कृतभागद्वयं चाहृदयेन मगद्वयं कण्ठादूर्ध्वं भागमेकमिति सप्तधा तीक्ष्णशस्त्रेण च्छित्त्वा, घृतलन्तुनेकमेकं भागं सच्छेत्तुऽग्रे साध्यसृष्ट्वत्तसमिद्धे साध्यं स्मरविशामुखे मूलमन्त्रेण जुहुयात् । साध्यः पुरयधेत्तदा दक्षिणपादमारभ्य जुहुयात्, स्त्री चेद्वामपादमारभ्येति । अथवैकमेकं भागं सप्तधा सप्तधा कृत्वाऽप्यभिधाना जुहुयात् । यद्वा—गुल्फद्वये जानुद्वये छेदेनैकादशधा कृत्वा जुहुयादिति । पुत्तलीमानं तु मान्येन्द्रसहि-

तायाम्—

आयामः पादयोस्तस्या आकटेऽर्धतुल्यम् । पादोनशतुल्ला कुविस्तावदेवतुलः करः ॥ १ ॥

अतुलद्वयमावक्तात् कण्ठदेशस्य मानकम् । मशिरोवक्त्रमानं तु सार्धशतुलमीरितम् ॥ २ ॥

द्वादशाङ्गुलिभिः सर्वाः सम्मन् पुचलिकाः शुभाः । ॥

इति । मानङ्गमनुकोशे— श्रेष्ठतत्त्वपदतस्नातार्थं राज्यलक्ष्मीं च । प्रदे इति पदेऽन्ते पञ्चनवत्यक्षरो मन्त्रः ॥
अपमर्थ — मातृदधृताष्टाशीत्यक्षरराजमानङ्किनीमन्त्रे सर्वसत्त्ववशङ्करीति पदानन्तरं “ सौ राज्यलक्ष्मी-
प्रदे ” इति सप्ताक्षराणि संयोज्यानन्तरं सर्वलोकममुकमित्यादि वदेदिति । ग्य पञ्चनवत्यक्षरो मन्त्रो
भवति । तथा—

ऋष्यादि पूर्वमुक्तं पञ्चदार्धयुजा स्वरेणाङ्गविधिः । गिन्यस्याङ्गानि ततो विचिन्तयेन्मनुदेवतामेवम् ॥ १ ॥
दीर्घयुजा स्वरेण । तेन आरंभ इत्याद्य षडङ्गमन्त्रा । पञ्च पूर्वोक्तप्रकारेण । तेन राजमातङ्किनीवत्
ध्यानपूजादिकं सर्वं ज्ञेयम् । तथा—

मायाहृदोरयान्ते ब्रह्मश्रीराजितेऽक्षरान् प्रोचता । पटमथ राजपूजिते इति तत्परतो जये विजये ॥ १ ॥

गौर्यथ गान्धारि ततो देयं त्रिभुवनवशङ्करीति पदम् । सर्वस्त्रीपुरुषवशङ्करी सुसुदुदुधे ततो ये च ॥ २ ॥

वाचामायास्वाहान्तः प्रणवादिग्य मयेन्मन्त्रः । ॥

माया ह्रीं, ह्रत् नमः, अन्यत्सर्वं स्वरूप । तेन चतुष्पञ्चाशदक्षरोऽय मन्त्र । उं ह्रीं नमो ब्रह्मश्रीराजिते
राजपूजिते जये विजये गौरि गान्धारि त्रिभुवनवशङ्करी सर्वस्त्रीपुरुषवशङ्करी सुसुदुदुधेधेवावा ह्रीं स्वा-
हा । अथ मन्त्र प्रणवादिः । प्रपञ्चसारे तु— सत्रिभुवनवशङ्कर्यन्ते सर्वलोकवशङ्करीति (सर्वस्त्रीपुरुषव-
शङ्करीति च) पदं श्रेष्ठ । प्रणवो नोद्भूतस्तेनैकाधिकपञ्चसारे मन्त्र । तत्र गौरी देवता निवृच्छन्द ।
अत्र चतुष्पञ्चाशदक्षरे तु—

ऋषिरस्याजन्मन्दो निवृद्धायत्नमीरित प्राज्ञैः । वाञ्छितफलदा देवी प्रोक्ता श्रीराजमानङ्गी ॥ ३ ॥

अङ्गानि मायया स्याद् ध्यानं पूर्वोक्तमेव विज्ञेयम् । ॥

ध्यानमित्युपपन्नं तेन पूजाजपादिकमपि तथैव ज्ञेयम् ॥ गौरी देवता पक्षे तु प्रपञ्चसारे— (३२ प० । त्र्यो० ३७)

सचतुर्दशभिर्दशभिस्तथाष्टभिश्चाष्टभिस्तथा दशभिः । एकादशभिर्मन्त्राक्षरैः क्रमादुच्यते षडङ्गविधिः ॥
ह्रीं नमो ब्रह्मश्रीराजिते राजपूजिते हृदयाय नमः । जये विजये गौरि गान्धारि शिरसे स्वाहा । त्रिभुवनव-
शङ्करी शिवा० । सर्वलोकवशङ्करी कवचाय० । सर्वस्त्रीपुरुषवशङ्करी नेत्रत्रयाय० । सुसुदुदुधेधेवावाह्रीं स्वाहा
अल । ध्यान तत्रैव—

असकलशशिरानन्यौलिरानुदपाशाङ्कुशचिरकरान्जा ग्रन्धुर्जिवाङ्गुली ।

अमरनिकरवन्द्या जीवणा शोणलेपाशुककुसुमयुता स्यात् संपदे पार्वती नः ॥ ४ ॥

“आराधयेत् तदङ्गैर्मार्तमिषायाधियाल्लेख” । इति मातृभिर्द्रोढ्यादिविधि । अत्र गौरीदेवतापक्षे भुवनेश्व-
रीपीठपूजनं ज्ञेयम् । (तदग्रे चक्ष्यते)

अयुत प्रजपेज् जुहुयात् पायसर्पितप्लुतैर्दशांशेन । तद्वच्च तर्पणादि कुर्यादिष्टार्थसिद्धये मन्त्री ॥ ५ ॥
इति । मानङ्गमनुकोशे—

राजमुत्ति-पदाद्राजामिमुत्ति वश्यपूर्वमुत्ति च पदम् । भुवनेशीश्रीकामान् वदेत् ततो देवदेवि पदम् ॥
तदन्ते महादेविपदं पदमथ देवाधिदेवीति । सर्वजनस्य मुखं मम वश्यं कुरु द्विस्ततः स्वाहा ॥
मण्वादिश्यं मन्त्रः श्रोत्रः श्रीवश्यमातङ्गाः । जपपूजायं सर्वं श्रोत्रं श्रीराजमातङ्गावत् ॥

इति । प्रपञ्चसारे— (३२-४६)

दशभिः सप्तभिश्चैव चतुर्भिः करणार्चरः । पञ्चभिः सप्तदशभिर्वर्णैरङ्गाक्रिया मनोः ॥ १ ॥

करणानि चत्वारि । तेन ओं राजमुत्ति राजामिमुत्ति हृदयाय० । वश्यमुत्ति ह्रीर्धार्द्रा शिरसे० । देवदेवि शिखा० । महादेवि कवचाय० । देवाधिदेवि नेत्र० । सर्वजनस्य मुखं मम वश्यं कुरुकुरु स्वाहा अस्त्राय० ।
मातङ्गमनुकोशे—

मायाहृदोरधान्ते हिलिहिलिपदमुचरेच्च ततः । चण्डपदान्मातङ्गि वद्विजायेति मन्त्रोऽयम् ॥ १ ॥

पूजाजपादि सर्वं संमोक्षं राजमातङ्ग्याः । अपुतजयाद् घृतपायसहोमात् सिद्धो भवेन्मन्त्रः ॥ २ ॥

इति । तथा—

वाग्मवं हृदयं चाथ श्रीराजमातङ्गि-पदम् । वदेदमोषे मत्पवादिनि मम कर्णे-पदं ततः ॥ १ ॥

अवतरपदं वीप्स्य सत्यं कथेति कथ पदम् । एषेहि पदाभ्यां परतः श्रीमातङ्ग्यं नमस्तदनु ॥ २ ॥

वीप्स्य द्विकथार्य ।

मन्त्रोऽयं लक्षजपाद् दशांशहोमाच्च पायमघृताद्यैः । मिदः कर्णे कथयति शुभाशुभं पृच्छकस्याशु ॥ ३ ॥

इति । तथा—

तस्मादपि शतगुणफलदं देव्या मूलमन्त्रमथ वच्मि । मिद्रेण येन बहवो मन्वाः पठनेन सिद्ध्यन्ति ॥

वाङ्मायाश्रीबीजं बालाबीजमथ ततः कामः । मायाश्रीबीजमथो श्रीमातङ्गीश्वरीति पदम् ॥ २ ॥

मर्ववशङ्करिपदतः स्वाहाकारं ततश्च वदेत् । मद्यः फलदो ज्ञेयः श्रीमातङ्गा मूलमन्त्रोऽयम् ॥ ३ ॥

तस्मादित्यष्टमवत्यक्षरमन्त्रात् । मन्त्रोद्धारः सुगम । तथा—

अपिरस्य दक्षिणामूर्तिरहन्तो निषृदन्विता च गायत्री । वाञ्छितफलदा ज्ञेया श्रीमातङ्गीश्वरी देवी ॥

बालाबीजस्त्रिभिरथ द्विश्रोत्रैः करपटङ्गविधिः । ध्याता प्राग्वद् देवी सम्पत् गन्धादिनार्चयेद्भक्त्या ॥

प्राग्वदष्टमवत्यक्षरमन्त्रात् । पूजनमपि तत्रोक्तमेव । तथा—

श्रीमातङ्गीदेव्याः मिद्व्यति मन्त्रस्त्रिलक्षजपात् । पुष्पैर्मधूकजैरथ मधुरतयलोलितैः कृतो होमः ॥६॥

सघृतेन पायसेन च फलैस्तथा कटल्या फलदायी । ॥

इति । प्रपञ्चसारे— “ कामिनि रञ्जिनि उद्वयमित्यपरम् । उद्वयं स्वाहाकारः ।

अपिः संमोहनः श्रोत्रो निषृच्छन्दोऽस्य देवता । सर्वसंमोहिनी चाङ्गं द्विराष्ट्रचैर्पदैर्मवेत् ॥ १ ॥

श्यामाङ्गी वल्लकी दोर्भा वादयन्ती सुभूषणा । चन्द्रावतंता विविधैर्गानैर्मोहयते जगत् ॥ २ ॥

पूजा मातङ्गिनीपीठे रत्याद्यास्तु विकोणगाः । पञ्चबाणास्तताः पूज्याः केसरप्वक्लपूजनम् ॥ ३ ॥

अनङ्गकुसुमाद्यास्तु पत्रपत्रेणु मातरः । लोकपालैश्च वज्राद्यैः मत्ताष्टचिरिमं मता ॥ ४ ॥

प्रजपेदयुतद्वन्द्वं दशांशं जुहुयात् ततः । मधूकजैविमध्वर्ततः सर्वं संमोहयेज्जगत् ॥ ५ ॥
प्रयोगः सुगम इति । मातङ्गमनुकोशे—

उच्छिष्टशब्दं पुरतो निधाय चण्डाले मातङ्गि पदे च भूपः ।

पदं ततः सर्ववशकरीति नमोऽग्निपत्तयोर्मनुरेप मध्ये ॥ १ ॥

नमःपदादिस्थापदान्त एकोनविंशत्युत्तरे मन्त्र । अत्र केचित्— चण्डालीति दीर्घं चकारं घञ्ति, तत्र
“ हृत्त्रेत् (कर्णः) चान्तनेत्रे ए कर्मध्वेन्दुखण्डवान् ” इति सारमन्त्रह्रस्वचनान्मन्त्रोद्गारे चकारस्य ह्रस्वत्व-
दर्शनात् । अस्य भेदानाह तत्रैव— “ तारत्रयादिर्मनुरेप सद्यः सर्वार्थसिद्धिं विदधाति नूनम् । ” तार-
त्रयं वाइमापार्थीर्थाजाम्कम् । तथा—

कामराजभुवनेश्वरीरमानीजयुक् सपदि विश्ववरपकृत् ।

मन्त्र एष यदि वा स्मरादिकः स्यादशेषजनरञ्जने क्षमः ॥ १ ॥

इति । प्रथमोक्तत्रितारादिमन्त्रस्य सन्तुम्बुरनारद ऋषिः । इतरयोन्तु—

मदनोऽस्य ऋषिः श्रोत्ररञ्जन्दो निचृदन्विता च गायत्री । विश्वस्य वशहेतुर्मातङ्गीश्वरी देवता प्रोक्ता ॥

दृग्बहिलोकानलपङ्क्तिवर्णैरङ्गकियाप्यस्य मनोः प्रदिष्टा । अङ्गानि मन्त्रवर्णैरेवं कृत्वा देवता ध्यायेत् ॥
कृद् द्वयम् । वक्ष्यन्त्य । लोकावयव ।

मातङ्गी नयानकाद्वचरणाशुल्लासिकृष्णाशुका

वीणोल्लाभिकरा समुन्नतकुचा मृन्नाप्रालापलीम् ।

हृद्यार्ङ्गी सितशङ्खकुण्डलधरा विभ्राधरा सस्मिता-

माकीर्णालकवेणिमञ्जनयना ध्यायेन्नुत्तरयामलाम् ॥ ४ ॥

अथ वसुदत्तपुरमं चतुरथ पीठमेतस्याः । अथेऽर्च्या रत्याद्याः पत्रेषु ब्राह्मणाद्यास्ततोऽभ्यर्च्याः ॥ ५ ॥

मातङ्गन्ताः सर्वा अनङ्गकुसुमादिकाश्च पत्रेषु । देवीपादतलाग्रे पूज्यास्ता बाणदेवताः सर्वाः ॥ ६ ॥

अङ्गानि च तस्यार्धे मध्ये देवीं च यजेत् पुनः । ॥

इति । अथ प्रयोग— तत्र प्राग्ब्रह्मपट्टिन्यासान्ते मूलेन प्राणायामप्रथं कृत्वा कैवल्यविधया तारत्रय-
दिविधया वा सन्तुम्बुरेव नारदायऋषये नमः । इतरविधयोर्मदनाय ऋषये नमः । निचृद्रावन्नीचद्वन्द्वे
नमः । श्रीमातङ्गीश्वरीदेवतार्थं नमः । इति यथास्थाने विन्यम्य मम सर्वार्थोद्घातिद्वये विनियोगः, इत्यु-
क्त्वा । नमो हृदयाय० । उच्छिष्टे शिरसे० । चण्डाले शिखायै० । मातङ्गि कवचाय० । सर्ववशकरि-
नेत्रत्रयाय० । स्वाहा अत्र्याय० । इति करपङ्क्त्यास विधाय ध्यानमानसपूजान्ते प्राग्गत् स्वर्णादिपदे
कुङ्कुमादिनाष्टद्वन्द्वमन्त्रैर्विविधयोगेन कृत्वा, तदन्तरष्टदलकमलकर्णिकाया स्वाभिमुखान्न त्रिकोण विधाय,
पद्माद्विधितुङ्गायुक्तं चतुरस्रप्रथं च कुर्यादिति पूजाकरं निर्माय, स्वपुरतः मस्याप्याभ्यर्च्यार्थादिपद्म-
स्थापनाद्यात्मपूजान्ते प्राग्गत् मातङ्गीश्वरीपीठमभ्यर्च्य आवाहनादिपुष्पोपचारान्ते त्रिकोणकोणेषु प्राग्गत्
त्याद्या संपूज्य, त्रिकोणाद्वि पद्मकर्णिकायामेव प्राग्गत् पञ्चराणान् पङ्कजानि च संपूज्य, प्रथमाष्टदलेषु
यात्रयाद्या, द्वितीयाष्टदलेऽनङ्गकुसुमाद्या संपूज्य, चतुरस्रे लोकपालास्तद्व्याधि च संपूज्य धृपशीपादि
भवं शेषं समापयन्ति ॥ तथा—

मनोमवोच्छिष्टपा० । पुनस्त्रिकोणेषु— ई इच्छाशक्त्युच्छिष्टपादुका० । झा ज्ञानशक्त्युच्छिष्टपा० । किं कि-
याशक्त्युच्छिष्टपा० । तत पूर्ववद्वानि संपूज्य, पञ्चदलेषु— द्रा द्राविणीकन्योच्छिष्टपा० । शौ शोपिणी-
कन्योच्छिष्टपा० । वं वन्धिनीकन्योच्छिष्टपा० । मों मोहिनीकन्योच्छिष्टपा० । आं आकापिणीकन्योच्छिष्टपा० ।
ततोऽष्टदलेषु— आं आलीकन्योच्छिष्टपा० । ई माध्वरौकन्योच्छिष्टपा० । इत्याद्यष्टशक्तीं संपूज्य, द्विती-
याष्टदले— अं अनङ्गकुसुमाकन्योच्छिष्टपा०, इत्यादिपूर्वाङ्गाः संपूज्य, षोडशदलेषु— उ उर्वशीकन्योच्छि-
ष्टपा० । में मेनका० । रं रम्भा० । घृ घृताचीक० । मं मञ्जुकेशी० । कां काश्यपीकन्यो० । सुं सुकेशी
कन्योच्छिष्टपा० । म मञ्जुस्थलोक० । ना नागक० । थं थत्तक० । ग गन्धर्वक० । सिं सिद्धक० ।
किं किन्नरक० । वि विद्याधरक० । किं किंपुरुषकन्या० । पि पिशाचकन्या० । इति संपूज्य, तद्दहि-
रष्टदलेषु— अं अणिमामिद्धकन्या० । मं महिमामिद्धक० । ल लघिमामिद्ध० । पं परकायप्रवेशिनी-
सिद्धिक० । दू दूरदर्शिनीसिद्धिक० । गु गुटिकासिद्धिक० । अं अन्नसिद्धिक० । पा पादुकासिद्धिक० ॥
ततश्चतुर्दारेषु— त ततोच्छिष्टपा० । थिं थिततोच्छिष्टपा० । थं थनोच्छिष्टपा० । सुं सुपिरोच्छिष्टपा० ।
तत आग्नेयादिकोणेषु— वं वटुकोच्छिष्टपा० । गं गणेशोच्छिष्टपा० । सैं सैत्रपालोच्छिष्टपा० । यों योगि-
न्युच्छिष्टपा० । इति संपूज्य, दिगोपार्चादिदिशान्त अष्टनक्षत्ररमकरणोक्तबलिमन्त्रेण नैवेद्यमुत्पूज्य, तत्रो-
क्तां शुद्धपर्ङ्गि देव्या पुरतोऽभ्यर्च्य प्राप्यत् सर्वं समापयेदिति । अत्र यद्यपि मन्त्रभेदेन पूजाभेद उक्त-
थापि तन्मान्तरदर्शनामन्त्रभेदवतुष्टयस्यापि स्तोत्रोपविस्तारकथनार्थमेव द्वैविधं प्रतीयते नतु मन्त्रभेदपर-
त्वेनेति ॥ तथाच मारनग्रहे—

“बालागिनीजपूरी वा मायाग्री मदननाटिकः । त्रिवाराग्री मारशक्तिरुमलाद्योऽपि वा भवेत् ॥ १ ॥
वाग्मवाद्योऽयस मन्त्र । ” इति मन्त्रभेदानुक्त्यान्ते विस्तारपुञ्जनस्यैवोक्तत्वात् । एवमेव मारस्येन्द्रसिद्धि-
तायामपीति ॥ मातङ्गमनुकोशे—

सर्गां सुवस्त्रः शुचिरग्रमन्त्रः प्रशान्तविद्यो नियुतं प्रजप्य ।

उच्छिष्टमन्त्रेण बलिं निनेत्र मन्त्री निशि स्यादिति मन्त्रमिद्वः ॥ १ ॥

बलिर्नैवेद्यम् । अयमर्थः— प्रोक्तवेषः पुन प्रोक्तविधिना रात्रौ देवीं संपूज्योच्छिष्टमन्त्रादिना देव्यै नैवेद्य
निवेद्य उच्छिष्टमुत्त पय नित्यजपं पारश्वरणजपं चान्यत् काम्यादि वा सर्वं कुर्यादिति । नियुतलक्ष
‘एका च दश च शत च सष्टश्च वायुतं च लक्ष च नियुतं च’ इति श्रुते । अत्र पुरश्चरणान्नदोम-
द्रव्यं नोक्तं तत्र पूर्वोक्तमेव पालाशमुष्णं आशम् “पालाशकुसुमे स्वादुगुल्लैर्मन्त्री यथाविधि ” इति सारस-
ग्रहोक्तम् ॥ सारसग्रहे तु “वर्णलक्ष जपेन्मन्त्रम् ” इत्युक्तं वर्णलक्षंकोनविंशतिलक्षं स्वोपास्यमन्त्रवर्ण-
संख्यलक्षं वा । एकलक्षपञ्चसु न्यगुल्लसमन्त्रपर इति साग्रदायिका । मारसंग्रहे—

कुमारीपुञ्जनं श्रोतं कुर्यादश्वि साधकः । (योगिन्यष्टाष्टकस्यापि पूजा कार्यात्र मन्त्रिणा ॥ १ ॥

उच्छिष्टमन्त्रशेषेण रात्रौ तस्यै बलिं हरेत् । पूर्वोदितेन मनुना मन्त्रोऽथ तेन मिश्रति) ॥ २ ॥
पूर्वोदितेनाष्टनक्षत्ररमकरणोक्तबलिमन्त्रेण ।

चतुर्दशावृत्ति जपेद्भोगानानन्तरं मनुम् । नृपतीनां पूजनीयो नारीणां च विशेषतः ॥ ३ ॥

अष्टोत्तरसहस्रेण ताम्बूलं मनुनायुना । प्रजप्तं भक्षयेद्या स्त्री याचितानङ्गभोगिका ॥ ४ ॥

मन्त्रिणस्तु वशे तिष्ठेद्यावदायुर्न संशयः । सहदेवी तथा दूर्वा मुसली मधुषटिका ॥ ५ ॥

भद्रा च विष्णुदयिता लक्ष्मीवल्लीन्द्रवल्लचपि । अञ्जलिन्यपि ममोक्ता पृथगेताः स्पृशञ्जपेत् ॥ ५ ॥
 अष्टोत्तरशतं मधं ततस्ना मूर्ध्नि धारयेत् । नरनारीनृपतयो धत्ते हर्षसमूहकम् (१) ॥ ७ ॥
 इन्द्राग्निविश्वपुष्पमर्तुमन्वध्वसुदिङ्मिताः । पृथग्जप्त्वा शतशतमेपां संयोज्य पेपयेत् ॥ ८ ॥
 शुष्कास्तद्वटिका मन्त्रे जप्त्वा चाथ महस्रशः । ललाटे च धृताः सम्यक् सर्वस्त्रीजनरञ्जिकाः ॥ ९ ॥
 भवन्ति सर्वलोकस्य दत्ता रत्ननक्षत्रेण । एतस्य गुटिकारणयोगेन मनुवित्तमः ॥ १० ॥
 तुलवर्त्या च कृष्णाज्यधुक्त्रया कज्जलं धृतम् । सहस्रं मनुना जप्तमञ्जनं नेत्रयोः शुभम् ॥ ११ ॥
 प्रत्यहं च जगद्दृश्यनारीमन्त्रोभकारकम् । प्रेतग्रहगणार्दींश्च नाशयेदचिरादपि ॥ १२ ॥
 पूर्वोक्तैर्दशाभिर्द्रव्यैः पञ्चगव्यंश्च कापिलैः । युक्त्रैश्च भमितं जप्तं महस्रं मनुनामुना ॥ १३ ॥
 धृतं ललाटे वशयेत् भुवनं नैव चान्यथा । चौमपटे प्रविन्यस्य वर्तिका रचिता शुभा ॥ १४ ॥
 विष्वास्पकुम्भुददयामपघ्नरेणुसुगर्भिता । कृष्णगोमर्पिया दीप्ता तदुत्पन्ना च या मसी ॥ १५ ॥
 मातङ्गीमनुना जप्ता नेत्राङ्गा रञ्जने वृणाम् । यद्वा नमस्कारिणी सा गदितान्न न संशयः ॥ १६ ॥
 लक्ष्मीः सविष्णुदयिता भृङ्गराजोद्भवं रजः । एतज्जावितवर्तिः सा कपिलाज्येन दीपिता ॥ १७ ॥
 तज्जाता या ममी पूर्वफलदा नात्र संशयः । कर्पूरचन्दनं पद्मयुगं वकुलरोचने ॥ १८ ॥
 त्रैलोक्यं वशयत्येषा मयी तत्संभवा भृशम् । निजपञ्चेन्द्रियाणां च मलं क्रकचमंभवे ॥ १९ ॥
 फले निवेश्य नीलैश्च तन्तुभिर्वेष्टयेत् फलम् । भुवः क्षतोर्दिने भूर्मा स्थापयेत् उत्कलं ततः ॥ २० ॥
 आभौमवारं संजप्तं कर्पूरं तत्समं ततः । (पिष्ट्वा चात्माप्नुना जप्त्वा गुलिकाः कारयेद् बुधः ॥ २१ ॥
 मस्तके कारिता एता राजादिवश्यदाः परम् । हेमपञ्चाङ्गकं चात्ममलपञ्चकसंयुतम्) ॥ २२ ॥
 सहस्रजप्तं भलेषु प्रयुक्तं पानकेषु च । यस्मै दत्तं नरेशाय स वश्यो नात्र संशयः ॥ २३ ॥
 पूर्वमश्रोदितान् मवान् प्रयोगानत्र चाचरेत् । ॥

पूर्वेति राजमातङ्गाप्रकरणेदितान् ॥

मातङ्गिनी यो भजते जपाद्यैः कृत्वा जगद्दृश्यमशेषमत्र ।

स साधकेन्द्रो निखिलांश्च भोगान् भुक्त्वा परत्रापि च मुक्तिमेति ॥

अथोच्छिष्टमन्त्रा । फेत्कारिणीतन्त्रे— श्रीदेव्युवाच ।

मूचिता मे पुरा शम्भो मन्त्रा नैकविधाम् तथा । इदानीं श्रोतुमिच्छामि देवीमुच्छिष्टपूर्विकाम् ॥ १ ॥

ईश्वर उवाच ।

मृणु देवि वरारोहे देवीं तां कथयाम्यहम् । यया विज्ञातया देवि ह्ययं गच्छन्ति चापदः ॥ २ ॥

स्याग्रं जह्मं चैव कृत्रिमं चाह्मजं तथा । विषं जयति देवीशी स्वपराङ्गसमाश्रितम् ॥ ३ ॥

इयं विद्या परा विद्या सर्वपापापहारिणी । स्वर्गदा मोक्षदा चैव राज्यसौख्यफलप्रदा ॥ ४ ॥

इयं देवि मया पूर्वं साधिता निपनिर्जये । मृदुद्वारिता विद्या ब्रह्महत्याविशोधिनी ॥ ५ ॥
 सर्वपापापहन्त्रीयं वश्यसौभाग्यदायिनी । यद्युच्छिष्टमुखो भूत्वा सरेद् देवी कटाचन ॥ ६ ॥
 तदाचान्तो भवेद् देवि विनैवाचमने कृते । दुर्मगा मुभगा नूनं दुःखिता सुखिता भवेत् ॥ ७ ॥
 वन्ध्यापि लभते पुत्रं शतहायनजीवितम् । निर्धनो धनभाप्नोति सर्वविद्या अवाप्नुयात् ॥ ८ ॥
 यां यां प्रार्थयते सिद्धिं दृष्ट्वा तामवाप्नुयात् । श्रीदेव्युवाच
 को विधिः किं फलं चास्यामपि विद्यास्वरूपतः । कथ्यतां देवदेवेण रहस्यं न निवेदितम् ॥ ९ ॥

ईश्वर उवाच

विधानं ते प्रवक्ष्यामि शृणु देवि मनोरमे । योजनानन्तरं देवि विनैवाचमने कृते ॥ १० ॥
 बलिं दत्त्वा प्रथमतो मूलमन्त्रेण साधकः । ततो मन्त्रं जपेद् ध्यात्वा देवीं तामिष्टसिद्धये ॥ ११ ॥
 मन्त्रं शृणु महादेवि यथायत्नं कथयामि ते । दद्यादुच्छिष्टशब्दं तु तथा चण्डालिनीति च ॥ १२ ॥
 सुमुखि च ततो देवि कीर्तयेत् तदनन्तरम् । महापिशाचिनीत्युक्त्वा लज्जार्थं ततः परम् ॥ १३ ॥
 नादविन्दुसमायुक्तं ठकारत्रितयं ततः । सविसर्गं महादेवि सर्वसिद्धिप्रदायकम् ॥ १४ ॥

अत्रापिपदे चकारो ह्रस्व एव । सारसंग्रहे लघुमातङ्गिनीमन्त्राद्वारे तथैवेत्तदुक्तत्वात् । केचित्तु—चण्डालि-
 नीत्यादिपदत्रये दीर्घमिकार यदन्ति, तत्र तत्तु संयुध्यन्तमेव । अत एव सारसंग्रहे प्राक्प्रोक्ते मन्त्रे चण्डा-
 लिपदादीनां सयुद्ध्यन्तदर्शनदेतन्मन्त्रयोस्तुल्यरूपत्वात् अप्यापि तथैवेति निर्णीतमस्माभिरिति । लज्जार्थं
 भुवनेश्वरीबीजं, ठकारत्रितयं ठ ठ ठ । इति ॥ ग्रन्थान्तरे—

अथ वक्ष्ये परा विद्या सुमुखीमातिगोपिताम् । या लब्ध्वा देशिको विद्वान्न शोचति कुनाकृते ॥ १ ॥
 , कर्णो धुतिः सनयनः श्वेतेशः स्याज्जरासनः । लक्ष्मीर्दीर्घेन्दुसंयुक्ता नन्दी दीर्घा सदृक्क्रिया ॥ २ ॥
 मेघः समाधवः कर्णो भृगुस्तन्द्री च मेन्धिका । सिद्धे वि मविषद्दीर्घं पिशाचिनि हिमाद्रिजा ॥ ३ ॥
 नन्दजत्रितयं सर्गं द्वाविंशलक्षरो मनुः । " ॥ ॥

कर्ण उ । धुति च्छु, सनयन इकारयुक्तस्तेन च्छु । श्वेतेश 'य', जरासन इकारोपरि स्थितस्तेन ए, लक्ष्मी
 च दीर्घा आ तेन चा, इन्दुसंयुक्ता विन्दुसंयुक्ता तेन चा । नन्दी इ दीर्घा आ तेन डा । सदृक् इकारयुक्त क्रिया
 ल, तेन लि । मेघो न समाधव इकारमहितस्तेन नि । कर्णो उकारयुतो भृगु सकारस्तेन गु । तन्द्री म सेन्धि-
 का उकारयुक्ता तेन मु । सिद्धे वि म विषद्दीर्घं पिशाचिनि स्वरूपं । हिमा-
 द्रिजा भुवनेश्वरीबीजं ह्रीं । नन्दजत्रितयं ठ ठ ठ इति सर्गं विसर्गयुक्तं तेन ठ ठ ठ इति ॥ स्पष्टम्—
 ' उच्छिष्टचण्डालिनि सुमुखि देवि महापिशाचिनि ह्रीं ठ ठ ठ ' इति ।

स्मृता भैरवगायत्रीसुमुखी मुनिपूर्विका । मुनिरामाद्विषट्चन्द्रवद्वयैरङ्गकं मनोः ॥

नित्यस्य सुमुखीं ध्यायेद् भक्तचित्ताम्बुजस्थिताम् ।

॥

गुञ्जानिर्भितहारभूषितकृचा सद्यौवनोद्भासिनीं

हस्ताभ्यां नृकपालखड्गलतिके रम्ये मुदा भिभ्रतीम् ।

रत्नालकृतिवस्त्रलेपनलसद्देहप्रभा ध्यायता

नृणां श्रीसुमुखीं शवामनगता स्युः सर्वदा संपदः ॥ ६ ॥

तत्त्वमेकं जपेन्मन्त्रं दशांशं किञ्चकोद्भवैः । पुष्पैः समिद्धैर्वापि जुहुयान्मन्त्रमिदमे ॥ ७ ॥
 कालीपीठे यजेद् देवीं पञ्चकोषात्मककिञ्चके । अष्टपत्रे षोडशारवृत्ते भूपुरमंशुते ॥ ८ ॥
 मूलेन मूर्तिं मङ्कल्प्य पादादीनि प्रकल्पयेत् । चन्द्रां चन्द्राननां चारुमुखीं चामीकरप्रमाम् ॥ ९ ॥
 चतुरां पञ्चकोषेषु केसरेष्वङ्गदेवताः । ब्राह्मयाद्या अष्टपत्रेषु षोडशारे कलादिकाः ॥ १० ॥
 कला कलानिधिः काली कमला च क्रिया कृपा । कुला कुलीना कल्याणी कुमारी कलभाषिणी ॥ ११ ॥
 करालाख्या किशोरी च कोमला कुलभूषणा । कन्यदा भूपुरे पूज्या इन्द्राद्या हेतयोऽपि च ॥ १२ ॥
 इत्थं जपादिभिः मिद्रे यनां काम्यानि माधयेत् । भुक्तवैदनमनाचम्य जपेन्मन्त्रमनन्यधीः ॥ १३ ॥
 उच्छिष्टोऽप्युत्तमैक यः न भवेत् संपदां पदम् । उच्छिष्टेनैव भक्तेन बलिं दद्यान्निरन्तरम् ॥ १४ ॥
 दशाम्भुजैः प्रजुहुयात्त्रयं मिद्वर्धतएतुलैः । राजानो मान्त्रिणस्तस्य भवन्ति वशगाः क्षणात् ॥ १५ ॥
 शस्त्राणि वशगानि स्पृष्टुतान्मार्जारमामतः । घनद्विंशद्भागमांसेन त्रिधामाप्तिस्तु पायसैः ॥ १६ ॥
 मधुपायससंपृक्तस्त्रीरजोयुक्तवाससा । होममाचरतः पुंसो जनता वशवर्तिनी ॥ १७ ॥
 मधुमर्पिपुर्वैर्नागवल्लीपत्रैर्महाश्रियः । मद्योनिहतमार्जारमांसेन मधुसर्पिषा ॥ १८ ॥
 युक्तेनान्त्यजकेशार्घ्यैर्दुतैराकर्षयेत् स्त्रियः । मध्वक्त्रशशमांसेन तत्फलं विधया मह ॥ १९ ॥
 उन्मत्तरुभिर्दाप्तिं चिताग्नौ जुहुयाच्छ्रुतैः । कोकिलाकाकयोर्मन्त्री मारयेदचिरादरीन् ॥ २० ॥
 वायसोलूकयोः पत्रैर्होमाद् विद्रेपयेदरीन् । गर्भपातः सगर्भाणां प्रलूकच्छ्रुतैर्नैर्भवेत् ॥ २१ ॥
 आश्याङ्गैर्विन्चपत्रैर्यो माममेक सहस्रकम् । प्रत्यहं जुहुयात् तेन बन्ध्यापि लभते सुतम् ॥ २२ ॥
 सौभाग्यार्थं दुर्भगाया बन्धूककुसुमैर्नैव । मधुराङ्गैः प्रजुहुयात् स्त्रीणामाकृष्टेऽपि तैः ॥ २३ ॥
 निर्जने सघनेऽरण्ये प्रेतावामे चतुष्पथे । बलिं दत्त्वा प्रजपतां सहस्रं चाष्टमंशुतम् ॥ २४ ॥
 उच्छिष्टस्य च मा देवी प्रत्यक्षा जायतेऽचिरात् । यत्र नोक्ता होमसंख्याऽप्युतं तत्र विनिर्दिशेत् ॥ २५ ॥
 वाममार्गेण सुमुखी शीघ्रं कामविधायिनी । भोजनान्ते यथोच्छिष्टैर्नैः मा स्वेष्टासिद्धये ॥ २६ ॥
 न शीघ्रफलदा देवी सुमुखीमदृशी परा । यस्या मन्त्रजपाद्देवि प्रमिद्व्यन्ति मनोरयाः ॥ २७ ॥

शति । सारसंग्रहे—

न तिथिर्न च नक्षत्रं न चाङ्गन्यायमेव च । नारिदोषो न वा विघ्नं नाशौचं नियमो न च ॥ १ ॥
 यस्य तिष्ठति मन्त्रोऽयं न स विघ्नस्तु बाध्यते । ध्यानमस्याः प्रवक्ष्यामि यथावज्जगदीश्वरि ॥ २ ॥
 शवोपरि समामीनां रक्ताम्बरपरिच्छदाम् । रक्तालङ्कारसंयुक्तां गुञ्जाहारविराजिताम् ॥ ३ ॥
 रक्ता षोडशवर्णा च पीनोन्नतघनस्तनीम् । कपालकर्त्रिकाहस्तां परमज्योतीरुपिणीम् ॥ ४ ॥
 वामदक्षिणयोगेन ध्यायेन्मन्त्रविदुत्तमः । उच्छिष्टेन बलिं दत्त्वा जपेत् तद्व्रतमानसः ॥ ५ ॥
 उच्छिष्टेनैव कर्तव्यो जपोऽस्याः सिद्धिमिच्छता । उच्छिष्टजपमानस्य जायन्ते सर्वसिद्धयः ॥ ६ ॥

अपरं च प्रवक्ष्यामि शृणु देवि फलप्रदम् । होमं संतर्पणं चास्याः सहसा कार्यसिद्धये ॥ ७ ॥
 स्थण्डिले मण्डलं कृत्वा चतुरस्रं समाहितः । पूजयेन्मण्डलं देव्यां मूलमन्त्रेण मन्त्रवित् ॥ ८ ॥
 तत्र चाग्निं समाधाय बहिरूपा व्यवस्थिताम् । देवीं ध्यात्वा चरेद्दोमं (दधिमिद्वार्धतण्डुलैः ॥ ९ ॥
 सहस्रैकं विधानेन राजा भग्निर्ययगः । मार्जारस्य च मामेन यो देव्यै होममाचरेत् ॥ १० ॥
 स प्राप्नोति परां विद्यां शस्त्रशास्त्रवशीकृताम् । कुर्याच्छ्रागस्य मामेन होमं मधुरसान्वितम् ॥ ११ ॥
 सहस्रैकं विधानेन भवन्ति धनसिद्धयः । विद्याकामश्चरेद्दोमं शर्कराघृतप्रायसः ॥ १२ ॥
 मासात् तस्य भवन्त्येव सिद्धा विद्याश्चतुर्दश । रजस्रलाया बस्त्रेण मधुना पायसेन च ॥ १३ ॥
 होमं कृत्वा महादेवि त्रैलोक्यं वरयमानयेत् । नागवह्ण्या चरेद्दोमं मधुना सह सर्पिषा ॥ १४ ॥
 अयुक्तैकं विधानेन सिद्धिरिष्टा भवेद् ध्रुवम् । मद्योमार्जारमासेन घृतेन मधुना मह ॥ १५ ॥
 चण्डालकेशयुक्तेन भवेदाकर्षणं ध्रुवम् । शशकस्य तु मासेन मधुना लोलितेन च ॥ १६ ॥
 कृत्वा होममाप्नोति विद्यावित्तवरास्त्रियः । धतूराकस्य होमेन चितावद्द्वौ तु मन्त्रवित् ॥ १७ ॥
 कोकिलाकाकपक्षैश्च होमाच्छ्रुन् विनाशयेत् । उखाटनाय शत्रूणां होमं कुर्याच्च मन्त्रवित् ॥ १८ ॥
 पूर्वोक्तेन विधानेन चिताकाष्ठहुताशने । उल्लूकाकपक्षाभ्यां कृत्वा होमं निरन्तरम् ॥ १९ ॥
 (शत्रून् निहृपयेद् द्विष्टौ अन्योन्यं कलहाकुलम् । उल्लूकपक्षहोमेन गर्भपातो भवेत् स्त्रियः ॥ २० ॥
 सहस्रैकविधानेन कुर्याद्दोमं समाहितः । त्रिन्वपश्रैः समध्वार्धार्धमामेक निरन्तरम् ॥ २१ ॥)
 वन्द्यायि लभते पुत्रं चित्रजीविनमुत्तमम् । बन्धूककुसुमं हुत्वा रक्तं मधुसमान्वितम् ॥ २२ ॥
 दुर्मगाया हठाद् देवि मौमाग्यसुखदायकम् । प्रातस्तथाय यः कथित् कुर्याद्दोमं दिने दिने ॥ २३ ॥
 जपापुष्पराज्ययुक्तेरष्टोत्तरशतं त्रिये । पयसास्य प्रयोगेण भवेदाकर्षणं ध्रुवम् ॥ २४ ॥
 देवगन्धर्वकन्याश्च कन्या नागाङ्गनागणाः । ईडादागत्य कामार्ता बलाढ्यालिङ्गयन्ति तम् ॥ २५ ॥
 विद्यायै क्रियते होममिलैः पायसमिश्रितैः । ममाप्नोति महाविद्यां शास्त्रीधपदशालिनीम् ॥ २६ ॥
 मधुना रुक्मासेन होमं कुर्यात् प्रयत्नतः । विद्यावान् धनवान् विद्धि शस्त्रशास्त्रवशीकृतः ॥ २७ ॥
 इय देवी महादेवि वामाचारफलप्रदा । दाक्षिणाचारयोगेन न भवेत् फलदायिनी ॥ २८ ॥
 भोजनानन्तरं चास्या वालं कृत्वा दिने दिने । उन्मिष्टेन जपेन्मन्त्रं शतमष्टोत्तरं त्रिये ॥ २९ ॥
 उटने वा श्मशाने वा शून्यागारे चतुष्पथे । बलिप्रधानतो देवी प्रत्यक्षा भवति ध्रुवम् ॥ ३० ॥
 एषा देवी मया जप्ता भैरवाकारमिच्छता । इत्येषा कथिता देवी सर्वपापविहारिणी ॥ ३१ ॥
 मन्त्रस्रोत्राण्यद् देवि सर्वपापविनिर्जितः । उच्छिष्टदूषणं हित्वा म परित्रो भवेद् ध्रुवम् ॥ ३२ ॥
 अनुच्छिष्टचण्डालिनी देवी भुवनविश्रुता । गोपनीया प्रयत्नेन कथनीया न कस्यचित् ॥ ३३ ॥
 गुग्मक्रिदच कर्तव्या कायेन च धनेन च ।

॥

लोकापवादे नच देवि पापं नैवापरा तिष्ठति मर्त्यलोके ।
मोचैकसारा धनदैकसारा विधैकसारा शृणु सिद्धविद्या ॥

इति । फेत्कारिणीतन्त्रे—

अथातः संप्रवक्ष्यामि मन्त्रं परिमलात्मकम् । येन विज्ञातमात्रेण नासाध्यं भुवनत्रये ॥ १ ॥

रुद्रजाया महायोगिन्यन्ते गौरिपदं वदेत् । भुवनमयङ्करीति वर्मान्तमुचरेन्मनुम् ॥ २ ॥

रुद्रजाया मायावोजे, महायोगिनि स्वरूपे, गौरि स्वरूपे, भुवनमयङ्करी स्वरूपे, वर्म हुंकार. । तथा—

अद्विराथ ऋषिर्देवी गायत्रीच्छन्द ईरितम् । मिहवक्ता च भूतानां भयकारिण्यतः परम् ॥ ३ ॥

महाकृत्या देवता चेत्पुच्छा न्यासं समाचरेत् । पद्दीर्घयुक्त्रवीजेन मन्त्रार्धेनास्त्रयोगिना ॥ ४ ॥

हृदयं च ततोऽर्धेन मन्त्रार्धेन शिरः क्रमात् । शिखा कवचनेत्रेऽस्त्रमेवं न्यासक्रमस्ततः ॥ ५ ॥

सिंहामनां कृष्णमुखीं लम्बमानपयोधराम् । दंष्ट्राकरालवदनां त्रिनेत्रां सर्वतोऽङ्गलाम् ॥ ६ ॥

कृष्णकञ्जुकर्मवीतां विधूमाग्रिसमप्रभाम् । त्रिशूलचक्रचपकलदाङ्गकरपङ्कजाम् ॥ ७ ॥

लोलिहानमहाजिह्वां विद्युत्प्रेक्षणभीषणाम् । ध्याता कृत्यां विधानेन पूजयेन्मन्त्रविचमः ॥ ८ ॥

ध्याता कृत्यामर्चयति रक्तपुष्पैश्च वश्यकैः । कृष्णां मारणकृत्येषु मांसरक्तासवैस्तथा ॥ ९ ॥

कृत्यां च मदना सर्वकृत्यामुत्सादिनीं तथा । भीषिणीं श्रीमतीं चैव प्रतिष्ठां च ततः परम् ॥ १० ॥

विद्यामभ्यर्चयेदष्टपत्रेषु क्रमतः सुधीः । पूर्वे तु शाङ्करीं नाम शुभ्रवर्णां वरान्विताम् ॥ ११ ॥

द्विभुजां सौम्यवदनां पाशाङ्कुशधरां शिवाम् । दक्षे भयङ्करीं नाम लम्बजिह्वामधोमुखीम् ॥ १२ ॥

कृष्णवर्णां रक्तकेशीं रक्तमाभ्यानुलेपनाम् । चतुर्भुजां सिंहनादां ज्वलच्छूलकपालिनीम् ॥ १३ ॥

खड्गहस्तां शिरोमालां सर्वभरणभूषिताम् । पश्चिमे वारुणीं नाम स्वर्णवर्णां हसन्मुखीम् ॥ १४ ॥

सुवर्णमालिकां शुभ्रदंष्ट्रामभयदां सदा । उत्तरे भीषिकां नाम चतुर्वक्त्रां भयङ्करीम् ॥ १५ ॥

पूजयित्वा जपेन्मन्त्रं नित्यमष्टोत्तरं शतम् । ॥

अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि—अद्विरसे ऋषये नमः । मुखे— देवीगायत्रीच्छन्दसे नमः । हृदये—महाकृत्यायै देवतायै नमः । इति विन्यस्य मन्त्रं सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृताञ्जलिरेकत्वा, ह्रीं ह्रीं महायोगिनि गौरि फट् हृदयाय नमः । ह्रीं ह्रीं भुवनमयङ्करी हुंफट् शिरसे स्वाहा । ह्रीं ह्रीं महायोगिनि गौरि फट् शिखायै वषट् । ह्रीं ह्रीं भुवनमयङ्करी हुंफट् कवचाय हुं । ह्रीं ह्रीं महायोगिनि गौरि फट् नेत्रत्रयाय वौषट् । ॥ ह्रीं ह्रीं भुवनमयङ्करी फट् अस्त्राय फट् । इति षडङ्गमन्त्रं. करषडङ्गन्यासं कृत्वा, ध्यानाद्यात्मपूजान्ते भुवनेशोपीठे संपूज्य तत्रावाद्याहपूजान्तं प्राग्वद्विधाय, देव्या पुरोभागे जंशाङ्कुर्यै नमः । दक्षिणे भयङ्कुर्यै नमः । पश्चिमे वारुण्यै नमः । उत्तरे भीषिकायै नमः । इति संपूज्य, अष्टदलेषु देव्यग्रमारभ्य, कृत्यायै नमः । एवं मदनायै । सर्वकृत्यायै । उत्सादिन्यै । भीषिण्यै । श्रीमत्यै । प्रतिष्ठायै । विद्यायै । इति संपूज्य, अथवा षडङ्गपूजानन्तरं अष्टदलेषु प्रोक्तशक्तीः संपूज्याभ्यन्तरे प्रोक्तशक्तिचतुष्टयं संपूज्य दिक्पालार्चादि पूर्ववत् कुर्यादिति । तथा—

अथास्या विनियोगस्तु कर्तव्यो मन्त्रिणा सदा । कालं विदित्वा प्रतिमां मधुच्छिष्टेन कारयेत् ॥ १६ ॥

द्वादशाङ्गुलिका शत्रोर्निलोममन्त्रिताम् । हृदये नामधेयं च फट्कारः सप्तमर्के ॥ १७ ॥
 अमुष्य प्राणा इह चामुष्य जीव इह स्थितः । अमुष्य सर्वेन्द्रियाणि अमुष्य वाय्वनश्चक्षुः ॥ १८ ॥
 श्रोत्रनिह्वाघ्राणमाणा इहागत्याधिपल्लभा । इति प्राणान् प्रतिष्ठाप्य मरिचैर्लेपयेत् ततः ॥ १९ ॥
 मृतब्राह्मणचण्डालकेशाभ्या पादयोः पृथक् । वदध्वा कारस्करमये नोरणे वाप्यधोमुखीम् ॥ २० ॥
 तस्याधो मेखलायुक्त्र त्रिकोणं वदिकुण्डकम् । चन्द्रगौरं विधायाम्निं परिस्तीर्य शरैर्मृणैः ॥ २१ ॥
 विभीतकपरिध्या च कल्पयेद्यस्य मारणम् । जुहुयान्मिरतैलान्नैः काकोलुकोत्पिच्छकैः ॥ २२ ॥
 दारयैन शोषयैन मारयेत्यभिधाय च । अष्टोत्तरशतेनैनमनया जुहुयाद् शुभः ॥ २३ ॥
 होमान्ते विधिवत् कृत्यामाराध्यामेश्वरं सन्निधौ । यो मे कण्ठग्रहो वातिदूरस्थो वान्तिकेऽपि च ॥ २४ ॥
 पिब क्रव्यमसृक् तस्येत्येवमुक्त्वा निजेदयेत् । संख्याशिविधानेन नवरात्रं ममापयेत् ॥ २५ ॥
 मृतस्तिष्ठति तेनांशलावदस्य रिपोर्मृतिः । अर्कचोरेण मरिचं पिष्ट्वा मिद्वार्यमेव च ॥ २६ ॥
 जले सलोब्ध मन्त्रेण रिपुं ध्यात्वा निरुद्धवृत् । कृष्णाम्बरोत्तरीयोऽग्नपादेनाक्रम्य तन्निषुम् ॥ २७ ॥
 वज्रशूलमिति ध्यात्वा अग्निस्तस्योपरि क्षिपेत् । नवरात्रान्तरे शत्रुप्रियते नात्र संशयः ॥ २८ ॥
 हर (सुप्त) मिद्वे चितायुद्धौ तैलसिक्तैर्विभीतकैः । जुह्वतो प्रियते शत्रुः सत्यमौशनसोदितम् ॥ २९ ॥
 रिपोः प्रतिकृतिं कृत्वा माध्वर्चफलकेऽमले । अर्कचोरेण मरिचं पिष्ट्वा तत्रैव लेपयेत् ॥ ३० ॥
 फट्कारं हृदये कृत्वा शिवं निर्माय कूपके । क्षिपेत् कृष्णचतुर्दशं जप्त्वा मन्त्रं सहस्रशः ॥ ३१ ॥
 सद्योऽवगाहनं कृत्वा तस्यामेव च रक्षणम् । मन्त्रं जप्त्वा विधानेन भेदयेत् सिंहमुद्रया ॥ ३२ ॥
 पण्यमान्निप्रियते शत्रुः संध्ययोरुभयोरपि । बाह्येसमुद्धृतं पत्रं शुष्कं वैभीतिकं ततः ॥ ३३ ॥
 गृहीत्वा च लिखेन्मन्त्रं कृष्णमर्पस्य शोणितैः । नामधेयं रिपोरन्ते वायुवीजेन वेष्टयेत् ॥ ३४ ॥
 निखनेत्तस्य गेहे तु काकवद् भ्रमते ध्रुवम् । वातोद्धूतैः शुष्कपत्रैः काष्ठैरशनिपातितैः ॥ ३५ ॥
 चप्रास्तिना शवाङ्गारैः शत्रोरुच्चाटनं भवेत् । दूर्वागुट्टचीगव्येन मर्पिषा तिलतण्डुलैः ॥ ३६ ॥
 अन्नैः समिद्धिः पालाशः शान्तिं कुर्याद्विचक्षणः । लक्ष्मीत्रिन्वफलैः पत्रैर्नन्यावर्तैः श्रिये तथा ॥ ३७ ॥
 रक्तपुष्पैरपामर्गिरत्नैश्च सुभद्रकैः । मधुरत्रयसंसिक्तैरेभिः कुर्यात् तु वश्यकम् ॥ ३८ ॥
 उक्तमौशनसे तन्त्रे च्यवनस्यापि कथ्यते । शान्तिं कृत्वा विधानेन जपेत् परिमलं सिद्धम् ॥ ३९ ॥
 महाव्याधिप्रशमनं नित्यमष्टाधिकं शतम् । जपेदेकाग्रचित्तस्तु लोकत्रयकरं परम् ॥ ४० ॥
 मनसा चिन्तयेत् कृत्वा गजारूढा विषदृताम् । तस्य वरया भवेत् क्षिप्रमशारूढा तथा भवे ॥ ४१ ॥
 चौरव्याघ्रमृगादीनां सलिलादिभयापहम् । सकृच्छ्रवणमात्रेण सर्वपापविनाशनम् ॥ ४२ ॥
 सप्ताभिमन्त्रितं तोयं पीत्वा मन्त्री समाहितः । मेघादीं च भवेद्वाग्मी तावज्ज्ञाभिपेकतः ॥ ४३ ॥
 सप्ताभिमन्त्रितं कृत्वा विषमप्यनृतं भजेत् । पञ्च मासं द्विमासं वा षण्मासं वत्सरं तु वा ॥ ४४ ॥

एवं यः कुरुते मर्त्यः स पुण्यां गतिमाप्नुयात् । अथ वक्ष्ये विशेषेण महाशान्तिविधिक्रमम् ॥४५॥
 सर्वसिद्धिकरं पुण्यं सर्वपापविनाशनम् । सर्वमुद्राप्रहरणं सर्वारिष्टविनाशनम् ॥ ४६ ॥
 अकालमृत्युमथनं मदा विजयवर्धनम् । आयुष्यं पावनं पुष्टिलक्ष्मीसौभाग्यवरयुक्तम् ॥ ४७ ॥
 पुत्रदं पौत्रदं चैव अलक्ष्मीमलनाशनम् । महान्याधिप्रशमनमपसाराविनाशनम् ॥ ४८ ॥
 योगिनीभूतवेतालाः प्रेतकृष्णाण्डपद्मगाः । तत्र स्थाने न तिष्ठन्ति ढाकिन्याद्या त्रिशेपतः ॥४९॥
 कृत्यामभ्यर्चयेद्दत्तं यथाविधिपुरःसरम् । षोडशारं लिखेत् पद्मं योनियुक्तं मन्त्रिन्दुकम् ॥ ५० ॥
 तन्मध्येऽष्टदलं लिख्य मकारादीन् न्यसेत् क्रमात् । तन्मध्ये रमकोणं तु लिखेन्मूलमनु सरन् ॥ ५१ ॥
 चन्द्रविम्बं लिखेन्मध्ये तस्योर्ध्वे प्रेतमालिखेत् । तस्य मध्ये न्यसेत् कुम्भं वस्त्रसंग्रहभूषितम् ॥५२॥
 कुम्भमध्ये न्यसेत् कृत्या सर्वलक्षणसंयुताम् । अर्चयेच्च यथान्यायं पायसं तु निवेदयेत् ॥ ५३ ॥
 परितोऽष्टौ घटे न्यसेदसिताङ्गादिभैरवान् । गन्धपुष्पादिनाभ्यर्च्य तद्गाह्ये क्षेत्रपालकान् ॥ ५४ ॥
 लोकेशान्तं यजेद्देवीं तदग्रे होममाचरेत् । जुहुयादाज्यमंमिक्कापामार्गातिलसर्षपान् ॥ ५५ ॥
 दूर्वाग्रस्तदिराश्वत्थैः प्रत्येकं तु शताष्टकम् । कुण्डे वा स्पष्टिदले वापि होमकर्म समाचरेत् ॥ ५६ ॥
 तस्य दक्षिणपार्श्वे तु लक्ष्मीं ध्यायेद् यथाविधि । कुम्भमध्ये न्यसेद् देवीं दक्षिणे तु श्रियं सरेत् ॥५७॥
 वामपार्श्वे यजेद् देवीं हृष्टेखा परमेश्वरीम् । तस्यैव वामपार्श्वे तु पूजयेद् गणनायकम् ॥ ५८ ॥
 अयुतं मूलमन्त्रं तु जपेन्मृत्युविनाशनम् । निपुतं भूजहत्यायां जपेत् परिमलं विदुः ॥ ५९ ॥
 महान्याधिप्रशमनं तावज्ज्ञप्ताभिषेकतः । एवं यः कुरुते मर्त्यः स पुण्यां गतिमाप्नुयात् ॥ ६० ॥
 येन ज्ञातं परिमलं यस्य वक्त्रे स्थितं सदा । तस्यासाध्यं न विद्येत न्याध्यरिभ्यो भयं नहि ॥६१॥
 इत्यादि बाहुले तन्ने ख्यातः परिमलो मनुः । महाशान्तिकरः पुंसां दुःखदारिद्र्यपनाशनः ॥६१॥

शति । तन्त्रान्तरे—

प्रणवं ध्वनेशी च वाग्भवं कमला च इत् । ततश्च भगवत्यन्ते उच्छिष्टपदमीरयेत् ॥ १ ॥
 चण्डालाि श्रीपदं मातङ्गीश्वरीति पदं ततः । सर्वान्ते जनमुच्चार्य वशंकर्यप्रिवल्लमा ॥ २ ॥
 द्वात्रिंशदक्षरो मन्त्रः सर्वलोकवशंकरः । ॥

“जोहंयैर्ध्यां नमो भगवति उच्छिष्टचण्डालाि श्रीमातङ्गीश्वरि सर्वजनवशइरि स्वाहा ” ॥ (३२)
 मतङ्गो मुनिराख्यातोऽनुष्टुप् छन्दश्च देवता । श्रीमातङ्गीश्वरी देवी सर्वलोकवशइरी ॥ ३ ॥
 वेदाङ्गाङ्गरसाष्टाक्षिमितैर्मन्त्रममुद्रवैः । वर्यैः कुर्यात् षडङ्गानि ततो देवीं विचिन्तयेत् ॥ ४ ॥
 नीलजीमूतसङ्काशां रत्नसिंहासनस्थिताम् । हस्तन्यस्तशुक्रप्रौढवार्तालापं च शृण्वतीम् ॥ ५ ॥
 रत्नवस्त्रपरीधाना वीणावादनतत्पराम् । सरोजन्यस्तपद्युग्मां मधुमत्तां मतङ्गिनीम् ॥ ६ ॥
 एवं ध्यात्वार्चयेत् पीठे राजमातङ्गिकोदिते । त्रिकोणमष्टपत्रान्जयुगपोदशपत्रकम् ॥ ७ ॥

चतुरस्रं विधाय च पीठपूजां समाचरेत् । तारमायावाग्रभाति सर्गशक्तिपदं ततः ॥ ८ ॥
 कमलासनमुच्चार्य हेन्तो हृत्पीठमन्त्रकः । अनेन मनुना सम्पत् पीठं देव्याः प्रपूजयेत् ॥ ९ ॥
 मूर्तिं मूलेन सकल्प्य तस्यामावाह पूजयेत् । रत्नादीश्च त्रिकोणेषु केसरेष्वङ्गदेवताः ॥ १० ॥
 श्रष्टपत्रेषु ब्राह्मणाद्या द्वितीये भैरवास्तथा । षोडशारे तु पूर्वादि पूज्याः षोडश शक्तयः ॥ ११ ॥
 वामा ज्येष्ठा च गौरी च शान्तिः श्रद्धा महेदरी । क्रिया लक्ष्मीश्च सृष्टिश्च मोहिनी प्रमथामिनी ॥ १२ ॥
 विद्युलता च चिन्मयः सुरापानन्द्या सह । षोडशी नन्दनुद्धिस्तु पूजनीया विशेषतः ॥ १३ ॥
 मातङ्गीपूजने प्रोक्ताश्चतुरस्रे प्रपूजयेत् । लोकोपाशास्तदस्त्राणि पूजयेद् भाग्यहेतवे ॥ १४ ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठग्यासान्ते मूलेन प्राणापानत्रये कृत्वा, शिरसि मत-
 ङ्गचूषये नमः । मुखे अनुष्टुप्चन्दने नमः । हृदये श्रीमातङ्गीश्वरीदेवतायै नमः । इति विन्यस्य,
 नमः सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोग इति कृताञ्जलिस्तुतम्, ओं ह्रीं ऐं श्रीं हृदयाय नमः । नमो भगवति शि-
 रसे स्वाहा । उच्छिष्टपत्राण्यलि शिरसायै वषट् । श्रीमातङ्गीश्वरि कथञ्चाय हु । सर्वजगत्शङ्करि नेत्रत्रयाय
 वौषट् । स्वाहा अस्त्राय फट् । एव फट्पङ्कज्यान् विधाय, चानमानसपूजाचार्यस्यापनाद्यात्मपूजान्ते
 स्वर्णादिषट् कुङ्कुमादिना त्रिकोण, तद्वहिरष्टलकमल, तद्वहि पुनरष्टदलं, तद्वहि षोडशदलं, तद्वहि-
 श्वनुद्धार्युक्तं चतुरस्रं कुर्वादिति पूजाचक्रं निर्माय, तत्र मातङ्गीपीठं संपूज्य, ओं ह्रीं ऐं श्रीं सर्वशक्तिः कमला
 सनाय नमः । इति नमस्तु पीठं संपूज्य, मूर्तिकल्पनादिपुष्पोपचारान्ते त्रिकोणत्रिकोणेषु— शरै नमः । प्री-
 त्यै० । मनोमयार्यै० । इति संपूज्य, केनैषु प्राग्वत् पङ्कजानि संपूज्य, प्रथमाष्टलेषु ब्राह्मणादिमातृका-
 द्वितीयाष्टलेऽसिताङ्गादिभैरवान् संपूज्य, षोडशदले— वामायै नमः । ज्येष्ठायै० । गौरीयै० । शान्त्यै० ।
 श्रद्धायै० । माहेश्वर्यै० । क्रियायै० । लक्ष्म्यै० । सृष्ट्यै० । मोहिन्यै० । प्रमथायै० । अस्त्रिन्यै० । विद्यु-
 ज्ञतायै० । विच्छिन्त्यै० । सुरापानन्द्यायै० । नन्दनुद्धयै० । इति संपूज्य, चतुरस्रे मातङ्गादिशक्तिचतु-
 र्यै कोणेषु विमेशादिचतुष्टयं प्राग्वत् संपूज्य लोकेशादिसमर्चनादि प्राग्वत् समाचरेत् इति ॥ तथा—

अयुतं प्रजपेन्मन्त्रं जुहुयात् तद्दशाशतः । मधुकपुष्पैस्त्रिस्तादुपुक्कर्मन्त्रस्य सिद्धये ॥ १५ ॥

राजमातङ्गिनीप्रोक्तप्रयोगानत्र चाचरेत् । " " ॥

इति । तथा—

बागुच्छिष्टपदं चैव चाण्डालिपदमुद्धरेत् । कामराजं च मातङ्गि तावीं च मर्गमुद्धरेत् ॥ १६ ॥

वशङ्कर्यप्रियामान्तो लघुमातङ्गिमङ्गकः । विंशद्वर्गो महामन्त्रः सर्वलोकवशङ्करः ॥ १७ ॥

" ये उच्छिष्टपत्राण्यलि ह्रीं मातङ्गि सौ सर्ववशङ्करि स्वाहा " ॥ २० ॥

मत्तङ्गोऽस्य श्रुतिः प्रोक्तेऽनुष्टुप् छन्द उदाहृतम् । लघुमातङ्गिनी देवी देवता परिकीर्तना ॥ १८ ॥

वाग्भवं बीजमित्युक्तं स्वाहा शक्तिरुदाहृता । कीलकं कामगजं स्याद्विनिर्माणस्तु पूर्ववत् ॥ १९ ॥

बालावीजत्रिराट्स्था पङ्कज्याममाचरेत् ।

॥

सरेत् प्रथमपुष्पिणीं रुधिरनिन्दुनीलाम्बरा

गृहीतमधुपात्रिका मदविभूर्धनेत्राञ्जलाम् ।

धनस्तनभरालसां गलितचूलिकां बालिकां

करस्फुरितचल्लकीं विमलशङ्खताटङ्किनीम् ॥ २० ॥

एवं ध्यात्वा जपपूजाप्रयोगादिकं प्राग्वत् कुर्यादिति ।

बाणी शुक्रप्रिया डेन्ता विग्रहे कामराजकम् । कामेश्वरी धीमहीति तार्वीपं च समुधरेत् ॥ २१ ॥

तदा श्यामीपदं प्रोक्त्वा ततः श्यामा प्रचोदयात् । एषा प्रोक्ता तु मातङ्गी गायत्री सर्वसिद्धिदा ॥ २२ ॥

इति ॥ अथ वाराहोपकरणम् । तत्र दक्षिणामूर्तिसंहितायाम् । ईश्वर उवाच ।

पञ्चमीं रत्नदेवेशीं कथयामि शृणु प्रिये । यस्याः स्मरणमात्रेण पवनोऽयं स्थिरो भवेत् ॥ १ ॥

वाग्मवं शीजमुच्चार्य गलानुग्रहविन्दुभिः । नादेन भूषितं शीजं पार्थिवं चोद्धरेत् ततः ॥ २ ॥

पुनरायं नमोऽन्ते भगवतीति समालिखेत् । वातालिपुग्मं वाराहि पुनरेतद्द्वयं लिखेत् ॥ ३ ॥

वराहमुखि च द्वन्द्वं संधिहीनं ततः परम् । अन्धे चान्धिनि सप्तार्णं हृदन्तेन भवेत् प्रिये ॥ ४ ॥

रुन्धे रुन्धिन्यतो हृद् जम्भे जम्भिनि हृत्ततः । मोहे मोहिनि हृद्यापि स्तम्भे स्तम्भिनि हृत्ततः ॥ ५ ॥

एतदुत्त्वा महेशानि सर्वदुष्टं प्रदुष्टं च । सान(आनाम)न्तं च सर्वेषां सर्ववागिति चित् च ॥ ६ ॥

चतुर्मुखगतिं प्रोत्त्वा जिह्वास्तम्भं कुरुद्वयम् । शीघ्रं वरयं कुरुद्वन्द्वं वाग्मवं पार्थिवं पुनः ॥ ७ ॥

ठ(ठः)कारस्य चतुष्कान्ते कवचास्त्राग्निवल्लभा । चतुर्दशोत्तरशतं मन्त्रवर्णा भवन्ति हि ॥ ८ ॥

"पैर्लौपं नमो भगवति वातालि २ वाराहि २ वराहमुखि २ अन्धे चान्धिनि नमः रुन्धे रुन्धिति नमः जम्भे जम्भिनि नमः मोहे मोहिनि नमः स्तम्भे स्तम्भिनि नमः सर्वदुष्टप्रदुष्टानां सर्वेषां सर्ववाक्चित्तचतुर्मुख-गतिजिह्वास्तम्भं कुरु कुरु शीघ्रं वरयं कुरु २ पैर्लौ ठ ठ ठ ठ हृ कद स्वाहा " (११४)

चतुश्चत्वारिंशतिभिः पदैर्न्यासस्तु कीर्तितः । मातृकावन्त्यमेदृके पदानि दश मन्त्रवित् ॥ ९ ॥

दोःपतंसिषु साप्रेषु न्यसेद् विंशतिसंख्यकान् । पदार्थानथ विन्यस्य पार्श्वपारेकमेतयोः ॥ १० ॥

अनेनैव प्रकारेण मातृकावन्त्यमेत् सुधीः । ततः पङ्क्त्यन्यामं कुर्याद् देहविशुद्धये ॥ ११ ॥

वार्तान्यास्तु पदद्वन्द्वं हृदयं च ततः परम् । वाराहियुगलं देवि शिरो मन्त्र उदाहृतः ॥ १२ ॥

वराहमुखिपुग्मं तु शिखा सप्ताक्षरं ततः । कवचं च ततः सप्तवर्णैर्नेत्रं (प्रकीर्तितम् ॥ १३ ॥

ततोऽङ्गं सप्तभिर्वर्णैः पङ्क्त्यानि) न्यसेत् क्रमात् । यन्मोक्षार्थं प्रवक्ष्यामि येन त्रैलोक्यमुत्तमम् ॥ १४ ॥

तामे वा राजते स्वर्णमये वा भूर्जपत्रके । लिखेद्रोचनया वापि कुङ्कुमागुरुचन्दनैः ॥ १५ ॥

हरिद्रया वारुण्या लिखेच्चक्रं मनोरमम् । त्रिकोणं पञ्चकोणं च षट्कोणं वसुपत्रकम् ॥ १६ ॥

शतपत्रं सहस्रारं ततो भूमिम्बमालिखेत् । चतुर्दशविंशोमाङ्ग्यं मध्ये सिंहासनं यजेत् ॥ १७ ॥

बाणीभूर्बीजपुग्मेन संपूज्य सर्वमातृकाः । स्फटिकाचलमध्यस्थं पीठमेतद्विचिन्त्य च ॥ १८ ॥

देवीमात्राहयेत् तत्र ध्यानं कुर्याद्विचक्षणः । प्रत्यग्राख्यसङ्काशां पैदान्तर्गतवासिनीम् ॥ १९ ॥

इन्द्रनीलमहातेजःप्रकाशा विश्वमातरम् । रुण्डं च मुण्डमालाट्यां नवरत्नविभूषिताम् ॥ २० ॥

अनर्घ्यरत्नयटितमुकुटश्रीविराजिताम् । कांशेयाधोःकौं चारुप्रालम्बिभूषिताम् ॥ २१ ॥
 हलेन मुसलेनापि धरदेनाभयेन च । विराजितचतुर्बाहुं कपिलाङ्गीं सुमध्यमां ॥ २२ ॥
 निवन्मिनीमुत्पलामा कठोरघनसत्कुचाम् । कोलाननां यजेद् देवीमुपचारैः महेतुभिः ॥ २३ ॥
 गन्धपुष्पादिभिः सम्पन्नं सर्गाधार्यसिद्धये । दशसप्तसद्व्याणि पुरश्चरखण्डिद्वये ॥ २४ ॥
 तद्दशशोने होमस्तु तिलैर्वन्धूकपुष्पकैः । विमध्वर्जैर्हेतुभिर्धैरिन्द्राचन्दनैर्हनेत् ॥ २५ ॥
 लाक्षागुरुकुन्दवैः पिशितैर्विभिर्धरापि । सिद्धिर्भवति देवेशि मन्त्रिणां नात्र मशयः ॥ २६ ॥
 आदावद्वाहति पश्चादग्रीशामुरवायुषु । मध्ये गिन्तु त्रिकोणान्तस्त्रिषु कोणेषु ममृणु ॥ २७ ॥
 वामवामेतराग्रेषु क्रमेण वितयं यजेत् । जम्भिनीं स्तम्भिनीं चैव मोहिनीं सर्वमिद्वये ॥ २८ ॥
 अन्धिन्याग्रास्तु देवेशि स्तम्भिन्पन्ताः प्रपूजयेत् । पञ्चकोणे महादेवि पुरग्राधिक्रमेण तु ॥ २९ ॥
 मनुष्या एव तद्वत्ते ततो मायर्चनं भवेत् । पडरे पुरश्चरस्य प्रादक्षिण्येन पूजयेत् ॥ ३० ॥
 ब्राह्मी माहेश्वरी चैव कौमारी वैष्णवी प्रिये । माहेंद्री चैव चाग्रेण्डा डाकिन्याग्रान्ततः शृणु ॥ ३१ ॥
 डाकिनी राकिणीदेवि लाकिनी काकिनी तथा । शाकिनी हाकिनी चैव तनः पद्कोणके यजेत् ३२ ॥
 पद्कोणपार्श्वयोः पूज्ये देव्यौ सर्गार्थसिद्धये । हस्त कपालं दधतीं क्रोधिनीं वामतो यजेत् ॥ ३३ ॥
 मुसलेष्टकरा देवी स्तम्भिनीं दक्षिणे यजेत् । चण्डोच्चण्डं महेशानि पद्कोणपुरतो यजेत् ॥ ३४ ॥
 नागं कपालं डमुकं त्रिशूलं दधत प्रिये । नग्नं नीलं जटाराजमस्तकं पञ्चमीयुतम् ॥ ३५ ॥
 ततोऽष्टदलपत्रेषु वातान्यापष्टकं यजेत् । शृणु तमेवं तस्याग्रे पूजयेन्महिषाष्टकम् ॥ ३६ ॥
 शृङ्गाभ्यां चानरङ्गारिकुञ्जिवक्त्रनिहन्वनम् । नीलजीमूतसङ्काशं रिपुभूषणतरिचगम् ॥ ३७ ॥
 शतपत्रं क्रमात् पूज्यं रुद्रार्कवसुदत्तकैः । त्रयस्त्रिंशद्वलगतैस्त्रिवारोच्चारितैः पृथक् ॥ ३८ ॥
 अवशिष्टे दले पूज्या स्तम्भिनी जम्भिनीयुता । शताराग्रे महेशानि महाभिह ममर्चयेत् ॥ ३९ ॥
 सहस्रपत्रे संपूज्य वाराहीणा महेश्वरम् । अद्भुतान्ते महेशानि वारात्रे नम आलिखेत् ॥ ४० ॥
 अनेन मनुना देवि पूजयेत् तु सहस्रवारं । भूविम्बे बहुकक्षेत्रयोगिनीगणपान् यजेत् ॥ ४१ ॥
 पुनर्देवीं समाराध्य गन्धपुष्पादितर्पणैः । अक्षमाला हरिद्राया मुत्पया स्वम्भनकारिणी ॥ ४२ ॥
 स्फाटिकी वायु पञ्चाक्षरुद्रावादिममृद्रवा । ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीडन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि दक्षिणा-
 मूर्तिं श्रवणे नमः । मुखे गायत्रीकुन्दने नमः । हृदये धीवाराहीदेवतायै नमः । इति विन्यस्य मन्त्रार्थाष्टमिद्वये
 त्रिनिर्योगः, इति कृताञ्जलिमुक्त्वा, शिरसि ऐं । मुखवृत्ते र्त्वा । नेत्रयो ऐं । श्रोत्रयो. नमः । नासि-
 कयो भगवति । गण्डयो वातालि । ओष्ठयो वामालि । दन्तपङ्क्तिद्वये वारादि । कर्णौ वारादि ।
 आस्थं वराहमुपि । दक्षदोर्मले वराहमुपि । दक्षमण्डिबन्धे अन्धे । दक्षकराङ्गुलिमूले अन्धनि । दक्ष-
 रात्रे नमः । वामबाहुमूले रुन्धे । वामकूर्परे रुन्धनि । वाममण्डिबन्धे नमः । वामकराङ्गुलिमूले जम्भे

वामकराग्रे जम्भिन । दत्तोत्तमूले नम । दत्तजानुनि मोहे । दत्तगुल्फे मोहिनि । दत्तपादाङ्गुलिमूले नमः ।
 दत्तपादोऽग्रे स्तम्भे । वामोत्तमूले स्तम्भिन । वामजानुनि नम । वामगुल्फे सर्वदुष्टप्रदुष्टानां । वामपादाङ्गु-
 लिमूले सर्वेषां । वामपादाग्रे सर्ववारुचित्तचक्षुर्मुषगतिजिह्वास्तम्भं । पार्श्वयोः कुरु । पृष्ठे कुरु । नामौ
 शीघ्रं । जठरे वषट् । हृत्पूयं कुरु । दक्षांसे कुरु । अपरगले ऐं । वामाने न्नां । हृदादिदक्षकरोग्रान्तं
 ठ । हृदादिवामकराग्रान्तं ठ । हृदादिदक्षपादाग्रान्तं ठ । हृदादिवामपादाग्रान्तं ठ । हृदादिनाभ्यन्तं
 हुं । हृदादिवस्त्रान्तं फट् । शिरसि स्वाहा । इति विन्यस्य पङ्क्तं कुर्यात् ॥ वातालि २ हृदयाय नम ।
 वाराहि २ शिरसे स्याहा । वराहमुखि २ शिखायै वषट् । अन्धे अग्निधनि नमः कवचाय हुं रुन्धे
 रुग्निधनि नमः नेत्राभ्यां वाँपट् । जम्भे जम्भिन नमः अन्धाय फट् । इति विन्यस्य ध्यानमानसपूजान्ते
 स्वपुरतः स्वर्णाग्निपट्टे कुङ्कुमादिना त्रिकोणं तद्वाते पञ्चकोणं, तद्वाहि पदकोणं, तद्वाहिरष्टदलकमलं, तद्वाहिः
 शतपत्रकमलं, तद्वाहि सहस्रपत्रकमलं, तद्वाहिश्चतुर्द्वारपुष्पं चतुरस्रं लिखेदिति पूजापत्रं निर्माय, पुरतः
 संस्थाप्याभ्यर्च्यार्थादिस्थापनाद्याम्पूजान्ते भुवनेश्वरीपाठमभ्यर्च्यावाहनादिपुष्पोपचारान्ते त्रिकोणमध्ये अ-
 ग्नीशानुरवायव्यमध्ये दिक्षु च प्राग्बत् पङ्क्तानि संपूज्य, त्रिकोणाग्रे—जम्भिन्यै नम । स्तम्भिन्यै० । मो-
 हिन्यै० । इति संपूज्य, पञ्चकोणकोणेषु अग्निधन्यै नमः रुग्निधन्यै० । जम्भिन्यै० । मोहिन्यै० । स्तम्भिन्यै० ।
 इति संपूज्य, पदकोणकोणेषु—डाकिन्यै नमः । राकिन्यै० । लाकिन्यै० । काकिन्यै० । साकिन्यै० । हाकिन्यै० ।
 इति संपूज्य, अष्टदलेषु ब्राह्मणादिमानुषाः संपूज्य, पदकोणपार्श्वयोः—द्वारकपालधारिण्यै प्रोधिष्यै० । मुसलेष्ट-
 कपायै स्तम्भिन्यै० । इति संपूज्य, पदकोणपुरतः—चंडोद्यएडाय नम । ततोऽष्टदलेषु—वातालयै नमः । वातालयै० ।
 वाराह्यै० । वाराह्यै० । वराहमुख्यै० । वराहमुख्यै० । अन्धिन्यै० । रुग्निधन्यै० । इति संपूज्य, अष्टदलाग्रे—अष्टम-
 हिष्यै नमः । इति संपूज्य, शतपत्रेषु—एकादश रुद्राः, द्वादशादिन्याः, अष्टौ वसवः, द्वादशिवनीकुमारकौ
 षेति त्रयस्त्रिंशद् देवतालिखा संपूज्यावशिष्टदले—स्तम्भिन्यै जम्भिनीयुतायै नमः । इति संपूज्य, पत्राग्रे—म
 हासिंहाननाय नमः । इति संपूज्य, सहस्रपत्रेषु—क्रौं वाराह्यै नमः । इति मन्त्रेण सहस्रवाराहीः संपूज्य,
 भूपरकोणेषु—घटुकोत्रपालयोगिनीगणपान् संपूज्य, लोकेशाद्यादि सर्वे प्राग्बत् समापयेदिति । तथा—
 अथातः मंत्रवक्ष्यामि तर्पणं भुवि दुर्लभम् । तिलभैरवध्वंकुसुमैस्तर्पयेच्छिवाम् ॥ ४३ ॥
 मनोहरे सुवर्णादिपात्रे संपूज्य पूर्ववत् । अनेन विधिना देवीप्रियो भवति निश्चयात् ॥ ४४ ॥
 एतस्या एव विद्याया कुण्डेऽस्ति परमेश्वरि । विशेषः कथ्यते सोऽत्र सर्ववैरिनिवृत्तनः ॥ ४५ ॥
 एकहस्तामिह कुण्डमधो दृष्टेन विस्तृतम् । हस्तखातं मनोरम्यं होमो यत्र निगद्यते ॥ ४६ ॥
 स्तम्भने शिवदिग्भागे निग्रहे यमदिग् भवेत् । अस्मिन् कुण्डे महेशानि भैरवाग्निं प्रपूजयेत् ॥ ४७ ॥
 लौकिकैः वा यजेन्मन्त्रैर्वच्यमाणैः परेश्वरि । हृदयं भुवनेशान्या भुवनेशीं च संलिखेत् ॥ ४८ ॥
 तस्या एव शिखा देवि बीजत्रयमिदं शिवे । उक्ता भैरवमुच्चार्य चतुर्थ्यन्तं नमो लिखेत् ॥ ४९ ॥
 हांहीं इति । भैरवाय नमः इति ।

इत्यग्निपूजनं कृत्वा ततोऽग्रेराहुतिं यजेत् । पूर्वबीजत्रयं भैरवाग्नये द्विठमालिखेत् ॥ ५० ॥

हांहीं भैरवाग्नये स्वाहा इति ।

अनेनैकां हुतिं दत्त्वा नीलोत्पलपुचानले । नीलोत्पलभैरवाग्निं तापिञ्चैरपि वा यजेत् ॥ ५१ ॥

तापिञ्चैः स्तम्भने होमो विज्ञेयस्तु चतुःशतम् । देवदारुतिलैर्लाक्षाहरिद्रामेस्तथा भवेत् ॥ ५२ ॥

त्रिसप्तमध्वरात्रेषु प्रत्येक साष्टक शतम् । हरिणीमुद्रया होमः काथितस्तव मुन्दरि ॥ ५३ ॥
 दक्षिणे होमकुण्डस्य हस्तमात्रास्तिलान् प्रिये । प्रसार्य भाण्डे स्पर्णादौ वृत्ते वा लोहसंभवे ॥ ५४ ॥
 कृष्णशटीपरिक्षिप्तोत्पलतापिच्छपुष्पिणीम् । तिलमिश्रैरम्बुमिस्तं पूरयेन्नुविचमः ॥ ५५ ॥
 वाग्भवं धरणीमुपता कर्पणादिहलाय च । नवाक्षरमिदं चोक्ता हृदन्तं मन्त्रमालिखेत् ॥ ५६ ॥
 ये धरणीकर्णहलाय नम इति । क्रौडं मुसलाय नमः इति ।
 अङ्कुशं कोपितं देवि मुमलाय नमो लिखेत् । सप्तविंशतिकृतस्तु देवीमथ समुचरेत् ॥ ५७ ॥
 घटं स्पृष्ट्वा हृदि ध्यात्वा पञ्चमीं परमेश्वरीम् । तद्वद्विद्वदकैः शत्रुमभिपिञ्चेद् विचक्षणः ॥ ५८ ॥
 कफान्वितस्यैवैरी वरयो भवति निश्चयात् । अथ निग्रहहोमस्य विधिं वक्ष्ये शृणु प्रिये ॥ ५९ ॥
 खरमेपाङ्गरक्तेन लाजाचूर्णविलैः सह । मिश्रं पिण्डं तु पिण्डेन मेलयेद्वेतुना प्रिये ॥ ६० ॥
 पिशितैर्गन्धपुष्पाद्यैर्धूपद्वैपैश्च साधकः । तर्पयेद्योगिनीपिण्ड परमानन्दमुन्दरम् ॥ ६१ ॥
 सपत्न्येश्वरं संकल्प्य मृदा वा लोहकेन वा । निवेश्य कुण्डे वस्त्रे वा हुनेद्वा जगज्जगैः ॥ ६२ ॥
 अयुतं संजपन् देवि त्रिसप्तचण्डा हुनेत् । तगृहमाभिमदोस्त्रिमज्जाशुक्राणि वैरिणः ॥ ६३ ॥
 योगिनीनां मुखे देवि पतन्त्यत्र न संशयः । अथातः संप्रवक्ष्यामि साधकानन्दकारकम् ॥ ६४ ॥
 प्रणव प्रणवेनैव संपुटीकृत्य योजयेत् । औभ्यामौभ्या च साध्याख्या ठकारेण च घेष्टयेत् ॥ ६५ ॥
 अष्टमिः कुलिशैर्भित्वा ग्लौचौमिति तदन्तरे । कुलिशाग्रे तारवीजं पार्थिवं मण्डलं ततः ॥ ६६ ॥
 कुलिशान्ते लिखेन्नाम चान्ते विद्या समालिखेत् । बहिरङ्कुशमरुदं सर्वमेतद्वरानने ॥ ६७ ॥
 रुद्रस्वरे समारोप्य पीतपुष्पैः समर्चयेत् । पञ्चमीशकटं यन्त्रं त्रिषु लोकेषु दुर्लभम् ॥ ६८ ॥
 सहस्रसंख्ययानेन निशामाण्डे विषेद् बुधः । खनेद्वात्रौ भूर्जपत्रे लिखित्वा स्थापयेत् सुधीः ॥ ६९ ॥
 द्यामल्लोहितमन्त्रज्ञो रक्तपुष्पैः समर्चयेत् । प्रेतधूमानले त्पित्वा यजेद् गुरुर्विधानतः ॥ ७० ॥
 सौवर्णं राजतं ताग्रं क्रमेणैतत् समर्चयेत् । कटकार्थं हरिद्राक्लं पुष्पैराधयेच्छिवाम् ॥ ७१ ॥
 धान्यराशौ च सायाद्वे विनिधिष्य च तज्जवेत् । नूतने कुम्भकारस्य स्वरे यन्ममालिखेत् ॥ ७२ ॥
 अञ्जनमैः समभ्यर्च्य कुसुमैः पथि देशिकः । उच्चाटयेत् तदा शीघ्रं कोट्यन्दमुत्थिरं रिपुम् ॥ ७३ ॥
 तद्भाण्डे तु मपीद्रव्यैर्भित्तिमिनाञ्जनप्रभैः । समुद्धृत्य समभ्यर्च्य लोहकारगृहे तिपेत् ॥ ७४ ॥
 बध्यमानो रोगजालैर्मरणं प्राशुयाद्रिपुः । निःसन्ने पट्टे बाधे विलिखेन्मनुविचमः ॥ ७५ ॥
 युद्धे तद्धननिमाकर्ष्य पलायन्ते महाबलाः । धूमचितौ समालिख्य धूमाभैरर्चयेत् प्रिये ॥ ७६ ॥
 नश्यन्ति दृष्ट्यस्तेषां शत्रूणां नान्यथा भवेत् । हरिद्रया शिलामध्ये समालिख्यार्चयेत् सुधीः ॥ ७७ ॥
 पीतपुष्पेषु तद्यन्मधोवक्त्रं विनिधिषेत् । वाक्स्तम्भो जायते शीघ्रं वादिना परमेश्वरि ॥ ७८ ॥
 अथ सीसे समालिख्य सीसामैः कुसुमैर्भजेत् । शिलाघस्ताद्विनिधिष्य न्यवहारे जयी भवेत् ॥ ७९ ॥

सार्धं लोहमये पात्रे सितपुष्पैः समर्चयेत् । वाक्पतिर्जायते मञ्जी यश्चमारोऽथ संल्लिखेत् ॥ ८० ॥
 पञ्चवर्णैः प्रघ्नन्नेत्रं पूजयेत् सर्वकर्मकृत् । अथातस्तिमिरामिश्रे सीसयुग्मे लिखेद्बुधः ॥ ८१ ॥
 अभ्यर्च्य कुसुमै रभ्यः प्रेतभूमां प्रतापयेत् । तेनाकृष्टिर्भवेदाशु पुंसां वा योपितामपि ॥ ८२ ॥
 वृचगर्भे न्यमेवकं सीसपात्रे मुरझिते । ऋषिष्ठा ग्रामभागेभ्यः संप्रविष्टा भवन्ति हि ॥ ८३ ॥
 साध्यनक्षत्रवृत्तस्य गर्भे चक्रं प्रविन्यसेत् । वृक्षस्य यत्कृतं देवि साध्यस्य भवति स्फुटम् ॥ ८४ ॥
 जले चित्तं दोषदायि वद्धौ चित्तं तु तापकृत । योगदं भसानि चित्तं हितदं भूमिगं प्रिये ॥ ८५ ॥
 अन्नगं कामिनीं दद्यात् कुम्भे चित्तं सुतप्रदम् । पूर्वस्यां दिशि संचित्तं रिपूणां भयदं भवेत् ॥ ८६ ॥
 आग्नेये यमदिग्भागे वैरिणां मृत्युदं भवेत् । तथा नैऋतदिग्भागे शत्रून्मादनकारणम् ॥ ८७ ॥
 पश्चिमे रोगदं तेषां भीतिदं वायुदिग्गतम् । धनदं चोचरे भागे साधकस्य न संशयः ॥ ८८ ॥
 ईशानगं भ्रान्तिकरं वैरिणां परमेश्वरि । मध्यगं सर्वकार्याणि शत्रूणां नाशनं ध्रुवम् ॥ ८९ ॥
 एतस्या एव विद्याया मध्यरात्रेऽर्चनं भवेत् । अन्यथा देवताशापो जायतेऽर्चा दुस्तरम् ॥ ९० ॥

इति । अथैतदध्वरचनाप्रकारः — तत्र प्रोक्तभूर्जादौ प्रोक्तद्वयैरष्टकोणं विलिख्य कोणाग्रेषु कुलिशानि वि-
 धाय, मध्ये यत्र (प्रणवः) द्वयसंपुटं प्रणवं विलिप्य, तदुपरिष्टादधस्ताच्च औकारद्वयमध्यगं साध्यनाम
 विलिप्य, तत्सर्वं ठकारेण संबेष्ट्य, तद्वाहिरष्टादधस्ताच्च तत्कुलियोषु च ग्लौहौ इति योजद्वयं प्रति-
 कोषं प्रतिकुलिशं विलिप्य, कुलियोषु साध्यनाम विलिप्य तत्सर्वं मूलमन्त्रेण संबेष्ट्य, कुलिशाग्रेषु
 प्रणवं विलिप्य, तद्वाहिर्भूपुरं विलिख्य, तत्सर्वमङ्कुराधीनं संबेष्ट्य सर्वं यन्त्रमेकारमध्यं यथा भवति
 तथा विलिखेत् । एतदध्वनमुक्तफलदं भवति । इति स्तम्भनाद्याखिलोत्साधने वाराहप्रकरणम् ॥ अथ नि-
 ग्रहवाराही — । उत्तरतन्त्रे —

वाग्मवर्षं पृथिवीबीजं ठकारव्रित्तं तथा । बिन्दुयुक्तं ततश्चैव कूर्चवीजासिचल्लभा ॥ १ ॥

“पैग्लौठंठंठं स्वाहा” ।

अष्टाक्षरी महाविद्या शशुनिग्रहकारिणी । कपिलोऽस्य मुनिरहन्तोऽनुष्टुप् च परिकीर्तितम् ॥ २ ॥

वाराही देवता प्रोक्ता बाताली पदपूर्विका । द्वयैकैकभूमिचन्द्रादिवर्णैरङ्गक्रिया मनोः ॥ ३ ॥

विद्युद्दामसमानाङ्गी पाशं शक्तिं च मुहुरम् । अङ्कुशं त्रिशूलं दोर्भिनैत्रत्रयविराजिताम् ॥ ४ ॥

नानालङ्कारभूषाङ्गी वाराही संसरेत् तदा । प्रारुप्रोक्ते पूजयेत् पीठे अङ्गदिकपालहेतिकैः ॥ ५ ॥

इति । अथ प्रयोगः — तत्र प्रातः-इत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामप्रथमं कृत्वा, शिरसि कपिल-
 श्चपये नमः । मुखे अनुष्टुपपद्व्यसे नमः । हृदये श्रीवातालीवाराहीदेवतायै नमः । इति विन्यस्य
 मम सर्वान्नासिद्धये विनियोगं, इति कृताञ्जलिगुत्वा, पैग्लौ हृदयाय नमः । ठं शिरसे० । ठं शि-
 खाये० । ठं कवचाय० । हुं नेत्रत्रयाय० । स्वाहा अस्त्राय० । इति करषडङ्गन्यासं विधाय, ध्यानमा-
 नसपूजान्ते स्वपुरतः स्वर्णादिपट्टे कुङ्कुमादिना पट्कोणवृत्तमपुत्रात्मकं यन्त्रं विलिप्य पुरतः संस्थाप्या-
 भ्यर्च्यार्च्यदिश्यापनायात्मपूजान्ते भुवनेश्वरीपीठमभ्यर्च्यवाहनान्दिपुष्पोपचारान्ते षट्कोणेषु पटङ्गानि सं-
 पूज्य तद्वाहिलोकपालार्चादि सर्वं प्राग्वत् समापयेत् इति । तथा —

वमुलवं जपेन्मन्त्रं विन्यवर्त्रैर्हयारिजैः । धार्त्राफलैर्भृङ्गरानपत्रैर्दंभैर्दंभागतः ॥ ६ ॥

जुहुयान्मन्त्रमसिद्धौ ततः कर्माणि नाधयेत् । अङ्गुशेनारिमादाय दृढ वद्धा गुरोरेन च ॥ ७ ॥
 प्रहारं कुर्वती मूर्ध्नि मुद्गरेण सरत्न जपेत् । अयुतं जुहुयाच्छुद्धैरयुतं वनगोमयैः ॥ ८ ॥
 वापीहृषतडागेषु प्रतिपेदस्म तद्रवम् । तत्र तज्जलपानेन श्रियन्ते शत्रवो भृशम् ॥ ९ ॥
 पलायन्ते च रिपवो दिशो दश मुनिश्चयात् । - - - - - ॥

इति निग्रहवाराही ॥ अथ धृन्वाराही । तत्र कालमृत्युतन्त्रे— देवुवाच ।

कालमृत्यु नमस्तुभ्यं कालाधार नमानमः । अधुना धृन्वाराहा मन्त्रयोग वद प्रभो ॥ १ ॥

ईश्वर उवाच ।

कालमृत्युमयं प्रोक्तं भाग्यप्रारापहारकम् । मारणास्त्रमिदं देवि सर्वतन्त्रेषु गोपितम् ॥ २ ॥
 मन्त्रोद्धारं प्रवक्ष्यामि न्यामध्यानादिकं तथा । यत्नं प्रयोगं गिरिजे धृन्वाराहि प्रिये ॥ ३ ॥
 वेदादि विलिखेत् पूर्वं धृङ्कारद्वयमेव च । मृत्युधूमे तु शोषापे पुनः धृङ्कारमुच्चरेत् ॥ ४ ॥
 धृङ्कारं कालधूमे च पुनः धृङ्कारमेव च । धृङ्कारं धृन्मन्त्रं च वागहीति पदं वदेत् ॥ ५ ॥
 हुंफट्स्वाहा समायुक्तो धृन्वाराहिणो मनुः । पञ्चविंशतिवर्णोऽयं मन्त्रराजेभ्यरेभ्यः ॥ ६ ॥

“ ओं धृङ् मृत्युधूमे धृङ् कालधूमे धृङ् धृन्वाराहि हुं फट् स्वाहा ” ।

कालमृत्युर्धृङ्पिः प्रोक्तो बृहती छन्द एव च । देवता धृन्वाराही नियोगः शत्रुमारणे ॥ ७ ॥
 धृङ् बीजं च तथा शक्तिः कीलकं प्रखण्डं तथा । न्यामत्रालं प्रवक्ष्यामि तव पर्वतनन्दिनि ॥ ८ ॥

मन्त्रमिदं पुनः षड्भिर्द्राभ्या वेदैर्द्विका(द्राभ्या त्रिका)न्विभिः ।

न्यासं चैवानुलोमेन विलोमेन पुनर्न्यसेत् ॥ ९ ॥

एवं न्यासविधिं कृत्वा मात्राद् देवीमयो भजेत् । अथ ध्यानं प्रवक्ष्यामि सावधानावधारय ॥ १० ॥
 वाराही धृन्वरा च मन्त्रमन्ती रिपून् मदा । पशुरूपांश्च मुनिसुरैर्वन्दितां धृन्वरूपिणीम् ॥ ११ ॥
 एव ध्यात्वा मन्त्ररामपुत्रं जपमाचरेत् । तर्पणं शुद्धतोषेण पूजयेच्चन्दनादिभिः ॥ १२ ॥
 होमं दशांशं कुर्वीत तर्पणम्याप्ययं क्रमः । - - - - - ॥

जपदशांशहोमः । जपदशांशतर्पणमित्यर्थः ।

हुनेजपदशांशं तु त्रिमध्वङ्गुडौदनैः । अथवा जुहुयाद् देवि मधुककुसुमेन च ॥ १३ ॥
 तर्पणं तददशांशेन ब्राह्मणान् भोजयेत् प्रिये । एवं चानुष्ठितो मन्त्रो मन्त्रिणः मिद्धिमायुषाद् ॥ १४ ॥
 पुनः प्रयोगमतुलं कृत्वा शत्रून् निवारयेत् । पूर्वोक्तविधिना ध्यात्वा वाराही धृन्वरूपिणीम् ॥ १५ ॥
 त्रिमहत्सं जपेन्मन्त्रं गर्भितं शत्रुनामभिः । आगत्य धृन्वरूपेण तच्छत्रून् भक्षयन्त्यपि ॥ १६ ॥
 शत्रून् शत्रुमेनां च धूममध्ये ममाकुलाम् । एवं ध्यात्वा रिपून् सम्पगपुत्रं जपमाचरेत् ॥ १७ ॥
 मृत्युना ग्रस्तदेहाश्च श्रियन्ते नात्र संशयः । गृहधूमं समानीय चारनालेन संयुतम् ॥ १८ ॥
 मन्त्रयेच्छतवारं तु लोहपात्रमये ततः । तदंशं बिन्दुमात्रेण खाने पाने च वैरिणः ॥ १९ ॥

दातव्यं यत्नतो देवि स रिपुस्त्रियते ध्रुवम् । अथवा चारनालं तु निचिपेद्रोमये प्रिये ॥ २० ॥
 तापञ्चरेण सहता तच्छुभ्रियते ध्रुवम् । सहस्रत्रयमाजप्य ध्यायेद् देवीमनन्यधीः ॥ २१ ॥
 शतयोजनगः शत्रुस्त्रियते पचमात्रतः । गृहधूमं गन् चैव गान्धारीद्रवयोगतः ॥ २२ ॥
 मर्दयेत् मूत्रमकल्कं तु कुर्याद्दुल्लिकमादगतम् । पूजयेद्दुपचारेण वैरिप्राणान् निवेदयेत् ॥ २३ ॥
 महस्रद्वितयेनैव शत्रुः क्षयमाप्नुयात् । चागही धूम्रस्त्येण चिन्तयेत् तस्य मध्यगाम् ॥ २४ ॥
 रिपुं मञ्जुभितं ध्यायेन्नित्यमष्टोत्तर जपेन । मण्डलाद्वैरिणं च भार्याविन्धुममन्वितम् ॥ २५ ॥
 कुलक्षयं नयेच्छीघ्रं पशुमित्रादिभिः सह । यक्षधूपं समानीय मन्त्रयेन्मूलमन्त्रतः ॥ २६ ॥
 शतमष्टोत्तरं चैव जपित्वा पूर्वमेव च । शनैः शनैर्धूपयेच्च जपन्नष्टोत्तरं शतम् ॥ २७ ॥
 त्रिदिनैः पञ्चदिवसैश्चतुर्भिरियते ध्रुवम् । शत्रुमारण्यकार्येषु प्रोक्षसंख्याजपात् प्रिये ॥ २८ ॥
 वृद्धयेत् धूम आद्यन्तमाश्रयंकरमेव च । तदानीमेव तच्छत्रुमूर्तवानिति निश्चितम् ॥ २९ ॥
 एव सिद्धमनुदेवि दुर्लभो भुवि पार्वति । न वक्तव्यं न वक्तव्यं न वक्तव्यं कदाचन ॥ ३० ॥
 धूम्रधूसरवान् देवि रममासप्रिये शिवे । शत्रुमारण्यकार्येषु ध्यायेन् क्रोडमुत्ती ततः ॥ ३१ ॥
 देव्युवाच ।

नमः कैलासनाथाय करुणाकर शङ्कर । अधुना धूम्रवागव्या यन्त्रयोगं वद प्रभो ॥ ३० ॥

ईश्वर उवाच ।

बिन्दुत्रिकोणं पद्मकोणमष्टपत्रं कुलेश्वरि । वृत्तं च धूपुरद्वन्द्वमष्टवज्रसमन्वितम् ॥ ३३ ॥
 बिन्दुमध्ये लिखेद् देवि धूँकारं यत्नतः प्रिये । ग्लौकारेण च संवेष्ट्य पश्चाद् धूँकारतः प्रिये ॥ ३४ ॥
 त्रिकोणे विलिखेद्वर्णान् वाराहीति त्रिमन्त्रितान् । पद्मकोणे विलिखेद्वर्णान् वाराहीति पञ्चरी ॥ ३५ ॥
 कोणरन्ध्रेषु गिरिजे धूँकारं च यथाक्रमम् । अष्टपत्रे लिखेद् देवि वाराहपञ्चरं तथा ॥ ३६ ॥
 केसरेषु च पूर्वादि षोडशस्वरयुग्मकान् । आद्ये वृत्ते लिखेन्मन्त्रं धूम्रवाराहिर्भाषितम् ॥ ३७ ॥
 द्वितीयवृत्ते विलिखेद्वारान्द्विगं मनुम् । तृतीयवृत्ते विलिखेद् प्राणव्यापनं मनुम् ॥ ३८ ॥
 अष्टवज्रेषु विलिखेद् कचटगष्टवर्गकान् । एवं यन्त्रवरं देवि लिखेत् कार्यानुसारतः ॥ ३९ ॥
 स्वर्णे वा रजते वापि शान्तिवश्येषु संलिखेद् । पाषाणे स्तम्भने पत्रे लिखेद्वाटकर्मणि ॥ ४० ॥
 पत्रे विभीतपत्रे ।

ताम्रे विद्वेषकार्येषु मारणे श्रेयस्वके । एवं यन्त्रवरं सम्पद्य लिखेद् अन्योक्तमार्गतः ॥ ४१ ॥
 आशु प्रयोगाः सकलाः संभवन्ति न मंशयः । स्वर्णपट्टे लिखेद्यन्त्रं वज्रकार्ये विशेषतः ॥ ४२ ॥
 पूजयेद्रक्तपुष्पैस्तु परमात्रं निवेदयेत् । त्रिसहस्रं जपेन्मन्त्रं शुचिर्भूत्वा तु नित्यशः ॥ ४३ ॥
 मातृकान्तरितं साध्यं वाराहीमैक्रमार्गतः । मण्डलं चैव गिरिजे भक्त्याप्येवं समाचरेत् ॥ ४४ ॥

कुबेरमदृशः श्रीमाज्ञायते नात्र संशयः । पापाणादौ लिखेद्यन्त्र पत्रे धूम्रमयी प्रिये ॥ ४५ ॥
 वाराही नाम सा देवी पूजयेत्ता यथाविधि । विद्वेषयमयोगाट यद्यन्मनसि वर्तते ॥ ४६ ॥
 तत्तदामोति पद्मे तु नित्यमष्टोत्तर जपेत् । प्रेतवस्त्रे लिखेद्यन्त्र प्रेताङ्गारेण बुद्धिमान् ॥ ४७ ॥
 यमकण्टकपोगे तु लिखेद्यमदिशामुखः । भौमवारि रत्नघटाद्वने गर्तमतन्द्रितः ॥ ४८ ॥
 गोपयेत् तत्र तद्यन्त्रं बलिं दद्याद्बुद्धौदनैः । जपेदष्टसहस्रं तु मन्त्री निशि दिग्मन्त्रः ॥ ४९ ॥

अष्टमहयम् अष्टोत्तरसहस्रमित्यर्थः ।

शतयोजनगः शत्रुः सगन्धेयममन्दिरम् । पूर्वोक्तगिधिना देवि यन्त्रं प्रेतपटे लिखेत् ॥ ५० ॥
 निक्षिपेच्छत्रुगेहे तु स शत्रुर्नावशिष्यते । काकोलूकदले चैव रज्जुनापि च वेष्टयेत् ॥ ५१ ॥
 त्रिसप्तमूलमन्त्रेण वेष्टयित्वा तु भोमके । म्यापयेच्छत्रुगेहे तु जपेदष्टसहस्रकम् ॥ ५२ ॥
 काकवद् भ्रमते शत्रुस्तिरस्कारेण सयुतः । पूर्वोक्तधुम्रवाराहीमन्त्रे धूमपास्य च ॥ ५३ ॥
 फट्द्वयं तु समाधोष्य धूमरूपे च मलिखेत् । अत्राचरद्वयं हित्वा चास्त्रेति विनियोजयेत् ॥ ५४ ॥
 अस्त्रवाराहिमन्त्रोऽयं चतुर्विंशतिवर्षकः ।

॥

“ फट्फट्फट् मृत्पुरुषे फट्फट् कालरूपे फट्फट् अस्त्रगराहि ह्यु फट् स्वाहा । ”

पूर्वोक्ता एव मुन्याद्याः साधनं पूर्ववचरेत् । निग्रहोक्तसर्प्यात्र विशोपोचाटने मता ॥ ५५ ॥
 नमस्ते अस्त्रवाराहि वैरिप्राणापहारिणि । गोकण्ठमिव शार्दूलो गजकण्ठं यथा हरिः ॥ ५६ ॥
 शत्रुरूपपशून् हत्वा आशु मांसं च भक्षय । वाराहि ता सदा वन्दे वन्द्ये चास्त्रस्वरूपिणि ॥ ५७ ॥
 इति ध्यानविशेषः ।

अन्धिनीपञ्चकोपेता पञ्चमीति निगद्यते । अन्धिनीपञ्चकोपेता वाराही शस्यते बुधः ॥ ५८ ॥
 पञ्चमी स्तम्भने शस्ता वाराही वश्यकर्मणि । वाराहीयुगलं चैव वाराहमुखियुगमकम् ॥ ५९ ॥
 हित्वा वार्तालिसज्ञा स्यात् सारस्वतविधायिनी । वाराहीति युगं हित्वा सा विश्वविजयाभिधा ॥ ६० ॥
 रणे राजकुले श्रूते सर्वत्र जयदायिनी । वाराहमुखियुगं तु हित्वा स्यान्नद्रकौमुदी ॥ ६१ ॥
 संपत्प्रदा सा गदिता विधा वैश्रवणाचिता । वार्ताल्यादिकमेकैकं हित्वा स्यात् सर्वतोमुखी ॥ ६२ ॥
 आकर्षणे मोहने च प्रशस्ता वश्यकर्मणि । वक्ष्ये श्रीस्वप्नवाराही शीघ्रसिद्धिविधायिनीम् ॥ ६३ ॥
 प्रणव भुवनेर्मां च नमो वाराहि चोचरेत् । अघोरेश्वरिशन्दान्ते स्वप्न ठद्वयमुदरेत् ॥ ६४ ॥

“ ओं नमो वाराहि अघोरेश्वरि स्वप्न ठद्वयमुदरेत् ” (१८)

स्वाधान्तोऽयं महामन्त्रोऽष्टादशाक्षरवर्णवान् । ईश्वर अघोरारूपातो गायत्र छन्द ईरितम् ॥ ६५ ॥
 देवी श्रीस्वप्नवाराही देवता परिकीर्तिता । वीजं तु प्रणवं चैव स्वाहा शक्तिरुदाहृता ॥ ६६ ॥
 मायाजीज कोलकं स्याद् द्वाभ्यां द्वाभ्यां त्रिभिस्ततः । पञ्चभिश्च चतुर्भिश्च द्वाभ्यामद्वाक्रिया मनोः ॥ ६७ ॥
 पञ्जानुकटिकण्ठेषु गण्डाक्षिशुविनामिके । मस्तके तु प्रविन्यसेद् विद्यां पञ्चदशाक्षरीम् ॥ ६८ ॥
 अत्र प्रणवं माया च विना मन्त्रि कृत्वा पञ्चदशक्षरमित्यर्थः ।

नीलाञ्जनगिरिरस्यामां हेमरत्नविभूषिताम् । अश्वारूढां च वाराहीं पाशाङ्कुशधरां शुभाम् ॥ ६६ ॥
भीमरूपां महादेवीं खड्गखेटकधारिणीम् । चतुर्भुजां तीक्ष्णदंष्ट्रां दंष्ट्राप्रस्थयसुन्दराम् ॥ ७० ॥
दृष्टसंहरणोद्युक्तां मायकस्य वरप्रदाम् । ॥

ध्यायेदञ्जनभूधरोज्ज्वलनिमामन्धाधिरूढां कर्-

विभ्राणां मणिहेमभूषितननुं पाशाङ्कुशौ भैरवीम् ।

रत्नं खेटकमग्रदंष्ट्रविलमत्पृथ्वीमरिध्वंसिनीं

देवीं तुङ्गपयोधरामनुदिनं श्रीस्वप्नवाराहिकाम् ॥ ७१ ॥

एवं ध्यात्वा यजेद् देवीं प्रारूपोक्तविधिना सुधीः । ॥

प्रायुक्तस्तम्भनचाराहीपूजनमत्रापि कुर्यादित्यर्थः । अथ प्रयोगः— तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामप्रत्ये कृत्वा, शिरसि ईश्वरभूषणे नमः । मुखे गायत्रीछन्दसे नमः । हृदये श्रीस्वप्नवाराहदेवतायै नमः । गुह्ये ओंजीजाय नमः । पादयोः स्वाहाश्रुत्ये नमः । नामौ ह्रींकीलकाय नमः । इति विन्यस्य, ममामीष्टसिद्धये विनियोगः । इति कृताञ्जलिं कृत्वा, ओं ह्रीं हृदयाय नमः । नमो शिरसे० चाराहि शिवा० । अघोरेश्वरि कथचा० । स्वप्नं ठड नेत्रत्रयाय० । स्वाहा अस्त्रायफट् । इति, एवं करपङ्कन्यासं विधाय, पादद्वय-जानुद्वय-कटिद्वय-कंदगण्डहृदयासिद्धय-श्रुतिद्वय-नासिकाद्वयमस्तकेषु पञ्चदशाक्षराणि विन्यस्य, प्रणवमायासहितमूलेन सर्वाङ्गे व्यापकं विन्यस्य, ध्यानमानसपूजान्ते भुवनेश्वरीपीठमभ्यर्च्य स्तम्भनचाराहपूजां विदध्यात् ॥ तथा—

जपेच्च वर्षसाहस्रं पुरश्चरणसिद्धये । दशांशं जुहुयाद् देवि तापिच्छैरुत्पलैः शुभैः ॥ ७२ ॥

जलैर्वा तर्पयेद् देवीं दशांशैर्नारिकेलजैः । भूतं भव्यं भविष्यं च स्त्रमे कथयति ध्रुवम् ॥ ७३ ॥

इति चाराहीप्रकरणम् ॥ अथ शवरीमन्त्रः ।

वदाम्याकर्षिणीं विद्यां शीघ्रसिद्धिविधायिनीम् । वकेशोऽनन्तसंपुक्रविन्दुभूषितमस्तकः ॥ १ ॥

अद्भौशस्तादृशो ज्ञेयोऽप्यथ गावरिशक्तिः । डेन्तौ हृदन्तौ मन्त्रोऽयं नवार्थः परिकीर्तितः ॥ २ ॥

“शांशशचय्यै शक्त्यै नमः” ।

जावालिरस्यर्षिः प्रोक्तोऽनुष्टुप् छन्दः प्रकीर्तितम् । शवरी देवता प्रोक्ता शां चीजं दां च शक्तिम् ॥ ३ ॥

आकर्षयार्कर्षयेति कीलकं परिकीर्तितम् । शांदां शीदीमिति न्यस्येत् पद्दीर्घस्वरयुक्तिः ॥ ४ ॥

रत्नवर्णा वज्रनाध्यां पाशेनानीय तं चणात् । वरप्रदां महादुर्गां शवरीं शरणं भजे ॥ ५ ॥

अष्टलक्षं जपितान्ते पलाशकुसुमैर्हृनेत् । ब्राह्मणान् भोजयेत् पश्चाद् दीनान्धकूपणैः सह ॥ ६ ॥

ततः सिद्धो भवेन्मन्त्रः प्रयोगेण चमः सदा । स्फटिकावसजा जप्यात् प्रयोगेऽप्ययुतं सुधीः ॥ ७ ॥

नववर्णान्तके दद्यात् तमाकर्षय-युग्मकम् । शतयोजनगं माध्यं शीघ्रमाकर्षयेद् ध्रुवम् ॥ ८ ॥

कांमामिति समुच्चार्य शवरान्ते च देवतां । डेन्तां विलिख्य शक्त्यै तमुच्चाटययुगं ततः ॥ ९ ॥

त्रिजनायान्वितो मन्त्र एकविंशार्णकस्तथा । ॥

“कांमां शवरदेवतायै शक्त्यै नमुच्चाटयोच्चाटय स्वाहा (११)”

पूर्वादे किञ्चिन्नपं हत्वा मध्यादे एकभक्तं निरामिपं भुक्त्वा रात्रावापि तत्संगं जपेत् । जपस्य दशांशं तर्पणम् । “ ओं कर्णपिशाचीं तर्पयामि ह्रीं स्वाहा ” एवं क्रमेण लक्षमेकं पुरश्चर्य हत्वा दशांशं होमयेत् । तदमात्रे दशांशतर्पणं हत्वा वरं प्रार्थयेत् । मूल रक्तचन्दनेन लिङ्गित्वा यन्त्रोपरि इष्टदेवतां पूजयेत् ॥ अथ मिञ्जिलक्षरमुच्यते - गगनमण्डले हंकारादिश्चरणादीर्घांशिशिखारूपमन्दर्शनात् सिद्धिर्भवत्यतीति मान्या तथाविधमाचरेत् । मन्त्रान्तरम्- प्रणवं भायार्कपिशाचि मे करो कथय हुं फट् स्वाहा । इति प्रदीपतैलं पादयोर्दत्त्वा रात्रौ लक्षं जपेत् । ततः सर्वज्ञो भवति नास्य पूजाध्यानम् । तथा— “ तार कामरीजं जयादेवि स्वाहा ” अस्यापि न्यासादेरभावः । पूर्वं लक्षं जप्त्वा गृहगोपिका निपात्य तदुपरि जयादेवीं यथाशक्ति संपूज्य तावज्जपेन् यावत्मा जीवति ततः निश्च्यति । सिद्धिस्तु— मानसादिप्रश्ने कृते सा आयाति तस्या पृष्ठे सर्वं भूतमविष्यादिकं पश्यति । “ ओं चारुचण्डालि चिरचण्डालि स्वाहा ” इति फलके भूमौ वा चण्डालिरूपमालिष्य पोडशोपचारं संपूज्य संध्यात्रयेऽष्टोत्तरशतं जपेत् । अष्टदिनावधि आकर्षणं भवति (१) । ओं चिरचण्डालि रुचिरचण्डालि स्वाहा ” इत्यभिलषितव्रीहिरूपं नामसहितं चित्तिशोपचारं संपूज्य पूर्ववदष्टोत्तरशतं जपेद्भारुणं भवति (२) । ओं नमो भगवति ललिताङ्गभूमिपि त्रिभुवनतिलकि सर्वजनचशंकरि ह्रीं ह्रीं स्वाहा ” इत्यष्टोत्तरशतं जपेत् स्त्रीश्रयम् ॥ (३) ॥ ओं नमो भगवति शुचिचण्डालिनि श्मशानवासीनि स्वाहा ” इति शयनसमये पश्चिमाभिमुखोऽष्टोत्तरशतं जपेत् आकर्षणं भवति । सा स्त्री नागता चेत्तद्वेदे स्फोटका भवन्ति (४) । ओं ह्रीं ह्रीं ह्रीं रुचिरचण्डालि स्वाहा ” इति सप्तदिनानि नित्यमष्टोत्तरशतं जपेन् नारी समायाति (५) । ओं हिरहन्नि ओं नमो भगवति भूतेश्वरि मङ्गलस्य मङ्गलस्य हरेपुरहं पुरकोला भगवति रक्षाय स्वाहा ” इति नागपञ्जीदले स्त्रीनाम विलिख्य दीपशिखायां तापितं चेत् स्वयार्कणं भवति (६) । एते डामरोक्तमन्त्राविशेषा पद्मेदा ॥ भूतडामरे—

प्रणवं कमलाक्षीजं स्वप्नेश्वरि पदं ततः । कार्यं मे वद शब्दान्ते बद्धिजायान्तिको मनुः ॥१॥

“ ओं श्री स्वप्नेश्वरि कार्यं मे वद स्वाहा ” (१३)

त्रयोदशाक्षरं मन्त्रः स्वप्नेश्वर्याः फलमदः । उपमन्युर्धृषिः प्रोक्तो बृहती छन्द एव च ॥ २ ॥

स्वप्नेश्वरी देवता स्यादक्षिवेदाक्षिभूषणैः । नेत्रार्णश्च पङ्क्तानि न्यस्य ध्यायेच्च देवताम् ॥ ३ ॥

वराभये पद्मयुगं दधती शुभ्रवासनम् । कनकामनमारुढां शरच्चन्द्रायुतप्रभाम् ॥ ४ ॥

रत्नभूषणभूषाढ्यां स्वप्नेशीं हृदि भावयेत् । लक्षमंल्यं जपितान्ते विन्वपत्रैर्दशांशतः ॥ ५ ॥

जुहुयाद् भुवनेश्वर्याः धीते देवीं समर्चयेत् । अङ्गदिक्पालवज्राधैरावृत्तिव्रतसंप्रुताम् ॥ ६ ॥

रात्रौ देवीं समभ्यर्च्यार्घुतं देव्यग्रतो जपेत् । ततः शयीत भूमौ तु ब्रह्मचर्येण मन्त्रित् ॥ ७ ॥

दर्मास्तरणके देव्यै स्वस्वकार्यं निवेदयेत् । स्वप्ने वदति मा देवी शुभाशुमफलं भुवम् ॥ ८ ॥

इति ॥ अथ शीतलामन्त्र —

नारं च भुवनेशानीं श्रीक्षीजं शीतलापदम् । यै नमोन्तो महामन्त्रो नववर्णात्मकः शिवे ॥ १ ॥

“ ओं ह्रीं श्री शीतलायै नमः ” । (२) ।

पूर्वोक्ता एव मुन्याद्या दीर्घपट्कयुजा तथा । शक्तिलक्ष्मीद्वयेनैव पङ्क्त्यामकल्पिता ॥ २ ॥

रत्नाम्बरां कराभ्यां च शूर्पं मार्जनीकां तथा । दधानां रासमभ्यां च नीलजीमूतसंनिभाम् ॥ ३ ॥

गङ्गाहारागमनां गङ्गामान्धविभ्रषिताम् । एवं ध्यायेच्छीतलां च रोगनाशाय सर्वदा ॥ ४ ॥

अपेक्षुतसंस्थाकं पापसेन दशांशतः । हुनेत् प्राग्वद्यज्ञे देवीं स्फोटाना नाशनाय च ॥ ५ ॥
नाभिमात्रेऽस्मसि स्थिता सहस्रं प्रजपेन्मनुम् । तेन स्फोटामयाः शीघ्रं विनश्यन्त्यविदारुणाः ॥ ६ ॥
इति ॥ अथ कालरात्रिप्रकरणम् । देव्युवाच ।

देव देव जगन्नाथ भक्तानामिष्टदायक । सत्प्रमादानमया सर्वं श्रुतं मन्त्रममुच्यम् ॥ १ ॥
इदानीं श्रोतुमिच्छामि कालरात्रिविधानम् । मन्त्रयन्त्रयोगादि तत्सर्वं कृपया वद ॥ २ ॥

उत्तर उवाच

शृणु शुद्धतम देवि न कस्य कथितं मया । इदानीं कथयिष्यामि शृणुर्देवाप्रमानसा ॥ ३ ॥
प्रणव बाग्भव शक्तिः कापरात्रं रमा तथा । काद्वेश्वरि सर्वजनमनोहारि च सर्वं च ॥ ४ ॥
सुप्रस्तम्भिनि सर्वान्ते राजेति च वशङ्करि । सर्वदुष्टनिर्दालिनि सर्वस्त्रीपुरुषेति च ॥ ५ ॥
कर्षिणीति ततो वन्दी शृङ्खलास्रोतवद्भयम् । सर्वशत्रून् भञ्जय द्वे द्वेषिणो दलय-द्वयम् ॥ ६ ॥
सर्वं स्तम्भय-युग्मं च मोहनाखेण तत्परम् । द्वेषिणः पदतः पश्चादुद्याटय-युगं ततः ॥ ७ ॥
सर्वं वशं कुरुयुगं स्वाहान्ते देहिपुग्मकम् । सर्वं च कालरात्रि च कामिनि च गणेश्वरि ॥ ८ ॥
नमोन्तेय महाविद्या बहुधमिनिविधुवर्णका । ॥

‘ओं ऐं ह्रीं क्लीं श्रीं काद्वेश्वरि सर्वजनमनोहारि सर्वमुखस्तम्भिनि सर्वराजवशंकरि सर्वदुष्टनिर्दालिनि सर्वस्त्री-
पुरुषाकर्षिणि वन्दीशृङ्खलास्रोतवद्भयं सर्वशत्रून् भञ्जय २ द्वेषिणो दलय २ सर्वं स्तम्भय २ मोहनाखेण द्वेषिण
उद्याटयोद्याटय सर्वं वशं कुरु २ स्वाहा देहि २ सर्वं कालरात्रि कामिनि गणेश्वरि नमः’ (१३३) ”

अपिर्दक्षो निगदितरुद्धन्दोऽसितिजगती स्मृता । देवता कालरात्रिः स्यादलर्कपुरवामिनी ॥ ९ ॥
मायावीजं तु बीजं स्यादलर्कपुरवामिनी । मायाराज्ञीति शक्तिः स्यान्नमः कीलकमुच्यते ॥ १० ॥
पञ्चाङ्गुलीषु विन्यसेत् ताराद्यं पञ्चबीजकम् । हृदयं चतुर्विंशतिभिः पञ्चविंशतिभिः शिरः ॥ ११ ॥
शिखैकविंशद्वयेऽथ वर्माष्टादशवर्णकैः । नेत्रं षड्विंशद्वयेऽथोन्विंशत्यर्थकैस्ततः ॥ १२ ॥
अस्रं तारास्रमादौ च दक्षान्ते पदपदानि च । जगत्त्रयविमोहन्ते नि चतुर्दशमीरयेत् ॥ १३ ॥
शुक्लन्यापिनि ततो दण्डधारिणि तत्परम् । दुर्गा दुर्गतिहारीति नानासिद्धिविधायिनि ॥ १४ ॥
सर्वं वशं कुरु कुरु स्वाहेति पदमीरयेत् । षट्कृमेवं विन्यस्य ध्यायेद् देवीं गणेश्वरीम् ॥ १५ ॥
आरक्तमानुसदृशीं कामिनीं मदनातुराम् । चतुर्भुजा त्रिनयनां क्वररीमुखकोशिकाम् ॥ १६ ॥
मोहनभृदक्षिणे हस्ते वरदं च तथोपरि । भुवनं वामहस्ते च अश्वोदण्डं मुशोभितम् ॥ १७ ॥
चूडाकलापिकाशोभां मातृकापरिवेष्टिताम् । कृष्णाम्बरधरां देवीं कृष्णकञ्जकूप्रपिताम् ॥ १८ ॥
कर्णताटङ्कसयुक्ता नानारत्नसुभोक्तिकाम् । विचित्रचाम्पेयपुष्पैः वेणिनद्धां सुकुन्तलाम् ॥ १९ ॥
मुनामामौक्तिका चासृताम्बुलाभूरिताननाम् । ग्रन्थेयहारपदकस्तनाभरणभूषिताम् ॥ २० ॥
शेषिभिः सिद्धगन्धर्वैः स्तुयमानां भदालसाम् । कन्यकागणसंसेव्यां मायाराज्ञीं गणेश्वरीम् ॥ २१ ॥

एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं पूजयेत् सर्वमिदमेव । निशायां प्रहरातीते महापूजां समाचरेत् ॥ २२ ॥
पूजयेत् कालिकापीठे पूजायन्ममतः शृणु । बिन्दुत्रिकोणपद्कोणवृत्तं चाष्टदलं तथा ॥ २३ ॥
वृत्तं षोडशपत्रं च त्रिवृत्तं भूपुरत्रयम् । लिखेद् भूजे धीरवृष्टफलके वा लिखेद् बुधः ॥ २४ ॥
अष्टगन्धेन शान्त्यै स्यात्त्रैसिन्या चम्पकस्य च । ॥

गुणयष्टगन्धा प्रागेयोक्ताः ।

मिन्दूरदग्दाभ्यां च विलिखेद्वदयकर्मणि । रमालस्य च लेखिन्या स्वस्मिन्ने कोकिलावरोः ॥ २५ ॥
मारणे लोहपत्रे च हरितालहरिद्रया । निर्गुणद्वन्द्वमन्त्रकद्रावैः खराभमहिषासृजा ॥ २६ ॥
विलिखेत्पञ्च पञ्चराजं तत्र देवीं ममर्चयेत् । मंमोहिनीं मोहिनीं च ततश्चैव विमोहिनीम् ॥ २७ ॥
पूजयेत् त्रिषु कोणेषु पद्कोणेषु षडङ्गकम् । वृत्ते स्वरानष्टदले ब्राह्मणाद्या मातृका यजेत् ॥ २८ ॥
व्यञ्जनानि पुनर्वृत्ते कलास्ते उर्वशीप्लुताः । उर्वशीं मेनका रम्भा घृताची तदनन्तरम् ॥ २९ ॥
मञ्जुघोषा च सहजा मुकेशी च तिलोत्तमा । गन्धर्वसिद्धकन्या च किस्री नागकन्यका ॥ ३० ॥
विद्याधरी किंपुरुषी यक्षकन्या पिशाचिका । पुनर्वृत्ते पञ्चबीजाधिपान् बीजादिनार्चयेत् ॥ ३१ ॥
पञ्चबाणाधिदेव्यश्च पूजनीयाः प्रपन्नतः । भृष्टहान्तः मिदयः स्युः त्रिरेखास्तु नव क्रमात् ॥ ३२ ॥
इच्छाज्ञानक्रियास्तिष्ठ आधरेखागता यजेत् । द्वितीयायां शिवब्रह्मविष्णवोऽर्च्याः क्रमेण वै ॥ ३३ ॥
गुणत्रयं तृतीयायां द्वारेषु गणपादिकाः । मध्ये देव्याश्चतुर्दिक्षु तिष्ठतिस्त्रय देवताः ॥ ३४ ॥
माया च कालरात्रिश्च वटवामिन्यतः परम् । गणेश्वरी च कादेशी व्यापिकाऽलर्कवासिनी ॥ ३५ ॥
मायारात्री च मदनप्रिया च रतिरेव च । लक्ष्मीः कादेश्वरी चेति पूज्या द्वादश शक्तयः ॥ ३६ ॥

इति । अथ प्रयोगः— तत्र प्रातःकृत्यादियोगपीडन्यासान्ते मूलेन प्राणायामप्रथमं कृत्वा, शिरसे दक्षाय
श्रवणे नमः । मुखे अतिजगतीच्छन्दसे नमः । हृदये अलर्कवासिन्यै कालरात्र्यै देवतायै नमः । गुह्ये
ह्रीं बीजाय नमः । पादयोः मायारात्रीशक्त्यै नमः । नामौ नमः कालकाय नमः । इति विन्यस्य
मन्मार्गैस्तिस्र्ये विनियोगः । इति कृताञ्जलिस्तथा, ओं हुं औं ह्रीं क्लीं श्रीं कादेश्वरि सर्वजनमनोहरि
सर्वमुक्ताम्बुभिनि जगत्प्रयविमोहिनि हृदयाय नमः । ओं हुं सर्वराजवशइति सर्वदुष्टनिर्दालिनि सर्वस्त्रीपु-
रुषाकर्षिणि चतुर्दशमुखनयनापनि शिरसे स्वाहा । ओं हुं बन्दीशृङ्खलाखोटय २ सर्वशत्रून् भञ्जय २ दण्ड-
धारिणि शिखार्यै धपद् । ओं हुं द्वेयिण्यो दलय २ सर्वे स्तम्भय २ (दुर्गादुर्गतिहन्त्रि) कवचाय हुं ।
ओं हुं मोहनात्रेण द्वेयिण उष्माटयोष्माटय सर्वे वशं कुरु २ स्वाहा (नानासिद्धिदायिनि) नेत्रप्रधाय वी-
पद् । ओं हुं देहि २ सर्वे कालरात्रि कामिनि गणेश्वरि नमः । (सर्वे वशं कुरु २ स्वाहा) अस्त्राय
फट् ॥ अथ प्रथमतो विद्यादिपञ्चव्याजानि श्रुष्टादिकनिष्ठान्तं विन्यस्य ततः षडङ्गन्यासं कुर्यात् । एवं
करपडङ्गन्यासं कृत्वा मूलेन ध्यापकन्यास विधाय, ध्यानमानसपूजान्ते स्वपुण्यतत्त्वान्नादिपीठे कुङ्कुमादिना
मिन्दुगमै त्रिकोणं विलिख्य, तद्बहिः पद्कोणं, तद्बहिर्वृत्तं, तद्बहिरेष्टदलं, तद्बहिर्वृत्तं, तद्बहिः षोडश-
दलं, तद्बहिर्वृत्तत्रयं, तद्बहिश्चतुर्दशपुङ्कं चतुरस्रत्रयं कुर्यादिति पूजायाम् विरच्य, पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्या-

ध्याविस्थापनाद्यामपूजान्ते कालोपेठ समभ्यर्च्यावाहनादिपुष्पोपचारान्ते त्रिकोणेषु— संमोहिन्यै नमः ।
मोहिन्यै० । विमोहिन्यै० । इति संपूज्य, षट्कोणकोणेषु प्राग्गत् षट्द्वानि संपूज्य, तद्वद्विधुत्ते— अं नमः ।
आ नमः । इत्यादिषोडशस्वरान् संपूज्य अष्टमु दलेषु ब्राह्म्यादिमातृकाः प्राग्गत् संपूज्य, तद्वद्विधुत्ते—
कं नमः । खं नमः । इत्यादि क्ष नमः इत्यन्ते व्यञ्जनानि संपूज्य, षोडशलेषु देव्यप्रादिप्रादक्षिण्येन—
उर्वर्यै नमः । मेनकायै० । रम्मायै० । घृताक्ष्यै० । मन्त्रुघोषायै० । सहजायै० । सुकेश्यै० । तिलोत्त-
मायै० । गन्धर्वकन्यायै० । सिद्धकन्यायै० । किष्किन्यायै० । नागकन्यायै० । विद्याधरकन्यायै० । किमु-
त्तकन्यायै० । यक्षकन्यायै० । पिशाचकन्यायै० । इति संपूज्य, तदुपरि वृत्ते रुद्रादिप्रादक्षिण्येन—
ओं षट्विधायै नमः । ऐं सरस्वत्यै० । ह्रीं मुघ्नेभ्यः० । ज्ञां मनोमयायै० । ओं ऋष्यै० । पञ्चगण-
धीजानि तदधिदेवता मातङ्गीप्रकरणीकम् संपूज्य, भूपुराणम् स्वाध्यादिप्रादक्षिण्येनाणिमादिमिद्धीं संपूज्य,
प्रथमेरेताया— इन्द्राशक्त्यै नमः । ज्ञानशक्त्यै० । क्रियाशक्त्यै० । इति संपूज्य, द्वितीयेरेताया— शिव-
ब्रह्ममाधिपान् संपूज्य, तृतीयेरेताया— सत्त्वरजस्तमोगुणान् संपूज्य, पुरादिषु चतुर्षु द्वारेषु— गणेशेश्वर-
पालवटुकयोगिनी संपूज्य, तद्वर्तिलोकपान्मन्दराणि च संपूज्य, मध्ये देव्या पूर्वाभागे— मायायै नमः ।
कालरात्र्यै० । घटवास्यै० । दक्षभागे— भण्डार्यै० । काङ्क्ष्यै० । व्यापिकायै० । पश्चिमे— अलर्क-
वासिन्यै नमः । प्रायारात्र्यै० । मदनप्रियायै० । उत्तरे— रक्ष्यै नमः । लदायै० । काङ्क्ष्यै० । इति संपूज्य
धूपदीपादिलब्धं प्राग्गत् समापयेत् इति । तथा—

प्रजपेदद्युत मन्त्रं तददशाश हुनेत् तिलैः । तीरद्वममभिद्रिवा तर्पणादि ततश्चेत् ॥ ३७ ॥
मार्जेन तददशाशेन ब्राह्मणान् भोजयेत् मुषीः । एवं समिद्धमन्त्रस्तु प्रयोगानाचरेत् पुषः ॥ ३८ ॥
सत्याया शानिवारे तु रम्यं गच्छेत् सरोवरम् । मन्त्रेणानेन संपूज्य हरिद्राक्षतपुष्पैः ॥ ३९ ॥
तार नमो जलौकायै द्विधा सर्वजन चरात् । कुरुद्वन्द्वं हुमन्तोऽथ मन्त्रस्तेनैव पूजयेत् ॥ ४० ॥
“ ओं नमो जलौकायै जलोकायै सर्वजन वश्यं कुरु कुरु हु (२२) । ”
ततश्च गृहमागत्य देवीं ध्यायन् शुचिं स्त्रयेत् । प्रातस्त्यैव गत्वा च जलौकाद्विषयं ततः ॥ ४१ ॥
गृहीत्वा तु तदागत्य ऋषाया परिशोषयेत् । कृष्णकर्पामितन्तुनैतत्सूर्यसहितां शिवे ॥ ४२ ॥
वर्तिं दृढतरा कृत्वा कुम्भकारस्य चकृतः । मृदमानीम् यत्नेन तथा पात्रं तु कारयेत् ॥ ४३ ॥
भ्रमघ्नप्राप्तुं तैलं तस्मिन् पात्रे विषेच्छुचि । कोकिलाद्येन्धनेरधिमाहरेद्रणिकागृहात् ॥ ४४ ॥
त्रिकोणद्वयमालिख्य तद्वद्विधुत्तुरं लिखेत् । निशारमेन रचिते लाजाक्षतममन्त्रिते ॥ ४५ ॥
मण्डले इति शेषः ।

दीपं प्रज्वाल्य दीपाग्रे कालरात्रिं प्रपूजयेत् । सर्वारण्यमपुष्पां कञ्जलाहरणाय च ॥ ४६ ॥
नवीनं पात्रमुपरि विन्यसेत् साधकोचमः । जातं कञ्जलमाहृत्य पश्चिमाभिमुखो नरः ॥ ४७ ॥
चन्द्रमालेन मन्त्रेण त्रिशत मन्त्रयेन्मयीम् । प्रणवं वाग्भव मार माया रमा भूमिं ब्लुङ्क्षौः ॥ ४८ ॥
नमः काङ्क्षरिपद मर्यामोह्य मोह्य । कृष्णे च कृष्णवर्णे च कृष्णाभ्वरममन्त्रिते ॥ ४९ ॥
सर्वानाकर्षयाम् श्रीं वश्यं कुरुद्वयम् । वर्म वाग्भुवनेशी च कामराजं रमा तथा ॥ ५० ॥
अष्टपञ्चागदण्डं कञ्जलम्याभिमन्त्रये । ॥

“उपेक्षां क्रीडां धीर्गतां बलं हर्मोः नमः काहेभ्यश्चि सद्यो नमो ह्य मोहय कृष्णे कृष्णवर्णे कृष्णाम्बरमन्विते सद्यो नमः
कर्पयाकर्पय शीघ्रं घश्यं कुरु कुरु दुष्टैर्होर्होर्हो ” (५८)

कपिलानवनीतेन मर्दयेत् कज्जलं शुभम् । अष्टोत्तरशतावृत्त्या मूलमन्त्रेण मन्त्रयेत् ॥ ५१ ॥
हुनेदष्टोत्तरशतं मधुककुसुमैः प्रिये । सुवामिनां कुमारी च वटुकं भोजयेन्मुदा ॥ ५२ ॥
तेनाञ्जनेन तिलकं कुर्यात् साधकमत्तमः । वशयेत् सकलालोकान् नरनारीनरेश्वरान् ॥ ५३ ॥
दत्तं तदन्नपानादां तेनापि च वशं नयेत् । स्तम्भनं ते प्रवक्ष्यामि हरिद्रे कर्पटे लिखेत् ॥ ५४ ॥
हरिद्रारोचनाकुष्ठाञ्जनैर्गोभूत्रपेषितैः । लिनेदष्टदलं पद्मं कर्णिकाकेमरोज्ज्वलम् ॥ ५५ ॥
कर्णिकायां माध्यनाम दलेषु प्रणवद्वयम् । भूवीजयुग्मं द्विचटं पीतवृत्रेण वेष्टयेत् ॥ ५६ ॥
सप्तभिः कोकिलाक्षदुकण्डकैः परिकीलयेत् । अर्कपत्रैः सुमिवेष्टयत् क्षिपेद्वल्मीकरन्ध्रके ॥ ५७ ॥
मेघमूत्रेण संपूर्य पाषाणैर्घटयेद् दृढम् । सहस्रं प्रजपेन्मूलमन्त्रं राक्षसादिदुष्टतः ॥ ५८ ॥
हरिद्रामालिकां कृत्वा वटमुद्राकरान्वितः । मनुं वक्ष्ये ध्रुवो छांहीहलू कामाक्षि ततः परम् ॥ ५९ ॥
मायारूपिणि सर्वान्ते मनोहारिण्यनन्तरम् । स्तम्भय द्वे रोधय द्वे मोहय-द्वितयं ततः ॥ ६० ॥
कामबीजं त्रिधा दीर्घैः कामाक्षि च ततः परम् । काहेभ्यश्चि त्रिवर्माणि पञ्चाशद्वर्णवान् मनुः ॥ ६१ ॥

“उपेक्षां क्रीडां धीर्गतां बलं हर्मोः नमः काहेभ्यश्चि सद्यो नमो ह्य मोहय कृष्णे कृष्णवर्णे कृष्णाम्बरमन्विते सद्यो नमः
कर्पयाकर्पय शीघ्रं घश्यं कुरु कुरु दुष्टैर्होर्होर्हो ” (५८)

जपादेतस्य मन्त्रस्य शृङ्गा स्तम्भनं भवेत् । रविवारे हरिद्रां च स्त्रीस्तन्येन च पेयेत् ॥ ६२ ॥
तत्कल्केन लिखेद् भूजे कामराजं मनोहरम् । तद्वह्निर्वेष्टयेद् घृतं कामराजदशान्वितम् ॥ ६३ ॥
तद्वह्निर्वृत्तमालिख्य वेष्टयेद्भविमन्ययैः । तद्वह्निर्वेष्टयेद् घृतं पौडशस्मरसंयुतम् ॥ ६४ ॥
पट्कोणं तद्वह्निर्लिख्य कामं कोणेषु विन्यसेत् । तत्सर्वं वाग्भवान्तःस्थं यन्मोहनकारकम् ॥ ६५ ॥
दशवर्णं मनुं जप्यात् तदुपयुक्तपविश्य च । ध्रुवो देन्तं कामपदं कामराजमतः परम् ॥ ६६ ॥
कामिन्यै कामराजं च द्वितीयं कामराजकम् । ॥

“उं कामाय क्रीडां कामिन्यै क्रीडां क्रीडां ” (६०)

पञ्चाहं प्रजपेत् कुट्टः सहस्रं नित्यमादरात् । ततो होमं प्रकुर्वीत तद्दशशं तिलैः शुभैः ॥ ६७ ॥
आज्याङ्गैस्तद्वस्त्रेणा च तिलकं त्रिभुजमोहनम् । आकर्षणविधानं तु शृणु वक्ष्ये यथाविधि ॥ ६८ ॥
कृष्णाष्टमीदिने मूले मौमयुक्तेऽथवा रवौ । उपःकाले नामिदं जले स्थिता सहस्रकम् ॥ ६९ ॥
सशतं मूलमन्त्रं तु जपित्वा गृहमागतः । तैलाभ्यङ्गः पीठिकादौ विलिखेत् प्रतिमां स्त्रियः ॥ ७० ॥
नराकृतिं वा मपिभिर्ध्वजैर्जालपत्रकैः । तन्मूलजै रमैः मोचेत् तदग्रे प्रजपेन्मनुम् ॥ ७१ ॥
नखद्वयार्णं तं वक्ष्ये तारं च हृदयं ततः । कालिकायै पदं सर्वाकर्षण्यै अमुकीं ततः ॥ ७२ ॥
आकर्षय-द्वयं शीघ्रमानय-द्वितयं ततः । पाशमायाङ्कुशा मद्रकान्यै हृदयमन्ततः ॥ ७३ ॥

“उं नमः कालिकायै सर्वाकर्षण्यै अमुकीं आकर्षय आकर्षय शीघ्रमानय आनय अर्होर्हो मद्रकाल्यै नमः ५० ”

अष्टोत्तरशतं जप्त्वा लोहितैश्च ह्यारिजैः । पञ्चाशद्विजयेत्तत्र पुत्तलीं तु समाहितः ॥ ७४ ॥

एकैकं मातृकावर्णं तन्नामार्कष्य-द्वयम् । नम इत्यभिसंजप्य पुष्पमेकैकमर्पयेत् ॥ ७५ ॥

“अं अमुकमार्कष्य आर्कष्य नमः ।” इति करवीरपुष्पे पूजयेदित्यर्थः ।

धूपादिकं निवेद्यापि चण्कैराज्यसम्प्लुतः । जुहुयान्मन्त्रवर्त्येण प्रोक्तेनार्कष्यात्मना ॥ ७६ ॥

कृष्णकार्पाससूत्रस्य कुमारीनिर्मितस्य च । पद्मपत्रजुलायामष्टाविंशतितन्तुकम् ॥ ७७ ॥

रज्जुमाकृत्य मनुना ग्रन्थीनष्टोत्तर शतम् । दद्यात् तद्वडोरकं हस्ते धृतमार्कष्येत् स्त्रियम् ॥ ७८ ॥

पुरुषं वा त्रिरात्राद्य एकग्रामस्वभानयेत् । देशान्नराक्षसाहाच दृढादार्कष्येद् ध्रुवम् ॥ ७९ ॥

अथोच्चाटविधिं वक्ष्ये शृणु देवि समाहिता । कृष्णाद्धारचतुर्दश्या प्रयोगं शून्यमन्दिरे ॥ ८० ॥

यमदिव्यदनः कुर्यात् कुक्कुटासनमस्थितः । नीलाम्बरधरो मुक्ककज्जो मन्त्रमिमं जपेत् ॥ ८१ ॥

मौञ्जीरज्जुकृतग्रन्थिमालया मुक्ककुन्तलः । स्तुस्तुस्तुस्तु कालरात्रि महाध्वात्स्यमुक् पदम् ॥ ८२ ॥

आशुष्काटयुग्मं च क्षिन्धि भिन्धि शुचिप्रिया । प्रामादपीन कामाक्षि स्पृशन्तः प्रणवादिकः ॥ ८३ ॥

“उँम्स्तुस्तुस्तुस्तु कालरात्रि महाध्वाक्षि अमुक्कमाशु उच्चाटय उच्चाटय क्षिन्धि भिन्धि स्वाहा हा कामाक्षि
ह्रीं ” (३६) इति स्पष्टम् ।

अर्धरात्रे जपेन्मन्त्रं सहस्रद्वयमेव च । ततो होमं मर्पयेत्तु दशांशं च दिने दिने ॥ ८४ ॥

बलिं दद्यात् प्रयत्नेन तैलोदकयुत ततः । तथा मर्पयपिण्याकृशाकृषिष्टं च मूलकम् ॥ ८५ ॥

मुद्रया सह तेनैव मनुना मन्त्रवित्तमः । एव यः कुर्वते नित्यं सप्ताहाच्चाटयेद् ध्रुवम् ॥ ८६ ॥

प्रतिमा देवतानां च का कथा मानयादिषु । अथ विद्वेषणं देवि शृणु गोप्पागमाह्वयम् ॥ ८७ ॥

तालपत्रस्य फलकद्वयमानीय त नरः । निर्वैरशभिराष्टपुष्पं स्नुहीदुग्धेन साधकः ॥ ८८ ॥

लिपेन्नाम तयोः माध्वेऽप्यग रूपं तु कारयेत् । ततस्तु फलके पूज्ये धत्तूरकुसुमैस्तथा ॥ ८९ ॥

प्रोक्षयेत् तेन मारेण अष्टाविंशतिमल्लयया । तत् स्पृष्ट्वा प्रजपेन्मन्त्रं सहस्रमधियामिति ॥ ९० ॥

द्वौलौहिकौ ततो आ च भगवन्तन्तदण्ड च । धारयामुक्कममुक्कं शीघ्रं विद्वेषय-द्वयम् ॥ ९१ ॥

रोधय-द्वितयं चैव भञ्जय-द्वितयं रमा । मायाराधये ततस्तारो गुणशः कवचं पठेत् ॥ ९२ ॥

पञ्चाशदक्षरो मन्त्रस्तारादिद्वैपकारकः । ॥

“उँम्हास्तौलौहिकौ भगवति दण्डधारिणि अमुकममुक्कं शीघ्रं विद्वेषय विद्वेषय रोधय रोधय भञ्जय भञ्जय
श्रीमायाराधये उँम्हृदु ” (४०) इति मूलम् ।

जया फलकपुष्पं तु बद्ध्वा रज्ज्वा परम्परम् । त्वरतैरिभगन्धर्वपुच्छरोमसमुत्थया ॥ ९३ ॥

वन्मीकरन्ध्रे निक्षिप्य तारत्नस्य जपेन्मनुम् । सप्ताहाज्जायते वैरं रामलक्ष्मणयोरपि ॥ ९४ ॥

अथ भारणकं कर्म कथयामि सविस्तरम् । न प्रयोगं प्रकुर्वीत ब्राह्मणस्योपरि प्रिये ॥ ९५ ॥

ब्राह्मणेन विना सर्वं ज्ञातव्यं रिपुवज्रगत् । बहूनां पीडको यस्तु सर्वोपद्रवकारकः ॥ ९६ ॥

तस्योपरि प्रकुर्वीत मारणं कुलपर्मवित् । प्रजपेदात्मशुद्धयं सहस्रं मूलमचक्रम् ॥ ६७ ॥
कृष्णपत्रे चतुर्दश्यां भौमवारे विशेषतः । गोपुराच्च श्मशानाच्च शिवागाराच्चतुष्पथात् ॥ ६८ ॥
मृदमानीय यत्नेन श्मशानादौ विनिक्षिपेत् । विडङ्गाद्यर्कजाभारिपुष्पाण्यानीय देशिकः ॥ ६९ ॥
श्मशाने निर्जनागारे मुक्तकेशो दिग्म्बरः । नीलाम्बरधरो रात्रौ पुच्छलो विदधीत वै ॥ १०० ॥
तच्चिरस्यालिखेन्नाम साध्यस्य तु प्रयत्नतः । प्राणयंत्रं हृदि न्यस्य ग्रास्मोक्षविधिना सुधीः ॥ १०१ ॥
प्राणादिस्थापनं कृत्वाऽऽदयेन्मृतवाससा । खराश्वमहिषाणां तु रुधिरं स्थापयेच्च ताम् ॥ १०२ ॥
तैलाभ्यङ्गां ततो गृहचन्दनेन समर्चयेत् । धूर्तकुसुमैर्वापि मारणोक्ताणुना ततः ॥ १०३ ॥
जपं होमं च पूजां च कुर्यादुक्तविधानतः । उँम्राप्त्रौधूमृतिकेश्यर्घ्यमुक्तं शीघ्रमन्ततः ॥ १०४ ॥
मारण-द्वितयं चैव सृष्टियोजनं त्रिरुचरेत् । त्रयोविंशत्युचरेण पूजां होमं च कारयेत् ॥ १०५ ॥

"उँप्राँप्राँमृत्तिकेश्वरि अमुकं शीघ्रं मारय मारय कौकौकौ" (२३)

वचामर्पमल्लातवीजैरुन्मत्तगीजकैः । अष्टोत्तरशतं हुत्वा श्मशानादौ विधानवित् ॥ १०६ ॥
प्रतिमायाः शिरश्छिन्त्वा पूर्णाहुतिगतश्चेत् । ततश्च प्रतिमां दग्ध्वा मारणाख्यायुता सुधीः ॥ १०७ ॥
एवं कृते त्रिसप्ताहाद्विपूर्याति यमालयम् । भैरवाय बलिं दद्यात् प्रत्यहं विधिना सुधीः ॥ १०८ ॥
मायाप्लवमयाद्यैरेवं मिद्रिः प्रजायते । मृत्युञ्जयादिमन्त्रान् वै प्रमपेत् प्रत्यहं ततः ॥ १०९ ॥
आत्मरक्षा भवेन्नो चेत् साधकस्य मृतिर्भवेत् । * * * * * ॥

इति कालरात्रिप्रकरणम् ॥ अथ शारदा—

“प्रणवो भुवनेशी च कामराजमतः परम् । शृगुः सर्गी च हृदयं देन्त भगवतीपदम् ॥ १ ॥
 शारदायै प्रपा वहे प्रिया सप्तदशार्णकम् ” । “उहोहोम गमो भगवत्यै शारदायै ह्रीं स्वाहा ” (१७)
 नास्य विप्रो नवा शौचं नवा मन्त्रविपर्ययः । न क्लेशो नच दौर्बल्यं न होमो न चिरन्तता ॥ २ ॥
 माचादमृतरूपोऽयं मन्त्रः सर्वार्थमिद्विदः । वर्णलघं पुरश्चर्या तदर्धं वा महेश्वरि ॥ ३ ॥
 अर्धादर्थं समाख्यातमतो न्यूनं न कारयेत् । जीवहीनो यथा देही सर्वकर्मसु न चमः ॥ ४ ॥
 पुरश्चरणहीनोऽपि तथा मन्त्रः प्रकीर्तितः । गृहे चने श्मशाने वा शून्यागारे चतुष्पथे ॥ ५ ॥
 साधकः सिद्धये कुर्यात् पुरश्चरणकां क्रियाम् । जपाद् दशांशतो होमस्तद् दशांशेन तर्पणम्
 मार्जनं तद् दशांशेन तद् दशांशेन भोजनम् । पुरस्क्रियां मनोः कृत्वा मन्त्रकीलनमाचरेत् ॥ ७ ॥
 मनुं संजीवयेत् पश्चात् सिद्धमूलं ततो जपेत् । मंष्टं च पुनर्दद्यात् ततो मन्त्रोऽपि सिध्यति ॥ ८ ॥
 आद्यवर्णं महादेवि दद्यान्मन्त्राञ्चले शिखे । मन्त्रादौ दीयते नीरमिदमुत्कीलनं भवेत् ॥ ९ ॥
 नाम दद्यात् तथाप्यादौ तार दद्यात् तथाञ्चले । एष संजीवनो नाम मन्त्रो मन्त्रस्य भाषिनि ॥ १० ॥
 ततो जपेन्मनुं सिद्धं साधकः सर्वसिद्धये । नामाग्रे दीयते नीरं संपुटाख्यस्त्वयं मनुः ॥ ११ ॥
 एकवारं पठेद् देवि यथाशक्त्या जपेत् ततः । अणिमाद्यष्टमिद्धीनामीश्वरः साधको भवेत् ॥ १२ ॥

यन्त्रोद्धारं प्रवक्ष्यामि सर्वतन्त्रेषु गोपितम् । सर्वसंमोहनं यन्त्रं सर्वाशापरिपूरकम् ॥ १३ ॥
 विन्दुगर्भं त्रिकोणं च तद्वही रसकोणकम् । अष्टपदं षोडशानं भूपुरं त्रिलिखेत् प्रिये ॥ १४ ॥
 लयाङ्गमथ वक्ष्यामि तव प्रीत्या वरानने । यन्त्रमभ्यर्च्य विधिवन् साधको मुक्तिमाप्नुयात् ॥ १५ ॥
 गणेशो धर्मराजश्च वरुणश्च कुपेरकः । एते द्वाःस्थाः समाख्याता द्वावर्तेन पूजयेत् ॥ १६ ॥
 जया च विजया दुर्गा शाम्भरी रत्नदन्तिका । शाकम्भरी च चामुण्डा शिवा च शिवदूतिका ॥ १७ ॥
 शीतला सुप्रभा शान्ता रतिः प्रीतिः स्थितिर्मतिः । इति षोडशपत्रेषु पूज्याः षोडश देवताः ॥ १८ ॥
 करालो विकरालश्च संहारो रुरुभैरवः । महाकालोऽपि कालाग्निरुन्मत्तः सुप्रभैरवः ॥ १९ ॥
 पूज्या अष्टदले देवि स्वमन्त्रैरष्ट भैरवाः । शारिका च तथा राज्ञीदेवी ध्वालामुखी ततः ॥ २० ॥
 कालिका त्रिपुरा देवि सुमुखी परमेश्वरि । एताः पञ्चैकमभ्यस्थाः पूज्याः साधकसत्तमैः ॥ २१ ॥
 भवानी बगला तारा पूजनीयास्त्रिकोणगाः । मूलेन शारदादेवीं विन्दौ विद्या सरस्वतीम् ॥ २२ ॥
 पूजयेत् भक्तिभावेन गन्धपुष्पाक्षतादिभिः । शूलं प्रार्थं तथा पद्मं पाशं कलशमेव च ॥ २३ ॥
 व्यूहमित्यायुधान् विन्दौ पूजयेत् साधकोत्तमः । स्वामे पूजयेत् देवि गुरुपञ्चकमादरात् ॥ २४ ॥
 खट्वेन धर्मवैराग्यं पूजयेत् क्रमशस्ततः । ऊर्ध्वं क्षेत्रेश्वराथैव यथावद्वर्णयेत् मया ॥ २५ ॥
 क्रोष्टुं वक्त्रं हृष्यवक्त्रं ततोऽज्जगत्त्रयं शिवे । मिहवक्त्रं महादेवि पूजयेच्चतुरस्रके ॥ २६ ॥
 शिवं चन्द्रं मृदं भीमं भैरवं परमेश्वरि । विन्दौ सपूजयेन्मन्त्री लयाङ्गमिदमुच्यते ॥ २७ ॥
 मन्त्रस्यास्य महादेवि भैरवोऽपि रीतः । छन्दस्त्रिषु समान्यात देवता शारदा स्मृता ॥ २८ ॥
 माया बीजं शरः शक्तिः स्तम्भः कीलकमुच्यते । धर्मार्थकाममोक्षार्थं विनियोग इति स्मृतः ॥ २९ ॥
 तारमायास्मरार्थैश्च वरुणः पद्मदीर्घभागिभिः । करन्यामः समारुपातो हृदयादिपङ्क्तकम् ॥ ३० ॥
 अश्मरीबीजरूपेण कुर्याद् दिग्यन्धनं सुधीः । ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृतं निर्यत्य शौचादिकं विधाय, स इति शक्तिबीजेन दन्तान् त्रिशो-
 ध्य, प्रणयनं मुखं प्रकाटय, ओं अणिपरश्चक्षिणि हंशिलापरिन्ते रत्नं रत्नं ठ ठ ठ फट् स्वाहा " इति
 मन्त्रेण शिवा उद्भवा मलन्तानं विधाय मन्त्रन्तानार्थं स्वपुरतस्तीर्णमण्डलं परिरुप्य प्राग्बत् हीर्धोग्यानाम्,
 तत्र " शारदे वरदे मातमातृकाक्षरभूषिते । परिवारयुते देवि यन्त्रेऽस्मिन् संनिधिं कुरु ॥ " इत्यावाहा-
 न्यत् सर्वं प्राग्बद्धिधाय, ओं शारदायै विशदो सप्तदशाक्षर्यं धीमहि तथ सरस्वती प्रबोधयात् । इति
 गणेशाय सध्याऽन्दादितर्पणमन्त्रं कर्म समाप्य यागगृहमागत्य, योगपीठन्यामान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा,
 शिरसि भैरवाय ऋषये नमः । मुखे विष्णुपद्मदसे नमः । हृदये श्रीशारदायै देवतायै नमः । मुखे हीर्णी-
 जाय नमः । पादयोः श्रीशक्त्यै नमः । नाभौ न कीलकाय नमः । इति विन्यस्य मम चतुर्वर्गफललि-
 ङ्गं विनियोग इति वृत्ताञ्जलिस्तत्त्वा, ओंहाङ्गा इत्यादि पद्मदीर्घपुष्टेन करपङ्क्तन्यामं कुर्यात् । ततः ओं
 हीर्धीं नामरूपपीठाय नमः हृदयाय नमः । एवं जालन्यपुष्पगिरि-उत्पलखड्गारणसीतारदापीठानां पङ्-
 क्तन्यामं कुर्यादिति पीठपङ्क्तं विधाय, प्रागुक्तरीत्या शारदामातृका विन्यस्य आरम्भविद्याशिवगुरुशिवशक्ति-
 तराणि पङ्क्तेषु न्यमेदिति तत्तत्पङ्क्तं विधाय, ओं नमः शिरसि । एव हीर्णमो मुखे । क्लीं नमो हृदये ।

सःनमो नमो । नं पृष्टे । मों मेटे । भं गुणे । मं पट्यां । वं जानुनि । त्वे जहायां । शां गुल्फ-
योः । रं पादयोः । दां शिरसः पादपयन्तं । ये पादादिमूर्धान्तं । ह्रीं मूर्ध्नि । स्वां मुये । हां नमः
सर्वाङ्गेषु । एवं न्यासं विधाय, धीगुरुं ध्यात्वा देवीं ध्यायेत् ।

उद्यद्दालार्कविम्वद्युतिमनलशिखाकोटितेजस्विनीं तां

भास्वचन्द्राग्निनेत्रां त्रिविधमणिशिलारश्मिभाम्यात्किरीटाम् ।

नारार्णोत्तो च मायामदनविलमिता शक्तिवर्णकरूपं

चन्द्रे मिहामनस्यां प्रहमितवदना शारदा पद्भुजाढ्याम् ॥ १ ॥

अरुणार्कनिभां त्रिलोचनां कमलप्रामकशूलधारिणीम् ।

कलशच्युदकपाशपद्भुजां हृदि देवीमनिशं भजामहे ॥ २ ॥

इति ध्यात्वा मानसोपचारोत्तराख्य, स्वपुरतश्चन्द्रनादिपोंडे कुङ्कुमादिना विन्दुगर्भे त्रिकोणं विलिख्य तद्द-
दि. पट्कोणं, तद्वाहिरष्टदलं, तद्वाहि पोडशदलं, तद्वाहिर्यतुर्द्वारयुक्तं चतुरस्रं कुर्यादिति पूजायुक्तं विर-
चय, पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्य, 'अर्घ्यादिस्थापनाध्यात्मपूजान्ते भुवनेश्वरीर्पाठमभ्यर्च्य, मूलेन मूर्तिं परिकल्प्या-
चाह्नादिषुप्पोपचारान्ते धिन्दावग्रीशामुरवायव्यमध्ये दिक्षु च पद्भुजानि संपूज्य, चतुरस्रे धायव्यादीशान्तं
शुद्धपङ्क्तित्रयं संपूज्य, गणेशधर्मराजवर्णकुंवरान् पद्मादिदिक्षु पूजयेदिति प्रथमावरणम् ॥ ततः पोडश-
दले देव्यप्रादिप्रादक्षिण्येन— जयार्थं नमः । विजया० । दुर्गा० । शाम्भरी० । रक्तान्तिका० । शाकम्भरी० ।
चामुण्डा० । शिवा० । शिवदूर्ता० । शीतला० । रुद्रमा० । शान्ति० । रति० । प्रीति० । क्षिति० ॥
मति० । इति द्वितीयावरणम् ॥ ततोऽष्टदले देव्यप्रादिप्रादक्षिण्येन— करालभैरवाय नमः । विक-
राल० । संदार० । रर० । महाकालभै० । कालाग्नि० । उन्मत्त० । सुतप्त० । इति तृतीयावरणम् ॥
ततः पट्कोणे— शारिकायै नमः । राज्ञा० । उवालामुखी० । कालिका० । त्रिपुरा० । सुमुखी० । इति
चतुर्थावरणम् ॥ ततस्त्रिकोणे— भवान्यै नमः । यगला० । तारा० । इति पञ्चमावरणम् ॥ विन्दौ— श्रीं
आनन्दमैरवसहितायै शारदायै नमः इति सप्तशरमभ्यर्च्य, पुनस्त्रिकोणे— भवान्यै नमः । यगला० ।
तारा० । पूजयेदिति षष्ठम् ॥ शूलप्रासपद्मनलशय्युद्धान् पूजयेदिति सप्तमम् ॥ स्वयामे— पुनर्गुरुपङ्क्तित्रय-
मभ्यर्च्य, स्वदले— धर्मज्ञानवैराग्यानि संपूज्य, चतुरस्रे— ऊर्ध्वे हृषिकेश- कोपुषकेश- अजवक्त्र-
सिंहवक्त्रान् क्षेत्रज्ञान् संपूज्य, पुनः शिवरुद्रमृदुभीमभैरवान् संपूजयेदित्यष्टमावरणम् ॥ एवं संपूज्य धू-
पदीपादिर्नयेद्यान्तं दत्त्वा जपत्वा जप समर्प्य प्राग्बद्धदुःकादिभ्यो बलीनुत्प्लव्यापारिणैक सर्वं समापयेदिति ।
पुरश्चरणं तु प्रागेवोक्तम् । तथा—

प्रयोगानष्ट वक्ष्यामि माघकानां द्वितीयं वै । स्तम्भनं मोहनं चैव मारणाकर्षणे तथा ॥ ३१ ॥

उच्चाटनं वशीकारं ज्ञान्तिकं पौष्टिकं तथा । उपचारं तथैतेषां शृणु वक्ष्यामि पार्वति ॥ ३२ ॥

रक्षो भूमातवेलाया गत्वा प्रेतशृङ्गे शिवे । भसना स्नानमङ्गेषु कृत्वा साधकमचमः ॥ ३३ ॥

मूलं जप्त्वापुतं मर्चा होमं कुर्याच्चित्तानले । दशांशं घृतपद्मालयवमापाजमेद्रकैः ॥ ३४ ॥

गतिस्तम्भं भवेच्छीघ्रं दस्युवातार्कपायमाप्त । वादिना च मुखस्तस्मै कामिनां रेतसस्तथा ॥ ३५ ॥

चन्द्रे मध्याह्नवेलायां स्नात्वा शून्यम्वलं व्रजेत् । मूलमंत्रं महादेवि जपेद्व्युत्तसंख्यया ॥ ३६ ॥

दोमः सर्पिर्मधुचौद्रमालतीकनकादिभिः । तद्भस्मना चरेद्भाले तिलकं माघकोत्तमः ॥ ३७ ॥

तस्य दर्शनमात्रेण त्रिजगन्मोहमेव्यति । भौमेऽर्धरात्रसमये गत्वा रश्मशानमण्डले ॥ ३८ ॥
 पशु भूजयेत् तत्र मूलेनाजं च साधकः । तदग्रे च जपेन्मन्त्रं मालयापुतसंख्याया ॥ ३९ ॥
 बलिं निवेद्य तत्राज्यं जुहुयात् तस्य भेदके । सर्पिषा च महत्पद्मं तथान्त्राणि दशांशतः ॥ ४० ॥
 शेषं संभोजयेज्ज्योतिं यावत्तृप्तो भविष्यति । कर्मणा मनसा वाचा सत्यं सत्य कुलेश्वरि ॥ ४१ ॥
 शत्रुः कालसमानोऽपि मृत्युमेव्यति नान्यथा । पुष्टे सार्यं समागत्य नदीतीरं च साधकः ॥ ४२ ॥
 स्नात्वा रहो जपेन्मन्त्रमयुतं दिव्यमालया । होमो घृतगुह्यादिद्रव्यशुक्रादिशुद्धिभिः ॥ ४३ ॥
 तत्रैव सहसा स्त्रीणां भवेदाकर्षणं ध्रुवम् । गुरौ निशीथकाले तु गत्वा तु शत्रुमग्रनि ॥ ४४ ॥
 चित्तायामासनं दद्यात् जपेदयुतसंख्याया । होमो घृतेन मीनैश्च कपोतान्त्रममन्त्रितैः ॥ ४५ ॥
 कटुतैलेन काकानां पक्षैः कार्यो विधानतः । कर्मणा मनसा वाचा रिपुमुखाटयेद् ध्रुवम् ॥ ४६ ॥
 शुके ब्राह्मे मुहूर्ते च गत्वा वटतले जपेत् । मूलं वायुतमंख्याकं साधको मधसाधकः ॥ ४७ ॥
 होमं कुर्यात् तदा सर्पिर्मृगोषमर्च्यकैः । रजस्वलाम्बरै रक्तैः पीतपुष्पैर्महेश्वरि ॥ ४८ ॥
 माधकस्य तदा देवि त्रैलोक्ये वशमेव्यति । शनौ रात्रिपुत्रे देवि गृहे वा वनभूमिषु ॥ ४९ ॥
 जपेन्मन्त्रायुतं देवि होमयेत् सर्पिषा तिताम् । नारिकेलं च पापघटं मीनकण्टकमंयुतम् ॥ ५० ॥
 वह्निग्रहादिपीडानामतिघृष्टिभयस्य च । मारीदुर्भिक्षभोक्ताणां सद्यः शान्तिर्भविष्यति ॥ ५१ ॥
 सर्वगारेषु सर्वत्र पौष्टिकं साधकश्चेत् । शुभेऽङ्कि शुभनक्षत्रे गृहे जपेत्पुत्रं यन्तुम् ॥ ५२ ॥
 होमः सर्पिर्दधिचोदपायमाचैश्च थीफलैः । खगाण्डाविषुवैः कार्यः साधकैः सर्वमाधकैः ॥ ५३ ॥
 देवीनां देवतानां च महापुष्टिः प्रजायते । सर्पिर्यवादिगोधूमशालिद्रव्यादिभिः शिवे ॥ ५४ ॥
 होमो दशांशतः कार्यः सारकैः सर्वसिद्धये । इतीदं साधनं देवि शारदाया मया स्मृतम् ॥ ५५ ॥
 शुभं गोप्यं न दातव्यं भक्तिहीनाय पार्वति । कुलीनाय च शान्ताय गुरुभक्तिरताय च ॥ ५६ ॥
 दद्यात् मद्यां भवेत् मिद्विरन्मत्रं मिद्विहानिता । शारदामाधनं द्रव्यं गोपनीयं विशेषतः ॥ ५७ ॥
 सर्वदा गोपयेद्यन्त्रादित्याज्ञा पारमेधरी । शारदोपासको देवि दरिद्रो न भवेत् कश्चित् ॥ ५८ ॥
 मूर्खतं च न प्राप्नोति मत्वं मत्वं न संशयः ।

इति श्रीमदामहोपाध्यायाचार्यभगवत्पूज्यपादश्रीगोविन्दाचार्यशिष्य—श्रीभगवच्छङ्कराचार्यशिष्य—
 श्रीविष्णुशर्माचार्यशिष्य—श्रीमगल्माचार्यशिष्य—श्रीविद्यारण्ययतिविरचिते श्रीविद्यार्णवतन्त्रे
 तन्त्रे पञ्चविंशः श्रवणं ॥ २६ ॥

सप्तविंशः श्वासः ।

—:०*०*०:—

अथ वैष्णवमन्त्राणां । उत्तरतन्त्रे—

अथ वैष्णवमन्त्राणां विधानमभिधीयते । त्रिषु लोकेषु विख्यातं मुनीन्द्रगणमेवितम् ॥ १ ॥
 धर्मार्थकाममोक्षानिनिदानं सर्वसंमतम् । पदकर्मकरणश्रेष्ठं गोपनीयं सदा युधैः ॥ २ ॥
 अज्ञानतिमिरान्धानां ज्ञानदृष्टिप्रदायकम् । धनैर्भर्यमदं सर्वपापविध्वंसकारकम् ॥ ३ ॥
 अपमृत्युहरं पुंसां रोगदारिद्र्यनाशनम् । क्षुद्रग्रहहरं च्चेढनाशनं श्रीजयप्रदम् ॥ ४ ॥
 दुर्गकान्तारमार्गादां भयनाशकरं परम् । नदीनदममुद्रादां तरिध्वंसेषु तारणम् ॥ ५ ॥
 नराश्वरयगोहस्तिपुत्रमित्रकलत्रदम् । चेत्रग्रामप्रदं वीर्यशौर्यैर्यप्रमाकरम् ॥ ६ ॥
 स्फूर्तिकान्तिकविज्ञादिकरं मांभाग्यदायकम् । ब्रह्माण्डकोटिसंघोभिसिद्धयष्टकगुणप्रदम् ॥ ७ ॥
 बहुना किमिहोक्तेन सर्वदं नात्र मंशयः । तेष्वथाष्टाक्षरो मन्त्रो यथावदभिधीयते ॥ ८ ॥
 पापघनाशनः श्रीदो भुक्तिमुक्तिप्रदायकः । ध्रुवो दीर्घां विपं मघो दीर्घां चाननवृत्तयुक् ॥ ९ ॥
 अग्न्यनन्तां समीरश्च मदीर्यस्तादिरीरयुक् । अष्टाक्षरो मनुः प्रोक्तो नारायणसमाह्वयः ॥ १० ॥
 ध्रुवः प्रणवः । वीर्यां नकारः । विपं मकार , मघ ओकार , ताम्बां मो इति । दीर्घां नकार ,
 आननवृत्तं आकारः , ताम्बां ना । अश्री रेफ , अनन्त आकार , तेन रा । समीरो य । सदीर्य
 स्तादिः आकारयुक्तो एकार , तेन ए । ईरो यकार । स्पष्टम् । “ उँनमो नारायणाय ” इति ॥ म-
 न्यनिराक्षिप्त तत्रैव—

प्रणवः परमात्मार्णवाचको वक्ष्यते ततः । नकारश्च निषेधार्थः संमर्थे मोपदं मतम् ॥ ११ ॥
 ना जलं रा वह्निरुक्तो यो वायुर्णा धरात्मता । यश्चतुर्थ्यक्तस्तस्मादेवं व्याख्यानमीरितम् ॥ १२ ॥
 गदितो मुनिरस्याणोः माध्यनारायणाह्वयः । प्रोक्तं छन्दस्तु देव्याद्यं गायत्रं देवता मनोः ॥ १३ ॥
 परमान्मा समुद्विष्टः पञ्चाङ्गानि ततो न्यमेत् । कुट्टोल्कश्च महोल्कश्च बीरोल्को ध्रुलकसंज्ञकः ॥ १४ ॥
 सहस्रोल्कश्चतुर्थ्यन्तैरेभिरङ्गुलिषु न्यमेत् । उक्तमङ्गुलपूर्वासु तर्जन्याग्रासु केचन ॥ १५ ॥
 कनिष्ठान्तासु संप्रोचुर्ध्वी पश्चात्तनौ न्यसेत् । “ ” ॥
 चतुर्थ्यनैः स्वाहान्तैश्च । “ कुट्टोल्कादिपदैर्वह्निजायान्तैर्जातिसंयुतैः ” इति त्रैलोक्यमोहनतन्त्रवचनात् ।

“ यथा विभक्तिगुह्याना भवेदन्तेऽशिवलिप्ता ” इति तन्त्रप्रकाशवचनात् । नारायणायै— “ कनिष्ठादितदन्ताना-
मङ्गुलीनां विपर्वसु । ज्येष्ठप्रेषेण नमस्ताररत्नानघातरे न्यसेत् ” ॥ इति । प्रपञ्चसारे— (२० पं ६ श्लो०)
“ अघातरेण व्यस्तेन कुर्यादष्टाङ्गं सुधी । महच्चिर शिलावर्मेनवास्तोदरपृष्ठके ” ॥ इति । तथा—
“ मन्त्रालान्नपदकेषु जटरे पृष्ठके नतः । दिग्बन्धमस्त्रमन्त्रेण विद्वान्मन्त्रादिभ्यः ” ॥ हृदये ज्ञानमः इत्यादि ,
उदरे या नमः । पृष्ठे य नमः । इति प्रयोगः । केचित्तु— जट्टहृदयाय नमः , नं शिरसे० इत्यादिन्यासं
वदन्ति , तन्न , अन्यवर्णयोक्तव्यभावात् ॥ अपरे— णं हृदयाय नमः , यं पृष्ठाय नमः , इति न्यासं वदन्ति
तत्र , स्थानानामधिकरणत्वात् नैषु वर्णानामेवविन्यासः स्यात् । अन्यथा , अं शिरसे नमः , आं सु-
यवृषाय नमः इत्यादिन्यासापत्तेः । अघातरेणेति बिन्दुपुङ्गेन ॥ तथा चेशानशिख— “ वर्णा बिन्दुस-
मायुक्ता ” इति । प्रपञ्चसारे— “ अस्त्रमन्त्रेण उद्गाथो मन्त्रवर्णास्तनौ न्यसेत् ” । अस्त्रं चक्रम् । “ य-
जदिक वक्रमन्त्रेण ” इति शारदातिलकात् । चक्रमन्त्रोऽपि घटपते दिक्बन्धानन्तरम् । हयशीर्षपञ्चरात्रे—
“ मूर्धालिमुखद्वयमिगुलजानुपदसु च । रुद्रिग्यामोऽयमुद्रिपु संहायश्चरणादिक ॥ मूर्धान्त स्थितिरिगुह्यो-
नाभ्यादिहृदयान्तिकः । ” इति । उत्तरतन्त्रे—

स्थानेषु वक्ष्यमाणेषु भनुवर्णान् न्यसेत् सुधीः । विन्यस्तमार्द्रैर्पदेहे भवेन्मारायणः स्वयम् ॥ १ ॥
आधारहृदयाननपञ्चपदमूलकनामिषु प्रथमः । गतनाभिहृत्कुचद्वयपार्श्वद्वयपृष्ठकेन्द्रपरः ॥ २ ॥
शीर्षानननयनद्वयकर्णद्वयनामिकापुटेऽन्यः । बाहुद्वयपादद्वयसन्धित्रितयशरमिताङ्गुलिषु ॥ ३ ॥
हृदि सप्तधातुवापुषु कटुगायहृदुरःसोऽरुज्जासु । पादयोश्च तथान्यो गण्डातोर्वैद्विषु न्यसेत् ॥ ४ ॥
चक्राङ्गगङ्गासगदापङ्कस्थानेषु विन्यसेद्वर्णान् । तत्तन्मुद्रापूर्वकमुक्ता एव दश न्यासाः ॥ ५ ॥
प्रपञ्चसारे— “ विन्यस्तैर्वैभवेन्मन्त्री मन्त्रवर्णात्मको हरिः ” ॥ अत्र पञ्चपादाचार्या— मन्त्री मन्त्र-
वर्णात्मक इत्यनेन न्यासे मन्त्रवर्णानां प्रत्ययपुटितत्वे प्रतिपत्त्याय व्यापकन्यासश्चोक्त इति ॥ मन्त्रतन्त्रप्रका-
शे— “ दिग्मसेद्वर्णमैकैकं पिङ्गलं ध्रुवमष्टितम् इति । उत्तरतन्त्रे—

बिधिमालिनालनलपवनन्योपाहंकृतिमहत्कृत्याल्येषु । क्रमगदितैरैतैः क्रमगतवचार्णसंपुतैर्मन्त्री ॥ १ ॥
चरणान्पुहृदययककद्वयव्यापकेषु च विन्यसेत् । संहारोऽर्थं गदितो निपरीता सृष्टिरस्य निर्दिष्टा ॥ २ ॥
निपरीता प्रख्यादि । अत्र न्यासे अङ्गुलीनियमश्च तत्रैव—
उन्नाङ्गुलीमिन्वर्षः स्माच्चिरस्यैकैव मन्त्रमा । तर्जनीमध्यमाभ्यां तु चतुषोर्न्यास उच्यते ॥ १ ॥
अङ्गुष्ठनामिकाभ्यां तु द्वये न्यासः प्रकीर्तितः । हृदये ज्ञानमुद्रा स्यादङ्गुष्ठं कनिष्ठिका ॥ २ ॥
नाभौ प्रकीर्तिता गुह्ये अनङ्गुष्ठाः प्रकीर्तिताः । सर्वा जानी च पादे च पञ्चापि परिकीर्तिताः ॥ ३ ॥
इति । तथा—

बिन्दुनादशक्तिशान्तिरूपमात्मचतुष्टयम् । न्यसेत् सर्वतनौ मन्त्री देवताभावमिद्वये ॥ १ ॥
इति । नारायणायै—

द्वादशाक्षरमन्त्राया अङ्गीमस्त्रवीजकाः । केशवाद्यां घातपूर्ववर्षा न्यस्ता नमोन्तकाः ॥ १ ॥
इति । सारसप्रदे—

मूर्तिपञ्चरत्नामानं कुर्यादध्यामान्तरं शुभम् । ग्रहच्वेदहरं श्रीदं यशःपुष्टिमुत्पादहम् ॥ १ ॥
 अष्टवर्णस्यास्य मनोः पूरणार्थवर्णकः । स्मरणीयो मनुः मन्मथ मन्त्रशास्त्रविशारदैः ॥ २ ॥
 अष्टप्रकृतिरूपोऽयमष्टवर्णो मनुर्मनः । तामामात्मचतुष्कस्य मेलनाद्विधिवद् बुधैः ॥ ३ ॥
 उदितो मनुवर्णोऽयमर्कमण्यवाचरः क्रमात् । अतस्तेनैव तद्वर्णान् विपण्टस्वपूर्वकान् ॥ ४ ॥
 द्वादशार्कपुतान् न्यसेत् प्रोक्तान् द्वादशकेशवान् । ॥

प्रोक्तान् केशवादिमादकान्यामे . अकारादिद्वादशस्वरेशन्देन ।

भाले कुर्वा हृदि गले पार्श्वसकगलेषु च । टचिणेषु च वामेषु शृष्टे ककुदि च क्रमात् ॥ ५ ॥
 कुक्षिपदेन साध्विध्यान्नामिमामो लक्ष्यते । "ललाटनाभिहृदयकण्ठपार्श्वसकधरं । पार्श्वान्तरेऽमे ग्रीवायां
 शृष्टे ककुदि च क्रमात् ॥ " इत्यगस्त्यवचनात् । न्यायमनुच नारामिहं च—

केशवं विन्यसेत्तार्च्य मूर्धदेशेऽथ विष्णुना । नार्भो नारायणं देवं विष्ण्वन्तेन समन्वितम् ॥ १ ॥
 माधवं हृदि विन्यमेन्मन्मथेन समन्वितम् । मन्मथान्तेन मंयुक्कं गले गोविन्दमन्त्रकम् ॥ २ ॥
 विष्णुं भूतस्वरेणाथ दत्तपार्श्वे प्रविन्यमेत् । तदंसे मातृतीयेन हृदने मधुपूर्वकम् ॥ ३ ॥
 बिन्दुना शिवयुक्तेन दत्तकर्णे त्रिविक्रमम् । वामनं श्रीधरं चैव हृषीकेशमतः परम् ॥ ४ ॥
 वामेष्वेकारमौकारमौकारं बिन्दुना सह । बिन्दुना पद्मनामं च शृष्टदेशे तदन्तयुक् ॥ ५ ॥
 अन्त्यं ककुदि दामेन द्वादशाङ्गमिति स्मृतम् । द्वादशेषानि बीजानि नादबिन्दुपुतानि च ॥ ६ ॥
 आदित्या द्वादश तथा द्वादशोद्धारसंयुताः । ॥

विष्णु अ, विष्ण्वन्त आ, मन्मथ ई, मन्मथान्त ई, भूतस्वरः उ, मा लक्ष्मीस्तेन ईकारः, तत्तुतीयः
 ऊ, शिव ए, तदन्तं औकारान्त अ, अन्त्य अ., इति ॥ आदित्यास्तु— "घातायमा च मिश्रश्च व-
 र्णोऽयुर्मगन्तथा । विवस्वदिन्द्रौ पूषा च पर्जन्यो दशम स्मृत । त्वष्टा च विष्णुरित्येते ।" इति कु-
 म्भसंमयोक्ता., अंशु अंशुमत्त्वात् । "अंशुस्त्यमंशुधारित्वादिनि" विष्णुधर्मोत्तरवचनान् । प्रपञ्चनारे—
 (२० । २०)

द्वादशाक्षरमर्षं तु मन्त्रविन्मूर्ध्नि विन्यमेत् । मूर्धस्यो वासुदेवस्तु व्याप्नोति सकला तनुम् ॥
 मन्त्रविन्मूर्ध्नीत्यक्षरेण सार्धमित्यर्थ इति पञ्चपादाचार्या । मन्त्रतन्त्रप्रकाशे— "अष्टाक्षरेण सहितं
 विन्यसेद् द्वादशाक्षरम्" इति । न्यायप्रकारमाह कुम्भसम्भवः—

(प्रणवश्च स्वरान्तद्वादशमुदेवाक्षरमन्त्राः । श्रीराममन्त्रार्थाश्च ततः स्युः केशवादयः ॥
 पुत्रादयो नमोऽन्ताश्च न्यस्तव्या न्याययोजने) । ॥

इति । राममन्त्रार्था इति तत्प्रकरणे । प्रपञ्चसारे— (२० । २१)

पुनस्तत्प्रतिपत्त्यर्थं किरीटादिमनुं जपेत् । किरीटकेयूरहारपदान्याभाष्य मन्त्रवित् ॥ १ ॥
 मकरान्ते कुण्डलं च शङ्खचक्रगडादिकम् । अब्जहस्तपदं शोक्ता पीताम्बरधरेति च ॥ २ ॥
 श्रीवत्साङ्कितमामाष्य वक्त्रस्थलमथो वदेत् । श्रीभूमिसिद्धिं स्वात्मज्योतिर्द्वयपदं वदेत् ॥ ३ ॥
 दीप्तिमुक्त्वा करायेति महत्सादित्यतेजमे । हृदन्तः प्रणवादिः स्यात् किरीटादिमनुस्त्वयम् ॥ ४ ॥

जपेत् सर्वदेहे स्पृशन्निति । " ततः किरीटमन्त्रेण सर्वाङ्गे व्यापकं न्यसेत् " इति संकर्णवचनात् । मन्त्रे सर्वाणि पदानि संयुज्यन्तानि ज्ञेयानि । मन्त्रविदित्यनेन मकरान्ते कुण्डलमित्यलङ्कृतपदाध्याहारः सूचितः , इति पञ्चपादाचार्याः ॥ मन्त्रतन्त्रप्रकाशेऽपि—

तारः किरीटकेयूरहारान्ते मकरं-पदम् । कुण्डलालङ्कृतेत्यन्ते शङ्खचक्रगदापदम् ॥ १ ॥
इति । सारसंग्रहे—

अतः परं प्रवक्ष्यामि तत्त्वन्याममनुत्तमम् । यस्तत्त्वन्याममात्रेण तत्त्वात्मा संप्रजायते ॥ १ ॥
ध्रुवान्ते मादिकान् वर्यान् कान्तासुवला हृदन्तकान् । परायेति पदं तत्त्वानामान्ते तत्त्वशब्दतः ॥ २ ॥
आत्मने नमसा युक्तास्तत्त्वमन्त्रान् समुद्धरेत् । जीवप्राणौ सर्वतनौ न्यस्य बुद्धिं ततः परम् ॥ ३ ॥
अहङ्कारं मनश्चैव हृद्येतानि प्रविन्यसेत् । मस्तकाननहृद्वक्षपाददेशेष्वतः परम् ॥ ४ ॥
शब्दस्पर्शौ रूपरसगन्धास्तु क्रमतो न्यसेत् । ओन्नतगच्चिजिह्वासघ्राणेषु ओन्नपूर्वकान् ॥ ५ ॥
अभ्यस्यानेषु बाणादिकर्मेन्द्रियगणं न्यसेत् । मूर्ध्नि वक्त्रे हृदि शिवे पादयोर्वियदादिकान् ॥ ६ ॥
हृत्पुण्डरीकमङ्गं हि हृदये भण्डलानि च । अर्कपोडशदिक्रमलयाकुलायुक्तानि च क्रमात् ॥ ७ ॥
मोमर्ष्यकुशान्तान् श्वेताकारेन्दुवह्निभिः । अथाक्ताशादिभूतानां न्यासस्थानेषु विन्यमेत् ॥ ८ ॥
परार्धं मेष्टिन् चैव पुमामं विश्वसत्तकम् । निष्ठुत्तिं सर्वनामान्तः पोयरावलवर्णकैः ॥ ९ ॥
नारायणान्नकान् वासुदेवाग्नान् विनियोजयत् । परमेष्ठ्यादिभिः पञ्चान्नृसिंहबीजपूर्वकम् ॥ १० ॥
कोपतत्त्वं च मूर्द्धादिपदान्तं व्यापयेत्ततः । एव विन्यस्य त्रिभिर्वत् साक्षान्नारायणो भवेत् ॥ ११ ॥
स्वरगाभिचारायाः प्रलयं यान्ति नान्यथा । भूतप्रेतपिशाचाश्च तथैव ब्रह्मराक्षसाः ॥ १२ ॥
कूष्माण्डार्थं डाकिन्यो नैव द्रष्टुमपि क्षमाः । एव न्यस्तशरीरोऽयौ स्मरेद्विष्णुमनन्यधीः ॥ १३ ॥

हस्तैश्चक्रदरौ गदामरमिजे विभ्राणमकौल्लभ-

त्कान्तिं श्रीधरणीविभूषितलमत्पार्श्वे किरीटान्वितम् ।

श्रीवत्माङ्कमकौस्तुभोरुपदकं केयूरहारोञ्ज्वल

राजकुण्डलमण्डितं हृदि भजे पीताम्बर शार्ङ्गियम् ॥ १४ ॥

वामाद्यध करयोत्तरे तदाष्ट्वयोरन्ये इत्यायुधध्यानम् ।

पङ्कजं दक्षिणे यस्य पाश्चान्न्यं तपोपरि । वामाधस्तु गदा यस्य चक्रं चोर्ध्वं व्यवस्थितम् ॥ १५ ॥
इति केशवलक्षणमुक्त्वा .

अधरोत्तरभावेन कृतमेतत्तु यत्र वै । नागयन्त्राख्या मा ज्ञेया व्यापिता मुक्तिमुक्तिदा ॥ २ ॥
इति ह्यशोर्पञ्चपात्रवचनात् ।

मन्त्रान्यपार्श्वौ प्रथमे तु पञ्च त्रिभ्राणमन्त्रं तदनन्तरेण ।

आग्ने गदा वामकर्णस्थे चक्रं विराजयन्तं सुवनानि भामा ॥

इति मन्त्रतन्त्रप्रकाशवचनात् च । मन्त्रान्यपार्श्वौ दक्षिणे । अञ्ज शङ्खम् । तथा— (प्रपञ्चसारे २० । २५)

कृता स्पष्टिलमस्मिन् निःश्लिष्य निजामनिका ममुपविश्य ।

पीठादिकं निजह्ने प्रपूज्य गन्धादिभिः मुशुद्धमनाः ॥ १ ॥

महादशावगन्तं प्रपूज्य विधिवत् क्रिरीटमध्रेण । कुर्यात् पुष्पाञ्जलिमपि निजदेहे पञ्चशोऽथवा त्रिशः ॥

इति । सारमंग्रह—

नवशक्तिरसमायुक्ते पीठे देवं यजेत् ततः । त्रिमला मोक्तपिणी च ज्ञाना स्याच्च क्रियान्विता ॥ १ ॥

योगा प्रह्नी तथा मत्या मेगानानुग्रहा मता । तारो हृद् देवतभगवत्पदं विष्णुं च देयुतम् ॥ २ ॥

सर्वभूतान्मने-शब्द इदेदामुपद नतः । हेन्तं देवं च सर्वान्ममयोगपदमुद्यरेत् ॥ ३ ॥

योगपद्मपदं प्रोक्त्वा पीठात्मा देयुतो नमः । अथमामनमन्त्रः स्यात् प्रदद्यादमुनामनम् ॥ ४ ॥

तारः प्रपञ्चः । हृदयम् । देवत भगवत्पदं ममयने । विष्णु देयुतं विष्णवे । सर्वेत्यादिपदं स्वरूपं । यानु स्वरूपं । हेन्तं देवं देवाय । सर्वान्ममयोग स्वरूपं । योगपद्म स्वरूपं । पीठात्मा देयुत पीठान्मने । नमः स्वरूपं । “ मूलेन मनुना मूर्तिं कल्पयेद्देवमर्चयेत् । ” तारद्वयवाराधने—

पीठतूजा विनिष्पाद्य गन्धपुष्पादिभिः क्रमात् । पञ्चादावाहयेद् देवं मन्त्रेणानेन केशवम् ॥ १ ॥

पद्मेहि भगवन् देव लोकानुग्रहकारक । यत्रमार्गं गृहाण त्वं वामुदेव नमोऽस्तु ते ॥ २ ॥

सारमंग्रह—

आवाय तत्र विविधदुपचार्ययोगोदितैः । कर्णिकायां यथास्थानं यनेदङ्गानि पूर्ववत् ॥ १ ॥

केसरपु यजेत् परचान्मन्त्रगणीन् ममाहितः । वामुदेवादिना मूर्तिश्चतस्रो विधिपूर्वकम् ॥ २ ॥

द्विकूपत्रेषु ममभ्यर्च्यस्तामां नामान्यमूनि हि । वामुदेवस्तथा प्रोक्तः संकर्षणममाह्वयः ॥ ३ ॥

प्रयुञ्जश्चानिरुद्धश्च पीतवस्त्रैरलङ्कृतः । गौगहारिदनीलास्त्रयशकनीलनिभाः क्रमात् ॥ ४ ॥

दरचक्रगदापद्मधारिणश्च चतुर्भुजाः । क्रौञ्चपत्रस्थिता एताः शान्तिः श्रीश्च मरस्वती ॥ ५ ॥

रतिमंत्रा भवेदन्या पूज्यादश्च यथाक्रमम् । शुक्रवर्णपयःश्याममङ्गाशारचारुभूषिताः ॥ ६ ॥

दत्तात्रेयु ततः पूज्या यथावद्वरिद्वेयः । अग्निं शङ्खं दं स्वच्छं गदां पीतां च पद्मजम् ॥ ७ ॥

स्वर्णार्धं कान्तुर्धं श्यामं कृष्णार्धं मुमल द्यमिम् । सुवर्णं वनमालां च शुभ्राभां च क्रमाद्यजेत् ॥ ८ ॥

दिग्गताश्च ततो वाद्ये पूज्या एते यथाक्रमम् । ध्वजः कृष्णो वनवेयो रत्नामः शङ्खमन्त्रिधिः ॥ ९ ॥

शुक्रः पद्मनिधी रत्नो विभो रत्नस्तयार्थकः । श्यामः श्यामनिषा दुर्गा विश्वस्मेनो निशानिमः ॥ १० ॥

आग्नेयाद्विदलेप्वेते संपूज्या विधिवत् क्रमात् । लोकपालान्ततो वाद्ये वज्रादीन्यायुधान्यपि ॥ ११ ॥

विष्णोः पूजाविधानं तु पढावगम्यीरितम् । इति । महाकपिलपञ्चरात्रे—

नागयन्त्राय विद्महे वामुदेवाय धीमहि । तन्नो विष्णुः पुनस्तद्वदन्ते चैव प्रचोदयात् ॥ १ ॥

गायत्री वृष्णवी प्रोक्त्वा सर्वपापहरा त्रियम् । अङ्गानि प्रथमं मूर्तिशक्तयः केशवादिकाः ॥ २ ॥

लोकेशस्तद्वेतयश्च पूज्याः सर्वैष्टमिद्वये । वामुदेवादिकानां चक्रशङ्खध्वजादिकान् ॥ ३ ॥

केशवाद्यान् द्वादशाथ स्रक्चक्रादिकान्यजेत् । वासुदेवान् ध्वजादीन् च लोकपालास्तदायुधैः ॥ ४ ॥

प्रोक्ते विधिचतुष्केऽत्र हरिमेकेन संयजेत् । " ॥

अत्रापि तृतीयचतुर्थप्रकाशयोरेकानि पूज्यान्वेय । अथ प्रयोगः— तत्र प्रातः कृत्यादियोगपठन्यासान्ते मूलमन्त्रं प्राणायामश्च कृत्वा, शिरसि साध्यनाराधनाय श्रुत्यै नमः । मुखे देवीगायत्र्यै हृदये श्रीपरमात्मने देवतायै नमः । इति विन्यस्य प्रमेष्टव्यं विनियोगः, इति कृताञ्जलिस्तथा, मूलमन्त्रं कस्योर्वापश्य, दधोरेकाय स्वाहा हृदयाय नमः । महोन्काय० शि० । वीरेरेकाय० शि० । ह्युरेकाय० कच० । सहस्रोरेकाय० अरञ्ज० । इति पञ्चाङ्गमन्त्रानुष्ठानादिपञ्चाङ्गुलीषु विन्यस्य, दक्षकानिष्ठामूलपर्यादितर्जम्यग्रपर्यान्तेषु द्वादशस्थानेषु— ओंओं नमः । ओंनओं नमः । ओंमोंओं नमः । ओंनाओं नमः । ओंराओं नमः । ओंपओं नमः । ओंणओं नमः । ओंपओं नमः ॥ पुन ओंओंओं नमः । ओंनओं नमः । ओंमोंओं नमः । ओंनाओं नमः । ओंराओं नमः । ओंपओं नमः । ओंणओं नमः । ओंपओं नमः । ओंणओं नमः । ओंपओं नमः । इति विन्यस्य, वामतर्जनीमूलादिपर्यान्त्य तन्त्रनिष्ठिरुग्रपर्यान्तेषु द्वादशस्थानेषु— ओंगओं नमः । ओंपओं नमः । ओंणओं नमः । ओंपओं नमः । पुन— ओंओंओं नमः । ओंनओं नमः । ओंमोंओं नमः । ओंनाओं नमः । ओंराओं नमः । ओंपओं नमः । ओंणओं नमः । ओंपओं नमः । इति त्रिपञ्चन्या मूलमन्त्राक्षराणि विन्यस्य, हृत्त्रिपुर शिखाकषचास्त्रेषु प्रोक्ष्यपञ्चाङ्गानि विन्यस्य, हृदये ओंनमः । शिरसि नं नमः । शिखाया मां नमः । कञ्च० ना नमः । अस्त्रस्थाने रा नमः । नेत्रयो य नमः । (इति षडभिर्वर्णैः षडङ्गानि विन्यस्य) कुतूँ णां नमः । पृष्ठे यं नमः । इति विन्यस्य, पँह्री चक्रेण यन्नामि नमश्चक्राय स्वाहा, आर्ध्र्यां चक्रेण यन्नामि स्वाहा, इत्यादितत्तद्विग्रहेन दशदिग्बन्धन कृत्वा, मूर्ध्नि ओंओंओं नमः । नेत्रयो ओंनओं नमः । मुखे ओंमोंओं नमः । हृदि ओंनाओं नमः । नाभौ ओंपओं नमः । गुह्ये ओंपओं नमः । जान्वे ओंणओं नमः । पादयो ओंपओं नमः । इति सृष्ट्या विन्यस्य, पादयो ओंओंओं नमः । जान्वे ओंनओं । गुह्ये ओंमोंओं । नाभौ ओंनाओं । हृदि ओंराओं नमः । मुखे ओंपओं । नेत्रयो ओंणओं । मूर्ध्नि ओंपओं । इति संहारेण विन्यस्य, नाभौ ओंओंओं नमः । गुह्ये ओंनओं । जान्वे ओंमोंओं । पादयो ओंनाओं । मूर्ध्नि ओंपओं । नेत्रयो ओंपओं । मुखे ओंणओं । हृदि ओंपओं । इति स्थित्या विन्यस्य, मूलाधारे ओंओंओं नमः । हृदि ओंनओं । मुखे ओंमोंओं । दक्षबाहुमूले ओंनाओं । वामबाहुमूले ओंराओं । दक्षोर्मूले ओंपओं । वामोर्मूले ओंणओं । नाभौ ओंपओं । ततो मूलेन व्यापक कृत्वा, करेड ओंपओं नमः । नाभौ ओंनओं । हृदि ओंमोंओं । दक्षस्तने ओंनाओं । वामे ओंपओं । दक्षपार्श्वे ओंपओं । वामे ओंणओं । पृष्ठे ओंपओं । पुन पृष्ठे ओंपओं । इति व्यापकम् । एव प्रत्यावृत्तिं कुर्यात् । मूर्ध्नि ओंपओं नमः । मुखे ओंनओं । दक्षनेत्रे ओंमोंओं । वामे ओंनाओं । दक्षकर्णे ओंराओं । वामे ओंपओं । दक्षनासि ओंणओं । वामे ओंपओं । ततो व्यापकम् । दक्षबाहुमूले ओंपओं नमः । बाहुमध्ये ओंनओं । मणिवन्धे ओंमोंओं । दक्षबाहुमूलोप्यगशिष्टान् पञ्च वर्णानि न्यसेत् । वामबाहुमूले ओंपओं । बाहुमध्ये ओंनओं । मणिवन्धे ओंमोंओं । वामाहुमूलोप्यगशिष्टान् पञ्च वर्णानि न्यसेत् । एव दक्षोर्मूलानुगुत्फाङ्गुलीषु न्यसेत्, एवं वामेऽपि । हृदि एवं त्वगसूक्ष्मासमेदोऽस्थिमज्जाग्रेषु मन्त्रेषु घातुषु मन्त्र वर्णान् विन्यस्य अग्रमे वायौ न्यसेत् । मूर्ध्नि ओंपओं नमः । नेत्रयो ओंनाओं नमः । मुखे ओंमोंओं । हृदि ओंनाओं । वदरे ओंपओं । ऊर्वे ओंपओं । जङ्घयो ओंणओं । पादयो ओंपओं । गण्डयो ओंपओं । अग्रयो ओंपओं । ऊर्वे ओंमोंओं । पादयो ओंनाओं । वामाव करे ओंराओं । दक्षाय करे ओंपओं । वामोर्वाकरे ओंणओं । दक्षोर्वाकरे ओंपओं । इति विमूनिपञ्चन्याम ॥ पादयो

गोनमः पराय पृथ्वीतत्त्वात्मने नम । लिङ्गे गेनं नम पराय जलतत्त्वात्मने नम । हृदि गेमां नम पराय तेजस्तत्त्वात्मने नम । मुने जनां नम पराय वायुतत्त्वात्मने नम । मूर्ध्नि गेरा नम परायाकाशतत्त्वात्मने नम । हृदि गेयं नम परायाह्वास्तत्त्वात्मने नम । सर्वाङ्गे गेरां नम पराय महत्तत्त्वात्मने नम । गेयं नम पराय प्रकृतितत्त्वात्मने नम । इति मंहत्या न्यस्य, सर्वाङ्गे य नम पराय प्रकृतितत्त्वात्मने नम, एा नम पराय महत्तत्त्वात्मने नम । हृदि य नम परायाह्वास्तत्त्वात्मने । मूर्ध्नि रां नम परायाकाशतत्त्वात्मने । मुने नां नम पराय वायुतत्त्वात्मने । हृदि मां नम पराय तेजस्तत्त्वात्मने । लिङ्गे नं नम पराय जलतत्त्वात्मने । पादयो गं नम पराय पृथ्वीतत्त्वात्मने । इति सृष्ट्या नि-
न्यस्य, ततः सर्वाङ्गे गेया चिन्दुरूपायात्मने नम । गेये नादरूपायान्तरात्मने नम । गेय शक्तिरूपाय परमात्मने नम । गेयां ज्ञानिनीरूपाय ज्ञानात्मने । इति विन्यस्य, ललाटे गेयं केशराय धाम्ने नम । वदे नम्रां नारायणायाम्ने । हृदि माई माधवाय मित्राय । कण्ठे मई गोविन्दाय धरण्याय । दक्षपाभ्यं गेयं विष्णवे श्रयणे । दक्षाम्ने यङ्गे मधुसूदनाय भगवाय । गलदक्षभागे तेष शिविक्रमाय वि-
स्वते । धामपाभ्यं योयं वामनायन्द्राय । धामाम्ने सुभ्रां श्रीधराय पूषणे । गलधामभागे देव्यां ह-
पोकैशाय परमेश्वराय । पृष्ठे चाश्रं पद्मनाभाय त्वष्ट्रे । ककुद्दि यंश्च शमोदराय विष्णवे । शिरसि गे नमो नारायणाय, गे नमो भगवते वासुदेवाय नमः । इति न्यस्येदिति मर्तिपञ्जरस्याम । तत
किरीटकेयूरहारमकरकुण्डलालङ्कनशङ्खचक्रगदाजहस्तपताम्यरधराश्रयन्मालङ्कनवस्त्रस्थलश्रीभूमिमहितात्म-
ज्योतिर्द्वयैकतत्त्वाय महत्त्वादिन्यतेजने नमः, इति सर्वाङ्गे व्यापकं न्यसेत् ॥ सर्वाङ्गे गेम नमः परा-
य जीवात्मने नम । गेमं नम पराय प्राणतत्त्वात्मने नम । हृदि गेयं नम पराय शुद्धितत्त्वा । गेयं नम परायाह्वात्मने । गेयं नम पराय मनस्त । मूर्ध्नि गेनं नम पराय शब्दत । मुने गेयं नम पराय स्पर्शतत्त्वा । हृदि गेदं नम पराय रूपत । गुह्ये गेयं नम पराय रसत । पादयो गेनं नम पराय गन्धत । कर्णयो गेयं नम पराय श्रोतत । सर्वाङ्गे गेदं नम पराय त्वष्ट-
त्त्वा । अक्षयो गेदं नम पराय नेत्रत । जिह्वाया गेदं नमः पराय जिह्वात । घ्राणयो गेदं नम पराय घ्राणत । मुखे गेनं नम पराय वाक्त । पादयो गेयं नम पराय पाणित । पादयो गेजं नम पराय पादत । पादयो गेदं नम पराय पायुत । गुह्ये गेयं नम परायोपस्पृशतत्त्वाय । मूर्ध्नि गेदं नम परायाकाशत । मुखे गेयं नम पराय वायुत । हृदि गेयं नम पराय तेजस्तत्त्वा । लिङ्गे गेयं नम पराय जलत । पादयो गेयं नम पराय पृथ्वीत । हृदि गेयं नमः पराय हृत्पुण्ड-
रीकत । तदैव, गेहं नम पराय सूर्यमण्डलत । गेमं नम पराय सोममण्डलत । गेरं नम पराय चन्द्रमण्डलत ॥ मूर्ध्नि गेयं नम पराय परमेश्विने वासुदेवत । मुखे गेयं नम पराय पुरुषाय सङ्क-
पेयत । हृदि गेरं नमः पराय विश्वाय प्रभुत । गुह्ये गेयं नम पराय निवृत्तयेऽनिरुद्धत । पाद-
यो गेलं नम पराय सर्वाय नारायणत । अङ्गुली नम पराय ज्ञानेहाय कोपतत्त्वात्मने नम । इति
मूर्धादिपादान्तं व्यापकत्वेन विन्यस्य, श्रीनारायणात्मकं स्वात्मानं ज्ञात्वा प्रागुक्त “ उधत्कोटिदिवकरा-
म ” मन्त्रादि (= । १७०) ध्यायेत् ॥ ध्यानविशेषस्तु—

वामे विचिन्त्या कमलायताक्षी हेमाञ्जवर्णा कमला च देवी ।

विभूतिकामेन मुरलहारा प्रेम्णा सज्जन्ती नयने हरौ या ॥ १ ॥

तं च देव मुवर्णाम् चिन्त्येद्रक्षभूपितम् । क्षेत्रधान्यसुवर्णानां प्राप्तये धरणीं स्मरेत् ॥ २ ॥

देवीं दर्शयित्वा दधानां शालिमञ्जरीम् । चिन्तयेद्भारतीं देवीं वीणापुस्तकधारिणीम् ॥ ३ ॥
 दक्षिणे देवदेवस्य पूर्णचन्द्रनिमाननाम् । चौरान्विफेनपुञ्जामे वमाना श्वेतवाससी ॥ ४ ॥
 भारत्या सहितं विष्णु ध्यायेद्देवं परात्परम् । वेदवेदार्थमवेदी जायते सर्वत्रित्तमः ॥ ५ ॥

इति । नारायणीये तु—

प्रणवद्वयमध्यस्थो नमोन्तश्च सवीजकः । विवीजो भोक्तृकृन्मन्त्रो यथोक्तप्रणवादिकः ॥
 इति । अथ ध्यानानन्तरं श्रीवत्सकौन्तुभवनमालामुद्रा प्रदर्शयेत् । ततो ध्यानाद्यात्मपूजान्तं कुर्यात् । आ-
 त्मपूजाया विशेषस्तु— स्वेष्टदेवतारूपध्यानान्ते विभूतिपञ्चरन्यासरूपेण न्यासस्थानेषु न्यासमन्त्रेण गन्ध-
 पुष्पादिभिः संपूज्य, किरिटमन्त्रेण पुष्पाञ्जलिपञ्चकं प्रथं वा स्रग्देहं दग्धं योगपट्टदेवतापूजादि यथोक्त-
 विधिना सर्वं कुर्यादिति । ततो मण्डूकविधियुज्यन्ते क्षीरसमुद्रं श्वेतद्वीपं च संपूज्य नन्दनोद्यानादि
 परतत्त्वपूजान्तेऽष्टदलकेसरेषु स्वाध्यादिमध्यान्तं प्रादाक्षिण्येन— विमलायै नमः । उत्कर्षायै० । ज्ञानायै० ।
 क्रियायै० । योगायै० । प्रहरे० । सन्ध्यायै० । ईशानायै० । अनुग्रहायै० । इति संपूज्य, ' उन्नमो भग-
 वते त्रिण्यवे सर्वभूतात्मने वासुदेवाय सर्वात्मसंयोगयोगपीडात्मने नमः ' इति मन्त्रेण समस्तं पीठं संपू-
 ज्य, मूलमुच्चार्य " श्रीविष्णुमूर्तिं कल्पयामि " इति मध्ये मूर्तिं परिकल्प्य, पुनर्मूलमुच्चार्य " श्री-
 विष्णुमूर्तये नमः " इति संपूज्य, चतुरायतनदेवता गणेशादिकाः समभ्यर्च्य, प्र(मा)णोक्तायाहनमन्त्रेणा-
 वाद्य स्थापनादिप्राणस्थापनान्ते धैर्यमुद्रा प्रदर्श्य आसनादिपुष्पोपचारान्ते कर्णिकाया प्राग्गत् पञ्चाङ्गानि
 संपूज्य अष्टदलकेसरेष्वेव स्वाध्यादिप्रादाक्षिण्येन— उन्नं नमः । मों नमः । ना नमः । रा नमः । द नमः ।
 शा नमः । य नमः । इति संपूज्य, अष्टदलेषु स्वाध्यादिद्विरुपचतुष्टये— वासुदेवाय नमः । संकर्म-
 णाय० । प्रयुक्ताय० । अनिरुद्धाय० । विदिग्दलेषु— शान्त्यै नमः । धियै० । सरस्वत्यै० । रत्यै० । ततो
 दलात्रेषु स्वाध्यादिप्रादाक्षिण्येन— चक्राय नमः । शङ्खाय० । गदायै० । पद्माय० । कौस्तुभाय० । सुल-
 लाय० । खट्वाय० । वनमालायै० । ततश्चतुरस्रप्रथमरेखाया देवाध्यादिप्रादाक्षिण्येन चतुर्दिक्षु— ध्वजाय
 नमः । गरुडाय० । शङ्खनिधये० । पद्मानिधये० । विदिक्षु— विधाय नमः । आदर्षाय० । दुर्गायै० । वि-
 श्वक्सेनाय० । इति संपूज्य, द्वितीयरेखाया इन्द्रादीन्, तृतीयरेखायां बज्रादींश्च संपूज्य धूपादिकं सर्वं
 समापयेदिति ॥ सारसंग्रहे—

द्वात्रिंशलक्षमानेन पादोनेनार्धतोऽपि वा । तदर्धेनाथवा मन्त्री जपेन्मन्त्रपनन्यधीः ॥ १ ॥

छुट्यात् तद्दशशो नमिध्वजैः सरोरुहैः । तर्पयेच्चन्द्राक्षरमीरमृगनाभिमुवाभितैः ॥ २ ॥

मलिलैः स्वाभिषेकान्ते तर्पयेद् ब्राह्मणानपि । सुकुलीनमदाचारान् विष्णुभक्तानतन्द्रितः ॥ ३ ॥

इति । अत्रेय जपसप्त्या ऋतियुगादिद्वन्द्वयुगान्तपरा भेदा । अन्यत्र तु— विकारलक्षं प्रजपेन्मनुमेनं स-
 माहित । तद्दशशो मरसिजैर्जुह्यान्मधुराप्नुनं ॥ पीठे संपूजयेद् देवं विमलादिमन्त्रिते इति । तथा—

एवं मिद्रमनुर्ध्वी प्रयोगान् साधयेत् सुधीः । सायुधाष्टशुजं मौस्यं सर्वाङ्गधवलद्युतिम् ॥ १ ॥

निर्विपीकरणे ध्यायेद् विष्णु गरुडाहनम् । एतमेव हरिं ध्यायेद्भोगसहार्कर्षणि ॥ २ ॥

दधिमध्वाज्यसयुक्ताश्चतुरङ्गलमम्बिताः । गृहचौरयुतं हुत्वा मृत्युमेवातिरतेत ॥ ३ ॥

ज्ञानेश्वरदिनेऽथत्यं सम्यगालम्ब्य पाणिना । जपेदष्टशतं शुद्धो भविष्ये नापमृत्युना ॥ ४ ॥
 पञ्चविंशतिकं जप्त्वा मर्षी शुद्धाः पिबेदपः । निरुत्तपानको भूता दारोगी ज्ञानवान् भवेत् ॥ ५ ॥
 जप्त्वापुतेन बुम्भाट्टिः मेचनं सर्वरोगतुल्यं । भुञ्जानः महजप्त्वात्रं श्रीगुह्यागम्यवान् भवेत् ॥ ६ ॥
 चन्द्रसूर्योपरागे च त्रिदिनं दिनमेव वा । उपोष्याष्टमहस्यं तु स्पृष्ट्वा ब्राह्मीघृतं जपेत् ॥ ७ ॥
 यः पिबेत्तमेन मेषां कवितं वाटितां च मः । विन्ध्यैरयुतहोमेन सद्यो धनपतिर्भवेत् ॥ ८ ॥
 नित्यैस्त्वत्फलं पत्रैर्या ।

पद्यन्तुमयं सूत्रमनुतेनाभिमन्त्रितम् । धारयेद् दक्षिणे हस्ते सर्वत्र स्यात् सुराक्षितः ॥ ९ ॥
 मन्त्रयर्गाध्यानमुक्ते मन्त्राकपिलपञ्चरात्रे—

ऊँकारं तु मदा ध्येयं ज्योतिर्मातासमाकुलम् । नरकारं मेघवर्णमं मौकारं चिन्तयेत् सदा ॥ १ ॥
 भिन्नाञ्जनसमाकारं तृतीयं बीजमुत्तमम् । नकारं श्यामवर्णमं मौम्यरूपं सुगोमनम् ॥ २ ॥
 राकारं जलवर्णमं मय्यरू मंत्रीसत्तेजसम् । धूर्जवर्णं मदा ध्येयं यकारं परमुत्तमम् ॥ ३ ॥
 अनापम्यगुणाकारं एाकारं च विचिन्तयेत् । यकारं तु ततो ध्येयं पद्मरागमममम् ॥ ४ ॥
 इति । अथ उद्देश्ये श्रीगोजादिज्ञेयम् । ननुक्रम— “ श्रीगोत्रेण युने मन्त्रं तत्कामस्तम्भना जपेत् ” इति ।
 कामनायामपि विशेषः ।

नारसिंहमिवात्मानं देवं ध्यात्वातिर्भरवम् । मन्त्रेण स्पर्शपेच्छन्न नाविजित्य निर्वर्तते ॥ १ ॥
 नारसिंहेन बीजेन मन्त्रं योज्यं सदा जपेत् । शतमष्टोत्तरं जप्त्वा वामहस्ताभिमन्त्रितः ॥ २ ॥
 पुनः पुनश्च यः मिञ्चेत् सर्पदष्टोऽपि जीवति । गारुडेन समापुङ्क्तं पञ्चाक्षरेण सदा जपेत् ॥ ३ ॥
 निर्विषीकरणे ध्यायेद् विष्णुं गरुडवाहनम् । अशोकफलके पत्नीन्द्रमालिरुयाशोकसंहतौ ॥ ४ ॥
 अशोकपुष्पैराराध्य भगवन्तं तदग्रतः । जुहुयात् तानि पुष्पाणि त्रिसंध्यं सप्तरात्रकम् ॥ ५ ॥
 प्रत्यक्षो जायते पत्नी वरमिष्टं प्रयच्छति । गाणपत्यसमापुङ्क्तं जपेत्तच्च पयोव्रतः ॥ ६ ॥
 महागाणपतिं देवं प्रत्यक्षमिव पश्यति । भारतीर्नीजसंयुक्तं पणमानात् तज्जपार्चनात् ॥ ७ ॥
 साक्षात् मरुस्वर्ती देवीं प्रत्यक्षामिह पश्यति । यो जपेत् प्रणवपूर्वं मन्त्रं त्रैवर्णिकः पुमान् ॥ ८ ॥
 योपितश्च तथा शुद्धा जपेयुः प्रणवं विना । आदावष्टाक्षरस्य स्यात् प्रणवः सर्वकामिकः ॥ ९ ॥
 आदावन्ते यदा ह्येष ज्ञानशुद्धिस्तदा भवेत् । आदितः संहितां कुर्यादन्तस्तु न संहिताम् ॥ १० ॥

इति । ऋषोक्तं यन्त्रमुच्यते—

अष्टपत्रं च पद्कोणं रविमख्यदलाम्बुजम् । दन्तपत्रं च तद्भागे वृत्तं भूमिपुत्रं शुभम् ॥ १ ॥
 सप्तमं कर्णिकायां तु लिखेदायस्वरं मुधीः । अष्टपत्रेषु मूलार्णान् पत्राग्रे श्रीकरं लिखेत् ॥ २ ॥
 पद्कोणे चक्रमन्त्रार्णान् सूर्यारे द्वादशार्णकम् । दन्तपत्रे मन्त्रराजं वृत्ते नृहरिबीजकम् ॥ ३ ॥
 प्राणार्णैरपि संयुक्तं माचादिप्योश्च मन्दिरम् । आवाह्य मन्त्रैराराध्य सर्वैर्बद्धा वृत्तं वहन् ॥ ४ ॥

सर्वदा तस्य वर्द्धन्ते धनारोग्यार्थसंपदः । सापुज्यं सार्ष्टिसालोक्ये साम्नीष्यं वाथ वाञ्छितम् ॥५॥
इति । सारसंग्रहेऽपि—

पदकोणे प्रणवान्तरे प्रणवगं साध्यं लिखेन्मध्यतः
पदकोणेषु लिखेत् सुदर्शनमनुं पञ्चेष्टपत्रे ततः ।
अष्टार्थं च दलाग्रतः प्रपिलिखेत् त श्रीकराष्टावरं
बाह्ये द्वादशवर्णमत्रसहितं स्याद् द्वादशार ततः ॥ १ ॥
द्वात्रिंशदल आलिखेन्नरहरेराजुष्टुमार्णास्ततः-
स्तद्विजेन च षष्ट्येकहिरिदं यत्र हि विष्णोः परम् ।
पूजाहोमसुमाधितं करधृतं भूतादिरक्षाकरं
लक्ष्मीकीर्तिविवर्धनं परमिदं मोक्षार्थिनां मुक्तिदम् ॥ २ ॥

इति । अस्मार्थ — पदकोणं कृत्वा तन्मध्ये प्रणवादरे प्रणव विलिख्य, तन्मध्ये साध्यनामालिख्य
पदकोणेषु स्वाप्नादिप्रादक्षिण्येन वक्ष्यमाणसुदर्शनपङ्क्तयैकैकमक्षरं प्रतिकोणं विलिख्य, तद्विष्टदलपत्र
कृत्वा तद्वलेषु नारायणाष्टाक्षरवर्णानालिख्य, तद्वदलाग्रेषु प्रागुक्तश्रीकराष्टाक्षराणि आलिख्य, तद्वहि-
र्द्वादशदलं कृत्वा तद्वलेषु वक्ष्यमाणवासुदेवद्वादशाक्षराणि आलिख्य, तद्वहिर्द्वात्रिंशदलपत्रं विरच्य त-
द्वलेषु वक्ष्यमाणनृसिंहमन्त्रस्य द्वात्रिंशद्वर्णानेकैकश समालिख्य, तद्विष्टुत्तद्वयं कृत्वा वृत्तयोरन्तराले स्वा-
प्नादिप्रादक्षिण्येन मध्यस्याक्षरमनुं यथा भवति तथा निरन्तरं नृसिंहवर्णजेन षष्ट्येकहिरितपञ्चमसुक्तफलदं भव-
ति ॥ अथमन्त्रारं—

पदकोणकोणिकामध्ये तारं माध्यसमन्वितम् । सुदर्शनपङ्क्तं च पदसु कोणेषु सन्धिषु ॥ १ ॥

पङ्क्तानि धनुष्यत्रकेसरेषु क्रमेण च । गोपालकचतुर्गणमन्त्रस्यैकैकमक्षरम् ॥ २ ॥

दलेषु द्वादशार्णस्य त्रीणि त्रीण्यक्षराणि च । अष्टपत्रे केसरोद्यदष्टार्णैकैकवर्णके ॥ ३ ॥

नृसिंहानुष्टुमो वर्णश्चतुरश्रतुरस्ततः । सुदर्शनअष्टपत्रकेसरे षोडशच्छब्दे ॥ ४ ॥

अष्टा पुरुषवृक्षस्य क्रमात् षोडशकं बहिः । मातृकार्षोद्भसद्वृत्तं भूपुरात्रिस्थतारकम् ॥ ५ ॥

यत्रं पुरुषवृक्षस्य पुत्राषु कीर्तिकान्तिदम् । सर्वपापहर श्रीदं धर्मार्थसुखमोक्षदम् ॥ ६ ॥

हैपङ्क्तने प्रविलिख्य यत्र त्रिवाम्भेतत् प्रविजस्य सङ्गम् ।

प्रातःसमद्याद्वनिता विदग्धं पुत्र प्रयत्ने सकलागमजम् ॥ ७ ॥

धरे निषे धोरतरेऽभिचारे धोरेज्वरे धोरतरे च शूले ।

ग्रभञ्जेत् तन्ग्रशमाय जप्त्वा

" ॥ ८ ॥

इति । अस्मार्थ — पदकोणं कृत्वा तत्कोणिकामध्ये मन्त्राध्यं प्रणव विलिख्य, तत्कोणेषु सुदर्शनपङ्क्तय-
मन्त्रस्यैकैकमक्षरं स्वाप्नादिप्रादक्षिण्येन विलिख्य, तन्मध्येषु सुदर्शनपङ्क्तयस्य पङ्क्तमन्त्रानालिख्य, तद्विष्टुत्त-
द्वेनक्रमतः कृत्वा तत्त्वेष्वेषु गोपालकचतुरक्षरमन्त्रस्यैकैकमक्षरं विलिख्य, तत्पत्रेषु वासुदेवद्वादशाक्षरमन्त्रस्य

वर्णानां प्रथं प्रथं प्रतिदत्तं विलिख्य, तद्वद्विरष्टदत्तमूलं कृत्वा तत्केसरेषु नारायणाष्टाक्षरस्यैकैकमक्षरं विलिख्य, तद्दलेषु द्वारिण्यक्षरानुमिहमन्यस्य चतुर्थतुरे वर्णान् प्रतिदत्तं विलिख्य, तद्वदि पोडशदत्तपदं कृत्वा तत्केसरेषु घट्टमाणापोडशाक्षरमुदर्शनमन्त्रस्यैकैकमक्षरं विलिख्य, तद्दलेषु पुष्पमूत्रस्यैकैकामृतं विलिख्य, तद्वद्विद्वत्तद्वयं कृत्वा तदन्तरालवीथ्यां मातृकां सविन्दुका विलिख्य, तद्वद्विद्वत्तुरक्षं कृत्वा तत्कोणेपु प्रणवं विलिखेद्, इत्येतद्यन्यमुक्तफलदं भवति ॥ अथ पुष्पसूक्तं तु सर्वेरापि शृण्वेदोक्तमेव प्राह्यं सर्वेषां सूक्तानां तन्मूलकस्यादन्त्यवेदेषु पाठभेददर्शनात् ॥ सहस्रशोपेति पोडशचंस्य सूक्तस्य नारायणश्चापि पुष्पो देयता पञ्चदशानुष्टुभस्त्रिष्टुभेभ्यः । भारसंग्रहे—

अष्टवर्णस्य मन्त्रस्य वर्णाष्टैकैर्यः पृथक् । मूर्तिभेदविभिन्नोऽसौ श्रोच्यते साधकेष्टदः ॥ १ ॥

गौतमोऽथ भरद्वाजो विश्वामित्राहयस्तथा । जमदग्निर्विशिष्टश्च कश्यपश्चात्रिरेव च ॥ २ ॥

अगन्त्य इति रित्रेया श्रपयोऽष्टा यथाक्रमम् । गायत्र्यप्यिगनुष्टुप् च वृहती पंक्तिरेव च ॥ ३ ॥

त्रिष्टुप् च जगती चैव विराद् छन्दाभि तु क्रमात् । धरो ध्रुवस्तया सोम आपोऽग्निर्वायुरेव च ॥ ४ ॥

श्रुत्युपथ प्रभासथ वितेया देवताः क्रमात् । अग्निर्भूर्वापुराकाश आदित्या द्यौर्विधुश्च मम् ॥ ५ ॥

तत्त्वानि सप्त लोकाः स्युः क्षेत्राणि मपरात्मकाः । शुक्रं हिरण्यं कृष्णं रक्तं कुङ्कुमसन्निभम् ॥ ६ ॥

पद्मे किञ्चनकनीलामं रक्तं वर्णाष्टकं मतम् । पष्टाययोरुदाचः स्यात् स्वरितोऽन्त्यद्वितीययोः ॥ ७ ॥

(प्रचयौ त्रिचतुर्वर्णौ निहतं पञ्चमाक्षरम् । उदात्तं सप्तमं वीजमिति संस्मृत्य संजपेत् ॥ ८ ॥

दरचक्रगदापद्मकरे मूर्ता नमोर्णयोः ।) इतराः स्युश्चक्रशङ्खगदापद्मकराः क्रमात् ॥ ९ ॥

या मूर्तिः पूज्यते पूर्वं तस्या अन्याः प्रयान्त्यथ । अङ्गतामवशिष्टेऽंशे स्वयं यात्यङ्गतां पुनः ॥ १० ॥

वक्ष्यमाणाश्च तारस्य विधानादधिकारवृत्तिः । इयमेवेतरत् सर्वं वक्ष्यमाणप्रकारवत् ॥ ११ ॥

सर्वाचार्या पूर्वमङ्गमूर्त्यष्टकमतो विदुः । लोकपालादिकं चान्यत् समानं सर्वपूजने ॥ १२ ॥

नार्णजे वासुदेवादिशङ्खयोऽर्च्या ध्वजादिकाः । तृतीयजे रतिधृती कान्तिस्तुष्टिः सप्तष्टिका ॥ १३ ॥

स्मृतिर्दक्षिण कीर्तिश्च पूज्याः पश्चाद् ध्वजादिकाः । तुरीयजे च रत्यादिपूजा शेषं च पूर्ववत् ॥ १४ ॥

पञ्चमाक्षरजे श्रीभूर्माया स्याच्च मनोन्मनी । द्वीः रतिः पुष्टिमोहिन्यौ माया च महदादिका ॥ १५ ॥

योगादिका तथा पूज्या पष्टाक्षरभवे त्रिः । शङ्खो गदा हलं शङ्खो मुसलोऽसिः सशूलकः ॥ १६ ॥

सप्तमार्णभवेऽनन्तो वासुकिस्तत्रैकस्तथा । (कार्कोटकस्ततः पद्मे महापद्मस्ततः परम् ॥ १७ ॥

शङ्खपालाख्यकुलिकौ सम्यक् पत्रेषु पूजयेत् ।) मत्स्यादिभिः पञ्चमी स्यात् पष्ठचनन्तादिभिर्मता ॥ १८ ॥

अन्यत् पूर्ववदेव स्यात् सर्वं मत्स्यश्च कूर्मकः । वराहश्च नृसिंहश्च कुब्जो रामत्रयं तथा ॥ १९ ॥

कृष्णः कल्की तनन्तात्मा बुद्ध एवैष नामतः । पूजाविधौ च पूर्वोक्ते यन्त्रोक्तं चोक्तमेव तत् ॥ २० ॥

अष्टाक्षरार्णमन्त्राणां विधानं सम्यगीरितम् । एतेन यो यजेन्मन्त्री भक्त्या परमया हरिम् ॥ २० ॥

स वाञ्छितार्थान्नभते ह्ययनादेव साधकः । ॥

अथाष्टाक्षरस्याष्टवर्णसंज्ञानामष्टमूर्तीनां विधानमाह— अष्टवर्णस्येति । दर. शङ्खः । नमोर्णयोर्मूर्त्योः पूर्ववदायुधध्यानम् । अन्यथा तु वज्राद्यक्षमरभ्य प्रादक्षिण्येन दत्तोर्ध्वरूपयन्तं चक्रशङ्खगदापद्मानि ध्वेयानि ॥ या मूर्तिरिति— या मूर्तिं प्राधान्येनार्चयितुरिष्टा सा मध्ये पूज्या । इतरा सप्त मूर्तयः पूजादिस्मृत्यान्तास्तु दिशास्तु पूज्या । ईशानकोणे तु पुनः प्रधानमूर्तिरेव पूज्या । अथष्टेऽंशे “स्वयं या-
त्यङ्गता पुनः” इत्युक्ते । अथ द्वितीयमूर्तिपूजायां तृतीयादिमूर्तीः सङ्ख्यानान्तरमाद्यां द्वितीया च पूजयेद्वं
तृतीयादिन्यह्नीयम् । तत्र प्रथमपूजायां प्रथममङ्गावृत्तिः द्वितीया अष्टमूर्तिभिः, तृतीया सशक्तिर्नैवेद्यदे-
वादिभिरारमादिभिः, शान्त्यादिभिः चतुर्थी, चक्रादिभिः पञ्चमी, ध्वजादिभिः शस्त्रादिभिः तदर्थश्च षष्ठी । नार्ण-
मूर्त्यर्था— तृतीया वायुदेवादिभिः, सशान्त्यादिभिर्ध्वजादिभिश्चतुर्थी, पञ्चमी षष्ठी च शस्त्रादिभिस्तदर्थश्च ।
मोर्णमूर्तिपूजायां— तृतीया रत्यादिभिः, सशान्त्यादिभिर्ध्वजादिभिश्चतुर्थी । नार्णजे विधाने— रत्यादिभिस्तृ-
तीया । रार्णविधौ— आत्मादिभिस्तृतीया, तत्र माया महामाया योगमायेति शङ्खनयनात् ज्ञेयम् । नार्ण-
विधौ— तृतीया शङ्खादिभिः । शाकारविधौ— तृतीयानन्तादिभिः । यकारमूर्तिपूजायां— प्रथमा अङ्गावृत्तिः,
द्वितीया वायुदेवादिभिः शान्त्यादिभिश्च, तृतीया केशवाद्यैः, तुरीया ध्वजाद्यैः, पञ्चमी भस्त्रादिभिः, लो-
केशैः षष्ठी, तदर्थं नमामी, इति ॥ इत्यामन्त्रे— महादेव उवाच ।

मन्त्रोद्धारं प्रवक्ष्यामि लक्ष्मीनारायणस्य ते । अष्टमिद्विप्रदं सद्यः माधकानां सुखावहम् ॥ १ ॥
तारं परं च हरितं परा लक्ष्मीं ततोऽभिधाम । लक्ष्मीनारायणायेति विश्वमन्त्रे मनुः स्मृतः ॥ २ ॥
तारं प्रणय । परा ह्रीं । हरितं दसां । परा ह्रीं । लक्ष्मीं श्रीं । लक्ष्मीनारायणाय स्वरूपं । “जोहो-
हस्तौ ह्रीर्धौ नमो लक्ष्मीनारायणाय ” ॥ तथा—

नाम्य पिप्प्लो नवा दोषो न भीतिर्न निषर्षयः । मात्मान्मोक्षप्रदो मन्त्रः सर्वार्थफलदायकः ॥ ३ ॥
वर्णलक्ष्म पुरश्चर्या विनायं चास्ति दोषभाक् । जीवहीनो यथा देही सर्वकर्मसु न वमः ॥ ४ ॥
पुरश्चरणाहीनोऽपि न मन्त्रः फलदायकः । वदेऽन्ये इमंशाने च शून्यागारे चतुष्पथे ॥ ५ ॥
अर्धरात्रे च मध्याह्ने पुरश्चर्यामाचरेत् । वर्णलक्ष्म पुरश्चर्यां तदर्धं वा महेश्वरि ॥ ६ ॥
एकललाघर्षिं कुर्यान्नातो न्यूनं कटाचन । प्रथमं गुरुहस्तेन साधकस्य करेण वा ॥ ७ ॥
ततः स्नय चरेद्वाङ्गिं पुरश्चर्याविधानतः । जपाद् दशांशतो होमस्तद्दशांशेन तर्पणम् ॥ ८ ॥
मार्जनं तद्दशांशेन तद्दशांशेन भोजनम् । पिना दशांशांभेन न तत्फलमवाप्नुयाद् ॥ ९ ॥
पञ्चरत्नेश्वरीं विद्यां लक्ष्मीनारायणस्य हि । जपेत् तां पञ्चभिः मार्थं पुरश्चर्याफलं लभेत् ॥ १० ॥
मन्त्रस्यास्य महादेवि शक्तितांऽयं ऋषिः शिष्यः । विष्णुं छन्दः समाख्यतं देवतापि समीरिता ॥ ११ ॥
लक्ष्मीनारायणो देवि श्रीं लक्ष्मीं लक्ष्मीं । शक्तिः परा तथा तारं कीलकं समुदाहृतम् ॥ १२ ॥
भोगापवर्गसिद्धयर्थं विनियोगः प्रकीर्तितः । व्यानमस्य प्रवक्ष्यामि लक्ष्मीनारायणस्य ते ॥ १३ ॥
येनैव ध्यानमात्रेण लक्ष्मीमिद्विमुष्यति । पूर्वेन्दुवदनं पीतवामनं कमलासनम् ॥ १४ ॥
लक्ष्म्याश्रितं चतुर्बाहुं लक्ष्मीनारायणं भजे । तारमायुतीतीजैश्च पङ्कीर्णानैर्महेश्वरि ॥ १५ ॥
न्यामं कुर्यात् पटङ्गानि करस्युदवादिपूर्वकम् । मन्त्रोद्धारं प्रवक्ष्यामि सर्वशासिद्विदं परम् ॥ १६ ॥

सर्वसंमोहनं यन्त्रं वाञ्छितैकप्रदायकम् । विन्दुत्रिकोणं वस्त्रसं वृत्ताष्टदलमण्डितम् ॥ १७ ॥
 पोडशां च वृत्तं च भूगेहेनोपशोभितम् । लक्ष्मीनारायणस्यैतच्छीचक्रं परमार्थदम् ॥ १८ ॥
 लयाङ्गं देवि चक्षुषामि भोगमोक्षप्रदायकम् । वेदागमरहस्याट्यं पूजाकोटिकलप्रदम् ॥ १९ ॥
 वज्रगण्डिदण्डस्वद्वपाशयष्टिभजास्तथा । शूलं पूज्याः शिवे चैव वायव्यद्वारेषु सर्वदा ॥ २० ॥
 इन्द्राग्निप्रमामादवरुणानिलविचपाः । सैधराः माधकैः पूज्या ब्रह्मानन्तादयस्तथा ॥ २१ ॥
 केगवं माधवं कृष्ण गोविन्दं मधुसूदनम् । गदाधरं गङ्गाधरं चक्रपाणिं चतुर्भुजम् ॥ २२ ॥
 पद्मायुधं कैटभाणि घोरदण्डं जनार्दनम् । वैकुण्ठं वामनं चैव पूजयेद्भरुडभुजम् ॥ २३ ॥
 पोडशारेषु देवेशि यामावर्तेन माधकः । तत्रार्चयेन्महादेवि मन्त्री गुरुचतुष्टयम् ॥ २४ ॥
 अमृताङ्गं हंसकेतुं वंशपाणिं च पूजयेत् (श्रीपाति) । वृत्तत्रयेषु देवेशि साधको गन्धपुष्पकैः ॥ २५ ॥
 महारं रुक्मं चण्डं भूतेशं कालमैरवम् । कपालं भीषणं चैव तथा श्मशानमैरवम् ॥ २६ ॥
 पूजयेत् साधकः मिद्धै वसुपत्रे महेश्वरि । विष्णुं च वामुदेवं च देवि दामोदरं तथा ॥ २७ ॥
 नराभिं च देवेशि देवि संकर्षणं तथा । शिविक्रमं चानिरुद्धं विश्वरमेनं च साधकः ॥ २८ ॥
 लक्ष्मीशङ्गान्तिकं देवि वसुकोणेषु पूजयेत् । गङ्गां च यमुनां चैव त्र्यम्बकं सरस्वतीं तथा ॥ २९ ॥
 पूजयेद्ग्रन्थीशक्रमयोगेन पार्वति । लक्ष्मीनारायणं देवं पूजयेद् विन्दुमण्डले ॥ ३० ॥

गन्धाक्षतप्रघ्नाद्यैर्गुरुमन्त्राविभूषणैः । ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादिक्रान्तं कर्म समाप्य “ ओं ह्रीं लक्ष्मीनारायणाय विद्महे, ह्रीं सौ. पर-
 ब्रह्मणे धीमहि, ह्रीं धीं तन्न परमात्मा प्रचोदयात् ” इति गायत्र्या मंत्र्यावन्दनं विधाय ततो यागगृहप्र-
 वेशादि योगपीठन्यासान्तं कृत्या मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्या, शिवसि सदाशिवाय ऋषये नमः । मुखे वि-
 ष्णुपुच्छन्दसे नमः । हृदये धीलक्ष्मीनारायणाय देवतायै नमः । गुह्ये श्रीबीजाय नमः । पादयोः ह्रीं शङ्कराय
 नमः । सर्वाङ्गे श्रीं कालकाय नमः । इति ऋष्यादिकं यथास्थानं विन्यस्य मम चतुर्वर्गकलासिद्धये विनि-
 योगः, इति कृताञ्जलिपुष्पा, आङ्गां हृदयाय नमः । श्रीं शिरसे स्वाहा । श्रुं शिवायै वषट् । श्रुं
 कवचाय हुं । श्रीं नेत्रत्रयाय वौषट् । ॐ ह्र अस्त्राय फट् । इति पङ्क्तमन्त्रानह्वृष्टादित्तान्तं करयो-
 विन्यस्य हृदयादिपङ्क्त्येष्वपि न्यसेत् । ततः करशुद्धिरूपपङ्क्तं न्यसेत् । यथा—ओं कामरूपपीठाय नमः
 अङ्गुष्ठहृदययोः । ह्रीं जालन्धरपीठाय नमः तर्जनीशिरसो । ह्रीं पूर्णगिरिपीठाय नमः मध्यमाशिशयोः ।
 श्रीवाराणसीपीठाय नमः अनामिकाकवचयोः । ह्रीं अयन्तीपीठाय नमः करतलकरपृष्ठाभयोः । इति विन्य-
 स्य, श्रं = वामपादादि गुल्फान्तं, लं = दक्षपादादि गुल्फान्तं, कं ५ गुल्फादि वामपादमूलान्तं, चं ५ गुल्फा-
 दि दक्षपादमूलान्तं, टं ५ नाभ्यादि वामबाहुमूलान्तं, तं ५ नाभ्यादि दक्षबाहुमूलान्तं, पं ५ कट्यादि स्क-
 न्धान्तं, यं ५ स्कन्धादि कर्णान्तं, शं ६ शिरसः पादपर्यन्तम् । इति त्रिवर्षापकम् । ततो मातृकापङ्क्तं वि-
 न्यस्य मातृकास्थानेषु विन्दुयुक्तां मातृकां विन्यस्य, ओं ओं इत्यादि ज्ञान्तं न्यसेत् । ओं ओं इति च ज्ञान्तं
 विन्यस्य, ओं ओं इति ज्ञान्तं, ह्रीं ह्रीं इति च ज्ञान्तं, त्रैलोक्यं, प्रचक्षते, इति च ज्ञान्तं, ततो मातृकास्थानेषु

योदान्यासं विधाय, मूलेन त्रिव्यापकन्यासं विधाय ध्यानादिभानसंपूजान्तेऽर्घ्यादिस्थापनायात्मपूजां वि-
धाय, मण्डूकादिपीठमन्त्रान्तं प्राग्वहैष्यचं पीठमन्त्रं, मूलेन मूर्तिं परिकल्प्यावाहनादिपुष्पोपचारान्ते देवा-
नामादाय परिवारदेवता पूजयेत् । मध्ये त्रिकोणकोणेषु—मू० श्रीमहालक्ष्मीपादुका पूजयामि नम ।
एव मू० महापद्मलक्ष्मीपा० । मू० महामिन्दलक्ष्मी० । इति स्वाप्रादिमादित्तरूपेण पूजयेदिति प्रथमावरणम् ।
ततस्त्रिकोणप्रेषु—ॐ ह्रीं ह्रौं सं गङ्गाश्रीपा० । ॐ य यमुनाश्री० । ॐ स सरस्वतीश्री० । इति द्विती-
यावरणम् । ततोऽन्तर्गतवने—ॐ शङ्खाश्री० । ॐ चक्रश्री० । ॐ गदाश्री० । ॐ वज्रश्री० । इति तृती-
यावरणम् । ततोऽष्टकोणेषु—ॐ लक्ष्मीप्रियुश्री० । ॐ लक्ष्मीगामुदेवश्री० । ॐ लक्ष्मीदामोदरश्री० । ॐ
लक्ष्मीनरसिंहश्री० । ॐ लक्ष्मीनन्दनश्री० । ॐ लक्ष्मीविजयश्री० । ॐ लक्ष्मीश्रिनन्दश्री० । ॐ लक्ष्मी-
विजयमेवश्री० । इति चतुर्थावरणम् । ततोऽष्टश्लेषु—ॐ सहारमैरवश्री० । ॐ रुरुमैरवश्री० । ॐ च-
रुमैरवश्री० । ॐ भूतेशमैरवश्री० । ॐ कालमैरवश्री० । ॐ कपालमैरवश्री० । ॐ भौवणमैरवश्री० ।
ॐ इमशानमैरवश्री० । इति पञ्चमावरणम् । ततो दत्ताप्रेषु—ॐ अमृताश्री० । ॐ हंसकेतुश्री० । ॐ
वृंणपाशिश्री० । ॐ श्रीपातिश्री० । ॐ श्रीगुरुश्री० । ॐ परमगुरुश्री० । ॐ परापरगुरुश्री० । ॐ परमेष्ठिगु-
रुश्री० । इति षष्ठावरणम् । तत योऽष्टदश्लेषु—ॐ केयवश्रीपा० । ॐ माधव० । ॐ हृष्य० । ॐ गोवि-
न्द० । ॐ मधुसूदन० । ॐ गदाधर० । ॐ शङ्खधर० । ॐ चक्रपाणि० । ॐ चतुर्भुज० । ॐ पद्मायुध० । ॐ
कैटभादि० । ॐ घोरवृद्ध० । ॐ जगद्वन० । ॐ वैकुण्ठ० । ॐ वामन० । ॐ गरुडध्वज० । इति सप्तमा-
वरणम् । ततश्चतुरस्रे लोकपालैरष्टमम्, तद्वद्विस्तृतायुजैर्नवमम्, इति नवावरणपूजा कृत्वा मूलेन साङ्गाये-
स्यादिना पुष्पाङ्गलिवच वरग धूपदीपादिक सत्तं प्रापत् समापयेदिति । अथ पुरश्चरणं प्रागेवाहम् ।
तथा—

प्रयोगानथ पार्थति । वक्ष्ये येन भवेत् सिद्धिर्धन्यस्पास्य विशेषतः ॥ १ ॥

स्वम्भन मोहनं चैव मारणाकर्षणे ततः । वशीकारं तथोच्चाट शान्तिकं पौष्टिकं ततः ॥ २ ॥

एतेषां साधनं वक्ष्ये प्रयोगाणां महेश्वरि । एषां साधनमात्रेण सन्त्रयिद्धिः प्रजायते ॥ ३ ॥

यत्रो त्वात्ता महोदेवि गताश्च्यवतराम्बलम् । जपेदधुतभीशानि हुनेत् तत्र दशाशतः ॥ ४ ॥

घृतमत्स्यएडगुदजैः पुष्पैरानन्दमितैः । स्वम्भन जायते सगो वादिवातार्कपाथनाम् ॥ ५ ॥

चन्द्रेर्ध्वरात्रवेलाया गता शृङ्गादकं मुधीः । दिशो बद्धामनं शोभ्य प्राणायामविधानतः ॥ ६ ॥

जपेन्मूलं हरिं ध्यात्वा हुत्वा देवि दशाशतः । घृतनागरपुष्पागकरञ्जकुमुमानि च ॥ ७ ॥

तर्पयित्वा दशाशेन मार्जयित्वा महेश्वरि । तद्रम्यता चरेद्भाले तिलकं साधकोत्तमः ॥ ८ ॥

त्रैलोक्य महमा दृष्ट्वा मोहमेवपि तन्मुषम् । भामे गता रम्यानं च जपेदधुतमंरुषया ॥ ९ ॥

हुनेद् दशाशतो देवि सर्पिर्गोमपाथमः । दूर्गापत्रममायुर्जैर्हृद्युथ श्रियते चलात् ॥ १० ॥

पुष्पे गताटर्गा इव जपेन् कंभानन्दे शिवे । अमृतं मूलमन्त्रं च हुनेत् सर्पिर्नपाकग्याः ॥ ११ ॥

दूर्वात्तामपमावपत्राणि कुमुमानि च । रम्भापि पुरतस्तस्य सद्यः प्रादुर्भविष्यति ॥ १२ ॥

गुरौ गता नर्दातीर जपेत् तत्र दशाशतः । हुनेद्वाग्येन मधुना शरीचन्द्रकरीकान् ॥ १३ ॥

तद्भलना माधितेन त्रैलोक्यं वशमेप्स्यति । शुक्रेशोक्तवरं गता जपेदयुतसंख्यया ॥ १४ ॥
 हुता सर्पिर्नागपुटं शालिचूर्णं तुपाकुलम् । तर्पयेदासनाज्येक्षुरमैर्भुक्त्वा दशांशतः ॥ १५ ॥
 शत्रोः शंभुममानस्य भवेदुच्चाटनं ध्रुवम् । शनौ गता नदीतीरं जपेदयुतसंख्यया ॥ १६ ॥
 होमो दशांगतः कार्यो धृतपायसकुङ्कुमैः । सारनालैर्जम्बुफलैः शान्तिकं जायते क्षयात् ॥ १७ ॥
 शुभघ्नं शुभवारे वा गतोपवनमण्डलम् । जपेदयुतमीशानि हुनेदाज्येन पङ्कजैः ॥ १८ ॥
 मोक्षफलं सकलं साम्लं महापुष्टिः प्रजायते । एतद्रहस्यं परमं तत्र भक्त्या मयोदितम् ॥ १९ ॥
 लज्जमीनारायणस्येदं सर्वस्वं परमार्थदम् । न दातव्यमभक्तेभ्यो दृष्टेभ्यो वीरवन्दिते ॥ २० ॥
 महाचीनपदभ्येभ्यो भोगः मोक्षदं शिवे । कलौ गोप्यं गुह्यतमं गुह्याद् गुह्यतमं प्रिये ॥ २१ ॥
 आनन्दकरणं गोप्यं गोपनीयं भव्योनिवत् । ॥

इति । सारसंग्रह—

अथ वक्ष्ये द्वादशाक्षमन्त्रं सर्वार्थमिदं । सर्वोपचारणं पुंसां शुक्तिमुक्तिप्रदायकम् ॥ १ ॥
 ध्रुवं नमःपठं ध्यात्वा देवं च भगवत्पदम् । बामुदेवपदं तद्वद् द्वादशार्थो मनुर्मतः ॥ २ ॥
 ध्रुव प्रपद्यः, नमः स्वरूपं, देवं भगवत्पदं भगवते, तद्वद्दामुदेवपदं बामुदेवाय । “ उन्नमो भगवते ध्या-
 नुदेवाय ” इति स्पष्टम् ॥ तथा—

मुनिः प्रजापतिः प्रोक्तो गायत्री छन्द ईरितम् । देवता स्याद्दामुदेव एकस्मिन्विशारथकैः ॥ ३ ॥
 अन्धयश्चत्वारः । शरा पञ्च । तथा—

समस्तेन च पञ्चाङ्गं द्वादशाङ्गं ततो न्यसेत् । हृदादिनेत्रजठरपृष्ठबाहुरूपाणु ॥ ४ ॥
 मपादेषु मनोरथैर्नमोऽर्च्यैः साधकोत्तमः । ॥

अत्रास्त्रान्तरं नेत्रन्यासः । पद्मपादाचार्यास्तु—पुरुषमत्याच्युतवासुदेवसङ्करणप्रयुक्तानि रुद्रनारायणसहस्रविष्णु-
 मिहयराहाणां द्वादशाङ्गयोगमाहुः । उक्तं च विष्णुयामले—“ आदौ तु पुरुष सत्याच्युतौ पद्मान्महेभ्वरि ।
 बामुदेवाद्यो नारायणो ब्रह्मा ततः परम् ॥ नृसिंहश्च धराहश्च द्वादशाङ्गेष्विमान् न्यसेत् । ” इति । तथा—

मन्त्रमण्डलिप्यर्थैर्यथास्थानं न्यमेत् ततः । त्रिशस्तारप्रपुटितमूलेन व्यापकं न्यसेत् ॥ ५ ॥
 मन्त्रार्थैस्त्रिविधं न्यामं न्यसेन्मन्त्री समाहितः । कपालदृक्चक्रकण्ठदोर्हृजठरनाभिषु ॥ ६ ॥
 लिङ्गजान्त्रद्विषु प्रोक्तः स्थापन्यामथ मन्त्रिभिः । हृदादिकान्तावधिकं स्थितिन्प्यामं प्रचक्षते ॥ ७ ॥
 पादादारभ्य शीर्षान्तं न्यामं संहारमृचिरे । एवं क्रमो यतीनां स्वादिलोभेनोच्यते क्षमौ ॥ ८ ॥
 पूर्वार्थमयुतानां च स्थित्वन्तो गृहमेधिनाम् । संहाराद्यो निगदितो मन्त्रशास्त्रविशारदः ॥ ९ ॥
 संहृतेर्दोषसंहारः स्पृष्टश्च शुभस्पृष्टयः । स्थितश्च शान्तिर्विन्यामः तस्मात् कार्यास्त्रिधा बुधैः ॥ १० ॥
 व्यापकत्वेन मन्त्रार्थान् पुनन्यसेत् तनौ सुधीः । कपालदृक्चक्रकण्ठदोर्गृहमेधयेषु च ॥ ११ ॥
 कुक्षौ लिङ्गे पादयुग्मे मूलेन व्यापकं न्यसेत् । तत्त्वन्यासं प्राविन्यस्य विन्यसेन्मूर्तिपञ्जरम् ॥ १२ ॥

तत्त्वानि द्वादशानि तु— " जीवप्राणविषयिष्ठं हृत्पद्मं सूर्यमण्डलम् । चन्द्रमण्डलमग्रेष्ठं मण्डलं स्वकला-
न्यितम् ॥ वासुदेवविषयश्चेति तस्माति द्वादशापदत् । " इति हयशीर्षपञ्चरात्रोक्तानि । अत्र तत्त्वानां न्यास-
स्थानानि प्रागुक्ततत्त्वन्यासप्रकरणे यस्य तत्त्वस्य यत्स्थानमुक्तं तत्र तत्र तत्तत् न्यसेत् । एतेषां द्वादश-
तत्त्वानां तदन्तर्गतत्वादेवात्र पृथक्कृत्या न्यासस्थानानि नोक्तानि । सागसंग्रहे—

ततः समाहितो भूत्वा वासुदेवं हृदि स्मरत् । मध्ये दुग्धाम्बुधि द्वीपे दिव्ययोषानिपेयिते ॥ १ ॥

तत्र सञ्चिन्त्य विपिनमश्विलर्तुनिषेवितम् । तन्मध्ये कल्पवृक्षं च दिव्यमद्भुतदर्शनम् ॥ २ ॥

तस्यापस्तार्द्रमञ्चे कमलं विमलप्रभम् । शरत्पुष्पैर्न्दुविलमत्प्रभापटलराजितम् ॥ ३ ॥

तत्र सचिन्तयेद् देवं वासुदेवं सिताननम् । कुन्देन्द्राग्नं गदाचक्रपद्मशालमत्करम् ॥ ४ ॥

चन्द्रापुतलमत्कान्त्या मोहयन्त जगत्त्रयम् । केयूरार्द्रदमराजद्रोर्दण्डं रत्नभूषणम् ॥ ५ ॥

श्रीवत्साङ्गं लसद्गङ्गुकुटं कौस्तुभान्वितम् । अरिरेन्दुलताताम्रसुरम्यापतलोचनम् ॥ ६ ॥

कुण्डलप्रोल्लसद्गण्डमण्डलं पीतवाससम् । प्रप्रेषहारमंशोभिकम्बुकण्ठं सुकङ्कणम् ॥ ७ ॥

विशालवक्षसं राजत्र्यकुलवनमालिकम् । मनकादिभुजैर्न्द्रेष्ठं तत्त्वनिर्णयकाङ्क्षया ॥ ८ ॥

निषेवितं दिव्यदिविजातिगन्धर्वमञ्चयैः । मिद्विद्याधरायैश्च सेवितं च महोरगैः ॥ ९ ॥

इति । यामोर्भादि तद्व्य करान्तमायुधभ्यानम् । " वासुदेवं तु कुर्वीत चतुर्विधं सुरेश्वरम् । दक्षिणोपरि
चक्रं च पद्मं बाधं प्रकल्पयेत् ॥ यामोपरि गदां क्षायां शङ्खं बाधं सुशोभनम् । " इति हयशीर्षपञ्चरात्र-
वचनात् । तथा—

एवं व्याला वासुदेवं स्वामेदेन जगत्प्रसुम् । पूर्वोदिते यजेत् पीठे देवमावाह्यं मन्त्रवित् ॥ १० ॥

मूर्तिं मूलेन संकल्प्य गन्धार्घ्यतत्र पूजयेत् । पूर्वमङ्गानि संपूज्य वासुदेवादिशङ्करः ॥ ११ ॥

दिग्निदिक्षु च संपूज्यास्तनो द्वादश मूर्तयः । केशवाद्याः समभ्यर्च्या लोकेशाः स्वायुधैः सह ॥ १२ ॥

इति । अथ प्रयोग—तत्र प्राग् कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि प्रजापतये
ऋषये नमः । मुखे गायत्रीसुन्दरे नमः । हृदये श्रीवासुदेवाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य समामोह-
सिद्धये त्रिनिधौ, इति कृत्वा जलितरुणा, मूलेन करपोष्यायैकं कृत्वा, ओं हृदयाय नमः । नमः शिरसे
स्वाहा । भगवते शिरसा० । वासुदेवाय कञ्च० । नमो भगवते वासुदेवाय । इति पञ्चाङ्गमन्त्रानुष्ठान-
विकनिष्ठान्तं कर्त्तव्यमित्यस्य, नेत्रवर्षे हृदाग्रान्तं च विन्यस्य, हृदये ओं पुरुषाय नमः । शिरसि नं
सत्याय नमः । शिरसाय भो अच्युताय० । कण्ठस्थाने भो वासुदेवाय० । अस्त्रस्थाने भो सङ्कर्षणाय० ।
नेत्रयोः भो प्रद्युम्नाय० । उदरे तौ अनिरुद्धाय० । पृष्ठे वा नारायणाय० । बाह्वोः सु ब्रह्मणे० । ऊरौ द्वे
विष्णवे० । जात्रुनां वा नृसिंहाय० । पादयोः य चराहाय० । ततः शिरसि—ओं नमो भगवते वासुदे-
वाय, ओं विलोममन्त्रं नमः । एव २२ आ १० नमः इत्यादि मूलमन्त्रपुटितां मातृकान्यासस्थानेषु वि-
न्यस्य, प्रणयुष्टितेन मूलमन्त्रेण स्वदेहे निर्वापकं कृत्वा, पादयोः ओं नमः । जात्रुनां नमः । लिङ्गे
भो नमः । नाम्नां भो० । उदरे ग० । हृदये व० । बाह्वोः तौ० । कण्ठे वां० । मुखे सु० । दृशो द्वे० ।
भाले धा० । शिरसि यं नमः । इति सहोक्तं विन्यस्य, शिरसि ओं नमः । भाले नं नमः । दृशोः
भो नमः । मुखे भ नमः । कण्ठे गं नमः । बाह्वोः वं नमः । हृदये तं नमः । उदरे वा नमः ।

नामौ सुं नमः । लिङ्गे दे नमः । जानुनो वां नमः । पादयो य नमः । इति गृष्टिन्याम् । ततो-
 हृदि ओं नमः । उदरे न नमः । नासां मां नमः । लिङ्गे भ नमः । जानुनो गं नमः । पादयो वं
 नमः । यादो तं नमः । कण्ठे वां नमः । मुखे सुं नमः । दृशो दे नमः । भाले वा नमः । शि-
 रसि ये नमः । इति स्थितिन्याम् । एव गृहस्थं कर्तव्य । यन्निमित्तं गृहस्थानि मन्त्रप्रमेयं कार्यं ।
 वणिमिस्तु स्थितिमेवास्त्वष्टिकमेव न्यस्तव्य इति । “यने वर्णां प्रत्यपुष्टिता न्यस्तव्या ” इति केचि-
 त् । तन् पुनर्मन्त्रेषां मध्यमात्नेत्रयकण्ठयाहृदयहृदयजठरालिङ्गपादहृदयेषु द्वादशस्थानेषु प्राग्वहिन्यस्य
 पुनर्मन्त्रेषां व्यापकं कृत्वा, सर्वोङ्गे ओं नमः पराय जायतत्वात्मने नमः । नं नमः पराय प्रायतत्वा-
 त्मने नमः । हृदये मां नमः पराय शुद्धितत्वात्मने नमः । भ नमः मनस्तत्वा-
 त्म- । घं नमो द्वादशकलाटमूर्धमण्डल- । तं नमः षोडशकलाग्रितचन्द्रमण्डल- । वा नमो दश-
 कलान्वितप्रतिमण्डल- । शिरसि सुं नमो वामुदेय- । मुखे दे नमः संवर्ण- । हृदि वा नमः
 प्रद्युम्न- । गुह्यं यं नमः परायानिरुद्ध- । इति द्वादशतत्त्वानि त्रिण्यस्य, प्राग्वहमूर्तिपञ्चशक्तं दि-
 धाय, ध्यानादिपुष्पोपचारान्तेऽङ्गानि संपूजापटलेषु प्राग्वहसुदेवादिमूर्तिशक्तीं संपूज्य, तद्विद्वांश्चरते-
 पु—ओं केशराय नमः । नारायणाय । माधवाय । गोविन्दाय । विष्णवे । मधुसूदनाय । वि-
 क्रमाय । धामनाय । धीधराय । हरीकेशाय । पद्मनाभाय । दामोदराय । इति देवादिमा-
 दक्षिण्येन संपूज्येन्द्राद्यर्चादि प्राग्वत्सर्वं समापयेदिति तथा—

एवं संपूज्य त्रिभिर्द्वर्णैर्लघं मनुं जपेत् । ततश्चैवं च कमलैर्गुह्यान्मधुराप्तुतैः ॥ १३ ॥

वर्णैर्लघं द्वादशलक्षम् ।

तिलैः शुद्धैरथेच्छन्ति केचिदाज्यपरिप्लुतैः । तर्पणादि ततः कुर्याद्यथाकविधिना सुधीः ॥ १४ ॥

एवं सिद्धमनुर्भूत्री वाञ्छितार्थान् प्रमाधयेत् । स्तनजद्रुमसंभूतसमिद्धिर्षापमुत्रये ॥ १५ ॥

स्तनजद्रुमः क्षीरवृक्षः ।

• पयोक्ताभिः प्रजुहुयात् साधकोऽर्कमहस्रकम् । माज्येन हविषा चैव जुहुयाच्चित्तशुद्धये ॥ १६ ॥

पायसेन तिलैः शुद्धैः नमिदाज्यैर्जुनेत् त यः । शालीभिश्चान्वहं मन्त्री मोऽभीष्टफलभागमवेत् ॥ १७ ॥

अपुत्रो लभते मुक्तिं नियतात्मा न संशयः । द्वादशाक्षरमन्त्रस्य विधानं परिकीर्तितम् ॥ १८ ॥

अशेषतः साधकानां भुक्तिमुक्तिप्रदायकम् । ॥

इति । तथा सारसंग्रहे—

मायाद्वयं रमाद्वन्द्वं लक्ष्मीपदमथोचरेत् । वामुदेवं चतुर्थ्यन्तं नमोन्वथ ध्रुवादिकः ॥ १ ॥

मनुसंख्याक्षरः प्रोक्तो मनुः सर्वसमृद्धिदः । ॥

मायाद्वयं भुजेशीद्वयं ह्रीर्हो, रमाद्वयं श्रीर्श्री, लक्ष्मी स्वरूपं, वामुदेवं चतुर्थ्यन्तं वामुदेवाय, ध्रुवादिकः प्रण
 वाय । मनुसंख्याक्षरश्चतुर्दशाक्षरः । ओंह्रीर्ह्रीर्श्रीर्लक्ष्मीवासुदेवाय नमः । तथा—

अपिः प्रजापतिश्चन्द्रो मायत्री देवस्य मता । मनोर्लक्ष्मीवामुदेवो देवदानवमन्दितः ॥ २ ॥

द्वाभ्यां द्वाभ्यां ततो द्वाभ्यां पञ्चभिर्द्वितयेन वा । पञ्चाङ्गानि मनोर्वर्णैः प्रख्यातैः प्रकल्पयेत् ॥ ३ ॥

पुरोदिदे यजेत् पीठे द्वादशाक्षरवर्त्मना । ॥

उद्यत्मीदामिनीरुक् शशधररुचिरं भूपर्यभूषिताङ्गं

एकोभूतं वपुः श्रीकमलनयनयोः सम्मगाश्लेषलोभात् ।

लक्ष्मीं दिश्याद् सदा नो लिखितमरसिजे दर्पण रत्नकुम्भं

सधिभ्रद् हस्तपद्मैः सरसिरुद्वगदाशङ्खचक्राङ्गवानि ॥ ४ ॥

धामभागस्थै करैरुर्वादिभिलिखितादीनि दाक्षिण्यै नरमीरुद्धादीनि च । अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादि-
योगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि प्रजापतये ऋषये नमः । मुखे गायत्रीलुन्दस्यै नमः ।
हृदि श्रीलक्ष्मीवासुदेवाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य मन्त्राभाषलिङ्गये विनियोगः, इति कृताञ्जलिरुक्त्वा,
जोहोर्हो हृदयाय नमः । ओं धारां शिरसे स्वाहा । ओं लक्ष्मीं शिखायै वषट् । ओं वासुदेवाय कण्ठाय हुं ।
ओं नमः अस्त्राय फट् । इति पञ्चाङ्गमन्त्रान्मूलमिष्टपयो पाण्योत्कृष्टीषु विन्यस्य, नेत्ररहितेषु हृदादिषु च
त्रियस्य, यथाङ्गरूप ध्यान्वा मानसपूजादिसर्वे द्वादशाक्षरवत् कुर्यादिति ॥ तथा सारसंग्रहे—

वेदादिमायया पुङ्गवोर्जीजं शङ्करं वदेत् । डेन्तं नारायणं प्रोक्ष्य हृदन्तं हौं वदेत् ततः ॥ १ ॥

हृलेखाप्रणयान्तश्च मन्त्रो हरिहरात्मकः । सर्वसंपत्प्रदो नित्यं षोडशाक्षर ईरितः ॥ २ ॥

वेदादि प्रणयः । माया भुषन्ध्वरीधीजः । हौं स्वरूपः । शङ्कर स्वरूपः । डेन्तं नारायणं नारायणाय ।
हृन् नमः । हृलेखा हौं । “ओंहौंशङ्करनारायणाय नमः हौंहौंहौं” । तथा—

ऋषिः नारायणः प्रोक्त्वा लुन्दोऽनुपुषुदाहृतम् । देवता स्याद्हरिहरः सर्वाभीष्टप्रदायकः ॥ ३ ॥

पद्मदीर्घयुग्मायया च पद्मङ्गानि प्रकल्पयेत् । शूलं चक्र पाञ्चजन्यमभीर्तं दधत् करैः ॥ ४ ॥

मन्त्ररूपाघनीलार्धदेहं हरिहरं भजे । ॥

दक्षोर्वादि तदधोन्तमायुधध्यानम् ।

देव प्रपूजयेद् पीठे पूर्वोक्ते नवशक्तिः । पूर्वमङ्गानि संपूज्य शक्तीरेताः प्रपूजयेत् ॥ ५ ॥

लक्ष्मीनारायणीं यश्च धरा स्यादम्बिका तथा । त्रैयम्बका तथा गौरी गङ्गा घर्माष्टमी तथा ॥ ६ ॥

लोकेशास्तद्ग्रहिः पूज्या वज्रादीन्यापुधान्यपि । एवं सम्यक्प्रकारेण पूजितेऽभीष्टमाप्नुयाद् ॥ ७ ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि नाराय-
णाय ऋषये नमः । मुखे अनुपुषुलुन्दस्यै नमः । हृदये श्रीहरिहराय देवतायै नमः । इति विन्यस्य, मन्त्र
सर्वाभीष्टलिङ्गये विनियोगः । इति कृताञ्जलिरुक्त्वा, हौं हृदयाय नमः । हौं शिरसे स्वाहा । हुं शि-
खायै वषट् । हुं कण्ठाय हुं । हौं नेत्रत्रयाय जौषट् । हुं अस्त्राय फट् । इति पञ्चाङ्गमन्त्रान्मूलमिष्टादित-
लान्त वरयोगिन्यस्या हृदयादिष्वपि विन्यस्य, ध्यानायङ्गपूजान्तेऽष्टदलेषु— लक्ष्म्यै नमः । नारायण्यै०,
भूम्यै० । धरायै० । अम्बिकायै० । त्रैयम्बकायै० । गौरायै० । गङ्गायै० । घर्मायै० । इति देवाप्रादिषु प्रा-
दक्षिण्येन संपूज्येन्द्राद्यर्चादि सर्वे प्राग्वत् समापयेदिति ॥ सारसंग्रहे—

अथोच्यते मन्त्रवरो दधिपामनमंत्रकः । येन प्रजप्तमात्रेण मिद्ध्यन्ते च मनोरयाः ॥ १ ॥

ओं नमो विष्णवे भूयात् सुरान्ते पतये महा । नत्तामाश्रितधूर्मत्रोऽष्टादशाक्षर ईरितः ॥ २ ॥

“ओं नमो विष्णवे सुपतये महाउलाय स्वाहा” । तथा—

मुनिरिन्दुः समाख्यानो विराद् छन्द उदाहृतम् । दधिवाग्नसंज्ञोऽस्य विष्णुर्वैवः मर्षारितः । ३ ।
 हृदयं प्रणवेन स्थानमोमध्रेण वै शिरः । विष्णवे च गिरा वर्म मुगधं पतये स्मृतम् ॥ ४ ॥
 महाबलाय नेत्रं स्यात् स्नाहास्त्रमङ्गकल्पना । भूमध्यकण्ठहृदयनाभ्यन्धाधारकेषु च ॥ ५ ॥
 पितृपदानि मनोर्न्यस्य वर्णान् न्यसेत् ततः सुधीः । मूर्ध्नि दृक्श्रवणद्वन्द्वे नामाया मुगमध्यतः ॥ ६ ॥
 कण्ठे हृद्वाह्युग्रे च नामौ पृष्ठे च गुह्यके । जान्त्रोश्च पादयोस्तद्वत् न्यानेपेपु यथाक्रमम् ॥ ७ ॥
 इति । शारदातिलके तु—(१४ । ४=) " मूर्ध्नि नाले दृशोरुग्रे कर्णेनासोष्ठानालेषु । कण्ठपादुद्वेये पश्चाद्-
 हृदयोदरनामिषु ५ गुह्यादिजानुदुग्नेषु जटुयो पादयोर्न्यसेत् । पश्चात्पृष्ठे " इत्युक्तम् । अत्र यथोपदेशं न्या-
 स कार्यः । ध्यानम्—

राकेन्द्राभः सिताब्जे स्रग्दमृतमणिच्छत्रतोऽधोनिगिष्टः

श्रीभूम्याश्रितृपार्थः स्फटिकमणिनिर्भाञ्जोपभृषाविशेषः ।

वामे दध्यन्तपूर्णं कनकजचपकं स्वर्णपीयूषकुम्भं

विभ्रन्त्रीवामनाख्यः सततमरुतु बो विष्णुरिष्टार्थदायी ॥ ८ ॥

वामेऽन्नपात्रमित्युक्तं दक्षिणे पूर्णकुम्भं ज्ञेयम् ।

पूजा तु वैष्णवे पीठे कर्तव्या माघकोत्तमः । आदावङ्गानि संपूज्य पश्चाच्छ्रीः संपूजयेत् ॥ ९ ॥

शुभ्रवर्णाः सुभृषाश्च वराभयकराः शुभाः । पूषा च सुमतां प्रीतिस्तुष्टिः पुष्टिस्तथैव च ॥ १० ॥

अर्द्धिर्धृतिश्च सौम्या च मरीचिन्यंशुमालिनी । शशिनी दुर्गमा चैव लक्ष्मीरङ्गाया तथैव च ॥ ११ ॥

संपूर्णमण्डला चैवममृता पोडशी कला । सशशीन् वासुदेवाद्यांस्तूर्त्वायावरणेऽर्चयेत् ॥ १२ ॥

केशवाद्यैश्चतुर्थं स्यात् पञ्चमं कुमुदादिभिः । शुभ्रवर्णैः शङ्खचक्रगदापद्मजपाणिभिः ॥ १३ ॥

कुमुदः कुमुदाक्षश्च पृण्डरीकोऽथ वामनः । शङ्खकर्णः सर्वनेत्रः सुमुखः सुप्रतिष्ठितः ॥ १४ ॥

यजेत् पृष्ठे लोकपालान् सप्तमे दिग्गजानपि । ॥

अपिशन्देन चन्द्रादिपूजानन्तरं दिग्गजपूजेत्युक्तम् । " चन्द्रादीन् दिग्गजानपि सप्तावरणमौचितम् " इति शारदाति-
 लकवचनात् । " प्रागुक्ते वैष्णवे पीठे चन्द्रमण्डलपश्चिमे । चन्द्रान्तःकल्पिते पीठे प्रागुक्ते तं समर्चयेत् (१५ । ६२) ॥ "

इति शारदातिलकात् सूर्यपद्ममण्डले समभ्यर्च्य पश्चात् सोममण्डलमर्चयेदित्यर्थः । चन्द्रासनत्वविधाना-
 देतदन्तरेवामनाचेति केचित् । " धर्मज्ञानत्रये पीठे पूजयेच्चन्द्रमण्डले । विष्णवे सहस्रोमास्य त्रेलोचनशष्पा-
 यनाय च ॥ स्यादाः सततारद्वयवेनैवैवाच्येष्वेव तत् । " इति मन्त्रतन्त्रप्रकाशवचनात् तदिति चन्द्रमण्ड-
 लम् । एतेन पीठमन्त्रान्तं योगपीठं संपूज्य तदेव चन्द्रमण्डलत्वेन ध्यात्वोक्तमन्त्रेणाम्यर्च्य तत्र देवं पूजये-
 दिति । पीठ इति प्रागुक्ते योगपीठे । तनु मण्डूकादि पीठपर्यन्तमभ्यर्च्य तस्यैव अन्यथा नवशक्त्यर्चनाभाविऽपि
 पीठयानुपपत्तेः ॥ अथ प्रयोगः तत्र प्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि
 दम्बे ऋषये नमः । मुखे विराजे छन्दसे नमः । हृदये श्रीदधिवागनाय देवताये नमः । इति विन्यस्य
 प्राणद्वितियोगमुक्त्वा, उहृदयाय नमः । नमः शिरसे स्वाहा । विष्णवे शिवायैः । सुरपतये कवचा-

य० । महाप्रलाय नेत्रत्रयाय० । स्वाहा अस्त्राय० ॥ भूमये ओंनम । कण्ठे नमो नम । हृदये वि-
 ष्यये नम । नामौ सुरपतये नम । लिङ्गे महाबलाय नम । मूलाधारे स्वाहा नम ॥ मूर्ध्नि ओंनम ।
 दक्षतेन्द्रे न० । वामे मों० । दक्षधोत्रे पि० । वामे प्ण० । नामाया यें० । मुखे सुं० । कण्ठे रं० । हृदि
 पं० । दक्षगह्वरे तं० । वामे यें० । नामौ म० । पृष्ठे हां० । शुद्धे व० । दक्षबाहुनि ला० । वामे यं० ।
 दक्षपादे स्वा० । नामौ हा० । इति विन्यस्य, व्यानाद्यात्मपूजान्ते योगपीठे संपूज्य “ ओंनमो विष्णवे
 महोमोमाय वैलोक्याप्यायनाय स्वाहा चन्द्रमण्डलाय नम ” । इति योगपीठमध्ये चन्द्रमण्डलमभ्यर्च्य ।
 आवाहनाद्यह्वाचान्ते षोडशदलेषु देवाग्रादिप्रादक्षिण्येन—पूषायै नम । सुमनायै० । प्रीत्यै० । तुष्ट्यै० ।
 पुष्ट्यै० । ऋत्यै० । धृत्यै० । सौम्यायै० । मरीचिन्यै० । अशुमालिन्यै० । शशिन्यै० । दुर्मगायै० । ल-
 क्ष्म्यै० । ह्ययायै० । संपूर्णमण्डलायै० । अमृतायै० । इति संपूज्य, अष्टदलेषु द्विविधितु प्राग्ज्वासादे-
 वादिमूर्ता शान्त्यादिशशोश्च संपूज्य, नवविह्वंशदलेषु प्रागुक्तवैशवादिद्वादशमूर्ती संपूज्य, अष्टदलेषु—कु-
 सुमाय नम । कुसुदाक्षाय० । पुण्डरीकाय० । धामनाय० । शङ्कराय० । सधनेत्राय० । सुमुखाय० ।
 सुमतिष्ठिताय० । इति संपूज्य प्रथमचतुस्त्रे—इन्द्रादीन्, द्वितीये यक्षादीन्, तृतीये लक्ष्मीप्रकरणोक्तान-
 यौ दिग्गजाश्च संपूज्य वृषदीपादि सय प्राग्ज्वा समापयेत् ॥ तथा—

दीक्षा प्राप्य शुचिर्भूत्वा जपेद् द्वादशलक्षकम् । तदर्धं वा तदर्धं वा जपेन्मन्त्रमनन्यधीः ॥१५॥
 तदन्ते जुहुयाद्दिद्वान् पायमेन दशांशकम् । तर्पणादि ततः कुर्यान्मन्त्री मन्त्रस्य सिद्धये ॥१६॥
 एवं मिद्रे मनौ मन्त्री वाञ्छितार्थान् प्रसादयेत् । ॥

श्रीमन्दिरे मण्डलमध्यभागे मायावटुं वामनपर्वयित्वा ।

दध्योदनं निर्मलशर्कराढ्य निवेदयेत् तस्य सदा विभूत्यै ॥ १७ ॥

अन्नकामो हुनेन्नित्यमष्टाविंशतिमन्त्रयया । मिताञ्च श्रुतमिश्रं तु माप्नुयादन्नमन्नयम् ॥ १८ ॥

अपूपं पद्मोपेत हुनेदष्टमहस्रकम् । अलक्ष्मीर्नाशमायाति महतीं त्रियमाप्नुयात् ॥ १९ ॥

अयुतं मन्त्रविद् हुत्वा दध्यन्न शर्करान्वितम् । अन्नपुर्णतमाप्नोति यत्र यत्र स गच्छति ॥ २० ॥

हुनेद् विन्ममभीषस्यः पञ्चाक्षरयुत नरः । वसुधारासमहालक्ष्मीर्वसु वर्षति तत्र च ॥ २१ ॥

त्रिचार्थी प्रजर्पलक्ष ध्यायेद् देवं जनार्दनम् । जुहुयात् पापसं मन्त्री साक्षाद्दामीधरो भवेत् ॥२२॥

पुत्रकामो जपेन्न च पुत्रजीनफलैर्हुनेत् । तत्काष्ठदीपिते बह्नायुत्तमं पुत्रमाप्नुयात् ॥ २३ ॥

ध्यात्वा त्रिविक्रमं देव रत्नाम करदीरकैः । हुनेदयुतमन्त्रैश्च सर्वत्र विजयी भवेत् ॥ २४ ॥

राज्यकामोऽपि पञ्चानामयुतं जुहुयान्नरः । ध्यात्वा चन्द्रपदं राज्यं लभेताश्च ह्यकष्टकम् ॥ २५ ॥

अपामार्गदलैर्हुत्वा लज्जार्त्रा मुप्लुतैः । अयुतं माध्वनामाढ्य स वश्यो भवति ध्रुवम् ॥ २६ ॥

आरोग्यकामो जुहुयादपामार्गैः शत शतम् । मस्राहान्मुच्यते रोगी तानदेव जपेत् सुधीः ॥२७॥

आयुष्कामसिम्बन्धैश्चित्तदूर्वाहुगच्छतः । अयुतं जुहुयात् तानजपेदायुर्लभेचिरम् ॥ २८ ॥

स्मृत्वा त्रिविक्रमं रूपं जपेदष्टसहस्रकम् । मुक्तान्यो भवेत् मयो नात्र कार्यं विचारणा ॥२९॥

अष्टमहन्त्रमष्टोत्तरसहस्रमित्यर्थः । एव सर्वत्र ज्ञेयम् ।

पथे सप्तदशारे तु कथिकायां ध्रुवं लिखेत् । स्वरैः संवेष्टितं तत्र केसरेषु च कादिकान् ॥१०॥
चान्तान् द्विशो लवज्यांश्च मन्त्रवर्णान् दले लिखेत् । शिष्टान् बाहो च संवेष्ट्य प्रणवाभ्यां ततो बहिः ३१
श्रीबीजाभ्यां वेष्टयेच्च यन्त्रं श्रीपुत्रमित्रदम् । ॥

इति । अस्यार्थः—सप्तदशदलं पद्मं विरच्य तन्मध्ये स्वरपोडशकवेष्टितं प्रणवं समाध्यायं विलिख्य, तत्केसरेषु कादिचान्तान् द्वितीयलकारवर्जितान् वर्णान् विलिख्य, दलेषु मन्त्रवर्णान्यशिष्टान् सप्तदश प्रतिदलमेकैक-
शो विलिख्य, सप्तुटाकारेण प्रत्ययद्वयेन मध्ये यन्त्रं यथा भवति तथा संवेष्ट्य तद्वहिरपि तथैव श्रौंगी-
जद्वयेन वेष्टयेत्, एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥ तथा—

ससाध्यनामप्रणवाञ्जमध्यमष्टाक्षरैरुज्ज्वलपत्रमूलम् ।

मन्त्राक्षराणि द्विज आलिखेच्च पत्रेषु शिष्टद्वयमन्त्यपत्रे ॥ १ ॥

बहिर्वृत्तं द्वादशवर्णकैः ततो बहिर्मातृकया च वीतम् ।

मंपूजितं चन्दनपुष्पवर्णैर्यन्त्रं त्विदं श्रीकृदभीष्टदं च ॥ २ ॥

इति । अस्यार्थः—अष्टदलं पद्मं कृत्वा तन्मध्ये साध्यमहितं प्रणवं विलिख्य, तत्केसरेषु नारायणाष्टाक्ष-
रवर्णकैकशं समालिख्य, तत्पत्रेषु मूलमन्त्रस्य वर्णान् द्विशो विलिख्यावशिष्टवर्णद्वयमन्त्यपत्रे विलि-
ख्य, पद्माद्वहिवृत्तपत्रं कृत्वाभ्यन्तरवीथ्या वासुदेवद्वादशाक्षरमन्त्रार्णैर्निर्म्मितं वेष्टयित्वा बाह्यबीथ्यां मा-
तृकावर्णैस्तथैव वेष्टयेत्, एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति । तथा— "तारकामरमात्मौघैर्यौजैर्युक्ता मनुर्मतः" । पूर्वम-
न्त्रस्यादौ प्रणवकामवीजश्रीबीजानि योजयेदित्यर्थः । तथा—

च्यवनो मुनिराख्यातो गायत्री छन्द ईरितम् । देवता चास्य संप्रोक्तः सन् यज्ञेश्वरवामनः ॥ १ ॥

पद्मदीर्घकामरीजेन पङ्क्तानि प्रविन्यसेत् । कर्पूरधवलं देवं निविष्टं सरसीरुहे ॥ २ ॥

सुप्रसन्नं मुनेन च चारुस्मितमनोहरम् । दण्डं चामृतकुम्भं च शरच्चन्द्रममप्रभम् ॥ ३ ॥

दक्षिभङ्गं सोपदेशं वसुपात्रं च विभ्रतम् । चिन्तयेज्जगतामाद्यं जगदार्तिहर परम् ॥ ४ ॥

अस्य पूजादिकं सर्वं पूर्वोक्तेनैव वर्तमानम् । ॥

इति । अथ प्रयोग—तत्र योगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामप्रयं कृत्वा, शिरसि च्यवनाय ऋषये नमः ।
मुखे गायत्रीछन्दसे नमः । हृदये श्रीयज्ञेश्वराय वामनाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य, ज्ञातार्त्ता इत्या-
दिना करपङ्क्त्यास्तं विधाय ध्यानमानसपूजादि सर्वं प्राग्वत् कुर्यादिति ।

कुर्यात् ततो मन्त्रमिदं काम्यान् स्वाभीष्टदायकान् । सहस्रं हविषा होमास्त्रिचमीधान्यमवाप्नुयात् ॥ ५ ॥

धान्यहोमेन वीजैश्च शतपत्रसमुद्भवं । सहस्रहोमाद्रीतीनां नाशो भवति निश्चितम् ॥ ६ ॥

दध्यङ्गान्नेन जुहुयाद् दारिद्र्यान्मुच्यते नरः । त्रिविक्रमं वामनस्य रूपं ध्यायन् मनुं जपेत् ॥ ७ ॥

घोराद्रयान्मुच्यतेऽसौ देवेशं च पटे लिखेत् । भित्तौ वालिख्य गन्धार्घ्यैर्महतीं श्रियमाप्नुयात् ॥ ८ ॥

उैनमः पदमुक्त्वा तु ततो भगवते-पदम् । विष्णवे-पदमारभ्य पूर्वमन्त्रं समुच्चेत् ॥ ९ ॥

श्रुपिः कपिल आख्यातो गायत्रं छन्द उच्यते । उदीरितः सर्वबन्धो देवता भोगवामनः ॥ १० ॥

पङ्क्तिर्मन्त्रपदरुक्कः पङ्क्त्यविधिरुक्तमः । नीलार्णवधतुर्गाहः शङ्खचक्रगदान्जभृत् ॥ ११ ॥

सर्वान् भोगान् ददात्येष भक्तानां भोगवामनः । अस्य पूजादिकं सर्वं भक्तौ पूर्ववदाचरेत् ॥ १२ ॥
 जैनमो हृदयाय नमः । भगवते शिरसे० । विष्णवे शिखायै० । सुरपतये कनकाय० । महाप्रलाय नेत्रा
 न्या० । स्वाहा आस्त्राय० । अन्यत्पूर्ववत् । तथा—

तारो हृदयमायापालकान्ते विष्णवे-पदम् । आरभ्योक्ताणुरस्यपिर्ब्रह्मा गायत्रमुच्यते ॥ १ ॥

छन्दस्य देवता प्रोक्ता मायापालकवामनः । पङ्क्त्यानि च मन्त्रस्य पदं पङ्क्तिः समाचरेत् ॥ २ ॥

पीताम्बरोत्तरीयोऽर्धो मौञ्जीकौपीनवृद्धरिः । कमण्डलु च दध्यश्वं दण्डं छत्रं करैर्दधत् ॥ ३ ॥

यज्ञोपवीती नीलामो ध्यातव्यश्छन्नवामनः । पूजादिकं पूर्वमथ कुर्यान्मन्त्री यथाविधि ॥ ४ ॥

अन्नविद्याभूतिदोऽयं भक्तानामभयेष्टुदः । ॥

एतन्मन्त्रोपासकानां नियममाह कपिलपञ्चरात्रे—

नाश्रीपात् कुण्डलीशाकं तथा चोदुम्बरं फलम् । करक पञ्चरीनं च मन्त्रयेन्न कदाचन ॥ १ ॥

फरक धर्षापलम् ।

पञ्चपत्रे न श्रुतीतं तथा चार्कदलेष्वपि । तन्तुकार्पासरीजानि न स्पृशेच्च कदाचन ॥ २ ॥

बन्मीकं गोमयं त्रिशङ्कायामपि न लङ्घयेत् । देवाग्निगुरुपूजां च कुर्याद्भक्तिसमन्वितः ॥ ३ ॥

इति ॥ सारसंग्रहे—

अथोच्यते इयग्रीवमन्त्रः सर्वममृदिदः । चन्द्रस्य गगनं चामकर्णविन्दुसमन्वितम् ॥ १ ॥

एकाक्षरो मनुः प्रोक्तो इयग्रीवस्य मन्त्रिभिः । ॥

चन्द्र सकार । गगन हकार । चामकर्ण ऊकार । विन्दुरनुस्वार । एतै हस् इति बीजमुद्धृतम् ॥

शङ्कररूपे—

शून्यं शून्यममायुक्तं जीरम्योपरि सस्थितम् । अनुग्रहयुतं कृत्वा वागीशं सर्वकामदम् ॥ १ ॥

इति । शून्य हकार । शून्यसमायुक्तं विन्दुयुक्तं जीरस्य सकारस्थोपरि स्थितम्, अनुग्रहेण चोकारेण युतं, तेन शून्या इति बीजमुद्धृतम् । केचिदस्मिन्नेव श्लोकेऽनुग्रहेणेत्यत्र रुद्रेणेति पठन्ति । रुद्र एकारस्तेन हलै इति बीजं पठन्ति । एष त्रिविधमिदं बीजम् । सारसंग्रहे—

ऋषिर्ब्रह्मा मनुश्चिष्टः त्रिष्टुप् छन्द उदाहृतम् । देवता च इयग्रीवो भुक्तिमुक्तिप्रदायकः ॥ २ ॥

पङ्क्तिर्विशुद्धमूलेन पङ्क्तिविधिरितिः । ॥

धवलनलिननिष्ठ क्षीरगौरं करान्जर्जपत्रलयमरोजे पुन्तकाभीतिदाने ।

दधतममलवम्बाकल्पत्रालाभिगमं तुरगवदनविष्णुं नामि देवार्जिष्णुम् ॥ ३ ॥

दशोर्ध्वोदितदधोन्तमायुधध्यानम् ।

पुरोक्ते ग्रयजेत पीठे गायत्र्यानाम्न भवति । हेन्त वागीश्वरपदं त्रिचङ्गे पदमुचरेत् ॥ ४ ॥

इयग्रीवश्च हेन्तः स्यात् धीमहीति मनो वदेत् । ततो वदेच्च मन्त्रज्ञतन्त्रो हंसः प्रचोदयात् ॥ ५ ॥

प्रथमाष्टतिगङ्गाः स्याद् द्वितीया चाष्टभिर्हयैः । प्रजाहयस्तथा मेघाहयः स्मृतिहयस्तथा ॥ ६ ॥

विद्याहयः श्रीहयश्च वागीशीहय एव च । विद्याविलामहयतो हयान्तो नादमर्दनः ॥ ७ ॥

लक्ष्म्यादिभिस्तृतीया स्यात् ताश्च लक्ष्मीः सरस्वती । रतिः प्रीतिः कीर्तिकान्ती तुष्टिः पुष्टिश्चाष्टमी ॥ ८ ॥

चतुर्थी इमुदायैः स्याल्लोकपालेभ्यः पञ्चमी । तदापुर्णस्तु षष्ठी स्यादेवं पूजा समीरिता ॥ ९ ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः । मुने धिषुपञ्चमे नमः । हृदये श्रीहयश्रीशाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य प्राग्बद्धिनियोगमुक्त्वा, हस्माह्नी इत्यादि वरपङ्कन्यासं कृत्वा, ध्यानादिपीठपूजान्ते ' उवागोश्वराय विद्महे हयग्रीवाय धीमहि तन्नो हंस प्रचोदयात् ' । इत्यनया नायत्र्यायाहा, मूलेन स्थापनाद्यद्रूपपूजान्ते तदष्टदलेषु—देवाग्रमारभ्य, उवाग्राह्याय नमः । मेधाहयाय० । स्मृतिहयाय० । विद्याहयाय० । श्रीहयाय० । वागीशीहयाय० । विद्याविलामहयाय० । नादमर्दनहयाय० । इति संपूज्य, द्वाप्रेषु—लक्ष्म्यै नमः । सरस्वत्यै० । रत्यै० । प्रीत्यै० । कीर्त्यै० । कान्त्यै० । तुष्ट्यै० । पुष्ट्यै० । इति संपूज्य, द्वितीयाष्टदलेषु दाधियामनपूजोक्तकुमुदाद्यष्टमूर्तीः संपूज्येन्द्रादिपूजादिकं प्राग्गत् कुर्यादिनि । तथा—

वेदलक्षं जपित्वान्ते तद्दशाशं हुनेद् धृतः । तर्पयित्वाथ मलिलैः सुशुद्धं सुगन्धिभिः ॥ १० ॥

आत्माभिषेकं कृत्वा च तर्पयेद् भूसुरानपि । ततः मिदमनुमन्त्री प्रयोगान् विदधीत वै ॥ ११ ॥

शशिमण्डलमध्यस्थं हिमकुन्दनिभं मनुम् । करे ध्यात्वा न्यसेद्वक्त्रे मभापूज्यः ॥ जायते ॥ १२ ॥

अथवा तं करे कुम्भे न्यस्य तज्जलमेचनात् । प्रातःगहन्ति लूतादिर्दोर्भाग्यं पञ्चधा विपम् ॥ १३ ॥

योऽम्भस्त्रिः सप्तनक्षत्रं तु प्रभाते प्रत्यहं पिबेत् । संपूज्य जायते तस्य दिव्या वाणी मनोरमा ॥ १४ ॥

इन्दुमण्डलमध्यस्थं लकारे न्यस्य मन्त्रकम् । पीतं वादिमुखे भूत्वा स्तम्भयेत् तस्य भारतीम् ॥ १५ ॥

प्रणवद्वयमध्यस्थहकारद्वयमध्यगम् । वादिनाम लिखेद्भर्मे भूर्जपत्रे हरिद्रया ॥ १६ ॥

(पत्राष्टके हयग्रीवाष्टाक्षरं स्वरकेमरे । कादिचान्ताष्टं बाह्ये तद्वहिर्भूपुरं लिखेत्) ॥ १७ ॥

यत्रं प्रतिष्ठितप्राणं शरावद्वयमंपुटे । वेष्टितं पीतपत्रेण मूलत्वं कुरुतेऽचिरात् ॥ १८ ॥

मृद्धाटपुटमध्यस्थं रेफाक्रान्तं तु धीव्रकम् । ज्वालामालाकुलं ध्यायेत् स्तम्भनं परमं मतम् ॥ १९ ॥

ऋक्षादं विष्णोणम् ।

वायुमण्डलमध्यस्थं वायुवीजममन्त्रितम् । संहारकमिदं ध्यानं विपाटीनां न संशयः ॥ २० ॥

जलमण्डलमध्यस्थं ध्यात्वा चन्द्राशुनिर्मलम् । आप्पावनकरं ह्येतत् मर्षरोगविनाशनम् ॥ २१ ॥

शून्यगर्भगतं यत्रं हिमगोचीरमनिमम् । ध्यायेद् हृत्पद्ममध्यस्थं निर्विपीकरणं परम् ॥ २२ ॥

लिखेद्रोचनया भूर्जे मन्त्रं बाहौ विधारयेत् । महारचा भवेदेषा सर्वदोषविनाशिनी ॥ २३ ॥

वीजं रेफममायुक्तं हंकारद्वयमध्यगम् । यस्य नाम्ना जपेन्मन्त्रं मारयेत् तं न संशयः ॥ २४ ॥

वीजं रेफममायुक्तं सकारहकारयोरधः । हंकारद्वयमध्यस्थं मन्त्रवीजमनुचमम् ॥ २५ ॥

विद्वेषयेज्जगत् सर्वं मामं जप्तं न संशयः । ... ॥

इति ॥ तथा—

पूर्वं वदेदुद्विग्नप्रणवोद्गीथपदं वदेत् । सर्ववागीश्वशब्दान्ते ततो रेश्वरशब्दतः ॥ २६ ॥

मर्ववेदपदं प्रोक्त्वा मयाचिन्त्य—पदं वदेत् । सर्वं स्याद्बोधयद्ब्रह्मं स्वाहान्तं केचनोचिरे ॥ २७ ॥

स्ववीजप्रणवाभ्यां च संपुटः परिकीर्तितः । पद्मत्रिशदक्षरो मन्त्रो ह्यग्रीवहरेः शुभः ॥ २८ ॥

स्ववीजं ह्यग्रीववीजं पूर्वोद्भूतम् । अन्यत्सर्वं सुगमम् । पद्मत्रिशदक्षरं स्वाहात्तद्विहितपदे । तद्योगे त्वष्टा-
त्रिशदक्षर । तथा—

अपिर्गङ्गानुपुषुक्कं छन्दो देवोऽस्य कीर्तितः । वागैश्वर्यप्रदो नित्यं ह्यग्रीवहर्गिः स्वयम् ॥ २९ ॥

पञ्चाङ्गानि मनोस्त्वारमन्त्रपादैर्भवन्ति हि । ह्यग्रीव चतुराङ्गं शरदम्भोक्तह्रमम् ॥ ३० ॥

शङ्खारिपाणिमथास्यं जालुन्यस्तकरं भजे । पूर्वोदिते यजेत् पीठे देवमावाह्य मन्त्रावित् ॥ ३१ ॥

वामवक्षोर्ध्वयोः शङ्खचक्रे ।

एकाक्षरेण मूर्तिं तु कल्पयित्वा विधानतः । दिग्गजाश्वतुरो वेदान् यजेत् केमरगास्ततः ॥ ३२ ॥

अग्नेदः श्वेतवर्णस्तु द्विष्टुजो रासमाननः । अक्षमालाभयः सौम्यः पीतवर्चाध्यापनोद्यतः ॥ ३३ ॥

अजास्यः पीतवर्णस्तु यजुर्वेदोऽक्षयत्रकः । वामः कुलिशपाणिः स्याद्भूतिदो मङ्गलप्रदः ॥ ३४ ॥

नीलोत्पलदलाभासः सामवेदो ह्याननः । अक्षमालान्वितो दक्षे वामे कुम्भधरः स्मृतः ॥ ३५ ॥

अथर्वणाभिधो देवो ऽवलो मर्कटाननः । अक्षमालान्वितो दक्षे वामे कुम्भधरः स्मृतः ॥ ३६ ॥

कोणकेमरगानङ्गस्मृतिन्यापास्तथाचरेत् । सर्वशास्त्रं च पत्रेषु पदङ्गानि समर्चयेत् ॥ ३७ ॥

लोकपालान् न्यसेद्वाङ्गे तेषामस्त्राणि तद्वहिः । विधानेनाहुना देवं भजेन् वाचस्पतिर्भवेत् ॥ ३८ ॥

इति । अथ प्रयोग—तत्र प्रातः उत्पादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः । मुखे अनुष्टुप्छन्दसे नमः । हृदये श्रीह्यग्रीवाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य प्राणवह्नि-
नियोगमुत्तवा, ऊँहृदयाय नमः । उद्विग्नप्रणवोद्गीथं शिरसे० । सर्ववागीश्वरेश्वर शिखा० । सर्ववेदमयाचि-
न्त्यं कवच० । सर्वं बोधय० अस्त्र० । इति पञ्चाङ्गमन्त्रान् मूलमन्त्राभिमुखं कृत्वा हृत्पीठेषु न्यस्य, नेत्रयुग्मे
हृदयादिषु च विन्यस्य, ध्यानादियोगपीठपूजान्ते एकाक्षरेण मूर्तिं परिकरव्याघाडनादिपुष्पोपचरान्तेऽ-
ष्टलकेमरेषु देवाप्रादि चतुर्दिक्षु—ऊँअग्नेदाय नमः । यजुर्वेदाय नमः । सामवेदाय नमः । अथर्ववेदाय
नमः । इति संपूज्य, अग्न्यादिशेषकेसरेषु—पटङ्केभ्यो नमः । स्मृतिभ्यो नमः । व्यापशास्त्रेभ्यो नमः ।
सर्वशास्त्रेभ्यो नमः । इति संपूज्याष्टलेषु प्राणवह्न्यानि संपूज्य लोकेशाचांदि सर्वं कुर्यादिति । तथा—

पद्मत्रिशदक्षकं जप्त्वा तदन्ते जुहुयात् सुधीः । कुन्दैस्त्रिभुवनपुष्पैस्तर्पणादि ततश्चरेत् ॥ ३८ ॥

लक्ष्मीकामः प्रजुहुयाद्विन्वपत्रैः सुशोभनैः । वारुकामो जुहुयाच्चित्तं कुन्दैस्त्रिभुवनपुष्पैः ॥ ३९ ॥

आर्यं ब्राह्मीरभे पक्वं मन्त्रैरुपनिषत् साधितम् । सेवितं त्रिभिन्ना प्रातरनर्गलकवित्त्वदम् ॥ ४० ॥

साधिता मन्त्रार्थेण वचामनुदिनं सुधीः । भवयेत् सर्वशास्त्राणां व्याख्याता भवति ध्रुवम् ॥ ४१ ॥

अग्न्यनुसामरूपं च वेदाभरणकर्म च । शम्भोद्गीथवपुषे महाश्वशिरसे पदम् ॥ ४२ ॥

हेन्तं पादद्वयं पूर्वं नमोन्ते सोहंपूर्वकम् । हंमादिरश्चयज्जस्य मोक्षः पद्विशदधरः ॥ ४३ ॥
 हेन्तं पूर्वपादद्वयं श्रृण्वजुःशामरूपाय वेदाभरणकर्मणे इति । अन्यत्तुगमम् ।
 त्रिषोत्तीर्णपदं मोयता स्यात् स्वरूपाय चिन्मयः । नादान्ते रूपिणे तुभ्यं पदं प्रोयता नमो वदेत् ॥ ४४ ॥
 हयग्रीवपदं पश्चाद्विद्याराजाय विष्णवे । स्याद्वा मोहं च हंमादिरष्टविंशाधरो मनुः ॥ ४५ ॥
 श्रृण्वपाद्यद्वयविधिध्यानपूजाकाम्यानि मन्त्रवित् । कुर्यादानुष्ठुभोक्त्रेण विधानेन विधानवित् ॥ ४६ ॥
 पञ्चाङ्गानि प्रचयमन्त्रपादैः । पुरश्चरणं च पद्विशदधरम् । तथा—
 स्ववीजं पूर्वमुदधृत्य हेन्तं हयग्रीरो वदेत् । हृदन्तोऽष्टाधरो मन्त्रो हयग्रीरस्य चेरितः ॥ ४७ ॥
 हेन्तं हयग्रीरः हयग्रीरसे । हृदयम् ।
 श्रृण्वपाद्यद्वयविधिन्यामजपपूजा यथाविधि । एकाधरोऽष्टमार्गेण चन्द्रोऽनुष्ठुभुदाहृतम् ॥ ४८ ॥
 कविताश्रीप्रदो नित्यमस्मादन्यो न कुत्रचित् । ॥

पश्चाच्चमालालिखितेष्टदानि दधानमम्भोरुदसंनिविष्टम् ।

कर्पूरभङ्गाधिकशुभ्रकान्ति हयाननं सौम्यमहं स्मरामि ॥ ४९ ॥

दक्षिणाध करमारभ्य धामाधः करपर्यन्तमाधुधध्यानम् इति ॥ सारसंग्रहे—

अथोच्यतेऽर्चाविधानं वाराहस्य मनोः क्रमात् । साङ्गहोमामिषेकं च सप्रयोगसनापकम् ॥ १ ॥

भगवत्पदमाभाष्य हेन्तं स्याद्य वरापदम् । हेन्तं हस्त्वमामाष्य व्याहृतीथ ततो वदेत् ॥ २ ॥

हेन्तं पतिं भूपतित्वं मे देहि दपदं वदेत् । दापय स्यादत्रं प्रोयता हान्तस्तारहृदादिकः ॥ ३ ॥

त्रयस्त्रिंशद्वर्णसंख्यो वराहमनुरीरितः । ॥

भगवत्पदे हेन्तं भगवते । वरा स्वरूपं । हस्त्वपद हेन्तं हस्त्वाय । व्याहृतीः भूर्भुवःस्थः । हेन्तं पतिं पतये । भूपतित्वं मे देहि । द स्वरूपं । दापय स्याद्वा स्वरूपं । तारहृदादिकः तारः प्रणयः, हृदयम् । अथ सन्धिः, जौनमो इत्यादि । तथा—

श्रृण्वपादयो मार्गवानुष्ठुभुराहाः समीरिताः । हेन्तो हृदेकगृहं स्याद् व्योमोन्कस्तावृशः शिरः ॥ ४ ॥

गिला तेजोधिपतये त्रिश्वरूपाय वर्म च । महादंष्ट्राय चात्रं स्यात् पश्चाद्विधिरिरितः ॥ ५ ॥

इति । प्रपञ्चसंग्रहे—“ सप्तभिध पुन पञ्चमि सप्तभिधाय पञ्चमि । अष्टमिभूममन्त्रार्णविध्यादङ्गकल्पना-
 म् ॥ ” (१३। १७) इत्युक्तम् । सारसंग्रहे—

अथवा मन्त्रवर्णस्तु सप्तपण्णुनिमायकैः । वसुभिश्चापि पश्चाद् विदध्यान्मनुरित्तमः ॥ ६ ॥

‘मुनयः सप्त । स्यायका पञ्च । यमवोऽष्टौ ।

जान्योः पदावधि सुवर्णनिभं च नाभेरानाजु चन्द्रधरं च गलाद् हृदन्तम् ।

वद्विप्रमं शशिनिभं गिरसो गलान्तं मौलिम्यलाद्वियत एन्दुनिभं च कान्तम् ॥ ७ ॥

संविभ्रतं करतलैरिशद्वपुद्गान् खेटं गदां तदनु शक्तिवराभयानि ।

सर्वसहायस्वशोभिमेकदंष्ट्रमात्रं वराहमनिश प्रभजस्व चित्ते ॥ ८ ॥

वृत्ताद्युच्चयोरारोहे, तदधःस्थयोरन्त्ये, तदधःस्थयोरपरिरे, इत्याद्युच्चयानम् । तथा—

धरापरशरीरं वा नीलजीमूतसन्निभम् । उदधुपरिग ध्यायेत् मितदंष्ट्रावृत्ताचलम् ॥ ९ ॥

हेमामं पार्थिवे ध्यायेन्मण्डले हिममंनिभम् । वारुणे मण्डले बद्धेः कृशानुभमथानिले ॥ १० ॥

कृष्णं वियत्पृष्ठम स्यादेवं ध्यायेच्च युक्तम् । दंष्ट्रायां वमुधां ध्यायेत् मण्डलवनकाननाम् ॥ ११ ॥

वागीशीं हृदुतौ ध्यायेत् पवनं श्वमिमे तथा । बाह्वोर्ध्वान्धयोश्चन्द्रमूर्त्योर्दुर्गान् वसून् ॥ १२ ॥

ब्रह्माणं पादयोर्ध्यायेत् हृदये च हरिं तथा । शङ्करं च मुखे ध्यायेत् " " " " ॥ १३ ॥

इति । तथा—

पद्ममण्डलोपेतमृद्धमत्कार्णिकं शुभम् । मण्डलं परिचर्यैवं कोटिर्घसमप्रभम् ॥ १४ ॥

तत्र संपूजयेत् कोलं वक्ष्यमाणविधानतः । भूलेन मूर्तिं संकल्प्य कोलमागृहयेत् ततः ॥ १५ ॥

तत्र गन्धादिभिः सम्यग् देवं संपूज्य सुकरम् । कोलदंष्ट्रावृत्तगठान् वसुधादीन् प्रपूजयेत् ॥ १६ ॥

विदित्स्वर्चमधश्चापि पूजयेदस्त्रमुत्तमम् । चक्रादीनि च तद्भावे चक्रशङ्खासिखेटकान् ॥ १७ ॥

गदाशक्ती वराभीती लोकपालानथो यजेत् । तदस्त्राणि च तद्भावे कोलपूजा समीरिता ॥ १८ ॥

इति । अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्वादियोगपटव्यात्मने भूलेन प्राणायामश्च कृत्वा, शिरसि भागवा-

य धूपये नमः । मुखे अनुष्टुप्छन्दसे नमः । हृदये श्रीवराहदेवतायै नमः । इति विन्यस्य मम सर्वामी-

ष्टनिष्ठये विनिर्यागः । इति कृत्वा जलिरस्त्रं, एकमृद्धाय इदयाय नमः । ध्योमोक्त्यापि शिरसे स्वाहा ।

तेजोविपनये शिखा० । विश्वरूपाय वक्ष्य० । महादंष्ट्राय अस्त्रं० । इति पञ्चाङ्गमन्त्रान् मूलमन्त्रानिमृष्ट-

यो पाण्योरङ्गुष्ठादिकनिष्ठान्त्वद्गुलीषु विन्यस्य, नेत्ररहितं पञ्चाङ्गेषु च विन्यस्य, ध्यानादिपुष्पोपचा-

नान्ते देवस्य वप्राया वसुधायां नमः । अष्टदलकेसरेषु देवाप्रादिवनुर्विन्दु इत्यादिकवचान्तं संपूज्याप्रादि-

केषु दंष्ट्रेणानयोर्मध्ये निर्गुणियरक्षणयोर्मध्ये चारुं संपूज्य, अष्टदलेषु देवाप्रदलमारभ्य प्राक्षित्वेन—

चनाय नमः । शङ्खाय० । खड्गाय० । खेटाय० । गदायै० । शस्त्यै० । वराय० । अमयाय० । इति

संपूज्य लोकपालादीं प्राग्वत् कुर्वदिति । तथा—

एकलक्षं जपेन्मन्त्रं नियमस्थो जितेन्द्रियः । तद्वदंशं प्रजुहुयात् (पथैः स्वादुपरिप्लुतैः) ॥ १९ ॥

तर्पणादि ततः दुर्याद् ब्राह्मणाराधनावधि । त्रिन्वद्वचं स्पृशन्नित्यं जपेन्मांसं महत्सकम् ॥ २० ॥

दशगं जुहुयादग्रीं पुरश्चरणवान् भजेत् । अर्थो ध्यानाञ्जपाद् भूमिर्जपशृङ्गाहृतैः क्रमात् ॥ २१ ॥

धनधान्यधरालक्ष्म्यो भवन्त्येव न मणयः । भूमण्डले सदा ध्यातः प्रयच्छति भुवं शुभाम् ॥ २२ ॥

वारुणे तृचकैः शान्तिमाश्रेये च प्रयच्छति । वश्यं ज्वरादिकं सम्भगुचाटो वायुमण्डले ॥ २३ ॥

सुमण्डले प्राप्नुतग्रहस्वेडादिरक्षणम् । मिहस्ये शुक्रवचे हि रत्नौ श्वेतशिला शुभाश्च ॥ २४ ॥

पञ्चगव्यत्रिनिविष्टां सत्रज्ञामप्युतेन च । उदङ्मुखो जपेन्मन्त्रं क्षेत्रे तां निरखेत् ततः ॥ २५ ॥

शङ्खा सनिराधो हि क्षेत्रस्यास्य विनश्यति । अर्कोदयेऽङ्गारवारं जपेन्मन्त्रं ममाहितः ॥ २६ ॥

वैरिहृदादपि क्षेत्रान्मृदमानीय यततः । तां च त्रिधा विभज्यांश्च तुल्यामेकं मिलिष्य च ॥२७॥
 पाकपात्रे परांश्च च पयस्यं तृतीयकम् । संस्कृते दृव्याग्रे च तदण्डलैश्च पचेशकम् ॥ २८ ॥
 तत्र देवं यथाश्च धूपदीपादिभिर्यजेत् । साज्येन तेन हविषा हुनेदष्टाधिकं शतम् ॥ २९ ॥
 एवं भौमाष्टवारेषु कुर्यान्नियतधाः क्रमात् । ततः शुशुभृष्टं च क्षेत्रं मंत्राण्यनेऽचिरात् ॥३०॥
 अहो मुखे भौमवारे मृदं मंग्र्य पूर्ववत् । पूर्वपक्ष चक्रं कृत्वा जुहुयात् प्रोक्तवर्त्मना ॥ ३१ ॥
 बलिं च दद्यात् क्षेत्रस्य विरोधो नश्यति ध्रुवम् । ॥

बलिं च देवस्य । हुतशेषेण देवस्य नैवेद्यं दद्यादित्यर्थः ।

सप्तमिद्विंशश्चाथ डाकिनीविकृतीहरेत् । तामेव मृत्तिकां दुग्धे विलोड्याज्येन संहुनेत् ॥ ३२ ॥
 अष्टाधिकं महत् च मण्डलद्वितयं ततः । निःसपत्ता समृद्धास्य महार्घा च मही भवेत् ॥ ३३ ॥
 आरग्वधसमिद्धिश्च जुहुयादयुत सुधीः । तस्य सर्वममृद्धिः स्यान्नभेत् क्षेत्रादिकं बहु ॥ ३४ ॥
 अष्टाधिकं शतं मन्त्री शालीभिर्दिनगो हुनेत् । स तु मन्त्रमरात् मन्त्र्य ग्रीहिपूर्णगृहो भवेत् ॥३५॥
 अनेन जुहुयादाज्यं सदसं प्रत्यहं पुषः । तेन स्वर्गममृद्धिः स्यादञ्जलिन्वाः प्रह्नकैः ॥ ३६ ॥
 सदसं स्वादुमष्टकैर्वाममा दृष्टिरिष्यते । लाजाहोमाश्च कन्यासिक्तपलैः श्रीर्भवत्यलम् ॥ ३७ ॥
 विवादक्षेत्रमामाद्य तस्य जन्मदिने शुभे । तत्रासीनो जपेन्मन्त्रमष्टोत्तरमहस्रकम् ॥ ३८ ॥
 एवं कृतउत्तस्तस्य भूमिवादो विनश्यति । ॥

तस्य यादिनः । जन्मदिने जन्मनक्षत्रदिने ।

आत्मानं मेरुमदृशं वराहं चिन्तयेद् पुषः । अक्षारवारे यत्क्षेत्रं जपन् सप्तप्रदक्षिणम् ॥ ३९ ॥
 कृत्वा मृदं तु गृहीयात्तस्य क्षेत्रं भविष्यति । नित्यं भूमिं स्पृशन् मन्त्री जपेदष्टमहस्रकम् ॥४०॥
 विन्दते महतीं भूमिं शमयेत् सर्वरूपटकम् । भृगुवारे तथा प्रोक्ते भौमवारे विशेषतः ॥ ४१ ॥
 जपेत् मतिष्ठाकामस्तु महतीं भूमिमाप्नुयात् । नित्यमष्टमहस्रं तु यो जपेद्वारिमर्चयेत् ॥ ४२ ॥
 महतीं श्रियमाप्नोति महाराजो भवत्यलम् । लवहोमजपान्ते स्याद् गर्व्यश्चैव सपायसैः ॥ ४३ ॥
 सप्तदीपानयामोति नात्र कार्या विचारणा । दधिमध्वाज्यासिक्ताश्च चतुरजुलमंविताः ॥ ४४ ॥
 शुद्धचौरमष्टमहस्रं हुनेद् व्याधिर्दिनश्यति । आभ्रपणैर्हुतैर्नित्यं ज्वरशान्तिर्भविष्यति ॥ ४५ ॥
 गृहीत्वा हस्तयोर्नारं जपेदक्षरमस्यया । मुखे सुप्तः क्षिपेन्नित्यं मुखश्रीस्तस्य वर्धते ॥ ४६ ॥

अक्षरमस्यया मूलमन्त्राक्षरमस्यया ।

ममाध्यं पङ्कोणे प्रणवगतरीजं तरिमनुं

पङ्क्तिपङ्क्तानि प्रमिलिष्यतु मंघिष्वथ सुधीः ।

द्विशो दृष्टार्थाणुं निगमदलमूले दलगतान्

मनोरणानिर्णयं समविक्रमथान्ये चहिरथो ॥ ४७ ॥

चमुमितदले किञ्चल्केषु स्वरान् दिश आलिखेद्
 दलमनु मनोवर्णान् वेदमितानधिकोऽन्तिमे ।
 विकृतिविचरे किञ्चल्केऽथो लिपिं दिश आलिखेद्
 दलमनु मनोवर्णानन्तेऽन्तिमं बहिरावृतम् ॥ ४८ ॥
 वेदादिचितिकोलवीजमनुभिः साध्याख्यया संपुटे-
 स्तद्व्याप्तो मनुवर्णदमितलसदसाध्याख्यया चावृतम् ।
 भूविम्यावृतमभ्रिगर्मविलमत्साध्याख्यभूवीजकं
 श्लेषु चितिकोलवीजलसितं यन्त्रं वराहस्य तत् ॥ ४९ ॥
 लाक्षाकर्पूरकृष्णागुरुमलयजमद्रोचनाकुटुम्बस-
 त्मपिष्टैर्गोमयादिः शुभतरदिबन्धं सलिखेच्चारुहंभ्या ।
 लेखन्या म्वर्णपट्टे रजतजफलके राज्यमाग्रामलाम-
 स्ताम्रे म्वर्णं निजेष्टं पित्रुतत्त्वजदले भूफलं चौमपट्टे ॥ ५० ॥
 भूर्जे संमारयात्रा भवति च नितरा मायु जज्ञं च यन्त्रं
 मंपाताभ्याभिषिक्तं निजहितफलदं राशिषर्षे धृतं तत् ।
 स्व ध्यान्वा कोलरूपं तदपि च निखनेद् साध्यदेशे वराहं
 लाभासाहजानि दिक्षु शयजतु स भवेत् क्षुद्रोर्गविमृक्तः ॥ ५१ ॥

इति । अर्थायः—आद्यौ पदकोषं कृत्वा तन्मध्ये प्रखण्डं विलिख्य, तस्योदरे ह्रिमिति वराहवीजं तत्र
 साध्यनाम चालिख्य, तस्य पदसु कोणेषु स्वाप्रादिप्रादक्षिण्येन वक्ष्यमाणसुदर्शनपङ्क्तमन्त्र्यकैकमन्त्रमा-
 लिख्य, पदकोणसन्धिषु सुदर्शनपङ्क्तमन्त्र्य पङ्क्तमन्त्रानालिख्य, तद्विधिशुद्धलकमलं कृत्वा तत्कैसरेषु द्वि-
 त्तिनां रायपाश्चात्तरमन्त्रार्थनालिख्य, वराहानुष्ठुममन्त्रस्य वर्णश्रुतुष्वप्येव प्रतिपन्नमद्रावद्यानालिख्य, अन्तिमद-
 लंऽन्त्यरुणमालिख्य, तद्विहिरष्टलकमलं कृत्वा तत्कैसरस्थाने स्वरान् उन्मृश्यो विलिख्य, अष्टदलेषु वरा-
 हमन्त्रवर्णानुष्ठुमं विलिख्यान्त्यवर्णमन्त्रदले विलिख्य, (तद्विधौ पांडुशृङ्गं पञ्चं विलिख्य, तत्कैसरेषु
 द्विष्य कोटिमान्त्राभ्यं वर्णानालिख्य, दलमध्येषु मूलमन्त्राणां द्वन्द्वस्य संलिख्य अन्तिमार्धमन्त्रितदले वि-
 लिख्य,) तद्विधुसचतुष्टयं कृत्वा बीबीधयं विरच्य, सर्गाम्यन्तरबीध्या साध्याक्षरेण संपुटितप्रखण्डेन
 मनेष्टय, द्वितीयबीध्या ग्लो इति वराहबीजेन तथैव संवेष्टय, तृतीयबीध्या ह्रिं इति वराहबीजेन साध्य-
 मपुटितेन संवेष्टय, तद्विधौ पुनर्बुद्धं कृत्वा तद्वीथ्या मूलमन्त्रार्थविदभिर्साध्याख्ययावेष्टय, तद्विधिशुद्धलं
 कृत्वा, तत्कैसरेषु ग्लो इति बीबीधं साध्याख्ययाभिधेति विलिख्य, चतुरस्रस्वरैश्चानुष्ठाप्यष्टकेषु विश्रुताष्टक-
 कृत्वा, तेषु श्लेषु वराहबीजं वसुधावीजं च लिखेत्, पतद्व्यमृक्तफलदं भवति ॥ श्रीकैरलीये यक्षस्तोत्रे—

कार्ष्णिकाया कोलगर्मं तारं साध्यममन्त्रितम् । चक्रमन्त्रं कोणपङ्क्ते पङ्क्तानि च सन्धिषु ॥ १ ॥
 अष्टपदे केमगोत्रदष्टार्णश्चतुर्वर्णके । चतुश्चतुरो वर्णान् कोलमन्त्रस्य चाष्टमे ॥ २ ॥
 पञ्च चालिख्य वागे च पत्रे पांडगमंत्रके । चैत्रम्येत्यादिमृक्त्रम्याप्यर्धमर्धमृचां लिखेद् ॥ ३ ॥

धरामन्त्रेण संप्रेष्य चात्ते मातृक्यापि च । भूपुराश्रिषु भूमीजं दिक्षु ह्योजमालिखेत् ॥ ४ ॥
 क्षेत्रस्येत्यादिश्रृङ्खलस्य यन्ममेतच्छ्रुमे दिने । ताम्रपट्टं ममालिख्य स्वर्णश्रृङ्खला यथाविधि ॥ ५ ॥
 स्थापितं भवने यद्वा क्षेत्रे वा नगरेऽपि वा । देशे वा तत्र पठन्ते दिनशः सर्वसंपदः ॥ ६ ॥
 गजान्धपेनुमहिषीगृध्रमेघस्तारादिभिः । धनधान्यधराध्यक्षामोरसविभूषणैः ॥ ७ ॥

आह्लादयन्ती विभवेरन्यथ स्यात् सदा रमा । ॥

इति । अस्मार्थं—अष्टदलकमलं कृत्वा तत्कर्णिकायां पदकोणमध्ये प्रखण्डेरे सनाध्य धाराद्वयोजं वि-
 लिख्य, पदकोणेषु सुदर्शनपट्टे, तत्तन्निधेषु सुदर्शनमन्त्रस्य पट्टमन्त्रान्, अष्टदलकमरेषु नारायणश्री-
 चरस्य वक्ष्यमाणसाराष्टाष्टाक्षरस्य चैकैकमन्त्रं, दशेषु धराहमन्त्रस्य चत्वारि चत्वार्यक्षराणि, सर्वान्यदले
 पञ्चाक्षराणि, तद्बहिः स्थण्डिलदलेषु “क्षेत्रस्य पतिना” इत्यादिमूक्तस्य प्रथमार्धमर्धं, यदिगुत्तत्रयान्तरा-
 लयोरभ्यन्तरान्तराले घटनत्वेन च धरामन्त्र, बाह्यान्तराले मातृकां, चतुरस्रकोणेषु भूमीजं, दिक्षु धरा-
 हवीजं च लिखेत् । एतच्चमूक्तफलदं भवति ॥

क्षेत्रस्य पतिना वयं हितेनेव जयाममि । गामर्थं पोषयित्वा न नेमृच्छातिदृशे ॥ १ ॥ क्षेत्रस्य
 पते मधुमन्तमूर्मि घेनुरिव पयो अमासु धुक्च । मधुगच्छते गुनमिव सुधृतमृतस्य नः पतयो मृळय-
 न्तु ॥ २ ॥ मधुमतीरोपधीर्घाव आपो मधुमन्त्रो भवत्वन्तरिचम् । क्षेत्रस्य पतिर्मधुमात्रो अस्तरि-
 प्यन्तो अन्वेनं चरेम ॥ ३ ॥ शुनं बाहाः शुनं नरः शुनं कृपतु लाङ्गलम् । शुनं वरत्रा वध्य-
 न्तां शुनमष्टाभुदिगय ॥ ४ ॥ शुनांसीराविमां वार्षं जुषेथां यद्विवि चक्रधुः पथः । तेनेमामुपं
 सिञ्चतम् ॥ ५ ॥ अर्वाचीं सुमगे भव सीते वन्दांमहे ता । यथा नः सुमगांमसि यथा नः सु-
 फलांमसि ॥ ६ ॥ इन्द्रः सीतां नि गृह्णातु तां पूषातु यच्छतु । सा नः पर्यस्वती दुहामुत्तरामु-
 चरां समां ॥ ७ ॥ शुनं नः फाला वि कृपंतु भूमिं शुनं कीनाशां अभि यंतु बाहैः । शुनं प-
 र्जन्यो मधुना पयोभिः शुनांसीरा शुनमस्मासु दत्तं ॥ ८ ॥ (४ । ५७)

क्षेत्रस्य पतिनेति सूक्तस्य । वामदेव ऋषिः । पुरउत्तिगनुष्टुप् त्रिष्टुभ छन्दोऽस्ति । क्षेत्रस्य पतिर्देवता ॥
 वैखानसपञ्चरात्रे—

तिथिस्वरयुतं व्योम वामकर्णविश्रुपितम् । वराहवीजमुदितं सर्वमपत्प्रदायकम् ॥ १ ॥
 तिथिस्वरये त्रिन्दुः । व्योम हकारः । वामकर्ण ऊकारः । सारसंग्रहे—“हयग्रीव ऋषिः श्रोत्रद्वन्द्वोऽ-
 नुष्टुप् च देवता । वराहो दीर्घयुक्तेन बीजेनैराङ्गकल्पनम् । ध्यानपूजादिकं सर्वमस्य पूर्ववदाचरेत् ” इति ।
 महासंमोहनतन्त्रे—“नाभिर्गामथयः सर्गां तस्य बीजमितोच्यते । ” इति नाभिर्भकारः । वामध्रुवः ऊ-
 कारः । सर्गां विसर्गस्तेन भू इत्युद्धृतम् । अस्य प्राग्ब्रह्म करपङ्क्त्यन्यपूजादिकं श्रेयम् । यथा
 संप्रदार्थं जपः । तथा—

अष्टाक्षरे महामन्त्रे वेदादिः प्रथमाक्षरम् । द्वितीयं व्याहृतिस्तसाद्राहाय हृदन्तता ॥ १ ॥

वेदादि. प्रणव । व्याहृतिर्भू । इन्द्रम ।

ऋषिर्ब्रह्मा च जगती लन्दो वराह एव च । देवताह्नानि च पदैः समन्तेन च कल्पयेत् ॥२॥

कृष्णाङ्गं सतिनीलवक्त्रनलिनं पद्मस्थितं स्वाङ्ग-

चोणीशक्तिमुदारवाहुभिरयो शङ्खं गदामम्बुजम् ।

चक्रं निभ्रतमुग्रकान्तिमनिशं देव वराह भजे

भूलक्ष्मीरतिकान्तिभिः परिवृत चर्माभिमंटीतिभिः ॥ ३ ॥

धामोर्ध्वमारभ्य दक्षिणोर्ध्वपर्यन्तमायुधध्यानम् । जपपूजादिकं सर्वमस्य वराहमन्त्रवदेव श्रेयम् । अथ प्र-
योग.—तत्र मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि प्रक्षणे ऋषये नमः । मुखे जगतीलन्दसे नमः । इ-
न्द्रे श्रीवराहदेवतायै नमः । इति विन्यस्य, उँहृदयाय नमः । भू शिरसे० । वराहाय शिर्या० ।
नमः कवच० । उँर्भूर्वराहाय नमः अस्त्र० । इति पञ्चाङ्गं प्राग्गद्विन्यस्य ध्यानादि शेषं सर्वं प्रागुक्तवरा-
हानुष्टुमधिधना कुर्यादिति ।

एव मनु यः प्रजपेत् न भवेच्च धरापतिः । अन्ते विष्णोः परं नित्यं पदमामोत्यसंशयः ॥ ४ ॥
इति । सारसमेह—

ध्रुवं नमः—पद म्याङ्गगत्यै वदेत्ततः । धरण्यै—पदमुच्चार्य धराणि स्वाह्वराधरे' ॥ १ ॥

एकोनविंशत्यर्थात्मा स्वाहान्तो मनुरीरितः । वराहद्वयमंशोऽयं भूषतिसप्रदायकः ॥ २ ॥

ध्रुव प्रणव । अन्यानि पदानि स्वरूपाणि । अत्र सन्धिलेन उँनमो भगवत्यै इत्यादि । तथा—

ऋषिर्वराह आख्यातो निचृच्छन्दश्च देवता । पृथिवी सर्वजननी दृष्टादृष्टफलप्रदा ॥ ३ ॥

शिमिर्नैदक्षिभिर्भूतर्द्धाभ्या द्वाभ्या तथा भवेत् । मूलमन्त्रमवैवेणैः पठद्भानि सज्जानिभिः ॥ ४ ॥

इन्दीवरपुगं शालिमञ्जरीं दधती शुक्रम् । धरा पद्मासना ध्वेषा श्यामा तन्वी सुभूषिता ॥ ५ ॥

धामोर्ध्वमित्तदधोन्तमायुधध्यानम् ।

पूजा तु त्रैलोक्ये पीठे तद्विधानमुदीर्यते । आदावद्भानि सपूज्य दिग्दलेषु ततो यजेत् ॥ ६ ॥

ध्रुव वह्निं जल वायुं तरुक्लाः कोणपत्रगाः । इन्द्रादीन् पूजयेद्वाहो वज्रादीनि ततः परम् ॥७॥
इति । अथ प्रयोग.—तत्र प्रातः कृत्वादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि वराहऋ-
षये नमः । मुखे निचृच्छन्दसे नमः । इन्द्रे श्रीधरण्यै देवतायै नमः । इति विन्यस्य मम सर्वाभीष्ट-
मिन्द्रे विनियोग इति कृताञ्जलिऋत्या, उँनम इदयाय० । भगवत्यै शिरसे० । धरण्यै शिर्या० ।
धराय नमः० । धराधरे नेत्र० । स्वाहा अस्त्र० । इति करपठद्भान्यास कृत्वा ध्यानादियोगपीठ(कला)-
नयशक्तिपूजान्ते वैष्णवपीठमन्त्रन्यासे “सौ वसुन्धराय योगपीठाय नमः ” इति पीठं संपूज्यावाहनाद्यङ्गार्चान्ते
दिग्दलेषु—मुखे नमः । वदये० । जलाय० । वायवे० । विदिग्दलेषु—निचृष्ट्यै नमः । विद्यायै० । प्रतिष्ठा-
यै० । शास्त्र्यै० । इति सङ्ख्येन्पञ्चाधर्वादिक् प्राग्गत् कुर्यादिति । तथा—

दशापुत्र जपेन्मन्त्र जुहुयात् तद्दशाशतः । हविषा घृतसिक्तेन तर्पयेदभिषेचयेत् ॥ ८ ॥

१ 'धो धो' इति पाठ समुच्चिन । धरण्यन्तधरे इन्द्रमिति शास्त्रमिच्छकोत्ते ।

ब्राह्मणान् भोजयेत् पश्यान्मन्त्री मन्त्रस्य सिद्धये । विधिनानेन ममिद्वे मनौ काम्यानि साधयेत् ॥६॥
रक्तोत्पलानि जुहुयात् स्वाद्वह्मनि सहस्रकम् । भुवमिष्टामयामोति नीलोत्पलहुतात् तथा ॥ १० ॥
प्रियक्षुप्पहोमेन मधुराग्नेन मन्त्रवित् । वमुधान्यधराश्री(स्त्री)यां मयं भवति भाजनम् ॥ ११ ॥
मधुरार्द्रतरां हुत्वा नूतना शालिमञ्जरीम् । धरापतिर्भवेन्मन्त्री मण्डलेन न मजयः ॥ १२ ॥
प्रातर्भृगुदिने मन्त्री माध्यमेनान्मृदं हरेत् । शुद्धतोये समालोच्य ता च तत्र पवेधेहम् ॥ १३ ॥
अग्नौ दुग्धघृताभ्यङ्गं जुहुयात् तद्यथाविधि । भासपदकं भृगोर्वारिष्वेव कृत्वा लभेद्वराम् ॥ १४ ॥

वाराहं भजति मनुं युतं धराया मन्त्रेण प्रजपहुतार्चनादिभिर्धः ।

तस्य दाम् सकलमहीपतिन्मधुर्धरैर्धर्यं भवति च धान्यवीर्यशुद्धिः ॥ १५ ॥

इति । धीयन्धि—

मध्ये तारं वसुपुरयुनाश्रिष्यो कोलवीजं

पत्रेष्वष्टस्वापि गुणमितान् मन्त्रवर्गान् क्रमेण ।

आवेष्टयार्णः किटिमनुभवैर्मातृकार्णं यन्त्रं

भूगेहस्यं वितरति धरास्वर्णधान्यादिकानि' ॥

इति । अस्यार्थः—अष्टकोणमर्ममष्टदलं पत्रं कृत्वाष्टकोणमध्ये सप्ताभ्यं प्रणयं विलिख्याष्टकोणेषु धाराहवीजं विलिख्याष्टलेषु धरामन्त्रस्य प्रणवविधुराणि त्रीणि त्रीण्यक्षराणि विलिख्य, यद्विधुत्तत्रयं कृत्वाभ्यन्तरवीर्यां पूर्वोक्तवराहमन्त्राणां विलिख्य, बाह्यवीर्यां मातृकार्णं संवेष्टय यद्विधुत्तत्रयं कुर्यात्, एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥ धीयन्त्रसारे धरामन्त्रविशेष उक्तः । यथा—“हृदयं भगवत्यै च धरत्यै च धरत्यय । धरे हृदयं यद्विधुर्मन्त्रः प्रोक्तोऽखिलायं ॥ तात्पर्याधरावीजैः पुटितस्तत्त्ववर्णकः” । इति । माया ह्यौ । धरा तौ । प्रणवानन्तरं बीजद्वयं, पञ्चादुक्तमन्त्रः । पुनर्वपरीत्येन बीजद्वयम् अन्ते प्रणवः । तत्त्ववर्णक्षतुविंशत्य-
र्णः । सारसंप्रदे—

अथ सम्यक् प्रवक्ष्यामि सुदर्शनमनूतमम् । येन सिध्यन्ति सकलाः साधकानां मनोरथाः ॥१॥

यात् मन्त्रं तदन्त्यं च भृगुश्री दीर्घसप्तुतौ । गान्त्यं व्योम दक्षकर्णपुक् पान्त्यं केवलश्च टः ॥ २ ॥

वेदाद्याद्यक्षक्रमश्चः सप्तवर्ण उदाहृतः । ॥

यात् सप्तमं सकारः । तदन्त्यं हकारः । भृगु सकारः अश्री रेफः । दीर्घ आकारः, तेन आ । गान्त्यं रेफः । व्योम हकारः, अं अनुस्वारः, दक्षकर्ण उकारः, तेन हुं । पान्त्यं फकारः । केवलः टः, विस्व-
रः । वेदाद्याद्यः प्रणवाद्यः । तथा—

अपिः प्रोक्तो ह्यर्हियुध्मोऽनुषुप् छन्दश्च देवता । सुदर्शनात्मा च महाविष्णुर्मुनिभिरीरितः ॥ ३ ॥

चक्रायान्तराविसुधीमज्वालाशन्दकैः पृथक् । षडङ्गमनवो ह्यस्य जातिपुक्का द्विष्टान्तकाः ॥ ४ ॥

पेन्द्रचाद्यधोर्वक्रमशश्चक्रेणेति ततो वदेत् । वदेद्वक्ष्यामि हृदयं डेन्तं चक्रपदं शिरः ॥ ५ ॥

दिशामपि दक्षानां स्याद्वन्धोऽनेनाणुनात्र च । त्रैलोक्यं प्रणवाद्यं च रत्नयुगं तनुवकम् ॥ ६ ॥

असृष्टीर्पितो मन्त्रो ह्यग्निप्राकारमंत्रकः । अनेन मनुना स्वस्य परितोऽग्निमयं युधः ॥ ७ ॥
 प्राकारं परिकल्पयान् न्यासानन्यान् समाचरेत् । शुभ्रारक्तामिताभं तु प्रखवं शिरसि न्यसेत् ॥ ८ ॥
 भूमध्याननहृद्यजानुपदद्वन्द्वसन्धिषु । इतरान्द्वितुल्याभान् वर्णान्मयीं प्रविन्यसेत् ॥ ९ ॥
 दिग्बन्धादिमन्त्रा प्रयोगे एव स्पष्टीक्रियन्ते । पदद्वन्द्वसन्धिर्गुणः । “जानुगुह्येपु विन्यसेत्” इति
 कपिलवचनात् ।

रथाङ्गदरसद्गदाब्जमुमलं धनुःपाशकौ

सृष्टिं दधतमर्कमप्रमरुचिं कराम्भोरुहैः ।

स्यदेदुरुचिभिर्जगन्मनसि मासयन्तं सरेद्

हरिं रथपदाह्वयं विकटमीमर्दप्राननम् ॥ १० ॥

रथाङ्गं चक्रं । दूरं गृह्ण । सृष्टिं गृह्ण । दशद्यूधैर्योराधे, तदाद्यथ स्थयोरन्ये, तदाद्यथ स्थयोरपरे,
 तदाद्यथ स्थयोरितरे, इत्यामुधध्यानम् । तथा—

पूजयेद्वैष्णवे पीठे गन्धपुष्पादिभिस्ततः । मूलेन मूर्तिं मंकरुष्य तत्रावाह्यं च पूर्ववत् ॥ ११ ॥

अङ्गानि चक्राद्यन्त्राणि लक्ष्म्याद्या लोकपालकान् । तदायुधानि च यजेत् क्रमाद् देशिकसूतमः ॥ १२ ॥

रथाङ्गं च दूरश्चैव गदाब्जे युसल तथा । धनुः पाशाङ्कुशौ प्रोक्ताः पीतरक्तमितासिताः ॥ १३ ॥

द्विशश्च शङ्खयोऽभ्यर्च्या विष्णुमानिष्यकारिकाः । दर्शयेच्चक्रगायत्र्या ततो मृद्रा च मन्त्रवित् ॥ १४ ॥

मुद्रा चक्राचक्रमुद्रा ।

मुदर्शनाय विवदेत्ततश्च विग्रहे महा । ज्वालाय धीमहि ततस्तन्मथकं प्रचोदयात् ॥ १५ ॥

इति । अथ प्रयोगः—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामप्रथमं कृत्वा, शिपति अहिर्बु-
 धन्याय ऋषये नमः । मुखे अनुपुष्ट्यन्दते नमः । हृदये श्रीसुशर्चनाय महाविष्णवे देवतायै नमः । इति
 विन्यस्य मन्त्रार्थे जपे विनियोगः । इति प्राग्बुद्ध्या, आचक्राय स्वाहा हृदयाय० । विचक्राय स्वाहा
 शिरसे० । सुचक्राय स्वाहा शिखा० । प्रीचक्राय स्वाहा कवच० । सचक्राय स्वाहा नेत्र० । ज्वालाचक्रा-
 य स्वाहा अन्त्रम्० इति मन्त्रैः करपङ्क्त्यान्तं कृत्वा, पैर्दी चक्रेण यन्मामि नमश्चक्राय स्वाहा । आग्नेयीं
 चक्रेण यन्मामि नमश्चक्राय स्वाहा । इत्यादिशुन्या दशदिग्गन्धनं दक्षकृतर्जन्यङ्गुष्ठोत्थशब्देन विधाय, ओं
 जैलोक्य रत्नं २ ५ पद्मं स्वाहा, इति मन्त्रेण प्राग्बुद्धिप्राकारं कृत्वा, शिरसि औत्तम । भूमये हं
 नमः । मुखे हं नमः । हृदि स्वा नमः । गुह्ये २ नमः । जानुने हं नमः । गुह्ययो पद्मं नमः । इति
 विन्यस्य ध्यानादिप्राणप्रतिष्ठान्ते वैष्णवमुद्रा प्रदर्श्य, “ओत्तुदर्शनाय विग्रहे महाज्वालाय धीमहि तन्म-
 थं प्रचोदयात् ॥” इति गायत्र्या पुनश्चक्रमुद्रां प्रदर्शयन्तानाद्यङ्गाचक्रान्तेऽष्टदलेषु—चक्राय नमः । शङ्खा-
 य० । गदाय० । पद्माय० । युसलाय० । धनुष्य० । पाशाय० । अङ्कुशाय० । इति संपूज्य, दलामेषु ह्यथ
 प्रियपूजोक्तदम्पाद्यष्टगङ्गा संपूज्य लोकेश्वर्यादि सर्वे प्राग्गत् कुर्वादेत । तथा—

जपेद् दशशलच तु तत्तमहसं हुनेद् तिलैः । सर्पपर्वित्वदाग्धाघ्नपुर्वमेवौ यथाविधि ॥ १६ ॥

नित्यं नित्यपत्रं । ‘सर्पपर्वित्वपत्रे’ इति प्रयोगसारावचनात् । एकैकद्वयं श्रुतशताधिकसहस्रसंख्याको
 होमः । तिलादिद्रव्यचतुष्टये त्रिमधुयोगः कार्यः । ‘त्रिमधुसुवै’ इति प्रयोगसारात् । तथा—

तर्पणादि ततः कृता कुर्याद् ब्राह्मणभोजनम् । मिद्रे मनौ विदध्याच प्रयोगानिष्टदायकान् ॥१७॥
चक्रयुग्मं लिखेन्मन्त्री सौम्ययाम्यगतं क्रमात् । आलिखेत् प्रणवं मध्ये पद्कोणेष्वणुवर्णकान् ॥१८॥
चक्रयुग्मं पद्कोणद्वयम् ।

पीताभा कर्णिकां कुर्याद्भारं श्याममन्तरम् । मितां नेमिं शिखिशिखापरीतं पार्थिवाश्रुतम् ॥१९॥
तत्र सौम्ये च कलशं शोणाम्भःपूर्णमत्र च । चक्राह्वयं समाग्राह्यं हरिं मध्यक् प्रपूज्य च ॥ २० ॥
याम्ये कुर्याद्विष्णुमूर्तं पद्मत्रिशङ्खतमभितैः । आज्यापामार्गकमभिदक्षताराजिकान्तिलैः ॥ २१ ॥
हरिणा पञ्चगव्यंश्च हुनेदाज्यप्लुतैः क्रमात् । प्रतिद्रव्यस्य संपातान् कुम्भतोये विनिर्दिशेत् ॥२२॥
(प्रस्थापार्धकृतं पिण्डं मध्यक् कुम्भोदकं सुधीः । याम्याशायामुपावेश्य माध्यं नीराज्य तत्र च ॥२३॥
सद्रव्यं तं घटमाराद्राशानष्टमके विधेत् । तत्सामय्यादिकमपि विधेत् तद्दक्षमागके ॥ २४ ॥
ततो बलिं हरेर्द्विमान् हुतशिष्टाष्टकेन च । मन्त्रेणानेन हृदयं पठेद्विष्णुगणे ततः ॥ २५ ॥
वदेद्भ्योऽन्ते सर्वशान्तिकरेभ्योऽन्ते बलिं हरेत् । प्रतिशृङ्खन्तु शान्त्यै च हृदयं तदनन्तरम् ॥२६॥
विश्रान् संभोज्य गुरवे दक्षिणां च मरुत्पथेत् । ज्वरादिरोगमघातान् प्रयोगोऽयं विनाशयेत् ॥ २७ ॥
अपस्माररुजं चैव पिशाचप्रद्वैकृतम् । रक्षोभूतादिपीडां च नाशयेन्मद्भयं विधिः ॥ २८ ॥

इति । अन्वयार्थः—सुशुभे स्थाने गोमघोपलिप्तं दक्षिणात्तरविभागेन हस्तान्तराले पद्कोणद्वयं घृत्तयेदिते
बहिर्द्विगुणतुरस्त्राश्रुतं च हृत्पात्रं, तन्मध्ये दीक्षोक्तगोतरजनापूर्णं पद्कोणोदरं रक्तेनापूर्णं, तदन्तरालपद्कं श्या-
मरजनापूर्णं देवा. सर्वांश्च तेनापूर्णं, तन्मध्ये प्रणवं बलिस्थ, दशप्रादिपद्कोणके मूलमन्त्रस्य द्वितीयापर्णा-
दिवर्णपद्कं बलिस्थ, (तत्रोत्तरदिग्गन्धर्वः बुधमादिमिधरकृतलपूर्णं शुभं दीक्षाविधानोक्तप्रकारेण सं-
स्थाप्य) तत्र पीठपूजापुरं सर्वं सुदर्शनं सम्यगावाह्य, पञ्चोपचारकैः साक्षात्करणं संपूज्य, दक्षिणादिगुणतत्त्वके
दीक्षोक्तविधानेन नित्यहोमोक्तविधिना या वैष्णवाग्निं संस्थाप्य प्रोक्तद्वयैः प्रतिद्रव्यं हुतयेत् (पद्मत्रिशङ्खं
शतं प्रत्याहुतिं प्रतिद्रव्यं) क्षुबलं कुम्भतोये संपातयन्नुदयात् । ततो होमं समाप्य कुम्भे पिण्डं प्रस्था-
पान्मन्त्रं निधाय, साध्यं स्वदक्षमागे समुपवेश्य तं कुम्भमुद्घृत्य साध्यस्थोपरि यि परिभ्राम्योक्तस्थाने दूरे तं
घटे निक्षिप्य, सामप्रपादि सर्वं तद्दक्षमागे निक्षिप्य, हुतशिष्टाष्टकेन “ नमो विष्णुगणेश्वर्यः सर्वशान्तिकरेभ्यो
बलिं प्रतिशृङ्खन्तु शान्त्यै नमः ” इति बलिं दद्यात् स्मृतदक्षमागच्छेत् । ततो यजमानो ब्राह्मणान्नादिभिः परितो-
प्य स्वगुरुं प्रयोगकर्तारं गोभूदेरवयवत्वादिभिः सम्पद्य परितोपयेदुक्तकलभात् भवेत् ॥ तथा—

स्तनजटुममर्धतः कलकैः पञ्जरं शुभम् । कृता मन्त्री पञ्चगव्यैः पूरयेत् साध्यमत्र च ॥ २९ ॥
निवेद्यमेच्छुद्धरश्च शुद्धाङ्गं तं स्पृशजपेत् । मनुं कृणुतुं वदद्योदिदिक्षु संस्थाप्य मन्त्रित् ॥३०॥
विप्रवर्यैः कारयित्वा होमं पूर्वोदितैः क्रमात् । द्रव्यैस्तांस्तोषयेद्विश्रान् यजमानो गुरुं तथा ॥३१॥
घनधान्यादिकर्नला सन्तोष्य प्रीणयेत् तथा । एष योगः सर्वरोगापमृत्युदोहनाशकः ॥ ३२ ॥
गव्यैः समस्तैः चौरद्वचमोर्त्यश्च कषायकैः । एभिः संशूरितैः कुम्भैर्जप्तैः संपातसंप्रतैः ॥ ३३ ॥

नाथं ग्रहाविष्टमनेन निश्चेदुन्नामिचारातुगमुपपादम् ।

स्वस्यो भवेत् तेन नरोऽतिनङ्गु भानोदिने नाषु नुमाधितैर्मनैः ॥ ३४ ॥

योषां संन्यापयेत् तैश्च नुखेन प्रनयो भवेत् । घृतपहं पञ्चगव्ये संजप्तनमुनायुना ॥ ३५ ॥

ग्रहपीडानिरुद्धानां गर्भिणीनां दिवावहम् । ननु जपेद् दशगतं पञ्चगव्यं स्पृशन् सुधीः ॥ ३६ ॥

पद्मपत्रे ब्रह्मवृक्षपत्रे विन्वफलेऽपि वा । तद्वन्म्य तत्स्रोतशृङ्गे निखनेच परस्व वा ॥ ३७ ॥

रत्ना भवसि ददेहे मंपददृष्टिश्च जायते । पलागस्तनमदुल्लसत्तन्मं गुग्गुलं तथा ॥ ३८ ॥

घुसुरं च हरिद्रा च रोचना विन्वगामिका । अपानागतिलादूर्वा विष्णुक्रान्ता तुलस्यपि ॥ ३९ ॥

कृष्णा च तुलसी प्रोक्ता यरोऽर्कटुम एव च । सहदेवी तथा लक्ष्मीकुम्भागोनयमद्रवाः ॥ ४० ॥

कमलं रोचना पञ्चगव्ये मंदाथयेन्मुहुः । निद्रेऽग्नौ भस्म यावत् स्यादेतत् सर्वेष्टायकम् ॥ ४१ ॥

सिद्धे संस्मृतम् ।

संजमं मनुनानेन नम्यक् च शिरसा घृतम् । नर्वभूतग्रहव्याधिरुह्यादुःखादिचारणम् ॥ ४१ ॥

द्रोहोन्नादिगिषुत्रासनवंपापहर भवम् । आपन्नागकमेतत् स्पात् वयसं शिवदं परम् ॥ ४२ ॥

फलत्रययुतैः कर्कैः पञ्चगव्ये पचेद् घृतम् । प्रस्यं च कन्कटव्याणि धनं शुयली निशा तथा ॥ ४३ ॥

घनं मुक्ता ।

चित्रकैलामधोर्धादिवंवा पाठा इषा तथा । मार्दका च विटङ्गं च नज्जिष्ठा दारुरोहिणी ॥ ४४ ॥

मुमुना तेन संजमं वन्व्यापुत्रप्रदायकम् । भूतप्रेतपिशाचादिमयमं नात्र संशयः ॥ ४५ ॥

पञ्चगव्याव्ययेतत् त्यज्जर्मरसाकरं परम् । गुटिकां च पुरोः कृता सहस्राष्टं हुनेत् ततः ॥ ४६ ॥

पुरो गुगुले ।

दिवनत्रितय द्यापि चतुर्दिवममेव च । भवेत् सर्वोपद्रवाणां नागो मङ्गु गदस्य च ॥ ४७ ॥

अपानागममिद्रिश्च हुनेदयुतस्रखयया । भूतञ्जरमयव्याधिरुह्यापल्लारनाशनम् ॥ ४८ ॥

घृताङ्गः कमलैर्दुता श्रीहृदि लभते नरः । आख्याताभिश्च दूर्वाभिर्हीनो दीर्घायुषे भवेत् ॥ ४९ ॥

पलागभूतदमिद्रिमेवाहृदिर्भवेत् किल । वस्त्राणीं श्वेतकुसुमैराञ्चाङ्गैर्जुहुयान्नरः ॥ ५० ॥

पशूनामृदितृच्छेत् स हुनेत् केवलं घृतैः । उदुम्बरममिद्रोनात् पुत्रलामो भवत्यलम् ॥ ५१ ॥

अष्टोत्तमहन् च हुनेदभ्युत्थैस्तथा । ममिद्रैरेकवर्षं मुक्तयेऽर्थं विधिः स्मृतः ॥ ५२ ॥

चक्रमध्यस्थितं स्वं च चिन्तयंश्च मनु जपेत् । एकोऽपि दुर्जयो युद्धे मर्त्यो भवति मन्त्रवि ॥ ५३ ॥

कन्धान्तादिनिभं चक्रं वैरियो यत् मृषेति । मरेत् भगदिनं तस्य ज्वलनप्रतिभो ज्वरः ॥ ५४ ॥

भवेत् त्रिशद्विनाशाय प्राप्नोति मरणं ध्रुवम् । मकारं स्वरमर्वातिं याहीतिपदत्रोष्टवम् ॥ ५५ ॥

मंमरेयम्य शीर्षेऽथ तस्योच्चाटो दगाहव । मरुदन्तान्तरणं जाति गान्तं काकानिभं रियोः ॥ ५६ ॥

मूर्ध्नि स्नेहं नगाहादुच्चाटो वा मृतिभवेत् । गरुडगाहप्रतिभं सुधाधाराभिवर्षणम् ॥ ५७ ॥

सकारं संस्मरेन्मूर्ध्नि स जीवेच्छरदां शतम् । वह्निगेहपुगे आग्रा(यान्ता)न् मस्र मध्ये पडश्रिपु ॥५६॥

मन्त्रार्णानथ तेष्वेव लिखेत्प्रथमिदं शुभम् । आपचिचारणं मय्यग भूतप्रेतभयापहम् ॥ ६० ॥

इति । अस्यार्थः—पदकोणं यिलिख्य तन्मध्ये पदकोणेष्वपि ठकारमालिख्य तेषु ठकारेषु मन्त्रार्णानेकैकशो विलिखेत् मध्ये साध्यनाम चेति संप्रदायः । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥ तथा—

वह्निगेहपुगे साध्यं लिखेत् तारगठाचकम् (ठार्णगम्) । पदसु कोणेषु मन्त्रार्णान्तिष्ठन्धिष्वङ्गमन्त्रकान् ॥६१॥

ततः षोडशपत्रं स्यात् षोडशाणान्धुमंयुनान् । वेष्टितं भूपुरेणाथ कृतमपातमुत्तमम् ॥ ६२ ॥

गर्भिणीगर्भरक्षार्थं हितं परमदुर्लभम् । उन्मादग्रहभूतादीनाभिचारान्श्च नाशयेत् ॥ ६३ ॥

इति । अस्यार्थः—पदकोणमध्ये ठकारं तन्मध्ये प्रणवं सप्ताक्षमालिख्य, पदकोणेषु शिष्टार्णानालिख्य, पदकोणसन्धिष्वङ्गमन्त्रमन्त्रानालिख्य, तद्वद्दि. षोडशदल पत्रं कृत्वा, तद्दलेषु षोडशाक्षरमन्त्रस्यैकैकमक्षरमालिख्य पद्धिधनुस्त्रेण घेष्टयेदुक्तफलदं भवति ॥ तथा—

पदकोणे प्रणवगतं च कर्म मध्ये मन्त्रार्णान् दहनयुगस्य कोणकेषु ।

अङ्गाण्यन् विलिखतु सन्धिष्वङ्गमेतच्चौरादिग्रहभयनाशकं च यश्च ॥ ६४ ॥

इति । अस्यार्थः—पदकोणमध्ये सप्ताक्षं प्रणवं यिलिख्य कोणेषु शिष्टार्णान् सन्धिष्वङ्गमन्त्रान् विलिखेत्, एतदुक्तफलदं भवति ॥ तथा—

कृशानुगृहपुगमे लिख सप्ताक्षपतारं लिखेत्

पडश्रिपु मनुं च सन्धिविवरे तथाङ्गानि च ।

स्वरद्वयसुकेमरं वसुदलं लिखाष्टार्णयुग्

लिपिद्वयसुकेमरं विहृतिवर्णयुग्मद्वदलम् ॥ ६५ ॥

हृत्वाभ्यां स्वाभ्यपया वीतं पाशाङ्कुशवृत्तं त्रिषा । चक्रपन्त्रमिदं मोक्षं सर्वाभयनिवारणम् ॥ ६६ ॥

सर्वभीतिप्रशमनं जुद्रचौरविनाशनम् ।

इति । अस्यार्थः—पदकोणं विलिख्य तन्मध्ये सप्ताक्षं प्रणवं यिलिख्य, पदकोणेषु मन्त्रार्णान्तिष्ठन्धिष्वङ्गमन्त्रमन्त्रानालिख्य, तद्वद्दि. षोडशदलकमलं कृत्वा, तत्केसरेषु षोडशक्षरान् सविन्दुकानालिख्य तद्दलेषु नारायणाष्टाक्षरवर्णान् सविन्दुकानेकैकशो विलिख्य, तद्वद्दि. षोडशदलपत्रं कृत्वा तत्केसरेषु कादिसान्तान् सविन्दुकान् द्वादशो विलिख्य, तत्पत्रेषु अक्षयमाणसुदर्शनषोडशाक्षरमन्त्रस्यैकैकमक्षरं विलिख्य, पद्माद्वि.सप्तवृत्तानि कृत्वा वीथीपदकं परिकल्प्य, तास्यभ्यन्तरगतासु तिष्ठन् हकारसकारयोर्मध्ये साध्यनामाक्षराणि कृत्वा संघेष्ट्य, पाद्यासु तिष्ठन् पाशाङ्कुशबीजाभ्यां घेष्टयेत् । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥ तथा—

तारं हृद्गवध प्रोक्त्वा ते महासुपद वदेत् । दर्शनाय हुमस्रान्तः षोडशाणो मन्त्रतमः ॥ ६७ ॥

तारं प्रणवः । हृद्गवः । अस्त्रं फट् । अन्यानि पदानि स्वरूपाणि । अथ सन्धिः, ओंमो भगवते इति ।

यन्त्रेषु लिखितो ह्येष सर्वाभीष्टफलप्रदः । अष्ट रेखा लिखेत् तत्र युगशः संप्रवर्धयेत् ॥ ६८ ॥

अष्टार्णान्तरितान् पादान् हृषीकेशमनोर्लिखेत् । चतुष्कोष्ठे मध्यकोष्ठत्रितये साध्यनामयुक् ॥ ६९ ॥

चक्रमन्त्रं लिखेन्मन्त्री भवेत् तत्सप्तकोष्ठके । यत्र भूर्जे चौमपटे कोमले कर्पटोऽपि वा ॥ ७० ॥

शिरः शिखा च वर्मान्तं प्रमर्दययुगं मतम् । वर्म प्रध्वंमययुगं वर्मान्तं रचयद्वयम् ॥ ५ ॥
हुमन्तमस्त्रं मंत्रोक्तं पञ्चाङ्गानि मनोः क्रमात् । अष्टाङ्गानि न्यसेन्मन्त्रवर्णैर्मन्त्री यथाविधि ॥ ६ ॥
पञ्चाङ्गनेत्रजठरपृष्ठेषु क्रमतो न्यसेत् । विदध्यात् करयोर्न्याम मन्त्रारौरेष्टभिः सुधीः ॥ ७ ॥
दक्षतर्जन्यादिका च यावत् स्याद्ग्रामतर्जनी । सृष्टिरेतद्वैपरीत्यं महारो गदितः स्थितिः ॥ ८ ॥
दक्षान्यतर्जनीपूर्वा कनिष्ठायुग्मकान्तिका । कामप्राणानुजुलीषु ह्युष्ठादिधनद्वकान् ॥ ९ ॥
न्यसेद् बाणार्णपुटितमातृकां विन्यसेत् सुधीः । अष्टौ तत्त्वानि विन्यमेच्छरौ देशिकोत्तमः ॥ १० ॥

प्रकृतिमहदहंकृत्याकाशानिलगङ्गिनीरभ्यूषाण्यः ।

मन्त्रार्णयुतैः पदान्बुहदास्वरुहदहदयमकलतनुषु ॥ ११ ॥

न्यसेत् संहारयुगौष्ठं सर्गसाक्षिपरीतकः । ताम्रंयुग्ममूलेन त्रिणो न्यसेत् तनौ पुषः ॥ १२ ॥
'कान्ध्यासहस्राभिगुह्यजानुपादेषु विन्यसेत् । एषा सृष्टिश्च नाभ्याद्या हृदन्ता स्थितिरिति ॥ १३ ॥
मर्गव्युत्क्रमतथापि संहारो मन्त्रिभिर्मतः । मूर्ध्नि मध्यातर्जनी स्यान्नेत्रेऽङ्गुष्ठस्तनामया ॥ १४ ॥
वक्त्रेऽङ्गुष्ठस्तर्जनी च हृद्यङ्गुष्ठकनिष्ठिके । नामाचङ्गुष्ठवर्ज्याश्चाहुलयो गुह्यजानुषु ॥ १५ ॥
माहुष्ठाः पादयुग्मे च न्यसेन्मन्त्रार्णकांस्तनौ । ॥

न्यासेन्ध्वयमहुलितनयमो वैष्णवमन्त्रेषु । यत्र सृष्टिस्थितिसंहारपास उक्तस्तत्र सर्वत्र च श्रेयः ।
अष्टवारं समावृत्त्या देशिको यतमानसः । मूलाधारमहद्वक्त्रकरपन्मूलनामिषु ॥ १६ ॥
गलतुन्दहृदि कुचपार्श्वद्वन्द्वे मपृष्ठके । आस्यनेत्रश्रोत्रयोणाहस्ताग्रे मणिवन्धके ॥ १७ ॥
कूर्परामे हृतीयं स्याच्चतुर्थी च तथा भवेत् । पादाग्रकुण्डलजानुनितम्बद्वयकेषु च ॥ १८ ॥
टोःपादमन्धिशाखासु चतुरावृत्तयः स्मृताः । करपादाङ्गुलीयुग्ममध्ये न्यागद्वयं भवेत् ॥ १९ ॥
मूर्धाच्चिकण्ठहृदयजठरोरुपद्वन्द्वे । हृदि न्यसेत् सानिलेषु धातुषु क्रमतः सुधीः ॥ २० ॥
गण्डांमस्तनपार्श्वस्फिगूरुजङ्घाङ्घ्रिषु द्वयम् । प्रथमार्णं पादमूले परं पादाग्रजानुषु ॥ २१ ॥
गुदाण्डगुह्यकट्टेऽन्यं पार्श्वनाभौ चतुर्थकम् । वक्त्रेऽङ्गुष्ठहृदमेऽन्यं कण्ठवक्त्रनान्तरे ॥ २२ ॥
'श्रोत्रनेत्रद्वये चान्यं ललाटेऽष्टममरितम् । शिरोनेत्रादिगदितस्थानेष्वप्रपदं न्यसेत् ॥ २३ ॥
ततस्तनौ मूलमनुं व्यापधेन्मूर्तिपञ्जरम् । विप्रादिकांश्चतुर्वर्णान् आस्यहस्तोरुपत्सु च ॥ २४ ॥
इति । शारदातिलके तु(१७ । ६६) — मुखं न्यसेद् ग्राहणोऽस्य मुखमासोदिमं ननुम् । बाहू राजन्यः कृतोऽयं
न्यस्तव्यो बाहुयुग्मके ॥ १ ॥ ऊरू तदस्य यद्वैश्य इममूरुद्वये न्यसेत् । पदद्वये न्यसेन्मन्त्रं पद्भ्यां शूद्रो
अजायत ॥ २ ॥ इति ॥

न्यसेदाभरणानीह त्रायुगानि च देशिकः । नतः सञ्चिन्तयेद्विष्णुं श्रीकरं हृदयाम्बुजे ॥ २५ ॥
"लोलकल्लोले"त्यादि शृङ्खलानि प्रागेवोक्तम् (पूर्वार्धे एकादशे भागे २५० पत्रे) । अथ वामाग्रध-स्वयोर्महा-
कमले, तदाध्वर्यवोः शंखचक्रे, इति हेतिष्यानम् ।

एवं ध्याता मुकुन्दं तं पीठे पूर्वोदिते यजेत् । मूर्तिं मूलेन संकल्प्य तस्यामावाह्य मन्त्रवित् ॥ २६ ॥
 अङ्गानि कर्णिकाया च पूजयेन्मन्त्रचित्तमः । दिग्दलेषु च संपूज्याः श्री रतिश्च तथा धृतिः ॥ २७ ॥
 कान्तिश्च वर्णभेदेस्तु रश्मिश्चैतासितादिभिः । मूर्तीर्यजोद्दिदिकपत्रेष्विन्द्रादींस्तद्वहिः क्रमात् ॥ २८ ॥
 वज्रादींश्च यजेत् पञ्चाब्जोक्तार्चा समीरिता ।

इति । अथ प्रयोगः—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन शालायामग्रयं कृत्वा, शिरसि वामदेवाय
 अर्पये नमः । मुखे पंक्तिचन्द्रसे नमः । हृदये श्रीकराय देवताये नमः । इति विन्यस्य मनेष्टसिद्धये विनि-
 योग इति प्राग्वत्कृत्वा, भीषय २ हुं हृदयाय नमः । आसय २ हु शिरसे० । प्रमर्दय २ हु शिखा० । प्रघ्नं-
 मय २ हुं कवचं० । रक्षय २ हु अस्त्र० । इति पञ्चाङ्गमन्त्रान् प्राग्वद्विन्यस्य, हृदये उनमः । शिरसि
 स्तितमः । शिखाया घुनमः । कवचस्थाने आनमः । अस्त्रस्थाने कनमः । नेत्रयो रनमः । इति नेत्रान्तं षड्
 ज्ञेषु विन्यस्य, उदरे स्थानमः । शृष्टे हानमः । इत्यष्टाङ्गं विन्यस्य, (दक्ष) तर्जन्या उनमः । मध्यमाया स्ति० ।
 अनामिकाया घुं० । कनिष्ठिकाया थी० । (वाम) कनिष्ठिकाया क० । अनामिकाया रं० । मध्यमाया स्वा० ।
 तर्जन्या हानमः । इति सृष्टिः । वामतर्जनीमारभ्य दक्षतर्जनीपर्यन्तं संहारः । दक्षतर्जन्या उनमः । मध्यमायां
 स्ति० । अनामिकाया घुं० । कनिष्ठिकाया थी० । वामतर्जन्या क० । मध्यमाया रं० । अनामिकायां स्वा० ।
 कनिष्ठिकाया हानमः । इति स्थितिन्यासः ॥ अत्र प्रथमतः संहारन्यासं कृत्वा ततः सृष्टिस्थितिन्यासां कार्यौ ॥ अङ्ग-
 ण्यो द्वात्राविण्यै नमः । तर्जन्यो द्वौशोभित्यै० । मध्यमयो क्लीवशोभित्यै० । अनामिकयोः ध्वंश्चाक-
 णित्यै० । कनिष्ठयो न मोहिन्यै० ॥ अङ्गुष्ठयो द्वौकामाय नमः । तर्जन्या क्लीमन्मथाय० । मध्यमयोः वैक्
 र्दर्पाय० । अनामिकयोः ज्वमकरध्वजाय० । कनिष्ठयो र्खीर्मानकेतवे० ॥ द्वात्रौर्क्लीर्ध्वंश्च स ध्वंस्कीर्द्वौर्द्वौ
 नमः ॥ एव रीत्या मातृका विन्यस्य, पादयो हापृथिवीतत्वाय नमः । लिङ्गे स्वांजलतत्वात्मने नमः । इदि
 रंअग्नितत्वात्मने नमः । मुखे कंवायुतत्वात्मने० । शिरसि थीश्चाकाशतत्वात्मने नमः । इदि घुंअह्वातत्वा-
 त्मने० । हृदये चिमहत्तत्वात्मने० । सर्वाङ्गे उंअकृतितत्वात्मने नमः । इति संहारन्यासः ॥ ततः सर्वाङ्गे—
 उंअकृतितत्वा० । हृदये चिमहत्तत्वा० । इदि घुंअह्वातत्वा० । शिरसि थीश्चाकाशतत्वा० । मुखे कंवायुतत्वा० ।
 इदि रंअग्नितत्वात्मने० । लिङ्गे स्वांजलतत्वात्मने० । पादयो हापृथिवीतत्वा० ॥ इति सृष्टिग्यासः । अत्रापि उनमः
 परायेत्यादिना न्यासे प्राग्वद्योजनीयम् ॥ ततः प्रणवसंपुटितमूलमन्त्रेण त्रिव्यापकन्यासं कृत्वा, ततः पादयोः
 उनमः । जातुनो स्ति० । गुह्ये घुनमः । नाभौ थी० । इदि क० । मुखे रं० । नेत्रयोः स्वां० । शिरसि
 हा० । शिरसि उनमः । नेत्रयोः स्ति० । मुखे घुं० । इदि थी० । नाभौ क० । गुह्ये रं० । जातुनो स्वां० ।
 पादयोः हानमः ॥ नाभौ उनमः । गुह्ये स्ति० । जातुनो घुं० । पादयोः थी० । शिरसि क० । नेत्रयोः रं० ।
 मुखे स्वां० । इदि हानमः ॥ अत्र न्यासे प्रमाणोक्ताङ्गुलयो ग्राह्यौ । (१) मूलाधारे उनमः । इदि स्ति० । मुखे
 घुं० । दक्षबाहुमूले थी० । वामे क० । दक्षोरमूले रं० । वामे स्वां० । नाभौ हां० ॥ (२) गले उनमः ।
 उदरे स्ति० । इदि घुं० । दक्षस्तने थी० । वामे क० । दक्षपादौ रं० । वामे स्वां० । शृष्टे हां० ॥ (३) मुखे
 उनमः । नेत्रयोः स्ति० । श्रोत्रयोः घुं० । नभौ थी० । हस्ताग्रयोः क० । मणिवन्धयोः रं० । कूर्परयोः
 स्वां० । अंसयोः हां० ॥ (४) दक्षपादाग्रे उनमः । वामे स्तितमः । दक्षगुल्फे घुं० । वामे थी० । दक्षजानुनि
 क० । वामे रं० । दक्षनितरंगे स्वां० । वामे हां० ॥ (५) दक्षदोर्मूले उनमः । मण्ये स्ति० । मणिवन्धे घुं० ।

अङ्गुष्ठादिपञ्चाङ्गुलीषु एव पञ्चवर्णान् न्यसेत् ॥ (६) एवं घामदोर्मूलादिषु न्यसेत् ॥ (७) एव दन्तोरमूलजानुगुल्फ-
पञ्चाङ्गुलीषु न्यसेत् ॥ (८) एव दामोदरमूलादिषु ॥ (९) दक्षहराङ्गुष्ठतज्जंघ्यामध्यमामारभ्य घामाङ्गुष्ठतज्जंघ्याम-
ध्यमावधि त्वष्टम् स्थानेषु न्यसेत् ॥ (१०) एव पादयोःङ्गुल्यन्तरालेषु ॥ (११) मूर्ध्नि उनम । नेत्रयोः त्ति० ।
कण्ठेष्टु० । श्रोत्रे धा० । उदरे कं० । ऊरुद्वये र० । जानुने स्या० । पादयोः द्वा० ॥ (१२) हृद्रेष त्वचि
उ० । रक्ते त्ति० । मांसेष्टु० । मेदाम् धा० । आम्नि कं० । मज्जाया र० । शुक्ले स्या० । प्राणे हानिम ॥
(१३) दक्षगण्डे उनम । दक्षान्ते त्ति० । दक्षस्तनेष्टु० । दक्षपाभ्यं धा० । दक्षाम्फाजि कं० । दक्षार्गे रं० ।
दक्षजङ्घाया स्या० । दक्षपादे द्वा० ॥ (१४) एव घामगण्डादि ॥ (१५) पादतलयोः उनम । पादाग्रजानुषु
त्ति० । गुदवृषणगुदमूलेषुष्टु० । पाभ्यद्वयनाभेषु धा० । घट्ट पृष्ठद्वयेषु कं० । ऋणद्वयप्रताम्यासु र० ।
श्रोत्रनेत्रेषु स्या० । ललाटे हं० ॥ (१६) गिरान्ते उनम । नेत्रयोः त्ति० । मूर्ध्निष्टु० । हृदये धा० ।
नाभौ कं० । गुह्ये रं० । जानुने स्या० । पादयोः हानिम ॥ इति पादगण्डा मूलमन्त्राक्षराणां विन्यस्य,
मूलेन व्यापक इत्याद्याङ्गुलमतिपञ्चरन्यास इत्याद्युं द्वात्रिंशोऽस्य मुग्गमासांशम । दन्तयोः पादराज-
स्य हन्त० । ऊर्वो ऊरू तदस्य यद्वयं० । पादयोः पदभ्यां शूद्रा अजायन्त० । इति विन्यस्य, गिरान्ति
विरोटाय नम । कण्ठयोः मकरकुलङ्गताय नम । श्रोत्रे कोन्तुभाय प्रयेयाय० । घट्टनि श्रोत्रमाय हाराय० ।
वाहुषु अङ्गद्वयोः केयूरभ्यां नम । ऋक्षा भोममेरुलाये० पाताम्रराय० इति विन्यस्य, घामदन्तोर्ध्वहस्तयोः
शङ्खाय० चक्राय० । घामदन्ताधोहस्तयोः गदाय० । पद्माय० । इति विन्यस्य, ध्यानादिपुष्पापचारान्तं कर्त्तुं-
कायामेवाङ्गानि सपूज्य, द्विदशेषु धिये नम । रत्न० । धृत्य० । काव्ये० । इति सपूज्य, विदिग्दशेषु पूर्वोक्त-
वासुदेवादिचतुर्मुर्तीं सपूज्य लोकपालाचार्याद प्राग्गत् कुर्यादिति । तथा—

अष्टलक्ष जपेन्मन्त्रं नियमस्यो जितेन्द्रियः । जुहुयात् तद्दशांशेन पिबेदुग्धद्रुतपर्णैः ॥ २९ ॥
तर्पणे समिद्धिः ।

अथैदुग्धानसुधृतैस्तर्पणादि ततश्चरेत् । गुरुं सन्तोष्य त्रितार्घ्यं पिबेदमन्त्रो भवेद् ध्रुवम् ॥ ३० ॥
ततः कुर्वीत मन्त्रव्रतः प्रयोगानिष्टमिदये । दुग्धाप्लुतैः सरसिर्जरयुते जुहुयाच्चिद्वये ॥ ३१ ॥
अयुते अयुतद्वयम् ।

मधुरत्रयमपुक्तैः पलाशकुसुमैर्हुनेत् । मेधावो जायते शीघ्रं यशमे च तिलैर्हुनेत् ॥ ३२ ॥
कान्त्यै प्रजुहुयाद्दीमान् केवलाज्येन मन्त्रावित । पयःप्लुतगुद्व्याश्च खण्डैः प्रजुहुयाद् बुधः ॥ ३३ ॥
दीर्घमायुरप्नोति क्षीरोगी मन्त्रवित्तमः । त्रिसृग्दुग्धं लवणं हुनेन्निशि सहस्रकम् ॥ ३४ ॥
अष्टाधिकं च मासेन सोऽमरस्त्रीर्विश नयेत् । का कथा मर्त्ययोपासु वाङ्मात्रचशगासु च ॥ ३५ ॥
दशपुष्पदारुमस्म सजसं मनुनामुना । त्रिसहस्रं घृतं मूर्ध्ना पापरोगहरं परम् ॥ ३६ ॥
जनतावश्यकृदेतत् प्रथितं सर्वकामदम् । घृताङ्गदूर्वाचरुभ्यां हुनेदयुतसंख्यया ॥ ३७ ॥
शुद्धीयाद् हुतशिष्टं च चरुं दद्याच्च दक्षिणाम् । गुरवे तर्पयेद्विप्रान् ब्रह्मलङ्कारणैः शुभैः ॥ ३८ ॥
शापापमृत्युरोगादि नश्यत्वापुश्च विन्दति । उत्तिष्ठवाहुः पुरुषः प्रत्यहं रविबिम्बके ॥ ३९ ॥
न्यस्तदृष्टिश्चाष्टशतं जपेत् प्राप्नोत्यतन्द्रितः । महाधनाटमचिरादन्नायं पशुकादिकम् ॥ ४० ॥
दुग्धमध्ये प्रातरमुं रमेशं तर्पयेद्बुधः । अष्टाधिकं सहस्रं तु स लभेदचिराद्धनम् ॥ ४१ ॥

सुमुष्टमन्नं च वने लभते भृत्यवर्गशुक् । वश्याकर्षणसंमोहस्तम्भोच्चाटनमारणम् ॥ ४२ ॥
 कुर्यादनेन मनुना यथाद्रव्यैः सुशोभनैः । किं वृक्षेन मनुना निरितलं साधयेत् सुधीः ॥ ४३ ॥
 य एवं श्रीकरं विष्णुं भजेद्भक्तिद्युतो नरः । शृण्वेह सकलान् भोगान् याति विष्णोः पर पदम् ॥ ४४ ॥
 इति ॥ तथा—

श्रीमन्नारायणस्य तदनु चरणौ शरणं स्यात्प्रपद्ये । देन्तं श्रीमचरणमपि च नमस्तच्चरणौऽप्यशुक् ॥ ४५ ॥
 "श्रीमन्नारायणस्य चरणौ शरणं प्रपद्ये श्रीमचरणापि नमः" ॥ (२४) (तत्प्रपन्नश्चतुर्विंशतिवर्षः ॥) तथा—

शृङ्गाद्याः पूर्वमुक्तासमशरमनुना पञ्च चाङ्गानि कुर्यात् ।

पूजाहोमादि सर्वं समुदितविधिना मुक्तिदो मन्त्र एषः ॥ ४६ ॥

अस्त्रमशरमनुना कामरीजेन, तेन क्लृप्ताः क्लृप्ताः इति ॥ संमोहनतन्त्रे—

अथ वक्ष्ये महादेवि मन्त्रं श्रोत्रुपोत्तमम् । धर्मार्थसुखमोक्षाप्तिफलदं योपितां नृणाम् ॥ १ ॥
 प्रवरं मन्त्रज्ञं ते मर्मतन्त्रेषु गोपितम् । अतिगुह्यतमं देवि दौर्भाग्यव्याधिनाशनम् ॥ २ ॥
 वारिद्वनाथार्कं देवि जराभरणनाशकम् । शोकभीतिहरं देवि मन्त्रं त्रैलोक्यमोहनम् ॥ ३ ॥
 वश्याकर्षणनिद्रेषमारणोच्चाटकारकम् । तम्भकारकमन्तर्धिविलमिद्विकरं परम् ॥ ४ ॥
 शत्रुभिः परिभूतैश्च सर्वविघ्नैरुपद्रुतैः । हतार्यैः क्षिप्तसारबाभिर्भिर्दुःस्वितैर्जनैः ॥ ५ ॥
 भर्तृराजामिभूतैश्च निघातैः पुत्रकाङ्क्षिभिः । मृत्युार्थिभिश्च संग्रामे विजयाकाङ्क्षिभिर्जनैः ॥ ६ ॥
 योषाभिश्चैव ससेव्यं भय श्रीसुखमोचदम् । मृणु सम्यक् समासेन सर्वलोकसुखप्रदम् ॥ ७ ॥
 मायारमातारमारीजानि हृदयं वदेत् । लोहितं कर्णयुक्तं च वदेद्द्विमुना तथा ॥ ८ ॥
 पोत्तमाप्रतिरूपं च लक्ष्मीपदमतः परम् । निवाससकलं प्रोक्ता जगत्त्रोभणमुचरेत् ॥ ९ ॥
 भवर्क्षीहृदयान्ते विदारणस्त्रिभुतो वनम् । मनोन्मादकरान्ते च स्वप्ननवौ सुरं वदेत् ॥ १० ॥
 मनुजं सुन्दरं चैव जनसुखा मनामि च । तापयेति द्विरुच्चार्य वदेद् दीपय शोषय ॥ ११ ॥
 मारय तम्भय द्रावधाकर्षय पदं दिशः । आनेशय च परम सुभग सर्वशुचरेत् ॥ १२ ॥
 सौभाग्यान्ते करपदं सर्वकामप्रदेति च । अलक्ष्मीर्हिनयुग्म च चक्रेण गदया पुनः ॥ १३ ॥
 सन्नेन सर्वगणैश्च भिन्दयुग्म ततो वदेत् । पाशेन बन्धद्वितयमङ्कुशेन द्विताडय ॥ १४ ॥
 तुषयुग्म च किं तिष्ठमि तावद्यावदीरयेत् । समीहितं च मे सिद्धं भवति क्लीं सर्वमेव च ॥ १५ ॥
 अस्त्रहृन्धक्त्रिमामारप्रणवाश्च समुचरेत् । पुरुषोत्तममन्त्रोऽयं प्रोक्तः सर्वसमृद्धिदः ॥ १६ ॥
 पूर्वरीजेन मायान्तेनान्त्यरीजेन चोचिरे । आचार्याः केचनेत्युक्ता ह्यनेशय-पदद्वयम् ॥ १७ ॥
 मोहय-द्वितय नृपुस्तम्भयद्रुतः परम् । हु मादौ क्लीं च नेच्छन्ति तथा परमपूर्वतः ॥ १८ ॥
 समन्तशब्दं प्रोचुयात्तत्क्षीप्यानेऽशुक्तं पदम् ।

इति । माया ह्रीं, रमा श्रीं, तार प्रणय, मार क्लीं, हृदयं नम, लोहितं यकार कर्णं उ तेन पु, वही रेफ उना उकारेण तेन ह, पोत्तमाप्रतिरूप स्वरूप, लक्ष्मी स्वरूप, निवाससकल स्वरूपं, जगत्त्रोभण

स्वरूपं, सर्वलोहदय स्वरूपं, विदारण त्रिभुवनमनोन्मादकर स्वरूपं, सु स्वरूप, अग्नी रेफ. अनन्त आ
तेन रा, सुर स्वरूपं, मनुजसुन्दरीजन स्वरूपं, मनासि स्वरूपं, तापयेति द्विस्तपय तापय, दीपय
शोषय मारय स्तम्भय द्रापयारूपं, द्विस्तपयानि द्विद्विरुषेत्यर्थः । आवेशय स्वरूपं, चकाराद्वि ।
परमभुवनमर्थ स्वरूपं, सौभाग्यकर स्वरूप, सर्वकामप्रद स्वरूपं, अलक्ष्मी स्वरूपं, हनयुग्मं हनहन,
चक्रैः गदया स्वरूपं, रङ्गेन सर्ववाणैश्च स्वरूप, भिन्दयुग्मं भिन्दभिन्द, पाशेन स्वरूप, बन्धद्वितयं
बन्धबन्ध, अङ्गुशेन स्वरूप, द्विस्ताडय ताडय ताडय, तुरुयुग्मं तुरुतुरु, किं तिष्ठन्ति तापघापस्त् स्वरूपं,
समीहित मे सिद्धं भवति स्वरूपं, क्री स्वरूपं, यमं हं, अख फट्, हृद्यम्, शक्ति. ह्रीं, मा धीं, मारः
क्रीं, प्रखण्डं उँ, । तथा—

जैमिनिर्मुनिरस्योत्तरद्वन्द्वोऽमितमितीरितम् । त्रैलोक्यमोहनतनुर्देवता पुरुषोत्तमः ॥ १६ ॥

पङ्क्तानि मनोर्धेवि नेत्रान्तानि प्रकल्पयेत् । हुंफटन्तानि च शिवे तारमारादिकानि च ॥ २० ॥

वदेत् पूर्वं च पुरुषोत्तमं त्रिभुवनं वदेत् । मनोन्मादकरं हृद्य सकलान्ते जगत्पदम् ॥ २१ ॥

सौभग्यं प्रवदेत्समीदायितेति शिरो मतम् । मन्मथोच्चं वदेन्माङ्गलकामान्ते च दीपन ॥ २२ ॥

शिखामश्रय परमं वदेत् सुभगशन्दतः । सर्वसौभाग्यकरतो वदेदप्रतिरूपक ॥ २३ ॥

केशव सारयुग्वर्म सुरासुरपदं वदेत् । मनुजान्ते सुन्दरी च हृदयान्ते विदारण ॥ २४ ॥

सर्वप्रहरणान्ते च धरसर्वपदं वदेत् । कामिकं हनयुग्मं च हृदयान्ते च बन्धना ॥ २५ ॥

न्याकर्षयाकर्षयाथ वदेच्चाथ महानलम् । अस्त्रमश्रित्त्रिभुवनेधरसर्वजनं वदेत् ॥ २६ ॥

मनांसि हनयुग्मं च दारय-द्वन्द्वतश्च मे । वशमानययुग्मं च नेत्रमश्र उदाहृतः ॥ २७ ॥

विन्यस्यैवं पङ्क्तानि द्वादशाङ्गानि विन्यसेत् । हृदाद्युदरपृष्ठेषु करपृष्ठोरुजानुषु ॥ २८ ॥

पादे च कुर्यान्मन्त्रस्य पदानि द्वादशैव तु । शक्तिश्रीमारबीजानि संयुद्ध्यन्तान्यथोर्न्यमेत् ॥ २९ ॥

तारादीनि हृदाद्यानि परायेत्यस्य चोर्ध्वगम् । मूर्तयो द्वादश तथा पुरुषाद्याः परेश्वरि ॥ ३० ॥

आत्महेन्ताः नमोन्ताश्च पुरुषः सत्यकाच्युतौ । चतारो वामुदेवाद्यास्तद्भन्नारायणः शिवे ॥ ३१ ॥

ब्रह्मविष्णुर्नृसिंहाश्च वराहो द्वादशः स्मृतः । ततो व्यापकमश्रेण व्यापकं विन्यसेत् तनौ ॥ ३२ ॥

त्रैलोक्यमोहनपदं हृषीकेशप्रतीति च । रूप मन्मथ सर्वस्त्रीहृदयाकर्षणं वदेत् ॥ ३३ ॥

आगच्छ हृदयं चैव व्यापकाणुः समीरितः । आयुधानां च मनवो वक्ष्यन्ते क्रमशः शिवे ॥ ३४ ॥

वेदादिमारबीजाद्याः सर्वे मन्त्राः महेश्वरि । सुदर्शनमहाचक्रराजान्ते दहयुग्मकम् ॥ ३५ ॥

सर्वदुष्टभयं धूयात् कुरु छिन्द द्विभिन्दयुक् । भूयो विदारय-द्वन्द्वं परमचान् प्रसद्वयम् ॥ ३६ ॥

भक्त्यपदयं भूतानि त्रामय द्विर्हृमस्तकम् । स्वाहा चक्राय हृदयं चक्रमञ्च उदाहृतः ॥ ३७ ॥

अखं फट्, हृदयं नमः । सुगममन्यत् ।

वदेजलचरायेति द्विष्टः शङ्खमनुः मिये । हुंफटन्तः रङ्ग तीक्ष्ण भिन्दयुग्मं वदेत्ततः ॥ ३८ ॥

खड्गमन्त्रो महेशानि धनुर्मन्त्रं शृणु प्रिये । शार्ङ्गाय मशरायाथ हुफडन्तो गदामनुः ॥ ३९ ॥
 कौमोदकि महाशब्दबले सर्वासुरान्तकि । प्रमोद हुफड स्वाहान्तः संवर्तकपदं वदेत् ॥ ४० ॥
 मुमलं पोथयद्वन्द्व हुफड स्वाहान्तको मनुः । मुमलस्थाङ्कुशस्थाणुरङ्कुश कचयुग्मकम् ॥ ४१ ॥
 हुफड स्वाहान्तकः प्रोक्तः पाशा वन्यपुगं वदेत् । आरुपयपुग हुफड स्वाहान्तः पाशमन्त्रकः ॥ ४२ ॥
 एवमायुधमन्त्रास्ते मया प्रोक्ता महेश्वरि । पश्चिराजायाग्रिमधूः पश्चिराजमनुर्मतः ॥ ४३ ॥
 त्रैलोक्यमोहनपाथ विग्रहेऽन्ते स्मराय च । धीमहीति ततस्तत्रो वदेद्विष्णुः प्रचोदयात् ॥ ४४ ॥
 पुरुषोत्तमगायत्री जपार्चामु विशिष्यते । नव. कराङ्गुलिप्रेतान् वाणान् कामाश्च विन्यमेत् ॥ ४५ ॥
 द्रामाद्या द्वारिणीं देवि द्रामाद्या चोभिणीमपि । त्र्यंशरीकरिणीं भद्रे त्र्युजीजाया महेश्वरि ॥ ४६ ॥
 आरुपिणीं महेशानि मार्गान्तभृगुपूर्वकम् । मंगोहिनीं क्रमादेव धाणन्यामोऽवमीरितः ॥ ४७ ॥
 काममन्त्रयकन्दर्प-मकरध्वजयजकाः । मीनकेतुर्महेशानि पञ्चमः पत्नीकीर्तितः ॥ ४८ ॥
 परावीजं मध्यमाय वाग्मय परमेश्वरि । तुर्यधाण ततश्चैव स्त्रीबीजं च क्रमात् प्रिये ॥ ४९ ॥
 कामरीजप्रपुटिता मातृका विन्यसेत् प्रिये । विन्यसेन्मार्गमाला तु वर्णानानामपि मन्त्रयित् ॥ ५० ॥
 चत्वारिंशन्मातृका च ततः पञ्च न्यमेत् सुधीः । जठरे हृदये कण्ठे उग्रे नमि ततः प्रिये ॥ ५१ ॥
 श्रीनर्णानि व्यापयेद् देहे समन्तेन मरुत्तथा । व्यापक विन्यसेद् देहे कामांश्चैव सशक्तिकान् ॥ ५२ ॥
 कन्दर्पमातृकापूर्वान् मातृकायत् प्रविन्यसेत् । दाडिमीकुसुमाभाश्च वामादे शक्तिमेषुतान् ॥ ५३ ॥
 शोम्बान् रत्नाम्बरान् सर्वान् पुष्पत्राणेषुक्तार्मुकान् । विभ्राणान् सर्वभूपादगान् मन्त्री कामान् सरित् प्रिये ॥
 शकृषः कुङ्कुमनिभाः सर्वाभाणभूयिताः । नीलोत्पलकरा भूषेयाः स्त्रैलोक्याकर्षण्यमाः ॥ ५५ ॥
 न्यसेत् कामरती पश्चात् कामद च सुरेश्वरि । श्रीर्ति च कामिनीकान्तौ कान्तिमान् मोहिनीयुतः ॥ ५६ ॥
 कामगः कमला तद्वत् कामरायो विलासिनी । कामकल्पलते तद्वत् कामकुरयामले तथा ॥ ५७ ॥
 कामरर्जमपृक्ता विज्ञेया च शुचिस्मिता । रामश्च विलिताक्षी च निशालाक्षीयुतो रमः ॥ ५८ ॥
 रमणो लेलिहाना च रतिनाथदिगम्बरः । रतिप्रियश्च रामा च राविनाथश्च कुब्जिका ॥ ५९ ॥
 रमाकान्तयुता कान्ता रममाणश्च नित्यथा । निशाचरश्च कल्याणी नन्दको भोगिनीयुतः ॥ ६० ॥
 नन्दनः कामदायुक्तो नन्दी चापि सुलोचना । सुलोपिन्या युतो देवि तया नन्दयिता पुनः ॥ ६१ ॥
 पञ्चमाणश्च मर्दिन्या कलहप्रियया युतः । विजयकैव महादेवि रतिपूर्वमया प्रिये ॥ ६२ ॥
 पुष्पयन्त्रा वरार्क्षी च सुमुख्या च महाघनुः । आमणो नलिनीयुक्तो अमणो जटिनीयुतः ॥ ६३ ॥
 (अममाणश्च पालिन्या अमश्च शिखाया युतः । अन्तमुग्ध ततो देवि आमको रमया युतः) ॥ ६४ ॥
 भृङ्गो भ्रमा ततः पश्चाद् आन्तचारश्च लोलया । अभावहश्चञ्चला च मोहनो दीर्घजिह्वया ॥ ६५ ॥
 गतिप्रियामोहका च लोलाक्ष्या मोह एव च । मोहार्धनभृङ्गिन्यौ मदनः पाटलायुतः ॥ ६६ ॥

मन्मथो मदनायुक्तो मातङ्गो मालया युतः । भृङ्गनायकहंमिन्यां गायनो विश्वतोमुखी ॥ ६७ ॥
जगदानन्दिनीयुक्तो गीतिव्रजस्तदनन्तरम् । नर्तको रमणीयुक्तो खेलकः कान्तिसंयुतः ॥ ६८ ॥
चन्मत्तः कलकण्ठो च मत्तकदच वृकोदरी । विलासिमेषदयामे च सोन्मत्तो लोभवर्धनः ॥ ६९ ॥
तत्त्वन्यासं ततः कुर्यात् पार्श्वद्वययुतेषु च । नाभिमुखगुदेषु स्यात् पादमन्ध्यकुलीषु च ॥ ७० ॥
अर्काभमारवीजस्य न्यामः सर्वसमृद्धिदः । द्वादशाक्षरमन्त्रस्य न्यासत्रयमथो युषः ॥ ७१ ॥
कुर्यात् संहारसृष्टौ च स्थितिर्द्वैच प्रकीर्तिता । मूर्तिपञ्जरविन्यासं कुर्यान्मन्त्री ममाहितः ॥ ७२ ॥
पूर्वादिताया गायत्र्या वर्णान् न्यसेत् तनौ युषः । कमालदृक्द्वन्द्वोः पत्संध्यग्रेषु तनौ च सः ॥ ७३ ॥
पङ्क्तं द्वादशाक्षं च वाख्यानज्ञान् प्रविन्यसेत् । श्रीं स्वां श्रिये नमस्तेषु धियो मन्त्र उदाहृतः ॥ ७४ ॥
सव्योरी विन्यसेदेवं मन्त्रं देवेशि मन्त्रवित् । लक्ष्म्याद्याः पुष्टिपर्यन्ता द्येयुताश्च हृदन्तिकाः ॥ ७५ ॥
ह्रस्वव्रज्जीविन्यद्वयस्त्रयस्युत्तमो भृगुः । लान्तपुक् सेन्दुराण्डः स्ववीजन्यासं महेश्वरि ॥ ७६ ॥
न्यस्तव्या बीजपूर्वास्ताः कास्यकण्ठेषु गुणके । ककुद्वाभिर्मर्वाङ्गे व्यापकाणुं न्यमेत् प्रिये ॥ ७७ ॥
ऋष्यादिकं च विन्यस्य भूषणानि न्यसेत् प्रिये । आयुधाणून् यथास्थानं तत्तन्मुद्राभिराद्रिजे ॥ ७८ ॥
विन्यसेन्मन्त्रिवर्योऽसौ श्रीव्रतं कौस्तुभं तथा । वनमालां मारवीर्ज्येष्ठास्थानं न्यमेत् प्रिये ॥ ७९ ॥
ऊर्वाङ्गुष्ठौ मिथः श्लिष्टौ मुष्टिं मूर्ध्नि नियोजयेत् । त्रैलोक्यमोहनाख्येयं मुद्रनां मूर्ध्नि विन्यसेत् ॥ ८० ॥
एवं न्यस्तशरीरोऽसौ ध्यायेच्छ्रीपुरुषोत्तमम् । उद्यानं संस्मरेदादौ सर्वपुष्पोपशोभितम् ॥ ८१ ॥
अनन्यकल्पविदपिमञ्जरीराजिराजितम् । मञ्जरीसुरभिपूरप्रतिताशामुखं प्रिये ॥ ८२ ॥
निरन्तरपरिभ्रान्तमधुव्रतकदम्बकम् । आमोदपण्यस्थानामभिन्दिष्याणां सुखप्रदम् ॥ ८३ ॥
आत्मयोनैरेव प्रायो मनोत्रं जननस्यलम् । भृङ्गारलक्ष्म्या इव सत्केलिसद्य मनोरमम् ॥ ८४ ॥
रते रतिसुखप्रायमृत्तूनां जन्मभूरिव । उपमानं मनोज्ञानां नेत्रसाकन्यकारकम् ॥ ८५ ॥
आश्चर्यभूतवस्तूनां दृष्टान्तं केवलं प्रिये । अस्मिन् कल्पद्रुमं देवि सरैन्मन्त्री समाहितः ॥ ८६ ॥
लमन्महावीर्जैर्मणिमयमूलमनोरमम् । प्रत्यग्रवज्रारममयप्रकाण्डविलसत्तनुम् ॥ ८७ ॥
श्रील्लासिजाम्बूनदवद्दीर्घशाखमकृत्रिमम् । हरिन्मणिश्रीददलं लसद्भिद्रुमपल्लवम् ॥ ८८ ॥
अनर्घ्यमणिपुष्पं च मुक्ताकरिकेसरम् । निधीय पीयूषनिर्भं मधु पुष्पोदरोद्भूतम् ॥ ८९ ॥
रागाञ्जरावतीतैः पद्मदानां समूहकैः । निजयोपित्महायैश्च गीयमानं विलासिभिः ॥ ९० ॥
शाखाभुजैरर्थिजनव्रजायाशु घनव्रजम् । प्रयच्छन्तं, स्रवचोयधाराः पुष्परसोद्भवाः ॥ ९१ ॥
दानाम्बुधाराश्रियमुद्बहन्तीव च यस्य, तम् । विवर्तमानरुचिरभ्रमराण्यक्षिमालकम् ॥ ९२ ॥
मूर्ध्ना घोरातपोद्घोतसेवितैः सुमनोजलैः । स्वातं तथा तपस्यन्तं नेतुं प्रत्यक्षतामिव ॥ ९३ ॥
श्रीमन्तमम्बुजाचं तं तस्य मूले मनोहरे । माणिक्यकुट्टिमोद्भूतभूतले पीठमुत्तमम् ॥ ९४ ॥

अरुणाम्बुजमध्यस्थमस्मिन् प्रद्योतनप्रभम् । गरुड पक्षिराज तत्स्कन्धास्त्रदमथास्य तम् ॥ ८५ ॥
 स्मरेद् रथाङ्गपाणिं तु सूर्यकोटिमप्रभम् । लास्यपरिपूर्णोद्यन्वयौवनकोमलम् ॥ ८६ ॥
 अङ्गसौन्दर्यशोभोच्चधिरकृताङ्गवदपकम् । मन्दान्दोलितरङ्गात्तं कामपाणौषाविह्वलम् ॥ ८७ ॥
 मणिभूषणदीप्ताङ्ग दिग्धगन्धाम्भरावृतम् । प्रभयारुणया विश्व रज्जयन्तं महेश्वरि ॥ ८८ ॥
 यत्नगन्धर्वदेवौषकामिनीशतसेवितम् । नीलकुञ्चितकेशौघविलसत्सुप्रसन्नम् ॥ ८९ ॥
 माध्वीकलोलुपालीना हृद्यनादमनोरमम् । कन्दर्पचापविलमच्चट्टालिमट्टगुम्भम् ॥ ९० ॥
 पद्मपत्रविशालाक्ष लोकनैः कामिनीजनम् । मोहयन्त महारघमौलिद्युतिविराजितम् ॥ ९०१ ॥
 उल्लसद्दिद्रुमशिलाशकलाकलिताधरम् । पक्वविम्भाधर देवि नामावंगमनोरमम् ॥ ९०२ ॥
 आलोलकुण्डलरुचा समुद्योतिकपोलकम् । विलसत्कल्पपुष्पाघदामभूषितमद्भुतम् ॥ ९०३ ॥
 बाह्वृकं तथा ध्यायेत् कण्ठकङ्कणमण्डितम् । अशोकपल्लवाकारविलमद्दिद्रुमोपमाः ॥ ९०४ ॥
 कराद्यङ्गुलीयो ध्येया नानारत्नाङ्गुलीयकाः । टाँत्तिणाधःकरे चक्र चिन्तयेदकंभास्वरम् ॥ ९०५ ॥
 खड्ग तथोपरितने मुमल च तदुत्तरे । तथोर्ध्वदक्षिणे हस्ते चिन्तयेद्भुचिराङ्गुशम् ॥ ९०६ ॥
 वामोर्ध्वे चिन्तयेत् पाग तदधः शङ्खमेव च । सरार च धनुर्वीमे गदां ध्यायेदधः करे ॥ ९०७ ॥
 वज्रःस्थल हरेर्ध्यायेद्भुजमोक्षचविमर्दितम् । श्रौतस्सकौस्तुभोन्नामि विशालरुमनोयकम् ॥ ९०८ ॥
 मनोरममुद्गद्योतिवतनमालावलिङ्गनम् । गम्भीरदक्षिणावर्तनाभिमण्डलमण्डितम् ॥ ९०९ ॥
 हेमाभपीतवस्त्रेण सशोभि जघन स्मरेत् । आरङ्गनखरत्नैश्च म्बुलीयैर्विराजितौ ॥ ९१० ॥
 रत्नोत्पलनिभौ पादौ चिह्नितौ ध्वजशरिजैः । सुनूपुरौ हरेर्ध्यायेज् ज्ञानधर्मपादयकौ ॥ ९११ ॥
 वामोरी मथिता ध्यायेद्भुजमी स्वर्णममप्रभाम् । कननूपुरपादाभ्यां वृहद्भनितम्रिनीम् ॥ ९१२ ॥
 तनुमध्या घनोत्तुङ्गचारुपीनपयोधराम् । रणत्कङ्कणबाहुश्या नानारत्नाङ्गुलीयकाम् ॥ ९१३ ॥
 विद्रुमारुणविमोह्यौ नीलोत्पलविलोचनाम् । दीर्घालिकान्तिमदक्षिणनीलकुञ्चितमूर्द्धजाम् ॥ ९१४ ॥
 मुक्तामाला शिरोभागाद् दधाना लोलकुण्डलाम् । कण्ठात् स्तनपुग थावनमुक्तादामविराजिताम् ॥ ९१५ ॥
 क्षीराब्जिकेनरुचिरे वमाना श्वेतवामनी । दक्षेण बाहुना देव गाडमालिङ्ग्य संन्यिताम् ॥ ९१६ ॥
 प्रियाङ्गमङ्गमान्मत्तु जगन्रोमाञ्चकञ्जुकाम् । देवस्थास्य समालोक्य सरपाण्यविमोहिताम् ॥ ९१७ ॥
 दक्षिणे देवदेवस्य गद्यपद्यमयी गिरम् । वदन्ती भारती ध्यायेद्दोष्णापुस्तकधारिणीम् ॥ ९१८ ॥
 भित्त्यन्दललिताङ्गी पीनोन्नतपयोधगाम् । विशाललोचनां देवीं मुक्ताहारविभूषिताम् ॥ ९१९ ॥
 सृजन्ती लोचनैर्मविभान् विष्णौ देवीं शुचिस्मिताम् । विद्यामौभाग्यलाभाय ध्यायेदेजं परां गिरम् ॥ ९२० ॥
 परितां वासुदेवाद्या ध्यातव्या मूर्तयो हरेः । श्यामशृङ्गकण्ठगीताः क्रमशः सर्वभूषणाः ॥ ९२१ ॥
 लक्ष्म्याद्याः शक्रयो ध्येया रणत्कङ्कणनाटुकाः । सितचामरधारिण्यो मुक्ताहारसुमध्यमाः ॥ ९२२ ॥

कनकनूपुरपादाब्जाः पानोलुङ्घयोरधराः । त्रैलोक्यमोहनं देवं वीक्षमाणाः स्मरार्दिताः ॥ १२३ ॥
 गौरीं लक्ष्मीमरस्वत्यौ रतिप्रीती तथारूणे । शशाङ्कधरले ज्ञेये कान्तिकीर्ती हरिश्रिये ॥ १२४ ॥
 तुष्टिपुष्टी तथा श्यामे ध्यातव्ये हरिवल्लभे । नरेन्द्रदेवदैत्वानां प्रमदाः स्मरविह्वलाः ॥ १२५ ॥
 गृहीत्वा चन्दनार्दानि हेमरत्नस्रजः शिपे । आयान्त्यः परितो ध्येया देवदर्शनलालसाः ॥ १२६ ॥
 हेमप्रसूनमालाभिधन्वनैर्विविधैः शुभैः । त्रैलोक्यमोहनं देवं पूजयन्त्यो निरन्तरम् ॥ १२७ ॥
 श्रृपयः सिद्धगन्धर्वमनुजा मनुजाधिपाः । स्तुवन्तः परितो ध्येया हरिं सर्वप्रियं मिये ॥ १२८ ॥
 इन्द्रार्धलोकपालैश्च समन्तात् परिवारितम् । आब्रह्मपुत्रनान्तःस्थमर्चलोकैः प्रपूजितम् ॥ १२९ ॥
 कोटियोजनविस्तीर्णं हेमरत्नविनिर्मिते । मनःप्रीतिकरे देवि सायकामीष्टदायके ॥ १३० ॥
 धर्माद्यैर्निर्मिते देवि मण्डलव्रितयान्विते । विमलादिसुशक्तियुगे योगपीठे महाप्रभे ॥ १३१ ॥
 आमीनं चिन्तयेद् देवं सर्वमन्त्रविमोहनम् । भुवनानि महादेवि भामयन्तं निजलिपा ॥ १३२ ॥
 किन्नरोरगगन्धर्वचारुणैः सेचनप्रज्ञैः । गीयमानगुणप्रावं मर्ववाञ्छितमिद्विदम् ॥ १३३ ॥
 सुपर्णयि-पदं प्रोक्षता विग्रहे-पदमीरयेत् । पञ्चराजय धीशब्दं महि तन्नो-पदं वदेत् ॥ १३४ ॥
 गरुडः-शब्दमुशार्थं प्रवद्रेच प्रचोदयात् । गायत्र्येपा समाख्याता भिद्विदा मूलमन्त्रतः ॥ १३५ ॥
 मूर्तिं प्रकल्प्य देवेशं पूजयेच्चन्दनादिभिः । सर्वादिकं च भूपान्तमर्चयित्वा रमा ततः ॥ १३६ ॥
 ऊरां दचेतरे चेष्टा व्यङ्ग्यानि पूजयेत् ततः । यमान्तकानि चाशामु विदित्त्वा पुरो दिशाम् ॥ १३७ ॥
 दलेषु लक्ष्म्यादिकाश्च पूर्वाद्याशामु संयजेत् । द्रव्यक्रगदाचारुमुसलानि विदित्त्वा ॥ १३८ ॥
 शार्ङ्गखड्गाङ्कुशादयोतिपाशान् आशाधिपास्तथा । वज्रादीनि ततो बाह्वे कुमुदाद्यान् ग्रहिर्यजेत् ॥ १३९ ॥
 ततो दद्यात् धूपदीपौ पूजयेच्च मनोः पदैः । देवि द्वादशभिः-पुष्पैः मारवीजस्थ चोर्ध्वगम् ॥ १४० ॥
 त्रैलोक्यमोहनायेति युतैर्हृदयान्तकैः । पञ्चभिश्चाथ पुरुषोत्तमाधैः पूजयेत् क्रमात् ॥ १४१ ॥
 शक्तिश्रीमारदीजाद्यैर्हृदयैश्च नमोऽन्तकैः । पुरुषोत्तमसंज्ञश्च हृषीकेशाह्वयः मिये ॥ १४२ ॥
 विष्णुश्रीधररामाश्च ज्ञेयाः पञ्चापि ते क्रमात् । पडावरणमयुक्तं पुरुषोत्तमपूजनम् ॥ १४३ ॥
 यः करोति भवेत् सोऽयं भाजनं सर्वसंपदाम् । ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा । शिरसि जैमिनये
 ऋषये नमः । मुखे अमिताय च्छन्दसे नमः । हृदये श्रीपुरुषोत्तमाय देवतायै नमः । इति त्रिन्यस्य,
 प्राग्वहिनियोगमुक्त्वा, उक्तां पुरुषोत्तम त्रिभुवनमनोन्मादकरं हुं फट् हृदयाय नमः । १ सकलज-
 गत्तोभणं लक्ष्मीदयितं हुं फट् शिरसे रघाहा । २ मन्मथोत्तमाङ्गजं कामदीपनं हुं फट् शिखायै
 वषट् । ३ परमसुभगं सर्वसौभाग्यकराप्रतिरूपकं केशव स्मरं हुं फट् कवचाय हुं । ४ सुरासुरमनुज-
 सुन्दरीहृदयविदारणं सर्वप्रहरणं सर्वकामिकं हनं हृदयवन्धनान्याकर्षय २ महाबलं हुं फट् अस्त्राय फट्

२ विमुच्येभ्यः सचंजनमनांसि हन २ दास्य २ मे वशमानय २ हु फट् नेत्रत्रयाय वोपट् । इति नेत्रान्तपट्टमन्त्रान-
 हुष्टादितलान्ते करयोर्विन्यस्य नेत्रमन्त्रं कनिष्ठयोर्विन्यस्य, हृदायस्त्रान्नं विन्यस्य पद्माश्रेत्रे न्यसेदिति
 नेत्रान्तं पट्टहानि विन्यस्य, हृदये औंनम ह्रीं पराय पुराणाम्ने नम । शिरसि औंनम ध्रीं पराय सत्यात्मने
 नम । शिखायां औंनम ह्रीं परायाच्युतात्मने नम । कवचस्थाने औंनम पुराणोत्तम पराय वासुदेवात्मने नम ।
 अस्त्रस्थाने औंनमोऽप्रतिरूप पराय संदर्पतात्मने नम । नेत्रयो औंलक्ष्मीनिधान पराय ध्रुवज्ञात्मने नम ।
 उदरे औंनम सकलजगदोभय पराय (अनिरुद्धात्मने नम । पृष्ठे औंनम सर्वस्वाहृदयविदारण पराय नाटय-
 तात्मने नम । करयो औंनम विभुवनमनोन्मादकर पराय) ब्रह्मणे नम । ऊर्वौ औंनम परमभुवन पराय
 क्षिप्रवात्मने नम । जानुनो औंनम सौभाग्यकर पराय नृसिंहात्मने नम । पादयो औंनम सर्वकामप्रद
 पराय वराहात्मने नम । " वैतोऽस्यनेहानहृदीरेण्यप्रतिरूपमन्त्र-सर्वस्वाहृदयाकर्षणान्छ नम " इति
 व्यापकं विन्यस्य, श्रीकरप्रकरणोक्तवत् पञ्चवापात् पञ्चकामाश्च विन्यस्य, ऊंश्रं ह्रीं नम इत्यादि मादकां
 विन्यस्य, अग्रे वक्ष्यमाणकाममालान्त्रस्य वर्येण चत्वारिंशद्वारानादित् " शिरोपदनकृत्स्नादि " मादकाव-
 र्णस्यासंस्थानेषु नाभिपर्यन्तेषु विन्यस्यावशिष्टाक्षरेषु पञ्चवारानुद्गृह्यकरं मुलनाभिकामु विन्यस्याक्षरत्रयं
 पृथक्कृतवादे व्यापकत्वेन विन्यस्य, मूर्ध्णमालानन्त्रेण सहद्वापकं विन्यस्य, ऊंश्रं कामाय रत्यै नम ।
 ह्रींश्चां कामदाय शीत्यै नम । ऊंद् कामन्ताय कामिन्यै नम । ऊंई कामन्तते मोहिन्यै नम ।
 ऊंउं कामगाय कलतायै नम । ऊंऊं कामवाताय तिलातिन्यै नम । ऊंश्रूं कामिने कलरतायै ।
 एवं श्रूं कामुकाय श्यामतायै । लं कामवर्धनाय शुचिस्मितायै । लं रमाय विस्मितायै । एं रमाय
 विशालायै । ऐ रमयाय लेलिहनायै । औं रतिनाथाय दिग्मयायै । औं रतिप्रियाय रामायै ।
 अं रतिनाथाय इन्द्रिकायै । अ रमाकान्ताय काम्नायै । कं रममायाय नित्यायै । खं निगावराय क-
 ल्यायै । ग नन्दकाय योगिन्यै । घं नन्दनाय कामदायै । ङं नन्दिने सुतोचन्यायै । चं नन्दिने
 मुन्तायै । छ पञ्चशाय मर्द्वै । जं रतिसत्ताय कलाप्रियायै । झ पुष्पधन्वे वरायै । ञं
 महाधनुषे सुमुदयै । टं भ्रमराय नतिन्यै । ठं भ्रमराय जटिन्यै । डं भ्रममायाय पालिन्यै ।
 दं भ्रमाय शिवायै । ए भ्रान्ताय मुग्धायै । तं भ्रामकाय रमायै । थं भृङ्गाय भ्रमायै । दं भ्रान्तवा-
 राय लोलायै । ध भ्रमावहाय चञ्जलायै । नं मोहनाय दीर्घजिह्वायै । पं मोहकाय रतिप्रियायै । फं
 मोहाय लोलायै । बं मोहवर्षकाय भृङ्गिन्यै । भं मन्दनाय पाटलायै । म मन्मथाय मन्दनायै । य
 मातङ्गाय मालायै । रं भृङ्गायकाय हंसिन्यै । लं गायनाय बिम्बतोमुख्यै । वं गीतिज्ञाय जगदान-
 न्दिन्यै । श नर्तकाय रम्यै । ऐ खेलकाय कान्त्यै । सं उन्मत्तकाय कलङ्क्यै । हं मत्तकाय वृ-
 कोदयै । छ बिलामिने मेघश्यामायै । ज लोमवर्धनायोन्मत्तायै । इति मादकास्थानेषु विन्यस्य, ततः
 श्रीकरप्रकरणोक्तां द्वादशतन्त्राणि संहारक्रमेण विन्यस्य, पार्श्वद्वयनामिगुणगुणद्वेस्मूलद्वयजानुद्वयगुणद्वया-
 हुलीषु ऊंनम इति कामयार्जं प्रतिस्थानं विन्यस्य, पूर्वं वासुदेवप्रकरणोक्तं कापेत्सत्तन्मन्त्राक्षरम्यासान्
 संहारस्युपस्थितिक्रमेण विन्यस्याक्षरप्रकरणोक्तमूर्तिपञ्चम्याम कृत्वा, शिरसि जैनम । ललाटे तौनम ।
 दक्षिणे वयनम । वामे मौनम । दक्षदोर्मूले हंनम । मध्ये नांनम । मण्डियन्धे यंनम । अङ्गुलिमूले
 विनमः । अग्रे यंनम । वामदोर्मूले हंनम । मध्ये स्मंनम । माण्डियन्धे यंनम । अङ्गुलिमूले यंनम ।
 अग्रे धौनम । दक्षोरमूले मंनम । जानुनि हंनम । शूके तंनम । अङ्गुलिमूले यौनम । अग्रे यिनम ।

वामोऽमूले पुनमः । जानुनि प्रनमः । गुरुके चानमः । अङ्गुलिमूले दनमः । अग्रे यातनमः ॥ ततः
 प्रागुक्ताद्ब्रह्मादशाङ्गपराकामन्यानां विधाय, वामे धौत्वां ध्रिये नमः इति विन्यस्य, शिरसि स्वां लक्ष्म्यै० ।
 मुखे स्वां सस्वत्यै० । कण्ठे स्तूत्यै० । गुह्ये स्वं प्रोत्यै० । कर्तुदि स्वं कान्त्यै० । हृदि स्वां कीर्त्यै० ।
 नाभौ स्वां तुष्ट्यै० । सर्वाङ्गे स्वः पुष्ट्यै० ॥ ततः प्राग्वद् व्यापकमन्त्रेण व्यापकं विन्यस्य, पुनरपि श्रु-
 प्यदिन्यासं विधाय, यत्तस्मिन् श्रीं धीमन्साय नमः । कण्ठे श्रीं कौस्तुभाय नमः । स्कन्धादिपदान्तं
 श्रीं वनमालाय नमः । दक्षिणपादके श्रीं श्रीं सुदर्शनमहाचक्रराज दह २ सर्वदुष्टमयं कुरु १ छिन्द २ भि-
 न्द २ विदारय २ परमशान् प्रम २ भक्षय २ भूतानि प्रासय २ हुं फद् स्वाहा चक्राय नमः । इति वि-
 न्यस्य, तदूर्ध्वहस्ते ओं श्रीं धद तीक्ष्ण भिन्द २ हुं फद् स्वाहा चक्राय नमः । तदूर्ध्वे ओं श्रीं संवर्तकमु-
 सल पोषय २ हुं फद् स्वाहा मुमलाय नमः । तदूर्ध्वे दक्षिणहस्ते ओं श्रीं श्रीं कच कंच हुं फद् स्वाहा
 अक्रुशाय नमः । वामोर्ध्वे ओं श्रीं पाश पण्य २ हुं फद् स्वाहा पाशाय नमः । तदधः ओं श्रीं
 जलचराय स्वाहा शङ्गाय नमः । तदध ओं श्रीं शङ्गाय मशराय हुं फद् धनुषे नमः । तदध ओं श्रीं कौ-
 मोदकि महायले सयामुरान्तकि प्रसोद २ मर्दय २ हुं फद् गदायै नमः ॥ ततस्त्रैलोक्यमोहिनीमुद्रां कामवी-
 जनुचरन् भूमिं विन्यस्योक्तविधिना ध्यात्वा मानसपूजादियोगपञ्चाङ्गान्ते पतिराजाय स्वाहा । इति गरुडं
 संपूज्य, आगदनादिपुष्पोपचारान्ते देवस्य वामोरौ “श्रीं ध्रियै नमः” । इति तदर्मा संपूज्य, अष्टदलकेसरेषु देवा-
 ग्रादि चतुर्दिक्षु इन्द्राद्यन्तनुष्टयं कोणेष्वखं पुरतो नेत्रमिति पङ्क्त्यानि संपूज्य, अष्टदलेषु लक्ष्म्याद्यष्टशक्तीः प्रा-
 शुहा संपूज्य, दिग्दलाग्रेषु शङ्गाय नमः । चक्राय० । गदायै० । मुमलाय० । कोणदलाग्रेषु शङ्गाय नमः ।
 महाय० । अक्रुशाय० । पाशाय० । इति संपूज्य लोकपालान् वज्रादींश्च संपूज्य बहिः पूर्वाङ्गान् कुमुदा-
 रान् संपूज्य, धूपदीपौ समर्प्य, श्रीं त्रैलोक्यमोहनाय ह्रीं पराय पुरुषात्मने नमः । श्रीं त्रैलोक्यमोहनाय
 श्रीं पराय सन्यात्मने नमः । श्रीं त्रैलोक्यमोहनाय श्रीं परायाच्युतात्मने नमः । श्रीं त्रैलोक्यमोहनाय
 पुण्योत्तमाय पराय वानुदेवात्मने नमः । श्रीं त्रैलोक्यमोहनायामतिरूपाय श्रीं पराय संकर्षणात्मने नमः । श्रीं
 त्रैलोक्यमोहनाय लक्ष्मीनिवासाय पराय प्रद्युम्नात्मने नमः । श्रीं त्रैलोक्यमोहनाय सकलजगत्क्षोभणाय परा-
 यानिरुद्धात्मने नमः । श्रीं त्रैलोक्यमोहनाय सर्वस्वाहृदयविदारकाय पराय नारायणात्मने नमः । श्रीं त्रैलो-
 क्यमोहनाय त्रिभुवनमनेन्द्रादकराय पराय ब्रह्मात्मने नमः । श्रीं त्रैलोक्यमोहनाय परमसुभगाय पराय विष्णुवात्मने
 नमः । श्रीं त्रैलोक्यमोहनाय सर्वसौभाग्यकराय पराय नृसिंहात्मने नमः । श्रीं त्रैलोक्यमोहनाय सर्वकामप्र-
 दाय पराय वराहात्मने नमः ॥ ह्रीं श्रीं श्रीं पुण्योत्तमाय नमः । ह्रीं श्रीं श्रीं हृषीकेशाय नमः । ह्रीं श्रीं श्रीं विष्णवे
 नमः । ह्रीं श्रीं श्रीं श्रीं धराय नमः । ह्रीं श्रीं श्रीं रामाय नमः । इति देवं संपूज्य नैवेद्यसमर्पणादि शेषं स-
 मापयेत् ॥ तथा—

एवं संपूज्य विधिवत्तन्मन्त्रं जपेन्मनुष्यः । तद्दशांशं हुनेत् कण्ठे अर्धराकेशमन्त्रिने ॥ १४४ ॥

पलाशपुष्पैर्मनुना तद्वायव्याथवा ध्रिये । वर्षं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणान् भोजयेत् ततः ॥ १४५ ॥

एवं मिहमनुर्देवि काम्यकर्माणि साधयेत् । ॥

अथ लक्ष्म्यं कृतयुगपत् । “एवं ध्यात्वा चतुर्लक्षं जपेन्मन्त्री समाद्दिनः” इति सारसंग्रहवचनात् ।
 सारसंग्रहे—

श्रीफलैः कमलैर्वापि हुनेदकमहत्मकम् । अक्षिञ्चनोऽपि मनुजो घनाधिपममो भवेत् ॥ १ ॥
यो जपेद्युतं प्रातस्तस्याधिर्नाशयेति च । ज्योतिष्मतीतैलवरं जुहुयाद् व्याधिमुक्त्रये ॥ २ ॥

ज्योतिष्मती तेजोवती ।

अष्टाधिकमहत्तं च भवेद् बुद्धिक्व' तत् । नौमान्यमतुलं चैव लभते न मनोज्ञताम् ॥ ३ ॥
अष्टाधिकगतं जप्त्वा सम्यग्जालिनीं शुभाम् । नमूलकायदां गिरना धारयेन्मन्त्रविचमः ॥ ४ ॥
सर्वलोकाप्रियतमो भवेन्नियतमाशु नः । अश्वनारप्रदनेयं संपूज्य पुन्योत्तमम् ॥ ५ ॥
अष्टाधिकमहत्तं च हुमुदैर्जुहुयात् ततः । राजाना वज्रगाः नर्वे भवन्त्येव सुनिश्चितम् ॥ ६ ॥
दिवमैश्च त्रिदशाभिः किङ्करा एव नान्यथा । मालतीपुष्पशोभेन वंद्यान् वशयतेऽचिरान् ॥ ७ ॥
पलाशहनुमैर्हुत्वा विप्रान् गीघ्रं वशं नयेत् । अभिकावति या योषा तस्या नामयुतं मनुम् ॥ ८ ॥
जपेद्भक्तं प्रतिदिनं चाष्टाधिकमहत्तकम् । (दिनादौ वशना भूता तत्रायात्येव नान्यथा ॥ ९ ॥
चोरापहृतविचन्तु दष्टाधिकमहत्मकम् ।) अश्वत्थोन्यनामिद्विधं निशि नित्यं त्रिपञ्चकम् ॥ १० ॥
अथवा वटुतैलेन त्रिपचान्तं हुनेत् क्रमात् । अथवाणु दशभक्तं प्रजपेन्मनुजोऽप्यहम् ॥ ११ ॥
चौर एव घनं दत्त्वा प्रणम्य प्रविगच्छति । सहस्रजप्तममुना मनुना मनुजासि च ॥ १२ ॥
निखातं शत्रुमदने शत्रुमुच्चाटयेद् ध्रुवम् । राजिकाशशतं जप्त्वा निखातं शत्रुमन्दिरे ॥ १३ ॥
दयागिहसुम वापि पञ्चयोरुभयोरपि । शुद्धं रक्तं केगयुक्तं रिपुमुच्चाटयेद् ध्रुवम् ॥ १४ ॥
पणामां जुहुयादाशौ कलिदुमसमिद्धैः । रिपुनिघ्नमायाति दष्टाधिकमहत्ततः ॥ १५ ॥
भामपदकं हुनेद्वैद्यमिद्विधं सहस्रकम् । (तेजोवत्याः मह तैलैर्हुनेदष्टसहस्रकम्) ॥ १६ ॥

तेजोवत्या ज्योतिष्मत्या ।

शत्रुर्मरणमाप्नोति हर्षाद् भामचतुष्टयात् । मयी विविक्ते भूदेगे जपहोमार्चनारतः ॥ १७ ॥
अहोलाज्यं सहस्रं च हुनेन्नामत्रयावधि । ततः कुर्वन् मध्याह्ने पावकाचन्द्रमन्त्रिमा ॥ १८ ॥
प्रादुर्मवेच गुटिका ता जवाभ्यर्च्य धारयेत् । आनने वाय शिरसि स भवेद् खेचरस्तदा ॥ १९ ॥
अदृश्यः मिदमप्यैव भवेत् नाथकमचमः । आज्याह्नाभिश्च दूर्वाभिर्होमो भयविनाशनः ॥ २० ॥
यस्य नामयुतं मन्त्रं प्रजपेत् पूर्वमख्यया । शमयेदापदस्तस्य नात्र कार्या विचारया ॥ २१ ॥
इमं मन्त्रं जपेद्यः समन्तैर्धर्षवान् भवेत् । - - - - - ॥

इति । महामहोदहनस्तोत्रे—

दाग्निशोकादिमहामयारोगापमृत्युहन् । दौर्मग्निरापापरिभूतिहरः परिकीर्तितः ॥ १ ॥
श्रीकीर्तिकान्तिधनदो धर्मकामार्थमोचदः । किं बहून् मन्त्रोऽप्यं कामधेनुरितोत्तमः ॥ २ ॥
इयं सुरासुरप्रातनरोगमुच्चारणैः । मिदगन्धर्ववचनैश्च सकलैश्च महर्षिभिः ॥ ३ ॥

मेविते नभवरम्य मन्देषाव विधानकम् । पुन्योत्तमदेवस्य गदितं च मया प्रिये ॥ ४ ॥
गोपनीयं प्रयत्नेन मुक्तिमुक्तिफलयदम् । ----- ॥

इति ॥ नारदप्रदे—

तारमागमा नान्तः कर्णयुग्माद्विगम्यतः । डेयुक् शोनमगन्धश्च वसाश्चात्रिविधयुतः ॥ १ ॥
वयोदशाक्षणे मन्त्रः कीर्तितः पौन्योत्तमः । ----- ॥

तारः प्रयवः । मारः ॥ रमा थो । नान्तः ५ र्ण उ, नेन पु । वसा र्ण, डम्यत उकारोपरि
न्यितमेन न । डेयुक् गोमन्त्रः गोमन्त्रः । वसे डु । अन्त्र फट् । अत्रियुः स्वादा । तथा—

अपिर्त्रिमा च गारवो ह्यन्तः प्रोर्त्रं च देवता । पुन्योत्तममंत्रश्च विष्णुमैलोक्यमोदनः ॥ २ ॥
अङ्गवर्ष पूर्ववर्षैः षड्विंशत्येनया वचन् । ----- ॥

ओ इति । स्तोत्रिः । थो श्रिया । पुन्योत्तमः कवचं । डु फट् नेत्रं । स्वादा अन्त्रमिति ॥
मंत्रेण मन्त्रे विष्णुं गङ्गवर्णं चतुर्भुजम् । शङ्खचक्रगदापद्मवारिणं पुन्योत्तमम् ॥ ३ ॥
वानादूर्ध्वगोत्रे तदाद्यन्ययोरन्ये ।

पूर्वोदितं तदः पीठे देवमात्राय मन्त्रवि । अङ्गानि मंत्रेण दिक्षु वानुदेवादिकान् यजेत् ॥ ४ ॥
गङ्गायः कोणगाः पूजाः शङ्खादीनि ततो यजेत् । (कुम्भदागन् लोकपालान् वज्रादीनि ततो यजेत्) ॥ ५ ॥

प्रयोगः सुगमः । तथा—

अपेन्मलुं वरुणलज्जं तन्मद्वं हुनेत् तथा । प्रकृष्टैः कमलैः परचान् तर्पणादि मन्त्रावेत् ॥ ६ ॥
प्रत्नं पिद्धमनुः कुर्यान् प्रयोगान् पूर्वमभवत् । ----- ॥

इति श्रीनदानन्दोपाध्यायाचार्यमगवन्पूज्यपादुश्रीगोविन्दाचार्यशिर्य—श्रीनगवच्छुद्धराचार्यशिर्य—
श्रीविष्णुगर्नाचार्यशिर्य—श्रीप्रगल्भाचार्यशिर्य—श्रीविद्यारत्नयतिविग्विते श्रीविद्या—
शुभाख्ये तन्त्रे मनविद्या श्रवणम् ॥ २३ ॥

अथ

अष्टाविंशः श्वासः ।

अथ हृषीकेशमन्त्र । सारसंग्रहे—

अथोच्यते हृषीकेशमनुः सर्वार्थसाधकः । कामं ततो हृषीकेशा वायुर्नत्यन्त ईरितः ॥ १ ॥

अष्टाक्षरो मनुः प्रोक्तो हृषीकेशस्य शोभनः । ऋषिर्ब्रह्मा समुद्दिष्टोऽनुष्टुप् छन्द उदीरितम् ॥ २ ॥

देवता च हृषीकेशः सुरासुरनमस्कृतः । पद्दीर्घयुक्तमारेण पङ्क्तानि प्रकल्पयेत् ॥ ३ ॥

कामं कामबीजं, हृषीकेशा स्वरूप, वायुर्यकार, नत्यन्तो नमोन्त । तथा—

शङ्खचक्रगदापद्मधारिणं संसरोद्विष्टम् । गरुडोपरि सविष्टं शुभ्रवर्णं सुभूषणम् ॥ ४ ॥

पूर्ववदायुधध्यानम् ।

ततः पूर्वोदिते पीठे मन्त्री देव समर्चयेत् । कर्णिकाया समावाह्य हृषीकेश समाहितः ॥ ५ ॥

अङ्गानि च ततः पश्चात् पूजयेदुक्तमार्गतः । वक्षःस्थले दक्षभागे श्रीवत्प्रायेति पूजयेत् ॥ ६ ॥

वामे च कौस्तुभायेति ग्रीवाया पूजयेत् ततः । नमोन्तवनमालायै मुकुन्दायेति संयजेत् ॥ ७ ॥

मूर्तौ च कर्णिकाया तु पश्चिराजाय नै नमः । नमः पद्मजनाभाय गरुडोपरि पूजयेत् ॥ ८ ॥

ततोऽष्टदलपत्रे तु वक्ष्यमाणान् प्रपूजयेत् । पुरुषोत्तमको लक्ष्मीनिवासस्तदनन्तरम् ॥ ९ ॥

सकलाधो जगन्नाथो जगत्त्रोभणकस्तथा । सर्वस्त्रीहृदयं पश्चान्नमोन्मादक एव च ॥ १० ॥

सम्यक्(तद्वत्)त्रिभुवनायश्च सर्वसौभाग्यदस्तथा । सर्वकामप्रदः परचाचतुर्थ्यन्तान् नमोन्तकान् ॥ ११ ॥

तत उत्तमङ्गा देवीं पूजयेत् श्रीं श्रियं नमः । ततश्च परितो देवान् पूजयेन्मन्त्रवित्तमः ॥ १२ ॥

लोकेशाश्च ततो वाह्ये चत्वारिंशति ततो बहिः । ॥

इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामधर्मं कृत्वा, शिरसि प्रक्षणे ऋषये नमः । मुखे अनुष्टुप्छन्दसे नमः । हृदये श्रीहृषीकेशाय देवतायै नमः इति चिन्त्यस्य, प्राणवह्नियोग-मुक्त्वा नक्ता हृदयाय नमः इत्यादिपङ्क्त्यान् कृत्वा, ध्यातायङ्कपूजान्ते देवस्य वक्षसि दक्षभागे श्रीवत्प्राय नमः । वामभागे कौस्तुभाय नमः । ग्रीवाया वनमालायै नमः । देवमूर्तौ मुकुन्दाय नमः । कर्णिकाया पश्चिराजाय नमः । तदुपरि पद्मजनाभाय नमः । अष्टदलेषु पुरुषोत्तमाय नमः । लक्ष्मीनिवाधाय० । सकलजगन्नाथाय० । जगत्त्रोभणाय० । सर्वस्त्रीहृदयमनोन्मादनाय० । त्रिभुवनमनोन्मादनाय० । सर्वसौभाग्यदाय० । सर्वकामप्रदाय० । इति देवप्रादिप्रादक्षिण्येन संपूज्य, देवस्य वामोत्तमके श्रीं श्रिये नमः । देवस्य परितः सर्वदेवताभ्यो नमः । इति संपूज्य लोकेशावादि सर्वं प्राणम् समापयेदिति ॥ तथा—

वर्णतत्त्वं जपेन्मन्त्रं तद्दशांशं हुनेद् बुधः । आग्याङ्गैः कमलैः कुङ्गैः शोभनैर्मन्त्रवित्तमः ॥ १३ ॥
तर्पणं स्वाभिपेकं च कुर्याद् ब्राह्मणभोजनम् । एवं सिद्धमनुः सम्यक् साधयेदिष्टमात्मनः ॥ १४ ॥
ममोहनीप्रसूनेश्च तर्पणं सर्वकामदम् । तथा पूर्वमनुः सोऽपि हृषीकेशस्य सिद्धिदः ॥ १५ ॥

(ममोहनी विजया)

स्याने हृषीकेश इति ध्यापरिहृण ईरितः । छन्दोऽनुष्टुप् देवता च हृषीकेशः मनीरितः ॥ १६ ॥
अङ्गानि मारवीजेन ध्यानपूजादि पूर्ववत् । ॥

इति । मारवेनग्रेह—

रमारुद्धं मारवीजं श्रीधराय ततो वदेत् । त्रैलोक्यमोहनायेति नत्यन्तः षोडशाक्षरः ॥ १ ॥
मारवीजं कामवीजं, तद्रामवीजेन वन्द्यं व्यासं, तेन योऽङ्गोऽर्थो इति । नत्यन्तो नमोन्तः । तथा—
अष्टविंशत्ता समुद्रदिष्टो गायत्रं छन्द ईरितम् । देवता श्रीधरः प्रोक्तः सर्वदेवाधिपतितः ॥ २ ॥
श्रीवीजेन षडङ्गानि कुर्याद् दीर्घयुजा सुधीः । ॥

दुग्धान्धौ सकलर्तुमेवितवने द्रोणे च कल्पद्रुमं

तस्यायः कमलोरुपीठविलसत्पद्मिन्द्ररम्भासने ।

विभ्राणं करपङ्कजैरिदरौ मम्मगृदामम्बुजं

स्वर्णामं मुकुटोल्लमन्मणिरुचा दीप्तं भजे श्रीधरम् ॥ ३ ॥

नपूजादिकं सर्वमस्य पूर्ववदाचरेत् । पूर्ववत् हृषीकेशवत् ।

लक्ष्मेकं जपेन्मन्त्रं तद्दशांशं हुनेद् धृतैः । तर्पणादि ततः कुर्यात् पूर्ववत् साधकोत्तमः ॥ ४ ॥
ततः सिद्धे मनौ मन्त्री काम्यकर्म समाचरेत् । सुगन्धैः श्वेतपुष्पैश्च होमो लक्ष्मीकरः शुभः ॥ ५ ॥
श्रीकराद्युदितान् योगान् विदध्यात् तत्र साधकः । ध्यानपूजाजपाद्यैर्यो भजते श्रीधरं नरः ॥ ६ ॥
पुनर्प्राप्तैश्वर्यकीर्तीः प्राप्नोत्यखिलमपदः । अपुत्रः परमं विष्णोर्धामं संविशते पुनः ॥ ७ ॥

इति ॥ तथा—

अच्युतानन्दगोविन्द-पदं डेन्तं ममुचरेत् । हृदन्तोऽयं मनुः प्रोक्तो रुद्रमहेश्वरः पुनः ॥ १ ॥
अथर्वेते त्रयो मन्त्राः प्रोच्यन्ते सर्वकामदाः । अच्युताय नमो होक्तोऽनन्ताय नम इत्यपि ॥ २ ॥
गोविन्दाय नमः प्रोक्तस्तृतीयो देशिकोत्तमैः । समुदायैकमन्त्रस्य अष्टिः शौनक ईरितः ॥ ३ ॥
विराद् छन्दो देवता च परमात्मा हरिः स्मृतः । षडङ्गविधिरुक्तो हि द्विरुक्तैर्मन्त्रनामभिः ॥ ४ ॥
मन्त्रवित्तयपक्षे तु देवता छन्द इत्युभे । पूर्वोक्ते च मुनिः प्रोक्तः सम्यक् पराशरस्तथा ॥ ५ ॥
व्यामश्च नारदश्चैव मन्त्रवर्णैः षडङ्गकम् । शङ्खचक्रधरं देवं चतुर्बाहुं किरीटिनम् ॥ ६ ॥
सर्वायुधैरुपेतं तं गरुडोपरि संस्थितम् । मनकादिमुनीन्द्रैस्तु सर्वदेवैरुपासितम् ॥ ७ ॥
श्रीभूमिदहितं देवमुद्यदादित्यसंनिभम् । प्रातरुत्पलहस्तांशुमण्डलोपमकुण्डलम् ॥ ८ ॥

दी । वस्त्रि र, विन्दु अं, तेन र । फालो म । व्योम ह, दीर्घ आ, तेन हा । जलं य, सनेत्रं इयुतं, तेन वि । शान्तः द, दान्तो ए, कर्ण उ, विन्दु अं, तं प्लुं । चतुर्तीयो ज, जलं य, तेन ज्य । मासं त, विन्दु अं, तेन लं । शान्तं त, तद्वत् विन्दुमत्तेन तं । सर्व स्वरूप । पूतना त, सद्य ओ, तेन तो । कालो म, कर्ण उ, तेन सु । (कान्त) य, विन्दुरनुस्वारस्तेन य । त्रिविक्रम ऋ, तद्युता दीर्घा न तेन नृ । भृगु न, नेत्रे इ, इन्दुगुन्ध्यास्तेन मि । व्योम ह, विन्दुयुत तेन ह । नाभि. म, प्रिमूर्ति. ई, तेन मी । श्वेत प । दान्तो ए, विन्दु अ, तेन एं । नाभि. म । तत्तृतीय द, रम्यरूपं, विन्दु अं, तेन डं । फालो म, त्रिविक्रम ऋ, तेन मृ । पूतना त, चाली य, कर्ण उ, तेन ल्यु । त्रिविक्रम ऋ, सुपं म, तेन मृ । शुद्धि त, कर्ण उ, य स्वरूप, विन्दु अं, तेन ल्यु । दीर्घा न । कालो म, धनन्त आ, तेन मा । रवि म, धायु य, तेन म्य । व्योम ह, विन्दु अं, तेन हं इति । स्पष्ट तु—
"उग्रं दीरं महाविप्लुं जलान्त मयंतोमुपमम् । नृमिहं भीषण भटं मृत्युमृत्युं नमाम्यहम् ॥" इति ॥ तथा—

ब्रह्मा ऋषिः समुद्रदिष्टोऽनुष्टुप् छन्द उदाहृतम् । देवता नरसिंहोऽर्धं सुरासुरनमस्कृतः ॥ १० ॥
वेदैश्चतुर्भिर्वेसुभिः पङ्क्तिभिः पङ्क्तिश्च वेदकैः । पङ्क्तिमुक्तं मन्त्रार्थैः केचित् पङ्क्तिर्धर्मायया ॥ ११ ॥
सहितैरङ्गमिच्छन्नि परे पञ्चाङ्गमूचिरे । पादैः सर्वेषु मन्त्रेषु वर्णन्यासमाचारोत् ॥ १२ ॥
पञ्चाङ्गं तु श्रुतिर्गमत्तम् । तथा वेदे चाद्यर्चणायै नृसिंहतापनीये—“तस्य हि पञ्चाङ्गानि भवन्ति । चत्वारः पाशाश्चत्वार्यङ्गानि भवन्ति सप्तणवं सर्वमेव भवन्तीति ॥” इति । तथा—

शीर्षेऽलिके नेत्रयुग्मे आस्यटोप्पादमन्धिषु । अग्रयुग्मेषु कण्ठे च हृदि नामौ च पार्श्वके ॥ १३ ॥
ष्टे कङ्कडि विन्यस्येत् क्रमान्मन्त्रार्थकान् सुधीः । नृमिहमानिध्यकरो न्यासो दशविधस्तिह ॥ १४ ॥
सप्रोच्यते तत्र पूर्वमङ्गुलीन्याम उच्यते । दशाङ्गुलीनां प्रत्येकं पर्वणां त्रितयेषु च ॥ १५ ॥
त्रिंशद्वर्णान् क्रमान्यस्य शिष्टौ द्वौ तलयोर्न्यसेत् । द्वितीयमचरन्यामं देहे कुर्याद्विचक्षणः ॥ १६ ॥
ब्रह्मगन्धे च शिरसि भाले भ्रूमध्यके ततः । नयने नयनाधश्च कपोले कर्णमूलयोः ॥ १७ ॥
दन्तपञ्चयोश्च चिबुके उत्तरोष्ठेऽधरोष्ठके । कण्ठे नामौ भुजे दक्षे वामे च हृदये तनौ ॥ १८ ॥
अन्यं दक्षे करतले वामे चापि कटौ तथा । मेढ्रे चोरो तथा जानुजङ्घागुल्फेषु मन्त्रविद् ॥ १९ ॥
पादाङ्गुलीषु च ततो बाहोरङ्गुलिषु क्रमात् । पर्वमांधिषु मद्रोमङ्गेषु क्रमतो न्यसेत् ॥ २० ॥
रक्षास्त्रिमज्जानु तथा न्यसेद्वर्णान् क्रमात् सुधीः । तृतीयो वर्णविन्यामः प्रोच्यते सर्वकामदः ॥ २१ ॥
पादे गुल्फे च जङ्घायां जान्वोरङ्गौ तथा कटौ । नामौ हृदि न्यसेद् बाह्वोः कण्ठे च चिबुके ततः ॥ २२ ॥
दन्ते चोष्ठे कपोले च कर्णास्ये च तथा नाभि । नेत्रे च मूर्धनि तथा मन्त्री वर्णान् समाहितः ॥ २३ ॥
चतुर्थोऽयं पदन्याम उच्यते सुत्रिमुद्रितः । शिखायां मूर्ध्नि नामाया नेत्रे श्रोत्रे तथा मुखे ॥ २४ ॥
हृदि नामौ कटौ जान्वोः पादयोः क्रमतो न्यसेत् । चतुरक्षरसंज्ञोऽयं न्यासः पञ्चम उच्यते ॥ २५ ॥
नामाग्रे नयने श्रोत्रे नामौ हृदि च मूर्धनि । बाह्वोश्चरणयोर्न्यसेच्चतुरक्षरकामाद् बुधः ॥ २६ ॥
षष्ठः पादैश्च विन्यासो मन्त्रविद्धिः प्रकीर्तितः । मूर्ध्नि वक्षसि नामौ च सर्वाङ्गे क्रमतो न्यसेत् ॥ २७ ॥

(सप्तमः स्यादथ न्यासो मूर्धादि-हृदयावधि । पादादि-हृदयान्तं च न्यस्येदर्धद्वयं मनोः ॥ २८ ॥
 उग्रादिरष्टमो न्यासो निम्बजिर्गदितः शुभः । उग्राद्युग्रादि च पुनः पदानीदं नमाम्यहम् ॥ २९ ॥
 इत्यन्तकानि नवसु स्थानेषु क्रमतो न्यसेत् । मुखे शिरसि नासायां चक्षुषोः श्रोत्रयोस्तथा ॥ ३० ॥
 के शिखास्थानके तद्वद् हृदि नामौ ततो न्यसेत् । कट्यादि-पादपर्यन्तं क्रमात् न्यस्येत् यथाविधि ॥ ३१ ॥
 वीराख्यो नवमो न्यासः प्रोच्यते सर्वकामदः । वीरादिकानि पूर्वोक्तपदानि नव विन्यसेत् ॥ ३२ ॥
 नमाम्यहं-पदान्तानि पूर्वोक्तस्थान एव च । नृसिंहाख्यश्च दशमः प्रोच्यते न्याम उत्तमः ॥ ३३ ॥
 नृसिंहपदपूर्वाणि पदान्युग्रादिकानि च । स्थानेषूपकेषु विन्यस्य नवसु क्रमशः सुधीः ॥ ३४ ॥
 मूलाधारे षडङ्गानि विन्यमेनमन्त्रविचमः । मूलाधारात् तथा नामौ न्यस्येद्वर्णत्रयं बुधः ॥ ३५ ॥
 नाभेर्हृदयपर्यन्तं न्यस्येद् वर्णचतुष्टयम् । हृदोऽभ्रमध्यपर्यन्तं न्यस्येद् वर्णचतुष्टयम् ॥ ३६ ॥
 वर्णद्वयं पादयुगे शिष्टं वर्णद्वयं न्यसेत् । मूर्धादि-पादपर्यन्तं चिन्तयेन्नृहरिं विभुम् ॥ ३७ ॥

नृसिंह मजे जानुविन्यस्तवाहु त्रिनेत्रं शृङ्गोल्लमच्चक्रशङ्खम् ।

कृशानूपमञ्ज्योतिषा ग्रस्तदैत्यं शिरःशोभिदं प्रासुदीप्तद्विजिह्वम् ॥ ३८ ॥

इति ध्यानम् । दक्षनामयोश्चक्रशङ्खौ ।

यजेत् पूर्वोदिते पीठे वैष्णवे प्रोक्तवर्त्मना । मूलेन मूर्तिं संकल्प्य देवमावाह्य मन्त्रवित् ॥ ३९ ॥
 तस्मां मूर्तीं विधानेन नृसिंहं पूजयेत् ततः । वामाङ्के नृहरेः पूज्या लक्ष्मीर्भूषणभूषिता ॥ ४० ॥
 वामे पद्मधरा दक्षबाहुना नृहरिं विभुम् । आश्लिष्यन्ती शान्तमूर्तिस्ततोऽङ्गानि प्रपूजयेत् ॥ ४१ ॥
 पूजयेद् दिक्षु पद्मिन्द्रे तथा शर्वमनन्तरम् । भव कमलपूर्वं च विदिक्षु च यजेच्छिष्यम् ॥ ४२ ॥
 द्विपुष्टिं च पुष्टिं च द्वितीयावृत्तिरिति । ततोऽष्टभिर्नृसिंहेश्च तृतीयावृत्तिरिष्यते ॥ ४३ ॥
 शङ्खिन चक्रिणं स्वर्णवर्णं श्यामलनामसम् । नृसिंहं स्तम्भनायेति दले प्राच्या प्रपूजयेत् ॥ ४४ ॥
 धृताम्बुजगदाशङ्खचक्रं वरपक्रियाक्षमम् । सिन्दूरारुणमाग्रेण पूजयेद् दक्षिणे ततः ॥ ४५ ॥
 आश्रमात्मां शङ्खचक्रे गदा खड्गं च विभ्रतम् । भिन्नदैत्यहृदं कृष्णं त्रिनेत्रं मारणक्षमम् ॥ ४६ ॥
 विद्वेषोच्चाटनकर नीलोत्पलसमप्रमम् । शङ्खचक्रगदालोहदण्डं निश्चैत्रिणे दले ॥ ४७ ॥
 भर्तृर्चां शङ्खचक्रासिपाशान्वितकराम्बुजम् । शक्रियुक्तं जपापुष्पनिभमार्कार्णक्षमम् ॥ ४८ ॥
 (वायवीये तु शवलं शङ्खचक्रे गदामये । त्रिआर्णं पुष्टिदं नेत्रव्रितया लङ्किताननम् ॥ ४९ ॥
 उदरदले नृसिंहं तं पाञ्चजन्यं सुदर्शनम् । गदानिधीं च विभ्राणं लक्ष्म्या युक्तं निधिप्रदम् ॥ ५० ॥
 त्रिधामूर्तिमुदक्पूर्वं धीराभ पीतवामसम् । पाशाङ्कुशधरोद्भाङ्कुशङ्खचक्रधरं विभुम् ॥ ५१ ॥
 हस्तरोहमध्यस्थं चन्द्रपुञ्जमुनिर्मलम् । लक्ष्म्या युक्तं नारमिहं पूजयेत् साधकः सदा ॥ ५२ ॥
 चक्रं खड्गं महापद्मं मुमलं देवदक्षिणे । शङ्खं खेटं गदां शार्ङ्गं पूजयेद् देववामतः ॥ ५३ ॥

एभिश्चतुर्थावृत्तिः स्याद्विष्णुम्यादिभिरनन्तरम् । लक्ष्म्यां दक्षिणतस्तुष्टिं वामे तत्रैव कौस्तुभम् ॥ ५४ ॥
 श्रीवत्सं दक्षिणे मध्ये वनमालां च पूजयेत् । पीताम्बरं व्रद्धशृङ्गं नामिषणं किरीटकम् ॥ ५५ ॥
 भूषणानि च सर्वाणि पुरोभागे प्रपूजयेत् । पट्टां श्रद्धादिभिः प्रोक्ता श्रद्धा मेधा च कामिका ॥ ५६ ॥
 भीमा मा चैव सभया चकान्द्री (?) दीप्तिरष्टमी । लोकेशः सप्तमी प्रोक्ता वज्राद्यैरष्टमी मता ॥ ५७ ॥
 एवं संपूज्य विधिवत् माधकोऽभीष्टमाशुयात् । ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातःहत्यादियोगपीडन्यासान्ते मूलेन प्रापायामत्रयं हत्वा, शिरसि दक्षिणे ऋषये नमः । मुष्टे अतुष्टुपृष्ठे नमः । हृदये धौर्निर्महाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य प्राग्वद्दिनियोगमुष्ण्या, उग्रं वीरं हृदयाय नमः । महाविष्णुं शिरसे । ज्वलन्तं सर्वतोमुखं शिखां । नृसिंहं भीषणं कवचाय । भद्रं मृत्युमृत्युं नेत्रत्रयाय । नमाम्यहं अस्त्राय । इति करपङ्क्त्याम् हत्वा, ओं उं नमः शिरसि । एवं प्रं ललाटे । वां दक्षनेत्रे । रं वामनेत्रे । मं मुष्टे । दां दक्षदेर्मूले । पिं दूरपरे । प्लं मण्डिगन्धे । ज्वं अङ्गुलिमूले । लं अग्रे । तं वामदेर्मूले । मं दूरपरे । वं मण्डिगन्धे । तां अङ्गुलिमूले । मुं अग्रे । खं दक्षोर्व-मूले । नृं जानुनि । मिं गुल्फे । हं अङ्गुलिमूले । भीं अग्रे । पं वामोरुमूले । एं जानुनि । भं गुल्फे । टं अङ्गुलिमूले । मृं अग्रे । त्वं कण्ठे । मृं हृदि । त्वु नामौ । नं दक्षपाश्वे । मां वामे । म्यं पृष्ठे । हं कटुदि ॥ (१) दक्षकराट्टमूलादिपर्वत्रये उग्रं वां । तर्जनीपर्वत्रये रं महां । मध्यमापर्वत्रये विष्णुं ज्वं । अनामा-पर्वत्रये लंतं मं । कनिष्ठापर्वत्रये वंतौ मुं । वामकनिष्ठापर्वत्रये खं नृं मिं । अनामापर्वत्रये हं भीं पं । मध्यमा-पर्वत्रये एं भद्रं । तर्जनीपर्वत्रये मृं त्वं मृं । तदङ्गुष्ठपर्वत्रये त्वुं नं मां । दक्षकरतले म्यं । वामे हं ॥ (२) दक्षगन्धे उं नमः । शिरसि प्रं । भाले वां । भ्रूमध्ये रं । नेत्रयोः मं । नेत्राद्य हां । कपोलयोः पिं । कर्णमूलयोः प्लुं । दन्तपंतयोः ज्वं । चिबुकं लं । उच्चरोष्ठं तं । अधरोष्ठं सं । कण्ठे वं । नामौ तां । दक्षमुं मुं । वामे एं । हृदये नृं । सर्वाङ्गे मिं । दक्षकरतले हं । वामे भीं । कटौ पं । लिङ्गे एं । ऊर्वौ भं । जानुनोः टं । अङ्गुल्योः मृं । गुल्फयोः त्वुं । पादाङ्गुलीषु मृं । कराङ्गु-लीषु त्वुं । सर्वाङ्गरोमरूपेषु नं । रक्ते मां । अग्निं म्यं । मज्जासु हं ॥ (३) दक्षपादे उं नमः । वामे प्रं । दक्षगुल्फे वां । वामे रं । दक्षजहाया मं । वामजहाया हां । दक्षजानुनि पिं । वामे प्लुं । दक्षोरौ ज्वं । वामे लं । दक्षशटौ तं । वामे सं । नामौ वं । हृदि तां । दक्षकरे मुं । वामे वं । कण्ठे नृं । चिबुकं मिं । ऊर्वदन्तेषु हं । अधोदन्तेषु भीं । ओष्ठे पं । अधरोष्ठे एं । दक्षकपोले भं । वामे टं । दक्षकर्णे मृं । वामे त्वुं । मुखे मृं । दक्षनसि त्वुं । वामे नं । दक्षनेत्रे मां । वामे म्यं । मूर्ध्नि हं नमः ॥ (४) उग्रं नमः शिखायां । वीरं मूर्ध्नि । महाविष्णुं नासायां । ज्वलन्तं नेत्रयोः । सर्वतोमुखं श्रोत्रयोः । नृसिंहं मुखे । भीषणं हृदि । भद्रं नामौ । मृत्युमृत्युं कटौ । नमामि जानुनो । अहं पादयोः ॥ (५) उग्रं वीरं नमः नासाग्रे । महाविष्णुं नेत्रयोः । ज्वलन्तं स श्रोत्रयोः । रंतो-मुखं नामौ । नृसिंहं भीं हृदि । पणं भद्रं मूर्ध्नि । मृत्युमृत्युं बाह्वोः । नमाम्यहं पादयोः ॥ (६) ओं उग्रं-वीरं महाविष्णुं नमो मूर्ध्नि । ज्वलन्तं सर्वतो मुखं नमो वक्षसि । नृसिंहं भीषणं भद्रं नमो नामौ । मृत्यु-मृत्युं नमाम्यहं नमः सर्वाङ्गे ॥ (७) मूर्धादि उग्रं वीरमित्यादि पूर्वार्धं नाभ्यन्तं न्यस्येत् । नाभ्यादिपादादन्तं नृसिंहमित्युत्तरार्धं न्यसेत् ॥ (८) उग्रमुग्रं नमाम्यहं नमो मुखे । उग्रं वीरं नमाम्यहं नमः शिरसि । उग्रं महाविष्णुं नमाम्यहं नमो नासायां । उग्रं ज्वलन्तं नमाम्यहं नमः अङ्गुल्योः । उग्रं सर्वतो मुखं नमाम्यहं नमः ।

श्रोत्रयोः । उग्रं नृसिंहं नमाम्यहं नमो ब्रह्मरन्ध्रे । उग्रं भीषणं नमाम्यहं नमो हृदि । उग्रं भट्टं नमाम्यहं नमो नाभौ । उग्रं मृत्युमृत्युं नमाम्यहं नमः कठपादिपादद्वयाग्रान्तम् ॥ (६) वीरमुखं नमाम्यहं नमो मुखे । वीरं वीरं नमाम्यहं नमः शिरसि । वीरं महाविष्णुं नमो नाभायां । वीरं ज्वलन्तं नमाम्यहं नमश्चक्षुषोः । वीरं सर्वतो मुखं नमाम्यहं नमः श्रोत्रयोः । वीरं नृसिंहं नमाम्यहं नमो ब्रह्मरन्ध्रे । वीरं भीषणं नमाम्यहं नमो हृदये । वीरं भट्टं नमाम्यहं नमो नाभौ । वीरं मृत्युमृत्युं नमाम्यहं नमः कठपादिपादान्तं ॥ (७) नृसिंहमुखं नमाम्यहं नमः मुखे । नृसिंहं वीरं नमाम्यहं नमः शिरसि । नृसिंहं महाविष्णुं नमो नाभायां । नृसिंहं ज्वलन्तं नमाम्यहं नमः चक्षुषोः । नृसिंहं सर्वतो मुखं नमाम्यहं नमः श्रोत्रयोः । नृसिंहं नृसिंहं नमाम्यहं नमः ब्रह्मरन्ध्रे । नृसिंहं भीषणं नमाम्यहं नमो हृदये । नृसिंहं भट्टं नमाम्यहं नमो नाभौ । नृसिंहं मृत्युमृत्युं नमाम्यहं नमः कठपादिपादान्तं ॥ ततो मूलपङ्क्तानि धिन्यस्य ध्यानानिपुणोपचारान्ते, देवस्य धामाङ्गे श्रीलक्ष्म्यै नमः इति लक्ष्मीं संपूज्य, ततः प्राम्बत् पङ्क्तानि संपूज्य दिग्दलेषु देवाग्रादि—पर्वांन्त्राय नमः । शर्वाय० । अन्तर्नाय० । कमलभयाय० । विदिग्दलेषु—श्रियै नमः । द्विपै० । तुष्ट्यै० । पुष्ट्यै० । द्वितीयाष्टदले—देवाग्रादि—स्तम्भननृसिंहाय नमः । यश्यनृसिंहाय नमः । मारुतनृसिंहाय नमः । विद्वेषोद्याटननृसिंहाय नमः । आकर्षणनृसिंहाय नमः । तुष्टिद्वनृसिंहाय नमः । निधिप्रद्वनृसिंहाय नमः । विद्यामूर्तिनृसिंहाय नमः इति संपूज्य, दलाग्रेषु देवस्य दक्षिणस्थेषु—चन्द्राय नमः । खड्गाय० । पद्माय० । मुक्ताय० । वामस्थेषु—शङ्खाय नमः । खेटाय० । गदायै० । शार्ङ्गाय० । इत्युपर्यपरिभागेन संपूज्य, पुनर्देवस्थैव दक्षिणे लक्ष्म्यै नमः । वामे तुष्ट्यै० । वामे कौस्तुभाय० । दक्षिणे श्रीधत्माय० । मध्ये वनमालायै० । देशाग्रे ब्रह्मन्त्राय० । पीताम्बराय० । नाभिपद्माय० । किरीटाय० । सर्वभूषणेश्वर्योः । तृतीयेऽष्टदले—भद्रायै नमः । मेधायै० । कामिकायै० । श्रीमायै० । मायै० । भवायै० । चक्रास्थै(?) । दीप्त्यै० । इति संपूज्य लोकेशार्चाविसर्गं समापयेदिति ॥ वैखानसपञ्चरात्रे—

अष्टलक्ष जपेन्मन्त्रं दीक्षितो विजितेन्द्रियः । तद्दर्शांशेन जुहुयाद् घृताक्लृद्विषाऽनले ॥ १ ॥
एव कृतयुगपरः ।

द्वात्रिंशलक्षमानेन जपेन्मन्त्रं जितेन्द्रियः । तत्सहस्रं प्रजुहुयाद् घृताक्लृद्विषा ततः ॥ १ ॥
इति सारसप्रहार् । अत्र शतांशो होम उक्तः । एव विकल्पः । बाहुल्यादशङ्क्यते वा । तथा—
तर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणाराधनं तथा । कुर्यात् ससिद्धमशस्तु प्रयोगानाचरेत् ततः ॥ १ ॥
काम्यप्रयोगसिद्ध्यर्थं ध्यानभेदोऽत्र कथ्यते ।

समुद्रतटसहस्रार्कभामं त्रिनेत्रं प्रभाभीषणं वज्रतुल्यं चरन्तम् ।

कृशानुं घनेकैर्भुजैर्भीषणाङ्गं स्वहस्ताग्रजोद्भिन्नदैत्य भजे तम् ॥ २ ॥

धूरकर्मादिविषये सरेद् देवं भयानकम् । विश्वरूपमयं ध्यानं नृहरेः प्रोच्यतेऽधुना ॥ ३ ॥

नृसिंहं तं महाभीमं कालानलमममम् । अश्वमालाधरं रौद्रे कण्ठहारेण शोभितम् ॥ ४ ॥

नागयज्ञोपवीतं च पञ्चाननमुशोभितम् । चन्द्रमौलिं नीलकण्ठं प्रतिवर्कं त्रिलोचनम् ॥ ५ ॥

भुजैः परिवस्यकाशं दर्शयिष्यति परिशोभितम् । अक्षसूत्रं गदां पञ्च शङ्खं गोक्षीरमभिभम् ॥ ६ ॥

धनुश्च सुमलं चैव विभ्राणं चक्रमुत्तमम् । मद्रं च शूलं बाणं च नृहरिं रुद्ररूपिणम् ॥ ७ ॥
 इन्द्रगोपकनीलामं मृगामं चन्द्रमधिभम् । पूर्वादि चोत्तरं यावद्द्वार्यासं सर्वमर्णम् ॥ ८ ॥
 एतमुग्रं हरिं ध्यायेत् सर्वव्याधिनिवृत्तये । सर्वमृत्युहरं दिव्यं स्मरणात् सर्वमिदये ॥ ९ ॥
 ध्येयो यदा मद्रकर्म तदा षोडशहस्तवान् । नृमिहः सर्वलोकेयः सर्वाभगगभूषितः ॥ १० ॥
 द्वौ विदारणकर्मादौ द्वौ चाश्रोद्धरणान्वितौ । शङ्खचक्रपाशवन्द्याभ्यां बाणधनुर्वरौ ॥ ११ ॥
 मद्रवेदधराभ्यां द्वौ गदापद्मधारिणौ । पाशाद्गुणत्रराभ्यां द्वौ ग्निर्मुकुटार्पितौ ॥ १२ ॥
 इति षोडशदोर्दण्डमण्डितं नृहरिं त्रिभुम् । ध्यायेदम्बुदनीलाममुग्रकर्मण्यनन्वयाः ॥ १३ ॥
 ध्येयो मद्रत्तमं कार्यं दण्डपट्विगहस्तवान् । नृहरिः सर्वभूषाढ्यः सर्वमिद्विकरः प्रभुः ॥ १४ ॥
 दक्षिणे चक्रमङ्गौ च परशुं पागमेव च । हस्तं च सुमलाभानीं बाहुशं बाहुपद्मजैः ॥ १५ ॥
 पट्टिगं भिन्दिपालं च स्रैस्ताम्रमृद्रगन् । वामभागे करैः शङ्खं रत्नं पाणं च शूलकम् ॥ १६ ॥
 अग्निं च वरुणं गरुडं कृष्टिकां दण्डं परैः । कामुकं तर्जनीं मुद्रां गदाडमकर्मकान् ॥ १७ ॥
 कन्दन्दैः क्रमाच्छत्रोर्जानुममकपत्तनम् । ऊर्ध्वोक्तानाभ्यां हस्ताभ्यामप्रमालावरं हरिम् ॥ १८ ॥
 अवःस्थितानां हस्ताभ्यां डिगण्यरुविदारणम् । त्रिपद्मं च भस्त्रानां दैत्यानां च मयङ्करम् ॥ १९ ॥
 नृमिहं संस्मरेद् दिव्यं महामृत्युमवापहम् । ॥ २० ॥
 अथोच्यते ध्यानमन्त्रमुग्रगेहहं परम् । विपरोहहं मृत्युहं शत्रुभयापहम् ॥ २० ॥
 स्तर्गाधारे सुपर्णे स्थितमनिसुमुखं कोटिपूर्णेन्दुवर्णं
 विद्युन्मालामदृग्भिन्निभिगतिमुदगं पीतवर्णं सुभूषम् ।
 हनोऽयमग्राह्याभयवर्ममखिलज्वेदगेणापमृत्युन
 र्मार्ध्वनिर्ध्वमयन्तं सुगन्तुमनिशं संमार्गच्छीनुमिहम् ॥ २१ ॥

इति ध्यानम् । तथा—

लक्ष्मीकामन्त्रिभूतैः सुगन्धैः कुसुमैर्द्विनेत । अप्रुतं मधुनाज्वैश्च दग्निरो न भवेत् कुले ॥ २२ ॥
 उद्वन्ममभिद्रोमाद् धान्यमिद्विभवेद् ध्रुवम् । अपूपलवहोमेन घनदेन समो भवेत् ॥ २३ ॥
 कुद्रम्यं मनिर्वा रात्रौ जपेदष्टोत्तरं शतम् । सप्तो नैर्मन्त्रमाप्नोति श्रमादं चाधिगच्छति ॥ २४ ॥
 कुन्तप्रसूनहोमेन शर्मादयमवाप्स्यति । मधुकपुष्पहोमेन चेष्टसिद्धिर्भविष्यति ॥ २५ ॥
 तुलसीपत्रहोमेन कीर्तिर्भवति नान्यथा । मरुतहोमेन शालीनां वर्षाकरणमुत्तमम् ॥ २६ ॥
 हरिद्रास्त्रहोमेन सम्पन्नं भवति ध्रुवम् । रुद्रीफलहोमेन सर्वविघ्नः प्रणश्यति ॥ २७ ॥
 दधिमध्वाज्यमिक्षाश्च गुदूचीश्चतुर्जुलाः । जुहुयादप्युतं योऽसौ शतं जीवति वत्सरान् ॥ २८ ॥
 गन्धैश्चद्विनेऽश्वत्थं स्पृष्ट्वा चाष्टोत्तरं शतम् । जपेज् जिला सोऽप्यमृत्युं शतं वर्षाणि जीवति ॥ २९ ॥
 श्रीप्रघ्नैः प्रजुह्यात् तत्काष्ठैर्विलेपितेऽनले । सदस्रमात्रेण ततो लक्ष्मीं प्राप्नोति निश्चितम् ॥ ३० ॥

दूर्वाहोमादरोगी स्याल्लक्ष्मीवान् श्रीफलस्तथा । अनेन मनुना जप्ता अग्रहं च सिता वचा ॥ ३१ ॥
 अशिता प्रातरुत्थाय वारुसिद्धिं मा प्रयच्छति । जले नृसिंहं मंपूज्य चन्दनेन च तत्र च ॥ ३२ ॥
 अष्टोत्तरशतं नित्यं दूर्वाभिर्जुहुयात् सुधीः । जुहुभूतज्वगास्तस्य नरयन्त्रेवोपमर्गजाः ॥ ३३ ॥
 रात्रौ दृष्टे तु दुःस्वप्ने मन्त्री स्यात्ता मनुं जपेत् । सुषमो जायते तस्य यष्टिं निद्रा न गच्छति ॥ ३४ ॥
 कान्तारे व्याघ्रचौरादिसकुले च मनुं जपेत् । रक्षा करोति भूतैश्च इतरेभ्योऽपि मन्त्रिणः ॥ ३५ ॥
 मनुनाभेन संजप्तं तस्य नाशयति क्षणात् । ज्वेदग्रहमहारोगान् योरं बाधाभिचारकम् ॥ ३६ ॥
 गदोन्मादमहोरपातभये धुमा खरेन्मनुम् । तदुद्भवं महादुःख नाशमेति सुमन्त्रिणः ॥ ३७ ॥
 क्रूरं नृसिंहं मस्त्वय शत्रु च मृगशावकम् । रुन्धरायां गृहीत्वा तं निविष्टं दिक्षु चिन्तयेत् ॥ ३८ ॥
 सवान्नवस्य भट्टति तुबायो भवति ध्रुवम् । कृता करैश्च युगपत् पातित हरिणा स्वयम् ॥ ३९ ॥
 नखरैर्दार्यमाणं तं संसरेन्निसिंहं शरैः । अष्टाधिरुशतं चापु जपेन् मनुगन्तवधीः ॥ ४० ॥
 मण्डलस्यैव मध्ये स्याद्रिपुर्व्वं वसतातिथिः । कलिद्रुमभवैः काष्ठैः सम्यक्मदीपितेऽनले ॥ ४१ ॥
 रिपुसहस्रयकरं नृसिंहं चन्दनादिभिः । समभ्यर्च्य प्रजुहुयाच्चरान् मामान् समूलकान् ॥ ४२ ॥
 सहस्रमेकं च मनु भक्षयन् शत्रुमुत्कटम् । जपन् शरान् विनिक्षिप्य शत्रुमेना पिनाशयेत् ॥ ४३ ॥
 जुहुयात् समादिवसं ततो राजश्वधुं सुधीः । सुदिने च शुभे लक्षे शत्रुसैन्यजिगीपया ॥ ४४ ॥
 प्रस्थापयेत् तां सुवृद्धां दंसितां बलिभिर्वरैः । तदग्रे चिन्तयेद् देव नृसिंहं शत्रुमञ्चयम् ॥ ४५ ॥
 भक्षयन्तं जपेन्मन्त्री कुर्यादायाति सा चमूः । यावत् तावद्विपूजिता मर्वां राजश्रिया सह ॥ ४६ ॥
 आगच्छेद्भूषतिः शूराः पथान्मन्त्रिणमादरात् । तोषयेत् क्षेत्रचसुभिर्वस्त्रालङ्कारैः शुभैः ॥ ४७ ॥
 मन्त्रिणो यदि मन्तोषो न भवेद्भूषतेस्तदा । अनर्थः सुमहानेव जायते दुःमहो भृशम् ॥ ४८ ॥
 तस्माद् गुरुं समभ्यर्चेत् तोषयेन्नतु दूषयेत् । ॥

कृशानुगेहयुग्मेकं विलिख्य तारमध्यगम् । नृसिंहमस्य कोणके सुदर्शनं मनुं तथा ॥ ४९ ॥
 स्वशक्तिवेष्टितं दक्षितथाष्टपत्रपत्रके । वसन्मितीर्णवर्णकांश्च मायया बहिर्धृतम् ॥ ५० ॥
 ततः पतङ्गपत्रके च वासुदेवसन्मनुम् । लिखेत् सुगन्धे मायया च षोडशारके स्वरान् ॥ ५१ ॥
 बहिश्च शक्तिवेष्टितं ततो ऽनुष्ठुभापि तत् । दले तदर्णमंयुते च शक्तिवेष्टितं बहिः ॥ ५२ ॥
 (बहिर्वृत्तमन्त्रे)
 ततः पूर्वमागे लिखेत् काटिर्वाष्टकं दक्षिणे भादिकान् रुद्रसहस्रान् ।
 लिखेत् पश्चिमे नादिकान् द्वादशार्णान् द्वय पार्श्वयुग्मं लिखेद्यत्रमेतत् ॥ ५३ ॥
 वर साधितं होममपातपूजाजपार्थयुतं स्वात्मसन्तर्पणैश्च ।
 शुभं सञ्चर्तुर्गवाञ्छाफलौघप्रदं नारसिंहं मशचक्रमेतत् ॥ ५४ ॥
 इति । अस्यार्थः—आदौ षट्कोणं दृष्ट्वा तन्मध्ये प्रणवेदेरु सम्पाद्य नृसिंहबीजमालिख्य, षट्कोणेषु सुदर्श-
 . १ 'दृष्ट्वा' ख पाठ । २ 'मचक्रम्' ख पाठ । ३ 'आपतेत्' ख पाठ । ४ 'युग्म' ख पाठ ।

नपडचरस्यैकैकमक्षरं विलिख्य, तद्वादिद्व्युत्तद्वयं कृत्वा तयोऽन्तराले निरन्तरं भाषार्थजेन संस्पृष्ट्य, तद्वादि-
द्वयपत्रेषु नारायणोष्टाक्षराणि विलिख्य, तद्वादिः प्राग्वन्मायया संस्पृष्ट्य, द्वादशदलेषु वासुदेवद्वादशाक्षराणि
आलिख्य, यद्विमाययावेष्ट्य, तद्वद्विः षोडशदलेषु षोडश स्वरान् सविन्दुकान् विलिख्य, यदिः प्राग्वन्माय-
यावेष्ट्य, तद्वादिर्द्वात्रिंशद्दलेषु मूलमन्त्राणां विलिख्य, प्राग्वच्छ्रुत्वा संस्पृष्ट्य, तद्वादिद्व्युत्त कृत्वा तदन्तराले
पूर्वभागे फेरांगघडेचंछेजं—इत्यष्टयणानां लिख्य, तद्वद्विषाणान्तराले भ्रजटटंढटंछंथदंध—इत्येकादशयणानां लि-
ख्य, ततपश्चिमान्तराले तंफंफंभमंयरंलंरंशंयं—इति विलिख्य, तदुत्तरान्तराले सद्धं—इति विलिख्य, तत्पाश्व-
योर्दन्ते छं यामे छं इति विलिखेत् । एतच्चम्पुमुक्तफलदं भवति ॥ तथा—

प्राक्प्रत्यङ्नररेखाश्च पञ्च स्युर्दक्षिणोत्तरम् । द्वात्रिंशत्प्रमितान्येवं जायन्ते कोष्ठकानि च ॥ ५५ ॥

तस्याग्रिमगता रेखाः कणाकाराश्च कारयेत् । लिखेन्नृमिहवीजं च द्वात्रिंशत्कोष्ठकेषु च ॥ ५६ ॥

मन्त्रराजं समालिख्य द्वयो रेखाश्च वर्धयेत् । पुच्छाकाराश्च तास्तत्र साध्यनाम लिखेत् सुधीः ॥ ५७ ॥

संपातयेद् होमशिष्टैः सर्वैरोगादिनाशनम् । ॥

इति । अस्वार्थ — तत्र प्राक्प्रत्यक् नव रेखा दक्षिणोत्तरं पञ्च रेखाश्च कृत्वा, ताभिर्द्वात्रिंशत्कोष्ठानि निष्पा-
द्य, तस्य पूर्वाग्रिमनररेखाभिः पञ्च कणान् कृत्वा, तेषु कणेषु नृसिंहवीजं विलिख्य, द्वात्रिंशत्कोष्ठेषु पदकृत्या-
कारेणेशान्कोष्ठानि क्रमेण मूलमन्त्रस्य द्वात्रिंशद्वर्णानां लिख्य, अधोगतनररेखाः पञ्च पुच्छाकारेण वर्धयित्वा तेषु
पुच्छेषु साध्यनाम लिखेत् । एतच्चम्पुमुक्तफलदं भवति ॥ तथा—

अष्टपत्रे कर्णिकाया साध्याख्याकर्मसमुत्तम् । नृसिंहवीजं विलिखेदष्टपत्रेषु संलिखेत् ॥ ५८ ॥

चतुर्वर्णप्रमाणेन मन्त्रराजं सुसाधितम् । यन्त्रं क्षुद्रामयमं च सरैरक्षाकरं परम् ॥ ५९ ॥

इति । अस्वार्थ — अष्टदलकमलं कृत्वा तत्कर्णिकायां ससाध्यं नृसिंहवीजं विलिख्य, अष्टसु दलेषु मन्त्रा-
क्षराणि चत्वारि २ विलिख्य विनियुज्यात् । एतदुक्तफलदं भवति ॥ तथा—

समाध्यनिजरीजयुग्वसुदले मनोवर्णकारचतुष्परिमितांस्त्रिखेल्लिपिषुतं बहिः कारयेत् ।

स्ववीजपुतकोणयुक् चित्तिपुरद्वयेनाश्रुतं रिपुग्रहविपत्रजामयहरं च लक्ष्मीप्रदम् ॥ ६० ॥

इति । अस्वार्थ — अष्टदलकमलं कृत्वा तत्कर्णिकायां ससाध्यं नृसिंहवीजं विलिख्य, तद्दलेषु मूलमन्त्रा-
णां धनुर्धनुरो विलिख्य, यद्विद्व्युत्तद्वयं कृत्वा तदन्तरालयोऽप्या सविन्दुकान् मातृकाणां विलिख्य, तद्वादिद्वि-
कोणं कृत्वा तत्कोणेषु नृसिंहवीजं विलिखेत् । एतच्चम्पुमुक्तफलदं भवति ।

एतच्चन्द्रयुतं सम्पदमण्डलं लक्षणां वितम् । रम्यं नवपदं कृत्वा कलशान् स्थापयेत् सुधीः ॥ ६१ ॥

नव संशोभनांस्तत्र कपायोदकपूरितान् । चक्षुष्यमसमायुक्तानावाह नृहरिं विश्रुम् ॥ ६२ ॥

संपूजयेच्चन्दनाद्यैः शान्तकायं मनोरमम् । पूर्वादिषु सम्भ्रमादीन् यजेन्मन्त्री समाहितः ॥ ६३ ॥

अष्टाधिकं ततो मन्त्रं सहस्रं प्रजपेत् सुधीः । एवं जलैः साधितैस्त्वेनैरं मन्त्रं त्रिरुचरान् ॥ ६४ ॥

अभिषिञ्चेन्नृत्यमुत्पादवरयं स निवर्तते । ग्रहाभिचारभूतादिभयं नश्यति तत्क्षणात् ॥ ६५ ॥

भोजयेद् देवताउद्या भूदेवास्तोषयेदपि । प्राणप्रदाने शुरवे विचशाख्यविवर्जितम् ॥ ६६ ॥

सकीयार्थानुत्प्रेषणं प्रदद्याद् दक्षिणां नरः । स सौहार्दिकीं लभेत् सिद्धिं परत्रापि च मोदते ॥ ६७ ॥

इति । तथा—मन्त्रान्तरम्

वर्णात्याग्री सधुवनौ विन्दुनादोत्तमाङ्गौ । नृसिंहबीजमाख्यातं सर्वसिद्धिप्रदायकम् ॥ १ ॥

ह्रस्वांसपुटे केचित् सगिरन्ते मयुं तिमम् । ॥

घर्णान्त्य, तकार, अग्री रेफ, धुवन औकार, विन्दुरनुस्वार, नादोऽर्धचन्द्र, पीम त्रौ इति नृसिंहबीजं भजति । तथा—

अपरिधिश्च गायत्री बन्दः श्रीनृहरिः शुभः । देवता दीर्घपुत्रीजनैर्गातं परिकल्पयेत् ॥ २ ॥

सूक्तौ इत्यादि पठनम् ।

ध्यानार्चाजपहोमादि सर्वं पूर्वमदाचरेत् । एकलक्षं जपेन्मन्त्रं हविष्याशी जितेन्द्रियः ॥ ३ ॥

नन्दशांशं हृनेत् सम्यग् धृताङ्गैः पायमैः शुभैः । तर्पयेच्छुद्धमलितैः कृत्वा चारमाभिषेचनम् ॥ ४ ॥

ब्राह्मणान् मन्त्रगाराध्य मिदमन्त्रः समाचरेत् । मन्त्ररात्रौदिनान् सर्वान् प्रयोगानत्र साधकः ॥ ५ ॥

अष्टाधिकमहत्वेण जप्तैश्च कलशोदकैः । निर्वर्तमभिषिञ्चेत् सुगते हि विषेण सः ॥ ६ ॥

मूच्यतेऽन्यथ सर्पादिलूतामृषकनैरपि । बहुपाद्भृशिकोरथैश्च विषैर्मृको भवेद् दुग्धम् ॥ ७ ॥

अनन मनुना जप्त मसाष्टोत्तरक शतम् । शिरोऽचिकुर्ष्वहृत्कुचिकण्ठरोगान् त्रिनाशयेत् ॥ ८ ॥

विमर्षिणीं वमि ढिक्वा ज्वरं चैव त्रिनाशयेत् । मन्त्रौषधाभिचारादिमभूताश्च विकारकान् ॥ ९ ॥

शमयेद्ब्रह्म संजप्त नात्र कार्या निचारणा । मृत्पुस्तान् लिसेन्मन्त्रं सप्ताहं च दहन्निव ॥ १० ॥

वृक्षेण चक्षुषा मन्त्रं जपेदष्टदिनावधि । अष्टाधिकं महत्तं च त्रिषते रिपुरस्य तु ॥ ११ ॥

वश्यमाकृष्टिविद्वेषमोहोद्यादादिकानि च । कुर्यादपुतनापेन तत्तदहंश्च कर्मणा ॥ १२ ॥

एवमेकाक्षरो मन्त्रः प्रोक्तः सर्वसमृद्धिदः । ॥

इति ॥ सान्मग्रहे—मन्त्रान्तरम्

पटञ्जरस्य मन्त्रस्य त्रिगणमभिधीयते । पाशबीजं शक्तिबीजं स्त्रीबीजाङ्कुशबीजके ॥ १ ॥

कवचास्त्रान्तिकः प्रोक्तः पठणौ नृहरेर्भुजुः । ॥

पाश आ, शक्ति, ह्रीं, स्त्रीबीजं त्रिगुणीजं त्रौ, अङ्कुश कौं, कवचं हु, अस्त्र फट् ॥

अष्टपाद्या ब्रह्मपङ्क्तिश्रीनृमिहाः मंत्रकीर्तिताः । मन्त्रार्थैरङ्गपदकं स्यात् ततो देव विचिन्तयेत् ॥ २ ॥

पाषात् क्रोधप्रदीप्तः स्वत्रिकुत्तरदनः शोणवर्णश्च नाभे-

रुच्ये चन्द्रौषदीप्तिः रविशशिशुतधुमनेत्र उग्रोरुदङ्गः ।

हस्ताञ्जस्वक्रगह्वौ गुणस्यशिकुलिशान् सद्गदां दारणाख्यां

विभ्राणो भीमकायां त्रिभिधमणिगणैर्भूषितो वो नृमहः ॥ ३ ॥

दत्ताष्टर्थापराये । तदाद्यद्य स्थयोरन्ये । तदाद्यद्य स्थयोरपरे । सर्वाय स्याम्या दारणापुत्रा । तस्या लत-
णं तु त्रैगुणसपञ्चरात्रं—“मिध. मन्त्रिष्टमन्त्रोऽह्मन्त्राय अन्त्रचोमुखा । स्वस्थानम्भलाङ्कुषा मुद्रैषा दारणा
मिध” ॥ इति ॥

पूर्वोदिते शुभ पीठे मूर्तिं मूलेन कल्पयेत् । तस्यां मूर्तौ समावाह्यं देव सर्वोपचारकैः ॥ ४ ॥

संपूज्यावरणं पश्चात् क्रमतः परिपूजयेत् । पुराङ्गानि समभ्यर्च्य ह्यापुधानि प्रपूजयेत् ॥ ५ ॥
अरिं शङ्खं गुणं चैव स्यारिं च कुलशं गदाम् । खड्गं खेटं समभ्यर्च्य लोकपालान् बहिर्यजेत् ॥ ६ ॥
वज्रादीनि ततो बाह्वे पूजयेद् गन्धपुष्पकैः । ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातःकृत्यादियोगोपाठन्यासान्ते भूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि-प्रक्षेपे
प्रापये नमः । मुखे-पाङ्क्तिच्छन्दसे नमः । हृदये-धौनृसिंहाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य प्राग्बद्धिनियो-
गमुपन्या, भूलपङ्क्तिं पङ्क्तिङ्गानि विन्यस्य श्यानाचङ्गाचान्तेऽष्टदलेषु-चक्राय नमः । शङ्खाय० । पाशाय० ।
अङ्गुशाय० । चक्राय० । गदायै० । खड्गाय० । खेटाय० । इति संपूज्य लोकेशाद्यादि सर्वे प्राग्बद्ध समाय-
वेदिनि । तथा—

घर्णलघं जपेन्मन्त्रं केवलेन घृतेन च । जुहुयात् तद्दशांशेन तर्पणादि ततश्चरेत् ॥ ७ ॥
एवं संसिद्धमन्त्रस्तु प्रयोगान् साधयेत् ततः । तत्तत्कल्पोदितान् स्वार्थं परार्थं बाणुवित्तमः ॥ ८ ॥
अपामार्गसमिद्भिश्च प्लुताभिः पञ्चगव्यकैः । जुहुयाच्च सहस्रैकं सप्ताहं भूतशान्तये ॥ ९ ॥
गुह्यचीसमिधो दुग्धलोलितास्त्रिसहस्रकम् । चतुर्दिनं प्रजुहुयात् त्वरशान्तिर्भविष्यति ॥ १० ॥
रक्तोत्पलैः प्रत्यहं यो मधुरत्रयलोलितैः । (सहस्रसंख्यं जुहुयात् मासेनेष्टमबाधुयात् ॥ ११ ॥
मन्त्रं जपेद्वत्सरेण धनधान्यसमृद्धियुक् । प्रकुलैरकृणाम्भोजैर्मधुरत्रयलोलितैः) ॥ १२ ॥
सहस्रद्वादशमितं लक्षमीवाज्ञायते भुवि । सर्वलोकप्रियः साध्यो भवेन्नैवात्र संशयः ॥ १३ ॥
प्रातस्त्रिमधुरोपेतलाजाभिः पञ्चमात्रकम् । सहस्रं जुहुयात् कन्यां कन्यार्थी लभतेऽचिरात् ॥ १४ ॥
वरार्थिनी लभेताशु वरं सर्वमनोहरम् । विलराजी (ः) तपामार्गपायसाज्यैर्हुनेद् मुधीः ॥ १५ ॥
स दीर्घायुरयामोति विप्रकृष्टः सकलैर्गदैः । कलत्रपुत्रादियुतो धनधान्यसमन्वितः ॥ १६ ॥

शिरनिगेहपुगोदरे लिलेद् भुवनेशीमथ साध्यसंप्रुताम् ।

विलिखात्रिषु भूलमन्त्रकं वसुपत्रे स्वरकेसरे चतुः ॥ १७ ॥

मनुराजसदर्थकाल्लिखेल्लिपिसंवीतमथो बहिः पुनः ।

वसुधापुरसंभृतं बहिस्तथ विन्तामणिकोणमञ्जुलम् ॥ १८ ॥

नृहरेरथ यन्त्रमुत्तमं लिखितं भूर्जदले शिरोधृतम् ।

विपरोगरिपुग्रहादिकं भयभूतज्वरमाशु नाशयेत् ॥ १९ ॥

इति । अस्यार्थ — तत्र पदकोणमध्ये हल्लेखां सप्ताध्यामालिख्य, तत्कोणेषु भूलमन्त्रस्य षडङ्गपणालि-
ख्य, तद्बाह्येऽष्टदलभूलेषु द्वन्द्वशः स्वरानालिख्य, दलेषु मन्त्रराजस्य षण्णोश्चतुरश्रतुरो विलिख्य, तद्दक्षिण-
द्वयान्तराले सविन्दुकान् कादितान्तानालिख्य, तद्बाहिश्चतुरश्रं कृत्वा तत्कोणेषु चरपमाणशौचविन्तामणि-
पीजं विलिखेत् । एतदुक्तफलदं भवति ॥ तथा—मन्त्रान्तरम्

तारं नृसिंहवीजं हृद् डेयुतं भगवत्पदम् । डेयुतो नरसिंहः स्यात् ज्वालामाली च डेयुतः ॥ १ ॥

डेयुक् च दीर्घदंष्ट्रः स्यादधिनेत्रश्च डेयुतः । सर्वरक्तोत्तम-पदं सर्वभूतविनाशना ॥ २ ॥

य सर्वज्ञं च (वि) श्रोवता नाशनाय दहद्वयम् । पञ्च-रसपूर्णं हुंफद् बह्निजायात्रधिर्मनुः ॥ ३ ॥
सप्त (अष्ट) पट्टचक्षुरः प्रोक्तो ज्वालामालीति निश्चुतः । ॥ ॥

तारः प्रणवः । नृसिंहबीजं त्रै । हृन्म । चक्षिजाया स्यादा । सुगममन्यत् ।

अपिः प्रजापतिश्चन्द्रो गायत्रं देवता हरिः । नृसिंहरूपी मन्त्रार्णः षडङ्गानि प्रविन्यसेत् ॥ ४ ॥
त्रयोदशदशस्याएवष्टादशार्कान्विभिः क्रमात् । षडङ्गानि मनोः कुर्याज्जातियुक्तानि मन्त्रविद् ॥ ५ ॥
स्थापन पञ्चादश । अर्का द्वादश । अन्यथान्तर । ध्यानम्—

उद्यत्कालानलामं प्रलपदुतवहोददीप्तदप्रोक्तटासं
विशुद्धामाभिरामप्रचुरधनमटाटोपभीमं त्रिनेत्रम् ।
हस्ताब्जैः शङ्खचक्रे दधतममित्रं ऐटकं श्रीनृमिहं
चन्दे दैत्यान्तक तं मुनिमुरनिकरैः स्तूयमान सदैव ॥ ६ ॥

धामोर्ध्वदित्त्वोन्तमायुषध्यानम् । असिउर खड्गश्रेष्ठम् ।

पूर्वोदिते यमेन् पीठे नृहरिं सर्वकामदम् । षडक्षरोऽभिधिना सर्वदेवीधवन्दितम् ॥ ७ ॥
उर्ज्जा नमो भगवते नरसिंहाय हृदयाय नमः । ज्वालामालिने दीप्तद्वयप्रिय शिरः । अग्निनेत्राय सर्वरक्षो-
घ्नाय शिवाय । सर्वभूतनाशनाय सर्वज्ञरविनाशनाय कञ्चाय ॥ ८ ॥ पञ्च २ पञ्च २ रक्त २ नेत्रत्रयाय ॥
हुंफद् स्यादा अलयाय ॥ इति करपटङ्गन्यासः । प्रयोग सुगमः । तथा—

लक्ष्मीकं जपेन्मन्त्रं तद्दशारा हुनेत् ततः । कपिलामर्षिणा बह्वै तर्पणादि विधाय च ॥ ८ ॥

मन्त्रराजदेवाय प्रयोगान् साधयेत् ततः । विशेषतः क्षुद्रभूतज्वरनाशकरः परः ॥ ९ ॥

मूर्ध्निदेवेनात्र च किं जपन् मनुं मनुष्यवर्षो य द्वाहात्तमेगकः ।

स निग्रहानुग्रहशक्तिमान् भवेत् परत्र विष्णोः पदमेति श्लाघ्यतम् ॥ १० ॥

इति ॥ सारसंग्रहे—मन्त्रान्तरम्

अथ लक्ष्मीनृमिहस्य विधानमभिधीयते । सर्वापचारकं दिव्यं सर्वाभीष्टफलप्रदम् ॥ १ ॥

प्रणवः श्रीराक्षिलक्ष्मीवीजानि जपशब्दतः । लक्ष्मीप्रियपदं हेन्त नित्यप्रमुदितं वदेत् ॥ २ ॥

चेतसे प्रदेहलक्ष्मीप्रितार्थं डन्तदेहकम् । रमाशक्तिरमायुग्ं हृत् स्यात् त्रयस्त्रिंशदर्शकः ॥ ३ ॥

लक्ष्मीनृमिहमन्त्रोऽयं जपता सर्वकामदः ।

॥

प्रणव उँ । श्रीवीज श्री । शक्तिर्मुग्नेस्वरवीजं । लक्ष्मी श्री । जय स्वरूपं । लक्ष्मीप्रिय हेन्तं ल-
क्ष्मीप्रियाय । नित्यप्रमुदितचेतसे स्वरूपं । लक्ष्मीप्रितार्थं स्वरूपं । डन्तदेहकं देहाय । प्रणवरहितं
वीजत्रय । हृन्म । तथा—

अपिः प्रजापतिश्चन्द्रोऽक्षुष्टुर् लक्ष्मीनृसिंहकः । देवता निजरीजेन षडङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ ४ ॥
निजरीजेन नृसिंहरीजेन ।

पुरस्तात् केशवः पातु चक्री जाम्बूनदमयः । पञ्चाक्षरायणः शङ्खी नीलजीवूतमन्त्रिभः ॥ ५ ॥

दन्दीनदलरयामो नामपार्श्वं गदाधरः । गोविन्दो दाबिणे पार्श्वे धन्वी चन्द्रप्रभो महान् ॥ ६ ॥

उचरे हलश्रुविष्णुः पञ्चकिञ्चल्कसन्निभः । आग्नेय्यामराविन्दाभो भुसलो मधुसूदनः ॥ ७ ॥
 त्रिविक्रमः राङ्गपाणिर्नैर्ऋत्यां ज्वलनप्रभः । वायव्यां वामनो वज्री वरुणादित्यदीप्तिमान् ॥ ८ ॥
 ऐशान्यां पुण्डरीकाक्षः श्रीधरः पट्टिशायुधः । विद्युत्प्रभो ह्रींकेशो ह्यवाच्यां दिशि मुद्री ॥ ९ ॥
 हृत्पद्मे पद्मनाभो मे सहस्रार्कममप्रभः । सर्वायुधः सर्वशक्तिः सर्वज्ञः सर्वतोमुखः ॥ १० ॥
 इन्द्रगोपकसद्भाशः पाशहस्तोऽपराजितः । सवाह्याभ्यन्तरं देहं व्याप्य दामोदरः स्थितः ॥ ११ ॥
 एवं सर्वत्र निच्छिद्रं नामद्वादशपञ्चरम् । अविष्टोऽहं न मे किञ्चिद्भयमस्ति कदाचन ॥ १२ ॥
 इति न्यासं विधायार्द्रौ लक्ष्मीनरहरिं स्मरेत् ।

संपेन्द्रभोगनिलयः सुफलातपत्रो विद्युच्छगाङ्गरुचिरः परमो नृसिंहः ।

आलिङ्गितश्च रमयावतु दिव्यभूषो हस्तैर्दरारिकमलाभयदान् दधानः ॥ १३ ॥

दक्षाय कर्माख्य वामाय करपर्यन्तमायुधध्यानम् ।

देवमावाह्य पूर्वोक्ते पीठे सम्पूजयेत् । प्रथमाङ्गावृतिः श्रोत्रा द्वितीया शक्तिभिः स्मृता ॥ १४ ॥

भास्वती भास्करा चित्रां द्युतिरुन्मीलनी तथा । रमा कान्तिर्धृतिश्चेति शक्रयोऽष्टौ रमापतेः ॥ १५ ॥

तृतीयावृतिरिन्द्रार्घ्यश्चतुर्थी च तदारुणैः ।

इति । अथ प्रयोगः—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामप्रत्यं कृत्वा, शिरसि-प्रजापतये ऋषये नमः । मुने-अनुष्टुप्छन्दसे नमः । हृदये-श्रीलक्ष्मीनृसिंहाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य, प्राग्ब-
 द्विनियोगमुक्त्वा त्रान्ती इत्यादिना परपङ्क्त्यासं विधाय, पूर्वोक्तश्लोकैर्नामद्वादशपञ्चरन्यासं कृत्वा ध्यानाद्यङ्गा-
 चान्तेऽष्टसु दलेषु-भास्वत्यै नमः । भास्कर्यै० । चित्रायै० । द्युत्यै० । उन्मीलन्यै० । रमायै० । कान्त्यै० ।
 धृत्यै० । इति संपूज्य लोकेशार्चादि प्राग्वत् कुर्यात् । तथा—

पैष्टुचरात्रिलक्षं तु प्रजपेत् तत्सहस्रकम् । मध्वङ्गमल्लिकापुष्पैर्जुहुयान्मन्त्रविचमः ॥ १६ ॥

अभ्यर्च्य सलिले टेवं तर्पयेन्मनुना ततः । अभिषिञ्चेत् स्वमूर्धानं ब्राह्मणान् भोजयेत् ततः ॥ १७ ॥

ततः प्रयोगान् कुर्वीत साधको निजवाञ्छितान् । मल्लिकाकुसुमैर्होमः सर्वकाम्यकरः शुभः ॥ १८ ॥

इति ॥ तथा—मन्त्रान्तरम्

तारो लक्ष्मीनृसिंहः स्यात् डेन्तः श्रीपूर्वकः परः । मन्त्रो लक्ष्मीनृसिंहस्याष्टाश्लोऽयं सप्रदीरितः ॥ १ ॥

सक्ष्मीनृसिंहो डेन्त श्रीपूर्वकः श्रीलक्ष्मीनृसिंहापेति । तथा—

ऋषिः प्रजापतिश्छन्दोऽनुष्टुप् देवो विशारदः । नृसिंहश्च स्वधीजेन दीर्घयुक्तेन मन्त्रवित् ॥ २ ॥

पङ्क्त्यानि मनोरस्य विदध्यात् प्रोक्तवर्त्मना । ध्यानपूजादिकं सर्वं पङ्चरवदीरितम् ॥ ३ ॥

वर्णलक्षं जपेन्मन्त्रं तद्दशांशं घृतप्लुतैः । पायसैर्जुहुयान्मन्त्री तर्पणादि ततश्चरेत् ॥ ४ ॥

इति ॥ तथा—मन्त्रान्तरम्

जयशब्दं द्विरुच्य श्रीनृसिंहोति चोचरेत् । अष्टाश्लो मयुरारुयातो ऋध्याद्यं पूर्ववचरेत् ॥ १ ॥

पूर्ववत् पूगोक्ताष्टाक्षरवत् । अर्थात्पूजा च षडक्षरवत् ॥ तथा—मन्त्रान्तरम्

वदेद्बीजं हेन्तमत्स्यं बीजं हेन्तं च कूर्मकम् । बीजं हेन्तं च वाराह बीजं हेन्तं नृसिंहकम् ॥ १ ॥

बीजं हेन्त वामनयुक् त्रिवीजं हेन्तरामयुक् । बीजं कृष्णाय बीजं स्यात् कल्किने जययुग्मकम् ॥ २ ॥

शालग्रामाभिवादिने दिव्यसिंहस्वयम्भुयुक् । पुरुषो देयुतो हृत्स्वरीजान्त्योऽयं मनुमेतः ॥ ३ ॥

नृसिंहबीजं मन्त्राय । पुनर्नृसिंहबीजं कूर्माय । इत्यादि त्रिरिति विचार बीजं रामाय । पुनर्बीजं रामाय । पुनर्बीजं रामायेति ह्यत्रम् ।

अप्याद्या अथ्यतिरुन्धोऽनृसिंहा गदिताः क्रमात् । षड्दीर्घयुक्स्वबीजेन षडङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ ४ ॥

मन्त्रराजवदेवास् ध्यानपूजादिकं भवेत् । अङ्गान्ते चाथ मत्स्यादिऋतुरांश्च पूजयेत् ॥ ५ ॥

इति । अथ प्रयोग —प्रातः कृत्यादिप्रात्याषाढमध्यं विभाय अष्टिभूये नमः शिरसि । अतिच्छन्दसे छन्दसे नमो मुखे । श्रीनृसिंहाय देवतायै नमः हृदये । इति विन्यस्य । प्राग्बद्धितियोगमुत्त्वा क्षात्रां इत्यादिना षडङ्गन्यास । अङ्गपूजानन्तरं ओमत्स्याय नमः । कूर्माय ० । इत्यादिभिः पूजयेत् । तथा—

अयुतं प्रजपेन्मन्त्रं माथ्येन हनिषा ततः । शुद्ध्यात् तददगांशेन तर्पणादि ततश्चरेत् ॥ ६ ॥

काम्यकर्माणि चान्यानि मन्त्रराजवदेव हि । (१) अथ बीरनृसिंहस्य मन्त्रः संप्रोच्यतेऽधुना ॥ ७ ॥

प्रणवो हृद्गगते वीरमिहाययोनौ च । ज्वालाभालापिण्डाङ्गापाग्निनेत्राय सर्वभू ॥ ८ ॥

तस्मिन्नाशनाय—पदं दहयुग्मं पञ्चद्वयम् । रत्नयुग्मं शक्तिपुङ्गवस्त्रानलवभूस्तथा ॥ ९ ॥

इति । वीरमिहाययोनौ चेति वीरपद्मसिंहायपदयोर्मध्ये शृङ्ग इत्यर्थः । तेन वीरनृसिंहायेति । एवमग्रेऽपि । शक्तिपुङ्गवं माषाणीजद्वयं । सुगममन्यम् । तथा—

(२) मन्त्रान्तरमयो वस्त्रि तस्यैवाशु फलप्रदम् । प्रणवो हृद्गगते वीरसिंहाययोनौ च ॥ १ ॥

हेन्तं ज्वालामालिपदं दीप्तदण्डं च डेयुतम् । अग्निनेत्राय सर्वान्ते रत्नोन्माय पदं वदेत् ॥ २ ॥

सर्वभूतविनाशान्ते नाथान्ते सर्वशब्दतः । ज्वरं विनाशयेति स्नाद्वनपुग्मं दहद्वयम् ॥ ३ ॥

पञ्चद्वयं बन्धयुग्मं रत्नयुग्मं वदेत् ततः । वर्मास्त्राधिकभूर्वीरनृसिंहस्य मनुमेतः ॥ ४ ॥

(३) अथ मन्त्रान्तरं तस्य चक्षते सर्वकामदम् । अग्निनेत्रायान्तर्कं तु पूर्वमन्त्र उदाहृतः ॥ ५ ॥

ततो वदेत् सर्वभूतविनाशाय ततो वदेत् । सर्वज्वरविनाशं च नाथ सर्वं च दोषवि ॥ ६ ॥

नागनाथं हनन्तु दहयुक् पञ्चयुग्मकम् । बन्धयुग्मं पञ्चान्मायाहुक्त्वा द्विठावाधेः ॥ ७ ॥

एतन्मन्त्रत्रयस्यापि विधानं पूर्वमीरितम् ।

॥

पूर्वमीरितं मन्त्रराजाङ्गम् । मन्त्रान्तरम्—

तारं नृसिंहबीजं च महासिंहाययेनै च । हृदन्तो दशवर्षः स्यान्नृसिंहमनुरुक्तमः ॥ १ ॥

अपिथ वापदेवास्त्यो विराट् छन्द उदाहृतम् । नृसिंहो देवता चास्य सर्वदेवोपचन्दितः ॥ २ ॥

षड्दीर्घयुक्स्वबीजेन षडङ्गन्यासमाचरेत् । ध्यानपूजादिकं सर्वमस्य पूर्ववदाचरेत् ॥ ३ ॥

पूर्वपदेति अष्टाक्षरलक्ष्मीनृसिंहवत् । आदिपदेन पुरश्चरणतद्भोमउत्पादिकं गृह्यते । तदा तत्र चण्डलक्ष्मीत्युक्ते-
रथापि वर्णलक्ष्मं दशतक्षं प्रोच्यते । मन्त्रान्तरम्—

तारं नृमिहवीजं हृद् हेतुं च भगवत्पदम् । नरमिहाय मन्त्रोऽयं त्रयोदशभिरक्षरैः ॥ १ ॥
 वामदेवो मुनिः प्रोक्तो जगती चन्द्र ईरितम् । देवता नरमिहोऽत्र स्ववीजेनाह्नकम्पनम् ॥ २ ॥
 ध्यानपूजाजपार्चादि षडक्षरवदीरितम् । तारं सहस्रारपदं ज्वालान्ते वर्तिने षट् ॥ ३ ॥
 नृसिहवीजं हनयुग् हुंफट् स्वाहान्तिकौ मनुः । एकोनविंशत्यर्थोऽयं नृहरेश्चक्रमञ्जरः ॥ ४ ॥

तारः प्रथमः । नृसिहवीजं पूर्वोक्ते । हनयुग् हनहनेति । तथा—

अपिर्जयन्त आख्यातश्चन्द्रो गायत्रमिष्यते । सुदर्शननृमिहोऽस्य देवता परिकीर्तिता ॥ ५ ॥
 चक्रराजाय हूत् प्रोक्तं ज्वालाचक्राय वै शिरः । जगच्चक्राय च शिखा कवचं तस्य संमतं ॥ ६ ॥
 असुरान्तकचक्राय ह्यस्त्राणुरच महापरम् । सुदर्शनायेति मनुः पञ्चाङ्गं समुदीरितम् ॥ ७ ॥
 चक्रासनस्य मध्यस्थकालामिसदृशद्युतिम् । चतुर्थं विद्वत्तासं चतुश्चक्रधरं हरिम् ॥ ८ ॥
 कोटिमास्त्रन्महद्वर्णं त्रिनेत्रं चोन्नविग्रहम् । ध्यायेत् ममस्तदुःखाद्यज्वरभूतविनाशनम् ॥ ९ ॥
 पूर्वोक्ते वैष्णवे पीठे पूजयेद्भक्त्यर्चना । अङ्गानि पूजयेद् दिक्षु जयाद्याः पूजयेत् क्रमात् ॥ १० ॥
 जया च विजया परचाटजिता चापराजिता । विदिक्षु पूजयेत् पश्चान्मदनां मोदिनीं तथा ॥ ११ ॥
 सहाख्यां सिद्धिमन्त्रां च पुरतः पूजयेत्ततः । कृष्णाम्भौ मितदंष्ट्रां तौ(?)द्वितीयावृत्तिरीरिता ॥ १२ ॥
 अङ्गा(इन्द्रा)दिभिस्तृतीया स्यादङ्गादिभिरनन्तरम् । ॥

इति । अथ प्रयोगः—तत्र प्रातः कृत्वादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि—जयन्ताय
 ऋषये नमः । मुखे—गायत्रीचन्द्रे नमः । हृदये—श्रीसुदर्शननृमिहाय देवतायै नमः । इति विन्यस्त्य, चक्र-
 राजाय हृदयाय नमः । ज्वालाचक्राय शिरसे । जगच्चक्राय शिखा । असुरान्तकचक्राय कवचाय । महासु-
 दर्शनाय अस्त्राय । इति पञ्चाङ्गमन्त्रान्मूलाभिमृष्टकुराङ्गुलीषु विन्यस्य, नेत्रवर्जं हृदयादिपञ्चाङ्गेषु विन्यस्य
 ध्यात्वादिपुष्पोपचारान्तेऽङ्गानि संपूज्य, दिग्दलेषु—जयायै नमः । विजयायै । अपराजिता-
 यै । सिद्धिमन्त्रायै । मोदिनायै । सहायै । मित्रायै इति संपूज्य, लोकेशार्चादि प्राग्गत् कुर्यात् ।
 तथा—

रविलक्षं जपेन्मन्त्रं तद्दशांशं शुभैस्तिलैः । हुनेत् पुष्पैस्तर्पयेच्च चत्वारिंशत्सहस्रकम् ॥ १३ ॥
 आज्येन जुहुयान्मन्त्री महसं च नमस्क्रियाम् । तर्पणादि ततः कुर्यात् पूर्वोक्तविधिना सुधीः ॥ १४ ॥
 ततः सिद्धमनुर्भवी काम्यकर्माणि साधयेत् । ॥

तिलैः पुष्पैः घृणैश्च प्रतिदिव्यं चत्वारिंशत्सहस्रमित्यर्थः । रविलक्षं द्वादशलक्षम् । तथा—

ब्राह्मणो जप्तुमिच्छेत् कुशानास्तोर्थं भूतले । तस्मिन् देशे समाराध्य सुदर्शननृसिंहकम् ॥ १५ ॥
 मन्त्रं सहस्रमावृत्य हुनेद् देवस्य सन्निधौ । सहस्रं मूलमन्त्रेण ह्यपामार्गसमिद्धरैः ॥ १६ ॥
 तद्भस्मितलकं कृत्वा निर्गच्छेच्चतुर्भुजिधौ । दासवत् कुरुते शत्रून् स सद्यो नात्र संशयः ॥ १७ ॥
 अथ शत्रुमनुस्मृत्य तर्पणं चापि कारयेत् । अयुतं जयमामोति नात्र कार्या विचारणा ॥ १८ ॥

अथोद्ग्वरपीठे तु देवदेवं निवेशयेत् । तस्याग्रे वर्तुले कुण्डे होतव्या खादिरी समित् ॥ १६ ॥
 अयुतं यो घृताङ्गं तु मध्वङ्गं वा जितेन्द्रियः । जयमाप्नोति स वादे नित्यं परशुरामवत् ॥ २० ॥
 तज्जगद्वाटकं पट्टं रचयित्वा तु चक्रकम् । तेनाद्गुलीयकं कृत्वा जपहोमादिसाधितम् ॥ २१ ॥
 धारयेद् दक्षिणे हस्ते मृत्युं रोगाञ्जयेदरीन् । राज्ञः सकाशात् पूजां च लभते धारयन् सदा ॥ २२ ॥
 जलं त्रिसप्तजप्तं तु सर्वोदरगदान्तकम् । पूर्वं नेत्रशिक्षानिष्कत्रयं लवणसयुतम् ॥ २३ ॥
 स्पृष्ट्वा जप्तं तप्तजले गुल्मशूलादि मासतः । मासमेकं प्रतिदिनं दुर्वाहोमं सहस्रकम् ॥ २४ ॥
 कृत्वा मंजुजयेद् देवं राज्यवत्प्राप्नुयति । तिलैर्वा मधुना वापि तादृग्होमः प्रमेहनुत् ॥ २५ ॥
 नेत्ररोगः महत्सेषे पद्महोमेन नश्यति । त्रिसप्तजप्ततोयेन चालनं नेत्ररोगनुत् ॥ २६ ॥
 दशधा जप्ततोयेन करकेणैव मेचयेत् । तारत् सुमन्त्रितेनापि नयनीतेन लेपनात् ॥ २७ ॥
 सप्ताहं बार्धसप्ताहं नाशयन्ति विमर्षकात् । अपामार्गेण जुहुयान्नित्यमष्टोत्तरं शतम् ॥ २८ ॥
 जप्त्वा तावन्नमस्कारं कुर्यान्माममन्त्रिद्वयः । अपस्मारादिकानन्यान् ग्रहान् सर्वान् विनाशयेत् ॥ २९ ॥
 शुद्धाङ्गिः पूरितं कुम्भं चन्द्रमण्डलमध्यगम् । सुदर्शनतृप्तिं ह तु सुधाविग्रहधारिणम् ॥ ३० ॥
 यथावच्छिन्तयेत् तत्र पूजयेच्चोपचारकैः । जप्त्वा शतं सहस्रं वा दष्टं तेनैव सेचयेत् ॥ ३१ ॥
 तथा स्पृशेद्ग्रामहस्ते ह्यम्भःस्पर्शाद्विप हरेत् । ॥

पञ्चं पङ्क्तिदलं हनद्वययुतं मध्ये सप्ताध्वं ध्रुवे

मन्त्राणां द्विंश आलिखेद् दलमनुप्रान्तेऽन्तिमं तद्वहिः ।

पदकोणे निजश्रीजमग्निमदनं ज्वालापरीतं लिखेद्

दीप्तं जापहुतादिसाधितमिदं रक्षाकरं शशुहृद् ॥ ३२ ॥

इति । अत्रार्थ — त्रिकोणाभ्यन्तरे पदकोणं तदन्तर्दशदलकमलं च कृत्वा तत्कार्यकार्यां प्रणयमध्ये "अमुकं
 इति" इति शशुनामं लिख्य (दलेषु नयन्तु मन्त्राक्षराणि द्वादशोऽष्टादश विलिख्य) दशमदलेऽन्त्यमन्त्रं मन्त्र-
 स्य विलिख्य पदकोणेषु नृमिहरीजं विलिख्य तद्वहिर्भूपुरवयं कुर्यात् । जपहोमपूजादिभिः साधितमेतद्यन्त्रं
 शशुनाग्नं रक्षाकरं च भजनीति ॥ अथ श्रीराममन्त्राः । सारमन्त्रे—

अथ राममन्त्रं वक्ष्ये श्रेष्ठान् वैष्णवतन्त्रके । तत्रादौ मन्त्रराजस्तु पदार्थः प्रोच्यतेऽधुना ॥ १ ॥

गाणपत्येषु सौरेषु शाकण्येष्वेवमौष्ट्रः । वैष्णवेष्वपि सर्वेषु राममन्त्रः फलाधिकः ॥ २ ॥

गाणपत्यादिमन्त्रेषु कोटिकोटिगुणाधिकाः । मन्त्रास्तेष्वप्यनायासफलदोऽयं पदञ्जरः ॥ ३ ॥

पदचरोऽयं मन्त्रस्तु सर्वाघातविनाशनः । मन्त्रराज इति प्रोक्तः सर्वेषामुत्तमोत्तमः ॥ ४ ॥

दैनन्दिनं च दुरितं पक्षमापतुर्वर्षजम् । सर्वं दहति निःशेषमूर्ध्नाचलमिधानलः ॥ ५ ॥

ब्रह्महत्यामहसाणि ज्ञानाज्ञानकृतानि च । स्वर्णस्तेयसुरापानगुरुतल्पायुतानि च ॥ ६ ॥

सर्पावपि शमं यान्ति मन्त्रराजानुकीर्तनात् । ब्राह्मणं क्षत्रियं वैश्यं शूद्रं हतापि कल्पयम् ॥ ७ ॥

मन्त्रिनोति नरो मोहाद्वयस्तदपि नाशयेत् । आमारस्यपशुम्लमाश्रितं दुरितं च यत् ॥ ८ ॥

निःशेषं नाशयत्येव रामात्मा मन्त्रराजकः । मद्यपानेन यत् पापं तदप्याशु विनाशयेत् ॥ ९ ॥
 अभक्षभक्षोत्पन्ने मिथ्याज्ञानममुद्भवम् । सर्वं विलीयते राममन्त्रस्यास्यैव कीर्तनात् ॥ १० ॥
 श्रोत्रियस्वर्णहरणाद्यैर्नो यदुपगच्छति । रत्नादेरपहारेण तदप्याशु विनाशयेत् ॥ ११ ॥
 गत्वा तु मातरं मोहादगम्यां वापि योषितम् । उपास्यानेन मन्त्रेण रामं तदपि नाशयेत् ॥ १२ ॥
 महापातकपुद्गलानां सङ्गत्या सञ्चितं च यत् । नाशयेत् तत्कथालापशयनासनभोजनैः ॥ १३ ॥
 पितृमातृवधोत्पन्नं बुद्धिपूर्वमथं च यत् । निःशेषं नाशयत्येव कालत्रयसमुद्भवम् ॥ १४ ॥
 तदनुष्ठानमात्रेण सर्वमेव प्रलीयते । यत् प्रयागादित्तिथेषु प्रायश्चित्तादिकैरपि ॥ १५ ॥
 नैवापनुद्यते पापं तदप्याशु विनाशयेत् । कृच्छ्रैस्तप्तपराकाशैर्नानाचान्द्रायणैरपि ॥ १६ ॥
 पापं च नापनोद्यं यत् तदप्याशु विनाशयेत् । आत्मतुल्यसुवर्णादिदानैर्वहुनिर्घैरपि ॥ १७ ॥
 किञ्चिदप्यपरिशील्यं पापं तदपि नाशयेत् । भूतभेदपिशाचाद्याः कूष्माण्डग्रहाराक्षमाः ॥ १८ ॥
 दूरादेव पलायन्ते मन्त्रराजप्रभावतः । मालिन्यमपि साङ्कर्यं यच्च यावच्च दूषणम् ॥ १९ ॥
 सर्वं विलयमामोति मन्त्रराजानुकीर्तनात् । अन्नलक्ष्यदोषाश्च नियमातिक्रमोद्भवाः ॥ २० ॥
 स्त्रीणां च पुरुषाणां स्पृष्टमन्त्रेणानेन नाशिताः । शान्तः प्रसन्नो वरदोऽक्रोधनो भूवत्सलः ॥ २१ ॥
 मन्त्रराजममो मन्त्रो जगत्स्वपि न विद्यते । सकामानां भुक्तिदोष्यं निष्कामाणां च मुक्तिदः ॥ २२ ॥
 नृणामुभयकामानां भुक्तिमुक्तिप्रदायकः । रात्यभीष्टं महीसंस्थो राजते वा महीस्थितः ॥ २३ ॥
 अथवा राक्षसा यस्मान्मरणं यान्ति सर्वतः । ॥

इत्यादि । अथैव पञ्चरत्नप्रभावकथनं सर्वेषामपि राममन्त्राणां स्वाधारणं बोद्धव्यम् । अथात्रैकाक्षरमारभ्य
 जमेण सर्वे मन्त्रा उद्भिद्यन्ते । नत्र श्रीस्कन्दयामले—

बह्विधं शयनं विष्णोरर्धचन्द्रविभूषितम् । एकाक्षरो मनुः प्रोक्तो मन्त्रराजसुरद्रुमः ॥ १ ॥
 यद्वा रेफः । विष्णो शयनमनन्तः आ । अर्धचन्द्रोऽनुस्वारस्तेन रां । अस्यार्थस्तत्रैव—
 रेफोऽग्निरहमेवोक्तो विष्णुः सोमो म उच्यते । मध्यगस्तावयोर्व्रह्मा रविराकार उच्यते ॥ २ ॥
 ज्योतीषि सर्कलीकृत्य श्रीण्याकाशो विभुः स्वयम् । नादोऽपि धत्ते सन्मात्रं तामेव परमेश्वरीम् ॥ ३ ॥
 इति । सारसंग्रहे—

मूर्तिपञ्जरनामानं तत्तन्प्राप्तं च कारयेत् । ब्रह्मा शुनिः स्याद्वायवं छन्दो रामोऽस्य देवता ॥ १ ॥
 दीर्घार्धेन्दुयुजाङ्गानि कुर्याद् बह्व्यात्मना मनोः । (बह्व्यात्मना रेफेण ।)
 सरयूतीरमन्दारवेदिकापङ्कजासने । श्यामं वीरासनासीनं ज्ञानमुद्रोपशोभितम् ॥ २ ॥
 यामोक्ष्यस्ततद्वस्त सीतालक्ष्मणसंयुतम् । अवेक्ष्याण्मात्मानमात्मन्यमिततेजसम् ॥ ३ ॥
 शुद्धस्फटिकसङ्काशं केवलं मोक्षकाङ्क्षया । चिन्तयेत् परमात्मानं भानुलक्षं जपेन्मनुम् ॥ ४ ॥
 भानुलक्षं द्वादशलक्षम् । तथा—

“वह्निर्नारायणेनाढ्यो जाठरः केरलोऽपि च । एकाक्षरोऽष्टमृष्यादि स्यादाद्येन पडङ्गम्” ॥१॥
केवल इत्यनेन दीर्घराहित्यमुक्तं ननु व्यञ्जनमात्रम् । इति । तथा—

तारमाधारमानद्ववाक्स्वर्वाजैश्च पड्विधः । अक्षरो मन्त्रराजः स्यात् सर्वाभीष्टफलप्रदः ॥ १ ॥
तारः प्रणव । माया भुवनेश्वरीबीजं । रमा श्रीबीजं । अनङ्ग कामराज । वाग्वाणीबीजं । स्वमुक्तारामबीजं । इति तथा—
अक्षरश्चन्द्रमन्दान्तो द्विविधश्चतुरक्षरः । ऋष्यादि पूर्ववन् ज्ञेयमेतेषा च विचक्षणैः ॥ २ ॥
तथा—“सप्रतिष्ठौ रमौ वायुर्द्वैतञ्चाणौ मनु स्मृतः” । प्रतिष्ठा आ । रमौ रेफमकारौ । वायुर्यकारः । ह्रस्वम् ।
विश्वामित्रो मुनिः श्रोत्रः पङ्क्तिश्छन्दोऽस्य देवता । राममद्रो बीजशक्ती प्रथमार्चनती क्रमात् ॥ ३ ॥
भ्रूमध्ये हृदि नाभ्यन्ध्रवोः पादयोर्विन्ध्यसेनमुत्तमम् । पडङ्गं पूर्ववद्यद्वा मन्त्रार्थैर्भुतनास्तकम् ॥ ४ ॥
मयेवमन कश्चपतरोर्ध्वेले पुष्पलतामने । लक्ष्मणेन प्रगुणितसन्ध्यासतृणसायकम् ॥ ५ ॥
अवेक्ष्यमाणं जानक्या कृतव्यञ्जनमीश्वरम् । जटामारलसच्छीर्षं श्यामं मुनिगणानृतम् ॥ ६ ॥
लक्ष्मणेन धृतच्छत्रमथवा पुष्पकोपारि । दशास्यमथन शान्तं ससुग्रीवविभीषणम् ॥ ७ ॥
विजयाधौ विशेषेण वर्षलक्ष जपेनमुत्तमम् । ॥
इति । तथा—

स्वकामशक्तिवाग्लक्ष्मीताराद्यः पञ्चवर्णकः । पडक्षरः पड्विधः स्याच्चतुर्गफलप्रदः ॥ ८ ॥
पञ्चाशन्मातृकामन्त्रवर्णप्रत्येकपूर्वकः । लक्ष्मीवाग्मन्मथादिश्च तारादिः स्यादनेकधा ॥ ९ ॥
श्रीमायामन्मर्थकैकरीजाद्यन्तगतो मनुः । चतुर्वर्णः स एव स्यात् पडङ्गो वाञ्छितप्रदः ॥ १० ॥
स्वाहान्तो हुङ्गन्तो वा नत्यन्तो वा भवेदयम् । ॥

स चतुर्वर्णो यः पूर्वमुक्तो राममद्ररामचन्द्र इत्येकूपो द्विविधः । पञ्चाशद्वर्णपूर्वो बीजपूर्वश्च पडक्षरः ।
तेन श्रीभरारामचन्द्र श्रीभरारामचन्द्रेत्यादि पञ्चाशत् । एव वाग्बीजादि पञ्चाशत् । कामबीजादि पञ्चाशत् ।
तारादि पञ्चाशत् । इति शतद्वयम् । एवं श्रीभरारामचन्द्रेत्यादि, तेन चतु शतम् ॥ अगस्त्योऽपि—(= अध्या०)
रायित्येकाक्षरो मन्त्रो राम इत्यपरो मनुः । चन्द्रान्तश्चैव भद्रान्तः पुनर्द्वेधा विभिन्यते ॥ १ ॥

पञ्चाशन्मातृकामन्त्रवर्णप्रत्येकपूर्वकम् । लक्ष्मीवाग्मन्मथादिश्च सर्वत्र प्रसवादिः ॥ २ ॥
श्रीमायेत्यादि पूर्वोक्तो यो नमोन्तः पड्विधः स स्वाहान्तः पड्विधः, हुङ्गन्त्यः, पडप्रकारः । एवमष्टादश
भेदाः । तेनाष्टादशाधिकचतु शतसंख्यश्चतुरक्षरपञ्चाक्षराभ्यामुत्पन्ना पडक्षरभेदा इति । तथा—

ब्रह्मा संमोहनः शक्तिर्दक्षिणामूर्तिरेव च । अगस्त्यः श्रीशिवः श्रोक्ता मुनयोऽनुक्रमादिमे ॥ ३ ॥
छन्दो गायत्रसंज्ञं च श्रीरामो देवता मता । अथवा कामबीजादेर्विश्वामित्रो मुनिर्मनोः ॥ ४ ॥
छन्दो देव्यादिगायत्री राममद्रोऽस्य देवता । बीजशक्ती यथापूर्वं पडङ्गान् विन्यसन्मनोः ॥ ५ ॥
श्रीबीजयुक्तदक्षिणशतत्यागस्त्यश्रुतिर्विश्वामित्रो वा । कामबीजयुक्तदक्षिणशतस्य समोहनो विश्वामित्रो वा ।
एवं वाग्बीजयुक्तस्य दक्षिणामूर्तिर्विश्वामित्रो वा । (एवं तारादे शिवो विश्वामित्रो वा ।) एतेन स्वबीजयु-
क्तस्य ब्रह्मैव । मायायुक्तस्य शतद्वयस्य शक्तिरेव । तथा स्वाहान्तानां पण्डा हुङ्गन्तानां पण्डा च विश्वाम-
ित्र एवेति भूयः ब्रह्मादशाधिकशतमन्त्राणां न पवेति । तथा—

१ ‘प्रगुणितमण्य कोणेन’ च पाठः । २ ‘विमज्यते’ स पाठः । ३ ‘मातृकवर्णो प्रत्येक रामपूर्वका’ स पाठः ।

व्रतस्थे-भुवोर्मध्ये हृद्याध्वन्युषु-पादयोः । वीजैः पञ्चदीर्घयुक्तेष्वाम्नायैर्वा, पङ्क्तयः ॥ ६ ॥
 ध्यायेत् कल्पवृक्षे सुवर्णमयमण्डपे । पुष्पकारयविमानान्तःसिंहासनपरिच्छदे ॥ ७ ॥
 पद्मे वसुदले देवमिन्द्रनीलमणिप्रमम् । वीरामनसमामोनीं व्याख्यामुद्रोपशोभितम् ॥ ८ ॥
 चामोरुन्यस्तर्तुदस्तं सीतालक्ष्मणमण्डितम् । सर्वभरणसंपन्नं वर्णलक्षं जपेन्मनुम् ॥ ९ ॥

यथैलक्षं पहलक्षम् । मन्त्रान्तरम्—

रामश्च चन्द्रमद्रान्तो देवतो नतिपुनो द्विधा । तारादिसहितः सोऽपि मन्त्रस्तथाचरः स्मृतः ॥१०॥
 तारादयः पद प्रागुक्तास्ते साहितः स द्वितीयः सप्तारस्तेनाष्टाक्षरो द्वादशप्रकारः । “ताराचक्रांतः सोऽपि
 नयाणं स्यादेतत्तथा” । स सप्तार्थं पञ्च तारादिपञ्चमध्यगैरेकैकेन संपुटितः । तेन नयाणांऽपि द्वादशविधः ।
 तारं रामश्चतुर्थ्यन्तः प्रोधास्त्रं वाक्त्रिजम् । अष्टाक्षोऽयं परो मन्त्रश्चप्यादि स्यात् पङ्क्तयः ॥११॥
 प्रोधाः हुं । अस्त्रं फट् । वाङ्मयमा स्यात् । मन्त्रान्तरम्—

गुणवीजं वदेन्मायां हृदमाय पुनश्च ताम् । शिवोमागममन्त्रोऽयं वस्त्रार्थः स्ववसुप्रदः ॥ १२ ॥
 गुणवीजं प्रवच । माया भुवनेशीर्षं । ह्रस्वम् । तां मायां । स्ववसुप्रदो भुक्तिमुक्तिप्रदः ।
 श्रुतिः सदाशिवः प्रोक्तो गायत्री छन्द उच्यते । शिवोमारामचन्द्रोऽस्य देवता परिकीर्तिता ॥१३॥
 दीर्घया माययाङ्गानि तारपञ्चार्ययुक्ता । ॥

ऊनमोरामाय हा हृदयाय नमः । ऊनमोरामाय हां शिष्टे— इत्यादि प्रयोगः । ध्यातम्—

रामं त्रिनेत्रं सोमार्धधारिणं शूलिनं चरम् । मम्मोदलितसर्वाङ्गं कपर्दिनमुपासहे ॥ १४ ॥
 रामाभिरामां मौन्दर्यमीमां मोभावतंसिनीम् । पाशाङ्कुशधनुर्बाणधरां ध्यायेत् त्रिलोचनाम् ॥१५॥
 ध्यायन्नेवं वर्णलक्षं जपेत् त्रिमधुराण्डुतैः । विन्ध्यवर्षैः फलैः पुष्पैस्तिलैर्वा पङ्क्तयैर्हुनेत् ॥ १६ ॥
 दशांशमिति शेषः । मन्त्रान्तरम्—

जानकौवल्लभं देवं स्याहान्तश्च हुमादिकः । दशाक्षरोऽयं मन्त्रः स्यादसिष्ठोऽस्य मुनिः स्वराट् ॥१७॥
 छन्दश्च देवता रामः सीतापाणिपरिग्रहः । आद्यं बीजं द्विष्टः शक्तिः कामेनाङ्गक्रिया मता ॥१८॥
 द्विष्टं स्वाहाकारः । कामेन पञ्चदीर्घयुक्तेन । तथा—

शिरोललाटधूमध्वतालुकण्ठेषु हृद्यपि । नाभ्यनुजानुपादेशु दशाक्षान् विन्यसेन्मनोः ॥ १९ ॥
 अयोध्यानगरे रत्नाचित्रे सौवर्णमण्डपे । मन्दारपुष्पैरामद्विजिताने तोरणाञ्चिते ॥ २० ॥
 सिंहासने समाहूतं पुष्पकोपरि राघवम् । रत्नोभिर्हरिभिर्देवैर्दिन्ययानगतैः शुभैः ॥ २१ ॥
 संस्तूयमानं मुनिभिः प्रहृष्टं परितेवितम् । सीतालङ्कृतवामाङ्गं लक्ष्मणेनोपशोभितम् ॥ २२ ॥
 द्यामं प्रसन्नवदनं सर्वभरणभूषितम् । ध्यायन्नेवं जपेन्मन्त्रं वर्णलक्षमनन्यधीः ॥ २३ ॥

यथैलक्षं दशलक्षम् । तथा मन्त्रान्तरम्—

रामं देवं धनुष्पाण्येऽन्ते स्याद्विमुन्दरी । दशाक्षरोऽयं मन्त्रः स्यान्मुनिर्ब्रह्मा विराट् स्मृतम् ॥ २४ ॥

छन्दोऽस्य देवता प्रोक्तो रामो राक्षसमर्दनः । आद्यो बीजं द्विष्ठः शक्तिस्तेनैवाङ्गानि पूर्ववत् ॥ २५ ॥
आय रा इति । नेत्रेय कामेन ।

वर्णन्यास तथा ध्यानं पौरुषराणिकं विधिम् । दशाक्षरोक्तवत् कुर्याद्यापवाणधरं स्मरेत् ॥ २६ ॥
होङ्कारगवते रामचन्द्रमयौ च डेषुतौ । अर्काण्यो द्विविधो ह्यस्य ऋषिध्यानादि पूर्ववत् ॥ २७ ॥
रामेति स्वरूपम् । पूर्ववत् दशाक्षरवत् । तथा—

श्रीपूर्वं जयमध्यस्थं तद्विधं रामनाम च । त्रयोदशार्णं ऋष्यादि पूर्ववत् सर्वकामदः ॥ २८ ॥
श्रीरामजयरामजयरामजय (१३) ।

पदत्रयेद्विराष्ट्रैरङ्गं ध्यानं दशार्णवत् । मतार हृद्भगवते रामो हेन्तं महा ततः ॥ २९ ॥
पुरुषाय—पठं पश्चात् हृदन्तोऽष्टादशाक्षरः । विश्वामित्रो मुनिरछन्दो गायत्रं देवता मनोः ॥ ३० ॥
दशाक्षरवर्णदलनो रामभद्रः प्रकीर्तितः । तारं बीजं नमः शक्तिः पठङ्गं कल्पयेत् ततः ॥ ३१ ॥
मूलमन्त्रं कोसलेन्द्रं सत्यसन्धमनन्तरम् । रावणान्तकनामानं सर्वलोकहितं तथा ॥ ३२ ॥
स्वादुमसन्ननदनं चतुर्धा नमसा वदेत् । ॥

मूलमन्त्रेण ह्नु । कोसलेन्द्राय नमः शिर । मलयसन्धाय नमः शिवा । रावणान्तकाय नमः कवचं ।
सर्वलोकहिताय नमः नेत्र । स्वादुमसन्ननदनाय नमः अक्ष । ध्यानम्—

नन्दिग्रामस्योपवने भरतायतनाश्रिते । रम्ये सुगन्धिपुष्पाट्यैर्द्व्यष्टैश्च शोभिते ॥ ३३ ॥
निगानभेरीपटहशङ्खतूर्यादिनिःस्वने । प्रवृत्तनृत्ये परितो जयमङ्गलभाषिते ॥ ३४ ॥
पाटीरघुस्योशीरकर्षूरामरुगन्धिवे । जानाकुसुमसौरभ्यवाहिगन्धवहाश्रिते ॥ ३५ ॥
देवगन्धर्वनागीभिर्गायन्तीभिरलङ्किते । सिंहासनममारूढं पुष्पकोपरि राघवम् ॥ ३६ ॥
मौमित्रिमीतामरितं जटाघुक्तशोभितम् । चापगणधरं श्यामं ससुग्रीवविभीषणम् ॥ ३७ ॥
हस्ता रावणमाघान्तं कृतत्रैलोक्यरक्षणम् । रामचन्द्रं हृदि ध्यायन् दशलक्ष जपेन्मनुम् ॥ ३८ ॥
(होमपूजाप्रयोगादि सर्वं ज्ञेयं पठ्यमानम् ।) तथा—

रामभद्रं महैर्षं ध्यामाप्तिश्च घृतः परम् । वीरं नृपोत्तमपदं दशाक्षरान्तकं मां ततः ॥ ३९ ॥
ततो रक्ष ततो देहि पञ्चाद् टापय मे श्रियम् । ॥

अग्री रेफ । शङ्करायो मन्त्र ।

द्वाविंशत्तन्त्रे मन्त्रो विश्वामित्रो मुनिर्मनोः । छन्दोऽनुष्टुप् देवता च रामभद्रः प्रकीर्तितः ॥ ४० ॥
चतुष्करवृद्धादित्रिंशत्सर्वैरङ्गकल्पना । ॥

कराणि चरगति । वेदाध्यन्वार । अन्वयव्यवहार । चमसोऽष्टौ ॥ रामभद्रं ह्नु । महैर्ष्यास्तो शिर । रघु-
धरं शिवा । नृपोत्तम कवचं । दशाक्षरान्तकं मां रक्ष नेत्रं । देहि दापय मे श्रियं अक्षम् ।

मूर्ध्नि भाले वृणोः श्रोत्रगण्डयुग्मे मनाभिके । आभ्युदयोऽसन्धिधनुगले स्वनहृन्नाभिपण्डले ॥ ४१ ॥
वट्या भेदे पार्श्वपादमन्त्रिवर्णान् न्यसेन्मनोः । पूर्वोक्तं ध्यानमत्रापि त्रिलवं नियतो जपेत् ॥ ४२ ॥

दृशोर्वाण्डयं, गण्डयोश्च, द्विषचनयुग्मपदाभ्याम् । दोषत्तन्धयः षोडश ।

पीतं वा चिन्त्येद्रामं धनार्थं यो मनुं जपेत् । सतारं हृद्भगवते चतुर्ध्यां रघुनन्दनम् ॥ ४३ ॥

रक्षोघ्नाविशदं तद्रन्मधुरेति वदेत्ततः । प्रसन्नवदनं हेन्तं वदेदमितेजसे ॥ ४४ ॥

बलरामौ चतुर्ध्वन्तौ विष्णुं हेन्तं नतिं ततः । प्रोक्तो मालामनुः सप्तचत्वारिंशद्विरचरः ॥ ४५ ॥

अमितेजसे इत्यत्र पूर्वपदेन न सन्धिरक्षरसंस्थानुपपत्तेः । तथा—

मुनिः पितामहश्छन्दः स्यादनुष्टुप् च देवता । राज्यामिषिक्तो रामश्च बीजशक्ती यथा पुरा ॥ ४६ ॥

यथा पुरा तारनती । “सप्ततुमसदशपद्मद्वयं पञ्चकम्” । ऊनमो भगवते हृत् । रघुनन्दनाय शिरः ।

रक्षोघ्नाविशदं शिवा । मधुरप्रसन्नवदनाय कवचं । अमितेजसे नेत्रं । बलाय रामाय विष्णवे नमोऽस्तम् ।

शिरस्याननवृत्ते च भ्रूमध्येऽक्षिद्वयोरपि । श्रोत्रयोग्राणयोश्चैव गण्डयोरानुष्टयोरपि ॥ ४७ ॥

दन्तयोरास्पदेशे च दोषत्तसंध्यप्रकेषु च । कण्ठे हृदि स्तनद्वन्द्वे पार्श्वयोः पृष्ठयोस्ततः ॥ ४८ ॥

जठरे नाभ्यधिष्ठाने गुह्ये वर्णान् प्रविन्यसेत् । ध्यानं दशाक्षरप्रोक्तं लक्ष्मणं जपेन्मनुम् ॥ ४९ ॥

विन्धैः प्रघ्नैः पत्रैर्वा फलैस्त्रिमधुराप्लुतैः । मधुरत्रययुक्तेन पायसेनापवाभ्युजैः ॥ ५० ॥

होमं दशांशतः कुर्यात् तथा सर्वत्र तर्पणम् । रमा सीता चतुर्ध्वन्ता स्वाहान्तोऽयं षडक्षरः ॥ ५१ ॥

सीतामन्त्रश्च कथितः स्वतन्त्रोऽङ्गपरोऽपि च । जनकोऽस्य ऋषिश्छन्दो गायत्रं देवता मनोः ॥ ५२ ॥

सीताभगवती प्रोक्ता श्रीबीजं शक्तिरन्त्यकौ । दीर्घस्वरयुक्ता स्वेन षडङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ ५३ ॥

पूजयेद्द्वैष्णवे पीठे ध्यायेद्वायवसंयुताम् । स्वर्णाभामम्बुजकरां रामालोकनतत्पराम् ॥ ५४ ॥

वर्णालक्षं जपेन्मन्त्रमिष्टार्थं साधयेत् ततः । रेफपूर्वं समुद्धृत्य सेन्दु लक्ष्मणमयुतम् ॥ ५५ ॥

हेन्तोऽयं लक्ष्मणमनुर्नमसा च समन्वितः । अगस्त्य ऋषिरस्याथ गायत्रं छन्द उच्यते ॥ ५६ ॥

लक्ष्मणो देवता प्रोक्तो लंबीजं शक्तिरस्य हि । नमः स्याद्विनियोगो हि पुरुषार्थचतुष्टये ॥ ५७ ॥

रेफपूर्वं लकारम् । तथा—

द्विभुजं स्वर्णरुचिरतनुं पद्मनिभेक्षणम् । धनुर्वीणकरं रामतेवामंसकमानसम् ॥ ५८ ॥

पूजा तु वैष्णवे पीठे साङ्गावरणवर्जिता । सप्तलक्षं पुरश्चर्या ततः मिदीस्तु साधयेत् ॥ ५९ ॥

भरतस्यैवमेव स्याच्छत्रुघ्नस्याप्ययं विधिः । आदौ वाप्यन्ततो वापि पूजायां राघवस्य तु ॥ ६० ॥

एतेषामपि कर्तव्या मुक्तिं मुक्तिमभीप्सुभिः । अङ्गत्वेनोदिता ह्येते प्राधान्येनापि सुन्दरि ॥ ६१ ॥

वदेद् दाशरथायेति विग्रहे च पदं ततः । सीतापदं समुद्धृत्य बल्लभाय ततो वदेत् ॥ ६२ ॥

धीमहीत्यपि तन्मोऽथ ततो रामः प्रचोदयात् । एषा स्याद्रामगायत्री भक्तानां मुक्तिमुक्तिदा ॥ ६३ ॥

जन्मममृतिं यत् पापं दशभिर्भाति संक्षयम् । पुराकृतं शतैर्नैव सहस्रेण जपेन वा ॥ ६४ ॥

पुरश्चरणमस्याश्च चतुर्लक्षजपावधि । यच्च यावच्च पूजादि सर्वं पूर्ववदाचरेत् ॥ ६५ ॥

तारादिरेषा गायत्री मुक्तिमेव प्रयच्छति । (मायादिरपि वैदुष्यं रमादिश्च श्रियं पराम् ॥ ६६ ॥

मदनेनापि संयुक्ता संमोहयति मेदिनीम् । अनयाराधितो रामः सर्वाभीष्टं प्रयच्छति ॥ ६७ ॥)

पूजयेद्विष्णवे षोडशे मूर्ति मूलेन कल्पयेत् । श्रीमतीत्ये द्विद्वान्तेन सीतां पार्श्वगतां यजेत् ॥ ६८ ॥
पार्श्वे वामे । “वाममागे” स्मरान्तामिति वचनात् ।

ततो दक्षिणकोणाग्रे मखायं लक्ष्मणं यजेत् । वामपार्श्वे त्रिकोणस्य जाह्नवं दक्षिणतः शरान् ॥ ६९ ॥
वामादि किञ्चिदग्रे । “अग्रपार्श्वेद्वये शाह्नंशरान्द्वानि तदग्नि” इति स्मरमग्रहान् । तथा—

अतोऽगामुत्पद्यमध्यस्थे दिक्षु च पूजयेत् । वेमरेषु षडङ्गानि प्रथमाङ्गिरीरिता ॥ ७० ॥

द्वितीयान्मादिभिः प्रोक्ता चतुर्भिश्च महात्रिकैः । आन्मा चैगान्ठगत्मा च परमान्मा तृतीयकः ॥ ७१ ॥

ज्ञानात्मा चेति दिक्पश्वेष्वग्रेवादिदलेष्वथ । निवृत्तिं च प्रातिष्ठां च विद्यां शान्तिं यजेत् क्रमात् ॥ ७२ ॥

तृतीया वासुदेवापैर्दलेष्वप्यु चैरिता । वासुदेवः संकल्पणः प्रद्युम्नश्चानिरुद्धः ॥ ७३ ॥

श्रीयः शान्तिस्तथा प्रीतिश्चतुर्थी च गतिः स्मृता । दिग्विदिङ्क्रमतः पूज्या गन्धपुष्पादिभिः प्रिये ॥ ७४ ॥

चतुर्थी वायुपृथ्वीः पद्माग्रे पूवेनः क्रमात् । हनुमन्तं मत्स्योर्वं मरुतं मविमोषणम् ॥ ७५ ॥

लक्ष्मणाङ्गदशमुद्रान् जाम्बवन्तं नदग्र्यः । आजनेनं च देवाग्रे वाचवन्तं च पुष्पकम् ॥ ७६ ॥

दक्षान्वयोश्च भरतगजुन्नावाचामरौ । धारयन्तं च पाणिभ्यां छत्रं शृष्टे च लक्ष्मणम् ॥ ७७ ॥

सृष्ट्यादिमन्त्रिणः पूर्वदिक्क्रमेण कृताञ्जलीन् । सृष्टिं जयन्तं विजयं सुराष्ट्रं राष्ट्रवर्धनम् ॥ ७८ ॥

अकोपं धर्मशालाग्नं सुमनं च नम्रायजेत् । वसिष्ठं वामदेवं च जायान्ति गौतमं तथा ॥ ७९ ॥

नरद्वान् कदम्पं च कौशिकं वाष्मिकं तथा । नागदं मनकं चैव मनातनमतः परम् ॥ ८० ॥

सनन्दमात्रं च यजेद् द्वादशारे विषत्तणः । भीलं नलं मुपेयं च मेन्दं च गरमं ततः ॥ ८१ ॥

द्विषिच चन्दनगन्धार्वा किराटं च कुण्डलम् । श्रीवलं कौस्तुभं गङ्गं चक्रं गदां च पद्मकम् ॥ ८२ ॥

षोडशाग्रेऽर्चयेत् पूर्वदिङ्क्रमेण कृताञ्जलीन् । ध्रुवो ध्वजश्च मोमश्च आपश्चैवानिलोऽनिलः ॥ ८३ ॥

प्रत्युषश्च प्रसामश्च वमोऽष्टौ प्रकीर्तिताः । वीरमद्वयं नृमुष्य गिरीगन्ध महायगाः ॥ ८४ ॥

अर्जकपादादिर्बुध्न्यः पिनाकी चापराजितः । सुवनाग्नीधरश्चैव कपाली च दिशांपतिः ॥ ८५ ॥

स्याणुर्मगध मगवान् स्याश्चैकादशः स्मृताः । वरुणः सूर्यवेदाङ्गौ मानुरिन्द्रो रविस्तथा ॥ ८६ ॥

गमस्त्रिषु वमः स्युरेताश्चाथ दिवाकरः । मित्रो विष्णुरिति प्रोक्ता आदित्या द्वादश क्रमात् ॥ ८७ ॥

वाताग्नये प्रयजेंद्रं द्वात्रिंशदुदितं इमे । ध्रुवाग्ररश्मी ज्ञेया द्वात्रिंशदुदलपदे ॥ ८८ ॥

इन्द्रार्घ्यं सृष्टे वागे नवमाग्नयं यजेत् । तदन्त्रैर्वज्रशुक्लार्च्यं दशमाग्नयं स्मृतम् ॥ ८९ ॥

अर्हगत्मादिभिर्वासुदेवाग्रेष्वुद्रादिभिः । सप्त्यादिभिलोकपालैस्तदन्त्रैर्वा यजेत् प्रद्युम् ॥ ९० ॥

यदाङ्गैर्युपुषाद्यैः सृष्टयार्चय दिशार्धिषः । तदन्त्रैश्च यजेद् देवं संचेषार्चा ममीरिता ॥ ९१ ॥

इति । अथ प्रयोगः—तत्र प्रातः स्नानादियोगपठन्यामान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, इत्यादि गङ्गामन्त्रज-
पान्ते उक्तमो मणयवे ग्धुनन्दनाय रत्नोद्भाविशुभाय मधुप्रमम्रयदनाय अमितवैजये धलाय रामाय

विष्णवे नमः । इति मन्त्रेणाष्टाध्यायमिमन्त्र्योक्तविधिना स्नानादिकं कृत्वा, मन्ध्यापन्त्रेणऽप्यधमर्षणान्तरं पुनर्जलमादाय “हुंजानकीवल्लभाय स्वाहा” इति मन्त्रेण जलममिमन्त्र्य, तत्रल पांथाचमनादितपणान्तरं कृत्वा, प्राणायामादिपूर्वकं “दाशरथाय विश्वे सोतावल्लभाय धामहि तथो रामः प्रबोदयान्” इति रामगायत्रीं यथाशास्त्रं जपित्वा, मूलमन्त्रजपादि परतत्त्वान्तं योगपठन्यासं कृत्वा, मूलमन्त्रेण प्राणायामप्रथमं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मेण ऋषये नमः । मुने गायत्रोद्गन्धे नमः । हृदये थोरामदेवतायै नमः । इति विन्यस्य प्राग्गद्गिनियोगमुक्त्वा, रा हृदयाय नमः । रा शिरसे स्वाहा । रु शिराये वषट् । रे कथयाय हु । रे नेत्रत्रयाय वौषट् । रे अश्रयाय फट् । इति परवड्गन्ध्यासं कृत्वा, शिरसि रामाय । भूमिष्य शंनिमः । हृदि मानसं । नाभौ यनमः । गुह्ये ननमः । पादयो मनमः । इति विन्यस्य, प्रागुक्तमार्गपञ्चकन्यासं तत्त्वन्यासे च विधाय, पानादिमानसपञ्चांगे सुखदादिपट्टं कुङ्कुमादिना त्रिकोणगर्भमष्टदलपत्रं कृत्वा, तद्वाहिः पुनरष्टदलं तद्वाहिद्वन्द्वदलं तद्वाहि पौडशदलं तद्वाहिद्विंशदलं तद्वाहिद्विंशदलं चतुरस्रत्रयमिति पञ्चजलं कृत्वा, पुरतः सन्ध्याप्याभ्यर्च्यार्च्यादिपूजनादिपुष्पोपचारान्तरं, देवस्य वामभागे—श्रीसोतायै स्वाहा सोतायै नमः इति सोतां संपूज्य अक्षणभागे—लं लक्ष्मणाय नमः । इति लक्ष्मणं संपूज्य, किञ्चिद् देवस्य वामाग्रे—शाङ्गाय नमः । दक्षिणाग्रे—डोशेरभ्यो नमः । इति प्राधानार्चा कृत्वा प्राश्वदङ्गानि संपूज्य, अष्टदलमूलेषु दिक्षु—डोआं आत्मने नमः । ओश्र अन्तरात्मने नमः । ओष परमात्मने नमः । ओहो आनात्मने नमः । कोरुषु—डोअनष्टये नमः । प्रातिष्ठायै । विष्टायै । शान्त्यै । ततो दलमध्येषु दिक्षु—डोवासुदेवाय नमः । सङ्कर्षणाय । प्रमुञ्जाय । अनिरुद्धाय । विदेक्षु—श्रिये नमः । शान्त्यै । प्राप्ते । रत्यै । द्वितायाष्टदलप्रेषु—इनुमते नमः । सुप्रोवायै । भरतायै । विभोषणायै । लक्ष्मणायै । अङ्गदायै । शत्रुप्रायै । जाय्ययते । अग्रप्रेषे—सृष्टये नमः । जयन्तायै । विजयायै । सुराष्ट्रायै । राष्ट्रवर्धनायै । अकोपायै । धर्मपालायै । सुमन्त्रायै । द्वादशदलेषु—वासिष्ठाय नमः । धामदेवायै । जाबालयै । गोतमायै । भरद्वाजायै । कश्यपायै । कोशिकायै । वात्मीक्यै । नारदायै । सनकायै । सनतनायै । सनत्कुमारायै । पौडशदलेषु—नंलाय नमः । नलायै । सुयेष्टायै । मैन्द्रायै । शरभायै । द्विविधायै । चन्द्रायै । गवाक्षायै । किरौटायै । कुण्डलायै । शीवत्सायै । कोस्तुभायै । शलायै । चक्रायै । गदायै । पद्मायै । ततो द्वाविंशदलेषु—ध्रुवाय नमः । ध्वरायै । सोमायै । आपायै । अनिलायै । अनलायै । प्रत्यूषायै । प्रभासायै । वीरभद्रायै । शम्भवे । गिरिशायै । अजेकपदे । अहिर्बुध्न्यायै । पिनाकेने । भुवनाधीश्वरायै । कपालिने । दिक्ष्पतये । स्याण्यै । भगायै । वरुणायै । सूर्यायै । वेदाङ्गायै । भानवे । इन्द्रायै । रवये । गभस्तये । यमायै । स्वयंरेतसे । दिवाकरायै । मित्रायै । विष्णवे । धात्रे नमः । इति संपूज्य लोफेशाचारं दि सर्वं प्राग्बत् कुर्यात् । मन्त्रान्तराणां न्यासध्यानादिविशेष । अर्चनं तु समानमेव ॥ सारसंग्रहे तु द्वाविंशद् देवतानां पूजानन्तरम्—

वषट्कारं च पुरतः प्रेषजेत् सगुणत्रयम् । ततो मेपादिराशींश्च यजेन्नागाष्टकं ततः ॥ १ ॥

अनन्तो वासुकिः स्याणुः कार्कोटः पन्न एव च । महापन्नस्तथा शङ्खः कुलिकथाष्टमः स्मृतः ॥ २ ॥
इत्यावरणान्तरमुक्त्वा । एते चतुर्विंशतिसंख्यका द्वाविंशद्दलपद्माद्वाहिश्चतुर्विंशतितलपङ्कजेषु पूज्याः । अधि-
कस्याधिकं फलमिति । तथा—

पद्महस्त सहस्रं च त्रिशतं शतमेव वा । प्रत्यहं प्रजपेन्मन्त्री नोचेत् प्राप्नोत्यधोगातेम् ॥ १ ॥

इति । तथा सारसप्रदे—

पद्मलव प्रजपेन्मन्त्रं जुहुयात् तद्दशांशतः । कमलैर्मधुराभयैरेधितेऽग्नौ संपूजिते ॥ १ ॥

तर्पयेत् सलिलैः शुद्धैः शीतलैश्चन्द्रवासितैः । अग्निपिक्तः सभभ्यर्च्य ब्राह्मणान् भोजनादिभिः ॥ २ ॥

चन्द्र कर्पूर ।

गुरुभ्यर्च्य विभवेस्तोषयेद् भक्तिसंधुतः । तदानीयाथ कुर्वीत मयागान् निजवाञ्छितान् ॥ ३ ॥

धनाय कमलैर्जालीपुष्पैश्चन्दनलोलितैः । जुहुयाद् धनाधिपगन्धोलात्पल्लवतेन च ॥ ४ ॥

वशयेद्विभमत्तिलं विल्वपुष्पैर्धनासपे । (हुतं दीर्घाग्रे द्वारकान्जर्धनप्राप्तये) ॥ ५ ॥

आघाय कृण्डे त्रिधिवदग्निं पूर्वोक्तवर्त्मना । तत्र देवं समावाह्य पूजयेदुपचारकैः ॥ ६ ॥

पञ्चभिर्वा पोदशभिः पूजोपकरणैः पृथक् । पलाशाश्चत्यवतिरोदुम्बराप्रद्रुमेन्धनैः ॥ ७ ॥

(अग्निं प्रज्वालयेत् सम्यक् कर्पूरैरथवेन्धनैः) । तत्र संपूजयेत् सम्पत् राघवं प्रोक्तवर्त्मना ॥ ८ ॥

लज्जं तदर्धमथवा जपित्वा तद्दशांशतः । तिलैर्वा कमलैर्हुत्वा यद्यदिष्टं तदानीयात् ॥ ९ ॥

त्रिन्वप्रमूर्तैर्धर्मभितेऽग्नौ हुतैर्भवेत् । पलाशकुसुमैर्हुत्वा मेधावी वेदविद् भवेत् ॥ १० ॥

दूर्वाभिश्च शुद्धीभिः प्रत्येकमपि वा हुतैः । निरामयश्च दीर्घायुर्भवत्येव न संशयः ॥ ११ ॥

ध्यात्वाय मन्मथ राम मीतामपि रतिं स्मरेत् । सर्ववर्यं प्रयोगेषु जपहोमादिकर्मसु ॥ १२ ॥

रामं नवोटया सार्धं सरन्नाराध्य भक्तिः । उपैति सदृशीं कन्यां लाजाहोमेन साधकः ॥ १३ ॥

रामं त्रिधिवदाराध्य ज्वलितेऽग्नौ प्रयोगयेत् । मधुरत्रययुक्तेन पायसेन हुनेद् सुधीः ॥ १४ ॥

सर्वाधिपत्य वैदुष्य भवेदेव न संशयः । तिलैश्च तण्डुलैराज्यैर्हुत्वा लोकस्य पूजनम् ॥ १५ ॥

आराध्य बत्सर यावत् पद्महस्त दिने दिने । जपेच्च जुहुयादग्नौ तद्दशांशं घृतान्धमा ॥ १६ ॥

अपमेरान्नदो लोके सर्वेषामपि जायते । त्रिन्वप्रमूर्तैः कृष्टैस्तथा त्रिन्वदलैरपि ॥ १७ ॥

हुत्वा तु स लभेन्नस्मीराचिरान्मन्त्रसाधकः । आराध्य रामं चण्डांशुमण्डले वत्सरात् सुधीः ॥ १८ ॥

उदयाद्यावदस्त स्याज्जपेन्मन्त्रमनन्यधीः । फलं भवति तस्याशु देवानामपि दुर्लभम् ॥ १९ ॥

वैदुष्येणापिपत्येन नरार्णामुत्तमो भवेत् । शूलिमायां निशीधिन्यामुदयास्तमयं विधोः ॥ २० ॥

सन्तमरं प्रकुर्वीत जपहोमादिकं बुधः । रात्रौ जपेद् दिवा होमं कुर्यादेवापरेऽहनि ॥ २१ ॥

ब्राह्मणान् भोजयित्वा तु व्रतमेतद् समापयेत् । सोमसूर्यादिकं यस्तु व्रतं कुर्यात् मानवः ॥ २२ ॥

शुक्तिं शुक्तिं च लभते इह लोके परत्र च । रत्नपद्मैश्च बन्धूकैस्तथा रक्तोत्पलैरपि ॥ २३ ॥

थमीष्टलोकवस्थार्थं जुहुयादग्निंतेऽनले । राज्यैश्चर्योपभोगार्थं जपेन्नमनन्यधीः ॥ २४ ॥

पद्मैर्त्रिन्वप्रमूर्तैर्वा दशांशं जुहुयात् सुधीः । मधुद्रव्ये गोष्ठे वा लवजाधी पयोवतः ॥ २५ ॥

पापसेनाज्ययुक्तेन हुत्वा विद्यानिधिर्भवेत् । मन्त्रवित् स्वाधिपत्याय शाकाहारो जलान्तरे ॥ २६ ॥
जपेन्न च जुहुयाद्विन्वपत्रैर्दशांशतः । तदेव पुनरायाति स्वाधिपत्यं न संशयः ॥ २७ ॥

उपोष्य गङ्गादिजलान्तरस्थो रामं समाराध्य जपेन्न लघुम् ।

हुत्वा दशांशं कमलैस्तिलैर्वा जपोऽग्रसूक्तैर्मधुरत्रयाङ्कैः ॥ २८ ॥

राजश्रियं विन्दति मन्दभाग्यो ह्यमुष्य राज्यं च सदा स्थिरं स्यात् ।

रामं समाराध्य च यो हुनेन्न राज्यश्रियं विन्दति सेन्दुखण्डैः ॥ २९ ॥

वैशाखे राघवं मूर्ध्ने परयन्निमिषेक्ष्यः । निराहारो जपेन्न च मानी पञ्चाग्रिमध्यतः ॥ ३० ॥
दशांशं कमलैर्हुत्वा सर्वभोगो भवेद् पुत्रम् । माघमासे जले स्थित्वा कन्दमूलकलाशनः ॥ ३१ ॥
जपेन्न च जुहुयात् पापसेनाचित्तेऽजले । दशांशं पुत्रपौत्राद्यैरुपेतः प्राप्नुयाच्छ्रियम् ॥ ३२ ॥
श्रीरामसदृशः पुत्रः पौत्रोऽप्यस्य प्रजायते । बलिष्ठैः शत्रुभिर्मन्त्री परिभूतोऽयं मानवः ॥ ३३ ॥
तदा इनहनेत्युक्ता मायाते वा रणे यजेत् । ध्यात्वा रघुपतिं शुद्धं कालानलमिवापरम् ॥ ३४ ॥
(आकर्ण्य सशराकृष्टकोदण्डश्रुजमण्डितम् ।) रणाङ्गने रिपूजितां तीक्ष्णमार्गणशृष्टिभिः ॥ ३५ ॥
संहरन्तं महावीरमुग्रमन्द्ररथस्थितम् । लक्ष्मणादिमहावीरैर्युतं हनुमदादिभिः ॥ ३६ ॥
कोटिकोटिमहावीरैः शैलवृक्षकरोद्धतैः । वजीकरणैर्हुंकारभौंकारसुमहारवैः ॥ ३७ ॥
नटाङ्गिरपि धावन्निः समरेऽरिगणं प्रति । एवं ध्यात्वा निराहारो मारणाय रिपोऽपुनः ॥ ३८ ॥
जुहुयाच्छान्मलीपुष्पैर्दशांशं मन्त्रसाधकः । अत्यन्तं तु समृद्धोऽपि न शत्रुरवशिष्यते ॥ ३९ ॥
वैरिणं राघवं ध्यात्वा तथात्मानं रघूद्वहम् । विधाय पूर्ववत् सर्वमनापासेन मारयेत् ॥ ४० ॥
सीताहरणशोकाच्च स्तब्धीभूतमचेतसम् । जपेद्रघुपतिं ध्यायन्निराहारो जले वसन् ॥ ४१ ॥
दशांशं च तिलैर्हुत्वा स्तम्भयेच्छत्रुसंहतिम् । निधाय वायुबीजान्ते तन्नाम भ्रामयेति च ॥ ४२ ॥
जपेन्न च निराहारो जुहुयाच्च तिलैरपि । रामं ध्यात्वा विषण्णं तु सीतान्वेषणकातरम् ॥ ४३ ॥
भ्रामयत्यचिरं सान्नाद्धेमाद्रिमपि वैरिणम् । समुद्रतीरे लङ्कायां हेमप्राकारसन्निधौ ॥ ४४ ॥
सुग्रीवादिभिरन्यैश्च दैवतैर्नारदादिभिः । उपास्यमानं सदसि ध्यात्वा देवं सलक्ष्मणम् ॥ ४५ ॥
विभीषणायामताय ध्यात्वैर्न शरणार्थिने । वरदं तं जपेन्न च जुहुयात् पङ्कजैरपि ॥ ४६ ॥
स्वस्थानमानयेच्छीघ्रं राजानमथवा प्रभुम् । निमीन्य चक्षुषी लोहादुपलभ्य पुनः पुनः ॥ ४७ ॥
प्रमोहयन्तं सहसा विराघान्मारुतिप्रियम् । रामं ध्यात्वा जपेन्न च हुत्वा रक्ताम्बुजैरपि ॥ ४८ ॥
संमोहयति वेगेन राजानमपि वा प्रभुम् । तारादिर्मुक्तये क्षेप रमादिर्भुक्तये तथा ॥ ४९ ॥
वाक्सिद्धये च वाग्बीजं प्रणवान्ते नियोजयेत् । मान्मथं सर्ववरयाय वदेत् तत्त्रितयं पुनः ॥ ५० ॥

तारान्ते चैव तन्मन्त्रौ सर्वार्थं विनियोजयेत् । ॥

इति । स्कन्द्यामले—

आदौ विरच्य पदकोणं तन्मध्ये बीजमालिखेत् । तद्वीजान्तरघः साध्यं साधकाख्या तदूर्ध्वतः ॥ १ ॥
 पदयोः (साध्या)धः साधकं कर्म मध्ये तत्पार्थवोः क्रियाम् । रमाबीजं च तत्स्थान्तस्तत्सर्वं वेष्टयेत् ततः । २ ॥
 संसृष्टाभ्यां तु ताराभ्यां कोणेऽप्यङ्गमूर्त्तिखेत् । पदकोणपार्थवयोर्मायावीजज्येष्ठे मन्मथम् ॥ ३ ॥
 पदस्थिषु च हुंबीजं तत्सर्वं वेष्टयेत् ततः । बागमवेन बहिः पञ्चमपत्रं सकेसरम् ॥ ४ ॥
 केसरेषु स्वरान् वर्णान् पत्रेषु विलिखेत् क्रमात् । पत्राग्रेषु लिखेन्मालामन्त्रवर्णान् श्रुतन्मितान् ॥ ५ ॥
 पञ्च चान्त्यदले बाह्ये पुनरष्टदलाम्बुजम् । तत्केसरेषु श्रीबीजं दलेऽष्टदलराणि च ॥ ६ ॥
 नारायणमनोर्णवे पञ्च द्वादशमिदलैः । तत्केसरेषु चत्वारि चत्वारि विलिखेत् क्रमात् ॥ ७ ॥
 अकारादिक्षकारान्तान् मातृकार्यान् सत्रिन्दुकान् । शिष्टानन्ते तददलेषु विलिखेत् परमेश्वरि ॥ ८ ॥
 बासुदेवमनोर्णान् द्वादशैर्कैः क्रमात् । बहिः षोडशपत्रं च मायावीजाद्व्यकेसरम् ॥ ९ ॥
 तत्पत्रेषु च वर्मास्त्रद्वन्द्वान् द्वादशार्णवान् । विलिख्य तन्मन्त्रिषु तु बासुपुत्रादेवीजकान् ॥ १० ॥
 द्वात्रिंशदलसंयुक्तं पञ्च कृत्वा तद्विहः । तन्मूलेषु लिखेच्छक्तिश्रीमारबीजकानि च ॥ ११ ॥
 रामानुजमन्त्रार्णान् नृमिहानुपुमार्णकान् । दलेऽर्कैः केशो देवि विलिखेत् तदनन्तरम् ॥ १२ ॥
 पत्राग्रेषु च मन्त्रो वषडित्यक्षरद्वयम् । बहिर्भूपुरमालिख्य वज्राष्टकविराजितम् ॥ १३ ॥
 नृमिहबीजं तद्विदुः चाराहं कोणकेषु च । लिखेच्छ्रीरामयश्रं हि सर्वयशोचर्म प्रिये ॥ १४ ॥
 सायितं जपहोमाभ्यां होममवाप्तसेकतः । धृतं शिरसि वा बाह्यानापुरारोग्यदं नृणाम् ॥ १५ ॥
 रक्षाकरं महेशानि मर्ददधर्मवर्धनम् । वन्ध्यानापि नारीणां पुत्रदं मुपदं परम् ॥ १६ ॥
 सुशिक्षिप्रदं चैव गोपनीयं सुरेश्वरि । यस्मै कस्मै न देयं च त्रिषु लोकेषु दुर्लभम् ॥ १७ ॥
 किं वृत्तेन देवेशि सर्वदं नात्र संशयः । ॥

इति । अस्यायमर्थः—पदकोणं कृत्वा, तन्मध्ये श्रीरामबीजं विलिख्य, (तन्मध्ये साध्यानां विलिख्य)
 तत्तन्मन्त्रोन्मामिसुप्रणामाभ्यां संज्ञेयं पदेषु कोणेषु पदङ्गमन्त्रानालिख्य, पदकोणपार्थवयोर्मायां
 बहिषे श्रीबीजं च विलिख्य तत्कोणाग्रेषु कामबीजं विलिख्य, पदकोणस्थिषु हुंबीजमालिख्य, तद्विहं
 चद्वयं कृत्वा तदन्तरालबीजं बागमन्त्रबीजानि निरन्तरं (वृत्ता) कारेण विलिख्य, तद्बाह्येऽष्टदलं कृत्वा त-
 त्केसरेषु द्वन्द्वं (षोडश) स्वरान् विलिख्य, तददलेषु कचद्वयपञ्चदशराजपञ्चदशवर्णानालिख्य, तत्पत्राग्रेषु
 पूर्वोक्तमालामन्त्रवर्णान् पदपदं समालिख्यन्तिमे पञ्चवर्णानालिख्य, तद्विहं पुनरष्टदलपञ्च कृत्वा, तत्केसरेषु
 श्रीबीजं, दलेषु नारायणाद्याक्षराणि विलिख्य, तद्विहं द्वादशदलकमलं कृत्वा, तत्केसरेषु मातृकार्याश्चतुरश्र-
 त्तु आलिख्य, तददलेषु बासुदेवद्वादशदशराणि पञ्चकेशो विलिख्य, तद्विहं षोडशदलकेसरेषु मायावीजं प्र-
 तिरेसरं विलिख्य, दलेषु पूर्वोक्तद्वादशदशराणि द्वादशदलेषु विलिख्यावशिष्टदलचतुष्टये “हृ फट् नमः” इति
 पञ्चवर्णपञ्च प्रविदलमेकैकं विलिख्य, तददलान्तरालेषु शशङ्कतनुमदाद्यष्टकसुष्टवाद्यष्टकयोर्नामाद्यक्षराणि स-

विन्दुनि लिखित्वा, तद्वद्विद्वांसिगदलेषु पूर्वोक्तश्लोकरूपद्वयैश्वर्यदत्तराममन्त्राणां नृसिंहद्वयैश्वर्यदत्तराम-
श्लोकैकशो विलिख्य, तत्केसरेषु प्रतिकेसरे शक्तिश्रीकामबीजानि विलिख्य, पश्चात्तु प्रत्यग्रं वपदति विलि-
ख्य, तद्वद्विद्वत्तुल्यं यज्ञादकथुनं कृत्वा तत्र दिव्यं प्रोक्तनृसिंहबीजं, विदिव्य वाराहबीजं विलिखेत् । एतच्च-
न्त्रमुत्तमफलदं भवति ॥ मारुतप्रदं—

दहनपुरयुगे च कामबीजे विलिखतु माध्यसमन्वितं च बीजम् ।

वृत्तमिदमणुवर्यकैश्च शिष्टैस्तदनु दशाक्षरमन्त्रवर्णवीतम् ॥ १ ॥

पठपि च हृदयादि मुख्यकोणेषु लिखतु शक्तिरमे च कोणपार्श्वे ।

कथंचनमुपयो लिखेत्तदग्रे वसुदलेकेपरगान् दिशः स्मरांश्च ॥ २ ॥

श्रुतपरिमितवर्णकांश्च मालामनुमुपगंश्च तदन्तिमेऽन्तिमांश्च ।

कमुगुलिपिगुतं घग्गुरम्यं दिशि नृहरेश्च वराहबीजमस्य ॥ ३ ॥

जपहोमादिना ममक् माधितं यच्चमुत्तमम् । सर्वैष्टफलदं मोवदायकं श्रीकरं परम् ॥ ४ ॥

इति । अस्यार्थः—पद्कोणं विरच्य तन्मध्ये कामबीजेदरे श्रीरामबीजं प्राग्वत् सप्ताध्वं विलिख्य, अथ-
शिष्टमूलमन्त्रवर्णैरावेष्ट्य, तद्वद्विद्वांसिगदलेषु पूर्वोक्तश्लोकरूपद्वयैश्वर्यदत्तराममन्त्राणां नृसिंहद्वयैश्वर्यदत्तराम-
श्लोकैकशो विलिख्य, तत्केसरेषु प्रतिकेसरे शक्तिश्रीकामबीजानि विलिख्य, पश्चात्तु प्रत्यग्रं वपदति विलि-
ख्य, तद्वद्विद्वत्तुल्यं यज्ञादकथुनं कृत्वा तत्र दिव्यं प्रोक्तनृसिंहबीजं, विदिव्य वाराहबीजं विलिखेत् । एतच्चन्त्रमुत्तमफलदं भवति ॥ तथा—

पद्कोणे प्रणवं च साध्यसहितं मूलाणुमश्रिपथो

मन्विष्वङ्गमनूश्च शक्तिमदनौ पद्कोणपार्श्वे लिखेत् ।

किञ्चन्केषु कला दिशश्च दलगे मालाणुपद्वयैकं

चान्त्यं चान्त्यदले दशार्णमनुना कार्यैर्गुतं भूषितम् ॥ ५ ॥

दिशि विदिशि नृसिंहवाराहौ लिखतु भूर्जदले कनकोद्वे ।

राजतेऽथच सुमाधितमुत्तमं विभवकीर्तिरमाविजयप्रदम् ॥ ६ ॥

इति । अस्यार्थः—तत्र पद्कोणं कृत्वा तन्मध्ये सप्ताध्वं प्रणवं विलिख्य, कोणपदके मूलमन्त्रस्य षड्वर्णा-
नालिख्य, पद्कोणमन्त्रिषु षडङ्गमन्त्रानालिख्य, पद्कोणपार्श्वयोः शक्तिबीजं स्वयमेव दक्षिणे कामबीजं विलि-
ख्य, बहिर्द्वदलकमलं कृत्वा, तत्केसरेषु द्वन्द्वशः स्वरान् दलेषु प्राग्वन्मालामन्त्रवर्णैरावेष्ट्य विलिख्य, तद्व-
द्विष्टतत्रयं कृत्वा मन्त्रान्तरबीज्यां दशाक्षरमन्त्रेण पूर्वोक्तश्लोकैरावेष्ट्य, बहिर्द्वयैश्वर्यदत्तराममन्त्राणां नृसिंहद्वयैश्वर्यदत्तराम-
श्लोकैकशो विलिख्य, तत्केसरेषु प्रतिकेसरे शक्तिश्रीकामबीजानि विलिख्य, पश्चात्तु प्रत्यग्रं वपदति विलि-
ख्य, तद्वद्विद्वत्तुल्यं यज्ञादकथुनं कृत्वा तत्र दिव्यं प्रोक्तनृसिंहबीजं, विदिव्य वाराहबीजं विलिखेत् । एतच्चन्त्रमुत्तमफलदं भवतीति ॥
अथ रामानुसृतिः । श्रीब्रह्मवाच ।

वन्दे रामं जगदन्यं सुन्दरास्यं शुचिसितम् । कन्दर्पकोटिलावण्यं कामितार्थप्रदायकम् ॥ १ ॥

मासक्तिरीटकटकटिसूत्रोपशोभितम् । विशाललोचनं आजचरुणारुणकुण्डलम् ॥ २ ॥

नीलजीमूतसङ्काशं नीलालकट्टताननम् । ज्ञानमुद्रालसद्दचवाहु ज्ञानमयं विशुम् ॥ ३ ॥
 वामजालुपरिन्यस्तवापाम्बुजकर हरिम् । वीरामने समामीन विशुत्पुञ्जनिमाम्बरम् ॥ ४ ॥
 कोटिद्वयैश्वर्यतीकाशं कोमलावयवोज्ज्वलम् । जानकीलक्ष्मणाभ्या च वामदक्षिणशोभितम् ॥ ५ ॥
 हनुमद्रूपिपुत्रादिकपिपुल्यैर्निर्पेक्षितम् । दिव्यरत्नमयायुक्किङ्कामनगतं प्रभुम् ॥ ६ ॥
 प्रत्यहं प्रातरुत्थाय ध्यातैव राघवं हृदि । एभिः षोडशभिर्नामपदैः स्तुता नमोदरिम् ॥ ७ ॥
 नमो रामाय शुद्धाय बुद्धाय परमात्मने । विशुद्धज्ञानदेहाय रघुनाथाय ते नमः ॥ ८ ॥
 नमो रावणहन्त्रे ते नमो बालिविनाशिने । नमो वैकुण्ठनाथाय नमो विष्णुस्वरूपिणे ॥ ९ ॥
 नमो यज्ञस्वरूपाय यज्ञभोक्ते नमोऽस्तु ते । योगिध्येयाय योगाय परमानन्दरूपिणे ॥ १० ॥
 शङ्करप्रियमित्राय ज्ञानवयाः पतये नमः । य इदं प्रातरुत्थाय भक्तिश्रद्धाममन्त्रितः ॥ ११ ॥
 षोडशैतानि नामानि रामचन्द्रस्य नित्यशः । षोडशैतानि स्मरेन्नाम स एव साष्टधूतमः ॥ १२ ॥
 श्रीरामभक्तिरतुला भवत्येष हि सर्वदा । जगत्पूज्यः सुखं जीवेद् राममद्रप्रसादतः ॥ १३ ॥
 मरणे समनुप्राप्ते श्रीरामः सीतया सह । हृदि संदृश्यते तस्य साक्षात् मौमित्रिणा सह ॥ १४ ॥
 नित्यं चापररात्रेषु रामस्तेमा समाहितः । मुच्यतेऽनुस्मृतिं जप्त्वा मृत्युदारिद्र्यपातकैः ॥ १५ ॥

इति श्रीब्रह्माण्डपुराणे ब्रह्मनारदसंवादे रामालुम्बुनि संपूर्णा ॥ अथ हनुमन्मन्त्रा । स्वारत्नब्रह्मे—

आञ्जनेयमनुलोकं मुक्तिमुक्तयेकमाधनम् । प्रकाशितः शङ्करेण लोकानां हितमिच्छता ॥ १ ॥
 भूतप्रेतपिशाचादिडाकिनीब्रह्मराक्षसाः । वृद्धावशाः पलायन्ते मन्वानुष्ठानतत्परान् ॥ २ ॥
 चतुष्पादं ह्यपसारान् पाँडुशक्तिमतिग्रहान् । शतं शिशुग्रहास्तद्वत् त्रिषादं ब्रह्मराक्षसान् ॥ ३ ॥
 गन्धर्वान् द्वादश तथा भूतान्नामाविधान् ग्रहान् । सप्तधा राजयक्ष्णाणं तथा चाष्टविधं ज्वरम् ॥ ४ ॥
 चतुर्दिशादिषु घोरमन्यान् दर्शानमख्यकान् । डाकिनीत्यादिकान्गन्धान् स्मरणादेव नाशयेत् ॥ ५ ॥
 गुटिकां पादलेपं च रम चैव रमायनम् । खड्गं सद्भजनं चैव खेचरं पादुकादिकान् ॥ ६ ॥
 विद्वेषणं मारणं च वश्यमार्कषणं तथा । उच्चाटनं मोहनं च सप्तद्वीपाधिपत्यकम् ॥ ७ ॥
 विद्याधराणां भवेद्य चक्रवर्ती न मशयः । (प्रधानगच्चाङ्गभूतोऽयं भवराजो ह्यनुत्तमः ॥ ८ ॥
 पूर्वं नमःपदभुक्त्वा ततो भगवते-पदं । आञ्जनेय-पदं हेन्तं महाबलपदं ततः ॥ ९ ॥
 वद्विजायान्त एवायं मन्त्रो हनुमतः परः । सर्वमिद्विकरः प्रोक्तो मन्त्रश्चाष्टदशाक्षरः ॥ १० ॥
 मालारूपोऽपरमत्रोऽपि मारुतेः सर्वमिद्विदः । प्रणय पूर्णमुच्चार्य नमो भगवते पदम् ॥ ११ ॥
 हेन्तं प्रस्फुटमपुष्कं पगाक्रमपदं वदेत् । तथाक्रान्तपदोपेतं दिव्यएडलमुदीरयेत् ॥ १२ ॥
 यशोविजयध्वलीकृतजगत्पदं वदेत् । त्रितयाय-पदं वज्रदेहकृद्वयवतारतः ॥ १३ ॥
 मनुद्वयन्तं पदं लङ्कापुरीदहनभीरयेत् । उदधिलङ्घनं चापि दशग्रीवकृतान्तकम् ॥ १४ ॥

मीताश्चासनशब्दं च ह्यञ्जनागर्भसं-पदम् । भूतान्ते रामलक्ष्म स्यात् शानन्दकरमीयेत् ॥ १५ ॥
 कपिमैत्र्यप्रा-पदान्ते कारसुग्रीवमा-पदम् । धारणान्ते पर्व-पदं तोत्पाटन-पदं वदेत् ॥ १६ ॥
 बालब्रह्म-पदं चारिणे गर्भार-पदं वदेत् । शब्दसर्वग्रहं प्रोक्त्वा विनाशनमथोचरेत् ॥ १७ ॥
 सर्वेश्वरहरं डाकिनीविध्वंसनमीयेत् । ततस्तारं समुच्चार्य महामायां त्रिरुचरेत् ॥ १८ ॥
 एहि सर्वविषं पश्चाद् हर सर्ववत्सं पदम् । चोभयान्ते च मे सर्वकार्याणि माधयद्वयम् ॥ १९ ॥
 बर्मास्त्राभ्यङ्गनान्तोऽप्य हनुमन्मन्त्र ईरितः । अपिरीश्वर एव स्वादनुष्टुप् छन्द उच्यते ॥ २० ॥
 हनुमान् देवता प्रोक्तः सर्वाभीष्टफलप्रदः । नमो भगवते चाञ्जनेयायानेन हन्मतम् ॥ २१ ॥
 रुद्रमूर्त्य इत्थेवं शिरोमन्त्र उदाहृतः । हेन्तो वायुसुतरचायं शिखामन्त्र उदाहृतः ॥ २२ ॥
 अग्निगर्भाय च ततः कवचाणुरयं मतः । (रामदूताय च पुनर्नेत्रमन्त्रः समीरितः ॥ २३ ॥
 ब्रह्मास्त्रतो निवारान्ते ग्रायेत्यस्त्रमनुमन्तः । एवं पडङ्ग च सुधीः कृत्वा ध्यायेदनन्यधीः) ॥ २४ ॥
 स्फटिकामं स्वर्णकान्तिं द्विभुजं च कृताञ्जलिम् । कुण्डलद्वयमंशोभिमुत्तमाम्भोजं स्मरेन्मृदुः ॥ २५ ॥
 पूजां तु वैष्णवे पीठे शैवे वा विदधीत वै । आरुतानि विना नित्यं वरिष्ठैश्चन्दनादिभिः ॥ २६ ॥
 अयुतं च पुरश्चर्यां रामस्याग्रे शिवस्य वा । ॥

“द्रव्यानुष्ठौ घृत होमे” इति कपिलवचनात् घृतेनैव दशांशो होमः । तर्पणमार्जनादि च ॥ नमो भगवते
 आञ्जनेयाय हन् । रुद्रमूर्तये शिरः । वायुसुताय शिखा । अग्निगर्भाय कवचं । रामदूताय नेत्रं । ब्रह्मा-
 स्त्रनिवारणाय अस्त्रं । इति करपडङ्गन्यासः । तथा—

जितेन्द्रियस्तु नक्काशी हनुमद्भ्यानवत्परः । क्षुद्ररोगनिवृत्त्यर्थमष्टोत्तरशतं सुधीः ॥ २७ ॥
 जप्त्वा त्रिदिनमेकान्ते तेभ्यो मुच्येत तत्त्वणात् । क्षुद्रभूतप्रशान्त्यर्थं शतमष्टोत्तरं पुनः ॥ २८ ॥
 दिनत्रयमथो जप्त्वा भूतानां मुच्यते भयात् । भूतप्रेतपिशाचादिशान्तेऽष्टोत्तरं शतम् ॥ २९ ॥
 जप्त्वा तत्त्वणांशुक्तो भवेदेव न संशयः । महारोगादिशान्त्यर्थमष्टोत्तरसहस्रकम् ॥ ३० ॥
 जप्त्वा तस्मात् प्रमुच्येत निशीथे नियताशनः । जयामिकाद्विणां राज्ञामस्मादन्यो न वर्तते ॥ ३१ ॥
 ध्यायेत् चान्तहन्तारमयुतं नियताशनः । जपन्निशयमाश्वेव जयेद् दुर्जयमप्यरिम् ॥ ३२ ॥
 सम्यक् च रामसुग्रीवसन्धातारं स्मरन् सुधीः । अयुतेन च विच्छिन्नं सन्धिमाप्नोत्यसंशयम् ॥ ३३ ॥
 लङ्काया दाहकं ध्यायज्जपेदयुतमञ्जना । शत्रुराष्ट्रं दहेदेव दुग्धान्धावपि संस्थितम् ॥ ३४ ॥
 जयार्थं रिपुसंहानामस्मादन्यो न विद्यते । यस्तु गेहे हनुमन्तं सर्वदैव प्रपूजयेत् ॥ ३५ ॥
 मन्दिरे मन्त्रिणस्तस्य भवेद्भक्तमीरचञ्चला । दीर्घमायुर्मवेदेव सर्वत्र विजयी भवेत् ॥ ३६ ॥

इति ॥ धीयन्त्रसारे—

मध्ये तारं खरयुगलसत्केसरे चाष्टपत्रे

मन्त्रस्वार्णान् जलनिधिभित्तान् अन्तरालिख्य कार्शेः ।

वीतं मालामनुवरधृत भूपुरस्थं इन्म-

ध्वं चौरग्रहकृमिगध्वंसि रचाकरं च ॥ १ ॥

शक्ति । अस्वार्थ — अष्टदलपत्रं कृत्वा तन्मध्ये सप्तार्धं प्रणवं विलिख्य, तत्केसरेषु खरान् द्विश आलिख्य, दलेषु वक्ष्यमाणहनुमन्मन्त्राणांश्चतुरश्रतुरो विलिख्य, यदिदं स्योरोन्तराले ककारादिककारान्तवर्णैरावेष्ट्य, यदि पुनर्द्वत्तयोन्तराले यीथ्या वक्ष्यमाणहनुमन्मालामन्त्रेण संस्पृश्य यदिश्चतुरस्त्रं कुर्यात् । एतच्चन्द्रमुक्कफलदं भवति ॥ ॐ नमो भगवते पद्मनाभजाय राघवप्राज्ञसमाय लक्ष्मणप्राज्ञदात्रे सीतादुःखविनाशनाय राघवदर्प-
घ्नाय सर्वदुष्टविनाशनाय रिपुवैरव्याघ्रघराहृष्टमिषनङ्गपदिदुष्टसत्त्वविनाशनाय हुंफट् स्वाहा ॥ अयं दलेषु लेख्यो मन्त्रः ॥ अथ हनुमन्स्तुति —

नमो हनुमते तुभ्यं नमो मारुत्वसनरे । नमः श्रीरामभक्षाय श्यामश्यामाय ते नमः ॥ १ ॥

नमो वानरबीजाय सुग्रीवसख्यकारिणे । लङ्काविदाहनायार्थं हेलासागरवारिणे ॥ २ ॥

सीताशोकविनाशाय राममुद्राधराय च । रावणादिकुलच्छेदकारिणे ते नमो नमः ॥ ३ ॥

मेषनादवरध्वसकारिणे भयहारिणे । वायुपुत्राय वीगय आकाशोदरगामिने ॥ ४ ॥

वनपालशिरश्छेत्रे लङ्काप्राप्तादभञ्जिते । ज्वलत्कृशानुवर्णाय दीर्घलाङ्गूलधारिणे ॥ ५ ॥

सौमित्रिजयदात्रे च रामभक्ताय ते नमः । अन्नस्य वधकर्त्रे च ब्रह्मशक्तिनिवारिणे ॥ ६ ॥

संयुगे च महाशक्तिवातक्षेपविनाशिने । रक्षाभाय रिपुभाय भूतभाय नमो नमः ॥ ७ ॥

शृङ्गवानरवीरैकप्रासदात्रे नमो नमः । परसैन्यवत्सन्नाय शस्त्रैर्घमाय ते नमः ॥ ८ ॥

विपन्नाय द्विप(६)भाय वरभाय नमो नमः । महारिपुभयभाय भक्तत्राणैककारिणे ॥ ९ ॥

परमैरितमन्त्राणा यन्त्राणा स्तम्भकारिणे । पद्मपापाण्यतरण्यकारणाय नमो नमः ॥ १० ॥

मालार्कमण्डलप्रासकारिणे भयतारिणे । नखायुधाय भीमाय दशायुधधराय च ॥ ११ ॥

रिपुमानविनाशाय रामाङ्गलोकधारिणे । प्रतिग्रामस्थिवाधाथ रत्नोत्तलवधार्धिने ॥ १२ ॥

करालशैलशस्त्राय हुमशस्त्राय ते नमः । बालैकब्रह्मचर्याय रुद्रमूर्तिधराय च ॥ १३ ॥

विशङ्काङ्गाय सर्वाय वज्रदेहाय ते नमः । कौपीनवामने तुभ्यं रामभक्तिरताय च ॥ १४ ॥

दक्षिणागामास्कराय सता चन्द्रोदयात्मने । कृत्याकृत्यविपन्नाय सर्वक्लेशहराय च ॥ १५ ॥

म्याम्पाङ्गापार्थसंग्रामसख्ये सज्जयदायिने । भक्तानां द्विव्यवादिषु संग्रामे जयदायिने ॥ १६ ॥

किङ्किता-बुमुका-धोरधोरशब्दकराय च । सर्वोप्यधिर्मस्तम्भकारिणे वनचारिणे ॥ १७ ॥

मदा वनफलाहारसंभूताय विशेषतः । महार्णवशिलाबद्धमेतुजन्माय ते नमः ॥ १८ ॥

वादे विनादे मंग्रामे मये घोरे महावने । विह्वलाघ्रतम्करेषु पठन् स्तोत्रं भयं नहि ॥ १९ ॥

दिव्यभूतभये व्याधौ विषे स्यात्तज्ज्ञमे । राजशत्रुभये चोग्रे तथा ग्रहमयेषु च ॥ २० ॥
जलसर्पमहावृष्टौ दुर्भिक्षे व्रणमंशवे । पठन् स्तोत्रं प्रमुच्येत भयेभ्यः सर्वतो नरः ॥ २१ ॥
तस्य कापि भयं नास्ति हनुमत्स्तवपाठनात् (तः) । एककालं त्रिकालं वा पठन्नित्यमिमं स्तवम् ॥ २२ ॥
मर्वान् कामानवाप्नोति नात्र कार्या विचारणा । विभीषणकृतं स्तोत्रं तान्त्र्येण समुदीरितम् ॥ २३ ॥
ये पठिष्यन्ति भक्त्या वै मिद्वयस्तत्कृते स्थिताः । ॥

इति हनुमन्स्तुतिः । अथ गोपालमन्त्रः । श्रीमार्संग्रहे—

श्रीगोपालमनुं वच्चे मरुसंपत्प्रदायकम् । ग्रहरोगविपारिणं व्याधिदारिद्र्यनाशनम् ॥ १ ॥
पुत्रभिन्नरुलव्रादिभोगमोक्षफलप्रदम् । विद्याविभरदं नृणां विशिष्टकविताकरम् ॥ २ ॥
समस्तवनिताचित्रराजवश्यकर्तृ परम् । पञ्चान्तकोऽध्वरान्तान्तो लोहितोऽथ त्रिमूर्तियुक् ॥ ३ ॥
चतुराननमेघौ च खड्गीशश्च ततः परम् । पिनाकीशद्वयं भूयो द्विरण्डेशश्च दीर्घवान् ॥ ४ ॥
वाली चन्द्रसुधादीर्घा नकुलीशश्च कान्तिपुक् । मघो दशाक्षरः प्रोक्तो गोपालस्य महात्मनः ॥ ५ ॥
विष्णुपादाम्बुजद्वन्द्वमङ्गिषुद्धिकरः परः । ॥

इति । पञ्चान्तको ग, अधरात्तं ओ, अन्ते यस्य स तेन गो । लोहितः पद्मः, त्रिमूर्ति ई, तेन पी ।
चतुराननो ज । मेघो न । खड्गीशो व । पिनाकीशद्वयं झ । द्विरण्डेशो भ, दीर्घ आ, तेन भा । वाली
य । चन्द्र स, सुधा व, दीर्घ आ, तेन व्या । नकुलीशो ह, कान्ति आ, तेन हा । तथा—

गोपायत्यसिलं लोकं गोपयेत् पुरुषं परम् । तर्न गोपी ममाख्याता प्रकृतिर्मूलकारणम् ॥ ६ ॥
यतोऽपि जायते विश्वं जनशब्देन गद्यते । आश्रयत्वेन वै गोपीजनयोः प्रेरणादयम् ॥ ७ ॥
बल्लभः प्रोच्यते तज्ज्ञैर्नित्यानन्दं महोऽद्भुतम् । स्वाहाशब्देन चात्मानं महमे प्रापयाम्यहम् ॥ ८ ॥
उत्पाद्योत्पादकाधीशो विष्णुर्वै परमात्मना । मन्त्रार्थो विष्णवे तत्त्वं माधकस्य भवेद् ध्रुवम् ॥ ९ ॥
विश्वरक्षणसामर्थ्यसंघातो वा निगद्यते । गोपीजनभेदेनास्य स्वात्माभिन्नस्य बल्लभः ॥ १० ॥
प्रभुः प्रिय इति ख्यातं स्वाहार्थः पूर्ववद्वेत् । गोपाङ्गनाश्रियायासं स्वात्मानं च स्वकीयकम् ॥ ११ ॥
जुहोमि सगुणे ब्रह्मरथीयं भग्ननिरुक्तयः । नारदोऽस्य मुनिः प्रोक्तो विराट् छन्द उदीरितम् ॥ १२ ॥
देवता नन्दपुत्रोऽत्र कृष्णो दैत्यविघातकृत् । कलमावाशिरोभिस्तु बीजं मन्त्रस्य कीर्तितम् ॥ १३ ॥
शक्तिः स्वाहा समाख्याता मन्त्रवर्गस्य देशिकैः । धर्मार्थकाममोक्षास्तौ विनियोगो भवेदिति ॥ १४ ॥
कृष्णः प्रकृतिरित्युक्तो दुर्गाधिष्ठातृदेवता । आचक्रेण विचक्रेण मुचक्रेण ततः परम् ॥ १५ ॥
त्रैलोक्यपरत्तणायै चक्रेण तदनन्तरम् । असुरान्तकचक्रेण चतुर्थ्यन्तैस्तु पञ्चभिः ॥ १६ ॥
स्वाहान्तैर्जातिमयुक्तैः पञ्चाङ्गानि प्रकल्पयेत् । हृदये शीर्षके चैव शिखायां कवचे तथा ॥ १७ ॥
अस्त्रे पार्श्वद्वये कट्यां पृष्ठे मूर्धनि च क्रमात् । मन्त्रार्थान् विन्यसेन्मन्त्री विद्वन्तान् नमसा युतान् ॥ १८ ॥

करयोर्मध्यतः पृष्ठे तपोः पार्श्वे च मन्त्रानि । प्रणवाद्य तदन्तं च व्यापयेद् दशवर्णकम् ॥ १६ ॥
 (दशवर्णकं समस्तमूलमन्त्रम्)
 ध्रुवसंपुटितैर्वर्णैर्दशभिश्च नमोऽप्युतैः । दशाङ्गुलिषु विन्यस्येत् त्रिपर्वव्याप्तिनो बुधः ॥ २० ॥
 दक्षिणाङ्गुष्ठमारभ्य वामाङ्गुष्ठानपि न्यमेत् । इस्त्रगा छट्टिराख्याता युग्माङ्गुष्ठादिका स्थितिः ॥ २१ ॥
 वामाङ्गुष्ठादिको न्यासो दक्षाङ्गुष्ठवर्धिमवेत् । सहारो मुनिभिः प्रोक्तः करन्यामत्रयं त्विदम् ॥ २२ ॥
 करयुगे दशाङ्गं च पञ्चाङ्गं पूर्ववन्त्यसेत् । मन्त्रसंपुटितैर्वर्णैर्मार्तृकाया न्यसेत् ततः ॥ २३ ॥
 दशतत्त्वानि विन्यसेन्मन्त्रवर्णैः सह क्रमात् । अनुलोमेन मन्त्रार्णान् संहारे योजयेद् बुधः ॥ २४ ॥
 मन्त्रवर्णस्तथा छट्टौ प्रतिलोमेन योजयेत् । उद्धारः पूर्ववन् ज्ञेयो न्यासं वच्मि तु सांप्रतम् ॥ २५ ॥
 पृथिवीजलतेजांसि वायुराकाशकं तथा । अहकारो महत्तत्त्वं प्रकृतिः पुरुषः परः ॥ २६ ॥
 नामानि दशतत्त्वानां स्थानेष्वेव प्रविन्यसेत् । पादयुग्मे शिवे वक्षोमुखयोर्मस्तके न्यमेत् ॥ २७ ॥
 तत्त्वयुग्मं ततो मध्ये सर्वाङ्गे तत्त्वं न्यसेत् । तद्विपर्ययतो न्यासो गुप्तस्त्वदशतत्त्वकः ॥ २८ ॥
 नर्वनोपालमन्त्रेषु विहितः शीघ्रमिद्वये । मस्तकादि तु पादान्तं कराभ्या व्यापकं न्यसेत् ॥ २९ ॥
 वेदादिपुटित मन्त्रं त्रिवार मन्त्रविचमः । मस्तके नयने कर्णनामिकाननहस्तु च ॥ ३० ॥
 तुन्दान्धुजातुपादेषु मन्त्रार्णान् विन्यसेत् क्रमात् । छट्टिन्यासस्तथं प्रोक्तः स्थितिन्यासं समाचरेत् ॥ ३१ ॥
 हृदयादिमुखान्तोऽसौ छट्टेस्तु विपरीतकः । संहारः कथितो न्यास एवं न्यासत्रयं भवेत् ॥ ३२ ॥
 मूलाधारे ध्वजे नाभौ हृदयेऽथ गले मुखे । अंसपोरुहयुग्मे च न्यास एकः प्रकीर्तितः ॥ ३३ ॥
 स्कन्धदेशे च नाभौ च कुक्षौ हृदि कुचे तथा । पार्श्वयुग्मे च पृष्ठे च थोणियुग्मे द्वितीयकः ॥ ३४ ॥
 मन्त्रकाननयोरचणोः कर्णयोर्नामिकाद्वये । गण्डयोश्च तृतीयः स्याद् दक्षहस्तस्य मान्ध्रिषु ॥ ३५ ॥
 तदङ्गुलिषु प्रोक्तव्रतुर्थो न्यास उत्तमः । इत्थं वामकरे दक्षरामयोः पादयोरपि ॥ ३६ ॥
 न्यासत्रयं समाख्यातं मस्तके तदनन्तरम् । तत्पूर्वादिषु दिग्भागेषु सपूर्णे शिरस्पथ ॥ ३७ ॥
 बाहुयुग्मे सन्धियुग्मेऽथाष्टमः परिकीर्तितः । मस्तके नयने चास्ये कण्ठे हृदि च तुन्दके ॥ ३८ ॥
 मूलाधारे च लिङ्गे च जानुनि प्रपदे पुनः । नवमो न्यास आख्यातः कर्णयोगेऽङ्गोस्तथा ॥ ३९ ॥
 अमयोः स्तनयोः पार्श्वयोः स्फिचोश्चोरुहयुग्मके । जानुनोर्बहुयोरङ्गुष्ठयोर्दशमो न्यास ईरितः ॥ ४० ॥
 एषु स्थानेषु मन्त्रार्णान् न्यसेन्मन्त्री मुहुर्मुहुः । विश्रुतिपञ्जरन्यासो दशावृत्तिमयो मनोः ॥ ४१ ॥
 आयुरारोग्यधर्मार्थकीर्तिकान्त्यादिकारकः । नरनारीनरेन्द्राणां वरयकर्मणि शस्यते ॥ ४२ ॥
 भुक्तिदो मुक्तिदो भाक्तिप्रदो विष्णोः पदाम्बुजे । कुर्यान्मन्त्री ततो न्यासं पूर्ववन्मूर्तिपञ्जरम् ॥ ४३ ॥
 पुनः छट्टिस्थितिन्यासं दशाङ्गन्यासमाचरेत् । पञ्चाङ्गन्यासं कृत्वा तु मुन्यादिन्यासमाचरेत् ॥ ४४ ॥
 वक्ष्यमाणावन्तौ मुद्रा दर्शयेद्भावावतपरः । एवं कृत्वा विधानेन मन्त्री मन्त्रकलेवरम् ॥ ४५ ॥
 विषोत्पत्तिस्थितिध्वमनिधानं त्वादिवर्जितम् । त्रय्यन्ते योषितं नित्यं कृष्णं ध्यायेज्जगत्पतिम् ॥ ४६ ॥

पूर्वं वृन्दावनं रम्यं स्मरेन्मन्त्री सुमंथतः । नानाकुसुममंशोभि पुष्पप्रचयशालिभिः ॥ ४७ ॥
 नरीनपल्लवोदकेफलसपत्तिभिस्तथा । लसद्विशिष्टमच्छायाशालीभिः सर्वतो वृतम् ॥ ४८ ॥
 निर्गच्छन्मञ्जरीसंघलतासहसितसेवितम् । (भ्रमरोत्तमसर्पश्च गुञ्जद्विर्मुखरीकृतम्) ॥ ४९ ॥
 मधुपैः कृतभङ्गरैः पाचिमिथ सुखावहम् । कीरजनगिरा व्याप्त पारावतरुताकृतम् ॥ ५० ॥
 कोकिलप्रमुगानां च सुनादैर्चापसिद्धिमुखम् । नृत्यन्मयूरमघातसंयुतं च दिवानिशम् ॥ ५१ ॥
 बायुभिविक्चरपद्मध्यकिञ्चलकसङ्घिभिः । पुष्पान्तरान्तरुद्वीतजोभिश्च सुवासितैः ॥ ५२ ॥
 आदित्यतनयायाश्च लहरीकणशीतलैः । मन्मथानलमन्द्रीस्रवज्ज्वलीधोरुम्पनैः ॥ ५३ ॥
 सर्वदाधूपितं सम्पगस्मिन् कल्पतरुं स्मरेत् । नूतनाय पल्लवास्तस्य वैद्युमास्तदनन्तरम् ॥ ५४ ॥
 पत्रजाल मारकतं प्रसूनकालिका अपि । यज्ञपृष्ठादिकार्थं पद्मरागफलोञ्ज्वलम् ॥ ५५ ॥
 ऋतुभिः सेवितं सर्वैरेकदामीष्टसिद्धिदम् । स्वर्णशाखाग्रमंथुरं महोच्छ्वायशिखान्वितम् ॥ ५६ ॥
 दिव्यामृताघवर्षेण स्रवन्तं विश्वमञ्जमा । उद्यत्प्रद्योतनप्रख्यामधोऽस्य वरमेदिनीम् ॥ ५७ ॥
 ज्वलद्रत्नसमावृतां पुष्परेणुविभूषिताम् । पद्ममिरहितां मन्त्री चिन्त्येदित्सिद्धये ॥ ५८ ॥
 माणिक्यद्विष्टं तत्र योगपीठं विचिन्तयेत् । पद्मनष्टदलं तत्र यथोक्तं रत्नवर्णकम् ॥ ५९ ॥
 तस्य मध्ये सुखामीनं कृष्णं ध्यायेदनन्यधीः । उद्यदादित्यसङ्काशं प्रसन्नवदनं विभुम् ॥ ६० ॥
 इन्द्रीलमणिप्रदयस्त्रिगुणदीर्घशिरोरुहम् । मायूरेण सुपिच्छेन राजमानोत्तमाङ्गकम् ॥ ६१ ॥
 भ्रमराक्रान्तकल्पद्रुपुष्पमंशोभिस्तकम् । संकुलनूतनोत्पन्नकर्णपूरीकृतोत्पलम् ॥ ६२ ॥
 कुटिलालकविभ्राजल्लालाटमृदुपट्टिकम् । गोरोचनाममासक्ततिलक चोन्नतध्रुवम् ॥ ६३ ॥
 अरुलङ्काशरद्राकाचन्द्रविम्बाद्भुजाननम् । कुशेशपदलारारुन्दरापतलोचनम् ॥ ६४ ॥
 अनर्घमणिसन्दीप्तमकराकारकुण्डलम् । कपोलस्थललावण्यविजितस्वच्छदर्पणम् ॥ ६५ ॥
 अगस्त्यकुसुमाकाराद्भुतोन्नतसुनामिरुम् । जिनविद्रुममौन्दर्यपकविम्बफलाधरम् ॥ ६६ ॥
 दाढिभीर्बीजमकाशदन्तपङ्क्तिविराजितम् । धवलीकृतदिक्चक्रमीपद्वास्पद्विजाशुना ॥ ६७ ॥
 आरण्यपल्लवैः पुष्पैः कृतग्रंथेयमपदम् । अतिरम्यत्रिरेखाङ्कनसुन्दरकन्धरम् ॥ ६८ ॥
 मधुलोलुपमृङ्गालीमङ्गलैश्च सुगन्धिभिः । अम्लानैः कल्पवृक्षस्य प्रथमप्रचयैः शुभैः ॥ ६९ ॥
 कुतदामलसत्स्कन्धं शुभाहारविभूषितम् । कौस्तुभप्रभया दीप्तविशालोन्नतवत्तसम् ॥ ७० ॥
 श्रीवत्साङ्गाङ्घ्रितोरस्कमुन्नतस्कन्धशालिनम् । महापरिषमङ्काशजानुलम्बिमहाभुजम् ॥ ७१ ॥
 बलित्रितयसंशोभिकिञ्चिद्विन्दुरितोदरम् । टचिण्यावर्तसंयुक्तनाभीपञ्चलमण्डितम् ॥ ७२ ॥
 पद्मप्रमदापङ्क्तिशोभिमोमावलीभुवर्म् । अनेकरत्नमण्डलवलयार्द्रमुद्रिकम् ॥ ७३ ॥
 ग्रैवेयौदरिकावन्धतुलाकोटिसुमण्डितम् । क्षुद्रपण्टिकया चद्रकटिदेशनिभूषितम् ॥ ७४ ॥

दिव्योत्तमाङ्गलेपेन भूपिताशेषगात्रकम् । पीताम्बरधरं सम्पगृह्णानुमनोहरम् ॥ ७५ ॥
 मयूरगलसङ्काशजह्नुपुगलमण्डितम् । लसत्प्रपदशोभाभिर्निस्तकच्छपश्रियम् ॥ ७६ ॥
 माणिक्यमुकुटाकारनखराजिविराजितम् । सुष्ठुशोणाङ्गुलीपत्रविकामिचरणाम्बुजम् ॥ ७७ ॥
 चक्रशङ्खलसत्प्रसाराङ्कुशगदादिभिः । कुलिशप्रभुवैधिरैरङ्कितारकपत्तलम् ॥ ७८ ॥
 सौन्दर्यनिधिसंभाररचित विलमाच्छ्रया । सम्पगृविजितकन्दर्पगात्रशोभामनोहरम् ॥ ७९ ॥
 सुखाभुजममामङ्गवंशच्छिद्रार्पिताङ्गुलिम् । तदुत्पदिन्यसद्रागश्रवणाहृतमानसम् ॥ ८० ॥
 अपाङ्गैः प्रालिङ्गितं तु मोहयन्तमनारतम् । परमानन्दमन्दोहमपूर्णाङ्कितमामसम् ॥ ८१ ॥
 मुरत्यप्रसमाभङ्गस्वान्तनेत्राभिरावृतम् । गोभिरुधोभराक्रान्तमन्दयानाभिरेव च ॥ ८२ ॥
 कबलीकृतसत्यकृयासलेशाभिरप्यर्थ । भूमिस्पृष्टमहास्पृलवालयीभिर्निस्तम् ॥ ८३ ॥
 प्रस्तुतस्तनपानेन सभृतानननिर्गतेः । डिण्डीरापिण्डमयुक्तेः दुर्धर्दृष्टिमनोहरैः ॥ ८४ ॥
 वंशवादनसद्गीतगीताकर्णनलालसैः । उत्तम्भितोक्तश्रोत्रपुटयुग्मैश्च तर्णकैः ॥ ८५ ॥
 किंनिपाणाङ्कुरोद्धतिजातकण्टकप्रस्तकैः । परस्परनिर्मदार्थं सुरगृष्टमहीतलैः ॥ ८६ ॥
 त्रिगुणैर्गुह्यभिरुपुञ्जैः सुशोभिगलकम्बलैः । धत्तवत्सीमिमृदैश्च संवृतं तदनन्तरम् ॥ ८७ ॥
 कृतहुभाशङ्कजालैर्गुरुदीर्घरुकुदरैः । उच्चकर्णपुटार्पीतवेणुशब्दसुधारासैः ॥ ८८ ॥
 कृतादृत्यैर्पर्याप्तं महाविद्युतनाभिकैः । विद्यासुरभाववर्णादिक्रीडानेपथ्यधारणैः ॥ ८९ ॥
 समानता गतैर्गोपैर्वयःसाम्ययुतैरपि । वंशवादनशीलैश्च रम्यरागकृतश्रमैः ॥ ९० ॥
 वल्लकीकास्पतालानिद्रितमौरममस्वरैः । वलद्वाहुलताधेयं नृत्यदर्भिमौर्वगभित्तम् ॥ ९१ ॥
 जह्नुकाकटिदेशेषु किङ्किणीजालमण्डितैः । इतस्ततश्चलद्भिश्च मञ्जुमापण्यतत्परैः ॥ ९२ ॥
 मयुराकृतिभिर्भालैरस्पदाद्भुतमापण्यैः । शार्दूलनखमवल्लसगलाकर्णपट्टैश्च तथा ॥ ९३ ॥
 ततो गोपपुरग्रीणा स्मरेद् धृन्दं समाहितः । ॥

तद्वशहृद्यस्वनधीरारागनिःस्पन्दपीयूषरसावसेकात् ।

मञ्जातवोधाङ्गजभृन्हस्य श्रीकोरकाकारविशिष्टरुदैः ॥ ९४ ॥

रोमोद्गमैर्भूषितदेहकानां तन्मन्दहामामृतमानमानाम् ।

मपर्कतो ब्रह्मसुरागवाचा रागैस्तरङ्गैरिव रागवर्द्धैः ॥ ९५ ॥

प्रखेदजालैः समता गतैस्तैः मभूषिताशेषशरीरकाणाम् ।

तदभूवतुः प्रेरितवीक्षणदृष्टि-पञ्चोपपञ्चमूलवर्षैः ॥ ९६ ॥

मंभिन्नवन्धाच्छिथिलोक्तवान्मञ्जातकम्पाद्भुतवेदनानाम् ।

तद्वात्रलावण्यसुधारमौषधाने सत्पञ्चेक्षणपङ्कजानाम् ॥ ९७ ॥

सखेऽमालस्यवलत्सुरम्यसाह्यादभावाद्भुतलोचनानाम् ।

धम्मिल्लशैथिल्यवशात् पर्वत्सु प्रफुल्लपुष्पेषु परागलुब्धैः ॥ ६८ ॥

धीरं सुमुञ्जद्विरेकरुभृङ्गैरामादितानां मधुराकृतानाम् ।

मनोजवेगोन्मदमानसानां मदस्त्वलद्वाग्बिभ्रवाद्भुतानाम् ॥ ६९ ॥

शैथिल्यसंजातमुनीविकानां श्रोणीमरैर्दृष्टिपथं गतानाम् ।

मृदुस्खलितपादान्जधीररम्यगतेरपि । मुखरोकृतदिकानां चरणामृतशन्दतः ॥ १०० ॥

निमीलक्षेत्रपद्मानां चलदोष्टयुजां मुहुः । ओष्ठम्लानि वहन्तीनां दीर्घनिःश्वासयोगतः ॥ १०१ ॥

अनेकप्राभृतासह्रहस्तपद्मयुजां तथा । पङ्क्तिभिर्वोष्टितं सम्यक् पूर्वतश्च ततो बहिः ॥ १०२ ॥

एतासां नेत्रपद्मानां मालाभिर्भूषिताङ्गकम् । महानन्दनिभं सर्वविलासभुवनं प्रभुम् ॥ १०३ ॥

वल्लवीवल्लवगणां देववृन्दं बहिः स्मरेत् । संमुखे देवदेवस्य काङ्क्षन्तं घनमञ्चयम् ॥ १०४ ॥

ब्रह्मेशाखण्डलश्रेष्ठे स्तुतिं कुर्वाणमादरात् । श्लाघामहं तथा दत्ते वेदाध्ययनतत्परम् ॥ १०५ ॥

धर्माधिपः स्मरेत् पश्चात् मनकप्रमुखांस्तथा । योगीन्द्रान् ध्याननिष्ठांस्तान् निःश्रेयसफलार्थिनः ॥ १०६ ॥

सखीकान् वामभागे च यच्चगन्धर्वकिन्नरान् । मिद्विद्याधारांथापि चारणान् साप्सरोगणान् ॥ १०७ ॥

गीतनर्तनवाद्यादीन् कुर्वतः कामतत्परान् । चन्द्रकर्पूरकुन्दाभं काशपुष्पनिभं मुनिम् ॥ १०८ ॥

मञ्चतन्त्रप्रवहारं विद्युददामसदृग्जटम् । विष्णुपादाम्बुजदन्त्रे भक्तिमिञ्चन्तमद्वयम् ॥ १०९ ॥

त्यक्त्वा न्यमर्चमङ्गं तं वेदवेदार्थपारगम् । अनेकश्रुतिसंपन्नमक्षरागसमन्वितम् ॥ ११० ॥

ग्रामत्रयीसमासकृमूर्च्छनाभिर्यथाविधि । सम्यग्ज्ञाताभिरारागाद् गावन्तं कृष्णवेषुकम् ॥ १११ ॥

आकाशे नारदं ध्यायेन्मुनिवर्यं गतस्मयम् । ध्यात्वैवं परमात्मानं नन्दपुत्रं विशालधीः ॥ ११२ ॥

यजेत् पूर्वोदिते पीठे वैष्णवे नवशक्तिके । पूर्वमर्घ्यादिभिर्मन्त्री मानसैरुपचारकैः ॥ ११३ ॥

सर्वैः पूज्यतमं कृष्णमिष्ट्रा भक्तिपरायणः । स्वीये देहमये पीठे भगवन्तं पुरोक्तवत् ॥ ११४ ॥

ततो बहिःस्थितैर्द्रव्यैः पूजयेत् माधकोत्तमः । तत्साधनविधिः सम्यक् श्रोन्वयेत् मन्त्रसिद्धिदः ॥ ११५ ॥

मूलमन्त्रेण मन्त्रज्ञो मूर्तिमस्य प्रकल्पयेत् । तत्रावाह्यं यजेद् देवं सर्वावरणसंयुतम् ॥ ११६ ॥

आमनादिविभूषणान् उपचारान् प्रकल्प्य तु । न्यामोक्तक्रमतः पश्चाद् गन्धार्घ्यैर्देवमर्चयेत् ॥ ११७ ॥

सृष्ट्या स्थित्वा च संपूज्य पञ्चाङ्गं च दशाङ्गकम् । वेषुं प्रपूजयेत् पश्चाद् वनमालामनन्तरम् ॥ ११८ ॥

श्रीवत्सं कौस्तुभं मन्त्री देहे कृष्णस्य पूजयेत् । मूलेन चात्पूजादवावृत्तीः पूजयेत् ततः ॥ ११९ ॥

कर्णिकायां चतुर्दिक्षु देवस्य परितोऽर्चयेत् । दामं मुदामनामानं वसुदामं च किङ्किणीम् ॥ १२० ॥

चक्रापचतुर्थोऽपि दामशब्दान्तः । “वसुदामं समभ्यर्च्य किङ्किणीदाममर्चयेत्” इति त्रैलोक्यसंमोहनतन्त्र-
वचनात् ।

तेजोरूपधरा द्योते केसरेष्वङ्गपूजनम् । रुक्मिणीप्रमुखा द्यष्टौ पत्रेषु महिर्षिर्जित् ॥ १२१ ॥
 कमल चार्ध्यपात्रं च करयोर्दक्षिणान्ययोः । विभ्रतीर्दिव्यशुक्लामवखलेपादिभिर्पुताः ॥ १२२ ॥
 रुक्मिणीमत्यभागे द्वे नाग्निरजित्यपरा मता । सुनन्दा मित्रविन्दा चापग चापि सुलक्ष्मणा ॥ १२३ ॥
 मुशीलान्या जाम्बवती स्वर्णमारकतप्रभाः । दिश एव क्रमान् ज्ञेयाः सर्वा एता मनीषिभिः ॥ १२४ ॥
 स्तनभारनता नानारत्नजालविभूषणाः । पत्राग्रेषु ततः पूज्या वसुदेवश्च देवकी ॥ १२५ ॥
 नन्दगोपो यशोदा च धलभद्रः सुभद्रिका । गोपाला गोपिकाः कृष्णमुखामङ्गद्विचणाः ॥ १२६ ॥
 स्वर्णभो वसुदेवस्तु शुक्लो नन्दः प्रकीर्तितः । ज्ञानमुद्रां धारयन्तौ दत्ते वामेऽभयं तथा ॥ १२७ ॥
 दिव्यवस्त्रानुलेपादिपुष्पालङ्कारसयुते । रत्नरयामनिभे तद्वन्मातरां दक्षिणे करे ॥ १२८ ॥
 वर वामे वहन्यौ तु पात्रे च पायमाश्रितम् । मुक्ताहारधरे रत्नकुण्डलादिविभूषिते ॥ १२९ ॥
 धलभद्रस्तु कुन्दाभो मुसली हलसयुतः । नीलाम्बरो मदोन्मत्तश्चञ्चलश्चैककुण्डलः ॥ १३० ॥
 श्यामा तन्वी सुभद्रारूपा चारुभूषणभूषिता । पीताम्बरा च युवती विभ्राणा वरदामये ॥ १३१ ॥
 गोपाला वशवीणादिदलमृङ्गलसत्कराः । नानोपायनहस्ताब्जा गोपपत्न्यः सुभूषिताः ॥ १३२ ॥
 तट्टहिः पञ्च सपूज्याः कल्पवृक्षा इमे युधैः । मन्दारः प्रथमो ज्ञेयः सन्तानस्तदनन्तरम् ॥ १३३ ॥
 पारिजाताह्वयः पश्चात् कल्पवृक्ष इतीरितः । हरिचन्दननामा तु मध्ये दिक्षु च संस्थिताः ॥ १३४ ॥
 दीर्घनम्रहृङ्गखाः साधकेष्टफलप्रदाः । (तद्वाद्ये लोकपालास्तु वज्रादीन् पूजयेत्ततः ॥ १३५ ॥
 आद्वीतिरित्यमभ्यर्च्य गन्धपुष्पे निवेद्य च । धूपदीपां समर्प्याथ नैवेद्यं च निवेदयेत् ॥ १३६ ॥)
 पूर्वोक्तविधित्वा सम्यग् सस्कृतं भक्तिरत्नपरः । शर्करादाधिमयूक्तं सघृतं गोपयो हविः ॥ १३७ ॥
 नारिकेलगुडापूपनवनीतमितोपलम् । मोचाफलं सोपदशं सवौद्र रुचिरं शुचिः ॥ १३८ ॥
 ततः सरलप्य नैवेद्यं ग्रासमुद्रा प्रदर्श्य च । प्राणादिपञ्चवायूनां मुद्रा दक्षेण दर्शयेत् ॥ १३९ ॥
 अङ्गुष्ठाभ्यामनामे द्वे स्पृष्ट्वा पाणितलद्वये । नैवेद्यस्य ततो मुद्रा दर्शयेन्मन्त्रमुच्चरन् ॥ १४० ॥
 लाङ्गलीजलसद्यान्तशिरोभिः सहितो नतिः । परायंति समुच्चार्य ब्रह्मात्मपदमुच्चरेत् ॥ १४१ ॥
 नेऽनिरुद्धं चतुर्थ्यन्तं निवेद्य कल्पया-पदम् । निवेद्यदानमन्त्रोऽयं स्यन्तो विंशतिर्युक्तः ॥ १४२ ॥
 लाह्रिती ठकार । जलं व । मद्यान्तं श्री । शिरो म्बु, एतैर् दू । इति । नतिर्नम । पत्न्य स्वरूपं । ब्रह्मन् स्वरूपं । नेऽनिरुद्धं चतुर्थ्यन्तं तेन नेऽनिरुद्धाय । निवेद्यं स्वरूपं । कल्पया स्वरूपं । स्यन्तो मि-इत्यक्षरान्तरस्तेन कल्पयामि । तथा—

ममर्पेन निवेद्यं हि कुर्यादन्यत् शुरोक्तवत् । ततश्चन्दनपङ्केन स्वीयदेहं विधूपयेत् ॥ १४३ ॥
 मूलमन्त्रेण मन्त्रो मूर्तिपञ्जरमन्त्रैः । ललाटादिषु कुर्वीत तिलकानि क्षणाभ्या ॥ १४४ ॥
 कुर्यात् पुष्पाञ्जलीन् पञ्च तुलसीपुष्पतौ बुधः । मूलमन्त्रं समुच्चार्य पादपद्मद्वये विभोः ॥ १४५ ॥
 करवीरद्वयेनाथ मन्त्रदेहे प्रकल्पयेत् । अम्भोजपुग्मतः पञ्चाङ्गुलमाह्वये निवेदयेत् ॥ १४६ ॥

एभिः सर्वैः सर्वगात्रे तावतः कुमुमाञ्जलीन् । देवस्य दक्षिणे दद्याच्छुक्लपुष्पाणि मन्त्रवित् ॥ १४७ ॥
 रक्कपुष्पाणि वामे तच्छ्रेतरक्कपटीरकैः । सप्तावरणमंयुक्रमित्यं कृष्णस्य पूजनम् ॥ १४८ ॥
 सर्वसंपत्करं पुंसां भोगमोक्षफलप्रदम् । अङ्गैरिन्द्रादिभिर्विजयप्रमुत्तराश्रुतित्रयम् ॥ १४९ ॥
 पूजयेदथवा ह्येवं संचेषान् साधकोत्तमः । एवं गन्धादिभिः सम्यक् पूजयित्वा विधानवित् ॥ १५० ॥
 अष्टौ कृष्णान् यजेत् पश्चात् सुगन्धिकुमुमादिभिः । कृष्णश्च वामुदेवश्च नारायण इति स्मृतः ॥ १५१ ॥
 देवकीनन्दनश्चाथ यदुश्रेष्ठस्ततः परम् । वार्ष्णेयश्चासुरकान्तमारहारी ततो भवेत् ॥ १५२ ॥
 धर्ममंथ्यापकम्बल्यो देनमोन्ता धुवाटिकाः । एतैरेव विधातव्या कृष्णाचार्यपथवा बुधैः ॥ १५३ ॥
 भवान्धेः पारमिच्छद्भिः सर्वमंशानिभिद्वये । मूलमन्त्रं यथाशक्ति जपित्वा तं जपं बुधः ॥ १५४ ॥
 समर्पयेदर्घ्यजलैर्गन्धपुष्पाञ्जलान्वितैः । ततो नानाविधैः स्तोत्रैः स्तुता देवं विशालधीः ॥ १५५ ॥
 प्रणम्यान्तर्हृदम्भोजमुद्रास्य प्रजपेत् ततः । ॥

इति । अथ प्रयोगः—तत्र प्रातः कृत्वादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्रायायामश्चयं कृत्वा, शिरसि नारदाय
 श्रुण्वे नमः । मुखे विराट्छन्दसे नमः । हृदये श्रीकृष्णाय देवतायै नमः । (गुरोर्ज्ञातोऽजाय० । पादयोः
 स्वाहाश्रुण्वे० । सर्वार्हे कृष्णाय प्रकृतये नमः । हृदि श्रीगुरुगोत्रायै नमः) । इति विन्यस्य
 मम चतुर्विधपुरुषार्थसिद्धये विनियोगः इति कृताउल्लिखित्वा, मूलमन्त्रेण करयोर्वापकं कृत्वा, आचक्राय
 स्वाहा हृदयाय नमः । निचक्राय स्वाहा शिरसे स्वाहा । सुचक्राय स्वाहा शिखायै वषट् । त्रैलोक्यपरम-
 ष्वचक्राय स्वाहा कवचाय हुं । असुरान्तकचक्राय स्वाहा अस्त्राय फट् । इति पञ्चाङ्गमन्त्रानुष्ठानादिक-
 निष्ठान्तं करयोर्विन्यस्य, हृदयादिष्वचान्तं देदे चाङ्गचतुष्टयं विन्यस्यास्त्रमन्त्रेण तालत्रयं दशविश्वधनं च
 कृत्वा, हृदि गौतमः । शिरसि पौनमः । शिखायां जैनमः । कवचस्थाने नैनमः । अस्त्रस्थाने धनमः ।
 दक्षपार्श्वे जैनमः । वामे भौनमः । कट्वां यनमः । पृष्ठे स्थानमः । मूर्ध्नि हानमः ॥ ततो गोपीजनश-
 भाय स्वाहा इति करतलयो वृष्टयोः करपार्श्वयोश्च प्रत्येकं मन्त्रमुचरन् व्यापकं कृत्वा, वामाहुष्ठे ओंगोँओं
 नमः । तर्जन्या ओंपोँओंनमः । मध्यमायां ओंजंओं । अनामायां ओंनेओं । कानिष्ठिकायां ओंबंओं । दक्षक-
 निष्ठिकायां ओंजंओं । अनामायां ओंभांओं । मध्यमायां ओंवेओं । तर्जनां ओंशाओं । अङ्गुष्ठे ओंहांओं ॥
 इति संहारेण प्रथमं विन्यस्य, पुनर्दक्षानुष्ठानादिवामाहुष्ठपर्यन्तं दशगोत्रानुक्रमकारेण स्वस्त्वा विन्यस्य, अङ्गुष्ठ-
 यमारभ्य दक्षगामक्रमेण कनिष्ठानुष्ठानपर्यन्तं स्थित्वा, वामाहुष्ठमारभ्य दक्षानुष्ठान्तं संहत्वा सविन्दुधितर्गान्
 विन्यस्य, कराहुल्लिपुः (छादि) दशाङ्गं पञ्चाङ्गं च श्राव्वादिन्यस्य मूलमुच्चार्य, अं पुनर्वैपरीत्येन मूलं नमः ।
 मूलं पुनः आं विपरीतं मूलं नमः । इत्यादियुक्त्या मातृकां विन्यस्य, (१) पादयोः गौतमः पराय वृधि-
 धीतत्त्वात्मने नमः । लिङ्गे पौनमः पराय अक्षत्त्वात्मने नमः । वज्रसि जैनमः पराय तेजस्तत्त्वात्मने नमः ।
 मुखे नैनमः पराय वायुतत्त्वात्मने नमः । शिरसि धनमः परायाकाशतत्त्वात्मने नमः । हृदि जैनमः परा-
 याहृद्भारतत्त्वात्मने नमः । भौनमः पराय महत्तत्त्वात्मने नमः । सर्वार्हे यनमः पराय प्रकृतितत्त्वात्मने
 नमः । स्थानमः पराय पुरुषतत्त्वात्मने नमः । हानमः पराय परतत्त्वात्मने नमः ॥ (२) सर्वार्हे हानमः
 पराय परतत्त्वात्मने नमः । स्थानमः पराय पुरुषतत्त्वात्मने नमः । यनमः पराय प्रकृतितत्त्वात्मने नमः ।
 हृदि भौनमः पराय महत्तत्त्वात्मने नमः । जैनमः परायाहृद्भारतत्त्वात्मने नमः । शिरसि धनमः पराया-
 काशतत्त्वात्मने नमः । मुखे नैनमः पराय वायुतत्त्वात्मने नमः । वज्रसि जैनमः पराय तेजस्तत्त्वात्मने

मितरूपस्रदैवस्य सर्वगात्रे श्वेतदृष्टतुलसीभि श्वेतरक्तमलं श्वेतरक्तकरयोररन्यश्च पञ्च पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा,
पुनर्मूलमुच्चार्य श्रोत्राण्यथ नम । पर श्रोत्राभ्युदेवाय० । श्रोत्राभ्युदेवाय० । श्रोत्रेवक्रान्तनाय० । श्रोत्र-
दुधेष्टाय० । श्रोत्राभ्युदेवाय० । श्रोत्रमुराक्रान्तभूमादहारिणे० । श्रोत्रमसंस्थापकाय नम । इत्यष्टौ कृष्णान्
संपुण्य राजोपचारादि सर्वे प्राप्नुवन् कुर्यादिति । तथा—

ध्यात्वैवं परमात्मानं नन्दपुत्रं विशालधीः । पूर्वोक्तविधिना मम्यग् दीवितः प्रजपेन्मनुम् ॥१५६॥
मन्त्रार्थं चिन्तयेन्मन्त्री नियममर्थो जितेन्द्रियः । चत्वारिंशत्महमाणि श्वेतपद्मान्तमालया ॥ १५७ ॥
पश्चान्मन्त्रस्य मिद्वयं दशलक्ष जपेत् सुधोः । लघं ह्रुनेत्रपुष्पैः मितामर्पिमधुप्लुतैः ॥ १५८ ॥
गर्भगमधुपुक्तेन हविर्द्वयेण वा ह्रुनेत् । तर्पयेत् मलिलैः शुद्धैश्चन्द्रचन्दनवामितैः ॥ १५९ ॥
आत्माभिपेक्षं कृत्वाथ भूदेवान् भोजयेत् ततः । नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैस्ताम्भूलैश्च सुदक्षिणैः ॥१६०॥
ततो निजगुरुं सम्यक् प्राणिपत्य यथाविधि । धनधान्याम्बराद्यैश्च वित्तशाल्याविवर्जितः ॥ १६१ ॥
तोषयेत् पण्या भैक्ष्या निजकार्यस्य मिद्वये । ततः सिद्धमनुर्भूया प्रयोगान् निजवाञ्छितान् ॥१६२॥
कुर्याद्विष्णुतः सम्यक् नित्यमैमित्तिके रतः । ॥

इति । प्रयोगस्यैव यद्व्यते । अथ श्रोत्राभ्युदेवायः । सारसंग्रह—

अथो यदामि कृष्णस्य मन्त्रं सुगोपितम् । त्रैलोक्यस्यातमामर्थं नारदाद्यैरुपासितम् ॥ १ ॥
धर्मार्थकाममोक्षार्थकरं वरदादिमाधनम् । अज्ञानेन्धनकालाग्निं योगैर्धर्मफलप्रदम् ॥ २ ॥
अकालमृत्युमंहाति दुग्दृष्टनिवारणम् । गलग्रहमहारोगभूतराक्षसनाशनम् ॥ ३ ॥
संश्रमं जयदं नृणामरण्ये चामयप्रदम् । भृत्यदामीगजाश्चदिरयधेनुधनावहम् ॥ ४ ॥
चेत्रपुत्रकलत्रादितेजःकान्तियशस्कर्म । धैर्यगाम्भीर्यशौर्यादिमर्यादाप्रतिभाकरम् ॥ ५ ॥
ब्रह्माण्डबोधजनकं छिद्यष्टकममृद्विदम् । किमत्र बहुनाज्ञेन सर्वदं नात्र संशयः ॥ ६ ॥
चक्रं पुरन्दरारुढस्त्रिमूर्तान्दुसमन्वितः । बीजमाद्यं भवेदेतत् क्रोधीशास्त्रविक्रमः ॥ ७ ॥
श्वेतो नरकजिव कान्तिर्वायुः शार्ङ्गो तु सद्युक् । अमृताधीन्द्रवः पश्चादत्रिर्दधियुतस्ततः ॥ ८ ॥
वायुर्दशाक्षरदशाष्टदशाक्षोऽयं मनुत्तमः । मत्ताभिधायकः शब्दः कृषीति समुदाहृतः ॥ ९ ॥
आनन्दार्थो णकारोऽपि कृष्णस्तस्मात्तदर्थकः । कर्षणात् पापजातस्य भ्रान्तानां कृष्ण उच्यते ॥१०॥
मन्त्रात्मकशरीरस्य तद्वर्णत्वाच्च देशिकैः । गोशब्दाच्चकत्वात् ज्ञानं तत्तेन लभ्यते ॥ ११ ॥

वेत्ति शब्दमशेषं वा गोविन्दो गोविचारणात् । दशाक्षं एवं तुर्यार्थस्तदर्थश्चापि पूर्ववत् ॥ १२ ॥

इति । चक्रो ककारः, पुरन्दरो लकारः, त्रिमूर्तिर्लकारः, दन्दु विन्दु, तै त्रौ इति कामबीजमुद्भूतम् ।
श्रोणीश ककारः । त्रिविक्रम अकारः । तेन कृ । श्वेत. प, नरकाजित् शकार । कान्तिराक्षरस्तेन ण्या ।
वायु यकारः । शार्ङ्गो गकारः । सद्य ओकारः । तेन गो इति । अमृतं यकारः, अस्ति इकारः, इन्द्र-
विन्दुस्तेन वि । अत्रिर्दकारः, दीर्घा आकारः, तेन दा । वायुर्यकारः । दशाक्षर पूर्वोक्तगोपालदशाक्षरः ।

नारदो मुनिराख्यातो गायत्रं छन्द ईरितम् । श्रीकृष्णो देवता प्राज्ञो वीजशक्त्यादि पूर्ववत् ॥१३॥

अन्तःकरणवेदान्धिचतुर्भिर्पुंगवैर्न च । मूलमन्त्रविभक्तार्णः पञ्चाङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ १४ ॥

इति । सन्तुष्टमारकल्पे तु— “ मन्त्रस्यास्य ऋषिर्ब्रह्मा गायत्रं छन्द उच्यते । गोपनेशधरो विष्णुर्देवता प-
रिक्तीकृत ॥ १ ॥ चण्डैकेन हृदय त्रिभिर्गणैः शिरो मतम् । चतुर्भिश्च शिरसा प्रोक्ता तावन्नि कवचं
मतम् ॥ २ ॥ नेत्रं तथा चतुर्वर्णैर्द्व्यम्बाम्बरं तथा मुने ” इत्युक्तम् । अत्र यथागुरुपदेशं शरणमिति ।

पञ्चाङ्गानि न्यसेत् पश्चादङ्गुलीषु करद्वये । मूलमन्त्रेण सर्वोद्देशे विवार व्यापकं न्यसेत् ॥ १५ ॥

ध्रुवं व्यापय्य चान्ते तु मन्त्रार्णव्यासमाचरेत् । के ललाटे ध्रुवोर्मध्ये कर्णयोर्नेत्रयोर्नसोः ॥१६॥

मुखे श्रीनाहदोर्नाभी कट्योर्लिङ्गे ततः परम् । जानुपुगे पदद्वन्द्वे न्यसेद्वैकमक्षरम् ॥ १७ ॥

वेदादिं मस्तके न्यस्य पदान् पञ्च त्रयिन्यसेत् । शिरोमदनहृदयपादेषु मनुवित्तमः ॥ १८ ॥

पञ्चाङ्गानि पुनर्न्यस्य मुखादिन्यासमाचरेत् । न्यामान्तरादिकं सर्वं दृग्गुणैश्चैववेत् ॥ १९ ॥

ध्यानं चोक्तप्रकारेण पूजनं च तथा भवेत् । ॥

इति । अथ प्रयोग—तत्र प्रातःकृत्वादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामध्वं कृत्वा, शिरसि नार-
दाय ऋषये नमः । मुखे गायत्रीछन्दसे नमः । हृदये श्रीकृष्णाय देवतायै नमः । इति त्रिन्यस्य, श्री-
जगत्सादिन्यास पूर्ववत् कुर्यादिति । क्लींरुक्माय हृदयाय नमः । गोविन्दाय शिरसे० । गोपीजन शि-
खायै० । वज्रभाय कनकाय० । स्थाहा अस्त्राय० । इति पञ्चाङ्गमन्त्रान् प्राग्वद्विन्यस्य, मूलमन्त्रेण प्राग्वद्
व्यापकं त्रि कृत्वा स्रक्तुं प्रणयेन व्यापकं विन्यस्य, शिरसि क्लींनमः । ललाटे कूं० । भूमध्ये एणा० । द-
क्षकूलं यं० । वामे गां० । दक्षनेत्रे विं० । वामे दा० । दक्षननि यं० । वामे गौं० । मुखे पं० । ग्रीवायां जं० ।
हृदि नं० । नाभौ चं० । दक्षकूर्वां जं० । वामे आ० । लिङ्गे यं० । जानुनो रजं० । पादयोर् हानमः ॥
शिरसि जौनम इति प्रणय च विन्यस्य, शिरसि क्लींनमः । मुखे रुक्माय० । हृदि गोविन्दाय० । मुखे
गोपीजनवज्रभाय० । पादयो स्वाहा० । इति त्रिन्यस्य पञ्चाङ्गन्यासं कृत्वा, दशालरोक्तान्, न्यासांश्च
विधाय ध्यानविमर्शं दशान्तराङ्गान् कुर्यादिति । तथा—

अपुतङ्गमन्त्रायतमविकारार्थमादरात् । पञ्चलब्धं जपेत् पश्चाद् दशोशं पूर्वमङ्गुलेत् ॥ २० ॥

तर्पणादि ततः सर्वं पूर्वोक्तविधिना चरेत् । अथ माधितमन्त्रस्य साधकस्य फलाप्तये ॥ २१ ॥

त्रिकालार्चाविधिं वक्ष्ये गोविन्दस्य जगत्पतेः । उक्ते वृन्दावने रम्ये स्वर्णधूमौ तु मण्डपम् ॥ २२ ॥

रम्यं वज्रमणं दिव्यं स्मरेत् कल्पतरोरधः । नानारत्नमूले मध्ये रत्नसिंहासने शुभे ॥ २३ ॥

यथोक्तपञ्चमध्यस्थं वासुदेवं विचिन्तयेत् । इन्द्रनीलनिभं कान्तं शिञ्जं सुमधुराकृतिम् ॥ २४ ॥

स्निग्धवक्त्रललाटान्तलोलमूर्धजसंचयम् । बृह्ममधसमासत्रयमनुन्दरमनुत्तमम् ॥ २५ ॥

इन्दौरदलकागशोभिनेत्रदयान्वितम् । चैतत्कृष्णदलमंशोभिषृणुपण्डमुपण्डितम् ॥ २६ ॥

रत्नाधरं सुतास च हसन्तं हृष्टमानसम् । नानारत्नगणाकीर्णकण्ठप्रमणभूषितम् ॥ २७ ॥

गोमूले ममोरस्कं शार्दूलनखगरिणम् । त्रिशिष्टपुष्टमद्देहं स्वर्णनेत्रं दीपितम् ॥ २८ ॥

कटिदेशलमज्झाद्वयबन्धमनोरमम् । रमकाञ्चनमंठिमकिङ्किणीजालमालया ॥ २६ ॥
 निरन्कुर्वन्तमत्यर्थं बन्धूकप्रमवाश्रितम् । अत्यन्तान्गमन्जानहस्तपादान्नजगोमया ॥ २७ ॥
 पयः मान्द्रुतं पिएडं नवनीतं नवं शुभम् । दक्षिणेतगयोः पाण्योर्वहन् स्वादु मम्पृहम् ॥ २८ ॥
 शुषिच्युद्रेगकनूखां दैत्यानां दृष्टचेतमाम् । पूतनाशकटादीनां विनागाय कृतोद्यमम् ॥ २९ ॥
 गोशीगोपालधेनुनां मयूडेनाहतं मदा । आत्तएडलमुर्वैर्देवैः सेवितं कामतन्वरैः ॥ ३० ॥
 प्रानरैर्विविधं कृष्णं ध्याता सुखिग्माननमः । प्रागुक् एव पीठे तु हरिं संपूजयेत् प्रभुम् ॥ ३१ ॥
 अङ्गावगन्तमाद्यं म्याद् द्वितीयं लोकपालकैः । वज्रादिभिस्तृतीयं च पूजयित्वा प्रमद्वर्षाः ॥ ३२ ॥
 पकरम्भाकृतं सएडं नवनीतं हविर्दधि । मेलयित्वा तु नैवेद्यं निवेद्य ग्रीणयेत् विभुम् ॥ ३३ ॥
 उपम्येवं विधानेन श्रद्धापत्रिममन्वितः । श्रीकृष्णं पूजयेद् यस्तु पूजोपकरणैः शुभैः ॥ ३४ ॥
 ऐदिकीं सर्वमंसांति प्रागेव प्राप्नुयात्तु मः । देहान्ते विष्णुमापूज्यं प्रयाति नियतं कृती ॥ ३५ ॥
 प्रगे प्रत्यहमेवं हि पूजयित्वा नरो हरिम् । गवं दयि निवेश्यान्मं गुह्युक्तमयापि वा ॥ ३६ ॥
 तद्विध्या शुद्धनीरेण तर्पयेत् श्रुते हरेः । अष्टोत्तमहसं तु मूलमद्यं जपेत्ततः ॥ ३७ ॥

तद्विध्या गोदधिबुद्ध्या ।

मन्थन्दिने यैज्ज्वातिमुन्दराकृतिमद्भुतम् । देवर्षिदेवमिदौघैः भवितं खेचरस्तथा ॥ ३८ ॥
 गवां गोपालगोपीनां समूहैः परितो वृतम् । नीलाम्बुवाहस्तकान्तिविशिष्टाङ्गशिर्यं विभुम् ॥ ३९ ॥
 नीलकण्ठस्य मत्पिच्छैः केगमाः सुमण्डितम् । उद्वतभूलतं देवं पद्मपत्रनिमेचणम् ॥ ४० ॥
 पूर्णचन्द्रलमदकं रत्नकुण्डलमण्डितम् । गण्डमण्डलमंशोभिमुवाणं मन्मिमाननम् ॥ ४१ ॥
 पीतवस्त्रधरं चारुमुक्ताहारविभूषितम् । काञ्चीकटककेयूरमुद्रिकान्पुरादिभिः ॥ ४२ ॥
 अलङ्कृतशरीरं तमङ्गगगपिशङ्कितम् । मुक्तामाणिक्यमञ्जन्नवनमालाद्भुतांसकम् ॥ ४३ ॥
 कामबाणमविद्धाङ्गं वेणुवादनतत्परम् । हन्ते च विभ्रतं वेणुं वामे शङ्खं सुवेवकम् ॥ ४४ ॥
 अभिरामतरं वज्रोत्त्रश्रेष्ठमभीष्टम् । ध्यात्वैवं विधिना देवं पूजयेदिष्टमिदये ॥ ४५ ॥
 दामाद्यैरङ्गकैश्चापि महिषीभिश्च तत्परम् । वामुदेवादिभिः पश्चात् कल्पवृक्षैरनन्तरम् ॥ ४६ ॥
 उन्नाद्यैश्च तदस्त्रैश्च सप्तावरणमभ्युतम् । अर्चयित्वा तु गोविन्दं विधिवत् साधकोत्तमः ॥ ४७ ॥
 नैवेद्यं काञ्चने पात्रे पूर्वोक्तं त्रिनिवेदयेत् । अष्टाधिकं गतं पदचादुनेत् स्वादु पयोन्धमा ॥ ४८ ॥

पयसा दुग्धेन युतं यदन्धो मरुं तेनेत्यर्थः ।

शर्करानृतगुक्तेन वलिं पदचात् प्रकल्पयेत् । देवर्षियतिमङ्गेभ्यो ह्युपदेवेभ्य आदरात् ॥ ४९ ॥

स्वस्वादिक्रमतो विद्वान् भक्तिपुङ्गवः प्रमद्वर्षाः । ॥

उपदेवा गन्धर्वयक्षादयः । 'स्वस्वादिक्रमतो ध्याने देवानेवं बहिः स्मरेत् । संमुखे देवदेव्ये' त्युक्तदिक् क्रमेण वलिं पायसादिभिः । तन्निवेदनप्रकारस्तु—देवादिचतुर्दिक्षु पायसादिकं पात्रेषु साधारेषु निधाय

‘देवेभ्य एष गन्धो नमः’ इत्यादिगन्धादिपञ्चोपचारैः संपूज्य, स्वहस्ते जलमाधाय ‘देवेभ्य एष यत्ति-
नमः’ इति यत्तिमुत्सृज्य, पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा प्रणममिति । पवमृषिभ्यो यतिभ्यो गन्धर्वदिभ्यश्च यत्तिं संपूज्य
दद्यात् । तथा—

नवनीतहविर्बुद्ध्या तोयैः संतर्प्य तन्मूले । सहस्रं शतमानं वा संपूज्य माएकं जपेत् ॥ ५३ ॥
साष्टकमिति शतं सहस्रं चेत्यात्रापि सवध्यते ।

मध्याह्ने कृष्णमेवं यः पूजयेद्भक्तितत्परः । गीर्वाणवृन्दवन्योऽपौ संमतः सर्वजन्तुषु ॥ ५४ ॥

आयुर्बुद्धीन्द्रिराकान्तिसुभगत्वादिभ्युतः । सत्सन्ततिमुद्गर्गपशुक्षेत्रघननादिभिः ॥ ५५ ॥

सर्वैश्वर्यममेतोऽत्र सुखं भवता हरिं व्रजेत् । अपराह्वार्चने भेदमद्गीकुर्वन्ति तद्दिदः ॥ ५६ ॥

सध्यायामूर्चिरे कैचिद् रात्रिरेवापरे तथा । अष्टादशाक्षरान्मन्त्रान् संध्याकाले समर्चनम् ॥ ५७ ॥

यामिन्याः सर्वयंपत्तेर्दर्शार्णमनुना यदि । कालद्वयेऽपि भक्षाभ्यां पूजने केऽपि संमताः ॥ ५८ ॥

मध्याया द्वारकामध्ये रम्यारामाश्रिते शुभे । गृहैः षोडशसाहस्रैः सर्वतः परिवेष्टिते ॥ ५९ ॥

पञ्चेन्द्रीनरकहारासंभृतैः मुजलाशयैः । हसादिपत्तिभिर्वर्षाग्नैः संवृतैः स्रुतमन्दिरे ॥ ६० ॥

उद्यदादित्यसकाशे चित्रितेऽद्भुतमण्डपे । (कोमलास्तरणे दिव्यस्त्रण्णपङ्कजमण्डपे ॥ ६१ ॥)

स्रपविष्टं परात्मानं कृष्णं व्यायन्ममाहितः । नारदादिमुनिश्रेष्ठैः सचृतं मोक्षकाङ्क्षिभिः ॥ ६२ ॥

अद्वैतार्थनिचारेण मुनिवर्षेभ्य एव तु । आत्मरूपं परं तेजो दिशन्त मन्त्रगौरवात् ॥ ६३ ॥

नीलेन्द्रीवरमन्कान्तिं शान्तिमूर्तिगुणालयम् । मरोजदलमकाशनेत्रं मकरकुण्डलम् ॥ ६४ ॥

स्निग्धालकाग्रमन्दमुकुटाद्भुतमस्तकम् । अत्यन्तमधुराकारं प्रमत्तप्रसङ्गजम् ॥ ६५ ॥

श्रीवरमाङ्कितवक्षस्कं वनमालाभिभूषितम् । कौस्तुभप्रमया दीप्तकुङ्कुमाकणवज्रमम् ॥ ६६ ॥

वनमालालङ्कृताम पीतवस्त्रावृतं प्रभुम् । नूपुराङ्गदहारादिफटिखट्वादिभूषितम् ॥ ६७ ॥

द्रीकृतधराभारं प्रसन्नहृदयं विश्रुम् । दराग्निगदापद्मधारिणं मुचतुर्भुजम् ॥ ६८ ॥

इत्थं मन्त्रित्वं देवेशं गोविन्दं सम्पूजयेत् । अद्वैतप्रियाभिश्च प्रथमावरणद्वयम् ॥ ६९ ॥

ततो नारदनामानं पर्वतं जिष्णुमेव च । निशटं चोद्धवं चैव दारुकं तदनन्तरम् ॥ ७० ॥

विश्वरूपेनं ततो मध्वीं शैलेयं पूजयेत्ततः । पूर्वादिपूजितैरैतैस्तृतीयावरणं भवेत् ॥ ७१ ॥

अग्रे गण्डमाराध्य लोकपालान् प्रपूजयेत् । तदस्त्राणि च तद्वाद्ये पञ्चावरणमर्चनम् ॥ ७२ ॥

नैवेद्यं पायसं दद्यात् मध्यक् पूजासप्तकम् । खण्डाकक्षीरमद्वयं च नारैः कृष्णं प्रतर्पयेत् ॥ ७३ ॥

अष्टोत्तरशतं पञ्चाङ्गं जपेत् कृष्णं विचिन्तयन् । सर्वार्चासु हृत्तेजोमयी मध्याह्ने वा यथाविधि ॥ ७४ ॥

अष्टोत्तरशतमिति तर्पणजपयोः सप्तपत्ने ।

अत्रमानार्घ्यविन्यस्तं विधाय स्तुतिभारमेत् । नत्वा निवेद्य चात्मानं विसृज्य स्वहृदि प्रभुम् ॥ ७५ ॥

न्यस्य देवमयो भूत्वा स्वात्मानं पूजयेत्ततः । मध्याह्नाले हविं तेषां प्रत्यहं योऽर्चयेद् युधः ॥ ७७ ॥
 इह भोगान् बहून् भुक्त्वा ब्रजेदन्ते च मत्ततिम् । नन्दारमजं यजेद्वायौ कामाकूलितचेतसम् ॥ ७८ ॥
 रासकीडांमपक्रान्तबल्लवीचक्रनेष्टितम् । त्रितस्त्युच्चं सुवृत्तं च स्थूलं विष्णुमद्भुतम् ॥ ७९ ॥
 निखातं शुद्धमाकम्भ्य पादाभ्यां च परस्परम् । भूमिर्मुहूर्तहस्तैर्या रामगोष्ठौ तु मा भवेत् ॥ ८० ॥
 सलपङ्कजपुष्पाणां मध्येरुण्युतेन च । विहङ्गचरद्भविन्दूनां समहार्द्रेण वापुना ॥ ८१ ॥
 कालिन्दीमैकते शुभ्रे शीतले तापहारिणि । कामरागमयिद्वाङ्गदिव्यग्रीकोटिकोटिभिः ॥ ८२ ॥
 सधृते चन्द्रकिरणममृद्योतितदिदृष्टये । चलद्भृङ्गाङ्गनागन्दराचालितदिगन्तरे ॥ ८३ ॥
 मिद्वगन्धर्वदेवीष्यलक्ष्मिरपन्नगैः । विद्याधरैः सप्तवीरैर्विमानेषु कृतापनैः ॥ ८४ ॥
 आकाशे संचरद्भिस्तैः पुष्पपङ्कतोद्भवे । परस्परगवदहस्तमुन्दरीजालनिर्मिते ॥ ८५ ॥
 रामक्रीडाविधौ रसगङ्गुं परमेश्वरम् । एतद्देहममास्त्वस्मदिव्यपानेन कलैररम् ॥ ८६ ॥
 नारीणां युग्मयोदैर्दं प्रत्येकं चान्तरा गतम् । तत्तत्कण्ठं समालम्ब्य बाहुद्वन्द्विराजितम् ॥ ८७ ॥
 आत्ममन्त्रमन्त्रजातकामानलमुदीपनात् । रोमोद्गममपक्रान्तगात्ररङ्गीयुजां शुभुः ॥ ८८ ॥
 भ्रमन्तमाभी रज्यन्त महामाखिपरिष्कृतैः । कृतचारुधनैः सर्वालङ्कारैर्हृदयङ्गमम् ॥ ८९ ॥
 इत्थं पृथक्शरीरं तं संयुतं मणिभिर्षया । हिरण्यपरचितैः मम्पक् सक्तं मारकतं तथा ॥ ९० ॥
 मणिशङ्खौ मुविस्तीर्ये रक्तपद्मगतं प्रभुम् । अतमीयनमङ्गाश यौवनभीममग्नितम् ॥ ९१ ॥
 तदानीं फलरक्तारविन्दच्छदमिलोचनम् । नूननैर्विभिधैश्चारुपल्लवैर्नरगुञ्जकैः ॥ ९२ ॥
 शितिकण्ठशिरणैश्च चद्रमूर्ध्वजमचयम् । मद्भुजं चन्द्रमङ्गाशमुन्दराननपङ्कजम् ॥ ९३ ॥
 (रजकुण्डलमंशोभिगण्डमण्डलमण्डितम्) । पक्रियन्मङ्गलाहाररक्ताधराविरामितम् ॥ ९४ ॥
 नानारत्नममास्त्वस्मत्सर्वभूषणभूषितम् । स्पर्शार्थलमद्रस्यभिन्नमश्रीगृहं परम् ॥ ९५ ॥
 नवप्रवालकचिरदन्तपादतल त्रिशुम् । भ्रमरालीलसत्पद्मनान्यशोभिभुजद्वयम् ॥ ९६ ॥
 अङ्गनाकुचमंशेषलप्रकुङ्कुमरचमम् । महोत्तचारुगमनं धंशयादनमादरम् ॥ ९७ ॥
 अनङ्गाराण्यसंविद्धं सर्वलोकैकमद्भुतम् । ध्यातेत्यथ प्रोक्तसतीष्टे लक्ष्मीकान्तं प्रपूजयेत् ॥ ९८ ॥
 अद्वैतावरणं पूर्वं मिथुनैस्तदनन्तरम् । केशवाद्याः पुरा प्रोक्ताः षोडश स्वरमूर्तयः ॥ ९९ ॥
 कीर्त्यादिशक्तिमहिता लक्ष्मीमन्मथपूरिकाः । प्रत्येकं स्वरमयुक्ता मिथुनानि भवन्ति हि ॥ १०० ॥

श्रील्लोभं केशवाय कीर्त्यं नम इत्यादि प्रयोगः ।

षोडशारदलेष्वर्च्य रासकीडनतत्पराः । इन्द्रादीन् पूजयेद्वाह्ये वज्रादीश्च ततः परम् ॥ १०१ ॥
 इत्थमावरणैर्युक्तं चतुर्भिः पूजयेत् प्रभुम् । ततः सुकथितं दुग्धं सितशर्करया युतम् ॥ १०२ ॥
 राजते भाजने सम्पक् संस्कृत्य विनिवेदयेत् । कांस्यपात्रेषु नैवेद्यं स्वरसंख्येषु कल्पयेत् ॥ १०३ ॥

प्रत्येकं विधुनेभ्यश्च पयस्तादृक् च वैभवात् । अन्यत् सर्वं यथापूर्वं कृत्वा पूजां समापयेत् ॥ १०४ ॥
 रात्रावेव विधिं यो वै भजेल्लोकवशाकरः । इन्दिरामन्दिर भूयात् मर्वीराध्यः स मुक्तिमाकृ ॥ १०५ ॥
 रात्रावहो विगमे वा प्रत्यहं यस्तु पूजयेत् । तुल्यं फल ममाप्नोति भवान्येः पारगो भवेत् ॥ १०६ ॥

इत्थं मन्त्रकेलवर कमलजाजानिं तु कालत्रये

भक्त्याभ्यर्चयन्तोह धः स नियतं भूलाकर्मता भवेत् ।

धर्मे नित्यमतिमहार्हविभवः कामान् यथेष्टान् भजे-

दन्ते निष्पुण्ड्र प्रयाति परम मिद्वैधर्मेमेवितम् ॥ १०७ ॥

अर्चान्ते देवदेवस्य तर्पणानां विधिं युवे । पुरोक्तानां च काम्यानां माघकेष्टफलप्रदम् ॥ १०८ ॥
 पूजनव्यतिरेकेऽपि तत्फलं लभ्यते बुधैः । पीठाणुभिस्तर्पणादां सकृन्मूलेन चैकशः ॥ १०९ ॥
 तत्रावाह्यं यजेद् देवं जलैरेगोपचारकैः । धेनुमुद्रां प्रदर्यात्र स्मृत्वा तर्पणमाधनम् ॥ ११० ॥
 तद्विधा जलमादाय स्वर्णपात्रीकृतेन तु । सम्पगज्जलिना देवं तर्पयेन्मूलमुच्चरन् ॥ १११ ॥
 त्रिकालं तर्पयेन्नित्यमष्टाविंशतिमरुण्या । तत्तत्कालोचितान् पश्चात् तर्पयेत् परिवारकान् ॥ ११२ ॥
 एकैकवारं मन्त्रज्ञो मूलेनापि अर्तर्पयेत् । क्षौद्रयुक्तं दाधि प्रातर्नवनीतयुतं द्विः ॥ ११३ ॥
 अहो मध्ये समाख्यातं मन्ध्याया दुग्धमुत्तमम् । मितोपलभिर्मिश्रं तु तर्पणद्रव्यमीरितम् ॥ ११४ ॥
 वाचयं तु पूर्ववद् विद्यादन्त्यत् मर्वं तथा भवेत् । तत्प्रसादजलैः पश्चात् मिञ्चेदात्मानमात्मवित् ॥ ११५ ॥
 मूलमथाभिसज्जस्रं जलं मधीं पिबेत्ततः । हरिमुद्रास्य मन्त्रज्ञो जपेन्मन्त्रं तु तन्मयः ॥ ११६ ॥
 काम्यतर्पणवस्तूनि ततो वक्ष्यामि यानि तु । भजेदुक्तप्रकारेण समालम्ब्यैकमादरात् ॥ ११७ ॥
 सकृजलेन सन्तर्प्य दुग्धैर्बर्जितचतुष्टयम् । पश्चात् षोडशभिर्द्रव्यैश्च तत्तत्स्तेकशः क्रमात् ॥ ११८ ॥
 आष्टवीस्तर्पणमग्नीं मूलमत्रेण संयुतः । चतुर्वारं पुनः क्षौरैरेकवारं जलेन च ॥ ११९ ॥
 अन्यद् दुग्धाम्बुना दद्याद्भ्यश्च समितोपलम् । प्रातरेवं तर्पयेद्यश्चतुःसप्ततिमंरुण्या ॥ १२० ॥
 कृष्णं प्रतिदिनं विद्वान् श्रद्धाभैरिश्च तत्परः । तस्य मण्डलमात्रेण वाञ्छितं भवति ध्रुवम् ॥ १२१ ॥
 पायसं दधिभक्तं च तिलतण्डुलमेव च । गुडभक्तं च दुग्धं च दध्यतो नवनीतकम् ॥ १२२ ॥
 घृतं च कदलीं मोचां ततश्चैव रजश्मला । मोचमोदकपूपाश्च पृथुकाश्चैव लाजकाः ॥ १२३ ॥
 द्रव्याणि षोडशैतानि ऋषयन्ति मनीषिणः ।

॥

मोचा रजस्थला मोचश्च कदलीमेदा पयः, तेन चत्वारः कदलीमेदा पयः ज्ञेयाः ।

अपरं तर्पणं वक्ष्ये तुल्यं पूर्वेण यत्फलम् । धारोष्णकथिते दृग्गे दधिदध्युत्थकैः पुनः ॥ १२४ ॥
 सर्पिर्पि पायसं चैव मत्स्यण्डी क्षौद्रमेव च । पञ्चासृतं नवैतानि द्वादशाहुतिं तर्पयेत् ॥ १२५ ॥
 धारोष्णं तत्कालं दुग्धैर्वाग्निः । मत्स्यण्डी चगडशर्कराविशेषः ।

प्रत्येकं द्रव्यतस्तेतैरष्टोत्तरशतं विदुः । तर्पणानि विधानेन कृतानि यशमे तथा ॥ १२६ ॥
लोकसंवलनार्थं च कथितानि मनोविभिः । खण्डमिश्रितधारोष्णदुग्धपुञ्जा जलैः शुभैः ॥ १२७ ॥
कृष्णं संतर्प्य गन्धेद्यो ग्रामं वा नगरं तथा । (स तु नानारसोद्भूतं मद्यं भोज्यं च विन्दति ॥ १२८ ॥
वस्त्रं वस्त्रधान्यादि मनोर्भाष्टं च यद्भवेत् । तर्पणं यावदाख्यात जपस्तावानिह स्मृतः) ॥ १२९ ॥
इह संतर्पणादेव फलमाप्नोति वाञ्छितम् । भिक्षुको ब्राह्मणो नित्यं स्वयं गोविन्दरूपधृक् ॥ १३० ॥
भूला नानाविधैर्भावेरभिरन्यैर्गृह्यैर्गृह्यः । मनोभिः सह गोपीनां दधिदुग्धघृतादिकम् ॥ १३१ ॥
बलाद् गृह्यलं भिक्षामाप्नोति महतीं हृतम् । षट्काणान्तर्लिखेत् कामं माध्याख्याकर्मसयुतम् ॥ १३२ ॥
पट्टचरमनोर्वर्णान् पट्सु कोशेषु संलिखेत् । पञ्च दशदलं याक्षे रचयेत्तन्नाम्नितम् ॥ १३३ ॥
विंशत्यर्थमनोर्वर्णान् किञ्चनकेषु द्विशो लिखेत् । कोशेषु मदनाक्रान्तभूयुः रचयेत्ततः ॥ १३४ ॥
रोचनालिखितं ह्येतत् सम्यक् स्वर्णशलाकया । हेमपट्टे त्रयानेन गुलिर्नीकृत्य पूजितम् ॥ १३५ ॥
सम्यक् सपातसंसिक्तं मन्त्रितं मूलमन्त्रतः । गोपालयन्मन्त्रेति पुण्यवद्भिः करे धृतम् ॥ १३६ ॥
त्रैलोक्यवन्द्यकर्मादौ समर्थं चातिगोपितम् । कीर्त्यादिवर्धनं राज्यपुत्रप्राप्त्यनमदम् ॥ १३७ ॥
कान्तिरक्षाकरं नृणां सर्वमौभाग्यदायकम् । अपस्मारमतिभ्रंशमोहमूर्च्छाञ्जरादिभिः ॥ १३८ ॥
राक्षसोन्मादभूताद्यैः पीडितानां च मस्तके । एतद्यन्त्रं सरेनमन्त्रं जपेन्नश्यति तद्व्याधौ ॥ १३९ ॥
अस्यायं—पट्टकोणं हृत्वा तन्मध्ये समाधाय कामधीजं विलिप्य, तत्कोशेषु गन्धमाद्यगोपालपट्टचरमन्त्रा-
णानेकैकशो विलिप्य, तद्द्विदशदलपत्रं हृत्वा, तत्केसरेषु यद्यमाद्यगोपालविंशत्यक्षरमन्त्राणान् (द्विद्विशो
आलिप्य दलेषु पूर्वोक्तदशक्षरानेकैकशो) विलिप्य, तद्द्विदशतुरक्षं हृत्वा तत्कोशेषु कामधीजं लिखेत् ।
एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति । तथा—
कामो ब्रह्मा भारभूतिः प्यात्रायुर्नममान्वितः । पट्थो मयुरारुचयः सर्वसंपत्प्रदायकः ॥ १४० ॥
कामस्तद्दीजं, ब्रह्मा क, भारभूति ऋ, तेन हृ । प्या स्वरूप । वायुर्य । नमता नम शब्देन । तथा—
“मायालक्ष्मीपुत्रोऽष्टादशार्णो विंशत्यक्षरो मयुः” । माया भुवनेश्वरीधीजं । लक्ष्मी. आर्षीज । पत्तद्दीजद्वयादिः
पूर्वोक्ताष्टादशक्षरो विंशत्यक्षरमन्त्रः ॥ सारसप्तष्ट—
अथ काम्यानि कर्माणि वक्ष्यन्ते मन्त्रयोर्द्वयोः । देवकीतनयं कृष्णं तदानीं जातमद्भुतम् ॥ १ ॥
शङ्खचक्रगदापद्मधारिणं गगनप्रभम् । पीतवस्त्रसद्गात्रशोभिसर्वाङ्गसुन्दरम् ॥ २ ॥
एवं संचिन्त्य संजप्य रात्रिशेषे दशायुतम् । त्रिमध्वजैर्दशाशं तु किंशुकप्रसवैर्हृनेत् ॥ ३ ॥
मन्त्रयोरेकतो मन्त्री यः करोतीत्यमादरात् । वीर्यं प्रज्ञा स्मृतिं प्राप्य करीनामग्रणीर्भवेत् ॥ ४ ॥
त्यक्तदिव्याद्भुताङ्गं तं मातृक्रोडगतं शिशुम् । चलत्पादकरन्यासं चिन्तयन्नयुतं जपेत् ॥ ५ ॥
तावत्संख्यं हृनेदग्रौ धृतैर्नैव सुसाधकः । स लभेत् परमा भक्तिमालिकः शान्तचेतनः ॥ ६ ॥
रुदन्तं बालशयने गोपीभिर्दोलितं शिशुम् । ध्यात्वा क्षीरधिया तोषैस्तर्पयन्लभतेऽशनम् ॥ ७ ॥

सुद्रालग्रहप्रेतस्मृतिनाशादिभीतिषु । विवन्त पूतनास्तन्यं ग्रस्तस्य शिरमि स्मरन् ॥ ८ ॥
 शतं साग्रं जपेन्मन्त्रं रुदतीं पूतनां तथा । सप्राञ्चपणाशेषपञ्चनमर्मकलेपरां ॥ ९ ॥
 तदानीं प्रकटीभूय प्रोक्ता नश्यन्ति राक्षसाः । हुनेत् सुखमज्जर्याः समिगस्तर्चितेऽनले ॥ १० ॥
 पञ्चगव्योक्षिताः मय्यम् पूतनावैरिणो मुखे । पाययेद्दुतशिष्टं तु द्रव्यैः पीतनर ततः ॥ ११ ॥
 सहस्रमश्रितैस्तोयैः कुम्भगैरभिषेचयेत् । ग्रहपीडानिघृत्त्यर्घ्यं दुःखौघध्वसनाय च ॥ १२ ॥
 रुक्मीपचरणोत्तचिमिकाट भावयन् मनुम् । अयुतं प्रजपेत् सर्वविघ्नमघ्नः शममिवात् ॥ १३ ॥
 नीलगात्र स्वहस्ताभ्या नवनीत नवं हविः । दधान किङ्किणीमहतरत्नसुखभूषणम् ॥ १४ ॥
 एवं ध्यात्वा हुनेन्मन्त्री दूर्गाकण्डविक्रैः शुभैः । दुग्धान्यलोलितैर्लक्षं ताम्रमध्र जपेद्बुधः ॥ १५ ॥
 गुरुं सन्तोष्य वसुभिर्त्तर्पयेच्च द्विजोत्तमान् । आधिपत्याधिविनिर्मुक्तो दीर्घजीवी भवेत्तु मः ॥ १६ ॥
 बाहुभ्या वक्रमादाय पाटयन्त हि तुण्डयोः । कृष्णं ध्यायन्तु वालाना भये स्पृष्ट्वा जपेन्मनुम् ॥ १७ ॥
 अभिमन्त्रितैलेन लिप्तेचतुपशान्तये । गोगण साधु रचन्त चारुपन्तमितस्ततः ॥ १८ ॥
 वेषु वमन्तं गोविन्दं ध्यायेत् पूर्वोदित फलम् । महामर्षगरप्राप्तां चिन्तयन् दष्टमस्तके ॥ १९ ॥
 कालीपक्ष फणामध्ये नृत्यन्तं कृष्णमज्जमा । सुधादृष्ट्याभिर्वीच(वर्ष)न्तं तट्टात्र प्रजपेन्मनुम् ॥ २० ॥
 वामहस्तस्य तर्ज्या तर्जयन् मन्त्रिमन्त्रमः । सुग्रीकरोति विविधं कालदष्टमपि क्षणात् ॥ २१ ॥
 कालीपदमर्दनं कृष्णं ध्यात्वा कुम्भे प्रपूजयेत् । अष्टोत्तरशत जपेत् तज्जलेन यम् ॥ २२ ॥
 कालकटविपग्रस्तः सुखीभवति मेचनात् । गोवर्धनगिरिं वामबाहुदण्डेन विभ्रतम् ॥ २३ ॥
 दक्षहस्तसुखास्त्राभिर्गुणयोजितमन्मसुम् । कृष्ण मञ्जिन्येन्यमर्चं गच्छन् वज्रमृते जपन् ॥ २४ ॥
 भौतिदास्त्रं न वागन्ते विद्युद्वर्षणवायवः । व्यर्थमेर्षाधमायान्त वामरं चिन्तयन् हुनेत् ॥ २५ ॥
 अयुतं लवणैः शुद्धैरनाङ्घ्रिभैवेज्जुम् । कलिन्दतनयातोये विहारनिरत मुदा ॥ २६ ॥
 मञ्जोन्मज्जनावैद्यं तरलैः जलसेवनैः । गोपाङ्गनाममूढेन सिच्यमानं सुहृर्षुहुः ॥ २७ ॥
 कृष्ण सचिन्त्य मषत्रो वेतमोर्त्यः समिद्धरैः । हुनेदयुतमंरुपाकैः क्षीराकैर्गो यथाविधि ॥ २८ ॥
 भूयसीं वृष्टिमिष्ट हि कुषादसमयेऽपि मः । एवमेव स्मरन् कृष्णं पीडितस्य तु भक्तके ॥ २९ ॥
 मोहनार्तिगरस्फोटभूतराक्षसपन्नगैः । मध्र जपेत् तदानीं स सुखीभवति नान्यथा ॥ ३० ॥
 धैतयेयगत कृष्ण मप्रद्युम्न प्लान्त्रितम् । आत्मज्वरपराभूतज्वरेण स्तुतमादरात् ॥ ३१ ॥
 एवं ध्यात्वा उरराक्रान्तमस्तके मजपेन्मनुम् । महाघोरज्वरो दुष्टस्तदानीं नाशयामुवात् ॥ ३२ ॥
 एव ध्यात्वानले कृष्णमभ्यर्च्यार्ङ्गादिमयुतम् । गुहर्चाशकलैर्दुता क्षीराक्षैरयुत बुधः ॥ ३३ ॥
 त्रज्वरमशक्यं च नाशयेन्नात्र संशयः । तीक्ष्णवाक्प्रविद्धाङ्गमीप्सपीडाहं हरिम् ॥ ३४ ॥
 व्यात्वा जपेत् स्पृशन्नार्ति पाणिभ्यां स सुखी भवेत् । कृष्ण सादीवनेः पुत्रप्रदं ध्यात्वायुत हुनेत् ॥ ३५ ॥
 दुग्धान्युत्तैर्गुहर्चीना शकलैरर्चितेऽनले । अपमृत्युर्विजयेत कृत्वाः क्रूरा अपि क्षणात् ॥ ३६ ॥

कृष्णं पुत्रान् प्रयच्छन्तं द्विजाय मृतमनवे । ध्यात्वा पार्ययुतं लघं जपेत् पुत्रममृदये ॥ ३७ ॥
 पुत्रजीवोत्पत्काष्टेन ज्वलिते हव्यवाहने । फलैस्तदीर्यर्जुङ्गयद्युतं मधुराप्लुतः ॥ ३८ ॥
 पुत्रान् बहूनगोमान् स लभते चिरजीविनः । (दुग्धवृत्तचार्थः घटमापूर्य रात्रिषु ॥ ३९ ॥
 पूजयित्वायुतं जप्त्वा श्रातयोषां पतिव्रताम् । अभिषिच्य विधानज्ञो घृतं जप्तं च पापयेत्) ॥ ४० ॥
 नित्यकर्मोदितेनैवं स पुत्रान् बुद्धिशालिनः । वन्ध्यापि सा समाप्नोति नीरुजो दीर्घजीविनः ॥ ४१ ॥
 घोषिपत्रपुटे तोयं जप्तमष्टोत्तरं शतम् । मौनं कृत्वा पित्रेन्नारी श्रावर्पात् सा सुतं लभेत् ॥ ४२ ॥
 कृत्यां क्रूरां महाभीमां कागिराजेन योजिताम् । पराजित्यात्मचक्रेण काशीं तद्भववह्निना ॥ ४३ ॥
 जेपेण मम्मीकुर्वन्तं कृष्णं सम्यग् विचिन्तयन् । जुहुयान्निशि मिदार्थैः स्वीयर्तलनिलोलितैः ॥ ४४ ॥
 एवं कृते तु मत्ताहं वैरिणा केनचित्कृता । कृत्या भूयन्तमेवाशु नाशयेन्नात्र संशयः ॥ ४५ ॥
 आश्रमे रुचिरे दिव्ये बदरीवृक्षभूषिते । मूपविष्टं स्पृशन्तं च हस्ताभ्युज्युगेन च ॥ ४६ ॥
 घण्टाकर्णस्य सर्वाङ्गं स्मृत्वा गोविन्दमादरात् । मधुरार्कस्निलैर्लज्जं जुहुयादेधितेऽनले ॥ ४७ ॥
 अशेषपापनाशार्थं पुष्ट्यर्थं वा जपेत् ततः । रुचिरं चलमद्रं च दीव्यन्तं चाक्षकर्मणा ॥ ४८ ॥
 ध्यायन् कृष्णं द्वेयन्तं होमयेद् गुलिकाः शुभाः । गोमयोत्थाः चण्डाद्वेपः प्रीतये जायते ध्रुवम् ॥ ४९ ॥
 खगेश्वरममारुढं कुर्वन्तं वाणवर्षणम् । धावमानं रिपुगणमनुधावन्तमाशुगम् ॥ ५० ॥
 जपेत् सप्तमहस्त्राणि कृष्णं ध्यात्वा मज्जं बुधः । मत्तादाहैरिणो भूयाद्वायो देशतो ध्रुवम् ॥ ५१ ॥
 कपिरथफलमपातने वने वत्सकं विषन् । कृष्णो व्येयोऽयुतं जप्त्वा मरुचटकृद्रिपोः ॥ ५२ ॥
 ध्यायन् स्वं कंसमथनं स्वेन मञ्जादघःकृतम् । वैरिणं कंसरूपं च कर्षन्तं प्राणयजितम् ॥ ५३ ॥
 अयुतं प्रजपेन्मन्त्रं हुनेद्वा तत्तमं बुधः । ममिन्द्रिजन्मनचयत्ररूपां तस्य मन्त्रवित् ॥ ५४ ॥
 शत्रुनिधनमाप्नोति सुधामचोऽपि नान्यथा । कलिद्रुपमभिर्दर्पनिम्बनैलप्लुतैर्हुनेत् ॥ ५५ ॥
 यामिन्यामयुतं स्वस्थो रिपुर्धमपुरं व्रजेत् । कार्पासवीजचूर्णानि निशानिम्बदलानि च ॥ ५६ ॥
 मेरुण्डतैलमित्रानि हुनेत् त्रिकटुकानि च । रात्रौ रमशानभूमिस्थो रिपुनाशाय मान्त्रिकः ॥ ५७ ॥
 मारुणं निन्दितं कर्म यदि कुर्यात् साधकः । अयुतं प्रजपेन्मन्त्रं वाचद्वा हविषा हुनेत् ॥ ५८ ॥
 मन्त्री तत्पापनाशाय शान्तचेता दृढव्रतः । पुरन्दरमुखान् जित्वा हरन्तं सुरपादपम् ॥ ५९ ॥
 कृष्णं ध्यायज्जपेन्नृचं सर्वतो जयमाप्नुयात् । व्याख्यानमुद्रया कृष्णं गीतार्थं फान्गुनाय च ॥ ६० ॥
 कथयन्तं रथारुढं भावयन् प्रजपेन्मनुम् । धर्मवृद्धिर्भवेत् तस्य योगमिद्विधं जायते ॥ ६१ ॥
 त्रिस्वादुयुक्तेर्लघं यः किंशुकप्रसवैर्हुनेत् । महाकविः स वादीन्द्रो वेदवेदाङ्गपारगः ॥ ६२ ॥
 कोटिभास्करमङ्गाशं विश्वरूपशरीरिणम् । तप्तहाटकमत्कान्तिमशीपोमशरीरिणम् ॥ ६३ ॥
 सूर्यानलस्फुरद्वक्त्रचरणाम्बुजमण्डितम् । विविशनेकसद्देति दिव्यनेपथ्यधारिणम् ॥ ६४ ॥
 जगन्नामान्तरालेषु व्याप्तं कृष्णं विचिन्तयन् । मन्त्रश्रेष्ठं जपेत् मम्यहं महस्रं माएकं बुधः ॥ ६५ ॥

देशगेहपुरग्रामास्तुस्वात्मसु रक्षणम् । भवेद् दशार्णमन्त्रेण तद्वदष्टादशार्णतः ॥ ६६ ॥
 उक्तानेतान् प्रयोगांस्तु यदृच्छातः समाचरेत् । वश्यकर्माधुना वक्ष्ये मन्त्रद्वयत आदरात् ॥६७॥
 यन् कृत्वा विधिना मन्त्री सर्वलोकप्रियो भवेत् । अरण्यात्रयमस्तुर्पैः पितृवररुणैः शुभैः ॥ ६८ ॥
 मध्याह्नोक्तविधानेन पूजयित्वा शूदे हरिम् । प्रत्यह दशवर्णं यः महम् माष्टकं जपेत् ॥ ६९ ॥
 मण्डलाद् द्विजपुण्यानां चक्रं तस्य वशी भवेत् । मालतीकुसुमैः श्रेष्ठगोपेण यथा पुरा ॥ ७० ॥
 कृष्णमध्यर्च्य नृपतीन् वशीं नयति दासवत् । क्रीडन्तं रक्तकुसुमैरश्वमारममुद्भवैः ॥ ७१ ॥
 वैश्यान् नीलोत्पलैः शूद्रानिष्टा गायन्मन्त्रपुतम् । तण्डुलैः शुद्धपुष्पैश्च घृताक्षैश्च महस्रकम् ॥७२॥
 अन्वहं सप्तरात्रं तु हुत्वा तद्व्यस्य धारयेत् । अलिकं धारणाप्रागं स्वपुमामं वशं नयेत् ॥ ७३ ॥
 पुरुषश्च तथा नागं दामोदर्यान् मगयः । पुष्पतान्मूलनामांश्च कज्जलालेपनादिकम् ॥ ७४ ॥
 एकेन मन्त्रयेनमन्त्री महत्सुमामिमन्त्र्य च । दद्यादेभ्यः मदा ते स्युः किङ्गा मरणान्तिकम् ॥७५॥
 आपणे व्यवहारार्तां त्रिशदे राजवेन्मसु । एषिषद्यत्रकर्मादीं गते माग्रे जपेत्तु यः ॥ ७६ ॥
 तत्र यद्वचनं श्रुयात्तन्नेव न जयी भवेत् । मृषाविष्टं कदम्बाघो वल्लवीभिः मदाच्युतम् ॥ ७७ ॥
 हृद्यगानरत ध्यात्वा हुत्वा त्रिमधुराभूतः । अपामार्गमामिन्ध्रेष्ट्रैर्वैलोक्यं वशमानयेत् ॥ ७८ ॥
 रामक्रीडारत कृष्णं ध्यान्वा मन्त्रं दशाक्षरम् । जपेत् महम् नित्यं यो माममात्रेण मायकः ॥७९॥
 इष्टां कन्यामवाप्तोति दुर्लभामपि नान्यथा । अयुश्चक्रन्द(ञ्ज)मारुदं कृष्णं ध्यात्वा महत्स्रकम् ॥८०॥
 मायं जप्त्वा तु या कन्या प्रत्यहं मण्डलादि मा । मन्त्रस्यास्य प्रभावेन वाञ्छितं वृणुयाद्वरम् ॥८१॥
 गोपीहस्तसरोजानि धृत्वा नृत्यन्तमञ्जसा । कृष्णं मञ्चिन्त्य मन्त्रं यो जपेदष्टादशाक्षरम् ॥ ८२ ॥
 लघं मधुप्लुतं वीपि चूर्णलज्जममुद्भवैः । हुत्वाशुतं जपेत् तावत् कन्यामिष्टां लभेत नः ॥ ८३ ॥
 अष्टादशार्णमन्त्रेण पलाशमभिधोऽभ्युतम् । मधुप्लुतैः कुङ्कुमापि हुनेद्वा विलतण्डुलैः ॥ ८४ ॥
 वशीभवन्ति भूदेवा दन्वा मरुस्त्रिपादगाश्च । वृत्तमालप्रभन्तश्च कुरण्टकुसुमगपि ॥ ८५ ॥
 हुत्वा वशीकरोत्येव भूपालान् सर्पास्त्रिदशान् । बहुलोद्भवमस्तुर्पैः पाटलोत्पलैश्च तैरपि ॥ ८६ ॥
 अर्धजविन्दतुरीयां च न्यायती कुरुते क्षणात् । नूननोऽपुल्लमस्त्यग्निः सुगन्धैरुषोत्पलैः ॥ ८७ ॥
 मध्वैश्चमर्कैर्वापि पाटलोत्पलैः प्रमृनकैः । हुत्वाशुतं क्रमेणैव वशयेद् वैश्यायोपिनः ॥ ८८ ॥
 अश्वमारप्रमृनयौ मध्वैः प्रत्यहं हुनेत् । रात्रौ महस्रमस्त्यातः सप्तरात्रमनन्तरः ॥ ८९ ॥
 पण्डारान्नाना माहम चारुयावनगर्वितम् । पञ्चराणप्रविद्धाङ्ग दामीकुर्यान् मगयः ॥ ९० ॥
 मिदार्थं लवणोपर्वमप्यङ्गैस्त्रिमहस्रकम् । होमं प्रकुर्वतो रात्राविद्रोऽपि द्राम् वशी भवेत् ॥ ९१ ॥
 श्रीवृक्ष फलैः पर्वस्तन्फलैश्च प्रमृनकैः । त्रिस्वादुमं पुनर्होमात् पञ्चमण्डलमंयुतः ॥ ९२ ॥
 प्रत्येकद्वयतो लक्ष्मीं वशीकुर्यान्निजालये । वामामि वल्लवस्त्रीणां मनोभिः सह केगयम् ॥ ९३ ॥

समादाय कटम्बं तु ममास्तुं तु चिन्तयन् । जप्त्वा तु महश्चमानं यो रात्रौ स दशभिर्दिनैः ॥ ६४ ॥
 शर्चामप्यानयन्मन्त्री शीघ्रमेव न सशयः । किं बहुक्तेन मन्त्राभ्यामताभ्यां मृदृशोऽपरः ॥ ६५ ॥
 नास्ति वरये तथाकृष्टौ देवदानवयोपिताम् । चन्द्रकुन्दमुर्गाराङ्गं रक्तपद्मदलेदणम् ॥ ६६ ॥
 अरिक्कम् * गदापत्रे बाहुदण्डैस्तु विभ्रतम् । दिव्यैश्च मण्डनान्तैः पद्मदात्रा च भूषितम् ॥ ६७ ॥
 पीताम्बरलम्बात्रं तरुणं मुनिमेवितम् । विकचत्पद्ममध्यस्थं ध्यात्वा नन्दात्मजं प्रभुम् ॥ ६८ ॥
 स्वहृत्पद्मगतं देवं पुराणपुरुषं नवम् । नीलनेचानिम बापि द्रुतहेमद्युतिं तु वा ॥ ६९ ॥
 जपदेकतरं मन्त्री ध्रुवाभ्यां पुटितं कृत्वा । लवद्वादशकं मम्पक् तत्सहस्रं समिद्रैः ॥ १०० ॥
 दुग्धाप्लुतैर्हृनेन्मन्त्री पयोद्रुमेसमुद्भवैः । मध्वाज्यलोलितेनापि हविषा वा जितेन्द्रियः ॥ १०१ ॥
 पश्चाद्विश्वाधिपं नित्याविदानन्दकलेवरम् । मन्त्रान्कारतरणिं स्त्रीपद्मरसीरुहे ॥ १०२ ॥
 आत्माभेदेन सञ्चिन्त्य प्रत्यहं परमेश्वरम् । त्रिमहम् जपेन्मन्त्री यजेत् सांध्योक्तवर्त्मना ॥ १०३ ॥
 विधिमेतं भजेद्यन्तु श्रद्धाभाक्त्रिमन्त्रितः । संमाराण्डि महाभीमं जराभ्युत्पन्नाह्वयैः^३ ॥ १०४ ॥
 अत्युच्चैर्लहरीनालैर्विपयग्राहमेयुतम् । समुल्लङ्घ्य परं तेजो जीवन् विश्वोर्निरेज्जनम् ॥ १०५ ॥
 चक्षरस्तस्य नामानि पितृस्तस्य कथामृतम् । आकारांस्तस्य च ध्यायन् तत्पादाब्जं नमस्कृति ॥ १०६ ॥
 मन्त्रा परमयोपेतो जीवन्मुक्तः स कथ्यते । ॥

पिण्डं वीहपुटे सुवृत्तविचरे संलिख्य तत्कोणगान्

पद्मवर्णान् पुनरङ्गपञ्चकलमत्सर्णान् दलेष्वपि ।

अष्टाणान् वसुयुग्मवर्णसुमनुं तत्तन्मन्त्रपत्रमितं

बाह्येऽष्टादशपत्रपद्मलसितान् तन्मन्त्रवर्णोल्लिखेत् ॥ १०७ ॥

पद्मं तत्तदलं ततः प्रतिदलं गायत्रिवर्णोल्लिखेत्

मन्त्रेष्ट्य सरसीजतः पुनरयो त्रिशद्विपत्राम्बुजम् ।

तत्रानुष्टुभवर्णकाननुदलं वीतं च पिण्डेन तत्

पञ्चाशल्लिपिभिः क्रमेण च पुनः पाशाङ्कुशाभ्यां दृतम् ॥ १०८ ॥

मर्चं वृत्तेन मवीतं यन्त्रमेतत् प्रकल्पितम् । यन्त्रराजमिति ख्यातं सर्वविषयप्ररोहनम् ॥ १०९ ॥

कामधर्मार्थफलदं शत्रुदस्थनिवारणम् । कीर्तिकान्तिघनारोग्यरक्षाश्रीविजयप्रदम् ॥ ११० ॥

पुत्रपौत्रमदं लोके भूतवेतालनाशनम् । लिखितं भूर्जपत्रादौ पूजितं चाभिमन्त्रितम् ॥ १११ ॥

धारितं सर्वकामानां वृद्धिदं नात्र संशयः । ॥

इति । अत्रार्थः—पद्मकोणं कृत्वा तन्मध्ये वृत्तं विलिख्य, तस्योदरे पिण्डं शोपालैकाक्षरं वीजं विलिख्य, तन्मध्ये साध्यनाम स्फुटं कृत्वा, पद्मकोणेषु पूर्वोक्तपदार्थमन्त्रवर्णानेकैकशो विलिख्य, तत्सन्धिषु "आवक्राय

कृत्वा नवपदं मन्त्रा मण्डलं चान्जशूलकम् । मध्यकोणे लिखेच्छूलोकं वर्तुलद्वयशोभितम् ॥११८॥
 वृत्ताकारेण मन्त्रज्ञो मध्यादिमध्यपश्चिमम् । अष्टार्थं शिष्टकोरेषु द्वादशार्थेन वेष्टितम् ॥ ११९ ॥
 कृष्णयन्त्रमिति ख्यातं सर्वरत्नाकरं परम् । भूर्जपत्रे लिखित्वा तु पूजितं म्यापितानिलम् ॥१२०॥
 करेण धारितं नित्यं सर्वेषुसुखवर्धनम् । द्विजद्रुपट्टिकामध्ये सम्यगालिख्य पूजितम् ॥ १२१ ॥
 शालादौ निहितं यन्त्रं गवा वृद्धिकरं सदा । " . . . " ॥

इति । अस्वार्थ—प्राकृत्यत्पञ्चचतुष्टयं दक्षिणोत्तरमृषचतुष्टयं च कृत्वा नवकोष्टयुत चक्रं विरच्य कोणच-
 तुष्टये शूलचतुष्टयं कृत्वा तन्मध्येकोष्टमध्ये वर्तुलद्वयं विरच्य तत्र वक्ष्यमाणश्लोकमन्यास्तथापि वक्ष्यमाण-
 प्रकारेण लिखेत् । तथा—प्रथमवर्तुले पृथार्थं प्रतिलोमतो त्रिलिख्य द्वितीयवर्तुले द्वितीयार्थं तथैव लि-
 खेत् । अथशिष्टकोष्टेषु पूर्वोक्तगोपालाष्टाक्षर (मन्त्रयणान्तिकमेकं लिखेत्, ततस्तद्वहिर्बुजतयोरन्तराले पूर्वोक्त-
 द्वादशाक्षर) मन्त्रेण वेष्टयेत् । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥ तथा—

तमुकीतिपदं श्रूयाद् देवदेवेन उच्यते । तवे देवसो श्रूयाद्रतं च तरतो वदेत् ॥ १२२ ॥
 रुढतो ख्यातशब्दान्ते तख्यातो पदमुच्यते । देवकीमुतशब्दान्तः श्लोकमन्त्रोऽयमारितः ॥१२३॥
 तथाचायं मन्त्रः—“ तमुकी देवदेवेन तवेदेवरतो रतम् । तरतो रुढतो ख्याततत्ख्यातो देवकीमुत. ”
 इति । तथा—

श्लोकमन्त्रं वक्ष्येति चतुष्टयपदे लिखेत् । राक्षसादि च यद्भयः सर्वतोभद्रनामकम् ॥ १२४ ॥
 यन्त्रं पुष्टिवृत्तारोग्यकीर्तिलक्ष्मीजयप्रदम् । सारजे फलके कृत्वा निखातं गोष्ठमध्यतः ॥ १२५ ॥
 दस्युमारीग्रहादिभ्यो रचां कुर्याद्भवां सदा । क्षीरगोपपदं प्रोक्त्वा पगोरचीति चोदरेत् ॥ १२६ ॥
 रक्षमाक्षपदं पश्चात् क्षमाक्षरपदं ततः । गोमानो-पदमाख्यातं गगनोमापदं वदेत् ॥ १२७ ॥
 गोपक्षगपदं प्रोक्त्वा त्यत्यगक्षपमुच्यते । अयं श्लोकमनुः प्रोक्तो द्वितीयः सर्वमिद्विदः ॥ १२८ ॥
 मन्त्रस्तु यथा—“ क्षीरगोषे पगोरची रक्षमाक्ष क्षमाक्षर । गोमानो गगनोमागो पक्षगत्य त्यगक्षप ॥ ”
 इति । केरलीये यन्त्रसारे—

साध्यगर्भं लिखेत् कामं वह्निगेहयुगोदरे । पदसु कोणेषु पङ्क्त्याश्चतुष्पञ्चाम्बुजे ततः ॥ १ ॥
 केमरोद्यच्चतुर्वर्णे द्वादशार्थमनोर्लिखेत् । त्रीणि त्रीणि च वर्णानि प्रतिपत्रं ततो वहिः ॥ २ ॥
 पश्चे दिक्पत्रके राजदशार्थमनुकेसरे । विशत्यर्थमनोर्न्यान् प्रतिपत्रे द्विशो लिखेत् ॥ ३ ॥
 वहिः पौडशपत्रेषु स्वरोद्यत्केसरेष्वथ । आगावो ह्यस्य ब्रह्मस्य चार्धमर्धमृचां लिखेत् ॥ ४ ॥
 वहिः संवेष्ट्य कायंश्च ततो भूविम्बमालिखेत् । वाराहवीजं तद्वदिदं भूवीजं कोणं लिखेत् ॥ ५ ॥
 गोपालयन्त्रमेतद्धि विधिना म्यापितं गृहे । तत्र गात्रः पयस्विन्यः सवृषाथ निरामयाः ॥ ६ ॥
 पीनोद्ध्यो बहुरूपाश्च सुशीलाश्च भवन्ति हि । धनधान्यधरास्तृणास्त्राणि तस्य मन्दिरे ॥ ७ ॥
 लक्ष्मीरतिस्थिरा भूत्वा वसेदाभूतसंज्ञवम् । " . . . " ॥

इति । अस्वार्थ—पदकोणं विलिख्य तन्मध्ये सप्तार्थं कामबीजं विलिख्य . पदकोणेषु पूर्वोक्तकृष्णपङ्क्त-
 रमन्त्राणानिलिख्य , तद्वदिदं नुर्दलपत्रं कृत्वा तत्केसरेण “ क्लीष्टपञ्चकं ” इति मन्त्रस्यैकैकमक्षरं विलिख्य

(तद्दलेषु पूर्वोक्तदशक्षरमन्त्रस्य त्रीणि त्रीण्यक्षराणि आलिख्य तद्विदंशदलपत्रं कृत्वा तत्केसरेषु पूर्वोक्तदशक्षरमन्त्रार्णान् विलिख्य) तद्दलेषु पूर्वोक्तविंशतियर्षमन्त्रस्य द्विद्विरुमाद्विंशतिवर्णानालिख्य, तद्विदंशोदशदलपत्रं कृत्वा तत्केसरेषु षोडशस्वरानालिख्य, तद्दलेषु ऋग्वेदोक्तस्य “आगावो अगमन्तु” इत्येतत्सूक्तस्य प्रतिदलं ऋचामर्धमर्धं विलिख्य, तद्विद्वंशतयोत्तराले ककारादित्कारान्तैरावेष्ट्य, तद्विद्वंशतुरर्धं कृत्वा तस्य चतुर्विंशत् चराद्वीज कोणेषु मूर्ध्नाञ्च जालिषेत् । एतत् यन्त्रमुक्तफलदं भवति । तथा—

मध्ये तारं समाध्वं वसुदलविषरे गव्यसूत्रस्य चर्चा-

मेकामेका क्रमेण प्रविलिखतु बहिर्वैष्टित मातृकार्णैः ।

आगावो-सूक्ष्मयन्त्रं कुगृहगतमिदं स्थापितं मन्दिरादां

दद्याद्गोष्टिमत्तर्णकवृषमहिषैः संकुलामाशु लक्ष्मीम् ॥ = ॥

इति । अस्यार्थ—अष्टदलकमलमध्ये समाध्वं प्रणयं विलिख्य, दलेषु वक्ष्यमाण “आगावो” सूक्तस्यैकैकामृच विलिख्य, वृत्तयोत्तराले मातृकयावेष्ट्य तद्विद्वंशतुरर्धं कुर्यात्, यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥ आगावो-सूत्रस्य ऋचस्तु—

आगावो अगमन्तु मद्रमक्रन् सीदन्तु गोष्टे रण्यन्न्समे । प्रजावतीः पुरुषां इह स्युरिन्द्राय
पूर्वारूपतो दृढानाः ॥ १ ॥ इन्द्रो यज्वने पृणते च शिचत्सुपेर्ददाति न स्वं सुपायति । भूयो
भूयो रयिमिदंभ्य वधेयन्नभिन्ने सिन्धे नि दधाति देयुषम् ॥ २ ॥ न ता नश्यन्ति न दंभा-
ति तस्करो नसामामिश्रो व्यथिषा दर्षयति । देवाश्च यामिर्धनति ददाति च ज्योगित्ताभिः सचते
गोपतिः सह ॥ ३ ॥ न ता अर्वा रेणुककाटो अश्रुते न संस्कृतवश्रुपं यति ता अभि । उरु-
गायममय तस्य ता अनु गात्रो मर्तस्य वि चरन्ति यज्वनः ॥ ४ ॥ गावो भगो गाव इन्द्रो
मे अच्छान् गात्रः सोमस्य प्रथमस्य भक्षः । इमा या गावः स जनाय इन्द्र इच्छामीदृघा म-
नमा चिदिन्द्र ॥ ५ ॥ यूयं गावो मेदयथा कुश चिदश्वीर चित्कुण्ठा सुप्रतीक । मद्रं गृहं क-
ण्ठ मद्रश्वाचो वृद्धो वयं उच्यते सभासु ॥ ६ ॥ प्रजावतीः सुशर्वसं रिशंतीः शुद्धा अपः
सुप्रपाणे पियतीः । मा र्वः स्नेन ईजत माघशमः पारि वो हेती रुद्रसं वृज्जाः ॥ ७ ॥

उपेदमृष्यर्चनमासु गोपृषं पृच्यता । उप आप्मस्य रेतस्सुपेर्द तव वीर्यं ॥ ८ ॥

इति । तथा—

पटोये कथिकायां अरमय विलिखेत् कोणपट्टे पटर्णं

पट्रेपेर्कैकवर्णं दशमु च दशमर्षस्य वार्णं । सरस्य ।

आवीत मातृकार्णैरपि च कुगृहं साधुगोपालयन्

ग्रात्रं धर्मार्थकामप्रभुमुत्तमं श्रीप्रदं वश्यकारि ॥ ९ ॥

इति । अर्थः—पदकोषं रत्ना तन्मध्ये ससाध्यं कामयोजं मिलिष्य, तत्कोषेषु षडक्षरं मिलिष्य, तद्विदशदलपत्रं हृत्वा तद्दलेषु दशाक्षरमन्त्रवर्णानालिष्य, तद्विद्वृत्तान्तराले “ट्रांटीक्रान्लेम” इति च वर्णैर्मादशाक्षं वेष्टयित्वा तद्विद्वृत्तुरस्य कुर्यात् । एतदुक्तफलदं भवति । प्रचुरसुखं मोक्षः । तथा—

मारं मध्ये वसुदललमन्त्रिष्टकृष्णादिवर्णान्

द्वौ द्वावन्ते त्रयमथ लिखेत् केमरेषु स्वराणाम् ।

द्वौ द्वौ वर्णौ बहिरापि ममावेष्टितं मातृकाक्षं-

भृगोहस्यं निम्बिलमुग्रद यश्चमष्टादशाक्षम् ॥ १० ॥

इति । अर्थः—अष्टदलकमलमध्ये कामयोजं ससाध्यमालिष्य, तद्दलेषु पूर्वोक्ताष्टादशाक्षरमन्त्रस्य ‘कृष्णाप’ इत्यादिवर्णेषु चतुर्दशवर्णान् द्विष्टकमाडालिष्यान्तमदले वर्णत्रयं मिलिष्य, तत्केमरेषु द्वन्द्वशः षोडश स्वराणालिष्य, यद्विद्वृत्तान्तरालवर्णार्थं कादिशान्तवर्णैरावेष्ट्य यद्विद्वृत्तुरस्य कुर्यात् । एतदुक्तफलदं भवति ॥ मुमुन्दमन्त्रः सारसग्रहः—

अथ मन्त्रवरं वन्द्ये मुकुन्दस्य जगत्पतेः । सर्वसिद्धिकरं लोकवन्द्यदं कीर्तिपुष्टिदम् ॥ १ ॥

विचिन्दुश्रीविषं दीर्घां केवला कर्णयुग्मं रविः । चन्द्रविष्णुपुतश्चक्री सत्यः कूर्मां हुताशनः ॥ २ ॥

सप्तधान्ता समृद्धिश्च भृगुः सत्यश्च दीर्घवान् । सन्ध्याग्निर्दान्तर्वेक्युष्टौ गगनं चेन्दुशेखरम् ॥ ३ ॥

शूरोऽग्निसहितः शूरः सत्यो रुद्रसंयुतः । अष्टादशाक्षरो मन्त्रो मुकुन्दस्य प्रकीर्तितः ॥ ४ ॥

विचिन्दुश्रीविन्दुविधुरं श्रीयोजं श्री इति । विषं म, दीर्घां न, केवला स्वररादेता, तेन न् । कर्ण उ रपि म तेन मु । चन्द्रो विन्दुः, विष्णु (उ, चको क, तेन कुं । सत्यो द । कूर्मं य । हुताशने र । सप्तान्त औ, समृद्धिर्ण, तेन चरणो । भृगुः स । सत्यो द) दीर्घं आ तेन दा । सन्ध्या श । अग्नि र । दान्तो ण । वेक्युष्टो म । गगनं ह, इन्दुः विन्दुः, तेन हं । शूरः प, अग्नि र, तेन अ । शूरः प । सत्य द, रुद्र ए, इरो य, तेन यं । तथा—

नारदोऽस्य मुनिः प्रोक्तो गायत्री छन्द उच्यते । मुकुन्दो देवता प्रोक्तः सुरासुरनमस्कृतः ॥ ५ ॥

आचक्रार्थः प्रकुर्वीत पञ्चाङ्गानि विचक्षणः । पूजा तु वर्षणवे पीठे ह्यङ्गेन्द्रादि तदायुधैः ॥ ६ ॥

मन्त्रं जपेदर्धलक्षं तद्दशांशं हुनेत्ततः । पलाशपुष्पैः स्वाद्वैकैस्त्वर्णैश्च ततश्चेत् ॥ ७ ॥

मनुनानेन संजप्तमष्टोत्तरशतं जलम् । दिनादावन्वहं पीत्वा मासपटूं प्रसन्नधीः ॥ ८ ॥

सम्पक्श्रुतिधरो मन्त्री जायते वेदपारगः । प्रयोगः सुगमः ॥ तथा—

समस्तेति ममुच्चार्य मरुन्ममितमुद्वरेत् । बाललीलापदं प्रोक्त्वा आत्मने हुं समीरयेत् ॥ ९ ॥

अस्त्रेण हृदयेनापि युक्तो मन्त्रोऽयमीरितः । ॥

समस्तेति स्वरूपम् । मरुन्ममितस्वरूपम् । बाललीला स्वरूपम् । आत्मने हुं स्वरूपम् । अत्र सन्धि-स्तेन लीलात्मने इति मन्त्रे उच्चार । अस्त्रं फट् । हृदये नमः । अष्टादशाक्षरोऽयमपि मन्त्रः ॥ तथा—

नलक्ष्मण आख्यातो मुनिश्छन्द उदाहृतम् । गायत्री बालकृष्णोऽस्य देवता परिकीर्तितः ॥ १० ॥

पञ्चाङ्गानि पुरोक्तानि ध्यानं पूर्वोदित भवेत् । पूजा चाङ्गेन्द्रयज्ञाद्यैः पुरश्चर्यादि पूर्ववत् ॥ ११॥
जपादिकर्मभिर्मन्त्रः सेवितः सर्वमिद्विदः । ॥

ध्यानं मातुरङ्गतरूपं ध्येयम् ॥ तथा—

अन्नरूपपदं प्रोक्तम् रसरूपेति चोचरेत् । तृष्टिरूपं च हृद्युग्ममन्त्राधिपतये परम् ॥ १२ ॥

ममान्नं च समुच्चार्य प्रयच्छ्याधिवधूर्मतः । अन्नप्रदोऽयमाख्यातस्त्रिशद्वर्णो भनूतमः ॥ १३ ॥

आदिपदत्रयं स्वरूपम् । हृद्युग्मं नमोदयम् अन्नमपदचतुष्टयं स्वरूपम् । अन्नप्रियधुः स्वाहाकारः । अन्नं नमः पदाक्षपदयोर्विस्तम्बि 'विशद्वर्ण' इत्युक्ते ॥ तथा—

ऋषिर्ब्रह्मा मयुर्हिष्टद्वन्दोऽनुपुत्रुदाहृतम् । अन्नान्नाधिपतिः कृष्णो देवता प्रोच्यते बुधैः ॥ १४ ॥

अन्नदो जायते मन्त्री मन्त्रमेवं भवेत् मदा ।^१ द्वादशाक्षरमन्त्रान्ते वर्मास्त्राधिवधूपुतः ॥ १५ ॥

प्रतिज्ञो यो वासुदेवद्वादशाक्षरमन्त्रं पुरोक्तं स वर्मान्नाभिगन्धन्तो यदा भवति तदा षोडशाक्षरमन्त्रं स्यात् । वर्मं ह । अन्नं फट । अन्नप्रियधुः स्वाहाकारः ।

षोडशाक्षो मनुः प्रोक्तो ब्रह्मा मुनिरुदाहृतः । गायत्रं छन्द इत्युक्तं देवता च निगद्यते ॥ १६ ॥

ग्रहभो देवकीपुत्रो दृष्टग्रहमिनाशनः । सर्वग्रहमये चोरे जप्तपोऽयं यनूलमः ॥ १७ ॥

एतेषां मन्त्रवर्षाणां पञ्चाङ्गानि दशाङ्गवत् । अर्चनाङ्गैर्लोकपालैर्वैज्याद्यैश्च समीरिता ॥ १८ ॥

तत्तद्विशेषफलदा मन्त्रा एते न संशयः । (तथा—) द्वादशाक्षरमनोरन्ते पुरुषोत्तमशब्दतः ॥ १९ ॥

आयुर्मे च ततो देहि चतुर्थ्या विष्णुमुचरेत् । तादृशं प्रमविष्णुं ह्मन्त्रो द्वात्रिंशदक्षरः ॥ २० ॥
द्वादशाक्षं वासुदेवद्वादशाक्षं । पुरुषोत्तम स्वरूपम् । आयुर्मे देहि स्वरूपम् । अत्र न सन्धिः । चतुर्थ्या विष्णुं विष्णवे । तादृशं प्रमविष्णुं प्रमविष्णुवे । ह्मन्त्रम् ।

नारदो मुनिरस्य स्याच्छन्दोऽनुपुत्रुदाहृतम् । श्रीकृष्णो देवता प्रोक्तः पञ्चाङ्गविधिकल्पते ॥ २१ ॥

द्वादशाक्षान् समुच्चार्य हृदानन्दात्मने भवेत् । पञ्चाक्षान्ते वदेत् शीत्यात्मने च शिरमो मनुः ॥ २२ ॥

ज्योतिरात्मन इत्यादौ भूतवर्णा शिखा मता । मायात्मने चतुर्वर्णं कवचं परिकीर्तितम् ॥ २३ ॥

चिदानन्दात्मने पूर्वं द्वाभ्यामस्त्रमुदाहृतम् ।

॥

उत्तमो भगवते वासुदेवायानन्दात्मने हृदयाय नमः । पुरुषोत्तमशीत्यात्मने शिरसे० । आयुर्मे देहि ज्योतिरात्मने शिवा० । विष्णुवे प्रमविष्णुवे मायात्मने कवचाय हुं । नमः चिदात्मने अन्त्राय फट् । इति पञ्चाङ्गानि प्राग्वद्विगम्यन्ते ।

अङ्गलोकेशवस्त्राद्यैर्चनोक्ता जपेन्मनुम् । लक्ष्मिकं दशांशेन जुहुयात् पायसैः शुभैः ॥ २४ ॥

दुग्धाज्यसंस्तुनैर्द्वान्निवर्धरेवितेऽनले । जुहुयाद् दीर्घजीवित्वं लभते नात्र संशयः ॥ २५ ॥

इति । तथा—

हेन्तं बालवधुः प्रोक्त्या शिरः मन्त्रार्थको मनुः । बालानां भयशान्त्यर्थं रक्षाधं च जपेन्मनुम् ॥ २६ ॥

हेन्तं बालवधुः बालवधुषे । शिरः स्वाहा । तथा—

गोपालकपदस्यान्ते वदेद्वेपधराय च । चतुर्थ्या वासुदेवं च कवचास्रद्विष्टान्तकः ॥ २७ ॥
 गोपालकवेपधराय स्वरूपं । वासुदेवं चतुर्थ्यन्तं वासुदेवाय । कथंचं ह । अथ फट् । द्विष्ठ स्वाहा ।
 अष्टादशाक्षरो मन्त्रो नारदोऽस्य मुनिर्मतः । गायत्री छन्द इत्युक्तं देवता कृष्ण ईरितः ॥ २८ ॥
 आचक्रादिभिरङ्गानि पूजा पूर्वोक्तवर्त्मना । गृहगोपालरक्षादौ प्रशस्तः शान्तिकेऽपि च ॥ २९ ॥
 पूर्वोक्तवर्त्मना अङ्गेन्द्रवज्राद्यैः ॥
 कालीयस्य पदं प्रोक्त्वा फणामध्ये ततो वदेत् । दिव्यनृत्यं-पदस्यान्ते करोति तं-पद ततः ॥ ३० ॥
 नमामीति ममुच्चार्य देवकीपुत्रमप्यय । नृत्यराजानमामाप्य वदेदच्युतमन्ततः ॥ ३१ ॥
 द्वात्रिंशदक्षरो मन्त्रः सर्वस्वेडनिवारणः । ॥
 अयं मन्त्रः—“कालीयस्य फणामध्ये दिव्यनृत्यं करोति तम् । नमामि देवकीपुत्रं नृत्यराजानमच्युतम् ॥”
 इति श्लोकरूपः ।

मुनिर्नारद आख्यातस्त्वनन्दोऽनुपुपुदीरितम् । कालीयमर्दनः कृष्णो देवता सर्ववन्दितः ॥ ३२ ॥
 चतुष्पादैश्च सर्वेण मनुनाङ्गविधिः स्मृतः । अङ्गैरिन्द्रादिभिः पश्चाद्वज्राद्यैरर्चनेरिता ॥ ३३ ॥
 एकलवं जपित्वाप्रौ जुहुयादयुतं घृतैः । विपनाशकरा योगाः कर्तव्या मनुनाम्बुना ॥ ३४ ॥
 एतन्मन्त्रप्रभावेन नश्यन्ते च महोरगाः । एतन्मन्त्रसमानोऽन्यो विपन्नो नैव विद्यते ॥ ३५ ॥
 शुक्रश्चोत्थपश्चाङ्गैर्गोमूत्रेण सुषोषितैः । निर्मिता गुलिका सम्पूज्य मन्त्रेणानेन मन्त्रिता ॥ ३६ ॥
 नस्यालेपाङ्गनैः पानकर्मणा च्चेडनाशिनी । मृकुन्दाघेतदन्तानां मन्त्राणां क्रमतो घृष्टः ॥ ३७ ॥
 दशार्णाणुप्रयोगांस्तु ध्यानभेदान्नं कल्पयेत् । ॥

—●=५:४:५=०—

इति श्रीमहामहोपाध्यायाचार्यभगवत्पूज्यपाद-धीनोविन्दाचार्यशिष्य-धीमयवच्छङ्करा-
 चार्यशिष्य-धीविष्णुशर्माचार्यशिष्य-धीप्रगल्भाचार्यशिष्य-धीविद्यारण्यपति-
 विरचिते श्रीविद्यार्णवाख्ये तन्त्रे अष्टाविंशः भावः ॥ २८ ॥

एकोनविंशः श्वासः ।

अथ श्रीकान्तमन्त्र । तथा सारसंग्रहे—

माधारमादिकोऽष्टादशाक्षो विंशाक्षरो मनुः । एतन्मन्त्रसमानोऽन्यः सिद्धिदो नैवं धियते ॥ १ ॥
 मुनिर्ब्रह्मास्य मन्त्रस्य गाथश्री छन्द ईरितम् । श्रीकृष्णो देवता वीजगजपाशुङ्गवदीरयेत् ॥ २ ॥
 श्रीकान्तस्य प्रवक्ष्यामि ध्यानमन्त्रोत्तमोत्तमम् । कुरेरादिघनाभ्यक्षैः मर्जदा यद्विधीयते ॥ ३ ॥
 अक्षयस्य धनस्यापि कर सप्तप्रभं (कर) शुभम् । कोटिभास्करसङ्काशैर्द्वीरकाया गृहोत्तमैः ॥ ४ ॥
 बहुभिः कल्पतरुभिर्वैष्टिते रत्नमण्डपे । विद्योतन्मणिवर्षाघस्तम्भद्वारान्तभित्तिके ॥ ५ ॥
 विकचत्पुष्पमालाभिः सहिताननन्तमौक्तिकैः । पुष्परागधराशोभिरत्ननद्योरधान्तरे ॥ ६ ॥
 निरन्तरस्त्रयद्वन्द्वमुधाधाराभिर्वापिणः । अघः कल्पकट्टवस्य शास्त्राव्याप्तस्य सर्वतः ॥ ७ ॥
 ज्वलद्रत्नप्रदीपालिसमुद्योतितदिङ्मुखे । उद्योतद्रविचिन्माभस्तसिंहासनाम्बुजे ॥ ८ ॥
 सप्तविष्ट रमाक्रान्त द्रुतस्वर्णनिभ सरेत् । सप्तोद्यद्रविचन्द्रौघविशुत्कोटिनिभच्छविम् ॥ ९ ॥
 हृद्यार्हं सर्वतः सौम्य नानालङ्कारमण्डितम् । अरिशङ्खगतापधाराणि पीतवामयम् ॥ १० ॥
 स्पृशन्त कलगा रच्योतन्मणिधारमहर्निशम् । सव्येन चरणान्जने विद्रुमद्युतिकारिणा ॥ ११ ॥
 कविमयीसत्यभामे द्वे दक्षवामस्थिते प्रभोः । उत्तमाङ्गेऽभिपिञ्चन्त्या नानारत्नमुधारया ॥ १२ ॥
 लमत्स्वीयकराम्भोजगृहीतघटजातया । यञ्जन्त्यौ नागजित्पाद्ममुनन्दे सुषट्स्तयोः ॥ १३ ॥
 मिश्रविन्दा तथैवान्या परा चैव सुलक्षणा । एतयोर्नाम्ब्वत्पाद्ममुशीले दक्षवामगे ॥ १४ ॥
 रत्नधुन्योः ममादाय कलगौ रत्नमभृतौ । अर्पयन्त्यौ विलासेन ध्यातव्ये मन्त्रवित्तमैः ॥ १५ ॥
 ततः षोडशमाहस्रमिता नार्यः समन्ततः । सर्वस्याः स्वर्णरत्नादिधारापुष्पघटमत्कराः ॥ १६ ॥
 स्मरेदष्ट निर्धीन् तामा धनान्यावर्षतो बहिः । वृष्णीथ तद्विर्भूयो देवादीनपि पूर्ववत् ॥ १७ ॥
 एवं मन्त्रित्व देवेश ततः पूजा ममारभेत् । पुरोदितप्रकारेण पीठन्यासावसानकम् ॥ १८ ॥
 कर्म निर्णय मन्त्रो मूलमन्त्रेण मन्त्रवित् । प्राणायामत्रयं कृत्वा आप्यादित्यागमाचरेत् ॥ १९ ॥
 काङ्क्षुलीषु तल्लयोः षडङ्गन्याममाचरेत् । व्यापकं मूलमन्त्रेण विन्यस्य करयोः तथा ॥ २० ॥
 पुनः षडङ्ग विन्यस्य देहे देशिकसूचयः । पुटिता मूलमन्त्रेण मातृका च प्रविन्यमेत ॥ २१ ॥
 चकारात् पुन षडङ्गन्याम उक्त । 'पुन षडङ्गं कृत्वा तु मन्त्रवर्णास्तनौ न्ययेत् ।' इति सप्तकुमा-

रचयनात् ।

संहारवर्त्मना सृष्ट्या दश तत्त्वानि विन्यसेत् । व्यापकं च प्रविन्यस्य मन्त्रार्णव्याममाचरेत् ॥ २२ ॥
उत्तमाङ्गे ललाटे च भ्रूमध्ये दृक्श्रुतिद्वये । नामिकाननयोश्चैव चिबुके च गले पुनः ॥ २३ ॥
बाहुमूले हृदि स्कन्धे नाभिदेशे शिवे तथा । मूलाधारे कटिद्वन्द्वे जानुयुग्मे च जङ्घयोः ॥ २४ ॥
गुल्फयुग्मे पादयुग्मे न्यसेद्वर्णान् मनोः क्रमात् । सृष्ट्यामोऽप्यपाख्यातो हृदयाद्या स्थितिस्तथा ॥ २५ ॥
बाहुमूलान्तिकः प्रोक्तः मंहारोऽपि पदादिकः । स्थित्यन्तं पञ्चधा केचिद्व्यस्रोक्तं मूर्तिपञ्जरम् ॥ २६ ॥
न्यस्य सृष्टिस्थितौ पश्चात् पटङ्गानि प्रविन्यमेत । त्रिवह्निमार्गैर्वेदवेदनेत्रैः क्रमाद्बुधः ॥ २७ ॥

पद्मयस्त्रय । सागराश्चत्वारः । नेत्र द्वयम् ।

मूलमश्रमवैवर्णेहृदादौ जातिमयुतैः । दर्शयित्वा किरीटादिमुद्रा दिग्गन्धनं चरेत् ॥ २८ ॥
मूर्तिपञ्जरतो देवं संपूज्याङ्गे निजे ततः । देवस्य बाह्वृजार्थमुच्यते यश्चमुत्तमम् ॥ २९ ॥
गोमयेनोपलिप्तायां पीठं भूमां प्रविन्यसेत् । पूर्वोक्तगन्धपट्टेन संलिप्ताञ्च वसुच्छदम् ॥ ३० ॥
विलिख्य कर्णिकामंथमग्रिमण्डलमण्डलम् । भादनं माध्यमहिदं मन्त्रार्णवं निवेशयेत् ॥ ३१ ॥
(तदूर्ध्वगैस्ततो वर्यैस्तदेव परिवेष्टयेत् । शक्रराक्षमवायूना कोणगा कमलां लिखेत् ॥ ३२ ॥
अन्येषु च त्रिकोणेषु मायावीजं प्रकल्पयेत् ।) कोणमन्त्रिषु तद्वर्णान् दलमूलेषु चाग्निशः ॥ ३३ ॥
गायत्री कामदेवस्य मालाणां चाष्टपत्रगम् । रसाचरंक्रमात् पथ्यान्मातृकार्णैः प्रविष्टयेत् ॥ ३४ ॥
धरापुरचतुर्दिक्षु रमां मायां च कोणगाम् । निलिख्यैवं महायन्त्रं पट्टे स्वर्णादिजे बुधः ॥ ३५ ॥
सम्पक् सजप्य संपूज्य धृतं च मनुजोत्तमैः । करोति लोकपूज्यतं राजरस्यं च सर्वदा ॥ ३६ ॥

यन्त्रोच्चारः प्रयोगे ध्ययते ।

कामदेवं चतुर्ध्वन्तं विश्वे तदनन्तरम् । देयुतं पुष्पवाणं च प्रवेद् धीमहीति च ॥ ३७ ॥

तन्नोऽन्तेऽनङ्ग इत्युक्त्वा प्रवेदेष प्रचोदयात् । ॥

कामदेवं चतुर्ध्वन्तं कामदेवाय । विश्वे स्वरूपं । देयुतं पुष्पवाणं पुष्पवाणाय । धीमहि स्वरूपं । तन्नोऽनङ्गः स्वरूपं । प्रचोदयात् स्वरूपम् ।

गायत्रीयं समाख्याता जपेदेना प्रयत्नतः । सर्वगोपालमन्त्राणां जपादौ वर्यकारिणी ॥ ३८ ॥
हृदन्ते देयुतं कामं देवं सर्वजनप्रियम् । तथा सर्वजनस्यान्ते डेन्तं संमोहनं वदेत् ॥ ३९ ॥
ज्वल संवीर्य मन्त्रज्ञः प्रज्वलेति प्रभाषयेत् । सर्वान्ते जनशब्दं च पण्यन्तं हृदयं ततः ॥ ४० ॥
ममेति च मन्त्रार्णवं व्रज प्रोक्त्वा कुरुद्वयम् । द्विष्टान्तो मारमालाणुश्चतुर्विंशद्द्वयाचरः ॥ ४१ ॥
जपादिममये चायं कामवीजादिको भवेत् । राजादिमर्वलोकानां परो वर्यकरो मतः ॥ ४२ ॥
हृदम. । देयुतं कामदेव कामदेवाय । सर्वजनप्रियं तथा सर्वजनप्रियाय । सर्वजन स्वरूपं । डेन्तं संमो-
हनं संमोहनाय । ज्वल संवीर्य ज्वल २ । प्रज्वल स्वरूपं । सर्व स्वरूपं । जन पण्यन्त जनस्य । हृदयं स्वरूपं । मम

स्वरूपे । वयं स्वरूपे । कुण्डल्ये वरु २ । द्विठ स्वाहा । चतुर्विंशद्वयम् अष्टाचत्वारिंशत् । तथा—
 अस्मिन् मन्त्रे पीठपूजां कृत्वा पूर्वोक्तवर्त्मना । तत्र मूर्तिं प्रकल्प्यास्यां कृष्णमावाह्य पूजयेत् ॥ ४३ ॥
 आसनप्रमुखैर्मन्त्री भूपान्तरुपचारकैः । मुहूर्तमिष्टमेणैव पूजयेद्भक्तितत्परः ॥ ४४ ॥
 आदौ सृष्टिः स्थितिः पश्चात् पटङ्गानि किरीटकम् । कुण्डलद्वितयं भूयां हारिं जलजकं गदाम् ॥ ४५ ॥
 जलजं शङ्खम् ।

पद्मं च वनमालां च श्रीवस्त्र कौस्तुभं तथा । चन्दनाक्षतपुष्पाद्यैः पुरोवन्मूलतोऽर्चयेत् ॥ ४६ ॥
 पद्मे कोणेषु चन्द्र्यादि पटङ्गानि यजेत् पुरा । वासुदेवादिका मूर्तीः कोणकेमग्ना यजेत् ॥ ४७ ॥
 (शान्तिं श्रियं मरुतोत्पा रतिं दिग्दलमूलगाः । ततः पूर्वादिपत्रेषु रुक्मिणीप्रमुखाः यजेत् ॥ ४८ ॥
 दक्षवामक्रमात् पश्चादेकैव समर्चयेत् ।) षोडशस्त्रीसहस्राणि देवदेवस्य शार्ङ्गिणः ॥ ४९ ॥
 दलाग्रस्थालतः पूज्या निघणोऽष्टौ क्रमादमी । इन्द्रो नंलो मुकुन्दश्च मरुतोऽनङ्गकञ्चरौ ॥ ५० ॥
 शङ्खपद्मौ च तद्भाह्वे लोकेशापुषपूजनम् । इत्थं संपूज्य गोविन्दं नैवेद्य हविरर्पयेत् ॥ ५१ ॥
 हवि पायसम् ।

खण्डाज्यदधिभिः पश्चाच्छ्राद्धोनि निवेदयेत् । स्तुता प्रणम्य चोद्वास्य हरिं सावरणं हृदि ॥ ५२ ॥
 पुनर्विन्यस्य संपूज्य स्व जपेच्छक्रितो भुम्भु । ॥

इति । अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मणे
 ऋषये नमः । मुखे गायत्रीसुन्दरे नमः । हृदये श्रीकृष्णाय देवतायै नमः । गुह्ये क्लींबीजाय नमः (पादयोः
 स्वाहा शक्तये नमः) इति विन्यस्य मम चतुर्विधपुरुषार्थसिद्धये विनियोगे इति कृताञ्जलिप्रकृत्वा, ह्रींश्रीं
 हृदयाय नमः । कृष्णाय शिरसे स्वाहा । गोविन्दाय शिखायै यष्ट । गोपीजन कवचाय टुं । वल्लभाय
 नेत्रत्रयाय धौपद् । स्वाहा आन्त्राय फट् । इति करपटङ्क्यास कृत्वा, मूलमन्त्रेण मूर्धादिपादान्तं व्यापकं
 कृत्वा, मूलपुटिता मात्रा विन्यस्य, संहारसुष्टिक्रमेण दशाक्षरोक्तप्रकारेण दश तत्त्वानि विन्यस्य पुनर्मू-
 लमन्त्रेण प्रणवपुटितेन त्रिवर्णावक कृत्वा, पुनः पटङ्गानि विन्यस्य, शिरसि ह्रींनमः । भाले धौं । भ्रुवो-
 र्मध्ये क्लीं । नेत्रयोः कूं । धोत्रयोः णां । नासिकायां यं । मुखे गौं । त्रिभुके बिं । गले दां ।
 बाहूमूलयोः यं । हृदि गौं । उदरे पीं । नाभौ जं । लिङ्गे नं । मूलाधारे वं । कर्णौः हूं ।
 जानुनो भां । जह्वयो यं । गुह्ययोः स्वां । पादयोः हानमः । एवं सृष्ट्या विन्यस्य, हृदि ह्रींनमः ।
 उदरे धौं । नाभौ क्लीं । लिङ्गे कूं । मूलाधारे णां । कर्त्रा यं । जानुनो गौं । जह्वयो बिं ।
 गुह्ययोः दां । पादयोः यं । शिरसि गौं । भाले पीं । भ्रुमध्ये जं । नेत्रयोः नं । धोत्रयोः वं ।
 नासिकायां हूं । मुखे भां । त्रिभुके यं । कण्ठे स्वां । बाहूमूले हानमः । इति स्थित्या विन्यस्य,
 पादादिमस्तकान्तं संहारेण विन्यस्येत् । एव क्रमस्तु यतीनां, गृहस्थेभ्यो संहारसुष्टिसिधितिक्रमेण कार्यः ।
 वर्णिमिस्तु—स्थितिसंहारसुष्टिक्रमेण कार्या इति । ततः पूर्वोक्तमूर्तिपञ्चरण्यासं कृत्वा, पुनरत्रोक्तप्रकारेण
 सुष्टिसिधितिन्यासौ कृत्वा पटङ्गानि विन्यस्य, यद्यप्यष्टाङ्गप्रकारेण वैष्णवमुद्रा दर्शयित्वा, दिग्गन्धं कृत्वा निजे
 देहे मूर्तिपञ्चरण्यासक्रमेण देवं संपूज्य, पुरतश्चन्दनादिना पीठे कुङ्कुमादिनाष्टदलं पद्मं निरूप्य, तत्कर्णिकाया
 पटोर्णं कृत्वा, तन्मध्ये समाप्य कामबीजं विलिख्य 'कृष्णाय' इत्यादिभिः सप्तदशभिरक्षरैः कामबीजं संवेष्ट्य,
 पद्माङ्गस्य पूर्वनिर्ज्जतिवायुकोशेषु श्रीबीजं शिष्टकोशेषु मायाबीजं च विलिख्य, पटोर्णमन्त्रिधु पूर्वोक्तकृष्णपट-

क्षरमन्त्रवर्णनातिरूप, तत्केसरेषु श्रोत्रकामगायत्र्यावर्णान्त्रिश्रिष्ट आतिरूप, तद्वत्तेषु श्रोत्रमकरध्वजमा-
लामन्त्राणां पदपङ्क्त्यातिरूप, तद्वद्विद्युत्तद्वयान्तराले मातृकार्णं सविन्दुमि- संवेष्ट्य तद्वद्विद्युत्तरालं कृत्वा
तस्य चतुर्दिक्षु र्धावीजं कोशेषु माषावीजं च आतिरूप, तत्र प्राग्वत् पाठपूजां कृत्वा मूर्तिरूपनादि-
पुष्पोपचारात्ते देवस्य देहे स्मृष्टिन्यासक्रमेण श्रितिन्यासक्रमेण च संपूज्य, तस्याङ्गत्वेन देवस्य देहे षड-
ङ्गन्यासस्याने षडङ्गानि संपूज्य, देवस्य शिरसि मूलमुखाय किराटाय नमः । कर्णयोः कुण्डलाभ्यां नमः ।
दक्षोर्ध्वहस्ते चप्राय नमः । वामोर्ध्वहस्ते शङ्खाय नमः । वामाध करे गदायै नमः । दत्ताय करे पद्माय
नमः । शङ्खादिपादान्ते (नाभ्यन्तं वा) वनमालायै नमः । वक्षसि धावत्माय० । कण्ठे कौस्तुभाय
नमः । इति मूलेनैव संपूज्य, पदकोशेषु प्राग्वत् षडङ्गानि संपूज्य, कोणकेसरेषु धामुदेवादिमूर्तीः दिग्ग-
तकेसरेषु शान्त्यादिशङ्कोश संपूज्य, इलेषु देवस्य दक्षगमकमेण कर्मगयाघटमर्हया संपूज्य, षोडशम-
हस्रसंख्याभ्यो देवाभ्यो नमः इति देवस्य परितः संपूज्य, दत्तात्रेय-इन्द्राय नमः । नीलाय० । मुकुन्दाय० ।
मकराय० । अन्नज्ञाय० । कच्छपाय० । शङ्खाय० । पद्माय० । इति निष्पष्टकं संपूज्य लोकेशावादि प्राग्वत्
समापयेदिति ॥ तथा—

एवमभ्यर्च्य देवेशं वेदलक्षं जपेन्मनुम् । सर्पिषा जुहुयात् पश्चाद् दशांशं तर्पयेत्ततः ॥ ५३ ॥

स्वामिपेकं विधायाथ ब्राह्मणान् भोजयेत्ततः । इत्थं साधिनमन्त्रस्तु प्रयोगान् विदधीत वै ॥ ५४ ॥

पूजयित्वाऽन्ते कृष्णं श्वेतप्रभन्ततएतल्लैः । अपुतं घृतमंयुक्तेऽङ्गुता तस्मै धारयेत् ॥ ५५ ॥

समस्तघनधान्याप्तिः स्त्रीवश्यं च भवेद् ध्रुवम् । रत्नाग्नैर्लक्ष्मणं यो हुनेन्मधुरलोलितैः ॥ ५६ ॥

गोघृतैर्वापि जुहुयात् तस्य लक्ष्मीः स्थिरा भवेत् । रत्नादिमनाकाङ्क्षी हुनेत् पुष्पैश्च तादृशैः ॥ ५७ ॥

मधुराङ्गैर्घृतैर्वाप्यष्टोत्तरमहस्रकम् । मधुना संपुतः श्वेतकुसुमैरेष्टमंयुतम् ॥ ५८ ॥

सहस्रमन्त्रहं हुत्वा माममात्रेण माषकः । रात्रः पुरोहितो भूयान्मन्त्रिणो वा न संशयः ॥ ५९ ॥

प्रयोगजपहोमादि दशाष्टादशवर्णजम् । मन्त्रेणानेन कुर्यात् तान्यां मन्त्रोक्तमादरात् ॥ ६० ॥

न्यामध्यानजपार्चादिहोमतो यो भजेन्मनुम् । रत्नकाञ्चनधान्यायैः समृद्धं तस्य मन्दिरम् ॥ ६१ ॥

जायते हस्तगा तस्य सकला वसुधाऽचिरम् । पुत्रपौत्रकलत्राद्यैर्भुक्ता भोगान् बह्विह ॥ ६२ ॥

अन्ते याति परं धाम वैष्णवं मुनिदुर्लभम् । * * * * * ॥

इति । श्रीदशमस्तोत्रे—

पट्टोणकार्ष्णिकामध्ये सप्ताध्यं मदनं लिखेत् । पट्टसु कोणेषु पदवर्णं चतुर्वर्णं चतुर्दले ॥ १ ॥

दशपत्रे केसरोद्यद्दशार्णकैकवर्णकैः । विशत्यर्णमनोवर्णान् क्रमाद् द्वौ द्वौ विलिख्य च ॥ २ ॥

मालामन्त्रेण मारुतं वायुर्मातृकयापि च । वेष्टितं भूपुराथिलशक्तिर्भावसुधास्मरम् ॥ ३ ॥

विशत्यर्णमनोवर्णं श्रोत्रमेतद् यथाविधि । गोपनीयं प्रयत्नेन न देयं यस्य कस्यचित् ॥ ४ ॥

धर्मार्थकाममोक्षायुःपुत्रधान्यधराप्रदम् । रत्नाकरं वरयकारि कान्तिसौभाग्यकीर्तिदम् ॥ ५ ॥

किमत्र बहुतोक्तेन काङ्क्षितार्थसुरद्रुमम् । * * * * * ॥

इति । अस्यार्थः—पदकोणं कृत्वा तन्मध्ये सप्ताध्यं कामबीजं विलिख्य, पदकोणेषु षडर्णं विलिख्य,
वदि स्थचतुःपत्रेषु चतुरङ्गरं विलिख्य, तद्वद्विद्युत्केसरेण दशाक्षरं विलिख्य, दशपत्रेषु विशत्यर्णमन्त्रवर्णान्

औ औ विलिख्य, चद्विचतुष्टयं कृत्वा तदन्तरालनीधीष्येऽभ्यन्तरगीर्ध्यां पूर्वोक्तकाममालामन्त्रेण तद्वादि-
धीष्या पूर्वघट् पञ्चगणैस्तद्विधीष्या मानृकारैश्च निरन्तरं सवेष्ट्य, चदि स्थचतुरस्रकोणेषु प्रतिकोणं
शक्तिधीवमुधाकामबीजानि लिपेत् । एतच्चन्द्रमुक्तफलदम् । पूर्वोक्त पूजापञ्च साधितं धारण्यन्त्रं भवति ।
तदपि यथाविधि (कृष्ण ? पृतं) यथोक्तफलदं भवति ॥ सारमंत्रे—

रमामायासरान्तं च चतुर्ध्यां कृष्णमीरयेत् । गोविन्द देयुतं चाप स्वाहान्तो द्वादशाक्षरः ॥ १ ॥
रमा श्रीबीजं । माया तद्बीजं । स्मरं ॥ श्री । चतुर्ध्यां कृष्ण कृष्णाय । गोविन्दं देयुतं गोविन्दाय,
इति । तथा—

मन्त्रे ब्रह्मा मुनिः प्रोक्तो गायत्रं छन्द ईरितम् । श्रीकृष्णो देवता चन्द्रधरेन्द्रमणिनेत्रकैः ॥ २ ॥

मूलमन्त्रमैर्यैः षडङ्गानि प्रकल्पयेत् । ध्यानपूजाजपाद्यस्य विंशत्योक्तमुदाचरेत् ॥ ३ ॥

कामयन् सर्वमर्पितं मन्त्रमेव भजेद् युगः । ॥

और्ध्वो हृत् । ह्रीं शिरः । ॥ शिखा । कृष्णाय वयसं । गोविन्दाय नेत्रं । स्वाहा अन्त्रं । तथा—

लक्ष्मीशक्तिमनोजातबीजान्ते दशवर्णकम् । काममायेन्द्रिगन्तोऽयं षोडशाक्षो मनुर्मतः ॥ ४ ॥

लक्ष्मी श्रीबीज । शक्तिर्मायाबीज । मनोजात कामबीज । दशवर्णो पूर्वोक्त । कामस्तद्बीजं । माया ह्रीं ।
इन्द्रिगन्त श्रीबीज ।

ऋष्यादिक दशाक्षोक्तं पञ्चाङ्गमपि तादृशम् । पूजा विंशाक्षप्रोक्ता ध्यानं तस्य निगद्यते ॥ ५ ॥

ब्रामयकराब्जाभ्यामालिङ्गन्तं त्रिपाटुके । अन्तोत्पललमद्वस्ते ताभ्यामालिङ्गितं मुदा ॥ ६ ॥

धारयन्त रथाङ्गं च गङ्गां भव्यकलेवरम् । एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं दशलक्षं समाहितः ॥ ७ ॥

तावत्संख्यासहस्राणि हुनेदाव्यमनुत्तमम् । तर्पणार्घ्यैर्भवेन्मन्त्रः सिद्धः स्वेष्टफलप्रदः ॥ ८ ॥

मायाश्रीसहितो मन्त्रो दशाक्षो द्वादशाक्षरः । विधानमस्य विज्ञेयं षोडशाक्षोक्तवर्त्मना ॥ ९ ॥

सुगमम् ।

काममायेन्द्रिगन्तं पूर्वो मायाश्रीकामतस्तथा । लक्ष्मीमायास्मराद्यश्च मन्त्रराजो दशाक्षरः ॥ १० ॥

त्रयोदशाक्षरा मन्त्रास्तस्य एते उदाहृताः । मुन्याद्यङ्गविविक्तेषां षड्वत्योक्तविधानतः ॥ ११ ॥

ध्यानं तृतीयमन्त्रे तु दशाक्षोक्तमुदाहृतम् । विंशत्योक्तं द्वितीये तु प्रथमेऽप्य निगद्यते ॥ १२ ॥

दरारिचापमद्राण्यगुणाद्दशकराम्बुजम् । वेणुमाद्राप हस्ताभ्या वादयन्तं मुदान्वितम् ॥ १३ ॥

रविमण्डलगं कृष्णं ध्यायेदष्टफलाप्तये । अङ्गैरिन्द्रादिवज्राद्यैरर्चना सर्वनिदिता ॥ १४ ॥

वायलक्षं जपित्वाशौ दशाक्षं हविषा हुनेत् । तर्पणादि ततः कुर्यात् मिद्वमन्त्रः समाचरेत् ॥ १५ ॥

कान्तिपुष्टिभारोग्यकामो मन्त्रैः प्रयोगकान् । ॥

वायलक्षं पञ्चलक्षम् । तथा—

अष्टादशलपिर्मन्त्रः कामान्तो वसुधुवदः । मुनिर्नारद आख्यातो गायत्री छन्द ईरितम् ॥ १६ ॥

श्रीकृष्णो देवताङ्गानि षड्दीर्घेण स्मरेण हि । ॥ ॥ इत्यादिना षडङ्गकम् ।

वालं नीलमुदारकान्तिविभवं हस्ताम्बुजे दक्षिणे

विभ्राणं परिपकदौग्धकवलं नन्दात्मजं सुन्दरम् ।

वामे तद्दिनजातमुद्धतरसं दध्युत्थापिण्डं शुभं

वैषाघ्रेण नखेन राजितगलं त्यक्त्वांशुकं भावयेत् ॥ १७ ॥

अङ्गलोकेशवचाद्यैरर्चनास्य समीरिता । एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रमेकलक्षमनन्यधीः ॥ १८ ॥

शर्कराघृतपुङ्गेन दशांशं हविषा हुनेत् । तर्पणादि ततः कुर्यात् पूर्वोक्तविधिना सुधीः ॥ १९ ॥

सरोजमध्यगं कृष्णं पूजयित्वा विधानतः । तस्यैव श्रीमुखाम्भोजे तर्पयेन्मन्त्रमुच्चरन् ॥ २० ॥

गोदुग्धेन सुशुद्धेन सुपक्वैः कदलीफलैः । दध्ना च नवनीतेन पुत्रमाप्नोति वत्सरात् ॥ २१ ॥

यद्यदिच्छति तत्सर्वं तर्पणेनैव मिच्छति । ॥

इति । तथा—

अधरो विन्दुमान् कामो डेयुर् कृष्णश्च मायया । गोविन्दो डेयुतो लक्ष्मीर्दशार्णस्तदनन्तरम् ॥ २२ ॥

भृगुर्मनुविसर्गाट्यो द्वाविंशार्णो मनुर्मनः । वागैश्वर्यप्रदो नित्यं मायकानामभीष्टदः ॥ २३ ॥

अष्टादशलपिप्रोक्तं मुन्यार्घं चाङ्गकल्पनम् । ॥

अथर ऐ, विन्दुमान् विन्दुयुक्तस्तेन ऐ । कामस्तद्दीजं । डेयुर् कृष्ण कृष्णाय । मायया तद्दीजेन सहेति शेष । गोविन्दो डेयुतो गोविन्दाय । लक्ष्मी. श्रीर्दीजं । दशार्णं पूर्वोक्त । भृगु. सकार. , मनु श्री, वि. सर्ग. अ, तेन सौ । विंशतरोक्ता सपर्या । ध्यानमुच्यते ।

दक्षोध्वे हस्तपद्मे स्फटिकजपवटीं मातृकावर्णरूपां

वामोध्वे सर्वविद्याकलितमभिनवं पुस्तकं मंदधानः ।

शुद्धद्रव्यैकवेणुं करयुगलधृतं वादयन् श्रेयमे वो

गायन् पीठाम्बरोऽमौ भवतु मुरारिपुः श्यामलः कोमलाङ्गः ॥ २४ ॥

मयूरपत्रसंनद्धकेशजालश्रियान्वितः । सर्वज्ञो मुनिवृन्देन सेवितः सर्ववेदिना ॥ २५ ॥

इत्थं संचिन्त्य देवेशं नारीनेपथ्यधारिणम् । ॥

नेपथ्यमलङ्कारस्तेन स्त्रीरूपधारी ज्येष्ठ । “मुधर्तविशलावण्यरमणीयतनुं हरिम्” । इति गौतमीयतन्त्र-यचनान् । क्लीष्टकृष्णाय हृदयाय० । गोविन्दाय शिरसे० । गोपीजन शिखायै० । वल्लभाय कवचाय० । स्वाहा आस्त्राय० । इति पञ्चाङ्गम् । अन्त्यस्तुगमम् । तथा—

वेदलक्षं मनुं जप्त्वा किंशुकैर्मधुराण्णुतैः । दशांशं जुहुयादशौ मायको मन्त्रमिद्वये ॥ २६ ॥

तर्पणादि ततः कुर्यान्मन्त्री पूर्वोक्तवर्त्मना । मन्त्रमेतं जपेद्यस्तु मन्त्री पूर्वोक्तवर्त्मना ॥ २७ ॥

देवस्यानुग्रहात् तस्य मुखपद्माद्विजृम्भते । गङ्गातरङ्गकल्लोलवाग्विलासमनोहरा ॥ २८ ॥

गद्यपद्यात्मिका सम्यक् प्रचण्डा भारती सदा । अशेषदेवदेवार्धमर्वशास्त्रविशारदः ॥ २९ ॥

राजैश्वर्यं महत् प्राप्य मुक्तिमेति परां कृती । ॥

इति । तथा—

वेदादिहृदयस्यान्ते देयुतं भगवत्पदम् । नन्दपुत्राय नन्दान्ते वपुषे श्री दशाक्षरः ॥ ३० ॥

अष्टाविंशत्तरो मन्त्रो भजतां कामदो मयिः । ॥

वेदादि प्रणवः । हृदयं नमः । देयुतं भगवत्पदं भगवते । नन्दपुत्राय स्वरूप । नन्दवपुषे स्वरूप । श्री स्वरूपं । दशाक्षरः पूर्वोक्तः । तथा—

नारदो मुनिरस्य स्वादुष्पिक् छन्द उदाहृतम् । देवता नन्दपुत्रोऽस्य चिन्तितेष्टफलप्रदः ॥ ३१ ॥

आचक्रादिपदैरद्रपञ्चकं परिकीर्तितम् । रत्नपात्रं करो दत्ते हेमवेत्र च वामतः ॥ ३२ ॥

बहन्तं भाषयेत् कृष्णं स्त्रीभ्यामालिङ्गितं मुदा । अङ्गलोकेशवच्चाद्यैरर्चना फलमिदये ॥ ३३ ॥

दशायुतं जपित्मान्ते जुहुयाद् हविषायुतम् । साधिते माघको मन्त्री भवेत् सर्वममृदिमान् ॥ ३४ ॥

इति ॥ तथा—

नन्दपुत्राय शब्दान्ते श्यामलाङ्गाय भाषयेत् । देवता बालवपुः प्रोक्ता चतुर्थ्या कृष्णमीरयेत् ॥ ३५ ॥

तारगोविन्दशब्दान्ते दशार्णं च मनुं वदेत् । मन्त्रोऽयं साधुमप्रोक्तो द्वाविंशद्वर्ण उत्तमः ॥ ३६ ॥

मुन्याद्या नारदानुष्टुपकृष्णा अन्यत् पुरोक्तवत् । ॥

पुरोक्तवत् अष्टाविंशत्तरोक्तवत् ॥ तथा—

प्रणवान्ते रमा माया हृदयं भगमास्ततः । देयुक् च नन्दपुत्राय च्छगलाएडोऽप्यनन्तयुक् ॥ ३७ ॥

(इन्द्रो वपुषे शूपात् श्यामलाङ्गं च देयुतम् ।) अष्टादशल्लिपिर्मन्त्रो द्विचत्वारिंशद्वर्णवान् ॥ ३८ ॥

रमा श्रीनीज । माया तद्वीज । देयुर्मगवाद् भगवते । नन्दपुत्राय स्वरूप । छगलाएडो वकार , अनन्त आ , तेन वा । इन्द्रो ल । वपुषे स्वरूप । श्यामलाङ्गं देयुतं श्यामलाङ्गाय । अष्टादशल्लिपि पूर्वोक्तः । तथा—

ब्रह्मानुष्टुपं च कृष्णारण्या मुन्याद्याः कथिता बुधैः । अन्यत् सर्वं पुरोक्तेन विधानेन समं भवेत् ॥ ३९ ॥

वह्नयैकादशभूतेषु धृतिसर्ल्यैस्तु मन्त्रवित् । मूलमन्त्रमवैर्वर्णैः पञ्चाङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ ४० ॥

वह्नयन्त्रय । भूतानि पञ्च । इष्य पञ्च । धृतिरष्टादश । और्ध्वाङ्गो हृदयाय० । नमो भगवते नन्दपुत्राय शिर० ।

बालवपुषे शिला० । श्यामलाङ्गाय कवचाय० । द्वाविंशाय गोविन्दाय गोपीजनवल्लभाय स्वाहा अस्त्राय० ॥

अन्यदष्टाविंशत्यर्थान्त् । " मन्त्रोऽयं सकलैर्भयं काङ्क्षितैर्कार्यसाधनम् । " इति तथा—

धुनश्च हृदयं चैव चतुर्थ्या भगवत्पदम् । रुक्मिणीवल्लभायान्यत् स्वाहान्तः षोडशाक्षरः ॥ ४१ ॥

धुव । प्रणवः । हृदयं नमः । चतुर्थ्या भगवत्पदं भगवते । रुक्मिणीवल्लभाय स्वरूपम् ।

मुनिनारद आख्यातश्छन्दोऽनुष्टुप्कुरीतम् । रुक्मिणीवल्लभः कृष्णो देवता सर्वसिद्धिदः ॥ ४२ ॥

भृङ्गन्धुतिपातालयुग्मार्णैरङ्गकल्पनम् । (भूः एकः । श्रुतयश्चतारः । पातालाः सप्त ।)

कलायश्यामलं कृष्णं नानालङ्कारमण्डितम् । पीतकौशेयमद्वलं स्पर्शवेत्रविभूषितम् ॥ ४३ ॥

करपद्मेन दक्षेण श्लिष्यन्तं वामपाणिना । चिन्तारत्नवर्ता देवीमङ्गा काञ्चनप्रमा ॥ ४४ ॥

वामहस्तवृताम्भोजामन्येनालिङ्गितप्रियाम् । अर्द्धनारदमुख्यैश्च लोकपालैस्तदायुधैः ॥ ४५ ॥

पूजनं धर्मकामार्थनिःश्रेयसफलावहम् । एकलक्षं जपेन्मन्त्रं हुनेन्मधुरलोलितैः ॥ ४६ ॥

दशांशं कमलैः पश्चात् तर्पणादि समाचरेत् । महदैश्वर्यवरयादि काङ्क्षिभिः सेव्यतां मनुः ॥ ४७ ॥

उहृत् । नमः शिरः । भगवते शिखा । रुक्मिणीवल्लभाय कवचं । स्वाहा अग्रम् ॥ तथा—

वदेल्लीलापदस्यान्ते दण्डगोपीजनं पुनः । संसक्तदोःपदं पश्चाद् दण्डबालपदं वदेत् ॥ ४८ ॥

रूपमेघपदं प्रोक्त्वा रयामं भगपदं वदेत् । चन्द्र विष्णो वद्विवध्वन्त एकोनविंशदक्षरः ॥ ४९ ॥
लीलादण्डगोपीजनसंसक्तदोर्दण्डबालरूपमेघयाम भगवन् विष्णो इति पदानि स्वरूपाणि । वद्विवधू स्वाहा ।

मन्त्रो निखिलसद्गुण्यसिद्धिं प्रपन्नदो मतः । नारदोऽस्य मुनिरुद्धन्दो गायत्री देवता मता ॥ ५० ॥

लीलादण्डमहाविष्णुः सर्वदेवौघवन्दितः । चतुर्दशचतुर्वेदयचरैरङ्गकल्पनम् ॥ ५१ ॥

लीलादण्डगोपीजनसंसक्तदोर्दण्ड इत् । बालरूप शिरः । मेघयाम शिखा । भगवन् कवचं । विष्णो स्वाहा अग्रम् ।

वामहस्ताभ्युज्येन लीलादण्डेन गोपिकाः । पुराङ्गनाथ साकृत् मोहयन्तं महामधुम् ॥ ५२ ॥

आत्मनः प्रियमित्रस्य स्कन्धग्न्यस्तान्द्रहस्तकम् । इतर्कं स्मरेत् कृष्णमभ्रमेयपराक्रमम् ॥ ५३ ॥

अङ्गैरिन्द्रादिवज्राधैरर्चनास्य भतान्वहम् । लक्ष्मिकं जपेन्मन्त्रं दशांशं तिलतण्डुलैः ॥ ५४ ॥

त्रिमध्वजैर्हृनेत् पश्चात्तर्पणादि समाचरेत् । नियमस्यो नरो योऽष्टं लीलादण्डमनुं भजेत् ॥ ५५ ॥

सुभगः स जगद्वन्द्यो रमाया भवन् भवेत् । ॥

इति ॥ तथा—

शार्ङ्गो सद्येन सन्दीप्तो बाल इन्द्रद्वयं तथा । विलोमाद् यतृतीयश्च सानन्तोऽथ समीरणः ॥ ५६ ॥

कृशानुदयितोपेतो मन्त्रोऽयं धातुवर्णकः । ॥

शार्ङ्गो य । सद्य ओ, तेन गो । बाल व । इन्द्रद्वयं ज्ञ । विलोमाद्यतृतीयो म, अनन्त आ, तेन भा । समी-
रणो य । कृशानुदयिता स्वाहा । धातुवर्णः सप्तार्णः । तथा—

नारदो मुनिरस्य सादुष्णिग् छन्दश्च देवता । गोवल्लभो हरिः प्रोक्तो गवां वृद्धिकरः परः ॥ ५७ ॥

दशाणोरुविधानेन पञ्चाङ्गविधिरीरितः । इन्द्रनीललम्बकान्ति पीतवामममच्युतम् ॥ ५८ ॥

सर्पारिपिच्छनिकरैः सम्पक्वल्लभावतंसकम् । वेणुं वामकरे दत्त्वे यष्टिं पार्श्वे च विभ्रतम् ॥ ५९ ॥

कपिलाजातमध्यममाह्वयन्तं च ताम्रदा । एवं ध्यात्वा यजेत् सम्यक् पीठे पूर्वोदिते शुभे ॥ ६० ॥

आढावद्धानि संपूज्य पूजयेद्गोमणाष्टकम् । सुवर्णवर्णा प्रथमा द्वितीया गौरपिङ्गला ॥ ६१ ॥

तृतीया रक्तपिङ्गला चतुर्थी गलपिङ्गला । पञ्चमी बभ्रुवर्णा सादुत्तमा कपिला गवाम् ॥ ६२ ॥

षष्ठी चतुष्कपिङ्गला स्यात् सप्तमी सर्पपिङ्गला । अष्टमी कपिला गोषु विज्रेया पुच्छपिङ्गला ॥ ६३ ॥

पुरन्दरमुखास्तेषामापुधानि ततः परम् । ध्यात्वा मन्त्रं जपेत् सम्यग् वर्णलक्षं जितेन्द्रियः ॥ ६४ ॥

तत्सहस्रं हृनेन्मन्त्री गोदुग्धैस्तु पुरोक्तवत् । गोदुग्धैः प्रत्यहं मात्रं सहस्रं जुहुयात्तु यः ॥ ६५ ॥

मासाधेनं गवां वृद्धिर्जायते तस्य भूयसी । दशाक्षरोक्तवत् सर्वं विधानं च प्रकल्पयेत् ॥ ६६ ॥

इति ॥ तथा—

वृषात् तारहृदोरन्ते चतुर्थ्या भगवत्पदम् । अस्थ्यग्निवामनेत्रान्ते गोविन्दं तादृशं वदेत् ॥ ६७ ॥

रूपेणो मसुराख्यातो नारदोऽस्य मुनिर्भवेत् । गायत्री छन्द इत्युक्तं देवता कृष्ण ईरितः ॥ ६८ ॥
तार प्रणयः । हृद्यम् । चतुर्ध्या भगवत्पदं भगवते । अस्थि म । अग्नौ र । वामनेत्रं ई, तेन श्री ।
गोविन्द तादृशं चतुर्ध्यायुत तेन गोविन्दाय ।

चन्द्रनेत्राग्निबाणार्णैर्मन्त्रेणाप्यङ्गकल्पनम् । कल्पद्रुमतले रम्ये रत्नमिहासने शुभे ॥ ६९ ॥

सर्वलक्षणसन्दीप्तं निषिष्टं नन्दनन्दनम् । प्रस्तुतस्तनभारेण गोबुन्देन वृतं सरेत् ॥ ७० ॥

मेघरयामतनुं सुपीतवसनं वेत्रं दरं विभ्रतं

हस्ताभ्या कमलायताक्षमणिगं सौन्दर्यमीमास्पदम् ।

देवाधीश्वरहस्तपुग्मविलसत्सार्णसत्कुम्भतो

निर्यातामृतधारया हरिमद संमिच्यमानं भजे ॥ ७१ ॥

वस्त्रे वेत्रं । वामे शङ्ख इत्याद्यध्यानम् ।

संपूज्य वैष्णवं पीठ तत्रापास्य यजेद्हरिम् । देवस्य दक्षिणे भागे कर्णिकाया तु रुक्मिणीम् ॥ ७२ ॥

सत्यभामां च तद्वामे वासवं चाग्रदेशतः । सुरभिं पृष्ठतोऽभ्यर्च्य दलमूलेषु मन्त्रमिदं ॥ ७३ ॥

हृदादिकवचान्तानि दिग्दलेषु समर्चयेत् । चत्वार्यङ्गानि कोणेषु सम्पगृह्यं यजेत् ततः ॥ ७४ ॥

पूर्णादिपत्रमध्येषु कालिन्दीं रोहिणीं ततः । नागजित्यादिकाश्चापि पञ्चशक्तीः क्रमशोऽर्चयेत् ॥ ७५ ॥

तद्वह्निर्वह्निकोणादिशिवान् सम्पगर्चयेत् । किंकिणीधामपटीस्तु त्रेणुं पश्चात् पुरोगतौ ॥ ७६ ॥

श्रीनत्सकौस्तुभौ पूज्यौ वनमाला पुरोऽर्चयेत् । पूर्वादि तद्वह्निः शङ्खं गदा चक्रं ततः सुधीः ॥ ७७ ॥

वसुदेवाभिध पश्चाद् देवकीं नन्दगोपकम् । यशोदा धेनुगोपालगोपिकाः पूजयेत् ततः ॥ ७८ ॥

लोकपालास्तदस्त्राणि कुमुदादींश्च पूजयेत् । उत्तरे तद्वह्निः पश्चाद्विष्वक्सेनं विधानतः ॥ ७९ ॥

कुमुदः प्रथमो ज्ञेयः कुमुदान्नो द्वितीयकः । पुण्डरीकस्तृतीयश्च वामनस्तदनन्तरम् ॥ ८० ॥

शङ्खकर्णः पञ्चमश्च सर्वनेत्रस्ततः परः । मुमुरः सप्तमः पश्चादष्टमः सुप्रतिष्ठितः ॥ ८१ ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रय कृत्वा, शिरसी नारदाय श्रुत्ये नमः । मुखे गायत्रीछन्दसे नमः । हृदये श्रीकृष्णाय देवतायै नमः । इति त्रिन्वयस्य प्राग्वहिनियोगमुत्स्या, उँहृदयाय नमः । नमः शिरस्त्रे स्नाहा । भगवते शिष्यायै । श्रीगोविन्दाय कथवायै । औन्नम्रोभगवते श्रीगोविन्दाय श्रुत्यायै । इति पञ्चाङ्गानि प्राग्वद्विन्वयस्य, व्यानादिपुष्पोपचारान्तं कर्णिकाया देवस्य दक्षिणे श्रीरुक्मिण्यै नमः । वामे सत्यभामायै नमः । अग्रे इन्द्रायै । पृष्ठे सुरायै नमः । दिग्गतकेसरेषु हृदयादिकवचान्तानि कोणकेसरेषु चास्त्र संपूज्य, दलेषु देवाप्रादि—कालिन्दी नमः । रोहिण्यै । नागजित्यै । मुनन्दार्यै । मित्रविन्दार्यै । सुलदमणायै । जाम्बवत्यै । सुशीलार्यै । अष्टदलाद्वहि चतुरस्त्राभ्यन्तरे वह्निकोणादि—किंकिणीभ्यो नमः । दामभ्यो । यष्ट्यै । वेश्यै । इति ईशानान्तमभ्यर्च्य, देवाग्रे—श्रीवत्साय नमः । कौस्तुभायै । वनमालार्यै । चतुरस्रे देवप्रादिप्रादक्षिण्येन—शङ्खाय नमः । गदायै । चक्रायै । वसुदेवार्यै । देवर्ष्यै । नन्दगोपायै । यशोदायै । धेनुभ्यो । गोपालेभ्यो । गोपिकाभ्यो । इति संपूज्य, लोकपालास्तदस्त्राणि च तद्वह्निं संपूज्य, तद्वह्निं — कुमुदाय नमः । कुमुदान्नायै । पुण्ड-

रांकाय० । यामनाय० । शुकुर्काय० । सर्वनेत्राय० । सुमुखाय० । सुप्रतिष्ठिताय० । श्रुति । तद्वदि-
देवस्योत्तरे— विष्णुसेनाय नमः श्रुति संपूज्य, धूपदीपादि सर्वं प्राग्वत् कुर्यादिति । तथा—

एवं संचिन्त्य देवेशं वर्णलचं जपेन्मनुम् । तत्सहस्राणि गोचीरर्जुहुयात् तर्पयेत् ततः ॥ ८२ ॥

ब्राह्मणाराधनान्तं तु प्राग्बत् कुर्यादतन्द्रितः । दिनादौ चाथ मध्याह्ने समयत्रितये तथा ॥ ८३ ॥

गोष्ठाभ्याशगतं कृष्णमर्चयन् विधिनामुना । भक्त्या परमयोपेतो गोभ्यश्च वृणमर्पयन् ॥ ८४ ॥

दीर्घायुर्निर्भयश्चैव धनधान्यघरादिभिः । पुत्रैः पौत्रैश्च सन्मित्रैराढ्योऽन्ते विष्णुमेति च ॥ ८५ ॥

इति ॥ तथा—

स्मृतिराप्यानीयुक्ता सृष्टिरिन्धिक्यान्विता । क्रिया दीर्घा प्रतिष्ठाप्या वरदा तादृशी मता ॥ ८६ ॥

क्षुधा दीर्घा च तन्द्राख्या रमनादीपिता भवेत् । अष्टाक्षरैः समाख्यातो मूलमश्रो मनीषिभिः ॥ ८७ ॥

स्मृति. ग, आप्यायनी ओ, तेन गो । खृष्टि क, इन्धिका उ, तेन कु । प्रिया ल । दीर्घा न, प्रतिष्ठा
आ, तेन ना । वरदा ध, तादृशी आकारयुक्ता तेन या । जुधा य । दीर्घा न । तन्त्रा म, रसना यिस-
र्ग, तेन म । तथा—

ब्रह्मा मुनिस्तु गायत्री ज्जन्दो देवो हरिर्मतः । वर्णद्वन्द्वक्रमादङ्गं सकलेनापि कल्पयेत् ॥ ८८ ॥

वन्दे नीलकलेवरं रुचिरया कान्त्या महत्या युतं

बालं कुन्तलजालरुद्धनयनं पञ्चादिकं चाङ्गने ।

धावन्तं रशनासुनूपुरमणिग्रैवेयहाराङ्गदै-

रादीप्तं सरलं स्तुतं मुनिगणैर्दृष्टं यशोदासुतम् ॥ ८६ ॥

श्रीकृष्णं पूजयेन्नित्यं पीठे पूर्वसमीरिते । दिग्विदिक्क्रमतः पूर्वं पूजयेदङ्गुष्ठकम् ॥ ६० ॥

दिक्पत्रेण यजेन्मूर्तिर्वासुदेवादिकास्ततः । रुक्मिणीं सत्यभामां च लक्ष्मणां तदनन्तरम् ॥ ६१ ॥

ततो जाम्बवर्ती मन्त्री कोणपत्रेषु पूजयेत् । तद्गर्हिवासवादीनां वज्रादीनां च पूजनम् ॥ ६२ ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्राग्बोधागपीठ्यासात्ते मूलेन प्राणायामप्रथं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मणे श्रुपये नमः ।

मुखे गायत्रीछन्दसे नमः । हृदये श्रीकृष्णाय देवतायै नमः । शक्ति विन्यस्य पूर्ववाद्द्विनियोगमुत्त्वा, गोकु

हृदयाय नमः । लला शिरसि स्वाहा । ध्याय शिखाय० । नमः कवचाय० । शकुलनाथाय नमः अस्त्राय० ।

पञ्चाङ्गानि विन्यस्य, दिग्दलेप वासदेवादिमर्तिवृत्तार्थं संप्रज्य, कोणपत्रेप—रुक्मिण्यै नमः । सत्यं प्रवृत्तै-

सन्मन्त्रायै० । जाम्बवत्यै० । इति संपूज्य दिगीशार्चादि प्राग्बत् कुर्यादिति । तथा—

संपूज्यैवं मनुं जप्त्वा वर्णलघं हुनेत्ततः । वसुसाहस्रसंख्यातैः पलाशोत्पसभिद्वरैः ॥ ६३ ॥

पायसैरथवाज्याक्तैस्तर्पणादि तत्तश्चरेत् । मधमेनं भजन्नित्यमन्वहं श्रद्धयान्वितः ॥ ६४ ॥

सर्वैश्वर्यसमृद्धोऽन्ते विष्णुसायुज्यमाप्नुयात् । ॥

इति ॥ तथा—

ध्रुवो रमा महामाया कामान्ते ङेषुतं वदेत् । श्रीकृष्णं तादृशं चैव श्रीगोविन्दमपीरयेत् ॥ ६५ ॥

श्रीगोपीजनशब्दान्ते वल्लभाय ततो वदेत् । त्रिः श्रीमत्सद्गुतो मन्त्रः सिद्धगोपालसंज्ञकः ॥ ६६ ॥
 ध्रुव प्रणय । रमा धीवीजं । महामाया भुवनेशीवीजं । काम कामवीजं । देयुतं श्रीकृष्णं धीकृष्णाय ।
 तादृशं गोविन्दं श्रीगोविन्दाय । श्रीगोपीजनवल्लभाय स्वरूपं । त्रिः श्री त्रिवारं धीवीजं च वदेदित्यर्थः ।

तेत्रितौ चैततेयेन माधवौ मण्डपस्थितौ । रमन्तौ दिव्यभावेन बलकृष्णौ तु संसरेत् ॥ ६७ ॥
 इति । तथा—

सर्गां तिथीशयुक् चक्री मन्त्र एकाक्षरो भवेत् । मन्त्रः कृष्णेति ताराद्यो गुणवर्णोऽयमेव हि ॥ ६८ ॥
 चक्री ककारः सर्गां विमर्गयुक् । तिथीश ऋ, तेन कृ इति मन्त्रः ॥ कृष्ण इति मन्त्रः । अयं मन्त्रस्ताराद्यः
 अष्टवाचश्चेद् गुणवर्णस्यक्षर । उँकृष्ण इति ॥

वेदार्णः स चतुर्थ्यन्तः कृष्णाय हृदयान्तकः । (कृष्णाय हृदयं चेति पञ्चाक्षर्योऽयं मनुर्मतः) ॥ ६९ ॥
 स ज्यैष्ठ्यचतुर्थ्यन्तश्चेद्वेदार्णः । उँकृष्णाय इति ॥ कृष्णाय स्वरूपं । इष्टम । एष पञ्चार्यं कृष्णाय नमः इति ॥

बाणार्णः कामयुगमान्तः कृष्णायेति परो मनुः । गोपालो देयुतो मन्त्रो द्विष्टान्तोऽयं पदक्षरः ॥ १०० ॥
 बाणार्णं पञ्चाक्षरोऽस्य पूर्वेषु सम्बन्धः । कामयुगम कामवीजद्वयं तयोस्तममध्ये कृष्णाय स्वरूपं । परः पञ्च-
 त्वर्थ इत्यपरः । उँकृष्णायर्णः इति । गोपालो देयुतो गोपालाय । द्विष्ट स्वाहा । गोपालाय स्वाहा इति ॥

मारान्ते देयुतं कृष्ण पदार्थोऽयः शिरोऽन्तकः । केन्तः कृष्णश्च गोविन्दस्तादृक् सप्ताक्षरो मनुः ॥ १०१ ॥
 मार कामवीजं । देयुत कृष्णं कृष्णाय । शिर स्वाहा । उँकृष्णाय स्वाहा इति ॥ केन्तः कृष्णः कृष्णाय ।
 गोविन्दस्तादृक् गोविन्दाय । कृष्णाय गोविन्दाय इति ॥

रमामायासरान्ते तु चतुर्थ्या कृष्णधीरयेत् । कामान्तः सप्तवर्णोऽयं द्वितीयः परिकीर्तितः ॥ १०२ ॥
 रमा धीवीजः । माया शक्तिवीजं । स्मरः कामवीजं । चतुर्थ्या कृष्ण कृष्णाय । कामस्तद्वीजं । श्रीद्वीर्त्र्यं
 कृष्णायर्णः इति ॥

कामः कृष्णाय गोविन्दश्चतुर्थ्याष्टाक्षरो मनुः । द्वितीयोऽष्टाक्षरो देयुक् दक्षिभक्षणठद्वयम् ॥ १०३ ॥
 काम कामवीजं । कृष्णाय स्वरूपं । गोविन्दश्चतुर्थ्या गोविन्दाय । उँकृष्णाय गोविन्दाय इति ॥ देयुक् द-
 क्षिभक्षण दक्षिभक्षणाय । ठद्वयं स्वाहा ॥

सुप्रसन्नात्म-शब्दान्ते ने हृदस्पर्णकोऽपरः । सरः कृष्णाय गोविन्दो देन्तोऽनङ्गो नवाक्षरः ॥ १०४ ॥
 सुप्रसन्नात्मने स्वरूपं । इष्टम । वस्वर्णोऽष्टाक्षरः ॥ स्मर कामवीजं । कृष्णाय स्वरूपं । गोविन्दो देन्तो
 गोविन्दाय । अनङ्ग कामवीजम् ॥

अयमेव हृदन्तोऽय्यो विना कामं नवाक्षरः । (इष्टमः । विना कामं कामद्वयविधुरः ।)
 कामसङ्गुटितं पिण्डं श्यामलाङ्गश्च देयुतः । ह्युतो दशवर्णाद्वयः सर्वमपस्तसमृद्धिदः ॥ १०५ ॥
 कामवीजसङ्गुटितं पिण्डं श्लौ इति । श्यामलाङ्ग देयुत श्यामलाङ्गाय इष्टम ॥

बालान्ते वपुषे कृष्ण देन्तं स्वाहान्तिकोऽपरः । कामः कृष्णाय बालान्ते वपुषे चद्रिवल्लभा ॥ १०६ ॥
 बालवपुषे स्वरूपं । कृष्णं देन्तं कृष्णाय । अपरोऽय्यो दशाक्षरः ॥ काम कामवीजं । कृष्णाय स्वरूपं
 शलवपुषे स्वरूपं । चाद्रिवल्लभा स्वाहा । अयमेकादशाक्षरः ॥ तथा—

नारदो मुनिरेतेषां मन्त्राणां छन्द उत्तमम् । सम्बन्धं देव्यादिका प्रोक्ता गायत्री देवता पुनः ॥ १०७ ॥

बालगोपालसंज्ञोऽत्र सर्वदेवौषधान्दितः । पङ्दीर्घपुङ्गकामेन षटङ्गविधिरीरितः ॥ १०८ ॥

वन्दे बालं मुकुन्दं सरसिजनिलयं रत्नपद्मभनेत्रं

नीलाम्भोजच्छविं तं कटितटकरण्टिकङ्किणीजालनदम् ।

हस्ताभ्यां धारयन्तं दधिजमभिनवं पायमं दिक्षु वीतं

गोगोपीगोपवृन्दैः करुणस्वलमितं कण्ठदेशेऽतिरम्ये ॥ १०९ ॥

दधिजं नवनीतम् ।

यजेत् पूर्वोदिते पीठे बहोशासुरवायुषु । हृदादिकवचान्तानि चत्वार्यङ्गानि मायकः ॥ १११ ॥

दृशं तत्पुरतोऽभ्यर्च्य दिक्ष्वर्चं तद्वाहिस्ततः । आस्रएडलमुखान् देवान् बज्रादींश्च समर्चयेत् ॥ ११२ ॥

इति । प्रयोगस्तु सुगमः । तथा—

विचिन्त्यैनं जपेन्मन्त्रमेकमेकं दशाधुतम् । सितोपलघृताङ्गेन दशांशं हविषा हुनेत् ॥ १०६ ॥

तर्पयेन्मन्त्रमिदं ध्यायं तावन्मन्त्री जितेन्द्रियः । मूलमन्त्रेण मूर्धानमभिषिच्यैव तर्पयेत् ॥ १०७ ॥

ब्राह्मणानघपानेन गुरुं वसुभिरादरात् । एवं यो मज्जे मन्त्रमेकमेकं दिने दिने ॥ १०८ ॥

चतुर्वर्गफलं प्राप्य देवः माद्यान् स जायते । मन्त्रान्तरमथो वच्मि चतुर्वर्गसमृद्धिदम् ॥ १०९ ॥

कामः कृष्णोति कामश्च मन्त्रः शीघ्रफलप्रदः । मुन्यादींश्च षट्कानि विदुरुक्तेन वर्त्मना ॥ ११० ॥

कामः कामबीजं । कृष्ण स्वरूपं । पुनः कामबीजं । वर्त्मना एकाक्षराद्युक्तमागेष ।

श्रीमद्गीर्वाणभूमीरुहृतलविकचाम्भोजसंस्थं मुकुन्दं

शास्त्राभ्यस्तस्य नम्रप्रमुदितकमलप्रोज्ज्वलनेकरत्नैः ।

संसिक्तं स्वर्णवर्णं निजवपुषि लसचेजसा व्याप्तलोकं

वन्देऽहं पायसादं दधिजमभिनवं भवचपलं सुशान्तम् ॥ १११ ॥

अद्वैतावरणं पूर्वं निधिभिस्तदनन्तरम् । लोकपालैश्च वज्राद्यैः पश्चादावरणद्वयम् ॥ ११२ ॥

प्रयोगः सुगमः ।

एवं ध्यात्वा जपेन्नृचं नियतं विजितेन्द्रियः । दशांशं जुहुयादग्नौ श्रीफलैर्मपुराभुतैः ॥ ११३ ॥

तर्पयादि ततः कुर्यात् पूर्वोक्तं मन्त्रमिदमे । एवं संपूज्य गोविन्दं तर्पयेत् प्रत्यहं बुधः ॥ ११४ ॥

मधुरत्रयसद्बुद्ध्या शुद्धतोयैर्दिनागमे ।

इति । श्रीयन्त्रसारे

सरं कर्णिकायां षटसे षडर्थं चतुष्पत्रराजचतुर्वर्णमन्त्रम् ।

द्वतं मातृकार्थैर्धरागेहसंस्थं चतुर्वर्णयन्त्रं समस्तार्थदायि ॥ १ ॥

इति । अस्यार्थः— षट्कोणमध्ये सप्तायं कामबीजं विलिख्य षट्कोणेषु पूर्वोक्तषडर्थपर्यानालित्य, द-
दिक्षु(दिलकमलं कृत्वा तद्)दलेषु चतुरस्रमश्रवर्णानालित्य, बहिर्वृत्तयोऽन्तराले मातृकार्थैः संवेष्ट्य

वहिधत्तुस्त्वं कुर्यात् । एतदुक्तफलदे भवति ॥ तथा—

असैव कामयोरिन्द्रौ वद्विदीप्तावधो यदि । अन्यो मन्त्रस्तदा ज्ञेयः सर्वथेष्टो मनोपिभिः ॥११५॥
पूर्वोक्तमन्त्रस्य कामवीजद्वयगतलकारयोरदक्षस्ताद्रेके वृत्तेऽन्यो मन्त्रो भवेदित्यर्थः । एतर्त्तं कृष्ण एतर्त्तं ।
पङ्क्तिर्धर्माजा बीजेन तादृशेनाङ्गकल्पना ।

शोणोद्यानगदेववृक्षसिखरे सौवर्ण्यदोलागतं

नीलाकुञ्चितमूर्धज कटितटे सत्किञ्चिषीमण्डितम् ।

रेतनदीपिनखमकल्पितगलाकल्पं मुदा प्रेक्षितं

गोपीभ्यामविसुन्दर मुररिषु वन्दे यशोदासुतम् ॥ ११६ ॥

पूर्वोदिते यजेत् पीठे पूर्वोक्तविधिना हरिम् । सम्यगभ्यर्च्य गोविन्दं जपेन्मन्त्री पुरोक्तवत् ॥११७॥

मधुराक्तैर्हुनेन्मन्त्री रक्तपर्पदसांशतः । तर्पणं पूर्वमख्यं स्याद्गुरु यत्नेन तोषयेत् ॥ ११८ ॥

मधुरत्रयसंमिश्रामारुक्ता शालिमञ्जरीम् । जुहुयान्नित्यशोऽष्टोर्ध्वशतमेकेन मन्त्रयोः ॥ ११९ ॥

मण्डलात् सर्वशस्याद्या वसुधा इतस्ता भवेत् । धनधान्यसमृद्ध्यां च संकीर्णं मन्दिरं भवेत् ॥ १२० ॥

पूजाहोमजपयोगविधिभिर्मन्त्री य एकं भजेद्

भक्त्या काम इवापरः स युवतीवृन्देन संभाष्यते ।

लक्ष्म्यायुध यशश्च सर्वविभवान् कामांश्च लब्ध्वा ततो-

ऽप्यन्तेऽनन्तसुखप्रबोधजनकं लोकं व्रजेद्वैष्णवम् ॥ १२१ ॥

इति ॥ सारसप्रबे—

अथ गोपालमन्त्राणां वक्ष्ये श्रेष्ठतमं मनुम् । कविताश्रीमदं वरयमोहनादिकरं परम् ॥ १ ॥

वाङ्मायाविष्णुपत्न्यन्ते ह्यादिनीन्द्रप्रिभूषिता । दीर्घा स्थिरा स्थितिः प्रोक्ता साभिशास्त्रिसुयाकराः । २ ।

जप मंत्रीपस्य कृष्णं च दीर्घा लोचनशालिनी । रक्तेन्दु कामिकारकौ स्पृष्ट्वाग्नी वामदृगुतौ ॥ ३ ॥

नन्द्यनन्तापुतो जीवधर्मी कामिकया युतः । पार्श्वरक्ते रविश्रोत्रे सत्यनेत्रे च कामिका ॥ ४ ॥

ह्रमो भ्रिएटीशसंयुक्तः कामिका च सुधाकरः । भ्रिएटीशो नित्यशब्दान्ते पार्श्वीनी नेत्रभूषिते ॥ ५ ॥

वायव्यनन्तौ पुनर्वायुः कृष्णो देन्तो रविप्रियः । दशार्णः समामायावाग्भवान्तो मनुपुतः ॥ ६ ॥

वैदुष्यवश्यलक्ष्मीदो द्विपश्चाशद्विरत्नैः । ॥

धाक् ऐ । माया हं । विष्णुपत्नी श्री । ह्यादिनी इ, अत्र ईकारस्य अन्तेपत्तेन ई स्वरूपं, अग्नी र , इन्दुर्विन्दु , तेन द्रौ । दीर्घा न, स्थिरा ज, स्थितिः म, एते वर्यां पृथक् अग्निना रेकेण शान्त्या ईकारेण सुधाकरेण विन्दुना च युक्तास्तेन त्रौर्त्रौर्मा । जयं संवोप्य जय जय । कृष्णं च चकाराद्वि-
पस्य तेन कृष्ण कृष्ण । दीर्घा न, लोचन इ, तेन नि । रक्त र, इन्दुर्विन्दु तेन रं । कामिका त । रक्तं र । रष्टि क, अग्नी र, वामदृक् ई, तेन श्री । (नन्दी ट, अनन्त आ, तेन डा । जीव स ,

चप्री क, कामिरा त, तेन कृ। पार्थ्व प, रक्तं र, तेन प्र।) रवि म, श्रोत्रं उ, तेन मु। सत्य द, नेत्रं इ, तेन दि। कामिका त। कूर्म च, मिण्डीश ए, तेन वे। कामिका त। सुधाकर स, मिण्डीश ए, तेन से। नित्य स्वरूपं। पार्थ्व प, अग्नी र, नेत्रं इ, तेन प्रि। वायु य, अनन्त आ, तेन या। वायु य। कृष्णो टेन्त कृष्णाय। रतिप्रिय क्री। दशार्ण पुंग्रहगोपालदशस्तरः। रमा श्रीरीजः। माया तद्गोत्रं। वाग्मय ए ॥ तथा—

आनन्दनारदाख्योऽस्य मुनिरञ्जन्तो चिराद् भवेत् । अमृताद्यं तु मंपूर्वो देवता मोहनो हरिः ॥ ७ ॥
अष्टमिर्हृदयं वर्णैः शिरो द्वादशभिः स्मृतम् । घातमंख्यः शिरसा वर्म बल्लर्णैर्नैत्रमात्मना ॥ ८ ॥
पद्मयणोरस्रमुद्रिष्टं त्रिषोडशपुटिनः क्रमात् । एवं मूलभवंवर्णैः पठङ्गं समुदीरितम् ॥ ९ ॥
घातय. सप्त। यस्यर्ण. अष्टमि. । आत्मना णकेन। पद्मयणै. दशभि।

एतत्करणमात्रेण लोकमंजनं भवेत् । भूतशुद्धादिकं कृत्वा देहे पीठं प्रवक्ष्य च ॥ १० ॥
हस्तद्वये दशार्णोक्तविधिना न्याममाचरेत् । पडङ्गं न्यस्य कामानां पञ्चकं च प्रविन्यसेत् ॥ ११ ॥
त्रिवारं मूलमनुना व्यापकं च प्रविन्यसेत् । काममंपुटितान् न्यसेन्मातृकार्णान् यथापुरा ॥ १२ ॥
दशतत्त्वादिकान् न्यामान् मूर्तिपञ्जरपश्चिमान् । सृष्टिस्थितिपडङ्गानि बाणान् न्यस्पेश पूर्ववत् ॥ १३ ॥
सर्वमन्यत् पुरोक्तेन विधानेन विधाय वै । साधकः सर्वलोकेशं ध्यायेत् संमोहनं हरिम् ॥ १४ ॥
पुरोत्तमे निजे रम्ये सर्वतोऽम्बुधिमध्ये । विमलोद्यमहादुर्गगोपुरादिसुवीथिके ॥ १५ ॥
भेषोच्छ्रितमुधाघौतसाधजातसमाकुले । रक्तमन्दिरविस्तार्यकपाटद्वारमण्डिते ॥ १६ ॥
भूदेवबाहुजविशां वृषलानां गृहोत्तमैः । नानाशिल्पिगृहैषाणि हस्त्यधोप्रखरालयैः ॥ १७ ॥
गोच्छागमहिषादीनामसंख्यातैर्गृहैर्युते । ब्रह्मापणगतानेकमाधुलोकममाहृतैः ॥ १८ ॥
क्रयविक्रयकार्यार्थं वस्तुमहैश्च मण्डितैः । लोकस्वान्तवशीकारदचनारीनिकेनैः ॥ १९ ॥

दीर्घानेकमुदीर्घिकाजलसमुत्फुल्लाम्बुजान्तः सर-

न्मध्वास्वादकृतादर्जलचरैः भृङ्गैश्च हर्मः शुभैः ।

कारणटाटिगर्णं रथाद्बिहर्गैरन्यैश्च सर्वैस्तथा

संतुष्टैरनिशं प्रियासहचरैः पद्यादिभिः सेविते ॥ २० ॥

पुल्लानेऽसुगन्धिपुष्पनिचयामकैर्ग्रामद्रुङ्गकै-

र्व्याप्तैः कल्पकपादपैरनुदिनं कामान् यथेष्टान् मुहुः ।

यच्छाद्रिर्भुजेभ्य आदरपरैः शीतैश्च मन्दानिलै-

लैर्ललितवर्णशिरैर्वृतै मणिमये सन्मण्डपे भास्वरे ॥ २१ ॥

पङ्क्तिर्भा रत्नदीपानां समुद्द्योतितमध्यके । नानावर्णवितानेन मौक्तिकालम्बिना युते ॥ २२ ॥

बहुवर्णसुपुष्पाभिर्मालाभिः शोभितान्तरे । सम्यक्सुगन्धिना गन्धवारिणा सिक्कभूतले ॥ २३ ॥

मङ्गलसोसहस्रैर्मदाधूर्णितलोचनैः । कामालसगर्वैर्हस्तपद्मलोलमुचामरैः ॥ २४ ॥
 पृथुन्नतकुचाभारवृष्ट्यत्वीणावलम्बकैः । स्रवन्मधुरवाग्गुम्फैरामितः नेवितेऽनशम् ॥ २५ ॥
 निरन्तरं महारत्नपारोषं वर्षतोऽद्भुतम् । परानन्दसुधासम्पदं स्रवतः स्वस्तरोरधः ॥ २६ ॥
 रत्नभूमौ सहस्रार्कभास्वत्सिंहासनाम्बुजे । लङ्घनीकान्तं ममासीनं चिन्तयेदित्यमिदमे ॥ २७ ॥

उद्यन्नूतननीलनीरजलमत्कान्तिं जगत्कारणं

वक्रस्निग्धसुमूर्धजातकुसुमं माणिक्यमौलिं प्रसृजम् ।

सम्पद्शोभितलालारनामिकमुदञ्जलतालहूतं

मंत्रत्रायतलोलोचनपुगं रत्नोल्लसत्पण्डलम् ॥ २८ ॥

श्रीमद्गण्डतलं विनिर्जितलमद्वन्द्वकशोशाधरं

हामश्रीविजदीकृताखिलादिगं प्रस्विन्नमुग्धाननम् ।

स्फूर्जद्भस्मिन्महाधरवनिकरप्रत्युप्तभूषागणै-

र्मुक्ताहारमुखैर्विभूषिततनु रोमोद्गमालहूतम् ॥ २९ ॥

कर्पूरागरुकुङ्कुमद्रवविलिप्ताङ्गं स्वतः सुन्दरं

धृतम्भूलसुदीर्घकोमलभुजैर्दिद्वानमन्त्रैर्युतम् ।

रत्नाञ्जघुतिपादपद्मपुगलं कामार्तिचिन्ताकुलं

स्वाङ्कन्यस्तकराम्बुजद्वयमतस्तत्र सिनापा भृगम् ॥ ३० ॥

रुक्मिण्या लनद्रुपुग्मपिहितं सत्स्वर्गकान्तिं प्रिया-

मालिङ्गन्तमस्रु करान्जयुगलेनामङ्गभावां वृढम् ।

बाहुभ्या भगवन्तमार्द्रजघनामालिङ्गा सम्पक् स्थिताम्

रोमाञ्ज्जितदेहवज्रिलमितामानन्दभाराहताम् ॥ ३१ ॥

प्रस्वेदञ्चममुक्ताभिर्भूषिताङ्गां मनोरमाम् । तस्मिन्नेव समामङ्गसर्वेन्द्रियगणां ध्रुवम् ॥ ३२ ॥

तरङ्गरहितैरङ्गैर्मज्जन्तीं मुखामगरे । स्वदधस्थितयाश्लिष्टं श्यामया नत्यभामया ॥ ३३ ॥

दिव्यज्जौमानुलेपार्थयुक्तया मर्षभूपणैः । कामवाणमविदाङ्गा बाहुना परिरन्ध्रया ॥ ३४ ॥

(मुखाम्बुजममास्रनेत्रोलम्बया मदा । सर्वाङ्गमव्ययात्यर्थं पद्मघोतिकराञ्जया) ॥ ३५ ॥

रक्तया जाम्बवत्या च श्लिष्ट वामस्थया तथा । तामुजलचणोपेतामालिङ्गन्तं स्वबाहुना ॥ ३६ ॥

कालिन्या च परीरन्ध्रं पृष्टदेशस्थया विभुम् । करोत्यप्यस्या नीलमेषश्यामरुचा ततः ॥ ३७ ॥

अनङ्गवायमन्तापमोतया भूषिताङ्गया । पद्मं गदां चक्रगङ्गां चतुर्भिर्दधत्तं करैः ॥ ३८ ॥

कन्द्यलमद्रेणुच्छिद्रार्पितमुखाम्बुजम् । चतुर्दिक्षु वहिर्देवैर्मुनिभिः सैचरैर्वृतम् ॥ ३९ ॥

सर्वभक्तिरतिप्रेमभावभारानताद्गकैः । स्तुवाद्भिः स्तुतिभिः सम्यक् सेवासंसक्रमानसैः ॥ ४० ॥
चतुर्बगप्रदं नित्यं मनोवाचाभगोचरम् । स्वतेजासि स्थितं भग्नं महानन्दमुधाम्भुर्या ॥ ४१ ॥
इत्थं ध्यात्वा महानिष्णुं सर्वलोकगुरुं परम् । पीठे पूर्वोदिते चैनं पूजयेन्नित्यमादरात् ॥ ४२ ॥
विभूतिपञ्जरं न्यासक्रमाद्वाणान्तमर्चयेत् । मूर्तिपञ्जरमभ्यर्च्य पश्चाद्भक्तिसानकम् ॥ ४३ ॥
पूर्वोक्तविधिना सम्यग्भ्यर्च्यात्मानमादरात् । विशाक्षरोक्तसद्यन्त्रे मध्यबीजाद्वाहिलिरित् ॥ ४४ ॥
जलेन्द्रविजेन्द्राणामाशास्यादौ समाहितः । चतुर्बीजान्यथोक्तानि द्वित्रितारिशद्वरैः ॥ ४५ ॥
शिष्टैः संवेष्ट्य कोणेषु शम्भुपूर्वाभिगेषु तु । वाक्शस्त्रिलक्ष्मीवीनानि संलिख्य तदनन्तरम् ॥ ४६ ॥
छपाटवरुणेराणां तान्येवाश्रिपु संलिखेत् । शेषं पुरोक्तवत्कृत्वा पीठमभ्यर्च्य तत्र तु ॥ ४७ ॥
मूर्तिं मूलने संकल्प्य तत्रावाह्य हरिं यजेत् । मध्यबीजगतं पश्चाद्ग्रद्धचित्तिवामयोः ॥ ४८ ॥
पृष्ठतश्च समभ्यर्च्य बीजगा रुचिमणीमुखः । अङ्गानि षड्सु कोणेषु बाणान् केपरगान्पजेत् ॥ ४९ ॥
दलमध्येषु लक्ष्म्याद्यास्तदग्रेषु ध्वजादिकान् । ध्वजं कृष्णभग्नये तु पृष्ठगं वारुणे विपम् ॥ ५० ॥
शङ्खपद्मनिधीं पूज्यां शुक्ररत्नौ तु पार्श्वयोः । सर्वदा चाभिवर्षन्तौ घाराभिर्वसुमञ्जयम् ॥ ५१ ॥
हेरम्बं शास्त्रनामानं दुर्गां च तदनन्तरम् । विष्वक्सेनं च कोणेषु बहून्यादि परितो यजेत् ॥ ५२ ॥
रत्नमारकतम्ररूपदूर्वाकनकरणकान् । तद्वाहिर्वासवादीनां बजादीनां च पूजनम् ॥ ५३ ॥
सप्तावरणसंपुङ्गा विष्णुपूजा समीरिता । ॥

इति । अथ प्रयोगः—तत्र प्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलमन्त्रेण प्राणायामश्च कृत्वा, शिरसि आनन्दनारादाय ऋषये नमः । मुखे अमृतधिराद्युद्धवसे नमः । हृदये श्रीसंमोहनाय कृष्णाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य पूर्वपद्भिर्निबोधमुक्त्वा, पैँह्रींभीँभीँभीँ जयजय भीँह्रीँ पैँह्रयाय नमः । पैँह्रींभीँ कृष्णकृष्ण निरन्तरकीडासक्त भीँह्रीँ शिरसे स्वाहा । पैँह्रींभीँ कृष्णाय प्रमुदितचेतसे भीँह्रीँ शिपायै वषट् । पैँह्रींभीँ नित्यप्रियाय भीँह्रीँ कथञ्चाय हुँ । पैँह्रींभीँ क्लींगोपीवल्लभाय स्वाहा भीँह्रीँ नेत्रत्रयाय धौपट् । पैँह्रींभीँ पैँह्रींभीँ अस्त्राय फट् । इति करपङ्क्त्यासां कृत्वा दशहरमश्रोक्तप्रकारेण करन्यासं विधाय, पुनः प्रोक्त-पङ्क्तानि विन्यस्य, पूर्वोक्तप्रकारेण पञ्चकामन्यासं कृत्वा, मूलेन स्वदेहे त्रिवर्षापकं विन्यस्य, कामबीज-पुडितमाटकावर्णांनं स्वदेहे प्राग्ग्रन्थस्य, पूर्वोक्तदशतरन्यासं कृत्वा, प्रणवपुडितमूलमन्त्रेण त्रिवर्षापकं कृत्वा, सृष्टिन्यासादिमूर्तिपञ्जरन्यासान्तं दशार्णगोपालमन्त्रप्रकारोक्तवत् कृत्वा, पुनः सृष्टिस्थितिपङ्क्तानि विन्यस्य पूर्वोक्तपञ्चाणन्यासं कृत्वा, पुनश्च आप्यादन्यासं विधाय मुद्रां प्रदर्श्य, ध्यानादिमानसपूजा-न्ते विशत्यक्षरप्रोक्तयन्त्रे मध्यस्थं बीजं परितस्तस्य पश्चिमोत्तरदक्षिणपूर्वदिक्षु ब्रीह्रींभीँ इति विलिख्य, तच्चतुष्टयं शिष्टैर्द्वित्वारिशदक्षरैर्देशश्रीजराहितैः संवेष्ट्य, षट्कोषेषु ईशानपूर्वाभ्रेयदिग्गतकोषेषु पैँह्रींभीँ इति विलिख्य, (नैर्ऋतिघरणषाद्युदिग्गतकोषेषु पुनस्तान्येव बीजानि विलिख्य, अवशिष्टयन्त्रं पूर्वोक्तमेव विरच्य) पुरतः संस्थाप्य, अर्घ्यस्थापनादिपीठाब्जान्ते मध्यबीजे देवमावाह्यावाहनादिवैष्णवंमुद्रादर्शनान्ते न्यासक्रमेण विभूतिपञ्चरादिमूर्तिपञ्चरान्तं संपूज्य, आसनादिपुष्पोपचारान्ते देशाग्रतः दक्षवामपृष्ठलिपेतबीजेषु रक्तिमर्णं

मत्स्यभामां जाम्बवतीं कालिन्दीं च संपूज्य, पट्टोलेषु प्राग्वत् षट्पञ्चानि संपूज्य, केसरं च प्राग्वत् पञ्चश-
रानभ्यर्च्य, दलाष्टके सत्त्व्याद्या प्रागुक्ता संपूज्य, देवाग्रदलस्थामे भोजाय नमः । पृष्ठे दलाग्रं विपाद्य ॥
दत्तदलाग्रं शङ्खनिधये नमः । वामे पद्मनिधये ॥ आग्नेयादिदलाग्रं हेरम्बाय नमः । शास्त्रे ० । दुर्गायै ० ।
विश्वक्सेनाय ० । इति संपूज्य तद्वह्निश्चतुस्त्रे लोकपालार्चादि सर्वं प्राग्वत् कुर्यादिति । तथा—

दीक्षितो विधिना मध्वं प्राप्यामुं सद्गुरोः कृती । दर्शने भाषणं स्पर्शं वचनं श्रवणादिकम् ॥ ५४ ॥

वर्जयेत् प्रजपेक्षकं स्त्रीमात्रस्य गुरोरपि । सितज्यमधुमिश्रेण दशांशं हविषा हुनेत् ॥ ५५ ॥

हविषा पायसेन ।

तर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणान् भोजयेत्ततः । मन्त्रमेतं जपेद्यस्तु प्रत्यहं विधिनानुना ॥ ५६ ॥

तमर्चयन्ति गीर्वाणा लोकानन्दकरश्च सः । दिनादौ शर्करायुक्तदुग्धबुद्ध्या जलैः शुभैः ॥ ५७ ॥

अन्वहं तर्पयेद्यस्तु शतं सायं भवेद् धुवम् । इन्द्रार्थैर्जलविन्दामा तद्विभूतिमहारण्ये ॥ ५८ ॥

चन्द्रचन्दनपङ्काक्तमालतीकुसुमैर्नैवैः । अप्रुत मन्त्रवर्णेण यो जुहोति विभावसौ ॥ ५९ ॥

त्रैलोक्यं तद्वशे सिष्टेत् स्थातः कनिष्ठो भवेत् । मन्त्रिणो ध्यानमात्रेण मन्त्रस्यास्य यथाविधि ॥ ६० ॥

वस्त्रा भवन्ति सततं सारार्ताः सुरयोषितः । जपादिकर्मभिर्नूनमस्मात् किं किं न लभ्यते ॥ ६१ ॥

स्पर्धां स्वाभाविकीं त्यक्त्वा चित्रमेतत् सुमचिणाम् । सदेन्द्रिशास्रस्त्रस्यौ भवेते मङ्गितत्पदे ॥ ६२ ॥

व्याधिदारिद्र्यपापौघज्वरमोहविषादिभिः । जरापृष्ठदुर्मायदुःखादिरहितः सदा ॥ ६३ ॥

पुत्रपौत्रधनारोग्यवस्त्रीरान्धवादिभिः । उपेतः सर्वसंपन्नः यशसी दीर्घजीवितः ॥ ६४ ॥

उपासकोऽस्य मन्त्रस्य भवत्येव न चान्यथा ।

॥

इति ॥ अथ सन्तानगोपालस्य । सारसंग्रहे—

अथ संतानगोपालमन्त्रं वच्मि सुतप्रदम् । देवकीसुतशब्दान्ते गोविन्देति समीरयेत् ॥ १ ॥

वासुदेवपदात् पश्चात् सम्बुद्धन्तं जगत्पतिम् । देहि मे पदमामाप्स्य तनयं कृष्णमुच्चरेत् ॥ २ ॥

सामहं शरतो ब्रूयाद् यं गतोऽयं मनुर्भवेत् । द्वात्रिंशद्वचरो मन्त्रो नारदोऽस्य ह्यनिर्धनोः ॥ ३ ॥

छन्दोऽनुष्टुप् देवता च कृष्णः संतानसिद्धिदः । पादैश्चतुर्भिः सर्वेण यज्ज्ञानानि मनोर्विदुः ॥ ४ ॥

शङ्खचक्रधरं देवं श्यामवर्णं चतुर्धनम् । सर्वाभरणसंदीप्तं पीतवाससमच्युतम् ॥ ५ ॥

मयूरपिच्छसयुक्तं विष्णुं तेजोपर्वहितम् । समर्पयन्ते विप्राय नष्टानाभीम् बालकान् ॥ ६ ॥

करुणामृतसंपूर्णचैष्टकनिलयं प्रभुम् ।

॥

चतुर्भुजमित्यनेन गदाम्बुजे स्मृति । वामाधूर्ध्वयोपचे तदाद्यन्ययोरन्ये, इत्यायुधध्यानम् । स्त्रीभिस्तु—

स्वाह्ये संभुतसंनिविष्टममले रक्ताम्बुजे बालकं

माणिस्योज्ज्वलबालभूषणगणं श्रोतमहेमद्युतिम् ।

प्रेम्णालिङ्गं मुहुर्मुहुः सुखवशात् संलालितं स्वात्मना

पुत्रत्वेन विभावयेन्मुररिपुं पुत्रार्थिनी कामिनी ॥ ७ ॥

इति देवो ध्येयः ।

ध्यात्वा जपार्चनादीनि कुर्याद्भक्तिपरायणः । अर्चनाङ्गेन्द्रवज्राद्यैरुदितास्य महामनोः ॥ ८ ॥

अथ प्रयोगः—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपाठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि नारदाय ऋषये नमः । मुने अतुष्टुपद्धन्से नमः । हृदि श्रीकृष्णाय देवतायै नमः । इति मूर्धादिषु विन्यस्य मूलमध्येण करयोर्त्यापकं विन्यस्य, देवकीसुतगोविन्द इत्याय नमः । बासुदेवजगत्पते गिरसे स्वाहा । देहि मे तनयं कृष्ण शिन्वायै० । त्वामहं शरणं गतं कवचाय० । देवकीसुतगोविन्द यासुदेव जगत्पते । देहि मे तनयं कृष्ण त्वामहं शरणं गतं अस्त्राय० । इति पञ्चाङ्गमन्त्रानुष्ठानादिपञ्चाङ्गुल्यां विन्यस्य, हृदादिष्वपि विन्यस्य ध्यानमानसपूजादि सर्वं समापयेदिति । तथा—

लघं जप्त्वा तद्दशांशं जुहुयाद् गोघृतेन च । तर्पणादि ततः कुर्यान्मन्त्रः मिच्छति मन्त्रिणः ॥ ९ ॥

दशम्यामर्षरात्रे तु शुक्लपक्षे मन्त्रवित् । पुत्रार्थं स्वस्तिके न्यस्य तत्संख्यं विष्णुमर्चयेत् ॥ १० ॥
स्वस्तिके मण्डले ।

य एवं भजते मन्त्रं साधकः पुत्रकाङ्क्षया । सोऽवरयं लभते पुत्रं विनीतं चिरजीविनम् ॥ ११ ॥
इति ॥ यन्त्रसारे—

कामं मध्ये स्वरयुगलमत्केमरेण्यष्टपत्रे-

पालित्यान्तर्जलनिधिमितान् भववर्णान् क्रमेण ।

भूयो हन्मिर्वाहिरमिवृतं भूपुरसं तदेतद्

यन्त्रं सद्यो वितरति नृणां पुत्रपौत्राभिर्बुद्धिम् ॥ १ ॥

इति । अस्वार्थः—अष्टदलकमलं कृत्वा तत्कारिकायां समाख्यं कामवीजं विलिख्य तत्) केतरेषु द्वन्द्वयः स्वरान् विलिप्य, तद्दलेषु मूलमन्त्राक्षराणि चत्वारि चत्वारि विलिप्य, बहिर्वृत्तद्वयान्तराले कादिज्ञान्तब-
पौरावेष्य बहिर्ध्वजं सकामयोजकोणचतुष्टयं कुर्यात् । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति । सारसंप्रदे-
वसुदेवं चतुर्थ्यन्तं निगडञ्चे-पदं वदेत् । दनं वा-शब्दतो भूमात् सुदेवं देसमन्वितम् ॥ १२ ॥

वर्मास्त्रवद्विजायान्तो विंशाणोऽयं मनुर्मतः । ॥

वसुदेवं स्वरूपं । अत्र कर्मणि द्वितीया । निगडञ्चेदने चतुर्थ्यन्तं निगडञ्चेदनाय । बासुदेवं देसमन्वितं
बासुदेवाय । वर्मं हं । अस्त्रं फट् । वद्विजाया स्वाहा । तथा—

नारदोऽस्य मुनिः प्रोक्तो गायत्री छन्द ईरितम् । श्रीकृष्णो देवता प्रोक्तो निगडञ्चेदनाह्वयः ॥ १३ ॥

न्यामध्यानजपार्चादि दशवर्णोक्तवद् भवेत् । अथ वक्ष्ये महामन्त्रमेकाक्षरसमाह्वयम् ॥ १४ ॥

घनपुत्रकलत्रादिभोगमोक्षफलप्रदम् । मिद्वर्षियोगिवृन्दानां पुरारेरपि मोहनम् ॥ १५ ॥

नरोगमुरस्त्रीणां वर्याकर्षकरं परम् । जयाभूशान्तिविन्दात्मा मन्तुरेकाक्षरस्तपम् ॥ १६ ॥

जया ककारः, भूलंकारः, शान्तिरीकारः, विन्दुरनुस्वारस्तेन क्रीं । तथा—

मुनिः संमोहनायोऽस्य नारदो गदितो मुनेः । मन्त्रतन्त्ररहस्यैरञ्जन्दो गायत्रीमीरितम् ॥ १७ ॥
जगत्संमोहनः कृष्णो देवता देववन्दितः । पद्मीर्षाधेन बीजेन पटङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ १८ ॥
आमनं न्यासपर्यन्तमुक्रीरित्या विधाय तु । अङ्गुलीषु न्यसेदङ्गं हस्तयोस्तलपोरपि ॥ १९ ॥
पञ्चाङ्गुलीषु बाणांश्च पूर्वोक्तांस्तत्क्रमान् न्यसेत् । बीजमंपुटितान् न्यसेन्मातृकार्णाननन्तरम् ॥ २० ॥
पटङ्गानि पुनर्न्यस्य यथास्थानं शरानून्त्यमेत् । शिरोवदनहृत्त्रिङ्गपादेषु क्रमतः सुधीः ॥ २१ ॥
शोषणप्रमुखान् हेन्तान् हृदन्तान् बीजपूर्वकान् । जगत्संमोहनं कृष्णं ध्यायेत् पश्चात् समाहितः ॥ २२ ॥
वृन्दावनदुर्मोघानविक्रमत्कल्पशारिणः । मूले रत्नस्थलीराजद्रुत्सिंहासनोपरि ॥ २३ ॥
उद्यदादित्यमंकाशं विश्वप्राणस्वरूपिणः । महतो वैनतेयस्य वामस्कन्धोपरि स्थितम् ॥ २४ ॥
बन्धूककुसुमार्मं तं शम्भुरारिसवर्णकम् । अरिशङ्खसूचीन् पाशं पुष्पबाणेषुकार्मुके ॥ २५ ॥
पद्मं गदा च हस्तान्नैरष्टभिर्दधत् त्रिजैः । त्रिभारुणत्रिशालोद्यद्वृण्णितचिद्व्याम्बुजम् ॥ २६ ॥
रत्नप्रत्युप्तमुकुटं मणिकुण्डलमण्डितम् । मुक्ताहारलसद्भक्तङ्कणाङ्गदमुद्रिकम् ॥ २७ ॥
किङ्किणीन्पुराद्यंश्च रत्नमान्यैरलङ्कृतम् । शोणालेपं स्वर्णकान्तिचौमाम्बरविराजितम् ॥ २८ ॥
आत्मबामोरुर्षाठस्या लक्ष्मीमालिङ्गितमियाम् । वामबाहुधृताम्भोजां त्रिघनमदनमन्दिराम् ॥ २९ ॥
कौमोन्मदमदव्याप्तव्याकुलाङ्गलतोऽञ्जलाम् । रम्यमालाविलेपाङ्गीं सर्वभूषणभूषिताम् ॥ ३० ॥
सूक्ष्मशृङ्गमुचक्राढ्या कान्तसद्गदनाम्बुजे । प्रेरितालोलनीलामनेत्रपद्ममण्डिताम् ॥ ३१ ॥
सेचुचापेन वामेन बाहुना तर्क्षणीमिमाम् । आलिङ्गन्तमष्टं तज्जपरमानन्दनन्दितम् ॥ ३२ ॥
सुरासुरभुजङ्गेन्द्रमिद्वगन्धर्वयोषिताम् । वृन्दैर्दृष्टं सुभूपार्दः कामबाणनिपीडितैः ॥ ३३ ॥
सर्वलोकगुरुं देवं मत्मानन्दं विचिन्तयेत् । ॥ ॥

दक्षाध्वर्षयोराद्ये, तदादिद्वन्द्वक्रमेणापोऽधोऽन्यान्पि बोद्धव्यानि ।

विशाचरुते यन्त्रे प्रत्यहं कृष्णमर्चयेत् । आदावर्धादिभूपान्तरूपचारैर्यथाविधि ॥ ३४ ॥
पश्चादङ्गानि बाणांश्च न्यासमार्गेण पूजयेत् । किराटं मस्तके श्रोत्रद्वये कुण्डलपुग्मकम् ॥ ३५ ॥
चक्राद्यस्त्राणि हस्तेषु श्रीवत्सं कौस्तुभं ततः । कुचोर्ध्वदेशतः कण्ठे वनमालां नितम्बके ॥ ३६ ॥
पीताम्बरा महालक्ष्मीं वामाङ्गे बीजपूर्विकाम् । अभ्यर्च्य कर्णिकामध्ये दिग्बिदिच्चन्द्रदेवताः ॥ ३७ ॥
तद्विधितुरो बाणान् दिक्षु कोणेषु पञ्चमम् । यजेदग्रादिपत्रेषु लक्ष्म्याद्याः शोकलक्षणाः ॥ ३८ ॥
दिव्याम्बरानुलेपार्धैर्भूषणार्थं भूषिताः । श्वेतचामरधारिण्यः कामार्ताः सस्मिताननाः ॥ ३९ ॥
टन्ड्रादीन् पूजयेद्वाह्ये वज्रादीन्यायुधानि च । एकाक्षरमनोरित्यं पूजा सम्यक् समीरिता ॥ ४० ॥
इति । अथ प्रयोग — तत्र यात-कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि संमोहननार-
दाय अग्रपदे नमः । मुखे गायत्रीचन्द्रसे नमः । हृदये जगत्संमोहनाय कृष्णाय देवतायै नमः । गुह्ये कं

बीजाय नम । पादयोः ई शक्तं नमः । (नार्मां सं कालकाय नम) इति विन्यस्य, मम सर्वामीष्टसिद्धये विनि-
योग. इति कृताञ्जलिरुक्त्वा, प्रार्थना इत्यादिना करयोः षडङ्गमन्त्रन्यास कृत्वा (करयो पञ्चाङ्गुलीषु पुरयोत्तमप्र-
करणोक्तान् पञ्चपाणान् विन्यस्य कामर्थाजपुटितमायकान्यासं कृत्वा) पुनर्हृदयादिषु षडङ्गानि विन्यस्य, शिरो
वदनहृदयलिङ्गपादिषु पञ्चपाणान् विन्यस्य, ध्यानाध्यात्मपूजान्ते निश्चित्यसरोक्तं यन्त्रं कृत्वा, पीठपूजादिपुष्पो-
पचारान्ते देवस्य देहे न्यामस्थानेषु षडङ्गानि पञ्चपाणांश्च संपूज्य, देवस्य शिरसि किरीटाय नम । कर्ण-
योः कुरङ्गलाभ्यां नमः । चक्राय० । शङ्खाय० । अङ्कुशाय० । पाशाय० । पुष्पवाणेभ्यो० । इक्षुधनुषे० ।
पद्माय० । गदायै०, इति देवस्य हस्तेषु ध्यानोक्तप्रमाणे संपूज्य, यदा स्थले ध्यातरसाय नमः । कान्तुमाय० ।
कण्ठं वनमालाय० । नितम्बे पाताम्बराय० । धामाङ्गे धीलम्ब्यै० । कर्णिकायां देवाम्रादिचतुर्दिक्षु चतुष्को-
णेषु षडङ्गानि संपूज्य, केशरेषु देवाम्रादिचतुर्दिक्षु बाणचतुष्टयं चतुष्कोणेषु पञ्चममिति पञ्चपाणान् संपूज्य,
अष्टदलेषु लक्ष्म्याद्याः प्रागुक्ताः संपूज्य लोकेशाद्यांदि सर्वं प्राग्बत् समापयेदिति । तथा—

एकाक्षरमनुं जप्त्वाद् भानुलक्षं त्रितेन्द्रियः । पलाशकुसुमैः स्वादुन्नयाङ्गरचितेऽनले ॥ ४१ ॥
हुनेत्रविमहसाणि तोयैस्तावच्च तर्पयेत् । आत्माभिपेकं कृताय विप्रानभ्यर्च्य तोषयेत् ॥ ४२ ॥
त्रैलोक्यमोहनं देवन्तं प्रवदेद्विभवे-पदम् । चतुर्ध्वन्तं स्मरं मृषाद् धीमहि तदनन्तरम् ॥ ४३ ॥
तस्मै विष्णुरिति प्रोच्य ततो मन्त्री प्रचोदयात् । गायत्र्येषा जपात् पूर्वं जप्त्वात् पापविशुद्धये ॥ ४४ ॥
जपपूजाहुताद्यैश्च लक्ष्मीइदिकरी मता । शुद्ध्यर्थमेतया मन्त्री पूजाद्रव्यादि मेचयेत् ॥ ४५ ॥
अनेन मनुना तोयैर्मोहिनीपुष्पसंप्लुतैः । दिनाटावन्वहं मन्त्री तर्पयेद्यः शतं हि मः ॥ ४६ ॥
सर्वान् कामानवाप्नोति वाञ्छितान् भवभर्जितात् । अपुतं सर्पिषा हुता समं पातं हुताशने ॥ ४७ ॥
तावज्जप्तं च संपातघृतं स्नां भोजयेत् श्रियाम् । यस्तस्य वशगा सा स्यात् सोऽपीत्थं वशगो भवेत् ॥ ४८ ॥
अष्टादशलपिमांस्कं वरयकर्मात्र साधयेत् । विधिनानेन यो भवेत् भजेदेनमनन्यधीः ॥ ४९ ॥
लोकत्रयं वशीकृत्य भोगान् भुक्त्वा मनोरमान् । स याति वैष्णवं धाम दाहप्रलयवर्जितम् ॥ ५० ॥
इति ॥ अथ काममन्त्रः, सारसंग्रहे—(अथमेव श्रोत्रकृष्णैकाक्षरमन्त्र)

अथायमेव कामस्य मनुरेकाक्षरो भवेत् । संमोहनी मुनिरद्वन्दो गायत्रं देवता स्मरः ॥ १ ॥
अस्याङ्गानि स्वर्वाङ्गेन दीर्घभाजा प्रकल्पयेत् । ॥

रङ्गं रत्नविलेपनं सुकचिरं रत्नाम्बरं विभ्रतं

रत्नोद्यन्मुकुटादिभूषणगौरादीमतेहं प्रशुम् ।

पार्श्वं साङ्गुशभिस्तुचापमुपनोवाणान् बद्धन्तं करैः

रत्नाभ्योजनिकेतनं मनमिजं देवं सदा यावयेत् ॥ २ ॥

धामार्चस्वर्करयोराद्ये । तदाद्यच्च स्थयोरन्ये । इत्याद्युच्यन्तम् ।

पीठे संपूजयेत् कामं संमोहिन्यादिशक्तिम् । मोहिनी चोभिणी चैव त्रासिनी स्तम्भिनी तथा ॥ ३ ॥

आकर्षिणी द्राविणी च ह्यादिनी तदनन्तरम् । क्रिआ स्यात् क्रेदिनी प्रोक्ता कामपीठस्य शक्त्यः ॥ ४ ॥

आसनं मनुना दद्यान्मूर्तिं मूलेन कल्पयेत् । तत्रावाह्यं स्मरं भक्त्या पूजयेद्विधिनामुना ॥ ५ ॥

अङ्गानि पूर्वमारारुध्य मध्ये दिक्षु शरान् न्यमेत् । उक्तीर्वाजादिकानष्टदलेष्वर्च्यो इमाः क्रमात् ॥ ६ ॥
 प्रथमानङ्गरूपाख्याप्यनङ्गपदना ततः । अनङ्गमन्मथानङ्गकुसुमाह्वा परा मता ॥ ७ ॥
 पञ्चमी च ततः प्रोक्ता ह्यनङ्गकुसुमातुरा । अनङ्गशिशिरा पृष्ठी भूयश्चानङ्गमेखला ॥ ८ ॥
 अनङ्गदीपिकाः सर्वाः पद्महस्ताः स्वलङ्घिताः । स्वरमंख्यदलेष्वर्च्यो बहिस्तत्संख्यशक्यः ॥ ९ ॥
 सुवर्तिः प्रथमा ज्ञेया विप्रलम्भा ततः परा । ज्योत्स्ना सुभ्रूस्ततश्चैव पञ्चमी च मदद्रवा ॥ १० ॥
 सुरतावाक्यीसङ्गे लोकालीले परे मते । मौदामिनी ततः कामच्छत्राख्या चन्द्रलेखया ॥ ११ ॥
 शुकी मदनया युक्ता योनिर्मायावती ततः । कहारहस्ताः कामार्ता तरुण्यः सलिताननाः ॥ १२ ॥
 पत्राग्रेषु ततोऽभ्यर्च्योः कामस्य परिचारकाः । शोकमोहौ विलासारूपो विभ्रमो मदनानुरः ॥ १३ ॥
 अपत्रपयुवानौ च चन्दनस्तदनन्तरम् । चतुष्पुष्पाह्वयश्चैव ज्ञातव्योऽयं रतिप्रियः ॥ १४ ॥
 ग्रीष्माभिषलापनाख्योऽप्युज्ज्वल हेमन्तसंज्ञकः । शिशिराख्यो मदः पुष्पबाणेक्षुजधनुर्धराः ॥ १५ ॥
 पृष्ठतोऽर्पिततूष्णीराः शोणाः स्त्रीसङ्गमानसाः । तद्गहिः पूजयेदष्टौ दिक्क्रमेण रतिप्रियान् ॥ १६ ॥
 परभ्रूत्सारसारुखौ तु शुको मेघस्ततः परम् । अपाङ्गो भ्रूविलासश्च हासो भावो रतिप्रियाः ॥ १७ ॥
 भ्रूगृहस्य च कोणेषु चतस्रः पूजयेदिमाः । माधवाख्या मालती च हरिण्याकी मदोत्कटा ॥ १८ ॥
 श्वेतचामरसद्वस्ताः दयामा भूपितविग्रहाः । इन्द्रादीश्च ततो बाधे वज्रादीन्यपि पूजयेत् ॥ १९ ॥
 एवमारारुधयेद्यस्तु गन्धपुष्पादिभिः सारम् । सौभाग्यमनुलं कामान् महालक्ष्मीं स मन्दति ॥ २० ॥
 इति ॥ अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राचीधामत्रयं कृत्वा, शिरसि संमोहनाय
 ऋषये नमः । मुखे गायत्रीछन्दसे नमः । हृदये श्रीकामाय देवतायै नमः । प्राचीजगन्नादि विन्यस्य
 गिनियोगः । क्लृप्ता इत्यादिना प्राग्वत् करणद्वन्द्वन्यासे कृत्वा ध्यानादिपरतत्त्वार्चान्ते अष्टदलकलरेषु—मोहि-
 न्यै नमः । लोभित्यै० । त्रासित्यै० । स्तम्भित्यै० । आकर्षित्यै० । द्रावित्यै० । आह्वयित्यै० । क्रिन्नित्यै० ।
 क्लेशित्यै० । इति स्वाग्रादिमध्यान्त संपूज्य, क्लृप्तवैशक्किमल्लासेनाय नमः । इत्यासनं समस्त पीठे
 संपूज्याऽहनादिपुष्पोपचारान्ते प्राग्बद्धाणि संपूज्य, कलिंकाया मध्ये चतुर्विजुं च याजान् प्राग्वत् संपूज्या-
 ष्टदलेषु—अनङ्गरूपायै नमः । अनङ्गमेखलायै० । अनङ्गमन्मथायै० । अनङ्गकुसुमायै० । अनङ्गकुसुमातुरायै० ।
 अनङ्गशिशिरायै० । अनङ्गमेखलायै० । अनङ्गदीपिकायै नमः । इति संपूज्य, बहि षोडशदलेषु—सुवर्त्यै नमः ।
 विप्रलम्भायै० । ज्योत्स्नायै० । सुभ्रूयै० । मदद्रवायै० । सुरतायै० । वाक्यै० । लोकायै० । लीलायै० ।
 मौदामिन्यै० । कामच्छत्रायै० । चन्द्रलेखायै० । शुक्र्यै० । मदनायै० । योन्यै० । मायावर्त्यै नमः । इति
 प्रादक्षिण्येन देवाग्रादित संपूज्य, षोडशदलाग्रेषु—शोकाय नमः । मोहाय० । विलासाय० । विभ्रमाय० ।
 मदनानुराय० । अपत्रपाय० । ग्रीवै० । चन्दनाय० । चतुष्पुष्पाय० । रतिप्रियाय० । ग्रीष्माय० । ताप-
 नाय० । ऊर्जाय० । हेमन्ताय० । शिशिराय० । मदाय नमः । इति संपूज्य, चतुरस्रस्याष्टदिक्षु देवा-
 ग्रात् प्रादक्षिण्येन—परभ्रूते नमः । सारमाय० । शुकाय० । मेघाय० । अपाङ्गाय० । भ्रूविलासाय० । हास-
 य० । भावाय नमः । इति संपूज्य, चतुरस्रचतुष्कोणेषु आग्नेयादि—माधव्यै नमः । मालत्यै० । हिरण्या-
 र्यै० । मदोत्कटायै नमः । इति संपूज्य बहिर्लोकपालार्चादि सर्व समापयेदिति । तथा—

संचिन्त्यै न जपेन्मन्त्रं रागिलचं विधानतः । तद्दशांशं त्रिमध्वर्कः किंशुकप्रसवैर्हुनेत् ॥ २१ ॥
 तर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणानपि भोजयेत् । ततोऽभ्यर्च्य गुरुं विचैः प्रणम्य परितोपयेत् ॥ २२ ॥
 (एव सिद्धमनुमेषी प्रयोगानाचरेत् ततः । अशोककुसुमैः स्वादुत्रपात्रैश्चिदिनं हुनेत्) ॥ २३ ॥
 अष्टाधिकं सहस्रं यः सर्वेषां स प्रियो भवेत् । गोघृतेन ममंपातमष्टोत्तरशतं हुनेत् ॥ २४ ॥
 सम्पत्संपूजिते वहाँ मन्त्रेणानेन मन्त्रित् । संपातसर्पिषा तेन नारीं स्वां भोजयेत् प्रियाम् ॥ २५ ॥
 आज्ञातुवर्तिनी मास्य भवेज्जन्मान्तरेऽपि च । दध्यक्षलाजाहोमेन प्रत्यहं मण्डलावधि ॥ २६ ॥
 वाञ्छितां लभते मन्त्री कन्या मापि प्रिय पतिम् । ॥

पद्मेणे मदन समाध्यमथ तत्कोणेषु चान्नं वहि-

र्गायत्या गुणशो विभज्य बिलिखेद् वर्णान् दलेष्वपसु ।

तेषामग्रगतांश्च तर्कममितान् मालाणुवर्णास्तथा

भूगेहाश्रिपु मन्मथेन लमितं यन्त्रं शुभं मान्मथम् ॥ २७ ॥

पूजितं चारितं देतल्लोकत्रयवशीकरम् । ॥

अस्यार्थः— पद्मेणमथ सप्ताह्यं कामवीजं बिलिख्य, कोणेषु पङ्क्तमन्त्रान-
 पदलेषु पूर्वोक्तकामगायत्या वर्णत्रयं त्रयं प्रतिदत्ते प्रयिलिख्य, दलात्रेषु पूर्वोक्तकाममालामन्त्रस्य पदपङ्क्त्यान्
 विभज्य बिलिख्य बहिष्कृतकोणेषु कामवीजं बिलिखेत् । एतदुक्तफलदं भवति । तथा—

साध्याख्याणपुट्टीकृतैस्तु मदनैः कामं लिखेद् वेष्टितं

मध्ये तारविसर्गपक्षलिपिभिर्हृद्भ्या सगान्तार्थया ।

पष्टैकादशपञ्चभिश्च लमितैरष्टच्चद्वैरस्म्युजं

दिक्शूलाढ्यंभिदं मनोहरतरे ताम्बूलपत्रे कृतम् ॥ २८ ॥

यन्त्रमेतद्विधानेन पूजितं स्थापितानिलम् । मूलमन्त्रेण मंजुतं नारी यां खादयेन्निति ॥ २९ ॥

मन्त्री सा तद्दशे तिष्ठेद्यावज्जीवं न संशयः । ॥

इति । अस्यार्थः—अष्टदलकमलं सुगन्धिद्रव्यैर्नागवल्लीदले कृत्वा तत्कार्षिकार्यां साध्यनामात्तरसंपुटितैः का-
 मवीजैरेष्टितं कामवीजं बिलिख्य, पूर्वादिदलेषु—ऊँ अष्टादशपञ्च इत्यष्टौ वर्णानेकेकशो बिलिख्य दिग्दला-
 त्रेषु त्रिशूलं कुर्यात् । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति । इति ॥ केरलीये यन्त्रसारे—

मदनमामितमध्यमथेन्द्रियच्छट्ठनिराजितपञ्चमनोभवम्

स्मरशरैर्लिपिभिश्च समावृतं कुशुहकोणविराजितमन्मथम् ॥ १ ॥

लिखतु पञ्चमनोभवपञ्चमित्युदितमेतदशेषमष्टद्विदम् ।

कनकनिर्मितपट्टले ततः शुभतरे दिवसे विष्टुनं कृतम् ॥ २ ॥

मकलमानवमिदसुराङ्गनाहृदयरजनमीप्सितमिद्विदम् ।

रुचकपूर्वविभूषणमध्यगं विदधती वनिताप्यगिलान्नरान् ॥ ३ ॥

निजवशे प्रविधाय रमां परां नमधिगम्य सुतः सह मोदते ।

इति विलिख्य च कुङ्कुमकर्म तदनुलिप्ततनोः सकलं जगत् ॥ ४ ॥

वशमुपैति निरीक्षणमाश्रितः किमुत मान्तमहामनसङ्गमैः ।

इति ॥ अस्यार्थ — पञ्चदलकमलकर्णिकाया मसाप्य कामरीज विलिख्य, दलेषु पेंहीं फलीं नुल्लुं इति पञ्च-
काममन्त्रान् प्रतिदलेकमेकैकं विलिख्य, वह्निवृत्तत्रयं कृत्वा तदन्तरालयोरेष्यन्तराले पूर्वोक्तकामवीजैरावेष्ट्य,
वाहान्तराले मातृरूपां भवेष्ट्य वह्निश्चतुरस्रकोणेषु कामरीजं प्रतिकोणं लिखेत् । एतच्चम्पुमुक्तफलदं भवे-
ति ॥ अथ प्रणवस्य मन्त्रः । सारमन्त्रे—

अथ सम्बन्धं प्रवक्ष्यामि प्रणवारय महामनुम् । पापौषध्वमन्नं नानाकामकल्पमहीरुहम् ॥ १ ॥

निःश्रेयसकरं नृणां मुनिवृन्दं सतिष्ठम् । केशवो विष्णुतन्त्रे च विन्दुः प्रोक्तो ध्रुवाभिधः ॥ २ ॥
केशव अ । विष्णु उ । तन्त्रा म । विन्दुरनुस्यार । एतैः प्रणव सिद्ध । तथा—

मन्त्रसिमाप्रकः प्रोक्तो मुनिर्ज्येष्ठः भजापतिः । हृन्दस्तु देवीगायत्री परमात्मा च देवता ॥ ३ ॥
दक्षिणामूर्ति — “वीजं शक्तिस्त्वनुत्तमात् । मन्त्रार्तं कौलिक”मिति ॥ तथा—

हृन्मूर्तीर्धम्बरान्त्यैः षडङ्गानि ध्रुवैर्निदुः । पञ्चभिर्म्बाहतिभिः सम्बन्धं सत्यहीनाभिरेव च ॥ ४ ॥

निर्मलाङ्गभिर्यं विष्णु पीतकौशेयवाममम् । सर्वतो भासमानेन तेजसा भास्करद्युतिम् ॥ ५ ॥

किरीटाङ्गदहाराख्यरशानानुपूर्गादिभिः । त्रैवेयकङ्कणार्चय भूषणैर्भूषिताङ्गकम् ॥ ६ ॥

चक्रगङ्गाभ्युजगता धारयन्तं कराम्बुजैः । कौस्तुभप्रमथा दीप्तं मणिकुण्डलमपिडितम् ॥ ७ ॥

भजेऽहं सर्वमपश्ये प्रकुप्राभ्युजसंस्थितम् । “ ” ॥

यामात्रं करमात्म्यं दक्षिणाद्यं करपर्यन्तमायुष्यप्यानम् ।

मपूष्य वैष्णवं पीठं तत्रावाह यजेद्दरिम् । केमरेष्वङ्गपूजा स्याद् दिक्पत्रेषु यजेदिमान् ॥ ८ ॥

वासुदेवं सङ्कर्षणं प्रद्युम्नमनिरुद्धकम् । शान्तिं श्रियं सखत्वा इति कोणदलेषु च ॥ ९ ॥

दिक्पत्राग्रेषु चात्मानमन्तरात्मानमप्यथ । परमाद्यं तथात्मानं ज्ञानात्मानं च पूजयेद् ॥ १० ॥

कोणपत्राग्र्याः पूज्या निवृत्त्याद्याः पुरोदिताः । तद्भाषे शक्रमुख्यानां वज्रादीनां च पूजनम् ॥ ११ ॥

इति ॥ अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मणे
श्रुपये नमः । मुखे देवीगायत्रीहृन्दसे नमः । हृदये परमात्मेन देवतायै नमः । गुह्ये श्रीवीजाय नमः ।
पादयोः उ शक्तये नमः । नामौ मे कौलिकाय नमः । इति धिन्यस्य, मम मोक्षार्थं धिनियोग इति
कृताञ्जलिरन्तथा, अर्घ्यं हृदयाय नमः । इँडौं शिरसे स्वाहा । लँडौं शिखायै वषट् । गँडौं कर्त्रे
चाय हं । औँडौं नेत्रत्रयाय वीषट् । अर्घ्यं अस्त्राय फट् । इति करपङ्कन्यासे कृत्वा, ध्यानाद्यङ्गपू-
जान्ते दिक्पत्रेषु—प्रागादि वास्तुदेवादीन् सशक्तिकान् सम्पूज्य, दलाग्रेषु— दिक्क्रमेण आत्मादीन् सशक्ति-
यान्धर्म्यं लोकपालादीं सर्वे समापयेदिति । तथा—

संदीक्षितो विधानेन कोटिसंख्यं जपेन्मनुम् । हविषा घृतसिक्नेन दशांशं जुहुयात् ततः ॥ १२ ॥
समिद्धरैः पलाशोत्पैराज्याङ्गैरथवानले । तर्पयित्वा तद्दशांशं शुद्धतोर्यैथाविधि ॥ १३ ॥
आत्माभिपेचनं कृत्वा ब्राह्मणान् भोजयेत् ततः । गुरुमभ्यर्च्य चित्ताद्यैः प्रणम्य परितोषयेत् ॥ १४ ॥
एवं सिद्धमनुर्मन्त्री कृतकृत्यो न संशयः । घृतं हविष्यं शालीश्र तिलाश्र समिधोऽमृतम् ॥ १५ ॥
क्रमेण जुहुयाद्यस्तु मन्त्रेणानेन मन्त्रवित् । अभीष्टमिद्विस्तस्य स्यादिह लोके परत्र च ॥ १६ ॥

इत्थं मन्त्रवरं जपार्चनद्वैतैर्यः' सेवते साधकः

सद्भक्त्या प्रखवं निराकुलमतिरिध्वस्तपापप्रजः ।

पत्नीपुत्रविशिष्टमित्रसहितः सत्संपदा सयुतो

लोकेऽस्मिन् पुनरप्यवाप्तविमलजानो व्रजेत् मद्रतिम् ॥ १७ ॥

इति श्रीकृष्णप्रकरणम् ॥ अथ कार्तवीर्यमन्त्रा—उद्दामरेभ्यस्तन्त्रे, देव्युवाच ।

देवदेव महादेव देवारिवलमूदन । देववर्द्धन देवेन्द्रवन्दितेन्दुशिखामणे ॥ १ ॥
पृच्छे भवन्तं भगवान् कार्तवीर्यस्य भूपतेः । महात्म्यं मन्त्रराजस्य विस्तरेण ब्रवीतु मे ॥ २ ॥
कार्तवीर्यमनोर्देव विधानं वक्तुमर्हसि । सरहस्यं महापुण्यं श्रोतुमिच्छामि तत्त्वतः ॥ ३ ॥
ईश्वर उवाच ।

मृणु देवि महामन्त्रं विस्तरेणाखिलार्थदम् । चौरमारीविपचायां विशेषेणापकृन्तनम् ॥ ४ ॥
महद्भयकरं शीघ्रं राज्ञां विजयवर्धनम् । भजतां सर्वपापघ्नं सर्वसौख्यकरं परम् ॥ ५ ॥
सर्वसंपत्करं मन्त्रमुद्धरिष्येऽधुना प्रिये । इन्दो रुद्रार्णरूढोऽग्निः सवारोऽर्धेन्दुनादयुक् ॥ ६ ॥
तन्मन्त्रबीजं मुनिभिर्गदितं चोभकारकम् । तस्य साधनेर्हामायाविन्दुनादैश्च सङ्गमम् ॥ ७ ॥
इच्छन्त्येके महात्मानो लोकैर्वश्याभिकाङ्क्षिणः । तस्य साधनेर्नादविन्दुयुक्तस्य परमेश्वरि ॥ ८ ॥
इच्छन्त्यन्ये महात्मानो भौतिकेन समागमम् । (तस्य साधनेर्धौतिकार्थचन्द्रेण च समागमम् ॥ ९ ॥
इच्छन्त्यन्ये सुवारुसिद्धिकामा देवि महर्षयः ।) इत्थं स्वरूपां तद्बीजं सधुदृत्य च मानवः ॥ १० ॥
द्वितीयमुद्धरेद्बीजं सर्वशत्रुविनाशनम् । द्वितीयबीजं वक्ष्यामि प्रतिलोमेन सुन्दरि ॥ ११ ॥
सूर्योद्दिशतिवर्षस्तु तत्तृतीयं त्रिमूर्तिना । संपुङ्क्तं चार्धशशिना नादेन च पुनः प्रिये ॥ १२ ॥
सेन्द्रं पष्ठं द्वितीयास्तु प्रतिलोमेन मायया । नादेन विन्दुना युक्तं तृतीयं लोकवन्द्यदम् ॥ १३ ॥
तृतीयं प्रथमात् तस्मात् चतुर्थेन चतुर्थकम् । वामकर्णेन्दुनादेन प्रोक्तं संस्तम्भनं चणात् ॥ १४ ॥
मुखवृत्तं विन्दुनादसंपुङ्क्तं परमेश्वरि । पञ्चमं च महाबीजं क्षणादाकृष्टिकारकम् ॥ १५ ॥
व्योमाधेन्द्रप्रदेव्या च युक्तं पष्ठं समीरितम् । उद्धरेत् सप्तमं च क्रौञ्चिन्दुत्थं विन्दुवाहिनां ॥ १६ ॥

१ 'ससेवते' ख पाठ । २ 'भगवन्' क ग पाठ । ३ 'चौराकर्षणकाङ्क्षिण' ख पाठ । ४ 'सूर्योद्दिशतिवर्षस्तु' बह्विधैव्यधेयचन्द्रकं ।
विदित चोद्दिश्यामि तृतीय बीजमुत्तमम् । ख पाठ । ५ 'संसक्त' क ग पाठ । ६ 'ममीरयेन्' ग पाठ । ७ 'विन्दुनादिना' ख पाठ ।

जगन्ने च संसृज्यते मृनिमिः मृतम् । ईक्षत् च कर्तव्यार्तिनाममृत्वा नति वदेत् ॥ १७ ॥
 विगल्बितः मृतो नम्रनागादिमृनिमिः मृतः । एकोनविंशत्यैः स्याद्विनागे योऽ माष्यते ॥ १८ ॥
 कर्तव्यार्तिनाममृत्वा नम्रनागादिमृनिमिः मृतः । ॥

इति ॥ अग्रे रेफः । न इत्येव उक्त्याद्यो न्यायः पञ्चाङ्गोऽयं पञ्चाङ्गनामः । यदा, पुण्यात् प्रतिकर्त-
 नेति स्वयमुक्त्यादिसंख्यादायाः । इन्द्रः महात्मनादा प्रतिकर्तनेकादश्याः पञ्चाङ्गः । सतार उक्ताष्ट-
 ऋः । अत्र सारगुणैः केवलमष्टादश्याः उच्यते । अष्टमदश्याः अष्टमदश्याः । अष्टमदश्याः ।
 नाते विन्दुः । एतन्मैव मेदमाह तस्येति—अत्र तद्वदेन पञ्चाङ्गो गृह्यते सांप्रति स्वयमुक्त्या ।
 नम्रनागा ईक्षत् । तेन तद्विषये त्रयोदश्याः पञ्चाङ्गो गृह्यते । ईक्षत् योऽर्चयति स्वयमुक्त्या ।
 नम्रनागा—नम्रनागा ईक्षत्, ईक्षत् योऽर्चयति पञ्चाङ्गो गृह्यते । ईक्षत् योऽर्चयति—मृतमृत्वा प्रतिकर्त-
 नेन विन्दनेन विगल्बितो वाङ्मनागाः । मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा रेफः । विगल्बित-
 काः । अष्टमदश्या इत्यादि प्राप्नु । तेन श्री इति सिद्धम् । ईक्षत् योऽर्चयति ईक्षत् योऽर्चयति ईक्षत्
 प्रतिकर्तनेन पञ्चाङ्गो पञ्चाङ्गो मृतमृत्वा मृतमृत्वा, नाते ईक्षत्, नाते विन्दुना च मृतमृत्वा नाते
 ईक्षत् । मृतमृत्वा मृतमृत्वा पञ्चाङ्गो गृह्यते । मृतमृत्वा पञ्चाङ्गो गृह्यते । मृतमृत्वा पञ्चाङ्गो गृह्यते ।
 तेन नाते विन्दुना च मृतमृत्वा तेन नृ इति ज्ञाते । मृतमृत्वा पञ्चाङ्गो गृह्यते । तेन श्री इति ।
 मृतमृत्वा पञ्चाङ्गो गृह्यते । मृतमृत्वा पञ्चाङ्गो गृह्यते । मृतमृत्वा पञ्चाङ्गो गृह्यते । मृतमृत्वा पञ्चाङ्गो गृह्यते ।
 विन्दुः तेन मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा । तथा च धृति—“अमृतमृत्वा मृतमृत्वा” इति । तेन,
 मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा । मृतमृत्वा मृतमृत्वा । मृतमृत्वा मृतमृत्वा । मृतमृत्वा मृतमृत्वा ।
 तेन श्री इत्युक्तम् । ईक्षत् स्वयं । कर्तव्यार्तिनाममृत्वा । नतिनेन । तथा—

नम्रनागा पुनः प्राप्ता मृनिमिनिगल्बिते । दनात्रयं अपि दत्तं मृतमृत्वा मृतमृत्वा ॥ २० ॥

देवता चाहुनो नाम कर्तव्यार्तिनाममृत्वा । मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा ॥ २१ ॥

शान्तां दिनाममृत्वा मृतमृत्वा शान्तां मृतमृत्वा मृतमृत्वा ॥

शान्तां च मृतमृत्वा मृतमृत्वा शान्तां तया शान्तां मृतमृत्वा ॥ २२ ॥

शान्तां च मृतमृत्वा मृतमृत्वा शान्तां तया शान्तां मृतमृत्वा ॥

मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा कर्तव्यार्तिनाममृत्वा ॥ २३ ॥

दिनाममृत्वा श्री । मृतमृत्वा ई । मृतमृत्वा ऊ । मृतमृत्वा ए । मृतमृत्वा ओ । तथा—

इन्द्रमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा ॥ २४ ॥

मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा ॥

मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा ॥

अमृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा ॥

मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा मृतमृत्वा ॥

नानाकल्पविभूषितः करसहस्रार्धाचवाणामनो

वाणाचार्यमहस्रवाहुरनिशं भुवन्नमो नः प्रभुः ॥ २७ ॥

मत्तदीपकनाथः सवित्समरुचिः सर्वदुष्टान्तको नः

पायादञ्जायताक्षो रथवरनिलयः स्थूलकायोऽतिभीमः ।

चापान्तेषु त्रिलोकीं करधृतधनुषां निखनैस्त्रासयन् यः

म श्रीमान् कार्तवीर्यो निखिलनृपनताङ्गधम्बुजः विप्रकारी ॥ २८ ॥

एवं सरेन्नित्यमतीव भक्त्या ममर्चयेद् ईहयवंशनाथम् ।

गन्धादिभिर्वैष्णवपीठमध्ये स्वीयाङ्गमूर्त्यष्टकशङ्खियुक्तम् ॥ २९ ॥

तस्याङ्गमूर्तयः पञ्च स्फटिकाभा मनोरमाः । खड्गचर्मधरा बीराः सर्वाभरणभूषिताः ॥ ३० ॥

बाणबाणासनधरा मूर्तयो रत्नरोचिषः । सर्वाभरणमयुक्ता ध्येयाः सर्वममृदये ॥ ३१ ॥

चौरमार्यरिसुरारिपदाद्यान् दिक्षु तन्मदविभञ्जनकारुण्यान् ।

दुष्टदुःखदुरितामयाधानाह्वयानमियजेच्च विदिक्षु ॥ ३२ ॥

चेमङ्करी वश्यकरी श्रीकरी च यशस्करी । आयुष्करी तथा प्रज्ञाकरी विद्याकरी तथा ॥ ३३ ॥

धनङ्करी च पूर्वादिदिक्षु पूज्याः सितप्रभाः । ॥

वरदान्मुञ्जलमत्करा रत्नांशुकहारद्वण्डलोल्लसिताः ।

ईहयनाथमनोज्ञा ध्येयाः सौन्दर्यलालिताः प्रमदाः ॥ ३४ ॥

लोकेशाद्या बहिः पूज्या गन्धपुष्पाक्षतादिभिः । षोडशैश्वर्यैस्तु पूजयेद्यो दिने दिने ॥ ३५ ॥

कार्तवीर्य महावीर्य परिचारप्रियं श्रमम् । सर्वान् कामानवाप्येह प्राप्यते हरिमन्दिरम् ॥ ३६ ॥

एवं यः पूजयित्वा दिनमनु विधिर्नैवाप्नुना मधुमुख्यं

जप्याद्भक्त्या स विन्याद् बलभननसुरौर्पापरागेभ्यविधाः ।

श्रीमेधाकान्तिपुष्टिर्धृतिमतिवचमां भाजनं स्वाश्रोत्रै-

नरीभिः पूजितः सादनुगतभुवनश्चाप्रधृष्यथ लोकैः ॥ ३७ ॥

इति ॥ अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्वाद्योगपीठन्यासान्ते मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि द्वा-
त्रेयस्त्रयं नमः । मुखे अनुष्टुप्छन्दसे नमः । हृदये श्रीकार्तवीर्यार्जुनाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य,
मम सर्वाभीष्टसिद्धये जपे विनियोगः इति कृताञ्जलिस्तवा, मूलमन्त्रेण करधोर्व्यापकं विन्यस्य, फाञ्जां
हृदयाय नमः । फाञ्जां शिरसे स्वाहा । ऊँ ह्रीं शिखायै वषट् । क्रौञ्चे कवचाय हुं । हुंफट् अस्त्राय फट् ॥
इति पञ्चाङ्गमन्त्राननुष्ठुष्टादिकनिष्ठान्तास्वहृत्कालीं विन्यस्य, नेत्ररहितेषु हृदयाद्यन्तरेषु पञ्चाङ्गेषु च विन्यस्य,
श्रीकार्तवीर्यार्जुनाय नमः इति सर्वाङ्गे व्यापकं कृत्वा, हृदये ओम्फाँओ नमः । उदरे ओम्फाँओ । नामौ
ओम्फाँओ । जघने ओम्फाँओ । गुह्ये ओम्फाँओ । पादयोः ओम्फाँओ । ऊर्वौ ओम्फाँओ । जानुनोः ओम्फाँओ ।

जह्यो ओङ्कारं । मूर्ध्नि ओम्कारं । शिवाया ओम्कारं नमः । भूमये ओम् नमः । ध्रुवो ओम् ।
 नेत्रयो ओम् नमः । नासया ओम् नमः । मुखे ओम् नमः । कण्ठे ओम् नमः । दन्ताहो ओम् नमः । घामयाहो
 ओम् नमः । इति विष्णुस्य, ध्यानाद्यात्मपूजान्ते प्रागुक्तं वैष्णव पीठमभ्यर्च्य, तत्र देवमावाहाङ्गाचान्तं प्राग्वत् कृ-
 त्वाष्टदलेषु देवामादिप्रादक्षिण्येन दिग्दलेषु—चौरमदविभज्जनाय नमः । मारामदविभज्जनाय ० । शरिमदविभज्ज-
 नाय ० । सुरादिमदविभज्जनाय ० । विदिग्दलेषु—दुष्टमदविभज्जनाय नमः । दुःखमदविभज्जनाय ० । दुरितमदविभज्ज-
 नाय ० । आमयमदविभज्जनाय ० । इति संपूज्य, दलाग्रेषु—ओत्तमद्वयं नमः । वश्यकर्यं ० । धीकर्यं ० ।
 यशस्कर्यं ० । आयुष्कर्यं ० । प्रज्ञाकर्यं ० । विद्याकर्यं ० । धनकर्यं ० इति देवामादिप्रादक्षिण्येन संपूज्य,
 तद्बुद्धिधनुस्त्रे प्रायश्चोक्तपालास्तदग्राणि च संपूज्य धूपदीपादिसर्वं प्राग्वत् कुर्यादिति । तथा—

इत्थं ध्यात्वा मन्त्रवर्यं प्रजप्य लक्षावृत्त्या मन्त्रवित्तं प्राप्तदीचः ।

नद्यास्तीरे गुर्वनुज्ञानुपूर्वं पश्चात् कुर्याच्चोदरपीठाप्रयोगान् ॥ ३८ ॥

कुम्भोदकासिद्धतनुः प्रजप्य मन्त्रेण होमं प्रकरोति मन्त्री ।

पयोन्धयामौ तिलतण्डुलैर्वा दशाग्रमानं सधृतैश्च मन्त्री ॥ ३९ ॥

इति । एष लक्षजप इत्यनुगमः । कलावैतन्मनुगुणजपः कार्यः । इति प्रागुक्तसर्वं यथावत्कुर्यादिति । तथा—

(एवं मिदमनुनेरः सुविहितान् कुर्यात् प्रयोगान् त्रिपे)

वश्यादीन् विधिवद्विशिष्टचरितभौरापहत्यं भृशम् ।

दुष्टानामपि वक्ष्यमाणविधिना मर्त्यहर्तृस्तपैः—

धर्मानैर्मन्त्रविशेषकैश्च मतिमान् गुर्वानया तत्परः ॥ ४० ॥

लिखेदष्टल पत्रं कणिकाकेमरोज्ज्वलम् । वृत्तं बहिर्भूपुराण्यं वज्राटकविभूषितम् ॥ ४१ ॥

तद्दीप्य कणिकामध्ये साध्याख्याकर्षसप्ततम् । लिखेत् सपीरबीजं च सहारागतं त्रिपे ॥ ४२ ॥

सवामर्षं च पूर्वादिपत्रेषु निलिखेत्ततः । सर्वमन्तानि बीजानि शिष्टार्णान्तरालके ॥ ४३ ॥

केसरेषु स्वराणामवर्णयुक्तान् समर्पयेत् । वृत्तं प्रवेष्टवेद्वयैः क्रादिभिरचोष्मवर्जितैः ॥ ४४ ॥

भूमिकोल्चतुष्केऽथ भूतवर्णान् समर्पयेत् । संस्थाप्य विधिवत् प्राज्ञः कलशं सम्यगर्चयेत् ॥ ४५ ॥

तोषामिषेकः कर्तव्यो नृणामीहितसिद्धये । वन्ध्याया पुत्रमप्राप्तये दीचायै (वशासे) चापुषे तथा ॥ ४६ ॥

घनार्थं रोगनाशाय चोरशान्त्यै विशेषतः । वश्याय च हितार्थं बौद्धसिद्धये चास्त्रिष्वभिदये ॥ ४७ ॥

तद्यत्रारुदकुम्भाम्बुनामिषिक्लृप्तं सुन्दरि । किं न सिध्यति लोकेऽसिन् कामिना मनसेऽभितम् ॥ ४८ ॥

तद्यत्रस्यापनाद्राज्यं ग्रामं पुरमयापि वा । रचयेच्चाभितोऽग्निभ्यो मन्त्रः रोगविषादितः ॥ ४९ ॥

(सर्वभूतादिमन्त्रामकृदेतन्मनन्तिनि ।) न प्रकारं हि मूर्त्तार्प स्तेनाय पिशुनाय च ॥ ५० ॥

गुरुप्रियाय धीराय दवाय शुद्धचेतये । ईर्ष्याद्विषविहीनाय देयं स्वाचारशालिने ॥ ५१ ॥

हिमारातान् दुष्टविज्ञान् द्वेषयैव परस्परम् । कर्षयेच्चाभितोऽग्निं दमयेच्च ज्वरादिकान् ॥ ५२ ॥

१ 'लिखेत्' स पाठ । २ 'व विज्ञां कर्षयैव' स पाठ । ३ 'महते तथा । प्रकाशयैतद्यत्र हि मन्त्रं च परमेश्वरि । मोहयेत्
 चोमयेत्प्रभ्यो मायेच्छायेदित् । एतेन वक्ष्येत् किं देवयेव परस्परम्' स पाठोऽधिकः ।

तत्तद्बीजावर्णाद् देवि चित्रं सिध्यन्ति मन्त्रिणः । बहुनोत्रेन किं देवि मन्त्रोऽप्यमखिलार्थदः ॥५३॥

इति ॥ अन्वयः— यथोक्तसङ्गममष्टदलकमलं कृत्वा, तद्विद्वृत्तं तद्विद्वृत्तयुक्तं चतुरलं च कृत्वा, तत्कालिकायां सप्ताह्यं कार्त्तवीर्यबीजं यमिति घायुबीजं वाग्मयं च प्रणवोदरे विलिख्य, तत्केसरेषु द्वादश स्वरान् शपसह इति घण्टाकैकशो द्विरावृत्त्या विलिख्य, पूर्वादिदलेषु द्वितीयबीजादिह्रुवी-जान्तानि अष्टौ बीजानि प्रतिदलमेकैकशो विलिख्य, अन्तिमदल पय फट्कारं (विलिख्यावशिष्टानवान्तराले विलिख्य, तद्विद्वृत्तद्वयं कृत्वा तद) न्तरालबीज्यां ककारादिस्वरान्तैः शपसहयजितैरावेष्ट्य, चतुरलस्य कोणचतुष्टये तत्तत्कार्योपयोगिनो भूतवर्णान् दश दश विलिख्य, तत्र दीप्तोक्तापिघना कुम्भं संस्थाप्य, तत्र देयमाघाट साङ्गं सायरणं संपूज्य, मूलमष्टोत्तरसहस्रं तत्कुम्भं स्पृशन्नापित्या तत्कुम्भजलेनामिषेकादुक्तफलसिद्धिर्भवतीति ॥ भूतवर्णास्तु-शान्तौ (ऋः॥ओः॥मः॥दधः॥मवः॥ इति जलवर्णां दश लेख्याः । व-इयाकर्णं तु ईः॥एः॥उः॥अः॥ इत्यभिषर्णां दश लेख्या । स्तम्भे उऊः॥ओः॥गः॥जः॥दः॥यः॥तः॥ इति भूमिवर्णां दश लेख्या । उच्चाटने अत्राप्येकचटतपयस इति घायुवर्णां) दश लेख्या । विद्वत्पणमारणयोः लृलृः॥ उः॥अः॥नमः॥ इत्याकाशवर्णां दश लेख्या इति । (अथ भूतवर्णलेखनप्रकारस्तु आग्नेयकोणादारभ्य प्रादाक्षेप्येन चतुर्षु कोणेषु द्वित्रिक्रमेण विमज्ज्य दशवर्णांल्लेखेदिति संप्रदायः) । तथा—

कृतवीर्यात्मजस्याथ मन्त्रभेदान् हि मन्त्रिणः । हिताय देवि वक्ष्यामि दशधैकोऽपि विद्यते ॥५४॥

कार्त्तवीर्यस्य मन्त्राणामृषिकेः स्मृतः पुरा । दत्तात्रेयो महाप्राज्ञः साक्षात्तारायणांशजः ॥ ५५ ॥

देवता च स्वयं प्रोक्तो मन्त्रभेदेषु सुन्दरि । अमौ चक्रहरेरंशादुत्पन्नो ईहयान्वये ॥ ५६ ॥

आज्ञया देवदेवस्य सर्वदुष्टप्रशान्तये । यस्मिन् गर्जति दैत्येन्द्रतीक्ष्णां गर्भां बलाद्गृह्णन् ॥ ५७ ॥

प्रच्यवन्ति स चक्रारूपो हरिरामोत्तु चित्तौ स्वयम् । कृतवीर्यस्य भार्यायां माहिष्मत्यां पुरोत्तमे ॥५८॥

रेवातीरे समुत्पन्नो नास्मार्जुन इतीरितः । दत्तात्रेयात् प्राप्तविषस्तत्प्रियस्य द्विजप्रियः ॥ ५९ ॥

राजराजो महातेजाः सहस्रकिरणोपमः । सहस्रबाहुर्दोदण्डः स विष्णोरंशसंभवः ॥ ६० ॥

शीघ्रगामी महावीर्यः सर्वदुष्टान्तकः प्रभुः । सर्वदा सर्वदुष्टमः पुरम्यो बहुरूपवान् ॥ ६१ ॥

सप्तदीपवतीं पृथ्वीं तपोबलपराक्रमैः । दमयन् सर्वदुष्टान् यो ररच स हरिः स्वयम् ॥ ६२ ॥

एकस्य मूलमन्त्रस्य दशधास्य महात्मनः । कार्त्तवीर्यस्य वक्ष्यामि भेदांश्च मृणु सुन्दरि ॥ ६३ ॥

छन्दोभेदांश्च देवेशि ध्यानभेदांश्च तत्त्वतः । कार्त्तस्यादौ तस्य मूलं जपेत् सर्वार्थसिद्धये ॥ ६४ ॥

दशाक्षरविधानेन अवशिष्टाक्षरान् प्रिये । मूलबीजं च चाष्टएडाबीजयुक्तं नवाक्षरम् ॥ ६५ ॥

जपेत् संस्तम्भनायाशु चोराणां वसुहारिणाम् । मूलेन सह मन्त्रशुशीलं देवि नवाक्षरम् ॥ ६६ ॥

प्रजपेन्नरनारीणां नृपाणां मोहनाय च । स्वमूलं चैव रावार्णमहितं तु नवाक्षरम् ॥ ६७ ॥

(आमणोच्चाटनद्वेषमारणाय जपेद्बुधः । मन्त्री स्वमूलं मापायबीजयुक्तं नवाक्षरम् ॥ ६८ ॥

पापक्षयाय वरयाय मोहनाय शुमाय च । स्वमूलं पाशबीजेन युक्तं देवि नवाक्षरम् ॥ ६९ ॥

आकर्षणाय चोराणां चित्रं देवि न संशयः । (स्वमूलं मायया चैव सहितं तु नवाक्षरम् ॥ ७० ॥

उच्चाटयेद्य दुष्टानां हिमापैशुन्यचेतसाम् । स्वबीजं पाशबीजेन सहितं तु नवाक्षरम् ॥ ७१ ॥

अन्नदानैर्द्विजान् भक्त्या प्रीणयेत् सर्वकर्मसु । वस्त्रार्चैर्वात्महितवित् प्रारभेत् सर्वकर्म च ॥ ८८ ॥
 विप्राणां वचनैः कुर्यात् कर्माणि कमलक्षणे । मितसर्पपहोमेन मारयेद्विपुमान्मनः ॥ ८९ ॥
 कार्पासलशुनारिष्टैर्विपवृक्षदलैस्तथा । कनकैर्होमयेचौरान् स्तम्भयेन्मोहयेत् तथा ॥ ९० ॥
 विभीतजैः खादिरोत्तैः समिद्धिश्चाटयेच्चिरम् । निम्बैर्विद्रेपयेन्मन्त्री चाकप्येन्मधुरत्रयैः ॥ ९१ ॥
 नीलोत्पलैश्च वशयेत् तत्त्वणाद्भुवनत्रयम् । पद्मैः साज्यैः श्रिये होमः स्यात् तथा सुमहान् वशः ॥ ९२ ॥
 तिलहोमेन पापानि व्यपेहेद् गोघृतेन वा । तिलतण्डुललोणाञ्जलाजमिद्वार्धमिश्रितैः ॥ ९३ ॥
 मधुराङ्गैर्हुनेदेतैर्वर्षाधार्य च तत्त्वणात् । लोणैश्च सर्ववर्णानां वर्यार्थं पावके हुनेत् ॥ ९४ ॥
 सर्गसिद्ध्यै च दूर्वाभिः पयोभिश्च तथायुपे । लक्ष्म्यैर्दूर्वामृताह्वापामार्गार्कममिदादिभिः ॥ ९५ ॥
 होमो रोगविमुक्त्यर्थं ग्रहशान्त्यै तथायुपे । बटोदुम्बरविन्वानां समिद्धिरिभट्टद्वये ॥ ९६ ॥
 हुनेद्धनाम्ने वापि चौराज्याङ्गैर्विशेषतः । केवलेनैव पयसा हुनेद्रोकुलवृद्धये ॥ ९७ ॥
 ब्रह्मवृक्षममिद्धिश्च ब्रह्मवर्चःसमृद्धये । अश्वत्थैर्मनसः शान्त्यै प्लवैः सन्ततिवृद्धये ॥ ९८ ॥
 भूतशान्त्यै गुग्गुलुभिः स्त्रीवरयाय प्रियङ्गुभिः । पुष्पैर्हुनेच्च वस्त्रार्थं तत्त्वङ्गैर्मनोहरैः ॥ ९९ ॥
 शालिहोमेन भूमान् सादक्षैरन्नादिमान् भवेत् । गोरोचनागोमयाभ्यां सेनायाः स्तम्भनं भवेत् ॥ १०० ॥
 होमेन देवि शङ्खां गोमूत्रेण विशेषतः । कार्पासगृध्रधूमादिपादपांसुविमिश्रितैः ॥ १०१ ॥
 चौरवृक्षममिद्धिश्च हुनेन्निशि निशातपीः । अङ्गनाशाय चौराणां विद्रेष्टुं मारणाय च ॥ १०२ ॥
 सर्पनिर्मोक्तकनकमिद्वार्धैर्हवनक्रिया । लवणैः सह चौराणां कुलनाशाय तद्वयेत् ॥ १०३ ॥
 सर्पनिर्मोक्तः सर्पमुह्ययत् ।

तर्पयेच्च दशांशेन शुद्धतोयेन नित्यशः । द्रुतसंग्या च माहसं महसादयुतान्तका ॥ १०४ ॥
 लघुगौरवकार्येषु विचार्य निपुणश्चरेत् । पुष्पहोमः प्रयोगोऽङ्गैर्द्रव्यैः साज्यैर्विधीयते ॥ १०५ ॥
 रोगशान्त्यायुपे तद्वद्वरयाय मधुरैः सह । मारणद्वेषणोच्चाटस्तंभमोहनकर्मसु ॥ १०६ ॥
 तीक्ष्णतैलपुतैर्द्रव्यैर्माहिष्याज्यपुतैस्तथा । यद्यष्टविषयुङ्गैर्वा चरेत् कर्माङ्गया गुरोः ॥ १०७ ॥
 एवं पट्कर्म संप्रोक्तं मनुनानेन सुन्दरि । हिताय मन्त्रिणां सम्पत् ईदृयाधिपतेर्विभोः ॥ १०८ ॥
 मन्त्रसिद्धस्य सिध्यन्ति कर्माण्येतानि तत्त्वतः । यस्यासिद्धो मनुहोमात् स पुमान्नाचरेत् क्रियाम् ॥ १०९ ॥
 न सिध्यति ह्यसिद्धस्य कृत्वाऽपि कर्मणां फलम् । सदा वैदिकजज्ञस्य शुद्धस्य ब्राह्मणस्य च ॥ ११० ॥
 न्यायागतमनोः किञ्चित् क्रियास्यापि प्रसिध्यति । तस्मात् सदाचारवता गुरुभक्तेन सुन्दरि ॥ १११ ॥
 जज्ञव्यो मन्त्रतीर्थो हि पुरुषेण मनुजमः । रचितं पुरराष्ट्रादीन् स्त्रीवालादीन् स मन्त्रविद् ॥ ११२ ॥
 गोब्राह्मणवरांश्चापि स्वात्मानं च विशेषतः । कुर्यात् प्रयोगान् त्रिविधन्मारणादीनपि मिये ॥ ११३ ॥
 सर्वथा चौरजातीनां मारणान्नामि पातकम् । यदि स्यात् प्राणिहनना न्यायमेवेन नाशयेत् ॥ ११४ ॥

अन्नगोभूमिदानाद्यैराज्यहोमैश्च मन्त्रवित् । व्यपोहैचौरहत्यायं प्राणायामजपादिभिः ॥ ११५ ॥
 जपेच्च देवीं गायत्रीं सर्वपापापनुत्तये । सहस्रं नित्यशो देवीं सर्वरक्षार्थमात्मनः ॥ ११६ ॥
 गायत्रीं जपमानस्य द्विजातैः संयत्तात्मनः । किममाध्यं प्रयोगेषु वैदिकेषु विशेषतः ॥ ११७ ॥
 गायत्रीजापकं भक्त्या ब्राह्मणं सुसमाहितम् । न स्पृशन्ति महात्मानं पापहत्यादयोऽपि च ॥ ११८ ॥
 किमु भूतादयः सर्वे घोरा रुधिरभोजनाः । तस्माजपेच्च गायत्रीं प्रयोगादौ समाहितः ॥ ११९ ॥
 प्रयोगान्ते च गायत्रीं नियतः सर्वकर्मणि । अन्यानपि प्रवक्ष्यामि मन्त्रान् विप्रप्रसाधकान् ॥ १२० ॥
 कृतवीर्यात्मजसात्मभूतान् देवि शृणुष्व तान् । यैः कुर्युः पुरराष्ट्राणां रक्षणं मिदमन्त्रिणः ॥ १२१ ॥
 मन्त्रैर्लसैरपि भवेद्ब्रह्मोभिश्च जलादिभिः । ताराश्रिजाययोर्मध्ये नमः कार्तावरान् वदेत् ॥ १२२ ॥
 वीर्यार्जुनाय हुंफट् च ऋष्याद्याश्च पुरोदिताः । चतुर्दशार्णो मन्त्रोऽप्यमनेनाङ्गं ममाचरेत् ॥ १२३ ॥
 तार प्रणयः । आग्नेजाया स्वाहाकारः । लुगममन्यत् ।

तारेण नतिना सप्तवर्णैर्मस्रठद्वयैः । कुर्यात् पञ्चाङ्गकं मन्त्री ध्यायेत् पूर्वोक्तमार्गतः ॥ १२४ ॥
 ओं हृदयं । नमः शिरः । कार्तवीर्यार्जुनाय शिष्या । हुंफट् क्वच । स्वाहा अक्षम् ।
 नमोऽन्ते कार्तपोः पूर्वं स्याच्चैत्रगवते पदम् । तदाष्टादशवर्णः स्यान्मनुरेप मनुत्तमः ॥ १२५ ॥
 “ओं नमो भगवते कार्तवीर्यार्जुनाय हुंफट् स्वाहा” इति ।

मूलमन्त्रेण पञ्चाङ्गं कुर्यात् पूर्ववदेव तु । सतारनतिर्नैव स्यात् तदा हृदयमम्बिके ॥ १२६ ॥
 ओं नमः हृदय । भगवते शिरः । सप्तमि शिष्या । ब्राह्म्या कवचं । ब्राह्म्यामखं । ध्यानं पूर्वोक्तमेव ।
 यन्त्र लिखेच्च चौराणां भारणादिषु मन्त्रवित् । पट्टेणमध्ये तद्बीजं लिखेत् कोणपट्चरम् ॥ १२७ ॥
 लिखेच्च द्वादशदले शिष्टान् न द्वादशाक्षरान् । स्वरवेष्टितपट्कोणं कादिभिर्वृत्तपञ्चकम् ॥ १२८ ॥
 भूताक्षरद्विःकोणं भूतमण्डलवेष्टितम् । तत्तत्कार्यवशाद् देवि तत्तन्मण्डलमासिखेत् ॥ १२९ ॥
 ताले च फलके कुट्टमूले चोरकृते विले । विलिखेत् सर्वसप्तस्यै चौराणां स्तम्भनाय च ॥ १३० ॥
 एतद्यन्त्रं मन्त्रजप्तं स्थापितं यत्र कुत्रचित् । मयानि न भ्रमन्त्यत्र देशे देव्यस्तिलानि च ॥ १३१ ॥
 ताले तालपत्रे ॥ अष्टैतद्यन्त्ररचनाप्रकारः—द्वादशदलं पद्मं विरच्य, तत्कर्णिकायां वृत्तद्वयधीतं पट्कोणं
 कृत्वा तन्मध्ये कार्तवीर्यार्जुनं सप्ताक्षं विलिख्य, पट्टे कोणेषु मूलमन्त्रस्य “ओं नमो भगवते” इति षडक्ष-
 रान् भविन्दून् विलिख्य, पट्कोणाद्विर्वृत्तद्वयान्तराले षोडशस्वरैरावेष्ट्य, द्वादशदलेषु शिष्टद्वादशवर्णान्
 सविन्दून् विलिख्य, प्राग्ब्रह्मकार्योपयोगीनि भूताक्षराणि चतुरस्रकोणेषु विलिख्य तद्वद्विस्तृतमण्डलं
 विलिखेत्, उक्तमूलमिदमिति ॥ तथा मन्त्रान्तरम्—

महावीर्यमनुनाम कार्तवीर्यस्य वचने । सरणादपि नश्यन्ति तस्य चौरकृतादयः ॥ १३२ ॥
 नमो भगवते प्रोच्य श्रीकार्तार्यान् समुद्धरेत् । वीर्यार्जुनायेति ततः सर्वदुष्टान्तकाय च ॥ १३३ ॥
 तपोयलपदस्यान्ते पराक्रममितीरेत् । परिपालितमद्भुतपाय सर्वपद ततः ॥ १३४ ॥
 राजन्यपट्टामणये महाशक्तिमते तथा । महत्सदलनायान्ते हुंफटित्युचरेदिदम् ॥ १३५ ॥

चतुष्पथचरो मन्त्रो वाञ्छितार्थप्रसाधकः । ॥

अयमपि मन्त्रः प्रणवादिरिति शेषः । चतुष्पथचर इत्यायुक्त्यात् ।

ऋष्याद्याश्च हुताद्याश्च पूर्वोक्तास्तु स्मृताः प्रिये । जपश्चायुतसंख्यः स्याच्छन्दोऽस्य त्रिष्टुबुच्यते ॥ १३६ ॥

राजन्यचक्रयुतवर्ति च वीरशूरमाहिष्मतीपतिपदैश्च चतुर्थियुक्तैः ।

रेवाम्बुलीलपरिवृष्ट-पदेन कारामेहप्रवाधितदशास्य-पदेन चाङ्गम् ॥ १३७ ॥

राजन्यचक्रवर्तिने इत् । घोराय शिरः । शराय शिखा । माहिष्मतोपतये कवचं । रेवाम्बुलीलपरिवृष्टाय नेत्रं । कारामेहप्रवाधितदशास्याय अस्त्रं । तथा—

एवं कृता पठङ्गं नृपकुलतिलकं कार्तवीर्यं महान्तं

ध्यायेद्देवातटस्थं युवतिभिरभितः क्रीडमानं मदान्धम् ।

मञ्जन्तं नम्ररूपं प्रमुदितमनसं लोलरक्तायतावं

हस्ताब्जैः स्वैः सहस्रैर्भृशपरिवितर्तं रुध्यमानं जलौघान् ॥ १३८ ॥

एवं ध्याता जपेन्मन्त्री मन्त्रवर्णमनुत्तमम् । सर्वार्थसिद्धौ सम्पक् च वरपायाशु विशेषतः ॥ १३९ ॥

जले भयं यदि स्याच्चेत् तदैवं संसरेद् बुधः । अन्यथा वच्यते ध्यानं राज्ञ्यैश्वर्यसमृद्धये ॥ १४० ॥

माहिष्मत्या महात्मा कनकमणिगणालङ्कृताङ्गं ममाया-

भासीनं मन्त्रिमध्ये रत्नरुचिबिलसद्रत्नपीठे प्रसन्नम् ।

ध्यायेत् स्वैर्बाहुदण्डैर्धृतशरनिकरेष्वासवर्माभिपाश-

प्रासाद्यैः सर्वसिद्धौ सकलदुरितचौरापहत्यै च लक्ष्म्यै ॥ १४१ ॥

परचक्रमये प्राप्ते तावद्वाज्रो महात्मनः । अथवा वच्यते ध्यानं रत्नायै वाशु सर्वदा ॥ १४२ ॥

दशशतहययुतरथवरनिलयं त्रैलोक्यभीषणं ध्यायेत् ।

मध्याह्नार्कममानं गर्जनतस्तर्जयन्तं परबलान् ॥ १४३ ॥

दोर्दण्डमण्डलैरायुधमण्डलान् आचिपन्तमाशुचरम् ।

कुण्डलमण्डितगण्डं खण्डितसर्वारिमण्डलं मन्त्री ॥ १४४ ॥

नानायुधनिकरधरैः पदातिभिर्वेष्टितं तथा रथिभिः ।

अभितो गजयुथयुतैर्हयसादिभिरुल्बणैश्च पच्यङ्गैः ॥ १४५ ॥

ध्याता यो वै मन्त्रमिति प्रादुर्मुखो जपेन्निपतः ।

स तु सकलवाञ्छितार्थान्माप्तेन लभेदयन्नवानपि च ॥ १४६ ॥

यन्त्रं चासोल्लिखेद् देवि सर्वकामार्थसिद्धये । आदौ चतुर्दलं पद्मं लिखेदष्टदलं ततः ॥ १४७ ॥

तद्वहिः षोडशदलं द्वात्रिंशच्छर्दिदलम् । कर्णिकायां लिखेद्बीजं कार्तवीर्यस्य भूपतेः ॥ १४८ ॥

वेदादिनतिमध्यस्थं साध्यनाम च दिग्दले । दत्ताष्टके द्विशो लिख्यान्मन्त्राणान् विन्दुमंयुतान् ॥ १४६ ॥
 षोडशारदले लिख्यात् कामराजमनूत्तमम् । द्वाविंशतिदले तस्यालपुण्यान् समालिखेत् ॥ १४७ ॥
 एकैकशो चहिर्मालामन्त्रेण तत्प्रवेष्टयेत् । तद्वहिः कादिभिर्नितं प्रतिलोमानुलोमतः ॥ १४८ ॥
 कृष्णगुग्महाजीजैश्चतुर्भिः पूजयेत् सुधीः । चतुर्दलान्तराले तु चूर्चुंजुम् पुनस्तथा ॥ १४९ ॥
 द्रुष्टुं महाजीजैः त्र्यम्बकं पुनस्तथा । पूजयेत् महाजीजैः त्र्यम्बकं पुनस्तथा ॥ १५० ॥
 शूपसूक्तं पुनर्यजुर्मैत्रेयैः समाहितः । द्विराष्ट्रं लिखेद् देवि चहिर्वै भूतमण्डले ॥ १५१ ॥
 भूताक्षराणि विलिखेत् तत्तत्कार्यममाप्नुये । एतद्यन्त्रस्य माहात्म्यं को नु जानाति पार्वति ॥ १५२ ॥
 किमु देशदयः सर्वे सुरासुरनमस्कृते । अहं जानामि त्रिषु यत्र दत्तात्रेयश्च तद्गुरुः ॥ १५३ ॥
 प्रमाणमस्य देवेश यद्यस्यासिलभूपतेः । तद्यन्त्रं मार्कं दृष्ट्वा भीता भूतादिवैरिणः ॥ १५४ ॥
 चोररोगादयश्चापि प्रव्रवन्ति न संशयः । स्वर्णपत्रस्थितं यन्त्रमेतत् सर्वार्थदं क्षणात् ॥ १५५ ॥
 विश्वेश्वर्यमदं विश्वमोहनं चोभकारकम् । राजते विलिखेद्येत्तद्वाज्यलामाय मन्त्रवित् ॥ १५६ ॥
 तस्मिन् च सर्वरक्षायै फलके चाम्बरेऽपि वा । भित्तौ वा सर्वत्रयाय भूजपत्रे समालिखेत् ॥ १५७ ॥
 चन्दनागरुकपूररोचनासुगुणैः । लाक्षासृगमदारैश्च विलिखेद् वरपुरुषम् ॥ १५८ ॥
 लिखेदष्टविषेणाथ मारणादिषु कर्मसु । अष्टगन्धेन वा देवि गुर्वनुज्ञापुरःसरम् ॥ १५९ ॥
 कारस्करस्य फलके तथा वैकुण्ठतोदरे । अक्षये चाथ पापाणे शरायै वा समाहितः ॥ १६० ॥
 एतद्यन्त्रं व्याजस्य युध्यमानस्य शत्रुभिः । एतद् दृष्ट्वायः सर्वे प्रव्रवन्ति न संशयः ॥ १६१ ॥
 यत्र यत्र स्थितं यन्त्रं तत्र तत्र जयो भवेत् । नागाश्च नागकन्याश्च यन्त्रिण्यथ सुराङ्गनाः ॥ १६२ ॥
 नरनारीनृपगणा दृष्ट्वा तद्यन्त्रधारिणम् । आगत्य दृष्ट्वा मोहेन तस्मै दधुश्च बाञ्छितम् ॥ १६३ ॥
 तद्यन्त्रकलशामेकाद्विंशत्या पुत्रं प्रसूयते । राजाभिषिक्तो भवति शत्रुनिर्घातपानपि ॥ १६४ ॥
 त्रैलोक्यमपि चानेन रक्षयेत् समाहितः । बहुना किमिहोक्तेन यन्त्रमेतदनुत्तमम् ॥ १६५ ॥
 सर्वकार्यार्थं नृणां कुर्यान्मन्त्री विचक्षणः । ॥

इति ॥ अथैतज्जम्बूतनामप्रकारः— तत्र प्रथमं चतुर्दलकमलं त्रिभिर्लिख्य तद्वहिरष्टदले तद्वहिः षोडशदलं तद्वहिराविंशदलम् इति कमलचतुष्टयं कृत्वा, तत्कार्यकाया ससाध्यं कार्तवीर्यवीर्यं विलिख्य, चतुर्दलेषु—
 “ ओं अमुकं मे यथामनय नमः ” इति प्रतिदलं विलिखेत् । अत्र वणामित्युपलक्षणं स्वस्वमय मोहय द्वेष-
 येत्यादि स्वेष्टकर्मपदं लिखेत् । ततोऽष्टदलेषु त्रिंशत्क्षरमूलमन्त्रस्य प्रणवमूलवीजनमपदात्मकाक्षरचतुष्टयं
 विहाय द्वितीयवीजादि नाय नम इत्यन्तान् षोडशवर्णान् सविन्दून् द्विशो द्विशः प्रतिदले विलिख्य, (तद्व-
 हि षोडशदलेषु प्रतिदलं कामराजमालिख्य तद्वहिराविंशदलेषु एकैकशो यद्यमाणांनुष्टुप्मन्त्रवर्णान् विलिख्य)
 तद्वहिरष्टदलान्तराले पूर्वोक्तचतुष्टयवर्णमालामन्त्रेण स्पृष्ट्वा, तद्वहिरष्टदलान्तरालगतवीर्यवीर्याद्वयेऽन्तर्गतवीर्या

प्रतिलोमेन ककारादिस्तकारान्तैर्वर्णैः संवेष्ट्य, यद्विगतवीथ्यामनुलोमेन तैरेष वर्णैरावेष्ट्य, चतुर्दशस्यान्तरालचतुष्टये प्रमाणोक्तककारादिस्तकारान्तैष्वष्टाविंशतिर्वर्णजेषु कथगौतमं योज्यचतुष्टयमष्टदशान्तरालेषु (चटवर्गोत्प-
यीजाष्टकं, षोडशदशान्तरालेषु तपवर्गोत्पं यीजाष्टकं यादिवर्गोत्पं यीजाष्टकं च विलिख्य द्वाविंशद्दशान्तरालेषु पुन कादिद्वान्तानि अष्टाविंशतिर्वीजान्यष्टाविंशत्यन्तरालेषु प्रथमं विलिख्य, पुन कथगौतमं योज्यच-
तुष्टयं शिष्टान्तरालचतुष्टये लिखेत् । अथ केचिदाद्ययोज्यचतुष्टयं चतुर्दशान्तरालेषु प्रथमं विलिख्य पुनस्त-
दाधान्यष्टाविंशतिर्वीजान्यष्टादशान्तरालादिषु द्विरावृत्त्या लिखेदिति वदन्ति, नैतदस्मदाराध्यवरणसंमतम् ।
यथागुरुपदेशं लेख्यमिति । ततस्तद्वदिस्तत्कार्योपयोगिभूतमण्डलं विरच्य तत्र तत्तद्गताक्षराणि च प्रागु-
क्त्युक्त्या लिखित्वा यथाविधि विनियुञ्जति, यथोक्तफलसिद्धिर्भवति ॥ तथा अनुष्टुभमन्त्र —

अनुष्टुप्च्यतेऽथास्य कार्तवीर्यस्य भूपतेः । एतत् सौम्यं च रौद्रं च सर्वकामफलप्रदम् ॥ १६६ ॥
कार्तवीर्यार्जुनो नाम राजा बाहुसहस्रमाकुं । तस्यानुस्मरणादेव हृतं नष्टं च लभ्यते ॥ १७० ॥
स्वयं छन्दः स्मृतं पादैः सर्वैः पञ्चाङ्गकं भवेत् । अनुष्टुपस्ततो ध्यानविधिं वच्चेऽधुना प्रिये ॥ १७१ ॥

कैलासाद्रिसमप्रभेभपतिपृष्ठस्थं महामीपणं

नागैस्यन्दनसप्तिपत्तिनिकरं राधूर्णितैराश्रुतम् ।

दोर्दण्डाम्बुजवदचापसशरं पाशाङ्कुशैराश्रुतं

ध्यायेद् यान्तमरातिवर्गहननायातीव मंपचये ॥ १७२ ॥

वने महाचौरभये गजानां युद्धे त्रातिग्रहरक्षणाय ।

एवं स्मरन् मन्त्रवरं प्रजप्त्वादानुष्टुभं संपतधीर्हि देवि ॥ १७३ ॥

स्वैर्हस्ताभ्याः सहस्रैर्युक्तकमलसहस्रं स्मरन् मन्त्रमेनं

जप्त्वादासीनमब्जे निखिलमणिगणालङ्कृतार्द्रं प्रसन्नम् ।

बुद्धेन योगनिष्ठं मुनिभिरभिवृत्तं दीप्तमर्कापतुन्यं

स्वर्णाक्षं गोसमृद्धौ सकलधनसमृद्धौ च मन्त्रं महान्तम् ॥ १७४ ॥

सर्कूर्याय जनानां दीर्घापूर्वधनाय रोगायाम् । शान्त्यै च वसुसमृद्धौ ध्यायेदित्यं महाभयेऽपि च ॥

तथाऽनुष्टुभमन्त्रम्—

आशापत्रे सरोजे दलमनु चतुरोऽनुष्टुबर्णान् विलिख्यात्

तद्दीर्घं कर्णिकायां स्वरयुगललमत्केसरं कादिवीतम् ।

मालामन्त्रार्णवीतं दलविवरलसत्तस्य गायत्रिवर्णा—

स्त्रिभूतार्णवृचं सकलसुखकरं यन्मालानुष्टुबाल्यम् ॥ १७६ ॥

इति । अस्यार्थः—तत्राष्टदलकमलं कृत्वा तत्कर्णिकायां सप्तार्धं कार्तवीर्यवीजं विलिख्य, तत्केसरेषु द्वन्द्व-
शः स्वरात् विलिख्य, तद्वलेषु आनुष्टुभमन्त्रस्य वर्णाश्चतुरध्वतुरो विलिख्य, तेष्वेव चक्ष्यमाणकार्तवीर्यगाय-

धीवर्णास्त्रिंशद्विंशो विलिख्य तद्द्विद्विंशत्रयं विधाय तदन्तर्गतधीर्धादयेऽभ्यन्तरवीर्याणां ककापादिसकारान्तै-
र्वर्णैरावेष्ट्य, कदिर्वीर्याणां प्रागुक्तचतुष्टयस्वरमालामन्त्रेण संवेष्ट्य, तद्द्विद्विंशं कृत्वा वृत्ताभ्यन्तरे प्राग्द-
कार्यानुसारेण भूतवर्णान् विलिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्तमस्तदं भवति ॥ कार्तवीर्याय विशद्वे सद्दक्षकराय धीम-
हि तन्नोऽर्जुन प्रबोदयाम्, इति गायत्री ।

सर्वमद्यप्रयोगेषु जम्ब्वैषा हितार्थिना । गायत्री अपमात्रेण मन्त्रवीर्यप्रवर्धिनी ॥ १७७ ॥
मन्त्रसास जपाद् देवि नष्टद्रव्यं च लभ्यते । हताश्वीरा भविष्यन्ति नष्टद्रव्यं च मिथ्यति ॥ १७८ ॥
इति ॥ यन्त्रसारे—

सौवीर्यान्तःस्थसाध्वं दहनपुरयुगाधिप्यथो चक्रमष्टं

सन्धिष्वप्यङ्गवदं स्वरयुगललसन्केसरे चाष्टपत्रे ।

आलिख्यान्मन्त्रवर्णाञ्जलधिपरिमितान् वेष्टयेद्यञ्जनार्थं-

भूगेह्यं तदेतन्निखिलसुखकरं कार्तवीर्यस्य यन्त्रम् ॥ १ ॥

सर्वरक्षाकरमिदं धनधान्यसमृद्धिदम् । स्थापितं भवने चैत्रे सर्वसंपत्करं नृणाम् ॥ २ ॥

चौरभूतपिशाचादिभ्याम्रादिभयनाशनम् । ॥

करधृतमेतद्यन्त्रं विलिख्य कटकदिषु च युद्धेषु ।

वितरति योद्धुर्विजयं रक्षां च महत्तरां लक्ष्मीम् ॥ ३ ॥

अस्वार्थः— अष्टलक्षमलमध्यस्थपदकोपमध्ये समाधोदरं त्रुसिंहवीजं विलिख्य पदसु कोलेषु सुद-
शनपङ्क्तौ कोशतन्धिषु तत्पङ्क्त्यानि केसरेषु युग्मां स्वराण् दत्तेषु “ओंमो भगवते कार्तवीर्यार्जुनाय महाव-
लाय सर्वदुष्टविनाशनाथ हुंक्त्वा स्वाहा” इति मन्त्रस्य चतुरश्रतुरो वर्णान् विलिख्य, तद्द्विद्विंशतयोरन्तराले
वादिक्षान्तार्थं संवेष्ट्य तद्द्विद्विंशतुरग्य कुर्यात् । एतद्यन्त्रमुक्तमस्तदं भवति ।

तद्यन्त्रस्यापनान्मृणां रक्षा सर्वत्र जायते । वाञ्छितार्थाः प्रसिध्यन्ति भृताश्चापि तथा म्रिये ॥ ४ ॥

आनुष्टुभजनपादात्रौ तपःस्वाध्यायतत्परः । निष्ठुन् प्रत्यहमुक्तो नित्यं शतमष्टोत्तरं म्रिये ॥ ५ ॥

मण्डलान्म्रियते चौरौ विकलाङ्गोऽप्यवा भवेत् । अपमात्रेण वाऽचौरौ भविष्यति न संशयः ॥ ६ ॥

यस्या दिशि भयं देवि विद्यते मन्त्रवित्तमः । नित्यं उत्तममुक्तो रात्रौ अपेक्षानुष्टुभं मनुम् ॥ ७ ॥

भयानि न भवन्त्यस्य नात्र कार्या विचारणा । आसीनो वा जपेन्मन्त्री मन्त्रसाधनकर्मणि ॥ ८ ॥

अनेन तर्पयेत् शार्ङ्गो वाञ्छितार्थं जलैः सुधीः । हुनेद्वा पूर्वमप्राक्तद्रव्यैर्मन्त्री सुरेश्वरि ॥ ९ ॥

आनुष्टुभेन मन्त्रेण साधयेत् साधकोत्तमः । सर्वकर्मैषि संसिद्धः स्वयं मन्त्री समाहितः ॥ १० ॥

इत्यानुष्टुभमन्त्रः ॥ तथा मालामन्त्रः —

प्रवक्ष्यामि च मिच्छर्थं सर्वकार्येषु सुन्दरि । येनाशु मुनयः सिद्धिं गताः पूर्वं महाहवे ॥ १ ॥

ओंमो भगवते धीकार्तवीर्यार्जुनाय द्वैधनयाय धीकार्तवीर्यार्जुन सद्दक्षकरसदृश सर्वदुष्टान्तक सर्वशिशु-
वि-

प्रेष्ट सर्वत उदधेरागन्तुकामान् अस्मद्वसुविलुम्पकांश्चौरममृद्धान् स्वकरसहस्रैर्निवारय २ रुन्धय २ स्वपाशसह-
स्रैर्वन्धय २ अद्भुतसहस्रैराकर्षय २ स्वचापोद्भूतबाणसहस्रैर्मिन्धय २ स्पृहस्तोद्भूतपद्मसहस्रैरिहन्धय २ स्पृहस्तो-
द्भूतमुसलसहस्रैर्मारय २ स्वशङ्खोद्भूतनादसहस्रैर्भीषय २ स्पृहस्तोद्भूतचक्रसहस्रैर्निहन्तय २ परशूत्यां त्रासय २
गर्ज २ आकर्षय २ भ्रामय २ मोहय २ उद्दामय २ उन्मादय २ तापय २ विनाशय २ विदारय २ स्तम्भय २
जृम्भय २ मारय २ वशङ्कुर २ उच्चाटय २ विनाशय २ दत्तात्रेययोपादप्रियाय नमः श्रीकार्तवीर्यांजुन स-
र्वत उदधेरागन्तुकामान् अस्मद्वसुविलुम्पकान् चोरममृद्धान् सम्यगुन्मूलय ० हुं फट् स्वाहा ॥ मालामन्त्रोऽयम् ।
अस्य मालामन्त्रस्य दत्तात्रेय ऋषिः , गायत्री छन्दः , श्रीकार्तवीर्यांजुनो देवता सर्वार्थसाधनाय विनियोगः ।
दत्तात्रेयप्रियतमाय हृदयाय नमः । माहिष्मतीनाथाय शिरसे० । रेयाजलक्रीडासंसन्नाय शिष्याय० । हैह-
याधिपतये कथचाय० । महोन्नयाह्वे अन्नाय० । ध्यानम्—

दोर्दण्डैकसहस्रममितकरेभ्येतन्भवजस्र दधत्

कोदण्डैः मशरैरुदग्रविजिज्ञैरुद्याद्विवस्वत्प्रभः ।

ब्रह्माण्डं परिपूरयंस्तदखिलं गण्डम्वलान्दोलित-

घोतत्कुण्डलमण्डितो विजयते श्रीकार्तवीर्यप्रभुः ॥ २ ॥

एवं ध्यात्वा समभ्यर्च्य सर्वकर्माणि कारयेत् । (त्रिसहस्र जपः प्रोक्तः शेषं पूर्ववदाचरेत् ॥ ३ ॥

मन्त्रभेदेषु पूजायामृष्यादिन्यामतत्त्वतः । पूजयेत् तत्तदङ्गाद्यं पूर्वोक्तावरणैर्बुधः ॥ ४ ॥

अनेन मन्त्रवर्षेण सर्वकार्याणि कारयेत् ।) मालामन्त्रजपाच्चञ्चूशौरांश्चापि महाबलान् ॥ ५ ॥

क्षपयेत् स्तम्भयेद्वापि चाटयेन्मारयेत्तथा । वशयेत् तत्त्वणाद् देवि त्रैलोक्यमपि मन्त्रवित् ॥ ६ ॥

चोभयेत् स्तम्भयेत् प्राज्ञः शमयेच्च ज्वरादिकान् । चिप्रं समीहितार्थास्त्यै मालामन्त्रः प्रजायते ॥ ७ ॥

वक्ष्यमाणप्रकारेण ध्यायेत् तन्मन्त्रदेवताम् । ध्यानम्

चक्रेषुचापस्रुतासिक्वठारपाशप्रामात्यचर्मधृतशङ्खभरैः स्वहस्तैः ।

दत्तोत्तरैः प्रतिशतैररुणाम्बराढ्यं मध्यन्दिनार्कमदृशं सरतातिघोरम् ॥ ८ ॥

रक्ताम्बराक्षमतिभीषणमेकनार्यं नीलाम्बुदाभगजपृष्ठगतं स्वहस्तैः ।

संवेष्टितं सकलदुष्टहरं विशिष्टं शिष्टेष्टदं सकलदुःखनिवारणाय ॥ ९ ॥

एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्री मालामन्त्रं मनूतमम् । अर्धरात्रे विशेषेण नष्टद्रव्याप्तिमिद्वये ॥ १० ॥

चौरैर्हृतं समानेतुं नित्यमष्टोत्तरं शतम् । जपेन्निरयेकपादेन सदा रात्रौ विचक्षणः ॥ ११ ॥

हृतं द्रव्यं प्रगृह्णातिकृच्छ्रेण आन्तमानसाः । समेत्य मन्त्रिणे चोराः प्रार्पयिष्यन्त्यमंशयम् ॥ १२ ॥

नायाति चेन्मुत्तिष्ठस्व एवमामाजपमाव्रतः । चौरैर्हृतान् पशून् मन्त्री ययानेतुं समीहति ॥ १३ ॥

अनेन मनुना तेषां कण्ठपाश जपेन्निशि । प्रगृह्य देवता ध्यायन् नित्यमष्टोत्तरं शतम् ॥ १४ ॥

आयान्ति स्वगृहं गावो द्वादशाहे विमोचिताः । आयान्ति त्रिदिने देवि सितसर्पपद्ममतः ॥ १५ ॥

१ 'सर्वत्र उद्भूतपदे' 'उद्भूत' इति क ग पाठः । २ 'आगन्तुकान्' ख पाठः । ३ 'कार्याणि' ख पाठः । ४ 'मिदिने मन्त्री गुर्वा-
देरेण त' चर्पात् । इति द्वादशदिनाद् देवि' इत्याधिक ख पाठः ।

हृत्तशेषेन्दुनेद्रात्रौ चौरैर्द्रव्यैः समाहितः । त्रीदधान्यादिकं मन्त्री गुर्वादेशेन तत्त्वणात् ॥ १६ ॥
 हृतं प्रकाश्यते देवि चौरैर्भटिति नान्यथा । बाणान् प्रवेशयेद्वात्रौ धनुषा ध्वानतत्परः ॥ १७ ॥
 दशदिक्षु जपन् मन्त्रं गृहस्थ नगरस्य वा । राष्ट्रस्य चापि देशस्य वरुणस्याप्यथो गवाम् ॥ १८ ॥
 मन्त्रमूर्तिः स्वयं भूत्वा रक्षायै जगतो मयात् । मन्त्रेण परिजज्ञानि पार्थिवानि रजांसि च ॥ १९ ॥
 क्षिप्तानि मन्त्रिणा यत्र तत्र रक्षा भवेन्नशि । तर्पयेद्वा हुनेद्वापि जपमानेन नित्यशः ॥ २० ॥
 सर्वार्थसिद्धौ लक्ष्म्यै च रक्षायै च विशेषतः । सर्वत्र भूपतेर्ध्यानं विना ध्यानं न सिध्यति ॥ २१ ॥
 यथा च लभ्यते ध्यानं गुरुभक्तेन सुन्दरि । नान्येन लभ्यते ध्यानं मन्त्रिणा चेति निश्चयः ॥ २२ ॥
 सर्वदा कुर्वतः कर्म जपहोमार्चनादिभिः । विना ध्यानेन चेत्सर्वं तत्फलं नास्य सिद्ध्यति ॥ २३ ॥
 गुर्वाज्ञातत्परश्चेद् स्याद्विना ध्यानादपि प्रिये । सिध्यन्ति सर्वकार्याणि तस्य नास्त्यत्र संशयः ॥ २४ ॥
 तस्माद् ब्राह्मः सदा यत्तादृक्भक्तिं समाचरेत् । प्राणैर्धैर्यै धनैः सर्वैः कर्मणा मनसा गिरा ॥ २५ ॥
 सर्वदा सर्वदेवेशि गुरोराज्ञा न लह्येत् । कृतवीर्यसुतस्यास्य मन्त्रभेदं सुदुस्तरम् ॥ २६ ॥
 गदितं तव देवेशि मया गुह्यमुत्तमम् । त्वया चैतन्महामन्त्रं न प्रकाश्य दुरात्मने ॥ २७ ॥
 विष्णुभक्त्या दातव्यमतिगुह्यं सुदुर्लभम् । सर्वरक्षाकरं देवि चौरनाशं मलापहम् ॥ २८ ॥
 भुक्तिमुक्तिप्रदं देवि सत्यं सत्यं न मंशयः । ॥

अथ दीपविधिः ॥ श्रीवेणुवाच ।

... .. । देवदेव महादेव भक्तानुग्रहकारक ॥ २९ ॥

पृच्छामि तां सुरश्रेष्ठ लोकानां हितकाम्यया । कार्तवीर्यस्य नृपतेर्वद दीपविधिं प्रभो ॥ ३० ॥

ईश्वर उवाच

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि लोकानुग्रहकाम्यया । गुह्यं च मम सर्वस्वं नचाख्येयं दुरात्मने ॥ ३१ ॥

राजचारादिपीडासु ग्रहरोगभयेषु च । नानादुःखेषु देवेशि सुखप्राप्त्यै तथैव च ॥ ३२ ॥

दीपं कुर्वीत विधिगुरुदृष्टिमार्गतः । सौवर्णे राजते ताम्रे कास्ये लौहस्थ मृन्मये ॥ ३३ ॥

गोधूममापमुद्रानां चूर्णेन घटितेऽपि वा । सौवर्णे कार्ष्णसिद्धिः स्याद्रौप्ये वशं जगद्भवेत् ॥ ३४ ॥

ताम्रे तपोरभावेऽपि कास्ये विद्वेषणं भवेत् । मारणं लोहपात्रे तु उच्चाटो मृन्मये तथा ॥ ३५ ॥

गोधूमचूर्णघटिते विषादे विजयो भवेत् । मासे शत्रुमुखस्तम्भः स्थान्युद्वे शान्तिरुत्तमा ॥ ३६ ॥

अलामे सर्वपात्राणां ताम्रे कुर्याद्विचक्षणः । सप्त पञ्च तथा तिस्र एका वा धर्तिका भवेत् ॥ ३७ ॥

गुरुकार्येऽधिका कार्या स्वल्पे तस्या मता प्रिये । छत्रं श्वेतं तथा पीतं मज्जिष्ठं च कुसुमकम् ॥ ३८ ॥

कृष्णं च कर्तुर चैत्र क्रमतो विनियोजयेत् । सर्वाभावे मितेनैव कुर्याद्रत्नीः पृथक् प्रिये ॥ ३९ ॥

दश पञ्चाधिकाश्चैव विंशतिस्त्रिंशदेव च । चत्वारिंशच्चथा कार्या पञ्चाशदपि वा भवेत् ॥ ४० ॥

तत्कार्यवशाद् देवि कुर्यात् तन्तुन् समाहितः । गोघृतेन प्रकर्तव्यो दीपः सर्वार्थसिद्धये ॥ ४१ ॥
गोमयेनोपलिप्तायां भूमौ यन्त्रं समालिखेत् । (कपिलागोमयेनैवं पट्कोणं कारयेत्ततः ॥ ४२ ॥
मारवीजं कणिकायां पट्कोणे बीजपट्कम् । दिक्षु बीजचतुर्कं च शेषैः संवेष्टयेद्दि तत्) ॥ ४३ ॥
तत्र मत्स्यमुक्तो दीपः स्याप्यः सर्वाङ्गसुन्दरि । प्राणानायम्य विधिवन्मूलेनाङ्गं समाचरेत् ॥ ४४ ॥
मूलेन प्राणानायम्य प्रागुक्तं पञ्चाङ्गं कुर्यादित्यर्थः ।

यश्चराजं लिखिता तु ताम्रपात्रेऽष्टमन्धकैः । स्थापयेत् पूर्ववत्तस्य कुर्यात् सङ्ख्यमादरात् ॥ ४५ ॥
तारं पूर्वं समुद्धृत्य वक्तव्यं समुद्धरेत् । संयोजयेत् तत्सोमार्धनादेन च पुनः सति ॥ ४६ ॥
व्योमार्धेन्द्राग्निना देव्या युक्तं तदपि संलिखेत् । वपस्पदं ततः कार्तवीर्यार्जुनपदं तथा ॥ ४७ ॥
माहिष्मतीनाथपदं सहस्रबाहुमुद्धरेत् । सहस्रकृतुदीचित-दत्तात्रेयप्रियस्तथा ॥ ४८ ॥
हेन्तान्येतानि संप्रोच्य आत्रेयाय पठेत् पुनः । अनुसूयागर्भरत्नपदं हेन्तं समुद्धरेत् ॥ ४९ ॥
व्योमाग्निवामकर्णेन्दुनादयुक्तं पुनः प्रिये । चक्रिणं पुनरुद्धृत्य वह्निनादेन संयुतम् ॥ ५० ॥
वामकर्णेन्दुसंयुक्तमिमं दीपं पुनर्वदेत् । गृहाणेति-पदं पश्चादमुक्तं रक्ष रक्ष च ॥ ५१ ॥
दुष्टान् नाशय पातय धातयेति वदेद् दिशः । शम्भुजहि जहीत्युक्त्वा मायाप्रणवमुद्धरेत् ॥ ५२ ॥
स्वबीजं मारवीजं च वामाग्निं बिन्दुसंयुतम् । वह्निजायां वदेत् पश्चान्मघशस्त्रविशारदः ॥ ५३ ॥
अनेन दीपवर्येण पश्चिमाग्निमुखेन च । मां रक्ष च वदेद् देवि देवदत्त-पदं तथा ॥ ५४ ॥
वरप्रदानाय-पदं व्योमयुग्मं वदेत्ततः । (वामकर्णेन्दुना युक्तं नादेन च पुनः प्रिये ॥ ५५ ॥
व्योमाग्निमायामंयुक्तं नादयुक्तं पुनर्वदेत् । तारं मारं द्वितीयं च बीजं प्रोच्य वदेत्ततः) ॥ ५६ ॥
वह्निजायां ततो देवि जलं भुवि विनिक्षिपेत् । ॥

मन्त्रः प्रयोगे स्पष्टयितव्य । तथा—

तपवर्गां सनादौ च वेदादिर्वह्निवल्गमा । पश्चिमाग्निमुखो भूता कृता च करसंपुटम् ॥ ५७ ॥
सकृज्जवा पुनर्मन्त्री जपेन्मन्त्रं समाहितः । तारं नारायणं सेन्दुं व्योमाग्निनादसंयुतम् ॥ ५८ ॥
मायायुक्तं समुद्धृत्य प्रथमं मायया युतम् । उच्यते द्वितीयं तु बीजं स्याद्वह्निवल्गमा ॥ ५९ ॥
चक्रिणं वह्निंयुक्तं तारनादयुतं प्रिये । तारमुद्धृत्य व्रजपेद् दीपाग्रे वै सहस्रकम् ॥ ६० ॥
अनेन विधिना देवि कार्तवीर्यस्य गोपतेः । दीपो देयः प्रयत्नेन सर्वं कार्यमभीप्सता ॥ ६१ ॥
गुरोराज्ञां पुरस्कृत्य कुर्याद् देवि प्रयत्नतः । अन्यथा हि कृतं लोके विपरीतफलं भवेत् ॥ ६२ ॥
विधानं दीपदानस्य कृतघ्ने पिशुनाय च । ब्रह्मकर्मविहीनाय न वक्तव्यं कदाचन ॥ ६३ ॥
सुभक्ताय सुशिष्याय साधकाय विशेषतः । विधानं देवि वक्तव्यं मम प्रीतिकरं शिवे ॥ ६४ ॥
किं बहूक्तेन भो देवि कन्पोऽयमखिलार्थदः । अयाभिधीयते मानमाज्यस्य वरवर्णिनि ॥ ६५ ॥

किं बहुहेन विधिना साधिताः सर्वकामदाः । प्रोच्यतेऽमीष्टफलदस्तेष्वप्यष्टाक्षरो मनुः ॥ ७ ॥
प्रणवो घृणिर्गान्ते चन्द्रोऽर्धाशिममन्वितः । ईरोऽग्निशिखरोऽनन्तो द मुमुक्षुः त्वसंपुतः ॥८॥
अष्टवर्णो मनुर्मानोरिष्टदः परिकीर्तितः । " " " " " " " " ॥

प्रणव ओं । घृणि स्वरूपं । सर्गो विसर्गं तेन घृणिः । चन्द्र. स, अर्धांश ऊ, तेन सू । ईरो य, अग्नी र, तेन र्यं । अनन्त आ । द स्वरूपं, सूक्ष्म इ, तेन दि । त्व स्वरूपं । अत्र यकाराकारयोर्न सन्धिः । एवं श्रुतिदर्शनात् । तथाच श्रुति — " घृणिरिति द्वे अक्षरे सूर्य इति त्रीणि (द्वे) आदित्य इति त्रीणि पदद्वे सावित्रस्याष्टाक्षरं परमं पदं धियामिषिह्म य एवं वेद धिया द्वैवाभिषिच्यते " इति । तथा—

अपिस्तु देवमागात्यरश्मन्दो गावत्रमिष्यते । त्रीन्वर्षो देवता प्रोक्त ऐहिकामुष्मिकप्रदः ॥ ६ ॥

तेजो बदेत्ततो ज्वालामणिर्हुण्ड द्विष्ठान्तकः । हुन्मनुः सत्यपूर्वोऽयं ब्रह्मपूर्वः शिरोमनुः ॥ १० ॥

विष्णुपूर्वः शिखामग्नौ वर्माण्य रुद्रपूर्वकः । अग्निपूर्वो नेत्रमनुः सर्वपूर्वोऽस्त्रमन्त्रकः ॥ ११ ॥

सत्याद्याश्च चतुर्ध्वन्तान् केचिदिच्छन्ति सूरयः । सत्यतेजः—पदं केचिच्चतुर्ध्वन्तं प्रचक्षते ॥ १२ ॥

सत्यतेजोज्वालामणिर्हुण्ड इदयाप नमः इति केचिदिति । शारदातिलके— " सत्याप इदं प्रोक्तं ब्रह्मये शिर ईरित " मित्यादि । अत्र चतुर्ध्वविवाहितेत्यपेक्षितार्थघोतनिकाकारादयः । प्रपञ्चसारे तु—

" सत्यब्रह्मविष्णुरुद्रैः साग्निभिः सर्वसंपुतैः । तेजोज्वालामणिर्हुण्डस्वाहान्तैरङ्गमाचरेत् " ॥

इति । अत्रोक्तं ब्रह्मेत्यत्राकारश्रुतिश्चतुर्ध्वानियारणायैति पक्षपादाचार्याः । सारसंग्रहे—

विपापैवं षडङ्गानि मूर्ति न्यसेद्यथाक्रमम् । मस्तकाननहृदयपाददेशेषु देशिकः ॥ १३ ॥

पञ्चदृष्टैः सहादित्यो रविभानू च भास्करः । सूर्यस्ततश्च मन्त्रार्णान् प्रणवाद्यान् न्यसेद्वयुषः ॥१४॥

शीर्षाक्षिकण्ठहृत्कुचिनाभिलङ्गाङ्घ्रिषु क्रमात् । इर्वरक्लीवैरौकाराद्यकारान्तैस्तु पञ्चभिः ॥ १५ ॥

" सद्यादिपञ्चमिरपि " इति शारदायाम् । ध्यानम्—

भास्करं विमलकुण्डलभूषं चारुतरारुणपङ्कजमंस्थम् ।

अञ्जयुगाभयदानकरं तं रत्नतनुं प्रभजे युगनेत्रम् ॥ १६ ॥

दानकरं युगनेत्रमिति पदच्छेदः । ऊर्ध्वकरयो. पद्मे वामाग्रस्थयोरभयदाने, इत्यायुधध्यानम् । तथा—

अग्निकोणे प्रभूतं च विमलं नैर्ऋते यजेत् । मारं वायव्यकोणे च समाराध्यं तथैशके ॥१७॥

सुखं परमपूर्वं च यजेन्मध्ये तु मन्त्रविद् । " " " " " " " " ॥

अग्न्यादीति—प्रथमं मण्डूकादिमिहोसनान्तमुक्तपित्याभ्यर्च्य अग्न्यादिकोणेषु प्रभूतादीन् धर्माधर्मादिस्था-
नेषु यजेत् । " पीठाङ्गान् कल्पयेदेतान् हृदा मध्ये विदितुं च " । इति नारायणीयवचनात् । " ईशानान्ते च
मध्येऽपि विदित्वेतान् प्रपूजयेत् " । इति प्रयोगमार्यवचनाच्चेति वदन्ति । तत्र—(१५ । ६) प्रयज्ञेदं
प्रभूतां विमलां साराङ्ग्यां ममाराध्याम् । परमसुखामग्न्यादिष्वग्नौ मध्ये च पीठस्थले प्राङ् " इति शङ्कराचार्य-
चरणैरुक्तत्वात् ॥ श्रीलङ्काप्रयोगस्तु सुवन्द्यवर्चाधिकरणात् । पीठकरपनं तु सर्वत्र धर्मादिभिरेव । ' धर्मादिक-
लिपते पीठे ' इति श्रवणादधर्मादिभिरेकस्यैव योगपीठत्वात् । तद्वर्त्तनात् प्रागेतान् संपूज्य पश्चादधर्मादीन्
संपूज्यान्तादिकमर्चयेत् । तथा " स्वविम्बं पश्चिमे पीठे पूजिते नव पूजयेत् । " स्वविम्बं पश्चिमे इति

सोमाग्निमण्डले सपूज्य, पश्चात् सूर्यमण्डलं संपूज्य, सत्त्वादिपरतत्त्वान्तमभ्यर्च्य पीठशक्तीं पूजयेदित्यर्थः ।
तथा—

दलमूलेषु पूर्वादि मध्ये च विधिपूर्वकम् । दीप्तासुचमे जयाभद्रे विश्रुतिर्विमलान्विता ॥ १८ ॥
अमोघा विद्युता चान्या नवमी सर्वतोमुखी । पीठशक्तीः क्रमादेता क्षणिवर्णाः सुभूषिताः ॥ १९ ॥
ह्रस्वत्रयक्ष्णीववर्णा अचो बह्विन्दुभूषणाः । बीजान्यासा क्रमादाहुर्मन्त्रशास्त्रविशारदाः ॥ २० ॥
ह्रस्वत्रय अइउ । क्ष्णीया अऋलृलृ इति । अच स्वरा । यक्षी रेफ । इन्दु बिन्दुस्तेन चार्यैररैरैरै-
रैरैरै इति नवबीजानि । उक्तं च महाकपिलपञ्चरात्रे— “आद्योपान्ते तृतीयं च तत्पत्न्या चैव नपुंसकम् ।
भेदव्येष्टवधा यान्त स्वैरेभिर्मर्यादाक्रमम् ॥ बिन्दुयुक्तानि बीजानि शक्तीनामुद्भूतानि वै । ” इति । प्रयोग-
सार-नारायणीययोस्तु—“आद्यमन्त्र तृतीयं च तत्पत्न्या चैव नपुंसकम् ” इत्युक्तं यथागुरुपदेशं ग्राह्यमिति ।
हेतुं वदेत्तत्पूर्वं ब्रह्मविष्णुशिवात्मकम् । ततः साराय पीठाय हृदन्तः समुदीरितः ॥ २१ ॥
पीठमत्रो दिनेशस्य यजेत् पीठमनेन हि । स्रष्टोन्कादित्यमन्त्रेण मूर्तिं तस्य प्रकल्पयेत् ॥ २२ ॥
तस्याभावाद्य देवेशं सूर्यं सम्पद् समर्चयेत् । अङ्गपूजां पुरा कृत्वा प्रपूज्या दिग्दलस्थिताः ॥ २२ ॥
आदित्याद्याः पुरा प्रोक्ता मूर्तयो वेदसंख्याया । उपाद्याः कोणगाः पूज्याश्चतस्रः शक्तायः शुभाः ॥ २३ ॥
स्वनामाद्यर्थसंपुक्ताः कथ्यन्ते ता यथाक्रमम् । उपात्रे तथा प्रोक्ते प्रभासमध्ये मनीषिभिः ॥ २४ ॥
ततो दलाग्रे ब्राह्म्याद्या अर्चयेदग्रतोऽग्रम् । सोमपूर्वांश्च ग्रहानष्टौ पूजयेत् तद्वहिः सुधीः ॥ २५ ॥
लोकपालाश्च वज्रादीन् पूर्ववत् संयजेत्ततः । ॥

अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामप्रथमं कृत्वा, शिरसि देवभागाय ऋषये
नमः । मुखे गायत्रीहृदये नमः । हृदि श्रीसूर्याय देवतायै नमः । इति दिग्मध्य विनियोगमुक्त्वा, सत्य-
तेजोबालामणि हुंफट् स्वाहा हृदयाय नमः । ब्रह्मतेजोज्वालामणि हुंफट् स्वाहा शिरसे । विष्णुतेजोज्वा-
लामणि हुंफट् स्वाहा शिखायै । रुद्रतेजोज्वालामणि हुंफट् स्वाहा कवचाय । अग्नितेजोज्वालामणि हुं-
फट् स्वाहा नेत्रत्रयाय । सर्वतेजोज्वालामणि हुंफट् स्वाहा अस्त्राय फट् । इति करपङ्क्त्यासं कृत्वा,
शिरसि ओं अदित्याय नमः । मुखे ओं ह्रस्वये । हृदि ओं भानवे । शुभे ऋं भास्कराय । पा-
दयो ऋं सूर्याय ॥ शिरसि ओं नमः । नेत्रयो. ओं नमः । कण्ठे ओं नमः । हृदि ओं नमः । कुक्षौ
ओं नमः । नाभौ ओं नमः । लिङ्गे ओं नमः । पादयो ओं नमः ॥ इति दिग्मध्य ध्यानाया
मपूजान्ते मण्डूकादिपुष्पध्वजं योगपीठमभ्यर्च्य, क्षीरसमुद्र संपूज्य नवरत्नदीपादिसिंहासनस्य पादेषु प्र-
भूताय नमः । विमलाय । साराय । समाराध्याय । मध्ये परममुखाय । इति संपूज्यानन्तरं धर्मादिपरतत्त्वान्तं
प्राग्वत् संपूज्याष्टदलकेमरेषु—रा क्ष्णीये नमः । रौ सूर्यायै । रं जयायै । रं भद्रायै । रं विभू-
त्यै । रौ विमलायै । रौ अमोघायै । र विद्युतायै । र सर्वतोमुख्यै । इति मभ्यान्त संपूज्य,
ओं ब्रह्मविष्णुशिवात्मकाय सौम्याय योगपीठाय नमः, इति समस्त पीठं संपूज्य, खलोत्काय स्वाहा श्री-
सूर्यमूर्तिं परिरूपयामि नमः इति मन्त्रेण मूर्तिं परिकल्प्यावाहनादिपुष्पोपचारान्ते प्राग्वद्ब्रह्मनि संपूज्य, दिग्दलेषु
आ आदित्याय नमः । रं रवये । भा भास्कराय । भा भानवे । धिदिग्दलेषु उ उपायै नमः । प्रं प्रभायै ।
प्रं प्रभायै । सं सन्ध्यायै । इति संपूज्याष्टदलाग्रे प्राग्वद् ब्राह्म्याद्यष्टशक्तीं संपूज्य, देवस्याग्रे अ-

रुणाय नमः । ततश्चतुरस्रस्य प्रथमरेखायां देवाप्रादिप्रादक्षिण्येन सोमाय नमः । भीमाय० । बुधाय० ।
बृहस्पतये० । शुक्राय० । शनैश्चराय० । राहवे० । केतुभ्यो० । इति संपूज्य लोकपालार्चादिसर्वं प्राग्वत्
कुर्यादिति । तथा—

अष्टलक्षं जपित्वान्ते दुग्धघृक्षसमिद्धरैः । जुहुयात् तत्सहस्राणि दुग्धार्कः माघकोत्तमः ॥ २७ ॥
तर्पयेच्छुद्धसलिलैश्चन्द्रचन्दनवामितैः । स्वाभिषेकं ततः कृत्वा ब्राह्मणान् भोजयेत्ततः ॥ २८ ॥
इति । प्रयोगसारे—अर्घ्यदानविधिः ।

रत्नाम्बरपरो रक्तो रत्नमालार्चितः सदा । घृतञ्जीरसमायुक्तगुडभक्ताशनो निशि ॥ १ ॥
मिच्छाहारोऽथवा वीतसङ्गः सन्तोषवान् सदा । मन्त्रमावर्तयेन्नित्यमाराधनपरायणः ॥ २ ॥
इत्थमभ्यर्च्य मास्वन्तमर्घ्यं तस्मै निवेदयेत् । प्रत्यहं रात्रिचारे वा तद्विधानमुदीर्यते ॥ ३ ॥
पुरो मण्डलमालिख्य यजेत् पीठं यथाविधि । तत्र संस्थाप्य पात्रं हि शुद्धताम्रमृद्भवम् ॥ ४ ॥
रम्यं प्रसजलप्राहि मूलमन्त्रं सघुघरन् । शुद्धोदकेन संपूज्य प्रक्षिपेत्तत्र कुङ्कुमम् ॥ ५ ॥
रोचनाराजिकारत्नचन्दनं वंशतण्डुलान् । रयामाकण्डुलान् शालीन् करवीरजपाकुशान् ॥ ६ ॥
सञ्चिन्त्य देवतात्मैक्यं भास्करं साङ्गमर्चयेत् । उपचारैर्निवेद्यान्तैस्त्रयं ध्यायन्नुपैन्मनुम् ॥ ७ ॥
सम्यगष्टोचरशतं भूयः पुष्पादिभिर्यजेत् । उद्धृत्यामस्तकं पात्रं जानुस्पृष्टमहीतलः ॥ ८ ॥
दृष्टिं निधाय व्योमाकैः स्वैक्यं सावरणं स्मरेत् । ततो जपेन्मूलमनुं धिया दद्याच्च भानवे ॥ ९ ॥
अर्घ्यं प्रसन्नाचितः सन् दत्त्वा च सुमनोज्जलिम् । पुनर्निगदधीस्तावथावधानुनिजैः करैः ॥ १० ॥
अर्घ्योदकं समादत्ते जपेदष्टोचरं शतम् । ततः प्रसन्नो भगवान् प्रयच्छेद्विष्टमात्मनः ॥ ११ ॥

नृणामनेन भवतीह नितान्तमापुरारोग्यपुत्रधनमित्रकलत्रवृद्धिः ।

तेजश्च वीर्यमतुलं पशुकान्तिमपदिश्या यशो विभवमोगममृद्दयः स्युः ॥ १२ ॥
तन्मन्त्रसहिताम्भोभिः सप्तधाञ्जलिमेचनम् । दारिद्र्यपापान्धकारनाशनं श्रीकरं परम् ॥ १३ ॥
स्यण्डले सुतले कुम्भं तीर्थोदकसुपूरितम् । हिरण्यरत्नगन्धादि तत्र निक्षिप्य पूजयेत् ॥ १४ ॥
देवं सपरिवारं तु प्रागुक्तविधिना ततः । स्यण्डलेऽग्निं समाधाय कपिलापयसा चरुम् ॥ १५ ॥
पक्त्वा च तेन जुहुयात् तदाज्यमहि तेन च । महस्रं कृतमपातं शुद्धपात्रे तु कारयेत् ॥ १६ ॥
श्रुतुस्त्रातां सुनियतां पूर्वोक्तिं समुपोषिताम् । अष्टमे दिवसे तां तु महस्रमभिमान्त्रितैः ॥ १७ ॥
अभिपिञ्चेत् कुम्भजलैर्दद्यात्तस्यै च मन्त्रवित् । सहस्रमन्त्रितं होममपातार्त्तं ततो निशि ॥ १८ ॥
मर्तापि सूर्य एवाहमिति ध्यात्वा तथा सह । ममोगमाचरेत् तेन सुपुत्रो गुणवान् भवेत् ॥ १९ ॥

इति । यन्त्रसारे—

कार्णिकायां साध्यगर्भं तारं यन्त्रचतुष्टये । सौरस्य चतुर्ण्यस्य क्रमादेकैकमचरम् ॥ १ ॥

अष्टाक्षरमनोर्वर्णान् पत्रेष्वप्यमु तद्वदिः । आवेष्ट्य मातृकावर्णैर्भृगुगणचतुष्टये ॥ २ ॥

प्रयोजनानां तिलकं ताराद्यं च ममालिखेत् । सौरयन्त्रमिदं नृणां सर्वमयविनाशनम् ॥ ३ ॥
तेनःप्रतापसौभाग्यपुत्रायुःकीर्तिवर्धनम् । धनधान्यप्रदं वश्यं सर्वरक्षाकरं परम् ॥ ४ ॥

इदमेव यन्त्रमभिलिख्य जले प्रतिमज्जता शिवधियां दिनशः ।

ज्वरकुष्ठशूलमूत्ररोगमकटा विलय प्रयान्ति न चिरादिति ध्रुवम् ॥ ५ ॥

अस्यायं — चतुष्पत्रमलवर्णिकाया साध्यगर्भे प्रत्येक विलिख्य पत्रेषु 'ओं ह्रीं स' इति चतुरस्रमन्त्रस्यैकै-
कमक्षरमालिख्य, तद्वद्विष्टपत्रेषु मूलमन्त्रस्यैकैकमक्षरमालिख्य, तद्वद्विष्टतयोरन्तराले सविन्दुभिर्मातृकावर्णैरो-
प्येष्ट्य वह्निश्चतुष्पत्रकोणेषु 'ओं ह्रीं स' इति वर्णचतुष्टयं प्रतिरोपमेकैकं लिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ।
तथा—

प्रत्येकं साध्यसमेत विलिख्य पदकोणकोणैकामध्ये । तारं प्रयोजनानां तिलकं हंस च पद्मे कोणेषु ॥ ६ ॥

केमरविलमत्तमौरचतुर्युद्धलचतुष्टये वापि । उद्यन्नयाद्यास्ताः पादचतुष्कसृचोऽष्टपत्रेषु ॥ ७ ॥

केमरराजत्तमौरवसुवर्णके दलेष्टुचः पादान् । आलिख्य वह्निर्लिप्या आवेष्ट्य कुष्ठहोत्रेषु ॥ ८ ॥

चतुरक्षरस्य च मनाः सौरस्यैकैकमक्षरं सम्भक् । विलिखेद्वचनं विनाशयेद्बहान् निष्टुतम् ॥ ९ ॥

मध्यादि तेनो लक्ष्मीर्भोगान् धृतिं प्रतापाधान् । अङ्गणभूमिवेतद्विलिख्य संपूज्य तत्र दिननाथम् ॥ १० ॥

दद्यादर्थं कान्त्यै लक्ष्म्यै कुष्ठज्वरादिशान्त्यै च । ॥ ११ ॥

रोगघ्नयन्त्रमिदमेव विलिख्य ताम्रे संस्थापितं निजगृहे विधिवन् प्रपूज्य ।

हन्त्याश्च कुष्ठपुत्ररोगज्वरानि शूलविस्मृत्यपम्पृतिमवानयता विकारान् ॥ ११ ॥

आलिख्य चैतन् कलर्षातपत्रे तले विनिःविष्य महम्मन्त्रम् ।

जप्त्वा तदभ्यङ्गनोर्निरस्त कुष्टादिरेता विलयं प्रयान्ति ॥ १२ ॥

इदमेव नम्र विलिख्य यन्त्रं नवनीले जितये प्रजप्य चर्चाम् ।

परिभक्षयतां तद्वच्च शूलं विषमयामयमाशु नागमेति ॥ १३ ॥

इति । अस्यायं — पदकोणमध्ये मन्त्रार्थं प्रत्येक विलिख्य, तत्कोणेषु "ओं ह्रीं स" इत्यक्षरपङ्क्त्यैकैकैकं
विलिख्य, तद्वद्विष्टतलकेन्द्रेषु "ओं ह्रीं स" इति मन्त्रस्यैकैकमक्षरं विलिख्य, चतुर्दलेषु उद्यन्नयेति ऋचः
पादमेकैकमालिख्य तद्वद्विष्टपत्रकोणेषु मूलमन्त्रस्याष्टयुग्ममालिख्य, अष्टदलेष्वेतत्सूत्रस्य द्वितीयवर्णीययो-
पादाष्टकं प्रतिमज्जमेकैकं पादमालिख्य, तद्वद्विष्टतद्वयान्तराले मातृकावर्णैः संवेष्ट्य चतुष्पत्रकोणेषु "ओं ह्रीं
हंस" इति मन्त्रस्यैकैकमक्षरं लिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति । (अ० १ । १० । ११)

उद्यन्नय मित्रमह आरोहनुत्तरा दिवम् । हृदोऽग मम सूर्य हरिमाणं च नाशय ॥ १ ॥

शुक्ले मे दग्धिमाण रोपणाशुम् दध्मामि । अथो दारिद्र्येषु मे हरिमाणं निदध्मामि ॥ २ ॥

उदगादयमादित्यां विधेन महमा मह । द्विपन्तं मयं रन्धयन्मो अहं द्विपत्रे रधम् ॥ ३ ॥

इति ॥ सारसंग्रहे मन्त्रान्तरम्—

वदेत् पदं चतुर्थ्यन्तं खलोल्काख्यं द्विष्टान्तकम् । पटवर्णो मनुराख्यातो दिनेशस्य जगत्पतेः ॥ १ ॥
खलोल्काख्यं चतुर्थ्यन्तं खलोल्काय । द्विष्ट स्याद्वा । अस्मिन्मन्त्रे भेदमाह कपिलपञ्चरात्रे—

याष्टम् बिन्दुना युक्तं कद्वितीयं तथैव च । तदेव केवलं भूयः श्रोभिघ्नं गविलोमकम् ॥ १ ॥
गविलोमाद्यतुर्थं तु मांसाऽऽक्रान्ते समीरणः । समासादुद्धृतो बत्स मूर्तिमन्त्रः पटवर्णः ॥ २ ॥
याष्टम् ह, बिन्दुरनुस्वारस्तद्युक्तं तेन हं । कद्वितीयं ख । तथैव बिन्दुयुक्तं तेन खं । तदेव खं केवलं बिन्दुर-
हितं तेन य । गविलोमकं ख, तदोभिघ्नम् ओकारयुक्तं तेन ओ । गविलोमाद्यतुर्थं यकारादिलोमेन सतुर्थं ककारः,
मासेन लकारेण आकारेण चाक्रान्तमुपरि स्थितं तेन रका । समीरणो य ॥ तथा नारायणीये मन्त्रान्तरम्—

खकान्तौ दण्डिनौ चण्डो मज्जा दशनमंयुता । मांसं दीर्घाऽजवद्वापुरेतन्मन्त्रोपकृद्दिदुः ॥ १ ॥
खं ह, कान्तः ख, दण्डी अनुस्वारस्तद्युक्तौ तेन हंखं । चण्डः ख । मज्जा य, दशन ओ, तेन यो । मांसं
ल, दीर्घा आ, अजः क, तेन लका । वायु य । सारसंग्रहे—

श्रुपिर्ब्रह्मा समुद्दिष्टो गायत्रं छन्द ईरितम् । देवता सविता चास्य सर्वसांख्यफलप्रदः ॥ १ ॥
सूक्ष्मरूपायाभिघ्नधूः स्वाहान्तं सूक्ष्मतेजसे । सूक्ष्माकारायाभिघ्नधूः सूक्ष्मवालाय उद्वयम् ॥ २ ॥
सूक्ष्मकाय च हुंफद् च जातिपुङ्खाः समीरिताः । पञ्चाङ्गमन्त्रा मन्त्रार्थैः पटवर्णं वा समाचरेत् ॥ ३ ॥
रक्तपद्मद्वयं हस्ते विभ्राणं वरदाभये । बन्धूकामं त्रिनेत्रं च रविं ध्यापेत् सुभूषितम् ॥ ४ ॥
पूर्वोक्ते पूजयेत् पीठे देवमावासा पूर्ववत् । लक्ष्मकेन जपेन्मन्त्री नियतात्मा जितेन्द्रियः ॥ ५ ॥
शुद्धयात् तद्दशांशेन विन्वाश्रत्यपलाशजैः । उदुम्बरसमृद्धतैस्त्रिमध्वकैः समिद्धैः ॥ ६ ॥
तर्पणादि ततः कुर्यात् प्राक्प्रोक्तविधिना सुधीः । अर्घ्यादिकं च कुर्यात् पूर्ववद्वाञ्छिताप्तये ॥ ७ ॥
एवं संसेवनात् तस्य खेचरीसिद्धिरिति । ॥

इति ॥ तथा मन्त्रान्तरम्—

सदण्डी कान्तवीजाढ्यः सप्तार्थोऽयं मनुर्मतः । श्रुष्याद्यङ्गविधिध्यानजपपूजादि पूर्ववत् ॥ ८ ॥
कान्तः ख दण्डी अनुस्वारस्तेन खं बीजादि. पूर्वमन्त्रं सप्तार्थं इत्यर्थः । तथा—

हेन्तं सप्ततुरङ्गं तु विग्रहे पदमुचरेत् । सहस्रकिरणायेति भीमहीति पदं ततः ॥ ९ ॥
तन्नो रविरिति प्रान्ते चोदयादिति संगिरेत् । जप्त्वात् सर्वार्कमन्वादी गायत्र्येया दिनेशितुः ॥ १० ॥
तेन—सप्ततुरङ्गाय विग्रहे सहस्रकिरणाय धीमहि तन्नो रवि. प्रचोदयात् ॥ तथा मन्त्रान्तरम्—

अयं वन्द्ये समासेन चतुर्वर्णमनु रवेः । तारो माया दण्डिविषत् सविसर्गोऽस्य पूर्वगः ॥ १० ॥
तार प्रणव । माया भुवनेशीवीजं । विषत् ह, दण्डी अनुस्वारस्तेन हं । अस्य हकारस्य पूर्वगः स,
सविसर्गो विसर्गसहितस्तेन सः । तथा—

श्रुपिर्ब्रह्मा च गायत्री छन्दः सूर्यात्मिका तथा । देवता भुवनाधीशा षडङ्गानि ततो न्यसेत् ॥ ११ ॥
तानि प्रणवशक्तिभ्यां त्रिभिरावर्तनैरेव । तारादिमिश्र पट्वीर्षमायावीजैर्भवंति च ॥ १२ ॥

भास्वद्रसहस्रमौलिविलमच्चन्द्रार्धप्रद्योतय-

द्वस्ताब्जैर्दधदङ्कुश गुणवराभीतीः सुतुङ्गस्तनम् ।

पाषाद्रालितकाञ्चनस्फुजजपाविद्युज्ज्वलत्कान्तिभि-

र्विभं द्योतयदार्कभाशु शिशिरं विश्वेशिकाया वपुः ॥ १३ ॥

दक्षामूर्ध्वयोरारोधे तदावध रश्मयोन्मये, इत्यायुधध्यानम् ।

नवशक्तिसमायुक्ते पीठे पूर्वादिते यजेत् । मूलेन मूर्तिं मङ्कल्प्य तत्रावाह्य दिनेश्वरम् ॥ १४ ॥

संपूज्य तत्साधारणान्पर्वयेत् क्रमतः सुधीः । हृल्लेखाद्या च गगना परा रक्षा तृतीया ॥ १५ ॥

करालिका चतुर्थी स्यान्महोच्छुष्मा तु पञ्चमी । प्रथमावृत्तिराभिः स्वाद् द्वितीयाङ्गः समीरिता ॥ १६ ॥

तृतीया मातृभिः प्रोक्ता चतुर्थी च ग्रहैर्मता । दिक्ष्व्यः सोमग्रगुरुभिः सशुक्रैरपरा तथा ॥ १७ ॥

विदिग्गतर्भमिसौरिराहुक्तुभिरादरात् । ॥

इति । तथा प्रयोगसारे—

स्वनामायर्चयितुं भूयैतैराश्रितान् यजेत् । भूयस्ततो लोकपालः पञ्चमी च तदापुधैः ॥ १ ॥

षष्ठी प्रोक्तवमभ्यर्च्यैर् दिनशो दिननायकम् । ॥

इति । अथ प्रयोग—तत्र प्रात इत्यादियोगपीठन्यामान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ग्रन्थे ऋषये नमः । मुखे गायत्रीछन्दसे नमः । हृदये श्रीसूर्यरूपिणीं भुवनेभ्यै देवतायै नमः । इति त्रिन्यस्य प्राग्वादि-
नियोगमुत्त्वा, ओं हृदयाय नमः । ह्रीं शिरसे० । ओं शिखायै० । ह्रीं कण्ठाय० । ओं नेत्रत्रयाय० । ह्रीं अस्त्रा-
य० । इति ऋष्यहङ्गन्यासं कृत्वा, भ्यानादिपुष्पोपचारान्ते कर्णिकायामेर देवस्य मूर्तां देवाग्रदक्षोत्तरपद्भि-
मेपु—हं हृल्लेखायै नमः । गं गगनायै० । रं रक्षायै० । कं करालिकायै० । मं महोच्छुष्मायै० । इति
संपूज्य, प्राग्वत् केसरेषु षट्कानि संपूज्याग्रदलेषु प्राग्वद् प्राह्व्याद्या संपूज्याग्रदक्षामेषु दिग्बुविदिक्क्रमेण—
स सोमाय नमः । सु बुधाय० । शृ शृङ्गस्पतये० । शु शुक्राय० । मं मङ्गलाय० । शं शनैश्चराय० ।
रं राहवे० । कं केतुभ्यो० । इति संपूज्य लोकेशादीं सर्वं प्राग्वत् कुर्यात् ॥ तथा—

चतुर्लोकं जपेन्मन्त्रं जुहुयाच्चदशाशतः । ब्रह्मवचनमुद्धतैः पुष्पैस्त्रिमधुराप्लुतैः ॥ १८ ॥

सरोजैर्वा ततो देव तर्पयेदमियेचयेत् । ब्राह्मणाराधनं कुर्यात् ततः सिद्धो भवेन्मनुः ॥ १९ ॥

एवं साधितमन्त्रस्तु काम्यकर्माणि साधयेत् । यजेदेवं प्रतिदिनं रविवारेऽथवा सुधीः ॥ २० ॥

दद्यादर्घ्यद्रुपमपि भवेत्तत्सोमित फलम् । ॥

इति ॥ तथा मन्त्रान्तरम्—

बहिर्दीर्घेन्दुमध्योम माया सर्गान्वितो भृगुः । प्रयोजनानां तिलकः ज्यवरः कथितो भुजुः ॥ २१ ॥

वद्वि रंफ, दीर्गा आ, इन्दुरनुस्वारस्तद्युत व्योम इकार, तेन हा । माया ह्रीं । सर्गो विसर्ग ।
भृगु सकारस्तेन स । तथा—

अजोऽस्य मृनिरुष्टो गायत्रं हन्त उच्यते । देवताऽस्य मनोः ख्यातः मविता मेवितः सुरैः ॥ २२ ॥

गुह्यात्पादतलं यावद्गलादागुह्यकं तथा । कान्ताच्च गलपर्यन्तं मन्त्राणान् विन्यसेत् सुधीः ॥२३॥
मायावीजेन षड्दीर्घयुजाङ्गानि प्रविन्यसेत् । इति । ध्यानम्—

अरुणकमलसंस्थं त्रीचणं भूरिभूषं ह्यरुणकमलयुग्माभीष्टदामोतिहस्तम् ।

अरुणतरशरीरं भावसामो दिनेशं ह्यरुणकरसुमेघं मर्वदेवौघवन्द्यम् ॥ २४ ॥

पूर्वोदिते यजेत् पीठे नवगणितसमन्विते । देवमावाह्य संपूज्य पुराङ्गानि समर्चयेत् ॥ २५ ॥

चन्द्रादिभिर्ग्रहैरन्या दिगीशैरपरावृत्तिः । तदायुर्धनतुर्थीं स्यादेवं पूजा समीरिता ॥ २६ ॥

ततश्च तेजश्चण्डाय निर्माण्यं विनिवेदयेत् । ॥

अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राशायामश्च कृत्वा, शिरान्न अजाय ऋषये नमः । मुखे गायत्रीमुद्रांसे नमः । हृदये ओंसूयां देवतायै नमः । इति विन्यस्य विनियोगमुत्तवा, गुह्यादिपादपर्यन्तं, ह्रौं नमः । कण्ठाहुह्यपर्यन्तं, ह्रौं नमः । मूर्धादिकण्ठान्तं, सः नमः । इति विन्यस्य, हा हृदयाय नमः । ह्रौं शिरसे स्वाहा । हुं शिखायै धनम् । हं कथञ्चाय हुं । ह्रौं नेत्राभ्यां० । ह अस्त्राय० । इति करपङ्क्त्यांसां कृत्वा, ध्यानाद्यङ्गपूजान्ते प्राप्यद् ग्रहान् संपूज्य लोकेशाद्यादि सर्वं प्राप्यत् समापयेत् । इति । तथा—

जपेद् द्वादशलक्षं च तत्सहस्रं हुनेत्तिलैः । घृताङ्गैर्मधुराङ्गैश्च पयोर्नैश्चैव तादृशैः ॥ २७ ॥

तर्पणादि ततः कुर्यात् प्रयोगान् साधयेत्तथा । दद्यात् पूर्वोदितं चार्घ्यं दिनेशाय सुसाधकः ॥ २८ ॥

सोऽप्यस्य धनधान्यादिपुत्रपौत्रविवर्धनम् । करोति रत्नवस्त्रादिभूषणादिविवर्धनम् ॥ २९ ॥

अष्टपत्राम्बुजं कुर्यात्तत्र कुम्भान् नव न्यसेत् । पत्रमध्ये कर्णिकायां ताश्च तोयेन पूरयेत् ॥ ३० ॥

नवग्रहान् समावाह्य तेषु कुम्भेषु मन्त्रवित् । कर्णिकाकलशं मूलमन्त्रेण च सहस्रकम् ॥ ३१ ॥

प्रजप्यान्येषु तन्मन्त्रान् शतकृत्वो जपेत् सुधीः । तज्जलैरभिषिञ्चेयः साधको ग्रहदोषतः ॥ ३२ ॥

रोगा नश्यन्ति सततं लक्ष्मीश्चापि स्थिरा भवेत् । ग्रहहोमः प्रकर्तव्यो ग्रहाणां बहून्ते तथा ॥ ३३ ॥

चन्द्रभान्वोद्योपरागे निजर्च्य वाय मन्त्रवित् । रिपुजे च भये वाय घोररूपे गदेऽथवा ॥ ३४ ॥

पूर्ववन्मण्डलं कृत्वा ग्रहान् संपूज्य तत्र च । स्वदिक्षु चाग्नीन् संस्थाप्य जुहुयाच्च समिद्धरैः ॥ ३५ ॥

अर्कद्विजट्टमायूरास्ययोद्धुम्बरखादिरैः । शमीदूर्वाकुशोद्भूतैः क्रमाद्धोमः समीरितः ॥ ३६ ॥

विजट्ट पलाश । मायूरा अपामार्गा ।

अष्टाधिकं सहस्रं च हुनेत् स्वर्गस्य चाहुतीः । अष्टाधिकं शतं मन्त्री सोमादीनां तथाहुतीः ॥ ३७ ॥

अन्ते चाज्यैर्व्याहृतिभिर्हुत्वा होमं समापयेत् । गुरुं सन्तोष्य श्रुतिगम्भ्यो यथाशक्ति च दक्षिणाम् ॥ ३८ ॥

दद्याच्च भोजयेद्विप्रान् संग्रमे विजयी भवेत् । रेगाः शान्तिं व्रजन्त्याश्च दीर्घमायुश्च विन्दति ॥ ३९ ॥

कृत्याद्रोहादिकानां च शान्तिरेवाशु जायते । सर्वेषां च ग्रहाणां च होम एकत्र वा भवेत् ॥ ४० ॥

एवं प्रतिदिनं मन्त्री दिननाथं समर्चयेत् । धनधान्यैश्चर्षपूर्णमायुर्दार्ढ्यं च विन्दति ॥ ४१ ॥

इति ॥ अथ पुत्रेष्टि । अग्निपुत्रोत्तरे शृंगु प्रति नादनाभ्यम्—

पुत्रीयं यज्ञमाचक्ष्व सतां वंशपरिवर्धनम् । शुक्रेणेति गुरुः प्रोक्तो यथाहं कथयामि ते ॥ १ ॥
 बहुस्त्रीकोऽमुतो बन्ध्यः पुत्रीयं यज्ञमाचरेत् । पुण्यर्चमामविशिष्य ते कथ्यते यथाक्रमम् ॥ २ ॥
 पूर्वोत्तरेषु सर्वेषु हस्तथवणमूलके । मृगपुष्पमहाज्येषु पूर्वानिधिगुणेषु च (?) ॥ ३ ॥
 गुरुशुक्रेन्दुमौम्येषु स्थिरलयेषु सङ्गवे । शुक्रे केन्द्रगते चार्कग्रहणे समुपस्थिते ॥ ४ ॥
 मृगशुद्धौ विशुद्धार्के गुरुचन्द्रशुभेऽहनि । मार्गकान्गुनवृणास्त्रे आराणे कार्तिके तथा ॥ ५ ॥
 शुक्लपक्षे पिघातव्यं पुत्रीयं यज्ञमादरात् । आचार्यो भूमुरः श्रीमान् भर्त्रागमविशारदः ॥ ६ ॥
 अलोमः सत्यवादी च कर्मवान् भयतः सताम् । व्रतकष्टसहिष्णुश्च जितक्रोधो जितेन्द्रियः ॥ ७ ॥
 कृतोपवासो यजमानस्तद्वत् स्त्रीभिः समावृतः । तद्वत्तार्चनिकर्तृं यायाद्वर्षकरः स्वयम् ॥ ८ ॥
 पत्नीप्राहितग्रन्थः सायं तस्य निमग्नये । उत्तराभिमुखो निप्रो यजमानोऽप्युदङ्मुखः ॥ ९ ॥
 पूर्वमुख्यः स्त्रियः सर्वान्ता पिशेयुष्याक्रमम् । उपस्पृशजलं दर्मे प्रोक्तासनवरोपरि ॥ १० ॥
 गन्धपुष्पादिमौर्वर्ययज्ञघ्राह्णदादिभिः । वामोभिः शोभितं कृत्वा आवयेदिदमन्ततः ॥ ११ ॥
 श्वस्तनेऽहनि पुत्रेष्टिकर्म कर्तुमह द्विजाः । उत्तरा गोत्राह्वयं पश्चाद् ब्राह्मणं तदनन्तरम् ॥ १२ ॥
 बरिष्ये तामिति प्रोच्य ग्रथमेष्टिप्रमेकदा । सस्तिस्वास्ति तगाहं स्नामाचार्यः पुत्रियकृती ॥ १३ ॥
 श्वस्तनेऽहनि मंप्रोच्य सर्वानुत्थापयेच्च तान् । आचार्येण मम सायमेकमिच्छालये शुभे ॥ १४ ॥
 संनिशेषुः कुणास्तीर्णे कम्बले मृद्वामामि । ततः प्रभृति कुर्वीत दीपं सध्यन्तगोचरम् ॥ १५ ॥
 अत्यहं ह्यालयेऽव्ययायामः चाराम्बुजा पृथक् । गृहं च शोधयेन्नित्यं मृद्वोमपजलैः शुभैः ॥ १६ ॥
 विकिरान् विकिरेत् माय नूतन दीपमुज्ज्वलम् । रक्षोभं व्यापयेच्चत्र कपिलापञ्चगव्यकम् ॥ १७ ॥
 तिलाज्यमधुमं पूर्णं दैमपात्रं सरत्नकम् । भूषः मिन्दूरकर्पूरगुग्गुलुगुरुकुङ्कुमैः ॥ १८ ॥
 मचन्दनैः प्रदातव्यः सर्वविभोपशान्तये । मित्रौ च भवतस्तस्य सेचयेच्चतुरः सर्वैः ॥ १९ ॥
 न्नानद्वयं प्रकुर्वीत यजमानो व्रते स्थितः । आचार्यो धृतपलं प्राशेदय दुग्धपलद्वयम् ॥ २० ॥
 पलद्वयं च दधि वा गोम पलचतुष्टयम् । जलाशी वा कलाशी वा निराहारोऽयमा भवेत् ॥ २१ ॥
 यजमानस्तु कलमभ्यमर्च्यस्तण्डुलांस्तथा । अक्षतान् कलमंशुदान् चालितव्यं पुनः पुनः ॥ २२ ॥
 प्रथमात्रान् कपिलाज्यदुग्धपक्वान् मृदून्मृणून् । सायंकृत्यान्तरे काले मुञ्जीतैश्चमपूतान् ॥ २३ ॥
 स्त्रियोऽपि श्यामकलमममयास्तण्डुलान्मया । अर्घाहारं प्रकुर्वीत संस्कृतांस्तीर्थत्रारिणा ॥ २४ ॥
 सैन्धवेन धृतनात्र समभ्यर्च्य व्रजापतिम् । ब्राह्मे मृहते चोत्थाय भूत्रोत्तमर्गां निधाय च ॥ २५ ॥
 कृतशौचाक्रियः शुद्ध आचान्तः प्रोक्तवर्त्मना । दग्धकाष्ठं विधायाय स्वायात् भूयोऽद्यात् पुरा ॥ २६ ॥
 आचार्यो यजमानश्च महानद्या स्त्रियश्च ताः । प्रातःकृत्यं यथापेक्षं कृत्वा धर्ममनु जपेत् ॥ २७ ॥
 सार्धयामद्वये यावत् प्रातरारभ्य मजपेत् । जपादौ च जपान्ते च देवं संपूजयेद्भक्तिम् ॥ २८ ॥

होमं कृत्वा दशांशेन ततो माध्याह्निकीं क्रियाम् । कृत्वा सन्तर्पयेद् देवं दशांशैः शुद्धवारिणा ॥ २६ ॥
 मार्जयेच्च तदर्धेन यावदुक्ताकर्मण्डलम् । सायंकृत्यं विधायाथ भुञ्जीरनुकृत्वर्चना ॥ ३० ॥
 प्रणम्याचार्यचरणौ शयीरंस्तस्य देशतः । एवं प्रोक्तानि कर्माणि प्रातःकृत्यादनन्तरम् ॥ ३१ ॥
 सोपवासः प्रकुर्वीत प्रतिज्ञां पुत्रियकृतौ । एतस्य यजमानस्य पत्न्यामसामधातु वा ॥ ३२ ॥
 पितृभ्योऽधिकमुणवत्पुत्रकामोऽथ कालतः । मामद्वयं यावदहं विलचकृतमंख्यया ॥ ३३ ॥
 अचरं(आर्कं) मन्त्रं महाश्वेताशक्तिं भास्करदैवतम् । देवभागमुनिं तद्ब्रह्मायत्रीछन्दसान्वितम् ॥ ३४ ॥
 जज्ञैतस्य दशांशेन कपिलाज्यतिलेन च । हस्ताकोपचिते बद्धौ योनिदुण्डे तदर्धतः ॥ ३५ ॥
 तर्पयेच्छुद्धतोयेन संमाज्यापि तदर्धतः । कल्पोक्तविधिना देवं संपूज्य भास्करं प्रभुम् ॥ ३६ ॥
 रक्तभूमध्यकुम्भं तं सञ्चिन्त्याभ्यर्च्य पूर्ववत् । तज्जलेन सपत्नीकं यजमानं स्नापितं मुने ॥ ३७ ॥
 तत्पत्नीकर्तृकचरुप्राशनं चरुमुचरेत् । पुत्रीयं यज्ञं करिष्ये प्रतिज्ञामाचरेदिति ॥ ३८ ॥
 ततो ह्यनन्तरे काले उपान्ते होममाचरेत् । सार्धं त्रिशत्तमह्मसाणि जप्त्वा प्रोक्तेन वर्तना ॥ ३९ ॥
 पूर्णाहुतिं सपत्नीकयजमानसमन्वितः । कुर्याच्च व्यायुषं तेषु बह्विं संरचयेत्ततः ॥ ४० ॥
 प्रत्यहं पूजयेत् च देवताकारमादितम् । प्रतिज्ञानिर्विघ्नकरान् कृतस्वस्त्ययनद्विजान् ॥ ४१ ॥
 सन्तर्पयेद्भोजनेन त्रिमध्वजेन साधकः । तेभ्यश्च दक्षिणां दत्त्वा दद्यात् प्रेमिषितं वरम् ॥ ४२ ॥
 चक्रं विदद्यादाचार्यस्ततो वर्णैस्तु पञ्चभिः । नवनामं यथाशोभं बद्धेरुचरतो दिशि ॥ ४३ ॥
 हैमान् वा रूप्यताम्रोत्पान् कलशान् नव शोमनान् । चालितानस्त्रमनुना धूपितान् कलशांस्तु तान् ४४
 मध्यादिप्रदाधेयतः पदेषु नवसु स्मरन् । ग्रहाभ्रव ततो दीवाविधिवत् स्थापयेत्तु तान् ॥ ४५ ॥
 सूर्यादिकान् ग्रहांस्तांस्तु पूजयेच्च पृथक् पृथक् । दीचोक्तेन विधानेन प्रत्यहं दिवसत्रयम् ॥ ४६ ॥
 दिक्पालान् पूजयेत् सूर्यं ततश्चाष्टग्रहानपि । सूर्यं तु कुम्भतोपान्तर्जलान्यप्यथ चान्यतः ॥ ४७ ॥
 कुम्भेभ्यो निविपेन्मन्त्रैर्मन्त्रास्त्वाद्यर्णबीजकाः । चतुर्ध्वन्ता नमोन्ताश्च मध्यतुम्भाम्भसा पृथक् ॥ ४८ ॥
 आचामयेत् स तान् सर्वनासीनानुत्तरामुखान् । स्नापयेन्मूलमन्त्रेण साधकः सूर्यं संस्मरन् ॥ ४९ ॥
 यथा ज्येष्ठो च तत्पत्नीं श्वेतवस्त्रं पिशापयेत् । अन्यकुम्भाम्भसा पात्र एकत्र कृतमपदा ॥ ५० ॥
 आचामेन्मूलमन्त्रेण सर्वानितान् पृथक् पृथक् । चरं पचेद्दोमवद्बौ कथ्यतेऽत्र विधिः शुभः ॥ ५१ ॥
 चालयेदस्त्रतोयेन होमं चरुमनेकधा । होमाग्रावादधीताम्बुं प्रजापतिमनुं स्मरन् ॥ ५२ ॥
 मूलेन कपिलादुग्धं चिपेत् प्रत्यक्षतुष्टयम् । तथा हैमन्तिकश्चेतश्चान्यतो हस्तविद्वितान् ॥ ५३ ॥
 अक्षतान् प्रत्यसंख्यातान् चालितांस्तैर्यवारिणा । कपिलायास्तु गोर्मुखैर्गोमयैः पयसा तथा ॥ ५४ ॥
 दध्ना घृतेन प्रत्येकं त्रिभिः प्रक्षालयेद् ध्रुवम् । मूलमन्त्रं जपेत् स्पृष्ट्वा सहस्रं हेमपात्रके ॥ ५५ ॥
 तत्र संपूजयेद्देवं कल्पोक्तविधिना रविम् । तांस्तु देवमयान् ध्यात्वा चतोरमध्ये तु निक्षिपेत् ॥ ५६ ॥
 हेमपात्रां च मूलेन हस्ताभ्यां तन्मुखं स्पृशन् । शतं सहस्रं प्रजपेन्मन्त्रं फलत्रयोपरि ॥ ५७ ॥

पूजयेत् पूर्ववन्न पार्श्वं लोकमास्करम् । निर्मात्यादि चरोस्तस्माद् दूरीकृत्याथ मन्त्रवित् ॥५८॥
 कल्पोक्तन्यासनातानि चरोरेव मन्त्रिन्यसेत् । अग्निपारं पृथेनात्र मूलोत्सृज्य च त्रिधा ॥ ५९ ॥
 अवतार्य मुत्तं स्पृष्ट्वा सहस्रं च जपेन्मनुम् । व्याहृतीभिः पञ्चचरुणाग्रवे च ततः परम् ॥ ६० ॥
 प्रजापतये स्वाहेति अयेन्द्रादिभ्य एव च । तदग्रेभ्यश्च प्रत्येकं भास्करेभ्यश्च तथा ॥ ६१ ॥
 जुहुयाद् पञ्चमाशेन सधृतेन चरोभूततः । नवनाथान्तरे मध्ये पूजयेत् पूर्ववन्नम् ॥ ६२ ॥
 संस्थाप्य पूजयेत्तत्र देव पूर्वोक्तवर्त्यना । निर्मान्यं दृतः कृत्वा ग्रहानष्टौ ततो यजेत् ॥ ६३ ॥
 दिक्पालान् पूजयेत्तेषु पायसान्नं घालि हरेत् । ततोऽपसार्य निर्मान्यं चरुमुत्थाप्य मन्त्रवित् ॥ ६४ ॥
 विप्राशीर्भिः प्रवृत्ताभिः पञ्चघोषपुरःसरम् । आचार्यः पुनर्तजोदो ब्रह्मप्रत्यक्षिदैवतम् ॥ ६५ ॥
 रुद्राधिदैवतं तस्मादिदं भास्करदैवतम् । गृहाण भुङ्क्ष्व पत्नीभ्यो विभज्याभ्यो निवेद्य ॥ ६६ ॥
 एतान् भुञ्जीत पुत्राल्यै पञ्चग्रामान् यथाकृतान् । भुक्त्वाचामयेयुरन्ते दन्तकाष्ठं विषाय च ॥ ६७ ॥
 पुनराचम्य ते सर्वं गुरुपादाम्बुजद्वये । निपतेयुरमातुत्याप्येदं भुवन् स मन्त्रवित् ॥ ६८ ॥
 पित्रादिगुणवत्पुत्रं लभध्वमतितेजसम् । दीर्घायुषं महामय्यं सदा लक्ष्मीनिपेक्षितम् ॥ ६९ ॥
 जितशत्रुं कुलदीपं कुलदीपिकरं परम् । विद्यानां पारंगं दान्तं दातारं गजवाजिनाम् ॥ ७० ॥
 मोक्षारं वसुधायास्त यशसा क्रान्तभूतलम् । इत्याद्यापाशिषं भूर्मा प्रणमेच्च पुनः पुनः ॥ ७१ ॥
 एतत्पुत्रीययज्ञस्य प्रतिकार्यं निवेदयेत् । गुरवे दक्षिणां दत्त्वा सुवर्णानां शतं तथा ॥ ७२ ॥
 गावो महिष्यो वृषभा अग्रपूथो गजादयः । सपत्नापण्यकार्पा उद्यानवनशोभिताः ॥ ७३ ॥
 ग्रामा ग्रामगुणोपेता ये स्युर्नयम्बुमातृकाः । भूषणासनशय्यादिधनधान्यालयाणि च ॥ ७४ ॥
 नान्यथ याचते येन तावदस्मै निवेदयेत् । आचार्ये प्रणतिं कुर्याद् ब्राह्मणैः सहितः स्वयम् ॥ ७५ ॥
 ब्राह्मणान् भोजयित्वा च दीनान्धान् रोगपीडितान् । यजमानं सपत्नीकं शान्तिकुम्भोदकेन च ॥ ७६ ॥
 अभिषेच्य श्रुतिक् स्वस्ति प्रोच्यामन्त्रेत् स्वमालयम् । यजमानस्त्रिपथैता यावत्कुम्भसंस्थिताः ॥ ७७ ॥
 पुष्पवत्यामथैकस्वामिर्धरात्रे स्त्रिय भजेत् । विशुद्धमृदुशय्याकः शुद्धवस्त्रसुगन्धिधृक् ॥ ७८ ॥
 चारुस्रग् गन्धभूपाट्यः सुगन्धिकृतलेपनः । कुण्डलादिविभूषावान् पृष्ठतो यज्ञद्वयधृक् ॥ ७९ ॥
 स्त्रियामासज्जमानार्या सिञ्चेदम्भो बृहध्वजः । सिक्रे रेतस्त्रयाश्चिष्टौ सिष्टौ दंपती क्षणम् ॥ ८० ॥
 सुयन्त्रिता तथा नारी कर्तव्या यत्नतः स्तने । संभोगेऽपि निषीद्व्या च यतः शक्तिपुपैति सा ॥ ८१ ॥
 उत्थायाचामतस्तौ हि शूद्रवन्ध्रौचमाश्रितौ । स्नायाता चेत् कृताभ्यङ्गौ तूर्णं वाचामयेत् पृथक् ॥ ८२ ॥
 पयः पीत्वा यथावाञ्छ पुमास्ताम्बूलमाचरेत् । नारी हरीतकीं भक्षेत् प्रातः कुङ्कुमसंयुताम् ॥ ८३ ॥
 पूर्ववत्तौ शयीयाता यावत् षोडशवामरान् । देवपुत्रो भवेत्तत्र नात्र कार्या विचारणा ॥ ८४ ॥

आपोदशदिनाद्यावदृतकालं विदुर्बुधाः । दिवा वा निशि वा जाते पुष्पभागे भगाम्बुजे ॥२१॥
 ताश्चतस्रो निशास्त्याज्याः स्नानं स्यात् पञ्चमे दिने । आद्याश्चतस्रो निन्द्यास्ताः मङ्गमस्तासु गर्हितः ॥२२॥
 समरान् प्रसिञ्चेत् पुत्रार्थं प्रोक्षत्तर्पना । आदौ दिवा निषेवेत् यदि गर्भो भवेदपि ॥ २३ ॥
 अल्पायुर्न्यवचनो दाढमोहरुजाकुलः । द्वितीये दुःखभोगः स्यात्तृतीये रोगवांस्तथा ॥ २४ ॥
 चतुर्थे पञ्चपञ्चाशद्दिनानीह स जीवति । षष्ठे षष्टि च साराढ्यो वर्षाणीह स जीवति ॥२५॥
 अष्टमे सप्तति वर्षान् दशमेऽशीतिवत्सरान् । द्वादशे नवति चान्दान् षोडशे साष्टकं शतम् ॥ २६ ॥
 रात्रिकालेऽपि कथ्यन्ते संयोगार्थाः सुगोपिताः । प्रथमे घटिकाकाले योगाद्गर्भो यदा भवेत् ॥२७॥
 अल्पायुर्न्यवचनश्च त्रिंशद्वर्षाणि जीवति । चत्वारिंशद् द्वितीयेऽपि एवमग्रेऽपि वर्धते ॥ २८ ॥
 एकैकपङ्क्तिभागेन यावत्साग्रं शतं पृथक् । नन्दायां मन्दभाग्यः स्याद्भद्रायां भास्करोपमः ॥२९॥
 जयायां विष्णुमदृशो रिक्तायां निर्बलोऽधमः । पूर्णायां पूर्णलक्ष्मीवान् विद्वान् भवति धार्मिकः ॥ ३० ॥
 कुजे कुन्दादिकं देहे सहिष्णुर्वहुविचवान् । बुधे विद्वान् बुद्धिहीनो धर्मकर्मरतः स्मृतः ॥ ३१ ॥
 गुरौ गुरुमतिः श्रीमान् बहुभोक्ता जगत्प्रियः । शुके मतिजिताशेषः सानुरक्तो गुणप्रियः ॥ ३२ ॥
 शनौ स्थिरमतिः पापारोपणः परमर्षकः । रवौ क्रोधवशो लोलो बहुपुत्रो रुजाकुलः ॥ ३३ ॥
 चन्द्रे सुन्दरदेहः स्याद्वनवान् धार्मिकः सुधीः । पञ्चपर्वसु यो जातः स भवेत् तत्करोऽधमः ॥३४॥
 सार्वभौमो भवेद्गर्भः पञ्चम्यामुत्तरे भृगा । शुभसिद्धयमृतानन्दे गर्भो राजेश्वरो भवेत् ॥ ३५ ॥
 विष्टिदुष्टेषु कालेषु यावज्जीवं रुजाकुलः । ॥

इति ॥ तथा मन्त्रान्तरम्—

मनुर्वद्विसमारुढो मस्तकेन च संवृतः । चर्माढ्यो मनुराख्यातः सहग्रामविजयाभिधः ॥ १ ॥

मनु औकारः, षष्ठी रेफः, मस्तकोऽनुस्वारः, एतै रै । चर्म हुंकारः ।

अष्टप्याद्या मन्त्राभिः प्रोक्ता अजगायत्रिमानवः । द्वामाधैरङ्गमुद्दिष्टं मनोरस्य दिनेशितुः ॥ २ ॥

पद्मयुगं वराभीता दधानं करपङ्कजैः । रक्तपद्मस्यितं भानुं रक्तं ध्यायेत् त्रिलोचनम् ॥ ३ ॥

न्यामपूजादिकं सर्वं त्र्यम्बरोक्तविधानवत् । अर्घ्यं पूर्वोदितं कृत्वा संग्रामे विजयी भवेत् ॥ ४ ॥

इति ॥ तथा मन्त्रान्तरम्—

शिरोयुक्तं विष्णुपदं चन्द्रो जिह्वान्वितो मनुः । आत्मनो युगमवर्णोऽयमजपाख्यो विपापहः ॥५॥

शिरोयुक्तं विष्णुपदं बिन्दुयुक्तो हकारः । चन्द्रो जिह्वान्वितो विसर्गयुक्तो सकारः । तथा—

ब्रह्मा मुनिः समुद्दिष्टो गायत्रीछन्द उच्यते । देवीपूर्वं देवतास्य परमात्मा समीरितः ॥ ६ ॥

पङ्क्तिर्धर्माजा च इसा विदध्यादङ्गमस्य वै । ॥

रक्ताञ्जकाञ्चननिर्भं गुणच्छुक्लैस्त्वेतैर्भौतिवरदे दधदम्बुजस्यम् ।

गौरीहराङ्गकालितं वपुराश्रयामः सौम्यशिरूपमनिशं गिरिजार्धभागम् ॥ ७ ॥

उपरितनयो करयो पद्मयुगं, वामाद्यध.करयोऽर्मातिवर्गै, इत्यायुधध्यातम् ।

पूर्वादि ते यजेत् पीठे दीप्तादिपरिकल्पिते । तत्र देवं यजेन्मूर्तिं मूलेनाकल्प्य मन्त्रवित् ॥ ८ ॥

पूर्वमङ्गैर्वजेन्मन्त्री दिग्दलेषु प्रपूजयेत् । क्रमादृतं वसुं तद्वस्त्रं पश्चाद्वरं तथा ॥ ९ ॥

विदिग्दलेषु चाभ्यर्च्या ऋतनाख्या अतः परम् । गोजा अञ्जाद्रिजा वापि ततो लोकेश्वरान् वहिः ॥ १० ॥

वज्रादीनि ततः पश्चाद्यजेदशुदिनं सुधीः । ॥ ॥ ॥

इति । अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्यादिद्योगर्पाठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रय कृत्या, शिपसि ब्रह्मणे
ऋषये नमः । मुखे देवीगायत्रीछन्दसे नमः । हृदि परमात्मने वेश्तायै नमः । इति धिन्यस्य मम भो-
क्तार्यै चित्तियोग इति कृताञ्जलिदस्ता, हस्ता इदयाय नमः । हस्तौ शिरसे । हस्तं शिखायै । हस्तं
कवचाय । हस्तौ नेत्राभ्याम् । हस्तं अस्त्राय फट् । इति करपङ्कजन्यास कृत्या, ध्यानापङ्गाचार्ये
दिग्दलेषु देवाप्रादि प्रादक्षिण्येन—अस्ताय नमः । वसवे । नराय । वराय । विदिग्दलेषु—अञ्जायै
नमः । गोजायै । ऋतजायै । अद्रिजायै । इति संपूज्य लोकेशावादि प्राग्भवत् कुर्यादिति । तथा—

जपेद् द्वादशलक्षं तु तदशाशं हनेत् तथा । सर्पिरक्षेण हविषा तर्पणादि तदधरेत् ॥ ११ ॥

पूर्वादि तेन विधिना मूर्त्यापार्थ निवेदयेत् । ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

कला सल्लिपिपद्मत्र च मनेन्मध्ये मनुर्मूलगो

न्यस्यास्योपरि तोषपूर्णकलशं सम्पक् पिधायास्य च ।

वक्त वामकरेण मूलमनुना जप्तेन चाष्टोत्तरं

संजप्त्वाथ शतं सुधामयमिति स्मृताभिपिश्वेच तम् ॥ १२ ॥

साध्यं तेन नरो भवेद्विगतभीः सर्वत्र वीतामयो

दीर्घायुश्च विपद्भयेन रहितो योषिश्च सौभाग्ययुक् ।

तेनैव प्रजपेत् करेण करकं मम्पक् पिधायामृतो-

भूतैर्स्तविषिणं निषिञ्चति त्रिषं वा कालकूट हरेत् ॥ १३ ॥

अथवा मनुमत्र जपेत् स्वकरं विपिमूर्तिं सुधा विनिधाप्य ततः ।

स तु तत्तदष्टमयीह नरं प्रतिमोचयते ह्यचिरान्मनुना ॥ १४ ॥

सञ्चिन्त्याशु सुधाकरद्वयगलत्पीयूषधारान्प्लुतं बीजं प्रान्तगतं ततः स्तुतमुधासेभावितं चादिमम् ।

मन्त्रस्तास्य कृती जपेन्मनुमिमं क्षुद्रामयश्च पर भूतापस्मृतिर्षजातविकृतीहंता सुखं जीवति ॥ १५ ॥

शीर्षे चन्द्रविनिःसृत स्तुतमुषं हंसात्मरूप मनु तत्सौम्यपथ स वै विमलधीर्नोत्वा ततः स्वां तनुम् ।

व्याप्ता तेन विचिन्त्य ता मनुमिमं सञ्जप्य धीमान् कनी रोगापस्मृतिकालकूटदुरितोन्मादज्वरान् संहरेत् ।

आकाशान्तरचन्द्रसण्डविलसर्पापुषधाराचितं

मन्त्रान्त्यं मगतार्धचन्द्रयुगलप्रोद्भूतमासं सुदुः ।

एवं साधकमत्तमस्य सततं दाहार्तिभूतामयाः

कृत्याः शत्रुकृताः प्रयान्ति विलयं योगः परोऽयं मतः ॥ १७ ॥

इति ॥ तथा मार्तण्डस्य मन्त्रः—

वियत् कृशानुमान्ताभ्यां मनुषष्टेन्दुभिर्युतम् । मार्तण्डभैरवो मन्त्रो भजतां सर्वमिदं ॥ १८ ॥

वियत् हकारः, कृशानु रेफः, मान्तो यकारः, मनुः आकारः, षष्ठ ऊकारः, इन्दुर्विन्दुः, यमि पिपिहतं बीजं द्वयोर्जं इति सिद्धं भवति ।

मध्यगो विम्बमन्त्रोश्च सर्वेष्वफलदायकः । दान्ताभ्यक्षुप्तमाङ्गस्तु विम्बबीजमुदाहृतम् ॥ १९ ॥

दान्तो घकारः, अग्नौ र, अस्ति ह, उत्तमाङ्गं विन्दुः, तेन धि इति । मन्त्रान्तरं तु—“दाम्नां ददमनेत्रेन्दु-
सहितं तदुदोरितम् ।” दान्तं ठकारः, ददमो रेफः, नेत्रं ह, इन्दुरनुस्वारः, तेन द्वि इति विम्बबीजमुद्-
घृतं । यद्योपदेशं जप । प्रज्ञा श्रुतिः, निष्प्रायसी छन्दः, मार्तण्डभैरवो देवता, द्वं बीजं, विन्दुः शक्तिरिति
वदन्ति । तथा—

मूर्तयः पञ्च चोद्दिष्टाः स्वर्गभास्करमानवः । रविर्दिवाकरश्चापि न्यस्तव्या अहुलीषु ते ॥ २० ॥

मध्यमाहुलिमारभ्य कनिष्ठान्तं न्यसेत् सुधीः । मूलाणुना पञ्चद्वैतयुक्तेनानेन संयुताः ॥ २१ ॥

शिरोवदनद्वहृत्पादेष्वेताः क्रमाव्ययेत् । ॥

मध्यमाहुलिमिति मध्यमातर्जन्यकुष्ठानामाकनिष्ठासु । “मध्यमाधनुजान्तास्त्विति” नारायणीयवचनात् । पञ्च-
द्वैतैरकाराद्योकारान्तै षण्डविधुरैः ॥ “मूर्ताः सधायसानिकाः” इति नारायणीयोक्तेः ।

ततः पदङ्गं नेत्रान्तं कुर्याद् दीर्घयुजाणुना । ततस्तेनैव कुर्वीत व्यापकं मन्त्रविचमः ॥ २२ ॥

अत्रात्रन्यासानन्तरं नेत्रन्यासः कार्यः । अत्र केचित्—“दीर्घयुक्तेन योजेन नेत्रान्ताङ्गानि विन्यसेत् ।” इति
शारदातिलकवचनात्, नेत्रान्तानि पञ्चाङ्गानि वदन्ति, तत्र “अत्रान्ताङ्गानि पद” इति नारायणीयवचनात् ।
तथा ध्यानम्—

स्वर्णापीतजपानिर्मं त्रिनयनं मुक्तालसद्धारिणं

खट्वाङ्गारिगुणांस्तथा जपवटीं पद्मं च शङ्खकुशौ ।

हस्ताग्नेर्दधत् कपालममलं सदल्लमालङ्कितं ।

मार्तण्डं मणिवद्भस्मयुक्ते ध्यायेच्च वेदाननम् ॥ २३ ॥

दक्षोर्ध्वादिखट्वाङ्गादीनि चत्वारि । वामोर्ध्वादिपक्षादीनि चत्वारि ध्येयानि । वेदाननं चतुर्मुखं, त्रिनयनं
प्रतिवक्त्रमिति शेषः । अष्टबाहुं द्विपदकाक्ष”मिति नारायणीयोक्तेः । स्वर्णापीतं जपापुष्पनिर्मं च तेन रत्न-
मित्युक्तं “सिन्दूरारणमीशानं वामोर्ध्वे दधत् रविम् ।” इति नारायणीयोक्तेः । तथा—

नवशक्तिसमायुक्ते पीठे चोपाद्व्यकर्णिके । कुर्वीत पूर्ववच्चाङ्गपूजनं नेत्रमीशगम् ॥ २४ ॥

पूजयेच्च ग्रहानष्टौ लोकेशांश्च तथायुधैः । ॥

इति । नारायणीये—

न्यसेदुपा प्रभां सन्ध्या प्रज्ञां दिव्यगजकर्णिके । दण्डिदीर्घस्वनामादिवर्षरावाहयेत् ततः ॥ १ ॥
 इति ॥ अथ प्रयोग — तत्र प्रातःस्नानादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामप्रथं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मण्ये धूपये
 नम । मुखे निचुद्रायत्रोद्धृते नम । हृदि श्रीमार्तण्डभैरवदेवतायै नम । गुह्ये हृदीजाय नम । पाद-
 यो विन्देव शक्तये नम । नामौ रं श्रीलकाय नम । इति विन्यस्य प्राग्वहिनियोगमुक्त्वा, मध्यमयो अं
 मूर्याय नम । तर्जन्यो ई भास्कराय नम । अङ्गुष्ठयो उ भानेयं नम । अनामयो ए रवये नम । कनिष्ठयो-
 थौ दिवाकराय नम ॥ शिरसि अ सूर्याय नम । मुखे ई भास्कराय० । हृदि उं भानेयं । गुह्ये एं
 रवये० । पादयो अौ दिवाकराय० ॥ हृषा हृदयाय नम । हर्षा शिरसे० । हयं शिखायै० । हय कध-
 वाय० । हर्षा नेत्रत्रयाय० । हय अस्त्राय० । इति कर्त्तव्यो कनिष्ठान्तं हृदादिषु नेत्रान्तं च विन्यस्य,
 मूलमन्त्रेण व्यापकं विन्यस्य, चानादिपुष्पोपचारान्ते प्राग्वद्भक्तानि यथास्वस्थानं संपूज्यात्ममीशानकोणे सं-
 पूज्य, प्राग्वद्भक्तौ ग्रहान् संपूज्य लोकेशवादि सर्वं प्राग्वत् कुर्यादिति । तथा—

लज्जालां त्रितय मन्त्री जपेहीज च विन्यस्योः । मध्यगं जुहुयात् तस्य दशाशेनोत्पलैः शुभैः ॥ २६ ॥
 त्रिमध्वैस्तर्पणादि कुर्यात् सिध्यति मन्त्रराट् । एवं मिद्वे मनौ मन्त्री काम्यकर्माणि साधयेत् ॥ २७ ॥
 पूर्ववच्चाध्यर्पणं च कुर्यान्मन्त्री समाहितः । चतुरङ्गुलमभूतैः सुमनोभिः श्रियं लभेत् ॥ २८ ॥
 लब्धं हुनेष शान्त्याज्यतिलगिरिवैनिधानमाक् । राजान वशयेच्छीघ्र-जपाकुसुमहोमतः ॥ २९ ॥
 जुहुयान्मातुलुङ्गैश्च लभते वाञ्छितार्थकान् । एवं यः साधयेन्मन्त्री तस्य विद्यायशोचलम् ॥ ३० ॥
 पुत्रा लक्ष्मीश्च मौभाग्य मर्जदा विजयो भवेत् । वृत्तं ज्येष्ठं पुनर्वसुं पदसं वृत्तपुगमकम् ॥ ३१ ॥
 अष्टासकं कलासं च विमानेन लिखेत् क्रमात् । (वृत्तस्य मध्ये प्रथमं त्रिकोणेऽङ्गारकं न्यसेत् ॥ ३२ ॥
 गारुडं च पुनर्वसुं लिखेत्पञ्चाक्षरं न्यसेत् । पदकोणे चक्रारजं च वर्गपदकं लिखेत् क्रमात् ॥ ३३ ॥
 वृत्तद्वये महामारं गायत्री शिरसा मह । अष्टस्वष्टाक्षरं न्यसेदिन्द्रादीर्दिवता अपि ॥ ३४ ॥
 कलास्रेषु स्वराः प्रोक्ताः श्रीर्ही च विलिखेत् क्रमात् । सौरचक्रमिदं पुंसामापुरारोग्यवर्धनम् ॥ ३५ ॥
 वन्द्याना पुत्रजनकं स्त्रीणा मौभाग्यदायकम् । राजा विजयदं सम्यक् रोगिणा रोगनाशनम् ॥ ३६ ॥
 किं बहुक्तेन विधिना धृतं हस्तेऽखिलप्रदम् । उच्यते मित्रमह आरोहन्नुत्तरा दिवम् ॥ ३७ ॥
 हृद्रोग मम शब्दान्ते मूर्यान्ते हरिमा-पदम् । यं च नाशयशब्दान्ते महासौरमनुर्मतः ॥ ३८ ॥
 इति । वृत्तमित्यादीना श्लोकानामयमर्थः—वृत्तं कृत्वा तन्मध्ये मत्सार्धं प्रथमं विलिख्य, तद्वाहिस्त्वप्येऽङ्गार-
 कं "२ इति" विलिख्य, पुनर्वसुं "लिप्यौ स्वाहा" इति गारुडपञ्चाक्षरमालिख्य, पदकोणे पूर्वोक्तपुन-
 र्वसुवचनमन्त्रमालिख्य, तद्विषये कर्त्तव्यमप्युक्तं विलिख्य, बहिर्वृत्तद्वये महासौर शिरसा सह गायत्री
 च विलिख्याष्टम् कोणेषु सौराष्टाक्षरमालिख्य, तद्विषये शक्रादिवीजान्यालिख्य, पदोदयद्वये स्वयस्तद्विषये
 श्रीर्ही इति बीजद्वयं प्रत्यप्र लिखेत् । एतच्चन्द्रमन्त्रकलदं भवति ॥ महासौरमन्त्रस्तु "उच्यते मित्रमह" इति
 प्रोक्तवैदिकमन्त्र ॥ अथ चन्द्रस्य मन्त्रः । सारमन्त्रे—

चन्द्रमन्त्रं प्रवक्ष्यामि मन्त्रिणां हितकाम्यया । संपत्पदं चतुर्गकलदं सर्वसिद्धिदम् ॥ १ ॥

व्योमादिर्मनुपूर्वस्थो विन्दुयुग्मं भृगुमघतः । रविराननवृत्ताट्यो मरुद् दीर्घा विपस्तया ॥ २ ॥

कलान्ययुक् पङ्क्त्योऽप्यं सोममन्त्र उदाहृतः । भृगुम्भुमन्विन्दुम्बण्डमपरे बीजमृचिरे ॥ ३ ॥

व्योमादिः सकारः, मनुपूर्वं ओकारः, विन्दुरनुस्वारस्तेन सौ इति । भृगुः सकारः, मघ ओकारस्तेन सो इति । रविर्मकारः, अननवृत्तमाकारस्तेन मा इति । मरुद् यकारः । दीर्घा न । विपं म, अन्यकला विसर्गस्तेन मः इति । प्रकाशान्तरेण योजमुद्गम—भृगुः सकारः, अम्भु यकारः, मन्त्रोकारः, इन्दुम्बण्डोऽनुस्वारस्तेन ह्यं इति बीजं यदन्ति ।

श्रुतिर्भृगुः पंक्तिश्छन्दो देवता चन्द्रमाः स्मृतः । सदीर्घनिजरीजेन षडङ्गानि मनोः क्रमाद् ॥४॥

एवं विन्यस्य मन्त्रजो द्विजराजं विचिन्तयेत् । ॥

श्वेताञ्जल्यः स्फुटिकरजनप्रोद्गमत्कान्तिरश्वै-

मुक्ताहारमलसिततनुनीलकेशांघ्रमः ।

हस्ताञ्जाभ्यां कुमुदवरटे धारयन् नः शशाङ्को

भूत्यर्भूयादभिमतरमामञ्जकोद्यत्कलङ्कः ॥ ५ ॥

यामदस्ताभ्यां कुमुदवरटे ।

. पीठे घर्मादिभिर्पुङ्खे गदिते परिपूज्य च । चन्द्रमण्डलपर्यन्तं ततः संपूजयेद्विभुम् ॥ ६ ॥

पञ्चपादाचार्यास्तु—“ राका कुमुदती नन्दा मुधा सर्जायनी लामा । आप्यायनी चन्द्रिका चाह्लादिनी नव शक्यः ॥ १ ॥ पूर्वादिक्रमतो मन्त्री नत्यन्ता पूजयेदिमा ” इति पीठशक्तीराहुः । स्वायम्भुषे तु— “अमृता तारका ज्योत्स्ना विमला व्यापिनी तथा । विशा च वृत्तिका कान्तिः श्रवणा नव शक्यः ॥ अमृतान्त कलामने संवित्पीठाय वै नमः । ” इति । तथा—

किञ्जल्केषु षडङ्गानि तच्छक्रीः पत्रगा यजेत् । तास्त्राया रोहिणी प्रोक्ता कृत्तिका रेवती पुनः ॥७॥

भरणी रात्रिरार्द्रा च ज्योत्स्नाख्या च कला मताः । सुधेताः श्वेतवसनाः श्वेतमान्यानुलेपनाः ॥८॥

मुक्ताहारालङ्कृताङ्ग्यः पाण्यञ्जलिपुटाः शुभाः । आपीनोन्नतचोत्रभाराङ्गान्तावलम्बकाः ॥ ९ ॥

मदेन मन्दगामिन्यः प्राणनाथात्तमानमाः । प्रसन्नचन्द्रवदनाः फुल्लेन्द्रीवरलोचनाः ॥ १० ॥

ग्रहानष्ट्रा दत्तात्रेय लोकेशश्च ततो यजेत् । वज्रादीनि ततो बाधे एवं पूजा समीरिता ॥ ११ ॥

ग्रहाचार्यक्रमस्तु—“ पूर्वदक्षिणपाश्चात्यसौम्यपञ्चमकेषु च । रविश्चान्द्रिः गुरुः शुकः संपूज्या साधकैरमी ॥ आग्नेयादिषु कोणेषु सोममन्त्रादिकेतवः । ” चान्द्रिबुध । मन्दः शनि । अही राहुः, इति स्वायम्भुवोक्ता । “ स्वनामाचर्णरीजका ” इति शारदातिलके तत्तन्नामाचर्णरीजका ख्यादयो ज्ञेयाः । अथ प्रयोगः—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते भूलेन प्राणायामप्रवृत्त्या, शिरसि भृगुश्रुत्यै नमः । मुखे पङ्क्तिच्छन्दसे नमः । हृदये श्रौचन्द्रमसे देवतायै नमः । गुह्ये सौ बीजाय नमः । पादयोः नमः शक्ये नमः । इति विन्यस्य प्राग्वद्विनियोगमुक्त्वा, सांसां इत्यादिना करपङ्क्त्या कृत्वा ध्यानाध्यात्मपूजान्ते मण्डकादिकार्षिकान्तं योगपीठं संपूज्याकर्मण्डलं वद्विमण्डलं च संपूज्य, पश्चात् सोममण्डलमभ्यर्च्य सत्त्वादिपरतत्त्वार्चान्तेऽष्ट-

दलनेसरेषु-स्वाप्रादि प्रादक्षिण्येन मध्यान्ते राकायै नम । कुमुद्वत्यै० । नन्दायै० । सुधायै० । सर्वावन्यै० ।
जमायै० । आप्यायन्यै० । चन्द्रिकायै० । आहादिन्यै नम । इति संपूज्य, “अमृतकलात्मने संविष्पी-
ठाय नम ” इति पीठं संपूज्यावाहनादिषडङ्गपूजान् पृथक्पृथक्-रोदित्यै नम । कृत्तिकायै० । रेवत्यै० । भर-
त्यै० । रात्र्यै० । आर्द्रायै० । ज्येष्ठायै० । कलायै नम । इति संपूज्य, दिग्दलाग्रेषु—रं रवये नम । बु बुधा-
य० । गुं गुरवे० । शुं शुक्राय० । कोण्डलाग्रेषु—भौं भौमाय नम । मं मन्दाय० । रं राहवे० । कं केत-
वे० । इति संपूज्य लोकरूपाणां वि सर्वं प्राप्यत् कुर्यात् । तथा—

वर्णलक्ष जपेन्मन्त्र जुहुपात् तत्तद्विषयम् । हविषा घृतसिक्तेन तर्पणादि ततश्चरेत् ॥ १२ ॥
ततः सिद्धो भवेन्मन्त्रः साधकस्य न संशयः । एवमुक्तप्रकारेण संसिद्धे मन्त्रविषयः ॥ १३ ॥
चन्द्रं शिरसि संचिन्त्य जपेन्मन्त्रमनन्यधीः । त्रिसहस्रेण लभते राज्यैश्वर्यमकिञ्चनः ॥ १४ ॥
सुषुम्निद्विषयाग्नी (जलस्थो विजितेन्द्रियः । वेदलक्षममु मन्त्रं प्रजपेद्यतमानसः ॥ १५ ॥
धरागतं निधानं स ध्रुवं प्राप्नोति तत्तत्तत् । शोरज्वरे महाक्लेशे शिरोरोगे च दारुणे ॥ १६ ॥
शश्रूपादितकृत्यासु कामलाधामयेषु च । अयुतं प्रजपेन्मन्त्रं तच्छान्तिरचिराद्भवेत् ॥ १७ ॥
पृथ्विमाया यथाशक्ति जपेन्मन्त्रं जितेन्द्रियः । सौभाग्यारोग्यसंपत्तिभाजनं मनुजो भवेत् ॥ १८ ॥
ऐन्द्रवारुणविस्तीर्णमण्डलानां त्रयं बुधः । लिप्ते भूमण्डले कृत्वा निषीदेत् पश्चिमे स्वयम् ॥ १९ ॥
मध्यस्थे मण्डले न्यस्य पूजोपकरणानि च । अग्रस्थमण्डले पद्मसंयुते पूर्ववदजेत् ॥ २० ॥
विधुं ततो रौप्यजातं पात्रं संस्थाप्य पूरयेत् । शुद्धगोपयमा मन्त्री स्पृशन्पात्रं मनुं जपेत् ॥ २१ ॥
अष्टाधिकं शतं पश्चाद् राकायाहुदये विधोः । चन्द्राय विद्यामनुना दद्यादर्घ्यं यथाविधि ॥ २२ ॥
राकाया पौर्णमास्या ।

एवमन्यविधानं यः करोति प्रतिमामिहम् । पण्मासादीप्सितानर्थाद्भवे नात्र संशयः ॥ २३ ॥
लक्ष्मीं च महतीं पुत्रान् सौभाग्यारोग्यसंपदः । कान्तिं निजेप्सितौ कन्या सरसीर्तिं लभते ततः ॥ २४ ॥
इति ॥ तथा—

त्रिंशे विद्यामालिनीयुक् चन्द्रिण्यन्ते च चन्द्रयुक् । सुखि शिरोऽन्त्यस्तारायो विद्यामनुरपं ततः ॥ २५ ॥
चिद्रे विद्यामालिनि स्वरूपः । चन्द्रिणि स्वस्वरूपः । चन्द्रमुखि स्वरूपः । शिरोऽन्त्य स्वाहान्त्य । तथा यन्त्रसारे—

पद्कोणे कर्णिकाया र(ट)परपरिलसचारमत्तेषु मन्त्रं

पङ्कजं चाष्टपत्रं मरुपुगललसत्केसरे युग्मशोऽर्णान् ।

विद्यामन्त्रस्य कार्यवृत्तमवनिपुराश्रित्यवशीजमुक्तं

यन्त्रं सोमस्य कान्तिद्विजिह्वसुतयशःश्रीप्रदं च्चेद्वह्नि ॥ १ ॥

इति । अस्मार्थः— अष्टलक्षमलकर्णिकाया पद्कोणमध्ये प्रणवोदरे सप्तार्धं रंयीजं विलिख्य, पद्को-
णेपु सोमपट्टारस्यैकैकमक्षरं मिलित्याष्टलक्षेसरेषु स्वरान् द्विज आलिख्य, अष्टलेषु विद्यामन्त्रस्य प्रणव-

हितान् षोडशवर्षांश्च द्वादशो विनिश्चयः, यद्विद्वत्तयोरन्तराले वादिशान्तवर्षावेषेऽप्य वादिशान्तरमकोषेषु
यदीजं मिलितम् । एतच्चक्षुःश्रुतं भवति ॥ अथ भौमस्य मन्त्रः—

अथ भौममनुं वन्द्ये सर्वगोपनिवारणम् । सविन्द्राद्यद्यं प्रोक्तं गारकाय इदन्तिकः ॥ २६ ॥

अष्टवर्गो मनुः श्रोत्रोऽङ्गारकस्य मनीषिभिः । ॥

सविन्द्राद्यद्यं अंशं । गारकाय स्वरूपे । दृष्टमः । तथा—

श्रुत्याद्या ब्रह्मगायत्रीभूमिपुत्राः समीरिताः । अङ्गपट्टं चास्य मनोनिर्वाजनेन संमतम् ॥ २७ ॥

नमाम्यङ्गारकं रत्नं रत्नाम्बरविभूषितम् । जानुस्यवामहस्ताख्यं सामयेतरपारिकम् ॥ २८ ॥

आर्य इत्यादि पट्टकम् । अथ बुधस्य मन्त्रः—

बुं हेन्ने बुधशब्दं च इदयान्तः पट्टर्कः । बुधमन्त्रस्य मुन्याद्या ब्रह्मपद्मिबुधा मताः ॥ २९ ॥

पटङ्गानि स्वर्वाजेन विन्यस्यं चिचिन्तयेत् । वन्दे बुधं मदा देवं पीताम्बरसुभूषणम् ॥ ३० ॥

जानुस्यवामहस्ताख्यं सामयेतरपारिकम् । प्रजपेद्ब्रह्ममाहसं दशांशं जुहुयाद् घृतैः ॥ ३१ ॥

अर्चनं पूर्वमुदितं ज्ञातव्यं मनुचित्तमैः । बृं बृहस्पतये इध वसुधयो गुरोर्मनुः ॥ ३२ ॥

श्रुत्याद्या ब्रह्ममानुष्युर्गुरवोऽस्य प्रकीर्तिताः । अङ्गपट्टं दीर्घपट्टंस्त्रीपद्मिनेन कल्पयेत् ॥ ३३ ॥

रत्नम्बरांशुकादीनि दक्षपाण्यम्बुजात् किरन् । सन्यादन्यान् वस्तुराशीन् निष्पेषोऽभ्रमद्गुः ॥ ३४ ॥

जपेदष्टमहसं तु तत्तत्तं हविषा हुनेत् । घृताङ्गेन पटङ्गं च प्रहाशापायुषैर्जेत् ॥ ३५ ॥

ध्याता पूर्वोक्तमार्गेण समामीनो नवाब्धरे । जपेत् सप्तदिनं वक्त्रं पीतपुष्पैर्घृतप्लुतैः ॥ ३६ ॥

एवं दिनानां वितथं चाहुनेन्मन्त्रवित्तमः । सर्ववस्त्रादिभोगादिर्षवत्यस्य न मंशयः ॥ ३७ ॥

वक्त्रं मे देहि शुक्राय शुमाद्यो इदयान्तिकः । मुन्याद्या ब्रह्मविराट्शुक्रा मन्त्रिभिरिरीताः ॥ ३८ ॥

शुमाद्यः शुं वक्त्रं मे इत्यादि ।

पदैः पद्भिः पटङ्गानि ततो देवं विचिन्तयेत् । शुक्रं नमाम्यापलस्यं शुक्रामं वरभूषणम् ॥ ३९ ॥

वर्णमाण्डे रनघाताविन्दुद्राक्षकद्रवम् । अपृतं प्रजपेन्मघं महसं जुहुयाद् घृतैः ॥ ४० ॥

अङ्गप्रहाशापहेतिचतुरारवणं यजेत् । शनैश्चराय इदं शमायश्वाष्टवर्कः ॥ ४१ ॥

मुन्याद्या ब्रह्मगायत्रीशनैश्चरसमाह्वयाः । बीजेनैव पटङ्गानि विदधीत विचक्षणः ॥ ४२ ॥

विचक्षण इत्युक्तेः पद्दीर्घपुट्टं बीजस्य सूचयति ।

वन्दे शनैश्चरं वरुदष्टं नीलविभूषणम् । वामजालस्यतदस्यं सामयान्यकराम्बुजम् ॥ ४३ ॥

जपेदक्षरमाहसं तद्दशांशं हुनेद् घृतैः । पटङ्गग्रहदिरूपालैः सायुधैः परिपूजयेत् ॥ ४४ ॥

रां राहवे नमोन्तोऽयं राहुमन्त्रः समीरितः । पटर्कः स्वीयबीजेन पटङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ ४५ ॥

मुन्याद्या ब्रह्मगायत्रीराहवः समुदाहृताः । वन्दे राहुं धूत्रवर्णं सर्पकायं कृताञ्जलिम् ॥ ४६ ॥

विकृतास्यं रत्नेनं घृत्नालङ्कारमन्त्रहम् । जपहोमार्चनाद्यं च पूर्ववत् परिकल्पयेत् ॥ ४७ ॥

पूर्वेयत् सर्वमाह्वयुतहोमनहशांशाह्वयशाधिपतदायुधैरिति । अथ केतो—

के केतवे हृदित्येव केतुमश्रः पठ्यन्तः । त्रया मुनिर्मतश्छन्दः पङ्क्तिः केतुश्च देवता ॥ ४८ ॥

पूर्ववत् सादङ्गपटं ततः केतुं विचिन्तयेत् । वन्दे केतुं कृष्णवर्णं कृष्णवस्त्रादिभूषितम् ॥ ४९ ॥

वामोरुन्यस्तवद्वस्तं सामग्रान्यकगम्बुजम् । जपहोममार्जनादि पूर्ववत् परिकल्पयेत् ॥ ५० ॥

इति । अथ मौमार्जनां (पूजाया मध्ये तं त ग्रहं संपूज्य तत्तदुत्तरग्रहादितत्तत्पूर्वग्रहावसानिकान् अष्टौ ग्रहा-
नप्रादिप्रादित्येन पूजयेत् । अत्रैते ग्रहमन्त्राः) पुरस्ताधानामप्रकरणे वक्ष्यामि अथ सूर्यमन्त्रस्य प्रयोगो-
पयोगितया श्रोक्ताः सौकर्यार्थं, नतु पञ्चायतनामर्गतत्वेनेति ॥ अथाग्रे प्रपञ्चसारे—(१६ । २४)

अप्याग्निमन्त्रानवितार्थमिद्विप्रदान् प्रवच्ये जगतो हिताय ।

मर्ष्यादिवल्लभानपि नाद्भमेदान् सार्थाविशेषान् सज्जपादिकांश्च ॥ १ ॥

वियतो दशमोऽघिसर्गपुङ्गवो शुचमर्गो मृगुलान्नपोदशावः ।

हृत्तमुद्रयिता ध्रुवादिकोऽयं मयुरुक्कः सुसमृद्धिदः कृशानोः ॥ २ ॥

इति । नियतो हकारादशमो विलोमेन मकारः । अर्घ्यो जकारः । सर्गो विसर्गस्याभ्यां पुङ्गवो भूरिति ।
शुचमर्गो शुच इत्यक्षरद्वयं सर्गो विसर्गस्तेन सुचरिति । मृगु सकारः, सान्तो वकारः, अच पोदशमो
विसर्गस्तेन च । हृत्तमुद्रयिता स्वाहा । ध्रुवादिकः प्रणयादिस्तेन सत्तात्तरोऽयं मनुः । तथा—

भुमुरापि तदुपरिछन्दो गायत्री देवताप्रिरुहिष्ठः । प्राक्तनोऽज्ञान्यङ्गानि दिशः समुक्षैश्च मन्त्रवाचयैर्वा ॥ ३ ॥
पूर्वाह्णानि, सहस्राक्षिणे हृदयाय नमः इत्यादि प्रागुक्तानि । ध्यानम्—

शक्तिस्त्वन्निकृपाशान् माङ्गशवरदाभयान् दधत् त्रिमुखः ।

भृङ्गटादिविविधभूषोऽवताभिर्ग पावकः प्रमथो वः ॥ ४ ॥

जपेदिमं मनुमृतुलचमादराद् दशांशतः प्रतिजुहुयात् पयोन्धमा ।

समार्पपाप्यमिततरंश्च पापिष्ठैः समर्चयेदथ सिधिविद्विमावसुम् ॥ ५ ॥

पतिता श्वेतरुक्षा कृष्णा पूत्रा वीत्रा स्फुलिङ्गिनी । रुचिरा च्वालिनी चेति कृशानोर्नच शङ्खयः ॥ ६ ॥

पठेत् तन्नुपातः प्रागङ्गैरष्टभूर्गिभिस्तदनु । भूयश्च शतमगाधैर्विधिनाथ हिरण्यरेतमं प्रयजेत् ॥ ७ ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्वादियोगादिन्यामान्ते शूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि शृंगे
श्लेषये नमः । मुने गायत्रीछन्दसे नमः । हृदये अग्रे देवतायै नमः । इत्यादि वीक्षाप्रकरणोक्तन्याम-
न्यामपूजादिकं कृत्वा पूजाशेषं समापयेदिति । सान्ध्येन सर्वेषां चेति तपेणादिकमपि प्राग्वत् कुर्यात् । तथा—

आर्च्यैरष्टोर्ध्वशतं प्रतिपद्मारभ्य मन्त्रविहितगः । चतुरो मामाञ्जुहुयात्(लज्जामोरत्यायता भवेत्तस्य ॥ ८ ॥

शुद्धाभिः शालीभिर्दिनमनु जुहुया) इत्यान्धमात्रेण । शालीशालि मृदं स्वादोमहिष्यार्थं सकुलं तस्य ॥ ९ ॥

शुद्धार्चैर्धुवभिः प्रतिदिनमग्नौ मन्त्रेधिते जुहुयात् । अन्तर्ममृदिर्महती सादस्य निकेतनेऽन्धमात्रेण ॥ १० ॥

जुहुयात् विलैः सुशुद्धैः षण्णमामाञ्जायते महालज्जोः । कुमुदैः सकृद्द्वारैरपि जातौहुमुमैश्च जायते मिद्विः ॥

पालाशैः पुनरिध्मकैः मगसिर्जैर्विन्वैश्च रज्जोत्पलै-
र्दुग्धैर्वारुहमभयैः सारिरजैर्व्याघातशृङ्गैर्वैः ।
दर्वाण्यैश्च शमोविककृतमवैरष्टोर्ध्वयुक्तं शतं

नित्यं वा जुहुयात् प्रतिप्रतिपदं मर्षी महामिद्वये ॥ १२ ॥

तारं व्याहृतयथाग्रे जातवेद इहावह । सर्वकर्माणि चेत्युक्त्वा साधयामिबध्मनुः ॥ १३ ॥
तारं प्रपय । व्याहृतयो भूमयः । अग्रे मरुतं । जातवेद इहावह मरुतं । सर्वकर्माणि स्वरूपं ।
साधय स्वरूपं । अग्निवधूः स्यादा । अत्र व्याहृत्याग्निपदयोः सन्धिः, तेन स्वरग्रे इति मन्त्रे पठितव्यम् । तथा—
अध्याधाः पूर्वोक्ता मन्त्रेणाह्निकार्योर्ध्वमिधेन । भूतर्तुकरणमन्त्रियगुणयुग्मैर्जातिभेदैर्तैस्तदपि ॥ १४ ॥
भूत ५ अतु ६ करण ४ इन्द्रिय ५ गुण ३ युग्म २ । ध्यानम्—

अथवा शक्तिस्वास्तिकदर्भाच्चक्षुरुष्टुवधुगमयवरान् ।

दधदमिताकन्यो वो वसुरवतात कनकमालिकालसितः ॥ १५ ॥

अथचेत्यनेन पूर्वमन्त्रध्यानोक्तं रूपं वक्ष्यमाणध्यानोक्तं वा ध्यायेदित्युक्तम् । प्रयोगः सुगमः । तथा—
वत्सरादेश्वतुर्दद्यां दिनादावेव दीक्षितः । मर्षं द्वादशसाहस्रं जपेत् सम्पुण्योपितः ॥ १६ ॥
अर्चयेदङ्गमूर्ताश्च लोकेशकुलिशादीनि । समिदाज्यममावेसां परिशोध्य यथाविधि ॥ १७ ॥
ब्राह्मणान् भोजयित्वाथ स्वयं भुक्त्वा समाहितः । परेऽह्नि प्रतिपद्येत्तैर्जुहुयादचित्तेऽनले ॥ १८ ॥
मर्षी बटसमिद्भीहितिलराजीहविर्भूतैः । अष्टोत्तरशताङ्ग्या हुनेदेकैकशः क्रमात् ॥ १९ ॥
दशाहमेवं हुत्वा तु पुनरेकादशोतिथौ । शक्त्या प्रतर्प्य त्रिप्रांश्च प्रदद्याद् गुरुदक्षिणाम् ॥ २० ॥
सुवर्णवासोधान्यानि शोषां गां च सतर्काम् । पुनरष्टोत्तरं मर्षी सहस्रं दिनशो जपेत् ॥ २१ ॥

विधिनेति विधातुरग्निपूजामचिरेणैव भवेन्महामृद्धिः ।

धनधान्यसुवर्णरत्नपूर्णा घरणी गोवृषपुत्रमित्रकीर्णा ॥ २२ ॥

वत्सरादीति चैत्रशुक्लप्रतिपत्, तत्पूर्ववतुर्दद्यां दीक्षा जपश्च । अमायां समिदाज्यशोधनम् । प्रतिपद्मा-
रम्य दशदिनावधि प्रोक्तप्रकारेण होमः । सुगममन्यत् । अथ चेत्यनेन श्लोकेन पूर्वोक्तपुण्यव्ययमन्त्रेणापि
मन्त्रसिद्ध्युपायमाह । पालाशैरित्यादिभिः श्लोकैः काम्यप्रयोगानाह ।

प्रजपेदथवा महस्रसंख्यं दिनशो वत्सरतो भवेन्महाश्रीः ।

जुहुयात् प्रतिवामरं शताख्यं हविषान्देन भवेन्महामृद्धिः ॥ २३ ॥

पालाशैः कुमुमैर्हुनेद् दधिघृतचौद्रप्लुतैर्मण्डलं

नित्यं साष्टशतस्त्रयैव करवीरोत्थैः समृद्धं हुनेद् ।

पण्मासं कपिलायूतेन दिनशोऽप्यष्टौ सहस्रं तथा

होतव्यं लभते स राज्यमदृशी लक्ष्मीं यशो वा महत् ॥ २४ ॥

वा समुद्ययार्थे । मन्त्रान्तरम्—

उत्पूर्वात्तिष्ठशब्दात् पुरुषहरिपदे पिङ्गलान्ते निगद्य

प्रोक्त्वापो लोहिताच्च पुनरपि च वदेद्देहि मे दात् क्रमेण ।

भूमे भूयात्तथा दापय शशियुगलं स्याच्चतुर्विंशदर्थः

प्रोक्तो यश्चोऽसिलेष्टप्रतरणसुरसङ्गाद्विपानां सदृक् स्यात् ॥ २५ ॥

उत्पूर्वात्तिष्ठशब्दात् उत्तिष्ठेति स्वरूप । पुरुष हरिपिङ्गल लोहिताच्च देहि मे ददापय इत्येतानि पश्चानि स्वरूपाणि । शशियुगलं स्वाहाकार ।

अध्याद्याः स्युः पूर्ववदृतभूतदिशात्रिकरणयुगलांशः ।

मूलमनुनाथ कुर्यादङ्गानि क्रमश एव मन्त्रितमः ॥ २६ ॥

अतः ६ भूत ५ दिशा ४ त्रि ३ करण ४ युगल २ । अथ दिशश्चन्द्रेण महादिशानामेव ग्रहणम् । आब-
न्तोऽपि दिशश्चन्द्रोऽस्ति भागुरित्येते । "वष्टि भागुरिरल्लोपमवाप्योरपसर्गयोः । आपं चैव हलन्तानां यथा
बाबा निशा दिशा" । इति । ध्यानम्

हेमाश्वत्थसुरद्रुमोदरभुवो निर्यान्तमश्वाकृतिं

वर्मन्त धनधान्यरत्ननिचयान् रन्ध्रैः स्वकैः सन्ततम् ।

ज्वालापद्मवितस्वरोमचिवरं भक्तार्तिसभेदनं

वन्दे धर्मसुखार्थमोक्षफलदं दिव्याकृतिं पावकम् ॥ २७ ॥

जप्याच्च लक्षमानं मयी संदीक्षितोऽथ मनुमेनम् । जुहुयाच्च तदवसाने घृतसिक्कैः पायसैर्दशांशेन ॥ २८ ॥

अङ्गैर्दुतवहमूर्तिभिराशेषैः संयजेत् तदस्रैश्च । पावकमिति मन्त्रितमो गन्वाद्यैरनुदिनं तदुपहारैः ॥ २९ ॥

इति । प्रयोगः शुभम् ।

दिनावतारे मनुमेनमन्वहं जपेत् सहस्रं नियमेन मन्त्रितम् ।

अधृष्यतामै यशसे श्रिये रुजां विष्णुरूपे युक्तमतिस्तथायुगे ॥ ३० ॥

दिनावतारे सप्तोदयपाले ।

शालीतण्डुलकैः सितैश्च पयसा कृता हविः पावकं

गन्धाद्यैः परिपूज्य तेन हविषा सर्वार्थं विपदं महत् ।

आज्यालोहितमेकमेव जुहुयाज्जप्त्वा मनु मन्त्रितम्

साष्टोर्ध्वं प्रतिपद्यथो शतमतः स्यादिन्दिरा वत्सरात् ॥ ३१ ॥

अष्टोत्तरं शतमयो मृगमुद्रार्थं मयी प्रतिप्रतिपदं जुहुयात् पयोनैः ।

साङ्गैर्भवेन्न सल्लु तत्र विचारणीयं संवत्सरात् स च निकेतनमिन्दिरायाः ॥ ३२ ॥

अष्टोर्ध्वं शतं हविषा मन्त्रेणानेन नित्यशो जुहुयात् । पयसासादाद्यतमो भवति नरो नात्र सन्देहः ॥ ३३ ॥

शालीभिः शुद्धाभिः प्रतिदिनमष्टोत्तरशतं जुहुयात् । धनधान्यसमृद्धः स्वान्मन्त्री संवत्सरार्धमात्रेण । ३४।
आज्यैरयुतं जुहुयात् प्रतिमासं प्रतिपदं समारभ्य । अतिमहती लक्ष्मीः स्यात् तस्य तु परमासतो न सन्देहः

अरुणैः पुनरुत्पलैः शतं यो मधुरार्कैः प्रजुहोति वत्सरार्धम् ।

मनुनाप्यमुना शताधिकं स प्रलभेन्मद्वसु महत्तरां च लक्ष्मीम् ॥ ३६ ॥

जातीपलाशकरवीरनपाख्यविन्वव्याघातकेमरकुरण्टभैः प्रमूनः ।

एकैकशः शतमथो कपिलापयोर्कैः (जुह्वत् प्रतिप्रतिपदं त्रियमेति वर्षात् ॥ ३७ ॥

खण्डैश्च मत्स्यैः नमप्यमृतालवोत्पर्मन्त्री हुनेद् गुणसहस्रमथो पयोर्कैः ।)

सम्यक् समर्च्य दहनं तच्चिरेण जन्तुश्चातुर्थिकादिविषमञ्जरतो विपुञ्ज्यात् ॥ ३८ ॥

गुणसहस्रं सहस्रत्रयम् ।

वीरद्रुमलगमिपकजलैर्यथावत् संपूर्णं कुम्भमभिपूज्य कुर्यानुमत् ।

जप्त्वा मनुं पुनरष्टं त्रिसहस्रमात्रं सेकक्रिया ज्वरहरी ब्रह्मैकतप्ती ॥ ३९ ॥

पयसि हृदयदमे भानुमालोक्य तिष्ठन् प्रजपतु च सहस्रं नित्यशो मन्त्रमेनम् ।

स दुरितमपमृत्युं रोगनातांश्च हन्ता व्रजति नियतसौख्यं वत्सराद् दीर्घमायुः ॥ ४० ॥

मनुनामुनाष्टशतव्रतमथ प्रपिबेजलं ज्वलनदीपनकृत् ।

गुरु भुङ्क्ष्वप्युदरं तमुना परिजापितं पचति कृत्स्ननलः ॥ ४१ ॥

हुनेदरुणपङ्कजैस्त्रिमधुराप्लुतैर्नित्यशः सहस्रमृतमासतः पृथुतरा रमा जायते ।

प्रतिप्रतिपदं हुनेदिति पुषोऽथवा वत्सरं विनष्टवसुरप्यसौ भवति चेन्दिरामन्दिरम् ॥ ४२ ॥

अतुमासतः परमासतः ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायवर्यमगवत्पूज्यपाद-श्रीगोविन्दाचार्यशिष्य-श्रीभगवच्छङ्कराचार्य-

शिष्य-श्रीविष्णुशर्माचार्यशिष्य-श्रीप्रह्लादाचार्यशिष्य-श्रीविद्यारण्ययतिविरचिते

श्रीविद्यारण्यस्ये तन्त्रे एकोनविंशः अध्यायः ॥ २६ ॥

त्रिंशः श्वासः ।

अथ शेषमन्त्रा उद्भिद्यन्ते । तत्र श्रीनन्दिकेश्वरमते—

कैलामशिखरासीनमर्धनारीश्वर प्रभुम् । ब्रह्मोपेन्द्रमहेन्द्राद्यैर्देवैर्विधाधरैस्तथा ॥ १ ॥
दानवैर्गुनिभिः सिद्धैर्यक्षरक्षोष्मरोगणैः । हेरम्बरस्कन्दपूर्वादिगणैर्मत्तया मुसेत्रितम् ॥ २ ॥
अक्षक्रीडारमास्त्रादलालसं परमेश्वरम् । (?) * क्रीडतो भुवनेशस्य जगदम्बिकया सह ॥ ३ ॥
अक्षपाताधिकारे तु देव्या नन्दी नियोजितः । क्रीडता क्रमयोगेन जितं देवेन शम्भुना ॥ ४ ॥
अक्षप्रपाताद् देवेन प्रोक्तं नन्दिजितं मया । तव सत्याभियोगेन तुष्टोऽहं तव भक्तितः ॥ ५ ॥
वद किं क्रियता वत्स यत्ते मनसि वर्तते । ददामि तच्च सन्देहः प्रीतेन मनसाधुना ॥ ६ ॥

श्रीनन्दिकेश्वर उवाच

तुष्टोऽसि यदि मे देव जगतामीश्वर प्रभो । वद मन्त्राञ्जगन्नाथ शैवासैलोक्यदुर्लभान् ॥ ७ ॥
(यक्काङ्गन्यासमहितान् पूजाकर्ममन्त्रितान् । दीक्षामिपेकसहितानधिकारपदान्वितान् ॥ ८ ॥

श्रीमहादेव उवाच

कथयामि महामाग त्रैलोक्येष्वतिदुर्लभान् । शैवान् सर्वमनुश्रेष्ठान् सर्वतन्त्रेषु गोपितान् ॥ ९ ॥
मन्त्रोऽमीति न मे किञ्चिदवाच्यं तपि सुव्रत । मूलमन्त्राङ्गविन्यामपूजाकर्मसमन्वितान् ॥ १० ॥
दीक्षामिपेकसहितानधिकारपदान्वितात् । उद्धारक्रमयोगेन सर्वकामफलप्रदान् ॥ ११ ॥
सुममे भूप्रदेशे तु गोमयेनोपलेपिते । पुष्पप्रकरशोभाढ्ये गन्धधूपतरङ्गिते ॥ १२ ॥
विलिखेन्मातुकां तत्र वर्णाष्टकविभेदतः । स्त्रैः षोडशभिर्वर्गः प्रथमः प्ररिकीर्तितः ॥ १३ ॥
पञ्च पञ्चाक्षराधान्ये द्वापन्त्यां चतुरक्षरां । वर्णाष्टक भवेदेव ततो मन्त्रान् सप्तद्वारेत् ॥ १४ ॥
पञ्चमस्य तु वर्गस्य पञ्चमं प्रथमं वदेत् । पष्टवर्गान्तिषो वर्णः प्रथमान्त्यसमन्वितः ॥ १५ ॥
द्वितीयं वर्णमाख्यातमष्टमस्याक्षमक्षरम् । प्रथमस्य तृतीयार्णममेतं तत् तृतीयकम् ॥ १६ ॥
चतुर्थं सप्तमस्याद्वितीयार्णममन्त्रितम् । चतुर्थवर्णो मन्त्रस्य सप्तमाद्यं तु पञ्चमम् ॥ १७ ॥
एष पञ्चाक्षरो मन्त्रः प्रथमाक्षः षट्क्षरः । यत्साधनातु मनुजाः शिवमायुज्यमाप्नुयुः ॥ १८ ॥
प्रणस्तु परब्रह्मरोधकः समुदोदितः । पञ्चाक्षरमयानि स्युः पञ्चभूतानि सुव्रत ॥ १९ ॥
भूतात्मक जगदिदं तेनास्य जगदात्मता । अक्षिरुद्रो वामदेवः पङ्क्तिरुच्यन्द उदाहृतम् ॥ २० ॥

सदाशिवो देवतास्य मन्त्रस्य परिकीर्तितः । पटङ्गानि मनोर्वर्णैर्जातियुक्तानि कल्पयेत् ॥ २१ ॥
तत्तत्स्वरूपाधोरमद्योत्रामेशमंशकान् । मूलवर्णादिकान् न्यसेत् त्रिषु स्थानेष्वतन्त्रितः ॥ २२ ॥
सतर्जनीमध्यमान्त्यानामाहुष्टेष्वथापरः । आस्त्रहृत्पादगुह्येषु मूर्ध्नि वक्त्रेषु चापरः ॥ २३ ॥
ग्रन्थाम्बुवारुणोदीच्यमध्यवक्त्रेषु पञ्चसु । ततः पटङ्गं विन्यसेद्व्यमणं यथाविधि ॥ २४ ॥
सर्वज्ञो नित्यवृत्तश्च बोधान्नोऽज्ञादिः कीर्तितः । स्वतन्त्रशक्तिश्चालुमगतिश्चानन्तशक्तियुक् ॥ २५ ॥
मूलमन्त्रार्णपूर्वश्च धाम्नेशचदान्तिकैः क्रमात् । पटङ्गानि मनोरस्य जातियुक्तानि मन्त्रवित् ॥ २६ ॥
कुर्वीत गोलकन्यासं रत्नायै नन्दिकेश्वर । हृदि वक्त्रांमयोत्सवोः, कण्ठे नाभौ द्विपार्श्वयोः ॥ २७ ॥
श्रेष्ठे हृदि, ततो मूर्ध्नि वदने नेत्रयोर्मसोः, । टोप्यस्मन्धिषु साग्रेषु, विन्यसेत् तदनन्तरम् ॥ २८ ॥
शिरोवदनहस्तकुक्षिमोरुपादद्वये, पुनः । हृदि वक्त्राभ्युजे कण्ठे मृगामयवरेष्वथ, ॥ २९ ॥
वक्त्रांसहस्रं पादोरुजठरेषु, क्रमान्वसेत् । मूलमन्त्रस्य पटवर्णानि यथावद् देशिकोत्तमः ॥ ३० ॥
मूर्ध्नि भालोदरांसेषु हृदये तान् पुनर्न्यसेत् । नमोऽस्तु स्थाणुभूताय ज्योतिर्लिङ्गामृतात्मने ॥ ३१ ॥
चतुर्भूर्तिवपुरश्चायाभासिताङ्गाय शम्भवे । पश्चादनेन मन्त्रेण कुर्याच्च व्यापकं सुधीः ॥ ३२ ॥
एवं न्यस्ततनुर्नन्दिन् ध्यायेद् देवमनन्यधीः । गोचीरफेनघवलं रजताक्षिसमप्रभम् ॥ ३३ ॥
चारुचन्द्रकलाराजजटासुकुटमण्डितम् । पञ्चवक्त्रधरं शम्भुं प्रतिवक्त्रं त्रिलोचनम् ॥ ३४ ॥
शार्दूलचर्मवसनं रत्नाभरणभूषितम् । दक्षोर्ध्वहस्ते परंशुं वरं च तदधःकरे ॥ ३५ ॥
वामोर्ध्वहस्ते हरिणं दधानमभयं परे । सुप्रमन्नमुस्ताम्भोजं निविष्टं पञ्चविष्टरे ॥ ३६ ॥
ब्रह्मविष्णुमहेन्द्रार्घ्यैः स्तुतं भक्त्या सुरासुरैः । विश्वाद्यं विश्ववपुषं भवभीतिहरं शिवम् ॥ ३७ ॥
इति ध्यात्वा गणश्रेष्ठ मानमैरर्चयेच्चिवम् । उपचारैः षोडशभिर्वात्सपीठे ममर्चयेत् ॥ ३८ ॥
पद्मं चमुदलं कृत्वा कर्णिकाकेमरोञ्जलम् । बहिरष्टदलद्वन्द्वं चतुरस्रत्रयावृतम् ॥ ३९ ॥
चतुर्द्वारसमायुक्तं मण्डलेऽस्मिन् प्रपूजयेत् । ॥

अत्र मानसपूजादिनीष्टपूजान्तस्य प्रागेव प्रयोगप्रकरणे लिखितत्वाद्ग्रन्थगौरवभयाच्च नात्र लिख्यते । तथा—
एवं पीठं समभ्यर्च्य मूर्तिं मूलेन तत्र वै । संस्थाप्य देवमावाह्य तस्या मंपूजयेच्चिवम् ॥ ४० ॥
सर्वोपनारैराराध्य मध्ये वत्स ततोऽर्चयेत् । प्रथमेऽष्टदले मूर्तीर्यजेत् तत्पुरुषादिकाः ॥ ४१ ॥
दिक्पत्रेषु गणश्रेष्ठ ईशं मध्ये समर्चयेत् । पीतामितश्चेतरत्रज्ञेताभाश्चतुराननाः ॥ ४२ ॥
वराभयमृगान् वत्स परंशुं विभ्रतीः करैः । कोणपत्रेषु मध्ये च निवृत्त्याद्याः कला यजेत् ॥ ४३ ॥
निवृत्तिश्च प्रतिष्ठा च विद्या शान्तिस्त्वतः परम् । शान्त्यतीवाद्य ताः प्रोक्तास्तेजोरूपाः कलाः क्रमात् ॥ ४४ ॥
अग्नीशासुरवायव्यमध्ये दिक्षु च पूजयेत् । केमरेषु पटङ्गानि द्वितीयेऽष्टदले ततः ॥ ४५ ॥
अनन्ताद्यान् यजेद्वत्स देवाग्नादिप्रदक्षिणम् । अनन्तं सूक्ष्मनामानं शिवोत्तममनन्तरम् ॥ ४६ ॥

एकमेवमेकह्रं त्रिमूर्तिं तदनन्तरम् । श्रीकण्ठं च गणश्रेष्ठ शिखण्डिनमपि क्रमात् ॥ ४७ ॥
 रत्नपीतासितारक्तकृष्णरक्ताञ्जनामितान् । किरीटार्पितवालेन्दून् पद्मस्थाशारुभूपणान् ॥ ४८ ॥
 त्रिनेत्राञ्जुलवज्रेषुचापहस्तान् मनोहरान् । ततोऽर्चयेद्गणश्रेष्ठ तृतीयेऽष्टदले पुनः ॥ ४९ ॥
 उमाचण्डीधरौ नन्दौ महाकालौ गणेश्वरः । वृषभो भृङ्गिरितिश्च स्कन्दश्चैतान् यथाक्रमम् ॥ ५० ॥
 उत्तरं दत्तमारभ्य नीलपीतासितारुणान् । मुक्तानिशाकरश्चेतपाटलान् क्रमतः सुधीः ॥ ५१ ॥
 चतुरस्रे गणश्रेष्ठ पूर्वादिक्रमतो यजेत् । इन्द्रं सुराधिपं पीतं वज्रदत्तं सत्वाहनम् ॥ ५२ ॥
 अग्निं तेजोधिपं रक्तं शक्तिहस्तं सुभूषितम् । यमं प्रेताधिपं कृष्णं दण्डहस्तं समर्चयेत् ॥ ५३ ॥
 रक्षोधिपं च निर्ऋतिं रज्जुहस्तं सुधूम्रकम् । पाशहस्तं सुशुभाङ्गं वरुणं यादसां पतिम् ॥ ५४ ॥
 वायुं प्राणाधिपं धूम्रमङ्गुशालकं यजेत् । यक्षाधिपं कुबेरं च मुक्तावर्यं गदाधरम् ॥ ५५ ॥
 विद्यापतिं तथेशानं स्वच्छं शूलकरं यजेत् । (ब्रह्माणं पद्महस्तं च लोकपं रक्तवर्णकम् ॥ ५६ ॥
 अनन्तं नागपं गौरवर्यं ऋकधरं तथा ।) ऐरावतं तथा मेघं महिषं भूतपूरुषम् ॥ ५७ ॥
 मकरं भृगमर्लीं च वृषं च त्रिपहसकौ । इन्द्रादिलोकपालानां वाहनानि गणाधिप ॥ ५८ ॥
 ततो बहिस्तदङ्गाणि तत्तत्पार्श्वं समर्चयेत् । वज्रं पीतं सितां शक्तिं दण्डं कृष्णं समर्चयेत् ॥ ५९ ॥
 खड्गमाकाशतद्गायं पाशं विद्युभिर्गं यजेत् । अङ्गुशं रक्तवर्णं तु शुक्रवर्णं गदां यजेत् ॥ ६० ॥
 त्रिशूलं नीलवर्णं च यजेद्वत्स समाहितः । रथाङ्गं कुरुविन्दार्यं पद्मं रक्तं समर्चयेत् ॥ ६१ ॥
 लोकपालाद्युधान्येवं कथितानि तवानय । य एवं पूजयेद् देव स सद्यः शिवतां व्रजेत् ॥ ६२ ॥
 इति । तथा—

तन्महेशपदं देवं विग्रहे वाग्वितीयेत् । विशुद्धाय च धीशब्दं महिं तज्जः शिवः—पदम् ॥ ६३ ॥

प्रचोदयादिति प्रोच्य गायत्री श्रीशिवस्य च । ॥

इति । अथ शैवमन्त्राः,—तत्र कैलासेत्यादि फलप्रदानित्यन्तमेकादश स्तोकास्तन्मायतारक्रमकथनपरा
 उक्तोच्यमानविषयत्वात् स्पष्टार्थाः । “सुसमे” इत्यादिभिरुद्देशैर्दित्यन्तैस्त्रिभिः स्तोकेभ्योद्धारकथनार्थं मादृशप्र-
 स्तारस्थानस्वरूपं तस्य वर्णशक्तिभेदं बोधयिष्यति । तत्र पञ्चमस्य वर्णस्य पञ्चममत्तरं तेन नकारः, न
 प्रथममत्तरं मन्त्रस्येति शेषः । (पष्ठस्य वर्णस्यान्तिमो वर्णं नकारः स प्रथमस्यान्येन अ इत्यनेन त्वदितो
 मन्त्रस्य द्वितीयार्थस्तेन अ इति बोध्यम् ।) अष्टमस्य वर्णस्याद्यमत्तरं शकारः प्रथमस्य वर्णस्य द्वितीयार्थ-
 रेण इकारेण समेत मन्त्रस्य तृतीयमत्तरं शि इति । सप्तमस्य वर्णस्य चतुर्थमत्तरं वकारः न प्रथमवर्णस्य
 द्वितीयार्थेन आ इत्यनेन समन्वित मन्त्रस्य चतुर्थमत्तरं भवति, तेन वा इति । सप्तमवर्णस्याद्य य इति
 मन्त्रस्य पञ्चममत्तरं भवति ॥ मन्त्रनिरुक्तिमाह—प्रणवस्त्वित्यादि । स्पष्टार्थः ॥ अथ प्रयोगः—तत्र प्रागुक्त-
 विधिना दक्षितं साधकः प्रागुक्तप्रकारेण प्रातरत्त्यानादियोगपीठन्यासान्तं कर्म कृत्वा मूलेन प्राणायामत्रयं
 कृत्वा, शिरसि वामदेवाय श्रुण्वे नमः । मुखे पेङ्क्तिञ्जन्दसे नमः । हृदये श्रीमद्दशविधाय देवतायै नमः ।
 इति विन्यस्य मम चतुर्विधपुरषार्थसिद्धये विनियोगः, इति एतादृशलिखेदेत् । तर्जन्यो नं तत्पुरुषाय

नमः । मध्यमयो मं अघोराय नमः । कनिष्ठिकयो शिं सघोजाताय नमः । अनामिकयो वां वाम-
देवाय नमः । अद्गुष्ठयो यं ईशानाय नमः । इति करयोर्विन्यस्य, मुखं हृदये पादयोर्गुह्ये मूर्ध्नि चैता-
मूर्तीर्विन्यस्य, पुनर्मूर्ते नं तत्पुरुषाय प्राञ्चक्याय नमः । दक्षकूर्णे मं अघोराय दक्षिणपञ्चाय० । चूडाध-
शिं सघोजाताय पश्चिमपञ्चाय० । वामकूर्णे वा वामदेवायोत्तरवक्त्राय० । मूर्ध्नि य ईशानायोर्ध्वपञ्चाय० ।
इति पञ्चमूर्तीर्विन्यस्य, ओं सर्वप्रशस्तिघाते हृदयाय० । नं नित्यवृत्तेशक्तिघाते शिरसे० । म अनादिगो-
घशक्तिघाते शिखाय० । शिं स्वतन्त्रशक्तिघाते कञ्चाय० । वा अनुत्तशक्तिघाते नेत्रत्रयाय० । य अनन्त-
शक्तिघाते अत्राय फट् । इति मन्त्रैः षडङ्गानि यथास्थान विन्यस्य मूलमन्त्रेण व्यापकस्याम कुर्यान् । तत (१)
हृदि ओंनमः । वक्त्रे नंनमः । दक्षिणासे नंनमः । वामासे शिनमः । दक्षिणोरी वानमः । वामोरी यंनमः ॥
(२) कण्ठे ओंनमः । नामौ न० । दक्षिणपार्श्वे मं० । वामपार्श्वे शिं० । पृष्ठे या० । हृदि यं० ॥ (३) मूर्ध्नि
ओंनमः । वदने नं० । दक्षनेत्रे मं० । वामनेत्रे शिं० । दक्षनाले या० । वामे यं नमः ॥ (४) वक्षोर्मूले
ओंनमः । मध्ये नं० । मणिग्रन्थे मं० । अङ्गुलिमूले शिं० । अङ्गुलिमध्ये यां० । अङ्गुल्यग्रे यंनमः ॥ (५)
वामदोर्मूले ओंनमः । मध्ये नं० । मणिग्रन्थे मं० । अङ्गुलिमूले शिं० । मध्ये या० । अग्रे यंनमः ॥ (६)
वक्षोरमूले ओंनमः । जानुनि नं० । गुल्फे मं० । अङ्गुलिमूले शिं० । मध्ये यां० । अग्रे यंनमः ॥ (७)
वामोरमूले ओंनमः । जानुनि नं० । गुल्फे मं० । अङ्गुलिमूले शिं० । मध्ये या० । अग्रे यंनमः ॥ (८) शिरसि
ओंनमः । मुखे नं० । हृदि मं० । कुक्षौ शिं० । दक्षोरमूलादिपादाग्रपर्यन्तं यां० । वामोरमूलादिपादाग्र-
पर्यन्तं यंनमः ॥ (९) हृदि ओंनमः । वक्त्रे नं० । कण्ठे मं० । वामोर्ध्वहस्ते मृगे शिं० । वामाध करे
अग्रे यां० । दक्षाधोहस्ते घरे यंनमः ॥ (१०) मुखे ओंनमः । अंसयो. नं० । हृदि मं० । पादयो शिं० ।
ऊर्ध्वो धां० । जठरे यंनमः ॥ इति विन्यस्य, (पुनर्मूर्ध्नि ओंनमः । तलाटे नंनमः । जठरे नंनमः । दक्षासे
शिनमः । वामासे यानमः । हृदये यंनमः ॥) “नमोऽस्तु स्यारुभूताय ज्योतिर्लिङ्गामृतात्मने । चतुर्भुक्ति-
वपुष्ङ्गायामासिताङ्गाय शम्भवे” ॥ इति मन्त्रेण मूर्धादिपादपर्यन्तं व्यापकं न्यसेत् । इति विन्यस्य यथा-
ङ्गरूपं देवं ध्यात्वा मानसपूजादियोगपीठपूजान्ते यथाविधि देवमागहासनादिपुष्पात्तैरुपचारैः संपूज्य,
मग्नराक्षसपूजार्थमनुज्ञां देहि इति प्रार्थ्य, प्रथमेऽष्टदले दिग्दलेषु—नं तत्पुरुषाय नमः । मं अघोराय० ।
शिं सघोजाताय० । वां वामदेवाय० । मध्ये यं ईशानाय० । इति देवाग्रादिप्रादक्षिण्येन संपूज्य, आतो-
यादिदलेषु प्रादक्षिण्येन—ओं निवृत्तये नमः । ओं प्रतिष्ठायै० । ओं विद्यायै० । ओं शाश्वतये नमः । मध्ये—
ओं शान्त्यतीतायै नमः । इति संपूज्य, द्वितीयाष्टदलान्तः केशरेषु देवस्य दक्षप्रकेशरे ओं हृदयाय नमः ।
वामाग्रे ईशाने नं शिरसे० । पृष्ठदक्षिणे मं शिखायै० । पृष्ठवामे शिं कवचाय० । अग्रे वां नेत्रत्रयाय० ।
अग्रादिचतुर्दिषु यं अत्राय० । इति संपूज्य, (द्वितीयेऽष्टदले देवाग्रदलमारभ्य प्रादक्षिण्येन—अनन्ताय नमः ।
सूत्रमाय० । शिषोक्तमाय० । एकनेत्राय० । एकवक्त्राय० । त्रिमूर्तये० । श्रीकण्ठाय० । शिखण्डिने नमः ।
इति संपूज्य) तृतीयेऽष्टदले देवस्य वामदलमारभ्य प्रादक्षिण्येन—उमायै नमः । चण्डीश्वराय० । नन्दिने० ।
महाकालाय० । गणेश्वराय० । वृषमाय० । भृङ्गिस्टिये० । स्कन्दाय नमः । इति संपूज्य, चतुरस्रेखात्र-
यान्तरालगतवीथीद्वयेऽभ्यन्तरालवीथ्यां देवाग्रमारभ्य—सं इन्द्राय सुराधिपतये पीतवर्णाय वज्रहस्ताय पेरा-
वणवाहनाय नमः । रं अग्नये तेजोधिपतये रक्तवर्णाय शक्तिहस्ताय मेघवाहनाय नमः । टं यमाय प्रेता-
धिपतये कृष्णवर्णाय दण्डहस्ताय महिषवाहनाय नमः । तं निर्ऋतये रक्षोधिपतये धूम्रवर्णाय खड्गहस्ताय

(प्रेतवाहनाय नमः । चं वरुणाय यावमापतये शुक्रवर्णाय पाशदस्ताय मकरवाहनाय नमः । यं वायवे-
 प्राणाधिपतये धूम्रवर्णाय अक्रुशहस्ताय मृगवाहनाय नमः । मं कुजेराय यन्त्राधिपतये मंत्रविद्यार्णाय गदा-
 हस्ताय) नरवाहनाय नमः । हा ईशानाय विद्याधिपतये स्फटिकवर्णाय शूलहस्ताय वृषभवाहनाय नमः ।
 इति संपूज्य, इन्द्रेशानयोर्मध्ये आ ब्रह्मेण लोकाधिपतये रत्नवर्णाय पद्महस्ताय हंसवाहनाय नमः । निशु-
 तिवरुणयोर्मध्ये हां अनेतथ नागाधिपतये गौरवर्णाय चक्रहस्ताय गरुडवाहनाय नमः । इति संपूज्य,
 द्वितीययोर्मध्ये—यज्ञाय नमः । गङ्गेय० । दगडाय० । यज्ञाय० । पाशाय० । अद्रुहाय० । गदाय० ।
 त्रिशूलाय० । पद्माय० । चक्राय० । इति स्तारुपालायुधानि तत्समीपस्थानेषु पूजयेत् । इत्य लोकापाला-
 र्णाय निस्तरायस्त्रौ प्रागुक्तप्रकारेण वा पूजयेत् । इत्य पञ्चारण्यसमेतं देव संपूज्य, मूलमन्त्रमुच्चार्य साक्षात्
 सपरिघाताय श्रीसदाशिवाय नमः । इति पुष्पाञ्जलिना मध्ये देव संपूज्य धूपदीपादि पूजाशेषं प्रागुक्तवि-
 धिना समापयेदिति । तथा—

सत्त्वपट्ट जपेद्वत्स नियमस्यो जितेन्द्रियः । तावत्सहस्रं जुहुयात् विलैः शुद्धैर्नृत्तप्लुतैः ॥ ६४ ॥
 पायर्मः क्षीरद्वान्यममिन्द्रिषां गणेश्वर । तावत्सहस्रं जलैः शुद्धैस्तर्पयेच्चन्द्राग्नितैः ॥ ६५ ॥
 भार्जयेच्च गणप्रेष्ठ स्वात्मानं मूलमन्त्रतः । तर्पणस्य दशांशेन तद्दशांशेन भोजयेत् ॥ ६६ ॥
 शिवभक्तान् द्विजश्रेष्ठान् मदाचारानतन्द्रिनः । पञ्चाङ्गमेव निधिवत् पुरश्चरणमाचरेत् ॥ ६७ ॥
 एवं सतिद्वमन्त्रस्तु सर्वान् कामान् प्रपञ्चति । ॥

एव पद्मसूत्रजप इतयुगपर कलापेतश्चतुर्गुणजप कार्यः ॥ लिङ्गपुराणे—

विनियोगं प्रवक्ष्यामि मिद्वमन्त्रप्रयोजनम् । दीर्घक्यं याति तन्मन्त्रं विनियोगमजानतः ॥ १ ॥
 यस्य येन निपुञ्जीत कार्येण च विशेषतः । विनियोगः स विज्ञेय ऐहिकानुष्मिकं फलम् ॥ २ ॥
 विनियोगजमायुष्यमारोग्यं तत्सुनित्यता । राजैश्वर्यं च विज्ञानं स्वर्गो निर्वाणमेव च ॥ ३ ॥
 भोजनं चामिषैश्च अन्नमर्षणमेव च । स्नानं च मन्त्रयोर्मतेवं कुर्यादेकादशेन वै ॥ ४ ॥
 शुद्धः पर्वतमारुह्य जपेत्सहस्रतन्त्रितः । महानद्यां हिल्लवं तु दीर्घमायुरमाप्नुयात् ॥ ५ ॥
 द्वात्रिंशन्मिलैर्वापि शुद्धैर्द्रव्यैस्तथैव च । तेषां दशं महत्वाणि होममायुःश्रवर्धनम् ॥ ६ ॥
 अथत्यवृत्तमाश्रित्य जपेत्सहस्रं सुधीः । शनैश्चरदिने स्पृष्ट्वा दीर्घमायुर्लभेन्नरः ॥ ७ ॥
 जपेदष्टोत्तरशतं सोऽयमृत्पुहरो भवेत् । आदिस्थाभिमुखो भूत्वा जपेत्सहस्रमन्यधीः ॥ ८ ॥
 अर्करष्टगतं नित्यं जुहुयाद् व्याधिमुद्धये । समस्तव्याधिशान्त्यर्थं पलाशसमिधो नरः ॥ ९ ॥
 हुत्वा दशमहस्रं तु नीरोगो मनुजो भवेत् । जपेत्सहस्रं तु पूर्वदिं हुत्वा चाष्टशतेन च ॥ १० ॥
 धर्मं नित्यमुपस्थाप्य यः स आरोग्यमाप्नुयात् । नदीतोयेन मण्डूकं च सस्पृष्ट्य शोभनम् ॥ ११ ॥
 जप्त्वापुनः तु तैः स्नायाद्रोगाणां भेषजं भवेत् । अष्टादिगतिजप्ताक्षमश्रीयादग्न्यहं शुचिः ॥ १२ ॥
 हुत्वा च तालपालाशैर्गन्तारोग्यमप्नुते । निन्यमष्टशतं जप्त्वा पित्रेऽप्योऽर्हसन्निधौ ॥ १३ ॥

औदर्य्याधिभिः सर्वमामेनैकेन मृच्यते । एकादशेन भुञ्जीयादन्नं चैवाभिमन्त्रितम् ॥ १४ ॥
 मत्तं चात्र तथा पेयं विषमप्यमृतं भवेत् । चन्द्रधर्मग्रहे पूर्वमुपोष्य विधिना शुचिः ॥ १५ ॥
 यावद्ग्रहणमोचं तु तावन्नद्या समाहितः । जपेत् समुद्रगामिन्यां विमोचे ग्रहणस्य तु ॥ १६ ॥
 अष्टोत्तरमहस्रेण पिबेद्वादीरमं द्विजः । ऐहिकीं लभते मेधां मर्यादुतिवद्वां शुभम् ॥ १७ ॥
 सारम्भती भवेद् देवी तस्य वागतिमानुषी । ग्रहनचत्रपीडासु जपेद् भस्त्राद्युत नरः ॥ १८ ॥
 (हुता चाष्टमहस्यं च ग्रहपीडा विनश्यति । दुःस्वप्नदर्शने आता जपेच्चैवाप्तं नरः ॥ १९ ॥)
 घृतेनाष्टशतं हुता मयः शान्तिर्भविष्यति । चन्द्रधर्मग्रहे लिङ्गं समभ्यर्च्य यथाविधि ॥ २० ॥
 यत्किञ्चित् प्रार्थयेद् देवि जपेदयुतमादरात् । मनीषां तस्य देवस्य शुचिः संयतमानसः ॥ २१ ॥
 सर्वान् कामानवाप्नोति पुरुषो नात्र संशयः । गजानां तुरगाणां तु गोजातीनां तथैव च ॥ २२ ॥
 व्याध्यागमे शुचिर्भूता जुहुयात् समिधाहुतिम् । मामभ्यर्च्य विधिना अयुतं भक्तिंयुतं ॥ २३ ॥
 तेषामुद्दिष्ट शान्तिश्च भविष्यति न संशयः । उत्पाते शुशुबाघायां जुहुयादयुतं शुचिः ॥ २४ ॥
 पलागसमिर्घर्देवि तस्य शान्तिर्भविष्यति । आभिचारिकशृङ्गायामेतद् देवि समाचरेत् ॥ २५ ॥
 प्रतिधावति तन्काङ्क्षिः शत्रोः पीडा भविष्यति । चिद्रेपणार्थं जुहुयाद्विमीतसमिधाष्टकम् ॥ २६ ॥
 प्रायश्चित्तं च वच्चापि सर्वपापविशुद्धये । पापशुद्धिं यथा सम्पक् कर्तुमभ्युद्यतो नरः ॥ २७ ॥
 पापशुद्धिर्न चेत् पुंसः क्रियाः मार्गश्च निष्फलाः । ज्ञानं च हीयते तस्मात् कर्तव्यं पापशोधनम् ॥ २८ ॥
 विद्यालक्ष्मीविशुद्ध्यर्थं मां ध्याताञ्जलिना शुभे । शिवेनकादशेनाङ्गिरभिपिञ्चेत् समन्ततः ॥ २९ ॥
 अष्टोत्तरशतेनैव स्नायात् पापविशुद्धये । सर्वतीर्थफलं तच्च सर्वपापहर्त्रं शुभम् ॥ ३० ॥
 मन्थोपासनविच्छेदे जपेद् दशशतं बुधः । विद्वरार्हश्च चाण्डालमार्जारैः क्रूरकूर्गरपि ॥ ३१ ॥
 स्पृष्टमन्नं न भुञ्जीत भुज्जता चाष्टशतं जपेत् । ब्रह्महत्यादिशुद्ध्यर्थं जपेत्तत्पुनः नरः ॥ ३२ ॥
 पातकानां तदर्थं स्नानात्र कार्या विचारणा । उपपातकदृष्टानां तदर्थं परिकीर्तितम् ॥ ३३ ॥
 शोषाणामपि पापानां जपेत् पञ्चसहस्रकम् । आत्मबोधकरं गुणं शिखरूपप्रमाद्यकम् ॥ ३४ ॥
 जितश्चासौ जपेन्मन्त्रं पञ्चलक्षमनाकुलः । पञ्चवायुजयं भटे प्राप्नोति मनुजः सुरी ॥ ३५ ॥
 यो जपेत् पञ्चलक्षं तु निरुहतिन्द्रियः शुचिः । पञ्चेन्द्रियाणां विजयो भविष्यति वरानने ॥ ३६ ॥
 ध्यानयुक्तो जपेद्यस्तु मनः संयम्य यत्नतः । सम्बन्धिजपमाप्नोति करुणानां वरानने ॥ ३७ ॥
 पञ्चविंशतिलक्षाणां जपेन कमलानने । पञ्चविंशतितत्त्वानां विजयं मनुजो लभेत् ॥ ३८ ॥
 मन्थरात्रे व्यतीते तु जपेदयुतमादरात् । स ब्रह्ममिदमाप्नोति ईर्ष्यानेन सुन्दरि ॥ ३९ ॥
 जपेत्तत्तमनालस्यो निर्वीते ध्वनिर्जिते । मन्थरात्रे शिवज्योत्स्नां परशत्येव न संशयः ॥ ४० ॥
 (अन्धकारविनाशं च दीपस्यैव प्रकाशनम् । हृदयान्तर्वह्निर्वापि भविष्यति न संशयः ॥ ४१ ॥)

मर्वनपत्नमृदुयं जपेद्युतमात्मवान् । मर्वीजमपुटं मधु शतलव जपेत् मुषीः ॥ ४२ ॥
मत्मायुज्यमवाप्नोति मन्त्रिमान् मनुजः परम् । ॥

इति । तथा लिङ्गपुराणे—

अस्य मन्त्रस्य वक्ष्यामि अपिच्छन्दोऽपिद्वैवतम् । वीजं शक्तिं स्वरं वणं न्यानं चैवावरं प्रति ॥ १ ॥
वामदेवो नाम अपिः पंक्तिरुच्छन्द उदाहृतम् । देवता निव एवाह मन्त्रस्यास्य वरानने ॥ २ ॥
नकारादीनि वर्णानि पञ्चभूतात्मकानि च । आन्मानं प्रणवं त्रिदि मय्यापिनमव्ययम् ॥ ३ ॥
शक्तिस्तमेव देवेशि मर्वदेवनमस्कृता । तदीयं प्रणवं केचिन्मदीयं प्रणवं तथा ॥ ४ ॥
तदीयं देवि मन्त्राणां शक्तिभूतं न संशयः । ओंकारस्य स्वरोदात्त अपिर्गन्ता सिता प्रमा ॥ ५ ॥
छन्दो देवी च गायत्री परमात्माधिदेवता । उदात्तः प्रथमस्तद्वचतुर्थश्च द्वितीयकः ॥ ६ ॥
पञ्चमः स्वगितयैव मव्ययो निपादस्तथा । नकारः पातवर्णोऽस्य (स्थानं पूर्वमुगुं स्मृतम् ॥ ७ ॥
इन्द्रोऽपिद्वैवत छन्दो गायत्री गौतम अपिः । मकारः कृष्णवर्णोऽस्य (स्थानं वै दक्षिणं मुखम् ॥ ८ ॥
छन्दांस्तुपुटपिथार्थी रुद्रो देवतमुच्यते । गिकारो धूम्रवर्णोऽस्य न्यानं वै पश्चिमं मुखम् ॥ ९ ॥
विश्वामित्र अपिस्त्रिष्टुप् छन्दो विष्णुश्च देवता । वकारो हेमवर्णोऽस्य न्यानं चैवोत्तरं मुखम् ॥ १० ॥
ब्रह्माधिदैवत छन्दो बृहती चाङ्गिरा अपिः । यकारो रक्तवर्णोऽस्य स्थानमूर्ध्वमुखं विराट् ॥ ११ ॥
छन्दो अपिर्मरद्वाजो रुद्रो देवतमुच्यते । ॥

इति ॥ तथा भार्गवग्रंथे—

इत्थं शिवं ममभ्यर्च्य महत्सं नित्यशो जपेत् । सर्वपापविनिर्मुक्त्यान्ते मद्गतिमाप्नुयात् ॥ १ ॥
सर्वपापविनिर्मुक्तः प्राप्नुयाद्वाञ्छितां रमाम् । महत्सद्व्यजापेन महारोगैः प्रमुच्यते ॥ २ ॥
महत्सद्व्यजापेन दीर्घमायुर्लभेन्नरः । चतुःमहत्सद्व्यजापेन वाञ्छितानाथानवाप्नुयात् ॥ ३ ॥
विलसं शुद्धैर्घृताभ्यर्च्यैर्हृतेन्दुत्पातसंभवाः । रोगा विनश्यन्त्यचिरान्नात्र कार्या विचारणा ॥ ४ ॥
प्रतपेच्छतलव यः स गिरो नात्र संगमः । नादीनां पञ्चवर्णानामृपयोऽमी मताः क्रमात् ॥ ५ ॥
गौतमोऽत्रिद्वितीयः स्याद्विद्यामित्रोऽङ्गिरान्मथा । मरद्वाजश्च गायत्री मालुष्टुप् त्रिष्टुबैव च ॥ ६ ॥
बृहती मयिराडेया छन्दांषोडश मतानि वै । इन्द्रहरिश्चन्द्रास्कन्द देवाः प्रकीर्तिताः ॥ ७ ॥
एषामाद्यः पूर्ववत् स्यात् (पूर्वः शीतोऽभितल्लथा । धूम्रपीतारुणा ज्ञेया एवं पञ्चार्णवो मताः ॥ ८ ॥
एषामाद्य नार्दानामाद्यः षण्ण स पूर्ववत् स्यात्) परब्रह्मरोषक इत्यर्थः । अथच पूर्वोक्तमुन्यादिवक्ष्य
स्यात् । तथा—

..... । अपिर्गन्ता ममुद्दिष्टो गायत्रीच्छन्द इति ॥ ९ ॥
देव्यादिकं देवनाम् परमात्मा समीरितः । ज्योतिर्वर्णः ममाख्यातो मोक्षार्थं विनिपुज्यते ॥ १० ॥

इत्यादि । इति पञ्चाक्षरायिष्ठि ॥ नन्दिकेश्वरमते मन्त्रान्दरे—

मृणु नन्दिन् प्रवक्ष्यामि मन्त्रान्तरमुमापतेः । अष्टमान्त्यं सप्तमस्य द्वितीयांस्थमातिखेत् ॥ १ ॥
आद्यवर्गानुरीपाणोपान्त्याभ्यां परिमण्डितम् । मायावीजमिदं वत्स त्रिषु लोकेषु दुर्लभम् ॥ २ ॥
अनेनाद्यन्तयोर्युक्तः पञ्चार्यः मन्त्रवर्णकः । षट्कर्णश्चाष्टवर्णः स्यादेवं मन्त्रद्वयं भवेत् ॥ ३ ॥
अष्टमान्त्यं हकारः, सप्तमद्वितीयायुष्यं रेफोपरि स्थितः, आद्यगुणतुरीयाय ईकारः, तत्पदेव (यगम्य) उपान्त्यो विन्दुस्ताभ्यां युक्तं लिखेत्, तेन मायावीजं सिद्धम् ॥ तथा—

अपिरुक्तो वामदेवः षट्त्रिंशच्छन्द उदाहृतम् । उमापतिदेवता स्यान्मन्त्रयोजनगदीधरः ॥ ४ ॥
तारपद्मदीर्घपुष्पायापूर्वमप्राणकैः क्रमात् । षट्द्वानि गणश्रेष्ठ जातिपुङ्गवानि कल्पयेत् ॥ ५ ॥
गन्धूककुसुमारङ्गं चन्द्रार्धमृतशेखरम् । दक्षिणोर्ध्वकरे शूलं तदधो वरमुद्रिकाम् ॥ ६ ॥
वामोर्ध्वेन कपालं तदधोहस्तेन चामयम् । दधानं निजवामोरुपीठस्यापि गणेश्वर ॥ ७ ॥
रक्तोत्पलकरायाश्च श्लिष्यन्तं वामबाहुना । सर्वाभरणसन्दीप्तदेहं देव्या मुदान्वितम् ॥ ८ ॥
सैरवक्त्रं त्रिनयनं सर्वाभरणभूषितम् । एवं ध्याता यजेद् देवं माकमोक्ते शैवविष्टरे ॥ ९ ॥
पदं पञ्चदलं कृत्वा तट्टहिद्याष्टपत्रकम् । बाहिरष्टच्छदाम्भोजं चतुरस्रत्रयं बहिः ॥ १० ॥
वीथीद्वयसमोपेतं चतुर्द्वारोपशोभितम् । असिन् पीठे यनेद् देवं भूर्ति संकल्प्य मूलतः ॥ ११ ॥
सर्वोपचारैराराध्य प्राग्बद्धानि पूजयेत् । हस्तेसां गगनां रक्तां महोच्छुम्भां करालिकाम् ॥ १२ ॥
पूजयेत् पञ्चपत्रेषु बाहिरष्टदले पुनः । वृषभं क्षेत्रपात्रं च चण्डेश्वरमनन्तरम् ॥ १३ ॥
दुर्गां च पण्णसुं पश्चान्नन्दिनं विघ्ननायकम् । मेनापतिं ततो बाह्ये यजेदष्टदलेऽपिमाः ॥ १४ ॥
ब्राह्म्याद्या मातरस्तास्तु ब्राह्मी माहेश्वरी ततः । कौमारी वैष्णवी चैव वाराही तदनन्तरम् ॥ १५ ॥
ऐन्द्री च पृथी चाप्युषा महालक्ष्मीरिति क्रमात् । लोकपालांस्तदस्त्राणि चतुरस्रान्तरालयोः ॥ १६ ॥
एवं संपूज्य देवेशं नियमेन जितेन्द्रियः । लक्षत्रयं जपेत् सार्धं तत्तमहर्षं समिद्धरैः ॥ १७ ॥
आरग्वधतरुद्रतैस्तत्पुष्पैर्वा हुनेत् ततः । मधुरत्रयमभिर्हस्तैर्षादि ततश्चरेत् ॥ १८ ॥
प्रागुक्तेन विधानेन ततः सिद्धो भवेन्मनुः । सौभाग्यमपदाप्युपपुत्रपौत्रादिवर्धनः ॥ १९ ॥
देहान्ते च गणश्रेष्ठ शिवसायुज्यदो भवेत् । ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासान्तं प्राग्बद्धत्वा, शिरसि वामदेवाय श्रुपये नमः । मुखे षट्त्रिंशच्छन्दसे नमः । हृदये श्रीउमापतये देवतायै नमः । इति विन्यस्य, मम सर्वार्थमाप्ति-
क्षये विनियोग इति कृताञ्जलिर्बदेत् । ओंहाँं हृदयाय नमः । ओंहाँं शिरसे । ओंहाँं शिवायै ।
ओंहाँं कवचाय । ओंहाँं नेत्रत्रयाय । ओंहाँं अस्त्राय । इति षट्द्वान्मन्त्रानुष्ठादितलान्तं करयो-
र्विन्यस्य, (हृदयादिषट्द्वान्ध्वनि न्यसेत् । ततो ध्यानादिमानसपुजान्ते प्रमाणोक्तं पूजावर्कं निर्मायाध्यादि-
पुष्पपञ्चवारान्ते प्राग्बद्धं देवाङ्गानि संपूज्य) पञ्चदलेषु देवाप्रदलमारभ्य प्रादक्षिण्येन—ओंहस्तेष्वपि नमः । ओं
गगतायै । ओंरक्तायै । ओंमहोच्छुम्भायै । ओंकरालिकायै नमः । इति संपूज्य, अष्टदलेषु देवाप्रमारभ्य—

चुपमाय नमः । क्षेत्रपालाय० । चण्डेश्वराय० । दुर्गायै० । परमुखाय० । नन्दिने० । विघ्नायकाय० ।
 सेनापतये नमः । इति प्रादक्षिण्येन संपूज्य, तद्वाहिरष्टदलेषु देवाग्रमार्गस्य प्रादक्षिण्येन—आं प्रादक्ष्ये नमः ।
 ईं माहेश्वर्यै० । ऊं कौमार्यै० । ऋं वैष्णव्यै० । लृं वायव्यै० । ऐं इन्द्रायै० । औं वामुण्डायै० ।
 अ महालक्ष्म्यै नमः । इति संपूज्य, ततः प्राग्वल्लोकपालाद्यादि सर्वे समाप्येदिति ॥ तथा—प्रासादमन्यः

शृणु नन्दिन् प्रवक्ष्यामि प्रासादाख्यं महामनुम् । यस्य सरणमात्रेण नरः मात्ताच्छिवो भवेत् ॥ १ ॥

अष्टमान्त्यवर्णस्तु प्रथमान्त्यादिसंयुतः । तदादिस्वरसंपुङ्गः कथितो वै महामनुः ॥ २ ॥

धर्मार्थकाममोक्षाया साधने मुनिमेवितः । प्रसादकरणाच्छ्रीप्रमस्य प्रासादनामता ॥ ३ ॥

अष्टमान्त्यवर्णो ह, प्रथमान्त्यादिरनुस्वारः, तदादिस्वर औकारस्ताभ्यां युतस्तेन प्रासादवर्जमुदघृतम् ।

वायदेवो मुनिर्वत्स पंक्तिरब्ध उदाहृतम् । मदाशिवो देवतास्य मन्त्रस्य परिकीर्तितः ॥ ४ ॥

हकारो व्रीजमित्युक्तमौकारः शक्तिरूपते । पङ्कलाद्येन बीजेन पङ्कजानि प्रविन्यसेत् ॥ ५ ॥

प्रथमाद्यहृतीयेषुकृतादितोच्चरस्वरैः । अष्टमान्त्यं तु संभेद्य प्रथमोपान्त्यसंयुतैः ॥ ६ ॥

विलोमगैः पञ्चबीजैरीशानाद्यान् प्रविन्यसेत् । ॥

प्रथमाद्यमिति, प्रथमाद्यं अ, वृतीय इ, इषु उ, च्छ ए, आदितोच्चर ओ, एभिर्भेदितमष्टमान्त्यं हकारः, प्रथमोपान्त्यो विन्दुस्तेन हंरिहंरौ इति, विलोमगै हौहंरुहंरौ इत्यादिभिः ।

मूर्तिरीशानायाः स्वात् ततस्तत्पुरुषाह्वयः । अघोरो वामदेवश्च तथोजातश्च पञ्चमः ॥ ७ ॥

अङ्गुष्ठादिष्वङ्गुलीषु मूर्ध्नि वक्त्रे हृदि न्यसेत् । गुह्ये च पादयोश्चाथ पञ्च वक्त्रेषु ताः पुनः ॥ ८ ॥

ऊर्ध्वादपि गणश्रेष्ठ ततो देवं विचिन्तयेत् । ॥

इति । शारदातिलकं—(१८ । ५६)

“तच्चट्कुलिभिर्भूषस्तचट्टाज्जादिकान् न्यसेत् । शिरोवदनहृदुपाददेशे यथाक्रमम् ॥ १ ॥

ऊर्ध्वप्रादक्षिणोर्दक्षपश्चिमेषु मुखेषु ताः ।”

इति । ता मूर्ती । तथा—

मुक्ताविद्युद्रनस्वच्छाख्यवर्णस्तु पञ्चभिः । वदनैः शोभितं वस्त्रं प्रतिवक्त्रं विलोचनम् ॥ ६ ॥

चन्द्रावतसविलसजटासुकुटमण्डितम् । शुद्धस्फटिकमंकाशं समासीनं सरोरुहे ॥ १० ॥

प्रसन्नरदनाम्भोजं दधानं करपङ्कजैः । दक्षिणैस्त्रिगुलं दृढं वस्त्रं सङ्गं तथानलम् ॥ ११ ॥

सर्पं घण्टासुणीं पाशमभयं वामबाहुभिः । नानामरण्यसन्दीप्तं ध्यायेद् देवं सदाशिवम् ॥ १२ ॥

इति ध्यात्वा गणश्रेष्ठं पूर्णोक्तं योगविष्टरे । पञ्चाचरोक्तवत् कृत्वा पूजामण्डलमचवत् ॥ १३ ॥

मूलेन मूर्तिं संकल्प्य तस्यामावाह्यं पूजयेत् । उपचारैः समभ्यर्च्य यजेदावृतिदेवताः ॥ १४ ॥

प्रथमेऽष्टदले वस्त्रं सदादीनं पञ्च पूजयेत् । वेदावमालाभीतोष्टहस्तं कुन्देन्दुसन्निभम् ॥ १५ ॥

चतुर्वक्त्रं त्रिनयनं सद्यं यथिमतो यजेत् । कारमीरवर्णोऽभीतोष्टटङ्कावस्तरुकरः शुभः ॥ १६ ॥

त्रीक्षणश्चतुरास्यश्च विलासी चोचरे स्थितः । पूजनीयो वामदेवस्तथोर्ध्वं दक्षिणे यजेत् ॥ १७ ॥

अचमालां वेदपाशौ साक्षुशं डमरुं करैः । खट्वाह्णं त्रिशूलं चैव कपालं दधतं क्रमात् ॥ १८ ॥
 अञ्जनानां पीनदंष्ट्रं त्रिनेत्रं चतुर्गणनम् । (प्रदीप्तविद्युदेवमां पूर्वं तन्पुरुषं यजेत् ॥ १९ ॥
 हस्तैर्विपावरामीविकुठागम् दधतं क्रमात् । चतुर्वक्त्रं त्रिनयनं नागयज्ञोपवीतिनम् ॥ २० ॥)
 ईशानं पूजयेन्मध्ये पञ्चवक्त्रं गणेश्वर । मुखागैरं त्रिनयनं बाहुभिर्दशभिर्निजैः ॥ २१ ॥
 दधानमचमन्वेदपाशादुशममाह्वयान् । डमरुं चैव खट्वाह्णं त्रिशूलं च कपालकम् ॥ २२ ॥
 अमयं वरदं चैव कोत्सपत्रेषु पूजयेत् । तेजोरूपा निवृत्त्यायाम्नाम्बन्त्यां मध्यतो यजेत् ॥ २३ ॥
 पुरोक्तवत् षडङ्गानि पूजयेन्नन्दिकेश्वर । अनन्ताद्यानुमाद्याश्च यजेदष्टदलद्वये ॥ २४ ॥
 पूर्ववद्भोक्पालांश्च तदस्त्राणि च पूजयेत् । य एवं पूजयेच्छम्भुं माघकः स्मिरमानसः ॥ २५ ॥
 बुद्धे स भोगानखिलान् देहान्ते शिवतां व्रजेत् । ॥

इति ॥ अथ प्रयोगः— तत्र द्वाते कृत्यादियोगपौडन्यामान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि याम-
 देवाय ऋषये नमः । मुखे पंक्तिचतुस्ते नमः । हृदये श्रीमदाशियाय देवतायै नमः । गुह्ये हं योजाय नमः ।
 पादयोः जौ शरूपे नमः । इति विन्यस्य, अम सर्वामीष्टान्दष्टे विनियोगः, इति कृताञ्जलिरुक्त्या, हौं हृद-
 याय नमः । हौं शिरसे स्याद्वा । ह्रं शिखायै वषट् । ह्रं कवचाय हुं । हौं नेत्रत्रयाय यौषट् । ह्रं अस्त्राय
 फट् । इति षडङ्गमन्त्रानुहृष्टादिकरतलान्तं करयोगिन्यस्य, ह्रदयादिनेत्रत्रयान्तं विन्यस्यास्त्रमन्त्रेण तालत्रयं
 तर्जन्यहृष्टोत्पथ्यमन्त्रेण दशदिग्मन्त्रनं च कृत्वा, अहृष्टयोः हौं ईशानाय नमः । तर्जन्यो ह्रं तत्पुरुषाय नमः ।
 मध्यमयोः हुं अघोराय नमः । अनामिकयोः हि यामदेवाय नमः । कनिष्ठयोः हं सघोजाताय नमः ।
 इति विन्यस्यैवमेव शिरोचन्दहृष्टादयोः विन्यस्येत् । शिरसि हौं ईशानायोर्ध्ववक्त्राय नमः । मुखे ह्रं तत्पु-
 रुषाय पूर्ववक्त्राय० । दक्षिणकण्ठे हुं अघोराय दक्षिणवक्त्राय० । यामकण्ठे हि यामदेवायोत्तरवक्त्राय० ।
 चूडाग्रः हं सघोजाताय पश्चिमवक्त्राय नमः । इत्यहृष्टादिभिरेकेनाहुंतेनैकैकां मूर्तिं विन्यस्य, घ्यातादि-
 मानमपूजान्ते पञ्चाक्षरौक्तं पूजायन्त्रं विधायाप्यस्यापनादिपुष्पोपचारान्ते प्रथमेऽष्टदले देवस्य पृष्ठदले हं सघो-
 जाताय नमः । यामदले हि यामदेवाय० । दक्षिणदले हुं अघोराय० । अग्रदले ह्रं तत्पुरुषाय० । कर्ण-
 कायां देवस्याग्रे हौं ईशानाय नमः । इति संपूज्याग्रेयादिदलेषु मध्ये च निवृत्त्यायां संपूज्य, तत प्रा-
 ग्वत् षडङ्गानि संपूज्यान्तान्तादिपूजामारभ्य पञ्चाक्षरौक्तवत् सर्वं कृत्वा समापयेदिति । तथा—

लवद्वयं जपेन्मन्त्रं हविष्याशी जितेन्द्रियः । पञ्चसप्ततिमाहस्रं समेतं करवीरजैः ॥ २६ ॥

जपापुष्पैस्तु पद्मैर्वा त्रिमध्वर्कैर्दशांशतः । पापसैः सधृत्तैर्वाथ राजवृक्षसमिद्धैः ॥ २७ ॥

जुहुयात् तस्य पुष्पैर्वा तर्पणादि ततश्चरेत् । ॥

इति । एष जपः कृतयुगपरः । तथा मन्त्रान्तरम्—

अथ नन्दिन् प्रवक्ष्यामि मन्त्रमष्टाक्षरं परम् । प्रथमस्य तु वर्गस्थोपान्त्यवर्णसमन्वितम् ॥ १ ॥

तत्रयोदशवर्णं तु प्रथमार्णमिदं भवेत् । मायावीजं द्वितीयं स्यात् ग्रामादाख्यं तृतीयकम् ॥ २ ॥

पञ्चाक्षरस्ततः पश्चादेवमष्टाक्षरो मनुः । ॥

प्रथमवर्गोपान्त्योऽनुस्वारः, तत्रयोदश ओकारस्तेन जौ, स मन्त्रस्यादिमो वर्णो भवति ।

वामदेव ऋषिः पश्चिच्छन्दो देवः सदाशिवः । मायाप्रासादवीजाभ्या भेदिताभ्यां स्वरैरथ ॥ ३ ॥
 पङ्क्तिः कुर्यात् पङ्क्त्यानि मन्त्रग्रन्थैः मजातिभिः । ध्यायेद्देव ततो वत्स हृदि चैकाग्रमानसः ॥ ४ ॥
 मिन्दूरपुञ्जशोणाङ्गं स्मेरवक्त्रं त्रिलोचनम् । मणिमौलितलसचन्द्रकलालङ्कृतमस्तकम् ॥ ५ ॥
 दक्षिणोर्ध्वकरे टङ्क दधानं तदयो वरम् । वामोर्ध्वहस्ते हरिण तदथ करमादरात् ॥ ६ ॥
 पीनवृत्तघनोलङ्घस्तनाग्रे त्रिनिवेश च । वामाङ्गे सन्निविष्टायाः प्रियाया रक्तपङ्कजम् ॥ ७ ॥
 दधत्या दक्षिणे हस्ते चामीनं रक्तपङ्कजे । नानाभरणसंदीप्त दिव्यगन्धस्रग्भरम् ॥ ८ ॥
 एवं ध्यात्वा गणश्रेष्ठ पूर्वोक्ते पूजयेच्छिवम् । योगपीठे समावासा गन्धपुष्पाक्षतादिभिः ॥ ९ ॥
 पञ्चाक्षरोक्तविभिना पूजायन्त्र प्रकल्प्य च । तत्तन्त्रोक्तविधानेन यजेन्मूर्तिः कलाय ताः ॥ १० ॥
 ततोऽङ्गानि समन्वयार्पणान्तादीनप्युमादिकान् । लोकेशांश्च तदस्त्राणि पूजयेद्वत्स पूर्ववत् ॥ ११ ॥
 अनेन विधिना यस्तु शिवमाराधयेत् सदा । पुत्रपौत्रधनैश्वर्यभोगमोक्षान् स विन्दति ॥ १२ ॥
 इति ॥ अथ प्रयोग — तत्र प्राग्वत् प्रातः कृत्यादियोगपीठस्थासन्ते पञ्चाक्षरोक्तपुष्पादिभिः विन्यस्य,
 हाताङ्गं हृदयाय नमः । ह्रीं ह्रीं शिरसे ० । इत्यादि करपङ्कज्यास विधाय, यथोक्तरूप देवं ध्यात्वा मान-
 स्यजनादिनं पञ्चाक्षरोक्तमन्त्रवत् सर्वं कुर्यादिति ॥ तथा दक्षिणामूर्तिमन्त्र —

दक्षिणामूर्तिमन्त्रस्य विधानं नन्दिकेश्वर । प्रवक्ष्यामि गणश्रेष्ठ मन्त्रोद्धारपुरःसरम् ॥ १ ॥
 पञ्चमस्य तृतीयार्थः प्रथमः प्रथमस्य तु । तृतीयार्थयुतो वत्स द्वितीयाद्योऽष्टमस्य च ॥ २ ॥
 द्वितीयाद्ययुतश्चाथ चतुर्थान्त्यो गणाधिप । प्रथमस्य द्वितीयाद्ययुतोऽन्त्यः षष्ठवर्गजः ॥ ३ ॥
 आद्यषष्ठममायुक्तः पञ्चमाद्यस्ततः परम् । सप्तमस्य द्वितीयाद्ययुक्तस्तस्यादिमस्ततः ॥ ४ ॥
 आद्यैकादशसंयुक्तः पञ्चमाद्यस्ततः पुनः । आद्यपञ्चमसंयुक्तस्तृतीयः षष्ठवर्गजः ॥ ५ ॥
 सप्तमाद्यममायुक्तः प्रथमोपान्त्यसंयुतः । सप्तमान्त्यस्ततो वत्स चतुर्थाद्यस्ततः परम् ॥ ६ ॥
 षष्ठस्य पञ्चमस्ताद्यषष्ठवर्णसमन्वितः । सप्तमस्य तृतीयोऽथ पञ्चमान्त्यस्ततः परम् ॥ ७ ॥
 आद्यनवतृतीयार्थसमेतः सप्तमान्त्यकः । आद्यद्वितीयसंयुक्तस्तष्टमस्य तृतीयकः ॥ ८ ॥
 प्रथमस्य तृतीयार्थसमेतस्तदनन्तरम् । आद्यैकादशसंयुक्तः पञ्चमस्य तु पञ्चमः ॥ ९ ॥
 सप्तमाद्यसमायुक्तः पञ्चमस्य चतुर्थकः । आद्यद्वितीययुक्तश्च (पञ्चमान्त्यस्ततः परम् ॥ १० ॥
 आद्यद्वादशसंयुक्तो द्वितीयाद्यस्तथा परम् । पञ्चमान्त्यस्ततो वत्स आद्यतृतीयसंयुतः ॥ ११ ॥
 सप्तमस्य द्वितीयोऽथ पञ्चमाद्यस्ततः परम् । आद्यद्वितीयसंयुक्तस्तस्य पञ्चदशान्वितः ॥ १२ ॥
 द्वितीयस्य तृतीयोऽथ प्रथमस्य द्वितीययुक्तः । सप्तमाद्यं ततो वत्स पञ्चमान्त्यस्ततः परम् ॥ १३ ॥
 षष्ठान्त्यमोऽथ नन्दीश आद्यत्रयोदशान्वितः । सप्तमस्य द्वितीयोऽथ आद्यपञ्चमसंयुतम् ॥ १४ ॥
 पञ्चमस्य तृतीयोऽथ आद्यसप्तम(कः)योस्तथा । द्वितीयाद्यसंयुक्तः सप्तमस्यादिमस्तथा ॥ १५ ॥
 अष्टमस्यादिमः पञ्चात् प्रथमोपान्त्यसंयुतः । षष्ठस्य च चतुर्थोऽथ प्रथमैकादशान्वितः ॥ १६ ॥

सप्तमस्य चतुर्थार्णः श्रोत्रो द्वाविंशदक्षरः । पुटितस्तारमायाभ्यां भवेत् पञ्चविंशदक्षरः ॥ १७ ॥

कथितो मन्त्रराजोऽयं बाधोच्चलदायकः । ॥

इति ॥ पञ्चमस्य तृतीयाणो द, प्रथमो मन्त्रम्याद्यमक्षरमित्यर्थः । द्वितीयाद्य वकार, अष्टमस्य द्वितीयोऽर्णः प, प्रथमस्य तृतीयाणः इ, ताभ्या युतस्तेन चि इति । चतुर्थान्त्यो रुकार, प्रथमस्य द्वितीयाण्युत आकारेण युक्तस्तेन रा इति । षष्ठ्यान्त्यो मकार, आद्यषष्ठ ऊकारस्तयुक्तस्तेन मृ इति । पञ्चमाद्यस्तकार, (सप्तमस्य द्वितीये रेफे आन्तस्तेन तं । तथा तस्यैवादिमो यकार, प्रथमस्यैकादशेनकारेण युक्तस्तेन ये । पञ्चमाद्यस्तकारः,) आद्यपञ्चम उकारस्तयुक्तस्तेन तु इति । षष्ठ्यर्गन्तुरीयो भकार, सप्तमाद्यो यकारः, प्रथमोपान्त्यो गिन्दुस्तयुक्तश्च तेन भ्यं इति । सप्तमान्त्यो यकार । चतुर्थार्णो टकार । षष्ठस्य पञ्चमो मकार, आद्यषष्ठ ऊकारस्तयुक्तस्तेन मृ । सप्तमस्य तृतीया सकार । पञ्चमान्त्यो नकारः, (आद्यर्गन्तु-तीयाणसमेत इकारयुक्तस्तेन नि ।) सप्तमान्त्यो यकार, आद्यद्वितीय आकारस्तेन युक्त्रो वा इति । अष्टमस्य तृतीय सकार, प्रथमस्य तृतीय इकारस्तयुक्तस्तेन मि । पञ्चमस्य पञ्चमो नकार, आद्यैकादश एकार-स्तयुक्तस्तेन ने इति । पञ्चमस्य चतुर्थो घकार, सप्तमाद्यो यकार, आद्यद्वितीय आकारस्ताभ्यां युक्त-स्तेन घ्या इति । पञ्चमान्त्यो नकार, आद्यैकादश ऐकारस्तेन युक्त्रो नै इति । द्वितीयाद्य वकारः । पञ्च-मान्त्यो नकार, आद्यतृतीय इकारस्तयुक्तस्तेन नि इति । सप्तमस्य द्वितीयो रेफ । पञ्चमाद्यस्तकार, आद्यद्वितीय आकारस्तयुक्तस्तस्य आद्यवर्गस्य पञ्चदशो गिन्दुस्तयुक्तस्तेन तां इति । द्वितीयतृतीयो गकारः, प्रथमस्य द्वितीय आकारस्तयुतस्तेन गा इति । सप्तमाद्यो यकार । पञ्चमान्त्यो नकारः । षष्ठान्तिमो मकार, आद्यत्रयोदश ओकारस्तयुक्तस्तेन मो इति । सप्तमस्य द्वितीयो रेफ, आद्यपञ्चम उकारस्तेन रु इति । पञ्चमस्य तृतीयो द, आद्यसप्तमयोद्वितीयाणैर्न आकाररंफेण युक्तस्तेन द्रा इति । सप्तमस्यादिमो यकार । अष्टमस्याद्य शकार, प्रथमोपान्त्यो गिन्दुस्तयुक्तस्तेन शे इति । षष्ठस्य चतुर्थो भकारः । सप्त-मस्य चतुर्थार्णो यकार, प्रथमैकादशान्वित एकारेण युक्तस्तेन ये इति ॥ तारमायाभ्यां पुटितः आदौ प्रत्य-वस्तदनु हल्लेखा । स्पष्टम् "ओहोदोक्षणामृतये तुभ्यं वटमूलनिवासिने । ध्यानैकनिस्ताज्ञाय नमो रुद्राय शंभवेहोहो ॥" तथा—

ऋषिः शुक्रः समुद्रिष्टरुद्धन्दोऽनुष्टुबुदाहृतम् । देवता जगतामादिर्दक्षिणामूर्तिरव्ययः ॥ १८ ॥

प्रणवो बीजमित्युक्तं हल्लेखा शक्तिरीरिता । विनियोगः समुद्रिष्टः पुनरार्थचतुष्टये ॥ १९ ॥

आदौ तु मूलमन्त्रेण करशुद्धिं समाचरेत् । रसनेत्राष्टकप्रमुखाणवद्विभक्तैः क्रमात् ॥ २० ॥

विभक्तैर्मन्त्रवर्णैस्तु तारमायादिकैः पुनः । पञ्चद्विभिन्नमायान्तैः षट्क्षानि प्रविन्यसेत् ॥ २१ ॥

रसाः पद । नेत्रं द्वयं । वसयोऽष्टौ । बाणा पञ्च । बह्वक्षयः ।

मूर्ध्नि माले दृशोः श्रोत्रगण्डयुग्मे च नासिके । आश्रयोऽसन्धिषु गले स्तनहृन्नाभिमण्डले ॥ २२ ॥

कक्षां गुह्ये पुनः पादसन्धिष्वर्ध्नि प्रविन्यसेत् । व्यापकं तारमायाभ्यां विन्यमेद्व्यगुणायक ॥ २३ ॥

मूर्धादिपादपर्यन्तं ततो देवं विचिन्तयेत् । हिमाचलतटे रम्ये सिद्धकिन्नरसेविते ॥ २४ ॥

विविधद्रुमशाखाभिः सर्वतो वारितावपे । सुषुम्पितलताजालैराश्रुष्टकूमुमद्रुमैः ॥ २५ ॥

शिलाविर्वरनिर्गच्छभिर्भरानिलशोतले । गायद्रुद्राङ्गनासहैवेत्यहर्हिकदम्बैः ॥ २६ ॥
 कून्तकोकिलसङ्घातैर्मुखरीकृतदिङ्मुखे । परस्परविनिर्मुक्तमात्सर्यमृगसेविते ॥ २७ ॥
 आद्यः शुक्रार्थैर्मुनिभिरजस्रं समुपस्थिते । पुरन्दरमुखैर्देवैः सेवायातैर्निषेविते ॥ २८ ॥
 वटवृक्षं महोच्छ्राय पथरागफलोञ्ज्वलम् । भारुत्तमतमर्षः पत्रैर्निविडैरुपशोभितम् ॥ २९ ॥
 नवरत्नमयाकर्णैर्लम्प्यमानैरलङ्कृतम् । जलजैः स्थलजैः पुष्पैरामोदिभिरलङ्कृतम् ॥ ३० ॥
 गृणद्भिर्वेदशास्त्राणि शुक्रवृन्दैर्निषेवितम् । ससारतापविच्छेदकुशलच्छायमद्भुतम् ॥ ३१ ॥
 विचिन्त्य तस्य मूलस्थे रत्नमिहामने शुभे । आसीनममिताकर्णं शरच्चद्रनिभाननम् ॥ ३२ ॥
 स्तम्भमानं मुनिगणैर्दिव्यज्ञानाभिलाषिभिः । संसरज्जगतामाद्यं दक्षिणामूर्तिमप्ययम् ॥ ३३ ॥
 रजनाद्रिमतीकाशं दुग्धफेनामलञ्जविम् । चन्द्रखण्डलसद्व्यञ्जटाभुङ्कृतमण्डितम् ॥ ३४ ॥
 वीरासने समसीन नामालोकनतत्परम् । सुप्रसन्नमुखाम्भोजं नयनत्रयशोभितम् ॥ ३५ ॥
 दक्षिणोर्ध्वकरे दङ्क व्याख्यामुद्रामपःकरे । वामोर्ध्वरस्ते हरिणं दधानं तदधःकरम् ॥ ३६ ॥
 धामजानुनि विन्यस्य निविष्टं शुभ्रपङ्कजे । कचावन्धविशेषोद्यत्कणिनायैरलङ्कृतम् ॥ ३७ ॥
 ध्यातैर्दक्षिणामूर्तिं मुनिवृन्दसमावृतम् । प्राक्प्रोक्ते पूजयेत् पीठे देवमायास्य पूर्ववत् ॥ ३८ ॥
 लिखेदष्टदर्ल परं सर्वलक्षणं संपुतम् । अन्तर्बहिर्विभागेन कथिक्ताकेशरोञ्ज्वलम् ॥ ३९ ॥
 चतुर्दशमायुक्तं चतुरस्रत्रयावृतम् । अस्मिन् पीठे यजेद् देवं प्राग्बद्धाङ्गानि पूजयेत् ॥ ४० ॥
 प्रथमेऽष्टदले वत्स सनकं च सनन्दनम् । सनातनं चाथ सनत्कुमारं शुक्रमेव च ॥ ४१ ॥
 जाशालिनं नारदं च व्यासमेतान् प्रपूजयेत् । (द्वितीयेऽनन्तवृक्षमार्दीन्मूनीये वृषभादिकान् ॥ ४२ ॥
 वीथीद्वये लोकपालांस्तदस्त्राणि प्रपूजयेत्) ॥

इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र प्राग्वत् प्रातः कृत्वापिद्योगपीठम्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि
 शुक्राय ध्यायेत् नमः । मुखे अनुपुष्टमूले नमः । हृदये श्रीदक्षिणामूर्तये देवतायै नमः । मुखे जंघी-
 जाय नमः । पादयोः ईश्वरके नमः । इति विन्यस्य, अथ चतुर्वर्गपुरुषार्थसिद्धये विप्रियोगः, इति कृता-
 क्षलिर्वेदेत् । ततो मूलमन्त्रेण कुरुक्षि कृत्वा, जंघी दक्षिणामूर्तये ज्ञां हृदयाय नमः । जंघी तुभ्यं ह्रीं
 शिरसे स्वाहा । जंघी चटमूलनिवासिने हूं शिखायै वषट् । जंघी ध्यात्रेकनिस्ताङ्गाय ॐ कथचाय हुं ।
 जंघी नमो वटाय ह्रीं नेत्रत्रयाय वौषट् । जंघी शम्भवे ह्रं अस्त्राय फट् । इति षडङ्गमन्त्रानुष्ठानादित-
 स्तान्तं करपोर्विन्ध्यस्य, हृदयादिषडङ्गेष्वपि न्यसेत् । ततः शिरसि दंनमः । भाले सिं० । दक्षिणे गण० ।
 वामे मू० । दक्षिणे ते० । वामे ये० । दक्षिणपदे तु० । वामे म्य० । नासाया वं० । मुखे टं० । दक्ष-
 बाहुमूले मू० । मध्ये लं० । मणिवन्धे नि० । अङ्गुलिमूले था० । वामबाहुमूले सिं० । मध्ये ने० । मणि-
 वन्धे ध्यो० । अङ्गुलिमूले जं० । गले फं० । स्तनयो नि० । हृदि रं० । नाभौ तां० । कटौ गण० । गुह्ये
 यं० । दक्षिणमूले नं० । जानुनि मों० । गुल्फे रु० । पादाङ्गुलिमूले डा० । वामोरुमूले ये० । जानुनि

शं० । गुल्फे मं० । पादाङ्गुलिमूले च नमः । इति विन्यस्य, (उर्ध्वामिति योजद्वयेन मूर्धादिपादपर्यन्तं व्यापकं कृत्वा, भ्यात्वा प्राग्वच्छ्रैयं पाठं संपूज्याद्याय ध्यात्वावाहनादिपुष्पोपचारान्ते प्राग्वद्गानि संपूज्य) प्रथमाष्टदले देवाग्रदत्तमारभ्य प्रादक्षिण्येन सनकाय नमः । सनन्दनाय० । सनातनाय० । सनत्कुमाराय० । शुक्राय० । जाबालिने० । नारदाय० । व्यानाय नमः । द्वितीये अनन्ताद्यास्तृतीये धृषभादिकान्मध्यं प्राग्वज्जोक्तपालादि सर्वं समापयेदिति ॥ तथा—

इयं देवं समभ्यर्च्य प्रजपेदयुताष्टकम् । पुरश्चरणसिद्धयर्थं योजननियमान्वितः ॥ ४३ ॥

अष्टयात् तदशांगेन विलैः धीरपरिप्लुतः । पायसेनाथ वा नन्दिन् सघृतेन द्वयेन वा ॥ ४४ ॥

तर्पणादि ततः कुर्याद्योजनेन विधानतः । एवं मिदं मनां मन्त्रो प्रयोगानाचरेदथ ॥ ४५ ॥

मासमेकं च भिक्षाशी सहस्रं साष्टकं जपेत् । मन्त्रं प्रतिदिनं मन्त्री वैदुष्यं लभते ध्रुवम् ॥ ४६ ॥

मूलमन्त्रेण पुटितां मातृकां मन्त्रविचमः । जलं स्पृष्ट्वा त्रिधा जप्य विवेदन्दाद् भवेद् ध्रुवम् ॥ ४७ ॥

अखिलानां च शास्त्राणां व्याख्याता च महाकविः । गजपिप्पलिक्राव्रासीवचासर्पपसैन्यवैः ॥ ४८ ॥

सुगन्धिद्रव्यसंपुञ्जैर्नन्दिकेश्वर फल्गुनैः । तत्कल्कसहिते द्वाक्षीरसे पक्वं च गोघृतम् ॥ ४९ ॥

अनेन मन्त्रवर्णेण प्रजप्तमयुतावधि । एतत् संसेवितं कीर्तिकविताश्रीपूतिपदम् ॥ ५० ॥

। कान्तिरचापुष्करं च गदितं सर्वसिद्धिदम् । ॥

इति ॥ तथा मन्त्रान्तरम्—

त्रयोदशार्धसुदृत्त प्रथमस्य गणाधिप । तस्य पञ्चदशार्धेन संपुक्तं पञ्चमस्य तु ॥ १ ॥

पञ्चमार्धं ततो वत्स षष्ठस्यान्तं ततो षडेत् । आद्यत्रयोदशार्धेन संपुक्तं तदनन्तरम् ॥ २ ॥

(षष्ठस्य तु चतुर्थोऽर्धो द्वितीयस्य तृतीयकः । सप्तमान्त्यं तयोच्चार्य पञ्चमार्धं समुचरेत् ॥ ३ ॥

आद्यद्वादशसंपुक्तं पूर्वमन्त्रादिवर्णतः । षडक्षराणि चोच्चार्य षष्ठस्यान्त्यं तयोचरेत् ॥ ४ ॥

अष्टमान्त्यं सप्तमाद्यसमेतं नन्दिकेश्वर । प्रथमोपान्त्यसहितं ततः षष्ठस्य पञ्चमम् ॥ ५ ॥

आद्यैकादशसंपुक्तं पञ्चमस्य चतुर्थकम् । आद्यद्वितीयोपान्त्याभ्यां संपुक्तं तदनन्तरम् ॥ ६ ॥)

षष्ठ्याद्यं सप्तमस्य द्वितीयेन समन्वितम् । सप्तमार्धं ततो वत्स तृतीयस्य द्वितीयकम् ॥ ७ ॥

सप्ततं चाष्टमस्याथ तृतीयं सप्तमान्त्ययुक् । आद्यद्वितीययुक्तं च ततोऽन्त्यस्यान्त्यमक्षरम् ॥ ८ ॥

आद्यद्वितीयसंपुक्तं मन्त्रो द्वाविंशदक्षरः । ॥

इति ॥ अस्वार्धं—प्रथमस्य त्रयोदशार्धं ओकारः, तस्य प्रथमस्य पञ्चदशार्धो बिन्दुस्तयुक्तस्तेन ओं इति ।

पञ्चमस्य पञ्चमार्धो नकारः । षष्ठस्यान्तो मकारः, आद्यत्रयोदशार्धं ओकारस्तेन ओं इति । षष्ठस्य चतु-

र्थार्धो भकारः । द्वितीयस्य तृतीयो गकारः । सप्तमान्त्यं चकारः । पञ्चमाद्यस्तकारः । आद्यैकादश एका-

रस्तयुक्तं तेन ते इति । पृथमन्त्रादितः । षडक्षराणि (पूर्वोद्धृतद्वाविंशदक्षरमन्त्रस्य प्रणवमायाविधुरस्य

आदितो दकारमारभ्य षडक्षराणि) दक्षिणामूर्तये इत्येवंरूपाणि । षष्ठस्यान्तं मकारः । अष्टमान्त्यं हकारः,

सप्तमाद्यो यकारः, प्रथमोपात्त्यो विन्दुस्ताभ्यां युक्तं हा इति । पष्ठपञ्चमो मकारः, (आद्यैकादशः प
तद्युक्तस्तेन मे इति) । पञ्चमस्य चतुर्थो यकारः, आद्यद्वितीय आ, उपात्त्यो विन्दुस्ताभ्यां युक्तस्तेन
था इति । पष्ठस्याद्यं पकारः, सप्तमस्य द्वितीयो रेफस्तद्युक्तस्तेन प्र इति । सप्तमाद्य यकारः । तृती-
यद्वितीयं द्यकारः, भयनं सप्रयतोच्चार्यं द्वित्वयोतकोच्चार्यमित्यर्थः, तेन च्छ इति । अष्टमस्य तृतीयः
सकारः सप्तमान्त्यं वकारः, आद्यद्वितीय आकारस्तद्युक्तस्तेन स्वा इति । अन्त्यस्याष्टमस्यान्त्यं हकारः, आद्य-
द्वितीय आकारस्तेन युक्तं हा इति । स्पष्टं तु “जे नमो भगवते दक्षिणामूर्तये महा मेधा प्रवच्छ स्वाहा” ॥
अथ केचिदस्मिन्मन्त्रे मेधामिति पदं त्यक्त्वा तत्स्थाने प्रनामिति पदं वदन्ति । “मेधाणाने सूरयोऽन्ये
प्रनापद्मयोचिरे ।” इति मन्त्रसम्प्रकाशवचनात् ॥ तथा—

ऋषिर्ब्रह्मा समुद्रिष्टो गायत्रं छन्द ईरितम् । देवता श्रीमहादेवो दक्षिणामूर्तिसङ्गः ॥ ६ ॥
प्रणवः प्रोच्यते बीजं स्वाहा शक्तिरिति श्रुता । मेधापदं कीलकं स्यात् पुरुषार्थे नियोज्यते ॥ १० ॥
तारकद्वयैर्दीर्घैः षडभिरङ्गानि कल्पयेत् । शिरोभूमध्यवर्त्तु हृदि नामौ च गुह्यके ॥ ११ ॥
जान्वाध्वराण्योर्न्यसेत् पदानि क्रमशः मुधीः । मूर्ध्नि पश्चाज्जलाटे च चक्षुषोः थोत्रयोस्तथा ॥ १२ ॥
नासापुटद्वये पश्चादोष्ठयोर्दन्तयोरपि । जिह्वायां चितुकाग्रे च शंसयोर्गुह्ये गले ॥ १३ ॥
बाह्वोश्च हृदये चैव नामां गुह्ये गुदे तथा । ऊर्वोर्जान्वाध्वं जह्वायां पादपाण्डियुगे तथा ॥ १४ ॥
सर्वाङ्गेषु च विन्यसेन्मन्त्रवर्णानतन्द्रितः । एवं न्यस्ततनुर्मन्त्री ध्यायेद् देवमनन्यधीः ॥ १५ ॥
अकलङ्कशरच्चन्द्रनिमग्नभोजमध्यगम् । गङ्गाधरं लसच्चन्द्रकलोल्लासितशेखरम् ॥ १६ ॥
प्रसन्नवदनभोजं त्रिनेत्रं सस्मिताननम् । दिव्याम्बरधरं दिव्यगन्धमानपैरलङ्कितम् ॥ १७ ॥
नानारत्नमयार्कपमहिकचयाविभूषितम् । मुक्ताक्षमालां दक्षोर्ध्वं जानमुद्रामधःकरे ॥ १८ ॥
धामोर्ध्वं च मुघाकुम्भं पुस्तकं तदधःकरे । दधानं चिन्तयेन्नन्दिन् मुनिवृन्दनिषेवितम् ॥ १९ ॥
सहस्रारशिरःपीठलसद्दामाद्भिपङ्कजम् । एव ध्याता गणश्रेष्ठ पूर्वोक्तं शैवपीठके ॥ २० ॥
पद्मप्रसमोपेते भृगुहृदितपान्विते । चतुर्द्वारमयायुक्ते देवमावाह्य पूजयेत् ॥ २१ ॥
(आदायङ्गानि संपूज्य केमरेषु यथा पुरा । खरान् पीठश तत्रैव द्वन्द्वशः केमरस्थितान् ॥ २२ ॥
यजेद्द्वार्धकं पश्चादष्टपत्रेषु भग्नवित् । द्वितीयेऽष्टदले वत्स सरस्वत्यादिकान् यजेत् ॥ २३ ॥)
मरस्वतीं चतुर्वक्त्रः सनकश्च सनन्दनः । सनातनस्ततो वत्स सनत्पूरः कुमारकः ॥ २४ ॥
शुक्रो व्यामश्व संपूज्य तृतीयेऽष्टदले पुनः । पार्वतीं सुभगा भद्रा क्रिया शान्तिस्तथैव च ॥ २५ ॥
रौद्रीं कालीं वल्लभेति दक्षिणामूर्तिशक्तयः । चतुरस्रचतुष्कोशेष्वप्यदादीशान्तमर्चयेत् ॥ २६ ॥
सिद्धगन्धर्वयोगीन्द्रविद्याधरगणानपि । इन्द्रादींश्च नदस्त्राणि प्राग्वदीथोदये यजेत् ॥ २७ ॥

इति ॥ अथ प्रयोगः—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मणे
ऋषये नमः । मुखे गायत्रीचन्द्रन्दसे नमः । हृदये धीरक्षिणामूर्तये देवतायै नमः । गुह्ये प्रणवर्चाज्ञाय नमः ।
पादयो न्यादाशक्तये नमः । नामौ मेधाकीलज्ञाय नमः । इति विन्यस्य मम चतुर्विधपुण्यार्थसिद्धये विनि-

योगः, इति वृत्ताञ्जलियं देत् । तत—ओंश्रांओं हृदयाय नम । ओंश्रांओं शिरसे स्वाहा । ओंश्रांओं शिखायै वषट् । ओंश्रांओं वचनाय हु । ओंश्रांओं नेत्रत्रयाय वीषट् । ओंश्रांओं अस्त्राय फट् । इति षडङ्गमन्यानहुष्टा-
दितलान्तं करयोर्यन्यस्य हृदयादिषट्केष्वपि न्यसेत् । तत—शिरसि ओंनम । भूमध्ये नमो नमः ।
वस्त्रे भगवते० । हृदि दक्षिणामूर्तये० । नामो महां० । गुरो मेधा० । ज्ञान्यो प्रयच्छ० । पादयो म्यादा० ॥
शिरसि ओंनमः । ललाटे न० । नेत्रयो मों० । कर्णयो मं० । नामापुष्टये गं० । श्रोष्ठयो व० । दन्तपट्टयो-
तं० । जिह्वाया दे० । चिबुकप्रो त्ति० । अस्रयो पा० । गले मं० । वाह्यो तं० । हृदये यं० । नामो मं० ।
गुरो हं० । गुरो मं० । ऊर्यो घां० । ज्ञान्यो प्र० । जङ्घयो यं० । पादयो च्छ० । पागयो म्यां० ।
सर्वाङ्गे हं० नमः । इति विन्यस्य, प्राग्गद् घ्यानादिपुष्पोपनारान्ते प्राग्गद्गानि संपूज्य प्रथमाष्टदलक्रेमेष्टु
श्रंश्रां नमः । ईं नमः । ऊऊ नमः । अऊ नमः । लृ नमः । एं नमः । ओं नमः । अं नमः ।
इति प्रादक्षिण्येन देवाग्रमाराभ्य संपूज्य, तद्दलेषु करंगंचटं नमः । चंछंजंमत्र नमः । टंठंडदण नमः ।
तंथंडधंनं नमः । पंफंरंमं नमः । यरलं नमः । शपसंह नमः । ङं नमः । इति संपूज्य, द्वितीयाष्टदले—
सरस्वत्यै नमः । ब्रह्मणे० । मनफाय० । मनन्दनाय० । मनातनाय० । मनस्तुमाराय० । शुक्राय० । व्यासाय० ।
तृतीयाष्टदले तथैव—पारंन्यं नमः । सुमगाय० । भद्राय० । क्रियाय० । शान्त्यै० । रौशे० । फाल्यै० । यज्ञमायै० ।
इति संपूज्य, (चतुस्त्रयतुल्योण्योरन्तरालस्थगोणचतुष्के अग्रेयादि सिद्धगणेश्यो नमः । गन्धर्वगणेश्यो० ।
योगोन्तगणेश्यो० । विद्याधरगणेश्यो० । इति संपूज्य,) प्राग्गद्गानां प्राग्गद्गानां मया मयापयेदिति ॥ तथा—

एकलक्षं जपेन्मन्त्रं तद्दर्शां हुनेत् तथा । वीरप्लुतस्तिलैः पद्मैः पायमर्वा घृतप्लुतैः ॥ २८ ॥
तर्पणादि ततः कुर्याद्यथोक्तविधिना सुधीः । मन्त्रवर्गं प्रमाध्यैवं काम्यकर्माणि साधयेत् ॥ २९ ॥
कण्ठमात्रोदके स्थिता जपेन्मन्त्रं सहस्रकम् । प्रत्यहं मण्डलादर्वाक् कवीनामग्रणीर्भवेत् ॥ ३० ॥
पञ्चविंशतिधा जप्तमन्त्रं पायसमेव च । भक्षितं शीर्षसंमिक्तं परं वाक्सिद्धिकारकम् ॥ ३१ ॥
सर्वापन्नाशनं चैव सर्वरोगविनाशनम् । त्रयोदश्यां प्रदोषेषु सोपवामः शिवाल्लयम् ॥ ३२ ॥
मौनी गलार्चयेद् देवं विद्यायुद्धयेऽनघ । आज्येन पायमात्रेण वाक्वामः सर्वदा हुनेत् ॥ ३३ ॥
श्रीकामः पद्मैर्विन्वैर्वा नन्द्यावर्तः सदा हुनेत् । आज्यक्षीराक्ष्वाभिर्हुता दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ३४ ॥
गुरवे गां च महिषीं तस्य मृत्युमयं कुतः । आदित्याभिमुखो भूत्वा दद्याज्जलाञ्जलीन् दश ॥ ३५ ॥
मूलमन्त्रेण मन्त्रः सर्वदोषैर्न बाध्यते । प्रातः सायं च सप्तैव मध्याह्ने चैकविंशतिम् ॥ ३६ ॥
दुग्धबुद्ध्या जलदं तर्पयेदर्थयेद् हुनेत् । पलाशपुष्पैराचिरात् कविर्होमादिभिर्भवेत् ॥ ३७ ॥
गौर्या पार्थव्या माध्वं श्रीकामश्चिन्तयेत् प्रभुम् । अयुतं प्रजपेन्मन्त्रं भूयसां त्रियमाप्नुयात् ॥ ३८ ॥
भुञ्जानः प्रयतो मन्त्री गोभूत्रं पक्वमोदनम् । भिक्षान्नमथवा मन्त्रमयुतद्वितयं जपेत् ॥ ३९ ॥
अश्रुतादृष्टास्त्राणि व्याचष्टे नात्र मंशयः । पञ्चं दशदलं कृत्वा तारं तत्कर्त्तुं कान्तरे ॥ ४० ॥
माध्याह्न्याकर्मसंयुक्तं विलिखेत्तन्दिक्केश्वर । पत्रेषु मन्त्रमभूतानर्खान् द्विर्द्विलिखेत् क्रमात् ॥ ४१ ॥
अन्त्यमन्त्ये समालिख्य चेष्टयेन्मातृकाक्षरैः । यन्त्रं श्रीदक्षिणामूर्तेः साधितं विधिवन्मृणाम् ॥ ४२ ॥

इति ध्यात्वा यजेद्देवं शीते पीठे पुरोदिते । पञ्चाक्षरोक्ताभिधिना पुरश्चर्यादिकं तथा ॥ ७ ॥

एवं यो मज्जेते मन्त्रं सर्वज्ञो भवति ध्रुवम् । ॥

इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र प्रातरुत्थानादियोगर्षाडन्यामान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि शुक्लाय श्रुण्वे नमः । मुखे अनुष्टुप्छन्दसे नमः । हृदये श्रीदक्षिणामूर्तये देवतायै नमः । इति त्रिव्यस्य, प्राग्-
द्विनियोगमुक्त्वा, ओं हृदयाय नमः । अं शिरसे० । नमः शिखायै० । शिवाय कथवाय० । अ नेत्रत्रयाय
वायद् । ओं अत्राय फद । इति करपङ्कजन्यामं कृत्वा ध्यानमानमपूजान्ते पञ्चाक्षरयत् मन्त्रं कुर्यात् ॥ तथा—

आद्यद्वादशवर्णं तु तस्योपान्त्येन संयुतम् । पञ्चमं पञ्चमस्याय षष्ठस्यापि च षष्ठमम् ॥ १ ॥

प्रथमस्यान्त्यमंयुक्तं द्वितीयप्रथमं ततः । सप्तमस्य तृतीयस्यं प्रथमस्य तुरीययुक् ॥ २ ॥

प्रथमोपान्त्ययुक्तं अष्टमस्याष्टमचरम् । तृतीयोपेतमाद्यस्य सप्तमस्य तुरीयकम् ॥ ३ ॥

आद्यद्वितीयमंयुक्तं सप्तमस्याष्टमचरम् । अष्टमस्य तृतीयं तु आद्योपान्त्याष्टमंयुतम् ॥ ४ ॥

तदन्त्यसहितं नन्दिन् तारायोऽयं नराचरः । तव ज्येष्ठान्मया नन्दिन् कथितः सर्वसिद्धिदः ॥ ५ ॥

आद्यद्वादश ये, तस्योपान्त्यो विन्दुस्तेन युक्तं ऐ इति । पञ्चमस्य पञ्चमो नकारः । षष्ठपञ्चमे मकारः, प्रथमोपान्त्यो विसर्गन्त्ययुक्तस्तेन म । द्वितीयप्रथमे क, सप्तमस्य तृतीयस्यं लकारोपरि स्थितं, प्रथमस्य तुरीय ईकारः, प्रथमोपान्त्यो विन्दुस्तेनापि युक्तम्, एतेन कामर्षाजमुद्भूतम् । अष्टमस्याष्टं शकारः, आद्यस्य तृतीयं इकारस्तेन शि । सप्तमस्य तुरीय यकारः, आद्यद्वितीय आकारस्तेन वा । सप्तमस्याष्टं वकारः । अष्टमस्य तृतीयं सकारः आद्योपान्त्याष्ट ओ, तदन्त्यो विसर्गः, ताम्बां युक्तस्तेन सौ इति । ताराद्य प्रयोगाय ॥ तथा—

मृत्प्राद्याः पूर्वमुद्दिष्टाः पदैः पद्भिः पङ्क्तयः । ध्यायेत् पूर्ववद्देशं वामार्धदयितं शिवम् ॥ ६ ॥

यजेत् पूर्वोदिते पीठे पञ्चाक्षराविधानतः । पुरश्चरणकृत्यं च पूर्वोक्तं नन्दिकेश्वर ॥ ७ ॥

F. पूर्वमन्त्रोदितान् कुर्यात् प्रयोगान् साधकोत्तमः । ॥

पूर्वोक्तमिति पञ्चाक्षरोक्तम् । पूर्वमन्त्रोदितान् दक्षिणामूर्तिप्रकरणोदितान् । ओं हृत् । ऐं शिरः । नमः शिखा । क्लीं कण्ठ । शिवाय नमः । सौ अस्त्रं । अन्यत् सुगमम् ॥ तथा—

दक्षिणामूर्तये श्रोक्ता विप्रदे तु ततो वदेत् । ध्यानस्थिताय श्रीशब्दं महि तन्नो वदेत् ततः ॥ ८ ॥

धीरः प्रचोदयादेया गायत्री नन्दिकेश्वर । ॥

इति । नन्दिकेश्वरमते— मृत्युञ्जयस्य मन्त्रः ।

अथ मृत्युञ्जयं मन्त्रं कथयामि तवानघ । आद्यत्रयोदशोपान्त्यस्वरावुद्भूत्य नन्दिक ॥ १ ॥

ततस्तृतीयवर्गस्य तृतीयं चाद्यषष्ठयुक् । तदुपान्त्यस्वरावुद्भूतमष्टमस्य तृतीयकम् ॥ २ ॥

आद्यान्त्यवर्णसंयुक्तं तृतीयवर्णमुद्भूदेत् । एष मृत्युञ्जयो मन्त्रः श्रोक्तो मृत्युमयापहः ॥ ३ ॥

आद्यप्रयोदश ओ, उपान्त्यो विन्दुस्तेन प्रणवो जातः । तृतीयवर्गस्य तृतीयं जकारः, आद्यषष्ठं ऊ, तदुपान्त्यो विन्दुस्ताम्बां युक्तस्तेन जूं इति । अष्टमस्य तृतीयं स, आद्यान्त्यो विसर्गस्तेन स ॥

अपिः कहोलो देव्यादिगायत्री च्छन्द ईरितम् । देवतास्य मनोः प्रोक्तं शिवो मृत्युञ्जयाभिधः ॥ ४ ॥

प्रणवो बीजमित्युक्तं सः शक्तिरिति कीर्तिता । पङ्दीर्घयुक्तेनान्त्येन षडङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ ५ ॥
 आधारहृच्छिरःस्वेवं न्यसेद्दर्शनत्रयं ततः । ध्यायेद् देवं ततो वत्स समाहितपनाथिरम् ॥ ६ ॥
 शुद्धस्कटिकमङ्गाशं शुभ्रपद्मासने स्थितम् । कपर्दमौलिबिलसचन्द्रस्रष्टृपुतामृतैः ॥ ७ ॥
 अभिषिक्तसमस्ताङ्गमकन्दनललोचनम् । दक्षिणोर्ध्वकरे मुद्रां ज्ञानारूपां तदधःकरे ॥ ८ ॥
 अक्षमालां च वामोर्ध्वे पाशं वेदमधःकरे । दधान चिन्तयेद् देवं मृत्युरोगमयापहम् ॥ ९ ॥
 इति ध्यात्वा च येत् पीठे शैवे पूर्वसमीरिते । अष्टपत्राम्बुजे वत्स चतुरस्रत्रयाष्टे ॥ १० ॥
 अर्चनाङ्गेन्द्रवज्राधिरावृतिश्रयमयुता । ॥

इति ॥ अथ प्रयोग — तत्र प्रातःशुक्लादियोगपीठन्यासान्ते, शिरसि कटोलाय श्रूयये नम । मुखे देवंगा-
 यत्रीछन्दसे नम । हृदि श्रीमृत्युञ्जयाय देवतायै नम । गुह्ये ओं वांजाय नम । पादयोः स शङ्कराय नम ।
 इति विन्यस्य, मन्त्रेणमिदमे विनियोगः, इति कृताञ्जलिपुष्पा सार्धमूर्धन्यासं शनिं करपङ्कजन्यासं कृत्वा,
 मूलाधारे ज्ञानम । हृदये जू नम । शिरसि स नम । इति विन्यस्य ध्यानादिपुष्पोपचारान्ते प्राग्ज-
 ञ्जानि संपुज्य लोकपालपूजादिसर्वं प्राग्गत् समापयेदिति । अत्र पूजामण्डलं चतुरस्रत्रयवर्णाष्टमष्टलं द्वेय-
 म् । अष्टदलेषु दिक्पालान् चतुरस्रे तदाधुधानि पूजयेत् ॥ तथा—

सत्तन्त्रं जपेन्मन्त्रममृताशकलैर्हुनेत् । चौराप्सुतैस्तर्पणादि ततो नन्दिन् समाचरेत् ॥ ११ ॥
 एव मिद्वे मर्मा नन्दिन् प्रयोगानाचरेत् ततः । तारनालं मध्यपत्रमन्त्यमध्यं च संपुटे ॥ १२ ॥
 पद्मयुगं तदन्तःस्थमात्मानं चिन्तयेच्छिवम् । सप्तवर्णपीयूषचारासिक्तकलेवरम् ॥ १३ ॥
 अनेन योगेन भवेद् दीर्घायुश्च निरामयः । ॥ ॥ ॥ ॥

अथमर्थ — उक्तारनालस्य ऊर्कारपत्राष्टकस्य स कारकार्यकस्य संपुटितस्य पद्मद्वयस्य मध्ये समासांनं
 मन्त्रपर्यन्तनिर्गच्छदमृतधाराप्लावितसर्वगात्रं शिवात्मानं चिन्तयेदित्यर्थः ॥ तथा—

वेदाङ्गुलमितैर्नन्दिन् गुह्यचीशकलैर्हुनेत् । पयःपरिप्लुतैरर्कमहसं विजितेन्द्रियः ॥ १४ ॥
 आरोग्यायुर्यशोलक्ष्मीरचिराप्तमते वृषम् । (अमृताशकलैर्दुग्धसंप्लुतैश्चतुरहुतैः ॥ १५ ॥
 सहस्रद्वादशमितं जुहुयादेधितेऽनले । यावत्संख्य जुहोत्येवं साधको नन्दिकेश्वर ॥ १६ ॥)
 तावत्संख्यैः सुधाकुम्भैरभिः श्रीणाति शङ्करम् । आप्यायितोऽग्निना रुद्रः प्रदद्यात् साधकेप्सितान् ॥ १७ ॥
 गुह्यचीशकलान् नन्दिन् समिधो वटवृक्षजाः । तिला दूर्वाः पयः सर्पिः पापसं च गणाधिप ॥ १८ ॥
 इत्युक्तं सप्ताभिर्द्रव्यैर्लुह्यात् सप्तवासरम् । क्रमाद् दशशतं नित्यमष्टोचरमतन्द्रितः ॥ १९ ॥
 सप्ताधिकान् द्विजान् नित्यं भोजयेन्मधुरान्वितैः । विविधैः स्नादुभिर्मञ्जरीरक्षपानादिकैरेण ॥ २० ॥
 विकारानुगुणान् नन्दिन् वर्षषेद्धोमवासरान् । होतृभ्यो दक्षिणा दद्यादरुणा वा पयस्विनीम् ॥ २१ ॥
 गुरु संश्रीणेष्वनन्दिन् धनार्घ्यदेवताधिपा । अनेन विधिना साध्यः कृत्यारोगेज्वरादिभिः ॥ २२ ॥
 विशुद्धः सुधिरं जीवेच्छरदां शतमञ्जुमा । अभिचारे ज्वरे तीक्ष्णे घोरोन्मादे शिरोगदे ॥ २३ ॥

असाध्यरोगे च्वेढार्ति मोहे दाहे महाभये । होमोऽयं शान्तिदः प्रोक्तः सर्वसंपत्प्रदामकः ॥ २४ ॥
 अथ त्रिजन्मदिवसे द्रव्यैः सप्तभिरादरात् । पृथक् शतं हुनेन्मघ्नी मधुरैर्मोजयेद् द्विजान् ॥ २५ ॥
 दीर्घमायुरवाप्नोति नियमेन न संशयः । अथवा सप्तभिर्द्रव्यैर्जन्मत्रे जुहुयात् सुधीः ॥ २६ ॥
 पृथक् महसं तेन स्यान्निरुपद्रवमुत्तमम् । दीर्घमायुरवाप्नोति नात्र कार्या विचारणा ॥ २७ ॥
 पयोऽर्द्धाव्रितयैर्हुनेदेकादशाहुतीः । दिनशः सोऽप्यमृत्यु च रोगाञ्जित्वाचिरादसी ॥ २८ ॥
 दीर्घमायुश्च लभते मन्त्रशास्त्रविशारदः । त्रिजन्मसु सुधावल्लीकारमरीचकुलोद्भवैः ॥ २९ ॥
 समिद्धैः कृतो होमः सदस्रेण पृथक्पृथक् । अपमृत्युहरो नन्दिन् मर्वरोगान् विनाशयेत् ॥ ३० ॥
 बिद्वाथैर्विहितो होमो महाज्वरविनाशनः । अपामार्गसमिद्धोमस्त्वपमृत्युमदापहः ॥ ३१ ॥
 लिखेदददलं पत्रं तारं मध्ये ससाध्यकम् । दिक्पत्रेषु द्वितीयाणं विदिक्ष्येषु तृतीयकम् ॥ ३२ ॥
 दिक्षु भूमण्डलस्याथ सप्तमान्तं सचिन्दुकम् । विदिक्षु च चतुर्थस्य द्वितीयं बिन्दुमुपितम् ॥ ३३ ॥
 यथं मृत्युञ्जयस्येदं जपहोमादिसाधितम् । धृतं मूर्धन्यवा कण्ठे बाहौ कट्यां प्रकोष्ठके ॥ ३४ ॥
 ग्रहरोगविपादीनां नाशनं मृत्युमञ्जनम् । कीर्तिचरैरेन्दिराकान्तिपुत्रदं नात्र संशयः ॥ ४५ ॥

इति ॥ अस्पायं—अष्टत्रलपत्रं विरच्य तत्कार्णिकार्यां प्रणयं तन्मन्त्रे साध्यनाम विलिख्य, तस्य दिक्पत्रेषु
 जं इति विलिख्य, कोणपत्रेषु सः इति लिखित्वा, बाह्यधनुस्त्रय कृत्या तस्य दिक्षु—यं, कोणेषु—ठं, इति,
 विलिखित्वा, विधिना विमृष्यादुक्तफलदं भवति ॥ अथाधोरात्रमन्त्रः । तत्रश्राकण्डमंहितायाम्—

अथाधोरमनुं वच्चे सर्वशशुनिमूढनम् । मर्वदुष्टग्रहव्याधिनाशनं जगदीश्वर ॥ १ ॥

रेवती नकुलाक्रान्ता लोलाची श्रीमुखीयुता । भृग्वक्रान्ता कुर्दिनी च वर्तुलाचीयुतः प्रिये ॥ २ ॥

रेवती च पुनरेतद्द्वयं प्रादि च तद्द्वयम् । शिवोत्तमः सद्युक्रो रेवती तद्द्वयं तर ॥ ३ ॥

तनुरूपपदं देवि चटयुगं प्रपूर्वि तत् । क्रोधीशो नकुलीशश्च पुनरेतद्द्वयं शिवे ॥ ४ ॥

वमयुगं बन्धयुगं घातयद्वितयं ततः । वर्मास्त्रान्तो मनुर्देवि एकपञ्चाशदक्षरः ॥ ५ ॥

इति । रेवती रेफः, नकुलाक्रान्ता ढकाराद्यस्थिता, लोलाची ईकारः, श्रीमुखी बिन्दुस्ताभ्यां युक्तस्तेन
 ही । भृगुः सकारः, तदाक्रान्ता कुर्दिनी तदधःस्थः फकारः, वर्तुलाची उकारस्तेन युता, तेन स्फु ।
 रेवती रेफः । पुनरेतद्द्वयं स्फुर इति । प्रादि च तद्द्वयं प्रस्फुर प्रस्फुर इति । चकाराद्विप्सा लभ्यते ।
 शिवोत्तमो घकारः, सद्युक्रो ओकारेण युतस्तेन घो । रेवती रेफः । पुनरेतद्द्वयं घोर इति । तर स्वरूपं ।
 तनुरूप स्वरूपं । चटयुगं चटचट इति । प्रपूर्वि तत् चटयुगं प्रपूर्वकं च तेन प्रचट प्रचट इति ।
 क्रोधीशः क । नकुलीशो ङ । पुनरेतद्द्वयं कङ्ग इति । वमयुगं वमवम । बन्धयुगं बन्धवन्ध इति ।
 घातयद्वितयं घातय घातय । वमं हुं । अस्त्रं फट् । इति (वर्णां ५१) ॥ तथा—

अधोरोऽस्य अपिः प्रोक्तस्त्रिष्टुप् छन्दः समीरितम् । अधोरुद्रो देवता स्यात् हुंजीजं देवि कीर्तितम् ॥ ६ ॥

शक्तिश्च शक्तिवीजं स्यात् पुरुषार्थचतुष्टये । विनिर्गोभो भवेद् देवि पङ्क्तं विन्यसेत् ततः ॥ ७ ॥

शरर्तुदशदिग्दन्तिदिवाकरमितैः क्रमात् । पदान्येकादश मनोरेषु स्थानेषु विन्यसेत् ॥ ८ ॥

शिरानेववक्तृगलहन्नाभ्यन्धुरुजालुपु । सजहापादयोर्धैवं पदानि परमेश्वरि ॥ ९ ॥

शरतुनेववस्त्रधिरसवेदाब्धिदेवैः । स्तनेग्रभिर्तैर्वणैः पदानि स्युर्धेश्वरि ॥ १० ॥

इति । पङ्क्त्यान्ते वर्णविभागमाह—शर इत्यादि । शरा ५ अतव ६ दश १० दिक् १० दन्तिन ८ दिवा-
क्ता. १२ ॥ पदेषु वर्णविभागमाह—शर इत्यादि । शरा ५ अतव ६ जेय २ चसव ८ अन्धय ४ रखाः
६ वेदा ४ अन्धय ४ वेदा ४ रखा ६ जेय २ ॥ तथा—

एवं न्यस्ततनुर्मन्त्रैः ध्यायेद् देवं प्रसन्नधोः । कालमेपनिम देवं भीमदंष्ट्रं त्रिलोचनम् ॥ ११ ॥

भुजङ्गभूषणं रक्तवसनालेपशोभितम् । परशुं करगालं च बाणास्त्रिशिखमेव च ॥ १२ ॥

दधानं दक्षिणैर्दक्षैरुर्ध्वादिक्रमतः परैः । डमरं खेटकं चाप नृकपालं च पार्वति ॥ १३ ॥

काम्बकर्मसु रक्ताभमभितं चाभिचारके । निग्रहे ग्रहभूतादिमुत्तैः मुक्तानिभं सरेत् ॥ १४ ॥

एवं सञ्चिन्त्य देवेश शैवे पीठे पुरोदिते । पद्मकोणान्तःस्थिते पद्मद्वितये भूपुरैर्वृत्ते ॥ १५ ॥

चतुर्द्वारसमायुक्ते वमुपग्रे महेश्वरि । पूजयेद् देवमााराध गन्धपुष्पमनोहरैः ॥ १६ ॥

अङ्गानि पूर्वमभ्यर्च्य केमरेषु यथापुरा । प्रथमेऽष्टदले देवि पूजयेदायुषाष्टकम् ॥ १७ ॥

परशुं डमर खड्ग खेट बाणान् धनुस्तथा । शूलं कपालं चैतानि द्वितीयेऽष्टदले पुनः ॥ १८ ॥

ब्राह्म्याद्या मातरः पूज्याश्चतुरस्रप्रधानतरा । वीथीद्वये लोकपालांस्तदस्त्राणि च पूजयेत् ॥ १९ ॥

इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र प्राग्बद्ध प्राप्त कृत्यादियोगपीठन्यासालान्ते प्राणावामत्रयं कृत्वा, शिरसि अघोराय
प्रणम्य नमः । मुखे त्रिष्टुब्धद्वये नमः । हृदये श्रीअघोरकृदाय देवतायै नमः । गुह्ये हुं बीजाय नमः । पादयो-
र्ह्रीं शङ्कायै नमः । इति विन्यस्य मम चतुर्वर्गपुरुषार्थसिद्धये विनियोग इति कृताञ्जलिर्देव । ततः ह्रीं
स्फुर स्फुर हृदयाय नमः । प्रस्फुर प्रस्फुर शिरसे । घोर घोरतर तनुरूप शिखायै । चट चट प्रचट
प्रचट कण्ठाय । कह कह वम वम नेत्रत्रयाय । बन्ध बन्ध प्रतय घातय हुंफद् अस्त्राय फट । इति
पङ्क्तमन्त्रानुष्ठानादितिलान्त करयोरिन्मस्य हृदयादिपङ्क्त्यपि विन्यस्य, शिरसि ह्रीं स्फुर स्फुर नमः ।
नेत्रयो प्रस्फुर प्रस्फुर । मुखे घोर । कण्ठे घोरतर तनुरूप । ह्रीं चट चट । नामौ प्रचट प्रचट ।
लिङ्गे कह कह । ऊर्यो वम वम । जान्वो बन्ध बन्ध । जह्वयो घातय घातय । पादयो हुंफद्
नमः । इति विन्यस्य, ध्यानादिपङ्क्तपूजाते प्रथमाष्टदलेपु देवाग्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन—परशवे नमः ।
डमरकाय । खड्गाय । खेटाय । बाणाय । धनुष्ये । शूलाय । कपालाय नमः । द्वितीयाष्टदले
देवाग्रमारभ्य ब्राह्म्याद्यष्टमातृ सप्तर्ष्य, प्राग्वदिन्द्रादिपूजामारभ्य सर्वे समापयेदिति ॥ तथा—

लज्जमेक जपेन्मद्य हविष्याशी यतव्रतः । जुहुयात् शतदशशेन तिलैः शुद्धैर्घृतप्लुतैः ॥ २० ॥

तर्पणं मार्जनं कृत्वा योजयेन्मधुरैर्द्विजात् । एव सिद्धे मन्त्रवरे काम्पकमाणि माधयेत् ॥ २१ ॥

क्रमात् सर्पिरपामार्गनिलसर्पपामसैः । सार्धैः सहस्रं श्रत्वेकं याभिन्वा जुहुयात् सुधीः ॥ २२ ॥

होमोऽथ नाशयेत् सद्यो भूतकृत्यामयादिकान् । श्वेतकिंशुकनिर्गुणहोमोऽपामार्गसमधैः ॥ २३ ॥

ममिदरैः कृतो होमः पूर्वद्व्युत्थान्तिदः । अपामार्गारम्भधयोः पञ्चगव्यसमुदिताः ॥ २४ ॥

ममिधो जुहुयात् कृष्णपञ्चम्या निशि संयतः । श्यक् सहस्रहोमेन भूतानां निग्रहो भवेत् ॥ २५ ॥
 क्रमात् नृपरिणामार्गपञ्चगव्यहविर्धृतैः । हुता सहस्रं प्रत्येकं पात्रे संपातयेद् घृतम् ॥ २६ ॥
 संपातमर्पिषा माध्यं भोजयेद्भूतशान्तये । लिखेदष्टदलं पद्मं त्रिंशद्देवगुणान्तरे ॥ २७ ॥
 मायां तत्कारिणिकामध्ये माध्याह्न्याकर्मसंयुताम् । सूरारवेष्ट्य तां शक्तिं किञ्चिन्क्षेपद्वर्गजान् ॥ २८ ॥
 ककारादितकारान्तानालिख्य दलमष्टके । अष्टमे तु दले वादिज्ञानान् सप्तार्चकौलिखेत् ॥ २९ ॥
 स्फुरादिचटपुगमान् मन्त्रवर्णान् त्रिशस्त्रिंशः । दलमध्ये तु संलिख्य दलाग्रेषु महेश्वरि ॥ ३० ॥
 प्रचटाद्यान् घातयान्तांस्तथैव गुणशो लिखेत् । बहिः पद्मकोपकोरुषु प्रतिकोणं नमालिखेत् ॥ ३१ ॥
 वर्माश्वनीजे तद्वाद्ये भूपुरेण तु वेष्टयेत् । दीप्तोक्तविधिना कुर्मं तस्मिन् यथे निषाय च ॥ ३२ ॥
 तत्र देवं ममारुह्य तज्जलैरभिषेकतः । भूतापह्नारकृत्वाद्याः सर्वे नश्यन्त्युपद्रवाः ॥ ३३ ॥

अस्वार्थः—अविद्धतले सुप्तमे सिन्दुरादिना त्रिपुलं पद्मकोणं विरच्य, तन्मध्येऽष्टदलं पद्मं कृत्वा, तत्कारिकायां शक्तिं राजमालिख्य, तस्य हकारोदरे देवदत्तस्य, रेफस्थाने रोगं, ईकारस्थाने नाशय नाशयेति साधकसाध्यकमांशुपालिख्य, तद्वाङ् सपिन्दुभिः षोडशस्वरैरावेष्ट्याष्टदलकेसरेषु—प्रथमदलकेसरे केशंगंधं, द्वितीये उच्छंखं, तृतीये कंठपटं, चतुर्थे उच्छंखं, पञ्चमे घण्टाघण्टं, षष्ठे पञ्चशंखं, सप्तमे मयंरं, अष्टमे वंशं, नवमे वंशं, दशमे वंशं, इति स्वाप्रादिप्रादक्षिण्येन वर्णान् गिलिख्य, दलमध्येषु स्वाग्रदलमारभ्य प्रादक्षिण्येन प्रथमदलमध्ये स्फुरस्फु, द्वितीये रस्फु, तृतीये रस्फु, चतुर्थे रघोर, पञ्चमे घोर, षष्ठे रतनु, सप्तमे रूपच, अष्टमे टचट इति विलिख्य, ततः प्रथमदलाग्रेषु प्रचट, द्वितीये प्रचट, तृतीये कडक, चतुर्थे हबम, पञ्चमे बमयं, षष्ठे घण्टं, सप्तमे घानय, अष्टमे घातय, इति विलिख्य, तद्बहिःस्थपद्मकोरुषु हुंफद इति प्रतिकोणं विलिख्य तद्बहिःस्थतुरक्षेण वेष्टयित्वा, तत्र दीप्तोक्तविधिना कुर्मं संस्थाप्य तत्र देवमावाद्य समभ्यर्च्य, तेन जलेन साध्यमभिषेकयेत्, यथोक्तफलमिदमिति ॥ तथा—

अष्टपत्रं लिखेत् पद्मं पद्मकोणं तस्य मध्यतः । तन्मध्ये शक्तिमालिख्य माध्याह्न्यानामसंयुताम् ॥ ३४ ॥
 स्फुरद्वयेन तां शक्तिं वेष्टयेज्जगदीश्वरि । पद्मकोणस्य तु कोणेषु प्रस्फुरदितयं लिखेत् ॥ ३५ ॥
 एकैकशो महेशानि शिष्टवर्णान् दलेष्वथ । मूलमन्त्रस्य देवेशि रमवेदचतुर्भुजैः ॥ ३६ ॥
 चतुश्चतुर्वेदसर्वमर्कान्तद्बहिस्ततः । पुनः पद्मकोणमालिख्य तत्कोणेषु महेश्वरि ॥ ३७ ॥
 हुंफदित्यालिखेद् बाह्ये चतुरक्षेण वेष्टयेत् । यन्मतेतदधोरस्य कीर्तितं भुवि दुर्लभम् ॥ ३८ ॥
 सुद्रचौरग्रह्यालभूतापह्नारनाशनम् । संमाधितं धृतं नृणां सर्वसिद्धिप्रदायकम् ॥ ३९ ॥

इति ॥ अस्वार्थः—त्रिपुलं पद्मकोणं कृत्वा तन्मध्येऽष्टदलं पद्मं विरच्य, तत्कारिकायां पुनः पद्मकोणमालिख्य, तन्मध्ये प्राग्बत सप्तार्चकां शक्तिमालिख्य, तां स्फुर २ इत्यक्षरचतुष्टयेनावेष्ट्यान्त पद्मकोणेषु प्रस्फुर २ इति षडक्षराणि प्रतिकोणमेकमेकमालिख्य, अष्टसु दलेषु स्वाग्रदलमारभ्य प्रादक्षिण्येन 'घोर' इत्यादि 'घातय' इत्यन्तान् वर्णान् ६ । ३ । ४ । ६ । ४ । ४ । ४ । ६ । इति क्रमेण विमज्ज्यालिख्य बहिः पद्मकोणेषु प्राग्बतन्याक्षरद्वयं विलिखेत् तद्बहिःस्थतुरक्षेणावेष्टयेत् । एतच्चन्मुखफदं भवतीति ॥ श्रीशिवर-
 हस्ये पाशुपतास्त्रमन्त्रः—

अथ वक्ष्ये महेशानमर्थं पाशुपताह्वयम् । अस्त्रराजं समस्तापचारार्थं शशुक्लन्तनम् ॥ १ ॥
 तारो वक्ष्येः शान्तीन्द्रश्रुतिश्रुतशेखरः । शिखीशपूर्वो बान्तथ पञ्चमस्वरसंयुतः ॥ २ ॥
 वर्मास्त्रान्तः पटणोऽथ पडानन समीरितः ।

तार प्रणवः । वक्ष्ये शकारः, शान्तिरीकारः, इन्द्रो लकारः, ताभ्या मयिनश्चन्द्रशेखरे विन्दुमस्तकस्तेन
 र्शो इति । शिखीशपूर्वं पकारः । बान्त गकारः, पञ्चमस्वर उकारस्तेन गु । वर्म हु । अथ फट् ॥ तथा—

श्रुतिः स्याद्वामदेवोऽस्य पञ्चिच्छन्द उदीरितम् । रुद्रः पशुपतिः प्रोक्तो देवता देववन्दितः ॥ ३ ॥
 मध्याख्यः पङ्क्तिरङ्गानि हुंफटन्तैः सप्रिन्दुभिः । आतिथुङ्गानि विन्ध्यस्य पडानन करान्नयोः ॥ ४ ॥
 ध्यायेत् पशुपतिं मम्यद् मयी चैकाग्रमानसः । पञ्चवक्त्रं दशभुजं प्रतिवक्त्रं त्रिलोचनम् ॥ ५ ॥
 अग्नित्रालानिभयमशुर्ध्वज भीमदण्डकम् । सङ्ग बाणानवमूत्र शक्तिं परशुमेव च ॥ ६ ॥
 दधानं दक्षिणैर्हस्तैरुर्ध्वादिक्रमवो गुह । सेटचापौ कुण्डिका च त्रिशूल ब्रह्मदण्डकम् ॥ ७ ॥
 वामहस्तैश्च विभ्राण मध्याह्नार्कमममम् । जानामरणसन्दीप्त पद्मगेन्द्रलङ्कृतम् ॥ ८ ॥
 स्फटिकौघनिभ भान्तं सर्वरक्षाकरं सारम् । पूर्वोक्ते पूजयेत् पीठे शैवे गन्धादिभिः शिखम् ॥ ९ ॥
 पञ्चमदलं कृत्वा कर्णिकाकैमरान्वितम् । चतुर्द्वारममायुक्तं चतुरस्रत्रयाश्रुतम् ॥ १० ॥
 एव यत्र समालिख्य स्वर्णहस्तादिके शुभे । पट्टे वा फलके वत्स श्रीरुघठादिसमुद्भवे ॥ ११ ॥
 सर्वोपचारैराराध्य यजेदङ्गानि पूर्ववत् । दलेषु भातरः पूज्या लोकेशास्त्राणि तद्वाहिः ॥ १२ ॥
 पूजयेद्विधानेन रुद्रं परमभक्तिः । यः स सर्वान्गाप्येह कामानन्ते शिवो भवेत् ॥ १३ ॥

अथ प्रयोग — तत्र प्राग्गत् प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि धामदेव्याय
 ऋषये नमः । मुखे पञ्चिच्छन्दं नमः । हृदये पशुपतये देवतायै नमः । इति विन्ध्यस्य मय सर्वोभाषितेष्टये
 विनियोगः, इति कृताञ्जलिर्वन्देम् । जौहृफट् हृदयाय नमः । रुद्रं हुंफट् शिरसे स्वाहा । हुंफट् शिखायै
 वन्दे । शुभ्रफट् वचनाय हुं । हुंफट् नेत्रत्रयाय० । फट्हुंफट् अस्त्राय० । इति पङ्क्तिमन्त्रान्नुच्चारितत्वात्
 रुद्रयोगीन्द्रस्य हृदयादिपङ्क्तिष्वपि न्यसेत् । ततो न्यानायङ्गपूजान्ते अष्टदलेषु ब्राह्मण्याया संपूज्य, बहि-
 र्धाषाड्ये दण्डाद्यास्तद्व्याणि च संपूज्य प्राग्गत् सर्वे समापयेदिति ॥ तथा—

वर्णलव जपेनमत्र हविष्याशी जितेन्द्रियः । तद्दशाश हृन्नेद्रुद्रकैः सधृतैः संस्कृतेऽनले ॥ १४ ॥
 तर्पणं मार्जनं कृत्वा द्राघणान् भोजयेद् गुह । ततः मिदमनुर्मन्त्री प्रयोगान् विदधीत वै ॥ १५ ॥
 श्रेणेन मन्त्रितं तोयं त्रस्तस्य वदने क्षिपेत् । सद्यस्तं मुञ्चति क्रन्दन् ग्रहो मन्त्रप्रभावनतः ॥ १६ ॥
 अमुना मन्त्रितान् बाणान् विधजेद्युधि भूपतिः । जयेत् चरणेन सवलानपि शत्रून् पडानन ॥ १७ ॥
 इति ॥ अथ श्रीमण्डनं हिताया नीलकण्ठमन्त्र —

नीलकण्ठमनुं वक्ष्ये चण्डवयविनाशनम् । य ज्ञात्वा गिरिजे मन्त्री कृष्टो नाशयते त्रिपम् ॥ १ ॥
 भुजहेगममास्तु लोहितेगस्तु पार्वति । सद्योऽङ्गरसमायुक्तः प्रथमं वररश्मिनि ॥ २ ॥

मेपेशोऽपि भुजङ्गस्यो लोलाचीश्रीभुगीधृतः । लाङ्गलीशो महासेनयुतस्त्वार्तीय ईरितः ॥ ३ ॥

भुजङ्गेशो रेफः, तदुपरि स्थितो लोहितेशः पकारः, सद्य ओकारः, अक्षुपे विन्दुस्ताभ्या युक्तस्तेन प्रो इति । मेपेशो नकारः, भुजङ्गस्यो रेफोपरि स्थितः, लोलाची ईकारः, श्रीभुगी विन्दुस्ताभ्या युक्तस्तेन प्रो इति । लाङ्गलीशष्टकारः, महासेनयुतो निमग्नसहितस्तेन ठः इति । तथा—

अरुणो मुनिरुदितोऽनुष्टुप् छन्दश्च देवता । नीलकण्ठः शिवो देवि षडङ्गविधिरुच्यते ॥ ४ ॥

हरयुगमदिहान्तो हत् कर्पादिने द्विठः शिरः । नीलकण्ठः मण्डेदेवि स्वाहान्तश्च शिखा मता ॥ ५ ॥

कवचं कालकूटान्ते विषमचण्डेषुतम् । वर्मास्त्रगोजपुगलं नीलकण्ठः सडेशिराः ॥ ६ ॥

अस्त्रमेवं यजेद् देवि पञ्चाङ्गानि कराङ्गयोः । मूर्ध्नि कण्ठे च हृदये न्यमेढ्रीजत्रयं ततः ॥ ७ ॥

ध्यायेद् देवं नीलकण्ठं बालाकांयुतवर्चमम् । जटाजूटलमचन्द्रशकलं काशिमन्त्रैः ॥ ८ ॥

कृताकल्पं कराम्भोजैर्दधानं जपमालिकाम् । शूलं च दक्षिणाधोर्ध्वं वामोर्ध्वं च कपालकम् ॥ ९ ॥

खट्वाङ्गं तदधोहस्तं पञ्चवक्त्रविराजितम् । प्रतिवक्त्रं त्रिनयनं व्याघ्रचर्माम्बरावृतम् ॥ १० ॥

पद्ममध्ये समामीनमतिमुन्दरविग्रहम् । एवं ध्यात्वाचरेत् पीठे शैवे सर्वोपचारकैः ॥ ११ ॥

पद्मे यमुदते रम्ये चतुरक्षत्रयावृते । चतुर्द्वारममायुके पूर्वमङ्गानि पूजयेत् ॥ १२ ॥

लोकेश्वरानपाभ्यर्च्य तदस्त्राणि च संयजेत् । एवं ममर्चयेन्मन्त्री नीलकण्ठं महेश्वरम् ॥ १३ ॥

वृष्ट्या विनाशयेत् च्चेदं नीलकण्ठ इवापरः । ॥

इति ॥ अथ प्रयोगः—तत्र प्राग्बत् प्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि अद-
पाय ऋपये नमः । मुखे त्रिष्टुप्छन्दसे नमः । हृदये श्रीनीलकण्ठाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य,
मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः, इति कृताञ्जलिर्भवेत् । ततो मूलेन करशुद्धिं कृत्वा, हरहर स्वाहा इद-
याय नमः । कर्पादिने स्वाहा शिरसे स्वाहा । नीलकण्ठाय स्वाहा शिखायै वषट् । कालकूटविषमचण्डाय
हुंफट् कवचाय हुं । नीलकण्ठाय स्वाहा अस्त्राय फट् । इति पञ्चाङ्गमन्त्रानुष्टुप्छादिकानिष्ठान्तं करयोर्विन्यस्य
नेत्रवर्जं हृदयादिपञ्चाङ्गेऽप्यपि न्यसेत् ततः (शिरसि प्रो नमः । कण्ठे प्रो नमः । शिरसि ठः नमः । इति
विन्यस्य, ध्यानाद्यङ्गपूजान्ते लोकेशांस्तदस्त्राणि च प्राग्बद्धोपीद्वये पूजयेत् । ततः) प्राग्बत् सर्वं समाप-
येदिति ॥ तथा—

लक्षत्रयं जपेद् देवि दीक्षितां विजितेन्द्रियः । हविषा सघृतेनाथ हुनेद् देवि दशांशतः ॥ १४ ॥

तर्पणं मार्जनं कृत्वा भोजयेन्मधुरैर्द्रिजान् । एवं सिद्धे मनौ देवि मञ्जी हरति तत्त्वणात् ॥ १५ ॥

च्चेद्वत्रयं न संदेहो नीलकण्ठ इव स्वयम् । स्पृष्ट्वा जपद्विग्रहस्तं तत्त्वणान्निर्विषो भवेत् ॥ १६ ॥

बीजाभ्यां प्रथमान्त्वाभ्यां पार्श्वयोर्विषमाहरेत् । मध्येन मध्यमं सर्वं मनुनानेन संहरेत् ॥ १७ ॥

एतन्मन्त्राभिसंज्ञकलशोदकसेचनात् । तत्त्वकेणापि संदष्टस्तत्त्वणान्निर्विषो भवेत् ॥ १८ ॥

विलोक्य विषिणं मन्त्री प्रजपेत् सुममाहितः । विषद्वयान्मुच्यतेऽस्त्रावचिरान्नात्र संशयः ॥ १९ ॥

दृष्ट्वा च्चेदग्रहस्तं स्वशिरःकण्ठहृत्य च । मन्त्रार्णवत्रयं न्यस्य देवतारूपकं गुरुम् ॥ २० ॥
 स्मरन् स्वदक्षिणानामामध्यमातर्जनीषु च । मन्त्राक्षरद्वयं देवि तदद्भुलिभिरुक्तमः ॥ २१ ॥
 विशालमुद्रामपाद्य दृष्ट्वाभिमुखं नयेत् । प्रदर्य मन्त्रं प्रनयेत् पञ्चाशद्द्वारमग्निं ॥ २२ ॥
 स्वाक्षरं जन्म चैव कृत्रिमं च तथा विषम् । रोगग्रहाद्यप्यभारानपमृत्यु च नाशयेत् ॥ २३ ॥
 पञ्चाशन्मनुना जप्तेमन्त्रमौषधमेव च । भक्षितं चोदयोगादिनाशनं परमं शिवे ॥ २४ ॥
 इति । तथा मन्त्रान्तरम्—

मन्त्रान्तरमथो वक्ष्ये नीलकण्ठस्य पारिति । तारहृत्त्रोलकण्ठाय मसुरष्टाक्षरं^१ भवेत् ॥ १ ॥
 तारं प्रणय । इत् नमः । नीलकण्ठाय स्वरूपम् । तथा—

ऋषिर्ब्रह्मा समुद्दिष्टो गायत्री छन्द उच्यते । देवता नीलकण्ठोऽस्य विषग्रहविनाशनः ॥ २ ॥
 अङ्गव्यानार्चनाजाप्यहोमार्घ्यत्रयोक्तवत् । तारं डेनीलकण्ठोऽग्निवधूरष्टाक्षरोऽक्षरः ॥ ३ ॥
 (अक्षरणोऽस्य मुनिरुद्धन्दो गायत्री देवता शिवः । नीलकण्ठो महापूर्वो विपयोगादिनाशनः ॥ ४ ॥)
 करो मूलेन सशोऽयं पञ्चाङ्गविधिमाचरेत् । नीलकण्ठः सदेर्हृष हृदयोपरि विन्यमेत् ॥ ५ ॥
 स्वाहा नमः शिरः प्रोक्तं तारं हृष शिरसा मता । नीलकण्ठः सदेर्हृष कवचं परिकीर्तितम् ॥ ६ ॥
 स्वाहा चैव हृदन्ताखं पञ्चाङ्गानि न्यमेत् क्रमात् । दत्ततर्जनीकारम्भाद् वामतर्जनीकावधि ॥ ७ ॥
 वर्णाष्टकं न्यमेन्मन्त्री पादोरुमुद्यनाभिषु । हृत्कण्ठमुखशीर्षेषु न्यसेद्वर्णाष्टकं प्रिये ॥ ८ ॥
 पूर्वाधैरानर्तयुक्तः श्वेतपीतारुणामितैः । अमय वरदं चापं वामुकिं च दधद्भुजैः ॥ ९ ॥
 ध्येयो देवस्तु पार्श्वस्वर्गौरीकथातिमुन्दरः । संहारनिर्विपस्तम्भावेशान् कुर्वीत क्रमाद्बुधः ॥ १० ॥

दक्षिणाद्य करमारभ्य वामाद्य करपर्यन्तमायुधध्यानम् ।

अथहोक्तेविधानेन पूजयेत् परमेश्वरम् । पुरश्चरणमप्युक्तं वर्णलक्ष महेश्वरि ॥ ११ ॥
 इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठस्थासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं विधाय, शिरसि अरुणायै
 श्रुत्ये नमः । मुखे गायत्रीन्दुन्दमे नमः । हृदये श्रीमहानीलकण्ठाय देवताये नमः । इति विन्यस्य मम
 मनोमीढसिद्धये विनियोग इति कृताङ्गलिर्वेदेत् । ततो मूलमन्त्रेण करोद्योघनं कृत्वा, नीलकण्ठाय नमः
 हृदयाय नमः । स्वाहा नमः शिरसे स्वाहा । उन्नम शिखायै वषट् । नीलकण्ठाय नमः कवचाय हु ।
 स्वाहा नमः अस्त्राय फट् । इति पञ्चाङ्गमन्त्रानङ्गुष्ठादिकनिष्ठान्तं करयोर्विन्यस्य नेषधर्मे हृदयादिप्रति
 न्यसेत् । ततो यथोक्तं ध्यायन्त्यत् स्वयं यत्तत्तत् कुर्यादिति ॥

अथ चिन्तामणिग्रन्थः । तत्र श्रीशिवरहस्ये—

केशामणिलरे रम्ये नानारत्नविचित्रिते । नानाद्रुमलताकीर्णं मन्दवायुतरङ्गिते ॥ १ ॥
 नानाकुमुदमौर्यैरामोदितदिगन्तरे । सिद्धकिन्नरगन्धर्वचारणाप्सरसा गणैः ॥ २ ॥
 गीतगादित्रनुत्यंश्च ग्रीणयद्भिः शिव सदा । ब्रह्मविष्णुमहेश्वरप्रभुर्नरमरैस्तथा ॥ ३ ॥
 गजस्वनन्दिमृद्गर्वादिर्गणैर्मुनिगणैरपि । निपेक्षितं शिलाष्टके वैदर्भमणानिभिते ॥ ४ ॥

१ 'प्रासाद्य' ख पाठ । २ 'मन्त्र' क ग पाठ । ३ 'शरौ' ख पाठ । ४ 'ऋषिरुद्धन्दो' देवता च पुत्रवत्
 परिनिर्दिता । क ग, पाठ । ५ 'मल्लये' क ग, पाठ । ६ 'द्विर्हृष' क ग पाठ ।

मिहासनममासीनमर्धनारीश्वरं हरम् । सुप्रसन्नमुखं शम्भुं स्कन्दः पश्यञ्च शङ्करम् ॥ १ ॥

स्कन्द उवाच ।

भगवन् सर्वधर्मज्ञ जगदाय जगत्पते । अनाद्यन्ताखिलाधार भक्तानुग्रहविग्रह ॥ ६ ॥

रहस्यं किञ्चिदिच्छामि मष्टुं तां भक्तवत्सल । भक्तोऽस्मि तव देवेश वदस्व कृपया विमो ॥ ७ ॥

चिन्तामणिमनुदेव सूचितो यस्तस्या पुरा । इदानीं तं जगन्नाथ श्रोतुमिच्छामि शङ्कर ॥ ८ ॥

श्रीमहादेव उवाच ।

साधु साधु शुह प्राज्ञ सर्वतन्त्रार्थपारग । रहस्यमपि वक्ष्यामि भक्तोऽमीति पठानन ॥ ९ ॥

न कस्यापि मयाख्यातं तत्त्वेहात् प्रवक्ष्याम्यहम् । गोपितव्यं तया वत्स न प्रकार्यं पठानन ॥ १० ॥

सद्गङ्गाय सुगान्ताय मुकुलीनाय दीयताम् । मन्त्रोद्धारं प्रवक्ष्यामि शृणु वत्स समाहितः ॥ ११ ॥

भुजङ्गेशं समुद्धृत्य क्रोधीशं तदधः कुरु । श्वेतेशं तदधः कुर्यान्महाकालं च पण्णख ॥ १२ ॥

(पुनर्भुजङ्गमालिख्य कपालीशमधः कुरु । अनुग्रहेशमर्धाशमशूरेणं च योजयेत् ॥ १३ ॥

गुरुपदेशविधिना बीजं चिन्तामणेरिदम् । मधिसा ज्ञानदण्डेन वेदागममहार्णवम् ॥ १४ ॥

तद्वतोऽयं महामन्त्रः साक्षान्मोक्षैकमाधनम् । तपस्तपसा चिरं पूर्वं कश्यपस्तु प्रजापतिः ॥ १५ ॥

दृष्ट्वांस्तेजसां राशिं प्रज्वलन्तं महाद्भुतम् । मन्त्ररत्नं महदिदं चिन्तयन्स्तु चिरं पुनः ॥ १६ ॥

सप्तोऽभूजगतां वत्स चिन्तामणिरतो यतः । ॥

इति । भुजङ्गेशो रेफः, क्रोधीश ककारः, श्वेतेश पकारः, महाकालो म, पुनर्भुजङ्गो र, कपालीशो य, अनुग्रहेश झो, अर्धाश ऊ, अशूरेणो णिन्, एते संक्षिप्तत एवमन्यत्रैकं इति कूटं मनति । तथा—

ऋषिः कश्यप आख्यातोऽनुष्टुप् छन्द उदाहृतम् । देवता जगतामादिः पार्यतोपातिरीरितः ॥ १७ ॥

चकारो बीजमाख्यातं रेफः शक्तिरितीरितः । मकारः कीलकं वत्स रेफार्थः पद्भिराचरेत् ॥ १८ ॥

पद्भ्यानि मनोरस्य जातिपुङ्गवानि पण्णख । ततः सञ्चिन्तयेद् देवमर्धनारीश्वरं शिवम् ॥ १९ ॥

विद्वन्मार्गवामार्थदेहं नीलापराङ्गकम् । अहिगङ्गाशशाङ्गार्थविलमतुङ्गमालिकम् ॥ २० ॥

हावमाविलामार्धनारीरूपं मधेश्वरम् । भोषणापरदेहार्थं वामोर्ध्वं पागमद्भुतम् ॥ २१ ॥

पद्मे च तदधोदस्ते दधानं दक्षिणोर्ध्वकैः । करे त्रिशूल तस्याधो नृकपालं च पण्णख ॥ २२ ॥

प्रविमक्रांशुकाकल्पं मालालेपविराजितम् । एवं ध्याता यजेत् पीठे शिखे सर्वोपचारकैः ॥ २३ ॥

अष्टपद्मान्भुजङ्गद्वन्द्वं चतुरस्रत्रयं ततः । चतुर्दशमोपेतमग्निं पण्णख पूजयेत् ॥ २४ ॥

आदावद्भ्यानि संपूज्य केमरेषु यथाविधि । अर्चयेदष्टपत्रेषु कार्तिकेय वृषादिकान् ॥ २५ ॥

ब्राह्म्याद्या मातरः पूज्या द्वितीयेऽष्टदले पुनः । लोकेश्वरांस्तदस्त्राणि प्राग्यत् बीधीडये यजेत् ॥ २६ ॥

इति ॥ अथ प्रयोग —तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामप्रत्यं कृत्वा, शिरसि कश्यपाय

अप्ये नम । मुने अनुपप्लवन्दसे नम । इदमे श्रीअर्चनारो-गराय देवतायै नम । गुहं क्षं योजाय
नम । पादयो र शक्तये नम । नाभौ म कौलकाय नम । इति त्रितयम् भक्त स्यात्तुष्टिप्रदये चित्ति-
योग , इति कृताञ्जलिर्भवत् । तत , र हृदयाय नम । क शिख्ये स्वाहा । य शिखायै वषट् । सं-
कटायाय हु । र नेत्रत्रयाय चौपट् । य अम्त्राय फट् । इति षडङ्गमन्त्रानङ्गुष्ठादितलान्त करयोर्विन्ध्यस्य
हृदयादिनेत्रान्तेषु पञ्च मन्त्रान् त्रितयम् अन्त्यमन्त्रेण तालव्रप दशदिग्मन्त्रेण हस्ता ध्यानादिपुष्पोपचारान्ते
अष्टदलकेसरेषु आग्नेये रं हृदयाय नम । ईशाने क शिख्ये नम । नैर्ऋत्ये प शिखायै नम । वायव्ये
म वचनाय नम । देवाग्रे र मंत्राय नम । देवाग्रादिचतुर्विंशु य अम्त्राय नम । इति षडङ्गानि सं-
पूज्य , प्रथमाष्टदले देवाग्रमारभ्य प्राक्षिण्येन—पूराय नम । क्षेत्रपालाय० । खण्डेश्वराय० । दुर्गायै० ।
पद्मनाभाय० । नन्दिनै० । विप्रनाथकाय० । मनापतये० । इति संपूज्य , द्वितीयाष्टदले तदैवारभ्य—आं
ग्राह्यै नम । ई माह्वयै० । ऊ कोमायै० । अ वैष्णव्यै० । लू चारायै० । ष इन्द्रायै० । आं
चामुण्डायै० । अ महालक्ष्म्यै० । इति सप्तैन्द्यादिपूजां सर्व प्राग्वत् समापयेदिति । तथा—

एकलक्ष जपेन्मन्त्र दीक्षितो त्रिजितेन्द्रियः । जुहुयात् तद्दशांशेन त्रिमध्वजैः सतएङ्गुलैः ॥ २७ ॥
तिलैः सन्तर्पयेद् देव शुद्धतोयैः पडानन । ततोऽभिषिञ्चेन्मूलेन स्वमूर्धनि समाहितः ॥ २८ ॥
ब्राह्मणास्तर्पयेत् पश्चादन्नपानैः मदक्षिणैः । परं मिद्धमनुर्वरम् प्रयोगान् विदधीत वै ॥ २९ ॥
इति । पर लक्षतप कृतयुगपर । शिवमन्त्राय तु शिवशक्त्यो पृथक्पृथक्प्रदानमुक्तम् । यथा—
अथवा देवदेवेभि ध्यायेदष्टभुज शिवम् । दाक्षिणोर्ध्वे करे देवि परशु तदघ्नः क्रमात् ॥ १ ॥
खड्ग वक्रं शराश्चैव दधानं वामबाहुभिः । भुजङ्गं त्रिशूलं चैव कपालं चापमेव च ॥ २ ॥
ऊर्जादितः स्त्रीविलासं श्रीलङ्गं त्रिदशाचिनम् । गङ्गातरङ्गविलसच्चन्द्रखण्डादिशेखरम् ॥ ३ ॥
एति मञ्जिन्त्य देवेशं तत्पार्श्वेणा गिरिवामपि । अरुणाभरुणाकल्पामरुणाशुक्लपारिणीम् ॥ ४ ॥
अरुणालेपमालाढ्या त्रिनेत्रा मणिरभूषणम् । शूलैः षोडशभिर्वर्षप्रभुजपोडशमण्डिताम् ॥ ५ ॥
चिन्तयेत् परमेशानां साधकामीष्टदायिनीम् । ॥

इति । प्रायश काव्यमेतदिनि विन्ध्य , नित्य तु प्रागुक्तमेव । मन्त्रान्तरं शिवरहस्ये—

रेफ त्वक्लादिर्म रत्न शिवशङ्गी नियोज्य च । प्रजपेत्तेन मिद्धिः स्याच्छृङ्गमेव न संशयः ॥ १ ॥

अयमर्थ—वीजव्यादिर्म रेफमपास्य तन्मन्त्रे शिवशङ्गी इकारस्तकारौ मयोज्य ऊर्ध्वं प्रति ।

प्रामादार्थं जपेन्मन्त्रमप्युत मन्त्रविचमः । तेनावेशो भवेत् सद्यो भूतादीनां रुजामपि ॥ २ ॥

ग्रन्तस्य गिरिभि ध्यायेच्चन्द्रमण्डलमभ्यस्यम् । स्मरैः षोडशभिर्वीतं स्वतत्पीयूषचर्चितम् ॥ ३ ॥

अपमृत्पुञ्जवरुणैर्द्वान्त्ययम्भारनाशनम् । गिरीरोमहर चापि गदित गिरिशङ्कर ॥ ४ ॥

रेफादिनर्षपद्काद्यपद्कोणान्तस्त्रिकोणयाम् । प्रतिलोमस्मरार्थीतं ग्रन्तस्य गिरिभि स्मरेत् ॥ ५ ॥

वीजमेतन्मदामेन ग्रहार्णं नत्तृणादरेत् । त्रिकोणं चिन्तयेन्मूर्ध्नि ग्रन्तजन्तो पडानन ॥ ६ ॥

तन्मध्ये चिन्तयेद्बीजं ज्वलत्कालानलप्रभम् । क्षणाद्विशेषेन्मन्त्री ग्रहान् रोगादिकानपि ॥ ७ ॥

एतन्मन्त्राभिजप्तं च वन्दुर्विविधलक्षम् । ग्रन्तस्य मूर्धनि विप्र क्षणादपेशकारकम् ॥ ८ ॥

पौष्टिके शान्तिके मध्वं शुक्रग्रणं विचिन्त्य च । सकारमादौ संयोज्य जपेन्मध्वं पठानन ॥ ९ ॥
 आकृष्टं च वशीकारे रक्तो रेफादिको भवेत् । टकारादिश्च हेमाभः स्तम्भने घोभणे गुह ॥ १० ॥
 धूम्रग्रणो यकारादिर्विद्वेषोद्याटपोरपि । पीतवर्णो लकारादिः स्तम्भने शिरसिगहन ॥ ११ ॥
 शुद्रस्फटिकमद्वायो मध्वो ध्वेषो मृमुक्षुभिः । अकारादिश्च जस्रव्यां देशिकादेशतो गुह ॥ १२ ॥
 चायुमण्डलमध्यमं मध्वं कृष्णं विचिन्तयेत् । नेत्रयोर्द्विपता वन्म आन्ध्यमाशु प्रजायते ॥ १३ ॥
 बाधिर्यं कर्णयो रन्त्रे हृदिश्च वदने स्मृता । कुक्षौ शूल करोत्याशु वायुं मर्मसु मस्मृतम् ॥ १४ ॥
 दुःसहं च शिरोरोगं कुर्याच्चिरमि पण्मुत् । बाघ्राधं कण्ठनाले च चतुरमस्य मध्यगम् ॥ १५ ॥
 चन्द्रमण्डलमध्यमं स्वरैः षोडशभिर्दृतम् । नेत्रे ध्यातं रोगहरं हरत्याशु न सशयः ॥ १६ ॥
 रक्तसाधं कृशाङ्गीनां योनौ ध्यातं हरेत् क्षणात् । कुक्षौ ध्यातं शूलनुत् स्वाद्रिस्फोटे विषमेज्वरे ॥ १७ ॥
 वृषि रक्ताभये वत्स भ्रमे दाहे शिरोगदे । स्मरेन्मध्वं त्रिदुमाभं तत्र तद्दोषशान्तये ॥ १८ ॥
 अत्यारक्तं त्रिकोणान्तःस्थितं बीजं स्मरेद्दृढ । यस्य मूर्ध्नि स वरयः स्वादाचिराद् दासवद् ध्रुवम् ॥ १९ ॥
 इष्टाङ्गनाहृदम्भोजे स्थित मध्वं विचिन्त्य च । मध्वग्र्यं दृढं वद्ध्वा तेजोरूपं च संस्मरेत् ॥ २० ॥
 तच्छीर्षमाशु पाशेन कर्षयेद्योषित ध्रुवम् । स्वनामगर्भितं बीजं योपायोर्नौ विचिन्तयेत् ॥ २१ ॥
 वशयेत् तत्क्षणाद्योषां सावयेच्छुक्रमेव च । निगलिङ्गशिरःस्थं तद्वीजं मंचिन्तयेद्गुह ॥ २२ ॥
 मध्वशयेद्योनिमध्ये सपर्काद्योषितं वशे । विद्ध्वाद् द्वात्रयेचैव नात्र कार्या विचारणा ॥ २३ ॥
 कुलालमृदमानायां तत्र बीजं समालिखेत् । तन्मकारस्थरेफे तु साध्याख्यां कर्मसंयुताम् ॥ २४ ॥
 विलिख्य तत् त्रिकोणेन वेष्टयेत् तद्विहिततः । पङ्कोणेन समावेष्ट्य पदसु कोणेषु चालिखेत् ॥ २५ ॥
 रेफं सचिन्दुकं तच्च विलोभैर्वेष्टयेत् स्वरैः । प्राणप्रतिष्ठां तस्याथ कृत्वा सम्यक् पठानन ॥ २६ ॥
 निखनेच्छुद्रयधस्ताच्च तत्र षाकं समाचरेत् । तदन्नभक्षणात् सद्यो वरयो भवति निश्चितम् ॥ २७ ॥
 पतिः प्रियायाः पङ्क्त नात्र कार्या विचारणा । मधुरत्रययुक्तेन शालिपिष्टेन पण्मुत् ॥ २८ ॥
 कृत्वा पुचलिकां मय्यम् स्पष्टाङ्गीमतिमञ्जुलाम् । प्रपदाभ्यां च जह्वाभ्यां जानुभ्यामूरुयुग्मतः ॥ २९ ॥
 नाभेरधस्ताद्दद्यात् कण्ठादाशीर्षकं ततः । एवं द्वादशधा च्छिता तीक्ष्णशस्त्रेण साधकः ॥ ३० ॥
 मूलमन्त्रेण जुहुयाद्यमुद्दिश्य पठानन । स वरयो भवति विश्वं नात्र कार्या विचारणा ॥ ३१ ॥
 चतुरस्रं समं कृत्वा नागवल्लीदले गुह । तन्मध्ये तु वकारस्य बीजे साध्यं समालिखेत् ॥ ३२ ॥
 मन्त्रमध्यमकाराधःस्थिते रेफे विचक्षणः । चतुरस्रं चतुष्कोणे ठकारं विन्दुसंयुतम् ॥ ३३ ॥
 विलिख्य स्थापितप्रार्णं मूलमन्त्राभिमाश्रितम् । अष्टोत्तमहस्त्रेण शिरोरोगी प्रभक्षयेत् ॥ ३४ ॥
 आम्बिकेयाचिरादेव रोगान्मुक्तः सुखा भवेत् । सरेफेण ककारेण कण्ठं साध्यस्य पण्मुत् ॥ ३५ ॥
 दक्षस्तन पकारेण वामं चैव मकारतः । दक्षासं रेफतो वद्ध्वा वाम चापि यकारतः ॥ ३६ ॥
 औकारेण मुखं वत्स नाभिमुकारतो गुह । वक्षो विन्दुर्ध्वचन्द्राभ्यां वद्ध्वा कर्षन् स्मरेद्विद्या ॥ ३७ ॥

मरणान्तं स वदयः स्यादचिराच्चात्र मंशयः । वन्पुञ्जीगारवपुष्पेण त्रिकोणं रचयेद्बृह ॥ ३८ ॥
 तन्मध्ये त्रिलिखेद्बीज चन्दनागङ्गकुङ्कुमैः । पुष्पेण तेन तन्मध्ये कार्तिरुच्य मिथानतः ॥ ३९ ॥
 यदि सम्याप्य तत्रेणं संपूज्य विधिवत् सुत । हुनेदष्टोत्तमशतं घृतं मपातयेद् घृतम् ॥ ४० ॥
 त्रिलोहनिर्मिताया तु घृष्टिकाया निचक्षणः । सपातसिद्धां तापंस्म भद्रमेणाभिमन्त्रिताम् ॥ ४१ ॥
 साष्टकेनाथ ता हस्ते धारयेद्यन्तु भूपतिः । जयेत् म युधि पट्टक उल्लाह्यानाखिलान् रिपून् ॥ ४२ ॥
 विषयेतालभूतादिदुरितैर्नाश्यते न मः । वक्ष्ये भागं त्रिलोहस्य शृणु पण्डित मां प्रतम् ॥ ४३ ॥
 मोमसूर्याग्निरूपतान्मातृकायाः पठानन । तन्मयतात् त्रिलोहस्य भागास्तद्वर्णमख्यया ॥ ४४ ॥
 मवेद्वूप्यस्य सौम्यताज्जागः षोडश उच्यते । काञ्चनस्यार्करूपताचद्वर्णाः पञ्चविंशतिः ॥ ४५ ॥
 तेन भागस्तस्य तावत् ताम्रस्याग्निमयततः । तद्वर्णाश्च दशैतेन तस्य भागोऽपि तावृशः ॥ ४६ ॥
 अष्टपत्र लिखेत् यद्यं कारिकाया पटस्रकम् । तन्मध्ये च त्रिकोणं स्यात् तन्मध्ये बीजमालिखेत् ॥ ४७ ॥
 साध्याख्याकर्ममयुक्तं पट्कोणेषु पटङ्गकम् । लिखेत् पूगादिपत्रेषु बीजनवर्णान् विमज्ज्य च ॥ ४८ ॥
 रंकेपमर्यं इति आऊमिति च पण्डित । बहिर्दृष्टचतुर्कं स्यादन्तरालत्रयान्वितम् ॥ ४९ ॥
 (स्वरानाग्रान्तराले तु कादिमान्तान् द्वितीयके । तृतीये तु यकारादीन् घेघनत्वेन सल्लिखेत् ॥ ५० ॥
 चतुर्थे बहिष्कृता तस्य कोणेषु संलिखेत् । बीजं नरदरेर्वत्स क्षीमित्यक्षररूपकम् ॥ ५१ ॥
 एतद्यथं घृतं सर्वरक्षाकरमतुल्यम् । अस्मिन् यथे समाधाय कलशं विधिवद्गुह ॥ ५२ ॥
 तत्र देवं समभ्यर्च्य साध्यं तेनाभिषेचयेत् । ग्रहरोगादिभिर्मुक्तः सुचिरं सुखमाप्नुयात् ॥ ५३ ॥
 (कृत्वा रोगा निनश्यन्ति जीवेद्द्विषणं गुह । ततः पूणैन्दुविम्बाभं मण्डलं च ममालिखेत् ॥ ५४ ॥
 आदौ पट्कोणमालिरय वकारं तत्र मालिखेत् । तन्मध्ये माध्यमयुक्तं लिखेद्बीज पठानन ॥ ५५ ॥
 स्वरैः षोडशाभिर्वीतं पटसेषु रमालिखेत् । बहिर्दृष्टद्वयं कृत्वा अन्तरालं तथा लिखेत् ॥ ५६ ॥
 कलागदिचकारान्तान् वर्णान् निन्दुममन्वितान् । अष्टकोणं बहिःकृत्वा तत्कोणेषु लिखेद्बृह ॥ ५७ ॥
 नृसिंहबीजं प्रागुक्त यन्ममेतत् पठानन । दुष्टग्रहविषयाग्निनाशनं सर्वमिद्विदम् ॥ ५८ ॥
 आदौ पट्कोणमालिरय तन्मध्ये माध्यमयुतम् । चिन्तामणिं ममालिख्य पटस्र कोणेषु पण्डित ॥ ५९ ॥
 रंकेपमर्यं इति आऊ इति च सन्धिषु । त्रिलिख्य ग्रहरोगेष्ट्य धृत्तेन प्रणवेण च ॥ ६० ॥
 तद्विषयेष्ट्येष्टम् पुनर्दृष्ट समालिखेत् । तद्विषयतुरक्षेण प्रेषयिता निचक्षणः ॥ ६१ ॥
 नृसिंहबीजं त्रिलिखेत् तत्कोणेषु च पण्डित । एतद्यथं रोचनया त्रिलिखेद्दोमवामना ॥ ६२ ॥
 लाजाभीतमिदं कृत्वा मंजष्य निधिवद्गुहः । मस्तके धारयेदेतत्तत्त्वार्थमागमपर्यनम् ॥ ६३ ॥
 आधुरारोग्यविजयपदकं पुनर्पठेत्तदम् । चौरव्यालमहारोगभूतापसारनाशनम् ॥ ६४ ॥
 कारम्कनरोः शाखा माश्रमाणीय तत्र च । अग्रदेगे महायेन सुरम्य कारयेत् स्थलम् ॥ ६५ ॥

पङ्कोणं विलिखेद्वत्स तत्र साध्यममन्वितम् । चिन्नामणिं विलिरूपाथ पङ्मु कोणेषु रं लिखेत् ॥ ६६ ॥
चङ्चिज्जाला इवारङ्गरेखाः कार्याश्च तद्विहः । कार्तिकेयाथ मंजुमष्टोत्तरमहमर्तः ॥ ६७ ॥
मूलमत्रेण तत् मभ्यक् व्यापयेद्यत्र तत्र वै । चौरव्याघ्रक्रोडमर्परिपुभृतपिशाचकाः ॥ ६८ ॥
न व्रजन्ति कदाचिच्च यत्रस्थाम्य प्रमावतः । ॥

इति ॥ अथ तुम्बुरुदमन्त्र । श्रीकलमंहितायाम्—

मृगु देवि प्रचक्ष्यामि मन्त्ररवं महाद्भुतम् । तुम्बुरेदिवदेवस्य शत्रुघ्नकरं परम् ॥ १ ॥
संवत्तेशो महादेवि महाकालेन संयुतः । तदघश्च भुजङ्गेणो वालीशस्तदधः शिवे ॥ २ ॥
अर्घ्यो गस्तदधो देवि मर्वोऽर्घ्ये श्रीमुखी स्थिता । बीजमेतत् ममारुपातं सर्वभित्तिकरं परम् ॥ ३ ॥
मयतेशः क्षकार । महाकालेशो मकारः । भुजङ्गेशो रेफ । वालीशो यकार । अर्घ्योऽथ ऊ । श्रीमुखी
विन्दुरेतैः स्फपिण्डितं क्षम्यऊं इति बीजं भवति ।

अपिब्रह्मा ममुद्दिष्टो गायत्री च्छन्द ईरितम् । श्रीरुद्रो देवता प्रोक्तः सर्वाभीष्टाप्तये भवेत् ॥ ४ ॥
पङ्दर्घिभाजा बीजेन पङ्ङ्गानि प्रकल्पयेत् । चकाररहितं मूलबीजं जममहान्वितम् ॥ ५ ॥
चत्वारि देवीबीजानि देव्यस्तु गिगिनिन्दिनि । जयाद्या विजया पथात्रजिता चापरानिता ॥ ६ ॥
बीजमङ्गुलिषु न्यस्य करयोर्व्यापकं ततः । कनिष्ठादिषु विन्यसेत् पङ्ङ्गानि तलावधि ॥ ७ ॥
देवं देवीः स्वयीजाद्याः कनिष्ठादिषु विन्यमेत् । पादान्मूर्ध्नावधि न्यसेन्मुष्टिना जगदीश्वरि ॥ ८ ॥
मूर्धादिपादपर्यन्तं तलाभ्यां व्यापकं न्यमेत् । पङ्ङ्गानि पुनर्न्यस्य देवं देवीश्च पूर्ववत् ॥ ९ ॥
शिरोवदनहृन्नाभिगुदेषु क्रमतो न्यमेत् । एवं न्यस्ततनुर्देवि ध्यायेत् देवमनन्यधीः ॥ १० ॥
उद्यदादित्यरुचिरं चतुर्वर्कं त्रिलोचनम् । चन्द्रार्धशेखरं हस्तैश्चतुर्भिर्दधत् क्रमात् ॥ ११ ॥
दक्षिणोर्ध्वकरे देवि स्थितिं सदाङ्गमप्यतः । पाशं वामोर्ध्वहस्ते च कपालं तदधो ज्वलत् ॥ १२ ॥
रत्नाङ्गारागभरणांशुकं चिपिटनामिकम् । अनर्ध्यरत्नाकल्पाढ्यं ध्यायेदेवं शिवं शिवे ॥ १३ ॥
शैवं पीठं ममभ्यर्च्य वक्ष्यमाणेन वर्त्मना । तत्रावाह्य यजेदेवं सम्भग् गन्धादिभिः शिवे ॥ १४ ॥
नर्पुमकस्वरैर्विद्वाननुलोमविलोमगैः । घर्मादिकैरघर्माद्यैः पादमात्राणि कल्पयेत् ॥ १५ ॥
इकारेण न्यमेत् देवि तन्तुरूपां गुणानथ । चतुर्थपञ्चमाभ्यां तु श्वराभ्यां वरवर्णिनि ॥ १६ ॥
मायाविद्यामये देवि अथ ऊर्ध्वं ह्यदे न्यमेत् । पष्ठस्वरेण पञ्चं च कल्पयित्वा वरानने ॥ १७ ॥
संध्यचौरैर्महादेवि चतुर्भिश्च यथाक्रमम् । वामाद्याः पूजयेद्रेता वामा ज्येष्ठा ततः परम् ॥ १८ ॥
रौद्री चेष्टा च ता व्येया ज्वालारूपा महेश्वरि । इत्थं संकल्पिते पीठे मूर्तिं संकल्प्य मूलतः ॥ १९ ॥
तस्मिन्नावाह्य देवेशं तुम्बुरुं देवि पूजयेत् । चतुर्द्वारसमायुक्तचतुरस्रत्रयावृते ॥ २० ॥
अष्टपत्राम्बुजे देवि यजेदावरणैः सह । आदावङ्गानि संपूज्य केमरेषु यथा पुरा ॥ २१ ॥

दिकपत्रेषु यजेद् देवि स्वस्वबीजादिकाः क्रमात् । वामाद्याः पूर्वमुदिता रक्ता रक्तानुलेपनाः ॥ २२ ॥
 अरुणाशुकपुष्पाद्यास्ताम्बूलापुरिताननाः । वज्रकीवादनरता मदविभ्रममन्थराः ॥ २३ ॥
 कोणपत्रेषु चाभ्यर्च्या द्वितीरीजादिकाः क्रमात् । दुर्भगा सुभगा चैव कराली मोहिनी ततः ॥ २४ ॥
 (यद्वाञ्जलिपुटाः किञ्चिदानप्रवदनाम्बुजाः । देवीमदृशभूषाद्यास्तामां बीजानि पार्वति ॥ २५ ॥
 वक्रः श्वेतो भृगुश्चैव नकुली विन्दुभूषिताः । वहिर्वीर्यद्वये देवि लोकेशान् सायुधान् यजेत् ॥ २६ ॥
 इत्थं यो भजते देवि तुम्भुरु विधिगन्धरः । न तस्य दुर्लभ किञ्चिन् त्रिषु लोकेषु विद्यते ॥ २७ ॥
 इति ॥ अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासाग्रे मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मणे
 श्रुपयं नमः । मुखे गायत्रीचन्द्रमूले नमः । हृदये श्रीतुम्बुररुद्राय देवतायै नमः । इति विन्यस्य,
 भूमि सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृताञ्जलिर्देव । दद्याद् हृदयाय नमः । उर्ध्वं शिरसे स्वाहा । इक्षुं
 शिखायै वन्द । इक्षुं कण्ठाय हु । दद्याद् नेत्रत्रयाय वीषद् । उक्षुं अस्त्राय फट् । इति पञ्चमन्त्रान्
 कनिष्ठादितलान्तं करयोर्विन्ध्यन्, पुनः क्षमरयू नमः इति केवलबीजमेव कनिष्ठाद्यङ्गुलिषु विन्यस्य,
 करयोश्च व्यापकं कृत्वा, कनिष्ठयोः क्षमरयू तुम्बुररुद्राय नमः । अनामिकयोः क्षमरयू जयायै नमः ।
 मध्यमयोः क्षमरयू विजयायै नमः । तर्जनयोः क्षमरयू अजितायै नमः । अङ्गुष्ठयोः क्षमरयू अपराजितायै
 नमः । इति विन्यस्य, पादादिमूर्धावधि क्षमरयू नमः इति मुद्रिना विन्यस्य, मुनर्मूर्धादिपादपर्यन्तं
 कर्तलाभ्यां बीजं विन्यस्य, पुनः पूर्ववत् पङ्क्त्यानि विन्यस्य, शिरोवक्षःहृत्त्राभिगुदेषु प्राग्बद्धं देवं देवीश्च
 विन्यस्य, श्वावाध्यात्मपूजान्ते पूजावक्रं यथोक्तं कृत्वा संस्थाप्य, तत्र मण्डूकादिसिंहासतान्तं प्राग्बद्धं पीठं
 संपूज्य, सिंहासनस्य पादेषु ॐ धर्माय नमः । ॐ हानाय नमः । ह्रु वैराग्याय नमः । ह्रु ऐश्वर्याय
 नमः । तस्य गात्रेषु ह्रु अधर्माय नमः । ह्रु अज्ञानाय नमः । श्रु अघराग्याय नमः । ॐ अनैश्वर्याय
 नमः । इति संपूज्य, ततोऽनन्तं पद्मामानन्दकन्दं सविद्यालं च संपूज्य, ईं प्रकृतिमयपत्रेभ्यो० । ऊं विका-
 रमयकेशरेभ्यो० । उं सर्वतत्त्वरूपायै कर्णिकायै० । इति संपूजयेत् । अत्र “वष्टस्यरेण पद्म” चेत्यनेन
 पद्ममध्यस्था कर्णिका लब्धते, पद्मस्य प्रागेव पूजितत्वादिति । ततः सूर्यादिमण्डलपूजान्ते ईं प्रबोधधारमने
 सत्त्वाय नमः । इत्यादिगुणत्रयं इन्द्रादि, ततः ईं मायायै० । ऊं विद्यायै० । इति यथावत् संपूज्यात्मव-
 तुष्टपूजान्ते दिग्दलकेशरेषु—५ वामायै नमः । ऐं ज्येष्ठायै० । औं रौद्रायै० । औं इच्छायै० । इति शक्ति-
 चतुष्टयं पूजयेत् । अत्र नवशक्तिपूजनं नास्तीति प्रतीयते, विधिष्य सर्वाजशक्तिचतुष्टयमात्रस्योक्तत्वात् ।
 शैवपीठे नवशक्तिरहितं चेन्द्राग्रे संग्रहावेति । इत्थं पीठपूजा निभाय, तत्र मूर्तिकल्पनादिपङ्क्त्यपूजा-
 न्तेऽष्टदलेषु देवाप्रादिदिग्दलचतुष्टये प्रादक्षिण्येन—६ वामायै नमः । ऐं ज्येष्ठायै० । औं रौद्रायै० । औं
 इच्छायै० । अग्रादािकोणपत्रेषु—७ दुर्भगायै नमः । ऐं सुभगायै० । ॥ कराल्यै० । ॥ मोहिन्यै० । इति
 संपूजयेन्प्राद्यवर्चनादि सर्वे समापयेदिति । तथा—

लवमेकं जपेन्मन्त्रं तद्देशां धूर्तैर्दुनेत् । तर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणान् भोजयेत्ततः ॥ २८ ॥
 वायुवह्निद्विगान्तःस्थं बीजं स्मृत्वा जपेत् पिपे । ज्वरशूलमहारोगा नश्यन्ति तेन तत्तद्वशात् ॥ २९ ॥
 कुपितस्य हृदम्भोजे स्मृता बीजमिदं जपेत् । तत्कोप शमयेच्छीघ्रं ध्रुवं मन्त्रप्रभावनतः ॥ ३० ॥
 एतन्मन्त्राभिजप्तं तु जलं प्रातः पिबेन्नरः । हृद्रोगकामलाकामधामविष्टम्भकास्तथा ॥ ३१ ॥

नश्यन्ति तत्तत्तद्देव नात्र कार्या विचारणा । मण्डलं नवनामान्यं कृता रम्यं महेश्वरि ॥३२॥
 तत्र संस्थापयेद्रम्यान् कलजान् नव मन्त्रवित् । देवं मध्येऽष्टमु तथा देवीद्वीपं पूजयेत् ॥३३॥
 पुरोऽवत्तेन मित्रेण कुलजा योषितं शिरे । मुतं बन्ध्यापि मा मूते किमन्या रुन्यकाप्रभुः ॥ ३४ ॥
 राजाभिपित्रो विजयी भूयाद् देवि न मंगयः । भूतप्रेतादिकाः कृत्या रोगा नश्यन्ति मेचनाम् ॥३५॥
 अष्टपत्राम्बुजे मध्ये ममाध्य बीजमालिखेत् । केमरेषु श्वरान् देवि दिग्गपेषु लिखेत् ततः ॥३६॥
 पूर्वोऽक्षदेवीबीजानि विदिक्पत्रेषु पार्वणि । द्वीपमन्त्रान् पुरां प्रोक्तानालिखेत् तद्वटिः पुनः ॥ ३७ ॥
 धृतद्वयं सिंघायाथ तयोर्मध्ये ममालिखेत् । कलागादिवकागन्तान् विन्दुयुक्तान् महेश्वरि ॥ ३८ ॥
 तद्वटिश्चतुरश्रेण वेष्टयेज्जगदीश्वरि । एतद्यन्त्रं महादेवि प्रोक्तं श्रीतुम्बुरोर्महत् ॥ ३९ ॥
 साधितं जपहोमाभ्यां धृतं नाशयति वगात् । रोगकृत्याग्रहान् मम्यम् भूतापसारकादिकान् ॥४०॥

अथ यन्त्ररचनाप्रकारः सुगम एव ॥ अथ क्षेत्रपालमन्त्रः श्रीकण्ठमंहितायाम्—

क्षेत्रपालमनुं वक्ष्ये गृणु देवि यथाविधि । भवतोऽनुग्रहेन्द्रादयो रुद्रसंसर्तकां पुनः ॥ १ ॥
 आघाटी रेवतीयुक्ते लोहितोऽनन्तमधुतः । पिनाकी चानन्तयुगे वाली मेपस्तनो भवेत् ॥ २ ॥
 महाकालो विमर्गाद्व्यम्ताराप्रोक्ष्य मनुः प्रिये । ॥

संवत् सत्कार , अनुग्रह श्री, इन्द्रनुस्यारस्तेन सां इति ! रुद्र एकार , संवत् स , तेन से इति ।
 आघाटी त , रेवती रेफस्तेन युक्तेन प्र इति । लोहित प , अनन्तयुगं माकारस्तेन पा इति । पिनाकी ल ,
 अनन्त आ , तेन ला इति । वाली य । मेयो न । महाकालो म विमर्गाद्व्यम्तेन म इति । ताराद्यः प्रणयाद्यः ॥
 तथा—

मृनिर्भ्रष्टा समुद्रिष्टो गायत्री ऋन्द् ईरितम् । क्षेत्रपालो देवताम्यं तं बीजं परिकीर्तितम् ॥ ३ ॥
 नमः शक्तिरिति शोभा ह्यष्टमिदिकरः स्मृतः । पद्दीर्घभाजा बीजेन षडङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ ४ ॥
 ततः संचिन्तयेद् देवं क्षेत्रपालमनन्यधीः । अञ्जनादिप्रतीकाशमूर्ध्वपिङ्गजटाधरम् ॥ ५ ॥
 वर्तुलोऽग्रिनयनं भीमसर्पविभूषणम् । दंष्ट्राकरालवदनं भीमरूपं दिग्भ्रमरम् ॥ ६ ॥
 द्विभुजं दक्षिणे हस्ते गदां वामे कपालकम् । दधत् चिन्तयेद् देवि शैवे पीठे समर्चयेत् ॥ ७ ॥
 पद्ममण्डलं बाह्ये दिग्दर्शभृगुर्हृदयम् । कृत्वा तत्र समावाह्यं गन्धार्घ्यसर्चयेद्विभुम् ॥ ८ ॥
 आदावङ्गानि मंजुष्यं पूर्ववत् परमेश्वरि । अर्चयेदष्टपत्रेषु किङ्कराष्टकमष्टिजे ॥ ९ ॥
 अनलश्चाग्निश्रेष्ठः (करालो घण्टिकारवः । महाकोपः पिशितार्शः पिङ्गाक्षस्तदनन्तरम् ॥ १० ॥
 ऊर्ध्वकेश इमे चार्ष्टा) क्षेत्रपालस्य किङ्कराः । लोकेषां तदस्त्राणि पूर्ववत् परिपूजयेत् ॥ ११ ॥
 धूपदीपादिकं दत्त्वा ततस्तस्मै वलिं हरेत् । एषोऽहीति समुच्चार्य विद्विषोऽन्ते मुरुद्वयम् ॥ १२ ॥
 भञ्जय-द्वितयं पश्चान्नर्तय-द्वितयं ततः । विप्रयुग्मं महान्ते स्याद्भैरव क्षेत्रपालक ॥ १३ ॥

वलि-पदं समुच्चार्य देवि गृहद्वयं द्विष्टः । वलिमन्त्रः समाख्यातः सर्वकामफलप्रदः ॥ १४ ॥
 यलिनैवेद्यम् । तत्र मन्त्र — एहोति । द्विष्ट स्वाहाकार । अन्यत् सुगमम् ॥ अथ प्रयोग — तत्र प्राग्-
 घोमपीठन्यासान्ते, शिरसि ब्रह्मणे श्रृण्वे नमः । मुखे गायत्रीच्छन्दसे नमः । हृदये श्रीक्षेत्रपालाय देवतायै
 नमः । गुह्ये क्षेमं बीजाय नमः । पादयो नमः शक्तये नमः । इति विन्यस्य, मम सर्वामीष्टसिद्धये विनि-
 योग इति कृताञ्जलिर्वदेत् । ततः क्षा हृदयाय नमः । क्षी शिरसे स्वाहा । क्षू शिवायै वषट् । क्षं कव-
 चाय हुं । क्षो नेशाभ्या वौषट् । क्ष अस्त्राय फट् । इति षडङ्गमन्त्रानङ्गुष्ठादितलान्तं करयोर्धिमस्य हृदया-
 दिषडङ्गेष्वपि न्यसेत् । ततो ध्यानादिषडङ्गपूजान्तेऽष्टदलेषु — अमलाय नमः । अग्निकेशाय० । करालाय० ।
 घण्टिकारवाय० । महाकोपाय० । पिशितारानाय० । पिङ्गाक्षाय० । ऊर्ध्वकेशाय नमः । इति संपूज्य लोकै-
 शार्चादि सर्वे समारपयेदिति । तथा—

एकलक्षं जपेन्मन्त्रं जुहुयात् तद्दशांशतः । चरुणा घृतसिक्तेन तर्पणादि ततश्चरेत् ॥ १५ ॥
 रात्रौ गृहाङ्गणे रम्ये कृत्वा स्थण्डिलयुक्तमम् । आवास्य तत्र संपूज्य क्षेत्रेशं प्रोक्तवर्त्मना ॥ १६ ॥
 अन्नव्यञ्जनदुग्धाद्यैः कृत्वा वै सिक्थकं महत् । पुनरङ्गमनुना देवि तस्य हस्ते वलिं हरेत् ॥ १७ ॥
 घलिनानेन सन्तुष्टः क्षेत्रपालो मुदान्वितः । ऐश्वर्यविजयारोग्यश्रीसौभाग्यादिमंपदः ॥ १८ ॥
 ददानि रौद्रभूतानि कृत्वा घाशु निगारेयत् । " " " " " " ॥

अथ रात्रौ वलिदानं कर्म्यं । नित्यपूजायामपि नैवेद्यं प्रोक्तमन्त्रेणैव देयम् ॥

अथ घटुकर्पूरवमन्त्रं कौलेशकोटिप्रभेदे—

अथ वच्ये महादेवि भैरवस्येश्वरेश्वरि । मन्त्ररत्नं महापुतं दुष्टग्रहनिहन्तनम् ॥ १ ॥
 सर्वशुभलोकं सर्वव्याधिविनाशनम् । सर्वोपचारकं देवि सर्वसौभाग्यदायकम् ॥ २ ॥
 वरयाकर्षणमिद्रेपस्तम्भनोच्चाटमारण्ये । निग्रहे व्याधिकरणे प्रशस्तमखिलेष्टदम् ॥ ३ ॥
 उद्धरिष्ये महामन्त्रं शृणुष्वान्वहिता श्रिये । व्योमाग्निशान्तिविधिभिर्बद्धरेत् प्रथमाक्षरम् ॥ ४ ॥
 जलं च रेचरी कर्णयुता काय ततः शिरे । अनन्तो लोहितश्चाग्निः कर्णवान् मीनपुगमकम् ॥ ५ ॥
 वह्निष्पञ्चमोऽनन्तघृतः पवन एव च । क्रोधी कर्णयुतो वह्निः कर्णवान् परमेश्वरि ॥ ६ ॥
 पुनरेतद्द्वयं प्रोक्त्वा द्वितीयाक्षीतिं पार्ष्णि । चतुष्टयं तु वर्णानां पुनराद्यं सप्तद्वारेत् ॥ ७ ॥
 एकविंशतिवर्णात्मा मन्त्रराजः समुद्धृतः । गोपनीयः प्रपन्नेन त्रैलोक्येभ्योऽपि दुर्लभः ॥ ८ ॥
 व्योम ह, अग्नी रेफ, शान्तिं ई, तिथिरयुस्वार, धैर्मुंवेनश्वरीगोत्रम् । जल व । खेचरी ट, कर्ण-
 युता उकारेण सहिता, तेन ड इति । काय स्वरूप । अनन्त आ । अत्र यकार-आकारयोर्न सन्धि-
 पञ्चविंशतिवर्णं इत्युक्ते । लोहित व । अग्नि द, कर्णवान् उकारयुक्तस्तेन ड इति । मीनपुगं यकार-
 द्वयं, तेन ख इति । वह्नि रेफ । टपञ्चमो ण, अनन्त आ, तेन णा इति । पवनो य । क्रोधी क, कर्ण
 उ, तेन कु इति । यक्ष र, कर्ण उ, तेन रु इति । पुनरेतद्द्वयं कुटु इति । द्वितीयाक्षीद्विचतुष्टयं घटुकाय

१ 'वतिमादिमम्' ख पाठ । २ " देवि द्वितीयाक्षं चतुष्टयम् । आद्यं बीजं महेशानि पुनरेव समुद्धरेत् ॥ "

इति पाठान्तरं निवार्यनचन्द्रिकायाम् ।

इति । आचं ह्रीं इति ॥ तथा—

अपिरुक्त्वा महादेवि बृहदारण्यसंज्ञकः । अनुष्टुप् छन्द इत्युक्तं भैरवो देवता शिवे ॥ ९ ॥
शक्तिर्वीजं च शक्तिश्च आं कीलकमुदाहृतम् । आद्यचरयुगं देवि पञ्चदश्वान्वितं कुरु ॥ १० ॥
सधादिप्रतिलोमेन नष्टुमकविचर्जितम् । एतद्बीजद्रव्याद्यास्तु न्यस्तन्याः पञ्चमूर्तयः ॥ ११ ॥
अद्भुष्टादिष्वद्भुलीषु, मूर्धास्यहृदयेषु च । मगुलचरणेष्वेवं, मूर्धासि दक्षकर्णके ॥ १२ ॥
वामकर्णे च चूडाध ऊर्ध्वपूर्वान्तकोत्तर— । पश्चिमेषु च वक्त्रेषु मूर्तयस्ता महेश्वर ॥ १३ ॥
ईशानाख्यस्तत्पुरुषोऽधोरो देवि तृतीयकः । वामदेवश्चतुर्थः स्यात् मद्योजातस्तु पञ्चमः ॥ १४ ॥
पुनराद्यर्णयुगलं पञ्चद्विष्वक्स्वरभेदितम् । कृत्वा तैस्तु षडङ्गानि जातियुक्तानि कल्पयेत् ॥ १५ ॥

इति ॥ श्रीरुद्रयामले—धोदेव्युवाच ।

देवदेव जगन्नाथ शम्भोऽल्लोकयनायक । भैरवस्य विधिं भूयो ममाचच्च महामुने ॥ १ ॥
येन कार्याणि सिद्ध्यन्ति साधकानां निरन्तरम् । सुगोप्यमपि देवेशि विधिं प्रवृद्धिं शङ्कर ॥ २ ॥
येनाहं ते प्रिया देव सदा वर्ते निरन्तरम् । ततः कृपा ममाधाय विधिं कथय शोभन ॥ ३ ॥

श्रीभैरव उवाच ।

मृणु देवि प्रवक्ष्यामि बहुकस्य महात्मनः । विधानं परमं गोप्यं ब्रह्मादीनां सुदुर्लभम् ॥ ४ ॥
मूत्रेणैव सुमन्त्रेणात् कथयिष्यामि वल्लभे । येन विज्ञानमात्रेण त्रैलोक्यं माधयेत् सुधीः ॥ ५ ॥
एकदा देवदेवेशि तपसे मन्दराचलम् । गतोऽहं परमानन्दान्मूलमकृतिमीश्वरीम् ॥ ६ ॥
चक्रे परमसन्तुष्टां तपसा भावितात्मना । साकाशरूपिणीं देवीं प्रोवाच वचनं मुदा ॥ ७ ॥
तुष्टाहं शङ्कर प्रीता वरं वरय दुर्लभम् । इति वाक्यं समाकर्ण्य प्रोवाचाहं सुवल्लभे ॥ ८ ॥
देवि मातर्जगत्यै यदि दास्यसि मे वरम् । दुर्लभं कस्पचिद् ब्रूहि विधानं परमाशयात् ॥ ९ ॥
मन्त्रस्य येन सिद्ध्यन्ति सर्वकार्याणि सांप्रतम् । इति वाक्यं च मे श्रुत्वा मूलभूता सनातनी ॥ १० ॥
उवाच यादृश देवि विधानं मृणु वल्लभे । बहुकारुण्यस्य देवस्य भैरवस्य महात्मनः ॥ ११ ॥
ब्रह्माविष्णुमहेशाद्यैर्वन्दितस्य दयानिधेः । न्यासा एकादश प्रोक्ता बहुकाराधने शिवे ॥ १२ ॥
यान् विना नैव सिद्धिः स्याद्वर्षाणामयुतैरपि । ॥

आर्द्रा न्याम प्रेतबीजेन कार्यं पश्चात् साचात् मिहबीजेन देवि ।

न्यासं कार्यं काणवीजेन तद्वन्मन्यावीजन्यामग्रे विदध्यात् ॥ १३ ॥

महाश्रीबीजतो न्यासं प्राणबीजेन चापरम् । घण्टाबीजस्य च न्यासं विधाय ख्यातिबीजतः ॥ १४ ॥
मूलबीजेन पश्चाच्च न्यासं कृत्वा महामतिः । आमरीबीजतो न्यासं विदध्यात् प्रीतिसंयुतः ॥ १५ ॥
एवं न्यासान् दशादौ तु न करोति नरो यदा । त्वां शपेहं वरारोहे तावन्मन्त्रो न सिध्यति ॥ १६ ॥

श्रीदेव्युवाच ।

देवदेव जगन्नाथ शम्भो संसारतारक । कृपा कृता न्यासविधिं प्राकट्येन निरूपय ॥ १७ ॥
 कालेनेह यथान्येन साधकः सिद्धिमाप्नुयात् । गोपनीयो न मन्त्रोऽयं वटुकारण्यो जगद्गुरो ॥ १८ ॥
 तथा निरूपय विमो बालकोऽपि यथा लभेत् । श्रीशिव उवाच ।
 शृणु देवि जगत्पूज्ये न्यासबीजानि शोभने । प्रकटानि यथा शश्वत् कथयामि हिताय ते ॥ १९ ॥
 स्थानेषु येषु बीजानि न्यस्तव्यानि महात्मभिः । तथात्र प्रवदिष्यामि शृणु मत्प्राणवज्रमे ॥ २० ॥
 शिवचन्द्रशिवैः शक्रस्वरोपेतैः सविन्दुभिः । प्रेतबीजं समाख्यातं तेनाङ्गानि न्यसेध पद ॥ २१ ॥
 हृन्धिरश्च शिखानेत्रकराख्येषु सुन्दरि । ॥

शिवो ह, चन्द्र स, पुनर्ह, शक्रस्वर ओ, विन्दुरनुस्वारस्तेन हृत्सहो इति । तथा—
 शिवचन्द्रौ ससंवर्तौ कालवामाक्षिभूपिता । विन्दुनादयुतौ देवि न्यासात् सान्निध्यकारकम् ॥ २२ ॥
 मिहबीजमिदं देवि विन्यसेत् सुरसुन्दरि । मूर्ध्नि बाह्वोश्च लिङ्गे च नामौ इस्तादुलीषु च ॥ २३ ॥
 पादाङ्गुलीषु देवेशि विन्यसेत् परमेश्वरि । ॥
 शिवो ह, चन्द्र स, संवर्त. स, कालो म, वामाक्षि ई, विन्दुरनुस्वार, नादोऽर्थचन्द्रस्तै. हृत्सहो इति । तथा—

अजरोऽग्निममारुहः शक्रस्वरशशीयुतः । काण्वीजमिदं श्रोतं विन्यसेत् परमेश्वरि ॥ २४ ॥
 ब्रह्मरन्ध्रे मुखे नेत्रयुगे ग्रीवानसोरपि । कपोलघोष चिबुके ब्रह्मरन्ध्रे पुनर्न्यमेत् ॥ २५ ॥
 अजरो भ, अग्नी र, शक्रस्वर ओ, शशी विन्दुस्तै. सौ इति । तथा—
 कालशक्रशिवाः सद्योविन्दुनादभिभूयिताः । मन्वाबीजं महेशानि पादयोर्हस्तयोस्तथा ॥ २६ ॥
 नेत्रयोः श्रोत्रयोः कुक्षयोर्मेढ्रे चैव प्रविन्यमेत् । ॥

कालो म, शक्रो स, शिवो ह, सष ओ, विन्दुरनुस्वार, नादोऽर्थचन्द्रस्तै. मूलहो इति । तथा—
 अस्थ्यग्निवामकर्णेन्दुनाददेवि समीरितम् । महाभीमबीजमीशानि चिबुके पादयोर्गले ॥ २७ ॥
 पादयोर्हृदये पादद्वये नामौ च पादयोः । ॥

अग्नि श, अग्नी र, वामकर्ण ऊ, इन्दुनादौ प्राण्वत्, तेन श्रू इति । तथा—
 लोहिताश्वसनी वामकर्णविन्दुभिरद्विजे । प्राणबीजं मुखे देवि हृदये नाभिमण्डले ॥ २८ ॥
 हृदये पादयोर्देवि हृदये दक्षकुक्षिके । हृदये वामकुक्षौ च हृदये दक्षपक्षले ॥ २९ ॥
 हृदये वामपादे च हृदये दक्षनेत्रके । हृदये वामनेत्रे च हृदये दक्षघोणके ॥ ३० ॥
 हृदये वामघोणे च हृदये दक्षकर्णके । हृदये वामकर्णे च हृदये विन्यसेत् प्रिये ॥ ३१ ॥

लोहित प, अग्नी र, वामकर्ण ऊ, वटुवचनाज्ञादेऽपि विज्ञेयस्तेन श्रू इति । तथा—
 कटुरीषोऽग्निमारुहो वामकर्णेन्दुनादवान् । घण्टाबीजं महादेवि विन्यसेत् परमेश्वरि ॥ ३२ ॥
 घण्टिकाया च नामौ च घण्टिकाया हृदि न्यमेत् । पादयोर्हृदये कट्यां मन्त्रके मन्त्रके कटौ ॥ ३३ ॥

स्तनयोर्गुल्फयोश्चैव गुल्फयोः स्तनयोर्न्यसेत् ।

कतुरीयो घ, अग्री रेफ, वामकर्ण ऊ, नादविन्दु प्राग्वत्, तेन घृ, इति । तथा—

चण्डीशो वायुवह्न्याद्यो वामकर्णेन्दुनादवान् । ख्यातिबीजमिति प्रोक्तं विन्यसेदेषि साधकः ॥

मस्तके पादयोश्चैव ग्रीवायां नाभिमण्डले । गले च हृदि देवेशि जह्योर्नेत्रयोस्तथा ॥ ३५ ॥

कर्णयोर्बाहुयुग्मे च स्तनयोश्च प्रविन्यसेत् ।

चण्डीशः य, वायुः घ, यक्षो र, वामकर्ण ऊ, इन्दुनादौ प्राग्वत्, तेन घयक इति । तथा—

प्रणवो मूलबीजं स्याद्धृदये पादयोः प्रिये । हस्तयोः कर्णयोर्नासायुगे चैव प्रविन्यसेत् ॥ ३६ ॥

प्रणव ऊकारः इति । तथा—

(द्विरण्डरेवतीशकचन्द्रहंमत्रिमूर्तिभिः । सविन्दुनादैर्देवेशि आमरीबीजमीरितम् ॥ ३७ ॥

द्विरण्डो भ, रेवती र, शक्रो ल, चन्द्रः म, हंसो ह, त्रिमूर्तिः ई, विन्दुनादौ प्राग्वत्, तेन भरलसर्द्धा इति । तथा—

शुखे नेत्रद्वये कर्णद्वये चैव कपोलयोः । गण्डयोः कण्ठदेशे च स्तनयोर्हृदि पादयोः ॥ ३८ ॥

चिबुके मस्तके बाह्वोः स्कन्धयोर्दन्तलेखयोः । अक्षरध्रे तथाधारे भ्रूमध्ये च न्यसेत् प्रिये ॥ ३९ ॥

इति न्यासान् समाधाय पुरश्चरणकारकः । यथाङ्गन्यासकारी च यदि नो धरमाप्नुयात् ॥ ४० ॥

तदा कन्यादूषणोत्थं मम पापं प्रजायताम् । न्यासेरतैर्वरारोहे ब्रह्महत्या विनश्यति ॥ ४१ ॥

का कथान्यस्य पापस्य सत्यं सत्यं वदामि ते । मर्मन्यासानयो बन्धे त्रीन् देवस्य महात्मनः ॥ ४२ ॥

यान् विधाय नरो विन्देत् सिद्धिं लोकेषु दुर्लभाम् । आकृतबीजं विन्यस्य मस्तके गण्डयोर्मुखे ॥ ४३ ॥

कालबीजं चक्षुषोश्च कर्णयोरापि विन्यसेत् । नाभौ लिङ्गे गुदे वापि विद्याबीजं कपोलयोः ॥ ४४ ॥

ब्रह्मरन्ध्रे दन्तपङ्क्त्योर्विन्यसेत् साधकोत्तमः । श्रीदेव्युवाच ।

मगवन् करुणासिन्धो दीनबन्धो जगद्गुरो । कृपां कृत्वा समाख्याहि तत्रैरेव पृथक्पृथक् ॥ ४५ ॥

साधकस्तु यथा मिद्धिमचिरेणैव विन्दति ।

श्रीमहादेव उवाच ।

मृणु देवि प्रवक्ष्यामि न्यासत्रयविधिं पृथक् । दीर्घाकालाग्निशक्राणामधः कालानलान्त्यकाः ॥ ४६ ॥

बह्न्यस्त्रिवह्निगगनचन्द्रवामाक्षिमण्डिताः । विन्दुनादममाक्रान्ता बीजमाकृतमुद्धृतम् ॥ ४७ ॥

दीर्घा न, कालो म, अग्निः र, शक्रो ल, कालो म, अनल र, अन्त्य ल, वह्निः र, अस्थि श, चक्रिः र, गगनं ह, चन्द्र स, वामाक्षि ई, विन्दादिः प्राग्वत् । तेन नमरलमरत्तरशरहर्षा इति । तथा—

ब्रह्माग्निन्द्रेन्द्रप्रिकालवह्निवामाक्षिभिः प्रिये । विन्दुनादौ च देवेशि कालबीजमितीरितम् ॥ ४८ ॥

ब्रह्मा क, अग्नि र, इन्द्रो ल, इन्दु स, अग्निः र, कालो म, वह्निः र, वामाक्षि ई, विन्दुनादौ प्राग्वत् । तेन करलसरमरी इति । तथा—

सर्वतानलचन्द्रोऽग्निः शिवचन्द्रत्रिमूर्तिभिः । सविन्दुनादैर्देवेशि विद्याबीजं समुद्धृतम् ॥ ४९ ॥

संयतं ज, अनलो रेफ, चन्द्र स, अग्री र, शिरो ह, चन्द्र म, त्रिमूर्ति ई, गिन्हादि पूर्ववत् ।
तेन त्रयमहर्षी इति । तथा—

एतन्न्यामत्रय प्रोक्त साधकामीष्टसिद्धिदम् । यस्य प्रमादमायाय भैरवः श्रीप्रमिद्धिदः ॥ ५० ॥

गृणु देवि प्रन्यामि गृहलान्याममुत्तमम् । यस्य प्रमादाच्च गित्रे वटुकः सिद्धिदो भवेत् ॥ ५१ ॥

मस्तके दक्षनेत्रे च वामनेत्रे तथैव च । दक्षकण्ठे वामकण्ठे कपोले दक्षिणे तथा ॥ ५२ ॥

वामे कपोले दक्षे च भस्वके वामके पुनः । चित्तुकेऽथ गले स्कन्धे दक्षिणे वामके तथा ॥ ५३ ॥

स्तने दक्षे च वामे च हृदये दक्षकुक्षिके । वामकुक्षौ च नाभौ च दक्षजले च वामके ॥ ५४ ॥

लिङ्गे पेदे दक्षिणे च वामे च वरवारिणि । मूलाधारे दक्षगुल्फे वामगुल्फे तथैव च ॥ ५५ ॥

दक्षपादे च वामे च दक्षपादाङ्गुलीषु च । वामपादाङ्गुलीष्वेव ब्रह्मरन्त्रे तथैव च ॥ ५६ ॥

मूलाधारे पुनश्चैव पुनर्वै ब्रह्मरन्त्रके । महापराख्यं बीजं च विन्यसेत् साधकोत्तमः ॥ ५७ ॥

मेदृशन्त्रो वृषणवाची दक्षजामलिदशलिङ्गस्थोऽन्त्रावधेति ।

चन्द्रसूर्यां पुनर्त्तां च मही ब्रह्मा मही भिये । त्रिमूर्तिरान्ये वह्न्यम्बुवह्न्यम्बुधरणीजलम् ॥ ५८ ॥

पष्टस्वरन्त्रिपूर्तिन्दुनाडभूषितमस्तकम् । महापराख्यबीजं ते कथितं मुरवन्दिते ॥ ५९ ॥

न्यासनानेन सुश्रोणि साक्षाच्छिवसमो भवेत् । - - - - - ॥

चन्द्रसूर्यां मही, पुनर्त्तां चन्द्रसूर्यां सदाशिवेत्यर्थ, मही ल, ब्रह्मा रु, मही ल, त्रिमूर्ति ई, अक्षि य, धदि र, अम्बु य, बदि र, अम्बु य, धरणी ल, जल व, पष्टस्वर ऊ, त्रिमूर्ति ई, इन्दुनादौ पूर्ववत् । तेन सहस्रहलकलदंशरत्नचलरज्जु इति । तथा—

वटुकसाधं वन्द्यामि मातृकान्याममुत्तमम् । कृतेन येन वटुकः साधकस्य करे भवेत् ॥ ६० ॥

श्रीबीजैः पञ्चभिर्पत्र मातृकाभण्डलं भवेत् । प्रोक्तामादौ च क्रान्ते च तान्ते फान्ते तयान्तके ॥ ६१ ॥

वटुकस्य पर पूज्य मातृकान्यासमुत्तमम् । विज्ञाय साधयेत् प्राज्ञः स सद्यः शिवतां व्रजेत् ॥ ६२ ॥

विनेन मातृकान्याम धोऽन्येन न्याममाचरेत् । वटुकस्तस्य कुपितः सद्यः श्राप प्रयच्छति ॥ ६३ ॥

तस्मान्न्यामः प्रकर्तव्यः साधकेन विषधिता । सर्वेषु मातृक्यानेषु वशुष्पाविश्रुतेषु ॥ ६४ ॥

मातृकान्याममेनं हित्यत्वा धोऽन्यत् ममाचरेत् । वर्षकोटिप्रयत्नेन न सिद्धिं नैन विन्दति ॥ ६५ ॥

डोकारमादौ मंथोज्य सर्वं पूज्यदाचरेत् । अयमन्तर्मातृकाख्यो न्यामः स्यात् मर्यासिद्धिदः ॥ ६६ ॥

अकारमादिमं कृता न्यामोऽथ वरवारिणि । नाम्ना बहिर्मातृकाख्यो न्यामचूडामणिर्भवेत् ॥ ६७ ॥

ध्यानानि पूर्ववदेवि कथितानि महायते । अथान्यं न्यामभारत्याख्ये शृणुष्व वरवारिणि ॥ ६८ ॥

मरम्बतीमातृकाख्य मयः सिद्धिप्रदायकम् । न्यमेन्महायते बीजं मातृकास्थानकेषु च ॥ ६९ ॥

महामरस्वतीदेव्याः मयः सिद्धिप्रदायकम् । क्रौंरीशाधः पिनाकीशो टाहकेशभुजङ्गमा ॥ ७० ॥

भूर्वाजानकृलीगां च भुजङ्गनकृलीगां । सर्वतन्त्रकवेत्यस्त्रिपूर्तिन्दुनिभूषिताः ॥ ७१ ॥

महामरम्बतीराज कथितं देवि दुर्लभम् ।

॥

क्रोधीशः क, पिनासीशो ल, शङ्करेशो उ, भुजङ्गेशः र, भृङ्गोश स, नकुलोशो ह, भुजङ्गेशो र, नकुलोशो ह, मयतः क्ष, चक्र श, रेवती र, विमूर्ति ई, इन्दुर्षिन्दुस्तेन कलङ्करमहरद्वयशरी इति । तथा—

इति न्यामाः ममाध्याता बहुकाराधने शिवे । सद्यः सिद्धिकरा देवि भाग्यलभ्या न मंशयः ॥ ७२ ॥

न्यूनन्यामस्य कर्ता यः मयो हानिमवाप्नुयात् । एतस्मादधिकान्यामान् मिदः स्वाञ्जन्मजन्मानि ॥ ७३ ॥

इति । तथा कैलेशमोटिप्रभेदे—

एवं न्यस्ततनुर्देवि ध्यायेद्बहुकर्मवत् । शुद्धम्फटिकमङ्गाशं दिनेत्रोत्पलशोभितम् ॥ १ ॥

कुटिलालरुमवीतचारुस्नेरमुक्ताभ्युन्नम् । नानागन्धमयाकल्पैः किङ्किणीजालनूपुरैः ॥ २ ॥

दीप्तं शुभ्राभ्रवरावीतं दिभुज टाक्षिणे करे । त्रिशिखं मण्यहस्ते च दधानं दण्डमद्भुतम् ॥ ३ ॥

ब्रह्मवधरं शम्भुं मात्सिकं माधकः स्मरेत् । ॥

इति । रुद्रयामलतु—“कपालं धामहस्ते तु सूचमं दण्डं च दक्षिणे” इत्युक्तं । मात्सिकं चतुर्भुजध्यानं तत्रैव—

श्वेतवर्णं चतुर्बाहुं जटामुकुटधारिणम् । त्रिशूलपाशहस्तं च दण्डहस्तकमण्डलम् ॥ १ ॥

त्रिनत्रं नीलकण्ठं च शुभ्राभ्रगुणभूषितम् । एवं ध्यात्वा यत्रदेवं शिवं पीठे सुरेश्वरि ॥ २ ॥

अष्टपत्रं महादेवि कर्णिकाकैमरोज्ज्वलम् । पत्रं विलिख्य तन्मध्ये कर्णिकायां सुरेश्वरि ॥ ३ ॥

कृत्वा पद्कोणमस्यान्तस्त्रिकोणं परिकल्पयेत् । व्योमपद्मं चै तन्मध्ये वसुपत्रविराजितम् ॥ ४ ॥

कर्णिकाकैर्मरुधुक् चतुरस्रपत्रं बहिः । चतुर्द्वारसमायुक्तं तन्मध्ये बहुकं यजेत् ॥ ५ ॥

मूर्ति मूलेन मङ्कल्प्य तस्यामावाहयेत् प्रभुम् । मद्योजातेन मन्त्रेण मूलाधेन महेश्वरि ॥ ६ ॥

स्याप्येष्टामदेवेन मूलाधेन च सुव्रते । मन्त्रिषाभ्याम मूलेन केवलनैनमीश्वरि ॥ ७ ॥

अधोरान्तेन मूलेन सन्निरोधनमाचरेत् । मूलेन मंग्रवीकुर्पादवगुण्ट्याथ मूलतः ॥ ८ ॥

पङ्कजैः सकलीकृत्यामृतीकृत्य च मूलतः । परमीकरणं चैव स्वस्वमुद्राभिरुक्तवत् ॥ ९ ॥

एतद् सर्वं त्रिषातव्यं ततो ध्यात्वा समाहितः । कृत्वाऽसुस्थापनं तस्य मुद्राः सन्दर्शयेदथ ॥ १० ॥

लिङ्गाद्याः पूर्वमुद्दिष्टा योनिमुद्रा च तत्र या । तां दर्शयेत् तत्पुरुषमूलाभ्यां च महेश्वरि ॥ ११ ॥

ईशानेन नमस्कुर्यान्मूलाधेन महेश्वरि । आमनाद्यैश्च पुष्पात्तैरुपचारैस्ततोऽर्चयेत् ॥ १२ ॥

ततो देवाज्ञया मन्त्र्य यजेदाशुतिदेवताः । न्यामस्यानेषु देवस्य देहेऽङ्गानि समर्चयेत् ॥ १३ ॥

देवस्य देहे देवेशि पञ्चमूर्तीर्यजेत् क्रमात् । अङ्गुलीदेहवक्त्रेषु त्रिविधन्यासमार्गतः ॥ १४ ॥

कर्णिकायां यजेत् पश्चात् पूर्वदक्षोरुषु च । पश्चिमे देवमूर्तीं च व्योमपद्मदलेष्वथ ॥ १५ ॥

अमिताङ्गं रुद्रं चण्डं क्रोत्रमुन्मत्तमैरवम् । कपालिनं भीषणं च संहारं च समर्चयेत् ॥ १६ ॥

पद्कोणेषु पङ्कजानि यजेद् देवि यथाविधि । ततोऽष्टदलपद्मान्तः पद्कोणाद्बहिरद्विजे ॥ १७ ॥

पूर्वादीशानपर्यन्तं वक्ष्यमाणान् समर्चयेत् । डाकिनीपुत्रकान् देवि राक्षिणीपुत्रकानपि ॥ १८ ॥

लाकिनीपुत्रकान् पश्चात् काकिनीपुत्रकानय । शाकिनीपुत्रकान् भूयो हाकिनीपुत्रकांस्तथा ॥ १६ ॥
मालिनीपुत्रकान् देवि देवीपुत्रानतः परम् । उमापुत्रान् रुद्रपुत्रान् (मातृपुत्रानथेश्वरि ॥ २० ॥
वामभागे तु देवस्य यजेदेतान् क्रमेण वै । इन्द्रेणानदिशोर्मध्ये) ऊर्ध्वमुख्याः सुतान् यजेत् ॥ २१ ॥
अधोमुख्याः सुतान् देवि यजेद्वचोऽजले शयाः । अन्तराले महेशानि पुत्रवर्गास्त्रयोदश ॥ २२ ॥
इति । रुद्रयामलेतु—रुद्रपुत्रानन्तर— देशप्रामादिविषयं स्यान्नाधिपमनुकृमात् । मेघनाद प्रचण्डाख्यं काल
द्वत् तर्धं च ॥ ” इत्युक्तं यथापदेशमनुपाति ।

इत्थं संपूज्य तद्वाद्ये पद्मपत्रेषु पूजयेत् । ब्रह्माणीपुत्रक पूर्वं माहेशीपुत्रमीश्वरे ॥ २३ ॥
वैष्णवीपुत्रक मांभ्ये कौमारीपुत्रमानिले । इन्द्राणीपुत्रक देवि पश्चिमे पूजयेत् ततः ॥ २४ ॥
देवेशि नैर्ध्वते पश्चान्महालज्जामुत यजेत् । वाराहीपुत्रक देवि दक्षिणे बह्मिकोणके ॥ २५ ॥
चामुण्डापुत्रमभ्यर्च्यैल्लोकेशवटुकान् उमे । अष्टपत्राद्वहिर्देवि चतुरस्रान्तरे पुनः ॥ २६ ॥
अष्टदिक्षु यजेदेतात् हेरुक त्रिपुरान्तकम् । वेतालमग्निजिह्वं च कालान्तकमतः परम् ॥ २७ ॥
क्रालमेकपादं च भीमरूप महेश्वरि । अभ्यर्च्येन्द्रशर्षांमध्ये यजेदचलमद्रिजे ॥ २८ ॥
हाटकेशं महेशानि पाशिराक्षमयोस्तथा । चतुरस्रादिरेखायां त्रिगिदिक्षु सुरेश्वरि ॥ २९ ॥
अन्तरालेषु चाभ्यर्च्येन्द्रीकण्ठादीन् सुरेश्वरि । ततो द्वितीयरेखायां क्रौञ्चीशादीन् महेश्वरि ॥ ३० ॥
आपाट्यन्तान् ममभ्यर्च्य तृतीयायां समर्चयेत् । दण्डीधरादिमृगवन्तान् नकुलीशादिकाञ्छिवे ॥ ३१ ॥
देवस्य वामभागे तु पूजयेत् परमेश्वरि । दिव्यन्तरिवभूमिष्ठान् योगीशाञ्छक्तिमधुतान् ॥ ३२ ॥
योगिनीश्च समभ्यर्च्येदीशानादिषु सुन्दरि । कोणेषु देवदेवेशि दिगीशानाद्युधैः सह ॥ ३३ ॥
चतुरस्राद्वहिर्देवि पूजयेद्वक्रवर्मना । उति सपूजयेद् देव वटुकं भञ्जितत्परः ॥ ३४ ॥
धर्मार्थकाममोक्षानां पतिर्भवति यानत्रः ।

॥

इति । अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्यादियेनोपनिषत्काले मूलेन प्राणायामश्च कृत्वा त्रिष्टुधिर्नर्मावृत्ता-
न्यामानन्तर भस्मरादिजगरान्तान् शृणान् घामरुपाहुतशदितस्मान्मण्डपान्तेषु स्थानेषु विन्यस्य, कलामातृ-
कादि-धीरोज्जादिमातृकान्यासानन्तर पुनश्च “ श्रीअनम ” इत्यनन्तर, आनम इत्यादि क्षणम इत्यन्तं केव-
लात्तराणि शुद्धमातृकावदेव विन्यस्य, पुनर्भस्मरादौ श्रीगज पुनस्त्वकारादौ पुनर्भस्मरादौ
पुन वारादां श्रीअनम इति विन्यसेत् । ततः कलहरमहरहलर्थां अनम इत्यादिमातृका विन्यस्य,
ततः कामरोज्जादिमातृकान्यासान्ते अष्टादिन्याम कुर्यात् । यथा— शिरसि वृहदारण्यकश्चपये
नम । मुखे अनुष्टुप्त्रयमे नम । हृदये श्रीवटुकाय भस्मराय देवताय नम । गुरोर् ह्रींरोज्जाय नम । पादयो-
र्ह्रींशक्ये नम । नामो अर्कतकाय नम । इति विन्यस्य मम चतुर्विधपुण्याभिषेधे विनियोगः, इति
कृताञ्जलिर्देव । ततः अष्टाष्टयोर्ह्रींरो रंशनाय नम । तज्जंयो ह्रैं तत्पुत्राय नम । मध्यमयो ह्रु
अष्टोत्तय नम । अनामिकयो ह्रिंवि वामदेवाय नम । कनिष्ठयो ह्रं सर्वोऽज्ञाताय नम । ततः शिरसि
मुनि हृदये गुरो पादयोश्चैता एव मूर्तीविन्यस्य, पुनः शिरसि ह्रींरो रंशनायोर्व्यक्त्राय नम । मुखे
ह्रैं तत्पुत्राय पूरयन्त्राय ० । दक्षिणे ह्रु अष्टोत्तय दक्षिणयन्त्राय ० । वामरुर्ह्रिं वामदेवायोत्तरव-

पञ्चाय नमः । चूडाघः ह्रवं सघोजाताय पश्चिमपञ्चाय नमः । इति विन्यस्य, हांवां हृदयाय नमः ।
 हांवां शिरसे स्वाहा । ह्रंवां शिखायै वषट् । ह्रंवां कषचाय हुं । हांवां नेत्राभ्यां घौण्ड । ह्रंवां अत्राय फट्,
 इति पञ्चमन्त्रानुष्ठानादितस्तान्तरं करयोर्विन्यस्य, हृदयादिषु च विन्यस्यात्ममन्त्रेण तालत्रयं छोटिकामिदं-
 दिग्गन्धनं च कृत्वा, पुनः “ह्रमहो” इति प्रेतधीजेन पञ्चमन्त्रासं कृत्वा, शिरसि ह्रसन्मौ नमः, एवं बाहु-
 लिङ्गनामिदस्ताहुलीषु पादाहुलीषु चेदमेव योजं न्यसेत् । ततो ग्रन्थे मूर्ति नमः । एवं मुक्तेनैवद्वयप्री-
 यानासाकपोलद्वयचिबुकग्रन्थेषु चेदमेव योजं न्यसेत् । ततः पादयोः मतहो नमः, एवं हस्तद्वयनेत्रद्वय-
 श्रोत्रद्वयकुक्षिद्वयलिङ्गेषु चेदमेव योजं न्यसेत् । ततः चिबुके श्रुं नमः । एवं पादद्वयगलपादद्वयहृदयपाद-
 द्वयनाभिपादद्वयेषु चेदमेव योजं न्यसेत् । ततो मुने म्रं नमः, एव हृदयनाभिहृदयपादद्वयहृदयदक्षकुक्षिहृदयपा-
 मकुक्षिहृदयदक्षपादतलहृदययामपादतलहृदयदक्षनेत्रहृदययामनेत्रहृदयदक्षनासाहृदययामनासाहृदयदक्षकर्णहृदय-
 यामकर्णहृदयेषु चेदमेव योजं न्यसेत् । ततो गलघण्टिकाया ध्रूं नमः, एवं नाभियण्टिकाहृदयपादद्वयहृदयकटिभ-
 स्तकमस्तककटिस्तनद्वयगुल्फद्वयगुल्फद्वयस्तनद्वयेषु चेदमेव योजं न्यसेत् । ततो मस्तके सयहं नमः, एवं
 पादद्वयप्रीयामस्तकनाभिगलहृदयजहृदयनेत्रद्वयकर्णद्वयपादद्वयस्तनद्वयेषु चेदमेव योजं न्यसेदिति । ततो
 हृदये ओं नमः, एवं पादद्वयहस्तद्वयकर्णद्वयनासाद्वयेषु चेदमेव न्यसेदिति । ततो मुने भ्रतसहो नमः ।
 एवं नेत्रद्वयकर्णद्वयकपोलद्वयगण्डद्वयकण्डस्तनद्वयहृदयपादद्वयचिबुकमस्तकमुजद्वयस्कन्धद्वयदन्तपंक्तिद्वयग्रह-
 रन्ध्रमूलाधारभ्रमयेषु विन्यसेत् । ततः शिरसि नमस्तमस्तारसरहसो नमः, एवं गण्डद्वये मुखे
 चेदमेव योजं विन्यस्य, ततः नेत्रयोः करलसरमहो नमः, एवं कर्णद्वयनाभिलिङ्गगुदेषु चेदमेव
 योजं न्यसेत् । ततः कपोलयोः सरसरहसो नमः । एवं ग्रन्थे दन्तपंक्त्योश्चेदमेव योजं
 न्यसेत् । ततो मस्तके सहस्रहलकलसरसरवत्तरज्जो नमः, एवं दक्षनेत्रयामनेत्रदक्षकर्णायकर्णकपो-
 लद्वयगण्डद्वयचिबुकगलस्कन्धद्वयस्तनद्वयहृदयकुक्षिद्वयनाभिजहृदयलिङ्गमेहृदयमूलाधारगुल्फद्वयपादद्वयदक्ष-
 पादाहुलीयामपादाहुलीग्रह्रन्ध्रमूलाधारमूलाधारग्रह्रन्ध्रेषु न्यसेत् । ततः कलडरसहस्रहस्यो नमः इति
 महासरस्तीर्वाजं मातृकास्थानेषु न्यसेत् । इत्येवं न्यासान् कृत्वा, ततो भ्यानादिमूर्तिकल्पनान्ते मूलं सघो-
 जाताय नमः, इति प्रागुक्तविधिनावाह्य मूलमुच्चार्य, यामदेवाय नमः इति प्राग्बत् संस्थाप्य, मूलेन सन्नि-
 धाय, मूलं अघोराय नमः इति प्राग्बत् सन्निधाय, संमुखीकरणादिप्राणप्रतिष्ठान्ते लिङ्गमुद्रानन्तरं मूलं
 तत्पुरुषाय नमः इति योनिमुद्रां प्रदर्श्य, विश्रलायास्तु मुद्रा यथापूर्वमेव प्रदर्श्य, मूलं ईशानाय नमः इति
 नमस्कारमुद्रया प्रणम्यासनादिपुष्पातानुपचारानुपचर्य, देवस्य देहे पञ्चमन्त्रासंस्थानेषु हांवां हृदयाय नमः,
 हांवां शिरसे नमः, इत्यादि नमोऽन्तान्येव पञ्चमन्त्राणि संपूज्य, देवस्य देहे मूर्तिन्यामन्यानेषु पञ्चदशस्वपि
 न्यासोक्तप्रकारेणैव त्रिप्रावृत्त्या पञ्चमूर्ती संपूज्य, ततो व्योमपद्मकर्णिकाया पूर्वदक्षिणोत्तरपश्चिमेषु ईशाना-
 दिचतुर्मूर्तीः संपूज्य पञ्चमूर्तिं देवस्य मूर्तीं पूजयेत् । ततः उत्तरतोऽष्टदलेषु देवाग्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन—ओं
 अंसिताग्रमैरवाय नमः । ईं रुद्रमैरवाय० । उं चण्डमैरवाय० । श्रूं श्रोत्रमैरवाय० । लूं उन्मत्तमैर-
 वाय० । पं कपालिमैरवाय० । आं भौषणमैरवाय० । अं संहारमैरवाय नमः इति संपूज्य, पट्कोणेषु स्ववा-
 माग्रमारभ्याग्नेयेशननिर्ऋतिवायुकोणेषु हृदयायङ्गचतुष्टयं देवाग्रकोणे नेत्रं तदादिचतुर्दिक्षु चारुमिति पञ्च-
 ज्ञानि प्राग्बत् संपूज्य, अष्टदलपद्माभ्यन्तरे पट्कोणाद्विद्देवाग्रमारभ्य प्रादक्षिण्येनाष्टदिक्षु—ओंडाकिनीपुत्रेभ्यो
 नमः । राकिणीपुत्रेभ्य० । लाकिनीपुत्रेभ्य० । काकिनीपुत्रेभ्य० । शाकिनीपुत्रेभ्य० । हाकिनीपुत्रेभ्यः० ।
 मालिनीपुत्रेभ्यः० । देवीपुत्रेभ्यो नमः । इत्यष्टदिक्षु संपूज्य, देवस्य यामभागे—उमापुत्रेभ्यो नमः । रुद्र-

अथ रमशाने याः काश्चिदेवता निवसन्ति हि । ताः प्रयञ्जन्तु मे सिद्धिं प्रसन्नाः सन्तु पान्तु माम् ॥ ६ ॥
पूर्वं मां शङ्करः पातु तथाप्रेष्यां च शूलधृक् । कपाली दक्षिणे पातु नैर्घ्वते जटिलोऽभवत् ॥ १० ॥
पश्चिमे पार्वतीप्राता वायव्ये प्रमथाधिपः । उत्तरे मृण्डमालाढ्य ईशाने वृषभध्वजः ॥ ११ ॥
ऊर्ध्वं पातु तथा शम्भुरष्टस्ताडूलीधूसरः । अग्रतो भैरवः पातु षष्ठतः पातु खेचरः ॥ १२ ॥
दक्षिणे भूचरः पातु वामे च पिशिताशनः । केशान् पातु विशालाक्षो मूर्धानं मे मरुत्प्रियः ॥ १३ ॥
मस्तकं पातु भृगवीशो नेत्रं पातु महामनाः । कपोलौ पातु वीरेशो गण्डी पालरिमर्दनः ॥ १४ ॥
उच्चरोष्ठं विरूपाक्षो क्षयरं योगिनीप्रियः । दन्तेषु दक्षबिध्वंसी त्रिमुके लृकपालधृक् ॥ १५ ॥
कर्णयो रक्ततु मा देवो नीलकण्ठो जगद्गुरुः । दक्षस्कन्धे गिर्रीन्द्रेशो वामस्कन्धे च सुन्दरः ॥ १६ ॥
भुजे च दक्षिणे सर्वमन्ननाथः सदावतु । वामे भुजे सार्वभौमो हृदयं पातु पाण्डुरः ॥ १७ ॥
दक्षहस्ते पशुपतिर्वामे पातु महेश्वरः । उदरे सर्वकन्याणकारकोऽभवत् मा सदा ॥ १८ ॥
नाभौ कामप्रविध्वंसी जट्टे पातु दयालयः । जानुनी पातु आमिश्रो गुल्फौ गौरीपतिः सदा ॥ १९ ॥
पादपृष्ठे आननिधिस्तथा पादाद्रुलीर्हरः । पादाधः पातु सततं व्योमकेशो जगत्प्रियः ॥ २० ॥
इति रक्षां समाधाय अपराणां तत्त्वधरेत् । ..

ओंहांहांहां. पूर्व । ओंहांहां आग्नेये । ओंहांथां दक्षिणे । ओंलंलं भगवत नैऋते । ओंघूंघूंसतः पश्चिमे ।
 ओंघ्रांघ्रं वायव्ये । ओंघ्रंमिष्य उत्तरे । ओंघूंलं पद् ईशाने । ओंलौघूं ऊर्ध्वे । ओंघ्रांघ्रं मध्य ।

एवं रक्षां समाधाय दिक्पालार्चनमारभेत् । ततो वाक्यं पुनर्नूयात् साधकः प्रेमसंप्लुतः ॥ २१ ॥
मां मैत्र्यभैरव्य भयंकर हर मां रक्ष २ हुं फट् स्याद्वा (वर्णा. २२) इति प्रार्थयित्वा,

एकस्मिन् माजने कृता पाताशस्य महामनाः । सिद्धमापान् व्रजेत् प्राच्यां दिशि पूजार्थमादरात् ॥ २२ ॥

तत्र सिता तु पुटकं करो कृता निवर्णः । मन्त्रमेनं सुधीः प्रोच्य दद्यादिन्द्राय वै बलिम् ॥ २३ ॥

ॐ द्राष्टुं समुद्यम्य भो इन्द्र सुरनायक । प्रसन्नो भव मे शीघ्रं देहि सिद्धिं सनातनम् ॥ २४ ॥

इमं बलिं गृह्यगृह्यं हुंक्त्वा उच्चार्य साधकः । बलिं दद्यान्महामागे सिद्ध्यर्थे प्राणवल्लभे ॥ २५ ॥

ततो रंरां सप्तचार्यं हंरंरिंरं मम प्रिये । अमे गृह मया दत्तं बलिं हुं फद समुच्चेत् ॥ २६ ॥

सुहान् पात्रे समाधाय प्रदद्याद्वलिमादरात् । ततो दक्षिणदेशान्तं समागत्य विचक्षणः ॥ २७ ॥

ॐ प्रांप्रीपुं समुच्चार्य तथा प्रांप्रीमपि त्रिधा । श्रेतनाथपदस्यान्ते बालं गृहेति चोचरेत् ॥ २८ ॥

हृण्दन्तोऽयमाख्यातो यममत्रो वरानने । अनेन दक्षिणे देशे पात्रं मक्षरपूरितम् ॥ २६ ॥

१ 'वसुन्धर' स पाठः । २ 'आदिहृद्' पूर्व । 'आदिहृद्' आशये । 'आदिहृद्' दक्षिणे । 'आम्बुलाल्' भगवत्
नैष्ठिके । 'आम्बुलाल्' दक्षिणे । स पाठः । ३ 'आम्बुलाल्' भगवत् । 'आम्बुलाल्' इत्यनेन । स पाठः । ४ 'आम्बुलाल्' भगवत्
अथ, स पाठः । ५ 'दिश्वान्त' स । 'देशस्थ' ग पाठः । ६ 'रुक्मीर्वाग्' ग्रिणे' स पाठः ।

स्थापयित्वा नमस्कृत्य निर्वृत्त्याशां ततो ब्रजेत् । बलिं चण्डपात्रस्थं दद्यात् साधकमत्तमः ॥ ३० ॥
 ओम्फ्रेम्फ्रेम् ममुच्चार्य ततो फ्रेम्फ्रे तथैव च । रोरोरौह्रौ ततो वृषात् ततो ह्रीं ह्रीं ममुच्चेत् ॥ ३१ ॥
 रक्षोनाथपदं वृषाद् गृह्ण ह्रं फट्-समन्वितः । अनेन मनुना दद्यात्क्षोनाथबलिं बुधः ॥ ३२ ॥
 ततः पश्चिमदेशस्यो भूला देशिकसत्तमः । जलनाथाय सुबलिं दद्यात् स्वस्थार्थसिद्धये ॥ ३३ ॥
 वैवीर्वुं ममुच्चार्य ततो वरुणमुच्चेत् । बलिमेनं मया दत्तं गृहाण परमेश्वर ॥ ३४ ॥
 अनेन मन्त्रवर्णेण वरुणापोदनस्य च । बलिं दद्यान्महामागः स्वार्थमिदं द्यादरात् ॥ ३५ ॥
 वायुदेश समासाद्य ततो वायोर्बलिं हरेत् । पायमं पात्रमारोप्य परमादरसंयुतः ॥ ३६ ॥
 श्रीश्रीपूष ममुच्चार्य प्रैप्रैश्रीं तथैव च । हुण्डन्तो मनुस्य वायोः सिद्धिप्रदायकः ॥ ३७ ॥
 अनेन मनुना प्राज्ञो वायवे बलिमाहरेत् । तत् उत्तरदेशे तु गत्वा साधकमत्तमः ॥ ३८ ॥
 अपूपपात्रमाधाय कुबेरबलिमाहरेत् । ओंकींक्लूं ममुच्चार्य ततः क्राम्नां ममुच्चेत् ॥ ३९ ॥
 हुण्डन्तेन मनुना बलिं दद्याद्विचक्षणः । ऐशानीं दिशमाश्रित्य साधकप्रवरस्ततः ॥ ४० ॥
 ईशानाय बलिं दद्यात् सर्वकामार्थमिदं । ओंश्रींश्रू ममुच्चार्य श्रीश्रीश्राश्रामथोच्चेत् ॥ ४१ ॥
 हुण्डन्तः मन्त्राख्यातो मन्त्रोऽयं लोकदुर्लभः । अनेन मनुना दद्याच्छकुलीः पात्रमंसिताः ॥ ४२ ॥
 बल्यर्थं सर्वकामार्थमिदं साधकोत्तमः । एवमष्ट षलीन् दत्त्वा सर्वकामार्थसिद्धये ॥ ४३ ॥
 स्तम्भाशोभागमाश्रित्य कार्यमग्निर्माहरेत् । पुष्पाक्षतान् समाधाय ओंह्रींह्रींहुः उच्चेत् ॥ ४४ ॥
 स्तम्भमन्त्रोऽयमाख्यातो सर्वकामार्थसिद्धिदः । अनेन मनुना प्राज्ञः स्तम्भं मण्डप्य निर्मयः ॥ ४५ ॥
 ततः पटेन्मन्त्रमयं क्रतुच कार्यसिद्धये । यस्य प्रसादमासाद्य साधको निर्भयो भवेत् ॥ ४६ ॥
 ह्रींह्रींहुः ममुच्चार्य ज्ञाचींजितः ममुच्चेत् । हुहुहुहु ममुच्चार्य हुहुहुहुडयोच्चेत् ॥ ४७ ॥
 सर्वतो रचरचेति रचरचेति भैरव । ततो नाथपदं (द्वयं) प्रोच्य फटन्तोऽयं महामनुः ॥ ४८ ॥
 सर्वरक्षाकरः प्रोक्तः माधकाभीष्टदायकः । एवं विधाय मतिमास्तनौ रक्षा विशालधीः ॥ ४९ ॥
 वीरशान्तिमथो कुर्यात् सर्वकामार्थमिदं । यथा सिध्यन्ति कार्याणि साधकानां महेश्वरि ॥ ५० ॥
 यावत् कुर्यान्न वीराणां शान्तिं साधकमत्तमः । तावत् जायते सिद्धिः साधकस्य कथञ्चन ॥ ५१ ॥
 श्मशानदेशे ये वीराः शिरमाधाय शामनम् । मनःस्थितान् निरुन्तन्ति साधकानां मनोरथान् ॥ ५२ ॥
 अपूजिताः पूजितास्ते सर्वकामफलप्रदाः । वीरशान्तिमथो वच्चे माधकानां हिताय वै ॥ ५३ ॥
 यस्याः प्रसादमासाद्य साधकः सुखमेवेत् । पद्मपटलं कृत्वा तद्वाले पोडशच्छदम् ॥ ५४ ॥

१ 'ओम्फ्रेम्फ्रे' ख पाठ । २ 'ह्रूं' 'पू' इति पाठ । ३ 'वावींक्लूं' ख पाठ । ४ 'ओंश्रींश्रू' । ५ 'प्राचींजित' ।
 ६ 'यमिय' ॥ पाठ । ७ (महाकवचमन्त्रेण कुर्याद्विद्वत्पदं रचयन् । योहाह्रीं ततो द्वयं वायोर्बलिं ममुच्चेत् । वायोर्बलिं
 तथा प्राचींजितं ततो वदेत् । तस्य प्राचीं ततो अष्ट त्रिधा चोक्तं त्रिधा त्रिधा । इत्युक्तं ममुच्चार्य फटन्तं
 मन्त्रं वदेत् । रचरचपदं प्रोच्य रचरचेति भैरव । नाथनाथपदन्तोयमेवमन्त्राश्चद्वयम् ।) (मेरु तः) । ८ 'वायोर्बलिं' ख पाठ ।

तदालेऽदलं वापि भूपुरं च ततो लिखेत् । एवं मण्डलमालिख्य साधको निर्भयः स्थितः ॥५५॥

मूलमन्त्रेण नैवेद्यं भैरवाय समर्पयेत् । आद्यपद्यस्य मध्ये तु ततश्चैवाष्ट भैरवान् ॥ ५६ ॥

पोडशारे महापद्मे ततः साधकसत्तमः । संपूज्य प्रयतो दद्यान्नैवेद्यं पायमस्य च ॥ १७ ॥

मित्राणि षोडश प्राज्ञो भैरवस्य महात्मनः । कुलीशं मुकुलीशं च जामित्रं रामठं निभम् ॥१८॥

प्रचण्डं चण्डकेशं च चण्डात्मानं च चामरम् । चारित्र्यं च चमत्कारं चञ्चल चारुभूषणम् ॥५६॥

चामीकर चारुवहं कितव चेति षोडश । नत्यन्तनामभिः पूज्याः षोडशानन्दपूरिताः ॥ ६० ॥

ततोऽष्टपत्रे संपूज्या ब्राह्म्याद्या मातृकास्ततः । स्वर्गादिषु महेन्द्रादीन् पूजयेत् साधकोत्तमः ॥६१॥

ततोऽद्वैतान् समादाय त्रिकैरंशक्रमण्डले । वीरशान्तिं पठेत् सम्यक् साधकः प्रीतमानसः ॥६२॥

चण्डप्रचण्डोर्ध्वकेशभीषणाभीषणाभिषः । व्यामकेशो व्यामवहो व्यामव्यापक इत्यपि ॥ ५३ ॥

(एतान् वीरान् समाह्वयमायादीति ममुचरेत् । मण्डले साधकप्रेष्ठो नैवेद्यादिभिरर्चयेत् ॥ ६४ ॥

गन्धपुष्पादिमिरितान् पृथक् संपूज्य साधकः । एवमर्चा समाधाय माथको निभेयः स्थितः ॥६५॥

पूर्वप्राज्ञान् सुधाः कृत्वा न्यासानत्यन्तासाद्धदान् । पाश्र्वाभिमुख्वा भूत्वा मालामादाय पाणिना ॥६६॥

उच्चैस्तरां जपे कुर्यादागताय महात्मने । भस्त्राय समाप तु वामहस्तं पायसम् ॥ ६७ ॥

समाजयज्ञं कुर्यान्नभयः प्रातिमाननः । तृप्ता दवा यदा श्रूयाद्वरं वरं वाञ्छितम् ॥ ६८ ॥

प्रणम्य दण्डवत्प्रसादात् । गच्छतु वरमुत्तमम् । गृहं वागित्य प्रयत्नात्सुखं च समाचरेत् ॥ ६६ ॥

अनेन मनुना दधि सिद्धेन जगतातल । अमर्ष्य नास्ति लोकषु सत्यं सत्यं मयादत्तम् ॥७०॥

मसूत्राध्यक्षकानोदनं पायसमपूपान् शङ्खुलीश्व पृथक् २ कृत्वा , कन्यया कर्तितं कार्पाससूत्रं कुकुमरञ्जितं शीरवृत्तमयानष्टौ कालकान् स्तम्भायामेकं तेभ्यः स्थूलमिति नय कालांश्च गृह्यतोत्तरसाधकसहित . श्मशानिकटे गत्वा , पादक्षालनानन्तरमाचम्य स्वेष्टदेवं स्मृत्या कृताञ्जलि . “ अथ श्मशाने या. काश्चि ” इति प्रमाणोक्तं (श्लोकमन्त्रं पठित्वा , पूर्वं मां शंकरः पातु-जगत्प्रिये इत्यन्तं प्रमाणोक्तं) त्रैलोक्यादृशकं पठित्वा , पुनः पूर्वं ओम्हाहोहं० । आग्नेये हांर्होर्हो० । दक्षिणे ओंहांर्हो० । नैऋते लूंलूंलूं भगवत० । पश्चिमे भूंभूंभूंलूं० । वायवे ब्रांभ्रं० । उत्तरे आहोर्भैरव० । ईशाने प्रूंमूल फट्० । ऊर्ध्वे श्लोभूं० । अथः स्नां-ञ्छ्र ॥ । इति स्वात्मानं परितो दशदिक्षु प्रमाणोक्तमग्नैरात्मरक्षां कृत्वा , पूर्वाग्रहादिषु मध्यश्मशाने च कीलकाष्टक स्तम्भं च निधाय , ‘ मां भैरव २ भयदूर हर मां रत २ हुं फट् स्वाहा ’ इति प्रार्थयित्वा , सिद्धमायभरितं पुटक्रमादाय सोऽङ्कपात्रद्वयोर्निर्भयः पूर्वकीलकसमीपं गत्वा शुद्धे समे भूतले (ओं लं इन्द्र साङ्ग सपरिवार इहामञ्जामञ्ज इत्याद्याहौरायधत्तारुद चप्रहस्तं पीतवर्णं सद्भस्मात् सुगणपरिवृत्तं ध्यात्वा लं इन्द्रायैतदासनं नमः . इति पुष्पादिकमासनं दत्त्वा , ल इन्द्राय एव गन्धो नमः , एवं इमानि पुष्पाणि धौण्ड् , एष धूपो नमः , दीपो नमः . इति दीपान्तैरुपचारैः संपूज्य , तत्पुरतश्चतुरस्रमण्डलं) गन्धजलेन कृत्वा ,

तद्वदिरपदले प्राग्वद् श्राद्ध्याद्यष्टमातुः (वदिश्रतुरश्रे प्राग्यज्ञोक्तेशांस्तद्वराणि च) संपूज्य, धूपदीपा समर्थ्य
पद्ममध्ये श्रीमैत्रेयाय नमः । अन्यदलेषु पूजितदेवताभ्यः पृथक् पृथक् पात्रेषु पापसं नैवेद्यं विधिवत् सम-
प्यान्नतान् हस्ताभ्यामादाय पूजामगदने गिरिरन्, उर्वं चण्ड आयादि २, एव प्रचण्डं ऊर्ध्वकेशं
सौन्दर्यं अमोशणं व्योमकेशं व्योमवह्णं व्योमव्यापकायाह्वाने आहूय, पृथक् पृथक् गन्धादिभिर्गुणचारैः
संपूज्य, पापसैः पृथक् नैवेद्यं समर्थ्य, निर्मयः सन् पश्चिमामिमुख्य प्राणायामश्रृङ्गादिन्यामपूर्वकं पुण्यो-
द्धानसितान् न्यामान् कृत्वा, प्राग्वत् भालां संपूज्यादाय मूलमन्त्रस्य स्पष्टतरपदोच्चारणपूर्वकमुच्चैर्नरा जप-
न्, वामहस्तेन पापमपायमादायागतं देवं भोजयन् प्रसन्नचित्तो जपं कुर्यात् । ततस्तृप्तो देवो यदा यदं
वर्य इति श्रूयात् तदा दण्डवद्भूमौ प्रणम्य निजोन्मिन्नं वरं श्रुत्वा स्वगृहं गन्वा महोत्सव कुर्यादिति
वीरसाधनविधिः ॥

एवं मिदमनुमन्त्री नित्यनैमित्तिके रतः । विभं दुर्गां समभ्यर्च्य बालिं दत्त्वा विधानतः ॥७१॥
काम्यानि माधयेन्मन्त्री यथोक्तां मिदिमाश्रुतात् । अन्नं शालिममृद्वतं मांसं पक्वं सशर्करम् ॥७२॥
लाजाचूर्णगुडापूपमादिकेक्षुरमान्वितम् । घृतप्लुतं सर्वमेव एकीकृत्य महेश्वरि ॥ ७३ ॥
कृता ग्रातं ममाराध्य बहुकेशं महेश्वरि । प्रागुक्तेन विधानेन रत्नचन्दनसंपुतः ॥ ७४ ॥
रत्नपुष्पाचर्तदेवि धूर्पदीर्घमनोहरः । तस्याग्रे मण्डलं कृता चतुरस्रं मुरेश्वरि ॥ ७५ ॥
त्रिकोणमर्धितं तत्र पात्रे हेममये शुभे । राजते वाय कांक्षे वा निषाय कवलं शुभम् ॥ ७६ ॥
अर्चयित्वाथ तत्पिण्डं गन्धार्घ्यमूलमभितैः । बलिद्रव्याप इत्युचिता नम इत्यर्चयेच्च तत् ॥ ७७ ॥
ततो जलं समादाय तुलुकेन महेश्वरि । मूलमन्त्रं समुच्चार्य संवोध्य बहुकं प्रिये ॥ ७८ ॥
इमं बालिं गृह्यधुमं स्वाहान्तं समुदीर्य च । जलं समर्पयेत् तत्र चिन्तयेद्बहुकं प्रिये ॥ ७९ ॥
स्वहस्ते बलिमादाय भुञ्जानं वरदं प्रभुम् । राजसोऽयं बलिर्देवि कथितः सर्वसिद्धिदः ॥ ८० ॥
सात्त्विको राजसश्चेति बलिः स्याद् द्विविधः प्रिये । राजसः कापितो देवि सात्त्विकं शृणु बल्लभे ॥ ८१ ॥
पूर्वोक्तैः सकर्तृद्रव्यैर्मसहीनैर्महेश्वरि । मुद्रस्पृशमायुक्तैः पापसेन समन्वितैः ॥ ८२ ॥
मधुरत्रयमंशुर्जैः प्राग्वद् दद्याद्विचक्षणः । ब्राह्मणो नियतः शुद्धः सात्त्विकं बलिमाहरेत् ॥ ८३ ॥
सात्त्विकं ध्यानमाख्यातं प्रागेव तत्र सुत्रे । इदानीं राजनं ध्यानं शृणु वक्ष्ये महेश्वरि ॥ ८४ ॥
उद्यत्सूर्यसहस्रामं त्रिनेत्रं चन्द्रशेखरम् । रत्नाङ्गरागमारकाम्बाम्बरविभूषितम् ॥ ८५ ॥
सौराननं नीलकण्ठं नानाभरणभूषितम् । दक्षिणोर्ध्वकरे शूलं तदधो वरमद्रिजे ॥ ८६ ॥
वामोर्ध्वहस्ते देवेशि कपालं तदधोऽभयम् । दधानं संसेरद् देवं सन्तुष्टामभयप्रदम् ॥ ८७ ॥
काम्यकर्मसु देवेशि ध्यायेदेवं प्रभुं सदा । ॥

इति ॥ रुद्रयामले तु—“ दत्ते त्रिशूलमभयं कपालं वामके वरम् ” इत्युक्तं । ययारवि ध्येय ।

शूरकर्मसु देवेशि तामसं ध्यानमुच्चये । अञ्जनाचलसङ्काशं भुण्डमालाविभूषितम् ॥ ८८ ॥

चन्द्रखण्डलसरिपङ्ककेशमारं दिगम्बरम् । त्रिनेत्रं दक्षिणैर्हस्तैर्महं च सृष्टिं तथा ॥ ८९ ॥

खड्गशूलं च देवेशि दधानमपरैः करैः । अमय नागपाशं च धृष्टा च नृकपालकम् ॥ ६० ॥

ऊर्ध्वादिक्रमतो देवि भीमदंष्ट्रं मयानकम् । सर्वाभरणमंदीप्तं मयि नृपुरमादृतम् ॥ ६१ ॥

किङ्किणीजालमहितं व्यापेद् बटुकर्मरचम् ।

इति । रुद्रयामले तु—“ दक्षिणे चामय वामं वरं ” इति तत्समेते विशेषः । अन्वयत तुल्यम् ।

मात्त्रिकं ध्यानमाध्यातमपमृन्मुनिवारणम् । आधुरारोग्यजननमपमृगफलप्रदम् ॥ ६२ ॥

राजस धर्मकामार्थमिदं ताम्रं धिये । शत्रुवधकर भूतकृत्यापसारोमनुत् ॥ ६३ ॥

एवं ध्यानं ममारुह्यतां माधकाभीष्टयिद्विदम् । काम्यकर्मरम्भदिने तत्समाप्तिदिने ततः ॥ ६४ ॥

यत्तिर्देवो महादेवि तत्तत्कर्मफलमाप्ते । जितेन्द्रियः प्रजुह्यादाज्येनेष्टफलं भवेत् ॥ ६५ ॥

इक्षुखण्डैर्हृन्नेद् देवि वधयेदखिलं जगत् । कैरवैः कुमुदैर्होमात् पुत्रनामो भवेद् ध्रुवम् ॥ ६६ ॥

तिलाज्यतण्डुलैर्हृत्वा धन धान्यं लभेद् बटु । पुष्पैः श्रीतरुभूतैर्हृत्वा प्रामोति तां श्रियम् ॥ ६७ ॥

त्रिस्वादुपुङ्खलवर्णहोमः स्त्रीजनवधयकृत् । होमो वेतसमंभूतमभिष्टिष्टिदापकः ॥ ६८ ॥

अथहोमाद् धान्यघनसप्तविंशत्येकचिगात् । दिनत्रयं च मधुना होमात् संवशयेज्जगत् ॥ ६९ ॥

रोगोद्भौपथहोमेन रोगा नश्यन्ति तत्त्वणात् । कृत्यापसारभूतादिभवे व्याघ्राजिने शिघ्रे ॥ ७० ॥

उपरिरय तिलैर्देवि जुहुयादयूतं शुचिः । कृत्यादयः पलायन्ते नेषन्ते वा दिशं भयात् ॥ ७१ ॥

कृष्णाष्टमीं ममारुह्य यावत् स्यात् तत्तत्तुर्दशी । तिलैस्तण्डुलसमिधैर्मधुरत्रयलोलितैः ॥ ७२ ॥

त्रिमहसं प्रतिदिनं जुहुयान् संस्कृतेऽनले । बटुकेशरमभ्यर्च्य भक्ष्यमोज्यफलान्वितम् ॥ ७३ ॥

नित्यं निवेद्य नैवेद्यं मन्थरात्रे बलिं हरेत् । त्रिमहसं प्रतिदिनं जपिता प्रपतो वशी ॥ ७४ ॥

ममाप्तिदिवसे रात्रावज्ज हता बलिं हरेत् । ततः कारुषिता राजा तोषयेत् सायकं धनैः ॥ ७५ ॥

प्रयोगदिवसे नित्यं भक्ष्यमोज्यः सद्बिषयैः । विश्रान् सप्त महादेवि तोषयेद् वाञ्छितमाप्ते ॥ ७६ ॥

ममाप्तिदिवसे विश्रान् सप्त समाहितः । भोजयेद् वस्त्रविषाद्यैस्तोषयेज्जगदीश्वरि ॥ ७७ ॥

विधिनानेन सन्तुष्टो बटुकेशः प्रपञ्चति । तेजो बलं यशः पुत्रान् कीर्तिं लक्ष्मीमारोग्यताम् ॥ ७८ ॥

नश्यन्ति शत्रवन्तस्य नश्यन्ते मित्रवान्वधाः । अवग्रहो न जायेत राष्ट्रे तस्य महोपतेः ॥ ७९ ॥

कैवल्यैर्लण्णैर्हृत्वा स्मृत्वन कुरुतं ध्रुवम् । (अनेनैव प्रयोगेन निगडान्मुच्यते नरः ॥ ८० ॥

फलं वचाया देवेशि चूर्णं कृताविष्टम्भकम् । मन्त्रयेन्मनुजानेन देवि माघं महत्प्रभम् ॥ ८१ ॥

विभजेद्वनपञ्चाशद्भागैः परमेश्वरि । दिनशो पागमेकैकं भक्षयेद् गोधृतान्वितम् ॥ ८२ ॥

अन्तर्वनीं सुतं सुते मेधागोमयलान्वितम् । दीर्घायुष्य च वन्-भाषि किं पुनः कन्यकापमृः ॥ ८३ ॥

प्रयोगस्य तथायन्ते बटुकाय बलिं हरेत् ।

इति । रुद्रयामले तु—

वन्ध्याचिकित्सा कुर्वाणो बालाकारं समर्चयेत् । हरिदार्धफलं चैकं वचाचूर्णं तु तत्समम् ॥ १ ॥

पेषयिता तु गोमूत्रे गोलकं घृतमधुतम् । पञ्चपत्रे त्रिभिः क्षिप्य व्यापयेद् देवसन्निधौ ॥ २ ॥

प्राणिपत्य नमस्कृत्य जपेदुच्चैः महस्रकम् । देवादेशप्रकारेण प्राशयेत्तु महौषधम् ॥ ३ ॥

श्रीमन्तमापुष्पन्तं च चलवन्तं सुदर्शनम् । निद्यावन्तं पुत्रवन्तं मघः पुत्रमवाप्नुयात् ॥ ४ ॥

इत्युक्तम् । तथा ऋतेगक्रोदिप्रमेदे—

साधयेद्विधिवद्भस्म मन्त्रेक्षानेन मुद्यते । उशीरं चन्दनं देवि कुष्ठं कर्पूरकुहुमे ॥ १ ॥

सितार्कमूलं वाराहो श्रीलतां परमेश्वरि । त्वचश्च घोरघृष्टाणां विन्चमूलं च शोषयेत् ॥ २ ॥

सूक्ष्मचूर्णमिदं कृत्वा गोमयेन तु मेलयेत् । अन्तरिक्षे गृहीतेन कृत्वा पिण्डानि पार्वति ॥ ३ ॥

शोषयित्वा तपेनाय विधिवत् संस्कृतेऽनले । मूलमन्त्रेण दग्ध्वाय भस्म संगृह्य तत्पुनः ॥ ४ ॥

शुद्धपात्रे विनिःक्षिप्य गोषयित्वा यथाविधि । मालतीकेतकीपुष्पैर्वासितं स्पृशश्चिह्नं ॥ ५ ॥

अयुतं प्रजपेन्मन्त्रं तत्र संपूज्य भैरवम् । भस्माधारे विनिःक्षिप्य संस्थाप्य दिनशः शिरे ॥ ६ ॥

त्रिपुण्ड्रं तेन कुर्वीत वेदोक्तविधिना द्विजः । शूद्राद्यैर्मूलमन्त्रेण कर्तव्यं परमेश्वरि ॥ ७ ॥

मूलेन साधकैः सर्वैः कर्तव्यं भस्मधारणम् । य एवं कुरुते नित्यं विधिवद्भस्मधारणम् ॥ ८ ॥

तस्य रोगाः प्रणश्यन्ति कृत्वाद्रोहमहाग्रहाः । रिपुचौरमृगादिभ्यो भयं तस्य न जायते ॥ ९ ॥

वर्द्धन्ते मपदः सर्वाः पूज्यते सकलैर्जनैः । राजानो वशमायान्ति सामात्याः सपरिच्छदाः ॥ १० ॥

वचाचूर्णं पलार्धं च तन्मानघृतमंघृतम् । पत्रपात्रे विनिःक्षिप्य त्रिशतं प्रजपेद्बुधः ॥ ११ ॥

प्राशयेन्नियतो भूत्वा पुनर्लक्षत्रयं जपेत् । तस्यैवं कुर्वतः प्रज्ञा निःसीमा भवति ध्रुवम् ॥ १२ ॥

गद्यपद्यमयी वाणी श्रुतस्याप्यवधारणम् । भवेत्तस्य महादेवि भैरवस्य प्रसादतः ॥ १३ ॥

अत्र वचाचूर्णमन्त्राणं तु याषोद्धिर्दैनैरिखलज्जजो भयति तावतो मागान् कृत्वा प्रत्यहमेकमेकं मार्गं प्राशयेदि-
ति सांप्रदायिकाः । अस्मिन् प्रयोगे विशेषमाह रुद्रयामले—

शुक्लपत्रे द्वितीयाया शुक्रवारे समाहितः । पूर्ववत् पूजयेद् देवं मिद्वान्नं च निवेदयेत् ॥ १ ॥

सिद्धार्धं सिद्धौदनं । तच्च हरिद्रागणेशप्रकरणे वदयते ।

पलार्धं च वचाचूर्णं तन्मानघृतसंयुतम् । पत्रपात्रे विनिःक्षिप्य त्रिमहसं जपेद्बुधः ॥ २ ॥

विमहज्जजो विशेषः । अन्यत् सर्वं समानम् । रुद्रयामले तु—

विवादक्षेत्रविषये चतुर्थ्यद्धारवारके । पूर्ववद् देवमाराध्य नैवेद्यं चैव पूर्ववत् ॥ १ ॥

जपमानः स्वयं मन्त्रं नमस्कृत्य च बुद्धिमान् । विवादक्षेत्रमध्ये तु देवं ध्यात्वा च तत्क्षणात् ॥ २ ॥

अभिमान्य मृदं प्रारंभ्य सन्ध्योपास्य स्वयं प्रभुम् । सप्ताहे त्रिषु कालेषु तत्क्षेत्रं चैव मिह्यति ॥ ३ ॥

मृत्युञ्जयविधिं वच्चे यथावच्छृणु सुन्दरि । उत्तरायणकालेषु दक्षिणायनमेव च ॥ ४ ॥

कालज्ञानमिदं ज्ञात्वा तच्चजानी जपेत् क्रमात् । कृष्णाष्टम्यां चतुर्थ्यां चाप्यद्धारकादिने ततः ॥ ५ ॥

सात्त्विकं बालरूपं च द्विभुजं चिन्तयन् बुधः । अर्जयित्वा यथान्याये सिद्धार्धं च निवेदयेत् ॥ ६ ॥

यद्दूषं कथितं पूर्वमादिमार्चनमध्यगम् । तुषारकणिकामार्गं ध्यात्वा देवं समाहितः ॥ ७ ॥

भूचरीमृदया युक्तं सेचरीवहुमेलकम् । ध्यानयोगेन मन्त्रं च मननापि जपेद्बुधः ॥ ८ ॥
 इत्येव च जपेन्नच तदा मृत्युञ्जयो भवेत् । मृत्युभङ्गाभिकाङ्क्षी चेत् सात्त्विकं श्वेतरूपकम् ॥ ९ ॥
 हृदये स्वासनं ध्यात्वा तन्मध्ये देवमामितम् । न तस्य कालनिष्क्रान्तिर्भूतिमण्डलमाप्नुयात् ॥ १० ॥
 कृष्णपत्रे चतुर्दश्यां भूमिपुत्रस्य वामरे । अभ्यर्च्य विधिवद् देवं तस्याग्रे न्यापयेद्बुधः ॥ ११ ॥
 रोचनां हेमले पात्रे संपूज्य विधिनाथ ताम् । गन्धपुष्पादिना स्पृष्ट्वा तां जपेदपुत्रव्रजम् ॥ १२ ॥
 तद्रमर्वति प्रज्वाल्य कपिलाघृतसेचिताम् । सौवर्णे नृकपाले वा पात्रे संगृह्य चाञ्जनम् ॥ १३ ॥
 संपूज्य च पुनर्जत्वा तत्पात्रं मन्त्रसंग्रहम् । ध्यात्वा देवं दृशोरेतदाचरेदञ्जनं बुधः ॥ १४ ॥
 वयसा भवन्ति ते सर्वे यान्यान् परयति साधकः । अथाभिपेकं कुर्वीत राज्ञो विजयकाङ्क्षिणः ॥ १५ ॥
 पूर्वोक्तमण्डपे देवि वितानध्वजशोभिते । सर्वतोभद्रमालिरूप वेदिकायां सुरेश्वरि ॥ १६ ॥
 अष्टद्वीणमितैस्तस्य कर्णिका शालिभिः शुभैः । आपूर्य तण्डुलैश्चापि चतुर्दोणमितैः प्रिये ॥ १७ ॥
 शालीनामुपरि न्यस्य कूर्वाचतसमन्वितम् । कुम्भं हेमादिरचितं नरत्नसमन्वितम् ॥ १८ ॥
 सत्पात्र्य विधिवद् देवि शुद्धैस्तोयैश्च पूरयेत् । तस्मिन् क्षीरद्रुमोत्पानि पद्मवानि विनिःक्षिपेत् ॥ १९ ॥
 कर्पूरं चन्दनं देवि कक्षोलमगलं पुनः । उशीरं कुङ्कुमं विन्व दूर्वां लक्ष्मीं सहामपि ॥ २० ॥
 चैपकं मल्लिकां जातिमुत्पलं दाहिमं तथा । गोमेदं च विनिःक्षिप्य षट्पलद्वयेन च ॥ २१ ॥
 संवेष्ट्य तस्मिन्नावारं बटुकं देवि पूजयेत् । राज्ञं ध्यानरूपं तं ध्यात्वा सर्वोपचारकैः ॥ २२ ॥
 प्रथमादलस्थेषु कुम्भेष्वष्टसु पार्वति । भैरवानभितान्नादीन् संपूज्य तदनन्तरम् ॥ २३ ॥
 त्रयोदशसु कुम्भेषु वायव्येषु महेश्वरि । त्रयोदश गणान् पश्चात्तद्वासे दशसु क्रमात् ॥ २४ ॥
 लोकेशवदुक्तान् देवि कुम्भेषु परिपूजयेत् । चतुरस्रत्रयस्थेषु षष्ट्यष्टसु पार्वति ॥ २५ ॥
 कुम्भेषु देवि प्रागुक्तान् श्रीकण्ठादीन् यजेत् क्रमात् । प्रागुक्तक्रमयोगेन गन्धार्घ्यैः सुमनोहरैः ॥ २६ ॥
 अयुतं प्रजपेन्मन्त्रं ध्यान् स्पृष्ट्वा सुरेश्वरि । पृथक् सहस्रं जुहुयाद् पायसैः सर्पिषा तिलैः ॥ २७ ॥
 स्पृशन् कुम्भान् प्रतिदिनं रात्रौ तस्यै बलिं हरेत् । राजसोक्तविधानेन मासत्रयसमन्वितम् ॥ २८ ॥
 मेघकुवहुटमीनानां मांसत्रयमुदाहृतम् । सुदिने शुभलघ्ने च स्वस्तिवाचनपूर्वकम् ॥ २९ ॥
 वेदेवेदाङ्गविद्विज्य विप्रैर्मङ्गलवादिभिः । नदत्सु पञ्चवाद्येषु नमस्कृत्य च भैरवम् ॥ ३० ॥
 भूपाल चाथवा विप्रं शुद्धदेहं जितेन्द्रियम् । आस्तिक सत्यसन्धं च अभिषिञ्चेत् प्रसन्नधीः ॥ ३१ ॥
 अभिषेकारममकृद् भूमसां दक्षिणा प्रिये । दद्यात् प्रसीदति यथा साधकस्तावदप्येत् ॥ ३२ ॥
 अभिषिक्तो नरपतिः शतक्रतुरेवापरः । शशङ्कयति मद्भुमे बलाद्व्यान् स्तूपते जनैः ॥ ३३ ॥
 अभिषिक्तस्तु देवेशि प्रतिमाम् महेश्वरः । परमासावधि शास्त्रेव चतुःसागरमेखलाम् ॥ ३४ ॥
 उर्वीं युद्धेषु मरती शक्तिः स्यात् पूर्वतोऽधिका । शत्रुसैन्यविनाशाय राजा दद्याद्बलिं प्रिये ॥ ३५ ॥

पूर्वोक्तं राजमं देवि बलिं निष्पाद्य मन्त्रवित् । संपूज्य पूर्ववद् देवं मध्यरात्रे महेश्वरि ॥ ३६ ॥
 अन्नान्नाङ्गमजं देवि सर्वलक्षणमनुत्तमम् । आनीप मूलमन्त्रेण स्तुतपित्वा शुभैर्जलैः ॥ ३७ ॥
 गन्धमान्धैरलङ्कृत्य देवसाग्रे निधाप्य तम् । मूलमन्त्रेण संप्रोक्ष्य संरक्ष्याद्येन तं प्रिये ॥ ३८ ॥
 कवचेनावगुण्टयाय मुद्रया धेनुसंज्ञया । अमृतीकृत्य सर्वान्ते देवतारूपिणे बलि- ॥ ३९ ॥
 रूपाय पशवे उत्तवा नम इत्यर्चयेत् त्रिधा । गन्धाद्यस्तं ततो देवि कर्णे तस्य तु दक्षिणे ॥ ४० ॥
 पशुपाशाय इत्युत्त्वा विग्रहे तदनन्तरम् । विप्रकर्णाय देवेशि घीमर्हति ततः परम् ॥ ४१ ॥
 तन्नो जीवः समुच्चार्य वदेदेवि प्रचोदयात् । इत्येतां पशुगायत्रीं त्रिर्जपित्वा महेश्वरि ॥ ४२ ॥
 निधाय पुरतः खड्गं डोर्झीकालीति च द्विधा । वज्रेश्वरि च लोहान्ते दण्डार्पणम इत्ययम् ॥ ४३ ॥
 खड्गं त्रिः पूजयेद् देवि मुष्टौ तस्य ततोर्ध्वयेत् । बागीश्वरीं च ब्रह्माणं लक्ष्मीनारायणौ ततः ॥ ४४ ॥
 मध्येऽग्नेशे देवेशि उमामहेश्वरीं वजेत् । इत्यर्चितं समादाय खड्गं हस्ते महेश्वरि ॥ ४५ ॥
 ततस्तं मन्त्रयेन्मन्त्री मन्त्रेणानेन मुग्रते । खड्गायामुरनाशाय देवकार्यार्थतत्पर ॥ ४६ ॥
 पशुरक्षेयस्त्वया शीघ्रं खड्गनाथ नमोऽस्तु ते । तत उच्चार्य विधिवद् विष्णुस्तेनावसानकम् ॥ ४७ ॥
 गोत्रं नाम च मंकीर्त्य कामनां समुदीर्य च । श्रीभैरव इमं ह्यगबलिं तुभ्यमहं वदेत् ॥ ४८ ॥
 प्रददे तु समुच्चार्य कुशपुष्पाचतान्वितम् । जलं पशोस्तु निक्षिप्य शिरसि श्रीशिवे नमः ॥ ४९ ॥
 यज्ञार्थं पशवः सृष्टा यज्ञार्थं पशुघातनम् । अतस्त्वां घातयिष्यामि तस्मादप्यज्ञे वधोऽवधः ॥ ५० ॥
 इति संशोधयेत् तस्य शिरः सृष्ट्वाऽप्य तं पशुम् । अन्नमन्त्रं समुच्चार्य त्रिन्विधयुग्मं ततो वदेत् ॥ ५१ ॥
 स्वाहेत्युच्चार्य तं खड्गं तस्य स्कन्धे निधाय च । स्वात्मानं भैरवं ध्यायन्नित्येकेन महेश्वरि ॥ ५२ ॥
 प्रहारेण समुच्छेद्य बलिमन्त्रमिमं पठेत् । शत्रुपक्षस्य कपिरं पिशितं च दिने दिने ॥ ५३ ॥
 मन्त्राय स्वर्गणैः सार्धं सारमेयसमन्वितः । शत्रुनामाचरैर्मन्त्रं विदर्भ्य मनुवित्तमः ॥ ५४ ॥
 सैन्यं शत्रोर्वलित्वेन कल्पयित्वा महेश्वरि । पशुना नह तत्सैन्यं सम्यक् तमै निवेदयेत् ॥ ५५ ॥
 अनेन बलिदानेन सन्तुष्टो भैरवः स्वयम् । शत्रुसैन्यं विमज्ज्याथ स्वर्गणेभ्यः प्रयच्छति ॥ ५६ ॥
 कुदः सन्नाशयेच्छीघ्रं नात्र कार्या विचारणा । ॥

इति ॥ अथ गजाश्वादिस्त्रिजाप्रयोगः । तत्र सारमन्त्रहे—

गजानां चतुरङ्गानां विशेषाञ्छान्तये ततः । तच्छालासु पुरा प्रोक्तं कृण्वं कृत्वा यथाविधि ॥ १ ॥
 जुहुयात् पायसाद्यैश्च तिलैस्त्र्ययुतमुक्त्वद् । तदा विप्रान् भक्ष्यभोज्यैस्तोषयेच्च सदाक्षिणैः ॥ २ ॥
 पूर्वोक्तेन प्रकारेण कलशं स्थापयेत् ततः । तत्र गन्धादिभिः सम्यग् बहुकेशं समर्चयेत् ॥ ३ ॥
 अभिषिञ्चेज्जलैस्तैस्तान् गजाननवाश्च मन्त्रवित् । वर्धन्ते प्रत्यहं चैते गजाश्चापि तुरङ्गमाः ॥ ४ ॥
 तेषां च समरे शक्तिर्महती जायते ततः । गजाश्चानामामयाश्च भवन्ति द्विपतां सदा ॥ ५ ॥

अस्मादन्या महारक्षा नास्ति भूमण्डलेऽपि । अथ यद्यं मनस्यामि वटुकस्य सुरार्चिते ॥ ६ ॥
 आलिन्याष्टदल पद्मं कर्मिकाया समालिखेत् । श्रीरङ्गीर्क्षां इति ततः पत्रेषु सुरसुन्दरि ॥ ७ ॥
 वटुकायेत्यक्षराणि द्विराट्ठ्या लिखेत् प्रिये । बहिः षोडशपत्राख्य पत्रं कृत्वा सुशोभनम् ॥ ८ ॥
 तत्पत्रेषु लिखेद् देवि (शिष्टवर्णास्तु षोडश । मन्त्रस्य तद्विधायापि पत्रं षोडशपत्रकम् ॥ ९ ॥
 तत्पत्रेषु लिखेद् देवि) स्मरान् षोडश मुञ्चेत् । द्वाविंशत्पत्रसयुक्तं पद्मं कृत्वाय तद्विहः ॥ १० ॥
 कादिमान्तोल्लिखेत् तस्य पत्रेषु परमेश्वरि । वेष्टयेच्चतुरक्षेण यन्ममेतद्वरानने ॥ ११ ॥
 जयदं सुखदं वरय दुःखेदारिद्र्यनाशनम् । श्रीपदं दृग्गन्ध्याभिदुष्टग्रहनिवृत्तनम् ॥ १२ ॥
 भूतापस्मारकृत्यादिपथे रक्षाकरं परम् । अस्मात् परतरा रक्षा नास्ति नास्ति न संशयः ॥ १३ ॥
 इति ॥ अस्यायं—तत्रापदलपथं कृत्वा नन्दर्षिकाया श्रीरङ्गीर्क्षां इति योजयन्तुष्टयं सत्पाथं विलिख्य
 तत्पत्रेषु वटुकायवटुकायेत्यष्टौ शब्दान् प्रतिपत्रमकंकशो विलिख्य, तद्विहः षोडशदलपत्रं कृत्वा तद्वलेषु
 वटुकेत्यादि षोडशदर्शनिकंकशो विलिख्य, पुनस्तद्विहः षोडशदलकमलं कृत्वा तद्वलेषु षोडशस्वरान् सवि-
 न्दूनालिख्य, तद्विहःत्रिंशदलपत्रं कृत्वा तद्वलेषु कनारादिसक्तागन्तान् मातृकावर्णान् सायन्दूनालिख्य तद्विह-
 शतुरक्षं कुर्यात् । एतद्यन्त्रमुक्तकमलं भवति । अथ साध्यादिलेखनं तु सपटे श्रीरीजान्तं, यस्याय काम-
 बीजान्तं, निमग्रादिषु त्रिभिर्बीजान्तं, शान्त्यादौ भुवनेश्वरीबीजान्तं विलिखेदिति मंत्रद्वय ॥ कौलशको-
 टिप्रभेदे—(अपरोऽथमष्टाक्षरं)

व्योमरीजं समुद्धृत्य बहिर्मायामन्वितम् । त्रिन्दुनादसमायुक्तं प्रथमं बीजमुद्धृतम् ॥ १ ॥

गौरीचतुर्थमुद्धृत्य भीषिणीप्रथमं पुनः । मालिनीपञ्चमं रिद्धिं मोहिनीप्रथमं ततः ॥ २ ॥

मालिनीद्वितीयोपेतं वायुबीजं ततः परम् । पूर्वबीजेन संयुक्तो नमोन्तोऽष्टाक्षरो भवेत् ॥ ३ ॥

व्योमरीजं इकार, बहिः रेफ, माया ईकार, त्रिन्दुनादौ अनुस्मरार्धचन्द्रौ, एतेन भुवनेश्वरी-
 बीजमुद्धृतम् । गौरीचतुर्थं वकार । भीषिणीप्रथमं टकार, मालिनीपञ्चमं उकार । पुनः शब्देन तयो-
 र्योगं सूचित्यन्तेन दृ इति । मोहिनीप्रथमं ककार, मालिनीद्वितीयमाकारस्तत्पुस्तकेन का इति । वायुबीजं
 पकार । पूर्वबीजे भुवनेश्वरीबीजं । नमः स्वरूपम् ।

आपद्द्वारणो मन्त्र उत्तमः परिकीर्तितः । सर्वसिद्धिकरः साक्षाच्चित्तेन परिकीर्तितः ॥ ४ ॥

अपिन्तु बृहदारण्यकश्रुतमुद्धृताहृतम् । देवता वटुकः श्रोतुः साक्षात् परशिवः प्रिये ॥ ५ ॥

पडहं मन्त्रमस्यामि वटुकस्य सुरेश्वरि । द्वाविंशद्भिः समुद्धृत्य द्वाविंशैव पडक्षरः ॥ ६ ॥

वटुगन्धं समुच्चार्य वामाग्रपदं वदेत् । हृदयाग्रपदं पश्चात् हृदयं परिकीर्तितम् ॥ ७ ॥

वटुप्रमथनं पथाच्चिरं च ममान्वितम् । शिखार्यं वटुमंयुक्तं क्वचं वटुकाय च ॥ ८ ॥

नेत्रं वटुकमंयुक्तं वटुगन्धं ततः परम् । दण्डोऽथ पाणये पश्चादस्त्रमन्त्रं समुद्धरेत् ॥ ९ ॥

नमः स्वाहा उपह्वं वौषट् फटन्तं नियोजयेत् ।

॥

अथ षडङ्गन्यासप्रकारः—होमवृद्धमांग्यर हृदयाय नमः । होमवृद्धमयन शिरसे स्वाहा । हृदय शिखायै वषट् । ह्रैवटुकाय कवचाय हुँ । होमवृद्ध नेत्राभ्यां वौषट् । ह वटुदण्डपात्रये अस्त्राय फट् इति । अत्रापि प्राग्वदङ्गुलीविहङ्गनेषु पञ्चमूर्तयो न्यस्तव्याः । ध्यानं च पूर्वोक्तमेव ।

अष्टलक्षं जपेन्मन्त्रं दीपितो विजितेन्द्रियः । जुहुयात् तद्विशोभेन तिलस्त्रिमधुनयुतैः ॥ १० ॥

एकविंशत्यवगोत्रविधिना देवमर्चयेत् । तत्रोक्तकाम्यकर्माणि मन्त्रेणानेन माधयेत् ॥ ११ ॥

अथ पूर्वोक्तैकविंशतरो मन्त्र एव प्रणवादिहोमविशत्यन्तरे ऋष्यामलोकः । तत्र देवीप्रणव इति मायावीजस्य नाम, तत्र षडङ्गमन्त्रेषु प्रणवादिभ्यं पूर्वतो विशेषः । अन्यस्मिन् तत्रोक्तमेव ॥ मन्त्रान्तरं तु तथैव—

अनन्तो विन्दुमानाद्यं नकुलीशो भुजङ्गयुक् । त्रिमूर्तिः श्रीमुखीयुक् क्रोधी रेकेन्दुमधयुक् ॥ १ ॥

चतुर्थं नृहरेर्बाजं वटुकाय पदं ततः । वटुकाय पुनर्नृयादापदुद्धारणाय च ॥ २ ॥

कुलद्वयं मधुबार्धं वटुकाय पुनर्वदेत् । द्वितीयं बीजमुद्यार्धं वटुकायाप्रिवल्लभा ॥ ३ ॥

ममुद्धृतो महामन्त्रश्चतुर्विंशद्भिरक्षरैः । ॥

अनन्त आ, विन्दुरनुस्वारस्तेन आं । नकुलीशो हकारः, भुजङ्गो रेफः, त्रिमूर्तिरेकारः, श्रीमुखी विन्दुस्तेन ह्रीं । क्रोधी ककारः, इन्दुरनुस्वारः, सद्य ओ, एनैः पङ्कशरीजमुद्धृतम् । नृहरेर्बाजं पूर्वोक्तं त्रीं इति । अन्यानि पदानि स्वरूपाणि । तेषु द्वितीयवृत्तीयपदयोर्विसन्धि चतुर्विंशद्भिरक्षरैरित्युक्ते । द्वितीयं बीजं भुवनेश्वरीबीजं, अग्निवल्लभा स्वादाकारः । स्पष्टं तु—आहोँक्रौंत्रीं वटुकाय षट्काय आपदुद्धारणाय कुलकुल वटुकाय ह्रैवटुकाय न्याहा (वर्णाः ३४) । तथा—

अपिब्रह्मा समुद्योऽनुष्टुप् छन्द उदाहृतम् । अतिपूर्वं देवतास्य भैरवः परिकीर्तितः ॥ ४ ॥

वेदाष्टमुनिमंलपार्श्वैर्वेदवाणविलोचनैः । मन्त्रार्णान् विन्यमेन्मन्त्री जातियुक्तैः षडङ्गकम् ॥ ५ ॥

वेदाः ४ मुनयः ७ चमरः = वाणाः ५ विलोचनं २ । जातयः प्रागेवाह्नाः ।

शिखायां ब्रह्मरन्ध्रे च पञ्च(भूर्भिः)वक्त्रे च नेत्रयोः । कर्णयोर्ग्राण्योर्गण्डयुगे चोष्ठयुगे तथा ॥ ६ ॥

दन्तपङ्क्तयोश्च चिबुके गले बाहुयुगे तथा । सन्ध्यग्रेषु च हृदये स्तनयोरुदरे तथा ॥ ७ ॥

नाभौ पृष्ठे स्फुरितोः कर्णोर्गुह्ये पायौ च पादयोः । सन्ध्यग्रेषु च मन्त्रार्णान् विन्यसेत् साधकोत्तमः ॥ ८ ॥

शिरो ललाटे भूमध्ये नेत्रनामामुखेषु च । गले हृदि च नाभौ च गुह्ये चोरुयुगे तथा ॥ ९ ॥

जानुनोः पादयोर्ध्वं पदानि च मनोर्न्यसेत् । प्रागुक्तविधिना देवि ध्यात्वा देवमनन्यधीः ॥ १० ॥

शैवे पीठे यजेद् देवं प्राग्गोत्रैर्नैव वर्त्मना । ॥

इति ॥ अथ प्रयोगः—तत्र प्रातः कृत्यादियोगोपाङ्गन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मणे श्रुतये नमः । मुखे अत्यनुष्टुप्छन्दसे नमः । हृदये श्रीवटुकभैरवदेवतायै नमः । इति विन्यस्य मम सर्वार्मांशसिद्धये विनियोगः इति कृताञ्जलिरन्वा, आहोँक्रौंत्रीं हृदयाय नमः । वटुकाय २ शिरसे० । आपदुद्धारणाय शिखायै० । कुल २ वटुकाय कवचाय० । होमवृद्धकाय नेत्राभ्यां० । स्वाहा अस्त्राय० । इति ऋषडङ्गन्यासं कृत्वा, शिखायां आनमः । ब्रह्मरन्ध्रे ह्रीं० । शिरसि क्रौं० । मुखे त्रीं० । दन्तनेत्रे वं० । वामे हुं० । दक्षकण्ठे कां० । वामे यं० । दक्षनसि वं० । वामे हुं० । दक्षगण्डे कां० । वामे यं० । ऊर्ध्वोष्ठे आं० । अधरोष्ठे

पं० । ऊर्ध्वदन्तपद्मौ हुं० । अघोदन्तपद्मौ ज्ञं० । त्रिवुक्ते रं० । गले शां० । दक्षिणाक्षौ यं० । वामे कुं० ।
 मध्यप्रेतु रं० । इन्द्रे कुं० । दक्षस्तेने रं० । वामे यं० । उदरे हुं० । नामौ का० । पृष्ठे यं० । दक्षस्फि-
 चि ह्रीं० । धामे यं० । दक्षकस्या हुं० । वामे वा० । गुह्ये यं० । पादौ स्वा० । पादयोः हानमः । इति
 विन्यस्य, शिरसि आनमः । ललाटे ह्रीं० । भूमध्ये कौं० । नेत्रयोः ह्रां० । नामायां वटुकाय० । मुखे
 वटुकाय० । गले आपदुद्धारणाय० । हृदि कुरं० । नामौ कुरं० । गुह्ये वटुकाय० । ऊर्वौ ह्रीं० । जानुनोः
 वटुकाय० । पादयोः स्वाहा नमः ॥ इत्यक्षरान्यासः ॥ अथ पदन्यासः । शिरसि आनमः । ललाटे ह्रीं० ।
 भूमध्ये कौं० । नेत्रयोः ह्रीं० ॥ नासायां वटुकाय० । मुखे वटुकाय० । कण्ठे आपदुद्धारणाय० । हृदि कुरं० ।
 नामौ कुरं० । गुह्ये वटुकाय० । ऊर्वौ ह्रीं० । जानुनोः वटुकाय० । पादयोः स्वाहा० । इति विन्यस्य
 श्वानादिकं सर्वं प्राग्वत् कुर्यात् । तथा—

लवमेकं जपेन्मन्त्रं हविष्याशी जितेन्द्रियः । जुहुयात् तदशाशेन तिलैस्तिलादुसंप्रतैः ॥ ११ ॥

तर्पणादि ततः कृता गुरुं सन्नोष्य यत्नतः । सिद्धमन्त्रः प्रकुर्वीत काम्यकर्माणि साधकः ॥ १२ ॥

पूर्वाङ्गानि महादेवि मिथ्यन्त्येव न सशयः । ॥ ॥

इति ॥ तथा—चण्डेश्वरस्य मन्त्रः

मृणु देवि प्रवक्ष्यामि मन्त्रं चण्डेश्वरस्य ते । सर्वाभीष्टकरं देवि सर्वसिद्धिकरं प्रिये ॥ १ ॥

अर्घ्यां तु समुच्चार्य भीनेशं तु जलस्थितम् । अग्निमूर्धानमस्त्रान्तं व्यसुरोऽयं मनुर्मतः ॥ २ ॥

अर्घ्यं कृत्वा भीनेशो ध, जलस्थितं वकारोपरिस्थित, अग्निमूर्धानं रेफशिरस्कं तेन ध्वं इति सिद्धं । अस्त्रं
 पद । रूप—ऊर्ध्वपद इति । तथा—

अपिच्छिकोऽनुष्टुप् छन्दश्चण्डेश्वरोऽस्य देवता । आद्य बीजं शक्तिरन्त्यमिष्टार्थं विनियुज्यते ॥ ३ ॥

दीप्तफद् हृदय प्रोक्त ज्वालाफद् शिर ईरितम् । ज्वालिन्यस्त्रं शिखा देवि नटाक्ष च तनुच्छदम् ॥ ४ ॥

हनफद् नेत्रमुदितं सर्वज्वालनि फद् परम् । एभिर्मन्त्रैः षडङ्गानि जातियुक्तानि कल्पयेत् ॥ ५ ॥

चण्डेश्वरं रत्नवर्णं त्रिनेत्रं रत्नवाससम् । स्फटिकाक्षसं शूलं दक्षिणं बाधऊर्ध्वयोः ॥ ६ ॥

करयोर्नामयोधाधिगच्छ चैव कमण्डलुम् । दधत चन्द्रशकलविलमञ्जेश्वरं सरेत् ॥ ७ ॥

इति श्रुत्वा यजेत् पीठे शैवे चण्डेश्वर प्रिये । चण्डचण्डाय संप्रोक्ष्य विष्टे तदनन्तरम् ॥ ८ ॥

चण्डेश्वराय इत्युक्त्वा भीमहीनि तलो वदेत् । ततश्चण्डः प्रशब्दान्ते चोदयादिति बोधयेत् ॥ ९ ॥

चण्डस्यैषा ममारत्याता गायत्री चानया च तम् । आवाह्य पूजयेदेति प्राग्वत् सर्वोपचारकैः ॥ १० ॥

आयुर्वरं निन्दुपुत टेन्त चण्डेश्वरं च हत् । अनेन च समभ्यर्च्य यजेदङ्गानि पूर्ववत् ॥ ११ ॥

दलेषु मातरः पूज्या वीथ्योलोकेणहेतवः । ॥ ॥

इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र प्राग्प्रयोगपीठन्यासान्ते प्राणानायम्य, शिरसि त्रिकञ्जपये नमः । मुखे अनुष्टुप्-
 छन्दसे नमः । हृदि श्रीचण्डेश्वराय देवताये नमः । गुह्ये ऊर्वीजाय नमः । पादयोः फटशब्दे नमः ।

इति विन्यस्य मम मर्मांगमिन्द्रिये विनियोग इति कृताङ्गानिष्टक्या, दीप्तफद् हृदयाय नमः । ज्वाला
 फद् शिरसे० । ज्वालनिफद् शिखायै० । नटफद् कवचाय० । हनफद् नेत्राय० । सर्वज्वालनिफद्

किं चिन्तामणिचिन्तनैः किमपरैः कल्पद्रुमान्पणैः

किं वा वाञ्छितदानमात्रफलया धेन्वा रहो ध्यातया ।

अक्षरैर्निधिभिश्च तैः किमयवा कल्पान्तरस्यापिभि-

र्वाञ्छातीतफलप्रदे भगवति ज्यत्ते कुरुप्रानतिम् ॥ ५ ॥

अथ ता मरुदेव यः प्रणमति क्षोणीभृतस्ते नम-

न्त्याजन्म स्फुरदग्निपीठविलुठकीटीरकोटिच्छटाः ।

मस्तमार्चयति सोऽर्च्यते मुकृतिभिर्भ्यः स्तौति स स्तूयते

यस्मा ध्यायति त स्मरतिविधुता ध्यायन्ति वामभुजः ॥ ६ ॥

तद्वैकनित्यप्रणयिता शम्भो दृशोस्त्वद्गुण-

ग्रामाकर्णनरागिता श्रवणयोस्तत्संस्मृतिश्चेतसि ।

सम्पादार्चनचातुरी करयुगे तत्कीर्तनं वाचि मे

कुत्रापि तदुपासनव्यसनिता मा नाप मे शान्तताम् ॥ ७ ॥

प्रज्ञान्मेपपटो प्रपञ्चय ब्रह्मो बौद्ध ! तमप्यद्भुतं

चार्वाक ! स्वविकल्पजालजटिलाः स्वैरं गिरः स्फारय ।

रे भीमासक ! जैन ! सांख्य ! भवता यत् समतं ब्रूत तत्

स्वातन्त्र्यान्मम रोचते नहि नहि व्यचादृतेज्यः प्रभुः ॥ ८ ॥

भाग्यैः कन्दलितं सुरैः कुसुमितं दर्चं फलं वाञ्छितैः

कष्टैरस्वमितं शुचा विचलितं नष्टं तदैवारिभिः ।

मपद्माग्निं निसर्गहोऽपि विषदाशुन्माधिनि श्रेयसा-

मावामे निहितं यदैव गिरिजाकान्तप्रणामे मनः ॥ ९ ॥

दृष्टानि क्षपयत्यधानि दलयत्युन्मूलयत्यापदो

हन्त्याधीन् विरुणद्धि सागुनिखिलव्यापाररोषा रुजः ।

मग्राति प्रतिपन्थिनः शमयानि क्षुद्रानमावञ्जमा

किं तेष्वन करोति चन्द्रकलिकाचूड तदङ्गिस्मृतिः ॥ १० ॥

भक्त्या योऽङ्कुरितः प्रविचक्षणमथो

फलव्यविरतं वाञ्छाविरिक्तं फलैः

(?) ॥ ११ ॥

हंहो मानस किं न यस्य सुमते किञ्चिद्ग्रहस्य त्रयी-

म्यस्तत्त्यन्तमृदुः प्रकीर्णविभवः श्रीशैलजावल्लभः ।

तं गता विपिने प्रतार्य कुसुमैरर्कस्य दर्भस्य वा

गृहीमः सुरमौलिलालितपदां त्रैलोक्यराज्यधिपम् ॥ १२ ॥

नन्दिन् मृङ्गिरिटे गणाधिप महाकालाग्निरुद्र प्रभो

यूयं सन्निहिताः सदैव वदतो धर्म्यं वचः श्रूयताम् ।

यद्यस्माकमनन्यपूतकृतकृतां देवो जगन्नापको

नो ध्यायत्सु कृपां करोति तदहो किं नः प्रभुः स्मर्यते ॥ १३ ॥

आपुर्नश्यति पश्यता प्रतिदिनं याति चर्यं यौवनं

प्रत्यापान्ति गताः पुनर्न दिवसाः कालो जगद्रचकः ।

लक्ष्मीस्वोपतरङ्गभङ्गिचपला विद्युच्चलं जीवितं

तस्मान्मां शरणागतं शरणं तं रच रचाधुना ॥ १४ ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायाचार्यवर्य—भगवत्पूज्यपादश्रीगोविन्दाचार्यशिष्य—श्रीभगवच्छङ्कराचार्य-
शिष्यश्रीविष्णुशर्माचार्यशिष्य—श्रीप्रगल्भाचार्यशिष्य—श्रीविद्यारण्यपतिविरचिते
श्रीविद्यार्णवाचार्ये तन्त्रे त्रिंश भ्याम् ॥ ३० ॥

अथ

एकत्रिंशः श्वासः ।

शारदातिलके— (२३।१)

अथ त्रैयम्बकं मन्त्रमभिधास्याम्यनुष्टुभम् । यं यजन्तं नरं कालः स्वयमोचितुमक्षमः ॥ १ ॥

इति । शारदप्रदे—

भुजङ्गेशसमारूढा पूतना वसुधेन्दुयुक् । यकं यजामहे श्रोत्र्य सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम् ॥ १ ॥

उर्वारिकमिवैश्वरता बन्धनान्मृ-पदं धदेत् । त्वोर्मुक्षीय-पदं मृषान्मामृतादित्युदीरयेत् ॥ २ ॥

त्रैयम्बकमनुः प्रोक्तो यजतां मृत्युनाशनः । ॥

भुजङ्गेशो रेफस्तदारूढा पूतना तकार, वसुधा यकार, इन्दुरनुस्वार, पतै उयं इति । अन्यानि पदानि स्वरूपाणि ॥ मन्त्रनिरुक्तिमाह पाणिष्ठ—

अथातः संप्रवक्ष्यामि मन्त्रसार्थं समासतः । तिस्रो देव्यो दि(य)तश्चैव संजाता लोकमातरः ॥ १ ॥

द्यौरापः पृथिवी चेति तस्मात् त्रैयम्बकं वक्ष्यते । यद्याम्बकानि चतुर्षु त्रीण्यस्य स त्रैयम्बकः ॥ २ ॥

त्रिलोचनं त्रिलोकेशं तं वयं पूजयामहे । यो लोके दूरयते गन्धः शोभनः सर्ववस्तुषु ॥ ३ ॥

स सर्वोऽस्यैव देवस्य सुगन्धिः कथ्यते ततः । अथवा शोभनैर्गन्धैः पुष्पैश्चापि मनोहरैः ॥ ४ ॥

धूपदीपादिभिश्चैव पूजनीयो महेश्वरः । सर्वेषामेव देवानां गन्धर्वोरगरक्षमा ॥ ५ ॥

उपामकानां सर्वेषां पुष्टिहेतुरुपापतिः । उर्वारिकं यथा पक्वं स्वयं मुच्येत बन्धनात् ॥ ६ ॥

अहमेव प्रसादेन देवदेवस्य शूलिनः । अनापामेन मुच्येय मृत्युलोकमयङ्करात् ॥ ७ ॥

ततः प्राप्तामृतं देवं तमेव परमेश्वरि । मा भूवं तद्विपुकोऽहमिति मन्त्रार्थपूजना ॥ ८ ॥

एवं विदित्वा मन्त्रार्थमूर्ध्नि हृन्दोऽस्य दैवतम् । जपहोमादि कर्तव्यं साक्षान्मृत्युञ्जयार्थिना ॥ ९ ॥

प्रसादनेन मन्त्रेण मृत्युं जयति मानवः । मृत्युञ्जयस्ततः प्रोक्तो मुनिभिस्तत्त्वदर्शिभिः ॥ १० ॥

अनेनैव तु मन्त्रेण पूर्वं ब्रह्मर्षयोऽमलाः । मृत्युं विजित्य सप्राप्ता ऐश्वर्यमालिमादिकम् ॥ ११ ॥

इति । शारदातिलके— (२३।२)

वमिष्टाऽस्य श्रपिः शोक्तश्चन्दोऽनुष्टुप्नुदाहृतम् । देवतास्य समुदितस्यम्बकः पार्वतीपतिः ॥ १ ॥

यमिष्ठ—

अग्रये हृदयापेति नमोऽन्तो हृदये स्थितः । त्रैयम्बकाय च शिरसे स्वाहान्तं शिरसे न्यसेत् ॥ १ ॥

त्रिनेत्राय शिखायेति वषट्कन्तं शिखां स्मरेत् । (वमिष्ठाय कवचाय हुमन्तं कवचं स्मरेत्) ॥ २ ॥

नेत्रत्रयेऽग्निवीर्याय वौषट्कन्तमुदाहृतम् । रुद्रदेवतडेऽस्त्राय फडन्तास्त्रमुदाहृतम् ॥ ३ ॥

प्रागायामु चतुर्दिक्षु दिगस्रं कारयेत् क्रमात् । दुर्गा विनायकं चैव नन्दीशं चैत्रपालकम् ॥ ४ ॥

एते दिग्गन्धमन्त्राः स्युर्मन्त्रतो ये उदाहृताः । अथर्वतस्य मन्त्रस्य वर्णतोऽङ्गानि कल्पयेत् ॥ ५ ॥

इति । शारदातिलके— (२३ । ३)

विमर्कर्मश्रवणैः स्यात् पडङ्गानां प्रकल्पना । हृदयं त्रिभिरारुपातं चतुर्भिः शिर ईरितम् ॥ १ ॥

शिखाष्टभिः समुदिष्टा नवभिः कवचं मतम् । पञ्चभिर्नेत्रमाख्यातमस्रं त्रिभिरुदाहृतम् ॥ २ ॥

पूर्वपश्चिमयाम्येन्दुवक्त्रेषु तदनन्तरम् । उरोगलासेषु पुनर्नाभिहृत्पृष्ठकृचिषु ॥ ३ ॥

लिङ्गपायूरुमूलान्तर्जानुयुग्मेषु तत्परम् । तद्दृत्तयुग्मे स्तनयोः पार्श्वयोः पादयोः पुनः ॥ ४ ॥

पाण्योर्नासिकयोः शीर्षे मन्त्रवर्णान् न्यसेत् क्रमात् । पदान्येकादश न्यसेच्छिरोभूयुगलाचिषु ॥ ५ ॥

वक्त्रे गण्डयुगे भूयो हृदये जठरे पुनः । गुह्योरुजानुपादेषु न्यासमेवं समाचरेत् ॥ ६ ॥

हस्ताभ्यां कलशद्वयामृतरमैरास्त्रावयन्तं शिरो

द्राभ्यां तौ दधतं मृगाक्षवलये द्वाभ्यां वहन्तं परम् ।

अङ्गन्यस्तकरद्वयामृतघटं कैलाससंभ्यं (कान्तं) शिवं

स्वच्छाम्भोजगतं नवेन्दुमुकुटं देवं त्रिनेत्रं भजे ॥ ७ ॥

देवं पूर्वोदिते पीठे पूजयेद् वृषमध्वजम् । मूर्तिं मूलेन संकल्प्य वक्ष्यमाणेन वर्त्मना ॥ ८ ॥

पूर्वमङ्गानि मंपूज्य पश्चान्मूर्तीः प्रपूजयेत् । अर्केन्दुवसुधातोयवह्नीरविद्यदात्मनः ॥ ९ ॥

द्वितीयावरणे पूज्या मूर्तयोऽष्टाविमाः क्रमात् । रमा राका प्रभा ज्योत्स्ना पूर्णोर्षा पूरणी सुधा ॥ १० ॥

अष्टाविमाः क्रमात् पूज्यास्तृतीयावरणे ततः । विश्वा विद्या सिता प्रह्ला सारा सन्ध्या शिवा निशा ॥

चतुर्थावरणे पूज्याः शक्रयोऽष्टौ क्रमादिमाः । आर्या प्रज्ञा प्रभा मेधा शान्तिः कान्तिर्धृतिर्मतिः ॥

पञ्चमावरणे पूज्याः क्रमादेतास्ततः परम् । धरोमा पाविनी पद्मा शान्ताऽमोघाऽजपाऽमला ॥ १३ ॥

षष्ठावरणाः पूज्या लोकपालास्ततः परम् । नम्रमावरणे पूज्यास्तदस्त्रैरष्टमावृतिः ॥ १४ ॥

इति ॥ अर्कमूर्तिरोपान, इन्दुमूर्तिर्महादेव, वसुधामूर्तिर्मव, तोयमूर्तिः शर्वः, बहिर्मूर्तिः रुद्रः, ईर्मूर्तिः प्र,

विष्णुमूर्तिर्ममि, यजमानमूर्तिः पशुपति । अत्र प्रमाणं तु जगत्प्रसिद्धं । पौराणिकं. पार्थिव(लिङ्ग)पूजाक्रमः ।

अत्र केचिच्छ्रुयं इति मूर्तिं भवो जलमूर्तिरित्याहुः तत्र, यथा चित्तितोयादीनां भूतानां क्रमस्तथा भवा-

दिमूर्तिरन्यासप्रकरणे “ भव च करभद्रां च शर्वं च खगलामपि ” । इत्यादिक्रम एवाङ्ग, अत एव तदसङ्ग-

तमिति । अथ प्रयोग—तत्र प्रातरुत्थानादियोगपीठन्यासान्ते मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि

वाशिष्ठाय ऋण्ये नमः । मुखे अनुष्टुप्छन्दसे नमः । हृदये श्रीमृत्युञ्जयरुद्राय देवतायै नमः । इति विन्यस्य

सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृताञ्जलिरेत्या, उँ अग्नये हृदयाय नमः । इत्यम्बकाय शिरसे स्वाहा ।

मित्रेनाय शिष्याय ययत् । वसिष्ठाय कवचाय हुं । अग्निर्वायय नेत्रत्रयाय धौपद । रद्रद्विषताय अस्त्राय फट् । इति मन्त्रैः करपङ्कजान्यास कृत्वा , हुं दुर्गायै नमः । गं गणपतये नमः । न नन्दीशाय नमः । जं जेजपालाय नमः , इति पूर्वादिचतुर्दिक्षु दिग्मन्थनक्रमेण न्यमेत् ॥ अथवा ज्यम्बकं हृदयाय । यजामहे शिरसे । सुगन्धिं पुष्टिवर्धनं शिष्यायै । उर्वारकमिव बन्धनात् कवचाय । मृत्योर्मुक्षीय (नेत्राभ्यां) । मामृतात् अन्त्राय । इति मन्त्रैः करपङ्कजान्यास कृत्वा , मुखे पूर्वपञ्चस्थाने त्र्यं नमः । चूडायाध्या-
मवन्त्रस्थाने यं० । दक्षिणकर्णं दक्षिणवन्त्रस्थाने कं० । वामकर्णं उत्तरवन्त्रस्थाने यं० । उरसि जां० । गले मं० । मुखे हं० । नाभौ सु० । हृदि गं० । पुष्टे मिथि । कुक्षौ पुं० । लिङ्गे द्वि० । पायां वं० । दक्षो-
रमूले धं० । वामोरमूले न० । दक्षोरौ उ० । वामोरौ बां० । दक्षजानुनि रं० । वामजानुनि कं० । दक्षजा-
नुवृत्ते मि० । वामजानुवृत्ते यं० । दक्षस्तने यं० । वामस्तने ग्यं० । दक्षपाश्वे नात्० । वामपाश्वे मूं० ।
दक्षपादे त्यों० । वामपादे मुं० । दक्षपाश्वितले क्षीं० । वामे यं० । दक्षनसि मां० । वामे मूं० । शिरसि
तात्० ॥ इति वर्णान् विन्यस्य , शिरसि ज्यम्बकं नमः । भूमध्ये यजामहे० । नेत्रयोः सुगन्धिं० । मुखे
पुष्टिवर्धनम्० । गण्डद्वये उर्वारकं० । हृदि इव० । जटरे बन्धनात्० । गुह्ये भृत्योः । ऊरुद्वये मुक्षीय० ।
जानुनोः मां० । पादयोः अमृतात् नमः । इति एकादशपदानि निन्यस्य , ध्यानाद्यात्मपूजान्ते प्रागुक्तं शैवं
पीठं संपूज्य , तत्र देवताभावाद्यं स्थापनादिपुष्पोपचारान्ते प्राग्दृष्टानि संपूज्याष्टदलेषु देवाप्रदलमारभ्य
प्रादक्षिण्येन—ईशानाय सूर्यमूर्तये नमः । महोदयाय सोममूर्तये० । भवाय क्षितिमूर्तये० । शर्वाय जलमू-
र्तये० । रद्राय अग्निमूर्तये० । उग्राय वायुमूर्तये० । भीमाय आकाशमूर्तये० । गणपतये यजमानमूर्तये० ।
इति संपूज्य , दक्षप्रेषु—रमायै नमः । राकायै० । प्रभायै० । ज्योत्स्नायै० । पूर्णायै० । उषायै० । पूरणायै० ।
सुधायै० । इति संपूज्य , द्वितीयाष्टदलमेषु स्वामादाभ्य—विश्वायै नमः । विद्यायै० । मितायै० । प्रह्वायै० ।
सारायै० । सन्ध्यायै० । शिवायै० । निशायै० । इति संपूज्य , तृतीयाष्टदलेषु—आर्यायै नमः । प्रह्वायै० । प्रभायै० ।
मेघायै० । शान्त्यै० । कान्त्यै० । धृत्यै० । मर्त्यै० । इति संपूज्य , तृतीयाष्टदलेषु—धरायै नमः । उषायै० । पावित्र्यै० ।
पद्मायै० । शान्तायै० । अमोघायै० । अजयायै० । अमलायै० । इति संपूज्य , प्राग्दृष्टं चतुरस्रबीजद्वये लोक-
पालास्तद्व्याधिं च संपूज्य , धूपदीपादि सर्वं प्राग्बत् कृत्वा समापयेदिति ॥ तथा—

जपेन्मन्त्रमिमं लक्ष्मेश ध्यायञ्जितेन्द्रियः । जुहुयाद् दशभिर्द्रव्यैरयुतं घृतसप्तलैः ॥ १ ॥

निम्बं पलाशं खडिगं वटं च तिलसर्पपौ । दौर्गन्धं दुग्धं दधिः पुनर्द्वां तानि विदुर्बुधाः ॥ २ ॥
दौर्गन्धं पायसं । सहस्रमेकैकद्रव्येण ।

तर्पयित्वाभिपिच्यथ ब्राह्मणास्तोपयेद् गुरम् । एवं कृते प्रयोगार्हो जायतेऽयं महामनुः ॥ ३ ॥
इति ॥ वसिष्ठ —

ब्राह्मणाः चत्रिया वैश्यास्तयो वर्या द्विजातयः । आत्मार्थं जपहोमादि कुर्युर्नित्यमतन्द्रिताः ॥ १ ॥

परार्थमपि कुर्वीत ब्राह्मणो मन्त्रवित्तमः । दातव्या दक्षिणा तत्र यथा तृषेद् द्विजोत्तमः ॥ २ ॥

आत्मार्थं वा परार्थं वा न कुर्यादितरो जनः । यदि कुर्याज्जपादीनि लोभादज्ञानतोऽपि वा ॥ ३ ॥

त्रयीमारेण मन्त्रेण स्वयमेव विनश्यति । आमपात्रे यथान्यस्त पयो दधि घृतं मधु ॥ ४ ॥

तस्य पात्रस्य दौर्जन्यात् मह पात्रेण नश्यति । पूर्वं मन्त्रं त्रयीसारं यदन्यो धारयेन्नरः ॥ ५ ॥

क्षिप्रं विनाशमायाति स मन्त्रो निष्फलो भवेत् । तस्मादाचार्यतो लब्ध्वा चीर्णदेवव्रतो द्विजः ॥ ६ ॥
मृतमञ्जीविनीं विद्यां गोपयेत् तां प्रयत्नतः । अनया विद्यया विप्रं सर्वकार्याणि साधयेत् ॥ ७ ॥
आपुरारोग्यमैश्वर्यमपमृत्युं जयेत् मः । ॥

इति ॥ अथापरन्यासस्तत्र यामिष्ठकल्पे—

अथ न्यामविधिं वक्ष्ये मन्त्रस्यास्य महाधुने । सर्वदोषप्रशमनं सर्वकल्याणकारकम् ॥ १ ॥
तेनैव मुच्यते सद्यो मृत्योः कालकृतादपि । अक्षराणि त्रयस्त्रिंशदस्मिन् मन्त्रे महाधुने ॥ २ ॥
तानि देवा त्रयस्त्रिंशदिति शास्त्रेषु निश्चयः । आदावष्टौ वक्ष्यन् विद्याद्रुद्रानेकादशोत्तरान् ॥ ३ ॥
ततः स्युर्द्वादशादित्याः प्रजापतिरनन्तरम् । वषट्कारोऽमितः प्रोक्तः सर्वानन्दमयं शिवः ॥ ४ ॥
ध्रुवोऽक्षरश्च सोमश्च आपयैवानिलोऽनलः । प्रत्युपश्च प्रमासश्च वसवोऽष्टौ प्रकीर्तिताः ॥ ५ ॥
वीरमद्रश्च शम्भुश्च गिरिशश्चाज एकपात् । अहिवुंध्यः पिनाकी च भुवनाधीश्वरस्तथा ॥ ६ ॥
कपाली दिक्पतिः स्याणुर्भगो रुद्राः प्रकीर्तिताः । घातार्यमा च मित्रश्च वरुणोऽंशुर्भगस्तथा ॥ ७ ॥
विवस्वानिन्द्रपूषाऋषौ पर्जन्यस्तदनन्तरः । तेषां विष्णुरिति प्रोक्ता आदित्या द्वादश क्रमात् ॥ ८ ॥
एवमेतानि रूपाणि देवानां कल्पितानि वै । अक्षराणि न्यसेन्मन्त्री सर्वाङ्गेषु समाहितः ॥ ९ ॥
मूर्धादिपञ्चवक्त्रेषु प्रथमं पञ्चकं न्यसेत् । दक्षिणस्य करे च स्यात् पञ्चस्थानेषु पञ्चकम् ॥ १० ॥
तत्रत्यदेवता ध्यात्वा न्यसेत् पञ्चाक्षराण्यतः । ततः पराणि पञ्चैव वामहस्ते न्यसेत् क्रमात् ॥ ११ ॥
ततस्तु दक्षिणे पादे सन्विस्थानेषु पञ्चसु । पराणि पञ्च विन्यस्य वामपादे तथा न्यसेत् ॥ १२ ॥
ततश्च दक्षिणे पार्श्वे वामपार्श्वे न्यसेत् क्रमात् । षष्ठे नामौ च गुह्ये च मुचीयत्रितयं न्यसेत् ॥ १३ ॥
भुवोर्मध्ये परगले हृदये मानृतात् न्यसेत् । एवं विन्यस्य सर्वाङ्गे ततोऽन्ते प्रणवं न्यसेत् ॥ १४ ॥
यस्याङ्गेषु न्यसेद्देवं मन्त्री मन्त्रं समाहितः । तस्य मृत्युभयं नास्ति नच व्याधिकृतं भयम् ॥ १५ ॥
एवमेतेन रौद्रेण कवचेनाभिरक्षितम् । वेतालाश्च पिशाचाश्च गन्धर्वैरिगराक्षसाः ॥ १६ ॥
पराभिचारकृत्याश्च ये चान्ये च ग्रहादयः । एनं द्रष्टुं न शक्नास्ते सात्वान्मन्त्रशरीरिणम् ॥ १७ ॥
एतद्रहस्यं परमं साक्षाद्देवान्मया श्रुतम् । य एनं धारयत्येव स निःशत्रुर्न चान्यथा ॥ १८ ॥

इति ॥ अथैतद्व्यासप्रयोग—तत्र शिरसि त्रिं ध्रुवाय नमः । मुखे यं ध्रुवाय० । दक्षिणकर्णे वं सोमाय० ।
वामे कं आपाय० । नृहायः यं अनिलाय० । दक्षबाहुमूले जां अनलाय० । तन्मध्ये मं प्रत्युपाय० ।
मणिवन्धे हं प्रमासाय० । तदङ्गुलिमूले सुं चौरमदाय० । तदग्रे गं शम्भवे० । वामराहुमूले ग्धि गिरि-
शाय० । तन्मध्ये पुं अजैकपदे० । मणिवन्धे ष्टि अहिवुंध्याय० । तदङ्गुलिमूले वं पिनाकिने० । तदग्रे धं
भुवनाधीश्वराय० । दक्षोरुमूले नं कपालिने० । तज्जानुनि उ दिशापतये० । तद्गुल्फे यौ स्याणवे० ।
तदङ्गुलिमूले कं भर्गाय० । तदग्रे कं धात्रे० । वामोरुमूले मि अर्यम्णे० । तज्जानुनि वं मित्राय० । तद्-
गुल्फे यं वरुणाय० । तदङ्गुलिमूले न्यं अंशवे० । तदग्रे नात् भगाय० । दक्षपार्श्वे स्रं विवस्वते० । वाम-
पार्श्वे त्यौ इन्द्राय० । षष्ठे सुं पूष्णे० । नामौ कौ पर्जन्याय० । गुह्ये यं त्वष्ट्रे० । भुवोर्मध्ये मां विष्णवे० ।

राष्ट्रभङ्गे जनच्छेदे महामृत्युविनाशने । अभिचारे समुत्पन्ने मनोधर्मतिरिप्ये ॥ ४ ॥
 मृत्युञ्जयस्य देवस्य विधानं क्रियते पुषैः । यदा कदाचित् समये चन्द्रतारानले शुभे ॥ ५ ॥
 शुभवारे शुभतिथौ शुभनक्षत्रमंयुते । शुभलग्ने शुभे योगे शुभग्रहसमन्विते ॥ ६ ॥
 मृत्युञ्जयस्य देवस्य विधानारम्भ इष्यते । मण्डिते शङ्करद्वारे चित्रिते मण्डपान्विते ॥ ७ ॥
 दीपस्थानं तु संशोध्य रत्नकुम्भलसंयुतम् । आद्वयान् वेदशास्त्रज्ञानाह्वय गतमत्सरान् ॥ ८ ॥
 स्वस्तिवाचनपूर्वं तु माघने परमं भवेत् । प्रारब्धस्य च कार्यस्य सदृशो जप उत्तमः ॥ ९ ॥
 ऊनाधिकं च कार्याच्च जपेत्तद्विफलं स्मृतम् । राष्ट्रभङ्गे जनङ्गेशे महारोगनिपीडिते ॥ १० ॥
 कोटिमंत्वाजपः श्रोत्रो मुनिमिस्तत्त्वदर्शिभिः । सामान्यगदपीडायां दुःस्वप्नस्य च दर्शने ॥ ११ ॥
 मृत्युञ्जयस्य मन्त्रस्य जपेत्तद्विफलं शुभम् । अपमृत्युविनाशाय जपेदयुतसंमितम् ॥ १२ ॥
 दुर्वाणीश्रवणे चैव सुहृदाममृते क्षुते । यात्राकामे रुजां नाशे सहस्रं वा समापयेत् ॥ १३ ॥
 आदावभ्यर्च्य देवेशं शङ्करं लोकशङ्करम् । गर्भागारं जलैर्गङ्गाः क्षालयेच्चन्दनान्वितैः ॥ १४ ॥
 दशाङ्गैर्धूपयेद् धूपैः लपयेच्चङ्करं ततः । पञ्चामृतेन मन्त्रेण सपुष्पैः साक्षतैः सह ॥ १५ ॥
 पयो दधि घृतं गव्यं शर्करा च शुभं मधु । गायत्र्या शर्कराशुद्धजलम्बानं ततः परम् ॥ १६ ॥
 तैलाभ्यङ्गः शुभः शम्भोः सर्वकार्येषु चोत्तमः । यथाविधि विघातव्यः सर्वकेशनिवारकः ॥ १७ ॥
 चन्दनेन सुगन्धेन कुर्याद् देवस्य लेपनम् । स्याद्वारे पाणिना कार्या जङ्घने सकनिष्ठकम् ॥ १८ ॥
 ततः पुष्पैर्विघातव्या पूजा देवस्य शूलिनः । कन्पोद्भवैर्यथोदितैर्यथा स्यात् सुमनोहरम् ॥ १९ ॥
 दशाङ्गैर्धूपयेत् पश्चाद् दीपैर्नाराजयेत् ततः । दीपिकाभिश्च भोज्यैस्तु नैवेद्यैः परितोषयेत् ॥ २० ॥
 ताम्बूलमर्पयेत् साङ्गं प्रीत्या देवस्य शूलिनः । न्यस्तवीजावरो मन्त्री जपेत् संचिन्त्य शङ्करम् ॥ २१ ॥
 यावन्नो जृम्भणं निद्रा शरीरस्पावमर्दनम् । स्वीयते मन्त्रिणा तावदेवं स्याज्जप उत्तमः ॥ २२ ॥
 भूतशुद्धिं पुरा कृत्वा ततो जयमुदीरयेत् । ***** ॥

प्रथमव्याहृतिसहितत्र्यम्बकं यजामहे इति ऋक् मृतमञ्जीविनीविद्या, महामृत्युञ्जयवीजसंपुटऋ(गु)क्, त्र्यम्बकमिति मन्त्रस्यायमर्थः—त्रयाणां ब्रह्मविष्णुरुद्राणां पितरं यजामहे, इति शिष्यसहितो वसिष्ठोऽप्रवीत् इति । किं विशिष्टमित्यत्राह—सुगन्धिं प्रसारितपुष्पकीर्तिं । किं विशिष्टं पुष्टिवर्धनं जगद्बीजमुरशक्ति-मित्यर्थः । कस्य यर्धकमणिमादिशक्तिवर्धकम्, अतस्तत्प्रसादादेव मृत्योर्मरणात् संसाराद्वा मुक्तौ विमुक्त्येय । यथा यन्घनात् उर्वारकं एककर्तृटीफलं मुच्यते तद्वन्मां मरणात् संसाराद्वा मोक्षाय । किं मर्यादीकृत्य आश्रम्यतात् सायुज्यान्तं मोक्षपदपर्यन्तमित्यर्थ इति ॥ अथ प्रयोगः—तत्र प्रातः कृत्यादि-योगपरीक्षणान्ते मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा, वसिष्ठऋषये नमः शिरसि, अनुष्टुप्छन्दसे नमो मुखे, महामृत्युञ्जयाय देवतायै नमो हृदि, देवप्रणवप्रसादधीजाय नमो गुह्ये, देवीप्रणवमायावीज-शक्त्यै नमो जान्वा, ओंकीलकाय नमः पादयो, अर्माष्टसिद्धये विनियोगः सर्वङ्गेषु । ततो मूल-मन्त्रेण करशुद्धिं कृत्वा प्रणवं करतलयोर्विन्यस्य, मूलमन्त्रेण व्यापकं कृत्वा, व्याहृत्यादिमन्त्रपादचतुष्टयं

वन्द्योऽष्टादशनिष्ठान्तमहल्लिख्यं चिन्मयं, त्र्यम्बकं सर्वपापं ह्य दृष्ट्वाय नमः । यजामहे नित्यतृताय
 ह्यै शिम्ने स्वाहा । सुगन्धिं पुष्टिर्धनं अनादिगोपायं ह्यं शिवाय नमः । उपासकमित्रं यन्धनात्
 यक्षितमन्त्रिणे यज्ञहस्ताय स्वतन्त्राय ह्यं कल्याय ह्य । मृत्योर्मुक्षाय नित्यमनुमशङ्कये ह्यै नेत्रप्रपाय
 वीर्यम् । माभूतात् अचिन्त्यानन्तराक्षये ह्यं अन्त्राय फट् । ततो मूलेन व्यापकं दृष्ट्वा देहाङ्गन्यासमाभेत् ।
 ऐश्वर्यं त्र्यक्षेपाय त्रिनेत्राक्षस्मिहिताय नमः शिवाय । ऐश्वर्यं बालाक्षतेजसे बलप्रमेदिनीशस्मिहिताय
 नमः शिवाय । ऐश्वर्यं कालान्तरेणाय स्वर्गाणीशस्मिहिताय नमः ललाटे । ऐश्वर्यं विघ्नेपाय यमरूपाशक्ति-
 स्मिहिताय नमः भुजे । ऐश्वर्यं जलान्धराय ज्वालासुखीशस्मिहिताय नमः नेत्रयोः । ऐश्वर्यं महादेवे-
 षाय महाशक्तिस्मिहिताय नमः श्रोत्रयोः । ऐश्वर्यं द्वाक्षिनीपाय ह्यैश्वर्याशक्तिस्मिहिताय नमः नासिकायां ।
 ऐश्वर्यं सुगन्धपाय सुगन्धिशक्तिस्मिहिताय नमः शङ्खे । ऐश्वर्यं गन्धेपाय गर्भाराशक्तिस्मिहिताय नमः
 ऊर्ध्वेष्टे । ऐश्वर्यं महीपाय धाराशक्तिस्मिहिताय नमः अग्रेष्टे । ऐश्वर्यं पुण्डरीकाक्षेपाय पूर्णाशक्तिस्मिहिताय
 नमः ऊर्ध्वदन्तेषु । ऐश्वर्यं द्वेष्टे (१) अघ्रेष्टे (२) षाय अघिष्टानीशस्मिहिताय नमः अधोदन्तेषु । ऐश्वर्यं वरिष्ठे-
 षाय वरैपाशक्तिस्मिहिताय नमः हन्यो । ऐश्वर्यं धर्मपाय धर्मशक्तिस्मिहिताय नमः विशुक्के । ऐश्वर्यं नन्दी-
 षाय नन्दिनीशस्मिहिताय नमः परने । ऐश्वर्यं श्रद्धापाय उमाशक्तिस्मिहिताय नमः शङ्खे । ऐश्वर्यं वरुणे-
 षाय वामाशक्तिस्मिहिताय नमः स्वन्धयो । ऐश्वर्यं रुद्रेपाय रूपवतीशक्तिस्मिहिताय नमः बाह्वोः । ऐश्वर्यं काले-
 षाय कान्तिशक्तिस्मिहिताय नमः हृदये । ऐश्वर्यं भीष्मप्रेमेषाय शिवाशक्तिस्मिहिताय नमः वक्षसि । ऐश्वर्यं
 बेदेपाय वेदगर्भाशक्तिस्मिहिताय नमः स्तनयोः । ऐश्वर्यं यन्त्रिनीपाय यन्त्रिनीशक्तिस्मिहिताय नमः हृदये ।
 ऐश्वर्यं घन्त्रापाय घन्त्रिनीशक्तिस्मिहिताय नमः नाभौ । ऐश्वर्यं नाक्षे (के) श्वपाय पुष्टिशक्तिस्मिहिताय नमः
 फट्पां । ऐश्वर्यं सूर्यदेवेषाय सूर्युपाशक्तिस्मिहिताय नमः शूरे । ऐश्वर्यं स्यन् (नित्ये) षाय नित्याशक्ति-
 स्मिहिताय नमः पायां । ऐश्वर्यं मुक्तीपाय मुक्तीशक्तिस्मिहिताय नमः पार्श्वयोः । ऐश्वर्यं त्रितीपाय त्रैलोक्य-
 शक्तिस्मिहिताय नमः ऊर्ध्वे । ऐश्वर्यं योगीपाय मन्त्रमेदिनीशक्तिस्मिहिताय नमः शूरे । ऐश्वर्यं मन्त्रेषाय
 मन्त्रप्रमेदिनीशक्तिस्मिहिताय नमः पादतलयोः । ऐश्वर्यं अमृतेषाय अमरशक्तिस्मिहिताय नमः पादोर्ध्वे । ऐश्वर्यं
 तन्त्रीपाय तन्त्रीशक्तिस्मिहिताय नमः पादयोः । इति वक्ष्यामः ॥ ऐश्वर्यम्बकं त्रिपुरान्तरेण त्रैलोक्य-
 शक्तिस्मिहिताय नमः शिवाय । ऐश्वर्यं यमपतीपाय सुगन्धशक्तिस्मिहिताय नमः ललाटे । ऐश्वर्यं महत्त-
 र्वेषाय मायाशक्तिस्मिहिताय नमः श्रोत्रयोः । ऐश्वर्यं सुगन्धिं सुगन्धिशक्तिस्मिहिताय नमः नासि-
 कायां । ऐश्वर्यं पुण्डरीपाय पुण्डरीशक्तिस्मिहिताय नमः वक्षे । ऐश्वर्यं वरुणाय वरुणशक्तिस्मिहिताय
 नमः शङ्खे । ऐश्वर्यं उमापतीपाय ऊर्ध्वरेखाशक्तिस्मिहिताय नमः हृदये । ऐश्वर्यं रूपवतीपाय रूपवती-
 शक्तिस्मिहिताय नमः शङ्खे । ऐश्वर्यं मित्रेषाय मित्रपतीशक्तिस्मिहिताय नमः कल्या । ऐश्वर्यं बालव-
 र्धनीपाय वरुणीशक्तिस्मिहिताय नमः शूरे । ऐश्वर्यं मन्त्रेषाय मन्त्रवतीशक्तिस्मिहिताय नमः ऊर्ध्वे ।
 ऐश्वर्यं मुक्तिपतीपाय मुक्तिपतीशक्तिस्मिहिताय नमः जान्यो । ऐश्वर्यं महाकालेपाय महाशक्तिस्मिहिताय नमः
 जङ्घयोः । ऐश्वर्यं अमृतेषाय अमृतपतीशक्तिस्मिहिताय नमः आधारे । इति पठ्यामः ॥ ऐश्वर्यम्बकं
 मन्त्रेषाय मन्त्रशक्तिस्मिहिताय नमः आधारे । ऐश्वर्यं शरीपाय शरीपाशक्तिस्मिहिताय नमः स्वाधिष्ठाने ।
 ऐश्वर्यं रुद्रेषाय निरुपाशक्तिस्मिहिताय नमः मणिपूरे । ऐश्वर्यं पुण्डरीकाय पुण्डरीकाशक्तिस्मिहिताय
 नमः अनादिते । ऐश्वर्यं उपासकमित्रं उपासकशक्तिस्मिहिताय नमः विशुद्धे । ऐश्वर्यं महादे-

वेशाय मानवताशक्तिमहिताय नमः आत्रायां । अमृत्योर्मुक्षीय भीमेशाय मन्त्रकालीशक्तिमहिताय नमः
 ब्रह्मरन्ध्रे । अमृत्योर्मुक्षीय ईशानेशाय ईश्वरीशक्तिमहिताय नमः सद्यस्त्रदले । इति शक्त्यन्यासः ॥ अङ्ग्यम्भक्तं
 यजामहे इन्द्राय इन्द्राय शक्तिमहिताय नमः पूर्ववक्त्रे । अङ्गुगन्धि पुष्टिर्धनं मृत्युञ्जयेशाय वामा-
 शक्तिमहिताय नमः दक्षिणवक्त्रे । अङ्गुगन्धि पुष्टिर्धनं मृत्युञ्जयेशाय भीमाशक्तिमहिताय नमः पश्चि-
 मवक्त्रे । अमृत्योर्मुक्षीय अमृत्योर्मुक्षीय सञ्जीवनीशाय द्रौपदीशक्तिसहिताय नमः उत्तरवक्त्रे । इति चर-
 न्यासः ॥ अङ्ग्यम्भक्तं यजामहे सुगन्धि पुष्टिर्धनं मृत्युञ्जयेशाय गौरीशक्तिमहिताय नमः दक्षिणपादे ।
 अङ्गुगन्धि पुष्टिर्धनं मृत्युञ्जयेशाय शम्भुशक्तिमहिताय नमः पानपादे । इत्य-
 ंगुगन्ध्यासः ॥ अङ्ग्यम्भक्तं यजामहे सुगन्धि पुष्टिर्धनं मृत्युञ्जयेशाय उर्वारकमिषं यन्धनामृत्योर्मुक्षीय अमृत्योर्मुक्षीय ॥
 सर्वोत्प्रेषाय अनायासाशक्तिमहिताय नमः सर्वाङ्गे । इति ऋग्न्यासः ॥ एवं पङ्क्तिधन्यासः ॥ देहाङ्गन्यासं
 कृत्वा पङ्क्तिधन्यासमारभेत्—अङ्गमो भगवते इन्द्राय शक्त्यन्यासः नमः स्याद्वा ह्यङ्गं हृदयाय नमः । अङ्ग-
 मो भगवते रुद्राय अमृतमूर्तये मां जीवय ह्यङ्गं शिरसे स्याद्वा । अङ्गमो भगवते रुद्राय चन्द्रशिरसे जडिने
 स्वाहा ह्यङ्गं शिखायै वषट् । अङ्गमो भगवते रुद्राय त्रिपुरान्नकाय स्वदाहपापये ह्यङ्गं कवचाय हुं । अङ्गमो
 भगवते रुद्राय त्रिलोचनाय ऋग्यजुःसामाथर्वणमूर्तये ह्यङ्गं नेत्रत्रयाय वौषट् । अङ्गमो भगवते मृत्युञ्जया-
 यात्रिभ्रयाय ज्वलस्व ज्वलस्व मां रक्ष रक्ष योगान् पिप्पलस्य विष्वंस्य दुष्टात्रिभ्रारय निवारय अघोरा-
 स्त्राय फट् ह्यङ्गं अस्त्राय फट् ॥ अङ्ग्यम्भक्त्या त्रिनेत्राय उमाकालाग्ररुद्राय नमः पादयोः । अङ्ग्यम्भक्त्या
 त्रिनेत्राय कालाग्रमूर्तये नमः जङ्घयोः । अङ्ग्यम्भक्त्या त्रिनेत्राय उमाधारिणे नमः ऊर्ध्वोः । अङ्ग्यम्भक्त्या
 त्रिनेत्राय कामविष्वंसिने नमः गुह्ये । अङ्ग्यम्भक्त्या त्रिनेत्राय पञ्चवक्त्राय नमः वक्त्रे । अङ्ग्यम्भक्त्या
 त्रिनेत्राय नीलकण्ठाय नमः गले । अङ्ग्यम्भक्त्या त्रिनेत्राय चन्द्रार्कचक्रिनेत्राय नमः नेत्रयोः । अङ्ग्यम्भक्त्या
 त्रिनेत्राय सर्वाभरणभूषितामृतमूर्तये नमः मूर्धादिपादान् ॥ अङ्ग्यम्भक्त्या त्रिनेत्राय नमः शिखायां । ईशानाय०
 मूर्ध्नि । तत्पुत्राय० मुखे । अघोराय० हृदि । वामदेवाय० ऊरुद्वये । सद्योजाताय नमः पादयोः । इति ॥
 एवं न्यासविधिं कृत्वा शिवो भूत्वा शिवं यजेत् । न्यासमूलमिदं सर्वं न्यासं पूर्वं समाचरेत् ॥ १ ॥
 न्यासेन रहितं कर्म चार्धं गृह्णन्ति राक्षसाः । तस्मात् सर्वमपत्नेन न्यासकर्म समाचरेत् ॥ २ ॥
 ध्यानम् । ततश्चन्द्रनन्दलोपरि वदपमासने चन्द्रवर्णे स्रवदधृतचन्द्रकलाधरे योगमुद्रायद्वाधरहस्तद्वये धृता-
 मृतपूर्णकलशोत्तरकरद्वये सोमवर्षाश्रितिलोबने वदपिङ्गलजटाजूटं नागपशोपवीतिनं नागानन्दपुष्पं भङ्गा-
 कम्पिनं महामनुलेपिनं धौरटं ध्यायेत् ।
 शुद्धस्फटिकसङ्काशं त्रिनेत्रं पञ्चवक्त्रकम् । गङ्गाधरं जटाजूटसङ्केतमणिदंतं तथा ॥ १ ॥
 कपालमालिनं सौम्यं योगामनगतस्यितम् । व्याघ्रचर्माम्बरधरं वदनागेन्द्रभूषणम् ॥ २ ॥
 वामे करे त्वमयदं दक्षिणे वरदं तथा । कपालकुण्डलं सव्ये त्रिशूलं दक्षिणे करे ॥ ३ ॥
 ध्यायेन्मृत्युञ्जयं देवं मृत्युरोगविनाशनम् । एवं ध्यात्वा द्विजः सम्यक् त्र्यम्बकजपमारभेत् ॥ ४ ॥
 इति । ध्यानान्तरम्—

हस्ताभ्यां कलशद्वयामृतमैरासावयन्तं शिरो

द्राभ्यां तौ दधतं मृगाचलले द्वाभ्यां वहन्तं परम् ।

अहून्यस्तकरद्वयामृतघटं कैलाममस्यं शिवं

स्वस्वाम्भोजगतं नवन्दुमुकृतं देवं त्रिनेत्रं भजे ॥ ५ ॥

गौरं चतुर्भुजा चण्डीं त्रिनेत्रां मुकुटोज्ज्वलाम् । पद्मदर्पणहस्तां च चरदामयहस्तकाम् ॥ ६ ॥

दिव्यवस्त्रपरीधाना दिव्यालङ्कारभूषिताम् । प्रसन्नवदना ध्यात्वा शिवोत्तमङ्गे तु वामतः ॥ ७ ॥

पर्वं ध्यात्वा स्नेहपूर्णेन मनसा पूर्वोक्तभागैर्लक्षणैश्च कृत्वा शरणं प्रजेत् ।

त्रिमय्यक्त महादेव पाहि मा शरणागतम् । जन्ममृत्युजरारोगैः पीडितं रुग्णन्धनैः ॥ ८ ॥

तानक्तस्त्रट्प्राणस्तद्यिज्ञोऽहं सदा मृद । इति विज्ञाप्य देवेशं जपेन्मन्त्रं च त्रिमय्यक्तम् ॥ ९ ॥

अङ्गुल्यग्राणि मूले तु कृताङ्गुले निपीडयेत् । शृष्टिमृदा शिवस्याङ्गा सैव शान्तिप्रदायिनी ॥ १० ॥

“ एष ते रुद्र भाग ” इति लिङ्गमुद्रा प्रदर्शयेत् ।

श्रीकामः श्रीर्षिणं कुर्वीत तेजस्कामस्तु नेत्रयोः । मुखे तन्नामकामस्तु ग्रीवाया रोगनाशने ॥ ११ ॥

हृदये सर्वकामस्तु नाभौ हाने प्रदर्शयेत् । प्रजाकामस्तु गुह्ये वै पशुकामस्तु गुह्ययोः ॥ १२ ॥

जानुभ्यां ग्रामकामस्तु राष्ट्रकामस्तु पादयोः । वशीकरणकामस्तु वामहस्ते प्रदर्शयेत् ॥ १३ ॥

पापक्षयेऽभिचारे वा व्याधिरोगविनाशने । वहिः शरीरात् कुर्वीत शिवस्याग्रे तु सस्पृशत् ॥ १४ ॥

इति ॥ अथ पूजा—

त्रिभिर्व्याहृतिभिः कुर्यान्निर्मान्यस्य विसर्जनम् । मलस्नानं ततः कुर्यात् पात्रे देवं निधाय च ॥ १ ॥

गन्धमाल्यैः सुगन्धैश्च चात्मानं चार्चयेद् बुधः । आवाहनामनं पाद्यमर्घ्यमाचमनीयकम् ॥ २ ॥

स्नानं बह्मोपवीतं च गन्धपुष्पं यथाक्रमम् । सहस्रशीर्षं इत्यादिष्टाभिस्तु दक्षभिर्यजेत् ॥ ३ ॥

ततः पीठं समारोप्य गन्धपुष्पाचरैः शुभैः । आभारशक्तिं कूर्मं च कैलामं मन्दराचलम् ॥ ४ ॥

शुद्धिबीजैदिकां चैव सिंहासनस्य पादुकाम् । चतुर्ध्वन्तनमोन्तं च पीठमध्ये समर्चयेत् ॥ ५ ॥

धर्मं ज्ञानं च वैराग्यमैश्वर्यं च यथाक्रमम् । हुताशनादिकोशेषु ततः प्रागादिषु क्रमात् ॥ ६ ॥

धर्मादींश्च यजेत् तत्र नवपूर्वांश्च यथाक्रमम् । सिंहासनस्य कोशेषु बह्म्यादिषु यथाक्रमम् ॥ ७ ॥

शुभप्रथं तथा विद्याधत्तुर्ध्वन्तं नमोन्तकैः । अतः परं प्रवक्ष्यामि मण्डलस्य तु लक्षणम् ॥ ८ ॥

अत्रादीं मण्डलं कार्यं मनोज्ञं शालितण्डुलैः । पूर्वमष्टादश रेखा उच्येऽष्टादश तथा ॥ ९ ॥

एकेनोना च नवतिः कोष्ठकाणां शतद्वयम् । आवाह्यं देवतास्तत्र त्र्यम्बकाद्याश्च शक्तिकाः ॥ १० ॥

रमा माया प्रभा ज्योत्स्ना पूर्वा पूर्वामूर्ता सुभा । निधा निधा प्रभा सारा सन्ध्या शिवा निशा ॥ ११ ॥

श्रीषा प्रजा प्रभा मेघा कान्तिः शान्तिर्भूतिः स्मृतिः । परा जया हविर्धी च पद्मा चान्तिस्तथैव च ॥ १२ ॥

अथोरा अजया माला कलाक्षिशत् प्रकीर्तिताः । कलाज्ञानविहीनानां पूजनं निष्फलं भवेत् ॥ १३ ॥

१ 'स्वस्वाम्भोजगतं च चन्द्र' ख पाठ । २ 'पूर्वायां पुष्पैः' ख पाठ । ३ 'सिता' ख पाठ । ४ 'माया' ख. पाठ । ५ 'मति' ख पाठ । ६ 'चरोमा याविनी चैव' ख पाठ । ७ 'क्षमोणा' ख पाठ ।

प्रणवादिनमोन्तेष चतुर्थोपदमध्यगाः । सर्वत्र प्रणयेन्मन्त्रं ततः पीठं प्रपूजयेत् ॥ १४ ॥
 चारत्तारदाधिमर्पिः स्वादोदकसुरेधवः । प्रणवादिनमोन्ताश्च मागरास्तत्र पूजयेत् ॥ १५ ॥
 जम्बूद्वीपं ततः सत्तं शास्त्रमलिं कुशमंत्ररुम् । क्रौञ्चं शाकं पुष्करं च द्वीपानि तु ततो यजेत् ॥ १६ ॥
 भूलोकोऽथ भुवर्लोको स्वर्गलोको महर्जनः । तपो लोकः सत्यलोकः क्रमात्तत्रैव पूजयेत् ॥ १७ ॥
 अतले वितले चैव तलातलमतः परम् । रसातलं च पातालं सुतलं च महातलम् ॥ १८ ॥
 आत्मतत्त्वान्तरात्मा परमात्मा ज्ञानमेव च । चतुर्थ्यन्तप्रयोगेण नमोन्तेन प्रपूजयेत् ॥ १९ ॥
 गङ्गा च यमुना चैव गोदावरी सरस्वती । नर्मदा सिन्धुः कावेरी नमोन्तेन प्रपूजयेत् ॥ २० ॥
 संवत्सराश्च ऋतवो मामाः पक्षा दिनानि च । प्रणवादिनमोन्तेन ततः शङ्गीः प्रपूजयेत् ॥ २१ ॥
 वामा ज्येष्ठा तथा श्रेष्ठा रौद्री काली तथैव च । कलविकरणी चैव बलविकरणी तथा ॥ २२ ॥
 चलप्रमथनी चैव सर्वभूतमन्यया । मनोन्मनी भगवती कालरुद्रात्मने नमः ॥ २३ ॥
 उमा चण्डेश्वरो नन्दी महाकालस्तथैव च । वृषभो भृङ्गिरीटिश्व स्कन्दश्चैव क्रमाद्यजेत् ॥ २४ ॥
 इन्द्रादिलोकपालांश्च पूजयेत् तदनन्तरम् । सरस्वतीं च दुर्गां च गणेशं क्षेत्रपालकम् ॥ २५ ॥
 तत्तद्बीजेन संपूज्य वक्षनष्टौ तथा यजेत् । रुद्रानेकादश चैव द्वादशादिन्यकान् यजेत् ॥ २६ ॥
 भैरवाष्टौ ततः पूज्या द्वादश्यादींश्च ततो यजेत् । ध्रुवोऽध्वरस्तथा सोम आपश्चैवानिलोऽनलः ॥ २७ ॥
 अत्युपश्रु प्रमामश्च बसवोऽष्टौ प्रकीर्तिताः । वीरभद्रश्च शम्भुश्च गिरिशोऽप्यन्येकपात् ॥ २८ ॥
 अहिर्बुध्न्यः पिनाकी च ध्रुवनाधीश्वरस्तथा । दिशांपतिः पशुपतिः स्याणुर्मर्ग इति स्मृतः ॥ २९ ॥
 आदित्यः सविता सूर्यः पूषा मित्रस्तथैव च । तमोमथ हिममथ अरुणो भानुरेव च ॥ ३० ॥
 मार्तण्डो भास्करश्चेति तथैव च दिवाकरः । अमिताह्नो रुक्मण्डः क्रोध उन्मत्तभैरवः ॥ ३१ ॥
 कपाली भीषणश्चैव संहारश्चाप भैरवाः । ब्राह्मी माहेश्वरी चैव कामारी वैष्णवी तथा ॥ ३२ ॥
 वाराहीन्द्राणी चामुण्डा महालक्ष्म्योऽष्ट मातरः । ॥ ३३ ॥

इति । ततस्तत्रैव कर्मन्त्रेण पञ्चाभृतस्नानादिषोडशोपचारपूजां कुर्यात् । प्लुतप्रणययोगेन अपयेत् । आवाह-
 नस्थापनसंनिधानसंनिधौ घनसंमुखीकरणसकलीकरणखण्डनामृतीकरणपरमीकरणयोनिलिङ्गमहासरस्वतीमुद्राः
 प्रदर्शयेत् । तत आचरणपूजां कुर्यात् । तत्र न्यासोक्तदेवता अष्टाविंशत्युत्तरशतं शक्यं पूज्या ।

सद्योजाताष्टका ज्ञेया वामदेवासुरयोदश । अघोरस्य कला ह्यष्टौ पुरुषस्य चतुष्कलाः ॥ ३३ ॥
 ईशानस्य कलाः पञ्च क्रमेण परिकीर्तिताः । अष्टाविंशत् कला ज्ञेयाः पूजनीयाः प्रकीर्तिताः ॥ ३४ ॥
 शशिनी चाह्लादा हृष्टा मरीचिर्ज्वालिनी तथा । ईशानस्य कलाः पञ्च नीराजनपरानुगाः ॥ ३५ ॥
 निवृत्तिश्च प्रतिष्ठा च विद्या शान्तिस्तथैव च । पुरुषस्य कला ह्येताश्चनस्रः परिकीर्तिताः ॥ ३६ ॥
 तत्रा मोहा क्षमा निद्रा व्याधिर्मृत्युः क्षुधा तृषा । अघोरस्य कला ह्येताश्चाष्ट संज्ञोपलक्षिताः ॥ ३७ ॥

रजा रत्ना रतिर्वाद्या कामसंजीवनी तथा । कृपा वृद्धिः क्षमा धात्री भूषणी मोहिनी तथा ॥३८॥
 वामदेवकला ह्येताः कीर्तिवारच त्रयोदश । ऋद्धिः मिदिलधुलक्ष्मीमेधा कान्तिः स्वधा प्रजा ॥३९॥
 सद्योजातकला ह्येता ह्यष्ट सजोपलक्षिताः । शुद्धस्फटिकमङ्गाशं निर्मलानन्दसंज्ञितम् ॥ ४० ॥
 तत्त्वं निधनकं चैव ईशानोर्ध्वमुख स्मरेत् । ॥

“ ईशान सर्वविधाना ” इति मन्त्रेण शानस्योर्ध्वमुख पूजयेत् ।

पञ्चराशसप्ताशाम अपावात्कार्कमन्त्रिमम् । वक्तुं च सप्रियं शिष्यं पूर्वं तत्पुरुषं स्मरेत् ॥ ४१ ॥

“ तत्पुरुषाय ” इति मन्त्रेण तत्पुरुषस्य पूजयेत् ।

नीलाभं च समस्तेज्यं करालं विकृताननम् । दक्षिणस्या दिशि ध्यातमघोरस्य मुखं स्मरेत् ॥४२॥

“ अघोरेभ्य ” इति मन्त्रेणाघोरस्य दक्षिणमुख पूजयेत् ।

नित्यं च हेमवर्णाभं दिव्यरूपं सुलक्षणम् । कामिर्न्यर्षाङ्गसंपुक्तं वक्तुं वामोत्तरं यजेत् ॥ ४३ ॥

“ वामदेवाय ” इति मन्त्रेण वामदेवस्योत्तरं मुख पूजयेत् ।

सुधेतं शङ्खवर्णाभं नीलकण्ठस्य शोभितम् । गङ्गाध्वजचन्द्रमौलिसं सद्योजातं तु पश्चिमम् ॥४४॥

“ सद्योजात ” इति मन्त्रेण सद्योजातस्य पश्चिमवक्त्रं पूजयेत् ।

अपाङ्गपूजा—इत्यम्बकाय त्रिनेत्राय कालाक्षि-
 मूलये नमः जये पूजयामि । इत्यम्बकाय त्रिनेत्राय उमाङ्गधारिणे नमः ऊरू० । इत्यम्बकाय त्रिनेत्राय काम-
 विष्णुसिने नमः गुह्य० । इत्यम्बकाय त्रिनेत्राय नीलकण्ठाय नमः कण्ठ० । इत्यम्बकाय त्रिनेत्राय पञ्चव-
 कत्राय नमः वक्त्र० । इत्यम्बकाय त्रिनेत्राय चन्द्रार्कवक्त्रिनेत्राय नमो नेत्र० । इत्यम्बकाय त्रिनेत्रायामृतप्लुताय
 दिव्यशरीराय नमः सर्वाङ्ग पूजयामि । ततो मूलमन्त्रेण गन्धपुष्पधूपदीपनैवेद्यावमनोयान्तं कर्म समापये-
 दिति । ततो मूलमन्त्रं जपवा चित्तजयेत् । पुरश्चरणं तु । तदुक्तम्—

जपेन्मन्त्रमिमं लक्ष्मेयं ध्यायञ्जितेन्द्रियः । जुहुयादयुतं द्रव्यैर्दशभिर्धृतसंस्तुतैः ॥ १ ॥

विन्ध्यं यत्नाशं स्रदिर वटं च तिलमर्पणम् । दौग्धं दुग्धं दाबि पुनर्द्वान्तानि विदुः क्रमात् ॥ २ ॥

पञ्चाक्षरोदिते पीठे पूजयेद् वृषभध्वजम् । मूर्तिं भूलेन सकल्प्य वक्ष्यमाणेन वर्त्मना ॥ ३ ॥

पूर्वमङ्गानि मपूज्य पश्चाम्मूर्तीः प्रपूजयेत् । अर्केन्दुवसुधातोषवह्नीरवियदात्मनः ॥ ४ ॥

रमा राका प्रभा ज्योत्स्ना पूष्णोमा पूषणी सुभा । अष्टाविम्राः क्रमात् पूज्यास्तृतीयावरणे ततः ॥ ५ ॥

विष्वा विधा मिता प्रह्ला मारा सन्ध्या शिवा निशा । चतुर्थावरणे पूज्याः शक्रयोऽष्टौ क्रमादिमराः ॥६॥

आर्या प्रजा प्रभा मेधा कान्तिः शान्तिर्धृतिर्मतिः । पञ्चमावरणे पूज्याः क्रमादेतास्ततः परम् ॥ ७ ॥

एते कृते प्रयोगाहो जायतेऽयं महामनुः । ॥

इति ॥ अथ प्रयोगा उच्यन्ते—

सर्वेषां चैव मन्त्राणां पूर्वसेवा कृता तथा । लवैकेन सुमिष्यन्ति दशांशेनैव होमयेत् ॥ १ ॥

पूर्वसेवार्थमपुतं गुग्गुलं धृतमंशुतम् । भूतशुद्धिं पुरा कृत्वा न्यामजालमतः परम् ॥ २ ॥

शुक्राम्बरधरः शुक्रः शुक्रमाल्यानुलेपनः सपत्नीकः सन्निष्कः साचार्यो यजमानो मङ्गलघोषेण सपूर्वकलय-
साहितः शुक्रनादिमन्त्रघोषेण कुरङ्गस्यदेशं स्थण्डिलदेशं वा प्राप्य, तत्रोपविश्य प्राणानायम्य, अघेत्यादि देश-
कालौ संकीर्त्य, मया कृतस्य कारितस्य वा जपस्य संपूर्णफलावाप्तये तद्दशांशद्वेमममुकद्रव्येण करिष्ये ।
तदङ्गतया गणेशपूजनं मातृकापूजनं नान्दीमुखधाम् च करिष्ये इति संकल्प्य, संस्कृत्य प्रद्वेषां प्रदह्या-
पनं कृत्वा, प्रधाधिदेवताः प्रत्याधिदेवता गणपतिदुर्गाक्षेत्रपालकान् इन्द्राद्यष्टादिकृपासाक्ष तत्तन्मन्त्रैः स्थाप-
यित्वा, तत्रैकं मध्ये कलयं संस्थाप्य तन्मुखे यत्रोपरि महाभृत्युजयमन्त्रं संस्थाप्य, मन्त्रार्णसंख्याकमा-
पपरिमितां प्रतिमां तदुपरि संस्थाप्य तां शोधयेत् । प्रथमं देवं प्रणिपत्यैव प्रार्थयेत् । “ स्यागतं देवदे-
वेश विश्वरूप नमोऽस्तु ते । शुद्धेऽपि त्वदाधिष्ठाने शुद्धिं कुर्यां सहस्य ताम् ” ॥ ततो न्यासपूर्वकं रुद्रा-
मिषेकं कुर्यात् । ततोऽग्रेरुच्चारणम् । “ अग्निः सति वाजम्मरं (१० । २० । १) इति जप्त्वा पुनः सर्व-
सूक्तेनामिषेकः कार्यः । प्रथमं सप्तशुक्तिकाभिरालिप्य शुद्धोदकेन प्रक्षाल्य कोष्ठं हरिद्रावयवधीपण्डकचौर-
कुमुत्ताच्चूर्णेनोद्द्वयं जलेन प्रक्षालयेत् । “ आपो हि छा ” (१० । ६ । १) इति ऋगित्थ्यर्थं ततः पुष्पाक्षतान्
गृहीत्वा “ आ त्वा वहन्तु हरयः ” (१ । १६ । १) इति ध्यात्वा “ स्वामिन् सर्वजगन्नाथ यावत् पूजा-
यसानकम् । तावत्त्वं प्रीतिभावेन लिङ्गेऽस्मिन् सन्निधिं कुरु ” ॥ आयाहनादिकल्पोक्तप्रकारेण षोडशोपचा-
रपूजा कुर्यात् ।

दशङ्गेशे हि संमारे माप्नोऽहं शरणागतः । भक्त्या समर्चयाम्यस्य सफलं चास्तु पूजनम् ॥ १ ॥

साधु वासाधु वा कर्म यद्यदाचरितं मया । तत्सर्वं भगवन्धम्मो गृहाण विधिपूर्वकम् ॥ २ ॥

अपराधसहस्राणि क्रियन्तेऽहर्निशं मया । दासोऽपमिति मां मत्वा क्षमस्व परमेश्वर ॥ ३ ॥

महादेव जगन्नाथ शरणागतवत्सल । भक्त्या कृतं मया देव तत्सर्वं सफलं कुरु ॥ ४ ॥

इति प्रार्थना कृत्वा, पुनः प्रार्थयेत् ।

जय देव जगन्नाथ जय शाश्वत शङ्कर । जय सर्वसुराध्यक्ष जय सर्वसुरार्चित ॥ १ ॥

जय सर्वगुणातीत जय सर्ववरप्रद । जय नित्य निराधार जय विश्वम्भराव्यय ॥ २ ॥

जय विश्वैकबन्धेश जय नागेन्द्रभूषण । जय गौरीपते शम्भो जय चन्द्रार्धशेखर ॥ ३ ॥

जय कोट्यर्कसङ्काश जयानन्तगुणाश्रय । जय रुद्र विरूपाक्ष जयाचिन्त्य निरञ्जन ॥ ४ ॥

जय नाथ कृपासिन्धो जय भक्ताविमञ्जन । जय दुस्तरसंसारसागरोच्चारण प्रभो ॥ ५ ॥

प्रसीद मम देवेश संसारार्तस्य विभ्यतः । सर्वपापक्षयं कृत्वा रक्ष मां परमेश्वर ॥ ६ ॥

महादारिद्र्यमग्रस्य महापापहतौजसः । महाशोकनिमग्रस्य महारोगातुरस्य च ॥ ७ ॥

ऋणभारपरीतस्य दक्षमानस्य कर्मभिः । ग्रहैः प्रपीड्यमानस्य प्रसीद मम शङ्कर ॥ ८ ॥

दरिद्रः प्रार्थयेद् देवं पूजान्ते गिरिजापतिम् । अर्थार्थी वापि राजा वा प्रार्थयेद्देवमीश्वरम् ॥ ९ ॥

दीर्घमायुः सदारोग्यं कोशशुद्धिर्वलौकिकतिः । ममास्तु नित्यमानन्दः प्रसादाच्च शङ्कर ॥ १० ॥

शत्रवः संतप्य यान्तु प्रसीदन्तु वम ग्रहाः । नश्यन्तु दस्यवो राष्ट्रे जनाः सन्तु निरापदः ॥ १२ ॥
 दुर्भिक्षमारीमन्तापाः शमं यान्तु महीतले । वसुमस्यमृद्धिश्च भूयात् सुप्रमथ दिशि ॥ १३ ॥
 एवमारारयदेद् देवं जपहोमार्चनादिषु । यावत् कर्म समाप्येत तान्तु मन्निहतो भवेत् ॥ १४ ॥
 इति । ततो होम कुर्यात् । होमकुरुते चतुर्दिक्षु द्वारपालान् प्रतिष्ठाप्य 'गणानां स्वा०' जातवेदमे०'
 होत्रस्य पतिना चये०' प्रथो देवी०' इति मन्त्रैः प्रतिष्ठाप्योपविश्य, प्राणायामपूर्वकमृष्यादिन्यासं कृत्वा,
 पादयो विष्णवे नमः । हृदये ब्रह्मणे नमः । शिरसि महेश्वराय नमः । शिखायाः सप्तर्षिभ्यो नमः ।
 नासिकायाः सप्तजिह्वाय नमः । श्रेष्ठयोः अभिनोदेयताभ्या नमः । चक्षुषोः शशिभास्कराभ्या नमः ।
 जिह्वायाः सरस्वत्यै नमः । घ्रात्रि रूढस्पर्शाय नमः । दन्तेषु माधवाय नमः । हृदये हृदयवाहनाय नमः ।
 पादयो गन्धर्वाभ्यनरोभ्यो० । कण्ठे द्वादशादित्येभ्य० । दक्षिणहस्ते एकादशकण्ठेभ्य० । वामे अष्टमसुभ्यो० ।
 उपकवचे द्वादशादित्येभ्य० ॥ अहमेव परमात्मा । इत्यम्बकाय त्रिपुरान्तकेशाय शूलपाशाय स्वाहा इत् ।
 इत्यम्बकाय त्रिनेत्राय कर्पादिने स्वाहा शिरः । इत्यम्बकाय त्रिनेत्राय नीलकण्ठाय स्वाहा शिखा । इत्यम्ब-
 काय त्रिनेत्राय सर्वसिद्धिकलप्रदाय स्वाहा कर्चं । इत्यम्बकाय त्रिनेत्राय धानमूर्तये स्वाहा नेत्रे ।
 इत्यम्बकाय त्रिनेत्राय उत्तमं ज्यलं प्रज्वल २ प्रतापय स्वाहा अक्षः । ततः पूर्ववद् व्याख्या आदि पत्ति-
 म्ना च्छुद्रायाप्रयोगं कुर्यात् । मन्त्रहोमं कृत्वा ततः स्विष्टकृतं हुत्वा, बलिदानं कृत्वा हस्तौ पादौ
 प्रक्षालयाम्य प्राणानायम्य सङ्कल्पहोमसपूर्णफलवाप्स्यर्थं पूर्णाहुतिहोमं करिष्ये, समुद्रार्द्धमि० सूर्याने दिव०
 पुनस्त्वादित्या० सत तं अग्न० धामन्ते० एतैर्मन्त्रैर्हुत्वा आचार्याय प्रतिमां दद्यात् । ततः श्रेयःसंपादनं
 कृत्वाचार्यादित्यै—गणपतिजयप्राणेशेभ्यो गन्धमाल्यादिवस्त्रालङ्कारानि दत्वा, यथोचितदक्षिणां दत्वा, प्राह-
 णान् भोजयित्वा वक्षिणादिभिः मन्तोष्य विसर्जयेत् । इति होमविधिः ॥ अथ काम्यप्रयोगाः—

द्वर्धमापार्द्रममिधो गांघृतेन ममन्विताः । होतव्याः शान्तिके विप्रः शान्तिर्येन भवेत् स्फुटा ॥ १ ॥
 समिधो राजवृत्तोऽथा होतव्याः सत्सकर्मणि । मेपीघृतेन संपुक्ताः सहदेव्या सुमिद्धिदाः ॥ २ ॥
 रादिराः माणो श्रोत्राः कटुतैलेन सपुताः । उत्पा(वा)ट्येन्महीं सर्वां सशैलवनकाननाम् ॥ ३ ॥
 यशश्चैव मदा होमे कुसुमैर्दाडिमोर्द्धवैः । अजाघृतेन देवपीन् वशयेत् मचराचरम् ॥ ४ ॥
 वशमायान्ति ताः मर्त्राः यचनागाङ्गनादयः । जातिनिर्भल्लिकाहोमो घृतेन सहितो भवेत् ॥ ५ ॥
 साध्यानां कन्यकाः सर्वाः साधकाग्रं पठन्ति च । कर्वाँरैस्तु रक्षस्तु योपिवो वशमानयेत् ॥ ६ ॥
 शतपत्रैः कृतो होमः पृथ्वीत्तामं करोति च । होमाच्च पिचुमन्दैश्च पतिमाज्जायते नरः ॥ ७ ॥
 अङ्गोलपुष्पहोमेन सिद्धयोऽष्टौ भवन्ति हि । अर्कपुष्पैः सदारोग्यं मन्दारैर्यसपदः ॥ ८ ॥
 तथैव पालिपुष्पैश्च राजानं गिरिकर्षकैः । नीलपुष्पैस्तथा होमे देशं च वशमानयेत् ॥ ९ ॥
 प्राद्वणास्तु वर्णं यान्ति वन्यैः सुचितिममवैः । कदम्बपुष्पहोमेन यक्षिणीं वशमानयेत् ॥ १० ॥
 कुन्दपुष्पेस्तु सोमाम्य विद्या रक्षोत्पलैर्भवेत् । विन्धपत्रैस्तु राज्यं च चक्रवर्तितमम्बुजैः ॥ ११ ॥
 अशोकपुष्पहोमेन मर्गशोकाविनाशनम् । कर्णिकापुष्पहोमेन राज्यश्रीतिमवाप्नुयात् ॥ १२ ॥

हरीतव्या च आरोग्यं व्याधिनाशो विभीतकैः । चृतपुष्पफलैर्होमश्चिन्तितायफलप्रदः ॥ १३ ॥
जम्बूफलैश्च होमेन यशश्चाप्नोति निर्मलम् । न्यग्रोधफलहोमेन सर्वमिद्विमवाप्नुयात् ॥ १४ ॥
दाडिमफलहोमेन दैत्यकन्यां समानयेत् । कूष्माण्डफलहोमेन घान्यमिद्विमवाप्नुयात् ॥ १५ ॥
वदरीफलहोमेन रत्नलाभो भवेद् ध्रुवम् । पित्रुमन्दफलैः पुष्पैर्विद्वेषाकर्षणं परम् ॥ १६ ॥
द्राक्षाफलैः सदावश्यं व्यावरं जङ्गमं तथा । नारिकेलफलैर्होमे वृद्धिमाप्नोति चाव्ययाम् ॥ १७ ॥
कुटर्जाफलहोमेन वेतालीमिद्विमवाप्नुयात् । चम्पकैश्च कृते होमे मिद्व्यन्तेऽमरमां गणाः ॥ १८ ॥
तिलैश्च शान्तिकं कुर्यान्मधुघृतसमन्वितम् । राजिकालवर्णैश्च वदयाकर्षणकं परम् ॥ १९ ॥
शिलातालकहोमेन भारवादिपुत्रं कुलम् । विल्वमूलकहोमेन शक्रतुन्यां भवेन्नरः ॥ २० ॥
प्रियङ्गुकदलीपुष्पैः सर्वमन्त्रं वशं नयेत् । दुर्वाङ्गुरमभिद्रिस्तु अमृताखण्डमप्युतम् ॥ २१ ॥
घृतमधुसुसंयुक्तं महामृत्युविनाशनम् । अयुतं जुहुयाद्विल्वमभिद्रिः संपदे सुधीः ॥ २२ ॥
जुहुयाद्रत्नवृक्षस्य समिद्धिर्ब्रह्मतेजसे । स्वादिररंयुतं हुत्वा कान्तिं पुष्टिमवाप्नुयात् ॥ २३ ॥
वटवृक्षस्य ममिधो जुहुयादयुतावधि । घनघान्यममृदः स्वादचिरेणैव माधकः ॥ २४ ॥
तिलैस्तत्संख्यया हुत्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते । मिद्वार्थरयुतं हुत्वा शत्रून् विजयते नृपः ॥ २५ ॥
अनेनैव विधानेन नश्येन्मृत्युरजालतः । पायमेन कृतो होमो रक्षाश्रीकीर्तिदायकः ॥ २६ ॥
शुद्राक्षपशुदुग्धेन हुत्वा कृत्यां विनाशयेत् । अयमेवं मनोर्होमः शान्तिश्रीमंपदावहः ॥ २७ ॥
दधिदुग्धेन संपातं कुर्याद्विद्वेषणे मतम् । प्रत्यहं जुहुयान्मन्त्री दुर्वा अष्टोत्तरं शतम् ॥ २८ ॥
आमयानखिलाङ्गिता दीर्घमायुरवाप्नुयात् । जुहुयाज्जन्मदिवसे पायसाध्वैर्गुणान्वितः ॥ २९ ॥
इष्टामनिन्दितां लक्ष्मीमारोग्यमतुलं यशः । गव्यदुग्धघृताक्रामिर्दुर्वाभिर्जुहुयाद्वशी ॥ ३० ॥
सविशतिशतं सम्पद् स्रजन्मदिवसे सुधीः । आमयैः सकलैर्भुक्तो जीवेदर्पशतं सुधीः ॥ ३१ ॥
शान्मलीममिधः सर्पिः पयोत्रं त्रिशतं सुधीः । जुहुयाद् ब्राह्मणानन्ते भोजयेन्मधुरान्वितम् ॥ ३२ ॥
ग्रीणयेद् घनघान्याद्यैरात्मनो गुरुमादरात् । अनामयमवाप्नोति दीर्घमायुः श्रिया सह ॥ ३३ ॥
सघृतेन पयोत्रेन हुत्वा पर्वणि पर्वणि । राज्यश्रियमवाप्नोति एवामामात्र संशयः ॥ ३४ ॥
लार्जर्विशुद्धैर्जुहुयात् कन्यायाः सुवराप्तये । खीरदुग्धसमिद्धोमाद् ब्राह्मणादीन् वशं नयेत् ॥ ३५ ॥
स्नाता सहस्रं प्रजपेदादित्याभिमुखो मनुम् । आधिव्याधिबिनिर्मुक्तो दीर्घमायुरवाप्नुयात् ॥ ३६ ॥
अनेन मनुना सर्वं साधयेदिष्टमात्मनः । ॥

इति मृत्युञ्जयप्रयोगः ॥ अथ श्रीविद्यानरणाङ्गत्वेन गायत्रीविधानम् । तत्र शारदातिलके—(पृ २१)

अथो वक्ष्यामि गायत्रीं तत्तत्तृपां त्रयीमयीम् । यथा प्रकाशयते ब्रह्म सच्चिदानन्दलक्षणम् ॥ १ ॥

ग्रणयाद्या व्याहृतयः सप्त स्युस्तत्पदादिकाः । चतुर्विंशत्यन्तरात्मा गायत्री शिरसान्विता ॥ २ ॥
 सर्ववेदोद्धृतः सारो मन्त्रोऽयं समुदाहृतः । ब्रह्मा देव्यादिगायत्री परमात्मा समीरितः ॥ ३ ॥
 अध्यायाः ग्रणवस्येते मुनिभिः परिकीर्तिताः । प्राग्वत् कृता षडङ्गानि ध्यायेद्विष्णुं तथा ततः ॥ ४ ॥
 तथा तत्प्रकरणोक्तप्रकारेण ।

जमदग्निभरद्वाजभृगुगौतमकश्यपात् । विश्वामित्रधमिष्ठाख्या व्याहृतीनामृषीन् विदुः ॥ ५ ॥
 गायत्र्युष्णिगयथानुष्टुप् बृहतीपङ्क्तयः पुनः । त्रिष्टुप्जगत्सौ छन्दासि कथितानि मनीषिभिः ॥ ६ ॥
 सप्तार्चिरनिलः सूर्यो वाक्पतिरुक्थो वृषा । विश्वेदेवाः क्रमादासा देवताः परिकीर्तिताः ॥ ७ ॥
 भूराधाभिर्वाहतिभिः षड्भिः कुर्यात् षडङ्गकम् । व्याहृतीः सप्त भूरायाः हन्तृखासोर्युग्मके ॥ ८ ॥
 जठरे न्यस्य मन्त्रो ध्यायेत्ता व्याहृतीस्ततः । स्थानानि सप्त लोकाः स्युः सर्वासां सप्तसंज्ञकाः ॥ ९ ॥
 स्वे स्वे च वर्णतरवो रूपयौवनसयुताः । तौमवस्त्रपरीधानाः सर्वभरणभूषिताः ॥ १० ॥
 वन्निद्राम्भोजवदनाः प्रमामण्डलमण्डिताः । सितोपवीतहृदयाः सप्तवित्रचतुष्कराः ॥ ११ ॥
 अमयाक्षसगन्धर्व(?)वरहस्तसरोहहाः । एव होमजपारम्भे ध्येया व्याहृतयो द्विजैः ॥ १२ ॥
 गायत्र्या मुनिरात्म्यातो विश्वामित्रो महायुतिः । गायत्री छन्द इत्युक्तं देवता सविता स्मृतः ॥ १३ ॥
 एतान् विन्यस्य अध्यादीन् गायत्र्यर्थास्तनौ न्यसेत् । पत्सन्धिषु ध्वजे नामौ हृत्कण्ठभुजसन्धिषु ॥ १४ ॥
 आस्थनामाकपोलाक्षिकर्षभूमस्तके पुनः । पाटचात्योत्तरयाम्बप्रागूर्ध्ववक्त्रे साधकः ॥ १५ ॥
 पदानि दश विन्यसेदेषु स्थानेषु मन्त्रवित् । शिरोभूमध्यद्वग्वक्त्रे कण्ठहृत्प्राग्भुजके ॥ १६ ॥
 जानुनोः पादयोर्युग्मे तच्चिरः शिरसि न्यसेत् । हृदयं ब्रह्मणे प्रोक्तं विष्णवे शिर ईरितम् ॥ १७ ॥
 शिखा रुद्राय कवचमीश्वराय समीरितम् । नेत्रं मदाशिवायोक्तमक्षं सर्वात्मने स्मृतम् ॥ १८ ॥
 षडङ्गान्येवमुक्तानि यथास्थानं प्रविन्यसेत् । शिरसोऽस्य मुनिर्ब्रह्मा छन्दो देव्यादिका स्मृता ॥ १९ ॥
 गायत्री परमात्मास्य देवता कथिता बुधैः ।

॥

मुक्तापिद्रुमहेमनीलधवलज्ज्यैर्धुसैस्त्रीचणै-

धुक्तामिन्दुनिन्दरत्नमुकुटां तत्त्वात्मवर्षात्मिकाम् ।

गायत्रीं वरदाभयाङ्कुशकृशान् पाश कपालं गुण

शङ्ख चक्रमधारविन्दयुगलं हस्तैर्वहन्ती भजे ॥ २० ॥

कश काश , गुणं त्रिशूलम् । दत्ताय करमारम्भ इक्षवामदक्षवामक्रमेणोपर्युपरि द्वान्द्वक्रमेणायुधानि ध्येयानि ।
 सप्तव्याहृतिसंयुक्ता गायत्री शिरसान्विताम् । त्रिंशत्तरन् धिया प्राणान् धारयेद्यतमानसः ॥ २१ ॥
 प्राणायामोऽयमाख्यातः समस्तद्वारितापहः । प्राणायामान् पुरा कृता गायत्री सन्ध्ययोजनेषु ॥ २२ ॥
 विधाय मण्डलं विद्वान् त्रिकोणोज्ज्वलकर्णिकम् । अष्टपत्राम्भुजद्वन्द्वं चतुरस्रत्रयाश्रुतम् ॥ २३ ॥

सौरं पीठं यजेत् तत्र दीप्तादिनवशक्तिभिः । मूलमन्त्रेण चत्वार्यां मूर्तौ देवीं प्रपूजयेत् ॥ २४ ॥
 त्रिषु कोणेषु संपूज्या ब्राह्म्याद्याः शक्तयो चरिः । आदित्याद्यास्ततः पूज्या उपादिसहिताः क्रमात् ॥ २५ ॥
 ततः पटद्धान्यभ्यर्च्य केमरेषु यथाविधि । ग्रहादिनीं प्रभां पश्चान्नित्यां विश्वम्भरां पुनः ॥ २६ ॥
 विलाशिनीप्रभावत्यौ जया शान्ता यजेत् पुनः । कान्तिं दुर्गामरस्वत्यौ विश्वरूपां ततः परम् ॥ २७ ॥
 विशालामजितामीशां व्यापिनीं विमलां यजेत् । तमोपहारिणीं मूल्यां निम्बयोनिं जयाचहाम् ॥ २८ ॥
 पद्मालयां परां शोभां पद्मरूपां ततोऽर्चयेत् । ब्राह्म्याद्याः मारुणा शोभे पूजयेत् प्रोक्तलक्षणाः ॥ २९ ॥
 ततोऽर्चयेद् ग्रहान् शोभे शक्राद्यानापुर्धः सह । इत्यमावरणैर्देवीं दशभिः परिपूजयेत् ॥ ३० ॥
 धर्मार्थकाममोक्षाणां भोक्ता स्याद् द्विजमत्तमः । ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगर्पाठन्यामान्ने मूलेन प्राचयाममत्रयं कृत्वा, शिरसि ग्रहणे
 ऋषये नमः । मुखे देवीगायत्रीचन्द्रन्दसे नमः । हृदये धीपरमात्मेने देवतायै नमः । इति विन्यस्य, पूर्वं
 प्रणवप्रकरणोक्तप्रकारेण करपङ्क्त्यान्मान् कृत्वा तथैव विष्णुं ध्यात्वा, पुनः शिरसि जमदग्निमद्वाजभृगु-
 गौतमकादयपारिभ्यामिन्द्रासिष्ठेभ्यश्चापिभ्यो नमः । मुखे गायत्र्युष्णिगनुष्टुप्पृथ्वीपङ्क्तिविष्टुजगतीभ्यश्चन्द्रोभ्यो
 नमः । हृदये अग्नियामुष्यंशुलवर्णवृषाविम्बेदेवेभ्यो देवताभ्यो नमः । इति विन्यस्य, ओम् । हृदयाय नमः ।
 ओम्भुव शिख्ये स्याद्वा । ओम्भु शिख्यै वषट् । ओम्भुः कवचाय हुं । ओम्भुः नेत्रेभ्यो वौषट् । ओ-
 तपः सत्यं अस्त्राय फट् । इति मन्त्रैः करपङ्क्त्यान् कृत्वा, ततः हृदि ओम् नमः । मुखे ओम्भुः नमः ।
 दक्षासे ओम्भु नमः । वामासे ओम्भु नमः । दक्षोरौ ओम्भु नमः । वामोरौ ओम्भु तपः नमः । जठरे ओम्भु नमः ।
 इति विन्यस्य, प्रथमोक्त्या व्याहृतीकृत्या, शिरसि विश्वामित्रऋषये नमः । मुखे देवीगायत्रीचन्द्रन्दसे नमः ।
 हृदये सावित्रे देवतायै नमः । इति विन्यस्य, ओम्भु नमः । हृदयाय नमः । विष्णवे नमः । शिरसे स्वाहा ।
 रुद्राय नमः शिखायै वषट् । ईश्वराय नमः कवचाय हुं । सदाशिवाय नमः नेत्रत्रयाय वौषट् ।
 सर्वात्माने नमः अस्त्राय फट् । इति मन्त्रैः करपङ्क्त्यान् कृत्वा, पादाङ्गुलिमूलयोः तं नमः । गुल्फयोः
 त्सं नमः । जानुनो विं नमः । ऊरुमूलयोः तुं नमः । लिङ्गे वं नमः । नाभौ रं नमः । हृदि णिं नमः ।
 कण्ठे यं नमः । कराङ्गुलिमूलयोः भं नमः । मणिवन्धयोः गौं नमः । कूर्परयोः दें नमः । भुजमूलयोः वं
 नमः । मुखे खं नमः । नासिकयोः धीं नमः । कपोलयोः मं नमः । नेत्रयोः हिं नमः । कर्णयोः धिं नमः ।
 भुवो यौ नमः । मस्तके यौ नमः । चूडाय न नमः । वामकर्णे प्रं नमः । दक्षकर्णे चो नमः । मुखे दं
 नमः । शिरसि याद् नमः ॥ शिरसि तद् नमः । भूमध्ये सवितुर्नमः । नेत्रयोः घरेण्यं नमः । मुखे भर्गो
 नमः । कण्ठे देवस्य नमः । हृदि धीमहि नमः । नाभौ धियो नमः । गुह्ये यो नमः । जानुनोः न नमः ।
 पादयोः प्रचोदयात् नमः । इति विन्यस्य, शिरसि ग्रहणे ऋषये नमः । मुखे देवीगायत्रीचन्द्रन्दसे नमः ।
 हृदि परमात्मेने देवतायै नमः । इति विन्यस्य, शिरसि ओम्भु तपो रसोऽमृतं ब्रह्मभुञ्जते स्वयं नमः ।
 इति विन्यस्य, महात्पादतिभिः प्राणायामत्रयं कृत्वा, पुनश्च गायत्र्या पदन्यासान्तं कृत्वा, ततश्चतुर्विंश-
 तिन्यासः—

अङ्गं मन्त्रतथा पादः पदमचरकेशवौ । न्यासाः स्युर्वनमाला श्रीमुद्रा चोत्पत्तिसंज्ञकाः ॥ १ ॥

हृदि मूर्ध्नि शिखायां च कवचे लोचनत्रये । अस्त्रे च विन्यसेत् तत्सवितुरित्याद्यनुक्रमात् ॥ २ ॥
 प्रथमं दक्षिणाङ्गुष्ठादारभ्या च कनिष्ठिका । ईतरेभ्यः समारभ्य न्यमेदङ्गुलिमन्धिषु ॥ ३ ॥
 अङ्गेषु विन्यसेत् परचान्मूर्ध्नि वक्त्रे गले हृदि । नाभिमेढोरुपादेषु तारव्याहृतिसंयुतम् ॥ ४ ॥
 गायत्रीमन्त्रमोऽयं मन्त्रन्यासः प्रकीर्तितः । न्यसेदनामिकाया च कनिष्ठे करयोस्तले ॥ ५ ॥
 देहे शिरसि नाभौ च पादान् पादयुगेऽपि च । पुनः शिरसि भालेऽङ्गोर्मुखे कण्ठे तथा हृदि ॥ ६ ॥
 नाभौ गुदे च जान्वादिपादयोश्चैव विन्यसेत् । पदन्यास इति प्रोक्तो वमिष्ठादिमहर्षिभिः ॥ ७ ॥
 आरभ्य दक्षिणाङ्गुष्ठात् परचान्वा (१) द्यावत् कनिष्ठिकाम् । अङ्गुलीषु दशैतानि पदानि क्रमतो न्यसेत् ॥ ८ ॥
 शीर्षभ्रूमध्यगो नेत्रयुगले वदने हृदि । नाभौ गुदे चोरुयुगे जानुद्वन्द्वे पदद्वये ॥ ९ ॥
 दशस्थानेषु चैकैकं न्यसेत् पदमनुक्रमात् । अनामिकाभ्यां ग्रन्थं न्यसेत् करतलद्वये ॥ १० ॥
 उमाभ्यां तर्जनीभ्या च युगपद् व्याहृतित्रयम् । अङ्गुष्ठद्वयेऽपि विन्यसेत् तिष्ठतु क्रमात् ॥ ११ ॥
 पर्वस्वङ्गुष्ठयोगेन अक्षराणि न्यसेत् पृथक् । मुखद्वये लोचनयोः कर्णयोर्नासयोरपि ॥ १२ ॥
 गण्डयोरोष्ठयोर्देहपङ्क्तयोः कण्ठे च वक्षसि । कुक्षौ नाभौ पार्श्वयोश्च गुह्ये जान्वोः पदोर्ग्यसेत् ॥ १३ ॥
 चतुर्विंशतिवर्णाश्च नमोऽन्तान् मणवादिषु । अक्षरन्यास इत्युक्तो मोक्षफलदो नृणाम् ॥ १४ ॥
 मूर्ध्नि भाले मुखे नेत्रयुगे कर्णद्वयेऽपि च । गुह्यद्वन्द्वे नासिकाया वदने चिबुके गले ॥ १५ ॥
 बाह्वोर्हृदि स्तनद्वन्द्वे नाभिदेशे च गुह्यके । ऊरुयुगजानुयुगे च पदयुगे च विन्यसेत् ॥ १६ ॥
 वर्णान्ते केशवाय नम इत्यादिकान् क्रमात् । पाच्छ्रीकृष्णाय नम इत्यन्ताभिपठमानसः ॥ १७ ॥
 केशवन्यास एवं स्याद् भुक्तिमुक्तिफलप्रदः । दक्षिणेतरोर्बाह्वोस्तर्जन्यङ्गुष्ठयुक्तया ॥ १८ ॥
 मुद्रया वनमालाख्यं न्यासं विपदया न्यसेत् । कण्ठादिपादपर्यन्तं श्रीकरं मोक्षदं शुभम् ॥ १९ ॥
 शङ्खचक्रमनुष्ठापन् गायत्र्यैकैकमक्षरम् । विन्यसेद्भुजयोर्न्यासं श्रीमद्बाह्वैश्वर्यम् ॥ २० ॥
 आदौ घृत्तं वसुदलमष्टकोणं ततः परम् । पश्चात् स्वरदलं ध्यायेन्नितेन्द्रा भुजयोर्द्वयोः ॥ २१ ॥
 वृत्तमध्ये न्यसेत् तारं व्याहृतित्रयसंयुतम् । गायत्र्याः मध्यं पादं न्यसेदसुदलान्तरम् ॥ २२ ॥
 द्वितीयं वसुकोणे च तृतीयं च तृतीयकम् । न्यसेत् स्वरदले विद्वान् सर्वपापनिवृत्तये ॥ २३ ॥

इत्युत्पत्तिन्यासः । अथ स्थितिन्यासः—

अङ्गं वर्णाः पदः पादार्थार्थं व्यापकाह्वयः । तत्त्वमावृत्तिरित्यष्टौ न्यासाः स्युः स्थितिसंज्ञकाः ॥ १ ॥
 पादयोः पञ्चतुःसन्ध्योः कथोर्नाभौ च पार्श्वयोः । पञ्चमारये ललाटे च दशोः श्रुत्योश्च नासयोः ॥ २ ॥
 गण्डोष्ठदन्तजिह्वासु कण्ठदोर्मूलहृत्त्वपि । चतुर्विंशतिवर्णाश्च न्यसेदङ्गेष्वनुक्रमात् ॥ ३ ॥
 एकैकमक्षरं ग्राह्यं दन्तयोर्गङ्गुल्लयोः । पादयोः पञ्चतुःसन्ध्योर्नाभौ शीर्षे ललाटे ॥ ४ ॥
 वक्त्रे कण्ठे च हृदये पदानि क्रमतो न्यसेत् । पादद्वये च जान्वादिगुदान्ते नाभिमण्डले ॥ ५ ॥

शीर्षे भाले नेत्रयुगे वक्त्रे कण्ठे च वक्षमि । गायत्र्या विन्यसेत् पादान् क्रमेणैव विचक्षणः ॥६॥
 आनाभि पादादारभ्य न्यसेत् पादद्वयं मनोः । आचक्षुः शीर्षमारभ्य न्यसेत् पादं तृतीयकम् ॥७॥
 न्यसेद्वक्षमि गायत्रीमृद्न्यामोऽप्यमुदाहृतः । गायत्रीं व्याहृतिपुतां कराभ्यां विन्यसेद्वक्षः ॥ ८ ॥
 पृथिव्यापस्तया तेजो वायुराकाशमप्यथ । गन्धो रसस्तथा रूपं स्पर्शशब्दाविति स्थितौ ॥ ९ ॥
 उपस्पृश्यायुपादांश्च पाणिवाग्घ्राणजिह्वाकाः । लोचनं तल्लतः श्रोत्रं मनोबुद्धिरहङ्क्रिया ॥ १० ॥
 अव्यक्तमिति तत्त्वानि चतुर्थ्यन्तानि सर्वतः । नमोन्तकानि गायत्रीमन्त्रपर्यन्तः सविन्दुर्कः ॥ ११ ॥
 आवापादौ ? च युक्तानि प्रणवादीनि पादयोः । जान्वोर्नाभौ च हृदये भूमध्ये रन्ध्रयोरपि ॥१२॥
 नामाजिह्वालौचनेषु तर्ह्यण्योफपायुषु । पादपाण्यास्यनासासु जिह्वायां नयने त्वि ॥ १३ ॥
 कर्णद्वये क्रमेणैव न्यसेद्भूयो हृदि न्यसेत् । अवशिष्टानि चत्वारि तत्त्वानि तनुद्युद्वये ॥ १४ ॥
 तत्प्रकारस्तु—ओंभूर्भुवस्व. तत्पृथिव्यात्मने नमः पादयोः, इत्यादि ।

परिपूर्णं परं ब्रह्म स्वमात्मानं जगन्मयम् । तेजोमण्डलमध्यस्थं भावयन्नाष्टवीन्यसेत् ॥ १५ ॥
 दक्षिणस्य पदाङ्गुष्ठादारभ्य त्रिपदाक्षरैः । न्यसेद् वामपदाङ्गुष्ठपर्यन्तं मण्डलाकृति ॥ १६ ॥
 इति स्थितिन्यासः । अथ लयन्यासः—

मन्त्रपादपदन्त्यामाक्षरदण्डकचम्पकाः । अङ्गन्यापकमित्यष्टौ न्यामाः स्युर्लपसंज्ञिताः ॥ १ ॥
 पादयोश्च चतुःसंध्योर्नाभौ हृदि गले पुनः । गायत्र्या विन्यसेत् तारव्याहृतित्रयसंपुतम् ॥ २ ॥
 पादोरुजानुजङ्घान्ते नाभौ हृदि गले मुखे । ललाटे भूर्भि गायत्र्या न्यसेत् पादत्रयं क्रमात् ॥ ३ ॥
 पादयोर्जानुनोः कट्योर्नाभौ हृदि गले मुखे । ललाटे भूर्भि गायत्र्याः शिखायां विन्यसेद्दश ॥४॥
 उभयोः पादयोः सन्धिचतुष्के नाभिचक्षति । कण्ठे चोष्ठयुगे दन्तपंक्तयोस्तालद्वयेऽपि च ॥ ५ ॥
 नासाश्रुत्योल्लोचनयोः पूर्वादिमुखपञ्चके । अक्षराणि चतुर्विंशद्वापत्र्या विन्यसेत् क्रमात् ॥ ६ ॥
 एकैकमक्षरं तालुनासाश्रुत्यक्षिपु न्यसेत् । पञ्च पत्सन्धिषु गले वक्त्रे नाभौ च वक्षमि ॥ ७ ॥
 कण्ठे दोःसन्धिषु दशस्वोकारादि नमोन्तकान् । गायत्र्या विन्यसेद्वर्णान् बिन्दुयुक्तान् यथाक्रमम् ॥८॥
 ततो दण्डकन्यासं न्यसेत् ।

पादजानूरुगुह्येषु नाभौ हृदि च वक्षमि । वक्त्रे भूमध्यशिरसि पदानि क्रमतो न्यसेत् ॥ ९ ॥
 अथ चम्पकन्यासः । पूर्वोक्तस्थानेषु—ओंतं प्रह्लादिन्यै चम्पकनिभायै नमः । ओत्तं प्रभायै अतसिपुष्पसन्नि-
 भायै नमः । ओवि(स'नि)न्यायै पिङ्गलरूपायै नमः । ओतुं विश्वमद्रोयै इन्द्रनीलप्रभायै नमः । ओवं विलासिन्यै
 नीलरूपायै नमः । ओरं प्रभावत्यै नीलवर्णायै नमः । ओंथि जगद्यै विद्युन्निभायै नमः । ओयं शान्तायै
 रक्तगौरवर्णायै नमः । ओमं कान्तायै जलद्वर्णायै नमः । ओमो दुर्गायै रक्तवर्णायै नमः । ओदं सरस्वत्यै
 मरकतसन्निभायै नमः । ओवं विद्वेमायै जातीपुष्पसंनिभायै नमः । ओस्यं विशालायै स्वर्णप्रभायै नमः ।
 ओधी ईशायै कुङ्कुमप्रभायै नमः । ओमं व्यापिन्यै पञ्चरागनिभायै नमः । ओहं विमलायै शङ्खप्रभायै नमः ।

ओंधि तमोपहारिण्यै पाण्डुरनिभायै नमः । ओंघो सूक्ष्मायै शुद्धगोपसनिभायै नमः । ओंघो विश्वयोन्मै
चौद्रसंनिभायै नमः । ओंन जयावहायै आदित्योदयसंनिभायै नमः । ओंन पद्मालयै नीलोत्पलसन्नि-
भायै नमः । ओंचो परायै गौरोत्पलसंनिभायै नमः । ओंदं शोभायै कुन्देन्दुशङ्खनिभायै नमः । ओंयात् पद्म-
रूपायै स्कण्डिकसंनिभायै नमः ॥

चम्पकन्यास एषोऽयं सर्वपापप्रणाशनः । व्याहृतित्रयपादाश्च पदद्वये न्यसेत क्रमात् ॥ १० ॥

व्यापकत्वेन गायत्रीं सप्तव्याहृतिपूर्विकाम् । शिरोन्तं तुर्यपादं च त्रिवारं विन्यमेत् पृथक् ॥ ११ ॥

मूर्धादिपादपर्यन्तमामूर्धा च पदान्तिः (१ दिक् ॥

इति लयन्यासः ॥ एवं चतुर्विंशतिन्यासान् विधाय गायत्र्या अर्थबोधो विधेयः । अत्र गायत्रीं प्रणवादि-
कसप्तव्याहृत्युपेता शिरःसंज्ञा सर्ववेदसारमिति वदन्ति । एवं विशिष्टां गायत्रीं प्राणायामैरुपास्य प्रणव-
व्याहृतिप्रयोपेता गायत्रीं जपादिभिरुपास्या । तत्र शुद्धगायत्रीं प्रत्यक्षस्नेह्यबोधिका, धियो यो न प्रबो-
दयदिति नोऽस्माकं धियो युद्धी प्रबोदयात् सर्वयुद्धिसंज्ञान्तं करणप्रकाशकं सर्वसाक्षीं प्रत्यगात्मोच्यते ।
तत्र प्रबोदयाच्छब्दनिर्दिष्टस्यात्मस्वरूपस्य परं ब्रह्म तत्सवितु-पदैर्निर्दिश्यते । तत्रेदं “ ओतत्सदिति निर्देशो
ब्रह्मण्यविधि स्मृतः ” इति तच्छब्देन प्रत्यभूतं सत्यं सिद्धं परं ब्रह्मोच्यते, सवितुरिति स्थितितयो-
पलक्षकसर्वप्रणोत्पादकत्वसमस्तद्वैतविभवाधिष्ठानत्वं लक्ष्यते । वरेण्यमिति सर्वैर्यरणीयं निरतिशयान-
न्दरूपं, भर्ग इति अविद्यादोषमजंजात् ज्ञानस्यैव शिष्यत्वं, देवस्य विषयस्येति सर्वद्योतनात्मकास्तत्त्ववि-
दानन्दकरः । तत्सवितुर्देवस्येत्यत्र पञ्चम्यो राहोः शिरः इति यदौपचारिकं । बुद्ध्यादिसर्ववृत्त्युत्पादिल-
क्षणवत् निर्वैरूपं तत्सर्वविधिष्ठानं, रज्जुसर्पन्यायेन नापवादसमानाधिकाररूपमेकत्वं सोऽहं इति न्यायेन
सर्वसाक्षिप्रत्यगात्मनो ब्रह्मणा सह तादात्म्यरूपमेकत्वं भवतीति सर्वात्मब्रह्मबोधकोऽयं गायत्रीमन्त्रः संप-
द्यते ॥ सप्तव्याहृतीनामप्ययमर्थः । भूरिति सन्मात्रमन्त्रोच्यते । भुवोरिति सर्वं भावयति प्रकाशयतीति
भ्युत्पत्त्या चिद्रूपमुच्यते । स्वोरिति स्वयंते इति व्युत्पत्त्या सृष्टं सर्वं प्रयमाणां स्वस्वरूपमुच्यते । मह
इति महायते पूज्यते इति व्युत्पत्त्या सर्वातिशयत्वमुच्यते । जन इति जनयतीति व्युत्पत्त्या सर्वकारणत्व-
मुच्यते । तप इति सर्वतेजोरूपत्व, सत्यमिति सर्ववाधाधिकारणं यत्तेजोरूपं तत्सत्त्वार्थरूपं, तत्तदौकारवाच्यं
ब्रह्मवात्मास्य चिद्रूपात्मभाव इति । यद्वा भूराद्या सप्त लोका औकारशब्दाच्चब्रह्मात्मका न तद्व्यति-
रिक्तं किञ्चिदस्तीति व्याहृतयोऽपि सर्वात्मब्रह्मबोधिका ॥ गायत्रीशिरसोऽप्ययमर्थः । आप इति ‘आप्ल-
व्याती’ व्यापित्वमुच्यते, ज्योतिरिति प्रकाशरूपं, रस इति सर्वातिशयत्वं, असूतमिति मरणादिसंसार-
नित्यमुक्तत्वं, ब्रह्मेति आत्मोच्यते, एवं सर्वव्यापि सर्वव्याप्यं सर्वातिशयं नित्यमुक्तात्मस्वरूपं सच्चिदा-
नन्दात्मकं यदौकारवाच्यं ब्रह्माहमस्मीति, गायत्रीशिरसोऽपि सर्वात्मब्रह्मबोधकत्वं । यज्ञात्वा (जप्या)
पूर्ववत् प्राणायामादिव्याहृतिन्यासशिरसोऽन्यासादिकं विधाय चतुर्यपादगायत्रीमन्त्रजपं मोक्षार्थं कुर्यात् ।
“ परो रजसे सावदौ ” इति चतुर्थं पादः । अस्य विमलं श्रुति, गायत्रीं ज्वन्द, परमात्मा देवता ।
सवितुर्भण्डलान्तं स्युष्णातीतोऽसौ यः सोऽह इति चतुर्थपादस्यार्थः । उदासीनो बीजं सुषुप्तानाडी सरस्वती
माहि । मोक्षार्थं विनियोगः । ओंपर इदयाय नमः । ओरजसे शिरसे स्वाहा । ओंसावदौ शिखायै
वषट् । ओंपर कयचाय हुं । ओरजसे नेत्रत्रयाय वौषट् । ओंसावदौ अस्त्राय फट् । एवमङ्गुलीभ्याम् ।

ध्यायेद्भास्करशीतानां शुक्लीनां मण्डलोपरि । स्थिते बहिषुरे नागदलपद्मसमाश्रितम् ॥ १ ॥

अङ्गुष्ठमात्रममलं विष्णुमोद्गाररूपिणम् । सर्वदेवमयं देवमनन्तं सर्वतोमुत्तम् ॥ २ ॥

स्वमायया समाक्रान्तं सूक्ष्मज्योतिःस्वरूपकम् । स ब्रह्मा स शिवः सेन्द्रः सोऽक्षरः परमः स्वराट् ॥ ३ ॥

इति ध्यात्वा—

असितस्त्रिखण्डयोनीश्च सुरभिं चाप्यजस्तनीम् । लिङ्गमुद्रां महापुद्गलमञ्जलिं चापि दर्शयेत् ॥ ४ ॥

गायत्र्यादछन्दो गायत्री विश्वामित्र ऋषिस्तथा । सविता देवताभिस्तु भुक्तं ब्रह्मा शिरस्तथा ॥ ५ ॥

विष्णुश्च हृदयं शुक्रो ललाटं शुक्रवर्णता । सांख्यायनमगोत्रं स्याज्जपादां विनियोगतः ॥ ६ ॥

त्रैलोक्यवरणा पृथ्वी देवता कुक्षिरेव च । एवं ध्यात्वा तु गायत्रीं जपेद् द्वादशलक्षणाम् ॥ ७ ॥

ब्रह्मचारी गृहस्थश्च प्रणवेन युतां जपेत् । अन्ते च प्रणवं कुर्याच्चेनासां वृद्धिमाप्नुयात् ॥ ८ ॥

वानप्रस्थो जपं कुर्याच्चतुर्थसहितां तथा । रे इत्येतत्तु बीजं स्यात् यवर्णः शक्तिरुच्यते ॥ ९ ॥

शीत्येद् कीलकं प्रोक्तं गायत्र्यास्त्रिपदात्मनः । गायत्रीछन्दःपादानां विश्वामित्र ऋषिस्तथा ॥ १० ॥

ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च देवतास्ति ति ताः क्रमात् । अक्षराणां च सर्वेषां प्रजापतिर्ऋषिस्तथा ॥ ११ ॥

विनियोगाद्भविष्यामे गायत्री छन्द उच्यते । अक्षराणां च सर्वेषां वच्यन्ते देवताः क्रमात् ॥ १२ ॥

अग्निर्वायु रविर्विद्युद्यमो वरुण एव च । वृहस्पतिस्तु पर्जन्य इन्द्रो गन्धर्व एव च ॥ १३ ॥

पूषा शिवश्च तथा च वसवश्च मरुततः । सोमोऽङ्गिरा विश्वेदेवा अश्विनौ च प्रजापतिः ॥ १४ ॥

सर्वदेवश्च रुद्रश्च ब्रह्मा विष्णुरश्च देवताः । जपकाले चिन्तनीयास्तासां सायुज्यमाप्नुयात् ॥ १५ ॥

अथाक्षरतत्त्वानि—

पृथिवीं पुष्करं तेजो वायुरम्बरमेव च । गन्धो रसोऽथ रूपं च स्पर्शः शब्दोऽपि वागपि ॥ १६ ॥

हस्ताबुपस्यः पायुरश्च पच्छ्रोत्रे वक्त्रचक्षुषी । जिह्वा घ्राणो मनस्तत्त्वमहङ्कारो महांस्तथा ॥ १७ ॥

गुणत्रयं च यत्तत्त्वं क्रमतस्तत्त्वनिश्चयः । ॥

अथान्नरशङ्खयोऽप्युच्यन्ते—

प्रह्लादिनीं प्रमा नित्या विश्वभद्रां विलामिनी । प्रभावती जया शान्ता कान्ता दुर्गा सरस्वती ॥ १८ ॥

विश्वमाया विशालेशा व्यापिनी विमला तथा । तमोपहारिणी मूर्त्त्या विश्वपोनिर्जपावहा ॥ १९ ॥

पर्णलया परा शोभा भद्ररूपा च शक्रयैः । ॥

अथ प्रत्यक्षध्यानान्युच्यन्ते—

नत्कारं चम्पकापीतं ब्रह्मविष्णुशिवात्मकम् । शान्तं पद्मासनारूढं ध्यायेत् स्वस्थानमंस्थितम् ॥ १ ॥

सकारं चिन्तयेद्देवमतसीपुष्पमंनिमम् । पद्ममध्यस्थितं सौम्यमुपपातकनाशनम् ॥ २ ॥

१ 'सविश्वम्बरसंज्ञिता' 'सविश्वहरसंज्ञिका' इति पाठान्तरम् । २ 'सीता' पाठान्तरम् । ३ 'विश्वरूपा' पाठान्तरम् ।

४ 'पद्मरूपा' पाठ । ५ 'तत परम्' इति वा पाठ ।

विकारं कपिलं नित्यं कमलामनसस्थितम् । ध्यायेच्चान्तं द्विजश्रेष्ठो महापातकनाशनम् ॥ ३ ॥
 तुकारं चिन्तयेत् प्राज्ञ इन्द्रनीलममप्रभम् । निर्दहेत् सर्वदुःखानि ग्रहयोगममुद्रवान् ॥ ४ ॥
 र्वकारं बहिर्दीप्तार्धं चिन्तयेच्च विचक्षणः । भूषणहत्याकृतं पापं तत्त्वणादेव नश्यति ॥ ५ ॥
 रेकारं निमलं ध्यायेच्छुद्धस्फटिकमनिभम् । पापं विनश्यति द्विप्रमग्न्यागप्रनोद्ध्रमम् ॥ ६ ॥
 शिंकारं चिन्तयेद्योगी शुद्धस्फटिकमनिभम् । अमन्त्रमन्त्रं पापं तत्त्वणादेव नश्यति ॥ ७ ॥
 यंकारं तारकावर्णमिन्दुरेखाविभूषितम् । योगिना वरदं ध्यायेद् ब्रह्महत्याग्निनाशनम् ॥ ८ ॥
 भ्रूकारं कृष्णवर्णं तु नीलमेघममप्रभम् । व्यातां पुरुषहत्यादि पापं नाशयते द्विजः ॥ ९ ॥
 गोंकारं रक्तवर्णं च कमलासनस्थितम् । गोहत्यादिकृतं पापं नाशयन्तं विचिन्तयेत् ॥ १० ॥
 देकारं रक्तमङ्गाशं कमलासनस्थितम् । चिन्तयेत् सततं योगी स्त्रीहत्यादहनं परम् ॥ ११ ॥
 वकारं शुक्लवर्णं तु जातीपुष्पममप्रभम् । गुरुहत्याकृतं पापं ध्यात्वा दहति तत्त्वणात् ॥ १२ ॥
 स्वरकारं तु तथा पीतं सुवर्णममप्रभम् । मनसा चिन्तितं पापं ध्यात्वा दहति चानघः ॥ १३ ॥
 धीकारं चिन्तयेच्छुद्धं कुन्दपुष्पममप्रभम् । पितृमातृवधात् पापान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ १४ ॥
 मकारं पद्मरागाभं चिन्तयेद् दीपमनिभम् । पूर्वजन्मार्जितं पापं तत्त्वणादेव नश्यति ॥ १५ ॥
 टिकारं शङ्खवर्णं तु पूर्णचन्द्रममप्रभम् । अशेषपापदहनं ध्यायेन्नित्यं विचक्षणः ॥ १६ ॥
 धिकारं पाण्डुरं ध्यायेद् पद्मस्योपरि संस्थितम् । प्रतिग्रहकृतं पापं सरणादेव नश्यति ॥ १७ ॥
 योकारं रक्तवर्णं तु इन्द्रगोपममप्रभम् । ध्यात्वा प्राणिवधपापं निर्दहेन्मुनिपुङ्गव ॥ १८ ॥
 द्वितीयश्चैव संग्रहो योकारो रक्तसन्निभः । निर्दहेत् सर्वपापानि नान्यैः पापैः प्रलिप्यते ॥ १९ ॥
 नःकारं तु मुरं पूर्वमादित्योदयसन्निभम् । सकृद् ध्यात्वा द्विजश्रेष्ठः स गच्छेद्द्वैष्णवं पदम् ॥ २० ॥
 नीलोत्पलदलरयामं प्रकारं दक्षिणामुखम् । सकृद् ध्यात्वा द्विजश्रेष्ठः स गच्छेद्ब्रह्मणः पदम् ॥ २१ ॥
 सौम्यं गोरौघनापीतं चोकारं चोत्तरामुखम् । सकृद् ध्यात्वा द्विजश्रेष्ठः स गच्छेद्द्वैष्णवं पदम् ॥ २२ ॥
 शुक्लवर्णेन्दुसंकाशं दकारं पश्चिमाननम् । सकृद् ध्यात्वा द्विजश्रेष्ठः स गच्छेद्द्वैष्णवं पदम् ॥ २३ ॥
 पातकारस्तु शिरः प्रोक्ष्यरघुवृन्दनसप्रभः । प्रत्यक्षफलदो ब्रह्मविष्णुरुद इति स्थितः ॥ २४ ॥
 एनं ध्यात्वा तु मेधावी जपहेमो करोति यः । न भवेत् क्षतकं तस्य मृतकं च न विद्यते ॥ २५ ॥
 यस्तेन न विजानाति गायत्रीं च तथापिधाम् । कथितं क्षतकं तस्य मृतकं च तथापि ॥ २६ ॥
 नैव दानफलं तस्य न च यज्ञफलं तथा । नैव तीर्थफलं प्रोक्तं तस्यैवं क्षतके सति ॥ २७ ॥
 विन्यसेव जपेद्यस्तु गायत्रीं वेदमातरम् । ब्रह्मलोकमवाप्नोति व्यासस्य वचनं यथा ॥ २८ ॥
 स्वरूपं यः पुनस्तस्याः कृतेरास्ते यथाविधि । ग्रहदोषेन लिप्येत अक्षरपूर्णं वसुन्धरा ॥ २९ ॥
 यथाकथञ्चिज्ज्ञेया देवी परमाविनी । सा च कामप्रदा प्रोक्ता किं पुनर्विधिना नृप ॥ ३० ॥
 अपादौ च चतुर्विधमिमुद्रा प्रदर्शयेत्—

संमुखं संपुटं चैव वितृतं विस्तृतं तथा । द्विमुखं त्रिमुखं चैव चतुष्पञ्चमुखं तथा ॥ ३१ ॥

पण्मुखोऽधोमुखं चैव व्यापकाञ्जलिकं तथा । शकटं यमपाशं च ग्रथितं सन्मुखोन्मुखम् ॥ ३२ ॥

पलम्बं मुष्टिकं चैव मत्स्यकूर्मवराहकाः । सिंहाक्रान्तं महाक्रान्तं घृदरं पल्लवस्तथा ॥ ३३ ॥

एता मुद्राश्चतुर्विंशा जपादौ विनियोजयेत् । सुरभिर्जानचक्रे च योनिः कूर्मोऽथ पङ्कजम् ॥ ३४ ॥

लिङ्गनिर्याणमुद्रे च जपान्ते तु प्रकीर्तिताः । ॥

एतासां लक्षणान्यग्रे वदित्वा ॥ जपादौ तु गायत्रीहृदयं पठेत् ।

अथातो वसिष्ठः स्वयंभुवं परिपृच्छति, पृच्छामस्तावद्भगवन् गायत्रीं तां भोऽनुमृदि । श्रीमद्भगवानुवाच । ब्रह्मज्ञानोत्पत्तिं ब्रह्मतिं व्याख्यास्यामः, स्याद्भुत्वा मध्यमानात् सलितात् फेनो भवति, फेनाद् धुदयुदो भवति, धुदयुदाद्दण्डो भवति, अण्डाद् प्रसा भवति, प्रसणोऽग्निर्भवति, अग्नेर्वायुर्भवति, वायोर्वाका भवति, वाका-
राद्व्याहृतिर्भवति, व्याहृत्या गायत्री भवति, गायत्र्या सावित्री भवति, सावित्र्याः सरस्वती भवति, सरस्वत्या वेदा भवन्ति, वेदेभ्यो गायत्री भगवन् पृच्छामि व्याहृतीभिः प्रवर्तन्ते । किं वै भूः किं भुवः किं स्वः किं महः किं जनः किं तपः किं सत्यं किं तत् किं सयितुं किं घरेण्यं किं भगं, किं देशस्य किं धीमहि किं धियः किं यः किं नः किं प्रचोदयाद् । भूरिति भूलोकः, भुवरित्यन्तरिक्षलोकः, स्वरिति स्वलोकः, महरिति महलोकः, जन इति जनो लोकः, तप इति तपोलोकः, सत्यमिति सत्यलोकः, भूर्भुवःस्वरिति त्रैलोक्यम् । तदिति तदसौ तेजः, सोऽग्निः, सगितुरिति सविता (त) दादित्यो घरेण्योऽन्नं वै घरेण्योऽन्नमेव प्रजापतिः, भगं इत्यापो वै भगो यदापः स भगो, देशस्येतान्द्रो देवो यद्वै तद्वीन्द्रियाणि सर्वपुरुषो नाम रुद्रो धीमहीत्यन्तरात्मा यदन्तरात्मा स प्रणवो धिय इत्यन्तरात्मन् यदन्तरात्मन् तत् परमं पदं, यो न इति पृथिवी वै योनिः, प्रचोदयादिति कामः कामीर्मातृलोकानु प्रत्याह्वये इत्यानृशंसो यदा-
नृशंसः तत्परो धर्मः इत्येषा गायत्री किंगोत्रा कत्यक्षरा कतिपदा कतिकुक्षिः कतिशीर्षा । साख्याय-
नसगोत्रा सा, चतुर्विंशत्यक्षरा, त्रयः पादाः, ऋग्वेदोऽस्याः प्रथमः पादो भवति, यजुर्वेदो द्वितीयः पादः, सामवेदस्तृतीयः पादः, । पूर्वा दिक् प्रथमा कुक्षिर्भवति, दक्षिणा द्वितीया, पश्चिमा तृतीया, उत्तरा चतु-
र्थी, ऊर्वा पञ्चम्यधः षष्ठी, व्याकरणस्य प्रथमं शिर्षं भवति, शिक्षा द्वितीयं, कल्पस्तृतीयं, निरुक्तं, चतुर्थं ज्योतिषाभ्यनमिति पञ्चमम् । किमु चेष्टितं किमुदाहृतं किं लक्षणं मीमांसा । अथर्वणवेदो विवे-
ष्टितं, छन्दो विधिचित्युदाहरन्ति । को वर्णः क स्वः का देवता कानीमान्यक्षरदेवता । । उपःकाले
रक्षा, मध्याह्ने शुक्ला अपराह्णे रुष्वा । पूर्वसन्ध्या ग्राही, मध्याह्नसन्ध्या माहेश्वरी, अपराह्नसन्ध्या वैष्ण-
वी । हंसवाहिनी ग्राही, वृषवाहिनी माहेश्वरी, गरुडवाहिनी वैष्णवी । षड्जर्पमगानधाराः स्वरः । पूर्वा-
ह्ने गायत्री रक्षा कुमारी दण्डाक्षमालाकमण्डलुहस्ता निषण्णा पद्मपीठासनस्था हंसारूढा ब्रह्मदेवत्या भूलोक-
व्यवस्थिता ऋग्वेदसहितादित्यपयगामिनी । मध्याह्ने सावित्री श्वेताम्बरा श्वेतवर्णा यौवनस्था त्रिनेत्रा
त्रिशूलहस्ता रजतपीठासनस्था वृषमारूढा रुद्रदेवत्या भुवर्लोकव्यवस्थिता यजुर्वेदसहितादित्यपयगामिनी ।
अपराह्णे सरस्वती रुष्वा वृद्धा पीतवासाश्चतुर्भुजा शंखचक्रगदासिंहस्ता निषण्णा कनकपीठासनस्था विष्णु-
देवत्या स्वर्लोकव्यवस्थिता सामवेदसहितादित्यपयगामिनी । “ब्रह्मादोऽग्निर्वसिष्ठश्च शुक्रः कण्वः पराशरः ।
विश्वामित्रो महतेजाः कपिलः शौनको महान् ॥ याज्ञवल्क्यो भरद्वाजो जमदग्निस्तपोनिधिः । गौतमो

मुद्रल श्रेष्ठो वेदव्यामश्च रोमश्च ॥ अगस्त्य कौशिको वरुणः पुलस्त्योऽपिलस्तथा । दुर्वास्तास्तपसा श्रेष्ठो
 नारदः कश्यपस्तथा ॥ गायत्र्युष्णिगनुष्टुप् वृहती पङ्क्तिस्त्रिष्टुब्जगती कान्ति वृहती पङ्क्तिरास्तारपङ्क्तिर्विषद
 विष्टारपङ्क्तिरत्तरपङ्क्तिः कात्यायनी ज्योतिष्मती त्रिष्टुप्छन्दो महाच्छन्दो भूरितिष्ट दो भुगरिति छन्दः स्वरिति
 छन्दो भूमुनः स्वरोमित्येतानि छन्दासि । प्रथममाग्नेयं द्वितीयं प्राजापत्यं तृतीयं सौम्यं चतुर्थमश्विनं पञ्चम-
 मादित्यं षष्ठं बार्हस्पत्यं सप्तमं विश्वदैवत्यमष्टमं भगदैवत्यं नवमं मार्ग्यं दशमं सावित्रं एकादशं त्यागं द्वादशं
 पौष्णं त्रयोदशमैन्द्राग्रं चतुर्दशं वायव्यं पञ्चदशं वामदेव्यं षोडशं मैत्रावरुणं सप्तदशं भ्रातृव्यं (आगिरसे)म-
 ष्टादशं वैश्वदेव्यं एकोनविंशं वैष्णवं त्रिंशं वामदेव्यं एकाविंशं (रौद्रं) द्वाविंशमाश्विनं त्रयोविंशं ब्राह्मं चतुर्विंशं
 सावित्रं ॥ "प्रह्लादिनी प्रभा नित्या विश्वमष्टा विलासिनी । प्रभावती जया शान्ता कान्ता दुर्गा सरस्वती ॥
 विद्रुमा च विशालेशा व्यापनी विमला तथा । तमोपहारिणी चन्द्रा विश्वयोनिर्जयावहा ॥ पद्मालया परा
 शोभा पद्मरत्ना च शङ्ख्य ॥ क्रमाच्चम्पकपुष्पाभमतर्सापुष्पसन्निभम् । विद्रुमस्कटिकाकारं पद्मपुष्पसमप्रभम् ॥
 प्रवालं पद्मपद्मं पद्मरागसमप्रभम् । तरुणादित्यसद्भासं शङ्खदुन्दुभसन्निभम् ॥ इन्द्रनीलमणिप्रभं मौक्तिकं
 कुङ्कुमप्रभम् । अञ्जनाभं च शङ्खेषु वैडूर्यं चाद्रसन्निभम् । (हारिणं) कृष्णं दुग्धाम रघिकान्तिसमप्रभम् ॥
 शुक्रपिच्छतमाकारं क्रमेण परिकल्पयेत् । पृथिव्यापस्त्रया तेजो वायुराकाश एव च ॥ गन्धो रसश्च रूपं
 च स्पर्शः शब्दस्तर्धैव च । उपस्थं पायु पादश्च पाणिर्गणपि च क्रमात् । घ्राणं जिह्वा च चक्षुश्च
 शब्दश्च श्रोत्रं तथैव च ॥ मनो बुद्धिरहङ्कारमव्यक्त्वं च यथाक्रमम् । सुमुखं संपुटं चैव पिततं विस्तृतं तथा ॥
 द्विमुखं त्रिमुखं चैव चतुष्पञ्चमुखं तथा । परमुनोऽधोमुखं चैव व्यापकाञ्जलिं तथा ॥ शकटं यमपायं
 च प्रविष्टं समुद्योन्मुद्यम् । प्रलम्बं मुखिकं चैव मत्स्यः कूर्मवराहकौ ॥ सिंहाक्रान्तं महाक्रान्तं मुद्गरं
 पल्लवस्तथा । इति मुद्राश्चतुर्विंशः द्वादशोत्तमप्रतिष्ठिताः ॥ एता मुद्रा न जानाति गायत्री निष्फला भवेत् ॥
 ब्रह्मा मूर्ध्नि सधायते विष्णुर्ललाटे इन्द्रो (भूमध्ये) केशा मेघाश्चक्षुषी चन्द्रादित्यौ, कर्णौ शुक्रबृहस्पती, नासा-
 पुटावश्विनौ, दन्तोष्ठावुमपसन्धी, मरुतो याहू, स्तनौ यसवः, ब्रह्मा हृदयं परमं, माकाशं उदरं नाभिः अग्निः,
 कटिरिन्द्राणी, जघनं प्राजापत्यं, कलासमलयावूरू, विश्वदेवा जानुनी, शशी जहो, सुरा पितरः, पृथ्वी
 पादौ, वनस्पतयः केशा लोमानि नखानि, सुहृतास्ते विप्रहा केतुर्मांसं श्रुतुं सन्धिकालद्वयमाच्छादनं संव-
 त्सरो निमिषः अहोरात्रावादित्यश्चन्द्रमा प्रवरवरदा देवी पठेद्यो हृदयं ओं तत्सवितुर्वरेण्यं नमः ओं तत्प्र-
 तरूपदिष्टाय नमः, मायमधीयानो दिवसकृतं पापं नाशयति, प्रातः प्रयुञ्जानो रात्रिकृतं पापं नाशयति,
 तत्सायमातः प्रयुञ्जानोऽपापो भजति । य इह सावित्रं ब्राह्मणं पठेत् श्रीणि शतसाहस्रया सावित्र्या-
 पष्टिसहस्राणि जप्तानि फलानि भवन्ति, बन्धनो वेदा अधीता भवन्ति, सर्वेषु वेदेषु ज्ञातो भवति,
 सर्वेषु तीर्थेषु ज्ञातो भवति, स्वर्गस्तेषां पृतो भवति, सुरापानात् पृतो भवति, ब्रह्महत्याया पृतो भवति,
 स्त्रीहत्याया पृतो भवति, वीरहत्याया पृतो भवति, अगम्यागमनात् पृतो भवति, अमन्यभक्षणात् पृतो
 भवति, पङ्क्तिशतसहस्राणां पङ्क्तिपार्वणात् पृतो भवति, अष्टौ ब्राह्मणान् ब्राह्मयित्वाऽपरिमितमायुर्भवति ।
 य एव वेदं ब्रह्मलोकं स गच्छति श्रीब्रह्मलोकं स गच्छत्यो नमः इति ।

तदित्यत्राङ्मनोगम्यं ध्येयं यत् सूर्यमण्डलं । सवितुः सकलोत्पत्तिस्थितिसंहारकारिणः ॥ १ ॥

१ 'सत्या' ख पाठ । २ 'मद्रूपा' क ग पाठ । ३ 'मायम्या' सुप्रतिष्ठिता, ख पाठ । ४ 'स्यु' ग पाठ ।

५ 'घ्रादित्याय' ख पाठ । ६ 'भेदनात्' ख पाठ ।

वरस्यमाश्रयणीयं यदाधाराभेदं जगत् । भर्गस्य साक्षात्कारेण त्रिविद्याशक्तिदायकम् ॥ २ ॥
 देवस्य ज्ञानरूपत्वस्थानन्दात् क्रीडतोऽपि वा । धीमद्वह्निं स एवेति तेनेत्राभेदमिदमे ॥ ३ ॥
 धियोऽन्तःकरणे शृत्वाः प्रत्यक्षमवधारिणीः । य इत्यलिङ्गधर्मं यत्वेत्यज्ञानादिलक्षणम् ॥ ४ ॥
 नोऽस्माकं बहुधाभ्यस्तभेदभिन्नदृशां तथा । प्रचोदयात् प्रेरयति मार्थना वहिरिष्यते ॥ ५ ॥
 यो देवः सवितास्माकं धियो धर्मादिगोचरात् । प्रेरयेत्तस्य यद्गर्भस्तद्वरेण्यमुपासहे ॥ ६ ॥

ब्रह्माणी चतुराननाचवल्यं कुम्भं करैः स्रुस्रुवी

विभ्राणारुणकान्तिरिन्दुवदना ऋयूपिणी चालिका ।

हंमारोहणकेलिरभ्यरमणेर्भिन्वाचिता भूषिता

गायत्रीं हृदि भाजिता भवतु नः संपत्समृद्धये सदा ॥ ७ ॥

रुद्राणी नययौषना त्रिनयना वैयाघ्रचर्माम्बरा

सुदाङ्गत्रिशिरसाक्षसूत्रवलयामूर्तीर्दिधानाम्बिका ।

विद्युत्पिङ्गजटाकलापविलसद्गालेन्दुमौलिर्मुदा

सावित्रीं शृणवाहनामृततनुर्ध्वंशा यजूरुपिणी ॥ ८ ॥

सेव्या सात्र सरस्वती भगवती पीताम्बराडम्बरा

श्यामा सामजपान्विता परिमलोद्गात्राश्रिता वैष्णवी

तार्क्ष्यस्या नवनृपुराङ्गदमणिग्रैरेषभूषोऽञ्जला

हस्तालम्बितशङ्खचक्रमगदाभीतिः श्रिये चास्तु नः ॥ ९ ॥

इति कात्यायनीपाठः ॥ इति पठित्वा गायत्रीं यथाशक्तिं जप्त्वा तद्दशांशनस्तुर्यगायत्रीं जपेत् ।

“त्रिपदाजपमाहुष्यं तुर्य्याजप्यदशांशतः । तुर्य्याजप्यं विना येन कृतं यन्निष्फलं भवेत् ॥”

यत्वं जपित्वा जपान्ते कथञ्च पठेत् । अस्य श्रीगायत्रीमन्त्रचक्रमन्त्रस्य ब्रह्मविष्णुमहेश्वरा ऋषयः, ऋग्यजु सामा-
 ध्याणशङ्खन्दांसि गायत्रीसावित्रीसरस्वत्यो देवता, ओं तद्दीज याच्छक्तिः धीमहीति कीलकं मम सप्तस्तोत्रपाप-
 क्षयार्थं गायत्रीरुच्यपठे विनियोगः । गायत्र्या पठङ्गं विन्यस्य “सुक्ताविद्रुमहेम” इति श्वायेत् ।

गायत्री पूर्वतः पातु सावित्री पातु दक्षिणे । ब्रह्ममध्ये पातु मे पश्चादुचरे मे सरस्वती ॥ १ ॥

पावनीं मे दिशं रचेत् पावकोऽञ्जलशालिनी । यातुधानीं दिशं रचेद्यातुधानभयङ्करी ॥ २ ॥

वायवीं मे मृगास्तदा रुद्राणीं रुद्ररूपिणी । ऊर्ध्वं ब्रह्माणीं मे रतेदधस्ताद्वैष्णवी तथा ॥ ३ ॥

एवं सर्वत्र संरचेत् सर्वाङ्गं भुवनेश्वरी । तत्पदं पातु मे पादौ जह्वे मे सवितुः पदम् ॥ ४ ॥

वरस्यं कटिदेशं तु नाभिं भर्गस्तथैव च । देवस्य मे तु हृदयं धीमहीति गलं तथा ॥ ५ ॥

धियो यः पातु मे नेत्रे नःपदं मे ललाटकम् । एवं पादादिमूर्धान्तं मूर्धानं मे प्रचोदयात् ॥ ६ ॥

तदर्थः पातु मूर्धानं सकारः पातु भालरुम् । चक्षुषी तु विकारार्णः श्रोत्रे रचेत् तुकारकः ॥७॥
 नसापुटां वंकारार्णः रेकारस्तु कपोलयोः । शिकाराम्भूतरोष्ठं तु यंकारस्तधरोष्ठकम् ॥ ८ ॥
 आस्रमव्ये भकारार्णो गोंकाराधिक्यं तथा । देकारः कण्ठदेशं तु वकारः स्कन्धदेशकम् ॥ ९ ॥
 सकारो दक्षिणं हस्तं धीकारो वामहस्तकम् । मकारो हृदयं रचेद् दिकारो जठरं तथा ॥ १० ॥
 धिकारो नाभिदेशं तु योकारस्तु कटिद्वयम् । गुह्यं रचेत्तु योकार ऊरु मेख्यानः कारकः ॥ ११ ॥
 प्रसारो जानुनी रचेच्चोकारो जङ्घदेशकम् । दकारो गुण्ठदेशं तु यात्कारस्तु पदद्वयम् ॥ १२ ॥
 इतीदं कञ्चं दिव्यं वाधाशतनिवारणम् । चतुःपट्टिकलाभिधामिलैः सञ्चर्यमिद्विदम् ॥ १३ ॥
 जपारम्भे तु गायत्र्या जपान्ते कञ्च पठेत् । ब्रह्मस्तीगोत्रधानिभ्रद्रोहाद्यखिलपातकैः ॥ १४ ॥
 मुच्यते सर्वपापेभ्यो पर ब्रह्माधिगच्छति । ॥

इति गायत्रीकथनम् ॥ अथ गायत्रीपूजाविधिः । सा पूजा द्वित्रिधा मानसिकवाह्यभेदात् । मानसिकपूजा
 यथा । तदङ्गत्वेन सौरषोडश्याम् कुर्यात् । ओंशु गुरुभ्यो नमः मूर्ध्नि । न गणपतये नमः मूलाधारैः । ओं
 आधाराश्चैव नमः । ओंमूलप्रकृत्यै नमः । ओंह्रमांय नमः । ओंअनन्ताय नमः । ओंअराधाय नमः ।
 ओंशुदिव्यै नमः । ओंक्षीराणवाय नमः । ओंभेनङ्गोपाय नमः । ओंकल्पवृक्षाय नमः । रत्नमण्डपाय
 नमः । रत्नवदिकायै नमः । श्वेतच्छुभ्राय नमः । सिन्धुचामराभ्या नमः । तन्मध्ये रत्नसिंहासनाय
 नमः । इति मूलाधारमारभ्य उपर्युपरि त्रिन्यस्य सिंहासनदेवता न्यसेत् । ओंह्रमांय नमः । ज्ञानाय
 नमः । वैराग्याय नमः । ऐश्वर्याय नमः । एते सिंहासनपादरूपिणः । एते ओंअधर्माय नमः । अज्ञानाय
 नमः । अर्पराग्याय नमः । अग्नेश्वर्याय नमः । इति असङ्ख्योद्भयप्रकल्पितपादचतुष्टयत्वेन धर्मादीन्
 सुखनाभिगार्भद्वयप्रकल्पितगणचतुष्टयत्वेन अपरार्मादीन् न्यसेत् । सिंहासनमध्ये ओंविन्दुक्त्यै नमः । ओं
 मायाशक्त्यै नमः । अज्ञानन्दकन्दाय । नमिज्जालाय नमः । प्रकृतिमयप्रेभ्यो नमः । विकारमयकसेरेभ्यो
 नमः । पञ्चाशद्वर्षजाटमकलनत्वरूपायै रणिकार्यै नमः । तस्या ओंश्रं अर्कमण्डलाय नमः । ओंसां
 सोममण्डलाय नमः । ओंरं चन्द्रिमण्डलाय नमः । ओंमं सत्राय नमः । ओंर रजसे नमः । ओंतं तमसे
 नमः । ओंअ आत्मनराय नमः । ओं मायातरायाय नमः । ओं त्रियातस्वाय नमः । ओं कलानरायाय नमः ।
 मध्ये परतस्याय नमः । ओंश्रां आत्मने नमः । ओंअ अन्तरात्मने नमः । ओंपं परमात्मने नमः । ओंही
 ज्ञानात्मने नमः । ओंप्रभूताय नमः । ओंमिमलाय नमः । ओंसायाय नमः । ओंसमाराध्याय नमः । (मध्ये)
 ओंअनन्ताय (परममुखाय) नमः । इति तत्रैव दिक्षु मध्ये च त्रिन्यस्य केसरेषु पूर्वाध्यादिक्षु मध्ये च
 नमः पीठशरीर्यै नमः । ओंरा दीप्त्यै नमः । ओंरौ सन्मायै । ओंरु जयार्थै । ओंरं भद्रार्थै । ओंरं
 विमूयै । ओंरौ निमलायै । ओंरं श्रमेर्थायै । ओंर त्रिभुक्त्यै । ओंर सर्वतोमुख्यै नमः । इति त्रिन्य-
 स्य, ओंनमो भगवत्यै ब्रह्मविष्णुशिवैवात्मिकार्थं सौरयोगपीठात्मने नमः । इति मध्ये सिंहासनमग्नं त्रिन्यस्य ।
 मूलमन्त्रपुत्रकल्पेदेवतामूर्तिं हृदये त्रिन्यस्य, तदेव गुरुस्वरूपं परब्रह्म स्वात्मानुप्रदार्थनितया परमात्ममूर्तिं
 परोक्षज्ञानदायिनीं गायत्रीं मन्त्राधिदेवतां सगुणब्रह्मविद्यात्मिकां त्रिन्यमूर्तिं परममङ्गलात्मिकां सर्वार्थफलप्रदा
 सगोमण्डमूर्तिना समस्तपरिवारमहिता सकलपुण्यार्थदात्रीं तेजोमयीं स्वहृदयकमलमधिधितुम्तीं माधवितया
 मनसा षोडशोपचारपूजा कुर्यात् । इदमासनं स्वागतमस्तु प्रसीद पादमिदमाचमनीयमिदं मधुपर्कमिदं पुनः

राचमनीयं ज्ञानमिदं यत्प्रमिदं सौरान्तमुपकल्प्य । छत्रचामरगीतनृत्यसाधादिमहापूजादिकं संकल्प्य तन्मयमना भूत्वा ध्यायेदिति मानसिकपूजा ॥ गारापूजायां ॥ यन्त्रं यथा—

शक्तेर्वाक्षकृशानुकोणविलमद्भूरादिसत्कार्षिकं

वस्वब्जस्वरपुष्पकेमरदर्लवर्गसिखणं मनोः ।

चूडामन्त्रसंतुर्गवेष्टितमिदं च्माकोणताराङ्कितं

गायत्र्याः कथितं महर्षिभिरिदं यन्त्रं तु दिक्चिह्नितम् ॥ १ ॥

इति । द्वितीययन्त्रं तु—प्रक्षोपाच

मृएवन्तु ऋषयः सर्वे गायत्रीयन्त्रमुत्तमम् । यस्य विज्ञानमात्रेण-मिदयोऽष्टौ करे सिताः ॥ १ ॥

पूर्वं तु विष्णुना प्रोक्तं यन्त्रं मन्त्राङ्गसंयुतम् । रहस्यं परमं गुह्यं वेदान्तेष्वपि गोपितम् ॥ २ ॥

अग्निमण्डलमालिख्य तन्मध्ये प्रणवं लिखेत् । मायास्त्रीबीजसंयुक्तं महामायां रमापतिम् ॥ ३ ॥

चिन्तामणिं नारमिदं सुदर्शनमनुं क्रमात् । लिखेदष्टदलं बाह्ये तद्द्वारेषु च मन्त्रवित् ॥ ४ ॥

नारायणमनुं लिख्य सन्धौ तु नारासिंहकम् । मायाबीजेन संवेष्ट्य बहिर्दशदलं लिखेत् ॥ ५ ॥

दलेषु विलिखेत् कृष्णं सन्धौ राममनुं लिखेत् । स्त्रीबीजेन तु संवेष्ट्य तद्बहिर्द्वादशदलम् ॥ ६ ॥

वासुदेवं तदलेषु सन्धौ तु हयशीर्षकम् । मन्मथेन तु संवेष्ट्य तद्वहिः षोडशदलम् ॥ ७ ॥

तदलेषु स्वराङ्गिण्य तन्मन्धौ तु बराहकम् । चिन्तामण्यां तु संवेष्ट्य बहिरष्टादशच्छदम् ॥ ८ ॥

दलेषु विलिखेत् कृष्णं सन्धौ चक्रे नृकेसरिम् । रामबीजेन संवेष्ट्य बहिर्द्वाविंशतिच्छदम् ॥ ९ ॥

तदलेषु च गायत्रीं तत्सन्धौ मन्त्रराजकम् । वेष्टेन तु महामायां द्वाविंशदलमालिखेत् ॥ १० ॥

नृमिहानुष्टुभं, लेख्य सन्धौ चक्रमनुं लिखेत् । प्रणवेन तु संवेष्ट्य बहिः पार्थिवमण्डलम् ॥ ११ ॥

व्यञ्जनानि लिखेत् पश्चात्तन्मध्ये क्रमशोऽभितः । इमं हंसेति रवेति वाय्वग्न्यमृतसंयुतम् ॥ १२ ॥

यन्त्रसंस्कारमन्त्रांश्च तन्मध्ये विलिखेत् सुधीः । प्राणप्रतिष्ठा कृताय जपकाले विशेषतः ॥ १३ ॥

षोडशैरुपचारैश्चाप्यर्चयेन्मनमापि वा । ध्याता मन्त्रं जपेत् पश्चादष्टोत्तरसहस्रकम् ॥ १४ ॥

अष्टोत्तरशतं वापि अष्टाविंशतिमेव वा । चतुर्थ्यादिप्रदोषेषु गायत्रीं दशधा जपेत् ॥ १५ ॥

इदं धारणायन्त्रम्, पूजायन्त्रमिति केचित् । प्रकृतौ तु—पूर्वोक्तं “ शक्तेर्वाक्षेति ” यन्त्रं पूजाया विशिष्टम् । स्वपु-
रतो मण्डलं कुर्यात् ।

संमार्जनोपाङ्गनैर्भ्यां शोषेणोद्भेखनेन च । गवा च परिवामेन भूमिः शुध्यति पञ्चधा ॥ १६ ॥
चामदस्तेनाक्रम्य दक्षिणहस्तेन मण्डलं कृत्वा तत्र पूजायन्त्रं लिखेत् ।

सिन्दूररजसा भूमौ लिखिता यन्त्रमर्चयेत् । अथवा हेमरूप्यादिषट्पटीठोपरि स्थितम् ॥ १७ ॥
स्वधामभागे चतुरस्रमण्डलं कृत्वा तत्राधारमस्त्रप्रक्षालितं संस्थाप्य “ संसिद्धं अग्निमण्डलाय दशकलात्मने
श्रीगायत्र्या कलशधाराय नमः ” इति संपूज्य “ धूम्राधिक्रमा ज्वालनी ज्वालनी विष्णुलिङ्गिनी । सुधीः

सुम्पा कपिला इत्यकथ्यते अपि ॥ थादीना दशरुणां कला धर्मप्रदा इमाः” । एतामां पूजा कर्तव्या । तदुपरि कृतं सम्पाद्य, मं सूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने श्रीगायत्र्या कलशाधाराय नम इति संपूज्य, “तपिनी तापिनी धूम्रा मरीचिर्वालिनी शुनि । सुपुत्रा भोगदा विन्वा बोधिनी धारिणी क्षमा । कमाद्या वसुदा सौराष्ट्रान्ता द्वादशेरिता.” ॥ कम तपिन्यै नम, इत्यादिक्रमेण पूजयेत् । ततस्तन्मध्ये अनुलोमविलोममातृका स्मरन् शुद्धोदकेनापूर्य, म कामप्रदपाटशकलात्मने चन्द्रमण्डलाय श्रीगायत्र्या कलशान्मृताय नम इति संपूज्य, अ अमृताय नम. इत्यादि पूजयेत् । “अमृता मानदा पूषा तुष्टि पुष्टी इति धृतिः । शशिनी चट्टिका ज्योत्स्ना ज्ञानिती श्रीतिरङ्गदा ॥ पूर्णा पूर्णामृता कामदायिन्य. स्वरजा कला” । इति क्रमेण संपूज्य, तन्मध्ये “गायत्र्यास्तु त्रिनेत्रेण च” इति चन्द्रं विलिख्य, तत्र “ब्रह्माण्डो-दरतीर्थानि” इत्यादिना तीर्थमारुप्य, “गङ्गे च यमुने चैव” इति पठेत्वा, “गङ्गाद्या सरितः सर्वा. सिन्ध्याद्या जलदा नदा । आयातु देवीपूजार्थं दुरितक्षयकारका” ॥ इत्याद्याहनादिपञ्चमुद्रा प्रदर्श्य ध्यायेत् । “कलशस्य मुष्टे विष्णु कण्ठे यद् समाश्रित. । मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्यं मातृगणा स्थिता ॥ कुक्षौ तु सागरा सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा” । “इम मे गङ्गे यमुने” इति पठेत् । इति कलशपूजा ॥ स्वर्वाक्षिणभागे एवमेव साधारं शङ्ख संस्थाप्य शङ्खमुद्रा प्रदर्श्य तदुदकं सर्वत्र पूजापकरणादियु संमोक्ष्य कलशशङ्खयोर्मध्ये अर्घ्यादिपञ्चप्राणाणि साधारणि स्थापयेत् । “अर्घ्यपात्रं तु धायत्ये नैर्ऋत्यां पाद्यपात्र-कम् । आग्नेय्यां क्षानकलश ईशे त्वाचमनीयचम् ॥ मध्ये तु मधुपर्कं स्यादित्येतापात्रलक्षणम्” । द्रव्याणि तु—

आपः सौरं कुशाग्राणि घृतं दधि तथा मधु । रत्नानि करवीराणि तथा रक्तं च चन्दनम् ॥ १ ॥
भानोरपि च गायत्र्या अष्टाङ्गार्घ्यमुदाहृतम् । सिद्धार्थं कुङ्कुमं दूर्वा लोपं सामज्जकं शशी ॥ २ ॥
अमूनि चात्र द्रव्याणि पाद्यस्य कथयन्ति पद । कलकन्दोरकर्पूरकाष्टीलोशीरकाणि च ॥ ३ ॥
अमून्याचमनीयस्य द्रव्याणि कथयन्ति पद । मधुपर्कं च मशीत्रं दधि श्रोतं मनीषिभिः ॥ ४ ॥
दध्यभावे पयः कार्यं मध्वभावे तथा गुडः । इक्षुर्मधु घृतं चैव शर्करापयमायुतम् ॥ ५ ॥
पञ्चामृतमिदं शौक्यं वसिष्ठादिमनीषिभिः ।

ततः पूर्ववत् सामान्यार्थविशेषार्थं स्वपुरतः संस्थाप्य पार्श्वयोर्दीपद्वय संस्थाप्य मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रये कृत्वा षडङ्ग विन्यस्य करशुद्धिं कुर्यात् ॥

प्रकोष्ठे मणिमन्त्रं च पार्श्वयोः करयोस्तले । तत्पृष्ठे च तदग्रे च करशुद्धिरुदाहृता ॥ १ ॥
ततः सौरपाटन्यासवत् पाटपूजा कृत्वा पाटमलं विन्यस्य, तत्र “सुक्राग्निद्रुमहेम” इति ध्यानोक्तकृपिणीं स्वहृत्कमलस्थिता गायत्रीं परब्रह्मरूपिणीं बह्व्रासायुटेन विनिर्गत्य पूजायन्त्रं उपाविष्टामिति ध्यात्वा, आवाहनादिदशमुद्रा प्रदर्श्य पाटशोषचारपूजापदाशोषचारपूजा वा कुर्यात् ।

आसनावाहने चार्घ्यं पाद्यमाचमनं तथा । क्षानवस्त्रोपवीतानि भूषणानि च सर्वशः ॥ १ ॥
गन्ध पुष्पं तथा धूप दीपमन्त्रेण तर्पणम् । मान्यानुलेपने चैत्र नमस्कारविभर्जने ॥ २ ॥
द्रव्यप्रादशोपचारैर्मूलं देवता सन्तर्प्यैवरात्रपूजा कुर्यात् । तद्यथा—(शा० २१)

विधाय मण्डलं विद्वांसिमोक्षोज्ज्वलकर्षिकम् । सौरं पाठं यजेत्तत्र दीक्षादिनशक्तिभिः ॥ १ ॥

मूलमन्त्रेण वल्गुपायां मूर्तो देवीं प्रपूजयेत् । कोणेषु त्रिषु संपूज्या ब्राह्म्याद्याः शक्तयो बहिः ॥ २ ॥
आदित्याद्यास्ततः पूज्या उपादिसहिताः क्रमात् । ततः षडङ्गान्यभ्यर्च्य केसरेषु यथाविधि ॥ ३ ॥
प्रह्लादिन्यादिशक्तीश्च तद्वहिः पूजयेत् सुधीः । ब्राह्म्याद्याः सारुणा बाह्ये पूजयेत् प्रोक्तलक्षणाः ॥ ४ ॥
ततोऽभ्यर्च्यैव ग्रहान् बाह्ये शक्राद्यानामुषैः सह । इत्थमापणैर्देवीं दशभिः परिपूजयेत् ॥ ५ ॥
धर्मार्थकाममोक्षाणां भोक्ता स्याद् द्विजमत्तमः । ॥

इति । एवं क्रमेण पूजा कृत्यात्ममालयाष्टोत्तरशतं गायत्रीजपं कृत्या " गुद्यातिमुद्यमोष्त्री त्वं यद्वासास्तत्कृतं जपम् ।
सिद्धिर्भवतु मे देवि त्वप्रसादान्मदेभ्योः " ॥ इति तेजोरूपं जपं देव्या हस्ते समर्पयेत् । तथा—(शा०२१)

व्याहृतत्रयमंयुक्तां गायत्रीं दीक्षितो जपेत् । तत्त्वलक्षं विधानेन भिक्षाशी विजितेन्द्रियः ॥ १ ॥
धीरोदनतिलान् दूर्वाः चीरद्रुममभिद्रान् । पृथरु महस्रितयं जुहुयान्मन्त्रमिद्वये ॥ २ ॥
तत्त्वमंख्यासहस्राणि मन्त्रविजुहुयात् तिलैः । सर्वपापविनिर्मुक्तो दीर्घमायुः स विन्दति ॥ ३ ॥
आयुषे साज्यहविषा केवलेनाथ सर्पिषा । दूर्वात्रिकैस्तिर्लर्मन्त्रा जुहुयात् त्रिसहस्रकम् ॥ ४ ॥
अरुणाञ्जलिमध्वनैर्जुहुयादयुतं ततः । महालक्ष्मीर्भवेत् तस्य परमामान्नात्र संशयः ॥ ५ ॥
ब्रह्मश्रिये प्रजुहुयात् प्रघ्नैर्ब्रह्मवृक्षजैः । बहुना किमिहोक्तेन यथावत् साधुमाधिता ॥ ६ ॥
द्विजन्मनामियं विद्या सिद्धा कामदुघा मता । कामनायश्चमन्यथ वक्ष्यामि भुवि दुर्लभम् ॥ ७ ॥
ह्रींकारं कर्णिकामध्ये व्याहृतीनां त्रिकोणकम् । यदिश्चाददलं पद्मं प्रोक्तलक्षणपे(ल)क्षितम् ॥ ८ ॥
केसरेषु स्वरा लेख्या मन्त्रवर्णास्त्रयस्त्रयः । आदिवर्गात्तराष्टौ च बहिर्माहेंद्रमण्डलम् ॥ ९ ॥
आपोज्योतिरित्येतस्य वेष्टयेद् यश्चमुत्तमम् । भूर्जनेनं समालिख्य रोचनाकुटुम्बैः सुधीः ॥ १० ॥
प्राणप्रतिष्ठां कृत्वा तु गले वा बाहुमूलके । धारयेत् पुष्टिरचार्यै रोगघ्नं भवति ध्रुवम् ॥ ११ ॥
ब्रह्मास्त्रमिति संप्रोक्तं विलोमपठितो मनुः । पूर्वोक्ता एव मुन्याद्या मन्त्रस्यास्य प्रकीर्तिताः ॥ १२ ॥
प्रतिलोमक्रमादस्य षडङ्गानि प्रकल्पयेत् । वर्णन्यामपदन्यामौ विदध्यात् प्रतिलोमतः ॥ १२ ॥
ध्यानभेदान् विजानीयाद् गुर्वदिशान्चान्यथा । पूर्ववज्रपक्लप्तिः स्याज्जुहुयात् पूर्वसंख्याया ॥ १३ ॥
पश्चगव्यमुपकेन चरुणा तस्य मिद्वये । अर्चनं पूर्ववत् कुर्याच्छक्तीस्तु प्रतिलोमतः ॥ १४ ॥
सर्वत्र देशिकः कुर्याद्वायव्या दिगुणं जपम् । क्रूरकर्माणि कुर्वीत प्रतिलोमविधानतः ॥ १५ ॥
शान्तिकं पौष्टिकं कर्म कर्तव्यमनुलोमतः । प्रयोगकाले प्रजपेत् त्रिपदां च विलोमतः ॥ १६ ॥
माधितो जायते पथान्मन्त्रोऽयं विधिनामुना । आग्नेयास्त्रं शिरः कृत्वा वायव्यं मूलमाकरोत् ॥ १७ ॥
अस्त्रसंपुटितं चास्त्रं जपेदष्टसहस्रकम् । कृष्णाष्टमीं समारभ्य यावत् कृष्णचतुर्दशी ॥ १८ ॥
रात्रौ रात्रौ प्रजुहुयाद् ब्रह्मैतपरिप्लुतैः । चित्रमूलार्कधत्तूरविपट्टचमभिद्रैः ॥ १९ ॥
रिपुर्गच्छेज्ज्वराक्रान्तः सकुटुम्बो यमालयम् । कृष्णपक्षे प्रतिपदमारभ्य मासमात्रकम् ॥ २० ॥

सौ. । म० ह्रीं कालीमौ । म० ह्रीं.कालीसौ इत्यादि, म० ह्रीं.कालीसौः इत्यन्तं विन्दुविसर्गसहित-
मादृशसंस्कारपञ्चाशद्वर्गं जपेत् ॥ इति मायायोगेन सह चतुर्विधमातृकायणेश्वतुरधिकद्वि-
शत (२०४) वारं मूलविद्यां जपित्वा, पुन मूल ऐंशकालीमौ । म० ऐंशकालीमौ । म० ऐंशकालीमौः । म० ऐंशकाली-
सौ इत्यादि, म० ऐंशकालीसौ इत्यन्तं ५१ । पुन मूल ऐंशकालीमौ इत्यादि, म० ऐंशकालीसौः
इत्यन्तं ५१ । पुन मूल ऐंशकालीमौ इत्यादि, म० ऐंशकालीसौ इत्यन्तं ५१ । पुन मूल ऐंशकाली-
सौ इत्यादि म० ऐंशकालीसौ इत्यन्तं ५१ । इत्थं धाम्मयोगेन सह चतुर्विधमातृकायणेश्वतुरधिकद्वि-
शत (२०४) वारं मूलविद्यां जपित्वा, पुन मूल क्रींशकालीसौ इत्यादि मूल क्रींशकालीसौ इत्यन्तं ५१ ।
पुनः मूल क्रींशकालीसौः इत्यादि म० क्रींशकालीसौ इत्यन्तं ५१ । पुनः मूल क्रींशकालीसौ इत्यादि
म० क्रींशकालीमौ इत्यन्तं ५१ । पुनः मूल क्रींशकालीसौ इत्यादि म० क्रींशकालीसौ इत्यन्तं ५१ ।
(२०४) इत्थं चतुर्विधमातृकायणेश्वतुरधिकद्वि-
शत (२०४) वारं मूलविद्यां जपेत् ॥

पुन' मूलं ह्रींअकलासौ इत्यादि ५१ । पुन' मू० ह्रींअंकलासौ इत्यादि ५१ । पुन' मू० ह्रींअक-
लासौ ५१ । पुन' मू० ह्रींअंकलासौ इत्यादि ५१ । (२०४) । पुन' मूलं ऐंअकलासौ इत्यादि ५१ ।
मूलं ऐंअकलासौ इत्यादि ५१ । मूलं ऐंअकलासौ इत्यादि ५१ । मूलं ऐंअकलासौ इत्यादि ५१ ।
(२०४) ॥ पुन' मूलं क्लींअकलासौ इत्यादि ५१ । मूलं क्लींअकलासौ इत्यादि ५१ । मूलं क्लींअकला-
सौ इत्यादि ५१ । मूलं क्लींअकलामौ इत्यादि ५१ । (२०४) । इत्थं चतुर्विधमातृकाक्षरैः प्रत्येकं
भाषायागमवकाशमराज्यजिह्वं सह षाडशाधिकपटुशत (६१२) शरं मूलविधां जपेत् ॥

ततः मू० ह्रींअमालिनीसौ. इत्यादि मू० ह्रींक्षमालिनीसौः इत्यन्तं ५१ । मूलं ह्रींक्षमालिनीसौ. इत्यादि मू० ह्रींक्षमालिनीसौ. इत्यन्तं ५१ । पुन मू० ह्रींअ मालिनीसौः इत्यादि मू० ह्रींक्षमालिनीसौ. इत्यन्तं ५१ । पुन मू० अ मालिनीसौ इत्यादि मू० ह्रींक्षमालिनीसौ. इत्यन्तं ५१ । (२०४) । पुनः मूलं ऐंअमालिनीसौ. इत्यादि मू० ऐंक्षमालिनीसौ इत्यन्तं ५१ । मू० ऐंअमालिनीसौ इत्यादि मू० ऐंक्षमालिनीसौ इत्यन्तं ५१ । मू० ऐंअ मालिनीसौ इत्यादि मू० ऐंक्षमालिनीसौ. इत्यन्तं ५१ । मू० ऐंअ मालिनीसौ इत्यादि मू० ऐंक्षमालिनीसौ. इत्यन्तं ५१ । (२०४) ॥ पुन मूलं क्लींअमालिनीसौ इत्यादि मू० क्लींक्षमालिनीसौ इत्यन्तं ५१ । मू० क्लींअमालिनीसौ इत्यादि मू० क्लींक्षमालिनीसौ. इत्यन्तं ५१ । मूलं क्लींअ मालिनीसौ. इत्यादि मू० क्लींक्षमालिनीसौ इत्यन्तं ५१ । मूलं क्लींअ मालिनीसौ इत्यादि मू० क्लींक्षमालिनीसौ इत्यन्तं ५१ । (२०४) ॥ इत्थं वसुविधमातृकाक्षरैः प्रत्येकं मायावाग्भ्यवकारराज्यौजै सह द्वादशाधिकपद(६१२)शतपार जपेत् ॥

तत मूलं ह्रींश्रमातङ्गीसौ. इत्यादि मू० ह्रींश्रमातङ्गीसौ. इत्यन्तं ५१ । मू० ह्रींश्रमातङ्गीसौ. इत्यादि मू० ह्रींश्रमातङ्गीसौ इत्यन्तं ५१ । मू० ह्रींश्र मातङ्गीसौ. इत्यादि मू० ह्रींश्र मातङ्गीसौ इत्यन्तं ५१ । मू० ह्रींश्र मातङ्गीसौ इत्यादि मू० ह्रींश्र मातङ्गीसौ. इत्यन्तं ५१ । (२०४) । पुन मूलं ऐंश्रमातङ्गीसौ. इत्यादि मू० ऐंश्रमातङ्गीसौ इत्यन्तं ५१ । मू० ऐंश्रमातङ्गीसौ इत्यादि मू० ऐंश्रमातङ्गीसौ इत्यन्तं ५१ । मू० ऐंश्र मातङ्गीसौ इत्यादि मू० ऐंश्र मातङ्गीसौ. इत्यन्तं ५१ । मू० ऐंश्र मातङ्गीसौ. इत्यादि मू० ऐंश्र मातङ्गीसौ. इत्यन्तं ५१ । (२०५) । पुन नूलं क्लींश्रमातङ्गीसौ इत्यादि मू० क्लींश्रमातङ्गीसौ इत्यन्तं ५१ । मू० क्लींश्रमातङ्गीसौ. इत्यादि मू० क्लींश्रमातङ्गीसौ इत्यन्तं ५१ । मू० क्लींश्र मातङ्गीसौ. इत्यादि मू० क्लींश्र मातङ्गीसौ इत्यन्तं ५१ । मू० क्लींश्र मातङ्गीसौ. इत्यादि मू० क्लींश्र मातङ्गीसौ इत्यन्तं ५१ । (२०६) ॥ इत्थं वस्तुविधमातृकाक्षरैः प्रत्येकं मायावाग्भयकामराजवीजैः सह द्वादशाधिकपृष्ठतः (६१२) वारं जपेत् ।

५१ । मू० हींअ भगवती हस्ती सही ५१ । (२०४) ॥ मूल ऐंअ भगवती हस्ती सही ५१ । ऐंअ भगवती हस्ती सही ५१ । मू० ऐंअ भगवती हस्ती सही ५१ । मू० ऐंअ भगवती हस्ती सही ५१ । (२०४) ॥ मूल क्लींअ भगवती हस्ती सही ५१ । मू० क्लींअ भगवती हस्ती सही ५१ । मू० क्लींअ भगवती हस्ती सही ५१ । मू० क्लींअ भगवती हस्ती सही ५१ । (२०४) ॥ इत्थं समुप्य पुरीत्या ६१२ वार अपेत ॥

पुनर्मूल ह्रींश्रदेवी हर्षा सहो ५१ । मू० ह्रींश्रदेवी हर्षा सहो ५१ । मू० ह्रींश्र देवी हर्षा सहो ५१ ।
मू० ह्रींश्रदेवी हर्षा सहो ५१ । (२०४) ॥ मू० ऐंश्रदेवी हर्षा सहो ५१ । मू० ऐंश्रदेवी हर्षा सहो ५१ । मू०
ऐंश्र देवी हर्षा सहो ५१ । मू० ऐंश्र देवी हर्षा सहो ५१ । (२०४) ॥ मूलं फलींश्रदेवी हर्षा सहो ५१ ।
मू० फलींश्रदेवी हर्षा सहो ५१ । मू० फलींश्र देवी हर्षा सहो ५१ । मू० फलींश्र देवी हर्षा सहो ५१ ।
(२०४) ॥ इत्थं सभूय पुरीत्या ६१० वार जपेत् ॥

पुनर्मूलं ह्रींअशिवा हर्षो सद्गो ५१ । मू० ह्रींअशिवा हर्षो सद्गो ५१ । मू० ह्रींअ शिवा हर्षो सद्गो ५१ ।
मू० ह्रींअ शिवा हर्षो सद्गो ५१ । (२०४) ॥ मूल ऐंअशिवा हर्षो सद्गो ५१ । मू० ऐंअशिवा हर्षो सद्गो ५१ ।
मू० ऐंअ शिवा हर्षो सद्गो ५१ । मू० ऐंअ शिवा हर्षो सद्गो ५१ । (२०४) ॥ मूलं फलींअशिवा हर्षो सद्गो
५१ । मू० फलींअशिवा हर्षो सद्गो ५१ । मू० न्लींअ शिवा हर्षो सद्गो ५१ । मू० क्लींअ शिवा हर्षो सद्गो
५१ । (२०४) । इत्यं संभूय पूर्वरीत्या ६१२ आर जपेत् ॥

पुनर्मूल द्वीअशामयी हर्षो सही ५१ । मू० द्वीअशामयी हर्षो सही ५१ । मू० द्वीअशामयी हर्षो सही ५१ । मू० द्वीअशामयी हर्षो सही ५१ । मू० द्वीअशामयी हर्षो सही ५१ । (२०४) ॥ मूलं पेत्रशामयी हर्षो सही ५१ । मू० पेत्रशामयी हर्षो सही ५१ । मू० पेत्रशामयी हर्षो सही ५१ । मू० पेत्रशामयी हर्षो सही ५१ । मू० पेत्रशामयी हर्षो सही ५१ । (२०४) ॥ मू० द्वीअशामयी हर्षो सही ५१ । मू० द्वीअशामयी हर्षो सही ५१ । मू० पत्नीअशामयी हर्षो सही ५१ । मू० पत्नीअशामयी हर्षो सही ५१ । (२०४) । इत्थं संभूय पूर्वरीत्या ६१२ वार जपेत् । इत्थं द्वितीयदिनेऽपि (६१२०) वार त्रिमूलविद्याजपे भवति ॥

ततस्तृतीयदिने प्राग्ब्रह्मणादिमानसपूजाग्ने—मूलं द्विभ्रकालीवैष्यद् । एवं चतुर्विधमातृकाक्षरै सह २०४ । ततो मू० पञ्चकालीवैष्यद् । एवं चतुर्विधमानुकाक्षरै सह २०४ । मू० षष्ठीभ्रकालीवैष्यद् । चतुर्विधमानुकाक्षरै सह २०४ । इत्थं प्रागुक्तपद्या संभूय ६१२ धारं जपो भवति ॥

ततो मूलं द्वौश्रकलावौषद् । वतुर्विधमातृकाक्षरे सह (२०४) । मू० ऐश्रकलावौषद् । वतुर्विधमातृका-
क्षरे सह (२०४) । मू० त्रौश्रकलावौषद् । वतुर्विधमातृकाक्षरे सह (२०४) । संमूय । ६१२ धारं
जपो भवति ॥

ततो मूल ह्यश्रमातिनीत्रौपद् । चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । मूल पञ्चमातिनीत्रौपद् । चतुर्विध-
मातृकाक्षरैः सह (२०४) । मूल स्मृतिश्रमातिनीत्रौपद् । चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । संभूय
पूर्वस्या ६१२ वार जपो भवति ॥

नतो मूल द्विअमातङ्गीवैपद् । चतुर्विधमातृकाक्षरै सह (२०४) । मू० पञ्चअमातङ्गीवैपद् । चतुर्विधमातृकाक्षरै सह (२०४) । मू० षष्ठाअमातङ्गीवैपद् । चतुर्विधमातृकाक्षरै सह (२०४) । सभ्य ६१२ वाच जपो भवति ॥

मूल द्विअभिजयाचौषध । चतुर्विधमातृकावरैः सह (२०४) । मू० पञ्चविजयाचौषध । चतुर्वि-

धमातृकाक्षरैः सह (२०४) । मू० फ्लोअविजयावौषट् । चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । संभूय ६१२ वारं जपो भवति ॥

मूलं ह्रींअजयावौषट् । चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । मू० ऐंअजयावौषट् । एयं मातृकाक्षरैः सह (२०४) । मू० फ्लोअजयावौषट् । चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । संभूय ६१२ वारं जपो भवति ॥
मूलं ह्रींअभगवतीवौषट् । चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । मूलं ऐंअभगवतीवौषट् । चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । मूलं फ्लोअभगवतीवौषट् । चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । संभूय ६१२ वारं जपो भवति ॥

मूलं ह्रींअदेवीवौषट् । इत्यादि चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । मू० ऐंअदेवीवौषट् । इत्यादि प्रोक्तमातृकाक्षरैः सह (२०४) । मू० फ्लोअदेवीवौषट् । इत्यादि प्रोक्तमातृकाक्षरैः सह (२०४) । संभूय ६१२ वारं जपो भवति ॥

मूलं ह्रींअशिवावौषट् । इत्यादि चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । मू० ऐंअशिवावौषट् । इत्यादि चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । मू० फ्लोअशिवावौषट् । इत्यादि चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । संभूय ६१२ वारं जपो भवति ॥

मूलं ह्रींअशान्मयीवौषट् । इत्यादि चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । मूलं ऐंअशान्मयीवौषट् । इत्यादि चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । मू० फ्लोअशान्मयीवौषट् । इत्यादि चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । संभूय (६१२) । इत्युत्तरीयदिनेऽपि (६१२०) वारं मूलविधाजपो भवति ॥

अथ चतुर्थदिने प्राग्वदासनादिमानसपूजान्ते—मू० ह्रींअकालीआह इत्यादि मायाधामभवकामयीजैः प्रतिघातं केवल-विन्दु-विसर्ग-विन्दुनिसर्गयुक्तेमातृकाक्षरैः सह ६१२ वारं जपेत् । ततो मूलं ह्रींअकला-आह इत्यादि प्राग्वत् ६१२ । मू० ह्रींअमालिनीआह इत्यादि प्राग्वत् ६१२ । मू० ह्रींअमातङ्गीआह इत्यादि प्राग्वत् ६१२ । मू० ह्रींअविजयाआह इत्यादि प्राग्वत् ६१२ । मू० ह्रींअजयाआह इत्यादि प्राग्वत् (६१२) । मू० ह्रींअभगवतीआह इत्यादि प्राग्वत् (६१२) । मू० ह्रींअदेवीआह इत्यादि प्राग्वत् (६१२) । मू० ह्रींअशिवाआह इत्यादि प्राग्वत् (६१२) । मू० ह्रींअशान्मयीआह इत्यादि प्राग्वत् (६१२) । इत्यं संभूय चतुर्थदिनेऽपि (६१२०) वारं जपो भवति मूलविधायाः ॥

ततः पञ्चमदिने प्राग्वदासनादिमानसपूजान्ते—मूलं ह्रींअकालीह्रस्वफ्लोअह्रस्वौ एयं शीजत्रयादिचतुर्विधमातृकाक्षरैः सह काट्यादिदशनामभिः प्राग्वत् (६१२०) वारं जपेत् ॥

ततः षष्ठदिने प्राग्वदासनादिकल्पनान्ते मू० ह्रींअकालीह्रीं इत्यादि प्राग्वत् (६१२०) वारं जपेत् ॥
ततः सप्तमदिने प्राग्वदासनाद्यन्ते मू० ह्रींअकाली ह्र ५ ह्र ६ स ४ इत्यादि प्राग्वत् (६१२०) वारं जपेत् ॥
ततोऽष्टमदिने प्राग्वदासनाद्यन्ते मू० ह्रींअकालीह्रस्वौ सहौ इत्यादि प्राग्वत् (६१२०) वारं जपेत् ॥
ततो नवमदिने प्राग्वदासनाद्यन्ते मू० ह्रींअकालीह्रसकलरडं ह्रसकलरडौ ह्रसकलरडौ इत्यादि प्राग्वत् (६१२०) वारं जपेत् ॥

ततो दशमदिने प्राग्वदासनादिमानसपूजान्ते मू० ह्रींअकालीऐंस्त्रोसौ इत्यादि प्राग्वत् (६१२०) वारं जपेदिति मन्त्रपारायणक्रमः ॥

अस्मिन् पारायणजपे प्रोक्तक्रमेण दशमिर्दिनैः पर्वायो भवति । एवं दशमिर्दिनैः कर्तुमशक्नोतेकदिनस्य

जप पञ्चधा विभज्य नामद्वयस्य चतुर्विंशन्तुत्तरद्विशताधिकसहस्रस्य (१२०४) प्रत्यहं जप कार्यः । ततः पञ्चाशता दिने पर्यायो भवति । अथाप्यशक्ते एकैकनाम्ना प्रतिबीजं चतुर्विंशमागृह्णात्तैः सञ्जातद्वादशाधिकशतस्य (६१२) वा प्रत्यहं जप कार्यः । तदा शतसंख्यैर्दिने पर्यायो भवति । एवमुक्तपर्यायेऽप्येकपर्यायानुसारेण साधकैर्मन्त्रपारायणजप कार्यं इति । अथ पारायणश्रमे प्रागुक्तनामपारायणवदहर्गण-
द्विविचारमावाच्यदा गुरुपदेशः स्यात् तद्व्याख्या प्रोक्तविधिना साधकैः पारायणजप कार्यं इति । अत्र पारायणे काम्यफलदायिकं नामपारायणोक्तं चैव दृष्टव्यं कृतानुक्ते । “एवं यः कुरते नित्यं मन्त्रपारायणं शुभः । भुक्त्वेह भोगानखिलानन्ते देवापि यं ज्ञेयम्” ॥ इति ॥

अथ कादिमन्त्रोक्तललितायश्नाणि लिखन्ते । श्रीतन्त्रराजः—(३३ श्लो पटले)

अथ षोडशानित्यानामाया या ललितोदिता । तस्या यन्त्राणि कथ्यन्ते तद्विधामेदं संभवैः ॥ १ ॥
रूपैः षष्टिसंभवेत नवशत्या यथाविधि । समस्तवाञ्छितवाप्तिकारणानि कृतात्मनाम् ॥ २ ॥
ललितानित्यपूजाया यत्र विश्वात्मविग्रहम् । षोडशाना च तस्याश्च पूजाकमलचक्रकम् ॥ ३ ॥
अमृताख्यघटं यत्र सिद्धवज्रमतः परम् । कोष्ठवज्र वज्रलिङ्ग पेरुलिङ्गं यथाविधि ॥ ४ ॥
महालिङ्गं योनियत्रं तथा तद्वज्रवज्रकम् । तदेव च महाकारं कोष्ठवज्राणि च क्रमात् ॥ ५ ॥
नवहस्तं त्रिहस्तं वा श्रीचक्रमभिषेचने । कुर्यात् स्थण्डिलपूजायां हस्तमात्रेऽतिसुन्दरम् ॥ ६ ॥
रत्नादिषु तु निर्माणे मानमिच्छावशाद्भवेत् । यदा सुनिष्ठिते पूजा शुभान्यस्मिन्स्तथाप्यथा ॥ ७ ॥
अत्रेण वृत्त निष्पाद्य सुश्रेष्ठे चतुरस्रके । प्रमृज्य तिर्यङ्मध्यस्थं सूत्रं तिर्यङ् निपातयेत् ॥ ८ ॥
सूत्राणि नव, तेषु द्वे वृत्तस्पृष्टोभयान्तके । निर्धाय तद्वद्वयोरन्तान्मध्यसूत्रान्ततः क्रमात् ॥ ९ ॥
कृते सूत्रचतुष्के तु पञ्चकोणं स्यात् त्रिसप्ततम् । यथाग्रतः समारम्भाच्चवर्गं प्रथमान्तरो ॥ १० ॥
कुर्यात् सूत्रचतुष्के तु (चतुर्धर्मानुगुण्यतः । नवमप्रथमाग्राभ्यां तुर्यसप्तमकावधि ॥ ११ ॥
कुर्यात् सूत्रचतुष्के तु) मर्माष्टकविभेदनात् । तद्वत्तुर्ध्वष्टान्तद्वयारम्भात् तथाष्टगम् ॥ १२ ॥
द्वितीयगं च सूत्राणां चतुष्कं पातयेत्तथा । चतुर्धर्मानुगुण्येन ततः पञ्चमकान्तयोः ॥ १३ ॥
तृतीयगं सूत्रपुगं कुर्यान्मर्मद्वयाश्रयम् । मार्गयेन्मध्यगं प्रथमसूत्रं स्याच्चक्रमुत्तमम् ॥ १४ ॥
बहिरष्टद्वन्द्वमोजं तथा तद्वद्विगुणच्छदम् । विधाय पद्ममूर्धितैश्च चतुरस्रं तथाष्टभिः ॥ १५ ॥
सूत्रैर्विधाय तस्यैव ग्राम्प्रत्यग्द्वारसंयुतम् । दक्षिणोत्तरतो रेखात्रयात् स्थानद्वयात् तथा ॥ १६ ॥
कोलेषु तिर्यङ्मुखैश्च चतुर्भिस्तान्यनुक्रमत् । द्विषां कुर्याच्च चत्वारि यदानि परमेश्वरि ॥ १७ ॥
ललितार्चाचक्रमिदं लभ्यं सहस्रतः क्रमात् । सुन्दरं सुगमं सर्वलक्षणैश्च समन्वितम् ॥ १८ ॥
अधोमुखैः पञ्चभिश्च चतुर्भिश्च तथोर्ध्वगैः । नवभिस्तेकसूत्रस्यैः स्यादेतदतिसुन्दरम् ॥ १९ ॥
वृत्तस्पृष्टपटलं च तदस्पृष्टाष्टकं तथा । मर्माभिश्चाष्टशभिर्धुतं चक्रं सुलक्षणम् ॥ २० ॥

पट्टेक्षामन्धिपमालिख्यं मन्ध्याख्यद्वयमङ्गमात् । तच्चतुर्विंशतिपुतं चक्रं मर्त्यार्थसिद्धिदम् ॥ २१ ॥
 अन्यथा भिन्नमर्मादियुतचक्रममर्चनात् । शस्त्रादर्मयं महान्यासि दारिद्र्यमयशो मृतिम् ॥ २२ ॥
 तस्माल्लक्षरामंयुक्तमुक्तरूपं विधाय वै । चक्रं तत्रैव तां नित्यमर्चयन् मन्मथो भवेत् ॥ २३ ॥
 विधाय वृत्तयोर्मध्ये चत्वारिंशत् महाष्टभिः । प्रागादितिर्यग्मूत्राणि पद्मु पद्मु च पञ्चमु ॥ २४ ॥
 पश्चिमात् पद्मयेऽप्येवं तन्मध्ये मर्मपुङ्क्तिवः । विदध्यात् त्रीणि सूत्राणि कुर्यात् तेनातिमुन्दग्म् ॥ २५ ॥
 व्यस्रं वृत्तं पञ्चदशच्छदानि च ततो वटिः । अष्टपत्राम्बुजं चाये दशच्छदमरोहम् ॥ २६ ॥
 पुनर्दशच्छदं पञ्चं चतुर्दशदलं ततः । अष्टच्छदानं द्विगुणच्छदमष्टादशच्छदम् ॥ २७ ॥
 विधाय तस्य मध्ये तां समावाद्य यजेत् तथा । पञ्चाङ्गाथान् पार्श्वयोश्च हेतोरन्यास्तथाचयेत् ॥ २८ ॥
 एतस्मिन् पञ्चचक्रस्य मध्ये तामां प्रपूजनात् । महर्तो श्रियमाप्नोति ज्ञानान्मां च ममाप्नुयात् ॥ २९ ॥
 पूर्वस्मिन् पूजयेद् देवीपुङ्क्तक्रममन्वितम् । श्रियं ज्ञानात्तथावां च संयाति परमेश्वरि ॥ ३० ॥
 घटद्वयं समालिख्य बाह्याभ्यन्तरमेष्टतः । तन्मध्ये नवधा कृत्वा कोणेषु प्रथमं लिखेत् ॥ ३१ ॥
 द्वितीयं दिक्षु संलिख्य मध्ये तार्तीयमालिखेत् । घटयोरन्तरा कृत्वा त्रिप्रेक्षाः समन्ततः ॥ ३२ ॥
 तेषु प्रदक्षिणं विद्यात् तार्तियाक्षरसप्तकम् । लिखेद् विन्दुविमर्गाभ्यां लिखेत् पञ्चाष्टताम्बुजम् ॥ ३३ ॥
 आद्यनालमयं द्वन्द्वपत्रकेमरकारिकम् । विधाय च घटाधस्ताद् विदध्याद् विनियोगकम् ॥ ३४ ॥
 मध्ये माध्याक्षरोपेतं कृत्वा तममृतं घटम् । विभृयादभिषिञ्चेच्च जन्मवैष्वायुराप्तये ॥ ३५ ॥
 कुहूपरागमक्रान्तिद्रोषेधखिलशान्तये । अभिषिञ्चेदशोपार्तिशान्त्यै सिद्धौ च संपदाम् ॥ ३६ ॥
 अपमृत्युमहारेगक्षयापसारशान्तये । त्रिवर्षमभिषेकं तु कुर्याच्च जन्मत्रये तथा ॥ ३७ ॥
 सर्वकेशविनिर्मुक्तः सुखी वर्षशतं भुवि । अरोगी विजयी विश्ववन्द्यो भवति मानवः ॥ ३८ ॥
 सौवर्णे राज्ये ताम्रे कृतैवत् सिक्यलिक्रकम् । निधाय स्थापयेत् चांद्रे यजेत् सर्वार्थप्राप्तये ॥ ३९ ॥
 तार्तीयविद्यापुटितं नामालिख्य तु साधकः । ऊर्मिकादौ बहेत् सर्वसंपदेऽरिष्टशान्तये ॥ ४० ॥
 कृत्वाश्मनि तथा यत्र तडागादिषु मध्यतः । स्थापयेत् तत्र ये स्नाता नराः स्युः सुखिनोऽनिशम् ॥ ४१ ॥
 प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदरूच मूर्त्रैरष्टभिराहितैः । कोष्ठान्येकोनपञ्चाशत् तेषु कोणेषु मार्जयेत् ॥ ४२ ॥
 चतुर्विंशति कोष्ठानि शेषेषु विलिखेत् क्रमात् । दिच्चेकतस्त्रिकोणानि प्राणारम्भाद् प्रवेशतः ॥ ४३ ॥
 तार्तीयस्य च मेदोत्यचतुर्विंशतिमालिखेत् । विलोमेनाथ मध्यस्थे तत् समाध्यं समालिखेत् ॥ ४४ ॥
 सिद्धवज्राभिर्धं यन्मशेषशुभटायकम् । विनाशनमरिष्टानां जयर्मागम्यदायकम् ॥ ४५ ॥
 समरे विजयप्राप्त्यै विभृयात् तद्विवादजे । समस्ते धारयेत् क्लेशे विजयं सुखमाप्नुयात् ॥ ४६ ॥
 प्रतिमामं च पूर्णायामभिषिञ्चेच्च तत्र वै । स्थापयित्वा घटं प्राग्ब्रूत ममस्ताभ्युदयाय वै ॥ ४७ ॥

पुत्रार्थं कन्यकावाप्त्यै वराप्त्यै कन्यका तथा । दाराधनपशुप्राप्त्यै नरनारीनृपादिनाम् ॥ ४८ ॥
 नृवायाविग्रहसंसिद्ध्यै वाक्सिद्ध्यै गेटसिद्ध्ये । धारयेत् सिद्धवच्चं तु समलेपु प्रसिद्ध्ये ॥ ४९ ॥
 ललिताविद्याया विद्यामन्यां यत्नेन चाभुना । यन्मन्यत् समं वेत्ति योऽपौ स्यान्मूढचेतनः ॥ ५० ॥
 प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदक्च सूत्राख्यष्टादश विषेत् । तैस्तत्र कोष्ठानि तथा नवाशीतिशतद्वयम् ॥ ५१ ॥
 तेषु कोष्ठेषु कोष्ठानि मार्जयेत् पूर्ववत् प्रिये । पद्मशिखिष्टनजे तु चतुर्भिर्दक्षिणैश्चकोणकम् ॥ ५२ ॥
 विधाय , प्राग्बहिर्भ्यात् प्रादक्षिण्यप्रवेशतः । विलिखेत् तद्वितीयाद्येत्यभेदास्तु विलिखेत् ततः ॥ ५३ ॥
 त्रिकोणेष्वथ तार्तीयं ससाध्य मन्त्रतस्तथा । नवसंवि लिखेद्विद्यादृष्टत्रयमथ त्रिशः ॥ ५४ ॥
 दक्षप्रये स्वायकूट मध्ये तार्तीयक तथा । वामत्रये द्वितीयं च लिखेत् साध्ये तृतीयकम् ॥ ५५ ॥
 एतत्तु कोष्ठवज्राख्य यन्निर्धार्यदायकम् । फलानि सर्वयन्त्राणा पटलेऽस्मिन् शृणु प्रिये ॥ ५६ ॥
 तत्रेऽस्मिन्नन्यत्रेषु यत्र यत्रास्ति यत्फलम् । प्राक् तदेवमेकैकं योजयेत् सर्वमेव च ॥ ५७ ॥
 तेनात्र यन्निर्माणमात्रमेवोच्यते मया । फलानि वाञ्छयावाप्तोक्त्यन्ताश्रमयोजनैः ॥ ५८ ॥
 अतः फलानि यन्त्राणामिह नोक्तानि कुम्भशः । सर्वं च सर्वदा सर्वसमीहितफलाप्तिकृत् ॥ ५९ ॥
 प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदक्च पङ्क्तिशाला समार्हितैः । सूत्रैः कोष्ठानि जायन्ते पदशतं पञ्चविंशतिः ॥ ६० ॥
 तेषु कोष्ठेषु परितो मार्जयेददसप्ततिम् । शिष्टे चतुर्भिस्तत्तत्तं च विदध्याद् दिक्षु पूर्ववत् ॥ ६१ ॥
 तेषु तार्तीयविद्यां च ससाध्या प्राग्बटालिखेत् । शिष्टेषु सप्तनवतिदिशते मध्यतस्तथा ॥ ६२ ॥
 सर्वमन्यस्यकोष्ठस्य पार्श्वयोरुभयोरपि । कोष्ठानि त्रीणि तिर्यक्च सधीकृत्य तयोस्तथा ॥ ६३ ॥
 उपर्यपथ द्वे तु सधीकुर्यात् ततस्तथा । तयोरधोर्ध्वं च तथा द्वे कुर्यादथैकधा ॥ ६४ ॥
 तदधोपरि तथा तैर्लैकं च द्वयं द्वयम् । एकीकृत्य पुनधोर्ध्वं द्वे तन्मार्जयेत् तथा ॥ ६५ ॥
 ततो मालावदुपरि पार्श्वयोश्च प्रमार्जयेत् । दशखण्डानि शिष्टैस्तु मध्ये लिङ्गं भवेत् तथा ॥ ६६ ॥
 एवं लिङ्गः समारूपातश्चतारिंशद्विरेव च । शिष्टानि कोष्ठवज्राणि दिशतं दशपञ्च च ॥ ६७ ॥
 लिङ्गस्य पार्श्वयोर्मृष्टान्येकविंशतिपुमनकम् । तस्य लिङ्गस्य मध्यस्थपत्तया तार्तीयमालिखेत् ॥ ६८ ॥
 ऊर्ध्वादि मायामध्यस्थं सर्वमध्ये समाध्यकम् । सर्वत्र तार्तीयविद्यालिखनं समुदीरितम् ॥ ६९ ॥
 लिङ्गरूपेण नरसु पार्श्वपटकेषु पूर्ववत् । विद्याशेषं समालिख्य प्राग्बदारम्भतस्तथा ॥ ७० ॥
 त्रिषाद्वितीयभेदोत्थं तदिशशतमालिखेत् । दिशस्तत्र यजेद् देवीमावाह्य परिवारकैः ॥ ७१ ॥
 स्यापयेद्विनियोगेषु प्रोक्तेषु परमेश्वरि । नामाध्यमस्ति भुवने यन्मैत्रैर्मयोदितैः ॥ ७२ ॥
 एकादिद्वयममृद्भ्या पार्श्वयोः कोष्ठवर्धनम् । एकोनविंशकोष्ठान्वं कृत्वा लिङ्गं तथोपरि ॥ ७३ ॥

१ 'वा' स पाठ । २ 'सु' ति' स पाठ । ३ 'वश्य यन्त्रस्य' स पाठ । ४ 'तदेव' स पाठ । ५ 'मान' स पाठ ।
 ६ 'समाहर्त' स पाठ । ७ 'वज्रशेषानि' स पाठ । ८ 'मकोरमे' स पाठ ।

कृता प्राग्वध्यतः प्राग्वच्चत्तारिंशद्भिरेव हि^१ । तेषु मूलादि परितो मध्यान्तं विन्यसेत् तथो^२ ॥ ७४ ॥
 विद्याद्वितीयभेदोत्था विद्या विंशतं प्रिये । लिङ्गस्य मध्यकोष्ठान्तं शिष्टं कोणेषु मलित्वेत्^३ ॥ ७५ ॥
 विधाय चतुरस्रं तु सूत्रद्वयनिपातनात् । सर्ववासे तदावदं तस्योपरि ममालिखेत्^४ ॥ ७६ ॥
 पञ्चविंशः मस्रकोष्ठेषु पर्यायिर्दीस्तयार्णकान् । नित्यापर्यायजनिते पार्श्वयोर्दक्षवामयोः^५ ॥ ७७ ॥
 मध्ये युगोदयार्णो^६ तु लिखेत् शोक्त्रक्रमेण वै । लिङ्गाग्रमध्यादभितः पिण्डिकायां च संलिखेत्^७ ॥ ७८ ॥
 विद्याः प्रथमभेदोत्थाश्चतुर्विंशतिकास्तथा । कृत्स्नं वै मेरुलिङ्गं तु यत्र तत्रैव तां लिखेत्^८ ॥ ७९ ॥
 समस्तवाञ्छितप्राप्त्यै जवारोग्यापुराण्ये । पटादौ तत् समालिख्य पूजयेद्वित्यश्व ताम्^९ ॥ ८० ॥
 (प्राक् प्रत्यग् दक्षिणोदक् च सैकविंशतिवृत्ततः । चतुःशतानि कोष्ठानि भवति मुमपानि वै^{१०} ॥ ८१ ॥)
 तस्यैकपार्श्वयोभागे पञ्च कोष्ठानि मार्जयेत् । तत्रोपरि पद् सप्तत्येवमेकादशावधि^{११} ॥ ८२ ॥
 मार्जयेदुपरिष्ठाच्च तस्यैव प्रतिलोमकम् । तथा कुर्यात् पार्श्वयोश्च तेनाधिष्ठानपिण्डके^{१२} ॥ ८३ ॥
 भवतत्रोपरिष्ठात् पञ्चविंशतिकोष्ठकैः । लिङ्गमन्यानि पार्श्वस्यमार्जनाद् भवति^{१३} प्रियं^{१४} ॥ ८४ ॥
 अधिष्ठाने पिण्डिकायां तद्द्वितीयाविभेदतः । लिङ्गे प्रथमभेदोत्थान्तमध्यस्थे स्ववाञ्छितम्^{१५} ॥ ८५ ॥
 मध्ये तद्दिनजां विद्यामिति शोक्त्रं तवानये । महालिङ्गाभिर्भ्यं यत्र तत्र पूजाखिलेष्टदा^{१६} ॥ ८६ ॥
 समन्त्रिरेखा निष्पाद्य योनिं तस्यास्तु मध्यतः । तत्तत्सूत्रवशात् कुर्याद् दश त्रिषु तथा समम्^{१७} ॥ ८७ ॥
 एवं कृतेऽत्र परितो लिखेत्तां विंशतिं शतम् । शिष्टमध्यत्रिकोणे तु लिखेद्वाञ्छितमात्मनः^{१८} ॥ ८८ ॥
 तत्र तामर्चयेत् प्राग्वत् स्यापयेच्च तथा तथा । (तत्र खेष्टमवामोति योनिचक्रानुभावतः^{१९} ॥ ८९ ॥
 समन्त्रिरेखं निष्पाद्य त्र्यस्रं योनिं च सङ्गतम् । तत्र तिर्यक् चतुःसूत्रपातनादन्यतस्तथा^{२०} ॥ ९० ॥
 तिर्यक् सूत्रं मार्जयित्वा पूर्वशृङ्गात् तथाभितः । प्रवेशगत्या विलिखेत् ताश्चतुर्विंशतिं क्रमात्^{२१} ॥ ९१ ॥
 विलिख्य शिष्टवज्रस्थं विलिखेन्निजवाञ्छितम् । तत्र तां पूजयेद् देवां पूर्णासिष्टार्थसिद्धये^{२२} ॥ ९२ ॥
 तथा विधाय दशभिर्दशभिः सूत्रपातनैः । द्वितीयभेदान् विलिखेत् तथा साध्यसमन्वितार्न्^{२३} ॥ ९३ ॥
 तत्रापि पूजनाद्यैस्तु सिद्धयो निजवाञ्छिताः । पूर्वमूर्ध्नां तृतीयात्यविद्याभिरभिकेन्पयेत्^{२४} ॥ ९४ ॥
 तेऽपि वाञ्छितसंसिद्धिं कुर्युरेव सुनिश्चितम् । कोष्ठयत्रविभेदानि शृणु वक्ष्ये यथाविधि^{२५} ॥ ९५ ॥
 ननपोडशकोष्ठादि संवर्धं विषमं समम् । तेष्वङ्कानि समं कृत्वा पञ्चौ तेषु समालिखेत्^{२६} ॥ ९६ ॥
 विद्यातृतीयभेदोत्थांस्तत्तदङ्कानुगुण्यतः । मनीषितं च संलिख्य तेषां मध्यम्यकोष्ठतः^{२७} ॥ ९७ ॥
 विदध्याद्वाञ्छितं सर्वं तैर्यज्ञैः कल्पितैस्तथा । वरयाकर्षणविद्वेषस्तम्भनोच्चाटनादिकम्^{२८} ॥ ९८ ॥
 आपुरारोग्यविजयविभूत्याद्यं च सिध्यति । स्थापनाद्वारणाञ्चान्यैरुपायैः साधकोऽनिशम्^{२९} ॥ ९९ ॥

१ 'वे' ख पाठः । २ 'कृमात्' ख पाठः । ३ 'दक्' ख. पाठः । ४ 'श्वेन्यत्' ख पाठः । ५ 'विङ्गमित्यस्य भवतीत्यन्वयः ।

६ 'दा' ख पाठः । ६ 'ता.' ख पाठः । ७ 'स्यु' ख पाठः । ८ 'एव पूज्य' ग. पाठः । ९ 'रि' क पाठः ।

इति देव्या चक्रमेदास्तबोक्ताः सर्वमिद्विदाः । अशेषं देवि ते प्रोक्षं यन्मसिध्यमिधायमे ॥१००॥
शते । अत्र प्रोक्तयन्त्रक्रमस्तु गुरुमुखाद्व्यगन्तव्य ॥

अथ वासनामाह धीतन्त्रराजे—(३६ प०)

अथ षोडशानित्यानां स्वात्मत्वे वासना मृगु । यया तन्मयतामिद्धिः प्रत्यक्षा भवति ध्रुवम् ॥ १ ॥
गुरुराद्या भवेच्छक्तिः सा विमर्शमयी मता । नवत्वं तस्य देहस्य रन्ध्रत्वेनावभासते ॥ २ ॥
गुरुमभ्यात्मनामैष्यत्यबुद्धिर्विमर्श । त्रैलोक्यमोदनादिस्वर्गानन्दमयान्तर्गमया नयत्वमित्यर्थः ।

बलिदेव्याः स्वमायाः स्युः पञ्चगौ जनकात्मिका । कुरुकुला भवेन्माता पुरुषार्थास्तु सागराः ॥ ३ ॥
अथ मायापाशैरिष्यं सात्त्विकी-राज्यी-तामसी चेति, पतास्त्रिस्त-कुरुकुलाश्लेषरूपा । जनकात्मिका
मूलभूता इत्यर्थः ।

रत्नद्वीपो भवेद्देहो नवत्वं धातुरोमभिः । सकल्पाः कल्पतरवः स्वाधारा ज्वतवः स्मृताः ॥ ४ ॥
स्वगुरुमात्मनोऽस्थिमज्जागुह्याण्यजायास्या नव धातवो नवतरुहरूपा इत्यर्थः । रोमाण्येव कल्पवृक्षाः,
पडाधारा पट्टतव ।

ग्रहर्षराशिवक्त्रेण कालात्मा पश्चिमासुखः । तेन पूर्वाभिमुख्यं स्यादन्यत्ते कथितं मिथः ॥ ५ ॥
ज्ञाता स्वात्मा भवेज्ज्ञानमर्घ्यं ज्ञेयं बहिःस्थितम् । श्रीचक्रं पूजनं तेषामेकीकरणमीरितम् ॥ ६ ॥
तेषां ज्ञातृज्ञानज्ञेयानाम् ।

श्रीचक्रे मिद्वयः प्रोक्ता रसा नियतिसंप्रदाः । ऊर्मयः पुण्यपापे च ब्राह्म्याद्या मातरः स्मृताः ॥ ७ ॥
रसा पद । नियतिसत्त्वतुर्विधा नियतिपुण्यप्रकृत्यहङ्कारा । पद्ममयं लुप्तपिपासाशोकमोहजरासृत्ययः, पुण्य-
पापे च पते अष्टौ ब्राह्म्यादिमातृका इत्यर्थः ।

भूतेन्द्रियमनास्पेयं क्रमाभित्यक्तलाः पुनः । कर्मेन्द्रियार्था दोषाश्च ज्ञेयाः स्युः शक्रयोऽष्ट वै ॥ ८ ॥
पञ्चमूलानि पञ्चमानेन्द्रियाणि पञ्चकर्मेन्द्रियाणि मनश्च । कर्मेन्द्रियार्था वचनादानविहरणविसर्गानन्दाः ।
दोषा वातादयः ।

नाट्यधतुर्दश प्रोक्ताः चोभिययाद्यास्तु शक्रयः । वायवो दश संप्रोक्ताः सर्वसिद्ध्यादिशक्रयः ॥ ९ ॥
नाट्यधतुर्दश प्रागुक्ता मसिद्धा ।

चक्रयो दश संप्रोक्ताः सर्वज्ञाद्यास्तु शक्रयः । शीतोष्णसुखदुःखेच्छा गुणाः प्रोक्ताः क्रमेण वै ॥ १० ॥
बहिर्न्यायाः शक्तयः स्युस्तन्मात्राः पुष्पसायकाः । मनो भवेदिच्छुधनुः पाशो राग उदीरितः ॥ ११ ॥
द्वेषः स्यादकुशः प्रोक्तः क्रमेण वरवर्णिनि । अन्यज्जाहङ्कृतिमहदाकाराः प्रतिलोमतः ॥ १२ ॥
कामेश्वर्यादिदेव्यः स्युः संवित् कामेश्वरः स्मृतः । स्वात्मैव देवता प्रोक्ता ललिता विश्वविग्रहा ॥ १३ ॥
लौहित्यं तद्विमर्शः स्यादुपास्विरिति भावना । मिद्धिस्त्वनन्यचित्तत्वं मुद्रा वैभवभावना ॥ १४ ॥
उपचाराश्रयत्वेऽपि तन्मयत्वाप्रमत्तता । प्रयोगास्तु विकल्पानां हेतोः स्वात्मनि नाशनम् ॥ १५ ॥

यत्राणि मन्त्राः सर्वत्र स्वात्मत्वे स्वैर्यसाधनम् । सन्ध्यासु भजनं देव्या आदिमध्यान्तभजनम् ॥ १६ ॥
 अन्यास्तु शक्रयथक्रगामिन्यो याः समन्ततः । तास्तु विश्वविकल्पानां हेतवः समुदीरिताः ॥ १७ ॥
 न्यामस्तु देवतात्वेन स्वात्मनो देहकल्पनम् । जपस्तन्मयतारूपभावनं मन्मगीरितम् ॥ १८ ॥
 होमो विश्वविकल्पानामात्मन्यस्तमयो मतः । तेषामन्योन्यसंभेदभावनं तर्पणं स्मृतम् ॥ १९ ॥
 मोहाज्ञानादिदुःखानामात्मन्यस्तमयो दृढम् । अभिषेकस्तु विद्या स्यादात्मा सर्वाश्रयो महान् ॥ २० ॥
 उपाधीनां तु राहित्यप्रपदेश इतीरितः । दक्षिणा भेदशून्यत्वं शुश्रूषा स्वैर्यमुच्यते ॥ २१ ॥
 तिर्यरूपेण कालेन परिणामावलोकनम् । नित्यापञ्चदशैताः स्युरिति प्रोक्तास्तु वासनाः ॥ २२ ॥
 पृथिव्यादीनि भूतानि कनिष्ठाद्याः क्रमान्मताः । तेषामन्योन्यसंभेदप्रकारैस्तत्प्रपञ्चता ॥ २३ ॥
 ललितायास्त्रिभिर्धैः सकलार्थोऽभिधीयते । शेषेण देवीरूपं तु तेन स्यादिदमीरितम् ॥ २४ ॥
 अशेषतो जगत्कृत्स्नं हृल्लेखात्मकमीरितम् । तस्याथार्थस्तु कथितः सर्वतन्त्रेषु गोपितः ॥ २५ ॥
 व्योम्ना प्रकाशमानत्वं ग्रममानत्वमाग्निना । तयोर्वैमर्श ईकारो विन्दुना तन्निफालनम् ॥ २६ ॥
 अथ मन्त्रविनिर्माणविधानमभिधीयते । मन्त्रवीर्यसुसिद्धानामितरेषां विशेषकृत् ॥ २७ ॥

मागुरुक्रमक्रमानामित्यर्थः । (मन्त्रवीर्यधानसुसिद्धानाम् । इतरेषां तज्जानसिद्धिरहितानाम्)

मन्त्रा एकाक्षराः पिएडाः कर्तव्योऽक्षरा मताः । वर्णत्रयं समारभ्य नवार्णावधि बीजकाः ॥ २८ ॥
 ततो दशार्णमारभ्य यावद्विंशति मन्त्रकाः । अत ऊर्ध्वं गता मालास्तासु भेदो न विद्यते ॥ २९ ॥
 तथैव पिएडकर्तव्योर्भेदो बीजेषु वर्णतः । पदैर्मन्त्रेषु भेदः स्यात्तेषां संख्याः शृणु क्रमात् ॥ ३० ॥
 पद् चतुर्विंशति तथा शतं विंशतिसंयुतम् (१२०) । सविंशति सप्तशतं (७२०) चत्वारिंशद्विरन्वितम् ॥
 सहस्रपञ्चकं (५०४०) पञ्चाक्षत्वारिंशत्सहस्रकम् । त्रिशतं विंशति (४०३२०) तत्सिल्लवेण समन्वितम् ॥
 द्विपष्टिंश सहस्राणां सारीत्यष्टशतं त्रिंशति (३६२८८०) । भेदसंख्यास्तु सप्तानां ताभिरन्याः समुन्नयेत् ॥
 प्रस्तारक्रममेतेषां शृणु देवि यथाक्रमम् । एतैरेवोन्नयेन्मन्त्रपदभेदानुक्रमम् ॥ ३४ ॥
 तिर्यग्रेखाद्वयं कृत्वा तत्राधोर्ध्वं लिखेत् क्रमात् । रेखाश्चतस्रः पञ्चैवमृज्वाकारा दशावधि ॥ ३५ ॥
 तदधो वर्धयेद्रेखास्तत्तत्संख्याद्गुलावधि । तिर्यग्रेखास्तावतीश्च कृत्वा तेष्वङ्गमालिखेत् ॥ ३६ ॥
 सव्यदक्षस्थितेष्वेव कोष्ठपङ्क्तिष्वनुक्रमम् । आधे द्विद्विक्रमादङ्गान् पूरयेत् तर्धचोदितात् ॥ ३७ ॥
 एतेनान्यत्र सर्वत्र देयानङ्गाननुक्रमम् । द्वितीयपङ्क्तौ प्रथमे खण्डे शेपास्तु पूरयेत् ॥ ३८ ॥
 द्वितीयादध्वपि तथा शेपान् खण्डेषु पूरयेत् । तर्धस्तृतीयपङ्क्तौ तु खण्डान् शेपैस्तु पूरयेत् ॥ ३९ ॥
 चतुर्थादध्वपि तथा नवमान्तं समालिखेत् । तिर्यक् पङ्क्तिष्वनभ्यस्तक्रममङ्गांस्तु सर्वतः ॥ ४० ॥

१ 'वज्रनम्' ग पाठ । २ 'मवेत्' ख पाठ । ३ 'कालस्य' ख पाठ । ४ तादात्म्यविमर्शनिर्णय इत्यर्थः । ५ 'मन्त्रादिनवान्तानामित्यर्थः ।

६ 'तत्र' ख पाठ । ७ 'नयेत्' क पाठ । ८ 'तृतीयपङ्क्तौ तु शेपैस्त्वेवमेव समालिखेत्' ख पाठ ।

एष कृते भवेद्विद्या सर्वोर्ध्वा वीरवन्दिते । सर्वाधस्तादिलोमा सा मध्यस्था व्याकुलकमार्य ॥४१॥
ताभिः सर्वाभिरप्याशु सिध्यत्येवामिवाञ्छितम् । ॥

इति ॥ तथा—(३५ प० ३८ स्तो०)

अनुष्णशीते विजने सुममे स्मभिमिधे । गृहे वा मण्डपे स्थिता पीठं धमलितोदरम् ॥ १ ॥

विन्यस्य तस्मिन् पूर्णाया शुभचे वा शुभोदये । कुचन्दनैः कुटुम्बैर्वा दर्दरेवोपदेशतः ॥ २ ॥

कृतोक्तं मण्डलं मार्णं तत्रावाप यजोच्छ्रिताम् । नित्यशो मातृका जप्तात् मप्रदावानुमारतः ॥३॥

एवमब्दे तु संपूर्णेशोभयेवाय मप्रति । कुर्यान्मन्त्रमभीष्टार्थगमकं प्रोक्तयोगतः ॥ ४ ॥

अथ प्रागुक्तारम्भनन्तं स्नात्वा यद्यद्भूतरश्मिमाहृत्य यस्मिन्मन्त्रे दृश्यते तत्तद्भूतार्थयुक्ततत्तन्मण्डलं विलिख्य,
तन्मध्ये तद्भूतरश्मिकृतमद्राच्युर्वाशेषत्वेदेवतापूजायन्त्रं विनिरूप्य, तत्तदुपचारैः संपूजयन् तत्तद्भूतार्थमा-
लया स्वेष्टदेवतामन्त्रं जपन् प्रोक्तसिद्धिमवतीत्यर्थः, मन्त्रसिद्धिरपि भवतीति ॥ तथा—

नमोऽग्निवायुप्रायाणांः क्रूराः क्षोभक्रूराः मताः । भूतोयप्रचुराः सैन्याः सैन्याः सिद्धिकराः मताः ॥५॥

अथ येषु येषु मन्त्रेषु आकाशाग्निवायुवर्णप्राचुर्यं दृश्यते तैस्तैर्मन्त्रैस्तत्तन्मण्डले कृत्प्रयोगा कर्तव्या । येषु
येषु मन्त्रेषु सौम्यभूतरश्मिप्रचुरता दृश्यते तैर्मन्त्रैस्तत्तन्मण्डले सौम्यप्रयोगा सिध्यन्तीत्यर्थः ।

एषामन्योन्यमभेदेवाह्नुयाद्ब्रह्मोऽख्यः । तैस्तथा भजनात् सिद्धाः फलन्ति स्वैक्ययोगतः ॥ ६ ॥

द्वित्रिचतुष्टयपञ्चभूतरश्मिसाङ्ग्यमन्त्रा यद्यथे जायन्ते, तादृशमन्त्राणि तत्तद्भूतसाङ्ग्यमण्डलेषु भजनं कुर्यात्-
तत्सिद्धिमवतीति । अत्र क्रमस्तेषां योदव्य —मन्त्राक्षराणि स्वयंस्वरूपेण पृथक्पृथग्विलिख्य, तत्तद्वर्ण-
स्य प्रागुक्तपञ्चभूतरश्मिजन्म पृथक्पृथग्विलिख्य, तत्तद्भूतरश्मिना पृथक्पृथग्विलिख्यमेतन्नेन भूताधिप्यता विज्ञाय,
सस्य भूतस्याधिप्यता सधद्यते तत्तन्मण्डलगमं पूजायन्त्रं विनिरूप्य । पूजायन्त्रमपि प्रचुरभूतमण्डलमध्ये
तन्मादून तद्बहिस्तन्मादूनं तद्बहिरेवमुत्तरोत्तरं न्यूनाधिकभावेन विलिख्य, तादृशकल्पितोपचारैस्तत्तदाव-
र्णदेवतानां तत्तद्भूतार्थसंधानेन संपूजयन् तथैव भूतार्थघटितमालया जपेत्तत्तत्सिद्धिमवतीत्यर्थः । इदं सर्वं
शुभतः शान्ततश्च सम्पन्नविश्राय भजनं कुर्यात् ॥ तथा—

मन्त्रार्थास्त्रिविधा ज्ञेया ज्ञातव्याः सिद्धिकाङ्क्षिभिः । पूजापटलमप्रोक्तास्त्रिविधाः स्वरूपासकाः ॥७॥

वर्णसोदयप्रातिष्ठपदे बुद्धिनिवेशनम् । एकोऽन्यः सर्वतः सिद्धेषुत्पत्त्यर्थाभिधीक्षणम् ॥ ८ ॥

वाच्यवाचकमभेदाभावनट्टिमिरारिताः । एषा पञ्चप्रकाराणामशेषेषुशेषमिद्विदाः ॥ ९ ॥

अत्र मन्त्रार्थविलिखने त्रैविध्यं लक्ष्यते, तत्र वर्णकदम्बकं पदे, पदकदम्बकं वाच्यमिति, प्रतिवर्णं उदयो
विद्यान्तिश्च पदे पदे ज्ञातव्या । तादृशपदेषु बुद्धिनिवेशनं कृत्वा तादृशबुद्धिपूर्वकं जपेदित्येकः । द्वितीयस्तु
प्राचीनेर्जात्यन्तसिद्धयुत्पत्त्यर्थार्थाभिधीक्षणपूर्वकजायकः । तृतीयस्तु मन्त्रनष्टतत्त्वपदवाक्यतत्प्रतिपादकद्वय-
तानां वाच्यवाचकमात्रनाट्टिमिरापासकः । प्रोक्तपञ्चभूतार्थतद्भूतरश्मिवत्तद्भूतसाङ्ग्यरश्मिप्रकाराणां प्रोक्तोपासना-
क्रमेणशेषमिदयो भवन्तीत्यर्थः । तथा—(३५ प० ३८ स्तो०)

मिदमन्त्रेण कर्तव्याः प्रयोगाः नान्यथा प्रिये । जराणामिव मन्त्राणां देवतानां च पार्वति ॥ १ ॥

अन्योन्यं वैरमम्येव गुणभूतममन्यवात् । आग्नेयानां च भौमानामाप्या मन्त्रास्तु वैरिणः ॥ २ ॥
 वादव्यानां जलानां च भौमानां स्यात् परस्परम् । स्त्रीर्देवत्या वैरिणः स्युः पुंर्देवत्वस्य भूयमा ॥ ३ ॥
 स्त्रीर्देवत्वेषु सौम्यानां क्रूराणां स्यात् परस्परम् । तथैव पुंर्देवतानां तन्त्रितानर्गमेहयोः ॥ ४ ॥
 शास्त्रा तु यन्निर्णयानां स्यादवोरात्मस्य चक्रतः । मन्त्राणां देवतानां च वैरीकरणमीश्वरि ॥ ५ ॥
 कथयामि शृणु प्राज्ञे येन लोकोज्ज्वलीयते । वैपम्यभजनं पुंमामन्त्रानादाशयात्तथा ॥ ६ ॥
 तेन मन्त्रा देवताश्च क्रुद्धा हन्युरुपासकम् । तस्मात् सर्वस्य लोकस्य मन्त्ररीर्यं हि जीवितम् ॥ ७ ॥
 यन्निष्ठानापमी दोषा न स्पृशन्ति कदाचन । गुरोः शुश्रूषया काले दीक्षया लब्धमादरात् ॥ ८ ॥
 तदात्रया भवेदेकरूपं मन्त्रं स्वसिद्धये । अन्यथा माधकं हन्याच्छस्त्रेण रिपुतो भयात् ॥ ९ ॥
 दारिद्र्याद् दीर्घरोगाद्वा व्यसनेष्वतिसर्जनात् । यो यो मन्त्रस्तस्य तस्य वर्णोपधिनिर्मिता ॥ १० ॥
 तत्तद्वर्णोत्पत्त्यसंख्याभिर्गुलिका मन्त्रसिद्धिदा । तयाभिपेक्षस्तद्वरणं तत्तत्खादस्तद्विलेपनम् ॥ ११ ॥
 तत्पूजा च तथा मिद्विलाभाय स्यान्नचान्यथा । ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायाचार्यवर्य-भगवत्पुण्यपाद-श्रीगोविन्दाचार्यशिष्य-श्रीभगवच्छङ्कराचार्य-
 शिष्य-श्रीविष्णुशर्माचार्यशिष्य-श्रीप्रगल्भाचार्यशिष्य-श्रीविद्यारण्यविरचिते
 श्रीविद्यार्णवाख्ये तन्त्रे एकविंशः श्वासः ॥ ३१ ॥

अथ

द्वात्रिंशः श्वासः

अथ महागणपतिमन्त्रा प्रदर्शयन्ते—

अथ वक्ष्ये महादेवि मन्त्रमेकाक्षरं परम् । शार्ङ्गो ग्रीविपुतः प्रोङ्गो गणेशस्यैकवर्णकः ॥ १ ॥
इति । शार्ङ्गो गकार । प्रोतिरुत्स्वार । नारायणीये त्वस्य मन्त्रस्य पञ्च भेदा उक्ता । यथा—
“खान्तं सान्तरिपं सान्द्रमुमन्त विद्वैयुत केतल पञ्चैतानि पृथक्फलं विदधते बीजानि विमिश्रितु ” इति ।
अन्तो विसर्गं , रिपं मकार ताभ्या सह वर्तमानं सान्तो गकार , तेन गं ग इति सिद्धः । कला
विसर्गं तद्युक्तोऽग्न्यस्तेन गं । विन्दुश्च औच ताभ्या युत इत्यपरः । केतलं विन्द्वादिगहितं । तथा—
“गणकं स्यादृविशङ्खो निषृद्धिप्रोऽस्य देवता ” इति । प्रयोगसारे—

आदौ गणज्ञयायोत्तवा स्वाहा हृदयमुच्यते । एकदंष्ट्राय चामाप्प हुंफद् विद्याशिरस्तथा ॥ १ ॥
शिखाप्यचलशब्दादिकर्णिते हृतो नमः । कवचं गजरक्ताय नमो नमः इतीरितम् ॥ २ ॥
महोदराय चण्डाय हुंफडित्यस्त्रभिष्यते । एतान्यङ्गानि विन्यमेत् पञ्चाङ्गानि मनीषिभिः ॥ ३ ॥
इति पञ्चाङ्गानि उक्ताणि । सारसंग्रहे तु—“ पद्दीर्घेण निजेनैव बीजेनाङ्गानि योजयेत् ” इत्युक्तं । तदेतयो-
र्विकल्पः । “समांशुना वा बीजेन पङ्क्तानि नियोजयेत् ” इति प्रयोगसारवचनात् । एवं समांशुना पद्दी-
र्घेण पद्दीर्घयुक्तेनेति यावत् । अत्र यथागुरुपदेशं कार्यमिति । प्रयोगसारे—

रङ्गो रङ्गाङ्गरागाशुक्रकुसुमपुतस्तुन्दिलथन्द्रमौलि-
नेत्रैर्युक्त्रिभिर्बाभनकरचरणो बीजपूराचनासः ।

हस्ताग्रकल्पपाशाङ्कुशरदवरदो नागवक्त्रोऽहिभूषो

देवः पद्मासनो वो भवतु नतसुरो भूतये विभराजः ॥ १ ॥

चामार्धयोरारये तदाद्यधस्तनयोरन्ये , इत्याद्युधध्यानम् । सारसंग्रहे—

रक्ताभः शशिर्मौलिरङ्कुशगुणौ दन्तं वरं धारयन्

हस्ताब्जैर्द्विगदाननखिनयनो रङ्गाङ्गरागावृतः ।

बीजापूरधृत्करोरुजठरो दानार्दगणदम्यलो

विमेशः फणिभूषणो गणपतिर्भूयाद्भवद्भूतये ॥ १ ॥

(तत्रार्दं वेदिकानां च गकारं केवलं मनः । लक्ष्मणा विन्दुयुक्तो द्विविन्दुः पूर्वपर्मिणाम् ॥ पुनर्द्वययुतं पञ्चाङ्गं-
भावेति गौमिति । रङ्गामुनेर्योमेति च पातालाङ्गाय ईरितम् ॥ इति मेरुनन्दे ।) १ ‘पद्मस्य’ ख पाठः ।

अथ दक्षोष्पादि तदधोन्तमायुधध्यानम् । गृहत्कर- शुल्कादण्ड- (इति ध्यान्वा गणेशानं मानसैरुपचारकैः ।
पूजयित्वेति शेषः । तीर्थादिशक्तिमंयुक्ते पाठे त्वावाहा पूजयेत् ।) प्रपञ्चनारे—

तीर्था ज्वालिनीनन्दे ममोगदा कामरूपिणी चोग्रा

तेजोवती च मत्वा संप्रोक्ता विघ्ननाशिनी नवमी ॥ १ ॥

बीजान्ते मर्षशक्ति-श्रोत्र्वा कमलामनाय नम इति च

आसनमन्त्रः प्रोक्तो नवशक्त्यन्ते समर्चयेदमुना ॥ २ ॥

इति । अथ मण्डूकादिपरमत्त्वान्ता योगपाठदेयतानां पूजा प्रागेव पूजाप्रकरणे लिखितत्वाद् ग्रन्थगौरवभया-
च्चात्र न लिखिता । सारमंत्रे—

अष्टपत्रं मरोजं तु चतुरस्रत्रयावृतम् । चतुर्द्वारममायुक्तमर्चापिठं विधाय च ॥ १ ॥

तत्रावाह्य गणेशानमर्चयेदुपचारकैः । कर्णिकायां तु पूर्वादितुर्दिक्षु गणाधिपम् ॥ २ ॥

पीतं गौरं गणेशानं रक्तं च गणनायकम् । गणकीडं नीलवर्णं केमरेषु ततो यजेत् ॥ ३ ॥

अग्नीशासुरबायव्यमध्ये दिक्षु यथाक्रमम् । षडङ्गानि मनोरस्य ध्यातव्याश्चाङ्गदेवताः ॥ ४ ॥

तुषारस्कटिकरुपामनीलकृष्णारुणाचिपः । वरदाभयधारिण्यः प्रधानतनवः स्त्रियः ॥ ५ ॥

वक्रतुण्डादिकान्तौ वक्ष्यमाणान् दले यजेत् । वक्रतुण्डैकदंष्ट्रौ च महोदरगजानना ॥ ६ ॥

लम्बोदराख्यविकटौ विभ्रादभूषणवर्णकौ । दलाग्रेषु ततः पूज्या ब्राह्म्याद्यास्तष्ट मातरः ॥ ७ ॥

ब्राह्मी स्वर्णममा ध्येया मृगचर्मविभूषिता । अवमालाभये दण्डकुण्डिके दधती करैः ॥ ८ ॥

त्रिशिखं परशुं हस्तैर्महं नृकपालकम् । विभ्राणां चन्द्रगौराङ्गीं माहेशीं भावयेच्छुभाम् ॥ ९ ॥

गुणखट्वाङ्गदण्डाङ्गुरान् बहन्तीं कराम्बुजैः । इन्द्रगोपाकृष्णां ध्यायेत् कौमारीं करुणालयाम् ॥ १० ॥

अरिशङ्खकपालानि घण्टां च करपङ्क्तैः । विभ्राणां वैष्णवीं ध्यायेन्नीलमेघममप्रभाम् ॥ ११ ॥

हलं च मुमलं दोर्भिर्दधानां खड्गखेटकौ । वाराहीं भावयेच्छक्तिमञ्जनाद्रिसमप्रभाम् ॥ १२ ॥

तोमराङ्गुशवन्नाह्वियुदपूजकराम्बुजाम् । इन्द्राणीं भावयेन्मन्त्री नीलवर्णां सुभूषणाम् ॥ १३ ॥

धारयन्तीं शूलखड्गं कपालं नृशिरः करैः । चामुण्डां शोणवर्णां च मुण्डमालायुतां स्मरेत् ॥ १४ ॥

स्वर्णामावमालां च बीजपूरकपालके । पत्रं च दधतीं हस्तैर्महालक्ष्मीं स्मरेत् सुधीः ॥ १५ ॥

दक्षाय करमारभ्य तदूर्ध्वं करपर्यन्तमायुधध्यानं ब्राह्म्याः । दक्षाय च-स्थयोराद्ये तदादूर्ध्वस्थयोरन्ये माह्वया ।
कौमार्यान्तु वामोर्ध्वं करमारभ्य दक्षोर्ध्वं करपर्यन्तम् । वैष्णव्यास्तु दक्षोर्ध्वं करमारभ्य दक्षाय करपर्यन्तम् ।
अरिश्वास्तु दक्षोर्ध्वं योराद्ये तदाद्य च-स्थयोरन्ये । इन्द्राण्यास्तु वामोर्ध्वं करमारभ्य धामाद्यः-
करपर्यन्तम् । चामुण्डायास्तु दक्षोर्ध्वं करयोराद्ये वामोर्ध्वं करयोरन्ये । महालक्ष्म्यास्तु दक्षाय करमारभ्य
दक्षोर्ध्वं करपर्यन्तमायुधध्यानम् । तथा—

चतुरस्रत्रयेऽन्तःस्पर्शार्थद्वन्द्वे समर्चयेत् । दिक्पालांश्च तदस्त्राणि गणेशार्चनमीरितम् ॥ १६ ॥

इन्द्रं सुराधिपं पीतं वज्रहस्तं मवाहनम् । अग्निं तेजोधिपं रक्तं शक्तिहस्तं सुभूषितम् ॥ १७ ॥

यम वेताधिपं कृष्ण दण्डहस्तं समर्चयेत् । रत्नोधिप च निश्चेति खट्वहस्त सुधूम्रकम् ॥ १८ ॥
 पाशहस्तं सुशुभ्राङ्गं चरुणं यादमा पतिम् । वायुं प्राणाधिप धूम्रमृगशाल्यकरं यजेत् ॥ १९ ॥
 यक्षाधिपं कुबेर च मुक्तावर्णं गदाकरम् । विद्याधिप तर्पणान् स्पृच्छ शूलकरं यजेत् ॥ २० ॥
 नागाधिपं तथा रक्तं गौर चक्रकर यजेत् । लोकाधिप विधातार रक्त पत्रकर यजेत् ॥ २१ ॥
 ऐरावतं तथा पेपं महिषं मृतपूरुषम् । मरुत मृगमत्स्यां च वृषं च निषहंसकौ ॥ २२ ॥
 इन्द्रादिलोकपालानां नाहनानि विदुर्बुधः । ततो यदिस्तदस्त्राणि तत्पार्श्वे च समर्चयेत् ॥ २३ ॥
 यज्ञ पीतं सिता शक्तिं दण्डं कृष्ण समर्चयेत् । खड्गपाकाशसंकाश पार्श्वं त्रिद्युन्निभं यजेत् ॥ २४ ॥
 अद्भुता रत्नार्ण्यं च शुक्रार्ण्यं गदा यजेत् । त्रिशूल नीलार्ण्यं च यजेत् साधकमत्तमः ॥ २५ ॥
 रथाङ्गं कुरुनिन्दाभ पद्मं रक्तं समर्चयेत् । लोकपालाद्युगान्येव कथितानि मनीषिभिः ॥ २६ ॥
 य एवं पूजयेद्देवं गणेश भक्तिमयुतः । इह सुखसाखिलान् भोगानन्ते शिवपदं व्रजेत् ॥ २७ ॥

इति ॥ अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगर्षाद्व्याप्तान्ते गणेशमन्त्रेण प्राणायामप्रयं कृत्वा, शिरसि गणकाय म्रपये नमः । मुखे निचूचकन्दने नमः । हृदये श्रीविष्णुश्चराय देवतायै नमः । इति विष्णुस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये जपं विनियोगः । इति कृताञ्जलिस्तरा मूलमन्त्रेण करशुद्धिं कृत्वा, अद्भुतयो गण ज्ञयाय स्वाहा, हृदयाय नमः । तर्ज्योः एकदंष्ट्राय हुफट्, शिरसे स्वाहा । मध्यमयो अश्वलकर्णिने नमो-
 नमः, शिखायै वपद् । अनामिकयो गजवक्त्राय नमोनमः, कवचाय हुं । कनिष्ठिकयो महोदराय चण्डाय हुफट्, अस्त्राय फट् । इति मन्त्रानकुण्डलदिग्निष्ठान्तं करयोर्विन्ध्यस्य, नेत्रजर्जं हृदयादिपञ्चाङ्गेऽपि न्यसेत् । अथना गार्गा इत्यादिना करपङ्क्त्यास्त कृत्वा ध्यानावात्मपूजान्तं मोक्षविधिना कृत्वा, एकदं-
 ष्ट्राय बिम्बे चतुर्दण्डाय धीमाहि तन्नो विष्णु प्रचोदयात् । इति गणेशगायत्र्या गणेशपूजाद्व्याणि पूजा-
 स्थानं च प्रोक्ष्य, देवताग्रं पूर्वं परिकल्प्य तदनुसारेण प्राप्तनिर्भूतिकोणे श्रीपर्यादिपीठे कुङ्कुमादिना चतुर्द्वार्युक्तचतुरस्रप्रपञ्चेष्टितमष्टदलकमलं पूजायन्त्रं निर्माय, तत्र प्रागुक्तविधिना मण्डूकादिपृथिव्यन्तं संपूज्य, सुधारणस्थाने इक्षुरत्नसमुद्र संपूज्य, रत्नदीपादिपरत्तरार्चान्तेऽष्टदलकेसरेषु स्वाग्रान्मध्यान्तं—
 ओंतीमायै नमः । उगलिन्यै० । नन्दायै० । भोगदायै० । कामरूपिण्यै० । उग्रायै० । तेजोयत्यै० । सत्यायै० ।
 विष्णुनाथिन्यै नमः । इति संपूज्य, ग सर्वशक्तिरूपमहासनाय नमः, इति समस्तं पीठमभ्यर्च्य, तत्र मूल-
 मन्त्रमुच्चार्य श्रीगणेशमूर्तिं परिकल्पयामि नमः इति चक्रमध्ये मूर्तिं परिकल्प्य, मूर्त्यभागे पुष्पादिकं
 निक्षिप्य ध्यानेष्टा मूर्तिं भावयन् मूलमुच्चार्य 'श्रीगणपतिमूर्तये नमः' इति मूर्तिं संपूज्य, तस्या प्रागु-
 क्तविधिना गणेशमाद्यावाहनादिमुद्रा प्रदर्श्य, प्राग्व्रतिष्ठान्ते दन्तपाशाङ्गुलिप्रपञ्चलङ्करीजापूराख्या-
 मन्त मुद्रा प्रदर्श्य, आसनादिपुष्पान्तानुपचारानुपचर्य, कर्णिकाया देवाप्रादिचतुर्दिक्षु—ओंगणाधिपाय नमः ।
 गणेशानाय० । गणनायकाय० । गणनीडाय नमः । इति संपूज्य, अष्टदलकेसरेषु—आग्नेये ओंगणज्ञयाय
 स्वाहा हृदयाय नमः । ईशाने ओंपदंष्ट्राय हुफट् शिरसे स्वाहा० । नैऋते ओंअश्वलकर्णिने नमोनमः शिखायै
 वपद्० । वायवे गजवक्त्राय नमोनमः कवचाय हुं० । ततो देवाप्रादि चतुर्दिक्षु—ओंमहोदराय चण्डाय
 हुंफट् अस्त्राय फट् नमः । यद्वा, पूर्वोक्तस्थानेष्वेव—गा हृदयाय नमः । गौ शिरसे स्वाहा इत्यादिपङ्-
 क्तानि पूजयेत् । अत्र पङ्क्तये तु देवस्थाग्रं गो नेत्रत्रयाय वीपद् । इति नेत्रं संपूज्य पश्चाद्वर्धं पूजये-

दिति शेष । ततोऽष्टदलेषु देवाग्रदलमारभ्य—ओं प्रकृतुण्डाय नमः । एकदंष्ट्राय० । महोदराय० । गजान-
नाय० । लम्बोदराय० । पिकुटाय० । विप्रराजाय० । धूम्रवर्णाय नमः । इति प्रादक्षिण्येन संपूज्य, दला-
ग्रेषु—आं ब्राह्म्यै नमः । ईं मोहध्वज्यै० । ऊं कौमार्यै० । ऋं वैष्णव्यै० । ॠं वाराह्यै० । ॡं इन्द्रायै० ।
ओं चामुण्डायै० । अ. महालक्ष्म्यै नमः । इति संपूज्य, बहिश्चतुर्ग्रे प्रथमरीत्या देवाग्रमारभ्य—ओं सं
इन्द्राय सुराधिपतये पीतवर्णाय चङ्गदस्ताय पेरावतवाहनाय नमः । ओं रं अग्नये तेजोधिपतये रक्तवर्णाय
शक्तिहस्ताय मेघवाहनाय नमः । ओं टं यमाय प्रेताधिपतये कृष्णवर्णाय दण्डहस्ताय महिषवाहनाय
नमः । ओं लं निर्वृत्यै रत्नोधिपतये धूम्रवर्णाय चङ्गदस्ताय प्रेतवाहनाय नमः । ओं व वरुणाय जला-
धिपतये शुक्लवर्णाय पाशहस्ताय मकरवाहनाय नमः । ओं य वायवे प्राणाधिपतये कृष्णवर्णाय गुरुहस्ताय
मृगवाहनाय नमः । ओं सं कुबेराय यक्षाधिपतये मङ्गिकवर्णाय गदाहस्ताय नरवाहनाय नमः । ओं ह्रीं
ईशानाय विद्याधिपतये स्कण्डवर्णाय शूलहस्ताय घृशवाहनाय नमः । इति संपूज्य, इन्द्रेशानयोर्मध्ये
ओं आं ब्रह्मणे लोकाधिपतये रक्तवर्णाय पद्महस्ताय हंसवाहनाय नमः । निश्चिंत्यवरुणयोर्मध्ये ओं ह्रीं अन-
न्ताय नागाधिपतये गौरवर्णाय वज्रहस्ताय गण्डडाहनाय नमः । इति संपूज्य, द्वितीयवीथ्यां—ओं घञाय
नमः । शक्र्यै० । दण्डाय० । सङ्गाय० । पाशाय० । अङ्गुशाय० । गदायै० । त्रिशूलाय० । पद्माय० ।
चक्राय नमः । इति लोकपालायुधानि देवाग्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन संपूज्य, मूलमुखाय साक्षात् सपरिवाराय
श्रीगणपतये नमः, इति त्रि पुष्पाञ्जलिना संपूज्य धूपदीपादि पूज्यैर्विधिना सर्वं कुर्यादेति ॥ सारसंग्रहे—

एकलक्षं मनुं जाया जुहुयात् तद्वत्शंशतः । अष्टद्वयमहेशानि तर्पणादि ततश्चेत् ॥ १ ॥

मोदकैः पृथुकैर्लजैः सक्तुभिः सेतुपर्वभिः । नारिकेलैस्तैलैः शुद्धैः सुपर्कैः कदलीफलैः ॥ २ ॥

इति । अन्नकैकट्येण साधंद्वादशशतं जुहुयात् । उक्तं च गणेश्वरपरमार्शिन्याम्—“अष्टद्वयैस्त्रिमन्त्रैर्जुहु-
याच्च पृथक्पृथक्” । इति । अत्र जपः कृत्युगपरः । कलावेतद्यतुर्गुणं जपद्वयोमादिकं कार्यमिति । तथैव
सारसंग्रहे—

दाग्धानेन घृताह्नेन होमोऽभीष्टफलप्रदः । लक्ष्मीकामो नारिकेलैश्चतुर्ध्यां जुहुयाच्छिवे ॥ ३ ॥

तिललाजान्वितैः सक्तुनारिकेलैश्चतुःशतम् । सितपद्मादिमारभ्य प्रत्यहं च हुनेत् क्रमात् ॥ ४ ॥

चतुर्ध्वजं ततः सर्वे प्राणिनो वशगा नृणाम् । तिलस्तण्डुलसंसिक्तैर्(होमः श्रीवन्द्यकीर्तिदः ॥ ५ ॥

स्वादुन्नयपुतैर्लजैर्हुनेत् सप्तदिनावधि । कन्यार्थो लभते कन्यां वरं कान्तं वरार्थिनी ॥ ६ ॥

दधिसंसिक्तलवणैर्जुहुयाच्च चतुर्दिनम् । निशीथिन्यां च सर्वेषां भवेद्दरयं तथेप्सितम् ॥ ७ ॥

इति । अत्र सर्वत्र काम्यहोमेषु संख्यानुक्तौ कार्यस्य श्रुताध्वं ज्ञात्वा च सहस्रादिनियुतपर्यन्तं कार्यानुसारेण
जुहुयात् । उक्तं च कुलार्थे—

एकेन वाद्य सर्वैर्वा उत्कार्यगुरुलाघवम् । ज्ञात्वा देवि सहस्रं वा त्रिसहस्रं तु पञ्च वा ॥ १ ॥

अपुतं नियुतं वापि प्रयुतं वा कुलेश्वरि । तच्छक्तमोदिते कुण्डे संस्कृते हव्यवाहने ॥ २ ॥

सितार्कद्रुममूलेन कुचन्दनसुदारुभिः । गजत्रोटितनिम्बेन विषाणैर्नैव दन्तिनाम् ॥ ३ ॥

विधाय विभं संपूज्य तं स्पृष्ट्वा प्रजपेन्मनुम् । उपोषितः शुचिश्चन्द्रशे तं च समुदरेत् ॥ ४ ॥

शित्वायां व्यवहारादौ समरे विजयो भवेत् । रोचना समदानेन सङ्गप्त्वा मनुना ततः ॥ ५ ॥

समरा गजमदसहिता ।

तिलकात् सर्वराजानो लोकाः स्युर्वशगाः प्रिये । नवनीते नवे साध्यनामालिख्मानुलोमगे ॥ ६ ॥

विलोमे विप्रबीजे च तद्धृतं स्थापितानिलम् । अष्टोत्तरशत जप्त्वा तूर्णीं तद्भक्षयेत् ततः ॥ ७ ॥

सप्ताहादशगः साध्यः साधकस्य भवेद् ध्रुवम् । गणेशं तर्पयेत् तोयैः सत्त्वया वक्ष्यमाणया ॥ ८ ॥

एकोनपञ्चाशता च दिनैरिष्टमवाप्नुयात् । प्रणवादिर्मयं मयं केचिदिच्छन्ति स्मरयः ॥ ९ ॥

पूजायां च हृदन्तोऽप्येवैव स्नाहान्त ईरितः । ॥

इति । तथा सारसग्रहे—मन्त्रान्तरम् ।

स्मृतिर्भूमनुगुनिन्दुनादास्तुतमस्तकः । एकावरो गणेशस्य मन्त्र एष उदाहृतः ॥ १ ॥

इति । स्मृतिर्गकार , भूलंकार मनुर्लंकार , विन्दुलंकारेण युतस्तेन गौ इति । तथा—

शार्ङ्गा चतुर्दशार्ण्यस्वरपुगं विन्दुभूषितः । अयमेको गणपतेरेकार्णो मय उच्यते ॥ १ ॥

इति । शार्ङ्गा गकार , चतुर्दशाक्षरश्च ओकार , विन्दुरनुस्वारस्तेन गौ इति । तथा—

गणको मुनिरुक्तः स्नाद्विचृच्छन्दश्च देवता । वालो गणपतिः सर्वसुखसुखमस्कृतः ॥ २ ॥

स्येन पञ्चद्विर्धुक्तेन पठद्गानि प्रकल्पयेत् । ॥

अत्राद्ये ग्लाग्लौ इत्यादि, द्वितीये गार्गी इत्यादि करपठद्गन्पासो ज्ञेयः ॥ तथा—

ध्यानपूजाजपाद्य स्यादस्य पूर्वदेव तु । ततः मिद्रे मनौ सम्पत् पूर्वमन्त्रोदितान् प्रिये ॥ ३ ॥

प्रयोगान् विधिवत् कुर्यात् साधकोऽमीष्टसिद्धये । ॥

इति ॥ इत्यमेकारं सप्तविधं । काम्पदोममाह—दोषाभेनेति, तिलसात्रेत्यादि—श्लोकस्यापमर्थ—शुक्र-
प्रतिपदमारभ्य तच्चतुर्थ्यन्तेषु चतुर्थं दिनेषु प्रत्यहं प्रथमतस्तिलैरेकशतं, तदनु लाजैस्तदनु सकृन्मिस्तदनु

नारिकेलैस्त्रिमध्वैश्च क्रमाच्चतु शतं जुहुयात् इति । नवनीत इत्यादि, नवे नवनीते परस्परविभुजगणेश-
यीजद्वयस्य मध्ये तद्बीजद्वयविन्दुरूपाने मम, बीजाद्य अनुक्त, तयोर्मध्ये वशं कुरु कुरु, इति साध्यसा-

धककर्माणि धितिलप्य, तस्यै गणेशयीजैस्तवेष्ट्य, तत्र साध्यप्राणस्थापने विधायाष्टोत्तरशतं मूलमयं नव-
नीतं स्पृश्यादित्वा पश्चान् तद्भक्षयेत् । इत्य सप्ताहप्रयोगेन साध्यो वश्यो भवति ॥ सारसग्रहे—मन्त्रान्तरम् ।

विरिशन्द्वय मोक्ष्य वदेद्वयपतिं ततः । वेदेति च समुच्चार्य वरेदेति वदेत् पुनः ॥ १ ॥

सर्वलोकाद्वितीयान्तमन्ते वशमशोचरेत् । आनयाधिवधूरन्ते भायायं च समुद्धरेत् ॥ २ ॥

विरिविघ्नेशमन्त्रोऽयं पङ्क्तिस्तत्परो भवेत् । ॥

इति । विरिशन्द्वय विरिविरे इति । गणपतिमिति लेखनं कर्मणि द्वितीया तेन गणपतिमिति । द्वितीयान्तेन
सर्वलोकाविति । अग्रिमध् स्नाह्वा । भायायं सुवनेश्वरीबीजायं । केचित्तेन मन्त्रमेकानविशत्यष्टोत्तरशतं वदन्ति ।

तन्मते “वरवरद” इति पञ्चगव्यं लोकमिति वर्षद्वयं इति सप्तगव्यं न भवन्ति ॥ उक्तं च गणेश्वरपरांमर्शिन्याम्—
“वकारैरकावपि लोचनाद्वयौ पुनस्तथोद्धृत्य गणात्पतीति ।

सर्वं समुच्चार्य च मे वशं स्थान्माकारतश्चापि तथानयेति ॥ १ ॥

शब्दः शिरः स्यात्" इति । अस्यार्थः—यकाररेफौ लोचनाटौ प्रत्येकमिकारपुत्रौ, पुनरेतौ वराण्डधृत्य तेन विरिविरि इति । गणान्यति गणपति मय्ये मे चयमानय, शिरः स्याद्वाकारः । मायाद्यश्च पूर्वोद्धृत-
मन्त्रस्यैव मन्त्रान्तरत्वेनोक्तत्वात् । अन्ये तु—वैपरीत्येनादौ मद्रागणपतिमन्त्रस्य योजयद्कं योजयित्वा
पडिगत्यन्तरस्य द्वाविंशदन्तरत्वं वदन्ति । योजयद्कं तन्मन्त्रोद्धारप्रकरणे वदयते, वैपरीत्य तु तत्रोक्तम-
स्य । तथा—

मुनिर्गणक आख्यातशब्दो गायत्रमुच्यते । देवता विरिविमेशो दृष्टादृष्टफलमदः ॥ २ ॥

द्वितीयमन्त्रस्य निवृत्त्युद्भवः ।

वेदवेदेषुपञ्चार्यैः शरलोचनमन्त्रैः । विभक्तैर्मूलमन्त्रैः पटङ्गानि मनोरथ ॥ ३ ॥

मायाद्यानि विषेयानि जातिपुङ्गवानि मन्त्रिणा ।

वेदाश्चत्वारः । इषयः पञ्च । शराः पञ्च । लोचनं द्वयं । मायाद्यानीति प्रत्येकं मायायोजयुक्तानि । जातयो
नमः स्याद्वायव्यं इत्यादयः । एतज्ज्ञानमुक्तं प्रागेव । द्वितीयमन्त्रस्य तु मन्त्रपदैः पद्मिः पटङ्गानि ।

मिन्द्राममिमाननं विनयनं हस्तेषु पाशाङ्कुशौ

विभ्राणं मधुमत्कपालमनिशं सार्धेन्दुमालि भजे ।

पुष्ट्या भिष्टतनुं ध्वजाग्रकरया पद्मोद्भस्तया

तथोन्पादितपाणिमात्तवमुमत्पाशोद्भस्तयुत्करम् ॥ ४ ॥

वामदक्षोर्ध्वकरयोर्वामाधः करे च पाशादित्रयं, दक्षाध करं देव्या यराज्ञे, वामाङ्गनिविष्टया देव्या दक्षिण-
रेण त्रिपाक्षेयः । वामाध करेण ध्वजाग्रं स्पृशन्त्या, वामदक्षिणयोः पद्ममित्यायुधध्यानम् । पुष्करं शुष्पा-
दण्डः । द्वितीयेऽपि मन्त्रे इदमेव ध्यानम् । तृतीये तु—

बीजापूरगदे शरासनमरिं मालां च वामैः करै-

र्दचैरुपल्लपाशमार्गणरदान् रत्नाढ्यकुम्भं दधत् ।

सिन्दूरारुणविग्रहस्त्रिनयनो योन्मात्तशुण्डो गण-

स्तलिङ्गाहितपाणिमन्त्रजकरां पुष्टिं वदन् वोऽवतात् ॥ ५ ॥

अत्र वामाध करादिदक्षाध करादिषु चायुधध्यानम् । कुम्भस्य सर्वोर्ध्वकरे युक्तत्वात् । तथा—

यजेत् पीठे पुरा श्रोत्रे नवशक्तिमन्त्रिते । मूलमन्त्रेण क्लृप्तायां मूर्तावावाह्य पूजयेत् ॥ ६ ॥

मिथुनानि यजेदादावामोदादीन् दिग्गन्धरात् । अङ्गानि पूजयेत् पश्चान्मातृर्ध्वं ततः सुधीः ॥ ७ ॥

अर्धयेल्लोकपालांश्च तदङ्गाणि ततो वदिः । पडावरणमपुङ्कं विरिविमेश्वरं यजेत् ॥ ८ ॥

इति ॥ अथ प्रयोगः—तत्र शान्त्वद्योगपीठन्यासान्ते मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि गणकाय ऋषये
नमः । मुखे गायत्रीचन्द्रसे नमः । हृदि विरिविमेश्वराय देवतायै नमः । इति विन्यस्येष्टसिद्धये चिनियोगः,
इति कृताञ्जलिस्त्या, चतुर्भिर्हृदयं, चतुर्भिः शिरः, पञ्चभिः शिखा, पञ्चभिः कवचं, पञ्चभिर्नेत्रं, द्वाभ्या-
मस्त्रमिति विभक्तैर्मन्त्रवर्णैः पटङ्गानि विन्यस्य, ध्यानादिपुष्पोपचारान्ते ततस्त्रिकोणे वक्ष्यमाणमहागणपतिपू-
जोक्तमिधुनत्रयं पट्कोणे वामोदादिषु अष्टदलकेसरेष्वङ्गपट्के दलेषु लोकेशास्तदङ्गाणि चतुरस्रवीथीद्वये संपूज्य
शान्त्वं श्रेयं समापयेदिति । तथा—

वेदलक्षं जपेन्मन्त्रं जुहुयात् तद्दशांशतः । मधुरत्रयमधुर्गन्धर्वरश्मिरीरितः ॥ ९ ॥

एवं माधितमश्नुत प्रयोगान् कर्तुमर्हति । त्रिकचोत्पलहोमेन वशयेत् सकलं जगत् ॥ १० ॥

तिलतण्डुलहोमेन श्रियमाप्नोत्यनिन्दिताम् । योदकानाज्यमयुक्तान् हुता विजयमाप्नुयात् ॥ ११ ॥

मधुरत्रयहोमेन राजानं वशमाप्नुयात् । अग्नीष्टसाधनो होमो भक्ष्यमोज्यादिभिः कृतः ॥ १२ ॥

इति ॥ सारसंग्रहे—मन्त्रान्तरम्

वेदेत् सौम्यं चतुर्ध्वन्त महागणपतिं तथा । वरान्ते वरदं प्रोत्त्वा वदेत् सर्वजनं ततः ॥ १ ॥

मे वशं च समामाप्स्य वदेदग्नयं ऋद्धयम् । लक्ष्मीगणेशेश्वीजाद्य एकोनत्रिंशदक्षरः ॥ २ ॥

लक्ष्मीगणेशमन्त्रोऽयं सर्वसंपत्प्रदायकः । ॥

चतुर्ध्वन्तं महागणपतिं महागणपतये इति । ऋद्धयं स्वाहाकार । लक्ष्मीर्वाङ्गं श्री । गणेशश्च गे । एतं वाटम् । तथा—

अन्तर्यामी मुनिः प्रोक्तो गायत्री निचृदन्विता । छन्दो लक्ष्मीगणेशोऽत्र देवता समुदाहृतः ॥ ३ ॥

पञ्चदीर्घयुक्तेनाद्येन द्वितीयेन च तद्वता । षडङ्गानि विधेयानि जातिपुक्तानि मन्त्रिणा ॥ ४ ॥

हेमामः पीतवस्त्रः करतलरुमलैः संदधच्चक्रशङ्खौ

दन्ताभीती च नासारुतकनकपटः पद्मसखिनेत्रः ।

वामाङ्गाविष्टलक्ष्म्या विष्टनक्रमलया प्रोद्भसद्दक्षदोष्णा

मिश्रष्टः सौवर्णकान्त्या गणप इह महाश्रीकरो वः श्रियेऽस्तु ॥ ५ ॥

दक्षोर्ध्वकरमारभ्य दक्षाध्वरपर्यन्तमायुधध्यानम् । नासा शुण्डादण्ड । तथा—

प्राक्प्रोक्ते पूजयेत् पीठे तीव्रादिनवशक्तिके । अष्टपत्राम्बुजदन्दे कर्णिकाकेसरोज्ज्वले ॥ ६ ॥

चतुर्द्वारसमायुक्तचतुरस्रपरावृते । मूलेन मूर्तिं मङ्गल्य तस्यामावाह पूजयेत् ॥ ७ ॥

प्रथमावृतिरङ्गैः स्याद् वक्रतुण्डादिभिः परा । अणिमा महिमा चैव लपिमा गरिमा तथा ॥ ८ ॥

ईशिल च वशिल च प्राकाम्य प्राप्तिरेव च । एताः समर्चयेत् सम्यक् वृत्तीयावरणे क्रमात् ॥ ९ ॥

ततस्तु मातरः पूज्या लोकेशालदमन्तरम् । तदायुधानि तद्वच्च भक्तियुक्तः समर्चयेत् ॥ १० ॥

इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र प्रातरुद्यानावदियोगपठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिष्टं अमृतप्रा-
मित्रपये नम । मुखे निचृद्वायश्चैल्लन्दसे नम । हृदये श्रीलक्ष्मीगणेशाय देवतायै नम । इति विन्यस्य
प्राग्वहिनियोगमुक्त्वा, आशा इदमेष नम । श्रीगौ शिरसे स्वाहा । अग्रे शिखायै वषट् । श्रेष्ठे कथ-
चाय हु । श्रीगौ नेत्रत्रयाय वौषट् । अग्रे अलयाय फट् । इति कल्पद्वन्द्व्यास विधाय ध्यानादिमानस-
पूजान्ते प्रोक्तमर्वापीठमुद्घृत्वाध्वस्थापनादिपुष्पोपचारान्ते प्रथमाष्टलक्षकेसरेषु प्राग्वात् षडङ्गानि संपूज्य,
दलाष्टके एकाक्षरपूजाकान् चक्रतुण्डादिकान् संपूज्य, द्वितीयाष्टलेषु देवाष्टदलमारभ्य ऊँ अणिमासिञ्चै नम ।
एवं महिमासि० । लपिमासि० । गरिमासि० । ईशिल्वसि० । वशिल्वसि० । प्राकाम्यसि० । प्राप्तिस्त्रिंशै नम ।
इति प्रादक्षिण्येन संपूज्य, दलाष्टेषु प्रादस्यादिका प्राग्वात् संपूज्य, चतुरस्रर्वाषोद्धये लोकपालास्तदायुधानि

च संपूज्य धूपदीपादि सत्रं पूर्णवत् समापयेत् इति । तथा—

लक्ष्मेकं जपेन्मन्त्रं दीक्षितो विजितेन्द्रियः । दशांशं जुहुयाद्विजयमभिधौ मधुरप्लुताः ॥ ११ ॥

(तर्पणादि ततः कुर्यात् पूर्वोक्तविधिना प्रिये । एवं सिद्धमनुर्मन्त्री माघपेदिष्टमात्मनः ॥ १२ ॥

हुनेचतुःसहस्राणि श्रीफलैर्मधुरप्लुतैः ।) महालक्ष्मीकरो होमः पुत्रमित्रकलत्रदः ॥ १३ ॥

शुद्धतोयेन सन्तर्प्य चत्वारिंशच्चतुःशतम् । चत्वारिंशदिनान्मन्त्री वाञ्छितां लभने श्रियम् ॥ १४ ॥

इति ॥ सारमंत्रदे—मग्नान्तरम्

विन्दुवामाद्यग्निपुता स्मृतिर्मायासुमध्यगा । ज्वच्चरः शक्तिगणपः सर्वमिदमिदायकः ॥ १ ॥

स्मृतिगंकारः । अग्रा रेफः । यामाक्षि ईकारः । विन्दुरनुस्वारः । एतैः पितृदत्तं योज मायासुमध्यगा मायायीजद्वयस्य मध्ये कुर्यात् । तथा—

भार्गवोऽस्य ह्यनिरुद्धन्दो विराड् देवः समीरितः । शक्त्यादिगणपस्तत्र देवदानववन्दितः ॥ २ ॥

षड्दीर्घमाज्ञा बीजेन षडङ्गानि प्रकल्पयेत् । गजेन्द्रवदनं साक्षात्तत्कर्णमुच्चारयत् ॥ ३ ॥

हेमवर्णं चतुर्धाहुं पाशाङ्कुशधरं विश्वम् । स्वदन्तं दक्षिणे हस्ते बीजापूरं च वामके ॥ ४ ॥

पुष्करे मोदकांश्चैव धारयन्तमनुस्मरेत् । ॥

यामोर्ध्वकरमारभ्य यामाघ.करपर्यन्तमायुधस्थानम् ।

पूर्वोक्ते पूजयेत् पीठे तीव्रादिनवशक्तिके । अष्टपञ्चाम्बुजे देवं चतुरस्रत्रपायुते ॥ ५ ॥

प्रथमाङ्गावृतिः प्रोक्ता द्वितीया मातृभिः स्मृता । तृतीया लोकपालैः साद्वज्राद्यैश्च चतुर्थपि ॥ ६ ॥

(इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र प्राग्वचोगीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामवयं कृत्वा, शिरसि भार्गवाय श्रुपये नमः । मुखे विराड्छन्दसे नमः । हृदये श्रीशक्तिगणपतये देवतायै नमः । इति विन्यस्य, प्रांग्रीमित्यादिना करषडङ्गन्यासं विधाय, घ्यानादिमानसपूजान्ते पूजाचक्रमुद्धृत्यार्ष्यादिपुष्पैरपचारान्ते केलरेषु षडङ्गानि दलेषु मातृ चतुरस्रे लोकेशान् तदायुधानि च प्राग्वत् संपूज्य शेषं प्राग्वत् समापयेदिति । तथा—

लक्ष्मेकं जपेन्मन्त्रं हविष्पाशी जितेन्द्रियः । तद्दशांशं प्रजुहुयादपूर्वैर्धृतसंप्लुतैः ॥ ७ ॥

एवं सिद्धमनुर्मन्त्री काम्यकर्माणि साधयेत् । ॥

अत्रापि कलौ चतुर्गुणजपादिकं कार्यमिति ।

शुक्लपत्रे चतुर्ध्यां तु पूजयित्वा विनायकम् । अपूर्वगुहमभिर्धैः पञ्चार्धैर्धृतसंप्लुतैः ॥ ८ ॥

मरिचैर्जौरकैश्चैव सैन्धवेन विभिधृतैः । देवस्य सन्निधौ मन्त्री जुहुयात् त्रिसहस्रकम् ॥ ९ ॥

गयपयमयी वार्णी सप्ताहाद्भवति ध्रुवम् । वरपार्थे मधुहोमेन राजानं वशमानयेत् ॥ १० ॥

कन्यार्थी जुहुयाद्वाजैस्तन्नामपुटमन्त्रतः । एकां कन्यामथो सप्तधा जपेत्प्रभवे चधूमम् ॥ ११ ॥

चन्द्रसूर्यग्रहे प्राप्ते पलं तु कपिलाश्रुतम् । कर्ममात्रं वचाचूर्णं मिश्रीकृत्याभिमन्त्रयेत् ॥ १२ ॥

पिवेत्तदानीं यो भूत्वा देवताध्यानतत्परः । यागत्पानं भवेच्चावत् नाश्नीयात् किमपीह सः ॥ १३ ॥

सप्ताहाज्जापते शीघ्रमपरो वाक्पतिर्यथा । वन्ध्यतुस्नानदिवसे पूजयित्वा विनायकम् ॥ १४ ॥

निष्कार्षपादभागेन हरिद्रां सन्मवं वचाम् । गोमूत्रकुडवे पिष्टं सहस्रमभिमन्त्रितम् ॥ १५ ॥

वध्वा कन्या भक्ष्यभोज्यभोजयिता च तत्कमात् । गुरवे दक्षिणां दत्त्वा पिबेत्रारी तर्दापधम् ॥ १६ ॥

ततः सा लभते पुत्रं सर्वलक्षणसंयुतम् । आयुष्मन्तं सुखं च बुद्धिमन्तं श्रिया युतम् ॥ १७ ॥

इति । सूर्यचन्द्रग्रहे इत्यादिना एतदुक्तं भवति । चन्द्रग्रहे सूर्यग्रहे वा कर्ममाश्रयतिशृङ्खलं वचाचूर्णं पलमा-
श्रेण कपिलागोधृतेन मिथीकृत्य मूलमन्त्रेण ऐश्वर्यसदृशवारमभिमन्त्र्य तत्सप्तधा विभज्यैक भागं देवता-
भ्यान्पूर्वकं तदानीं पिबेत् । उपरित भागपदकं प्रत्यहमेकैकभागं प्रतिप्रातर्देयताभ्यान्पूर्वकं दिनपदकं
पिबेत् । एवं कृते प्रोक्ता सिद्धिमवाप्ति । वध्वा इत्यादिना एतदुक्तं भवति । निष्कमात्रं हरिद्रा निष्कार्षं सैन्धवं,
निष्कबतुथारा वचाचूर्णमेतन्नये वेदितं शृङ्खलेन कुडमश्रेण गोमूत्रेण प्रोक्तमन्त्रेण मिथीकृत्य प्रोक्तवि-
धिना पीतं प्रोक्तफलदं भवति ॥ तथा सारसग्रहे—

ताराद्यः पूर्वमत्रोऽसौ चतुर्णः प्रकीर्तितः । श्रुतिः शुक्रो निगदितरब्धन्दो गायत्र्युच्यते ॥ १ ॥

देवता शक्तिगणपः सर्वसिद्धिकरः परः । पूर्ववच्च पङ्क्तानि कुर्याद् देशिकसप्तमः ॥ २ ॥

असौ पूर्वः शक्तिगणपतिमन्त्रश्चेत् प्रणवपूर्वस्तदा चतुर्णो मन्त्रो भवति ।

हेमामं दिव्यरत्नं धृष्टदुदरतनुं चारुनाहुं त्रिनेत्रं

दोभिः पाशाक्षमूत्रे निजरदनसूत्री मोदकं पुष्करेण ।

विभ्राणं हेमभूष तरुणतरारिखरुचारुशक्त्या समेतं

विघ्नेशं विश्ववन्द्यं त्रिशूवनशरणं चिन्तये श्रीगणेशम् ॥ ३ ॥

इत्योर्ध्वकरमारभ्य चामोर्ध्वकरपर्यन्तमाधुष्यान्म । तथा—

ततः पूर्वोदिते पीठे देवमावाह्य पूजयेत् । प्रथमाष्टतिरङ्गैः स्वाद् वक्रतुण्डादिभिः परा ॥ ४ ॥

तृतीया मातृभिः प्रोक्ता लोकपालैस्ततो बहिः । तदापुनः पञ्चमी स्वादेयं संपूजयेत् क्रमात् ॥ ५ ॥

इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र प्राग्ययोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि शुक्राय श्रुष्ये
मम । मुले गायत्रीच्छन्दसे नमः । इदि श्रीशक्तिगणपतये देवतायै नमः । इति विन्यस्य, प्रांमो इत्या-
दिना करपङ्क्त्यासं निधाय, भ्यानादिमानसपूजान्ते प्रोक्तव्यस्तरमन्त्रवत् पूजाचक्रमुदघृष्ट्याध्वादिपुष्पोपवा-
सान्ते केसरेषु पङ्क्त्यागि दक्षेण वक्रतुण्डादीन् दलाग्रेषु मातृमधुतुराद्ये लोकपालास्तदामुधानि च संपूज्य प्राग्ध-
च्छेदं समापेयीषति । कलाग्रेषु एव जपो ज्ञेयः ॥ तथा—

लक्षत्रयं जपेन्मन्त्रं तदशाश समाहितः । जुहुयाद् घृतसंयुक्तैस्तिलैर्भक्षविदुचमः ॥ ७ ॥

वर्षणादि ततः कुर्यादेव सिद्धो भवेन्मनुः । काम्यकर्म ततः कुर्याद् देशिको यतमानसः ॥ ८ ॥

आज्याकैर्जुहुयादित्यमन्त्रवान् वत्सराजवेत् । पायसान्नेन सहतीं श्रियमाप्नोति मानवः ॥ ९ ॥

इति ॥ तथा सारसग्रहे—मन्त्रान्तरम् ।

खान्तो विन्दुममायुक्तः चक्रारोऽविसमन्वितः । लोहितो रेकमपुक्तः पाथो वक्षिसमन्वितः ॥ १ ॥

मादनाय हृदन्तोऽयं मन्त्रः पश्यचरो मतः । ॥ २ ॥

धाम्ना न, विन्दुस्तुत्यास्तपुक्तः । छ स्यद्वयं, अन्ति हकारस्तपुक्तः । लोहित पकार, रेक रकारस्त-
पुक्तः । पाथो, पकार, वक्षो रेफस्तपुक्तः । मादनाय स्वरूपं, हृदयम्, । तथा—

अभिर्गणक आख्यातद्वन्दः प्रोक्तं विराडिति । देवता गदितः चित्रप्रमादनविनायकः ॥ २ ॥
दीर्घभाजा स्वर्वाजेन कुर्यादङ्गक्रियां मनोः । ॥

पाशाङ्कुशा कल्पलतां विषाणं दधत् स्वशुण्डाहितवीजपूरः ।

रक्तखिनेत्रस्तरुणेन्दुमौलिह्रीरोज्ज्वलो हस्तिमुखोऽञ्जनाभः ॥ ३ ॥

यामोर्ध्वकरमात्रस्य यामाघ करपर्यन्तमायुधघ्यानम् ॥

पूर्वोक्ते पूजयेत् पीठे नवशक्तिसमन्विते । मूर्तिं मूलेन संकल्प्य तस्यां विमेश्वरं यजेत् ॥ ४ ॥

प्रथमाष्टतिरङ्गैः स्याद् द्वितीया चाष्टभिर्गणैः । विमो विनायकाख्योऽन्यः शूराख्यो वीरसंज्ञकः ॥ ५ ॥

वरदशेभक्तोऽन्य एकदन्ताहुयोऽपरः । लम्बोदरोऽष्टमः प्रोक्तो दलाग्रे मातृपूजनम् ॥ ६ ॥

बामे लोकेश्वराः पूज्यास्तदस्त्राणि ततो बहिः । ॥

इति ॥ अथ प्रयोगः—तत्र प्रातःकृत्यादिपोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामश्च कृत्या, शिरसि गणकाय श्रुपये नमः । मुखे विरादङ्गन्दसे नमः । हृदये चित्रप्रसादनाय गणपतये देवतायै नमः । इति विन्यस्य गार्गा इत्यादिना करपङ्क्त्यासं विधाय ध्यामादिमानसपूजान्ते चतुर्द्वारपुष्पचतुरस्त्रध्यानितमष्टदलकमलमर्चापीठं निर्माय, अर्घ्यादिपुष्पोपचारान्ते केसरेषु पङ्क्त्यानि संपूज्य, अष्टदलेषु देवाप्रादिप्रादक्षिण्येन—ओंविभ्राय नमः ।

विभ्रनायकाय नमः । शूराय० । वीराय० । वरदाय० । इभयकत्राय० । एकदन्ताय० । लम्बोदराय नमः । इति संपूज्य, दलाग्रेषु भातः, चतुरस्रे लोकपालांस्तदस्त्राणि च संपूज्य प्राग्यच्छेपं समापयेदिति । तथा—
लक्ष्मेकं जपेन्मन्त्रं तदन्ते तदशांशतः । त्रिस्वाद्रक्षैस्तिलैर्होमं कुर्यात् पूर्वोदिताष्टभिः ॥ ७ ॥

द्रव्यैर्वा तर्पणादीनि ततः पूर्ववदाचरेत् । एवं सिद्धे मनौ मन्त्री कुर्यात् काम्यान्यशेषतः ॥ ८ ॥

कलावेतश्चतुर्गुणजपः ।

शर्कराधृतपुष्केन हविषा जुहुयात् सुधीः । लक्ष्मीवान् केवलाज्येन होमो लोकवशंकरः ॥ ९ ॥

घृताह्नाभं मज्जुयादन्नवान् साधको भवेत् । चत्वारिंशद्दिनं मन्त्री नारिकेलं हुनेत् ततः ॥ १० ॥

सचर्म लोष्टकं च प्रत्यहं साधकोत्तमः । स बाञ्छितार्थमभ्येति नात्र कार्या विचारणा ॥ ११ ॥

सलाजकैः सक्तुभिश्च पृथुर्कैर्बाञ्छिताप्तये । होमो भवेदष्टभिश्च द्रव्यैस्त्रिमपुरान्वितैः ॥ १२ ॥

(हुनेत्ततश्च वरायेद्राक्षस्तत्प्रमदा अपि ।) चतुश्चत्वारिंशदाद्यं चतुःशतमवन्द्रितः ॥ १३ ॥

प्रातः प्रातस्तु सलिलैर्विमेशस्य च मस्तके । तर्पयेच्छ्रीः समृद्धिश्च भवेत् तस्य न संशयः ॥ १४ ॥

पूर्वोदितं गणेशानमायान्तं रविविम्बतः । सोपानेनाञ्जमस्थं तं चिन्तयित्वा तु तर्पयेत् ॥ १५ ॥

पूर्वमन्त्रप्रयोगांश्च कुर्यादत्रापि साधकः । ॥

इति । पूर्वमन्त्रोक्तान् ज्येष्ठमन्त्रोक्तान् ॥ तथा सारसंग्रहे—मन्थान्तरम् ।

विन्दधीशियुतः शार्ङ्गो ताराद्यो नमसा युतः । चतुर्वर्णो मनुः प्रोक्तो हेरम्बस्य महात्मनः ॥ १६ ॥

शार्ङ्गो गकारः, विन्दुरनुस्वारः, अर्धोऽथ पष्ठस्वरस्ताभ्यां युक्तः । ताराद्यो, नमोऽन्तः । तथा—

मुनिर्गणक आरुपातो गायत्रं छन्द ईरितम् । पञ्चवक्त्रोऽस्य हेरम्बो देवता सिंहावनः ॥ २ ॥
पद्दीर्घयुक्त्रबीजेन पटङ्गविधिरीरितः । ॥

मुक्ताविद्युत्तपोद्रामनपुष्पणनिभैः पञ्चभिर्नागवक्त्रैः-

हेरम्बो भागनीयः शशधरमुकुटो वृत्ताभिर्हाधिरूढः ।

हस्तैर्विभ्रत् त्रिशूलाङ्गकजपचटीमुद्रान् पुष्कपालं

रङ्गाङ्गो मोदकं स्याददलमदभये दानमकौघदीप्तिः ॥ ३ ॥

अथ स्वदक्षयामयोर्वराभये, तदुपरि मोदकरवौ, तदुपरि परशुकपाले, तदुपर्यङ्गमालामुद्रौ, तदुपर्यङ्गश-
त्रिशूले । तथा—

पूर्वोक्त एव पीठे तु यजेद्देवस्त्वमन्त्रहम् । पञ्चमष्टदल कृत्वा चतुरस्रत्रयावृतम् ॥ ४ ॥

चतुर्द्वारममायुक्तं तत्रादावामन यजेत । ध्रुवान्ते ह्रुदयं श्रोक्त्वा महामिहं च डेषुतम् ॥ ५ ॥

सा च हेरम्बशब्दः स्यादामनाय नमोन्ततः । आमनास्थो मनुः प्रोक्तो दत्त्वा तेनामनं विभोः ॥ ६ ॥

ध्रुवपुत्रेन बीजेन कुर्यान्मूर्तिप्रकल्पनम् । तस्यामावाद्य विप्रैश्च यजेदावरणान्वितम् ॥ ७ ॥

आदावङ्गानि संपूज्य लोकपालान् यजेद्बुधः । तेषामस्त्राणि तद्गाहो हेरम्बार्चा समीरिता ॥ ८ ॥

इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र शान्तयोगपीठन्यासान्ते मूलैर्न प्रायायामत्रये कृत्वा, सिंगसि गणकाय श्रुत्ये
नमः । मुखे गायत्रीच्छन्दसं नमः । ह्रदये धीदेवश्चाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य, गार्गा इत्यादिना
करपटङ्गन्यासं विधाय, ध्यानादिमानसपूजान्ते श्रोत्रमष्टदलकमलं जिलिप्य, श्रोत्रयोगपीठनवरक्तिपूजान्ते
“ ओं हूं महासिंहाय गा हेरम्बामनाय नमः ” इत्यासनं संपूज्य, अंगे गणपतिमूर्तिं कल्पयामि, इति तत्र
मूर्तिं परिकल्प्यावाहनादिपुष्पोपचारान्ते केसरेषु पटङ्गानि संपूज्य लोकेशांघ्रिं प्राग्वत् समापयेदिति । तथा—

लक्षत्रयं जपितान्ते तिलैर्हुत्वा दशशतः । मधुरत्रयमंघ्रैस्त्वर्षणादि समाचरेत् ॥ ९ ॥

एवं सिद्धमनुर्मेन्त्री प्रयोगानाचरेत् ततः । चतुर्दशपट्टमीपट्टीप्वेकैकं जुहुयाद् बुधः ॥ १० ॥

अत्रायमेव कलियुगजपः ।

अपूर्वैः कृसरैर्मन्त्रा मोदकैश्चेष्टितहये । पूर्वोक्तैर्जुहुयाद् द्रव्यैः पर्वस्वपि च मन्त्रित् ॥ ११ ॥

यद्यदिच्छति तत् सर्वं माधकस्तेन साधयेत् । अथ यच्च प्रवक्ष्यामि हेरम्बस्य गणेशितुः ॥ १२ ॥

भूजं पञ्च लिखेत् तद्रजमदधुसुर्गैर्मध्यबीजाव्ययमाध्यं

किञ्चलकेष्वङ्गमध्वान वसुदलविवरं सप्तधा संविमज्य ।

भालाणुं शिष्टपत्रे विलिखतु पटपि श्रोत्रगाणेशवर्णान्

गञ्जया बीजं तकारावृतमपि तदनु श्वेतपञ्चावृतं स्यात् ॥

लोहैः सपेप्य यच्च विभिरपि विष्टवं बाहुनाभीष्टदं स्यात् ॥ १३ ॥

इति । अथमर्थ—भूजपत्रे गजमदसहितकुङ्कुमेन अष्टदलकमलं विलिख्य तन्मध्ये हेरम्बबीजं विलिख्य,
तस्य विन्दुस्थाने अमुकस्य टंकारस्थाने अमुकं, मध्ये यशं कुरु कुरु इत्यादि स्वेष्टं कर्मपदं विलिखि-

दित्येवं साध्यसाधककर्मादयालिख्य, तत्केसरेषु षडङ्गमन्त्रान् यथास्थानमालिख्याद्यस्तु पत्रेषु पूर्वादिभादति-
र्येन ह्रींकाँओंगं नमः स, द्वितीयदले—चं विम्लाधिपाय स, तृतीयदले—चार्धमिन्द्रिदाय म, चतुर्थदले—
चंदुखप्रशमना, पञ्चमदले—य एतोद्दि भगवन्, षष्ठदले—सर्गान् ग्राहय स्तम्भ, सप्तमदले—य स्तम्भय
ह्रींगां, अष्टमदले—नमः स्वाहा कौहो, इति गिलिख्य, पद्मादित्युत्तमत्रय एवार्धमिन्द्रिदाय निष्पाद्य
तत्र प्रथमर्वाध्या स्यात्प्रमार्भ्य प्रादक्षिण्येन निरन्तरं शक्तिर्वाजैरापेक्ष्य, द्वितीयर्वाध्या तथैव मणिन्दुमका-
रेणापेक्ष्य गुलिक्रीडित्य श्वेतसूत्रेण संयेष्ट्य, पुन स्वर्णरजतताम्रैरग्निसम्बन्धमकुर्वन्नावेष्ट्य यथाविधि
धृतमुक्तफलदं भवति । अत्र यन्त्रलिखितमालामन्त्रस्य पूजाजपादिकं सर्वं हेतुमन्त्रवत् कार्यम् । श्रमित
छन्द इति विशेषः ॥ तथा सारसंग्रहे—मन्त्रान्तरम्

प्रणवः पतुतीयं च ततो वामगदुमूलकम् । स्वरहीनस्तवर्गादिभुवे हृद् धातुवर्णकः ॥ १ ॥

सुब्रह्मण्यमनुः प्रोक्तो भजता सर्वकामदः ।

॥

इति । पतुतीयो वकारः । वामगदुमूलं चकारः । तवर्गादिन्तकार सच स्वररहितः । भुवे स्वरूपं ।
ह्रस्वम् । धातुवर्णः सप्ताक्षरः । शारदातिलके तु—अन्त म्यो वकार उक्तः । प्रयोगसारे तु—प्रयस्तप्रण्या
यत्र वाऽप्यशक्तिपूर्वं जपेद्गुरुरिति । अयमर्थः—प्रणयान्तश्चेदय मन्त्रस्तदाष्टाक्षरो भवतीति । प्रणयदौ शक्ति-
बीजं चेदीयते तदान्योऽप्यष्टाक्षरो भवति । एवं त्रिविधोऽयं मन्त्रव्य इति । तथा—

अपिरग्निः समाख्यातो गायत्री च्छन्द उच्यते । सुब्रह्मण्योऽस्य मन्त्रस्य देवता परिकीर्तितः ॥ २ ॥

दीर्घभाजादिनीजेन षडङ्गानि समाचरेत् ।

..... ॥

पायाडोऽरुणविग्रहः शशिमुरः सम्यग् दधानो भुजैः

पद्मं भीतिहरं रिपुक्षयकरं शक्तिं शुभं कुरकुरम् ।

रत्नालेपनवस्त्रदामरुचिरो नानाविभूषान्वितः

सुब्रह्मण्यगणाधिपः शुभकरो भक्ताष्टविध्वंसकः ॥ ३ ॥

दक्षाद्यध कत्योराधे, तदाधूर्ध्वयोरन्ये, इत्याद्युधध्यानम् । तथा—

बहन्त्यन्ते पूजिते पीठे पूर्वोक्ते पूजयेद्विशुभम् । उक्तोपचारसहितं विधिना मन्त्रवत्सलम् ॥ ४ ॥

बहन्त्यन्ते इत्यनेन सत्यादिपूजानिवेधः प्रतीयते अन्ययोक्तित्वैवैर्ध्वप्रसङ्गात् ।

(पूर्वोदिते यजेत् पीठे सुब्रह्मण्यं गणाधिपम् । केसरेषु षडङ्गानि पूर्वादिषु दलेषु च ॥ ५ ॥

जयन्तो ह्यग्निवेषश्च कृत्तिकापुत्र एव च ।) ततो भूतपतिसेनान्यौ गुहाख्या हेमशूलकः ॥ ६ ॥

विशालाक्षश्च संभोज्ञः शूलशक्तिकरा इमे । दलाग्रेषु च पूर्वादि यजेदेताननन्तरम् ॥ ७ ॥

देवमेनापतिं शक्तिं विद्या कुक्कुटमेव च । मेधां मयूर वज्रं च द्विप लोकेश्वरांस्ततः ॥ ८ ॥

वज्रादीनि ततो बाह्ये देवमित्थं प्रपूजयेत् ।

इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र प्रातस्तथानादियोगपीठन्यासान्ते, शिरसि अग्नये अग्नये नमः । मुखे गाय-
त्रीच्छन्दसे नमः । हृदि सुब्रह्मण्याय देवतायै नमः । इति विन्यस्य विनियोगमुक्त्वा, रांरौ दत्वादिना
करषडङ्गन्यासं विधात्र, ध्यानादिमानसपूजान्ते आगुक्तमर्वापीठमुद्बुल्याध्यादिपुष्पोपचारान्ते प्राग्वत् केसरेषु

पङ्क्तानि संपूज्याददलेषु देवाग्रमारभ्य—उज्जयन्ताय नमः । एव अग्निवेणाय० । शक्तिकापुत्राय० । भूतप-
तये० । सेतान्ये० । गुहाय० । हेमशलाय० । विशालाक्षाय नमः । ततोऽददलेषु देवाग्रमारभ्य—देवसेनाप-
तये नमः । एव शक्रये० । विद्यायै० । कुन्दुटाय० । मेघादै० । मयूराय० । वज्राय० । द्विपाय नमः ।
इति संपूज्य लोकेशाद्यादि सर्वे प्राप्स्यत् समापयेदिति । तथा—

लक्ष्मेकं जपेन्मन्त्रं सर्पिषा वा पयोन्धमा । अपुत जुहुयान्मन्त्री तर्पयेद् द्विजपुङ्गवान् ॥ ६ ॥

अयं जप कृतयुगपर कलायेतच्चतुर्गुणमिति ।

एवं सिद्धे मनौ मन्त्री कुर्यात् कामान्यथेप्सितान् । षष्ठीदिने सुमधुरैर्मन्त्रमोज्यैः प्रतोपयेत् ॥ १० ॥

देव देवाधिया मय्यगर्चयेद् ब्रह्मचारिणः । सुब्रह्मण्यमनोः सम्यगुपास्ति ये प्रकुर्वते ॥ ११ ॥

लक्ष्मीमायुश्च तेजश्च पुत्रपौत्रान्यशः पश्यन् । ऐहिकाशुम्भिकाल्लोकान् लभन्ते नात्र संशयः ॥ १२ ॥

इति । सारसंग्रहे—

अथ प्रवक्ष्ये मनुवर्यमेनं महागणेशस्य समासतोऽत्र ।

उपास्य संमृदाधियोऽपि सिद्धिं प्रापुः सुरैरप्याभिवाञ्छितां ताम् ॥ १ ॥

सिद्धिर्षितैर्द्विविधैरुपास्यं सुरासुरैः किन्नरयक्षनागैः ।

गन्धर्वसिद्धव्रजचारणाद्यैः संसेवितं चापि गणैः समस्तैः ॥ २ ॥

नारीनराणां वशकारकं तद् भूपालसहस्रवशे प्रशस्तम् ।

तत्सुन्दरीवन्द्यकरं क्षमात्यभृत्यौघवरयप्रदमाशु लोके ॥ ३ ॥

व्याघ्रद्विपव्यालसमूहचोरवेतालभूतादिकदुष्टजन्तून् ।

वशे विधातुं प्रथितः पृथिव्या लोकैकजन्तुव्रजमोहकं च ॥ ४ ॥

तथा जनाकृष्टिकरं प्रसिद्धं पुष्टिप्रदं भक्तजनस्य नित्यम् ।

उच्चाटकर्मण्यपि शस्तमाद्यं लोके तथा मारणकर्मशक्नुम् ॥ ५ ॥

कृशानुसस्तभनकारकं च विद्वेषिवाणीगतिरोषकं च ।

कृपाणधाराशरसञ्चयानां संस्तम्भकं त्रिषुदपस्ततीनाम् ॥ ६ ॥

संस्तम्भकं वातसमूहवृष्टेः शुक्रादिसंस्तम्भकरं परं च ।

पाताललोकेषु गतिप्रदं च रसायनाद्यञ्जनसिद्धिदं च ॥ ७ ॥

सुपादुकापारदबन्धसिद्धिखट्वादिभिर्द्विप्रदमुत्तमं च ।

सुयत्निष्ठासाधनशक्नुयैः सम्यग्जनानेशकरं प्रसिद्धम् ॥ ८ ॥

वेदादि पञ्चनिलया सुपनेश्वरी सकामा चमा गणपमन्त्रवरानिहोक्ता ।

कान्तान्ततादि पतये वरनीरवहीनुक्ता दसर्वजनमर्कशिखौ वशं च ॥ ९ ॥

प्रोक्तानयेति दहनस्य वधू समुक्ता संकीर्तितो मनुष्यं मनुष्यमन्त्रैः ।

प्रोक्तोऽथ चिन्तितमनोरथरूपशारी भूतिप्रदश्च यततां वरसाधकानाम् ॥ १० ॥

इति । वेदादि प्रत्यय । पञ्चनिलया ध्रुवीजं । भुवनेशो तद्दीजं । सकामा कामरीजमहिता, भुवनेशोर्वा-
जानन्तरं कामरीजमित्यर्थः । त्रया भूवीजं ग्लो इति । गणपमन्त्रो गं । कान्तान्तो गकारः, तादिर्यकारः ।
पतये स्वरूपं । यर स्वरूपं । नार वकारः । घट्टि, रेफः । द सर्वजनं स्वरूप । अर्को मकार, शिथ
ऐकारस्तेन मे । यशो स्वरूपं । आनय स्वरूपं । अत्र सन्धिर्मेव । दहनस्य वधू स्वादाकार । मनुयु-
ग्मवर्णोऽष्टाविंशत्यक्षरः ॥ तथा—

श्रुतिः ममुक्तो गणको निवृत्त च्छन्दोऽस्य गायत्रमुदीरितं हि ।

महागणेशो गदितोऽस्य देवः सुरासुरैः मेवितपादपद्मः ॥ ११ ॥

गं वीजं ह्यो शक्तिरिति पञ्चपादाचार्या ।

तारादिपञ्चीजममन्वितेन पञ्चदीर्घमात्रा निजवीजकेन ।

कुर्यात् पदङ्गानि मनोर्यथावत् स्वजातियुक्ताण्यथ मन्त्रविज्ञः ॥ १२ ॥

सद्वादशान्तश्रुतिनेत्रनामाद्वन्दास्यदोषद्वयमन्धिदेशे ।

अनाहतेऽथो मणिपूरके स्वाधिष्ठान आधारपदेऽणुवर्णान् ॥ १३ ॥

विन्यस्य शीर्षाननहतसु गुह्यपद्वत्सु वीजानि परिन्यसेच्च ।

ततोऽवशिष्टैः खलु मन्त्रवर्णैः म व्यापयेत् स्वे सकले शरीरे ॥ १४ ॥

कवक्कहृद्गुह्यपदेषु पञ्चाक्षरसु स्वनाम्ना मिथुनानि मन्त्री ।

तेष्वेव हजानुपुत्तेषु भूयो न्यसेच्च पद शक्तियुवान् गणेशान् ॥ १५ ॥

इत्थं प्रविन्यस्य निजे शरीरे ध्यायेद् गणेशं निजहृत्परोजे ।

ऐनवे जलधौ द्वीपे नवरत्नमये शुभे । उत्तरहोलेमन्त्रोपैर्धौते शीततलेऽमले ॥ १६ ॥

ततोयकण्ठमण्डपगन्धवाहनिषेविते । कल्पपादपसंशोभिर्भूभागममलकूते ॥ १७ ॥

नानाकुसुमसंकीर्णे नानापत्रिविराजिते । अनेकफलमंकीर्णे मेविते चाप्सरोगणैः ॥ १८ ॥

उद्यद्वालातपोद्योतिचन्द्रव्योत्स्नाममाकुले । विलसत्पद्मरागौघकृष्टिमारुणभूतले ॥ १९ ॥

कल्पपादपपुष्पस्यपद्मदस्वनमञ्जुले । पारिजातं कल्पतरुं तस्य मध्ये विचिन्तयेत् ॥ २० ॥

युगपद्भुतपद्मेन सेवितं पुष्पशोभितम् । नवरत्नमयं तस्याधस्तात् भिहामनं सरेत् ॥ २१ ॥

तन्मध्ये लिपिपत्रं च पठरं तस्य मध्यतः । कर्णिकायां त्रिकोणं च तत्संस्थं च महागणम् ॥ २२ ॥

नानारत्नविभूपाढ्यमेकदन्तं गजाननम् । ----- ॥

चक्राब्जत्रिशिखान् गुणैश्चवधनू रकोत्पलं सद्गदां

त्रीह्यग्रान्वितवीजपूररदनं कुम्भं करैर्विभ्रतम् ।

पथोद्यत्करवा निजप्रमदया श्रुष्टं जपामन्त्रिम्

सार्वेन्दु प्रमजे महागणपतिं नेत्रत्रयोद्गामितम् ॥ २३ ॥

पुष्करोद्धतरत्नौघमयकुम्भमुखस्तुतान् । मणिमुक्ताप्रवालादीन् वर्णन्तं धारया मुहुः ॥ २४ ॥

सर्वतः बाधकस्याग्रे स्वदानजललोलुपात् । पद्मदासीं कर्णतालैर्वाग्यन्तं मुहुर्मुहुः ॥ २५ ॥

अमरामुरससेन्य सद्रत्नमुकुटोज्ज्वलम् । उरुदरं गजमुखं नामामरणभूषितम् ॥ २६ ॥

इति ध्यात्वा गणपतिं यजेत् सर्वोपचारकैः । ॥

ऊर्ध्वधामदत्तयोश्चक्राब्जे, तदधो गलपाशो, तदधो धनुस्तपले, तदधो गदागोहमे, तदधो धीजपूरदनी, शुण्डोमे रत्नकुम्भ । इत्यायुधध्यानम् । अपरे तु वामोर्ध्वादित्रयेण दक्षोर्ध्वान्तं वदन्ति । तदुक्तं प्रयो-
गसारे—“ चक्रप्रासरसालकार्मुकगदासद्वीजपूराद्विजग्रीहामोत्पलपाशपद्मजकरं शुण्डाग्रजामघटम् ” इति ।
प्रासस्त्रिशूलम् । रसालकार्मुकं इलुकार्मुकं । द्विजो दन्त । गणेश्वरपरामर्शिन्यां तु—“ इक्ष्वाक करमारभ्य
चामाध स्थकताधि । गदाशलाजकह्वारविषयं दक्षिणै कदै । शाल्यप्रपाशचक्रेलुपासद्वीजपूरकम् ।
यामैर्दधान ”मित्युक्तमत्र यथाशुक्लपदेश कार्यमिति । तथा—

धर्मादिवल्लभे पूर्वोक्तं तीव्रादिनवशक्तिं । पीठे विमेशमभ्यर्च्य सम्पक् सर्वोपचारकैः ॥ २७ ॥

त्रिकोणाग्रस्थं निम्बाद्यो विष्णु लक्ष्म्यान्वितं यजेत् । पद्मद्वयकरा पद्मा शखचक्रधरो हरिः ॥ २८ ॥

दक्षकोणे बहिस्तद्वद्रीं गौरीपतिं यजेत् । (संस्थितो च वटाधस्तात् सुर्यारजतप्रभौ ॥ २९ ॥

पाशाङ्कुशधरा गौरी टङ्कशूलधरो हरः । पृष्ठस्थपिप्पलाधस्ताद्रितिकामौ समर्चयेत् ॥ ३० ॥

उत्पलद्वन्द्वकोदण्डपुष्पसमलङ्कितौ । (देवशृङ्गे बहिस्तद्वद्वति रतिपतिं यजेत्) ॥ ३१ ॥

उत्तरेऽथ प्रियङ्गोस्तु महीकोलीं यजेत् नतः । शुक्लश्रीद्वयप्रकण्डाचक्रालङ्कृतसङ्कुजौ ॥ ३२ ॥

देवस्याग्रे यजेन्नक्षत्रा सहितं गणनायकम् । पद्मकोणेषु यजेत् पश्चादामोदादींश्च पद्मक्रमात् ॥ ३३ ॥

आमोदं सिद्धिसहितमग्रकोणे समर्चयेत् । समृद्ध्या युतमभ्यर्चेत् प्रमोदं वह्निकोणतः ॥ ३४ ॥

सुमुखं कान्तिसंयुक्तमीशकोणे समर्चयेत् । दुर्मुखं मदानावल्या यजेद् वरुणकोणके ॥ ३५ ॥

विमं मदद्रवायुक्तं कोणे नैशाचरे यजेत् । बायव्ये विम्रकर्तारं द्राविण्या सहितं यजेत् ॥ ३६ ॥

पाशाङ्कुशधरा विमाः शक्रयश्मामयेष्टदाः । रक्षा रक्षास्त्ररालेपभूषणा मदविह्वलाः ॥ ३७ ॥

(पद्मकोणस्थं बहिर्द्वे दक्षिणे तु समर्चयेत्) । तस्य अन्ये शङ्खनिधिं वसुधारात्नितं यजेत् ॥ ३८ ॥

तस्य महागणेशस्य ।

अपमच्ये पत्रनिधिं वसुमत्या सहार्चयेत् । तत्राद्यो मौक्तिकाभोऽन्यो भाखिकयामस्तु धारया ॥ ३९ ॥

वर्णन्तौ धनसंपत्तिं लोकानां स्वेच्छयां सदा । केसरेण्वङ्गपूजा स्याद् ब्राह्मणायाः पत्रमध्यगाः ॥ ४० ॥

चतुरसे लोकपालास्तदस्त्राणि च पूर्ववत् । पदावरणसंयुक्तमित्यं देवं प्रपूजयेत् ॥ ४१ ॥

इति ॥ अथ प्रयोगः—तत्र प्रातस्तथानादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि गणकाय
 ऋषये नमः । मुखे निचूटायप्रोच्छ्वन्दसे नमः । हृदये थोमहागणपतये देवताये नमः । गुह्ये गं योजाय
 नमः । पादयोः ह्रीं शङ्करे नमः । इति विन्यस्य मम सर्वाभोग्निदये विनियोगः, इति कृताञ्जलिस्तवा,
 ओंगा हृदयाय नमः । थोगं शिरसे स्वाहा । ह्रीं गू शिरसाय वषट् । क्लीं कण्ठाय टु । ग्लोगं नेत्र-
 प्रयाय धौपट् । गंग अग्राय फट् । इति पङ्कमन्त्रान्मृष्टादितलान् करयोगिन्यस्य हृदयादिपङ्केष्वापि
 न्यसेत् । ततो प्रहरन्ध्रे ग नमः । दत्तनेत्रे थं नमः । घामे प नमः । दत्तधोत्रे न नमः । घामे यं नमः ।
 दत्तनासायां वं नमः । घामे रं नमः । मुखे थं नमः । दत्तगुह्ये रं नमः । मध्ये द नमः । माण्ड्ये
 सं नमः । अङ्गुलिमूले थं नमः । अङ्गुल्यग्रे जं नमः । घामबाहुमूले नं नमः । मध्ये मे नमः । माणि-
 यन्धे थं नमः । अङ्गुलिमूले श नमः । अङ्गुल्यग्रे मां नमः । अनाहने थं नमः । माणिपूरके थ नमः ।
 स्वाधिष्ठाने स्वां नमः । मूलाधारे हां नमः ॥ शिरसि ओंनमः । मुखे थो० । हृदये ह्रीं० । गुह्ये क्लीं० ।
 पादयो ग्लो० । हृदये गं नमः । इति विन्यस्य, गणपतये इत्यादिवाचिशतितयैर्मन्त्रादिपादान्ते व्यापनं विन्यस्य,
 ध्यानादिमानसपूजान्ते प्रागुक्तं मातृकापञ्च चतुर्दशयुक्तचतुरध्वत्रयवैष्टि कृत्वा तत्कृत्वायां पदकोण तदन्त-
 र्त्रिकोणं च कुर्यादिति पूजाचक्रमुद्भूत्य, अर्घ्यस्थापनादिपुष्पोपचारान्ते प्रोक्तविधिना त्रिकोणं विधाय त्रिको-
 णाद्बहिर्देवस्याग्रं ओंश्रीं लक्ष्मीनारायणाभ्यां नमः । देवस्य दक्षिणे ओंश्रीं गौरीहराभ्यां नमः । देवस्यपृष्ठे
 ओंश्रीं रतिकामाभ्यां नमः । देवस्य वामे ओंश्रीं महाचराहाभ्यां नमः ॥ तत्रत्रिकोणान्तर्देवाग्रे ओं गं लक्ष्मी-
 गणनायकाभ्यां नमः । इति प्रोक्तमिधुनानि तत्तद्वृत्ताघस्तत्तदध्यानोक्तकृपाणि सम्यग् ध्यात्वा गन्धादिभिः
 संपूज्य, ततः पदकोणेषु देवाग्रमारभ्य—ओंग आमोदसिद्धिभ्यां नमः । ओंग प्रमोदसन्निधिभ्यां नमः ।
 सुमुखकान्तिभ्यां नमः । दुर्मुखमदनायतौभ्यां नमः । विप्रमदद्वयाभ्यां नमः । विप्रकर्तृद्वयाभ्यां नमः ।
 इति संपूज्य, पदकोणाद्बहिर्देवस्य दक्षिणे शं शङ्खनिधिबभ्रुधाराभ्यां नमः । वामे पं पद्मनिधिबभ्रुधाराभ्यां
 नमः । इति संपूज्य अष्टदलजम्बरेषु प्राग्धत् पङ्कजानि दलेषु आदम्यावाध्वतुरक्षे लोकरूपांस्तदायुधानि च
 संपूज्य धूपदीपादि सर्वं प्राग्धत् समापयेत् ॥ तथा—

एकादशायुतं जप्त्वा सहस्रोत्तरमादरात् । दशांशं शुद्धयादष्टद्वयैरेकाचरोदितैः ॥ ४२ ॥

तर्पयित्वा दशांशेन चाभिपिबोऽणुना ततः । ब्राह्मणान् भोजयेत् सम्पर्क पद्मैर्भूरिदक्षिणा ॥ ४३ ॥

दत्त्वा प्रणम्य विसृजेदेवं सिद्धो भवेन्मनुः । ततः प्रणम्य विधिवद्गुरुं मन्तोपयेत् ततः ॥ ४४ ॥

काम्यकर्माणि कुर्वीत मिदये स्युर्नचान्यथा । ॥

अपं पुरश्चरणजपः कृतयुगपर । कलावेतश्चतुर्गुण इति । तथा—

वज्रये प्रयोगानधुना समासान्महागणेशाणुवरस्य सर्वान् ।

रत्नप्रदूर्तगणपं समर्च्य जपेन्मनुं चाष्टसहस्रमन्ते ॥ १ ॥

दशांशतो लोहितवाजिवैरिषुष्पैर्हुनेत् स्वादुपरिप्लुतैश्च ।

अष्टसहस्रमष्टोत्तरसहस्रमित्यर्थः । वाजिवैरी करवोरः । स्वादूनि मधुराणि, तानि तु घृतमधुरकरा ।

घृतमधुदुग्धानि वा ।

राजा वशे तिष्ठति मन्त्रिणोऽस्य सामात्यभृत्यादिकर्मैर्न्ययुक्तः ॥ २ ॥

ब्रह्मदुष्टनैस्त्रिमधुप्लुतं हस्ता द्विजातीन् वशयेदवश्यान् ।

ते चात्र मन्त्रिप्रवरस्य नित्यमुक्तं हि कुर्वन्ति न संशयोऽत्र ॥ ३ ॥

ब्रह्मदुष्टैः पलाशकुसुमैः ।

सर्पिर्हृनेन्मन्त्रिवरो हि तावत् जितेन्द्रियः सस्तदनन्यचेताः ।

चराचरेऽम्बिजगति प्रसिद्धा कीर्तिं विशालाममलां लभेत् सः ॥ ४ ॥

मन्त्री हुनेदाज्यपरिप्लुतं यो घनं न धान्यं विपुलं लभेत् ।

मधुप्लुतैर्लोहितपङ्कजैर्यो हुनेदधाष्टोचरकं नहसम् ॥ ५ ॥

पृथ्वीपतीस्तत्प्रमदाश्च नित्यं वशे करोत्येव तदात्मजाश्च ।

हयारिवृक्षोत्थममिन्द्रिरष्टाधिकं सहस्रं जुहुयान्मनुजः ॥ ६ ॥

(भूदेववर्यान् ससुतान् सवन्धून् सपत्निकांश्च वशयेदवश्यम् ।)

अष्टाधिकं मन्त्रिवरः सहस्रं जप्ता दशांशेन हुनेन्मनुजः ॥ ७ ॥

विशुद्धया राजिकया च लोणैस्तद्रस्य सशोध्य करे गृहीता ।

सान्ध्ययेति साप्रदायिका ।

योपां निजेष्टां खलु ताडयेत् सा कन्दर्पतीक्ष्णोपनिषिद्धाङ्गी ॥ ८ ॥

स्वजीवितं यावदमुष्य वश्या भवेदवश्या किल किङ्करीव ।

शिबालये लवमितं मनुं यो जपेद् दशांशेन हुनेच्च मन्त्री ॥ ९ ॥

पयोन्धसा साधुमधुप्लुतेन सोऽर्धानवर्यं विविधांलभेत् ।

पयोन्धस्ता पायसेन ।

जातीप्रसूनैर्विधिवत् तथाष्टाधिकं सहस्रं जुहुयान्मनुजः ॥ १० ॥

मेघायुतो वेदसदर्थवेत्ता भवेदथासावचिरादवश्यम् ।

दूर्वात्रिकैर्यो जुहुयान्मनुजोऽप्युतत्रयं तेन भवेदवश्यम् ॥ ११ ॥

मृत्युञ्जयः सर्गदान् विजित्य लोके स धीमानिह दीर्घजीवी ।

समाहितो मन्त्रिवरोऽप्युतं यो हुनेद्विधानेन सुपीतपुष्पैः ॥ १२ ॥

सस्तम्भयेद्गैरिन्पस्य सेनां समृत्यनागाश्चरयामवश्यम् ।

लोहादिकैः संघटितानि यानि दिव्यानि शस्त्राणि सितानि तेषाम् ॥ १३ ॥

धारां ध्रुवं स्तम्भयतीह शत्रोर्नागाश्चस्तम्भनमत्र कुर्यात् ।

विभीतकदृत्यसमिन्द्रित्रायुतत्रयं यो जुहुयाद्विधिजः ॥ १४ ॥

उद्याटयेदाशु च वैरिमघान् स्वम्यानतो मन्दरसन्निभाश्च ।
 ग्रामं पुरं वा नगरं च देशं ध्यायंश्च यं यं जुहुयात् क्रमेण ॥ १५ ॥
 तं तं तदोद्याटयतीह मन्त्री तथा च कामं प्रतिमानयानाम् ।
 मन्त्री तपामार्गसपिद्धिरष्टाधिकं सहस्रं विधिवज्जुहोतु ॥ १६ ॥
 स्वजीवितावध्यथ पण्ययोपा धरया भवेयुर्न विचार्य्यमत्र ।
 एरण्डदृष्टोत्थममिद्धिरष्टोत्तरं सहस्रं जुहुयाद्विधानात् ॥ १७ ॥
 एण्डाः स्वजीवावधि तस्य परया अर्थप्रदाः कामदुषा भवन्ति ।
 आनीय निम्बद्रुदलानि तेषु स्वसाध्यनामानि विलिख्य मन्त्री ॥ १८ ॥
 रक्ष्मन् सम्यग् महिषाभ्यजातैर्हृन्नेत् कडुस्नेहयुतै रहस्तैः ।
 विंशत्सहस्रं भवतीह तेन मर्त्यो हि विप्लुष्टतरः सदैव ॥ १९ ॥

अमुकममुकेन द्वेग्येति साध्यनामानि । रह इति परिच्छेदः ।

मर्त्यास्थिसंभूतमयं हि कीलमष्टाद्रुतं शावशिरोरुहैस्तम् ।
 संवेप्य सम्यग् वसुयुक् सहस्रं संजप्तमेनं कुलिकोदये च ॥ २० ॥

यस्ययुक्तसहस्रमष्टोत्तरसहस्रं । कुलिकोदयस्तु ज्योतिःशाले ।

शत्रोगृहे द्वारि खनेयथावत् सप्ताहतोऽग्नौ मृतिमेति मर्त्यः ।

कुलिकोदयस्तु—

“मन्यर्कदिग्बस्तुवेदपचैरर्कान्मूर्तैः कुलिका भवेयुः
 दिवा निरेकैरथ यामिनीषु ते गहिता कर्मसु शोभनेषु ॥”

इति । अर्कादर्कचारात् । मनु १४ अर्क १२ दिक् १० वस्तु = ऋतु ६ वेद ४ पदा २ इति दिवा । रात्रौ
 तु निरेकैरेकहीनैरेभिर्मूर्तैः, कुलिककालो होय । अयमर्थः—रात्रौ तु त्रयोदशैकादशतयसप्तपञ्चदशीपग्रथमनु-
 हृताः अर्कादिचारुषु यथाक्रमं कुलिककालो द्वेयः ।

मन्त्री विलद्वारसमीपवर्ती जपेन्मनुं लक्षमितं यथा च ॥ २१ ॥
 तस्याग्रतश्चाभिपतन्ति नागकन्या विलज्जाः खलु सत्त्वहीनाः ।
 दिव्यानि सिद्धानि रसायनानि नानाप्रकारांश्च मणीन् प्रसिद्धान् ॥ २२ ॥
 इष्टान्यनर्घ्याणि बहूनि सर्वास्ताः संप्रयच्छन्ति नचान्यथात्र ।
 जपेद्दिरेर्मूर्धनि लक्षमेकं दृढव्रतयैकमना नितान्तम् ॥ २३ ॥
 भवेद् ध्रुवं तस्य कृपाणसिद्धिः सुरासुरैरप्यभिकांक्षिता या ।
 लज्जालुकासद्भनसारनन्धावर्तानि शुक्रा गिरिकर्णिकां च ॥ २४ ॥

अधःप्रसूनामय मेलयित्वा सपिप्य जप्ता नियुतद्वयेन ।

एभिः शुभैराञ्जितलोचनो यो मर्त्यो निधानानि स पश्यतीह ॥ २५ ॥

तज्जालुका प्रसिद्धा । तस्या लक्षणं तु—“स्पर्शतकुचत्पत्रत्वम् ।” घनसारं कर्पूरं । शुभ्रा गिरिक-
र्णिका श्वेतापराजिता । अधःप्रसूना शङ्खपुष्पी, अधोमुखपुष्पवती ।

भवेद्भूशेषाणुशताष्टजम्भवीसृष्टलेपाद् खलु दुःखनाशः ।

शताष्टजतेत्यष्टोत्तरशतमित्यर्थः । एव सर्वम् ।

लूतासविस्फोटकभूतकृत्याप्रेतोद्भवान् चोरतराञ्च ज्वराञ्च ॥ २६ ॥

मनोरथाद्यष्टमहस्रजापाद् निनाशयेन्मन्त्रवरस्तत्रयम् ।

विषद्वय व्यावरजङ्गम च च्वरानथाष्टाविह शूलरोगान् ॥ २७ ॥

सुदारुणान्तान् गृहिणीं च रोगान् वातप्रभूतान् कफपित्तजातान् ।

गलग्रहादीनिपि रोगसङ्घान् शताष्टजापेन विनाशयतीति ॥ २८ ॥

लघैकजापेन मनोरथानां सिद्धिर्भवेदस्य हि पादुकायाः ।

मन्त्री ततो गच्छति दूरवर्त्म शतत्रय योजनमङ्गकानाम् ॥ २९ ॥

गुप्तप्रदेशे विजने मनोज्ञे विलेपिते गोमयतो विशुद्धे ।

स्नातः शुचिर्मन्त्रिवरो जितात्मा कुम्भं नवं चर्चितचन्दनार्द्रम् ॥ ३० ॥

संस्थाप्य नीरेण मुगन्धिना तं प्रपूरयेत् तत्र शरावमेकम् ।

कुम्भोपरिष्ठात् कपिलाज्यपूर्णं विन्यस्य प्रज्वाल्य च दीपमेकम् ॥ ३१ ॥

प्रपूरयेच्चन्दनपुष्पधूपैः कुमारिका चाय कुमारकं च ।

आनीय संस्पृश्य जपेद्विंशं च मनु तथाष्टाद्व्यशतं मनुजम् ॥ ३२ ॥

भूतं भविष्यं क्लृप्तं वर्तमानं शुभाशुभं वा कथयेदवश्यम् ।

महागणेशं गदितस्वरूपं ध्यात्वा जपेद्वात्रिंशु मन्त्रिबन्धैः ॥ ३३ ॥

स्वमे गणेशः कथयत्यवश्यं शुभाशुभं नात्र विचारणीयम् ।

चन्द्रग्रहे बाध रविग्रहे वा मन्त्र जपेत् सधुजलाशयस्थः ॥ ३४ ॥

आकृष्टिरस्वात्र भजेत् सुसिद्धा धान्यादिकानां पशुयोपिता च ।

न्यशापमूले तुषपिन्द्य मन्त्री मन्त्रं जपेत्तत्रमिमं विधानात् ॥ ३५ ॥

सो यविणी तस्य भवेत् सुसिद्धा अर्थादि कृष्टा च ददाति नित्यम् ।

उपोष्य रात्रौ विधिवद्भक्षा समानीय यत्नात् प्रयतो नितान्तम् ॥ ३६ ॥

स्नातार्चयेदत्र महागणेशं स्पृष्ट्वापुनं तां प्रजपेच्च मन्त्रम् ।

कृतातिदूचमं किल चूर्णमस्याः कर्पोन्मितं तत्कपिलाज्वपुः ॥ ३७ ॥

संप्राशयेत् प्रातरतीव शुद्धः कविर्मवत्येव हि सप्तरात्रात् ।

अत्रापि प्राग्यत् सप्तधा विमज्ज्यैकैकं भागं प्रातःप्रातः सधृतं भक्षयेन्निति ।

रसं समादाय च कामचारी रसेन संशोष्य च याममेकम् ॥ ३८ ॥

कार्पासपत्रोत्थरमेन तावत् प्रमर्ध मम्यक् खलु मर्दयेच्च ।

कुमारिकापत्ररमेन तावत् ततो भवेद्रूप्यसमानवर्णः ॥ ४६ ॥

भागा मताः षोडश पारदस्य शुन्बन्धु भागत्रितयं तथैव ।

भागत्रयं स्याद्रगनस्य चैकं हेमस्तथैकं किल लोहजातेः ॥ ४० ॥

एकत्र कृता बहुधा प्रमर्ध संस्थापयेत् सम्यगयारनाले ।

शिवालये शुद्धमनाश्च गत्वा मनुं जपेन्नृचमिमं मनुजः ॥ ४१ ॥

महागणेशस्य ततः प्रसादात् सिद्धा हि नूनं गुटिका भवेत् सा ।

रसं पादम् । कामचारी आकाशयन्तीति प्रसिद्धा । शुल्यस्ताम्रम् । गगनं स्वगापाक्षिकमध्रकमिति केचित् ।

आरनालं काञ्चिकः । अत्र ताम्रादिकं चूर्णोक्त्य मेलयितव्यम् ।

तां धारयेदानन एव मन्त्री सुदुर्जयः स्यात् सुरदानवार्यः ॥ ४२ ॥

समग्रभूतैश्च भवेदवध्यः शस्त्रास्त्रवृन्दैरपि भिद्यते न ।

न दक्षते बह्विशतैश्च मर्त्यो विपद्भयेन त्रियते न वापि ॥ ४३ ॥

तस्याः प्रभावात् किल वज्रदेहो भवेद्वातिस्तस्य च खेचरी स्यात् ।

धरामदूरयः सकलां च नष्टञ्चायो हि भूता विचरेदवरयम् ॥ ४४ ॥

सदा च सा तिष्ठति यस्य गेहे लक्ष्मीः स्थिरा तस्य गृहे भवेच्च ।

सा दृष्टिबन्धं जगतः करोति महागणेशाणुवरप्रसादात् ॥ ४५ ॥

सब्रह्मदेवर्षी वशिनीं गृहीत्वा पुष्पाकवारोण ततोऽभिषोष्य ।

वज्राभ्रकेलाथ पुनस्त्रिलोहैः संवेष्ट्य सम्पत् गुलिकां च कुर्यात् ॥ ४६ ॥

महागणेशं परिषूज्य मन्त्रजप्तां गणेशस्य कराच्च लब्धाम् ।

इत्थं विचिन्त्य स्वकरे नयेत्तां सिद्धां गणेशस्य मनुप्रभावात् ॥ ४७ ॥

वक्त्रे शिखायां च करेऽथ कण्ठे तां धारयेन्मन्त्रिवरः सदैव ।

तस्याः प्रभावान्न भवेत् समीपे व्याघ्रादिचौरोगविघ्नवृन्दः ॥ ४८ ॥

द्यौर्लीशुजः स्युर्वशगास्तथास्य लोके भवेदेव हि कामचारी ।

स्त्रीणां प्रियोऽसौ मटनातुराणां भवेदवश्यं गुटिकाप्रसादात् ॥ ४९ ॥

ब्रह्मदण्डी भारद्वाज । वशिनी लज्जानुका । यन्त्राभ्रकोऽध्वनविशेषः । त्रिलोद्रे स्फुरज्जतताम्रं ।
 गौरोचनोन्मत्तशुश्रूषुषे देवी सिता स्यादपराजिताहा ।
 सत्रह्रदण्डी मलयोद्भवं च कृष्णागुरुः स्युः सम्भागकानि ॥ ५० ॥
 संविष्य मम्यक् च स्वां मपुष्ये कुर्याद् विधानाद् गुटिका मनुजः ।
 कृत्वा च तामर्कमहच्चजता विशेषकोऽस्या जनमोहकः स्यात् ॥ ५१ ॥

देवी सहदेवी । विशेषकस्तिलज् ॥

ग्राह्यामृता मन्त्रिवरेण दीर्घतुण्डा ततस्ता किल पेपयिता ।
 तन्चूर्णमालिष्य कग्द्वयेन जपेन्मनुं द्यष्टयुतं महत्तम् ॥ ५२ ॥
 श्रदश्येत्तौ गजमश्रुखं च वृष्टा दिशस्ते दश चित्रवन्ति ।
 मदीकटा दानजलार्द्रगण्डां वैरावतस्यापि कुले प्रसृताः ॥ ५३ ॥
 मुदीर्घदन्तद्वयरोचमानौ गच्छन्ति दूरं विवशा भयार्ताः ।
 परया भवेयुर्मनुविचमस्य हुक्त च कुर्वन्ति न सशयोऽस्तिम् ॥ ५४ ॥

गजान् गृहीतुकामो वै राजा गता धनेषु सः । ततश्च कारयेद्भूदा सम्यक् च गजधन्वनीम् ॥ ५५ ॥
 चतुरस्त्रा विशाला च शाला ता निकटे ततः । वृद्धावरणमंवीरौ चतुर्द्वारां सुतोरणाम् ॥ ५६ ॥
 कुर्यात्तत्र खलीं सम्यक् चतुरस्त्रा समुभ्रताम् । तस्यामुत्तरादिगमागे विदध्यात् कुण्डमुत्तमम् ॥ ५७ ॥
 सर्वलक्षणसंयुक्तं भेखलाधैरलंकृतम् । पूर्वादितः स्थलीमध्ये प्रोज्ज्वलवर्णलक्षितम् ॥ ५८ ॥
 मण्डल कारयेत् तत्र समावाप्तं गणेश्वरम् । संपूज्य च निवेद्यान्तैरुपचारैः सुशोभनैः ॥ ५९ ॥
 मण्डलं सर्वतोभद्रम् ।

आपायामि ततः कुण्डे स्वमन्त्रैः पूजयेच्च तम् । पुरोक्तैरेव जुहुयादाज्यैर्वारण्य ततः ॥ ६० ॥
 हुनेत् समृद्धिमन्त्रेण नव मूलाणुनाहुतीः ।

पुरोक्तैरेवेति वीक्षाप्रकरणोक्तान्निमुच्यमानैः । समृद्धिमन्त्रः मूर्ध्व सरसिर्जातयेदा इत्यादिको वक्ष्यमाणः ।

प्रणवः श्रीशक्तिमारविनायकजीवकैः । अनुवदः क्रमादेभिस्त्रिविभक्तेन संहुनेत् ॥ ६१ ॥
 पुनैकैः श्रीशक्तिमारविनायकजीवकैः । प्रणवेत्यादिना मार्दवात्म्यप्रकरणे अग्निमुखीकरणहोमे महागणपतिमन्त्रस्य
 यो दशधा विभाग उक्तस्तत्रान्तिमपदद्वयमेकीकृत्य जुहुयात्, तेन नवधा होमो भवति इत्यर्थः । उक्तं तदा-
 चार्यवचने — (प्र० स्या०)

तारिण लक्ष्म्यद्रिमुतासारह्माविमेश्वीनैः क्रमशोऽनुवदः ।

पदत्रयेणापि च मन्त्रराजं विभज्य मन्त्री नवधा जुहोतु ॥ इति ।

मूलाणुना समत्वेन हुनेन्मन्त्रार्णमन्वया । आज्येनैव ततश्चाष्ट्रव्यैः स्वाहुविलोलितैः ॥ ६२ ॥

चत्वारिंशत्सहस्राणि चतुर्भिरधिकानि च । चतुरशत चतुश्र्वत्वारिंशजिः सहित हुनेत् ॥ ६३ ॥

प्रत्यहं भोजयेद्विप्रांस्तदार्शोर्भिविवर्धितः । गुरवे दक्षिणां दद्यात् पञ्चाशद्दन्तिनोऽथवा ॥ ६४ ॥
तन्मन्यं तद्दशांशं वा दत्त्वा सन्तोष्य सद्गुरुम् । चतुर्णां मिथुनानां पङ्कगणेशनिधिपुत्रयोः ॥ ६५ ॥
अङ्गमातृदिगीशानां तन्मन्त्रैः सर्पिषा हुनेत् । एवं होमं समाप्याथ नैवेद्यं च ममुदरेत् ॥ ६६ ॥
पुनरभ्यर्च्य विमेशं साङ्गं सावरणं ततः । निजे हृदि समुद्रास्य विहरेत् स यथासुखम् ॥ ६७ ॥
ततो दिनैश्चतुश्चत्वारिंशता निपतन्ति हि । विनायकप्रभावेन कलमाः करिणस्तथा ॥ ६८ ॥
करिणीनां समूहाश्च पात्यन्ते क्षयते ततः । प्रोक्तुरूपं प्रोक्तुकुण्डे गणेशं सम्यगर्चयेत् ॥ ६९ ॥
अयते गते ।

तत्र बर्हिं समाधाय लक्ष्मिकं पृथग् हुनेत् । पयोघृताभ्यामुन्मचपुष्पैः शर्करयापि च ॥ ७० ॥
चौद्रेणाग्नेन च ततो कुण्डमध्यात् ममुज्ज्वला । वेतालसंज्ञा गुटिका प्राप्यते मन्त्रिणा ततः ॥ ७१ ॥
अणिमाघटसिद्दीनां जायते भाजनं सुधीः । ॥

अत्राप्येकैकद्रव्येण सप्तपञ्चुत्तरपदशताधिकयोऽष्टसहस्रसंख्यो जपः कार्यः । अन्तिमद्रव्ये त्याहुतिद्वयं न्यूनमिति ।
ब्राह्मे काले समुत्थाय घोरचन्द्रेऽथ पर्वणि । पद्मपत्रे कापिलं स्वे गोमयं प्रतिगृह्य च ॥ ७२ ॥
अपुतं मन्त्रसंज्ञं निखातं द्वारि चारयेत् । व्याघ्रकोडादिचोरारीन् नात्र कार्या विचारणा ॥ ७३ ॥
क्षीणचन्द्रे पर्वणि अमायस्यायां । स्वे अन्तरिक्षे ।

जाती सरक्ता च महादिमोहा सदण्डना स्यात् करयुग्ममेव ।

तथाद्रिकर्णी सशिरा च कन्या गोरौचनैतानि समानभागैः ॥ ७४ ॥

रक्ता मञ्जिष्ठा, महामोहा धन्ुर, अद्रिकर्णी अपराजिता, शिखा मयूखिला, कन्या कुमारी, करयुग्ममञ्जलिनी ।

संपिप्य पञ्चाङ्गमलानि तानि कुर्यादथैकत्र ततो जपेद्यः ।

सृष्टृतदेनं मनुवर्त्यमष्टाधिकं सहस्रं भवतीह सिद्धम् ॥ ७५ ॥

पञ्चाङ्गमलानीति श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणोत्थानि ।

गजे प्रदेयं चदरप्रमाणं यवप्रमाणं च तुरङ्गमे तत् ।

यवार्धमात्रं मनुजे प्रदेयं ततश्च तयोपिति सर्पपार्श्वम् ॥ ७६ ॥

प्रभाचितं पीतमथो हि वश्यकरं प्रशस्तं हि तथावशानाम् ।

जितेन्द्रियः शुद्धतनुर्मनुजो जपेन्मनुं सष्टयुतं सहस्रम् ॥ ७७ ॥

हुनेद् दशांशं करवीरलाजान् कन्यां लभेद्भुजमवंशजां सः ।

पूर्वोक्तुरूपं गणपं विचिन्त्य गन्धादिनाभ्यर्च्य जपेत् मन्त्री ॥ ७८ ॥

मन्त्रं हि लक्षप्रमितं विमुक्तो भवेदकस्मात्त्रिगुणद्विगुणात् ।

विन्वत्य पुष्पं तगरं प्रियङ्गुं सदेवदारुं हरिचन्दनं च ॥ ७९ ॥

तथागुरु नागसुकेमरं च समानि कृता मनुसाधितानि ।
 स्पृष्ट्वा जपेत् तानि मनुं महत्समष्टाधिकं तैः खलु सिद्धयुषः ॥ ८० ॥
 भवेदनेनाशु सुधूपितो ना गिजित्य रोगान् किल दीर्घजीवी ।
 प्राप्नोति चार्यं जुहुयाच्च कोऽपि भवेन्नरः सर्वजनप्रियश्च ॥ ८१ ॥
 अनेन धूपेन च धूपिता स्त्री सुदुर्भगाऽप्यो सुमगा भवेच्च ।
 कुमारिका धूपसुधूपिता च वरं लभेताशु कुलीनमयम् ।
 जलाशये लघमिताऽणुजापः सप्ताहतो वृष्टिकरः प्रशस्तः ॥ ८२ ॥

स्वर्गाप्तौ मधुना च गन्धपयसा गोमिद्रेणे सर्पिणा
 लक्ष्म्यै शर्करया जुहोतु यशसे दग्धा च संवृद्धये ।
 अभ्रैरक्षमसृद्धये च सतिलैर्द्रव्याप्तये तण्डुलै-
 र्साजाभिर्यशसे कुसुम्भकुसुमैरश्वारिजैर्वाससे ॥ ८३ ॥
 पद्मैर्धूपतिमुत्पलैर्नृपवधूं तन्मन्त्रिणः कैरवै-
 रश्वत्पादिसमिद्धिरास्यजमुखान् वर्णान् वधूः पिष्टनैः ।
 पुत्तन्यादिभिरन्वहं स वशयेन् जुह्वन्नावृष्टये
 लोखैर्बृष्टिसमृद्धये च शुद्धान्मयी पुनर्वैतसैः ॥ ८४ ॥

इति । अश्वत्थादीत्यादिशब्दैरुदुम्बरप्रकषटा गृह्यन्ते । पुत्तन्यादीत्यादिशब्देन पिष्टरचितवृक्षादयो गृह्यन्ते ।
 तथा सारसंप्रहे—

“शार्ङ्गं शचीवल्गमसोत्तमाङ्गं मघान्तपुङ्कं खलु भूमिर्वाजम्” ॥

इति पूर्वमूलपञ्चोद्धारप्रकरणेऽनुद्धृतं भूमिर्वाजं समुद्धरति । शार्ङ्गं गकार । शचीवल्गमो लकार । उच्च-
 माङ्गो विन्दु । सघान्त औकार । तथा—

पदकोणे कमलागुटं प्रबिलिखेत् तारं ससाध्यं तवः
 कोणेष्वङ्गमनून् स्वरान् वसुदले (द्विदिक्रमात् संलिखेत् ।
 कामं द्वादशपत्रागं स्वरदले) प्वालित्पय भूमेर्मनुं
 पत्रे तत्त्वदले महागणमनोर्वर्णांश्च शिष्टांलिखेत् ॥ ८५ ॥
 द्वात्रिंशद्वलपङ्कजे कखगुणान् वर्णान् लिखेत् सान्तगान्
 भूमिर्भवं बहिरष्टत्रयविलसत्कोणस्यशकं लिखेत् ।
 शशो वारुणमपहले परिवृतं तेनैव शक्त्यावृतं
 रुद्रं तत्प्राणिना महागणपतेर्यत्र समुङ्कं महत् ॥ ८६ ॥

पदकोशेत्यादिमहदित्यन्तस्यायमर्थः— पदकोशमध्ये धीरीजसंपुटितं प्रणयं विलिख्य, तन्मध्ये साध्यानामा-
लित्य, पदकोशेषु पदङ्गमन्त्रानालित्य, यहिरष्टदलकमलं कृत्वा तद्दलेषु प्रागादिक्रमेण षोडश स्वरान्
द्वन्द्वशो विलिख्य, तद्वद्विद्वांशदलकमलं कृत्वा तद्दलेषु प्राग्गत् कामवीजं विलिख्य, तद्वदि षोडशपत्रेषु
भूयीजमालित्य, तद्वद्विष्टतुर्यशतदलेषु प्रणयधोकामभूयीजातिरिक्तानि मूलमन्त्राक्षराण्येकैकशो विन्यस्य,
तद्वद्विद्वांशदलेषु काविसान्तान् मातृकारणान् सयिन्दुकानालित्य, तद्वद्विरष्टपञ्चापेतं चतुरर्क्षं कृत्वा
तत्कोशेषु समिति विलिख्य, तद्वद्विरष्टचन्द्राकारं धारणं मण्डलं विलिख्य यवीजेन सवेष्ट्य, तद्वद्विष्ट-
चन्द्रयं कृत्वा, घृतयोरन्तराले ह्रींबीजैरावेष्ट्याकुशवीजान्यां निरोधयेत्, निरोधनं त्यागन्तपोर्लघनम् । तथा—

भूर्जे धरायां वसने लिखेत् तत् गोरोचनाकुङ्कुमगोमयाङ्गिः ।

कस्तूरिकाभिः सुधया च हेमरूप्योद्भवा स्यादिह लेखनी च ॥ ८७ ॥

यज्ञं धृतं येन स दुर्जयः स्याल्लोकेशोर्षर्गणप्रसादात् ।

न दहतेऽमौ दहनेन तस्य भीतिर्न च स्यान्मृतस्कोभ्यः ॥ ८८ ॥

घृते रणे राजकुले च वादे सदा मनुजो विजयी भवेत् ।

अनामिकारक्तविमिश्रितैस्त्वत् शोणैर्लिखेद् द्रव्यवरैर्यथावत् ॥ ८९ ॥

कुचन्दनाघैररुणैश्च पुष्पैः संपूज्य तन्मन्त्रिवरो निवेद्यैः ।

कृत्वा मनोज्ञाङ्गवतीं च मूर्तिं विन्यस्य तस्या उदरे च यज्ञम् ॥ ९० ॥

प्रतापयेद् दीपशिखाकृशानौ मत्ताहतौ योपितमानयेत् सः ।

जप्त्वा मनुं चाष्टशतं प्रताप्य बहौ धृतं तद्वशयेन्मृगाक्षीम् ॥ ९१ ॥

स्वभावविद्वेषवतां हि रक्तैः श्मशानकाङ्गारयुतैर्लिखेत् तत् ।

शावांशुके लेखनिकात्र काकपक्षोत्थिता सम्पयथामिपूज्य ॥ ९२ ॥

उष्णपेद्मद्वमिदं ध्वजाग्रे विद्वेषयत्येव हि वैरिसहम् ।

द्रव्यैः सुपीतैर्विलिखेन्मिलायां पीतप्रमूने रुचिरार्कपुष्पैः ॥ ९३ ॥

संपूज्य संवेष्ट्य च पीतयूत्रैः साध्यानिलस्थापनमाचरेत् ।

तद्देहलीदेश इदं निखातं करोन्मते स्तम्भनकारि यज्ञम् ॥ ९४ ॥

दुष्टस्य बाक्स्तम्भमरित्रजस्य गतेस्तु संस्तम्भनमाशु कुर्यात् ।

सेनां परेषां गजवाजियुक्तां संस्तम्भयेन्नात्र विचारणीयम् ॥ ९५ ॥

श्मशानकाङ्गारवरोत्थमप्या श्मशानवस्त्रे कुपितेन मन्त्री ।

चित्तेन संलिख्य नरासिजात्र सल्लेखनी चन्दनपुष्पधूपैः ॥ ९६ ॥

संपूज्य तच्छावधरानिखातं स मारयेद्द्वैरिणमाशु नूनम् ।

उत्सातमेतत् पयसा च धौतं यज्ञं हि शान्तिं तनुते नराणाम् ॥ ९७ ॥

इति । भूर्जेत्यादि, सुधया चूर्णेन । मूर्तिर्देवस्य । साध्यानिलस्थापने साध्यप्राणप्रतिष्ठा । करोन्मते हस्त-

मात्राद्यस्मात् । शिवधरा श्मशानभूमि ॥ तथा—

श्रीमायामिधुरे मतारविरे वीजं गहिर्दिञ्चय

श्रीमायामदन भुव गृहपुगे योजनानि बहेस्ततः ।

मन्थिपद्ममनूनयादलके वर्णान् मनोरालिखेत्

श्रीखीनन्त्यदले क्रमेण विधिवच्छिष्टं तथैकं कृती ॥ ६८ ॥

वेष्टितं मातृकापणैः क्रमेत्क्रमगतैरपि । पाशादुशावृत्तं बाधे भूगेहद्वितयेन च ॥ ६९ ॥

महागणपतेर्धनं कृतं हेमशलाकया । यलन्नकं च काश्मीरं कस्तूरीरोचनान्वितम् ॥ १०० ॥

मेलयित्वा विभागेन पिष्ट्वा चन्दनवारिणा । स्पर्णपट्टेऽथ भूजं वा लिखित विधिपूर्वकम् ॥ १०१ ॥

कृतप्राणप्रतिष्ठ तद् दोषृतं भुक्तिमुक्तिदम् । आपुरारोग्यसपत्तिकीर्तिदं प्रीतिवर्धनम् ॥ १०२ ॥

इति । अयमर्थः—पट्टकोणमध्ये त्रिकोणमालिख्य त्रिकोणमध्ये प्रथममध्यगतं सप्ताधं गंधीजमालिख्य । त्रिकोणपट्टकोणयोरन्तराले पूर्वादिचतुर्दिक्षु श्रीह्रीं श्रीं ग्लौं इति योजयितुमेषकैश्चो विलिख्य, पट्टकोणेषु पूर्वादि-क्रमेण प्रणवादिपट्टीजान्यालिख्यादलेषु गणपतये इत्याद्यपिशिष्टमन्त्रगतद्वारविंशतिवर्णेषु श्रीं श्रीं वर्णान् सप्तदलेषु विलिख्यापिशिष्टमेकमन्त्रमष्टमदले विलिख्य, यदिचतुष्टयं विधाय तदन्तर्गतवीचीचतुष्टये सर्वाभ्यन्तरीय्या भयिन्दून्कारादिचकारान्तान् वर्णानालिख्य, द्वितीयवीच्या क्षकाराद्यकारान्तान् वर्णान् विलिख्य, तृतीयवीच्या आ इति पाशवीजैरावेष्ट्य, सर्ववाहार्थीया कौं इत्यङ्गशयीजैरावेष्ट्य, तद्विह्वल-रत्नद्वयं कुर्यात् । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति । अथ चतुरस्रद्वयेषु बाह्याभ्यन्तरभेदेनेति केचित् । अष्टकोण-पेण्यस्य । यथागुरूपदेश कार्यमिति ॥ केरलीये यन्त्रसारे—

आलिख्य कारिकांमध्ये शक्तिं कोणेषु पट्टस्वपि । तारश्रीशक्तिकामेलाविमर्शजानि तद्वहिः ॥ १ ॥

आलिख्य चाष्टपत्रस्य पत्रस्य प्रथमे दले । कण्डादि वार्गीजं द्वितीये च दले ततः ॥ २ ॥

यदधेत्यावृत्तौ वर्णानि पत्रे तृतीयके । कामवीन हस्त्यादि पत्रे भूयश्चतुर्थके ॥ ३ ॥

उदगा इत्यष्टवर्णानालिख्याथ च पञ्चमे । सकलेत्यादि शाक्तं च बीजं षष्ठे दले पुनः ॥ ४ ॥

सर्वं तदिन्द्र तेत्यादिवर्णानि पत्रे सप्तमे । पत्रे गणपतेत्यादिनववर्णान् दलेऽष्टमे ॥ ५ ॥

सर्पेत्यादिद्वादशायास्तद्वार्ये मातृकाचरैः । संवेष्ट्य कुगृहाभ्युष्टैः श्रीह्रीं श्रीं ग्लौंमिति क्रमात् ॥ ६ ॥

आलिषेद्धेमपट्टादौ हेमसूत्र्यातिरञ्जनम् ।

॥

इति । रत्न वश्यरम् । अस्यार्थः—अष्टदलमलकविंशत्या पट्टकोणमध्ये सप्ताधं शक्तिबीजं विलिख्य । पट्टस्वपि कोणेषु जं श्रीह्रीं श्रीं ग्लौं इत्येकैश्चो विलिख्य अष्टदलेषु प्रथमदले श्रीविद्यायाः प्रथमपट्टं, द्वितीयदले “यदद्य च वृषहन्” इति विलिख्य, तृतीयदले श्रीविद्यायाः द्वितीयपट्टं, चतुर्थदले “उदगा अमिसूर्य” इति विलिख्य, पञ्चमे दले श्रीविद्यायाः तृतीयपट्टं, षष्ठे दले “सर्वं तदिन्द्र ते वशे” इति, सप्तमे दले “गणपतये वरवदेति” अष्टमे “सर्वजनं मे वशमानय स्वाहा” इति विलिख्य, तद्विह्वलयोरन्तराले मातृकाचरैरावेष्ट्य चतुरस्रचतुर्कोणेषु महागणपतिमन्त्रस्य द्वितीयवीजादिवीजचतुष्टयं विलिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति । इदं यदधेत्यादिभ्यां श्रीविद्यायां सहितं महागणपतियन्त्रम् ॥ श्रीविद्या तु ज्ञानार्थवे—

समानो व आकृतिः समाना हृदयानि वः । समानमस्तु वो मनो यथा तः सुसहसति ॥ ४ ॥
इति ऋग्वेदोक्तं (१०।१६१।१) सवादसूक्तम् । उजातेवेदसे सुनयाम सोममरार्तापतो नि दहाति वेद । स नः
पर्यदति दुर्गाणि विभ्वा नावेव सिन्धुं दुरितात्यग्नि ॥ इति त्रिष्टुप्सन्धः । संसमिदित्यस्य संवनन ऋषिः, संज्ञानं
देवता, तिस्रोऽनुष्टुभ, तृतीया त्रिष्टुप्, आद्या आग्नेयी ॥ सारसंमदे—

ध्यानं प्रवक्ष्ये ह्यच कामनाया मेदेन भिन्नं बहुधाविरम्यम् ।

भिन्नाञ्जनादिप्रमदेहकान्ति सुपेदसन्मन्दरतुल्यसारम् ॥ १ ॥

नानामपिबालविभूषिताङ्ग रत्नोल्लसदतिव्यकिरीटयुक्तम् ।

भीमं पद्मान्तं नयनत्रयाद्य कर्णद्वयोद्भासिसुवामरं च ॥ २ ॥

लम्बोष्ठमुद्यदरनागयज्ञोपशीतिनं चैकरदं गजाक्षम् ।

सत्काञ्चनोद्यत्कटिमुत्रयुक्तं रक्ताशुक लोहितपुष्पभूपम् ॥ ३ ॥

पद्माङ्कुशौ पाशरटे च शक्तिं भद्रा वरं चान्नमपेक्षुदण्डम् ।

शालेस्तपाम्रं दधत कराग्रे पद्मासनसं हृदि भावयेत्तम् ॥ ४ ॥

बाण तथैवाक्षयबाणधन्वकमण्डलून् मोदकपात्रशक्ती ।

सतोमरं पाशमपेक्षुदण्डं छार्णि करान्जैर्दधत भजेत् तम् ॥ ५ ॥

सदाखिलोपद्रवनाशकारि ध्यानं गणेशस्य समीरितं हि ।

पीतं स्मरेत् स्तम्भनकार्य एनं वरदाय मन्त्री ह्यरुणं स्मरेत् तम् ॥ ६ ॥

कृष्णं स्मरेन्मारुतकर्मणीशमुद्याटने भूषानिभं स्मरेत् तम् ।

चन्द्रकलामनिभं च कृष्टौ स्मरेद्वलार्थं किल पुष्टिकार्ये ॥ ७ ॥

स्मरेदनार्थां च हरिभिर्भ तं युक्त्यै च शुक्लं मतुविद् स्मरेत् तम् ।

एव प्रकारेण गणं त्रिकालं ध्यापञ्चपन् सिद्धियुतो भवेत् सः ॥ ८ ॥

इति ॥ अथ काम्यतर्पणविधिस्तत्रैव—

पूर्वं मनुं विंशतिधा गणेशं प्रतर्प्य वर्णानिह ठढयान्तान् ।

प्रतर्पयेद्भरचतुष्टयं च प्रत्येकशो मूलमनुं च तद्वत् ॥ १ ॥

युग्मानि विमान् निधिसंयुतान् पद् प्रतर्पयेच्चित्रियुतान् पृथक् च ।

पुरोक्तवन्मूलमनुं चतुर्धा प्रतर्पयेन्मन्त्रिवरो यथावत् ॥ २ ॥

यथावदित्यनेन मिथुनचतुष्टयपद्मगणेशनिधिद्वयानां स्वस्वबीजादित्यं सूचितम् । तदुक्तं गणेश्वरपरामर्शिन्याम्—

मिथुनानि च पद् विंशत्य् शङ्खपद्मनिधी अपि । स्वस्वबीजादिकैर्मन्त्री स्वाहान्तैश्च चतुर्विधैः ॥ १ ॥

इति । तथा—

सचतुश्चत्वारिंशच्चतुःशतानि तर्पणानि चैवं स्युः ।

अथवा प्रकारभेदात् तर्पणमेतत् प्रवक्ष्येऽहम् ॥ २ ॥

मूलाणुना च दशधा विभक्तेनाथ तर्पयेत् । प्रत्येकं मूलमन्त्रेण चतुराष्ट्रं तर्पयेत् ॥ ३ ॥

तत्र ताररमामायामारभूविजयीजकैः । शरेषुदशयुग्मैश्च मन्त्रार्थैस्तर्पयेत् क्रमात् ॥ ४ ॥

शराः पञ्च, इषयः पञ्च, युग्म द्वयम् ।

अशीतिप्रमितान्येव तर्पणानि भवन्ति च । एकादशभिरप्यत्र बीजपूरादिभिः क्रमात् ॥ ५ ॥

फलशान्तैश्चतुर्धा च मूलेनापि तथा सुधीः । विभक्तभूमरमायाश्रीबीजानि व्युत्क्रमाणि च ॥ ६ ॥

समस्तान्येतदन्तैश्च बीजपूरैः प्रतर्पयेत् । अष्टाशीतिप्रमितान्येवं जायन्ते तर्पणान्यथ ॥ ७ ॥

अत्र बीजपूरादिमन्त्रेषु विशेषमाह, गणेश्वरपरामर्शिन्यां—

बीजपूरं गदा चेत्तुकार्मुकं च त्रिशूलयुक् । चक्रान्जपाशोत्पलानि कलमाप्रविषालयुक् ॥ १ ॥

हेन्ताश्च रत्नकलशो हृदन्ताः प्रणवादिकाः । गंभीजाद्यादिकाः पञ्च श्रीबीजाद्यादिकाः पुनः ॥ २ ॥

पद्मीजाघोऽन्तिमर्धैरेव च यमाणपदादिकाः । यथाक्रमं महाविघ्नायुधानां मनवः स्मृताः ॥ ३ ॥

मन्त्रफलं स्यान्नक्तिः सप्ताष्ट्रिगुणकालचक्रमिति ।

व्याप्तिरक्ते भूस्वरूपं विद्या प्रलोक्यमात्मने-युक्म् ॥ ४ ॥

गंडोमन्त्रप्रकलात्मेन बीजपूराय नम इत्याद्याः श्रवणोद्भूतश्रवितव्याः ।

पद्मीजाघोर्गणपतेत्यादिमन्त्रादिकैः क्रमात् । दशविघ्नैश्चतुर्वारं मूलेनापि च तर्पयेत् ॥ ५ ॥

विघ्नो विनायको वीरः शूरो वरद एव च । इमवक्तव्यैकद्रन्तो लम्बोदरगणस्तथा ॥ ६ ॥

विप्रमसादनश्चैव महागणपतिस्तथा । तर्पणानि तथाशीतिप्रमितान्येव भवन्ति हि ॥ ७ ॥

चत्वारि मिथुनान्यत्र तानि शक्त्यादिकानि च । खविनायकबीजादिकानि सन्तर्प्य मन्त्रवित् ॥ ८ ॥

मूलाणुना चतुर्वारं मध्ये सन्तर्पयेत् क्रमात् । चतुष्पष्टिप्रमितान्येवं जायन्ते तर्पणान्यथ ॥ ९ ॥

आमोदादीन् स्वशक्त्यन्तान् शक्त्याद्यांश्च प्रतर्पयेत् । विघ्नेशबीजप्रथमं चतुर्मूलाणुना चतुः ॥ १० ॥

तर्पयेत् पण्यत्येवं तर्पणानि भवन्त्यथ । शक्त्यादिकान् स्वशक्त्यन्तनिधिद्वयमथो चतुः ॥ ११ ॥

तर्पयेच्च चतुर्मूलं द्वाविंशत्प्रमितानि च । तर्पणानि भवन्त्येवं ततो मूलाणुना चतुः ॥ १२ ॥

तर्पयेत् सचतुश्चत्वारिंशच्चतुःशतम् । तर्पणानि भवन्त्येभिः सर्वान् कामान् प्रसाधयेत् ॥ १३ ॥

इति ॥ अथ तर्पणप्रयोगः—तत्र प्रथमं श्रीगणेश्वरपरामर्शिन्युक्तपरिपाठ्या तर्पणस्थाने तत्र देवं च ध्यात्वा तर्पणारम्भं कुर्यात् । तद्यथा—

सर्वाभीष्टमर्दं वक्ष्ये चतुराष्ट्रं तर्पणम् । एकान्ते विजने रम्ये सर्वोपद्रववर्जिते ॥ १ ॥

कृतस्नानादिको मन्त्री पूर्ववक्ष्यासंस्पृतः । तडागमध्ये सञ्चिन्त्य पुष्पितं नलिनीवनम् ॥ २ ॥

तस्य मध्ये महापद्मं तरुणादित्यसन्निभम् । समुन्नतं सुगन्धाढ्यं रमणीयं मनोहरम् ॥ ३ ॥

सद्यो विकसितं ध्यायेन्मन्त्री पूर्वाङ्गमन्त्रवित् । शुद्धं रजतमोषानपंत्या तं रश्मिगडलात् ॥ ४ ॥
 विनिर्गत्यावरुदाथ कर्णिकामध्यमस्थितम् । इति ध्यात्वा भावरणं महागणपतिं मुधाः ॥ ५ ॥
 प्रवरैर्गन्धकुसुमैः समभ्यर्च्याथ पूर्वम् । निषाय शुष्करमुखं साधकेन्द्रस्य मूर्धनि ॥ ६ ॥
 वर्षन्तं रत्नधाराभिर्ध्यात्वा देवस्य मूर्धनि । चन्द्रचन्दनकाश्मीरकस्त्रीलोलेतैर्जलैः ॥ ७ ॥
 तर्पयेत् परया भक्त्या देवदेव प्रसन्नधीः । ॥

इत्येवं ध्यायन् मूक्तमन्त्रमुच्चार्य “श्रीमहागणपतिं तर्पयामि” इति देवस्य मूर्ध्नि विद्यतिशारं सन्तर्प्य,
 ४ मू० ४ जं तर्पयामि स्वाहा । ४ मू० ४ धीं तर्पयामि स्वाहा । ४ मू० ४ ह्रीं तर्पयामि स्वाहा ।
 ४ मू० ४ क्लीं तर्पयामि० । ४ मू० ४ ग्लौं तर्पयामि० । ४ मू० ४ म तर्पयामि० । ४ मू० ४ गं तर्पयामि० ।
 ४ मू० ४ यं तर्पयामि० । ४ मू० ४ प तर्पयामि० । ४ मू० ४ तं तर्पयामि० । ४ मू० ४ यं तर्पयामि० ।
 ४ मू० ४ वं तर्पयामि० । ४ मू० ४ रं तर्पयामि० । ४ मू० ४ वे तर्पयामि० । ४ मू० ४ रे तर्पयामि० ।
 ४ मू० ४ दं तर्पयामि० । ४ मू० ४ स् तर्पयामि नमः । ४ मू० ४ र् तर्पयामि नमः । ४ मू० ४
 जं तर्पयामि० । ४ मू० ४ नं तर्पयामि० । ४ मू० ४ मं तर्पयामि० । ४ मू० ४ वं तर्पयामि० ।
 ४ मू० ४ शं तर्पयामि० । ४ मू० ४ मा तर्पयामि० । ४ मू० ४ नं तर्पयामि० । ४ मू० ४ यं तर्पयामि० ।
 ४ मू० ४ स्वा तर्पयामि० । ४ मू० ४ हा तर्पयामि स्वाहा ॥ ४ मू० ४ धीं नारायणसहिता लक्ष्मीं तर्पया-
 मि स्वाहा । ४ मू० ४ धीं लक्ष्मीसहित नारायण तर्पयामि० । ४ मू० ४ ह्रीं हस्तसहिता गौरीं तर्पयामि० ।
 ४ मू० ४ ह्रीं गौरीसहित हरं तर्पयामि० । ४ मू० ४ क्लीं कामदेवसहिता रतिं तर्पयामि० ।
 ४ मू० ४ क्लीं रतिसहित कामदेवं तर्पयामि० । ४ मू० ४ ग्लौं बराहसहिता महीं तर्पयामि० ।
 ४ मू० ४ ग्लौं महीसहित बराहं तर्पयामि० । ४ मू० ४ गं आमोदसहितां सिद्धिं तर्पयामि० ।
 ४ मू० ४ ग सिद्धिसहित आमोदं तर्पयामि० । ४ मू० ४ गं प्रमोदसहितां समृद्धिं तर्पयामि० । ४ मू० ४ गं
 समृद्धिसहितं प्रमोदं तर्पयामि० । ४ मू० ४ ग सुमुखसहितां कान्तिं तर्पयामि० । ४ मू० ४ गं कान्ति-
 सहितं सुमुखं तर्पयामि० । ४ मू० ४ गं दुर्मुखसहिता मदनवतीं तर्पयामि० । ४ मू० ४ गं मदनवती-
 सहितं दुर्मुखं तर्पयामि० । ४ मू० ४ गं विप्रसहिता मदद्रवां तर्पयामि० । ४ मू० ४ गं मदद्रवासहितं
 विप्रं तर्पयामि० । ४ मू० ४ ग विप्रकर्तृसहिता द्राविणीं तर्पयामि० । ४ मू० ४ गं द्राविणीसहितं विप्र-
 कर्तारं तर्पयामि० । ४ मू० ४ शं शङ्खनिधिसहितां वसुधायां तर्पयामि० । ४ मू० ४ शं वसुधायासहितं
 शङ्खनिधिं तर्पयामि० । ४ मू० ४ पं पद्मनिधिसहिता वसुमतीं तर्पयामि० । ४ मू० ४ पं वसुमतीसहितं
 पद्मनिधिं तर्पयामि स्वाहा ॥ ४ मू० ४ जं तर्पयामि स्वाहा । ४ मू० ४ धीं तर्प० । ४ मू० ४ ह्रीं तर्प० ।
 ४ मू० ४ क्लीं तर्प० । ४ मू० ४ ग्लौं तर्प० । ४ मू० ४ गं तर्प० । ४ मू० ४ गं तर्प० । ४ मू० ४
 यं तर्प० । ४ मू० ४ पं तर्पयामि० । ४ मू० ४ तं तर्प० । ४ मू० ४ यं तर्प० । ४ मू० ४ वं तर्प० ।
 ४ मू० ४ रं तर्प० । ४ मू० ४ वे तर्प० । ४ मू० ४ रे तर्प० । ४ मू० ४ दं तर्प० । ४ मू० ४ स् तर्प० ।

तर्प० । ४ मू० ४ वं तर्प० । ४ मू० ४ जं तर्प० । ४ मू० ४ नं तर्प० । ४ मू० ४ में तर्प० । ४ मू० ४ वं तर्पयामि० । ४ मू० ४ शं तर्प० । ४ मू० ४ मा तर्प० । ४ मू० ४ न तर्प० । ४ मू० ४ यं तर्प० । ४ मू० ४ स्वा तर्प० । ४ मू० ४ हां तर्पयामि स्वाहा । एवं ८० ॥ ४ मू० ४ गंओं मन्त्रफलात्मने वीजपुराय नम वीजपूरं तर्पयामि स्वाहा । ४ मू० ४ ग्लौंओं शस्त्यात्मने गदार्य नमो गदा तर्प० । ४ मू० ४ झौंओं प्राणात्मने इलुकांमुखाय नम. इलुकांमुक् तर्पया० । ४ मू० ४ ह्रींओं त्रिमुखात्मने त्रिमुखाय नम त्रिमुले तर्प० । ४ मू० ४ श्रींओं कालात्मने चक्राय नम. चक्रं तर्प० । ४ मू० ४ श्रींओं चक्रात्मने अच्क्राय नम अच्क्रं तर्प० । ४ मू० ४ द्वांओं व्याप्यात्मने पाशाय नम. पाश तर्प० । ४ मू० ४ क्लींओं रक्तात्मने उत्पलाय नम उत्पलं तर्प० । ४ मू० ४ ग्लौंओं भुवनात्मने कलमाप्राय नम कलमाप्रं तर्प० । ४ मू० ४ गौंओं विद्यात्मने विपाणाय नम विपाणं तर्प० । ४ मू० ४ औंओं ह्रींओं क्लींओं औंओं विप्रगणपतये रत्नकलशाय नमो रत्नकलशं तर्प० । एवं ८८ ॥ ४ मू० ४ औंओं ह्रींओं क्लींओं विप्रगणपतये धरदर इत्यादि० । ४ मू० ४ ईं विनायकगणपतये इत्यादि० । ४ मू० ४ ईं वीरगणपतये इत्यादि० । ४ मू० ४ ईं गूरगणपतये इत्यादि० । ४ मू० ४ ईं वरदगणपतये इत्यादि० । ४ मू० ४ ईं शम्भुगणपतये इत्यादि० । ४ मू० ४ ईं एकदन्तगणपतये इत्यादि० । ४ मू० ४ ईं लम्बोदरगणपतये इत्यादि० । ४ मू० ४ विप्रप्रसादगणपतये इत्यादि० । ४ मू० ४ ईं महागणपतिगणपतये इत्यादि० । एवं ८९ ॥ ४ मू० ४ धीं गं लक्ष्मीसहितं नारायणं तर्पयामि० । ४ मू० ४ गंधीं नारायणसहितां लक्ष्मीं तर्प० । ४ मू० ४ ह्रीं गौरीसहितं हरं तर्प० । ४ मू० ४ गंधीं हरसहितां गौरीं तर्प० । ४ मू० ४ क्लीं गं रतिसहितं कामं तर्प० । ४ मू० ४ गंधीं कामसहिता रतिं तर्प० । ४ मू० ४ ग्लौं गं महीसहितं वराहं तर्प० । ४ मू० ४ गंधीं वराहसहिता महीं तर्प० । एवं ९० ॥ ४ मू० ४ धीं गं सिद्धिसहितं प्रमोदं तर्पयामि० । ४ मू० ४ गंधीं प्रमोदसहितां सिद्धिं तर्प० । ४ मू० ४ धीं गं समृद्धिसहितं प्रमोदं तर्प० । ४ मू० ४ गंधीं प्रमोदसहितां समृद्धिं तर्प० । ४ मू० ४ धीं गं कान्तिसहितं सुमुखं तर्प० । ४ मू० ४ गंधीं सुमुखसहितां कान्तिं तर्प० । ४ मू० ४ क्लीं गं मन्नायतीसहितं दुर्मुखं तर्प० । ४ मू० ४ गंधीं दुर्मुखसहितां मन्नायतीं तर्प० । ४ मू० ४ क्लीं गं मद्द्रव्यासहितं विप्रं तर्प० । ४ मू० ४ गंधीं विप्रसहितां मद्द्रवा तर्प० । ४ मू० ४ क्लीं गं द्राविणीसहितं विप्रकर्तारं तर्प० । ४ मू० ४ गंधीं विप्रकर्तृसहितां द्राविणीं तर्प० । एवं ९६ ॥ ४ मू० ४ ह्रीं गं वसुधारासहितं शङ्खनिधिं तर्पयामि० । ४ मू० ४ गंधीं शङ्खनिधिसहितां वसुधारां तर्प० । ४ मू० ४ ग्लौं गं वसुमतीसहितं पद्मनिधिं तर्प० । ४ मू० ४ गंधीं पद्मनिधिसहिता वसुमतीं तर्प० । एवं ९७ ॥ ततः ४ मू० ४ । एवं संभूय ४४४ ॥ प्रकारान्तरं तु गणेश्वरपरमार्शिन्याम्—

प्रथमं मूलमन्त्रेण चतुर्वारं प्रतर्प्य च । मिथुनानि च षड् विघ्नान् शङ्खपद्मनिघ्नी अपि ॥ १ ॥
स्वस्वीजादिकर्मिणी स्वाहान्तश्च चतुश्चतुः । मूलमन्त्रं चतुर्वारं पूर्ववत् तर्पयेत् पृथक् ॥ २ ॥
संभूयाष्टोत्तरशतं कनिष्ठः स्यादयं क्रमः । अथवा मूलमन्त्राद्यैस्तैस्तैश्चैत्रैश्च पूर्ववत् ॥ ३ ॥
मन्त्रैर्वा तर्पयेद्विद्वानर्चनोक्तविधानतः । मध्यक्रमोऽयं संभूय द्विशतं षोडशोत्तरम् ॥ ४ ॥
अथवा मूलमन्त्रेण चतुर्वारं प्रतर्प्य च । पूर्वमन्त्राच्चरैर्मन्त्रैः स्वाहान्तैश्च चतुश्चतुः ॥ ५ ॥
मूलमन्त्रचतुर्वारपूर्वकं संप्रतर्प्य च । मिथुनादींस्ततः पश्चात् पूर्ववत् संप्रतर्पयेत् ॥ ६ ॥
भवेत् संभूय सचतुश्चत्वारिंशच्चतुरशतम् । एवं ज्येष्ठक्रमः प्रोक्तो बुधैरागमपारगैः ॥ ७ ॥

एष सन्तोष्य तत्पश्चात् पूर्ववत् सोपचारकैः । सर्वाभीष्टं च मंग्रार्थं प्रशम्योद्दामयेत् सुधीः ॥ ८ ॥
य एवं तर्पयेन्नित्यं मण्डलात् स फलं लभेत् । अनाट्ट्यां भये घोरं राजचोराद्युपद्रवे ॥ ९ ॥
महत्तरे विवादे च महादारिद्र्यसंकटे । विवाहादिषु कार्येषु सर्वेषु च विशेषतः ॥ १० ॥

एवं वै तर्पणं कुर्यात् मानवेन्द्रः प्रमद्वर्ध्याः । महागणेश्वरः प्रीतो महासपत्करो भवेत् ॥ ११ ॥

इति ॥ अथ प्रयोग — ४ मू० ४ महागणेशं तर्पयामि स्वाहा । ४ मू० ४ पुष्टि तर्प० । ४ मू० ४ श्री लक्ष्मीना-
यय्यौ तर्प० । ४ मू० ४ ह्रीं गोरोहरो तर्प० । ४ मू० ४ ह्रीं रतिकन्दर्पो तर्पया० । ४ मू० ४ ग्लौं मही-
षराहौ तर्पयामि० । ४ मू० ४ ग लक्ष्मीगणनायको तर्प० । ४ मू० ४ ग आमोदमिन्द्री तर्प० । ४ मू० ४
ग प्रमोदसमृद्धी तर्प० । ४ मू० ४ ग सुमुखकान्ती तर्प० । ४ मू० ४ ग दुर्मुपमदनाय्यौ तर्प० । ४ मू०
४ ग विप्रमदव्रजे तर्प० । ४ मू० ४ ग विप्रकर्तृद्राविण्यौ । ४ मू० ४ शं शङ्खनिधियसुधारे० । ४ मू० ४
यं पद्मनिधियसुमत्यौ तर्प० । ४ मू० ४ पय १२५ ॥ इत्ययं कनिष्ठप्रम ॥ ४ मू० ४ श्री नारायणस-
हिता लक्ष्मी तर्प० । ४ मू० ४ श्री लक्ष्मीमहित नारायण तर्प० । पय मिथुनानि पञ्च, आमोदादिपद,
त्रिधिद्वय, तेषां त्रयोदशमिधुनान्तात् तर्पणसंख्याष्टोत्तरशतद्वयम् । आद्यन्तयोर्मूलेन चतुश्चतुः । एवं संभूय
षोडशाधिकक्षिरातमिति मध्यमप्रकार ॥ आदौ मूलेन । ४ मू० ४ ओ तर्पयामि स्वाहा । ४ मू० ४ श्री
तर्पयामि० । ४ मू० ४ ह्रीं तर्प० । ४ मू० ४ ह्रीं तर्प० । ४ मू० ४ ग्लौं तर्पयामि० । ४ मू० ४ गं
तर्प० । ४ मू० ४ नं तर्प० । ४ मू० ४ ण तर्प० । ४ मू० ४ पं तर्प० । ४ मू० ४ तं तर्प० । ४ मू० ४ यं तर्प० ।
४ मू० ४ ध तर्प० । ४ मू० ४ रं तर्प० । ४ मू० ४ ध तर्प० । ४ मू० ४ र तर्प० । ४ मू० ४ दं तर्प० । ४ मू० ४
स् तर्प० । ४ मू० ४ च तर्प० । ४ मू० ४ ज तर्प० । ४ मू० ४ ने तर्प० । ४ मू० ४ मे तर्प० । ४ मू० ४ घं तर्प० ।
४ मू० ४ शे तर्प० । ४ मू० ४ मां तर्पयामि० । ४ मू० ४ नं तर्प० । ४ मू० ४ य तर्प० । ४ मू० ४ स्वां तर्प० । ४ मू०
४ हा तर्पयामि० ॥ एवं लभूयादाविश्वलोकशतद्वयसंख्यं तर्पयित्वा पुनर्मध्यप्रकारोक्तोक्तोक्तशतद्वयं तर्पयेत् ।
तेन संभूय चतुश्चत्वारिंशदधिकस्तु शतं तर्पणानि भवन्ति, इत्युत्तमप्रकार ॥ इति साम्प्रतर्पणविधिः ॥

अथ श्रीमहागणपतेरद्वयविशेषे तु द्रव्यविशेषैस्तर्पणात् फलविशेषानाह सारसंग्रहः—

शुद्धाकाराग्रे गणप जलेन प्रतर्पयेन्मुक्तिफलाय मन्त्री ।

तथेन्द्रिकाकामनया गणेश प्रतर्पयेन्मूर्तिं पयोभिरत्र ॥ १ ॥

शुद्धप्रदेशे मधुना गणेश प्रतर्पयेत् कामफलाय विद्वान् ।

आकृष्टिश्चादिनिमित्तमत्र प्रतर्पयेत्त मधुभिश्च नेत्रे ॥ २ ॥

भूपालवश्याय महागणेशं प्रतर्पयेच्चारु धृतेन पृष्ठे ।

ऊरुस्थले नैलसुतर्पणं च महागणेशप्रियमेतदुत्तमम् ॥ ३ ॥

एरण्डतलेन तथास्य रण्डावश्याय नाभौ किल तर्पणं स्यात् ।

स्कन्धप्रदेशेऽस्य पयःपयोभिः प्रतर्पणं प्रीतिविवर्धनाय ॥ ४ ॥

घोरिण दध्ना मधुनास्य तुण्डे प्रतर्पणं धर्मविवर्धकृत् स्यात् ।

एवं परिज्ञाय समस्तमेतत् कुर्यात् प्रयोगान् त्रिभिर्ना मनुजः ॥ ५ ॥

एवं मन्त्री य एवं गणपमनुवरं हर्चनातर्पणार्थं—

होमैर्नापैथ सम्यग् प्रभजति विधिना प्राप्नुयात् मोक्षं लोके ।

नानार्थानम्य भूपो भवति च वशगो मोहयेत् सर्वलोकान्

मुक्त्वा भोगान् यथेष्टं व्रजति स निमला मुक्तिमन्ते दुरापाम् ॥ ६ ॥

इति ॥ सारसंग्रहे—मन्त्रान्तरम् ।

वक्रेत्युक्त्वा च तुल्यैकदंष्ट्राय तदनन्तरम् । कामशक्तीन्द्राविघ्नरीजानि पवदेत् ततः ॥ १ ॥

वदेद् गणपतिं पश्चाद्वरान्ते वरद पदम् । ततः सर्वजनं मेऽन्ते वशमानय ठद्वयम् ॥ २ ॥

त्रैलोक्यमोहनो मन्त्रो गणेशस्येष्टदः शुभः । ॥

इति । यत्र स्वरूपं । तुल्यैकदंष्ट्राय स्वरूपं । मे स्वरूपं । वशमानय स्वरूपं । ठद्वयं स्याद्वा । अथस्त्रिंश-
दक्षरोऽयं मन्त्रः ॥ तथा—

अपिस्तु गणकः प्रोक्तो गायत्रं छन्द ईरितम् । त्रैलोक्यमोहनो विघ्नो देवता परिशीर्तितः ॥ ३ ॥

हृदेकादशभिः प्रोक्तं पञ्चभिः शिर ईरितम् । भूतार्णैश्च शिखा प्रोक्ता चतुर्भिः कवचं मतम् ॥ ४ ॥

नेत्रं पङ्क्तिः ममाख्यातं द्वाभ्यामक्षमुदीरितम् । ध्यानपूजादिकं सर्वं महाविघ्नेशवद्भवेत् ॥ ५ ॥

वर्णयति शेष । ध्यानम्—

त्रैलोक्यमोहनगणेशमिमं यथावदभ्यर्चनानपह्नुतिस्तुतिवर्णयैः ।

संपूजयेद्य इह साधकमत्तमोऽमौ लोकेऽखिले भवति पूज्यतमोऽमराणाम् ॥ ६ ॥

इति ॥ अथ प्रयोग—योगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि गणकाय ऋपये नमः । मुखे
गायत्रीच्छन्दसे नमः । हृदये त्रैलोक्यमोहनाय गणपतये देवतायै नमः । इति ऋष्यादिकं विन्यस्य ममा-
भीष्टसिद्धये विनियोगः, इति कृताञ्जलिरकृत्वा, यन्तुल्यैकदंष्ट्राय ह्रींह्रींश्चो हृदयाय नमः । गं गणपातये
शिरसे० । वरवरद शिखार्य० । सर्वजनं कथवाय० । मे वशमानय नेत्रेभ्यो० । स्याद्वा अस्त्राय० । इति
मन्त्रानहुष्टादितत्त्वान्तं करयोर्विन्यस्य, हृदयादिपङ्क्तेष्वपि विन्यस्य ध्यानपूजादिकं सर्वं महागणपतिवद्
कुर्यादिति ॥ सारसंग्रहे—मन्त्रान्तरम् ।

शक्तिरुद्धा स्मृतिः प्रोक्ता चन्द्रखण्डेन संप्रुता । महागणान्ते पतये स्वाहान्तो द्वादशाक्षरः ॥ १ ॥

स्मृतिर्गकार । चन्द्रखण्डेन संयुता विन्दुयुक्ता । शक्तिरज्ञा भुवनेशोबीजमपुटिता । अन्यत्सुगमम् ॥ तथा—

अपिर्णक आख्यातो गायत्री निचृदन्निता । छन्दः शक्तिगणेशोऽत्र देवता सर्वकामदः ॥ २ ॥

एकेनैकेन चैकेन सप्तभिर्द्वितयेन च । समस्तेन च मन्त्राणैरङ्गवत्सुतिरिहोदिता ॥ ३ ॥

मुक्ताचन्द्रोत्थदीप्तिं शशिशकलधरं भालनेत्रं मनोज्ञं

हस्ताम्भोजैर्दधानं सरमिरुहसूषीं रत्नपात्रं विशालम् ।

स्त्रीयक्रीडास्थिताया ध्वजनिहितलमञ्चारुपाणेः प्रियाया

योनौ विन्यस्तहस्तं मणिगणमुकुटं संश्रयेन्नागवक्रम् ॥ ४ ॥

वक्षाद्यन्तरमात्रं यामाद्यन्तरपर्यन्तं सरसिजादिकृष्णानम् ।

एव संचिन्त्य विधिवत् माधकः सर्वासिद्धये । यजेत् पूर्वोदिते पीठे विरिचिमेशवर्त्मना ॥ ५ ॥
इति ॥ अथ प्रयोगः—मूलेन प्राणायामप्रथं कृत्वा, शिरसि गणकाय श्रुत्ये नमः । मुखे निषुद्रायत्रीच्युन्द-
न नमः । हृदये श्रीशक्तिगणेशाय देवताय नमः । इति त्रिण्यस्य, मम सर्वार्थाप्त्यर्थं विनियोग इति
कृताञ्जलिस्तवा, आद्यवर्णेन हृदय, द्वितीयेन शिरः, तृतीयेन शिखा, चतुर्थेन कवच, द्वाभ्यां नेत्रं, सप्त-
स्तम्भेणालम्बितं मूलमन्त्राद्यं करपङ्क्त्यास विधाय ध्यानादिमन्त्रं विरिचिमेशवत् कुर्यादिति ॥ तथा—

दशापुतं जपेन्मन्त्रमुत्तं जुहुयात् ततः । अपूर्णपुतं मुकुटं विधाय पूजितेऽनले ॥ ६ ॥

सर्पं मार्जितं कृत्वा ब्राह्मणान् भोजयेत् ततः । एवं सिद्धमनुर्भूतं प्रयोगान् विधिवच्चरेत् ॥ ७ ॥

हस्तदण्डैः कृतो होमो राज्यलक्ष्मीं प्रयच्छते । कटलैर्नारिकेलैश्च होमो लोकशङ्करः ॥ ८ ॥

ससितः पृथुकैर्होमो राजानं वशमानयेत् । मकुमिश्च कृतो होमो ब्राह्मणानां वशङ्करः ॥ ९ ॥

सर्पिणा जुहुयात् सम्यग् धनधान्यादिसंपदः । ॥

इति ॥ मारुतप्रहे—मन्त्रान्तरम् ।

प्रणजो मायया रुद्रवीजं च वशमानय । रुद्रयान्तो मनुः प्रोक्तः सम्पत्तेकादशाक्षरः ॥ १ ॥

मायया रुद्रवीजं भुजनेशीरोजद्वयमध्यस्थं गणेशवीजं । रुद्रं स्वाहाकारः । तथा—

पूर्वोदितान्तु मुन्याद्या मन्त्रार्णवकृष्णनम् । हृदयं प्रणवेनाथ शिरो मायापुटेन च ॥ २ ॥

स्वर्गानेन शिखा मोक्षा वशशब्देन चानय । अनेन कवचं नेत्रं स्वाहाशब्देन मन्त्रिभिः ॥ ३ ॥

सप्तमेणालम्बितं सर्वांगमविशारदैः । ॥

बन्धूकामं विनेत्रं शशधरमुकुटं भोगलोलं गणेशं

नागाखं धारयन्तं गुणस्यधिवरदानि सुदण्डं कराग्रैः ।

शुण्डाक्षस्पृष्टोपाधदनगृहमंशुं श्यामलाङ्गा वपाधि

क्षिप्रं लिङ्गस्पृष्टा तं विधृतकमलया भावयेद् देवबन्धम् ॥ ४ ॥

(धामोर्ध्वरुत्तरमात्रं यामाद्यन्तरपर्यन्तमायुधकृष्णानम् । पूर्वोक्ते पीठे पूर्वोक्ता पूजा कार्या ।) अत्र प्रयोगः
सुगमः । मुन्यादयस्तु ह्यदद्यात्तरोक्ता । तथा—

लक्षत्रयं जपेन्मन्त्रमुत्तंस्तदृशाशतः । घृताप्लुतैस्तु जुहुयात् तर्पणादि ततश्चरेत् ॥ ५ ॥

ततो निजगुरुं नत्वा धनधान्यैश्च तोषयेत् । ततः काम्यप्रयोगाश्च तत्कल्पोक्तान् प्रसाधयेत् ॥ ६ ॥

म्यादुत्रप्लुतापूर्वहोमो राजशङ्करः । नारिकेलफलैर्होमो राज्यश्रीवृद्धिदः परः ॥ ७ ॥

विस्वादुसपुतलोर्ध्वहोमः कान्तावशङ्करः ।

॥

इति ॥ मारुतप्रहे—मन्त्रान्तरम् ।

अथो वचि महामन्त्रं हरिद्रागणपस्य तु । जगत्प्रसिद्धं भोगमोक्षदं कविताकरम् ॥ १ ॥

० हरिद्रागण-सुमहाप्रणयण-हरि-विप्रसादन-शक्तिगणेश-लक्ष्मीगणेश-पुनः मन्त्रा इति पाद्यायोगा बोद्धव्याः ।

नानामन्त्रगणस्याशु सिद्धिदं भुवि दुर्लभम् । गरिष्ठं सफलं चाथ कायमात्रप्रसाधने ॥ २ ॥
 गोपनीयं प्रयत्नेन चाच्छिद्यतार्थसुरद्रुमम् । सौभाग्यपुष्टिलक्ष्मीदं दीर्घजीवितदं नृणाम् ॥ ३ ॥
 नरनारीनरेन्द्राणां परं वश्यफलप्रदम् । विद्याधिध्वंसने दत्तं कृत्याद्रोहनिवारणम् ॥ ४ ॥
 दैत्यगीर्वाणमहानां नामगन्धर्वचक्रसाधु । दन्तिनामश्वमुख्यानां श्वापदानां च पक्षिणाम् ॥ ५ ॥
 स्वान्तसंमोहनं सम्यक् प्राणाकृष्टिकरं क्षणात् । रोषकं राजसैन्यस्य वायुवर्षणविद्युताम् ॥ ६ ॥
 कृशानुजलशस्त्राणां स्तम्भकं परमं मतम् । वादिनां जन्तुजातानां वाचां संस्तम्भनं द्विषाम् ॥ ७ ॥
 सिंहहामृगनागानां गमनस्तम्भकारकम् । भूपस्य मन्त्रिणः शत्रोः क्रोधस्तम्भकरं इठात् ॥ ८ ॥
 तरुणीनां कुमारीणां हृदयस्तम्भनं महत् । लिङ्गानामपि शत्रूणां विद्वेषकरणक्षमम् ॥ ९ ॥
 चन्मादौघाटने शत्रोर्मारणे ज्वेदने क्षमम् । बहुप्रयोगसंग्रहं यन्मभेदसमन्वितम् ॥ १० ॥

तारः क्रोधसमन्वितं च रपरं चन्द्रार्धचूडं धरा-

सद्वीजं हरि दामिविष्णुशयनान्याभाष्य पश्चाद्गणम् ।

संभूयात् पतये वरश्च वरदं सर्वाजनान्ते हृद-

यं च स्तम्भययुग्ममग्निगृहिणी द्वात्रिंशदर्शो मनुः ॥ १ ॥

तारः प्रणय । क्रोधो हं । रपरं म , चन्द्रार्धचूडं विन्दुयुक्तं । धारा स्त्री । हरि स्वरूपं , दामिविष्णुशय-
 नानि द्वा इति । गणपतये स्वरूपं । वरवरद स्वरूपं । सर्वजन स्वरूपं । हृदयं स्वरूपं । स्तम्भययुग्मं
 स्तम्भय स्तम्भय इति । अग्निगृहिणी स्वाहा । तथा—

सेवितो मनुसहार्तरुद्धतः सर्वकामदः । मुनिर्मदन आख्यातरश्छन्दोज्ञेयः समीरितम् ॥ २ ॥

हरिद्रागणपो देवो देवता मुनिभिः स्मृतः । पद्दीर्घयुक्स्वर्धीजेन पङ्क्तविधिरीरितः ॥ ३ ॥

इति । त्रिनायकसंहितायां संमोहनपञ्चरात्रे च—“ पद्दीर्घयुक्स्वर्धीजेन भूमियुक्तेन बुद्धिमान् । पङ्क्तमाचरे”
 दित्युक्तं तत्र यथोपदेशं कार्यमिति । स्वर्धीजेन महागणपतिधीजेन । तथा—

विधिना येन भक्तोऽयं गृहते तदहं भुवे । चतुर्धादिवसे प्राप्ते शुक्रपचस्य मन्त्रवित् ॥ ४ ॥

शुद्धां हरिद्रामानीय कन्यया पेवितां शुभाम् । सर्वाङ्गे तां समालिप्य स्नायाच्छुद्धजलैस्ततः ॥ ५ ॥

भक्त्या परमयोपेतः प्रसन्नेनान्तरात्मना । ग्रन्थस्य गुरुपादान्जमर्चयित्वा विधानतः ॥ ६ ॥

स्वर्णाङ्गुलीयहाराद्यैर्भूषणैश्च शुभाम्बरैः । पूर्वोक्तविधिना तस्मादधीयीत मनुं सिमम् ॥ ७ ॥

सुगन्धैः सुमनोभिस्तं यजेद् देवधिषा पुनः । ॥

स्याने पूर्वसमीरिते मणिमये सिंहासने संस्थितं

पीतं पीतविभूषणाम्बरलसन्मान्यादिसंशोभितम् ।

विद्यं दन्तिमुखं त्रिनेत्रलसितं हस्तैर्वहन्तं भजेत्

पाशं सत्परशुं वरं सशियुतं क्रोधाख्यमुद्राभये ॥ ८ ॥

यामोर्ध्वादिचरत्रये आद्यत्रये दक्षोर्ध्वादित्रयेऽन्यत्रयामिन्यायुधध्यानम् । क्रोधमुद्रा मुष्टिः ।

एवं सञ्चित्य देवेशं गजाननमनन्यधीः । एकाचरोदितेनात्र वर्तना देवमर्चयेत् ॥ ६ ॥

इति । अथ प्रयोगः—तत्र प्रातस्तथ्यानादियोगार्पणन्यासान्ते मूलेन प्राणायामप्रय कृत्वा, शिरसि मन्त्राय ऋषये नमः । मुखे अनुष्टुप्छन्दसे नमः । हृदये हरिद्रागणपतये देवतायै नमः । इति विन्यस्य मम सर्वभोग-सिद्धये विनियोग इति कृताञ्जलिदम्ब्या, गार्ग्यगुह्यत्यादिना करपङ्कज्यासं विधाप्य ध्यात्वा, मानसपूजा-विस्तरे प्रागुक्तैकान्तविधिना कृत्वा समापयेदिति । तथा—

साधुं सहस्रं सज्जप्य दशाश हव्यवाहने । सर्पैर्गुह्यतैः सम्पन्नपूर्तुर्दृष्ट्वा हविः ॥ १० ॥

हरिद्रागणपं तावत् तर्पयेद्भक्तितत्परः । कुमारभोजयेत् तावद् ब्रह्मचारिण एव च ॥ ११ ॥

काम्यकर्म ततः कुर्याददिष्ट विष्टप्रभये । ॥

साम सहस्रमष्टोत्तरं सहस्रमित्यर्थः । तावत् होमसंख्याममस्तत्पमित्यर्थः । एतेन तर्पणसंख्ययैव कुमार्यो ब्रह्मचारिणश्च भोजयितव्या । ब्रह्मचारिणस्तु नैष्ठिका । 'स्याभ्रमस्यास्त्रपेक्षान्ते' इति सामवायिका । तथा—

पथे नागदले सुधाकरगृहे साध्याख्यरुर्माधृतै

वेदादौ वसुधाविनापकगत वर्मालिप्तेनमध्यतः ।

दिक्षुप्रेषु वसुधरामनुगतं क्रोधं विदिक्षुपत्रं

भूमीज बहिरण्कोखवसुधावीलस्थितं वारुणम् ॥ १२ ॥

वसुकोणाग्रगानि स्पृहस्तिनो मस्तकानि च । मस्तकेषु लिखेत् पञ्चाङ्गान्तं बीजमुत्तमम् ॥ १३ ॥

चतुरस्रेण सवेष्ट्य दिक्षु वर्मान्तमालिखेत् । विदिग्गतं च भूमीजमेव यन्त्रमनुत्तमम् ॥ १४ ॥

अस्यार्थः—तत्र यथोक्ताधिकरणे यथोक्तद्वयैरष्टदलकमलं कृत्वा, तत्कर्णिकामध्ये घृतं कृत्वा, तन्मध्ये साध्यानामंघ्रित प्रणवं विलिप्य, तस्योदरे भूर्बीजमालिप्य भूर्बीजस्योदरे गणेशबीजमालिप्य, तस्याम्न-हृकारमालिप्य, अष्टदलकमलस्य पूर्वदक्षिणपश्चिमोत्तरदलेषु भूर्बीजोदरगत हंकारमालिप्याग्नेयादिकोणदलेषु केवलं भूर्बीजं विलिप्य, कमलाद्बहिश्चतुरस्रपदसप्तपदरूपमष्टकोणं कृत्वा तत्कोणेषु भूर्बीजोदरे वकारं सविन्दुं लिखेत्, अष्टकोणस्येष्टेषु गजमस्तकानि कृत्वा तेषु सविन्दुं गकारं विलिप्य, तद्बहिश्चतुरस्रं कृत्वा तत्को-णेषु भूमीजं, तद्दिक्षु हंकारं च विलिखेदिति ॥ तथा—

आदित्यवुधशुक्राणामेकस्य दिवसे यथा । निशीथे विजने देशे सुलिप्ते गोमयाम्भसा ॥ १५ ॥

प्रदोषैर्दक्षिते तत्र दृषद् विन्धसेच्छुभाम् । उपलं च ममान्नीय हरिद्रा चालिता जलैः ॥ १६ ॥

तस्या दृषदि सस्याप्य कन्यया पेययेत्ततः । हरिद्रायाश्चतुर्थांशं वसुविगृह्णान्मृदम् ॥ १७ ॥

समाहृत्य च संपिप्य मिश्रयेत्ताव शोधयेत् । मन्त्रेणानेन मन्त्रज्ञः पञ्चविंशतिसंख्यया ॥ १८ ॥

तत्पथान्नेपेन्मन्त्रां शुभे घृत्ये नवाम्भरे । असिन पट्टे लिखेद्यन्मतेत् सस्तम्भनाह्वयम् ॥ १९ ॥

अत्र प्राणान् प्रतिष्ठाप्य पूजितं गुलिकीकृतम् । गणेशप्रतिमां पश्चाद्ब्रह्मस्यङ्गशोभिताम् ॥ २० ॥

विनिर्माय त्रिभिर्भागैर्निशायास्तद्विधिं चिपेत् । प्राणमंस्थापनं भूयः कुर्यान्मूर्तैर्विचक्षणः ॥ २१ ॥

गन्धपुष्पादिनैवेद्यैरभ्यर्च्य गणनायकम् । शरावे चालितं न्यस्य महस्रं साष्टकं मनुम् ॥ २२ ॥
 संजप्य पुनयेऽक्षया पीतवर्णैश्च पुष्पकैः । मिर्दादनेन नैवेद्यं निवेद्यात्र बलिं हरेत् ॥ २३ ॥
 तण्डुलान् शालिमंभूतान् प्रथमानभिताञ्शुभान् । द्विदलीकृतमुद्रात्रं तदर्धेन च मेलयेत् ॥ २४ ॥
 गुड वेदपलं भूयो नारिकेलं च तत्तमम् । मरिचं मुष्टिमानं च मन्थवं च तदर्धकम् ॥ २५ ॥
 तदर्धं जीरक चाज्यं कुडवार्धममं भवेत् । एतत्सर्वं चतुष्टयं गोदुग्धे मन्दवह्निना ॥ २६ ॥
 पचेत् सिद्धौदनं क्षेत् गणेशस्य महत्प्रियम् । अमुना पापमेनाथ लङ्काशूषकादिभिः ॥ २७ ॥
 कर्पूरवामितैः पूगताम्यूलैश्चन्दनादिभिः । तोषयित्वा विधानेन हरिद्रागणपं विश्रुम् ॥ २७ ॥
 बलिं दत्त्वा शरावेण व्यादयेदपरेण तम् । प्रथमेद् दण्डवद्भूमौ स्तुता स्तुतिभिरादरात् ॥ २८ ॥
 एवं यः कुरुते नित्यं पञ्चभिः सप्तभिर्दिनैः । विघ्नेश्वरप्रभावेण त्रैलोक्यं सचराचरम् ॥ २९ ॥
 स्तम्भयेद् माघकेन्द्रस्तु मत्स्येत्तन्नाचान्यथा । युद्धभूमौ तमिस्रायां यथेन स्थापयेद् बुधः ॥ ४० ॥
 वैरियो बाहिनी वीर्य्याकुलां स्तम्भयेत् तदा । देशे ग्रामे पुरे गेहे ममायां व्यापितं यदि ॥ ४१ ॥
 तत्तत्स्थानगतान् सर्वान् विविधान् स्तम्भयेज्जनान् । शाखिशाखाग्रग मय्यक् स्तम्भयेद्वर्णं महत् ॥ ४२ ॥
 चक्षुरे नगरान्तःस्थान् जलान्तःस्थापित जलम् । निवासे पथि वा दस्यून् मर्षादीन् वा समीरयान् ॥ ४३ ॥
 हस्तिघोटकशालाम् चयात् सर्वानुपद्रवान् । आसून् शान्मालये मर्षान् वन्धीके स्थापदान् वने ॥ ४४ ॥
 क्षेत्रेषु शलमान् हेवीः पापाण्ये स्तम्भयेत् स्थितम् । स्मृतिं वाणीं च गानं च विशां शत्रोर्विभावसोः ॥ ४५ ॥
 रेतमः स्तम्भनं कुर्यात् शय्यास्थाननिवेशितम् । सम्पद्भिर्यत्र चेतुषु स्थानेषु बलिमाहरेत् ॥ ४६ ॥
 स्तम्भयेदखिलं विश्वं किं पुनर्वाञ्छितं जनम् । सफलं सर्वथा क्षेत्तद्विधानं गोपयेत् सदा ॥ ४७ ॥
 अयाकृष्टिकरं यत्र विघ्नेशस्य वदाम्यहम् । हरिद्रां शोषधेद्वैरममृदा प्रोक्तेन वर्त्मना ॥ ४८ ॥
 उदितं यश्चमालिख्य मायां गं मध्यतो लिखेत् । अवशिष्टैर्मन्त्रवर्णैर्मयिष्या च प्रवेष्टयेत् ॥ ४९ ॥
 लिखेत् पाशाङ्कुशावष्टपत्रेषु तदनन्तरम् । वारुणं दिग्दलाग्रेषु टपरं कोणपत्रगम् ॥ ५० ॥
 धरामण्डलयुगमस्य कोणेष्वशाविदिक्रमात् । बाणबोशानि मिलिखेत् वक्ष्यमाणानि मन्त्रवित् ॥ ५१ ॥
 तदग्रं वसुश्लेषु कवचं माधु संलिखेत् । जलगेहद्वयेनापि मायाकोणेन वेष्टितम् ॥ ५२ ॥
 यश्चमार्कपणं क्षेत्तद्विखितं पूर्ववर्त्मना । कृतप्राणमतिष्ठं च निशाविघ्नेशकुविगम् ॥ ५३ ॥
 मुहुः संपूज्य यत्नेन समीरं स्थापयेद् बुधः । चक्रिहस्तमुदायोज्य गणेशाभारमृत्तिकाः ॥ ५४ ॥
 शरावयुगलं रम्यं निर्मायान्त्र चोभयोः । विन्यस्य तं गणेशानं कुसुमैरुत्थैर्यजेत् ॥ ५५ ॥
 सिद्धौदनादिनैवेद्यैर्बलिभिश्चोक्तवर्त्मना । मनोः सर्वजनस्थाने दत्त्वा साध्याभिधां बुधः ॥ ५६ ॥
 स्तम्भय-द्वितयं यत्र तत्रार्कपण-युग्मकम् । साध्याशाभिषुखो भूता सहस्रं साष्टकं जपेत् ॥ ५७ ॥
 बलिं दत्त्वाय संपूज्य विघ्नेशं चन्दनादिभिः । द्वितीयेन शरावेण पिदधात सुमाधकः ॥ ५८ ॥

प्रत्यहं कुर्वतस्तेवं सप्तभिर्दिवमैश्वरि । साधकस्य समायाति मंनिधौ वाञ्छितो जनः ॥ ५६ ॥
 भूपालस्तत्सुतो वापि महिषी वा बराहना । अमात्यः पण्यपोषा वा सुरकन्यापि वा द्रुतम् ॥ ६० ॥
 आगच्छति न सन्देहो भविसन्नेन चेतसा । यन्त्रमेतद्विधित्वा तु तालपत्रे गुडाम्भसा ॥ ६१ ॥
 पूजितं स्थापितप्राणमज्जादुग्धे निवेश्य तत् । माध्याशामिमुखो भूत्वा काथयेत् प्रजपन् मनुम् ॥ ६२ ॥
 तदानीमानयेत् कामविह्वला सुरमुन्दरीम् । सामुद्रं रामठ न्यस्य तस्यागारे हरिद्रवा ॥ ६३ ॥
 मिरुधेन मर्दयित्वा तु कृत्वा साध्याकृतिं शुभाम् । श्वेताकच्छदयुग्मान्तः सप्राणा मंनिरेष्य ताम् ॥ ६४ ॥
 दीप्ताग्नौ तापयन् मन्त्र जपेदष्टमहसकम् । चणादायाति कामार्ता वाञ्छिता वरमर्थिनी ॥ ६५ ॥
 नागवल्लीदले बौद्रलिप्ते यन्त्रमिदं लिखेत् । साध्यं सम्मृत्य सपूज्य सेरं जप्त प्रभक्तयेत् ॥ ६६ ॥
 सीमन्तिनी समायाति शीघ्रं यौवनगर्विता । पत्रे पुष्पे सुवस्त्रादौ चांमे वालिल्य सेरणम् ॥ ६७ ॥
 यन्त्रमेतत् प्रदातव्यं चणादाकृष्टिकारकम् । प्रवाहाभिमुखो वापि सरित्सङ्गमतीरगः ॥ ६८ ॥
 तर्पयेत् तज्जलेः शुद्धैरष्टोत्तरसहस्रकम् । शतयोजनदूरस्थं माध्यमाकर्षयेद् ध्रुवम् ॥ ६९ ॥

बह्विदितेन किं वाञ्छा स्पृहा यं माणिनं जपेत् । यन्त्रमेनं विधानेन हठादाकर्षयेद्दि तम् ॥ ७० ॥
 इति ॥ अथाकृष्टिकर यन्त्रविध्यादिपूर्ववर्त्मनेत्यन्तस्यापमर्थ — तत्र पूर्वोक्तं यन्त्रमालिख्य तन्मध्यस्थं भूवीजं
 हित्वा तत्स्थाने मायाबीजं विलिख्य तन्मध्ये प्राग्गण्यपतिर्वाजमालिख्य हुकारादिगर्बीजरहितैर्यशिष्टवर्णैः
 प्रागुक्तनाम्यनामयेष्टस्थाने सवेष्ट्य मायाबीजेन च घृणयेत् । अत्र मायाबीजघटनं वृत्तान्तराले ज्ञेयं, तेन
 कर्णिकाम्यन्तरे वृत्तद्वये ज्ञेयम् । ततोऽष्टद्वलेषु प्रतिदल आंजो इति पाशाङ्कुशबीजे विलिख्य, दिग्दलाग्रेषु
 (वामिति, कोणपत्रेषु) धमिति च विमिष्य, प्राग्बद्धकोणं कृत्वा तस्य पूर्वदिगगतकोणे वा दक्षिणे प्रीं,
 पश्चिमे ह्रीं, उत्तरं म्लू, इति । विदिगगतकोणेषु चतुर्थ्यां स इति विलिख्याष्टकोणाग्रेषु त्रिशलानि कृत्वा
 तेषु शंलेषु हुकारमालिख्य, तद्बहिरर्थचन्द्रद्वयेन सपुष्टितेन सवेष्ट्य तत्कोणेषु मायाबीजं विलिखेत् । अत्र
 कोणशब्देनाध्वचन्द्रद्वयस्याप्रचतुष्टयं गृह्यते, तस्याग्रेयादिकोणचतुष्टयस्थितरगात् । अत्र प्राग्बद्धं शुलिकाकृत्य
 हरिडारविनगणेशकुक्षिगतं समीरं स्थापयेत् प्राणप्रतिष्ठा कुर्यान्मूर्तेरिति ज्ञेयं । चक्रिहस्तमृदा कुलालह-
 स्तमृत्तकपा । अन्यत्रान्यतमे । सामुद्रं लवणं । रामठं हिह्रु । तस्यागारे नणेशागारे । लिख्येन मधू-
 चिह्नयेन । सेरं सप्राणं कृतप्राणप्रतिष्ठमित्यर्थः । जप्तमभिमन्त्रितम् ॥ तथा—

अथो वदामि वरयर्थं यन्त्रसाधनमुत्तमम् । यन्त्रं संलिख्य पूर्वोक्तं स्मरन्त्ये गणाधिपम् ॥ १ ॥

महिः गिष्टैर्मन्त्रवर्णैः कामेनापि प्रवेष्टयेत् । शेषमाकर्षयन्त्रेण समानं परिकल्पयेत् ॥ २ ॥

निशाशोधनमप्यत्र कुर्यादीरितवर्त्मना । हरिद्रायाश्चतुर्थांशमितेनेच्चुरसेन हि ॥ ३ ॥

सामुद्रं रोचना चौरं पिष्ट्वा संलिप्य मत्पटे । लिपेद्दूरश्यामिषं यन्त्रं सम्पद्य कृत्वा निवेशयेत् ॥ ४ ॥

इति ॥ अस्वार्थ — पूर्वोक्तं यन्त्रं विलिख्य तन्मध्यस्थं मायाबीजमप्यस्य तत्स्थाने कामबीजं तदुदरे गण्य-
 त्विबीजे विलिख्य, तत् प्राग्बद्धयशिष्टैर्मन्त्रवर्णैः कामबीजेन चवेष्ट्य शेषमाकर्षयन्त्रवत् कुर्यादिति ॥ तथा—
 पूर्ववत् कृताविष्टेशकुक्षिमध्ये निवेश्य तत् । विधानां स्थापितप्राणं शरावे न्यस्य तं यजेत् ॥ ५ ॥

रक्तमाल्यानुलेपाद्यैर्नैवेद्यैः पूर्ववत् कृतैः । मनो साध्याभिधां दत्त्वा स्थाने पूर्वममारिते ॥ ६ ॥
वशमानययुग्मं च जपेदष्टसहस्रकम् । साध्यादिक्ममुगो भूता मन्त्रं मन्त्री समाहितः ॥ ७ ॥
अष्टसहस्रमष्टोत्तरमहस्रमित्यर्थः ।

विशेषाय बलिं दत्त्वा च्छादयेच्च च पूर्ववत् । एवं प्रतिदिनं कुर्वन् सप्तभिर्दिवसैर्बुधः ॥ = ॥
रघोभूतपिशाचाद्यान् देवदानवपद्मगान् । राजानं मन्त्रिणं राज्ञां स्त्रीगणं चेटमानुषम् ॥ ६ ॥
वशयेत् साधकः शीघ्रं यावज्जीवं न संशयः । निशांशेनावशिष्टेन निजदेहं विलिम्पयेत् ॥ १० ॥
अचलां कमलां लब्ध्वा वशयेद्विश्वमञ्जमा । हरिद्रांशसमं चूर्णं शालितण्डुलसंभवम् ॥ ११ ॥
तत्समेन गुडेनापि मधुना मध्वेन च । संमिश्र्य मर्दयित्वा च पिण्डाकारं पचेद् घृते ॥ १२ ॥
निर्माय गणपं तेन यन्त्रं तद्वादि निःक्षिपेत् । ममीरं च प्रतिष्ठाप्य गन्धार्घ्यं पूर्ववद्यजेत् ॥ १३ ॥
त्रिदिनं पूजयित्वा यन्त्रं मध्यात् पृथक् नयेत् । प्रतिमां भजयेत् पश्चात् साध्यो वरयो भवेद् ध्रुवम् ॥ १४ ॥
शालिपिष्टादिपिण्डेन कृत्वा साध्याकृतिं शुभाम् । अष्टाधिकं शतं जप्त्वा पूजितां स्थापितानिलात् ॥ १५ ॥
निवेद्य विघ्नराजाय माध्यं संस्मृत्य भजयेत् । वशयेद्वाञ्छितं साध्यं सदा सर्वस्वादयिनम् ॥ १६ ॥
वदययन्त्रं लिखेन्मन्त्री खानपानादिवस्तुषु । सेरं कृत्वा जपेन्मन्त्री महत्तं साष्टकं पुष्टः ॥ १७ ॥
मन्त्राद्वशयेत् साध्यवस्तुमात्रस्य साधकः । चन्दनागरुकूर्पूरनिशाकुङ्कुमरोचनाः ॥ १८ ॥
मृगेममदसंयुक्ता अष्टाङ्गं विघ्ननाशनम् । संपिप्य तद्वशीकारयन्त्रमालिख्य पूर्ववत् ॥ १९ ॥
प्रतिमां पूर्ववत् कृत्वा जप्त्वा चाष्टोत्तरं शतम् । लिम्पेदनेन गात्रं स्वं कुर्वीतास्य विशेषकम् ॥ २० ॥
ईक्ष्णात् स्पर्शनादेव त्रिलोकीं वशमानयेत् । एवं कृते नरं नारी वशयेद्योषितं पुमान् ॥ २१ ॥
चन्दनेनैव वा कुर्याद्विधिमेवं फलाप्तये । द्विरक्ष सदा मन्त्रा मुसली चेन्द्रवारुणी ॥ २२ ॥
भूपथं श्रीफलं विष्णुकान्ता हस्ती च बन्दिनी । वाराही शतवीर्या च मायूरी चन्द्रोचने ॥ २३ ॥
सर्वमिच्छुरसेनैव निशामागार्थसंपुतम् । पिष्ट्वा वरयामिधं यन्त्रं निर्माय प्रतिमामपि ॥ २४ ॥
प्राणसंस्थापनं कृत्वा जपेदष्टसहस्रकम् । शिष्टद्रव्येण तिलकं कुर्यात् प्रातस्तु यो नरः ॥ २५ ॥
त्रैलोक्यं संपन्ना लक्ष्म्या तिरस्कुर्याद्विनाधिपम् । कपिलागोमयं ग्वाक्षि पद्मिनीदलसंपुटे ॥ २६ ॥
आदाय ब्रह्मचर्येण भेषजैरुदितैः समम् । पञ्चगव्येन संमर्द्य पिण्डाकारं प्रकल्पयेत् ॥ २७ ॥
शुष्कं देहेच्छतं हुत्वा त्रिन्वकाष्टधितेऽनले । समुद्धृत्य च तद्भस्म तन्मध्ये यन्त्रमालिखेत् ॥ २८ ॥
समीरणं प्रतिष्ठाप्य गणपं तत्र पूजयेत् । अष्टाधिकं शतं मन्त्रं जपित्वा श्रीफलान्तरे ॥ २९ ॥
काञ्चने रूप्यरचिते पत्रे कांस्यमयेऽथवा । निधाय धारयेद्भस्म ललाटादिषु साधकः ॥ ३० ॥
कान्तिपुष्टिधनारोग्यपुत्रपौत्रयशःपशून् । सगन्धा लोकाप्रियो भूता दीर्घजीवी भवेद् ध्रुवम् ॥ ३१ ॥
पुरोवा नृपतेः रक्षां भस्मना प्रातरन्वहम् । कुर्यादायुष्यवृद्ध्यर्थं यशोविजयमपदे ॥ ३२ ॥

तस्मै निष्कत्रयं नित्यं नृपो दद्यात् पुरोधसे । रक्ताम्बरः सुवर्त्यन्तः प्रोक्तमेपजचूर्णकम् ॥ ३३ ॥
 निधाय कपिलाब्जेन तद्वर्त्या नृकपालके । दीपं प्रज्वाल्य तेनैव जपेन्मन्त्रं सुसंयतः ॥ ३४ ॥
 गृहीत्वा कज्जलं जप्तमष्टोत्तरशतं शुभम् । नेत्रयोरन्वहं दद्याद् युवा या युवती च या ॥ ३५ ॥
 दृष्टिमात्रेण वशयेन्निखिल विश्वमञ्जसा । उक्तौषधीना गुटिकां पिष्ट्वा चन्दनवारिणा ॥ ३६ ॥
 अभिमन्त्र्य तु या योषा तिलकं प्रकरोति सा । सर्वलोकाप्रिया भूपादङ्गस्पर्शान्निजं पतिम् ॥ ३७ ॥
 आज्ञानुवर्तिनं कुर्यादावज्जीव न संशयः । शुद्धया निशया कृत्वा विघ्नेशं प्रोक्तलक्षणम् ॥ ३८ ॥
 चन्द्रोपरागसमये सेरं जप्ता सहस्ररूपम् । अष्टाधिकं समभ्यर्च्य चन्दनादिभिराढ्यात् ॥ ३९ ॥
 शिखाया मोद्वहेचित्तं सर्पतो जपमाप्नुयात् । संग्रामे विपिने दुष्टश्चापदोत्यमये परे ॥ ४० ॥
 आपणे व्यवहारे च धूतं वादे महार्णवे । पाटचरसमूहेषु सभार्पा शत्रुसङ्घटे ॥ ४१ ॥
 विजयी जायते धीरः कृतकृत्यो निरर्हते । पराङ्गनान्दमध्ये शोभते भन्मयो यथा ॥ ४२ ॥
 नागबल्लीदले यन्त्रं लिखित्वा रात्रिवारिणा । सप्राणमर्चितं जप्तमष्टोत्तरसहस्रतः ॥ ४३ ॥
 अशितं वाञ्छितं साध्यं वश्यं नयति तत्क्षणात् । गोदुग्धे ससिते मन्त्री कथिते सुदृढीकृते ॥ ४४ ॥
 यन्त्रं विलिख्य तेनैव निर्माय गणनायकम् । अभिमन्त्र्य शतं साग्रं भक्षयेद् वशयेज्जगत् ॥ ४५ ॥
 नारिकेलगुडोपेतं चूर्णितं त्रिफलं हुनेत् । अन्वहं कृतसपातमष्टाधिकशतं बुधः ॥ ४६ ॥
 सपातं भक्षयेद्यत् वशमायाति सोऽचिरात् । किं बहुक्तेन यन्त्रज्ञः साध्यं सञ्चिन्तयन् मनुम् ॥ ४७ ॥
 जपेत् न दासता याति यावदायुर्न संशयः । ॥

शनिः ॥ अत्र विषमपदव्याख्या— पूर्वसमीरिते स्थाने सर्वजनमिति स्थाने । मनौ सर्वजनपदस्थाने साध्यामिधा ।
 स्तम्भयेति पदस्थाने यद्यमानयुष्म च दत्त्वा जपेदित्यर्थः । तद्भूदि गयेरादि । स्थापिनातिलं कृतसाध्यप्रा-
 णमतिष्ठ । साध्यमाणमतिष्ठामकारस्तु प्रागेवोक्तं । अस्व इत्याद्यकस्य, विरोधकस्तिलकम् । द्विरेफो भृङ्ग-
 राजः । सदाभद्रा भुक्ता । सुसली तालमूलिका । वन्दिनी लज्जालुक्ता । यतवीर्या दृढा । मायूरी अपा-
 मार्ग । चन्द्रः कर्तुः । उदितैर्मण्डितैरेकादिभिः । रात्रिवारिणा इतिरेकेनेति ॥ तथा—

तच्चाटनं ततो यत्र कययामि समासतः । उक्तरीत्या लिखेयत्रं ससाध्यं वर्ममध्यगम् ॥ १ ॥
 तदन्तर्मातृत्वं वीजं गाणपत्यं तदन्तरे । प्राणवीजं च पत्रेषु वामकर्णे तदग्रतः ॥ २ ॥
 तद्वह्निर्वसुकोणाग्रशूलेषु कर्त्रं लिखेत् । वायुना वेष्टितं पश्चात् पञ्चिन्दुगतवायुना ॥ ३ ॥
 प्रेतखले तदालिख्य निशालेपनपूर्वकम् । रमशानाङ्गारसारेण ध्वाङ्गपद्मशलाकया ॥ ४ ॥
 यत्रमेतत् समालिख्य स्थापयेदीरणं ततः । पित्रुमन्दस्थितं ध्वाङ्गगृहकाष्ठद्वयं ततः ॥ ५ ॥
 रमशानवह्नौ संदह्य मसादाय तदुद्भवम् । विघ्नाधीशगृहद्व्याःस्पर्शकरारजसा युतम् ॥ ६ ॥
 यत्रमध्ये प्रविन्यस्य सेरं तद्वलिकीकृतम् । शवालिप्तनिशाभामं चित्ताभस्मास्थिनीं सदा ॥ ७ ॥

मर्षपं च चित्ताङ्गारं कपिकच्छं च वानरीम् । मंषिभ्योन्मत्तमारेण निर्माय गणपाकृतिम् ॥ ८ ॥
तत्तुन्दमध्यगं कृत्वा पुनः प्राणान् प्रतिष्ठयेत् । चक्रिहस्तमृदा चैव माध्यपादोत्पपांसुना ॥ ९ ॥
शरावयुगलं मन्त्री निर्मायान्यत्र चोभयोः । आम्बिकेयं प्रविन्यस्य कृष्णपुष्पैः ममर्चयेत् ॥ १० ॥
मनावुचाटय-द्वन्द्वं संयोज्य प्रजपेन्मनुम् । अष्टोत्तरमहसं हि ऋदायिताऽपरेण तम् ॥ ११ ॥
निखन्य वैरिणो द्वारि मासेनोचाटयेद्दि तम् । मक्षिपस्यालये वैरिमदनेऽपि गणाङ्गये ॥ १२ ॥
स्थापिते गणपे मासादुचाटो जायते ध्रुवम् । प्रियन्ते वा ज्वरार्तास्ते प्राणिनो भयविह्वलाः ॥ १३ ॥
चतुष्पथेऽयं वर्न्मके चतरे द्रुमकोटरे । स्थापनाद्विभ्रराजस्य शयुरुचाटितो भवेत् ॥ १४ ॥
विभ्रेशतुन्दगं भ्रम विन्यमेयस्य मस्तके । भ्रमते काकवत् मोऽपि गतो देशेष्वनिश्चलः ॥ १५ ॥
आसने शयने याने पथि शत्रोर्गजालये । भस्त्रवेपान्मृतिस्तत्र भवत्येव च नान्यथा ॥ १६ ॥
इति ॥ अयमर्थ-पूर्वोक्तं यन्त्रमालिख्य तन्मध्ये हुंकारं विलिख्य, तदन्तर्यमिति वायुपौजमालिख्य,
तदन्तर्गमिति गणपतिर्षोऽजमालिख्य, तन्मध्ये साध्यनाम लिखित्वा, पत्रेषु यमित्यालिख्य, इलापेषु इमिति
विलिख्य, तद्विद्विदकोपाग्रगतश्लेषु द्रुमित्यालिख्य, पथिः पथिन्दुलादिद्रुतवृक्षाकारेण वायुमण्डलेन संयुष्ट
तस्य पथिन्दुस्थानेषु यमिति वायुपौजं लिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥ प्रेतयत्ने प्रेतत्यक्तयत्ने ।
अङ्गारसारः कोरला इति प्रसिद्धः । घ्यादृक् काक । ईरणं प्राणं । पिबुमन्दो निम्पवृक्षः । शकंरा कर्कर ।
शवालितानिशाभागं शयस्य चर्चितं हृदिग्रां । सर्पं “श्वेतसर्पमेव श्वे”ति तन्प्रान्तरात् । उन्मत्तसारो धन्-
ररसः । वानरी सनाथिशेखः । तुन्दः कुक्षिः । आम्बिकेयं गणेशं । उचाटयद्वन्द्वं स्तम्भपदमपास्येति
शेषः । सतिरम्बः इति ॥ तथा—

अथ ब्रह्मे समामेन यन्नं विद्वेषणाह्वयम् । यन्ने पूर्वोदिते वद्विवायुपौजं प्रविन्यसेत् ॥ १ ॥
वसुपत्रेषु रंवर्यं फट्कारं विलिखेत्ततः । अष्टश्लेषु हुंकारं व्योम्ना बाधे भवेद्येषु ॥ २ ॥
निशातुर्याशमानेन भरिचं निम्बमेव च । तन्तिर्ढीं द्विगुणां पिष्ट्वा हेमपत्राम्बुना ततः ॥ ३ ॥
मृतकपर्पटके लिङ्गा द्वेयन्त्रमिदं लिखेत् । पञ्चाङ्गं पारिभद्रस्य काकनीडं च तद्रुतम् ॥ ४ ॥
चिताग्री मंदहेन्द्रस्य यन्त्रमध्ये निवेशयेत् । संवृत्य विभ्रराजस्य सेरं कुक्षौ विनित्तिपेत् ॥ ५ ॥
शरावान्तरगं विभ्रं पूजयेत् पूर्ववर्त्मना । पिबुमन्दमवैः पत्रैः कृष्णपुष्पैर्निवेद्यकैः ॥ ६ ॥
विद्वेषयद्रयं मन्त्री जपेत् संयोज्य साष्टकम् । सहस्रं च शरावेण निखनेऽद्यादितं ततः ॥ ७ ॥
मित्रयोर्विधिमानेन विद्वेषो भवति ध्रुवम् । आदाय गणपं मन्त्री मित्रयोरन्तरा विपेत् ॥ ८ ॥
वैरं च जायते चित्रं देहनाशावधि द्वयोः । एतद्यन्त्रगतं भ्रम शूहीता पथि विन्यसेत् ॥ ९ ॥
गच्छतां पादसंस्पर्शाद्विवादः सुमहान् भवेत् । देशे ग्रामे पुरे यत्र स्थापितो गणपो भवेत् ॥ १० ॥
विष्टतां प्राणिनां तत्र वैरं भवति सर्वदा । पारिभद्रस्य पञ्चाङ्गमेकभागमितं भवेत् ॥ ११ ॥
भागैकं भरिचं रात्रिस्तावती त्रितयं लिङ्गम् । नंदस्य भसितं पूर्ववर्त्मना संस्कृतं पुनः ॥ १२ ॥
विकीर्णं वैरिणो मूर्ध्नि कुर्यादुन्मादमुक्ते । ॥

इति ॥ अन्त्यार्थ—तत्र पूर्वोक्तं यन्त्रमालिख्य तन्मध्ये रं रं इति विलिप्याष्टसु दलेषु रकारं फटकारं च विलिप्य, दलाग्रेषु ईकारं विलिप्याष्टकोणगतशलाघके हुंकारमालिख्य बहिराकाशमण्डलेन घृत्ताकारेण घेष्टयेदिति ॥ पारिमित्रो निम्ब । द्वेप्रपञ्चान् धनूररस । सवृत्य गुलिकीकृत्य । विद्वेष्यद्वयमुष्माटयस्थाने । रात्रिर्हस्तिदा । पूर्ववर्मना चित्ताग्निना इति ॥ तथा—

सापत मारुणं यन्त्रं प्रवदामि यथाक्रमम् । यन्त्रं विरच्य पूर्वोक्तं वर्षं मध्ये निवेशयेत् ॥ १ ॥
 मायाविमेशवीजे द्वे तन्मध्येऽपि समालिखेत् । तद्बाह्येऽप्युक्तीत्यैव वर्णानिप्रगतांलिखेत् ॥ २ ॥
 आशुशुष्मिणीजं च धरासंपुटकाणमम् । मन्त्रकेऽप्युक्तीनां बहिः शूलेषु वर्षकम् ॥ ३ ॥
 तद्बहिर्वद्विकोणेपु बहिर्वीजं समालिखेत् । निशां शुद्धा समालिप्य मृतकपर्पटके शुभे ॥ ४ ॥
 चित्ताद्गारास्थिनिर्पासैः काकपक्षशलाकया । यथोक्तं विलिखेत् यन्त्रमेतन्मारुणनामकम् ॥ ५ ॥
 कणारामठशुष्कप्याख्यानिशामरिचसद्वचाः । स्तुहीचीरेण संपिप्य लिप्ता शाखपटेऽपवा ॥ ६ ॥
 कारम्बरस्य पञ्चाङ्गे रजनीं जम्बुकाष्ठजा । पिष्ट्वा कर्पटे शावे लिप्ता शेपं पुरोक्तवत् ॥ ७ ॥
 समीरं च प्रतिष्ठाप्य कृत्वा गणपतिं ततः । यत्नं तद्दृष्ट्यै न्यस्य पुनः प्राख्यानं प्रतिष्ठयेत् ॥ ८ ॥
 मातृसमममृता गणेशागारमृचिकाम् । निम्नमूलमृद वापि कर्कशमूलसंभवाम् ॥ ९ ॥
 श्मशानमृचिकां तद्वत् करवीरद्रुमलजाम् । कुम्भकारकरसृष्ट्यामृपूरस्थानजा मृदम् ॥ १० ॥
 पिष्ट्वा शगनयुगलं कृत्वा चान्यत्र चोपयोः । यथाद्वयं गणपं न्यस्य कृष्णपुष्पैः समर्चयेत् ॥ ११ ॥
 कारस्करभवंः पर्जन्यैवैश्वर्यं यथा पुरा । उक्तमन्त्रपदस्थाने साध्यनाम निवेशय हि ॥ १२ ॥
 मारुपद्वयशब्दं च सहस्रं साष्टक जपेत् । दक्षिणाशामुखो भूत्वा रजन्वा भूतवासरे ॥ १३ ॥
 चत्सरे पितृभूमौ वा मातृविममृष्टेऽपवा । यन्त्रीके कोटरे वापि कारस्करतल्लवे ॥ १४ ॥
 पिधामान्यशरावेशं निखन्य बलिमाहरेत् । साध्यो यमपुर याति सप्ताहाञ्ज्वरपीडितः ॥ १५ ॥
 अमोघवीर्यमेतद्धि विधानं श्रुति दुर्लभम् । भूदेव्यपतिरिक्तेषु राजावैरिषु योजयेत् ॥ १६ ॥
 नृपेऽपि कारयेद्यः स कर्तारं तोषयेदनैः । कर्तापि तदशाशेन प्रापश्चित्तं समाचरेत् ॥ १७ ॥
 हरिद्राविममन्त्रस्य साहोपाहविधानकम् । निरुपितं यथाशास्त्रं गोपनीयं सदा बुधैः ॥ १८ ॥
 दातव्यं पुत्रकन्याय शिष्याय स्थिरचेतसे । चित्तवाकायवसुभिर्गुण्युश्रूषकाश्च ॥ १९ ॥
 भद्राहीनाय दुष्टाय नैव देय कदाचन । ॥

इति ॥ अन्त्यार्थ—तत्र पूर्वोक्तमकारेण यन्त्रं विलिप्य मध्ये हुंकारं विलिप्य, तस्योदरे शक्तिवीजं गण-
 पतिवीजं च विलिप्य, दलेषु रमित्यालिप्य, बहिराकाशे कृत्वा तत्कोणेषु रमित्यालिप्य, कोणाग्रेषु
 फटकारमालिप्य तदग्रगतशलेषु हुंकारं विलिप्य, तन्मध्ये रमिति बहिर्वीजं विलिप्य तद्बहिर्वद्विकोणं
 विलिप्य तत्कोणेषु रमित्यालिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥ चित्ताद्गारास्थिनिर्पासधितास्थिगलितो
 द्रव । कणा पिप्पली । रामठं हिंदु । स्तुही सेट्ट इति कान्यकुब्जमाष्या नाम । स्तम्भयपदस्थाने
 भाष्येति च । मृतवासरे चतुर्विंश । कोटरे कारस्करस्य । कारस्करेऽपि विषयद्वयो यस्य बीजं कुचिला
 इति प्रसिद्धम् ॥ मारुपद्वे—मन्त्रान्तरम् ।

वक्रतुण्डगणेशस्य मनुं वक्ष्ये यथाविधि । सर्वपापक्षयकरं सर्वमौभाग्यदायकम् ॥ १ ॥

राज्यवश्यकरं पुंसां वन्ध्यानां पुत्रदायकम् । अमृतं चतुरास्याधिः कामिका श्रोत्रविन्दुयुक् ॥ २ ॥

टटृतीयोऽनन्तयुक्तः पवनः कवच तथा । पटच्चरोऽयमादिष्टो भजता कामदो भणिः ॥ ३ ॥

अमृतं य । चतुरास्यः क अग्रां रेफस्तेन क । कामिका त श्रोत्र उ विन्दुरनुस्वारस्ते, तु । टटृतीयो ड अनन्त आ तेन डा । पवनो य । कवचं हु । अत्र केचिद्दीर्घकवचं वदन्ति । “मादुर्गभूय मनमि मन्त्रराजः पटक्षर” । ततश्चामीकरप्रत्यो वक्रतुण्डाय हमिति” ॥ इति वक्रतुण्डरूपवचनात् । “वक्रतुण्डाय कवचं दीर्घमेव पटक्षरः” । इति गणेश्वरपरामर्शिनोवचनात् । तथा—

मार्गवो मुनिराख्यातश्छन्दोऽनुष्टुप्पदाहृतम् । देवता वक्रतुण्डोऽस्य सुरामुरनमस्कृतः ॥ ४ ॥

विधाय मूलमण्डपे करशुद्धिं जितेन्द्रियः । पङ्क्तिर्मन्त्रगतैर्वर्णैः पङ्क्त्यानि प्रकल्पयेत् ॥ ५ ॥

भूमध्यकण्ठहृदयनाभ्यन्त्राधारके क्रमात् । पटच्चराण्यणोर्न्यसेत् सर्वाङ्गे व्यापकं ततः ॥ ६ ॥

विधाय देवं हृदये ध्यायेदेकाग्रचेतमा । ॥

रम्योद्भिन्नारुणतरमणिघ्रातमंशोमिकान्ति

संविभ्राणं करकिसलयैः पाशमप्यङ्कुशाहम् ।

सामीतीष्टं त्रिनयनपुतं रङ्गमान्यांशुकाढ्य-

मम्मोजोघत्पुटगतमधुं संस्मेद् वक्रतुण्डम् ॥ ७ ॥

वामानूर्ध्वयोराधे तदाद्यध स्थोरन्ये, इत्यायुधध्यानम् । तथा—

पूर्वाङ्गे पूजयेत् पीठे वक्रतुण्डं गणेश्वरम् । अष्टपत्राम्बुजद्वन्द्वचतुर्द्वारपुतेन च ॥ ८ ॥

चतुरस्रत्रयेणाय वेष्टितं चक्रमालितेत् । मध्ये देवं समभ्यर्च्य पुष्पान्तरूपचारकैः ॥ ९ ॥

आदावङ्गानि संपूज्य यथास्थानं विशालधीः । पूर्वादिदलमूलेषु शङ्कीरष्टौ क्रमाद्यजेत् ॥ १० ॥

विद्याख्या विश्वघात्री च भोगदा विप्रघातिनी । निधिप्रदा च पापघ्नी तथा पुण्या शशिप्रभा ॥ ११ ॥

दलेषु च यजेच्चद्वदण्यमाद्याः पुरोदिताः । द्वितीयेऽष्टदले तद्वद्वक्रतुण्डादिकान् यजेत् ॥ १२ ॥

चतुस्ते लोकपालान्तदस्त्राणि च पूजयेत् । श्रावद् बीधीद्वये सम्पत् वक्रतुण्डार्चनेरिता ॥ १३ ॥

इति । अथ प्रयोग—तत्र श्रावत् प्रातस्तथ्यानादिषडङ्गपूजान्ते प्रथमाष्टदलेषु ओं विद्यायै नमः । विश्वघा-
त्र्यै० । भोगदायै० । विप्रघातिन्यै० । निधिप्रदायै० । पापघ्न्यै० । पुण्यायै० । शशिप्रभायै० । ततोऽष्टद-
लमध्येषु श्रावत्तन्मृगणेशप्रकरणोक्तसिद्धिप्रदं संपूज्य, द्वितीयेऽष्टदले श्रावदेकाक्षप्रकरणोक्तवक्रतुण्डादिकान्
संपूज्य, लोकपालपूजादि श्रावत् सर्वं कुर्यात् इति । तथा—

वर्णलचं जपेन्मन्त्रं जुहुयात् तददशांशतः । अष्टद्रव्यैः पुरा प्रोक्तैर्मधुराक्तैर्यथाविधि ॥ १४ ॥

तर्पणादि ततः कुर्याद् ब्राह्मणाराधनावधि । एवं सिद्धे मनौ मन्त्री काम्यकर्माणि माधयेत् ॥ १५ ॥

तर्पयेत् पूर्वमार्गेण वक्रतुण्डगणेश्वरम् । चतुरस्रं हस्तमात्रं कुण्डं कुर्यात् तदग्रतः ॥ १६ ॥

आदधीत मधित्वाग्रिमन्त्रचानगृहाद् हरेत् । प्राणायामत्रयं कृत्वा मन्त्री कर्म समारभेत् ॥ १७ ॥

पूर्वमार्गेण महागणपतिप्रकरणोक्तप्रकारेण । मयित्वा काष्ठादितः । अनूचान श्रोत्रियः ।

ततः पूर्वोक्तप्रवृत्त कृता मन्थन्याम् पटङ्गकम् । मन्थपुष्पादिकैरग्निं संपूज्य स्थापयेत् ततः ॥ १८ ॥
पटङ्गन्यास कृत्वा मन्थन्यासं कुर्यात् । स्थापयेद् दीप्तोक्तैरधिना नित्यदोमविधिना वा । ध्यानम्—

कृशानुमध्ये तत्राय नागपद्मोपवीतनम् । लम्बोदरं भास्वरं तमकदन्तं त्रिलोचनम् ॥ १९ ॥

पद्मासनमसारूढं चतुर्भुजं सुवर्णभम् । किरीटहारकेयुराङ्गदालङ्कारभूषितम् ॥ २० ॥

एवं सचिन्त्य मनसा सयाबाह गणेश्वरम् । गन्धादिभिः समभ्यर्च्य जलेनाग्निं प्रसिन्धय च ॥ २१ ॥

पट्येन द्विष्टान्तेन जुहुयाच्च घृताहृतीः । अष्टाधिकं सहस्रं च ततः सिद्धो भवेन्मनुः ॥ २२ ॥

महत्साष्टं चतुर्धापु पञ्चयोरुभयोर्जपेत् । शतं हुनेदपूर्वैश्च वत्सराज्जमते धनम् ॥ २३ ॥

सहस्राष्टं साष्टमहत्समित्यर्थः ।

मध्याह्नकाले नित्यं हि तदग्रे प्रजपेन्मनुः । सहस्रं त्रिशतं वाय शतं चाष्टोत्तरं सुधीः ॥ २४ ॥
अष्टोत्तरमिति स्थानप्रवेश्यन्वेति ।

अचिरैरेव महतीं लक्ष्मीं श्रोतोत्ययत्नतः । प्रमत्ततां मनसस्तुष्टिरल्पाशिता तथा ॥ २५ ॥

स्वापवैमुल्यता चापि स्वप्ने द्विरददर्शनम् । एतानि मन्थमिदोर्हि चिद्वाङ्मयकानि मन्त्रिभिः ॥ २६ ॥

पूर्वोक्तसिद्धौदेनेन त्रिमामं त्रिशतं हुनेत् । महानिधीनां मयनं भवेदैश्वर्योऽपरः ॥ २७ ॥

गुडाङ्गः पृथुक्कैर्नरिकैर्मरिचसयुतैः । अग्नौ सहस्रं जुहुयात् स मन्त्री धनवान् भवेत् ॥ २८ ॥

शुभशालीमयश्चूर्णैः समरीचैः ससैन्धवैः । सजीर्गकैर्बहुगुडैः शुभैरतिघृतप्लुतैः ॥ २९ ॥

शालिमयैः शालितण्डुलचूर्णैः ।

अपूर्वजुहुयान्मन्त्री गणेशस्य हि सन्निधौ । सहस्रमात्रं स लभेन्महतीमचिराद्रमाम् ॥ ३० ॥

माध्यनमार्गपुटितमनुना जुहुयात् सुधीः । अपामार्गसमिद्धिर्वा पक्वैः पनसजैः फलैः ॥ ३१ ॥

महस्रं कदलैर्वाथ नरं नारीं वशं नयेत् । लाजाभिर्जुहुयादग्नौ सहस्रं कन्यकाप्तये ॥ ३२ ॥

सहस्रमाज्याहृतीनां हुनेत् चीराहृतीरपि । सहस्रं रोगशान्त्यर्थं मन्त्रशास्त्रविशारदः ॥ ३३ ॥

द्वर्षाहृतीनां जुहुयाज्ज्वलं मृत्युञ्जयो भवेत् । ब्रह्माहृतोत्थसमिधो मधुरत्रयलोलिताः ॥ ३४ ॥

सहस्रं जुहुयान्मन्त्री मासान्ध्रज्जयेद् ध्रुवम् । विभीतकोत्थममिधा सहस्रं साष्टकं निशि ॥ ३५ ॥

लोहिताङ्गं श्मशानाग्नौ जुहुयान्मारयेद्विष्णुम् । भूमौ शत्रुमरुतं च विलिख्यास्योदरेऽनलम् ॥ ३६ ॥

प्रज्वाल्य मिदार्धवरैः सहस्रं जुहुयात् सुधीः । तं मार्गयेत् सप्तदिनाच्चात्र कार्या विचारणा ॥ ३७ ॥

कालमेयमयानां गणेशं निजशण्डया । रिपुं गृहीत्वा बटगामुखे बद्धौ महोत्कटे ॥ ३८ ॥

प्रक्षिपन्तं गणपतिं ध्याताम्रं प्रजपेन्मनुः । सहस्रं त्रिदिनेनासौ शत्रुमुच्चाटयेद् ध्रुवम् ॥ ३९ ॥

सप्तद्वगो नदीं प्राप्य गृहीत्वाज्जलिना जलम् । सहस्रं कृतोऽभिमन्त्र्य चाभिविञ्चेत् स्वमूर्धनि ॥ ४० ॥

अनेन विधिना मन्त्री पापौघं नाशयेद् ध्रुवत् । शनैश्चरदिनेऽथमालम्ब्य त्रिसहस्रकम् ॥ ४१ ॥

जपेन्मनुं गणं ध्यायन् टोपाय् ग्रहभगान् हरेत् । वेतसोत्थसमिधोमात् सदसाद् दृष्टिमाप्नुयात् ॥ ४२ ॥

धान्यार्थं जुहुयादान्यैरन्नाध्यैर्नैर्दुनेत् सुधीः । कमलैरुत्पलैर्वापि होमो वत्सपदो मतः ॥ ४३ ॥
 चेन्नाभिकाङ्क्षी पलैर्गुडाम्भ्यैर्दुनेत् सुधीः । तमर्चयित्वा गणपं हरिद्रां मन्ध्रं वचाम् ॥ ४४ ॥
 निष्कार्धार्धप्रमाणेन संपिप्येतानि निक्षिपेत् । प्रसृज्युन्मिगतमूत्रे सहस्रेणाभिमन्त्रयेत् ॥ ४५ ॥
 ज्ञातामृतज्ञानदिने विशुद्धा शुक्त्रासमम् । पाययेत्तां च सा वन्ध्या खले शान्गन्मराद् सुतम् ॥ ४६ ॥
 उपोष्य मोमग्रहणे भास्करग्रहणेऽथवा । कपिलाज्यं पलं चूर्णं वचायाश्च पलार्धकम् ॥ ४७ ॥
 एतत् महश्चर्मजप्तं ममस्तं प्रापयेत् सुधीः । अवाप्य मेघां महतीं कविन्वं लभने ध्रुम् ॥ ४८ ॥
 गोचर्ममात्रं भृदेशप्रपलाप्यांशुकावृतम् । कृत्वात्र स्यापयेत् कुम्भमर्चितं चन्दनादिभिः ॥ ४९ ॥
 तस्योपरिष्ठात् कपिलाघृतपूर्णं शरावकम् । घृतं तत्र प्रतिष्ठाप्य ज्वालयेद् दीपमुत्तमम् ॥ ५० ॥
 तत्र विमेशमावाह्य पूजयेत् कुसुमादिभिः । कुमारीं वा कुमारं वा दीपम्याग्रे निधाय च ॥ ५१ ॥
 जपेत् मन्त्रप्रवरमष्टोत्तरसहस्रकम् । ततः पृष्टा कुमारी वा कुमारो वा ब्रवीति तत् ॥ ५२ ॥
 मनोगतं हि सकलं भविष्यं भूतमेव च । वर्तमानं मनोरस्य प्रमादाम्नात्र संशयः ॥ ५३ ॥

इति ॥ सारसंग्रहे—मन्त्रान्तरम् ।

मन्त्रान्तरमयो वक्ष्ये वक्तुण्डगणेशितुः । यस्य स्मरणमात्रेण सर्वे नश्यन्त्युपद्रवाः ॥ १ ॥

क्षिण्डीशेन समायुक्तो यपूर्वः कतुरीयकः । सद्याक्रान्तो घरा ब्रह्मानन्तो बाली भृगुन्तथा ॥ २ ॥

रङ्गीशो दीर्घसंयुक्तो विषभारायस्यान्वितम् । षडक्षरोऽप्यमाख्यातः सर्ववदयफलप्रदः ॥ ३ ॥

इति । क्षिण्डीश एकारः, तेन युक्तो यपूर्वो म तेन मे इति । कतुरीयो घ, मय ओ, तेन यो । घरा ल, ब्रह्मा क, अनन्त आ, तेन एरा इति । बाली य । भृगुः स, रङ्गी य, दीर्घ आ, तेन स्था । विषत् इकारः, नारायण आ, तेन हा इति । तथा—

मार्गवो मुनिरस्य स्यादनुष्टुप् ङन्ट ईरितम् । वक्तुण्डगणेशोऽस्य देवता देवचन्द्रितः ॥ ४ ॥

मन्त्रचरुः षडङ्गानि षडभिः कुर्याद्यथा पुरा । ध्यानपूजादिकं सर्वं मन्त्री पूर्ववदाचरेत् ॥ ५ ॥

इति । प्रयोगः सुगमः ॥ तथा—मन्त्रान्तरम् ।

अयान्यत् संप्रवक्ष्यामि मन्त्रं द्वाविंशदर्शकम् । स्मरणस्योपपदं प्रोक्त्वा वदेत् स्य दयिता नि च ॥ १ ॥

धिदो रत्नपदं चोक्त्वा दोर्वदं च ततो वदेत् । रक्षोहणो पदान्ते वो वलगेति पदं ततः ॥ २ ॥

हनो पदान्ते संप्रोक्तो मन्त्रराजः षडक्षरः । द्वाविंशदक्षरो मन्त्रः आथर्वणिक ईरितः ॥ ३ ॥

रायस्योप इति स्वरूपं । स्वदयितानि स्वरूपं । धिदोरत्न स्वरूपं । दोर्वदं स्वरूपं । रक्षोहणो स्वरूपं । वो स्वरूपं । वलगहनो स्वरूपं । षडक्षरं पूर्वोक्तं । तथा—

संख्यादिकं पुरा प्रोक्तं ध्यानपूजादि पूर्ववत् । जपदर्कमहन्मणिं जुहुयात् तद्दशांशतः ॥ ४ ॥

हविषा घृतमिक्षेन तदन्ते तोषयेद्भुक् । एवं सिद्धमनुर्मेत्री साधयेद्विष्टमात्मनः ॥ ५ ॥

इदं काम्यं, तत्रापि षडक्षरोक्तवत् ॥ तथा—

देन्तं तत्पुरुषं प्रोक्त्वा विग्रहे पदमुच्यते । चक्रतुण्डं चतुर्ध्वन्तं धीमहीति ततो वदेत् ॥ ६ ॥
ततो दन्ती-पदं भाष्य वदेदन्ते प्रचोदयात् । गायत्रीयं समाख्याता चक्रतुण्डगणेशितुः ॥ ७ ॥
स्नानकाले सदा जप्या मन्त्रिभिः कर्मसिद्धये । ॥

देन्तं तत्पुरुषं तत्पुरुषायेति । सुगममन्यत् ॥ सारसंग्रहे—मन्त्रानन्तरम् ।

उच्छिष्टस्य गणेशस्य विधानमभिधीयते । इस्तिशब्दं समुच्चार्य पिशाचीति ततो वदेत् ॥ १ ॥
लित्वे-पदं समुच्चार्य बहिजापान्तमुदरेत् । नवाक्षरोऽप्यपाख्यात उच्छिष्टस्य गणेशितुः ॥ २ ॥

बहिजायां स्वाहा । अन्यत् स्वरूपम् । तथा—

श्यापिः कङ्गोलिनामास्य विराट् छन्द उदाहृतम् । उच्छिष्टगणेशो देवः सर्वसंपत्प्रदायकः ॥ ३ ॥

द्वाभ्यां हृदयमाख्यातं त्रिभिः शिर उदाहृतम् । द्वाभ्यां शिरसा समाख्याता वर्माश्रिभ्यां समीरितम् ॥ ४ ॥

समस्तेनास्त्रमाख्यातं पञ्चाङ्गविधिरीरितः । ध्यानार्चनाविधानं च मन्त्री पूर्ववदाचरेत् ॥ ५ ॥

अथ तु चकारात् पुरश्चरणमपि पूर्वमश्रोत्रयेऽप्यन्यते तेन चक्रतुण्डपङ्कजप्रकरणे “यदेल्लं जपेन्मन्त्र”मित्युक्तं
तद्भावि लभ्यते, तेनास्य मन्त्रस्य नवलक्षजप पुरश्चरणमित्युक्तमन्यते इति । प्रयोगादिकं सुगमम् । तथा—

कान्यकर्मणि वक्ष्यामि स्तम्भे द्वेष्टे च मोहने । मारणे च वशीकारे तथाकर्षणकर्मणि ॥ ६ ॥

एतत् सर्वं करोत्येव सुशीतो गणनायकः । प्रतिमां कारयेद्दीमान् निम्नकाष्ठमयीं शुभाम् ॥ ७ ॥

साध्याहुष्टप्रमाणां च गणेशस्य महात्मनः । स्पृष्ट्वा तां प्रजपेन्मन्त्रं कान्यमिद्विस्तृतो भवेत् ॥ ८ ॥

अष्टम्या च चतुर्दश्यां कृष्णपक्षस्य मन्त्रवित् । उच्छिष्टो रात्रिमध्ये तु जपेन्मन्त्रमिमं शुभम् ॥ ९ ॥

वाञ्छितो वशमायाति माधकस्य न सशयः । भूर्जपत्रे समालिख्य साध्यनाम यथाविधि ॥ १० ॥

मन्त्रेणैवेष्टितं कृत्वा जपेन्मन्त्रमन्यधीः । पादेनाक्रम्य तत्पत्रं हठाकृष्टिरिषं मता ॥ ११ ॥

लिखित्वा पूर्वम् पत्रं पूजयित्वा विधानतः । माध्यं स्मृत्वा जपेन्मन्त्रं सर्वलोकं वशं नयेत् ॥ १२ ॥

धारयेन्मन्त्रके यत्र जपेन्मन्त्रमन्यधीः । राजानं राजपत्नीं वा कर्षयेत् तत्तद्व्यात् सुधीः ॥ १३ ॥

यत्र मूलमन्त्रेणैष्टितं साध्यनामगमं भूर्जपत्रम् ।

ताम्रमूलपत्रपुष्पाणि वस्त्राण्यामरशानि च । फलमूलदिग्बस्तूनि समादाय जपेन्मनुम् ॥ १४ ॥

एकविंशतिवारानि दद्यादष्टाय नान्यथा । सर्वलोके वशकरः प्रयोगोऽयमुदाहृतः ॥ १५ ॥

श्रीखण्डचूपदानेन राजानं वशमानयेत् । समिधो निम्बकाष्ठस्य कटुतैलसमन्विताः ॥ १६ ॥

काकपत्रसमायुक्ता हुता मन्त्री यथाविधि । ॥

यथाविधि चित्ताग्नीः ।

रिपुं च परसेना च समुच्चायति चणात् । तल्लककाकयोः पत्रांस्तद्विमारुहंयुतान् ॥ १७ ॥

रमशानाग्रां तु जुहुयाद्विद्वेषः शत्रुघ्नयोः चणात् । शशुपादरजोयुक्तां चक्रिहस्तमृदं बुधः ॥ १८ ॥

ज्मशानमममंयुक्तामुद्वर्तनमलाभिताम् । गृहीत्वा पुत्तलीं कुर्यात् सर्वत्रयवशोभिताम् ॥ १९ ॥

उद्धर्तनमतं शत्रुशरीरस्य । -

वस्या हृदि लिखेन्नाम मूलमध्रेण वेष्टितम् । कृत्वा प्राणप्रतिष्ठां तु विपरङ्गाट्यपात्रके ॥ २० ॥
स्यापयिता जपेन्मन्त्रं सम्यगेकाग्रमानसः । त्रिपतेऽरिर्न संदेहो देवेनापि मुरक्षितः ॥ २१ ॥
चितायां दग्धदम्पत्योर्मलादाय यथाविधि । रोचनाङ्कुशभ्यां च भूर्जे नाम ममालिखेत् ॥ २२ ॥
वेष्टितं मूलमध्रेण प्राणस्थापनमाचरेत् । माध्यं स्मृत्वा जपेन्मन्त्रं सम्यगष्टोत्तरं शतम् ॥ २३ ॥
द्विष्टयोजनयोः सम्पर्कं ज्ञेहो भवति तत्त्वज्ञानम् । " " ॥

श्रुति ॥ सारसंप्रदेह—मन्त्रान्तरम् ।

क्रीं क्रीपदं समुच्चार्य ह्रीं ह्रीं च पदमुच्चेत् । हुंकारं मन्मथुच्चार्य घेघेशन्दमयोच्चेत् ॥ १ ॥
फट्कारं स्वाहया युक्तं प्रणवाघोऽपमीरितः । एकादशाक्षरः सम्पद्य मूलमन्त्रो गणेशितुः ॥ २ ॥
ऋष्यादिकं पुरः श्रोत्रं ध्यानपूजादिकं तथा । ॥

श्रुति ॥ तथा—मन्त्रान्तरम् ।

एकदंष्ट्रं चतुर्थ्यन्तं वदेद्वस्तिमुखं ततः । लम्बोदरपदं डेन्तमुच्छिष्टेति पदं ततः ॥ १ ॥
अतस्तेनऽङ्कुशबीजं च ग्लंकारं भुवनेश्वरीम् । हुंघेघेपदमुच्चार्य साहाकारं समुच्चेत् ॥ २ ॥
सप्तविंशतिभिर्वर्णैर्मन्त्रः श्रोत्रो गणेशितुः । ऋष्यादि ध्यानपूजादि यथापूर्वं समाचरेत् ॥ ३ ॥
तृतीयचतुर्थपदयोर्विसन्धिः । अन्यत्सुगमम् । यथापूर्वं वक्तुमशक्यं तद्वत् । तथा मन्त्रान्तरम्—
उंकारं विलिखेदादौ नमो भगवते पदम् । एकदंष्ट्राय संमाध्य इत्यन्ते मुखशब्दतः ॥ १ ॥
लम्बोदरपदं डेन्तमुच्छिष्टेति पदं ततः । महात्मने पदं श्रोत्रा वदेदङ्कुशबीजकम् ॥ २ ॥
ग्लंकारं मायया युक्तं हुंघेघे च समुच्चेत् । स्वाहान्तो मन्त्राख्यातः सम्पद्य पदत्रिंशदक्षरः ॥ ३ ॥
उच्छिष्टेत्यत्र विसन्धिः ।

ऋष्यादिकं पुरा श्रोत्रं पङ्क्तिजैरङ्गमीरितम् । ध्यानपूजादिकं सर्वं मन्त्री पूर्वोक्तमाचरेत् ॥ ४ ॥
मन्त्रोद्धारः सुगमः । पङ्क्तिजैरिति, कौं हृदयं, ग्लं शिरः, ह्रीं शिखा, हुं कवचं, घे नेत्रं, घे अस्त्रं ।
अन्यद् सुगमम् । तन्त्रान्तरे—यलिमन्त्रः ।

“उं गं हं क्रीं लौं उच्छिष्टगणे पदम् । ततः शाय महायक्षायायं यलिरिति स्मृतः ॥
यलिमन्त्रस्तयोच्छिष्टगणेशस्य महात्मनः । अनेन मनुना मांसं फलं वापि यलिं हरेत् ॥”
उं गं हं क्रीं लौं उच्छिष्टगणेशाय महायक्षायायं यलिः । ध्यानविशेषमाह—

चतुर्भुजं त्रिनेत्रं च रक्तवर्णं कराम्बुजैः । पाशाङ्कुशौ मोदकानां पात्रं दन्तं च विभ्रतम् ॥ ५ ॥
कमलासनमासीनमुन्मत्तं गणनायकम् । पुरश्चरणसिद्ध्यर्थं लक्षसंख्यं जपेद् बुधैः ॥ ६ ॥
ब्रह्मयात् तद्दशाशेन तिलैराज्यपरिप्लुतैः । यजेत् पूर्वोदिते पीठे उच्छिष्टगणनायकम् ॥ ७ ॥
आदावङ्गानि संपूज्य मातृका दलसंस्थिताः । दलाग्रेषु च सोर्ध्वाघो दशदिक्षु मपूजयेत् ॥ ८ ॥

वक्तुमर्हदं प्रौ च लम्बोदरसमाह्वयः । विकटो धूम्रवर्णश्च विधुश्च गजाननः ॥ ९ ॥
 पितापको गणपतिर्हस्तिदन्तश्च वै दश । चतुरस्रे लोफ्फालान् वज्रादीनि ततो वहिः ॥ १० ॥
 एवं संपूज्य विप्रेभ्यः ततः काम्यानि साधयेत् । श्वेतार्कमूलतो वापि मर्कटीकाष्ठकेन वा ॥ ११ ॥
 स्वाङ्गुष्ठप्रमितां कुर्याद्गणेशप्रतिमां तथा । प्रोक्कलक्षणसपत्ना प्रतिष्ठाप्य प्रयत्नतः ॥ १२ ॥
 मधुना स्नापयेत्तां तु कृष्णप्रणिपदादितः । शुक्ला चतुर्दशी यावत् सगुडं पायसं तथा ॥ १३ ॥
 निवेद्य प्रजपेन्मन्त्रं सहस्रं नित्यमादरात् । तिलैस्तावच्च जुहुयाद् घृताङ्गैरेषितेऽनले ॥ १४ ॥
 गणेशोऽहमिति ध्यापन्नुच्छिष्टेन दिगम्बरः । पद्माद्राज्यमवाप्नोति नृपो योऽप्यो नरोऽपि वा ॥ १५ ॥
 कुलालमृत्प्राप्रतिमां पूजितां राज्यमाप्नुयात् । वन्भीकमृत्कृता वापि मर्माभीष्टं प्रयच्छति ॥ १६ ॥
 सौभाग्यदा गुडमयी लोहजा शङ्खनाशिनी । रथे धूते विवादे च जपेन जयमाप्नुयात् ॥ १७ ॥
 एतन्मन्त्रप्रभावेन कुपेरो घनदोऽभवत् । विभीषणश्च सुग्रीवो लेमाते राज्यमञ्जता ॥ १८ ॥
 रक्तवस्त्रधरो रक्तताम्रमूल निस्पृहजपेत् । यद्वा नैवेद्यशर्पं तु मोदकं मद्यजपेत् ॥ १९ ॥
 इति ॥ तथा—मन्त्रान्तरम् ।

प्रणवो ध्रुवनेशी च स्मृतिर्विन्दुसमन्विता । ततो नवाक्षरश्चैव संप्रोक्तो द्वादशाक्षरः ॥ २० ॥
 ओङ्कारो हस्तिपिशाचि लिखे स्वाहा (१२) ॥ तथा—
 तारं ह्रस्विष्टपदं गणेशाय नवाक्षरः । एकोनविंशत्यर्णोऽयं मुन्याद्याः पूर्ववत् स्मृताः ॥ २१ ॥
 (ज्योतिर्विद्विद्विभिध मन्त्रार्णैः स्यात् पटङ्कम् ।) ॥

ओं नमः उच्छिष्टगणेशाय हस्तिपिशाचि लिखे स्वाहा । १६ ॥ इति ॥ तथा—
 प्रणवं ह्रस्वगवते एकदंष्ट्राय वै वदेत् । ततो हस्तिमुखं डेन्तं सया लम्बोदरं ततः ॥ २२ ॥
 वदेद्दुच्छिष्टशब्दान्ते महात्मान च डेन्तगम् । पाशमङ्कुशमाये च विघ्नबीजं च घेद्वयम् ॥ २३ ॥
 वज्रिजायावधि सप्तविंशदर्थो मनुर्मतः । ॥

ओं नमो भगवते एकदंष्ट्राय हस्तिमुखाय लम्बोदराय उच्छिष्टमहात्माने आर्काङ्गीर्गणेशे स्वाहा (३७) ॥
 गणकोऽस्य ऋषिरुद्धो गायत्री देवता ततः । उच्छिष्टपदपूर्वश्च गणनाथः समीरितः ॥ २४ ॥
 गिरिपङ्क्तिशरायन्धिपुगार्यैरङ्ककल्पना । ॥

शरचापगुणाङ्कुशान् स्वहस्तैर्दधत् रक्तमरोरुद्धे निषण्णम् ।

विगताम्बरजायया प्रवृत्तं सुरते सन्ततमाश्रये गणेशम् ॥ २५ ॥

लक्षमानं जपेन्मन्त्रं तद्दशाश हुनेद् घृतैः । तर्पणानि दशांशेन कुर्याद् ब्राह्मणभोजनम् ॥ २६ ॥

एवं संमिद्धमन्त्रस्तु मयोगानाचरेद् युधः । घन धान्यं सुतान् पौत्रान् सौभाग्यमतुलं यशः ॥ २७ ॥

प्राप्नोति माषकश्रेष्ठो गणेशस्य प्रसादतः । इममग्नेन निम्बेन मूर्तिं कुर्याद्गोपेशितुः ॥ २८ ॥

प्राणान् सस्येष्वप्य संपूज्य तदेतत्तु मन्त्रं जपेत् । ध्यात्वा य दासवत् सोऽपि वरयो भवति नान्यथा ॥ २९ ॥

इमं तु दीपनी प्रोक्ता मूलमन्त्रस्तु कथ्यते । अद्भुत शक्तिवीजं च रमावीजं ततः प्रिये ॥ ३ ॥
 वीजत्रयात्मको मन्त्रो जाड्यौघध्वान्तनाशनः । ततः शक्तिरमावीज कामवीज तथा प्रिये ॥ ४ ॥
 विद्या श्रुतिधरी प्रोक्ता एषा वर्णत्रयात्मिका । हकारो वद्विमारुढो वामनेत्रेन्दुभूषितः ॥ ५ ॥
 प्रोक्ता सार्वज्ञविद्येयमेकवर्णात्मिका प्रिये । मिद्धः साध्यः सुमिद्धो वा साधकस्य रिपुः सदा ॥ ६ ॥
 तदा मन्त्रो भवेन्नक्त्या शुभदो दुद्विदो भवेत् । मध्याह्नं मलिले चैव भोजने भाजने तथा ॥ ७ ॥
 गोमये तु वह्निदेशे मैथुने रमणीकुचे । गोष्ठे च निशि गोमृगडे यत्र डमरुसन्निभम् ॥ ८ ॥
 त्रिलिख्य मध्ववर्णाश्च त्रिश ऊर्ध्वमधस्तथा । लिखेच्चन्दनलेखिण्या प्रयत्नात् साधकोत्तमः ॥ ९ ॥
 उच्चाटने लिखेद्यथ गोचर्मणि विशेषतः । सलिले विजयो नित्यं भाजने च महेश्वरः ॥ १० ॥
 गोमये वाचदुकः स्याद्गोष्ठे सर्वज्ञता व्रजेत् । कुचे श्रुतिधरो नित्यं गोमृगडे च महाकविः ॥ ११ ॥
 गोमूत्रं बदरीमूल चन्दन पासुमेव च । एकीकृत्याष्टधा जप्ता तिलक धारयेत् सदा ॥ १२ ॥
 नमस्कृत्य वरं श्रेष्ठ प्रार्थयेत् अङ्गितत्परः । वरं प्राप्य च तस्माद् विहरेत्तु यथासुखम् ॥ १३ ॥
 नान्यदेवार्चनं स्नान प्रणवोच्चारणं नतु । वस्त्राञ्जलेन दन्तानां शोधनं लवण्येन वा ॥ १४ ॥
 रात्रिवासो न घृष्टे न शुचिः स्यात् कदाचन । एवं कृते प्रयत्नेन ज्ञाता सुखमुपार्जयति ॥ १५ ॥
 मासैकेन कवीन्द्रः स्याद् द्विमासेनैव ईश्वरः । त्रिमिर्मासैर्मवेन्मर्त्यः सर्वशास्त्रविशारदः ॥ १६ ॥
 पुत्रार्थी लभते पुत्रं धनार्थी लभते धनम् । आयुरारोग्यकापस्तु सर्वान् कामानवाप्नुयात् ॥ १७ ॥

तन्त्रान्तरे—

सर्ववर्तको वक्रेशश्च द्वौ वर्णा कथितौ प्रिये । पद्दीर्घमागध्यामेताभ्यां षडङ्गानि समाचरेत् ॥ १८ ॥
 सर्ववर्त त । वक्रेश ज ।) इति । अथ ध्यानम्—

शशिधरमिव शुभ्र सङ्गपुस्ताङ्कपाणिं मुञ्चिरमतिशान्तं पञ्चचूड कुमारम् ।

पृथुतरवरमुख्य पद्मपत्रायतायं कुमदिदहनदंष्ट्रं मञ्जुषोषं नमामि ॥ १९ ॥

पीठपूजा ततः कुर्यादाधाराद्यादिशक्तिवः । भूतप्रेतादिभिः कुर्यात् पीठासनमनन्तरम् ॥ २० ॥

ज्ञानदात्रे नमः पाद्य बुद्धिदात्रे तथाचमम् । जाड्यनाशाय गन्धः स्यादर्घ्यं यद्याक्षिपत्य वै ॥ २१ ॥

सर्गसिद्धिप्रदायेति शुष्प दद्याद्विशेषतः । कुन्दशुष्पं समादाय भैरवान् पूजयेत् ततः ॥ २२ ॥

अमिताह्नो रुक्मपङ्कः क्रोध उन्मत्तसङ्गरः । कपाली भीषणश्चैव मंहारश्चायमः स्मृतः ॥ २३ ॥

ततो धूपादिकं दत्त्वा प्रक्षतानि त्रिसर्जयेत् । तैः पुष्पैः पूजयेदष्टौ यत्त्रिणोश्च विशेषतः ॥ २४ ॥

सुरादिसुन्दरी चैव मनोहारिण्यनन्तरम् । कनकावली तथा कामेश्वरी रत्निकर्यथ ॥ २५ ॥

पद्मिनी च नदी चैव अरुणारिण्यनन्तरम् । पूज्या एतास्तु योगिन्यां हस्तेष्वर्वाजपूर्विकाः ॥ २६ ॥

एवं संपूज्य देवेशं लक्षपट्क जपेन्मनुष्यः । घृताङ्गकुन्दपुष्पैश्च एकादश श्रुतानि च ॥ २७ ॥

जुहुयादोधिते बहो क्तन्तारे पितृवेस्मिन् । एवं सिद्धमनुर्मन्त्री महावागीश्वरो भवेत् ॥ २८ ॥

रति ॥ कुम्भकुटेभरतन्त्रे—

मेरुष्टे सुखासीनं देवदेवं जगद्गुरुम् । शङ्करं परिपृच्छ पार्वती परमेश्वरम् ॥ १ ॥

भीपार्वत्युवाच ।

मगवन् सर्वधर्मज्ञ सर्वशास्त्रागमादिषु । वाञ्छितार्थप्रदं लोके मञ्जुघोषं ब्रवीहि मे ॥ २ ॥

विशेषतोऽपि जप्त्वा किं कवित्वपददं नृणाम् । सर्वकर्मप्रदं सात्त्वान्मनःसिद्धिप्रदं तथा ॥ ३ ॥

भक्तानां कामदं मन्त्रं कल्पवृक्षमिवापरम् । ॥

श्रीशङ्कर उवाच ।

शृणु देवि महामन्त्रं साधकानां सुखावहम् । यज्ञज्ञाना जडधीः प्रायो वाचस्पतिसमो भवेत् ॥ ४ ॥

अङ्गन्यासकरन्यासबहिर्न्याससमन्वितम् । जपात् सिद्धिप्रदं मन्त्रं विना होमार्चनादिभिः ॥ ५ ॥

जपेद्वा जापयेद्वापि साधको विधिपूर्वकम् । सर्वज्ञतमवामोति सत्यं मत्वं हि पार्वति ॥ ६ ॥

कार्तिकेयमुखं यावत्तावद्वचं जपेन्मनुम् । सर्वशास्त्रेषु सोऽप्युच्चैर्ब्रूहस्पतिसमो भवेत् ॥ ७ ॥

श्रीपार्वत्युवाच ।

कोऽप्यत्रापि श्रुतिरुद्धन्दः पूज्यते कोऽय देवता । ध्येयश्च को वा तत् सर्वं ब्रूहि मे भक्तवत्सल ॥ ८ ॥

श्रीईश्वर उवाच ।

बृहदारण्यको नाम श्रुतिर्विराडुदाहृतम् । छन्दश्च मञ्जुघोषारूपो भुक्तिदानेन भुक्तिदः ॥ ९ ॥

ध्यात्वा भैरवरूपेण जपेन्मन्त्रमनन्यधीः । तदा भुक्तिप्रदो मन्त्रो नात्र कार्या विचारणा ॥ १० ॥

ध्यानं तत्र प्रवक्ष्यामि भैरवस्य महात्मनः । यथा ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं तन्मे निगदतः शृणु ॥ ११ ॥

सात्त्विकं राजसं चैव तामसं तदनन्तरम् । ध्यानं वक्ष्ये महादेवि क्रमेण हितकाम्यया ॥ १२ ॥

सद्यः सिद्धिकरं रूपं ध्यात्वा जपेच्च सात्त्विकम् । सिद्धिप्रदं साधकानां भक्तानां चिन्तितप्रदम् ॥ १३ ॥

मन्त्रोद्धारमिदं देवि त्रैलोक्यस्यातिदुर्लभम् । अमकारश्च परं गोप्यं न देयं यस्य कस्यचित् ॥ १४ ॥

मन्त्रोद्धारं प्रवक्ष्यामि गुह्याद्गुह्यतरं^१ मिये । ॥

विष्ण्वग्निवायु शशियुक् चलधीपङ्क्तौ^२ मन्त्रः समस्तजगतां सकलेष्टदश्च ॥

सर्वज्ञतां सदसि बाक्पटुतां प्रवृत्ते वेदान्तवेदनिरतस्य वसुप्रदः सात् ॥ १५ ॥

आशु मन्त्रं जपेन्मन्त्री स्वमन्त्रं यदि साधकः । वलिनैवेद्यभुक् साक्षाद् बृहस्पतिरिवापरः ॥ १६ ॥

मासमात्रेण यः कुर्यात् पुरश्चरणवाञ्छरः । तस्यापि वदनाद्वाणी निःसरेद्वरवर्णिनि^३ ॥ १७ ॥

१ 'जात्वा' ग पाठ । २ 'सोत्पद्ये' ख. पाठ. । ३ 'तम' ख पाठ । ४ 'धीस्वरूपं पटुत्वं मन्त्र उदितो जगता सुखाय' ख पाठ. ।

५ विष्णुकारः, अग्नि- रेफ, च स्वरूपं, चलधी इति स्वरूपं तेन 'अरवचलधी' इति मन्त्रः । ६ 'अथ मन्त्र जपेन्मन्त्री भवति' ख पाठ. । ७ 'प्रयेण' । ८ 'अर्थो पर नर' ख पाठ । ९ 'सर्ववर्तिनी' ख. पाठ. ।

मासमात्रेण सततं कावरेव न संशयः । गोमुण्डे भवि षष्ठे च चक्रे वापि च गोपये ॥ १८ ॥
 यन्त्रे मन्त्रं लिखितादौ पद्यान्मन्त्र जपेत्पुनः । ध्यानमात्र विधायामौ भागविता चिर सुधीः ॥ १९ ॥
 निर्जनं स्थानमासाद्य जपेन्मन्त्रमघोषुतः । पौर्णमासीं समामाद्य कुन्दस्य कुसुमैः गर्तः ॥ २० ॥
 अष्टाधिकैश्च संपूज्य जपेन्मन्त्रं चतुष्पथे । त्रिमुण्डारोहणं कृत्वा निशीथे मुक्ककुन्तलः ॥ २१ ॥
 एवमासमात्रं जपति यदि मन्त्री विधानवित् । बृहस्पतिसमो वक्ता नात्र कार्या विचारणा ॥ २२ ॥
 कुक्कुरस्य च मुण्डैकं मुण्ड क्रोष्टुं पथ च । त्रिमुण्डमेतद् विख्यातं साधकानां सुखावहम् ॥ २३ ॥
 आसने चैव गोमुण्डं वामे कुक्कुरमुण्डकम् । दक्षिणे च शिवामुण्ड कृत्वा पूर्वां समाचरेत् ॥ २४ ॥
 अर्धचन्द्राकृतिं साक्षाद्भालचन्द्रोपमं स्फुटम् । यन्त्र लिखेत्तत्र पूजा कुन्दस्य कुसुमेन च ॥ २५ ॥

सन्धेन पाणिकमलेन जपादिपूजा शृङ्गारशीलनविधिः सखु दक्षिणेन ।
 राकासुधाकरमरीचितुषारगौर ध्यात्वा चतुष्पथवटे वृषमस्तके च ॥ २६ ॥
 सञ्चिन्त्य कुक्कुरशिरः शिरसाधिरूढं कुन्देन साधकतमो जपति प्रकामम् ।
 गोचर्मणा विरचितं रसलक्ष्मणं चक्रं ततोऽपि नवकुङ्कुमरोचनाभिः ॥ २७ ॥
 निर्माय सव्यविधिना व्यजने श्मशाने संपूजयेद्भक्तमवैश्व नवैः पल्लवैः ।
 संपूर्णमुण्डलतुषारमरीचिमध्ये धातु विचिन्त्य धवल वरदङ्गद्वयम् ॥ २८ ॥
 (उद्दामकङ्कण(केशनि)गर्हं वरपुस्तकाद्य नम्रं जपेत् क्षतजपधत्तायताक्षम् ॥ २९ ॥
 अरिष्टगेहे निशि तैलमेवमादाय यत्नात् करपल्लवेन ।
 तेनाश्रितं काञ्चनपुष्पमेव निवेद्य तसौ जपति प्रकामम्) ॥ ३० ॥
 अशोकशाकोटवरोक्ष मूले विलिप्य पादौ चदनाश्रुतेन ।
 त्रिमुण्डमात्राश्रित एव रात्रौ जपेद्यथाशक्तिं तु पौर्णमास्याम् ॥ ३१ ॥
 लकुचतर्कलतस्यो मुण्डमात्रैकलुढो हिमकरकरगौरं चिन्तयित्वा निशीथे ।
 यदि जपति जडात्मा मन्त्रमेवं त्रिलक्षं भवति जगति साक्षाद्गीष्पतिर्नात्र विश्रम् ॥ ३२ ॥
 शुद्धेताम्रमेव कदलीतरुमूलसंस्थ आस्तीर्यपुष्परचितासनसनिविष्टः ॥ ३३ ॥
 राकाविधूङ्गममुपेत्य करोति पूर्वां यः सोऽप्यजेय इति वाक्पातिरीश्वरः स्यात् ॥ ३४ ॥
 जिह्वा विमृज्य निजपाणिसरोरुहाभ्यां कुन्दं प्रसूनशतकैः परिपूज्य गोष्ठे ।

१ 'त्रयेण' ख पाठ । २ 'गोमुण्डोपरिष्ठे च यत्रेनापि' ख पाठः । ३ 'समामात्र' ख पाठः । ४ 'पूजा' ग. पाठ ।
 ५ 'मस्तकस्थ' ख पाठ । ६ 'गोचर्मरकचरितं रसकोशमात्र' ख पाठ । ७ 'विलिप्य' ख. पाठः ।
 ८ 'विटपिन्धये' ख पाठ । ९ 'जडो वा लक्ष्मणे' ख. पाठ । १० 'शुद्धाक्षरोपकृष्टात्पुष्पना-
 लमुपदत्रोपेक्षिता' ख पाठ । ११ 'द्वयमुपेत्य' ख. पाठ । १२ 'वाक्' ख पाठ । १३ 'परिपूज्य' ख पाठ ।

यो वै जपेदनुदिनं रसलक्ष्मात्रं शेषं जयेत् किञ्चित् वाक्पतिमेकवक्तम् ॥ ३५ ॥

स्थित्वा निशीथसमये रजकस्य काष्ठे खड्गान्वितो जपति यद्यपि पार्लमास्याम् ।

संपूर्णमासमथ वा तरसापि तस्य वक्ताद् विनिःसरति गीरमृतायमाना ॥ ३६ ॥

यो दन्तधावनकृतैश्च करञ्जकाष्ठैस्तस्यापि गीप्पतिवचो नियतं सुलभ्यम् ।

तिलतैलेन मतिमान् कुन्दकैरवपुष्पकैः । यत्नतो जुहुयान्मन्त्री सर्वसिद्धिमुपालभेत् ॥ ३७ ॥

मञ्जिष्ठतोयसुवचासितभानुपुष्पैः^१ स्वीयाङ्गशोणितयुतैः समकुष्ठकैश्च ।

कृत्वा ललाटफलके तिलकं जपस्यो^२ विद्यार्थबोधविषये नवगीप्पतिः स्यात् ॥ ३८ ॥

इति ॥ भैरवतन्त्रे—मञ्जुघोषमन्त्रः ।

मञ्जुघोषाख्यममलं मन्त्रमाकर्ण्य प्रिये । धनवंशप्रदं रम्यं सार्वज्ञवाग्मिताप्रदम् ॥ १ ॥

अदोषकवितामूलममलं प्रतिमामदम् । ॥

श्रीदेव्युवाच ।

भगवन् गिरिजानाथ कथयस्व यथोदितम् । मञ्जुघोषः स कः कीदृक् तस्यानुष्ठानमेव हि ॥ २ ॥

श्रीईश्वर उवाच ।

श्रूयतां देवि मे वाक्यं नात्रकार्या विचारणा । मञ्जुघोषस्तु यो देवः सोऽहं देवि न संशयः ॥ ३ ॥

एकोऽहं शङ्करो देवि नानारूपधरः स्वयम् । तस्यानुष्ठानमधुना श्रूयतां मम तत्त्वतः ॥ ४ ॥

मन्त्रः पङ्चरः सारः सद्यः कुमतिनाशकः । रसलक्ष्मावधिस्तस्य जाप्य एव सुरोप्सितः ॥ ५ ॥

(मञ्जलर्त्तलरीमिति मन्त्रः)

त्रिपञ्चजपनाद् देवि वाग्मी भवति मानवः । सुकवित्वं भवेत् तस्य प्रतिभा विश्वजित्वरी ॥ ६ ॥

मासत्रयं जपेद्यस्तु पण्डितोऽपण्डितो यदि । पण्मासं यस्तु जपति स सर्वज्ञः कुशाग्रधीः ॥ ७ ॥

अब्देन सिद्धयः सर्वा भवन्ति सत्यमीश्वरि । आहारोऽस्य नृणां वर्चो नैवेद्यं चक्षुषोर्मलम् ॥ ८ ॥

भूतैः पाद्यं ददेत् तस्य गन्धो विद्वद्दिरोद्भवः । अरण्यस्य च पत्राणि पुष्पाण्येव सुनिश्चितम् ॥ ९ ॥

एरण्डमूलैः कार्पासनीजमर्धं प्रचचते । तुण्डकीलालदानेन भवेदाचमनीयकम् ॥ १० ॥

ध्यानं वक्ष्ये महादेवि सर्वसिद्धिप्रदायकम् । ॥

शशिधरमिव शुभ्रमित्यादि प्रागुक्तं ध्यानम् ।

मन्त्रोद्धारं प्रवक्ष्यामि नमस्कारोपदेशतः । शृणु देवि महामागे कलौ सद्यः फलप्रदम् ॥ ११ ॥

मन्त्रं सर्वार्थदं सारं वशीकरणमुचमम् । अमलं निर्गुणं सारं गुणितं सर्वकामदम् ॥ १२ ॥

तं नमामि हितं नार्थं मञ्जुघोषं नमाम्यहम् । वरेण्यं परमं सारं स्तुतं ब्रह्मादिभिः सुरैः ॥ १३ ॥

रक्तं रजोगुणैर्युक्तं मञ्जुघोषं नमाम्यहम् । वचनेन न जानन्ति कायेन न च कोविदाः ॥ १४ ॥

१ 'वचसा' क ग पाठ । २ 'भानुमूले' क ग पाठः । ३ 'प्रतस्थः' ग. पाठः । ४ 'यथोचितम्' ख. पाठः ।

५ 'करे' ख. पाठः । ६ 'आख्यकस्य' ग. पाठः ।

इति मञ्जुघोषप्रकरणम् ॥ (अथ वरपायुधमन्त्रः--)

पाराशीजं ततस्तीक्ष्णं वामकर्णैन्दुसयुतः । नवोच्चातयुतः क्रोधी पिनाकी सूक्ष्ममयुतः ॥ १ ॥
 पुनरेतत् त्रयं प्रोक्त्वा खड्गीशोऽनन्तसयुतः । मायावीजं द्वितीयादित्रयं प्रोक्त्वा द्विधा ततः ॥ २ ॥
 कूर्मः कर्णयुतः खड्गी युतोऽनन्तेन चाकुलम् । अष्टादशचरो मन्त्रधन्यापुषसंज्ञकः ॥ ३ ॥
 चांपुंकोलिपुंकोलिषाद्विपुंकोलिपुंकोलियुवाकौ ॥ ४ ॥

महाशूरो मुनिः प्रोक्तो जगती च्छन्द उच्यते । मायावीजं सृष्टिः शक्तिः पाशवीजं तु कौलकम् ॥४॥

देवता काचितः सन्निधयणापुषसंज्ञकः । चतुर्भिश्च त्रिभिर्नेत्रैस्त्रिचरणैः षट्पङ्क्तम् ॥ ५ ॥

मूर्ध्नि भाले भ्रुवोरक्षयोः कर्णयोर्ग्राणयोर्मुखे । कण्ठे कुक्षौ च नाभौ च लिङ्गे चैव सुदे तथा ॥ ६ ॥

जालुनोः पादपोर्णस्पेन्मन्त्रवर्णान् यथाविधि । सर्वालङ्कारसन्दीप्तकण्ठपादद्वयान्वितम् ॥ ७ ॥

गलत्तुर्वर्धयार्थं जलत्पद्मद्वयान्वितम् । गौरीकरसरोजस्थं सर्वामरमुपूजितम् ॥ ८ ॥

रत्नवर्षशिखायुक्तरत्नचञ्चुपटद्वयम् । चलत्पादं समस्तार्तिनाशनं भर्षमिद्विदम् ॥ ६ ॥

एवं ध्यायन् महादेवं कुक्कुटेश्वरसंज्ञितम् । एवं ध्यात्वा यजेत् पीठे शैवे वै ताम्रशेखरम् ॥१०॥

अज्ञादृति यजेदादौ दलेष्वणु वै यजेत् । आदक्षिएकमाच्छ्वं गौरीं गणपतिं तथा ॥ ११ ॥

कार्तिकेयं च मन्दारं पारिजातं ततः परम् । महाकालं वह्निं च चतुरस्रे दिगीश्वरात् ॥ १२ ॥

तदापुषान्यपि सहिः पूजान्ते बलिमाहरेत् । द्वितीयबीजं संवर्त सच्चिन्द्ं भुवनेश्वराम् ॥ १३ ॥

द्वन्द्वेति द्विरुच्चार्य एवेति च द्विधा वदेत् । इमं शलिं गृह गृह गृहाप्यपुनः ततः ॥ १४ ॥

सर्वान् कामाथ देहि द्वे यं कूं ह्रीं पुं नमः पदम् । कुबकुपेति मन्त्रेऽयं त्रिनयनार्णवः परः ॥१४॥

मधुरात्रययुक्ता लार्जर्दादादलि निशि । " " " "

पूर्वार्धे बुधकुट्ट २ षष्ठि २ इमं बर्लि शूद्र २ शूद्रापय २ सर्वान् कामांश्च दैदि २ यं 'कुं ह्रीं पूं नमः
बुधकुट्टाय (४८) ॥

अथ प्रयोग—तत्र शान्तवृत्त्यादियोगपीठभ्यासान्ते भूलेन प्राणायामत्रय कृत्वा, शिवासि महावृद्धाय शृण्वये नमः । मुखे श्रवित्वगतीच्छन्दसे नमः । हृदये धीकुङ्कुटेऽश्वपाय देवतायै नमः । गुह्ये ह्यो यज्जाय नमः ।

पादयोः श्रोत्रं शङ्खे नमः । नाभौ पुं कौलकाय नमः । इति विन्यस्य, मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृताञ्जलिरुक्त्वा, आप्तुंकोलि हृदयाय नमः । पुंकोलि शिरसे० । बाह्वौ शिखायै० । पुंकोलि कवचाय० । पुंकोलि नेत्रत्रयाय० । चुवाश्रोत्रं अश्रवाय० । इति करपङ्कजन्यासं विधाय, मूर्ध्नि आ नमः । भाले पुं० । दक्षभुप्रदेशे कौ० । वामे लि० । दक्षनेत्रे पुं० । वामे कौ० । दक्षकण्ठे लि० । वामे घा० । दक्षनासिकायां ह्रीं० । वामे पुं० । यन्त्रे कौ० । कण्ठे लि० । कुक्षौ पुं० । नाभौ कौ० । लिङ्गे लि० । गुदे चु० । जान्योः पा० । पादयोः श्रोत्रं नमः । इति विन्यस्य, ध्यानादिमाननपूजान्तोऽस्य पुरतः शुद्ध-मचन्द्रनादिनाष्टदलकमलं विलिख्य तद्वद्विष्णुर्द्वारयुक्तं चतुरस्त्रं कुर्यात्, इति पूजायन्त्रं विलिख्य, पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्यार्च्योदिरूपापनाघातमपूजान्ते शैवं पीठं समभ्यर्च्यं, मूलेन मूर्तिं परित्खल्यावाहनादिपुष्पाप-चारान्ते कणिकायामग्रीशोशसुरवायव्यमध्ये दिक्षु च प्राग्वत् पङ्कजानि संपूज्य, दलेषु देवाभ्यादिप्रादक्षिण्येन शम्भवे नमः । गौर्व्यै० । गणपतये० । कार्तिकेयाय० । मन्दाराय० । पारिजाताय० । महाकालाय० । बहिर्ध्वे० । इति संपूज्य, लोकपालार्चादि सर्वे प्राग्वत् समाप्य श्रोत्रमन्त्रेण श्रोत्रत्रयैर्बलिं दद्यादिति ॥ तथा—

जपेद्भक्तं दशंशेन त्रिमध्वरैर्बलिर्लहेनत् । तर्पणादि ततः कुर्याद्वाद्यगाराधनं ततः ॥ १६ ॥

एवं सिद्धमनुर्मन्त्री सर्वाभीष्टं च साधयेत् । अयुतं द्विशताधिनयात् प्रयोगादौ जपेन्मनुम् ॥ १७ ॥

दधिच्चौरमिताचौद्रसताम्युल्लेन्दुपायमैः । बलिं दद्यात् प्रयत्नेन भोजनादौ तदन्तके ॥ १८ ॥

अनेन बलिदानेन कुपेरो धननायकः । बभूव शान्तिके पुष्टौ बलिं दद्यात् प्रयत्नतः ॥ १९ ॥

बलिदानेन सन्तुष्टः कुक्कुटोऽभीष्टदायकः । निरयोदनैर्बलिं दत्त्वा त्रिदिनैर्वशयेज्जगत् ॥ २० ॥

गोधूमपिष्टघटितैरूर्ध्वपुष्पैर्दुग्धमिश्रितैः । साज्यकर्पूरकैर्दद्याद् बलिं निशि विशेषतः ॥ २१ ॥

त्रिदिनैर्वशमायाति सत्यं जगदशेषतः । यमुद्दिश्य जपेन्मन्त्रं सहस्रं नियतो निशि ॥ २२ ॥

पीतैः पुष्पैर्बिल्वपत्रैः करवीरैः सहस्रशः । पूजयन्नेव सप्ताहात् स नरो दासतां व्रजेत् ॥ २३ ॥

छाग-लावकमसिनं बलिं दत्त्वा निरन्तरम् । समस्ताभीष्टसिद्धिः स्यात् सङ्कटान्मुच्यते दुग्धम् ॥ २४ ॥

जपेद्भक्तिसहस्रं तु मुक्तकेश उदङ्मुखः । निशीथेऽष्टदिनं यावद्यमुद्दिश्य स्मरन् धिया ॥ २५ ॥

तमाकर्षयति चित्रं योजनानां शतैरपि । जातीफलेश्वरं संचूर्णकर्पूरं मध्यतः विप्रेत् ॥ २६ ॥

स्पृष्ट्वा द्वादशसाहस्रमभिमन्त्र्य तु साधकः । सिन्दूरं तत्र निःक्षिप्य जले तु कायेयत्ततः ॥ २७ ॥

लोहपात्रे तु संस्थाप्य तत् स्पृष्टं स्तम्भितं भवेत् । लोहकारगृहाद्वाहिमानीमायसपात्रके ॥ २८ ॥

हयारिकाष्ठैः प्रज्वाल्य जुहुयात् तत्र धूर्तजैः । शतसंख्यैश्च विपजचूर्णैः सिद्धार्थैर्बलकैः ॥ २९ ॥

उच्चाटयेत्त्रिपून् सत्यं सप्ताहान्नात्र संशयः । श्मशानाग्नौ प्रजुहुयात् त्रिदिनान्मारयेदग्निं ॥ ३० ॥

साध्यैर्ध्वजैर्बजां कृत्वा पुत्तलीं स्थापितेरणाम् । स्पृष्ट्वा सहस्रं प्रजपेन्मूलमन्त्रं हि साधकः ॥ ३१ ॥

चिताकाष्ठस्य कीलेन श्मशाने निशि संयुतः । यदङ्गं ज्ञेयते तस्यास्तदङ्गं तस्य नश्यति ॥ ३२ ॥

प्राक्प्रयोगप्रकरणे ये ये पुत्तलीप्रयोगास्ते ते सर्वेऽत्रापि ज्ञेयाः । इति तादृचूडप्रकरणम् ॥

अथ शास्तृप्रकरणम्—

अथ वच्चे मनुं शास्तुः सर्वाभीष्टप्रदायकम् । शास्तारं मृगयाश्रान्तमथ्वालं गणावृतम् ॥ १ ॥

पानीयार्थं विना शास्त्रे ते नतो र्वते नमः । द्वात्रिंशदक्षरो मन्त्रो र्वत ऋषिरुच्यते ॥ २ ॥
 पंक्तिरुच्छन्दो महाशास्ता देवता सकलेष्टदः । पादैश्चतुर्भिः सर्वेण पञ्चाङ्गन्यासमाचरेत् ॥ ३ ॥
 अथारुढं त्रिनेत्रं च शास्तारं पाशकेन च । बद्धा साध्यं साधकाग्रे पातयन्तं भजाम्यहम् ॥ ४ ॥
 ध्यातैवं पूजयेत् पीठे शैवे प्रागत् सुसाधकः । आदावङ्गानि संपूज्य प्रादक्षिण्याद् दत्तेष्वय ॥ ५ ॥
 गोक्षारं पिङ्गलाक्षं च वीरसेनं च शाम्भवम् । त्रिनेत्रं शूलिनं दत्तं भीमरूपं च पूजयेत् ॥ ६ ॥
 चतुरस्ते लोकपालान् यन्नाद्यायुधसंयुतान् । ॥

इति ॥ अथ प्रयोगः—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि रैवताय
 ऋषये नमः । सुग्रे पंक्तिरुच्छन्दसे नमः । हृदये श्रीमहाशास्त्रे देवतायै नमः । इति विन्यस्य, ममामी-
 ण्मिच्छये विनियोग इति कृताञ्जलिरुक्त्वा, शास्तारं मृगयाध्यान्तं हृदयाय० । अथारुढं गणावृतं शिरसे० ।
 पानीयार्थं विना शास्त्रे शिष्यायै० । ते नतो र्वते नमः कवचाय० । समस्तेनाख० । इति कराङ्गन्यासं
 विधाय, ध्यानमानसपूजान्ते स्वपुरतः कुङ्कुमादिना चन्दनादिपीठे चतुर्द्वारयुक्तचतुरस्त्रावृतमष्टदलकमलं कृत्वा,
 पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्यार्घ्यादिस्थापनाघातमपूजान्ते शैवं पीठं समभ्यर्च्य, मूलेन मूर्तिं परिकल्प्यावाहनादि-
 पुष्पोपचारान्ते प्राग्बद्धपूजां विधायार्ष्टलेषु देवाग्र प्रादक्षिण्येन, गोक्षे नमः । पिङ्गलाक्षाय० । वीरसेनाय० ।
 शाम्भवाय० । त्रिनेत्राय० । शूलिने० । दत्ताय० । भीमरूपाय० । इति संपूज्य, चतुरस्ते लोकपालास्त-
 दायुधानि च संपूज्य, धूपदीपादिकं सर्वं प्राग्वत् कुर्यादिति ॥ तथा—

तथा लक्षं जपेन्मन्त्रं तद्दशांशं हुनेत्तिलैः । तर्पणादि ततः कुर्यादेवं सिद्धो भवेन्मनुः ॥ ७ ॥
 तस्मै जलाधिने दद्याद् मध्याह्ने तु जलाञ्जलिम् । गणेश्योऽपि तथा दद्याजलमञ्जलिना सुधीः ॥ ८ ॥
 तेन सन्तर्पितः शास्ता स्वामीष्टफलदो भवेत् । अर्धरात्रे बलिं दद्याद्वायव्या चाभिमन्त्रितम् ॥ ९ ॥
 अष्टोत्तरशतं जप्यान्मूलमन्त्रमनन्यधीः । भूताधिपायं चापाम्य विश्वे पदमीरयेत् ॥ १० ॥
 महादेवाय शब्दान्ते धीमहीति—पदं ततः । तस्य शास्ता—पदं प्रोक्त्वा ततश्चैवं प्रचोदयात् ॥ ११ ॥
 गायत्र्येया समाख्याता सर्वाभीष्टप्रदा वृक्षाम् । ॥

इति शास्त्रप्रकरणम् ॥ अथ वैवस्वतमन्त्रः—

अथ वक्ष्ये समातेन वैवस्वतमहामनुम् । यस्य विज्ञानमात्रेण नरकं नैव परयति ॥ १ ॥
 प्रणवं चाङ्कुशं मायां पाशं वरुणबीजकम् । हेन्तं वैवस्वतपदं धर्मराजं तथा वदेत् ॥ २ ॥
 यज्ञानुग्रहकृत् हेन्तं हृदन्तो जिनवर्णकः । ॥

श्रीगौर्द्धात्र वैवस्वताय धर्मराजाय यज्ञानुग्रहकृते नमः ॥ २४ ॥

वह्निनेत्रेषुवाणाग्निनेत्राणैरङ्गकल्पना । नीलजीमूतसङ्काशं वृक्षां पुष्पवतं शुभम् ॥ ३ ॥
 अशुभं पापकर्तृणां नानाभरणशूषितम् । दण्डहस्तं च महिषारुढं पितृगणैर्हृतम् ॥ ४ ॥
 दक्षिणाशाधिषं वीरं सूर्यपुत्रं सदा खरेत् । एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रमष्टोत्तरशतं सुधीः ॥ ५ ॥
 प्रत्यहं सर्वदुःखार्तिनाशनं नरकापहम् । सर्वसंपत्करं शत्रुनाशनं श्रीसुखाग्रहम् ॥ ६ ॥
 सिद्धमन्त्रत्यागृष्यादिकं नास्ति ॥ अथ चित्रगुप्तमन्त्रः—

प्रयत्नो हृदयं चैव विचित्रं हेन्मेव च । यमान्ते सेत्सुं हेन्तं यमवान्ते हिकाधि च ॥ १ ॥
 कारिणे यमवान्ते च वग्नं जन्म चेति च । मंपदन्ते च प्रलयं कथय द्वेऽत्रिवल्लभा ॥ २ ॥
 अष्टाविंशार्थो मन्त्रधिवशुत्तय दृग्महा । महाह्ननवनागाह्नेवाग्नेरुद्गन्तव्यम् ॥ ३ ॥
 ओं नमो विचित्राय धर्मेनेनकार यमवाहिकाधिकारिणे यमलवश्यं जन्मनंप्रलये कथय २ स्वाहा ॥ (३८) ॥
 किंदिनं चित्रवस्त्रं चित्राभग्नभूषितम् । विचित्रासनमार्त्तानं पूर्येन्दुमदृशाननम् ॥ ४ ॥
 पारुष्यगानि मौवानां लिखन्तं पितृरात्मन्वम् । ----- ॥
 ध्यायेदिति शेषः ।

मिदमन्त्रं जपेन्मर्त्यः प्रत्यहं नियतः शुचिः । चित्रगुप्तः प्रमत्तः मन् पुण्यमेव लिखेत् परम् ॥ ५ ॥
 पापं न गणयेत्तस्य शुभं वित्तुतेऽन्वहम् । ----- ॥
 शनि ॥ अथ आनुयोनः—

प्रयत्नं कटुके कटुन्ते कपत्रे सुमान्तगे । आनुयन्ते तु रक्ते च ततो वै रक्तवामने ॥ १ ॥
 अथर्वणस्य दृष्टिने अशोरेऽशोरकर्म च । कारिकेऽमुकशब्दान्ते म्यगतिं दहयुग्मकम् ॥ २ ॥
 उपविष्टस्य तु गुदं दहयुग्मं च सुप्तं च । समनो दहयुग्मं च प्रयुक्तस्य हृदयान्तके ॥ ३ ॥
 यं दह द्वे हन द्वन्द्वं पच द्वे तावदन्तके । दह तावत्पचान्ते च यावन्मे वयमा-पदम् ॥ ४ ॥
 याति वर्मास्त्रियुग्वर्द्धेर्वल्लमान्तो मनुमर्तः । दशोत्तरशताथोऽयमासुर्या मन्त्रनायकः ॥ ५ ॥
 ओं कटुके कटुकपत्रे सुमने आनुरि रक्ते रक्तवामने अथर्वणस्य दृष्टिने अशोरे अशोरकर्मकारिके अनुकस्य
 गतिं दहदह उपविष्टस्य गुदं दहदह सुप्तस्य मनो दहदह प्रयुक्तस्य हृदयं दहदह हनहन पचपच तावदह
 तावत्पच यावन्मे वयमायाति हुंफट् स्वाहा ॥ ११० ॥

अङ्गिरा मुनिराख्यातो विगाद् ध्वन्द्व उदाहृतम् । देवता चानुरी दुर्गा प्रयत्नो धीजमुच्यते ॥ ६ ॥
 स्वाहा शक्तिः ममृदिष्टा दहयुग्मं तु कौलकम् । नवाथैर्हृदयं श्रोत्रं पद्भयैः शिर ईरितम् ॥ ७ ॥
 मत्तवर्णैः शिल्पा वर्म वसुवर्णैः पद्मः । रुद्रार्थैर्नैत्रमाख्यातं पञ्चपञ्चा तथास्त्रकम् ॥ ८ ॥
 वर्मास्त्रस्वाद्यान्ते म्युग्ममन्त्राः पडेव हि । मरोज्ज्वलितयां देवी शरच्चन्द्रप्रभां शिवाम् ॥ ९ ॥
 वरदं चामयं शूलमङ्कुशं दधती कर्ः । नागयज्ञोपवीतां च सर्वाभिरस्यभूषिताम् ॥ १० ॥
 अथर्वणमुतां शोरानामुरीं चिन्तयेद्बुधः । अयुतं प्रजपेन्मन्त्रं जुहुयात् तद्दशांशतः ॥ ११ ॥
 रामिकाभिर्घृताङ्गामिन्ततः सिद्धो भवेन्मनुः । आसुर्याश्चैव पञ्चाङ्गं शतवारामिमन्त्रितम् ॥ १२ ॥
 तेन प्रपूषयेन्मन्त्री स्वान्मानं नियतो निशि । तद्गन्धाग्राशतः सर्वे लोका वरया भवन्ति हि ॥ १३ ॥
 मयुत्रयमंयुक्तामानुरीं जुहुयान्निशि । महश्मरंस्त्वया मर्त्यं वशयेदसिलं जगत् ॥ १४ ॥

तवगुणार्पणकरणे यावन्तः प्रयोगाः प्रोक्तास्तेऽत्रापि ज्ञेयाः ।
 रामिका निम्बपत्राणि कटुतैलममन्त्रितम् । नाम संयोज्य मन्त्रे तु जुहुयादेधितेऽनले ॥ १५ ॥

* दक्षयोरैरुक्ते वामशोरमयाङ्कुशाविद्यायुषध्यावम् ।

ज्वगक्रान्तो रिपुः भयो प्रियते नात्र संशयः । राजीं लवणसमुक्तां हुता स्फोटो भवेदरेः ॥ १६ ॥
 अरुदुग्धपुतां राजीं हुतान्धत्तं रिपोर्भवेत् । पलाशेन्धनदोसाशौ घृताहा राजिकां हुनेत् ॥ १७ ॥
 ब्राह्मणा वशमायान्ति चत्रिया गुहयोगतः । दधियोगेन वैरयाः स्थुः शूद्रा लवणयोगतः ॥ १८ ॥
 आसुर्युपासकानां च नासाध्यं भुवनत्रये । ॥

इत्यासुरीप्रयोगः ॥ अथ कुबेरमन्त्रः —

कुबेरस्य मनुं वक्ष्ये सर्वसंपत्प्रदायकम् । यच्चं डेन्तं कुबेरं च तथा वैश्रवणाय च ॥ १ ॥
 धनधान्याधिपतये धनधान्यपदं ततः । समृद्धिं मे देहि—पदं दापयाग्रिवधूर्मतः ॥ २ ॥
 पञ्चत्रिंशार्णको मन्त्रः कुबेरस्य महात्मनः । ॥

“यन्माय कुबेराय वैश्रवणाय धनधान्याधिपतये धनधान्यसमृद्धिं मे देहि दापय स्वाहा” ॥ (३४) ॥
 विश्रवा मुनिराख्यातो बृहती चन्द एव च । कुबेरो देवता प्रोक्तो बह्व्यन्विशरदन्तिभिः ॥ ३ ॥
 नागाद्विषगैर्मनुजैः पटङ्गविधिरोरितः । गारुत्मतशिलाकूटसन्निभ निधिनायकम् ॥ ४ ॥
 कीरीटहारकेयूरवलयजङ्घभूषणम् । वरं गदा च दधत् नरबाहनसपेदम् ॥ ५ ॥
 अलकानगरापीशं शिवमित्रं विचिन्तयेत् । जपेन्नृपं दशशेन तिलैराज्यपरिप्लुतैः ॥ ६ ॥
 जुहुयात् पीठके शैवे पूजयेद्धननायकम् । आदावङ्गानि संपूज्य दिगीशाश्च तदापुधैः ॥ ७ ॥
 अयुतं धनवृद्धार्थं प्रजपेच्छिवसभिधौ । तथा विन्वतरोर्मूले जपेत् धनसमृद्धये ॥ ८ ॥
 इति । तथा—मन्त्रान्तरम् ।

तारसंपुटिता लक्ष्मीः नापया पुटिता रमा । कामेन पुटिता लक्ष्मीर्देन्तं विलेश्वरं नतिः ॥ १ ॥
 महादारिद्र्यसंहर्ता षोडशार्यो मनुर्मतः । बद्धिदियुगलक्ष्मीपुष्पमाखैरङ्गकल्पना ॥ २ ॥
 ध्यानपूजादिकं सर्वं प्राक्प्रोक्तविधिना चरेत् * । ॥

इति ॥ सारसंग्रहे—विश्वामसुमन्त्रः ।

अथ गन्धर्वराजस्य मन्त्रं विश्वावसोरम् । प्रवक्ष्यामि समासेन कन्याप्राप्तिकरं शुभम् ॥ १ ॥
 तारं विश्वावसुपदं नाम गन्धर्व उच्यते । कन्यानामधिशान्दान्ते पतिर्यत इतीरयेत् ॥ २ ॥
 लभामि ते देव कन्या सुवर्णालङ्कृतां ततः । अयुक्तास्त्रीं देहि शब्दं मे विश्वावसवे द्विष्टः ॥ ३ ॥
 कन्याप्राप्तिकरो भवो गन्धर्वस्य लिहेरितः । दशभिर्हृदयं प्रोक्तं नवभिश्च शिरो मतम् ॥ ४ ॥
 अष्टभिश्च शिखा प्रोक्ता पद्भिः कवचमीरितम् । पञ्चभिर्नेत्रमाख्यातं दशभिश्चास्त्रमीरितम् ॥ ५ ॥

१ ‘प्लुता’ ख पाठ । २ ‘सद्विषयम्’ ख पाठ ।

३ तथा मेरुतन्त्रे—मन्त्रान्तरमयो वक्ष्ये कुबेरस्य गदाचरम् । तारो वैश्रवणायैति स्वाहा पञ्चाङ्गमत्र तु ॥ स्वाहातैः प्रणवाद्यैश्च पञ्चभिर्मन्त्रवर्णैः । धनपूर्वं स्वर्णकुण्डं तथा रत्नकरदकम् ॥ इत्याख्या विजय स्वर्कराद् च सुम्बिदम् । यदायस्तादृशपिठोपविष्टं सस्मितावनम् ॥ वर्णैश्च जपेदोम पूजा आम्बत् महाधनी । सेवनादभ्य भवति यष्टि-
 ययास्ताथा वशा ॥ इति

एभिर्विमर्तैर्मन्त्राणैर्जातिपूतैः षडङ्गकम् । कगङ्गयोस्तु विन्यस्य ध्यायेदन्वर्तनापकम् ॥ ६ ॥

इन्द्राब्जं विनिधाय पाणिकमले स्वीये तदीयं वरं

कन्यां प्रार्थयते वराय ददतं सदस्त्रभूषोज्ज्वलम् ।

कन्याभिः पणितो वृतं नतमुत्ताम्भोजाभिरानन्दितं

नानाकल्पकलाकलापकलितं विश्वावसुं चिन्तयेत् ॥ ७ ॥

नामिनात्रेष्मनि स्थिता जपेन्मन्त्रं समाहितः । नत्वारित्वात्मदृष्ट्याणि तद्दशांशं हुनेत् ततः ॥ ८ ॥

असुतएहपुनैताजिघृताङ्गेवितेज्जले । तपस्यं मर्जिनं कृत्वा ब्राह्मणान् भोजयेत् ततः ॥ ६ ॥

एवं कृते मन्त्रमिदं भवत्येव न संशयः । पश्चिमाभिमुखो मन्त्री जपेन्मन्त्रमिमं नरः ॥ १० ॥

यद्वादिष्य जपेत् कन्यां तां प्राप्नोति न संशयः । ॥

इति ॥ शारदानिलके—शुभाक्षरमन्त्रः । (२३ । ३४)

गायत्रीतिष्ठन्नुपवृणोः श्रोत्रः शताक्षरः । पूर्वोक्ता एव मुन्याद्याः परं तेजोऽत्र देवता ॥ १ ॥

इद् व्रयोदशमिः श्लोकं रुद्रार्णः शिर ईरितम् । द्वाविंशत्या शिखा प्रोक्ता तावद्भिः कवचं मतम् ॥ २ ॥

स्तात् पञ्चदशभिर्नेत्रमस्त्रं सप्तदशाक्षरैः । वर्णन्यामादिकं सर्वं कुर्यात् पूर्वोक्तवर्त्मना ॥ ३ ॥

सत्यं मानविवर्जितं श्रुतिगिरामाद्यं जगत्कारणं

व्याप्तं व्यावरजङ्गमं मुनिवरैर्ध्यातं निरुद्धेन्द्रियैः ।

अर्काभीन्दुमयं शताक्षरपुस्तारात्मकं सन्ततं

नित्यानन्दगुणालयं परतरं वन्दामहे तन्महः ॥ ४ ॥

सौरे पीठे यजेत् सम्भृग् वक्ष्यमाणविधानतः । आद्यामाहृतिमभ्यर्चेत् पङ्क्त्यैदेशिकोत्तमः ॥ ५ ॥

गायत्रीशक्तिमिस्तितः पूजयेदावृतीः क्रमात् । आवृत्तिः पञ्चर्मा प्रोक्ता त्रिष्टुप्सूतशक्तिभिः ॥ ६ ॥

अनुष्टुप्शक्तिभिः प्रोक्ताभाङ्गीनां चतुष्टयम् । इन्द्रायैर्दशमी प्रोक्ता वज्रायैस्त्वपरा मता ॥ ७ ॥

इति ॥ अथ प्रयोग.—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीडन्यामान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि विश्वामि-
त्रकाश्यपवसिष्ठेभ्यः श्रुग्भ्यो नमः । मुखे गायत्रीशिष्टबनुसुप्तुद्धेभ्यो नमः । हृदये परतेजसे देवतायै
नमः । इति श्रुत्यादिकं विन्यस्य, नमः सर्वांगीष्टमिदमे विनियोगः इति कृताञ्जलिरुक्त्वा, तत्प्रयितुर्व-
रेण्यं भगो देवस्य हृदयाय नमः । धीमहि धियो यो नः प्रचोदयात् शिरसे० । जातवेजसे सुनवाम सो-
ममरातीयतो निदहाति वेदः शिरसायै० । स नः पर्यदति दुर्गाणि विश्वा नावेव सिन्धुं दुरितात्यग्निः कव-
चाय० । त्रियम्बकं यजामहे सुगन्धि पुष्टिवर्धनं नेत्राम्बां० । उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्तोय मामृतात्
अन्नाय फट्, इति मन्त्रैर्ययापिञ्चि करण्डह्वन्यासं कृत्वा, वामपादाङ्गुलिमूलयोः तत् नमः । गुल्फयोः सं० ।
जानुनोः वि० । ऊर्ध्वमूलयोः तुं० । लिङ्गे वें० । नाभौ रें० । हृदि णि० । कण्ठे यं० । कराङ्गुलिमूलयोः
मं० । मणिबन्धयोः गौं० । कूर्परयोः दे० । मुञ्जमूलयोः वं० । मुले स्यं० । नसौ धीं० । कपोलयोः
मं० । नेत्रयोः दिं० । कर्णयोः धिं० । भ्रुवो यौं० । मस्तके यौं० । चूडाद्यः पश्चिमवक्त्रे नं० । वाम-

करं उत्तरवक्त्रे प्र० । दक्षकण्ठे दक्षवक्त्रे जा० । मुखे पूर्ववक्त्रे दं० । गिरसि ऊर्ध्ववक्त्रे यावत् नमः ॥
 दक्षपादाहुष्ठे जा० नमः । वामे तं० । दक्षगुल्फे वं० । वामे दं० । दक्षजङ्घायां सं० । वामे सु० । दक्षजा-
 नुनि न० । वामे वा० । दक्षोरौ मं० । वामे म्मं० । दक्षकट्यां मं० । वामे मं० । लिङ्गे र्यं० । नामौ
 ती० । हृदि यं० । दक्षस्तने तां० । वामे नि० । दक्षपाभ्यं दं० । वामे हा० । पृष्ठे ति० । दक्षकन्धे
 वं० । वामे दं० । दक्षबाहुमूले सं० । वामे नं० । दक्षबाहुमध्ये पं० । वामे रं० । दक्षहृदये पं० । वामे
 दं० । दक्षप्रकोष्ठे ति० । वामे दुं० । दक्षमणिवक्त्रे म्मं० । वामे णि० । दक्षकरतले वि० । वामे श्वा० । मुखे
 मां० । दक्षनसि वं० । वामे यं० । दक्षनेत्रे मि० । वामे न्यु० । दक्षकण्ठे दुं० । वामे रि० । ललाटे
 तां० । ललाटोपरि रं० । मूर्ध्नि नि० नमः ॥ मुखे ध्यं० । चूडाय यं० । दक्षकर्णे कं० । वामे यं० ।
 ऊरसि जां० । गले मं० । मुखे हं० । नामौ सुं० । हृदि गं० । पृष्ठे धिं० । कुक्षौ पुं० । लिङ्गे टिं० ।
 पादौ वं० । दक्षोदगुले ध्यं० । वामे नं० । दक्षोरौ उं० । वामे धां० । दक्षजानुनि रं० । वामे कं० ।
 दक्षजानुनि वृत्ते मि० । वामे यं० । दक्षस्तने यं० । वामे न्यं० । दक्षपाभ्यं नां० । वामे न्मृ० । दक्षपादे
 त्यां० । वामे मुं० । दक्षपाणितले स्त्री० । वामे यं० । दक्षनसि मां० । वामे मृं० । गिरसि तावत् नमः ॥
 इत्यङ्गरन्यासः ॥ अथ पदन्यासः । गिरसि तत् नमः । भूमये सवितु० । नेत्रयोः वरेण्यं । मुखे नर्गो० ।
 कण्ठे देवस्य० । हृदि धीमहि० । नामौ धियो० । गुह्ये यो० । जानुनो न० । पादयोः प्रबोद्ध्यात् ॥
 शिखायां जातयेदस्ते नमः । ललाटे मुनवान्म० । दक्षनेत्रे सोमं० । वामे अरातोपत० । दक्षकण्ठे नि० । वामे
 दक्षाति० । ओष्ठे वेद० । अधरे सं० । रसनायां न० । कण्ठे पर्यत्० । बाह्वोः अति० । हृदि दुर्गाणि० । कुक्षौ
 विश्वा० । कटौ नावा० । गुह्ये इय० । ऊरुद्वये सिन्धुं० । जानुद्वये दुरिता । जङ्घयोः अति० । पादयोः अग्नि० ॥
 गिरसि त्र्यम्बकं नमः । भ्रूयुगे यजामहे० । नेत्रयोः सुगन्धि० । मुखे पुष्टिर्वर्धन० । गण्डयोः उर्वारकं० । हृदि इव० ।
 उदरे बन्धनात्० । गुह्ये मूल्यो० । ऊरुद्वये मुक्षीय० । जानुनो मा० । पादयोः अमृतात् नमः ॥ इति विन्यस्य,
 ध्यानाद्यात्मपूजान्ते प्रागुक्त सारणीतमभ्यर्च्य मूर्तिकल्पनाद्यत्नपूजान्ते गायत्रीप्रकरणोक्ताः । इहादिन्यासाश्चतु-
 र्विंशतिरावर्णावपुत्रयस्थितान्तत्रोक्तप्रकारैरेवावर्ण्यत्रै तद्वह्निश्चतुश्चत्वारिंशदलेषु प्रागुक्तजागृतायाः शक्तोत्ति-
 ष्टप्रकरणोक्ताः संपूज्य तद्वह्निर्दक्षद्वये प्रागुक्तानुष्ठुभमन्त्रप्रकरणोक्ता रमाद्याः द्वात्रिंशच्छक्तीः प्रतिकमलमा-
 परणद्वयमन्त्रेण वलमभ्यङ्गलापेषु संपूज्य तद्वह्निर्लोकियाद्यादि सर्वे प्राग्बद्ध कल्पयेदिति ॥ तथा—

लक्ष्मार्थं जपेदेनमपुत पापसान्धमा । जुहुयाद् घृतसिन्धेन तर्पणादि ततश्चरेत् ॥ ८ ॥

एव सिद्धे नर्मा मन्त्री भवेद्भाम्बरसभिमाः । सुपालतोद्भवैः तत्तैर्जुहुयात् शीरसंपुतैः ॥ ९ ॥

दीर्घमापुरवामोति निराधिर्व्याधिर्वजितः । दर्शमिर्धृतसिन्धामिस्तदेव फलमाप्नुयात् ॥ १० ॥

मधुरत्रयसयुक्तेर्जुहुयाद्रुग्णाम्बुजैः । महालक्ष्मीमराप्नोति पद्भिर्मासैर्विधानवित् ॥ ११ ॥

रक्तोत्पलसिन्धम्वर्जैर्जुहुयात् सर्वसंपदे । श्रीमद्यतैः प्रजुहुयाद्रमाया वसतिर्भवेत् ॥ १२ ॥

सहस्रं जुहुयादित्यं माममेकं तिलैः शुभैः । भानुमंल्यान् दिनान् नित्यं भोजयेन्मधुरान्वितैः ॥ १३ ॥

सर्वपापविनिर्मुक्तः सर्वरोगविवर्जितः । कृत्याद्रोहप्रहान् रोगान् जित्वा दीर्घं स जीवति ॥ १४ ॥

शतः स्नानरतो मन्त्री जपेन्नित्यं शतं शतम् । मानुषालोक्यन् सम्पूज स जीवेश्वरदां शतम् ॥ १५ ॥

नित्यमष्टोत्तरशत निःश्रेयसफलाप्तये । गायत्र्याद्यं जपेन्मन्त्रं सर्वपापविमुक्तये ॥ १६ ॥

मर्गशुविनाशाय त्रिष्टुपाद्यं जपेदष्टम् । अनुष्टुपाद्यं प्रजपेदाष्टगुरोमयमिद्वये ॥ १७ ॥
शताक्षरो मनुः श्रेष्ठः समस्तपुरुषार्थदः ।

इति श्रीमद्भक्तप्रसादाचार्यार्यार्य-मगधन्यपाद-श्रीगोविन्दाचार्यार्यार्य-श्रीमदध्यात्म-
शिव-श्रीविष्णुगुरोर्नाथार्यार्यार्य-श्रीप्रणवमाचार्यार्यार्य-श्रीविद्यारण्यपतिविरचिते
श्रीविद्याचार्यार्यार्य तन्त्रे द्वाविंशः श्वातः ॥ ३० ॥

अथ

त्रयस्त्रिंशः श्वातः ।

श्रीपञ्चमारे—(शताक्षरमनुयन्त्रम् ।)

कर्णिकायां लिखेत् तारं व्याहृतीभिः समावृतम् । कोणेषु पदसु पञ्चाणां प्रणवाद्यं दलेष्वथ ॥ १ ॥
पूर्वाधमाद्ये गायत्र्याष्टपुमार्वं द्वितीयके । अनुष्टुपस्याधमं तृतीये च चतुर्थके ॥ २ ॥
छोईटिंक्कर्महंमः जूमः सोई वंठं नमः । शिवाय मां पालय संकंवंडईधुवाचरान् ॥ ३ ॥
आलिन्य पञ्चमेऽनुष्टुपपराधं च पष्ठके । त्रिष्टुपश्चापराधं च गायत्र्या अपरार्धकम् ॥ ४ ॥
सप्तमे च दले तारमापो ज्योतीरमोऽमृतम् । ब्रह्म भूर्धुवरेत्यन्ते खरोमिति दलेऽष्टमे ॥ ५ ॥
आलिन्य भावकाणां यद्दृष्टेनावेष्ट्य तद्वहिः । चिन्तामणिलमत्कोणं भूपुरं च समालिखेत् ॥ ६ ॥
शताक्षरमनोर्यश्मेतद्यो वारयेन्नरः । पुत्रारोग्यवराधान्यचनकोशौवशालिनीम् ॥ ७ ॥
लज्ज्वातिवहुलां लक्ष्मीं स जीयेन्नरदः शतम् । ताम्रादिपट्टेष्वालिख्य जप्त्वा चाष्टोत्तरं शतम् ॥ ७ ॥
हुत्वा घृतेन तावत्तु सिक्कसंपातमेव च । भूयोऽपि तावज्जप्त्वा च पुरग्रामाकरादिषु ॥ ८ ॥

न्यापितं यन्मेतत् गोसस्यारोग्यपुष्टिदम् । कूर्पाच रचां तेनारिव्याघ्रादिभयतः सदा ॥ १० ॥
 इति ॥ अस्यार्थ — तत्राष्टदलकमलमध्यगतपद्कोणमध्यं ससाध्वं तारं विलिख्य तत् सतस्याद्वैतिमिरावेष्ट्य,
 पद्कोणेषु प्रणनादिशिवपञ्चालरस्यैकैकमक्षरमातिस्वाष्टदलेषु प्रथमदले गायत्र्या. पूर्वार्धं, द्वितीयदले त्रिष्टुभ.
 प्रथमार्धं, तृतीयदले त्रिष्टुभप्रथमार्धं, चतुर्थे ओङ्कारवृत्तसदस जूस सोह वंठ नमः शिवाय मां पालय संक-
 रंढोङ्कारो इति मन्त्रं विलिख्य, पञ्चमेऽनुष्टुभमन्त्रस्योत्तरार्धं विलिख्य, षष्ठे त्रिष्टुभमन्त्रस्योत्तरार्धं, सप्तमे
 गायत्र्युत्तरार्धं, अष्टमे आपो ज्योतीरसोऽमूर्तं ब्रह्म भूर्भुव स्वरोमिति विलिख्य, तद्वादिश्रुतद्वयान्नराले मातृका-
 ष्वरैरावेष्ट्य, तद्वादिश्रुतस्वरकोणेषु पूर्वोक्तविन्तामर्षि विलिख्योक्ताविधाना धारणादुक्तफलसिद्धिर्भवति ॥
 इति ॥ तथा शारदासिलकं—(२३-२४) वरुणप्रग्विधानम् ।

अथौ विधानं वारुण्या यथावदभिधीयते । अग्रेदे सा समुद्रिष्टा भुवास्वाद्या मनीषिभिः ॥ १ ॥

“भुवासु त्वासु चित्पु त्रियन्तो व्यस्मत्पाशं वरुणो मुमोचत् ।

अथो वन्वाना अदितिरूपस्याग्न्यं पात व्यन्तिभिः सदा नः” ॥ (७-८८-७)

वसिष्ठोऽस्य मुनिः प्रोक्तमद्भुतं त्रिष्टुभद्वयम् । वरुणो देवता प्रोक्तसद्वरुणैरुक्तकल्पना ॥ २ ॥
 अष्टभिर्हृदयं प्रोक्तं सप्तभिः शिर ईरितम् । शिखा पटुर्णकैः प्रोक्ता वसुधैः कवच मठम् ॥ ३ ॥
 सप्तभिः नेत्रमाख्यातमद्य पद्भिरुदाहृतम् । साग्रेषु सन्धिषु पदोर्गुदान्वाधारनाभिषु ॥ ४ ॥
 कुक्षौ पृष्ठे हृदि कुचं गले बाहुग्रमण्यषु । वक्त्रे कपोलनासादिकर्षभूमध्यमन्त्रके ॥ ५ ॥
 शिरःसर्वाङ्गयोन्यस्येन्मन्त्रवर्णान् यथाविधि । “... ..” ॥

चन्द्रग्रभं पद्मजमग्निपक्ष पाशाङ्कुशार्भीतिवरं दधानम् ।

मुक्ताविभूषाश्चित्तसर्वगात्रं ध्यायेत् प्रसन्नं वरुणं विभूतयै ॥ ६ ॥

धर्मादिकल्पिते पीठे वरुणं सम्भगर्चयेत् । कृताङ्गपूजन शेषं वासुकिं तद्वक्त्रं पुनः ॥ ७ ॥

कर्कोटकं तथा पद्म महापद्मं ततः परम् । शङ्खपालारूपकुलिकौ सम्पक् पत्रेषु पूजयेत् ॥ ८ ॥

इन्द्राद्यानामुधान्येषामर्चयेत् तदनन्तरम् । “... ..” ॥

इति ॥ अथ प्रयोग — तत्र शत कृत्वादियोगपीठन्यासान्ते मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि वसि-
 ष्ठाय ऋषये नमः । मुखे त्रिष्टुभद्वयं नमः । हृदि वरुणाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य सर्वांगीष्ट
 प्राप्तये विनियोग इति कृताङ्गलिङ्गत्वा, भुवासु त्वासु चित्पु इदयाय० । त्रियन्तो व्यस्मत्पाशं शिर-
 से० । वरुणो मुमोचत् शिवायै० । अथो वन्वाना अदिते कवचाय० । उपस्थाग्न्यं पात नेत्रत्रयाय० । स्वस्ति-
 मि सदा नः अस्त्राय० । इति मन्त्रैः करपङ्क्त्यासं विधाय, दक्षपादायै हुं नमः । वामे वा० । दक्ष-
 पादाङ्गुलिमूले सु० । वामे त्वा० । दक्षगुल्फे सु० । वामे त्रि० । दक्षजाङ्गुलि त्रि० । वामे पु० । दक्षोर-
 मूले त्रि० । वामे यं० । शुद्धे तौ० । लिङ्गे व्यं० । मूलाधारे स्मृत० । नाभौ पा० । कुक्षौ शं० ।
 पृष्ठे य० । हृदि रु० । कुचयो र्णो० । गले सु० । दक्षकरायै र्मो० । वामे चत्० । दक्षकराङ्गुलिमूले अं० ।
 वामे यो० । दक्षमण्डपये वे० । वामे न्या० । दक्षगुह्यमूले ना० । वामे अं० । दक्षकूर्परे दि० । वामे
 तौ० । मुखे दं० । दक्षरूपेले पं० । वामे त्वा० । दक्षनासायां धू० । वामायां यं० । दक्षनेत्रे पां० ।

वामे तं० । दक्षकण्ठे स्यं० । वामे स्ति० । भूमध्ये मिः० । तलाटे नं० । शिरसि दां० । सर्वाङ्गे नः
नमः । इति विन्यस्य, प्यानाद्यात्मपूजान्ते मण्डूकादिपरतत्त्वान्तं पीठं संपूज्य, वं वरपपीठाय नमः इति
समस्तं पीठं संपूज्य पीठशक्तिरहिते तस्मिन् पीठे च वरुणमावाह्य, प्राग्प्रतिष्ठान्ते पाशाङ्कुशवराभीतिमुद्राः
प्रदर्श्य, आसनाद्यङ्गपूजान्तेऽष्टदलेषु देवाग्रादिप्रादक्षिण्येन ओं शेषाय नमः । एवं धाम्मुक्ये० । तक्षकाय० ।
फकोटकाय० । पद्माय० । महापद्माय० । शङ्खपालाय० । कुलिशाय० । इति संपूज्य लोकेशाद्यादि सर्व
कुर्यादिति ॥ तथा—

लक्ष्मेकं जपेन् मन्त्रं पायसेन दशांशतः । सर्पिःमित्रेन जुहुयात् तर्पणादि ततश्चरेत् ॥ ८ ॥
शृणुमुत्सवं जपेन्मन्त्रं प्रत्यहं साष्टकं शतम् । जपेनानेन लभते महतीमन्ययां श्रियम् ॥ १० ॥
सितेक्षुशकलैर्मयी जुहुयाद् घृतमंजुतैः । चतुर्दिनं दशशतं शृणुमुत्सवं महाश्रिये ॥ ११ ॥
समिद्धिवैतसोत्पाभिः क्षीराक्षाभिर्दिनत्रयम् । जुहुयाद् वृष्टिसंसिद्धौ मन्त्राविद् विजितेन्द्रियः ॥ १२ ॥
अनेन विधिना मन्त्री सूर्ये शतभिर्गते । चतुःशतं घृतघृतं पायसं जुहुयाद्वशी ॥ १३ ॥
शृणुनाशाय संपर्यै वरपारोग्याभिरुद्धये । मृगुवारं कृतो होमः पायसेन सप्तर्षिपा ॥ १४ ॥
महतीं संपदं कुर्यान्नाशयेत् सकलापदः । शालिभिर्वृतसंसिद्धैः संरिदन्तरितः सुधीः ॥ १५ ॥
त्र्यहं चतुःशतं हुत्वा स्तम्भयेत् परमैक्यकर्म । सायं प्रत्यह्मृगो बह्मिमाराध्य प्रजपेन्मनुम् ॥ १६ ॥
चतुःशतं विमुच्येत मन्त्री सर्वैरुपद्रवैः । मन्त्री प्रत्यह्मृगो भूत्वा तर्पयेद्दिमलैर्जलैः ॥ १७ ॥
सर्वोपद्रवनाशाय समस्ताभ्युदयाप्तये । बहुना किमिहोक्तेन मन्त्रेणानेन साधकः ॥ १८ ॥
साधयेत् सकलान् कामाञ्जपहोमादितत्परः । ध्रुवासु त्वासु चित्तिषु जपन् वन्धात् प्रमुच्यते ॥ १९ ॥
तिष्ठन् रात्रौ जपेदेतां विकासः संप्रपद्यते^१ । अहोरात्रं स्थितश्चैवमनश्च साद् दिवोत्थितः ॥ २० ॥
अयःपाशाः स्फुटन्त्यस्य दारुपाशास्तथैव च । ... ॥

श्रीयन्त्रसारे—

पदकोणकर्णिकामध्ये तारं कोणेषु पदक्षपि । पडर्गमष्टपत्रे च केसरेषु स्वरांलिखेत् ॥ १ ॥
पञ्चपङ्केदपद्पञ्चपदचतुःपदक्रमान्नोः । ध्रुवास्त्राद्यस्याचराणि बहिः पर शृणेत्यूचा ॥ २ ॥
हन्मिश्चावेष्ट्य भूगेहे कोणे वंशीजमालिखेत् । शृणुमोचनमेतत्तु मन्त्रं सर्वसमृद्धिदम् ॥ ३ ॥
मर्वरचाकरं वश्यं सर्वचोरविनाशनम् । किमत्र बहुनोक्तेन बाञ्छितार्थप्रदं नृणाम् ॥ ४ ॥
इति ॥ अस्वार्थ—तत्राष्टदलस्य पदकोणमध्ये सप्ताध्यं प्रणवं विलिख्य, पदकोणेषु वरुणाय नमः इति
मन्त्रस्यैकैकमक्षरं विलिख्य, केसरेषु द्वन्द्वशः स्वराण् विलिख्याष्टदलेषु ध्रुवास्त्राद्यस्य मन्त्रस्य वर्णान् पञ्च-
पङ्केदेति क्रमेण विमन्य विलिख्य, बहिर्वृत्तयोरन्तराले परशृणेत्यूचा वेष्टयित्वा तद्वहिर्वृत्तवीथ्यां ककारादि-
क्षकारान्तैरावेष्ट्य तद्वहिश्चतुरस्रकोणेषु वंशीजं विलिखेत् । एतच्चन्त्रं साधितं घृतमुक्कलदं भवति ।

१ 'समिद्' ख पाठ । २ 'निकान्' ख पाठ । ३ 'विशाचस्त न गच्छति' ख पाठ । ४ 'केसरोद्यद्' ख पाठ ।

५ 'तद्भुत्तवहिर्वीथ्या' ख पाठ ।

परं ऋणं सावीरय मल्लवानि माहं राजन्वन्यकुतेन भोजं ।

अव्युष्टा इन्तु श्रूयसी रूपास आ नो जीवान् वरुण तामुं शाधि ॥ (२-२८-६)

अस्या ऋण्यादिकं कर्मो वरुणस्त्रिपुट् । र्थायप्रसारे—

कर्णिकायां लिखेत्तारं क्रमात् पत्रेषु चाष्टसु । पिशङ्गभृष्टि-मन्त्रस्य त्रीणि श्रीएयवराणि च ॥ ५ ॥

रत्नोद्दण्डं वाजिनमित्यूचा मातृकयापि च । अथा त इत्युचा चैव भूपुरेण च वेष्टयेत् ॥ ६ ॥

एतद्यन्त्रं श्वरोन्मादग्रहपीडादिनाशनम् । इदमेव समालिख्य वसने गरिकादिभिः ॥ ७ ॥

तेन प्राहुतेदं च ज्वरः सद्यो प्रिसृजति । ॥

अयमर्थः—अष्टदलकमलकर्णिकायां सत्ताम्यं तारं विलिख्याष्टसु दलेषु यस्यमाया “पिशङ्गभृष्टि” मन्त्रस्य त्रीणि श्रीएयवराणि विभज्य विलिख्य, तद्वह्निवृत्तचतुष्टयान्तरालेषु बीर्षीत्रये प्रथमबीर्ष्या रत्नोद्दण्डं वाजिनमित्यूचा मातृकायां लिखेत्तारं क्रमात् पत्रेषु चाष्टसु तद्वह्निवृत्तचतुष्टयान्तरालेषु अपाते अग्रे-इत्युचा च सपेक्षं तद्वह्निवृत्तचतुष्टयान्तरालेषु कुर्यात् । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति । अथस्तु—

पिशङ्गं भृष्टिमंभृष्टं पिशाचिभिन्द्र संमृण । सर्वं रक्षो नि बर्हय ॥ (१-१३३-५)

रत्नोद्दण्डं वाजिनमा निर्धर्मि मित्रं प्रथिष्ठमुषं यामि शर्म ।

पिशानो अग्निः क्रतुभिः सर्गिहः स नो दिवा स रिपः पातु नरम् ॥ (१०-८७-१)

अथा ते अग्रे समिधा विधेम प्रति स्तोमं शस्मानं गृभाप ।

दशशतो रक्षसः पादस्मान् द्रुहो निदो मित्रमहो अवपात ॥ (४-४-१५)

पिशङ्गभृष्टिमन्त्रस्य पदच्छेपे ऋषि गायत्री चन्द्र इन्द्रो देवता ॥ रत्नोद्दण्डमित्यस्य पायुर्नरद्वज ऋषि त्रिपुट्-पञ्चन्द अग्निदेवता, रत्नोद्दण्डं हि ॥ अथा ते * मन्त्रस्य वामदेव ऋषि त्रिपुट्पञ्चन्दः रत्नोद्दण्डमिदेवता ॥ तथा—

अष्टपत्रस्य पत्रस्य कर्णिकायां विलिख्य च । तारं पत्रेषु मन्त्राणां श्रुतुरश्रुतः क्रमात् ॥ ८ ॥

मातृकार्णैः समालिख्य चैरीजं कुगुहाधिषु । आलिख्य यत्रयेतु धारयेद् यो यथाविधि ॥ ९ ॥

कृत्याभिभवनिष्ठुङ्गः स जीवेच्छरतः शतम् ।

॥

अयमर्थः—अष्टदलकमलकर्णिकायां सत्ताम्यं प्रथमं विलिख्य, अष्टदलेषु यस्यमायाया “यां कल्पयन्ती” मन्त्रोद्दण्डं प्रतिदलं चतुष्टयुरो विभज्य विलिख्य, तद्वह्निवृत्तचतुष्टयान्तरालेषु मातृकार्णैः संवेष्ट्य पश्चिमतुरक्षकोणेषु रत्ना इति नृमिहवीजं विलिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति । अथस्तु—

या कल्पयन्ति नोऽजयः शूरा कृत्यां वधूमिव । ता ब्रह्मणापनिर्गुणः प्रत्यकर्तारमृच्छेत् ॥ १ ॥

अस्य मन्त्रस्य प्रत्यङ्गिरा ऋषि, अनुष्टुप् छन्दः प्रत्यङ्गिरा देवता ॥ तथा—

कर्णिकायां माध्यमं तारं पत्रेषु वदस्वधि । कुण्डलेत्याद्यमर्थं च दशपीदन्तमालिखेत् ॥ १० ॥

* अर्थात् अग्रे इत्यत्र कृणुष्व पाठ इति सूक्तस्यैव ऋण्याया जेषा से अमे वचनमेव ।

१ ‘वधूमिव’ एव पाठ । २ ‘मिच्छेत्’ एव पाठ । ३ ‘कृणुष्वेत्यमर्थं च आद्यचर्चनं’ क स पाठ ।

तद्वाह्येऽष्टसु पत्रेषु ह्युदग्रेत्यावृत्तां क्रमात् । अर्धमर्धं मासदिष्टिरित्यन्तं षोडशस्य ॥ ११ ॥
 पत्रेष्वर्चाम्याद्यवद्यादन्तं चर्चा यथाक्रमम् । अर्धमर्धं समालिख्य चातो रचोहस्यायया ॥ १२ ॥
 वि ज्योतिपेतृचा भूपस्तद्वेदेव च वेष्टयेत् । मातृकाखं समावेष्ट्य भूपुरेण च वेष्टयेत् ॥ १३ ॥
 रुचकादिषु भूपासु सम्यक् मंजोञ्च धारणात् । यत्रमेतद् ग्रहोन्मादज्वरकृत्यानुपद्रवान् ॥ १४ ॥
 नाशयेदथवा वस्त्रे कुङ्कुमाद्यैर्विलिख्य च । जप्त्वा तत्प्रावृत्तो यस्तु ज्वरः मयो विनश्यति ॥ १५ ॥

इति । अस्यार्थः—पद्दलकमलकर्णिकायां मसाख्यं तारं विलिख्य, पद्दलेषु दृगुष्व पाज इत्याख्य व्य-
 धिरादधर्पादित्यन्तस्य अक्षत्रयस्याधर्पदकं विलिख्य, तद्वाह्येऽष्टदलेषु उदग्रे तिष्ठेत्यादि मुदिना सासदिष्टि-
 त्यन्तस्य अक्षचतुष्टयस्याधर्मं विलिख्य, तद्वाहिः षोडशदलेषु अर्चामि ते इत्यादि मित्रमहो अथवादित्य-
 न्तस्य अक्षगणकस्याधर्मं विलिख्य, तद्वाह्ये घृत्तचतुष्टयान्तर्गतान्तरालत्रये प्रथमे रचोहणं याजिनमिन्युचा
 पूर्वोक्त्या, द्वितीये विज्योतिषा गृहतेत्यायया अत्रा, तृतीये मातृकाया च सवेष्ट्य तद्वाह्यश्चतुर्धनं कुर्यात् ।
 एतदुक्तफलदं प्रवर्तते ॥ अक्षस्तु—(४।४।१)

कृणुष्व पाजः प्रमितिं न पृथ्वीं याहि राजेवामर्वा इमेन ।
 तृष्णीमनु प्रसितिं द्रूणानोस्तांसि विध्य रचसस्तपिष्ठः ॥ १ ॥
 तवं अमासं आश्रुया पतन्त्यनुं स्पृश धृता शोशुचानः ।
 तपूप्यग्रे जुह्वा पतंगानसंदितो वि सृज विध्वगुन्काः ॥ २ ॥
 प्रति स्पृशो वि सृज तृथितमो भवा पायुर्विशो अस्मा अदन्धः ।
 यो नो दूरे अयशंसो यो अन्त्यग्रे माकिष्टि व्यधिरा दधर्पात् ॥ ३ ॥
 उदग्रे तिष्ठ प्रत्या तनुष्व न्यमित्रो ओपतात् तिग्महेते ।
 यो नो अराति समिधान चक्रे नीचा तं धध्वतमं न शुष्कं ॥ ४ ॥
 ऊर्ध्वो भवं प्रति विध्याध्यस्मदाविष्कृणुष्व दैर्ग्यान्यग्रे ।
 अब स्थिरा तनुहि यातुज्नां जामिमजामिं प्र सृंसीहि शशंन् ॥ ५ ॥
 स ते जानाति सुमतिं यविष्ठ य ईवते ब्रह्मणे गातुमैरत् ।
 विश्वान्यसै मुदिनानि रायो धुम्नान्यथो वि दुरो अभि वीत् ॥ ६ ॥
 सेदग्रे अस्तु सुभगः सुदानुर्यस्ता नित्येन हविषा य उक्थैः ।
 पिप्रिपति स्व आपुषि दुरोणे विश्वेदसै मुदिना सासदिष्टिः ॥ ७ ॥

अर्चामि ते सुमतिं शोण्वर्वावसं ते' वाचाता जरतामिषं गीः ।

स्वधास्ता सुर्या मज्जेमास्ते क्षत्राणि धारयेरु घ्नू ॥ ८ ॥

इह त्या भूर्या चरेदुप त्मन् दोषावस्तर्दीदिवांसभन् घ्नू ।

क्रीळतस्त्वा सुमनेसः सपेमाभि शुभ्रा तस्थिवांसो जनानाम् ॥ ९ ॥

यस्त्वा स्वथः सुहिरण्यो अग्न उपयाति बहुमता रथेन ।

तस्य ज्ञाता भवांसि तस्य सत्ता यस्त आतिथ्यमाहुपम् जुजेत्पद् ॥ १० ॥

महो कजामि बन्धुता वचोभिस्तन्मा पितुर्गोतमादन्विषाय ।

त्वं नो अस्य वचसधिकिदि होतृर्वविष्ट सुकृतो दमूनाः ॥ ११ ॥

अक्षमजस्तरण्यः सुशेषा अतद्वाचोऽष्टका अश्रमिष्ठाः ।

ते पायवः सध्वञ्चो निपद्यामे त्वं नः पांसमूर ॥ १२ ॥

ये पायवो मामतेयं ते अग्ने पर्यन्तो अन्धं दूरितादरन्तु ।

रत्न तान् सुकृतो विश्ववेदा दिप्संत इद्रिपवो नाहं देभ्यः ॥ १३ ॥

त्वया वये सध्वन्यस्तवोतास्तव प्रखीत्स्मरयाम वाजान् ।

उमा शंसां स्रदय सत्यतातेऽनुष्टुया कृणुह्यङ्गाण ॥ १४ ॥

अया ते' अग्ने समिधा विधेम प्रवि स्तोमं शस्पमानं गृमय ।

दहाशसो रक्षसः पार्यस्मान् दुहो निदो मित्रमहो अवपाद् ॥ १५ ॥ इति ।

रक्षोहृणं वाजिनमा जिघमि मित्रं ग्रथिष्ठुष्यं यामि शर्म ।

शिशानो अग्निः क्रतुभिः समिद्धः स नो दिवा स रिपः पातु जक्रम् ॥ (१०-८७-१)

वि ज्योतिषा वृद्धा माल्यगिराविर्विधानि कणुते महिस्त्वा ।

प्रादेर्पार्यायाः सहते दुरेवाः शिशति शृङ्गे रक्षसे विनिवे ॥ (१-२-६)

इति ॥ कृणु पाज इत्यस्य पञ्चदशर्चस्य रत्नोद्गस्य वामदेव अग्नि , निष्टुष्टु छन्द , रत्नोद्गात्रिदेवता ।
वि ज्योतिषेत्यस्य कुमार अग्निस्तुष्टुष्टु छन्द , अग्निदेवता ॥ तथा—

कर्णिकायां लिखेद् तारं मनोः पत्रेषु चाष्टसु । पञ्चपदपञ्चपदपञ्चरसभूतपदार्थकान् ॥ १ ॥

(इन्द्र श्रेष्ठेत्पृवो वरूणं विमज्य तु मिलिष्य च) । वयं त एभिर्मातृकया भूपुरेण च वेष्टयेत् ॥ २ ॥

इन्द्र श्रेष्ठानि मन्त्रस्य यत्र सर्वसमृद्धिदम् । आपुरारोग्यसौभाग्यधनधान्यमुत्प्रदम् ॥ ३ ॥

सर्वरक्षाकरं वश्यं सुदिनतयशस्करम् । किमत्र बहुनोक्तेन वाञ्छितार्थप्रदं परम् ॥ ४ ॥

अयमर्थः—अष्टदलमध्ये सप्ताध्यं प्रणवं विलिप्याष्टसु पत्रेषु पञ्च पद पञ्च पद पञ्च पद पञ्च पद पञ्च पद इति क्रमेण इन्द्र श्रेष्ठानित्यूचो वर्णान् विमग्न्य विलिप्य, तद्वह्निवृत्तान्तरालयोः प्रथमं “ वयं त एभिः ” रित्यूचा वक्ष्यमाणया द्वितीये मातृकया च संवेष्ट्य तद्वह्निश्चतुरक्षं कुर्यात् । एतदुक्तफलदं भवति । अथ तु—
(२ । २१ । ६)

इन्द्र श्रेष्ठानि द्रविणानि धेहि चित्तिं दर्शय सुभगत्वमसे ।

पौषं रयीणामिरीष्टं तनूनां स्वादानं वाचः सुदिनत्वमहाम् ॥ १ ॥

इन्द्र श्रेष्ठानि मन्त्रस्य शृत्समदं श्रुतिं विष्टुप् छन्दः इन्द्रो देवता ॥ एतस्यैव यन्त्रान्तरमाह—

प्रणवभास्वरमध्यमयो बहिर्वसुदले स्वरमंयुतकेनरे ।

अयुजि पञ्चगुहाननशो युजि प्रविलिखेच्च मनोः क्रमशोऽर्णकान् ॥ ५ ॥

अभिवृत्तं खलु कादिभिरक्षरैर्धराणिगेहयुगाश्रिगमन्मथम् ।

धनधरासुभगत्वमनोज्ञतां मधुरचाग्नरत्नयशःश्रियम् ॥ ६ ॥

सुदिनतां च तनोति परं नृणां चलानिपूदनयन्त्रमिदं धृतम् ।

गुहाननशः पदपदसंस्पृश्या । अस्यार्थः—प्रायस्कृष्ट एव यन्त्रे केसरेषु युगशः स्वरान् विलिखेत्, कादितान्ते-
रावेष्टयेत् । अथ पूर्वयन्त्रोक्तश्रुत्येष्टनं नास्ति, अष्टकेषु कामवीजं विलिखेत् । यासोऽलङ्कारभूयणमिष्ट-
भोजनस्येष्टजनदर्शनप्राप्तिः सुदिनत्वम् । तथा—

विलिप्य कर्णिकान्तरे ध्रुवं दलाष्टके मनोः । पडर्तुषेदपद्गरत्रयीसरेन्द्रियाक्षरान् ॥ ७ ॥

लिखेच्च मातृकाक्षरैर्धरापुरेण चावृतम् । वयं त एभिरित्यूचः सुयन्त्रमेतदिष्टदम् ॥ ८ ॥

विशिष्टरत्नगोधरामुवर्णधान्यशालिनीम् । त्रितीर्य संपदं परां रिपुचयं च यच्छति ॥ ९ ॥

अस्यार्थः—अष्टदलकमलकर्णिकायां सप्ताध्यं प्रणवं विलिप्य तद्वह्निषु वयं त एभिरित्यूचो वर्णान् पद पद चतुः पद पञ्च चतुः सप्त पञ्च—क्रमेण विमग्न्य विलिप्य, तद्वह्निवृत्तदयान्तराले मातृकार्णरावेष्ट्य तद्वह्नि-
श्चतुरक्षं कुर्यात् । एतदुक्तफलदं भवति । मन्त्रस्तु—(६ । १६ । १३)

वयं त एभिः पुरुहूत मख्यैः शत्रोः शत्रोरुचर इत्स्याम ।

मन्तो वृत्राण्युभयानि शूर राया मंदम बृहता सोताः ॥ १ ॥

वयं त एभिरिति मन्त्रस्य भरद्वाज श्रुतिष्विष्टुप् छन्दः इन्द्रो देवता ॥ श्रीयन्त्रसारे—

आलिख्य बीजसितं यन्त्रं बीजं तत्कर्णिकान्तरे । तस्योदरे समिति च बीजं साध्यार्णवेष्टितम् ॥ १ ॥

बीजस्य पार्श्वयोर्दृष्टी ईई इति च तत्पुरः । जिह्वां स्रगूमिति दिक्ष्वेतान् सोऽई हंसारणकान्बहिः ॥ २ ॥

प्राणप्रतिष्ठामन्त्रं च गायत्री मन्त्रयन्त्रयोः । यथावकाशं विलिखेत् स्वगुरुक्तेन वर्त्मना ॥ ३ ॥

इति ॥ सारसंग्रहे—

गुलिकीकृत्य यन्त्रं च लाङ्गालोहवपाटवम् । कृता प्रतिष्ठितप्राणं सिक्तं संपातसर्पिणा ॥ १ ॥
विन्यस्य कलशे यन्त्रस्यापिते विधिपटुरुः । तत्रावाह्य यजेत् सम्यक् तत्र यन्त्रस्य देवताम् ॥ २ ॥
तत्कुम्भोदकसिक्ताय वितरेद् यन्त्रमादरात् । गृहीता गुरुणा दत्तं यत् मन्त्रः प्रसन्नधीः ॥ ३ ॥
निभृयादुक्ताविधिना विश्वस्तः सर्वसिद्धये । चन्दनागुरुकर्पूरकस्तूरीरोचनान्वितः ॥ ४ ॥
मदः करिमयो लाङ्गारसकुङ्कुमसंयुतम् । यन्त्रलेपनद्रव्याणि क्रूरधृष्टविषाणि च ॥ ५ ॥
स्वर्णोपणमेहाम्बुगृहधूमाग्निमंयुतः । श्मशानाङ्गारनिम्बोत्थनिर्पासो विषपीरितम् ॥ ६ ॥

उपणमूपरं, मेहाम्बु प्रक्षय, अग्निध्वजकम् ।

त्रिलोहभूर्जपत्राणि चाँमतालदलानि च । तत्तत्कल्पोदितानि स्युर्ध्वप्राधिकरणानि च ॥ ७ ॥

इति ॥ अथेतत्प्रयोग—तत्र सुदिने शुभे मुहूर्ते चन्द्रताराचतुष्टले साधकः कृतनित्यक्रिय, श्रीगुरुं प्रणम्य
विमोहं समभ्यर्च्य, पूर्वोक्तवारेश्चयथीयनक्षत्रेश्चान् संपूज्य, सामिममं यन्त्रं यथैविष्यासमन्तरेण विरच्य,
तन्मध्ये लेट्य यजं विपुलनरोदरं विलिख्य, समिति जाँवयीजं विलिख्य तद्वाँजं साधनामाक्षरं सवेष्ट्य,
पूर्वलिखितयीजाह्विस्तद्वक्ष्यामामभ्यर्थोः इह इति दुष्टिद्वयं विलिख्य, तत्पुरतः कूर्पूमिति जिह्वावीजं विलि-
ख्य, तस्य प्रागादिदिक्षु सोढहंस इति प्रादक्षिण्येनैकैकमक्षरं विलिख्य, तदनु यथाह्वयानं साधककर्मादि
तत्तत्कल्पोक्तं सर्वं विलिख्य सर्वान्ते प्राणप्रतिष्ठापनं प्रश्नगायत्री यन्त्रगायत्री च यथावकाशं सिलेत् । तत्र
प्राणप्रतिष्ठामन्त्रं प्रागेवाह । मन्त्रगायत्री तत्तत्कल्पोक्ता द्रष्टव्या । यन्त्रगायत्री तु—उँवाँनराजाय विद्महे
देवगृहाय धीमहि तन्नो यन्त्रं प्रचोदयात् । इतीत्य यन्त्रं विलिख्य लाङ्गालोहवपाटव्येष्टिने क्वचित् संस्थाप्य,
स्वास्तनपूजादिस्थापनाजालं विधाय, यन्त्रस्य यन्त्रलिखितमन्त्रगणस्य साधकस्य च पृथक्पृथक् प्राणप्रतिष्ठा
कृत्वा, तत्र तद्योगपीठपूजापूर्वकं यन्त्राधिदेवतामावाह्य साक्षा सावरणा संपूज्य, तद्यन्त्रं स्पृशन् भूलनिर्घा-
देयताभ्यानपूर्वकं लक्ष्मणमुपायधि कार्यस्य गौरवलाभये विज्ञाय अपित्वा, कुलडीदायन्नि सस्कृत्य गोतृतेना-
मुतादिनद्वयान्त यन्त्रे हृत्पत्रं सुलभं संपातयन् हृत्वा, तत्तद्यन्त्रं सर्वतोभद्रमण्डले वा वरिषोक्तविधिना
कुम्भ संस्थाप्य, यन्त्रदेवता साक्षा सावरणा संपूज्य तेन जलेनाग्निपिक्ताय यन्त्रं दद्यात् । सोऽपि प्रणामपूर्वकं
यन्त्रमादावाचयितोपणं कृत्वा सुसंदृष्टे विष्वासपूर्वकं धारयेत् । तेन सर्वामोक्षसिद्धये भवतीति । तथा—

आ कृष्णेनेत्युवा तारं कर्णिकामध्यसंसितम् । माध्यगर्भं समावेष्ट्य श्राग्दले विलिखेत् पुनः ॥ १ ॥

आप्यायमेत्युवा याम्ये उधुधम्येति पश्चिमे । वृढस्पतेत्युवा सौम्ये ॥ २ ॥ शुक्राय इत्यपि ॥ ३ ॥

आग्नेयकोणगे पत्रे अग्निर्मूर्धेति नैर्ध्वते । शन्नोदेवीत्युच पत्रे पत्रे वायव्यकोणगे ॥ ३ ॥

कया नेति तथैशाने कर्तुं कृष्णेत्युचं दले । तद्वाह्ये मातृकावर्णैः संवेष्ट्य कुण्डहासिषु ॥ ४ ॥

उँईहमाचरान् दिक्षु सोढहमाचरान्निलेद । स्पर्शादिपट्टेष्ट्यालिख्य यन्त्रमेतद् यथाविधि ॥ ५ ॥

अभिपिक्तः शुभेस्तपैः कृतपुण्याहमङ्गलः । कर्णिकाया क्रयादन्ध्याः प्रागाद्यदलेषु च ॥ ६ ॥

स्युच्यन्द्वाग्मार्ग्यार्जिजाह्विभृगुमेतवः । सुजप्तं सिद्धमपातं स्वमन्त्रैश्च यथाविधि ॥ ७ ॥

ग्रहपीडाप्रशमनं कृत्याज्वरविनाशनम् । सर्वाभयहरं दिव्यं समरे विजयप्रदम् ॥ ८ ॥

आयुष्करं पुत्रदं च परचक्रविनाशनम् । किमत्र बहुनोक्तेन वाञ्छितार्थप्रदं नृणाम् ॥ ९ ॥

एतस्यायमर्थः—अष्टदलकमलकर्णिकायां सप्ताध्यं प्रणयं विलिख्य, आ कृष्णेनेत्युच्चा सवेष्ट्य, पूर्वदले आप्यायस्वेति, याम्ये उद्वुध्यस्वेति, पश्चिमे बृहस्पते अतीति, उत्तरदले प्र व शुक्रायेति, आग्नेयदले अग्निर्मूर्धेति, नैऋत्ये शमो देवोरिति, वायव्ये कया नश्चिश्च इति, ईशानदले केतुं कृष्णमिति मन्त्रान् विलिख्य, तद्वाह्ये वृत्तद्वयान्तराले अकारादिचकारान्तमात्कारवर्णरावेष्ट्य, तद्वाहिर्भूपुरे आग्नेयादिकोणेषु ओर्हो-हंस. इति प्रतिकोणं विलिख्य पूर्वादिचतुर्विधं सोर्होहंस. इति प्रतिदिशं विलिखेत् । एतच्चन्द्र प्रोक्ताविधिना धारयेत् प्रोक्तफलदं भवतीति ॥

अथ धेदोक्तनवग्रहविधानम् । तत्र स्मृतिसंग्रहे—

विधानं ग्रहमन्त्राणां वच्ये सर्वसमृद्धिदम् । आ कृष्णेन सहस्रांशोरिमं देवा तथेन्दवे ॥ १ ॥

अग्निर्मूर्धेति भौमाय उद्वुध्यस्व बुधाय च । बृहस्पतेति च गुरोः शुक्रायान्नात्परिस्तुतः ॥ २ ॥

शनैश्चरस्य मन्त्रोऽयं शक्रो देवीरुदाहृतः । कया न इति राहोश्च केतुं कृष्णंस्तु केतवे ॥ ३ ॥

आप्यायस्वेति चेन्दोश्च शुक्रन्त इति वा भृगोः । नव मन्त्राः समुद्दिष्टाः सर्वे व्याहृतिपूर्वकाः ॥ ४ ॥

(१) आ कृष्णेनेति मन्त्रस्य हिरण्यस्तूपमंशकः । अग्निः प्रोक्तस्तत्त्रिष्टुप् छन्दः सूर्यस्तु देवता ॥ ५ ॥

इष्टकार्माथसिद्ध्यर्थं विनियोग उदाहृतः । व्याहृतित्रयमादौ स्यादा कृष्णेन हृदीरितम् ॥ ६ ॥

तथैव रजसा चेति शिरश्च समुदाहृतम् । शिखायां च समुद्दिष्टं वर्तमानो निवेशयन् ॥ ७ ॥

कवचे चामृतं चैव मर्त्यं चेति समीरयेत् । हिरण्ययेन सविता रथेनेति त्रिनेत्रके ॥ ८ ॥

शेषमन्त्रे समुद्दिष्टं षडङ्गन्यास ईरितः । हृदयाय नमः प्रोक्तं शिरसे चाग्निवज्रमा ॥ ९ ॥

शिखायै षडङ्गित्युक्तं कवचाय हुमीरितम् । नेत्रत्रयाय बौषद् च अस्त्राय कडुदीरितम् ॥ १० ॥

एवं षडङ्गं विन्यस्य षडन्यासं समाचरेत् । आ कृष्णेनेति शिरसि ललाटे रजसेति च ॥ ११ ॥

वर्तमानो निवेशयन् मूर्ध्नेऽमृतमथो हृदि । मर्त्यं चेति च नाभौ स्यात् कट्यां हिरण्ययेन तु ॥ १२ ॥

जङ्घयोः सवितेत्पूर्वोः रथेनेति च जानुनोः । आ देवो याति पदयोर्ध्वनानि ततः परम् ॥ १३ ॥

परयान्ति विधायैवं ध्यानं कुर्यात् समाहितः । ॥

पद्मासनः पद्मकरो द्विबाहुः पद्मयुतिः सप्ततुरङ्गवाहः ।

दिवाकरो लोकगुरुः किरीटी मयि प्रसादं विदधातु देवः ॥ १४ ॥

ध्यात्वैवं पूजयेत् सूर्यं वृत्तं षट्कोणकं तथा । वृत्तमष्टदलं बाह्ये वृत्तं भूमिपुरं तथा ॥ १५ ॥

चतुर्द्वारसमायुक्तं मण्डलेऽस्मिन् प्रपूजयेत् । मध्ये रविं सुसंपूज्य षट्कोणे तु षडङ्गकम् ॥ १६ ॥

तद्वाहिर्वसुपत्रेण पूर्वाद्यं तु प्रदक्षिणम् । सोमं भौमं तथा सौम्यं गुरुशुक्रौ शनिं तथा ॥ १७ ॥

राहुं केतुं च संपूज्य स्वस्त्रमत्रैर्विशेषतः । भूपुरे लोकपालांश्च पूर्वादिक्रमतो यजेत् ॥ १८ ॥

इन्द्रमग्निं यमं चैव निश्चेति वरुणं तथा । वायुं कुबेरमीशानं ब्रह्माणं शेषमेव च ॥ १६ ॥
 वासुपेशानयोर्मध्ये ब्रह्माणं पूजयेत् तथा । रत्नोदरुणयोर्मध्ये हनन्तमपि पूजयेत् ॥ २० ॥
 तल्लिङ्गकेश मञ्जैर्वा नाममञ्जैश्च पूजयेत् । तदस्ताणि ततो बालं वज्रं शक्तिं च दण्डकम् ॥ २१ ॥
 खड्गं पाशं सृष्टिं चैव शूलं परं सुदर्शनम् । एवं संपूज्य विधिवदुपचारैर्मनोरमैः ॥ २२ ॥
 अष्टोत्तरसहस्रं वा शतमष्टाधिकं तु वा । तदग्रे मन्त्रमार्गस्य स्तुत्वा देवं विसर्जयेत् ॥ २३ ॥
 एवं यः पूजयेद्भक्त्या भास्करं ब्रह्मनायकम् । ब्रह्मपीडां विजित्वाश्च सर्वान् कामानवाप्नुयात् ॥ २४ ॥
 अरोगी दीर्घजीवी च पुत्रवान् धनवान् सुखी । अन्ते सद्गतिमाप्नोति यत्र देवो दिवाकरः ॥ २५ ॥
 (२) इमं देवेति मन्त्रस्य गौतमः ऋषिरीरितः । विराड् ह्रन्तो देवताश्च सोमः सर्वार्थसिद्धये ॥ २६ ॥
 विनियोगः समाख्यात इमं देवा तथैव च । अमपन्नं सुवपन्नं च हृदयं महते ततः ॥ २७ ॥
 चन्नाय शिर आख्यातं महते च ततः परम् । ज्यैष्ठ्यायेति शिखा मोक्षा महते च पुनर्वदेत् ॥ २८ ॥
 जानराज्याय कवचमिममेति च मुष्प च । पुत्रं नेत्रं ततोऽस्यै च विरोऽस्तं समुदाहृतम् ॥ २९ ॥
 एवं न्यस्य षडङ्गानि पदन्यासं समाचरेत् । इमं देवेति शिरस्पसपत्रमिति भालके ॥ ३० ॥
 सुवध्वं मुखदेशे तु महते च ततः परम् । चन्नाय हृदयं श्रोत्रं महते च ततः परम् ॥ ३१ ॥
 ज्यैष्ठ्याय उर्वोर्महते जानराज्याय जालुनोः । इमममुष्प च पुत्रं गुणफलोत्तदनन्तरम् ॥ ३२ ॥
 अस्मै विशो पादयोश्च पदन्यास उदाहृतः । ॥

श्वेताम्बरः श्वेतविभूषणश्च श्वेतसुतिर्दण्डधरो दिवाहुः ।

चन्द्राऽमृतात्मा वरदः किरीटी मयि प्रसादं विदधातु देवः ॥ ३३ ॥

एवं ध्यात्वा स्वपुरतः पूजामण्डलमालिखेत् । चतुरस्रं च पदकोशं वसुपत्रं च भूपुरम् ॥ ३४ ॥
 मध्ये देव समापन्नं पूजयेदुपचारकैः । पदकोशे तु षडङ्गानि वसुपत्रे कुजादिकान् ॥ ३५ ॥
 भूपुरे लोकपालाश्च पारिवर्ज्यादिकान् यजेत् । यथापूर्वं जपं कृत्वा समर्थं विनिर्पूर्वकम् ॥ ३६ ॥
 स्तुत्वा नत्वा च सप्रार्थ्य स्वात्मन्युद्गमयेत् सुधीः । एवं यः पूजयेद्भक्त्या सुधाशु ब्रह्मनायकम् ॥ ३७ ॥
 ब्रह्मपीडां विजित्वाश्च सर्वान् कामानवाप्नुयात् । अरोगी दीर्घजीवी च पुत्रवान् धनवान् सुखी ॥ ३८ ॥
 अन्ते सद्गतिमाप्नोति यत्र देवः सुधाकरः । (२) अग्निर्भूयति मन्त्रस्य विरूपाक्ष ऋषिः स्मृतः ॥ ३९ ॥
 गायत्रीचन्द्र आख्यातं देवता स्यान्महीसुतः । इष्टकामार्थमिच्छार्थं विनियोगः प्रकीर्तितः ॥ ४० ॥
 वैदिकेषु च मन्त्रेषु न्यासे चैव जपे हृते । व्याहृतित्रयसंपुङ्क्तं साधकामीष्टसिद्धिदम् ॥ ४१ ॥
 व्याहृतित्रयमप्युक्तमग्निर्मूर्धा हृदि स्मृतम् । दिवः ककुत् शिरः श्रोत्रं पतिः पृथिव्या अयं शिखा ॥ ४२ ॥
 अर्णो वर्मणि रेतसि नेत्रमखं च जिह्वयति । पदङ्गमेवं विन्यस्य पदन्यासं समाचरेत् ॥ ४३ ॥
 अग्निर्मूर्धेति शिरसि ललाटे दिव इत्यपि । मुखे ककुदिति पतिर्नाभौ कर्णां ततः परम् ॥ ४४ ॥

पृथिव्या अयमपामूर्वोर्जानुनोः पदद्वयम् । गेतामि गुल्फयोन्यसेत् पादयोश्चैव जिन्यति ॥ ४५ ॥
एवं विन्यस्य विधिवद् ततो ध्यायेदनन्यधीः । ॥

रक्ताम्बरो रक्तवपुः किरीटी चतुर्भुजो मेघममो गदाधरः ।

धगमुतः शस्त्रिभरश्च शूलो मदा मम स्वाद्वरदः प्रशान्तः ॥ ४६ ॥

एवं भौमं चिरं ध्यात्वा पूजामण्डलमालिखेत् । त्रिकोणं चैव पद्कोणं वसुपत्रं च भूपुरम् ॥ ४७ ॥
मध्ये देवं ममावाह्य पूजयेदुपचारकैः । पद्कोणेषु षडङ्गानि वसुपत्रे बुधादिकान् ॥ ४८ ॥
चतुर्मे लोकपालान् वज्रादींश्च ततो बहिः । संपूज्यैवं यथापूर्वं ज्ञात्वा स्तुत्वा विमर्जयेत् ॥ ४९ ॥
एवं यः पूजयेद्भक्त्या भूमिपुत्रं दृढव्रतः । ग्रहपीडां विजित्याशु सर्वान् कामानवाप्नुयात् ॥ ५० ॥
अरोगी दीर्घजीवी च पुत्रवान् धनवान् सुखी । अन्ते मष्टतिमाप्नोति यत्र देवः सनातनः ॥ ५१ ॥

(४) उद्धुध्यस्वेति मन्त्रस्य परमेष्ठी अपिः स्मृतः । त्रिष्टुप् छन्दो देवतात्र बुधोऽभीष्टार्थमिच्छये ॥ ५२ ॥
विनियोगः ममारुहान् उद्धुध्यन्म ततः परम् । अग्ने प्रतीति तन्पश्चाज्जागृहि तं हृदि स्मृतम् ॥ ५३ ॥
इष्टापूर्ते शिरः प्रोक्तं संसृजेयामयं च तु । शिखा अग्निं मधस्ये तु कवचाय हृमीरयेत् ॥ ५४ ॥
अधुत्तराग्निं निश्चेदेवा नेत्रमत्र उदाहृतः । ततोऽस्त्रे च प्रविन्यसेद् यज्ञमानश्च मीदत ॥ ५५ ॥
एवं षडङ्गं विन्यस्य षडन्यामं समाचरेत् । उद्धुध्यस्वेति शिरसि अग्रे प्रति ललाटके ॥ ५६ ॥
जागृहि तं मुखे चैवमिष्टापूर्ते हृदि स्मृतम् । संसृजेयामयं चेति नामावस्तिस्ततः परम् ॥ ५७ ॥
सयस्ये इति कट्यां चै अधुत्तेति ततः परम् । रस्तिन् ऊर्वोस्ततो विश्वे देवा इति च जातुनोः ॥ ५८ ॥
गुल्फयोर्यजमानश्च पादयोः मीदतेति च । एवं न्यामविधिं कृत्वा ध्यायेद् देवमनन्यधीः ॥ ५९ ॥

पीताम्बरः पीतवपुः किरीटी चतुर्भुजो दण्डधरश्च सौम्यः ।

मिहस्थितश्चन्द्रमुतो हरिप्रियः सदा मम स्पाद्वरदस्तु सौम्यः ॥ ६० ॥

एवं ध्यात्वा स्वपुरतः पूजामण्डलमालिखेत् । वाणाकारं लिखेन्मध्ये बहिः पद्कोणमालिखेत् ॥ ६१ ॥
बहिरष्टदलं पत्रं तद्बहिर्भूपुरं लिखेत् । मध्ये बुधं समावाह्य पूजयेदुपचारकैः ॥ ६२ ॥
पद्कोणे तु षडङ्गानि पत्रं गुर्वादिकान् यजेत् । भूपुरं लोकपालांश्च बहिर्वज्रादिकान् यजेत् ॥ ६३ ॥
एवं यः पूजयेद्भक्त्या बुधं भौमसुतं बुधः । ग्रहपीडां विजित्याशु सर्वान् कामानवाप्नुयात् ॥ ६४ ॥
अरोगी दीर्घजीवी च पुत्रवान् धनवान् सुखी । अन्ते सष्टतिमाप्नोति यत्र देवो महेश्वरः ॥ ६५ ॥

(५) बृहस्पते अतीत्यस्य अष्टिर्गुत्समदः स्मृतः । त्रिष्टुप् छन्दो देवता च बृहस्पतिरुदाहृतः ॥ ६६ ॥
इष्टकार्मार्थमिच्छयि विनियोगः प्रकीर्तितः । बृहस्पते अति यदप्यो हृदि प्रतिविन्यसेत् ॥ ६७ ॥
ततश्चाहार्दं धुमदिति शिरः प्रोक्तं विभाति च । क्रतुमच्च शिखा प्रोक्ता जनेषु कवचं मतम् ॥ ६८ ॥
यद्दीदयश्चवसर्तप्राज्ञा इति नेत्रके । तदस्मासु त्रिविणमिति धेदि चित्रं तदस्त्रकम् ॥ ६९ ॥

पङ्कजमेवं विन्दस्य पदन्यासमथाचरेत् । बृहस्पते इति शिरसि अति यदर्थो ललाटे ॥ ७० ॥
 अर्हाद्युमदिति मुखे विभाति क्रतुमद् हृदि । जनेषु नामो यद्दीदित् कर्त्यां शयमर्तं च ॥ ७१ ॥
 प्रजात तदिति चोर्वोः अस्मासु द्रविण तथा । आन्योर्वेहि तथा गुणके चित्र चेति च पादयोः ॥ ७२ ॥
 एव न्यासविधिं कृता ध्यायेद् देवमनन्यधीः । ॥ ७३ ॥

पीताम्बरः पीतवपुः किरीटी चतुर्भुजो देवगुरुः प्रशान्तः ।

तथाचसूत्रं च कमण्डलुं चामीटं च विभ्रद्वरदोऽस्तु मङ्गम् ॥ ७३ ॥

एवं ध्याता स्वपुत्रतो मण्डलं बिलिखेत् सुधीः । चतुरस्रं तथा दीर्घं बहिः पद्कोणमालिखेत् ॥ ७४ ॥
 तद्बहिर्वसुपत्राद्यं बहिर्भूषिणमालिखेत् । मध्ये देवं समावाह्य पूजयेदुपचारकैः ॥ ७५ ॥
 पद्कोणे तु पङ्कजानि शुक्रादीन् वसुपत्रके । भूपुरे लोकपालाश्च वज्रादींस्तद्बहिर्वजेत् ॥ ७६ ॥
 पूर्ववन्मन्त्रमाजप्य स्तुता नृता विसर्जयेत् । एवं यः पूजयेद्भक्त्या सर्वान् कामानवाप्नुयात् ॥ ७७ ॥
 अरोगी दीर्घजीवी च पुत्रवान् धनवान् सुखी । अन्ते सद्गतिमाप्नोति यत्र देवः सनातनः ॥ ७८ ॥
 (६) अन्नात्परिभुत इति मन्त्रस्य अर्पयः स्मृताः । प्रजापत्यश्विनौ चैव सरस्वती तथैव च ॥ ७९ ॥
 इन्द्रश्चातिजगती च चन्द्रः शुक्रोऽत्र देवता । इष्टकामार्थसिद्ध्यर्थं विनियोगः प्रकीर्तितः ॥ ८० ॥
 अन्नात्परिभुतो हृदि रसं ब्रह्म तथैव च । एषा व्यापिबन्धिरश्चैव चतुरं पयस्तथा शिरसा ॥ ८१ ॥
 सोम प्रजापतिर्वैश्वदेवेन मत्स्यमिन्द्रियम् । नेत्रं विपातं शुक्रं चाप्यन्धसेत्यस्त्रमीरितम् ॥ ८२ ॥
 इन्द्रसेति च तत्पश्चात् पदन्यासमथाचरेत् । अन्नात्परिभुतः शिरो रसं ब्रह्मणेति ललाटके ॥ ८३ ॥
 व्यापिबन्ध चतुरं मुखं चैव पयः सोमं हृदि स्मृतम् । प्रजापतिर्नाभिदेशे अन्तेन सत्यमित्यपि ॥ ८४ ॥
 इन्द्रियं कटिदेशे विपानं गुह्यप्रदेशके । शुक्रं वृणयोरन्ध्रम इत्युर्वोस्तथैव च ॥ ८५ ॥
 इन्द्रसेन्द्रियमिदं पय इत्येव जानुनोः । ततोऽमृतं मधु पदोः पदन्यास उदाहृतः ॥ ८६ ॥

श्वताम्बरः श्वेतवपुः किरीटी चतुर्भुजो दैत्यगुरुः प्रशान्तः ।

तथाचसूत्रं च कमण्डलुं च दण्डं च विभ्रद्वरदोऽस्तु मङ्गम् ॥ ८७ ॥

एव शुक्रं चिरं ध्याता पूजामण्डलमालिखेत् । पञ्चकोणं लिखेदादौ पद्कोणं वसुपत्रकम् ॥ ८८ ॥
 भूपुरं तद्बहिर्लेख्यं चतुर्द्वारोपशोभितम् । मध्ये देवं समावाह्य पूजयेदुपचारकैः ॥ ८९ ॥
 पद्कोणे तु पङ्कजानि शन्यादीन् वसुपत्रके । भूपुरे लोकपालाश्च वज्रादींस्तद्बहिर्वजेत् ॥ ९० ॥
 आयन्मन्त्रं जपित्वा तु स्तुत्वा नत्वा विसर्जयेत् । एवं यः पूजयेद्भक्त्या सर्वान् कामानवाप्नुयात् ॥ ९१ ॥
 अरोगी दीर्घजीवी च पुत्रवान् धनवान् सुखी । अन्ते सद्गतिमाप्नोति यत्र देवः सनातनः ॥ ९२ ॥
 (७) शन्नो देवीति मन्त्रस्य दध्याहार्यवेष अर्पिः । गायत्री चन्द्र आख्यात देवता गतिर्गौरितः ॥ ९३ ॥
 इष्टकामार्थसिद्ध्यर्थं विनियोगः प्रकीर्तितः । शन्नो देवीति हृदयं रमिष्ये शिरः स्मृतम् ॥ ९४ ॥

आपो भवन्त्विति शिरसा पीतये कनचं मतम् । शं योरभि च नेत्रं स्वादपि स्रवन्तु नस्तथा ॥६५॥
अस्त्रमिति पङ्क्तानि पदन्यासं ममाचरेत् । शत्रुः शिरसि देवीश्च ललाटेऽभिष्टये मुखे ॥६६॥
आपो भवन्त्विति नाम्ना पीतये कटिदेशके । शं योस्त्वोरभि जान्वाः स्रवन्तु न इति पदोः ॥६७॥

नीलाम्बरः शूलधरः किरीटी शृङ्गस्थितस्त्रामकरो धनुष्मान् ।

चतुर्भुजः सूर्यसुतोऽग्रशान्तः सदास्तु मङ्गं वरदोऽल्पगामी ॥ ६८ ॥

एवं ध्यात्वा स्वपुरतः पूजामण्डलमालिखेत् । लिखेद्देवं धनुराकारं पङ्कोणं तद्बहिर्न्यसेत् ॥६९॥
बहिरष्टदलं पद्मं तद्बहिर्भूपुरं न्यसेत् । मध्ये देवं समावाह्य पूजयेदुपचारकैः ॥ १०० ॥
पङ्कोणेषु पङ्क्तानि मध्ये राह्यादिकान्यजेत् । भूपुरे लोकपालांश्च तद्बहिर्हतिपूजनम् ॥ १०१ ॥
एवं यः पूजयेद्भवत्या सर्वान् कामानवाप्नुयात् । अरोगी दीर्घजीवी च पुत्रवान् धनवान् सुखी ॥१०२॥
ग्रहपीडां विजित्याशु सर्वसौख्यममन्वितः । अन्ते सद्गतिमाप्नोति यत्र देवः सनातनः ॥१०३॥
(८) कया न इति मन्त्रस्य वापदेव श्रुतिः स्मृतः । गायत्री च्छन्द आख्यातं देवता राहुरीरितः ॥१०४॥
कया नो हृदयं चित्र आश्रुवद् शिर ईरितम् । ऊर्ता सदावृधः शिखा सखा कवचमीरितम् ॥ १०५ ॥
कया नेत्रं तथास्त्रं च ततः शचिष्ठया धृता । पङ्क्तमेवं विन्यस्य पदन्याममयाचरेत् ॥ १०६ ॥
कया शिरसि नो भाले चित्र इत्यास्यदेशके । आश्रुवद् हृदये ऊर्ता नामौ कयां सदावृधः ॥१०७॥
सखा ऊर्वोः कया जान्वागुर्गुणयोश्च शचिष्ठया । धृतेति पादयोर्न्यस्य ध्यानं कुर्यात् समाहितः ॥१०८॥

नीलाम्बरो नीलवपुः किरीटी करालवक्त्रः करबालशूली ।

चतुर्भुजश्चक्रधरश्च राहुः सिंहासनस्यो वरदोऽस्तु मङ्गम् ॥ १०९ ॥

एवं ध्यात्वा स्वपुरतो मण्डलं तु समालिखेत् । शूर्पाकारं लिखेन्मध्ये बहिः पङ्कोणमालिखेत् ॥११०॥
तद्बहिर्वसुपत्रान्नं तद्बहिर्भूपुरं लिखेत् । मध्ये देवं समावाह्य पूजयेदुपचारकैः ॥ १११ ॥
पङ्कोणेषु पङ्क्तानि पद्मे केत्वादिकान् ग्रहान् । भूपुरे लोकपालांश्च वज्रादीनि ततो बहिः ॥११२॥
एवं यः पूजयेद्भवत्या सर्वान् कामानवाप्नुयात् । ग्रहपीडां विजित्याशु दीर्घमायुरवाप्नुयात् ॥११३॥
अरोगी दीर्घजीवी च पुत्रवान् धनवान् सुखी । अन्ते सद्गतिमाप्नोति यत्र देवः सनातनः ॥११४॥
(९) केतुं कृण्वन्निति मनोर्मधुच्छन्दा इति स्मृतः । गायत्री च्छन्द आख्यातं देवता केतुरीरितः ॥११५॥
सर्वाभीष्टार्थसिद्ध्यर्थं विनियोगः प्रकीर्तितः । केतुं कृण्वन्निति ह्यङ्केतवे शिर ईरितम् ॥ ११६ ॥
पेशो मर्या शिखा भोक्ता वर्म भोक्त्रमपेशसे । समुपदभिरिति नेत्रमजायथा इत्यस्त्रकम् ॥ ११७ ॥
पङ्क्तमेवं विन्यस्य पदन्यासं समाचरेत् । केतुं शिरसि कृण्वंश्च ललाटेऽङ्केतवे मुखे ॥ ११८ ॥
पेशो हृदि च मर्या चापेशसे कटिदेशके । समूर्वाश्च उपदभ्य जान्वाश्चाजायथाः पदोः ॥११९॥

धूम्रो द्विराहुर्वरदो गदाधरो मुधामनस्यो विकृताननश्च ।

किरीटकेयूरविभूषितो यः स चास्तु मे केतुगणः प्रशान्त्य ॥ १२० ॥

इति ध्यात्वा स्तुपुरतो मण्डले विलिखेत् सुधीः । प्राग्मन्मण्डलमालिख्य ध्वजं मध्ये समालिखेत् ॥ १२१ ॥

पूजनादिविसर्गान्तं पूर्ववच्च समापयेत् । आदित्याद्या दले पूज्या अन्यत् सर्वं च पूर्ववत् ॥ १२२ ॥

यो भवत्या पूजयेद् देवं सर्वान् कामान्नाप्नुयात् । ग्रहीडां विजित्याशु नीरोगी सुप्तमेधते ॥ १२३ ॥

पुत्रवान् धनवाधैव जायते भुवि साननः । अन्ते मद्गतिमाप्नोति यत्र देवो महेश्वरः ॥ १२४ ॥

इति । अथैतेषामाकृष्टेनेत्यादिस्त्र्यांदिनयग्रहमन्त्राणां प्रयोगविधिर्लिख्यते-तत्र प्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि हिरण्यस्नपनप्रयत्ने नमः । मुखे त्रिपुण्ड्रदले नमः । हृदये श्रीस्त्र्यां देवतायै नमः । इति विन्यस्य मन्त्रेष्टकाम्यार्थं विनियोग इति कृताञ्जलिदण्ड्या, उंभुंभुं स्त्र. आरूपेण हृदयाय नमः । एवं रजसा शिरसे स्वाहा । वर्तमानो निवेशयन् शिराः । अमृतं मर्त्यं च कवचाय० । हिरण्ययेन सविता रथेन नेत्रत्र० । आदेवो याति भुवनानि पश्यन् अस्त्राय० । एवमहङ्गादिकरतलान्तं करयोर्नि-
व्यस्य हृदयादिपङ्क्त्येव न्यसेत् । तत आकृष्टेन शिरसि । रजसा तलटे । वर्तमानो निवेशयन्मुखे । अमृतं हृदये । मर्त्यं च नाभां । हिरण्ययेन कट्या । सविता जङ्घयो । रथेन ऊर्ध्वं । आदेवो याति जाम्बो । भुवनानि पश्यन् पादयो । इति विन्यस्य ध्यानभ्रान्तपूजान्ते स्वर्णादिपङ्के कुङ्कुमादिना वृत्तगर्भे पङ्क्तौ तदुपरि वृत्त तदुपर्यष्टले तदुपरि वृत्त तदुपरि सूपुर चतुर्द्वारोपशोभितमिति पूजायाम् धिलिख्य, स्वपुस्तं संस्थाप्याभ्यर्च्यार्ध्यादिस्थापनापात्मपूजान्ते मन्त्राकादिपरतत्त्वान्तं पीठमभ्यर्च्य जयादिपीठशक्ती समभ्यर्च्य, ह्रींसर्वशक्तिमलासनाय नमः, इति समस्तं पीठं संपूज्य मूलेन मूर्तिं पङ्क्तिद्वये मध्ये सूर्य-
मावाहयेत् । यथा-किरीटिन पद्मान्न पद्मकरं पद्मगर्भसमाकृतिं सप्ताब्धं द्विभुजं कलिहृदयं काश्यपस-
गोत्रं विश्वामित्राचार्यं त्रिपुण्ड्रदलं रत्नाम्बरधरं रत्नाभरणभूषितं रत्नगन्धानुलेपितं रत्नजङ्घत्रयपताकिनं मुकु-
टपद्ममणिभूषितमागच्छ इष्ट मेघं भद्रक्षिणोऽर्चुर्वाणं प्रहमण्डले श्रविष्मधीधेवतामिसहितं प्रत्याधिदेवतेभ्यस्त-
द्वितं रत्नवृत्तमगदने पूर्वमुखमावाहयामि, इत्यावाद्यावाहनादिमुद्रा प्रदर्श्य, उंभुंभुं स्त्र. श्रीस्त्र्यां नम इति मन्त्रेण पीठशोपचारपूजा कुर्यात् । तत्रासनादिपुष्पोपचारागते पङ्क्तौ पङ्क्त्यानि प्राप्यत् संपूज्य, अष्टपत्रेषु देवाप्रादिप्रादुक्षिणेन-सोमाय नमः । भोमाय० । बुधाय० । बृहस्पतये० । शुक्राय० । शनै-
श्चराय० । राहवे० । केतुगणेश्यो नमः । इति संपूज्य, चतुरस्रे लोकपालांस्तदावुधानि च संपूज्य पुनर्पूर्वदीपादिकं निजैव, मूलमन्त्रं यथाशक्ति जपित्वा जपं समर्थं स्तान्नं पठेत् । श्रीसूर्य उवाच

साधु साम्न महाबाहो शृणु जाम्बवतीसुत । अपञ्चाममहत्त्रेण पठस्वेमं स्तवं शुभम् ॥ १ ॥

यानि नामानि गुह्यानि पवित्राणि शुभानि च । तानि ते कथयिष्यामि मयन्नादवधारय ॥ २ ॥

विकर्तनो विवस्त्राश्च मार्तण्डो भास्करो रविः । लोकप्रकाशकः श्रीमान् लोकचतुर्ग्रहेश्वरः ॥ ३ ॥

लोकमावीं त्रिलोकेशः कर्ता हर्ता रजिग्रहः । तैपतः परमशैव शुचिः सप्ताश्ववाहनः ॥ ४ ॥

शुभदः कामदः पूण्यो वरेण्यो लोकपावनः । सुभयो निर्मगो मानुः शुभाशुभनिर्दर्शनः ॥ ५ ॥

गभस्तिहर्तवो ब्रह्मण्यः सर्वदेवनमस्कृतः । एवं त्रिशन्नामधेयः स्तव इष्टः सदा यम ॥ ६ ॥

१ 'तद्विदह' न पाठः । २ 'पतन' स पाठः । ३ 'हट' न पाठः ।

आरोग्यश्रीकरश्चैव कुलवृद्धियशस्करः । य एतेन महापादो मध्याह्नात्ममयोदिते ॥ ७ ॥
 स्तौति मां प्रयतो भूता सर्वपापैः प्रमुच्यते । मानसं वाचिकं वापि कर्मजं वापि दृष्टकृतम् ॥ ८ ॥
 एष जाप्यश्च होम्यश्च मन्त्र्योपासनयोस्तथा । धूपमन्त्रोऽर्घ्यमन्त्रश्च त्रिलोकमन्त्रश्च यः ॥ ९ ॥
 अन्नप्रदाने स्नाने च ग्रणिपाते प्रदक्षिणे । पूजितोऽयं महामन्त्रः सर्वकर्मणि माधुर्यः ॥ १० ॥
 एवमुक्त्वा तु भगवान् भास्करो जगदीश्वरः । आमन्त्र्य कृष्णतनयं तत्रैवान्तर्धीयन् ॥ ११ ॥
 साम्योऽपि स्ववराजं च श्रुत्वा सप्ताश्ववाहनात् । श्रीतात्मा विजयी श्रीमान् तस्माद्रोगान् प्रमुञ्चयन् ॥ १२ ॥
 पुत्रान् पौत्रान् धनं कामांलभते नात्र संशयः । सर्वशत्रून् निहन्त्याशु नौटारमिव भास्करः ॥ १३ ॥
 इति हरिसुतारोगध्वंसनं स्तोत्रमेतत् पठति यदि मयत्प्रातस्तस्याय नित्यम् ।
 न भवति गतरोगः सर्वसंपत्तिर्वापस्तपनमद्भुततेजाः सूर्यलोकं प्रयाति ॥ १४ ॥

इति सूर्यस्तोत्रम् ॥

अथ चन्द्रमन्त्रप्रयोगः—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यामान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि गोतमाय
 ऋषये नमः । मुखे त्रिदक्षन्ने नमः । हृदये श्रीसोमाय देवतायै नमः । इति त्रिन्वस्य प्राग्गतिनिर्णो-
 गमुत्त्वा, व्याहृतित्रयपूर्वकं सर्वत्र इमं देवा असपत्नं सुवर्ष्यं हृदयाय नमः । महते क्षत्राय शिरसे ॥
 महते ज्यैष्ठ्याय शिखायै ॥ महते जानराज्याय कर्त्राय ॥ इमममुष्य पुत्रं नेत्रत्र ॥ अस्यै विगे अत्रा ॥
 इति वरपङ्कन्यासं विधाय, इमं देवा शिरसि । असपत्नं ललाटे । सुवर्ष्यं मुखे । महते क्षत्राय हृदये ।
 महते ज्यैष्ठ्याय ऊर्ध्वे । महते जानराज्याय जान्धोः । इमममुष्य पुत्रं गुल्फयो । अस्यै विगे पादयो ।
 इति त्रिन्वस्य, ध्यानमानसपूजान्ते स्वर्णादिषट् कुङ्कुमादिना चतुरश्रगर्भं पदकोणं तदुपरि वृत्तं तल्लक्षणमध्वरं
 तदुपरि वृत्तं तदुपरि भूपुरं चतुर्द्वारोपशोभितं पूजामण्डलं विलिख्य, पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्यार्च्यार्चिस्थाप-
 नाद्यात्मपूजान्ते प्राग्वत् पीठं संपूज्य, मध्ये मूलेन मूर्तिं पठित्वैव तत्र सोममायाहयेत् । यथा—किरीटिनं
 श्वेताम्बरधरं दशाश्वं श्वेतभूषणं पाशपाणिं द्विबाहुं घनायुदेशजमग्निगोत्रमाग्नेयार्पमनुषुवृन्दसं श्वेताम्बरभू-
 पितं श्वेतगन्धानुलेपनं श्वेतध्वजच्छत्रपनाकिनं मुकुटकेयूरमणिभूषितमाग्राय रथं दिव्यं मेरुं प्रदक्षिणीकुर्यात्
 प्रहमण्डले प्रविष्टमग्निदेवता (वरुण) सहितं प्रत्यभिदेवतोमामहितं चतुरश्रमण्डले प्रत्यङ्मुखं सोममायाह-
 यामि, इत्यावाद्यावाहनादिमुद्राः प्रदर्श्य, प्राग्वन् षोडशोपचारपूजां कुर्यात् । तत्रासनादिपुष्पोपचारान्ते
 प्राग्वत् पदकोणे पङ्कजानि, पत्रेषु पूर्वादिभौमाद्यष्टौ प्रहान्, चतुरस्रे लोकपालास्नहादौ यज्ञाघायाधानि च
 प्राग्वत् संपूज्य धूपदीपादिजपान्तं कर्म समाप्य स्तोत्रं पठेत् ।

सोमो हिमांशुः सर्वात्मा सर्वज्ञोऽयं दयानिधिः । श्रीप्राताय्यविसंभूत ओषधीशो निशाकरः ॥ ११ ॥
 दुग्धान्विघ्नन्दनश्चन्द्रः कुमुदासः कलानिधिः । इन्दुर्जैवात्रिको नक्षत्रेशश्च मृगलाञ्छनः ॥ २ ॥
 द्विजराजो विभुः श्रीमान् महादेवप्रियङ्करः । अमृतात्मा मनोजातश्चन्द्रमाश्च शुभाकरः ॥ ३ ॥
 पञ्चविंशतिनामानि प्रातस्तस्याय यः पठेत् । आपुरारोग्यमैश्वर्यं लभते नात्र संशयः ॥ ४ ॥
 विपरीतोऽपि शुभ्रांशुः शीतस्तस्य सदा भवेत् । महादेव जातिमल्लीपुष्पगोधीरमभिर्न ॥ ५ ॥

सोम सौम्यो भवास्माकं सर्वदा ते नमो नमः ।

इति चन्द्रस्तोत्रम् ।

अथ भौममन्त्रप्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि विरूपा-
क्षाय ऋण्ये नमः । मुखे शायशीच्छन्दसे नमः । हृदये श्रीमौमाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य प्राग्बद्धि-
नियोगमुक्त्वा, अग्निर्मूर्धा हृदयाय नमः । दिवाः ककुत् शिरसे० । पति पृथिव्या अय शिसायै० । अर्पा
कक्षत्राय० । रेतसि नेत्रत्र० । जिवति अन्त्राय० । इति करपङ्कन्यास विधाय, अग्नि शिरसि । मूर्ध्ना
ललाटे । दिव मुखे । ककुत् हृदये । पतिर्नाभौ । पृथिव्या कक्षाय । अयं ऊर्ध्वे । अर्पां जान्यो ।
रेतसि गुरुफ्यो । जिवति पादयो । इति विन्यस्य, प्यानमानसपूजान्ते स्वर्णादिपट्टं कुङ्कुमादिना त्रिको-
णपट्टकोणाष्टदलभूपुरात्मकं पूजायन्त्रं विलिप्य, पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्यार्च्यादिस्थापनाद्यात्मपूजान्ते मण्डूकादि-
परतत्त्वान्त पीठ संपूज्य, मूलेन मूर्तिं परिकल्प्य तत्र भौममावाहयेत् । यथा—किरीटिनं रत्नमाख्याम्बरधरं रत्न-
शलगदाधरं चतुर्भुजं भ्रमरगमनमवन्तिदेशोद्भवं चास्त्रिप्रभोजं जमदग्न्यार्षं जगतीच्छन्दसं रत्नाम्बरधरं रत्नामर-
णभूषितं रत्नमाख्यानुलेपनं रत्नचक्रधरजपताकिनं मुकुटकेयूष्मणिभूषितमावृष्टं रथं दिव्यं मेघं प्रदीपैर्णीकु-
र्वाणं प्रहमण्डले प्रविष्टमधिदेवताभूमिसहितं प्रत्यधिदेवताहृन्वसहितं त्रिकोणरत्नमण्डले दक्षिणमुखमङ्गारक-
प्रायाह्वयामि, इत्याद्याद्याह्वानादिमुद्रा प्रदर्श्य, प्राग्यदासनादिपुष्पोपचारान्ते पट्टकोणे पङ्कजानि, एतेषु
पूर्वादिपुष्पाद्यैः प्रहास्यरुक्ते लोकपालास्तथायुदानि च संपूज्य, धूपदीपादिजपान्तं कर्म समाप्य स्त्रोत्रं पठेत् ।

मङ्गलो भूमिपुत्रश्च धृष्टहर्ता धनप्रदः । स्थिरामनो महाकायः सर्वकर्मावयोरुक्तः ॥ १ ॥

लोहितो लोहिताङ्गश्च सामगाना कृपाकरः । धरात्मजः कुजो भौमो भूतिदो भूतिदायकः ॥ २ ॥

अङ्गारको यमश्चैव सर्वरोगापहारकः । सृष्टिकर्तापहर्ता च सर्वकामफलप्रदः ॥ ३ ॥

एतानि कुजनामानि प्रातस्तयाय यः पठेत् । आपुरारोग्यमैश्वर्यं लभते नात्र संशयः ॥ ४ ॥

यः शृणोति कुजस्तोत्रं विर जीयात् स मानवः । गोसहस्रफलं तस्य विष्णुर्वचनपत्रवीत् ॥ ५ ॥

भौमपीडा विजित्याशु ग्रहपीडाश्च दारुणाः । भौमप्रसादादिष्टं स्यात् सत्य सत्य न संशयः ॥ ६ ॥

कुज कुप्रभवो नित्यं मङ्गल्यः परिपठ्यसे । अमङ्गलं निहत्याशु सर्वदा यच्छ मङ्गलम् ॥ ७ ॥

इति भौमस्तोत्रम् ॥

अथ बुधमन्त्रप्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि परमेष्ठिने
ऋण्ये नमः । मुखे त्रिष्टुप्छन्दसे नमः । हृदये श्रीबुधाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य प्राग्बद्धिनियो-
गमुक्त्वा, उद्वुध्यस्वाग्ने प्रति जागृहि त्वं हृदयाय नमः । इष्टापूते शिरसे० । सख्येयथामय च शिखा० ।
अस्मिन्सधस्थे कक्षाय० । अशुत्तरस्मिन्विश्वेदेवा नेत्रत्र० । यजमानश्च सौदत अस्त्राय० । इति करपङ्क-
न्यासं विधाय, उद्वुध्यस्य शिरसि । अग्ने प्रति ललाटे । जागृहि त्वं मुखे । इष्टापूते हृदये । संख्ये-
यथामय च नाभौ । अस्मिन्सधस्थे कक्षाय । अशुत्तरस्मिन् ऊर्ध्वे । विश्वेदेवा जान्यो । यजमानश्च गुरुफ्यो ।
सौदत पादयो । इति विन्यस्य, प्यानदिमानसपूजान्ते स्वर्णादिपट्टं कुङ्कुमादिना बाष्पाकारमण्डलगर्भपट्टको-
णाष्टदलभूपुरात्मकं मण्डलं विलिप्याभ्यर्च्यार्च्यादिस्थापनाद्यात्मपूजान्ते प्राग्बत् पीठपूजा विधाय, मध्ये

मूलेन मूर्तिं परिकल्प्य धुधमायादयेत् । यथा—किरीटिनं पीतमाल्याम्बरधरं पीतगण्डर्पिकारस्तमद्युतिं खड्गचर्मगदापाणिं सिंहस्थं वरदं भगवदेशजं अग्निगोत्रं भरद्वाजार्थं बृहतीन्त्रन्त्रं पीताम्बरधरं पीताम्बर-
भूषितं पीतगन्धानुलेपनं पीतच्छत्रध्वजपताकिनं मुकुटकेयूरमणिभूषितमारुह्य रथं मेरुं प्रदक्षिणीकुर्वाणं प्रहमण्डले प्रविष्टमधिदेवताविष्णुमहितं प्रत्यधिदेवताविष्णुमहितं चापाकारमण्डले दक्षिणामुगं धुधमाया-
हयामि, इत्यावाहा, आवाहनादिमुद्राः प्रदर्श्य, प्राग्गवान्नपूजादिपुण्योपचारान्ते पदलोके तु पङ्क्तानि,
अष्टदलेषु प्राग्ग्द् बृहत्स्पत्याद्यष्टौ ग्रहान्, चतुरस्रे लोकापालान्तदायुधानि च संपूज्य, धूपदीपादिजपान्तं
कर्म समाप्य स्तोत्रं पठेत् ।

प्रियद्रुकलिकारयामः पीतवर्णमहाद्युतिः । बोधनः शशिपुत्रश्च मौम्यः मौम्यग्रहो बुधः ॥ १ ॥
परतन्त्रः स्वतन्त्रश्च भगवान् भङ्गवत्सलः । हरिप्रियश्च सिंहस्यो बुद्धिमान् बुद्धिर्वर्धनः ॥ २ ॥
खड्गचर्मगदापाणिः पीतभूषणभूषितः । विद्यावान् सात्त्विकः शुद्धो निर्मलज्ञानदायकः ॥ ३ ॥
विश्वात्मा विश्वयोनिश्च विश्वो विश्वैकवन्दितः । पञ्चविंशतिनामानि प्रातस्तथाय यः पठेत् ॥ ४ ॥
आपुरारोग्यमैश्वर्यं ज्ञानं वित्तं महद्यजः । लभते नात्र मन्देहो ग्रहपीडाविवर्जितः ॥ ५ ॥
इति धुधस्तोत्रम् ।

अथ बृहत्स्पतिमन्त्रप्रयोगः—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपौडन्यासान्ते मूलेन प्राप्तायामन्त्रं कृत्वा, शिरसि
शुक्लमदाय ऋषये नमः, मुने विष्णुपुण्ड्रन्त्रे नमः । हृदये धीर्बृहस्पतये देवतायै नमः । इति विन्यस्य प्राग्-
द्विनियोगमुक्त्वा, बृहस्पते अति यदर्थो हृदयाय नमः । अर्हांद् शुभम् शिरसे० । विमाति क्रतुमत् शिगा-
य० । जनेषु कथन्वाय० । यद् दौर्द्यच्छेषस्तं प्रजात नेत्रत्र० । तदस्मासु द्रविणं घेहि चित्रं अग्ना० । इति कर-
पङ्क्त्यान्तं विधाय, बृहस्पते शिरसि । अतियदर्थो ललाटे । अर्हांद् शुभम् मुखे । विमाति क्रतुमद् हृदि ।
जनेषु नामौ । यद् दौर्द्यत् कर्त्तव्यं । शयस्तं प्रजात तत् ऊर्ध्वं । अस्मासु जाम्बोः । द्रविणं गुल्फयो ।
घेहि चित्रं पादयोः । इति विन्यस्य, ध्याननानसपूजान्ते स्वर्णादिपट्टे कुङ्कुमादिना दौर्द्यवतुल्यगर्भपट्टको-
पाष्टदलभूपुरात्मकं यन्त्रं विलिप्य, पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्य अर्घ्यादिस्थापनध्यानमानसपूजान्ते प्राग्ग्द्
पीठपूजा विधाय, मूर्तिं मूलेन परिकल्प्यावाहयेत् । यथा—किरीटिनं पीतमाल्याम्बरधरं दण्डधरदसाक्षसूत्र-
कमण्डलुधरं सिन्धुदेशोद्भवं आङ्गिरसगोत्रं घसिष्ठार्थमनुष्टुप्छन्दसं पीताम्बरधरं पीताम्बरभूषितं पीत-
गन्धानुलेपनं पीतच्छत्रध्वजपताकिनं मुकुटकेयूरमणिभूषितमारुह्य रथं दिव्यं मेरुं प्रदक्षिणीकुर्वाणं प्रहम-
ण्डले प्रविष्टमधिदेवतेन्द्रसहितं प्रत्यधिदेवतामहसहितं पीतदीर्घवतुरस्त्रमण्डले उद्दह्मुषं गुरुमायाहयामि,
इत्यावाहायाहनादिमुद्राः प्रदर्श्य, आसनादिपङ्क्तपूजान्ते अष्टदलेषु पूर्वादिशुक्लाद्यष्टौ ग्रहान्, भूपुरे लोक-
पालान् बहिर्यज्ञाद्यायुधानि च संपूज्य, धूपदीपादिकं प्राग्ग्द् समाप्य स्तोत्रं पठेत् ।

बृहस्पतिः सुराचार्यो दयावान् शुभलक्षणः । लोकप्रियो गुरुः श्रीमान् सर्वज्ञः सर्वगो विशुः ॥ १ ॥
सर्वेशः सर्वदातुष्टः सर्वदः सर्वतोमुखः । अक्रोधनो मुनिश्रेष्ठो नीतिकर्ता जगत्पतिः ॥ २ ॥
विश्वात्मा विश्वकर्ता च विश्वयोनिरयोनिरजः । भूर्भुवःस्वःपिता चैव भर्ता जीवो महाबलः ॥ ३ ॥
पञ्चविंशतिनामानि पुण्यानि शुभदानि च । प्रातस्तथाय यो नित्यं कीर्तयेत् सुसमाहितः ॥ ४ ॥

अमीष्टफलदः श्रीमान्बहुमग्रह नमोऽस्तु ते । यः शृणोति गुणैः श्रोत्रं चिरं जीवेन्न मंगयः ॥५॥
नोमहसफल तस्य विष्णुर्चनमग्रवीनु । " " ॥

इति गुरुस्तोत्रम् ॥

अथ गुरुमन्त्रप्रयोग — तत्र प्रात इत्यादियोगपठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि प्रज्ञा-
पयस्विनमस्त्यनीन्द्रेय्यं ध्यापिष्यो नमः । मुखे अतिजगतीन् उन्दमे नमः । हृदये आंशुकाय देवतायै नमः ।
इति विन्यस्य प्राग्दक्षिणयोगमुच्यते, अथान्तरिक्षतः हृदयाय नमः । रश्मिं प्रतप्त्वा त्रयिपुत्रं शिखिम् ० । क्षीरं
पय शिखां ० । शोभं प्रज्ञापति कन्यायाम् ० । श्रुतेन सत्यामेन्द्रियं नेत्रम् ० । विपानं शुभमन्धस अग्रां ० ।
इति करपटङ्गन्यासं विधाय, अथान्तरिक्षतः शिरसि । रश्मिं प्रतप्त्वा ललाटे । व्यपिपन्तेत्रं मुखे । पयः
नोमं हृदये । प्रज्ञापति नाम्ना । श्रुतेन सत्यं रक्षा । इन्द्रियं विपानं गुह्यं । शुक्रं वृषणयो । अन्धस
ऊर्ध्वं । इन्द्रस्येन्द्रियं जान्यां । इदं पयः गुल्फयो । अमृतं मधु पादयो । इति विन्यस्य, ध्यानमा-
नसपूजान्ते स्पर्शादिपट्टे कुङ्कुमादिना पञ्चकोणमपट्टकोणाष्टदलभूपुरात्मकं पूजायन्त्रं मिलित्य, पुरतः
संस्थाप्याभ्यर्च्यार्चादिस्थापनाचारमपूजान्ते मण्डूकादिपट्टमन्त्रं संपूज्य, मूलेन मूर्तिं परिकल्प्य शुक्रमा-
वाहयेत् । यथा—किरीटिन श्वेतपङ्के चतुर्भुजं दण्डिन वरदं कार्यं मालामुत्ररुमण्डनं रीकटदेशजं मार्ग-
वसगोत्रं शान्तार्यं पङ्क्तिरुद्रस्य श्वेताम्बरधरं श्वेताम्बरभूषितं श्वेतवस्त्रानुलेपनं श्वेतचन्द्रचक्षुषताम्रकिर्णं
सुतटकेयूरमणिर्योमितमारुह्य रथं दिव्यं मेघं प्रदक्षिण्यकुचांश्च ब्रह्ममण्डलं प्रतिष्ठमभिधेयतेन्द्राणांमहितं प्रत्य-
घ्निदेवतेन्द्रसहितं पञ्चकोणमण्डले प्राहसुमं मगरज्जं शुभसागदयामीत्यावाह्यं आवाहनादिमुद्रां प्रदर्श्य,
आस्तमादिपुष्पोपचारान्ते पट्टकोणे पङ्क्तानि, दलेषु प्रागादिशुभ्याचरणं ब्रह्मन्, भुजूरु लोकपालास्तदायुधानि
च संपूज्य, धूपदीपादिकं प्राग्बन्धुं समाप्य स्तोत्रं पठेत् ।

दैत्यमन्त्री दैर्यदर्शी उगता मार्गवः कविः । शुक्रो मधुर्भुगुसुतश्चान्यजिदं दैत्यपूजितः ॥ १ ॥

श्वेतोऽर्मपहली काप्यो निधिर्मास्रगमस्तथा । मरुतः सर्वदः श्रीमान् नीतिज्ञो रक्षमा विदुः ॥ २ ॥

त्रियकर्ता च विश्वान्मा दैत्याचार्यः प्रतापवान् । चतुर्विंशतिनामानि प्राणरक्षाय यः पठेत् ॥ ३ ॥

आयुसारोग्यमक्षय्यं लभते नात्र संशयः । प्रतिशुक्रो न तस्यास्ति सर्वमोक्षायमागमेत् ॥ ४ ॥

दैत्यमात्रिनं महाप्रात्रं सर्वाभिरुग्ममस्कृत । अमीष्टफलदं श्रीमन् दैत्यग्रहं नमोऽस्तु ते ॥ ५ ॥

इति गुरुस्तोत्रम् ॥

अथ शनिमन्त्रप्रयोग — तत्र प्रात इत्यादियोगपठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि दध्य-
दायैर्याय श्रुये नमः । मुखे वायवीचन्द्रमसे नमः । हृदये शनैश्चाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य
प्राग्दक्षिणयोगमुच्यते शोभो देवी हृदयाय नमः । अमीष्टयं शिरसे ० । आपो मयन्तु शिखां ० । धीतये
कन्यायाम् ० । शयोर्यमि नेत्रम् ० । अग्रन्तु न अग्रां ० । पयः करपटङ्गन्यासं विधाय, शयः शिरसि । देवी
ललाटे । अमिष्टये मुखे । आपो मयन्तु नाम्ना । धीतये रक्षा । शोभो ऊर्ध्वं ० । अग्निं जान्यां । अग्रन्तु
न पादयो । इति विन्यस्य, ध्यानमिदमात्मपूजान्ते स्पर्शादिपट्टे कुङ्कुमादिना चतुराक्षरार्णमं पट्टकोणाष्ट-
दलभूपुरात्मकं पूजायन्त्रं मिलित्य, पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्यार्चादिस्थापनाचारमपूजान्ते मण्डूकादिपट्टमन्त्रं

संपूज्य, मूलेन मूर्तिं परिकल्प्यावाहयेत् । यथा—किरीटिनमिन्द्रनीलसमयुतिं शूलधरं वरदं शृङ्गनाहनं सखा-
णशालसनधरं सौराष्ट्रदेशजं काश्यपसगोत्रं भृङ्गार्यं गायत्रीच्छन्दसं कृष्णाम्बरधरं कृष्णाम्बरभूषितं कृष्णग-
न्धानुलेपनं कृष्णच्छत्रध्वजपताकिनं मुकुटकेयूरमणिशोभितमारुह्य रथं दिव्यं मेरुं प्रदक्षिणीकुर्वाणं प्रहमण्डले
प्रविष्टमधिदेवताप्रजापतिमदितं प्रत्यधिदेवतायमसहितं कृष्णधनुर्मण्डले प्रादुम्ब शनैश्चरमावाहयामीत्यावा-
ह, आवाहनादिमुद्रा प्रदश्यं, आसनादिपुष्पोपचारान्ते पदकोणे पङ्कजानि श्रद्धाले पूजयित्वा रात्र्याद्यष्टौ प्रह्वान्
भूपुरे लोकापालास्तदायुधानि च संपूज्य, धृषदीपादिसर्वं प्राग्वत् समाप्य स्तोत्र पठेत्—

क्रूरावलोकनवशाद्भवन् नामोति यो ग्रहो ह्यः ।

तुष्टो धनकनकमुखं ददाति सोऽस्माञ्छनैश्चरः पातु ॥ १ ॥

यः पुनर्नष्टराज्याय नराय परितोषितः । स्वमे ददां निजं राज्यं स मे सारिः प्रमीदतु ॥ २ ॥

कोणं नीलाञ्जनप्रख्यं मन्दचेष्टाप्रसारिणम् । छायामार्वण्डसंभूतं नमस्यामि शनैश्चरम् ॥ ३ ॥

नमोऽर्कपुत्राय शनैश्चराय खड्गाय नीलोत्पलमेचकार्यं ।

शुक्ला रहस्यं भव कामदस्त्वं फलप्रदो मे भव खर्यपुत्र ॥ ४ ॥

नमोऽस्तु प्रेतराजाय कृष्णदेहाय वै नमः । शनैश्चराय क्रूराय शुद्धबुद्धिप्रदायिने ॥ ५ ॥

य एभिर्नामभिः स्तोति तस्य तृष्टिं ददात्यमां । तदीयं तु भयं तस्य खनेऽपि न भविष्यति ॥ ६ ॥

आवणे मामि मंजते शोभने शनिवासरे । लोहरूपं शनिं कृता स्नाप्यं पञ्चासृतेर्नवैः ॥ ७ ॥

पुष्परष्टविधैर्धूपैः फलैश्चैव विशेषतः । नामभिः पूजयेदेतैः क्रमेण ग्रहमक्षयम् ॥ ८ ॥

कोणस्थः पिङ्गलो बभ्रुः कृष्णो रौद्रोऽन्तर्को यमः । सारिः शनैश्चरो मन्दः पिप्पलादेन संस्तुतः ॥ ९ ॥

एतानि शनिनामानि प्रातरुत्थाय यः पठेत् । शनैश्चरकृता पीडा न भवेत् कदाचन ॥ १० ॥

इति शनैश्चरस्तोत्रम् ॥

अथ राहुमन्त्रप्रयोगः—तत्र प्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं विधाय, शिरसि वामदे-
हाय श्रुपये नमः । मुखे गायत्रीच्छन्दसे नमः । हृदये धीराहवे देवतायै नमः । इति त्रिन्वस्य विनियोगमु-
त्तया, कथा न. हृदयाय नमः । चित्र आभुवत् शिरसे स्थादा । ऊनी सदावृध. शिखायै० । सखा
कथचाय० । कथा नेत्रत्र० । शविष्ठया वृता अस्त्राय० । एवं करपङ्कन्यासं विधाय, कथा शिरसि । नो माले ।
चित्र मुखे । आभुवत् हृदये । ऊती नामौ । सदावृध कथा । सखा ऊर्वौ । कथा जाग्रो । शविष्ठ-
या शुलकयो । शृता पादयोः । इति त्रिन्वस्य, ध्यानादिमानसपूजान्ते स्वर्णादिपष्टे शुक्लमादिना शर्पाकार-
गर्भं पदकोणाष्टदलभूपुत्तमकं मण्डलं विलिख्य, पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्यार्घ्यस्थापनाद्यात्मपूजान्ते प्राग्वत्
पीठपूजां विधाय, मूलेन मूर्तिं परिकल्प्य तत्र राहुं ध्यायेत् । यथा किरीटिनं करालचक्रं गङ्गचर्मशूलधरं
सिंहासनस्थं पूर्वदेशजं पाटलीगोत्रमाङ्गिरसार्पमनुष्टुप्छन्दसं कृष्णाम्बरधरं कृष्णाम्बरभूषितं कृष्णगन्धानुलेपनं
कृष्णच्छत्रध्वजपताकिनं मुकुटकेयूरमणिशोभितमारुह्य रथं दिव्यं मेरुं प्रदक्षिणीकुर्वाणं प्रहमण्डले प्रविष्टम-
धिदेवतासर्पसहितं प्रत्यधिदेवताकालसहितं कृष्णशर्मण्डले दक्षिणमुखं राहुमावाहयामीति आवाह, आवा-

इति राहुस्तोत्रम् ।
अथ केतुमन्त्रप्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादिस्थेति पीठन्यासान्तं मूलेन प्राणायामप्रथमं कृत्वा, शिरसि मधु
चक्रन्दने ऋषये नमः । मुखे गायत्रीचक्रन्दनं नमः । हृदये श्रीकृते च देवतायै नमः । इति विन्यस्य प्राण
द्विनियोगमुक्त्वा, ओं केतुं कृष्णं हृदयाय नमः । अकृतये शिरसे० । पेशीमयी शिनायै० । अपेशसे
कवचाय० । समुपदमि नेत्राय० । अजायथा अत्राय० । इति करपङ्कजन्यासं विधाय, केतुं शिरसि । कृष्ण
ललाटे । अकृतये मुखे । पेश हृदये । मर्मा नाम्नी । अपेशसे कक्षां । सं जयों । उपदमि जान्यो
अजायथा पादयो । इति विन्यस्य, ध्यानादिमानसपूजान्ते स्वर्णादिपट्टे कुङ्कुमादिना ध्यजाकारगर्भपट्टको
णाष्टदलभूपुरात्मकं पूजायार्चं विलिख्य, पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्यार्घ्यादिस्थापनाद्यन्तःपूजान्ते प्रायत् पीठपूज
विधाय, मूलेन मूर्तिं परिकल्प्यादाह्वयेत् । यथा—धूपान् द्विधाह्वन् पाशध्वान् गृध्रवाहनान् किरीटिन्
मध्यदेशज्ञाद्वैमिनिगोत्रजान् गौतमार्पां नानाचक्रन्दमश्चिग्राम्यरघराशिभ्रामरभूषितान् विभ्रगन्धानुलेपना
कृष्णपिङ्गलभजनपताकिनो मुकुटकेयूरमणिमूर्णितानारुह्य रथ दिव्यं भक्त प्रदत्तिलोचुर्धामान् प्रहमण्डले प्रवि
ष्टान् अग्निदेवताप्रसन्नहितान् प्रत्यग्निदेवताचित्रगुप्तमण्डितान् कृष्णपिङ्गलध्वजमण्डले दक्षिणमुत्तान् केतु
श्रावहृदयासीत्याद्याश्च, आग्राहनादिमुद्रा प्रदर्श्य, आसनादिपुष्पोपचारान्ते पट्टकोष्ठे पङ्क्तानि, अष्टदले
पूर्वादिनां ख्यायष्टौ प्रदान्, सुपूरं लोकपालास्तदापुधानि च संपूज्य, धूपदीपादिकं दत्त्वा समाप्य स्तोत्रं पठेत्
मृत्युपुत्रः शिरां केतुधानलौत्पातरूपपट्टक् । बहुपुत्रोऽथ धूम्रामः श्वेतः कृष्णश्च पीतदृक् ॥ १ ॥
द्राघारूपो ध्वजः पुण्ड्रो जगत्प्रलयकृत् सदा । अदृष्टरूपो दृश्यश्च जन्तूनां भयकारकः ॥ २ ॥

१ 'सकृत्' ख पाठ । २ 'वाधिका' ख पाठ । ३ 'एवमन्' ख पाठ । ४ 'एवाधेत्' ख पाठ ।

नामान्येतानि केतोश्च नित्यं यः प्रयतः पठेत् । केतुपीडा न तस्यास्ति सर्पचौराग्निभिर्भयम् ॥ ३ ॥
दानं दद्याद् गृहस्थाय वैदूर्यं केतवे सदा । यः पठेत् प्रयतो नित्यं पचं पचार्थमेव वा ॥ ४ ॥
त्यक्तः सर्वभयेभ्यो हि' सर्वान् कामानवाप्नुयात् । ॥

इति केतुस्तोत्रम् ॥ अथ नरप्रदसाधारण स्तोत्रम् ।

जपाकुसुमसङ्काशं कारयपेयं महाद्युतिम् । तमोरिं सर्वपापघ्नं प्रणतोऽस्मि दिवाकरम् ॥ १ ॥
दधिशङ्खतुपाराभं क्षीरोदार्यवसंभवम् । नमामि सततं सोमं शाम्भोर्मुकुटभूषणम् ॥ २ ॥
धरणीगर्भसंभूतं विद्युत्कान्तिसमप्रभम् । कुमारं शक्तिहस्तं च मङ्गलं प्रणमाम्यहम् ॥ ३ ॥
मिथुहुकलिकांदयामं रूपेणाप्रतिमं युधम् । मौम्यं सौम्यगुणोपेतं नमामि शशिनः सुतम् ॥ ४ ॥
देवानां च ऋषीणां च गुरुं काञ्चनसन्निभम् । वन्द्युभूतं त्रिलोकजं प्रणमामि बृहस्पतिम् ॥ ५ ॥
हिमकुन्दतुपारोमं दैत्यानां परमं गुरुम् । सर्वशास्त्रप्रवक्तारं भार्गवं प्रणमाम्यहम् ॥ ६ ॥
नीलाञ्जनसमोभासं रविपुत्रं महाप्रहम् । आयामार्त्तपटसंभूतं प्रणमामि शनैश्चरम् ॥ ७ ॥
अर्धकायं महावीर्यं चन्द्रादित्यविमर्दनम् । सिंहिकागर्भसंभूतं तं राहुं प्रणमाम्यहम् ॥ ८ ॥
समालनालसङ्काशं तारकाग्रहमस्तकम् । रौद्रं रौद्रात्मकं धोरं तं केतुं प्रणमाम्यहम् ॥ ९ ॥
इदं व्यासमुखोत्पन्नं ये पठन्ति समाहिताः । दिवा वा यदि वा रात्रौ शान्तिस्तेषां भविष्यति ॥ १० ॥
ऐश्वर्यमतुलं चैवमारोग्यं बुद्धिवर्धनम् । नरनारीनृपाणां च भवेद् दुःखजनाशनम् ॥ ११ ॥
ग्रहनक्षत्रपीडाश्च राक्षसाग्निमुद्भवाः । ते सर्वे प्रशमं यान्ति सत्यं सत्यं न संशयः ॥ १२ ॥
नमः सूर्याय सोमाय मङ्गलाय बुधाय च । गुरुशुक्रशनिभ्यश्च राहवे केतवे नमः ॥ १३ ॥

इति नरप्रदस्तोत्रम् ॥ अथ रुद्रयामले—मङ्गलस्तव ।

अथातः संप्रवक्ष्यामि कल्पं भौमस्य सुव्रते । यज्ज्ञाता तु वरारोहे ऋष्यान्मुच्येत साधकः ॥ १ ॥
मन्त्रोद्धारं शृणु प्राज्ञे सर्वसिद्धिप्रदायकम् । श्रीबीजं कामराजं तु भुवनेशीं समालिखेत् ॥ २ ॥
नमो भौमाय च ततो वड्ढिजायां च चोच्चरेत् । दशाक्षरो महामन्त्रो भौमस्य कथितः प्रिये ॥ ३ ॥
श्रीमन्मङ्गलमन्त्रस्य विरूपाक्ष ऋषिः स्मृतः । गायत्री च्छन्द आख्यातं देवता भूमिनन्दनः ॥ ४ ॥
श्रीबीजं च भवेच्छक्तिः कामबीजं च कीलकम् । बीजं च मायाबीजं स्यात् सर्वकामार्थसिद्धये ॥ ५ ॥
विनियोगः समाख्यातो ह्यङ्गपटं च कथ्यते । दीर्घपटस्वरयोगेन स्वबीजेनाङ्गकं न्यसेत् ॥ ६ ॥
त्रिवीजाद्यं न्यसेद् देहे चाङ्गुलीषु तथा न्यसेत् । दशरन्ध्रेषु देवेशि दशवर्णान् प्रविन्यसेत् ॥ ७ ॥
मूलेन व्यापकं न्यसेत् कुर्याच्च घनवृद्धये । अथ ध्यानं प्रवक्ष्यामि मङ्गलस्य सुलोचने ॥ ८ ॥

१ 'अपि' ख पाठ । २ 'कणिका' ख पाठ । ३ 'त्रिष' ख पाठ । ४ 'शृणुनाम' ख पाठ । ५ 'चवामासं' ख. पाठः ।

६ 'माला' ख. पाठ । ७ 'दूतं' ख पाठ ।

रक्तमान्यान्मरधरं रत्नगन्धानुलेपनम् । कुमारं शक्तिहस्तं च भौमं वन्दे सदानधम् ॥ ६ ॥
 अथ यत्र मृणु प्राज्ञे सर्वसंपत्तिदायकम् । वद्रीशवारुपाशाग्रं त्रिकोणं विलिखेत् सुधीः ॥ १० ॥
 प्रतिरेखं पञ्चचिह्नं पङ्कशेन प्रकल्पयेत् । मध्ये त्रिपञ्च बहेस्तु रेखाः संपातयेत् सुधीः ॥ ११ ॥
 त्रिपञ्चमूर्ध्वदेवेशि सम्यग् चिह्नयोगतः । पञ्चशक्तोत्पत्ता माम्यात् कृतेयं वीरवन्दिते ॥ १२ ॥
 वारुणाग्रेषु कोरुषु सैर्कविशतिषु विधा । भौमनामानि विलिखेदप्रिकोपादितः क्रमात् ॥ १३ ॥
 ओंकारादिनमोन्तास्तु विलिखेत् सर्वदेवताः । मादक्षिएषक्रमेणैव तद्वहिर्दृष्टमुत्तमम् ॥ १४ ॥
 नागपत्रं ततः पत्रं बहिर्दृष्टं मनोहरम् । तद्वहिर्मूर्धुरं देवि चतुर्द्वारसमन्वितम् ॥ १५ ॥
 न प्रकाश्यं सदा यन्मृगम घनदायकम् । तव स्नेहेन कथितं माधकानां हिताय च ॥ १६ ॥
 गोपनीयं प्रयत्नेन निधानमिव चोरतः । अथ पूजा प्रवक्ष्यामि मन्त्रराजस्य तत्त्वतः ॥ १७ ॥
 रत्नालङ्कारमुभयो रत्नगन्धानुलेपनः । रत्नवस्त्रपरीधानां गृहे रक्ताख्ये स्थितः ॥ १८ ॥
 गुरुं संस्थाप्य शिरसि भूतान् संत्रासयेत् सुधीः । भूतशुद्धिं विधायादौ प्राणानामप्य देशिकः ॥ १९ ॥
 विनियोगं पुरा कृत्वा करन्याम पङ्कजम् । मन्त्रेण व्यापकं चैव ध्यानं पूर्वोदितं कुरु ॥ २० ॥
 अर्घ्यं च बहिर्मुखेण पूजयेत् तदनन्तरम् । शङ्खं तत्र तु संस्थाप्य पूजयेद्रक्तपुष्पकैः ॥ २१ ॥
 सूर्यमन्त्रेण देवेशि जलैरापूरयेत् ततः । चन्द्रमन्त्रेण देवेशि पूजयेत् तदनन्तरम् ॥ २२ ॥
 मूलेन सप्तधा जायां धेनुमुद्रा प्रदर्शयेत् । तेनोदकेन संसिध्य यन्त्रे पुष्पैस्तथात्मनि ॥ २३ ॥
 पलत्रयसमग्राहि पात्रं ताम्रमयं कुरु । त्रिकोणाकाररूपं च देवतापात्रमुत्तमम् ॥ २४ ॥
 पूर्ववत् स्थापयेद्विप्रः प्रजपेदुपदेशतः । ततः पुष्पैस्तथा गन्धैरक्षतैर्लोहितैस्तथा ॥ २५ ॥
 दक्षभागं निधाप्य पूजयेत् सर्वदेवताः । यन्त्रस्य दक्षवामस्य गणपं यचनायकम् ॥ २६ ॥
 आवाहयेद्विष्णुं भौमं ध्यानोक्तं सर्वसिद्धिदम् । आवाहनादिमुद्रास्तु क्रमेणैवात्र दर्शयेत् ॥ २७ ॥
 ऊर्ध्वाङ्गलिमयः कुर्यादियमावाहनी भवेत् । इयं तु विपरीता स्याच्चदा संस्थापनी मता ॥ २८ ॥
 ऊर्ध्वाङ्गुष्ठं सृष्टियुगे तदेयं मनिषापनी । अन्तराङ्गुष्ठमुष्टिभ्यां तदेयं मनिरोधनी ॥ २९ ॥
 तर्जनीभ्यां परिभ्राम्य मङ्गलीकरणं भवेत् । परिवृत्तकरो मन्त्री तर्जनीके कनिष्ठिके ॥ ३० ॥
 मध्यमेष्ठाभिकापुगमे श्लेषयेच्च परस्परम् । अमृतीकरणं देवि मृद्रेयं धेनुरूपिणी ॥ ३१ ॥
 एताः सामान्यमुद्रास्तु दर्शयित्वा यजेत् प्रिये । अग्नीशामुग्वायन्यमध्ये दिक्चक्रपूजनम् ॥ ३२ ॥
 केसरेषु प्रकर्तव्यं तथा वर्णैश्च देशिकः । प्रथमावरणं देवि कथितं वीरवन्दिते ॥ ३३ ॥
 मङ्गलो भूमिपुत्रश्च ऋणहर्ता घनप्रदः । स्थिरासनो महाकायः सर्वकर्मावबोधकः ॥ ३४ ॥
 लोहितो लोहिताद्भिरच सामगानां कृपाकरः । धरात्मजः कुजो भौमो भूमिदो भूमिनन्दनः ॥ ३५ ॥
 अङ्गाको यमरश्चैव नर्वरोगापहारकः । शृष्टिकर्तापहर्ता च सर्वकामफलप्रदः ॥ ३६ ॥

एकविंशतिकोष्ठेषु प्रादक्षिण्येन तत्त्वतः । अग्रत्रिकोणमारभ्य पूजयेत् सर्वदेवताः ॥ ३७ ॥
 द्वितीयावरणे देवाः पूर्वोक्तास्त्वेकविंशतिः । आदित्यादिग्रहानष्टौ पूजयेदष्टपत्रके ॥ ३८ ॥
 तृतीयावरणे देवि पूजयेद् भौममर्चयेत् । ब्राह्म्यादिभिश्चतुर्था स्यादमिताह्नादिभैरवः ॥ ३९ ॥
 पञ्चमी तु भवेद् देवि पत्राग्रेषु प्रपूजयेत् । वामावर्तक्रमेणैव पष्ठौ स्पार्श्वोक्तनार्यकः ॥ ४० ॥
 भूमिभ्ये पूजयेद् देवि इन्द्रादीन् सर्वमिदये । तदायुषैः सप्तमी स्याद् भूमिभ्ये च बहिर्गते ॥ ४१ ॥
 मूलेन पूजयेन्मध्ये रक्तपुष्पाञ्जलित्रयैः । उपचारैः षोडशभिः पूजयेत् परमेश्वरम् ॥ ४२ ॥
 रक्तगन्धैश्च पुष्पैश्च धूपैर्दीपादिभिस्तथा । मङ्गलं पूजयेद् भक्त्या मङ्गलेऽग्निं सर्वदा ॥ ४३ ॥
 अणुरेखाः प्रकर्तव्या अङ्गारेण तदग्रतः । तास्तु प्रमार्जयेत् पश्चाद् वामपादेन बुद्धिमान् ॥ ४४ ॥
 पूजयेन्मूलमन्त्रेण शतमष्टोत्तरं प्रिये । दशांशं तर्पयेद् देवि होमं तस्य दशांशतः ॥ ४५ ॥
 मार्जनं तद्दशांशेन मन्त्रो मन्त्रस्य सिद्धये । पूजादिमार्जनान्तं तु भौमाय तु निवेदयेत् ॥ ४६ ॥
 स्तुता स्तोत्रेण देवेशि माधकस्तु त्रिरामनः । स्थिरासनाय नम इति वाचा मन्त्रं ममुच्चेत् ॥ ४७ ॥
 शङ्खोदकैः परिभ्राम्य परिभ्रम्य स्वयं ततः । नमस्कारं प्रकुर्वीत पश्चाद् अणुरेखां ॥ ४८ ॥
 यत्रात् पुष्पं समाग्राय शुचां देशे च निःक्षिपेत् । मंहारमुद्रया देवि विमृजेत् परमेश्वरम् ॥ ४९ ॥
 पूर्वक्रमान्न सन्देहः अणुं हन्याद् धनं लभेत् । नित्यार्चको जपेन्न च दशांशं तर्पयेत् ततः ॥ ५० ॥
 होमयेत् तद्दशांशेन जपापुष्पैश्च मुत्रते । रक्षाश्चमारपुष्पैर्वा घृताक्तैर्वापि गुग्गुलुः ॥ ५१ ॥
 त्रिमध्वर्हन्नेद् देवि पुरश्चरणसिद्धये । गुरवे दक्षिणां दद्यात् सालङ्कारां पयस्विनीम् ॥ ५२ ॥
 आरक्तवस्त्रपुग्मेन धेनुं दद्याद् विधानतः । ॥

इति ऋष्यामलोकमङ्गलपूजानिधानम् ॥ अथ मयिष्योत्तरपुत्राणोरुक्त्यन्वयम्—

अथ यन्त्रं प्रवक्ष्यामि येन संपद्यते धनम् । येन विज्ञानमात्रेण अणुरयं विमुञ्चति ॥ १ ॥
 पूर्वद्युः कर्ता हविष्यं भुक्त्वा ब्रह्मचारी अध शयीत, नियमेन तिष्ठेत्, मौमवासरेऽष्टादशदिनसमये
 समुत्थायानामार्गेण दन्तधावनं विधायाचन्य पश्चात्तिलामलककल्लेन नद्यादौ गृहे वा स्नात्वा धौतरह्मया-
 सली परिधाय प्रवालरक्तपुष्पादिकं विभृयात् । रक्तचन्दनमूर्तिं विधाय ताग्रे त्रिकोणमण्डलं च, ततः
 शुचां देशे लोहितानुद्वे त्रिकोणमण्डले धनार्थी पुत्रार्थी वा नद्य पत्न्या पूजामारभेत् । ओंमो मङ्गलाय
 नमः । अनेन मन्त्रेण द्वादश प्राणायामान् कृत्वा, अस्य मङ्गलमन्त्रस्य व्यास अष्टपिण्डपुष्टं छन्दः मङ्गलो
 देवता मं धीजं नमः शक्तिः अष्टापनुत्स्ये जपे निनियोगः । ततो न्याहतिद्विरावृत्त्या करपटङ्गन्यासं
 विधाय प्यायेत्—

रक्तमान्याम्बरं देवं खड्गशूलगदाधरम् । चतुर्भुजं भेषवाटं वरदं च धरामुतम् ॥
 प्यायेदिति शेषः । इति ध्यात्वा यथाविधि जपं पूजा समाभेत् । अथेत्यादि० अमुनोऽहं धनार्थी
 पुत्रार्थी वा भौमपूजनं करिष्ये, इति संकल्प्य प्रार्थनां कुर्यात् ।

अथ देवेश ते भक्त्या करिष्ये वतमुत्तमम् । दुःखव्याधिविनाशार्थमृणनाशाय भूमिज ॥
पुत्रसन्तानहेतवे यथाकामं वा इति । ततस्ताप्रपात्रे त्रिकोणे भौमं सस्याप्य ताम्रमयार्घ्यपात्रे रक्तवन्दन-
श्राक्ततरङ्गपुष्पादि निक्षिप्य “अग्निर्मूर्धे”ति मन्त्रेपात्रोत्तरशताध्यायि दध्यात् । ततोऽङ्गन्यासः । ओंहा
हृदयाय नमः । ओंशिरसे० । ओंहा शिखायै० । ओंहाही कवचाय० । ओहम नेत्रत्रय० । ओंगम अग्राय० ।
एवं करपङ्कजान्यासं विधाय पुष्पाञ्जलिं गृहीत्वा तमाचारयेत् ।

सर्वग्रहेष्वतिथल तीक्ष्णाङ्गारसमप्रभम् । नित्य मन्दारुणाभामं भौममावाहयाम्यहम् ॥
इत्यावाहावाहनमुद्रा प्रदर्श्य, ओंहा इति मन्त्रेण पात्रं प्रक्षाल्योदकेनापूर्य कवचेनावगुण्टयारेण संरदप-
धेतुमुद्रया धर्मित्यमृतीकृत्य, तनोदकेनतमान पूजोपकरणानि च संग्राह्य, ओंहाहेतुध्वं इति मन्त्रेण षोड-
शोपचारं संपूज्यारात्रिशार्दूलचामरादिकं प्रदर्श्य सफलार्घ्यं दद्यात् ।

ओंभूमिपुत्र महातेजः स्वेदोद्भव पिनाकिनः । धनार्थी सां प्रपन्नोऽग्नि गृहाणार्घ्यं नमोऽस्तु ते ॥
रक्तप्रवालमङ्गाश जपाकुसुमसन्निभम् । महीसुत महाबाहो गृहाणार्घ्यं नमोऽस्तु ते ॥
ततो मूलमन्त्रेण पुष्पाञ्जलित्रयं दत्त्वा एकविंशतिनामभिर्गायत्रीसाहितैरेकविंशतिकोष्ठेषु पूजयेत् । अङ्गारकाय
विद्महे शक्तिहस्ताय धीमहि तन्नो भौमः प्रचोदयात् ॥ मङ्गलाय नमः । एवं भूमिपुत्राय० । शृणुहर्त्रे० ।
घनप्रदाय० । स्थिरासनाय० । महाकायाय० । सर्वकर्मावबोधकाय० । मोहिताय० । लोदिताङ्गाय० । साम-
गाना कृपाकराय० । धर्मात्मजाय० । कुजाय० । भौमाय० । भूतिदाय० । भूमिनन्दनाय० । अङ्गारकाय० ।
यमाय० । सर्वशोकापहाराय० । वृष्टिकर्त्रे० । वृष्ट्यपहर्त्रे० । सर्वकामफलप्रदाय० । एतैर्नामभिर्गायत्रीस-
हितै पूजयेत् । ततस्ताम्रमूलं दत्त्वा प्रदक्षिणमस्कारान् कुर्यात् । “धरणीगर्भसंभूतं विष्णुसेज समप्र-
भम् । कुमारं शक्तिष्ठम् च मङ्गलं प्रणमाम्यहम् ॥” आदिराङ्गारेण रेखात्रयं कृत्वा “तु खदौर्भाग्यनाशाय
पुत्रसन्तानहेतवे । इत रेखात्रय धामपादेन मार्जयाम्यहम्” ॥ अथ प्रार्थनम्—

शृणुहर्त्रे नमस्तेऽस्तु दुःखदारिद्र्यनाशन । सौभाग्यसुखमाह नित्यं भवामि धरणीसुत ॥
तप्तकाञ्चनमकाश तरुणार्कममप्रभम् । सुखसौभाग्यधनद शृणुदारिद्र्यनाशक ॥
ग्रहराज नमस्तुभ्य सर्वकल्याणकारक । प्रसादात्तव देवेश सदा कल्याणभाजनम् ॥
देवदानवगन्धर्वयक्षराक्षसपन्नगाः । प्राप्नुवन्ति शिव तवै सदा पूर्यमनोरथाः ॥
प्रसादं कुरु मे देवै प्रसादं मङ्गलप्रद । बालैः कुमारको यस्तु स भौमः प्रार्थितो मया ॥
एवं मंत्रार्थं नामानि शरीरे तानि विन्ध्यसेत् ।

पादयो मङ्गलाय नमः । जान्वो भूमिपुत्राय नमः । ऊर्वो शृणुहर्त्रे० । कट्यां घनप्रदाय० । गुले स्थिरास-
नाय० । हृदये महाकायाय० । वामबाहौ सर्वकर्मावबोधकाय० । दक्षबाहौ लोदिताय० । कण्ठे लोदि-
ताङ्गाय० । आस्थे सामगाना कृपाकराय० । नासिकयो धरमात्मजाय० । नयनयो कुजाय० । ललाटे
भौमाय० । श्रुयो भूतिदाय० । मूर्ध्नि भूमिनन्दनाय० । शिखायां अङ्गारकाय० । कवचे यमाय० । अस्त्रं
सर्वरोगापहाराय० । ऊर्ध्वे वृष्टिकर्त्रे० । अथ वृष्ट्यपहर्त्रे० । सर्वोद्देशेषु सर्वकामफलप्रदाय नमः । ततो
भौमपूजनविधेः पूर्णता कृत्वा स्तोत्रं पठेत् ।

अणमोचनमौमस्य स्तोत्रं वक्ष्ये मृणुष्वथो । अपिरस्य भवेद्वाधिदलन्दोऽनुष्टुप् प्रकीर्तितम् ॥ १ ॥
अद्धारको देवतात्र अणमोचनपूर्वकः । विनियोगः समाख्यातो निशेषअणमोचने ॥ २ ॥
रत्नमान्याम्बरधरः शक्तिशूलगदाधरः । चतुर्भुजो मेघमो वरदश्च धरामुतः ॥ ३ ॥
अणग्रस्तनराणां च अणमुक्तिप्रदायकः । मङ्गलो भूमिपुत्रश्च अणहर्ता धनप्रदः ॥ ४ ॥
स्थिरासनो महाकायः सर्वकर्मावबोधरुः । लोहितो लोहिताङ्गश्च सामगानां कृपाकरः ॥ ५ ॥
धरात्मजः कुजो भौमो भूमिदो भूमिनन्दनः । अद्धारको यमश्चैव सर्वरोगापहारकः ॥ ६ ॥
वृष्टिकर्तापहर्ता च सर्वकामफलप्रदः । अद्धारको महीपुत्रो भगवान् भद्रवत्सलः ॥ ७ ॥
नमोऽस्तु ते ममाशेषमृणमाशु विनाशय । एतानि कुजनामानि नित्यं यः प्रयतः पठेत् ॥ ८ ॥
अणं न जायते तस्य धनप्राप्तिस्तु जायते । भूमिपुत्र महातेजः स्वेदोद्भव पिनाकिनः ॥ ९ ॥
धनार्थी तां प्रपन्नोऽस्मि गृहाणार्घ्यं नमोऽस्तु ते । रत्नगन्धैश्च पुष्पैश्च धूपदीपैर्गुह्यैर्दानैः ॥ १० ॥
मङ्गलं पूजयित्वा तु मङ्गलेऽहनि सर्वदा । अणुरेखाः प्रकटय्याः खादिराद्धारकेण तु ॥ ११ ॥
अद्गुह्येण वामाद्वैरातुपूर्वीकृताः पठेत् । एकविंशतिनामानि पठित्वा तु तदन्तिके ॥ १२ ॥
तास्तु प्रमार्जयेत् पश्चाद्दामपादेन संस्पृशन् । एवं स्तुतो महातेजा अणं मे नाशय प्रभो ॥ १३ ॥
एवं भक्तिः कुजे यस्य न अणमो धनी भवेत् । * * * * * ॥

ॐ नमो भगवते अङ्गारकाय भूमिपुत्राय ऋणहर्त्रे धनप्रदाय भस्मवत्सलाय धनं मे देहि शीघ्रं हुं कद् स्वाहा ।
 ॐ आपर्द्धांर्ध्राङ्गलां मङ्गलाय मम ऋणविमोचनं कुरु २ स्वाहा धनं देहि २ स्वाहा । गुडौदनोपहारं दत्त्वा
 पूजमान्ते गोधमात्रं भुञ्जीथात् । इति मङ्गलपूजनं यतं च ॥ अथ कथा—सुत उवाच ।

पूजितो देवदेवेश देवैस्तु मङ्गलप्रदः । गौतमेन पुरा पृष्टो लोहिताङ्गो महीसुतः ॥ १ ॥

गौतम उवाच ।

कथयस्व महाभाग गुह्यं पूजनसुत्तमम् । मन्त्रमाराधनं सर्वं सर्वपापप्रणाशनम् ॥ २ ॥
रूपं सुवर्णसङ्काशं वाहनसुधसंयुतम् । येन पूजितमात्रेण जायते सुखसुत्तमम् ॥ ३ ॥
धर्मार्थकाममोक्षाणां कालेनैव फलप्रदम् । सर्वपापप्रशमनं सर्वव्याधिर्विनाशनम् ॥ ४ ॥
सर्वसौख्यप्रदं देवं हत्यापातकनाशनम् । सर्वयज्ञफलं प्रोक्तं सर्वकामफलप्रदम् ॥ ५ ॥
तपमा जपदानानां फलं चैवं तु लभ्यते । तद्व्रतं श्रुहि मे देव लोहितान्न महाग्रह ॥ ६ ॥
यस्मिन्नाराधिते मर्त्यः सर्वसौभाग्यवान् भवेत् । ॥

श्रीमद्भल उवाच ।

मृणु विप्र महाभाग धर्मव्र ऋषिगौतम । व्रतं च पूजनं दानं यत्कृतं भुरनत्रये ॥ ७ ॥

१ 'अशेष' ख पाठ । २ 'शोधक' 'सर्वकामार्थसाधक' ख पाठ । ३ 'ताश्च' ख पाठ । ४ 'च' ब ग पाठ ।

५ 'येन' स पाठः । ६ 'एव' । 'गोप्य' स पाठः ।

आसीत् पूर्वं महाप्राज्ञो ब्राह्मणो वेदपारगः । तस्य भार्या मुनन्दीका नाश्या ख्याता सुलोचना ॥८॥
 तस्यापत्यं च सज्जातं बन्धुसन्धाय कदाचन । तेनान्यस्य सुता जातु सुशीला रूपसंपृता ॥९॥
 ब्राह्मणस्य कुले जाता गृहीता पोषिता ध्रुवम् । सर्वलक्षणसंपन्ना मन्दतेजस गीतम ॥१०॥
 पुरा जन्मनि तेनाह चैकभावेन पूजितः । सा पुत्री स्वगृहे नीता ब्राह्मणेनैव पालिता ॥११॥
 नित्यं हि पुष्पितं तस्या अष्टाङ्गं कनकेन वै । तत्सुवर्णेन त्रिशोऽमौ धनसामाग्यगवितः ॥१२॥
 कोटीश्वरो महर्षिस्तु जातोऽस्मिन् भूमिमण्डले । दृष्ट्वा नन्दरुविप्रेण दशवर्षा वरार्थिनी ॥१३॥
 त्रिवाहार्थं च विप्रस्य दत्ता सौम्येश्वरस्य च । वेदोक्तविधिना तेन विवाहमकरोत् तदा ॥१४॥
 वर्षैः कतिपर्यन्तमस्ता कन्या प्राढ्यावनाम् । आदाय श्वशुरगृहाभिर्गतः शुभवासरे ॥१५॥
 स्वदेशोपरि मार्गेण व्रजार्थैस्सहनिशम् । निशान्ते गह्वरे घारे अरण्ये पर्वतोत्तमे ॥१६॥
 सर्वशून्ये व्रजन् तस्मिन्महालोमेन भावितः । मार्गे चलति विप्रोऽमौ चौरश्च विनिपातितः ॥१७॥
 तं पतिं मृतमालोक्य सा नारी शोकरूपादिता । पतिना सह विप्रेण मरणे समरुन्वत ॥१८॥
 स्वपतिं तन्मयं विश्वं चिन्तयन्ती पटे पटे । पतिं प्रदक्षिणीकृत्य चितायाश्च समीपतः ॥१९॥
 तेनाह तस्य तुष्टो हि वरार्थं च प्रणोदिता । ब्राह्मणपुत्रा च । यदि तुष्टोऽसि मे देव तदा जीवतु मे पतिः ॥
 मङ्गल उवाच ।
 देव द्वाजराभरस्तव भर्ता भविष्यति । अन्यद्ब्रूहि मयाख्यातं वरं त्रिभुवनोत्तमम् ॥२१॥
 ब्राह्मणपुत्रा च ।
 यदि तुष्टोऽसि मे देव ग्रहाणामधिपेश्वर । ये तां स्मरन्ति देवेश रक्तचन्दनचर्चितम् ॥२२॥
 रत्नपुष्पैश्च संपूज्य प्रत्यूषे भौमवासरे । बन्धनं व्याधिरोगाश्च कदाचिन्नोपजायते ॥२३॥
 न सर्पाग्निमयं मित्रविषो गो ब्राह्मणस्य वै । मा कुरुष्व महीपुत्र भक्तानां सौख्यदो भव ॥२४॥
 मङ्गल उवाच ।
 एकविंशति भौमाश्च मद्रका विजितेन्द्रियाः । एकान्ते ह्यवितास्ते च चतुर्दशहिते गृहे ॥२५॥
 अर्धश्च सकलवैश्वेदपौराणिकैस्तथा । स्वशक्त्या भोजयेद्विप्रान् दातव्यं च हिरण्यकम् ॥२६॥
 युवानं रत्नरूपं सर्वोपस्कारसंप्रदत्तम् । दत्ता वै ग्रहपीठा तु न स्यात् तेषां कदाचन ॥२७॥
 भूतरेतालढाकिन्यो न भवन्तीह हिंसकाः । एवमुपता तदा तत्र मङ्गलोऽपि दिवं गतः ॥२८॥
 इदं व्रतं तदारवातं सर्वसौख्यप्रदायकम् । इदं व्रतं करिष्यन्ति तेषां पीडा न जायते ॥२९॥
 ह्रीमिशैतं प्रकृत्यैव पुरुषैश्च विशेषतः । तेषां मुक्तिश्च मुक्तिश्च भवत्येव न संशयः ॥३०॥
 इति मणिप्योत्तरे भौमव्रतम् ॥ अथ भौमव्रतोच्चापनम्—पूर्वोक्तप्रकारेणैकविंशतिभौमा कर्तव्या द्वाविंशति-
 तमे उद्यापन कार्यम् । तथा—दन्तचावनादिकं पूर्ववत् कृत्वा गृहमागत्य शुद्धाया भूमौ गोधूमैस्त्रिकोणमध्ये
 परस्परिपतिभिः कोष्ठैर्निर्गठितं मण्डलं कृत्वा, तत्र नानावर्णरत्नजोभिः पूरणं प्रतिकोष्ठे च वस्त्रेणाच्छाद्य तत्त-
 त्प्रतिमां सह्याप्य पूर्ववत् पूजा कुर्यात् । केचित्-पत्रत् सत्रं प्रथमदिने सन्ध्याकालमागत्य कृत्वा रात्रौ जागरणं
 दीपदानं च कुर्वन्ति ।

कुङ्कुमं सोदकं दद्याद्वस्त्रं दीपं तथैव च । रक्त्वनन्दनलिप्ताङ्गाः पञ्चगव्यभूषिताः ॥ १ ॥

रक्त्वस्त्रपरिच्छन्ना नानाविधफलान्विताः । त्रिसप्तकलशाः कार्या रक्त्वर्णाश्च निर्त्रणाः ॥ २ ॥
रक्त्वनन्दनगोरोचनेर्भौमं संपूज्य रघुपुष्पैर्मालाभिः । सर्जरसघृणेन गुडौदनेन नैवेद्येन च पूजयेत् । फलाभ्यं दद्यात् ।
ततो भौमादिभिर्मन्त्रैः प्रतिपुष्पं पूजा कुर्यात् । प्रक्षिप्तानमस्काराश्च कर्तव्याः । होमं घृततित्ते कुर्यात् ।

अग्निर्मूर्धेति मन्त्रेण समिधोऽष्टोत्तरं शतम् । अष्टोत्तरमहसं वा अष्टाविंशतिरेव वा ॥ ३ ॥

होतव्या मधुमर्षिभ्यां दध्ना चैव घृतेन च । गृध्रोऽक्रविधिना चैव होमं कुर्याज्जितेन्द्रियः ॥ ४ ॥

समिधः खादिरा ज्ञेया होमे चाष्टोत्तरं शतम् । भौमप्रीत्यै च विप्रेभ्यः सवस्त्रान् कलशान् दिशेत् ॥ ५ ॥

मतिमां दक्षिणापुत्राभाचार्याय निवेदयेत् । रथं रक्त्वनुङ्गाढं सर्वोपस्करसंयुतम् ॥ ६ ॥

दद्याद् अतसमाप्त्यर्थं सहमे प्रतिपद्य च । अन्येभ्योऽपि यथाशक्त्या दद्याद्विप्रैश्च भोजयेत् ॥ ७ ॥

ततोऽन्विच्छद्रवतपाचनम् । इति भग्न्योत्तरे भौमप्रतोद्यापनम् ॥

अथ अग्निधानम् । अग्निदद्यात् ।

अग्न्यनुःसामकार्यविधानं पुष्करोदितम् । भुक्तिभुक्तिकरं जप्त्वाद्भौमाद्रामाय तद्वदे ॥ ८ ॥

पुष्कर उवाच

प्रतिवेदं तु कर्माणि कार्याणि प्रवदामि ते । प्रथमं अग्निधानं वै शृणु त्वं भुक्तिभुक्तिदम् ॥ ९ ॥

अन्तर्जले तथा होमे जपतो मनसेष्वितम् । कामं करोति गायत्री प्राणायामाद्विशेषतः ॥ १० ॥

गायत्र्या दशमाहस्रो जपो नक्काशिनो द्विज । बहुस्नातस्य तत्रैव सर्वकल्मषनाशनः ॥ ११ ॥

दशायुतानि जप्त्वा हविष्याशी स भुक्तिमान् । प्रणवो हि परं ब्रह्म तज्जपः सर्वपापहा ॥ १२ ॥

ओंकारशतजप्तं तु नाभिमात्रोदके स्थितः । जलं पिबेत् स सर्वंस्तु पापैर्वै विप्र मुच्यते ॥ १३ ॥

मात्रात्रयं त्रयो वेदास्त्रयो देवास्त्रयोऽस्यनयः । महान्याहृतयः सप्त लोका होमोऽखिलापहा ॥ १४ ॥

गायत्री परमा जाप्या महान्याहृतयमथा । अन्तर्जले तथा राम प्रोक्त्वचैवाधमर्षणः ॥ १५ ॥

अग्निर्मूर्धे पुरोहितं मूकौऽयं वटिर्दिवतः । शिरसा धारयन् वटिं यो जपेत् परित्यक्तसम् ॥ १६ ॥

होमं त्रिपवणं मैत्र्यमनश्चिञ्चलनं चरेत् । अतः परमृचः सप्त वायवायाः प्रकीर्तिताः ॥ १७ ॥

ता जपन् प्रयतो नित्यमिष्टान् कामान् समश्नुते । मेघाकामो जपेन्नित्यं सदमस्पर्षतिमित्यृचम् ॥ १८ ॥

अश्विनो यन्तीमाः प्रोक्त्वा नवर्चो मृत्युनाशनाः । शुनः शेषमृचं बद्धः सन्निरुद्धोऽथवा जपेत् ॥ १९ ॥

मुच्यते सर्वपापेभ्यो गदी वाप्यगदी भवेत् । य इच्छेच्छाश्वत्थं कामं मित्रं प्राज्ञं पुरन्दरम् ॥ २० ॥

अग्निः षोडशभिः कुर्याद्विन्द्रस्येति दिने दिने । हिरण्यस्तूपमित्येतज्जपञ्चद्वयं प्रमाधते ॥ २१ ॥

चेमी भवति चाध्वन्यो ये ते पन्था जपन् नरः । रौद्रीभिः षड्भिरीशानं स्तूयाद्यो वै दिने दिने ॥ २२ ॥

चने वा कल्पयेद्वै तस्य शान्तिः परा भवेत् । उदित्युद्यन्तमादित्यमुपतिष्ठन् दिने दिने ॥ २३ ॥
 विप्रेजलाञ्जलीन् सप्त मनोदुःखमिनाशनम् । द्विपेन्तमित्यवार्धर्चं यद्विप्रं तं जपन् भवेत् ॥ २४ ॥
 आगच्छद् सप्तरात्रेण विद्वेषमधिगच्छति । आरोग्यकामी रोगी वा प्रस्कण्टसोत्तमं जपेत् ॥ २५ ॥
 उत्तमस्तस्य चार्धर्चो जपेद्वै विविधासने । उदयत्यापुरवर्णं तेजो मध्यन्दिने जपेत् ॥ २६ ॥
 अश्वं प्रतिगते सूर्ये द्विपेन्तं प्रतिवाधते । उपं प्रचेति सूत्रानि जपञ्चक्षून् नियञ्चति ॥ २७ ॥
 एकादशं मुपर्षस्य सर्वकामान् विनिर्दिशेत् । आध्यात्मिकीः कङ्क्षेता जपन् भोजनवाप्नुयात् ॥ २८ ॥
 आ नो भद्रा इत्यनेन दीर्घमापुरवाप्नुयात् । त्वं भौमेति च सूत्रेण नवं पर्योत्रिशाकरम् ॥ २९ ॥
 उपतिष्ठेत् समित्पाणिर्वासांस्त्रयोत्यमंजयम् । आयुर्गीष्मार्जिमिति कौत्सं सूत्रं मदा जपेत् ॥ ३० ॥
 अथ नः गोशुचादिनि स्तुता मध्ये दिवाकरम् । यथा मुञ्चति चेपीका तथा पापं प्रमुञ्चति ॥ ३१ ॥
 जातं त्रैलोक्यं इत्येतज्जपेत् स्वप्नस्थवनं पथि । भयं विमुच्यते सर्वं स्वस्तिमान्वाप्नुयात् गृहान् ॥ ३२ ॥
 व्युष्टावाञ्च तथा रात्र्यामेतद् दुःस्वप्ननाशनम् । प्रमंन्दिनेति सूत्रेण जपेद्भूमिभोजनम् ॥ ३३ ॥
 जपं भिन्दमिति स्नातो वैश्वदेवं तु सप्तकम् । मुञ्चत्यायं तथा जुह्वत् सकलं किल्बिषं नरः ॥ ३४ ॥
 इमो इति जपन् गन्धं कामानामोत्यमीप्सितान् । मार्गस्तोक इति द्वाभ्यां विरात्रोपोषितः शुचिः ॥ ३५ ॥
 आङ्ग्वरीथ जुह्वात् समिधवायमङ्कृताः । छित्त्वा सर्वान् नृत्पुपाशार्जिवेदो गन्धिविजितः ॥ ३६ ॥
 ऊर्ध्वबाहुरनेनैव स्तुता शम्भुं तथैव च । मानस्तोकेति च श्वाचा शिखारन्ध्रे कृते नरः ॥ ३७ ॥
 अष्टम्यः सर्वमृतानां जायते मणय विना । चित्रमित्युपतिष्ठेत् त्रिमन्थं भास्करं तथा ॥ ३८ ॥
 नमित्पाणिनरो नित्यमीप्सितं धनमाप्नुयात् । अथ स्मरेति च जपन् श्रातर्मध्यन्दिने दिने ॥ ३९ ॥
 दुःस्वप्नं चार्दते कृत्स्नं भोजनञ्चाप्नुयाच्छुभम् । उमे पुनर्भौमेति तथा रक्षोघ्नः परिकीर्तितः ॥ ४० ॥
 ये देवस्य इति श्वाचा जपन् कामानवाप्नुयात् । न भौ गरश्चिति जपन् मुच्यते चाततायिनः ॥ ४१ ॥
 कथं शुमेति च जपञ्जातिर्धृष्टमवाप्नुयात् । इमं तुं भौममित्येतत् सर्वान् कामानवाप्नुयात् ॥ ४२ ॥
 पितुं त्वित्युपतिष्ठेत् नित्यमश्रमुपस्थितम् । अग्रे नयेति सूत्रेण घृतहोमाच्च मार्गगः ॥ ४३ ॥
 वीगन्धमवाप्नोति मुश्नोर्कं यो जपेत्सदा । कङ्क्षेता नेति सूत्रेण विपान् सर्वान् व्यपोहति ॥ ४४ ॥
 यो जात इति सूत्रेण सर्वान् कामानवाप्नुयात् । गणानामिति सूक्तेन स्निग्धमाप्नोत्यनुत्तमम् ॥ ४५ ॥
 यो मे गजेन्द्रिनीमान्तु दुःस्वप्नशमनीमृचम् । अञ्जनिं प्रस्थितो यस्तु पर्येच्छन्तु मधुस्थितम् ॥ ४६ ॥

१ (१.१०१.१) २ (१.१०१.१३) ३ (१.१०१.१४) ४ (१.१०१.१५) ५ (१.१०१.१६) ६ (१.१०१.१७) ७ (१.१०१.१८) ८ (१.१०१.१९) ९ (१.१०१.२०) १० (१.१०१.२१) ११ (१.१०१.२२) १२ (१.१०१.२३) १३ (१.१०१.२४) १४ (१.१०१.२५) १५ (१.१०१.२६) १६ (१.१०१.२७) १७ (१.१०१.२८) १८ (१.१०१.२९) १९ (१.१०१.३०) २० (१.१०१.३१) २१ (१.१०१.३२) २२ (१.१०१.३३) २३ (१.१०१.३४) २४ (१.१०१.३५) २५ (१.१०१.३६) २६ (१.१०१.३७) २७ (१.१०१.३८) २८ (१.१०१.३९) २९ (१.१०१.४०) ३० (१.१०१.४१) ३१ (१.१०१.४२) ३२ (१.१०१.४३) ३३ (१.१०१.४४) ३४ (१.१०१.४५) ३५ (१.१०१.४६) ३६ (१.१०१.४७) ३७ (१.१०१.४८) ३८ (१.१०१.४९) ३९ (१.१०१.५०) ४० (१.१०१.५१) ४१ (१.१०१.५२) ४२ (१.१०१.५३) ४३ (१.१०१.५४) ४४ (१.१०१.५५) ४५ (१.१०१.५६) ४६ (१.१०१.५७)

अग्रशस्तं प्रशस्तं वा कुर्विन्मां गो इमं जपेत् । द्वाविंशकं जपन् शुक्रमान्यात्मिकमनुत्तमम् ॥ ४७ ॥
 पर्वसु प्रयतो नित्यमिष्टान् कामान् समश्नुते । कृणुष्येति जपन मूत्रः क्षुद्राज्य ममाहितः ॥ ४८ ॥
 अरातीनां हरेत् प्राणान् रचांसपि विनाशयेत् । उपतिष्ठेत् स्वयं वह्निं पर्वीन्पृचा दिने दिने ॥ ४९ ॥
 तं रक्षति स्वयं वह्निर्विधतो विधतोमृगः । इमंः शुचिपटित्येतन्नुचिरीवेद् दिवाहरम् ॥ ५० ॥
 कृपिं प्रपद्यमानस्तु स्थालीपाकं यथाविधि । जुहुयात् चैत्रमध्ये तु शुन वाढास्तु पञ्चभिः ॥ ५१ ॥
 इन्द्राय च मरुद्भ्यस्तु पर्जन्याय भगाय च । यथालिङ्गं तु विहरेद्वाङ्गलं तु कृपीवलः ॥ ५२ ॥
 युक्तो धान्याय सीतायै मुनामीराज्योचरम् (४।५।७।५) । गन्धमान्यैर्नमस्कारैर्पजेदेताश्च देवताः ॥ ५३ ॥
 प्रवापने प्रलवने खलमीतापहारयोः । अमोघं कर्म भवति वर्धते सर्वदा कृपिः ॥ ५४ ॥
 ममृद्रादिति सूत्रेण कामानाप्नोति पात्रकात् । विश्वानि न इति द्वाभ्यां य ऋग्भ्यां वद्विर्महति ॥ ५५ ॥
 स तरत्यापदः सर्वा यशः प्राप्नोति चाग्न्ययम् । विपुला श्रियमाप्नोति जयं प्राप्नोत्यनुत्तमम् ॥ ५६ ॥
 अग्रे तमिति च स्तुता धनमाप्नोति वाञ्छितम् । प्रजाकामो जपेन्नित्यं बरुणदेवतत्रयम् ॥ ५७ ॥
 स्वस्त्यात्रेयं जपेत् प्रातः मदा स्वस्त्ययनं महत् । स्वस्ति पण्या इति प्रोच्य स्वस्तिमान् व्रजतेऽध्वनि ॥ ५८ ॥
 विजिहीष्वे वनस्पते शब्दूणां व्याधितं भवेत् । स्त्रिया गर्भप्रमृदाया गर्भमोक्षायमुत्तमम् ॥ ५९ ॥
 अर्च्छावेदेति सूत्रं च वृष्टिकामः प्रयोजयेत् । निराहारः स्निग्धवामा न चिरेण प्रवर्षति ॥ ६० ॥
 मनमः काममित्येतां पशुकामो नरो जपेत् । कर्दमेन इति स्नायात् प्रजाकामः शुचित्रतः ॥ ६१ ॥
 अश्वपूर्वामिति स्नायाद्राज्यकामस्तु मानवः । रोहिते चर्मणि स्नायाद्वाह्यस्थस्तु यथाविधि ॥ ६२ ॥
 राजा चर्मणि वैयाघ्रे छागे वैश्यस्तथैव च । दशसाहस्रिको होमः प्रत्येकं परिकीर्तितः ॥ ६३ ॥
 आगांव इति सूत्रेण गोष्ठे गां लोकमातरम् । उपतिष्ठेद् व्रजेच्चैनं यदीच्छेत्तः सदावयः ॥ ६४ ॥
 उपैति तिसृषी राजा दुन्दुभिमभिमन्त्रयेत् । तेजो बलं च प्राप्नोति शत्रुं चैव नियच्छति ॥ ६५ ॥
 वृणपाणिर्जपेत् सूक्तं रवेर्घोषं दस्युभिर्वृतः । ये के र्व जमेत्यृचं जज्ञा दीर्घमायुरवामुयात् ॥ ६६ ॥
 जीमूतर्ध्वेन तथा सेनाहान्यभिमन्त्रयेत् । यथालिङ्गं ततो राजा विनिहन्ति रणे रिपून् ॥ ६७ ॥
 आग्नेयेति त्रिभिः सूर्यधनमाप्नोति चावयम् । अग्नीवहेति सूत्रेण भूतानि स्वापयेन्निशि ॥ ६८ ॥
 मन्वाधे विपमे दुर्गे बन्धो (द्धो) वा निर्गतः कश्चित् । पलायन् वा गृहीतो वा मूत्रमेतत्तथा जपेत् ॥ ६९ ॥
 त्रिरात्रं नियतोऽपोष्य श्रपयेत् पायसं चरुम् । तेनाहुतिशतं पूर्णं जुहुयात् त्रैम्वकेत्यृचा ॥ ७० ॥
 समुद्दिश्य महादेव जीत्रदन्तशतं सुखम् । तच्चैजुरित्यृचा स्नात उपतिष्ठेद् दिवाकरम् ॥ ७१ ॥
 द्यन्तं मध्यगं चैव दीर्घमायुर्विजीविषुः । (सूक्ताभ्यां पर एताभ्या महती भूतिमाप्नुयात्) ॥ ७२ ॥

१ (३।४३।५) । २ (३।४५।५) । ३ (४।४।१) । ४ (४।१०।८) । ५ (४।४०।५) । ६ (४।५३।४) ।
 ७ (४।५८।५) । ८ (५।४।६) । ९ (५।५३।५) । १० (५।५१।११) । ११ (५।५३।१५) । १२ (५।७८।५) ।
 १३ (५।७८।७) । १४ (५।८३।१) । १५ (६।२८।१) । १६ (६।४७।२६) । १७ (६।४।१) ।
 १८ (६।५०।५) । १९ (६।७५।१) । २० (७।१।१) । २१ (७।५५।१) । २२ (७।५६।१०) । २३ (७।६६।१६) ।

इन्द्राग्रेमेति सूक्तं तु कथितं शत्रुनाशनम् । यस्य लुप्तं व्रतं मोहाद् गाल्यं संसृजेत् मह ॥ ७३ ॥
 उपोष्याज्यं स जुहुयात् तमग्रे व्रतपा इति । अदितैर्त्यृक् च साम्राजं जप्ता वादे जयी भवेत् ॥ ७४ ॥
 नहीति च चतुष्केण मुच्यते महतो भयात् । ऋचं जप्ता यदीत्येतत् सर्वान् कामानवाप्नुयात् ॥ ७५ ॥
 द्वाचक्षारिंशत् चैन्द्रं जप्ता नाशयते रिपून् । ऋचं महीति जप्ता च प्राप्नोत्यारोग्यमेव च ॥ ७६ ॥
 शंभो भवेति द्वाभ्यां तु भुक्त्वात्र पयतः शुचिः । हृदय पाणिना स्पृष्ट्वा व्याधिभिर्नाभिभूयते ॥ ७७ ॥
 उत्सेवा मन्दन्तिरिति स्नातो हुता शत्रु प्रपापयेत् । तैद्योऽग्रे इति सूत्रेण हुतेनाश्रमवाप्नुयात् ॥ ७८ ॥
 कन्या वारिरिति सूत्रेण लग्नोपाद्विप्र मुच्यते । यदैद्य केचत्पुदिते जप्ते वश्य जगद्भवेत् ॥ ७९ ॥
 यद्वीरिगति च जप्तेन वाणी भवति सस्कृता । वैद्योविदमिति लेता जपन् वाचं समरनुते ॥ ८० ॥
 पवित्राणां पवित्रं तु पावमान्यो हृद्यो मताः । वैखानसा ऋचस्त्रिंशत् पवित्राः परमा मताः ॥ ८१ ॥
 ऋचो द्विपष्टिः प्रोक्ताश्च पर्वस्वेत्यृषिसत्तम । सर्वकर्मपनाशाय पावनाय शिवाय च ॥ ८२ ॥
 स्वादिष्टमिति सूक्तानां सप्तपष्टिकदाहता । दशोत्तरा ऋचा चैताः पावमान्यः शतानि पद ॥ ८३ ॥
 एतज्जपंश्च जुह्व्य घोरं मृत्युमप जयेत् । आपो हि छेति वारिस्थो जपेत् पापमयार्दने ॥ ८४ ॥
 भ्रं देवमेति नियतो जपेच्च मरुधन्वसु । प्राणान्तिके भये प्राप्ते क्षिप्रमाप्नुस्तु विन्दति ॥ ८५ ॥
 भ्रंवेपा मेत्यृचमेका जपेच्च मनमा निशि । व्युष्टायामुदिते सूर्ये घृते जयमवाप्नुयात् ॥ ८६ ॥
 मीं प्र गामेति मूढश्च पन्थान पथि विन्दति । क्षीयायुरिति मन्येत यं कश्चित् सुहृदं प्रियम् ॥ ८७ ॥
 यच्चै यममिति स्नातन्तस्य मूर्धानमालभेत् । सहस्रकृतः पञ्चाह तेनापुर्विन्दते महत् ॥ ८८ ॥
 इदंमिस्थेति जुहुयाद् घृतं प्राज्ञः सहस्रशः । पशुकामो गवां गोष्ठे अन्नकामश्चतुष्पथे ॥ ८९ ॥
 वैयं सुपर्णा इत्येता जपन्व विन्दते प्रियम् । हविर्षोन्तीयमभ्यस्य सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ ९० ॥
 तस्य रोगा विनश्यन्ति कायाग्रिवर्धते तथा । यौ श्रोत्रघोः स्वस्त्ययनं सर्वव्याधिविनाशनम् ॥ ९१ ॥
 द्यौर्हरेते प्रतीत्येतद् दृष्टिकामः प्रयोजयेत् । सर्वत्रेति परा शान्तिर्ज्ञेयाऽप्रतिरिथ तथा ॥ ९२ ॥
 भूर्भोग कारयप नित्यं प्रजाकामस्य कीर्तितम् । अहं रुद्रेति च जपेद्वाग्मी भवति मानवः ॥ ९३ ॥
 न योनौ जायते विद्वान् जपन्नात्रीति रात्रिषु । रौत्रिषुक् जपन् रात्रौ रात्रिं चेमी नयेन्नरः ॥ ९४ ॥
 कल्पयन्तीति च जपेन्नित्यं क्रवारीनाशनम् । (आयुष्यं चैव वर्चस्य सूक्तं दाक्षायणं महत्) ॥ ९५ ॥

१ (७।१०८।१) । २ (८।११।१) । ३ (८।१८।६) । ४ (८।३०।१) । ५ (८।३२।६) । ६ (८।४४।१) ।
 ७ (८।४७।१) । ८ (८।४८।२) । ९ (८।६४।१) । १० (८।७१।१) । ११ (८।८१।१) । १२ (८।८३।४) ।
 १३ (८।१००।१०) । १४ (८।१००।१६) । १५ (८।१६६।१) । १६ (८।२५।१) । १७ (८।११।१) ।
 १८ (१०।६।१) । १९ (१०।३०।१) । २० (१०।३४।१) । २१ (१०।४७।१) । २२ (१०।५८।१) ।
 २३ (१०।६१।१) । २४ (१०।७३।११) । २५ (१०।८८।१) । २६ (१०।९७।१) । २७ (१०।९८।१) ।
 २८ (१०।१०३।१) । २९ (१०।१०६।१) । ३० (१०।१२४।१) । ३१ (१०।१२७।१) । ३२ (१०।१३०।५६) ।

उत देवां इति जपेदामयम् धृतप्रतः । अयमेमे जरित्वेतज्जपेदग्निभये सति ॥ ६६ ॥
 अरण्यानीत्वरणेषु जपेत्तद्व्यनाशनम् । ब्राह्मीमामाद्य स्रक्ते द्वे वचां ब्राह्मीं शतावरीम् ॥ ६७ ॥
 पृथगाद्विर्धुर्तर्वाद्य मेयां लक्ष्मीं च विन्दति । शार्ङ्गे इत्यसप्तत्रिंशं संग्रामं विजिगीषतः ॥ ६८ ॥
 ब्रह्मणाग्निः संविदानं गर्भमृत्युनिवारणम् । अपेक्षीति^१ जपेत् स्रक् शुचिर्दुःस्वप्ननाशनम् ॥ ६९ ॥
 तुभ्येदमिति वै जप्त्वा ममाग्निं विन्दते परम् । मयोभूर्वात इत्येतद्भवां स्वस्त्ययनं महत् ॥ १०० ॥
 शाम्बरीमिन्द्रजालं वा मायामेतेन वारयेत् । माहि त्रीणामेवोऽस्ति तति पाथि स्वस्त्ययनं जपेत् ॥ १०१ ॥
 प्रोग्रयेति द्विपत्रेवं जपेद्य रिपुनाशनम् । वास्तोष्पेत्येन मन्त्रेण यजेत गृहदेवताः ॥ १०२ ॥
 जपस्त्वेयं विधिः प्रोक्तो हुते ज्ञेयो विशेषतः । होमान्ते दक्षिणा देया पापशान्तिर्हुतेन तु ॥ १०३ ॥
 हुतं शाम्पति चान्नेन अन्नं हेमप्रदानतः । विप्राशिपस्तमोषाः स्युर्गहिः स्नानं तु सर्वतः ॥ १०४ ॥
 सिद्धार्थका यवा धान्यं पयो दधि घृतं तथा । चीरतृचास्तथेधं तु होमा वै सर्वकामदाः ॥ १०५ ॥
 समिधः कण्ठकिन्पथ राजिका रुधिरं विषम् । अभिचारे तथा शूलमशनं सक्त्रवः पयः ॥ १०६ ॥
 दधि मैत्र्यं फलं मूलमृगिधानमुदाहृतम् । ॥ १०७ ॥

इति ऋग्विधानम् ॥ अथ यजुर्विधानम्—

यजुर्विधानं वक्ष्यामि भुक्तिमुक्तिप्रदं मृणु । उँकारपूर्विका राम महान्याहुतयो मताः ॥ १ ॥
 सर्वकल्मषनाशिन्यः सर्वकामप्रदास्तथा । आज्याहुतिसहस्रेण देवानाराधयेद् बुधः ॥ २ ॥
 मनमः काङ्क्षितं राम मनसेष्मिप्तकामदम् । शान्तिकामो यवः कुर्यात्तिलैः पापापनुत्तये ॥ ३ ॥
 धान्यैः सिद्धार्थकैश्चैव सर्वकामकरैस्तथा । औदुम्बरीभिरिध्माभिः पशुकामस्य शस्यते ॥ ४ ॥
 दध्ना चैवान्नकामस्य पयसा शान्तिमिच्छतः । अपामार्गमभिद्रिस्तु कामयन् कनकं बहु ॥ ५ ॥
 कन्याकामो घृताङ्गानि पुष्मशो ग्रथितानि तु । जातीपुष्पाणि जुहुयाद् ग्रामार्थं तिलतण्डुलान् ॥ ६ ॥
 वश्यकर्मणि शाखोटं वासापामार्गमेव च । विषासृद्धमिधसमिधो व्याधिघातश्च मार्गव ॥ ७ ॥
 कुदस्तु जुहुयात् सम्यक् शबूला वधकाम्यया । सर्वव्रीहिर्मयी कृता राज्ञः प्रतिकृतिं द्विज ॥ ८ ॥
 महस्रशस्तु जुहुयाद्राजा वशगतो भवेत् । वस्रकामस्य पुष्पाणि दूर्वा व्याधिघिनाशिनी ॥ ९ ॥
 ब्रह्मवर्चसकामस्य वासोग्रं^१ च विधीयते । प्रत्याह्निरेषु जुहुयात् तुषण्णकमसभिः ॥ १० ॥
 विद्वेषे च पचाणि काककौशिकयोस्तथा । कापिलं च घृतं हुत्वा तथा चन्द्रग्रहे द्विज ॥ ११ ॥
 वचाचूर्णेन संपातान् ममानीय च तां वचाम् । सहस्रमन्त्रितां भुक्त्वा मेधावी जायते नरः ॥ १२ ॥
 एकादशाहुलं शङ्कुं लौहं खादिरमेव च । द्विपतो वधोऽसीति जपान्नितनेद्रिपुवैरमनि ॥ १३ ॥

१ (१०।१३७।१) । २ (१०।१३८।१) । ३ (१०।१४६।१) । ४ (१०।१५२।१) । ५ (१०।१६२।१) ।
 ६ (१०।१६३।१) । ७ (१०।१६७।१) । ८ (१०।१६८।१) । ९ (१०।१७५।१) । १० (१०।१८३।१) ।
 ११ (७।५२।१) । १२ 'वसुकामस्य' ग पाठ । १३ 'वामार्ग' ग पाठ । १४ 'वचाघृत' ग, पाठः ।

उच्चाटनमिदं कर्म शङ्क्यां कथितं तत्र । चक्षुष्या इति ज्ञप्ता च विनष्टं चक्षुराप्नुयात् ॥ १४ ॥
 उपपृञ्जत इत्येतदनुवाकं तथाञ्जदम् । तनुषा अग्रे सदिति (३।१७) दूर्वा हुतातिवर्जितः ॥ १५ ॥
 भेषजमेसीति दध्याज्यहोमः पशूपसर्गनुत् । त्रिषम्भक यजामहे होमः सौभाग्यवर्धनः ॥ १६ ॥
 कन्यानाम गृहीता तु कन्यालाभकः परः । भयेषु तु जपवित्तं भयेभ्यो मित्र म्रच्यते ॥ १७ ॥
 धक्षूरपुष्प सधृतं हुत्वा स्याद् भर्तृकामभाक् । हुत्वा तु गुग्गुलं राम स्वप्ने पश्यति शङ्करम् ॥ १८ ॥
 धुञ्जते मूर्धनोऽनुवाकं जप्त्वा दीर्घायुराप्नुयात् । विष्णो रराटमिष्येत् सर्वभाषाविनाशनम् ॥ १९ ॥
 रलोमे च पशसं च तथैव विजयप्रदम् । अयन्नो यंयिरित्येतद् सद्दामे विजयप्रदम् ॥ २० ॥
 उदमापः प्रवहर्त स्नाने पापापनोदनम् । विद्यकर्मन् रंरिपेति सूचीं लौहो दशाङ्गुलाम् ॥ २१ ॥
 कन्याया निजनेद् द्वारि माऽप्यसं न प्रदीयते । देव मर्वितरेतेन हुतेनाग्नेन चाघ्नवान् ॥ २२ ॥
 अग्ने स्तोत्रेति जुहुयाद्वलकामोः द्विजोत्तम । निर्लेप्यैश्च धर्मज्ञ तयापामार्गतण्डुलैः ॥ २३ ॥
 सहस्रमन्त्रितां कृत्वा तथा गोरारुचिनां द्विज । तिलकं च तथा कृत्वा जनस्य मियतामियात् ॥ २४ ॥
 रुद्राणां च तथा लघ्वं मर्वाषविनिघ्नदनम् । सर्वकर्मकरो होमस्तथा सर्वत्र शान्तिदः ॥ २५ ॥
 अजायिकानामश्वानां कुक्षराणां तथा गवाम् । मनुष्याणां नरेन्द्राणां बालानां योपितामपि ॥ २६ ॥
 ग्रामाणां नगराणां च देशानामपि मार्गव । उपद्रुतानां धर्मज्ञ व्याधितानां तथैव च ॥ २७ ॥
 मरके समनुप्राप्ते रिपुजे च तथा भये । रुद्रहोमः परा शान्तिः पापसेन घृतेन च ॥ २८ ॥
 कूष्माण्डधृतहोमेन मर्वान् पापान् व्यपोहति । सक्नुयान् कर्मवाशी नक्तं मनुजमत्तम ॥ २९ ॥
 यष्टिः स्नानरतो मासान्मुच्यते ब्रह्महत्याया । मधु बंतेति मन्त्रेण होमादितोऽखिल लभेद् ॥ ३० ॥
 दधि क्राण्णेति हुत्वा तु पुत्रान् प्राप्नोत्यमशयम् । तथा घृतवैतीत्येतदायुष्यं स्वाद् घृतेन तु ॥ ३१ ॥
 मीस्ति न इन्द्र इत्येतत् सर्वभाषाविनाशनम् । इह गावः प्रजायध्वमिति पुष्टिविवर्धनम् ॥ ३२ ॥
 घृताहुतिसहस्रेण तथाऽलक्षमीविनाशनम् । सुवेष देवसं लेति हुत्वापामार्गतण्डुलम् ॥ ३३ ॥
 मुच्यते विकृताच्छीघ्रमभिवारान्न सशयः । रुद्र यत्ते पलाशस्य सभिद्रिः कनक लभेत् ॥ ३४ ॥
 शिरो भवत्यग्न्युत्पाते त्रीदिभिर्जुहुयान्नरः । र्याः सेना इति चैतच्च तस्करोभ्यो भयापहम् ॥ ३५ ॥
 योऽसम्भमरातीर्यान् हुत्वा कृष्णतिलान्नरः । सहस्रशोऽभिवाराय मुच्यते विकृताद् द्विज ॥ ३६ ॥
 अन्नेनान्नपतयेत् हुत्वा चान्नमपाप्नुयात् । हमः शुचिपदित्येतज्जम् तोयेऽघनाशनम् ॥ ३७ ॥
 चत्वारि शृङ्गित्येतत् सर्वपापहर जले । देवा र्यज्ञेति जप्त्वा तु ब्रह्मलोके महीयते ॥ ३८ ॥
 घमन्तेति च हुत्वाज्यमादित्याद्वरमाप्नुयात् । सुपर्णोऽमीति चेत्यस्य कर्म व्याहृतवज्रवेत् ॥ ३९ ॥

१ (३।५६) १२ (३।६०) १३ (५।१४) १४ (५।२७) १५ (५।३७) १६ (६।१७) १७ (८।४६) १८ (५।३६)
 १९ (७।२०) २० (१३।२७) २१ (२३।३२) २२ (३४।४५) २३ (२५।२६) २४ (५।२२) २५ (११।४५) २६ (११।७७) २७ (११।८०) २८ (११।८३) २९ (१०।२५) ३० (१७।६१) ३१ (१६।१०) ३२ (२५।२०) ३३ (१२।४) ३४ 'होमोऽयमुपमर्गा' क पाठ १ ॥ ३५ 'घनकामो' क पाठ १

नमः सुतेति त्रिजंष्ट्वा चन्धनान्मोचमानुयात् । अन्तर्जले त्रिरान्यं द्रुपदां मर्षपापनुत् ॥४०॥
 इह गानः प्रजापध्वं मधोऽयं युद्धिवर्धनः । द्रुतस्तु सर्पिषा दक्षा पयसा पायमेन वा ॥ ४१ ॥
 शतं च इति (१२।७६) वैतेन हुत्वा पर्णफलानि च । आरोग्यं श्रियमाप्नोति जीवितञ्च चिरं तथा ॥४२॥
 श्रोतृधाः प्रतिमोदध्व वषणे लवनेऽर्थकृत् । अश्वायतीं पायसेन होमाञ्जानिमन्त्रानुयात् ॥४३॥
 उच्छुष्मो इति मन्त्रेण चन्धनस्थो विमुच्यते । युवा सुवामा इत्येव वामास्याप्नोत्यनुनमम् ॥४४॥
 मुञ्चन्तु मा शर्पयेति मरान्तकविनाशनम् । मा मां हिंसास्तिलाज्येन द्रुतं रिपुविनाशनम् ॥४५॥
 नमोऽस्तु मर्वसर्पेभ्यो घृतेन पायमेन च । कृणुष्व पात्रे इत्येतदभिचारविनाशनम् ॥ ४६ ॥
 दूर्वाकाण्डायुतं हुत्वा काण्डात्काण्डेति मानवः । ग्रामे जनपदे वापि मरुतं तु शर्म नयेत् ॥४७॥
 रोगातो मुच्यते रोगात् तथा दुःखात् दुःखितः । औदुम्बरीय समिधो मधुमौत्रो वनस्पतिः ॥४८॥
 हुत्वा सहस्रसो राम धनमामोति मानवः । सौभाग्यं महदामोति व्यवहारे तथा जपम् ॥४९॥
 अपां गर्भमेनेति हुत्वा देवं वर्षापयेद् ध्रुवम् । अपां त्वमेति (१३।५३) च तथा हुत्वा दधि घृतं मधु ॥५०॥
 प्रवर्तयति धर्मज्ञ महादृष्टिमनन्तरम् । नमस्ते रुद्रे इत्येतत् सर्वोपद्रवनाशनम् ॥ ५१ ॥
 सर्वशान्तिकरं प्रोक्तं महापातकनाशनम् । अध्यवोच्चैदित्यनेन रक्षणं व्याधितस्य तु ॥ ५२ ॥
 रघोमं च यशस्यं च चिरायुःपुष्टिर्धनम् । मिद्वार्थकानां चेपेण पथि चैतज्जपन् सुरी ॥ ५३ ॥
 असां यस्ताम्रं इत्येतत् पश्यन्नित्यं दिवाकरम् । उपतिष्ठेत् धर्मज्ञ मायं प्रातरतन्द्रितः ॥ ५४ ॥
 अन्नमद्ययामोति दीर्घमायुश्च निन्दति । म मुञ्च धर्मेनेत्येतत् पद्भिरायुधमन्त्रणम् ॥ ५५ ॥
 रिपूणां भयदं युद्धे नात्र कर्मा विचारणा । मा नो महान्तं इत्येवं बालानां शान्तिकारकम् ॥५६॥
 नमो हिरण्यर्थाहवे इत्यनुवाकममृतम् । राजिकां कदुर्तलाकां जुहुयाच्चतुनाशिनीम् ॥ ५७ ॥
 नमो वः किरिकेभ्यर्धे पद्मलचाहृतैर्नरः । राज्यलक्ष्मीमवाप्नोति तथा त्रिलोकः सुवर्णकम् ॥५८॥
 इमा रुद्रावेति तिलैर्होमाय धनमाप्यते । दूर्वाहोमेन चान्येन सर्वव्याधिनिवर्जितः ॥ ५९ ॥
 आशुः शिशानं इत्येतदायुधानां च रक्षणं । संग्रामे कथितं राम मर्वशनुनिवर्धणम् ॥ ६० ॥
 वाजर्धे मेति जुहुयात् सहस्रं पञ्चभिर्दिन । आज्याहुतीनां धर्मज्ञ चक्षुरोगाद्विमुच्यते ॥ ६१ ॥
 शत्रो वनस्पते गेहे होमः स्याद्वास्तुदोषनुत् । अग्न आंयूषि हुताव्यं द्वेष नाप्नोति केनचित् ॥६२॥
 अपां फेनेति (१६।७१) लाजाभिर्हुत्वा जयमवाप्नुयात् । भर्द्रा इतीन्द्रियैर्होना जपन् स्यात् सकलेन्द्रियः ॥
 अग्निश्च पृथिवी चेति वशीकरणमुत्तमम् । अंध्रनेति जपन्मन्त्रं व्यवहारे जयी भवेत् ॥ ६४ ॥
 ब्रह्मं राजन्यमिति च रुर्मारम्भे तु मिद्विकृत । मर्त्तरोऽप्योति घृतैर्लक्ष्मोपादरोगवान् ॥ ६५ ॥

१ (१२।६३) । २ (२०।२०) । ३ (१२।७७) । ४ (१२।२१) । ५ (१०।२०) । ६ (१२।६०) । ७ (१२।१०२) ।
 ८ (१३।६) । ९ (१३।६) । १० (१३।२०) । ११ (१३।२६) । १२ (१३।३०) । १३ (१६।१) । १४ (१६।५) ।
 १५ (१६।६) । १६ (१६।६) । १७ (१६।१५) । १८ (१६।१७) । १९ (१६।४६) । २० (१६।४८) । २१ (१७।३३) ।
 २२ (१८।१) । २३ (१६।३८) । २४ (१४।२६) । २५ (२६।१) । २६ (२६।१) । २७ (२६।१०) । २८ (२७।५५)

केतुं कृत्वा नित्ये तत्र संग्रामे जयवर्धनम् । इन्द्रोऽग्निर्वर्म इत्येतद्वर्णे चर्मनिगन्धनम् ॥ ६६ ॥
 धन्वन्तां मेति मघध धनुर्ग्रहणकः परः । ऋजीतेति तथा मघो विज्ञेयो क्षमिमघणे ॥ ६७ ॥
 मघधर्हि रित्येतत्तच्छराणां मघधे भवेत् । बहीनां पिता इत्येतच्छूणमघः प्रकीर्तितः ॥ ६८ ॥
 शुक्लन्तीति तथाश्वानां योजने मघ उच्यते । आशुः शिशान इत्येतद्वारम्भणमुच्यते ॥ ६९ ॥
 विष्णोः क्रमेति मघध रथारोहणिकः परः । यानहन्तीति चाश्वानां ताडनीयमुदाहृतम् ॥ ७० ॥
 याः सेना-अभीत्वरीति परमन्यमुच्ये जपेत् । द्न्दुभ्य इति चाप्येतद् द्न्दुभीताडनं भवेत् ॥ ७१ ॥
 पतैः पूर्युर्तैर्मन्त्रैः कृत्यैश्च रिजयां भवेत् । यमेन दधंमित्यस्य कोटिहोमाद्विचक्षणः ॥ ७२ ॥
 रथमुत्पादयेच्छीघ्रं सङ्ग्रामे विजयप्रदम् । आ कृष्णेनं तथैतस्य कर्म व्याहृतवज्रेवत् ॥ ७३ ॥
 शिवसंकल्पजपेन समाधिं मनसो लभेत् । पञ्चनर्धः पञ्चलक्षं हुत्वा लक्ष्मीपवाप्नुयात् ॥ ७४ ॥
 यदावधन् दाक्षायणीं मन्त्रेणनेन मन्त्रितम् । सहस्रकृत्वः कनक धारयेद्विप्रवारणम् ॥ ७५ ॥
 इमं जीवेभ्य इति च शिलां लोटं चतुर्दिशम् । विपेद् गृहे तदा तस्य न स्याद्योरमयं निशि ॥ ७६ ॥
 परी मे गौमनेपेति वशीकरखमुत्तमम् । हन्तुमभ्यागतस्तत्र(स्य) वशी भवति मानवः ॥ ७७ ॥
 मन्त्रयताम्यूलपूष्पाय मन्त्रितं तु प्रयज्यति । यस्य धर्मज्ञ वशगः सोऽस्य शीघ्रं भविष्यति ॥ ७८ ॥
 शत्रो मित्रैः शमित्येतत्सदा मयैव शान्तिदम् । गणानां त्वा गणपतिं कृत्वा होमं चतुष्पथे ॥ ७९ ॥
 वशीकुर्याज्जगत्सर्वं सर्वधान्यैरसशयम् । हिरण्यवर्णाः शुचयो मन्त्रोऽयमभिपेचने ॥ ८० ॥
 शत्रो देवीरभिर्ये तथा शान्तिकरः परः । एकचक्रेति मन्त्रेण हुवेनाज्येन भागदाः ॥ ८१ ॥
 ग्रहेभ्यः शान्तिमाप्नोति प्रसादं च न सशयः । गवो भग इति द्वाभ्यां हुत्वाज्यं गा अवाप्नुयात् ॥ ८२ ॥
 प्रवादाशः मोषदिति ग्रहयज्ञे विधीयते । देवो वनस्पेविरिति द्रुमयज्ञे विधीयते ॥ ८३ ॥
 गायत्री ऋणवी ज्ञेया तद्विष्णोः परमं पदम् । सर्वपापप्रशमनं सर्वकामकरं तथा ॥ ८४ ॥

इति यजुर्विद्यानम् ॥ अथ सामविधानम्—

यजुर्विद्यानं कथितं वक्ष्ये साम्नां विधानकम् । संहितां वैष्णवीं जप्त्वा हुत्वा सारसर्वकामभाक् ॥ १ ॥
 संहितां ब्रह्मन्दीं साधु जप्त्वा ग्रीणाति शङ्करम् । स्कान्दीं पद्म्या संहितां च जप्त्वा स्यात्तु प्रसादवान् ॥ २ ॥
 यत इन्द्रं भयामहे हिंसादोषविनाशनम् । अवकीर्णीं भुज्यते च अग्निस्तिग्मेति वै जपन् ॥ ३ ॥
 सर्वपापहरं ज्ञेयं परितोषिञ्जतां सुतम् । अग्निकेयं च विक्रीय जपेद् धृतवतीति च ॥ ४ ॥
 अद्या नो देव सवितर्ज्य दुःस्वप्ननाशनम् । असोभ्यगिरिति मन्त्रेण धृतं राम यथाविधि ॥ ५ ॥
 अम्बुक्षयं धृतशेषेण मेखलागन्ध इष्यते । स्त्रीणां यासां तु गर्भाणि पतन्ति भृगुमत्तम् ॥ ६ ॥
 मणिं जातस्य बालस्य वध्नीयाच्चदनन्तरम् । मोमं राजानमेतेन व्याधिभिर्विधं भुज्यते ॥ ७ ॥

१ (२६।३७) । २ (२६।३६) । ३ (२६।४६) । ४ (२६।५१) । ५ (२६।४२) । ६ (२३।४) । ७ (२२।५) ।
 ८ (२६।४०) । ९ (११।७७) । १० (२६।२३) । ११ (२३।४३) । १२ (३४।१) । १३ (३४।२२) । १४ (३४।५२) ।
 १५ (३४।२४) । १६ (३४।२८) । १७ (३६।६) । १८ (३६।२०) । १९ (२८।४३) । २० (६।५) ।

सर्पसाम प्रयुञ्जानो नाप्नुयात् सर्पजं भयम् । माय ता वाद्यतेत्येतद् हुता विप्र महस्वशः ॥ ८ ॥
 शतावरिमणिं वद्ध्वा नाप्नुयाच्छ्रुतो भयम् । दीर्घतमसोऽर्क इति हुताग्रं प्राप्नुयाद् वसु ॥ ९ ॥
 समिन्यापन्तीति जपन् न भ्रियेत पिपासया । त्वमिमा ओषधीं हेतज्जप्त्वा व्याधिं न चाप्नुयात् ॥ १० ॥
 पथि देवव्रतं जप्त्वा भयेभ्यो विप्र मुच्यते । यदिन्द्रो अनयदिति हुतं सौभाग्यवर्धनम् ॥ ११ ॥
 भगो न चित्र इत्येवं नेत्रयोरञ्जनं हितम् । सौभाग्यवर्धनं राम नात्र कार्या विचारणा ॥ १२ ॥
 जपोदिन्द्रेति वर्णं च तथा सौभाग्यवर्धनम् । परि प्रिया दिवः कविः काम्या मंश्रावयेत् स्त्रियम् ॥ १३ ॥
 सा तं कामयते राम नात्र कार्या विचारणा । रथन्तरं वामदेव्यं ब्रह्मवर्चसवर्धनम् ॥ १४ ॥
 प्राशयेद्बालकं नित्यं वचाचूर्णं घृतप्लुतम् । इन्द्रमिहामिन जप्त्वा भवेच्छ्रुतिधरस्त्वमी ॥ १५ ॥
 हुत्वा रथन्तरं जप्त्वा पुत्रमाप्नोत्यसंशयम् । मयि श्रीरिति मन्त्रोऽयं जप्तव्यः श्रीविवर्धनः ॥ १६ ॥
 वैरूप्यस्याष्टकं नित्यं प्रयुञ्जानः श्रियं लभेत् । मन्त्राष्टकं प्रयुञ्जानः सर्वान् कामानवाप्नुयात् ॥ १७ ॥
 गव्येषु णेति यो नित्यं सायं प्रातरतन्द्रितः । उपस्थानं गवां कुर्यात्तस्य स्युस्ताः सदा गृहे ॥ १८ ॥
 घृताक्रं तु यवद्रोणं चातं आवातु भेषजम् । अनेन हुत्वा विधिवत् सर्वा मायां व्यपोहति ॥ १९ ॥
 प्रदेवो दामेन तिलान् हुत्वा कर्मणकृन्तनम् । अभि त्वा पूर्वपीतये वपट्कारसमन्वितम् ॥ २० ॥
 वातकेभ्यसहस्रं तु हुतं युद्धे जयप्रदम् । हस्त्यश्चपुरुषान् कुर्याद्बुधः पिष्टमयान् शुभान् ॥ २१ ॥
 परकीयानयोद्देश्य प्रधानपुरुषांस्तथा । सुस्त्रिभान् पिष्टकवरान् चुरेणोक्त्य भागशः ॥ २२ ॥
 अभि त्वा शूर नो नुमो मन्त्रेणानेन मधविद् । कृत्वा सर्पपतैलाक्रान् प्रोक्तेन जुहुयात्ततः ॥ २३ ॥
 एतद् कृत्वा बुधः कर्म मद्भुमे जयमाप्नुयात् । गारुडं वामदेव्यं च रथन्तरघृहद्वयौ ॥ २४ ॥
 सर्वपापप्रशमनः कथितः मंशयं विना । ॥

इति सामविधानम् ॥ अथाथर्धविधानम्—

साम्नां विधानं कथितं वक्ष्ये चाथर्वणमथ । शान्तातीर्थं गणं हुता शान्तिमामोति मानवः ॥ १ ॥
 भैषज्यं च गणं हुता सर्वान् रोगान् व्यपोहति । त्रिसप्तीर्थं गणं हुता सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 वचिन्नामोति च भयं हुता चैवामयं गणम् । न कचिज्जायते राम गणं हुतापराजितम् ॥ ३ ॥
 आयुष्यं च गणं हुता अपमृत्युं व्यपोहति । स्वस्तिमामोति सर्वत्र हुत्वा स्वस्त्ययनं गणम् ॥ ४ ॥
 श्रेयसा योगमामोति हुत्वाथर्वण तथा । वास्तोष्पत्य गणं हुत्वा वास्तुदोषान् व्यपोहति ॥ ५ ॥
 तथा रौद्रगणं हुत्वा सर्वान् दोषान् व्यपोहति । एतैर्दशगणैर्होमो ह्यष्टादशसु शान्तिषु ॥ ६ ॥
 वैष्णवी शान्तिरैन्द्री तु ब्राह्मी रौद्री तयैव च । वायव्या वासुणी चैव कौबेरी भार्गवी तथा ॥ ७ ॥
 प्राजापत्या तथा त्वाष्ट्री कौमारी वद्धिदेवता । मारुद्गणा च गान्धर्वा शान्तिर्नैर्ऋतकी तथा ॥ ८ ॥
 शान्तिराक्षिरी याम्या पार्थिवी सर्वकामदा । यस्त्वा मृत्युरिति हेतज्जप्तं मृत्युविनाशनम् ॥ ९ ॥

१ (५।१।१०) । २ (२०।७।४।१) । ३ (१६।१।१।१) । ४ (४।१।१)

* 'शस्त्र' 'स्त्र, पाठः । † 'तापेभ्य' 'ग, पाठः । ‡ 'यत्स्व' 'स्व पाठः ।

सुपर्णस्वेति हुत्वा च भुजगैर्नैव बाध्यते । इन्द्रेण वृचमित्येतत् सर्वमाधारिनाशनम् ॥ १० ॥
 इमां देवीति मन्त्रश्च सर्वशान्तिकरः परः । देवा मरुत इत्येतत् सर्वकामकरं भवेत् ॥ ११ ॥
 ष्यमस्य लोकादित्येतद् दुःस्वप्नशमनं परम् । इन्द्र वयं वयिजेति पण्यलाभकरं परम् ॥ १२ ॥
 कामो मे राजेति हुतं स्त्रीणां सौभाग्यवर्धनम् । तुभ्यमेव जरिमन्नित्यष्टं तु हुतं भवेत् ॥ १३ ॥
 अग्रे गोभिर्न इत्येतत् मेघावृद्धिकरं परम् । ध्रुवं ध्रुवणेति हुतं स्थानलाभकरं भवेत् ॥ १४ ॥
 पुनक्तिर्सीता वियुगा कृपिलामकरं भवेत् । अथ ते योनिरित्येतत् पुत्रलाभकरं भवेत् ॥ १५ ॥
 अहन्ते भग इत्येतद्भवेत् सौभाग्यवर्धनम् । ये मे पाशास्तथाप्येतद् बन्धनान्मोक्षकारणम् ॥ १६ ॥
 अहन्नहन्ति रिपूनाशयेद्भोमजाप्यतः । त्वष्टुचमामेति चैतद् यशोवुद्धिवर्धनम् ॥ १७ ॥
 यथा मृगवतीत्येतत् स्त्रीणां सौभाग्यवर्धनम् । येन देही त्विदं चैव गर्भलाभकरं भवेत् ॥ १८ ॥
 शिवः शिवाभिरित्येतत् क्रुद्धं भूप्रसादयेत् । वृहस्पतिर्निः परिपातु पथि स्वस्त्ययनं भवेत् ॥ १९ ॥
 मुञ्चामि त्वेति च जपादपमृत्युनिवारणम् । अथर्वशिरसोऽध्वेता सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ २० ॥
 प्राधान्येन तु मन्त्राणां किञ्चित्कर्म तत्तेरितम् । वृक्षाणां यज्ञियाणां तु समिधः प्रथमं हविः ॥ २१ ॥
 आज्यं च व्रीहयश्चैव तथा वै गौरसर्पपाः । अक्षतानि तिलाध्वे च दधिक्षीरे च मार्गव ॥ २२ ॥
 दर्मास्तथैव दर्वाश्च विन्वानि कमलानि च । शान्तिपुष्टिकराण्याहुर्द्रव्याण्येतानि सर्वतः ॥ २३ ॥
 तैलं कणानि धर्मज्ञ राज्ञिज्ञा रुधिरं विषम् । ममिधः कण्टकोपेता अमिचारेषु योजयेत् ॥ २४ ॥
 आपं वै दैवतं हृन्दो धिनियोगस्तु आचरेत् ।

इत्यथर्धविधानम् ॥ अथ मृत्युञ्जयप्रयोगो ग्रन्थान्तरे—

चतुरस्रं चतुर्द्वारं त्रिरेखं पद्मगमितम् । हस्तत्रयप्रमाणं तु तस्यतुल्यैर्मण्डलं लिखेत् ॥ १ ॥
 भैरवीभैरवान् सिद्धीर्दिशो नागानुपग्रहान् । पीठोपपीठसंयुक्तादिमुष्णालादिसमन्वितम् ॥ २ ॥
 देवतानां चतुष्पादि लिखेत् पद्मे सुरागने । एकैकपद्मपत्रेषु बसुतस्या दलदले ॥ ३ ॥
 प्रणवादिनमोन्तैस्तु नाममन्त्रैः प्रपूजयेत् । गन्धपुष्पाक्षतैर्धूपदीपनैवेदनादिकैः ॥ ४ ॥
 अर्चयेत् पद्मपत्रेषु सर्वकार्यप्रसादकान् । सौवर्णं त्र्यम्बकं कुर्यात् पलेनार्धपलेन वा ॥ ५ ॥
 गोमयेन गुडेनापि तथा विक्तानुसारतः । मृत्युञ्जयेन मन्त्रेण पूजयेदुपचारकैः ॥ ६ ॥
 मौम्यद्वारे महामागं देवदेवं घटे न्यसेत् । जपेन्मृत्युञ्जयं प्रष्टुं तदग्रे तु सहस्रकम् ॥ ७ ॥
 देवीसूक्तं जपेत् तावदुद्गाह्यायं त्रिशेषतः । अथवा बहुभिर्भिन्नैः कोटिलक्षापुतादिकम् ॥ ८ ॥
 जप्त्वा पूर्वं विम्वराजं सर्वकार्यप्रसाधनम् । पण्यमासं राज्यकामस्तु पुत्रकामस्तथैव च ॥ ९ ॥
 शत्रुनाशनकामस्तु वर्षान्तमपि कारयेत् । पण्यमासं पूजयेद्विद्वान् महारोगैः प्रपीडितः ॥ १० ॥
 मासमेकं तु मामार्थं कुर्याद्रोगाकूलौकृतः । वन्दीवेश्मनि दुर्गे वा बद्धो मुच्येत बन्धनात् ॥ ११ ॥

७(१६) ७६।१) १ 'इत्यथर्ध' स, पाठ. २ 'पद्मे पन्था' स, पाठ. ३ 'वृहस्पते न. परिपातु' स, पाठ. ४ 'कर्मोपकारितम्' ग, पाठ.

पाण्ड्यासिकप्रयोगाच्च द्विगुणान्नात्र संशयः । महारिष्टभयग्रस्तः प्रयोगमिममाचरेत् ॥ १२ ॥
नचारिष्टभयं घोरं प्राप्नुयादातिमेव च । महापापसमुद्भूतं दृढकर्मसमर्जितम् ॥ १३ ॥
प्रयोगात् त्र्यम्बकाख्याच्च नत्वारिष्टभयं क्वचित् । एतन्मण्डलमध्यस्थोऽभिषिक्तः पुरुषो यदा ॥ १४ ॥
ततः प्रभृति पृष्ठेषु शशूजयति निश्चितम् । राज्यभ्रष्टो लभेद्राज्यं चीरायुश्चियते नच ॥ १५ ॥
मुक्त्वा पीडां ग्रहाः सर्वे शान्तिं कुर्वन्ति नित्यशः । प्रयोगस्य प्रभावेन नात्र कार्या विचारणा ॥ १६ ॥
प्रयोगमपरं वच्चे रहस्यं त्र्यम्बकाभिधम् । सर्वार्थमाधनं पुण्यं सर्वोपद्रवनाशनम् ॥ १७ ॥
यत्कृते सर्वराजानो राजपुत्राश्च भक्षिणः । राष्ट्रस्याः सर्वलोकाश्च तत्क्षणात् तद्वचोनुगाः ॥ १८ ॥
अवस्था वरपतां यान्ति दृष्टस्त्रासुद्रजन्तवः । वैरिणो वशगास्तस्य प्रयोगस्य प्रभावतः ॥ १९ ॥
सिध्यन्त्यखिलकार्याणि दुर्लभान्यपि तस्य तु । तत्रादौ पूजयेद् देवं गणेशं विधिवत् सुधीः ॥ २० ॥
लिङ्गानेकादशमितान् पूजयेद्दुडमभवान् । पार्थिवान् वा प्रयत्नेन तदलामे प्रयोजयेत् ॥ २१ ॥
रत्नवस्त्रैस्तथा गन्धैरुपचारैः ममन्त्रकैः । पूजयेच्च तथा देवीं पठेच्चण्डौ विधानतः ॥ २२ ॥
कोटिलक्षार्घ्यं जप्त्वा मन्त्रं मृत्युञ्जयाभिधम् । उज्ज्वलः इति वै मन्त्रं त्र्यम्बकाख्यं सनातनम् ॥ २३ ॥
कुण्डे पङ्क्तसंयुक्ते व्यस्ते वा विधिवत् कृते । स्वर्गलोकाविधानेन स्थाप्य तत्र हुताशनम् ॥ २४ ॥
होमयेद् तद्दशशोभनं मध्वाज्यतिलसर्पपैः । आलितेन्मण्डलं तत्र तण्डुलैः शोभनं गुधः ॥ २५ ॥
चतुरस्रं चतुर्द्वारं त्रिरस्रं पद्मगर्भितम् । साधकस्य त्रिभिर्हस्तैर्मितं हीनाधिकं न तत् ॥ २६ ॥
तन्मध्ये शोभनं पद्मं कृत्वा चाष्टदलान्वितम् । एकैकपद्मपत्रे तु वसुसंख्या दलेदले ॥ २७ ॥
भैरवीभैरवान् सिद्धीर्दिशो नागानुप्रहान् । पीठोपपीठसंयुक्तान् दिक्पालैरष्टभिर्भुजान् ॥ २८ ॥
चतुष्पष्टिमितान् देवान् विधिना स्थाप्य तण्डुलैः । गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्विविधैस्तथा ॥ २९ ॥
प्रणवादिनमोन्तैश्च नाममन्त्रैः प्रपूजयेत् । पूर्वद्वारे गणेशेन्द्रौ शिवमुत्तरतस्तथा ॥ ३० ॥
वरुणं पश्चिमे देवं यमं याम्ये विशुं तथा । ईशान्या कलशं स्थाप्य तीर्थवारिसमन्वितम् ॥ ३१ ॥
मृत्युञ्जयेन मन्त्रेण शतवारामभिमन्त्रितम् । संपूज्य विधिवद्राजा विसर्जनमयाचरेत् ॥ ३२ ॥
यान्तु देवगणाः सर्वे पूजामादाय मामकीम् । इष्टकामफलार्थाय पुनरागमनाय च ॥ ३३ ॥
अभिषिञ्चेत् ततो वीरं संग्रामे विजयी भवेत् । श्रद्धयापि कृते दासिन् प्रयोगे त्र्यम्बकाभिधे ॥ ३४ ॥
यथेप्सितमवाप्नोति फलं रुद्रप्रभावतः । अश्रद्धयान्पकरणात् फलमन्यं प्रजायते ॥ ३५ ॥
यथाविभवतश्चापि महदैश्वर्यमाप्नुयात् । श्रद्धाविगम्भो दक्षिणां दद्यात् प्रयोगस्य प्रसिद्धये ॥ ३६ ॥
यथाशक्या तथा दद्यादाचार्या विशेपतः । ब्राह्मणान् भोजयेच्छक्या स्वयं श्रुज्जीत वाग्यतः ॥ ३७ ॥

इति मृत्युञ्जयप्रयोगविशेषः ॥ अथ पार्थिवपूजाविशेषो ग्रन्थान्तरे—

कार्तिके मार्गशीर्षे वा माघे वैशाखे एव च । श्रावणे बहुले पक्षे व्रतस्याचरणं शुभम् ॥ १ ॥

लिङ्गं पार्थिवसंज्ञं तु कुर्वात् संपत्प्रदायकम् । शुभेऽङ्घ्रि प्रातरुत्थाय शिवं ध्यात्वा विधानतः ॥ २ ॥
 गत्वा प्राचीदिशं तत्र पठित्वा मन्त्रमुत्तमम् । नमो गणेशाय इति च मृदं श्राव्य प्रयत्नतः ॥ ३ ॥
 ये पृथिव्यामित्येतच्च स्नात्वा पञ्चाक्षरं जपेत् । ततस्तु तर्पणं कार्यं शिवमन्त्रैः पृथक्पृथक् ॥ ४ ॥
 शिवं शर्वं तथा चोग्रं मृडं च भवमेव च । शशिगोस्तरमङ्गं च शङ्करं च महेश्वरम् ॥ ५ ॥
 नवमं विश्वरूपं च दशमं च कपर्दिनम् । त्रिभुवनं तर्पयामि प्रणवादींश्च तर्पयेत् ॥ ६ ॥
 ततो नित्यक्रियां कृत्वा ध्यात्वा देवं महेश्वरम् । लिङ्गान्येकादशाष्टौ वा पञ्च वा कारयेत् सुधीः ॥ ७ ॥
 मन्त्रमुच्चार्य देवेभ्यो ये दिवांति विधानतः । मा नस्तोकेति मन्त्रेण तानि मन्त्राव्य वारिणा ॥ ८ ॥
 ये पृथिव्यामिति पठन् आमनानि प्रकल्पयेत् । ॐ नमो भगवत्यै च उमादेव्यै च शङ्कर- ॥ ९ ॥
 त्रिषायै नम इत्यम्बा वामदेशे नियोजयेत् । ततश्च न्यशरीरे तु न्यामं कुर्यात् नमाहितः ॥ १० ॥
 ललाटे तु शिवं न्यस्येत् कण्ठे रुद्रं ततः परम् । ईशानं नाभिदेशे तु जान्वाः शङ्करमेव च ॥ ११ ॥
 गुह्ये सर्वव्यापिनं च पञ्चाङ्गेषु ततः परम् । पञ्चमहामन्त्रं च तेषु लिङ्गेषु वै द्विजः ॥ १२ ॥
 मङ्गलायतनं देवं युवानमतिसुन्दरम् । ध्यायेत् कल्पतरुमूले समासीनं सहामया ॥ १३ ॥
 एवं ध्यात्वा महत्प्राणिं सहस्रशः उत्तीरयन् । हिरण्यवाहकं वस्त्रं भूषणं शम्भवाय च ॥ १४ ॥
 धृष्णवे चोत्तरीयं किरिकेभ्य उपवीतकम् । गन्धं दद्यान्नमः श्रद्धां पुष्पं पर्यायि मन्त्रतः ॥ १५ ॥
 नमः कपर्दिने धूपं दीपं च नम आशवे । चम्बुशाय च नैवेद्यं पर्यायि चैति पर्णिकम् ॥ १६ ॥
 आरातिकां ते तेजासि एष ते च प्रदक्षिणम् । नमोऽस्त्विति नमस्कारं एष रुद्रार्चनाविधिः ॥ १७ ॥
 अथवा ह्यमुममये ह्युपचाराष्टकं भवेत् । पञ्चाक्षरेण मन्त्रेण दशाक्षरेण वा पुनः ॥ १८ ॥
 नमः शिवायैति मन्त्रः पञ्चाक्षर इति स्मृतः । ॐ नमो भगवन्शान्ते वते रुद्राय वै भवेत् ॥ १९ ॥
 मन्त्रो दशाक्षरः प्रोक्तः सर्वांगीष्टफलप्रदः । गन्धं पुष्पं च नैवेद्यं धूपं दीपं तथैव च ॥ २० ॥
 ताम्बूलं च नमस्कारं प्रादक्षिण्यं तथैव च । उपचारास्ततो दत्त्वा गौरीशं वै क्षमापयेत् ॥ २१ ॥
 अष्ट मूर्तीस्ततः पूज्याः शर्वाय क्षितिमूर्तये । नमोन्तेन च सपूज्य भवाय जलमूर्तये ॥ २२ ॥
 नमो रुद्राय तत्राग्निमूर्तये नम ईरितः । उग्राय वायुमूर्तिं दे नमो भीमाय तत्परम् ॥ २३ ॥
 आकाशमूर्तये पञ्चाक्षरः पशुपातिं तथा । हेन्तं च यजमानेति मूर्तये तदनन्तरम् ॥ २४ ॥
 ततो नमो महादेवे हेन्तं सोमादिमूर्तये । नम ईशानाय सूर्यमूर्तये नम ईरितः ॥ २५ ॥
 अष्ट मूर्तीः शङ्करस्य वामावर्तेन पूजयेत् । लिङ्गस्त्वं प्रवक्ष्यामि मृणु पापहरं परम् ॥ २६ ॥
 सर्वज्ञं ज्ञानविज्ञानप्रदानैकपहात्मने । नमस्ते देवदेवेश सर्वभूतहिते रत ॥ २७ ॥
 अनन्तकीर्तिसपन्नं अनन्तासनसंस्थितं । अनन्तकान्तिमंभोग परमेश नमोऽस्तु ते ॥ २८ ॥
 वदरूपं महारूपं सर्वरूपोत्तमोत्तमं । पशुपाशार्णवासीनं दूटव्रतं नमोऽस्तु ते ॥ २९ ॥

परापर परातीत उत्पत्तिस्थितिकारक । सर्वार्थसाधनोपाय विश्वेश्वर नमोऽस्तु ते ॥ ३० ॥
 स्वभावनिर्मलाकारं सर्वव्याधिविनाशन । योगयोगमहायोग योगीश्वरं नमोऽस्तु ते ॥ ३१ ॥
 कृत्वा लिङ्गमतिष्ठां तु स्वभमेनमुदीरयेत् । लिङ्गस्त्वं महापुण्यं यः शृणोति सदा नरः ॥ ३२ ॥
 नोत्पयेत हि संसारे स्थानं प्राप्नोति शाश्वतम् । तस्मात् सर्वप्रयत्नेन शृणुयाद्भिङ्गसंस्तवम् ॥ ३३ ॥
 पापकञ्चुकनिर्मुक्तः प्राप्नोति परमं पदम् । इति स्तुत्वा चिरं प्रार्थ्य भस्त्रमेनमुदीरयेत् ॥ ३४ ॥
 अङ्गहीनं क्रियाहीनं विधिहीनं महेश्वर । पूजितोऽसि मया देव तत् क्षमस्व धर्मात् कृतम् ॥ ३५ ॥
 यद्यप्युपहतैः पुष्परपास्तैर्भावदुषितैः । केशकोटादिविद्वेश पूजितोऽसि मया प्रभो ॥ ३६ ॥
 अन्यत्रासक्तचित्तेन क्रियाहीनेन वा प्रभो । मनोवाक्कायदुष्टेन पूजितोऽसि त्रिलोचन ॥ ३७ ॥
 यद्योपहतपात्रेण कृतमर्घ्यादिकं मया । तामसेन च भावेन तत् क्षमस्व मम प्रभो ॥ ३८ ॥
 मन्त्रेणाचरहीनेन पुण्येण विह्वलेन च । पूजितोऽसि महादेव तत् सर्वं क्षम्यतां मम ॥ ३९ ॥
 व्रतं संपूर्यतां यातु फलं चाक्षयमस्तु मे । ॥

इति ॥ अथ भयनाशनम्—

गौरीवल्लभ कामारे कालकूटाधिपाशन । मामुद्धरापदम्भोद्योतिपुरम्रान्तकान्तक ॥ १ ॥

पाहि पाहि महादेव भक्तवर्गकपोपक । मयं दूरीकुरुष्वाय किमेतदनुवर्तते ॥ २ ॥

इति स्मरणेन भयनाशनं भवति ॥ अथापहिनाशनम्—

सर्वार्थसाधनोपाय सर्वेश्वरप्रदायक । समस्तापत्प्रतीकार चन्द्रशेखर ते नमः ॥ १ ॥

इत्यापहिनाशनम् ॥ अथ बालरक्षायन्त्रम्—

तारादिलङ्घ्यजलद्विठवर्णवीता रा(ठा)न्तान्तरे विलिखिता विधिनैव माया ।

साध्यावृता बहिरथो वदनार्धचन्द्रैर्वर्धं शिशो रुदिपां विनिहन्ति सद्यः ॥ १ ॥

इति बालरक्षायन्त्रम् ॥ अथ कुबेरयन्त्रम्—

कर्णिकायां साध्वर्गमं तारं पत्रेषु चाष्टसु । वर्णान् कुबेरमन्त्रस्य चतुरश्वतुरो पहिः ॥ १ ॥

अया ते अग्रे ममिधा ४।४।२५ मातृकार्णेश्व वेष्टयेत् । भूपुरासिषु ठंरीजं दिक्षु बंधीजमेव च ॥ २ ॥

एतद्यन्त्रं कुबेरस्य रक्षाकरमुत्तमम् । चातुर्थिकादिविषमङ्गरानाशु निहन्ति च ॥ ३ ॥

इति कुबेरयन्त्रम् ॥ ओह्रींज्जीकालिके अमुकस्य बन्दीमोक्षं कुरु २ स्वाहा । " गौरीवल्लभ कामारे कालकूटनिपूदन । त्रिपुराश्वान्तकं च निगडध्वंसकारिणे ॥ " इति मन्त्रद्वयं जपेत् बन्दीमोक्षो भवति ॥

अथ भूतिविजयमन्त्रः—मगे मगे लोभय मोदय ह्येदय क्रिन्नस्य शरीरे हुफद् स्वाहा । २६ वर्णाः ।

एष मन्त्रवरः श्रीमान् त्रिषु लोकेषु विद्युतः । नाम्ना भूरिजय इति स्वयं देवेन भाषितः ॥ १ ॥

दुर्भगानां च लोकानां निर्द्रव्याणां वरानने । बुद्धितेजोविहीनानां विद्यागुणविवर्जिनाम् ॥ २ ॥

१ 'भोग' ख पाठः । २ 'योगयोगि महायोगि योगेश्वर' ख पाठः । ३ 'चां' ख पाठः । ४ 'स्वभावेन' क पाठः ।

२ 'विह्वलेन' क पाठः । ६ 'मरुते' क, ग, पाठः । ७ 'दान्तान्तरे' क पाठः । ८ 'साध्ययन्त्र' ग, पाठः ।

एतज्जपेन तत् सर्वं संश्रामोति च मानवः । यद्यद्विहीनो जपते तत्तत् श्रामोति मानवः ॥ ३ ॥

इति ॥ अथ रत्नधारालम्बः— रत्नरत्नमहारत्नधाराय स्वाहा । अस्य प्रजापतिर्भूर्भुवः स्वः । इन्द्रः रत्नधारालम्बो देवता रत्नधारालम्बे विनियोगः । साधकाय रत्नधारालम्बं हस्ताभ्यां हारमुकुटमणिभूषितं ध्यायन् जपेत् । महती रत्नसमृद्धिः ॥ अथ कुंजरमन्त्र [दोमप्रकारः] वैश्रवणाय स्वाहा, यत्तेशाय०, पिङ्गलाय०, विट्शाय०, कुबेराय०, धनदाय०, राजराजाय०, भू स्वाहा, भुव स्वाहा, स्व स्वाहा, भूर्भुव स्वाहा । एते दश-
मन्त्रा धनप्रदा । हेमपीठे कनकयणैः परपुटे करण्डविलसितकरद्वयचूडदुदररत्नमण्डितशङ्खपद्मानिधिवृतं कुबेरं यदवृत्ताद्यो ध्यात्वा, वैश्वदेवायस्ताने अग्निमावाहा तन्मुचे आज्याङ्गुलसमिद्धिदंशमिदंशमिदंशमिदंशमिदंशमुहुयात्, यदुत्तरधनलाभम् । घृताङ्गुपायसर्घुताङ्गुलिस्वसामिद्धिर्वा जुहुयादन्नलाभम् । “यष्टाकर्णं धिरूपाक्षं ध्यात्तानं भयङ्करं । विस्फोटकरुजं हत्वा रत्न रत्नं महायत्नं” ॥ ह्यग्निशब्दार् जलमभिमन्त्र्य पयं विस्फोटकरुणं भवति ॥

अथ हनुमत्प्रकरणम् । तत्र पञ्चमुनहनुमन्मन्त्रविधिस्तत्र हनुमद्भूरे—अस्य पञ्चमुनहनुमन्मन्त्रस्य, ब्रह्मा ऋषिः, गायत्री छन्दः, पञ्चमुखविराट्कुर्या हनुमान् परमात्मा देवता, हा बीजं, ह्रीं शक्तिः, हूं कील-
कम्, मन्त्राभीष्टसिद्धये विनियोगः । पदद्वयमायया पङ्क्तं विधाय ध्यायेत् ।

अथ ध्यानं प्रवक्ष्यामि मृणु सर्वाङ्गमुन्दरि । मत्कृतं देवदेवस्य ध्यानं हनुमतः परम् ॥ १ ॥

पञ्चवक्त्रं महाभीमं त्रिपञ्चनयनं पुतम् । बाहुभिर्दशभिर्भुक्तं सर्वकाम्यार्थसिद्धिदम् ॥ २ ॥

पूर्वं तु वानर वक्त्रं कोटिर्धर्ममप्रमम् । दंष्ट्राकरालचदनं भ्रुकुटीकुटिलेखणम् ॥ ३ ॥

अत्रैव दक्षिण वक्त्रं नारासिंहं महाद्रुतम् । अत्युग्रतेजोवपुषु भीषणं भयनाशनम् ॥ ४ ॥

पश्चिमं गारुडं वक्त्रं वज्रतुण्डं महानलम् । सर्वरोगैश्वर्यशमनं विषरोगनिवारणम् ॥ ५ ॥

उत्तरं सौकर वक्त्रं कृष्णं दीप्तं नभोनिभम् । पातालानिलभेषारं ज्वररोगानिकृन्तनम् ॥ ६ ॥

ऊर्ध्वं हयाननं घोरं दानवान्तकरं परम् । एकवक्त्रेण त्रिभेन्द्रं तारकाख्यं महाबलम् ॥ ७ ॥

कुर्वन्तं शरणं तस्य सर्वशत्रुहरं परम् । खड्गं त्रिशूलं खट्वाङ्गं पाशमङ्कुशपर्वतम् ॥ ८ ॥

शुभवृष्टिगदामुण्डं दशभिर्धनिपुङ्गव । एतान्यायुधजालानि धारयन्त यजामहे ॥ ९ ॥

मेतासनोपविष्टं त सर्वभरणभूषितम् । दिव्यमान्याम्बरधरं दिव्यगन्धानुलेपनम् ॥ १० ॥

सर्वाश्चर्यमयं देवमनन्तं विश्वतो मुखम् । ॥

पञ्चास्यमन्युतमनेकविचित्रवीर्यवक्त्रं सुशंसविधृतं कपिराजवर्यम् ।

पीतान्धराट्टिमुकुटैरभिशोभिवाहं पिङ्गाक्षमाद्यमनिशं मनमा स्मराभिः ॥ ११ ॥

मर्कटेश महोत्तमाह सर्वलोकप्रियागण । शत्रुसंहार मां रक्ष श्रियं दापय देहि मे ॥ १२ ॥

इति प्रारम्भः । (१) उक्तं पञ्चदनाय पूर्वविधेन सकलशत्रुसंहारणाय महाबलाय स्वाहा । (२) उक्तं पञ्चदनाय दक्षिणमुखेन करालनृसिंहाय सकलभूतप्रमथनाय स्वाहा । (३) उक्तं पञ्चदनाय पश्चिममुखेन

१ ‘श्रीविजयचरितम्’ स पाठ । २ ‘सर्वनाय’ क पाठ । ३ ‘भूतविह्वलनम्’ क पाठ । ४ ‘लज्जित’ क पाठ ।

५ ‘मनन्तमनेकवीर्य’ क, ग पाठ ।

योरंगद्वय सकलपिपहराय स्वाहा । (४) ओंम पञ्चवदनाय उत्तरमुग्गेनादिवरादाय सकलशङ्कराय स्वाहा ।
 (५) ओंम. पञ्चवदनाय ऊर्ध्वमुग्गेन दनुमद्देवाय सकलजनशरीकराय महादेवाय स्वाहा । इति पञ्च मन्त्रा-
 ज्ञपेत्, सर्वकार्यसिद्धिर्भवति ॥ विभाषणं उपाय ।

भगवंस्तार्क्ष्यं पचीन्द्र वद कल्पं हनूमतः । साद्रोषाहस्य मधस्य श्रीमद्रनुगतः स्मृतम् ॥ १ ॥

तदर्थं उवाच ।

पवनात्मजमश्राणां वदामि गहरं परम् । येन विज्ञानमात्रेण हनुमान् मुप्रसीदति ॥ २ ॥

प्रणवाद्यामरुक्तां विन्दुनीर्धगिभूषिताम् । रमां मायां च संभिद्य मनुतुर्परसम्परः ॥ ३ ॥

सविन्दाभिः पुनश्चाथ शिगाधमस्त्रर्णकम् । एतद्गतं जयारूढं शिवस्वरेण संगृतम् ॥ ४ ॥

निन्दुमद्वा तदग्रे च समक्षेण युतं वदेत् । वद्वियुक्तं शूलपाणिस्वय्युक्तं च निन्दुमत् ॥ ५ ॥

ततो वदेच्छिवं चान्द्रमण्डितं वद्विमंथितम् । पनुस्वरेण संयुक्तं भूषितं गिन्दुनापरि ॥ ६ ॥

ततः साद्यं च शशिना संपुतं शून्यवर्णयुक्तं । पान्त्यगदिसमायुक्तं वागादिसंपुतं वदेत् ॥ ७ ॥

सविन्दुकं ततः शैवं शशिमयं च चिन्दुमत् । शक्रस्वरपुतं वाच्यं रुद्रपीजादिको मनुः ॥ ८ ॥

ततो नति ममुशार्य टेन्त हनुमतः पदम् । अस्मन्मन्दं च पष्ट्यन्तं परं पष्टोयुत ततः ॥ ६ ॥

चकारः क्षयकृष्टेति गण्डमाला च स्फोटकः । चतुर्वरेति च ततः एकाद्विरूपं ततः ॥ १० ॥

व्याहिकं व्याहिकं चेति चातुर्थिकं च सन्ततम् । ज्येति च ततो वाच्यं सान्निपातिकमीरयेत् ॥११॥

ज्वरभूतज्वरमन्त्र-ज्वरशूल-भगन्दराः । मूत्रकृच्छ्ररूपास्तेति शूलकर्णेति शूलकम् ॥ १२ ॥

अचिशूलोदरशूल-दन्तशूलपदं ततः । पादशूलादि प्रवेत् सर्वव्याधीन् क्षणेन च ॥ १३ ॥

मिन्धियुग्मं द्विन्धियुग्मं नाशयेति द्विधा वद । निकृन्तयुगं चैव छेदयेति द्विधा वद ॥ १४ ॥

भेदयेति द्विधा वाच्यं महाभीरुपदं ततः । हनुमन् हाचरं द्वेधा द्विधा तु कवचं द्विधा ॥ १५ ॥

प्रेमद्वयुगलं चोक्त्वा भीजानि च ततो वदेत् । द्वितीयपञ्चपङ्क्त्य कवचास्त्राप्रिवल्लभा ॥ १६ ॥

पञ्चपट्टपुत्रशतवर्णा मन्त्रे प्रकीर्तिताः । अयं रागप्रशान्त्यर्थं जप्तव्यः सततं नृभिः ॥ १७ ॥

अप्यथाहाहाद् सप्त यमः ह्यत्र हस्यमः हसं नमो हनुमत मम परम्य च त्वयि कुष्माण्डमालास्फोटकज्ञतज्वरका-
दिकक्षादिकज्यादिव्यानुयधिकमस्ततः ज्वरसाभिप्रातिच-धरभूतज्वरमग्न्यशूलभगन्दूध-चन्द्र-रूपालशूलकर्ण -
शूलाक्षिशूलोदरशूलहस्तशूलपादशूलादिसर्वव्याधीन् क्षणेन निन्धि २ चिज्जिन्धि २ नाशय २ निहन्त्यय २
रुदेय २ भेदय २ मदाचारदन्मुन हाहाहंरुंघेवेहांहंरु फद स्यादा , (१६४ वर्षा) इत्युदारः ।

मस्मादाय त्रिधा ह्येवं मन्त्रपिता ददेत् सुधीः । मन्त्रे ये गदिता रोगास्ते नश्यन्त्यस्य चाज्ञया ॥ १ ॥
इति । तथा मन्त्रान्तरम्—

आनिलेयस्यान्यमश्रं प्रवदामि समामतः । सर्वलोकहितार्थाय सद्यः प्रत्ययकारकम् ॥ १ ॥

वेदादि च ततो वाचं लक्ष्मीं माया त्रिधोचरेत् । द्वितीयतुल्यपट्टैश्च स्वरैः समनुवर्तिनीम् ॥ २ ॥

एकपद्युत्तरशतं(?) मन्त्रे वर्णा निवेशिताः । शृङ्गान्निषसर्पाद्विषयाभयविनाशनः ॥ ६ ॥

मन्त्रोऽयं रामदत्तस्य चिन्तितेष्मितमाधकः । ॥

अथोद्धार.—उपेक्षांहीहीहस्केगके हस्यं हस्यके हस्यं हनुमते मम परस्य न महाभयानि सर्पव्याघ्रत-
स्करजलाग्निविषजहमम्यापरस्वहजहममोषविषमहासंग्रामिकारण्यवादविवादशस्त्राग्नादिकानि सह्य २ विना-
शय २ ग्राम २ ग्रामय २ प्रोटय २ भज २ भजय २ स्तम्भय २ कुण्डय २ मोहय २ हुं ३ य ३ हृ फट् स्याद् ॥
तथा—मन्वान्तरम् ।

मास्तुपेन्द्रपद्मं न शुचे सर्वमनोहरम् । सद्यः फलति भक्तानां कार्यप्रत्ययकारकम् ॥ १ ॥

तारं वागिन्द्रिरां देवीं हृल्लेखां च त्रिधा वद । आद्यस्वरसिन्धुश्चाथ बिन्दुनाद्धितमस्तकाग ॥ २ ॥

सपान्तं वद्विमंस्त्रं च ईशानस्वरसंयुतम् । विन्दुनादं ततः प्रोक्तामितरं कूटकं शृणु ॥ ३ ॥

द्वितीयं ॥ कवर्गस्य पवर्गस्य तदेव हि । यवर्गस्य द्वितीयेन मंयुक्रमेषुतं कुरु ॥ ४ ॥

पिन्दुना भूषितं मूर्ध्नि तताऽन्यन्मृगु वाजकम् । शिवेन्दुवाहिमन्ध्रकम्बराद्यं पिन्दुभूषितम् ॥ ५ ॥

प्राणजीवगूण्यवान्तमनलेशस्वरान्वितम् । विन्दन्ति कशिरस्कं च कूटं पंत्यभिधं महत् ॥ ६ ॥

शिवशक्तिपुतं चान्यादिन्द्रस्वरसमन्वितम् । विन्दन्तिकं विदि कूटमेकादशमतिध्रुवम् ॥ ७ ॥

नतिर्हनुमते चेति पश्चाद्वाचमकुलेति वै । दायानल डादशार्ककोटिर्घ्रप्रभा-पदम् ॥ ८ ॥

ज्वलत्तनूरुह-पदं भीमनादं समोचरेत् । परस्य च दुष्टपदं दुर्जनस्य महा-पदम् ॥ ६ ॥

पकारक-पदं वादि-मिवादद्वेषकारक । ततः कार्यभञ्जकेति क्रूरप्रकृतिकं पदम् ॥ १० ॥

प्रयुद्धकोपावेशक हन्तु चेति ततः परम् । कामुकादीन् पदं वाच्य दूरस्थेति पदं ततः ॥ ११ ॥

समीपस्थान् भूतभरिष्यद्वर्तमानानथोचरेत् । पुंस्त्रीनपुंसकांश्चातुर्वर्णान् क्षणेन सत्वरम् ॥ १२ ॥

इह द्विधा दह द्विधा मंहारय द्विधा वदेत् । मोहयेति द्विधा वान्यं मर्दयेति द्विधा वदेत् ॥ १३ ॥

द्वेषयेति पुनश्चापत्ता मार्जारमूषकेति च । (तथा) वत्सगः प्राणैश्च गियोजय द्विधाशरेत् ॥ १४ ॥

विष्णंसय द्विधा भिद्वि द्विधा मूक्य च द्विधा । पौनरुक्त्या जारयेति बन्धयेति द्विधा वदेत् ॥१५॥

जृम्भयेति द्विधा श्रोत्रला पातयेति द्विधा वदेत् । ततो ममपदं चोसला परस्य च ततः परम् ॥१६॥

पादतलाक्रमितांश्च कुरुद्वन्द्वं^३ ततो वदेत् । दासीभूतान् संपादय द्विधा हा च त्रिधोऽपरेत् ॥ १७ ॥

त्रिः कोपं च त्रिधा घे च कवचास्त्राप्रिवल्लभा । वर्णानां दिशतं प्रोक्तं पञ्चपट्युत्तरं मनौ ॥ १८ ॥

विद्वेषे वैरिदुष्टानां शूरशुद्धिविनाशने । मन्त्रोऽयं गदितः सत्यं मुनिभिर्मन्त्रपारगैः ॥ १६ ॥

निशेषतो कला सयःप्रत्ययश्चान्पबुद्धिभिः । मदारुद्रावतारस्य जगत्प्राणात्मजस्य हि ॥ २० ॥

मनुं पिदि वरिष्ठ च मयमिद्विप्रदं नृणाम् । वारि भस्माभिमेन्व्याथ सिकताः सपपास्तथा ॥२१॥

अभिमन्युः प्राविशित् सर्वत्र च इतस्ततः । तद्ब्रह्मनाद्रवन्त्येव सर्वं दृष्टास्तु सयकाः ॥ २२ ॥

अथोद्धार—उपैर्धर्माद्भिर्हं स्फो रफे ह्यो हस्यं हसो नमो हनुमते राससुलदायानल द्वादशार्क-
फोटिसर्पप्रमान्तत्तनुद भीमनाद मम परस्य च दुष्टदुर्जनमहापकारकवादिविवादद्वेषकारककार्यमञ्जक भू-
प्रवृत्तिकवृद्धकोपावेशकहनुकामुकादीन् दूरस्थसमीपस्थान् भूतभविष्यद्वर्तमानान् पुत्रीनपुंसकांश्चातुर्वर्णान्
क्षणेन सत्वरं हन २ दह २ मंहारय २ मोहय २ मर्दय २ द्वेषय २ मार्जारमूपिकवत् सद्यः प्राणैर्विधायय २
विध्वंसय २ भिक्षि २ मूक्य २ जारय २ घन्घय २ जुम्भय २ पातय २ मम परस्य च पादतलाक्रमितान्
कुर २ दासीभूतान् संपादय २ हा ३ हुं ३ घे ३ हु फट् स्वाहा ॥ तथा—मन्त्रान्तरम्—

वेदमूर्धो तथा वाणी रमा विन्दुविभूषिता । माया मुखेन वामाक्षि वामश्रुतिविभेदिना ॥ १ ॥
विन्दुना भूषितं मूर्ध्नि पद्मीजानि ततः परम् । चान्द्रं चास्त्रार्णयुक् कृता टहनारुढमेव च ॥ २ ॥
शिवस्वरेण संयुक्तमपरं कूटक शृणु । शून्य पान्त्यसमायुक्तमग्निनाधोयुतं तथा ॥ ३ ॥
एकादशरुलायुक्तं विन्दुपतदनन्तरम् । ततो वदेन्निव चान्द्रसंयुतं वद्विनास्थितम् ॥ ४ ॥
मनुखरेण संयुक्तं विन्दुनापि ततः शिवम् । जीव शून्यं पान्त्ययुक्तं वद्विनाधो युतं तथा ॥ ५ ॥
वाय्वादिकेन संयुक्तं विन्दुभूषितमस्तकम् । शिवमिन्दुयुतं कुर्यात् शतमन्युकलान्वितम् ॥ ६ ॥
मस्तके विन्दुसंयुक्तं तदेतद्दीजपञ्चकम् । नतिर्हनुमते चोरता त्रैलोक्याक्रमणेति च ॥ ७ ॥
पराक्रमेति श्रीराममङ्ग मम परस्य च । सर्वशत्रूंश्चतुर्वर्णमभवानिति वै वदेत् ॥ ८ ॥
पुत्रीनपुंसकान् भूतभविष्यद्वर्तमानान् । दूरस्थ च समीपस्थान् राक्षो नाना ततो वदेत् ॥ ९ ॥
नामधेयास्ततो नाना सुकरोति च कीर्तिजान् । कलत्रपुत्रमित्रेति भृत्यगन्धुसुहृज्जनान् ॥ १० ॥
समेतान् प्रसुशक्ती सहितान् चित्यतः परम् । धनधान्यादिसपत्तिपुत्रान् राजस्ततः परम् ॥ ११ ॥
राजसेवकान् मन्त्रीति पदं मन्त्रिसत्त्वानिति । आत्यन्तिकं क्षणेनेति वारयेति द्विधा वद ॥ १२ ॥
नानोपायैः पदं चैव ततो मारययुग्मकम् । शस्त्रैरखेदययुग्मं च अग्निना ज्वालय द्विधा ॥ १३ ॥
दाहयेति द्विधा वाच्यं वातयेति द्विधा वद । कुमारवत् पादतलाक्रमणेन ततो वद ॥ १४ ॥
आश्रोत्य द्विधा वाच्यं घातयेति द्विधा तथा । बन्धयुग्मं भूतसङ्घैः सह भक्षययुग्मकम् ॥ १५ ॥
क्रुद्धचेतमेति नखैर्विदारय द्विधा वद । देशादस्मादिति ठठ उबाटय द्विधा वद ॥ १६ ॥
पिशाचवद् भ्रशयेति द्विधा आपय च द्विधा । भयातुरान् निमज्जांश्च सद्यः कुरुयुगं वद ॥ १७ ॥
भस्मीभूतान् द्विधा वाच्यमुन्मूल्य पुनर्वद । भक्तजनवत्सलेति सीताशोकापहारक ॥ १८ ॥
सर्वेषु मा तथैवं च रचयुग्मं च हात्रयम् । क्रोधत्रयं वे-त्रयं च कवचास्त्राप्रिवल्लभा ॥ १९ ॥
एकचत्वारिंशोत्तरविंशतान्यपि च स्फुटम् । वर्णानां गणना ज्ञेया दुष्टारिद्वेषणे तथा ॥ २० ॥
हनुमन्मन्त्रसामर्थ्याद् दुर्जयो भन्त्रविद्वदेत् । ॥

अथोद्धार.—उपैर्धर्माद्भिर्हं स्फो रफे ह्यो हस्यं हसो नमो हनुमते त्रैलोक्याक्रमणपराक्रम श्रीरा-
ममङ्ग मम परस्य च सर्वशत्रूंश्चतुर्वर्णसंभवान् पुत्रीनपुंसकान् भूतभविष्यद्वर्तमानान् दूरस्थसमीपस्थान् राक्षो

नानानामधेयान् नानासुकरकीर्तिजान् कलत्रपुत्रमित्रभृत्ययन्धुसुहृज्जनसमेतान् प्रभुशक्तिमहितान् त्रितिधनधान्यादिस्तपस्त्रियुक्तान् रातो राजसेवकान् मन्त्रिमन्त्रिसखानात्यन्तिकं क्षणेन वारय २ नानोपायैर्मारय २ शस्त्रैश्छेदय २ अग्निना ज्वालय २ दाहय २ घातय २ कुमारयत् पादतलाक्रमणेन आघ्रोत्य २ घातय २ बन्ध २ मृतसद्वै सद्य भक्षय २ कुट्टचेतसा नखैर्विदारय २ देशादस्मादुश्चाटय २ पिशानज्ज्द भ्रणय २ श्रामय २ मयातुरान् विसर्गाञ्च मय कुरु २ भस्मीभूतानुन्मूलय २ भक्तजनवत्सल सीताशोकापहारक सर्वत्र मामेन च रक्त २ हा ३ घे ३ हुं फट् स्याहा ॥ तथा भन्त्रान्तरम्—

वेदमूर्धा ततो वाणी लक्ष्मीर्वीजत्रयं ततः । द्रितुर्यपष्टमिन्ना च हृल्लेखा समुदीरिता ॥ १ ॥
बीजान्येतानि पङ्क्तिं सविन्दूनि महान्त्यपि । शिवः शशी पान्त्यवह्निर्विन्दुयुक्तं ततः परम् (?) ॥ २ ॥
(सफरेणादिमंयुक्तं बिन्दुमद्वैन्दवे ततः । कान्त्यपान्त्यसमारूढं बृहद्भानुस्फुटं युतम् ॥ ३ ॥
ईश्वरेण ममायुक्तं पिन्दुभूषितमस्तकम् । शिवः शक्तिश्च बह्विश्च शतमन्युकलायुतम् ॥ ४ ॥
जीवान्त्यं चन्द्रमंयुक्तं गादिमेन तथा युतम् । अक्षवर्णममोपेतमेवर्णानिलसंयुतम् ॥ ५ ॥
बिन्दुना भूषितं पूर्वं महाद्यं समुदीरितम् । शक्त्यारूढः शिवो ज्ञेयो बिन्दुभूषितमस्तकः ॥ ६ ॥
चतुर्दशस्त्रोपेतमेतत् कूटमनुक्रमात् । पञ्चकूटानि बीजानि एकादश क्रमेण च ॥ ७ ॥
पुनर्वेदादि मन्त्रोक्तं नतिर्हनुमते ततः । प्रकटेति ततश्चान्ते पराक्रमपदं ततः ॥ ८ ॥

आक्रान्तदिष्टाण्डलेति यशोवितानधवलीकृत वै ततः ।

जगत्त्रितय वज्रदेहेति ज्वलदग्निश्वर्षकोटिममप्रभ ॥ ९ ॥

तनूरुहपदं रुद्रावतार लङ्कापुरीदहनेति च । उदधिलह्नपदं दशग्रीवशिरःकृतान्तक ॥ १० ॥
सीताममाश्रयनवस्ततो वायुसुतेति च । अञ्जनीगर्भमंभूत श्रीरामेति पदं ततः ॥ ११ ॥
लक्ष्मणानन्दकरोति कपिसैन्यपदं ततः । प्राकारपदमुच्चार्य ततो द्रोणपदं वदेत् ॥ १२ ॥
पर्वतोच्चाटनपदं सुग्रीवमण्यकारण । बालिनिर्हरणकारण ततो द्रोणपदं वदेत् ॥ १३ ॥
पर्वतोत्पाटनाशोक्तवनमुत्तला विदारण । अक्ष चेति कुमारेति ज्येदनेति पदं वदेत् ॥ १४ ॥
वनरक्षाकरसमूहविभजन ब्रह्माक्षमुच्चेत् । ब्रह्मशक्तिपदस्यान्ते प्रसनेति ततो वदेत् ॥ १५ ॥
तपोद्धरेल्लक्षणेति शक्तिमेतनिवारण । शन्यविशन्व्यापधीति समानयन वै ततः ॥ १६ ॥
बालोदितभानुपदं मण्डलप्रमनेति च । मेघनादहोमपदं विध्वंसन ततः परम् ॥ १७ ॥
इन्द्रजिह्वप्रकारेति सीतारक्षक वै पदम् । ततश्च राक्षसीसहविदारणपदं ततः ॥ १८ ॥
कुम्भकर्णादिवधेति परायणपदं वदेत् । श्रीराममन्त्रित्पर समुद्रेति पदं वदेत् ॥ १९ ॥
व्योमद्रुमलह्नेति महासामर्थ्यं वै पदम् । महातेजःपुङ्गवपदं विराजमानं वै पदम् ॥ २० ॥
स्वामिवचनसंपादितार्जुनेति पदं वदेत् । संयुगेति पदं चोक्तता सहायेति पदं वदेत् ॥ २१ ॥

कुमारत्रयवारिश्च गम्भीरशब्द वेति च । उदयेति दक्षिणाशामार्तण्ड मेरुपर्वत ॥ २२ ॥
 पीठिकार्चन सकलमन्त्रागमपदं तथा । आचार्यपदमुच्चार्य मम सर्वग्रहेति च ॥ २३ ॥
 विनाशनं सर्वपदं ज्वरोच्चाटन सर्वं च । विपत्तिनाशनपदं सर्वापत्तिनिवारण ॥ २४ ॥
 सर्वदुष्टादीति पदं निर्वहणपदं ततः । मर्षव्याघ्रादिभयोति निवारणपदं ततः ॥ २५ ॥
 सर्वशत्रुच्छेदनेति पदं मम परस्य च । ततस्त्रिभुवन पुंस्त्रीनपुंसकात्मकं पदम् ॥ २६ ॥
 ततः सर्वजीवजातं वशयेति द्वयं वदेत् । ममाज्ञाकारकं चेति संपादय द्विधा वद ॥ २७ ॥
 ततो ज्ञानानामधेयान् सर्वराज्ञः पद वद । ततः मपरिवाराद्य तथैव मम सेवकान् ॥ २८ ॥
 कुरुपुत्रपदं सर्वशस्त्रास्त्रेति विषाण्य च । धिक्स्वसय द्विबोध्य मायां पूर्ववदुच्यते ॥ २९ ॥
 हा त्रिधा च समुच्चार्य तद्वदेव हि चोच्यते । पूर्वोदितं पञ्चकूटं वैपरीत्येन चोच्यते ॥ ३० ॥
 सर्वशत्रून् हनद्रुद्रं परबलानि ततः परम् । परसैन्यानि क्षोभय द्विधा ममपदं ततः ॥ ३१ ॥
 ततः सर्वकार्यजातं साधयेति द्विधा वद । सर्वदुष्टदुर्जनेति मुद्यानि कीलय द्विधा ॥ ३२ ॥
 ये त्रिबोचर ह्यकारं त्रिधा क्रोधं त्रिधा ततः । त्रिधा चास्त्रं वद्विजायासंयुतोऽयं मनुः स्मृतः ॥ ३३ ॥
 मन्त्रे वर्णाः समाख्याता दिनवत्पुचराः रत्न । पञ्चशत्यर्पकाः सत्यं मन्त्रविद्विः पुरातनैः ॥ ३४ ॥
 मन्त्रेण वायुपुत्रस्य महाजलयशस्विनः । एकादशोग्ररूपस्य रामचन्द्रपदात्मनः ॥ ३५ ॥
 सर्वकार्यार्थमिद्विधं गदितः सर्वसिद्धिदः । रक्षाविधौ प्रयोक्तव्यः क्षते शत्रूनामपि तथा ॥ ३६ ॥
 वश्ये च विजये वादे सन्धे सर्वत्र चोदितः । राजगृहे च संग्रामे राजचौरमपि क्षते ॥ ३७ ॥
 विपन्धविमोक्षे च क्रोधस्तम्भे विशेषतः । रिपुदुर्जनदुष्टानां निग्रहोच्चाटने तथा ॥ ३८ ॥
 प्रयोक्तव्यो विशेषेण सत्वरं फलते ध्रुवम् । किमत्र यदुनोक्तेन भाषणेन पुनः पुनः ॥ ३९ ॥
 यदीच्छेत् प्रत्ययं द्रष्टु प्रोक्तोऽयं मनुरद्वृतः । कार्ये समोहनेऽत्यर्थं सत्यं सत्यं नचान्यतः ॥ ४० ॥
 अथोद्धार — जैप्रेमोहाईहू कर्त्तुं कर्त्तुं इच्छां इसकलं हसौं मों नमो इनुमं प्रकटपरफ्रमाफ्रान्तविङ्गमङ्गल-
 यशोवितानघनलीकृतजगत्प्रथितय वज्रैर्द्वह ज्वलदग्निस्वर्यकोटिसमप्रमत्तनूरुह रुद्रारतार लङ्कापुरीदहन उदधि-
 लहन दशग्रीव(शिर)रुतान्तिक स्तीतासमाभ्यासन वायुसुताङ्गनागर्भसंभूत श्रीरामलक्ष्मणानन्दकर कपिलैन्वया-
 कार (द्रोणपर्वतोच्चाटन) सुग्रीवसन्ध्यकारण बालिनिर्हरणकारण द्रोणपर्वतोत्थाटन अशोकधनविदारण अक्ष-
 कुमाररुच्छेदन वनरत्ताकरममूहयिमञ्जन ब्रह्मास्त्रप्रक्षालनप्रसन लक्ष्मणशक्तिमेहनिवारण शल्यविशल्यौषधि-
 समानपन बालोदितमानुषएडलप्रसन मेघनादहोमविश्रमन इन्द्रजिद्वधकारण सीनारक्षकराक्षसीसङ्घविदारण
 कुम्भकर्णादिबधपरायण श्रीगममन्त्रितत्पर समुद्रन्योमद्रुमलहन महासामर्थ्य महामेज पुञ्जपिराजमान स्वामि-
 यजनसंपादितार्जुनसयुगसहाय कुमारब्रह्मचारिन् गम्भीरश-शब्दय दक्षिणाशामार्तण्ड मेरुपर्वतपीठिकार्चन
 सकलमन्त्रागमाचार्य मम सर्वग्रहविनाशन सर्वज्वरोच्चाटन सर्वविपत्तिनाशन सर्वापत्तिनिवारण सर्वदुष्टादि-
 निर्वहण सर्पव्याघ्रादिभयनिवारण सर्वशत्रुच्छेदन मम परस्य च त्रिभुवनं पुंस्त्रीनपुंसकात्मकं सर्वजीवजात

विपरोमनसैश्चैव काककौशिकगृध्रकैः । पक्षैः कटुकतैलाक्षैर्धचन्द्राकृतौ हुनेत् ॥ ४८ ॥
 स्फण्डिले मुक्तेऽश्वस्तु घूर्ण्यो मुद्रया बुधः । दक्षिणाशामुखो भूता पल्लवोऽशरणं कुरु ॥ ४९ ॥
 त्रिशतावृत्तिभेदेन सप्तवामरमध्यतः । शत्रुर्मृत्युमवाप्नोति रुद्रेणापि सुरचितः ॥ ५० ॥
 दिनत्रयं रात्रिमागे न्यशाने पश्यतं जपेत् । प्रेतमुत्थापयेत् सत्यं वेतालः किंकरो भवेत् ॥ ५१ ॥
 शुभाशुभं च वदति मन्त्रिणा सह निश्चयात् । ददाति भाषां मत्यां च कारयेति करोति च ॥ ५२ ॥
 भस्मान्मु मन्त्रितं रात्रौ सहस्रावृत्तिकं कुरु । दिनत्रयं ततश्चैव निक्षिपेत् प्रतिमासु च ॥ ५३ ॥
 यासु कामु च स्थूलासु लघुष्वपि विशेषतः । मन्त्रप्रभावाच्चलनं भवत्येव न मशयः ॥ ५४ ॥
 मन्त्रेणानेन सिद्धेन यदमाप्यं च साधयेत् । विषे भये विवादे च शस्त्रमंग्रामसङ्कटे ॥ ५५ ॥
 हूते दिव्यस्तम्भने च विशेषो मारणे तथा । मृतकान्थापने चैव प्रतिमाचलने तथा ॥ ५६ ॥
 विषे ज्वरे भूतज्वरे ग्रहे कृत्यादिमोचने । चते ग्रन्थां महारण्ये दुर्गे व्याघ्रे च दन्तिनि ॥ ५७ ॥
 क्रूरमन्त्रेषु सर्वेषु शस्त्रस्तम्भविमोचने । बन्धमोचे मारणे च मोहे शान्तां नियोजयेत् ॥ ५८ ॥
 मन्त्रमेनं हनुमतो नानाकार्यप्रमाधनम् । बन्धमुक्तां जपेन्मन्त्रं रात्रौ रात्रौ च निर्मयः ॥ ५९ ॥
 लिखित्वा प्रतिमां भूमां भारतेरस्पृशन् नरः । खनामाचरसङ्गं तु द्वितीयान्तं समालिखेत् ॥ ६० ॥
 मन्त्रस्यान्ते तथा मां च विमोचय विमोचय । मार्जयेद्दामहस्तेन पुनस्तथैव लेखयेत् ॥ ६१ ॥
 एवमष्टाधिकशतं लेखयेन्मार्जयेन्नरः । एवं कुर्वन् सुबद्धोऽपि भृङ्गलाभिर्वृद्धं नरः ॥ ६२ ॥
 महापराशरसंयुक्तः प्राणहान्यकारकः । स सप्तदिनमध्ये तु बन्धनान्मुच्यते सुखम् ॥ ६३ ॥
 हनुमास्तु समागत्य स्वयं स मोक्षयेन्नरम् । नतु दण्डयितुं शक्ता राजानो विर्मवो जनाः ॥ ६४ ॥
 हवनान्यपि सन्त्यज्य दशांशेन नियोजय । स्तम्भने चणका भाषा न्यग्रोधस्य फलानि च ॥ ६५ ॥
 हरिद्रा च तथा प्रोक्ता तालकं मल्लकीफलम् । शाल्मलीकुसुमान्याहुर्मधुत्रययुतानि च ॥ ६६ ॥
 उच्चाटे गदितान्त्र श्लेष्मान्तकविभीतकाः । वश्यार्थे सर्पया लावा मधुकाण्डं च गुग्गुलुम् ॥ ६७ ॥
 विष्टेपे करवीराणां पत्राणि समिधस्तथा । श्लेष्मान्तकविभीतानां समिधो जीरकं तथा ॥ ६८ ॥
 मधुरं रामठं चैव कटुतैलममन्वितम् । ज्वरे तापे च शूले च गण्डमालाभगन्दरे ॥ ६९ ॥
 दूर्वागुह्वरीस्रएडाणि साज्यवीरदधीनि च । श्लेष्मेरगण्डममिधः कुवेराक्षस्तथैव च ॥ ७० ॥
 निर्गुण्डीसमिधश्चैव तिलतैलसमन्विताः । लक्ष्मीमाप्यै सरोजानि विन्वपत्राणि चैव हि ॥ ७१ ॥
 समिधस्तस्य होतव्या मधुत्रयसमन्विताः । पञ्च खाद्यं नारिकेलद्राक्षेक्षुकदलीफलम् ॥ ७२ ॥
 सौभाग्यमर्चसंपत्तिसाधनं हवनं शृणु । कर्पूरं केसरं नाभिं चन्दनं रोचना तथा ॥ ७३ ॥
 तजपत्रं वीरणं च लवलीलागरु तथा । मांसीं नखं जातिपत्रं लक्ष्मणं लोहवालुकाम् ॥ ७४ ॥
 साज्यान्येतानि सर्वत्र विज्ञेयानि मनीषिभिः । पुष्पैः सुगन्धिभिर्वातः प्राप्यते चोत्तमोत्तमम् ॥ ७५ ॥

द्रोहे च मारणे ज्ञेयं विपं स्याद्राजिकास्तथा । कङ्ककौशिकगृध्राणां पञ्चाथ विजया तथा ॥ ७६ ॥
 गृध्रपूमकरार्थैव लवणं कटुतैलकम् । पादपांशुस्तथा राजी लवणं कर्पणे स्मृतम् ॥ ७७ ॥
 उन्मत्तफलपुष्पाणि समिधो मोहने स्मृताः । घान्यः संप्राप्यते घान्यमर्चैरक्षतमृदयः ॥ ७८ ॥
 तिलाज्यघीरदधिभिर्महिषीगोतमृदयः । एवं नानामयोगाश्च साधयेन्मन्त्रवित्तमः ॥ ७९ ॥
 पुरश्चर्याजपेनैव हनुमन्तं च सेवेयत् । ॥ ८० ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायाचार्यवर्य—भगवत्पूज्यपादश्रीमोविन्द्याचार्यशिष्य—श्रीभगवच्छङ्कराचार्य-
 शिष्य—श्रीविष्णुरामाचार्यशिष्य—श्रीभगवत्कल्याणशिष्य—श्रीविद्यारण्यपतिविरचिते
 श्रीविद्यागङ्गाधर्ये तन्त्रे त्रयविंशः श्वासः ॥ ३३ ॥

अथ

चतुर्विंशः श्वासः ।

अथ हनुमत्पूजायन्त्रम्—

अथ पूजाविधानार्थं यद्य वै कथ्यतेऽधुना । पद्कोणं वसुपत्रं च चतुरस्रं च बाहवः ॥ १ ॥
 बीजयुक्त्वं लिखेत् सम्यक् नाम लेख्यं हनुमतः । पद्कोणेषु षडङ्गानि बीजयुक्तानि संलिखेत् ॥ २ ॥
 बीजत्रयं च कोणाग्रे लिखेत् मध्यक् पुनस्ततः । अङ्गनीपुत्राय तथा ततो वै रुद्रमूर्तये ॥ ३ ॥
 तथा वायुमुवायेति जानकीजीवनाय च । रामदूताय ब्रह्माङ्गनिवारणाय ततः परम् ॥ ४ ॥
 पद्कोणस्थान्तरालेषु संलिख्यं नामपट्टकम् । वसुकोणेषु बीजानि नामानि च समालिखेत् ॥ ५ ॥
 सुग्रीवायाङ्गदायाय सुशीलाय ततः परम् । नलायाय च नीलाय तथा जाम्बवते-पदम् ॥ ६ ॥
 ग्रहस्ताय सुपेताय दलमध्येषु संलिखेत् । रामभद्रो महातेजाः कपिराजो महाबलः ॥ ७ ॥
 द्रोणाद्रिषारको मेरुपीठिकार्चनकारकः । दक्षिणाशाभास्करश्च सर्वविघ्ननिवारकः ॥ ८ ॥
 दलान्तरालेषु लिखेन्नामान्यष्टौ प्रयत्नतः । लोकरपालात् सायुषांश्च चतुरस्रे च संलिखेत् ॥ ९ ॥
 गन्धोष्माय द्वि(वि)पत्राय रिपुघ्नाय तथैव च । व्याधिघ्नाय ज्वरघ्नाय भूतघ्नाय ततः परम् ॥ १० ॥
 पाशशङ्खमन्त्रघ्नाय यन्त्रघ्नाय विशेषतः । मर्षघ्नाग्रमहोत्पातभयघ्नाय जितात्मने ॥ ११ ॥

ब्रह्मग्रहमदाराजकोपमाय तदुत्तरम् । कृत्याचतग्रहमाय चलमाय च सयतः ॥ १२ ॥
 रामप्रियाय रुद्राय रामभक्तिरताय च । मरुप्रियाय जगतीदुर्भिक्षालिविदारिणे ॥ १३ ॥
 पार्योग्रमङ्गरानन्तगन्त्रिविक्रमवर्धिने । अनन्तनगरग्रामपुरपटनराचिणे ॥ १४ ॥
 स्वामिमन्त्राय शूराय वीरभद्राय योगिने । स्वभक्तवादसंग्रामविजयाप्तिविवर्धिने ॥ १५ ॥
 इत्येतदिक्षु मन्त्रेभ्यः स्तुत्याभ्यं नाममन्त्रकम् । एवं यन्त्रवरे मन्मथ् पूजा कार्या हनूमतः ॥ १६ ॥
 अग्रामं वाञ्छितं सर्वं प्रापयत्येव निश्चिनम् । अथ यन्त्रं प्रवक्ष्यामि धारणार्थं विशेषतः ॥ १७ ॥
 भूर्जे ताम्रेऽथवा वस्त्रे भित्तौ पट्टे शिलातले । तालपत्रेऽथवा लेख्यं रोचनानामभिकेसरैः ॥ १८ ॥
 श्रीखण्डैश्चैव कर्पूरैः सर्वं यन्त्रं ममालिखेत् । वृत्तत्रयं ममालेख्यं बलयेन सुपुच्छवत् ॥ १९ ॥
 साध्यनाम लिखेन्मध्ये बहिरष्टदलं लिखेत् । दलेष्वष्टसु मन्त्रेभ्यः हुंकारं संमुखं तथा ॥ २० ॥
 बहिः मन्त्रेभ्योऽथ बलयेन दृढं तथा । तद्वहिष्यतुरस्तं म्याद् रेखाग्रैश्च सुविमृत्तैः ॥ २१ ॥
 तत्रेखासु त्रिशूलानि लेखयेज्जोमनानि च । मूलमन्त्रेण तत् सर्वं वेष्टयेन्मण्डलक्रमैः ॥ २२ ॥
 पुनर्बहिस्तयैवापि त्रिरेखाभिश्च वेष्टयेत् । रेखान्ते च त्रिवलयं कारयेदेककोणकम् ॥ २३ ॥
 तन्मध्ये तद्भुजं लेख्यं हर्मावीजं च समालिखेत् । वज्राष्टकेषु मन्त्रोक्तं मूलवीजं तथाष्टधा ॥ २४ ॥
 मर्कटस्य च तद्यन्त्रे प्राणारोपं च कारयेत् । पाशादिभ्यश्चरस्यान्ते स्यादमुष्यपदं पुनः ॥ २५ ॥
 क्रमात् प्राणा इह प्राणास्तया जीव इहस्थितः । अमुष्य मन्त्रेन्द्रियाणि भूयोऽमुष्य-पदं वदेत् ॥ २६ ॥
 बाह्यनोनयनश्रोत्रघ्राणपदान्यथ । पञ्चादिहागम्य सुखं चिरं तिष्ठन्तु तद्वयम् ॥ २७ ॥
 अयं प्राणमनुः प्रोक्तः सर्वजीवप्रदायकः । पद्मशतविंशतर्वीपि तद्यन्त्रमभिमन्त्रयेत् ॥ २८ ॥
 मर्कटेश्वरमन्त्रोक्तं प्राणबुद्ध्या च कारयेत् । निष्कन्मपन्नद्वयचर्मात्रनधारी जितेन्द्रियः ॥ २९ ॥
 त्यक्त्वाशनो महाभागो हनूमन्तं च पूजयेत् । कदलीमातुलुङ्गादिफलैर्लोदिमनोहरैः ॥ ३० ॥
 पुष्पैर्नानाविधैस्तं च सोपचारैः समाहितः । ततो यन्त्रं सुधार्य स्यात् सर्ववाधाविनाशकृत् ॥ ३१ ॥
 सर्वरक्षाकरं नृणां बालानां योषितामपि । पशूनां च मृगाणां च हयानां सर्वजीविनाम् ॥ ३२ ॥
 ज्वरमारीस्कोटकादिचौरारोगमयापहम् । राजद्वारे बने घारे संग्रामे रिपुमङ्कटे ॥ ३३ ॥
 शस्त्रपाते महामीमे दिव्याग्निजलसंज्ञवे । जनवरये राजवरये रिपुविद्वेषणे वधे ॥ ३४ ॥
 दधतामनिशं यन्त्रं प्राणस्थापनपूर्वकम् । सर्वकार्यं सुमिदं स्यान्नाश कार्या विचारया ॥ ३५ ॥
 अन्ययन्त्रं धारणार्थं कथ्यते शृणु सुन्दरम् । पद्मकोणं विलिखेद्यन्त्रं भूर्जपत्रे च सुन्दरे ॥ ३६ ॥
 वस्त्रे पट्टे कागदे वा भित्त्यां द्रव्यैः सुगन्धकैः । हर्मामध्यगतं माध्यनाम लेख्यं विशेषतः ॥ ३७ ॥
 ततस्त्वद्वेष्टयेत् तेन मायावीजेन वै पुनः । हनूमान् रचरचेति पद्मकोणेषु लिखेत् ततः ॥ ३८ ॥
 अन्तराले त्रिशूलानि मायावीजान्तराणि च । एतद्यन्त्रं महाश्रेष्ठं सर्वसिद्धिकरं नृणाम् ॥ ३९ ॥

साधयेत् सर्वकार्याणि नात्र कार्या विचारणा । अधुना प्रतिमायन्त्रं कथ्यते तन्निशामय ॥४०॥
 कपीश्वरस्य रूपं च समालेख्यं प्रयत्नतः । वस्त्रे वा कागडे वाय मस्या चालङ्कनेन वा ॥ ४१ ॥
 दिङ्मुलेनाथवा चान्यैर्लेख्य द्रव्यैः सुशोभनैः । तत्रैव क्रमयोगेन साध्यनामाचराणि च ॥ ४२ ॥
 प्रथमं हृदये लेख्यं द्वितीयं भस्तेके तथा । तृतीयं दाक्षिणे वाही चतुर्थं वामके भुजे ॥ ४३ ॥
 पञ्चमं च तथा षष्ठं पाण्योर्दक्षिणवामयोः । उदरे सप्तमं चैव दक्षोरौ चाष्टमं तथा ॥ ४४ ॥
 वामोरौ नवमं चैव दशमं दक्षपत्तले । एकादश च संलेख्यं वामपादतले तथा ॥ ४५ ॥
 एव क्रमेण संलेख्यं वर्णानां च समूहकम् । वश्ये द्वेपे स्तम्भने च मारणे मोहने तथा ॥ ४६ ॥
 आकर्षणे बन्धमुक्तौ विजये च विशेषतः । द्वादशाचराविद्यायास्तदचरयुतं लिखेत् ॥ ४७ ॥
 मन्त्राय बीजपदं च चतुर्थेन नमोन्तकम् । तन्नाम कथिता विद्या द्वादशाचरवर्णिका ॥४८॥
 वक्ष्याम्यस्य संलेख्यं वश्ये चाग्नेहितान्वितम् । विद्वेषयाग्नेडितं च विद्वेषे समुदीरितम् ॥ ४९ ॥
 आग्नेडितं स्तम्भयेति स्तम्भने समुदीरितम् । आग्नेडितं मारयेति मारणे समुदीरितम् ॥ ५० ॥
 आग्नेडितं मोहयेति मोहने समुदीरितम् । आग्नेडितं मोक्षयेति बन्धमोक्षे समीरितम् ॥ ५१ ॥
 एवंविधं तु संलेख्य प्रतिमायन्त्रमुत्तमम् । साध्याकृतिं वक्ष्यामि कृता पूर्ववदुत्तमाम् ॥ ५२ ॥
 रक्ताञ्जनेन संलेख्य सान्द्रा कृता प्रयत्नतः । शरीरेण नवनीतेन दग्धा चान्येन केनचित् ॥ ५३ ॥
 प्राणानां स्थापनं कृत्वा रोपेयोच्चाटनं कृतम् । नामोद्देशेन तु रिपोः पीडयेदाकृतिं स्थिताम् ॥५४॥
 तद्रसस्य तु पानं वै कारयेन्मृत्युहेतवे । अथवाग्नौ त्रिपेतवत्तु चैत्ये मारणहेतवे ॥ ५५ ॥
 एवं कृत्वा रिपोः सत्यं मृत्युर्भवति नान्यथा । प्राणप्रतिष्ठापूर्वं तु संपूज्य निधिपेद् भुवि ॥५६॥
 साध्यस्य द्वारदेशे तु निखनेच महामतिः, । अथवा भूतले लेख्यं प्रतिमापञ्चमुत्तमम् ॥ ५७ ॥
 तत्रैतत् श्लोकस्तदर्थं साध्यनाम लिखेद् ध्रुवम् । समार्ज्यं पुनरालेख्यं तथैव च पुनः पुनः ॥५८॥
 एवमष्टोत्तरशतं लेखनानुत्तिपूर्वकम् । यत्तत्कार्यं समामाद्य तदा पञ्चवयोजना ॥ ५९ ॥
 कार्यस्य पूर्वयोगे तु ज्ञातव्या मन्त्रिणा ध्रुवम् । ॥

हरिमर्कटमर्कट मन्त्रमिमं यदि लिखति लिखति भूमितले ।

यदि नश्यति नश्यति वामकरात् परिमुञ्चति मुञ्चति शृङ्खलिका ॥ ६० ॥

इति लेखनप्रकारः ॥ अथ द्वादशाक्षरस्य प्रयोगः — तत्र आत.कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायाम-
 प्रयं कृत्वा, शिरसि श्रीरामचन्द्राय ऋण्ये नमः । मुखे गायत्रीचन्द्रसे नमः । हृदये श्रीहनुमते देवतायै
 नमः । शुभे मातृतामज्जीजाय नमः । पादयोः अञ्जनीहृदयानन्दशक्तये नमः । कृपाश्रवणमेति प्राणा ।
 श्रीरूपरूपिणेति कौतुकम् । मत्कार्यकर्ता वानरो रामाकङ्कर, इति कवचम् । हरिर्वज्राङ्गवान् इति
 शमभम् । धनुर्धरध्वजवासीति ध्यानम् । ममामीष्टसिद्धये विनियोग इति कृताञ्जलिस्तथा, उमास्तारमञ्ज

हृदयाय नमः । अञ्जनोद्दयानन्द शिरसे स्वाहा । सध्वजप्राणदात्रे सवङ्गमाय शिखायै० । हनूमान् राम-
दूत कञ्चाय हुं । श्रीसुवरकपिशेष्ठ नेत्रत्रयाय० । ध्यानरो रामकिङ्कर शरणाय० । एवं करपटङ्गं विधाय
ओङ्कारिञ्जालवानिति मणिवन्धयो । ओं ऐं ह्रीं ह्रां हूं हनुमते नमः । इति सयोंक्ते ध्यापत्रम् । ओं ऐं ह्रीं ह्रां हूं
हनुमते नमः हृदयाय० । ६ रामदृताय शिरसे० । ६ रामप्रियाय शिखायै० । ६ मोताशोकविभगनाय कञ्-
चाय० । ६ अञ्जनोत्सवे नेत्राभ्या० । ६ श्रीरामकिङ्करायाम्नाय० ॥ ओं ऐं नमः शिखायै । परं ह्रीं नेत्रयोः ।
ह्रां मुखे । ह्रां कण्ठे । हूं याहो । हं हृदये । उ हुसौ । मं नाभौ । तं गुह्ये । नं जान्धो । म पादयोः ।
इत्यञ्जन्यासः ॥ हौं नमो मूर्ध्नि । ऐं ललाटे । औं मुखे । ह्रां कण्ठे । ह्रीं नाभौ । हूं उर्योः । हनुमते
जह्यो । नमः पादयोः ॥ ध्यानम्—

धामे करे वैरिमिदं बहन्त शैलं तदन्ये घनरन्ध्रटङ्कम् ।

वभार ? (विशाल)पुच्छाग्रसुवर्णवर्णं ध्यायेज्ज्वलत्कुण्डलमाञ्जनेयम् ॥ १ ॥

अशोकवनपान्दोलं स्वामिमुद्राङ्किताधरम् । जपन्तं रामचन्द्रं च क्रीडादेवारिमर्दनम् ॥ २ ॥
 सौपेयाङ्गाङ्गाङ्गं हनुमते नमः, इत्येकम् । (सौपेयाङ्गाङ्गाङ्गं हनुमते नमः) इति द्वादशाक्षरोऽन्यम् ॥

अथ हनुमन्मालामन्त्र —

ॐ ऐं ह्रीं ह्रीं नमो हनुमते प्रकटपराक्रमानान्तदिग्मण्डल-यशोयितानधयलीकृतजगत्त्रितयाय पद्मदे-
हन्त्यतदग्निस्वर्कोटिसमप्रभतनूरुह रत्नावतार लङ्कापुरोदहन उदधिलङ्घन दशग्रीवाशिर कृतान्तक सीताश्वामन-
घायुसुत अञ्जनागमसंभूत श्रीरामलक्ष्मणानन्दकर कपिसैन्यप्राकार द्रोणपर्वतोत्पाटन अशोकधनपिदारण अक्षकु-
मारच्छेदन राक्षसेश्वरसमूहविमञ्जन ग्रहाक्षप्रसशक्तिप्रसन लक्ष्मणशक्तिभेदान्वारण शल्पविशाल्यापधिसमानयन
यालोदितमानुमण्डलप्रसन मेघनादहोमविध्वंसन इन्द्रजिह्वधारण सीतारक्षक राक्षसीसङ्घविदारण कुम्भकर्ण-
वधपरायण श्रीराममकिततर समुद्रस्योमद्रुमलङ्घन महासामर्थ्य महातेज पुञ्जपिराजमान स्वामिवचनसंपा-
दिताङ्गनसंयुगसहाय कुमारग्रहचारिन् गर्भारशन्दोदय दाक्षिणाशामार्तण्ड मेरुपर्वतपीठिकार्चन सर्वम्बरो-
च्चाटन सर्वविपनिनाशन सर्वोपत्तिनिवारण सर्वदुष्टनिवर्हण सर्वव्याघ्रादिभयनिवारण सर्वशत्रुच्छेदन मम
परस्य व त्रिभुवनपुत्रोन्नपुलकात्मकं सर्वजीवजातं वश्य २ ममाशक्तं संपादय २ नानानामधेयान् सर्वराज्ञः
सपरिवारान् कुरु २ सर्वशस्त्रास्त्रविपादि विध्वंसय २ ॐ ऐं ह्रीं ह्रीं हाहाहा धेधेधे हुंहुं हुं ह्रीं ह्रीं ह्रीं
एषोहि सर्वशत्रून् हन २ परवलानि परसैन्यानि क्षोभय २ मम कार्यजातं साधय २ सर्वदुर्जनदुष्टमुखानि
कीलय २ धेधेधे हुं फट् स्याहा ॥

जपेन्मन्त्रमष्टवारं त्रिवारं वा दिने दिने । जपेद् द्वादशसाहस्रं मन्त्रसिद्धिर्भवेद् ध्रुवम् ॥ १ ॥

अर्घ्यं दशांशतः कुर्याद् दशांशेनैव होमयेत् । भार्जनं तद्दशांशेन तद्दशांशेन भोजनम् ॥ २ ॥

प्रियङ्गुतिलरयामाकयवत्रैहिसमन्वितम् । पुष्पफलविशेषैस्तु शर्करामधुमंयुतम् ॥ ३ ॥

सघृतं शुभखाद्यं च जुहुयाद् मङ्गिसंयुतः । करवीरैर्जातिपुष्पैर्वृक्षैश्चम्पकैः शुभैः ॥ ४ ॥

शतपत्रैश्च कङ्कारैः पङ्कजैश्च सुशोभनैः । दाडिभीमातुलङ्गैश्च नारिकेलफलान्बुना ॥ २ ॥

पनसद्राक्षाखजूरैः शुभैर्वस्त्रैर्विभुजे । राजद्वारे सभामध्ये संवादे रिपुमंकटे ॥ ६ ॥

चन्धमोक्षे च संग्रामे विषयोऽपि विशेषतः । असाध्यमाध्यकामे च विद्यारम्भे प्रपन्नतः ॥ ७ ॥

सुद्रप्रयोगनाशार्थं प्रभूतिनिग्रहस्थले । भूतवृत्तालमपादिन्याग्रचोरमयाकृते ॥ ८ ॥

यात्राप्रयाणकाले च पठेन्मन्त्रं स्वमानसे । नेत्रदुःखे च मोचे च शिरोदुःखे तथैव च ॥ ६ ॥
 ज्वरादिसर्वव्याधिश्च ग्रहपीडा न जायते । कानने जलमध्ये च जपेन्मन्त्रं स्वमानसे ॥ १० ॥
 चितामस वचा कुण्ड तगरं कुङ्कुमं समम् । चूर्णं स्त्रीशिरामि चित्वा पुरुषाणां च पादयोः ॥ ११ ॥
 अदामो दासतां याति यावज्जीवं च संशयः । ॥

इति विधिः ॥ अथ मन्त्रान्तरम्—

आञ्जनेयमनुं वक्ष्ये भुक्तिमुक्त्येकमाधनम् । प्रकाशितं शङ्करेण लोकानां हितकाम्पयां ॥ १ ॥
 भूतप्रेतपिशाचादिडाकिनीप्रक्षरात्तमाः । दृष्ट्वा च प्रलयं यान्ति मन्त्रानुष्ठानतत्परम्, ॥ २ ॥
 प्रधानश्चाङ्गभूतोऽयं मन्त्रराजो ह्यनुत्तमः । पूर्वं नमःपदं चोक्त्वा ततो भगवते-पदम् ॥ ३ ॥
 आञ्जनेयपदं डेन्तं महाबलपदं तथा । वद्विजायान्त एव स्यान्मन्त्रो ह्यनुमतः परः ॥ ४ ॥

“नमो भगवते आञ्जनेयाय महाबलाय स्वाहा (१८) ॥”

मूर्ध्नि भाले भ्रुवोर्मध्ये नेत्रयोः कर्णनासयोः । आस्ये कण्ठे च दोर्मूले हृदयेऽप्यथ नाभिके ॥ ५ ॥
 लिङ्गमूले तथाधारे कट्वा जान्गोश्च जङ्घयोः । पादयोश्च समस्तान् व्यापकं विन्यसेन्मनोः ॥ ६ ॥
 सर्वसिद्धिकरः प्रोक्तो मन्त्रधारादशाक्षरः, । मालाख्योऽपरमञ्जोऽपि मातुः सर्वसिद्धिदः ॥ ७ ॥

पल्लवमन्त्रव्याख्यादिभ्यान्पुरश्चरणपयोगादिविधिः पूर्वोक्तयत् ॥ अथापरो मालामन्त्र — उँनमो ह्यनुमते प्रकट-
 पराक्रमाय आक्रान्तदिङ्मण्डलाय यशोवितानधवलीकृतजगत्त्रितयाय वज्रदेहाय रुद्रावताराय लङ्कापुरीदहन
 उदधिलङ्घन दशग्रीवकृतान्तक सीताश्लासन अञ्जनीगर्भसंभव रामलक्ष्मणानन्दकर कपिलैश्वराकार सुग्रीवसा-
 धारण पर्यंतोत्पादन बालप्रह्लाचारिन् गम्भीरशब्द सर्वग्रहविनाशन सर्वज्वरहर डाकिनीविध्वसन उँह्नाहँह्रं
 भस्मन्येव सर्वविषहर परबल शोभय २ मम सर्वकार्याणि साधय २ हुं फट् स्वाहा ॥ उच्चारित्—

प्रथमं पूर्वमुच्चार्य नमो ह्यनुमते पदम् । डेन्तं प्रकटसंयुक्तं पराक्रमपदं तथा ॥ १ ॥

तथाक्रान्तपदोपेतं दिङ्मण्डलमुदीरयेत् । यशोवितानधवलीकृतजगत्त्रितयाय च ॥ २ ॥

वज्रदेहाय चेत्युक्त्वा रुद्रावतारपदं तथा । संयुज्ज्वलन्तं पदं लङ्कापुरीदहनमीरयेत् ॥ ३ ॥

उदधिलङ्घनपदं दशग्रीवकृतान्तक । सीताश्लासनपदोपेतमञ्जनीगर्भसंभव ॥ ४ ॥

श्रीरामलक्ष्मणानन्दकर कपिलैश्वराकार च । सुग्रीवसाधारणपदं पर्यंतोत्पादने तथा ॥ ५ ॥

तथा बालप्रह्लाचारिलथा गम्भीरशब्दं च । सर्वग्रहविनाशन सर्वज्वरहर तथा ॥ ६ ॥

डाकिनीविध्वसनपदं ततस्तारमुदीरयेत् । भायात्रितयमुच्चार्य भस्मन्येव वदेत् ततः ॥ ७ ॥

सर्वविषहर परबलं शोभय शोभय । मम च सर्वकार्याणि साधयेति द्विरुच्चेत् ॥ ८ ॥

हुंफट् स्वाहोति मन्त्रोऽयं मालाख्यः सर्वकामधुर । अपिरीश्वर एव स्यादनुष्टुप् छन्द ईरितम् ॥ ९ ॥

हनुमान् देवता शोक्तो हुंशं शक्तिरन्तजा । कीलकं हात्रयं शोक्तं वेधकं तु हसौ पुनः ॥ १० ॥
 हनुमत्प्रीतये चैव फलमाद्यमुदीरितम् । नमो भगवते चाञ्जनेयायाहुष्टयोर्नमेत् ॥ ११ ॥
 रुद्रमूर्तये च तथा तर्जनीभ्यामनन्तरम् । वायुसुतायेति तथा मध्यमाभ्यामपि स्फुटम् ॥ १२ ॥
 अग्निगर्भाय च तथानामिकाभ्यां प्रविन्यसेत् । रामदूताय च पुनः कनिष्ठाभ्यां निचक्षतः ॥ १३ ॥
 ब्रह्मास्त्रनिवारणाय चास्त्रमग्नः समीरितः । पङ्कजं चामुना कृत्वा ततो ध्यायेदनन्यथैः ॥ १४ ॥
 स्फटिकाभं स्वर्णकान्तिं द्विभुजं च कृताञ्जलिम् । कुण्डलद्वयसंशोभिमुखाम्भोजं हृद्गुह्यं ॥ १५ ॥
 अयुतं तु पुरश्चर्यां रामस्याग्रे शिवस्य वा । पूजां तु वैष्णवे पीठे शैवे वा विदधीत वै ॥ १६ ॥
 आश्रुतिभिर्विना नित्यं नियताशी जितेन्द्रियः^१ । क्षुद्ररोगनिवृत्त्यर्थमष्टोत्तरशतं घृणे ॥ १७ ॥
 पूजयेत् तद्भयान्मुक्तो भवत्येव न संशयः । महारोगादिशान्त्यर्थमष्टोत्तरसहस्रकम् ॥ १८ ॥
 जप्त्वा तस्मात् प्रमुच्येत निशीथे नियताशनः । जयामिकाङ्गिणो राजस्तस्मादन्यत्र विद्यते ॥ १९ ॥
 ध्यायेद्वात्सल्यहन्तारमयुतं नियताशनः । जपन्निमग्नश्चैव जयेदजेयमप्यरिम् ॥ २० ॥
 संदेधानं तु सुग्रीवं सन्धानाय सरस्वति । अयुतेनापि बलिना सन्धिमाप्नोत्यसंशयम् ॥ २१ ॥
 लङ्काया दाहनं ध्यायन् अपन्नपुत्रमञ्जसा । शत्रुराष्ट्रं दहेदेव विभवेन सहारिणः ॥ २२ ॥
 जयार्थं रिपुसंधानामस्मादन्यत्र विद्यते । यस्तु ग्रहे हनुमन्तं सर्वदैव मपूजयेत् ॥ २३ ॥
 सर्वदैवस्य मन्त्रेण तस्य लक्ष्मीरचञ्चला । दीर्घमायुर्लभेदेव सर्वतो विजयी भवेत् ॥ २४ ॥
 सर्पादिभूतसंरक्षा तद्देशे चैव जायते । सर्वतः सर्वदा मित्रं भवत्येव न संशयः ॥ २५ ॥
 शैवानो वैष्णवानां च पङ्कमात्रं प्रदर्शितम् । नान्यमाधनमस्त्येव मन्त्रादस्मादनुत्तमम् ॥ २६ ॥
 वैरिण्याघ्रादिभीतीनामयमेव परायणः । संनाहे भूरियुद्धेषु रुद्रानां परसैनिकैः ॥ २७ ॥
 यात्राकाले हनुमन्तं स्मरन् यस्तु स्वकाट्टहाद् । हृत्तया याति वेगेन इष्टार्थमधिगच्छति ॥ २८ ॥
 स्वापकाले स्मरेन्नित्यं चोरभूतादिकांस्त्यजेत् । पदं च वासुदेवाद्यं हनुमते पदं पुनः ॥ २९ ॥
 कलद्वन्द्वं घघद्वन्द्वं खत्रयं बह्विबलभा । चतुर्विंशतिवर्णोऽप्यो सलीहोदररोगहृत् ॥ ३० ॥

ॐ नमो भगवते हनुमते कल २ घघ २ खखख स्वाहा ॥ (२४) ॥

नागवल्लीदले चैवमष्टप्रशुणितं शुभम् । वंशजं शङ्कुं स्थाप्य क्रमात् स्रीहोदरोपरि ॥ ३१ ॥
 सप्तरणयोपलाग्रे वै बन्धयाष्टिं प्रतापयेत् । मन्त्रेणानेनाभिमन्त्र्य सप्तवारं तथा पुनः ॥ ३२ ॥
 तथैव मन्त्रयेदेनं^२ सप्तभिस्तु निचक्षतः (?) । स्फोटद्वारा भवेत् स्रीहो भसीभूतो न संशयः ॥ ३३ ॥
 कर्पूराद्यष्टगन्धेन पुञ्जकारं पटे लिखेत् । कोकिलाक्षस्य लेखिन्या रूपं हनुमतो यनुम् ॥ ३४ ॥
 उद्यदशदशार्णं तु मन्त्रमध्ये निधारयेत् । मूर्ध्नि चन्द्रेण तेनैव त्रैलोक्यं जयति ध्रुवम् ॥ ३५ ॥
 महासैन्यपताकायां मन्त्रं यन्त्रं समालिखेत् । चन्द्रमूर्धग्रहे जाप्यो मन्त्रस्तन्मोक्षणावधि ॥ ३६ ॥

१ 'शस्त्र नाशमते' क. पाठ । २ 'वायन' क. पाठ । * जन्तु बालकमित्यर्थः । ३ 'सिद्ध' ग. पाठ. । ४ 'दृष्टव्यं हसौ' क. पाठ. ।

इति हनूमत्प्रकरणम् ॥

अयोक्तानां काम्यहोमकर्मणा तन्नोक्तप्रकारेणाग्निचक्रमग्निशाय कृतानां नैष्कल्यं प्रत्ययायश्च भवतीति श्रुतेस्तत्परिधानस्यावश्यकत्वात् परिधानं प्रकाशयते । श्रीरुद्रयामले—

अथ वक्ष्ये महादेवि होमकर्मसु मिद्विदम् । अग्निचक्रं वरारोहे सर्वतन्त्रेषु गोपितम् ॥ १ ॥

नवग्रहमयो वह्निस्ते च वह्निमया ग्रहाः । वह्नां द्रुतं हविर्देवि ग्रहाणां प्रविशेन्मुखात् ॥ २ ॥

तृप्पन्ति देवताः सर्वास्तेषु तृप्तेषु पार्वति । फलं वापि प्रयच्छन्ति सर्वदेवमया ग्रहाः ॥ ३ ॥

अतस्तेषां स्थितिं वह्नां ज्ञात्वा होमं समाचरेत् । शान्तिके पाँष्टिके वृद्धौ क्रूरेष्वपि च कर्मसु ॥ ४ ॥

तेषां स्थितिक्रमं वक्ष्ये नक्षत्रेषु यथा स्थिताः । सूर्यो बुधो भृगुश्चैव शनिश्चन्द्रो महीसुतः ॥ ५ ॥

जीवो राहुश्च केतुश्च नवैते दिवि खेचराः । श्रीणि श्रीणि च श्रद्धाणि रण्पादीनि च दापयेत् ॥ ६ ॥

सूर्यभाचन्द्रमं यावद्रणयेद्य महेश्वर । सूर्यादीनां फलं देवि शृणु वक्ष्ये यथाक्रमम् ॥ ७ ॥

आदित्ये तु भवेच्छोको बुधे चैव घनागमः । शुक्रे लाभं विज्ञानीयाच्छनौ पीडा न संशयः ॥ ८ ॥

चन्द्रे लाभो महादेवि भौमे चैव तु बन्धनम् । गुरुणा च घनप्राप्तिः राहो हानिस्तथैव च ॥ ९ ॥

केतुना जायते मृत्युः फलमेवं महेश्वर । एवं ज्ञात्वा महेशानि होमकर्म समाचरेत् ॥ १० ॥

सौम्यग्रहमुखे यस्मिन् दिने विंशति चाहुतिः । आरम्भं सौम्यहोमस्य दिने तस्मिन् विधीयते ॥ ११ ॥

क्रूरहोमस्तथा देवि क्रूरग्रहमुखे भवेत् । इति ज्ञात्वा महादेवि काम्यहोमं समाचरेत् ॥ १२ ॥

अन्यथा क्रियमाणे तु नैष्कल्यं चात्मनाशनम् । ॥

इति ॥ ग्रहयामले—

अथ वह्नेः स्थितिं वक्ष्ये होमकर्मसु सिद्धये । स्वर्गलोके च पाताले भूमौ तिष्ठति हव्यवाद् ॥ १ ॥

तत्प्रकारमहं वक्ष्ये साधकानां हिताय च । धृतिं च तिथिवारांश्च सप्तद्वीपं चतुर्व्युगम् ॥ २ ॥

एकीकृत्य हरेद्भागं त्रिभिः शेषेण पावकः । एकेन वसति स्वर्गे द्वये पाताल एव च ॥ ३ ॥

शून्ये च मर्त्यलोके स्यादेवं वसति पावकः । उत्पातः स्वर्गलोकस्य पातालस्य घनचयः ॥ ४ ॥

मर्त्यलोकस्थिते वह्नां होमोऽभीष्टफलप्रदः । इत्थं विज्ञाय मन्त्रज्ञो होमकर्म समारभेत् ॥ ५ ॥

धृतिरष्टादश । तिथयः पञ्चदश प्रतिपदादयः होमास्मृतिविधिर्यन्ताः, वाराः सूर्यवारादिहोमास्मृतिवाराः ।

अन्यत्सुगमम् ॥

अथारिमन्त्रपरित्यागविधिस्तत्र श्रीरुद्रयामले—

अरिमन्त्रपरित्यागविधिं वक्ष्ये महेश्वर । यज्ज्ञात्वा मोचयेच्छिष्यं शशुमन्मयाद् गुरुः ॥ १ ॥

अज्ञानाद्यत्र कुत्राप्यरिमन्त्रं महेश्वर । जप्त्वा मूढा महादुःखं प्राप्नुवन्तीह तत्कृतम् ॥ २ ॥

गुरुस्तद् रक्षयेद्येन विधिना तद्वदामि ते । शुचिः समाहितो भूत्वा प्रारभेत् प्रवरे दिने ॥ ३ ॥

अशेषदुःखनाशाय देशिकप्रवरो विधिम् । तत्रादौ रम्यभवने कुम्भं दीक्षाविधानतः ॥ ४ ॥

मण्डले स्थापयेद् देवि पूरयेत् तं शुभैर्जलैः । विधिना मन्त्रपाठेन तत्रावाहयेदेवताम् ॥ ५ ॥
 सकलीकृत्य संपूज्यावरणानि प्रपूजयेत् । एवं सावरणामिष्टा देवि मन्त्रस्य देवताम् ॥ ६ ॥
 हुत्वा विलोममन्त्रेण गोघृतेन महेश्वरि । अष्टोत्तरसहस्र वा शतं चाष्टोत्तरं प्रिये ॥ ७ ॥
 ब्रह्मार्पणेन मनुना तथान्ते तर्पयेत् प्रभुम् । उतो यवान्दुग्धान्नैर्देवताभ्यां बलिं हरेत् ॥ ८ ॥
 विदिक्षु दिक्षु च तथाधश्चोर्ध्वं मनुजितमः । आषाहीन्द्र मुराधीश शतमन्यो जन्मपते ॥ ९ ॥
 नमस्तुभ्यं गृहाणेमं पुष्पधूपादिकं बलिम् । आषाहि तेजसां नाथ हृन्पवाह वरप्रद ॥ १० ॥
 गृहाण पुष्पधूपादिवलिमेन प्रयोजितम् । प्रेतनाथ त्वमाषाहि भिक्षाञ्जनममामुर्धः ॥ ११ ॥
 बलिं दत्तं गृहीत्वेमं सुश्रीतो वरदो भव । नमस्ते रत्नसा नाथ निर्धने त्वमिहागतः ॥ १२ ॥
 गृहाण बलिपूजादि भया भक्त्या निवेदितम् । एहि पश्चिमदिक्पाल जलनाथ नमोऽस्तु ते ॥ १३ ॥
 भक्त्या निवेदिता पूजा गृहीत्वा प्रीतिमाप्नुहि । प्रभञ्जन प्राणपते त्वमेहि मपरिच्छद ॥ १४ ॥
 भया प्रयुक्त विधिगृहाण बलिमादरात् । कुबेरतारकाधीशाषागन्धेता सुरेश्वर ॥ १५ ॥
 पुष्पधूपादिभिः प्रीतो भवेता वरदो मम । ईश त्वमेहि भगवन् सर्वविद्याश्रय प्रभो ॥ १६ ॥
 पूजितः पुष्पधूपादिप्रीतो भव विभूतये । आषाहि सर्वलोकानां नाथ ब्रह्मन् समर्चनम् ॥ १७ ॥
 गृहाण सर्वमिहान् मे निवर्तय नमोऽस्तु ते । आगच्छ वरदाव्यक्त विष्णो विश्वस्य नायक ॥ १८ ॥
 पूजितः परया भक्त्या भव तं सुखदो मम । ततः सपरिवारा च पूजयेन्मन्त्रदेवताम् ॥ १९ ॥
 मन्त्रेण विपरीतेन पुष्पधूपोपचारकैः । ततस्तु प्रार्थयेद्विद्वान् पूजितां मन्त्रदेवताम् ॥ २० ॥
 आनुकूल्यमनालोच्य भया तरलबुद्धिना । यदुपात्त विप्रभावमरिमन्त्रस्वरूपकम् ॥ २१ ॥
 तेन मे मनसः क्षोभमशेषं विनिवर्तय । पाप प्रतिहृतं मेऽस्तु धूपाच्छ्रेयः मनातनम् ॥ २२ ॥
 तनोतु मम कल्याण पावनी भक्तिरेव च । इति संप्रार्थ्य मन्त्रेण मन्त्रे यन्त्रे विलोमतः ॥ २३ ॥
 विलिख्यामलकपूर्वचन्दनेन समर्चयेत् । कलशोपरि संस्थाप्य भक्त्या परमया युतः ॥ २४ ॥
 तद्यन्त्रं देवि भक्तिमान् बद्धा निजशिरस्यथ । स्थाप्यात् पूजितकुम्भस्यैर्जलैर्भन्त्रमपैः शिवैः ॥ २५ ॥
 पुनश्चान्येन तोयेन कुम्भमापूर्य सयतः । तन्मध्ये मन्त्रं यन्त्रं च निदिध्याय्य प्रपूजयेत् ॥ २६ ॥
 तत्कुम्भं निम्नगतीरे शुद्धे वान्यजलाशये । विष्टजेदथ विमाथ्र यथाशक्त्या प्रपूजयेत् ॥ २७ ॥
 इत्थं कृतविधानस्य रिपुमन्त्रोद्भवा रुजः । विनश्यन्ति न सन्देहः क्रमाश्चित्तममन्त्रता ॥ २८ ॥
 जायतेऽस्तीरमपन्ना यथैते तत्कुलं क्रमात् । ॥

इत्यरिमन्त्रपरित्यागविधिः ॥ अथ गुरोरभावे दीक्षाविधिस्तत्र धीरुद्रयामले—

गुरोरभावे त्रिप्रेक्ष मन्त्रप्रदणमुच्यते । कृष्णपत्रे त्रयोदश्या दक्षिणामूर्तिसंनिधौ ॥ १ ॥

तालपत्रे मनुं लिख्य स्थापयेच्च तदग्रतः । संपूज्य दक्षिणामूर्तिमुपचारैः प्रयत्नतः ॥ २ ॥

पायसं विनिवेद्याथ ग्रणभेद् दण्डवत् ततः । तालपत्रं समालोक्य पठेद्यष्टोत्तरं शतम् ॥ ३ ॥

एवं गृहीतो मन्त्रः स्वादुरोरपि विशिष्यते । गुरोः संभाविता दोषाः श्रयेण च क्लौं युगे ॥ ४ ॥

एवं गृहीतमन्त्रः स्यात् सर्वमिन्द्रिप्रदो नृणाम् । ॥

इति ॥ अथ मुद्रालक्षणम् । तन्त्रराजे—

कनिष्ठानामयोः पृष्ठे स्वादुष्टस्तु तर्जनी । कुटिला अङ्गुलमध्यस्या मुद्रामात्रश्यामिधा ॥ १ ॥

इति । नारदपञ्चरात्रे—

दक्षिणपराङ्मुखां चित्वा इत्येवमथ तु । सावकाशं लेकमुष्टिं कुर्यात् कुम्भाख्यमुद्रिका ॥ १ ॥

इति । प्रयोगसारे—

विशुद्धाग्रौ करौ कृत्वा न्यस्तस्यावभितो नयेत् । अस्त्रमुद्रेयमाख्याता वद्विप्राकारलक्षणा ॥ १ ॥

इति । सारसंग्रहे—“भ्रूपिच्छन्दोदेयतानां न्यासे त्वङ्गुल्य स्मृताः । चतस्रोऽङ्गुष्ठरहिताः” इति ।

नारदपञ्चरात्रे—

मन्त्राभिमृष्टयोः पाणयोः पञ्चवेङ्गानि विन्यसेत् । अङ्गुष्ठेनाचरेव्यासमन्याङ्गुलिममाश्रयम् ॥ १ ॥

अङ्गुष्ठविषयं न्यासं तर्जनीशिरसैव हि । अङ्गुष्ठवर्जमङ्गुल्यथतस्रो हृदि विन्यसेत् ॥ २ ॥

शिखायां मुष्टिरेव स्यादङ्गुष्ठकृतनामिका । सर्वाङ्गुलय आनाभेः पाणयोः कवचवन्धने ॥ ३ ॥

तर्जनीमध्यमानामाः प्रोक्ता नेत्रत्रये क्रमात् । अङ्गुष्ठतर्जन्यग्राभ्यां हस्तयोरभिज्ञन्दयेत् ॥ ४ ॥

इति । चतस्र प्रसारिता । “प्रसारिततलेनैव पाणिना हृदयं शिरः” इति । दक्षिणामूर्तिसंहितायाम्—

कनिष्ठाङ्गुष्ठरहितैस्त्रिभिस्तु हृदि विन्यसेत् । मध्यामनामिकाभ्यां तु न्यसेच्छिरमि मन्त्रवित् ॥ १ ॥

शिखाङ्गुष्ठेन विन्यस्य दशभिः कवचं न्यसेत् । हृद्वर्तनेत्रविन्यासं विन्यसेत् परमेश्वरि ॥ २ ॥

तर्जनीमध्यमाभ्यां तु ततोऽङ्गुलि विन्यसेत् प्रिये । मुष्टिं कुतोच्चलेन्मन्त्री तर्जनी दण्डवत्तदा ॥ ३ ॥

सौभाग्यदण्डिनी नाम रिपून् दण्डयतीक्ष्णात् । अङ्गुष्ठे मुष्टिकं कुर्याद्विपुलिह्वाग्रहा भवेत् ॥ ४ ॥

इति । हानार्णवे—“त्रिद्व्येकदशकविद्विदिताङ्गुलिभिरीरिताः” । इति । अस्पर्य—कनिष्ठाङ्गुष्ठरहिताङ्गुलि-

त्रयेण हृदयमुद्रा । मध्यमानामाभ्यां शिरोमुद्रा । अङ्गुष्ठेन शिखामुद्रा । दशङ्गुलिभिः कवचमुद्रा । हृद-

यस्याभिर्नेत्रमुद्रा । तर्जनीमध्यमाभ्यां तालत्रयेणास्त्रमुद्रा । आनाभे स्क्न्धाग्राधोभूताभ्यां पाणिभ्यां वर्म ।

“वर्म स्क्न्धादिमामिगं” इति तन्त्रराजवचनात् । शैवमन्त्राणां तु शैवागमे पञ्चमुद्राविशेष उक्तः—

कृतमुष्टिपुटी हस्तौ कृत्वाङ्गुष्ठौ हृदि न्यसेत् । हृन्मुद्रेयं ममाख्याता शिरोमुद्रा प्रकीर्त्यते ॥ १ ॥

ललाटाग्रे समाधाय कृतमुष्टिपुटीं करौ । कुर्याद्ध्वप्रसक्ताग्रे तर्जन्यां ज्येष्ठनास्रतः ॥ २ ॥

करौ शिखायां संयोज्य कृतमुष्टिपुटाकृतौ । ज्येष्ठादधः प्रसक्ताग्रौ कारयेद्ध्वतस्तथा ॥ ३ ॥

कुर्यात् सेपं तथा मुद्रा सर्वोपद्रवनाशिनी । कृत्वाङ्गुष्ठौ प्रमक्ताग्रौ तर्जन्यां च त्रिकोणवत् ॥ ४ ॥

मूर्ध्नि पश्चान्मुखं कृत्वा नयेदभयपार्श्वतः । करं हृदयमुद्रेयं कवचस्याभयप्रदा ॥ ५ ॥

कृत्वा नेत्रोन्मुखं हस्तं सक्राङ्गुष्ठकनिष्ठिकम् । प्रसार्य मध्यमाः किञ्चिन्नमयेदितराङ्गुलीः ॥ ६ ॥

नेत्रमुद्रेयमुद्दिष्टा रक्षोभूतार्तिमञ्जनी । परस्परतलद्वन्दं पुनरास्फोटयेद् भुशम् ॥ ७ ॥

तर्जन्या शब्दयेत् ताभ्यां ज्वेष्टाप्रवलिताग्रया ।

इति । ताभ्यां कराभ्यां ॥ मन्त्रतन्त्रप्रकाशे—

कनिष्ठाङ्गुष्ठकौ ध्रुवां करयोरितरेतरम् । तर्जनीमध्यमानामाः संहता भुवर्जिताः ॥ १ ॥

मुद्रया गालिनी प्रोक्ता शब्दसोपरि चालिता ।

मदता परस्परसयुक्ता । भुवर्जिता अकृष्टिता । लक्षणसंग्रहे—

वामाङ्गुष्ठं तु सगृह्य दक्षिणेन तु मुष्टिना । कृतोत्तानं ततो मुष्टिमङ्गुष्ठं तु प्रसारयेत् ॥ १ ॥

वामाङ्गुल्यस्तथा श्लिष्टाः सपुङ्गाः सप्रसारिताः । दक्षिणाङ्गुष्ठसंस्पृष्टा ज्ञेयैषा शङ्खमुद्रिका ॥ २ ॥

अधोमुखं वामहस्तं तादृशं दत्तहस्तकम् । विन्यस्याङ्गुष्ठयुग्मं तु पार्श्वयोः सप्रमार्थं च ॥ ३ ॥

दर्शयेदर्घ्यपाने तु मत्स्यमुद्रेयमीरिता ।

ते । पञ्चाङ्गिह्या—“अत्रत्यमात्रातर्जाङ्गुल्यकनिष्ठाप्रात्ययोगात् । मुद्रय त्रिशिरा प्रोक्ता” ॥ इति । अथाया-
नादिमुद्रा लक्षणसंग्रहे—

हस्ताभ्यामञ्जलिं बद्ध्वा नामिका मूलपर्वणोः । अङ्गुष्ठौ निक्षिपेत् सेयं मुद्रा स्वावाहनी स्मृता ॥ १ ॥

अधोमुखीं त्वय वैत स्यात् स्थापनीति निगद्यते । उच्छिन्नाङ्गुष्ठमुष्योश्च संयोगात् तन्निधापनी ॥ २ ॥

अन्तःप्रवेशिताङ्गुष्ठां सैव सरोधनीं मता । उत्तानमुष्टिपुगला संमुखीकरणी भवेत् ॥ ३ ॥

देवताङ्गे पङ्क्तानां न्यामः स्यात् सकलीकृतिः । सव्यहस्तकृता मुष्टिर्दीर्घाधोमुखतर्जनी ॥ ४ ॥

अवगुण्ठनमुद्रेयमभितो आभिता मता । अन्योन्याभिमुखा श्लिष्टा कनिष्ठानामिका पुनः ॥ ५ ॥

तथैव तर्जनीं मध्या धेनुमुद्रा प्रकीर्तिता । अमृतीकरणं कुर्यात् तथा साधकमत्तमः ॥ ६ ॥

अन्योन्यग्रथिताङ्गुष्ठा प्रसारितपराङ्गुली । महामुद्रेयमुद्रिता परमीकरणे प्रिये ॥ ७ ॥

प्रयोजयेदिमा मुद्रा देवताह्वानकर्मणि । अद्वन्यासस्य मुद्राणां लक्षणं प्राक् समीरितम् ॥ ८ ॥

इति ॥ तन्त्रराजे—(४ पृ ३३, ४१)

कृताञ्जलीं करो कृत्वा व्यत्यस्येत् तदनामिके । तत्रस्थे तर्जनीग्रस्ते त्रिस्रष्टा ललितावहा ॥ १ ॥

कनिष्ठानामिकामध्या नखैरन्योन्यसङ्गताः । कृत्वाङ्गुष्ठौ कनिष्ठास्यौ ऋजू कुर्याच्च तर्जनी ॥ २ ॥

सर्वसन्नोभयौ मुद्रा त्रैलोक्यघोमकारिणी । एतस्या मध्यमे देवि तर्जनीवत्कृते मति ॥ ३ ॥

सर्वविद्राविणी मुद्रा सर्वासामपि योषिताम् । ताभ्यामङ्गुशरूपाभ्यां संश्लिष्टाकर्षिणी मता ॥ ४ ॥

परिवृत्ताङ्गुली कृत्वा नखाश्लिष्टतलौ करौ । अङ्गुष्ठौ तर्जनीश्लिष्टौ नखैरावेशकारिणी ॥ ५ ॥

करो प्रक्षते कृत्वा व्यत्यस्येत् तत्कनिष्ठिके । तदग्रश्लेषतो भुवे मध्यमेऽनामिके ऋजू ॥ ६ ॥

तत्रस्थे तु तर्जन्वाङ्गुष्ठौ मध्यमोपरि । इयमुन्मादिनी मुद्रा सर्वोन्मादनकारिणी ॥ ७ ॥

अस्यास्तनामिके भुवे तर्जन्वाङ्गुशाकृती । एषा महाङ्गुशमुद्रा स्तम्भनाकर्षकारिणी ॥ ८ ॥

मव्यदक्षकौ सम्मग्नं व्यत्यस्येत् कूर्परोपरि । मणिवन्द्ये च वीर्यापादञ्जलिं मध्यपृष्ठयोः ॥ ९ ॥

विधाय भुधे तर्जन्यावहुष्टां कारयेदधः । कनिष्ठानामिके कुर्यान् व्यत्यन्ते करपृष्ठे ॥ १० ॥

इयं सा खेचरीमुद्रा ललिताप्रीतिकारिणी । अस्या विरचनेनैव गणाः मित्वान्ति देवताः ॥ ११ ॥

इति ॥ अस्यामुक्तमुद्रायामोयद्वेदउक्तो वामकेभ्यरतन्त्रे—

सव्यं दक्षिणदेशे तु दक्षिण सव्यदेशके । बाहुं कृत्वा महादेवि हस्तां मपग्वित्यं च ॥ १ ॥

कनिष्ठानामिके देवि युक्तानेन क्रमेण तु । तर्जनीभ्यां समाक्रान्ते मयोर्ध्वमपि मध्यमे ॥ २ ॥

अहुष्टां तु महेशानि कारयेत् सरलावपि । इयं सा खेचरी नाम्ना मुद्रा मवांसमा पिये ॥ ३ ॥

रचितैव महेशानि सर्वतजोपहारिणी । बद्धैवैतया देवि दृश्यते साधकोत्तमः ॥ ४ ॥

योगिनीसर्ववृन्दस्तु ज्वलत्पावकमन्त्रिणः । डाकिनीराकिणीष्टन्दर्लाकिनीकाकिनीगणैः ॥ ५ ॥

साकिनीहाकिनीष्टन्दैर्दृश्यते परमेश्वरि । एतया ज्ञातया देवि योगिनीनां प्रियो भवेत् ॥ ६ ॥

अतः समयमुद्रेयं सर्वासां परिकीर्तिता । प्रयतोऽप्रयतो वापि शुचां देशेऽप्यवाऽशुचौ ॥ ७ ॥

उत्थितश्चोपविष्टश्च चङ्क्रमन् निश्चलोऽपि वा । उच्छिष्टो वा शुचिर्भूत्वा भुञ्जानो मैथुने रतः ॥ ८ ॥

मुद्रया मध्यमाहुन्यौ परिवर्त्य क्रमो मनुः । पार्थिवस्यानके युक्तः मयः खेचरतां लभेत् ॥ ९ ॥

इति ॥ तन्त्रराजे—(४ प० ११ स्तो०)

मध्यमा मध्यपार्श्वधः कनिष्ठाग्रे विपर्ययात् । अनामिकेऽधो व्यत्यन्ते तर्जन्यावहुशाकृती ॥ १ ॥

इतरे तन्त्राग्राग्रे धीजमुद्रेयमीरिता । कनिष्ठाहुष्टमुमंश्रेपान्महायोगिनिस्त्रिखण्डिका ॥ २ ॥

कनिष्ठानामिकामध्या व्यत्यन्ताः पृष्ठतः क्रमात् । बलितावूर्ध्वयोगेन अजुतर्जनिर्कौ करौ ॥ ३ ॥

शक्त्युत्थापनमुद्रया जपपूजासमाधिषु । मूर्तीकरणमेतस्या रचनेन समीरितम् ॥ ४ ॥

वाणकौदयद्वमुद्रा स्याद्वृज्वहुष्टेन मुष्टिना । (४-३८) पाशमुद्रा तु तेनैव तर्जन्यहुष्टयोगतः ॥ ५ ॥

कनिष्ठानामयोः पृष्ठे स्यादहुष्टस्तु तर्जनी । कुटिला अजुमध्यस्या मुद्रासावहुशाभिधा ॥ ६ ॥

खेचर्या वच्यमाण्या मध्यमे 'करपृष्ठे' । तर्जन्यौ अजुसंश्लिष्टे मुद्रैर्ज्ञाता नमस्कृतौ ॥ ७ ॥

इति ॥ अथ गणेशमुद्रा लक्षणसंग्रहे—

ततो गणेशमुद्राणामुच्यन्ते लक्षणान्यथ । उक्तानोर्ध्वमुखी मध्या सरला बद्धमुष्टिका ॥ १ ॥

दन्तमुद्रा समाख्याता मर्मागमविशारदैः । वाममुष्टेस्तु तर्जन्या दक्षमुष्टेस्तु तर्जनीम् ॥ २ ॥

संयोज्याहुष्टकाग्राभ्यां तर्जन्यग्रे खके क्षिपेत् । एषा पाशाह्वया मुद्रा विद्वद्भिः परिकीर्तिता ॥ ३ ॥

अर्ज्या च मध्यमां कृत्वा तर्जनीं मध्यपर्वणि । संयोज्याकुञ्चयेत् किञ्चिन्मुद्रैर्पाङ्कशसंज्ञिका ॥ ४ ॥

तर्जनीमध्यमासन्धिनिर्गताहुष्टमुष्टिका । अधोमुखी दीर्घरूपा मध्यमा निम्नमुष्टिका ॥ ५ ॥

तले तलं तु करयोस्तिर्यक् संयोज्य चाहुतीः । संहताः प्रसृताः कुर्यान्मुद्रा परशुसंज्ञिता ॥ ६ ॥

ऊर्ध्वासं दक्षिणं हस्तमानप्रविरलाहुलिम् । किञ्चिन्निप्रतलं कुर्यान्मुद्रैर्पा लङ्कुकाभिधा ॥ ७ ॥

उत्तानवाममुष्टिस्तु वीजपूराहया मता । दन्तपाशाङ्गुशविभ्रपरशुलङ्कुलहयाः ॥ ८ ॥
 वीजपूराहया चेति गणेशस्य प्रिया मताः ।, शाक्तेयानां च मुद्राणां कथ्यन्ते लक्षणानि तु ॥ ९ ॥
 पाशाङ्गुशवराभीतिखड्गचर्मधनुःशराः । मौसली मुद्रिका दांगी मुद्राः शक्तिप्रिया मताः ॥ १० ॥
 लक्ष्मीमुद्रार्चने लक्ष्म्या वाग्वादिन्यास्तु पूजने । अक्षमाला तथा व्याख्या वीणा पुस्तकमुद्रिका ॥ ११ ॥
 मातङ्गिन्यास्तु वीणाख्या मुद्रा चातिप्रिया भवेत् । योनिमुद्रा तु सर्वासा शक्तीनां प्रीतिदा मता ॥ १२ ॥
 पाशाङ्गुशाख्ये श्रेष्ठे च कथ्यन्ते ता यथाक्रमम् । उत्तान दक्षिणं हस्तं कृत्वाधो नमयेच्छनैः ॥ १३ ॥
 संहताङ्गुलिका मुद्रा वराख्या परिकीर्तिता । पराङ्मुखं वामहस्तमुच्छ्रिताङ्गुलिकं भवेत् ॥ १४ ॥
 अमयस्य तु मुद्रया कथितामयदायिनी । कनिष्ठानामिके बद्ध्वा स्वाङ्गुष्ठैर्नैव दक्षतः ॥ १५ ॥
 शिष्टाङ्गुली तु प्रसृते मध्ये तद्गुद्रिका । वामहस्तं तथा तिर्यक् कृत्वा चैव प्रसार्य च ॥ १६ ॥
 आकुञ्चिताङ्गुलिं कुर्याच्चर्ममुद्रेयमीरिता । दक्षमुष्टेस्तु तर्जन्या दीर्घया याणमुद्रिका ॥ १७ ॥
 मुष्टिं कृत्वा तु हस्ताभ्यां वामस्योपरि दक्षिणम् । कुर्यान्मुमलमुद्रेयं सर्वविभ्रविनाशिनौ ॥ १८ ॥
 मुष्टिं कृत्वा कराभ्यां च वामस्योपरि दक्षिणम् । कृत्वा शिरसि संयोग्य दुर्गासुद्रेयमीरिता ॥ १९ ॥
 दक्षिणाङ्गुष्ठतर्जन्यौ वक्रलये कराङ्गुलीः । प्रसार्य दर्शयेदेषा मुद्रा स्यादक्षमालिका ॥ २० ॥
 एषैव मईतोत्ताना व्याख्यामुद्रा नमीरिता । वीणावादनवद्वस्तौ कृत्वा संचालयेत् ततैः ॥ २१ ॥
 वीणासुद्रेयमाख्याता सखत्याः प्रियङ्गुरी । वाममुष्टिं स्वाभिमुख्ये कुर्यात् पुस्तकमुद्रिका ॥ २२ ॥
 इति ॥ अथ गायत्र्या द्वाविंशन्मुद्रास्तथैव—

सुमुख सप्तु चैव वितत विस्तृतं तथा । द्विमुखं त्रिमुखं चैव चतुष्पञ्चमुखं तथा ॥ १ ॥
 पण्णखोऽधोमुखं चैव व्यापकाञ्जलिकं तथा । शकटं यमपाशं च त्रिधितं समुखोन्मुखम् ॥ २ ॥
 विलम्बं मुष्टिकं चैव मत्स्यः कूर्मवराहकौ । सिंहाक्रान्तं महाक्रान्तं मुद्गरं पद्मं तथा ॥ ३ ॥
 एता मुद्राश्चतुर्विंशद् गायत्र्याः सुप्रतिष्ठिताः । वृथा मन्त्रजपश्चैव स्नानं भोजनमेव च ॥ ४ ॥
 तथा वै तीर्थयात्रा च मुद्राहीने वृथा हि सा । यज्ञश्च निष्फलस्तेषां होमो देवार्चनं तथा ॥ ५ ॥
 तस्मान्मुद्रा महाज्ञेया विद्वद्भिर्नवमासितैः । आकुञ्चिताङ्गुलिकरौ संमुखौ सुमुखं भवेत् ॥ ६ ॥
 कोणाकारं तु साङ्गुष्ठौ तत् संपुष्टमुदाहृतम् । विरलाङ्गुलिकौ तौ तु विततं परिकीर्तितम् ॥ ७ ॥
 विस्तीर्णं विस्तृतं हस्ताचन्योन्याञ्जलिसप्तौ । कनिष्ठेऽनामिके युक्ते चेति तद् द्विमुखं भवेत् ॥ ८ ॥
 तदेव मध्यमायुक्तं त्रिमुखं परिकीर्तितम् । तदेव तर्जनीयुक्तं चतुर्मुखमुदीरितम् ॥ ९ ॥
 तदेव स्यात् पञ्चमुखं भिलिताङ्गुष्ठकं यदि । तदेव पण्णखं श्रेष्ठं तथा व्यस्तकनिष्ठिकम् ॥ १० ॥
 अधोमुखयुतौ हस्तावधोमुखमुदीरितम् । व्यापकाञ्जलिका सा स्याद्व्यस्ताङ्गुलिकरौ युतौ ॥ ११ ॥
 अङ्गुष्ठद्वययुतं मुष्टिद्वयमधोमुखम् । भवेद्यदि तदा श्रेष्ठं शकटं मुनिसत्तमैः ॥ १२ ॥

मुष्टिं कृत्वा करौ योज्य तर्जनीं च प्रमार्प्य च । आकुञ्चयाग्रौ तु संयोज्य यमपार्श्वे विदुर्बुधाः ॥ १३ ॥
 अन्योन्यान्तरमाश्लिष्टदशाङ्गुलिकरावुमा । अन्योन्यमपि यन्नीयाद् प्रायेतं परिपीतितम् ॥ १४ ॥
 तुलुकाग्रौ करौ कृत्वा चोर्वे वामकरे मुधीः । अधोमुखेन दक्षिणं योजयेत् संमुखोन्मुखम् ॥ १५ ॥
 अघःकोशाकृतिकरौ विलम्बं विदुषो विदुः । युतं मुष्टिद्वयं चैव सभ्यां मुष्टिकमीरितम् ॥ १६ ॥
 अन्योन्यानामिकामध्यामन्योन्येन च संस्पृशेत् । कनिष्ठिकायुगेनैव मस्त्यमुद्रा समीरिता ॥ १७ ॥
 अधोमुखे करे वामे तादृशो दक्षिणः करः । पृष्ठदेशसमाक्रान्तः कूर्ममुद्रा समीरिता ॥ १८ ॥
 मुष्टिं कृत्वा वामहस्तं मध्यमां वा प्रमार्प्य च । निवेशयेद् वामकक्षे बराहस्य समीरिता ॥ १९ ॥
 प्रसारिताङ्गुलिकरौ मर्मापं कर्षयेन्निवेत् । मिहाक्रान्तं समुद्दिष्टं गायत्रीजपतत्परैः ॥ २० ॥
 दर्शयेच्छ्रोत्रयोर्हस्तौ संयुक्ताङ्गुलिपञ्चकौ । महाक्रान्तं भवेन्मुद्रा गायत्रीद्वयङ्गता ॥ २१ ॥
 तर्जनीं दक्षहस्तस्य वामे करतले न्यसेत् । यन्नीयाद्वामहस्तेन मुद्गरं समुदीरितम् ॥ २२ ॥
 दक्षिणेन करेणैव चालिताङ्गुलिना शिरः । वदनभिमुखेनैव पद्मवं मुनिभिः स्मृतम् ॥ २३ ॥
 सुरभिर्गानसिंहौ च योनिः कूर्मोऽथ पञ्चजम् । लिङ्गं निर्माणमुद्रेति जपान्तेऽष्टौ प्रदर्शयेत् ॥ २४ ॥
 निर्माणं प्रयाच तेन प्रयाचकाले दर्शनीया संहारमुद्रा लभ्यते । अन्याः सप्त मुद्राः प्रसिद्धाः ।
 मियः कनिष्ठिके धृत्वा तर्जनीभ्यामनामिके । अनामिकोर्ध्वमंश्लिष्टदोर्ध्वमध्यमपौरयः ॥ २५ ॥
 अङ्गुष्ठाग्रद्वयं न्यस्य योनिमुद्रेयमीरिता । ॥ २६ ॥

इति ॥ अथ धैर्यमुद्रास्तत्रैव—

एकोनविंशतिमुद्रा विष्णोरुक्ता मनीषिभिः । शङ्खचक्रगदापद्मवेणुश्रीवत्सकौस्तुभाः ॥ १ ॥
 वनमाला तथा ज्ञानमुद्रा चिन्वाह्वया तथा । गरुडाख्या परा मुद्रा विष्णोः संतोषवर्धिनी ॥ २ ॥
 नारसिंही च वाराही हायग्रीवी धनुस्तथा । बाणमुद्रा च परशुर्जगन्मोहनिका परा ॥ ३ ॥
 काममुद्रा समाख्याता तामां लक्षणमुच्यते । वामाङ्गुष्ठं तु संयुज्य दक्षिणेन तु मुष्टिना ॥ ४ ॥
 कृत्वोच्चानं ततो मुष्टिमङ्गुष्ठं तु प्रसारयेद् । वामाङ्गुल्यस्तथा शिष्टोः संयुक्ताः संप्रसारिताः ॥ ५ ॥
 दक्षिणाङ्गुष्ठसंस्पृष्टा मुद्रैषा शङ्खसज्जितौ । विपर्यस्ते तले कृत्वा वामदक्षिणहस्तयोः ॥ ६ ॥
 अङ्गुष्ठौ प्रथयेच्चैव कनिष्ठानामिकान्तरे । चक्रमुद्रेयमुष्टिषा सर्वसिद्धिकरी शुभा ॥ ७ ॥
 हस्तौ तु संमुखौ कृत्वा संलग्नौ संप्रसारितौ । अङ्गुल्यौ मध्यमे भूयः संलग्ने संप्रसारिते ॥ ८ ॥
 गदामुद्रेयमाख्याता विष्णोः मन्तोषकारिणी । हस्तौ तु संमुखौ कृत्वा संनेतप्रोक्षताङ्गुली ॥ ९ ॥
 तलान्तर्भिलिताङ्गुष्ठौ मुद्रैषा पद्मसज्जिका । ओष्ठे वामकराङ्गुष्ठौ लग्नस्तस्य कनिष्ठिका ॥ १० ॥
 दक्षिणाङ्गुष्ठसंलग्ना तत्कनिष्ठा प्रसारिता । तर्जनीमध्यमानामाः किञ्चित् संकोच्य चालिताः ॥ ११ ॥
 वेणुमुद्रा भवेदेषा सुगुप्ता प्रेयसी हरेः । अन्योन्यपृष्ठकरयोर्मध्यमानामिकाङ्गुली ॥ १२ ॥

अद्गुष्टेन तु वक्षीयात् कनिष्ठामूलमाश्रिते । तर्जन्या कारयेदेषा मुद्रा श्रीवत्समंजिता ॥ १३ ॥
 अनामापट्टमंतया दक्षिणस्य कनिष्ठिका । कनिष्ठयान्यया वद्धा तर्जन्या दक्षया तथो ॥ १४ ॥
 वामानामां च वक्षीयाद् दक्षिणाद्गुष्टमूलके । अद्गुष्टमध्यमे वामे संयोज्य मरताः पराः ॥ १५ ॥
 चतस्रोऽप्यग्रसंलग्ना मुद्रा कान्तुममंत्रिका । स्पृशेत् कण्ठादिषादान्तं तर्जन्याद्गुष्ठानिष्ठया ॥ १६ ॥
 कर्द्वयेन मालावन्मुद्रेण वनमालिका । चञ्चलं वाममद्गुष्टं दक्षाद्गुष्टेन वेष्टयेत् ॥ १७ ॥
 दक्षिणाद्गुष्टकं चैव तर्जनीभिर्निषीद्य च । अद्गुलीभिर्बामहस्ताद्गुलिभिस्ताश्च पीडयेत् ॥ १८ ॥
 गाढं हृदि क्षिपेदेया त्रिपलया मुद्रिका परा । हस्तौ तु विमुखौ कृत्वा ग्रथयित्वा कनिष्ठिके ॥ १९ ॥
 मिथस्तर्जनिके श्लिष्टे श्लिष्टावदुष्टकौ तथा । मध्यमानामिके द्वे तु द्वौ पञ्चाविष चालयेत् ॥ २० ॥
 एषा गरुडमुद्रा स्याद्विष्णोः प्रीतिविधिनी । तर्जन्यदुष्टकौ सक्तावग्रतौ हृदि विन्यसेत् ॥ २१ ॥
 वामहस्ताम्बुजं चैव वामजानुनि विन्यमेत् । शालमुद्रा भेदेषा रामचन्द्रप्रियङ्करी ॥ २२ ॥
 जानुमध्ये करौ कृत्वा चिबुकौष्ठौ समाबुधौ । हस्तौ तु भूमिसलग्रौ कम्पमानः पुनः पुनः ॥ २३ ॥
 मुखं च विततं कुर्याल्लेहितानां च निष्ठिकाम् । नारसिंही भवेन्मुद्रा शेषा उत्प्रीतिविधिनी ॥ २४ ॥
 दक्षोपरि करं वामं कृत्वोत्तानमधः सुधीः । नामयेदिति सप्रोक्ता मुद्रा वाराहसंजिता ॥ २५ ॥
 वामहस्ततले कृत्वा दक्षाङ्गुलीरधोमुखीः । संरोप्य मध्यमा तानामुन्नम्याधो विक्षुब्धयेत् ॥ २६ ॥
 हयग्रीवमिषा मुद्रा तन्मूर्ध्वैरनुकारिणी । ॥

धनुर्बाणमुद्रे प्रागेवोक्ते । परमुद्रापि प्रागुक्ता ।

मूर्ध्नि माद्गुष्टमुष्टी द्वे मुद्रा त्रैलोक्यमोहिनी । हस्तौ तु संयुतौ कृत्वा प्रसृताङ्गुलिकौ तथा ॥ २७ ॥
 तर्जन्या मध्यमापट्टे अद्गुष्टौ मध्यमास्थितौ । काममुद्रेपमुदिता सर्वदेवप्रियङ्करी ॥ २८ ॥

इति ॥ अथ सौरमुद्रे नारायणीये—

पद्माकारौ करौ कृत्वा मतिश्लिष्टे तु मध्यमे । अङ्गुन्या धारयेत्तस्मिन् बिम्बमुद्रेति सोच्यते ॥ १ ॥
 दर्शयेद्व्रतः पञ्चविम्बमुद्रे यथोदिते । ॥

इति ॥ अथ शैवमुद्रास्तत्र शिवरहस्ये—

शैवीनामप्य मुद्राणां दशानां पण्यमुखं मृगु । महादेवप्रियाणां ते कथ्यन्ते लक्ष्यानि वै ॥ १ ॥
 उच्छ्रितं दक्षिणाद्गुष्टं वामाङ्गुष्टेन बन्धयेत् । वामाङ्गुलीर्दक्षिणाभिरङ्गुलीभिश्च वेष्टयेत् ॥ २ ॥
 लिङ्गमुद्रा समाख्याता शिवसान्निध्यकारिणी । मिथः कनिष्ठिके वद्ध्वा तर्जनीभ्यामनामिके ॥ ३ ॥
 अनामिकाद्वयाश्लिष्टदीर्घमध्यमयोस्त्वः । अङ्गुष्ठग्रद्वयं न्यसेद् योनिमुद्रेयमीरिता ॥ ४ ॥
 अङ्गुष्टेन कनिष्ठाग्रं वद्ध्वा शिष्टाङ्गुलित्रयम् । प्रसारयेत् विशृङ्खलाख्या मुद्रैषा परिकीर्तिता ॥ ५ ॥

१ 'संस्थिते' य पाठः । २ 'कनिष्ठिका तथा वद्धा' ख पाठ । ३ 'तथा' य पाठ । ४ 'अद्गुष्टेन तु संयुक्त' ख, पाठः ।
 २ 'धितौ' ख पाठ । ६ 'कौत्ससंश्लिष्ट' ख पाठः ।

अनुष्ठतर्जन्यग्रं तु ग्रथयित्वाहुलित्रयम् । प्रसारयेद् अचमालामुद्रेय मुहं कीर्तिता ॥ १ ॥
 अशःकृतो दत्तहस्तः प्रसृतो वरमुद्रिका । ऊर्ध्वोक्तो वामहस्तः प्रसृतोऽभयमुद्रिका ॥ ७ ॥
 मिलितानामिकाहुष्टमध्यमाग्राणि योजयेत् । शेषाहुन्यावुच्छ्रिताये मृगमुद्रेयमीरिता ॥ ८ ॥
 पञ्चाहुन्यो दक्षिणास्तु मिलितास्तूर्ध्वमुच्छ्रिताः । खट्वाङ्गमुद्रा पञ्चकं शिवस्पातिप्रिया मता ॥ ९ ॥
 पात्रवद्वामहस्तं च कृत्वाङ्गे वामके तथा । निधायोच्छ्रितवत् कूर्चान्मुद्रा कापालिनी मता ॥ १० ॥
 मुष्टिं च शिथिलां बद्ध्वा ईषदुच्छ्रितमध्यमाम् । दक्षिणां तूर्ध्वमुत्तम्य कर्णदेशे प्रचालयेत् ॥ ११ ॥
 एषा मुद्रा हुमरुका सर्वविघ्नविनाशिनी । लिङ्गयोनित्रिशूलाक्षमालेष्टाभीमृगात्मिकाः ॥ १२ ॥
 खट्वाङ्गा च कपालाख्या डमरुः शिवतोपदाः । ॥

इति ॥ लक्षणसंग्रहे—

आसने पद्ममुद्रा स्याद् हस्तद्वयमधोमुखम् । मुद्रैषा कुशलपरने तदेवोर्ध्वमुखं पुनः ॥ १ ॥
 मुद्रा स्यात् स्वागते पाद्यमुद्रा चाञ्जलिरुच्यते । अनामाहुष्टमंगोत्तमं प्रोक्ता चार्घ्यस्य मुद्रिका ॥ २ ॥
 उत्तानं दत्तहस्तं तु कृत्वा निम्नतलं मुष्टिः । कनिष्ठहीना मंगुलाश्चतस्रोऽहुलिकास्तथा ॥ ३ ॥
 मुद्रैषाचमनी प्रोक्ताऽधोमुखी मा त्वनामया । स्पष्टाहुष्टा भवेन्मुद्रा मधुपर्के वरानने ॥ ४ ॥
 अयोमुखी दत्तहस्तकृता मुष्टिः कनिष्ठया । विपुक्ता स्नानमुद्रैषा गदिता परमेश्वरि ॥ ५ ॥
 उत्तानं दक्षिणं हस्तं कृत्वा तन्मध्यमां पुनः । अङ्गुष्ठेन स्पृशेदेषा मुद्रा वत्सस्य कीर्तिता ॥ ६ ॥
 एषवानामिकास्पर्शान्मुद्रा भूषणसंज्ञिता । कनिष्ठास्पर्शतो ह्येषा उपचोतस्य मुद्रिका ॥ ७ ॥
 ज्येष्ठाग्रेण कनिष्ठाग्रं स्पृशेद् गन्धस्य मुद्रिका । अयोमुखं करं कृत्वा तर्जन्यग्रे तु योजयेत् ॥ ८ ॥
 अङ्गुष्ठाग्रं तु मुद्रेण पुष्पाख्या परमेश्वरि । अङ्गुष्ठाग्रेण तर्जन्याः स्पृशेदग्रं महेश्वरि ॥ ९ ॥
 धूपमुद्रेयमाख्याता सर्वदेवप्रियङ्करी । ज्येष्ठाग्रेण स्पृशेदग्रं मध्यमायाः सुरार्चिते ॥ १० ॥
 दीपमुद्रेयमुदिता सर्वदेवप्रिया शिवे । अनामाग्रं स्पृशेद् देवि ज्येष्ठाग्रेण तु देशिकः ॥ ११ ॥
 नैवेद्यमुद्रा कायिता देवानां तृप्तिदायिनी । ॥

इति ॥ नारदपञ्चरात्रे—

आसमुद्रां सव्यहस्ते प्रफुल्लकमलाकृतिर्म् । दर्शयेत् पञ्चबायूनामन्यहस्तेन दर्शयेत् ॥ १ ॥
 कनिष्ठानामिके सम्यगङ्गुष्ठग्रेण योजयेत् । प्राणमुद्रा ममाख्याता प्रथमं दर्शयेदिमाम् ॥ २ ॥
 योजयेत् तर्जनीमध्यामपानस्याथ मुद्रिका । मध्यमानामिके तद्वद्व्यानमुद्रा प्रकीर्तिता ॥ ३ ॥
 तर्जनीमध्यमानामा तद्वन्मुद्रा तुरीयका । सर्वाभिरङ्गुलीभिश्च पञ्चमी मुद्रिका मता ॥ ४ ॥
 स्वकीयैर्मनुभिर्युक्ता पञ्च मुद्राः प्रकीर्तिताः । प्राणसज्जस्तथापानो व्यानोदानमनुस्तथा ॥ ५ ॥
 समानो देयुताः सर्वे प्रणवाद्या द्विष्टान्तकाः । पञ्च मुद्रा भवन्तीह क्रमेणैव समीरिताः ॥ ६ ॥

इति ॥ सप्तमसंग्रहे—

मणिग्रन्थस्थितौ कृत्वा प्रसूताङ्गुलिकौ करो । कनिष्ठाङ्गुष्ठयुगलं मिलित्वान्तः प्रसारयेत् ॥ १ ॥
सप्तजिह्वाख्यमुद्रेण प्रिया वैश्वानरस्य हि । " " " " " " " " " " " " ॥

इति । कुलार्णवे—“ सर्वभिरङ्गुलीभिश्च दद्याद्भूतबलिं प्रिये । ” इति । पञ्चवाहिन्याम्—

वृद्धाभ्यामङ्गुलीर्वृद्धा तर्जन्यां टण्डणत् सृजेत् । अग्रं वामं ततः पृष्ठे दक्षमाकर्षयेच्छनः ॥ १ ॥
नाराचमुद्रा सप्रोक्ता योज्या बलिप्रियर्जने । " " " " " " " " " " " " ॥

इति । लक्षणसंग्रहे—

अधोमुखे वामहस्ते ऊर्ध्वास्यं दक्षहन्तकम् । चिन्ताङ्गुलीरङ्गुलीभिः संयोज्य परिवर्तयेत् ॥ १ ॥
एषा संहारमुद्रा स्वाद्विसर्जनविधा भता । ऊर्ध्वास्यवामतर्जन्या मध्ये चक्रा परां न्यसेत् ॥ २ ॥
तिर्थेन्द्राध्वे भवेदेपा छणिमुद्रारिमार्दिनी । अङ्गुष्ठानुचतौ मृष्टयोः कृत्वा मूलप्रयोद्वयोः ॥ ३ ॥
तावेवाभिमुखे कुर्यान्मुद्राया फालकर्णिका । दक्षिणा निमिडा मुष्टिर्नामिकापित्तर्जनी ॥ ४ ॥
मुद्रा विसयसंज्ञा स्याद्विस्मयावेशकारिणी । मुष्टिरूर्ध्वोक्तताङ्गुला दक्षिणा नादमुद्रिका ॥ ५ ॥
तर्जन्यङ्गुष्ठसंयोगादग्रतो बिन्दुमुद्रिका । " " " " " " " " " " " " ॥

इति ॥ अथ कालविहितासनानि गोरक्षसहितायाम्—

जानूरीन्तरे मम्यन् कृत्वा पादतले उभे । अङ्गुलायः समासीनः स्वस्तिकं तत्प्रचक्षते ॥ १ ॥
गुल्फौ च वृषणस्याधः सीत्रन्याः पार्श्वयोः क्षिपेत् । पार्श्वपादौ च पाणिभ्यां वृटं वद्धा सुनिश्चलः ॥ २ ॥
सिद्धासनं भवेदेतत् सर्वध्याधिगिपाहम् । एकपादमयैकास्मिन् विन्यस्योपरि संस्थितम् ॥ ३ ॥
इतरस्मिन्तथा चोरौ वीरासनमुदाहृतम् । वामपादमुपादाय दक्षिणोरौ प्रविन्यसेत् ॥ ४ ॥
तथैव दक्षिणं पादं सन्धोरौ परिविन्यसेत् । पद्मासनं भवेदेतत् सर्वेषामपि पूजितम् ॥ ५ ॥
स्वस्तिक पद्मक वीर मित्रं चेति चतुष्टयम् । जपे प्रशस्तमन्येषां प्रसङ्गादेव कीर्तितम् ॥ ६ ॥

इति ॥ गौतमे तन्त्रे—

माद्मुखोदङ्मुखो वापि स्वस्तिकासनमास्थितः । रात्रावुदङ्मुखः कुर्याद् देवकार्यं सदैव हि ॥ १ ॥
शिवाचनं सदाप्येवं शुचिः कुर्यादुदङ्मुखः । " " " " " " " " " " " " ॥

इति । दक्षिणामूर्तिपरमिदम् । उदङ्मुखः प्राङ्मुखो वा भूत्वा प्रयतमानसः । स्वस्तिकासनमासीनः पद्मा-
सनमयापि वा ॥ ” इति स्वयम्भेवोभयविधानादिति ॥ अथ (पद्मशाम्भवपूजायाः शीचनेः आचरणत्वेनाप-
श्यकत्वात्) पद्मशाम्भवपूजायाम् , लक्ष्मीकुलार्णवे—

प्रातरुत्थाय शान्तात्मा सहस्रारवराटके । पद्मे तान् ब्रह्मपिण्डादीन् हेमगर्भानिमान् स्मरेत् ॥ १ ॥
पद्मस्य कर्णिकामध्ये द्वादशान्ते गुरुजितः । पद्मत्रयमनुस्मृत्य गुरुस्मृतिपुरःसरम् ॥ २ ॥
शुक्रं रत्नं च मिथं च प्रेतोपरि रहम्यवित् । चरणद्वयसंभूतौ स्वेच्छाविग्रहधारिणौ ॥ ३ ॥

प्रातःप्रभृति सायान्तं सायादि प्रातरन्ततः । यत् करोमि जगन्नाथ तदस्तु तव पूजनम् ॥ ५ ॥

उति संप्रार्थनापूर्वं प्रणम्य गुरुपादुकाम् । बहिर्निर्गत्य शुद्धात्मा पुनरदेशं तु दूरतः ॥ ६ ॥

कृतावरपक्षमासाय शौचाचमनपूर्वकम् । गण्डपं दन्तकण्ठं च कृत्वा पात्रम्य वागपतः ॥ ७ ॥

क्रौञ्चान्देवाय सरंजनप्रियाय नमः इति । अनुगारे मुखत्रासनम् ।

स्नात्वा सन्ध्यामुपासीत यथाविधि विचक्षणः । स्नानप्रकारं द्विविधं बाह्याभ्यन्तरभेदतः ॥ ८ ॥

आन्तरं स्नानमत्यन्तं रहस्यमपि पारति । कथयामि भवध्वस्त्यै चतुर्वर्गाप्तयेऽपि च ॥ ९ ॥

इति । अयाभ्यन्तरस्नानम्—

सरित्त्रयमुपस्मृत्य चरणत्रयमध्यतः । स्रवन्तं सङ्घटनान्द्रप्रभावं भावगोचरम् ॥ १० ॥

विमुञ्चिमाधनं पुमां स्मरणादेव योगिनाम् । तेनाप्लावितमात्मानं भावयेद् भवशान्तये ॥ ११ ॥

तत्रैव—

इडा गङ्गेति विख्याता पिङ्गला यमुनानदा । मध्ये सरस्वती ज्ञेया मयाग इति संस्मृतः ॥ १२ ॥

बाह्यं पञ्चविधं स्नानं पञ्चभूतात्मकं यतः । मन्त्रज्ञाने कृते तस्माद् सर्वस्नानकृतो भवेत् ॥ १३ ॥

पञ्चभूतात्मबीजानि लवरयहेतोरिताः । सविन्दुकास्तैः संमन्त्र्य दक्षहस्ते स्थिते जले ॥ १४ ॥

बामाङ्गुलिच्छदयोगात् मोक्षपेच्छिरासि त्रिधा । बामनामिकयाऽऽपूर्य शिष्टं ज्योतिर्मयं जलम् ॥ १५ ॥

दक्षनामिकयान्तःस्यमलघालनपूर्वकम् । विरेच्यास्त्रमनुं जप्त्वा शशिपेष शिलोपरि ॥ १६ ॥

अथमर्पणमेतद्दि सकलाघनिवारणम् । इति स्नानं च सर्वापविवारणं निर्वृत्य च ॥ १७ ॥

ततः सन्ध्यामुपासीत यथाविधि विचक्षणः । प्रातः सन्ध्यामुपामीत धर्मकामार्थमिदृये ॥ १८ ॥

मृताघारे वमान्जे तु ह्रींबीजं पीतमप्रभम् । ध्यात्वा बहस्पुटान्तःस्थं बहिर्निस्तार्य मण्डले ॥ १९ ॥

सौरे विभाव्य पीताम्नां त्रिनेत्रां च चतुर्भुजाम् । विभ्राणामभयं शूलं कपालाही च बाहुभिः ॥ २० ॥

बालमूर्धासनां ज्येष्ठां ध्यात्वैवं संजपेन्मनुम् । ॥ २१ ॥

पेह्रींभी हस्तत्रयो हस्तौ ह्रीं हस्तौ ह्रीं ज्येष्ठासंख्यायै ह्रीं हस्तौ ह्रीं पेह्रींभी हस्तत्रयो हस्तौ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, इति त्रिरर्थं दत्त्वा,

आदित्याभिमुखस्तिष्ठन् गायत्रीं च शतं जपेत् । गायत्र्याभिनिपुत्रस्य ज्ञानमुत्पद्यतेऽचिरात् ॥ २१ ॥

१ पठाननाय विघ्ने विघ्नपादाय धीमहि तन्नो रद्रः प्रचोदयात् १ ।

अथ माध्यन्दिनी सन्ध्या मणिपूरे डफाब्जके । ह्रींबीजं रयाममंकाशं ध्यात्वा निःसार्य पूर्ववत् ॥ २२ ॥

सोममण्डलमध्यस्थां त्रिनेत्रां रयामविग्रहाम् । आरूढयौवनां जाप्यां पुस्तं वामे तथेतेरे ॥ २३ ॥

विभ्राणां च तथा वामां ध्यात्वैवं संजपेन्मनुम् । ॥ २४ ॥

१ ह्रीं हस्तौ ह्रीं वामासंख्यायै ह्रीं हस्तौ ह्रीं १ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः । इति त्रिरर्थं दत्त्वा प्राग्ब्रह्मायर्चो जपेत् ॥

अथ सायन्तनी सन्ध्या स्वाधिष्ठाने बलाञ्जके । त्रीनीं रक्षणं तु ध्याता निःसार्य पूर्ववत् ॥ २४ ॥
 वह्निमण्डलमध्यस्था रक्षवर्णा चतुर्भुजाम् । शूलाभये करे दक्षे कपाल तर्जनीं तथा ॥ २५ ॥
 वामभागे च विभ्राणा वृद्धां नेत्रत्रयान्विताम् । त्रिचित्राभरणा रौद्रीं ध्यात्वा संजपेन्मनुम् ॥ २६ ॥
 १ ह्रीं ह्रीं ह्रीं रौद्रीसन्ध्यायै ह्रीं ह्रीं ह्रीं १ श्रीपादुका पूजयामि संप्रयामि नमः, इति त्रिरध्वं दत्त्वा
 ता देवीं तन्मनु पञ्चान्मूलतज्जतिं संयोजयेत् । इति सन्ध्याविधिः ॥

अथ प्रायश्चित्तपण्डः—

मंध्यालोपो न कर्तव्यः शम्भोराज्ञैवमेव हि । हीक्षितः मध्यया हीनो न दीक्षितफलं लभेत् ॥ १ ॥
 न कुर्यात् यदि ता सन्ध्या पठिते दग्धा जपेत् । अन्यसन्ध्यासमे काले सात्रकण्टकिविद्यया ॥ २ ॥
 कृत्वा षडङ्गं भवेण ध्यायेत् ता सात्रकण्टकीम् । ॥

अथ ध्यानम्—

षड्वर्णा द्वादशभुजा त्रिनेत्रा परमेश्वरीम् । गलार्धं शुक्रवर्णा पीतां गलतलादधः ॥ ३ ॥
 कट्यादिपादपर्यन्त नीलाभा च ततः स्मरेत् । द्विरष्टवर्णा रक्ताङ्गां सर्वभृङ्गारचिताम् ॥ ४ ॥
 स्वर्णरक्तप्रभाभिश्च मण्डितालिमहस्रिकाम् । मोक्षनीं सर्वपापाना रत्नसिंहासने स्थिताम् ॥ ५ ॥
 तदध्वं श्वेतपद्मं च तदध्वं श्वेतकेसरम् । तत्पृष्ठे संस्थिता देवीं त्रिखण्डा गुणमण्डिताम् ॥ ६ ॥
 गन्धकुटोजज्वाला दिव्या मन्ततानन्दपूरिताम् । इसद्वक्ता महादेवीं दक्षिणोदयगामिनीम् ॥ ७ ॥
 महासमययागाय नित्यनिष्कलगामिकाम् । ॥

अथ मन्त्रः—१ षपरदुष्करकर्मच्छेदनकरि अघोरे वरदे विद्ये मायात्रैलोन्यरूपसहस्रपरिवर्तिनि मातृगणे ह्रीं १ ॥

अथ सौरपूजा—

उपप्लुत्वा यत् कर्म श्रीनाथस्मृतिपूर्वकम् । बाह्यमावश्यकं कृत्वा शीघ्रं दन्तविशोधनम् ॥ १ ॥
 श्रौतागमात्मकं ज्ञान मंध्यातर्पणमेव च । सर्वं निर्वर्त्य पूतात्मा निःशङ्कः शान्तमानसः ॥ २ ॥
 यया विभक्तिः स्वच्छाब्जो निशितः पूजागृहं प्रति । आप्तस्य तत्सपर्यायं साधनाशेषमप्लुतम् ॥ ३ ॥
 समीक्ष्य पदक्रमवर्जकं (१) यदि तत्प्राङ्मुखे यजेत् । मार्तण्डं तदशङ्कयेन कुर्याच्चापराद्धयोः (१) ॥ ४ ॥
 इति । तदाचारः शम्भुनिर्णयः—

चतुरन्वयिनामेव सौरपूजेत्यभीरिता । तद्विचार्य चिदादित्यपूजां कर्तुं सुस्वामने ॥ १ ॥

प्रादुम्नः प्रत्यगासीनः समस्त्रिगुणमहीतले । भूभुतशुद्धिधमनसयमादिविचक्षणः ॥ २ ॥

सामान्यार्थं स्वपुरतः श्रवणान् पञ्च चोचरेत् । मण्डलोत्था (द्वा)रणं कार्यमिति साधारणो मतः ॥ ३ ॥

भूताहुतं च वेदासं पदकोशं चोर्ध्वरेतकम् । विलिख्य तस्मिन् साधारपात्रमस्त्रविशोधितम् ॥ ४ ॥

सन्ध्याप्य पयमापूर्याधारपात्रजलेषु च । वह्न्यर्कसोमरीनैस्तु तदात्मकनिभावनम् ॥ ५ ॥

१ 'पठिता सन्ध्या पठिता' ग पाठ । २ 'पावयदमन्त्रेण' ग पाठ । ३ 'स्वर्णे' ग पाठ । ४ 'शङ्कागुण' ग पाठ ।

५ 'नी' ग पाठ । ६ 'ह्य' ग पाठ ।

मर्व निष्पाद्य पङ्क्तिर्द्वितीयप्रणवात्मकम् । अङ्गं तस्य विधायेत्यं पात्रं संस्थाप्य दक्षिणे ॥ ६ ॥
कृत्वा सामान्यवत् पात्रस्थापनान्तं विधाय च । मर्द्धितीयं निधानेन संपूज्याभ्यर्च्य (पूर्य) विन्दुना ॥ ७ ॥
सामान्ये योजयेत्तत्र स्वदेहं यागमण्डपम् । सारं संभृत्य संगारान् सर्वं संप्रोक्षयेदथ ॥ ८ ॥
वह्मङ्गामकराग्रेण पुरतः सारमण्डले । वक्ष्यमाणेन मन्त्रेण कस्तूरीचन्दनादिभिः ॥ ९ ॥

“१ ऐ चन्द्रसूर्याग्निर्गर्भे स्फुर २ धर्मार्थकाममोक्षलामं कुरु २ मदासमयक्षेत्रीमुद्रा प्रकटय २ शाम्भवा-
न्ययिनां सिद्धिं सामर्थ्यं दद २ क्रौं किचि २ क्रौं किलि २ क्रौं मण्डलत्रहाण्डमण्डलं हव्यं मदाचण्डशिपे
इत्यक्षक्रौं १” । अनेन मन्त्रेणाभ्यर्च्य वृत्ताष्टलपत्रं लिपेत्, अथ मण्डलं चतुरश्रं कृत्वा संस्थाप्य तदक्षिणे,

“सामान्यवद् विशेषार्थमण्डलं विलिखेदुधः । मध्ये नौरार्घ्यपूजार्थं मण्डलं चतुरस्रकम् ॥ १० ॥
कृत्वाधारं तु संस्थाप्य पूजयेदमुनाणुना ।”

१ ऐ पात्रासनाय नमः ऐ १ । “तत्रास्त्रज्ञालितपात्रं प्रतिष्ठाप्य” १ क्रौं १ इति मन्त्रेण सामान्यार्थविशे-
षार्थौ सौ इत्यापूर्याथ पङ्क्तिकम्

कुर्यात् प्रोक्ताद्वितीयेन पदस्वरभेदितेन च । अष्टगन्धान् विनिविष्य रत्नपुष्पैः समर्चयेत् ॥ ११ ॥
अत्रेण रत्नां मङ्गल्य स्वात्मानन्तादिभिर्जयेत् । अयाष्टलपत्रस्य मध्ये प्रेतस्वरूपिणम् ॥ १२ ॥
अनन्तमर्चयेत्तत्र शयानममुनाणुना । ॥

१ अं अनन्ताय अ १ ।

तर्पणीकृतस्वपदेहं छत्रीकृतफणात्रयम् । फणिनामीश्वरं धेतं ध्यात्वा संपूजयेदथ ॥ १३ ॥
मध्यादारभ्य वायव्याद्यस्तिपु क्रमतो यजेत् । ॥

१ अङ्गुळं प्रभूताय क्रौं अङ्गु १ श्रीपादु १ । मध्ये १ रं विमलाय रं १ । १ लं साराय लं १ । १ यं
आराध्याय यं १ । १ हं परमसुखाय ह १ । इति कोणपूजा । मण्डले आवाहनम् ।

दहराकाशमध्यस्थं ह्रीं नीज रत्नसनिभम् । वहत्युदादिनिःसार्यानन्तं प्रेतात्मकासनम् ॥ १४ ॥
आवाह्य तद्बीजमयं ध्यायेन्मार्तण्डभैरवम् । रक्तवर्णं स्थूलदेहं पङ्क्तं चोर्ध्वकेशिकम् ॥ १५ ॥
भुजद्वादशसयुक्तं सर्पास्थिरत्नचञ्चितम् । क्रोधिर्न चोर्ध्वलिङ्गं च ज्वलद्रश्मिसमाकुलम् ॥ १६ ॥
न्याग्रचर्मपरीधानं मुण्डमालाविभूषणम् । हुङ्कारान् प्रमुञ्चन्तं संहरन्तं महाशिनम् ॥ १७ ॥
त्रिशूलासिचक्रघटासृणीवरदपाणिकम् । तर्ज्यशोकगदाचापपाशाभयकरालिनम् ॥ १८ ॥
आवाहनादिमुद्राश्च संदर्श्याभ्यर्च्य साधकः । ह्रींमादिक्रमतश्चाङ्गं कृत्वा मार्तण्डभैरवे ॥ १९ ॥
समग्रं सान्नतं सर्वं चन्दनं च निवेदयेत् । ॥

१ ह्रीं ह्रीं श्रीकुलमार्तण्डभैरवाय ह्रीं ह्रीं १ श्रीपादुकां पूजयामि नमः ।

पश्चात् संप्रोक्ष्य चात्मानं जपेन्मन्त्रमिमं पुनः । पुष्पाञ्जलिं चिपेत् सम्यक् सवित्रे सर्वसाक्षिणे ॥ २० ॥

मध्ये च शूलतर्जन्यौ दधानाश्चण्डरोविपः । नम गङ्गोर्यजेत् तत्र भैरवानपि पूजयेत् ॥ २२ ॥

२ कं वरुणेशाय नमः २ श्री० । २ कं तेजेशाय कं २ श्रीपादुका पूजयामि नमः ।

इति सौरपूजा ॥

दिग्गन्ध कल्पयत् पश्चात् सद्गुत्यनेन वह्निना । प्रागादीशान्तमूर्ध्वान्तः परिवेष त्रिधाचरेत् ॥ ६ ॥

१ 'चिप्रैमासुट' क ग पाठ । २ 'चिप्रैमासु' क ग पाठ । ३ 'इ मित्राये' ग पाठ । ४ 'ददददकहकह' मान सदा' छ पाठ । ५ 'निधाय' छ पाठ । ६ 'तत्तत्त्वा' क पाठ ।

पञ्चप्रणवमुच्चार्य पञ्चभूताङ्गं नयेत् । क्रमात् सर्वात्मके शम्भुपदे शक्तिशिवात्मके ॥ १० ॥
 योनिमृदां समान्धय मृलात् कृण्डलिनीं पुनः । उत्थाप्य शक्तिबीजेन ह्यगमिमिति न्यसेत् तदा ॥ ११ ॥
 मृलाधारे वमान्त्रे स्यान्मणिपूरे ढफान्त्रकम् । स्वाधिष्ठाने स्मरेदञ्ज नादिलान्ताचरावृतम् ॥ १२ ॥
 कटात्मकं रविदलं षोडशार स्वरान्मकम् । त्रिशुद्धिमाज्ञाद्विदलं ढचरूपं क्रमेण तु ॥ १३ ॥
 निर्भिद्य मात्रात्रितयं त्रिभेदेन परे जिबे । परिपूर्णं चिदानन्दे सत्तात्रितयरूपिणि ॥ १४ ॥
 मंथोज्य शोषयेद् देह पचनायामपूर्वकम् । दाहनसाधने चैव कृत्वा नित्यं चण शिवे ॥ १५ ॥
 विलीनचित्तवृत्तिस्तु प्रतिलोमक्रमेण तु । हादिशक्तिममायुक्तं सात्त्वरं पद्मसरोरुहम् ॥ १६ ॥
 त्रिमाव्य शान्भवे देहे स्वात्मान योजयेत् पुनः । " " " " ॥

अस्यापमर्धं । योनिमुद्रा समाश्रय मूलात् कुण्डलिनीं शनैरुत्थाप्य, हस्त्रांमित्रुधरन् शकुलान्मना शिथेन सह संयोज्य, तन्मन्त्रं हस्त्रांमिति स्मरन् मनसैवानाहतस्थानाद्वायुना योनिमुद्रया सहैवाश्रय मूलेन शस्या सह योजयेत् ।

कुलाकुलानुमन्धानमित्येव प्राणसंयमात् । यः करोति स वै योगी स मुक्तः स च कालिकः ॥१७॥

पडन्वयमद्वारेण प्राणमयमितस्ततः । एवमेव त्रिशः पश्चादथासजालं समाचरेत् ॥ १८ ॥

न्यामजातं प्रकुर्वीत यथाशास्त्रं यथाक्रमम् । पञ्चप्रणवमुच्चार्य पश्चान्मन्त्रं समुच्चेत् ॥ १६ ॥

विलोमप्रणयं पश्चान्नयामजालं समाचरेत् । न्यामजालं प्रकुर्वीत इति शास्त्रस्य निर्णयः ॥ २० ॥

इति । तथाच—

श्रीशामनेऽत्र ये सन्ति मध्वास्ते ममुदीरिताः । अनुलोमपिलोमाभ्यामङ्गन्याममतः परम् ॥ १ ॥

चोजन्यामं ततः कुर्याद्रबन्याममनन्तरम् । परादित्रिविधं न्याम कृत्वा ध्यानं समाचरेत् ॥ २ ॥

अङ्गमर्धः कनिष्ठादिष्वङ्गलीषु यथाक्रमम् । तलयोरपि विन्यस्य करन्याम उदाहृतः ॥ ३ ॥

हृदयादिष्वर्थो न्यस्य स्थानेष्वन्तमादरात् । चोररूपे तथा ग्रामे दक्षश्रुतिमुखेषु च ॥ ४ ॥

वक्तव्यामं तथा कुर्यात् स्वमग्निं द्वादशान्तके । आज्ञाविशुद्धिहन्नाभिस्वाधिष्ठानेषु देशिकः ॥ ५ ॥

विन्यस्य पूर्ववत् कृत्वा परादिन्याममास्तिकः । ॥

तथा कनिष्ठाद्यङ्गुलीषु तारादिरत्नानि च विन्ध्यस्य भूलेन व्यापकम् । ऐं फ्रं ह्रस्वा हस्यफ्रं थौं ह्रीं ऐं
रति मन्त्र । १ स्था भ्रा १ इत्यादिष्वद्दीर्घक्रमेणाङ्गन्यासं कृत्वा, अथ बीजयोगेन्यासं कर्तव्यम् । १
संजुं १ चूलीमूले । १ जं १ अक्षरगन्धे । १ रेश्वरसहवरयूं १ भाले । १ सहस्रारयूं १ दक्षशंखे । १ ताराजंघं
१ वामशंखे । १ सहस्रं १ दक्षभूम्यधे । १ स्था १ वामभूम्यधे । १ झं १ भूम्यधे । १ सहस्रं १ तालु-
नि । १ त्रुंज्रां १ घण्टिकायां । १ फट् १ दक्षकर्णपिंले । १ सत् १ वामकर्णपिंले । १ लमयस्ते १ चोर-
कूपे । १ ह्रस्वं १ गले । १ डरयूं १ गलाध । १ जयस्त्रंभा १ दक्षप्रस्तुरे । १ डयरं १ वामप्रस्तुरे ।

१ 'पदे' ग पाठः । २ 'हरमरी' क पाठः । ३ 'अनन्तरम्' क पाठः । ४ 'सन्' ग पाठः । ५ 'सन्तद' ग पाठः । ६ 'पराङ्' ग पाठः । ७ 'निहाया' क पाठः । ८ 'तामुनि' क पाठः । ९ 'उपठ' ग पाठः ।

५ हसो ५ दक्षप्रस्फुरवेष्टे । ५ जुं ५ वामप्रस्फुरवेष्टे । ५ सङ्गो ५ दक्षकक्षमूले । ५ ऐं ५ वामक-
क्षमूले । ५ हसो ५ नामौ । ५ फ्रं ५ दक्षपाणितले । ५ फ्रं ५ वामपाणितले । ५ सङ्गो ५ लिङ्गरन्ध्रे ।
५ हो ५ लिङ्गमूले । ५ हेह्यौ ५ मेदसि । ५ फ्रं ५ दक्षाण्डे । ५ सहस्रमलरंयुं ५ वामाण्डे । ५ हं ५
ग्रहसूत्रे । ५ हस्यफर्यु ५ गुदे । ५ हस्यफ्रं ५ दक्षगुदफलकसन्धौ । ५ हस्यौ ५ वामगुदफलकसन्धौ । ५ हो
५ गुदोर्ध्वे । ५ हसौ ५ दक्षजानुचक्रे । ५ हुं ५ वामजानुचक्रे । ५ हउथां ५ दक्षचक्राध । ५ हूँ ५ वा-
मचक्राध । ५ अं ५ दक्षगुल्फे । ५ प्र ५ वामगुल्फे । ५ ह्रस्वफद ५ दक्षगुल्फाध । ५ अं ५ वामगु-
ल्फाध । ५ नफयरो ५ दक्षयमहारे । ५ जरेत्तहरो ५ वामयमहारे । ५ हसू ५ दक्षपादतले । ५ हुंफद
५ वामपादतले । ५ चलमहो ५ पृष्ठवन्धे । ५ जसहमजू ५ दक्षपाथे । ५ ल ५ वामपाथे । ५ ह्र फद
५ दक्षकूर्परे । ५ सङ्गो ५ वामकूर्परे । ५ गलमपल ५ दक्षमणिवन्धे । ५ लजयहसू ५ वाममणिवन्धे । ५
हस्यफ्रं ५ दक्षासे । ५ ल फदन् ५ वामासे । ५ फ्रं ५ दक्षचूलके । ५ लमयमद ५ वामचूलके ।
५ ह्र फद ५ दक्षनेत्रमध्ये । ५ होहसाय ५ वामनेत्रमध्ये । ५ हंसू ५ नाभिकामे । ५ ह्र ५ दक्षवृद्धतर्ज-
नीमध्ये । ५ हसकलहो ५ वामवृद्धतर्जनीमध्ये । ५ अरुद्धहसकलहो ५ दक्षनाभिकायां । ५ अकलं
सकलहो ५ वामनाभिकायां । ५ आदितान्तेमांशुकाक्षरैर्मूर्धादिपादान्तं पुन पादादिमूर्धान्त व्यापक कुर्पाद,
हृदि सकलमातृकया । इति योजयोदन्यास ॥ अथ पञ्चरत्नन्यास — ५ न्मू गगनरत्नगगनपीठगगनलो-
कवासिन्ध्वगगननाथगगनगर्भगामिनीचतु षष्टिकोटियोगिनी न्मू ५ धीपा० आह्लाचक्रे । ५ स्तू स्त्यगं-
लस्वर्गपीठस्वर्गलोकगामिन्ध्वगगनगर्भनाथस्वर्गलोक(गर्भ)व्यापिनी-द्वात्रिंशत्कोटियोगिनी स्तू ५ धोपा० विमुञ्चौ ।
५ न्मू मत्सरत्नमत्सरपीठमत्सरलोकवासिन्ध्वगगनगर्भनाथमत्सरलोकगर्भगामिनी-योडशकोटियोगिनी न्मू ५ धीपा०
अनाहते । ५ न्मू पातालरत्नपातालपीठपाताललोकवासिन्ध्वगगनापातालनाथपाताललोकगर्भगामिनी-अष्टकोटियो-
गिनी न्मू ५ धीपा० मणिपूरके । ५ न्मू नागरत्ननागपीठनागलोकवासिन्ध्वगगनागनाथनागलोकगर्भगामिनी-च-
तुष्टिकोटियोगिनी न्मू ५ धीपा० स्वाधिष्ठाने ॥ इति रत्नन्यास ॥ अथ परादिव्यास । ५ ऐं परायै ऐं
५ अहुष्टाभ्या नम । ५ हूँ इच्छायै हूँ ५ तर्जनी० । ५ ऐं ज्ञानायै ऐं ५ मध्यमा० । ५ धीं क्रियायै धीं
५ अनाभिका० । ५ ह्रीं कुण्डलिन्धै ह्रीं ५ कनिष्ठिकाभ्या० । ५ फ्रं मातृकायै फ्रं ५ करतलकरपृष्ठाभ्यां नम ॥
एभिरेव षडङ्गन्यासक्रम ॥ ५ ऐं परायै ऐं ५ पश्चान्मुखे चूलामूले । ५ हूँ इच्छायै हूँ ५ उत्तरमुखे वाम-
कण्ठे । ५ ऐं ज्ञानायै ऐं ५ दक्षमुखे दक्षकण्ठे । ५ धीं क्रियायै धीं ५ पूर्ववक्त्रे मुखे । ५ ह्रीं कुण्ड-
लिन्धै ह्रीं ५ ऊर्ध्ववक्त्रे ललाटे । ५ फ्रं मातृकायै फ्रं ५ औपरवक्त्रे ग्रहतरन्ध्रे । इति षड्वक्त्रन्यास ॥
इमं न्यासं विधायैरथ पश्चाद् ध्यानं समाचरेत् । महत्सम्यक्सङ्काशो महादीप्तिधरो गुरुः ॥ १ ॥
षडन्यपेश्वरः श्रीमान् परशमश्वरजोऽख्ययः । षडाननः स्फुरन्नेत्रैरष्टादशभिरान्वितः ॥ २ ॥
द्वीपिचर्मकटिस्कारो मुण्डमालाविभूषणः । नरास्थिरत्नपारितातपुष्पमालाममृष्टतः ॥ ३ ॥
ब्रह्मनाभिरुजाहुष्टो दंष्ट्राविश्रुतलापर्नः । विचित्रामररथैर्युक्तः सर्वतः पशुपाशहृत् ॥ ४ ॥

१ 'ह' ग पाठ । २ 'वयसू' ग पाठ । ३ 'चक्रस्थ' । ४ 'चक्रस्थ' ग पाठ । ५ 'जडव' क पाठ । ६ 'हुं'
ग पाठ । ७ 'नू' क पाठ । ८ 'अकल' ग गुरुते नास्ति । ९ 'व्यापिन्ध्वग' क पाठ । १० 'निवासिनी'
क पाठ । ११ 'ऐं मातृकायै ऐं' क पाठ । १२ 'परापर' ग पाठ । १३ 'पापन' ग । 'जोपन' क, पाठ ।

शुक्लामीपुशस्त्रिमुखिवरधारी महातनुः । कपालफलचापारिपाशाभयक्रोद्यतः ॥ ५ ॥

देवावृतः पितृवने श्रोढाकृन्मानमोचरे । एवं परेश्वरी ध्यायेत् कन्यागणममावृताम् ॥ ६ ॥

वामोर्ध्वाद्दामाद्य पर्यन्तमायुधध्यातम् ।

इति ध्याताभिसंज्ञकं मूलविद्याद्वयं पुनः । ममभ्यस्य विशेषार्घ्यं चरणद्वयमन्त्रितम् ॥ ७ ॥

तेन मन्तर्पयेद् धीमान् स्वाशेरामि गुरुक्रमम् । श्रीनाथपूर्वनिर्वाणचरणं परपात्रकम् ॥ ८ ॥

कुलकामगवोशुक्ररत्नं निष्कलरूपकौ । मकलौ च तदात्मानावुपचारपटां ततः ॥ ९ ॥

मितरङ्गं च कुसुमैः स्वमूर्ध्नि ब्रह्मरन्ध्रके । सहस्रदलराजोवकाण्कोदरमंस्थिताः ॥ १० ॥

ब्रह्मादिहेमगर्भान्ताधिष्ठिताः कुलनायिकाः । स्वस्वमन्त्रैर्यजेत् पञ्चायुगनाथचतुष्टयम् ॥ ११ ॥

निर्वाणचरणध्यानकरणैकपरायणः । चर्यादिमानवायं च यजेच्च परितः क्रमात् ॥ १२ ॥

तत्रैव हेमगर्भादिप्रेतनाभ्यमुजेष्वयः । परेशादिनवेशान्तकूटान्तक्रममादरात् ॥ १३ ॥

संस्तुतचतुष्टयं देवं देवीं ममावृतीः । आत्मनैवयमनुध्यायन् पूजयेदथ साधकः ॥ १४ ॥

इति ॥ तद्यथा—ऐं ह्रीं श्रीं ह्रीं ऐं श्रीपादुकां पूजयामि संप्रयामि नमः । १ 'अ' हंसं सोहं अ शों
सौ ज्योतिष्पराभ्यानि योणानन्दनाथ सौ शो अ हंस' सोहं अ २ निर्वाणचरणपादुकां पूजयामि । इति
निर्याणविधेयं तुरीयातीतस्था ॥ १ हंयूं हसन्नमलययोरौ हसन्नमलययोरु हसन्नमलययोरु श्रीपरपात्रक सया-
राध्य सर्वेश्वरनाथ सर्वेश्वरगुरुधोनाथ गुरुनाथ रहसन्नमलययोरु हंस हसन्नमलययोरौ हसन्नमलययोरु सहस्र
मलययोरौ एकशम्भु १ श्रीपरमपात्रक शम्भु श्रीपा० ॥ श्रीशम्भुगुरु १ हसन्नमलययोरौ हसन्नमलययोरु हस-
न्नमलययोरौ हस् हसन्नमलययोरु १ जौहौ कामदुघे अमोघे वरदे विषे स्फुर २ श्रीं श्रीं श्रीं श्रीं श्रीं अः १
श्रीकामधेनुचरण श्रीपा० ॥ १ हस् शुकपाद हम् १ शुकनिष्कलपाद श्रीपा० ॥ १ सहस्रं रक्तपाद सहस्रं १
रक्तनिष्कलपाद श्रीपा० ॥ इति निष्कलपादौ ॥ १ हस् शोर्ध्वे यशं देहि हस् १ शुकसकलपाद श्री० ।
१ सहस्रं सत्ये श्रियं देहि सहस्रं १ रक्तसकलपाद श्रीपा० । इति सकलपादौ ॥ १ हस् शुकविधामहापीठ-
शुकपुष्पशुकमण्डलमहापीठ शुकचक्र शुकार्णवमहापीठ शुकनदी शुकमन्त्रमहापीठ शुकदीपमहापीठ शुक-
मुद्रामहापीठ शुकनति शुकमहाप्रकाशानन्दनाथपाद हस् १ शुकवरणश्रीपादुकां पू० ॥ १ सहस्रं रक्त-
विधामहापीठ रक्तपुष्प रक्तमण्डलमहापीठ रक्तचक्र रक्तार्णवमहापीठ रक्तनदी रक्तमन्त्रमहापीठ रक्तदीपमहा-
पीठ रक्तमुद्रामहापीठ रक्तनति रक्तमहाविमर्शपराम्बापाद सहस्रं १ परापररक्तचरणश्रीपा० ॥ १ हस्सौ
सहस्रं मिश्रविधामहापीठ मिश्रपुष्प मिश्रमण्डलमहापीठ मिश्रचक्र मिश्रार्णवमहापीठ मिश्रनदीमिश्रमन्त्र-
महापीठ मिश्रदीपमहापीठ मिश्रमुद्रामहापीठ मिश्रनति मिश्रमहाप्रकाशविमर्शानन्दनाथपराम्बापाद सहस्रं हस्सौ
१ श्रीपरापरमिश्रान्धाचरणश्रीपा० ॥ १ लं ब्रह्ममहाप्रेतासनाय लं १ श्रीपा० । १ वं विष्णुमहाप्रेतास-
नाय वं १ श्री० । १ रं रद्रमहाप्रेतासनाय रं १ श्री० । १ यं ईश्वरमहाप्रेतासनाय यं १ श्री० ।

१ 'कुलयोगिनि' ग पाठ । २ 'सपूज्य' न्व पाठ । ३ 'हय' क. पाठ । ४ 'रा' ग पाठ । ५ 'हा' ग.
पाठ । ६ 'हस्सु' ग पाठ 'सहस्रं' क पाठ । ७ 'शतोर्ध्वे' ख पाठ ।

मायानन्दनाथ महाभाषापराम्भा ऐ ५ श्री० ॥ (४) इतीशानकोशे ॥ ५ हुं इच्छानन्दनाथ इच्छापराम्भा हुं ५ श्री० । ५ हुं सृष्ट्यानन्दनाथ सृष्टिपराम्भा हुं ५ श्री० । ५ हुं स्थित्यानन्दनाथ स्थितिपराम्भा हुं ५ श्री० । ५ हुं तिरोधानन्दनाथ तिरोधापराम्भा हुं ५ श्री० । ५ हुं मुक्त्यानन्दनाथ मुक्तिपराम्भा हुं ५ श्री० ॥ (५) इति पूर्वदिग्प्रथमम् ॥ ५ ऐ प्रानानन्दनाथ प्रानापराम्भा ऐ ५ श्री० । ५ ऐ सदानन्दनाथ सतीपराम्भा ऐ ५ श्री० । ५ ऐ अमदानन्दनाथ अमतीपराम्भा ऐ ५ श्री० । ५ ऐ सदानन्दनाथ सदमतीपराम्भा ऐ ५ श्री० ॥ (६) इत्यग्निशेखरे ॥ ५ श्री क्रियानन्दनाथ क्रियापराम्भा श्री ५ श्री० । ५ श्री आत्मेश्वरानन्दनाथ आत्मेश्वरीपराम्भा श्री ५ श्री० । ५ श्री इन्द्रियानन्दनाथ इन्द्रियापराम्भा श्री ५ श्री० । ५ श्री गोचरानन्दनाथ गोचरापराम्भा श्री ५ श्री० । ५ श्री लोकमुक्त्यानन्दनाथ लोकमुक्त्वापराम्भा श्री ५ श्री० । ५ श्री वेदानन्दनाथ वेदापराम्भा श्री ५ श्री० । ५ श्री सन्निधानन्दनाथ सन्निधेपराम्भा श्री ५ श्री० ॥ (७) इति नैऋत्यकोशे ॥ ५ ह्रीं कुण्डलानन्दनाथ कुण्डलिनीपराम्भा ह्रीं ५ श्री० । ५ ह्रीं सौपुञ्जानन्दनाथ सौपुञ्जापराम्भा ह्रीं ५ श्री० । ५ ह्रीं प्राणसुशानन्दनाथ प्राणसुषापराम्भा ह्रीं ५ श्री० । ५ ह्रीं स्पन्दानन्दनाथ स्पन्दापराम्भा ह्रीं ५ श्री० ॥ (८) इति पश्चिमे ॥ ५ क्रं मातृकानन्दनाथ मातृकापराम्भा क्रं ५ श्री० । ५ क्रं शब्दानन्दनाथ शब्दापराम्भा क्रं ५ श्री० । ५ क्रं वर्णानन्दनाथ वर्णापराम्भा क्रं ५ श्री० । ५ क्रं स्वरोद्भयानन्दनाथ स्वरोद्भवापराम्भा क्रं ५ श्री० । ५ क्रं वर्णजानन्दनाथ वर्णजापराम्भा क्रं ५ श्री० । ५ क्रं वर्णजानन्दनाथ वर्णजापराम्भा क्रं ५ श्री० । ५ क्रं संयोगानन्दनाथ संयोगापराम्भा क्रं ५ श्री० । ५ क्रं मन्त्रविग्रहानन्दनाथ मन्त्रविग्रहापराम्भा क्रं ५ श्री० ॥ (९) इति वायव्यकोशे ॥ अथ रश्मिध्यानम्—

चतुष्कं मूर्धमङ्गाय पञ्चकं चन्द्रसन्निभम् । तृतीयं च चतुष्कं च धूम्रमं सप्तकं पुनः ॥ १ ॥
अञ्जनामं कुङ्कुममं चतुष्कं पञ्चमं पुनः । पष्ठ तथाष्टकं चेति शुद्धतालकमन्त्रिभम् ॥ २ ॥
वरदाभयहस्ताय सर्वे वामार्धविग्रहाः । तेजोरूपाय वा ध्येयाः केवलं मोक्षकाङ्क्षिभिः ॥ ३ ॥
इति ध्यानम् । इति रश्मि—आवरणम् ।

हिरण्यगर्भनाभिस्सप्तमीरुहमध्यतः । कूटं परेश्वरस्याथ चिन्तयेदर्कमन्त्रिभम् ॥ १ ॥
स्वगुरुं मूर्ध्नि संचिन्त्य मूलाधारे परेश्वरीम् । तिथिसंख्याफलोद्भिन्नभोगिमध्यफले स्थिताम् ॥ २ ॥
तेजोरूपां पुनर्देवीमामस्तकमनुस्मरेत् । परेश्वरेण संयोज्य ध्यायन्नैक्येन भाविकः ॥ ३ ॥
देवं देवीं च संयोज्य पुनरेकीकृतेन च । तन्मन्त्रेण च तावेव त्रिधा संपूज्य साधकः ॥ ४ ॥
सुत्वा स्तुत्वा मनुं जप्त्वा मानसक्रममाचरेत् । ॥

पुनः स्नां फां इत्याद्यङ्गन्यासः । "सहस्रसूर्यसङ्काशः" इत्यादि ध्यानं, मूलमन्त्रेण यथाशक्ति जपं कुर्यात् । पञ्चाङ्गं नमस्कारं कुर्यात् । "वन्द्यशून्या इवाप्युना करादृते हरेज्जपम् । कादृते सर्वहानिस्तु भरणं वचनादृते" ॥ इति लक्षणयुक्त्या नमस्कारं कृत्वा,

नमो हृदिपर्वहृदयशक्तिप्रमवधारिणे । आधारस्त्राधिष्ठानाभिहृत्कण्ठविन्दुवासिने ॥ ५ ॥

निर्गणोऽश्वमेधस्तथास्तुतं चारवर्षमे । जन्मभोगलघ्व्याधिदुःखकर्मविनाशिने ॥ ६ ॥

भूतवर्तमपिप्याख्य-जगज्जातकादिदे । पद्ममिमेदिने सत्ताशून्यवादिनाशिने ॥ ७ ॥

पद्मवित्रासमंत्रस्तलोके मयचयात्मने । पौनःपुन्यमलोकाख्यमत्ताविष्वमकात्मने ॥ ८ ॥

वलीपलितनाशकमूर्त्येऽमृतधारिणे । सर्वशस्त्राख्योपेतजीवन्मुक्तिप्रदायिने ॥ ९ ॥

इदं गुप्ततमं स्तोत्रं पावनं श्लोकपञ्चकम् । पठेन्नित्यं भुक्तिमुक्तिं साधकाय परेश्वरः ॥ १० ॥

संस्तूय मानसैः भक्त्या पञ्चाङ्गं प्रणमेद्भुवि । मघदेवगणैः मार्घं तं मण्डलगतं पुनः ॥ ११ ॥

देवं चरणमध्यस्थं ब्रह्मरन्ध्रे लयं नयेत् । ॥

इति मानसगुरुकर्म ॥ तदनन्तरं गुरुकर्म शिरसि विन्यस्य, सर्वतीर्थानि समुद्रसहितानि तीर्थमन्त्रेणाङ्क-
शमुद्रयाकृत्य तस्मिन्नावाद्य तज्जले येनुमुद्रा प्रदर्श्य, ससृतेनाभ्युक्ष्य तज्जलेनात्मानं पूजोपकरणानि
च संशोध्य सामान्यार्घ्यमाच्छादयेत् । “भूताहुलं च वेदास्य पदकोणं चोर्ध्वरेपकम् । त्रिलिख्यं तस्मिन्
साधारं पावनमस्त्राधिशोधितम् ॥ संस्थाप्य पयमापूर्वाधारपात्रजलेषु च ।” १ र पद्ममण्डलाय धर्मप्रद-
दशकलात्मने सामान्यार्घ्यपात्रमावाय नमः । १ ई स्वयंमण्डलाय वसुप्रददशकलात्मने सामान्यार्घ्यपात्राय
नमः । १ तं सोममण्डलाय मोक्षप्रदोदशकलात्मने सामान्यार्घ्यामृताय नमः । १ श्रीविद्यामण्डलेषु
त्रिरामपुत्रय परेश्वरेण त्रिवारं संपूज्य परेश्वर्यां सप्तवारमभिपूज्य गन्धपुष्पाक्षतैरभ्यर्च्य, इति सामान्या-
र्घ्यविधिः ॥ तद्विधिं पामं प्रतिष्ठाप्य तदनु पञ्चमिवीक्षित्यादिभिः कृतोत्पन्नं कृत्वा घटस्त्वपठनं “समु-
द्रं मय्यमाने तु” इत्यादि पठन् सामान्यार्घ्यं चर्चयेत् । तद्विन्दुं सामान्यार्घ्यं निक्षिप्यात्मानं पूजोपकर-
णानि संशोध्य मण्डलौष्ठारणं कुर्यात् ।

चतुरस्रमर्षचन्द्रं ध्यमं पद्मकोणवृत्तके । उपर्यं पुनश्चन्द्रस्तण्ड नादविन्दुनवात्मकम् ॥ १ ॥

श्रीमैरवीविशेषार्घ्यमण्डलानां यथा भवेत् । अवकाशस्तथा माधु लिखेदेतन्नवात्मकम् ॥ २ ॥

शाम्भनागमपूजार्थं तयोर्ध्वं मण्डलं लिखेत् । तस्मिन् प्रागादिदिश्वप्ये ऊर्ध्वदेवो गुरुकृतः ॥ ३ ॥

आद्यन्तप्रणर्पुव्या बीजपदकं क्रमात् पठेत् । लवरेयहसमित्यादि चतुरस्रार्धचन्द्रकम् ॥ ४ ॥

त्रिकोणमथ पद्मकोणं वृषं नादं वहिः पुनः । पञ्चप्रणवमुवार्यं वृत्तत्रयमथो लिखेत् ॥ ५ ॥

श्रीमैरमपर्यायं पद्मसाधो त्रिचक्षणः । अथ भूजानुको भूत्वा षोडशाहुलमानतः ॥ ६ ॥

चतुर्विंशाहुलं नाय डादशाहुलमेव च । चतुरस्रं समालिख्य मध्ये पट्टं विधाय च ॥ ७ ॥

राजतं रम्यपन्यद्वा तत्राण्डलमालिखेत् । परं वृत्तत्रयोपेतं तन्मध्ये मण्डलत्रयम् ॥ ८ ॥

कर्पूरचन्दनादीनि कम्पूककुङ्कुमादयः । मान्द्रश्चक्षणेन पङ्केन हेमपट्टादि लेखयेत् ॥ ९ ॥

प्रकृत्यष्टलमन्यत्रं परप्रकृतिकार्णिकम् । शुद्धगीकवरं सम्यक् सूत्रा मूर्तिर्णया लिखेत् ॥ १० ॥

हेमपट्टाग्रमारे तु वनोपर्वधया भुवि । पद्मसाधःप्रदेशे तु सामान्यार्घ्यस्य वा पुनः ॥ ११ ॥

सामान्यवद्विशेषार्थमण्डलं विलिखेदुधः । पञ्चस्य पार्श्वयोः नौभ्ययाम्पयोर्मण्डलद्वयम् ॥ १२ ॥
 वेदान्तुलप्रमाणं स्याद्विसेत् प्राक्प्रत्यगायतम् । त्रयाणां द्वारपालानां गुह्याणां पञ्चकस्य तु ॥ १३ ॥
 क्रमात् सौम्ये च याग्ये च पञ्चमस्यानरूपना । द्वारपालोचरे कुर्याद् बलीनां मण्डलानि च ॥ १४ ॥
 अथ पुष्पाक्षतैः माध्यैर्विशेषार्थस्य पूजनम् । कृत्वा सामान्यपुष्पावस्थापनान्तं विधाय च ॥ १५ ॥
 सद्वितीयं विधानेन संपूज्यापूर्वं पूर्ववत् । आबध्य कमठीमुद्रां कुसुमाक्षतगर्भिताम् ॥ १६ ॥
 मूलकुण्डलिमुत्थाप्य उच्यन्तममप्रमाम् । पञ्चक्रमण्डलं भित्त्वा सुपुष्पाकाशनादिनीम् ॥ १७ ॥
 सोमसूर्यपदं भित्त्वा विश्रान्तां शाम्भवेन तु । ध्यात्वा समरमोद्धतमिश्ररत्नमितामूर्तः ॥ १८ ॥
 चरणत्रयमभ्यर्च्यैतद्वयमिर्गतैः । आपूरितं विशेषार्थममूर्तीकृत्य वीक्ष्य ॥ १९ ॥
 ज्वलद्वाग्निमभं ध्यात्वा घेनुमुद्रां प्रदर्शयेत् । ॥

"ब्रह्माण्डपण्डितसंभूतमित्यादि पठन् "मयिचिस्फुरणं कुरु" इति संप्रार्थ्यं च यद्यमात्मनैरपि समर्चयेत् ।
 ५ हसरो हसर अमृतेशोद्धवाय ह हसरो, ५ ऐ परामृतेशोद्धवायै ऐ, ५ ओजुंस अमृतेशभैरवाय स जुं
 ओ अमृतेशभैरव्यै ओजुंस, ५ हसत्तमलवरयं यं सदत्तमलवरयौ यौ सुरादेव्यै अर्घनारीभ्य्यै यौपद् ५ ।
 ५ सदत्तमलवरयै हसत्तमलवरयं अंसं आनन्दभैरवानन्दनाथ नवान्मकापराभ्यां ५ श्रीपा० । आवाह-
 नादिमुद्राः प्रदर्श्य, अक्रुधादि पात्रमध्ये संचिन्त्य, त्रिकोणे षोडशस्वरान् विचिन्त्य, कोणेषु पीठमन्त्रैः संपू-
 ज्य मूलविधानित्याषोडशकं विचिन्त्य विन्यस्य, औषिचागुरुक्रमेण विन्यस्य, ५ अमृते अमृतोद्धवे
 अमृतेश्वरि अमृतवर्षिणि अमृतं स्थाप्य और्ध्वं अमृते अमृतेश्वर्यं नमः ५ । इत्यमृतेश्वरौ त्रिवारं पठि-
 त्वा, ५ आनन्दभैरवाय वपद् ५, इति संशोष्य, ततो गुरुमन्त्रः । अलिताङ्गाद्यौ पात्राञ्जले संपूज्य नवा-
 त्मकविद्याभ्यां त्रिः सन्तर्पयेत् । परेश्वरेण त्रिवारं परेश्वर्यां सप्तवारमभिमन्त्र्याङ्गानि देव्योर्विन्यस्य रत्ना-
 मन्त्रेण संकल्पयेत् । सौभाग्यविद्या श्रीमूर्त्यादिविद्या निर्वाणविद्या । ५ हंस सोऽहं ओं ह्राहं सौ निर्वा-
 णानन्दनाथ अहंस्वात्मप्रकाशानन्दनाथ ५ श्रीपा० । तथा सप्तघोषारात् । इति श्रीमूर्तिविधिः ॥ विशेष-
 पार्थस्य तादात्म्यं भावयित्वा पञ्चोपचारान् परिकल्प्य विशेषदक्षिणे मण्डले चतुरस्रके भोगपात्राधारकं
 पेमिति संस्थाप्य, तत्र पात्रं ज्ञीमिति निक्षिप्य, आघेन सौरित्यापूर्णं, विशेषोदकेन संस्कृत्य श्रीतापा-
 दिपरायदकान्तं शिरसि गुरुमन्त्रं पूजयेत् ।

कृत्वा पञ्चोपचारांश्च शेषं स्वात्मानले हुनेत् । सुगन्धतिलकाद्यैश्च नानाभरणसंयुतैः ॥ २० ॥

स्वात्मानं समलंकृत्य यथाविभवविस्तरम् । यद्यमाद्यैस्तथा सर्वैर्यजेदागममण्डलम् ॥ २१ ॥

वहत्युटनासिकया प्रणवैश्च समर्चयेत् । ॥

५ अष्टाविंशतिकमण्डलेभ्यो नमः ५ हसरो महाप्रेतपञ्चासनाय हसरो श्रीपा० । ५ ऐ प्रणवमण्डल-
 व्यापिपात्राय विद्ये ऐ श्री० ।

एतान् साक्षतपुष्पैश्च यजेदध्याम्बुविन्दुभिः । संस्थाप्य मण्डले तत्र यजेच्छाम्भैरवमण्डलम् ॥ २२ ॥

५ ऐं मन्त्रदेवतायै ऐं । ५ ह्रीं मन्त्रदेवतायै ह्रीं । ५ ओं मन्त्रदेवतायै ओं । ५ ह्रस्वार्फं मन्त्रदेवतायै ह्रस्वार्फं । ५ ह्रस्वौ मन्त्रदेवतायै ह्रस्वौ ।

धूपं दीपं च नैवेद्यं दद्याच्छुक्लमन्नतः । एवमागममभ्यर्च्य ततोऽष्टदलपद्मे ॥ २५ ॥

मण्डलत्रितयं चैव परिहो देशमध्यतः । बक्ष्यमाणैस्तथा मन्त्रैः पूजयेदुक्तमार्गतः ॥ २६ ॥

५ हं सूर्यमण्डलाय नमः । ५ रं वह्निमण्डलाय नमः । ५ सं सोममण्डलाय नमः । ५ अग्रा-
विंशतिमण्डलेभ्यो नमः । ५ ह्यो महाप्रेतपक्षासनाय ह्यो नमः ।

पद्ममध्ये प्रतिष्ठाप्य शिवलिङ्गं सुलक्षणम् । सार्धं पुष्पाचैस्तस्मिन् दक्षिणादोत्तराननम् ॥ २७ ॥

। वहिषेत् तथा स्वाहा दत्ते वामे समर्चयेत् । ॥

ॐ ह्रीं जातवेदसे ह्रीं ॐ । ॐ उँह्रीं स्वाहायै ह्रींउँ ॐ नम ।

। वरशक्तिधरौ ध्यात्वा तयोर्नाभ्यम्बुजे सिते । एकारपरमं व्योम ध्यात्वा एमिति पूजयेत् ॥ २८ ॥

देवदेव्यौ च तन्मध्ये समावास प्रपूजयेत् । आवाहनादिका मुद्रा ध्यात्वा त्यङ्ग विधाय च ॥ २६ ॥

गन्धपुष्पाक्षतैरर्घ्याद्युपचारान् प्रकल्पयेत् । पूर्वादिपत्रपत्रेषु मङ्गलाष्टकमर्चयेत् ॥ ३० ॥

५ हू महलमहाभैरवानन्दनाथ हूं ५ श्रीपा० । ५ ह्रीं ब्रह्मणीदेव्यन्ना ह्रीं ५ श्रीपा० । ५ स्त्रूं चर्चक्रम-
हामैरवानन्दनाथ स्त्रूं ५ श्रीपा० । ५ सौं माहेश्वरीदेव्यन्ना सौं ५ श्रीपा० । ५ क्लूं योगमहाभैरवानन्द-

नाथ जू ५ थीपा० । ५ जौं कौमारीदेवम्या जौं ५ थीपा० । ५ मूं हरेसिद्धमहामैरघानन्दनाथ मूं ५

ॐ श्रीपा० । ५ माँ वैष्णवीदेव्यम्या माँ ५ थीपा० । ५ लू भटमहाभैरवानन्दनाथ लुं ५ थीपा० । ५ लौं

यागदीदेव्यग्या लीं ५ श्रीपा० । ५ लूं किलिकिलिभैरवानन्दनाथ लूं ५ श्रीपा० । ५ वीं इन्द्राणीदेव्य-

म्बा र्था ३ र्थोपा० । ३ यं कालरात्रिमहामैरवानन्दनाथ यू ३ र्थोपा० । ३ र्थां वामुण्डोदव्यम्बा र्था ३

श्रीपा० । ३३ कं भीषणमहाभैरवानन्दनाथ रु ३ श्रीपा० । ३३ रं कमलादेव्यस्या रं ३ श्रीपा० । अथ ध्यानम्—

वर्षरंकशहस्ताथ देव्यो ललितविग्रहाः । कपालशूलहस्ताथ देव्यो(व) वामान्नसंस्थिताः ॥ ३१ ॥

रक्तवर्णास्त्रिनेत्राश्च सर्वाभरणभूषिताः । सर्वे षोडशवर्पाश्च मदधूर्खितलोचनाः ॥ ३२ ॥

अष्टौ बीजैर्मिन्द्राश्च कृत्वा नवमयोजितान् । सानुस्वारान् नवेशय कृत्स्नैवत् पुरो यजेत् ॥ ३३ ॥

पञ्च तेषां शक्रयश्चानन्ताद्योऽनुग्रहात्मिकाः । अध ऊर्ध्वमधोर्ध्वान्तःप्रदेशक्रमतोऽर्चयेत् ॥ ३४ ॥

यथा— (?) ५ आ आदिनाथगुरु आचम्या आ ५ धीपा० । ५ अ अनादिगुप्ताय अनाद्यम्या अ

५ श्री० । ५ कु कुलेश्वरगुहनाथ कुलेश्वर्यम्मा कुं ५ श्री० । ५ अं अचिन्त्यगुहनाथ अचिन्त्यम्मा अं ५ श्री० ।

एन गुरुकर्मं पथात् परितो देवयोर्यजेत् । देवी श्रीगुरुवो देवो यथा पीठे तथाविधाः ॥ ३५ ॥

पुनर्देव्याः समभ्यर्च्य त्रयाङ्गं हृदयादिषु । अङ्गपदकं समभ्यर्च्य, वहीशामुरवायुषु ॥ ३६ ॥
कोशेषु नेत्रं मध्ये च दिक्षु चाक्षमिति क्रमात् । भोगाङ्गमिति धूपादि हृदयेन प्रकल्पयेत् ॥ ३७ ॥
यथाशक्ति जपं कुर्याद् विद्याद्वयमनन्यधीः ।

तुत्वा स्तुत्या "नमो दुर्दिण्यैकुण्ड" इत्यादिश्लोकपञ्चकैः स्तवीते । अथ पूर्ववत्तत्तेजो वातां पूजयेन्मण्डलप्रये ।
इन्दुं मत्स्यग्रकुन्दाभं शशपृष्ठमपावृतम् । शूलासितजनीकार्पकरक्रमविभूषणम् ॥ ३८ ॥
साधकानुग्रहायान्तं व्यक्तमेतेन पूजयेत् । "....." ॥

५ ह्रीं निशाटननाथाय ह्रीं ५ श्री० ।

मण्डले प्राच्यां तपन पूर्वोक्तायुधलक्षणम् । अश्वशृष्टे ममामीनं पीतवर्णतनुं यजेत् ॥ ३९ ॥

५ ह्रीं सौराय ह्रीं ५ श्री० ।

मध्ये च मण्डले वीह पूर्वोक्तायुधलक्षणम् । कुङ्कुमचोदसङ्काशं यजेन्मेपाधिरोहणम् ॥ ४० ॥

५ ह्रीं कालानलाय ह्रीं ५ श्री० । श्रीनाथादिपरायद्वकपयन्तं पूजयेत् ।

ततो विम्रविनाशाय हेरम्बं स्वस्य वामतः । आवाहयेद् हृदि स्थितं मण्डले चतुरस्रके ॥ ४१ ॥

श्लामित्यादिना पङ्क्तं विधाय ध्यायेत् ।

सितो गजास्यः परशुं दन्तकार्पं त्रिशूलकम् । भुजैश्चतुर्भिर्भिभ्राणो मूपकोपरि संस्थितः ॥ ४२ ॥

लक्ष्मीकाद्विभ्रसंघातं हरतीति राजवचः ? (गजाननः) ।

५ ह्रीं हेरम्याय ह्रीं ५ श्री० ॥ ततः परेश्वरं ध्यायेत् । आद्यं मन्त्रं निवेदयेत् । ततो शुभक्रम । हेर-
म्यमण्डलाद्य स्थत्रिकोणे मण्डले साधारे पात्रं प्रतिष्ठाप्य पञ्चप्रणवैर्गन्धपुष्पाक्षतैर्गन्धैर्ब्रह्मं प्रथमद्वितीयसहि-
तमध्याम्युपसृष्टं सलिलं यत्ति "५ ओं ह्रीं सर्वविघ्नहृद्भ्य सर्वभूतेभ्यो हुं कद् स्वाहा" अनेन पङ्क्त्याकारेण
यत्ति दद्यात् । लेचरीमुद्रा योनिमुद्रां प्रदर्शयानुपुरःसरं भूतानि घेष्टितं पात्रं तर्जन्या संप्रदर्शयेत् । हुंहुंहुं
तद्वीर्यं मन्त्रं तु दृष्टाकलस्य यत्ति लिपेत् । ततोऽर्घ्यजलेनावाह्यं च समोदय तत् स्वात्मनि जुहुयात् ॥
लिङ्गागमात्मनामैक्ययुद्ध्या कुर्यात् यथेच्छया पुनः शिरसि शुभक्रमम् ।

महाश्मशानमभ्यर्च्य क्षेत्रं पीठमनन्तरम् । ईशं वल्लो समभ्यर्च्य पालकानपि मण्डले ॥ ४३ ॥

ततोऽर्चयेच्छिरीपादीन् शृङ्गाश्चण्डादिभैरवान् । अनन्ताद्यांस्तथा नागान् पूर्वादीशान्तमादरात् ॥ ४४ ॥

अभिचर्मषरानष्टौ मानुषोत्तमविग्रहान् । "....." ॥

तद्यथा— ५ महाश्मशानाय नमः । ५ प्रयागक्षेत्राय नमः । ५ परापरपीठाय नमः । ५ कल्पवृक्षाय नमः ।
५ ज्योतिष्मतीवल्ल्यै नमः । ५ पालकेभ्यो नमः । अग्निर्कोणमारभ्य— ५ शिरीषाय नमः । ५ करञ्जाय
नमः । ५ अश्वत्थाय नमः । ५ स्रताय नमः । ५ अशोकाय नमः । ५ रक्षाशोकाय नमः । ५ चूताय
नमः । ५ वटकाय नमः । ५ चण्डभैरवाय नमः । ५ क्रोधभैरवाय नमः । ५ शं गह्वरभैरवाय नमः । ५
बालामालोक्तुलभैरवाय नमः । ५ भीषणदृष्टासभैरवाय नमः । ५ घोरान्धकारभैरवाय नमः । ५ लक्ष्मी-

भैरवाय नमः । १ करालभैरवाय नमः । २ अनन्ताय नमः । ३ चातुर्भुजाय नमः । ४ तल्लकाय नमः । ५ कफोदयाय नमः । ६ शङ्खाय नमः । ७ महाशङ्खाय नमः । ८ एकाय नमः । ९ महापद्माय नमः ॥ अथ ध्यानम्—
 दृष्टयोर्ध्याङ्गान् भीषणाभान् वृत्तस्कन्धसमाश्रितान् । त्रिशूलकर्तृमुण्डाग्रान् ध्वजं चासृक्पालकम् ॥ १ ॥
 विभ्राणांस्तर्जितकरान् जानुन्यस्तमुत्साम्बुजान् । तिलम्बिवैकनरणान् महारूपशानपालकान् ॥ २ ॥
 पीतरङ्गनीलासितहरित्कृष्णाङ्गप्रभान् । श्वेतोष्ठभान् हरिण्याग्रशिखेभतुरगाननान् ॥ ३ ॥
 भल्लुकटपभयाग्रहरिवक्त्राश्च भैरवान् । असिचर्मधरान् नागान् मानुषोत्तमविग्रहान् ॥ ४ ॥
 एवं सम्यक् समभ्यर्च्य क्षेत्रज्ञां विधाय च । एतानेव स्वदेहस्थान् सञ्चिन्त्याग्ने निवेदयेत् ॥ ५ ॥
 अथ तिरस्करिणीं प्रपूजयेत् । ततो गुरुप्रणमम् । हस्तज्ञां नमः अङ्गुष्ठाम्या नमः । भगवति तर्जनीभ्यां नमः । माटेध्वरि मध्यमाभ्यां नमः । सर्वपशुजनचक्षुस्तिरस्करणं अनामिकाभ्यां नमः । कुरकुर फनिष्ठिकाभ्यां नमः । स्वाहा कर्तलकरपृष्ठाभ्यां नमः । एवमेव हृदयादि व्यापकं विन्ध्यस्य ध्यायेत् ।

गुरुकेशीं विवस्त्राङ्गीं सर्वालङ्कारभूषिताम् । स्वयोनिदर्शनान्मुद्गरपशुवर्गमनुसरेत् ॥ १ ॥
 ततो हृत्पद्ममध्यस्थां त्रिकोणान्तर्निवासिनीम् । तिरस्करणिकां ध्यायेद्भस्मरचणोत्सुकाम् ॥ २ ॥
 श्यामवर्णां महाघूर्णरङ्गनेत्रत्रयान्विताम् । कृष्णाभ्यां गदां राङ्गं दधतीं च भुजद्वये ॥ ३ ॥
 दोर्भ्यां मनोहराभ्यां च खर्जूरीकुम्भधारिणीम् । ॥

नील तुरङ्गमधिरुस सुशोभमानां नीलाशुकाभरणमान्यविभूषणाद्या ।

निद्रापटेन भुवनानि तिरोदधाना राङ्गापुधा भगवती परिपातु चास्मान् ॥ ४ ॥

इति पञ्चोपचारान् परिकलय हेतुपुष्पाक्षतादिभिः पूजागृहाद्वाहं परिपूज्यान्वो रक्षां विधाय, १ हस्तज्ञां नमो भगवति माटेध्वरि सर्वपशुजनचक्षुस्तिरस्करणं कुर २ स्वाहा । पुनः शिरसि गुरुप्रणमम् ।

मानमादिप्राथम्यन्तं पठन्वयमुधोदधेः । मरीचिवीचिनिचये चचार चतुरान्तरः ॥ १ ॥

इति मानसक्रमपूजापद्धतिः ॥ धीशांभवगुरुवे नमः । अथ नामस्तरश्मिक्रमः ।

कुटं विष्वेधरस्याथ विशुद्धौ स्फटिकोपमम् । गुरुद्रवं तथा देवमात्मानं हृदि भावयेत् ॥ १ ॥

शुद्धस्फटिकमङ्गां पञ्चक द्वादशाग्रिणम् । भैरवामं शूलचक्राङ्कुशपाशशरान् वरम् ॥ २ ॥

दत्ते वामे तथा शङ्खध्वजादिनृमुखं दधत् । चापामये च विभ्राणस्तद्वत् देवीं कुलेधरीम् ॥ ३ ॥
 ध्यायेदिति शेषः । दक्षोर्ध्ववामोर्ध्वक्रमत आयुधध्यानम् ।

देवी च देववर्णाभा तत्प्रभावा तथास्थिता । खड्गार्धचापशरपाशाङ्कुशामयवरान् ॥ ४ ॥

पुस्तजाप्यशूलकादीन् मदधत्यङ्गमण्डले । ॥

इति ध्यात्वा, १ हस्तां प्रा २ इत्यादिनाङ्गन्यास विधाय, शिरसि पदकोणे पूर्वादेशान्तं पदत्रिशदश्यान् माधयेत् । १ हं हृदयानन्दनाथ कौलिनीपराभ्यां ह २ श्री० । ३ धं धरानन्दनाथ धात्रीपराभ्यां धं ४ श्री० । ५ भा भावानन्दनाथ विधातिमक्रापराभ्यां भा ६ श्री० । ७ भं भवानन्दनाथ योगिनीपराभ्यां

मे ५ थी० । ५ मे महानन्दनाथ ब्रह्मपराय्या मे ५ थी० । ५ सं सर्वानन्दनाथ शाम्भवीपराय्या सं ५ थी० । (६) इति पूर्वकोणे ॥ ५ द्वे द्वानन्दनाथ कालिकापराय्या द्वे ५ थी० । ५ र रमानन्दनाथ दुष्ट-
चाण्डालीपराय्या रं ५ थी० । ५ मे मोहानन्दनाथ अयोरापराय्या मे ५ थी० । ५ म मनोभवानन्द-
नाथ देलापराय्या मे ५ थी० । ५ सं सेकानन्दनाथ महारक्षापराय्या सं ५ थी० । ५ ज ज्ञानानन्दनाथ
कुन्जिकापराय्या जं ५ थी० । (६) इत्याश्रयकोणे ॥ ५ खं खेतानन्दनाथ डाकिनीपराय्या ख ५ थी० ।
५ ज्वं ज्वालानन्दनाथ राकिणीपराय्या ज्व ५ थी० । ५ मे मदाङ्गुशानन्दनाथ लाकिनीपराय्या मे ५ थी० ।
५ शं श्रेयोऽगलानन्दनाथ काकिनीपराय्या श ५ थी० । ५ त तेजमानन्दनाथ शाकिनीपराय्या तं ५
थी० । ५ मे मूर्धानन्दनाथ हाकिनीपराय्या मे ५ थी० । (६) इति नैऋत्यकोणे ॥ ५ घ घायनानन्दनाथ
पद्मापराय्या घं ५ थी० । ५ कुं कुलानन्दनाथ सिंहापराय्या कुं ५ थी० । ५ सं संहारानन्दनाथ कुला-
ग्निकापराय्या सं ५ थी० । ५ घं विभ्यम्बरानन्दनाथ कामापराय्या घं ५ थी० । ५ कं कौटिकानन्द-
नाथ कूर्ममातापराय्या कं ५ थी० । ५ गं गालवानन्दनाथ कंकालीपराय्या ग ५ थी० । (६) इति पश्चिमकोणे ॥
५ घं व्योमानन्दनाथ व्योमापराय्या घं ५ थी० । ५ शं श्वासानन्दनाथ नादापराय्या शं ५ थी० । ५
खं खचरानन्दनाथ महिमापराय्या खं ५ थी० । ५ घं षडुलानन्दनाथ महामायीपराय्या घं ५ थी० । ५
झां ज्ञानानन्दनाथ कुण्डलीपराय्या झां ५ थी० । ५ च विश्रानन्दनाथ उन्मनीपराय्या चं ५ थी० । (६)
इति वायव्यकोणे ॥ ५ आं आत्मानन्दनाथ ईन्धिकापराय्या आं ५ थी० । ५ मे मदनानन्दनाथ दोषिका-
पराय्या मे ५ थी० । ५ यं यशानन्दनाथ रेविकापराय्या यं ५ थी० । ५ शं श्लोद्यानन्दनाथ मोचि-
कापराय्या शं ५ थी० । ५ षं षरानन्दनाथ चित्तिपराय्या षं ५ थी० । ५ पं परानन्दनाथ परापरा-
य्या पं ५ थी० । (६) इतीशानकोणे ॥ अथ रश्मिध्यानम्—

शुक्लं रक्तं रयामलं च धूम्रमं च रविप्रभम् । पद्कं स्फटिकसङ्काशं पद्कं पद्कं क्रमेण तु ॥ १ ॥
वराभययुताः सर्वा नामसक्रमदेवताः । नत्वा स्तुता मनुं जप्त्वा नाभमक्रममाचरेत् ॥ २ ॥
इति विश्वेश्वरक्रमः । इत्थं ईसरप्रामित्यादिनाङ्गन्यासः ।

कूटं हंमेश्वरसाध धूम्रमं इदि भावयेत् । तदुद्भवं तथा देवमात्मानं परिभावयेत् ॥ १ ॥
ध्यानं विश्वेश्वरवत् । पुनर्गुरुक्रमम् । शिरसि पद्कोणे पूर्वादीशान्तं सप्तविंशतिरश्मीन् भावयेत् ।
५ लमयकं खगेश्वरानन्दनाथ भद्रापराय्या लमयकं ५ थी० । ५ लमयकं कूर्मानन्दनाथ माधवीपराय्या
लमयकं ५ थी० । ५ लमयकं मेघानन्दनाथ केशापराय्या लमयकं ५ थी० । ५ लमयकं मीनानन्दनाथ
मङ्गलीपराय्या लमयकं ५ थी० । (४) इति पूर्वकोणे ॥ ५ वमयकं ज्ञानानन्दनाथ विमलापराय्या वमयकं
५ थी० । ५ वमयकं महानन्दनाथ शाम्भवीपराय्या वमयकं ५ थी० । ५ वमयकं तीव्रानन्दनाथ लीलाप-
राय्या वमयकं ५ थी० । ५ वमयकं प्रियानन्दनाथ कुमुन्दापराय्या वमयकं ५ थी० । ५ वमयकं कौलि-

कानन्दाय मेनकापराया यमयत् ५ श्री० । (५) इत्यग्निकोणे ॥ ५ यमयत् कामरानन्दनाथ डाकिनी-
पराया यमयत् ५ श्री० । ५ यमयत् रामरानन्दनाथ राकिणीपराया यमयत् ५ श्री० । ५ यमयत् लाम-
रानन्दनाथ लाकिनीपराया यमयत् ५ श्री० । ५ यमयत् कामरानन्दनाथ काकिनीपराया यमयत् ५
श्री० । ५ यमयत् सामरानन्दनाथ शाकिनीपराया यमयत् ५ श्री० । ५ यमयत् हामरानन्दनाथ हाकि-
नीपराया यमयत् ५ श्री० । (६) इति नैऋत्यकोणे ॥ ५ यमयत् आधोरानन्दनाथ रक्षापराया यमयत्
५ श्री० । ५ यमयत् व्यधोरानन्दनाथ विन्दुराया यमयत् ५ श्री० । ५ यमयत् कुरङ्गानन्दनाथ
कुलापराया यमयत् ५ श्री० । ५ यमयत् समुद्रानन्दनाथ कुम्भिरापराया यमयत् ५ श्री० । (७) इति
पश्चिमकोणे ॥ ५ यमयत् हृदयानन्दनाथ कमलापराया यमयत् ५ श्री० । ५ यमयत् गिरिजानन्दनाथ
कुटिकदीधितिकापराया यमयत् ५ श्री० । ५ यमयत् शिबेरानन्दनाथ कर्पुरापराया यमयत् ५ श्री० ।
५ यमयत् वर्मशानन्दनाथ बहुरूपापराया यमयत् ५ श्री० । ५ यमयत् आग्नेशानन्दनाथ महत्तारीपराया
यमयत् ५ श्री० । (८) इति वायव्यकोणे ॥ ५ यमयत् परगुर्वानन्दनाथ मङ्गलापराया यमयत् ५ श्री० ।
५ यमयत् पराधिकारगुर्वानन्दनाथ कौमलीपराया यमयत् ५ श्री० । ५ यमयत् पूजगुर्वानन्दनाथ सैमा-
नीपराया यमयत् ५ श्री० । (९) इतीशानकोणे शशिमथ पूजयेत् ॥ अथ शशिमथानम्—

पीतं चतुष्कं श्यामं तु पञ्चकं रक्तमग्निभम् । पदकं चतुष्कं श्यामं तु धृञ्चाभं पञ्चकं पुनः ॥ १ ॥

चन्द्रप्रभं त्रिकं सर्वे पालय्यसमप्रभाः । वरदाभयहस्ताश्च मदयूषितलोचनाः ॥ २ ॥

नलां स्तुलां मनुं जप्त्वा वायव्यक्रममाचरेत् । ॥

पुनर्गुहकमिति हस्तेश्वरक्रमः ॥ अथ संघर्तकेश्वरक्रमः । ध्यानम्—

कूटं* सप्तमकं ध्यात्वा मंत्रतेशस्य सादरात् । उदयार्कमग्नप्रख्यं स्वाधिष्ठाने तदुद्भवम् ॥ १ ॥

देव विभावयेत् पश्चात् सम्यक् स्रोक्त्रमार्गतः । भिन्ननीलाञ्जनप्रख्यं विधिनेत्रं दशाङ्घ्रिकम् ॥ २ ॥

लमहंप्राकरालास्यं चर्यरोध्वं शिरोरुहम् । द्विरष्टवर्षदेशीयं रत्नसर्पास्त्रिचर्चितम् ॥ ३ ॥

बाधदूषणमयुक्कमेकयादकनास्त्यतम् । पञ्चासनासने वद्विनाभिपञ्चाङ्गुलीयकम्† ॥ ४ ॥

भुवणमालाचर्चिताङ्गं गन्धादिकुसुमाञ्चितम् । आञ्जलिषट्पङ्क्तारुणिकटिकाञ्जीपदाञ्चितम् ॥ ५ ॥

अस्य दक्षिणदोर्दण्डे शस्त्राणि विविधानि च । शूलं चक्रं ध्वजं दानं दधद्वामे परं शृणु ॥ ६ ॥

पारिजात जाप्यमाला पुस्तकं चामरं म्रिये । शेषाभ्यां चैव बाहुभ्यां ब्रह्मचर्मविदारणैः ॥ ७ ॥

ततो रक्तनिभं श्लोकं(कूटं) तुरीयं योनिमध्यतः । ध्यात्वा तद्वरिमसंभूतं देवीरूपमन्यधीः ॥ ८ ॥

स्वात्पानं मूलस्रोक्तक्रमात् सम्यग् विभावयेत् । सहस्रभेदमभिजा नित्येयं श्रीमहावितिः ॥ ९ ॥

तेभ्यः सारतरां मूर्तिः समयाख्या निगद्यते । अतसीपुष्पसङ्काशशरीराशुधरा वितिः ॥ १० ॥

दशास्या वा पद्मस्या वा विंशत्यास्या शतोन्मुखी । सहस्रशरिमसंघातसंपूर्णस्फुरदीव्या ॥ ११ ॥

१ 'यस्य' क पाठ । २ 'स्या' क पाठ । * 'प्रामिनि' । ३ 'हस्तेमिति' चतुर्थम् । † वद्विरूपनामिदमप्राञ्ज-
पादाङ्गुलीयकमित्यर्थः । ॥ अत्रमथातः । ॥ मङ्गलशालं दृष्टुं चेत्यर्थः ।

श्लकां चापशरस्त्रधरा चितिः । मणिपाशचक्रगंगदारवभिभूषिता ॥ १२ ॥

डिण्डीडमरुवज्जाख्यभुशुण्डीश्लपाणिनी । शक्तिशान्यलसत्कुन्तर्मपज्जाप्यार्ध(स्थ)धारिणी ॥ १३ ॥

इति ध्यानम् ॥ अथ संवर्तेश्वरन्यास — १ हं व्योमानन्दनाथ रजनीपराम्बा हं २ करतलाभ्यां नमः ।
 ३ से विद्वानन्दनाथ चितिपराम्बा से ४ करपृष्ठाभ्यां नमः । ५ तं अहङ्कारानन्दनाथ त्रैलोक्यपराम्बा तं
 ६ अहङ्गाभ्यां नमः । ७ मे बुद्ध्यानन्दनाथ कुलजागीश्वरीपराम्बा मे ८ तर्जनीभ्यां नमः । ९ तं श्रुत्या-
 नन्दनाथ मातृकापराम्बा तं १० मध्यमाभ्यां नमः । ११ वं अमृतानन्दनाथ देवप्रियापराम्बा वं १२ अनामि-
 काभ्यां नमः । १३ यं अचलानन्दनाथ चलापराम्बा यं १४ कनिष्ठिकाभ्यां नमः । १५ रं दीप्तानन्दनाथ उवाति-
 नीपराम्बा रं १६ करपृष्ठाभ्यां नमः । १७ ऊं प्रहृतीशानन्दनाथ प्रहृतीपराम्बा ऊं करतलाभ्यां नमः । इति
 करन्यासः ॥ १८ हं मे विशुद्धानन्दनाथ शक्तिनीपराम्बा हंसे १९ हृदयाय नमः । २० हं मे प्राणानन्दनाथ
 योगीश्वरीपराम्बा हंमे २१ शिरसे स्याहा । २२ त्वं ज्ञानानन्दनाथ विन्दुपराम्बा त्वं २३ शिखायै वन्द ।
 २४ यं व्यापकानन्दनाथ इन्धिकापराम्बा यं २५ कवचाय हुं । २६ ऊं विस्तारानन्दनाथ विस्तारपराम्बा ऊं
 २७ नेत्रत्रयाय वीर्य । २८ अंश परानन्दनाथ प्रीतवतीपराम्बा अंश २९ अस्त्राय फट् । इत्यङ्गन्यासः ॥
 ३० हं तं कालवक्त्रानन्दनाथ योगीश्वरीपराम्बा हं हं ३१ पश्चिमवक्त्राय नमः । ३२ हं मे रौद्रवक्त्रानन्दनाथ
 संहारिणीपराम्बा हंमे ३३ उत्तरवक्त्राय नमः । ३४ त्वं विश्वप्रसन्नानन्दनाथ दहनीपराम्बा त्वं ३५ दक्षि-
 णवक्त्राय नमः । ३६ यं प्रकाशानन्दनाथ ज्योतिष्पराम्बा यं ३७ पूर्ववक्त्राय नमः । ३८ ऊं हर्षानन्दना-
 थ अमृतवाहिनीपराम्बा ऊं ३९ ऊर्ध्ववक्त्राय नमः । ४० अंशः परानन्दनाथ परापराम्बा अंश ४१ पराप-
 रवक्त्राय नमः । इति वक्त्रन्यासः ॥ अथ करन्यास — ४२ ऐ नित्ये भगवति हस्तचक्रं कुलेभरि ४३ कनि-
 ष्टिकाभ्यां नमः । ४४ हां हूं हां हूं हां हूं हां हूं डमणुनमे ४५ अनामिकाभ्यां नमः । ४६ त्रां तूं तूं तूं तूं तूं तूं
 अघोरमुखि कुम्भिकायै ४७ मध्यमाभ्यां । ४८ हां हूं हां हूं हां हूं हां हूं तर्जनीभ्यां । ४९ यं रं रं रं रं रं
 अहङ्गाभ्यां । ५० किणिकिणि महाकिणिकिणि विश्वे ५१ करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः । एभिरेव हृदयायङ्ग-
 न्यासः ॥ ५२ ऐ नित्ये भगवति ५३ पश्चिमवक्त्राय नमः । ५४ हस्तचक्रं कुलेभरि ५५ उत्तरवक्त्राय नमः ।
 ५६ हां हूं हां हूं हां हूं हां हूं दक्षिणवक्त्राय नमः । ५७ डमणुनमे ५८ पूर्ववक्त्राय नमः । ५९ त्रां तूं तूं तूं तूं तूं तूं
 हूं हूं हूं हूं हूं हूं हूं घायवक्त्राय नमः । ६० अघोरमुखि कुम्भिकायै ६१ नैऋत्यवक्त्राय नमः । ६२ हां हूं हां हूं
 ईशानवक्त्राय नमः । ६३ घोरे अघोरे ६४ आग्नेयवक्त्राय नमः । ६५ यं रं रं रं रं रं ऊर्ध्ववक्त्राय नमः ।
 ६६ किणिकिणि महाकिणिकिणि विश्वे ६७ परापरवक्त्राय नमः । इति महाशक्तिन्यासः ॥ शिरसि पट्कोटे
 नैऋत्याद्याग्नेयान्तर्मेकात्रशङ्कशमीन् भावयेत् । ६८ सहलां परापरानन्दनाथ चण्डीश्वरीपराम्बा सहलां ६९ ।
 ७० सहलां परानन्दनाथ गुह्यकालिकापराम्बा सहलां ७१ । ७२ सहलां अप्रगानन्दनाथ संवर्तापराम्बा सहलां
 ७३ । ७४ सहलां परमानन्दनाथ उज्जुष्मापराम्बा सहलां ७५ । ७६ सहलां पैचिकानन्दनाथ नीलकुम्भिकापराम्बा

सहस्र ५ । (५) इति नैषङ्गकोणे ॥ ५ सहस्रीं श्रयोत्तानन्दनाथ गन्धापराम्बा सहस्रीं ५ । ५ सहस्रीं डाम्पा-
घोरानन्दनाथ रसापराम्बा सहस्रीं ५ । ५ सहस्रीं ललितानन्दनाथ रूपापराम्बा सहस्रीं ५ । ५ सहस्रीं स्वच्छा-
नन्दनाथ स्पर्शापराम्बा सहस्रीं ५ । ५ सहस्रीं भूतेश्वरानन्दनाथ शब्दापराम्बा सहस्रीं ५ श्री० । (५) इति
पश्चिमकोणे ॥ ५ सहस्रं आनन्दानन्दनाथ डाकिनीपराम्बा सहस्रं ५ श्री० । ५ सहस्रं आलस्यानन्दनाथ रज-
डाकिनीपराम्बा सहस्रं ५ श्री० । ५ सहस्रं ब्रह्मानन्दनाथ चक्रडाकिनीपराम्बा सहस्रं ५ श्री० । ५ सहस्रं योग्या-
नन्दनाथ पद्मडाकिनीपराम्बा सहस्रं ५ । ५ सहस्रं अतोतानन्दनाथ कुञ्जडाकिनीपराम्बा सहस्रं ५ । ५ सहस्रं पाद-
श्वरानन्दनाथ प्रचण्डडाकिनीपराम्बा सहस्रं ५ । (६) इति चाप्यकोणे ॥ ५ सहस्रं योगेश्वरानन्दनाथ प्रच-
ण्डापराम्बा सहस्रं ५ । ५ सहस्रं पीठेश्वरानन्दनाथ कौलिनीपराम्बा सहस्रं ५ । ५ सहस्रं कुलसोलेश्वरानन्द-
नाथ पावनीपराम्बा सहस्रं ५ । ५ सहस्रं कुञ्जेश्वरानन्दनाथ महानमयापराम्बा सहस्रं ५ । (४) इतीशानकोणे ॥
५ सहस्रीं श्रीकण्ठानन्दनाथ कामापराम्बा सहस्रीं ५ । ५ सहस्रीं अनन्तानन्दनाथ चर्विकापराम्बा सहस्रीं ५ । ५
सहस्रीं शङ्करानन्दनाथ ज्वालापराम्बा सहस्रीं ५ । ५ सहस्रीं पिङ्गलानन्दनाथ फलोराधापराम्बा सहस्रीं । ५ सहस्रीं
व्यानन्दनाथ नागापराम्बा सहस्रीं ५ । (५) इति पूर्वकोणे ॥ ५ सहस्रं कालगुर्वानन्दनाथ पटापराम्बा सहस्रं ५ । ५ सहस्रं
सिद्धगुर्वानन्दनाथ शाल्यलोतापराम्बा सहस्रं ५ । ५ सहस्रं रत्नगुर्वानन्दनाथ शान्तिपराम्बा सहस्रं ५ । ५ सहस्रं
शिष्यगुर्वानन्दनाथ विद्यापराम्बा सहस्रं ५ । ५ सहस्रं मैत्राकगुर्वानन्दनाथ प्रतिष्ठापराम्बा सहस्रं ५ । ५ सहस्रं
समपगुर्वानन्दनाथ निवृत्तिपराम्बा सहस्रं ५ । (६) इत्यग्निकोणे ॥

पञ्चकायाः ऊमात् पीतश्यामकुण्डलप्रभाः । शुक्लस्फटिकवर्णाया वरदाभ्रपसंयुताः ॥ १४ ॥
कार्श्यादाकारिताः सर्वा निराकारा निरामयाः । पञ्चक पञ्चक पदक चतुष्कं पञ्चकं पुनः ॥ १५ ॥
पदकमिति क्रमाभिन्नास्तैजसक्रमरमयः । नत्वा स्तुता मनु जप्त्वा तैजसक्रममाचरेत् ॥ १६ ॥
पुनर्गुणक्रम ॥ इति सत्यतकेश्वर ॥

अथ द्वीपेश्वरक्रम । ध्यानम्—
कूट * द्वीपेश्वरस्याथ मणिपुरे मितप्रभम् । ध्यात्वा तदुद्रवं देवमात्मान परिभाषयेत् ॥ १ ॥
स्यामवर्णो दशभुजो पञ्चकाम्बकचर्चितः । दद्यात्करालवदनो भैरवाभरणो विभूः ॥ २ ॥
महाशवासनस्थोऽप्य मातृपण्डलमध्यगः । सर्वतत्त्वेश्वरः श्रीमान् सर्वाभ्रमसुपूजितः ॥ ३ ॥
शूलं गरुडं तथा चक्रमकुशं वरदं तथा । विभ्रद् दत्तं तथा बापे खड्गाङ्गं परशुं तथा ॥ ४ ॥
गदा पाश चाभयान्घ्र्य बाहुभ्या गजचर्मकम् । द्वीपेश्वर विभाव्याथ ततस्तुर्गच्छिर सरेत् ॥ ५ ॥
देवीं च देववर्णामा स्थिता च शयनोपरि । शङ्खचक्रमदापवशूलं पाशं वरामये ॥ ६ ॥
दधतीर्मितिशेष । इति ध्यानम् ॥ आ इत्यादि हैद्याहस्त्री पैं इत्याचक्रन्यास विधाय, शिरसि पदकोणे ईशानादि-
बायव्यान्त पादौशिरसिर्भान् भावयेत् ॥ ५ ल सद्यानन्दनाथ मायापराम्बा लं ५ । ५ लं वामानन्दनाथ श्रीप-
राम्बा लं ५ । ५ लं श्रयोत्तानन्दनाथ पद्मापराम्बा लं ५ । ५ लं तत्पुरुषानन्दनाथ अम्बिकापराम्बा लं
५ । (५) इतीशानकोणे ॥ ५ च अनन्तानन्दनाथ निवृत्तिपराम्बा च ५ । ५ च अनन्तानन्दनाथ प्रतिष्ठाप-

१ 'कराला' य पाठ । २ 'कशनरात्रिगुरु' य पाठ. । * दमकृमिति । ३ 'हमकापै' य पाठ. ।

राम्या च ५ श्री० । ५ च अनाधितानन्दनाथ विद्यापराय्या च ५ श्री० । ५ च अचिन्त्यानन्दनाथ शान्ति-
पराय्या च ५ । (४) इति पूर्वकोणे ॥ ५ रं शेषरानन्दनाथ शान्त्यनीतापराय्या रं ५ । ५ रं तीव्रानन्द-
नाथ गद्गापराय्या रं ५ । ५ रं मणियादानन्दनाथ सरस्वतीपराय्या रं ५ । ५ रं अम्बुवादानन्दनाथ कम-
लापराय्या रं ५ । ५ रं जालेश्वरानन्दनाथ यमुनापराय्या रं ५ । ५ रं तजोषीशानन्दनाथ पार्वतीपराय्या
रं ५ । (६) इत्यधिकोणे ॥ ५ यं विद्यायोगीश्वरानन्दनाथ चित्रापराय्या य ५ । ५ य चतुर्विन्द्यानन्द-
नाथ सुकमलापराय्या य ५ । ५ यं उमागङ्गेश्वरानन्दनाथ मन्मथापराय्या यं ५ श्री० । ५ य हण्णेश्वरा-
नन्दनाथ श्रीपराय्या य ५ श्री० । (४) इति नैऋत्यकोणे ॥ ५ हं श्रीकण्ठानन्दनाथ लयापराय्या हं ५
श्री० । ५ हं अनन्तानन्दनाथ वसन्तापराय्या हं ५ । ५ हं शङ्करानन्दनाथ रत्नमेगलापराय्या हं ५ । ५
हं पिङ्गलानन्दनाथ यशोवतीपराय्या हं ५ । ५ हं सदास्यानन्दनाथ कुम्भिकापराय्या हं ५ । (५) इति
पश्चिमकोणे ॥ ५ सं सर्वदेवानन्दनाथ वामापराय्या सं ५ । ५ सं परमदिव्यौघानन्दनाथ ज्येष्ठापराय्या
सं ५ । ५ सं पीठेश्वरानन्दनाथ रौद्रोपराय्या सं ५ । (३) इति वायव्यकोणे ॥

पीतं श्यामं रङ्गकृष्णं शुक्लं भास्करमग्निम् । चतुष्कं च चतुष्कं च पदं भूयश्चतुष्कम् ॥ ७ ॥

पञ्चकं त्रिकमित्येव भिन्ना जलमरीचयः । नत्वा स्तुता मनुं जप्त्वा ह्यथाप्य-क्रममाचरेत् ॥ ८ ॥

पुनर्गुंक्रम । इति द्वीपेश्वरक्रमः ॥

अथ पार्थिवक्रमस्तत्र न्यास । ५ हंसं अङ्गुष्ठाभ्यां नमः । ५ हंसं तर्जनीभ्यां नमः । ५ हंसं मध्य-
माभ्यां नमः । ५ हंसं अनामिकाभ्यां नमः । ५ ऊ कनिष्ठिकाभ्यां नमः । ५ अंग्रः कर्तलकरपृष्ठाभ्यां
नमः । एभिरेव हृदयाद्यङ्गन्यासः ॥ ५ हस्रप्रकां नमो भगवति कमलायै हस्रप्रकां ५ कनिष्ठिकाभ्यां नमः ।
५ हस्रप्रकां कुन्जिकायै कुलदीपिकायै हस्रप्रकां ५ अनामिकाभ्यां नमः । ५ हस्रप्रकां ह्रां ह्रां इत्यनेन
चर्चरायै हस्रप्रकां ५ मध्यमाभ्यां नमः । ५ हस्रप्रकां अघोरमुखि बहुरूपायै हस्रप्रकां ५ तर्जनीभ्यां नमः ।
५ हस्रप्रकां ह्रां ह्रां महातेरायै हस्रप्रकां ५ अङ्गुष्ठाभ्यां नमः । ५ हस्रप्रकां किणिकिणि विष्टे कोकणायै
हस्रप्रकां ५ कर्तलकरपृष्ठाभ्यां नमः । एवमेव हृदयादिन्यासः ॥ तथा चरुन्यासः । अथ ध्यानम्—

विभाव्यं देवकृतं तु मूलाधारेश्वरप्रभम् । तदुद्भवं तथा देवमात्मानं परिभावयेत् ॥ १ ॥

सर्वतेश्वरतुल्यस्तु देवो ललितविग्रहः । ॥

सर्वतेश्वरप्रथमध्यानम् । अथ शक्तिध्यानम्—

नीलाञ्जनचयप्रख्यां कुम्भरूपां महोदरीम् । पङ्क्तां द्वादशभुजां रत्नसर्पास्थिचर्चिताम् ॥ २ ॥

मृण्मालाधरां राक्ष्सीं दंष्ट्राकालानलाननाम् । अष्टादशाम्बुकां देवीं चर्वरोर्ध्वशिरोरुहाम् ॥ ३ ॥

व्याघ्रचर्मपरीधानां सिंहचर्मोत्तरच्छादाम् । दिव्याभरणभूषाङ्गां ध्यायेदष्टाट्टहासिनीम् ॥ ४ ॥

अस्याः पीतमाद्यवक्तृमुत्तरं सोमसन्निभम् । दक्षिणं कृष्णवर्णं च यत्प्राग् दर्शितमम्बिके ॥ ५ ॥

पूर्ववक्तं भवेद्रङ्गमीशानं स्फटिकोपमम् । सहस्रधर्मसङ्काशमूर्ध्ववक्तं महाचित्तैः ॥ ६ ॥

दष्टाङ्गमालान्यसिलवक्त्राण्युक्ताणि शम्भुना । त्रिशूलचक्रवज्राणि अद्भुतं शरकर्तरीः ॥ ७ ॥
 दक्षिणे वामनो देवी नीलोत्पलशतकर(नच्छद)म् । अन्यत्समुद्रहस्तद्वद् घण्टापुस्तधनुस्त्वया ॥ ८ ॥
 कपाल वामके हस्ते मिहामनमगामनम् । ॥

इति ध्यात्वा, पार्थिवशम्भवेनाङ्गन्यासं त्रिगुण्य शिरसि पदकोणे पश्चिमादिनिर्गन्तव्यत्तमशक्तिरश्मौ च
 भावयेत् । १ लमयक उद्व्याणमहापीठ उद्वेगशरानन्दनाथ उद्वेगशरीपराम्ना लमयक १ श्री० । १ वमयक
 जालन्धरमहापीठ जालेश्वरानन्दनाथ जालेश्वरीपराम्ना वमयक १ । १ रमयक पूर्णगिरिमहापीठ पूर्णगिरी-
 जानन्दनाथ पूर्णेश्वरीपराम्ना रमयक १ । १ मयक कामेश्वरमहापीठ कामेश्वरानन्दनाथ कामेश्वरीपरा-
 म्ना मयक १ । (४) इति पश्चिमकोणे ॥ १ म्लू श्रीकण्ठानन्दनाथ गगनापराम्ना म्लू १ । १ म्लू अन-
 न्तानन्दनाथ स्वर्णापराम्ना म्लू १ । १ म्लू शुद्धरानन्दनाथ मर्त्यापराम्ना म्लू १ । १ म्लू पिङ्गलानन्दनाथ
 पातालापराम्ना म्लू १ । १ म्लू सद्योजानन्दनाथ नागापराम्ना म्लू १ । १ (५) इति पायव्यकोणे ॥
 १ डमयक आनन्दानन्दनाथ आकिनीपराम्ना डमयक १ । १ रमयक आवरयानन्दनाथ राकिणीपराम्ना
 रमयक १ । १ लमयक पूजानन्दनाथ लाकिनीपराम्ना लमयक १ । १ रमयक योगानन्दनाथ काकि-
 नीपराम्ना रमयक १ । १ शमयक अतीतानन्दनाथ शाकिनीपराम्ना शमयक १ । १ हमयक पादानन्द-
 नाथ हाकिनीपराम्ना हमयक १ । १ (६) इति शानकोणे ॥ १ ल आद्येशानन्दनाथ रक्षापराम्ना ल १ ।
 १ वं चक्रेशानन्दनाथ वशिष्ठाकापराम्ना व १ । १ र कुरङ्गेशानन्दनाथ करालापराम्ना रं १ । १ यं मद्गेशा-
 नन्दनाथ महोच्चुम्भापराम्ना यं १ । (४) इति पूर्वकोणे ॥ १ ग अनादिधिमलानन्दनाथ शायरीपराम्ना गं १
 १ सं सर्वेशिमलानन्दनाथ पुलन्दिनीपराम्ना स १ । १ य योगविमलानन्दनाथ शयरीपराम्ना यं १ ।
 १ यं सिद्धयिमलानन्दनाथ पराम्पिकापराम्ना य १ । १ नं समपविमलानन्दनाथ कुलिकापराम्ना ने १ ।
 (५) इत्यग्निकोणे ॥ १ लमयक मित्रेशानन्दनाथ कुञ्जिकापराम्ना लमयक १ श्री० । १ वमयक उड्डीशान-
 न्दनाथ लक्ष्मीपराम्ना वमयक १ । १ रमयक वष्टीशानन्दनाथ कुलेश्वरीपराम्ना रमयक १ । १ वमयक
 चयानन्दनाथ कुलकौलेश्वरीपराम्ना वमयक १ । (४) इति नैर्ऋत्यकोणे ॥ अथ ध्यानम्—

पीत रयाम कृष्णरक्तं शुक्रं भास्करसन्निभम् । चतुष्कायाः क्रमात्सर्वे वरदाभयमयुताः ॥ १ ॥

चतुष्कं पञ्चक पदं चतुष्क पञ्चक पुनः । चतुष्कमिति संभिन्नाः क्रमात् पार्थिवरमयः ॥ २ ॥
 पुनर्देवदेव्यौ त्रिधा सपूज्य, पुनर्गुरुक्रम नत्वा स्तुत्वा मनुं च जप्त्वा पार्थिवरमयत्वेत् । इति
 नमोऽश्वरक्रमः ॥ अथायुधपूजा—“आयुधानि यजेत् पश्चात् कराग्रेषु च मन्त्रावित् ।” १ इदं ब्रह्म-
 कपालाय हं १ नमः । एवं १ मे त्रिशूलाय सं० १ । हं चक्राय हं । मे ध्वजाय मे ।
 ल वराय ल । व ब्रह्मपादाय वं । यं पाणिमद्रश्मलाय य । रं जाप्यमालायै रं । उं पुस्तकाय उं । अं
 अभयाय अं । श्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नमः सर्वत्र । मानसादिपृथिव्यन्त रश्मौ च भावयेत् पुनः

त्रियस्तथा क्रमादानन्दनाथेति पराम्ब्वेत्याद्युदाहरिताः । श्रोत्रपादुकां तर्पयामि नमो घटेन्, श्रवणेदं च केन्द्रः पूजयामोति, निर्जालगुरुसंप्रदायमश्नन्त्य कतिपते लालितेश्वरचिरचिते शिष्यपटञ्जयानने ।

श्रीनाथादिमुखाम्भोजात् पारम्पर्ययुतं जपेत् । उपदिष्टं मन्त्रजातमूर्ध्वाग्राधादिभोचरम् ॥ १ ॥

तत् मर्ममसिन् ममये पीठपूजादिकं विना । पारम्पर्यगुरुनाथमूलविद्याङ्गमन्ततिः ॥ २ ॥

अङ्गपूजाममर्चान्ते बहिः पूजां तु बाधतः । नवात्ममण्डले तत्र महापूर्वगमनान्ते ॥ ३ ॥

अनेककोटियोगीन्द्रयोगिनीभरवादिभिः । मेन्यमाने द्वारपेन्द्रविधिब्रह्माग्निमूर्तिभिः ॥ ४ ॥

त्रिभिर्निशादनाद्यैश्च पालकैर्द्वारमण्डले । प्रयागाख्ये शुचिचेत्रे मद्रृग्ज्योतिष्मतीयुते ॥ ५ ॥

परापरमहापीठं संश्रितं श्रीनात्मकम् । देवेशमर्चयेद् देवं गन्धपुष्पाक्षतादिभिः ॥ ६ ॥

श्रीमहार्थं तथान्यं च श्रीविद्यादिक्रमेण च । एतस्मै नमः स्याद्ग्रीष्मोस्तु नवात्मकम् ॥ ७ ॥

धूपदीपां प्रदर्याथ बहुव्यञ्जनमंयुतम् । नैवेद्य पङ्कमोपेतं पुरतः स्थाप्य देशिकः ॥ ८ ॥

अन्नपूर्णेऽश्वीन्यामं ध्यानं कुर्याद्यजेत् पुनः । ॥

ह्रीं भुजनाय नमः । श्रीं कमलायै नमः । क्लीं सुमगार्यै नमः । ज्ञौं परविद्यायै नमः । मूलाधारदृग्भू-
मध्यप्रसरन्नेषु विन्यसेत् ।

ब्रह्मन्ब्राह्मिन्ब्राह्म्यादिन्यामं कुर्यात् स्वदेहके । नैवेद्यं मावयेत् पत्रे वसुपत्रे सकणिके ॥ १ ॥

त्रिकोणं चाथ तन्मध्ये परदेवीं विभावयेत् । भुवनाद्यास्तथा कोणेष्वथ दक्षेत्तरेषु च ॥ २ ॥

ब्राह्म्याद्याश्चाष्टपत्रेषु न्यामवत् सर्वमर्चयेत् । नैवेद्यं सपरिवाराया देवदेव्योः समर्पयेत् ॥ ३ ॥

भौमागदेवतायास्तु स्वनैवेद्यं समर्चयेत् । ॥

तदीपर्यालि वृत्तचतुरस्त्रमण्डले, व्यापकमण्डलाय नम इत्यभ्यर्च्य, जैह्रीं सर्वविघ्नहृद्भ्यः सर्वभूतेभ्यो हुं
फद् स्वाहा, अनेन बलिं दाया गण्डूपादिपञ्चोपचारान् । “तत्तत्रयविशुद्धात्मा स्वीकुर्याद्विधिपूर्वकम्” ॥

५ पैह्रीं अघोरे हौं ५ आत्मतत्त्वं शोधयामि स्वाहा । ५ ह्रीं परमघोरे हुं घोररूपे ह्रीं घोरसुखि भौम-
भीषणे वमपिच हेरुदद रर ह्रीं ह्रौं ह्रस्वौ विद्यातत्त्वं शोधयामि स्वाहा । ५ सर्वतत्त्वसमष्टिसर्व (शिव)

तत्त्वं शोधयामि स्वाहा ।

तत्तत्रयविशुद्धात्मा पूर्णपान्नत्रयं पुनः । गुरुभैरवशक्तिभ्यो निवेद्याथ स्वयं पुनः ॥ १ ॥

स्वकीयानाहुतान्यांश्च पूजयेच्च यथाविधि । ॥

इति छष्टिपूजा ॥

अथ संहारपूजार्थं श्रीनाथं पूजयेत् त्रिशः । तदनुज्ञामवाप्त्वाय पूर्ववत् पार्यिवादितः ॥ १ ॥

मानमानं क्रमान् कृत्वा तत्तत्क्रमफलं लभेत् । आज्ञायाधारपट्टेषु चतुष्पादिकमार्चनम् ॥ २ ॥

तत्तत्स्थानेषु संपूज्य यतः पञ्चक्रमात्ततः । अर्चयेदुक्तमार्गेण श्रीगुरोरुपदेशतः ॥ ३ ॥

चूलीमूले परशम्भुः शाम्भवी योनिमध्यतः । षोडशान्ते परा पूज्या भा पूज्या चूलिमूलके ॥ ४ ॥

चिन्मनोमन्दिरादेशे महा नामितले स्मृता । कन्दे चेन्ना मेदे सृष्टिः स्थितिर्मेदसि संस्थिता ॥ ५ ॥
 तिरोधा नासिकाग्रे तु मुक्तिं शूलपथे श्रयेत् । ज्ञाना प्रप्राग्रे पूज्या सती योनिनिले स्मृता ॥ ६ ॥
 असती लम्बिकामूले सदसती नसाश्रये । क्रिया च लिङ्गमूले तु अण्डे आत्मावती श्रयेत् ॥ ७ ॥
 लिङ्गाधो विषयेन्द्रा तु गोचरी चर्ममालके । लोका नेत्रान्तरे वेदा संचिन्त्योदरमध्यतः ॥ ८ ॥
 कुण्डली नाभिमूले तु सौम्यगुप्फमणालिने (?) । जीववायुप्राणसूत्रास्पदकोटदण्डमध्यतः ॥ ९ ॥
 मातृका कणिकासूत्रे जिह्वायां स्यादनामिका । वर्णावती च जिह्वाग्रे स्वरवर्णाश्च तालुके ॥ १० ॥
 वर्गजा ओष्ठयोः पूज्याः संयोगा दन्ततालुके । कण्ठोर्ध्वे मन्दरवर्ता नित्यं पूज्या प्रकीर्तिता ॥ ११ ॥
 ततः परं वामभागे मण्डलं चतुरस्रकम् । ॥

चतुर्वलपक्षं विभाव्य ,

तन्मध्ये चिन्तयेद् देवीं ललितां श्यामविग्रहाम् । कराभ्यां दक्षवामाभ्यां पद्मं नीलोत्पलं तथा ॥ १२ ॥
 विभ्राणां कुलचण्डं च ध्यात्वा नैनं प्रपूजयेत् । ॥

५ श्रीं कुलचण्डाय श्रीं ५, इति अष्टवर्णि दद्यात् ।

तर्पयेन्मूलविद्याभ्यां प्रत्येकं सप्तमन्त्रा । श्रीगुरोः पादुकां स्मृता सप्तवारं च तर्पयेत् ॥ १ ॥
 ततः पात्रं ममुद्धृत्य कराभ्यां भस्तकावधि । अहन्तेदन्तयोदैरस्यप्रतिपत्त्या निवेदयेत् ॥ २ ॥
 सर्वाधरणमध्यस्थं ब्रह्मरन्ध्रे लयं नयेत् । ॥

नानागोत्रजातिश्रीचर्याधिकार-श्रीपञ्चाधिष्ठानाधिकार-एकदिनवद्वादशपौडश्याश्चतुरशीतिसिद्धभूतवर्तमा-
 नमविष्यतादिगुणाऽपादुका , इत्यादिस्थाने लय ।

सर्वं व्याहृतिर्मस्थानो भूदेव्याः शम्भुराक्रमः । ॥

नमो भग्न मनसि स्थिताय नाथाय शक्तर्मकार्यपराय स्वाहा ।

चरणं पवित्रमित्यादिषेदमागममेव च । शाम्भवं चरणं ध्यात्वा सधिदानन्दलक्षणम् ॥ १ ॥
 पवित्रं परमं साक्षात् पुराण परमावृतम् । येन पूता महात्मनः क्षणाद् सप्तारस्रगराद् ॥ २ ॥
 समुचीये परानन्दं भुङ्क्ते परशाम्भवम् । तस्मिन्निचलयं कृत्वा तदुपोऽहमिति स्मरन् ॥ ३ ॥
 एतदहमत्यन्तं वैदिके शाम्भवेऽपि च । एतद्गुरुपुत्राञ्च ज्ञात्वा न भूयो श्रुतिं जायते ॥ ४ ॥
 आवध्य कपटीमुद्रां पुनर्योगं समभ्यसेत् । इत्यानन्दयतः पूर्वं प्राणबुद्धिलयो भवेत् ॥ ५ ॥

इति श्रीपञ्चन्यशाम्भुप्रणिमपूजाक्रमः ॥

अथ नवदुर्गाविधानं मृदयामले । श्रीहम्बर उवाच ।

अथ वक्ष्ये सुरेशानि नवदुर्गाविधानकम् । यन् ज्ञात्वा साधकः सर्वः पदं कर्माणि प्रसाधयेत् ॥ १ ॥
 गान्तिः पुष्टिस्तथा वश्यं मारणोऽवाटकर्मणी । आकर्षणं तथा कैचित् पदं कर्माणि नियोजयेत् ॥ २ ॥
 मार्करण्डेयपुराणोक्तं देवीमाहात्म्यमुत्तमम् । मूलमन्त्रेण पुष्टिं जपन् चान्तिमाप्नुयात् ॥ ३ ॥

अथ मूलमन्त्रं प्राग्दुर्गाप्रकरणोक्तनवाक्षरं ध्याविद्यासुचलितं यथा—येहोश्रीं वरदलहो चामुण्डायै हसस्तु-

लक्ष्मीं विधे सकलार्थैः । एवं धीविद्यासंघलितनयार्णमन्त्रं देवीमाह्वान्यभ्यास्यन्ते संपुटत्येन संयोज्य देवी-
माह्वान्य पठेदित्यर्थः । तथा—

शतमादौ शतं चान्ते जपेन्मन्त्रं नवाचरम् । चण्डीसप्तशतीजाप्ये संपुटोऽयमुदाहृतः ॥ ४ ॥

सकामं संपुटे जाप्यं निष्कामं संपुट विना । आश्विनस्य मिते पत्रे तृतीयायामुपक्रमेत् ॥ ५ ॥

आमध्यरात्रं मन्त्रपट्टेवरुदयतः क्रमात् । एवं मूलमनु जाप्या ततः सप्तशतीं पठेत् ॥ ६ ॥

मूलमनु विद्यायुक्तं, पाठोऽपि विद्यायुक्तनयार्णमन्त्रसंपुटितदेवीमाह्वान्यस्य । संपुटक्रमस्तु प्रागुक्तः "शत-
मादौ शतं चान्ते" इत्यादि शेषम् । तथा—

अष्टम्यन्ते जपेत्तच्च निराहारो जितेन्द्रियः । संपुज्य दिनशो देवीं ततो होमं समाचरेत् ॥ ७ ॥

अत्र पञ्चदिनेषु यथा लक्ष पूर्णं भवेत्तथा जपेदिति ।

दशांशतो भक्तिपुतः पायसैः सर्पिषा तिलैः । ब्राह्मणान् भोजयेन् पश्चात् कुमारीश्च प्रभोजयेत् ॥ ८ ॥

इष्टार्थं लभते मन्त्री नात्र कार्या विचारणा । प्रथमं चरितं प्रोक्तं मधुकैटभनाशनम् ॥ ९ ॥

द्वितीयं चरितं प्रोक्तं महिषासुरघातनम् । तृतीयं चरितं शुम्भनिशुम्भहरणं तथा ॥ १० ॥

प्रथमस्य चरित्रस्य मुनिर्ब्रह्मा समीरितः । गायत्रं छन्द आख्यात महाकाली तु देवता ॥ ११ ॥

वाग्भटं धीजमान्यातममिस्तत्त्वं महेश्वरि । धर्मायै विनियोगः स्याद्वाग्मीनोक्तं समाचरेत् ॥ १२ ॥

पङ्क्तं ध्यानमिति शेषः ।

द्वितीयस्य चरित्रस्य मुनिर्विष्णुरुदीरितः । छन्द उष्णिग् महालक्ष्मीर्देवताश्च समीरिता ॥ १३ ॥

हृल्लेखा धीजमुदितं वायुस्तत्त्वं महेश्वरि । विनियोगोऽर्थसंप्राप्त्यै हृल्लेखोक्तं समाचरेत् ॥ १४ ॥

उत्तरस्य चरित्रस्य श्रद्धया रुद्रः समीरितः । त्रिष्टुप् छन्दो महत्पूर्वा देवताश्च सरस्वती ॥ १५ ॥

धीजं तु कामराजं स्याद्रवित्तत्त्वं समीरितम् । कामाक्ष्यै विनियोगः स्यात् कामरानोक्तमाचरेत् ॥ १६ ॥

एवमृष्यादिकं स्मृत्वा प्राग्वद् ध्याता समाहितः । ध्यानपूर्वं पठेच्चण्डीं सुस्पष्टपदनर्णकाम् ॥ १७ ॥

एवं यः कुरुते देवि न दुःखं प्राप्नुयात् क्वचित् । घनैर्धान्यैर्यशोभिश्च सुभगैः पुत्रपौत्रकैः ॥ १८ ॥

सयुक्तः सुचिरं जीवेद्विद्यावान् स शतं समाः । प्रथमं चरितं देवि स्पष्टिरूपं न संशयः ॥ १९ ॥

द्वितीयं स्थितिरूपं स्यात् तृतीयं लघुरूपकम् । पूर्वोक्तविधिना साध्यं साधकस्तु सुबुद्धिमान् ॥ २० ॥

अत्र खण्ड्यन्तता स्थित्यन्तता संहारान्तता । तत्फलानि चाधमभेदेन प्राग्वद्दोष्यानि ।

असाध्यं साधयेच्छीघ्रं यदि कार्यं न सिध्यति । पाठमात्रेण सिध्यन्ति नात्र कार्या विचारणा ॥ २१ ॥

देव्यालये शिवामारे पठेद् देवि यजेत् तदा । दीपं दत्त्वा घृतेनैव जपेन दशकेन च ॥ २२ ॥

धूपयेद् गुग्गुलुदैर्दधीं मनसा चिन्तयन् सदा । दशावृत्त्या सदा नित्यं शुचिर्भूत्वा समाहितः ॥ २३ ॥

अधःशायी हविष्पाशी पुरश्चरखरूपतः । शतावर्तं जपेदादौ पुरश्चरसिद्धये ॥ २४ ॥

तद्दशशशेन जुहुयान्मूलमन्त्रेण साधकः । नमो देव्यै महादेव्यै शिवायै सततं नमः ॥ २५ ॥

नमः प्रकृत्यै भद्रायै नियताः प्रणताः स्य ताम् । अनेन वा प्रजुहुयाद् द्रव्यैः प्राक् समुदीरितैः ॥ २६ ॥

अथ केचित् “जयन्तो मङ्गला काली” इति श्लोकस्वरूपमन्त्रेण वा दद्यात् जुहुयादिति । अथ शतचण्डीविधा-
नस्य मूलात्मन्त्रेण श्लोकस्वरूपमन्त्रेण वा, दशाशदोमस्तु अयुतसंख्याक । “प्रतिश्लोकेन जुहुयात् पायसं तिल-
सर्पिका” इति विधौ प्राग्वत् शतमादौ शत चान्ते संपुटकप्रवेण मूलमन्त्रदोम आयस्यकः । अत्रापि
तर्पणनाह्वयसंतर्पणादिक पूर्वदशाशोने कृत्वा पुरश्चरणं समाप्य काम्यकर्मोक्तं कुर्यात् ॥ तथा—

अनुलोमैर्यदा जाप्यं शुभकर्म प्रसिद्ध्यति । विलोमेन तदा देवि क्रूरकर्म प्रमिष्यति ॥ २७ ॥

चरित्रं प्रथमं देवि नित्यं जपति साधकः । द्वितीयं वा तृतीयं वा संपूर्णं वापि पठ्यते ॥ २८ ॥

तस्य सिद्धिर्न मन्देहो ध्रुवं चेति वरानने । अक्षराणां पदानां च पाठानामर्थरूपिणाम् ॥ २९ ॥

श्लोकान्तां च तथा श्लोकमध्यायानां विलोमतः । निर्धनोचाटने द्वेपः स्तम्भनं मोहनं तथा ॥ ३० ॥

वश्यादीनि च कर्मणि प्रसिद्ध्यन्ति क्रमेण वै । ग्रथनादिप्रभेदे तु प्राक् प्रोक्तं विधिना चरेत् ॥ ३१ ॥

अक्षराणि यथा मन्त्रे तथा श्लोकाः स्वैरेव शुभे ।

॥

शुभे स्तवे देवीमाहात्म्ये । अत्रायमर्थः—मन्त्रार्णान्तरितसाधनामार्णं ग्रथनं मन्त्रेषु । अथ तु श्लोकान्तरित-
साधनामार्णसं ग्रथनमित्यर्थः । श्लोकद्वयान्तर्गितसाधनामार्णं विद्वद्भिः । संपुटकमस्तु—देवीमाहात्म्यमनुलो-
मेन पठित्वा अमुकं स्तम्भय स्तम्भय इत्युच्चार्य पुनर्देवीमाहात्म्यमक्षरप्रतिलोमेन पठेदित्येकावृत्तिः । एव-
मग्रेऽपि । रोधनप्रकारस्तु । अर्थं देवीमाहात्म्यस्य पठित्वाऽनुलोमेन अमुकामुकयोर्विद्वेषणं कुरुरुर इत्यु-
च्चार्योत्तरार्धमक्षरार्धप्रतिलोमेन पठेदित्येकावृत्तिः । एवमग्रेऽपि ॥ “आदी योगो भवेदन्ते पञ्चवलमुदये”ति-
त्यत्रोच्चाटने योगो मारणे पञ्चवः इति सप्रदायः । तेन “अमुकमुच्चाटय उच्चाटय फट्” । ततः पाद-
प्रतिलोमेन देवीमाहात्म्यं पठेदित्येकावृत्तिः । एवमग्रेऽपि । कामं तु अक्षरप्रतिलोमेन देवीमाहात्म्यं पठित्वा
अन्ते “अमुकं इनहन हू फट्” इति पठेदित्येकावृत्तिरेवमग्रेऽपि । ग्रथनकर्मरित्या विद्वद्भिरुक्तं वक्ष्ये ।
तथा—

संहारसृष्टिस्थित्यन्तं कर्मणोत्कीलनं स्मृतम् । एतस्य वैपरीत्येन स्तम्भनोत्कीलनं भवेत् ॥ ३२ ॥

स्थितिसंहारसृष्ट्यन्तमृच्चाटोत्कीलनं स्मृतम् । सृष्टिसंहारास्थित्यन्तं विद्वेषोत्कीलनं तथा ॥ ३३ ॥

उत्कीलनक्रमो देवि तवाग्रे कथितो ध्रुवम् । येन ज्ञातेन देवेशि त्रैलोक्यविजयो भवेत् ॥ ३४ ॥

उत्कीलनं विना कान्ते स्थितिः कापि न जायते । जपितोत्कीलनं चाद्यं त्रिवण्डं त्रिशितं क्षणात् ॥ ३५ ॥

त्रिवण्डं चरितप्रथम् । त्रिशितं श्लोकसृष्ट्यन्तता स्थित्यन्तता संहारान्तता । अथमर्थः—चरितत्रितयं क्रमेण
सृष्टिस्थितिलपरुषं मोक्षक्रमोत्कीलनं नामपञ्चधादिकं विना प्रथमतो जपित्वा ततः प्रयोगरूपेण जपेत् ।
संपुटकमण्डलादौ प्रयोगमध्येऽनुग्रहं कर्तुमिच्छति तदातुग्रहप्रोक्तनामपञ्चधादिकं सयोज्य यावत् स्यात्स्थं ताव-
दुत्कीलनमेव जपेदित्यर्थः । केचिदुत्कीलनादौ नामपञ्चधादिकं न योज्यमिति वदन्ति, यस्यागुरूपदेशं
कार्यमिति । तथा—

साध्यं कर्मण्यकर्मादौ वक्ष्येऽहं शृणु पार्वति । सर्वभूतस्य चोरातिहिंसाः पिशुनाः शठाः ॥ ३६ ॥

ते साध्याः कर्मणे प्रोक्ताः कर्मारम्भादिन शृणु । भूताष्टम्यां चतुर्दश्यां साधयेत् साधकोत्तमः ॥ ३७ ॥

दशधा पञ्चधा वापि सप्तधा वा त्रिधापि च । देव्यास्तये पठेद् देवि विलसः सिद्ध्यति क्षणात् ॥ ३८ ॥

विना न्यायं विना ध्यानं विना भूतविशोधनम् । पाठमात्रेण सिद्ध्यन्ति सन्निहो नात्र मशयः ॥ ३९ ॥

सिन्दूरेणुभिर्देवि पूजां कुर्यात् समाहितः । ॥

इति । चाराहोतत्रे—

चण्डीपाठफलं देवि शृणुष्व गदतो मम । एकादृष्ट्यादिपाठानां यथावत् कथयामि ते ॥ १ ॥
 संकल्प्य पूर्वं संपूज्य न्यस्याद्वेषु मनुजं सकृत् । पाठाद् बलिप्रदानादि मिद्धिमाप्नोति मानवः ॥ २ ॥
 उपसर्गोपशान्त्यर्थं त्रिरातं पठेन्नरः । ग्रहोपशान्तौ कर्तव्यं पञ्चावर्तं वरानने ॥ ३ ॥
 महाभये समुत्पन्ने ममावर्तमुदीरयेत् । नवाष्ट्या भवेच्छान्तिर्वीजपेयफलं भवेत् ॥ ४ ॥
 राजवदयाय भूत्यै च रुद्राष्टुत्तिमुदीरयेत् । अर्काष्ट्या कोर्यमिद्धिर्वरिहानिश्च जायते ॥ ५ ॥
 मन्याष्ट्या रिपुर्वश्यस्तथा स्त्री वश्यतामियात् । सौख्यं पञ्चदशाष्ट्या श्रियं चाप्नोति मानवः ॥ ६ ॥
 कलाष्ट्या पुत्रपौत्रधनधान्यागमं विदुः । राज्ञां भीतिविनाशाय वैरिप्रोखाटनाय च ॥ ७ ॥
 कुर्यात् सप्तदशाष्टुत्तिं तथाष्टादशकं प्रिये । महाभयविनाशाय विंशवर्तं पठेत् सुधीः ॥ ८ ॥
 पञ्चविंशवर्तनात् भवेद्भयविमोक्षणम् । सङ्कटे समनुप्राप्ते दुष्कितित्सयामये तथा ॥ ९ ॥
 जातिध्वंसे कुलोत्सादेऽप्यायुषो नाश आगते । वैरिद्वन्द्वौ व्याधिद्वन्द्वौ घननाशे तथा चये ॥ १० ॥
 तथैव त्रिविधोत्पाते तथा चैवातिपातके । कुर्याद्विंशतां शताष्टुत्तिं तथा संपद्यते सुखम् ॥ ११ ॥
 श्रियो द्विद्विः शताष्ट्या राज्यद्विस्तथा परं । मनसा चिन्तितं देवि सिध्येदष्टोत्तराच्छतात् ॥ १२ ॥
 शताश्वमेधयज्ञानां फलमाप्नोति सुव्रते । सहस्रवर्तनाद्भद्रमीराष्टुत्तिं स्वयं सिरौ ॥ १३ ॥
 भुक्त्वा मनोरमान् कामान् नरो मोक्षमवाप्नुयात् । यथाश्वमेधः क्रतुराद देवानां च यथा हरिः ॥ १४ ॥
 स्तवानामपि सर्वेषां तथा सप्तशतीस्तवः । (नातः परतरं किञ्चित् स्तोत्रमस्ति वरानने ॥ १५ ॥
 भुक्तिमुक्तिप्रदं पुण्यं पावनानां च पावनम् ।) अथवा बहूनेतानि किमनेन वरानने ॥ १६ ॥
 चण्ड्याः शताष्टुत्तिपाठात् सर्वाः सिद्ध्यन्ति सिद्धयः । ॥

इति । अत्र प्रयोगस्तु—कविद् देव्यालये शिवालये वा प्रागुक्तक्रमेण स्वासनोपरि प्राङ्मुखो उदङ्मुखो वा उप-
 विश्याचम्य, शीविद्यासवलितनवार्णमन्त्रेण प्राणानायम्य ऋष्यादिकरपङ्क्त्यासन्धानानि प्राक्प्रोक्तक्रमेण विधाय
 संकल्पं कुर्यात् । अपामुके मासि अमुकपक्षे अमुकतिथौ अमुकगोत्रेऽमुकदेवशर्मा श्रीमहाकालीमहा-
 लक्ष्मीमहासरस्वतीप्रीतिपूर्वकामुककामनासिद्धिकामोऽप्यारभ्यामुकदिनं यावत् प्रत्यहं द्वादशाष्ट्या नवाष्ट्या
 त्रिचतुष्टया वा नियमतः शतसहस्राष्टिसंख्याकं “सावर्णिः सूर्यतनयो” इत्यादि “सावर्णिर्भविता मनुः”
 इत्यन्तं मार्कण्डेयपुराणान्तर्गतदेवीमाहात्म्यपाठं नवार्णसंपुटत्वेन करिष्ये इति संकल्प्य, पुस्तकं ‘संपूज्य
 पुस्तकं दृष्ट्वा हस्ते धृत्वा पाठं कुर्यात् । प्राणायामप्यादिकरपङ्क्त्यासन्धानपूर्वकं नवार्णमन्त्रमाद्यन्तेऽष्टोत्त-
 रशतमष्टोत्तरशत जपेत् । मौनी ध्यानपरायणो मध्येऽन्यत्र चार्त्तालापमकुर्वन्नस्त्रलिताक्षरं स्पष्टपदोच्चारणं
 कुर्वन् यथासंख्यया नियमतः प्रत्यहं तावत्संख्याकपाठं कुर्यात् प्रोक्तसिद्धिर्भवेत् । इति सप्तशतीपाठविधिः ॥
 अत्र ग्रथनादिभेदक्रमेणानुलोमपाठादपि तत्तत्प्रयोगाः सिद्ध्यन्ति । अथवा प्रोक्तक्रमेण चण्डप्रतिलोम-पद-

१ ‘सकृत् पूर्वं’ ख पाठ । २ ‘पठनाद्वलिदानात्’ ख पाठ । ३ ‘साधक’ ख पाठ । ४ ‘शास्त्रे’ ख पाठ । ५ ‘काम’
 ख पाठ । ६ ‘दैविनाय’ ख पाठ । ७ ‘विमोखाय’ ख पाठ । ८ ‘नाशहेतवे’ ग पाठ । ९ ‘कुर्याद्विंशतावर्तं तथा’ ख.
 पाठ । १० ‘परे’ ग पाठ । ११ ‘इमा’ मुक्त्वा मनोरमान् दिव्यान् ख पाठ । १२ ‘अनुप’ ख पाठ । १३ ‘बहुना किमिहोक्तेन’ ग पाठ ।

प्रतिलोम-पादप्रतिलोमार्धश्लोकप्रतिलोम-श्लोकप्रतिलोमाध्यायप्रतिलोमानां च ग्रथनादियोगात् तत्तत्प्रयोगा-
सिध्यन्त्येव, ग्रथनादिक विनापि सिध्यन्त्येव । एवमुभयथा विलोमप्रमाणा निधिः । अनुलोम-
क्रमस्य ग्रथनादिकं विना प्रयोगा न सिध्यन्ति, तत्र ग्रथनादिप्रम आवश्यकः । विलोमपाठानामुभयधा-
नुलोमपाठानामेकधा इति सर्वं शुद्धं, शास्त्रतश्च सम्यग् ध्यात्वा प्रयोगादिकं कुर्यात् । ग्रथमादिचरित्रग्रथस्य
पृथक् पृथक् पाठस्य धर्मार्थकामा यथाक्रमं कलानि बोध्यानि । चरित्रग्रथपाठस्य चतुर्गफलसिद्धिः ।
केवलं मोक्षकामस्य संपुटं विना पाठः । "गृहो ससपुटं कुर्यान्मोक्षार्थं संपुटं विना" । इति धारादीतन्त्रो-
क्तत्वात् गृहस्य संपुटं विना न पठेदिति । अथ "सावर्णिः सूर्यतनयः" इत्यादि सावर्णिर्मविता मनुदि-
त्यन्तं पाठनम् ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायवर्यमगवत्पूज्यपाद-श्रीगोविन्दाचार्यशिष्य-श्रीभगवत्कृष्णराज-
यशसि-श्रीविष्णुसंहिताचार्यशिष्य-श्रीप्रणवभाचार्यशिष्य-श्रीविद्यालक्ष्मणशिर-
रचिते श्रीविष्णुसंहिताध्याये तन्त्रे चतुर्निधयः श्वासः ॥ ३४ ॥

अथ

पञ्चत्रिंशः श्वासः ।

तत्र श्रीतन्त्रराजे—(७३ शे पटले)

अथ षोडशमित्यानां कालेन प्राणतोच्यते । मातृकाभूतनाथाद्यैः श्रीचक्रेण च शक्तिभिः ॥ १ ॥
अथ कालेनहोरात्ररूपकालेन । माणसा श्वासरूपतोच्यते इत्यर्थः । क्रममाह—मातृकेति, मातृकाया पञ्च-
भूतैर्नाथाद्यैर्ननाथैरादिपदेन नवग्रहाराद्यादीनां संप्रह । श्रीचक्रेण शक्तिभिरावरणैवताभिः सहोच्यते इत्य-
न्वयः । तथा—

लवादीनां तु कालस्य दुर्लभ्यतात्तदीरितम् । तेनैकंश्चासमारभ्य तत्संख्याभिः क्रमेण वै ॥ २ ॥
अहोरात्रस्य तस्याप्तिमुत्था तेनान्यदुद्दिष्टम् । विशेषाध्वान्तराद् बाह्यात्तत्तत्सिद्ध्युपपादकान् ॥ ३ ॥
अथ कालान्यातीन्द्रियत्वात् तत्रापि लवादीनां दुर्लभ्यत्वादनुमानेनापि निश्चेतुमशक्यत्वात् तदुदीरितं श्वास-
क्रम इत्यर्थः । घट्यमाणान्याहोरात्रस्य तस्याप्तिः श्वासक्रम ज्ञात्वा, विशेषाध्वान्तरात् बाह्यात् तत्तत्सि-
द्ध्युपपादकाश्च वक्ष्यमाणदिशा ऊहयेदित्यर्थः ।

मूलाधारोद्भवो वायुः प्राणायामाख्या समश्नुते । स तु पञ्चविधो भूतभेदादुद्भवदेशतः ॥ ४ ॥

एक एव वायुः प्राणोपानान्धानोदानसमानसंज्ञां समते । उद्धवदेहमाह—

नासायाः पुटयोः पार्श्वतुङ्गमध्याधरं प्रगाः । प्राणाग्रीलाम्बुखात्मानः पत्रनाः स्युर्यथाक्रमम् ॥ ५ ॥
अत्र नामायाः पुटयोः पार्श्वस्पर्शेन वायुतत्त्वोदयः, ऊर्ध्वप्रागस्पर्शेनाग्नितत्त्वोदयः, मध्ये दण्डे स्पर्शेन
इलातत्त्वोदयः, अधः स्पर्शेनान्धुतत्त्वोदयः, रन्ध्रयोः परितः स्पर्शेन मतत्त्वोदयः । एवं यथाक्रमं योद्ध-
व्यमिन्त्यर्थः । तथा—

गुरुकेत् भृगुकूर्जौ घुषाकौ चन्द्रमूर्ध्वजौ । क्रमाच्चतुर्षु भूतेषु न्योम मर्वात्मकं भवेत् ॥ ६ ॥
उभयस्यो भवेद्राहुश्चन्द्रमूर्ध्वौ पुटौ क्रमात् । वामदक्षौ तयोस्तस्य प्रवेशो निर्गमनथा ॥ ७ ॥
जीवश्चन्द्रो रविः शून्यो भागः स्त्रीपुरुषौ तथा । पृथिवी मलिलं चन्द्रो रविरन्यत् प्रयं भवेत् ॥ ८ ॥
ग्रहेषु चन्द्रो भृग्विन्दुगुरुज्ञा मास्कराः परे । मातृकां च तथा विद्यात् स्वरव्यञ्जनभेदनः ॥ ९ ॥
अधः पृष्ठं च चन्द्रः सादूर्ध्वाग्रे दिनकुरुवेत् । शरीरेऽपि कटेरूर्ध्वं चन्द्रोऽधो रविरीरितः ॥ १० ॥
अस्तीति वाक्यं चन्द्रः स्यान्नास्तीत्युक्तो रविः स्मृतः । शुक्रकृष्णौ तथा पञ्चाविति चन्द्रा दशान्तराः ॥ ११ ॥
एवं सूर्या दश प्रोक्ता बाह्याभ्याश्च यशस्विनि । एकादशविधौ चन्द्रमास्करौ सम्मणीरितौ ॥ १२ ॥
पतेषां श्लोकानां स्पष्टोऽर्थः । तथा—

तयोश्चन्द्राः प्रीतिकरा मास्कराः श्रेष्ठाकारिणः । राहुः शून्यं च सर्वत्र नाशाय भवति क्षणात् ॥ १३ ॥
सूर्येण शस्तः सर्वत्र मृषभोजनमैधुनैः । मंग्रहान्यदपिलं चन्द्रे सिद्ध्यत्ययन्नतः ॥ १४ ॥
जीवेषु कथितं तथ्यमेव्यदर्थं मिथ्यति । निश्चित्य भवतीत्युक्तमन्यथा चेत्तदन्यथा ॥ १५ ॥
अनिश्चिते विधौ कन्या गर्भप्रदनेऽन्यतः पुमान् । शून्ये गर्भविपत्तिः सादित्यापूष बदेद् वृद्धम् ॥ १६ ॥
शून्ये नभसि राहौ च शुमान्येवाशुमान्यपि । शुमानि तत्र सर्वाणि नश्यन्ति परमेश्वरि ॥ १७ ॥
वामे बहति वायौ तु वदेद् देशिकशिष्ययोः । तत्स्थाने स्थापयित्वा तं तत्कर्णे कथयेन्मनुम् ॥ १८ ॥
अथवा जीवगस्थाने तत्कर्णे भ्रममादिशेत् । अन्यथा शून्यराहोस्तु नाशाय गुरुशिष्ययोः ॥ १९ ॥
पथ्या पुतैस्तु त्रिशतैर्मिथ्यासैर्नाडिका मता । तासां पथ्या दिनं पूर्णं तदिनं स्यात्पुनः पुनः ॥ २० ॥
एकस्मिन् दिने श्यामाः सहस्राण्येकविंशतिः । पश्यतं च तत्तत्तेषां स्वरूपं शृणु सुन्दरि ॥ २१ ॥
आरभ्याकौदयं प्रातः सप्तत्या द्विशतं क्रमात् । प्राणाग्रीलाम्बुखानि स्फुर्नवत्यान्यत्र संक्रमः ॥ २२ ॥
तत्राप्येवमतोऽन्यत्राप्येवं पञ्चदश क्रमात् । दिनमेकं त्रैजोदादौ दर्शयतिपदं प्रति ॥ २३ ॥
एवं क्रमेण सर्वेषां प्राणोदय उदीरितः । एतत्क्रमविपर्यासादभन्यानि भवन्ति हि ॥ २४ ॥

अस्यायमर्थः—शुक्रप्रतिपदमारभ्य दिनत्रयं सूर्योदयकाले वामनासापुटे वायुर्बहति, तदुत्तरं ग्रीणि दिनानि
दक्षिणे, ततस्त्रीणि दिनानि वामे, ततस्त्रीणि दिनानि दक्षिणे, पुनस्त्रीणि दिनानि वामे, ततः कृष्णपक्षे
प्रतिपदमारभ्य ग्रीणि दिनानि दक्षे, ततस्त्रीणि दिनानि वामे, तदुत्तरं दक्षे, ततस्त्रीणि दिनानि वामे,
ततो दक्षिणे, एवं क्रमेण ज्ञातव्यानि । तत्रापि प्रतिनाडि पञ्चघटिकास्थितिविचोदयेति । तत्रैकघटिका-

स्थितिरैकैर्भूतस्य । तत्र क्रमस्तु—प्राणाग्नीलाभ्युपात्मान इति । एकघटिकायामपि सप्तत्युत्तरदिशतभ्या-
सकालस्थितिः, नवतिः, स्यात्साः संप्रमये लगन्ति । एवं पञ्चभूतेषु द्वासानां स्थितिसंप्रमौ देवौ ।
इत्थं दिवा एकैकनाश्या चारत्रयं चारत्रयं रात्रौवपि तथैव, चारत्रयस्य पञ्चदशघटिकाक्रमेणादोत्तप्रमये
द्वादशवृत्त्या पट्टिघटिकाभिर्दिनमेकं व्रजेदित्यर्थः । प्रागुक्तपञ्चक्रमविपर्यासादमन्यानि भवन्तीत्यर्थः । तथा—

यत्ताधिकाश्रवा वामे बलिनो दक्षिणे स्थिराः । उभयत्रोभयात्मानः शुभाशुमपरीक्षणे ॥ २५ ॥

सार्धद्वाविंशतिश्चासक्रमान् द्वादश राशयः । तत्र सार्धचतुष्केण भूतानि स्युरिति क्रमात् ॥ २६ ॥

घटिकार्येषु सर्वत्र वाय्वाद्येकान्तरोदये । तत्तदर्णभवाः श्वासाः पट्ट्या त्रिशतमीरितम् ॥ २७ ॥

तेषु तद्भूतवर्णानां दशानामादितो दश । सप्ताष्टस्या ततः शेषाः प्राणाग्नीलाभ्युपात्तः ॥ २८ ॥

अस्यार्थः—पञ्चभूतेषु पृथिवी जलं च सौम्यं, तेजो वायुराकाशं च धूरं । यामनात्या पृथिवीतत्त्व जलतत्त्वं
च चतुर्ष्वरं च । दक्षिणाज्या तेजस्तत्त्वं वायुतत्त्वमाकाशतत्त्वं च बलयत् स्थिरं च । उभयत्र नाद्वयभ्या-
सेषु सर्वे उभयात्मानो द्वित्वभावा इत्यर्थः । एकस्या नाट्यां पञ्चघटिकात्मककालस्थिताया पञ्चघटिकामु
पञ्चभूतोदयव्येदेकैकस्य भूतस्यैकैकघटिकास्थितौ एकस्या घटिकाया पट्ट्युत्तरदिशतं श्वासानां (३६०)
नवतिश्चासक्त सक्ता । पथमेकस्य भूतस्य सप्तत्युत्तरदिशतभ्यास (२७०) निजास्तेषु श्वासेषु राशिक्रम-
माह—सार्धद्वाविंशतिश्चासक्रमानिति । अत्र राशिष्वपि यत्ताधिका इत्याह्वयम् । एकस्मिन् राशौ भूतक्र-
ममाह—तत्र सार्धेत्यादिना । घटिकास्थितिं अकारस्योदये अकारस्य प्रथमतः सप्तदश भ्यास अन्येषा-
मक्षराणां सप्त सप्त श्वासाः । पथमेकघटिकाक्रमेण सप्तावृत्तिर्मातृकाया भवतीत्यर्थः । द्वितीयघटिकायामा-
कारस्याप्येवमूहम् । तथा—

संख्याभिर्वासनाख्याभिः श्वासानां शृणु सुन्दरि । यथा विहितया मन्त्री सदा भंजनवान् भवेत् ॥ २९ ॥

नित्यातृच्चाभिर्विधानाः संख्याः स्युः पूर्वमेकशः । ततो दिनार्णाः संप्याः स्पृक्षतश्च घटिकार्यकाः ॥ ३० ॥

राशयो द्वादश ततो ग्रहा भूतानि पञ्च वै । मातृकाश्चापि पञ्चाशच्छ्रीचक्रस्याथ शक्रयः ॥ ३१ ॥

सैका नवतपः प्रोक्ता देवी सर्वात्मना स्थिता । एवविधौ वासना यो भावयेत् स महेश्वरः ॥ ३२ ॥

इति । अस्यार्थः—नित्या १६ तत्त्वाः ३६ आतिथिद्या युगत्वेन पर्यायत्वेन दिनत्वेन तिसृणां विधानां
ऽपक्षरत्वेन ६ दिनार्णाः २७६ संख्यारूपा ६१ घटिकार्याः ६० राशयः १२ ग्रहा ६ भूतानि २ मातृकाः २०
श्रीचक्रशक्रयः ६१ कालनित्या २०७३६ सर्वे मिलित्वा २१६०० श्वासरूपा इत्यर्थः । तथा—

नाडीचक्रं च मर्माणि देहान्तर्मरुतां क्रियाम् । योगाभ्यासं तदङ्गैश्च स्वेच्छोत्क्रान्तिविधानकम् ॥ ३३ ॥

परकायप्रवेश च योगसिद्धस्य लक्षणम् । ॥

अस्यार्थः—नाडीचक्रस्य ज्ञान मर्माणि शरीरे यावन्ति तावन्त ज्ञान, देहान्तर्मरुता प्राणादिदशवायूना स्थिते.
क्रियायाश्च ज्ञानं, अङ्गे मह योगाभ्यासस्तज्ज्ञानं च, तदङ्गानि यमनियमासनप्राणायामप्रत्याहारध्यान-
धारणामाधय इति । स्वेच्छोत्क्रान्तिविधानक स्वेच्छया भरणविधानम् । परकायप्रवेशने चेतस्सर्वं प्राक्-
शोक्तभ्यासक्रमं गुरुत शालतश्च सम्यग् विज्ञाय तदभ्यासद्वार्दानुभूतस्य योगसिद्धस्य लक्षणमित्यर्थः ॥
मातृकाण्ये—

नेच्छन्ति काम्यपूर्वां ये चक्रस्थाभिश्च शक्तिभिः । तेषां काम्यविधिं वच्चे पूर्णमण्डलशक्तिभिः ॥ १ ॥
 चतुर्ध्वष्टितुषाष्टिः प्रत्यावरणदेवताः । नित्यपूर्वां विधायादौ काम्यपूर्वां ततश्चेत् ॥ २ ॥
 तानां नामानि वच्यामि पूर्णमण्डलवर्गकैः । साध्यमाधककर्माणि प्रत्यावृत्तिं नियोजयेत् ॥ ३ ॥
 श्रयवा प्रतिवर्गं च प्रतिशक्तिं प्रयोजयेत् । अमृता च तयानन्दा इच्छा चैव नयेध्वरी ॥ ४ ॥
 उमोर्मिका तथा ऋद्धिदृष्टिर्धृषा तथैव च । लूकारा चैव लूकारा एकनाया तथैव च ॥ ५ ॥
 ऐश्वर्या च तयोद्धारिण्यापघातिरूपा तथा । अंसा अःकाररूपा च कमला कामिका तथा ॥ ६ ॥
 किराता कीर्तिविभवा कुमारी कर्मरूपिणी । कृपावती च कृकारा क्लृप्ता क्लृतरूपिणी तथा ॥ ७ ॥
 केशिनी कैतवा कोला कामारी कम्पुवादिनी । कःकारा च खरूपा च खातीता खिन्नपालिनी ॥ ८ ॥
 खीररूपिणी खुरूपा च मूरूपा मूर्खरूपिणी । खृरूपा खलृखरूपा च खलृरूपा खेचराप्रिया ॥ ९ ॥
 खैरूपा खोम्बरूपा च खौरूपा खण्डितेन्दुधृक् । खःखरूपा गणेशी च गायत्री गिरिनन्दना ॥ १० ॥
 गीर्वाणवन्द्या गुणपा गूरणा गृञ्जनाप्रिया । गृस्वरूपा ग्लूकारा च ग्लृरूपा गेस्वरूपिणी ॥ ११ ॥
 गौरूपा गोस्वरूपा च गौतमी गण्डकी तथा । गःस्वरूपा घना घाता धिरूपा धीस्वरूपिणी ॥ १२ ॥
 घुर्धुरा घूर्णरूपा च घृतामोदा च धृक्कला । घलृरूपा घलृस्वरूपा च घेरूपा घैस्वरूपिणी ॥ १३ ॥
 घोटरूपा घौस्वरूपा घण्टानादा च घोऽध्वरी । डरूपा डास्वरूपा च डिरूपा डीस्वरूपिणी ॥ १४ ॥
 डुरूपा डूस्वरूपा च डृरूपा डृस्वरूपिणी । डलृरूपा डलृस्वरूपा च डेरूपा डैस्वरूपिणी ॥ १५ ॥
 डोरूपा डौस्वरूपा च डंकारा डःस्वरूपिणी । चपला चारुचरिता चित्रणी चाम्पारिणी ॥ १६ ॥
 चुर्धुरा चूर्णरूपा च चूरूपा चूर्स्वरूपिणी । च्लृम्बरूपा ततः प्रोक्ता च्लृस्वरूपा ततः परम् ॥ १७ ॥
 चेतना चैस्वरूपा च चोदमित्री च चौर्यहा । चण्डा च चःस्वरूपा च छया छाया छिरूपिणी ॥ १८ ॥
 बीत्कारी छुरिकाहस्ता छूरूपा छृम्बरूपिणी । छूरूपा छलृस्वरूपा च छलृकारा छेदिनी तथा ॥ १९ ॥
 छैरूपिणी च छोरूपा बीरूपा छंस्वरूपिणी । छःस्वरूपा जया जाड्या जिता जीर्णास्वरूपिणी ॥ २० ॥
 जलरूपा जूर्तिहन्त्री च जलरूपा जृस्वरूपिणी । जलरूपा जलृस्वरूपा च जेरूपा जैत्ररूपिणी ॥ २१ ॥
 जोरूपा जीस्वरूपा च जङ्गला जःस्वरूपिणी । भरणा भास्वरूपा च भिरूपा भीस्वरूपिणी ॥ २२ ॥
 भुरूपा भूम्बरूपा च भृकारा भृस्वरूपिणी । भलृरूपा भलृस्वरूपा च भेरूपा भैस्वरूपिणी ॥ २३ ॥
 भोरूपा भौस्वरूपा च भंरूपा भःस्वरूपिणी । अकारा आर्णरूपा च त्रिरूपा जीस्वरूपिणी ॥ २४ ॥
 जलरूपा जूस्वरूपा च जृरूपा जृस्वरूपिणी । जलरूपा जलृस्वरूपा च जेरूपा जैस्वरूपिणी ॥ २५ ॥
 जोरूपा जीस्वरूपा च जंरूपा जःस्वरूपिणी । टकाररूपा टाकारा टिकारा टीस्वरूपिणी ॥ २६ ॥
 टुकारा टूस्वरूपा च टृकारा टृस्वरूपिणी । टलृकारा टलृम्बरूपा च टेकारा टैस्वरूपिणी ॥ २७ ॥
 टोकारा टौस्वरूपा च टंकारा टःस्वरूपिणी । ठकारा ठास्वरूपा च ठिकारा ठीस्वरूपिणी ॥ २८ ॥

टुकारा टुस्वरूपा च टुकारा टुस्वरूपिणी । दलुकारा दलुस्वरूपा च ठेकारा ठम्वरूपिणी ॥ २६ ॥
 ठोकारा ठौस्वरूपा च ठंकारा ठःस्वरूपिणी । डेकारा डास्वरूपा च ढिकारा ढीस्वरूपिणी ॥ ३० ॥
 डुकारा डुस्वरूपा च डुकारा डुस्वरूपिणी । इलुकारा इलुस्वरूपा च डेकारा डैस्वरूपिणी ॥ ३१ ॥
 ढोकारा ढौस्वरूपा च ढंकारा ढःस्वरूपिणी । ढकारा ढास्वरूपा च ढिकारा ढीस्वरूपिणी ॥ ३२ ॥
 डुकारा डुस्वरूपा च डुकारा डुस्वरूपिणी । दलुकारा दलुस्वरूपा च डेकारा डैस्वरूपिणी ॥ ३३ ॥
 ठोकारा ठौस्वरूपा च ठंकारा ठःस्वरूपिणी । णकारा णास्वरूपा च णिरूपा णीस्वरूपिणी ॥ ३४ ॥
 णुरूपा णुस्वरूपा च णुरूपा णुस्वरूपिणी । णलुरूपा णलुस्वरूपा च णेरूपा णैस्वरूपिणी ॥ ३५ ॥
 णोरूपा णौस्वरूपा च णंरूपा णःस्वरूपिणी । तरूणी तामसी चैव तिलनासा च तीरपा ॥ ३६ ॥
 तुलसी तूरुषूपा च तृष्णा तृकाररूपिणी । तलुकारा तलुस्वरूपा च तेजोरूपा च तैतिला ॥ ३७ ॥
 तोमरा तौलिनी तन्द्रा तत्करान्तककारिणी । थरूपा थानरूपा च थिरूपा थीस्वरूपिणी ॥ ३८ ॥
 थुरूपा थूस्वरूपा च थुरूपा थूस्वरूपिणी । थलुकरूपा थलुस्वरूपा च थेरूपा थैस्वरूपिणी ॥ ३९ ॥
 थोरूपा थौस्वरूपा च थंरूपा थःस्वरूपिणी । दया च दानशीला च दिरूपा दीनपालिनी ॥ ४० ॥
 दुर्मदा दुर्नहशी च (दृकारा दृस्वरूपिणी । दलुकारा दलुस्वरूपा च) देवी दैत्यनिद्रादिनी ॥ ४१ ॥
 दोषहशी च दौर्भाग्यनाशिनी दम्भवर्जिता । दःस्वरूपा च धर्मज्ञा धारणी धिम्वरूपिणी ॥ ४२ ॥
 धीरा धुरीणा धूमावत्यध पश्चाद् दृतिरूपा । धुरूपा धलुस्वरूपा च धलुकरूपा धेस्वरूपिणी ॥ ४३ ॥
 धैर्या च धोरणी धौर्या धरूपा धःस्वरूपिणी । नदी नारायणी नित्या नीतिज्ञा च नुतिमिषा ॥ ४४ ॥
 नूनना नृपवन्द्या च नुरूपा नलुस्वरूपिणी । नलुकाररूपिणी पश्चाद् संप्रोक्ता नेत्रमुन्दरी ॥ ४५ ॥
 नैमिषिका नोदयित्री नौकाया नंदजा तथा । नःस्वरूपा च परमा पाविनी पिलिपिच्छिका ॥ ४६ ॥
 पीता पुण्या पूर्णरूपा पृथ्वी पृकाररूपिणी । प्लुकारा प्लुस्वरूपा च पेशला पैस्वरूपिणी ॥ ४७ ॥
 पोतरूपा पौरसेव्या पण्डिता पःस्वरूपिणी । फट्कारिणी फालरूपा फिटिशब्दनिनादिनी ॥ ४८ ॥
 फीरूपा फुस्वरूपा च फूटकारा फूस्वरूपिणी । फूस्वरूपा फलरूपा च फलुकरूपा फेरवीरवा ॥ ४९ ॥
 फौरूपा फोस्वरूपा च फौरूपा फव्वरूपिणी । फःस्वरूपा च बगला बाला बिलनिवासिनी ॥ ५० ॥
 योजरूपा बुधाराध्या वृरूपा च बृहत्कुचा । वृरूपा वलुस्वरूपा च वलुकरूपा वेस्वरूपिणी ॥ ५१ ॥
 वैरूपिणी गोधरूपा गौदवन्द्या च वंधिनी । वःस्वरूपा भवाराध्या भाग्यदा भिल्लरूपिणी ॥ ५२ ॥
 मीतिहन्त्री भुजह्लाढ्यभूषणा मुरविक्रमा । मूरूपा मृग्यरूपा च भलुकारा भलुस्वरूपिणी ॥ ५३ ॥
 भेदाभेदविहीना च भैरवी भोगदायिनी । भौममेव्या भोजिका च मःस्वरूपा महोदया ॥ ५४ ॥
 मानिनी मित्रविम्बा च मीनाक्षी मुसलायुधा । मूर्खिभृग् मृदुहारिणी मृकारावरूपिणी ॥ ५५ ॥

१ 'दम्भमुषिया दामरी च' क पाठ । २ 'दिरूपा' क पाठ । ३ 'डुकरा' क पाठ । ४ 'डुकरा' क पाठ ।

५ 'मात्रिनी' क पाठ । ६ 'निवासिनी' क पाठ । ७ 'दिविशिखिता' ग पाठ ।

म्लरूपा म्लृस्वरूपा च मेनका मैथिली तथा । मोदिनी मौञ्जरहिता मंगला मःस्वरूपिणी ॥ ५६ ॥
 यमुना यादवप्रीता यिरूपा यौम्यरूपिणी । युवती यूथिकाप्रीता यूतारा यूम्यरूपिणी ॥ ५७ ॥
 ग्लरूपा ग्लृम्यरूपा च येरूपा यैम्यरूपिणी । योधना यौम्यरूपा च यरूपा यःम्यरूपिणी ॥ ५८ ॥
 रमणी रागशीला च रिरंमा रीतिदापिनी । रुधिराका च रुचा च रृरूपा रृम्यरूपिणी ॥ ५९ ॥
 र्त्तरूपा र्त्तृम्यरूपा च रेवती रंयतात्मजा । रोगप्री रौरवप्री च रंकिनी रःस्वरूपिणी ॥ ६० ॥
 लया च लाभदा लिङ्गा लीला लुता च लूनदा । लरूपा लृम्यरूपा च न्लरूपा न्लृम्यरूपिणी ॥ ६१ ॥
 लेरूपा लैम्यरूपा च लोकधात्री च लौन्वहा । लंगोष्ठी लःस्वरूपा च वरदा वारिजानना ॥ ६२ ॥
 विपुला वीतशोका च वुरुपा वृस्वरूपिणी । वृकोदरी वृस्वरूपा व्लरूपा व्लृस्वरूपिणी ॥ ६३ ॥
 वेदगर्भा वैनतेया वोरूपा वौस्वरूपिणी । वंजरा वःम्यरूपा च शशिन्यवण्डापतंभिनी^१ ॥ ६४ ॥
 शाकम्भरी शिवा शीला शुष्कमांगा च शूलिनी । शूरूपा शृस्वरूपा च श्लरूपा श्लृस्वरूपिणी ॥ ६५ ॥
 शेरूपा शैत्यरूपा च शोभना शौर्यसंपदा । शङ्करी शःस्वरूपा च षडङ्गा षास्वरूपिणी ॥ ६६ ॥
 पिङ्गा पीरूपिणी चैव पुरुपा पृस्वरूपिणी । पृरूपा पृस्वरूपा च प्लरूपा प्लृस्वरूपिणी ॥ ६७ ॥
 पेरूपा पैस्वरूपा च पोरूपा पौस्वरूपिणी । पंडा च पःस्वरूपा च सर्वदा सामगप्रिया ॥ ६८ ॥
 सिरात्मारतरा चैव सीरपाणिममर्चिता । मुभगा मुरशक्वि सृष्टिदा सृस्वरूपिणी ॥ ६९ ॥
 स्तरूपा स्तृस्वरूपा च मेरूपा सैस्वरूपिणी । सौरूपिणी च सौभाग्या संगता सःस्वरूपिणी ॥ ७० ॥
 हन्यवाहा हारिणी च हिरंया हीनवर्जिता । हुरूपा हृस्वरूपा च ह्रया हृकाररूपिणी ॥ ७१ ॥
 ह्लरूपा ह्लृस्वरूपा च हेतुदा हंहयान्वया । होरूपा हौस्वरूपा च हंरूपा हःस्वरूपिणी ॥ ७२ ॥
 ङरूपिणी च ङारूपा ङिरूपा ङीस्वरूपिणी । ङुरूपा ङृस्वरूपा च ङ्ररूपा ङ्रृस्वरूपिणी ॥ ७३ ॥
 ञ्लरूपा ञ्लृस्वरूपा च ञेरूपा ञैस्वरूपिणी । ञोरूपा ञौस्वरूपा च ञंरूपा ञःस्वरूपिणी ॥ ७४ ॥
 चमारूपा तथा चामा चित्वादिपञ्चधारिणी । चीलमध्या चुधारूपा चूर्तरूपा चूर्स्वरूपिणी ॥ ७५ ॥
 घूरूपा च्लृस्वरूपा च च्लरूपा चैत्रपालिनी । चैकाररूपा च तथा चोभिणी चौस्वरूपिणी ॥ ७६ ॥
 चैकाररूपिणी चैन चःकाररूपिणी तथा । इति ते कथितं भद्रे रहस्यातिरहस्यकम् ॥ ७७ ॥
 प्रत्याश्रितं चतुर्भिः पूजयेत् साधकोत्तमः । सर्वान् कामानवामोति पूजनात् साधकोत्तमः ॥ ७८ ॥
 प्राणाग्नीलाम्बुसात्मानो वर्णशक्रय ईरिताः । तत्तत्प्रयोगसिद्ध्यर्थं तत्तच्छक्तीः प्रपूजयेत् ॥ ७९ ॥
 एकैकस्य च भूतस्य शतं पञ्चदशोत्तरम् । शक्तयः पूजनीयास्ता नववरणभागशः ॥ ८० ॥
 शेपास्तुं विन्दुचक्रे तु तत्तन्मण्डलके शुभे । उच्चाटे वायुगर्गानां शक्तयः समुदीरिताः ॥ ८१ ॥
 विद्वेषे निधने चैन प्रशस्ताः स्युः राशक्रयः । वरये च मोहने चैव पायकाचरशक्रयः ॥ ८२ ॥
 कार्मणे केचिदिच्छन्ति स्वम्भने लार्णशक्रयः । शान्तिके षोष्टिके रोगनाशादिशुभकर्मसु ॥ ८३ ॥

ज्जलार्णवशक्तयो ज्ञेयास्तत्तन्महत्त्वसंप्रदायाः । अथ वक्ष्ये सुरेशानि पद्मशाम्भवच्छरिक्रमम् ॥ ८४ ॥
 श्रीचक्रक्रममध्यर्ण्यं श्रोत्रार्थं रश्मिपूजनम् । विदध्यात् तत्क्रमं ब्राह्मणं सृष्टा प्रागुक्तमार्गतः ॥ ८५ ॥
 प्रत्यावरणपूजायां चत्वारिंशच्च भागशः । तदन्ते विन्दुचक्रे तु यष्ट्याः सर्वरश्मयः ॥ ८६ ॥
 सप्तविंशत्सप्तशतं महत्साधु च विंशतिः । नायाहृतिक्रमेणैव नवावरणपूजनम् ॥ ८७ ॥
 प्रत्याहृति यजेन्मित्रा द्विमहसं शतत्रयम् । चत्वारि च समाल्पता देवताभाससिद्धये ॥ ८८ ॥
 श्वासक्रमेण पूजायां पूर्वोक्तगणनाविधौ । प्रत्याहृति महत्ते वै चतुःशतमुदीरितम् ॥ ८९ ॥
 द्वयमात्मण्यमित्यान्ते शक्तिमन्नाचरीयुतम् । प्रतिस्वामं यजेदेनं विन्दुचक्रे ममप्रक्रम ॥ ९० ॥
 नानया संदृशी पूजा त्रिषु लोकेषु विद्यते । गुणाद् गुह्यतरं ह्येतत् तत्राग्रे प्रकटीकृतम् ॥ ९१ ॥
 इति ॥ तन्त्रराजे—(२७ पृ० ३४ खो०)

आसन्नमृत्युचिह्नानि कथयामि यथाक्रमम् । शक्त्युक्तमृताधारस्य मध्यम्यसप्तमध्यतः ॥ १ ॥
 सुपुत्रा पृष्ठवंशाख्यवीणादण्डस्य मध्यगा । मृतादिब्रह्मरन्तान्ता नामाग्राद् द्वादशाहुते ॥ २ ॥
 तदग्रात् पायुगा प्रोक्तालम्बुपाण्या तु नाडिका । त्र्यम्बाग्रादुत्थिता नाडी कूटनाम ध्वजान्तिका ॥ ३ ॥
 तद्वामदक्षपार्श्वार्थ्यां मणिश्चोदरवारणे । जटरान्ता सर्वया च प्रोक्ते तद्वदनन्तरे ॥ ४ ॥
 हस्तिजिह्वायशश्चिन्मां तत्तद्वृत्तगणे पदोः । तथैवैताविद्गते च नासारन्तद्वयान्तरे ॥ ५ ॥
 गान्धारी च तथा भूषा नेत्रद्वयगते क्रमात् । तथा कर्णगते शङ्खपशाम्बिनौ क्रमेण वै ॥ ६ ॥
 सरस्वती तु या नाडी सा तु जिह्वाग्रगामिनी । एवं चतुर्दश प्रोक्ता नाड्यो देहे प्रधानकाः ॥ ७ ॥
 तामा सन्धिषु तत्सन्धिष्वेव नाड्यः स्थितास्तनौ । तामां प्रधाननाडीनां संप्रत्या सार्धविलक्षकम् ॥ ८ ॥
 अप्रधानाः शिरा देहे तन्मन्या वामिरेव वै । चेष्टतेऽङ्गनरः सर्वैः स्वकीयैरिच्छयाऽनिशम् ॥ ९ ॥
 नाटयः सुषिरा रक्तमन्तवृणांश्च सर्वगाः । सुपुत्रामध्यगा वज्रनाडी तन्मध्यगा परा ॥ १० ॥
 विश्रामिधाना तन्मन्ये स्थिता सा कुण्डली परा । मर्माण्यद्विपुलकाद्विपुलजह्वाल्पजातुषु ॥ ११ ॥
 ऊर्ध्वीरान्तिकागुल्फमेढनामिषु पार्श्वयोः । इदमस्तनकण्ठमकुकाटीकर्णमूर्धसु ॥ १२ ॥
 शृङ्गयोः पल्लेनामादिमन्यानां लक्षकपोलतः । अष्टाविंशदिति प्रोक्तान्येषु वायोस्तु धारणात् ॥ १३ ॥
 परकायप्रवेशश्च श्वेत्कोटकान्तिश्च मिष्यति । दशानामपि वायूनां देहस्यानां क्रियाः शृणु ॥ १४ ॥
 ऊर्ध्वधोगमनामक्रां प्राणापानौ सदा तनौ । नाग उद्वारकृत् श्रोत्रः सुक्तृत् कृकरमंजकः ॥ १५ ॥
 देवदत्तो जृम्भणकृत् रजकृश्च धनञ्जयः । कूर्प उन्मेषकृत् श्रेष्ठ उदानोऽपि तथा द्विकृत् ॥ १६ ॥
 ममानरायः कायाग्निं मंयुचयति पाचितुम् । व्याजान्त्यो रममादाय व्यापयेदखिलां तनुम् ॥ १७ ॥
 एषा दशानामर्गास्तु मार्गर्ताः स्युरनन्तकाः । तेषां प्रमोक्षद् देहस्य समीचीना स्थितिर्भवेत् ॥ १८ ॥

१ 'यजेन्मे' क पाठ । २ 'मूर्धनि' ग पाठ । ३ 'यज्ञा' ग पाठ । ४ 'द्विरता कुण्डलीनां' ॥ पाठ । ५ 'कण्ठ' ख, पाठ । ६ 'मन्त्रा' ग पाठ । ७ 'यमादाय' ग पाठ ।

वैलोभ्ये विकृताङ्गतालोकेर्नाशाय कल्प्यते । जीवात्मा भेदरूपेण मनसा परमात्मनः ॥ १६ ॥
 योगो योगस्तु विज्ञेयस्तस्याङ्गानि^१ तथाष्ट वै । यमोऽथ नियमः पथादामनं तदनन्तरम् ॥ २० ॥
 प्राणायामस्तथा प्रत्याहारस्तदनु धारणा । ध्यानं समाधिरित्युक्तान्यष्टाङ्गानि यथाक्रमम् ॥ २१ ॥
 कथयामि मृगु प्राज्ञे यैर्मत्स्यो मत्नमो भवेत् । आत्मापरोक्षप्रत्युद्गमणस्तु यमो यमः ॥ २२ ॥
 तथैकादशरूपः स्यान्नियमः परिकीर्तितः । अहिंसा सत्यमास्तिक्यमार्जव ममता धृतिः ॥ २३ ॥
 क्षमा दया त्रिधा शांत्वं संतोषो गुरुमेव नम् । तत्प्रत्युद्गाः षडाख्याताः कामक्रोधा ततस्तथा ॥ २४ ॥
 लोभमोहा मानमदौ बह्वित् मर्वनाशकाः । पद्मस्वास्तिकवीराख्यभद्राण्युक्तानि वै क्रमात् ॥ २५ ॥
 ध्यामनानि मनःस्थैर्यकरणे साधकानि वै । ऊर्वोरुपरि विन्यसेद् व्यत्यामात् पादयोस्तले ॥ २६ ॥
 बाह्यपार्श्वद्वयस्पर्शात् तत्प्रासनमीरितम् । तथा तयोरधोभागे तदन्तः पार्श्वसङ्गमात् ॥ २७ ॥
 स्वस्तिकाकारतः प्रोक्तं तद्भद्रामनमीश्वरि । तलान्तः पार्श्वगं कुर्यादेकमन्यत् तु बाह्यगम् ॥ २८ ॥
 ऊर्वोरथस्तथोर्ध्वं च द्विधा भद्रासनं स्मृतम् । व्यत्यस्ततलोपार्श्वसंस्पर्शाद्बुद्धजङ्घयोः ॥ २९ ॥
 पादयोर्जातुदेशे वै वीराख्यं योगपट्टतः । प्राणायामस्त्रिधा प्रोक्तं उत्तमाधममध्यतः ॥ ३० ॥
 लाघवो भूतलत्याग उच्यते चित्तिनिर्धृतिः । सर्गाङ्गे खेदसंश्लिष्टिरधमे मध्यमे तथा ॥ ३१ ॥
 मर्वाङ्गकम्पनं प्रोक्तमभ्यासात् कालसंयुतात् । तेषूप्युत्तमगुणा भूपुरभ्यासात् कालयोगतः ॥ ३२ ॥
 तस्मात् समभ्यसेत् प्रातः सायं च नियमेन वै । वामेन नामारन्ध्रेण पूरयेदमृतात्मना ॥ ३३ ॥
 सरन्मन्यु मरुत् पथाद् दक्षिणेनापसारयेत् । एवं सुसाधिते पथाद् द्वात्रिंशन्मात्रयाहरेत् ॥ ३४ ॥
 धारयेत् तद्यतुःपट्टा रेचयेत् तत्तुरीयतः । कम्पश्च पुलकानन्दौ वैमन्यस्यैर्यलाघवाः ॥ ३५ ॥
 तद्वत् कान्तिप्रकाशौ च योगसिद्धस्य लक्षणम् । मूलाधारे मनः कृत्वा बायुमापूर्य मूलतः ॥ ३६ ॥
 नाडीचक्रान्तरं नीत्वा सर्वोद्भानि च धारयेत् । एवं संसाधिते बायावष्टत्रिंशत्सु भर्मसु ॥ ३७ ॥
 धारयेच्चारैरेदिच्छावशेनाङ्गानि सर्वतः । तथागारगतं कृत्वा मनः पवनसंयुतम् ॥ ३८ ॥
 रसाभ्युदाहव्याप्तस्रवः सहस्रैर्व्यापयेत् तनुम् । एवं तैरचरैर्देहे बायुना तन्मयीकृते ॥ ३९ ॥
 त्रिकालज्ञो विशुद्धात्मा सुखी जीवेच्चिरं भुवि । स्वेच्छाचारी व्योमगश्च ब्रजेच्च देवैश्च सङ्गमम् ॥ ४० ॥
 स्वेच्छया देहमध्यस्थः क्रीडन् गृहगतो यथा । एवं संमिद्वयोगस्तु स्वेच्छया देहमात्मनः ॥ ४१ ॥
 प्राणानाकृष्य मध्यस्थतुषुभ्रारन्व्रतस्तथा । ब्रह्मरन्ध्राद्विनिर्गत्य भूयात् सर्वान्मनात्मवान् ॥ ४२ ॥
 अथवोत्तरसंप्रोक्तचूर्णास्वादनतो वशी । विरक्तचित्तः स्वं देहं तेनोपायेन संत्यजेत् ॥ ४३ ॥
 स्वेच्छोत्क्रान्तिरिति प्रोक्ता योगयुक्तात्मनां प्रिये । परकायप्रवेशं तु वक्ष्ये देवि महाद्भुतम् ॥ ४४ ॥
 क्लौं तु दुष्करं प्रायो मर्त्यैः सर्वैरपीश्वरि । अक्रेषतः परित्यज्य प्राणान् स्वकृतं तथा ॥ ४५ ॥

१ 'हासाय कल्पते' ग पाठ । २ 'न्यष्ट वै क्रमात्' ग पाठः । ३ 'बाह्यगम्' ख पाठ । ४ 'चारयेत्' 'चालयेत्' ख, पाठ । ५ 'धारयन् चारयेन्' ख पाठ । ६ 'अन्यथा' ख पाठ । ७ 'मिद्वै' ख पाठ । ८ 'परित्यज्य प्राणा' ग पाठ ।

परिपूर्णाक्षमंपुत्राप्रप्रतो वीक्ष्य योगतः । प्रविशेत् तत्तुं प्राणप्रतिष्ठोक्तविधानतः ॥ ४६ ॥
 (स्वां तनुं गोपयेत्स्त्रीपैस्ततस्तं च तथा ब्रजेत्) । मिदस्य लक्षणाभ्यां योगाभ्यामेव मर्दत ॥ ४७ ॥
 मृणु तानि महादेवि यैरन्यैर्जायते गुणैः । इन्द्रदानिः मुखागमिरोगं वन्द्यमृतिता ॥ ४८ ॥
 जितेन्द्रियस्तपक्रोधः कृपया जनमेवंता । आग्रजमृत्योश्चिदानि कथयामि मृणु मिये ॥ ४९ ॥
 येः साध्यासाधकां ज्ञात्वा देहत्यागमतन्त्रिणः । देवतात्मात्मजनपरां म्याता ततस्तु तां ॥ ५० ॥
 मुगतिं प्राप्य सिद्धां तु मयसो जानमाव्रतः । (अकारणं निजा पूर्वा प्रिमुष्य प्रकृतिं नरः ॥ ५१ ॥
 ममाश्रयेत् ततस्तन्मृत्युतिस्तस्य मुनिथितम्) । अरुन्धतीं ध्रुवं व्योम्नि नचते चेत्तदर्धतः ॥ ५२ ॥
 दृष्ट्वा नासान्तिकाक्रान्त्या चन्द्रकंष्पाह्वयोर्मे चेत् । विलोकयति तस्यार्थान्मृतिर्लेख्य मुनिथितम् ॥ ५३ ॥
 (गुल्फाधः स्फुरणं नाट्योः पादयोश्चैव जायते) । तस्याशु नाट्यो गदितो मानो रूपेण च परपतः ॥ ५४ ॥
 निरुद्धकर्णरन्ध्रस्य न चेत् कुण्डलिनीध्वनिः । भूमौ वा दृश्यते मूर्ध्नि गृहवेदादितोऽपि वा ॥ ५५ ॥
 मूर्ध्नि वा विहगा लीनाः परामुं त न को वदेत् । पञ्चात्कृताको गण्डपे न पर्येच्छन्नवापकम् ॥ ५६ ॥
 सद्यः परामुमात्मानं जानीयात् सर्वथा नरः । मन्तकथ्यैरुः परयेत् प्रकोष्ठे स्थूलमात्मनः ॥ ५७ ॥
 अहुन्योरन्तरा दृग्भ्यां पर्येषत् तां विनश्यतः । स्तेप्पशुक्रमलानि स्पृन्निमग्नानि जले यदा ॥ ५८ ॥
 तन्मिन् पक्षे प्रयात्येव यमं मन्त्यङ्गनीतिर्वैः । हाटकं प्रतिमां पश्यन् तुवं याति यमालयम् ॥ ५९ ॥
 आम्करं मगलैः पश्यन्नपि याति यमालयम् । जलादिषु तनुच्छायां विकृतां वीक्ष्य मासतः ॥ ६० ॥
 प्रयाति निघनं छिद्रं पश्यन् मानोश्च भएदले । स्नातानुलिप्तगात्रस्य पूर्वं शुष्पति चेदुरः ॥ ६१ ॥
 न पद्माद्यानि निघनं सर्वरपि सुरञ्चितः । गुरुमातृगणान् रिपान् चतुर्मूर्त्यां च देवताः ॥ ६२ ॥
 आस्तिकान् मततं निन्दन्कारणत एव च । स्वेष्वर्चिरेषां बलने परित्यागे स्वरोपतः ॥ ६३ ॥
 गुरुमन्त्रदिनत्यागेऽभ्याचिराज्जायते मृतिः । गुहं प्रियां च जनकं जननीं सर्वदेवताः ॥ ६४ ॥
 मदाधिचेपशापाभ्यां न्यर्तुर्वेद्याशु नश्यति । पुन्तकं निजगेहं वा विष्टरं शायनं तु वा ॥ ६५ ॥
 निष्कार्गं निराङ्गवेद्याशु नश्यति मानसः । दृग्देहचक्रालालीं वैवर्ण्यं मासतो मृतिः ॥ ६६ ॥
 ध्याने च्चद्रेवैरुष्ये मामतो निघनं मयेत् । ॥

इति ॥ वाग्महीतन्त्रे—१७२ उपाध ।

आश्विनस्य मिते पक्षे श्रीनिधोपासकैरिह । प्रणिपत्तिधियारभ्य नमस्यन्तं भद्रेश्वरि ॥ १ ॥

श्रीचक्रपूजनं देवि कर्तव्यं विविधैरुपैः । क्रमार्चनं पुरा कृत्वा देवीमाहात्म्यशृङ्गः ॥ २ ॥

यष्ट्या यन्नतो देवि काम्यमिच्छद्भिरादरात् । तच्छब्दोः मंत्रवक्ष्यामि मृणु खं शैलसंभवे ॥ ३ ॥

१ 'जनमोतिना' न पाठ । २ 'मिदस्य' न पाठ । ३ 'मृतिमेति' न पाठ । ४ 'स्य करं पश्यन्' न पाठ ।

५ 'पश्यन्नातो विनश्यति' न पाठ । ६ 'मन्त्यङ्ग नीतिर्वै' न पाठ । ७ 'हाटक' ग. पाठ । ८ 'पुर' न पाठ ।

९ 'आमर्षाभ्य उन्नते' न पाठ । १० 'रि' छ पाठ । ११ 'नवप्रदायीना' न पाठ ।

वह्नानां (?) मन्दभाग्योऽपि भवेद्वैश्रवणोपमः । नित्या चैव जगन्मूर्तिर्देवी भगवतीति च ॥ ४ ॥
 महामाया प्रसन्नात्र वरदा मुक्तिदायिनी । परमा हेतुभूता च तथैव च सनातनी ॥ ५ ॥
 संसारबन्धहेतुश्च तथा सर्वेश्वरीश्वरी । योगनिद्रा ततश्चैव हरिनेत्रकृतालया ॥ ६ ॥
 विश्वेश्वरी जगद्वात्री स्थितिःसंहारकारिणी । निद्राभगवती चैव ह्यतुला नेत्रसां निधिः ॥ ७ ॥
 स्वाहा स्वधा वषट्कारा स्वरात्म च स्वधाचरा । त्रिधामात्रात्मिका चार्धमात्रा मरस्वत्पिणी ॥ ८ ॥
 अतुचार्या ततः सन्ध्या मावित्री जननी परा । सृष्टिरूपा जगद्योनिः स्थितिरूपा ततः परम् ॥ ९ ॥
 तथा संहृतिरूपा च ततश्चैव जगन्मया । महाविद्या महामाया महामेधा महास्मृतिः ॥ १० ॥
 महामोहा च भवती महादेवी महामुरी । प्रकृतिश्चैव सत्त्वादिगुणत्रयगिमात्रिनी ॥ ११ ॥
 कालरात्रिर्महारात्रिमोहरात्रिश्च टारुणा । सुरेश्वरी तथा ह्रीश्च बुद्धिर्बोधसुलक्षणा ॥ १२ ॥
 लज्जा पुष्टिस्ततस्तुष्टिः शान्तिः चान्तिस्तथैव च । खड्गिनी शूलिनी घोरा गदिनी चक्रिणी तथा ॥ १३ ॥
 शङ्खिनी चापिनी बाणभ्रमुण्डीपरिघायुषा । सौम्या सौम्यतरा चैव सुन्दरी च परा तथा ॥ १४ ॥
 परमा परमेशी च मदसत्त्वापिलात्मिका । नारी शिवा सिंहावाहिन्यम्बिका भद्रकालिका ॥ १५ ॥
 चण्डिका च जगन्माता महिषासुरघातिनी । आत्मशक्तिः सर्वदेवमयी श्रद्धा गुणात्मिका ॥ १६ ॥
 सर्वार्थयाज्याकृताऽऽद्या ततः शब्दात्मिका तथा । वार्चातिहर्षी मेधा च दुर्गा भवसमुद्रतौः ॥ १७ ॥
 श्रमद्गा कण्टमारातिहृदयैककृतालया । गौरी सदाद्रविचा च गीर्वाणवरदायिनी ॥ १८ ॥
 देवी चैव महादेवी शिवा भद्रा ततः परम् । रौद्रा घात्री तथा ज्योत्स्ना तथा चैवैन्दुरूपिणी ॥ १९ ॥
 मुक्ता चैव तु कन्याणी श्रद्धिः सिद्धिश्च कर्मिका । नैर्ऋती भूभृतां लक्ष्मीः गर्वाणी च ततः परम् ॥ २० ॥
 दुर्गा च दुर्गपारा च सारा च सर्वकारिणी । चान्तिः कृत्स्ना च धूम्रा चैव यातिसौम्यातिरौद्रिणी ॥ २१ ॥
 जगत्प्रतिष्ठा कृष्णा च विष्णुमाया ततः परम् । चेतना बुद्धिरूपा च निद्रारूपा क्षुधा तथा ॥ २२ ॥
 छायारूपा शक्तिरूपा तृष्णारूपा ततः परम् । चान्तिरूपा जातिरूपा लज्जारूपा तथैव च ॥ २३ ॥
 शान्तिरूपा तथा श्रद्धारूपा कान्तिस्वरूपिणी । लक्ष्मीरूपा धृतिरूपा धृतिरूपा ततः परम् ॥ २४ ॥
 स्मृतिरूपा दयारूपा तुष्टिरूपा ततः परम् । पुष्टिरूपा मातृरूपा आन्तिरूपा तथैव च ॥ २५ ॥
 शुभहेतुः पार्वती च कौशिकी कालिका तथा । उग्रचण्डा च कृष्णा च हिमाचलकृतालया ॥ २६ ॥
 धूम्रलोचनहन्त्री च असिनी पाशिनी तथा । विचित्रखट्वाङ्गधरा नरमालाविभूषणा ॥ २७ ॥
 द्वीपिचर्मपरीधाना शुष्कमांसातिभैरवा । अतिविस्तारवदना जिह्वाललनभीषणा ॥ २८ ॥
 निमग्नारक्कनयना नाटापूरितदिहमुखा । भीमाक्षी भीमरूपा च चण्डमुण्डविनाशिनी ॥ २९ ॥
 चामुण्डा लोकविख्याता ब्रह्मार्थी ब्रह्मवादिनी । माहेश्वरी वृषारूढा त्रिशूलवरधारिणी ॥ ३० ॥
 महाहिमलया चैव चन्द्ररेखाविभूषणा । कौमरी शक्तिहस्ता च मयूरवरवाहना ॥ ३१ ॥

गुह्यरूपा वैष्णवी च गह्वरोपरि संस्थिता । शङ्खनक्रमदाशार्ङ्गवद्गह्वस्ता तथैव च ॥ ३२ ॥
 वाराही नारसिंही च नृसिंहसदृशी तथा । घोररामा सटाक्षेपक्षिप्तनचनसंदतिः ॥ ३३ ॥
 घञ्जहस्ता तथैवैन्द्री गजराजोपरि स्थिता । सहस्रनयना चैव शक्ररूपा तथैव च ॥ ३४ ॥
 भीषणाशक्तिरधुग्रा शिवाशतनिनादिनी । तद्यथापराजिता चैव शिवदूती तथैव च ॥ ३५ ॥
 कात्यायनी रक्तबीजनाशिनी चण्डघण्टिका । अष्टादशभुजा चोग्रा निशुम्भासुरघातिनी ॥ ३६ ॥
 शुम्भहृषी प्रपन्नार्तिहरा विश्वेश्वरी तथा । आधारभूता च तथा महीरूपा तथैव च ॥ ३७ ॥
 अर्पा स्वरूपा च तथाप्यायिनी च ततः परम् । अलङ्घ्यवीर्या चानन्तवीर्या योजस्वरूपिणी ॥ ३८ ॥
 संमोहिनी च विद्या च स्वर्गमुक्तिप्रदायिनी । अशेषजनहृत्संस्था तथा नारायणी शिवा ॥ ३९ ॥
 कलाकाष्ठादिरूपा च परिणामप्रदायिनी । सर्वमङ्गलमाङ्गल्या शिवा सर्वार्थसाधिका ॥ ४० ॥
 शरण्या इयम्बिका गौरी सृष्टिसितिलपात्मिका । शक्तिः सनातनी चैव तथा चैव गुणाभया ॥ ४१ ॥
 ततो गुणमया चैव नारायणस्वरूपिणी । शरणागतदोनातर्पत्रिणाशपरायणा ॥ ४२ ॥
 सर्वस्यातिहरा देवी विष्णुरूपा परात्परा । इस्युक्त्रविमानस्या ब्रह्माणीरूपधारिणी ॥ ४३ ॥
 कौशाम्भःक्षुरिकाशूलचन्द्रादिवरधारिणी । महावृषभसंरुद्धा तथा माहेश्वरीति च ॥ ४४ ॥
 त्रैलोक्यप्राणसहिता फिरीटवरधारिणी । पुत्रप्राणहरा चैव शिवदूतीस्वरूपिणी ॥ ४५ ॥
 हतदैत्या महासत्त्वा घोररूपा महारवा । दंष्ट्राकरालवदना शिरोमालाविभूषणा ॥ ४६ ॥
 चामुण्डा मुण्डमयना लक्ष्मीलंजा तथैव च । महाविद्या तथा श्रद्धा पुष्टिश्चैव सदा ध्रुवा ॥ ४७ ॥
 महारात्रिर्महाविद्या मेधा सरस्वती वरा । भूतिदा तामसी चैव नियवेशा तथैव च ॥ ४८ ॥
 सर्वतः पाणिपादान्ता सर्वतोऽक्षिशिरोमुखा । सर्वतः श्रवणप्राणा तथा सर्वस्वरूपिणी ॥ ४९ ॥
 सर्वेशा सर्वरूपा च सर्वशक्तिसमन्विता । समस्तारोगहृषी च समस्ताभीष्टदायिनी ॥ ५० ॥
 विश्वात्मिका च विश्वेशवन्द्या पापापहारिणी । उत्पातपाकजनितोषमर्गचपनाशिनी ॥ ५१ ॥
 विश्वातिहारिणी चैव त्रैलोक्यवरदायिनी । नन्दगोपगृहे जाता यशोदायमसंभवा ॥ ५२ ॥
 विन्ध्याद्रिवासेनी रौद्ररूपिणी रक्तदन्तिका । दाडिमीकुसुमप्रख्याऽपोनिजा शतलोचना ॥ ५३ ॥
 भीमा शाकम्भरी दुर्गा दानवेन्द्रविनाशिनी । महाकान्त्या महाकाली महामारी ततस्त्वजा ॥ ५४ ॥
 लक्ष्मीरुद्रिमदा नित्या पुत्रपौत्रप्रवर्धिनी । शैलपुत्री ततो ब्रह्मचारिणी च ततः परम् ॥ ५५ ॥
 चण्डघण्टा विशालाक्षी कृष्णाम्बा वेदमातृका । स्कन्दमाता गणेशी च विरूपाक्षी ततोऽम्बिका ॥ ५६ ॥
 महापौरी महावीर्या महाबलपराक्रमा । पटपुत्तरं च त्रिशतं शक्रयः संख्यया शिवे ॥ ५७ ॥
 प्रत्यावरणपूजाया चत्वारिंशच्च शक्रयः । सपूज्य विन्दुचक्रे तु सर्वा एव प्रपूजयेत् ॥ ५८ ॥
 गन्धैः पुष्पैस्तथा धूपैर्दानैर्वैद्यचन्दनैः । कुमारीपूजनैर्गोमियोगिनीपूजनैः शुभैः ॥ ५९ ॥
 वलिपदानैर्होमैश्च तथा प्राज्ञातर्पणैः । तोषवेन्द्रलविद्या च जपेदत्तरवृद्धितः ॥ ६० ॥

देवीमाहात्म्यपाठं तु कुर्याद्वैकोत्तरं शतम् । एवं चः पूजयेद्रज्ज्या प्रतिवर्षं निरन्तरम् ॥ ६१ ॥
भुक्त्वा भोगांस्ततश्चान्ते देवीमापुज्यमाप्नुयात् । ॥

इति ॥ श्रीनमोभारते—(२८ प०)

अथ षोडशानित्यानां लोकात्मतन्वदामि ते । यन्मयं विश्वमखिलं वर्तते मचराचरम् ॥ १ ॥
कालमातृकयोर्व्याप्तिः प्रागेवोक्ता मया तत्र । वाच्यवाचकयोगेन मातृकालोकयोगि ॥ २ ॥
व्याप्तिमद्य प्रवक्ष्यामि मन्मथ ते काललोकयोः । यदायत्तमिदं विश्वं नित्याम्नस्कालनिग्रहाः ॥ ३ ॥
कालस्य षोडशाकारो रूपो दृश्यत एव हि । दृष्टिद्ययाभ्यां चन्द्रस्य चाद्यया कलना तथा ॥ ४ ॥
लोकरूपं तत्प्रमाणं कालचक्रं च तादृशम् । तयोरन्योन्यनित्यतं व्याप्तिं तद्वत् स्थितिं तयोः ॥ ५ ॥
नित्यालोकव्यति मानं नित्याकवचविग्रहम् । ग्रहाणां मातृकारूपं शृणु प्रोक्तक्रमेण वै ॥ ६ ॥
हेमरूपो भुवो मध्ये मेरुन्तिष्ठति पर्वतः । तस्याभितो महीं पार्श्वे पञ्चाशच्छतयोजना ॥ ७ ॥
लवरोक्षुमुग्रामर्पिर्दधिचीरजलान्मभिः । सिन्धुभिः सप्तभिर्द्विपन्तत्मन्खर्यद्विगुणोत्तरैः ॥ ८ ॥
आवृता बाह्यमलिलजलश्रेर्बाह्यपार्श्वयोः । मध्यविस्तारमानं तु बहिरावृत्य तत्पुनः ॥ ९ ॥
कालचक्रं पराशक्तिमारुतेन मर्दय तु । नूनं परिभ्रमत्येव पश्चिमाधोऽपसव्यतः ॥ १० ॥
तद्य तन्मानवीथीभिर्धुतमष्टभिरद्भुतैः । तेजोमयैर्दशशरैर्धुक्कं मेपादिविग्रहैः ॥ ११ ॥
तेषु वीथिषु पूर्वाशामुक्ताः सप्त ग्रहाः स्थिताः । राशिपूत्रेण कालेन प्रोक्तोपर्यधस्तथा ॥ १२ ॥
प्रयान्ति तेषां चारेण लोकानां भवति स्थितिः । मध्यम्यमेरी ललिता सदैवास्ते महाद्युतिः ॥ १३ ॥
तस्याभितो जलान्तःस्थाः शेषास्ताः स्युश्चतुर्दश । तद्बहिः परमेव्योम्नि तन्त्या चित्रा तु संस्थिता ॥ १४ ॥
कृतादिवर्षादारभ्य प्रतिवर्षमिति स्थिताः । द्वितीयादिषु वर्षेषु क्रमात् ताः परिवृत्तिभिः ॥ १५ ॥
षोडशान्ते परे व्योम्नि ललिता मलिलाम्बुधा । चित्रा च भवतीत्यं हि भजन्ते परिवर्तनम् ॥ १६ ॥
एवं युगेषु चान्येषु वर्तन्ते प्रोक्तरूपतः । कालेष्वपि च मध्यादिपरव्योमान्तर्भासरि ॥ १७ ॥
परिवृत्तिं भजन्ते ता मध्यम्या स्वाशतश्रेत् । अन्याः सर्वास्तत्र तत्र चरन्ति स्वपमेव वै ॥ १८ ॥
तथा कालक्रमात् तास्तु भजन्ते परिवर्तनम् । कालतो देशतश्चक्रादैक्यं संजायते यदा ॥ १९ ॥
तदा भवन्ति भूपाला धार्मिकाः कालवर्षतः । प्रजाश्च सुखिनो भूपुररोगाः कालमृत्यवः ॥ २० ॥
कालचक्रस्य बाह्यम्यत्रीध्यां तिष्ठन्ति तारकाः । तद्बहिः परमेव्योम स्थितिस्तत्र तदन्तिका ॥ २१ ॥
तासामपि च नित्यानां षोडशाना च तत्क्रमात् । एवं देशं च कालं च तन्मयं समुदीरितम् ॥ २२ ॥
देशवर्षतिथीनां च संपातादैक्यमागताम् । पूजयेत् मविशेषं तां प्रजपेच्चालिनाम्ने ॥ २३ ॥
तेषु विद्योपदेशास्तु तस्यास्तत्तन्निधिर्मवेत् । महाशक्तिश्च जायेत त्रयाणामैक्यवैभवात् ॥ २४ ॥
कालप्राप्तां यजेत् स्वाब्दजन्मवामरके तु ताम् । देशप्राप्तां तु तन्मासपूर्णायां पूजयेच्छिवे ॥ २५ ॥

प्रत्यन्दमेवं कुर्वाणं न शुश्रूति रमा यशः । कदाचिदपि दीर्घापुरोगो ज्ञानवान् मुखा ॥ २६ ॥
 राजमिर्मजुजः स्त्रीभिरन्यैः श्राणिभिरप्यसौ । मान्यते मर्ममन्त्राय मिद्वः स्युस्तत्र पूजनात् ॥ २७ ॥
 बन्धुः स्रवः शान्तली च कुशक्रौञ्चौ यथाक्रमम् । शाकश्च पुष्करश्चेति सप्तद्वीपेषु भूतहाः ॥ २८ ॥
 तेषां नामभिरेव स्युस्तत्तन्नामानि तन्मृतात् । तत्तन्नामभिरन्यर्च्य तद्द्वीपं तत्र पूजयेत् ॥ २९ ॥
 तां तां नित्यां तत्र तत्र काले काले तु साधकः । एवं पूजयितुल्लोके न समोऽस्ति न चाधिकः ॥ ३० ॥
 मध्ये मृषिं तामभितः कालचक्रं ततो बहिः । महाध्योम च निःसीमं तत्रैतद्द्वयसंस्थितिः ॥ ३१ ॥
 नुत्यिराया भूयो मध्ये चक्रस्य भ्रमवोऽनिशम् । ग्रहाणामत्र मंत्रोमः प्रचारनियतात्मनाम् ॥ ३२ ॥
 कारुणं परमेशानि तवेच्छ्वेन तु केरलम् । नत्तन्वदवलम्बाय तयोः कुत्रापि विद्यते ॥ ३३ ॥
 तयोर्वहिः परे व्योम्नि कचिदग्न्यचतुष्टयम् । प्रागुक्तत्वां तत्तीरे कौलवक्त्रां तु पञ्चमीम् ॥ ३४ ॥
 सलिले कुरुकुल्लां च पोतारुढां शुचिसिताम् । तन्मध्ये नवरत्नात्मैमहाद्वीपं च तत्र वै ॥ ३५ ॥
 कल्पकोद्यानमृतुभिः पद्मिः सैविविग्रहम् । तन्मध्येऽमृत्यवरूपाभिर्द्वीपां मङ्गीतशक्तिभिः ॥ ३६ ॥
 गीतवादित्रनृत्यादिसंमत्ताभिरनारवम् । विनोद्यमानां विलसन्मन्दमन्यवीक्षणाम् ॥ ३७ ॥
 रत्नमण्डपमध्यस्थरत्नसिंहासनोपरि । शुचिसितां शक्तिरुन्दगीताकर्णनैर्नन्दिताम् ॥ ३८ ॥
 सहजास्रवसंमोर्गैः संजातानन्दविग्रहाम् । दयामदारुणापाङ्गविलोकितमुभाधकां ॥ ३९ ॥
 परितो भूषणैश्चैः कैर्लक्ष्मणकादिभिः । विराजमानान् द्विरदानश्चानपि तथाविधान् ॥ ४० ॥
 शक्तिभिर्दिशितानग्रे पश्यन्तीमभितोत्सवाम् । स्वममानाभिरभितो नित्याभिः मेवितां तथा ॥ ४१ ॥
 प्रयाति तन्पूजयिता उत्तमभाकारतां शूनः । तद्विनोदमत्समीपनिगम्यी स्यात् मुनिश्चितम् ॥ ४२ ॥
 कोटिवोजनविस्तीर्णममायामं महाद्रुतम् । नवरत्नमयं द्वीपं तन्मानाग्निमिराष्ट्रम् ॥ ४३ ॥
 तत्तृतीयांशमानस्य महत्त्वादित्येतेजसः । रत्नद्वीपस्य मध्यम्यतृतीयांशे तु मण्डपे ॥ ४४ ॥
 कोट्यादित्यष्टाविप्रान्तेष्वभितोऽसंख्यंशक्तिभिः । तथा समन्वितां ध्यायन्नरो भवति सत्तमः ॥ ४५ ॥
 एवं ध्यात्वात्तर्पयद् देवीं भक्त्या परमयोक्तया । नरो निरस्तस्वसारमूलाज्ञानो जितेन्द्रियः ॥ ४६ ॥
 निपुणश्च कलाद्वयः सुखी निःसङ्गचित्तवान् । अथापः पुण्यमणीलश्च सत्याजर्वसमन्वितः ॥ ४७ ॥
 देशिकः स्वकुलोत्तुङ्गः सर्वसंभावितोत्सवान् । जायते तस्य परितो योजनं पावनं भवेत् ॥ ४८ ॥
 तदालोकनसंलापमसंशयादिकृतां नृणाम् । पापकर्मचयाद् तेन रहिताः स्युश्च तत्तमाः ॥ ४९ ॥
 कालचक्रस्य नित्याया लोकस्य च बहिःस्थितम् । न्योमत्प्रभनाद्यन्तं यच्चिन्मयमावयोः ॥ ५० ॥
 यो वेद्येयमशेषं तु नित्यावैमवमीरितम् । स जीवन्मुक्त एवेति श्रोत्रं तल्लक्षणं च ते ॥ ५१ ॥

रति ॥ मातृकार्ये—

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि श्रीविद्यापूजनं महत् । रमादिपोडशीं विद्यां तथा परादिपोडशीं ॥ १ ॥
कामादिपोडशीं चैव तथा बागादिपोडशीं । शक्त्यादिपोडशीं प्रोक्त्वा पञ्चधा वै कुलागमे ॥ २ ॥
तत्तद्विद्योपासनायां तत्तत्पूजाविधिः स्मृतः । ॥

अथ यथोक्तपोडशीविद्यादो तत्तद्विद्योपासनेन तत्तत्पोडशीति सिद्धान्तः । तथा—

(१) रमादिपोडशीविद्यापूजने शक्तयः स्मृताः । ताः शक्तीः संप्रवक्ष्यामि शृणु देवि यथाक्रमम् ॥३॥
अनन्ता चाप्रमेया च कमला कामिनी कला । कान्ता च कामगा चैव कलिकल्मषनाशिनी ॥ ४ ॥
सिद्धलक्ष्मी राज्यलक्ष्मीः सिद्धिस्थाने यजेत्तु ताः । चोभिणीं द्वाविणीं चैवोन्मादिनीं वशिनीं तथा ॥५॥
आकर्षिणीं खेचरीं च ततश्च मदनातुराम् । मर्वशीजमयीं सर्वयोनिरूपां मनोन्मनीम् ॥ ६ ॥
एताः शक्तीर्दशैवात्र मुद्रास्थानेषु पूजयेत् । रजनीं रागशीलां च राजसीं रतिरागिणीम् ॥ ७ ॥
तामसीं सात्त्विकीं सौम्यां क्रूरां चैवाष्टमातृकाः । पूजयेन्मातृकास्थानेष्वेवमाद्यावृत्तिं यजेत् ॥ ८ ॥
पोडशारे यजेत् प्रोक्तकलाः सोमस्य पोडश । अष्टारे तु मदोन्मतां मन्मथार्तां मनस्विनीम् ॥ ९ ॥
मातङ्गीं मदनां मत्ता पश्चाच्च मदविह्वलाम् । मनोवेगां च संपूज्य ततश्चतुर्दशारके ॥ १० ॥
इन्द्राणीं चैव शर्वाणीं शाङ्करीं शशिशेखराम् । इच्छावतीं कामचारां ततश्च गगनावतीम् ॥ ११ ॥
लास्यप्रियां ललामां च चन्द्रहातां ततः परम् । चार्वङ्गीं चारुचरितां चपलां चारुभूषणाम् ॥ १२ ॥
यजेद् दशारयुग्मे तु जीवनां रतिसुन्दरीम् । हावरूपां भावरूपां वीणापुस्तकधारिणीम् ॥ १३ ॥
खड्गिनीं वाणिनीं चैवाह्लादिनीं कुसुमप्रियाम् । बालामम्बा विशालाक्षीं सुखाराध्यां सुखोन्मुकाम् ॥ १४ ॥
भक्तिप्रियां वेदगमां विचित्रां सुरसुन्दरीम् । हंसिनीं कोलवक्त्रां च ततोऽष्टारे यजेदिमाः ॥ १५ ॥
ब्राह्मीं सरस्वतीं वाणीं तथा वाग्वादिनीं तथा । भारतीं नकुलीं मायां श्रुतिस्मृतिविद्योधिनीम् ॥ १६ ॥
अन्तराले तु संपूज्याः प्राग्बदायुषदेवताः । वामां ज्येष्ठां च रौद्रीं च त्रिकोणायाम् पूजयेत् ॥ १७ ॥
एवं ते कथितं भद्रे श्रीचक्रार्चनमुत्तमम् । क्रमपूजां विधायादौ प्रोक्तपूजां समाचरेत् ॥ १८ ॥
रमादिपोडशीविद्योपासकानामयं क्रमः । य एवं कुरुते नित्यं श्रीचक्रक्रममुत्तमम् ॥ १९ ॥
मुञ्चतेह भोगानखिलान् देवीसायुज्यमाप्नुयात् । (२) अथ वक्ष्ये महेशानि पराधायाश्च पूजनम् ॥ २० ॥
माया लज्जा प्रभा ज्योत्स्ना महोच्छुष्मा महानिशा । कमनीया कला कान्ता कम्बुकण्ठी कलावती ॥ २१ ॥
वरेण्या वरदा बाला पावनी च परात्परा । भवानी भावुका भव्या भवचञ्चविमोचिनी ॥ २२ ॥
पाशिनी पाशविच्छेदा वाग्निनी शारदा शिवा । अचिन्त्यानन्दचरिता तारिणी धर्मविक्रमा ॥ २३ ॥
ईश्वरी कौतुकप्रीता दुर्गा काल्यायनी परा । उर्वशी दैत्यहन्त्री च पद्मा पद्मावती शिवा ॥ २४ ॥
स्वाहा स्वधा वषट्कारा श्रद्धा श्रीतिर्मनोरमा । मनोहरा महामाया मानिनी मानपोषणा ॥ २५ ॥
अजिता चोर्जितानन्ता उक्कारा सामगप्रिया । अभेद्या नीतिरक्षा च ज्ञानदा भक्त्यत्सला ॥ २६ ॥
निरवद्यां विशोका च वरदा कामरूपिणी । कौलिनी कौलिकप्रीता कुलीना कूर्मरूपिणी ॥ २७ ॥

आधाराधेयरूपा च कुलमार्गप्रबोधिनी । लिङ्गत्रयस्यानगता लिङ्गिनी लिङ्गरूपिणी ॥ २८ ॥
 अज्ञानहन्त्री घोरारूपा मङ्गला मङ्गलप्रदा । भाग्यमावबिनिर्मुक्ता गुणातीता गुणात्मिका ॥ २९ ॥
 धारुणी धर्मव्रजया दानशीला दयापरा । त्रिवर्णम्या च पद्मोष्णनिलया सिन्दुवामिनी ॥ ३० ॥
 योगिनी योगमया च योगाङ्गा योगरूपिणी । वेदान्तगोचरा वेद्या कालहन्त्री कुलान्तका ॥ ३१ ॥
 वज्रेश्वरी च कामेशी महाविद्या महामया । त्रिपुरा त्रिपुरेशी च सुन्दरी भगमालिनी ॥ ३२ ॥
 नवकोणालया नित्या त्रिमुखा त्रिमुखात्मिका । भाग्यत् प्रपूजयेद्देवा नवानररणाः क्रमात् ॥ ३३ ॥
 (३) कामादिषोडशीविद्याशक्तीरारूपात्मिके । कामेशी कामरूपा च कुलकान्ता कलावती ॥ ३४ ॥
 कौमोदिनी रतिज्येष्ठा श्रद्धा प्रीतिर्दृढिर्दयिः । काली कलालिका काम्या काम्यदा कामगो सती ॥ ३५ ॥
 सारा सर्वेश्वरी सौम्या साध्वी सत्या सनातनी । श्रद्धा सिद्धिस्ततः शुद्धिर्दुष्टिस्तन्त्रा सुधा जरा ॥ ३६ ॥
 जलजा जातिशीला च जागरा रागप्रजिता । जया च विजया चापराजिता कुसुमाधुषा ॥ ३७ ॥
 आद्या विद्या महाविद्या महावेगा भद्रोदता । भुजङ्गभूषणा रौद्री नरमालाविभूषणा ॥ ३८ ॥
 आर्या हिमाचलसुता विन्ध्यशैलनिवाहिनी । पीठगा पीठनिलया कामरूपकृतालया ॥ ३९ ॥
 कौमारी कर्कशा क्रुद्धा गणेशी गणवन्दिता । मद्रा मद्रावती भग्या भैरवी भैरवप्रिया ॥ ४० ॥
 भावगम्या भवध्वंमिन्यचिन्त्याचिन्त्यैवमया । नारायणी मद्रकाली वैष्णवी विष्णुपूजिता ॥ ४१ ॥
 वाराही नारसिंही च भीमा भीमाट्टहासिनी । विशाला विमला बाला परा त्रैलोक्यमातृका ॥ ४२ ॥
 भगवत्पद्मधृष्या च भगमाला भगोदरी । मदिरा मदिरानन्दा महिषी महिषान्तकी ॥ ४३ ॥
 कदम्बवनमध्यस्था किराती कीर्तिशालिनी । अभङ्गुरा विश्वमूर्तिर्विद्या विश्वैकमन्दिता ॥ ४४ ॥
 धीरा धीरेश्वरी धीरवन्दिता विमलप्रभा । कपालिनी कामचारा कामिनी कामदायिनी ॥ ४५ ॥
 इच्छा ज्ञाना क्रिया चैव पूजनीयाः प्रयत्नतः । (४) वागादिषोडशीशक्तीर्विन्दे देवि यथाक्रमम् ॥ ४६ ॥
 वाग्मवा वरदा वागी शान्तिः क्षान्तिः क्रिया दया । मरीचिराङ्गिरा प्रजा सृष्टिः श्रद्धा च सन्नतिः ॥ ४७ ॥
 मुखप्रिया मुखाराध्या वाणी भाषा सरस्वती । ब्रह्माणी ब्रह्मवन्द्या च ब्राह्मणी ब्रह्मवादिनी ॥ ४८ ॥
 श्वेतमाल्याम्बरधरा सुश्वेता श्वेतभूषणा । इन्दुमण्डलमध्यस्था चन्द्रखण्डविराजिता ॥ ४९ ॥
 चन्द्रिका चारुभूषा च कौबेरी कालकल्हदा । वाच्यवाचकरूपा च ज्ञानमया गुणोत्कटा ॥ ५० ॥
 गेयाया गेयरूपा च गीर्वाणवर्चवन्दिता । भोगिनी भोगिरूपा च भूतेशी भूतरूपिणी ॥ ५१ ॥
 भुवनानन्दिनी भूमिर्भुवनव्यापिनी द्युम्ना । प्रगल्भा प्रौढचरिता वेदशास्त्रार्थगोचरा ॥ ५२ ॥
 वेदान्तवेद्या सीमन्निन्यदुश्चिन्त्यखिलात्मिका । शुक्लहस्ता शुकाराध्या श्यामला चण्डविक्रमा ॥ ५३ ॥
 चाण्डाला चण्डिका दुर्गा मावर्णी भाग्यगोचरा । जृम्भिणी मोहिनी चण्डा रञ्जिनी वशिर्नी तथा ॥ ५४ ॥
 मन्थिनी शुद्धिरत्ना च सूर्यरूपा सुधाचिता । सामगानरता नित्या चतुरा चतुरानना ॥ ५५ ॥

जाड्यदध्रो जनाराध्या तारा नीलमरस्वती । कुरुकुल्ला च वाग्मादिन्यानन्दा नन्दगोपजा ॥ ५६ ॥
 नन्दिनी नादरूपा च नलिनी नलिनप्रिया । पात्रिनी परमाह्लादिन्यामुरी मुरपूजिता ॥ ५७ ॥
 सुमना उन्मना गानप्रिया कल्याणदायिनी । महनीयगुणा गन्धसूषणा जनराजिनी ॥ ५८ ॥
 मुनिमेव्या मोदमाना मानिनी मलपूजिता । मन्दाङ्कुसुमप्रानी बन्धूककुसुमान्या ॥ ५९ ॥
 वृन्दा वृन्दाङ्कनुता वृद्धिताश्चमुषी तथा । प्राग्गत्पूजा प्रकर्तव्या नवस्वावरणेषु च ॥ ६० ॥
 (५) शक्त्यादिषोडशोशक्तीः प्रवक्ष्यामि ममासतः । याभिरेतज्जगद् व्याप्तं वैलोक्य मचराचरम् ॥ ६१ ॥
 शक्तिः परा वसुमती विद्याया विश्वमावृत्ता । पञ्चभूतात्मिका प्राणदायिनी भूतदायिनी ॥ ६२ ॥
 विश्वेश्वरी विश्वहृषी सृष्टिमित्यन्तकारिणी । विश्वयोनिर्जगन्माता भावाभासविवर्जिता ॥ ६३ ॥
 व्याप्तिदेवी जगज्जंत्री विवेका वीर्यवर्धिनी । मेयरूपा प्रमेया च प्रमागम्या प्रहेलिका ॥ ६४ ॥
 ज्ञातृज्ञानत्रयरूपा ज्ञानविज्ञानदायिनी । प्रतीता प्रकृतिः प्रज्ञा ग्रामाण्यमतिरसंस्थिता ॥ ६५ ॥
 शून्यरूपाऽशून्यरूपा शून्याऽशून्यविवर्जिता । चित्सवरूपा चिदंशा च निर्विकल्पा निरीहिका ॥ ६६ ॥
 निराधारा निराकारा गुणातीता गुणोदया । सूर्यमण्डलमध्यस्था वह्निमण्डलवामिनी ॥ ६७ ॥
 चन्द्रमण्डलमध्यस्था क्षाण्वचरुनिवासिनी । अत्यन्तगहनातीता दिव्यमार्गविवोधिनी ॥ ६८ ॥
 सुधापानगता सौधी सुधाधारो सुधात्मिका । परमात्मस्वरूपा च कृष्ण्डलिन्यमितप्रभा ॥ ६९ ॥
 दिव्यस्थानव्रयातीता स्थानत्रयनिवासिनी । स्थानदा स्थानगम्या च स्थानास्थानविवेकिनी ॥ ७० ॥
 संभ्रमा भ्रमरूपा च विभ्रमा भ्रमवर्जिता । विश्रान्तिरूपा शृङ्गाटनिलयाऽक्षयवर्णिनी ॥ ७१ ॥
 निर्मला निर्मलज्ञेया मलत्रयविशोपिणी । अव्यक्ता व्यक्तरूपा च व्यक्ताव्यक्ताविवर्जिता ॥ ७२ ॥
 तुरीया च ताराकारा कुमारी पूजकप्रिया । गिरिजा गिरिशाराध्या गीर्वाणगणसेविता ॥ ७३ ॥
 जाग्रद्रूपा स्वमरूपा तथा सुषुप्तिरूपिणी । अवस्थात्रयनिर्मुक्ता चिदानन्दस्वरूपिणी ॥ ७४ ॥
 हंमिनी हंसरूपा च सुण्डमालाविभूषणा । आरञ्जनयना रक्तभूषणा निरुपद्रवा ॥ ७५ ॥
 भक्तप्रिया भुक्तिदात्री भुक्तिदा भुवनात्मिका । जन्मसंसारबन्धनी जननी जनकात्मिका ॥ ७६ ॥
 जराभरणविध्वंसिन्यम्बुजाक्षी शिवप्रिया । प्राणशक्तिर्भूतमाता सुकेशिन्यथ कौशिकी ॥ ७७ ॥
 कोशरूपा भूरिगणा पूर्णरूपा पुरातनी । अकलङ्कशशाङ्कामा मुद्रापुस्तकधारिणी ॥ ७८ ॥
 त्रिनेत्रा त्रिपुरा चैव त्रिस्थाना त्रिकविग्रहा । त्रिमूर्तेस्त्रिपुराम्बा च महात्रिपुरसुन्दरी ॥ ७९ ॥
 पञ्चप्रकारयजनं प्रोक्तं तेषांतिरहस्पगम् । गोप्यं गोप्यं पुनर्गोप्यं गोपनीयं प्रयत्नतः ॥ ८० ॥
 एवं पूजयेता मर्त्यो मत्तमो भवति ध्रुवम् । ॥

इति ॥ धीतन्त्रराजे— (३० पं ४३ स्तो०)

१ 'वाग्देवी च' क पाठ । २ 'निराहारा' क पाठ । ३ 'सुधाधारा' क पाठ । ४ 'विभ्रमा' क. पाठ ।

५ 'वर्धिनी' क पाठ । ६ 'कौशिकी' क पाठ ।

मायाशीर्षा नदन्ती तामुचरन्त्यनिशं स्वगे । सुपुत्रामध्यदेशे सा यदा कण्ठद्वयस्य तु ॥ २३ ॥
 पिपाय न शृणोत्यस्या ध्वनिं तस्य तदा मृतिः । एवं सा जीमशाक्रिन्तु यदा कृण्डलिनीस्थितिम् ॥ २४ ॥
 विहाय श्रुततां याति स्वेच्छादण्डाहता सती । तदा विश्वमतीतिः स्यात् प्राणिनामन्यदा पुनः ॥ २५ ॥
 निशान्धकारे भुवनस्थितिवत्स्वान्मनः स्थितिः । एवं तां वेत्ति यो देहे (देशिकादेशदृशिताम् ॥ २६ ॥
 स वेत्ति ब्रह्म परमं मां त्वामपि च साधकः । जीवन्मुक्तः स जिज्ञेयः शुद्धात्मासङ्गमाननः ॥ २७ ॥
 अस्पृष्टपुण्यपापश्च शोकहर्षातिभूमिगः । रागद्वेषविनिर्मुक्तः सत्यक्रसर्वक्रियाफलः ॥ २८ ॥
 निरुपाधिकसन्तुष्टः स्वेच्छाधीनेच्छया युतः । स्वदेहमात्रयात्रश्च ममश्च स्तुतिनिन्दयोः ॥ २९ ॥
 समारिमित्रः कल्याणगुणशीलदयान्वितः । एवं स कथितो जीवन्मुक्तो लोकेषु साधकः ॥ ३० ॥
 इतरः पूजने देव्या भजने च मर्कतुकः । कालेन मिद्विभागभूषादितरो दुःखभाजनम् ॥ ३१ ॥
 पूर्वमेको जीवन्मुक्तो, द्वितीय कालेन त्रिविभागजीवन्मुक्तसदृशो भूयादित्यर्थः । तदितर मोक्षद्वयातिरिक्तो
 दुःखभाजनं भवतीति । तथा—

जन्मभिर्बहुभिः क्लिष्टो मूर्खो विद्याधनोद्भवैः । मदंरुमदचित्तः सन्नधोऽधो याति योनिषु ॥ ३२ ॥
 नित्यासु भक्तिर्बुधने प्रचीये पापकर्मणि । जायते यद्गंलाघोके भवेत् प्रागुक्तलक्षणः ॥ ३३ ॥
 नरो, भवन्ति तां भक्तिं प्राप्य लोकेषु देवताः । दृश्यन्ते भानुचन्द्रारसुधजीवसितासिताः ॥ ३४ ॥
 अन्ये च लोकपालाद्यास्तद्भक्तिप्राप्तसंपदः । बहुना किं परं देवि नित्याभिः सदृशानघैश्च ॥ ३५ ॥
 न सन्ति देवता विद्यास्तस्मात्ता एव देवताः । भावयाम्यहमद्यापि त्रिकाले विग्रहान्वितः ॥ ३६ ॥
 तद्वर्ण्यप्राप्तचक्रस्या ग्रहाश्च तव दर्शिताः । विधिविष्णुशिवात्मत्वं तासामेव निजेन्द्रया ॥ ३७ ॥
 अन्याश्च देवता या यास्तास्तास्तन्मयविग्रहाः । ॥

प्रागुक्तमन्त्रमेवा देवतामेवाश्च सर्वे नित्यामेवा परेत्यर्थः । तत्प्रदर्शनमेतज्ज्ञानार्थमिति । तथा—

पररूपं तु वक्ष्यामि होमं ते महद्द्रुतम् । यत्सिद्धिः सिद्धरूपाणां प्रागुक्तानां भवेत् सदा ॥ ३८ ॥
 अन्येषां न भवेद्भावस्तथा सर्वाश्रयो महान् । प्रचीणाशेषपापानां भक्तिः स्याद्भक्तसेविनाम् ॥ ३९ ॥
 नित्याविद्यासु भक्तानां लक्षणं शृणु सुन्दरि । आमुष्मिकासंशयः सन्तोषो नित्यपूर्णता ॥ ४० ॥
 सुखिता त्यागिता ज्ञानं कृतज्ञत्वमलुब्धता । अकार्पण्यमदीनत्वं परचिन्तानिरुद्धयः ॥ ४१ ॥
 दयालुता मनस्वित्वमवैषम्य मनःस्थितौ । लाभहान्योः मीतिरोपाभावः कल्याणशीलता ॥ ४२ ॥
 कल्याणाभिनिवेशित्वं सदा कल्याणकीर्तनम् । अकल्याणकथालापवैमुख्यं स्वेच्छया स्थितिः ॥ ४३ ॥
 सदैर्घ्यं च भोक्तृत्वं नैष्ठिकत्वमजिह्वता । सर्वानुकूल्यं सङ्गीतप्रियत्वं वाञ्छिनामयः ॥ ४४ ॥
 राजयोषित्प्रशुभ्राज्ञवहुमानममत्सरः । सर्वोत्तरत्ववाञ्छा च लक्षणाङ्गीरितानि ते ॥ ४५ ॥
 यद्विकल्पस्वरूपं तु मनस्तन्निर्विकल्पके । निधानं परहोमं तु स्थूलसूक्ष्मं च यन्मयम् ॥ ४६ ॥
 उच्चावचविकल्पानां वस्तुनामभिदाहृतः । तन्मयतादैर्कल्युषं स्थूलहोममुदीरितम् ॥ ४७ ॥

सूक्तदोमं तथा शन्दैर्नानारूपस्तु वाचकैः । ज्ञान्यार्थानामशेषेण वेद्यवेत्तृविदारभना ॥ ४८ ॥
स्थितिः परो भवेद्दोमः सर्वभेदविलापनात् । स्वात्मरूपमहावह्निज्वालारूपिणु सर्वदा ॥ ४९ ॥
निरिन्धनेद्रूपेषु परमार्थात्मनि स्थिरे । निर्व्युत्थानविलापस्तु परदोमः समीरितः ॥ ५० ॥

इति ॥ लक्ष्मीकुलार्णवे । श्रीदेव्युवाच—

अविदारित्यासिन्धौ तु भग्नानां परमेश्वर । उद्धारक्रमतो देव पूजां वद विधानतः ॥ १ ॥
दारिद्र्यध्वंसनीं पूजां ललितायाः मविस्तराम् । शीघ्रमपस्तिद्विभूतां कृपया वद मे प्रभो ॥ २ ॥
श्रीईश्वर उवाच ।

श्रीधंसपत्नसिद्धयर्थं भार्गवेण कृता पुनः । श्रीमस्तिपुमुन्दर्याः सा पूजा कथ्यते मया ॥ ३ ॥
ययातिमन्दभाग्योऽपि कुण्डेरसदृशो भुवि । जायते नात्र संदेहस्तं पूजां शृणु वल्लभे ॥ ४ ॥
चक्रपूजां विधायादौ नैमित्तिकमथाचरेत् । तत्तदावरणस्थानेष्वियं पूजा विधीयते ॥ ५ ॥
ताः शक्तीः सप्रवक्ष्यामि राज्यसंपत्प्रदायिकाः । हारनूपुरसंपुष्पा कमलद्वयधारिणी ॥ ६ ॥
लक्ष्मीः पराशिवमयी शुद्धजाम्बूनदप्रभा । तेजोरूपा च कमलवसतिर्विश्वमोहिनी ॥ ७ ॥
सर्वभूयोज्ज्वलाङ्गी च वीजापूरधरा तथा । आद्या शक्तिश्च मकलजननी कलशधारिणी ॥ ८ ॥
विष्णुवामाङ्गसस्या च ततश्च कमलालया । श्रीमत्सौभाग्यजननी भार्गवी च सनातनी ॥ ९ ॥
सर्वकामफलदायासिनामर्षकसुखावहा । हिरण्यवर्णा हरिणी सुवर्णलसितस्रजा ॥ १० ॥
समस्तसंपत्सुखदाऽखिलसौभाग्यदायिनी । समस्तकन्याणकरी ज्ञानदा च हस्तिप्रिया ॥ ११ ॥
विज्ञानसंपत्सुखदा ह्यष्टपूर्णा हिरण्यमयी । विचित्रवाग्भूतिकरी रथमध्या मनोहरा ॥ १२ ॥
हस्तिनादप्रमोदा चानन्तसौभाग्यदायिनी । सर्वभूतान्तरस्था च स्वर्णप्राकारमध्यगा ॥ १३ ॥
समस्तभूतेश्वरी च विश्वरूपा प्रभामयी । दारिद्र्यदुःखौघतमोपहन्त्री पद्मिनी तथा ॥ १४ ॥
दीनार्तिविच्छेददद्या कृपाकलितलोचना । प्रणतस्वान्तशोकक्री शरण्यागतरक्षणा ॥ १५ ॥
शान्तिः कान्तिः पद्मसस्या कमनीयगुणाश्रया । क्षान्तिर्दान्तिश्च दुरितचयकारिण्यतः परम् ॥ १६ ॥
शशिशेखरमंस्था च धनधान्यसमृद्धिदा । शक्ती रतिर्नित्यपुष्टा रजनीकरसोदरा ॥ १७ ॥
करीषिणी च भक्तिश्च भवसागरतारिणी । मतिः सिद्धिर्भुक्तिश्चैव मधुसूदनवल्लभा ॥ १८ ॥
शुद्धिर्हिरण्यमाला च शुभलक्षणलक्षिता । अविदुर्गतिहन्त्री च वरसद्गतिदायिनी ॥ १९ ॥
दिवि देवगणाराध्या भुवनार्तिविनाशिनी । आर्द्रा पुष्करिणी पुष्टिर्धरणीधरवल्लभा ॥ २० ॥
दारिद्र्यदुःखहन्त्री च भयविध्वंसिनी तथा । श्रीविष्णुवत्स्थलगा ह्यशेषसुखिभूतिदा ॥ २१ ॥
लक्ष्मणालाक्षितोद्गी च पद्मा पद्मासनाचिता । विद्या सप्तकरी चैव देवसहस्राभिभूजिता ॥ २२ ॥
भद्रा च भाग्यरूपा च नित्या निर्मलबुद्धिदा । सत्या च सर्वभूतस्या रत्नगर्भान्तरास्थिता ॥ २३ ॥

रम्या शुद्धा च कान्ता च कान्तिमन्त्रामिताङ्गका । सर्वमौख्यप्रदा देवी मन्त्रौघाभयदायिनी ॥ २४ ॥
 श्वेतदीपकृतायामा जगन्माता जगन्मयी । रत्नगर्भस्थिता सौम्या क्षीराम्बुधिकृतालया ॥ २५ ॥
 प्रसन्नहृदया चैव परिपूर्णा हिरण्मयी । वसुन्धरा श्रीधरा च वसुदोग्री कृपाययी ॥ २६ ॥
 विष्णुप्रिया रत्नगर्भा समस्तफलदा तथा । रसातलगता चैव सुप्रता च हरिप्रिया ॥ २७ ॥
 धर्मगीर्गर्भमन्धा च समुच्चतमुरी तथा । समस्तपुरमन्था च परिपूर्णमनोरथा ॥ २८ ॥
 कर्णारमनिःस्पन्दनेत्रद्वयविलामिनी । सर्वराजगृहायामा महालक्ष्मीर्गुणान्विता ॥ २९ ॥
 वैकुण्ठनगरस्या च क्षीरसागरकन्धका । योगिहृत्पद्ममन्था च कल्पवल्ली दयावती ॥ ३० ॥
 भद्रचिन्तामणिरिव धादिमायेन्दिरा रमा । निराकारा च साकारा ब्रह्माण्डचयधारिणी ॥ ३१ ॥
 एकनाथायलक्ष्मीश्वाज्ञानहन्त्री गुणातिगा । प्रज्ञानलोचनाशेषवाग्जाड्यमलहारिणी ॥ ३२ ॥
 सुस्पृष्टवारुप्रदा चैव सर्वमपद्मिगाजिता । प्रभालाण्यसुभगा दोग्री स्वर्णप्रदा तथा ॥ ३३ ॥
 समस्तविघ्नोपहन्त्री भोगदा च विचक्षणा । देवाग्निनाथवत्या च दीनपोषणतत्परा ॥ ३४ ॥
 माङ्गल्यवीजमहिमा निधिरूपिण्यनन्तगा । आद्यादिलक्ष्मीश्च महामिदलक्ष्मीस्ततः परम् ॥ ३५ ॥
 राज्यलक्ष्मीर्दिग्वलक्ष्मीः सुधीर्मदलदेवता । भद्रिदा मुक्तिदा चैव भुक्तिदा सद्गतिप्रदा ॥ ३६ ॥
 कीर्तिदा धनदा चैव पुत्रपौत्रविधायिनी । पद्मानना च पद्मोहः पद्माक्षी पद्ममंभवा ॥ ३७ ॥
 अश्वदायी च गोदायी धनदायी महाधना । चन्द्रसूर्याग्निस्वर्गमा जातवेदास्त्रमास्थिता ॥ ३८ ॥
 दिग्गजेन्द्रममाराध्या दिव्यभूषणभूषिता । सर्वमपत्प्रदा चैव तथा सर्वार्थसाधिनी ॥ ३९ ॥
 एताश्च जग्न्यो देव्याः पूजनीयाः प्रपन्नतः । सर्वमपत्प्रदाः स्यादचिरेण न मंशयः ॥ ४० ॥
 सर्वदा पूजयेद् देवीं कृता चक्रममर्चनम् । तस्य गेहे स्थिरा लक्ष्मीः पुत्रपौत्रानुर्गमिनी ॥ ४१ ॥
 शक्रयः शतमन्त्रायाताश्चागीतिश्चतुस्तरम् । आर्द्रा संहतिपूजा च कृता सृष्टिक्रमं भजेत् ॥ ४२ ॥
 स्थितिक्रमेण पूजां वै केचिद्विद्वन्ति ताश्चिकाः । अथ वच्चे महादेवि पद्सु चक्रेषु पूजनम् ॥ ४३ ॥
 मूलाधारे यजेच्चक्रं घृतं पार्थिवरश्मिभिः । रविवारे च सौभाग्यभाजनं जायते नरः ॥ ४४ ॥
 इन्दुवारे च नाभिस्थभण्डिपूरकचक्रे । पूजयेच्चक्रमध्यस्थां जलारश्मिभिरावृताम् ॥ ४५ ॥
 भौमवारे लिङ्गदेशे स्नायिष्ठाने तथा यजेत् । तेजसा रश्मिभिर्वातां बुधे हृत्पद्मस्थिते ॥ ४६ ॥
 अनाहते वायुरारिपट्टांतं तद्वज्रं क्रमम् । विशुद्धिचक्रे चैव गुरोर्वारे समाहितः ॥ ४७ ॥
 आकाशांशुभिरावीतां यजेत् मरार्थमिदमे । आज्ञाचक्रे भृगोर्वारे माननांशुभिरावृताम् ॥ ४८ ॥
 यजेच्छ्रीचक्रमध्यस्थां यजेत् सौभाग्यमिदमे । ब्रह्मरन्त्रे सहस्रारे शनिवारे विशेषतः ॥ ४९ ॥
 पूजयेच्च जगद्गर्भां सर्वरश्मिभिरावृताम् । मनसा पूजयेद्देवमन्त्रं च समाहितः ॥ ५० ॥

१ 'कान्तिमुद्रा' ग पाठ । २ 'मुद्रा' क पाठ । ३ 'तोषण' ग पाठ । ४ 'भूतदा' ग पाठ । ५ 'साधनी' ग पाठ । ६ 'निगमिनी' क पाठ । ७ 'ब्रह्म' ग पाठ ।

न कदापि भवेद्भोगो दारिद्र्यं नोपजायते । ग्रहपीडां विनित्याशु पुत्रपौत्रैः समधते ॥ ५१ ॥
अत्र प्रोक्तव्येषु प्रोक्तव्येषु श्रीचक्रप्रममभ्यर्च्ये, ततो लक्ष्मीशक्तौ समस्यन्त्यं तत्तदश्रमीनां पूजने तत्तत्ता-
मकं कुर्यात् । तत्तत्प्रामाणि पदशास्त्रमवशिष्टममे येयानि ॥ मानुषार्णवे—

शक्तिऋतुप्रभेदोत्थशक्तयोऽत्र प्रपूजिताः । शक्तिऋतोपासनायाः फलं दास्यन्त्ययत्नतः ॥ १ ॥
तत्फलं तु प्रागेव दर्शितम् ।

बीजद्वयं च तत्कूटरूपिणीशक्तिमंपुतम् । सप्ताचरीं ममुच्चार्य पूजयेत् तत्र तत्र वै ॥ २ ॥
अत्र चतुरस्रेऽष्टादश, षोडशारे षोडश, अष्टद्वारेऽष्टा, चतुर्दशारे चतुर्दश, दशारद्वये विंशतिः, अष्टारेऽष्टौ,
अन्तरालेऽष्टौ त्रिकोणे तिस्रः, शेषं विन्दुचक्रे, एवं क्रमेण पूजयेत् । पूजाक्रमस्तु—ह्रीं श्रीं सकलह्रीं रूपि-
णीशक्तिपादुका पूजयामीति तत्तत्कूटमुच्चार्य पूजयेदित्यर्थः । प्रथमतः क्रमपूजा विधाय ततः गणं पूजयेत् ।
केचित्तु क्रमपूजायामेव “अणिमामेडिपादुका पूजयामि, श्रोत्रकूटरूपिणीशक्तिपादुकां पूजयामि” इत्येक-
दैव पूजा कार्येति वदन्ति, तत्र यथागुरुरूपदेयं कार्यमिति । तत्र लक्ष्मीशक्तिपूजायामपि पृथगवा सर्व्वे वा
कर्तव्या । एकदैव चेत् “हारनूपुत्संयुक्तारूपिणी अणिमामेडिपादुका पूजयामि” इति क्रमं गुरुन शास्त्र-
तत्त्व विज्ञायाचरेत् । तथा—

तथा वाग्भवऋतोत्थाः शक्तयः संप्रपूजिताः । वाग्भवोपासनोक्तं हि फलं दास्यन्त्ययत्नतः ॥ ३ ॥
कामराजमहाऋतमंभाः शक्तयः क्रमात् । पूजिताः संप्रयच्छन्ति यनायासेन तत्फलम् ॥ ४ ॥
इति । त्रिपुरार्णवे—

मध्यत्रिकोणे रेखासु नित्याना मण्डलत्रयम् । पञ्च पञ्च विभागेन मध्ये श्रीललितां यजेत् ॥ १ ॥
यद्दिने या यजेत् ता तु सर्वावरणसंघृताम् । पूजयेत् सर्व्वसौभाग्यहेतवे ज्ञानसिद्धये ॥ २ ॥
इति । श्रीतन्त्रराजे (३६ प०)—

अथ षोडशानित्याना विधानानि त्रयाधुना । कथितानि मया तानि श्रुतानि च महेश्वर ॥ १ ॥
तासां तर्षं तथान्येषां देवतानां यथार्थतः । स्वरूपं किं कथं विश्वं किमाकारं च दृश्यते ॥ २ ॥
प्राणिना पूषयपापानि किंरूपाणि च कैस्तथा । तेषां जन्मानि केन स्युः का मुक्तिः संछतिश्च का ॥ ३ ॥
कस्य मुक्तिः कथं बन्धः केन तस्य च मोचनम् । किं मूलं संछतेरस्याः कानि तत्त्वानि का च धीः ॥ ४ ॥
कानीन्द्रियाणि के प्राणाः को जीवः कः परस्तथा । कः कालः के ग्रहाः सर्व्वे यथावन्मे वद प्रभो ॥ ५ ॥
येन वेदैश्च शास्त्रैश्च पुराणैरागमैरपि । कथ्यते तत् स्फुटं ब्रूहि नातिसङ्कोचविस्तरम् ॥ ६ ॥
यद् स्या विंशतिविधः कृत्तः प्रश्नः शिवेऽधुना । तेषामुक्तक्रमेणैव कथयामि तवोत्तरम् ॥ ७ ॥
यैस्त्वरैः स्वस्वरूपं लभ्यते सम्पद्यञ्जया । यदितोऽप्यत्र सर्व्वत्र श्रोत्रं निद्वयचक्रतः ॥ ८ ॥
अत्राज्जसा श्रोच्यते तद् दुर्व्वचं तु निदर्शनैः । तैर्मयोक्तक्रमाज्जिता दूर्ज्यां वामनां ज्ञानैः ॥ ९ ॥
सत्यशुद्धस्फुटाग्नेपस्फुरतात्मा भवेद् भुवम् । गुह्यं रहस्यं परमं गोपयेन सर्व्वतः सदा ॥ १० ॥

यज् ज्ञानमिदमो ज्ञानं यज् ज्ञानमहमस्तथा । द्वयोरपि च यज् ज्ञानं तज् ज्ञानं विद्धि मे वपुः ॥ ११ ॥
 तासां तव तथान्येषां चैतन्वात्मा यथार्थतः । लामादेवं वासनाया विनाशादन्यथा तथा ॥ १२ ॥
 स्थितं आत्मप्रकाशः स्यान्नित्योऽप्रतिभतो महान् । नित्याहृदयसंप्रोक्तस्फुटोपायेन वा भवेत् ॥ १३ ॥
 मोदुन्मयबुद्धेरूप्यार्थं प्रपञ्चस्य च दृश्यते । द्वैरूप्यमनयोरुक्तं सत्यासत्यमयततः ॥ १४ ॥
 तेनैव प्राणिनां पुण्यपापकर्मसु वर्तनम् । यथात्मज्ञानतोऽप्येषु व्यापारः पुण्यसंज्ञकः ॥ १५ ॥
 अनर्थेष्वर्थसंकल्पः तेषां पाख्यो मनमा तथा । जन्मानि नानारूपाणि यैर्नित्यं क्लेशमाजनम् ॥ १६ ॥
 यथार्थज्ञानमर्थानां गृह्णित्वद्विपरीततः । संसृतिर्भोचनं बुद्धेर्बामना बन्ध ईरितः ॥ १७ ॥
 कर्मघ्यात् सद्गुरोस्तु कटाक्षोक्तिविमर्शतः । मोचनं सर्वजन्तूनां नेतरंश्च कदाचन ॥ १८ ॥
 संसृतेः कन्दमुदितमविवेकः परो महान् । यदायत्तमिदं जीवभुवनं परिकीर्तितम् ॥ १९ ॥
 तत्त्वानि तत्त्वान्युद्धानि सर्वैः सर्वत्र सर्वदा । ज्ञातृज्ञानत्रयमयान्यन्यथायानि सर्वदा ॥ २० ॥
 का च धारिति यत् पृष्टं तद् दुर्वचमपि स्फुटम् । (कथयामि शृणु प्राज्ञे यदायत्ता च विंशतिः ॥ २१ ॥
 मनो बुद्धिरहङ्कारश्चित्तमित्यादिनामभिः । वस्तुभेदादभेदाच्च यदुक्तं सर्वतः सदा ॥ २२ ॥
 तदेकमन्तयं स्थूलं सूक्ष्मं दूर्जमिति स्फुटम् ।) निपमं च समं विश्वं विश्वातीतमनामयम् ॥ २३ ॥
 अरूपं सर्वरूपं च सर्वत्रेशकारं हरम् । सर्ववृष्णाकरहरं सर्वेषां सर्वतः सदा ॥ २४ ॥
 सत्त्वरूपं रजोरूपं तमोरूपमवन्मयम् । ममारूपप्रसृतीर्यविग्रहं सुस्थिरं चलम् ॥ २५ ॥
 अपापं पापरूपं च जीवरूपं परात्मकम् । अतीन्द्रियं चेन्द्रियात्मा निर्देवं सर्वदैवतम् ॥ २६ ॥
 सर्वबोभानमकं सर्वशान्तिरूपं च निर्दयम् । सदयं चाविवेकात्मा विवेकपरमार्थकम् ॥ २७ ॥
 उत्तारकं पातनकृद् भङ्गरूपं जयात्मकम् । शोकात्मकं च निःशोकं सकौतुकमकौतुकम् ॥ २८ ॥
 निरुद्यमं सदोद्युक्तं सावलेपमगर्वकम् । अमर्परूपमक्षोभ्यं सर्वबोभं सुखासुखम् ॥ २९ ॥
 क्रोधलोभमदग्रेहमीत्सर्यकामविग्रहम् । अस्पृष्टपङ्गुणं पण्डं वनिता पुरुषस्तथा ॥ ३० ॥
 अपकृष्टं तथोत्कृष्टं स्वच्छाकारं थानिलम् । अगाधमतिगम्भीरमुदारं कृपणं तथा ॥ ३१ ॥
 भाग्यरूपमभाग्यात्मा निर्भयं मभय तथा । अनिच्छमिच्छारूपं च कारवं वीरविग्रहम् ॥ ३२ ॥
 निर्दोषं सर्वदोषात्मा सर्वविन्मूढविग्रहः । सङ्कोचरूपः सर्वेषां तथा सर्वप्रकाशकः ॥ ३३ ॥
 अस्तेयरूपः स्तेयात्मा वश्योऽशयश्चरो मृदुः । सरसं विरसं क्रूरं सौम्यं तैर्वहुमिस्तु किम् ॥ ३४ ॥
 तन्मयी धीः समाख्याता मन्मयी चिदुदीरिता । उभयैक्याद्विवेकात्मा जीवोऽन्यस्त्वाद्विवेकवान् ॥ ३५ ॥
 तस्यास्तु बुद्धेर्यो वेत्ति याथात्म्यं विकृतीरपि । सामर्थ्यं स्वाविभेदितं सिद्धेः प्राप्यफलानि च ॥ ३६ ॥
 योगी स ब्रह्मविज्ञानी शिवयोगी तथात्मवित् । तेनैव विहितं सर्वं प्रपञ्चात्म्यैकविग्रहम् ॥ ३७ ॥

१ 'मान' क पाठ । २-३-४ 'भान' क पाठ । ५ 'स्थिर स्वा' ख पाठ । ६ 'भव' क. पाठ । ७ 'शब्दस्य' ख पाठ । ८ 'परिवर्तते' ख पाठ । ९ 'तदेव' क पाठ । १० 'अपि' क पाठ । ११ 'स्त्वयवाचाक्षविग्रहम्' ग पाठ । १२ 'विनाशक' ग पाठ । १३ 'योगी जो ब्रह्मविज्ञानी' ख पाठ ।

स्वात्मनस्तु मनोवृत्त्या विषयग्रहणाय वै । सृष्टानि भूतशक्त्यात्मनिग्रहाणीन्द्रियाणि तु ॥ ३८ ॥
 भूतात्मबुद्धिसंघातशक्तिचैतन्यजुम्भणम् । प्राणास्तत्साचिभूतो हि जीवस्तच्चात्मकः परः ॥ ३९ ॥
 कालस्तु पूर्वं बुद्धेर्षदुर्कं गुणसमन्वान् । काल इत्येव द्वन्द्वाद् यद्वान्यं न^१ ॥ ४० ॥
 न शक्यतेऽज्ञसा वक्तुं तथा दर्शयितुं न । तथापि तव यत्किञ्चिद् व्याकरो^२ममज्ञसम् ॥ ४१ ॥
 अहोरात्रादिभेदस्तु चन्द्राकोटिमन्वयात् । तेन तन्मयतारूपकथनं नोचितं^३ ॥ ४२ ॥
 लवबुद्ध्यादयो यत्तद् भाष्यन्ते गण्डकास्तु तत् । कालस्य रूपं तत् प्रोक्तं यदना^४विग्रहम् ॥ ४३ ॥
 लवबुद्ध्यादिकं ग्रही यः कालो ज्ञायते मया । नलिन्या पत्रनिचये सूत्राविदे^५तस्य वै ॥ ४४ ॥
 एकैकदलभेदोत्थायस्या लव उदाहृतः । तत् त्रिशद्वृणितं प्रोक्तं बुद्धीत्यादिशरीरान् ॥ ४५ ॥
 काल इत्युदित तस्य स्वरूपं किं कथं भवेत् । इति पृष्टेन तद्वक्तुं शक्यते मुष्कृतं मया ॥ ४६ ॥
 स्वबुद्ध्या प्रोक्तमात्रस्य भावनाद् यत्तु लभ्यते । तत्तस्य वपुर्बुद्धिपुं नान्यास्ति गतिरस्यै वै ॥ ४७ ॥
 ग्रहास्तु चिन्मयाः काले कापि चक्रप्रमात् पुनः । भूतादीनि समस्तानि विकृतानि वितन्त्यते ॥ ४८ ॥
 नानाविधास्तैर्निकाराः प्रपञ्चो दृश्यते सदा । तैरेव तेषां नाशश्च मरुत्वेव इविर्भुजः ॥ ४९ ॥
 प्रश्ननामुचरं देव तया च कथितं विमो । तथापि मे प्रपञ्चात्मविवेकोऽभूत्स मेऽपुना ॥ ५० ॥
 जनन मरणं चेति द्वयं कस्य कथं भवेत् । अरूपस्य विमोस्तस्य जीवश्चेत् तत्कथं स्थितिः ॥ ५१ ॥
 कुतः स्थितिः कथंवा स्यात् तत्कालपरमात्मनोः । मुक्तो वा जायते किन्तु परे वा संभवन्ति किम् ॥ ५२ ॥
 कथं वा पञ्चभूतानां स्थितिर्देहेषु वान्यतः । देहेषु जीवसंप्राप्तिः कीदृशीत्यादि मे वद ॥ ५३ ॥
 येन ध्रुतेन चित्ते मे शुभ्रभूतान्यस्य नो भवेत् । तथा मे सर्वसन्देहान्निवृत्तिं पूर्णोपदेशतः ॥ ५४ ॥
 प्रागुक्तबुद्धिवैविध्याव्यवर्धकमविपाकतः । जननं मरणं चेति द्वयं देहपरिग्रहात् ॥ ५५ ॥
 अतस्तलोहपिण्डेऽग्निस्थितिवत् परविश्वयोः । अवस्था कालपरयोस्तादात्म्यादेव वर्तनेम् ॥ ५६ ॥
 मुक्तास्तु जीवा न कदाप्याविर्भूयुः कुतश्चन । न वापूर्वाः संभवन्ति बुद्धेः कृत्यमशेषतः ॥ ५७ ॥
 मुद्रिकारूपमुद्रेव मधुच्छिष्टादित्रिग्रहम् । जीवादिरूपतो बुद्धिर्विशेषयति तत्परम् ॥ ५८ ॥
 भूमेरेवास्फुटं स्थानं कुतश्चित् सुस्थिरं सदा । जलान्गोस्तत्र चान्यत्र व्यक्ताव्यक्ता स्थितिः सदा ॥ ५९ ॥
 वायोः मर्मत्र सततमवस्थानं तनेकधा । व्योम सर्वगमेव स्यात् कालताद्व्यपतः सदा ॥ ६० ॥
 देहेषु सुस्फुटं तेषामवस्थानं च पञ्चधा । जीवानामागतिर्देहे मातापित्रोस्तु वीर्यतः ॥ ६१ ॥
 तादात्म्यं सङ्गतं तत्र जुम्भते सा चिदात्मना । तत्र प्रारब्धविरमान्मरणं निद्रया समम् ॥ ६२ ॥
 सिद्धानां सर्वदा देहत्यागे भेदो न विद्यते । प्रागेव तस्य देहात्मविवेकान्मनसि स्वगे ॥ ६३ ॥
 नेतराणां तु माध्याना साधकानां च कालतः । पौर्षादिषु तु मामेषु पदसु राकोपकण्ठतः ॥ ६४ ॥
 मरणं सुगतिलस्य ज्ञापकं भवति स्फुटम् । सिद्धस्तु सर्वतो मुक्तो देहेन्द्रियमनःस्थिरः ॥ ६५ ॥

१ 'सा' ख पाठ । २ 'अत्र' ख पाठ । ३ 'तथाकार' ख पाठ । ४ 'मे' क पाठ । ५ 'वर्तते' क ग पाठ ।
 ६ 'उपक' ख पाठ । ७ 'त' ख पाठ । ८ 'व्यादि' ग पाठ ।

यतस्तेनास्य निधने सर्वदा सर्वतस्तथा । मुगतिं व्यक्तयेवं जीवन्मुक्तो यतस्तथम् ॥ ६६ ॥
 देहवचे समानेऽपि प्राणिनां सर्वतः मदा । बुद्धेर्वैविध्यरूपस्य कारणं किं वद प्रभो ॥ ६७ ॥
 भूमिष्ठते ममानेऽपि तोयानां रमभेदवत् । जायते ताश्रयवशात् स च कर्मभिरेव वै ॥ ६८ ॥
 यथाश्वत्यगतो बहिरुपायैरितरैः क्वचित् । नोपलभ्यो भवेत् शुष्कमयनव्यापृतिं विना ॥ ६९ ॥
 तथात्मज्ञानसंप्राप्तिः सद्गुरुप्राप्तितो विना । न कस्यापि भवेदेषा प्रतिज्ञा विश्वतोऽनिशम् ॥ ७० ॥
 खननाद्भूतं तोयं यथा सप्रपलभ्यते । तथा सद्गुरुममेवां संप्राप्य स्वस्वरूपरुम् ॥ ७१ ॥
 सद्गुरोः पादनेवातः संसात्मात्मस्वरूपिणः । विशेषः को भवेदन्यदुर्लभः सत्यविग्रहः ॥ ७२ ॥
 आभिरूप्यममन्देहः मन्तोषः परिपूर्णता । दयार्द्रचित्तता रागद्वेषाविषयचित्तता ॥ ७३ ॥
 मुलभत्वमगर्वित्वं मदा नियतशीलता । कृतज्ञता सत्यता च परचिन्तानिवर्तनम् ॥ ७४ ॥
 आर्जवं चाचित्तलौक्यं विषयानतिमङ्गिता । अदौर्ध्वद्वन्द्वमक्षांशं नातिगाथाशयात्मता ॥ ७५ ॥
 वृथालापेष्वमङ्गिष्ठं वृथान्यापारवर्जनम् । वृथाविनोदराहित्यं जित्वाचित्तैरसङ्गतिः ॥ ७६ ॥
 पुरुषार्थार्थकथनचिन्ताफरणकौतुकम् । अस्तेयशक्तिरास्तिक्यं परलोकानुचिन्तनम् ॥ ७७ ॥
 देवतापूजनस्तोत्रवैभवालापशीलता । पापानां वर्जनं पुण्यकरणे कौतुकं सदा ॥ ७८ ॥
 परस्त्वचननिन्दासु चिरतिर्वीतरागिता । निःस्पृहत्वमलोलत्वमनाचेपोऽजडात्मता ॥ ७९ ॥
 अगोपनं स्वभक्तानामभक्तानां च गोपनम् । गुरुविद्यागमाचारस्त्वचनं तत्प्रवर्तनम् ॥ ८० ॥
 सिद्धिचिह्नानि चैतानि भवन्त्यात्मवतां ध्रुवम् । न भवन्तीतरेषां तु प्रद्विपन्त्येव ताश्च ते ॥ ८१ ॥
 तत्कृत्यं शृणु वच्येऽहं यो लब्धस्वात्मवैभवः । निरस्तागेपसंसारमौर्ख्याज्ञानाविवेकवान् ॥ ८२ ॥
 देशकालकुलाचारान् गुरुराज्ञादिकल्पितान् । पालयन् सुसितमुखः पूज्यपूजनकौतुकी ॥ ८३ ॥
 देहास्त्यैर्यं तथाज्ञानं व्यापारान् कालतः क्षणात् । पतितान् घन्धुचित्ताज्ञादुर्लब्धान् स्वचयस्थितान् ८४ ॥
 स्वेन्द्रियाणां च सामर्थ्यं स्वकर्माणि कृतानि च । मुहुर्मुहुश्च विमृशोद्विगमेदशुभात्मनः ॥ ८५ ॥
 वृथा न कालं गमयेद् द्यूतस्त्रीस्वापवादतः । गमयेद् देवतापूजानपयोगमत्वादिना ॥ ८६ ॥
 गुरोः कृपालापकथास्तोत्रागमविलोकनैः । गमयेदनिशं कालं न वदेत् परदूषणम् ॥ ८७ ॥
 प्रत्यक्षे च परोक्षे च स्तुवीत प्रणमेद्गुरुम् । सद्गुरैस्तत्कृपाधिकवैः पुण्यैः स्थिरैश्च सत्यतः ॥ ८८ ॥
 रागलोभमदक्रौर्यपापपैद्युन्यवर्जनैः । सन्तोषार्जननियमशान्तिज्ञानादिभिस्तथा ॥ ८९ ॥
 मिताहारो मितालापो विविक्रः सर्ववर्जितः । नित्याचिन्ता स्वात्मशुद्धिः कृत्यमात्मवतां सदा ॥ ९० ॥
 पूर्वोक्तद्वादशास्रस्य मध्ये कृत्वा यथाविधि । योनिं तन्मध्यतो देवीं ललितां पृष्ठतो गुरुन् ॥ ९१ ॥
 पार्थयोरपुधान्वयौ कोणेषु परितः क्रमात् । कामेश्वर्यादिकास्त्विस्तद्वह्निर्द्वादशस्रपि ॥ ९२ ॥

१ 'वलेषु' क पाठ । २ 'त स्वय' ग पाठ । ३ 'ज्ञानं' ग पाठ । ४ 'पा' ग पाठ । ५ 'तद्' ख पाठ । ६ 'पुण्यैश्च' ख, पाठ । ७ 'त्रोच' ख पाठ । ८ 'पाचार' ख, पाठ । ९ 'कृतमवर्तिता' ख पाठ । १० 'तत्र' ख पाठ ।

द्वादशान्या यजेत् तच्चित्रित्वाविद्याभिरेव वा । तन्नामविद्याभिर्वा ताः पूजयेत् साध्यं कल्पनम् ॥ ६३ ॥
 सन्ध्यात्रयं पष्टिसंख्यं जपेत् तद्दिनविद्यया । नान्यत् कृत्य भवेत् तस्य नित्यनैमित्तिकादिकम् ॥ ६४ ॥
 तन्मध्ये नवयोनिं वा विद्यायात्र स्वशक्तिभिः । पूजयेत् ग्रामदुग्धप्रकारादेरुपयोगतः ॥ ६५ ॥
 यावज्जीवं विधिस्त्वेव गदितः मिद्वये सदा । सिद्धानामपि सर्वेषां येनामौ स्यात्सवानभूत् ॥ ६६ ॥
 [सप्तमेतत्तत्रं ते कथितं परमेश्वर । यन्परमार्थतो भावस्त्वावयोरैक्यमस्तुते ॥ ६७ ॥
 तद्दद्यात् तद्विषयं नामकाय कदाचन । नाक्षिप्याय न दम्भाय प्रच्छन्नानपशीलिने ॥ ६८ ॥
 नायाचते नास्तिकाय न लुब्धाय न मानिने । न पापाय न विचाय नादद्यात् च भेदिने ॥ ६९ ॥
 यस्तन्मतेतत् सफलं नित्याविद्यास्तु षोडश । शक्त्या संगृह्य विधिगद्गजते स मदशक्तः ॥ १०० ॥
 शिवतत्त्वमयी व्याप्तिरिति सम्पत् समीरिता । अस्या निपालनायिते तत्तत्त्वं स्यात्सत्सकृतम् ॥ १०१ ॥
 अथ अस्यार्थतत्त्व गुरुतो योद्धव्यम् । अथ यन्त्रविधिर्नातन्त्रोक्त प्रदर्शयते । तत्र श्रीमातृकार्णवे—
 अथ यन्त्रविधिं वक्ष्ये दृष्टादृष्टफलमदम् । शुभेऽङ्कि पूजयेदेवं स्वेष्टदेवं यतारम्भान् ॥ १ ॥
 प्रत्यहं मन्त्रजपघातं हविष्याशी जितेन्द्रियः । इदं यन्त्रं विलिख्य, मे भवेदिष्टमिति स्फुटम् ॥ २ ॥
 स्वप्ने मे कथय विष्टमिति तत्रार्थं यत्नतः । अधःशायी त्रिरात्रं तु स्वप्ने वदति स्फुटम् ॥ ३ ॥
 तद्यन्त्रं विलिखेन्मन्त्री तत् कार्यं भवति ध्रुवम् । सिद्धारिकोष्टके सम्पत्तिर्चार्यं च पुनःपुनः ॥ ४ ॥
 अरियन्त्रं परित्यज्य विलिखेत् मिद्वकोष्टकम् । तदा सिद्धिर्भवेन्नून नात्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥
 प्रागुक्त्यन्त्रमन्त्राणां विधिरेव प्रकीर्तितः । ॥

इति । अन्वयार्थ—प्रथमतः शुभे दिने हविष्याशी जितेन्द्रियः स्वेष्टमन्त्रमष्टोत्तरसहस्रं जपित्वा रात्रौ शुचि-
 र्भूत्वा अथ शायी स्वप्येत, स्वापसमये भो देवाऽमुककार्यमुद्दिश्यामुकदेवतायन्त्रं लेपित्वा मिति
 या नवेति स्वप्ने मे तस्य कथयेति प्रार्थयेत् । ततः स्वप्ने परिकञ्चित् यथा कथयति तथा विधेयम् ।
 अथवा सिद्धन्त्राध्यादिकोष्ठे विचार्य सिद्धसुसिद्धस्थाने यदायाति, तत् कर्तव्यं, अरिकोष्टकं न कर्तव्य-
 मित्यर्थः । तथा—

यन्त्रे यदुक्तं यद्वृत्त्यं तत् संपाद्य प्रयत्नतः । तातः शुक्लाम्बरधरो लिखेत् यन्त्रं रहस्यके ॥ ६ ॥
 बीजस्योपरि पश्यान्वा साधकाख्यां समालिखेत् । पार्श्वयोः कुरुपुण्यं च मध्ये कार्यमधस्तथा ॥ ७ ॥
 साध्यस्याख्यां द्वितीयान्तां सर्वयन्त्रेऽप्यं क्रमः । ॥

अत्रायमर्थ—यद्देवतायन्त्रं मध्ये तद्देवतायीजं लेखनीयं, तद्बीजशिरसि पठ्यन्तं साधकनाम अनुक-
 स्येति, बीजाय साध्यनाम द्वितीयान्तं अनुक्रमिति, बीजमग्रे यशमाकर्षणम् इत्यादिकर्म, बीजपार्श्वयोः
 कुरु २ एव लिखेदित्यर्थः । तथा—

तत्प्रासादपरायीजं बीजस्याधो लिखेत् पुनः । ईशान्यादिषु कोणेषु हंसः सोऽहमिति न्यसेत् ॥ ८ ॥
 पश्चत्प्राणमयं बीजं नेत्रे श्रोत्रे च विन्यसेत् । ॥
 हंस इति ईशाने आग्नेये च, सोऽहमिति वायव्ये नैर्ऋत्ये च लिखेदित्यर्थः । तथा—

१ 'दिभि' क पाठ । २ 'अत्रत्य' ख पाठ । ३ 'देव' क, गठ । ४ 'क' ग पाठ । * यन्त्रविद्यामन्त्राव क पुस्तके नास्ति ।

लिखेद् दिक्पालवीजानि पूर्यादिदशदिक्षु च । तास्वेव यन्त्रगायत्रीवर्णान् न्यस्येत् त्रिशः क्रमात् ॥ १० ॥
तद्गर्हिर्भगगायत्रीवर्णास्तु क्रमतस्तथा । यन्त्रराजाय शब्दान्ते विष्णवे पदमीरयेत् ॥ ११ ॥
वरप्रदाय चामाप्य धीमहीति पदं वदेत् । तन्नो यन्त्रं समुच्चार्य ततश्चैव प्रचोदयात् ॥ १२ ॥
श्रोक्ता तु यन्त्रगायत्री तत्तत्कल्पेषु मन्त्रगा । प्राणप्रतिष्ठामन्त्रं तु वटिः मन्त्रेण वेष्टयेत् ॥ १३ ॥
भूर्जपत्रे तथा चौमे तालपत्रेऽथवा लिखेत् । स्वर्णपत्रे तारपत्रे ताम्रपत्रे च सुन्दरि ॥ १४ ॥
यन्त्रं विलिख्य गुटिकां कृत्वा लोहत्रयेण च । लाक्ष्या तु समावेष्ट्य जप्त्वा होमं ममाचरेत् ॥ १५ ॥
संपातमित्तं संरेष्य लाक्ष्या स्वर्णरूप्यके । निक्षिप्य तत्तन्मन्त्रेण मंपूज्य त्रिधित्तं ततः ॥ १६ ॥
गले वा मूर्ध्नि वाहौ वा धारयेदिष्टमाप्नुयात् । अथ वरयकरं यन्त्रं श्रोच्यते शैलसंभवे ॥ १७ ॥
कांस्यपत्रे लिखेदष्टदलं कर्णिकया युतम् । रोचनाचन्दनेनैव जातीकाष्ठममुत्थया ॥ १८ ॥
लेखन्या कर्णिकामध्ये साध्यनाम समालिखेत् । अपरेष्वपष्टवर्गान् केमरेषु स्वरांश्चिखेत् ॥ १९ ॥
वृत्तत्रयेण संवेष्ट्य चान्तरालद्वये तथा । मातृकां विलिखेत् तद्बदनुलोमविलोमगाम् ॥ २० ॥
एवं विलिख्य यन्त्रं तु पूजयेदुपचारकैः । सप्ताहाद्व्यशमायान्ति नरनारीनराधिपाः ॥ २१ ॥
भूर्जपत्रे समालिख्य लोहत्रयमुपेष्टितम् । धारयेद् बाहुमूले वै पूर्वोक्तफलभाग् भवेत् ॥ २२ ॥
अथ वक्ष्येऽन्ययन्त्रं तु भूपुरं विलिखेद्वृषः । रेखाद्वयेन मध्ये तु साध्यनाम समालिखेत् ॥ २३ ॥
हृल्लेखापुटितं चाथ तदुपर्यध आलिखेत् । मायावीजचतुष्कं तु भूर्जे गन्धाष्टकेन च ॥ २४ ॥
अनामारङ्गयुक्तेन पूजयेद् वरयकृद् भवेत् । कुमारीपूजनं कृत्वा रक्तपुष्पाभ्रमंयुतम् ॥ २५ ॥
वलिं दद्याज्जगमांसं ततः सिद्धिर्भवेद् ध्रुवम् । यन्त्रधारणमात्रेण क्रोधस्तम्भं भवेत् क्षणौत् ॥ २६ ॥
अन्यद् यन्त्रं प्रवक्ष्यामि दक्षिणोत्तरं तथा । रेखाद्वयं समालिख्य तदुपर्यध आलिखेत् ॥ २७ ॥
तथैव रेखायुग्मं तु मध्ये साध्यं समालिखेत् । तारलक्ष्मीपुटं वामे दक्षिणे कोष्ठके तथा ॥ २८ ॥
क्षकारं सर्गसंप्रवृत्तं विलिख्योपर्यधस्तथा । कोष्ठत्रयं समालिख्य मध्यकोष्ठे क्षकारकम् ॥ २९ ॥
सविशर्गं लिखेदेवं पार्श्वयोस्तु रमां लिखेत् । भूर्जे रोचनयालिख्य शरावद्वयसंपुटे ॥ ३० ॥
दग्ध्वा तद्भस्म चादाय पिबेद् दुग्धेन चैव हि । स्वामी वरयो भवेदस्य यावज्जीवं न संशयः ॥ ३१ ॥
अथान्यदपि वक्ष्यामि यन्त्रं परमदुर्लभम् । पट्कोणं विलिखेन्मध्ये वटिर्धूम्रमालिखेत् ॥ ३२ ॥
मध्ये साध्यं च तत्कर्म मायागर्भं लिखेत् ततः । मायावीजं समालिख्य भूमिभ्ये चाटिद्विज्जु च ॥ ३३ ॥
पट्कोणस्यान्तरालेषु कोणाग्रेष्वथ संलिखेत् । भूर्जपत्रे लिखेदेवं रोचनाकुङ्कुमेन च ॥ ३४ ॥
शरावसंपुटे क्षिप्त्वा पूजयित्वापचारकैः । तदग्रे तु जपेन्मायां सहस्रं यतमानसः ॥ ३५ ॥
तद्यन्त्रं धारयेन्मूर्ध्नि दिव्यस्तम्भनमुत्तमम् । अथान्यदपि वक्ष्यामि यन्त्रं सुमहदद्भुतम् ॥ ३६ ॥
लिखेदष्टदलं पत्रं भूर्जपत्रे मनोहरे । चतुरस्रेण संरेष्य माया भृगुर्विसर्गवान् ॥ ३७ ॥

एतद्बीजद्वयेनैव श्रुतिं साध्यमालिखेत् । कर्णिकाया ततश्चाष्टदले च मिलिसेत् पुनः ॥ ३८ ॥
 मायामंशुद्वितां बालावर्तीं च तच्छराययोः । निचिप्य सगोपचारः पूजयेत् प्रजपेत् तथा ॥ ३९ ॥
 राजानं मोहयेत् सप्तरात्रादवीम् च साधकः । मृत्युञ्जयार्घ्यं यत्र तु वच्चे रवाकरं परम् ॥ ४० ॥
 भूर्जपत्रद्वये चैव लिखेद्यत्र पृथग्पृथक् । प्रथमं मिलिसेन्मध्ये कर्णिकायां समाहितः ॥ ४१ ॥
 उपर्युपरिभागेन भूपुराणां च सप्तकम् । वृत्तं तदुपरि न्यस्य तल्लयं रविपत्रकम् ॥ ४२ ॥
 बहिर्भूपुरमालिख्य मध्ये साध्याख्यकर्म च । मिलिख्य द्वादशदले पण्डितस्वरविनिर्जितान् ॥ ४३ ॥
 द्वादशस्वरसंयुक्तान् लकारान् क्रमशो लिखेत् । तद्वह्निस्तुरसस्य कोणेषु त्रिशिखं न्यसेत् ॥ ४४ ॥
 एतद्यत्रद्वयं योज्यं कश्चित् संस्थाप्य यत्नतः । उपरिष्ठाच्छिला स्थाप्य तदुपर्युपविश्य च ॥ ४५ ॥
 उदङ्मुखो जपेद्विद्या मातृकां लोकमातरम् । एवमभ्यस्यतः पुंसो रोगमृत्युमयं हुतः ॥ ४६ ॥
 अथ वच्चे महायज्ञ विवादे विजयप्रदम् । रोचनाकुङ्कुमाभ्यां तु भूर्जपत्रे मालिखेत् ॥ ४७ ॥
 चतुर्दलं कर्णिकाया साध्याख्यायुक्तकर्म च । दलेषु माया संलिख्य तद्यत्रं पयसि न्यसेत् ॥ ४८ ॥
 विवादे जयमाप्नोति सर्वथा नात्र सशयः । धनिकस्य वशीकृत्यं यन्मन्त्रद्वयद्वन्द्वम् ॥ ४९ ॥
 रोचनाकुङ्कुमाभ्यां तु भूर्जपत्रे मालिखेत् । पट्कोणं तु समालिख्य साध्याख्या मध्यदेशके ॥ ५० ॥
 कोणान्तराले काम्मांश्च कोणाग्रेषु च संलिखेत् । बहिर्वृत्तद्वयं कृत्वा मायया वेष्टयेद्बहिः ॥ ५१ ॥
 पूजयेत् सप्तदिवसैर्देवीमाहात्म्यमुत्तमम् । पठेत् तदग्रतो नित्यं कुमारीपूजनं चरेत् ॥ ५२ ॥
 होमं कृत्वा तु तद्यत्रं धारयेद्बाहुमूलके । यद्यदि याचते द्रव्यं तद् ददाति धनी पुनः ॥ ५३ ॥
 न याचते पुनर्द्रव्यं यन्नराजमभावतः । राजान्तिके स्थितो दुष्टः पैशुन्यं कुरुते यदा ॥ ५४ ॥
 तदा तन्मोहनार्थं तु यत्र कुर्वीत युद्धिमान् । भूर्जे लिखेत्सुदलं रक्तेन भुजगस्य च ॥ ५५ ॥
 कर्णिकाया साध्यनाम मायां चसुदलेष्वपि । अर्धांशपुग्भृशं कोणचतुष्के संलिखिष्य च ॥ ५६ ॥
 बहिर्वृत्तद्वयं कृत्वा पूजयित्वा जले क्षिपेत् । एकविंशदिनं यावद् दुष्टवश्यं भवेद् ध्रुवम् ॥ ५७ ॥
 अपामिषास्ये जपदं यत्र मानप्रदं शिबे । भूर्जपत्रे रोचनया चतुरस्रं तु मध्यके ॥ ५८ ॥
 तल्लयमष्टपत्राणि तद्वह्निर्भूपुरं लिखेत् । मध्ये लिखेद्गमा हर्षो दिग्दलेषु क्रमालिखेत् ॥ ५९ ॥
 रोहरोधस्तम्भयेति कोणेषु मिलिखेत् मुर्ध्नाः । सविसर्गं च संवर्तं मध्ये पायाख्यया युतम् ॥ ६० ॥
 शरावद्वयमध्यस्थं पूजयेदुपचारकैः । इन्द्रादिलोकपालेभ्यो बलिं दद्यात् समाहितः ॥ ६१ ॥
 विवादे व्यवहारे च राजद्वारे भयापहम् । मानदं तत् समाख्यातं यन्ममेतत् सुदुर्लभम् ॥ ६२ ॥
 अन्नद्यन्नं भवत्पात्रि यावज्जीववशप्रदम् । अलक्षितकैरनामाष्टशोचनेभ्यः सह ॥ ६३ ॥
 भूर्जे च जातिलेखन्या चतुरस्रं तु संलिखेत् । आद्यपङ्क्तौ सप्त लिखेद् बीजानि भुवनेशितुः ॥ ६४ ॥

भाषायां जानीत्यर्थः ।

साध्यनामपुटत्वेन सृष्टिमायामनोभवः । द्वितीयपञ्चमय च पुटिता रत्नरीजतः ॥ ६३ ॥
माया तत्पुटितानद्भन्तृनीयायां ततः परम् । मायात्रीजचतुष्कं च चतुर्ध्यां विलिखेत् सुधीः ॥ ६४ ॥
चतुरस्राद्वाहिर्दिक्षु त्यक्त्वा याम्यं गणेशितुः । चिप्रप्रसादनस्यापि दशवीजानि संलिखेत् ॥ ६५ ॥
गे चिप्रप्रसादनाय नमः इति ।

एवं यन्त्रं समालिख्य कृष्णमृन्निर्मितस्य च । गणेशस्योदरे चेप्यं पूजयेदुपचारकैः ॥ ६६ ॥
तदग्रे पूजयेन्मन्त्रं सहस्रं यत्तमानमः । देवदेव गणाध्यक्ष सुरासुरनमस्कृत ॥ ६७ ॥
देवदर्त्तं ममायत्तं यावज्जीवं कुरु प्रभो । एवं मन्त्रं प्रजप्याथ हस्तमात्रेऽवटे तथा ॥ ६८ ॥
संस्थाप्य च गणाध्यक्षं गतं संपूरयेन्मृदा । यावज्जीवं वशीभूयात् स नरो नात्र संशयः ॥ ६९ ॥
अथान्यदपि वक्ष्यामि यन्त्रं सुमहदद्भुतम् । कर्पूररोचनाभ्यां च श्रीखण्डागुरुमधुतम् ॥ ७० ॥
चतुर्दलान्त्रं विलिखेद् भूर्जपत्रे मनोहरे । कर्णिकायां लिखेत् साध्यं ईकारं च ततः परम् ॥ ७१ ॥
ऊनमश्च तथा लेख्यं पूर्वपश्चिमपत्रयोः । अजिते इत्यपि लिखेद् दक्षिणोत्तरपत्रयोः ॥ ७२ ॥
त्रिदिनं पूजयेद्यन्त्रं चतुर्थेऽङ्गि समाहितः । ब्राह्मणं भोजयित्वैवं यन्त्रं बाहौ च धारयेत् ॥ ७३ ॥
दर्शनादेव साध्योऽस्य वश्यो भवति निश्चितम् । भृत्यवश्यकं यन्त्रं भूर्जे रोचनया लिखेत् ॥ ७४ ॥
चतुर्दलं कर्णिकायां साध्यं मायोदरे लिखेत् । हृल्लेखां तु दलेष्वेवं पूजयेद्विधिपूर्वकम् ॥ ७५ ॥
दक्षिमण्ये चिपेद्यन्त्रं भृत्यवश्यकं भवेत् । दुष्टं प्रश्रुं वशीकर्तुं चतुरस्त विरच्य च ॥ ७६ ॥
साध्यनाम लिखेन्मायागर्भे मध्ये च यत्नतः । लिखेद्रोचनया भूर्जे दुष्टप्रश्रुवशंकरम् ॥ ७७ ॥
राजिकासाध्यपांशुत्यप्रतिमाया हृदि चिपेत् । उपचारैः सुसंपूज्य जुह्वापार्श्वे निखातयेत् ॥ ७८ ॥
दिक्पालेभ्यो बलिं दद्यान्महाकालाय वै पुनः । अजारत्नेन संमिश्रं दुष्टभृषं वशं नयेत् ॥ ७९ ॥
भर्तृवश्यकं यन्त्रं स्त्रीणां दौर्भाग्यनाशनम् । रोचनाकुङ्कुमाभ्यां च भूर्जपत्रे मनोरमे ॥ ८० ॥
चतुरस्तं लिखेन्मध्ये तल्लग्राष्टदलानि च । कोणेषु विलिखेन्मायात्रीजानां च त्रयं त्रयम् ॥ ८१ ॥
मध्ये नामार्ण्यपुटितं मायात्रीजत्रयं लिखेत् । पत्रेषु विलिखेन्मायात्रीजानां च त्रयं त्रयम् ॥ ८२ ॥
यजेच्छुक्लत्रयोदश्यामुपचारैरुदङ्मुखः । निशि सप्ताहमेवं तु कृतान्ते भोजयेन्मृदा ॥ ८३ ॥
सुवासिनीः सप्तसंख्या ललिताप्रीतये पुनः । यन्त्रं धातुगतं धार्यं नारीणां भाग्यदायकम् ॥ ८४ ॥
अथान्यदपि वक्ष्यामि भर्तृवश्यकं परम् । रोचनाकुङ्कुमाभ्यां तु भूर्जपत्रे सुशोभने ॥ ८५ ॥
लिखेदष्टदलं पञ्चं साकारपुटितं तथा । साध्यनाम च तन्मध्ये हृल्लेखां पत्रमध्यतः ॥ ८६ ॥
निशि संपूज्य यन्त्रं तु त्रिदिनं भोजयेत्ततः । सुवासिनीत्रयं पश्चाद्धारयेद् गलदेशके ॥ ८७ ॥
भर्तृवश्यकं स्त्रीणां चिप्रमेव न संशयः । लिखेदष्टदलं पञ्चं कर्णिकायां समालिखेत् ॥ ८८ ॥
हस्तौ क्रीं भुवनेशी च बीजत्रयमतन्द्रितः । दलेष्वपि लिखितैव बीजानां च त्रयं त्रयम् ॥ ८९ ॥

भूर्जे रोचनपालित्य पूजयेद्य दिनत्रयम् । हेममध्यगतं कृत्वा धारयेद्वाहमूलके ॥ ६० ॥
 स्त्रीणां सौभाग्यदं प्रोक्तं भवेद् दाभाग्यनाशनम् । निजरक्तुशीताभ्यां लिपेद्भूर्जे चतुर्दले ॥ ६१ ॥
 क्रोधबीजं साध्यनामपुतं मध्ये दलेष्वपि । पूजयित्वा चिपेद्यधमाज्ये चारुष्टिकारकम् ॥ ६२ ॥
 अथाकृष्टिकं यत्र त्रिपुराया वदाम्यहम् । भूर्जेपत्रे रोचनया पदकोणं मिलित्वा बुधः ॥ ६३ ॥
 वारुकापुटितं साध्यनाम मध्ये समालिखेत् । बालातृतीयांजं च कोणमव्येषु मंलिखेत् ॥ ६४ ॥
 पूजयेदुपचारैश्च घृतमध्ये निवेशयेत् । साध्यस्याकर्षणं भूयात् सप्ताहात्रात्र नश्यः ॥ ६५ ॥
 शिलायां मिलितेयत्र हरिद्राया रसः पुनः । कर्णिकाया साध्यनाम भूर्जाजोदरं लिखेत् ॥ ६६ ॥
 दलेष्वष्टम् भूबीजं पूजयेदुपचारकैः । पीतैरुपर्यधरथापि शिलाभ्यां सपुटीकृतम् ॥ ६७ ॥
 भूमौ रक्षित्वा संस्थाप्य शिलाभिः पूरयेन्मृदा । शुक्लस्तम्भो वादिनां च भवेत् चित्रं न संशयः ॥ ६८ ॥

अथ भूर्बीजं ग्लोमिति विरहबीजम् ।

गोरोचनाचन्दनाभ्यां भूर्जपत्रे समालिखेत् । घृतं कृत्वा च तन्मध्ये साध्यनाम समर्चयेत् ॥ ६९ ॥
 तद्वह्निर्विलिखेद् दिक्षु वकाराणां चतुष्टयम् । तद्वह्निर्भूपुरं लेख्यं लोहितयमुवेष्टितम् ॥ ७० ॥
 पूजितं धारयेद्वाही भयादग्नेर्निवर्तते । यस्मिन् गृहे भ्यापयेत् तदग्निनाश्रम्यते नच ॥ ७१ ॥
 अथ विद्वेषणं यत्र वचयामि मृणु शैलजे । नद्यत्रयोनिघतर्जलस्यैव काकपक्षया ॥ ७२ ॥
 रमशानलर्षेरे लेख्यं घृतं तन्मध्येनो न्यसेत् । मायया पुटितं चैवमकारं बिन्दुसंयुतम् ॥ ७३ ॥
 तद्भूर्जे मिलितेत् साध्यनाम कर्मसमन्वितम् । चतुर्दलेष्वपि तथा लेख्यं निशि च पूजयेत् ॥ ७४ ॥
 ज्ञागरक्तेन संमिश्रोदरं विनिवेश्य च । सुवामिनीं प्रपूज्याथ रमशाने वा शिवालये ॥ ७५ ॥
 निरुतावयेत् तदा शत्रोर्विद्वेषं आपते मिथः । नृरुपाले लिखेद्यत्र भेपरक्तनिमिश्रितैः ॥ ७६ ॥
 विपैरष्टभिरालेख्य लेख्यना काकपिच्छया । अक्षसपुटितं साध्यं कर्णिकायां दलेष्वपि ॥ ७७ ॥
 दिग्गतेषु च हुकार कोणपत्रेषु फडयुतम् । तद्वह्निर्घृतमालेख्यं वर्मणावेष्टयेद्य तत् ॥ ७८ ॥
 रमशानभस्मान्ज्वाद्य वह्निना ज्वालयेदहम् । एकविंशद्दिनं यावन्मुख्युत्प्रेष्यो भवेत् ॥ ७९ ॥
 काककौशिकरक्तेन भीमाहे भूर्जपत्रकं । चतुर्दलं लिखेत् पथ कर्णिकागतसाध्यकम् ॥ ८० ॥
 मारुतं सर्गिसयुक्तं दलेषु विलिखेद् बुधः । रक्तस्रग्गन्धभूपाद्यैर्निशि संपूज्य यन्नतः ॥ ८१ ॥
 रक्तोपचारैराराध्य कुमारीं मोजयेत् तदा । एवं विंशद्दिनं कृत्वा चरमेऽह्नि तु यन्नकम् ॥ ८२ ॥
 उच्छिष्टमकं संक्षेप्य चूर्णाकृत्य प्रयन्नतः । तदोदनं वायसेभ्यो दद्याद् गिरिखेन च ॥ ८३ ॥
 उच्चार्यो जायते शत्रोः चिप्रमेव संशयः । चन्द्रचन्दनकस्तूरीरोचनाङ्गुलिः शुभे ॥ ८४ ॥
 दिने भूर्जे लिखेद्यत्र जातीकाष्ठसमुत्थया । लेख्योदहसुरो भूत्वा भास्वत्यम्बदविणोत्तरम् ॥ ८५ ॥
 रसाष्टकेन चैकोनपञ्चाशत्कोष्ठकानि च । बहिः प्राक्कोष्ठमारभ्य प्रादक्षिण्यक्रमेण तु ॥ ८६ ॥

अकारादिजकारान्तान् तदन्तःकोष्ठकादितः । भ्रकारादिभ्रकारान्तान् तदन्तःकोष्ठकादितः ॥ ११७ ॥
 मकारादिसकारान्तान् हकारं मध्यकोष्ठके । प्रतिरेखं विशूलानि प्रतिशूलमुपर्यधः ॥ ११८ ॥
 अभ्यन्तरेविभागेन हल्लेखामसकं लिखेत् । एवं विलिख्य यन्त्रं तु देवीमाहान्ममुत्तमम् ॥ ११९ ॥
 पठन् यजेच्च त्रिदिनं ब्राह्मणान् भोजयेत् ततः । लोहत्रयगतं कृत्वा बाहुमूले तु धारयेत् ॥ १२० ॥
 उपमर्गादिका दोषा न भवन्ति कदाचन । पूर्वोक्तैर्विलिखेद् द्रव्यैर्यन्त्रं भूजे मनोरमे ॥ १२१ ॥
 कर्णिकायां लिखेत् साध्यं दलेषु मर्गान् भृगुः । पूर्ववत् पूजयेद्यन्त्रं कण्ठे वदं भुजे शिशोः ॥ १२२ ॥
 ग्रहभूतपिशाचादिभयेभ्यो मुच्यते क्षणात् । श्मशानरूपेरे लेख्यं धत्तूरस्य रमेन च ॥ १२३ ॥
 कृष्णाष्टम्यां चतुर्दश्यामष्टकोणं मनोहरम् । मध्ये माध्यं समालिख्य कोणग्रैष्वन्तरालके ॥ १२४ ॥
 रेफान् षोडश चालिख्य चतुरस्रं लिखेद्बहिः । दिक्षु कोणेषु विलिखेत्त्रैफांस्तत् पूजयेन्निशि ॥ १२५ ॥
 निखातं पित्रभवने ज्वरः सद्यो निमुञ्चति । सुगन्धैर्विलिखेद् भूजे पथं वसुदत्तं ततः ॥ १२६ ॥
 कर्णिकायां साध्यनाम दलेष्वजपया युतम् । पूजितं विष्टुत बाहौ सर्पभीतिः कदापि न ॥ १२७ ॥
 अष्टगन्धैर्विलिखेद् भूजे षोडशब्दकाम्बुजम् । खरान् दलेषु संलिख्य द्वात्रिंशद्दलमम्बुजम् ॥ १२८ ॥
 बहिर्विलिख्य पत्रेषु द्वात्रिंशद्व्यञ्जनानि च । विलिख्य भूपुरेणैव वेष्टयेद् दिग्विदिक्षु च ॥ १२९ ॥
 हस्तौ विलिख्य तन्मध्ये साध्य मायोदरे लिखेत् । अथवा कांस्यपात्रे तु लिखिता सप्तवासरान् ॥ १३० ॥
 पूजयेद् धारयेद्वापि बन्धमोचप्रदं भवेत् । ॥

इति ॥ शारदातिलके—(२४ प०)

अथ वक्ष्यामि यन्त्राणां भेदांस्तत्रेषु गोपितान् । यैः साधयन्ति सततं मन्त्रिणो निजवाञ्छितम् ॥ १ ॥

मार्ये लिखेत् मार्ययुतं स्वसाध्यं वर्गाष्टपत्रे खरकेसरान्जे ।

बहिः सदीर्घगंगनैः प्रवीतं रक्षाकरं यन्त्रमिदं प्रदिष्टम् ॥ २ ॥

अस्यार्थः—भूजपत्रे प्रोक्तद्रव्यैरष्टदलकमलं विलिख्य, तत्कर्णिकायां मकारोदरे सकारं विलिख्य, तद्वर्गे साध्यनाम विलिख्य, पत्रेष्वष्टवर्गान् केसरेषु द्बन्धशः स्वरान् विलिख्य, बहिर्वृत्तं कृत्वा हाकारेण वेष्टयेत् । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति । तथा—

पुटीकृते भूमिपुरस्य युग्मे मायां लिखेन्मध्यगसाध्यसंज्ञाम् ।

वकारकोणेन महीपुरेण संवेष्टितं वरयकरं तदुच्चैः ॥ ३ ॥

अस्यार्थः—अष्टकोणं विलिख्य मध्ये मायोदरे साध्यनाम विलिख्य, कोणेषु धकारं विलिख्य तदुपरि मूपुरेणवेष्टयेत् उक्तफलदं भवति । तथा—

(मध्ये सार्यनिदर्शितं प्रपुष्टितं मृत्युञ्जयत्र्यचरैः

चान्तःस्थं निजमाध्यनाम विलिखेत् किञ्जल्कमंस्थान् स्वरान् ।

पत्रेष्वष्टसु नाम मन्त्रपुटितं वर्णास्तदग्रपथो

यच्च पञ्चपुटीकृतं निगदितं मृत्युञ्जयारूपं परम् ॥ ४ ॥

विष्वक्वरशिरोरोगनाशनं श्रीजपप्रदम् । कान्तिपुष्टिप्रदं वरयं सर्वकार्यमाधरम् ॥ ५ ॥

अस्यार्थः—अष्टदलकमले विलिख्य तत्कारुणिकाया साध्यनाम सकारणं विदमिति कृत्या, मृत्युञ्जयस्वरः संपुटितं कृत्या सर्वं सकारोदरे यथा भवति तथा विलिख्य, फेसरेषु स्वरान् विलिख्य पत्रेषु पञ्चपत्रेषु च नाम मन्त्रपुटितं वर्णाष्टकं द्विधा विलिख्य, यद्विवृतं कृत्या पञ्चपुष्टिपुटितं कुर्याद्भक्तफलदं भवति । तथा—

साध्याद्याचिन्तामणिमग्निमेहे विलिख्य बाह्येऽनलगेहवीतम् ।

भवेष्टयेत् तद्गहिरष्टवर्णान् मन्त्रेण यच्च उररशान्तिदं स्यात् ॥ ६ ॥

संज्ञवसः स्नावपेसा मन्त्रोऽष्टाक्षर ईरितः । एष एव भवेद् दत्तो विष्वक्वरगिनाशने ॥ ७ ॥

अस्यार्थस्तु तुगम एव । तथा—

तारतम्ययुतं कुरुकुल्ले मन्त्रमत्र द्रुतभृगुगृह्यमे ।

मध्यकोणविवरेषु लिखेत् तद्यन्त्रमाद्यु विनिहन्ति भुजङ्गान् ॥ ८ ॥

ओंकारमायादिकमेखलेऽग्निवधूमनुं बहिर्गृहस्य युग्मे ।

मध्यादिकोणेषु विलिख्य भूर्जे यच्च विदध्याद् रिपुनागहारि ॥ ९ ॥

शूलाद्विते बहिर्गृहस्य युग्मे धूमावतीमत्र लिखेत् क्रमेण ।

मध्यादिकोणेषु मरुद्गृहस्थं यच्च हुताशनिलवर्षवीतम् ॥ १० ॥

दौन्तौ सार्धोऽश्विन्दन्तौ बीजे धूमावती द्विष्टः । धूमावतीमनुः प्रोक्तः शत्रुनिग्रहकारकः ॥ ११ ॥

विषेण कनकाम्भोभिः प्रेतकर्षटकल्पितम् । अशाने निखनेदेतच्छत्रुनुवाटयेद् धुरम् ॥ १२ ॥

हुताशगेहद्वितये लिखित्वा वैद्यस्वताय द्विष्टमन्त्रवर्णान् ।

मध्यान्तमाकल्पितमिन्दुरिम्ने यन्त्रं महाभूतापिशाचघोरि ॥ १३ ॥

अत्र षट्कोणं विलिख्य मध्यादिषट्कोणेषु “वैद्यस्वताय स्वाहा” इति सप्ताक्षराणि विलिख्य, बहिरिन्दुरिम्नेन वृत्तेन वेष्टयेत् इति ॥ तथा—

नामालिख्य मकारकोष्ठपुणले कोणेषु तस्यां लिखेत्

मन्त्रज्ञो ढञ्जलान् नकारसहितान् धूमावतीपत्रगान् ।

वीतं धर्मटिकादिना चरमिदं वायुत्रिगेहावृत

यन्त्रं श्रान्तपरेतभूमिनिहितं विद्वेषण स्याद् द्विषाम् ॥ १४ ॥

पूर्वं धर्मटिकेयुग्मं ततो धर्मटिके युग्मम् । घोरे विद्वेषकारिणि विद्विषो द्वेषकारिणि ॥ १५ ॥

अथ घोराधोरयोः स्यादयुक्तयुक्तयोस्ततः । विद्वेषयद्वयं हुंफद् विद्या धर्मटिकेरिता ॥ १६ ॥

१ 'साध्याद्य' क पाठ । २ 'वर्णान्' क पाठ । ३ 'सप्तवक्त्रं स्नावपेसा' क ग पाठ । ४ 'तं बहिर्गृहस्य मध्ये' क ग पाठ ।

५ 'यान्त सार्धोऽश्विन्दन्तौ बीजं' ग पाठ । ६ 'द्रुतम्' ग पाठ ।

मन्त्रोद्धारः सुगमः । अथ पदकोषं विलिख्य तन्मध्ये पूर्वकोष्ठे व्याघ्रकोष्ठे च मकारमन्त्रकोष्ठवृत्तये
उपगणान् विलिख्य, तद्विधृतं विरच्य तत्प्रमाणप्रपञ्चाणि विलिख्य, पञ्च धृमायनीमन्त्रस्यैकैकमन्त्रं
प्रतिपद्यं विलिख्य तद्विधृतद्वयान्तराले धर्मटिकाग्रिण्या घेष्टयेत्, उक्तफलदं भवति ॥ तथा—

प्राक्प्रत्यकृदक्षिणोदगविधिपदभिलिखेत् स्पष्टरेखाचतुष्क

कोणोद्यन्तूलपुत्रं वलयप्रगवृत्तं मन्त्रपूर्णं तदन्तम् ।

मन्त्रस्थानान् परस्ताद् वमुपदविचोऽप्यष्टाङ्गान्निखितान्

श्लोकद्वयादशाणं विधिवदभिहितं प्रेतगान्तस्य यन्त्रम् ॥ १७ ॥

यमराजमर्दामेयं यमेदासज्जराभयं । यदयोनिरपचेपं पचेपरनियोदय ॥ १८ ॥

उक्तो धूमान्धकाराय साहेत्यष्टाचरो मनुः । प्रणवोऽग्रं ततो दष्टा तत्परं विकृतं ततः ॥ १९ ॥

आननाय वधूर्वद्देमन्त्रोऽयं द्वादशाक्षरः । विपट्टस्य फलके नृचर्मणि पटेऽथवा ॥ २० ॥

आलिख्याष्टविपरेतत् श्मशाने निखनेभिः । ज्वरेण महताग्निष्टो मूर्च्छाकुलितमानसः ॥ २१ ॥

रिपुर्गच्छति पत्नेण यमलोकां न मशयः । ॥

अस्यायं.—तत्र प्राक्प्रत्यकृदक्षिणोदग् च चतुःसूत्रनिपातनेन तयकोष्ठात्मकं चक्रं निर्माय, मन्त्रकोष्ठे
साध्यनामपुत्रं यमराजेति वर्णचतुष्टयं विलिख्य, प्रागाद्यष्टसु कोष्ठेषु यममन्त्रस्य वर्णचतुष्टयं क्रमेण विलिख्य,
चतुष्कोष्ठेषु चत्वारि श्लोकानि मध्यगतेरेष्टाप्रद्वये श्लोकायामिति संभूय द्वादश श्लोकानि निपाय, श्लोकाग्रेषु
द्वादशाक्षरमन्त्रस्यैकैकं वर्णमालिख्य, तदुपरि वृत्तद्वयं निष्पाद्य तत्तत्प्रमाणप्रपञ्चाणि विरच्य, प्रतिदक्षमन्त्रमेकं
वर्णमष्टाक्षरमन्त्रस्य विलिखेत्, उक्तफलदं भवति ॥ तथा—

एकाशीतिपदेषु मध्यदहने माय्यं लिखेत् हृ पुनः

लृचृभृमिति दिग्दलेषु विलिखेद् बीजानि पङ्क्तिष्वथ ।

जिष्टेष्वीशनिशाचरादि विलिखेत् कालीमनु पङ्क्तिष्वथ—

स्तद्धाये यमवीतमग्निपवनानीतं च यन्त्रं लिखेत् ॥ २२ ॥

कालीमार रमालीका लीनमोचं ज्योतिर्लीला । मामोदेत तदेमोमा रत्नतल तनुर ॥ २३ ॥

कालीमनुरयं प्रोक्तः कालरात्रिः स्वर्वास्त्रिणाम् । यमावाट टवामाय माटमोट टमोटमा ॥ २४ ॥

वामोभूति रिभूमोवा टटरीत त्रीटट । यमात्मकोऽयमाव्यातः श्लोको वैगिनिनाशनः ॥ २५ ॥

लिखेदष्टविपाङ्गरनिम्बनिर्वायकजलैः । निग्रहाख्यमिदं यच्च कारुष्येण कर्पटे ॥ २६ ॥

विभीतवृत्ते वल्मीके श्मशाने वा चतुष्पथे । दक्षिणेत्येऽनिले मञ्जी निखनेदर्धरात्रके ॥ २७ ॥

मर्वाथा शुश्रूतेन मप्ताहान्मरणं व्रजेत् । निर्गृह्यते महारोगैः पतितो वा भवेदर्या ॥ २८ ॥

शिलायामिष्टकायां वा चक्रमेतत् प्रकल्पितम् । मर्कटीविषदण्डाभिः समालितमधोमुखम् ॥ २९ ॥

यन्त्रं रात्रौ खनेचत्र भूयोभूयोऽशुभं भवेत् । ॥

लिखेत्तुष्टिपदेषु कालीमीशादिकान्यादि यमात्यकेन ।

श्लोकेन सवेष्ट्य कृशानुवापुरीजाटं यन्त्रमिदं दिदध्यात् ॥ ३० ॥

लिप्तं विपमपीदण्डीमर्कटीभिरघोषुरगम् । निरानेघत्र तत्र सान्त्वनामुचाटनं सदा ॥ ३१ ॥

सस्वहानिमनावृष्टिं गवां नाशं करोति तत् ।

यतश्चन्द्रयोद्धारस्त्यरिलाप्रकरणे (२१ जे ११३३) द्रष्टव्य ॥ तथा—

आख्यां तुष्टुरुमध्यतः स्मरगतामालिख्य जृम्मादिकां

विद्यां दिग्गतपत्रकेष्वथ लिखेद् देवीं दलेषु स्मरम् ।

कोणव्येषु मनामक बहिरधः पाशाङ्कुशाभ्या घृतं

यन्त्रं वश्यकर ग्रहादिमयहत चुट्टामिचारापहम् ॥ ३२ ॥

जृम्मे जृम्भिति ठद्वन्द्वं मोहे मोहिनि ठद्वयम् । अन्धे अन्धिनि ठद्वन्द्वं रुन्धे रुन्धिनि ठद्वयम् ॥ ३३ ॥

हिता काम लिखेच्छान्ति यन्त्रेऽस्मिन् नृकपालके । संध्यासु तापयेदेतदुच्चैः साध्यं वशं नयेत् ॥ ३४ ॥

हिता शान्ति लिखेद्वर्म फेदं च वा नरचर्मणि । बद्धिवायुशुद्धावीतं शमशानस्यं रिपून् दहेत् ॥ ३५ ॥

त्यक्त्या वर्मालिखेदखं फलकेऽक्षतरुज्जे । बद्धिवायुघृतं नाम मेपोर्यरुधिरेण तत् ॥ ३६ ॥

चक्षरे निखनेज्जप्तं विद्वेष कुरुते मिथः । हिता रेफकारां र्क्षां लकार मध्यतो लिखेत् ॥ ३७ ॥

(घरापुरेण वीतं तदिष्टकान्तर्निवेशितम् । सर्वेषां स्तम्भनं कुर्याच्चात्र कार्या विचारणा ॥ ३८ ॥

हिता लकार तन्मध्ये वायुवीजं समालिखेत् ।) विपरक्रमणीकाकपुरीषध्वजवासमि ॥ ३९ ॥

शमशाने निहितं कुर्यात् कुलोत्सार्दं खररिणाम् । मुक्त्वा वायुमयं बीजं तत्र फट्कारमालिखेत् ॥ ४० ॥

परेतवत्त्रे काकस्य रुधिरेण यथाविधि । ईप्सिते निखनेतु स्थाने विद्वेषं कुरुते द्विषाम् ॥ ४१ ॥

अक्षरीजयपास्यास्मिन् लृकारं मार्णसमुत्तम् । विलिखेद् यन्त्रमेतत्तु लोहत्रयसमावृतम् ॥ ४२ ॥

सर्वरोगप्रशमनं कृत्वाद्द्रोहादिशान्तिदम् । विद्याय बीजं लृकारं र्क्षाकारं तत्र सलिखेत् ॥ ४३ ॥

घकारेणावृतं शब्दे पाशाङ्कुशवृतं पुनः । र्क्षाकारेणावृतं भूयो भूमिमण्डलमध्यगम् ॥ ४४ ॥

लृकारैर्विन्दुसंयुक्तैर्विष्टितं तद्वहिः क्रमात् । सर्गान्निमातृकावीतं सर्वं घृतेन वेष्टितम् ॥ ४५ ॥

कौशेयकर्षटे वल्लभमिष्टकाद्वयमध्यगम् । मेनाग्रे निखनेदेतत् स्तम्भनं कुरुते ध्रुवम् ॥ ४६ ॥

उद्धार सुगमः । तथा—

मध्ये श्रीनरसिंहबीजमथ तद्बाह्ये खरान् केसरे

गरीद्वन्द्वयमेन्द्रदिक्षु विलिखेन्मन्त्रे प्रनु गारुडम् ।

अन्तःस्थान् भरुदग्ननिश्चैतिशिवेष्वालिख्य पर्णावृतं

यन्त्रं सर्गिभिरष्टभिः परिधृतं संजर्तकं गारुडम् ॥ ४७ ॥

१ 'पदे' ख पाठ । २ 'हरेत्' ख पाठ । ३ 'विषाद' ख पाठ । ४ 'कुलोत्सार्द' ख पाठ । ५ 'नृणां' ख पाठ । ६ 'भूकार' सायं ग पाठ । ७ 'भूकार' ग पाठ । ८ 'उत्तरेण' ख पाठ । ९ 'यक्री' ख पाठ । १० 'यन्त्र' ख पाठ । ११ 'वर्गावृत' ग पाठ ।

संवर्तको नेत्रयुतः पार्श्वस्तारोऽग्रमुन्दरी । गारुडो मनुराख्यातो विषद्वयविनाशनः ॥ ४८ ॥

सरन् गरुडमात्मानं मन्त्रमेनं जपेन्नरः । विषमालोकनेनैव हन्यान्नागकुलोद्भवम् ॥ ४९ ॥

मध्ये यर्षान् भृगुस्थान् मिलितान् विधियत् साध्यनाम्ना समेतान्

किञ्चिन्नेषु मराः स्युः यमुदलविषरेष्वाल्लिखेन्मध्यर्षाजम् ।

काद्यार्षान् केमरेषु द्विगुणयमुदलेषु द्वयं मध्यर्षाजं

यन्त्रं सज्जीयनाख्यं मलितपुरगतं क्षुद्ररोगापहारे ॥ ५० ॥

मध्ये पिण्डमत्रो दत्तादिषु लिखेद्वारीशताराधिप-

प्रेताधीश्वरशक्रदिक्षु विषरे मध्ये च यर्षांलिखेत् ।

पाद्रीन् मारुतवादिराक्षसशिष्येष्वर्षान् ग्रहिण्येष्वेत्

कायैर्यामविलोचनेन कलित पिण्डाख्ययन्त्रं परम् ॥ ५१ ॥

मनुक्षरेन्दूजेशाग्रिमयुतश्चतुराननः । पिण्डर्षाजमिदं प्रोत्रं पुंसां सर्वार्थसाधनम् ॥ ५२ ॥

र्षीजनानेन संजप्तं यन्त्रं रक्षाकरं परम् । आयुरारोग्यजननं लक्ष्मीर्त्तमायवश्यम् ॥ ५३ ॥

चोरमर्षमृगव्याघ्रभूतामयनिकृन्तनम् । गर्भरक्षाकरं स्त्रीणां पुत्रदं क्षुद्रनाशनम् ॥ ५४ ॥

धृतं मूर्ध्नि करोत्येव लोकवरयमनुत्तमम् । ॥

मध्ये तोयगृहे लकारविषरे मार्षाख्यसाध्यं लिखेत्

पत्रेष्वष्टसु हंसमन्त्रमभितो हंसार्णमंघेष्टितम् ।

यश्च भूमिगृहेण वेष्टितमिदं मूर्ध्ना सदा धारितं

हन्यात् क्षुद्रमहाज्वरामयारिषून् दद्याद्यगः संपदः ॥ ५५ ॥

ईकारगर्भं विलिखेत् स्वमाध्यं तमष्टपत्रेषु पुनर्विलिख्य ।

संवेष्टयेत् तेन घरापुरस्य यश्च भवेद्भयकरं नराणाम् ॥ ५६ ॥

वाग्रपत्रे समालिख्य यन्त्रमेतत् प्रपूजयेत् । यशयेत् सकलान् मर्त्यान् नात्र कार्या विचारणा ॥ ५७ ॥

मध्ये भान्तं भृगुमिनिहितं नामर्षेणः प्रवीतं

टान्तं लान्तान्वितमथ लिखेदष्टपत्रेषु भूपः ।

भूमिभ्यस्तं निगदितमिदं साधु सज्जीयनाख्यं

शस्त्रोद्भूतं भयमपहरेद्द्वार्यमाणं भुजेन ॥ ५८ ॥

यर्षाधृतं साध्ययुतं जकारं टान्ते लिखेदष्टदलेषु हंसम् ।

आवेष्टयेदभ्युगृहेण बाह्वो लान्ताधृतं यन्त्रमिदं ज्वरघ्नम् ॥ ५९ ॥

१ 'ध्वर्षयेत्' य पाठः । २ 'दिहारे' ग पाठः । ३ 'क' य. पाठः । ४ 'एकार' य. पाठः । ५ 'साध्यवर्षः' ग. पाठः ।
६ 'सकार' म. । 'शकार' ग पाठः ।

दान्ते नाम लिखेत् क्षकारविवरे मृत्युञ्जयचरैः

रुद्धं तद्गहिरष्टपत्रविवरे साध्याह्वयं पूर्णवत् ।

अशुक्लिञ्जकयुते वसुद्वयदले पद्मे तर्धयाह्वय

द्वाविंशदलपङ्कजेऽपि च तथा काद्यार्थपुरस्करे ॥ ६० ॥

ईकारेण समावीतं यन्त्र मृत्युञ्जयाह्वयम् । सर्वरोगाभिचारघ्नं सर्वभोगाभ्यमिद्विदम् ॥ ६१ ॥

ग्लौरुद्ध प्रणवद्वय प्रणिलिखेत् साध्यस्य नामान्वितं

चाहो भूपुरमष्टवज्रविलसत्तार लिखित्वा पुनः ।

घं कोणेषु दिशासु ल प्रणिलिखेत् पाशाङ्कुशत्र्यधरं-

वीतं स्तम्भनयन्त्रमावृत्तिलसज्जम्भादिविद्याएकं ॥ ६२ ॥

जृम्भे वह्निवधूः पूर्वं पथान्जृम्भिनि ठद्वयम् । मोहे पावकजाया स्यात् पथान्मोहिनि ठद्वयम् ॥ ६३ ॥

अन्ये हुतधुजो जाया ततोऽप्यन्धिनि ठद्वयम् । रूप्ये कृशानुपवी स्यादुन्धिनि द्विठमपुतम् ॥ ६४ ॥

उद्धार. सुगम । तथा—

लान्ते नाम विलिख्य दिक्षु गिलिखेद् भूयस्तपेनाष्टम्

क्षोणीप्रिम्बमथो नगेन्द्रभुजगावन्योन्यवर्द्धौ लिखेत् ।

आख्या तन्मुखयोर्मिमीतफलके यन्त्र समापादित

निर्मान्ये निहित सदा वितनुते वाचा द्विपां स्तम्भनम् ॥ ६५ ॥

साध्यात्प ऊरुच लिखेद् बहिरयो दिक्षुपत्रमध्येषु तद्

ग्लौरुन्धेषु महीपुरस्य विलिखेत् कोणेषु रान्तान्वितम् ।

वज्रेष्वष्टसु धर्म तोयपुरग भूयिभ्यमध्यस्थितं

यथं रात्रिविनायकान्तरगतं न्यसेच्छरावद्वये ॥ ६६ ॥

रहस्यस्थाननिक्षिप्तं पूजित प्रतिवासरम् । स्तम्भन कुरुते वाचा सेनादीना च वैरिणाम् ॥ ६७ ॥

कृत्वा रेखाष्टकमृजु पुनस्तिर्यङ्गालिख्य पदम्

बाह्यावृत्त्या लिखतु विधिवद् विन्दुयुक्तं क्षकारम् ।

अन्तःपङ्क्तौ लिखतु धरणीं शिष्टकोष्ठत्रयान्तः

कृत्वा नाम प्रथितमुदित यन्त्रमेतज्ज्वरघ्नम् ॥ ६८ ॥

यन्त्रमेतत् समभ्यर्च्य दत्त्वा भूतबलिं ततः । साध्यस्य मूर्ध्नि वस्त्रीयात् सर्वज्वरविमुक्तये ॥ ६९ ॥

तारं लिखेद् वह्निपुरस्य युग्मे तरपार्श्वयोर्लोर्मपथाग्निरीजम् ।

कोणेषु पूर्वापरयोश्च यन्त्रं पाशाङ्कुशावीतमिदं ज्वरघ्नम् ॥ ७० ॥

यन्त्रमभ्यर्च्य मन्त्रेण तारपाशाङ्कुशात्मना । निवस्त्रीयाज्ज्वरार्तस्य हस्तादौ ज्वरशान्तये ॥ ७१ ॥

पिण्डे लिखेन्नाम ममर्गटान्तविदभितं सस्वरकेमराटम् ।

टान्ताष्टपत्रं वसुधापुरस्य कान्तिप्रदं यन्ममिदं ज्वरमम् ॥ ७२ ॥

तारादिलुद्रयजलद्विद्वर्षवीता टान्तान्तरे विलिखिता विधिनैय माया ।

साध्यावृता बहिरयो वदनार्धचन्द्रैर्षष्ठं शिरोर्तिनिचयं विनिहन्ति सद्यः ॥ ७३ ॥

व्योमार्णमालिरूप सविन्दुमाख्याविदभितं यन्त्रमयुग्मकोणे ।

वसुन्धरागेहयुगे निवद्धं यन्त्र ममस्तज्वरनाशन स्यात् ॥ ७४ ॥

सार्यं नामविदभितं परिलिखेद् बाह्येऽष्टपत्रे भृगुं

पत्रं स्यादथ कादिपान्तलिपिमत् त्रिंशदलं बाह्यतः ।

वीतं तोयपुरेण यन्त्रमुदितं भूर्जोदरे कल्पित

भूतव्याधिमहाज्वरमशमनं कृत्यापह श्रीप्रदम् ॥ ७५ ॥

चक्रे चतुःपष्टिपदे सविन्दूनन्तःस्यवर्णान् क्रमशो विलिख्य ।

रेखाशिरःकल्पितशूलयुक्ते यन्त्रे शयीत ज्वरशान्तिहेतोः ॥ ७६ ॥

पुष्टितभूमिपुरद्वयमध्यतः प्राविलिखेद् वनितां गिरिनापतेः ।

प्रणवमस्य लिखेद्भुकोणगं ज्वरहरं परमेतदुदीरितम् ॥ ७७ ॥

वार्ये लिखेन्नाम शशाङ्कमध्ये टान्तं बहिर्भूमिपुरं परस्ताद् ।

घृत्तावृतं यन्त्रमिदं समृक्तं वरयाय नृणां सकलार्तिशान्त्यै ॥ ७८ ॥

सस्यस्तिके दहनगेहयुगे समाध्यां मायां लिखेल्ललितनागलतादलान्तः ।

पाशाङ्कुशावृतमिदं निशि तोयमध्ये मन्त्रं जपन् व्रजति तं स्वयमेव साध्यः ॥ ७९ ॥

पट्कोणे निजमाध्यनामसहितां माया लिखेन्मध्यतः-

स्तरकोणेषु विदभितामभिलिखेज्जकिं स्वमाध्याख्यया ।

बाह्ये भूमिपुरं सकोणमदनं ताम्बूलपत्रे कृतं

जप्तं खादयितुः प्रियां निशि भवेत् सा तस्य वरया चिरम् ॥ ८० ॥

शक्नौ नाम लिखेच्चतुर्भिरभितो वीजैः समावेष्टयेद्

वीतं शक्तिमनोभवाङ्कुशमनुं 'ह्रींवीजकैः' पिष्टजे ।

रूपे साध्यनरस्य जप्तपत्रने' त्रिस्वादुनामर्ज्यं तत्

खादेत् तस्य वशं प्रयाति नियतं साध्यः सदा दासवत् ॥ ८१ ॥

कामं लिखेत् साध्ययुतं सरोजे खरोल्लमत्केसरवर्णपत्रे ।

उदीरितं मन्मथयन्त्रमेतत् सौभाग्यलक्ष्मीविजयप्रदायि ॥ ८२ ॥

१ 'शिरो रक्षादिपा' ॥ पाठः । २ 'यन्त्र सुशीतज्वरशान्तिहेतुः' ग पाठ । ३ 'के' क ग पाठ । ४ 'तापयेद्य' स. पाठ । ५ 'पत्रोदरे' क पाठ । ६ 'श्रीवीजकैः' स पाठ । ७ 'न' क पाठ ।

कार्मरीरोचनालाक्षाभृगुभ्रमदचन्दनैः । मिलितेद् हेमलेग्न्या यन्त्राण्येतानि देशिकः ॥ ८३ ॥
भूमिस्पृष्टं शनस्पृष्टं दग्धं निर्मान्यमद्भुतम् । त्रिशीर्षं लङ्घितं मन्त्री यन्त्रं जातु न धारयेत् ॥ ८४ ॥
इति ॥ मानुसाख्ये—

विशत्या शतखण्डानि शक्तिकूटोद्भवानि च । तेषां तापन्ति यन्त्राणि जायन्ते तत्फलानि च ॥ १ ॥
शृणु वक्ष्ये समामेन समाहितमनास्तवः । रोगकृत्याग्रहादीनां निरासो वश्यकर्म च ॥ २ ॥
जलाणोद्भवखण्डानां फलं ज्ञेयं तवः पुनः । द्वितीयाण्यसमुत्थानामुच्चाटनफलं स्मृतम् ॥ ३ ॥
तृतीयाण्यसमुत्थानां सत्त्वं फलमीरितम् । चतुर्थीवरमभूतखण्डानां कर्मणं फलम् ॥ ४ ॥
पञ्चमार्ग्यसमुत्थानां विद्वेषखण्डाद्वृतम् । चतुर्विंशतिसंख्यानि खण्डानि स्युः पृथक्पृथक् ॥ ५ ॥
तन्त्रराजे तु—“नय पोडशकोष्टानि सवर्णं त्रिषमं सप्तम्” (३३, ६६) इति । अत्र नय-पञ्चविंशति ऊनपञ्चा-
शत्-सप्तशतित्पदानि यन्त्राणि त्रिषमाणि, अष्टोऽपि तर्पणं त्रिषमरीत्या योजनीयानि, समानि तु पोडश-
पदविंशत्यष्टतुष्टपदक्रमेण योजितानि सप्तयन्त्राणि ज्ञेयानि । अष्टोऽपि तर्पणोपस्थितं समरीत्या योजनी-
यानीत्यर्थः । तथा तत्रैव—

तेष्वङ्गानि मम कृत्वा पङ्क्तौ तेषु ममालिखेत् । विद्यातृतीयषोडशस्तत्तदङ्गानुगुणयतः ॥ १ ॥
मनीषितं च संलिख्य तेषां मध्यस्थकोष्ठतः । विदध्यात् शान्तिकं सर्वं तर्पणैः कल्पितैस्तथा ॥ २ ॥
वक्ष्याकर्षणविद्वेषस्तम्भनोच्चाटनादिकम् । आपुरारोग्यविजयविभूत्याद्यं च मिच्छति ॥ ३ ॥
स्थापनाद्वाराणामन्यैरुपायैः साधकोऽनिशम् । ॥
तैः कल्पितैः संवर्णं त्रिषमं सममित्यादिरीत्या कल्पितैर्वर्णैश्चैव, अद्भुतकारस्तु “प्राणाग्नीलाभ्युपागमान्”
इत्यादिना प्रतिभूतं दशदशवर्णक्रमेण क्रमागतवर्णजनिताङ्गो भवेत् । अद्भुतश्चिन्मस्तु मानुसाख्ये—

नयकोष्टात्मके यन्त्रे वदाम्यङ्गक्रमं शृणु । शक्तिकूटावखण्डस्य प्रोक्तं व्यञ्जनपञ्चकम् ॥ १ ॥
तस्याग्राये क्रमोक्तानि ज्ञातव्यानि मनीषिभिः । शक्रुश्रत्यग्दक्षिणोदक्च चतुःशुभ्रनिपातनात् ॥ २ ॥
कोष्टानि नव जायन्ते पञ्चत्रयविभेदतः । दिनशान्तिगिरिपुत्रिपद्चन्द्रवसुकोष्ठकैः ॥ ३ ॥
एकद्वित्रिचतुष्पञ्चदमष्टाष्टनव क्रमात् । पदसंख्या विजानीयाद्दर्श्याङ्गानां तु योजने ॥ ४ ॥
आद्याणोत्थचतुर्विंशतखण्डानां परमेश्वरि । चतुर्विंशतिसंख्या स्यात् क्रमेणैकादितोऽम्बिके ॥ ५ ॥
एकाङ्गमाद्यकोष्ठे तु चाद्यखण्डस्य वै भवेत् । तथा द्वितीयखण्डस्य द्विषमाद्यपदे भवेत् ॥ ६ ॥
एष तृतीयखण्डादौ त्र्यङ्गादि विलिखेत् तथा । चतुर्विंशतिकूटानां चतुर्विंशतिसंख्या ॥ ७ ॥
यन्त्राणि देवि जायन्ते चाद्यखण्डोद्भवानि च । एव द्वितीयवर्णोत्थभेदानां परमेश्वरि ॥ ८ ॥
पञ्चविंशतितोऽप्यष्टावन्तारिंशचमासधि । ततोऽप्येव क्रमेणैव तृतीयादिषु चोद्भवेत् ॥ ९ ॥
एव प्रोक्तमष्टावन्तारिमास्य विद्यते भुवि । अथ पोडशकोष्टानां यन्त्राणां च विधिं शृणु ॥ १० ॥
प्राश्रुत्यग्दक्षिणोदक्च पञ्चशुभ्रनिपातनात् । कोष्टानि देवि जायन्ते पोडशात्र क्रमाद्विलिखेत् ॥ ११ ॥

व्यञ्जनेष्वन्त्यवर्णानां मस्र मस्र ममीरिताः । आन्तिमध्यम्यवर्णानां दश क्रमगताङ्कम् ॥ १२ ॥
 विपमे विपमाहं स्यात् समे चैव ममाङ्कम् । प्रतिपङ्क्तिं यथामाप्पमङ्कमकलनं तथा ॥ १३ ॥
 मम्पग्विचार्य मंलेत्थं चतुर्विंशत्समन्ततः । आद्यम्बण्डस्य विज्ञेयं पदत्रिंशच्च ततः परम् ॥ १४ ॥
 अपत्रिंशत् तनयतारिशदेव क्रमोत्तमम् । द्विवृद्ध्या च द्वितीयादिसण्डानां योजयेत् प्रिये ॥ १५ ॥
 विंशोत्तरं शततमं खण्डं यावच्च वर्धयेत् । एवं साम्येषु यन्त्रेषु सर्वेषु च ममुन्नयेत् ॥ १६ ॥
 द्विज्यादिखण्डमभूतवर्णाङ्कानां च मेलने । स्थूलयन्त्राणि कल्प्यानि फलानि प्राग्गृह्ययेत् ॥ १७ ॥
 चतुर्विंशतिमख्यानानि खण्डान्याधार्यजानि च । मृणु वक्ष्ये क्रमैर्श्व यथागद्विरिमंमने ॥ १८ ॥
 एकद्वित्रिचतुष्पञ्च चैकत्रिद्विचतुःशराः । एकाब्धिद्वित्रिवाणाश्च एरुअब्धित्रिपञ्च च ॥ १९ ॥
 एकत्र्यब्धिद्विपञ्चैव एकवेदत्रिपुरुशराः । एकद्वित्रिशराब्धिश्च एकत्रिद्विशराब्धयः ॥ २० ॥
 एकेषुत्रिद्विवेदाश्च एकत्रीपुद्विवेदकाः । एकेषुद्वित्रिवेदाश्च एरुद्वीपुगुणाब्धयः ॥ २१ ॥
 एकद्विवेदेषुगुणा एकाब्धिद्विशराब्धयः । एकेषुअब्धिदोपाश्च एरुद्वीपुश्रुतित्रयः ॥ २२ ॥
 एकाब्धीपुद्वित्रयश्च एकैष्वब्धिद्विकालकाः । एकत्र्यब्धीपुपुगलमेकाब्धित्रीपुपुगमकम् ॥ २३ ॥
 एकेषुत्र्यब्धिपुगलमेकत्रीप्वब्धिपुगमकम् । एकैष्वब्धित्रिपुगलमेकाब्धीपुत्रिपुगमकम् ॥ २४ ॥
 एवं प्रोक्तानि खण्डानि चाधार्योद्भवानि च । द्वितीयाण्यसमुत्थानि खण्डानि मृणु पार्वति ॥ २५ ॥
 श्रेकत्र्यन्त्रिशराब्धैव द्वित्र्येकाब्धिशरास्तथा । अन्त्रिष्वेकशराब्धैव द्वित्र्यन्त्र्येकशरास्तथा ॥ २६ ॥
 श्रेकाब्धित्रीपवश्चैव अन्त्र्येकत्रिंशरास्तथा । द्विपञ्चैकत्रिवेदाश्च पुगमैकेषुत्रिमागराः ॥ २७ ॥
 द्वित्रीप्वेकाब्धयश्चैव द्विपञ्चैकेमागराः । द्विचन्द्रत्रीपुवेदाश्च द्विबह्व्येकेषुमागराः ॥ २८ ॥
 श्रेकाब्धीप्वन्ताब्धैव अन्त्र्येकेषुगुणास्तथा । द्विपञ्चवेदैकगुणा अन्धीप्वेकत्रयस्तथा ॥ २९ ॥
 द्विपञ्चैकश्रुतिगुणा द्विचन्द्रेष्वब्धिवह्व्यः । द्वित्र्यब्धिशरचन्द्राश्च अन्धित्रीप्वेककास्तथा ॥ ३० ॥
 द्विपञ्चवेदरद्दीन्दु द्विवेदेषुगुणैन्दवः । द्विवर्दीप्वब्धिचन्द्राश्च द्वीपुअब्धिसुधांशवः ॥ ३१ ॥
 एवं प्रोक्तानि खण्डानि द्वितीयाण्योद्भवानि च । तृतीयाण्यसमुत्थानि खण्डानि मृणु शैलजे ॥ ३२ ॥
 त्रिचन्द्रअब्धिभूतानि त्रिश्रेकाब्धिशरास्तथा । त्रिवेदैकद्विभूतानि त्रिवेदश्रेकत्रिमायकाः ॥ ३३ ॥
 वद्विद्विवेदचन्द्रेषु वद्व्येकाब्धिद्विमायकाः । त्रिद्विचन्द्रेषुवेदाश्च त्रिद्विभूतेन्दुमागराः ॥ ३४ ॥
 त्रिपञ्चैकवेदाश्च त्रिपञ्चैकद्विमागराः । वद्विचन्द्रेषुपुगमाब्धिर्द्वीन्दुद्वीपुमागराः ॥ ३५ ॥
 त्रिवेदेषुद्विचन्द्राश्च त्रिवेदद्विशरेन्दवः । त्रिद्वीपुवेदचन्द्राश्च त्रिअब्धीपुधरास्तथा ॥ ३६ ॥
 त्रिपञ्चाब्धिद्वीन्दवश्च त्रिपञ्चाब्धिचन्द्रकाः । त्रिवेदेप्वेकयुग्मानि त्रिपञ्चाब्धीन्दुपुगमकम् ॥ ३७ ॥
 त्रिचन्द्रवेदेषुपुगमं त्रिवेदेन्दुशरद्विकम् । त्रिपञ्चेन्द्विष्युग्मानि त्र्येकैष्वब्धिपुगं तथा ॥ ३८ ॥
 एवं प्रोक्तानि खण्डानि तृतीयाण्योद्भवानि च । चतुर्थार्ण्यसमुत्थानि खण्डानि मृणु पार्वति ॥ ३९ ॥
 वेदत्रिश्रेकभूतानि वेदद्वित्रीन्दुमायकाः । वेदैकद्विभूतानि वेदश्रेकत्रिमायकाः ॥ ४० ॥

वेदकत्रिभिर्भूतानि वेदत्र्यैकद्विसापकाः । वेदेष्विन्द्राग्रपथ वेदेषुद्विचक्षयः ॥ ४१ ॥
 वेदत्र्यैकेषुवद्विष्य वेदैकद्वीषुवद्वयः । वेदद्विमापकेन्द्रमिषेदेष्टेष्टेष्टद्वयः ॥ ४२ ॥
 वेदेष्विन्द्राग्रपथं च वेदेषुत्रिपुमकम् । वेदेषुत्रिपुमकं च वेदत्रिपुमकम् ॥ ४३ ॥
 वेदैकत्रीपुपुमं च वेदत्र्यैकेषुपुमकम् । वेदत्रिपुचन्द्राश्च वेदत्रिपुचन्द्रमाः ॥ ४४ ॥
 वेदेषुत्रिद्विचन्द्राश्च वेदत्रिपुचन्द्रमाः । वेदद्वीपुचन्द्राश्च वेदेषुद्विचन्द्रमाः ॥ ४५ ॥
 एवं श्रोत्रानि रण्डानि चतुर्धाणोद्भवानि च । पञ्चमार्णोत्वरण्डानि शृणु वच्चे ममामतः ॥ ४६ ॥
 इषुपेदत्रिपुमकं भूतत्र्यैकद्विचन्द्रमाः । भूतत्रिद्विचन्द्राश्च भूतत्र्यैकद्विचन्द्रमाः ॥ ४७ ॥
 भूतत्रिद्विचन्द्राश्च भूतत्र्यैकद्विचन्द्रमाः । भूतत्र्यैकद्विचन्द्रमाश्च भूतत्र्यैकद्विचन्द्रमाः ॥ ४८ ॥
 भूतत्र्यैकद्विचन्द्रमाश्च भूतत्र्यैकद्विचन्द्रमाः । भूतत्र्यैकद्विचन्द्रमाश्च भूतत्र्यैकद्विचन्द्रमाः ॥ ४९ ॥
 इष्वैकद्विचन्द्रमाश्च भूतत्र्यैकद्विचन्द्रमाः । भूतत्र्यैकद्विचन्द्रमाश्च भूतत्र्यैकद्विचन्द्रमाः ॥ ५० ॥
 भूतत्र्यैकद्विचन्द्रमाश्च भूतत्र्यैकद्विचन्द्रमाः । भूतत्र्यैकद्विचन्द्रमाश्च भूतत्र्यैकद्विचन्द्रमाः ॥ ५१ ॥
 भूतत्र्यैकद्विचन्द्रमाश्च भूतत्र्यैकद्विचन्द्रमाः । भूतत्र्यैकद्विचन्द्रमाश्च भूतत्र्यैकद्विचन्द्रमाः ॥ ५२ ॥
 एवं श्रोत्रानि रण्डानि पञ्चमार्णोद्भवानि च । ॥

इति ॥ अथ वेदशक्त्युत्पत्त्यर्थं क्रमः—प्रथमार्णोत्तरचतुर्विंशतिखण्डानामाग्निखण्डस्य चतुर्विंशद्, द्विती-
 यस्य पञ्चविंशद्, तृतीयस्याष्टाविंशद्, चतुर्थस्य चत्वारिंशद्, पञ्चमस्य द्विचत्वारिंशद्, षष्ठस्य चतुश्चत्वारिंश-
 देवं चतुर्विंशति यन्त्राणि द्वाद्वाद्विंशतिपर्वन्तमूहानि । ततो द्वितीयाणोत्तरखण्डानामपि द्वाविंशतिमार्ग-
 द्वाद्वाद्विंशद् चतुर्विंशति यन्त्राणि ऊहानि । एवमुत्तरोत्तर फलान्यपि प्राप्नोतीति ज्ञेयम् । तथा धाम्नि-
 कामराजकूटोत्पत्त्यखण्डानामपि प्राप्नोतीत्याहुनि कृत्वा विषमसमयन्त्राणामुद्धारं कृत्वा तत्तत्फलेषु योजयानि ।
 इति यन्त्रप्रकरणम् ॥

श्री अवास्मदाराध्यचरौरुपदिष्टा श्रीविष्णुपद्धतिलिप्यते । तत्र

ब्राह्मे मुहूर्ते चोत्थाय ब्रह्मगन्धे मिताम्बुजे । विष्णुपद्धतिकासकरामये ॥ १ ॥

दधान रक्तया शक्त्याश्रित्य वामाङ्गसंस्थया । धारयन्त्योत्पलं दीर्घनेत्रत्रयविभूषितम् ॥ २ ॥

प्रसन्नवदनं शान्तं स्मरेत् तन्नामपूर्वकम् । रक्तशुक्लतप्तकं तस्य संस्मृत्य चरणद्वयम् ॥ ३ ॥

गुरुं च गुरुपत्नीं च देवं देवीं विभावयेत् । पादुकामन्त्रप्रवृत्त्यै यथासंख्यगुरुकृतः ॥ ४ ॥

पादुकाविद्या प्रागेवाह्ना, तत्तद्विद्यायुक्तेगन्धार्धरुपचरौ संपूज्य प्रार्थयेत् ॥

प्रातः प्रभृति सायान्तं सायादि प्रातरन्ततः । यत्करोमि जगद्योने तदस्तु तव पूजनम् ॥ ५ ॥

इति प्रार्थ्य स्वगुरु तन्नामपूर्वकं प्रणम्य नमस्कृत्य भूतादिब्रह्मरन्ध्रपर्वन्तम्,

सर्वकोटिप्रतीकांशं चन्द्रकोटिसमममाम् । उद्यद्दिवाकरोद्योता यावन्न्नासं वृष्टासनः ॥ ६ ॥

ध्यात्वा तदैकसंज्ञं किंचित्कालं सुखी भवेत् । ॥

इत्युक्तोत्पत्त्या मूलविद्या विमान्य, तद्वाक्याऽऽज्ञादिसकल्य कुर्यात् । अस्य श्रीअज्ञपानामगमयन्त्रीमन्त्रस्य० शिरसि
 हंसभृगवे नमः, मुखे अक्षयज्ञागायत्रीचन्द्रसे नमः, हृदि परमहंसाय देवतायै नमः, गुह्ये हंजीजाय नमः,
 पादयो म शक्तये नमः, नामौ सोह कीलकाय नमः, इति विन्यस्य मम समस्तपापक्षयार्थमयाहोरात्र-

मध्ये भ्यासोच्छ्वासरूपेण पश्यताधिकैर्कविशतिमहत्संख्याकमज्जपानामगायत्रीजपमदं करिष्ये, इति संकल्प्य मूलेन प्राणायामं करतुञ्जिमहतीन्यासं च कुर्यात् । इसां सूर्याग्नेने हृदयाय नमः, इसां सोमाग्नेने शिरसे स्वाहा, इत्तं निरञ्जनाग्नेने शिपायै नमः, इत्तं निराभासाग्नेने कषचाय हुम्, इत्तं अतनुसुन्दमप्रणोधाग्नेने नेत्रप्रयाय वीर्यम्, इत्तं अन्नप्रयोगोधाग्नेने अत्राय फट्, इति करपङ्कजान्यासं विधाय दंमरूपं विभावयेत् ।

आत्मानमग्नीषोमाख्यपञ्चगुह्यं शिवात्मकम् । हकारेण बहिर्यान्तं विशन्तं च नकारतः ॥ ७ ॥

हंमः सोहमिति स्मृत्वा मोहं व्यञ्जनहीनतः । पञ्चौ संहृत्य चात्मानमण्डितं विभावयेत् ॥ ८ ॥

तारमन्दस्य पटेऽह्न्यव्येधं कुर्यात् । ततः पूर्वगुह्योत्तरमध्ये जातभ्यासोच्छ्वासरूपपश्यताधिकैर्कविशतिमहत्संख्याकमज्जपानामगायत्रीजपं ब्रह्मरन्ध्रे सहस्रदलकमलकर्णिकामध्यवर्तिने श्रीगुरवे निवेदयामीति निवेद्य, स्वस्थाने गुरुमुद्रास्य यदिगत्या यथापिधि शौचाचमनदन्तधावनं च निर्वर्त्य, उत्तराभिमुखो भूत्वा भूमिं गुरुं चाभ्यां मन्त्राभ्यां प्रार्थयेत् ।

“धारणं पोषणं त्वत्तो भूतानां देवि सर्वदा । तेन सत्येन मां पाहि पाशान्पोचय धारणि ॥

अत्रएडमण्डलाकारं व्याप्तं येन चराचरम् । तत्पदं दर्शितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥”

पञ्चाभ्यां नमस्कृत्य वैदिकस्नानं विधाय मन्त्रस्नानं कुर्यात् । नाममात्रे जले स्थित्वा तीर्थं स्वयमण्डलादङ्गुष्ठमुद्रया “हं हृदयाय नमः” इति मन्त्रेणारुण्य तीर्थं क्षिप्या, शक्तिवीजं समुच्चरन् योनिमुद्रया संस्मर्य पाणिभ्यां संघातामृतेश्चरितं सप्तशो जपित्वा ध्यात्वा ज्ञायात् । तद्यथा ‘पेंड्रॉनं अमृतं अमृतोद्भवे अमृतवर्षितं अमृतं आयय २ सांजूज्जं अमृतेश्चरितं स्वाहा’

अमृतामृततरन्मोयमंतर्पितचराचराम् । भवानि भवशान्त्यै तां भावयाम्यमृतेश्चरीम् ॥ ९ ॥

अन्तः शक्तिमभिधायन्नाधाराद् ब्रह्मरन्ध्रगाम् । तस्याः पीयूषवर्षेण स्नानमन्तः समाचरेत् ॥ १० ॥

हृत्पुष्करीत्या ध्यात्वा निमज्ज्य मूलेन शिरसि पार्श्वयोः संश्लेष्य मूलं सप्तवारमुच्चार्य, सप्तधातुस्थकल्मषं शोधयामीति धिया सप्तवारमुन्मृज्य, कुम्भमुद्रया शिरसि मूलेन त्रिवारमभिषिच्य यशिन्याद्याभिरभिषिच्य संपत्कर्यां चाभिषिच्य, तीरमागत्य बालया प्रोक्षिते घाते वाससी परिधायान्वय, विभूर्ति यामहस्ते निधाय दक्षहस्तेन पिधाय, जातवेदसेन० गायत्र्या० इयम्यकेन० अग्निरिति० मानस्तोके० इययुषं जमदग्ने० इति षड्भिः । ‘अग्निरिति भस्म धातुरिति भस्म जलमिति भस्म स्थलमिति भस्म व्योमेति भस्म सर्वं ह वा इदं भस्म मन पतानि चक्षुषि भस्मानि भवन्ति’ । ततो मूलविधया सप्तवारमभिमुख्य, ईशान इति शिरसि । तत्पुनः पायेति वक्त्रे । अघोरेभ्य इति हृदये । वामदेवायेति शुद्धे । सप्तोजातमिति पादयोः । यीविधया शिरसि । ऐं वद् वद् वाग्यादिनि ऐंङ्गां क्रिप्ते क्रोदिनि क्रोदथ क्रोदथ महाबोमं कुरु कुरु ङ्गां सौः मोक्षं कुरु इत्तौ । अनया दीपिन्या मुखे । ‘ओं नमो भगवते ज्वालामालिनि देवदेवि सर्वभूतसंहारकारिके जातवेदसि ज्वलन्ति ज्वल ज्वल प्रज्वल प्रज्वल ह्रींह्रीं ह्रस्वररररर ज्वालामालिनि हुं फट् स्वाहा’ अनया वक्षसि । ‘ओं ह्रीं वद्विवादिन्यै नमः’ इति नामौ । * ‘ओं सहस्रार हुं फट्’ इत्युच्यते । ‘ओं अर्धोपशु हुं फट्’ इति जह्वयोः । ‘ओं ह्रीं स्फुर स्फुर प्रस्फुर २ घोर घोरतर तनुरूप चट चट प्रबट २ कह २ वम २ बन्धय बन्धय

* सुदर्शनप्यानं यथा सोमाग्न्यरक्षाकरे—

कहरान्ताकंप्रकाशं त्रिभुवनमखिलं तेजसा पूषन्तं रक्षाय पिङ्गकेशं त्रिपुल्लभवर्धं भीमदशदृहासम् । पक्षं शक्तं गदां च श्रुतमुत्तमं चापपाशाङ्कुशान् वै विब्राणं दोर्मिराद्य मनसि मुरारिं भावयेच्चक्रपञ्चम् ॥

घातय = हु फट्' इति यादयो । 'आहो वेष्टव्यं नमः' इति दृश्ये । २ अधोरविद्यया पृष्ठे । मातृ-
कया सर्वसन्धिषु । 'उग्रं वीरं महाविष्णुं ज्वलन् सर्पतोमुखम् । नृसिंहं भीमं भट्टं मृत्युमृत्युं नमा-
म्यहम्' इति बाह्ये । आहो नमो भगवते नृसिंहाय ज्वालामालिने दशदंष्ट्रायाम्नित्राय मर्चरसोप्राय
सर्वभूतविनाशाय सर्वव्यरविनाशाय देव दद रक्ष रक्ष हुं फट् म्हा । अनया ज्वालानृसिंहविद्यया च
बाह्ये । ३ 'ओ उतिष्ठ पुण्याधार पिङ्गललोन्नास देहि मे ददापय स्वाहा ।' अनया यद्वातनलमरस्या
सर्वाङ्गे (भस्म) स्नानमाचरेत् ॥

एता एव महाविद्या त्रिभूतैरभिमन्त्रये । कथिताः मर्चरचार्यं मर्चापञ्चविहापठाः ॥ ११ ॥
इति ज्ञाता विधानेन भस्मस्नान समाचरेत् । सर्वज्ञेष्वथ वा कुर्यात् केवलं मूलविद्यया ॥ १२ ॥
एवं भस्मधारणं विधाय मध्याह्ननं कुर्यात् । तद्यथा-ध्वस्तमममममूलविद्यया योजयित्वा स्वाहान्तैरात्म-
तत्त्वादिभिर्जलं पीत्वा द्विरमृत्युं सृष्टुं मृष्टा नासिके नयने शिरो हृदये दातव्यं एतं संस्पृष्टुं, अय-
माचम । एवमाचम्य षोडशस्वरं सविन्दुभिर्माञ्जयित्वा कादिमान् स्पर्शयन्मूलविद्यामदिनैर्जलं पीत्वा
यादिवैदेराभिः पुनर्माञ्जयित्वा 'हं त्रिपुरादेव्यं त्रिष्टे ज्ञो कामेभ्यं धीमाहि नमः' तत्र क्रिया प्रचो-
दयात्' इति गायत्र्या त्रिरर्च्यमुक्तिप्याचम्य,

यथाशक्ति जपेदेनां गायत्री त्रिपुराहुयाम् । प्रातः मध्याह्नि वच्ये मूलाधारस्थपङ्कजे ॥ १३ ॥
वातभयं काञ्चनाकार मध्ये बीजमनुमोरेत् । दन्तनामापुटपथा विनिःसार्यैर्मण्डले ॥ १४ ॥
आवाह्य देवता मन्त्र्यां कालरूपां विभावयेत् । पीतालङ्कारवमना शुभकान्तसङ्गुञ्जिताम् ॥ १५ ॥
एव ध्याता जपिता च गायत्री प्रणमेद्गुरुम् । वागीश्वरीं नमस्कृत्य संध्यां स्वस्थानमानयेत् ॥ १६ ॥
अथ मध्याह्नमध्याया मणिपूरे जपारुणम् । कामराजं हृदि ध्याता वहिथेत् सूर्यमण्डले ॥ १७ ॥
वराभययुना रक्तवर्णां योवनमास्थिताम् । कामेश्वरीं हृदि ध्याता पुनः स्वस्थानमानयेत् ॥ १८ ॥
अथ मायन्नने काले भूमध्ये चन्द्रसनिभम् । तार्तीयं भावयित्वाथ वाक्स्थेवाह्य पूर्ववत् ॥ १९ ॥
भैरवीं श्वेतवर्णां वृद्धा मुकुटहारिणीम् । पाशाङ्कुशधरा ध्याता पुनः स्वस्थानमानयेत् ॥ २० ॥
अधार्धरात्रमये ब्रह्मरन्ध्रे महाप्रमम् । तुरीयं धीशमूर्त्यं ध्याताकाशे पराह्वये ॥ २१ ॥
चिञ्चन्मण्डले देवीं ध्याता त्रितयरुणिणीम् । पाशाङ्कुशधनुर्बाणधारिणीं मूलविद्यया ॥ २२ ॥
ममाराध्य च चिद्रूपे स्वस्थाने च लयं नयेत् । ॥

एवमुक्त्वा कालचतुष्टये मार्जनपूर्वकमर्च्यदानादिगायत्रीजपं कुर्यात् । संध्यालोपे द्विगुणं जपमाचरेत् ।
जपेन दुरिणं हन्ति सर्वं तत्परमास्तिकः । इति संध्याविधिं कृत्वा तत्तत्स्पर्शमाचरेत् ॥ २३ ॥

३ अधोऽध्यासः—(पृ० ८०)
सजलधनममान भीमदृग् विनेत्र भुवगधरमघोर रत्नबन्धुहरागम् । परशुदमस्वदुः शेटक बाणपार्श्व त्रिशिख-
नकरत्न विभ्रत आवयामि ॥
४ चन्द्रगाया ध्यानम्—(पृ० ८०)
मौल्यार्णवमुज्ज्वला त्रिवचना मौलिमिनोसनिमा शम् चक्रवराभयानि दधतीमिन्द्रेः कला विभ्रतीम् । मैत्रे-
यादृग्दण्डदण्डलघराभास्वरदायि हनुता ध्यायेद्विजयविजयिनीं शक्तिमुक्तां वाक्स्पर्शमाचरेत् ॥
१ 'नम' इति क त्वत्के गायि । ० 'इ' क त्वत्के गायि ।

यथा—जलान्तिके ममुपविश्य प्रादमुप उदङ्मुखो वाचम्योपस्थानसद्व्याप्तयोपस्थाय, उपस्थानसद्व्याप्तरी-
ममे (३६भ्या०) वक्ष्याम । ओषेहीर्थां वसुम्य. स्वाहा नमः सूर्यायामितरुद्रेभ्यः, ४ रुद्रेभ्यः स्वाहा नमः सूर्याया-
मितरुद्रेभ्यः, ५ आदित्येभ्यः स्वाहा नमः सूर्यायामितरुद्रेभ्यः, ६ आदित्येभ्यः स्वाहा नमः सूर्या०, ७
प्रलये स्वाहा नमः सूर्य०, ८ विष्णवे स्वाहा नमः सूर्या०, ९ रुद्राय स्वाहा नमः सूर्या०, १० ग्रहेभ्य
स्वाहा नमः सूर्या०, ११ नक्षत्रेभ्यः स्वाहा नमः सूर्यायामितरुद्रेभ्यः, १२ राशिभ्यः स्वाहा नमः सूर्या०, १३
योगेभ्यः स्वाहा नमः सूर्य०, १४ करणेभ्यः स्वाहा नमः सूर्य०, एतादृश्वर्थावद्विजायान्तान् देवतीर्थेन तर्प-
येत् ॥ १५ अग्निभ्यो नमः, १६ मरीचये नमः, १७ अत्रये०, १८ पुलहाय०, १९ पुलस्त्याय०, २०
क्रतये०, २१ वसिष्ठाय०, २२ भरद्वाजाय०, २३ गौतमाय०, २४ अगस्त्याय०, २५ लोपामुद्राय०, २६ ब्रह्म-
ह्मण्य०, २७ अनुसूयाय०, २८ चतुर्थ्यन्तं नमोस्तु च प्रत्येकं द्विद्विस्तर्पयेत् । प्राचीनादीती । २९ अग्निप्या-
त्तेभ्यः स्वधा नमस्तर्पयामि, ३० यदित्येभ्यः, ३१ पितृभ्यः, पित्रादिस्वपितृक्रमं तर्पयेत् । “ त्रि स्वधाहृत्यान्तांश्च
पितृतीर्थेन तर्पयेत् ” । ततः ३२ धेनुवास्तृप्यन्तु, ३३ क्षेत्रपालास्तृप्यन्तु, ३४ कुमार्यस्तृप्यन्तु, ३५ योगि-
नीगणास्तृप्यन्तु, ३६ सर्वभूतानि तृप्यन्तु, इति तर्पयित्वा, ओहांहींस सूर्याय नमः, इति
सूर्यायार्घ्यत्रयं दत्त्वा मूलबीजचतुष्टयैः । चतुस्तत्त्वान्तिकैः शोधयाम्यन्तैः सलिलं पिबेत् ॥ २४ ॥
चतुर्विंशोपाचमोऽयं देहस्तत्त्वविशोधकः । ॥

ततः श्रीचक्रावरणदेवतातर्पणं कुर्यात् । तद्यथा—

सकलीकृत्य तां देवीं चित्तुधारसरूपिणीम् । पञ्चशक्तिचतुर्वह्निद्विपञ्चत्रिमहीतले ॥ २५ ॥
महाचक्रे सावरणां पूजामार्गेण वारिणि । विभाव्य तर्पयेदद्भिः सुधारूपाभिरन्वहम् ॥ २६ ॥
यद्वा भूगृहरेखादिनवयोन्यां प्रतर्पयेत् । पीठदेवीं यथाशक्ति साङ्गां नीत्वा गुरुक्रमम् ॥ २७ ॥
सकृत्तमपरिधात्र दत्त्वा पञ्चोपचारकम् । ततः समाहितो विद्यां जपेत् तर्पणमन्त्रपया ॥ २८ ॥
निष्कलीकृत्य हृदये देवीमुद्रास्य तत्कृताम् । सकलीकृत्य संहृत्य तीर्थं मार्तण्डमण्डले ॥ २९ ॥
कृता पङ्कजमुचिष्ठेदक्षपञ्जरमध्यतः । न बाह्यान् भावमानस्तु न स्पृशन् नावलोकयन् ॥ ३० ॥
यागमृदं गच्छेदिति शेषः । अत्र पञ्चशक्तीत्यादि स्मृतिरूपेण स्थितिरूपेण च तर्पणमुक्तम् । यद्वेत्त्यादिना
संहारक्रमेणोक्तम् । अत्र येन क्रमेण चक्रपूजा क्रियते तेनैव क्रमेण बन्धमाणावरणदेवता मन्तव्यं यथोक्त-
संग्रहं मूलदेवीं तर्पयेत् । इति संध्यावन्दनविधिः ॥

अथ शुचां देशे विधिप्रोक्ते मृदास्तेन पौरोजकार्णिकं स्वरयुग्माकिञ्चलं कचटतपयशक्तवर्णाष्टकदलं दिक्षु
ऊर्जसहितं मानृकामण्डले ध्यात्वा, तत्र आधारशक्तिरमलासनाय नमः, इति पुष्पाक्षतादिभिरभ्यर्च्य,
प्राङ्मुख उदङ्मुखो वोपविश्य भूमिं प्रार्थयेत्

पृथिव त्वया धृता लोका देवि तं विष्णुना धृता । त्वं च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चामनम् ॥३१॥
इति भूमिं प्रार्थ्य स्वाशिरसि मानृकाम्बुजं ध्यात्वा दीपनाथं पूजयेत् । तद्यथा—चारणस्यां ४ वं भेद आत्मकव-
द्भाषाय वर्णेशानन्दनाथायातिरक्तवर्णाय रत्नदादशशक्तियुक्तायास्मिन् क्षेत्रे इमा पूजां गृह्ण गृह्ण स्वाहा, इति

होपनाधमन्यस्यै गुर्वतिपन्दनं कुर्यात् । तद्यथा—दन्ताभ्यामज्जलिं विधाय ८ शिवादिगुरुभ्यो नमः इति दत्तव्यमप्यर्थोऽङ्गोभागेषु चिन्त्यस्य, अग्रगण्डमण्डलाकारं इति, चरणं परित्रयं इत्यादिर्वादिर्कर्मभ्यङ्गपादुका- विधामुच्चार्य, अनुकानन्दनाथपादुकां पूजयामोति श्रीगुरुं संपूज्य

अपसर्पन्तु मे भूता ये भूता भुवि संस्थिताः । ये भूता विभक्तारस्ते नरयन्तु शिवाज्ञया ॥ ३२ ॥
 ओम्कारोपशु फट् इति पाशुपतास्त्रेण नारायमुदया विमानुत्सार्य, सिद्धाधांस्तनुमुमैः पातालभूनमोलीनान् विमान् क्रमेण वामपादपार्थिवात्-कारस्कोट-ममुदञ्जितवक्त्रैरुत्सापं, उरुपाशुपतास्त्रेण यामदस्ततल द्विधा मणिवन्धं समारभ्य संस्पृष्टं दक्षपाणिना । प्रमुञ्च्य दक्षिणं पाणिं सकृदेवोक्तमार्गतः ॥ ३३ ॥

एवं पट् करशोषनं कृत्वा आनामेरापादं हेडो नामिपर्यन्तं शिरसो हृत्पर्यन्तं तेनैवारणं व्यापयित्वा अन्त-
 स्तालत्रयं बहिस्तालत्रयं कृत्वा दशदिग्यन्धनं विधाय, रं अग्निप्राकाराय नमः मुद्रदर्शनाघोरात्त्राभ्या पूर्णो-
 क्ताभ्या बाह्विरेवाग्निप्राकारत्रयं कृत्वात्तरत्ना कुर्यात् । तदुक्तं लक्ष्मीकौलाद्यैः—

त्रिरभिषेष्टं कृत्वा गणेशं पञ्चमीं ततः । दुर्गा विभ च गरभमयोर च मुद्रांशम् ॥ १ ॥
 एताः समपविद्याश्च जपेत् प्रत्युद्देशान्तये । एवं रत्नां पुरा कृत्वा भूतशुद्धिमथाचरेत् ॥ २ ॥

इति । ओम्कारोऽङ्गोऽङ्गं गणपतये वरवद सधजं मे वक्ष्यमानस्य स्वाहा, (१) । ऐंलाओं नमो भग-
 वति धार्तालि २ वाटाहि २ वराहमुखि २ अन्धे अन्धिन्यै नम रुन्धे रुन्धिन्यै नम जन्मे जन्मिन्यै नमः
 मोहे मोहिन्यै नमः स्तम्भे स्तम्भिन्यै नमः सधेदुष्टप्रदुष्टाना सर्वेषा सर्वयाकचित्तचतुर्मुपातिजिह्वास्तम्भं
 कुर २ श्रीं वक्ष्यं कुरु २ ठ ५ हुं फट् स्वाहा ग्लो ऐं, (५) । उत्तिष्ठ पुरुषि किं स्वपिपि भयं मे
 समुपदिशतं यदि शय्यमशक्तं वा तन्मे भगवति शमय स्वाहा, (३) । ओं ह्रीं वां वट्टकाय आपदुद्धार-
 णाय कुरु २ वट्टकाय ह्रीं, (४) । ओं ह्रीं ह्रीं नम शिवाय महाशरभाय, (५) । ओं ह्रीं ह्रीं नमः शिवायै
 महाशरभ्यै, (६) । अघोरास्त्र-सुदर्शनास्त्रे प्रागुक्तं, (७) । समपविद्यास्तु प्रागेवोक्ता अग्रेऽपि वक्ष्याम ।
 एता विद्या शोभयपाठवेन पठित्वा आत्तरत्ना कृत्वा भूतशुद्धिं कुर्यात् । तद्यथा—कुम्भकयोगेन प्रणव-
 द्वादशाष्टस्या नाडीशुद्धिं विधाय इदिर्यं चैतन्यं हन इति मन्त्रेण संधंमुद्रयोर्ध्वमुखीय, द्वादशान्तस्थिते
 परे तेजसि लयोन्यास्त्रेण रत्ना कृत्वा भूतानि शोधयेत् । पादादिजानुपर्यन्तं पृथिवीमण्डलं पीतवर्णं चतु-
 र्भुजं वज्रलाङ्घिनं ब्रह्मदैवत्यं ध्यात्वा, लमिति बीजेन सशोष्यास्तु लयं नयेत् । आन्वादिनोभिपर्यन्तं जलम-
 ण्डलं धवलवर्णं चतुराकारं महेतपललाङ्घितं विष्णुदैवत्यं ध्यात्वा, रमिति बीजेन संशोष्य तेजसि लयं
 नयेत् । नौभ्यादिवज्र पर्यन्तं तेजोमण्डलं रक्तवर्णं त्रिकोणाकारं स्वस्तिकलाङ्घितं रुद्रदैवत्यं ध्यात्वा, रमिति
 बीजेन संशोष्य वायो लयं नयेत् । इदयादिभूयुगान्तं वायुमण्डलं कृष्णवर्णं पद्मकोणाकारं पद्मविन्दुला-
 ङ्घितमभीरदैवत्यं ध्यात्वा, रमिति बीजेन सशोष्याकाशे लयं नयेत् । भूयुगादिप्रहलरन्ध्रान्तमाकाशम-
 ण्डलं नीलवर्णं चतुर्लाकारं नादरेवोद्भूतं सदाशिवदैवत्यं ध्यात्वा, हमिति बीजेन संशोष्य पराशिवे लयं नयेत् ॥

पटिसंख्या समारभ्य द्वादश द्वादश न्यमेत् । पृथिव्यादीनि भूतानि क्रमेण स्वस्कारणे ॥ ३ ॥

अस्यार्थ—भूताना लयक्रमे पृथिवीशोधनं तद्बीजं पट्टिधार जपेत्, तथोत्तरोत्तरं द्वादश द्वादश हित्वा
 जपेदित्यर्थः । उत्पत्तिरन्ते तथैवाकाशबीजं पटिसंख्यं जपेत्, उत्तरोत्तरं द्वादश द्वादश हित्वा जपेत् ।
 अयं क्रम प्राणायामयोगेनेति केचित् । एवं पञ्चमहामूतानि परे तत्त्वे एकीभूतानि विचिन्त्य, प्राणायाम-

१ 'हृत्पर्यन्तं' क पाठ । २ 'चतुर्लाङ्घिनं' ग पाठ । ३ 'जिह्वपर्यन्तं' ग पाठ । ४ 'शुद्धवर्णं पद्मलाङ्घितमर्धचन्द्राकारं'
 ग पाठ । ५ 'लिट्पादिनाभिपर्यन्तं' ग पाठ । ६ 'रेवोद्भूतं' क पाठ ।

योगेन योनिमुद्रां यदध्या कुलकुण्डलिनीमुत्थाप्य पद्मं सरोजानि भित्त्वा जीवमर्दीपन्नेह रूपिणीं तां मातृका-
समुदायेन सह परे तेजसि संयोज्य शोषणादि समाचरेत् । अथ मातृका तु संहारस्येण तत्कारं लङ्कारं ,
लङ्कारं हङ्कारं , हङ्कारं सङ्कारं , पञ्चमाकारमङ्कारं विलाप्य तमकारं नवनीतनिभं कुण्डलिनीद्वारा प्रसरय्यं
प्रापयेदित्यर्थः ।

वामकुचिस्थितं पापपुरुषं वज्रलप्रभम् । ब्रह्महत्याशिरस्कं च स्वर्णस्तेयभुजद्वयम् ॥ १ ॥

सुरापानहृदा युष्मं गुरतन्पकटिद्वयम् । तत्संसर्गपिददन्द्रमङ्गप्रत्यङ्गपातकम् ॥ २ ॥

उपपातकरोमाणं रक्षश्मथुविलोचनम् । यद्गर्भमर्धरं कुट्टं कुर्वा पापं विचिन्तयेत् ॥ ३ ॥

ततो वामनामापुटे पापुमण्डले तद्बीजयुक्तं कादिमान्तैः स्पर्शयैः संवीतं धूम्रवर्णं ध्यात्वा मात्रा शोडशकेन
संपूर्य प्राणापानवायुभ्यां सह संयोज्य , तदुत्थितेनानिलेन च सह पापपुरुषं संशोष्य , चतुष्पट्टिमात्राभिः
कुम्भपरिधा द्वाविंशन्मात्राभिः रेचयेत् । ततो दक्षनासापुटे यद्विमण्डलं तद्बीजयुक्तं यादिभिर्दशभिः सरीतं
रक्षार्णं संचिन्त्य , प्राणापानवायुभ्यां सह संयोज्य तदुत्थितेनानिलेन पापपुरुषं संदह्य प्राग्गत् षोडशमात्राभिः
पूरकं चतुष्पट्टिमात्राभिः कुम्भकं द्वाविंशन्मात्राभिः रेचनम् । ततो वामनासापुटे आप्यमण्डलं तद्बीजयुक्तं
षोडशस्यैः संवीतं धवलवर्णं संचिन्त्य प्राग्गत् पूरकादिकं विधाय , मूलाधारगतेन वायुना यद्विकुण्डलिनी-
मुत्थाप्य तस्या ज्वालसमुदायेन विगलद्ब्रह्मरन्ध्रेन्दुमण्डलादमृतासावनं , पूर्ववत् पूरककुम्भकरेवकाः । एवं
शोषणदहनप्राणानि कृत्वा , परस्मिन् शोभये प्रह्राषि स्पर्शरतं तत्सारूप्यप्रतिबिम्बितं शुद्धबुदाकारं ध्यात्वा ,
पार्थिवधीजेन कठिनीकृत्य , व्योमधीजेन विभेज भूतोत्पत्तिं विचिन्तयेत् ।

अक्षरान् खं ततो वापुर्वयोस्तेजस्ततो जलम् । जलात् प्रसृता जगती जगत्यां जायते जगत् ॥ १ ॥

इति क्रमेण द्वादशसंख्यां समारभ्य पण्डित्यन्तं धर्धयन् सोऽहमित्युच्चार्य हसौमिति शिवात्मानं धीजं पद्मि-
शक्तस्वरूपं स्मरेत् । “ प्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् वक्ष्यमाणप्रकारतः । ”

अस्य धीप्राणप्रतिष्ठासम्बन्धः शिरसि प्रसाधित्पुण्ड्रेभ्यः श्रुतिभ्यो नमः , मुखे शृणुषु सामाघर्वेभ्यश्च-
न्द्रोभ्यो नमः , हृदि प्राणशक्तये देवनायै नमः , गुरो आं धीजाय नमः , पादयोः ह्रीं शक्तये नमः , नामौ
क्रौं कीलकाय नमः इति विन्यस्य मम प्राणप्रतिष्ठापने विनियोगः इति कृताञ्जलिदत्त्वा , ओं कं ५ आं
पृथिव्यस्तेजोवाक्वाकाशात्मने हृदयाय नमः । इं वं ५ ईं शब्दस्पर्शरूपरसगन्धात्मने शिरसे स्वाहा । उं टं
५ ऊं त्वक्चक्षुःश्रोत्रजिह्वाघ्राणात्मने शिरसाय वषट् । एं तं ५ ऐं धारूपाणिपादपायूपस्थात्मने कवचाय हुं ।
आं पं ५ आं वचनादानगतिविमर्गानन्दात्मने नेत्रत्रयाय वौषट् । ओं यं १० अ. बुद्धिमनोहंकारचित्तात्मनेऽ-
न्वाय फट् , इति द्वादशपङ्क्त्यास । एवं करपङ्क्त्यासं विधाय , यं त्वगात्मने नमः । रं अस्त्रात्मने
नमः । लं मांसात्मने नमः । घ मेद् आत्मने नमः । शं अस्थ्यात्मने नमः । यं मज्जात्मने नमः । सं शुक्रा-
त्मने नमः । टं प्राणात्मने नमः । ठं जीवात्मने नमः । छं परमात्मने नमः । इति व्यापकन्यासं कृत्वा ,
धीजत्रयेणैव व्यापकं कृत्वा ध्यायेत् ।

रत्नाम्भोधिस्थपोतोद्भसदरुणमरोजाधिरुडा कराब्जैः

पाशं कोटण्डमिच्छुद्भवमलिगुणमप्यङ्कुशं पञ्च बाणान् ।

विप्राणास्तृक्कपालं त्रिनयनलसितापीनवचोऽरुहाद्या

देवी वालार्कवर्णा भवतु मुखकरी प्राणशक्तिः परा नः ॥ १ ॥

इति ध्यात्वा, श्रीं आ ह्रीं श्रीं हंसःसोढं यरलवशपमहो श्रीमहाप्रिपुरमुन्दर्या प्राणा इह प्राणाः २१ जीव इह स्थितः २१ सर्वेन्द्रियाणि २१ वाह्यमन्त्र्युल्लोचनजिह्वाप्राणप्राणा इहवागत्य चिरं मुग्धं तिष्ठन्तु स्वाहा, इति इति हस्त दत्त्वा चित्तर पठेत् । इति प्राणप्रतिष्ठा ॥ अथ मातृकान्यासः—

गुदात्तु ब्रह्मलादध्वं सुषुम्नामूर्त्तमन्त्रगम् । वादिवेदार्णलसितं पद्मजं कनकप्रभम् ॥ २ ॥

तत्स्था विद्युल्लताकारा तेजोःसुपामणीवसीम् । कुलकुण्डलिनीमूर्त्तं नयेत् पद्मकमेदतः ॥ ३ ॥

द्वादशान्तस्य मध्यस्थं पूर्वोक्तं मातृकामुजम् । नवनीतनिमं ध्यात्वा द्रुतं कुण्डलिनीलिपा ॥ ४ ॥

तेजोऽञ्जलौ विनिःसार्य मातृकान्यासमाचरेत् । ॥

अष्टाईउऊ इति षट् स्वरान् दक्षवामकरतलतलपृष्ठतलसकरमतस्यातिक्रमेण न्यसेत् । अथशिष्टश्रुस्वरान् अङ्गुष्ठादिकनिष्ठान्तं दशस्वह्रस्वेषु न्यसेत् । दक्षप्रदेशिनीमारभ्य वामकनिष्ठापर्यन्तं पर्यवस्यामेषु चतुरष्टतुरः कादिः सान्तान् षणान् हलायह्रस्वयोरन्यमह्रस्वग्रेषु न्यसेदिति मातृकाकरगुडि विधाय, अस्या अन्तर्मातृकायाः शिरसि दक्षिणामूर्त्ये श्रूयते नमः । मुने गायत्र्यै ह्रन्तसे नमः । हृदये श्रीमातृकासरस्वत्यै देयतायै नमः । गुह्ये ह्रस्वयो धीजेभ्यो नमः । पादयोः स्वेदभ्यः शक्तिभ्यो नमः । नामौ अन्वयप्रायः कौलकाय नमः । इति विन्यस्य मम शरीरशुद्धयर्थं विनियोक्तुम् । इति एताञ्जलिपत्न्या, अंक ५ आ इदयाय नमः । इत्थं ५ ई शिरसे स्वाहा । उतं ५ ऊ शिखायै वषट् । यत ५ ऐ कवचाय हुं । औप ५ औ नेत्रत्रयाय धौपद् । अयं १० अ अस्त्राय फट् । इति करपङ्कज्यास विधाय, विद्युदे पौण्ड्रशदलेषु स्वरान्, इदये द्वादशदलेषु कादिह्रस्वान्, नामौ दशदलेषु आविकान्तान्, स्वाधिष्ठाने षट्दलेषु वादिलान्तान्, मूलाधारे चतुर्दलेषु वादिमान्तान् विन्यस्य ध्यायेत् ।

आधारे लिङ्गनाभौ हृदयसरसिजे तालुमूले ललाटे

द्वेपत्रे पौण्ड्रशारे द्विदशदशदले द्वादशार्थे चतुष्के ।

वामान्ते बालमध्ये डफकठमहिते कण्ठदेशे स्वराणां

ह्रन्तं तत्त्वार्थयुक्तं सकलमुनिमतं वर्णरूपं नमामि ॥ १ ॥

अथ वदिमातृकान्यासः । तत्र प्राग्वदुध्यादिक विन्यस्य ध्यायेत् ।

पञ्चाशद्दर्गभेदैर्विहितवदनदोष्पादयुक्तकुञ्चिवचो-

देशा^१ भास्वत्कपर्दाकलितशशिकलामिन्दुकुन्दौवदावाम् ।

अक्षसंस्कृम्भाचिन्तालिखितवरकरा श्रीचण्णा पञ्चसंस्था-

मन्त्राकल्पामतुच्छस्तनजघनमरा भारतीं वा नमामि ॥ २ ॥

दक्षोर्ध्वकरमारभ्य दत्ताद्य करपर्यन्तमायुधध्यानम् इति ध्यात्वा,

काननवृत्तयच्चिश्चुतिनासागण्डोष्ठदन्तमूर्ध्वास्ये । दोष्पत्संध्यग्रेषु च पार्श्वद्वयपृष्ठनाभिजठरेषु ॥ ३ ॥

हृदोर्मूलापरगलकवेषु हृदिदिपाशिपादयुगलेषु । जठराननयोर्न्यापकसज्ञानं न्यसेदक्षरान् क्रमशः ॥ ४ ॥

अत्र दशधातुषु यादौ प्राग्वत् न्यसेत् । अथ मातृकान्यासविधिः—शुद्धमातृका विन्दुयुक्ता तिसर्गयुक्ता चेति

१ 'लक्षित' क पाठ । २ 'प्रदेशिण्या आरभ्य' क पाठ । ३ 'ह्रन्' ग पाठ । ४ 'देशा' क पाठ । ५ 'ललाटे' पाठ । ६ 'सुनिमतास्या' क पाठ ।

अन्तर्यामि(ष्टा १: म्या)च कलायुता च श्रीकण्ठविष्णवादिसमन्विता च ।

लज्जारमाकामपृथरूममूहा प्रपञ्चयागो दश मातृकाः स्युः ॥ ५ ॥

इति क्रमेण मातृकायैभ्यं प्रागेऽर्घितम्, सांप्रतमस्मदाराध्यवरणोपादिष्टत्वेन संज्ञेयते भ्रमनिरासाय प्रोच्यते इति ॥

अथ कलामातृकान्यास । अस्य षडङ्गन्यामध्यानानि प्रागेवोक्तानि । ॐ अं निवृत्तिरुन्मयं नमः शिरसि ।
आं प्रतिष्ठाकलायै नमः मुखे । एवं ईं विद्यां दक्षनेत्रे । ईं ज्ञान्तिं वामनेत्रे । उ शिष्यकां दक्षकर्णे ।
ऊं दीपिकां वामकर्णे । ऋं रेचिकां दक्षनासि । ॠं मोचिकां वामनासि । ए सूदमां दक्षगण्डे । हूं
सूदमार्ततां वामगण्डे । एं अमृतां ऊर्ध्वोष्ठे । ऐं शानां अधरोष्ठे । औं व्योमरूपां ऊर्ध्वदन्तेषु । आं
आप्यायिनीं अधोदन्तेषु । अं व्यापिनां ललाटे । अं अनन्तरूपां जिह्वाया । इति विन्यस्य 'विष्णु-
यौनिं' जपेत् । ततः ॐ अंआमित्यादि षोडश स्वरान् उच्चार्य भुक्तिमुक्तिप्रदानादजानन्तकलायै नमः इति
मुखे व्यापकं न्यसेत् । ततः ॐ कं खण्डिं दक्षगुह्ये । एं वृद्धिं कुपरे । गं स्मृतिं मणिग्रन्थे । घं
मेघां अङ्गुलिमूले । ङ कान्तिं अङ्गुल्यग्रे । चं लक्ष्मीं वामगुह्ये । छं धृतिं कुपरे । जं स्थिरां
मणिग्रन्थे । झं स्थितिं अङ्गुलिमूले । ञं सिद्धिं अङ्गुल्यग्रे । इति विन्यस्य हंसं मुचिषादिति जपेत् ।
ततः कं १० खण्डिप्रदाकारप्रमथप्रालकलायै नमः इति भुजयोः व्यापकं न्यसेत् । ततः ॐ टं जरां दक्षपा-
दमूले । ठं पालिनीं जानौ । डं शान्तिं गुरके । ढं ईश्वरीं अङ्गुलिमूले । णं रतिं अङ्गुल्यग्रे । तं
कामिकां वामपादमूले । थं धरदां जानौ । दं ह्लादिनीं गुल्फे । धं प्रीतिं अङ्गुलिमूले । नं दीर्घां
अङ्गुल्यग्रे । इति विन्यस्य प्रतद्विष्णुरिति जपेत् । ततः ॐ टं १० स्थितिप्रदोकारप्रमथविष्णुकलाभ्यो नमः
इति पादयोर्व्यापकं न्यसेत् । ततः ॐ पं तीक्ष्णां दक्षपादभ्यं । फं गौड्रीं वामपादभ्यं । यं मयां पृष्ठे ।
भं निद्रां नाभौ । मं तन्त्रीं जडरे । यं क्षुधां हृदि । रं क्रोधिनीं दक्षांसे । लं क्रियां वामांसे । वं
उत्कारीं ककुब्दे । शं मृत्युं हृदादिदक्षपादाद्यन्तम् । इति विन्यस्य व्यम्बकं यजामहे इति जपेत् । ततः
पं १० संहतिप्रदमकारप्रमथरुद्रकलाभ्यो नमः इति हृत्पादमध्यं व्यापकं न्यसेत् । ततः ॐ पं पीतां हृदा-
दि वामपादाद्यन्तम् । सं श्वेतां हृदादिदक्षपादाद्यन्तम् । दं अरूपां हृदादिवामपादाद्यन्तम् । लं अलितां पादा-
दिनाभ्यन्तम् । छं सितां नाभ्यादिमूर्धान्तम् । इति विन्यस्य तत्सवितुरिति जपित्वा , ॐ पं ५ तिरोधा-
नप्रदधिन्द्रप्रमथेश्वरकलाभ्यो नमः इति सर्वार्हे व्यापकं न्यसेत् । इति प्रणयोत्थकलामातृकान्यासः ॥

अथ श्रीकालादित्यास । तत्रादौ तद्गङ्गाह्रियङ्गन्यास — ओं ह्रीं नमो भगवति ब्राह्मि रक्त रक्त पद्म-
हस्तेन मां रक्त रक्त अंक ५ आहोह्रीं ह्रीं संजीवनि हृदयाय नम । ओं ह्रीं नमो भगवति माहेश्वरि रक्त
रक्त त्रिशूलहस्तेन मां रक्त रक्त इव ५ इहोह्रीं ह्रीं ऊर्ध्वकेशिनि शिरसे स्वाहा । ओं ह्रीं नमो भगवति कौमारि
रक्त रक्त शक्तिहस्तेन मां रक्त रक्त उंट ५ ऊहोह्रीं ह्रीं जटिलिनि शिखायै वषट् । ओं ह्रीं नमो भगवति
वैष्णवि रक्त रक्त चक्रहस्तेन मां रक्त रक्त पंतं ५ ऐहोह्रीं ह्रीं मायात्रैलोक्यरूपसहस्रपरिवर्तिनि कवचाय हुम् ।
ओं ह्रीं नमो भगवति वाराहि रक्त रक्त दंष्ट्राहस्तेन मां रक्त रक्त ओं पं ५ औहोह्रीं ह्रीं तारकाक्षिणि नेत्रत्र-
याय धौपट् । ओं ह्रीं नमो भगवति पेङ्गि रक्त रक्त यज्ञहस्तेन मां रक्त रक्त अंयं १० अ ह्रीं ह्रीं ह्रीं मारय
मारय अस्त्राय फट् । ओं ह्रीं नमो भगवति चामुण्डे रक्त रक्त पाशहस्तेन मां रक्त रक्त अंथां ५१ अंउं

पञ्चो आर्द्धैः श्रौतं द्वौर्द्धैः मम सर्वार्थं रक्ष रक्ष सर्वार्थक्यापिनि स्वादा, इति ध्यापकम् । अथ
 श्रीकण्ठादिमातृकान्यासस्य शिरसि अम्बरीष ऋषिः, मुखे अनुष्टुप् छन्दः, इदं अर्धनारीश्वरो देवता,
 न्यासे विनियोग । ओर्द्धौर्द्धौर्द्धौ मम सर्वार्थरक्षकाय ओ श्रीकण्ठेशपूर्णोदरीभ्या नमः, एवं सर्वत्र । आं
 अनन्तेश्वरिजाभ्यां । इ सुमेशशाल्यसीभ्यां । ई विमलेशलोलासीभ्यां । उ अमरेशशतुलासीभ्यां । ऊं
 अर्धेशर्द्धाधेशोभ्यां । अं मारुतीशर्द्धाधेशोभ्यां । आ अतिथीशगोमुखोभ्यां । इ स्वादादीर्वाङ्मितां ।
 ए हरेशकुण्डोदरी । ए किरटीशोर्ध्वेभ्यां । ऐ मौनिकेशचिरुतमुखी । ओ भोजो जितेशञ्जालामुषी ।
 औ अनुग्रहेशोत्तमामुषी । अं अहोर्ध्वेशोभ्यां । अ महासेनेशविद्यामुषी । क प्रोद्गीशमहाकाली ।
 खं चण्डीशस्त्वती । ग पञ्चान्तकेशसर्वसिद्धिगोरी । घं शिवोत्तमेशलोभ्यगिरी । ङ एकगणेश-
 मन्त्रशक्तिः । चं धूमेशमन्त्रशक्तिः । छ एकनेत्रेशभूतमातृ । ज चतुराननेशलम्बोदरी । झं अजेशविश्वगिरी ।
 ञं शर्वेशनागी । टं सोमेशनेत्ररी । ठं साङ्गलीशमञ्जरी । डं दारुकेशभूषिणी । ढ अर्धनारीश्व-
 रेशवोरिणी । णं उमाकान्तेशकामोदरी । त आपादोशपूतना । थं दण्डीशमन्त्रकाली । दं अर्द्धीश
 योगिनी । धं भीमेशशङ्खिनी । नं मयेशगङ्गिनी । पं सोहितेशकालगयी । फं शिरीशकुर्विनी । बं
 द्युगलाण्डेशरूपिणी । मं हिरण्येशगङ्गिनी । म महाकालेशजया । य स्वगात्मक-कापालीशसुमुषी ।
 रं अरुणात्मक-भुजङ्गीशस्त्वती । ल मासात्मक-पिनाकाशमाधवी । यं मेदात्मक-गङ्गीशमार्दवी । श्रौ
 अस्यात्मक-वनेशमाधवी । ष मज्जात्मक-खेतेशरत्नोपचारिणी । सं शुक्रात्मक-भुग्रीशमहजा । हं प्राण-
 त्मक-नकुलीशमहालक्ष्मी । ठं शक्त्यात्मक-शिवेशन्यापिनीभ्या नमः । ओर्द्धौर्द्धौ नमः शिवाय च शिवा-
 त्मक-संस्तुतेशमहामायाभ्यां नमः, इति त्रिव्यस्य ध्यायेत् ।

बन्धूककाञ्चननिभ रुचिराक्षमालां पाराङ्कुशं च वरदं निजनाहुदण्डः ।

विभ्राणमिन्दुशकलामरणं त्रिनेत्रमर्धाम्बिकेशमनिशं वपुराश्रयाभिः ॥

इति ध्यायेत् । दक्षाद्य करमात्रस्य धामाद्य करपर्यन्तमायुधध्यानम् । इति श्रीकण्ठादिमातृकान्यासः ॥

अथ केशवादिमातृकान्यास । अस्या केशवादिमातृकाया शिरसि ब्रह्मा ऋषिः, मुखे गायत्री छन्दः, इदं
 श्रीपरमात्मा केशवो देवता, न्यासे विनियोग । तत्र कामराजजीवेन पङ्कजं युक्तेन पङ्कज्यासं कृत्वा ध्यायेत् ।

हस्तैर्दधाना नवनीरदामां शङ्खं च चक्रं च गदां च पद्मम् ।

कीर्त्यादिपुष्पातिमुन्दरीं तां श्रीकेशवीं संततमाश्रयेऽहम् ॥

ओं ऐं ह्रीं श्रीं क्लीं ओं नमो नारायणाय ओं केशवकीर्तिभ्यां नमः । एवं सर्वत्र । आं नारायणकान्तिः । इं
 माधवतृप्तिः । ईं गोविन्दतृप्तिः । उं विष्णुवृत्तिः । ऊं मधुसूदनशान्तिः । अं त्रिविक्रमक्रियाः । आ
 वामनदयाः । एं धीधरमेधाः । ऐं इन्द्रकिशोर्दयाः । ऐं पद्मनाभदयाः । ऐं दामोदरलज्जाः । ओं वासु-
 देवलक्ष्मीः । आं सत्कर्णसत्स्वतीः । अं प्रद्युम्नशान्तिः । अं अनिरुद्धशान्तिः । कं चक्रिजयाः । खं गङ्गा-
 दुर्गाः । गं गार्ङ्गिजयाः । घं गङ्गाक्षितयाः । ङं गङ्गाक्षितिकाः । चं हस्तिशान्तिः । छं मुसलिविलासिनीः ।
 जं शूलिविजयाः । झं पाण्डिविरजाः । ञं अङ्गुलिशान्तिः । टं मुकुन्दनिदाः । ठं नन्दजसुतदाः । डं
 नन्दिस्तुतिः । ढं नरचन्द्रिः । णं नरकजित्तमृन्दिः । तं हरिशुद्धिः । थं कृष्णशुद्धिः । दं सर्वशुद्धिः ।
 धं सार्वभौमः । सं शैरुत्तमाः । पं शूरभ्याः । फं जनार्दनोमाः । बं मध्वरक्षिणीः । मं विश्वमूर्ति-

१ 'मुमुक्षु' क पाठ । २ 'सूक्तप्राप्ति' ग पाठ । ३ 'चित्रावनेश' ख पाठ । ४ 'विरजा' क पाठ । 'महावज्रा' ख पाठ ।
 ५ 'शान्ति' ख पाठ । ६ 'वीर' क पाठ । ७ 'शुद्धि' क पाठ । ८ 'यदि' क पाठ । ९ 'शुक्लतमसा' क पाठ ।

क्रिमा० । मं वैकुण्ठवनुदा० । यं त्वगात्मक-पुरुषोत्तमवसुधा० । रं अस्मान्मक-बलिपरा० । लं मांसा-
त्मक-बलानुजपरायणा० । धं मेदश्चात्मक-बालमूमा० । शं अस्थ्यात्मक-वृषभसंध्या० । पं मज्जात्मक-वृष-
भप्रशा० । सं शुक्रात्मक-हंसप्रभा० । हं प्राणात्मक-वराहनिशा० । लं शिखण्डात्मक-विर्मलामोघा० ।
सं परात्मक-नुर्मिद्विद्युताभ्यां नमः । इति केशवादिमातृकान्यास ॥

अथ लज्जारीजादिमातृकान्यासः । तत्र शक्तिः श्रृंगि, देविगायत्री छन्दः, सकलप्रपञ्चमूलरूपिणी शक्ति-
देवता न्यासे विनियोगः । ततः पद्मदीर्घयुक्तमाथार्थजेन करपङ्क्तं विधाय ध्यायेत् ।

उद्यद्भास्वत्ममाभां विजितनवजपामिन्दुखण्डावनद्धं-

द्योतन्मौलिं त्रिनेत्रा विविधमाणिलमत्कुण्डलां पद्मगां च ।

हारप्रवेपकाञ्जीगुणमणिवलयार्थविचित्राम्बराढ्या-

मन्त्रां पाशाङ्कुशाद्याभयवरदकरामभ्यिकां तां नमामि ॥

इति ध्यात्वा ह्रींश्रं ह्रीं इत्यादिक्रमेण न्यसेत् । इति शक्तिमातृकान्यासः ॥

अथ रमारीजादिमातृकान्यासः । तत्र भार्गव ऋषिः, गायत्री छन्दः, रमा देवता न्यासे विनियोगः ।
आर्ध्रीमित्यादिना करपङ्क्तन्यासं विधाय ध्यायेत् ।

वामे करे तदितरे च तथोपरिष्ठात् पार्श्वं मुधारसयुतं वरमातुलङ्गम् ।

खेटं गदां च दधतीं भवतीं भवानीं ध्यायन्ति येऽखणनिभां कृतिनस्त एव ॥

इति ध्यात्वा आर्ध्रंश्रीमित्यादि न्यसेत् । इति लक्ष्मीमातृकान्यासः ॥

अथ कामरीजादिमातृकान्यासः । तत्र संमोहन ऋषिः, गायत्री छन्दः, कामेश्वरी देवता न्यासे
विनियोगः । क्लृप्तंश्रीमित्यादिना करपङ्क्तन्यासं विधाय ध्यायेत् ।

त्रिनेत्रां सुसितमुखीमरुणाभ्यम्बरभूषणाम् । पाशाङ्कुशधनुर्वाणधरां कामेश्वरीं भजे ॥

इति ध्यात्वा क्लृप्तंश्रीमित्यादि न्यसेत् । इति काममातृकान्यासः ॥

अथ त्रिशक्तिमातृकान्यासः । तत्र ब्रह्मा ऋषिः, गायत्री छन्दः, त्रिशक्तिदेवता न्यासे विनियोगः ।
लज्जारमाकामयीजत्रयद्विरावृत्त्या करपङ्क्तन्यासं विधाय प्राग्वत् ध्यात्वा ह्रींश्रीं ह्रींश्रं नमः इत्यादि न्यसेत् ।
इति त्रिशक्तिमातृकान्यासः ॥

अथ प्रपञ्चरागमातृकान्यासः ।

अथ प्रपञ्चरागस्य विधानमभिधीयते । येन निर्धूतकलुषो ब्रह्मभूयं समञ्जुते ॥

अस्य परब्रह्म ऋषिः, परमा गायत्री छन्दः, परमात्मा देवता न्यासे विनियोगः । स्वाहा इदयाय नमः ।
सोऽहं शिरसे स्वाहा । हंसः शिखा० । ह्रीं कवचा० । श्रौं नेत्रा० । इतिहर अस्त्राय० । मूलमन्त्रेण
त्रिधा व्यापकं कृत्वा ध्यायेत् ।

तारादिपञ्चमनुभिः परिचीयमानं यानैरगम्यमनिशं जगदेकभूतम् ।

मन्त्रित्समस्तगमनधरमच्युतं तत्तेजः परं भजतं सान्द्रमुघाम्बुराशिम् ॥

इति ध्यात्वा आर्ध्रंश्रं हंस सोहं स्वाहा, आर्ध्रंश्री हंस सोहं स्वाहा, इत्यादि न्यसेत् । इति प्रपञ्च-

१ 'करिल' ग पाठः । २ 'नदा' क पाठः । ३ 'लक्ष्मी' क पाठः । ४ '३ नेत्रा' क पाठः । ५ 'मुख्यं'
ग पाठः । ६ 'सवित्' क पाठः । ७ 'नमत्' ग पाठः ।

यागमातृकान्यासः ॥ इति साधारणतो दशविधमातृकान्यासः सर्वमन्त्रसाधारणः ॥

अथ मातृकाविशेषाः । तत्रादौ बालामातृकान्यासः । तत्र दक्षिणामूर्तिं श्रुतिं, पङ्क्तिं, छन्दां, वातावागीभ्यदी देवता न्यासे विनियोगः । ततो बालाधिपतीजट्टेराहृत्या करपटङ्गन्यासं कृत्वा ध्यायेत् ।

आधारे नरुणाकिर्मन्त्रहचिरं हेमप्रभं वामभवं

बीजं मान्मथमिन्द्रगोपमदृशं हृत्पद्मे संस्थितम् ।

चक्रे बालमये शशाङ्कमदृशं बीजं च तार्तीयकं

ये ध्यायन्ति पदत्रयं तत्र शिवे ते यान्ति माल्यास्पदम् ॥

इति ध्यात्वा ऐंक्षौमौ च नमः इत्यादि न्यसेत् । इति बालामातृकान्यासः ॥

अथ श्रीविद्यामातृकान्यासः । तत्र शिरसि दक्षिणामूर्तिश्रुतिं, मुखे पङ्क्तिं, छन्दां, हृदि महाभिः पुरसुन्दरी देवता न्यासे विनियोगः । ऐंह्रींथींरं संप्रकृताद्यन्त्ये हृदयाय नमः । ऐं क्षौं नित्यवृत्तिताराशक्त्यै शिरसे रराहा । ऐं सौ अनादिघोषशक्त्यै शिष्याय० । ऐं मे स्वतन्त्रताशक्त्यै कन्याय० । ऐं क्षौं नित्यमलुप्तताशक्त्यै नेत्र० । ऐं लौ अनन्तशक्त्यै अस्त्राय० । इति विन्यस्त्य ध्यायेत् ।

अरुणा करुणातरङ्गिताचीं धृतपाशादुशपुष्पाशुवापाम् ।

अश्विमादिभिरावृतां मयूरैरहमित्येव विमानये भगानीम् ॥

इति ध्यात्वा मूलविद्यासंपुद्धितमातृकां न्यसेत् । इति श्रीविद्यामातृका न्यासः ॥

अथ परामातृकान्यासः । तत्र हंस श्रुतिं, अव्यक्तायत्री छन्दां, परा देवता न्यासे विनियोगः । सौ हृदयाय नमः । सौ शिरसे० । इत्यादि करपटङ्गन्यासं विधाय ध्यायेत् ।

अकलङ्कशशाङ्कभा वयसा चन्द्रकलापतीम् । मुद्राणुस्त्रैलमद्राहुं प्रणमामि परां कलाम् ॥

इति ध्यात्वा सौ अलौ इत्यादि न्यसेत् । इति परामातृकान्यासः ॥

अथ कामरतिन्यासः । अथ मल्ल श्रुतिं, गायत्रे छन्दां, परमात्मा देवता न्यासे विनियोगः । बालया पङ्क्तिं विधाय ध्यायेत् ।

रयामङ्ककान् यरान् सर्पान् सर्वापरणभूषितान् । मशक्तिकान् स्मरेत् कामान् पञ्चाशदर्शभावेन ॥
इति ध्यात्वा औपह्रींथीक्षौमं कामेश्वररतिभ्या नमः, एवं सर्वैश्च । आं कामदप्रोति० । ईं कामतर्कामिनी० । ईं कामतिमम्बोदिनी० । उ काममकमलो० । ऊं कामघातविलासिनी० । ऋ कामिकदलपलता० । ॠं कामि-
कश्यामा० । ए कामवर्धनशुचिस्मिता० । ऐं वामविस्मिता० । ऐं दीपविशालाक्षी० । ऐं रमणलेलिहाना० । ओं रतिनाथदिगम्बरा० । आ रतिप्रियवामा० । अ रतिनाथकुञ्जिका० । अ. रमाकान्तकान्ती० । कं रमणनित्या० । ख निशाचरकुटारा० । गं नन्दकामोदिनी० । ग नन्दकामदा० । ङ नन्दिशुलोचना० । चं नन्दपितृशुलापिनी० । छ पञ्चवर्णैर्वादिनी० । ज रतिलपैकलहामिया० । झ पुष्पधन्ववराक्षी० । ञ महा-
धनु मुमुक्षी० । टं आमर्णनैलितो० । ठ अमर्णजैदिनी० । डं अममाणपालिनी० । ढं अमरशिवा० ।

१ 'अपये नमः' इत्येव क पाठ । २ 'सूक्ष्मा गतिम्' ग पाठ । ३ 'युक्तक' ग पाठ । ४ 'कान्ति' क पाठ ।
५ 'कमलाक्षया' ग पाठ । ६ 'रति' क पाठ । ७ 'वामना' क पाठ । ८ 'रतिनाथक' क पाठ । ९ 'धरा' क पाठ । १० 'कलशायी' ग पाठ । ११ 'नोदिनी' ख पाठ । १२ 'मुखोत्तमा' ग पाठ । १३ 'मत्तवाहनदमयन्ती' क पाठ । १४ 'सरस' क पाठ । १५ 'निष्ठा' क पाठ । १६ 'रत्ननी' क पाठ ।

यं भ्रान्तसुगन्धो० । तं भ्रामररमो० । यं भ्रूध्रमो० । दं भ्राम्रचारलोला० । घं भ्रमापहचञ्चला० । नं मोहनदीर्घजिता० । प मोहकुरतिप्रिया० । फं मोहलोलाक्षी० । यं मोहपर्धनभृदिषो० । भं मदनपाटला० । मं मन्मथमदना० । यं मातङ्गमाला० । रं भृङ्गनायकदंसिनी० । लं गायकप्रियतोमुषी० । यं गीतिजगदाभ-
न्दिनी० । शं नर्तकरमणी० । षं खेलकान्ति० । सं उन्मत्तकलकण्ठी० । हं मत्तकटुकोदरी० । लं विलो-
मिमेवग्यामा० । दं लोभवर्धनतोमवर्धनीभ्यां नमः ।

एतान् पाँण्ड्रेक्षुकोदण्डपुष्पपञ्चकमायकान् । रतिभिः स्वर्णवर्णाभिस्तान्मूलं च कुशेशयम् ॥

धारयन्तीभिराक्षिष्टान् सर्वाभरणभूषितान् । सहकारमशोकं च केतकी नमालिका ॥

नीलोत्पलं च पञ्चैते पञ्चाणस्य सायकाः ।

इति कामरतिन्यासः ॥

अथाष्टात्रिंशत्कलान्यासः । तत्रेशानादिपञ्चमहासु- ईशतत्पुरुषाग्नियामदेवहरा श्रुपयः, अनुष्टुप्गायत्र्यनुष्टुप्-
वृत्त्यनुष्टुभः छन्दासि, ईशानादयो देयताः पञ्चमहासुसे विनियोगः । षोडशो हसत्तु हसं सर्वज्ञाय हृद-
याय नमः । शीतपञ्चकं सर्वत्र । १ अमृते तेजोज्ज्वलामालिने नित्यनृताय शिरसे० । २ ज्वलितशिपिशिख
अनादिगोधाय शिपायै० । ३ वज्रिणे वज्रधरायै स्वतन्त्राय कवचाय० । ४ ओं ह्रीं हसं नित्यमलुप्तश-
ङ्करे नेत्रत्रयाय० । ५ ओं ह्रीं पशुहृ फट् अनन्तशङ्करेऽत्राय० । ततः ह्रीं ईशनाय नमः । हं तत्पुरुषाय
नमः । हुं अघोराय नमः । हि वामदेवाय नमः । हं सद्योजाताय नमः । एवं पञ्चमहासुम्नाम्नां ऊर्ध्वपू-
र्वदक्षिणोत्तरपश्चिमवक्त्रेषु चिन्त्यस्याष्टात्रिंशत् कला न्यसेत् । तद्यथा—ओं ईशानं सर्वविद्यानां शशिन्यै नमः
ऊर्ध्ववक्त्रे । ईश्वरं सर्वभूतानां अक्षरायै नमः पूर्ववक्त्रे । ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपति ब्रह्मप्रदायै नमः
दक्षवक्त्रे । ब्रह्मा शिवो मे अस्तु मरीच्यै नमः उत्तरवक्त्रे । सदाशिवो अंशुमालिन्यै नमः पश्चिमवक्त्रे ।
इति समुष्टपङ्कष्टेन न्यसेत् ॥ तत्पुरुषाय विद्महे शास्त्र्यै नमः पूर्ववक्त्राद्य । महादेवाय धीमहि विद्यायै
नमः दक्षिणवक्त्राय । तन्नो रुद्र प्रचिद्यै नमः उत्तरवक्त्राद्य । प्रचोदयात् निवृत्त्यै नमः पश्चिम-
वक्त्राय । इत्यङ्गुष्ठतर्जनीयोगेन न्यस्तव्या ॥ अघोरेभ्यस्तमाकलायै नमः हृदि । अघोरेभ्यो मोहायै
नमो ग्रीवायां । घोर-क्षमायै नमः दक्षासे । घोरतरेभ्यो निद्रायै नमो धामासे । सर्वतः शर्व व्याधिकलायै नमः
नाभौ । सर्वेभ्यो मृत्युकलायै नमः कुक्षौ । नमस्ते अस्तु लुघायै नमः पृष्ठे । रुद्ररूपेभ्यस्तृष्णायै नमः
वक्षसि । इत्यङ्गुष्ठमध्यमायोगेन न्यस्तव्याः ॥ वामदेवाय नमो रजायै नमो गुह्ये । ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय
नमो रक्षायै नमः तिङ्गे । रुद्राय नमो रत्न्यै नमः दक्षौर्यै । कालाय नमो मालिन्यै नमः वामोर्यै । कल-
विकरण्याय नमः काम्यायै नमः दक्षजानुनि । विकरण्याय नमः शशिन्यै नमः वामजानुनि । दक्षविकरण्याय
नमः क्रियायै नमः दक्षजहायां । विकरण्याय नमः सिद्ध्यै नमः वामजहायां । वलाय नमः शिरायै नमः
दक्षस्त्रिचि । दक्षप्रमथनाय नमो रात्र्यै नमः वामस्त्रिचि । सर्वभूतदमनाय नमो भ्रामिण्यै नमः कर्त्र्यां ।
भनोन्मनाय नमो मोहिन्यै नमः दक्षपार्श्वे । उन्मनाय नमो जरायै नमः वामपार्श्वे । इत्यङ्गुष्ठानामिकायो-
गेन न्यस्तव्या ॥ सद्योजातं प्रपश्यामि सिद्ध्यै नमः दक्षपादतले । सद्योजाताय चै नमः श्रुत्यै नमः वाम-
पादतले । भवे लक्ष्म्यै नमः दक्षहस्ततले । भवे धृत्यै नमः वामहस्ततले । नीतिभवे मेघायै नमः नासि-

१ 'मृदो' क पाठ । २ 'भ्रमा' क पाठ । ३ 'रमा' क पाठ । ४ 'मोचक' क पाठ । ५ 'सुख' क पाठ ।
६ 'कपटा' क पाठ । ७ 'कलङ्कक्षी' ग पाठ । ८ 'विमल' क पाठ । ९ 'कामवर्धनमेपोन्मत्ता' क पाठ ।
१० 'वज्रहस्ताय' क पाठ । ११ 'अनाले' ग पाठ ।

कायां । भस्त्रय मां प्रतापे नमः शिरसे । ओं मय प्रभापे नमः दत्तयाहो । उद्ग्राय नमः सुधापे नमः
घामयाहो । इत्यष्टकनिष्ठिकायोगेन न्यस्तः ॥

प्रणवाद्याश्चतुर्भ्यन्ताः कलाः सर्वा नमोन्तिकाः । अष्टात्रिंशत्कलाः प्रोक्ताः पञ्चत्रयपरादिकाः ॥

इति त्रिन्यस्तदेहोऽमौ भवेद्ब्रह्माधरः स्वयम् । ॥

इत्यष्टात्रिंशत्कलाम्यासः । एवं न्यासान् कृत्वा प्राणायामत्रय कृत्वा गणेशपञ्चमदुर्गापटुकक्षेत्रपालाप्रपूर्णा-
श्वारूढामन्त्रान् क्रमेण पठेत् ॥

इति महामहोपाध्यापवर्यभगवत्पूज्यपाद-धीनोविन्दाचार्यशिष्य-धीमतावच्छुद्धरावा-
र्यशिष्य-धीविष्णुशर्माचार्यशिष्य-धीप्रह्लादाचार्यशिष्य-धीविचारण्यपतिति-
रचिते धीविचारण्यस्य तन्त्रे पञ्चत्रिंशत्तमः भासः ॥ ३५ ॥

अथ

षट्त्रिंशः श्वासः ।

अथ मालिनीन्यासः । अस्य श्रीमालिनीन्यामस्य परशु श्रुतिः, गायत्री छन्दः, मूलशक्तिमालिनी
देवता न्यासे विनियोगः । नक्तमलवरया हृदयाय नमः, नक्तमलवरया शिरसे, एवं पद्मदीर्घयुक्तेन
करपटङ्गन्यासं विधाय ध्यायेत् ।

रक्तवस्त्रधरां देवीं पञ्चभक्तधरां शिवाम् । निवृत्त्यादिकलायुक्तां प्रतिवक्तुं त्रिलोचनाम् ॥

पाशाङ्कुशधरां देवीं सुधामिक्तकपालिनीम् । इच्छादित्रयसंयुक्तां शूलं दत्तकरे धराम् ॥

रक्तपद्ममध्यस्थां मालिनीं भावयेच्छिवाम् । ॥

इति ध्यात्वा

परामं पुरिट्वां कुर्यान्मालिनीं भावकामपि । मूलादिब्रह्मरन्त्रान्तं (हृद्दीर्घं) मदनात्मना ॥

ब्रह्मरन्त्रादिमूलान्तं सरेदात्मपरामपि । ॥

सौ श्रे कं ५ ओं सौ हृदयाय ॥ सौः इ च ५ ईं सौ शिरसे ॥ सौः उ टं ५ ऊं सौ शिखायै ॥ सौः पं तं

५ ऐं सौः फवचा० । सौः ओं पं ५ ओं सौः नेत्र० । सौः अं यं १० ओं सौः अत्राय० । इति करपङ्क्त्यासं विधाय, सौ ने नादिन्यै नमः सौः शिवाय० । सौं शुं निवृत्त्यै नमः सौः पश्चिमरश्मये । सौं श्रुं प्रतिष्ठायै नमः सौ उत्तररश्मये । सौं लूं विचार्यै नमः सौ दक्षिणरश्मये । सौः लूं शान्तायै नमः सौः पूर्वरश्मये । सौः धं प्रसन्न्यै नमः सौ ऊर्ध्वरश्मये । सौः खं चामुण्डायै नमः सौः ललाटेनये । सौ धं प्रियदर्शनायै नमः सौ नेत्रयोः । सौ ईं गुह्यगुह्ये नमः सौ नामिकायां । सौ यं नारायण्यै नमः सौ कर्णयोः । सौ उं मोदिन्यै नमः सौ दक्ष-कर्णमुद्रायां । सौः ऊं प्रज्ञायै नमः सौः धामकर्णमुद्राया । सौ यं वाज्रैर्यै नमः सौ मुपे । सौः कं कट्टायै नमः सौः ऊर्ध्वदन्तेषु । सौ य कालिकायै नमः सौः अघोदन्तेषु । सौ गं गिरायै नमः सौः ऊर्ध्वोष्ठे । सौ धं घोरघोरायै नमः सौः अघोद्वेष्टे । सौः रुं खिविरायै नमः सौ (जिह्वामे) । सौ ईं मायायै नमः सौ जिह्वायां । सौ अं वागीश्वर्यै नमः सौ वाचि । सौ यं शिपियादिभ्यै नमः सौ कण्ठे । सौ मं भीमर्यै नमः सौ दक्षस्कन्धे । सौ यं बायुपेगायै नमः सौ वामस्कन्धे । सौं उं लामायै नमः सौः दक्षभुजे । सौं ठं विनायिक्यै नमः सौ वामभुजे । सौं ठं पूर्णिमायै नमः सौ दस्तयोः । सौः मं भद्र्यै नमः सौ दक्षदस्ताङ्गुलिषु । सौः मं कुर्दनायै नमः सौ वामदस्ताङ्गुलिषु । सौ जं जयन्त्यै नमः सौः शूले । सौः रं दीपिन्यै नमः सौ दण्डे । सौः टं कपालिन्यै नमः सौ कपाले । सौ पं पावन्यै नमः सौः हृदये । सौः लूं छगल्यै नमः सौ दक्षस्तने । सौ लं पूतनायै नमः सौ वामस्तने । सौः आं आमोदन्यै नमः सौरे । सौः सं परमायै नमः सौः आत्मनि । सौ अं इच्छागुह्ये नमः सौ प्राणात्मनि । सौ ईं अम्बिकायै नमः सौ प्राणै । सौ पं लम्बिकायै नमः सौ उदरे । सौ लं संहारिकायै नमः सौ नामौ । सौ मं महाकाल्यै नमः सौ नितम्बे । सौ शं कुसुमा-युधायै नमः सौ गुदे । सौ अं शुक्रादेयै नमः सौः दक्षोरौ । सौ तं तारायै नमः सौः वामोरौ । सौः पं क्षान्तरश्मये नमः सौ दक्षजानौ । सौ ऐं क्रियाशक्त्यै नमः सौ वामजानौ । सौ ओं गायत्र्यै नमः सौ दक्षजङ्घायां । सौ ओं सायिक्यै नमः सौ वामजङ्घायां । सौ दं दहन्यै नमः सौ दक्षपादे । सौः फं फेद्वार्यै नमः सौ वामपादे । सौ नक्षत्रमलवर्यां सौ श्रीमालिन्यै नमः सौ हृदि । सौ ऐं ह्रीं-श्रीं सौ मातृकायै नमः सौ शिरसि । सौ नक्षत्रमलवर्यां सौ हृदयाय नमः, इत्यादिपद्माद्यैः युक्तेन मालिनीबीजेन करपङ्क्त्यासं कृत्वा प्राग्वत् ध्यायेत् । इति मालिनीन्यासः ॥ ततः प्राणायामत्रयं कृत्वा लिङ्गन्यासं कुर्यात् । ४ ऐं स्वयंभूतिहाय नमः आधारे । ४ ईं बाणलिहाय नमः हृदये । ४ ओं इतरलिहाय नमः भूमध्ये । ४ ऐं ह्रीं परलिहाय नमः ब्रह्मरन्ध्रे । कनकपटलनिर्मितसमष्टिरूपं तेजो विचिन्त्य घटपद्मासुताभ्रवना करा-ल्लौ संरुन्ध, अं आसौः इति बीजत्रयं मध्यमानामिकाकनिष्ठाङ्गुष्ठतर्जनीकरतलेषु विन्यस्येत् । इति करशुद्धिन्यासः ॥ नामेरापादं हृदो नामिपर्यन्तं शिरसो हृत्पर्यन्तं तदेव बीजत्रयं बालया वा व्यस्तसमस्त-क्रमेण विन्यस्य, ह्रीं ऐं ह्रीं सौ त्रिपुरसुन्दरी आत्मानं रत्न रत्न हृदयाय नमः इति क्रमेण पङ्क्त्यासं कृत्वा, आधारहृत्-शिरसु चतुर्दलद्वादशदलषोडशदलमण्डलानि विमान्य तेषु क्रमेण यद्विस्मयसोमात्मकतया मूल-विद्याखण्डत्रयं तेजोरूपं विचिन्त्य, करयोर्मूलमध्याग्रेषु मूलहृदिन्द्रियेषु च न्यसेत् ।

मूलविद्यात्रयावृत्त्या तुर्येण ब्रह्मरन्ध्रके । द्वादशान्वेन्दुविगलत्पीयूषेणात्मनस्तनुम् ॥

संभाव्य तन्मयो भूत्वा न्यसेत् पश्चान्नवासनम् । ॥

४ अं आसौः त्रिपुरामृतावसासनाय नमः । ४ ऐं ह्रीं सौ त्रिपुरेश्वरीरूपोताम्बुजासनाय नमः । ४ ह्रीं ह्रीं सौ त्रिपुरसुन्दरीदेव्यात्मासनाय नमः । ४ ह्रीं ह्रीं सौ त्रिपुरासिनीसर्ववकासनाय नमः । ४ ह्रै-ह्रै-ह्रै

हसोः त्रिपुराश्रीसर्वमन्यासनाय नमः । ॐ ह्रींक्रांस्त्रिपुरामालिनीनाथामिजामनाय नमः । ॐ ह्रींश्रीः
त्रिपुरासिद्धासिताम्बुजामनाय नमः । ॐ ह्रस्व ह्रस्वतर्ज-द्वयौ त्रिपुराभ्यापयद्विपाटामनाय नमः । ॐ ह्रस्व-
फलदं ह्रस्वतर्ज-द्वयौ ह्रस्वफलदौ त्रिपुरभरतीसदाशिवमहाप्रतपनाय नमः ॥

एतास्तु पादज्ञानरूपजयनापानलिङ्गके । नाभिद्वाररूपेण त्रिपुरमेतु क्रमतः सुधीः ॥

अथ परान्यासः । ग्रन्थेऽप्येवमुपसदृष्टपदफलफलं किंवाप्यरूपपूर्णचिह्नमण्डलं विभाव्य तन्मध्ये
उदितदित्यसंकाशं म्यशिरामूलाग्रं गृह्णाद ध्यात्वा, तन्मध्ये अथवादिग्रमेण सममन्त्रारमयमकुलासनं
वागमये ध्यात्वा, तन्मध्ये इक्ष्वाक्यादिग्रमेण सममन्त्रारमयमकुलासनं
ध्यादुद्यन्तौ द्वार्धकलारूपामृतकुण्डलिनीं मूलगृह्णादमध्यपर्यन्तमथिच्छिद्युक्ता त्रिसन्तुतिना निना महाकामक-
लात्मिका ध्यात्वा, मूलाग्रे चतुर्दलपद्मकारिणिकायामपि यद्विमण्डले त्रिकोणस्याप्रवेशो गृह्णादं पूर्ववत् ध्यात्वा,
तद्वन्त कुलासनं, तत्र च वागमये सचिन्त्य, तत्र प्राग्वत् कामकला ज्यलद्विभुषा ध्यात्वा तन्मध्यादुद्यन्तौ
सपरार्धकलामयीमक्षिकुण्डलिनीं लिङ्गाकारतया योनिरूपसुधाकुण्डलिनीमध्यमार्गमनुप्रवेदय पञ्चमन्यसंख्यं
मित्रा तदकुलपदाधधूर्त्वं प्राप्ता ध्यात्वा, अतुलाभुधिप्रमथगतदण्डाकारतरदण्डलिङ्गं प्रवेशयित्वा तयोः सृ-
तानलकुण्डलिन्योऽर्थानिलिङ्गरूपयोर्मधनसंभोर्निरन्तरनिधिस्रवदक्षामृतवर्षात्मानं तिस्रं ध्यात्वा तयोः साम-
रव्यात् तदेकनादरूपिणौ परा शक्तिं भाषयेत् । इति परान्यासः ॥

अथ पश्यन्तीन्यासः । स्वशिरसि अकुलपदे आत्माग्रं त्रिकोणं ग्रन्थरसमरितमाद्यर्णकद्वयकं ध्यात्वा
तत्सामरव्यादेकादशशक्त्यात्मकं पश्यन्त्यवस्थासमरितं सचिन्त्य अग्रादिवागमात्सेन त्रिरेणामु धिक् पञ्चकं
त्रिकं पश्यन्तीकद्वयकं न्यसेदिति । प्रथमरेखाया ॐ वामायै नमः । ॐ ज्येष्ठायै नमः । ॐ रामै नमः ।
द्वितीयेरेखाया ॐ अग्निर्वायै नमः । ॐ इच्छायै नमः । ॐ भानायै । ॐ क्रियायै । ॐ शान्तायै ।
तृतीयेरेखाया ॐ अकारात्मिकायै नमः । ॐ हकारात्मिकायै । ॐ अक्षरात्मिकायै । इति न्यसेत् ।
इति पश्यन्तीन्यासः ॥

ॐ अथ मध्यमान्यासः । ॐ अनन्तकात्मने अविर्भूतनादाय नमो ग्रन्थरम्भे । ॐ अकारात्मने शुभ्यनादाय
नमः ललाटे । ॐ विन्दुद्वयात्मने स्पर्शनादाय नमः भ्रूमध्ये । ॐ पट्टोऽणुरेखात्मने नादनादाय नमः
लम्बिकाग्रे । ॐ अर्धचन्द्रात्मने ध्वनिनादाय नमः विशुद्धौ । वृक्षात्मने विन्दुनादाय नमः अनाहते ।
पकारात्मने शक्तिनादाय नमः अग्नियुक्ते । इन्द्रात्मने बीजनादाय नमः स्वाधिष्ठाने । ईसरुपात्मने अक्ष-
रनादाय नमः आधारे । इति मध्यमान्यासः ॥

अथ वैखरीन्यासः । पञ्चाधार शुभप्रयेण त्रिधा विमन्य बीजत्रयसंगतं कृत्वा घस-यला-प्रयोस्तडि-
शमं मूलसम्भवं, दफ कटा-त्रयोरलङ्कनमिं शुद्धकामराज, स्वरद्वययो चन्द्रसन्निभं शुद्धतार्तिय शिख-
रिबीजसंगतं कृत्वा न्यसेत् । तद्यथा—मूलाधारे पूर्वदिनतुर्वले (स्वाभ्यादिप्राद्विज्ञेयन) वेहैल, शंहस ,

१ 'हसमरित' ग पाठ । २ (मन्त्रमन्त्रासो द्विविधः सूक्ष्मरूपलभेदात् स्थूलन्यासो यथा-सितलि ॐ अ इ उ
अ ए नमः । ललाटे ए एँ औँ नमः । भ्रूमध्ये ॐ य र ल व क नमः । लम्बिकाग्रे ॐ ह ङ श न म नमः । विशुद्धौ
ॐ क घ ट त प नमः । द्वि ॐ ल वृ व थ फ नमः । नाभौ ॐ य ऋ द ध भ नमः । स्वाधिष्ठाने ॐ ग व द द वं नमः ।
मूलाधारे श प स ह नमः । ३) शी- १० । ४) अथ 'विन्दुत्रिकोणरूपेण ध्वनिनादाय नमः सुभयपदे । इत्यधिक पाठ, ग सजे ।
२ 'विन्दुद्वयात्मने' ग पाठ । ३ 'हसैक पाठ अथत सर्वत्र ।

पदमे, सहसे । स्याधिष्ठाने यंदसे, भंदसे, मंदसे, यंदसे, रंदसे, लंदसे । मणिपूरे दंदसीं दंदसीं, पंदसीं, रंदसीं, यंदसीं, दंदसीं, धंदसीं, गंदसीं, पंदसीं, फंदसीं । अनाहते द्वादशदलेषु पूर्वादि फंदसीं, गंदसीं, गंदसीं, यंदसीं, दंदसीं, चंदसीं, छंदसीं, जंदसीं, भदसीं, प्रदसीं, दंदसीं, दंदसीं । ततो विगुहौ पोटशदलेषु अदसीः आदसीः इत्यादि अं दसीः इत्यन्तं विन्यस्य, आमाया दंदसीः, दंदसीः इति विन्यसेदिति वैसरीन्यास ॥ (अन्तमुधामिक्तं पद्मरागप्रभं वर्णमन्त्रं ध्यायेत्)

अथ कामकलान्यासः । तत्र ईकारोपगगतविन्दुमात्रमनो वस्त्रं परिकल्प्य तं परावश्याय नम इति मुरे व्यापकत्वेन विन्यस्य, तदधः सपराधंरूपं विन्दुद्वययुक्तं स्तनद्वयं ध्यात्वा प्रोक्तं सपराधविन्द्वामकस्तनयुग्माय नमः । इति व्यापकं कृत्वा, सौ सपराधमिद्वययुक्तेस्वात्मयोन्यै नम इति लिङ्गे व्यापकं, नाम्ना ललाटचक्षुर्धौ कर्णौ चक्षुर्धौ मुपविन्दौ, भुजचतुष्टयं घटोजद्वयं स्तनविन्दौ, चरणद्वयं योनिविन्दौ ध्यात्वा, समष्टिभूतमकुलात्तरं सर्वांगयवसंपूर्णं परमसौन्दर्यमयं कामेश्वरादुत्थितमात्मानं ध्यात्वायुधन्यासं कुर्यात् । ॐ द्रां द्रीं प्रीं म्लू न या रा ला था शा जृम्णकामेश्वरकामेश्वरीराणेश्वर्यो नमः स्वदक्षिणाधकरे । ॐ धं (धं) संमोहनकामेश्वरकामेश्वरीचक्षुर्ध्वौ नमः स्वयामाध करे । ॐ ओं आ ह्रीं वशीकरकामेश्वरकामेश्वरीपाशाभ्या नमः स्वदक्षिणोर्ध्वकरे । ॐ प्रौं प्रौं स्तम्भनकामेश्वरवामेश्वर्यङ्गुलाभ्यां नमः स्ववामोर्ध्वकरे । एवं तत्तन्मुद्राः प्रदर्श्य पञ्चदश्या विन्यापकं कृत्वा (मातृकास्थानेषु) कलालिकान्यासं कुर्यात् ६- । ॐ अं कामिनी त्रिपुराधीपादुषां पूजयामि नमः, एवं सर्वत्र । आ मोदिनी त्रिं । इं मदना त्रिं । ई उग्मादिनी त्रिं । उ द्राविणी त्रिं । ऊं सेवरी त्रिं । अूं घण्टिका त्रिं । अूं कलायती त्रिं । लु क्रोदिनी त्रिं । लूं शिखरिणी त्रिं । एं सुभगा त्रिं । ऐं भगा त्रिं । ओं विद्येश्वरी त्रिं । ओं महालक्ष्मी त्रिं । अं कौलिनी त्रिं । अं सुरेश्वरी त्रिं । कं कुलमालिनी त्रिं । खं व्यापिनी त्रिं । गं भगावहा त्रिं । घं योगेश्वरी त्रिं । ङं वषट्कारिणी त्रिं । चं पिङ्गला त्रिं । छं भगसर्पिणी त्रिं । जं सुन्दरी त्रिं । झ नीलपताका त्रिं । ञं त्रिपुरा त्रिं । टं सिद्धेश्वरी त्रिं । ठं अमोघा त्रिं । डं रत्नमालिनी त्रिं । ढं भद्रता त्रिं । णं भगमालिनी त्रिं । तं नित्या त्रिं । थं रौद्री त्रिं । दं व्योमेश्वरी त्रिं । ध अम्बिका त्रिं । नं अट्टहासा त्रिं । पं आप्यायिनी त्रिं । फं वज्रेश्वरी त्रिं । बं क्षोभिणी त्रिं । भं शाम्भो त्रिं । मं स्तम्भिनी त्रिं । यं अनामा त्रिं । रं रक्ता त्रिं । लं

१ यद्धिः कामकलान्यासः । तत्र कामकलाभूतस्य सविन्दुतुष्ट्यस्वरस्यादिविन्दुं देवीकुरस्यामन केराकर्णेनेत्रनामाधवप-
षसमेत वक्त्रं परिकल्प्य तस्याधोविन्दुद्वयं बाहुचतुष्टयाद्यवयवसमेत स्तनद्वयं ध्यात्वा तस्याधो हाथेकला पादद्वया-
द्यवयवसमेतौ योनिं विधित्य ॐ वामवक्त्रमुच्चार्य ईकारस्याधोविन्द्वामने श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्याः केराद्यवयवसमेतव-
क्त्राय नमः । ॐ कामवक्त्रमुच्चार्य ईकारस्याधोविन्द्वामने श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्या बाहुचतुष्टयाद्यवयवसहितस्तनद्वयाय
नमः । ॐ तृतीयवक्त्रमुच्चार्य ईकारस्य हाथेकलामने श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्या पदद्वयाद्यवयवसहितयोनये नमः इति
मूर्धादिकवक्त्रपर्यन्तं कस्तुतिनाभिपर्यन्तं नाम्नादिषाद्वयमाग्रपर्यन्तं च व्यापकत्वेन विन्यस्य, ॐ मूलविद्यामुच्चार्य सम-
स्तकामकलामने श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्या सर्वांगयवेश्वर्यो नमः इति व्यापकं विन्यस्य समष्टिकामकलाभूतपरमावरमयस-
र्वांगयवसंपूर्णं परमसौन्दर्यमयं कामेश्वरादुत्थितया सर्वांगयवसंपूर्णं देवीं स्वात्मानं ध्यायेदिति । (सौं १०)
१ 'सा' क पाठ । २ 'अवमेव भूषणन्यास' ख, एतदधिक ३ 'व्यापिनी' क पाठ ।

युक्ता त्रि० । वं अथगाजिता त्रि० । शं संगतिंका त्रि० । पं त्रिमला त्रि० । सं अघोरा त्रि० । हं पोरा त्रि० । छ यिन्दुमैखी त्रि० । सं सर्वोकार्पणी त्रि० । इति कलातिकान्यास ॥

अथ कामकलान्यास । ऊँ श्रेष्ठायै नम दक्षपादे । ऊँ प्रीत्यै नम जह्नुष्या । ऊँ रत्यै नम जातुनि । ऊँ स्मृत्यै नम ऊरौ । ऊँ कान्त्यै नम वत्सनि । ऊँ मनोरमायै नम राहौ । ऊँ मनोदरायै नम मुले । ऊँ मनोरमायै नम मूर्ध्नि । एव दक्षभागे विन्यस्य यामभागे विलोमेन । ऊँ मनो-
नन्द्यै नम मूर्ध्नि । ऊँ मोदिन्यै नम आर्ये । ऊँ दीपिन्यै नम राहौ । ऊँ शोणन्यै नमः वक्षसि । ऊँ वशंर्यै नम ऊरौ । ऊँ राजस्यै नम जानौ । ऊँ सुभगायै नम जह्नुष्या । ऊँ प्रियदर्शिन्यै नम पादे । इति कामकलान्यास ॥

अथ सोमकलान्यास । स पूषायै नम पृष्ठपदे । सा यशस्विन्यै नम अंमपृष्ठे । मिं शुभनमे नम प्रोचापृष्ठे । सीं रेत्यै नम वक्षे । सुं प्रीत्यै नम नेत्रे । सू धृत्यै नम नासाविले । रूं धृद्व्यै नम ललाटे । वूं सौम्यायै नम मस्तके । एवं दक्षभागे विन्यस्य यामभागे विलोमेन । स्लूं मरीच्यै नम मस्तके । स्लूं अंशमालिन्यै नम ललाटे । सँ अग्निर्कायै नम नासाविले । मं शशिन्यै नम नेत्रे । सौं छायायै नम कर्णे । सौं सपूर्णमण्डलायै नम प्रोचापृष्ठे । स तुष्ट्यै नम अंमपृष्ठे । स अमृतायै नम पृष्ठवंशे । इति सोमकलान्यास ॥ "एष सोमकलान्यासस्तत्राण्ड परिशीलितः ।"

अथ योगपीठन्यास । तत्रासद्वयोक्तद्वयपरिपतपादचतुष्टयं मुच्यतेनाभिपार्थद्वयकल्पितगात्रचतुष्टयं योग-
पीठं त्रिकोदे ध्यात्वा न्यसेन् । मूलाधारे ॐ महाकालाय रक्षयणाय मरुद्काधाराय नम । उपरि स्वाधि-
ष्ठानपर्यन्तं ॐ पञ्चमङ्गलशुभाय रक्षयणाय शमदक्षिणपार्थाय कालाग्रिन्द्राय नम । तदुपरि नाभिप-
र्यन्तं ॐ वङ्गकराजरायै मूलप्रकृतये नम । तदुपरि हृदयपर्यन्तं ॐ शरच्चन्द्रप्रभायै पङ्कजद्वयधारिण्यै
आधारशक्तये नमः । तदुपरि हृदय एव कूर्माय० । अनन्ताय० । घराहाय० । पृथिव्यै० । अमृताय० ।
ॐ अंशं इत्यादिशान्त मातृकामुख्यै नवचण्डविराजिताय नवरत्नमयद्वीपाय नम । तत्रैव नवचण्डेषु
नवरत्नानि न्यसेत् ईशानादिमध्यान्तं शार्दूलिण्यक्रमेण । ३ पुष्परागरत्नाय० । ३ नीलरत्नाय० । ३ वैदू-
र्धरत्नाय० । ३ विद्रुमरत्नाय० । ३ मौक्तिकरत्नाय० । ३ मरुतरत्नाय० । ३ यस्मरत्नाय० । ३ गोमेद-
रत्नाय० । ३ मध्ये पञ्चमगरत्नाय० । तत्रैव ३ सुवर्णपर्वताय० । ३ नन्दनोद्यानाय० । ३ कल्पकोद्यानाय० ।
तत्रैव ३ वसन्तादिपटुभ्यो नम । पश्चिमे ३ इन्द्रियाभ्येभ्यो नम । पूर्वे ३ इन्द्रियार्थगजेभ्यो नम ।
३ विविधरत्नभूमिकायै नम । तत्र पश्चिमादिमध्यान्तं विलोमेन नव चक्राणि न्यसेत् । ३ कालचक्रेश्वरी-
पादुका पूजयामि नम । ३ मुद्राचक्रेश्वरी० । ३ मातृचक्रेश्वरी० । ३ रत्नचक्रेश्वरी० । ३ देशचक्र-
ेश्वरी० । ३ शुद्धचक्रेश्वरी० । ३ तत्त्वचक्रेश्वरी० । ३ ग्रहचक्रेश्वरी० । मध्ये ३ मूर्तिचक्रेश्वरी० । (३
कारणतोयपरिधये० । ३ माणिक्यमण्डपाय० । तस्य नैर्ऋत्यादिकोणेषु ३ देशरूपिणीशक्तिः । ३
कालरूपिणीशक्तिः । ३ आकाररूपिणीशक्तिः । ३ शब्दरूपिणीशक्तिः । मध्ये ३ संगीतयोगिनीरूपि-
णीशक्तिः । तन्मध्ये ३ सप्तस्तुतप्रकटयोगिनीशक्तिः । तन्मध्ये ३ कटपतरुभ्यो० । तद्ध ३ रत्नवेदिनायै० ।

३ भवेत्तद्व्याप० । ३ रत्नमिदामनाय० । एवं हृदये विन्यस्य रत्नमिदामनायेन स्वदेहं ध्यायन्
सिदासनदेयता न्यसेत् । दशाने ३ रत्नधराय धृष्टरूपाय धर्माय नमः । धामाने ३ ध्याम-
वराय सिद्धरूपाय धानाय नमः । धामोरौ ३ पौतवराय भूताकाराय धैर्याय नमः । दक्षोरौ
३ इन्द्रनीलप्रभाय गजरूपाय देव्याय नमः । एते सिद्धामनपादरूपिणः । मुने ३ अधर्माय नमः ।
वामपाथे ३ अज्ञानाय नमः । नाभौ ३ अत्रैराध्याय नमः । इक्षपाथे ३ अनेन्द्रियाय नमः । एते
सिद्धामनगात्ररूपिणः । मध्ये ३ मायाय नमः । ३ विद्याय नमः । तदुपरि आनन्दहृदय नमः । ३
संनिधालाय० । ३ अन्तिमपथेभ्यः० । ३ त्रिभुविमयकेसरेभ्यो० । ३ पञ्चाशद्वर्णाङ्गात्मपर्यन्तस्वरूपाय
कर्णिकार्ये० । तस्यां ३ अं अर्धमण्डलाय० । ३ उं मोममण्डलाय० । ३ रं यद्विमण्डलाय० । ३ सं
मत्वाय० । ३ रं रजसे० । ३ तं तमसे० । तदुपरि पूर्वादिदिक्षु मध्ये च ३ ज्ञानतत्त्वात्मने० । ३ मायातत्त्वात्मने० ।
३ क्लान्तत्वात्मने० । ३ विद्यातत्त्वात्मने० । मध्ये ३ परतत्त्वात्मने० । तत्र ३ आं आत्मने० । ३ अं
अन्तरात्मने० । ३ पं परमात्मने० । ३ ह्रीं ज्ञानात्मने० । ततः केसरेषु पूर्वाद्यदिक्षु मध्ये च प्रादक्षि-
ण्येन नव शशीर्यमेव । ३ हृन्मयंभ्या० । ३ सुन्दरंभ्या० । ३ सुसुर्यभ्या० । ३ विरूपाभ्या० । ३
विमलाभ्या० । ३ अन्तरंभ्या० । ३ यदंभ्या० । ३ पुनर्दंभ्या० । मध्ये ३ पुष्पमंदिन्यभ्या० । तदुपरि ३
ह्रीं मयंशक्तिमलासनाय नमः । इति पीठमन्त्रं विन्यस्य तदुपरि शीवक्रं ध्यात्वा, समस्तप्रकटगुण-
तरमंत्रदायकुलकौलानिगमरहस्यातिरहस्यपरापरहस्ययोगिनीधीनप्रदेवतापादुकाभ्यो नमः । इति व्यापकत्वेन
विन्यस्य, हृदि त्रिकोणं निमान्य, तन्मध्ये ३ बालामूलपञ्चदशीविद्यामुद्याय त्रिकोणरक्तवर्णोद्घानपठित्री० ।
त्रिकोणस्याग्रे ३ बालानूलयोगमन्त्रद्वयमुद्याय, चतुरस्रपीठवर्णकामरूपपीठित्री० । इक्षोणे ३ कामराजद्वय-
मुद्याय, अर्धचन्द्रनिमग्नेतरणजालधरपीठित्री० । वामकोणे ३ शक्तिवीजद्वयमुद्याय, पद्मविन्दुलाञ्छित-
वृक्षध्वजवर्णपूर्णगिरिपीठित्री० । इति चतुर्णां विन्यस्य, पुनर्यन्त्रे आप्रेयादिकोणेषु ४ लाङ्का प्रह्वये पृथि
व्यधिपतये नमो ब्रह्मप्रेतात्मनी० । ४ बाह्ये त्रिण्ये अपामधिपतये नमो विष्णुप्रेतात्मनी० । ४ राहू
रुद्राय तेजोधिपतये नमो रुद्रप्रेतात्मनी० । ४ बाह्ये ईश्वराय धार्यधिपतये नम ईश्वरप्रेतात्मनी० । ४
ह्रीं त्रिपदधिपतये पञ्चवक्त्राय सदाशिनाय नमः सदाशिवमहाप्रेतपद्मात्मनी० । इति पञ्चप्रेतासनं विन्यस्य,
तदुपरि रक्तपद्मकर्णिकायां चतुरस्रगोमयद्रोणीपीठे पडासनानि विन्यसेत् । ४ अंशान्तौ त्रिपुरासुधाणैवान-
नाय नमः । ४ ऐर्क्षान्तौ त्रिपुरेश्वरीपोताभ्युजासनाय नमः । ४ ह्रींशान्तौ त्रिपुरसुन्दरीदेव्यात्मासनाय
नमः । ४ ह्रीं ह्रींशान्तौ त्रिपुरवासिनीसर्ववकासनाय नमः । ४ ह्रीं ह्रींशान्तौ त्रिपुराधीसर्ववक्त्रा-
सनाय नमः । ४ ह्रींशान्तौ त्रिपुरमालिनीमाध्यमिदासनाय नमः । इति पदत्रये पडासनानि विन्यस्य,
मध्ये चतुरस्रे चतुर्णां संहितं चतुरासनं न्यसेत् । ईशाने ३ वाग्मवद्वयमुद्याय, आप्तिके कामगिर्यालये
मित्रेशानात्मके जाग्रदशाधिष्ठायके इच्छाशक्त्यात्मरुद्रशक्तिश्रीकामेश्वरीदेवीह्रींशान्तौ त्रिपुरसुन्दरीदेव्या-

१ 'विषयभ्या' क पाठ । २ 'भद्रिषयभ्या' क पाठ । ३ 'गमित' ग पाठ ।

४ उद्घानं चतुरस्र स्थाप्य कामरूपं तु वतुलम् । जालन्तरं च चन्द्रार्धं न्यक्षं पूर्वागिरिर्भवेत् ॥ इत्याद्यन्तरं प्रोक्तम् ।

त्मासनाय नमः । चायन्यकोणे ३ वामराजद्वयमुच्चार्य, मूर्यचक्रे जालन्धरपर्यटे पण्डितायात्मके स्वप्रदशा-
धिष्ठापके चानन्यस्यात्मकविष्णुशक्तिधीयजेभ्यो देवी हृदयार्त्तामा त्रिपुरवातिनामूर्यवामनाय नमः । नैर्धु-
तकोणे ३ शक्तिराजद्वयमुच्चार्य, सोमचक्रे पूर्णगिरपीठे उद्दिशनायात्मके नृपुमिदशाधिष्ठापके त्रियाशक्त्या-
त्मरुद्रात्मकशक्तिधीमगमालिनोदेवी ह्रम ह्रमज्ञी ह्रमौ त्रिपुरार्थोममन्त्रासनाय नमः । आग्नेये ३ सम-
स्तद्वयमुच्चार्य, ब्रह्मचक्रे श्रीमदुद्यानपीठे चर्यानायात्मके तुरीयतुरीयातीतदशाधिष्ठापके परमात्मशक्त्यात्मक-
श्रीत्रिपुरसुन्दरीदेवी ह्रौं ह्रौंलैलै त्रिपुरमालिनामाध्यमिदामनाय नमः । मध्ये त्रितारवालापञ्चदशीमुच्चार्य,
श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीसर्वमन्त्रासनाय नमः । इति विन्यस्य, ५ ममस्तमात्रायां मुच्चार्य, शिखराक्षिप्तदशेशेन्द्र-
शुद्धिद्या-मायाकलाविद्यारागकालनियमितपुरुष-प्रकृत्यहंकारयुद्धिमनसःपञ्चसु-श्रीयजिष्ठाप्राणायामपाणिपादपा-
दपृष्ठशब्दस्पर्शरूपरसगन्धाकाशयायायुर्वाह्ममहिलपृथिव्यात्मने श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीयोगपीठात्मने नमः । इति
व्यापकं कृत्वा, मूलमुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीपादुका पूजयामि नमः । इति पदत्रिंशत्स्वात्मके देहमये
महायोगपीठे स्वेष्टेदयना इति विन्यसेत् । "इति देहमये पीठे चिन्तेत्येत्तदेवताम् ।" इति योगपीठन्यासः ।

अथ षोडान्यास — अस्य गणेशन्यासस्य गलकं ऋषि, निचृद्गायत्री छन्दः, श्रीगणेशो देवता, न्यासे
विनियोगः । ॐ गा शन्त्यानन्दाय हृदयाय नमः । ॐ धीर्मां मुपेन्दुरुपाय शिरसे स्वाहा । ॐ ह्रूं राजशब्दाय
शिखाय ० । ॐ ज्ञां गं मद्रोक्त्याय कनकाय ० । ॐ रत्नां प्रमोदाय नेत्राय ० । गंग. सर्वमन्त्रात्मने आमोदाय
अस्त्राय ० । इति करपङ्क्त्यासं कृत्वा ध्यायेत् ।

तदुणाहपमकामान् गजवक्त्रास्त्रिलोचनान् । पाशाङ्गश्वराभीतिलसज्जस्त्रिमपन्वितान् ॥

एवं ध्यातव्यं पञ्चाशच्छक्तिपुङ्गवगणान् न्यसेत् । " ॥

वामोर्ध्वकरमारभ्य वामाधः करपर्यन्तमायुधध्यान् । शङ्गीना वामकरे कमलम् ।

(तास्तु सिन्दूरवर्णाभाः सर्वालंकारशोभिताः । एकहस्तपृष्ठान्भोजा इतरालिक्षितप्रियाः ॥)

ॐ गंशं विमेशनाथश्रीअम्बाया नमः । एव सर्वय । आ विमराजह्रीम्या ० । इं विनायकपुष्टि ० । ईं
शिवोत्तमशान्ति ० । उ विमरेश्वरस्वती ० । ऊ विमरहंरति ० । ऋ विमरादेस्याहा ० । ॠ गणनायक-
मेधा ० । ऌ एकदन्तमूर्ति ० । ॡ द्विदन्तकामिनी ० । ए गजजन्ममोहिनी ० । ऐ निरञ्जनजटा ० । औ
कपर्दीतीमा ० । आ दीर्घमुखरगालिनी ० । अं शुक्लूर्णनन्दा ० । अं वृषभजयशस्विनी ० । कं गणनाथ-
कामरूपिणी ० । खं गजेन्द्राश्री ० । गं शृङ्गैरुत्तेजोयती ० । घ त्रिलोचनसती ० । ङ लम्बोदरविमेशी ० ।
चं महात्मद्वैरूपिणी ० । छं चतुर्भुक्तिकामदा ० । जं सदाशिवमद्विह्वला ० । झ आमोदकान्ति ० । ञं दुर्मु-
खपूजा ० । टं सुमुखासिता ० । ठं प्रमोदरमा ० । डं एकपादमाहिणी ० । ढं द्विजिह्वाध्वजिनी ।
णं शूरविकर्णा ० । तं वीरशुक्ली ० । थं परमुखलज्जा ० । दं वरददीर्घबोणा ० । धं मत्तर्वाहन-
धनुर्बरा ० । नं वनतुल्यपाणिनी ० । पं हिरण्यरावि ० । फं सेनानीकामान्धा ० । यं ग्रामणीशशिप्रभा ० ।
भं मत्तलोलाक्षी ० । म विमत्तचञ्चला ० । यं मत्तवाहनदिति ० । रं जडिमुभगा ० । ल मुष्टिदुर्भगा ० । वं
सद्भिश्चिवा ० । शं वरेण्यदुर्गा ० । षं वृषकेतुभगिनी ० । सं भवप्रियमोहिनी ० । हं गणेशगणप्रिया ० । लं
मेघनादकालिका ० । स्त गणेशकालजिह्वा ० । इति गणेशन्यासः ॥

१ 'गणेश' क पाठ । २ 'मन्दोक्त्याय' क पाठ । ३ 'हृदय' ग पाठ । ४ 'विमेश्वराहा' ख पाठ । ५ 'मोहिनी'
ग पाठ । ६ 'गजेन्द्रोमा' ग पाठ । ७ 'विमरेश्वरी' ग पाठ । ८ 'नाद' क पाठ । ९ 'गर्मा' ग पाठ ।

अथ प्रहत्यासः । ॐ अं १६ माणिभ्यात्मने सूर्याय भगवते रेनुताभ्यायै नमः हृदयाय । ॐ
 यरंलंवं मुक्तात्मने चन्द्राय भगवते अमृताभ्यायै नमः सलाटे । ॐ कं ५ विद्रुमात्मने लोहिताय मङ्गलाय
 भगवते मेघाभ्यायै नमः नेत्रत्रये । ॐ खं ५ यज्ञात्मने शुक्राय भगवते घानाभ्यायै नमः हृदये । ॐ छं ५
 मरकतात्मने घुधाय भगवते यशस्विन्यभ्यायै नमः हृदयोपरि । ॐ तं ५ पुष्परागात्मने घृहस्पतये भगवते
 शांकर्यभ्यायै नमः फण्डे । ॐ पं ५ नीलात्मने शनैश्चराय भगवते शम्भ्यभ्यायै नमः नामौ । ॐ शं ५
 गोमेदात्मने राहये भगवते कृष्णाभ्यायै नमः मुगे । ॐ छंलं वैदूर्याभ्यायै नमः केतुभ्यो भगवद्भ्यो धूम्रा-
 भ्यायै नमः पादयोः ।

कामरूपधरान् सर्वान् सर्वाभरणभूषितान् । वामोरुन्यस्तदस्तांश्च दक्षहस्ताभ्यावहान् ॥

(शक्रयोऽपि तथा ध्येया वराभयकगम्बुजाः । स्वस्वप्रियाङ्गनिलयाः सर्वाभरणभूषिताः) ॥

माधवेक्षिति शेपः । इति प्रहत्यासः ॥

अथ नक्षत्रन्यासः । ॐ अंआं अभिन्यै नमो भाले । ॐ ई ई मरण्यै नमः दक्षनेत्रे । ॐ उंउं कृत्ति-
 कायै नमः घामनेत्रे । ॐ अंअंलंलं रोहिण्यै नमः दक्षकर्णे । ॐ ऐ ऐ मृगशिरसे नमः घामकर्णे । ॐ ऐ
 आर्द्रायै नमः दक्षनासापुटे । ॐ ओंओं पुनर्वसवे नमः घामनासापुटे । ॐ कं पुण्याय नमः कण्डे । ॐ
 खंगं अश्लेषायै नमः दक्षस्कन्धे । ॐ घंघं मघायै नमः घामस्कन्धे । ॐ चं पूर्वाफाल्गुन्यै नमः दक्षकू-
 परे । ॐ छंछं उत्तराफाल्गुन्यै नमः घामकूपरे । ॐ कं कं हस्ताय नमः दक्षमणिन्ये । ॐ टं टं विशाख्यै
 नमः घाममणिन्ये । ॐ ड ड स्वात्यै नमः दक्षहस्ते । ॐ ढं ढं विशाखायै नमः घामहस्ते । ॐ तं तं
 अनुराघायै नमः नामौ । ॐ थं ज्येष्ठायै नमः दक्षकट्यां । ॐ नं नं मूलायै नमः घामकट्यां । ॐ यं
 पूर्वाषाढायै नमः दक्षोरौ । ॐ भं उत्तराषाढायै नमः वामोरौ । ॐ मं मं धनुराय नमः दक्षजानुनि । ॐ
 यं धनिष्ठायै नमः घामजानुनि । ॐ लं शतभिषायै नमः दक्षजघ्नायां । ॐ यं यं पूर्वाभाद्रपदायै नमः
 घामजघ्नायां । ॐ पं पं उत्तराभाद्रपदायै नमः दक्षपादे । ॐ अं अं रेवत्यै नमः वामपादे ।

ज्वलत्कालानलप्रख्या वरदामयपाणयः । नतिपाणयोऽश्विनीपूर्वा ध्येया मुक्ताविभूषणाः ॥

दक्षायध करयोर्ब्रह्मणे, ऊर्ध्वयोर्नतिमुद्रे । इत्यायुधन्यासम् । इति नक्षत्रन्यासः ॥

अथ योगिनीन्यासः । (१) विशुद्धस्थाने षोडशदक्षकमलकर्णिकायां ॐ अंअंई उमलयरयूं डाकिनि
 मां रक्त २ मम त्वग्धातुं रक्त २ सर्वसत्त्ववशंकरि देव्यागच्छागच्छ इमां पूजां गृह्ण २ ऐ घोरे देवि ह्रीं
 परमघोरे हूं घोररूपे पद्मोद्दि नमः चामुण्डे उरलकसहै श्रीमहात्रिपुरसुन्दरि वरदे विश्वे देवि नमः अं
 १६ विशुद्धपीठस्थे विशुद्धडाकिनि विशुद्धनायदेवयुग्मशीपादुका पूजयामि नमः । इत्यङ्गुष्ठानामिकाभ्यां
 विन्यस्य, तदलोपु ॐ अं अमृतायै नमः । एवं आं आकर्षिण्यै । इं इन्द्रायै । ई ईशान्यै । उ उमायै ।
 ऊं ऊर्ध्वकेश्यै । ऋ ऋद्धिर्देव्यै । ॠ ऋषायै । लं लकारायै । लूं लूपायै । ए एकपादायै । ऐ

- १ 'घामाभ्यायै' ग पाठः । २ 'शांकर्यभ्यायै' ख पाठः । ३ 'ज्ञानरूपाभ्यायै' ख पाठः । ४ 'यशस्विन्यभ्यायै' ख पाठः ।
 ५ 'मयप्रदायै' क पाठः । ६ 'दक्षमुने' ग पाठः । ७ 'वाममुने' ग पाठः । ८ 'दक्षहस्ते' ग पाठः । ९ 'वामहस्ते' ग पाठः ।
 १० 'केणिन्यै' ख पाठः । ११ 'हृदये' ख पाठः । १२ 'लूपायै' ल लूपायै । १३ 'एकपादिन्यै' ग पाठः ।

पदयन्त्रिकाये । यो श्रीकारिकाये । यो श्रीपद्मात्मिकाये । यो श्रीशक्तििकाये । यो श्रीशक्तििकाये । इति
प्रादक्षिण्येन विन्यस्य ध्यायेत् ।

श्रीगङ्गायै निशुद्धे नृपदलकमले रक्तवर्णा त्रिनेत्रा

सत्सद्गङ्गा त्रिशूल वपक्रमपि महाचर्म मंधारयन्तीम् ।

वक्त्रेणैकेन युक्तां पशुजनभयदा पायमाने प्रमत्ता

सकृत्वा चन्द्रेऽमृतार्धः परिचुम्बपुत्रं टाकिनीं वीरयन्त्याम् ॥

दक्षोर्ध्वाध शतलङ्काङ्गे, चामोर्ध्वाध त्रैलोक्यपते । इत्यायुधध्यानम् ।

अथामृतादिशक्तीनां टाकिनीसदृशं ययुः । तत्समानायुधादीनि न्यामपूजनचिन्तने ॥

(१) ततोऽनाहतचक्रे हृदये द्वादशदलकमलकारिकायां, ३ रात्रिं रक्तवर्णं रात्रिणि मां रक्त २ मम
रक्तधातुं रक्त २ सर्वसत्त्ववशंकरि-इत्यादि शेष समाने । क १२ अनाहतनृपदलस्थे अनाहतनृपदलस्थे अनाहत-
नायदेवयुग्ममर्थापादुका पूजयामि नम । इति विन्यस्य, तद्वलेषु ३ क कालरात्रिं नम । एवं च शक्ती-
तायै । नं गायत्र्यै । य घटाधारिकायै । ड टाणींत्मिकायै । चं चरुदायै । छं छायायै । ज जयायै ।
झं झकारिकायै । ञं ञाणींत्मिकायै । टं टङ्कहस्तायै । ठ ठकारिकायै । इति विन्यस्य ध्यायेत् ।
अथ ध्यानम्—

हृत्पत्रे भानुपत्रे द्विवदनचिलसदृशिणीं श्यामवर्णा-

मञ्ज शूलं कपालं हमरुमपि भुजैर्धारयन्तीं त्रिनेत्राम् ।

रक्तस्या कालरात्रिप्रभृतिपरिचितां शुद्धभक्ते प्रमत्तां

श्रीमद्दीरेन्द्रवन्द्यामभिमतर्कलदां भावयेद्राकिणीं ताम् ॥

दत्ताद्य करमारभ्य दक्षोर्ध्वकरपर्यन्तमायुधध्यानम् ।

कालरात्र्यादिका रक्ताद्यतुर्हस्ता नमस्क्रियाम् । डाभ्यां भुजाभ्यां दधतीर्द्वाभ्यां हेतिद्वयं क्रमात् ॥

कदलीयै वरानीयै पुस्तकाक्षरपालिके । षष्ठासङ्गां मणिगुणौ सङ्गलेटौ वरामये ॥

कदलीकलशौ शूलवेतालीं वरदामये । कुठारहरिणौ पश्चात् त्रिशूलहमरु अपि ॥

(३) मणिपूरकचक्रे नाभौ दशदलकमलकारिकायां, ४ लालीलं लमलवर्यं लाकिनि मा रक्त २ मम मास-
धातु रक्त २ सर्वसत्त्ववशंकरि-इत्यादि शेष प्राग्वत्, ४ १० मणिपूरकचक्रस्थे मणिपूरकलाकिनि मणिपू-
रकलायदेवयुग्ममर्थापादुका पूजयामि नम । इति विन्यस्य, तद्वलेषु ४ ड डामयै नम । एवं चं चकार-

१ 'त्रिशिवमपि' ग णठ । २ 'जानकविवर्ध' ग बाठ । ३ 'मधुमदमुदिता' र बाठ ।

* मां भाग्यरताङ्गे—रता रक्तत्रिनेत्रा पशुजनभयहृच्छूलसदृशहस्ता चामो लेट दधामा वपक्रमपि सुराश्रित चैकवक्त्रात् ।
आयुमानुमन्त्रामिदं लमलवर्णां पायसाङ्गे प्रमत्ता कण्डम्यानेऽमृतार्धं परिचुम्बपुत्रं साधयेत् टाकिनीं ताम् ॥

† श्यामा शूलान्वहस्ता हमरुसहित तीक्ष्णचर्म चहन्ती आरवा रक्तत्रिनेत्रा भुजद्विवलिङ्गसदृशप्रभाभि । दीक्षास्या
देवदेवीं हृदयमितवगा रक्तपत्रवैक्रमाया शुद्धाक्षेपु श्रद्धा पशुमदमुदिता चिन्तयेद्वाङ्मयीं ताम् ॥ (पौ० १०)

रिण्यै० । सं एकारिण्यै० । सं ताम्र्यै० । सं स्वापिण्यै० । सं दातापण्यै० । सं धार्यै० । सं मादयै० ।
पं पात्र्यै० । फं फट्टारिण्यै० । इति विन्यस्य ध्यायेत् ।

नाभां दिरूपप्रपन्ने त्रिभुवनविलसत्त्रिचयां कृष्णगर्भा
शक्तिं दम्भोलिदण्डां वरदमपि भुजधारयन्तीं महोग्राम् ।
डामर्षाद्यैश्च नीता पशुजनभयदां भांसधातेकनिष्ठां
गौडाश्रे मन्त्रचित्तां सकलसुरकरीं सम्भोरज्जाकिनीं ताम् ० ॥

लाकिन्याः कथितायास्तु दशमरुत्या मरीचयः । कपालशूलधारिण्यः कृष्णाश्च नतिमंयुताः ॥
किरीटहारकेयूरकाञ्चीनूपुरभूषिताः । ॥

(४) स्याधिष्ठानचक्रे दक्षदलकमलकर्णिकायां ४ कांकोरु कमलवर्यं साकिनि मां रत्न २ मम मेदो-
धातुं रत्न २ शेषं पूर्ववत्, य ६ स्याधिष्ठानपीठस्थे स्याधिष्ठानसाकिनि स्याधिष्ठाननाथदेवयुग्मधी० इति
विन्यस्य, तद्वत् ४ यं यन्धिर्यं नमः । एव सं मन्त्रकाल्यै० । सं मायायै० । सं यशस्विन्यै० । सं
रक्षायै० । सं लम्पोट्यै० । इति विन्यस्य ध्यायेत् ।

स्याधिष्ठानाख्यपन्ने रमदलतमिते वेदचक्रां त्रिनेत्रां
पीतामां धारयन्तीं त्रिशिखण्डशिकपालाभयान्यात्तगराम् ।
मेदोधातुपतिष्ठामलिमदमुदितां बन्धिनीत्यादिरीतां
दध्यन्ने मन्त्रचित्तामभितफलदां साकिनीं भावयेत्ताम् ॥

दक्षोर्ध्वरमाख्य दक्षाद्य करपर्यन्तमायुधध्यानम् । “यन्धिर्यस्यास्तु पीतामा यरामीनतिसंयुता.” ॥

(५) मूलाधारचक्रे चतुर्दलकमलकर्णिकायां, ४ सांसांश्च समलवर्यं साकिनि मा रत्न २ मम अग्नि-
धातुं रत्न २ शेषं प्राग्वत्, यशस्वं मूलाधारपीठस्थे मूलाधारसाकिनि मूलाधारनाथदेवयुग्मधी० इति
विन्यस्य, तद्वत् ४ यं यदायै नमः । एव सं धिर्यै० । सं यज्ञायै० । सं सरस्वत्यै० । इति विन्यस्य ध्यायेत् ।

मूलाधारस्थपन्ने शुक्तिदललसिते पञ्चरक्तां त्रिनेत्रां
स्वर्णाभामसिसंस्थां सृष्टिमपि कमलं पुस्तकं ज्ञानमुद्राम् ।
विभ्राणां बाहुदण्डैः सुललितवरदाद्याभिर्वीतां मनोज्ञां
मुद्रान्ने सकचित्तां मधुमदमुदितां भावयेत् साकिनीं ताम् * ॥

१ ‘स्यामिन्यै’ ग. पाठ । २ ‘स्वामिन्यै’ क. पाठ । ३ ‘नन्दिन्यै’ क. पाठ । ४ ‘स्याधिष्ठानविद्वचक्रे’ ग. पाठ ।

५ ‘रक्षायै’ तथा ‘रमायै’ ख. पाठ । ६ ‘लम्पोट्यै’ क. पाठ । ७ ‘गुण’ ख. पाठ । ८ ‘घातौ’ क. पाठ ।

७ कृष्णा देवी त्रिवक्त्रा त्रिनयनद्वसिता दष्टिशीमुखरूपा यज्ञ शक्तिं च दण्डाभयवरददरोर्ध्ववामे दधानाम् । ध्यात्वा
नामिदमपने दशदलविलसत्कर्णिके लाकिनीं ता मामस्था गौडमकीमुखदण्डवतीं विन्यसेत् साधकेन्द्र । दक्षाध्वयोरामे,
तदायध स्थयोरन्ये, तदध स्थयोरपरे इत्यायुधध्यानम् । (सौ० २०)

* देवीं उच्यते स्वरूपा त्रिनयनविलसत्पञ्चवक्त्रा सुदृष्टा हस्ताभ्यामिच्छुचाप सृष्टिमपि दधतीं पुस्तकं ज्ञानमुद्राम् । मूला-
धारस्थपद्मे निविलसत्पशुजनेन्द्रादिनीमन्थितस्या मुद्राद्यप्रतिष्ठुक्ता मधुमदमुदिता भावयेच्चाकिनीं ताम् । यामाध्वयोरामे,
तदध स्थयोरन्ये इत्यायुधध्यानम् । (सौ० २०)

रश्मिपीतामित्रश्वेताश्वत्थो वरदादयः । नत्यक्षमालावरर्द्धिपराजितचतुर्भुजाः ॥

(६) भूमध्ये आनायके द्विदलकमलकारिणीया, ४ हा हा ५ हलपरम्पु याकिनि मां रत्न २ मम मज्जापातु रत्न २ सर्वसत्त्वेति प्राग्वत्, ह हा आनापीठस्थे आनाहाकिनि आनानायकेयुग्मधी० इति विन्यस्य, तद्वत् ५ ४ ३ २ १ नमः । इति विन्यस्य ध्यायेत् ।

भूमध्ये विन्दुपत्रे द्विदलमुलालिते शुक्राणां करान्न-

विधाया ज्ञानमुद्रा एमकसहितमक्षमालां कपालम् ।

पङ्क्ता मञ्जमस्यां त्रिनयनसितां हसन्त्यादिपुत्रा

हान्दित्राये प्रसक्ता सकलमुखकीं हाकिनीं भावयेताम् ॥

दक्षाक्षयोरारोधे, तदधस्थयोरन्ये । इत्यायुधप्यानम् ।

श्वेता हंसवती ध्येया त्रिशूलवरधारिणी । रक्ता क्षमा वरार्थीतिमिष्टदालसत्करा ॥

(७) प्रहरण्ये सहप्रदलकमलकारिणीया, या यां ५ यमलपरम्पु याकिनि मा रत्न २ मम युग्मपातु रत्न २ सर्वसत्त्वेत्यादि पूर्ववत्, ४ अ ५० प्रहरण्यपाठस्थे प्रहरण्यपाकिनि प्रहरण्यनायकेयुग्मधी० इति विन्यस्य, तद्वत् ५ ४ ३ २ १ नमः । इत्यादि क्षमायन्तं न्यसेत् । अथ प्यानम् ।

मुण्डव्योमस्थपत्रे दशसर्तदलके याकिनीं भैरवीं ताम्

अक्षान्ताद्यां समस्तायुधलसितकरा सर्वव्यां समष्टिम् ।

डादीनां सर्ववक्ता सकलमुखकीं सर्वपातुस्वरूपां

सर्वाने सन्नविता परशिरसिका भावयेत् सर्वरूपां ॥

इति योगिनीन्यासः ॥

अथ राशिन्ध्यासः । ४ अं अं ५ ३ ३ मेघराशये नमः दक्षपादे । ४ उं ऊं ध्रुवराशये नमः दक्षवृषणे । ४ अं अं ५ ल मिथुनराशये नमः दक्षकुक्षौ । ४ एं ऐं कर्कटराशये नमः दक्षोरसि । ४ ओं औं सिंहराशये नमः दक्षकरे । ४ अं अं ५ श र्च सं ई कम्बाराशये नमः दक्षशिरसि । ४ कं ५ तुलाराशये नमः वामशिरसि । ४ च ५ वृश्चिकराशये नमः वामकरे । ४ टं ५ धनूराशये नमः वामोरसि । ४ तं ५ मकराशये नमः वामकुक्षौ । ४ प ५ कुम्भराशये नमः वामवृषणे । ४ यं रं लं खं जं क्षं मीनराशये नमः वामपादे ॥

सस्वनामसमाकाराः कन्साकुम्भौ सभाकृतौ । क्रमाद् रक्तश्वेतहरितपाटलाधूमपाण्डुराः ॥

चित्रकृष्णस्वर्णपिङ्गकपूरसंज्ञकान्तयः । ॥

इति राशिन्ध्यासः ॥

अथ पीठन्यासः । मालुकास्थानेऽथ । ४ अं कामरूपपीठाय नमः शिरसि । ४ अं वाराणसी० । ३ नेपाल० । ३ पाण्डुवर्धन० । ३ पुण्ड्रि० । ३ ऊं कान्दकुब्ज० । ३ पूर्णेश्वरि० । ३ अर्धुद० । ३ आम्नातकेऽम्बर० । ३ एकाग्र० । ३ तिष्ठोत्तपो० । ३ कर्णकोट० । ३ औं कैलास० । ३ अं भृगुनगर० । ३

१ 'कमले' ग पाठ । २ 'सकलदलपुत्रे' ग पाठ । ३ 'अक्षान्ता' 'आयनास्थाना' 'क पाठ । ४ 'परशिरसि' २ 'देवीकोट' ग पाठ ।

वेदार० । अं चन्द्रपुर० । कं धीपीठ० । गं एकपीठ० । गं जातधर० । घं मातव० । ङं कुला-
न्तक० । च देशीकोट० । छं गोकर्ण० । जं मारुतेश्वर० । झं अट्टहान० । ञं विरज० । टं राजगृह० ।
ठं मद्रापथ० । ड फोटापुर० । ढं फलापुर० । एं ओकार० । तं जगन्तिका० । थं उज्जयिनी० । दं
विचित्रक० । धं शीरेपुर० । न हस्तिनापुर० । पं उद्दीश० । फं प्रयाग० । वं विम्बपुर० । भं माया-
पुर० । मं जलेश्वर० । यं मलयगिरि० । र श्रीगिरि० । लं मेरुगिरि० । वं गिरिवर० । शं महेंद्रगिरि० ।
पं धामनपुर० । सं हिरण्यपुर० । ह मद्रालम्होपुर० । लं उदयान० । छं छायाद्वयपीठाय नमः । इति
पीठन्यासः ॥

एते पीठाः समादिष्टा मातृकारूपमास्थिताः । एवं पोदा पुरा कृत्वा श्रीचक्रन्यासमाचरेत् ॥

यः पोदान्वस्तगाग्रस्तु स स्वयं परमेश्वरः । पोदान्यासविहीनं यं प्रणमेदेयं पार्षति ॥

सौजचिरान्मृत्युमामोति नरकं प्रतिपद्यते । नास्त्यस्य पूज्यो लोकेषु पितृमातृमुखो जनः ॥

(तथा मत्स्यपुराणे—

प्रयागे ललिता देवी विन्ध्ये विन्ध्यनिवासिनी । वाराणस्यां विशालाक्षी तारा किष्किन्धपर्वते ॥
इति पोदान्यासः ॥

अथ श्रीचक्रन्यासः ।

श्रीमन्त्रिपुरमुन्दर्याश्रकन्यामं शृणु प्रिये । यन्न कस्यचिदाख्यातं तनुशुद्धिकरं परम् ॥

स्यहृत्पीठे विन्दुमयं परितस्त्रिकोणे यथाविधि कामकलोलप्रकारेण ध्यात्वा, तत्र देवीं मानसोपचारै-
संपूज्य, यादृमायाकमलाभीजान्ततो बालां समुद्धरेत् । ऐं ह्रीं श्रीं ऐं ह्रीं सौ समस्तप्रकटगुणगुह्यतरसं-
प्रदायकुलकौलनिगमैरहस्यातिरहस्यपरापररहस्ययोगिनीधोपादुकाभ्यो नमः । इति त्रिधा व्यापकं कृत्वा,
आत्मानं कामरुतास्यरूपमेव माषयन् चक्रन्यासं कुर्यात् । ॐ त्रैलोक्यमोहनचक्राय नमः, चतुरस्त्राद्यरेखायै
नमः, इति सर्वाङ्गे व्यापकं । ॐ अणिमामिन्दिश्रीपादुकां पूजयामि नमः दक्षांसष्टे । ॐ लघिमासिद्धिं
दक्षकटाग्रे । ॐ महिमासिद्धिं दक्षजानुनि । ॐ ईशित्यसिद्धिं दक्षपादाग्रे । ॐ वशित्वसिद्धिं धामपादाग्रे ।
ॐ प्राकान्यमिन्दिं धामजानुनि । ॐ भुक्तिरिति श्रीं वामकराग्रे । ॐ इच्छासिद्धिं धामांसष्टे । ॐ रस-
सिद्धिं शिरसि । ॐ मोक्षसिद्धिं शिरः पृष्ठे । इति सिद्धिदशकं विन्यस्य, चतुरस्त्रमध्यरेखायै नमः, इति
व्यापकं कृत्वा, ॐ आं ब्रह्माणीश्रीं पादाङ्गुष्ठयोः । ॐ ईं माहेश्वरीश्रीं दक्षपाद्वे । ॐ । ऊं कोमारी-
श्रीं शिरसि । ॐ ह्रीं वैष्णवीश्रीं वामपाद्वे । ॐ लूं वाराहीश्रीं वामजानुनि । ॐ ऐं इन्द्राणीश्रीं
दक्षजानुनि । ॐ श्रीं चामुण्डाश्रीं दक्षासे । ॐ अं महालक्ष्मीश्रीं वामासे । चतुरस्त्रान्तरेखायै नमः,
इति व्यापकं कृत्वा, ॐ द्रां सर्वसत्त्वोभिणीमुद्राशक्तिश्रीं पादाङ्गुष्ठद्वये । द्रां सर्वविद्राविणीमुद्राशक्तिश्रीं
दक्षपाद्वे । ह्रीं सर्वाकर्षिणीमुद्राशक्तिश्रीं शिरसि । लूं सर्वयशंशरीमुद्राशक्तिश्रीं वामपाद्वे । सः सर्वो-
न्मादिनीमुद्राशक्तिश्रीं वामजानुनि । क्रां सर्वमहाङ्कुशमुद्राशक्तिश्रीं दक्षजानुनि । इस्रमं सर्वखेचरीमुद्रा-
शक्तिश्रीं दक्षासे । ऐं ह्रीं सौः सर्वत्रिखण्डामुद्राशक्तिश्रीं वामासे । इसौ सर्वबीजमुद्राशक्तिश्रीं शिरसि ।
ऐं सर्वयोनिमुद्राशक्तिश्रीं पादयोः । एवं विन्यस्य, ॐ अं आं सौ त्रिपुराचक्रेश्वरीनित्याशीपादुकां पूं ।

इति हृदये विन्यस्य, एताः प्रकटयोगिन्य वैलोपयमोदने चक्रे समुद्राः सम्मिद्धयः स्यादन्ताः सपरिवारा सर्वापचारैः संपूजितास्तुष्टाः सन्तु । त्रामिति सर्वसंज्ञोभिर्णामुद्रा प्रदर्शयेत् । इति प्रथमावरणन्यासः ॥

अथ द्वितीयावरणन्यासः । ॐ सर्वांशपूरकवक्राय नमः । ॐ पौडशद्वलकमलवक्राय नमः । इति व्यापकं विन्यस्य, ॐ अं कामाकर्षिणीनित्यावृत्ताथी० दक्षश्रोत्रपृष्ठे । ॐ आ शुद्धाकर्षिणीनित्या० दक्षा-
मपृष्ठे । ॐ इं अहंकाराकर्षिणीनित्या० दक्षकुपरे । ॐ ई शब्दाकर्षिणीनित्या० दक्षकरपृष्ठे । ॐ उं उं
स्पर्शाकर्षिणीनित्या० दक्षोरो । ॐ ऊ रूपाकर्षिणीनित्या० दक्षजानौ । ॐ ऋ रत्नाकर्षिणीनित्या० दक्ष-
गुल्फे । ॐ ॠ गन्धाकर्षिणीनित्या० दक्षपादे । ॐ ए चित्ताकर्षिणीनित्या० वामपादे । ॐ ऐ धीर्माकर्षि-
णीनित्या० वामगुल्फे । ॐ ए स्मृत्याकर्षिणीनित्या० वामजानुनि । ॐ ॐ नामाकर्षिणीनित्या० वामोरी ।
ॐ ओं बीजाकर्षिणीनित्या० वामकरपृष्ठे । ॐ आ आत्माकर्षिणीनित्या० वामशुपरे । ॐ अं अमृताकर्षि-
णीनित्या० वामासे । ॐ अं शरीराकर्षिणीनित्या० वामश्रोत्रपृष्ठे । एव विन्यस्य, ॐ ऐं ह्रीं सौः त्रिपुरेशीच-
क्रेश्वरीथी० इति विन्यस्य, एता गुप्तयोगिन्य सर्वांशपूरके समुद्रा इत्यादिना समर्थं त्रामिति सर्वधिद्रा-
विर्णामुद्रा प्रदर्शयेत् । इति द्वितीयावरणम् ॥

अथ तृतीयावरणन्यासः । ततः ॐ सर्वसंज्ञोभ्रणवक्राय नमः । ॐ अष्टद्वलवक्राय नमः । इति व्यापकं
कृत्वा, ॐ कं ५ अनङ्गकुसुमादेवीथी० दक्षश्रोत्रे । ॐ ख ५ अनङ्गमेरुमादेवी० दक्षजानौ । ॐ ट ५ अन-
ङ्गमदनादेवी० दक्षोरो । ॐ तं ५ अनङ्गमदनानुपादेवी० दक्षगुल्फे । ॐ प ५ अनङ्गरेणमादेवी० वामगुल्फे ।
ॐ यं ५ अनङ्गरेणमादेवी० वामोरी । ॐ श ५ अनङ्गाकुशादेवी० वामजानौ । ॐ ङ्क्ष अनङ्गमालिनी-
देवी० वामश्रोत्रे । एव विन्यस्य, ॐ ह्रीं ह्रीं सौः त्रिपुरमुन्दरीचक्रेश्वरीनित्याथी० इति हृदये विन्यस्य, एता
गुप्तयोगिन्य सर्वसंज्ञोभ्रणवक्रके चक्रे समुद्रा इत्यादिना समर्थं त्रामित्याकर्षिणीमुद्रा प्रदर्शयेत् । इति
तृतीयावरणम् ॥

अथ चतुर्थावरणन्यासः । ततः ॐ सर्वसौभाग्यदायकचतुर्दशारवक्राय नमः इति व्यापकं कृत्वा, ॐ
अं सर्वसंज्ञोभिर्णीशक्तिथी० दक्षभागशिरः पृष्ठे । ॐ इ सर्वविद्राविर्णीशक्तिथी० दक्षललाटे । ॐ उ सर्वार्क-
पिणीशक्तिः दक्षगण्डस्थले । ॐ ऋ सर्वगङ्गादिनीशक्तिः दक्षासे । ॐ ए सर्वसंज्ञोदिनीशक्तिः दक्षपाथे ।
ॐ एं सर्वस्तम्भिनीशक्तिः दक्षोरो । ॐ ऐं सर्वजृम्भिनीशक्तिः दक्षजङ्घाया । ॐ ओं सर्ववशकरीशक्तिः वाम-
जङ्घाया । ॐ आं सर्वरञ्जनीशक्तिः वामोरी । ॐ इं सर्वोन्मादिनीशक्तिः वामपाथे । ॐ य सर्वार्घसा-
धनीशक्तिः वामासे । ॐ र सर्वसंपत्त्यपूरणीशक्तिः वामगण्डस्थले । ॐ लं सर्वमन्त्रमयीशक्तिः वामल-
लाटे । ॐ व सर्वद्वन्द्ववक्रकरीशक्तिः वामभागशिरः पृष्ठे । इति विन्यस्य, ॐ है ह्रीं ह्रीं श्रीं त्रिपुर-
वासिनीचक्रेश्वरीनित्याथी० । इति विन्यस्य, एता संप्रदाययोगिन्य सर्वसौभाग्यदायके चक्रे समुद्रा
इत्यादिना समर्थं त्वं इति सर्वेशकरीमुद्रा प्रदर्शयेत् । इति चतुर्थावरणन्यासः ॥

अथ पञ्चमावरणन्यासः । ततः ॐ सर्वार्थसाधकबहिर्दशारवक्राय नमः इति व्याप्य, ॐ त सर्व-

सिद्धिप्रदा० दत्तनेत्रे । ॐ यं सर्वसंपत्प्रदा० नासामृते । ॐ दं सर्वप्रियं करी० धामनेत्रे । ॐ घं सर्वमङ्ग-
लकारिणी० कुन्तिपुत्रे । ॐ ने सर्वकामप्रदा० कुन्तिषायन्ये । ॐ टं सर्वदुःखविमोचिनी० धामजानुति । ॐ
ठं सर्वमृत्युप्रशमनी० दत्तजानुति । ॐ डं सर्वविघ्नविनाशिनी० गुदे । ॐ ढं सर्वानन्दसुन्दरी० कुन्तिनैऋते ।
ॐ ऐं सर्वसौभाग्यदायिनी० कुन्दिषाये । ॐ ह्रं ह्रमं ह्रमं ह्रसौः त्रिपुरार्थाचक्रेश्वरीर्थां० इति ह्रदि विन्यस्य,
एताः कुलकौलयोगिन्यः सर्वायमाधके चक्रे समुद्रा इत्यादिना समर्थ सः इति सर्वोन्मादिनीमुद्रां प्रदर्श-
येत् । इति पञ्चमावरणन्यासः ॥

अथ षष्ठावरणन्यासः । ततः ॐ सर्वरक्षाकरान्तदेशरक्षत्राय नमः इति व्यापक कृत्वा, ॐ चं सर्व-
शोदघाती० दत्तनासिकायां । ॐ छं सर्वशक्तिदेवीर्थां० दत्तछफिणि । ॐ जं सर्वैश्वर्यप्रदादेवी० दत्तस्तने ।
ॐ झं सर्वज्ञानमयीदेवी० दत्तपुत्रे । ॐ ञं सर्वज्ञाधिपतिनाशिनीदेवी० सीधन्यां । ॐ क सर्वोधारस्वरू-
पादेवी० धामवृत्रे । ॐ एं सर्वपापहरादेवी० धामस्तने । ॐ गं सर्वानन्दमयीदेवी० धामछफिणि । ॐ घं
सर्वरक्षास्वरूपीदेवी० धामनासिकायां । ॐ टं सर्वोन्मितफलप्रदादेवी० नासाम्रे । ॐ ढं ह्रीं ह्रीं त्रिपुरमा-
लिनीचक्रेश्वरीनित्याधी० इति ह्रदि । एता निगमयोगिन्यः सर्वरक्षाकरे चक्रे समुद्रा इत्यादिना व्याप्य
(समर्थं) प्रोमिति सर्वमहादुःखमुद्रां प्रदर्शयेत् । इति षष्ठावरणन्यासः ॥

अथ सप्तमावरणन्यासः । ततः ॐ सर्वरोगहराष्टारक्षत्राय नमः इति व्याप्य, ॐ झं १६ ब्लं यशि-
नीवादेवताधी० दक्षचिबुके । ॐ कं ५ फलह्रीं कामेश्वरीवादेवताधी० दत्तकण्ठे । ॐ खं ५ नक्षत्रीं मोदि-
नीवादेवताधी० दत्तहृदि । ॐ टं ५ ब्लं विमलावादेवताधी० नाभिदक्षिणे । ॐ तं ५ ज्झां अरुणावादेव-
ताधी० नाभियामे । ॐ पं ५ हसलवर्गं ज्योतिर्वादेवता० हृदयामे । ॐ यं ४ भ्रमरं सर्वेश्वरीवादेवता०
धामकण्ठे । ॐ शं ४ क्षमरीं कौलिनीवादेवता० धामचिबुके । ॐ ह्रीं ह्रीं त्रिपुरासिद्धाचक्रेश्वरीनित्याधी०
इति हृदये । एता रहस्ययोगिन्यः सर्वरोगहरे चक्रे समुद्रा इत्यादिना समर्थ हसलकं इति क्षेत्री-
मुद्रां प्रदर्शयेत् । इति सप्तमावरणन्यासः ॥

अष्टमावरणन्यासः । ततः ॐ सर्वसिद्धिप्रदान्तरालचक्राय नमः इति व्याप्य, ॐ प्रां प्रां ह्रीं ह्रीं
यांयांयांयां जं जृम्भणकामेश्वरकामेश्वरीयायेभ्यो नमः हृदयाग्रे । ॐ घां घां मोहनकामेश्वरकामेश्वरीच-
क्रभ्यां नमः हृदयेऽग्रे । ॐ आं ह्रीं यशीकरणकामेश्वरकामेश्वरीपाशाभ्यां नमः हृदयनैऋते । ॐ
क्रां ह्रीं स्तम्भनकामेश्वरकामेश्वरीशङ्खशुभाभ्यां नमः हृदयषायन्ये । ॐ अग्निक्रके कामयोग्यालये मित्रेशनाथा-
त्मके जाग्रदशाधिष्ठायके इच्छाशक्त्यात्मकरुद्रात्मकशक्तिधीकामेश्वरीदेवीर्थां० ह्रदि त्रिकोणग्रे । ॐ सूर्यचक्रे
जालंधरर्षिं पृथुशनायात्मके स्वप्नदशाधिष्ठायके ज्ञानशक्त्यात्मकविष्णवात्मकशक्तिधीवज्रेश्वरीदेवीर्थां० हृदय-
दक्षिणे । ॐ सोमचक्रे पूर्णगिरिगह्वरे उदुम्बनाथात्मके सुषुप्तिदशाधिष्ठायके क्रियाशक्त्यात्मकब्रह्मात्मकश-
क्तिधीमगमालिनीदेवीर्थां० हृत्त्रिकोणवामभागे । ह्रौं हसलकं ह्रौं त्रिपुराग्याचक्रेश्वरीनित्याधी० इति
हृदये विन्यस्य, एता अतिरहस्ययोगिन्यः सर्वसिद्धिमये चक्रे समुद्रा इत्यादिना समर्थ हसौ इति
सर्वरीजमुद्रां प्रदर्शयेत् । इति अष्टमावरणन्यासः ॥

ततो नवमावरणन्यासः । ततः ॐ सर्वानन्दमयवैन्दवचक्राय नमः इति व्यापकं विन्यस्य, तारत्र-

यवालाश्रीविद्यामुच्चार्य ब्रह्मचक्रे श्रीमदुद्याणपण्डे चर्यामन्दिनाथात्मके तुरीयदशाधिष्ठानके प्रत्यक्षस्वात्मकर-
प्रज्ञात्मपराश्रिधीमहात्रिपुरसुन्दरीदेवीधीः इति मध्ये । ४ हसकलरटं हसकलरडौ हसकलरडौ. श्रीमदा-
त्रिपुरभैरवीचक्रेभ्यरीनित्याधीः इति हृदये विन्यस्य, एषा परापररहस्ययोगिनी सर्वात्मन्मध्ये पौन्द्ये चक्रे
(सर्वचक्रेभ्यरी-सर्वमन्त्रेभ्यरी सर्वपाठेभ्यरी सर्वपिपेभ्यरी सर्ववागीभ्यरी सर्वसिद्धीभ्यरी सर्वजगदुत्पत्तिमा-
तृका) सत्यमुद्रा ससिद्धिका सायुधा सवाहना सशक्तिका सालकारा सपरिवारा सर्वोपयारैः संपूजि-
ता गुप्ता भवतु इति समन्वे ये इति योगिमुद्रा प्रदर्शयेत् । इति नवमावरणन्यासः ॥ इति धीचक्रन्यासः ।
एवमेतावत्-करणाशक्तौ प्रागुक्तधौचक्रन्यासरूपं पठत् । अथ तु सदाक्रमः ॥ तथा, सिन्दुवक्रादिवतु-
आन्तरेयान्तं न्यसेदिति स्मृष्टिक्रमः ॥

अथ स्थितिधौचक्रन्यासः । स च विद्याचक्रचक्रेश्वरीत्यङ्गप्रयात्मकः संप्रदायात् । तत्र प्राग्वत् कर-
शोधनविधया करशुद्धिं विधाय आत्मरक्षाधिप्रयामरता कृत्वा, श्रीमदात्रिपुरसुन्दरीरूपमात्मानं ध्यात्वा
स्थितिन्यासं समाचरेत् । तत्रादौ विद्यान्यासः ।

मूर्ध्नि गुह्ये च हृदये नेत्रत्रितये एव च । कर्णयोर्गले देवि गुह्ये च भुज एव च ॥

पृष्ठे जान्तेषु नाभौ च मूलविद्या न्यसेत् क्रमात् । ॥

इति कृताक्षरभेदेन व्यस्ताव्यस्ता मूलविद्यां न्यसेत् । ४ चाग्रमकृताय नमः मूर्ध्नि । ४ कामराजं गुह्ये ।
एवं शक्तिकूटं हृदये, चाग्रमं दक्षनेत्रे, कामराजं वामनेत्रे, शक्तिकूटं मालनेत्रे, चाग्रमं दक्षकर्णे, काम-
राजं वामकर्णे, शक्तिकूटं मुखे, चाग्रमं दक्षभुजे, कामराजं वामभुजे, शक्तिकूटं पृष्ठे, चाग्रमं दक्ष-
जानौ, कामराजं वामजानौ, शक्तिकूटं नाभौ, ४ चाग्रमं (समस्ताविद्या) मूर्ध्नि, कामराजं एवं गुह्ये,
एवं प्राग्वत् न्यसेत् । इति कृद्व्यासः ॥

अवातरन्यासः । तत्र श्रीविद्याया पञ्चदशाक्षराणि पदैक विन्दन्तं पञ्चदशसु स्थानेषु न्यसेत् ।
तद्व्या-प्रथमं मूर्ध्नि, द्वितीयं गुह्ये, तृतीयं हृदि, चतुर्थं दक्षनेत्रे, पञ्चमं वामनेत्रे, षष्ठं मालनेत्रे, सप्तमं
दक्षकर्णे, अष्टमं वामकर्णे, नवमं मुखे, दशमं दक्षभुजे, एकादशं वामभुजे, द्वादशं पृष्ठे, त्रयोदशं दक्ष-
जानुनि, चतुर्दशं वामजानुनि, पञ्चदशं नाभौ । इत्यक्षरन्यासः ॥ ततः “कण्ठस्थाने प्रयिनिस्थेऽत्रित्याम-
नास्तु पोडश” । इति क्रमेण कण्ठे पोडशवलेषु पोडशं नित्या न्यसेत् ॥

अथ बालावीजत्रयेण नवयोनिन्यासं कुर्यात् ।

श्रोत्रयोधिवुके देवि शंखास्थेषु वृशोर्निमि । अंसद्वये च हृदये विन्यसेत् करकुक्षिषु ॥

जान्गन्धुर्धौघपादेषु पार्श्वयोर्हृदयाम्बुजे । स्तनद्वये कण्ठदेशे नवयोनीर्न्यसेत् क्रमात् ॥

इति नवयोनिन्यासः ॥

अथ शृङ्खलान्यासः । बालया शृङ्खलान्यासस्तु “शिखायां चिबुके वक्त्रे, वस्त्रे कण्ठे चिबुके,
चिबुके हृदये कण्ठे, कण्ठे नाभौ तथा हृदि, हृदि लिङ्गे च नाभौ, च नाभौ (मूलाधारे स्थाधिष्ठाने,
स्थाधिष्ठाने ऊर्ध्वे आधारे, आधारे जानुनो ऊर्ध्वे, ऊर्ध्वे) पादे च जानुनो.” । इति शृङ्खलान्यासः ॥
ततो वचनमाह “ततः धीचक्रमारुढामिति ध्यात्वा” नवमुद्रा प्रदर्श्य श्रद्धां सौ नमः पादयोः । ऐं ह्रीं सौ.
नमः जह्वयो । ह्रीं ह्रीं सौ । ह्रीं ह्रीं सौ नमः ऊर्ध्वे । ह्रीं ह्रीं सौ ह्रीं ह्रीं सौ नमः

स्फिचोः (गुदपाश्वयोः) । ह्रींक्रोन्तं नमः स्वाधिष्ठाने । ह्रींयोसौः नमः मूलाधारे । ह्रं हसकलरीं ह्रौः नमः पूर्वम्यस्तविधोपरि । हसकलरं हसकलरं हसकलरं नमः सर्वाङ्गे । इति नञ्चक्रेश्वरीविद्यान्यासः ॥

अथ नवचक्रन्यासः । प्रैलोक्यसमोहनचक्राय नमः अकुलपत्रे । (गुदमूलाधारमध्यस्थरक्तसहस्रदलक-मलचक्रे) । सर्वोणापरिपूर्वचक्राय नमः मूलाधारे । सर्वसंक्षोभणचक्राय नमः स्वाधिष्ठाने । सर्वसौभाग्यदायकचक्राय नमः मणिपूरके । सर्वार्थमाधकचक्राय नमः अनाहते । सर्वरक्षाकरचक्राय नमः विशुद्धे । सर्वरोगहरचक्राय नमः सम्यक्पात्रे । सर्वसिद्धिप्रदचक्राय नमः भूमध्ये । सर्वानन्दमयचक्राय नमः ब्रह्मरन्ध्रे । एतेषु स्थानेषु प्रागुक्तनवचक्रेश्वरीन्यसेत् ॥ इति स्थापितधीचक्रन्यासः ।

अथाष्टादशन्यासः । ४ प्रयागक्षेत्रे येनिनोपुर्यां कामरूपपीठे षट्पृष्ठे पद्ममुद्रायां व्योममण्डले मेह-सन्तानाघल्यां आक्षां मङ्गलोन्मार्गं नमः, अक्षं मङ्गलनाथाय, आक्षां ब्रह्मायै, अक्षं अलिताङ्गमैरवाय, क ५ सर्वद्वीपनाथाय सर्वद्वीपनाथाम्बायै मम त्वगाधारचक्रे दिव्यश्रीङारतां पूजयामि धोरऽधोरे अमोघे धरेदे विद्ये नमः इत्याधारचक्रे विन्यस्य, परितोऽष्टदलेषु ४ संज्ञां अक्षोभ्यां नमः, क्षिप्त्वा रक्तकर्णाभ्यां नमः, कुंजं राक्षसाभ्यां नमः, लृङ् लृङ् क्षपाभ्यां नमः, लृङ् लृङ् क्षपाभ्यां नमः, लृङ् लृङ् पिङ्गलाक्षीभ्यां नमः, क्षोक्षो अक्षयाभ्यां नमः, क्षोक्ष क्षमाभ्यां नमः, इत्याधारे ॥

४ वाराणसीक्षेत्रे शौण्डिनोपुर्यां मलयगिरिपीठे त्रैलोक्यतकवृत्ते लिङ्गमुद्रायां वायुमण्डले महेन्द्रावल्यां ईलां चर्चिकान्थायै नमः, ईलं चर्चिकनाथाय, ईलां माहेन्द्रायै, ईलं चर्मैरवाय, क ५ सर्वद्वीपनाथाय सर्वद्वीपनाथाम्बायै मम रत्ननितम्बचक्रे दिव्यश्रीङारतां पूजयामि इति पद्मकर्णिकायां धोरऽधोरे धरेदे विद्ये नमः इति सर्वत्र, नितम्बचक्रे पद्मदलेषु ३ संज्ञां लोलाभ्यां नमः, लिलो लोलाभ्यां नमः, लुंलुं लुत्याभ्यां नमः, लुंलुं लुताभ्यां नमः, लृलृलृ लृताभ्यां नमः, लृलृ लृङ्गेश्वराभ्यां नमः, लोलां लोल-साभ्यां नमः, ललं विमलाभ्यां नमः, इति नितम्बे ॥

४ कौलापुरीक्षेत्रे कैयतिनीपुर्यां पूर्णगिरिपीठे उडम्बरवृत्ते सुरभिमुद्रायां बह्ममण्डले चन्द्रशिलातलां-घल्यां ऊहां योगीशाम्बायै नमः, उहं योगीशनाथाय, ऊहा कौमार्यै, उहं चण्डमैरवाय, टं ५ सर्वद्वी-पेत्यादि मम मांसचक्रे नाभिस्थाने दिव्यश्रीङारतां पूजयामि नाभिपद्मकर्णिकायां विन्यस्य, तद्वलेषु ३ दंढां हुताशनाभ्यां नमः, दिहं विशालाक्षीभ्यां नमः, हुहं वाडबामुखीभ्यां नमः, हहं हर्षाभ्यां नमः, हृहृहृ हारयाभ्यां नमः, हहं महाक्रोधाभ्यां नमः, हौहौ क्रोधिनीभ्यां नमः, हंहः स्वरयाभ्यां नमः, इति नाभी ॥

४ अष्टादासनेत्रे कुटिनीपुर्यां कुलान्तकपीठे अश्वत्थवृत्ते तोमिणीमुद्रायां सलिलमण्डले शंवरभेदाघल्यां अंसां हरसिद्धाम्बायै नमः, अंसां हरसिद्धनाथाय, अंसां वैष्णव्यम्बायै, अंसां क्रोघमैरवनाथाय, तं ५ सर्वद्वीपेत्यादि मम छायाचक्रे हृदयस्थाने दिव्यश्रीङारतां पूजयामि इति हृदयचक्रकर्णिकायां विन्यस्य, तद्वलेषु ३ संज्ञां संप्रपापीठसिद्धाभ्यां नमः, सिंसां तरलाभ्यां नमः, सुंसुं ताराभ्यां नमः, लुंलुं हृष्टाभ्यां नमः, लृलृलृ हृष्टेलाभ्यां नमः, सैसै दशकुन्दराभ्यां नमः, सौसौ सारसाभ्यां नमः, संसं रससंग्राहि-णीभ्यां नमः, इति हृदये ॥

४ जयन्तिकानेत्रे गण्डकीपुर्यां चौहारपीठे विभीतकवृत्ते द्वाविंशमुद्रायां पृथिवीमण्डले अम्बर-

योगाग्रह्यां लयां भेदाभ्यासै नमः, लुपं मद्रनाथाय, लंघा वाराहो, लुपं उन्मत्तनाथाय, पं ५ सर्वहो-
पेत्यादि मम अस्थिचक्रस्थाने कण्ठे दिव्यनीडारता पूजयामि इति स्मदपञ्चरङ्गिकायां, तद्वत्तेषु येषां ताल-
जडाभ्यां नमः, विषो यहालीभ्यां, ध्रुवं त्रिभुजिह्वाभ्यां, ध्रुवं वरुणाभ्यां, ध्रुवं मेघनादाभ्यां, ध्रुवं प्रच-
रहाभ्यां, ध्रुवं कालरात्र्याभ्यां, ध्रुवं वलप्रदाभ्यां, इति कण्ठे ॥

४ चारित्र्येन रजनीपुण्यां जालन्धरपौंटे निम्नवृत्ते अङ्गमुद्राया अग्रिमण्डले कुनिरामेन्द्रावर्षां येषां
किलिकिलाभ्यासै नमः, येषां किलिकिलिनाथाय, येषां इन्द्रावर्षा, येषां कपालिभैरवाय, यं ५ सर्वहोपे-
त्यादि मम मञ्जुव्यवहारे मुखस्थाने दिव्यनीडारता पूजयामि इति मुग्धपञ्चरङ्गिकायां, तद्वत्तेषु येषां
शुभाभ्यां, विषो चम्पावलीभ्यां, शुभ प्रजापतीभ्यां, शुभ श्रममादिनाभ्यां, शुभ विष्णुवक्त्राभ्यां, शुभ
पिशाचाक्षीभ्यां, शुभ पिशिताशनाभ्यां, शुभ लोलुपाभ्यां, इति मुखे ॥

५ वक्राक्षने शिरिषोपुण्यां उदगानपौंटे वरुणवृत्ते तेलिहानमुद्रायां व्यापिकामण्डले वक्राक्षपञ्चरङ्गिकायां श्रीयां
कालरात्र्याभ्यासै नमः, श्रीयां कालरात्रिनाथाय, श्रीयां चामुण्डाय, श्रीयां भौषट्ठभैरवनाथाय, शंखसहै सर्व-
होपेत्यादि मम शुभचक्रे नामापुरद्वयाने दिव्यनीडारता पूजयामि इति नामापुरद्वयिकायां, तद्वत्तेषु येषां चाम-
नाभ्यां, विषो चान्ताभ्यां, ध्रुवं चामनाभ्यां, ध्रुवं विक्रमाभ्यां, ध्रुवं वासुदेवाभ्यां, ध्रुवं बृहत्क-
लाभ्यां, ध्रुवं विक्रमाभ्यां, ध्रुवं विजयविष्णोभ्यां, इति नामिकायां ॥

६ देवीकौटिल्ये सदाकापुण्यां देवीकोटपौंटे वदन्वृत्ते भेरिमुद्रायां शिरमण्डले लम्बपञ्चरङ्गिकायां अर्थां
विमोपनाभ्यासै नमः, अर्थां विमोपनाथाय, अर्थां महालक्ष्म्यै, अर्थां सदाभैरवाय, अर्थां सर्वहोपे-
त्यादि मम शोचलसादकके दिव्यनीडारता पूजयामि इति ललाटपञ्चरङ्गिकायां, तद्वत्तेषु येषां यमजिह्वाभ्यां,
विषो जयन्तीभ्यां, ध्रुवं दुर्जयाभ्यां, ध्रुवं यमान्तिकाभ्यां, ध्रुवं पिशिताभ्यां, ध्रुवं रेवतीभ्यां, ध्रुवं
पूतनाभ्यां, ध्रुवं विजयाभ्यां नमः, इति ललाटे ॥ "शान्तिके पोष्टिके चैव बुधांश्चाष्टकं युषः" ॥
इत्यन्यान्त्यां काम्यः ॥

अथ वशिष्ठाष्टकन्यासश्चनन्यासेऽवलोक्यः (पृ० ८१) ।

शिरोललाटभ्रूमध्मकण्ठद्वयामिषुसकैः । आधारे व्यूहके चैव वशिष्ठ्याष्टकं न्यसेत् ॥

इति वयादन्तं स्मरेदिति ॥ अथ मूषणन्यासः । १ ओं शिरिषि, आ भाने, ईर भूयते, उंरं करं पुने,
आर्षं नेत्रयोः, ह नामिकायां, ध्रुवं गण्डयो, ओ ओष्ठयो, आर्षं दन्तपंक्षी, अ. मुखे, कं चिषुके,
नं गले, गं कण्ठे, यं धार्ययो, वं स्वस्त्युमे, ह्रं वैर्मूलयो, मंरं उपरयोः, टं पाणयोः, डं
पाणिपृष्ठे, डं नाभौ, रं गुह्ये, तंरं ऊर्ध्वे, वंरं जान्त्रे, नंरं जङ्घयो, फंरं स्फिचो, मंरं पादव-
लये, यंरं पादाङ्गुलयो, लं कण्ठके, यं कान्ध्यां, शं क्रेत्रये, रं मुहुरे, संरं कण्ठेऽङ्गुलयो, लं
हृदये, सं गुह्याय, वितामनिमोऽन्त ॥

अथ षडङ्गन्यासः । १ ओं वरुण वान्यादिनि पं हृदयाय नमः, २ ओं क्रिजे क्रोदिनि क्रोदय २ महा-
लोमं उच क्रो शिरसे स्वाहा, ३ सौ मोक्षं कुरु २ हसौ शिराथै वषट्, पुनस्तैरेव वचनेनास्त्रेण न्यसेत् ।

अथ श्रीविद्याशौडमन्त्रचतुष्टयन्यासः । १ चामुण्डदेवमुखाय आत्मवत्स्याय नमः नामेतापादान्तं । २

१ 'मोक्षन्यास' क पाठ । २ 'वचनन्यास' क पाठ । ३ 'प्रवाषाभ्यां' ग पाठ । ४ 'मूषणन्यास' क पाठ । ५ 'शिरिषपुण्यां' क.
पाठ । ६ 'बृहत्कलाभ्यां' क पाठ ।

कामराजद्वयमुद्यमं विद्यातत्त्वाय नमः हृदो नाभिपर्यन्तं । ४ शक्तिद्वयमुद्यमं शिरःतत्त्वाय नमः शिरसो
हृत्पर्यन्तं । ४ समस्तमुद्यमं सर्वतत्त्वाय नमः सर्वाङ्गे व्यापकं न्यसेत् ॥

अधामडन्यासः । अस्यामडन्यासस्य लक्ष्मोनारायणं श्रुतिं कुरुपुं चन्द्रः सर्वजनवशं करी धीमहात्मनीः
देवता आं यीजं ह्रीं शक्तिं श्रौं कौलकं मम सर्वजनउद्यमार्थं न्यासे विनियोगः । एं वागीश्वर्यं नमः फेद्यान्ते,
ह्रीं पार्वत्यै नमः भूमये, अं अरुमण्डलाय नमः दक्षनेत्रे, मं दक्षिमण्डलाय नमः वामनेत्रे, ठं चन्द्र-
मण्डलाय नमः सुरे, मण्डलीरस्य तृतीयनेत्रे, धौ धियै नमः जिह्वात्रे, स्वां दन्तिन्यै नमः दक्षगण्डे,
हां दन्तिन्यै नमः वामगण्डे, आ पाशाय नमः दक्षकर्णे, फौ अंकुराय नमः वामकर्णे, लौ कामदेवाय
नमः विष्णुके । एवमेकादशचारं कर्तव्यः । इति अमडन्यासः ॥

अथोष्वांज्ञायन्यासक्रमः । आर्द्रा महापोदान्यासमन्ततो मन्त्रन्यासः । ऊर्ध्वांज्ञायमन्त्रान्तु—
चरणं नवनाथाय मूलविद्याय षोडश । आधारपङ्क्तं देवेशि संनिद्वेद्य उदाहृताः ॥
तथा—

पञ्चाम्बा नवनाथाय मूलविद्याय षोडश । षडाधारादिविद्याय चरणाद्याः क्रमादिह ॥
चरणं विधान्तिचरणं शुभचरणं वेति । अत्रोष्वांज्ञाये पञ्चाम्बा दिव्यौघाः, द्विधा नवनाथा आका-
शाप्यनयनाया आम्नानन्दादिनवनाथाद्येति । तत्राकाशाख्या सिद्धौघा, परमात्मानन्दाद्या मानवौघाः ।
ते च चरणगुरुपङ्क्तिमूलविद्याषोडाधारविद्याया बन्धारे मन्त्रन्यासाः । चरणचतुष्पदीप्रयोर्विंशतिनायषोडश-
मूलविद्या षडाधारविद्या पराप्रसाददशमणवाञ्छ (?) इत्येकपञ्चाशद्भर्वांज्ञायमन्त्राः ॥

तत्र प्रथमं महापोदान्यासः ७ कुलप्रकाशतन्त्रे—
प्रपञ्चो ध्रुवनं मूर्तिर्मन्त्रदेवतमातरः । महापोदाहयो न्यासः सर्वन्यामोत्तमोत्तमः ॥
तत्र प्रथमं शिरसि संपृष्टमुद्रया ४ हस्तपङ्क्तं हस्ततमलवर्यं हंसः शिवः हंसौ सोढं हस्ततमलवर्यं
अमुकानन्दनाथनिजगुह्यधीपादुका पूजयामि, इति धीगुरपादुकामन्त्रं ब्रह्मरन्ध्रे विन्यस्य ध्यायेत् ।

सहस्रदलपङ्कजे सकलशीतरदिमममं
चराभयकराम्बुजं विमलगन्धपुष्पाम्बरम् ।
प्रसन्नवदनेक्षणं सकलदेवतारूपिणं
स्मरे शिरसि हंसगं तदभिधानपूर्वं गुरुम् ॥

इति ध्यात्वा, मानसैरुपचारैः संपूज्य षडङ्गन्यासं कुर्यात् । तदुक्तं यामले—
ईशतत्पुरुषाधोरवाममद्योभवात्मनः । पञ्चाङ्गुलीषु विन्यस्य भूर्तिं वक्त्रेषु विन्यसेत् ॥
पराप्रामादवीजेन षडङ्गान्येवमाचरेत् । ॥

अस्य धीपराप्रसादमन्त्रस्य परशुं श्रुतिं, अन्वक्तागायत्री चन्द्रः, मन्त्रेश्वरी परा देवता, हसांस्त्वां
यीजं हसांस्त्वां शक्तिं हसंस्त्वां कौलकं धीपरादेवताप्रसादसिद्ध्यर्थं विनियोगः । शिरोमुखद्वयगुह्यजानुपा-
देषु विन्यस्य, हसांस्त्वां हृदयाय नमः इत्यादि करपङ्कन्यासं कृत्वा, औषधार्थो हसांस्त्वां ईशानाय

७ पराप्रसादेनोष्वांज्ञायन्यासताना महापोदान्यासमात्रेऽधिकारः चरणादिविद्यादीञ्चिताना तदादिन्यासेष्वेवाधिकारः ननु
महापोदान्यासे । षडन्वयशाम्रवदीञ्चिताना तद्विषयन्यासेऽधिकारः । विद्यादीञ्चिताना सर्वत्रैवाधिकारः इति (सौ. २. १. १८)

नमः अगुष्ठयो । ५ हं तत्पुरुषाय नम तर्जन्योः । ५ हुं अघोराय नम मध्यमयोः । ५ हि वामदेवाय नमः अनामिकयोः । ५ हं सद्योजाताय नमः कनिष्ठिकयोः । इति विन्यस्य , ५ हौं ईशानाय नमः ऊर्ध्व-
वक्त्रे , मूर्ध्नि अगुष्ठेन न्यस्येत् । ५ हं तत्पुरुषाय नम पूर्ववक्त्रे , मुखे तर्जन्या । ५ हुं अघोराय नमः दक्षिणवक्त्रे , कर्णप्रदेशे मध्यमया । ५ हि वामदेवाय नम उत्तरवक्त्रे , वामकर्णप्रदेशे अनामिकया । ५ हं सद्योजाताय नम पश्चिमवक्त्रे , कन्धरोपरि शिरःपृष्ठाधोभागे कनिष्ठया । इति पञ्चपद्मन्यासः ॥

अथ मूर्तिपद्धन्त्यास* । ५ हौं ईशानाय हृदयाय नमः । ५ हं तत्पुरुषाय शिरसे स्थाहा । ५ हुं अघोराय शिखायै वषट् । ५ हि वामदेवाय कवचाय हुं । ५ हं सद्योजाताय नेत्रत्रयाय वीषट् । ५ पञ्चवक्त्राय अस्त्राय फट् ॥

अस्य श्रीमहापोदान्यासस्य परब्रह्म श्रुतिः , जगती छन्दः , शिवशक्त्यात्मस्यरूपी सदाशिवो देवता , न्यासे धिनियोगः । मूर्ध्नि वक्त्रे च हृदि ओं नम इति विन्यस्य , ततः पराप्रामादपद्दर्थं* पद्धन्त्यासं कृत्वा ध्यायेत् ।

पञ्चवक्त्रं चतुर्बाहुं सर्वाभरणभूषितम् । चन्द्रसूर्यसहस्रामं शिवशक्त्यै चरं भजे ॥

अन्तोऽपोदां महेशानि कुर्यादुक्तस्य वैर्त्मना । ततः कुर्यान्महान्यासं महापोदाह्वयं परम् ॥

वक्ष्यमाणप्रकारेण देवताभावसिद्धये । यस्य कस्यापि नैनोक्तं तव स्नेहाद्वदाम्यहम् ॥

अथ प्रपञ्चन्यास । ४ हनीं अं प्रपञ्चरूपायै श्रियै नमः स्वीः श्रीहोत्रैः । एवं बीजसंपुटं सर्वत्र । आं द्रौपदीरूपायै मांयायै । ई अग्निरूपायै कमलायै । ई गिरिरूपायै विष्णुवक्त्रमायै । उं पत्तनरूपायै पद्मधारिण्यै । ऊं पीठरूपायै समुद्रतनयायै । अं क्षेत्ररूपायै लोकपीठायै । अं यनरूपायै कमलवा-
सिन्यै । लं आधिरूपायै इन्दिरायै । लुं गुहारूपायै मायायै । एं नदीरूपायै रमायै । ऐं चतुररूपायै पद्मायै । ओं उद्भिज्जरूपायै नारीपणम्रियायै । औं जरायुजरूपायै राज्यलक्ष्म्यै । अं अण्डजरूपायै नारायण्यै । अं स्येदजरूपायै सिद्धलक्ष्म्यै । कं लवणरूपायै आर्यायै । खं त्रुटिरूपायै उमायै । गं कलारूपायै चण्डिकायै । घं काष्ठाक्षरूपायै दुर्गायै । ङं निमेषरूपायै शिवायै । चं व्यासरूपायै अपर्णायै । छं घटिकारूपायै अम्बिकायै । जं मुहूर्तरूपायै भव्यै । झं प्रह्वरूपायै ईश्वर्यै । ञ दिवसरूपायै शाम्भ्यै । टं संच्यारूपायै ईशान्यै । ठ रात्रिरूपायै पार्वत्यै । डं तिथिरूपायै सर्वमङ्गलायै । ढ धाररूपायै दातायण्यै । णं नक्षत्ररूपायै दैवभक्त्यै । तं योगरूपायै महामायायै । थं करणरूपायै माहेश्वर्यै । दं पत्तनरूपायै मृडान्यै । धं मासरूपायै रुद्राण्यै । नं राशिरूपायै शर्वाण्यै । पं ऋतुरूपायै परमेश्वर्यै । फं अयनरूपायै कोट्यै । बं वत्सररूपायै काल्याण्यै । मं युगरूपायै गौर्यै । मं प्रलयरूपायै भवान्यै । यं धृतिव्यसंज्ञोवास्याकाशव्यपञ्चमूर्तरूपायै ब्राह्मण्यै । रं शब्दस्पर्शरूपरसगन्धतन्मात्ररूपायै वागीश्वर्यै । लं वाक्पाणिपादपायूपस्थाक्षयपञ्चकर्मन्द्रियरूपायै धारण्यै । वं श्रोत्रत्वचचक्षुर्जिह्वाघ्राणव्यपञ्चानेन्द्रियरूपायै धाक्प्रदायै नमः । शं प्राणापानज्यानोदानसमानाक्षयपञ्च-
करणचतुष्टयरूपायै सरस्वत्यै । हं जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तनुरीयाख्यावस्थाचतुष्टयरूपायै शारदायै । लं त्वगस्-

* 'श्वभारमक' ग पाठः । २ 'अत' ग. पाठः । ३ 'स्ववर्त्मना' ग पाठः । ४ 'रमायै' जं जज्ञाधिरूपायै' क पाठः । ५ 'पद्मरूपायै' क पाठः । ६ 'लोकमात्रे' क पाठः । ७ 'आधम' क पाठः । ८ 'नारायण्यै' क. पाठः । ९ 'पार्वत्यै' क पाठः । १० 'काल्यै' क पाठः । ११ 'वायव्यै' ग पाठः ।

ग्रांसमेदोस्विधमज्जागुफात्पयससधातुरूपायै भारत्यै । ४ हां वातपित्तश्लेष्माप्यदोषत्रयरूपायै विद्यातिन्कायै
पञ्चभूतध्यापिकाधोरयै नमः । इति प्रपञ्चादीनि मादृक्स्थानेषु विन्यस्य, ४ आदितान्तमुक्तस-
कलप्रपञ्चरूपायै पराम्नादेव्यै नमः इति व्यापकं कुर्यात् । इति प्रपञ्चन्यास ॥

अथ भुवनन्यास । ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्रमौ. अं आ ई अतल्लोकनिलयशतकोटिगुह्ययोगिनीमूलदेवता-
युताधारशक्त्यम्नादेव्यै नमः स्तौः धौं ह्रीं ऐं श्रीं पादयो । एवं वीजसंपुटं सर्वत्र । ई उं ऊं वितललो-
कनिलयशतकोटिगुह्यतमयोगिनीमूलदेवतायुतोलिपराशक्त्यम्नादेव्यै नमः गुह्ययो । ॠ ॠ लं सुतललो-
कनिलयशतकोटिपरमगुह्यतमयोगिनीमूलदेवतायुतोलिपराशक्त्यम्नादेव्यै नमः जह्वयो । लृ णं ऐं महात-
ल्लोकनिलयशतकोटिमहागुह्ययोगिनीमूलदेवतायुतस्वारम्भशक्त्यम्नादेव्यै नमः जान्यो । ओं श्रीं तलातल्लो-
कनिलयशतकोटिपरमगुह्ययोगिनीमूलदेवतायुतच्छाशक्त्यम्नादेव्यै नमः ऊर्जा । अं अः रसातल्लोकनिलयशतको-
टिरहस्ययोगिनीमूलदेवतायुतदानशक्त्यम्नादेव्यै नमः शुराके । कं ५ पाताललोकनिलयशतकोटिरहस्यतम-
योगिनीमूलदेवतायुतक्रियाशक्त्यम्नादेव्यै नमः मूलाधारे । चं ५ भूर्लोकनिलयशतकोटि-अतिरहस्ययोगिनी-
मूलदेवतायुतडाकिनीशक्त्यम्नादेव्यै नमः स्वाधिष्ठाने । ट ५ भुवर्तल्लोकनिलयशतकोटिपरमरहस्ययोगिनीमू-
लदेवतायुतराकिणीशक्त्यम्नादेव्यै नमः नाभिदेशे । तं ५ स्वर्लोकनिलयशतकोटिपरमरहस्ययोगिनीमूलदेव-
तायुतलाकिनीशक्त्यम्नादेव्यै नमः हृदये । पं ५ महर्लोकनिलयशतकोटिगुह्ययोगिनीमूलदेवतायुतकाकिनी-
शक्त्यम्नादेव्यै नमः कण्ठदेशे । यं ५ जनलोकनिलयशतकोटिगुह्यतमयोगिनीमूलदेवतायुतशाकिनीशक्त्यम्ना-
देव्यै नमः आश्रयायाम् । शं ५ तपोलोकनिलयशतकोट्यातिगुह्ययोगिनीमूलदेवतायुतहाकिनीशक्त्यम्नादेव्यै नमः
तलाटे । लं ५ सत्यलोकनिलयशतकोटिमहागुह्ययोगिनीमूलदेवतायुतयाकिनीशक्त्यम्नादेव्यै नमः ग्रहारन्ध्रे ।
४ अं ५१ चतुर्दशभुवनाधिपायै श्रीपराम्नादेव्यै नमः । इति व्यापकं न्यसेत् । इति भुवनन्यास ॥

अथ मूर्तिन्यास । ४ ह्रौं अं केशवार्क्षपाभ्यां नमः स्तौः धौं ह्रीं ऐं श्रीं तलाटे । एवं वीजसंपुटं
सर्वत्र । आं नारायणाद्योभ्यां दक्षमुखे । ई माघषष्ठदाभ्यां दक्षस्कन्धे । ई गोविन्देशानाभ्यां दक्षकुक्षौ ।
उं विष्णुप्राभ्यां दक्षोरी । ऊं मधुसूदनोर्ध्वनयनाभ्यां दक्षजानौ । श्रीं त्रिविक्रमश्रीं दिभ्यां दक्षजङ्घाया ।
श्रीं वामनरूपिणीभ्यां दक्षपादे । लृं श्रीधरलुप्ताभ्यां वामपादे । लृ हृयिकेशलूनदोषाभ्यां वामजङ्घायाम् ।
पं पद्मनाभैकतायिकाभ्यां वामजानौ । ऐं दामोदरं कारिणीभ्यां वामोरौ । श्रीं बालुरं वीरवतीभ्यां वाम-
कुक्षौ । श्रीं सङ्कर्षणैर्धामाभ्यां वामस्कन्धे । अं प्रद्युम्नाञ्जनप्रभाभ्यां वाममुखे । अं अनिरुद्धास्थिमाला-
धराभ्यां वामस्तके । कं मं भवकरभद्राभ्यां दक्षपादे । खं धं शर्वस्ववल्गाभ्यां वामपादे । गं कं रुद्रग-
मादिफलप्रदाभ्यां दक्षपाश्वे । घं पं पशुपतिघर्मप्रशमनीभ्यां वामपाश्वे । उं नं उग्रप्रह्लासाभ्यां दक्ष-
बाहौ । चं धं महादेवचन्द्रार्धधारिणीभ्यां वामबाहौ । छं दं भीमचक्रन्दौमयीभ्यां कण्ठे । जं धं ईशानजगत्स्था-
नाभ्यां ऊर्ध्ववक्त्रे । ऋं तं तत्पुरुषप्रताराभ्यां पूर्ववक्त्रे । अं लृं अघोरज्ञानदाभ्यां दक्षान्ये । टं ढं सद्यो-
जातटङ्कधराभ्यां पश्चिमन्ये । ठं ढं वामदेवठङ्कार्दामरीभ्यां वाममुखे । यं ग्रहपतिणीभ्यां मूलाधारे ।
रं प्रजापतिरजनीभ्यां स्वाधिष्ठाने । लं वेधालक्ष्मीभ्यां मैत्रिपूरे । वं परमेष्ठिवज्रिणीभ्यां अनाहते । शं

१ 'युताधारशक्त्य' क. पाठ । २ 'कोटिगुह्य' क. पाठ । ३ 'युतोलिपरा' क. पाठ । ४ 'तर' ग. पाठ ।

५ 'महारहस्य' ग. पाठ । ६ 'चराभ्या' ग. पाठ । ७ 'शापाभ्यां' क. पाठ । ८ 'दक्षमुखे' क. पाठ ।

९ 'प्रमदाभ्या' क. पाठ । १० 'क्रोधिनी' क. पाठ । ११ 'वामनाभौ' क. पाठ । १२ 'गहसखाभ्या' ग. पाठ ।

१३ 'टङ्कङ्काधराभ्या' ग. पाठ । १४ 'मैत्रिपूरे' ग. पाठ । १५ 'स्वाधिष्ठाने' ग. पाठ ।

पितामहशक्तिधारिणीभ्या विशुद्धे । पं विधात्पञ्चाधारलयाभ्यां आशायाम् । सं विरिञ्चिस्वयंतापिकाभ्या
इन्दौ, हं छन्दुरितोन्नताभ्या विन्दौ, ऊं चतुराननललिताभ्यां नादे, तं हिरण्यगमस्तमाभ्यां नादान्ते,
ॐ अं ५१ हरिहरग्रहप्रमूर्त्यात्मिकायै श्रीपराम्बादेव्यै नमः, इति व्यापकं न्यसेत् । इति मूर्तिन्यासः ॥

अथ मन्त्रन्यासः । प्रथमोक्तांगजसप्तुटं सर्वत्र । ओं पूर्वार्द्धां श्रीहसौ अश्रां एफलक्षकोटिभेदप्रणवाधिका-
क्षारामकापिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै एकहूटेभ्यर्च्यम्बादेव्यै नमः स्तौ श्रीहर्षिंश्रीं मूलाधार ।
इउऊ द्विलक्षकोटिभेददंसादिद्विहूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै द्विहूटेभ्यर्च्यम्बादेव्यै नमः
लिङ्गे । श्रीमंल त्रिलक्षकोटिभेदमन्त्रादित्रिहूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सप्तलक्षप्रदायै त्रिहूटेभ्यर्च्यम्बा-
देव्यै नमः नामौ । नृपेयं चतुल्लक्षकोटिभेदचन्द्रादिचतुष्पूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै
चतुष्पूटेभ्यर्च्यम्बादेव्यै नमः हृदये । श्रीओंअअ पञ्चलक्षकोटिभेदसूर्यादिपञ्चहूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै
सकलफलप्रदायै पञ्चहूटेभ्यर्च्यम्बादेव्यै नमः कण्ठे । कंगम षष्ठलक्षकोटिभेदस्कन्धादिषडहूटात्मकापिलम-
न्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै षडहूटेभ्यर्च्यम्बादेव्यै नमः सुगे । घटंच सप्तलक्षकोटिभेदगणेशादिसप्तहूटा-
त्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै सप्तहूटेभ्यर्च्यम्बादेव्यै नमः नेत्रयो । छजंभं अष्टलक्षकोटिभेद-
चट्टकापहूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै अष्टहूटेभ्यर्च्यम्बादेव्यै नमः आशायाम् । छंठं
नवलक्षकोटिभेदमहादिनचहूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै नवहूटेभ्यर्च्यम्बादेव्यै नमः इन्दौ ।
छंढणं दशलक्षकोटिभेदचिष्यादिदशहूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै दशहूटेभ्यर्च्यम्बादेव्यै
नमः विन्दौ । तयंद एकादशलक्षकोटिभेदरंद्रायेकादशहूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै एका-
दशहूटेभ्यर्च्यम्बादेव्यै नमः कलाया । धनप द्वादशलक्षकोटिभेदवाय्यादिद्वादशहूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै
सकलफलप्रदायै द्वादशहूटेभ्यर्च्यम्बादेव्यै नमः उग्नन्याम् । फरम त्रयोदशलक्षकोटिभेदलक्ष्म्यादित्रयोदश-
हूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै त्रयोदशहूटेभ्यर्च्यम्बादेव्यै नमः शिरोवृत्ते । मंघरं चतुर्द-
शलक्षकोटिभेदगौर्यादिचतुर्दशहूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै चतुर्दशहूटेभ्यर्च्यम्बादेव्यै नमः
नादे । लवश पञ्चदशलक्षकोटिभेददुर्गादिपञ्चदशहूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै पञ्चदशहू-
टेभ्यर्च्यम्बादेव्यै नमः नादान्ते । पंसहं षोडशलक्षकोटिभेदत्रिपुरादिषोडशहूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सक-
लफलप्रदायै षोडशहूटेभ्यर्च्यम्बादेव्यै नमः ब्रह्मरन्ध्रे । ॐ अं ५१ सर्वमन्त्रात्मिकायै पराम्बादेव्यै नमः,
इति व्यापकं न्यसेत् । इति मन्त्रन्यासः ॥

अथ दैवतन्यासः । ओं पूर्वार्द्धां श्रीहसौ अश्रा सहस्रकोटियोगिनीकुलसेवितायै निवृत्त्यम्बादेव्यै नमः, स्तौ।
श्रीहर्षिंश्रीं दक्षपादाह्वये । एष यीजसप्तुटं सर्वत्र । ईं सहस्रकोटियोगिनीकुलसेवितायै प्रतिष्ठाभ्यादेव्यै
नमः दक्षगुल्फे । ऊऊ सहस्रकोटितपस्विनीकुलसेवितायै विद्याभ्यादेव्यै नमः दक्षज्वायां । श्रीं श्रीं सहस्र-
कोटिऋषिकुलसेवितायै शान्त्यम्बादेव्यै नमः दक्षजनौ । लूंलूं सहस्रकोटिमुनिकुलसेवितायै शान्त्यर्ताता-
म्बादेव्यै नमः दक्षोरी । ऐं सहस्रकोटिदेवकुलसेवितायै हल्लेषाभ्यादेव्यै नमः दक्षकथां । श्रीं श्रीं सह-
स्रकोटिराजकुलसेवितायै गगनाभ्यादेव्यै नमः दक्षपार्श्वे । अंअ सहस्रकोटिविद्याधरकुलसेवितायै रक्षा-
भ्यादेव्यै नमः दक्षस्तने । कंखं सहस्रकोटिसिद्धकुलसेवितायै महोच्छुष्माभ्यादेव्यै नमः दक्षकृते । गंघे
सहस्रकोटिसाध्यकुलसेवितायै करालाभ्यादेव्यै नमः दक्षकरे । टचं सहस्रकोटि अन्तर कुलसेवितायै जया-
भ्यादेव्यै नमः दक्षस्कन्धे । छंजं सहस्रकोटिगन्धर्वकुलसेवितायै विजयाभ्यादेव्यै नमः दक्षकण्ठे । भंभं

सदस्रकोटिगुणकुलमेवितायै अजिताम्नादेव्यै नमः दत्ताशिरसि । टंठं सदस्रकोटियत्तःकुलसेवितायै अप-
राजितान्वादेव्यै नमः वामशिरसि । डंठं सदस्रकोटिकिन्नरकुलसेवितार्यै वामान्वादेव्यै नमः वामकण्ठे ।
एतं सदस्रकोटिपद्मकुलसेवितायै ज्येष्ठान्वादेव्यै नमः वामस्कन्धे । थंठं सदस्रकोटिपिण्डकुलसेवितायै
सौम्यादेव्यै नमः वामकरे । धंठं सदस्रकोटिगणेशकुलसेवितायै म्भयान्वादेव्यै नमः वामरुद्धे । पंफं
सदस्रकोटिभैरवकुलसेवितायै कुण्डलिन्यादेव्यै नमः वामस्तने । वंभं सदस्रकोटिवटुकुलसेवितायै
फाल्गव्यादेव्यै नमः वामपार्श्वे । मंथं सदस्रकोटिचैत्रकुलसेवितायै कालरात्र्यादेव्यै नमः वामकट्यां ।
रंठं सदस्रकोटिप्रमथकुलसेवितायै मगजस्यन्वादेव्यै नमः वामोरौ । वंशं सदस्रकोटिप्रहलकुलसेवितायै सर्व-
श्रयम्वादेव्यै नमः वामजानौ । पंसं सदस्रकोटिनिष्णुकुलसेवितायै सर्वज्ञाम्वादेव्यै नमः वामजङ्घाया ।
इंळं सदस्रकोटिरुद्रकुलसेवितायै सर्वशक्त्यम्वादेव्यै नमः वामगुल्फे । स्रं सदस्रकोटिचराचरकुलसेवितायै
शक्त्यम्वादेव्यै नमः वामपादाङ्गुले । ४ अं ११ समस्तदेवनाम्निकायै श्रीपराश्रम्यकादेव्यै नमः इति सर्वार्हे
व्यापकं न्यसेत् । इति दैवतन्यासः ॥

अथ मातृकान्यासः—ॐ ऐं ह्रीं मू० कं ५ अनन्तकोटिभूचरीकुलसेवितायै आंता मङ्गलान्वादेव्यै आंतां
प्रहाण्यम्वादेव्यै अनन्तकोटिभूतकुलसहितायै अंसं मङ्गलनाथाय अंसं असिताङ्गभैरवनाथाय नमः आघारे ।
श्रितारमूलं तु सर्वथ । चं ५ अनन्तकोटिषेचरीकुलसेवितायै ईळां चर्चिकाम्वादेव्यै ईळां माहेश्वर्यम्वादेव्यै
अनन्तकोटियेतालकुलसहितायै ईळं चर्चिकनाथाय (ईळं चेतालभैरवनाथाय*) ईळं रुद्रभैरवनाथाय नमः
स्वर्वाधिष्ठाने । टं ५ अनन्तकोटिपातालचरीकुलमेवितायै ऊंहां योगीश्वर्यम्वादेव्यै ऊंहां कौमार्यम्वादेव्यै
नमः अनन्तकोटिपिशाचकुलसहितायै उंहां योगीश्वरनाथाय उंहां चण्डभैरवनाथाय नमः भणिपूरे । तं ५
अनन्तकोटिदिग्बरीकुलसेवितायै श्रूंसा हरसिद्धाम्वादेव्यै श्रूंसां वैष्णव्यम्वादेव्यै अनन्तकोट्यपस्नारकुलस-
हिताय श्रूंसं हरसिद्धनाथाय श्रूंसं क्रोघराजभैरवनाथाय नमः अनाहते । पं ५ अनन्तकोटिसहचरीकुल-
सेवितायै लूंवा भट्टिर्म्यम्वादेव्यै लूंवा धाराह्याम्वादेव्यै अनन्तकोटिप्रहलराक्षसकुलसहितायै लूंवं भट्टनाथाय लूंवं
उन्मत्तभैरवनाथाय नमः विशुद्धे । थं ५ अनन्तकोटिगिरिचरीकुलसेवितायै ऐंशां किसिकिलान्वादेव्यै ऐंशां
इन्द्राण्यम्वादेव्यै अनन्तकोटियटुकुलसहितायै ऐंशां किसिकिलनाथाय ऐंशां कपालभैरवनाथाय नमः आज्ञायां ।
थं ५ अनन्तकोटियनचरीकुलसेवितायै आंवां कालरात्र्यादेव्यै आंवां चामुण्डाम्वादेव्यै अनन्तकोटिप्रेतकु-
लसहिताय आंवं कालरात्रिनाथाय आंवं भीषणभैरवनाथाय नमः ललाटे । लंठं अनन्तकोटिकुलचरीकु-
लसेवितायै अंलां भीषणाम्वादेव्यै अंलां महालक्ष्म्यादेव्यै अनन्तकोटिशक्तिनीकुलसहितायै अंलं भीषण
नाथाय अंलं संहारभैरवाय नमः इति व्यापकं न्यसेत् । इति मातृकान्यासः । इति महोपादान्यासः ॥

अथ मूलमन्त्रन्यासः—तत्रादौ विश्रान्तिचरणन्यासः । शिरसि संघट्टमुद्रां विधाय ॐ ऐं ह्रीं मू० शिवः
हसौ सोऽहं तुरीयविद्यामुच्चार्य सच्चिदानन्दज्योतिरहं, ॐ ऐं ह्रीं मू० हंसः शिवः हसौ सोऽहं तुर्यविद्यामु-
च्चार्य सच्चिदानन्दज्योतिरहमेव, ॐ ऐं ह्रीं मू० हंसः शिवः हसौ सोऽहं तुर्यविद्यामुच्चार्य सच्चिदानन्दज्योतिर-
हमेवासि । ततः क्षणं विश्राम्य तत्रैव प्रकाशचरणं न्यसेत् । ॐ ऐं ह्रीं मू० हंसः शिवः हसौ सोऽहं बोऽह-
मसि अहमसि ब्रह्माहमसि सोऽहं स्वच्छप्रकाशपरिपूर्णपरापरमहाप्रकाशपरिपूर्णानन्दनाथश्रीपादुकां पूज
यामि । इति प्रकाशचरणन्यासः ॥

१ 'प्रच्छ' क पाठ । २ 'बिह्व' क पाठ । ३ 'नामा' क पाठः । ४ 'मङ्गलान्वा' क पाठ । ५ 'बलचरी' ग पाठः ।

६ 'शक्तिनी' क पाठ । ७ 'गुह्य' ग पाठः । ८ 'ओं बोहं' ग पाठ । ९ वन्द्यं विद्वान्मूर्तं प्रविशं भाति ।

तत स्वात्मानं सकलप्रपञ्चोत्तीर्णं संविदेकस्वभावं आनन्दमयं धिचिन्त्यं दृढदृढ्ये निश्चितान्तरतमं
पञ्चाम्यान्यासं कुर्यात् । तत्र शिरसि सघट्टमुद्रया ॐ ह्रीं श्रीं श्रीआदिनायन्योममार्ताताम्नाधी० । ॐ ह्रीं श्रीं
श्रीप्रनादिनायन्योमेश्वर्यम्नाधी० । ॐ ह्रीं श्रीं श्रीअनामयनायन्योमनाम्नाधी० । ॐ ह्रीं श्रीं श्रीअनन्तनायन्यो-
मचारिलम्नाधी० । ॐ ह्रीं श्रीं श्रीविदाभामनायन्योमस्थाम्नाधी० । इति पञ्चाग्न्यानामः ॥

अथ नवाकाशनायन्यासः । शिरसि ॐ ह उग्रनाकाशनायधी० । ॐ सं समनाकाशनायधी० । ॐ
सं व्यापकाकाशनायधी० । ॐ अ शक्त्याकाशनायधी० । ॐ ल घन्याकाशनायधी० । ॐ धं अग्निमाश-
काशनायधी० । ॐ र अनाहताकाशनायधी० । ॐ यं इन्द्राकाशनायधी० । ॐ ऊ पिन्द्राकाशनायधी० ।
इति सघट्टमुद्रा शिरसि न्यसेत् । इत्याकाशनायन्यासः ॥

अथ पूज्यनयन्यासः । अत्र नाथानुपूर्वकानन्दशब्दप्रयोग — ॐ परमात्मानन्दनायधी०, ॐ शाम्भवान-
न्दनायधी०, ॐ चिन्मुद्रानन्दनायधी०, ॐ धाम्भवानन्दनायधी०, ॐ लीलातनन्दनायधी०, ॐ संप्रभानन्द-
नायधी०, ॐ विदानन्दानन्दनायधी०, ॐ प्रसन्नानन्दनायधी०, ॐ विश्वानन्दनायधी० । अथोर्ध्वासूत्रे पञ्चाग्न्या
दिव्यौघा । नवाकाशनाया सिद्धौघा । परमात्मादिनाया मानवौघा । इति नयनायन्यासः ॥

अथ स्वपारम्पर्यन्यासः—ॐ यद्वेश्वरानन्दनायधी० । ॐ सविदानन्दनायधी० । ॐ स्वात्मानन्दना-
यधी० । ॐ विदानन्दनायधी० । ॐ सविदानन्दनायधी० । ॐ (विदानन्दनायधी०) । ॐ सविदानन्दना-
यधी० । ॐ ब्रह्मानन्दनायधी० । ॐ सविदानन्दनायधी० । ॐ पूर्णानन्दनायधी० । ॐ सविदानन्दनाय-
धी० । तत स्वगुरो शिरसि सघट्टमुद्रया स्वपारम्पर्यं दिव्यस्थ, स्वनाम (स्वगुरुकृतं) मूलाधारे न्यसेत् ।
इति गुरुपदक्रियासः ॥

अथ षोडशमूलविद्यान्यासः । शिरसि (१) ओं ऐं ह्रीं श्रीं स्वच्छन्दप्रकाशपरिपूर्णपरापरमहासिद्धविद्याकुलयो-
गिनी ह्रीं कुलयोगिनीमूलविद्याधीपादुकां पूजयामि । (२) ॐ हसौ स्वात्मानं योधय २ हसौ प्रसादपराम्भामूल-
विद्याधी० । (३) ॐ ऐं ह्रीं क्रिते ज्ञेदिनि महामदत्रवे ह्रीं ह्रीं मोहय २ ह्रीं नमः स्वाहा अतिरहस्ययोगिनी-
मूलविद्याधी० । (४) ॐ हस स्वच्छानन्दपरमहंसपरमात्मने स्वाहा हसौ हसौ शाम्भवामूलविद्याधी० ।
(५) ॐ ह्रीं नित्यस्फुरत्ताम्रैतन्यानन्दमयि महाविन्दुध्यापरमातृस्वरूपिणि ऐं ह्रीं ह्रीं ह्रीं लक्ष्मामूलविद्याधी० ।
(६) ॐ स्वच्छन्दप्रकाशात्मिके ह्रीं कुलमश्रमातिनि ऐं कुलगर्ममातृके ह्रीं समयविमले श्रीं समयविमला-
मूलविद्याधी० । (७) ॐ हंसः नित्यप्रकाशात्मिके कुलवृण्डालिनि आशासिद्धिमहामैरयि आत्मानं योध-
य २ अन्वे मगयति ह्रीं ह्रीं परवोधिनीमूलविद्याधी० । (८) ॐ ओं भोक्तुं कुलपञ्चासरीमूलविद्या-
धी० । (९) ॐ लोपासुद्रापञ्चदशसरीमुखाय चैतन्यत्रिपुरामूलविद्याधी० । (१०) ॐ ऐं शुद्धसूक्ष्मनि-
राकारनिर्मलपरमहंसस्वरूपिणि ह्रीं परानन्दशक्तिं ह्रीं शाम्भवानन्दनाथानुत्तरकौलिनीमूलविद्याधी० ।
(११) ॐ हंसः सोऽहं स्वच्छानन्दपरमहंसपरमात्मने स्वाहा गुरुक्षमविमर्शिनीमूलविद्याधी० । (१२) ॐ अनामा-
त्यन्योमातीतनाथ-परापरव्योमानैतन्योमेश्वर्यम्नातामात्र्यामूलविद्याधी० । (१३) ॐ ऐं ह्रीं संकेतसारा-

१ 'स्वयं' क पाठ । २ 'द्वे द्वे' स पाठ । ३ 'स्वाति' ग पाठ । ४ 'सहस्री' स पाठ । ५ 'विह्वला' ख, पाठ ।
६ 'ऐं ह्रीं' क अधिक । ७ 'ह्रीं पर' क पाठ । ८ 'श्रीमौ' क पाठ । ९ 'पुद्गल' ग पाठ ।

मूलविद्याध्री० । (१४) ॐ ह्रीं भगवति विद्ये याग्यादिनि क्लीं मदाहदमहामानङ्गिनि ऐं क्लिष्टे ब्लंक्लीं अनु-
त्तरयाग्यादिनीमूलविद्याध्री० । (१५) ॐ हसौ. हसगर्गं हसकलरीं हसौ अनुत्तरशांकरिमूलविद्याध्री० ।
(१६) त्रयोदशाक्षरमूलतुरीयविद्यामुद्यार्यं सर्वानन्दमये चक्रे बन्द्ये परब्रह्मस्वरूपिणी परामृतशक्तिः सर्वम-
न्नेष्टर्यी सर्वविद्येष्टर्यी सकलजगदुत्पत्तिमातृका सचक्रा सशक्तिः समुद्रा समिद्धि सायुधा सपरिवारा सर्वोप-
चारैः संपूजितास्तु शून्याशून्यविजितशक्तिश्रीमदात्रिपुरसुन्दरीमूलविद्याध्री० । इति सयष्टमुद्रया ॐ शिरसि
विन्यसेत् । इति षोडशमूलविद्यान्यासः ॥

अथ पञ्चाधारविद्यान्यासः । ॐ हंस स्वच्छानन्दविभूत्यै स्वाहा मूलाधारविद्याध्री०, मूलाधारे । ॐ
सोहं परमहंसविभूत्यै स्वाहा स्वाधिष्ठानविद्याध्री०, स्वाधिष्ठाने । ॐ हंसः सोहं स्वच्छानन्दपरमहंसपर-
मात्माने स्वाहा मणिपूरकविद्याध्री०, मणिपूरके । ॐ हंसः सोहं स्वात्मानं बोधय २ परात्मानन्दनाथ
अनाहतविद्याध्री०, अनाहते । ॐ सोहं परमात्मानं बोधय २ स्वात्मानन्दनाथ विशुद्धविद्याध्री०, विशुद्धौ ।
ॐ हंसः सोहं स्वच्छानन्दैवित्प्रकाशमृतहेतये स्वाहा आशानविद्याध्री०, आशायां । इति विन्यस्य पुनः संघट्टमु-
द्रया शंभुचरणमाश्रयिष्यासः । ॐ हंसः शिव हंसो सोहं योहमस्मि अहमस्मि ब्रह्माहमस्मि सोहं स्वच्छप्र-
काशपरिपूर्णपरापरमहाप्रकाशपरिपूर्णानन्दनाथध्री० । इति ब्रह्मरन्ध्रे न्यसेत् । इति पञ्चाधारविद्यान्यासः ॥
(इति चरणाद्विन्यासः ।)

ततो हसा हसीमित्यादिना वरपङ्क्त्यासं विधाय पराप्रासादमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा दश मुद्राः
प्रदर्शयेत् । तदुक्तं तत्रैव—

ततः संदर्शयेन्मुद्रादङ्गं परमेश्वरि । योनिं लिङ्गं च सुरभिं हेतिमुद्राचतुष्टयम् ॥

धनमालां नमोमुद्रां महामुद्रामिति क्रमात् । ॥

इति । हेतिमुद्रा. कपालजानगलपुस्तकाख्या । नमोमुद्रा खैचरीमुद्रा । तथा संघट्टमुद्राया अपि लक्ष-
णमुक्तं " शिवशक्त्यात्मनोयोगे सैव संघट्टमुद्रिका " । शिवशक्त्यात्मनोर्दक्षिणवामयोरित्यर्थः । तयोश्चाङ्गी-
भूतयोर्वा हंसीभूतयोर्वा तत्त्वात्मनोर्वा संप्रदायभेदाद् यथागुरूपदेशः कार्यमिति । अथ ध्यानम्—

एवं न्यस्ततनुर्देवि ध्यायेद् देवमनन्यधीः । अमृतार्णवमधोद्यत्स्वर्णद्वीपे मनोरमे ॥ १ ॥

कल्पवृक्षवनान्तःस्थे नवमणिष्वयमण्डपे । नवरत्नमयश्रीमत्सिंहासनगताम्बुजे ॥ २ ॥

त्रिकोणान्तः समसीमं चन्द्रवर्षसमप्रभम् । अर्धाभिकासमायुक्तं प्रविभक्तविभूषणम् ॥ ३ ॥

कोटिकन्दर्पलावण्यं मदा षोडशवार्षिकम् । मन्दस्मितमुखाम्भोजं त्रिनेत्रं चन्द्रशेखरम् ॥ ४ ॥

दिव्याम्बरस्रगालेपं दिव्याभरणभूषितम् । पानपात्रं च चिन्मुद्रां त्रिशूलं पुस्तकं करैः ॥ ५ ॥

विद्यासंसिद्धिं विभ्राणं सदानन्दमुखेक्षणम् । महापोढोदितशेषदेवतागणसेवितम् ॥ ६ ॥

एवं चित्ताम्बुजे ध्यायेदर्धनारीश्वरं शिवम् । पुरुषं वा सरेद् देवि स्त्रीरूपं वा विचिन्तयेत् ॥ ७ ॥

ॐ सयष्टमुद्रा तु—शिवशक्त्यात्मकदक्षिणवामकरयो रूपाय अमुद्राहिताङ्गुलिचतुष्टयाप्रयोगरूपा युगपदधोमुख शिरसि
निहिता भवति (सौ. २० १० तरङ्ग १) १ 'स्वानन्द' ख पाठ । २ 'हंस स्वा' ख पाठ । ३ 'न्दनाथ' ख, पाठ ।
४ ओं योहं' ग पाठ । ५ 'द्वीपोपशोभते' ग पाठ । ६ 'ससदि' क. पाठ ।

अथवा निष्कल ध्यायेत् सच्चिदानन्दलक्षणम् । सर्ववेजोमयं ध्यायेत् सचराचरविग्रहम् ॥ ८ ॥
 इति । अथ पुरुषध्याने "त्रिकोणान्तः समामीनं चन्द्रकोटिसमप्रभं" मित्यादि श्रवणार्थत्वं पुंभूषणादिकमूहम् ।
 स्त्रीरूपध्याने "सर्पकोटिसमप्रभं" मित्यादि रक्तार्णव्यादिर्नृप्रत्ययान्तपदमृदनीयमिति । आयाधुनादिकं तु समानम् ।
 इति ध्यात्वा मानसोपचारैराचार्यः पराभासादमन्त्रं जपित्वा यथाशक्ति चरणशेडशमूलविघाटाधारवि-
 घाद्यश्च जपेत् । ततः शिरसि गुह्यं ध्यात्वा तत्पादुकाविघां च जपेत् । ततो जपं समर्प्य तदभेदेन
 स्वेष्टदेवता मत्वा "वालाकंमण्डलाभासा" मित्यादि श्रीमहाशिवपुराणसुन्दरीं ध्यात्वा मूलविघां यथाशक्ति जपित्वा
 जपं समर्प्य प्रणमेत् । तदुक्तं—

यथाशक्ति जपेन्मूलमन्त्रं श्रीपादुकामपि । मूर्ध्नि मचिन्त्येद् देवि श्रीगुरुं शिवरूपिणम् ॥

इति । महाषोढान्यासफलं तु प्राशुक्तं योज्यम् । "ऊर्ध्वाक्षायप्रवेशश्च पराभासादचित्तनम् । महायो-
 दाहयो व्यासो नास्त्वस्य तपस फलम्" इति ॥

अथ रक्तामृतान्धिमध्यस्थरत्नद्वीपे मदनोगमादनं नाम पुष्पलताकुलं हृज्जरकोशिलपिकथाचालागिपिन-
 गह्वरं जातीपुंनागपाटलोत्कुलाशेषभूमनोभिरलंरुतं ह्रींकारमुग्ररश्मिदध्रमरकलफलाकुलं मलयपथनर्तितल-
 ताजल नन्दनोद्यानं ध्यात्वा, तदन्तरवदितादित्यसकाशं स्वर्णप्राकारपरिचितरत्नसोपानमण्डितं सतीरणद्वार-
 देशं कृष्णागुरुधूपोद्गारसुरभितकुम्भ मेवासुमुक्तुजानेककोटिदेवतागणसेवितं दिव्यमण्डपं ध्यात्वा, तन्मध्ये
 समकालसमुदितसदृशसप्तमण्डलसंकाशं रत्नचतुस्तम्भसंराजितरूपद्विवितानवतीं कर्पूरशुक्लमध्यवर्तिकाग्रध-
 र्तिर्तदीपाङ्कुराङ्गितकोणदेशा मणिमयीं चेदिकां ध्यात्वा, तन्मध्ये ॐ अमृतार्णवासनाय नमः । ॐ रत्नद्वीपाय नमः ।
 मणिमण्डपस्य परितः प्रादक्षिण्येन—ॐ पुष्परागपण्डाय नमः । ॐ वैद्यैर्भण्डाय नमः । ॐ शिबुमखण्डाय
 नमः । ॐ मौक्तिकखण्डाय । ॐ मरकतखण्डाय । ॐ वज्रपण्डाय । ॐ गोमेधखण्डाय । ॐ यक्ष-
 रागखण्डाय । ॐ यक्षप्रभुभ्यो । ॐ इन्द्रियाभ्येभ्यो । ॐ इन्द्रियार्थगजेभ्यो । मण्डपस्य परितः
 प्रादक्षिण्येन—ॐ कालचक्रेभ्यो । ॐ मुद्राचक्रेभ्यो । ॐ मातृकाचक्रेभ्यो । ॐ देशचक्रेभ्यो । ॐ
 शुचचक्रेभ्यो । ॐ तत्त्वचक्रेभ्यो । ॐ ब्रह्मचक्रेभ्यो । मध्ये ॐ मूर्तिचक्रेभ्यो । ॐ करुणातोयप-
 रित्यै । ॐ यज्ञालङ्कारस्वर्णप्राकाराय । तत्पूर्वद्वारदक्षिणतमश्चातलो, ॐ न गणपतये नमः । ॐ सां
 क्षेत्रपालाय । तद्दुर्ध्वोदुम्बरशाखयो—ॐ सं सरस्वत्यै नमः । ॐ तुं दुर्गायै नमः । तन्मध्ये ॐ श्रीं श्रियै
 नमः । ॐ दे देव्यै नमः । ततो हस्तपादपुटसमन्तः अधिरथ प्राकारस्याग्नेयादिकोणकेषु—ॐ श्रीं ह्रीं
 क्लीं लीं गणपतये वरवद सर्वजनं मे वरमानय स्वाहा ॥ ऐं लीं नमो भगवति घातालि २ धारादि २
 धाराहमुखि २ अन्धे अन्धियै नमः रुन्धे रुन्धिन्यै नमः जम्भे जम्भिन्यै नमः मोह मोहिन्यै नमः
 स्तम्भे स्तम्भिन्यै नमः सर्वदुष्टप्रदुष्टानां सर्वेषां सर्वधाक्वित्तचतुर्मुखागतिजिह्वास्तरंभे कुद २ श्रीं वश्यं
 कुद २ ठ ठ ठ ठ हुंफद स्वाहा श्लो० ॥ उचिष्ठ पुरुषे किं स्वपिपि भय मे समुपस्थितं यदि शफ्वमशफ्यं
 वा तन्मे भगवति श्रमय स्वाहा ॥ श्रीं ह्रीं वा वटुकायापदुक्षारणाय कुद २ वटुकाय ह्रीं । इति गणेश-
 पञ्चमी-दुर्गावटुकानामेपादिकोणचतुर्केषु पुजयेत् । तदन्तः ॐ कश्चिन्मनाय नमः । तन्मध्ये ॐ रत्नम-
 ण्डपाय नमः । तस्य पश्चिमादिवाभावर्तेन ॐ देशरूपिन्यै नमः । ॐ कालरूपिन्यै नमः । ॐ आकाश-
 रूपिन्यै नमः । ॐ शब्दरूपिन्यै नमः । मण्डपस्य वामदक्षिणशाखायो ॐ ह्रीं ह्रीं विरिगणपतये वरवद

सर्वजनं मे यशमानय स्वाहा ॥ ॐ ऐं ह्रीं सौ. शौ नमो मगवति श्रीमातद्देव्यरि सर्वजनमनोहारि सर्वदु-
ष्टमृगयशंकरि सर्वमन्त्रयशंकरि सर्वलोकयशंकरि सर्वजनं मे यशमानय स्वाहा सौ. ह्रीं ऐं श्रीं ह्रीं ऐं इति
शक्तिमण्यं मातङ्गी च संपूज्य, तन्मध्ये—दसपदं तं तदमीमैरव्यै नम । इति द्वारलक्ष्मीं संपूज्य, दे
देहल्यै नमः । अपसर्पन्तु इति, पाशुपताग्नेय च देहल्यां पुष्पाणि निक्षिप्य, वामपादपुर सरं देहलीमस्तु-
गन् अन्तःप्रविश्य, तद्द्वारदक्षयामशाययो ॐ शं शं वनिधये नमः । ॐ पं पदनिधये नमः । वायवीं
दिशमात्स्य नैऋत्यान्तद्वारमुन्मूज्य पदस्या समुपाविष्टा वेषावतीर्णायन्तीः सरस्वत्यादि-गायिका यजेत् । ॐ
सं सरस्वत्यै नमः । ॐ श्रीं धियै नमः । ॐ दुं दुर्गायै नमः । ॐ मं मङ्गलायै नमः । ॐ स्वं स्वस्त्यै
नमः । ॐ स्वां स्वाहायै नमः । ॐ गुं शुभक्यै नमः । ॐ गौं गौर्यै नमः । ॐ लां लोकाधायै नमः ।
ॐ यां यागादयै नमः । मण्डपान्तरमित्त्यां प्रागादिदशदिक्षु—ॐ सं इन्द्राय सुराधिपतये पीतवर्णाय साङ्गाय
सायुधाय सगद्गनाय सपरिवाराय सशक्तिकाय योषिदूषधराय नमः । ॐ र अग्नये तेजोधिपतये पिङ्ग-
लवर्णाय साङ्गायेत्यादि० । ॐ ङं यमाय प्रेताधिपतये कृष्णवर्णाय साङ्गाय० । ॐ तं निम्बंतये रक्तोधि-
पतये धूम्रवर्णाय० । ॐ थं वरुणाय जलाधिपतये शुक्लवर्णाय० । ॐ यं वायवे प्राणाधिपतये धूम्र० ।
ॐ सं सोमाय नक्षत्राधिपतये श्वेतवर्णाय० । ॐ ह्रीं ईशानाय विद्याधिपतये स्फटिकवर्णाय० । ॐ आं
मङ्गले लोकाधिपतये पद्मवर्णाय० । ॐ ह्रीं अनन्ताय नागाधिपतये श्यामवर्णायैत्यादि । ततो मण्डपस्थो-
र्ध्वप्राग्दक्षिणोर्ध्वपश्चिमद्वारेषु ॐ ह्रीं शान्त्यतीताकलाद्वारायै नमः । ॐ ह्रीं शान्ताकलाद्वारायै नमः । ॐ ह्रीं
त्रिधाकलाद्वारायै नमः । ॐ ह्रीं निवृत्तिकलाद्वारायै नमः । ॐ ह्रीं प्रतिष्ठाकलाद्वारायै नमः । ॐ ह्रीं नमस्त्रै-
लोक्यमोहिनि महामाये सकलपशुजन्मनश्चक्षुस्तिरस्करं कुरु कुरु स्वाहा, इति तिरस्करिणीं संपूज्य,
शुक्रकेशीं विवस्वता मद्भूषिणिलोचनाम् । खयोनिदर्शनान्मुह्यतशुवर्गा सराम्यहम् ॥

इति श्वात्या, तस्या द्वीन्धनुर्दारेषु प्रागादि द्वेदे शलकपालधारिण्यौ श्यामवर्णौ शक्तीं पूजयेत् । ॐ ह्रीं सुन्दरी-
सुमुखीभ्यां नमः । ॐ ह्रीं विरूपाक्षिमाभ्यां नमः । ॐ ह्रीं अन्तरीविनोदिनीभ्या नमः । ॐ ह्रीं पुरन्दरीपुष्पम-
दिनीभ्यां नमः । एवं भाजनया मण्डपार्चनं विधाय, ॐ जौं ह्रीं नमः शिवाय महाशक्त्याय, ॐ जौं ह्रीं
नमः शिवायै महाशक्त्यै, इति विप्रशान्तये शरभद्वयमभ्यर्च्य, स्वपुरतश्चन्द्रनादिपीठे कुङ्कुमादिना श्रीव-
ज्राजं समुद्धृत्य, अथवा रत्नादिनिर्मित यन्त्रं संस्थाप्य, नमः इत्यभ्यर्च्यार्घ्यादिस्थापनं कुर्यात् । श्रीच-
क्रात्मनोर्मये बह्वप्रादीद्वस्तेन मत्स्यमुद्रया मायाद्वितभूषिभ्यवृत्तत्रिकोणलक्ष्मकं मण्डलं विरच्य, सख्याङ्गुष्ठे-
नावष्टभ्य वामेन पुष्पाक्षतैर्यालया व्यस्ताव्यस्तक्रमेण संपूज्य, मध्येऽस्त्रप्रक्षालितमाधारं वाग्मवेन प्रतिष्ठाप्य रं
वक्षिमण्डलाय नमः, इति संपूज्य, कामराजेन शङ्खं संस्थाप्य ह्रीं सूर्यमण्डलाय नमः, इति संपूज्य, गन्धा-
दिकं निक्षिप्य तार्तयिन शुद्धोदकेन पूरयित्वा, सं सोममण्डलाय नमः, इति संपूज्य गन्धादिकं निक्षिप्य,
दसौं वरुणदेव दसौं नमः, इति सप्तगारं जपित्वा तज्जलेन दक्षिणे भूषिभ्यवृत्तपदकोणत्रिकोणलक्ष्मकं मण्डलं
विरच्य शङ्खमुद्रया दक्षकरेणवष्टभ्य व्यस्ताव्यस्तक्रमेण बालया पदकोणं त्रिकोणं मध्यं च संपूज्य,
भूषिभ्ये अग्नीशासुरवायव्यमध्ये दिक्षु च पङ्क्त्यानि संपूज्य पङ्क्त्यानि च संपूज्य, त्रिकोणेषु मध्ये पीठ-
चतुष्टये संपूज्यास्त्रप्रक्षालितमाधारं वाग्मवेन श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्या अर्घ्याधारं स्थापयामि नमः, इत्याधारं
संस्थाप्य, ॐ रांतीं धर्मप्रदशकलात्मने वक्षिमण्डलाय श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्या अर्घ्याधाराय नमः इति

संपूज्य, तदुपरि प्रादक्षिण्येन—यं धृष्टाक्षिणे नम । रं ऊमायै नम । लं ज्वालिन्यै नम । घं ज्वालिन्यै नम । शं विस्कुलिङ्गिन्यै नम । षं सुधिये नम । स स्वरूपायै नम । ह कपिलायै नम । लं द्व्यया द्यायै नम । सं कश्यपाद्यायै नम । इति दश पादिकला संपूज्य, तदुपरि भावार्ण राजतं ताम्रं विश्वामित्र (रूपाल)मय पात्रमखप्रतालिनं सुधूपित श्रीमहात्रिपुरमुन्दर्या अर्घ्यपात्रं ग्रापयामि नम इति संस्थाप्य, ॐ हस्तमलवरयजं वसुप्रदद्वादशकलात्मने सूर्यमण्डलाय श्रीमहात्रिपुरमुन्दर्या अर्घ्यपात्राय नम. रमलगरयं इति संपूज्य । तदुपरि प्रादक्षिण्येन—ॐ कम तपिन्ये नम । ॐ तप तापिन्ये० । ॐ गंफं धूम्रायै० । ॐ घं घं मरीच्यै० । ॐ ङ न ज्वालिन्ये० । ॐ चघ रघ्ये० । ॐ छद सुपुष्पायै० । ॐ जंघं भोगदायै० । ॐ झं नं विश्वायै० । ॐ ञण वोधिन्ये० । ॐ टद धारिण्यै० । ॐ टद तमायै नम । इति द्वादशकला संपूज्य, श्रीमहात्रिपुरमुन्दर्या अर्घ्यान्त पूजयामि नम, मूलविघातिनाममातृकचार्यमापूर्य, कामराजेन द्वितीयं तिक्ष्णामृतेश्वरीविधया विधातलोडय, तन्त्रदोषजलि वायुभोजेन सशोष्याग्निभोजेन संहरा, अमृतवर्जिनामृतीकृत्य, ॐ साक्षात्समलवरयजं स कामप्रदोदशकलात्मने चन्द्रमण्डलाय श्रीमहात्रिपुरमुन्दर्या अर्घ्यपात्राय नम., इति संपूज्य, तत्र प्रादक्षिण्येन ॐ अं अमृतायै नम । ॐ आ मानदायै० । ॐ ईं पुष्यायै० । ॐ ईं तुष्ट्यै० । ॐ उं पुष्ट्यै० । ॐ ऊ रत्ये० । ॐ ऋ धृत्यै० । ॐ ॠ शशिन्यै० । ॐ ऌ चन्द्रिकायै० । ॐ ॡ ज्योत्स्नायै० । ॐ एं कान्त्यै० । ॐ ऐं ध्रियै० । ॐ औं प्रीत्यै० । ॐ श्रीं अङ्गदायै० । ॐ अं पूर्णायै० । ॐ अः पूर्णामृतायै० । इति पेंडश कला संपूज्य, सर्वासां कलानां प्राणप्रतिष्ठापयि विधाय, तत्र क्रममेवमपि संभाव्य, तत्र चतुर्विंशु माये च ग्ल गगनरत्नाय नम । स्तूं स्वर्गरत्नाय नम । स्तूं पातालरत्नाय नम. । स्तूं मत्सरत्नाय नम. । न्लू नागरत्नाय नम । तन्मध्ये अकृपादित्रैलं दृढतगतकोणकं घण्टकम्बकं विलिख्य, ऐंक्षीसौ अमृते अमृतोद्गये अमृतेश्वरी अमृतवर्णये अमृतं आवय क्रावथ सांक्ष् २ स अमृ तेश्वर्यै स्वाहा, इत्यमृतेश्वरीं त्रिशो जप्त्वा, जातवेदेसे गायत्रीं व्यग्रकं च जपेत् । तत शंशंशंशंशंशो इति शुक्लापविमोचिन्यामिमन्त्र्य पुनरमृतेश्वरीं स्मृत्वा,

ऐं अखण्डैकरसानन्दकरे वरसुधात्मनि । स्वच्छन्दस्फुरणार्थाय निषेहमृतरूपिणि ॥

हस्तमलवरयजं आनन्दभैरवाय वीपद, सङ्घमलवर्यां सुधादेव्यै वीपद, इत्येवमाये अनन्दभैरवमिधुनं तद्विन्दुमिरेव संतप्य,

ऐं क्षीं अकलस्थामृताकारे सिद्धिज्ञानकरे परे । अमृतत्वं निषेहस्मिन् वस्तुनि क्लिन्नरूपिणि ॥
पुनरानन्दभैरवमिधुन संतप्य,

सौः तद्रूपैकैरस्य त्व दन्वायै तैस्वरूपिणी । भूत्वा परामृताकारे मयि चित्सफुरणं कुरु ॥
पुनरानन्दभैरवं संतप्य, मूलेन सप्तधामिमन्त्र्याख्येण संख्य कवचेनावगुण्णामृतबीजेनामृतीकृत्य धेनुमुद्रां प्रदर्शयेत् । एवमर्घ्यस्थापन विधायान्यान्यपि पात्राणि यथासक्यं संस्थाप्यार्घ्यजलेनात्मानं पूजोपकरणानि चाभ्युक्ष्य, ह्रींबीजेन सशोष्यान्मपूजां कुर्यात् । तद्यथा—शिरःपीठे सौ शिखरात्रिसदाशिवेश्वरशुद्धविद्या-मायाकलाविधारागकालनियतिपुरुषप्रकृत्यहङ्कारबुद्धिमनस्वक्चक्षु ओजजिह्वाघ्राणवाक्पाणिपादपायूपस्थशब्दस्पर्शरूपरसगन्धाकाशवाय्वग्निसलिलभूम्हात्मने श्रियोगपीठाय नम, इति संपूज्य स्वमूलाधारादिपञ्चाधारेषु

योगिनीन्यासमश्रोतृतीत्योधारदेवतास्तदावृत्तींश्च संपूज्य, पुनस्तत्तेजोविपुलरूपेण त्रिधा कृत्वा, ऐं स्वयम्भु-
लिनाय नमः । ईं वायुलिनाय नमः । उं इतरलिनाय नमः । ऐंश्चां परलिनाय नमः । इत्याधारह-
दपञ्चमप्यमूर्धन्तु यद्विष्णुसोमतत्त्वमष्टिरूपतयानुसन्धाय, पुनस्तत्तेजो निष्कलीकृत्य,

“स्वरद्वयपुष्टान्तं स्थमनच्छदयमंथयम् । तेजो दहदमं ध्यायेत् कुलाकुलनियोजनात्” इति प्रवेश संतर्प्य
पूर्वोक्तपंथे सौ इति परां कला विमान्य, ता परा कला “अकलङ्कशशाङ्कामा त्र्यक्षा चन्द्रकलावती । मुद्रापुस्त-
तसद्वाहुः पातु मां परमा कला ॥” इति सावयवा सचिन्त्य मानसोपचारं संपूज्य, शिरोभिन्दोः परितः त्रिकोण-
पञ्चारवृत्तचतुर्दलपञ्चारचतुष्टयचतुरस्रात्मक पट्टप्रिशात्तत्त्वात्मक (मण्डल) विरच्य तदनुगुणं रश्मिपूर्णां कुर्यात् ।
आदौ वायव्यतुरधेऽष्टदिक्षु—अ अमिताभभैरवाय नमः । आं ब्राह्मणे । ईं रुद्रभैरवाय । ईं माहे-
श्वर्ये । उं चण्डभैरवाय । ऊं कौमार्ये । श्रु शोधभैरवाय । श्रु वेष्णव्ये । लृ उन्मत्तभैरवाय ।
लृ वाराह्ये । ए कपालभैरवाय । ऐं इन्द्राण्ये । औं भीमभैरवाय । आं चामुण्डाये । अं
संहारभैरवाय । अः महालक्ष्म्ये । ततो वायव्यञ्चारे—सां पृथिवीतत्त्वधीपा । एव परावीजादि सर्वत्र ।
अस्तत्त्व । तेजस्तत्त्व । वायुतत्त्व । आकाशतत्त्व । तदन्तरपञ्चारे गन्धरसरूपस्पर्शशब्दतत्त्व । तद-
न्तरपञ्चारे—उपस्थतत्त्व । पायुतत्त्व । पादतत्त्व । पाणितत्त्व । वास्तत्त्व । तदन्तरपञ्चारे—ग्राण-
तत्त्व । जिह्वातत्त्व । श्रोत्रतत्त्व । चक्षुस्तत्त्व । त्वक्तत्त्व । तदन्तरचतुर्दले—मनस्तत्त्व । बुद्धि-
तत्त्व । अहङ्कारतत्त्व । प्रकृतितत्त्व । तदन्तरवृत्ते—पुरुषतत्त्व । नियतितत्त्व । रागतत्त्व ।
कालतत्त्व । रिघातत्त्व । मायातत्त्व । तदन्तरपञ्चारे—गुह्यविघाततत्त्व । ईश्वरतत्त्व । सदाशिवतत्त्व ।
शक्तिस्तत्त्व । शिवतत्त्व । तदन्तर्निर्वाणे—ऐं सत्त्वगुणाय नमः । ऊं रजोगुणाय । सौ तमोगुणाय ।
तद्रेषासु—ऐं इन्द्राशक्तिः । ऊं ध्यानशक्तिः । सौ क्रियाशक्तिः । सौ परशक्त्यम्बाश्री ।
इति मध्ये यथाशक्ति मानसोपचारैः सन्तर्पयेत् । ततो “रागद्वेषपशूनृ हत्वा तर्पयेच्च रसामृतं” इति द्वादशान्ते
पिन्दुभिः संतर्प्य, पुनस्तन्निष्कलीकृत्य विन्दुत्रयेण विभाज्य, शुक्लं त्रिशूलेन संयोज्य तद्विषयं लयं नयेत् ।
इत्यनुसन्धाय, प्रकाशविमर्शचरणाभ्यां संपूज्य तदनन्तरं तत्र “तत्त्वं विधामयेन्मुहुः” इति रीत्यात्मानं
देवीरूपं विभाज्य मिश्रचरणविधया संपूज्य, “चराचरमिदं विभवं तदीयं वाचकं स्मरेद्वि”त्युक्तीत्या
जगतसर्वं तत्र च लीनं विभाज्य, बहुशोऽभ्यस्तानन्दस्वरूपमात्मानं विभाज्य, ऐं आत्मतत्त्वाधिपतिः श्रीपरा
वृष्यतु । ईं विघाततत्त्वाधिपतिः श्रीपरा वृष्यतु । अः शिवतत्त्वाधिपतिः श्रीपरा वृष्यतु । सौ सर्वतत्त्वा-
धिपतिः श्रीपरा वृष्यतु । इति संतर्प्य, मूलाधारे त्रिकोणकुण्डं विभाज्य,

प्रकाशाकाशहस्ताभ्यामवलम्ब्योन्मनीशुचम् । धर्माधर्मकलास्तेदपूर्णमग्नौ जुहोम्यहं स्वाहा ॥

धर्माधर्महविर्दीप्तिं आत्माग्नौ मनसा जुवा । सुषुम्नावर्तना नित्यमववृत्तीर्जुहोम्यहं स्वाहा ॥

मूलाधारे सर्वभूतानि तृप्यन्तु । रोमरूपे चतुःपट्टयोगिन्यस्तृप्यन्तु । इति सन्तर्प्य, तत्त्वचतुष्टयशोधनेन
विगलितमवबन्धमात्मानं परमशिवात्मानमनुसन्धाय,

मायान्ततत्त्वे सदहं शिवोऽहं शक्त्यन्ततत्त्वे चिदहं शिवोऽहम् ।

शिवान्ततत्त्वे सुखदः शिवोऽहमतः परं पूर्णमनुचरोऽहम् ॥

देशिकवागुपदेशविनश्यद् देहमरुन्मयशून्यविकल्पः ।

अद्वयबोधविमर्शसुखः सन्नद्य शिवोऽसि शिवोऽसि शिवोऽसि ॥

इत्यनुसन्धाय, विगलिताखिलरन्ध्रं परमशिरमद्वारको मूत्वा जीवन्मुहं मुखां विधामयेत् । इति आत्मपूजा ॥

नत पादुकास्मरणं कुर्यात् । ॐ पराश्री० । श्रीं अपराश्री० । सौ परापरश्री० । ॐ ॐ अनङ्ग-
नायदेवश्री० अनङ्गनायदेवश्री० । श्रीं प्रउतरनायश्री० अउतरनायदेवश्री० । सौ सिद्धनायदेवश्री० सौः
सिद्धनायदेवश्री० । इति समपपादुका मत्त ।

ॐ ॐ सौ निजगुम्नायमदाशिरनायश्री० । ॐ अमृतानन्दनायमदाशिरश्री० । ॐ नमुलीयनाय-
मदाशिरश्री० । ॐ मृगपदंद्नायमदाशिरश्री० । ॐ चन्द्रार्कनायमदाशिरश्री० । ॐ शंगपालनायमदाशि-
रश्री० । ॐ आदिनायमदाशिरश्री० । इति सद्देतपादुकाः मत्त ।

ॐ परमसायानन्दनायश्री० । ॐ परशिरानन्दनायश्री० । ॐ परशरूपम्याश्री० । ॐ कालेश्वरानन्दनायश्री० ।
शुनदेव्यम्याश्री० । ॐ कुलेश्वरानन्दनायश्री० । कामेश्वरम्याश्री० । इति मत्त दिव्यीया ॥

ॐ भोगानन्दनायश्री० । ॐ क्रिआनन्दनायश्री० । ॐ सहजानन्दनायश्री० । ॐ समयानन्दनायश्री० ।
इति बत्वार. सिद्धीया ॥

ॐ गगनानन्दनायश्री० । ॐ विश्वानन्दनाय० । ॐ विमलानन्दनाय० । ॐ मदनानन्दनाय० । ॐ मुग्धा-
नन्दनाय० । ॐ सीतानन्दनाय० । ॐ म्याम्मानन्दनाय० । ॐ मियानन्दनाय० । ॐ सहजानन्दनाय० । ॐ
स्वच्छन्दानन्दनाय० । ॐ प्रकाशानन्दनाय० । ॐ अमृतानन्दनाय० । इति द्वादश मानजीया ॥

अथोपासनायुक्तम् । तत्र बालया पङ्क्तं विधाय पार्श्वं संशोष्य मुखपार्श्वान् सानन्दीकृत्य संविद्देव-
तायं स्मरेत् । “वरणं नवनाथाय मूलविधाय पोडय । आचारपद्मं देवेशि संविद्देव्य उदाहृता ॥
तत्रादौ वरएविधा—ॐ श्रीं योऽहमस्मि सोऽहमस्मि अहमस्मि ब्रह्माहमस्मि ब्रह्म सोऽहं स्वच्छप्रकाशप-
रिपूर्णपरापरमहाकाशपरिपूर्णानन्दनायश्री० । (ॐ अनादिनाययोमेश्वरम्याश्री०) ॐ कुलीयनाययोमेश्वरम्याशि-
रम्याश्री० । ॐ अनामयनाययोमेश्वरम्याश्री० । ॐ अनन्तनाययोमेश्वरम्याश्री० । ॐ चिदात्मनान्द-
नाययोमेश्वरम्याश्री० । इति दिव्यीया ॥

ॐ हं उम्भनाकाशानन्दनायश्री० । ॐ सं समनाकाशानन्दनायश्री० । ॐ सं व्यापकाकाशानन्दनायश्री० ।
ॐ मं शक्त्याकाशानन्दनायश्री० । ॐ सं स्वम्याकाशानन्दनायश्री० । ॐ सं ध्वनिमात्राकाशानन्दनायश्री० ।
ॐ र नादाकाशानन्दनायश्री० । ॐ सं रिन्द्वाकाशानन्दनायश्री० । ॐ ऊं व्यस्ताकाशानन्दनायश्री० ।
ॐ हंः समस्तनाशानन्दनायश्री० । इति सिद्धीया * ॥

ॐ आमानन्दनायश्री० । ॐ परमानन्दनायश्री० । ॐ शाम्भवानन्दनायश्री० । ॐ वाग्मयातन्दना-
यश्री० । ॐ नीलकण्ठानन्दनायश्री० । ॐ चिदानन्दानन्दनायश्री० । ॐ स्वच्छप्रकाशानन्दनायश्री० । ॐ निज-
प्रकाशानन्दनायश्री० । ॐ अमृतानन्दनायश्री० । इति मानजीया * ॥

(१) ह्रीं स्वच्छप्रकाशपरिपूर्णपरापरमहासिद्धविद्याकुलयोगिनीह्रींश्री० । इति कुलयोगिनीमूलविद्या ॥

* उम्भना-समना-स्वाशक्त-शक्ति-ध्वनि-स्वनिमात्र-अनाहठ-रन्द्-विन्द्वाकाशरूपा नव भावा इति (सौभाग्यकवचमुद्रम्) ।

१ ‘इन्दु’ न पाठ । २ ‘इस’ न पाठ ।

(२) हनो स्यात्मानं योधय योधय हनो श्री० । इति आसादपरा ॥ (३) ॐ ऐं हंस् क्रिप्ने क्रोदिनि मद्दामद्वये क्रो क्रोदय क्रोक्रो मोदय २ क्रो नमः स्वाहा श्री० । इत्यतिरहस्यविद्या ॥ (४) ॐ हंस स्वच्छा- नन्दपरमहंसपरमात्मने स्वाहा हनो श्री० । इति शाम्भवीविद्या ॥ (५) ॐ ह्रीं नित्यस्फुरत्तावैतन्यानन्दमयी- महाविन्दुव्यापकमाप्रम्यरूपिणी ह्रीं ऐं ह्रीं श्रीपा० । इति हस्तेषाविद्या ॥ (६) ॐ स्वच्छप्रकाशात्मिके ह्रीं कुल- मद्दामालिनि कुलगर्भमातृके ऐं समयविमले श्री० । इति समयविमलामूलविद्या ॥ (७) ॐ हन् नित्यप्रकाशा- त्मिके कुलपुण्डललिनि आभासिद्धिमद्दामैरयि आत्मानं योधय योधय अग्रे भगवति ह्रीं हूं श्री० । इति परयोधिनो मूलविद्या ॥ (८) ॐ ओं मोक्षं कुरु श्री० । इति कुलपञ्चाक्षरीविद्या ॥ (९) ॐ नयमी लोपामुद्रा श्रीवि- द्या चैतन्याग्निपुरसुन्दरीश्री० ॥ (१०) ॐ ऐं शुद्धसूचनिराकारनिर्घिकटपपरब्रह्मस्वरूपिणी क्रो परमानन्दशक्तिः सौः शाम्भवानन्दनाथश्री० । इत्यनुत्तरपालिनी ॥ (११) ॐ हंसः सोहं स्वच्छानन्दपरमहंसपरमात्मने स्वाहा । इति शुक्लतन्त्रिमिश्रिनीमूलविद्या ॥ (१२) ॐ अनामाख्योमातीतनाथपरापरख्योमातीतख्येतिश्वर्यग्याश्री० । इत्य- नामामूलविद्या ॥ (१३) ॐ ऐं ह्रीं श्री०, इति संकेतसाराविद्या ॥ (१४) ॐ ह्रीं भगवति पिण्डे वाग्वादिनी क्रोक्रो महाद्वन्द्वमायामानन्दिनि ऐं क्रिप्ने ह्युत्रोश्री० । इत्यनुत्तरव्याघादिनीयम् ॥ (१५) ॐ ह्रीं श्रीं हसपद्मे हसकलरी सौ- श्री० । इत्यनुत्तरशाङ्करी ॥ (१६) ॐ ह्रीं श्रीं हसकल-हसकहल-सकलह्रीं श्रीमदाग्निपुरसुन्दरी सर्गानन्दमये वैन्द्वे चक्रे परब्रह्मस्वरूपिणी परमात्मशक्तिः सर्वमन्त्रेश्वरी सर्वविघ्नेश्वरी सर्वपण्डितेश्वरी सर्ववीरेश्वरी सर्वयोगीश्वरी सर्वयोगीश्वरी सर्वसिद्धीश्वरी सकलजगदुत्पात्तमातृका सब्रह्मा सदेवता समुद्रा ससिद्धिः सायुधा सबाहना सपरिघाता सशक्तिः सा लङ्कारा सर्वोपचारैः संपूजिताऽस्तु श्री० । इति श्रीमहाग्निपुरसुन्दरी मूलविद्या ॥ एता विद्याः स्वाशिरसि संस्मृत्य षडध्यायविद्यास्तर्पयेत् । ॐ सं सर्वानन्दविभूत्यै स्वाहा, मूलाधारे । ॐ रं सोहं परमविभूत्यै स्वाहा, स्वाधिष्ठाने । ॐ हंसः सोहं स्वच्छानन्दपरमहंसपरमात्मने स्वाहा, नाभौ । ॐ हंसः स्यात्मानं योधय योधय परमानन्दनाथश्री०, अनाहते । ॐ सोहं परमात्मानं योधय योधय स्यात्मानन्दनाथश्री०, विशुद्धौ । ॐ ह्रीं श्रीं हंसः सोहं स्वच्छानन्दविरप्रकाशानुत्तरेतवे स्वाहा, आज्ञायां । ततश्चर- णविद्यां द्वादशान्ते तर्पयेत् ।

अथ चरणविद्या । ॐ क० ह० स० ह्रीं हंसः शिवः ऐं ह्रीं श्रीं हसपद्मे हसक्षमलवर्यं सह- क्षमलवर्यं हंसः ह्रीं शुक्लविद्यामहापीठशुक्लपुष्पशुक्लमण्डलमहापीठशुक्लचक्रकमहापीठशुक्लमन्त्रमहापीठशु- क्लादीपशुक्लमुद्रामहापीठशुक्लनतिशुक्लमहाप्रकाशात्मरूपपरमशिवधीपादुकां पूजयामि ह्रीं हंसः हसक्षमलव- र्यं हंसः सोहं स्वच्छविद्वानन्दपरमहंसपरमात्मने स्वाहा, ॐ त्रिपुरसुन्दरीब्रह्मविद्याधिता-अमुकशक्ति- युक्तश्रीपरमोष्ठिगुरु अमुकानन्दनाथासुकशक्तियुक्तश्रीपरमगुरु-अमुकानन्दनाथासु-कशक्तियुक्तश्रीगुरु-अमुकानन्दना- थश्रीपादुकां पूजयामि नमः । इति शुक्लचरणम् ॥ ॐ क० ह० स० ह्रीं सोहं शिवः ऐं ह्रीं श्रीं हसपद्मे हस- क्षमलवर्यं सहक्षमलवर्यं सोहं हंस श्रीरुद्रविद्यामहापीठरुद्रपुष्परुद्रमण्डलमहापीठरुद्रचक्ररुद्रमन्त्रमहापीठरुद्र- दीपरुद्रमुद्रामहापीठरुद्रनतिरुद्रमहाविमर्शात्मकपरशक्त्यग्याश्री० । ॐ ह्रीं सोहं सहक्षमलवर्यं सहक्षम- लवर्यं हसपद्मे श्रीं ह्रीं ऐं ह्रीं श्रीं हसक्षमलवर्यं सहक्षमलवर्यं हंसः सोहं स्वच्छानन्दपरमहंसपरमात्मने स्वाहा ह्रीं त्रिपुरसुन्दरी ब्रह्मविद्याधितासु-कशक्तियुक्तपरमोष्ठिगुरु-अमुकानन्दनाथासु-कशक्तियुक्तश्रीगुरु-अमु- कानन्दनाथासु-कशक्तियुक्तश्रीगुरु-अमुकानन्दनाथश्री० । इति रक्तचरणम् ॥ ॐ क० ह० स० ह्रीं हंसः सोऽहं

धीर्होर्पेर्होर्धी दसवर्गं दसवर्गमलवर्यं सदसवर्गमलवर्यं दस सोदं दसौ सदसौ मिथविद्यामहापीठमिध-
 पुष्पमिधमण्डलमहापीठमिधचक्रमिधमन्त्रमहापीठमिधदीपमिधमुद्रामहापीठमिधनतिमिधमहाप्रकाशमिधमहा-
 त्मकपरमेश्वरपरमेश्वरमहाश्री० । स्त्रीर्होर्होर् सोद दसः सदसवर्गमलवर्यं दसवर्गमलवर्यं दसवर्गं धीर्होर्
 पेर्पेर्होर्होर् दसवर्गमलवर्यं सदसवर्गमलवर्यं दस सोदं स्वः त्रानन्दपरमहंसपरमात्मने स्वाहा स्त्रीर्होर्होर् महात्रिपुरसु-
 न्दरीमहाविद्याधित-अमुकशक्तिगुरुपरमोष्ठिगुरु-अमुकानन्दनाथ-अमुकशक्तिगुरुपरमगुरु-अमुकानन्दनाथ-अमु-
 कशक्तिगुरुधीगुरु-अमुकानन्दनाथधीपादुका पूजयामि नम । इति मिधनरुणम् ॥ एत मयै स्वशिरसि संघट्ट-
 मुद्रया विन्यस्य पीठपूजामारभेत् । ॐ मण्डूकाय नमः । एवं ॐ कालामिन्द्राय नमः । मूलप्रवृत्त्यै० ।
 आधाराय नमः० । क्रूमाय० । अनन्ताय० । वराहाय० । पृथिव्यै० । इत्यादि परतत्त्वान्तं न्यासोक्तरीत्या
 संपूज्य, ॐ श्रीचक्राजाय नमः । ॐ तत्र समस्तप्रकटगुप्तगुप्ततरसंप्रदायकुलकौलनिगमरहस्यातिरहस्यपरा-
 पररहस्ययोगिनीधीचक्रप्रेताधी० । इति पुष्पाञ्जलि दत्त्वा, मूयिन्मृत्तपोर्मध्ये पापध्यादीशान्तं ॐ मित्रे-
 शनायधी० । ॐ उड्डीशनायधी० । ॐ पट्टीशनायधी० । ॐ चर्यानायधी० । इति पुगनापानभ्यर्च्य, चक्र-
 स्थेयानादिचतुर्भोगेषु—ॐ गा गणपतिनायधी० । ॐ वा वड्डनायधी० । ॐ का क्षेत्रपालनायधी० ।
 चतुरर्थे ॐ योगिनीधी० । ॐ अंशाली त्रिपुरामृतार्णवासनधी० । पञ्चद्वये—ॐ वैज्रीसौ त्रिपुरेश्वरीपो-
 ताम्बुजासनधी० । चतुर्दशरे ॐ ह्रीं ह्रीं सौ त्रिपुरसुन्दरीदेव्यात्मासनधी० । दशरद्वये—ॐ ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं
 त्रिपुरयासिनौसर्वचक्रासनधी० । अष्टारे—ॐ ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं त्रिपुराधीसर्वमन्त्रासनधी० । त्रिकोणे—ॐ
 ह्रीं ह्रीं ह्रीं त्रिपुरमालिनीसाध्यसिद्धासनधी० । एव पञ्चासनानि चतुरर्थे पञ्चद्वये चतुर्दशरे दशरद्वये अष्टारे
 त्रिकोणे च क्रमेण संपूज्य, ॐ ऐं कामरूपपीठधी० । ॐ ह्रीं पूर्णगिरिपीठधी० । ॐ सौः जालंधरपी-
 ठधी० । ॐ वैज्रीसौ उदयाणपीठधी० । इति त्रिकोणाग्रदक्षवाममध्ये संपूज्य, ॐ ह्रीं पृथिव्याधिपति-
 ग्रहप्रेतपा० । ॐ ह्रीं जलाधिपतिविष्णुप्रेतपा० । ॐ ह्रीं तेजोधिपतिरुद्रप्रेतपा० । ॐ स्त्रीं वाय्वधिपती-
 शानप्रेतपा० । ॐ ह्रीं आकाशाधिपतिसदाशिवप्रेतपा० । इति मध्यपीठस्वामेवादिपादचतुष्टये मध्ये च
 पञ्चप्रेतासनानि संपूज्य, ॐ प्रसन्नतुलिकापा० । ॐ महापद्मवनपा० । ॐ ह्रीं ह्रीं सौः कामेश्वरकामेश्वरीपा० ।
 ततो देव्या मूर्तिं कामेश्वराङ्गोपविष्टा ध्यात्वा—

ध्यायेत् पराशिवाङ्गुल्यां पाशाङ्कुशचतुःशरैः । भासमानचतुर्बाहुमरुणांमरुणांशुकाम् ॥
 इति ध्यात्वा, वैज्रीं "प्रकटाद्यान् योगिन्थो महावीराः परापराः । सानिधेयं कुलयागेऽस्मिन् कुर्वन्वच
 शिवाङ्ग्या" ॥ इति देवीमूर्तौ पुष्पाञ्जलि ध्यात्वा त्रिखण्डामुद्रां बद्ध्वा, ॐ ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं इति पञ्च-
 कूटविद्यया द्वादशान्ततर्ध्वतन्त्रमयीं परा देवीं बह्मसापुटाध्वना पुष्पाञ्जलावानीय,
 एवोहि देवदेवेशि त्रिपुरे देवपूजिते । परामृतमये श्रीं सांनिध्यं कुरु सिद्धिदे ॥
 महापद्मवनान्तःस्थे कारुणानन्दविग्रहे । सर्वभूतहिते मातरेहोहि परमेश्वरि ॥
 अग्निमण्डले स्वादिप्यं कुरु नमः । इति पूर्वसंकल्पिते देवीमूर्तौ चैतन्यमावाहायाहन-स्थापन-संनिधा-
 पन-सन्निरोधनमुद्रा प्रदर्शयित्वागुणैरुत्तममुद्रयावगुण्य, शिरसि धेनुमुद्रायामूर्ताकृत्य, देव्यङ्गे पद्महस्तैः सक-
 लोत्पत्य परमीकरमुद्रया परमीकृत्य,

मृलमत्रेण दीपिन्या मालिन्याऽऽर्चोदकेन च । त्रिवारं श्रोत्रयेदेवं देवशुद्धिरितीरिता ॥
इति क्रमेण संश्लेष्य श्यायेत् । ततः—

ततः र्थचक्रमारूढां ध्यायेत् त्रिपुरसुन्दरीम् । ततः पद्मनिभां ध्यायेद्वालार्ककिरणारण्याम् ॥ १ ॥
जपाकुसुमसङ्काशां दाडिमीकुसुमप्रभाम् । पद्मरागप्रतीकाशां कुङ्कुमोदरसन्निभाम् ॥ २ ॥
स्फुरन्मुकुटमारिचक्रिङ्खलीजालमण्डिताम् । कालालिकुलसंकाशकुटिलात्कल्पवाम् ॥ ३ ॥
प्रत्यग्राख्यमंकाशवदनाम्भोजमण्डलाम् । किञ्चिदर्थेन्दुकुटिलललाटमुदुपट्टिकाम् ॥ ४ ॥
पिनाकिधनुराकारभूलतां परमेश्वरीम् । आनन्दमुदितोल्लोलतीतान्दोलितलोचनाम् ॥ ५ ॥
स्फुरत्तमपूतसंघातविलम्बेनकुण्डलाम् । स्वर्णमण्डलमोगजितेन्द्रमृतमण्डलाम् ॥ ६ ॥
विश्वकर्माविनिर्माणचक्रमुस्पष्टनामिकाम् । ताम्रविद्रुमविष्णुमरत्नोष्ठीममृतोपमाम् ॥ ७ ॥
दाडिमीपीजवज्रमदन्तपद्मविराजिताम् । रत्नद्वी(दी)पसमुद्गामिजिह्वां मधुरमापिणीम् ॥ ८ ॥
लितमाधुर्यविजितमाधुर्यरममागराम् । अर्नापम्यगुणोपेतचिजुकुण्डेशशोभिताम् ॥ ९ ॥
कम्बुग्रीवां महादेवीं मृणालललितैर्भुजैः । मणिकङ्कणकेयूरभूषणैः परिशोभिताम् ॥ १० ॥
रत्नोत्पलदलाकारमुकुमारकराम्बुजाम् । कराम्बुजनखण्ड्योत्पलाविराजितनभस्तलाम् ॥ ११ ॥
मुक्ताहारलतोपेतममुन्नतपयोधराम् । पीनवृत्तोन्नतकुचां तनुमध्येन शोभिताम् ॥ १२ ॥
त्रिवलीवलनायुक्तमध्यदेशमुशोभिताम् । लावण्यमरिदावर्तकारनाभिविभूषिताम् ॥ १३ ॥
अनर्घरत्नसंचितकाञ्चीयुक्तेनितम्बिनीम् । नितम्बविम्बद्विरदरोमराजिवराङ्कुशाम् ॥ १४ ॥
कदलीललितस्तम्भमुकुमारोत्पलीश्वरीम् । लावण्यकदलीतुल्यजङ्घापुगलमण्डिताम् ॥ १५ ॥
गूढगुल्फपदद्वन्द्वप्रपदाजितकच्छपाम् । नूपुरैर्विलसत्पादपङ्कजातिमनोहराम् ॥ १६ ॥
ब्रह्मविष्णुशिरोरत्ननिर्घृष्टचरणाम्बुजाम् । तनुदीर्घाङ्गुलीमास्वन्नखचन्द्रविराजिताम् ॥ १७ ॥
शीतांशुशवसंकाशकान्तिसन्तानहासिनीम् । लौहित्यजितसिन्दूरजपादाडिमरागिणीम् ॥ १८ ॥
रत्नचक्रपरीधानां पाशाङ्कुशकरोयताम् । रत्नपुष्पनिविष्टा तु रत्नाभरणभूषिताम् ॥ १९ ॥
चतुर्बाहुं त्रिनेत्रां च पञ्चबाणधनुर्धराम् । कर्पूरशकलोन्मिश्रताम्बूलावृताननाम् ॥ २० ॥
महामृगमदोशमकुङ्कुमारुणविग्रहाम् । सर्वनृङ्गारवेपाढ्यां सर्वाभरणभूषिताम् ॥ २१ ॥
जगदाह्लादजननीं जगद्रञ्जनकारिणीम् । जगदाकर्षणकर्त्री जगत्स्थापनरूपिणीम् ॥ २२ ॥
सर्वमन्त्रमयीं देवीं सर्वसौभाग्यसुन्दरीम् । सर्वलक्ष्मीमयीं नित्यां परमानन्दनन्दिताम् ॥ २३ ॥
महात्रिपुरमुद्रां तु स्मृतावाहनरूपया । विद्ययावाह्य सुभगे नमस्ताशिष्यप्रक्या ॥ २४ ॥
पूर्वाङ्गया साधकेन्द्रो माहात्रिपुरसुन्दरीम् । चक्रमध्ये तु संचिन्त्य ततः पूजनमारभेत् ॥ २५ ॥

१ 'एतत्' क. पाठः । २ 'ध्यायेत् पद्मनिभां देवीं' क. पाठः । ३ 'दृक्' ग. पाठः । ४ 'मुकुट' क. पाठः । ५ 'पुल' क. पाठः ।

६ 'संतान' क. पाठः । ७ 'मण्डिताम्' ग. पाठः ।

इति । ध्यानार्णवे—

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि यजनं चान्तरं महत् । मूलादिवस्तरधान्तं विमलतनुतनीयसीम् ॥ १ ॥
 उद्यत्सूर्यसहस्राणां त्रिगुत्कोटिसमप्रभाम् । चन्द्रकोटिप्रमाद्रीमां त्रैलोक्यैकप्रभाभयसीम् ॥ २ ॥
 अशेषजगदुत्पत्तिस्थितिसंहारकारिणीम् । ध्यायेन्नमो यदा देवि निश्चलं जायते तदा ॥ ३ ॥
 सहजानन्दसंदोहमन्दिरं भवति चणात् । मनो निश्चलतां प्राप्तं शिवशक्तिप्रभावतः ॥ ४ ॥
 समाधिर्जायते तत्र संज्ञाद्वयविजृम्भितः । स्वयं प्रज्ञातनार्मको लम्प्रज्ञातनामधृक् ॥ ५ ॥
 स्वयं प्रज्ञातभेदस्तु शिवाधिक्येन जायते । अमं प्रज्ञातमं ज्ञस्तु शक्त्याधिक्येन वै भवेत् ॥ ६ ॥
 स्वयं प्रज्ञातभेदस्तु तीव्रस्तीव्रतरो भवेत् । अमप्रज्ञातभेदस्तु मन्दो मन्दतरस्तथा ॥ ७ ॥
 हास्यरोदनरोमाञ्चकम्पस्वेदादिलक्षितः । तीव्रस्तीव्रतरो देवि समाधिरुपलक्षितः ॥ ८ ॥
 शांभवेन तु वेधेन सुखीभूयान्निरन्तरम् । अन्तर्यागविधिं कृत्वा ग्रहिर्यागं समारभेत् ॥ ९ ॥
 एवं विन्यस्तदेहः सत् भवार्त्ता साधकोत्तमः । ध्यायेन्निरामय धस्तु जगत्त्रयनिमोहिनीम् ॥ १० ॥
 अशेषव्यवहाराला साधिनीं संविदं पराम् । उद्यत्सूर्यसहस्राणां दाडिमीकुसुमप्रभाम् ॥ ११ ॥
 जपाकुसुमसंकाशा पद्मरागमणिप्रभाम् । स्फुरत्पद्मनिभा तप्तकाञ्चनाभां परेश्वरीम् ॥ १२ ॥
 रत्नोत्पलदलारूपपादपद्मवराजिताम् । अनर्घरत्नराचितमञ्जीरचरणद्वयाम् ॥ १३ ॥
 पादाङ्गुलीयकस्वर्यतेजोराशिविराजिताम् । कदलीललितलम्पसुकुमारोरुमण्डलाम् ॥ १४ ॥
 नितम्बविम्बविलसद्रक्तवस्त्रपरिष्कृताम् । मेघलावजमणिगणिककिङ्किणीनादविभ्रमाम् ॥ १५ ॥
 अलक्ष्यमध्यमा निम्ननाभिपुङ्कोदरीं पराम् । रोमराजिलताभूतमहाकुंचकलान्विताम् ॥ १६ ॥
 सुवृत्तनिषिद्धोत्तुङ्गकुचमण्डलराजिताम् । नवरत्नप्रमाराजदग्रेवैयवरभूषणाम् ॥ १७ ॥
 श्रुतिभूपामनोरम्यकपोलस्यलमञ्जरीम् । उद्यदादित्यमंकाशताटङ्गसुमुखप्रभाम् ॥ १८ ॥
 पूर्णचन्द्रमुखीं पद्मवदनां मीनलोचनाम् । स्फुरन्मदनकोदण्डसुभुवं पद्मलोचनाम् ॥ १९ ॥
 ललाटपट्टसंराजद्रत्नाढ्यविलसकप्रभाम् । मुक्तामणिगणिकटित्तुङ्गकुटिलकिङ्किणीम् ॥ २० ॥
 स्फुरच्चन्द्रकलाराजमुकुटां लोचनत्रयाम् । प्रवालवल्लीविलसद्वाहुवल्लीचतुष्टयाम् ॥ २१ ॥
 इन्द्रकोदण्डपुष्पपाशाङ्गुशचतुर्भुजां । सर्ववेदमयीमम्बां सर्वसौभाग्यपसुन्दरीम् ॥ २२ ॥
 सर्वतीर्थमयीं देवीं (सर्वकामप्रपूरणीम् । सर्वश्रेष्ठमयीं दिव्या सर्वदेवस्वरूपिणीम् ॥ २३ ॥
 सर्वशास्त्रमयीं देवीं सर्वांगमनमस्कृताम् । सर्वज्ञानमयीं देवीं) सर्वदानवसेविताम् ॥ २४ ॥
 सर्वानन्दमयीं ज्ञानगह्वरां संविदं पराम् । एवं ध्याता परामम्बां बह्मवाडीषुटक्रमात् ॥ २५ ॥
 आग्राह्य चक्रमध्ये तु मुद्रया हि त्रिखण्डया । संस्थिता पूजयेत् तत्र श्रीपीठान्तर्निवासिनीम् ॥ २६ ॥
 मुद्राः संदर्शयेत् तत्र तर्पणैस्तु त्रिधा पूजयेत् । लघाङ्गं कल्पयेत् देहे देव्यास्तु परमेश्वरि ॥ २७ ॥

गन्धपुष्पाक्षतादीनि देव्यै सम्यग् निवेदयेत् । उपचारैः षोडशभिः संपूज्य परदेवताम् ॥ २८ ॥

तर्पणानि पुनर्दद्यात् त्रिवारं मूलविधया । **** * * * * * ॥

इति । ततो मूलविधान्ते धीमहात्रिपुरमुन्दरीनित्याधीपादुकां पूजयामीति त्रिः पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा तर्पणान्यन्तं सन्तर्प्य, यानान्ते धीमहात्रिपुरमुन्दरी एतत्ते आसनं नमः । एवं स्वागतं नमः । एतत्ते पादं नमः । एव तेऽर्घ्यं स्याद्वा । एतत्ते आचमनीयं मुधा । एव ते मधुपर्कं मुधा । एतत्ते आचमनीयं मुधा । इति समर्थं, श्रौतार्होन्मेषः इत्येकं श्रौतसौख्यं इति नववीजैर्नव मुद्राः प्रदर्श्य, स्वर्णपादुके उपनीयोत्तरतः आनमण्डपमानीय, रत्नमिहान्ते संस्थाप्याप्यादिवन्दनान्तात् उपचारान् निवेद्य, केशस्थापनमभ्यङ्गं गन्धानस्तोत्रवर्तनमुपोदकस्नानं पञ्चगव्यस्नानं पञ्चानृतस्नानं मन्त्राप्याङ्गप्रोद्भूतं केशस्तकारं विकुरयोपनं हत्वा, भगवति एतत्ते आनीयं नमः । ततः एतत्ते यज्ञयुग्मं नमः । इति यज्ञयुग्मं परिधाय, नीराजनादिमङ्गलाचारान् विधाय मूपरमण्डपे रत्नमिहान्ते समुपवेद्य, मुकुटरत्नवाटङ्कनासामौक्तिकप्रियहारकेयूरकङ्कणाहुतीयकरत्नस्थानमभ्यङ्गमभ्यङ्गमभ्यङ्गाञ्जलिपपादकटकनूपुरपादाहुतीयकादिनानाजानीयनानादेशीयविधिभूपरमण्डपयित्वा, सगोत्रे महाभूममदलेपनं कृत्वा, कण्ठे कटारमालां बद्ध्वा, चतुर्पोर्दिप्याञ्जनं रसाञ्जनं माले आदेशं दर्शनं ध्वजचामरे समर्थं, पूजामण्डपमानीय, पुनः कामेश्वरादेः समुपवेज्य सर्वोपचारैः संपूज्य यथोपचारं प्रथमादिभिः सन्तर्प्य, पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा नैवेद्यतान्मूलान्तानि निवेद्य प्रायेणैव ॥

सन्निभये परे देवि परामृतरमप्रिये । अनुज्ञां देहि देवशि परिवारार्चनाय मे ॥

इति पुष्पाञ्जलिपुरःसरमनुष्ठां प्राप्य धीमहात्मनोमंथ्ये त्रिकोणवृत्तचतुरस्त्रमण्डलं विलिख्य, तत्र तिथिमयीनित्याः पूजयेत् । प्रतिपत्त्यश्रुतिपूर्णिमापर्यन्तं कामेश्वादिनित्याः पूजयेत् । त्रिकोणमध्ये प्रधानदेवतात्वेन तत्तिथिनित्यां पूजयेत् । तदेष्टास्तु शेषाः पूज्याः, एवं गुरुपक्षे । हृण्यपक्षे तु प्रतिपदादिदर्शान्तं विशादिकामेश्वर्यन्तं पूजनीयम् । एता नित्याः प्रागेवोद्धृता स्मृत्याः । मध्ये धीमहात्रिपुरमुन्दरीधीपादुकां पूजयामि० । ततो मध्यत्रिन्दोरमितः अग्नीशामुरवायव्यमध्ये दिक्षु पञ्चानि संपूज्य, मध्यत्रिकोणमाकृत्रिकोणोर्मध्ये देव्याः शृङ्गमागे त्रिपत्तया दिक्षुयौगसिद्धौघमानवौघान् संपूज्य, चरणत्रयविधया मानवौघान्ते स्वगुरुकर्म संपूज्य, मध्यत्रिकोणरेखाश्रये पञ्चपञ्च क्रमेण स्वरातुद्राव्य, प्रागुक्तमन्त्रैः पञ्चदश नित्याः संपूज्य, विसर्गयुक्तमूलविधया मध्ये मूलदेवीं यद्वा नवानरणपूजां कुर्यात् ।

तत्र भूमिने प्रथमरेखायां पश्चिमादिदिक्षु शायव्यादिविदिक्षु च अणिमादिदशसिद्धिदेवता यजेत् । तत्रादौ ॥ १ ॥ त्रैलोक्यमोहनचक्राय नमः । चतुरस्ररेखायै नमः । इति पुण्यं दत्त्वा । * ४ ॥ अणिमासिद्धिदेवीश्री० । ४ ॥ सधिमसिद्धिदेवीश्री० । ४ ॥ महिमसिद्धिदेवीश्री० । ४ ॥ ईशित्वसिद्धिदेवीश्री० । ४ ॥ वशित्वसिद्धिदेवीश्री० । ४ ॥ प्राक्तन्यसिद्धि० । ४ ॥ मुक्तिसिद्धि० । ४ ॥ इच्छासिद्धि० । ४ ॥ रससिद्धि० । ४ ॥ मोक्षसिद्धि० । इति दशकं संपूज्य, चतुरस्त्रमण्डपरेखायै नमः । इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा, † आं ब्रह्मणोमीश्री० । १ ॥ मोहेश्वरीश्री० । १ ॥ कौमारीश्री० । १ ॥ वैष्णवीश्री० । १ ॥ वाराहोमीश्री० । १ ॥ ईन्द्राणीश्री० । १ ॥ चामुण्डाश्री० । १ ॥ महालक्ष्मीश्री० । एताः पश्चिमादिद्वारेषु वायव्यादित्रिकोणेषु च पूजयेत् । ततश्चतुरस्त्रमण्डपरेखायै नमः । इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा, ‡ ४ ॥ द्रां सर्वसंज्ञामणीमुद्राशक्तिश्री० । ४ ॥ द्रां सर्वविद्राधिणी० ।

४ शुक्लाह्वरीतवर्गविचित्राक्षरघटित समस्तपुरुष चतुरस्रत्रय ध्यात्वा—(सौ० २०) । * दशासिद्धी पाराङ्कुपप्रदयक्ता रक्तवर्णा शशिरोधरा निषिवाहनस्थाः ध्यात्वा पूजयेत् । (सौ० २०) । † रक्तोत्पलकपालदला नीलवर्णवज्राभाया मानृष्यात्वा पूजयेत् । ‡ पाशाङ्गुरवस्वमुद्राङ्कितचतुर्भुजा रक्ता सालङ्कारा दशमुद्रादेवीध्यात्वा पूजयेत् ।

१ 'सन्तर्प्य' क. पाठः । २ 'विरप्य' क. पाठः ।

ॐ ह्रीं सर्वाङ्गिणी० । ॐ ह्रीं सर्ववशकरी० । ॐ सः सर्वोन्मादीनी० । ॐ ह्रीं सर्वमहापुत्रा० । ॐ हस्यभक्तं सर्वखेचरी० । ॐ ह्रीं सर्ववीजमुद्रा० । ॐ ऐं सर्वयोगिमुद्रा० । ॐ ऐं सर्वसौ सर्वविपण्डा मुद्रा० । † अश्वत्थसौ त्रिपुराचक्रेश्वरीनित्याधी० । एता प्रकटयोगिन्यर्सेलोकपमोहनचक्रे समुद्रा सति-
द्धय सायुधा सदाहना सपरिवारा सर्वाङ्गारं सपूजितास्तुष्टा यदा. सन्तु । इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा
इमिति सर्वसंज्ञोभिणीमुद्रां दर्शयेत् । ततः श्रीपादस्थायिन्दुना विन्दौ प्रधानदेवता त्रिवारं संतर्प्य योगि-
मुद्रां प्रदर्श्य पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा ।

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले । मत्पया ममर्पये तुभ्यं प्रथमावरणाचनम् ॥
इति समर्प्य द्वितीयावरणं पूजयेत् । अथ तु असौन्यमोहनादिचक्रत्रये शङ्कोदकेन सर्वसौभाग्यदायकादिपदचक्रे
श्रीपादस्थजलेनाथवा शङ्कस्थयारैष्येति सर्वत्र संप्रदाय । इति प्रथमावरणम् ॥

अथ द्वितीयावरणम् । * ॐ सर्वाङ्गापूरकयोगेश्वरदत्तचक्राय नमः । इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा पश्चिमा-
दिबामावर्तेन पूजयेत् । ॐ अ कामाकर्पिणीनित्याङ्गलाधी० । एवं ॐ यां युञ्ज्याकर्पिणी० । ॐ ई अङ्गकाराकर्पि-
णी० । ॐ ई शन्दाकर्पिणी० । ॐ उं रथ्याकर्पिणी० । ॐ ऊं रूपाकर्पिणी० । ॐ अं रसाकर्पिणी० ।
ॐ ऋ गन्धाकर्पिणी० । ॐ ऐं विसाकर्पिणी० । ॐ लृं धैर्याकर्पिणी० । ॐ ऐं स्मृत्याकर्पिणी० । ॐ
ऐं नामाकर्पिणी० । ॐ औं बीजाकर्पिणी० । ॐ औं आत्माकर्पिणी० । ॐ अं अमृताकर्पिणी० । ॐ आ
शरीराकर्पिणी० । ॐ ऐं ऐं ह्रीं त्रिपुरेश्वरीचक्रेश्वरीनित्याधी० । एता शुभयोगिन्यः सर्वाङ्गापूरके चक्रे
समुद्रा इत्यादिना समर्प्य, इमिति सर्वविद्याविणीं मुद्रां प्रदर्श्य “अभीष्टसिद्धिं मे देहि द्विती-
यावरणाचनम्” इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा । इति द्वितीयावरणम् ॥

अथ तृतीयावरणम् । ॐ सर्वसंज्ञोभणाष्टदलचक्राय नमः । ॐ अनङ्गकुसुमाद्यास्तु पूर्वादिदिक्षु
अश्लेषादिविदिक्षु च पूजयेत् । ॐ कं १ अनङ्गकुसुमादेवीधी० । ॐ खं २ अनङ्गमेखला० । ॐ टं ३
अनङ्गमदना० । ॐ तं ४ अनङ्गमदनातुरा० । ॐ पं ५ अनङ्गरेखा० । ॐ यं ६ अनङ्गवेगिनी० । ॐ शं
७ अनङ्गाङ्गुशा० । ॐ लं ८ अनङ्गमालिनी० । ॐ ह्रीं ह्रीं ह्रीं त्रिपुरसुन्दरीचक्रेश्वरीनित्याधी० । एता शुभ-
तरयोगिन्यः सर्वसंज्ञोभणे चक्रे समुद्रा इत्यादिना समर्प्य, इमित्याकर्पिणीमुद्रां प्रदर्श्य “अभीष्टसिद्धिं मे
देहि तृतीयावरणाचनम्” इति पुष्पाञ्जलिं समर्पयेत् । इति तृतीयावरणम् ॥

अथ चतुर्थावरणम् । पश्चिमादिबामावर्तेन पूजयेत् । ॐ सर्वसौभाग्यदायकचतुर्दशारधक्राय नमः ।
इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा, ॐ अं सर्वसंज्ञोभिणीधी० । ॐ ई सर्वविद्याविणी० । ॐ उं सर्वाङ्गिणी० । ॐ
अं सर्वाङ्गादीनी० । ॐ लृं सर्वसंज्ञोहिनी० । ॐ ऐं सर्वस्तम्भिनी० । ॐ ऐं सर्वजृम्भिणी० । ॐ औं सर्व-

† कश्चिमासिद्धेऽग्रे पुस्तकाकस्यपञ्चदशकरा अष्टिकाया मुक्ताभरणा त्रिपुराचक्रेश्वरीं ध्यात्वा । * षोडशदलं पूर्णं
चन्द्रनिर्भरं सवर्षीयुषं ध्यात्वा । ॐ पाशाङ्गुशास्तुपूर्णस्फटिकषट्पदाङ्कितकराः शुक्ला पीयूषवर्षिणीध्यात्वा ।
ॐ पाशाङ्गुशवराभयदस्ता शुभाभयभरणा रजमुकुटां त्रिपुरेश्वरीं ध्यात्वा । ॐ अष्टदलकमलं जषातुमुमम्रं ध्यात्वा ।
ॐ पाशाङ्गुशीनिलोत्पलकरा रक्तवर्णा ध्यात्वा । ॐ रक्तवर्णा सर्वालङ्कारभूषिता पुस्तकाकमालावराभयकरा त्रिपुरसुन्दरी
ध्यात्वा । ॐ चतुर्दशारधं दाहिनीकुमुदमम्रं ध्यात्वा, रक्तवर्णा सर्वाङ्गभरणीध्यात्वा । पाशाङ्गुशाद्वर्षपात्रपात्रकरा-
श्चतुर्दश शक्तीर्ध्यायेत् ।

यशस्करी० । ॐ आ सर्वराज्ञी० । ॐ हं सर्वोन्मादिनी० । ॐ यं सर्वार्थसाधनी० । ॐ रं सर्वसंपन्न-
पूरणी० । ॐ तं सर्वमन्त्रमयी० । ॐ यं सर्वद्वन्द्वसंयकरी० । इति संपूज्य, * यैर्होत्रो हं हवीं हसौः त्रिपु-
रवासिनीचक्रेश्वरीनित्याधी० । एताः संप्रदाययोगिन्यः सर्वसौभाग्यदायके चक्रे समुद्रा इत्यादिना समर्थ्य,
यैः सर्ववशकरीमुद्रां प्रदर्श्य "अमीष्टसिद्धि मे देहीत्यादि चतुर्थावरणार्चनम्" इति पुष्पाञ्जलिं समर्पयेत् । इति
चतुर्थावरणम् ॥

अथ पञ्चमावरणम् । (पद्मिन्दशारचक्रे) पश्चिमादिवायव्येन पूजयेत् । तत्र ॐ सर्वार्थसाधकपद्मिन्दशारचक्राय नमः । इति पुष्पं दत्त्वा, ॐ तं सर्वसिद्धिप्रदादेवीधी० । ॐ यं सर्वसंपन्नप्रदा० । ॐ हं सर्वप्रियदुरी० । ॐ यं
सर्वमङ्गलकारिणी० । ॐ नं सर्वकामप्रदा० । ॐ टं सर्वदुःखविमोचिनी० । ॐ ठ सर्वमृत्युप्रशमनी० ।
ॐ डं सर्वविप्रतिनाशिनी० । ॐ ढं सर्वान्धसुन्दरी० । ॐ णं सर्वसौभाग्यदायिनी० । ॐ ह्रस्वं ह्रस्वो ह्रस्वोः
त्रिपुराधी ॥ चक्रेश्वरीनित्याधी० । एताः कुलकौलयोगिन्यः सर्वार्थसाधके चक्रे समुद्रा इत्यादिना समर्थ्य,
स इति सर्वोन्मादिनीमुद्रां प्रदर्श्य "अमीष्टसिद्धि मे देहीत्यादि पञ्चमावरणार्चनम्" इति पुष्पाञ्जलिं
निवेदयेत् । इति पञ्चमावरणम् ॥

अथ षष्ठावरणम् । अन्तर्दशारचके ५ पश्चिमादिपश्चिमेन पूजयेत् । ॐ सर्वरक्षाकरान्तर्दशारचक्राय नमः । इति
पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा, ॐ यं सर्वमादेवीधी० । ॐ हं सर्वशक्ति० । ॐ जं सर्वेश्वर्यप्रदा० । ॐ कं सर्वज्ञान-
मयी० । ॐ लं सर्वव्याधिघनिनाशिनी० । ॐ कं सर्वधारस्वरूपा० । ॐ खं सर्वपापहरा० । ॐ गं सर्वा-
नन्दमयी० । ॐ यं सर्वरक्षास्वरूपिणी० । ॐ ङं सर्वैश्वर्यप्रदा० । ॐ ह्रीं ह्रीं ह्रीं त्रिपुरवासिनीचक्रेश्व-
रीनित्या० । एताः निगमयोगिन्यः सर्वरक्षाकरे चक्रे समुद्रा इत्यादिना समर्थ्य, कौं इत्यङ्गुशमुद्रां प्रदर्श्य
"अमीष्टसिद्धि मे देहीत्यादि षष्ठावरणार्चनम्" इति पुष्पाञ्जलिं निवेदयेत् । इति षष्ठावरणम् ॥

अथ सप्तमावरणम् । १) अष्टारचके प्रागादिवायव्येन यशिन्याद्या पूजयेत् । तत्र ॐ सर्वरोगहराष्टारचक्राय
नमः । इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा, ॐ अं १६ म्लं यशिनीवादेवताधी० । ॐ कं ५ कलहो कामेश्वरीवादेवताधी० ।
ॐ यं ५ नयलो मोदिनीवादेवता० । ॐ टं ५ म्लं विमलावादेवताधी० । ॐ तं ५ जर्जो अरुणावादे-
वताधी० । ॐ पं ५ हसलव्यू जयिनीवादेवता० । ॐ यं ५ क्रमरयू सर्वेश्वरीवादेवता० । ॐ शं ५
कर्जो कौलिनीवादेवता० । ह्रीं ह्रीं ह्रीं त्रिपुरासिद्धाचक्रेश्वरीनित्याधी० । एताः रहस्ययोगिन्यः सर्वरोग-
हरे चक्रे समुद्रा इत्यादिना समर्थ्य, हसलव्यू इति सर्ववैचरीमुद्रां प्रदर्श्य "अमीष्टसिद्धि मे देहीत्यादि
सप्तमावरणार्चनम्" इति पुष्पाञ्जलिं निवेदयेत् । इति सप्तमावरणम् ॥

* रक्तवर्णा पुस्तकापमालावराभयकरा त्रिपुरवासिनीं ध्यायेत् । ॐ बाह्यदशार सिन्दूरवर्णं ध्यात्वा जपाकुसुमवर्णा
पाराकुण्डलाकरपेटीहस्ता सर्वाभरणभूषिता दशशक्तीः ध्यायेत् । ॥ यद्वा नुसमानकान्तिं सर्वोत्तमभूषिता मदाभूष-
नेप्रभया पुस्तकापमालावराभयकरां ध्यायेत् । ॥ अन्तर्दशारचक्रे जपाकुसुमवर्णं ध्यात्वा बाह्योत्तमभूषिता पारादङ्गुशानुमुद्रा
वरकरा मुक्ताभिभूषणा सर्वज्ञाया ध्यायेत् । चक्रेश्वरीं त्रिपुरासिद्धिं रक्तवर्णा पाराङ्गुशकपालाभयधारिणीं ध्यायेत् ॥
१) अष्टारचक्रे पञ्चरात्रप्रभं ध्यात्वा तत्र रक्तवर्णा रक्तवस्त्राभरणानुलेपना पञ्चबाणधनुस्तकवरकरा ध्यायेत् । रक्ते-
र्भां त्रिपुरासिद्धा शुभवर्णा पाराङ्गुशकपालाभयधारिणीं ध्यायेत् ।

अष्टमावरणम् । ॐ त्रिकोणाग्रदक्षिणामग्रेषु तद्वहिरन्तरालचक्रे । तत्र ॐ सर्वमिन्द्रिन्द्रान्तरालच-
क्राय नम । इति पुष्पाञ्जलिं दद्यात्, द्वात्रिंशोऽक्षं यात्रालांघ्रां जं जृम्भगेभ्य कामेश्वरकामेश्वरीषा-
येभ्यो नम । ॐ द्रां ५ या ५ धेयं समोदननामेश्वरकामेश्वरीधनुष्यो नम । ॐ द्रां ५ या ५ आर्द्धां
धनोकरकामेश्वरकामेश्वरीपाशाभ्यां नम । ६ द्रां ५ यां ५ आर्द्धां स्तम्भनकामेश्वरकामेश्वर्यङ्गुलाभ्यां
नम । ॐ ऐं अग्निचक्रे कामगिर्यालये मिश्रेणनायामके आग्रदक्षिणाधिष्ठापके इन्द्राशक्त्यात्मकगद्गात्मकश-
क्तिश्रीकामेश्वरीदेवी० । ॐ क्लीं सूर्यचक्रे जालन्धरपैठे पृथ्वीनायामके अग्रदक्षिणाधिष्ठापके प्रानशक्त्यात्म-
कविष्णवात्मकशक्तिश्रीवज्रे-श्वरीदेवी० । ॐ सौ सोमचक्रे पूर्णगिरिपैठे उदडीशनायामके सुषुप्तिदक्षि-
णाधिष्ठापके क्रियाशक्त्यात्मकब्रह्मात्मकशक्तिश्रीमगमालिनीदेवी० । ॐ ह्रीं ह्रस्वचक्रे त्रिपुरात्मकचक्रे-
श्वरीनित्याधी० । एता अनिरुद्धयोगिन्यः सर्वमिन्द्रिन्द्रं चक्रे समुद्रा इत्यादिना समर्थं, हमां इति
सर्वधीजमुद्रां प्रदर्श्य "अमीष्टसिद्धिं मे देहि" इति आग्रदक्षिणाचनम् । इत्यष्टमावरणम् ॥

अथ नवमावरणम् । * ऐं क्लीं सौ मूलं सर्वानन्दमयैन्द्रचक्राय नम । इति पुष्पाञ्जलिं दद्यात्,
ब्रह्मचक्रे श्रीमदुज्ज्वलपैठे चर्यानन्दनायामके तुरीयदक्षिणाधिष्ठापके परब्रह्मात्मकशक्तिश्रीमहाविष्णुसुन्दरी० ।
ॐ ह्रस्वचक्रे ह्रस्वचक्रे ह्रस्वचक्रे त्रिपुरेश्वरीचक्रे श्वरीनित्याधी० । एषा परापरद्वैत्ययोगिनी सर्वा-
नन्दमये वैश्वे चक्रे सर्वचक्रेश्वरी सर्वमेश्वरी सर्वपैठेश्वरी सर्वगिरेश्वरी सर्वगङ्गाश्वरी सर्वसिद्धेश्वरी
सर्वजगदुत्पत्तिमावृता सच्चिदा सखिद्वि सायुधा सदाहना सशक्तिका सालङ्कारा सपरिघाता सर्वोपचार-
संपूजिता तृया वरदान्तु इति समर्थं, ऐं इति सर्वयोगिमुद्रां प्रदर्श्य "अमीष्टसिद्धिं मे देहि शरणा-
गतयत्सले । भक्त्या समर्पये तुभ्यं नवमावरणार्चनम्" इति निवेदयेत् । इति नवमावरणम् ॥

ॐ ऐं क्लीं सौ आर्द्धदक्षिणांघ्रां कामेश्वरीच्छाकामफलप्रदे सर्वमस्त्ययशक्तिर जगन्नामकति ह्रीं ३
द्वात्रिंशोऽक्षं हमां क्लीं ऐं कामेश्वरीसमयदेवताधी० । इति विधया देव्या मूलाधारे पुष्पाञ्जलिं सम-
र्पयेत् । ॐ ह्रीं सर्वकार्यसाधके वज्रेश्वरी ध्वजपञ्चमध्यगते ह्रीं क्रिये ऐं नित्यमन्द्रये ह्रीं वज्रेश्वरी-
समयदेवताधी० । इति देव्या इति पुष्पाञ्जलिं समर्पयेत् । ॐ भगमालिनीविद्यामुखाय भगमालानमयदे-
वता थी० । इति विन्दौ पुष्पाञ्जलिं । ॐ क्लीं भगवति ह्रीं नित्याकामेश्वरी क्लीं सर्वसत्त्ववशंकरि स
त्रिपुरेश्वरी ऐं त्रिसे त्रिपुरसुन्दरीसमयदेवता थी० । इति शिरसि पुष्पाञ्जलिः । ॐ मूलविधया सप्तधा
शिरसि संतर्प्य, ॐ ऐं क्लीं श्रीविद्यापोडशाक्षीमुखाय सप्तदर्शी कला यद्वा प्राशुहां कामफलां
माधयेत् । "कलारूपमिदं देवि शोभतेतत् परावरात् ।" इत्युक्तरीत्या स्मृत्या, चन्द्रकयोगिनीगुण-

ॐ अन्तर्ध्रुवोऽथ कण्ठकण्ठमुमावृणु स्वावा तत्र रक्तवर्णा वरामयसुधापायकरा मवरत्रविमूढया स्वस्त्रायुधमन्त्रितहृत्का
र्षावनेन्मस्तविभ्रं आधुपदेवता ध्यायेत् । त्रिकोणाग्रकोषे शुद्धा शुक्लाग्रविमूढायामपुत्रं पुत्रव्यापुत्रकावमावाधारा
त्रिनेत्रा चन्द्रचूडा कामेश्वरीं ध्यायेत् । वामकोषे नीलवर्णा रक्तवस्त्रामरणाभिपुत्रावपुत्रव्यापुत्रकावमावधारा त्रिनेत्रा चन्द्रो-
रा वज्रेण ध्यायेत् । दक्षिणकोषे हेमाभा वस्त्रावृक्षजपमालासुखकरा त्रिनेत्रा चन्द्रोकरा भगमालिनीं ध्यायेत् । चक्रे
श्री त्रिपुरागमुच्यते सूर्यमहेश्वरा त्रिनेत्रा शशाङ्कमुद्रा रक्तवस्त्रा रक्तलकारभूषिता पीनोन्नतघनस्तर्था शोणितविन्दुलमा-
लाधारा पुत्रकामपुत्रभालावकरा ध्यायेत् । * विन्दुचक्रे पावनात्मक ध्यात्वा, साध्यासिद्धासने स्वसमानकामेश्वरादे स्वसित-
कामनेनेषिदिता प्रमुद्रिता श्रीललिता शोकोरूपा ध्यायेत् । अत्र सर्वावराण्येवता मुखदेशविमूढोपविष्टाङ्गावस्थाः । (सौ २०)

पतितोऽपलाभो यतोऽनुत्तमं मयभूतमिति तन्मन्त्रोत्तमं, ततो नैवेद्यपात्र साधारं साधं संस्थाप्य धूप-
दीपो प्रदर्शयेत्, अग्रेण संप्रोक्ष्य गन्धादिभिरग्न्यर्घ्यं क्षुमुद्रां प्रदर्श्य "ॐ जेमत्वनिमग्नमातः स्वाहा"
इति षट्पादं संपूज्य यामकरेण गृह्णीया पादपत्रं नाचैर्धूपं समर्पयेत् ।

वनस्पतिरामोत्तमो गन्धादगो गन्ध उत्तमः । आग्नेयः सर्वदेवानां धूपोऽयं प्रतिगृह्यताम् ॥
इति षट्पद्या समर्पयेत् ।

गुप्तकाशो महादीपः सर्वत्र तिमिरापहः । सवायाभ्यन्तरं ज्योतिर्दीपोऽयं प्रतिगृह्यताम् ॥
इत्युष्ट्रदीपं समर्पयेत् । ततो नैवेद्यमग्रेण संप्रोक्ष्य, त्रिशुलमुद्रया संरक्ष्य, पात्रादिर्धातैः शोषणादिकं
विधाय, क्षुरादिमुद्रयान्मूर्तकृत्य, गन्धाद्यैरग्न्यर्घ्यं मन्त्रैरनैवेद्यं स्वाहान्तेन मूलेन समर्पयेत् ।

नैवेद्यं पद्मोपेतं पञ्चमक्षयसमन्वितम् । गुप्ताममहोदारं शिवेन सह गृह्यताम् ॥

इत्युष्ट्रशिरसि पतिष्ठानामागोनात् । तत्र यामकरेण त्रिकोणं पलानिभ्रं प्रासमुद्रां प्रदर्श्य दक्षहस्तेन प्राणा-
दिमुद्रां प्रदर्शयेत् । प्राणाय स्वाहा, इत्यादिना समर्प्य स्वयं गुरुक्रमेण तत्पञ्चमन्त्रैः आत्मतत्त्वाधिपतिः
आत्मेभ्यरी दध्यतु । एवं पिपातत्त्वाधिपतिः, शिपितत्त्वाधिपतिः, सयंतत्त्वाधिपतिः । ततः कामेभ्यर-
भ्युप्यतु इत्यादि क्षुमुद्राः संतर्प्य, ॐ परायै धामहात्रिपुरसुन्दर्यै नैवेद्यं स्वाहा । क्लीं परायै० । ह्रीं
परायै० । इति नैवेद्यं समर्प्य, "अमृतोपस्तरणमसि स्वाहा" इत्युक्त्वा प्राणादिमुद्राः प्रदर्श्य, प्राणाय
स्वाहा इत्यादि पञ्चाहुतीनिवेद्य, जपनिकामघ कृत्वा मूलमन्त्रं स्मरन् यावत् दक्षिणोत्तमं तावदाकाङ्क्ष-
मायः क्षणं विधमेत् । अथ यद्रुकादिपालिर्नैवेद्यात् पूर्वमित्यस्मत्संप्रदायः । केचित्तु नैवेद्योत्तरं वदेन्ति ।
तत्तु पद्यासंप्रदायं कार्यमिति । मध्ये पानीयमुत्तरापोशनं करशुद्धादिमुखयाससमर्पणान्तं कुर्यात् । अथ
नैवेद्यसमर्पणान्तरं नित्यहोमं कृत्वा बलितर्पणादि कुर्यात् । ततः कुलदीपं निवेदयेत् । शालिगोधूमादिपिष्टेन
गुह्येन सज्जारेकेण शालिद्रितायेन सार्धं त्रिकोणाकारान् डमरकरूपेण नव पञ्च त्रीन् वा विधाय घृतेन
पाचयित्वा, ताभ्यादिमाजनेऽष्टदत्तादि तत्संख्याया मण्डलं विधाय, अष्टदलं वेदशिन्यापष्टकं मध्ये देवीं
यद्रु, पञ्च वेत् कामेभ्यर्पादि मर्यादयेत् । त्रिकोणं वेदं शुण्ठ्यादिमकां परेभ्यर्त्तयत् । शुद्धमालिनी-
यद्रु, पञ्च वेत् कामेभ्यर्पादि मर्यादयेत् । "ॐ महादीपवेत्तेत्येति अगोपाक्षाग्रमामालिनि भगा" इयं
विधया फलपुष्पात्माक्षुमुद्रादीनि निक्षिपेत् । "ॐ महादीपवेत्तेत्येति अगोपाक्षाग्रमामालिनि भगा" इयं
शुद्धमालिनी ॥ ततो रवेभ्यर्थाभिमान्य पूजयित्वा दीपमाजनेमुदधृत्य सामयिकश्लोकद्वयं पठन् देव्युपरि
नयथा पञ्चधा त्रिधा वा आभयेत् ।

अन्तस्तेजो बहिस्तेज एकीकृत्य निरन्तरम् । अध ऊर्ध्वक्रमेणैव कुलदीपं निवेदयेत् ॥

समस्तचक्रचक्रेशीयुते देवि नवात्मिके । आरात्रिकमिदं यद्रे गृहाण मम सिद्धये ॥

इत्याभ्यां श्लोकभ्यां लवणनिगम्यपत्रादिना दृष्टिमुत्तार्य क्षुमुद्रादिभिरिति । ततो मूलेन प्राणायामत्रये
कृत्वा, अस्याः—शिरसि आनन्दमैरघाय श्रुपये नमः । मुखे पद्मिच्छन्दसे नमः । हृदये श्रीत्रिपुरसु-
न्दर्यै देवताये नमः । गुह्ये धाममयकूटधीजाय नमः । पादयोः शङ्किकूटशङ्कर्यै नमः । नामौ कामराजकू-
टकोलकाय नमः । इति विन्यस्य मम सर्वामीष्टसिद्ध्यर्थं विनियोगः इति कृताञ्जलिगफ्ता, बालावीज-

अथ द्वितीयवृत्त्या पञ्चदशीकृतप्रथमद्विराष्टवृत्त्या महापोडशाष्टदशवद्विराष्टवृत्त्या च त्रिधा पञ्चदश्यास्तत्रपं विधाय, सर्वथाप्ये हृदपाय नमः इत्यादिमन्त्रैरपि पञ्चदश्यासं विधाय मूलविद्यान्यासान् कुर्यात् । शान्तायै—“ततो न्यासादिकं कुर्यात् संनादं तु शरीरे” । इत्यारभ्य “कुमार्या त्रिपुरेष्ठान्या पञ्चज्ञानि च पूर्यन्ते” । इत्यन्तमुक्त्वा,

अथ वक्ष्ये मदेशानि श्रीविद्यान्यासप्रथमम् । मूर्ध्ना चिन्तयेद्विद्यां ब्रह्मरन्ध्रेऽद्वयप्रथमम् ॥ १ ॥
 स्रवत्सुषोडशाणां महासीभागदां न्यसेत् । वामामदेशे मांभाग्यदण्डिनीं ब्रामयेत् ततः ॥ २ ॥
 त्रिपुञ्जिह्वाग्रदां मुद्रां पादमूले प्रविन्यसेत् । त्रैलोक्यस्य त्रैहं कर्ता ध्यातुं तिलकं न्यसेत् ॥ ३ ॥
 संपूर्णामेव वदने वेष्टनत्वेन विन्यसेत् । पुनः पूर्णां च वदने गलोर्ध्वे विन्यसेत् ततः ॥ ४ ॥
 पुनः संपूर्णया देहे वेष्टनेन च विन्यसेत् । व्यापकान्ते योनिमुद्रां मुखे चिन्तामिव न्यसेत् च ॥ ५ ॥
 श्रीविद्यापूर्णरूपोऽयं न्यासः सौभाग्यवर्धनः । ब्रह्मरन्ध्रे सिपेद् देवि मणिकन्धे न्यसेत् ततः ॥ ६ ॥
 ललाटेऽनामिकां कुर्यात् पोडशाणां स्मरन् पुनः । त्रैलोक्यस्य तु कर्ता इमिति सम्यग् विभावयेत् ॥ ७ ॥
 संमोहनाल्यो देवेशि न्यासोऽयं चोमकारकः । त्रैलोक्यमरुणं ध्यायन् श्रीविद्यां मनसि स्मरन् ॥ ८ ॥
 पादपोर्जद्वयोर्जान्धोः कव्योरन्युनि मस्तके । नामां पार्श्वद्वये चैव स्तनयोर्मयोन्मथा ॥ ९ ॥
 कर्णयोर्ब्रह्मरन्ध्रे च वदनेऽन्युनि पार्ष्वेति । ततः कर्णप्रदेशे तु करवेष्टनयोः क्रमात् ॥ १० ॥
 संहारोऽयं महान्यासो बीजः पोडशभिः क्रमात् । श्रीविद्यायाः पोडशाण्यर्ण्यसिधिविश्वस्तो भवेत् ॥ ११ ॥
 इत्यादिरीत्या मन्त्रन्यासान् विधाय प्राग्बद्धात्वा, प्रागुक्तकुरुकुल्लादिस्मरणपूर्वकं शतादिसंख्यया मूलविद्यां जप्त्वा शुचालिगुह्येति च निवेदयेत् । भूयोऽपि मुद्रानवकं प्रक्षये सहस्राक्षयां पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा स्तोत्रैः स्तुत्वा बहुशः प्राणायामादिभिः प्रार्थयेत् ॥

ततः श्रीचक्रं चतुरास्त्रायत्वेन विभाव्य तत्तद्व्याख्यायविद्यामिर्व्यस्तसमस्तबालया वा पूजयेत् । तद्यथा—
 चतुर्भुजपोडशाष्टदशमण्डलं सृष्ट्यात्मकं पूर्वास्त्रायं विभाव्य, तदीश्वरीं द्वादशकिं यजेत् । मन्त्रार्थं द्विदशारं स्थितिकर्षं दक्षिणास्त्रायं मत्वा तदीश्वरीं द्वादशीं यजेत् । अष्टारं त्र्यर्थं संहाररूपं पश्चिमास्त्रायं मत्वा तदीश्वरीं कुञ्जिकां यजेत् । चिन्दुचक्रात्मकमनाख्यात्वेन विभाव्य उत्तरास्त्रायं मत्वा तदीश्वरीं कालसङ्घर्षिणीं यजेत् ॥

ततश्च पञ्चदशनामकमनुसन्धाय तैस्तन्मन्त्रैरर्चयेत् । भूगोहत्रयं बौद्धजैनचार्याकदर्शनरूपं मत्वा तदीश्वरीं वज्रतापा यजेत् । “ओं तारे तुतारे तुरे स्वाहा” । इयं वज्रतापा ॥ पोडशाष्टदले वैदिकदर्शने मत्वा सचतुर्धपादा सशिखा गायत्री यजेत् । मन्त्रार्थं सौरदर्शने विभाव्य सौराष्ट्राक्षरेण सूर्यं यजेत् । द्विदशारं वैष्णवदर्शने मत्वा नारायणाक्षरेण विष्णुं यजेत् । अष्टारं शाक्तदर्शने मत्वा बालया यजेत् । त्रिकोणं सान्तरालं शैवदर्शनमनुसंधाय “हौं नमः शिवाय हसो नमः” इत्यनेन शिवं यजेत् ॥

ततः श्रीचक्रं सिद्धान्तरूपं मत्वा तत्तत्सिद्धान्तविद्याभिरर्चयेत् । त्रैलोक्यमोहनचक्रं सृष्टिसृष्ट्यात्मकं मत्वा चार्वाकसिद्धान्तं यजेत् । चार्वाकं चमलवरयू चार्वाकदर्शनाधिदेवतायै श्रीचण्डिकायै नमः ॥ सर्वा-
 शास्त्रकचक्रं सृष्टिरित्यात्मकं मत्वा बौद्धसिद्धान्तमर्चयेत् । तद्यथा—४ नवसद्वक्त्रलदरीं बौद्धदर्शना-

धिदेयतायै तारायै नमः ॥ सर्वमंतोभायं धर्मं शृष्टिमहारात्मकं मत्वा जैनसिद्धान्तमच्येत् । तद्यथा-आर्जुन-
श्रीर्ह्रीर्मांजी जैनदर्शनाधिदेयतायै अहन्तायै नमः ॥ सर्वमौभाष्यदायकं चक्रं स्थितिरुत्पत्तात्मकं मत्वा सांख्य-
मिद्धान्तमच्येत् । ४ अहउशुश्रा सांख्यदर्शनाधिदेयतायै श्रीमूलप्रण्यै नमः ॥ सर्वार्थसाधकं चक्रं स्थिति-
रूपं मत्वा प्राक् गावश्या पैदिशमिद्धान्तमच्येत् । “परो रजमेसायेदोम्” इति घतुर्थं पादः ॥ सर्व-
रक्षाकरं चक्रं स्थितिसंहाररूपं मत्वा सौरामिद्धान्तमच्येत् । श्रीह्रीर्मांजी ओषेदीश्री ओर्माह्रीश्री ॥ सर्वरो-
गहरं चक्रं संहारशृष्टिरूपं ध्यात्वा ओं नमो नारायणायैतं वैष्णवसिद्धान्तं यजेत् ॥ सर्वसिद्धिप्रदं चक्रं
सद्धारस्थित्यात्मकं शास्त्रमिद्धान्तं बालया शक्तिदर्शनाधिदेयतायै श्रीप्रियुरायै नमः इति यजेत् ॥ सर्वानन्द-
मयचक्रं संहारमहतिरूपं मत्वा शैवदर्शनं यजेत् । प्रासादपुटितपद्मस्य शैवदर्शनाधिदेयतायै श्रीप्रभावि-
षायै नमः ॥ विन्दौ स्योहिः प्रदाधानाख्यामामाचयेत् सर्वोत्तमि शिवाह्वयमनुसन्धाय ज्ञानदर्शनं यजेत् ।
५ इत्यथर्षे महाचन्द्रयोगेश्वराय साधुदृढममयाधिदेयतायै बालसफरिष्यै नमः । इति प्रदक्षिणमहका-
रादिभिः पारितोष्यं, जालुम्यामयति मत्वा न्यामिमत्तं प्राप्यं पञ्चपुत्राभिनुत्वा,

चतुरथं च मत्स्यं च मुद्गरं गोमृगं तथा । योनिमुद्रेति पञ्चता गुरुदेवाभिवन्दने ॥
इति । ततः ।

रादिरूपा महादेव्या अत्र पूजितदेवताः । श्रीमुन्दर्यद्गलीनास्ताः सन्तु सर्वसुखावहाः ॥

इति देव्यं पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा, मंदारमुद्रया

गच्छ गच्छ परं स्थानं मयस्थानं परमेश्वरि । यत्र ब्रह्मादयो देवा न विदुः परमं पदम् ॥

इति पुष्पं गृहीत्याग्राय ग्रावरन्ध्रं नान्या

तिष्ठ तिष्ठ परे भ्याने स्वभ्याने परमेभरि । यत्र ब्रह्मादयो देवाः सुरास्तिष्ठन्ति मे हृदि ॥

इति पुरुषं हृदयपर्यन्तं नीत्वा मुञ्चेदिति देवतां स्वहृद्युद्रास्य, प्राग्वत् पाशोद्भासनमपि विधाय भीषुरं
 मपेक्षत । तत्रैव शय्यापर्यवस्येता उक्तं भर्मा निक्षिप्य, पेश्याभ्यां दिशि नैऋत्येयं निर्मात्यपुरुषं निक्षिप्य

"कौं नमः उच्छिष्टप्रण्डालि माताङ्गि सयंशङ्करि स्वाहा" इति तत्र जलमुरित्तप्य,

ज्योमचक्रममाहूते भुवनान्तरचारिणि । चरुं देहि मे देवि प्रसादं कुरु मिद्धिदे ॥

इत्यनेन सचदकं दीपं गृह्णान्वा

देहस्थायिलदेवता गजमुखाः क्षेत्रेश्वरा भैरवा

योगिन्यो बहुकाश्च यक्षपितरो वेतालकाधेटकाः ।

अन्ये दिव्यचरास्तथैव खचरा भूताः पिशाचा ग्रहा-

सृष्टाः स्युः कुलपुत्रकस्य पित्रतः पानं सदीपं चरुम् ॥

इत्यनेन मूलमन्त्रमुत्तरम् तदात्मसात् कुर्यात् । ततो योगिनीयोगिभिवृतः किञ्चित्कालं नीत्वा मिश्रवरण-

विद्यया स्वात्मानं सन्निदानन्दमयं परमेश्वरं सुखीभूयात् इति श्रीविद्यापदतिः ॥

अथ सहस्राक्षर्यो लिख्यन्ते । तासु यामल-महार्णवोक्तभेदेन नानाविधाः सन्ति । तत्राद्युपस्थान-
सहस्राक्षरी । ऐ नमो भगवति त्रिपुसुन्दरि दुर्गातितारिणि 'क्षमस्व श्रीं कर २ विसर २ नृत्य २ वद २
पाङ्गादिनि स्याद्वा ह्रीं नमः क्लीं नमः श्रीं ह्रीं क्लीं नमः सुरासुरवन्दिते सकलजनेन्दोभिणि श्रीं श्रीं श्रीं

मत्तमुदितमहामेदे माणिक्यपरिणामके मन्त्रपवित्रयग्रहे विन्दुनादकवर्णिनि सधिन्याप्रत्यरूपे हसो हसकलती
हसौ. न्दो. यो हसौ हसकर्षलही हसकर्षलही सहकर्षलही नमो देवि आगच्छ सनिधिं कुरु २
सर्वतो मां रक्ष २ वर्धय २ नन्दय २ स्थापय २ प्रापय प्रापय सर्वकार्याणि मम साधय पोषय हृष्टां-
दश्रोद्ध्वंह्रस्व्ह्रदश्रोद्ध्व. सकलहर्षलही हसकर्षलही नमो भगवति भक्तरूपे पापापहारिणि राजानं मे
पशमानय विपदो हस्त्य श्रोत्रकर्षयाकर्षय क्रैद्य ० भूनामि क्षोभय २ मादय २ उल्लामयोज्ञासय सोभाग्यं
मे संपादय संपादय सौन्दर्य मे जनय फट् दम्हरे हसहरी हसहरी हसहरी हसहरी हसहरी ४ कर्ष-
लही हसकलही नमः पल्याणकारिणि लाक्षाभरणप्रभारजितशरीरे रत्नान्भुजनिष्पण्णे पाशाङ्कुशेषुचापकुसु-
ममाणघातिणि चतुर्भुजे चन्द्रेश्वरे चतुरङ्गे चतुर्भंगफलप्रदे दिव्यमालालङ्कृतदिग्देहे मम सकलसमीहि-
तानि साधय साधय स्फारय २ स्थिरय २ दम्कलरे दम्कलरी हसकलरो हसकलरी हसकलरी हसक-
लरो ४ सहकलही सहकलरी सहकलही नमो यरदे रेते सुरेते सत्ये नित्ये निरञ्जने जगत्क्षोभ (को
क्षोभ)कारिणे कमले कमनीयाङ्गे वलाचति सुगानि मे परिपूरय राज्यं प्रयच्छ २ कीर्तिं धितारय २
परमैश्वर्यं स्तम्भय २ भेदय २ मर्दय २ च्छेदय २ उत्साद्योत्सादय दम्कलहे हसकलही हसकलही सकलहे
सकलही सकलही ५ सहसकलही सकलही नमः परमेश्वरि परमात्मस्वरूपे करुणाभूतवर्षिणि डाडोंझों-
न्नुंस मनोज्ञे मुखलापासे मणिकुण्डलपरिविश्रितकुण्डलिनि कोमलाङ्गे अङ्कुशेनाकर्षयाकर्षय पाथेन बन्धय २
वापेन मोहय मोहय याणेन मिथि २ छिद्रमिथि २ डाडोंझेंडोंड. सहकलरडे सहकलरडी सहकलरडी
सहकलरी सहकलरी सहकलही नमस्त्रिपुरे वादय २ त्रिपुरेश्वरि विघ्नेश्वरि धीरायन्दिने विद्याधरवीज्यमा-
नचामरे विद्यादानविशारेदे मदोदयापूर्णनेत्रे जिनेत्रे श्रीत्रिपुरसुन्दरि डाडोंझेंडोंडः हसकलडे हसकलडी
हसकलडौ हसकलडे हसकलडी हसकलडौ. सकलही सकलही नमः त्रिपुरवासिनि त्रिपुराशि देवि प्रपद्ये संप्र-
पद्ये सदा प्रपद्ये शरणं प्रपद्ये शरणये शरणागतपत्सले मद्ने मदनदेहे सर्वजनहृदयहारिणि सर्वतत्त्वहृदयङ्गमे सर्व-
भूतवशीकरि मम सर्वभूतानि पशमानपानय कामान् पूरय २ कीर्तिं दापय २ दुरितं खण्डय २ क्रोधं नाशय २
शत्रूं घोटय २ बन्ध छेदय २ मोक्षं कुरु कुरु ऐँहीही हसकलरडरडे हसकलरडरडी हसकलरडरडी सहकलरडरडे
सहकलरडरडी सहकलरडरडी. हसकलही हसकलही हसकलही ओन्नमस्त्रिपुरमालिनि चिन्तितार्थविद्याविद्या-
यिनि जित्ते प्रलयिष्णुकद्रशङ्करसदाशिवपूजिते सुपुत्र्ये मम मनोरथान् पूरय २ समुद्रादुत्तारय २ अरिष्टं
मञ्जय २ राजनीतिं स्थापय २ दुष्कर्माणि रुन्त २ कृतां कर्तय २ ऐँहीही हसकलरडरहरै, हसकलरडर-
हरी, हसकलरडरहरै. हसकलरडरसहरी ऐँहीही हसकल्र हसौ. त्रिपुरासिदे त्रिपुरानन्दयोगेश्वरि
कुलाकुलमहात्म्ये अरुणावृतमहात्म्ये एतत्तमलवरयी सकलनृपयशङ्करि सर्वसंपात्तिकारिणि सर्वैश्वर्यप्रदे सर्व-
दुःखविदारिणि सर्वमे हसकलरडसहरेडे, हसकलरडेसहरेडी, हसकलरडेसहरेडी., हसकलरडेसहरेडी.,
हसकलरडसरडी हसकलरडसरडे, कर्षलही हेसकलही सर्धानन्दमये विन्दुचक्रस्थे परब्रह्मस्वरूपिणि
परमात्मशक्तिमन्त्रवेकेश्वरि सर्वमन्त्रेश्वरि सर्वयोगेश्वरि सर्वजगदुत्पत्तिमातृके सर्वविद्यामयि महाभैरवि
कपालीकृतसर्वतत्त्वात्मिके विन्दुसर्वात्मिके महाश्रीत्रिपुरसुन्दरि नमः ऐँओ औँहीँ औँहीँऔँ हीँ नमः
शिवाय नमः शिवाय ॥ इति प्रस्तावसहस्राक्षरी ॥

अथावरणसहस्राक्षरो । ओं ह्रीं श्रीं हंस. ॐ नमो भगवते श्रुतायै रुद्रकणै राक्षसिपद्मत्रये क्षये

१ 'की' क. पाठ । २ 'रस' घ पाठ । ३ 'हम' ग. पाठ. । ४ 'हस' ग पाठ. । ५ 'हस' ग पाठ । ६ 'हस' ग. पाठ 'हसकहर' क. पाठ. । ७ 'रहर' क पाठ. । ८ 'रहर' क पाठ । ९ 'रहर' क पाठ. । १० 'रहर' क. पाठ । ११ 'कसकह' क पाठ. ।

पितृलादि अक्षरे ज्ञेये लीले लोले सलिले लूने लुलिते लम्बिके लङ्घ्ये लासे लिमले हताशनि विशालाति
 हुरारे वड्यामुपि महारथे महापौडकोधिनि भरास्ये सर्पे तरले तारे दृष्टिदृष्टे गैरगन्धरे नारसि
 रससंप्रदिशि तालजङ्घे करद्विणि मेघनादे प्रचण्डोत्रे कालकार्णे घेलप्रदे चरपे चम्पावति प्रन्धे प्रलयान्तकि
 पितृवन्धे पिशाचादि पिशुनि लोलुपे वानति चानीर धामपिठनास्ये वायुत्रये बृहत्कृत्तिरिष्टे रिध्वरु
 पिणि यमजिह्वे जये दुर्जये पुमन्तकि पिडालेरपति पतने विजये अनन्ते प्रन्दिनि नष्टि रेकाणि (मर्वमं-
 क्षोभिणि सर्वविद्राधिणि सर्वाकारिणि सर्वशक्तिरि) सर्वोन्मादिनि सर्वमहाकुशे मेवरि (एचक्रधारिणि)
 सर्ववीजरूपे महायोगिनिरूपे त्रिपरदे, अनङ्गमासि अनङ्गमाहेश्वरि अनङ्गकोमारि अनङ्गवेषणि अनङ्गयारादि
 अनङ्गहस्ताणि अनङ्गचामुण्डे अनङ्गमहालाहिम प्रकटयोगिनीशि चार्वाकदर्शनाङ्कि धैलोपयमोहनचक्रस्यामिनि,
 कामाकारिणि (बुद्धाकारिणि अहङ्काराकारिणि शब्दाकारिणि स्पर्शाकारिणि रूपाकारिणि रसाकारिणि गन्धा-
 कारिणि चित्ताकारिणि धर्माकारिणि स्मृत्याकारिणि नामाकारिणि रीत्याकारिणि आत्माकारिणि) अमृ-
 ताकारिणि शरीराकारिणि शुभयोगिनीशि बौद्धदर्शनाङ्कि सर्वाशापूरकचक्रस्यामिनि, अनङ्गसुमे अनङ्ग-
 मेपले अनङ्गमदने अनङ्गमदनतुरे अनङ्गरेणे अनङ्गयोगिनि अनङ्गङ्कुशे अनङ्गमालिनि अतिगुप्तयोगि-
 नीशि रौद्रदर्शनाङ्कि सर्वसत्तोभणुचक्रस्यामिनि पूर्वाज्ञापेयि श्रुतिप्रदे, सर्वगक्षोभिणि सर्वविद्राधिणि
 सर्वाकारिणि सर्वाह्लादिनि सर्वसमोहनि सर्वस्तम्बनि सर्वशृम्भिनि सर्वधशक्तिरि सर्वरञ्जनि सर्वोन्मादिनि
 सर्वायसाधनि सर्वसम्पन्नप्रदणि सर्वमन्त्रमयि सर्वेन्द्रक्षत्रप्रदरि सप्रदाययोगिनीशि सर्वदर्शनाङ्कि सर्वसौमा-
 न्यदायकचक्रस्यामिनि, सर्वसिद्धिप्रदे सर्वसपरप्रदे सर्वप्रियकरि सर्वमङ्गलकारिणि सर्वकामप्रदे सर्वदुःख-
 विमोचनि सर्वमृत्युप्रशमनि सर्वविघ्ननिवारिणि सर्वाङ्गसुन्दरि सर्वसौभाग्यदायिनि कुलकौलयोगिनीशि सर्वा-
 र्थसाधकचक्रस्यामिनि, सर्वे सर्वशक्ते सर्वभयप्रदायिनि सर्वज्ञानमयि सर्वव्याधिनिनाशिनि सर्वाधारस्व-
 रूपे सर्वपापहरे सर्वानन्दमयि सर्वरक्षास्वरूपे सर्वोन्मितफलप्रदे निगमयोगिनीशि सर्वरक्षाकरचक्रस्यामिनि
 दक्षिणाक्षयेयि क्षितिप्रदे, प्लू यशनि कलह्नी कामेशि प्लू मोहिनि प्लू चिमले उज्ज्वी अक्षरे हसलवयु
 जयिनि कमरयु सर्वेश्वरि क्षत्री कौलिनि रहस्ययोगिनीशि शारङ्गदर्शनाङ्कि सर्वरोगहृत्चक्रस्यामिनि, द्रा
 ङ्किदे मोहनकामराण द्रौ शोषणकामराण द्रौ नित्य-सदीपनकामराण प्लू मद्-सतापनकामराण स द्रप
 उन्मादनकामराण द्राष्ट्रीक्ष्णुस जम्भिनि जम्भय २ मोहिनि मोहय २ आ आकारिणि आकर्षय २ स्तम्भिनि
 स्तम्भय २ पं कामेशि द्रौ यज्ञेशि सौ भगमाले अनिरहस्ययोगिनीशि सर्वसिद्धिमयचक्रस्यामिनि, कामराज-
 विद्यामहात्रिपुरसुन्दरीमाल परापररहस्ययोगिनीशि सौगतदर्शनाङ्कि सर्वानन्दमयचक्रस्यामिनि पश्चिमाक्षयेयि
 अश्वानौ त्रिपुरे पञ्चसौ त्रिपुरेश्वरि ह्रींक्ष्णुसौ त्रिपुरसुन्दरि हं ह्रींक्ष्णुसौ त्रिपुरवासिनि हर्महमह्रींक्ष्णुसौ
 त्रिपुराधि ह्रींक्ष्णुसौ त्रिपुरमालिनि ह्रींक्ष्णुसौ त्रिपुराभिदे हस हसलरौ हस्या त्रिपुराग्रे हसकलरङ्गे
 हसकलरङ्गे हसकलरङ्गे महात्रिपुरेश्वरि अं कामेशि आ भगमाले हं नित्यरूपे हं भौरण्डे उ धङ्कि-
 वासिनि ऊ महावज्रेश्वरि ऋ शिवदूति ऋ त्वरिते ख कुलसुन्दरि ख नित्ये ए नीलपताके ए विजये
 औ मर्वमङ्गले औ ज्वालामालिनि अ विचित्रे अ कामेश्वरि विद्यामालिनि अकुले पुलाकुलमहाकुले
 सर्वोत्तरपञ्चाङ्गज्ञानप्रदे सर्वदर्शनाङ्गमयि सर्वदर्शनीश्वररूपिणि सर्वाध्यशोधनि कालकालेश्वरि नवाक्षरि
 यलविद्या षोडशधिका च नवमूढद्वयं महामङ्गलं आनन्देश्वरि घोरकालिनि अम्यार्थीपादुका पूजयामि हस-
 श्रीह्रीं ॥ इत्याद्युत्तिसद्व्याख्याविद्या धैलोपयपूजिता ॥ कुलाण्ये—

अथाभिधास्ये सन्नेपादन्यथागविधिक्रमम् । साधकानां च सिद्धानां दीक्षितानां शिवागमे ॥ १ ॥
 दीक्षितास्त्रिविधाः प्रोक्ता उत्तमाधममध्यमाः । तत्रोत्तमस्य नान्येष्टिः सर्वोत्तीर्णाद् स्वदर्शनाद् ॥ २ ॥

अथमस्यापि नान्त्येष्टिमौचिका मामयं जगत् । पारिशेष्यादधान्त्येष्टिर्ध्वमस्येति नः स्थितिः ॥ ३ ॥
 अथवा श्रद्धया कुर्यात् सर्वेषामुत्तमो गुरुः । स्वात्मशुद्ध्यर्थमेकत्र रूपैव हि (?) ॥ ४ ॥
 नाचात् करन्ध्रमध्येन ब्रह्मरन्ध्रविनिर्गतः । उत्तमो मध्यमस्तास्थत्रोन्नतमादिमार्गतः ॥ ५ ॥
 अयमः पायुलिङ्गाभ्यां केवलं नागकी हि मः । पेशाचलोकमाप्नोति पायुमार्गविनिर्गतः ॥ ६ ॥
 आत्मेन देवलोकस्यो नामया नग्लोकमार । भोत्रेण पितृलोकः स्याद् देवलोकस्तु चक्षुषा ॥ ७ ॥
 करन्ध्रेण शिवस्थानमिति लोकाभ्यः निर्गम्यः । मृतानां कृपयान्त्येष्टिः कर्तव्या देशिकेन तु ॥ ८ ॥
 परीच्य कालं विधिवद् देशिको मृत्युद्वान् पुरा । मत्तादे वाय पञ्चाहे ग्रहे वाय कुशार्पणम् ॥ ९ ॥
 विधाय गात्रमानीय भैरवान् योगिनीस्तथा । ममभ्यर्च्य गुरु पञ्चादीशानं योगविष्टरे ॥ १० ॥
 इत्ता च प्रगतिं सम्मर पुष्पाञ्जलिपुरःसरम् । इति विज्ञापयेद् दीनो जानुभ्यामवनीं गतः ॥ ११ ॥
 देवदेव महादेव करुणालय शूद्र । नित्यानन्द निराधार निराहुल निरञ्जन ॥ १२ ॥
 आत्तया तत्र देवेशि मिद्ध्यत्येव ममोप्पितम् । तथापि शिर सर्वज्ञ यानि दुश्चरितानि मे ॥ १३ ॥
 प्रमादादथवा ज्ञानात् तानि सर्वाणि सर्वदा । क्षमस्य परमेशानं तामोऽहं तव चाव्यय ॥ १४ ॥
 इति विज्ञाप्य गुरवे दिव्यागमपुरःसरम् । स्वार्जितद्रव्यजातं यत्तु सर्वं विनिवेदयेत् ॥ १५ ॥
 तदाज्ञपार्जिता येते तदर्थं विनियोजिताः । इत्युक्त्वा प्रणमेद् भूयो गुरुभक्तिपरायणः ॥ १६ ॥
 गुरोः व्याप्ते प्रणिष्टाप्य पादुकां तस्य पीठतः । समभ्यर्च्य यथान्वायं सर्वं तत्र समाचरेत् ॥ १७ ॥
 पुत्रशिष्यादिभिः कार्यं कारयित्वा विचक्षणः । स्वयं कर्तुमशक्येद् सर्वदा तद्दिने पुनः ॥ १८ ॥
 तत्प्रसादं महायज्ञात् स्वीकृत्य मनीषिभिः । अवशिष्टं तु यद्वन्तु चतुर्धा च विभज्य तत् ॥ १९ ॥
 अरमाय स्वपुत्राय दद्याद्भागद्वयं पुनः । गोत्रिभ्य एकमेकं तु स्वस्थान्तेष्ट्यर्थमादिशेत् ॥ २० ॥
 श्रीचक्रं पूजयेत् तारद्यावत् पञ्चसमाप्नुयात् । उत्क्रान्तिकाले तत्कर्णे जपेत् तद्गुरुरादुकां ॥ २१ ॥
 चरणत्रयमर्च्य च वदेध्वमथो गुरुः । तत्तत्समयनिष्ठानां तत्तन्मन्त्रं जपेद्गुरुः ॥ २२ ॥
 यस्मिन् निष्ठा परा तस्य तत्कर्णे सर्वथा जपेत् । अनुमन्धाननाहुल्यात् तत्र चित्तलयो भवेत् ॥ २३ ॥
 श्रीभूतिराजलब्धानि श्रीगन्धुदनाम्बुजात् । वाक्यानि ब्रह्मविद्यायाः प्रणवैः पुष्टितानि च ॥ २४ ॥
 अथोच्यते ब्रह्मविद्या मयः प्रत्ययकारिका । शिवः श्रीभूतिराजो यां सुविद्यां निन्देदयत् ॥ २५ ॥
 सर्वेषामेव भूतानां मरणे समुपस्थिते । यया पठितयोत्क्रम्य जीवो याति निरञ्जनम् ॥ २६ ॥
 या ज्ञानिनोऽपि संपूर्णकृत्यापि श्रुता सती । प्राणविच्छेदजा मृत्युव्यथां सद्यो व्यपोहति ॥ २७ ॥
 यामाकर्ण्य महामोहविशोऽपि क्रमागतः । प्रबोधं वक्तुसामुख्यमभ्येति रभसात् स्वयम् ॥ २८ ॥
 तारो माया वेदकलो मातृतारो नवात्मकः । प्रतिवाक्यं यदाद्यन्ते योजिता परिपठ्यते ॥ २९ ॥

पौर्णमासीं हस्तमलवर्यं इति निष्कलब्रह्मविद्या ।

एतां तु वक्ष्यमाणेषु आद्यन्ते विनियोजयेत् । ॥
 ओं ह्रीं ह्रं ह्रस्वमलवरयूं ।

परमपदात् त्वमिहागाः सनातनस्तं जहिहि देहान्तम् ।

पादाङ्गुष्ठादि विभो निरन्धन बन्धन क्षुद्रम् । इमक्षमलवरयूं ह्रीं ह्रीं ओं ॥ १ ॥

५ गुल्फान्ते जानुगतं जघस्थं वन्धनं तथा मेढ्रे ।

जहिहि पुरमुग्रमध्यं हृत्पद्मात् स्वं समुत्तिष्ठ ५ ॥ २ ॥

५ हंस इयग्रीव विभो मदाग्निवस्त परोऽमि जीवाख्यः ।

रविसोमवद्विमघट् विन्दु देव इहह समुत्क्राम ५ ॥ ३ ॥

५ इममहामन्त्रमयः सनातनस्तं शुभाशुभौपद्यौ ।

मण्डलमध्यनिविष्टः शक्तिमहामेतुकारणमठार्थः ।

कमलोभयनिविष्टः प्रबोधमायाहि देवतादेव ५ ॥ ४ ॥

५ अज्ञानात् तं वद्धः प्रबोधितोत्तिष्ठ देवादे ५ ॥ ५ ॥

५ व्रज तालुमाह्वयान्त ह्यौडम्बरघटितं महाद्वारम् ।

भाष्य प्रयाहि हंहो हहो वा धामदेव पदम् ५ ॥ ६ ॥ -

५ ग्रन्थीधर परमात्मन् सान्त महातालुरन्ध्रमासाय ।

उत्क्राम हे देहेश्वर निरञ्जन शिवपदं प्रयाद्याशु ५ ॥ ७ ॥

५ आक्रम्य मध्यमार्गं प्राणरूपानौ समहृत्य ।

धर्माधर्मौ त्यज्या नारायण प्रयाहि शान्तान्तम् ५ ॥ ८ ॥

५ हे ब्रह्मन् हे विष्णो हे रुद्र गिबोऽसि वासुदेवस्तम् ।

अग्नीषोम सनातन मृत्पिण्ड जहिहि हे महाकाश ५ ॥ ९ ॥

५ अङ्गुष्ठमात्रमलमात्रं जहिहि हे महामूत्रम् ५ ॥ १० ॥

५ पुरुषस्त प्रकृतिमयैर्नद्वोऽज्जङ्घारतन्तुना बन्धः ।

अमवाभव नित्योदित परमात्मस्त्यज सरागमध्वानम् ५ ॥ ११ ॥

५ ह्रीं-मन्त्रशरीरमविलम्बमाशु तपोहि देहान्तम् ५ ॥ १२ ॥

५ तदिदं गुणभूतमय त्यज स्व पादकोशिक पिण्डम् ५ ॥ १३ ॥

५ मा देहं भूतमय प्रगृह्यता शाश्वत महादेहम् ५ ॥ १४ ॥

५ मण्डलमलमनन्तं त्रिधा स्थितं गच्छ भित्तवत् ५ ॥ १५ ॥

इति श्रीब्रह्मविद्या ।

ज्ञात चेत् स्वयमेवाध्वन् नियम्य प्रजपेत् तदा । अन्यथा शृणुयाद्वापि तदेकाग्रमना भवेत् ॥ १ ॥

निर्वीगविधानिरतो निर्वीगपदभागेभ्यः । श्रुततस्मिन्स्थान्त्येष्टिकर्ता न श्रिवसपुतः ॥ २ ॥
 स्नाता मन्मथलंकृत्य नित्यकृत्यं यथाविधि । विधापानन्दमंपूर्णः कृता न्यासादिकं तनौ ॥ ३ ॥
 अभिमन्य जलं पश्चात् पञ्चप्रणवगुह्यतः । पिण्डं मंशोधयेद्विद्वानथ वामरपञ्चके ॥ ४ ॥
 अथवा टीपिनीमुरता ज्वालामालिन्यनन्तरम् । चोमपपृष्टवराधेन्दुहसकडन्तको मनुः ॥ ५ ॥
 मायावीजान्तिरुः शोत्रः शोधकः मरुदेहिनाम् । आकृष्य स्थापयेत् प्रेतपिण्डे तु गुरुवात्पतः ॥ ६ ॥
 शैलौ दमयन्तं शं दमयन्तमरयुं यो शीपिनीं ज्वालामालिनी । हृदयं फट् द्वौ दससमलरयुं दसधर्मं द्वौ
 शौ । इति शीपिन्यादिविधिः ।

एवं निशोधिते देहे शस्त्रिचालनयोगनः । नेत्ररन्ध्रादिमार्गेण लोकोत्तरविनिर्मि(र्ग)तः ॥ ७ ॥
 विपद्भिर्मृत्वारुटं बिन्दुमुगार्य मोचयेत् । चक्षुरादिपदान्ते तु प्रेतनाम तथोच्यते ॥ ८ ॥
 आवाहयामीत्यनेन मपञ्चप्रणयेन च । ॥ ९ ॥

१६ तः मोक्षं चक्षुराद्यवयवन्तमावाहयामि १६ ।

मन्त्रेणाराहयेत् प्रेतं सर्गादिभ्यो निराकुलम् । अमुष्येन्यादिमन्त्रेण प्रतिष्ठाप्य समीरणम् ॥ ९ ॥
 अहं संकल्पयेत् पश्चान्मायापद्दीर्घजातिभिः । एकमुवाभिमर्शनीं प्रतिष्ठाप्य घटं पुनः ॥ १० ॥
 अभ्यर्च्योत्रेण मार्गेण पिण्डं मन्त्रापयेत्ततः । आढाय पूजिता पद्मा (चापो) वार्धानीमस्तूरुपिणीम् ॥ ११ ॥
 मरुतैर्यमनुं मृता तनोयैर्गभिषेचयेत् । भस्मस्नानं ततः कुर्यात् परमोष्ठमनुं मरेत् ॥ १२ ॥
 पिण्डं दक्षिणमूर्धानं न्यस्य दर्भास्तरे पुनः । नववस्त्रमगलेपैरलंकृत्याथ भूषणैः ॥ १३ ॥
 तस्मिन् पिण्डे न्यमेत् पश्चान्मधराजमशेषतः । अभ्यर्च्य क्रममुद्रास्य समाप्तिं गुरुपादुकां ॥ १४ ॥
 सम्पन्निमानं संकल्प्य मन्त्राप्य तं विचक्षणः । ग्रामं प्रदक्षिणीकृत्य शङ्खभेर्यादितिःस्नानैः ॥ १५ ॥
 प्रेतन्याने प्रविश्याथ दक्षिणोत्तरमायताम् । उपलिप्य समां भूमिं लाजाचतविलानपि ॥ १६ ॥
 विकीर्य मर्षपान् शोच्य विमानं तत्र विन्यमेत् । संस्थाप्य तत्र चित्पाणिं परित्तीर्य विलोमतः ॥ १७ ॥
 पात्राण्यामाद्य विधिवद् दक्षिणे विष्णुदेवतम् । प्रणीतापात्रमासाद्य मंजुष्य कुसुमादिभिः ॥ १८ ॥
 दर्भैर्गच्छादितं धीमान् वट्टिकौले प्रविन्यमेत् । दक्षभागे यजेद् देवं भैरवमण्डले क्रमात् ॥ १९ ॥
 पूर्वोत्तरे विधानेन कृता जिह्वादिकल्पनाम् । तिलतण्डुलसंमिश्रं पापमं चरुकं पुनः ॥ २० ॥
 मृत्युञ्जयेन मन्मथ्य पञ्चश्लोकैर्विशेषतः । नाज्येन चरुणा पश्चात् पञ्चरत्नैर्विशेषतः ॥ २१ ॥
 ब्रह्माण्यां न्याममंप्रोक्तैः स्नाहान्तैः सुममाहितः । मूलविद्याद्वयं जप्त्वा प्रत्येकं सप्तसप्तकम् ॥ २२ ॥
 हुनेत् क्रमात् नावरणं विलोमेन विधानतः । एवं विलोमतो होमानुन्यस्तमन्त्रान् गुरोस्तनौ ॥ २३ ॥
 क्रमेण विलयं कुर्यात् सूक्ष्मपुष्पैकात्मनि । हुत्वा चाग्भवमन्त्रेण स्नाहान्तेन विचक्षणः ॥ २४ ॥
 पुनश्च विद्यया हुत्वा ततस्तत्त्वलपात्मिकां । इष्टिं संन्यासिना कुर्यात् क्रमेण व्याप्तिभाजनम् ॥ २५ ॥
 ततस्त्वचानि सूक्ष्माणि विलोमेन विधानतः । तत्रार्धे शेषं संयोज्य सर्वमात्मनि योजयेत् ॥ २६ ॥
 सूक्ष्मरूपेणात्मगतपुण्यपापे सदा ह्ययम् । नाशयेत् कर्म शिष्यस्य भयमक्षिणहोमतः ॥ २७ ॥
 १६ घटकमक्षयरयुं हुं फट् शिशोः फट् पुण्यपापानां नाशयामि स्वाहा १६ ।

एवं स्थूलक्रमं कृत्वा सूक्ष्मलीनं विभावयेत् । विलोमेन क्रमेणैव सूक्ष्मं चापि परं तथा ॥ २६ ॥
 एवं विभौ समायोज्यं शिष्यं क्षीणमलत्रयम् । पूर्णाहुतिप्रयोगेण योजयेत् परमे पदे ॥ ३० ॥
 शिवशक्त्यात्मके शुद्धे पुनरावृत्तिवर्जिते । मन्त्रितुल्यमये साक्षात् तच्चातीते निजे पदे ॥ ३१ ॥
 इति संयोजिते साक्षाद् गुरुणा परमे पदे । मत्स्यज्य मलकालुष्यं शुभं वा चावकल्पके (?) ॥ ३२ ॥
 आज्येन जुहुयात् पञ्चश्लोकैस्त्वनैस्पोरतः । अनुलोमविधानेन प्रायश्चित्ताय चास्तिकः ॥ ३३ ॥
 देहमानेन शिष्यस्य शयनं परिकल्पयेत् । गृहिर्दक्षिणदिग्भागे कुलवृक्षमग्न्यर्धः ॥ ३४ ॥
 शङ्खभिर्दक्षिणावर्तसमिद्धिर्वाथ पिञ्जलैः । दर्भश्च शयनं कृत्वा त्रिगुणीकृत्य तन्तुना ॥ ३५ ॥
 नवकृतो वेष्टयित्वा चन्दनागुरुपूर्कैः । कृत्वा चितिं पुनः कार्त्तुर्नयत्त्रेण वेष्टयेत् ॥ ३६ ॥
 पद्मं त्रिकोणपद्कोणकणिकं साष्टपत्ररुम् । सद्भिरेव विधायान्न पुष्पाणि- विनिमार्प च ॥ ३७ ॥
 प्रेतं दक्षिणमूर्धानं निग्यस्य जिह्वदृष्टिकः । रक्षा मन्त्रेण सकल्प्य ज्वालामालिनिविधया ॥ ३८ ॥
 प्रज्वालन्याधोरमन्त्रेण तथा पाशुपतेन वा । यावद्रक्षीमवत्येतत् तावद्भोमो विधीयते ॥ ३९ ॥
 प्राप्ता ये गोत्रिणस्तत्र सर्वत्र च समागताः । स्तोत्रं मन्त्रजपं कुर्युः प्रयुतायुतकर्मणा ॥ ४० ॥
 विभाव्य क्रमतः प्रेत भक्तितं योगिनीगणैः^१ । विद्याद्वयजपं कुर्यान्निश्चलेनान्तरात्मना ॥ ४१ ॥
 स्तुता यथायथाशास्त्रं स्वक्रमं सम्यगर्चयेत् । रचयेच्च चितावद्भिं यावदस्त्रिसमुच्चयम् ॥ ४२ ॥
 दिवसे सप्तमे बह्विं धृतने पयसाधवा । निर्वोप्यास्थीनि पादाद्यं नवधा मस्तकावधि ॥ ४३ ॥
 क्रमाद् संगृह्य निःक्षिप्य पात्रे सवेष्ट्य वाससा । नयेन भग्न्य प्रक्षिप्य नद्या तोयालयेऽपि वा ॥ ४४ ॥
 देवमातृगृहे वाथ स्वगृहे वास्त्रिभाजनम् । रात्रौ निधाय तस्याधैमेखलात्रयमंयुतम् ॥ ४५ ॥
 पीठं सकल्प्य शिष्यो वा कनिष्ठोऽणुविधानविद् । त्रिसध्यमर्चयेत् पीठे विधिवद्गुरुमण्डलम् ॥ ४६ ॥
 एकादशे दिने कृत्वा सायमुत्सवमास्तिकः । सम्यक्पात्र प्रतिष्ठाप्य हेतुनापूर्व सादरम् ॥ ४७ ॥
 स्वर्णरत्नादिकं तत्र विनिःक्षिप्य यथाशक्तम् । समयाचारसंपन्नं नित्यपूजापरायणम् ॥ ४८ ॥
 योग्यं सात्त्विकमानीय सपूज्यार्त्तं निवेदयेत् । पूर्वपूजां मृताहेऽपि प्रतिमासं समाचरेत् ॥ ४९ ॥
 संपूर्णे वत्सरे कुर्यान्मदोत्सवमतन्द्रितः । अस्थिभाजनमुद्धृत्य पश्चाद् देशिकपुङ्गवः ॥ ५० ॥
 नद्या समुद्रगामिन्या निक्षिपेन्निरासेन तु वा । नदीतीरेऽथवा अन्यत्र तत्र वृक्षान् प्ररोपयेत् ॥ ५१ ॥
 अथवा प्रतिमां वापि कृत्वा शिल्पिभिरान्वितः । पादुकां वा शुभे देशे मुलत्रे समुहूर्तके ॥ ५२ ॥
 पूर्वोक्तेन विधानेन संयोज्य परमे पदे । यापयेन्मनसा पश्चाद् शश्वतं तस्य चान्तिके^२ ॥ ५३ ॥
 ये केचित् पशुमार्गस्था गुप्ताचाराः कुलागमे । तेषामपि मृते कुर्याद् दर्भैः पञ्चाशता गुरुः ॥ ५४ ॥
 विधाय कूर्चमावाह्य तत्र प्रेत विधानतः । पूर्वोक्तेन विधानेन तत्र सर्वं समाचरेत् ॥ ५५ ॥
 जोषयेदन्यशिष्याणामन्यथा कृपया गुरुः । कुर्याद्वा तेन प्रतिमामन्त्रयेद्दिं कुलशासने ॥ ५६ ॥

१ 'विधौ' त पाठ. २ 'योगिना गणैः' ग, पाठ. ३ 'विभाव्यो' ग, पाठ. ४ 'आस्तिकः' क पाठ.

सर्वलक्षणमपन्नं शालिपिष्टमयं शुभम् । देहं कृत्वा समावाप्त शिष्यात्मानं विधानतः ॥ ५७ ॥
 तस्मिन् पिष्टे न्यसेत् पूर्वं मेषं पूर्ववदेव तु । पञ्चाद्विलोममार्गेण हुत्वा स्पूलकमं युधः ॥ ५८ ॥
 परे क्रमे निवेदयाद्य पिष्टं पिष्टमयं ततः । सुचि निःक्षिप्य जुहुयात् सुवेणाञ्जय देशिकः ॥ ५९ ॥
 पूर्णाहुतिप्रयोगेण प्राणाधारेण पञ्चभिः । गुरुमुदिरय कर्तव्या शिष्यैर्हुतिभिरेव वा ॥ ६० ॥
 अन्त्येष्टिः सर्वदा कार्या मृतानाममृतेन तु । साक्षात् शाम्भुमिद्वानामन्ययोगो विधीयते ॥ ६१ ॥
 तथापि कुर्यात् मिद्वार्यमात्मनः सर्वमास्तिकः । अथवा मनसा कुर्यादेकान्ते स्वयमास्तिकः ॥ ६२ ॥
 मानसं परमुत्कृष्टं योगिनामपि न स्थितिः । तस्मात् सर्वप्रयत्नेन मानसं क्रममाचरेत् ॥ ६३ ॥
 इत्यन्त्येष्टिविधिः ॥

श्रीनाथाग्रिमरोत्तकल्पकमहाशास्त्र्येकनानाखिल-

श्रीमत्तन्त्रकदम्बकाकलनतो विचार्यवाक्यं परम् ।

विचारण्यपतिधकार सुमहत् तथं मतां प्रीतये

श्रीविद्यानगरेऽम्बदेवनृपतौ सज्जीवितः शासति ॥

इति श्रीमहात्मनोपाध्यायभगवत्पूज्यपादश्रीगोविन्दाचार्यशिष्य-श्रीभगवच्छंकराचार्यशिष्य-
 श्रीविष्णुसुर्माचार्यशिष्य-श्रीप्रहलाचार्यशिष्य-श्रीविचारण्यपतिविरचिते
 श्रीविचार्यभाष्ये तन्त्रे पदविंशतम. श्वास ॥ ३६ ॥

समाप्नोऽयं श्रीविचार्यवः । शुभमस्तु पाठकोपासकेभ्यः ।

१ 'पूर्वमन्त्रे' य पाठः । २ 'चरुयाचार्यदेशिकः' य पाठः । ३ 'गुरु सदिरय' य पाठः । ४ 'शालेकृतानोऽखिल' य पाठः ।

"अदृश्यमावान्मतिविभ्रमत्वात्पदार्थहीनं लिखितं मयात्र । तत्सर्वमाद्यैः परिशोधनीयं कोपं न कुर्युः खलु
 लेखकस्य ॥ संवत् १७८२ आश्विनः ।" इति मूलपुस्तकस्यान्तिमपत्रे लिपिकृतोऽयं श्लोकः कालायुज्जेयश्च ।